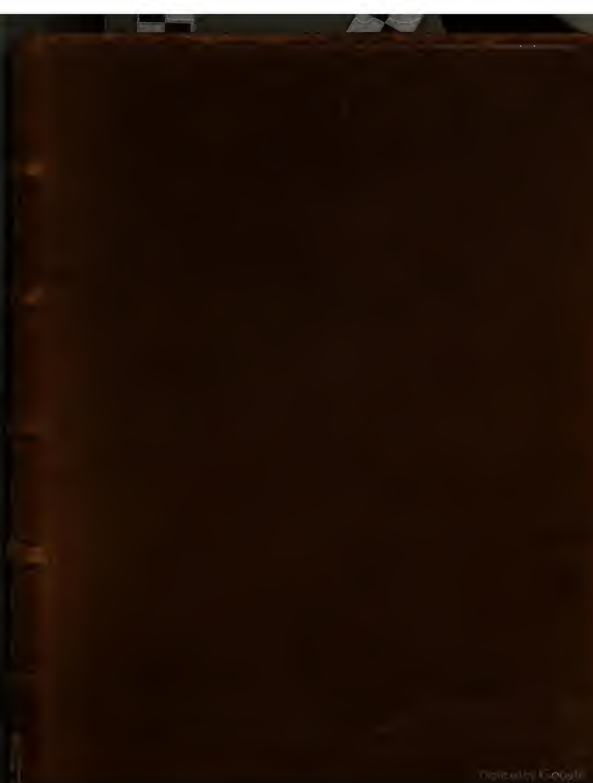
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
12 F
287

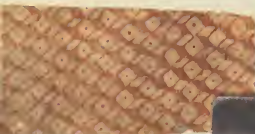

14.12.F.28

Burleus sup Libros Ethicoꝝ.

Habes in hoc uolu/

mine candidissime lectoꝛ Gualteri Burlei expo-
sitionez sup decem libꝛos Ethicoꝝ Aristote-
lis:cũ duplici textu:antiquo.vz.⁊ eius qui
est Argyropoli:que omnia nuper reco-
gnouit Frater Ambꝛosius Pata-
uus theologoꝝ minimus ex oꝛ-
dine Fratruz diui Augu-
stini : qui Eremite
appellantur.

Bibliothecæ S. Honuphrij

¶ Reverendissimo in Christo patri et .D.D. Egidio Viterbiensi. S.R.E. Tit. S. Matthei presbytero Cardinali ord. Eremitarum. S. Augustini/ Protectori dignissimo. Frater Ambrosius Patavinus/ Theologie pfessor/ eiusdem ordinis. S. P. D.

Conspicientes. R. D. Librum Ethicorum Aristotelis iuxta expositionem Gualteri Burlei ad intelligendum facillimuz: Tum imperitia scriptorum: Tum impressorum incuria: feduz: incompositum: et confusum apparere oculis se legentiuz: voluimus cõmuni vtilitati simul et tam excellentis operis decori ꝯsulere: Novam enim hanc impressionem fieri curavimus: vbi (p̄cedente exactissima castigatione) s̃m divisionem expositoris particulas expositionis adiūximus particulis singulis textus. Divisimusqz nihilominus textum iuxta divisionem ipsius Burlei: appositis in margine annotationibus signantibus tractatuuz atqz capitulorum divisionem. Interposuimus etiam figuras divisionum et subdivisionum in locis opportunis: vt facilior et magis grata sit libri lectio simul et intelligentia. Et quia expositor in prologo totius libri pollicetur se ordinaturum libruz/ sic q̄ in singulis libris preponet questiones motas a pho et solutas: et in fine apponet ꝓpositiones notabiles et cõmunes: ac deinde cõclusiones: nos volentes vt vnico intuitu quisquis possit summam totius libri conspicere: curavimus vt in fronte libri ponant̃ primo questiones mote et solute a pho: deinde propositiones notabiles: tertio conclusiones: et vltimo dubia mota et soluta per expositorem/ notando locuz et partem libri/ atqz numerum foliorum: vbi singula eorum scripta continentur: vt sic in summario seu tabula facillime et aperte videantur omnia contenta in omni parte libri Ethicorum. Qd quidem opus vt tutiori ac feliciori auspicio per ora hominum vagetur/ sub tuo duximus Egide emittenduz: p̄sertim cum nullus sit: cui nos ob ingenium celsitudinem/ magnanimitatẽ/ integritatẽ/ et singularẽ in nos beneficẽtiā magis debere fateamur. Valeat. R. D. T. 7° kal. Septẽ. 1521.

Sūmariuȝ seu Tabula oīum eoꝝ que cōtinent̄ in Libro Ethicorum Aristotelis.

Incipiunt cōes ppōnes pmi lib. ⁊ p̊ tra. pmi libri p̊ ethicoꝝ [Ois ars ⁊c.]

Capl'i z° tracta. p̊. [Si vtiqȝ est aliqs finis.]

Capl'i tertij tra.p̊. [Dicet̄ āt vtiqȝ sufficiēter.]

Capl'i pmi tractat°.z. [Dicam° āt resumētes.]

Capl'i scdi trac.z°. [Nos aūt dicamus.]

Capl'i tertij trac.z°. [Qꝺ autē vl'e melius.]

Capl'i 4° tracta.z. [Rursus āt redeamus.]

16 Non

Incipiunt ꝯnes capli p̄mi tra.p̄mi scd̄i ethicorum. [Duplici autē virtute.] fol.25

Dubia mota per expositorem in secundo libro ethicorum.

Questiones mote ꝛ solute per ꝓhꝫ in 3° ethicorum.

ga: sed magis miserebitur. eius autē qui ex vini potatione vel alia incontinentia omnis vtiqз increpabit: que āt non in nobis non. B

Qualiscūqз vnusqsqз est talis finis videtur ei. K

Operationū a pncipio vsqз in finez dñi sumus scientes que fm singula: habituū āt a pn̄adiectio nō cognita quēadmodū in egrotationibus: sed quoniā in nobis erat sic vel non sic vti propter hoc voluntarij τc̄. fol. 54. A

Capituli primi tractatus secūdi libri tertij. [Quoniam quidem igitur medietas.] fol. 54. J

Fortitudo est medietas circa timores τ audacias. Timemus aūt terribilia hec autē sunt mala. propter qd timorem determinant expectationem mali. fol. 54. J

Fortitudo non est circa illa que oportet timere cuiusmodi est infamia quia fortis laudat̄ in non timēdo. nec est circa omnia mala que non oportet timere quia non est circa paupertatem vel inopiam sed circa illa que sunt in nostra potestate. fol. 54. M

Quidam in bellicis periculis timidi existentes liberales sunt: τ ad pecuniaꝝ emissionē bene audēter hn̄t. N

Terribilissimum autez mors terminus vite τ nihil adhuc mortuis videtur neqз bonū neqз malū esse. fol. 55. A

Principaliter autem dicitur fortis qui circa bonaз mortē impauidus τ queciūqз mortem inferunt repentina existentia: talia aūt maxime que fm bellū. fol. 55. F

Capitli 2ⁱ trac. 2ⁱ libri tertij [Terribile āt.] fol. 56. K

Fortis est istupefactibilis: vt hō qui timet τ sustinet terribilia que oportet τ vt oportet τc̄. vnūqdqз eni determinatur fine. boni vtiqз gratia fortis sustinet τ operatur q̄ fm fortitudinem. fol. 55. K

Superbus videtur audax τ fictor fortitudinis. vt enim fortis circa terribilia se habet sic superbus vult videri: pp qd sunt multi ipsorum audaces timidi. fol. 56. A

Audaces sunt preuolātes ante pericula: in ipsis autē discedūt. fortes aūt in opib⁹ acuti prius autem quieti. E

Mori fugiētē iopiā vel turpitudinē vl̄ aliqd triste nō fortis sз magis timidi. Mollities. n. fugē laboriosa. G

Capituli tertij tractatus secundi libri tertij. [Dicūtur autem τ alie.] fol. 56.

Fortissimi vidētur fortitudine ciuili apud quos timidi inhonorati: fortes autem honorati. fol. 56. M

Milites primi fugiunt quando superextendūtur periculū τ deficiūt multitudinibus τ pparationibus ciuilia permanentia moriuntur. fol. 57. D

Furorē sup fortitudinē inferūt τ fortis furoris speciez hз: impetuosissimus eniз furor ad pericula. homerus. Virtutē imitte furori: τ virtutē τ furorē erige. D

Naturalissima videtur que propter furorem esse: τ preaccipiens electionē τ cuius gratia fortitudo est. M

Fortior videtur esse in repentinis timoribus impauidus τ imperturbatum esse q̄ȝ in premanifestis: repentina aūt fm habitum. fol. 58. G

Fortes ignorantes non longe sunt ab his qui bone spei: deteriores autem quando dignitatem nullaз habent. J

Capituli quarti tractatus secundi libri tertij. [Circa audacias autem.] fol. 58

Fortitudo magē circa tribilia q̄ȝ circa audibilia. fol. 58. O

In sustinēdo triste fortis magis laudat̄. Difficilius est tristia sustinere q̄ȝ a delectabilibus abstinere. fol. 59. C

Quāto virtutez quis habeat oēm τ felicior sit in morte tristior erit. tali enim maxime viuere dignuз τ iste maximis bonis priuatur sciens: triste autem hoc. D

Non vtiqз in omnibus virtutibus delectabiliter operari existit preter inquātuз finem attingit. D

Milites stipendiarij pauperes parati sunt ad pericula τ vitaз ad parua lucra permutant. fol. 59. L

Capituli primi tractatus tertij libri tertij. [Post hec de temperantia.] fol. 60.

Delectatiōes quedā sunt aiales: qdā corporales. fol. 60. P

Circa animales non est temperātia neqз in temperantia.

Circa delectationes corporales visus auditus vel olfatus non est temperantia nec intemperantia. fol. 61. F

In delectationibus circa odores delectabiles est temperātia per accidens non per se. F

Aliјs aialib⁹ ab hoie non est delectatio fm hos tres sensus scз visuз auditū olfatū ṗter scd̄m accidens. F

Tēperantia τ intēperātia sunt circa delectatiōes corporales quibus τ reliqua aialia cōicant vn̄ seruiles τ bestiales vident̄. hec autez sunt tactus τ gustus. O

Vident̄ aūt intēperati paꝝ vel nihil gustu vti. O

Cōmunissimus sensuū etiaз tactus fm quē intēperantia τ videt̄ iuste exprobrabilis qm̄ nō fm q̄ hoies sum⁹ existit in nobis sed fm q̄ aialia. Talib⁹ vtiqз. s. cōibus aialibus gaudere τ maxime diligere bestiale. fol. 62. C

Liberalissime delectationum que fm tactum ablate sunt a temperantia τ intemperantia. D

Capitli 2ⁱ tractat⁹ tertij libri tertij. [Cōcupiscē.] fol. 62.

Concupiscentiarum sunt quedam cōmunes: τ quedā proprie τ apposite. fol. 62. J

In naturalibus concupiscentijs pauci peccant. τ in vno ad plus. Repletio indigentie nālis concupiscentia. M

Circa ppriꝰas aūt delectatiōes mlt̄i τ multipliciter peccāt vt gaudendo quibus non oportet vel in magis τc̄. N

Intemperatus tristatur τ nō adipiscens τ concupiscēs cū tristitia enim concupiscentia. Inconuenienti autem assimilatur propter delectationem tristari. O

Temperatus medio modo se habet circa hec. non enim delectatur quibus maxime intemperatus. sed maxime tristatur. fol. 63 F

Queciūqз ad sanitatem sunt vel bonā habitudinē delectabilia existentia temperatus hec appetit mensurate τ vt oportet. Et alia delectabilia appetit temperatus nō impedimenta his existentia vel preter bonum vel super substantiam. G

Capituli tertij tractatus tertij libri tertij. [Voluntario autem magis.] fol. 63.

Intēperātia magis assimilat̄ voluntario q̄ȝ timor. Intēperantia est propter delectationem: timor vo propter tristitiam. quorum hoc quidem desiderabile hoc autē fugibile. Tristitia stupefacit τ corrumpit naturam habētis. delectatio nihil tale facit. fol. 63. L

Facile τ sine piculo est assuesci ad ea circa que est intēperātia: in terribilibus econtrario est. N

Terribilia in vniuersali sunt sine tristitia. sз i singulari pp tristitiā stupefaciunt vt τ arma pijciāt τ alia deformia faciant. τ propter hoc videntur esse violenta. O

Intemperata quedā in particulari sunt voluntaria quedā in vniuersali inuoluntaria: nullus enim concupiscit intēperatus esse. O

Nomen intemperātie ad puerilia peccata ferimus. habēt enim quandam similitudinem. fol. 64. C

Puniri enim oportet turpia appetentem τ multaз augmētationem habentem: tale autem maxime concupiscētia: τ pueri fm concupiscentiam viuunt. C

Insatiabilis enim delectabilis appetitus vndiqз insipienti. idest puero τ concupiscentie operatio auget conatū: idest simile. C

Quēadmodum oportet puerum fm preceptum pedagogi viuere. sic τ concupiscibile consonare rationi: intentio enim amborum bonum. D

Incipiunt conclusiones capituli pⁱ trac. pⁱ tertij lib. [Vir-

Dubia mota per expositoreꝫ in libro tertio ethicorum.

quatuor dubia trac. primo pte principali p°. M
Utrū ignorantia sit causa inuoluntarij. fol.45.L
Utrum oīs ignorātia sit cā nō volūtarij: hec duo dubia de-terminanē cap° pallega. parte pncipali 2°. H
Utrū de solis opōnibus ꝛ opabilibus humanis que sunt i nostra potestate sit consilium. soluitur tractatu p capitulo tertio parte principali prima. fol.48.O
Utrū consilium sit ipsius finis. fol.49.P
Utrum omnis inquisitio consilij sit resolutoria. P
Utrū inqsitio ꝯsiliatiua ꝓcedat in infinitū. hec tria dubia soluuntur tractatu p caplo 3° pte pncipali scda. Q
Utrū electio sit actus itellect° vel act° volūtatis vel qddaʒ mistum ex his: soluitur loco preallegato. fol.50.O
Utruʒ homo voluntarie fiat malus. fol.54.B
Utrum homo ex se efficiatur bonus. B
Utrū illud sit volūtariū qd accidit ex negligentia. hec tria dubia soluunē tractatu p ca° 5° pte 4° pncipali. C
Utrū fortis assumat sibi iraʒ in operādo tractatu secūdo capitulo tertio parte principali tertia. fol.57.P
Utrū forti° sit medietas int timores ꝛ audacias. fol.59.N
Utruʒ fortitudo sit tm̄ circa pericula mortis i bello. O
Utrum fortis in suo actu tristetur. P
Utrum fortis debeat eligere mori pro turpi vitādo: soluūtur hec quatuor tractatu 2° cap° 4° pte pncipali 4°. Q
Utrū tēpantia sit pncipalr ꝯꝯ delectatiōes tact°. fol.64.H
Utrū insensibilitas sit vitiū oppositū temperantie. D
Utrum humana indigentia sit mēsura appetendi delectabilia ꝭm sensum. I
Utrū intēperātia sit maius vitiuʒ ꝙ timiditas: soluuntur hec quatuor dubia tractatu 3° cap° 3° pte pncipali scda. L

Incipiunt questiones mote in quarto libro.

CIrca quā materiā ē liberalitas. mouetē ꝛ soluitē tractatu p caplo primo ꝙ est circa pecunias: qꝛ circa pecunias operatio liberalitatis laudatur. fol.64.
Quis est principalis actus liberalis: vtrū dare vel accipere. mouetē ꝛ soluitē tractatu pmo capitulo primo: ꝙ ipsius liberalis magis est dare qbus opʒ ꝙ accipere vn̄ oportet. qꝛ ad virtutē magis ptinet bn̄ agere ꝙ bene pati. ꝛ qꝛ pp dationeʒ magis laudatur liberalis. ꝛ etiā qꝛ difficilius est dare ꝙ accipere. fol.65.D
Quoꝝ medietas est liberalitas: mouetē ꝛ soluitē tractatu p caplo p: ꝙ est medietas inter ꝓdigalitatē ꝛ illiberalitatē: qꝛ ꝓdigus abūdat in dando. ꝛ illiberalis deficit in dādo ꝛ liberalis nec deficit nec abūdat. fol.66.B
Qd vitioꝝ extremoꝝ est peius. vtrū ꝓdigalitas vel illiberalitas: mouetē ꝛ soluitē trac. p ca° p: ꝙ ꝓdigus ē min° malus ꝙ illiberalis: qꝛ ꝓdigus est de facili sanabilis a suo vitio. qꝛ egestate ꝛ etate: ꝛ illiberalis est isanabilis qꝛ cā ei°. s. senectus ꝛ impotētia non pōt sanari. fol.67.E
Quod vitioꝝ extremoꝝ magis opponitē liberalitati. mouetē ꝛ soluitē tractatu primo caplo p: ꝙ illiberalitas magis opponitē liberalitati ꝙ ꝓdigalitas: qꝛ illd vitiū qd ē peius magis opponitur virtuti. E
Utrū liberalitas ꝛ magnificentia differāt: mouetē ꝛ soluitē tractatu pmo caplo scdo: ꝙ differūt quātū ad mām qꝛ liberalitas se extēdit ad oēs opationes que sūt circa pecunias: sed magnificentia est solū circa opōnes sūptuosas. si eni aliqs expēdat in reb° paruis moderate ſʒ ꝙ ē dignū nō dicitē magnificus. fol.69.D
Quoꝝ vitioꝝ extremoꝝ ē magnificētia medietas: mouetē ꝛ soluitē trac. p cap° 2°: ꝙ est medietas inter paruificētiā ꝛ banausiaʒ. paruificentia eni opponitē magnificentie ꝑ modū defectus ꝛ banausia ꝑ modum excessus. I
Quib° ꝑsonis cōpetit magnifice expēdere: mouetē ꝛ soluitē tractatu p caplo 2°: ꝙ ad nobiles gn̄e. ꝛ ad viros i dignitatib° cōstitutos habentes magnas diuitias ptinet facē sumpt° magnificos: ita ꝙ expēse sint ꝓportiōate ꝛ psone expēdēti ꝛ opib° circa q̄ fiūt expēse. ita ꝙ expēse nō solū deceāt tale op° in q̄ expenduntē: sed etiā ꝙ deceant facientem expensas. fol.70.A
Circa que est magnanimitas. mouetē ꝛ soluitē tractatu 2° capitulo pmo: ꝙ magnanimitas ē circa magna ꝛ maxime circa honores que sunt maxima bona exterioꝝ bonoꝝ: qꝛ honorē attribuimus dijs ꝛ optimis pro premio non habentes melius quod tribuere possimus. fol.71.M
Quoꝝ vitioꝝ extremoꝝ magnanimitas est medietas. mouetē ꝛ soluitur tractatu secūdo caplo p: ꝙ magnanimus est mediū inter pusillanimū ꝛ chaymū: qꝛ chaymus dignificat se maiorib° honoribus ꝙ est dignus ꝛ pusillanimus non dignificat se quibus est dignus: sed magnanimus dignificat se magnis quib° est dignus. N
Quō magnanimitas se hʒ ad alias virtutes. mouetē ꝛ soluitur tractatu secūdo caplo primo: ꝙ non est sine alijs virtutibus. ꝛ in operatione cuiuslibʒ virtutis intendit illd quod est magnū in illa operatione. fol.72.D
Qualiter magnanim° se hʒ ad alios: mouetē ꝛ soluitē tractatu secūdo caplo pmo: ꝙ ad magnanimū ptinet vt seipʒ honorabilē exhibeat ad illos q sunt in dignitate ꝛ in excellētia bonoꝝ fortune. ꝛ ad mediocres mediocritē. N
Quod vitioꝝ extremoꝝ magis opponitē magnanimitati. mouetē ꝛ soluitē tractatu 2° cap° p: ꝙ pusillanimitas magis opponitē magnanimitati ꝙ chaymotes: qꝛ pusillanimitas est vitium deterius ꝙ chaymotes quia facit homines deteriores.
Utrū circa mediocres honores sit aliq̄ virtus: mouetē ꝛ soluitur tractatu secūdo caplo scdo: ꝙ circa ꝑuos honores est qdā virt° inoiata: qꝛ circa mediocres honores ꝯtingit in appetēdo eos supabundare ꝛ deficere. ꝛ etiaʒ mediū tenere quod pertinet ad virtutem. fol.75.O
Utrū sit ꝯꝯ iras aliq̄ vtus. mouetē ꝛ soluitē trac. 3. ꝯtento in vno caplo ꝙ sic: qꝛ circa iras ꝯtingit supabūdare ꝛ dficere. ꝛ supabūdātia ꝛ defect° circa iras sunt vituperabiles: id circa iras est mediū laudabile qd māsuetudo nominatē. e° cꝛ̄ma sit iracūdia ꝛ inirascibilitas. fol.76.M
Qd vitioꝝ extremoꝝ magis opponitē māsuetudini: mouetur ꝛ soluitē trac. 3. ꝙ iracūdia magis opponitē māsuetudini ꝙ inirascibilitas: qꝛ hō magis inclinatur nāliter ad supabūdantiā ire ꝙ ad defectuʒ ire. fol.77.E
Utrū circa cōuictū humanū qui fit per hoc ꝙ hoīes ad inuicem cōicant in sermonib° ꝛ in rebus sit aliqua virtus mouetē ꝛ soluitē trac. 4. ca° p ꝙ sic. ꝛ hec vocatē amicitia in cōicatiōe ꝛ nō in affectiōe vel affabilitas qꝛ circa cōuictū est repire supabūdātiā ꝛ dfectū vituperabiles. nā qdā intēdūt oib° placere vt placidi. ꝛ qdam intendunt oēs cōtristare vt discoli ꝛ litigiosi. fol.78.D
Utrū circa humanos act° sit aliq̄ vtus media iter iactātiā ꝛ ironiā. mouetē ꝛ soluitē trac. 4° cap° 2°. ꝙ est talis habitus medius que veritas noiatē. ꝛ habēs talē habituʒ nec dicit sibi maiora inesse ꝙ insunt. nec negat ea inesse que insunt. ꝛ hoc facit in eo ꝙ talis est ꝭm habitū. fol.79.H.
Utrū circa ludos possit eē virtus: mouetur ꝛ soluitur tractatu 4° ca° 3° ꝙ sic: qꝛ in ludēdo pōt eē supabūdantia ꝛ defectus. ꝛ per ꝯñs potest esse medium qd est virtus. ꝛ hec virtus vocatē eutrapelia. ꝛ est medietas inter bomolochiam ꝛ agrichoeam seu syluestritatem. fol.80.P.
Utrum verecundia sit virtus: mouetē ꝛ soluitur tractatu 5° ꝙ nō est virtus qꝛ fit cū trāsmutatiōe corporali. nā verecundati rubescunt sicut timidi pallescunt. fol.82.I

Incipiunt cōes ꝓpositiones capituli pmi. pmi trac. p° ptis 4° lib° ethicorum.

Liberalis laudatē nō in bellicis neqʒ i quib° tēperat° neqʒ

Nescientes suam bonitatẽ discedunt ab operationib⁹ bonis ꝛ ab inuentionibus vt indigni existẽtes. similiter ãt ꝛ ab exterioribus bonis. L

Chaymi sũt isipiẽtes ꝛ seipsos ignorãtes vt eni digni existẽtes ad honorabilia conanť deinde redarguũtur. M

Opponiť magnanimitati pusillanimitas magis q̃ chaymotes ꝛ sic magis ꝛ deterius est. P

Capituli secũdi tractat⁹ secũdi libri quarti. [Videť autem ꝛ circa hanc.] fol. 75

Quẽadmodũ in acceptione pecuniarꝫ est medietas ꝛ supabũdãtia ꝛ defect⁹: ita ꝛ i honoris appetitu magis q̃ opꝫ ꝛ minus ꝛ vñ opꝫ ꝛ vt opꝫ. fol. 76. A

Amatorẽ honoris qñqꝫ laudam⁹ ꝛ virilẽ ꝛ amatorẽ boni. ꝛ qñqꝫ vituperamus vt magis q̃ opꝫ ẽt sillr: ꝛ nõ amatorẽ honoris qñqꝫ laudamus ꝛ qñqꝫ vituperamus. A

Amatore honoris mltiplr dicto nõ in idipm ferim⁹. A

Innoiata existe medietate vt õria videť dubia eẽ extrema. E

In qb⁹ aũt est supabũdãtia ꝛ defect⁹: ꝛ mediũ: appetũt eni honorẽ ꝛ magis q̃ opꝫ ꝛ min⁹ q̃ opꝫ ꝛ vt opꝫ. habit⁹ medius circa honorez laudať. sed innoiatus existens vĩ ad amorẽ honoris eẽ nõ amor honoris. ꝛ ad non amorẽ honoris, amor honoris. E

Capĩli vnici tra. tertij z[e] ptis li[i] 4[i]. [Mãsue[do] ãt. fol. 76

Mãsuetudo est q̃dã medietas circa iras medio existẽte innoiato fere ãt ꝛ extremis ad mediũ mãsuetudinez ferimus ad defectũ declinãtẽ inoiatũ existẽtẽ. Supabũdãtia aũt iracũdia defectus aũt in irascibilitas. M

Nõ irasci in qb⁹ opꝫ isipiẽtis vĩ esse. vĩ eni nõ sentire neqꝫ testari. nõ iratus nõ est vindicatiuus. Iniuriantem sustinere ꝛ familiares despicere seruile est. fol. 77. M

Malũ seipsuz destruit ꝛ si integrũ sit iportabile fit. E

Acrocholi idest extremi in ira acuti ꝛ prompti ad iraz gescunt velociter ꝛ optimuz habent. E

Amari difficile solubiles ꝛ multo tempore irascũtur tales sunt sibiipsis molesti ꝛ maxime amicis. G

Difficiles q nõ cõmutãt irã sine cruciatu ꝛ sine pũitõe. G

Mãsuetu[i] supabũdãtiã mag opponim⁹ etenĩ mag fit humani⁹ eni mag punire ꝛ ad viuẽ difficiles deteriores. L

Nõ est facile determinare q̃liter qb⁹ ꝛ in q̃lib⁹ ꝛ in quãto tpe est irascẽdũ ꝛ vsqꝫquo recte facit vel peccat. N

Qui parũ transgreditur a medio non vituperatur neqꝫ in magis neqꝫ in minus. N

Capli p[i] trac. 4[i] z[e] ptis lib[i] 4[i]. [In colloquijs aũt.] fol. 78.

Circa colloqa ꝛ totũ puiuẽ ꝛ sermonib⁹ ꝛ reb⁹ cõicare hi placidi videť oia laudãtes ꝛ i nllo otrẽdẽtes estimãtes sinĩ tristitia oportẽ qbuscũqꝫ eẽ q cõtrio oia otriãtes discoli ꝛ litigiosi vocãť hitu me⁹ inoiato: vĩ maxie amicitia: eo q tal moderat⁹ ꝛ delectabil est i puiuẽ: vt amic⁹. B

Iste habitus medius differt ab amicitia eo q est sine passione diligendi eos quibus colloquitur. L

Habẽs eni habitũ mediũ nõ i amãdo vel amicãdo recipit singula vt opꝫ. sed in eo q talis est sꝫ hitũ: hĩs eni habitum mediuz est sm seipsum desiderans pdelectare, contristare autem renuens. L

Cõtingẽtib⁹ ãt si sit maiora pseqt⁹. dico ãt bono ꝛ pferẽte ꝛ delectatiõis gr̃a q̃ i posterꝫ magne parꝫ cõtristabit. P

Cõdelectans nullius gratia placidus. fol. 79. D

Qui autem vt vtilitas sibi fiat in pecuniam vel quecũqꝫ p pecunias blanditor. D

Capli z[i] trac. 4[i] z[e] ptis lib[i] 4[i]. [Circa eadẽ fere.] fol. 79

Iactator vĩ simulatiu⁹ esse gloriosorꝫ nõ existẽtiũ: ꝛ maiorũ q̃ existãt. Iron aũt ecõuerso negare q̃ existũt vl minora faceť. Medi⁹ ãt existẽs ꝛ verax ꝛ vita ꝛ sermone existentia pfitẽs eẽ circa ipꝫ ꝛ nec maiora neqꝫ minora. K

Unusquisqꝫ qualis est talia dicit ꝛ operatur: ꝛ sic viuit si non alicuius gratia operetur. L

Mendacium sm se est prauum ꝛ fugiendum: verum autem bonum ꝛ laudabile. L

Nõ intendimus de veridico in pfessionib⁹ neqꝫ q̃cũqꝫ ad iustitiã vl iniustitiã ptẽdũt sꝫ in qb⁹ nullo tali differente in sermone ꝛ vita verꝫ dicit eo q talis ẽ sm habitũ. P

In minus aũt magis a vero declinat. prudẽti⁹ enim videť pp onerosas superabundantias esse. P

Iactator nullius gr̃a vanus vĩ magis q̃ malus. fol. 80. E

Qui glorie gr̃a iactãt talia fingunt in qb⁹ laus vel felicitas: q aũt gr̃a lucri fingũt qd est lucro ppinqu⁹ ꝛ q̃ ptrãsire est nõ existẽtia: puta medicũ vel diuinatorẽ. G

Iactator magis vĩ opponi veridico deterior eniꝫ est. N

Capĩ tertij tra. 4[i] z[e] ptis li[i] 4[i]. [Existẽte ãt rege.] fol. 80.

Qui in derisione supabundãt bomolochi videntur esse ꝛ onerosi desiderantes omnino risum. fol. 81. C

Qui autẽ nec ipsi dicunt aliquod ridiculum ꝛ sunt dicenti molesti agrij ꝛ duri videntur esse. Moderate ludentes eutrapeli appellantur puta bene vertentes. C

Liberalis ludus differt ab eo qui est seruilis ꝛ idisciplinati ꝛ disciplinati. G

Conuitium contumelia quedam est. D

Bomoloc⁹ minor ẽ derisore ꝛ nec a seipso neqꝫ ab alijs recedẽs si risum faciat ꝛ talia dicẽs quorꝫ nullum diceret gratiosus quedam autem neqꝫ audiret. M

Vñ aũt ꝛ requies ꝛ ludus in vita esse necessarium. O

Capli p[i] tra. 5[i] 4[e] ptis li[i] 4[i]. [De verecũdia aũt.] fol. 82

Verecũdia est q̃dã timor ingloriationis rubescunt verecũdati: mortẽ aũt timẽtes pallescũt. Corpalia vñr vtraqꝫ scꝫ timor mortis ꝛ verecundia quod videtur passionis magis esse q̃ habitus. fol. 82. G

Nõ eni oĩ etati puenit verecũdia sꝫ iuuenili. opꝫ eni tales verecundos esse eo q sm passiones viuentes multum peccantes verecundia autem prohibentur. K

Et iuuenes laudamus verecũdos senẽ nullus laudabit: qꝛ verecũdus nihil eni estimam⁹ ipm oportere opari in qbus est verecũdia. neqꝫ studioso inest verecũdia. K

Verecundia erit ex suppositione studiosuz si opetur verecundabitur: nõ est aũt hoc circa virtutes. O

Continentia non est virtus: sed quedam mista. fol. 83. C

Incipiũt cõclusiones capli p[i] p[e] ptis primi tracta. ethicorum.

1 Liberalitas est medietas circa pecunias. fo. 65. C
2 Prodigalitas ꝛ illiberalitas sunt circa pecunias. E
3 Diuitijs contingit bene ꝛ male vti. K
4 Ipsius liberalis magis est dare vbi oportet q̃ accipe vnde opꝫ ꝛ nõ accipere vnde non opꝫ. L
5 Liberalis dat boni gr̃a ꝛ ratiõe quib⁹ opꝫ ꝛ qñ opꝫ. ꝛ sic de alijs circũstãtijs. O
6 Datio libalis decebit eẽ delectabilis ꝛ sine tristitia. O
7 Ille qui dat cum tristitia non est liberalis. fol. 66. A
8 Liberalis non accipit vnde non oportet. B
9 Nec est liberalis promptus ad petendum. B
10 Illi qui suscipiunt diuitias ab alijs sunt magis liberales q̃ illi qui eas proprio labore acquirunt. G
11 Non est facile liberalem ditari. D
12 Liberalis etiã in accipiẽdo obseruat quecũqꝫ in accipiendo oportet obseruari. O
13 Prodigus est melior illiberali. fol. 67. G
14 Prodigus non videtur esse multum prauus. I
15 Vitium illiberalitatis est insanabile. P
16 Illibalitas mag oppõiť libali q̃ pdigal[itas]. fol. 68. L

Capĩ z[i] p[i] trac. p[e] ptis lib[i] 4[i]. [Videbiť ãt vtriqꝫ.] fol. 69.

17 Magnificẽtia ꝛ libalitas dint quãt[um] ad mãꝫ. fol. 69. L
18 Magnific⁹ ñ dꝫ eẽ diligẽs i cõpu[tatio]e expẽsarꝫ. fol. 70. D
19 Necesse est magnificuz esse liberalem. D
20 Ad magnifi[centi]ã ptinet faceť mag[num] op⁹ ex magnis sũptib⁹. E

Dubia mota τ soluta per expositorez in libro q̄rto ethicorum.

¶ Incipiunt questiones quinti libri.

Incipiunt propositiones notabiles prime ptis libri quinti ethicorum.

Ledatur autem aliquis volens. z iniustum patitur. iniustū patitur autem nullus volens. D

Mālueꝰ minoratiuus est. i. minora sibi distribuit. fo. 98. A

Multipliciter facere dicitur vt inanimata occidunt z manus z famulus precipientis. D

Facile est cōmisceri vxori vicini z percutere proximū: sed sic habentes non facile nec in ipsis. K

Cognoscere iusta z iniusta de qb' leges dicūt nō est difficile: sed nō h sunt iusta: sed aliqualr operata z aliqualr distributa iusta: hoc aūt opus plus ꝙ sana scire. K

Dis āt nō est supabūdātia bonoꝝ: puta forte dijs: ē ā aute nulla ptīcla vtilis vt isanabilibꝰ z malis: sꝫ oīa nocēt. P

Capl'i. tra. 3. z' ptis lib. 5. [De epyichia.] fol. 99.

Epyches est melius quodam iusto. s. legali. B

Lex vlr oīs: z peccāt: de qbusdā aūt nō est possibile recte dicere vlr: z est lex nihilominus recta: peccatū erit nō in lege nec in legis positore: sed in natura rei. Z

Hec est nā q̄ epyiches directio legis vbi defic pp vle. Z

De qbusdā ipōic est ponē legē q̄re sñia indiget. Z

Indeterminati indeterminata regula est. K

Epyiches est operatiuus z electiuus non ad deteriꝰ: sed minoratiuus: q̄uis habeat legem adiuuantem. D

Habitus ipse epyichia iustitia quedam est. P

Cap. i. tractatꝰ 4' seu tertie partis libri 5'. [Utrum autem contingat sibiipsi.] fol. 100

Lex que non iubet prohibet. fol. 100. D

Qui interficit seipsum cui facit iniustum ipsi vel ciuitati: ipsi autē nō: pp'ter qd' z ciuitas dānificat: z quedam inhonorātio adest seipsum corrumpenti. L

Nullus sibiipsi facit iniustū: nec fm iustitiā legalē: nec particularē qō pꝫ p eiꝰ diffōnem qō est iniustū facere. O

Iniustum facere z iniustum pati ambo sunt praua: sed tamen deterius iniustum facere nisi forte per accidens de quo nihil cura est arti. fol. 101. B

Scōm metaphorā z silitudinem est iustū nō ad ipm: sꝫ eorū que ipsius aliqbus vt inter rōnēs briᵗ z irrōnale: sed nō est politicū sed dñatiuum. vel dispēsatiuum. B

Incipiunt

ɔclusiones cap. pmi. tra. primi. partis pᵉ. quinti libri ethicorum.

1 Iustum dicitur multipliciter. fol. 84. Z

2 Omnia legalia sunt aliqualiter iusta. P

3 Iustitia legalis est virtꝰ maxie pfecta. fol. 85. S

4 Iustitia legalis est tota virtus. D

Cap. z. tra. i. pᵉ ptis. lib. 5'. [Querimus autem.]

5 Preter iustitiam legalem que est cōmunis virtus est alia iustitia que est particularis virtꝰ. fol. 86. S

6 Circa distributionē cōium inter eos qui cōicant cōica tione ciuili est iustitia particularis. fol. 87. E

Cap. 3. t. pmi. pme partis. libri quinti. [Quia aūt.]

7 Iustū fm iustitiā distributiuā est medium. O

8 Iustum fm iustitiam distributiuam est medium fm aliquam proportionem. fol. 88. B

9 Dis pportionabilitas ad minus ɔsistit in quatuor. D

10 Iustum distributiuū attenditur fm proportionabilitatem que est equalitas pportionum. Q

11 Proportionabilitas que attēdit in iustitia distributiua non potest esse continua. fol. 89. D

Cap. 4'. trac. pmi. pᵉ ptis. 5'. lib. [Relīq autē.]

12 In iustitia cōmutatiua attenditur equale fm proportionabilitatem arithmeticam. D

13 Iustū cōmutatiuū ē meᵐ iter dānū z lucrū. fol. 90. A

14 Iudex est quoddam iustum. B

15 Scōm iustitiā cōmutatiuā opꝫ subtrahere ab eo qui habet plus illud in quo excedit medietatem totius z apponere ei qui habet minus. D

16 Iustum cōmutatiuum est obseruandum in cōmutatione rerum diuersarum artium. K

Capituli 5' trac. pᵒ pᵉ ptis libri 5'. [Uidet autem.]

17 Iustū fm iustitiā distributiuā nō ē idē qō ɔpassū. Q

18 Iustū cōmutatiuū nō est idē ꝙ ɔpassum. fol. 91. B

19 Iustū cōmutatiuū ɔtinet ɔpassū fꝫ pportiōabilitᵉˢ. K

20 Dia cōmutabilia sūt cōparabilia i aliq̄ vno. fol. 92. A

21 Scōm veritatē illud qō mensurat oia cōmutabilia est indigentia humana. D

22 Opō iusti est mediū iter hīe plus z hīe minꝰ. fol. 93. A

23 Iustitia nō est medietas duaꝝ malitiaꝝ. B

Capl'i pᵒ tra. zᵉ pᵉ pᵉ libᵉ 5'. [Quia āt ē iniustū politicū.]

24 Iustū politicū pncipalr solū est in liberis z eq̄libꝰ. Q

25 In recta gubernatione multitudinis nō permittit ꝙ homines principentur. fol. 94. B

26 Princeps nō laborat circa vtilitatē ppriā sꝫ alioꝝ. E

27 Danda est merces pncipi a multitudine. E

28 Nec iustū dñatiuū nec iustū paternū est iustū politicum seu iustum simpliciter. S

29 Iustū qō est viri ad vxorem est magis iustum ꝙ patris ad filium seu dñi ad seruum. B

Capl'i tertij trac. zᵉ pᵉ ptis libᵉ 5'. [Existentibus aūt.]

30 Quādoqꝫ fit iustū vel iniustū absqꝫ iustificatione vel iniustificatione. fol. 95. L

31 Non omne quod operamur vel patimur scientes est voluntarium. fol. 96. A

32 In iustis z in iniustis inuenitur aliquid quod est fm accidens z aliquid per se. A

33 Qñqꝫ fit iniustum absqꝫ iniustificatione. S

34 Qñqꝫ fit iniustificatio absqꝫ hoc ꝙ operans sit iniustus vel malus. K

35 Qñqꝫ est iniustificatio cū malitia opantis. D

Capl'i 4 'trac. zᵉ pᵉ ptis libᵉ 5'. [Dubitabit āt vtiqꝫ aliqs.]

36 Eadem est ratio de facere z pati tam circa iusta ꝙ circa iniusta. fol. 97. Z

37 Ille q distribuit pter dignitatē facit iniustū. fol. 98. E

Capl'i pᵉ zᵉ ptis libri 5'. [De epyichia vo.]

38 Epyiches est melius ꝙ iustū legale. fol. 99. B

39 Necesse est esse aliquod directiuū iusti legalis. D

Capl'i pᵉ 3ᵉ ptis libri quinti. [Utrum autem contingat.]

40 Interficiēs seipꝫ nō facit sibiipsi iniustū. fol. 100. D

41 Interficiēs seipm facit iniustū ciuitati. D

42 Scōꝫ iniustitiā pticularē nllus fac sibiipsi iniustū. Q

43 Tāꝫ iniustū facere ꝙ iniustū pati est malū. fol. 101. E

44 Iniustū facere est peius ꝙ iniustum pati. D

Questiones

mote per expositorem in libro quinto ethicorum.

Utrū idē sit bitus ɔrioꝝ caᵒ pᵒ trac. pmi pte zᵃ. fol. 84. A

Utrū iustitia legalis distinguat ab alijs virtutibꝰ: capitulo primo tractatus primi parte quarta. fol. 85. D

Utrum iustitia sit pclarissima virtutū: loco eodem. D

Utrū ad iniustū facere requiratur nocere alicui: tractatus zᵒ capitulo quarto parte pma. fol. 97. P

Utrū epyichia sit virtꝰ. pte scda libri caᵒ pᵒ pte 3ᵃ. fol. 99. Q

Questiones

mote z solute in sexto ethicorum.

Utrū sapiētia sit vtilis ad aliqd: mouet tra. 4ᵒ caᵒ pᵒ pte pᵃ. z soluit eodē caᵒ pte zᵃ. fo. 112. N

Utrū prudentia sit vtilis ad aliqd: mouet z soluitur loco pallegato. D

Utrū sapientia sit principalior ipsa prudentia: mouet capitulo pᵒ tractatus quarti pte prima. soluitur autem capitulo scdo illius tractatus parte tertia. D

Utrū virtutes morales possint abinuicē separari: mouet z soluit tractatu quarto caplo scdo pte zᵃ. fol. 115. B

Incipiunt

ppositiones notabiles z cōmunioꝛes capituli pᵒ trac. pᵒ sexti libri ethicorum.

Due

An incōtinētia

An incōtinētia ire sit peior q̄ icōtinētia ꝯcupiscētiaꝝ:mo/
uet̄ ꝛ soluit̄.c.6.tra.p̄mi.p totū. fol.124.D
Qualiter differūt ab alijs habitibus cū qb⁹ cōicant in mā
vt a temperantia intemperātia perseuerātia ꝛ mollitie:
soluitur.c.7.tra.p̄mi per totum. fol.126.B
An icōtinēs sit peior itēpato.soluit̄.c.8.t.p̄.p to.fo.127.O
Quid ē ꝯtinētia ꝛ qd icōtinē⁹.soluit̄.c.9.t.p̄.p to. fo.128.Q
Utrum aliquis simul possit esse incontinens ꝛ prudēs:sol/
uitur.c.10.tra.p̄mi per totum. fol.130.E
An dlectatio sit ō gnē bonoꝝ:soluit̄.c.2.t.2.p to^m.fo.132.A
An aliq̄ dlectatio sit optīa.soluit̄.c.3.t.2.p to^m. fol.133.D
An delectationes corporales dicātur esse eligibiles.soluit̄
ca.vltimo.tractatus secundi. fol.134.M
An oēs hoies idigeāt aliq̄ dlectatōe.soluit̄.c.eo. fol.135.E
Que delectationes sint meliores:vtrum intellectuales vel
corporales.soluitur.c.eodem.par.3°. fol.135.M
Cur nihil idē spē ē semp dlectabile hoi.c.eo. fol.136.D

Incipiunt ꝑpōnes notabiles cap̄.primi.tra.p̄mi.libri septimi ethicorum.

Circa mores fugiendorum tres sunt species:malitia: incō/
tinentia ꝛ bestialitas.Cōtraria duob⁹ māifesta:h qdē ē
virt⁹:h aūt ꝯtinētiā vocamus. fol.115.Q
Ad bestialitatem maxime congruit dicere super nos vir/
tutem heroicam quandam ꝛ diuinam. fol.116.C
Si soluantur difficilia ꝛ assumantur probabilia ostensum
vtiqꝫ est sufficienter. fol.117.C
Cap̄.2.tra.primi.[Dubitabit autem.]
Cōtinēs ē i eo q̄ ē hīe ꝯcupias fortes ꝛ prauas. fol.118.C
Intēperatus sanabilior videt̄ incōtinēte ꝑꝑ suaderi. O
Incontinens videtur reus prouerbio quo aimus quando
aq̄ suffocat quid oportet adhuc bibere. O
Solo dubitationis inuentio est veritatis. fol.119.D
Cap̄.3.trac.p̄mi.[Primum quidem.]
Nō eni circa oia ē icōtinēs:sed circa que intēperat⁹. D
Dfnt aūt icōtinēs ꝛ itēperat⁹ in sic se hīe. Intemperat⁹eli/
gēs est ꝛ existimās oportere pñs delectabile ꝑseq.h āt
s.incōtinēs non estimat qdem: ꝑsequitur autem. D
Quidā opinātiū nō dubitāt:sꝫ existimāt certe scire. O
Quidā eni credūt nihil minus qbus opinant̄ q̄ alteri qb⁹
sciunt:manifestat autem hoc Heraclitus. O
Dupliciter dicimus scire etenim habens non vtens scien/
tia:ꝛ vtens dicitur scire. fol.120.D
Habentem ꝛ speculantem agere que non oportet videtur
durum:sed non si non speculans. fol.120.D
Adhuc qꝛ duo modi ꝑpōnū st:hñtē vtrasqꝫ ꝛ vtētē vli:sꝫ
nō ea q̄ ꝟꝫ p̄tē:nihil ꝓhibet opari q̄ ꝑter sciam. D
Dft aūt vle.h qdē eni in seipso:hoc aūt in re est. D
In hīe qdē sciaꝫ ꝛ nō vti dñtē videmus habitū:puta dor/
mientē ꝛ vinolētū:ꝛ sic disponunt̄ in passionib⁹ existes.
Ire ꝛ ꝯcupiscentie venereoꝝ:ꝛ quedam talium manife/
ste corpus trāsmutāt:qbusdā aūt ꝛ insanias faciūt. E
Dicere autem sermones eos qui sunt a scientia nullum si/
gnum eius qd est operari ꝟm scientiam. E
Quēadmo^m simulātes sic existimādū dicē ꝛ icōtinētes. F
Una opione existe vli ꝛ altera ō singularib⁹cū vna rō fiat
ex ipsis necīuꝫ ꝯclusuꝫ:h qdē opꝫ dicē aiaꝫ in speculati/
uis. In factiuis opari ꝯfestim non ꝓhibitum. M
Qualr āt soluit̄ igrātia eadē rō q̄ ō violēto ꝛ dormiēte.M
Cap̄.4.trac.primi.[Utrum autem.]
Faciētiū delectationē quedā sunt necīa vt cib⁹ ꝛ pot⁹ ꝛ ve/
nerea:quedam non necessaria eligibilia ꝟm seipsa vt vi/
ctoria honor ꝛ diuitie ꝛc̄. fol.121.Q
Incōtinētia vitupat̄ nō vt pctm̄ solū:sꝫ vt malitia q̄dā vl
simp' exñs vl ꝟꝫ q̄dā p̄tē. Hoꝝ āt.i.ꝑter rōnē ꝑsequē/
tiū supabūdātiā ꝟꝫ se eligibiliū vt honoris victorie nul/
lus vitupat̄ tāq̄ malus simplr vl ꝟm p̄tē. fol.122.A

Circa idem intēperatum ꝛ incontinentem ponimus q ope
ratur turpe ꝑpter cōcupiscere turpe:qd eni faceret itē/
peratus si adesset concupiscentia iuuenilis. D
Delectationū q̄dā st nā eligibilia vt honor victoria:q̄dā ꝯ
ria hoꝝ vt q̄ ꝯ nāꝫ:ꝛ q̄dā itermedia vt comedē ꝛ vesteꝫ
iduere. Ad oia talia.s.ꝟꝫ se eligibilia ꝛ itermedia nō l pa
ti ꝛ ꝯcupiscē ꝛ amare vitupāt:sꝫ i aliq̄lr ꝛ supabūdat̄. N
Circa ꝟm se eligibilia nulla malitia est:ipsorum tamē sup/
abundantie praue sunt ꝛ fugiende. N
Incōtinēs āt nō solū fugiēdus:sꝫ ēt vitupabilis est. O
Circa ꝟm se eligibilia nō est incōtinentia simplr:sed cum
appositione sicut in alijs vt malum medicum ꝛ malum
hypocritā quem simpliciter non dicimus malū. O
Cap̄.5.tra.p̄mi.[Quia sunt quedam.]
Quedā sūt dlectabilia nā ꝛ hoꝝ:h qdē simplr:h aūt sūt ꝟꝫ
gnā aialiū ꝛ hoiuꝫ:h aūt nō sūt:sꝫ h ꝑꝑ passiōes vl con/
suetudies:hec aūt ꝑꝑ ꝑnitiosas naturas. fol.123.D
Mulieres non dicuntur incontinentes quoniam non du/
cunt sed ducuntur. L
Malitie supabūdātes ꝑꝑ egritudies ꝛ ꝯsuetudies sunt ex̄
terminos malitie quemadmodum bestialitas. L
Ois superabundans malitia ꝛ insipientia ꝛ timiditas ꝛ in/
temperantia ꝛ crudelitas:he quidem bestiales:he auteꝫ
egritudinales sunt. P
Quēadmodū malitia que dr̄ simplr est malitia ꝟm hoieꝫ:
que aūt ꝟm appōnē qm̄ bestialis vl egritudialis:ꝛ illa ē
simplr:aut nō ꝟm eūdē modum.vꝫ.incōtinētia simplr
que est ꝟm humanam intemperantiam. fol.124.C
Cap̄.6.trac.primi.[Quoniam autem.]
Min⁹ āt ē icōtinentia turpis q̄ ire q̄ que ꝯcupiarū. Ira vr̄
ꝟm qd audire rōnē ꝛ ēt obaudire:quēadmodū veloces
ministrorum:puta ante audire omne dictum excurrūt:
deinde peccant. fol.124.D
Ira nāl⁹ isurgit difficil⁹ hīs ꝯcupiscētijs q̄ sūt supabūdā/
tie ꝛ nō necijs:exēplū de filio qui patrē percussit. N
Iniustiores ꝯcupiscētie q̄ ire ꝛ magis isidiātes iracundus
nō isidiator neqꝫ ira:sꝫ manifestatrix:ꝯcupiscētia aūt i/
sidiatrix. Quēadmodum aiunt venerē isidiatricē.ꝛ Ho
merus ait.dolose cyprigene ꝛ variā corrigiā deceptio q̄
furata est intellectū spisse sapiētis. fol.125.A
Omnis qui ira operatur tristatus facit iniurians ac cuꝫ de/
lectatione:non enim in ira iniuria. D
Min⁹ āt bestialitas malitia q̄ hūana:terribilis aūt. Inno/
cētior est ꝑuitas sēp q̄ nō hñtis ꝑn^m:itelis aūt ꝑn^m. I
Decies milies plura mala faciet hō malus q̄ bestia. I
Cap̄.7.tra.primi.[Circa eas.]
Hitus pluriū sūt medietates ꝛ si iclināt magis ad deterio/
res.i.iter ꝯtinētē ꝛ icōtinētē est aliqs medi⁹q vincit con/
cupiscētias a qb⁹icōtinēs vincit̄:ꝛ vincit̄ a ꝯcupiscētijs
a quib⁹ continēs nō vincit̄:ꝛ sic est de molli ꝛ perseuera
tiuo respectu tristitiarum:ꝛ isti inclināt ad deteriores q̄
continens perseueratiuus. fol.126.B
Prosequēs supabūdātias dlectationū vl ꟗꝫ supabūdātias
vl ꝑꝑ electionē:ꝛ ꝑꝑ ipas ꝛ nihil ꝑꝑ alteꝝ adueniēs itē/
perat⁹:necīū eni nō eē penitētē:q̄re insanabilis. B
Nō eligētium aūt h qdē ducit̄ ꝑpter delectationē:h auteꝫ
ꝑpter fugere tristitiam que a concupiscentia. D
Opponit̄ aūt molli ꝑseueratiuus:ꝑseuerare qdeꝫ est in eo
qd est ꝯtenere:continentia autem in eo qd est superare.
Continentia eligibilior est perseuerantia. I
Delitia quedā mollities est que trahit vestimētū vt nō la/
boret cā que est eleuare tristitiā ꝛ imitans laborātē nō
estimatur miser esse:misero similis existens. I
Qui a fortib⁹ꝛ superexcellētib⁹ dlectationib⁹vicit̄ vel tristi/
tijs nō admirabile sed ꝯdonabilis si ꝯtendens. K
Sigs ad q̄s multi ꝑ̄sit abstinē ob his vicit̄ ꝛ nō pōt ꝯten/

Cap.5.

Questiones mote et solute per expositorem in libro septimo ethicorum.

Questiones mote et solute per phm in libro octauo ethicorum.

Que ē mēsura retributōis faciēde i amici' pp vtile: soluif q vtilitas recipiētis bñfi'" ē mēsura. ca°. p̊. t. 3. p. 4. fo. 153. P

Que est mēsura retributiōis faciēde in amicitia fm virtutē: soluif q electio pferētis. cap̊ p̊. t. tertij. vt. s.

Cui i amicitijs supexcedētis z supexcessi ē plus tribuēdū: soluif q supexcedēti plus ē tribuēdū ò bonore: z supexcesso seu idigēti plus ò lucro. c. z. t. 3. par. z°. fol. 154. J

Utrū filius possit abnegare prez: soluif q non: lz pr possit abnegare filiū. cap̊ z°. trac. tertij. parte 3°. P

Incipiunt ppōnes notabiles z cōmunes cap̊. p̊mi. tra. p̊mi. libri octaui ethicorum.

Amicitia est virt° q̄dā vel cū virtute. fol. 136. N

Sine amicis nullus eligeret viuere habens reliqua omnia bona. fol. 137. G

Quanto fortuna maior tanto secura minus. G

Simul duo venientes intelligere z agere potentiores. G

In erroribus viarum poterit quis videre q omnis homo omni homini sit animal familiare z amicum. L

Amicis quidez existentibus nihil opus est iustitia: iusti aūt existentes indigent amicitia. O

Cap̊. z. t. primi. [Forte autem vtiqz.]

Uidef vtiqz eē vtile p qd fit aliqd bonū vel dlectatio: q̄re amabilia qdē erūt bonū z dlectabile vt fines. fo. 138. Q

Bonū ē simp' amabile: vnicuiqz āt qd vnicuiqz. fo. 139. S

Amat aūt vnusqsqz nō ens ipsi bonū sed apparens: differt autē nihil: erit enim amabile apparens. fol. 139. S

Amicitia est beniuolētia in zpassis non latens. J

Cap̊. 3. t. p̊mi. [Differunt autem.]

Amabilia differunt specie igif z amicitie: tres eni amicitie equales numero amabilibus fm amabilium vnūqdqz est redamatio non latens. fol. 140. B

Qui pp vtile aut dlectabile amāt adiuicem nō fm seipsos amāt: sz qd fit ad ipos adiuicē bo'": nō eni in q̄les q̄sdaz eē diligūt eutrapelos: sz qr dlectabiles sibiipsis. G

Scdz accns vtiqz amicitie he sf. s. pp vtile z dlectabile. G

Amicitie pp vtile z delectabile de facili solubiles. O

Dissoluto eni eo pp qd amici erāt dissoluif amicitia. O

Amicitia ppter vtile maxime in senibus videf: nō eni dlectatiōes prosequunf: sed vtile z eoz q in adolescentia z iuuenum quicūqz conferens psequuntur. fol. 141. B

Iuuenū amici° pp dlectationē eē vi sz passiōez: isti eni viuūt z max° psequūf dlecta'e ipsis pñs. Etate āt trāscēdēte dlecta'ia fiūt alia: tal' āt dlectatōis fit velox trāsmu°. B

Perfecta aūt est bonoz amicitia z fm virtutē siliū. D

Uterqz amicoz pp vtutē ē bon° simplr z amico: boni eniz z simplr boni adiuicē vtiles: silr āt z dlectabiles. D

Amicitia pp virtutē idiget tpe z zsuetudie fm pūerbiū nō est scire adinuicem ante sal consumere. J

Cap̊. 4. t. primi. [Que autem ppter.]

Finiēte āt pulchritudie q̄nqz z amicitia finit. fol. 142. B

Qui āt nō dlectabile cōmutāt: sz vtile i amabilib° z sf minus amici z pmanēt: q āt pp vtile exñtes amici sil' cū zferēte dissoluūf. Nō eni adiuicē erāt amici sz vtilis. B

Propter delectationē qdē z ppter vtile z prauos cōtingit adinuicem amicos eē z epyiches prauis: z neutrum q̄licūqz: ppter seipsum aūt solos bonos. G

Sola bonoz amicitia: itrāsmutabilis eni est nō facile malum credere de eo qui multo tpe ab eo pbatus est. G

Os eni boies dicūt amicos pp vtile: quēadmodū ciuitates videnf cōpugnatrices ciuitatib° fit gr̄a zferētis z eos q pp delectationē adinuicē diligūt: quēadmodum z pueri forte quidē ops dicere z nos amicos tales. G

Cap̊. 5. t. p̊mi. [Quēadmodū in virtutibus.]

Vi qdē sz hitū: hi āt sz opōnē boni dr̄r sic z i amicitia. Q

Loca nō dissoluūt amicitiā simp': sz opōnē: si āt diuturna absentia fiat amicitie obliuionē vr̄ facere. fol. 143. C

Multas amicitias non appellatio dissoluit. C

Nō videf āt neqz senes neqz seueri amatiui eē: nō eni pōtqs p diē cōmorari cū tristi: neqz cū nō dlectabili. E

Max° eni nā vr̄ triste qdē fugē: appetē āt dlectabile. E

Nihil enim sic est amicoz proprium vt conuiuere. G

Assimilaf amatio qdē passioni amicitia habitui: redam āt aūt cū electione: electio autē ab habitu. Et bona volunt amicis illoz gr̄a nō fm passionem sed habitum. L

Dicitur autem amicitia equalitas. P

Cap̊. 6. t. primi. [In seueris.]

In seueris aūt z senib° min° fit amicitia quāto mag discoli sunt z minus colloquio gaudent. fol. 144. B

Tales vt senes z seueri beniuoli qdē sf adiuicē: volūt. n. bona z obuiāt ad necītates: amici āt ñ oino sf pp ñ cōmorari: neqz gaudere adinuicē q̄ maxie vr̄ amicabilia. B

Multis amicū eē fm pfectā amicitiā nō ztigit: quēadmodū neqz amare multas sil' assilaf. n. supabūdātie: tale aūt ad vnū natū ē fieri. Multas. n. sil' placere eidem valde non facile est: forte autem neqz bonum. D

Oz āt z expiē""accipe z i zsuetudinē fieri qd oino diffi'e. E

Propter vtile z dlectabile mult; placē ptigit: in his q̄ sf pp dlectabile mag liberale: q̄ āt pp vtile negociatoz. L

Triste paucū tpis qdē ferūt: ztinue aūt nullus vtiqz sustineret neqz ipsum bonum si triste sibiipsi erit. N

Qui in potētatib° diuersis vtiqz vtūf amicis: alij eni ipsis sunt vtiles z alteri delectabiles. fol. 145. B

Amicitie pp vtile z dlectabile pp silitudinē z dissilitudinē ad amicitiā pfectā videnf eē z nō eē amicitie. G

Cap̊. primi. t. z. [Altera autem.]

In amicitijs pso' icq̄liū oz analogū fieri: puta meliorē plus amari q̄ amaf z vtiliorē: z alioz vnūqdqz silr. fo. 146. A

Nō silr āt eq̄le z i iusti°: z i amici° vr̄ hre: eteni in iusti° qdē eq̄le p̊ qd sz dignitatē: qd āt fm q̄ntū z°. In amicitijs aūt qd qdē fm q̄ntū p̊: qd aūt fm dignitatē secūdo. E

Si multa distantia fiat virtuti vel malitie vel alicuius alterius non adhuc amici sunt. F

Certa qdē igf i talib° ñ ē diffō vsqueq̄ amici: mlt eni ablati adhuc manet. Multū āt diuiso puta dō nō adhuc. F

Amico boi eni vtile amicus maxia bona: forte aūt nō pre oib°: sibi enim ipsi maxime vnusquisqz. K

Cap̊. z. t. z. [Multi autem.]

Mlti pp amorē honoris vir velle amari magis q̄ amaf: amari eni ppe vr̄ ei qd est honorari qd mlti appetūt. P

Et ñ pp seipz vir dsideraf honorē sz fz accns. fo. 147. B

In amari autem fm seipsuz gaudent: ppter qd videbitur melius eo qd est honorari. C

Amicitia videf in amare magis q̄ in amari esse: signū aūt matres eo qd est amare gaudentes. E

Amicorum virtus amare videtur. F

Mali quidem firmum non habent: neqz eniz sibiipsis permanent similes existentes. L

Ex zrijs āt maxie vr̄ ppter vtile fieri amicitia: puta paup diuiti indisciplinat° scienti: ad hoc aūt aliquis attrahit z amatorē z amatū z pulchrum z turpe. N

Cōtrariū nō appetit zriū pp seipm sed fm accns. Q

Appetitus autem medij est: hoc enim bonum. Q

Cap̊. 3. t. z. [Uidetur autem.]

Ur āt circa eadē z in eisdē eē amicitia z iustū: in oi eni cōicatiōe vr̄ aliqd iustū eē z amicitia. fol. 148. B

Scdz q̄ntū cōicāt intātū est amicitia z iustū. z pūerbiū: cōia aūt q̄ amicoz recte: in cōicatione eni amicitia. B

Nō eadē ē amici° parētib° ad filios z fratrib° adiuicē: silr z in alijs amicis. Altera āt z iusta ad singulos hoz. E

Augmētari āt natū ē sil amicitia z iustū vt i eisdē entia. G

Cōicationes oēs pticulis assilanf politice: quedā eni cōicationes fm partes conferens appetunt. J

Quedā

Quedā cōicationū pp delectatōez vīr fieri vt ꝯcorrātiū. K
Oēs vtiqꝫ cōicationes vīr eē pticule cōicationis politice.
Cōsequunt̄ aūt tales amicitie talib⁹ cōicationib⁹. O

Cap̄.4.tra.z.[Politice autem].

Politice āt spēs tres: eq̄les āt ꝛ trāsgressiones putā corru/ ptōes bap. sꝫ gdē politice regnū aristocratbia tymocra tbia: optia āt regnū: pessima āt dmocratbia. fol.149.A
Tyrān⁹ gdē sibiipsi ꝯferēs itēdit: rex āt qd subditoꝝ. E
Nō enim est rex qui non per se sufficiens ꝛ in omnibus bo nis superexcellens. E
Tyrānis pessima: pessimū autem ꝫrium optimo: prauitas monarchie tyrannis. F
Malus autem rex tyrannus fit. F
In oligarchia pauci principantur ꝛ mali pro his qui maxi me epyiches. F
Et timocratbia vtiqꝫ in democratbiā: cōterminales .n. sūt he multitudinis sūt ꝛ eq̄les oēs sꝫ bonoratione. F
Silitudies baꝝ accipiet qa i domib⁹: pris gdē .n. ad filios cōicatio regni bꝫ figurā: i gsis āt q̄ pris tyrānidis. L
Viri ꝛ vxoris cōicatio in domo aristocratbica. N
Fratrum aūt cōicatio tymocratbica. P

Cap̄.5.tra.z.[Secundam vnāquāqꝫ.]

Pater existimatur esse cā eēndi filioꝝ ꝛ nutrimenti ꝛ di sciplīne. fol.150.C
In trāsgressionib⁹ quēadmodū iustū paꝝ sic ꝛ amicitia ē.
In tyrānide nihil vl̄ paꝝ amicitie: in qb⁹ enim nihil cōe impanti ꝛ iperato neqꝫ amicitia neqꝫ iustū sed velut ar tifici ad organū ꝛ aie ad corp⁹ ꝛ dn̄o ad seruū. L
Amicitia nō est ad fuū sꝫ gp fuus: nihil eni cōe est: seruus eni est aiatū organū: organū aūt inaiatus seruus. M
Scdm eni gp fuus nō est amicitia ad ipꝫ sꝫ fm gp hō. O

Cap̄.6.trac.z.[In cōmunicatione.]

Ois amicitia cognata vī dpēdere ex pina: parētes diligūt filios vt suiipsoꝝ aliqd existēs: filij aūt parentes vt ab illis aliquid existentes: magis sciunt parentes qui ex ip sis q̄ geniti quoniam ex his. fol.151.E
Et magis appropiat̄ qd a q̄ genito q̄ factū facienti: qd eni ex ipso ꝓpinquū ei a quo: puta dens vl̄ capillus vel qd cūqꝫ hnti: illi aūt nihil qd a quo vel minus. E
Parentes diligunt filios vt seipsos. qui enim ex seipsis ve lut alteri ipsi inseparati. F
Viro aūt ꝛ vxori amicitia vī fm nām existere: hō eniꝫ nā aial ꝯiugale est magis q̄ politicum. fol.152.C
In amicitia cōiugali vtile esse vī ꝛ delectabile: erit autem propter virtutem si epyiches. F
Cōiunctio aūt filij vīr esse pp qd ꝛ citius steriles dissolu ūtur: filij aūt bonū cōe ambob⁹: ꝯtinet aūt cōe. H

Capli p̄ trac. tertij.[Trinis itaqꝫ.]

Fiunt aūt accusatiōes ꝛ vituperationes in ea que fm vtile amicitia vel sola vel maxime rationabiliter. O
In vtilitate eni vtētes adiuicē sp ꝓbari idigēt ꝛ min⁹ hie existimāt ꝯueniēte ꝛ cōquerunt: qm̄ nō quāto idigēt tā to sortiunt̄ digni existētes. Bn̄facientes aūt nō pnt suffi cere ad tāta quāta bn̄ patiētes indigent. fol.153.C
Quēadmodū iustū z⁹ B gdē scriptū B aūt sꝫ legē: ꝛ eius que sꝫ vtile amicitie q̄dā moralis B āt legalis esse. F
Legalis est in dictis: ꝛ hec quedā de manu i manū: hec āt fm tempus: ꝛ hec liberalior est. F
Moralis aūt nō in dictis sꝫ vt amico donat vl̄ cuicūqꝫ cō ferre dignificat eq̄le vl̄ plus vt nō dās sꝫ accōmodās. H
Poterit aūt retribuēdū fm dignitatē eoꝝ que passus est ꝛ sponte: nolētes eni amicū non faciendū. M
In principio autem intendendum a quo beneficiatur ꝛ in quo vt in his sustineat vel non. M
Amicitia existente propter vtile patientis vtilitas mēsura est retributionis faciende. fol.154.A
In his que fm virtutem operantis electio est mensura. A

Capli z⁹ trac. tertij.[Differunt autem.]

In amicitijs pp vtile iter psonas ineq̄les opꝫ vtriqꝫ plus retribuere n̄ ex eodē sꝫ superexcellēti bonor: idigēti āt lu cri. vtutꝫ .n. ꝛ bn̄ficij bonor retributio, idigētie āt auxiliū ꝛ lucrū: cōe dat̄ ei q bn̄ficiat: bonor aūt cōe. I.
Possibile eni amicitia regrit nō qd fm dignitatē: in his .n. que sunt ad deos ꝛ ad parentes honoribus: nullus vtiqꝫ fm dignitatem retribuet. K
Nō vī posse filio abnegare prēꝫ: patri aūt filiū: quibus aūt debet̄ potestas dimittere ꝛ patri vtiqꝫ. P
Bn̄ pati aūt multi volūt: bn̄facere āt fugiūt vt inutile. P

Conclusiones cap̄. primi trac. primi libri octaui ethicorum.

Nescientes suam bonitatē discedunt ab operationib⁹ bonis τ ab inuentionibus vt indigni existētes. similiter āt τ ab exterioribus bonis. L

Chaymi sūt isipiētes τ seipsos ignorātes vt eni digni existētes ad honorabilia conant̄ deinde redarguūtur. M

Opponit̄ magnanimitati pusillanimitas magis q̄ chaymotes τ sic magis τ deterius est. P

Capituli secūdi tractat⁹ secūdi libri quarti. [Videt̄ autem τ circa hanc.] fol.75

Queadmodū in acceptione pecuniaꝝ est medietas τ supabūdātia τ defect⁹: ita τ i honoris appetitu magis q̄ opꝫ τ minus τ vn̄ opꝫ τ vt opꝫ. fol.76.A

Amatorē honoris qn̄qꝫ laudam⁹ τ virilē τ amatorē boni. τ qn̄qꝫ vitupamus vt magis q̄ opꝫ ēt sīlr: τ nō amatorē honoris qn̄qꝫ laudamus τ qn̄qꝫ vitupamus. A

Amatore honoris mltiplr dicto nō in idipm ferim⁹. A

Innoiata existe medietate vt d̄ra videt̄ dubia eē extrema. E

In qb⁹ aūt est supabūdātia τ defect⁹: τ mediū: appetūt eni honorē τ magis q̄ opꝫ τ min⁹ q̄ opꝫ τ vt opꝫ. habit⁹ medius circa honorez laudat̄. sed innoiatus existens vī ad amorē honoris eē nō amor honoris. τ ad non amorē honoris, amor honoris. E

Capli vnici tra. tertij z^e ptis li^i 4^i. [Mansue^do āt. fol.76

Mansuetudo est qdā medietas circa iras medio existēte innoiato fere āt τ extremis ad mediū mansuetudinez ferimus ad defectū declinātē inoiatū existētē. Supabūdātia aūt iracūdia defectus aūt in irascibilitas. M

Nō irasci in qb⁹ opꝫ isipiētis vī esse. vī eni nō sentire neqꝫ testari. nō iratus nō est vindicatiuus. Iniuriantem sustinere τ familiares despicere seruile est. fol.77.M

Malū seipsuꝫ destruit τ si integrū sit iportabile fit. E

Acrocholi idest extremi in ira acuti τ prompti ad iraꝫ gescunt velociter τ optimuꝫ habent. E

Amari difficile solubiles τ multo tempore irascūtur tales sunt sibiipsis molesti τ maxime amicis. F

Difficiles g nō cōmutāt irā sine cruciatu τ sine pūitōe. F

Mansuetu^n supabūdātiā mag opponim⁹ eteni mag fit hu mani⁹ eni mag punire τ ad viuē difficiles deteriores. L

Nō est facile determinare q̄liter qb⁹ τ in q̄lib⁹ τ in quāto tpe est irascēdū τ vsqꝫ quo recte facit vel peccat. N

Qui parū transgreditur a medio non vituperatur neqꝫ in magis neqꝫ in minus. N

Capli p^i trac. 4^i 3^e ptis lib^i 4^i. [In colloquijs aūt.] fol.78.

Circa colloq̄a τ totū puiuē τ s̄monib⁹ τ reb⁹ cōicare hi placidi videt̄ oia laudātes τ i nllo pt̄dētes estimātes sibi tristitia oportē qbuscūqꝫ eē g cōtrio oia pt̄iātes discoli τ litigiosi vocāt̄ hitu me⁹ inoiato: vī maxie amicitia: eo q̄ tal̄ moderat⁹ τ delectabil̄ est i puiuē: vt amic⁹. H

Iste habitus medius differt ab amicitia eo q̄ est sine passione diligendi eos quibus colloquitur. L

Habēs eni habitū mediū nō i amādo vel amicādo recipit singula vt opꝫ. sed in eo q̄ talis est s̄ꝫ hitū: hn̄s eni habitum mediuꝫ est s̄m seipsum desiderans pdelectare, contristare autem renuens. L

Cōtingētib⁹ āt si sit maiora psecut⁹. dico āt bono τ pferēte τ delectatiōis gr̄a q̄ i posteꝝ magne paꝝ cōtristabit. P

Cōdelectans nullius gratia placidus. fol.79.D

Qui autem vt vtilitas sibi fiat in pecuniam vel quecūqꝫ p pecunias blanditor. D

Capli z^i trac. 4^i 3^e ptis lib^i 4^i. [Circa eadē fere.] fol.79

Iactator vī simulatiu⁹ esse gloriosoꝝ nō existētiū: τ maiorū q̄ existāt. Iron aūt ecōuerso negare q̄ existūt vl̄ minora facē. Medi⁹ āt existēs τ veraꝝ τ vita τ s̄mone existentia psitēs eē circa ipꝫ τ nec maiora neqꝫ mīora. K

Unusquisqꝫ qualis est talia dicit τ operatur: τ sic viuit si non alicuius gratia operetur. L

Mendacium s̄m se est prauum τ fugiendum: verum autem bonum τ laudabile. L

Nō intendimus de veridico in pfessionib⁹ neqꝫ q̄cūqꝫ ad iustitiā vl̄ iniustitiā ptēdūt sꝫ in qb⁹ nullo tali differente in sermone τ vita veꝝ dicit eo q̄ talis ē s̄m habitū. P

In minus aūt magis a vero declinat. prudēti⁹ enim videt̄ pp onerosas superabundantias esse. P

Iactator nullius gr̄a vanus vī magis q̄ malus. fol.80.E

Qui glorie gr̄a iactāt talia fingunt in qb⁹ laus vel felicitas: q aūt gr̄a lucri fingūt qd̄ est lucro ppinqu⁹ τ q̄ ptrāsire est nō existētia: puta medicū vel diuinatorē. F

Iactator magis vī opponi veridico deterior eniꝫ est. N

Capl̄ tertij tra. 4^i 3^e ptis li^i 4^i. [Existe āt rege.] fol.80.

Qui in derisione supabundāt bomolochi videntur esse τ onerosi desiderantes omnino risum. fol 81.C

Qui autē nec ipsi dicunt aliquod ridiculum τ sunt dicenti molesti agrij τ duri videntur esse. Moderate ludentes eutrapeli appellantur puta bene vertentes. C

Liberalis ludus differt ab eo qui est seruilis τ idisciplinati τ disciplinati. H

Conuitium contumelia quedam est. D

Bomoloc⁹ minor ē derisore τ nec a seipso neqꝫ ab alijs recedēs si risum faciat τ talia dicēs quoꝝ nullum diceret gratiosus quedam autem neqꝫ audiret. M

Ur aūt τ requies τ ludus in vita esse necessarium. O

Capli p^i tra. 5^i 4^e ptis li^i 4^i. [De verecūdia aūt.] fol.82

Verecūdia est qdā timor ingloriationis rubescunt verecūdati: mortē aūt timētes pallescūt. Corpalia vīr vtraqꝫ scꝫ timor mortis τ verecundia quod videtur passionis magis esse q̄ habitus. fol.82.F

Nō eni oi etati puenit verecūdia sꝫ iuuenili. opꝫ eni tales verecundos esse eo q̄ s̄m passiones viuentes multum peccantes verecundia autem prohibentur. K

Et iuuenes laudamus verecūdos senē nullus laudabitqꝫ verecūdus nihil eni estimam⁹ ipm oportere opari in qbus est verecūdia. neqꝫ studioso inest verecūdia. K

Verecundia erit ex suppositione studiosuꝫ si opetur verecundabitur: nō est aūt hoc circa virtutes. O

Continentia non est virtus: sed quedam mista. fol.83.C

Incipiūt cōclusiones capli p^i p^e ptis primi tracta. ethicorum.

1 Liberalitas est medietas circa pecunias. fo.65.C
2 Prodigalitas τ illiberalitas sunt circa pecunias. E
3 Diuitijs contingit bene τ male vti. K
4 Ipsius liberalis magis est dare vbi oportet q̄ accipe vnde opꝫ τ nō accipere vnde non opꝫ. L
5 Liberalis dat boni gr̄a τ ratiōe quib⁹ opꝫ τ qn̄ opꝫ. τ sic de alijs circūstātijs. Q
6 Datio libalis debet eē delectabilis τ sine tristitia. Q
7 Ille qui dat cum tristitia non est liberalis. fol.66.A
8 Liberalis non accipit vnde non oportet. B
9 Nec est liberalis promptus ad petendum. B
10 Illi qui suscipiunt diuitias ab alijs sunt magis liberales q̄ illi qui eas proprio labore acquirunt. H
11 Non est facile liberalem ditari. D
12 Liberalis etiā in accipiēdo obseruat quecūqꝫ in accipiendo oportet obseruari. O
13 Prodigus est melior illiberali. fol.67.F
14 Prodigus non videtur esse multum prauus. I
15 Vitium illiberalitatis est insanabile. P
16 Illibalitas mag oppōit̄ libali^i q̄ pdiga^{tas}. fol.68.L

Capli z^i p^i trac. p^e ptis lib^i 4^i. [Videbit̄ āt vtiqꝫ.] fol.69.

17 Magnificētia τ libalitas dint qu^m ad māꝫ. fol.69.L
18 Magnific⁹ n̄ dꝫ eē diligēs i cōpu^te expēsaꝝ. fol.70.D
19 Necesse est magnificuꝫ esse liberalem. D
20 Ad magni^{cū} ptiet facē mag^n op⁹ ex magnis sūptib⁹. E

Incipiunt ꝯclusiones cap.pmi.tra.pmi.partis p̄ᵉ. quinti libri ethicorum.

Questiones mote per expositorem in libro quinto ethicorum.

Questiones mote ꝛ solute in sexto ethicorum.

Incipiunt ppositiones notabiles ꝛ cōmuniores capituli pⁱ trac.pⁱ sexti libri ethicorum.

Que

An incõtinētia ire sit peior q̃ icõtinētia ꝯcupiscētiaꝝ:mo-
uet̃ ⁊ soluit̃.c.6.tra.p̄mi.p totū. fol.124.D
Qualiter differūt ab alijs habitibus cū qb⁹ cõicant in mā
ut a temperantia intemperātia perseuerātia ⁊ mollitie:
soluitur.c.7.tra.p̄mi per totum. fol.126.B
An icõtinēs sit peior itēpato.soluit̃.c.8.t.p̄.p to.fo.127.O
Quid ē ꝯtinētia ⁊ qd icõtinē᷑.soluit̃.c.9.t.p̄.p to. fo.128.Q
Utrum aliquis simul possit esse incontinens ⁊ prudēs:sol-
uitur.c.10.tra.p̄mi per totum. fol.130.E
An dlectatio sit ð gn̄e bonoꝝ:soluit̃.c.2.t.2.p to^m.fo.132.A
An aliq̃ dlectatio sit optīa.soluit̃.c.3.t.2.p to^m. fol.133.D
An delectationes corporales dicātur esse eligibiles.soluit̃
ca.vltimo.tractatus secundi. fol.134.M
An oēs hoies idigeāt aliq̃ dlectatōe.soluit̃.c.eo. fol.135.E
Que delectationes sint meliores:vtrum intellectuales vel
corporales.soluitur.c.eodem.par.3°. fol.135.M
Cur nihil idē sp̄e ē semꝑ dlectabile hoi.c.eo. fol.136.D

Incipiunt ꝓpōnes notabiles cap̄.primi.tra.p̄mi.libri septimi ethicorum.

Circa mores fugiendorum tres sunt species:malitia: incõ-
tinentia ⁊ bestialitas.Cõtraria duob⁹ māifesta:h̄ qdē ē
virt⁹:h̄ aūt ꝯtinētiā vocamus. fol.115.Q
Ad bestialitatem maxime congruit dicere super nos vir-
tutem heroicam quandam ⁊ diuinam. fol.116.C
Si soluantur difficilia ⁊ assumantur probabilia ostensum
vtiqꝫ est sufficienter. fol.117.C

Cap̄.2.tra.primi.[Dubitabit autem.]

Cõtinēs ē i eo q̄ ē hic ꝯcupias fortes ⁊ prauas. fol.118.C
Intēperatus sanabilior videt̃ incõtinēte ꝑꝑ suaderi. O
Incontinens videtur reus prouerbio quo dicitur quando
aq̃ suffocat quid oportet adhuc bibere. O
Solo dubitationis inuentio est veritatis. fol.119.D

Cap̄.3.trac.p̄mi.[Primum quidem.]

Nõ eni circa oia ē icõtinēs:sed circa que intēperat⁹. D
Dr̄nt aūt icõtinēs ⁊ itēperat⁹ in sic se hic. Intemperat⁹eli-
gēs est ⁊ existimās oportere p̄ns delectabile ꝓseq.h̄ āt
s.incõtinēs non estimat qdem: ꝓsequitur autem. D
Quidā opinātiū nõ dubitāt:sꝫ existimāt certe scire. O
Quidā eni credūt nihil minus qbus opinant̃ q̃ alteri qb⁹
sciunt:manifestat autem hoc Heraclitus. O
Dupliciter dicimus scire etenim habens non vtens scien-
tia:⁊ vtens dicitur scire. fol.120.D
Habentem ⁊ speculantem agere que non oportet videtur
durum:sed non si non speculans. fol.120.D
Adhuc qꝛ duo modi ꝓpõnū sūt:hūtē vtrasqꝫ ⁊ vtētē vlī:sꝫ
nõ ea q̃ ē ꝑ ptē:nihil ꝓhibet opari q̃ ꝑter sciam. D
Dr̄t aūt vlē.h̄ qdē eni in seipso:hoc aūt in re est. D
In hic qdē scia ꝫ ⁊ nõ vti dīntē videmus habitū:puta dor-
mientē ⁊ vinolētū:⁊ sic disponunt̃ in passionib⁹ existes.
Ire ⁊ ꝯcupiscentie venereoꝝ:⁊ quedam talium manife-
ste corpus trāsmutāt:qbusdā aūt ⁊ insanias faciūt. E
Dicere autem sermones eos qui sunt a scientia nullum si-
gnum eius qd̄ est operari s̄m scientiam. E
Quēadmo^m simulātes sic existimādū dicē ⁊ icõtinētes. F
Una opione existēte vlī ⁊ altera ð singularib⁹cū vna rō fiat
ex ipsis necīuꝫ ꝯclusūꝫ:h̄ qdē opꝫ dicē aīaꝫ in speculati-
uis. In factiuis opari ꝯfestim non ꝓhibitum. M
Qualr āt soluit̃ igrātia eadē rō q̃ ð violēto ⁊ dormiēte. M

Cap̄.4.trac.primi.[Utrum autem.]

Faciētiū delectationē quedā sunt necīa vt cib⁹⁊ pot⁹⁊ ve-
nerea:quedam non necessaria eligibilia s̄m seipsa vt vi-
ctoria honor ⁊ diuitie ⁊c̄. fol.121.Q
Incõtinētia vitupat̃ nõ vt pctm̄ solū:sꝫ vt malitia q̃dā vl̃
simp^r exn̄s vl̃ s̄ꝫ q̃dā ptē. Hoꝝ āt.i.ꝑter rōnē ꝓsequē-
tiū supabūdātiā s̄ꝫ se eligibiliū vt honoris victorie nul-
lus vitupat̃ tā q̃ malus simplr̄ vl̃ s̄m ptē. fol.122.A

Circa idem intēperatum ⁊ incontinentem ponimus q ope
ratur turpe ꝓpter cõcupiscere turpe:qd eni faceret intē-
peratus si adesset concupiscentia iuuenilis. D
Delectationū q̃dā sūt nā eligibilia vt honor victoria:q̃dā ꝯ-
ria hoꝝ vt q̃ ꝯ nāꝫ:⁊ q̃dā itermedia vt comedē ⁊ vesteꝫ
iduere. Ad oia talia.s.s̄ꝫ se eligibilia ⁊ itermedia nõ i pa-
ti ⁊ ꝯcupiscē ⁊ amare vitupāt:sꝫ i aliq̃l'r ⁊ supabūdat̃. N
Circa s̄m se eligibilia nulla malitia est:ipsorum tamē sup-
abundantie praue sunt ⁊ fugiende. N
Incõtinēs āt nõ solū fugiēdus:sꝫ ēt vitupabilis est. O
Circa s̄m se eligibilia nõ est incõtinentia simplr̄:sed cum
appositione sicut in alijs vt malum medicum ⁊ malum
hypocritā quem simpliciter non dicimus malū. O

Cap̄.5.tra.p̄mi.[Quia sunt quedam.]

Quedā sūt dlectabilia nā ⁊ hoꝝ:h̄ qdē simplr̄:h̄ aūt sūt s̄ꝫ
gn̄a aīaliū ⁊ hoiuꝫ:h̄ aūt nõ sūt:sꝫ h̄ ꝑꝑ passiōes vl̃ con-
suetudies:hec aūt ꝑꝑ ꝑnitiosas naturas. fol.123.D
Mulieres non dicuntur incontinentes quoniam non du-
cunt sed ducuntur. L
Malitie supabūdātes ꝑꝑ egritudies ⁊ ꝯsuetudies sunt ex̄
terminos malitie quemadmodum bestialitas. L
Ois superabundans malitia ⁊ insipientia ⁊ timiditas ⁊ in-
temperantia ⁊ crudelitas:he quidem bestiales:he auteꝫ
egritudinales sunt. P
Quēadmodū malitia que dī simplr̄ est malitia s̄m hoieꝫ:
que aūt s̄m appōnē qm̄ bestialis vl̃ egritudialis:⁊ illa ē
simplr̄:aut nõ s̄m eūdē modum.vꝫ.incõtinētia simplr̄
que est s̄m humanam intemperantiam. fol.124.C

Cap̄.6.trac.primi.[Quoniam autem.]

Min⁹ āt ē icõtinentia turpis q̃ ire q̃ que ꝯcupiarū. Ira vī
s̄m qd audire rōnē ⁊ ēt obaudire:quēadmodū veloces
ministrorum:puta ante audire omne dictum excurrūt:
deinde peccant. fol.124.D
Ira nāl'r⁹ isurgit difficil'r⁹his ꝯcupiscētijs q̃ sūt supabūdā-
tie ⁊ nõ necīs:exēplū de filio qui patrē percussit. N
Iniustiores ꝯcupiscētie q̃ ire ⁊ magis isidiātes iracundus
nõ isidiator neqꝫ ira:sꝫ manifestatrix:ꝯcupiscētia aūt i-
sidiatrix. Quēadmodum aiunt venerē isidiatricē.⁊ Ho-
merus ait.dolose cyprigene ⁊ variā corrigiā deceptio q̃
furata est intellectū spisse sapiētis. fol.125.A
Omnis qui ira operatur tristatus facit iniurians ac cuꝫ de-
lectatione:non enim in ira iniuria. D
Min⁹ āt bestialitas malitia q̃ hūana:terribilis aūt. Inno-
cētior est ꝑuitas sēꝑ q̃ nõ hn̄tis p̄n^m:itell's aūt p̄n^m. I
Decies milies plura mala faciet hō malus q̃ bestia. I

Cap̄.7.tra.primi.[Circa eas.]

Hitus pluriū sūt medietates ⁊ si iclināt magis ad deterio-
res.i.iter ꝯtinētē ⁊ icõtinētē est aliqs medi⁹q vincit con-
cupiscētias a qb⁹icõtinēs vincit̃:⁊ vincit̃ a ꝯcupiscētijs
a quib⁹ continēs nõ vincit̃:⁊ sic est de molli ⁊ perseuera-
tiuo respectu tristitiarum:⁊ isti inclināt ad deteriores q̃
continens perseuerātiuus. fol.126.B
Prosequēs supabūdātias dlectationū vl̃ s̄ꝫ supabūdātias
vl̃ ꝑꝑ electionē:⁊ ꝑꝑ ipas ⁊ nihil ꝑꝑ alteꝝ aduenīēs itē-
perat⁹:necīū eni nõ eē penitētē:q̄re insanabilis. B
Nõ eligētium aūt h̄ qdē ducit̃ ꝓpter delectationē:h̄ auteꝫ
ꝓpter fugere tristitiam que a concupiscentia. D
Opponit̃ aūt molli ꝑseuerātiuus:ꝑseuerare qdeꝫ est in eo
qd̄ est ꝯtenere:continentia autem in eo qd̄ est superare.
Continentia eligibilior est perseuerantia. I
Delitia quedā mollities est que trahit vestimētū vt nõ la-
boret eā que est eleuare tristitiā ⁊ imitans laborātē nõ
estimatur miser esse:misero similis existens. I
Qui a fortib⁹⁊ supexcellētib⁹ dlectationib⁹vicit̃ vel tristi-
tijs nõ admirabile sed ꝯdonabilis si ꝯtendens. K
Sigs ad q̃s multi ꝑnt abstinē ab his vicit̃ ⁊ nõ pōt ꝯten-

Conclusiones libri septimi ethicorum.cap.primi trac.primi.[Post hec.]

Cap.5.t.pmi.[Quia autem sunt quedam.]
8 Circa delectabilia 3 nāz ñ ē 3tinētia simpr. fo.123.M
9 Circa totā māz moralē p̄t eē excessus malitie. Q
10 Circa delectabilia contra nām dicit aliquis continēs vel incontinens cum additione. fol.124.D
Cap.6.t.pmi.[Quoniam autem et minus.]
11 Incōtinētia ire est min⁹ turpis q̄ icōtinētia 3cupiscētiarū tact⁹ que est incōtinētia simplr. I
12 Bestie nō sūt tēperate nec itēperate. fol.125.L
13 Bestialitas est minus mala q̄ malitia humana. M
14 Bestialitas est terribilior q̄ malitia humana. M
Cap.7.t.pmi.[Circa eas autem.]
15 Cōtinē⁹ ē melior et eligibilior q̄ pseuerātia. fo.127.E
16 Mollis est peior q̄ incontinens. F
17 Victus a fortibus delectationibus vel tristitijs 3tratendens non est incontinens nec mollis. H
18 Lusiuus non est intemperatus sed mollis. K
Cap.8.t.pmi.[Est autem intemperatus.]
19 Intemperatus est peior q̄ incontinens. P
20 Incontinentes preuolantes sunt minus mali q̄ incontinentes debiles. fol.128.C
21 Incontinentia non est malitia simpliciter. H
22 Intemperatus nō est sanabilis nec penitiuus. L
23 Incontinens est sanabilis et penitiuus. M
Cap.9.t.pmi.[Utrum igitur continens.]
24 Cōtinēs p se imanet rōni vere seu opinioni: et paccis opinioni false: et incōtinēs p se imanet opinioni false et per accidens opinioni vere. fol.129.C
25 Cōtinentia est quedam medietas laudabilis. P
26 Vir⁹ seu dispōnes 3rie 3tinētie sit praue. fol.130.A
27 Continentia et temperantia differunt. C
28 Incontinens et intemperatus differunt. C
Cap.10.t.pmi.[Neq3 simul prudentem.]
29 Nō est poss̄e aliquē sil' eē incōtinētē et prudentē. F
30 Incontinens est semimalus. L
31 Nll's icōtinēs agit icōtinēter ex 3silio recte rōnis. N
32 Incontinentes pp̄ter consuetudinez sunt sanabiliores q̄ incontinentes per naturam. fol.131.A
Cap.pmi.t.2.[De delectatione autem.]
33 Ad scientiam moralem pertinet considerare de delectatione et tristitia. fol.131.E
Cap.2.tra.2.[Quoniam autem.]
34 Delectatio in opōnib⁹ 3stituētib⁹ habitū et nām non est delectatio per se sed per accns. fol.132.F
35 Delectatiōes q̄ sunt in opōnib⁹ q̄ sunt ab habitu et nā iā 3stitutis in esse sunt delectationes per se. H
Cap.3.t.2.[Sed quoniam et tristitia.]
36 Delectatio est quoddam bonum. fol.133.I
Cap.4.t.2.[De corporalibus autem.]
37 Superabundantia delectationum corporaliū est praua et vituperabilis. fol.134.Q
38 Cōmēsura⁹ dlectationū corpaliū ñ ē mala. fol.135.B
39 Omnes homines indigent quandoq3 aliqua delectatione corporali. fol.135.O
40 Delectationes intellectuales sunt meliores q̄ delectationes corporales. fol.136.D
41 Nā ois simp' sēp gaudet eadē simplici dlectatōe. L

Questiones mote et solute per expositorem in libro septimo ethicorum.

Utrum bestialitas incontinentia et malitia sint tria fugienda. fol.116.H
Quare phs nō determinauit de continentia et icontinētia vbi determinauit de virtutibus moralibus. L
Quō intēperātia incōtinētia et mollities differunt. M
Qō fugiēdorū expssorū per phm est maius malū: soluunt hec quattuor tractatu pmo.cap p.parte prima. N

Questiones mote et solute per phm in libro octauo ethicorum.

Ad quem phm ptinet de amicitia speculari: soluitur q̄ ad phm moralez. caplo pmo.tra. primi.parte prima. fol.137.N
Utrū amicitia sit rōne 3rietatis vl' silitudis: mouet ca.p.p. 2⁹. et soluit ca.6.p.tra.fol.138.B. q̄ rōne silitudis p se.
Quid ē p̄m obm amicitie: vtrū bonū vl' appens bonū soluit q̄ amabile qd ē apperēs bo^m.c.2.t.p.p.p. fol.138.Q
Quid est amicitia: soluit q̄ est beniuolentia in contra passis non latens.c.2.t.pmi.parte 2⁹. fol.139.I
Utrum sit tm̄ vna spēs amicitie vel plures: soluit q̄ tres sūt spēs amicitie eq̄les amabilib⁹.c.3.t.p.p.p. fo.140.F
Utrū spēs amicitie 3tineāt sb amicitia equalr vl' s3 pus et posteri⁹: soluit q̄ sm pus et posteri⁹: q2 amicitia pp virtutē est amicitia p se: et alie p accns.c.3.t.p p to^m. fo.141
Quō amicitie pdicte sunt solubiles: soluit q̄ amicitia pp vtile et delectabile de facili sunt solubiles: s3 amicitia pfecta de difficili est solubilis capitulo 3⁹.trac.pmi. vt.s.
Utrū cuiuslz 3ditiōis hoies 3tigit eē amicos: soluit q̄ h ē poss̄e i amicitia vtilis et dlectabilis nō i amicitia honesti nisi solos bonos.cap 4⁹.t.pmi p totū3.ptica.2⁹.fol.142
Utrum amicitia sit habitus vel passio: soluitur q̄ est habitus.cap 5⁹.tra.pmi. fol.143.Q
Utrum locorum distantia dissoluat amicitiam: soluitur q̄ habitus amicitie non dissoluitur propter locorū3 distātiam: sed operatio.cap 5⁹.trac.primi.parte prima.vt.s.
Quis est proprissimus actus amicitie: soluitur q̄ cōuiuere.cap.5.trac.p.vt supra.
Qui sit apti ad amicitiā et q inepti: soluit q̄ senes et seueri sit inepti ad amicitiā: iuuenes vo apti.c.6⁹.t.p.p.1.fo.144.A
Utrū sm amicitiā pfectaz 3tingit aliquē eē multis amicū: soluitur q̄ non sm amicitiaz perfectam: sed sm amicitiā vtilis et delectabilis contingit.c.6.tra.pmi.vt.s.
Utrū sit eadē spēs amicitie superexcedētis ad superexcessū et ecōuerso: soluit q̄ nō.cap p.2⁹ trac.p.p⁹. fol.fol.145.L
Utrum homo debet velle maxima bona amico suo: soluit q̄ ipo existente homine debet sibi velle maxima bona: et aliter non.cap p.trac.2.parte 3⁹. fol.146.K
Utrum melius sit amari q̄ honorari: soluitur q̄ amari sit melius.cap 2⁹.tra.secūdi.parte pma. fol.146.O
Utrum amicitia magis consistat in amare vel amari: soluitur q̄ in amare.cap 2⁹.tra.secūdi.parte 2⁹. P
Que ē illa amicitia q̄ maxie fit ex 3rijs: soluit q̄ amicitia pp vtile maxie fit ex 3rijs.cap 2⁹.t.2.p.3⁹. fol.147.O
Utrū ois amicitia 3sistat i cōicatiōe: soluit q̄ ois amicitia sic 3sistit i q̄dā cōicatiōe.ca⁹.3.t.2⁹.pte p⁹. fol.148.B
Utrū amicitia diuisificet s3 diuisitatē cōicationū. soluit q̄ sic sicut et iustitia.cap 3⁹.tractatus secūdi.vt supra.
Quot sunt species cōicationis politice: soluitur q̄ sunt tres s.regnū aristocrathia et tymocrathia et tot sunt earū trāsgressiones.cap 4⁹.tra.secūdi parte pma. fol.149.A
Que istarū amicitiarū est maior: vtrū paterna vel regalis: soluitur q̄ paterna est maior.cap 5⁹.t.2⁹.p.p⁹. fol.150.B
Qualr ē amicitia s3 politias corruptas: soluit q̄ i tyrrānide nihil vl' parū ē d amicitia: i democrathia ē multū de amicitia: i oligarchia ē amicitia me⁹ mō.c.5.t.2.p.2⁹. L
Utrum patres vel matres magis diligant filios: soluit q̄ matres.caplo 6⁹.tra.scdi.parte secūda. fol.151.B
Utrum amicitia inter virum et vxorem sit naturalis: soluitur.ca.6.trac.2.parte tertia. fol.152.C
Qualr amicitia 3ingalis se h3 ad alias amicitias: soluit q̄ icludit alias amicitias: q2 ē vl' eē d3 pp vtile dlectabile et honestū.cap sexto.tractatus secūdi.parte 3⁹. vt supra.
In qb⁹ amicitijs fiūt rōnabilr accusatōes et q̄rele: soluit q̄ maxie i amicitia pp vtile.cap p.t.3.pte 2⁹ fol.152.P

Que ē mēsura retributōis faciēde i amici^a pp vtile: soluit̄ q̄ vtilitas recipiēs bn̄fi^m ē mēsura. ca^o. p̄. t. 3. p. 4. fo. 153. P
Que est mēsura retributiōis faciēde in amicitia s̄m virtutē: soluit̄ q̄ electio ꝯferētis. cap p̄. t. tertij. vt. s̄.
Cui i amicitijs superexcedētia ꝛ superexcessi ē plus tribuēdū: soluit̄ q̄ superexcedēti plus ē tribuēdū d̄ honore: ꝛ superexcesso seu idigēti plus d̄ lucro. c. z. t. 3. par. z^a. fol. 154. J
Utrū filius possit abnegare p̄rē: soluit̄ q̄ non: lz p̄r possit abnegare filiū. cap z^o. trac. tertij. parte 3^a. P

Incipiunt ppōnes notabiles ꝛ cōmunes cap. p̄mi. tra. p̄mi. libri octaui ethicorum.

Amicitia est virt^s q̄dā vel cū virtute. fol. 136. N
Sine amicis nullus eligeret viuere habens reliqua omnia bona. fol. 137. G
Quanto fortuna maior tanto secura minus. G
Simul duo venientes intelligere ꝛ agere potentiores. G
In erroribus viarum poterit quis videre q̄ omnis homo omni homini sit animal familiare ꝛ amicum. L
Amicis quidez existentibus nihil opus est iustitia: iusti aūt existentes indigent amicitia. O

Cap. z. t. primi. [Forte autem vtiqz.]

Uidet̄ vtiqz eē vtile p qd̄ fit aliqd̄ bonū vel d̄lectatio: q̄re amabilia q̄dē erūt bonū ꝛ d̄lectabile vt fines. fo. 138. Q
Bonū ē simp^r amabile: vnicuiqz āt qd̄ vnicuiqz. fo. 139. F
Amat aūt vnusq̄sqz nō ens ipsi bonū sed apparens: differt autē nihil: erit enim amabile apparens. fol. 139. F
Amicitia est beniuolētia in ꝯpassis non latens. J

Cap. 3. t. p̄mi. [Differunt autem.]

Amabilia differunt specie igit̄ ꝛ amicitie: tres eni amicitie equales numero amabilibus s̄m amabilium vnūqd̄qz est redamatio non latens. fol. 140. G
Qui pp vtile aut d̄lectabile amāt adiuicem nō s̄m seipsos amāt: sz qd̄ fit ad ipos adiuicē bo^m: nō eni in q̄les q̄sdaz eē diligūt eutrapelos: sz q̄a d̄lectabiles sibiipsis. G
Scd̄z accn̄s vtiqz amicitie he st. s. pp vtile ꝛ d̄lectabile. G
Amicitie pp vtile ꝛ delectabile de facili solubiles. O
Dissoluto eni eo pp qd̄ amici erāt dissoluit̄ amicitia. O
Amicitia ppter vtile maxime in senibus videt̄: nō eni d̄lectatiōes prosequuntur: sed vtile ꝛ eoꝝ q in adolescentia ꝛ iuuenum quicūqz conferens ꝓsequuntur. fol. 141. B
Iuuenū amici^a pp d̄lectationē eē vi s̄z passiōez: isti eni viuūt ꝛ max^e ꝓsequūt̄ d̄lecta^le ipis p̄ns. Etate āt trāscēdēte d̄lecta^lia fiūt al̄a: tal̄ āt d̄lectatōis fit velox trāsmu^o. B
Perfecta aūt est bonoꝝ amicitia ꝛ s̄m virtutē silium. D
Uterqz amicoꝝ pp v̄tutē ē bon^o simpl̄r ꝛ amico: boni eniz ꝛ simpl̄r boni adiuicē vtiles: sil̄r āt ꝛ d̄lectabiles. D
Amicitia pp virtutē idiget tpe ꝛ ꝯsuetudie s̄m puerbiū nō est scire adinuicem ante sal consumere. J

Cap. 4. t. primi. [Que autem ppter.]

Similēte āt pulchritudie q̄nqz ꝛ amicitia finit. fol. 142. B
Qui āt nō d̄lectabile cōmutāt: sz vtile i amabilib^9 ꝛ st minus amici ꝛ p̄manēt: q āt pp vtile existētes amici sil̄ cū ꝯferēte dissoluūt̄. Nō eni adiuicē erāt amici sz vtilis. B
Propter delectationē q̄dē ꝛ ppter vtile ꝛ prauos cōtingit adinuicem amicos eē ꝛ epyiches prauis: ꝛ neutrum q̄licūqz: ppter seipsum aūt solos bonos. G
Sola bonoꝝ amicitia: itrāsmutabilis eni est nō facile malum credere de eo qui multo tpe ab eo p̄batus est. G
Os eni boies dicūt amicos pp vtile: quēadmodū ciuitates vident̄ cōpugnatrices ciuitatib^9 fit gr̄a ꝯferētis ꝛ eos q pp delectationē adinuicē diligūt: quēadmodum ꝛ pueri forte quidē opz dicere ꝛ nos amicos tales. G

Cap. 5. t. p̄mi. [Quēadmodū in virtutibus.]

Ui q̄dē s̄z hitū: ui āt s̄z opōnē boni dr̄r sic ꝛ i amicitia. Q
Loca nō dissoluūt amicitiā simp^r: sz opōnē: si āt diuturna absentia fiat amicitie obliuionē vr̄ facere. fol. 143. C
Multas amicitias non appellatio dissoluit. C
Nō videt̄ āt neqz senes neqz seueri amatiui eē: nō eni pōt q̄s p dië cōmorari cū tristi: neqz cū nō d̄lectabili. C
Max^e eni nā vr̄ triste q̄dē fugē: appetē āt d̄lectabile. C
Nihil enim sic est amicoꝝ proprium vt conuiuere. G
Assimilat̄ amatio q̄dē passioni amicitia habitui: redamāt āt aūt cū electione: electio autē ab habitu. Et bona volunt amicis illoꝝ gr̄a nō s̄m passionem sed habitum. L
Dicitur autem amicitia equalitas. P

Cap. 6. t. primi. [In seueris.]

In seueris aūt ꝛ senib^9 min^9 fit amicitia q̄āto mag^s discoli sunt ꝛ minus colloquio gaudent. fol. 144. B
Tales vt senes ꝛ seueri beniuoli q̄dē st adiuicē: volūt. n. bona ꝛ obuiāt ad nec̄itates: amici āt nō oino st pp nō cōmorari: neqz gaudere adinuicē q̄ maxie vr̄r amicabilia. B
Multis amicū eē s̄m pfectā amicitiā nō ꝯtigit: quēadmodū neqz amare m̄ltas sil̄: assil̄at̄. n. supabūdātie: tale aūt ad vnū natū ē fieri. Multas. n. sil̄ placere eidem valde non facile est: forte autem neqz bonum. D
Oz āt ꝛ expiē^m accipe ꝛ i ꝯsuetudinē fieri qd̄ oino diffi^le. E
Propter vtile ꝛ d̄lectabile mult̄ placē ꝯtigit: in his q̄ st pp d̄lectabile mag^s liberale: q̄ āt pp vtile negociatoꝝ. L
Triste paucū tp̄is q̄dē ferūt: ꝯtinue aūt nullus vtiqz sustineret neqz ipsum bonum si triste sibiipsi erit. N
Qui in potētatib^9 diuersis vtiqz vtūt̄ amicis: alij eni ipsis sunt vtiles ꝛ alteri delectabiles. fol. 145. B
Amicitie pp vtile ꝛ d̄lectabile pp silitudinē ꝛ dissilitudinē ad amicitiā pfectā vident̄ eē ꝛ nō eē amicitie. G

Cap. primi. t. z. [Altera autem.]

In amicitijs ꝓlo^r secūdū oz analogū fieri: puta meliorē plꝰ amari q̄ amar̄ ꝛ vtiliorē: ꝛ alioꝝ vnūqd̄qz sil̄r. fo. 146. A
Nō sil̄r āt eq̄le ꝛ i iusti^a: ꝛ i amici^a vr̄ hr̄e: eteni in iusti^a q̄dē eq̄le p̄ qd̄ s̄z dignitatē: qd̄ āt s̄m q̄ntū z^o. In amicitia aūt qd̄ q̄dē s̄m q̄ntū p̄: qd̄ aūt s̄m dignitatē secūdo. E
Si multa distantia fiat virtuti vel malitie vel alicuius alterius non adhuc amici sunt. F
Certa q̄dē igit̄ i talib^9 nō ē diffō vsqueq̄ amici: m̄lt̄ eni ablati adhuc manet. Multū āt diuiso puta d̄o nō adhuc. F
Amico boi enti vtile amicus maxia bona: forte aūt nō p̄e oib^9: sibi enim ipsi maxime vnusquisqz. K

Cap. z. t. z. [Multi autem.]

M̄lti pp amorē honoris vr̄r velle amari magis q̄ amar̄: amari eni ppe vr̄ ei qd̄ est honorari qd̄ m̄lti appetūt. P
Et nō pp seip̄z vr̄r d̄sideraṫ honorē sz s̄z accn̄s. fo. 147. B
In amari autem s̄m seipsuz gaudent: ppter qd̄ videbitur melius eo qd̄ est honorari. C
Amicitia videt̄ in amare magis q̄ in amari esse: signū aūt matres eo qd̄ est amare gaudentes. E
Amicorum virtus amare videtur. F
Mali quidem firmum non habent: neqz eniz sibiipsis p̄manent similes existentes. L
Ex ꝯtrarijs āt maxie vr̄ ppter vtile fieri amicitia: puta paup diuiti indisciplinat^9 scienti: ad hoc aūt aliquis attrahit ꝛ amatorē ꝛ amatū ꝛ pulchrum ꝛ turpe. N
Cōtrariū nō appetit ꝯtriū pp seip̄m sed s̄m accn̄s. Q
Appetitus autem medij est: hoc enim bonum. Q

Cap. 3. t. z. [Uidetur autem.]

Ur̄ āt circa eadē ꝛ in eisdē eē amicitia ꝛ iustū: in oi eni cōicatiōe vr̄ aliqd̄ iustū eē ꝛ amicitia. fol. 148. B
Scd̄z q̄ntū cōicāt itātū est amicitia ꝛ iustū. ꝛ puerbiū: cōia aūt q̄ amicoꝝ recte: in cōicatione eni amicitia. B
Nō eadē ē amici^a parētib^9 ad filios ꝛ fratrib^9 adiuicē: sil̄r ꝛ in alijs amicis. Altera āt ꝛ iusta ad singulos hoꝝ. E
Augmētari āt natū ē sil̄ amicitia ꝛ iustū vt i eisdē entia. G
Cōicationes oēs p̄ticulis assil̄ant̄ politice: quedā eni cōicationes s̄m partes conferens appetunt. J

Quedā

Quedā cōicationū pp̄ dilectatiōē vīr fieri vt ꝯcorrētiū. K
Oēs vtiq3 cōicationes vīr eē ꝑticule cōicationis politice. Cōsequunt̄ aūt tales amicitie talib⁹ cōicationib⁹. O

Cap. 4. tra. 2. [Politice autem].

Politice āt spēs tres: eq̄les āt t trāsgressiones puta corrūpēdes has. sūt q̄dē politice regnū aristocrathia tymocrathia: optīa āt regnū: pessima āt dēmocrathia. fol. 149. A
Tyrān⁹ q̄dē sibiipsi ꝯferēs īēdit: rex āt qḋ subditoꝝ. E
Nō enim est rex qui non per se sufficiens t in omnibus bonis superexcellens. E
Tyrānis pessima: pessimū autem 3rium optimo: prauitas monarchie tyrannis. F
Malus autem rex tyrannus fit. F
In oligarchia pauci principantur t mali pro his qui maxime epyiches. F
Et timocrathia vtiq3 in democrathiā: cōterminales. n. sūt he multitudinis sūt t eq̄les oēs f3 honoratiōē. F
Siliudies haꝝ accipiet q̄s ī domib⁹: pris q̄dē. n. ad filios cōicatio regni h3 figurā: ī ꝑis āt q̄ pris tyrānidis. L
Uiri t vxoris cōicatio in domo aristocrathica. N
Fratrum aūt cōicatio tymocrathica. P

Cap. 5. tra. 2. [Secundum vnāquāq3.]

Pater existimatur esse cā eēndi filiorū t nutrimenti t disciplīne. fol. 150. C
In trāsgressionib⁹ quēadmodū iustū paꝝ sic t amicitia ē. In tyrānide nihil vl' paꝝ amicitie: in q̄b⁹ enim nihil cōe īmpanti t īperato neq3 amicitia neq3 iustū sed velut artifici ad organū t aīe ad corp⁹ t dn̄o ad seruū. L
Amicitia nō est ad suū f3 q̄ suus: nihil eni cōe est: seruus eni est aiatū organū: organū aūt inaiatus seruus. M
Scdm eni q̄ suus nō est amicitia ad ip̄3 s3 f̄m q̄ hō. O

Cap. 6. trac. 2. [In cōmunicatione.]

Ois amicitia cognata vī d̄pēdere ex pr̄na: parētes diligūt filios vt suiipsoꝝ aliqd existēs: filij aūt parentes vt ab illis aliquid existentes: magis sciunt parentes qui ex ipsis q̄3 geniti quoniam ex his. fol. 151. E
Et magis approp̄iat̄ qḋ a q̄ genito q̄3 factū facienti: qḋ eni ex ipso ꝓpinquū ei a quo: puta dens vl' capillus vel qḋcūq3 hūi: illi aūt nihil qḋ a quo vel minus. E
Parentes diligunt filios vt seipsos. qui enim ex seipsis velut alteri ipsi inseparati. F
Uiro aūt t vxori amicitia vī f̄m nām existere: hō eni3 nā aīal ꝯiugale est magis q̄3 politicum. fol. 152. C
In amicitia cōiugali vtile esse vī t delectabile: erit autem propter virtutem si epyiches. F
Cōiunctio aūt filij vīr esse pp̄ qḋ t citius steriles dissoluūtur: filij aūt bonū cōe ambob⁹: ꝯtinet aūt cōe. H

Capli p̄ trac. tertij. [Trinis itaq3.]

Fiunt aūt accusatiōes t vituperationes in ea que f̄m vtile amicitia vel sola vel maxime rationabiliter. O
In vtilitate eni vtētes adiuicē sp̄ ꝓhari idigēt t mīn⁹ hīe existimāt ꝯueniēte t cōquerunt̄: q̄ñ nō q̄ūto idigēt tāto sortiunt̄ digni existētes. Bn̄faciētes autē nō pn̄t sufficere ad tāta q̄ūtis bn̄ patiētes indigent. fol. 153. C
Quēadmodū iustū 2ᵉ h q̄dē scriptū h aūt f3 legē: t eius que f3 vtile amicitie q̄dā moralis h āt legalis esse. F
Legalis est in dictis: t hec quedā de manu ī manū: hec āt f̄m tempus: t hec liberalior est. F
Moralis aūt nō in dictis s3 vt amico donat vl' cuicūq3 cōferre dignificat eq̄le vl' plus vt nō dās s3 accōmodās. H
Potēti aūt retribuēdū f̄m dignitatē eoꝝ que passus est t sponte: nolētes eni amicū non faciendū. M
In principio autem intendendum a quo beneficiatur t in quo vt in his sustineat vel non. M
Amicitia existente propter vtile patientis vtilitas mēsura est retributionis faciende. fol. 154. A
In his que f̄m virtutem operantis electio est mensura. A

Capli 2ᵘ trac. tertij. [Differunt autem.]

In amicitijs pp̄ vtile īter ꝑsonas ineq̄les op3 vtriq3 plus retribuere n̄ ex eodē s3 superexcellēti honorē: idigēti āt lucri. virtu̾ .n. t bn̄ficij honor retributio, idigētie āt auxiliū t lucrū: cōe daī ei q̄ bn̄ficiat: honor aūt cōe. I
Possibile eni amicitia req̄rit nō qḋ f̄m dignitatē: in his. n. que sunt ad deos t ad parentes honoribus: nullus vtiq3 f̄m dignitatem retribuet. K
Nō vī posse filio abnegare pr̄ez: patri aūt filiū: quibus aūt debet̄ potestas dimittere t patri vtiq3. P
Bn̄ pati aūt multi volūt: bn̄facere āt fugiūt vt inutile. P

Conclusiones cap. primi trac. primi libri octaui ethicorum.

1 Ad moralē ꝓh3 ꝑtiet d̄ amici⁹ ꝑtractare. fol. 136. P

Capli 2ᵘ trac. p̄mi. [Forte autem.]

2 Propriū obiectū amicitie est amabile. fol. 138. Q
3 Amicitia nō ē q̄cūq3 beniuolētia s3 mutua. fol. 139. K

Capituli tertij trac. primi. [Differunt autem.]

4 Tres sunt amicitie specie differentes. fol. 140. D
5 Quelibet dictarū triū amicitiarū est amicitia. I
6 Amicitie pp̄ vtile t dlectabile f3 accn̄s st amicitie. L
7 Aicitie q̄ st pp̄ vtile t dlecta^le st de facili solubiles. P
8 Amicitia iuuenū est de facili solubilis. fol. 141. D
9 Amicitia que est pp̄ bonū virtutis ē p̄ se amicitia. L
10 Amicitia q̄ est pp̄ bonū v̄tut̾ est maxie amicitia. M
11 Amicitia que est pp̄ bonū virtutis est ꝑmansiua. M
12 Aicitia q̄ ē pp̄ bonū v̄tut̾ ī gn̄e amicitie ē ꝑfecta. M
13 Amicitia que est pp̄ bonū virtutis est optima. N
14 Amicitia que est propter bonum virtutis est rara. O

Capituli 4ᵘ trac. p̄ᵢ. [Que autem pp̄.]

15 Cuiuscūq3 conditionis hoīes cōtingit esse amicos pp̄ delectationem t vtilitatem. fol. 142. D
16 Amicitia ꝑfecta nō est nec esse pōt nisi īter bonos. I
17 Sola amicitia bonorum est intransmutabilis. K

Capli 5ᵘ trac. p̄ᵢ. [Quēadmodum autem.]

18 Neq3 senes neq3 seueri sunt amatiui. fol. 143. E
19 Conuiuere est actus propriissimus amicitie. D
20 Amicitia que est bonorū est maxime eligibilis. I
21 Amicitia est habitus. M

Capituli 6ᵘ trac. p̄ᵢ. [In seueris autem.]

22 Scdm perfectā amicitiam q̄ est pp̄ bonū virtutis nō contingit aliquē esse multis amicū. fol. 144. E
23 Scdm amicitiā pp̄ vtile t delectabile posse est aliquē hīe plures amicos. L
24 Amicitia pp̄ delectabile ex vtraq3 parte est potior q̄3 amicitia propter vtile. P
25 Hoīes in potestatib⁹ ꝯstituti vt cōiter vtunt̄ diuersis amicis ad vtilitatem t ad delectationē. fol. 145. C
26 Amici⁹ vtilis t amici⁹ dlectabilis ꝯsistūt ī eq̄litate. D

Capli p̄ trac. 2ᵢ. [Altera autem amicitie.]

27 Superexcedētiū differētiū specie t superexcedētis ad superexcessū t ecōuerso sunt amicitie spē diuerse. O
28 In oīb⁹ amicitijs f̄m excedētiā amicitiā ꝯseruat̄ p̄ h qḋ vnusq̄sq3 amicoꝝ amat̄ f3 dignitatē. fo. 146. C
29 Equalitas primo requiritur in amicitia. D

Capli 2ᵘ trac. 2ᵢ. [Multi aūt videntur.]

30 Multi magis appetunt amari q̄3 amare. Q
31 Amari meli⁹ est eo quod est honorari. fol. 147. D
32 Uirt⁹ amicitie mag̃ ꝯsistit in amare q̄3 in amari. F

Capli 3ᵘ trac. 2ᵢ. [Uidet̄ aūt quēadmodū.]

33 Ois amici⁹ ꝯsistit in q̄dā cōicatione. fol. 148. C
34 Scdm diuersas cōicationes differūt amicitie. D
35 Sicut amicitie diuersificantur f̄m diuersas cōmunicationes ita iustitia t diuersificatur f̄m diuersas cōmunicationes. F
36 Iustitia t iniustitia augmētant̄ t diminuunt̄ p̄ cōparationē ad mag̃ t minus amicos t ita diuersificant̄

Incipiunt propositiones notabiles cap. primi trac. primi libri noni ethicorum.

In oibus dissimiliū specierū amicitijs analogū.i. proportionale adequat ꝛ saluat amicitiam. fol.155.D

In amicitia qñqz amator accusat quoniā super amans nō redamatur nihil habens amabile. D

Contendunt autem ꝛ cū altera fiunt ipsis ꝛ non que appetunt: simile enim ei quod est nihil fieri cum eo qd appetit non ponitur. exemplum de cytharedo. I

Qui antecedat videtur concedere ei cui dat ordinare dignitatem retributionis in quibusdā talibus sufficit h: merces autem viro. exemplum de pythagora. O

Sophiste pmittētes scientiā coguntur nō perficere q̄ promiserunt pp nullū vtiqz dare argentū pro qb⁹ sciūt. O

In amicitia sꝫ virtutē est retributio faciēda sm electionē. sicut vi in phia cōicantib⁹. nō eni ad pecunias dignitas mensuratur preciūqz eque pōderans nō fiet sꝫ forte qd sufficiens quēadmodū ad deos ꝛ parētes. fol.156.C

Retri^{tio} dꝫ fieri ad tātū quā^{m} vtiqz ordināt h accipiētes. D

Oportet aūt forte nō tāto appreciari quāto hītī vi dignū sed quāto ante habere appreciatus est. D

Capituli scdi tractatus primi. [Dubitationem.]

Ut in multū beneficiū magis est retribuendū benefactori q̄ donandum amicis: quēadmoduꝫ mutuuꝫ cui debet reddendum magis q̄ amico dandum. O

Sꝫ forte neqz ē h sp mutuū reddēdū sꝫ magis patrē liberādū: qd igit vīr dictū est debitū reddendum. P

Si aūt superexcedat datio bono vl nectio ad h dclinādū. P

Non oīa oībus reddēdū neqz patri oīa: quēadmodū neqz Ioui oīa sacrificabantur. fol.157.B

Uidebit aūt nutrimēto qdē parētib⁹ oportere maxie sufficeret vt debētes in causis eēndi magis q̄ sibiipsis in h sufficere ꝛ honoreꝫ aūt quēadmodū dijs nō oēꝫ aūt parentib⁹ neqz eundem patri ꝛ matri. K

Omni seni debet illum honorem tribuere qui sm etatem assurrectione ꝛ inclinatione ꝛ talibus. L

Unicuiqz tentandum est proprium attribuere. L

Capituli tertij tractatus primi. [Habet anteꝫ.]

Cū gs dcipiat credēs se amari pp morē nihil illo tale operante si a se decipit sibi imputandū. fo.158.A

Cum autem ab alijs simulatione decipiat iustū est accusare decipientē ꝛ mag q̄ eos qui numismata violāt quāto circa honorabilius mala operatio. fol.158.A

Si autē aliquis acceptet aliqueꝫ vt bonus fiat aut malus vtruꝫ adhuc amandum vel non. C

Utrū confestim dissoluendū vel nō oib⁹: sed insanabilib⁹ pp malitias: directionē aūt habētib⁹ magis adiuuandū ad morē q̄ ad subāꝫ quāto ꝛ amicitie magis propriuꝫ. In hoc tamē casu dissoluens nihil inconueniens videbitur facere. neqz enim huic vel tali amicus erat. alteratū igitur impotens resaluare recedit. E

Si vnus amicoꝝ pmaneat ꝛ alter magis epyiches fiat ꝛ multū differat in vtute. vtrū vtēdū vt amico vl nō. Soluit q̄ i magna distātia manifestū est q̄ nō pmanet. puta i his q̄ ex pueritia amicitijs. si.n. h qdē pmaneat puer sm mētē. h āt vir fiat optim⁹ q̄lr vtiqz erūt amici nō cōgaudētes neqz tristati i eisdē nec poss̄e adiuicē puiuē. B

Et his tamē qui fuerunt amici magis opꝫ largiri q̄ extraneis pp antefactaꝫ amicitiam: cū non pp superabūdantiam malitie dissolutio fiat. K

Capituli 4^{ti} trac. pmi. [Amicabilia autem.]

Amicabilia q̄ ad amicos vir ex his q̄ ad seipꝫ venisse. M

Omnia opera quibus determinat amicitia sunt epyichia ad seipsum. fol.159.C

Uidet eni vnicuiqz mēsura virtus ꝛ studiosus esse. C

Uirtuosus ꝯsentit sibiipsi ꝛ eadē appetit sm oēm aiam ꝛ vult sibiipsi bona ꝛ apparētia ꝛ opat. Iteꝝ opat sui ipsius grā: intellectiui eni grā qd vnusqsqz eē videbitur. C

Unusqsqz studiosus vult sibiipsi bona fact⁹ āt alt⁹ nullus. D

Uidebit autē intelligens vnusquisqz esse vel maxime. D

Uirtuoso opatoꝝ dlectabiles memorie ꝛ futuroꝝ spes bona. talis aūt delectabilib⁹ abūdat mēte theorematibus. Iterū vtuosus ꝯdolet ꝛ cōdelectat maxie sibiipsi. D

Ad amicū se hꝫ quēadmodū ad seipꝫ. ē.n. amic⁹ alt⁹ ipse. K

Supabūdātia amicitie ei que est ad seipsuꝫ assimilat. L

Praui differunt a seipsis ꝛ altera quideꝫ concupiscūt alia autem volunt. puta incontinentes. O

Praui pp maliciā odiunt: fugiūt viuē ꝛ interimūt seipsos. Q

Querunt autem mali cum quibus cōmorentur ꝛ seipsos fugiunt. fol.160.B

Praui nihil amabile patiuntur ad seipsos. Praui neqz cōgaudēt neqz ꝯdolēt sibiipsis: ꝯtēdit eni ipsoꝝ aia. B

Prauoꝝ aiaꝫ. h qdē huc trahit. h aūt illuc. quēadmodum discerpētia. Plenitudine eni praui replentur. B

Capituli 5^{ti} trac. p^{i}. [Beniuolentia.]

Beniuolentia auteꝫ non est amicitia neqz amatio. I

Beniuolentia fit ex repētino quēadmodū circa agonistas accidit. beniuoli eniꝫ ipsis fiunt ꝛ complacent: cooperabuntur vtiqz nihil ꝛ superficialiter diligunt. I

Beniuolētia vi principiū amicitie quēadmodū delectatio per visum eius qd est amare. s. amore venereo. O

Predelectat ꝛ gaudens spē nihil magis amat sꝫ cū absentem desideret ꝛ presentiam concupiscit. O

Beniuoli āt nihil magis amāt volūt enim soluꝫ bona qb⁹ sūt beniuoli: coopabūt āt nihil nꝫ turbabūt p ipis. O

Beniuolētia trāslatiue dicit amicitia ociosa / diuturnā aūt ꝛ in cōsuetudinē aduenientem fieri amicitiam. P

Beniuolētia nō ē pp vtile aut dlectabile sꝫ totalr pp vtutē ꝛ excellētiā quādā sit: cū huic qdē bon⁹ appeat vl fortis vl aliqd taliū quēadmo^{m} i agonistis dixim⁹. f.161.D

Capituli 6^{ti} trac. primi. [Amicabile.]

Concordia videtur qddam amicabile propter qd non est omodoxia. i. vnitas opinionis. D

Cōcordia nō est ꝯsensus circa quecūqz: qr nō circa speculabilia sed circa opabilia habentia magnitudinem q̄ ptt ꝯuenire vtriqz ꝯcordātiū respectu eiusdē numero. L

Concordia est in his qui epyiches. i. virtuosis. Q

Prauos nō cōtingit concordare nisi parum quēadmodū ꝛ amicos esse in rebus vtilibus appetentes superabūdātiaꝫ: in laborib⁹ ꝛ ministrationib⁹ deficiētes. Q

Capituli 7^{i} trac. p^{i} lib^{i} noni. [Bnfactores autem.]

Bnfacientes autē amant ꝛ diligunt patiētes ꝛ si nihil sint eis vtiles. neqz posterius fiat vtiqz. s. aliq̄ vtilitas qd in accōmodantibus non contingit. fol.162.C

Ois ꝓpriū opus mag diligit q̄ diligat ab ope vtiqz aiato facto. Maxime aūt circa poetas h accidit. isti eni diligūt sua poemata quēadmodū filios. Cā huius qr opus est quodāmodo esse ꝛ viuere facientis. L

Opꝰ ptis ē delectabil. futuri āt spes: facti aūt memoria. dlectabilissimū āt qd sm opōnē ꝛ amabile. fol.163.B

Amatio qdē factioni assilat. amari autē ei qd est pati. E

Que laboriose fiūt vl faciūt / oēs magis diligunt. F

Benepati est laboriosuꝫ: benefacere aūt operosum. F

Matres amatrices mag filioꝝ supple sūt q̄ ptes: laboriosior eni gñatio ꝛ magis sciūt q̄ ptes q̄ sunt earū. B

Capituli p^{i} trac. 2^{i} libri noni. [Dubitatur autem.]

Homines vituperant eos qui seipsos maxie diligunt ꝛ vt in turpi amatores sui vocant. K

Ut aūt praui⁹ suiipsi⁹ grā oīa agere ꝛ quāto deterior sit tāto magis: accusant itaqz ipsuꝫ vt nihil extra se agit. K

Epyiches āt pp bonū ꝛ aici grā: qd āt suiipsi⁹ ptermittit. K

His aūt rōnibus dissonāt opa non irrōnabilr. aiunt enim oportere amare maxime amicuꝫ. amicus aūt maxie q vult ei maxime bona illius grā ꝛ si nullus sciet. h autem

Google

existunt maxime ipsi ad seipsum ꝛ reliqua vtiqꝫ omnia quibus amicus determinatur. N
Hec autez omnia maxime ad seipsum existunt. N
In opprobriū amatores sui vocāt ipsos q sibiipsis tribuūt plus in pecunijs ꝛ honorib⁹ ꝛ delectatiōib⁹ corporalib⁹: hec aūt plīmi appetūt pp qḋ appellatio facta est a mltū prauo existe: iuste vtiqꝫ sic philaut⁹ exprobraṫ. f.164.A
Siqs semp studet iusta agere vel tēpata vel q̄liacūqꝫ alia eoꝝ que ſm virtutē ꝛ totaliter sp bonū sibi acqrit nullus dicet philautum hunc neqꝫ vituperabit. B
Uidebiṫ tñ talis maxime philautus: tribuit enim sibiipsi optima ꝛ maxima bona ꝛ largitur suiipsius principalissimo ꝛ oia huic obediunt. E
Continens vtiqꝫ ꝛ incontinens dicitur in tenere intellectū vel non: vt hoc vnoquoqꝫ ente. H
Malo aūt dissonāt que opꝫ agere ꝛ que agit. O
Uerū est qḋ de studioso dicitur ipm amicoruꝫ grā multa agē ꝛ patrie grā ꝛ si oporteat mori ꝓijceret pecunias ꝛ honores sibiipsi ꝓcurās bonū: p paucū eni tps dlectari valde magis eliget q̄ p multū gere ꝛ bn̄ viuere p annū q̄ p multos qualitercūqꝫ ꝓpecunias honores ꝛ pncipat⁹ ꝛ oia p amico ꝓijciet. bonū.n. ipsi h ꝛ laudabile. f.165.A
Contingit ꝛ actiōes amico proijcere ꝛ est melius q̄ ipsum operari causam amico fieri. B
In oib⁹ vtiqꝫ his vi sibiipsi plus tribuens. B

Capl̄i 2ⁱ tractatus 2ⁱ libri noni. [Dubitaṫ aūt.]

Cum demon bene det quid opus est amicis. F
Amicus videtur exterius bonorum maximuꝫ esse. I
Amici magis est benefacere q̄ bene pati. I
Melius est enim benefacere amicis q̄ extraneis. I
Nullus eliget ſm seipsuꝫ oia habere bona. K
Delectabile ens vita felicis nihil indiget superinducta delectatione. O
Operatio autem manifestum est quoniam fit ꝛ non existit quēadmodum passio quedam. O
Speculari magis proximos possum⁹ q̄ nosmetipsos ꝛ illorum actiones q̄ proprias. O
Uṫ aūt viuere pncipalr esse sentire vel itelligē. fol.166.G
Uidens autez qꝛ videt sentit ꝛ audiens ꝛc̄. M
Eligibile autez viuere ꝛ maxime bonis. M
Fiet aūt ꝯuiuere cōicare sermonib⁹ ꝛ mente: si enim vtiqꝫ videbitur conuiuere in hominibus dici. ꝛ nō quēadmodum in pecoribus in eodem pasci. Q
Opus igitur felici erit amicis studiosis. Q

Capl̄i pⁱ trac. 3ⁱ libri 9ⁱ. [Utrū igiṫ q̄plurimos.]

Multis ministrare laboriosum est ꝛ nō sufficiēs vita ipsi hoc agere. fol.167.D
Plures vtiqꝫ q̄ ad ꝓpriā vitā sufficiētes distractiui ꝛ impeditiui ad bene viuere. nihil igiṫ opus est ipsis. ad delectationē sufficiūt pauci quēadmodū i cibo ꝯdimētū. D
Amicoꝝ multitudo est determiata ꝛ forte i plures cū qb⁹ vtiqꝫ possꝫ qs ꝯuiuere. nō pōe eni multis cōuiuere ꝛ distribuere seipsum non in manifestum. O
Adhuc illos oportet esse amicos adinuicem si debent adinuicem omnes commorari. O
Difficile ē ꝯgaudē ꝛ ꝯdolē familiariṫ mult. visile eni coincidere siḃ huic qdē ꝯdelectari: huic aūt ꝯtristari. O
Non bene habet querere vt multum amicissimuꝫ esse: sed tot quot in conuiuere sufficientes. O
Politice est mltis eē amicū ꝛ nō placidū existētē. f.168.C
Propter virtutem aūt ꝛ pp seipsos nō est ad multos: amabile aūt ꝛ ad paucos inuenire tales. C

Capl̄i 2ⁱ trac. 3ⁱ libri noni. [Utrū aūt in bonis.]

Necessariū est hic amicos in infortunijs pp qḋ vtilib⁹ his opus est, melius tamē in bonis fortunis. G
Presentia amicoꝝ est delectabilis i bonis fortunis ꝛ in infortunijs. alleuianṫ eni tristati ꝯdolētibus amicis. K
Presentia amicoꝝ vi mista eē ex delectatiōe ꝛ tristitia. L
Uiriles ſꝫ nāꝫ vereṅ ꝯtristari amicos ipis: ꝛ si nō supte dāt in nō tristitia cā que illis fit tristitiā nō sustinēt. L
Totaliterqꝫ virilis in comploratorib⁹ non placet pp quod neqꝫ ipse est ploratiuus. L
Mulieres aūt amāt ꝛ gaudēt vt amicos cōdolentes. M
Imitari autem opꝫ in oibus meliorem. M
Oportet ad bonas fortunas vocare amicos prompte ad infortunia aūt pigritanter: maxime aūt ad vocandū cū debeāt pauca turbari magna ipsum iuuare. fol.169.A
Ire aūt eꝯ ꝯgruit. ad ifortunatos qdē nō vocatū ꝛ ꝓmpte: amicis eni bn̄facere ꝛ maxīe his qui in nc̄citatib⁹ ꝛ h nō dignificātib⁹ ambob⁹ eni meli⁹ ꝛ delectabilius. D
Ad bonas fortunas opꝫ ire ꝓmpte cooperante, ad bonem passionez gete: nō eni bonū promptū fieri iuuari. D

Capl̄i tertij tractat⁹ 3ⁱ libri noni. [Utrū igitur.]

In amātib⁹ videre dulcissimū est, ꝛ magis eligūt hūc sensuꝫ q̄ alios vt ſꝫ hūc sensū max̄ amore ente ꝛ ꝑfecto. H
Amicis eligibilissimuꝫ est conuiuere. H
Qḋ singulis eē vl̄ cui⁹ grā eligūt viuē h cū amicis volūt cōuersari. pp qḋ hi qdē cōpotāt. hi aūt colludūt ad aleas. alij aūt coexercitanṫ ꝛ cōuenanṫ ꝛ cōphantur. K
Conuiuere enim volentes cum amicis hec faciunt ꝛ his cōmunicāt quibus existimant conuiuere. L
Amicitia eoꝝ q epyiches coaucta collogis. videṫ āt ꝛ meliores fieri opātes ꝛ degētes adinicē qb⁹ cōplacēt. N

Conclusiones capituli primi tractatus pmi libri noni ethicorum.

1 In amicitijs pp vtile ꝛ delectabile magis est recōpēsatio faciēda ſm existimationē illius qui prius recepit bn̄ficiū q̄ ſm existimationē dantis. fol.156.F

Capl̄i 2ⁱ trac. pⁱ. [Dubitationez autem.]

2 Non oia sunt patri exhibēda. fol.157.H
3 Parētib⁹ sūt maxīe tribuēda a filijs ea que ptinēt ad sustētationē vite siue ad ꝯseruationē in esse. L

Capl̄i 3ⁱ trac. pⁱ. [Habet aūt dubitationem.]

4 Qnqꝫ ē amicitia pp vtile ꝛ delectabile dissoluēda. Q
5 Postq̄ amicus factus fuerit malus non est amandus a permanente in virtute. fol.158.D
6 Si vnus amicorum in pueritia remaneat puer ſꝫ mētem ꝛ alius proficiat in virtute ita qꝫ fiat vir optimus: non poterunt remanere amici. H

Capl̄i 4ⁱ trac. primi. [Amicabilia autem.]

7 Unicuiqꝫ homini cōpetunt opera amicitie respectu suiipsius ſm qꝫ se existimat virtuosum. fol.159. E
8 Oia opa amicitie cōpetūt v̄tuoso respectu suiipsi⁹. F
9 Oia p̄dcā opa amicitie cōpetūt v̄tuoso respcū alti⁹. L
10 Hoi p̄uo re⁹ suiipsi⁹ nō cōpetit opus amicitie. P
11 Prauis nō cōpetit opus beniuolētie ad seipsos. Q
12 Opus amicitie qḋ est ꝯcordia non cōpetit malis cum seipsis. fol.160.C
13 Malitia est intense fugienda ꝛ virtus ꝓsequēda. F

Capl̄i qnti trac. pⁱ. [Beniuolentia aūt.]

14 Beniuolentia non est amicitia. K
15 Beniuolentia non est amatio. L
16 Beniuolentia est principium amicitie. P
17 Beniuolentia non est principium amicitie que est pp vtile vel delectabile. fol.161.D
18 Beniuolētia ē pn̄ amicitie q̄ ē pp bonū honestū. F

Capituli 6ⁱ trac. pⁱ. [Amicabile autem.]

19 Concordia non est vnitas opinionis. I
20 Concordia non est circa quodcūqꝫ in quo homines se cognoscentes consentiunt. I
21 Concordia est circa operabilia. M
22 Cōcordia q̄ ptinet ad amicitiā ē in v̄tuosis. fol.162.A
23 Cōcōdia q̄ ptiet ad amicitiā n iest vl̄ pax iest p̄uis. B

Capl̄i 7ⁱ trac. pmi. [Benefactores aūt.]

Questiones mote per expositorem in libro nono ethicorum.

Questiones mote ꝛ solute p̱ Phm in libro decimo ethicorum.

Incipiunt p̱positiões notabiles capli p̊ trac. p̊ lib. decimi Ethicoꝝ.[Post hec autem.]

Conclusiones capituli primi trac. p̃mi libri decimi ethicorum.

Dubia mota ⁊ soluta per expositorez in decimo libro ethicorum.

FINIS.

A ¶ Gualteri Burlei super libros Ethicoꝝ Aristotelis scriptum: Feliciter incipit.

Reuerendo in Christo pr̄i ꝛ dn̄o dn̄o Ricardo diuina disponēte clemētia Ulmēsis sedis epo / Gualterus de Burleo / sacre pagine inter ceteros floride vniuersitatis doctores minim⁹ / ꝓfessor humilis vestre dominationis fautor, in via salutē ꝛ grām ꝛ in termino gl'iam sempiternam. Etsi multoꝝ auctoꝝ scripta in ph'ia morali vestra sollicitudo plegerit: ex qbus solide refectionis nutrimēta ꝑcepit:

B his tn̄ nō cōtenta quadā ingluuie cupit de micis / quas de mēsis maioꝝ cadētes auide recollegi / velut famelica satiari. Verecūdor post tātos doctores qcq̄ scribere: sed ad illō spūs obediētie me cōpellit: extorsit vie dn̄ationis instantia / qd̄ tāq̄ indignū tenebris perennibus duxeram occultandū: eo ꝑsertim ꝙ etate ꝛ valitudine ingruētibus torpescūt spūs: igeniū hebetaṫ: ꝛ qui quōdā iuuenilis etatis motib⁹ agitatus cūcta que studiose cōceperā alijs q̄si thesauros sapie ꝑ varia scripta ausu ꝑsumpsi temerarie cōmēdare: rubore ꝑfusus primesco liuidie mām ꝑstitisse: que vt qdā sapiēs enūtiat: eo securi⁹ aliena subsanat: quo sua filii periculo nō exponit. vn̄ qd̄ tūc intexit audacia: iaz verecūdia detestaṫ. Ne tn̄ negligentie torporiue ascribat vestra prudētia / qd̄ formidat iperitia / ꝛ erubescētia nitiṫ declinare / scripsi pauidus super libro Ethicoꝝ / que senili memorie nūc occurrūt / aliqua que particulariter ꝑus scri-

C pserā compēdiosius recēsendo: vnde qa sup sex ꝑmos libros ethicoꝝ diffusius al's memini me scripsisse / nūc cōpleto opere sup q̄tuor vltimis libris reuertor ad scribēdū sup sex libros alios modo breuiori / seruando eundē modū in omnibus dictis libris. ¶ Intendo aūt in h opere in ꝑn⁹ cuiuslibet libri ponē qōnes ꝑncipales motas ꝛ determinatas in illo libro: ꝛ in fine cuiuslibz libri ponā ꝓpositiones notabiliores libri / que cōis locū hn̄t in cōuersatione hoīuz ꝛ ꝯuictu: ꝛ post ꝓpōnes notabiles ponā ꝯnes / vt per hec hō possit facilius intentionē toti⁹ libri memoriter retinere. In exponēdo āo textū diuidaz quēlibet librū in tractatus: ꝛ tractat⁹ in capl'a: ꝛ capl'a in ꝑtes: ꝛ ꝑtes in ꝑticulas: faciēdo illas diuisiones ſm diuersitatē snīe / ꝛ nō ſm quātitatē lr̄e / quēadmodūz plurimi diuiserunt. Et qa ꝓhs qn̄qz ꝓcedit dubitādo / qn̄qz narrādo / ꝛ qn̄qz de-

D clarādo / distinguā capl'a vbi opus fuerit in ꝑtē iquisitiuā: narratiuā: ꝛ declaratiuā: ꝛ per hoc poterit sciri qd̄ dictum Aristotelis debeat allegari aut recipi tanq̄ certū: nō eniz qdlibet dictū Aristo. in libris suis est autēticū. Que eni in dubitationibus dicunṫ nō dicunṫ semꝑ ex intentione: sed qd̄ diciṫ in parte declaratiua / aut narratiua / alioꝝ dicta non recitando / tanq̄ autenticum est tenendum.

Glosator in intēto circa ordinem toti⁹ operis.

Omnis ars ꝛ oīs doctrina.] Scia moralis / que est de actionib⁹ volūtarijs vt dicit Auerrois in ꝓlogo sup 8us phy^r / hz tres partes ꝑncipales. ¶ Prima est de operationib⁹ vnius hoīs ſm se: ꝛ hec pars vocaṫ monastica. ¶ Scd̄a est de opationib⁹ multitudinis domestice: ꝛ hec pars vocaṫ iconomica. ¶ Tertia ps est de opationibus multitudinis ciuilis: ꝛ hec pars vocaṫ politica. ¶ Prima pars. s. que est de opationibus vnius hoīs ſm se tradiṫ in libro ethicoꝝ qui ꝯtinet decē libros.

Diuisio totius ph'ie moralis.

¶ Primus liber est de fine oīum opabiliū q dr̄ felicitas.

E ¶ Scd̄s liber est de ꝟtute morali in gn̄ali a quo est: circa qd est: ꝛ qd est. ¶ Terti⁹ liber est de ꝑncipijs actuū ꝟtut / vt de volūtario / inuolūtario / electione / cōsilio / ꝯsiliabili / de volūtate ꝛ volūtabili / ꝛ de duab⁹ sp̄ebus ꝟtutis in speciali scz de fortitudine ꝛ tēperātia. ¶ Quartus liber est de liberalitate ꝛ eius extremis: de magnificētia ꝛ magnanimitate: de medietate circa honores mediocres: ꝛ de mansuetudine: de amicitia in cōicatione ꝛ non in affectione: de veritate ꝛ eutropelia: de verecundia ꝛ earum extremis. ¶ Quintus liber est de iustitia in gn̄ali ꝛ sp̄ali / ꝛ de iusto ꝛ eoꝝ oppositis: de epyichia ꝛ epyiche. ¶ Sextus liber est de habitib⁹ speculatiuis. s. scia / arte / prudētia / itellectu / ꝛ sapia: ꝛ de prudentia politica: de ebulia: de synesi ꝛ asynesi: de eusynesia vel eustochia ꝛ gnome: de ꝑncipijs ope-

F rabiliū cuiusmodi sūt itell's practicus ꝛ itell's speculatiu⁹: de cōnexione prudētie ꝛ virtutuz. ¶ Septimus liber est de incōtinētia / mollitie / cōtinētia / ꝑseuerātia: de delectatione / ꝛ tristitia / que sunt obiecta seu materia ꝑdictoꝝ. ¶ Octauus liber est de amicitia ꝛ eius sp̄eb⁹. ¶ Nonus liber est de ꝓprietatibus amicitie. ¶ Decimus liber est de delectatione ꝛ felicitate que est finis vltimus humanoꝝ. ¶ Liber ꝑmus ꝯtinet q̄tuor tractatus. In ꝑmo ibi [Ois ars.] ꝑncipal'r soluiṫ hec q̄stio an est felicitas: seu an est vltim⁹ finis humanoꝝ. In 2° trac. ibi [Dicamus aūt.] ꝑncipal'r moueṫ q̄stio querēs qd est felicitas. In 3° trac. ibi [Unde ꝛ querit.] soluunṫ tres qōnes. s. a quo est felicitas: ꝛ cuius est felicitas: ꝛ qn̄ est felicitas vtrum ante mortem vel in morte vl' post mortē. In 4° trac. ibi [Determinatis aūt his.] soluunṫ due qōnes. s. quale bonū est felicitas: ꝛ in qua parte aīe est felicitas. In ꝑmo trac. moueṫ ꝛ soluiṫ ꝑma qō an est felicitas. s. in ꝓhemio caplo 2°. ꝛ cōtinet ꝓhemiū tria capl'a. In ꝑmo caplo declaraṫ ꝙ in re-

G bus humanis est aliqs finis intentus. In 2° caplo. ibi [Si vtiqz est aliqs finis.] ostēdiṫ ꝙ in reb⁹ humanis est aliqs finis vltimus ꝛ optimus intētus ꝛ ad quā sciaz ꝑtinet de illo fine vltio speculari. In 3° ca°. ibi [Diceṫ aūt vtiqz sufficienter.] ostēdiṫ quis est modus ꝯueniēs huic sciētie que est de fine vltimo taz ex ꝑte doctoris q̄ ex ꝑte auditoris.

Libri ethicoꝝ secus in decem partiales libros.

Libri primi diuisio in quattuor tractatus principales.

Tractat⁹ primus.

Capitulū primū

ostēdit ꝙ in reb⁹ humanis est aliqs finis intentus. ꝛ ꝙ finiū aliqs est operatio ꝛ aliqs est res opata: ꝛ ꝙ diuersaꝝ operationū: artium ꝛ doctrinarum diuersi sunt fines: ꝛ ꝙ fines artium architectonicaꝝ sunt desiderabiliores q̄ fines subseruientiū: ꝛ ꝙ quantum ad ordinem finiuz nihil differt siue finis sit operatio siue res operata.

H Omnis ars: omnisq̄ doctrina atqz actus: itidem ꝛ electio bonum quoddā appetere videṫ. Quapropter hn̄ veteres bonū ipsuz id esse dixerunt quod omnia appetunt.

Joānes Argiro. interp.

Omnis ars ꝛ omnis doctrina: similiter autē ꝛ actus ꝛ electio bonum quoddam appetere videnṫ. Ideo bene enuntiauerunt bonuz quod omnia appetunt.

Caput primum ꝑmi tracta. h⁹ libri ꝑmi. Ois ars capl'i.

Istud est ꝑmū capl'm ꝑmi tractatus. s. ꝓhemij in quo ostēdiṫ ꝙ in reb⁹ humanis est aliqs finis intētus: ꝛ etiā qd̄ est ordo ſm ꝑeminētiā ipsoꝝ finiū. Quia eni ꝓhs intendit ꝓbare ꝑncipal'r in hoc ꝑmo tractatu ꝙ in rebus humanis est aliquis finis optimus qd̄ ꝓbabiṫ in caplo 2° huius tractatus: ideo ꝓhs in hoc ꝑ caplo intendit ostēdere duo. Primū est hoc: ꝙ in rebus humanis est

I aliquis finis intentus. Scḋm est ꝙ in rebus humanis est aliquis finis melior alio fine: quibus ostensis ꝓbabit̃ in sequenti caplo ꝙ est aliqs finis vltimꝰ ⁊ optimus: ⁊ sic patebit ꝙ in rebꝰ humanis est finis bonus: finis melior ⁊ optimus finis: siue bonũ: melius ⁊ optimũ. Istud ṗmũ capl̃m

Primi. c. p. trac. hꝰ libri diuiso i tres ptes pncipa. hȝ tres ptes ṗncipales. In ṗma ostẽdit̃ ꝙ in rebus humanis est aliqs finis bonꝰ itentus. In 2ᵒ ibi [Dr̃ia ħo finiũ.] ostẽdit̃ ꝙ in rebus humanis est aliqs finis melior alio fine. In 3ᵒ ibi [Differt aũt nihil.] remouet̃ quedã dubitatio que orit̃ ex ṗdictis. ❡ In ṗma ğ parte itẽdit ꝓhs declarare ꝙ in rebus humanis est aliqs finis intẽtus: ⁊ hec est

Prīa cõclusio hꝰ ṗmi libri. ṗma ꝯclo huiꝰ libri. Hec ğ ꝓbat̃ sic. Illud qḋ appetit̃ ab omni arte ⁊ doctrina ⁊ operatione ⁊ electione est in rebꝰ humanis finis intentus: sed aliqd ita bonũ est qḋ appetit̃ ab omni arte ⁊ doctrina ⁊ operatione ⁊ electione: ergo in rebus humanis est aliqs finis intentus. maior pȝ per hoc

K ꝙ oia illa. s. ars/doctrina/actus/⁊ electio/sũt res humane: ⁊ ideo qḋ ab his est finis intẽtus est in rebus humanis finis intentus. ⁊ minorẽ huius rõnis cũ sua declaratione ponit ꝓhs in lr̃a dicẽs: q [oĩs ars ⁊ oĩs doctrina. similr̃ autẽ actus ⁊ electio bonũ quoddã appetere videnẗ.] ⁊ bonũ ⁊ finis sunt idẽ vel vnũ ꝓpter aliud. oẽ eni bonũ vel est finis vel ꝓpter finẽ: ⁊ illa minor declarat̃ per hoc ꝙ oia appetunt bonũ: sicut antiqui dixerũt describẽtes sic. Bonuȝ est qḋ oia appetũt: ⁊ hanc descriptionẽ approbat ꝓhs dicens: ꝙ antiqui bene enuntiauerũt: hoc est descripserunt. bonũ qḋ oia appetũt: ⁊ si ita sit ꝙ oia appetũt bonuȝ: seqt̃ ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs doctrina: silr̃ actus ⁊ electio appetũt bonũ ⁊ per ꝯñs appetũt fineȝ: qa nihil appetit̃ nisi finis vel grã finis. Circa illã ꝓpõnẽ [oĩs ars ⁊ oĩs doctria ⁊c̃.] Notãda

1ᵐ nõdᵐ sunt tria. ❡ Primo ꝙ ꝓhs ꝓponit illa q̃tuor. s. arteȝ doctrinã actũ ⁊ electionẽ: ꝓ hac rõne: qa ista scia est de ope-

Tex. cõ. 49. vl̃ cõ. rationibꝰ humanis. Nũc aũt duo sunt pñᵒ operationũ humanaꝝ. s. itell'ᵒ ⁊ appetitus: vt pȝ ex 3ᵒ de aĩa. In itell'u cõ

L siderant̃ duo. s. speculatiuũ ⁊ practicũ. In appetitu ꝯsiderant̃ alia duo. s. actus ⁊ executio: ⁊ ꝓpter illa q̃tuor q̃ sunt in itellectu ⁊ in appetitu ponit ꝓhs hec q̃tuor: artẽ ponit pro practica: doctrinã ponit pro speculatiua: electionẽ pro actu appetitꝰ: ⁊ actũ ponit ꝓ illa executione. ❡ Albertus assignat aliã rõnẽ dicẽs ꝙ in istis q̃tuor que hic ponuntur sufficienter ꝯtinent̃ ea que cadũt sub ꝯsideratione istius scie. naȝ omne illud de quo est cõsideratio in hac scia aut est dirigẽs: aut est exeqñs. Si sit dirigẽs aut in rõne veri aut in rõne operabilis. Si dirigens sit in rõne veri: sic est doctrina. Si ꝑ modũ opabilis: aut ğ per moduȝ opabilis qḋ est factibile: aut qḋ est agibile. Si ꝑ modũ operabilis qḋ est factibile sic est ars: que in 6ᵒ huius sic describitur. [Ars est habitus factiuus cũ rõne.] Si aũt sit dirigẽs per modũ agibilis sic est electio. si aũt sit exeqñs: sic est actꝰ:

M vnde breuiter mihi videt̃ ꝙ per artẽ itelligit habitũ practicũ: ⁊ per doctrinã habitũ speculatiuũ: ⁊ per electionem actũ interiorẽ appetitus: ⁊ per actũ intelligit executionẽ. s. actũ exteriorẽ per quẽ acquirit̃ illud qḋ per actũ interio-

2ᵐ nõdᵐ Bonum quotiens sumitur. rem appetitus desiderat. ❡ Scḋo est intelligenduȝ circa illã ꝓpõnẽ [oĩs ars ⁊c̃.] ꝙ hic accipit̃ bonũ indifferenter pro eo qḋ vere est bonũ: ⁊ pro eo qḋ apparet bonũ. nõ enĩ est oĩs ars nec oĩs electio: nec oĩa actus alicuiꝰ veri boni: sed oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. videt̃ appetere illud qḋ apparet bonũ: siue illud sit verum bonũ siue sit bonũ apparens tñ: per hoc pȝ solutio ad obiectiones que solẽt fieri. nõ eni videt̃ ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs electio ⁊c̃. appetat bonuȝ: qa quedã artes tendũt ad mala: ⁊ etiã q̃nqȝ eligit̃ malũ: ergo non oĩs ars ⁊ oĩs electio est respectu boni. ❡ Dicendũ ꝙ oĩa ars ⁊ oĩs electio est respectu boni veri vel apparentis: ⁊ hoc sufficit ad intẽtionẽ ꝓhi. s. ꝙ in rebus humanis est

3ᵐ nõdᵐ aliquis finis intẽtus. ❡ Tertio est intelligẽdũ ꝙ Eustratius dicit hic de electione in describẽdo electioneȝ: ꝙ ele- N

Electio dicit̃ 3ʳ. ctio est de duobus ꝓpositis iudiciũ hoĩs hoc alteri preponens: ⁊ verũ est ꝙ isto modo accipitur electio cõiter. alio mõ magis stricte. s. vt est finis ꝯsilij ⁊ sic accipit̃ 3ᵒ huiꝰ.

Caplo 2ᵒ trac. p. ❡ 3ᵒ modo adhuc magis stricte accipit̃ electio ꝓ actu voluntatis ꝓcedẽte ab habitu inclinãte voluntatẽ ad eligẽduȝ vnũ pre alio: ⁊ sic accipit̃ 8ᵒ huiꝰ. hec distinctio notat̃

Caplo 5ᵒ tracta. p. in expositiõe huius sup octauũ huius tractatu ṗ. caplo 5ᵒ. ❡ Visis notabilibꝰ sunt hic tria dubitãda. Primo quare

Dubᵐ pᵐ ꝓhs nõ ponit hic sciaȝ cũ sit magis certa q̃ ars: vl' doctrina: ⁊ per ꝯñs magis videt̃ appetere bonũ. ⁊ hec est dubitatio Eustratij. ❡ Scḋo dubitat Eustratius sup hoc qḋ

Dubᵐ 2ᵐ dicit̃ ꝙ oĩa ars appetit bonũ. Istud eni nõ videt̃ verũ: qa aliqua ars tendit ad malũ: ergo illa ars nõ appetit bonũ. ❡ Tertio põt dubitari: qa nõ videtur ꝙ oĩs doctrina sit

Dubᵐ 3 operatrix alicuiꝰ boni sicut habet̃ in antiqua trãslatione:

O vbi nos habemus ꝙ oĩs doctrina appetit bonuȝ: antiqua trãslatio hȝ: ꝙ oĩa ars ⁊ oĩa doctrina ⁊c̃. est operatrix alicuius boni. Istud eni nõ videt̃ veꝝ: qa oĩs ars ⁊ doctrina que est operatrix est practica: ⁊ ita oĩs ars ⁊ doctrina esset practica ⁊ nulla speculatiua. ❡ Ad ṗᵐ illoꝝ rñdet Eustra-

Solo pmi dubij. tius dupl'r dicẽs ṗmo sic: ꝙ qa ꝑ doctrinã acqrimꝰ cognitionẽ certã ⁊ firmaȝ: ideo sub doctrina cõprehendit̃ scia.

Duo fines sunt hoĩs Aliter rñdet. d. ꝙ duo sunt fines hoĩs. s. impassibilitas in affectu a q̃tuor passionibus. s. a tristitia/timore/cõcupiscẽtia/⁊ voluptate/⁊ veritas in aspectu: ⁊ de illo fine secũdo nõ itẽdit hic ꝓhs: ideo nõ ponit hic sciaȝ que est veritas in aspectu: que. s. ingrit̃ in sciẽtijs speculatiuis. ❡ Ad scḋz

Sol. scḋi dubij. Artẽ oẽs appetẽ bonuȝ tripl'r ostendit Eustra. dubiũ rñdet Eustratius. d. ꝙ oĩs ars appetit bonuȝ: ⁊ hoc ostẽdit tripl'r. ❡ Primo ex diffinitione artis: que vt dicit est illa. Ars est collectio ex adinuẽtis cõprehẽsionibꝰ exercitatis ⁊ ꝓbatis ad aliquẽ finẽ bonũ eoꝝ que sunt in vita. Ex illa diffinitione apparet ꝙ oĩs ars ordinat̃ ad aliquẽ bonũ finẽ. ❡ Scḋo declarat illud. d. ꝙ corpori multipl'r passibili colligatus homo indiget multis exterioribus in

P adiutoriũ vt bene viuere possit ⁊ hõ ministrant artes. ars ergo ordinat̃ ad bonũ. ❡ Tertio decl'at illud. d. sic. Artes sunt ptes sapie imitantes nãm ⁊ materijs vtẽtes ⁊ his formas interponentes: ⁊ sic ponunt̃ hic q̃tuor cõditiones: ex quibus pȝ ꝙ oĩs ars ordinat̃ ad bonũ. Et dicit Eustratius vlterius ꝙ sicut hõ mortuus nõ dȝ dici hõ: sic ars que nõ tendit ad bonũ finẽ nõ debet dici ars. Quicquid tñ sit de istis decl'ationibus Eustratij: istud est tenendũ: ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. appetit bonũ verũ vel apparens: vel ꝙ qḋlibet illoꝝ sit causa appetitus boni veri vel apparẽtis. nõ eni videt̃ ꝙ isti habitus appetãt bonũ: sed ꝙ sint cau-

Sol. te'tij dubij. se quare homo appetit bonũ. ❡ Ad tertiũ dubiuȝ rñdet d. cũ dicit̃. si oĩs doctrina sit operatrix boni vt dicit antiq̃ trãslatio oĩs doctrina erit practica. Dicẽdũ ꝙ nõ sequit̃:

Q qa per operatricẽ intelligit idifferẽter operatricẽ speculationis: ⁊ opatricẽ opationis: seu actiõis practice. vnde nõ oĩs doctrina operatrix est practica: sȝ solũ operatrix actionis: distinguẽdo actionẽ cõtra speculationẽ. ❡ Intelligẽ-

R dum ꝙ ꝓhs per actũ itelligit operationẽ exteriorẽ: ⁊ verũ est ꝙ oĩs operatio exterior est ꝓpter aliquẽ finẽ aliuȝ a se. ❡ Circa illã ꝓpõnẽ: oĩa appetunt bonuȝ. sciẽdum ꝙ

Nõndum oĩa appetit bonuȝ q̃ño itelligitur. q̃uis posset intelligi solũ de his que hñt cognitionẽ: tamẽ põt declarari vlterius de qualibet sub̃a gñabili ⁊ corruptibili. In elemẽtis eni est inclinatio vt moueant̃ nãliter ad locũ suũ tanq̃ ad eius bonũ ⁊ ꝯueniẽs ⁊ saluatiuũ. ⁊ ꝙ fugiãt locũ alienũ tanq̃ malũ ⁊ nociuũ. videmus etiã in viuentibus hñtibus aĩaȝ vegetatiuã tñ ꝙ appetũt illud qḋ est bonũ eis ⁊ ꝯueniẽs. nam si aliqua planta plantet̃ inter duas terras: quarũ vna est pinguis ⁊ bona ⁊ alia macra ⁊ mala: videmus ꝙ oẽs radices suas mittet ad terraȝ pinguem ⁊ bonaȝ ⁊ fugiet quãtũ poterit terrã macrã ⁊ malã.

A In aĩalibus brutis etiã videmus q per bñficiũ eis factũ sylvestria domesticanť: ⁊ si malũ seu nocumẽtuȝ fiat eis, domestica fierẽt sylvestria: ⁊ ita de oĩbus alijs. Et rõ hui⁹ est: q oĩs nãlis appetitus ferť in simile: tanq̃ȝ in salvativũ ⁊ perfectissimũ ipsius: ⁊ fugit ↄ̃riũ tanq̃ȝ corruptivũ. Cuȝ igiť oĩa entia sint bona: vt pȝ per Phȝ hic: qui dicit bonũ diciť equalr̃ enti. sequiť q oĩa huiꝰ entia appetãt bonum tãq̃ȝ suã pfectionẽ ⁊ q fugiãt ↄ̃riũ tanq̃ȝ incõpetens ⁊ nocivũ.

Nõn^m ¶ Intelligendũ est q in habẽtibꝰ cogñẽ nihil appetiť nisi qd̃ appetẽti apparet esse bonũ: ⁊ qcq̃d appet bonũ cognoscẽti appetiť ab ipso sub rõne boni sive sit bonũ ſ̃ȝ rei veritatẽ sive sit bonũ ſ̃m apparentiã. Et ideo obiectũ appetitus qui est cũ cognitione est apparẽs bonuȝ nõ ſ̃m q apparẽtia excludit essentiã: sed sive sit bonuȝ sive non: dũmodo appareat bonũ: est obiectũ appetitus. Sed in carentibꝰ cognitione nihil appetiť nisi qd̃ in rei veritate est

B eis bonũ: q̃a illa que carẽt cognitione diriguntť in suis motibꝰ ab itelligẽtia nõ errãte: ideo nihil appetiť ab eis nisi qd̃ est illis bonũ ⁊ ↄveniẽs: per iã dicta pȝ q ille q̃ appetit se nõ eẽ: appetit qd̃ sibi appet eẽ bonũ: q̃a sibi apparet q melius sit sibi non esse q̃ȝ esse. ⁊ sic intelligendum est ſ̃m Eustratium hic: q vnũquodq̃ȝ ens qd̃ nõ est imediatum primo bono habet aliquod bonum proprium per qd̃ refertur ad illud primum ⁊ cõmune bonum.

¶ Finiũ aũt differẽtia quedã est. Quidã eni sunt operationes: quidã preter has ipsas opera quedã. Atq̃ȝ in quibus p̃ter oꝑationes: alij quidã sunt fines: in his ipsa opera sunt operationibus prestabiliora.

9° meta. te. cõ. 16. Hidẽ ponitur. Finiũ differentia. ¶ Alia ṽo finiũ quedã videť: hi quidẽ eni sunt oꝑationes: hi ṽo p̃ter has oꝑa q̃dã. ¶ Quorũ aũt sũt fines q̃dã p̃ter operationes: in his meliora existunt operationibus opera.

C Scḋa pars capituli. ¶ Hec est scḋa pars huius capl̃i: in qua ostẽdiť q in rebꝰ humanis est aliq̃s finis melior alio fine: ⁊ ↄtinet tres ꝑticulas. In p̃ma ponit quãdã divisionẽ finiũ: ⁊ cõparat eos adinvicẽ. In 2° ibi [Multis autẽ.] ꝓbat q in rebus sunt multi fines. In 3° ibi [Quecũq̃ȝ aũt sunt.] ꝓbat q in rebꝰ humanis est aliq̃s finis melior alio fine. ¶ In p̃ma igiť ꝑticula ponit talẽ divisionẽ finiũ. s. q quidã finis est operatio: ⁊ quidã est res operata. Et ſ̃m Eustratiũ hic tũc est

Qñ finis est opatio ⁊ qñ ẽ res operata. operatio finis: qñ operantibꝰ quiescẽtibus nõ relinquitur aliquid p̃ter operationẽ. V.g. musico cantãte: deide q̃escẽte: nullũ opus ipsius restat aut relinquiť: sȝ tũc est res operata finis: qñ operãte q̃escẽte relinquiť aliq̃d p̃ter oꝑationẽ. Vbi gr̃a. fabro operãte: ⁊ postea q̃escẽte: opus aliq̃d relinquiť. Finis igiť musici est oꝑatio. finis aũt fabri aliq̃d operatũ. [Quoꝝ aũt.] cõparat illos fines adinvicez. s. operationẽ ⁊ reȝ operatã. d. q in q̃buscũq̃ȝ p̃ter oꝑationẽ

D est aliq̃d operatũ: in his operata sunt meliora oꝑationibꝰ: qd̃ põt exẽplariter patere: q̃a eni ꝑ actũ edificãdi est domus operata. igiť domus est melior q̃ȝ actus edificandi.

Nõn^m ¶ Notãdũ est ſ̃m Lincoñ. hic: q opus est meliꝰ oꝑatiõe p̃cedẽte opus: vt domus edificatione: non est aũt melius oꝑatione sequẽte. nõ est eni domꝰ melior ꝓtectione a nocumẽtis: q̃ est oꝑatio sequens opus: ⁊ ꝓpter quã est opus. Hec Lincoñ. Unde oꝑatio p̃cedens opus est iꝑfectior re operata: sed operatio sequẽs opus est melior re oꝑata.

Eg. in q̃libz. q. 19. q̃rit q̃ volt hec̃i pol. cõra dicit Ar. nõ fa. ctive tres sũt fines. Et ideo virtus est melior ⁊ perfectior q̃ȝ oꝑatio precedẽs virtutẽ: sed operatio sequẽs virtutẽ que est ab ipsa virtute est melior q̃ȝ est virtus. Iteꝝ Lincoñ. notat super 6° huiꝰ q artis factive tres sunt fines. Ars eni edificativa hȝ p̃mũ finẽ ipsam edificationẽ que est operatio. Scḋm finez hȝ domũ edificatã. Tertiũ ṽo finẽ hȝ ꝓtectionẽ inhabitantiũ ab aeris intẽperiebus ⁊ alijs extrinsecis nocumentis. p̃mus tñ finis nõ ꝓprie diciť finis: ⁊ ideo q̃ñq̃ȝ nõ cõnumerať: ⁊ est finis posterior melior precedẽte: vt domꝰ melior edificatione: ⁊ ꝓtectio a nocivis melior est domo.

E q aũt Aristo. dicit hic [quoꝝ aũt sunt fines q̃dã p̃ter operationes in his meliora existunt oꝑationibus oꝑa.] Intelligendũ est de oꝑationibꝰ p̃cedẽtibus opera: quaꝝ opera sunt fines: ⁊ nõ de oꝑationibꝰ seq̃ẽtibꝰ opera que sunt fines operũ. Hec Lincoñ.

Dubitatio Alberti. ¶ Albertus dubitat hic: q̃a non videť q operatio possit dici finis vltimus: q̃a in fine vltimo nec̃io opȝ esse quietẽ: sed oꝑatio est actus imꝑfectus cũ sit q̃dã motus. ergo non est possibile q oꝑatio sit finis vltimus.

Solutio. ¶ Ad illud rñdet Albertus ſ̃m dicta Phi in 6° huius dicẽs: q dĩa est iter motũ ⁊ oꝑationẽ: q̃a operatio est actio ſ̃m nãm alicuiꝰ habitus: sicut lucis lucere: sȝ motus est ad illd̃ qd̃ nõdũ habeť. vnde motus ⁊ operatio sic

F differũt: q̃r oꝑatio est ab illo ad qd̃ est motus: ⁊ motus est ad illud a quo eñ operatio. motus igiť laborẽ hȝ ⁊ facit distare: sed oꝑatio que est ꝑfectio habitus delectationẽ hȝ. vnde videť de rõne motus esse q sit ad aliquẽ habitũ vel formã: sed de rõne oꝑationis nõ est q sit ad aliã: sȝ mag̃ q sit ab alia forma.

Nõn^m T. c. 26. ¶ Intelligẽdũ est q duplex est operatio: vt pȝ per Phm 9° metaphy. quedã est oꝑatio manens in operãte: vt videre manet in vidẽte: ⁊ itelligere in itelligẽte: ⁊ huiꝰ operatio ꝓprie diciť actio. alia est oꝑatio transiens in exteriorẽ mãm que ꝓprie diciť factio: ⁊ talis operatio est duplex. quedã assumẽs exteriorẽ materiã ad vsum tñ: quedã assumens exteriorẽ mãm ad inducẽdaȝ in ipsaȝ novã formã. Exẽplũ p̃mi. cũ aliq̃s acceperit equũ solũ ad equitãdũ: aut cithară ad citharizãdũ ipse assumit exteriorẽ mãm ad vsum tñ: q̃a nullã formã ꝑmanentem inducit in equũ vel in citharã. Exẽplũ scḋi. q̃ñq̃ȝ eni assumiť exterior materia vt in ea inducať nova forma. V.g.

G cũ ars assumit exteriorẽ mãm vt inducat formã lecti vel domus: nõ assumiť exterior mã solũ ad vsum sed ad formã iducendã. p̃ma illaꝝ operationũ. s. operatio imanẽs: ⁊ scḋa operatio trãsiens in mãm exteriorẽ solũ quantum ad vsuȝ nõ hñt aliq̃d operatũ qd̃ sit finis: sed vtraq̃ȝ illarũ est finis. sed p̃ma est nobilior q̃ȝ scḋa: cũ p̃ma maneat in ipso operante: sed tertia illarũ operationũ non est ꝓp̃e finis: sed habet aliquid operatum pro fine.

¶ Cũ ṽo complures sint actus: ⁊ artes: atq̃ȝ scie: fit vt multi sint etiã fines. Medicine nãq̃ȝ finis est sanitas. Artis extruendarũ naviũ: navis. Facultatis rei militaris: victoria. Et familiaris rei gubernande: divitie.

¶ Multis aũt oꝑationibus existẽtibus ⁊ artibus ⁊ doctrinis: multi sunt ⁊ fines. Medicinalis quidem eni sanitas. navifactive ṽo navigatio. H

Militaris ṽo victoria. iconomica ṽo divitie.

Cõclo 2° huiꝰ p̃mi libri. ¶ Hec est scḋa ꝑticula scḋe ꝑtis: in qua ꝓbat q in rebus humanis sunt multi fines. ⁊ hec est cõclusio scḋa huius libri que probať sic. Cũ mlťe sint operationes ⁊ artes ⁊ doctrine necesse est q sint multi fines: q̃a illa que sunt ad finem sunt proportionabilia fini: ⁊ istud manifestat quasi iductive: q̃a artis medicinalis finis est sanitas: ⁊ artis navifactive finis est navigatio: ⁊ finis iconomice seu dispensative domus sunt divitie: ⁊ hoc dicit ſ̃m opinionẽ alioꝝ.

Circa medium. nam in p̃mo politice probat Phs ex intentione q divitie non sint finis iconomice sed instrumenta: ⁊ sic est de istis habitibus ita de alijs. vnde ex his ꝓbať ↄclusio sic. Illorum habituũ. s. artis medicinalis navifactive ⁊c̃. sunt diversi fines ⁊ omnes isti habitus sunt res humane: ergo in rebus humanis sunt multi ⁊ diversi fines.

I ¶ Que aũt sub aliqua vna potentia sunt: vt ars cõficiendorum frenorum cetereq3 oẽs instrumẽtorũ equestrium effectrices sese habẽt ad facultatẽ equestrem: ꝛ hec cũ illis omnisq3 actio bellica ad militarẽ facultatem: ꝛ ad alias alie simili modo.

¶ Quecũq3 autẽ sunt talium sub vna quadam virtute: queadmodũ3 sub equestri frenifactiua: ꝛ quecũq3 alie equestriũ instrorum sũt. Hec autẽ ꝛ oĩs bellica operatio sub militari. Scdʒ eundem itaq3 modum alie sub alteris.

¶ Hec est tertia particula ꝛ est declaratiua: in qua visa diuersitate finiũ fm diuersitatẽ habituũ: ponit ordinẽ habituũ adinuicẽ vt ex hoc appareat ordo finiũ. cõtingit enĩ3 vnũ habitũ operatiuũ esse sub alio. vnde per v̾tutẽ intelligit habitũ operatiuũ. V. grã. Ars frenifactiua est sub arte equitandi: ꝛ eodẽ modo est de alijs artibus que faciũt instrumenta necĩa ad equitandũ: cuiusmodi est ars faciẽdi sellas. ars enĩ equestris. s. equitandi est architectonica: respectu artium facientiũ instrã ad equitandũ: qa precipit artifici inferiori qualiter faciat frenum vel sellas. Adhuc ars equestris est sub arte militari: ꝛ oĩs ars vel virtus ordinata ad bellicã operationẽ: vt ars sagittaria vl̾ q̃cunq3 alia huiusmodi est sub arte militari: ꝛ sic fm eundeʒ modũ cõuenit alias artes esse sub alijs. Et sic patet ordo habituum. s. ꝙ vnus habitus est sub alio.

K

¶ In his omnibus fines earum que rationẽ architecture subeũt: magis sunt expertibiles q̃ omnes fines inferiorũ: illi nãq3 horum gratia expetuntur.

¶ In oĩbus itaq3 architectonicarum fines sunt desiderabiliores his que sunt sub his. Horum enim gratia ꝛ illos persequimur.

L ¶ Uiso ordine habituuʒ. s. ꝙ vnus habitus est sub altero ex hoc cõcludit ordinẽ finiũ ꝓbando ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis melior alio fine. ꝛ hec est ꝯclo 3ª: ꝛ ꝓbat̃ sic. In reb' humanis sunt quedã artes ṗncipaliores alijs: sũt enĩ quedã artes architectonice ꝛ quedã subseruiẽtes: vt ars militaris est architectonica respectu artis eq̃stris ꝛ equestris est architectonica respectu frenifactiue: s3 fines artiũ ṗncipaliũ sunt meliores q̃ fines artiũ subseruiẽtiũ: qa sunt desiderabiliores. qd ꝓbat̃ per hoc: qa fines artiũ inferiorũ desideranť ꝓpter fines artiũ superiorum: ꝛ ꝑ ꝯñs fines artiũ superiorum vt architectonicarum sunt desiderabiliores ꝛ meliores fines q̃ artiũ subseruiẽtiũ: qa vnũqdq3 ꝓpter qd ꝛc. Cũ ḡ huiꝰ habitus ꝛ artes sint res humane: sequit̃ ꝙ in reb' humanis est aliq̃s finis melior alio fine.

3ª cõclo huiꝰ ṗmi libri.

M ¶ Atq3 nihil iterest siue fines actuũ ipse sint opões: siue ꝑter ip̃as aliqd aliud: vt i his q̃ dicte sũt facltates.

¶ Differunt autẽ3 nihil operationes esse fines actuum: aut preter has aliud quoddaʒ: quemadmodum in dictis doctrinis.

Tertia pẽ capituli.

¶ Hec est tertia pars ṗncipalis huius capli que est narratiua: in qua remouet vnũ dubiũ tale. qa enĩ dictũ est ꝙ q̃dam finis est opatio: ꝛ qdã res opata: posset aliq̃s credere ꝙ ꝓpter istã diuersitatẽ finiũ ordinenť habitꝰ fm dignitatẽ: ita ꝙ ille habitus fm dignitatẽ sit supior cuius finis est operatio: ꝛ ille inferior cuius finis est aliquid operatũ: vel ecõuerso. Istud dubiũ remouet ꝑhs dicens ꝙ nihil differt supple quãtũ ad ordinẽ habituũ: siue finis sit opatio siue sit aliqd operatũ ꝑter opationẽ: queadmodũ supple apparet in dictis doctrinis. In artibus enĩ seu doctrinis iã enumeratis contingit q̃nq3 ꝙ finis scie supioris est operatio: ꝛ finis scie iferioris est aliqd operatu3 ꝑter opationẽ: ꝛ q̃nq3 ꝯtingit ecõuerso. Exẽplũ ṗmi. ars equestris est superior q̃ ars frenifactiue ꝛ finis equestris est operatio. ꝛ finis artis frenifactiue est aliqd opatũ. Exẽplũ scdi. vbi finis artis superioris est aliqd opatu3: ꝛ finis artis iferioris est opatio. nam medicina est ṗncipalior q̃ ars exercitatiua: ꝛ finis medicine est aliquid operatũ: vtputa sanitas: ꝛ finis exercitatiue est opatio aliqua: vt ambulatio vl̾ purgatio. Artes igiť nõ ordinanť per hoc: qa finis alicuiꝰ artis est opatio ꝛ finis alterius artis est aliqd operatũ ꝑter operationẽ. nã q̃nq3 finis artis superioris est opatio: ꝛ finis artis iferioris est aliqd opatũ ꝑter opationeʒ ꝛ q̃nq3 ecõuerso. ¶ Notandũ est fm Eustratiũ hic ꝙ apud artẽ cuius finis est quoddã opus ꝑter opationẽ eiusdem artis desiderabilius est opus: qd itelligo de opatione ꝓcedente opus: q̃ñ ꝓpter ipsu3 opus est opatio: sed in cõparatione ad diuersas artes nõ op3 ꝙ cuius finis est opus ꝑter operationẽ: ꝙ opus sit desiderabilius q̃ opatio que est finis alterius artis: qa felicitas que est finis totius scie moralis est desiderabilior q̃ frenũ qd est finis artis frenifactiue. vnde videť mihi ꝙ vniuersaľr q̃ñ opatio ordinať ad reʒ operatã tanq̃ ad finẽ tũc res opata est desiderabilior q̃ opatio: ꝛ q̃ñ res operata ordinať ad operationẽ illa opatio est desiderabilior q̃ res opata. Vbi grã. edificare ordinať ad rẽ operatã vt ad domũ: ꝛ ideo domꝰ est desiderabilior q̃ edificare: ꝛ domus que est res opata ordinať ad defendendu3 a nociuis: ꝛ ideo defendi ab huiusmodi nociuis est desiderabilius q̃ domus. N

Notandũ O

In finibꝰ aliqñ res opata aliqñ operatio nobilior est s3 ꝙ vnũ ad alterũ ordinatur.

Capitulũ secundũ

tractatus ṗmi dclaratiuũ ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ ꝙ cognitio finis vltimi est necessaria ad directionẽ humane vite: ꝛ ꝙ ꝯsideratio de vltimo fine hoĩs maxime ꝑtinet ad sciam politicã: ꝓpter hoc ꝙ politica est scientia principalissima.

¶ Igitur si quispiam rerum agendarum est finis: quem nos propter seipsu3: cetera autẽ ꝓpter hũc volumus: neq3 fit vt oĩa ꝓpter aliud expetamus (esset eni3 hoc modo sine vllo fine progressus atq3 hinc noster appetitus inanis esset ꝛ vanus.) Constat hunc talem fine3 summum bonum ipsumq3 optimum esse. P

Si vtiq3 est aliquis finis operabiliu3 quẽ ꝓpter seipsu3 volumus: alia vero ꝓpter illũ: ꝛ nõ oĩa ꝓpter alterũ desideramus. ꝓcedit eni in infinitũ: sicq3 esset vacuũ ꝛ inane desideriu3. Manifestum quoniã hic vtiq3 erit bonus ꝛ optimus.

Capitm 2m ṗmi trac. huiꝰ cap. Pãrs pe capituli.

Istud est capl̾m scdm ṗmi tractatus seu prologi: in quo postq̃ est ostensu3 ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis bonus intentus: ꝛ ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis melior alio fine: oñdit ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ continet istud capl̾m duas partes ṗncipales. In ṗma declať ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ ꝙ cognitio illius est homini necessaria. In scda ibi[Uidebiť ãt vtiq3.] declarať ad quã sciaʒ ꝑtinet ꝯsiderare de vltimo fine hoĩs. ṗma pars ꝯtinet duas particulas. In ṗma declarať ꝙ hominis est aliq̃s finis vltimꝰ. In scda ibi[Igiť ꝛ ad vitaʒ.] declarať ꝙ cognitio finis vltimi humanarum rerum est necĩa ad directionẽ vite humane. ¶ In ṗma igiť ꝑticula intẽdit ꝓbare ꝙ in rebus humanis est aliq̃s finis vltimus ꝛ optimus. Et per hoc soluiť ṗma q̃stio huius libri. s. an est felicitas. Si eni in rebus humanis est aliq̃s finis vltimus ꝛ optimus: sequiť ꝙ felicitas est. cũ felicitas sit finis vltimus ꝛ Q

Scdĩ capituli ṗmi tractatus diuisio in duas pres ṗncipales

ṗª qõ libri soluitur.

A mus hois. Or aūt in rebus humanis sit aliqs finis vltim⁹ ⁊ optimus pbaꝛ. ⁊ hec est ɔclō 4ᵃ huius libri. ⁊ pbaꝛ sic. Ois finis qui nō desideraꝛ ppter aliqd aliud: sed alia desideranꝛ ppter ipsum est finis vltimus ⁊ optimus: sed in rebus humanis est aliquis finis qui non desideraꝛ ppter aliquid aliud humanoꝝ: sed oia alia humana desideranꝛ ppter ipsuꝫ: ergo in rebus humanis est aliqs finis vltim⁹ ⁊ optimus. maior huius rōnis pꝫ ex pcedētib⁹. nā si finis ad quē aliqd ordinaꝛ sit melior illo qd ordinaꝛ ad ipsum: ergo finis ad quē oia alia ordinanꝛ: ⁊ ipse nō ordinaꝛ ad aliud in illo gñe est finis vltimus ⁊ optim⁹ in illo genere. minor declaraꝛ sic. manifestū est ex pcedētibus q in rebus humanis vnus finis desideraꝛ ppter aliū finē: aut igiꝛ in rebus humanis est deuenire ad finē qui nō desideraꝛ ppter aliquē aliā reꝫ humanā: aut nō est deuenire ad talē fineꝫ. si dr q sic: habeꝛ ppositū: ⁊ sic habeꝛ minor.

B si dr q non: est deuenire ad talē finē in rebus humanis: deduciꝛ ad impoſe: qa sic ois finis: quē homo desiderat. desideraꝛ ppter aliū finē: ⁊ per ɔñs in finib⁹ desideratis ab hoie esset pcessus in infinitū. sed hoc est impoſe: quia tūc desideriū hois esset frustra. nā nūq̄ posset hō deuenire ad hoc q cōsequaꝛ oēs fines desideratos: sed frustra ⁊ vane desiderat aliquis qd nō pōt ɔsequi: ergo si in finib⁹ desideratis ab hoie sit pcessus in infinitū desideriū hois esset vacuū ⁊ inane: qd est incōueniens. ¶ Notanda sunt hic tria. Primo notandū est q Phs nō intendit hic pbare q est aliquis finis simpl'r vltimus: qa finis simpl'r vltimus est pma causa a materia separata: quā solus nālis potest pbare esse: vt patet per Cōmentatorē sup finē primi physicoꝝ: sed vltim⁹ finis quē Phs hic pbat esse: est vltimus finis reruꝫ humanarū: qui ppter hoc dicitur vltimus finis rerū humanaꝝ: qa nō est finis vlterior qui possit inesse homini. vnde deus gloriosus est finis vltimus simpl'r

C ⁊ extra genus: sed felicitas est finis vltimus potens inesse vel acquiri homini. ¶ Scdo notādū est fm Eustratium hic: q vnūqdqꝫ ens qd intelligo de ente per se existēte: hꝫ entitatē ppriā que est a forma sua per quā sibi cōpetit ens cōmune per pdicationē: ⁊ si decidat a ppria entitate vel forma: excidit ab ente simpl'r. s. ab ente in cōmuni in nō esse cadēs: quādo enī ppria forma per quā est ens corrumpiꝛ: tunc illud cuius erat forma nō est ens. sic vnumqdqꝫ ens per se hꝫ aliqd bonū pprīssimū fm spēm entitatis sue qd primo appetit: ⁊ per illius subordinationem approximaꝛ vltīmo ⁊ cōmunissimo bono. s. deo fm analogiā hoc est fm pportionē ppriā bonitatū. cōis enī finis oium entiū fm q entia sunt: est cōmune bonū qd est de⁹. ⁊ per ppriū finē quē primo appetūt attingunt ad finem cōem qui est deus: sicut per ppriā formā attingūt ad ens

D cōmune p pportionē: ⁊ sicut ppter defectū pprie forme res cadit in nō esse: ita ppter defectū ppꝛij finis deficit a fine oium qui est deus gloriosus. ¶ Tertio est notanduꝫ q desideriū est duplex: quoddā nāle ⁊ quoddā sequēs cognitionē. Desideriū nāle nō pōt eē frustra nisi impediaꝛ. desideriū enī nāle est a nā: ⁊ nā nihil ex intētione facit frustra. Desideriū sequēs cognē est duplex: qddaꝫ impfectū: vt velle tm̄. Desideriū pfectū vt velle ex electione psequi volitū. Desideriū impfectū sequēs cognē pōt eē frustra. sꝫ desideriū pfectū nō pōt eē frustra nisi sit impeditū. Et si q̄raꝛ qd est desideriū nāle. Ad illō hꝫ nālis rndere: nec circa h est hic imorādū. mihi tm̄ breuiter vr q est ipa res carēs pfectione ppa seu fine ad quē ordinaꝛ per quē res est nata attingere quātū est poſe sibi finē cōem oiuꝫ: ⁊ sic graue existēs sursum desiderat esse deorsuꝫ: sed quando est deorsum nō desiderat esse deorsuꝫ: qa tunc nō priuaꝛ pprio fine. vnde pmo physicoꝝ diciꝛ q priuatio est causa appetitus materie. materia enim nō appetit formam nisi

E ppter priuationē forme. Istud est magis declaratuꝫ super pmū physicoꝝ. ¶ Albertus hic dubitationeꝫ ponit: quia illud ad qd Phs deducit tanq̄ incōueniēs nō videꝛ incōueniens. nō enī videꝛ incōueniēs q desideriū hois sit frustra: qa volūtas pōt esse impossibiliū fm Phm. ergo desideriū pōt esse impossibiliū. ¶ Ad illud rndet. d. q volūtas non informata electione pōt esse impossibiliū: sed fm q recipit formas electionis est solū possibiliū sicut ⁊ electio. vltimū aūt in humanis actibus queriꝛ a volūtate informata electione. ¶ Aliter pōt dici q vltimus finis humanoꝝ desideraꝛ desiderio nāli: sed desiderium nāle nō pōt esse in oibus frustra: qa q̄uis natura in aliquibus deficiat: nō tm̄ in oibus deficit. Sed si in rebus humanis nō esset finis vltimus: desideriū nāle quo desideraꝛ finis: eēt

F vliter ⁊ in oibus frustra: qa quilibet homo vltra quēcūqꝫ finē datum desideraret aliū finē ⁊ aliū ⁊ sic in īfinitū. Cū ergo nullus homo possit infinitos fines attingere: sequiꝛ q si iter fines humanos nō esset vltimus: cuiuslibet hois desideriū nāle esset ociosuꝫ: qd est icōueniēs. vnde q̄uis desideriū nāle in aliquo īdiuiduo possit eē ociosuꝫ: tm̄ non est poſe q desideriū nāle in tota specie sit ociosum.

¶ Et ad humanam igitur vitam magnā huius cognitio opem affert. naꝫ vt sagittarȷ̄ signū habentes magis id qd oportet attigere possum⁹. Qd si ita sit: enitenduꝫ est hunc ipsum figura quid sit cōprehendere: ⁊ cuius sit scientie vel facultatis percipere.

¶ Igitur ⁊ ad vitam cognitio eius magnū habet incrementū: ⁊ quēadmodū sagittatores signuꝫ hn̄tes: magis itaqꝫ adipiscemur qd opꝫ.

G ¶ Si aūt sic: tentādū est figural'r accipere illō quid qdē est: ⁊ cuius disciplinarū aut ɔtutū.

¶ Hec est scḋa particula pme partis: in qua declaraꝛ q cognitio vltimi finis rerū humanaꝝ est multū necīa ad directioneꝫ vite humane: ⁊ hec est ɔclō 5ᵃ. pbaꝛ sic. Nihil qd in alterū dirigiꝛ pōt homo recte ⁊ certitudinal'r dirigere nisi cognoscat illō in qd dirigendū est: sed operatiōes humane diriguntꝛ in finē vltimū. ergo ad hoc q homo bene dirigat operationes suas in finē vltimū oportet cognoscere finē vltimū. ergo cognitio finis vltimi rerū humanarū est multuꝫ necessaria ad directionē vite humane. de ista ratione non poniꝛ in littera nisi cōclusio ⁊ pbatio exemplaris Aristo. que est illa: saggitās īspiciēs signū directius dirigit sagittā ad signū q̄ si nō inspiceret signū. Et codeꝫ

H modo cognoscēs finē vltimū directius dirigit operationes suas ad illū finē q̄ si nō cognosceret illū finē: ⁊ ex quo sic est q cognitio finis vltimi est multū necīa ad directioneꝫ vite humane: oportet accipere figural'r ⁊ exēplariter quid sit ille finis vltimus ⁊ optimus: ⁊ ad quā sciaꝫ speculatiuā vel practicā pertinet eius cōsideratio. ¶ Notādū fm Eustratiuꝫ hic: q sicut sagittantes mittentes sagittas non premittentes signum: nunq̄ artem sagittandi acquirunt perfecte: sic qui cōtra vitia viuere volunt nisi finem habeant ad quem fineꝫ tendunt: nō vtiqꝫ aliquādo boni habitus fm actum fiunt: signo aūt ⁊ fine proposito vt ad ipsum operationes ⁊ studia dirigant facile ad directionē se habebūt. Hec Eustratius. ¶ Sed dubitat hic Eustratius: quare Phs hic prius cōsiderat de fine q̄ de his que sunt ad finem. Respondet dicens q ɔtutes labore possideri nate sunt: ideo oportuit prius aliquātulūꝫ scire de fine: vt propriam perfectionem desiderantes promptiores ad perseuerandum efficiamur.

Margin notes (left column): 4ᵃ ɔclo huius pnī libri. — Nōn⁹ pᵐ Hoc finē vltimū pbare metal'is. — T. c. 83. — Nōn⁹ 2ᵐ — Vnūqdqꝫ ens reale attingat finē suū ppriū. — Nōn⁹ 3ᵐ Desideriū multiplex — Desideriū nāle qd. — Tex. c. 81

Margin notes (right column): Alberti dubitatio — 5ᵃ ɔclo huius li. p. — Nōn⁹ — Dubitatio Eustratij. Solutio.

I ¶ Uidebitur autē eius esse que maxime dominaẛ: maximeq; rōnē subit architecture. Talem aūt sese offert ipsa ciuilis facultas. Hec enim ⁊ quas sciās in ciuitatibus esse: ⁊ quales quēq; discere: ⁊ quousq; oportet instituere solet. Eas preterea facultates que summis afficiunẛ honoribus vt rei militaris: reiq; familiaris facultatē: ac oratoriā artē huic subesse videmus. Cū igitur ceteris actiuis sciētijs hec vtatur: ⁊ leges ferat atq; instituat: quid quisq; agere ⁊ a quibus abstinere debeat: hui⁹ finis ceteraꝝ oīū facultatū ꝯtinet fines. Quo fit vt hic finis sit bonum ipsum humanū.

¶ Uidebiẛ aūt vtiq; principalissime ⁊ maxime architectonice eē: talis vtiq; ⁊ ciuilis apparet.

2ª ps ca. K ¶ Quas eni esse debitū est disciplinaꝝ in ciuitatib⁹ ⁊ quales vnū quēq; addiscere: ⁊ vsquequo hec preordinat. ¶ Uidemus aūt ⁊ p̄ciosissimas virtutū sub hac existentes: vtputa militarē: economicā: ⁊ rhetoricā. ¶ Utente ꝟo hac reliqs practicis disciplinis. Amplius autē legem ꝓponēte qd oportet opari ⁊ a qb⁹ abstinere: huius finis cōplectiẛ vtiq; eos qui aliaꝝ. Quapropter hic vtiq; erit humanum bonū.

¶ Hec est scđa pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua determinat ad quā sciā pertinet cōsiderare de vltimo fine rerū humanaꝝ: ⁊ intendit ꝓbare ꝙ cōsideratio de vltimo fine hoīs maxime ꝑtinet ad sciā politicā. ⁊ hec est ꝯclusio 6ª. ꝓbaẛ sic. Ad sciam p̄ncipalissimā ⁊ maxime architectonicam pertinet ꝯsideratio de vltimo ⁊ nobilissimo fine hominis: sed politica est scia principalissima ⁊ maxīe architectonica. ergo ⁊c̄. maior huius rōnis patet ex p̄dictis: q͛ fines scientiarū superioꝝ sunt nobiliores ⁊ desiderabiliores. ergo finis scīe nobilissime que est de humanis: est finis nobilissimus reꝝ humanaꝝ. [Quas eni.] ⁊ minor declaraẛ quātum ad vtrāq; sui partem. ⁊ p̄mo ꝙ est maxime architectonica. scđo ꝙ est p̄ncipalissima. Circa p̄mū p̄mo attribuit scīe politice seu ciuili ea que ꝑtinēt ad sciētiā architectonicā. scđo cōcludit ꝓpositionē. ibi [Utente ꝟo.] he due enim sunt conditiones ꝑtinentes ad sciā architectonicā. vna est ꝙ ipsa precipit scīe vel arti que est sub ipsa quid debeat opari: sicut equestris precipit frenifactiue. alia cōditio architectonice est: ꝙ ipsa vtiẛ sciētia vel arte inferiori ad suum finem. Prima cōditio cōpetit scientie politice tā respectu scientiarū practicaꝝ q̄ respectu scientiaꝝ speculatiuaꝝ. nam politica precipit quales sciētie debent admitti in ciuitate: ⁊ quā sciam vnusq̄sq;

6ª ꝯclusio p° p̄mi li.

L

M discere debeat: ⁊ vsq; ad qđ tēpus: ⁊ ita precipit sciētijs ⁊ artibus inferiorib⁹ ordinās que debent admitti ⁊ ad quā vnusquisq; debet applicari. [Uidemus aūt ⁊ preciosissimas.] ¶ Alia conditio scientie seu artis architectonice inest politice: que est vti sciētijs iferioribus ad suū finē. nā sciētia politica habet sub se artē militarē: iconomicā: ⁊ rhetoricā: quibus vtiẛ ad finē suū cōsequendū. s. ad bonum cōe ciuitatis. ex his cōcludit intentum: ꝙ q͛ ciuilis sciētia est maxime architectonica cū habeat sub se artes preciosissimas quibus precipit ⁊ vtiẛ: ꝙ ad eam maxime pertinet considerare vltimū ⁊ optimū finē hoīs. ¶ Circa illa. s. qualiter politica precipit alijs scientijs quid debeat

p° nōn operari: ⁊ eis vtiẛ ad suū finē sunt tria notāda. ¶ Primū est ꝙ politica precipit scientijs practicis: ⁊ scientijs speculatiuis: aliter tamen ⁊ aliter: q͛ precipit scientijs practicis quantū ad vsum ⁊ quantū ad determinationē actus: sed scientijs speculatiuis solū precipit quantū ad vsum. ꝟ. g. N

Ars equestris precipit frenifactiue vt faciat frenum: ⁊ sic precipit quātū ad vsum: ⁊ precipit etiā ꝙ tali modo vel tale frenū faciat: ⁊ sic precipit quantū ad determinationē actus: ⁊ ſm ꝙ dicit Eustratius: politica precipit militari q̄ est sciētia ſm quā gubernaẛ exercitus ꝙ ducat exercitū: ⁊ sic precipit quantū ad vsum: ⁊ qualr̄ debet ducere: ⁊ sic precipit quantū ad determinationē actus: ⁊ rhetorice p̄cipit ꝙ vtaẛ sermonibus in cōsilijs ⁊ iudicijs: ⁊ q̄libus sermonibus in cōsilijs ⁊ iudicijs est vtendū: ⁊ precipit iconomice ꝙ regat familiā suā: ⁊ qualr̄ p̄rfamilias debet regere familiā suam: ⁊ sic politica precipit sciētijs inferiorib⁹ practicis quantū ad vsum: ⁊ quantū ad determinationē actus vel vsus: sed scientijs speculatiuis non precipit nisi quantū ad vsum. politica eni precipit ꝙ aliquis addiscat geometriā: ⁊ sic precipit quantū ad vsum: sed nō precipit quam passionē debet de triangulis cōcludere: q͛ hoc nō subiacet humane volūtati. vnde politica p̄cipit alijs sciētijs ⁊ eas ordinat: ⁊ quā sciam addiscere debet vnusq̄sq; ⁊ vsq; ad qđ tempus: diuersimode tñ precipit sciētie practice ⁊ speculatiue vt dictū est. ¶ Scđo est notādū ꝙ politica ordinat alias sciētias: q͛ ordinat que sciētie sūt admittende in ciuitate: ⁊ que nō: ⁊ quis quā sciam dz addiscere: vnde sicut Albertus dicit hic. Plato precipit considerari aptitudines pueroꝝ vt quilibꝫ appliceẛ ad studiū ad qđ magis est aptus: ita ꝙ sit magis vtile reipublice q̄ sibi soli. ¶ Tertio est notandū ſm Albertū hic: ꝙ sciētia potest dici architectonica duplr̄. s. vel principalitate artis vel p̄ncipalitate operis. Illa sciētia diciẛ esse principalior ⁊ magis architectonica p̄ncipalitate artis que melius nouit causas ⁊ rōnes rei: ⁊ sic credo ꝙ metaphysica sit architectonica respectu oīum sciarum: sed illa sciētia diciẛ architectonica p̄ncipalitate operis que est ad p̄ncipaliorem finem ⁊ que vtitur alijs ad suum finē: ⁊ sic ars equestris est archithectonica respectu frenifactiue ⁊ politica respectu aliarum scientiarum practicarum. O

2ª nōn

3ª nōn Duplr̄ scientia architectonica dici pt.

P

¶ Eꝫ̄ eni vnius hominis idem ⁊ ciuitatis est bonū: ciuitatis tamē cōparare cōseruareq; bonū mai⁹ atq; perfectius ⁊ habeẛ ⁊ est. Nam amabile est: ⁊ si vni soli: maius aūt atq; diuinius est: si gēti ciuitatibusue sit acquisitum partumq; conseruetur. Hec igitur appetit hec doctrina cum sit facultas quedā ciuilis.

¶ Si eni idē est bonū vni ⁊ ciuitati: maiusq; ⁊ perfectius qđ ciuitati videẛ: ⁊ suscipere: ⁊ saluare. Amabile quidem enī ⁊ vni soli. melius ꝟo ⁊ diuinius genti ⁊ ciuitatib⁹. Methodus quidē igiẛ h appetit: ciuilis quedā existens. Q

¶ Probato ꝙ politica est sciētia maxime architectonica inter sciētias practicas: ꝓbaẛ ꝙ politica est p̄ncipalissima sciētia. ⁊ hoc ꝓbaẛ sic. Quāto aliqua sciētia ad maius bonum se extendit: tāto est p̄ncipalior. istud patet ex p̄cedētibus. nam quāto finis sciētie est nobilior tāto scientia est nobilior. ergo illa sciētia est principalissima que ad maximam bonū se extendit: sed politica se extendit ad maximū bonū. nā politica se extendit ad bonū cōe: vt ad bonū totius ciuitatis vel totius regni vel totius gentis: ⁊ illđ est maximū bonū inter bona humana. Si eni idē est bonū vni homini ⁊ toti ciuitati ⁊ bonū ⁊ laudabile sicut ꝓcurare bonū vni homini: melius ⁊ perfectius est ꝓcurare toti ciuitati ⁊ toti genti: quia hoc est diuinius: cū sit magis ad dei similitudinē qui est vlis causa oīum bonorū: cū igiẛ sciētia ciuilis appetat ⁊ ꝓcuret bonū cōe totius ciuitatis vel totius gentis sequiẛ ꝙ sciētia ciuilis sit p̄ncipalissima.

Istas

Istas duas pclones.s.ꝙ politica est maxime architectoni
A ca:ꝛ ꝙ politica est pncipalissima:nō annumero inter cō/
clusiones pncipales eo ꝙ nō pbant per syll'os pncipales:
sed per psyllogismos.Syll's eni pncipalis est qui pcludit
ꝙ cōsideratio de vltimo fine hōis pertinet ad sciam poli
ticā:ꝛ sylli pbantes ꝙ politica est maxime architectonica
ꝛ principalissima sunt sylli pbantes minorem syllogismi
principalis. ¶ Hic sunt duo notanda ꝛ duo dubitanda.
Nōam pm ¶ Primo est notādū ꝙ politica dicit maxime archite/
ctonica:ꝛ dicit pncipalissima ratione diuersorū.nam di/
cit maxime architectonica respectu aliaꝝ sciaꝝ qbus p/
cipit:ꝛ dicit pncipalissima rōne finis qui est bonū cōe:ꝛ
q̄uis idē esset maxime architectonica ꝛ principalissima:
tñ nō est superfluū vtrūqꝫ attribuere sciētie politice:qa
illa duo attribuunt sibi in cōparatiōe ad diuersa.¶ Se/
Nōam 2m cundo est notandū ꝙ politica dicit pncipalissima nō sim
B pliciter:sed dicit pncipalissima inter scias actiuas cōside
rantes de operibus humanis.Sed metaphysica est sim/
pliciter principalissima:qa cōsiderat vltimū finē totius
Dubm pm vniuersi.¶ Duo occurrūt hic dubia.¶ Primū est ꝙ cū
ad sciam politicā ptineat cōsiderare de fine vltimo hōis:
qualr psideraf in hac scia de vltimo fine hōis cū hec scia
Dubm 2m nō sit politica.¶ Scdo dubitaf vtrū debeā magis pcu/
rare bonū vni ciuitati vel mihiipsi:videf enim ꝙ magis
debeam pcurare mihiipsi bonū:qa post deum maxime
debeo meipsum diligere:ꝛ cōitas vel ciuitas nō est deus
sed creatura alia a me.ergo magis debeo pcurare bonū
mihiipsi q̄ȝ toti ciuitati.¶ In oppositum videf esse Phs
Solō pmi dubij. qui dicit ꝙ melius ꝛ perfectius est pcurare bonū toti ci/
uitati q̄ȝ vni homini.¶ Ad primū dicēdū est ꝙ hec scia
est aliquo modo politica:qa est ps politice:sicut eni vnus
homo est pars ciuitatis:ita hec scia est pars politice.hec
C eni scia cōsiderat pn^a scie politice.vñ ītell's Phi est ꝙ ad
politicā sm se vl in aliq̄ pte sua ptinet psiderare de vltio
fine hōis. Uel pōt dici ꝛ forte meli9 ꝙ in hac scia ꝛ ēt in
politica cōsideraf de vltimo fine hōis:sed diuersimode:
qa in politica psideraf de vltimo fine hōis sm ꝙ respicit
totā ciuitatē vel sm ꝙ hō est pars ciuitatis:sed hic pside/
raf de vltimo fine hōis sm ꝙ respicit vnū īdiuiduū seu
Solō secundi dubij. sm ꝙ est finis vnius hōis sm se.¶ Ad aliud dubiū dico
sm ꝙ nūc mihi videf:ꝙ magis debeo ꝛ teneor pcurare
bonū ciuitatis cuius ego sum pars q̄ȝ bonū meū ppriū:
qa in hoc ꝙ pcuro bonū tali ciuitati:pcuro bonū mihi/
ipsi:magis tñ teneor pcurare bonum mihiipsi q̄ȝ ciuitati
cuius nō sum pars:ꝛ hoc videf Phs dicere in lra di.[Si
enim idem est bonū vni ꝛ ciuitati maius ꝛ perfectius qd
ciuitati.]vnde si idem sit bonum mihi ꝛ ciuitati qd con/
tingit si sum pars ciuitatis:tunc maius bonū ꝛ perfectius
D est pcurare bonū ciuitati q̄ȝ mihiipsi:vel forte posset esse
aliquid ita excellens bonū mihi qd esset modicū bonum
toti ciuitati:ꝛ tūc magis teneor pcurare id bonū mihi q̄ȝ
toti ciuitati cuius sum pars:vnde magis debeo pcurare
magnū bonū ciuitati q̄ȝ modicū bonū mihi:vñ respicien/
dum est ad quātitatē boni:ꝛ per hoc soluif dubitatio.

Capitulū tertium

de modo cōueniēte huic scie:tā ex parte doctoris q̄ȝ ex parte auditoris.Ex parte doctoris ꝙ docens istam sciam nō pōt demrātiue pcedere:sed grosso modo ꝛ persuasiue:ex parte auditoris ꝙ non debet a magrō suo certas demrationes expetere:sed rōnes pbabiles sm ꝙ moralis materia permittit:ꝛ ppter hoc nec iuuenis nec sectator passionū est pueniēs auditor huius scie:sed solū ille q desideria sua sm rationem implet.

¶ Dicef aūt satis si declarabif perindeq̄ȝ subiecta ma
teria postulat.Ipsum eni exactū nō est in oībus simili
modo rōnibus flagitādū.Sicut nec hisce que partes E
conficiunt. Honesta aūt ꝛ iusta de quibus ciuilis cō/
siderat:tantam dīiam errorēmqꝫ hñt:vt lege tm̄ esse
videantur ꝛ nō natura:talē etiā quendā errorē hñt ꝛ
ipsa bona:quia cōpluribus ex ipsis accidūt detrimen
ta.Quidā eni ob diuitias:quidā ob fortitudinē perie
re.Carū igif fuerit atqꝫ satis de talibus dicētes pin/
gui minerua figuraqꝫ:verū ipm ostēdere:ꝛ de his que
sunt plerūqꝫ atqꝫ ex talib9 dicētes:talia ꝛ cōcludere.

Icef aūt vtiqꝫ sufficiēter:si sm subie Capitum 3m pmi trac. hui9 p.li.
ctā mām manifestef.Certū enim nō
simil'r in oībus sermonibus queren-
dum est:quēadmodū neqꝫ in pditis.
Bona aūt ꝛ iusta de qbus ciuilis intendit tan/ F
tam hñt dīias ꝛ errorē vt videant lege sola eē:
natura vō non.Talē aūt quendā errorē hñt ꝛ pa pars capli.
bona:qa multis cōtingunt detrimēta ex ipsis.
Iam eni quidā perierūt ppter diuitias:alij vō
ppter fortitudinē.Amabile igif de talib9 ꝛ ex
talibus dicentes grosse ꝛ figuralr veritatē ostē
dere:ꝛ de his que vt frequentius:ꝛ ex talibus
dicentes talia ꝛ concludere.

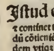

Istud est caplm tertiū tractatus primi:in quo Phs determinat modū huic scie pueniētem: Tertiū ca. pmi trac. diuisio in tres pres pncipales
ꝛ continet tres partes pncipales.In pma determinat mo
dū cōueniētē huic scie ex parte doctoris.In scda ibi[Eo/
dem vtiqꝫ modo.]determinat modū pueniētē huic scie
ex parte auditoris.In 3a ibi[Unusquisqꝫ autē.]ostendit G
quis est insufficiens auditor huius scie:ꝛ quis inutilis:ꝛ qs
vtilis ꝛ pueniēs.¶ In pma igif declarat Phs ꝙ modus
manifestandi veritatē in scia morali nō dz esse demōstra
tiuus nec oīno cert9:ꝛ hec est pclō 7a huius libri:pbaf sic. 2a cōclō h9 pmi li.
Modus manifestandi veritatē in qualibet scia debet eē
cōueniēs rei subiecte de qua scia considerat:sed materia
de qua scia moralis considerat est variabilis ꝛ incerta:ḡ
modus manifestandi veritatē in scia morali nō debet eē
demōstratiuus:nec oīno certus.Maiorē declarat Phs
sic.modus manifestādi v̄itatē in scia est silis mō operan
di in pditis hoc est in his que fiunt per artem:sed modus
operandi in his que fiunt per artem dz esse cōueniēs ma/
terie subiecte circa quā est opatio:nō eni est silis modus
operādi in oībus q̄ fiunt p artē:sed vnusqsqꝫ artifex ope/
raf ex mā sm modū pueniētē māe aliter ex cera:aliter ex
terra:aliter ex luto:ergo modus manifestandi veritatem H
in qualibet scia dz esse cōueniēs materie subiecte de qua
scia cōsiderat:ꝛ sic pꝫ maior.Pōt etiā patere ex B ꝙ sci/
bile est mensura scie:vt pꝫ 5o meta.ꝛ mēsuratū debet esse
cōueniēs mēsure sue:ideo modus manifestandi veritatē
in scientijs debet esse cōueniēs subto scibili qd est mā de
qua sciētia psiderat:ꝛ sic pꝫ maior pncipalis rationis. Et
minor declaraf per duo gña rerū que ad mām moralem
videnf ptinere que sunt opationes humane:ꝛ bona exte/
riora:quātū ad opationes humanas est varietas ꝛ incerti
tudo:qa quedā opa reputanf a quibusdā iusta ꝛ honesta:
ꝛ eadē reputanf ab alijs iniusta ꝛ inhonesta sm diuersita
tē tpis locoꝝ ꝛ personarū.Que eni sunt iusta vno tpe alio
tēpore sunt iniusta:ꝛ que in vna regione sunt iusta ꝛ hone
sta in alia sunt iniusta ꝛ inhonesta:ꝛ que in vna psona sūt
iusta ꝛ honesta in alia psona sunt iniusta ꝛ inhonesta:ꝛ in/
tantū est variatio circa actus humanos qd quidā credūt

I nihil eẽ simplr iustũ vel honestũ: sed solũ sm legis põnẽ.
Circa autẽ bona exteriora cuiusmodi sunt bona fortune
ꝛ nature qbus vtit homo ad suũ finẽ cõsequenduꝫ: qñqꝫ
accidit varietas ꝛ incertitudo. Circa eni bona fortune: cu/
iusmodi sunt diuitie est incertitudo ꝛ varietas: qa quidaꝫ
iuuant ex ipsis: ꝛ quidam ꝓpter diuitias suas perierunt.
Simil circa bona nature cuiꝰ est robur corpale: vel pul
chritudo corpalis accidit variatio ꝛ incertitudo. naꝫ mul/
ti pp fortitudinẽ suã corporalẽ periertũt. multi eniꝫ nimis
ꝯfidẽtes in corpali fortitudine nimis incaute se periculis
exposuerũt ꝛ sic iterfecti sunt: ꝛ sic pꝫ minor ꝑncipalis rõ/
nis. s. ꝙ materia circa quã est scia moralis est variabilis ꝛ
incerta: ꝛ qa si sic est: amabile est de his tractatũ faciẽtes
grosse ꝛ figuralr ostendere: ꝛ de his que vt frequẽtius ac/
cidunt. i. de actibus volũtarijs: ꝛ ex talibus dicentes talia
K cõcludẽ. s. que frequẽtius accidũt: vnde qa ꝑncipia debẽt
esse ꝯnibus cõformia: ideo qa ꝯnes cõtingunt vt freque/
tius opꝫ ꝑncipia esse talia. s. ꝙ cõtingant frequẽter ꝛ non
semper: ꝛ ideo qa ꝑncipia cõtingunt vt frequenter ꝛ non
semp: ꝯclõnes que ꝯcludunt ex huiꝰ ꝑncipijs ꝯtingũt fre
Notandum primum. quẽter ꝛ non semp. ¶ Notanda sunt hic duo sm Eustra/
Contingẽtis diuisio. tiũ. Primũ est ꝙ cõtingẽs diuidit in ꝯtingẽs frequẽtius:
cõtingẽs equalr: ꝛ cõtingẽs in paucioribus: ꝛ dicit ꝙ scia
est circa nec̃ia ex necessarijs nec̃ia ꝯcludẽs. Circa illõ aũt
qõ est in plibus ꝛ vt frequẽtius est ars cõcludẽs ex ꝓpõ/
nibus que in pluribꝰ ꝯclõnẽ que in pluribꝰ. Circa illõ aũt
qõ est equalr sunt rationatio ꝛ electio idicatiue existẽtes
potẽtie: ꝛ ambas ptes ꝯdictionis põderantes. Circa illud
aũt qõ in paucioribus est nulla vtus seu ars fit ꝓpter qõ
fortune ꝛ casui veteres illud attribuunt. ¶ Scõo est no/
Notandum 2m tandũ sm Eustratiũ ꝙ cũ dicit phs ꝙ qdã perierunt pp
fortitudinẽ: ꝙ nõ accipit hic fortitudo pro virtute aie que
L dirigit virtutẽ cõcupiscibilẽ ꝛ irascibilẽ: sed accipit ꝑ ro/
Quatuor virtutes aie quibus quatuor corporis corridẽt. bore corpali. vnde dicit Eustratiꝰ ꝙ sicut in aia quatuor
sunt virtutes gñales. s. prudẽtia / fortitudo / tẽperãtia / ꝛ iu/
stitia: ita in corpe sunt quatuor vtutes corpales eis corri/
dentes. s. viuacitas sensuuꝫ / corporale robur / pulchritudo
ꝛ sanitas. Uiuacitas sensuũ prudentie est ꝓportionabilis
velut cognitio quedã extrĩs speculata in aialis corpe. Ro/
bur est ꝓportionabile fortitudini velut cõstãs corpus fa/
ciens ꝛ ferẽs laborẽ. Pulchritudo tẽperãtie est ꝓportio/
nabilis velut cõmẽsurationẽ representans in magnitudi
ne ꝛ cõpositione particularũ corporis. Sanitas vero ꝓpor/
tionabilis est iustitie velut in complexione: eamqꝫ sm na
turam analogiam conseruans.

¶ Eodem modo ꝛ vnũquẽqꝫ auditorem ea que dicũ/
tur accipere oportet. Est enim eruditi exactum ipsuꝫ
eatenus in vnoquoqꝫ genere flagitare: quatenus fert
M ipsius rei natura. Silr eqꝫ nãqꝫ videt eẽ mathematicũ
suadentẽ ꝓbare: ꝛ ab oratore demõstrationes exigẽ.

2a ps ca. ¶ Eodeꝫ vtique modo ꝛ recipere debitum est
vnũquemqꝫ auditorem. Disciplinati enim est
intantũ certitudinẽ querere sm vnũqdqꝫ genꝰ
inquantũ rei natura recipit. proximũ eni videt
ꝛ mathematicũ persuadentẽ acceptare: ꝛ rhe/
toricum demonstrationes expetere.

¶ Hec est scõa pars huius capli: in qua ostẽdit modũ ꝯue/
nientẽ huic scie quãtũ ad auditorẽ: ꝛ itendit ꝓbare ꝙ au/
ditor scie moralis nõ dꝫ certas demõstrationes expetere:
8a ꝯclusio huius pmi li. imo debet esse contentus ꝑsuasionibus. ꝛ hec est ꝯclo 8a.
ꝓbat sic. Ad disciplinatũ. i. ad hoiem bene instructũ pti/
net ingrere tãtã certitudinẽ in vnaquaqꝫ re quãtuꝫ nã rei
patit: ꝛ nõ maiorẽ: neqꝫ debet esse minori certitudine cõ/
tentus. cũ ergo mã moralis sit incerta ꝛ variabilis vt dictuꝫ N
est: ꝛ per ꝯñs nõ patit certas demrationes: sequit ꝙ audi
tor scie moralis nõ dꝫ certas demrationes expetere: imo
debet eẽ cõtentus ꝑsuasionibus. maior pꝫ. nam qa illa de
quibus sunt scie mathematice sunt certa ꝛ inuariabilia: de
quibus pñt esse demrationes: ꝛ illa de quibus est rhetori/
ca vt actus humani sunt variabilia ꝛ incerta: ideo non dꝫ
mathematicus esse ꝯtentus ꝑsuasionibus que sunt de in/
certis: nec dꝫ rhetor expetere certas demrationes: qa mã
de qua est rhetorica nõ ꝑmittit certitudinẽ demrationis:
ꝛ iõ vnusqsqꝫ dꝫ tãtã certitudineꝫ expetere in vnaquaqꝫ
re quãtã nã rei patit: nec dꝫ expetere maiorẽ nec eẽ ꝯten/
tus certitudine minori. nã ꝓximũ peccatũ est mathematicũ
ꝑsuadere: ꝛ rhetorẽ demrare. ¶ Albertus dubitat hic: qa Dubium Alberti.
nõ videt ꝙ modus scie debeat hic determinari: qa Cõmẽ
tator sup 2m meta. dicit ꝙ logica est cõis modus cuiusliꝫ T. c. 15.
scie: ꝛ ita videt ꝙ in logica dꝫ determinari modus scie ꝛ O
nõ hic. ¶ Ad illud rñdet ꝙ logica est cõis modus ꝛ gñia/ Solutio.
lis oium sciaꝝ: sed preter modũ sciẽdi gñalẽ quelibet scia
habet suũ modũ sciendi specialem: ꝛ forte ille modus spe
cialis potest dici logica specialis.

¶ Atqui bene quisqꝫ iudicat ea que cognoscit: ꝛ ipsoꝝ
bonꝰ est iudex. Is ergo in vnaquaqꝫ re bene iudicat
qui in illa est eruditus. Absolute aũt qui est in omni/
bus eruditus. Quapropter iuuenis ciuilis discipline
non est idoneus auditor. Est enim rudis actuuꝫ vite:
Ex his autem ꝛ de his ipse rationes efficiuntur.

¶ Unusquisqꝫ autẽ iudicat bene que cognoscit 3a ps ca.
ꝛ eoꝝ est bonus iudex: sm ergo vnumqdqꝫ in P
vnoquoqꝫ eruditus bene iudicat: simplr autẽ
qui circa omnia eruditus est. Idcirco politice
non est proprius auditor iuuenis. inexpertus
enim est eorum qui sm vitam sunt actuũ. Ra/
tiones autem de his ꝛ ex his.

¶ Hec est tertia ps ꝑncipalis huius capli: in qua declarat
quis nõ est ꝓprius auditor scie moralis: ꝛ quis est inutilis:
ꝛ quis vtilis auditor scie moralis. Et ꝯtinet pars ista tres
pticulas. In pma ꝓbat ꝙ iuuenis nõ est ꝓprius auditor
scie moralis. In 2a ibi [Amplius aũt passionũ.] ꝓbat ꝙ se
cutor passionũ est inanis auditor scie moralis. In 3a parti
cula ibi [Scdm rõnẽ aũt.] declarat quis est ꝯueniẽs audi
tor scie moralis. ¶ In pma igit particula ꝓbat ꝯnem 9am 9a ꝯclo
huius libri que talis est. ꝙ iuuenis nõ est ꝓprius auditor huius pmi li.
scie moralis: ꝛ ad ꝓbandũ illã cõclusionẽ premittit qõdã
necessariũ ad ꝓpositũ ꝛ est ꝙ vnusqsqꝫ bene iudicat de
his que cognoscit: ꝛ de his que non cognoscit non põt ha/ Q
bere bonum iudicium. Unde ille qui est instructus circa
vnumqdqꝫ genus bene põt iudicare de his que pertinẽt
ad illud genus: ꝛ ille qui est bene istructus circa oĩa bene
potest iudicare de omnibus. Isto supposito ꝓbatur ꝯclo
sic. Ois auditor ꝓprius scie moralis bene iudicat de his
que audit in sciẽtia morali vt bene dicta recipiat ꝛ mala ꝛ
discõueniẽtia abijciat: sed iuuenis nõ bñ iudicat de his q̃
audit in scia morali: ergo ꝛc̃. Maior pꝫ. ꝛ minor pꝫ ꝑ hoc
ꝙ nemo põt bñ iudicare nisi illa q̃ vere nouit: sꝫ iuuenis
ꝓpter inexperiẽtiã nõ habet cognitioneꝫ de oĩbus opibꝰ
humanis de quibus est scia moralis: vnde qa iuuenis est
iexpertus ꝓpter paruitatẽ tpis: ideo nõ credit ea que sibi
ꝓponunt in scia morali. si eni ꝓponat iuueni ꝙ vtuosus
puta liberalis minora reseruat sibi ꝛ maiora alijs: ꝓpter
inexperientiã nõ iudicaret illõ esse verũ. ¶ Albertus du/ Dubium Alberti.
bitat hic: qa experimẽtuꝫ deseruit inuẽtioni ꝛ nõ doctrine:
ergo per

A ergo per hoc ꝙ iuuenis non est expertus magis ostendit
ꝙ iuuenis nõ est inuẽtor scie moralis ꝙ̃ ꝙ nõ sit ꝯueniẽs
Solutio. auditor. ¶ Ad id rñdet dicẽs ꝙ iuuenis nõ est expertus
nec experiri põt quousqꝫ sedent passiones in eo. Nũc aũt
ad ꝯuenientẽ auditorẽ huius scie requirit ꝙ possit eẽ ex-
pertus. Debet enim auditor huius scie operari fm ꝙ hec
scia docet ꝛ per opationes experientiaꝫ acqrere. vnde in
scia speculatiua simplr̃ experimentũ deseruit inuentioni
ꝛ non doctrine: sꝫ hec scia nõ est simplr̃ speculatiua. Dicit
eni hic Cõmẽtator ꝙ hec scia nõ est speculatiua simplr̃. s.
vt sola cognitione dictoꝝ cõtenti sint auditores sꝫ est ope
ratiua: ideo opꝫ cognitioni sermonũ actus ꝛ operationes
apponere: ꝛ si nõ: vane ꝛ frustra sũt sermones ꝛ eoꝝ audi-
tus. Cum igit̃ iuuenis nõ sit expertus nec experiri possit:
sequit̃ ꝙ est incõueniẽs auditor scie moralis: vnde in ista
scia experientia requirit̃: ꝛ quantũ ad inuentionẽ: ꝛ ꝙ̃tuꝫ
B ad doctrinã: naꝫ rõnes scie moralis ꝓcedunt ex his pnci-
pijs que ptinẽt ad actus humane vite: ꝛ etiã sunt de his q̃
ptinẽt ad humanã vitã tanꝙ̃ de subiecto vel materia.

¶ Preterea cum perturbationes sequat̃ incassuꝫ ꝛ si-
ne fructu audiet: quippe cum finis nõ cognitio sit sed
actio. Interest autẽ nihil iuuenis sit etate ac morib⁹
iuueni similis. Nõ eni defectus est ob tẽpus Sed qꝛ
viuit ꝛ persequit̃ singula cũ ꝑturbatione. Talib⁹ eniꝫ
inutilis fit ipsa cognitio perinde atqꝫ in ꝯtinẽtib⁹ ipsis.

¶ Amplius autem passionum secutor existens
inaniter audiet ꝛ inutiliter: qꝛ finis est non co-
gnitio sed actus. Differt autẽ nihil iuuenis qꝛ
sit fm etatem aut fm morem. Non eniꝫ a tem-
C pore defectio: sed ꝓpter fm passiones viuere ꝛ
persequi singula. Talibus enim inutilis cogni
tio fit quẽadmodum incontinentibus.

¶ Hec est scđa ꝑticula tertie partis: in qua ph̃s declarat
ꝙ secutor passionum est inutilis auditor scie moralis: ꝛ hec
10ª ꝯclo est ꝯclõ 10ª. ꝓbat̃ sic. Ille est inutilis auditor scie moralis
h⁹ pmi li. qui nõ põt attigere ad finẽ ad quẽ scia moralis ordinat̃:
sed secutor passionũ est hui⁹. g̃ ꝛc. maior est manifesta: ꝛ
minor apparet: qꝛ finis scie moralis nõ est scire: sed bene
operari: ꝛ ad hunc finẽ nõ põt secutor passionũ attingere
dum sequit̃ passiones: ꝛ cũ prius dixit ꝙ iuuenis non est
cõueniẽs auditor huius scie: ne credat̃ ꝙ hoc solũ sit ꝓpt
paruitatẽ tp̃is remouet hoc. d. ꝙ nihil differt siue sit iuue-
nis fm etatẽ: siue fm morẽ quãtũ ad hoc ꝙ sit icõueniẽs
auditor: qꝛ sicut iuuenis etate deficit a fine huius scie q̃
est bene agere sic ꝛ iuuenis fm morẽ. nõ eni est defectus
D a fine hui⁹ scie ꝓpter tp̃s: sed ꝓꝑ h̃ ꝙ viuũt fm passiones
ꝛ talibus est inutilis cognitio hui⁹ scie sic̃ in ꝯtinẽtibus: qꝛ
Inutiles nõ sequunt̃ sciaꝫ quã hñt de morib⁹: ꝛ sic appet h̃ ꝑ ph̃s
auditores qui sũt inutiles auditores scie moralis: qꝛ iuuenis ꝛ secutor
hui⁹ scie. passionũ ꝛ incõtinẽs. Iuuenis ꝓꝑ inexperientiã est inutilis
auditor scie moralis: ꝛ secutor passionũ ꝛ incõtinẽs sũt in-
utiles ꝓꝑ h̃ ꝙ sequunt̃ passiones. ¶ Hic sũt tria notãda.
pᵐ nõnᵐ Primũ est: q̃ est dĩa iter icõtinẽtẽ ꝛ passionuꝫ secutorẽ: q̃
Dĩa iter ꝯueniũt in h̃ ꝙ vterqꝫ ꝓsequit̃ ea in q̃ passiones inclinãt
icõtinẽtẽꝫ sꝫ diuersimode: qꝛ duplr̃ põt aliqs ꝓseq̃ illa ad q̃ iclinãt
ꝛ secutorẽ passiones. Uno mõ ex electione vt qñ aliqs h̃ ꝓponit vt
passionũ. ꝯcupiscẽtie sue satisfaciat: ꝛ talẽ vocat ph̃s hic passionuꝫ
secutorẽ. Alio mõ ꝯtigit aliquẽ seq̃ passiones q̃ ꝓponit se
a vitijs ꝛ delectationib⁹ illicitis abstinẽ: vincit̃ tñ aliqñ i-
petu passionũ vt ꝯ̃ ꝓpoᵐ suũ passiones sequat̃. s. delecta-
tionẽ fm tactũ ꝛ gustũ ꝛ ille simplr̃ ꝛ ꝓꝑe dĩ icõtinẽs: vñ
secutor passionũ in ꝓpoᵗᵒ accipit̃ pro eo qui ex electiõe se-
quit̃ impetũ passionũ: ꝛ hoc gñalr̃ loquẽdo de q̃libet pas- E
sione: siue sit delectatio corꝑalis: siue sit ira: siue timor: ꝛ sic
de alijs. sed icõtinẽs simplr̃ solũ est ille qui nõ ex electio-
ne: sed victus ab ipetu passionis: sequtur delectationes cor-
porales. ¶ 2ᵐ est nõnᵐ fꝫ Eustratiũ h̃ ꝙ passio de q̃ ph̃s Nõnᵐ 2ᵐ
loqtur hic est aie irrõnalis mot⁹ ꝛ ꝓter nãm ipetu appro-
ximans: cui⁹ sunt q̃tuor spẽs gñaliores. s. tristitia, timor, cõ
cupiscẽtia, voluptas. ¶ 3ᵒ est notãdũ ꝙ ꝑ cõueniẽtẽ audi- Nõnᵐ 3ᵐ
torẽ scie moralis possumus duo itelligere. s. vel illũ q̃ faci-
liter põt attingere finẽ scie moralis. Alio⁹ possumus itelli-
gere ꝑ auditorẽ ꝯueniẽtẽ quẽcũqꝫ indifferẽter q̃ põt attin
gere finẽ scie moralis: siue facilr̃: siue cũ difficultate. Prio
mõ nec icõtinẽs nec secutor passionũ est ꝯueniẽs auditor
hui⁹ scie: sꝫ ille q̃ est assuefact⁹ in bonis ꝯsuetudinib⁹: qꝛ fi-
nis scie moralis nõ est scire sꝫ bñ opari: sꝫ ad istũ finꝫ nec
põt secutor passionũ nec icõtinẽs de facili ꝑuenire. Si aũt
F ꝑ ꝯueniẽtẽ auditorẽ scie moralis itelligam⁹ quẽcũqꝫ potẽ-
tẽ attigere finẽ scie moralis: sic taꝫ icõtinẽs ꝙ̃ secutor pas-
sionũ est ꝯueniẽs auditor hui⁹ scie: sꝫ nõ q̃libet talis: sꝫ solũ
ille q̃ est curabilis fm aiaꝫ. ¶ Hic sunt duo dubitãda. pᵐ Dubium
est dubiũ Eustratij qđ est tale. videt̃ eniꝫ fm iaꝫ dcã ph̃i Eust. pᵐ.
ꝙ scia moralis sit sup̃flua. qđ ꝓbat̃: qꝛ si est bona aut bo-
nis aut malis est bona: sꝫ neqꝫ sic neqꝫ sic. g̃ ꝛc. ꝓbat̃ aña:
qꝛ nõ malis eo ꝙ nõ sunt ꝯueniẽtes auditores fm Aristo.
per iam dicta. nec ẽt bonis cũ nõ egeãt gubernari cuꝫ ipsi
sibi sint lex: ꝛ ꝑ ꝯñs vĩ ꝙ ph̃ia moralis sit sup̃flua. ¶ Ad Solutio
istud dubiũ rñdet Eustratius duplr̃. Uno⁹ sic: qꝛ ista scia
est vtilis tam bonis ꝙ̃ prauis. illa eniꝫ scia est vtilis bene
operãtibus: qꝛ ante sciẽtiã moralẽ habitã operant̃ ex cõ-
suetudine ꝛ sine regula: sꝫ habita scia morali operent̃ per
regulã: ꝛ talis regula vtilis est bene operãtibus. ꝛ est etiaꝫ
vtilis malis: qꝛ q̃uis mali ꝛ secutores passionũ nõ possint
cito ꝛ facilr̃ deuenire ad finẽ scie moralis: successiue tamẽ G
ꝛ cũ difficultate possint finẽ sciẽtie moralis attingere. naꝫ
mali sciaꝫ moralẽ hñtes ꝛ fm eam speculantes ꝛ cogitan-
tes quãtũ sunt in malo depressi: ꝛ quãtũ longe facti sunt a
bono simplr̃: nisi oĩno sint sine intellectu habebũt quẽdaꝫ
impetũ ad directionẽ: ꝛ ita paulatim huic sciẽtie adherẽtes
ꝛ fm eam cogitãtes ad melius transponent̃. ¶ Secundo
respõdet sic. ꝙ sciẽtia moralis est medicinalis anime sicut
sciẽtia que dicit̃ medicina est medicinalis corpori: sed scia
medicinalis est vtilis habẽtibus sanitatẽ propter sanitatẽ
cõseruandã ꝛ nõ habẽtibus sanitatẽ ꝓpter acquisitionem
sanitatis: ꝛ codeꝫ modo sciẽtia moralis est vtilis malis vt
possint per eam dirigi: ꝛ est vtilis bonis vt per eaꝫ possint
in bono ꝯseruari. ¶ Sed ex hoc orit̃ 2ᵐ dubiũ: ꝛ est cum Dubᵐ 2ᵐ
mali ꝛ vitiosi possint deuenire ad finꝫ huius sciẽtie ꝛ per
istam sciaꝫ dirigi. quare ergo dixit ph̃s icontinẽtẽ ꝛ secu-
torẽ passionũ esse inutiles auditores huius sciẽtie: cuꝫ per H
hanc sciẽtiã possint dirigi ꝛ ad vitã laudabileꝫ peruenire.
¶ Dicẽdũ est ꝙ non q̃libet malus aut vitiosus põt attin-
gere finẽ sciẽtie moralis. ¶ Pro quo est sciẽduꝫ ꝙ sicut
infirmitas corporis est duplex: q̃dam est curabilis: ꝛ q̃daꝫ
incurabilis: sic est duplex infirmitas anime: q̃dam cura-
bilis ꝛ q̃dam incurabilis. q̃dam eniꝫ intantũ sunt assuefa-
cti in malis op̃ibus ꝙ sunt obstinati ꝛ incurabiles fm aiaꝫ
intantũ eni est vitiũ radicatũ ꝛ firmatũ in q̃busdã ꝙ plus
de tp̃e requiret̃ ad expellendũ illud vitiũ ꝙ̃ est tẽpus to-
tius vite hoĩs. Nam habitus nõ expellit̃ nisi cum difficul
tate ꝛ talibus est illa scientia inutilis: qꝛ nõ possunt attinge
re finem huius sciẽtie. quidam aũt mali non sunt intãtum
assuefacti in malis quin possint corrigi: ꝛ talibus est ista
scientia vtilis. vnde sicut sciẽtia medicinalis est vtilis lan-
guenti in infirmitate curabili: sic scientia moralis est vti-
lis vitioso: corrigibili tamen.

I ¶ Hi autẽ qui suas rationi subiiciunt appetitiones cũ rationeq; agunt: magnam afferre potest vtilitatem. De auditore igit̃: ⁊ quonã modo rationes accipi debeant quidq; ꝓponimus tot exordij loco dicta sunt.

¶ Scḋm rationem autem desideria facientibus ⁊ operantibus multũ vtiq; vtile erit de his scire. Et quidem de auditore: ⁊ qualr̃ demõstrãdũ sit ⁊ qd ꝓponim⁹: ꝓhemialr̃ dicta sũt tãta.

¶ Hec est tertia particula tertie partis: in qua ostenditur
xi⁹ cõclo quis est cõueniẽs auditor scie moralis: ⁊ ponitur ꝯclo 11ª
hui⁹ ꝑ.li. que est: ꝙ qui ſm rõnem oĩa sua desideria implet est ꝯueniens ⁊ vtilis auditor scie moralis. ⁊ hec ꝯclo ꝓbatur per ꝑcedẽtia sic. Ille qui facilr̃ põt attingere finẽ scie moralis est ꝯueniẽs auditor scie moralis: sed ille qui ſm rõnez
K oĩa desideria sua implet facilr̃ põt attingere finẽ scie moralis. ergo ⁊c̃. Sic igit̃ p; ꝙ iuuenis nõ est sufficiẽs auditor nec ꝓprius scie moralis: ⁊ secutor passionũ ⁊ icõtinẽs est inutilis auditor scie moralis: ⁊ ꝙ sequẽs rationẽ est au-
Dubium ditor scie moralis vtilis ⁊ cõueniẽs. ¶ Dubitat̃ hic quia videt̃ ꝙ quicũq; icontinẽtes ⁊ intẽperati sint cõueniẽtes auditores huius scie: qa finis scie est speculari ⁊ intelligere illa de quibus est scia: qa finis cuiuslibet scie est ꝓpria operatio illius habitus: sed icontinẽtes ⁊ intemperati põt speculari ⁊ actualr̃ scire illa de quib⁹ est hec scia. ergo ⁊c̃.
Solutio. Duplex finis huius scientie. ¶ Dicendũ est ꝙ finis huius scie est duplex. s. imediatus ⁊ mediatus. Finis imediatus huius scie est speculari ſm illã sciam. Finis mediatus istius scie est operari sicut ista scia docet. s. operari virtuosa opera ꝓpter finẽ vltimũ ꝓpter scil; felicitatẽ. ⁊ ille finis est melior q̃ finis imediat⁹: qa speculari materiã moralez est ꝓpter operari tanq̃ ꝓ-
L pter finẽ. modicũ eni valet speculari qualr̃ est agenduz ⁊ nõ agere modo debito. Dico igit̃ ꝙ incõtinens ⁊ itemperatus qui sunt incurabiles sunt inutiles auditores huius scie quantũ ad finẽ mediatũ qui est bene agere circa materiã moralẽ: tñ quãtũ ad finẽ imediatuz põt esse audito-
Instantia res vtiles scie moralis. ¶ Et si dicat̃ ꝙ speculari est melius q̃ operari vt patet ex 10° huius. vbi probat̃ ꝙ felicitas perfecta cõsistit in speculatione magis q̃ in operatione. ergo non videt̃ ꝙ operari sit finis eius qḋ est specula-
Cõfutatio ri: sed magis ecõuerso. ¶ Dicẽdũ est ꝙ speculari ſm habitũ practicũ ordinat̃ ad operari ⁊ est impfectius q̃ operari ſm eundẽ habitũ. melius est eni operari frenũ q̃ tñ
Solutio. Quoniam mõ speculari est pfecti⁹ operari: ⁊ ecõtra. speculari frenuz. ¶ Ad id qḋ dicit ꝑhs rñdeo ⁊ dico ꝙ speculari deũ ⁊ substãtias separatas a materia est melius q̃ operari ſm prudentiã aut virtutes morales: ⁊ hoc intelligit ꝑhs: tamẽ operari ſm virtutes morales est melius ⁊ perfectius q̃ speculari eas tñ.

M Trac. 2°.

Dicamus aũt resumẽtes.

¶ Tractatus scḋs ꝑmi libri: in quo mouetur ⁊ soluit̃ scḋa questio ꝑncipalis ꝑmi libri querens qd est felicitas: declarans in quo vel in quibus nõ cõsistat felicitas: ⁊ etiã in quo cõsistit felicitas: ex quo apparebit quid est felicitas: ⁊ cõtinet iste tractat⁹ quinque capl'a. ¶ In ꝑmo narrant̃ in gñali opiones antiquoꝝ de felicitate: ⁊ etiã ponit̃ ordo ꝓcedendi in inuestigando quid est felicitas. ¶ In scḋo ibi. Nos autez dicamus. Declarat̃ ꝙ de rebus nobis manifestis nõ est felicitas: qḋ tamẽ opinatur esse felicitas: quia nec voluptas nec honor nec virtus nec diuitie. ¶ In tertio ibi. Qḋ autem vniuersale melius. Declaratur ꝙ felicitas non cõsistit in bono sꝑato a nobis imanifesto: sicut platonici posuerũt. ¶ In 4° ibi. Rursus autẽ redeamus. Declarat quid est felicitas determinãdo de ipsa ſm opiõnẽ ꝓpriã. ¶ In 5° N
ibi. Scrutãdũ vtiq;. Declarat ꝙ opio sua de felicitate est vera: ꝑ hoc ꝙ ꝯcordat opionib⁹ alioꝝ oĩuz declarãdo ꝙ felix indiget illis in qb⁹ alij posuerũt felicitatẽ consistere.

¶ Sed nunc repetentes dicamus: cum omnis cognitio atq; electio bonũ quoddam affectet: quidnam sit id quod ciuilem appetere dicimus facultatem: ⁊ quid id quod omnium reꝝ agendarum supremũ est bonũ.

Dicamus autem resumentes: qm̃ oĩs

Caput ꝑm̃ 2. tractat⁹ hu⁹ ꝑmi li. Pria ps capituli.

cognitio ⁊ electio bonũ aliquid desiderat: quid est hoc quod dicimus ciuilem desiderare: ⁊ quod est: omnium operatorum summum bonum.

Istud est capl'z ꝑm 2ⁱ tractat⁹ ꝯtinẽs duas ptes ꝑncipales. In ꝑ⁹ narrant̃ i gñali opiones alioꝝ d felicitate. In scḋa ibi. Nõ lateat aũt. Docet ordinẽ ꝓcedendi in iuestigãdo diffõnẽ felicitatis. ¶ Pria ps ꝯtinet duas particulas. ¶ In ꝑ⁹ narrat itẽtionẽ suã resumẽdo q̃dã ꝑus dicta. In 2ª ibi. Noie qdẽ igr̃. Narrãt̃ in gñali opiones alioꝝ de felicitate q̃ est finis vltim⁹ oĩuz humanoꝝ. ¶ In ꝑ² igr̃ pticl'a narrat itẽtionẽ suã dicẽs: ꝙ cũ oĩs cognitio ⁊ electio desideret aliqḋ bonũ: oꝫ dicẽ qd ẽ illḋ bonũ qḋ ciuilis scia desiderat: ⁊ qd est sũmũ bonũ oĩuz opatoꝝ: vñ cũ ad ciuilẽ sciaz ptineat ꝯsiderare d fine vltio actuũ humanoꝝ vt dictũ est. oꝫ dicẽ qd est finis vltim⁹ ad quẽ oẽs opatiões humane ordinãt̃: ⁊ hec ẽ qḋ 2ª ꝑncipalis h⁹ ꝑ¹ libri. s. qd ẽ felicitas.

Pñ c. 2. trac. diuisio in duas ptes pn. O

¶ Sciẽdũ ꝙ ꝑhs sup⁹ posuit q̃tuor q̃rũ qḋlz vĩ appetẽ bonũ cũ dixit. Oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. Sed hic duo tñ ponit. s. cognitionẽ ⁊ electionẽ: qr hic sub cognitõe cõprehẽdit artẽ ⁊ doctrinã: ⁊ sb electõe cõprehẽdit tã ipaz electionẽ q̃ actũ: ⁊ executionẽ que ab electione ꝑcipit̃ ⁊ ꝓcedit. C. ꝑ°. P

¶ Nomine igitur omnes fere de ipso consentiunt. Nã ⁊ vulgus ⁊ elegãtes: felicitatẽ inquiunt esse. Atq; bñ viuere bñq; agere ⁊ felicẽ eẽ: eadẽ eẽ putãt. De felicitate aũt quenã sit dissentiũt: ⁊ nõ silr̃ vulgus ac sapiẽtes eã assignat. Quidã eni vnũ qd eoꝝ que clara manifestaq; sunt ipsam esse putãt voluptatem: aut diuitias: aut honorem. Quidã aliquid aliud: persepe etiã vnus idẽq; diuersum. Nam cum egrotat sanitatẽ: cũ pauper est diuitias: ignorantie ꝟo cõscij sue eos admirantur qui magnum aliquid ⁊ vltra vires ipsorum dicũt. Quidã aũt preter hec plura bona aliud quoddam per se esse putabant: quod quid ⁊ his vniuersis vt sint bona censuere causam esse. Omnes igitur opiniones scrutari supuacaneum est fortasse. Satis aũt Q
erit si eas scrutabimur que maxime extant: aut rationem aliquam habere videntur.

¶ Nomine quidẽ igitur fere a plurimis cõfessuz est. Felicitatẽ eniz ⁊ multi ⁊ excellẽtes dicũt: bene aũt viuere ⁊ bene opari idẽ existimãt ei qḋ est eẽ felicez. ¶ De felicitate aũt que est altercant̃: ⁊ nõ silr̃ multi sapientibus crediderunt: hi quidẽ enim apertorum quid ⁊ manifestorum. vtputa voluptatem aut diuitias: aut honorem. Alij autem aliud. Multotiens autem ⁊ idem ipse alterum. Egrotans eniz quidem sanitatem: mendicans enim diuitias. Conscij autem sibiipsis ignorantie eos qui

Hic narrãt opiones de felicitate.

magnum aliquid ꝛ super ipsos dicunt admi-
A rantur. Quidam autez existimauerunt preter
hec multa bona: aliud esse fm̄ seipsuz qđ ꝛ oi-
bus causa est essendi bonū. ¶ Omnes quidez
igitur pscrutari opiones inanius fortassis est:
sufficiēs aūt eas maxime que superficietenus
apparēt vel extimanť habere aliquā rōnem.

¶ Hec est scđa pticula: in qua narranť opiones alioꝝ de fi
ne vltimo. s. de felicitate. Et pmo narrat in quo oēs loquē
tes de fine vltimo ꝯueniūt. Scđo in quo differunt. Cōue-
niūt eni in duobus. s. in noie ꝛ in gn̄ali rōne nois. In noie
ꝯueniūt. nam fere oēs loquētes de fine vltimo noiant fi-
nem vltimū ꝛ summū bonū humanoꝝ actuū felicitatez:
qđ intelligo ꝙ oēs qui ꝯueniūt in eodē idiomate ꝯueniūt
B in eodē noie finis vltimi. Oēs eni greci cōueniūt in eodē
noie: ꝛ oēs latini ꝯueniunt in aliquo eodē noie: nō tamē in
illo in quo ꝯueniūt greci vel hebrei. Conueniūt etiā in ge-
nerali rōne nois: qa dicūt bene viuere ꝛ bene opari idem
qđ felicē esse: ꝛ fm̄ Eustratiū pħs dicit fere ppter eos qui
ignorabant quid noie felicitatis importať ꝛ an sit aliquid
in rerū natura. ¶ Sciendū etiā ꝙ hic accipiť viuere pro
actu scđo. s. pro actuali opatione pcedente ab aīa que est
actus pmus. ¶ Notādū fm̄ Eustratiū ꝙ duplr̄ assignať
qđ qđ est. s. per vnū nomē ꝛ per diffōnez: ppter qđ vtrūqz
adinuicē determinať tanq̄ sit nomē quedā diffinitio ipsi
cita. Diffinitio aūt sit nomē explicitū: ꝛ sic istud qđ signifi
cať per diffinitionē seu ipsa diffinitio qn̄qz notificať per
vnū nomē. ꝛ nomen seu significatū nois qn̄qz notificať p
diffinitionē. quādo eni vnū nomē notius est q̄ diffinitio:
tunc pōt illa diffinitio notificari per illud nomē qđ est no
tius. [De felicitate aūt que est.] sz q̄uis fere oēs cōueniāt
C in noie felicitatis ꝛ in rōne gn̄ali nois: tamē circa rez que
noie felicitatis significať diuersificari sūt triplici dr̄ia. nā
multi. s. populares differūt a sapiētibus: qa populares po-
nunt felicitatē ꝯsistere in aliquo bono manifesto: cuiꝰ sūt
bona sensibilia: vt diuitie voluptates ꝛ huiꝰ: sed sapiētes
ponūt felicitatē cōsistere in aliquo bono separato qđ per
seipsum est bonū. ¶ Scđa dr̄ia est ipsoꝝ populariuz ad-
inuicē: quia quidā ponunt felicitatē ꝯsistere in voluptati-
bus vt intēperati: ꝛ quidā in diuitijs vt auari: ꝛ quidaz in
honoribus vt ambitiosi. [Multotiēs autē.] Tertia diffe-
rentia est eiusdē hoīs ad seipsum. nam idez homo vno tē-
pore ponit felicitatē consistere in vno ꝛ alio tēpore ponit
felicitatem cōsistere in alio. nam cuz aliquis est egrotans
existimat sanos esse felices: ꝛ existimat felicitatē consiste
re in sanitate: ꝛ alio tēpore cū idem homo est sanus ꝛ mē-
D dicus existimat diuites esse felices ꝛ felicitatez in diuitijs
cōsistere: ꝛ illi qui recognoscunt suam ignorantiaz admi-
ranť tanq̄ felices eos qui possunt dicere aliquid magnuz
qđ intellectū eorū excedit. vnde quilibet ponit felicitatez
in illo cōsistere quod ipse maxime desiderat: ꝛ in hoc cō-
ueniunt oēs. ¶ Sapiētes xo posuerūt felicitatē ꝯsistere
in aliquo per se bono qđ est oibus causa essendi bonuz: p
sapientes intelligimus platonicos. Sed pscrutari oēs opi
niones que sunt circa felicitatē esset superuacuuz ꝛ inane:
qa quedaz sunt oino irrōnabiles: sed sufficit illas opiones
maxime perscrutari que habēt aliquā apparentiam.

¶ At enim ne lateat nos eos inter sese rationes differ-
re: que a principijs pficiscunť: ꝛ que a principia per-
gunt. Recte eni ꝛ Plato dubitabat atqz q̄rebat: vtrū
a principijs an ad pncipia sit ipsa via: vt in stadio ad
calcē ex his que premia ponunt an contra.

¶ Non lateat aūt nos qm̄ differūt que a princi- E
pijs rōnes: ꝛ que ad pricipia. bene eni ꝛ plato 2ª pte cap.
dubitauit hoc ꝛ q̄siuit. vtrū a pricipijs vel ad
principia est via: quemadmoduz in stadijs ab
athloteris ad terminū vel econuerso.

¶ Hec est secūda pars pncipalis in qua pħs ostendit quo
ordine est pcedendū circa illas opiniones: ꝛ vniuersaliter
in acquirēdo cognitionē vltimi finis ꝛ q̄liter opz auditorē
huius sciētie esse dispositū ad hoc ꝙ bene capiat ea que in
hac sciētia docenť: ꝛ cōtinet ista pars duas particulas. In
prima ostēdit quis est ordo pcedendi in hac sciētia. In se-
cūda ibi [Propter qđ.] ostēdit q̄liter auditor huiꝰ scie de-
bet disponi ad hoc ꝙ credat dicendis in hac sciētia. ¶ In Modus
pma igiť particula: pmo pponit duplicē modū pcedendi dupł̄ pro-
in scientijs. quoꝝ vnus est a pncipijs ad principiata: vt qñ cedēdi in
procedić a causis ad effectuz quomō pceditur in demon- sciētijs.
stratione ppter quid. Alius est pcessus a pncipiatis ad pn F
cipia hoc est ab effectu ad causas quō procediť in demon-
stratione quia. Est ergo questio vtrum in sciētia morali in
acquirendo cognitionē finis vltimi sit pcedendum a prin
cipijs ad principiata vel a principiatis ad principia. mul-
tum enim differūt ratiocinationes que procedunt a causa
ad effectum ꝛ ratiocinationes que pcedunt econuerso. Iō
Plato rōnabiliter dubitauit hoc: vtrū sit pcedendū in sciē
tijs vno mō vel alio mō: ꝛ quesiuit vtrum sit idem proces
sus a principijs ad pncipiata ꝛ ecōuerso: quēadmoduz est
eadem via in stadijs a principio cursus ad terminū ꝛ ecō-
uerso: vt ab athloteris ad terminū ꝛ econuerso. Eustratius
dicit hic ꝙ athloteta dicitur ille qui tribuit brauiuz victo- Athlote-
ri in signum victorie: ꝛ fm̄ Albertum talis sedebat in prin ta quis.
cipio stadij ostendens brauium currentibus vt eos magis
ad currendū incitaret. ꝛ qz Platoni videbať ꝙ esset idem G
processus a principijs ad pncipiata ꝛ ecōuerso: sicut est ea-
dem via ꝛ idem spatium ab athloteta ad terminuz stadij
ꝛ ecōuerso: ideo pħs cōtra ipsuz inducit dicēs. ꝙ nō opz
latere rationes istorū processuum esse differentes nec fm̄
quemlibet illorū est in qualibet scientia procedendum.

¶ Eninuero semper est a notis incipiendū. Hec autē
duobus modis talia. Alia nanqz sunt nobis: alia sim-
pliciter nota. Nobis igitur forsitan ex ijs incipienduz
est que nobis sunt nota.

¶ Incipiendum quidem igitur a cognitis: hec Idē pmo
autem dupliciter sunt. hec quidez enim nobis: phy. t. c. 2.
hec aūt simpliciter: forte igitur nobis incipien-
dum est a nobis cognitis.

¶ Istam dubitationē soluit pħs dicens: ꝙ semp incipiē- H
dū est a magis cognitis. magis aūt cognitū est duplr̄: vel
simpliciter: vel quo ad nos: semper incipienduz est a ma-
gis cognitis nobis. Si igitur principia sint magis nota no Qñ a pn-
bis q̄ principiata: tunc procedendū est a pncipijs ad pnci- cipijs ad
piata. Si xo pncipiata sint magis nota nobis q̄ pncipia: pncipiata.
tunc pcedēdū est a pncipiatis ad pncipia. nunc aūt in sciā Et qñ a
morali principiata sunt magis nota nobis q̄ pncipia: ꝛ iō pncipiatis
in scientia morali procedēdum est a principiatis ad prin- ad princi-
cipia. ¶ Intelligenda sunt hic tria. Primo ꝙ vbi sunt ea- pia est pe-
dem nobis magis nota ꝛ magis nota nature. ibi pceden- cedēdū.
dum est a pncipijs ad pncipiata. ꝛ sic pceditur in scientijs pm̄ notā.
mathematicis: qa in mathematicis eadem sunt magis no-
bis nota: ꝛ magis nota nature: sed vbi nō eadem sunt ma-
gis nota nobis ꝛ nature: cum principia sint semper magis
nota nature: ibi procedēdum est a principiatis ad princi-
pia: cum in illis principiata sint magis nota nobis: ꝛ prin-

I Effectus nãles nõ oés sunt notiores causis. Secundũ notandũ. cipia magis nota nature: ꝛ tali modo ꝓcedit in scia nãli ꝛ in scia morali. effectus eni nãles sunt magis nobis noti ꝙ̃ cause nãles: ꝛ opationes virtutũ moraliũ sunt magis note nobis ꝙ̃ felicitas: cũ tñ felicitas sit causa finalis oium operationũ humanaꝝ. ℂ Scđo est notãdũ fm Eustratiũ ꝙ ꝑncipiũ finale est felicitas: ꝛ ad ipsaꝫ velut ad finẽ ducũt opationes fm ṽtutes. he aũt posteriores natura velut a felicitate causate. nobis aũt manifestiores ꝛ magis cognite: ex his nobis icipiendũ ꝛ reuertendũ per ipsas ad causas. virtutes eni sunt ꝑncipia: ꝛ cause operationũ ꝛ actionũ fꝫ ipsas: qa igit virtus que sit vnaqueqꝫ ꝛ qualis ex his que fm ipsas sunt operationibꝰ ꝛ actionibus velut nobis manifestioribus cognoscimus. manifestum est ꝙ ex causatis assumimus causas ꝛ via nobis sic fit a ꝑncipiatis ad ꝑncipia. Hec Cõmẽta. ℂ Tertio est sciẽdũ ꝙ Cõmẽtator mo-

Nõm 3m Dubium uet hic dubitationẽ: qualr põt esse ꝙ finis sit ꝑncipiũ cuꝫ finis sit vltimũ: ꝛ idẽ nõ põt esse vltimũ ꝛ ꝑncipiũ. ℂ Ad

Solutio K istđ rñdet ꝙ causa finalis est ꝑncipiũ speculationis. ꝑmo eni cõsideramus finẽ: deinde ea que sunt ad fineꝫ: ꝛ illud qđ est ad finẽ est ꝑncipiũ opationis. sed qa speculatio est prior opatione: nõ eni oparemur nisi ꝑus specularemur: ꝛ finis est ꝑncipiũ ꝛ causa speculationis: ꝛ ideo causa finalis est ꝑncipale ꝑncipiũ ꝛ causa tanꝙ̃ ꝑficiens ea que ducunt ad ipsaꝫ: vnde breuiter finis est ꝑmũ ꝛ vltimũ. primuꝫ in speculatione ꝛ vltimũ in opatione: ꝛ qa speculatio est ꝑor operatione: ideo finis simplr dicitur principium.

ℂ Quocirca bene institutũ moribus eũ esse opꝫ: q de honestis ꝛ iustis ꝛ omni ciuili rõne est sufficienter auditurus. Est eni ꝑncipiũ esse: atqꝫ si hoc satis ꝯstet nõ opus erit ipso cur ꝛ quã ob cãm est. talis ãt aut hꝫ ꝑncipia: aut accipere facile põt. Cui ṽo neutrũ hoꝝ iest: is Hesiodi sniam audiat hisce carminibus explicatã.

Optimus ille quidem est: ex se se qui omnia nouit.

L Perceptis que post ꝛ semper sunt meliora.

Is rursus bonus est paret qui recta monenti.

At qui ex se nescit: cuiꝙ̃ nec porrigit aures.

Ut bona percipiat: demens ꝛ inutilis ille est.

ℂ Propter qđ opꝫ cõsuetudine duci bona: de bonis ꝛ iustis: ꝛ totaliter ciuilibus auditurꝰ sufficienter. principiũ eni hoc quia est sufficiẽter: nihil opus erit eo qđ ꝑpter qd. Talis autẽ hꝫ: vel suscipit vtiqꝫ principia facilr. Cui autẽ

Hesiodi snia. neutrũ existit hoꝝ: audiat q̃ Hesiodi. Iste qdẽ optimus qui oia intellexerit. bonus aũt rursus ꝛ ille qui bene docẽti obedit. Qui autem neqꝫ

M ipsemet intelligit: neqꝫ aliuꝫ audiens in animo ponit. hic rursus inutilis vir.

ℂ Hec est scđa ꝑticula tertie partis ꝑncipalis: in qua docet qualiter auditor huius scie dꝫ eẽ dispositus ad hoc ꝙ crедat dicẽdis in hac scia: qa eni in hac scia opꝫ incipere ab his que sunt nobis magis nota vt ab operibꝰ bonisꝗ̃ sũt nobis magis note ꝙ̃ virtutes vel felicitas que sunt cause bonaꝝ operationũ: ideo opꝫ sufficientẽ auditorẽ scie moralis duci bonis cõsuetudinibus: ꝛ exerceri in bonis operationibus. opꝫ eni in moralibus accipere aliqd tãꝙ̃ ꝑnm qa est. qđ quidẽ accipit per experientiã ꝛ cõsuetudinem. v.g. Istud est vnũ ꝑncipiũ, cõcupiscẽtia superat per abstinentiã: ꝛ ꝙ istud sit verũ põt aliqs accipere ꝑ experiẽtiaꝫ ꝛ ꝯsuetudinẽ. ꝛ si hoc sit manifestũ per experiẽtiã non est multũ neċiuꝫ ad operãdũ cognoscẽ ꝑpter qd: sicẽ medico sufficit ad curãdũ scire ꝙ talis herba curat talẽ ifirmitatẽ: talis aũt q est exercitatus in bonis opationibꝰ ꝛ ductus bonis ꝯsuetudinibꝰ vl ꝑ scipm hꝫ ꝑncipia opabiliũ: vl de facili suscipit ea ab alio. cui aũt neutrũ eoꝝ existit. s. ꝙ nec hꝫ ꝑncipia opabiliuꝫ a se: nec ab alio audiat sniaꝫ Hesiodi. Hesiodus inqt. Ille est optimꝰ q ꝑ se oia itelligit: bonꝰ aũt q bñ docẽti obedit. q aũt nec ꝑ se intelligit: nec aliũ audiẽs in aio ponit: hic rursus inutilis est vir. ℂ Eustratius dicit hic ꝙ si sciamus qr est de virtutibus ꝛ felicitate: sufficit ad hoc ꝙ ꝯsequamur ea que dicunt: ꝛ neċꝙ̃ eo ꝙ est ꝑꝑ qd indigebimus. maioris eni speculatiõis est ꝙ̃ pñs negociuꝫ de ṽtute ꝛ felicitate mõstrare valeat ex ꝑoribꝰ ꝛ causis. oꝫ eni trãscẽdere aie subaꝫ ꝛ itellꝫ efferri: ꝛ i deũ oino sepatuꝫ a mã: que sola ꝑora sunt aia: ꝛ mõstrare inde que est rõnalis anime virtus: ꝛ qđ ꝯueniens ipsi beatum esse.

N

O

Capitulũ scđm

tractatus secũdi de opiõibus ponẽtiũ felicitatẽ ꝯsistere i aliquo bonoꝝ ꝑtinẽtiũ ad humanã vitam. Sũt eni tres vite maxime excellẽtes. s. vita voluptuosa. vita ciuilis: ꝛ vita cõtẽplatiua. vita voluptuosa ꝯstituit finẽ in voluptate sensus. vita ciuilis ꝯstituit finẽ in bono rõnis practice. s. in exercitio virtuosoꝝ opeꝝ. vita cõtẽplatiua ꝯstituit finẽ in bono rõnis speculatiue. s. in cõtẽplatione veritatis: fm veritatẽ aũt felicitas nec consistit in voluptatibus nec in honoribꝰ: nec est felicitas virtus: nec consistit in diuitijs.

ℂ Sed nos eo redeamus vnde digressi sumus: summum enim bonum felicitatemqꝫ non sine ratione ex viuendi modo videntur existimare.

P

Nos aũt dicamus vnde discessimus. bonum enim ꝛ felicitatem nõ irrationabiliter videntur ex his que huius vite sunt existimare. Caput 2m tractatꝰ 2. hꝰ ꝑmi lib. ꝑria ꝑo capituli.

Istud est caplm 2m tractatus scđi in quo ponunt ꝛ reprobant opiones ponẽtiũ felicitatẽ cõsistere in aliq̃ bono manifeste ꝑtinẽte ad vitã humanaꝫ: ꝛ ꝯtinet qnqꝫ ꝑtes ꝑncipales. In ꝑa reuertit ad ꝑncipalẽ ꝑpositũ a quo iã digressionẽ fecerat cũ determinauit đ mõ ꝑcedẽdi huiꝰ scie. ponẽs illđ qđ est cõe oibꝰ hꝰ opionibꝰ. 2. cap. tra. 2. diuiso i qnqꝫ partes pu. In scđa ibi[Multi qdẽ ꝛ grauissimi.]ponit ꝛ iprobat opionẽ ponẽtẽ felicitatẽ ꝯsistere in voluptatibꝰ. In 3a ibi[Qui aũt excellẽtes.]ponit ꝛ iprobat opionẽ ponẽtẽ felicitatem ꝯsistere in honoribꝰ. In 4a ibi[Forsitan aũt ꝛ magis.]ponit ꝛ iprobat opionẽ ponẽtẽ felicitatẽ cõsistere in virtute. Q In 5a ibi[Pecuniosus aũt.]iprobat opionẽ ponẽtẽ felicitatẽ ꝯsistere in diuitijs. ℂ In ꝑa igit parte que est narratiua: qr Phs videbat fecisse digressionẽ a ꝑposito cũ determinauit modũ ꝑcedẽdi in hac scia redit ad ꝑpom ꝑnle dicẽs. Nos dicamus vñ discessimꝰ: ꝛ dicimꝰ ꝙ nõ irrõnabilr aliq existimãt ꝙ finale bonuꝫ qđ dr felicitas: sit aliqđ ex his q̃ ꝑtinẽt ad hãc vitã. s. humanã: cuꝫ. n. sit finis oium opationũ humanaꝝ: ꝛ finis dꝫ ꝑportionari his que sũt ad finẽ ꝛ opationes humane ꝑtinẽt ad vitaꝫ humanã: ꝑbabile est ꝙ felicitas que est finis oium operationũ humanaꝝ sit aliquid de his que pertinent ad vitam humanam.

ℂ Uulgus quideꝫ ꝛ importunissimi, voluptatẽ. Quapropter ꝛ deditam voluptatibus vitam amant. Tres enim sunt maxime que precellunt: ea que nunc dicta est: ꝛ ciuilis: ꝛ contemplatiua tertia.

ℂ Multi quidẽ ꝛ grauissimi voluptateꝫ: ideo ꝛ vitã diligũt voluptuosaꝫ. ℂ Tres eniꝫ sunt maxime excellẽtes: ꝛ que nũc dicta est: ꝛ que ciuilis est. ꝛ tertia: que contemplatiua est. 2a ꝑs cap. Tres vite famose.

ℂ Hec est scđa ꝑs in qua ponit opionẽ ponẽtiũ felicitatẽ

A ꝯsistere in voluptatib⁹: ꝛ p̄ ponit opionē. 2ᵒ distinguit vi-
tā triplicē. ꝛ 3ᵒ iprobat opionē. Dicit ergo pmo ꝙ inter bo-
na huius vite qdā eligūt voluptatē ponētes felicitatē cō-
sistere in voluptatibus: ꝛ nō solū multi ꝛ populares hoies
qui fere oēs ad voluptatē declināt: sed etiā quidā grauissi
mi vel ppter auctem scie vel ppter honestatē vite eligūt
vitā voluptuosaꝫ ponētes felicitatē in vita voluptuosa. nā
Epicuri qui voluptatē existimabāt summū bonū colebāt
virtutes: sed tn̄ ppter voluptatē. s. ne per ꝯria vitia coruꝫ
voluptas ipediret. Eudoxus aūt qui videbat virtuosissi-
mus: ꝛ maxime tēperatus posuit felicitatem consistere in
delectatione: ꝛ oēs isti qui voluptatē ponūt summū bonū
maxime diligūt vitā voluptuosaꝫ. [Tres eni sunt.] distin
B guit triplicē vitā. s. voluptuosaꝫ que est nūc dicta. ciuilem
ꝛ cōtemplatiuā. iste sunt tres vite maxie excellētes. i. ma-
xime desiderate. vita voluptuosa ꝯstituit finē in volupta
tibus. vita ciuilis cōstituit finē in bono practice rōnis. s. in
exercitio virtuosoꝝ operū. vita cōtemplatiua cōstituit fi-
nē in cōtēplatione veritatis. vita voluptuosa est subiecta
passionib⁹. vita ciuilis est moderatrix passionū. vita cōtē-
1ᵐ nōtⁿ platiua est sine passionibus. ¶ Intelligēda sunt hic duo.
Primū ꝙ sicut pꝫ ex 10ᵒ huius vnusqsqꝫ reputat illud vitā
suam ad qḋ maxie afficit sic phs phari: venator venari: ꝛ
sic de alijs. Et qa hō afficit ad vltimū finē: necesse est ꝙ
vite diuersificent̄ sm diuersitatē vltimi finis: ꝛ ppter h
qui maxime afficiunt̄ ad virtuosa opa ponūt vltimū finē
in operib⁹ virtutū: ꝛ qui maxime afficiunt̄ ad ꝯtēplationē
veritatis ponūt vltimū finē ꝛ vitā suā in ꝯtēplatione ve-
2ᵐ nōtⁿ ritatis. ¶ Scḋo est notādū sm Eustratiū h ꝙ vita cōtē-
platiua est vita suprema: que. s. speculatiua est sine passio-
nib⁹ ꝛ vlr oēm irrationabilē abnegās operationē. nō eni
vocat physicā mathematicā: vel theologiā cōtēplatiuā:
C sed eā que per mundationē a passionū sorde ad ꝯtempla
tionem festinat que rescindēs mām ꝛ carnalē hanc nebu-
lam diuinis per impassibilitatē coniungitur.

¶ Vulgus igit̄ mancipij sīle penitus eē vr̄ pecoꝝ vi-
tā diligēdo. Habet aūt rōnē ꝙ cōplures eoꝝ qui sūt
in ptātib⁹ cōstituti: perinde atqꝫ sardanapalus viuūt.
¶ Multi quidēꝫ igitur oino bestiales videntur
esse pecudum vitam eligentes. ¶ Adipiscunt̄
autem rationem quia multi eoruꝫ qui in pote-
state sunt similia patiunt̄ sardanapalo.

¶ Improbat opionē ponentē felicitateꝫ cōsistere in volu-
ptatibus declarādo ꝙ felicitas nō ꝯsistit in voluptatib⁹:
12ᵃ ꝯclo ꝛ hec est ꝯclo 12ᵃ. pbat̄ sic. In illo in quo cōicamus cum
huiᵘ pmi bestijs nō est felicitas: sed in opationib⁹ voluptuosis cō-
libri. municamus cū bestijs vt in delectationib⁹ tact⁹ ꝛ gustus:
D ergo felicitas nō cōsistit in voluptatib⁹. de hac rōne phs
inuit minorē in lrā dicēs. ꝙ multi vident̄ eē bestiales vi-
tam pecudū eligentes. s. ex hoc ꝙ ponūt felicitatē cōsiste-
re in illo qḋ est cōmune nobis ꝛ pecudibus siue bestijs. s.
1ᵐ nōtⁿ in voluptate. Hic sunt duo intelligēda. Primū est ꝙ vita
voluptuosa que ponit finē vltimū circa delectatiōes sen-
sus habet ponere finē vltimū circa maximas delectatio-
nes sensuū cuiusmodi sunt delectationes que sequunt̄ nā-
les opationes: quib⁹ natura ꝯseruat̄ in esse sm idiuiduꝫ
cuiusmodi sunt opationes circa cibū ꝛ potū. ꝛ etiā sm spe
ciem: cuiꝰ sunt operationes facte per cōmixtionē sexuꝫ:
lꝫ huiꝰ delectationes sūt cōes hoib⁹ ꝛ bestijs. vnde hoies
ponētes finē vltimū in huiꝰ voluptatibus vident̄ oino eē
bestiales: quasi eligentes talē vitā vt vitaꝫ optimā in qua
pecudes nobiscū cōicant. si eni felicitas cōsisteret in huiꝰ
voluptatib⁹ bestie fruētes delectatiōe in cibo ꝛ coitu eēnt

felices. ꝛ p h pbat̄ maior. s. ꝙ felicitas nō ꝯsistit in illo qḋ E
est cōe nobis ꝛ bestijs: qꝛ si sic bestie eēnt felices: qḋ falsuꝫ
est: qꝛ felicitas de q̄ q̄rimus ē ppriū bonū hoīs. ¶ Scḋo 2ᵐ nōtⁿ.
est notādū sꝫ Eustratiū ꝙ ponētes felicitatē ꝯsistere i vo
luptatib⁹ sūt ve bestiales. ꝛ huiᵘ ponit duplicē cām. pmaꝫ
ponit dicēs ꝙ tales sūt bestiales: eo ꝙ irrōnabilib⁹ passio
nib⁹ subiacēt ꝛ seruilr̄ subdunt̄: quos ꝛ pecudū dixi viue-
re vita: qm̄ cū sint rōnales nā: electiōe seipsos coordinaue
rūt velut irrōnabilia aialia ad solā voluptatē sm sensum
respiciētes. ꝛ hec est pᵃ rō q̄re sūt bestiales. ¶ Scḋaꝫ cāꝫ
ponit. d. vel qꝛ vt pecudes a dn̄atorib⁹ suis ducunt̄ ad qḋ
ipsis placet: ita ꝛ ipsi a voluptate: sic igit̄ dicunt̄ bestiales
tū qꝛ solā delectationē sm sensuꝫ sequunt̄: tū qꝛ ducunt̄ a
voluptatib⁹ sicut pecudes a suis dn̄is. [Adipiscūt̄ aūt.] Isti
ponētes felicitatē ꝯsistere i voluptatib⁹ rōnē assumūt ad
hoc ponēdū qꝛ vidēt ꝙ multi i potētatib⁹ ꝯstituti sicut sunt
reges ꝛ pncipes q felicissimi apḋ vulgū reputant̄ sīlia pa F
tiunt̄ cuidā regi Assirioꝝ sardanapalo: q fuit totalr̄ volu-
ptatib⁹ dedit⁹: ꝛ pp h credūt voluptatē eē optimā qꝛ inest
optimis ꝛ felicissimis sm reputationē vulgi. ¶ Notāda 1ᵐ nōtⁿ
sunt hic duo dicta Eustratij. pᵐ est ꝙ si pncipes sint mali: Eustra.
subditi erūt mali: ꝛ si pncipes sūt boni subditi erūt boni:
dicit eni sic. Si in ciuitatib⁹ vel in gētib⁹ ptātē hn̄tes non
eēnt sꝫ passionē viuētes, sꝫ amādo labores laboriose viuē
tes ꝛ sꝫ vtutē: nō vtiqꝫ aliqn̄ sordidiorib⁹ subditoꝝ ad se-
ipsos igressuꝫ ꝯcederēt sꝫ abijcerēt: ꝛ tūc malū nō augmē
taret̄ sꝫ diminueret̄ vel pfecte exterminaret̄. Si aūt q in
ptāte ꝯstituti sunt sordidi sunt ꝛ in passionū voluptatib⁹
viuētes ꝛ sardanapalo sīles: sibiipsis sīles familiares faci-
ent: ꝛ malitiā accrescere faciēt. ¶ Scḋo ē nōtⁿ illḋ qḋ ipe 2ᵐ nōtⁿ
narrat de sardanapalo. Dicit eni ꝙ ipse fuit rex assirioꝝ Eustra.
mulierū insan⁹ amator luxuriosus ꝛ ipudic⁹ oino in pala- Vita ꝛ fi-
tijs manēs: arma qdē nō accepit nec ad venationē exiuit: nis sarda-
sꝫ faciē vnxit: ꝛ oclos depixit ad ꝯcubinas ꝯcertās de pul napali.
chritudie ꝛ ꝯpōne ornat⁹: oimode mlr̄ebri ꝯsuetudie vtēs: G
ille iterfect⁹ ē a psis: adulatores āt ꝛ gulosi scripserūt i se-
plchro ei⁹. tāta hēo q̄sta cōedebā ꝛ bibebā. Hec Eustrati⁹.
¶ Elegantes aūt ꝛ ad agendum idonei honorē. Ho-
nos enim finis fere ciuilis est vite.
¶ Qui aūt excellentes ꝛ operatiui: honorem. 3ᵃ ps cap.
Ciuilis enim vite fere h finis.
¶ Hec est 3ᵃ ps huiᵘ capl'i i q̄ ingrit de opionib⁹ ptinētib⁹
ad vitā ciuilē ad quā ptinet honor ꝛ vt⁹: ꝛ p̄ ponit opionē
ꝛ rōnē opionis ponētiū felicitatē cōsistē in honorib⁹: ꝛ po
stea iprobat eā. Dicit ḡ p̄ ꝙ illi q sunt magis excellentes ꝛ
virtuosi: ꝛ opatiui operū honoꝝ: ponūt honorē eē felicita-
tē. ꝛ rō huiᵘ est. s. ꝙ felicitas ꝯsistit magis i honore q̄ꝫ in vo
luptate. nā honor videt̄ eē finis toti⁹ vite ciuilis: nā honor H
reddit̄ his q bn̄ opant̄ i vita ciuili q̄si sūmū pmiū: ꝛ iḋ co-
lentib⁹ vitā ciuilē vr̄ pbabile ꝙ felicitas ꝯsistat i honore.
¶ Videtur aūt ab eo distare qḋ querimus bonū. Naꝫ
in ijs potius qui afficiunt q̄ꝫ in ijs qui afficiunt̄ hono
ribus est. Sūmū aūt bonū ppriū quid: taleqꝫ esse va-
ticinamur: vt auferri facile nequeat. Preterea hono-
rem persequūtur hoies: vt seipsi bonos esse credant.
Itaqꝫ a prudētibus ꝛ apud eos qui ipsos cognoscūt:
ꝛ ob virtutē honoribus affici q̄runt. Constat igit̄ sm
hos ipsos honore prestantiorem esse virtutem.
¶ Videt̄ autem magis superficialis eo quod
queritur. videtur enim in honorātibus magis
esse q̄ꝫ in honorato. Bonum auteꝫ proprium
qdem ꝛ qḋ difficile aufertur esse diuinamus.

3 ¶ Ampliꝰ aũt videntᷣ honorẽ q̃rere: vt credãt seipsos bonos esse. Querũt aũt a prudẽtibus honorari ⁊ apud eos a quibꝰ cognoscunt ⁊ in ṽtute. Manifestũ igit̃ qm̃ ꝫ hos ṽtꝰ melior ẽ.

¶ Istã opionẽ iprobat declarãdo ꝙ felicitas nõ ꝯsistit in honoribꝰ: ⁊ hec est ꝯclo 13ª huiꝰ libri. ⁊ p̊ ꝙ honor magis videt̃ esse supficialis. i. bonũ minus pfectũ q̃ȝ bonũ quod querit̃. ꝯclo pbat̃ duplr. Primo sic. Felicitas est in felice ita ꝙ est ppriũ bonũ felici. ⁊ de difficili ab eo aufert̃: sed honor est in honorãte ⁊ nõ in honorato. ergo felicitas nõ ꝯsistit in honoribꝰ. vnde põt ratio sic formari. si felicitas cõsistit in honoribꝰ: ille qui honorat̃ esset felix ppter honorẽ sibi exhibitũ: sed nõ opꝫ ꝙ ille qui honorat̃ sit felix: qd̕ pꝫ qa felicitas est in felice sed honor nõ est in honorato. ergo felicitas nõ est honor: nec ille q honorat̃ est felix ppter honorẽ sibi exhibitũ. ¶ Circa illã ppõnem. honor est in honorãte ⁊ nõ honorato. est intelligẽduȝ ꝙ istud sic intelligit̃: honor est in ptãte honorãtis ⁊ nõ in ptãte honorati. nõ enĩ est in ptãte hoĩs ꝙ ipse honoret̃. Nã honor est exhibitio reuerẽtie in testimoniũ excellẽtis boni: sed non est in ptãte hoĩs ꝙ talis reuerẽtia sibi exhibeat̃ q̃ȝuĩcũqȝ ipse sit virtuosus: sed est in ptãte honorãtis: ⁊ sic dꝫ itelligi ꝙ honor est in honorante ⁊ nõ in honorato: qa in ptãte honorãtis est ꝙ honoret: ſꝫ nõ est in ptãte honorati ꝙ honoret̃: ⁊ hoc sufficit quãtũ ad ratione Phi. qa enĩ felicitas est in ptãte felicis: ⁊ honor debitus felici nõ est in ptãte felicis ꝙ honoret̃: ideo sequit̃ ꝙ felicitas nõ cõsistit in honore. Põt etiam sic intelligi ꝙ honor est in honorãte: qa cõsistit in actu honorãtis ⁊ nõ ꝯsistit in actu illius qui honorat̃: ⁊ ex hoc sequit̃ ppositũ Phi. s. ꝙ honor nõ est felicitas: qa felicitas consistit in actu felicis: sed honor debitus felici nõ ꝯsistit in actu felicis: ergo honor debitꝰ felici non est felicitas: etsi aliq̃s honor esset felicitas maxime honor debitus felici esset felicitas: qa ille honor videt̃ esse sũmũ premiũ debitũ felici pro operibus suis. ¶ Albertus dicit hic ꝙ honor magis est in honorãte ſm essentiã sed in honorato per causaȝ. Iteȝ honor est in honorãte subiectiue: qa est actus honorantis. ⁊ est in honorato obiectiue: qa est circa honoratũ tanq̃ȝ circa obiectuȝ. [Amplius ⁊ videt̃.] Scd̕o pbat̃ ꝯclo sic. In illo qd̕ appetit̃ ppter aliud non cõsistit felicitas: sed honor appetit̃ ppter aliud: ergo felicitas nõ cõsistit in honore vel honoribus. maior pꝫ: qa ex quo felicitas est vltimus finis humanoꝝ qui soluȝ ppter se appetit̃ inter res humanas sequit̃ ꝙ in illo qd̕ appetit̃ ppter aliud nõ cõsistit felicitas. ⁊ minor declarat̃. naȝ homines appetunt honorẽ vt firmaȝ habeãt de se opionem ꝙ sunt boni: qd̕ pꝫ: qa hoĩes querũt honorari a prudentibus ⁊ ab illis qui nouerint eos ⁊ in virtute. A prudentibꝰ quidẽ vt recte iudicantes dignos seipsos existimẽt honore. A cognoscentibus aũt vt ex ignorantia errãtes eos nõ existentes bonos, honorent vt bonos. In virtute autẽ qm̃ in hac viuere diligunt ⁊ querunt certitudinẽ vt sciant firmiter si qd̕ diligũt hñt. hec ergo est ratio: honor queritur ppter aliud. s. vt sit signum virtutis: ergo nõ est finis vltimus: ⁊ per cõsequẽs honor non est felicitas.

¶ Atqȝ forsitan ⁊ finẽ quispiã ciuilis vite magis hanc esse putauerit: verũ ⁊ ipsa imperfecta est. Videt̃ enim posse virtutẽ hñs ⁊ dormire: aut nõ agere quicq̃ȝ per vitã: ⁊ insuper maximis malis: atqȝ aduersa fortuna laborare. Eum vero qui ita se hꝫ nemo felicẽ dixerit: nisi qui positionẽ cõseruat. Sed hec hactenus: satis enim de his est ⁊ in ꝯuersionibꝰ dictũ. De cõtẽplatrice aũt vita: quã tertiã diximꝰ i sequẽtibꝰ ꝯsideratõeȝ faciemꝰ.

¶ Forsitan aũt ⁊ magis vtiqȝ aliq̃s finẽ ciuilis vite hãc existimet. Videt̃ autem impfectior ⁊ hec. vĩ enĩ ꝯtingere ⁊ dormire hñtẽ virtuteȝ ⁊ nõ opari per vitã. ¶ Et cum his mala pati: ⁊ infortunatum esse plurimum. Ita autẽ viuentẽ nullus vtiqȝ felicitabit nisi positioneȝ custodiat: ⁊ de his quideȝ igitur satis. Sufficienter enim in Enchydijs dictuȝ est de ipsis. ¶ Tertia autẽ est cõtemplatiua vita de qua perscrutationem faciemus in sequentibus.

¶ Hec est quarta pars in qua reprobat̃ opio ponẽtis felicitatẽ ꝯsistere in ṽtute: ⁊ primo narrat ꝙ felicitas magis vĩ cõsistere in virtute q̃ȝ in honore: qꝛ honor vĩ eẽ impfectior q̃ȝ virtus: cũ honor nõ querat̃ nisi vt sit testimoniuȝ virtutis: ⁊ tñ felicitas nõ est virtus: ⁊ hec est ꝯ 14ª. que pbatur duplr. p̊ qꝛ ṽtus pt eẽ in dormiẽte ⁊ nõ opante ſm ṽtutẽ p totã vitã: ſꝫ felicitas nõ põt eẽ nisi in opante ſm ṽtutẽ. g̃ felicitas nõ est virtus. ¶ Intelligẽdũ est ꝙ ṽtus pt eẽ in nõ opante ſm ṽtutẽ p totã vitã post ṽtutẽ acq̃sitã: tñ ṽtus nõ est ṽtus nisi in aliq̃ vno in quo añ ṽtutẽ acq̃sitã erãt opationes bone: qꝛ ṽtus nõ acq̃rit̃ nisi p bonas opationes: tñ posle est ꝙ ṽtuosus post ṽtutẽ acq̃sitã nõ opet̃ ſm ṽtutẽ: qꝛ posle est ꝙ statĩ moriat̃ post acq̃sitionẽ ṽtutis. [Et cuȝ his mala pati.] 2º pbat̃ ꝯ sic. Si felicitas eẽt ṽtus g̃ oĩs ṽtuosus eẽt felix. ꝯñs est falsuȝ. g̃ ⁊ añs. ꝯñtia de se pꝫ: ⁊ falsitas ꝯñtis pbat̃ p hoc ꝙ ꝯtingit ṽtuosuȝ pati multa mala ifortunia. ꝯtingit enĩ ṽtuosuȝ eẽ egrotãtẽ aut inopẽ: vel insidias sustinẽtẽ: p que opatio ſm ṽtutẽ rescindit̃. Sed ifortunatũ vel nõ opantẽ ſm ṽtutẽ nullus diceret eẽ felicẽ nisi ptermiẽdo velit hoc sustinere tanq̃ȝ positũ ꝯ rõnes p se manifestas: g̃ nõ est necesse ꝙ oĩs ṽtuosus sit felix: ⁊ hoc sufficit q̃ȝtum ad p̃sens. [Sed de his sufficiẽter dictũ est in Enchidijs.] hoc est in q̃busdã versibꝰ circularibus quos cõposuit de felicitate. [Tertia aũt.] de vita cõtẽplatiua non determinat hꝭ: sed dicit ꝙ de tertia vita. s. cõtemplatiua pscrutabitur inferius. s. in decimo huius.

¶ Ea vero que pecunijs incũbit: violẽta quedã est vita: ipseqȝ diuitie nõ sunt id qd̕ querimꝰ bonũ. Utiles enĩ sunt ⁊ ob aliud queri solẽt. Quapropter ea que prius sunt dicta potius quispiaȝ fines esse existimauerit: qp pe cũ pp se expetant̃. At neqȝ ẽt illa sunt: q̃ȝq̃ȝ ad ipsa cõplures iacte sunt rõnes. Hec igit̃ missa faciamꝰ.

¶ Pecuniosus aũt quis violenter est. ¶ Et diuitie nõ sunt qd̕ querit̃ bonũ: vtiles enĩ sunt ⁊ alterius grã. ideo magis que prius dicta sũt finem aliq̃s vtiqȝ existimat: ppter se eniȝ diligũtur. videt̃ autẽ neqȝ illa: q̃ȝuis multi sermones ad hoc compositi sint. hec autẽ relinquant̃.

¶ Hec est q̃nta pars in qua improbat opionẽ ponẽtẽ felicitatẽ cõsistere in diuitijs: ⁊ est ꝯclo 15ª. s. ꝙ felicitas nõ cõsistit i diuitijs. hec ꝯclo pbat̃ duplr. p̊ sic. Pecuniosus siue diues efficit̃ aliq̃s p violẽtiã: ſꝫ nullus fit felix p violẽtiaȝ. ergo felicitas non consistit in diuitijs. [Et diuitie nõ sunt.] Scd̕o pbat̃ ꝯclo sic. In nullis que propter aliud queruntur consistit felicitas. hec statim pꝫ: qꝛ ex quo felicitas est finis vltimus opꝫ ꝙ ppter se querat̃ ⁊ nõ ppter aliud: ſꝫ diuitie queruntur ppter aliud: qꝛ sunt bona vtilia. ergo felicitas non consistit in diuitijs: sed prius dicta. s. voluptates ac honores magis vident̃ habere rõnẽ finis vltimi q̃ȝ diuitie: qꝛ voluptates ⁊ honores ppter seipsa querunt̃: ⁊ diui-

Marginalia (left): 13ª ꝯclo huiꝰ libri primi. — K — Nõnᵐ — L — M

Marginalia (right): 4ª pars capli. — N — O — 15ª ꝯclo huius primi libri. — Nõnᵐ — P — 5ª ps ca. — Q — 15ª ꝯclo huius libri primi.

A tie solū querunt ꝓpter aliud. ⁊ hoc dicit phūs 8° huiꝰ: q cū triplex sit bonū. s. vtile/delectabile/⁊ honestū: duo istorum. s. delectabile ⁊ honestū habent ratione finis: sed vtile solum habet rationē eius quod est ad finem.

Capitulū tertiū

tractatꝰ scḋi p̄mi libri declarās q felicitas nō ↄsistit in bono sepato: ⁊ p̄ ostendit q necessariū est de illa opiōne inquirere: q̄ ponit felicitatē ↄsistere in bono sepato qḋ dr̄ cōis idea oīuz bonoꝝ: deinde q felicitas nō ↄsistit in bono sepato: ⁊ q hoꝯ bonū sepatū si ponat tale nō est p se bonū: ⁊ q si sit hoꝯ bonū sepatū nō est cōis idea oīuz bonoꝝ: nec ēt oīum per se bonoꝝ: ⁊ q si eēt huiꝯ bonū separatū ⁊ p se bonum adhuc in illo nō cōsisteret felicitas que est vltimus finis actuū humanoꝝ cū nō sit operatū nec possessiuz ab hoie: nec requirit tale bonū separatū vt sit nobis exemplar ad

B quod inspicientes poterimus melius cognoscere ⁊ adipisci ea que sunt nobis bona.

¶ Restat fortasse de vli bono cōsiderare: ⁊ quonāmodo dicit dubitare: q̄uis hec questio perardua nobis est ꝓpterea q amici sūt q formas ipsas itroduxerūt.

Capt̄ 3m scḋi tract. huiꝰ p̄mi libri. Ptis po capituli. Tertij capituli scḋi trac. diuisio in q̄tuor ptes p̄n.

Quod autē vr̄ melius forte perscrutari ⁊ querere qualiter dicitur. Et si obuia tali qōne facta ꝓpter amicos veros introducere ideas.

Istud est capl̄m tertiū tractatus scḋi: in quo ponit ⁊ reprobat opio ponētiū felicitatē ↄsistē in bono sepato: qḋ ponit idea oīuz bonoꝝ: ⁊ cōtinet istud capl̄m q̄tuor ptes p̄ncipales. In p̄ma ponit vtilitatē huiꝰ inqsitionis ⁊ remouet illud qḋ videt isti iquisitioni repugnare. in 2a ibi[Ferētes aūt.]iprobādo opionez plonis. pbat q nō est vna cōis idea oīuz bonoꝝ. In 3a ibi[Queret aūt vtiqz.]ostēdit q bonū sepatū si ponat tale nō est p se bonū. In 4a ibi[Si. n. ē vnū.]ostēdit q si eēt vna cōis idea oīuz bonoꝝ: ipa nō eēt vltimus finis hoīs nec in ipa

C ↄsisteret felicitas. ¶ In p̄ma igit pte ponit vtilitatē huiꝰ inquisitionis: ⁊ qd huic inqsitioni videt repugnare: ⁊ q illud nō dz retrahere ab inqsitione huius vitatis. ¶ Circa p̄mū sciendū q bonū separatū in quo platonici posuerūt felicitatē hoīs ↄsistere: dicebāt esse vle bonū per cuiꝰ pticipationez oīa alia bona dicunt esse bona: ⁊ dicit q pscrutari de hoc vli bono an sit: ⁊ inqrere qualr ponat esse: forsitan est melius q̄ iquirere de p̄dictis opionibꝰ. huiꝯ enī inqsitio est magis phica ⁊ magis ptinēs ad ↄsiderationē veri boni ⁊ vltimi finis: q̄ inqsitio opionū p̄dictaꝝ. [Et si obuia.]huic tn̄ inqsitioni videt obuiare: ⁊ volūtati Arist. ↄtrariari hoc. s. q ista erat opio amici sui. s. plonis magri sui: ⁊ in reprobādo opionē plonis videt derogare honori suo ꝓprio. nā ↄ honorē discipuli videt eē q improbet dictū magri sui. hoc eniz videt esse cōtra bonos mores. s.

D cōtradicere magro suo. ¶ Et est sciēdū q phūs potius dicit hoc hic q̄ in alijs libris: in quibus opionē plonis iprobat: quia improbare opionē amici nō est ↄtra veritatem que p̄ncipalr querit in scientijs speculatiuis: sed videtur esse cōtra bonos mores: de quibus in hoc libro agitur.

¶ Verū meliꝰ forsitan ⁊ oportere videbit sua quoqz: p̄sertim phos ꝓ veritatis salute refellere. Nā cū ambo sint amici: sanctū est honore veritatem preferre.

¶ Videbit aūt vtiqz meliꝰ esse forsitan ⁊ oportere ⁊ ꝓ salute veritatis ⁊ familiaria destruere: aliterqz ⁊ phos existētes: ambobus enī existētibus amicis: sanctū prehonorare veritatem.

¶ Istud tn̄ nō debet retrahere phm ab hac inqsitione q2 videbit meliꝰ esse ⁊ magis honestū ⁊ ad bonos mores ptinere: ⁊ etiā oīno oportere vt hō nō vereat impugnare familiares suos pro salute veritatis: honestū enī est pro salute veritatis familiaria destruere ambobꝰ enī existētibꝰ amicis. s. hoie ⁊ veritate. Sanctū est p̄honorare veritatē: nā ad phm ptinet ipedimēta cognitiōis amouere: vn̄ si opinio alicuiꝰ amici famosi sit falsa: illa pōt multos ipedire a cognitione veritatis. ⁊ iō ad phm ptinet iprobare opionez amici sui: si sit falsa: quia vt dicit Cōmentator hic: phs est amator veritatis nisi nomē mentiat: vnde veritas est p̄ferēda amico: nā hō nō est amicus alicuiꝰ amicitia que est ꝓpter bonū honestū: nisi ꝓpter veritatē ⁊ virtutē quā reperit in illo. Cū ergo vnūquodqz ꝓpter qḋ ⁊ illud magis: sequit q veritas est magis amica q̄ homo: ⁊ q2 magis amicus est preferēdus sequit q veritas est preferēda homini amico. iō Arist. pro salute veritatis iprobat falsas opiones

F plonis magri sui: ⁊ sic se habuit plo erga Socratē magistrū suū: dicit eniz Plato. Socrates est amicus sed magis amica veritas. ⁊ alibi dicit. multū de veritate est curandū de Socrate vo parū. posset aūt hic poni vna ↄclo. s. q veritas est p̄ferēda amico: sed q2 hec cōclusio nō est de subā huius scie nō numero eā inter ↄnes. ¶ Notanda sunt hic quatuor dicta. p̄mū s̄m Cōmētatorē: q iustū est honorare amicos: ⁊ sanctū est honorare veritatē. nā vt dicit sanctuz differt a iusto: nā iustitia considerat in equalitate q̄ est ad eos qui sunt eiusdē spēi. Sz sanctū ↄsiderat in honore decente deū ⁊ diuina: ⁊ iō veritatē honorare sanctū est: diuinū enim est veritas. ¶ 2° est notādū s̄m Cōmētatorē q Arist. hic tētat q̄dā dicere aduersus plonē: q̄ forte ploni nō obsistūt: sed his qui s̄m q nō opz dicta illiꝰ recipiūt. illud enī bonū sepatū qḋ Plato posuit est illḋ bonū ineffabile qḋ est cā omniū alioꝝ entiū viuentiū ⁊ nō viuentiū: ⁊ ita posuit deū esse bonū separatū in quo ↄsistit felicitas. Nōm 1m. Nōm 2m.

G ¶ 3° est notādū s̄m Eustratiū q vniuersale dicit dupl'r. s. predicatione sicut in logica ⁊ sic non accipit hic. Alio modo illud dicitur vle cuius causalitas se extendit ad plura ⁊ sic accipit hic. ¶ 4° est intelligendū s̄m Eustratium q totū dicit tripliciter. s. ante partes: ex partibꝰ: ⁊ in partibꝰ. Ante partes sicut spēs ⁊ idee que tota dicunt vniuersalia in conditoris mente existētes. Ex partibus vt cōposita ⁊ in multis partita: siue omꝛomera. In partibus autē vt vlia que de multis dicunt ⁊ posteriora gn̄atione dicunt quia intellectus abstrahit tale totum a suis sigularibus: ⁊ de tali toto dicit Aristo. q nihil est vel posterius est. 3m nōndū vle dupr dicit. 4m nōm Totum 3r dictum. Cōsimilē distinctione vtitur ē proculus 66. ꝓpōe p° de cau. lcō. 5.

¶ Qui igitur hāc attulerūt opinionē: in his rebus nō faciebāt ideas: in quibꝰ prius ⁊ posteriꝰ esse dicebāt. Idcirco neqz numeroꝝ ideaz ponebāt. At bonū ⁊ in substātia dicit: ⁊ i quali: ⁊ in eo qḋ est ad aliqd. Atqz

H id qḋ est p se substātiaue: prius est eo nā qḋ est ad aliquid. Est enī hoc appēdici ⁊ accidēti eius qḋ est simile. Quibꝰ efficitur: vt nō sit in oibus cōis quedā idea. Preterea cū bonū eque atqz id qḋ est dicat. (Nam ⁊ in substātia dicit bonū: vt mens ⁊ deus: ⁊ in quali virtus: ⁊ in quāto mediocre: ⁊ in relatiōe vtile: ⁊ in tēpore occasio: ⁊ in loco mora: ⁊ alia istiusmodi.) Constat nō eē cōe qcq̄ vle ac vnū. Nō enī i oibꝰ p̄dicamētis: sed i vno tm̄mō diceret. Preterea cū coꝝ q̄ vnaz hn̄t ideā: vna sit ⁊ scia: bonoꝝ ēt oīuz vna scia q̄daz esset. Nunc aūt plures sunt ⁊ coꝝ q̄ sub eodē predicamēto sunt collocata: vt tpis. In bello quidē militaris facultas: in egritudine aūt ars medēdi. Et mediocris: i alimēto qdē medicina; i laboribꝰ āt ars corpis exercēdi.

3 Secũ pe capituli. ¶ Ferentes aũt opionẽ hãc nõ faciebãt ideas: in quibus prius ⁊ posterius dicebãt, ꝓpter qḋ neqꝫ numeroꝝ ideã cõstituebãt. Bonũ aũt dicit̃ ⁊ in eo qḋ qḋest: ⁊ in quali: ⁊ in ad aliquid. qḋ est autẽ ⁊ ſm ſeipsum ⁊ ſuba: prius natura eo qḋ est ad aliqḋ. ꝓpagini enim hec aſſimilant̃ ⁊ accidenti enti. Quare neqꝫ vtiqꝫ erit cõis q̃dã in his idea. ¶ Amplius aũt qm bonũ equale dicit̃ enti: etenĩ in eo qḋ qḋest dicit̃: vtputa deus ⁊ itellectus: ⁊ in quali virtus: ⁊ in quãto mensuratũ: ⁊ in ad aliqd vtile: ⁊ in tẽpore tẽpus: ⁊ in loco dieta: ⁊ altera talia. Manifestũ ꝙ non vtiqꝫ erit cõe quid vl̃r ⁊ vnũ. Nõ enĩ vtiqꝫ diceret̃ in omnibus p̄dicamẽtis: ſed in vno ſolo.

K ¶ Amplius aũt qm eoꝝ que ſm vnã ideaꝫ vna est ſcia ⁊ bonoꝝ oĩum eſſet vtiqꝫ vna quedam ſcia. Nunc aũt ſunt multe ⁊ eorũ que ſub vno ſunt predicamento: vtputa temporis. In bello enim quidem militaris. In egritudine aũt medicinalis. In laboribus aũt exercitatiua.

16ª ꝯclõ huiꝰ p̄mi libri. ¶ Hec est ſcḋa pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua ph̃s probat ꝙ nõ est vna cõis idea oĩum bonoꝝ. ⁊ hec est ꝯclusio 16ª huiꝰ libri que ꝓbat̃ tripl'r. p̄ ſic. Illoꝝ non est idea cõmunis in q̄bus est accipe p̄us ⁊ posterius: ſed in bonis est accipere prius ⁊ posterius. ergo nõ est vna idea cõis oĩuꝫ bonoꝝ. maior accipit̃ ex cõceſſione platonicoꝝ qui ponebant ideas in illis in quibus est accipere prius ⁊ posteriꝰ ſicut est in numeris. ⁊ minor declarat̃ per hoc ꝙ bonum

L reperit̃ in ſuba quãtitate ⁊ qualitate: ⁊ ſic de alijs p̄dicamentis ⁊ ſuba est prior alijs p̄dicamẽtis: ⁊ per ꝯñs bonuꝫ in ſuba est p̄us q̃ꝫ bonũ in alijs p̄dicamẽtis: ⁊ ſic in bonis est accipe prius ⁊ posterius. Ista ratio est ratio ad hoĩeꝫ: qm procedit ex cõceſſis ab aduerſario. ſ. ꝙ idea non est in his in q̄bus est reperire prius ⁊ posterius. Istud enĩ platonici cõceſſerũt. ⁊ ratio huius erat: qm ſicut dixerũt, idea participat̃ equal'r ab oĩbꝰ quoꝝ est idea: ſed vbi est p̄us ⁊ posterius nõ est equalis participatio: ideo ⁊c̃. cũ ergo in bonis ſit accipere prius ⁊ posterius ſicut ⁊ in ipſis p̄dicamentis. naꝫ accidẽtia depẽdẽt a ſuba ⁊ ſunt posteriora q̃ꝫ ſubſtãtia a qua ꝓpaginant̃ ⁊ deriuant̃: ſequit̃ ꝙ non est oĩum bonoꝝ vna idea cõis. ¶ Amplius aũt qm bonũ. ¶ ſcḋo ꝓbat̃ ſic. Eoꝝ que reperiunt̃ in diuerſis p̄dicamẽtis non est vna idea cõis: ſꝫ bona reperiunt̃ in diuerſis p̄dicamẽtis. g̃ ⁊c̃. maior pꝫ per aduerſarios qui ponũt ideã eſſe ra-

M tionẽ vnã oĩum eoꝝ que ideã participãt: ſed illa que ſunt in diuerſis p̄dicamẽtis nõ hñt eãdẽ rõnẽ nec per ꝯñs eãdem ideã: ⁊ minor declarat̃: qm bonũ dicit̃ equal'r enti: ⁊ ens reperit̃ in diuerſis p̄dicamẽtis. ergo ⁊ bonuꝫ. bonum enĩ in ſubſtãtia est deus ⁊ itellectus. bonũ in qualitate est virtus. bonũ in quãtitate est cõmenſuratio qḋ est bonum in quolibet qḋ ſubijcit̃ mẽſure. bonũ in ad aliquid est vtile quod est relatum ad finẽ debitũ. bonuꝫ in qñ est tẽpus opportunũ. bonũ in vbi est locus ꝯgruus: ⁊ ſic in alijs generibꝰ. ¶ Eustratius dicit hic ꝙ rõnes ille nõ cõcludũt cõtra Platonẽ: qm per istã ideã boni Plato intellexit primum bonũ. ſ. deũ qḋ oĩa appetunt: ⁊ per cõparationẽ ad queꝫ alia dicunt̃ bona ſm p̄us ⁊ posterius. vnde Ari. 12º

T. c. 52. metaphy. ponit quoddã bonuꝫ ſeparatũ a toto vniuerſo ad qḋ totũ vniuerſuꝫ ordinat̃. ſicut exercitꝰ ad bonũ ducẽ. ⁊ iõ dicit Eustratius ꝙ Arist. nõ arguit ꝯ opinionẽ Platonis: ſꝫ ꝯ eos q̄ dicta Platonis male recipiũt ⁊ itelligũt. ¶ Ampliꝰ aũt qm eoꝝ. ¶ 3º ꝓbat̃ ꝯ ſic. Quoꝝ nõ est vna ſcia illoꝝ nõ est vna idea: hoc pꝫ cũ idea ponat̃ cã ſcie: ſed nõ oĩum bonorũ est vna ſcia. g̃ nõ oĩuꝫ bonoꝝ est vna idea cõis. maior pꝫ ex hoc ꝙ idea est cã ſcie: ⁊ minor declarat̃. nã nõ est vna ſcia oĩum bonoꝝ que ſunt in vno p̄nto: ⁊ multo fortiꝰ nõ est vna ſcia bonoꝝ que ſunt in diuerſis p̄ntis. ꝙ aũt rerũ eiuſdẽ p̄dicamẽti ſint diuerſe ſciẽtie pꝫ: p hoc ꝙ multe ſcie ꝯſiderãt tẽpus qḋ est res vnius p̄dicamẽti: nã ſcia militaris ꝯſiderat tp̄s in bello: ⁊ ſcia medicinalis ꝯſiderat tẽpus in egritudine: ⁊ exercitatiua ꝯſiderat tp̄s in laboribꝰ. pꝫ g̃ ꝙ nõ oĩuꝫ que ſunt in vno p̄dicamẽto est vna ſciẽtia.

N

Nõª pª ¶ Hic ſunt duo intelligẽda. p̄ᵐ ꝙ ſm Eustratiũ h̃. rõ est ſophiſtica: qꝛ q̃uis ſit vnũ bonũ p cuius participationem oĩa alia ſunt bona: tñ in bonis est ordo: ita ꝙ qḋdã bonum est honorabilius: ⁊ qḋdã minus honorabile ſm ꝙ quedaꝫ ſunt ꝓpinquiora p̄ bono ⁊ quedaꝫ remotiora ab eo: ⁊ ita de diuerſis bonis ſm ꝙ diuerſa ſunt bona, diuerſe ſunt ſcie ⁊ diuerſe artes. tñ ſm ꝙ oĩa bona p̄cipãt vno bono ⁊ re-

O ferunt̃ ad vnũ bonũ: ſic de oĩbus bonis ꝯſiderat vna ſcia. vñ bene ſtãt ſil' ꝙ d̾ eodẽ bono ſint diuerſe ſcie: ⁊ ꝙ de oĩbus bonis ſm ꝙ hñt attributionẽ ad vnũ ⁊ idẽ bonuꝫ ſit vna ſcia. ¶ Scḋo est notãdũ ꝙ Eustratius mouet hic du-

Nõᵐ 2ᵐ Dubitaº Eustra. Solo. bitationẽ de ſuba. dictũ enĩ est ꝙ bonũ ꝓpinquius prime ſube est p̄us ⁊ maius bonũ: cũ g̃ vna ſuba ſit ꝓpinquior p̄ie ſube q̃ꝫ alia: vĩ ꝙ ſuba ſuſcipiat magis ⁊ minꝰ. ¶ Ad hoc r̃ndet ꝙ magis ⁊ minus vt reſpiciũt vnã naturã ſpecificã nõ inueniunt̃ in ſuba: ſed vt reſpiciũt acceſſum ⁊ receſſum ad vnũ p̄ᵐ: ⁊ ſic in ſuba est magis ⁊ minus ſm ꝙ reſpiciũt diuerſas eſſentias, qḋ intelligo ſic. ꝙ vna nã ſpecificata in gñe ſube nõ dĩ ſm magis ⁊ minus: nec in eadẽ nã ſpecificata in gñe ſube inueniunt̃ aliq̃ alia ſm que vnũ dĩ magis bõ ⁊ aliud minus: nõ enĩ in ſpẽ hoĩs repiunt̃ aliq̃ ſm que vnũ aliqd dĩ magis hõ ⁊ ſm aliud dĩ aliqd minus hõ: tñ

P genus ſube dĩ de diuerſis naturis ſm magis ⁊ minus: ſm ꝙ vna natura est propinquior p̄mo de gñe ſube ⁊ alia est remotior a p̄ de gñe ſube: vñ in eadẽ ſpẽ de gñe ſube non inueniunt̃ prius ⁊ posterius. In diuerſis tñ ſpẽbus repit̃ p̄us ⁊ posterius p cõparationẽ ad p̄ᵐ illius gñis: qḋ itelligo loquẽdo de ſuba que est genus analogũ nõ d̾ ſuba que est genus vniuocũ: qm genus nõ dicit̃ ſm magis ⁊ minus de illis quibus est vniuocum. vt pꝫ ex logica.

¶ Dubitauerit autem quiſpiam quidnam ⁊ velint dicere ipſum: quodqꝫ ſi vna ⁊ eadem hominis est ratio: ⁊ ipſo homine: ⁊ in homine. Nam quo vterqꝫ est hõ: hoc diuaꝫ iter ſeſe nullã hẽbunt. Et ſi ita est: neqꝫ quo vtrũqꝫ est bonũ. At vo neqꝫ qꝛ ꝑpetuũ est: iõ magis erit bonum: ſi quidem neqꝫ diuturnum album magis est album: q̃ꝫ vnius albũ diei.

Q 3ª ps ca. ¶ Queret aũt vtiqꝫ aliquis quid: ⁊ volunt dicere per ſe vnumqḋqꝫ: ſicut ⁊ in per ſe homine ⁊ in homine vna ⁊ eadem est ratio que hominis. Scḋm enim ꝙ homo nihil differret. Si autem ſic: neqꝫ ſm ꝙ bonuꝫ. ¶ Sed neqꝫ quidẽ ꝑpetuũ eſſe magis bonũ erit: ſꝫ neqꝫ magis albũ quod diuturnius est eo ꝙ vnius diei.

¶ Hec est tertia ps principalis huius capl'i. in qua oñditur ꝙ bonũ ſepatũ qḋ ponit̃ idea nõ est per ſe bonũ: ⁊ continet iſta pars quattuor p̄ticulas. ¶ In p̄º ostẽdit ꝙ bonum ſeparatũ nõ est per ſe bonum: ⁊ excludit vnã reſpõſionẽ. ¶ In 2º ibi. ¶ Probabiliꝰ aũt. ¶ Cõparat opionẽ Platonis opinioni pithagoricorum. In 3º ibi. ¶ Dis aũt que dicta ſunt. ¶

Ostẽdit

A Ostēdit ꝙ bonū sepatū nō est cōis idea oium bonoꝝ. In 4° ibi[Diuidētes igit̃.]ostēdit ꝙ bonū sepatum non est cōmunis idea oiuꝫ que per se sunt bona. In pma igit̃ particula pbat ꝙ bonū sepatū nō est per se bonū. Et hec est 17° pclo 17°. pbat̃ sic. Bō in mā ⁊ bō sepatus a mā nō differūt fm ꝙ bō: qꝛ hñt eandē rōnē boīs: ⁊ eodē mō bonū separatū nō est alterius rōnis in bonitate ꝙ̃ hoc pticulare bonū: sed hoc pticulare bonū nō est per se boᵐ fm Platonē. ergo bonū sepatū nō est per se bonū.[Sed neqꝫ qdez perpetuū esse.]Excludit quandā rñsionē: posset enim aliquis dicere ꝙ illud bonū sepatuꝫ est meli⁹ ⁊ magis per se bonū ꝙ̃ bonū particulare qꝛ est perpetuū: ⁊ bonū particulare est corruptabile: ⁊ bonū diuturnius vĩ meli⁹ ⁊ magis eligendū. Istā rñsionem excludit pħs. d. ꝙ nec hoc qđ est perpetuū esse: facit illud per se bonū esse magis bonū. ppetuū eniꝫ differt a nō ppetuo duratione: sed dña alicui⁹ rei

B fm duratione est pter rōneꝫ pprie spēi: sicut vita que est vnius diei: ⁊ vita que est diuturna vt que centū annoꝝ nō differūt in rōne vite sed solū in duratione. Si igit̃ bonuꝫ sit vna spēs cōis bono sepato ⁊ bono particulari: duratio erit pter rōnem boni: ⁊ ita ex hoc qđ aliqd est diuturnius nō differt fm rōnē boni q̃si melius existēs ꝙ̃ si esset vni⁹ diei tñ. Si tñ ponamus ꝙ bonū nō est vna spēs cōis bono sepato ⁊ bono pticulari existēti in mā: sed ꝙ sit analogum sicut ens repertū in oībus generibus: sic eēt dicendū qđ bonū diuturnius est meli⁹ ꝙ̃ bonū vnius diei: qꝛ addit ad bonitatē bonū in tēpore. s. diuturnitatē: vnde hacuiter duratio maior vel minor nō variat rōnē spēi. Et si bonuꝫ accipiat̃ tāꝙ̃ vna spēs sicut Plato posuit: rō boni equalr inerit bono perpetuo ⁊ bono nō perpetuo. Si tñ bonū sit analogū: sic bonū diuturnius est magis boᵐ: qꝛ est magis bonū in tēpore: addit eniꝫ ad bonitatē duratione maiorē

Nōn⁹ C

qđ est qđdā boᵐ. ¶ Notādū ꝙ Eustratius dicit hic multa ptra Ar. in hoc ꝙ dicit ꝙ bō sepatus a mā ⁊ bō in mā nō differūt fm ꝙ bō. nec bonū sepatū ⁊ bonū in mā differunt in bonitate: dicit eniꝫ sic qualr bonū. o. Ar. idem erit in imāli ⁊ māli in imagine ⁊ exemplo: ⁊ in simplici ⁊ in cōposito: ⁊ in eo ꝙ fm pticipationē: ⁊ in eo ꝙ sine participatione: ⁊ qualr eius qđ qderat esse: similr inerit his q̃ sicut dictū est distant ab inuicē: nisi ⁊ imago ⁊ architypum silr rōnē substātie recipiant. Si enim bonuꝫ equalr reperiat̃ in bono sepato ⁊ in bono in mā: tūc bonum imāle nō erit maius bonū ꝙ̃ bonū materiale: nec bonū simplex ꝙ̃ bonū cōpositū: ⁊ sic de alijs enumeratis: qđ est incōueniens.

Eustrati rōnes ꝯ Aristo.

¶ Similr si materialia ⁊ imaterialia eodem modo diffiniant̃: qđ opꝫ: si eandē rōnē habeant ⁊ materialia diffiniunt̃ per materiā fm Ar. sequit̃ ꝙ imālia diffiniant̃ p materiā: ⁊ ita imaterialia erunt materialia qđ est īpossibile. ¶ Itē cōtra hoc qđ dicit Ar. ꝙ bonū perpetuū nō est melius ꝙ̃ bonuꝫ vnius diei. Arguit: qm̃ esse est melius ꝙ̃ nō esse. ergo semp esse est melius ꝙ̃ nō semp esse. ꝗ bonū perpetuū est melius bono nō ppetuo. ¶ Itē dicit Eustratius ꝙ ꝙ̃uis bonū diuturnius ⁊ bonuꝫ breuis durationis possint esse equaliter bona: tñ bonū perpetuū ⁊ boᵐ vni⁹ diei nō possunt esse qualiter bona. ¶ Nec est sile ꝙ illud qđ est longe durationis pōt esse eiusdē nāe cū eo qđ est breuis durationis: sed illud qđ est perpetuū ⁊ illud qđ est vni⁹ diei nō pñt esse vni⁹ nāe. ¶ Ad oīa illa pōt facilr rñderi ꝙ fm veritatē māle ⁊ imāle nō sunt in eadē spē: nec simplex ⁊ cōpositū: nec hñt eandē diffōnē. Si tñ bonum esset vna spēs cōmunis bono sepato qđ ponit̃ idea ⁊ bono pticulari in mā sicut Plato posuit: ex h sequerent̃ oīa ista icōuenientia. vñ illa positio Platonis icludit ꝯdictoria. s. ꝙ boᵐ est vna spēs cōis bono sepato qđ ponit̃ idea ⁊ bono pticulari in mā: qꝛ ad illud sequit̃ ꝙ ideꝫ sit māle

In pdc⁹ de aīa. t. c. 16. ⁊ 6° met. t. c. 2. 7° met. t. c. 39. 2° phy. t. c. 19.

D

Bur. fol. 3 pōc. arl.

E

⁊ imāle ⁊ simplex ⁊ cōpositū: ⁊ sic de alijs incōueniētib⁹: ad que deducit Eustratius. Similr fm veritateꝫ bonum perpetuū est melius bono nō perpetuo ceteris parib⁹. Si tñ bonū esset spēs sicut Plato posuit: boᵐ ppetuū nō esset melius bono nō ppetuo nec semp esse ꝙ̃ nō semp esse.

¶ Probabilius aūt de ipso vident̃ dicere pithagorici: ipsuꝫ vnū in bonoꝝ serie collocātes: quos secutus vĩ ⁊ Speusippus. Sed de his quidē alius erit sermo.

¶ Probabilius aūt vident̃ pithagorici dicere de ipso ponētes in bonorū coordinatione vnū: quos vtiqꝫ ⁊ Speusippus seq vĩ. Sed de his quidem igitur alius sit sermo.

¶ Hec est scđa pticula tertie partis: in qua Pħus cōparat opinioneꝫ Plonis opioni pithagoricoꝝ. Et dicit ꝙ pithagorici posuerūt pbabilius ꝙ̃ platonici: platonici enim posuerūt vnū pᵐ boᵐ qđ est idea oiuꝫ bonoꝝ: ⁊ ꝙ vnūqđqꝫ hꝫ rōnē boni fm ꝙ pticipat ideā boni: ita ꝙ per se rōneꝫ boni posuerūt in bono sepato. sed pithagorici posuerunt rōneꝫ boni cōsistere in vnitate inexistēte rei: ⁊ hoc est pbabilius ꝙ̃ ponere rōnē boni cōsistere in idea sepata: naꝫ vt dicit Cōmētator vnūqđqꝫ ens perficit̃ ⁊ seruat̃ in manēdo in se vnū ⁊ indiuisuꝫ: cū eniꝫ est dispsum ⁊ diuisum corrūpit̃: ⁊ iō posuerunt vnuꝫ in coordinatione bonoꝝ. ⁊ hanc opionē pithagoricoꝝ secutus est Speusippus q fuit nepos Platonis. Sciendū ꝙ pithagorici posuerunt duas coordinationes vnā bonoꝝ ⁊ aliā maloꝝ: in coordinatione bonoꝝ posuerunt terminū pfectū: vnū dextrū: masculū: rectū: lumen: tetragonū: qescens: bonū. In alia coordinatione posuerunt infinitū: multitudinē: supfluū: finistrū: feminā: curuū: tenebrā: altera pte longius motū malum: ⁊ ita ponitur vnum in eadem coordinatione cū bono: ⁊ hoc est melius ponere bonitatem rei in vnitate per quam res est vna ⁊ ens quam in idea a re separata.

F

Speusippus sororis Platonis filius cui⁹ in scholis successor.

G

¶ In ijs aūt que dicta sunt controuersia quedā est: qđ rōnes nō de oi bono sunt dicte. Dicunt̃ aūt vna spe bona ea que amant̃ per se. Ea vō que hec efficiunt: aut aliquo mō cōseruant: aut cōtraria phibēt: ppter hec ipsa: modoqꝫ alia bona dicunt̃. Cōstat igit̃ bona bifariā dici: alia per se: alia ppter illa.

¶ His aūt que dicta sunt dubitatio quedaꝫ subapparet: pp qđ nō de oi bono sermones dici ⁊ fieri. Dici aūt fm vnaꝫ spēm que fm seipsa psecuta sunt ⁊ dilecta. factiua aūt boꝝ vel cōseruatiua aliq̃lr: vel ꝯrioꝝ phibitiua pp hec dici: ⁊ fꝫ modū aliū. Manifeum igit̃: qm̃ duplr dr̃ bonū: ⁊ hec qdē pp seipsa: hec aūt pp h.

Boni diuisio.

D

¶ Hec est tertia particula in qua declarat̃ ꝙ bonū sepatū nō est cōis idea oium bonoꝝ: ⁊ hec est cōclusio. 18. huius libri que pbat̃ sic. Bonū sepatū est p se bonū sicut Plato posuit. vñ fm Platonē idē est bonū sepatū ⁊ per se bonū: sed per se bonū nō est cōis idea oium bonoꝝ. ꝗ bonū separatū nō est cōmunis idea oiuꝫ bonoꝝ. maior pꝫ p Platonē cōtra quē arguit: ⁊ minorē declarat per hoc ꝙ qđdā bonū est bonū ppter se desiderabile sicut scire ⁊ voluptates: ⁊ qđdā est bonū qđ est solū desiderabile ppter aliđ. s. ppter illud qđ ppter se est desiderabile: ⁊ illud qđ solum ppter aliud est desiderabile nō est per se bonuꝫ: vt potio amara vel aliqd tale. ergo p se bonū nō est cōis idea oiuꝫ bonoꝝ: cū nō omne bonū sit bonū p se. ⁊ sic pꝫ minor: vñ dicit pħs ꝙ his/h est circa ea que dicta sunt a platonicis de bono separato occulte apparet quedā dubitatio. quia

18° pclo huius libri

I Plato loquit᷑ de per se bono:ꝛ ita sermones Platonis nõ vident᷑ dici de oi bono:nec q̃tũ ad apparentiã vboꝝ nec q̃tũ ad ꝯueniẽtiã reꝝ:ꝛ hoc qꝛ diuerse sunt spẽs ꝛ rõnes bonoꝝ.nã q̃dã sunt pp̄ seipsa quesita ꝛ desiderata:ꝛ q̃dã pp̄ alia vt pp̄ illa que sunt ꝑ se quesita ꝛ desiderata:qꝛ sũt factiua vel conseruatiua eoꝝ que sunt per se bona:vel qꝛ sunt ꝓhibitiua ꝯrioꝝ ꝛ bonũ nõ videt᷑ dici ſm eãdẽ rõnẽ de his:ꝛ iõ nõ vr̃ ꝙ bonũ per se sit cõis idea oiuꝫ bonoꝝ. ¶ Sciẽdũ ꝙ Arꝫ.innuit hic talẽ diuisionem bonoꝝ.s.ꝙ q̇dã est bonũ qḋ solũ ꝑpter aliud desiderat᷑:vt pp̄ bonũ per se:ꝛ tale est triplex:q̇dã factiuũ per se boni:ꝛ q̇daꝫ cõseruatiuũ per se boni:ꝛ q̇dã ꝓhibitiuũ ꝯrioꝝ.

¶ Seiunctis igit᷑ per se bonis a bonis vtilibus cõsideremus si ea que sunt per se:vna idea bona dicant᷑. At quenã q̇spiã posuerit ꝑ se bona:an ea que ꝛ sine aliis ꝑsequimur:quale est sapere ꝛ videre ꝛ voluptates nõ-
K nulle atqꝫ honores. Hec eniꝫ tametsi ꝑpter aliud q̇ppiam persequimur:tñ ex iis esse posuerit q̇spiã que sũt per se bona. An nihil aliud p̃ter ideaꝫ ponendum est. Quare forma res quedaꝫ erit inanis. Or hec quoqꝫ ꝑ se sunt bona:eandẽ in iis oibus ipsius boni rõnẽ iesse oportebit:perinde atqꝫ albedinis rõ eadeꝫ est in niue atqꝫ cerusa. At honoris prudẽtie:voluptatis hoc ipso quo bona sunt diuerse sunt rõnes ac differẽtes. Ipm ergo boniũ nõ est quid cõe vna idea. At quonã modo dicunt᷑:nõ eniꝫ hisce similia sunt:q̃ noie eodẽ fortuito nuncupant᷑. Dicunt᷑ne igit᷑:qꝛ sunt ab vno aut ad vnũ oia cõferunt. An cõꝑatione potius rõnũ. Etenim vt est in corꝑe visus:sic est in aia mens:ꝛ aliḋ itẽ in alio. Sed hec in p̄senti forsitan omittenda sunt. Nã exacte ipsa discutere ad aliam magis spectat philosophiam.
L Et de idea similiter.

¶ Diuidẽtes igit᷑ ab vtilibus:que ſm seipsa intueamur:si dr̃ ſm vnã ideã:ſm seipsa autem qualia ponet q̇s vtiqꝫ:vel quecũqꝫ ꝛ solitaria ꝑsequunt᷑:vtputa scire ꝛ videre:ꝛ voluptates quedã:ꝛ honores. Hec eniꝫ etsi pp̄ aliud qḋ ꝑsequimur:tñ ſm se bonoruꝫ ponet vtiqꝫ aliq̇s:vel neqꝫ aliḋ aliq̇d preter ideaꝫ. Quare inanis erit idea. Si aũt ꝛ hec sunt eoꝝ que ſm seipsa:boni rõnẽ in oibꝫ ipsis eãdẽ apparere oportebit:quẽadmodũ in niue ꝛ in cerusa eã que albedinis,honoris aũt ꝛ prudẽtie ꝛ voluptatis alie ꝛ
M differẽtes sunt rõnes ita ſm qḋ bona. Nõ igit᷑ est bonũ cõe q̇d ſm vnã ideã. ¶ Sed qualiter vtiqꝫ dr̃. ¶ Nõ enim assimilant᷑ a casu equocis:ſꝫ certe ei qḋ est ab vno esse vel ad vnũ oia cõtendere:vel magis ſm analogiaꝫ:sicut enim in corꝑe visus:ita in aia itellectus ꝛ aliud vtiqꝫ in alio. Sꝫ forte hoc q̇dẽ relinquẽdũ est nunc. Certificare enim de ipsis alterius vtiqꝫ phie erit magis ꝑpriũ. Similr̃ aũt ꝛ de idea.

¶ Hec est 4ª particula 3e partis in qua phs ostẽdit.ꝙ bonũ seꝑatũ nõ est cõis idea oium que sunt per se bona. Et ꝑmo narrat de quo est intẽtio.d.ꝙ intentio est loq̄ de per se bonis.vñ quedã sunt bona eo ꝙ sunt factiua vel cõseruatiua bonoꝝ ſm se vel ꝓhibitiua cõtrarioꝝ:ꝛ talia sunt bona vtilia de quibus manifestũ est ꝙ nõ sunt ſm se bona. Separemus igitur ab eis illa que ſꝫ se sunt bona:ꝛ videamus si oia per se bona p̄nt dici bona ſꝫ vnã ideã quã dicunt per se bonũ:ꝛ ad hoc inuestigãdũ opꝫ scire qualia sunt ſm se bona:verũ oia sint ſm se bona quecũqꝫ queruntur solitaria:id est si sola essent ita ꝙ nulla alia vtilitas cõsequeret᷑,cuiusmodi sunt scire ꝛ videre ꝛ voluptates ꝛ honores:hõ eni q̃uis q̃nqꝫ querunt᷑ pp̄ aliq̇d aliḋ ad qḋ sũt vtilia tñ si ad nihil aliud valerẽt adhuc essent ſꝫ se bona ꝛ desiderabilia:aut nihil est ꝑ se bonuꝫ nisi illa idea boni separata. Hec igit᷑ est qõ.verũ oia q̃ pp̄ se desiderant᷑ ꝛ si nulla alia vtilitas sequeret᷑ ex eis/sint ꝑ se bona/vel sola idea bonoꝝ.s.bonũ seꝑatũ sit per se bonũ.istis p̄missis ꝓbat phs ꝯclonẽ.19.huiꝫ libri.s.ꝙ bonũ seꝑatũ nõ est cõis idea oium que per se sunt bona:que ꝓbat᷑ sic:aut nihil est ꝑ se bonũ nisi illud bonũ seꝑatũ:aut oia q̃ ſm se appetuntur:ꝛ si ad nihil aliud valerẽt cuiusmodi sunt:honor:prudentia ꝛc̃.sunt ꝑ se bona. Si dect᷑ p̄m.s.ꝙ nihil est ꝑ se bom̃ nisi bonũ seꝑatũ:tunc seq̇t᷑ ꝙ bonũ seꝑatũ sit vacuũ ꝛ vanũ:exemplar enim est vacuũ si nihil ei assimilet᷑. Si dect᷑ aliud mẽbrũ.s.ꝙ oia q̃ pp̄ se desiderant᷑:ꝛ si nihil aliḋ bonũ sequeret᷑ /sint ꝑ se bona:oportebit ꝙ oibꝫ talibꝫ sit eadẽ rõ bonitatis:sicut in niue ꝛ cerusa est eadẽ rõ albedis:ex eo ꝙ participant eandẽ formã:sed h̃ nõ est veꝝ in ꝓdictis:qꝛ honor prudẽtia ꝛ voluptas hñt diuersas rõnes:nõ solũ ꝓprias:sed ẽt inq̃tũ sunt bona:nõ eniꝫ est eadẽ ratio bonitatis in his oibus:nec ſm eãdẽ rõnẽ sũt appetibilia. vñ relinquitur ꝙ illud qḋ dicũt est falsuꝫ:qꝛ ꝑ se bonũ non est cõis idea oiuꝫ ꝑ se bonoꝝ. ¶ Vñ breuiter rõ talis est: aut nihil est per se bonũ nisi illa idea cõis:aut oia illa que pp̄ se appetunt᷑ sunt ꝑ se bona. Non est dare p̄m:qꝛ sic illa idea boni esset vacua ꝛ inanis:qꝛ nõ esset exẽplar alicuiꝫ: nec ei aliq̇d assimilaret᷑. Nec est dare 2m:qꝛ oium per se bonoꝝ est vna ꝛ eadẽ rõ cõis ſꝫ Platonẽ:sed nõ oia que pp̄ se appetunt᷑ hñt vnã rõnẽ cõem in eo ꝙ sunt bona.vñ breuiter hec est rõ:nõ oia ꝑ se bona hñt eandẽ rõnẽ boni in eo ꝙ bonũ.ḡ nõ oium per se bonoꝝ est vna idea cõis. ¶ Notãda sunt hic duo ſm Cõmẽtatorẽ.p̄m ꝙ Arꝫ.dixit scire ꝛ videre esse ꝑ se bona:ꝛ nõ dixit prudẽtiã ꝛ visum esse ꝑ se bona:qꝛ opõnes sunt ꝑfectiores habitibꝫ:ꝛ iõ sũt desiderabiliores. ¶ Scḋo nõm̃ qḋ dicit Cõmẽtator:ꝙ nõ ois voluptas vel honor est bonũ:qꝛ voluptas q̃ est ipudicoꝝ nõ est bona ꝛ prudẽtiũ honores ẽt q̇ ꝑueniũt ex speculatione q̇ exhibent᷑ a sapiẽtibꝫ ꝛ scientibꝫ recte ꝛ in virtute ꝛ sapiẽtia desiderabiles sunt ꝛ ꝑsequibiles:qui aũt ex q̇buslibꝫ:ꝛ deterioribꝫ fugiẽdi ꝛ odio habẽdi.hec Eustratius.[Sed q̃liter vtiqꝫ.] Quia dictũ est ꝙ bonũ nõ dicat᷑ ſm eandẽ rõnẽ de oibus bonis/rõnabilr̃ dubitat᷑.verum bonũ dicat᷑ de oibus bonis ſm rõnes oino diuersas non habẽtes respectũ ad aliq̇d vnũ q̃o dicunt᷑ equoca a casu: aut dr̃ bonũ ſm rõnes nõ oino diuersas sed in aliquo vno cõuenientes:q̃o militare dr̃ de instro militis ꝛ de tegmento militis ꝛ de equo militis:vel q̃o sanũ dr̃ de medicina de dieta:ꝛ de vrina. Aut q̃o aliq̇d dr̃ de multis ſm ꝓportiones diuersas ad idẽ subm:sicut ens dr̃ de qualitate:qꝛ qualitas est dispõ p̄mi entis.s.substãtie. Aut quo aliq̇d dr̃ de multis ſm vnã ꝓportionẽ ad diuersa subiecta:sic bom̃ dicit᷑ de visu ꝛ itellectu.sicut eniꝫ visus est bonũ ꝛ ꝑfectio oculi:sic itells̃ est bom̃ ꝛ ꝑfectio aie.[Nõ eni assimilant᷑.] Solutio huiꝫ dubitationis est ꝙ bom̃ nõ dr̃ de oibꝫ bonis ſm rõnes oino diuersas:sicut accidit in his q̃ sũt equoca a casu:sꝫ bonũ dr̃ de multis hñtibꝫ attributionẽ ad vnũ.s. ad finẽ vltimũ. Sed qualr̃ bonũ dr̃ de multis ſm vnam rõnem vel ſm diuersas rõnes opꝫ nũc relinquere:qꝛ hoc pertinet ad ꝯsideratione metaphysica. Silr̃ determinare de idea

N
19ª ꝓpo huius p̄mi libri
O
P
p̄m nõm
2m nõm
Q

A de idea boni nõ est ꝓprium p̃ntis negocio:sed hec magis ptinet ad metaphysicã.Eustratius sup istaꝫ l̃ram.[Sicut in corpe visus in aĩa intellect⁹.] Dicit sic.Sicut.n.in corpe visus bonã cognitionẽ entiũ prebens ⁊ decorans aĩal:ita intellect⁹ in aĩa cognitionẽ intelligibiliũ dans ⁊ decorãs ipsaꝫ sup oẽm potẽtiã:h̃ Eustrati⁹.ex quo pꝫ ſm intentionẽ Cõmẽtatoris:ꝙ intellectus est nobilissima potẽtia aĩe.

¶ Cõstat eniꝫ ⁊ si est aliqd vnũ bonũ qd cõiter dicat̃: aut separatũ qdẽ ipm per se:nõ tñ aut agi aut acqri ab homine posse. Nũc autem tale queritur.

4ª p̃s.c. ¶ Si eniꝫ est vnũ qd cõiter p̃dicatũ bonuꝫ:vel separabile qdẽ ipsuꝫ ſm seipsuꝫ:manifestũ ꝙ nõ vtiqꝫ erit operatuꝫ neqꝫ possessum bonuꝫ. Nunc aũt tale aliquid queritur.

B ¶ Hec est 4ª p̃s hui⁹ capli:in qua ph̃s declarat ꝙ si esset vna cõis idea oĩuꝫ bonoꝝ:ipsa nõ eẽt finis vltimus hoĩs nec in ipsa cõsisteret felicitas:⁊ cõtinet duas pticulas. In p̃ª pbat̃ ꝓpositũ. In 2ª ibi[Forte aũt alicui.] Remouet vnã rñsionẽ. In p̃ma igit̃ pticula pbat̃ ꝙ bonũ sepatũ:qd ponit̃ idea oĩuꝫ bonoꝝ/nõ est supremũ bonũ hoĩs:qd hic

20ª ꝯclo hui⁹ p̃mi libri querit̃:⁊ hec est ꝯclo 20ª hui⁹ libri:pbat̃ sic. Illud nõ est supremũ boñ hoĩs qd hic querit̃:qd nõ est opatũ nec possessuꝫ ab hoĩe.nã tale boñ hic q̃rim⁹:sꝫ boñ sepatũ qd ponit̃ idea bonoꝝ/nõ est opatũ nec possessuꝫ ab hoĩe.g̃ boñ sepatũ qd ponit̃ idea bonoꝝ/nõ est supmũ bonũ hoĩs.

¶ Fortasse aũt cuipiã melius esse videbit̃ cognoscere ipm ad ea bona que possideri ac agi p̃nt.nã velut exẽplari id h̃ntes:magis ea que nobis sunt bona sciem⁹: ⁊ si sciuerimus assequemur.

Instãtia. ¶ Forte aũt alicui videbit̃ vtiqꝫ melius esse co-

C gnoscere ipsuꝫ ad possessa ⁊ operata bonoꝝuꝫ. velut enim exemplũ hoc habentes magis sciemus ⁊ que nobis sunt bona: ⁊ si sciamus adipiscemur ipsa.

¶ Hec est 2ª pticula:in qua excludit quãdã rñsionẽ ad hãc rõnẽ.Posset.n.aliqs dicere ꝙ ꝗuis bonũ nõ sit possessuꝫ nec opatũ ab hoĩe:est tñ exẽplar oĩuꝫ bonoꝝ opatoꝝ ab hoĩe:nũc aũt ad bñ opandũ expedit cognoscere exẽplar:⁊ ĩõ ad istã sciaꝫ cui⁹ finis est bñ operari pertinet determinare de bono sepato:qꝛ sic melius possumus adipisci ea que sunt nobis bona:sicut inspicientes aliquem hominẽ melius possumus depingere eius faciem.

¶ Hec igit̃ rõ hꝫ qdẽ quandã ꝓbabilitatẽ:a scientijs aũt discrepat. Uniuerse nãqꝫ bonũ affectãtes qddã:

D idqꝫ qd deest ꝗuirẽtes:huius p̃termittunt cognitionẽ. Tantã tñ opem oĩs artifices ignorare:⁊ nõ ꝗquirere:nõ est cõsentaneũ rõni. Dubiũ aũt est:⁊ quidnam ad suã artẽ aut textori cõfert:aut fabro:si ipsuꝫ sciuerit bonũ:aut quonã mõ vel medicus vel dux euadet peritior q ideã ipsam aspexerit:neqꝫ enim valitudinem hoc mõ medicus:sꝫ hoĩs:imo v̾o huius fortasse ꝯsiderat:qppe cũ singulis hoĩb⁹ medeat̃. Sꝫ d̾ his hacten⁹.

Exclusio instãtie. ¶ Probabilitatẽ qdẽ igit̃ quandã hꝫ sermo:vĩ aũt scientijs dissonare. Oẽs eniꝫ bonũ qddam appetẽtes ⁊ quo indigẽt ĩq̃rẽtes derelinquũt cognitionẽ ipsius:ꝗuis auxiliũ tale oẽs artifices ignorare:⁊ neqꝫ ĩq̃rere nõ est bñ rõnabile.

¶ Inutile aũt:⁊ qd iuuabit̃ textor ⁊ faber ad suam artẽ sciẽs ipm bonũ:vel qualr̃ magis medicus:vel magis miles erit qui ideaꝫ ipsaꝫ cõtemplatus est: Uidet̃ qdẽ enim neqꝫ sanitateꝫ ita intendere medicus sed eaꝫ que hoĩs:magis aũt forte eã que hui⁹. Scdꝫ vnũquẽqꝫ eni medicabit̃. Et de his qdẽ igit̃ intãtũ dictum sit.

¶ Istã rñsionẽ remouet ph̃s ꝓbãs ꝙ cognitio boni sepati nõ est neccĩa ad boñ opandũ:⁊ hec est ꝯclo 21ª hui⁹ libri. ꝓbat̃ dupl̃r. Primo p h̃ ꝙ istud nõ obseruat̃ in sciẽtijs ⁊ in artib⁹.nã q̃lꝫ sciẽtia ⁊ q̃lꝫ ars appetit bonũ ⁊ querit illd qd est neccĩuꝫ ad suũ finẽ ꝯsequẽdũ:⁊ nulla ars vtit̃ cognitione illi⁹ boni sepati:si tñ cognitio boni sepati esset neccĩa ad bñ opandũ:irrõnale eẽt oẽs artifices illud bonuꝫ non ĩq̃rere sꝫ ignorare.[Inutile aũt ⁊ qd iuuabit̃.] Scdo ꝓbat̃ eadẽ ꝯclo sic. Illa cognitio que nõ iuuat ad bñ opandũ nõ est neccĩa ad bñ opandũ:sꝫ cognitio boni sepati non iuuat ad bñ opandum.g̃ ⁊c̃.maior est manifesta:⁊ minor declarat̃:qꝛ cognitio boni sepati nõ iuuat fabrũ nec textorẽ nec militẽ nec medicũ.nã illud bonũ sepatuꝫ est vl̃e:⁊ oẽs opõnes circa quecũqꝫ bona sunt circa singularia:nũc aũt exemplar ad qd necesse est inspicere dꝫ esse cõforme opato:⁊ opatũ est singulare:ergo huiusmodi bonũ sepatũ qd est vl̃e nõ est necessariũ ad bene operandum. E

21ª ꝯclo hui⁹ p̃mi libri.

Capitulũ quartũ

tractatus scdi in quo soluit̃ scda questio p̃ncipalis hui⁹ p̃mi que est. Quid est felicitas:que soluit̃ p duas descriptiones felicitatis in hoc caª positas. Quaruꝫ p̃ma sumit̃ ex qbusdã gñalib⁹ ⁊ cõiter cõfessis q̃ respiciũt essentiam felicitatis ſm se. Scda respicit essentiã felicitatis in cõparatione ad felicẽ. p̃ª est ꝙ felicitas est bonũ pfectuꝫ ⁊ p se sufficiens. scda est ꝙ felicitas est opatio hoĩs ſm v̾tuteꝫ in vita pfecta. Ad declarationẽ p̃me descriptiõis narrat ꝙ finis vltimus ⁊ bonũ itentũ in vnaquaqꝫ arte est illud:grã cui⁹ oĩa alia fiũt in illa arte:⁊ ponit distĩõnẽ finiũ ⁊ ꝓbat ꝙ felicitas est finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:⁊ ꝓbat ꝙ hoĩs est aliqua ꝓpria opatio in qua felicitas cõsistit. F

¶ Nũc rursus redeamus ad id qd querimus bonuꝫ:⁊ qd tandẽ sit ipm inuestigemus. Esse eniꝫ aliud in alia actione cõstat ⁊ arte. Aliud est enim in medicina:⁊ in re militari:⁊ ceteris sĩli mõ. Quid igit̃ vnicuiqꝫ bonũ est. An id grã cuius cetera agunt̃:hoc aũt in medicina qdẽ est/sanitas:in rei v̾o militaris facultate/victoria: ⁊ in extruendarũ ediũm arte/domus:⁊ alia aliud. In actione ẽt oĩ electione id qd est finis. Huius eniꝫ grã oẽs agunt Quare si qs oĩum reꝝ agẽdaꝝ sit finis:is ipsuꝫ bonũ agẽdũ erit. Sin v̾o plures:hi ipsi. Oratio igit̃ migrando ad idẽ accessit. Enitendũ aũt est magis hoc declarare. Cũ itaqꝫ plures sint fines:⁊ horuꝫ quosdã ob alios expectamus:vt diuitias:fistulas:instrumẽtaqꝫ oĩno perspicuũ est nõ oĩs fines esse perfectos. At finẽ optimũ perfectũ qd esse constat. Quare si tñ vnus perfectus sit finis:is hic erit qui queritur. Sin plures:is qui hoꝝ est perfectissimuꝫ. G

Capitl̃ 4ª tractatus scdi hui⁹ p̃mi libri p̃ª p̃s.c. Rursus aũt redeamus ad quesitum bonũ qd vtiqꝫ sit. videt̃ quideꝫ enim aliud in alia operatione ⁊ arte. Aliud enim in medicinali ⁊ militari ⁊ reliquis similiter. Quoniã igitur vnicuiqꝫ bonũ gratia cui⁹ reliqua opata sunt. hec qdẽ in medi

I cinali qdem sanitas: in militari xo victoria: in edificatiua aūt domus: in alio xo aliud. In oi aūt opatione ꝛ electione finis. huius enim grā reliqua opanꝛ oēs. Quare siqs operatoꝝ oiuꝫ est finis: hic vtiqꝫ erit opatum bonum. Si xo plures plura: hec transcendēs vtiqꝫ sermo ad hoc ipm̄ perueniet. Hoc aūt ad hoc magis explanare tentādꝫ. Qm̄ aūt plures videnꝛ ꝛ fines. hoꝝ aūt eligim⁹ quosdaꝫ ꝑpter alteruꝫ: vt puta diuitias fistulas: ꝛ oia organa. Manifestū igiꝛ qm̄ nō sunt oēs perfecti. Optimus aūt ꝑfectus quis videꝛ. Quapropter siqdē est aliqd vnū solū perfectum hoc vtiqꝫ erit qd querit. Si xo plura: perfectissimum horum. K

Quarti c. t. 2. diuiditur in tres ptes ṗn. Istud est 4m capm tractat⁹ scdi in quo soluiꝛ zm qd ṗncipalis hui⁹ libri querēs qd est felicitas: ꝛ cōtinet tres ptes ṗncipales. In pᵃ ponit vna descriptio felicitatis sūpta ex cōditionib⁹ gnālib⁹ finis vltimi. In zᵃ ibi Sꝫ forte felicitatē. inuestigat aliā descriptionē felicitatis que magis sumiꝛ ex ꝑpriis. In zᵃ ibi Circūscribaꝛ. qꝛ descriptiones ṗcedētes sūt imperfecte: narrat ꝙ adhuc opꝫ felicitatē ꝑfecti⁹ describere ꝛ modū ꝑ quē possumus ad hoc deuenire. s. ad ꝑfectā descriptionē felicitatis. Pria ps cōtinet duas ꝑticulas. In pᵃ ponit q̄sdā cōditiones finis vltimi ꝑ quas apparet ꝙ felicitas est bonum ꝑfectū: ꝛ ēt ponit distinctionē finiū. In zᵃ ibi Videꝛ aūt ex per se sufficiētia. ostēdit ꝙ felicitas est bonū per se sufficiens. Pᵃ ꝑticula cōtinet tres ptes. In pᵃ narrat qd est finis vltim⁹ ꝛ bonū intentū in vnaquaqꝫ arte. zᵃ ibi Perfectius aūt dicim⁹. ponit quādā distinctionē finiū trimembrē. zᵃ ibi Tale vtiqꝫ felicitas. cōcludit ex ṗdictis ꝙ felicitas est finis vltim⁹ oium opationuꝫ humanaꝝ. In pᵃ igiꝛ pte reuertiꝛ ad ꝑpositū. s. ad inquirēdum qs est finis vltim⁹ oiuꝫ humanoꝝ. Et ṗ narrat ꝙ finis vltimus est bonū intentū in vnaquaqꝫ arte: ꝛ est illud grā cui⁹ fiūt oia in illa arte vt pꝫ. nā qꝛ oia q̄ fiūt in arte mediciali fiūt ꝑpter sanitatē: iō sanitas est finis vltimus in arte medicinali: ꝛ in arte militari oia fiunt ꝑpter victoriā: iō victoria est finis vltim⁹ in arte militari. Ad sciendū igiꝛ qs est finis vltimus oium opationū humanaꝝ: considerādum est si occurrat aliqs finis ad quē ordinanꝛ oia q̄ fiunt per artes: ꝛ oēs humane opōnes: ꝛ ille finis erit finis vltim⁹ ꝛ bonū qd intēdiꝛ ex oib⁹ opationib⁹ humanis. Si aūt sint plura ad que ordinanꝛ diuersi fines diuersaꝝ opōnum ꝛ artiū: oportebit itellectū vlteri⁹ ingrere quousqꝫ ꝑueniat ad aliquē finē vltimū: ad quē oēs opōnes artiū ꝛ oēs operationes humane ordinanꝛ. vñ si sint plures fines opꝫ ꝙ aliqs illoꝝ sit optimus: ꝛ ille finis q est optimus in rebus humanis est finis vltimus oium humanoꝝ. L M

Eum aūt q per se est expetibilis ꝑfectiorē eo dicimus esse: qui est ꝑpter aliū expetēdus: ꝛ eū q nūq̄ ob aliū expetiꝛ hꝭ vniuersis q per se: ꝛ ꝑ illū ēt expetuntur. Et eū igr̄ perfectū simplr q per se semꝑ est: ꝛ nūq̄ ob alium expetendus.

Perfectius aūt dicim⁹ qd ꝯm seipꝫ est ꝑsequibile eo qd ꝑ alterū: ꝛ qd nunq̄ ꝑ aliud eligibile his que ꝯꝫ seipsa ꝛ ꝑ aliud eligibilibus: ꝛ simplr vtiqꝫ perfectū qd ꝯm seipsum eligibile semper ꝛ nunq̄ ꝑpter aliud.

Hec est zᵃ ps in qua ponit distinctionē vnā de fine q̄ hꝫ z. mēbra: ꝛ hec est distinctio finiū. qdā. n. finis appetiꝛ solū ꝑpter aliud ꝛ nunq̄ ꝑ seipm: vt medicina amara solū appetiꝛ ꝑ aliud vt ꝑ sanitatē. ꝛ qdā finis appetiꝛ ꝑ se: ꝛ ēt ꝑpter aliud: sicut medicina dulcis ꝛ bene sapida: ꝛ aliquis est finis qui appetitur ꝑpter se ꝛ nunq̄ ꝑpter aliud ꝛ ille finis est vltimus ꝛ perfectissimus. N

Talis aūt finis ipsa felicitas maxie esse vr. Hāc eniꝫ ꝑpter seipsaꝫ semꝑ ꝛ nūq̄ ob aliud qcq̄ expetimus. Honorē aūt: voluptatē: mentē: virtutē deniqꝫ oēm ꝛ ꝑpter se expetimus. Quippe cū ipsoꝝ vnūqdqꝫ expeteremus si nihil inde ēt ꝑueniret: ꝛ felicitatis ēt grā: ꝑ hec ipsa felices fore nos arbitrātes. Sed illoꝝ gratia felicitatē: aut ob aliud prorsus expedit nemo.

Tale itaqꝫ felicitas maxie vtiqꝫ esse videtur. Hanc. n. eligim⁹ semꝑ ꝑ seipsaꝫ: ꝛ nunq̄ ꝑ aliud. Honorē xo ꝛ voluptatē: ꝛ intellectū: ꝛ oēm xtutē eligim⁹ qdē ꝛ ꝑ ipsam: nullo eniꝫ adueniēte eligeremus vnūqdqꝫ ipsoꝝ: eligim⁹ ꝛ felicitatis grā: ꝑpter h suspicātes ꝛ felices fore: felicitatem autē nullus eligit horum gratia: nec omnino ꝑpter aliud. O

Hec est zᵃ ps ṗme ꝑticule in qua cōcludit ex ṗdictis ꝙ felicitas est finis vltim⁹ opōnū humanaꝝ: ꝛ h est ꝯclo. zz. hui⁹ libri: pbaꝛ sic. Illd cui⁹ grā oēs opōnes humane fiūt ꝛ ipꝫ nō fit ꝑ aliud est finis vltim⁹ opōnū humanaꝝ: sꝫ oēs alie opōnes humane fiūt ꝑ felicitatē ꝛ felicitas non fit ꝑ aliqd aliud. g ꝛc. maior pꝫ ex ṗdictis: ꝛ in declarando minorē dicit ꝙ hāc. s. felicitatē eligim⁹ semꝑ ꝑ seipsaꝫ ꝛ nūq̄ ꝑ aliud: sed honorē ꝛ voluptatē ꝛ itellectū ꝛ oēm virtutē eligim⁹ ꝑpter seipsa: ꝛ eligimus ipsa nullo alio adueniēte: ꝛ eligimus illa grā felicitatis. Hic sunt duo dubia. ṗmū est sup hoc qd Phs dicit felicitatē ꝑ se esse eligibilē: istd eniꝫ vr repugnare ꝯcloni quā Phs hic pbat: nā in zᵒ hui⁹ dicit Phs ꝙ electio nō est finis sed soluꝫ eoꝝ q̄ sunt ad fineꝫ. Si ergo felicitas sit ꝑ se eligibilis: sequit ꝙ nō est finis vltimus. zm dubiū est dubiū Cōmētatoris. dictū est ṗus ꝙ sanitas cōfert ad felicitatē ꝛ ꝙ est eligibilis ꝑ felicitatē. Istud nō vr verꝫ: qꝛ si sic esset egrotantes nō essent felices qd falsuꝫ est. Ad ṗm dbm ꝙ electio sumiꝛ hic cōmunius q̄ in zᵒ hui⁹: hic eniꝫ accipiꝛ electio ꝯꝫ ꝙ idē est ꝙ appetit⁹ volūtari⁹ cuiuscꝫ indifferenter: ꝛ sic est felicitas eligibilis. In zᵒ xo huius accipiꝛ electio vt est volūtariū cōsiliabile ꝛ isto mō felicitas non est eligibilis cū sit finis vltim⁹. Ad zm dubiū rñdet Cōmentator ꝙ sanitas cōfert ad felicitatē politicā: sꝫ nō cōfert ad felicitatē cōtemplatiuā. Et pñt hic notari duo: que Cōmētator dicit de vita politica ꝛ de vita cōtēplatiua quā vocat hic vitā purgatiuā. Prio dicit ꝙ xtutes alr ꝛ alr ꝯueniūt vtrique haꝝ vitaꝝ: nā xtutes ꝯuenientes vite politice sunt moderātes passiones: sed xtutes conuenientes vite purgatiue sunt impassibilitates: vñ xtutes politice sunt moderatiue passionū. sed xtutes purgatiue sunt ipassibilitates: nā vita purgatiua est sine passionibus: sed in vita politica sūt passiōes moderate ꝯꝫ leges ꝛ mores ciuitatis. Scdo est notādū ꝙ Cōmētator dicit pulcherrime de vita contēplatiua seu purgatiua: dicit eniꝫ sic purgatiu⁹ aūt ꝛ cōtemplatiu⁹: qꝛ oino eas q̄ in medio exercitatiōes abnegauit ꝛ eā q̄ supꝑ hoieꝫ est eligit vitā. ꝛ ꝯꝫ electionē separat⁹ est a corpe: ꝛ intellectū pēnis aptauit vt iferiorib⁹ oino supꝑferaꝛ ꝛ oia dimittat quecūqꝫ sub tēpore ꝛ ṗ motu ꝛ ad deuꝫ reducaꝛ ꝛ releueꝛ. hꝫ aūt corpis vinculū studiū ꝑhibēs ꝛ sursuꝫ eleuationē itells ipediens ꝛ ad inimicā carnē disponiꝛ ꝛ inimicum

Marginalia (right): zzᵃ ꝯclo hui⁹ ṗmi libri — P — ṗm dum. — ṗ. dub. solutio. — Secundi dub. solo. — Q — Notm ṗm — Notm zm

A mic̄ suscitat ad ip̄z bellū/oīmodā tribulationeꝫ adinueniens: vt vtiq̄ȝ caro decidēs ipotēter habeat aduersus intellectū se erigere: q̄ aūt ab ipsi⁹ ꝑturbatiōe liberat⁹ itell'ꝰ ad ꝓmā pulchritudinē copulaꝛ: ⁊ ꝓ⁹ bonitate potiri festinat de tribulato corꝑe curā nō faciēs: maxie aūt tristibus delectamꝰ velut caris. ipse sm electionē solut⁹ a mortali corpore ⁊ a deorsuȝ latione ab hac ēt grossitie: ita igiꝛ hīe felicitatē cōtēplatiuus desiderās qualr habebit curaꝫ sanitatis corꝑis ⁊ sm naturā cōstitutionis ipsius sanitatis/ hīs curā operationis ⁊ repromissionis: hec Eustratius.

¶ Idem ⁊ ex sufficientia videꝛ accidere. Perfectum nāq̄ȝ bonum sufficiens est.

¶ Videꝛ aūt ⁊ ex ꝑ se sufficiētia idē accidere: ꝑfectū .n. bonū per se sufficiens esse videtur.

B ¶ Hec est 2ª ꝑticula ꝓme ꝑtis: in qua ostendiꝛ q̄ felicitas est bonū ꝑ se sufficiēs ⁊ cōtinet tres ꝑtes. In ꝓ⁹ ostēdiꝛ q̄ felicitas est bonū ꝑ se sufficiēs. In 2° ibi [Per se sufficiēs aūt.] ostēdiꝛ cui est felicitas bonū ꝑ se sufficiēs. In 3° ibi [Amplius aūt.] remouet quādā dubitationem ⁊ cōcludit vnā descriptionē felicitatis. In ꝓ⁹ igiꝛ ꝑticula ꝓbat ꝑhs q̄ felicitas est bonū ꝑ se sufficiēs: ⁊ hec est ꝯclo 23ª. ꝓbaꝛ sic. Illud qđ est bonū ꝑfectū est bonū ꝑ se sufficiēs: felicitas est bonū ꝑfectū. ꝫ ⁊c. minor ꝑȝ ex ꝓcedētib⁹. nā ex quo felicitas est finis vltimus: seqꝛ q̄ felicitas est bo^m ꝑfectū: q2 finis vltimus desideraꝛ ꝓp se ⁊ nō ꝓp aliud. ⁊ maior apparet ꝑ diffōneꝫ perfecti: perfectū enim sic diffiniꝛ q̄ est cui nihil deest. sed cui nihil deest est per se sufficiens. — *23ª ꝯclo hui⁹ ꝓmi libri.*

¶ Sufficiens aūt dicim⁹ nō ipsi soli qui vitā solitariaꝫ agit: sed ⁊ parentibus ⁊ natis ⁊ vxori ⁊ amicis oīno: ac ciuibus. Quādo q̄dē hō natura ciuilis est: atq̄ȝ su-

C mendus est in his terminis q̄dā: nā si ad parētes hoc ipsum ⁊ natoꝝ natos ⁊ amicoꝝ amicos extenderis/in infinitū fiet progressio. Sed de hoc ꝯsiderandum est postea. Id aūt sufficiēs esse ponimus: qđ solū a ceteris segregatū expetibilē vitā facit: ⁊ reiq̄ȝ nullius indigentē. Tale aūt felicitatē ipsam esse existimamus.

¶ Per se sufficiēs aūt dicimus nō ipsi soli viuēti vitā solitariā: sed ⁊ parētibus: ⁊ filijs: ⁊ vxori: ⁊ vir amicis: ⁊ ciuib⁹: q2 nā ciuilis hō. Hoꝝ aūt assumēdus termin⁹ q̄s: nisi extendatur ad parentes ⁊ ꝓpinquos ⁊ amicos amicoꝝ in infinitū ꝓcedaꝛ. Sed hoc q̄deꝫ rursus ꝑscrutandū per se sufficiens aūt ponim⁹ qđ sufficiētē solitariā ⁊ eligibilē facit vitā ⁊ nullo exteriori indigētē. Tale aūt felicitatē existimamus esse.

D ¶ Hec est 2ª ꝑs in qua ostēdiꝛ cui est felicitas bonū per se sufficiens: ⁊ dicit q̄ felicitas est bonū ꝑ se sufficiēs non q2 sufficiat vni soli homini viuēti sm vitā solitariā: sȝ dȝ esse sufficiēs nō solū sibi sed parētib⁹: ⁊ filijs: ⁊ vxori: ⁊ amicis: ⁊ ciuib⁹. ⁊ hui⁹ rō est: q2 hō est nāliter aīal ciuile. q2 enim hō est aīal ciuile: iō hō felix felicitate politica dȝ esse ꝑ se sufficiēs ad ꝓuidēdū amicis ⁊ ciuib⁹ in tēporalib⁹ subsidia ministrādo: ⁊ in spiritualib⁹ instruēdo ⁊ in dubijs cōsulēdo: q2 ēt hō est aīal domesticū iō hō felix dȝ esse ꝑ se sufficiēs ad ꝓuidēdū vxori: ⁊ filijs ⁊ familie. Sȝ tñ boꝝ q̄bus felix hȝ ꝓuidere oportebit eē aliquē terminū. Si .n. aliq̄s velit extēdere illā ꝓuidētiā nō solū ad parētes ⁊ cōsanguineos ꝓprios: sed etiā ad amicos ⁊ amicoꝝ amicos ꝓcederet in infinitū: ⁊ sic nullus posset esse felix nisi felicitas haberet infinitā sufficiētiā qđ nō cōtingit. Sed q̄s sit terminus ad quē opȝ felicē esse sufficiētē rursus est ꝑscrutādū. s. i politica ⁊ iconomica: vt diꝛ Alber. ꝑ se sufficiēs. Id aūt ad pñs dicim⁹ ꝑ se sufficiēs q̄ si fuerit solitariū. i. si solū hēaꝛ absq̄ȝ alijs adhuc faceret vitā eligibilē ⁊ nullo exteriori idigētē: tale āt ꝑ se sufficiēs existimam⁹ eē felicitatē. E

¶ Et insuper cū nō numeraꝛ cū ceteris maxie oīuȝ expetibilē: cuȝ numeraꝛ magis vt par est expetibilē cuȝ minimo bonoꝝ esse putamus. Augmētū eniȝ bonoꝝ fit id qđ adiungitur. Id autem semper magis est expetibile quod maius est bonum.

¶ Amplius aūt oīum maxime eligibilem nō cōnumeratam: cōnumerata aūt manifestum qđ eligibilior cum minimo bonorum. Superabūdantia enim bonorum fit eo qđ appositum est. bonum autem maius eligibilius semper. F

¶ Hec est 3ª ꝑs in qua remoueꝛ qđdā dubiū. q2 eniȝ dictū est q̄ felicitas est ꝑ se sufficiēs: posset aliq̄s credere q̄ nō possit recipere augmētū bonitatis ex alio bono sibi addito ⁊ cōnumerato. Istud remouet ꝑhs: itēdēs q̄ felicitas est sic per se sufficiēs qđ est ꝑ se eligibilis. Si tñ cōnumereꝛ alicui alteri de nuō bonoꝝ eligibilior est q̄ȝ sine illo: ꝫ est aggregatū ex felicitate ⁊ quocūq̄ȝ alio bono extrinseco est eligibili⁹ q̄ȝ felicitas sola: q2 ꝑ illō additū fit supabūdātia bonoꝝ: ⁊ q̄to aliq̄d est mai⁹ bonū tanto est eligibilius.

¶ Perfectuȝ igitur quidē ⁊ sufficiens est felicitas: cuȝ sit rerum agendarum oīum finis.

¶ Perfectū vtiq̄ȝ q̄dē videꝛ ⁊ per se sufficiens felicitas: oīum operatorū existens finis. — *Descriptiō felicitatis ip̄fecta tñ.*

¶ Ex his ꝯcludit quādā descriptionē felicitatis iꝑfectā .s. q̄ q2 felicitas est vltim⁹ finis oīum oꝑatoꝝ: iō vꝫ eē bonū ꝑfectū ⁊ ꝑ se sufficiēs. Hec igiꝛ est descriptio q̄dā felicitatis. s. bo^m ꝑfectū ⁊ ꝑ se sufficiēs: ⁊ pōt hꝫ poni ꝯclo. 24. G que est q̄ felicitas est bonū perfectū ⁊ ꝑ se sufficiēs. ꝓbaꝛ ꝑ hoc q̄ est finis vltim⁹ oīuȝ oꝑatoꝝ ab hoīe vt ꝓbatum est ꝓus: q2 finis vltimus oīum operatoꝝ dȝ esse bonū per se sufficiens. — *24ª ꝯclo hui⁹ ꝓmi libri.* ¶ Notāda sunt duo dicta Eustratij hic. ꝓ^m est q̄ opȝ felicē politicū habere bona aīe ⁊ bona corꝑis: ⁊ parētes: ⁊ filios: ⁊ vxorē q̄b⁹ dȝ eē sufficiēs: opȝ enim oīa hec hīe bene. Si ꝯo i aliquo boꝝ deficiat a bñ claudicat sm illud. Beatitudo magis aūt ⁊ min⁹ sm analogiā ꝓꝑetatis ei⁹ qđ deficiat ad ipsuȝ: hec Eustratius. ⁊ loqꝛ hic de felicitate politica vt de se ꝑȝ. Scđo est notanduȝ sm Eustratiuȝ q̄ existimamus de felicitate ipsaȝ esse maxie eligibilē: ⁊ si nihil alterū cōnumereꝛ ipsi ꝓter ꝑtes eius. ꝑtes aūt felicitatis sunt bona aīe vt nāles solertie ad oꝑatiuas ⁊ speculatiuas ꝟtutes ⁊ ipsi boni habit⁹ ⁊ oꝑōnes. Deinde dicit. Sunt aūt ꝑtes felicitatis bona corꝑis: puta pulchritudo: magnitudo: robur: sanitas: deinde bona que sunt exterius sunt ꝑtes felicitatis: puta diuitie: generositas. amici aūt sunt ꝑtes felicitatis. he q̄dē ꝓncipaliores. he aūt min⁹ ꝓncipales. ⁊ in his iueniunꝛ quedā accidētia laude digna: que minima existentia in laudibus ordinanꝛ: puta bñ cornatū esse: fortē: ⁊ apte incedere vel aliq̄d tale alterum: q̄ appositū felicitati desiderabiliorē ⁊ eligibiliorē ipsaȝ ꝑficit: hec Eustratius. ex q̄bus ꝑȝ q̄ sunt ꝑtes felicitatis: ⁊ que sunt accñtia felicitatis que ꝑhs hic vocat minima bona. Sed dubiū est: q2 sm hoc felicitas non esset aliq̄ oꝑō aīe vel hoīs: q2 nulla oꝑō hȝ hꝰ ꝑtes nec hꝰ accñtia. Silr diuitie: robur: ⁊ sanitas nō videnꝛ facere aliqđ vnū per se: ⁊ ita nō videnꝛ esse ꝑtes felicitatis. Itē nō vꝫ q̄ felicitas sit ꝑ se sufficiēs: q2 addito quocūq̄ȝ bono felicitati totum fit eligibili⁹. ꝫ felicitas nō sufficit ad satiādū appetitū: ex quo pōt eē aliqđ meli⁹ eo: ⁊ ꝑ ꝯñs felicitas nō est ꝑ se sufficiēs. — *Dubiū. ꝓ⁹ rō. 2ª rō.*

I cinali qdem sanitas:in militari ꝟo victoria:in edificatiua aũt domus:in alio ꝟo aliud. In oi aũt opatione ꝛ electione finis. huius enim grã reliqua opant oẽs. Quare siqs operatoꝝ oiũ est finis:hic vtiqȝ erit opatum bonum. Si ꝟo plures plura:hec transcendẽs vtiqȝ sermo ad hoc ipm perueniet. Hoc aũt ad hoc magis explanare tentãduȝ. Qm̃ aũt plures vident ꝛ fines. hoꝝ aũt eligim⁹ quosdaȝ ꝓpter alteruȝ:vt puta diuitias fistulas: ꝛ oia organa. Manifestũ igit qm̃ nõ sunt oẽs perfecti. Optimus aũt pfectus quis videt. Quapropter sigdẽ est aliqd vnũ solũ perfectum hoc vtiqȝ erit qd querit. Si ꝟo plura:perfectissimum horum.

K

Quartũ.c. l.z.diuisio in tres ptes ꝑn. Istud est 4ᵐ capᵐ tractat⁹ scdi in quo soluit zᵐ qd ꝑncipalis hui⁹ libri querẽs gd est felicitas:ꝛ cõtinet tres ptes ꝑncipales. In pᵃ ponit vna descriptio felicitatis sũpta ex cõditionib⁹ gnãlib⁹ finis vltimi. In zᵃ ibi[Sȝ forte felicitatẽ.]inuestigat aliã descriptionẽ felicitatis que magis sumit ex ꝓprijs. In zᵃ ibi[Circũscribat.]qꝛ descriptiones ꝑcedẽtes sũt imperfecte:narrat ꝙ adhuc opȝ felicitatẽ pfect⁹ describere ꝛ modũ p quẽ possumus ad hoc deuenire.s.ad pfectã descriptionẽ felicitatis. Pꝛia ps cõtinet duas pticulas. In pᵃ ponit q̃sdã cõditiones finis vltimi p quas apparet ꝙ felicitas est bonum pfectũ:ꝛ ẽt ponit distinctionẽ finiũ. In zᵃ ibi[Videt aũt ex per se sufficiẽtia.]ostẽdit ꝙ felicitas est bonũ per se sufficiens. pᵃ pticula cõtinet tres ptes. In pᵃ narrat gd est finis vltim⁹ ꝛ bonũ intentũ in vnaquaqȝ arte. zᵃ ibi[Perfectius aũt dicim⁹.]ponit quãdã distinctionẽ finiũ trimembrẽ. zᵃ ibi[Tale vtiqȝ felicitas.]cõcludit ex ꝑdictis ꝙ felicitas est finis vltim⁹ oium opationuȝ humanaꝝ. ¶ In pᵃma igit pte reuertit ad ꝓpositũ.s.ad inquirẽdum gs est finis vltim⁹ oiuȝ humanoꝝ. Et pᵒ narrat ꝙ finis vltimus est bonũ intentũ in vnaquaqȝ arte:ꝛ est illud grã cui⁹ fiũt oia in illa arte vt pȝ.nã qꝛ oia q̃ fiũt in arte mediciali fiũt ꝓpter sanitatẽ:iõ sanitas est finis vltimus in arte medicinali:ꝛ in arte militari oia fiunt ꝓpter victoriã:iõ victoria est finis vltim⁹ in arte militari. ¶ Ad sciendũ igit gs est finis vltimus oium opationũ humanaꝝ:considerãdum est si occurrat aligs finis ad quẽ ordinant oia q̃ fiunt per artes:ꝛ oẽs humane opõnes:ꝛ ille finis erit finis vltim⁹ ꝛ bonũ qd intẽdit ex oib⁹ opationib⁹ humanis. Si aũt sint

M plura ad que ordinant diuersi fines diuersaꝝ opõnum ꝛ artiũ:oportebit itellectũ vlteri⁹ ingrere quousqȝ gueniat ad aliquẽ finẽ vltimũ:ad quẽ oẽs opõnes artiũ ꝛ oẽs operationes humane ordinant. vñ si sint plures fines opȝ ꝙ aligs illoꝝ sit optimus:ꝛ ille finis q est optimus in rebus humanis est finis vltimus oium humanoꝝ.

¶ Eum aũt q per se est expetibilis pfectiorez eo dicimus esse:qui est ꝓpter aliũ expetẽdus:ꝛ eũ q nũq̃ ob aliũ expetit gs vniuersis q per se:ꝛ pp illũ ẽt expetuntur. Et eũ igr̃ perfectũ simplr̃ q per se semp est:ꝛ nũq̃ ob alium expetendus.

¶ Perfectius aũt dicim⁹ qd ẽm seipȝ est ꝓsequibile eo qd pp alterũ:ꝛ qd nunq̃ pp aliud eligibile his que ẽȝ seipsa ꝛ pp aliud eligibilibus:ꝛ simplr̃ vtiqȝ perfectũ qd ẽm seipsum eligibile semper ꝛ nunq̃ ꝓpter aliud.

¶ Hec est zᵃ ps in qua ponit distinctionẽ vnã de fine q̃ hȝ zᵐ.mẽbra:ꝛ hec est distinctio finiũ.gdã.n.finis appetit solũ ꝓpter aliud ꝛ nunq̃ pp seipm:vt medicina amara solũ appetit pp aliud vt pp sanitatẽ.ꝛ gdã finis appetit pp se:ꝛ ẽt ꝓpter aliud:sicut medicina dulcis ꝛ bene sapida:ꝛ aliquis est finis qui appetitur ꝓpter se ꝛ nunq̃ ꝓpter aliud ꝛ ille finis est vltimus ꝛ perfectissimus. N

¶ Talis aũt finis ipsa felicitas maxie esse vr̃. Hãc eniȝ ꝓpter seipsaȝ semp ꝛ nũq̃ ob aliud gcq̃ expetimus. Honorẽ aũt:voluptatẽ:mentẽ:virtutẽ deniqȝ oẽm ꝛ ꝓpter se expetimus. Quippe cũ ipsoꝝ vnũqdqȝ expeteremus si nihil inde ẽt ꝓueniret:ꝛ felicitatis ẽt grã:p hec ipsa felices fore nos arbitrãtes. Sed illoꝝ gratia felicitatẽ:aut ob aliud prorsus expedit nemo.

¶ Tale itaqȝ felicitas maxie vtiqȝ esse videtur. O Hanc.n.eligim⁹ semp pp seipsaȝ:ꝛ nunq̃ pp aliud. Honorẽ ꝟo ꝛ voluptatẽ:ꝛ intellectũ:ꝛ oẽm ꝟtutẽ eligim⁹ gdẽ ꝛ pp ipsam:nullo eniȝ adueniẽte eligeremus vnũqdqȝ ipsoꝝ:eligim⁹ ꝛ felicitatis grã:ꝓpter h̄ suspicãtes ꝛ felices fore:felicitatem autẽ nullus eligit horum gratia: nec omnino ꝓpter aliud.

¶ Hec est zᵃ ps pᵐe pticule in qua cõcludit ex ꝑdictis ꝙ felicitas est finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:ꝛ h̄ est ꝯclõ.zz. hui⁹ libri:pbat sic. Illd cui⁹ grã oẽs opõnes humane fiũt ꝛ ipȝ nõ fit pp aliud est finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:sȝ oẽs alie opõnes humane fiũt pp felicitatẽ ꝛ felicitas non fit pp aligd aliud.g̃ ꝛc. maior pȝ ex ꝑdictis:ꝛ in declarando minorẽ dicit ꝙ hãc.s.felicitatẽ eligim⁹ semp pp seipsaȝ ꝛ nũq̃ pp aliud:sed honorẽ ꝛ voluptatẽ ꝛ itellectũ ꝛ oẽm virtutẽ eligim⁹ ꝓpter seipsa:ꝛ eligimus ipsa nullo alio adueniẽte:ꝛ eligimus illa grã felicitatis. ¶ Hic sunt duo dubia. pᵐmũ est sup hoc qd Phs dicit felicitatẽ p se esse eligibilẽ:istd eniȝ vr̃ repugnare ꝯclõni quã Phs hic pbat:nã in zᵒ hui⁹ dicit Phs ꝙ electio nõ est finis sed soluȝ eoꝝ q̃ sunt ad finez. Si ergo felicitas sit p se eligibilis:sequit ꝙ nõ est finis vltimus. ¶ zᵐ dubiũ est dubiũ Cõmẽtatoris. dictũ est ꝑus ꝙ sanitas cõfert ad felicitatẽ ꝛ ꝙ est eligibilis pp felicitatẽ. Istud nõ vr̃ veꝝ:qꝛ si sic esset:egrotantes nõ essent felices qd falsuȝ est. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ electio sumit hic cõmunius q̃ in zᵒ hui⁹:hic eniȝ accipit electio ẽȝ ꝙ idẽ est ꝙ appetit⁹ volũtari⁹ cuiusqȝ indifferenter:ꝛ sic est felicitas eligibilis. In zᵒ ꝟo huius accipit electio vt est volũtariũ cõsiliabile ꝛ isto mõ felicitas non est eligibilis cũ sit finis vltim⁹. ¶ Ad zᵐ dubiũ rñdet Cõmentator ꝙ sanitas cõfert ad felicitatẽ politicã:sȝ nõ cõfert ad felicitatẽ cõtemplatiuã. Et pñt hic notari duo:que Cõmẽtator dicit de vita politica ꝛ de vita cõtẽplatiua quã vocat hic vitã purgatiuã. Pꝛio dicit ꝙ ꝟtutes alr̃ ꝛ alr̃ ꝯueniũt vtriqȝ harꝫ vitaꝝ.nã ꝟtutes ꝯueniẽtes vite politice sunt moderãtes passiones:sed ꝟtutes conuenientes vite purgatiue sunt impassibilitates:vñ ꝟtutes politice sunt moderatiue passionũ.sed ꝟtutes purgatiue sunt ipassibilitates:nã vita purgatiua est sine passionibus:sed in vita politica sũt passiões moderate ẽȝ leges ꝛ mores ciuitatis. Scdo est notãdũ ꝙ Cõmẽtator dicit pulcherrime de vita contẽplatiua seu purgatiua:dicit eniȝ sic purgatiu⁹ aũt ꝛ cõtemplatiu⁹:qꝛ oino eas q̃ in medio exercitatiões abnegauit ꝛ eã q̃ sup hoiez est eligit vitã.ꝛ ẽȝ electionẽ separ⁹ est a corpe:ꝛ intellectũ pẽnis aptauit vt iferiorib⁹ oino supferat ꝛ oia dimittat quecũqȝ sub tẽpore ꝛ p motũ ꝛ ad deuȝ reducat ꝛ releuet. hȝ aũt corpis vinculũ studiũ ꝓhibẽs ꝛ sursũ eleuationẽ itells ipediens ꝛ ad inimicã carnẽ disponit ꝛ inimicum

[Right margin notes:] 22ᵉ ꝯclo hui⁹ pmi libri — P — pᵐ. duᵐ. — p.dub.solutio. — Secundi dub.solo. — Q — Nõmᵐ pᵐ — Nõmᵐ zᵐ

A mic͠ū suscitat ad ip͞z bellū,oimodā tribulationes adinue/niens:vt vtiq͞z caro occidēs ipotēter habeat aduersus in/tellectū se erigere:q͞ aūt ab ipsi⁹ pturbatiōe liberat⁹ itell͞s ad p̄mā pulchritudinē copulat͞:ꝛ p̄⁹ bonitate potiri festi/nat de tribulato corpe curā nō faciēs:maxie aūt tristibus delectatus velut caris.ipse ꝟm electionē solut⁹ a mortali corpore ꝛ a deorsu͞z latione ab hac ēt grossitie:ita igit͞ hic felicitatē cōtēplatiuus desiderās qualr habebit cura͞z sa/nitatis corpis ꝛ ꝟm naturā cōstitutionis ipsius sanitatis/hn̄s curā operationis ꝛ repromissionis:hec Eustratius.

¶ Idem ꝛ ex sufficientia videt͞ accidere. Perfectum nāq͞z bonum sufficiens est.

¶ Videt͞ aūt ꝛ ex p se sufficiētia idē accidere:p/fectū.n.bonū per se sufficiens esse videtur.

B ¶ Hec est 2ª pticula p̄me ptis:in qua ostendit͞ q felicitas est bonū p se sufficiēs ꝛ cōtinet tres ptes. In p̄ª ostēdit͞ q felicitas est bonū p se sufficiēs. In 2ª ibi[Per se sufficiēs aūt.]ostēdit͞ cui est felicitas bonū p se sufficiēs. In 3ª ibi[Amplius aūt.]remouet quādā dubitationem ꝛ cōcludit vnā descriptionē felicitatis. In p̄ª igit͞ pticula pbat Phs q felicitas est bonū p se sufficiēs:ꝛ hec est ɔclo 23ª.pbat͞ sic. Illud qd̓ est bonū pfectū est bonū p se sufficiēs:felici/tas est bonū pfectū.g͞ ꝛc.minor p͞z ex pcedētib⁹.nā ex quo felicitas est finis vltimus:seq͞t q felicitas est boᵐ pfectū: q͞z finis vltimus desiderat͞ pp se ꝛ nō pp aliud.ꝛ maior ap/paret p diffōne͞z perfecti:perfectū enim sic diffinit͞ q est cui nihil deest.sed cui nihil deest est per se sufficiens. — 23ª ɔclo hui⁹ pmi libri.

¶ Sufficiens aūt dicim⁹ nō ipsi soli qui vitā solitaria͞z agit:sed ꝛ parentibus ꝛ natis ꝛ vxori ꝛ amicis oino: ac ciuibus Quādo qdē hō natura ciuilis est:atq͞z su/

C mendus est in his terminis qdā:nā si ad parētes hoc ipsum ꝛ natoꝝ natos ꝛ amicoꝝ amicos extenderis,in infinitū fiet progressio. Sed de hoc ɔsiderandum est postea. Id aūt sufficiēs esse ponimus:qd̓ solū a cete/ris segregatū expetibilē vitā facit:reiq͞z nullius indi/gentē. Tale aūt felicitatē ipsam esse existimamus.

¶ Per se sufficiēs aūt dicimus nō ipsi soli viuē/ti vitā solitariā:sed ꝛ parētibus:ꝛ filijs:ꝛ vxo/ri:ꝛ vlr amicis:ꝛ ciuib⁹:q͞z nā ciuilis hō. Hoꝝ aūt assumēdus termin⁹ q͞s:nisi extendatur ad parentes ꝛ ppinquos ꝛ amicos amicoꝝ in in/finitū pcedat͞. Sed hoc qde͞z rursus pscrutan/dū per se sufficiens aūt ponim⁹ qd̓ sufficiētē so/litariā ꝛ eligibilē facit vitā ꝛ nullo exteriori in/digētē. Tale aūt felicitatē existimamus esse.

D ¶ Hec est 2ª ps in qua ostēdit͞ cui est felicitas bonū per se sufficiens:ꝛ dicit q felicitas est bonū p se sufficiēs non q͞z sufficiat vni soli homini viuēti ꝟm vitā solitariā:s͞z d͞z esse sufficiēs nō solū sibi sed parētib⁹:ꝛ filijs:ꝛ vxori:ꝛ amicis: ꝛ ciuib⁹.ꝛ hui⁹ rō est:q͞z hō est nāliter aial ciuile.q͞z enim hō est aial ciuile:iō hō felix felicitate politica d͞z esse p se sufficiēs ad puidēdū amicis ꝛ ciuib⁹ in tēporalib⁹ subsi/dia ministrādo:ꝛ in spiritualib⁹ instruēdo ꝛ in dubijs cō/sulēdo:q͞z ēt hō est aial domesticū iō hō felix d͞z esse p se sufficiēs ad puidēdū vxori:ꝛ filijs ꝛ familie. S͞z tn̄ boꝝ q͞bus felix h͞z puidere oportebit eē aliquē terminū. Si.n. aliq͞s velit extēdere illā puidētiā nō solū ad parētes ꝛ cō/sanguineos pprios:sed etiā ad amicos ꝛ amicoꝝ amicos pcederet͞ in infinitū:ꝛ sic nullus posset esse felix nisi felici/tas haberet infinitā sufficiētiā qd̓ nō cōtingit. Sed q͞s sit terminus ad quē op͞z felicē esse sufficiētē rursus est pscru/tādū.s.i politica ꝛ iconomica:vt dic͞ Alber.p se sufficiēs.id aūt ad pn̄s dicim⁹ p se sufficiēs q si fuerit solitariū.i.si so/lū hēat͞ absq͞z aliq͞s adhuc faceret vitā eligibilē ꝛ nllo exte/riori idigētē:tale āt p se sufficiēs existimam⁹ eē felicitatē. — B

¶ Et insuper cū nō numerat͞ cū ceteris maxie oiu͞z ex/petibilē:cu͞z numerat͞ magis vt par est expetibilē cu͞z minimo bonoꝝ esse putamus. Augmētū eni͞z bonoꝝ fit id qd̓ adiungitur. Id autem semper magis est expe/tibile quod maius est bonum.

¶ Amplius aūt oium maxime eligibilem nō cō/numeratam:cōnumerata aūt manifestum qd̓ eligibilior cum minimo bonorum. Superabū/dantia enim bonorum fit eo qd̓ appositum est. bonum autem maius eligibilius semper. — F

¶ Hec est 3ª ps in qua remouet͞ qddā dubiū.q͞z eni͞z dictū est q felicitas est p se sufficiēs:posset aliq͞s credere q nō possit recipere augmētū bonitatis ex alio bono sibi addi/to ꝛ cōnumerato. Istud remouet Phs:itēdēs q felicitas est sic per se sufficiēs qd̓ est p se eligibilis. Si tn̄ cōnume/ret͞ alicui alteri de nuō bonoꝝ eligibilior est q͞͞z sine illo:h͞ est aggregatū ex felicitate ꝛ quocūq͞z alio bono extrinseco est eligibili⁹ q͞͞z felicitas sola:q͞z p illō additū fit supabūdā/tia bonoꝝ:ꝛ q͞ito aliqd est mai⁹ bonū tanto est eligibilius.

¶ Perfectu͞z igitur quidē ꝛ sufficiens est felicitas:cu͞z sit rerum agendarum oium finis.

¶ Perfectū vtiq͞z qdē videt͞ ꝛ per se sufficiens felicitas:oium operatorū existens finis. — Descriptio felicitatis ipsecta ni.

¶ Ex his ɔcludit quādā descriptionē felicitatis iperfectā d.q q͞z felicitas est vltim⁹ finis oium opatoꝝ:iō vi͞ eē bo/nū pfectū ꝛ p se sufficiēs. Hec igit͞ est descriptio q̄dā feli/citatis.s.boᵐ pfectū ꝛ p se sufficiēs:ꝛ pōt h̄ poni ɔclo.24. que est q felicitas est bonū perfectū ꝛ p se sufficiēs.pbat͞ p hoc q est finis vltim⁹ oiu͞z opatoꝝ ab hoie vt pbatum est p̄us:q͞z finis vltimus oium operatoꝝ d͞z esse bonū per se sufficiens. ¶ Notāda sunt duo dicta Eustratij hic.pᵐ est q op͞z felicē politicū habere bona aie ꝛ bona corpis:ꝛ parētes:ꝛ filios:ꝛ vxorē q͞b⁹ d͞z eē sufficiēs:op͞z enim oia hec hr̄e bene. Si ꝯo i aliquo boꝝ deficiat a hn̄ claudicat ꝟm illud. Beatitudo magis aūt ꝛ min⁹ ꝟm analogiā ppe/tatis ei⁹ qd̓ deficiat ad ipsu͞z:hec Eustratius.ꝛ loq͞t hic de felicitate politica vt de se p͞z. Scd̓o est notandu͞z ꝟm Eu/stratiu͞z q existimamus de felicitate ipsa͞z esse maxie eli/gibilē:ꝛ si nihil alterū cōnumeret͞ ipsi p̄ter ptes eius.ptes aūt felicitatis sunt bona aie vt nāles solertie ad opatiuas ꝛ speculatiuas v̄tutes ꝛ ipsi boni habit⁹ ꝛ opōnes. Deinde dicit. Sunt aūt ptes felicitatis bona corpis:puta pulchri/tudo:magnitudo:robur:sanitas:deinde bona que sunt ex/terius sunt ptes felicitatis:puta diuitie:generositas.amici aūt sunt ptes felicitatis.he qdē p̄ncipaliores.he aūt min⁹ p̄ncipales.ꝛ in his iueniunt͞ quedā accidētia laude digna: que minima existentia in laudibus ordinant͞:puta hn̄ co/matū esse:fortē:ꝛ apte incedere vel aliqd tale alterum:q appositū felicitati desiderabiliorē ꝛ eligibiliorē ipsa͞z pfi/cit:hec Eustratius.ex q͞bus p͞z q̄ sunt ptes felicitatis:ꝛ que sunt accn̄tia felicitatis que Phs hic vocat minima bona. Sed dubiū est:q͞z ꝟm hoc felicitas non esset aliq̄ opō aie vel hois:q͞z nulla opō h͞z h⁹ ptes nec h⁹ accn̄tia. Silr di/uitie:robur:ꝛ sanitas nō vident͞ facere aliqd̓ vnū per se:ꝛ ita nō vident͞ esse ptes felicitatis. Itē nō vi͞ q felicitas sit p se sufficiēs:q͞z addito quocūq͞z bono felicitati totum fit eligibili⁹.g͞ felicitas nō sufficit ad satiādū appetitū:ex quo pōt eē aliō meli⁹ eo:ꝛ p ɔn̄s felicitas nō est p se sufficiēs. — 24ª ɔclo hui⁹ pmi libri. — Notaᵐ pᵐ — Notaᵐ 2ᵐ — H — Dubiū. p° rō. — 2ª rō.

I ¶ Ad p^m illoꝝ dicendum est sustinẽdo dicta Cõmẽtato-
Ad p^m ris hic ꝙ quedaz est felicitas speculatiua: ⁊ illa est opatio
Triplex itellectus perfecti p habitũ sapiẽtie respectu optimi obti
felicitas. de qua ph̃s determinat in 10° hui⁹. Alia est felicitas pra-
ctica ⁊ ista est opõ itellectus pfecti p habitũ prudentie: ⁊
vtraqz istaꝝ felicitatũ simplex est opatio nõ cõposita ex
rebus diuersoꝝ generũ. Tertia est felicitas q̃ est aggrega-
ta ex oĩb⁹ reqsitis ad bñ viuere hoĩs: ⁊ hec ꝓprie vocatur
felicitas politica: ⁊ de hac felicitate loqͥ hic Eustratius. ⁊
hɔ̃ felicitas nõ est vnuz ens p se: sed aggregatũ ex habiti-
bus nãlib⁹ ⁊ acqsitis ⁊ ex opõnib⁹ studiosis: ⁊ ex alijs bo-
nis corpis ⁊ aĩe: ⁊ ex bonis exteriorib⁹. vñ hec felicitas nõ
est opatio sola: sed est aggregatũ p accñs. vñ sicut ciuitas
nõ est vnũ ens p se: sʒ est aggregatũ ex domib⁹ ⁊ vicis ⁊ ex
mari ⁊ femina: ⁊ ex ꝑncipantib⁹ ⁊ subiectis: ⁊ sic de alijs
vt pʒ ꝑmo politice: ita felicitas politica que est p se suffi-
K ciens de qua loqtur hic Eustratius nõ est vna forma sim-
plex: sed vnũ aggregatũ: sicut ⁊ ipsa ciuitas. Et hec est snĩa
ph̃i in ꝑ sue rethorice. ca° 6°. q dicit ꝙ ptes felicitatis po-
litice sunt bona iteriora ⁊ exteriora vt nobilitas: ⁊ multi-
tudo amicoꝝ bonoruz/diuitie/bona ꝓles/bona senectus/
bona fortuna: ⁊ v̾tutes corpis ⁊ aĩe q̃s ibi denomĩat vt pʒ.
Ad 2^m ¶ Ad aliud dĩm est ꝙ felicitas nõ est p se sic sufficiens
ꝙ nõ possit recipere augmẽtũ bonitatis ex additiõe alte-
rius boni: talis eniz p se sufficiẽtia est in solo deo: sed feli-
citas de qua loqͥ hic ad pñs est sic p se sufficiẽs ꝙ claudit
in se oẽ qđ necessario reqrit ad bñ viuere hoĩs in vita ci-
uili: ⁊ qñ dĩ ꝙ põt fieri melius p additionẽ: ⁊ sic nõ termi
nat nec satiat pfecte appetitũ. Dĩm ꝙ ad p se sufficientiã
nõ reqrit ꝙ terminet quẽcũqz appetitũ: sed appetituz re-
cta rõne regulatũ. talis enim appetit⁹ nõ desiderat illđ qđ
nõ est necessariũ nec qđcũqz aliud poẽ euenire: sed soluz
L illud qđ ad bñ viuere hoĩs de necessitate requiritur.

¶ Sed forsitan felicitatẽ quidẽ sũmũ eẽ dicere bonuz
ab vniuersis ꝯcedit. Desiderat aũt vt dilucidi⁹ qdnã
sit ipsa dicat. Hoc igit fortasse fuerit si opus hoĩs ca-
peret. Ut eniz modulatoris: statuarij: ceteroꝛũqz ar-
tificũ: ⁊ coꝝ oĩum oĩno: quoꝝ est opus aliqđ actioue.
Bonũ ⁊ id qđ bñ sese hʒ in ipso opere vi cõsistere: sic
⁊ hoĩs bonũ in opere ipsius esse ꝯstabit: si sit ipsi⁹ ali-
qđ opus. Fabri ne igit ⁊ sutoris opa sũt quedã actio-
nes uẽ: hoĩs aũt nullũ est opus: sʒ ẽ ociosus hõ nã. An
vt oculi: man⁹: pedis: ⁊ cuiusqz oĩno ptis aliqđ opus
est: sic ⁊ hoĩs pter hec oĩa qspiã aliqđ posuerit opus.
2ª pars ca. ¶ Sed forte felicitatẽ qdẽ ⁊ optimum dicere
cõfessuz qdẽ videt: desiderat aũt manifestius
qd est adhuc dici: forte vtiqz fiet hoc si sumat
opus hominis: quẽadmodũ eniz tubicini ⁊ sta
M tuifico ⁊ oĩ artifici ⁊ oĩno quoꝝ est opus aliqđ
⁊ actus in opere videt bonũ eẽ ⁊ bñ: ita videt
vtiqz ⁊ homini. Siqdem est opus aliqđ ipsi.
Utrũ igit textoris qdẽ ⁊ coriarij sũt opera q̃dã
⁊ actus: hoĩs ƀo nullũ est: sed ociosuz nãlr est
vel quẽadmodum oculi: ⁊ manus: ⁊ pedis: ⁊
oĩno vniuscuiusqz particularuz videtur aliqđ
opus: ita ⁊ hoĩs preter hec omnia ponet aliqs
vtiqz opus aliquod.

¶ Hec est 2ª pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua inuestigat
aliã diffõnẽ felicitatis: q̃ magis sumit ex ꝓprijs: ⁊ ꝯtinet
duas pticulas. in ꝑma ponit itẽtionẽ ⁊ inuestigat genus fe-
licitatis. in 2ª ibi [Si aũt est opus hoĩs.] inuestigat dĩas fe- N
licitatis. ¶ In p^a igit pticula ꝓponit ꝑ itẽtionẽ. d. ꝙ felici
tatẽ dicere eẽ qd optimũ: ⁊ p ꝯñs p se sufficiẽs bonũ: vĩ eẽ
ab oĩb⁹ ꝯcessuz: sʒ adhuc desiderat manifesti⁹ dici qd est
felicitas: ꝓposita intentione inuestigat gen⁹ felicitatis in-
tendẽs ꝓbare ꝙ felicitas est ꝓpria opatio hoĩs: ⁊ hec est
ꝯclõ 25ª hui⁹ libri. ꝓbat sic. Cuiuslibet hñtis ꝓpriã opõ- 25ª ꝯclõ hui⁹ ꝑmi libri.
nẽ bonũ ⁊ pfectio est ꝓpria sua opatio: sʒ hoĩs est aliq̃ opõ
ꝓpria. ꝗ bonũ ⁊ pfectio hoĩs est ꝓpria sua opõ: sʒ felicitas
est bonũ ⁊ pfectio hoĩs. ꝗ felicitas est ꝓpria opatio hoĩs.
maior ꝓbat iductiue. nã qꝛ tubicinis ⁊ statuifici ⁊ vĩr cu-
iuslibet artificis est aliq̃ ꝓpria opatio: iđ bonuz ⁊ pfectio
cuiuslibet artificis cõsistit in opõne sua ꝓpria: ⁊ ita si ho-
minis sit ꝓpria opatio/eius bonũ ⁊ pfectio cõsistit in ope-
ratione sua ꝓpria. ⁊ sic pʒ maior iductiue. ⁊ rõ maioris est
O illa. bonũ vniuscuiusqz cõsistit in eo ꝙ est vltima pfectio
eius: ⁊ talis est opatio ꝓcedẽs a ꝓpria forma. forma eniz
rei est ꝓpria pfectio ei⁹: ⁊ cũ ea stat potẽtia: ⁊ p ꝯñs iperfe
ctio: sʒ cũ ꝓpria opõne nõ stat potẽtia nec iperfectio. ⁊ mi
nor declarat duplr. ꝑ p hoc ꝙ cuiuslʒ artificis est aliq̃ ꝓ-
pria opõ. nã textoris sm ꝙ textor est aliq̃ ꝓpria opatio: ⁊
coriarij sʒ ꝙ coriari⁹ est aliq̃ ꝓpria opõ: alr ars eẽt ocio-
sa. ꝗ silr hoĩs sm ꝙ hõ est aliq̃ ꝓpria opatio. 2° ꝓbat ea-
dẽ minor p hoc ꝙ ptiũ hoĩs sunt ꝓprie opões. nã oculus
man⁹ pes: ⁊ sic de alijs ptibus hoĩs hñt ꝓprias opões. ꝗ
multo forti⁹ hõ cũ sit pfectior q̃ aliqđ illoꝝ hʒ aliq̃ ꝓpriã
opõnẽ sibi. Cõmẽtator dicit hic ꝙ opa artis ⁊ ptium hoĩs
sunt manifestiora q̃ opa actiõ p magis manifesta nobis
declarat minus manifesta nobis ⁊ magis manifesta' nãe.
Sciẽdũ ꝙ illud. s. ꝓpria opatio hoĩs est gen⁹ felicitatis.

¶ Quid igit id fuerit tandẽ. Uiuere. n. hoĩ cũ plantis P
cõe est. Opus aũt ꝓpriũ ipsius hoĩs querit. Segregã
da est ergo nutriẽdi augẽdiqz vita. Hanc sentiẽdi se-
quit vita. At ipsam ẽt hoĩ cũ equo ac boue oĩqz aiali
ꝯstat eẽ cõez. Restat igit actiua q̃dã vita rõnẽ hñtis.
¶ Quid igit vtiqz inq̃: viuere qdẽ videt cõe ⁊
plantis: querit aũt ꝓpriuz. separandũ ergo nu-
tritiuã ⁊ augmentatiuã vitam. sequens autem
sensitiua quedam vtiqz erit. videtur ƀo ⁊ hec
cõmunis ⁊ equo ⁊ boui ⁊ oĩ aiali. ¶ Relinqͥ
opatiua vtiqz quedam rõnem habentis.

¶ Uiso ꝙ hoĩs est aliq̃ ꝓpria opõ: vidẽdũ est qd sit ꝓpria
opõ hoĩs: sunt eniz multe opões hoĩs. s. viuere sentire in-
telligere ⁊c. ꝓbat igit ph̃s ꝙ nec viuere nec sentire est ꝓ- Q
pria opõ hoĩs: ⁊ hec est ꝯclõ 26ª hui⁹ libri. ꝓbat sic. Illud
qđ ꝯuenit alijs ab hoĩe nõ est ꝓpria opatio hoĩs: sed tã vi 26ª ꝯclõ hui⁹ ꝑmi libri.
uere q̃ sentire ꝯuenit alijs ab hoĩe: qꝛ viuere cõuenit plã-
tis ⁊ sentire ꝯuenit alijs aialibus ab hoĩe. ergo ⁊c. Sepan-
dũ est igit vitã nutritiuã ⁊ augmẽtatiuã a ꝓpria vita seu
opõne hoĩs eo ꝙ cõuenit plantis: ⁊ ẽt vitã sensitiuã q̃ est
sequẽs vegetatiuã sepandũ est a ꝓpria opõne hoĩs eo ꝙ
hec vita est cõis equo ⁊ boui ⁊ sic de alijs. [Relinquitur
opatiua vtiqz.] Ex his ꝯcludit ph̃s ꝙ ꝓpria opõ hoĩs est
opõ hoĩs sm ptẽ rõnalez: ⁊ hec est ꝯclõ 27^a. hec ꝯclõ seqͥ 27ª ꝯclõ hui⁹ ꝑmi libri.
ex ꝑcedẽtib⁹ sic. ꝓpria opatio hoĩs cõpetit hoĩ p aliquam
formã hoĩs: sʒ forma hoĩs vel est vegetatiua vel sensitiua
vel rõnalis: cũ igit opõ sʒ ptẽ vegetatiuã. s. viuere non sit
ꝓpria opõ hoĩs: nec opõ sʒ ptẽ sensitiuã. s. sentire: sequitur
ꝙ opatio sm partẽ rõnalẽ est ꝓpria opatio hominis.
¶ Huius aũt aliud est vt obediẽs rõni: aliđ vt eã hñs
atqz intelligẽs. Sʒ cũ hec ẽt bifariã dicat: ea ponẽda
est que est actu. Hec eniz magis ꝓprie dicit vita.

¶ Huius

A Duplex ps rōnalis

¶ Huius aūt hec qdem vt persuasibile ratione: hec ṽo vt hñs ⁊ intelligēs. Duplr autē ⁊ hac dicta: eam que ſm rationem ponendum: principalius enim videtur dici.

¶ Sed qꝛ est duplex pars rōnalis. quedā est rōnalis p eēntiā. s. illa ps que pōt ex seipsa rōcinari ⁊ itelligere. Et qdā est ps rōnalis p pticipationē vt appetitus q psuadet ⁊ regulat a rōne. Exēplū huius ponit Albertus. d. ꝙ aliqd dr̄ rōcinatiuū seu discretiuū duplr. vno mō ꝙ ppꝛijs oculis rectā vitā discernit. Aliū mō ꝙ tali videnti ⁊ dirigēti obedit: sicut cecus q ducit a vidēte. Adhuc rōnale p eēntiā dr̄ duplr. s. ſm potētiā vel habitū: ⁊ ſm opōnē ⁊ actū: ⁊ opō est pfectioꝛ q̄ potētia vel habitus. Ex his ↄcludit phs ꝙ felicitas est opatio hoīs ſm ptē rōnalē p essentiā ſm opationē: ⁊ hec est ↄclo 28ª hui⁹ libri: pbat sic. Pars aīe rōnalis p eēntiā ſm opōnez est pncipalioꝛ q̄ pars rōnalis ſm pticipationē ⁊ q̄ ps rōnalis ſm potētiā vel habitū. Cuȝ g felicitas sit sūmū bonū hoīs, magis erit opatio ptis rōnalis per essentiā ſm opationē: q̄ ptis rōnalis p pticipationē: vel ptis rōnalis ſm habitū vel potētiā. Eustratius hic dicit ꝙ felicitas per se ⁊ pncipalr est opō ptis rōnalis per essentiā: ⁊ scdario est opatio ptis rōnalis p pticipationez.

B 28ª ↄclo hui⁹ pmi libri

¶ Est igit opus hoīs: operatio aīe p rōnē: aut nō sine rōne. At ṽo opus huius: ac studiosi huius idē esse genere dicimus: vt cithcaredi: studiosiqȝ cithcaredi. Et hoc in oībus absolute operi adiuncta pfectione q̄ est a ppꝛia ṽtute. Cithcaredi nāqȝ opus est citharā pulsare. Studiosi ṽo bene pulsare. Eodē mō cū hoīs opus vitā quandā esse ponamus: ⁊ hanc ipsaȝ operationeȝ aīe: atqȝ actus cū rōne. Studiosi pfecto viri hec ipsa sunt: cū hñ recteqȝ fiunt. Singula aūt hñ p ppꝛiā virtutē efficiunt. Que cū ita sint: fit vt bonuȝ humanum aīe sit operatio per virtutē. Et si plures sint virtutes per optimam nimirum ⁊ perfectissimam.

C

¶ Si aūt est opus hoīs aīe opō ſm rōnem vel nō sine rōne. idem aūt dicimus opus esse genere huius ⁊ huius stodiosi: queadmodū citharistre ⁊ studiosi citharistre ⁊ simpliciter vtriqȝ hec in oībus apposita ſȝ ṽtutē abūdātia ad opus. Citharistre qdē eniȝ citharizare: studiosi autē hñ. Si aūt sic: hoīs ponim⁹ opus vitā quādā. hanc aūt aīe opōnē ⁊ actū cū rōne. Studiosi āt viri hñ hoc ⁊ optime: vnūqdqȝ aūt hñ ſm ppꝛiā ṽtutē pficit. Si aūt hoc humanū bonum aīe opatio fit ſm ṽtuteȝ. Si aūt plures ṽtutes ſm perfectissimam ⁊ optimam.

D

¶ Hec est 2ª pticula hui⁹ scde ptis: in qua phs inuestigat dñias felicitatis: ⁊ cōtinet duas ptes ſm ꝙ duas dñias inuestigat. 2ª ibi [Amplius aūt in vita pfecta.] pmo igit probat ꝙ felicitas est opatio hoīs ſm ṽtutē: ita ꝙ esse ſȝ ṽtutē est vna dñia felicitatis: ⁊ hec est ↄclo 29ª. pbat. Eadem est opatio rei ſm se ⁊ ſm ꝙ res est bona nisi ꝙ ad operationem rei ſm ꝙ est bona opȝ addere determinationem determinātē opationē. Vbi grā. opatio citharistre est citharizare: ⁊ operatio boni citharistre est bene citharizare: ⁊ operatio optimi citharistre est optime citharizare. ex hoc arguitur sic. Operatio ppꝛia hominis est operatio ſm rōneȝ. ergo operatio boni hominis est bene operari ſm rōnem. ⁊ opatio optimi hominis est optime operari ſm rōneȝ: sed hō felix est optim⁹ ⁊ optima opatio ſm rōnem est opatio ſm ṽtutē. g opatio hoīs felicis est opatio hoīs ſm ṽtutē: ſȝ felicitas est opatio hoīs felicis. g felicitas est opō hoīs ſm ṽtutē.

29ª ↄclo hui⁹ pmi libri

E

¶ Nota ꝙ Cōmentatoꝛ mouet hic dubitationeȝ sup hoc: qđ phs hic dicit: ꝙ opatio boni hoīs est hñ opari ſm rōnē. nā ſm hoc videt ꝙ nō oīs operatio ſȝ rōnē sit bona: qđ tñ videt esse falsuȝ. Dubiū. ¶ Deīde arguit ad oppositū dicēs: ꝙ si oīs opatio ſȝ rōnē esset bona: rō nūq̄ peccaret neqȝ erraret. ¶ Rñdet ꝙ aliqñ opatio ſȝ rōnē nō est bona. dum eniȝ aīa colligat cuȝ carne: pōt errare ⁊ peccare ppter multa ipedimēta que ex carne sibi insunt: ⁊ iō indiget multa exercitatione ⁊ expientia ⁊ tēpore longo ⁊ labore ↄtinuo ad hoc ꝙ hēat habitū hñ operandi in oībus. Solō. ¶ Iteruȝ dicit hic Cōmētatoꝛ: ꝙ felicitas est opō optime virtutis. hec est aūt prudentia que rōnalis partis aīe est ṽtus. hec Eustratius. Et loqt hic de felicitate practica que est in itellectu ſm habitū prudētie qui inter habit⁹ ⁊ operationes practicas est pncipalissimus.

F

¶ Et insuper in vita perfecta. Ver enim nec vna facit hyrundo: nec vnus dies: ⁊ beatū hominem eodē mō: felicemue nec vnus dies: nec breue vllū efficit tēpus.

¶ Amplius aūt in vita pfecta. vna eniȝ hyrūdo nō facit ver nec vna dies. Ita vtiqȝ nec beatuȝ ⁊ felicem vna dies neqȝ paruū tempus.

¶ Hec est 2ª ps in qua inuestigat scda dñia felicitatis que est cōtinuitas vsqȝ ad finē vite: vñ dicit ꝙ opȝ ꝙ illa opō pfecta ⁊ virtuosa in qua cōsistit felicitas sit in vita pfecta. id est extendat ad finē vite: vel extēdat p totā vitā: sicut aliq dicūt. Vñ pbat ꝙ felicitas est opatio hoīs ſȝ ṽtutem in vita pfecta: ⁊ hec est ↄclo 30ª. pbat pbatione exēplari sic. Sicut vna hyrūdo nō facit ver: hoc est sicut vna hyrūdo adueniēs nō sufficit ad certā nūtiationeȝ veris: ⁊ sicut vna pulchꝛa dies nō fac estatē nec paruū tp̄s: sic nec vna opatio bona semel facta facit hoīeȝ felicē nec beatū: ſȝ ad hoc ꝙ hō sit felix reqrunt plures opationes bone. ¶ In telligendū ꝙ p vitā pfectā possum⁹ intelligere tria. vel vitā mensuratā longo tēpore: ⁊ isti itellectui cōcordāt exempla phi de vere ⁊ estate: opȝ eniȝ felicē durare p magnuȝ tēpus: ⁊ nō sufficit modicū tēpus ad felicē: vt vna hora vl vna dies sicut ad hoc ꝙ estas sit non sufficit vna pulchꝛa dies. Alio mō per vitā pfectā possumus itelligere totā vitā hoīs ſm ꝙ aliq exponūt: sed ſm hoc nullus posset eē felix: qꝛ felicitas est operatio ṽtutis acqsite: ⁊ iō necesse est acqsitionē ṽtutis pcedere felicitatē: ⁊ sic nō est posse ꝙ aliqs sit cōtinuo felix a pncipio vite sue vsqȝ ad finē. Tertio mō pōt intelligi p vitā pfectā vita extensa vsqȝ ad finem pñtis vite. ⁊ hoc intelligit Eustratius hic p vitā pfectā: dicit eniȝ sic. opȝ talē opationē in vita pfecta extēdi ⁊ vsqȝ ad finē pñtis vite hoīs nō iterruptā extēdi. Dicit ēt Commentatoꝛ hic. ꝙ vna ps felicitatis nec io est pterita ⁊ alia futura: ⁊ iō de ipsa nō est ppꝛie dicere ꝙ est sed ꝙ fit. Ex his oībus cōcludit scda diffō felicitatis que est illa felicitas est opatio aīe facta ſm ṽtutem optimā in vita pfecta. Circa ista dicta phi ⁊ Cōmētatoris vr̄ mihi ꝙ ipsi nō loquunt hic de felicitate speculatiua: qꝛ illa consistit in vna operatione que est tota sil. ⁊ vna talis opatio facit hoīem felicē. Sed p felicitatē (vt mihi videt) intelligit felicitatē politicā que aggregata est ex oībus que necessario reqrunt ad hñ viuere hoīs in vita ciuili: talis eniȝ felicitas dȝ esse cōtinua vsqȝ ad finē nō ſm se totā ſȝ ſȝ diuersas partes: felix eni felicitate politica hȝ multas opationes quas impoſe est sil exercere. vñ ⁊ in dormiēdo ⁊ in moriendo hȝ aliquā opationē ordinatā ad cōmune bonū ciuitatis: ⁊ quelibet talis opatio per se ordinata ad bonum cōmune

30ª ↄclo hui⁹ pmi libri. G

Vita pfecta dat nobis intelligere tria.

Et Tho. ⁊ alij.

H

Scda diffinitio felicitatis.

I totius ciuitatis est pars felicitatis politice: que est aggregata ex omnibus que necessario requirunt ad totū bene
Dubiū. viuere hoīs. ℭ Dubitat hic vtrū longitudo tēporis reqrat ad felicitatē sic ph̄s hic vī dicere. Et vī ꝙ nō: q2 sicut pꝫ ex. 10. huius. felicitas est qōdā totū hñs oēs eius partes simul: ⁊ talis operatio pfecta inest felici in pmo instanti in quo elicit operationē perfectā vñ pōt sic argui. illa operatio que tota simul in vno instanti inest felici nō requirit
Solo. longitudinē vite nec temporis: felicitas est hm̄oi ergo ⁊c. ℭ Ad
Felicitatis distinctio. illud dōm est distinguendo de felicitate: q2 quedaꝫ est felicitas simplex. vt illa que cōsistit in vna operatione speculatiua vel practica: ⁊ alia est felicitas aggregata. Si loquamur de felicitate que est vna operatio: sic dico ꝙ aliquid pōt dici esse requisitū ad felicitatem dupl'r. vno mō q̄tum ad perfectionē essentialē felicitatis. alio mō q̄tum ad pfectionē accidētalē. p̄mo mō loquēdo: longitudo vite vel
K tēporis nō reqrit ad felicitatē: q2 tēpus est totaliter extrinsecū a felicitate cū felicitas simplex sit in aīa: ⁊ tempus in pmo motu: sed longitudo tēporis accidētaliter requiritur ad pfectionē felicitatis inquantū facit ad bene esse eius: puta ad eius decorē vel ad aliā perfectionē accidētalem: ⁊ hoc ostendit Eustratius ex duobus. pmo ex cōmuni cōceptione hoīum q2 oēs dicunt illū feliciorē qui per multū tempus feliciter vixit: qō non esset nisi longitudo tēporis quodāmō ⁊ extrinsece augeret felicitateꝫ. Scdo apparet idem: manifestū eniꝫ est ꝙ qlibet pōt plura bona operari in maiori tēpore q̄ȝ in minori. manifestū etiam est ꝙ operationes humane ⁊ maxie speculatiue augent ex earum frequentia ⁊ continuatione que reqrit longitudinē tēporis. Si autē longitudo tēporis ponat vna pars felicitatis politice que est aggregata ex oībus que requirunt necessa
L rio ad bene viuere: tunc esset dicendū ꝙ longitudo tēporis reduceret essential'r ad perfectionē felicitatis politice. Si aūt longitudo tēporis nō ponat pars felicitatis politice tunc dicendum est ꝙ longitudo temporis reduceretur accidental'r ad felicitatem politicā sicut dictum est ꝙ reduceret accidentaliter ad felicitatem speculatiuam.

ℭ Sūmū igit bonū hoc circunscriptū sit mō. Primum nāqꝫ forsitan: vt figuram quandā describere: postea depingere ipsuꝫ opꝫ. Videt aūt cuiuslibet esse ea: que bñ sunt circūscripta producere: explicare atqꝫ exponere. Tēpusqꝫ talium inuētor est aut adiutor bonus. vnde ⁊ artium facta sunt incrementa. Est enim cuiusuis id qō deest supplere: ac addere.

3ª ps ca. M ℭ Circūscribatur qdē igit bonū ita: oportet eni forte figuraliter dicere primū: deinde posteri⁹ describere. Videbitur autē vtiqꝫ hominis esse perducere ⁊ particulatim disponere que bene sunt habentia circunscriptioneꝫ. Et tempus talium inuentor vel cooperator bonus esse. vnde ⁊ artium facta sunt additamenta: omnis enim est apponere quod deficit.

ℭ Hec est 3ª pars huius capli ⁊ est total'r narratiua: in qua positis istis duabus descriptionibus felicitatis narrat qd ⁊ qual'r posterius est agendū: ille eniꝫ descriptiones iā posite sunt iperfecte ⁊ posterius est inuestigāda diffinitio felicitatis perfecta. post eniꝫ illas descriptiones opꝫ descriptum describere. i. resoluere in describentia. ista pars cōtinet duas pticulas. In pma ph̄s narrat quid restat agendum circa diffōnez felicitatis: ⁊ per qd hō poterit iuuari ad ea inquirenda que restant agenda. In 2ª ibi [Meminisse autē ⁊ predictoꝝ.] ostendit qūo est pcedendū in hac inquisitione que restat circa diffinitionē felicitatis. ℭ In N pma igit pticula pmo pponit intentionē ⁊ rōnez intentionis dicens: ꝙ bonū humanū circūscribat: supple sicut dictū est: ⁊ per circūscriptionē vt dicit Cōmētator intelligit descriptionē seu notificationē cōmunē: quēadmodū circuli totā nām boni humani hic diffiniti in se claudit: opꝫ eniꝫ bonū humanū hic quesitū figural'r dicere. i. describere pmū ⁊ posterius illō qō descriptū est opꝫ describere. i. resoluere inde scribentia ⁊ videre vtrū singula describētia cōueniant ipsi descripto. [Videbit aūt.] Causa autem quare dat pus diffinitio impleta: deinde diffinitio cōpleta est: q2 ad nām hoīs videt pertinere vt ea que bene continent descriptionē alicuius perducant de imperfecto ad perfectū ⁊ particulatim disponant. s. inuestigando vnam partē post aliā: q2 homo nāliter vtitur rōne: ⁊ iō discurrit
O ab vno in aliō: ⁊ ideo hō debet discurrere ab vno in aliō. [Et tempus taliuꝫ.] narrat per quid homo iuuatur in tali inquisitione dicens: ꝙ in accipiēdo sic particulatim cognitionē descriptionis inuentor ⁊ bonus cooperator est tpus. per pcessuꝫ eniꝫ tēporis facta sunt artiū additamēta: cuiuslibet enim viri bñ instructi est apponere quod deficit.

ℭ Intelligendū est ꝙ tēpus cōsiderat dupl'r. vel fm se: ⁊ sic nihil facit ad cognitionē. vel quantuꝫ ad ea que fiūt in tēpore: ⁊ sic facit ad cognitioneꝫ. Si enim aliqs det se studio ⁊ speculationi a tempore iuuat ⁊ quātū ad seipsuꝫ: q2 pōt intelligere in futuro qō mō nō intelligit. ⁊ etiā quātum ad alios: q2 pōt videre ea que ab alijs sunt inuēta ⁊ aliqd superaddere. Si aūt hō nō det se studio: tēpus magis est causa obliuionis q̄ȝ sciētie ⁊ quātū ad se ⁊ quātū ad alios. — Quo nāqꝫ pacto tpa faciat ad cognitionē ⁊ nō faciat.

ℭ Oportet aūt ⁊ ea que supradiximus in memoria habere: ⁊ ipsuꝫ exactū nō in oībus codē mō: sed in singu
P lis: ⁊ vt patit subiecta materia: ⁊ eousqꝫ quousqꝫ ad doctrinaꝫ attinet flagitare. nā faber ⁊ geometres diuerso mō angulū rectū inqrunt. Alter. n. quoad vtilis est: ad opus. Alter qdnā sit: ⁊ q̄le qd ipm inqrit. Cōtemplator. n. est veritatis. Idē modus ⁊ in ceteris est seruādus: ne his q̄ institutum⁹ agere: plura fiant ea: q̄ fines illoꝝ egrediunt: nec in oīb⁹ siui mō cā postulāda est. Sed sat est in qbusdaꝫ si bñ demōstrata fuerint esse. Ut qdē ⁊ in ipsis principijs fit: atqꝫ hic modus pmus est: ⁊ principiū. Principioꝝ aūt alia inductione: alia sensu: alia assuetudine quadā: alia alio mō pspiciunt.

ℭ Meminisse autē ⁊ pdictoꝝ opꝫ ⁊ certitudinem nō in omnibus simil'r exqrere sed in singulis fm subiectam māmi ⁊ intantū quantū pro
Q prium est doctrine: etenim tector ⁊ geometra differenter qdem inquirunt rectaꝫ: hic quideꝫ enim inquantū est vtilis ad opus. Hic aūt: qd est: vel quale qd: speculator eni est veri. Scdꝫ eundē itaqꝫ modū ⁊ in alijs est faciendū: vt nō extra opera opibus plura fiant. Non expetēdū aūt neqꝫ causam in oibus silr: sed sufficiens ⁊ in qbusdam hoc: qm̄ determinari bene vtputa circa principia. hoc aūt q2 primū est ⁊ pncipiū. Principioꝝ aūt hec qdem inductione contemplata sunt: hec pprio sensu: hec autem consuetudine quadam: ⁊ alia autem aliter. — Quibus modis innotescunt pncipia.

ℭ Hec est 2ª particula in qua ostēdit qūo est pcedendum in hac inqsitione circa diffōnem felicitatis. ⁊ pmo narrat ꝙ in

A q in inquisitione hu9 descriptionis meminisse opz quorū/
dam que in phemio dicta sunt.s.q nō opz in oībus arti/
bus z doctrinis eodē mō certitudinē inquirere:sed in sin/
gulis fm exigentiā mãe subiecte:z hoc intantū inquantū
est pprīū illi doctrine que circa illā mãm versat.diuerse
enī scie aliqñ cōsiderant idez subiectū:sed nō fm eandē
rōnem:z ideo circa idē subiectū pōt esse alius z alius mo
dus certitudinis.z ideo dixit Phs q opz inquirere certi/
tudinē nō solum fm subiectam materiā:sed fm q est p/
priuz cuiuslibet doctrine que circa illaz materiā negocia/
tur.s.fm q illud subiectuz appropriat illi scientie.Q2 aūt
nō in oībus oporteat eodem mō certitudinē inquirere pz
in scia operatiua z speculatiua cōsiderantibus eandē rez.
nā tector z geometer cōsiderant rectū angulū:sed diuersi/
mode:qz tector cōsiderat rectū angulū vt est vtilis ad suū
B opus:puta ad secandū ligna vel ad parietes erigendos.sz
geometer cōsiderat de recto angulo vel de recta linea qd
est z qualis est.s.cōsiderando pprietates z passiones ipsi9
que sequunt qdditatez rei.z causa huius est:qz geometer
est speculator veritatis.Et subdit q in omnibus scientijs
est illud obseruandū q nō fiant plures sermones ad ppo
situ nō pertinentes.vnde in scientia operatiua nō debent
fieri sermones extra opera.i.ad opera non pertinentes:sz
enim in diffōne felicitatis ponat aīa,cum dī q felicitas
est opatio aīe:nō ppter hoc opz in hac scientia perscruta/
ri oīa que pertinent ad aīam z ad ptes aīe:qz hec scientia
tractans de felicitate est sciētia operatiua seu actiua:ideo
in hac sciētia nō sunt pscrutāda nisi ea q pertinēt ad ope/
ra z inquātū pertinēt ad opera.[Nō expetendū aūt.]idē
pz.s.q nō in oībus est certitudo eodē mō queréda ex di/
uersitate rez cōsideratarz,qz nō est eodem mō certitudo
inquirenda de pncipijs z pncipiatis.nam pncipiata fiunt
C certa per demonstratonē:z ita cognoscunt ppter qd.sed
pncipia cognoscunt alio mō.s.quia.Si enim cognoscerē/
tur per causaz z ppter qd,pncipioz essent pncipia:z illo/
rum essent alia pncipia:z sic in infinituz pcedendo qd est
incōueniens.[Principioz aūt.]z qz locutus est de cogni/
tione pncipioz ponit modos qbus pncipia cognoscunt:z
ponit tres modos dicēs:q pncipia fiunt certa alio mō:qz
aut per inductiones:aut per sensuz:aut per cōsuetudinez:
pm nōm aut aliquo alio.[Hic sunt tria notanda.Primū q pnci/
pia in quibusdam scientijs cognoscunt per inductionem
vt in mathematicis.hoc enim est vnū pncipium:quecūqz
vni z eidē sunt equalia iter se sunt equalia:z istud simplr
est vnū pncipiū.oīs numerus est par vel impar:z illa pnci
pia cognoscunt per inductionē.sed in nālibus pncipia co/
gnoscunt per sensuz:sicut q ignis est calidus z aqua frigi/
da.Sed in moralibus cognoscunt pncipia per cōsuetudi/
D nez:vt hoc pncipiū.cōcupiscentia superat per abstinētiā:
hoc enim est vnum pncipiū in moralibus z cognoscit per
consuetudinē z exercitiuz.[Scdo est intelligendum q
2m nōm Cōmentator ponit alios duos modos cognoscendi pnci/
pia.s.per experientiā z syllogismū.per experientiā sicut in
medicinis z cibis.Per experientiā enim accipit istud pn/
cipiū:scamonea purgat cholerā:multotiēs eniz per expe/
rientiā accipimus cognitionē cibi vel medicie an sit vti/
lis vel nociua.qñqz enim cognoscantur pncipia per syllm
sicut hoc pncipiū:linea est longitudo sine latitudine:z sup/
ficies est latitudo sine pfunditate:cognoscit z accipit per
syllogismos sic.omne terminans a terminato deficit vna
distantia.linea est terminus supficiei z superficies est ter
minus corporis.ergo zc.z sic vt dicit:ptingit aliqñ cogno/
scere per syllogismū diffōnez que est pncipiuz demonstra
tionis:sed nō ostendit demonstratiue ppter qd.sed quia.
[Intelligendū pro exēplo Cōmentatoris q omnis ter/
minus vltimus est indiuisibilis idiuisione opposita diui/ E
sioni ipsius terminati.hoc est vltimus terminus indiuisi/
bilis ex ea parte qua terminat:qz si esset diuisibilis illa di/
uisio haberet vlteriorē terminū quo terminaret:z ita nō
esset vltim9 termin9.z qz supficies est vltim9 termin9 p/
funditatis:iō supficies est idiuisibilis fz pfunditatē:qm
si esset diuisibilis fz pfunditatē cū nō hēat pfunditatē in
īfinitū haberet terminū sue pfūditatis:z ita vltim9 termi
nus hēret terminū ex ea pte qua termiat qd est ipole:z qz
linea est termin9 latitudis:iō est idiuisibilis fz latitudinē:
z qz pūctus est termin9 lōgitudis:iō est idiuisibilis fz lon
gitudinē:z p ɔñs est simplr idiuisibilis.Istud igit dictuz
Cōmētatoris:oīs termin9 deficit a termiato vna distātia
est p se notū itellectis termis:qz oīs terminus deficit vna
dimēsiōe a termiato.s.a dimēsiōe quā terminat.[3o no/ Nōm 3m
tanda sūt que Cōmētator dicit de demonstratione pp qd F
z qa.dicit eni q demrātio pp qd,assumit mediū terminū
q est cā rei z nō est solū cā ɔnis:sz in demrātiōe qa,mediū
est cā solius ɔclōnis z nō est cā rei:z dicit q in ista scia de/
demrātio qa,est queréda z nō demrātio pp qd. [Item
dicit Cōmētator q demrātio qa,precedit demrātionē pp
qd:z est pparatiua ad demrātionē ppter quid.

[Enitendū est aūt singula pertractare:vt suapte na/
tura pcipi psit:z adhibēda est diligētia vt bñ definiā
tur.Nā magnū ad ea que sequunt affert opez.Prin/
cipiū eni plus q dimidiū toti9 esse vi:z eoz que que/
runt complura per ipsum manifesta fieri solent.

[Pertransire aūt oportet tentandum singula
fm q innata sunt:z studendum qualiter termi
nentur bene.Magnum enim habent auxilium
ad sequentia.Videtur igitur enim plus q di/ G
midium totius esse principiuz:z multa mani/
festa fieri per ipsum eoruz que queruntur.

[Viso qliter pncipia cognoscunt narrat moduz cōem in
oībus sciētijs obseruādū:z dicit q in oīb9 sciētijs opz co/
gnoscere pncipia vt nata sunt cognosci z distīguere ea ab
alijs.Cuius rō est:qz cognitio principioz multū iuuat ad
alia:videt eni plus q dimidiū toti9 pnm:pnm eni bene ter/
minatū.s.in cognitiōe hoīs fm q natū est terminari:ma/
gnū hēt auxiliū z mltū ɔfert ad sequētia.[Circa istā p/
positionē:pncipiū videt esse plus q dimidiū toti9:est scié
dū q Albertus per pncipiū itelligit hic diffōnez.dicit eni
q pfecta cognitio pncipij qd est diffinitio pfecta:est plus
q medietas totius cognitionis que habet de re:qz diffini
tio perfecta est tota demōstratio sola positiōe differēs:vt
patet ex pmo posterioz.Tamē Eustratius intelligit hic T.c.20.
per pncipiū:pmū pncipiū cōplexū cuiuslibet scie:sicut eni H
virtus pme cause mouētis reseruat in quolibet agēte se/
cūdario:z pncipalius agit ad quēlibet effectū q quecūqz
causa scda:ita virtus primoz pncipioz que se hēt ad mo/
dum cause factiue z mouētis:pncipalius agit ad qualibz
cognitionē demonstratiuā q quodlibet aliud principiuz
fm subam demōstrationē ingrediēs:z ideo qlibet tale
principiū bñ intellectū z bñ terminatuz in cognitiōe hoīs
est plus q medietas totius cognitionis que pōt haberi de
re in illa scia:imo est fere tota cognitio eo q virtualiter cō/
tinet totam cognitionē possibilez haberi de re:vnde dicit
Eustratius q admiranda est magnitudo in principijs: lz
eni sit breue in dictionib9 est tamē maximū in potentia z
virtute:sic ergo per principiū debet intelligi pmū princi/
pium cōplexū in qualibet scia quod nō ingredit demon/
strationem fm substantiam sed solum in virtute.

I **Capitulũ quintũ** tractatus scđi de concordia antiquoꝝ cũ Arist. in solõne huius q̃õnis: qd est felicitas. Cõcordat enĩ Aristo. cũ sapientibus qui dixerũt q felicitas cõsistit in bonis aĩe. illa ẽt in qbus oẽs antiqui cõueniunt cõcordãt cum solutione Aristo. s. q felicitas est operatio: dicũt enim cõiter oẽs q bene viuere z bñ operari est idẽ q felicẽ esse: z nõ solum ea in qbus antiqui cõueniunt cõcordent cũ solõne Ar. sz etiã illa in qbus differunt: quoꝝ qdã posuerunt felicitatẽ esse virtutẽ: z qdã posuerunt felicitatẽ esse voluptatẽ vel virtutẽ cũ voluptate: z qdã posuerũt felicitatẽ esse virtutẽ cũ voluptate z cũ superabundãtia bonoꝝ exterioꝝ: z qlz boꝝ cõcordat cũ dicto Aristo. nam felicitas vel est virtus vel opatio sz virtutẽ. cõuenit etiã cũ ponẽtibus felicitatẽ esse virtutẽ: ꝯuenit ẽt cũ ponẽtibus voluptatẽ eẽ de rõne felicitatis: qr Ar. ponit nec felicitatẽ nec operationem aliquam virtutis esse sine voluptate seu delectatione: cõuenit etiam solutio Aristo. cum ponentibus q supabundantia bonoꝝ exterioꝝ est de rõne felicitatis: qr Aristo. ponit felicitatem indigere bonis exterioribus.

K ¶ Considerandũ est igit̃ de ipsa nõ ex cõclusione solũ: z ĩjs ex qbus est ipsa rõ: sed ex ĩjs etiã que de ipsa dicunt̃. Vero nãqz oia que cõpetunt consona sunt: a falso autem cito ipsum discrepat verum.

Capit 5m scđi trac. hui9 pmi libri. p9 ps ca. **S**crutandũ vtiqz de ipso nõ solum ex cõclusione z ex qbus sermo sed ex dictis de ipso. Vero qdez enim omnia consonant existentia: falso autez cito dissonat verum.

Quinti c. t. z. diui9 in qnque ptes pn. **Istud est** quintũ caplm scđi tractatus: in quo cõfirmat solõnẽ suã ad q̃õnẽ querentẽ qd est felicitas: per hoc q9 opiones oium antiquoꝝ soloni sue cõsonãt z cõcordãt. ¶ Istud caplm cõtinet qnqz ptes pncipales. In pma ppõit intẽtionẽ suã: z declarat q opinioni sue cõcordant oia que cõcorditer dicunt̃ ab alijs. In z° ibi [Vident̃ aũt z quesita.] Phs narrat opiones antiquorũ circa felicitatẽ narrando illa in qbus antiqui differũt circa felicitatẽ. In 3° ibi [dicẽtibus qdẽ.] ostendit̃ q opio Phi de felicitate cõcordat cũ opione ponẽtiũ felicitatem esse virtutẽ. In 4° ibi [Est aũt vita.] ostẽdit̃ q opio Phi cõcordat cũ opione ponẽtiũ felicitatẽ ꝯsistere in voluptatibus. In 5° ibi [videt̃ tñ z eoꝝ que exterius.] ostendit̃ q opinio ponẽtiũ felicitatẽ consistere in bonis exterioribus cõcordat cũ opinione Aristo. qr ipse ponit q ad felicitatẽ requirunt̃ bona exteriora. Prima ps cõtinet duas pticulas. In pma pticula ppõit intẽtionẽ z rõnẽ intentionis. L In z° ibi [Diuisis itaqz bonis.] ostendit̃ q opioni sue de felicitate cõcordãt oia que de felicitate dicunt̃ cõcorditer ab antiquis. In pma igit̃ particula ppõit intentionẽ suã M dicẽs q pn° ops maxie bñ determinare: qm pn° in operabilib9 est vltim9 finis: z ad hoc q diligẽtior ꝯsideratio de ipso habeat̃ scrutãdũ est de ipso nõ solũ ꝯsiderãdo ꝯclõnes z pncipia ad quas ꝯclones z ex qbus pncipijs pcedit sermo rõcinatiuus: sz ẽt scrutãdũ est de vltimo fine seu de felicitate ex his que ab alijs dicunt̃ de ipso: vñ nõ solũ est pscrutãdũ de felicitate p rõnes inuestigãdo qd est felicitas: sed ẽt per opiones alioꝝ. si enĩ opiniones alioꝝ ꝯcordent cũ eo qđ dictũ est de felicitate magis erit manifestũ q illđ qđ dictũ est de felicitate sit verũ: z hꝰ cãm assignat Phs dicẽs: q [vero quidẽ enĩ ꝯsonant oia existẽtia: falso aũt cito dissonat veꝝ.] Intelligo p ꝯsonare includere seu antecedere seu inferre: z p dissonare nõ includere nec antecedere seu iferre: z sic est manifestũ q vero cõ sonãt oia existẽtia z oẽs ppõnes includũt verũ: nõ enĩ est aliqua propositio ita falsa qn includat verũ. s. disiunctiuã factam ex ipsa z suo cõtradictorio que disiũctiua necẽio est vera. oẽs ergo ppõnes q̃ntũcũqz sint false ꝯsonãt vero: qr includũt verũ: sed falso dissonat veꝝ: qr veꝝ nõ includit nec infert aliqđ falsũ. Si igit̃ opiones oiũ alioꝝ cõsonant opinioni Ar. de felicitate erit manifestũ q opio Ar. de felicitate est vera: qr veꝝ includit̃ in falso. sed falsuz nõ includit̃ in vero: nũc aũt ad oẽm opinionẽ sequit̃ opio Ar. ideo si aliqua opinio antiquoꝝ sit vera opinio Ar. est vera: qr includit̃ in opinione q̃libet antiquoꝝ: qr oĩs opinio ponit felicitatẽ cõsistere in maximo bono humano. z ex hoc seqt̃ q felicitas ꝯsistit in opõne aĩe sm vtutẽ in vita pfecta: qr hoc est maximũ bonũ humanũ. põt ẽt dici q falsuz cõsonat vero: qr falsuz cõcordat vero in aliquo eodem ꝯsequẽte ppinquo: sm q videbit̃ transcurrẽdo per opiniones. N

¶ Cum igit̃ bona in tria sint diuisa: z alia externa: alia circa aĩam: alia circa corpus bona dicant̃: ea que sunt circa aĩam propriĩssime maximeqz dicimus bona. At actus z opationes aĩe circa aĩaz esse ponimus: quare hec opinione cũ antiqua tñ a philosophantibus concessa bñ dicitur finẽ ipsuz actus quosdaz z opationes esse: sic enim fit: vt sit ex ipsis aĩe bonis: z nõ ex bonis externis Cõsonũ est etiã ipsi rõni z id qđ dicit̃. felicez inquã bene viuere: beneqz agere: fere enim bona q̃dã vita: bonaqz actio dicta est. O

¶ Diuisis itaqz bonis triplr: z his qdẽ exterius dictis: his aũt circa aĩaz z corpora. Circa aĩaz principalissime dicimus z maxie bona: actus aũt z operationes aĩales circa aĩam ponimus. Quare bñ vtiqz dicet̃ sm hanc opinionẽ antiquã existẽtẽ z cõfessaz a Phis. Recte aũt qm̃ z actus qdã dicunt̃ z opõnes fines. Ita enĩz z eoꝝ que circa aĩam sunt bonoꝝ fiet: z nõ eoꝝ q̃ exterius. Cõsonat aũt rõni z bñ viuere z bene operari felicez. Fere enim bona vita quedam dicta est z bona operatio. Bonoꝝ tripartita diuisio. P

¶ Hec est z° pticula in qua ostendit̃ q pdicte descriptioni felicitatis que est q felicitas est opatio aĩe sm vtutem in vita perfecta: cõcordant oia que cõcorditer dicunt̃ ab alijs. z pmo ostendit q predicte descriptioni felicitatis cõcordant opiniones sapientũ: deinde q dicte descriptioni cõueniunt ea in qbus cõiter oẽs antiqui cõcordant. Concordat enĩz opinio Ar. cũ opionib9 sapientũ: nã sapientes ponebant felicitatẽ cõsistere in bonis aĩe: z ita ponit Ar. z opinio Ar. z opinio sapientũ ꝯcordant in hoc ꝯñte qđ sequit̃ ad opinionẽ taz sapientũ q̃ Ar. qđ est q felicitas cõsistit in bonis aĩe: z istud declarat Ar. z est ꝯclo 31°. pbat̃ sic. Triplicia sunt bona hoĩs. s. bona exteriora: bona corporis: z bona aĩe. sed bona aĩe sunt maxĩa z perfectissima bona: cũ ergo felicitas sit maximũ bonum hoĩs: sequit̃ q felicitas cõsistit in bonis aĩe: est enĩz felicitas operatio bona ipsius aĩe: sicut posuit antiqua opinio phoꝝ: z in hoc ponebant recte: qr actus imanentes q sunt opõnes aĩe dicũtur fines: z sic pz q felicitas est de numero bonoꝝ aĩe: z nõ de numero bonoꝝ que sunt exteri9: nec de numero bonoꝝ corpis. [Consonat aũt rõni.] Adhuc illud in quo oẽs antiqui ꝯuenũt cõcordat cũ opinione Ar. Nã Ar. ponit felicitatẽ esse operationẽ: z in hoc cõueniunt oẽs antiqui: dicunt enĩ q bñ viuere z bñ opari est idez qđ felicẽ esse: nũc aũt bona vita fere nihil aliud vĩ esse q̃ bona opatio qualis est felicitas. dicta igitur oium antiquoꝝ cõsonant Q 31° ꝯclo hui9 pmi libri.

A huic ꝯsequenti: felicitas est operatio qđ sequit̃ ad opinionẽ Ar. ⁊ fere omnium aliorum. ¶ Intelligendum est q̃ vita accipit̃ tripl'r. vno mõ pro esse viuentis: ⁊ sic nõ est operatio. Alio mõ accipit̃ ꝑ opõne alicui⁹ potẽtie aĩe: ⁊ sic est opõ. Tertio mõ accipit̃ ꝑ mõ cõuersationis qui modus ꝯsistit in cõmunicatione: ⁊ sic loquẽdo de vita locutus est phs superius cũ dixit: tres sunt vite maxime excellentes: scilꝫ ciuilis/voluptuosa/⁊ contemplatiua.

Triplex vite acceptio.

¶ Cuncta preterea que circa felicitatez querunt̃ ei qđ dictũ est inesse vident̃: aliis nãqꝫ virt : aliis prudẽtia: aliis sapiẽtia quedã: aliis hec aut horũ aliqđ cũ voluptate: aut nõ sine voluptate felicitas esse vĩ. Sunt ⁊ q externã ẽt affluentiã sil' accipiũt: atqꝫ hec partiꝫ multi ⁊ antiqui: ꝑtim pauci viriqꝫ dicũt preclari: quorum neutros tota via aberrare: sed aliqua ex ꝑte: ⁊ in pluribus vera attingere cõsentaneum est rationi.

B

2ª ps ca. ¶ Vident̃ aũt ⁊ quesita circa felicitatẽ oĩa existẽ dicto. his qdẽ eniꝫ ṽtus: his ṽo prudẽtia. aliis aũt sapiẽtia quedã esse vĩ. His aũt hec vel horũ aliqđ cũ voluptate vl' nõ sine voluptate. Alii ãt ⁊ eã que exterius est abũdantiã cõprehẽdunt. horũ aũt hoc ⁊ qdem multi ⁊ veteres dicunt: hoc aũt pauci ⁊ gloriosi viri. Neutros aũt horũ rationabile peccare in vniuersis: sed ⁊ vnũ aliquid vel plura dirigere.

¶ Hec est 2ª ps in qua oñdit q̃ nõ solũ illa in qb⁹ antiqui cõueniũt cõcordãt cuꝫ opione Ar. de felicitate: sed ẽt illa in qb⁹ differũt ꝯcordãt cũ opione Ar. ⁊ in hac ꝑte solum narrat illa in qbus antiq differũt circa felicitatẽ. Quidaꝫ eniꝫ antiquorum ponũt felicitatẽ eẽ ṽtutẽ moralẽ q̃ est ꝑfectio appetit⁹ regulati ꝑ rõnẽ. Et qbusdã vĩ q̃ felicitas sit prudẽtia q̃ est ꝑfectio rõnis practice. Aliis vĩ q̃ felicitas sit sapiã q̃ est ꝑfectio sũma rõnis speculatiue. Alii ṽo posuũt felicitatẽ cõsistere in his oĩbus vel in aliquo istorum nõ ꝑcise sed cũ addito vt cũ voluptate: sed hoc dupl'r. qꝛ qdã dicũt voluptatẽ ⁊ ṽtutem equal'r esse de rõne felicitatis. ⁊ aliq dicũt voluptatẽ ꝑncipali⁹ esse de rõne felicitatis ⁊ virtutes nõ essential'r sed cõcomunicatiue. qdã eꝯ. Quidam addũt plus ad rõnẽ felicitatis. s. supabũdãtiã bonorum exteriorum: ita q̃ dicũt felicitatẽ cõsistere in trib⁹. s. in ṽtute, voluptate/⁊ supabũdãtia bonorum exteriorum. Multi ṽo ⁊ populares hoĩes dicũt felicitatẽ cõsistere in voluptate ⁊ supabũdantia bonorum exteriorum: sed pauci ⁊ gloriosi viri ponunt felicitatem consistere in ṽtute: sed neutri in toto peccabant sed vtriqꝫ in aliquo dixerunt verum.

C

D

¶ Eorum igit̃ scie qui vel oẽm: vel aliquã ṽtutẽ felicitatẽ asserũt esse: ipsa rõ cõsona est. Huius est. n. ea operatio que ꝑ ipsaꝫ efficit̃. Interest aũt fortasse nõ parũ in possessione an in vsu ⁊ in habitu: an in opõne sũmũ cõsistere bonũ putare. Fieri eniꝫ põt: vt habitus qdẽ ⁊ si insit nullũ efficiat bonũ: vt in dormiente: vel etiã alio mõ quodã ocioso facto: vt opatio aũt nihil efficiat boni fieri nequit: q nãqꝫ opat̃: aget vtiqꝫ necessario: ⁊ bñ ẽt aget: atqꝫ vt in olimpia nõ hi q sunt elegantissimi forma: prestantissimiqꝫ robore: sꝫ ĩ qui decertãt coronis afficiunt̃: ipsorum enim aliq vincunt: sic ⁊ q bñ agunt eorum q̃ sũt in vita pulchra bonaqꝫ cõpotes fiũt.

3ª ps ca. ¶ Dicẽtibus qdẽ igit oẽꝫ ṽtutẽ vel ṽtutẽ quãdã cõcors est rõ nr̃a: hui⁹ eniꝫ est ḟm ipsaꝫ operatio. ¶ Differt aũt forte nõ parũ in possessiõe vel vsu optimũ cõsistere: ⁊ in habitu: vel operatione. habitũ eniꝫ ꝯtingit nullũ bonũ ꝑficere existẽtẽ: vtputa dormiẽti: aut ⁊ al'r q̃liter ocioso: opationẽ aũt nõ possibile est: opabit̃ eniꝫ ex necessitate ⁊ bñ opabit̃. ¶ Quẽadmodũ autẽ in olimpiadibus non optimi ⁊ fortissimi coronantur: sed agonizantes. horuꝫ eniꝫ qdam vincunt: ita ⁊ eorum qui in vita bonorum ⁊ optimorum operantes recte illustres fiunt.

E

¶ Hec est 3ª pars in qua ostendit̃ q̃ opio Ar. de felicitate cõcordat cũ opione ponentiũ felicitatẽ esse ṽtutẽ. Opinio enim Ar. ponit felicitatẽ esse opationẽ ṽtutis: ⁊ istud. s. felicitas ⁊ opõ ṽtutis cõcordãt cũ isto. s. felicitas est virtus. nã illa duo. s. felicitas est ṽtus: ⁊ felicitas est opatio ṽtutis cõcordat in hoc ꝯñte qđ de ꝑximo sequit̃ ad vtrũqꝫ. s. felicitas est ṽtus vel opõ ṽtutis. vñ in h cõueniũt opio Ar. ⁊ opio ponẽtiũ felicitatẽ esse ṽtutẽ. s. q̃ vtraqꝫ opinio ponit q̃ felicitas est ṽtus vel opõ ṽtutis. [Differt autẽ forte nõ parum.] Verũtñ opio phi que ponit felicitatẽ eẽ opõnẽ ṽtutis: ⁊ opio ponẽs felicitatẽ cõsistere in ṽtute nõ parum differt sed multũ. differt. n. multũ existimare optimũ cõsistere in possessiõe rei ⁊ in vsu rei. vsus eniꝫ est finis possessionis quodãmõ. differt ẽt ponere optimũ existere in habitu: ⁊ ponere optimũ existere in opõne: opio aũt phi est melior. Melius eniꝫ est ponere felicitatẽ ꝯsistere in opõne ṽtutis: q̃ꝫ in ṽtute: ⁊ hoc ꝑbat̃: ⁊ est ꝯclo 32ª. ꝑbat̃ 2r. s. per rõnẽ ⁊ ꝑ humanã ꝯsuetudinẽ. ꝑ rõnẽ sic. Illud qđ nullus hõ põt hẽre nisi bñ operet̃ est melius illo qđ hõ põt habere: ⁊ si nõ bñ operet̃: sꝫ opõnẽ ḟm ṽtutez nullus hõ põt hẽre nisi bñ operet̃: cui eniꝫ inest opatio ḟm ṽtutẽ opabit̃ ⁊ bñ opabit̃ ex necessitate: sed ṽtutẽ põt hõ bñ hẽre ⁊ si nõ bñ operet̃: vt pꝫ de dormiẽte. ⁊ de virtuoso q qñqꝫ qescit ab operãdo ḟm ṽtutẽ: g̃ opõ ṽtutis est melior q̃ꝫ ipsa ṽtus: sed felicitas cõsistit in optimo: ⁊ ꝑ ꝯñs in eo qđ est meli⁹. g̃ melius est ponere felicitatẽ cõsistere in opõne ṽtutis q̃ꝫ in ṽtute. ¶ Notãda sunt hic duo ḟm Eustratium. Primũ est q̃ illa q̃tuor q̃ tangit hic phs. s. que sũt possessio/vsus/habitus/⁊ opõ/differũt. nam possessio ⁊ vsus referunt̃ ad exteriora. possessio eniꝫ est res exterior deseruiẽs instr̃al'r virtuti. vsus ṽo est exercitiũ illorum instr̃orum. habitus ṽo dicit q̃litatẽ disponẽtẽ aĩam bñ vel male. virtus eniꝫ est q̃litas bñ disponens aĩam: ⁊ vitiũ est q̃litas male disponens aĩam: sed opatio dicit actũ qui est ab habitu. ¶ Scđo est notãdũ ḟm Eustratiũ q̃ opatio est melior q̃ꝫ habitus: qꝛ cuiuslibet habit⁹ opatio est finis: ⁊ iõ vt dicit. Sicut thesauro non manifestato vana est possessio: qꝛ homini nihil cõfert: ita ⁊ habitus est vanus ⁊ ociosus si nõ sequat̃ operatio. ¶ Quẽadmodũ igit̃. [Scđo ꝑbat̃ eadẽ ꝯclo ꝑ ꝯsuetudines humanas. s. q̃ melius est ponere felicitatẽ in operatione ṽtutis q̃ꝫ in habitu: per h q̃ opõ est melior ⁊ perfectior q̃ꝫ habit⁹: ⁊ põt rõ sic formari. Illđ ꝑ quo magis dat̃ premiũ ⁊ corona est meli⁹ ⁊ ꝑfecti⁹ q̃ꝫ illud ꝑ quo nõ dat̃ ꝑmiũ aut corona: sed pro opõne dat̃ ꝑmiũ ⁊ corona ⁊ nõ ꝑ habitu: ergo ⁊c. maior pꝫ de se: ⁊ minor apparet ꝑ ꝯsuetudines humanas. nã in olimpiadib⁹. i. in ludis q fiunt in monte olimpi nõ coronant̃ optimi ⁊ fortissimi ḟm habitum: sed agoniçantes hoc est actu bñ opantes ḟm habitũ: ⁊ ita bonorum ⁊ optimorum in vita recte opantes illustres fiũt ⁊ felicitatẽ attingũt. ¶ Intelligẽdũ est ḟm Eustratiũ hic q̃ in Archadia est qdã mons altissimus q vocatur olimpus in quo solent fieri qdaꝫ Agones ⁊ quedam lucte que

F

32ª ꝯclo hui⁹ ꝑmi libri.

G

Nõa⁹ pª

Nõa⁹ 2ª

H

Olimpus mons archadie.

dicebatur olimpiades qui ludi fiebant ob reuerentiam Iouis qui ibi colebatur: in quibus ludis illis dabatur premium et corona qui optime operabantur seu ludebant: illis autem qui non ludebant nec exercitabantur non dabatur corona nec premium quantumcunque essent bene dispositi secundum habitum. Et ex hoc consuetudine et etiam ex communi consuetudine vbique obseruata premium datur propter operationem magis quam propter habitum.

¶ Est autem vita ipsorum per se iucunda: nam voluptate quidem affici ex his est que ad animam pertinent.

Quarta de capitulo. Quorum sit delectari. ¶ Est autem vita ipsorum secundum seipsam delectabilis. Delectari quidem enim animalium est.

¶ Hec est 4ª pars in qua declaratur quod opinio philosophi de felicitate concordat cum secunda opinione ponente felicitatem consistere in voluptatibus seu delectationibus: siue ponatur quod sola voluptas requiratur ad felicitatem: siue quod virtus et voluptates requirantur ad felicitatem. et hoc siue equaliter siue voluptas principaliter et quocunque modo ponatur concordat hec opinio cum opinione Aristotelis. quia vtraque ponit felicitatem non esse sine voluptate: et hec propositio. felicitas non est sine voluptate est valde propinquum sequens ad opinionem Aristotelis. et ad eius opinionem ponentem voluptatem requiri ad felicitatem: et continet hec pars quatuor particulas. In prima ponit intentionem. In 2ª ibi. Unicuique est delectabile. ostendit quod vita eorum qui operantur secundum virtutem est secundum se delectabilis. et istud ostendit per hoc quod operatio virtutis est secundum se delectabilis. In 3ª ibi. Nihil autem indiget. ostendit quod operatio secundum virtutem habet voluptatem non tanquam aliquid extrinsecum superueniens: sed habet voluptatem in seipsa absque quocunque extrinseco. In 4ª ibi. Quinimo. ostendit quod operationes virtutum non solum sunt secundum seipsas delectabiles: sed etiam cum hoc quod sunt delectabiles sunt pulcherrime et optime. ¶ In prima igitur particula proponit intentionem suam dicens quod vita eorum qui operantur secundum virtutem est secundum se delectabilis. et narrat quibus inest delectatio dicens quod delectari est proprium animalium: quis enim appetitum aliquem. s. naturalem attribuamus rebus inanimatis: tamen delectationem non attribuimus nisi habentibus cognitionem. Ex quo apparet quod delectatio proprie pertinet ad operationes anime in quibus ponitur felicitas. ¶ Notandum secundum Commentatorem hic quod hoc nomen animalium vbi Aristoteles dicit quod delectari est proprium animalium: non est genitiuus huius nominis animal quod greci dicunt Zoon. sed est genitiuus huius adiectiui hic et hec animalis et hoc animale sumpti non ab hoc nomine animal: sed ab hoc nomine anima. hec Eustratius. hoc est delectari est de modo ipsorum que spectant ad animam cognoscentem: et etiam quod bona intrinseca eius. Si tamen ly animalium sit genitiuus de ly animal: sicut sanctus Thomas exposuit satis est expositio conueniens: sic enim delectari est proprium animalium: quia conuenit omni animali et non soli animali. Si autem ly animalium sit genitiuus huius adiectiui hic et hec animalis et hoc animale sumpti ab hoc nomine anima vt exponit Commentator hic. sic delectari est proprium animalium: quia conuenit soli anime vel habenti animam: sed non conuenit omni tali: quia habenti animam vegetatiuam tantum non conuenit delectari.

¶ Id autem est cuique voluptati: cuius amator dicitur vnusquisque: vt equus equorum amatori: et spectaculum spectaculorum identidem amatori. Eodem modo et amatori iustorum iusta: et omnino virtutum amatori ea que per virtutem efficiuntur.

¶ Unicuique autem est delectabile ad quod dicitur amicus talium: vtputa equus quidem amanti equum. Spectaculum autem amanti spectaculum: eodem autem modo et iusta amanti iustum: et omnino que secundum virtutem amanti virtutem.

33ª conclusio huius primi libri. ¶ Hec est 2ª particula: in qua philosophus ostendit quod omnis operatio secundum virtutem est delectabilis: et per consequens felicitas est delectabilis cum sit operatio secundum virtutem. Quod autem omnis operatio secundum virtutem sit delectabilis probatur: et hec est conclusio 33ª huius libri. et hec conclusio probatur sic.

Unicuique est delectabile illud quod amat: sed vnusquisque virtuosus amat operationem proprie virtutis. ergo vnicuique virtuoso est propria operatio virtutis delectabilis. ergo omnis operatio virtutis est delectabilis: et per consequens felicitas cum sit operatio virtutis est delectabilis. Felix. n. amat felicitatem: et vnicuique est delectabile illud quod amat. maior huius rationis patet inductiue. Nam amanti equum est equus delectabilis: et amanti spectaculum est spectaculum delectabile: et sic de omnibus aliis. Omne enim quod amatur delectabile illi a quo amatur. et ratio huius est: quia omnis amicitia super aliquam similitudinem fundatur: amicitia enim per se est ratione similitudinis et conuenientie: vt patet ex octauo huius. omne igitur amatum est conueniens amanti: et per consequens est ei delectabile.

¶ Que igitur voluptati sunt vulgo: eo repugnantia sunt: propterea quod non natura talia sunt: sed amatoribus honestatis ea sunt voluptati: que sunt natura iucunda. Tales autem ee sunt actiones: que ad virtute emanant. Quare et his ipse sunt voluptati: atque per seipsas iucunde.

¶ Multis quidem igitur delectabilia aduersantur ad inuicem: quia non naturalia sunt: amantibus autem bonum sunt delectabilia que natura sunt delectabilia. Tales autem secundum virtutem operationes: quare et his delectabiles et secundum seipsas.

¶ Probato quod omnis operatio secundum virtutem est delectabilis declarat philosophus quod operatio secundum virtutem est magis delectabilis quam aliqua alia operatio hominis: et hec est conclusio 34ª huius libri. probatur sic. Illud quod naturaliter et secundum se est delectabile: est magis delectabile quam illud quod solum est delectabile in comparatione ad aliquem: sed operatio secundum virtutem est secundum se naturaliter delectabilis: et alie operationes hominis sunt delectabiles solum in comparatione ad aliquem vel aliquos. ergo etc. maior est manifesta: et minor declaratur quantum ad vtramque sui partem. et primo declarat primam partem. s. quod operatio secundum virtutem est de se et naturaliter delectabilis: et hoc probat sic. Illud secundum se et naturaliter est delectabile quod sapiens et viuens secundum rationem iudicat esse delectabile: sed sapiens et viuens secundum rationem iudicat operationes secundum virtutem esse delectabiles: et his. s. sapientibus. s. operationes secundum virtutem sunt delectabiles. ergo etc. ¶ Alia pars minoris. s. quod alie operationes humane non sunt secundum se delectabiles. probatur per hoc quod illa que sunt delectabilia multis hoc est vulgaribus et sensus sequentibus contrariantur ad inuicem non solum in diuersis sed in vno et eodem pro diuersis temporibus. quod enim modo alicui est delectabile: iam non erit delectabile eidem: sed etiam hee delectationes contrariantur in diuersis. nam sicut prodigus delectatur in effusione: ita illiberalis delectatur in superflua retentione: et ita talia non sunt secundum se et naturaliter delectabilia: sed solum in comparatione ad amantes ea. talia enim non sunt delectabilia secundum propriam naturam hominis cum non sint delectabilia secundum rationem que est natura hominis: sed secundum corruptionem appetitus a ratione deficientis. vnde quod inest homini secundum rationem inest homini secundum naturam: quod autem inest homini contra rationem non inest homini secundum naturam hominis. ¶ Hic dubitatur. vtrum felicitas sit secundum se delectabilis. Et videtur quod non: quia contraria nata sunt fieri circa idem: sed tristitia non potest esse in felicitate. ergo nec delectatio. ¶ Iterum dubitatur. vtrum delectatio sit contraria delectationi sicut hic philosophus dicit. Et videtur quod non: quia vni tantum contrariatur vnum: sed ei delectationi sensibili contrariatur tristitia. ergo delectatio sensibilis non est contraria delectationi: et multo magis delectatio intellectualis non est contraria alteri delectationi. ¶ Item obiectum delectationis est bonum sicut obiectum tristitie est malum: sed bonum non est contrarium bono: sicut dicitur in predicamentis. ergo delectatio non est contraria delectationi. ¶ Oppositum vult philosophus. ¶ Ad primum istorum dicendum est quod felicitas determinat sibi alterum contrariorum. s. delectationem. et propter hoc non oportet quod reliquum possit inesse. ¶ Ad 2ᵐ dubium dicendum est quod cum delectatio spiritualis de qua philosophus hic loqui-

34ª conclusio huius primi libri

Dubium primum.

Dubium secundum.

2ᵐ primum. In post predicamentis de opposito. Solutio. Solutio secundi dubii.

A tur cõsistat in consecutione boni conuenientis: et in cognitione eiusdẽ cõsecutionis: cum appetitus quietet in bono conuenienti adepto: sicut corpus quietat in suo loco nãli: delectatio enim appetitus in opõne aĩe pportionat quieti corpoꝝ nãliũ in suis locis: sicut igit in nãlib⁹ nõ solũ motus ꝯriat quieti: sed et ges sub vno ꝯtrarioꝝ ꝯtrariat geti
T.c.54 sub reliquo ꝯtrarioꝝ: vt pꝫ ex 5° physicoꝝ: ita delectatio in vna opõne ꝯtrariat delectationi in alia opõne ꝯtraria. Et sic dico ꝙ delectatio ꝯtrariat delectationi sicut ges cõ
Ad p^m trariat geti. ¶ Ad p^m in ꝯriuꝫ dõm ꝙ delectationi ꝯriat tristitia ꝯrietate maxima: sed delectationi nõ ꝯriat delectatio ꝯrietate maxia: et ad dcm̃ phi. vni tm̃ ꝯriat vnũ. intelligi dꝫ de ꝯrietate maxima: et sic delectatio nõ ꝯriat al
Ad 2^m teri delectationi. ¶ Ad aliud dõm ꝙ bonũ veꝝ nõ ꝯriat bono vero. Et hoc intelligit phs in pdicamẽtis: bonũ tñ
B apparẽs põt ꝯriari bono apparẽti: et et bono vero. Cũ igit dr̃ ꝙ bonũ est obiectũ appetit⁹: dico ꝙ nõ solũ bonũ veꝝ est obm̃ appetitus: sed et bonũ apparẽs: ideo etc.

¶ Ipsoꝝ igit vita nõ indiget voluptate tanq̃ aliqua foris adiugẽda: sed hꝫ in seipsa voluptatẽ. Preter. n. ea que dicta sunt neqꝫ bonus is est: qui bonis et bonestis actionibus nõ delectat. Nã neqꝫ iustũ eũ quisq̃ dixerit qui iustis nõ gaudet: neqꝫ liberalẽ eũ q liberalibus actionib⁹ nõ delectat: et in ceteris eodẽ modo. Qs si hec ita sunt: actiones ee que a virtute pficiscunt per seipsas sunt voluptati atqꝫ iucunde.

¶ Nihil aũt idiget voluptate vita eoꝝ q̃si adiũcto aliquo: sed hꝫ voluptatẽ in seipsa: cũ dictis eni nullus est bon⁹ q nõ gaudet bonis opõnib⁹:
C neqꝫ. n. iustũ vtiqꝫ aliqs diceret nõ gaudẽtem iusta operatione: neqꝫ liberalem nõ gaudentem liberalibus operationibus. Similiter autem et in aliis. Si autem sic ſm seipsas vtiqꝫ erunt ſm virtutem operationes delectabiles.

¶ Hec est 3ª pticula huꝰ ptis: in qua phs declarat ꝙ opõ ſm virtutẽ hꝫ voluptatẽ. i. delectationẽ nõ tanq̃ aliqd extrinsecũ supueniẽs: sed et voluptatẽ in seipsa absqꝫ q̃cũqꝫ extrinseco. et in hoc defecerũt aliq: ponẽtes eniꝫ felicitatem cõsistere in virtute et delectatiõe dixerũt ꝙ virtus ad cõplemẽtũ felicitatis idiget delectatiõe q̃si ꝯdimẽto extrinseco: vt dicit h Eustrati⁹. et hoc intẽdit phs hic destruere et pbare ꝙ opatio ſꝫ vtutẽ hꝫ delectationẽ i seipsa absqꝫ
D quocũqꝫ extrinseco. et hec est ꝯclo. 35. que pbat sic. Illud
35ª ꝯclo huꝰ libri. qd circũscripto quocũqꝫ extrinseco est delectabile, hꝫ delectationẽ in seipso absqꝫ quocũqꝫ extrinseco: sed circũscripto quocũqꝫ extrinseco, opatio ſm vtutẽ est delectabilis. g etc. maior de se pꝫ: et minor declarat sic. nullus est iustus qui nõ gaudet iustis opõnib⁹: nec liberalis q nõ gaudet liberalibus opõnib⁹: et silr in aliis virtutib⁹. circũscripto g quocũqꝫ extrinseco opatio ſꝫ vtutẽ est delectabilis vtuoso. aliter nõ eẽt opõ ſm vtutẽ: nã cuilꝫ vtuoso opõ ppie vtutis est ꝯueniẽs ſm ppriũ habitũ: et p ꝯñs sit ei delectabilis. opões g ſꝫ vtutẽ sũt ſꝫ se delectabiles: et p ꝯñs nõ reqrũt voluptatẽ extrinsecã: sed in seipsis hñt voluptatẽ. ¶ Hic sũt duo notãda et vnũ dubitãdũ. Notãdũ pmo
p^m nõn^m ergo est ſm Eustratiũ ꝙ lꝫ voluptas vt frequẽtius sonet in delectationẽ sensibilẽ accipit tñ q̃nqꝫ p delectatione cõiter: et hic sumit p delectatione cõiter. ¶ Lincoñ. dicit hic ꝙ voluptas magis ppꝛie sumit in sensibilib⁹ opõnib⁹, delectatio vo maxie ppꝛie in opõnib⁹ rõnabilibus: cõiter tñ vtrũqꝫ nomen. s. voluptatis et delectationis pro vtroqꝫ sumit in signatione generis cõis ad vtrũqꝫ: h est in significatiõe huꝰ nõis hedone. ¶ Scdo est notãdũ ſm Alber- E
tũ hic ꝙ gaudiũ est diffusio animi in cõceptiõe boni con- 2^m nõn^m
ueniẽtis. gaudiũ. n. est quedam spẽs delectationis vt vult Auic. 6° nãliũ. vñ cũ spẽs includat rõnẽ generis phs ex h ꝙ qlibet vtuosus gaudet opõnib⁹ vtutis infert ꝙ opões ſm vtutes sunt delectabiles. ¶ Dubitat. vtrũ delectatio Dubiũ.
sit de eẽntia opõnis ſꝫ vtutẽ. Et vr ꝙ nõ: qꝛ phs. 10. hu⁹ dicit. ꝙ delectatio pficit opõnẽ nõ sicut habit⁹ qui inest: sꝫ vt supueniẽs qdã finis velut iuuenib⁹ pulchritudo. g delectatio nõ est de essentia opõnis cũ sit qdã extrinsecus superueniẽs. ¶ Cõtrariũ tñ vr phs h dicere qui dicit ꝙ opatio ſm vtutes est ſm se delectabilis: ita ꝙ in seipsa hꝫ delectationẽ circũscripto quocũqꝫ extrinseco. ¶ Dõm ꝙ Solo.
delectatio cũ sit qdã actus appetitus: opꝫ ꝙ sit q̃dã opõ et qdã act⁹ scdõ. sed de illa opõne nõ logt phs cum dicit ꝙ S
delectatio pficit opõnẽ: sed logt de opõne quã delectatio ꝯsequit: hec aũt opatio quã delectatio ꝯsequit est cognitio vel cognitionẽ includẽs: qꝛ delectatio nõ est nisi in bono cognito. vñ si delectatio cõsequat aliquã opationẽ hoc nõ est nisi mediãte cognitione. Dico g ꝙ opatio virtutis
Opatio virtutis dupl^r est duplex. quedã intrinseca. s. electio interior. et quedã extrinseca vt opatio exterior: vt dare qbus opꝫ: et qñ etc. operationẽ exteriorẽ nõ pficit delectatio tanq̃ foa inherens ei: qꝛ opatio exterior et delectatio nõ sunt sil nec in eodem subito: q̃uis opatio exterior sit delectabilis vtuoso opanti ſm vtutẽ. Si vo loquamur de opõne interiori quã delectatio ꝯsequit: sic dico ꝙ delectatio nõ est de essentia operatiõis ſm vtutẽ: sed est q̃dã forma accñtalis supueniẽs: vt determinat phs. 10. huius. et qñ phs dicit hic ꝙ opõ ſm vtutẽ est ſm se delectabilis. Dico ꝙ accipiẽdo opõnẽ vtutis p electione iteriori cũ cognitione prudẽtie: sic opõ H
interior virtutis est ſꝫ se vel p se delectabilis 2° mõ ipsi⁹ per se ſm ꝙ accipit p posterioꝝ. nã delectatio est accidẽs T.cõ.9.
essentiale opationis vtutis: sicut risibilitas est accidẽs eẽntiale hoĩs. Et nõ opꝫ ꝙ illd qd inest alicui per se scdõ mõ, sit de essentia illius: sed magis sequit ꝙ nõ est de essentia illius. Et si querat qd intelligis per interiorẽ operationem virtutis: vtrũ operationẽ simplicẽ vel aggregatũ ex operatione virtutis et opatione prudẽtie: Dico ꝙ per opõnem Quid per interiorẽ opõnẽ virtutis intelligatur.
ppꝛiã interiorẽ virtutis intelligo actũ appetitus. s. electionẽ que semp est delectabilis virtuoso: qꝛ nõ est opatio virtutis sine opatione prudẽtie nec ecõuerso: vt patebit sexto huius. et illa operatio appetitus. s. opatio virtutis hꝫ per se prudẽtiã annexã: et ideo per se est delectabilis: qꝛ per se 2° mõ hꝫ oĩa que requirunt ad delectationem: qꝛ per se inest ei electio boni p̃us desiderati et iam adepti, etiam per se hꝫ opõnẽ prudẽtie. s. cognitionẽ prudentie sibi annexam.

¶ Atqꝫ vo bone quoqꝫ sunt: et etiã pulchre: atqꝫ hoꝝ vnũqdqꝫ maxime ipsis cõpetit: si recte de his ipse iudicat studiosus: iudicat aũt vt est dictũ. Optimũ ergo et pulcherrimũ et iucũdissimũ est ipsa felicitas: et nõ seiungũt hec: pinde atqꝫ in illo Deliaco carmie sepant. D
Summe est pulchrum ex astrea quod gignit alma.
Optima si valeas res est: quod quilibet optat.
Summe est iucundum si re potiaris amata.
Hec enim operationibus omnia competunt.
Has autem ipsas aut vnam ipsarum que sit optima felicitatem ipsam dicimus esse.

¶ Quinimo et pulchre et bone et maxime hoꝝ vnũqdqꝫ si bñ iudicat d his studiosus: iudicat aũt vt diximꝰ. Optimũ ergo et pulcherrimũ et delectabilissimũ felicitas. ¶ Et nõ diuisa sunt hec ſꝫ deliacã superscriptionẽ. Optimũ iustis-

I fimū: desideratissimū aūt sanū eē: delectabilissimū xᵒ quo qs optat frui. Oia eniꝫ existūt hec optimis opōnibus. Has aūt vel vnam harum optimam dicimus esse felicitatem.

℄ Hec est 4ᵃ pticula huius ptis: in qua ostēdit ꝙ opōnes virtutū nō solū sunt ꝑm seipsas delectabiles: sed ēt cū hoc ꝙ sunt delectabiles sunt pulcherrime ⁊ optime: ⁊ pōt poni h̄ ɔclo. 36. s. ꝙ felicitas est optima pulcherrima ⁊ delectabilissima. hec ɔclo ꝓbaꝛ per ꝑcedentia sic. Si opōnes virtutū sint bone pulchre ⁊ delectabiles cum felicitas sit operatio ꝑm v̄tutē / sequit̄ ꝙ felicitas sit optima pulcherrima ⁊ delectabilissima. Et dicit h̄ Eustratius: ꝙ felicitas vel est sil' oēs opōnes ꝑm v̄tutes: vel si sit vna operationū ꝑꝫ virtutē erit optima illaꝝ. [Et nō diuisa sunt hec.] Ex h̄ cōcludit̄ error quorūdā dicētium: ꝙ illa tria sunt diuisa ⁊ nō insunt eidē. s. pulcherrimū optimū ⁊ delectabilissimū: sed ꝙ attribuunt̄ diuersis ꝑm supscriptionē deliacaꝫ ꝑm quā iustissimo attribuit̄ optimū: sanū esse desideranti sanitatē: frui re desiderata delectabilissimū oia illa tria attribuunt̄ eidē. s. felicitati ⁊ nō sunt ꝑdicto mō diuisa siue felicitas ponaꝛ oēs opōnes v̄tutū sil': siue ponaꝛ vna operatio. s. optima opatio ꝑm v̄tutē. ℄ Intelligendū ꝑm Eustratiuꝫ ꝙ delos est insula in qua erat tēplū Apollinis vbi hec supscriptio scripta erat diuidēs ab inuiceꝫ pulcherrimū optimū ⁊ delectabilissimū: ita ꝙ iustissimū est optimū: desideratissimū est sanū esse: ⁊ delectabilissimū est frui re desiderata: sed illa nō sunt sic diuisa vt primo dictū est.

36ᵃ ɔclo huiᵘ p̄mi libri

Delos insula apollinis templū hñs.

℄ Videt̄ tamen ⁊ externis indigere bonis: vt diximᵘ.

5ᵃ pa. c. ℄ Videt̄ tñ ⁊ eorum que exterius sunt bonorū indigens vt diximus.

L ℄ Hec est qnta ps in qua ꝓhs declarat ꝙ oplo tertia ponens ꝙ bona exteriora reqrunt̄ ad felicitatē: siue ꝙ felicitas ɔsistit in bonis exterioribus vt in diuitijs ⁊ amicis cōsonat opinioni Ap. de felicitate: ⁊ cōcordat hec oplo cum opinione Ap. in hoc ꝙ vtraqꝫ ponit ꝙ ad felicitatē requirunt̄ bona exteriora. vñ illa ꝓpositio ad felicitatē reqrūtur bona exteriora / est ɔñs ꝓpinquū tā ad opinionē dicentiuꝫ ꝙ felicitas cōsistit in bonis exteriorībᵘ q̄ꝫ ad opinionē Ap. ꝑmo igit̄ ꝓponit intentionem. d. ꝙ q̄uis felicitas cōsistat in opōne ꝑm v̄tutē: tñ felicitas indiget bonis exterioribus. ℄ Et dicit Eustratius ꝙ res exteriores dicunt̄ hic ea que sunt extra nām nostrā: vt ea que sunt nec bona aie nec bona corporis sed extra vtrūqꝫ: sicut sunt diuitie amici ⁊ hꝫ qbus indiget felicitas nō ꝓpter se vt ipse dicit: qꝛ talia sunt deteriora felicitate: sed propter res subiectas quibus felix politicus habet prouidere.

Que dicūtur res exteriores.

M ℄ Fieri eniꝫ nō pōt: aut nō facile fit: vt is res agat preclaras: cui facultates desūt. Multa nāqꝫ per amicos: ꝑ diuitias: ꝑ ciuilē potētiā: tāq̄ ꝑ istrā agunt̄: qbusdā aūt carentes vt nobilitate: bona prole: pulchritudine beatitudinē maculant. Nō enim satis ad felicitatē idoneus est: qui penitus est deformis: aut ignobilis: aut solitarius sine prole: ⁊ minus etiaꝫ fortasse si cui perprraui sint filij: vel amici: aut boni mortui sint. Ut igit̄ diximᵘ videt̄ felicitas ⁊ talis idigere ꝓsperitatis. Uñ qdā ꝓsperitatē fortune: qdā v̄tutē felicitatē eē dicūt.

℄ Impossibile enim vel nō facile bona operari impotentē tribuere existentē. Multa qdē eniꝫ operata sunt tanq̄ per organa: per amicos: per diuitias ⁊ per ciuilē potētiā. ℄ Quibusdā aūt denudari coīnqnat beatitudinē: vtputa nobilitate: bona ꝓle: pulchritudine. Nō oino eniꝫ felix qui specie turpissimus: vel ignobilis: vel solitarius: ⁊ sine ꝓle. Amplius aūt forte felix minus si cui pessimi filij sunt: vel amici: vel boni existētes mortui sunt. ℄ Queadmodū igit̄ diximus videt̄ indigere ⁊ tali ꝓsperitate. Unde in idem ordinant quidam bonam fortunam ⁊ felicitatem: quidam xᵒ virtutem. N

℄ Probat qd ꝓposuit. s. ꝙ felix indiget bonis exteriorībᵘ. ⁊ hec est ɔclo. 37. huiᵘ libri que ꝓbaꝛ sic. Illis indiget felix sine qbus hō nō pōt opari opa v̄tutis nec manere pulchritudo felicitatis: sed sine bonis exterioribus hō aliqua opa v̄tutis nō pōt opari: nec sine eis pōt pulchritudo felicitatis manere. ergo felix indiget bonis exterioribus. maior pꝫ: qꝛ ad felicitatē reqrunt̄ oēs opōnes ꝑm v̄tutē: ⁊ ēt ad felicitatē reqrit̄ pulchritudo vt dictum est: qꝛ felicitas est optima pulcherrima ⁊c̄. ⁊ minor declaraꝛ. ⁊ ꝑmo declaraꝛ ps ꝑma minoris. s. ꝙ hō aliqua opa virtutis nō pōt opari sine bonis exteriorībᵘ: qꝛ sine diuitijs que sūt bona exteriora non pōt hō operari opa liberalitatis: que sunt dare qbus opꝫ / ⁊ qñ opꝫ / ⁊ quātū opꝫ / ⁊ sic de alijs circunstantijs: ið felix indiget bonis exterioribus vt dare possit. Impoſe eni est vel nō facile bene opari nō potētē tribuere. multa eniꝫ operant̄ hoies ꝑ amicos ⁊ diuitias ⁊ ꝑ ciuilem potētiā tanq̄ per organa: ⁊ oia hec sunt bona exteriora. ⁊ sic pꝫ ꝑᵃ ps minoris. [Quibusdā aūt.] ⁊ 2ᵃ pars minoris ꝙ sine bonis exteriorībᵘ nō pōt remanere pulchritudo felicitatis declaraꝛ. nā denudari hoc est priuari qbusdam bonis exteriorībᵘ coīnqnat. i. deturpat beatitudinē. i. felicitatē. Coinquinaꝛ enim felix si careat nobilitate aut bona ꝓle: aut pulchritudine. Nō eniꝫ est oino felix q est spe turpissimᵘ: vel ignobilis: vel solitariᵘ. i. sine ꝓle. ⁊ forte minus felix est si pessimi sint sibi filij: vel si boni aliqñ existentes mortui sunt: ⁊ sic pꝫ ꝙ carentia istoꝝ bonoꝝ exterioꝝ. s. nobilitatis bone ꝓlis pulchritudinis ⁊c̄. deturpent beatitudinē: ⁊ ꝑ ɔñs sine istis. s. nobilitate: bona ꝓle: pulchritudine ⁊c̄. non pōt remanere pulchritudo felicitatis. 37ᵃ ɔclo huiᵘ p̄mi libri. O P

℄ Notāda sūt hic sex. ꝑmo circa ꝑmā ptē minoris est intelligēdū: ꝙ felix felicitate politica de qua ꝓhs hic loquit̄ maxie hꝫ opari opa liberalitatis ⁊ magnificētie: ið ꝓhs ꝓbauit hic ꝙ felix felicitate politica indiget diuitijs quibᵘ pōt opari opa liberalitatis ⁊ magnificētie. Uñ dicit h̄ Albertus ꝙ ille qui dꝫ feliciter gubernare ciuitatē nulla v̄tute tñ idiget sicut liberalitate ⁊ magnificētia. Cuius rō est qꝛ ꝑncipalis intētio politici gubernātis rempublicā circa duo ꝑcipue versaꝛ. ꝑᵐ est vt faciat ciues bonos ⁊ virtuosos. 2ᵐ est vt violētias ciuibus illatas remoueat ⁊ inferēdas ꝓhibeat: sed ad vtrūqꝫ istoꝝ deseruiūt ꝑdicte virtutes. s. liberalitas ⁊ magnificētia. deseruiūt enim ad faciendos ciues bonos. nā ꝑm ꝓhm ꝑmo politicoꝝ ciues nō debent gubernari seruilr ⁊ ꝑncipatu dispotico sed libere ⁊ ꝑncipatu politico: ið opꝫ ꝙ ciues inducant̄ ad actū v̄tutis ⁊ bonū ciuile nō coactionibᵘ ⁊ minis sed donis ⁊ ꝑmijs q̄ fiunt per liberalitatē ⁊ magnificētiā. Itē ad 2ᵐ. s. ad iniurias repellendas ⁊ ꝓhibēdas deseruiūt dicte due v̄tutes: qꝛ ad iniurias repellēdas ⁊ ꝓhibēdas opꝫ qñqꝫ vti bello ⁊ exercitu: ⁊ ad vtrūqꝫ eoꝝ exequēdū requirunt̄ ꝑcipue actus liberalitatis ⁊ magnificētie q fieri nō pñt sine magnis sumptibᵘ ⁊ diuitijs. ℄ 2ᵒ est notādū circa scdam ptē minoris ꝙ carentia bonoꝝ predictoꝝ. s. nobilitatis bone prolis ⁊c̄. coīnqnat ⁊ deturpat felicitatem: qꝛ huiusmodi bona. s. nobilitas / bona ꝓles ⁊c̄. faciūt ad pulchritudinē ⁊

ꝑᵐ nōmᵐ

Politici reipu. gubernantis ꝑncipalis intētio circa duo. Q

2ᵐ nōmᵐ

A decorem felicitatis vt dicit Eustratius inq̃ntum reddunt hominē gratū ⁊ placitū in oculis alioꝝ: ⁊ hoc pertinet ad decorē felicitatis: ⁊ priuatio hoꝝ bonoꝝ reddit hominem cōtemptibilē in oculis alioꝝ vt pꝫ ex eo qui caret nobili/
3m nōm tate aut bona ꝓle aut pulchritudine. ⁋ 3° est notādū cir/ca pulchritudinē corporalē: ꝙ pulchritudo corꝑalis requi/rit ad oīmodā ꝑfectionē felicitatis politice. nō eni ē oīno felix q̃ntū ad oēꝫ ꝑfectionē felicitatis: q ſpē eſt turpiſſim⁹: qꝛ ſua turpitudo ⁊ deformitas reddit eū ↄtēptibilē ⁊ de/ſpectū. pulchritudo eni multū cōfert politico ad h ꝙ obe/diat ei. Aie. n. humane nāle hñt deſideriū ad ea que viſui ſunt delectabilia. nec credit vtiqꝫ ꝙ ille qui ſm aſpectuꝫ
Nō credi/tur defor/mis ſꝫ aſ/pectuꝫ p° videntibus ꝙ ſꝫ aiaꝫ ſit bonus. deformis eſt pmo vidētib⁹ ꝙ ſm aiam bon⁹ ſit. Et huius cām aſſignat Albertus. d. ꝙ deformitas q̄ eſt i figura cor/poris ꝓcedit ex deformitate potētiaꝝ aie: iō in mēbro qd deuiat a figura humana nō pōt aia hr̃e debitā opōnē. ꝑꝑ hoc ſm ſniam phiſionomie mōſtrū in corꝑe eſt mōſtruꝫ
4m nōm in aia. ⁋ 4° eſt nōn̄m ꝙ nobilitas requirit ad ꝑfectionē fe/
B licitatis politice: qꝛ vt dicit Euſtratius ignobili ciues non facilr̃ obediūt: nec ei honorē debitū ⁊ reuerētiā ipendūt. hoies ēt populares libētius obediūt nobili q̄ ignobili: qꝛ intentio hoīs refert ad nobilitatē vel ignobilitateꝫ gnīs. Si eniꝫ ignobilis aſſumat ad pncipatū ⁊ ad ſtatū magnū hoies referūt illū ſtatū magnū ad ignobilitatē generis. ⁊ vituperādo dicūt ꝙ nō decet nec ↄuenit ꝙ fili⁹ talis igno bilis ſit pnceps noſter vel in tāto ſtatu: qꝛ vt dicit Euſtra/tius nā. i. nālr̃ multitudo amatrix eſt vituperationis. Inten/tio eniꝫ hoīs refert ad hoc qd in hoie reſeruat vtus ſuoꝝ
5m nōm pdeceſſoꝝ. ⁋ 5° eſt notādū circa ꝓlē ⁊ amicos ꝙ carens ꝓle nō eſt ꝑfecte felix felicitate politica. ⁊ hoc veꝝ eſt de hoie ciuili cōiuncto cū muliere: qꝛ fruſtra cōiungunt niſi habeat ꝓlē. minus tñ eſt felix ſi habeat filios peſſimos: vl̃ amicos: qꝛ ꝑ tales ipedit ab oꝑatione vtutis. Cuius cā eſt vt dicit Albertus: qꝛ vinculū amicitie vel ſanguinis in cō trariū trahit amore vtutis: ⁊ ille qui eſt diſtractus nō pōt habere ꝑfectā oꝑationē vtutis. Impedit ēt felicitatē ſi ei
C extiterint boni filij vel amici ⁊ mortui ſint: qꝛ ſm Euſtra tiū ex pterita felicitate recordata: magna triſtitia generat in corde ei⁹ ex qua triſtitia hō retrahit ne delectabilr̃ poſ ſit oꝑari. eo ꝙ ſm Boetiū extremū genus ifelicitatis eſt
6m nōm aliqn̄ fuiſſe felicē. ⁋ 6° eſt notādū ꝙ diuitie aliqualr̃ fa/ciūt ad felicitatē. Intelligēdū tñ ꝙ diuitie pñt accipi mo/derate: vel in ſuꝑabundātia. p mō requirunt tam ad felici/tatē cōtēplatiuā q̄ ad felicitatē politicaꝫ: qꝛ neutra felici/tas pōt eſſe ſine vita cōſeruata ad quā cōſeruādā neceſſa rio requirunt diuitie ſufficientes ad cōſeruationē vite: ſꝫ ad felicitatē cōtēplatiuā nō requirit ſuꝑabūdātia diuitiaꝝ. nō
c.3.tra.2. eniꝫ opꝫ felicē eē dñm terre ⁊ maris vt dꝫ. 10. hui⁹. Si aūt loquamur de felicitate politica hoc pōt eſſe duplr̃. vel vt felicitas politica ſignat aggregatū ex bonis corꝑis ⁊ aie ⁊
D bonis exteriorib⁹ ⁊ vlr̃ ex oībus q̄ requirunt ad felicitateꝫ politicā. ⁊ ſic excellētia diuitiaꝝ requirit ad felicitatē poli/ticā tanq̄ ps eius vt dictū eſt ſuꝑius. Alio mō pōt accipi politica felicitas pro oꝑatione prudētie. ⁊ ſic ſuꝑabūdan/tia diuitiaꝝ nō requirit ad felicitatē politicā q̄ntū ad actū hoīs felicis ſm ſe. Si vō cōſideret felicitas politica q̄ntū ad alios ſic felicitas politica que eſt oꝑatio requirit ſuꝑabū dātiā diuitiarū. nā pnceps hꝫ ꝓuidere ſubditis de neceſſa rijs qd nō pōt ſine abūdantia diuitiaꝝ: tñ nec diuitie nec bona corꝑis ꝑtinēt ad felicitatē que eſt oꝑatio intrinſece: ſed extrinſece tanq̄ inſtrumēta vel organa. [Quēadmo/dū igit̃ diximus.] qꝛ felicitas vꝫ indigere tali proſperita/te. ſ. amicis ⁊ diuitijs vt dictū eſt: ⁊ bona exteriora ſubia/cent fortune ⁊ caſui qꝛ talia caſualr̃ qñqꝫ adueniūt ⁊ red/dunt: ⁊ iō qdā in idē genus cauſe ordināt felicitatē ⁊ bo/

E nā fortunā dicentes: ꝙ felicitas ⁊ bona fortuna ideꝫ ſunt. Alij autem dixerunt idem eſſe felicitatem ⁊ virtutem ſi/cut ſuperius dictum eſt.

Tractatus tertius de tribus queſtionibus pncipalibus pmi libri. ſ.
Trac.3°. pmi libri.

a quo eſt felicitas: cuius eſt felicitatis: qñ eſt felicitas. i. qñ felicitas ineſt homini vtrū in hac vita vel poſt hāc vitaꝫ: ⁊ hec queſtio cōtinet duas qōnes partiales. Pria eſt vtrū aliqs hō in hac vita ſit vel eſſe poſſit felix. Scđa eſt vtrū poſt mortē ſit vel poſſit aliqs eſſe felix. ⁋ Iſte tractatus cōtinet tria capitula. In pmo cap ſoluunt due qōnes pn/cipales. p° eſt de cā effectiua felicitatis: ⁊ eſt a quo eſt feli citas effectiue. ſcđa eſt de cā felicitatis mālī ſeu ſubiecti/ua: ⁊ eſt cuius eſt felicitas tanq̄ ſubiecti. In ſcđo caplo ibi [Multe autē tranſmutationes.] mouet ⁊ ſoluit vna qō.
F Utrū aliquis hō poſſit eſſe felix in hac vita. In 3° cap ibi [Pronepotū aūt fortunas.] mouet ⁊ ſoluit hec qō. vtruꝫ poſt morteꝫ poſſit aliqs eſſe felix. Caplm pm eſt de cauſa effectiua felicitatis ⁊ ſubiectiua. ſ. a quo eſt effectiue ⁊ cui⁹ eſt ſubiectiue: declarans ꝙ nō eſt a fortuna neqꝫ a caſu ſꝫ a cā determinata. ſ. diuina vel humana. ⁊ ꝙ nō eſt bruto/ruꝫ: qꝛ nullū brutū cōicat oꝑationē ſm vtutē: nec eſt pue/roꝝ: qꝛ felicitas indiget virtute perfecta ⁊ vita ꝑfecta.

⁋ Unde ⁊ dubitatur vtruꝫ diſciplina: an aſſuetudine: an alio quodā modo per exercitium acquiri poſſit: an aliqua diuina ſorte: an ⁊ ob fortunam ꝓueniat.

ride ⁊ queritur vtrum eſt diſci/bile vel aſſueſcibile vel aliqualiter exercitabile: vel ſm quandam di/uinam prouidentiam vel propter fortunam aduenit.
Caput pm tractatus tertij hui⁹ pmi libri p° pa. c. p. c. d. 3.

G Iſtud eſt pmū capitulū tractatus tertij in quo mo/uent ⁊ ſoluunt due qōnes pncipales: ⁊ cō tinet iſtud caplm duas ptes pncipales. In pma mouet ⁊ ſoluit hec qō: a quo eſt felicitas effectiue. In 2° ibi [Decē/ter igit̃.] ſoluit hec qō cui⁹ eſt felicitas: h eſt in quo eſt fe/licitas ſubiectiue. pma ps cōtinet tres pticulas. In p° mo/uet qōnē. In 2° ibi [Sigdē igit̃.] arguit ad qōnē. In 3° ibi [Manifeſtū aūt eſt.] ſoluit qōnē. In pma pticula mouet qōnē dicēs. ꝙ poſt determinationē de diffōne felicitatis: dñ. i. deinde querit vtrū felicitas ſit diſcibilis vel aſſueſa cibilis vel aliqualr̃ exercitabilis vel ſit ab aliqua ꝓuidē tia diuina. vel ſit a fortuna. ⁋ Intelligendū ꝙ hec qō ſꝫ ꝙ hic ꝓponit hꝫ qnque mēbra ſm ꝙ 5e erāt opiones de cā felicitatis: vt dicit hic Euſtratius. Pria opio ponebat ꝙ felicitas acqrit per diſciplinā ſeu ꝑ doctrinā: ſicut acq/runt ſcientie: ⁊ ꝑꝑ hāc opinioneꝫ dicit. [Diſcibile.] Scđa
Diuiſio in duas ptes pn. De cā fe/li. opi. qn que.
H opinio ponebat ꝙ felicitas acqrit per aſſuefactionē quō acqrunt vtutes morales: ⁊ ꝑꝑ hāc opinionē ponit illō mē brū. [Uel aſſueſcibile.] 3° opinio poſuit ꝙ felicitas acqri/tur per exercitationē ſicut induſtria militaris vel operuꝫ artificialiū vt ars citharizādi vel aliqd tale: ⁊ ꝑꝑ h dixit. [aut aliqualr̃ exercitabile.] 4° opinio poſuit ꝙ felicitas adueniſ nobis per q̄dā ꝓuidētiā diuinam ita ꝙ felicitas eſt a deo effectiue: ⁊ ꝓpter hāc opionē poſuit illud mem/brū. [Uel ſm quādā ꝓuidētiā diuinaꝫ.] 5° opinio poſuit ꝙ felicitas aduenit nobis a fortuna: ⁊ ꝓpter hanc opionē ponit illō mēbrū. [Uel ꝓpter fortunā.] pōt tñ hec queſtio pmo cōtinere duas ptes: ita vt hec ſit qō. vtrū felicitas ſit a cā ideterminata vt a fortuna: vel a cā determiata. ſi a cā determiata: aut ergo eſt a cauſa diuina aut a cā humana: ⁊ ſi ſit a cauſa humana: aut acquiritur per doctrinaꝫ aut per aſſuefactionem aut per exercitationem.

I ¶ Si igit͛ ⁊ aliqđ aliud deoꝝ est munus hoībus ꝯsentaneū est rōni ⁊ felicitatē a dijs ipsis dari: ⁊ eo magis quo ceteris humanis bonis est prestabiliꝰ. Verū hoc ad aliā magis consideratione͂ forsitan pertinet.

¶ Siqdem igitur ⁊ aliud aliqđ deorū est donū datū hominibus rōnabile ⁊ felicitatē dei donū esse: ⁊ maxime humanorū q̄to optimū. Sed hoc quidem forte alterius erit vtiqȝ perscrutationis magis proprium.

¶ Hec est scđa pticula p̄me ptis: in qua phs arguit ad qōne͂ ex pbabilibꝰ pbando tria. Primū est q̄ rōnabile est q̄ felicitas pueniat nobis a cā diuina. Scđm est q̄ tolerabile q̄ est felicitas pueniat nobis a cā humana. Tertiuȝ est q̄ irrōnabile ⁊ itolerabile est q̄ felicitas pueniat a cā
K fortuita. ¶ Prio igit͛ pbat͛ q̄ rōnabile est q̄ felicitas p
38° cclo huiꝰ p̄mi libri. ueniat a cā dina. ⁊ hec est cclo. 38. pbat͛ sic. Rōnabile est q̄ ab optima cā pueniat optimꝰ effectꝰ: sȝ cā diuina est cā optima ⁊ felicitas est optimꝰ effectꝰ. ḡ rōnabile est q̄ felicitas pueniat a cā diuina. Phs in pbādo istā ꝯneȝ vtitur quodā enthimemate. arguit eniȝ sic. si aliqđ donū sit datū deoꝝ hoībꝰ. s. a deo vł a substātijs sepatis sicut aliqđ aliđ donū pueniēs hoībꝰ maxie rōnabile vi͛ felicitatē esse donū dei: ⁊ rōne͂ huius ꝯñie assignat. q. felicitas est optimuȝ oīum humanoꝝ. i. q͛ felicitas est optimū inter oīa hūana: rōnale est q̄ pueniat hoī a cā optima: q͛ necesse est effectū pportionari sue cāe. ⁊ añs illius enthimematis supponit phs tanq̄ manifestū. nā vt dicit Eustratius euidēs est q̄ eē ⁊ viuere inest hoībꝰ ex deo: ⁊ ita est manifestū q̄ aliqđ donū inest hoībus a deo: sed hoc pscrutari. s. a quo est felicitas est alteriꝰ pscrutationis vt dicit phs. hoc eniȝ magis pertinet ad duodecimū metaphysice.

L ¶ Videt͛ tñ ⁊ si nō a dijs imortalibus mittit͛: sed v͛tute disciplinatue quadā vel exercitatione cōparat͛ diuinissimū esse. Premiū enim finisqȝ v͛tutis optimū ⁊ diuinū qđdā atqȝ beatū esse cōstat. Est preterea multuȝ cōe. Fieri nāqȝ pōt vt disciplina quadam ac diligētia ab vniuersis his cōparet͛: qui nullo principio labefactato idonei sunt ad consequendū virtutem.

¶ Videt͛ aūt ⁊ si nō a deo imissuȝ est: sed pter v͛tutē ⁊ quādā disciplinā ⁊ exercitationeȝ hic aduenit diuinissimorū esse. V͛tutis eniȝ p̄miuȝ ⁊ finis optimū vi͛ ⁊ diuinum quid ⁊ beatum.

¶ Erit aūt vtiqȝ ⁊ multū cōe. Possibile enim existere omnibus non orbatis ad virtutem per q̄dam disciplinam ⁊ studium.

39° cclo huiꝰ p̄mi libri ¶ Scđo pbat͛ q̄ tolerabile est q̄ felicitas sit a cā hūana. ⁊ hec est ꝯ. 39. q̄ pbat͛ duplr̄. p̄ sic. Tolerabile est q̄ felici
M tas sit ab illo a quo si ponat͛ eē p hoc nō remouet͛ illđ qđ est ppriū felicitati. s. q̄ sit optimū ⁊ diuinū. sed felicitateȝ esse a cā humana nō tollit a felicitate illđ qđ est ppriū felicitati. s. q̄ sit optimū ⁊ diuinū. ḡ tolerabile est q̄ felicitas sit a cā humana. maior pȝ p hoc q̄ illđ qđ nō tollit ppriū nō tollit illud cuiꝰ est ppriū: ⁊ p ꝯñs qđ est tolerabile proprio felicitatis est tolerabile felicitati. ⁊ sic pȝ maior: ⁊ minor ē͛ pȝ. nā illđ. s. q̄ felicitas sit a cā humana nō tollit qn felicitas sit aliqđ diuinū ⁊ optimū cū sit p̄miū ⁊ finis virtutis: qđ eni͂ est p̄miū ⁊ finis v͛tutis vi͛ eē optimū ⁊ diuinū ⁊ qđdā beatū: ⁊ posito q̄ felicitas sit a cā humana adhuc est qđdā optimū ⁊ diuinū ⁊ qđdā beatū. ¶ Notandū est
Nōm hic fȝ Eustratium q̄ lȝ felicitas sit a deo p̄ncipal͛r tñ pōt esse a cā humana: qđ declarat dicēs: q̄ eoꝝ que nobis largiunt͛ a deo h̄ qdē simpl͛r a deo attribuunt͛ nihil cōferentibꝰ nobis: hec aūt illaborātibꝰ nobis ⁊ eligētibꝰ tribuunt͛ N
nr̄a electione ⁊ studio queadmodū cōcausa quadā effectꝰ deo. talia eni͂ dicta ī nobis bona in qbꝰ nos studētes adeo psperamur. simpl͛r aūt nihil bonū cuiꝰ nō p̄nm cōis causa est. pȝ eniȝ diuinū esse felicitatē ⁊ optimū ⁊ beatum ex eo q̄ ipsa est p̄miū v͛tutis. per studiū eniȝ multum in habitu v͛tutis effecto hoīe p̄miū ipsi felicitas tribuit͛: hec Eustratius. vñ vult q̄ q̄dā tribuunt͛ nobis a deo nobis nihil cooperātibꝰ vt esse ⁊ viuere. ⁊ q̄dā tribuunt͛ nobis a deo nobis cooperātibꝰ ⁊ studētibꝰ ⁊ laborātibus. postq̄ eniȝ fuerimus exercitati in opōnibꝰ virtutū: tūc ipsa felicitas tanq̄ p̄miū v͛tutis nobis largit͛ a deo. pꝰ. n. cā in oī opōne ⁊ effectu cāe scđe p̄ncipalius agit q̄ ipsa cā scđa. ¶ Intelligen Intelligendum.
dū est q̄ qđdā est p̄miū v͛tutis extrinsecū: vt honor q exhibetur ab altero pter v͛tutē. ⁊ qđdā est p̄miū intrinsecuȝ O
qđ debetur v͛tuti ex seipsa tanq̄ finis ⁊ vltima eiꝰ pfectio cuiusmodi est felicitas. Scđo est intelligendū q̄ felicitas dī qđdā diuinū: nō q͛ solū est a deo: sed q͛ nos deo assimilat. [Erit aūt vtiqȝ.] 2° pbat͛ cclo sic. Tolerabile est q̄ felicitas sit a tali cā a qua si ponat͛ esse nō tollit͛ qn sit cōis finis oī hñti talē nām. sed felicitatē eē a cā humana nō tollit qn felicitas sit finis cōis oī hñti nām humanā: ḡ ⁊c. maior pȝ: q͛ finis ad quē aliqua nā declinat͛ dȝ eē cōis oībus habētibꝰ illā nām nisi sit in paucioribꝰ. ⁊ minor pȝ: q͛ si felicitas ponat͛ eē a cā humana poterit esse cōis oī hoī: q͛ sic p studiū ⁊ disciplinā poterit qlȝ hō nō orbatꝰ puenire ad felicitatē. Eustratius dicit hic q̄ nulli habenti intellectuȝ ⁊ sensuȝ ad virtutē volenti ⁊ vt opȝ studenti, est impossibilis possessio boni. s. felicitatis.

¶ Oz si melius est hoc mō q̄ ob fortunā felicē esse reȝ ita se habere consentaneū est rationi. Siquidē ea que sunt fȝ nām: vt q̄ optime sese habere psūt: sic se habēt P
suapte natura: ⁊ ea silr̄ que per artem ꝯficiuntur: atqȝ ab oī puenīūt causa: ⁊ ea maxie que a prestabilissima proficiscunt͛. Id aūt qđ maximū atqȝ pulcherrimum est fortune ascribere absurduȝ videt͛ imprimis.

¶ Si aūt est ita melius q̄ pter fortunā beari: ⁊ rōnabile habere sic. Siquidē que fm nām vt pōe optime hr̄e sic nata sunt: similr̄ aūt ⁊ que fm artem ⁊ oēm causam ⁊ maxie fm optimā.

¶ Maximū aūt ⁊ optimū concedere fortune valde pernitiosum vtiqȝ erit.

¶ Tertiuȝ declarat. s. q̄ irrōnabile est ponere q̄ felicitas pueniat a cā fortuita. ⁊ hec est cclo 40° q̄ pbat͛ duplr̄. p̄
sic. Ea q̄ fiūt fȝ nām ⁊ ēt ea q̄ fiunt fȝ artē optime fiūt vt 40° cclo huiꝰ p̄mi libri
pōe est ea fieri ⁊ optime disponunt͛ fȝ q̄ nata sunt dispo-
ni. cū ḡ felicitas sit bonū ⁊ optimū eiꝰ cā dȝ optime se ha- Q
bere. sed fortuna nō se hȝ optime: imo deteriꝰ se hȝ q̄ ars vel nā. ḡ irrōnabile est q̄ felicitas sit a cā fortuita: quia sic nō fieret optime fȝ q̄ nata est fieri. [Maximū aūt.] scđo pbat͛ hec cclo sic. Irrōnabile est q̄ effectꝰ pfectissimꝰ sit a cā iperfectissima. sed felicitas est effectus pfectissimus ⁊ fortuna est cā iperfectissima. ḡ ⁊c. vnde si felicitas esset a fortuna multo fortius omnia alia bona humana essent a fortuna: ⁊ ita cessaret omne humanum studium ad bona exequenda qđ est valde incōueniens.

¶ Patet etiā ex ipsa rōne qđ querit͛. Dicta est eniȝ operatio aīe per v͛tutē: ceteroꝝ aūt bonoꝝ alia insunt necessario: alia adiuuāt: suntqȝ vtilia: vt instrumēta: hec ⁊ his ꝯsona sunt que in principio diximus. Ipsuȝ eniȝ finē facultatis ciuilis optimū ponebamꝰ: hec aūt magnam

gnã adhibet diligẽtiã: vt ciues ipsos dispõat bonosq̧ faciat ꝛ ad honestas res agendas idoneos reddat.

C Manifestũ aũt est ꝛ ex rõne qd̃ querit. Dictũ est enim aie opatio ſm ꝟtutẽ qualis q̃daʒ: reliquoꝝ aũt bonoꝝ hoc qdẽ existere necessariuʒ: hec aũt cooperatiua ꝛ vtilia nata sũt organice.

C Cõfessa aũt hec vtiq̧ erũt: ꝛ his que a principio. politice aũt finẽ optimũ posuim⁹. Hautẽ plurimũ studiũ facit hui⁹ quales quosdã ꝛ bonos ciues facere ꝛ opatores bonorum.

B C Hec est 3ª pticula pme partis: in qua phs soluit qõnem querentẽ: a quo est felicitas: ꝛ cõsistit solutio in hoc q felicitas est a cã humana: ꝛ hec est ɔclo 41ª que pbat sic. Felicitas est opatio ſm ꝟtutẽ. vt pʒ ex pcedẽtib⁹: sed opatio ſm virtutem est ab homine: quia virtus est ab homine. ergo felicitas est a causa humana. alia tamen bona ɔcurrunt ad felicitatẽ instrualr ꝛ organice sicut dictũ est pus: in eis tñ nõ cõsistit pncipalr felicitas q̃ est opatio. [Cõfessa aũt.] Qz aũt felicitas sit opatio ſʒ ꝟtutẽ pʒ per ea q̃ dicta sunt pus. s. q felicitas est vltim⁹ finis in rebus humanis: ſʒ manifestũ est q opatio ſm ꝟtutẽ est vltim⁹ finis in rebus humanis. nã ad hoc tẽdit politica ferendo leges: penas ꝛ pmia adhibẽdo vt faciat ciues bonos ꝛ vt faciat eos opari ſm ꝟtutẽ. q ĝ felicitas que est finis politice sit operatio ſm virtutẽ est ɔsonũ pus dictis. C Intelligendũ est vt pʒ p determinationẽ phi ꝛ sui Cõmẽtatoris hic q felicitas est a cã humana: ꝛ ẽt a causa diuina. Est enim a cã diuina sicut a cã pncipali: sed nõ sicut a cã totali. ꝛ est a cã humana tanq̃ a cã pxima ꝛ imediata: qꝛ est imediate ab intellectu ſm habitũ sapientie vel prudentie que est cã humana. põt ẽt dici diuina ſm pticipationẽ ꝛ assimilationẽ. Intellectus eniʒ ꝛ habitus intellectus a quibus puenit felicitas possunt dici diuina: qꝛ per eos assimilamur diuinis.

41ª ɔclo hui⁹ pmi libri.

Nõn

C

C Merito igit nec bouẽ nec equum nec aliud quicq̃ animantiũ dicimus felix. Quippe cuʒ fieri nequeat vt ipsoꝝ quicq̃ talis sit particeps opõnis. Hãc aũt ob cãm neq̧ puer est felix: nondũ eniʒ est idoneus ad res tales agendas pp etatẽ: qui dñr felices ob spem dñr. Est. n. opus vt dixim⁹ ꝛ pfecta ꝟtute ꝛ pfecta ẽt vita.

2ª ps. c. C Decenter igit neq̧ bouẽ neq̧ equũ neq̧ aliquõ aliud animantiũ felix esse dicimus. Nulluʒ eniʒ ipsoꝝ possibile est cõicare tali opatione. pp hãc aũt cãm neq̧ puer felix est: nõdũ eniʒ ope-

D ratoꝛ taliũ pp etatẽ. Dicti aũt ppter spem beatificant. Indigẽt enim queadmoduʒ diximus virtute perfecta ꝛ vita perfecta.

C Hec est 2ª ps pncipalis huius capli: in qua determinatur quarta qõ pncipalis hui⁹ libri. s. cui⁹ est felicitas. h est in quo est felicitas sicut in subo. Sʒ pmo declarat in qb⁹ nõ est felicitas: deinde cõcludit cui⁹ siue in quo est felicitas. Pmo ĝ pbat q neq̧ asin⁹ neq̧ bos neq̧ aliqd irrõnabiliũ. nec puer est felix: ꝛ hec est ɔclo 42ª. que pbatur sic. Felicitas est opatio ſm ꝟtutẽ: sed nullũ illoꝝ est opator talis opationis. ĝ ꝛc. maior pʒ ex pcedẽtibus ꝛ minor declarat: qꝛ nullũ aĩal irrõnale põt cõicare i tali opõne. s. ſm ꝟtutẽ: qꝛ nõ hñt aptitudinẽ ad talẽ opõnẽ. puer ẽt pp etatẽ nõ est opator taliũ ex qb⁹ hõ dr felix: pueri tñ beatificant: h est dicunt q̃nq̧ beati pp spem futuri boni. h est pp spem future felicitatis quã in eis credim⁹ esse futurã. ꝛ h (vt dicit Eustratius) est vel ex nãli dispõne eoꝝ: vt q̧

42ª ɔclo hui⁹ pmi libri.

videmus eos inclinari ad bona ꝛ refugere mala. vel ẽt ex eo q sunt ex felicibus parentib⁹ pcreati. sed in pñti non pñt dici felices qꝛ felicitas (vt dixim⁹) indiget ꝟtute pfecta ꝛ vita pfecta: q̃ꝝ neutrũ cõpetit pueris vt satis pʒ. ꝛ ex hoc pʒ cui⁹ est felicitas siue in quo est felicitas sic̃ in subo: qꝛ est hois opantis ſm virtutem perfectã in vita pfecta. E

Capitulũ secundũ

tractatus tertij in q̃ mouet ꝛ soluit vna ps qñe qõnis pncipalis. s. qñ est felicitas. i. qñ inest felicitas hoi. hec aũt qõ hʒ duas ptes que sũt due qõnes ptiales. Pria est an aliqs sit felix dum viuit: vel opʒ respicere finẽ vite: vt dixit Solon. Scda est vtꝝ aliqs sit felix post hãc vitã. pma istaꝝ qõnũ mouet ꝛ soluit in caplo isto. ꝛ est soło. q possibile est hoiem esse felicem dum viuit: qꝛ possibile est hominẽ dum viuit operari ſm virtutẽ pfectã in vita pfecta victuruʒ: sic ꝛ ẽt finiturũ ſm rationem. F

C Multe nãq̧ mutationes in vita fiunt varieq̧ fortune. Atq̧ fieri põt vt is q maxie bonis abundat in magnas incidat in senectute calamitates: vt in Heroicis de Priamo dicitur. Eum aũt qui tali fortuna est vsus ꝛ miserabiliter obijt: nemo felicem dicet.

Multe aũt trãsmutationes fiunt ꝛ oimode fortune ſm vitã: ꝛ ɔtingit maxime abũdantẽ magnis calamitatib⁹ incidere in senectute queadmodũ in heroicis de Priamo narrat. Talib⁹ ãt vsũ fortunis ꝛ finiẽtẽ miserabilr nll's vtiq̧ felicitabit. — Capm 2m trac. 3. huius primi libri. pª ps ca.

Istud est capl'm 2m tractatus tertij primi libri in q̃ mouet ꝛ soluit hec qõ. vtrũ aliqs homo sit felix dum viuit. ꝛ continet duas ptes pncipales. In pª ponit qõ cũ motiuo qõnis. In 2ª ibi [Uel fortunas.] ponitur soło qõnis. Prima ps continet tres pticulas. In pma ponit motiuũ qõnis. In 2ª ibi [Utrũ igit.] ponit qõneʒ. ꝛ ad ipsaʒ arguit. In 3ª ibi [Si aũt non dicim⁹.] ponit ꝛ excludit q̃dã rñsionẽ ad rõnẽ suaʒ. In pma igit pticula ponit motiuũ qõnis qd̃ est tale. multe transmutationes sunt circa vitã humanã ꝛ oimode. i. oib⁹ modis: qꝛ de bono in malũ ꝛ de malo in bonũ tã ſm corpus q̃ ſm aiam: ꝛ huiꝰ transmutationes fiũt ſʒ totam vitã ꝛ in oi etate hois ꝛ in iuuentute ꝛ senectute: qꝛ cõtingit aliquẽ q̃nq̧ esse maxie abũdãteʒ in iuuentute: qui tñ in senectute incidit in maximas calamitates: sic̃ in ꝟsib⁹ heroicis narrat de Priamo q ipe pus fuit vsus bonis fortunis ꝛ postea miserabiliter finiuit vitã suã: ꝛ talẽ nullus felicitabit. i. felicẽ enuntiabit qui. s. bonis fortunis vsus est in iuuentute ꝛ postea in senectute miserabilr finiuit. Istud ĝ est motiuũ qõnis. s. transmutatio in hac vita de psperitate in miseriam. nec põt in hac vita cẽ certũ q̃liter hõ vitã suã finiet: iõ dubiũ est an nõ obstãte hꝰ variatione fortune possit aliqs esse felix in hac vita. C Intelligendũ ſm Eustratiũ h. q hoies antiquitus dicebant viri gloriosi pditi nobilitate ꝛ virtutibus a qb⁹ versus heroici dicti sunt: in qbus narrat Homer⁹ q Priamus fuit pmus rex troie prole felicissimus: decoris gloria: diuitijs abundantissimus: virtute rectissimus: pace quietissimus qui in senectute hoꝝ ɔtrijs oino subiacuit.

G Secundi c. t. 3. diuisio i duas ptes pn.

H

Nõn Priami pmi troie regis varia fortuna.

C Nullus ne igit hõ felix q̃diu viuit dicẽdus est: sed Solonis snia finem spectare opʒ Qz si ꝛ ita ponẽdum est: tũ ne felix: cũ e vita decesserit: an id absurdũ est penit⁹ nobis: pserti q felicitatẽ opõnẽ quãdã dicim⁹ cẽ.

C Utrũ igit nullus alius hoium beatificandus vsquequo vtiq̧ viuit: sed ſʒ Solonẽ opʒ finẽ

I respicere. ℂ Si aūt vtiq₃ ⁊ ponendū ita: ergo est felix: tūc cū vtiq₃ moriet̄: vel hoc oīno incōueniēs: presertim ⁊ dicētibus nobis operationem quandam felicitatem.

ℂ Hec est 2ª pticula pme ptis: in qua ph̄s mouet q̄ōnem ⁊ ad ipsam arguit. est igit̄ q̄ō vtrū aliqs felix sit dū₃ viuit vel op₃ respicere finē vite / scil₃ ꝯsiderādo si felicitas pseuerat vsq₃ in finē vite sue sicut Solon dixit / ꝙ nullus est felix q̄diu viuit: sed solū in fine vite / ita ꝙ solū post hanc vitā est certū de aliquo: vtrū fuerit felix vel nō. ℂ Sciendū fm̄ Eustratiū hic. ꝙ Solon fuit vnus de. 7. sapiētib⁹ q̄ Athenienfibus leges cōdidit: ⁊ ꝓpter mutationē fortune quā₃ vidit ꝓuenire circa vitā humanā dixit: ꝙ nullus d₃ dici felix q̄diu viuit: sed solū in fine vel post finem huius vite: ⁊ iō ph̄s hic inquirit de veritate huius positionis.

Nōn^m Cuius solon fuerit

K

43ª ꝯclo hu⁹ p̄mi libri.

Si autem vtiq₃. Arguit ad q̄ōnē obyciēdo cōtra dictū Solonis ꝓbando ꝙ nullus est felix qñ morit̄: ⁊ hec est ꝯclusio 43ª. que ꝓbat̄ sic. Felicitas est opatio f₃ vtutē: sed hō qñ morit̄ nō operat̄ fm̄ virtutem. ergo ⁊c̄. ⁊ hec rō ꝓbat ꝙ hō in fine vite sue scil₃ in vltimo instanti tēporis mēsurātis totā vitā hominis nō est felix: q2 in illo instanti hō p̄mo h₃ nō esse. nā in substātijs pmanētibus nō est dare vltimū instans in q̄ res est: sed p̄^m in quo res nō est postq̄ fuit: sed qñ res non est tūc nō operat̄ fm̄ vtutē. ꝓbat ēt hec rō ꝙ nec in morte scil₃ in vltimo instāti tēporis mēsurātis totā vita₃ hōis nec ēt post illud instans est hō felix: q2 nō est felix qñ non est: q2 tūc nō opat̄ fm̄ vtutē: sed hō nec in vltimo vite nec post vltimū instās vite h₃ opōnē fm̄ vtutē: ergo ⁊c̄.

L ℂ Or si mortuū felicē nō dicim⁹: neq₃ Solon id vult: s₃ tūc dici beatū hoiem tuto posse: qui iam est extra oīa mala calamitatesq₃: h₃ quidē ⁊ hoc ꝯtrouersia₃ quandā: mortuo nāq₃ bonū ⁊ malū videt̄ aliqd̄ esse: si qde₃ ⁊ viuenti: nō aūt sentienti: vt honores: infamie: ⁊ filiorū posteriorūq₃ oīno ꝓsperitates atq₃ aduersitates. Dubitationē aūt ⁊ hec afferūt: ei nāq₃ qui ad senectutem vsq₃ beate vixerit: fm̄q₃ rōnem decessit multas circa posteros accidere mutationes contingit: ⁊ alios ipsoꝝ esse bonos vitāq₃ cōsecutos esse pro dignitate: alios cōtra. Cōstat aūt ⁊ distantijs ad parētes multis varijsq₃ modis ipsos sese hēre posse. Absurdū igit̄ est; si defunctus sil' ēt mutaret̄: ⁊ nūc felix fieret: nūc miser. Absurdū est ēt ⁊ minime nec aliqd̄ ad tēpus posterorū₃ ad parētes res ptinere: sed redeundū est ad id qd̄

M prius est dubitatū: ex illo nāq₃ ⁊ id qd̄ nūc querit̄ fortasse ꝓspiciet̄. Si igit̄ finē spectare op₃: ⁊ tūc beatū dicere quēq₃: non quia beatus tūc est: sed ꝙ prius erat. Quomodo nō est absurdum si cum est felix non vere de ipso dicetur quod inest.

ℂ Si aūt nō dicim⁹ mortuū felicē: neq₃ Solon hoc vult: sed qm̄ tunc vtiq₃ qs firmiter beatificabit hoiem: vt ia₃ extra mala existētē ⁊ īfortunia. ℂ Habet qdē ⁊ hoc q̄ōnē quādā. Videtur eni₃ eē ⁊ mortuo malū aliqd̄: ⁊ bonū siqdē viuenti nō sentiēti aūt: puta honores ⁊ inhonorationes ⁊ filioꝝ ⁊ oīno ꝓnepotū ꝓsperitates ⁊ infortunia. ℂ Q̄ōnē aūt ⁊ hec tribuūt: etenim q̄ hn̄ vixerit vsq₃ ad senectutē ⁊ mortuus est f₃ rōnē cōtingit multas trāsmutationes fieri circa filios. Et hos qdē ipsoꝝ bonos eē ⁊ potiri vita que est fm̄ dignitatē: hos aūt ecōuerso. Manifestū aūt qm̄ distensiones ad patres omnifariā₃ habere ipsos cōtingit. Incōueniens autem fiet vtiq₃ si sil' transmutet̄ ⁊ mortuus: ⁊ fiet aliqñ qdē felix. rursus aūt miser. Incōueniēs aūt ⁊ in hoc nihil neq₃ in quodā tēpore supuenire que sint filioꝝ patrib⁹. ℂ Sed reuertendu₃ ad prius quesitū. Forsitā eni₃ vtiq₃ īspiciet̄ ⁊ qd̄ nūc quesitū est ex illo. si eni₃ vtiq₃ fine₃ videre op₃: ⁊ tunc beatificare vnūquēq₃ nō vt existentem beatū: sed qm̄ prius erat: qualiter nō incōueniēs si qñ est felix nō vere dicet̄ de eo existē. N

O

ℂ Hec est 3ª pticula in qua excludit quādā responsionem ad rōnē ph̄i nunc factā cōtra Solonē. posset enim aliqs dicere ꝙ rō veꝝ ꝯcludit: scil₃ ꝙ nullus est felix qñ morit̄ vel post mortē: nec hoc dixit Solon neq₃ nos dicimus. s₃ Solon h̄ voluit ꝙ qñ hō est mortu⁹: tūc pōt aliqs firma₃ sniam dare de eo qd̄ est vel fuit felix: ⁊ hec rn̄sio pōt intelligi dupl'r. vno mō ꝙ hō qñ est mortuus est felix: q2 tunc est extra mala ⁊ īfortunia. Et fm̄ Eustratiū ph̄s p mala intelligit illa mala q̄ hoī adueniūt fm̄ electionē: ⁊ p īfortuniū intelligit mala q̄ nō ex nobis: sed ex cā extrinseca inferunt̄. Et q2 nihil taliū mortuus de cetero sentiet: ideo post mortē est hō felix. ⁊ ille est vnus itellectus q̄ potuit fuisse Solonis. Alius itellectus est ꝙ qñ hō est mortu⁹ tūc non est felix: sed tūc certitudinal'r pōt sciri vtrū fuerit felix vel nō: q2 tūc certitudinal'r scit̄ qual'r finiuit vitā suā. Si enī₃ sciat̄ ꝙ fm̄ rōnē finiuit vitā suam tūc scit̄ ꝙ fuit felix: ⁊ si sciat̄ ꝙ nō finiuit vitā suā f₃ rōnē tūc scit̄ ꝙ nō fuit felix. [Habet qdē.] sed istā rn̄sionē excludit ph̄s. ⁊ p̄ excludit p̄^m intellectū rn̄sionis que ponit ꝙ post mortē scit̄ de aliq̄ ꝙ est felix vel ꝙ fuit felix: q2 tūc est positus ex̄ mala. Istū excludit ph̄s ꝓbādo ꝙ mortu⁹ nō est posit⁹ ex̄ mala: q2 mortuo vīr accidere bona ⁊ mala vt honoratiōes / inhonorationes / ꝓsperitates ⁊ infortunia amicoꝝ viuētiū: sed cui mala pn̄t accidere de illo nō est certū ꝙ est positus ex̄ mala: nec ꝙ est vel fuit felix. vn̄ q̄uis mortu⁹ nō sentiat tn̄ sibi pn̄t cōtingere mala: sicut viuētī nō sentiēti multotiens cōtingunt multa mala: vt ꝙ amici sui occidant̄ aut ꝙ diuitie ei⁹ diripiant̄. [Q̄ōnē aūt.] Occasione aūt predictoꝝ interponit̄ q̄dā q̄ō. pōe eni₃ est ꝙ aliqs p totā vita₃ suā feliciter vixerit / ⁊ feliciter finiat vitā suā: tn̄ post mortē cōtingunt diuerse transmutationes circa filios suos: ita ꝙ qdā fiunt felices ⁊ qdā miseri. Est g̊ q̄ō. vtru₃ felicitas ipsius mortui debeat trāsmutari ꝓp īfortunia q̄ accidunt filijs suis ⁊ amicis. Si det̄ ꝙ sic: vī sequi incōueniēs: q2 sic mortuus trāsmutaret̄ de felicitate in miseriā: ⁊ sic īfirma erit beatitudo: qd̄ vī incōueniēs. Si aūt det̄ ꝯtiū. s. ꝙ illa que cōtingūt filijs in nullo tēpore supueniāt pn̄i. ex hoc ēt vī seq incōueniēs ꝙ. s. pater sit ingratus filio ⁊ nō misericors ⁊ inimicus. Ista q̄ō nō soluit̄ hic: sed in caplo sequēti. [Sed reuertēdū est.] fm̄ itellectū rn̄sionis ipsi⁹ Solonis īprobat ph̄s: ⁊ ēt remouet Solonis motiuū ꝓp qd̄ dicto mō rn̄debat. dixit eni₃ Solon ꝙ post mortē est certū de aliquo ꝙ fuit felix: sed an̄ mortē nō est certū de aliquo ꝙ est felix. Istud īprobat ph̄s ꝓbando ꝙ si post morte₃ sit verū de aliquo ꝙ fuit felix: ꝙ ante mortē fuit verū de eodē ꝙ est felix: ⁊ hec est ꝯclo 44ª huius libri. Istā ꝯclōnē ꝓbat ph̄s ducēdo ad īcōueniens dato opposito ꝯclōnis. magnū eni₃ incōueniens vī ꝙ qñ aliqs est felix non vere dicat̄ ꝙ est felix: sed ꝙ postea dicat̄ ꝙ fuit felix. nā vita₃ 44ª ꝯclo hu⁹ p̄mi libri.

P

Q

ꝓpositionis

A ꝓpositionis de ꝑterito dependet a veritate ꝓpōnis de pñ/senti.naꝫ ꝓpter hoc aliqd est verꝫ fuisse:qꝛ verꝫ fuit illud esse:vñ hec est ꝓpositio ꝓbās cōclusionē.oīs ꝓpositio vā de ꝑterito hꝫ aliquā de pñsenti q̄ aliqñ fuit vera. Si ḡ hec sit vera de preterito Sortes fuit felix.hec de pñti fuit vā Sortes est felix:sed hec/sortes est felix.nō fuit vā nisi qñ sortes vixit.ḡ hec fuit vera/sor.est felix sorte viuente:ꝛ ita Nōn^m de aliquo in hac vita est verꝫ ꝙ ipse est felix. Intelligēdū est ꝙ q̄uis oī ꝓpositioni affirmatiue vere de ꝑterito cor/respōdeat affirmatiua de pñti que aliqñ fuit vā:tñ maior certitudo est de veritate ꝓpōnis de preterito q̄ꝫ vnq̄ꝫ fuit de vitate ꝓpōnis de pñti:qꝛ affirmatiua vera de ꝑterito est necessaria:sed non opꝫ ꝙ affirmatiua vera de pñti sit necessaria.vñ de eo qui feliciter finiuit vitā suā est modo necessariū ꝙ ipse fuit felix:sed nūq̄ꝫ fuit ista de pñti neces/B saria.iste est felix:qꝛ semꝑ dū ille vixit fuit incertū qualr̄ finiret vitā suā vtrū feliciter vel infeliciter.vñ supposito ꝙ ad hoc ꝙ aliqs sit felix reqrit̄ ꝙ ipse feliciter moriat̄/hec est indeterminate vera/ille est felix:qꝛ dependet a ve ritate ꝓpositionis de futuro in mā̄ cōtingēti.s.a veritate huius ille feliciter morieť.talis eniꝫ ꝓpositio est sic deter minate vera ꝙ sic est vā ꝑ hoc instāti ꝙ non est falsa pro

Tripl'r dī ꝓpō deter minate vā: hoc instāti:potuit tñ fuisse falsa ꝑ hoc instāti.vñ tripl'r dī ꝓpositio determinate vera:vel qꝛ sic determinat̄ ad veri tatē ꝙ nunq̄ꝫ pōt esse falsa:ꝛ isto mō sola ꝓpō necessaria est determinate vera.¶ Scdo mō dī ꝓpō determinate vera:qꝛ sic determinat̄ ad veritatē ꝙ nō poterit esse falsa nec fuisse falsa ꝑ hoc istanti:ꝛ isto mō est determinata ve ritas in ꝓpositionibꝰ de pñti que nō depēdēt a futuro:vt illa/tu sedes est sic determinate vera ꝙ nūq̄ꝫ potuit fuisse falsa pro pñti instanti.¶ Tertio mō dī ꝓpō determiate C vera que sic est vā pro hoc instanti ꝙ nō est falsa ꝑ eodē instanti:poterit tñ fuisse falsa pro hoc istanti:ꝛ isto mō est determinata veritas in ꝓpositionibꝰ de futuro in mā̄ cō/tingēti:ꝛ ēt in ꝓpositionibꝰ de pñti que depēdēt a futuro

In fine p. hiermenias 2°. sicut magis declarauī sup ṗmū ꝑihermenias:ꝛ isto 3° mō est cōcedendū ꝙ de aliquo dūꝫ viuit est determinate ve/ruꝫ ꝙ est felix:magis tamen est determinate verum post mortē ꝙ fuit felix q̄ꝫ ꝙ est felix dum viuit.

¶ Quia viuentes dicere beatos ob mutationes nolu/mus.Et qꝛ felicitatē qdē stabile qdđā:nulloqꝫ mō fa cile mutabile esse putamus.Fortunā aūt in eisdē sepe reuolui:nā si fortunaꝫ sequamur sepenumero felicem ac miserū eundē dicemus.Cameleontē quendā osten D dentes ipsum felicez esse ac debiliter collocatum.

¶ Propter non velle viuentes felicitare ꝓpter transmutationes:ꝛ ꝓpter ꝑmanēs qd felicita/tē existimare ꝛ nequaq̄ꝫ facile transmutabile. Fortunas aūt recirculari multotiēs circa eos/dē.¶ Manifestuꝫ enim ꝙ si sequamur fortu/nas eūdē felicem ꝛ rursus miserum dicemus multotiens:camaleonta quēdam felicem nun/tiantes ꝛ debiliter firmatum.

¶ Ponit ꝛ remouet motiuū Solonis qđ fuit istud.ꝯtingit multotiēs fortunas recirculari circa eosdē:vt cū de diui/te fit pauper ꝛ de malo bonus ꝛ ecōuerso:ꝛ felicē dixit eē qd ꝑmanens ꝛ stabile:ꝛ in hac vita ꝓpter hꝰ transmuta/tiones nō est stabilitas:iō dixit ꝙ in hac vita nō est veruꝫ dicere de aliquo ꝙ ipse est felix.[Manifestū eniꝫ.] Istud motiuū remouet Phs ostendēs ꝙ nō dꝫ aliqs iudicari fe

43° ꝯclo huiꝰ ṗmi libri. lix cōsiderādo ad bona vel mala fortune:ꝛ hec est cōclo 45° que ꝓbatur sic.Bona ꝛ mala fortune sunt variabilia instabilia ꝛ incerta vt manifestū est.ḡ si cōsiderando ad E bona vel ad mala fortune esset aliqs iudicandus felix/de eodē vere diceremus multotiēs ꝙ est felix ꝛ iterū miser: ꝛ sic enūtiabimus felicē vt camaleonta ꝛ vt debiliter fir/matū.Cōmētator dicit hic ꝙ camaleonta est aīal breuissi muꝫ habēs nām vt facil'r transmutet̄ ad oēs colores cor/porū ꝓpe iacentiū:ꝛ iō si cōsiderando ad bona vel mala fortune esset aliquis felix:felix nō esset firmatus in bono: sicut nec camaleonta in colore. Camaleonta qd.

¶ An fortunā sequi nullo mō est rectū.Nō est enim in ipsa bene vel male viuere situm:sed indiget humana vita ipsius:vt diximus.Operationes aūt ee qdeꝫ que a virtute ꝓficiscunt̄ felicitatis:ee vō que sunt cōtrarie cōtrarij dn̄e sunt.Attestat̄ huic sententie ꝛ id qđ nūc dubitauimus:eteniꝫ nullis in operibus humanis tāta F est firmitas quāta est in oꝑationibus iiscе:que a vir/tute ꝓficiscunt̄:ee nāqꝫ stabiliores ꝛ scientijs ipsis eē videnť.Harū aūt ipsaꝫ ee que ceteris antecellunt ma xime stabiles sunt:ꝓpterea ꝙ in his ipsi beati ꝛ maxi me ꝛ continuatissime viuunt.Hoc enim simile est cau se vt ipsarum non fiat obliuio.

¶ Vel fortunas qdem seq nequaq̄ꝫ rectū:nō.n. 2° ꝑs.c. in his bñ vel male:sed indiget his humana vi/ta quēadmoduꝫ diximus:dn̄e aūt sunt que ſm ṽtutē operationes felicitatis:contrarie autem contrarij.¶ Testat̄ autem sermoni ꝛ qđ nunc quesitū est.Circa nihil eniꝫ sic existit humano/ G ruum operuꝫ ꝯstātia vt circa oꝑōnes q̄ ſm ṽtu/tem sunt:permanentiores enim disciplinis hec videnť esse:earundē autē honorabilissime per/manētiores ꝓpter maxie intēdere ꝛ maxie cōti nue viuere in ipsis beatos.hoc eniꝫ assimilatur cāe eius qđ est nō fieri circa ipsas obliuionem.

¶ Hec est 2ª ꝑs ṗncipalis huiꝰ capl'i:ꝛ continet tres ꝑticu/las.In ṗma soluit motiuū ponētiū ꝙ nullus est felix ante finē vite ꝑꝑ trāsmutationes fortunas:ꝛ ostēdit qddā ne/cessariū ad solonē ṗncipalis qōnis. In 2ª ibi[Existet āt.] Soluit qōnē ṗncipalē que est de ꝑmanētia felicitatis.In 3ª ibi[Si aūt.] Rñdet ad inconuenientia preinducta. In ṗma igit̄ ꝑticula ṗmo soluit motiuū ponētiū ꝙ nullus pōt dici felix in hac vita ꝑꝑ trāsmutationes fortunas que cir/ H ca eosdē cōtingūt.rñdet ꝙ qꝛ felicitas essential'r consistit in oꝑōne ṽtutis:ꝛ nō in bonis fortune que solū instrumen tal'r felicitati deseruiūt:iō dicit nequaq̄ꝫ esse rectū seq for tunas.s.in iudicando aliquē esse miserū vel felicē:cuiꝰ rō/nē assignat.d.ꝙ bonū ꝛ malū hoīs nō consistit in his scilꝫ ṗncipal'r:q̄uis vita humana sicut ṗus dictuꝫ est indigeat his sicut qbusdā instr̄is ad multas preclaras oꝑōnes exer cendas:sed oꝑōnes ſm ṽtutē sunt dn̄e felicitatis:ꝗ est ṗn cipal'r ꝑtinent ad felicitatē:ꝛ bona fortune ꝑtinēt ad felici tatē instr̄al'r tñ.ꝛ contrarie oꝑōnes.s.oꝑōnes vitiose sunt dn̄e ꝯtrarij.i.hñt dn̄iuꝫ ꝛ ṗncipatū in ꝯrio.s.in miseria.vꝫ ex hoc ꝙ ṗncipal'r aliqs dī miser esse ex hoc ꝙ vitiose ꝯ rōnē oꝑat̄.Sic ergo rñdeo ad motiuū solonis ꝙ ꝑꝑ va/rietatē vel trāsmutationē fortune nō dꝫ aliqs dici felix vl' miser cū bona fortuna nō ꝑtineat ṗncipal'r ad felicitateꝫ.

¶ Notādū est hic ꝙ cū Phs dicit ꝙ oꝑōnes ſm ṽtutem Nōn^m sunt dn̄e felicitatis loqt̄ de felicitate que est qddā aggre/gatū ex oībus que reqrunt̄ ad bñ viuere hoīs.loquēdo.n. de tali felicitate oꝑōnes ſm ṽtutē sunt dn̄e felicitatis:qꝛ

I fũt partes p̄ncipales talis felicitatis aggregate ex bonis
aie ⁊ corpis ⁊ exteriorib⁹ bonis:ſʒ nõ ſunt dñe felicitatis
que eſt vna ſimplex opatio. vel põt dici ꝙ operationes ſm
virtutẽ moralẽ ſunt dñe/in cãndo vel efficiẽdo/felicitatis
ſpeculatiue/eo ꝙ p̄ncipaliter agũt ad talẽ felicitatẽ. ℂ Al
bertus tñ dicit hic ꝙ v̓tutes dicunt̄ dñe nõ tñ ꝓpter p̄n
cipalitatẽ quã hñt in opando feliciter:ſed ꝓpter dñiũʒ qõ
v̓tus hẽt in cõtinuãdo opationẽ potẽtie in qua eſt ne decli
net ad aliq̃ opa ſeruilia ⁊ infima.[Teſtat̄ autẽ ſermoni.]
oſtẽdit quoddã neceſſariũ ad ſolutionẽʒ p̄ncipalis qõnis:
⁊ eſt ꝙ opatiões ſm v̓tutẽ inter bona humana ſunt maxi
me ꝑmanẽtes: ⁊ dicit p̄mo ꝙ ſermoni quo dcm̄ eſt ꝙ opa
tiões ſʒ v̓tutẽ p̄ncipant̄ in felicitate/atteſtat̄ hoc.ſ.ꝙ opa
tiones ſm v̓tutẽ inter res humanas ſunt maxime ꝑmanẽ
tes:⁊ per ꝯñs ſunt p̄ncipales in felicitate. Qȝ aũt inter bo
K na humana opatiões ſm v̓tutẽ ſint maxime ꝑmanentes
45ᵉ ꝯclo huiᵘ p̄mi libri. ꝓbat ph̄s:⁊ eſt cõcluſio. 46. que ꝓbat̄ ſic. Si aliqd eſſet
firmius ⁊ magis permanẽs q̄ȝ opatio ſm v̓tutẽ hoc maxi
me eſſet ſciẽtia:ſed ſciẽtia nõ eſt firmior q̄ȝ opatio ſm vir
Nõn tutẽʒ.ergo inter bona humana operationes ſm virtutem
ſunt firmiores ⁊ maxime permanẽtes. ℂ Circa maiorẽʒ
huius rõnis eſt ſciẽdũ ꝙ rerum humanarum quedã per
tinẽt ad corp⁹ ⁊ quedã ad aiam. oĩa pertinẽtia ad corpus
eo ꝙ ſunt m̃alia ⁊ corꝑalia ſunt per ſe tranſmutabilia: ſed
illa que pertinent ad aiam ſolũ ſunt trãſmutabilia per ac
cidens:⁊ ideo ſunt minus trãſmutabilia q̄ȝ ea q̃ pertinent
ad corpus. Eorũ aũt que ad aiam pertinẽt quedã p̄ncipa
liter ⁊ ꝓprie ꝑtinẽt ad intellectũ vt hitus intellectualis: ⁊
quedã ꝑtinẽt ad appetitũ ſicut virtutes morales: idõ ph̄s
volẽs oſtẽdere ꝙ opatiões ſm v̓tutẽʒ inter res humanas
ſunt ꝑmanẽtiores. ꝓbat hoc per hoc ꝙ opationes ſm vir
L tutẽ: ⁊ ẽt ipſe v̓tutes ſunt ꝑmanentiores ipſis diſciplinis.i.
ſcientijs demr̃atiuis: inter ipſas aũt v̓tutes ⁊ earũ opatio
nes ille que ſunt honorabiliſſime ſũt maxime ꝑmanẽtes.
⁊ hoc põt eſſe: vel q̓ opationes v̓tutũ maxime intendunt̄
per delectationẽ: vel põt hoc eſſe q̓ m̃ãe v̓tutũ ꝯtinue no
bis occurrũt ⁊ felices ꝯtinue viuũt ⁊ operant̄ circa mate
rias v̓tutũ: ⁊ ꝓpter hoc circa tales v̓tutes nõ cadit obliuio
q̓ hõ eſt in ꝯtinuo exercitio circa m̃ãs v̓tutũ. Alia etiãʒ cã
põt aſſignari q̄re circa virtutẽ nõ cadit obliuio: q̓ obliuio
ſicut ⁊ reminiſcẽtia ꝑtinet ad v̓tutẽ cognitiuã nõ ad appe
titiuã: ſed v̓tutes morales ꝑtinẽt p̄ncipal̓r ad v̓tutẽ appe
Nõn titiuã. Circa minorẽ ſciẽdũ ꝙ ſcia quãtũ ad hitũ ſcie ꝑma
nẽtior eſt q̄ȝ opatio ſʒ v̓tutẽ: q̓ habitus eſt de difficili mo
bilis: tñ habit⁹ ſcie nõ eſt magis ꝑmanens q̄ȝ hitus v̓tutis:
ſed v̓tus moralis eſt ꝑmanentior q̄ȝ ſcia: ⁊ operatio v̓tutis
moralis eſt ꝑmanẽtior ⁊ frequẽtior q̄ȝ opatio ſcie. Et hui⁹
M cauſam aſſignat ph̄s.d.ꝙ hoc eſt ꝓpter maxime ꝯtinue
viuere in ipſis: hoc eſt q̓ cõtinue occurrũt nobis ea circa
que opʒ hoiẽʒ v̓tuoſuʒ ſe habere vt circa v̓tutẽ: ſicut vſus
ciboꝝ cõſortia mulierũ ⁊ huiuſmodi: ⁊ nõ ita cõtinue oc
currũt nobis ea circa que eſt ſcia ſpeculatiua: ⁊ idõ habitus
v̓tutis moralis magis firmat̄ in hoie per cõſuetudinẽʒ q̄ȝ
Nõn habit⁹ ſcie. ℂ Intelligẽdũ eſt hic ꝙ v̓t⁹ eſt ꝑmanẽtior q̄ȝ
ſcia quãtũ ad opationẽ.ſ.quãtũ ad exercitiũ ⁊ vſuʒ: q̓ m̃ã
ſcie nõ ita occurrit nobis ſicut m̃ã v̓tutis moralis: quantũ
tamẽ ad obiectũ ⁊ m̃ãm circa quã eſt ſcia: ſic ſcia eſt ꝑma
nẽtior q̄ȝ v̓tus: ⁊ forte habitus ſcie eſt ſimpl̓r ꝑmanentior
q̄ȝ habitus virtutis: tñ opatio v̓tutis circa m̃ãm ſuã eſt ꝑ
manẽtior.i. frequẽtior q̄ȝ opatio ſcie: vñ ſimpl̓r loquendo
habit⁹ ſcie eſt firmior q̄ȝ habit⁹ v̓tutis: tñ quãtũ ad exerci
tiũ opationũ habitus virtutis eſt firmior ⁊ frequẽtior.

ℂ Id igitur qõ queritur cõpetit ipſi felici: ⁊ erit talis ꝑ
vitam: nã ſemꝑ aut maxime ea aget ⁊ contẽplabitur:
que prodeũt a virtute fortunãqʒ feret pulcherrime: ⁊
omni ex parte cõcinne ac equabiliter. Quippe qui ve N
re bonus atqʒ quadratus eſt ſine vituperatione. Cuʒ
autẽ a fortuna multa eueniãt ⁊ magnitudine paruita
teqʒ differant: parua quidẽ ſiue ſint ſecũda ſiue aduer
ſa conſtat nõ facere vite momentum. Grandia v̓o ac
multa ſi ſecũda ſint: beatiorẽ vitã efficiũt. Quippe cũ
ad decorandũ ſint apta: ⁊ vſus ipſorũ pulcher ſtudio
ſuſqʒ fit. Sin aduerſa premunt lędũtqʒ vitaʒ beatam.
Afferũt eni dolores ⁊ multas operatiões impediunt.
Attamẽ ⁊ in iis ipſis ꝑlucet ipſa honeſtas cuʒ multas
quiſpiã ac magnas aduerſitates facile perfert: nõ ob
inſenſibilitatẽ: ſʒ q̓ generoſus eſt atqʒ magnanimus.
ℂ Exiſtet autẽ vtiqʒ qõ q̄ſitum eſt felici: ⁊ erit
per vitã talis. ℂ Semꝑ enĩʒ vel maxime oĩum O
opabit̄ ⁊ ſpeculabit̄ que ſm virtutẽ. ℂ Et for
tunas feret optime: ⁊ oĩno vbiqʒ prudẽter qui
⁊ vere bon⁹ ⁊ tetragon⁹ ſine vitupio. ℂ Mul
tis aũt factis ſm fortunã ⁊ dñtib⁹ magnitudi
ne ⁊ paruitudine: ꝑua qdẽ ꝓſperitatũ: ſil̓r aũt
⁊ oppoſitoꝝ manifeſtũ ꝙ nõ faciũt inclinatio
nẽ vite. Magna autẽ ⁊ multa facta qdẽ hñ bea
tiorẽ faciũt vitã: ⁊ etenim hec cõdecorare nata
ſunt: ⁊ vſus eoꝝ bonus ⁊ ſtudioſus fit. e cõuer
ſo autẽ accidẽtia tribulãt ⁊ cõturbãt beatũ: tri
ſtitias enĩʒ inferũt ⁊ impediunt in multis ope
rationib⁹. Verũtamẽ ⁊ in his refulget bonuʒ.
Cũ enim q̓ vtiqʒ ferat quis facil̓r multa ⁊ ma P
gna infortunia non ꝓpter doloris inſenſibilita
tem ſed virilis exiſtens ⁊ magnanimus.

ℂ Hec eſt ſcda ꝑticula ſcde ꝑtis p̄ncipalis in qua ph̄s ſol
uit qõnẽ p̄ncipalẽ quantũ ad vnã ꝑtẽ eius que eſt: an ali
quis poſſit eſſe felix in hac vita. Iſtam qõnẽ ſoluit ph̄s ⁊
p̄mo ꝓponit ſolõnẽ. 2ᵒ ꝓbat eã. Dicit ergo ꝙ cũ opatiões
ſm v̓tutẽ ſint ꝑmanẽtiſſime: ⁊ felicitas p̄ncipal̓r ꝯſiſtat in
opatiõe v̓tutis. Illud qõ queſitũ eſt.i. felicitas ineſt felici.
⁊ erit per totã vitã talis. hec g̃ eſt ſolo ꝙ aliqs põt eẽ felix
in vita: q̓ põt opari ſm v̓tutẽ in tota vita.[Semꝑ enĩʒ.] ⁊
hoc ꝓbat̄.ſ.ꝙ felicitas põt ꝑmanere per totaʒ vitã: ⁊ hec
eſt ꝯclo. 47. huius libri que ꝓbat̄ dupl̓r. Primo ex ꝑfe 47ᵉ ꝯclo
ctione hitus. 2ᵒ ex euẽtib⁹ fortuitis. p̄mo ſic. Hñs habituʒ huiᵘ p̄mi
ꝑfectũ ſemꝑ põt opari ſm illũ habitũ: ⁊ maxime cõtinue libri.
oĩum.i. inter oẽs alias opationes: ſed felix hẽt v̓tutẽ ꝑfectã Q
vt pʒ ex p̄dictis. g̃ ſemꝑ vel maxime poterit opari in vita
actiua q̃ ſunt ſm v̓tutẽ: ⁊ ẽt ſpeculari in vita ꝯtẽplatiua: de
illa rõne ponit̄ v̓t⁹ maioris in l̓ra.[Et fortunas feret.] Se
cũdo oñdit eandẽ ꝯclõnẽ ex euẽtib⁹ fortuitis. ⁊ p̄mo nar
rat in gñali ꝙ felix circa oẽs fortuitos euẽtus optĩe ſe hʒ.
Deinde oſtẽdit in ſp̄ali q̃uo felix oẽm euentũ fortuitũ fe
ret. dicit ergo p̄mo ꝙ felici ad hoc ꝙ ꝑmaneat felix ꝑ to
taʒ vitã nõ obſtat varietas ⁊ incertitudo bonoꝝ fortune:
q̓ in his.ſ. in bonis fortune nõ ꝯſiſtit felicitas p̄ncipal̓r: tñ
ille qui ẽ vere felix optime ſe habebit circa oẽs fortunas:
⁊ in quolibet euẽtu prudẽter ⁊ ſine vitupio ſe hẽbit: ſicut
vere tetragonus qõ eſt corpus cubuʒ ⁊ q̄dratũ ⁊c̄. Et ſm
Euſtratiũ ph̄s hic loquit̄ metaphorice: q̓ ſicut tetrago
nus qõ eſt corpus cubũ ⁊ q̄dratũ hñs ſex ſupficies q̄dra
tas ſemꝑ recte ſtat in q̄libet ſupficiẽ q̄litercũqʒ ꝓiciat̄:
ita v̓tuoſus ⁊ felix in q̄libet fortuna hñ ſe hẽbit: q̓ nec in
ꝓſperis exaltabit̄ metas v̓tutis trãſcẽdẽdo, nec in aduer
ſis eſt

A lis est delectus aut recedēs a virtute: et ita propter nullā mutationē fortune desistit felix ab operatione virtutis.[Multis autē factis.]ostendit in speciali quō felix quelibet euentum fortune bn̄ feret dicēs q cū magna et multa prospera et aduersa scd̄m fortunā eueniāt que differūt magnitudine et paruitate: manifestū est q parua prosperitatū vel aduersitatū nō faciūt iclinationē vite.i.nō pnt vitā felicis pmutare.s. vt felix pp pua prospera vel aduersa pmutet de felicitate in miseriā. Si aūt prosperitates vel aduersitates sint multe et magne.si sint magne psperitates: tūc facient vitam felicis beatiorē: qr talia bona fortune si sint magna nata sunt cōdecorare felicitatē: et etiā sunt instrā felicitatis. Si aūt illa magna fortuita sint mala que vt addit Albertus quēlibet pstātē virū merito mouere debeāt: tūc talia magna mala tribulāt et pcristāt beatū.i.felicē: et ipediūt ips a multis bonis opib: nō tn̄ sic q oino tollāt opōnez virtutis. Un̄ dicit

B Eustratius q talia magna infortunia felicitatē nō alterāt sed angustant: iō subdit phūs.d. verūtn̄ et in his.s.magnis infortunijs refulget bonū virtutis et rōnis. q enim aliqs faciliter fert multa et magna infortunia: nō pp hoc nō habz sensuz doloris et tristitie: sed tanq̄ virilis existēs et magnanimus hoc accidit pp firmitatē virtutis et rōnis. sic ḡ pz in speciali q̄lr felix quēlz euētuz fortune bn̄ feret: qr euētus fortuiti vel sunt magni vel pui. si sint pui manifestū est q nō trāsmutāt felicē de felicitate in miseriā siue sint boni siue sint mali. Si aūt euētus fortuiti sint magni: aut ergo sunt boni aut mali. si sint boni tūc cōdecorāt et augēt felicitatē. Si vo sint mali adhuc nō destruūt felicitatē: q̄uis impediant felicē a multis opōnib bonis: sz magis manifestāt felicitatē: eo q virtus et felicitas magis manifestant p h

C q hō bn̄ et scd̄m rōnē se hz in magnis infortunijs patiēter et

Nota 1m sz q opz ea ferēdo. ¶ Notādū est hic scd̄m Eustratiuz: q virtuosus facilr fert magna ifortunia nō pp hoc qd̄ nō hz sensuz doloris et tristitie: qr hoc nō esset multū laudabile ferre illa ifortunia que nō inferūt sensuz doloris vel tristitie: sed vtuosus fert facilr hōi ifortunia que inferūt pprius sensuz doloris pp infirmitatē vtutis et rōnis. et hoc est laudabile. in virtuosuz enī cadit tristitia rōne moderata: que

Nota 2m nec rōnē nec vtutē subuertit. ¶ 2o est intelligēdū q vtuosus se equalr hz in psperis et in aduersis: ita q eque tolerat quecūqz ei cōtingūt extrinsecus: nec reperit elatus in psperis neqz depressus in aduersis. hec aūt vtus p quam

Equanimitas qd. hō vniformiter se hz in pspis et in aduersis ab aliquo nominat equanimitas: que est q̄dā vtus cōtēta sub fortitudine spāli: que est vtus cardinalis. et p hanc vtutē equanimiter se hn̄s nō exaltat vltra rōnē in psperis: nec deprimit

D vltra rōnē in aduersis: et pōt hec vtus vocari virilitas: et sic phūs eā noiat hic: et sz phūz vi eē q̄dā spēs magnanimita-

Nota 3m tis. ¶ 3o est nōn q dic Seneca de felicitate et ifortunijs. dic.n. q hō felix ifortunia fert decēter quē aliq̄ ifortunia pmouēt. nulla tn̄ pfecte pturbāt quē fortuna q̄ hz tela pūgit sz nō vulnerat. iō sic fuit ordiatū athenis q i porta ciuitatis sedebat qdā senex q examiabat alios itrātiū iferēdo eis molestiā. et si qs patiēter sustiebat pmittebat eū itrare: et si nō patient sustiuisz nō pmittebat eū itrare ad studiū.

Albertus senex in porta sedēs intrātes examinans.

¶ Ex si operationes dn̄e sūt: vt diximus vite: nemo beatorū fuerit miser. Nūquā eniz odiosuz qcq̄ atqz iprobuz aget. Eū eniz qui vere bonus est atqz prudēs fortunā oēm decēter perferre: pro facultateqz rerū semp res pulcherrimas agere vt ducē bonuz presentibus vti castris ad optime gerendum bellū: et bonū itē sutorez ex sibi datis pellibus pulcherrimū cōficere calceum: ceterosqz oēs identidem artifices arbitramur.

¶ Si aūt sunt opōnes dn̄e vite quēadmodum diximus. Nullus vtiqz beatorz fiet miser. Neqz E enim aliqn̄ opabit odibilia mala: vt enim vere bonum et sapientē oēs existimamus fortunas decenter ferre: et existētibus semp optime opari quēadmodū ex datis: et ducē bonū pn̄te exercitu vti maxie bellicose: et coriorz incisorez ex datis corijs optimum calciamentum facere: eodē modo et alios artifices omnes.

¶ Hec est 3a particula scde ptis pncipalis: in qua soluunt incōueniētia prius inducta ptra positionē ponētiū q in hac vita nō pōt hō esse felix. et ptinet hec pticula tres ptes. In pma excludit pm incōueniens. In 2a ibi[Si aūt ita.]excludit incōueniēs 2m. In 3a ibi[Quid igit phibet.]cōcludit suā solonē declaratiuā de existētia felicitatis.s.qn̄ ipsa feli- F citas inest felici. ¶ In pma igit pte remouet pm inconueniens qd̄ fuit istd̄. si p infortunia supuenientia pōt tolli felicitas: seqt q ille qui est felix poterit fieri miser. et ita felicitas nō esset aliqd pmanēs. illud remouet phūs dicēs. q si opōnes scd̄m vtutē sint dn̄e.i.hn̄t dn̄iuz in vita q̄ di felicitas vt supra dictuz est: sequit q nullus beatorz fiat miser propter hōi infortunia incidentia. Rō huius est: qr propter ifortunia incidētia non opabit felix aliq̄ odibilia aut mala q̄ sunt vtuti aut felicitati pria: qr nos existimamus felicē tanq̄ vere bonū et sapiētē: et iō oēs fortunas decēter feret pp vtutē pfectā quā hz. et lz pp infortunia cōtingētia nō semper eque pfectas opōnes opabit: tn̄ semp optima opabit scd̄m q sibi est poīe scd̄m cōditionē fortune que sibi accidit: sicut bonus dux pn̄te exercitu vtit bello vt opz: et vt melius est G scd̄m cōditionē et vigorē exercitus: nec opz semp q vincat: et vt bonus incisor ex datis sibi corijs optimū calciamentuz faciet: sic felix nō semp faciet illud qd̄ est melius: sed qn̄qz fortuna sibi cōtingēte opabit qd̄ est melius scd̄m possibilitatē mãe subiecte. optima eniz di opari: non qr simplr optime: sed qr cōtinue optime opat scd̄m mãm subiectā. dux.n. exercitus si sit bonus dato sibi exercitu maxie bellicose opabit scd̄m cōditionē exercitus: magis tn̄ strenue opabit si habeat milites expertos q̄ si habeat soluz inexptos. et ad bonū incisorē coriorz pertinet ex datis corijs optimū calciamentū facere: qd̄ conueniēs est fieri ex tali mã. et eodē mō felix quacūqz fortuna sibi cōtingente operabit qd̄ est melius scd̄m possibilitatē fortune cōtingentis.

¶ Que cū ita sint: miser qdē nunq̄ fuerit ipse felix: beatus tn̄ nō erit si in Priami calamitates inciderit. Nec H igit varius facileqz mutabilis erit. Neqz eniz ex felicitate facile aut a qbuslibet: sed ab ingentib et multis aduersitatibus dimouebit: et ex talib nō in paruo sed in longo quodaz perfectoqz tempore rursus fuerit felix magnas in eo res preclaresqz nactus.

¶ Si aūt ita: miser qdē nequaq̄ fiet vtiqz felix. Neqz vtiqz beat in priami infortunia incidet: neqz vtiqz varius et facile transmutabilis: neqz ex felicitate mouebit facile. Neqz ptingētibus infortunijs: sed a magnis et multis: et ex talib nō vtiqz fiet rursus felix in paruo tēpore: sz siquidem in multo et perfecto magnorum et bonorum in ipso factus abundans.

¶ Hec est 2a pars huius pticule: in qua excludit 2m inconueniens qd̄ fuit tale. Si p transmutationē fortune tolleretur felicitas sequeret q cōtingeret eundē multotiens esse miserū et felicē. Istud excludit dicēs: q si ita est q pdicta

I infortunia nõ alterant neqꝫ attingunt subaꝫ felicitatis sic
dictũ est:sequit̃ ꝙ ille q est miser nunꝗ̃ ꝑ quecũqꝫ ꝓspa
aduenientia fiet felix:qꝛ illis ꝓsperis male vtit̃.ꝛ sic ope
rando vitiose semꝑ remanebit miser:nec ille qui est bea
tus incidet in īfortunia ꝓ̃priami.qḋ põt cõtingere duob⁹
modis.vno mõ qꝛ felix prudẽter talia īfortunia ꝓcauebit.
2⁹ mõ qꝛ si ſupueniãt ex īprouiso decẽter ea feret vt dcm̃
est:ꝛ ita felix nõ erit varius.i.variabilis.nec de facili trãs
mutabilis vt multotiẽs de misero fiat felix aut ecõuerso.
nõ eniꝫ de facili transmutabit̃ de felicitate in miseriã:nec
per quecũqꝫ īfortunia cõtingẽtia:sed solũ a magnis ꝛ mul
tis īfortunijs:ꝛ si ꝑ hꝰ magna īfortunia trãsmutat̃ ad mi
seriã nõ fiet felix rursus in ꝑuo tpe:sed si rursus fiat felix
h erit in multo ꝛ ꝑfecto tẽpore:in tãto.s.in quo possit fieri
abũdãs magnoꝝ bonoꝝ in ipso.s.ꝓus existẽtiũ.ad quoꝝ re
K cuꝑationẽ reqrit̃ magnũ tps:qꝛ nec ṽtus nec suꝑabũdan
tia bonoꝝ exterioꝝ acquirit̃ in breui tpe.Sic ergo ꝓpter
nullã trãsmutationẽ fortuitã nũꝗ̃ transmutabit̃ aliqs de
felicitate in miseriã nec ecõuerso. Nam vt dicit Seneca.
Idẽ est animus felicis in diuitijs ꝛ paupertate.

¶ Quid igit̃ obstat cũ felicez dicere qui per ṽtutẽ ope
rat̃ perfectaꝫ ꝛ bonis externis satis abundat:nõ quo
uis in tẽpore:sed in vita ꝑfecta:an est addendũꝫ:ꝛ ita
est victurus:ꝛ ſm rõnẽ moriturus. Quippe cũ futurũ
qdem incertuꝫ sit nobis:felicitatẽ aũt finẽ ꝛ oĩno per
fectã omni ex parte ponamus.Qꝛ si ita sit eos qbus ea
que diximus ꝛ insunt ꝛ inerũt beatos dicemus. Bea
tos aũt hoies.Sed de his quidẽ cousqꝫ sit definitũꝫ.

L ¶ Quid igit̃ ꝓhibet dicere felicẽ ſm ṽtutẽ per
fectã oꝑantẽ:ꝛ exterioribus bonis sufficienter
ditatũ nõ ꝯtingenti tempore:sed ꝑfecta in vita:
vel apponendũ:ꝛ victuruꝫ sic ꝛ finituruꝫ ſm
rõnem:qꝛ futurum imanifestũ nobis. Felicita
tem aũt finez ꝛ ꝑfectũ ponimus oĩno ꝛ oĩmo
de.¶ Si ita aũt:beatos dicem⁹ viuẽtiuꝫ qbus
existũt ꝛ existẽt que dicta sunt:btõs aũt vt ho
mines:ꝛ qdẽ igit̃ de his intãtũ dictum sit.

¶ Hec est 3ᵃ pars huius ꝑticule:in qua cõcludit suã solonẽ
declaratiuã de existẽtia felicitatis.s.qñ felicitas inest felici.
Et est solutio ꝙ felicitas inest felici in hac vita.qd eniꝫ ꝓ
hibet:q̃si diceret:nihil ꝓhibet dicere illũ esse felicẽ q ope
rat̃ ſm virtutẽ ꝑfectã ꝛ hꝫ exteriora bona sufficientia ad
oꝑõnẽ ṽtutis nõ qdẽ in aliquo paruo tempore:sed in vita
M ꝑfecta.i.per longũ tps.vñ cũ in hac vita aliqs sufficienter
ditatus exterioribus bonis possit oꝑari ſm virtutẽ in vi
ta ꝑfecta.i.per lõgũ tẽpus:sequit̃ ꝙ in hac vita poterit ali
qs esse felix.Si aũt volumus loq de felicitate ſm suũ esse
potissimũ inspiciẽdo ad finẽ felicitatis.s.ad hoc ꝙ sit ꝑfe
cte felix/opꝫ ꝙ feliciter finiat vitã suã:ꝛ tũc attribuimus
felici cõditiones ꝓus dictas.s.ꝙ oꝑet̃ ſm virtutez in vita
ꝑfecta.ꝛ addem⁹ plus.s.ꝙ sit victurus ṽtuose:ꝛ finiturus
sit ſm rõnez.vñ priori descriptioni felicitatis/opꝫ addere
ꝑmanẽtiã in oꝑõne ṽtutis vsqꝫ ad finẽ.naꝫ hoc ꝑtinet ad
ꝑfectionẽ ꝙ ꝑmaneat in ṽtute vsqꝫ ad finẽ.dicem⁹ igitur
ꝙ felicitas est operatio hoĩs ſm ṽtutẽ in vita ꝑfecta vsqꝫ
ad finẽ vite ꝑmãsura:sed hꝰ oꝑatio põt cõpetere homini
in hac vita:ꝛ ꝓ felicitas põt hoĩ competere in hac vita.[Si
aũt ita.] Ex quo igit̃ ita est ꝙ felicitas reqrit durationem
vsqꝫ ad finẽ vite dicemus illos viuentiũ esse felices qbus
insunt ꝓdicta bona ꝛ inerũt vsqꝫ in finez vite ꝛ dicemus
illos esse felices vt hoies.¶ Ex ꝓdictis apparet ſꝫ ꝓ̃hm
ꝙ felicitas de q̃ h intẽdit accipit̃ dupl̃r.vno mõ ꝓ ꝑfecta

Felicitas hic multis modis accipit̃.

operatione ſm virtutẽ in tẽpore longo:ꝛ tunc describit̃ N
sic.Felicitas est oꝑatio hoĩs ſꝫ virtutẽ in vita ꝑfecta.ꝛ sic
loquẽdo de felicitate põt esse certum de aliquo ꝙ est felix
tali certitudine:quali certuꝫ est de aliquo ꝙ est albus aut
ꝙ sedet.Alio mõ accipit̃ felicitas pro oꝑõne ſm ṽtutem
ꝑfectã ꝑ totã vitã.ꝛ isto mõ nõ est oĩno certũ de aliquo ꝙ
hꝫ felicitatẽ:põt tñ esse tanta certitudo de hoc quanta est
de cõtingẽte in pluribꝰ.nã vt in pluribus nullus mutatur
de felicitate in miseriã.nec est maior certitudo querenda
in hac scia q̃ꝫ est de cõtingẽtibꝰ vt in pluribꝰ:ꝛ q de tanta
certitudine non est contentus/indisciplinatus est querens
maiorẽ certitudinẽ q̃ꝫ nã rei recipit.¶ Nota ꝙ Lincon. Nota
recolligit vnã diffõnẽ felicitatis ex ꝓcedẽtibꝰ ꝛ subsequẽ Felicitatis
tibus.d.Recollige simul ex ꝓcedẽtibꝰ ꝛ subsequẽtibus ꝙ diffinitio.
felicitas est aĩe operatio ſm ṽtutẽ ꝑfectã cũ delectatione
vel nõ sine delectatione in vita ꝑfecta optimũ/pulcherri
mũ/delectabilissimũ/a deo datũ:possessũꝫ per virtutem ꝛ O
disciplinã ꝛ studium ꝛ exercitationẽ:ꝛ est cõmunissimũ ꝛ
nõ laudabile:qꝛ supra laudẽ.ꝛ est honorabile ꝛ beatifica
bile in optima potẽtia aĩe.ꝛ ſꝫ optimã ṽtutẽ eius existẽs.
¶ Dubitat̃.vtrũ hõ in hac vita possit vere dici felix.Vr̃ Dubiũ.
ꝙ nõ:qꝛ bonis abũdãtẽ ꝛ vitã miserabilr̃ finientẽ nullus 1ᵃ rõ.
felicitabit vt dĩ hic in textu:sed de nullo hoie põt esse cer
tũ in hac vita q̃liter vitã suã finiet vtrũ feliciter vel mise
rabiliter:ꝫ de nullo hoie dũ viuit põt vere dici ꝙ est felix.
Et si dicat̃ ꝙ felix nõ põt fieri miser cõtra Ar.dicit h ex
presse ꝯriũ in textu.dicit eniꝫ ꝙ hõ nõ mouebit̃ facile ex
felicitate a ꝯtingẽtibꝰ īfortunijs:ſꝫ a magnis ꝛ multis.Et
ex talibꝰ nõ fiet vtiqꝫ rursus felix in ꝑuo tpe ſꝫ in multo
tpe.ꝫ possẽ est hoiez transmutari de felicitate in miseriaꝫ
per multa ꝛ magna infortunia.¶ Itẽ felicitas est bonuꝫ 2ᵃ rõ
per se sufficiẽs.ꝫ adepta felicitate nõ amplius desiderat̃ P
aliqd:sed desideriũ hoĩs in vita ista non põt satiari:qꝛ hõ
nãliter desiderat ꝑmanẽtiaꝫ boni qḋ hꝫ:sed oĩa bona hu
mana sunt trãsitoria.ꝫ nunꝗ̃ in hac vita satiat̃ appetitus
humanus.¶ Itẽ ad felicitatẽ reqrit̃ ꝑmanentia oꝑõnis 3ᵃ rõ.
ſm virtutẽ vsqꝫ ad finez vite(vt dĩ in textu.)sed aliqua
transmutatio põt accidere ṽtuoso:que totalr̃ īpedit oẽm
oꝑõnẽ ṽtutis.nã cõtingit virtuosuꝫ per aliquã egritudinẽ
incurrere in insaniã ꝛ furiã:ꝛ tunc totalr̃ tollit̃ oꝑatio ſm
virtutẽ.ꝫ de nullo in hac vita põt vere dici ꝙ est felix:qꝛ
põt añ finẽ vite totalr̃ deficere ab oĩ oꝑõne ſm virtutez.
¶ Itẽ felicitas est oꝑõ cõtinua:qꝛ est maxie ꝑmanẽs ſm 4ᵃ rõ.
ꝓ̃hm hic.sed nullus hõ in hac vita põt continue oꝑari.ꝫ
in hac vita nullus hõ põt esse felix.minor ꝓbat̃ ꝑ ꝓ̃hm
x.huius:qꝛ dicit ꝙ nullus cõtinue delectat̃:qꝛ nullus cõti
nue põt oꝑari:ꝛ delectatio sequit̃ oꝑõnẽ. ¶ Itẽ felicitas 5ᵃ rõ.
est sũmũ bonũ.sed summũ bonũ excludit oẽ malũ.sed in Q
hac vita nõ pñt excludi oĩa mala que hoĩ accidunt in hac
vita cuiusmodi sunt ignorãtia ex ꝑte intellectus:ꝛ inordi
nata affectio ex ꝑte appetitus ꝛ labores ꝛ defectus corpa
les.¶ In oppositũ est hic ꝓ̃hs ꝛ arguit̃ rõne sic.Natura In oppositũ solutio.
humana est dignior ceteris aĩalibus:sed cetera aĩalia(vt
bruta)in hac vita nãliter attingunt suũ finẽ.ꝫ multo for
tius põt hõ in hac vita nãliter attingere finez suũ q est fe
licitas.¶ Dõm ꝙ hoc nomẽ felicitas/est nomen equocũ. Nomen equocum est hoc nomen felicitas.
qꝛ vno mõ significat formã simplicẽ absolutam.Alio mõ
accipit̃ pro aggregato ex diuersis rebus. Si accipiat̃ pro
forma simplici:hoc põt esse dupl̃r.s.vel pro habitu q est
actus primus a quo nata est oꝑatio ꝓcedere:vel pro ipsa
oꝑõne que est actus scḋs.ꝛ adhuc vtroqꝫ mõ accipit̃ 2ᵒ.s.
vel pro habitu ꝑfectissimo intellectus.vel oꝑõne intelle
ctus ſm habitũ eius ꝑfectissimũ:ꝛ sic accipit̃ pro habitu
sapientie vel oꝑõne sapiẽtie. Alio mõ accipit̃ pro habitu Quibus felicitas accipitur.
prudentie vel pro operatione intellectus ſm habitũ pru

dentie

A dentie. Si vo accipiat felicitas pro aggregato ex diuersis rebus: aut ḡ accipit pro aggregato ex oībus bonis que requirunt ad bñ viuere hoīs: ⁊ sic locutus est Eustrat⁹ sup̄ pri⁹ de felicitate. vbi dixit ꝙ partes felicitatis sunt bona aīe ⁊ bona corpis. ⁊ bona exteriora que reqrunt ad bene viuere hoīs: ⁊ sic loquit Boetius de felicitate in libro suo de ꝯsolatione describēs eā sic. Felicitas est status oīuz bonoꝝ aggregatione pfectus. Alio mō accipit tn̄ pro aggregato ex habitibus ⁊ operationib⁹ aīe vt pro habitibus intellectus ⁊ appetitus ⁊ operationibus itellectus ꝺm habitū sapiētie ⁊ prudētie ⁊ virtutū moraliū. Alio mō accipit felicitas pro opatione aīe ꝺm virtutē includēdo cū hoc durationē opōnis per tēpus longū. ⁊ ꝺm istū intellectus describit sic. Felicitas est opatio hoīs ꝺm ꝟtutē in vita pfecta. Adhuc accipit felicitas pro opōne hoīs ꝺm virtutem

B includēdo durationē talis opatiōis vsqȝ ad vite terminū. ⁊ in hoc sensu describit felicitas sic. Et est opatio hoīs ꝺz virtutē vsqȝ ad vite terminū duratura: sed qlitercūqȝ accipiat felicitas que est possibilis hoī ꝺm ꝙ Phs loqt hic de felicitate: opȝ ꝙ illa felicitas quecūqȝ fuerit, sit possibilis hoī in hac vita: qꝛ mortuis nullo modo inest felicitas.

Propter qd p̄ncipalr dub⁹ introducatur.

℄ Ista aūt dubitatio introducit p̄ncipalr ꝓpter felicitatē que est operatio vsqȝ ad terminuȝ vite duratura: qꝛ de qualibet opōne hoīs est incertū vtrū sit duratura vsqȝ ad terminū vite: ⁊ ēt introducit ꝓpter h̄ ꝙ felicitas que est suprema pfectio hoīs dȝ esse cōtinua: ⁊ de nulla opōne hominis est certū ꝙ est cōtinua. ℄ Ad euacuādū illa dubia

Dubiorū euacuatio

dico ꝙ accipiēdo felicitatē ꝺm ꝙ sigīat idē qd̄ hoc cōplexum: opatio hoīs ꝺz ꝟtutē in vita pfecta vsqȝ ad terminū

C vite duratura: sic loquēdo de felici denoīato a tali felicitate est verū de aliquo in hac vita ꝙ est felix: nō tn̄ est verū veritate ita determinata ⁊ certa sicut ꝓpositio de p̄nti nō depēdēs a futuro est vera ⁊ certa sicut dictū est p̄us. est tn̄ ita verū ꝙ nō est falsuȝ pro hoc tēpore pro quo est veruȝ. nec est tanta certitudo de veritate huius sicut est de veritate ꝓpōnis de p̄terito post hāc vitā que enūtiant hoīem fuisse felicē hꝰ felicitate: loquēdo ēt de tali felicitate h̄ est vera: felix pōt miserabilr̄ finire vitā suā. hec tn̄ est ipossis. felix miserabilr̄ finiet vitā suā: sicut hec est vera. p̄destinatus pōt dānari: ⁊ hec est ipossis. p̄destinatus damnabit. ⁊ loquēdo de felici qui denoīat felix a felicitate que est operatio hoīs ꝺm ꝟtutē in vita pfecta: sic est poīe ꝙ de felice fiat nō felix. nec est necesse: imo magis est ipoīe felicitatē que est operatio esse semꝑ ꝯtinuā. Naȝ ꝺm Phm. 10. ethicoꝝ. nullus pōt ꝯtinue delectari: qꝛ nullus pōt ꝯtinue ope-

D rari. ⁊ delectatio sequit opationē: ⁊ iō cuȝ felicitas: de qua loqmur sit opatio seqt ꝙ nullus pōt ꝯtinue esse felix ꝺm actualē opōnē: q̄uis aliqs possit esse felix cōtinue ꝺm habitū. vñ dormiēs nō est felix ꝺm actuȝ vt pȝ per Phm in isto p̄mo libro. qui dicit ꝙ ꝺm dimidiū vite nō differt felix a misero. qd̄ est intelligēdū quātū ad actualē opōnem. nec sequit opatio que est felicitas nō est continua: ḡ felix pōt multotiens esse miser ⁊ ecōuerso: qm̄ felicitas que est operatio pōt fieri nō ꝯtinua duplr̄. aut ꝑ priuationē opationis: aut ꝑ ꝯriū operationis felicis. s. per miseriā. vñ feli-

Duplr̄ discōtinuat felicitas.

citas discōtinuat duplr̄. s. per discōtinuationē opōnū: ⁊ ꝑ inductionē cōtrarij. s. ꝑ inductionē miserie. ℄ Sciendūȝ tn̄ ꝙ Phs nō negat simplr̄ ꝙ de felice possit fieri miser. sed ꝙ de difficili felix pōt fieri miser vel ecōuerso. ℄ Sȝ

Cōtra dicta, dub⁹.

dubitat hic: qꝛ nō videt ꝙ felicitas possit accipi pro habitu: qꝛ Phs declarat hic ex intentione ꝙ felicitas est operatio ⁊ nō est habitus. ℄ Dōm ꝙ Phs declarat ex inten-

Solo.

tione: ꝙ felicitas que est vltim⁹ finis est opatio. sed nō declarat hic ꝙ hoc nomen felicitas nō sigīat habitum: imo Lincoñ. ⁊ ēt Albertus dicit ꝙ felicitas pōt accipi ꝑ actu vel pro habitu. Dicit eniȝ Lincoñ. loquēs de p̄manētia ⁊ ꝯtinuatione felicitatis. ꝙ studiosus nō deficit ab opando ꝺm ꝟtutē in sūmis aduersitatibus. nō eniȝ per has ipedit ab opari ꝺm virtutē: decidet tn̄ per magnas aduersitates a felicitate politica que est opatio ꝺm virtutes politicas: nō tn̄ decidet ab ipsis virtutibus politicis cū sint habitus animi. a ꝟtutibus aūt speculatiuis ⁊ earū opationibus nō cogūt decidere aduersitates. quapropter neqȝ a felicitate simplr̄ sed magis occasionē prestāt ⁊ velut quādā cōpulsionē ad maiorē felicitatē. hec Lincoñ. Et ꝺz hoc pȝ ꝙ felicitas politica pōt accipi ꝺm actū vel ꝺm habitū. ⁊ eodeȝ mō videt ꝙ felicitas speculatiua possit accipi ꝺm habitū ⁊ ꝺm actū. Et ad hoc vī esse rō talis. Nō eniȝ videt ꝙ aliqs denoīet ꝺm nomen ab opatione sed ab habitu: imo ꝺz participiū denoīat aliqs ab actuali opatione. nō enim dī aliqs opator vel opatus ab opōne: sed ab habitu qui est

E p̄ncipiū opationis. ⁊ denoīat operās ab opatione. Dicitur ēt aliqs legens a lectione ⁊ lector ab habitu vel a facultate legendi. vñ inductiue pȝ in oībus ꝙ nihil denoīat ꝺm nomen denominatiuum ab actuali opōne: ⁊ iō dico ꝙ hō magis dicit felix ab habitu q est p̄n^m opōnis q̄ȝ ab actuali opōne. vñ felicitas est equocū ad opōnē ⁊ ad habituȝ. ⁊ a felicitate que est habitus denominat aliqs felix ⁊ magis ꝓprie q̄ȝ a felicitate que est opatio. Aliter nō posset hec eē vera. felix dormit: qꝛ q dormit nō hȝ perfectā opationem intellectus in qua tn̄ cōsistit felicitas que est finis vltim⁹

Scdȝ nomē dnoīatiuū nihil denoīatur ab actuali operatiōe

humanoꝝ. ℄ Ad p̄^m rōnem dōm est, ꝙ loquēdo de felicitate que includit opōnem ꝺm ꝟtutē vsqȝ ad terminum vite, sic est veꝝ qd̄ dicit Phs. s. ꝙ bonis abundantē ⁊ miserabilr̄ finientē nullus felicitabit. hoc est denoīabit felicē a felicitate que est opatio includēs durationē vsqȝ ad terminū vite: tn̄ talis pōt dici felix ab habitu felicitatis. pōt enim habitus p̄manere vsqȝ ad finē vite: q̄uis opatio nō p̄maneat. ℄ Ad aliud dōm ꝙ felicitas est bonum per se sufficiens ꝺm appetitū rōne regulatū: ⁊ iō adepta felicitate nihil amplius est desiderandū q̄ntū ad bona que cadūt sub appetitu rōne regulato. Appetitus aūt felicis rōne regulatus nō desiderat p̄manētiā eternā: sed solū desiderat viuere ꝺm possibilitatē nāe. ⁊ q̄nqȝ felix ēt ex appetitu regulato rōne, voluntarie exponit se morti ꝓ bono cōmuni. ℄ Ad aliud dōm ꝙ loquēdo de felicitate que includit durationē opationis ꝺm ꝟtutē vsqȝ ad finē vite: sic nō cōtingit dicere certitudinalr̄ ꝙ est felix certitudine infallibili: tn̄ verū est dicere determinate de aliquo ante mortem ꝙ est felix ꝺm ꝙ determinata veritas excludit actu solū falsitatē pro illo istanti in quo est veꝝ: nō tn̄ ꝺm ꝙ excludit possibilitatē ad falsitatē pro eodē instanti ꝺm ꝙ dictū est supra. Et qñ arguit de illo qui incurrit insaniā vel furiam p̄us feliciter viuēs. rñdet ꝙ felicitas de qua loqmur est felicitas in vita humana que est ꝺm rōnē. sed deficiente vsu rōnis deficit talis vita. vñ q demens vel furiosus effectus est: mortuus est quātū ad vitā humanā. Jō idem est dōm de eo qui p̄mansit in opōne ꝟtutis vsqȝ ad dementiaȝ: sicut si p̄mansisset vsqȝ ad mortē. ℄ Ad aliud cuȝ dī ꝙ felicitas est opatio cōtinua: dico ꝙ verum est loquēdo de felicitate que est opatio. ⁊ cōcedo ꝙ nullus pōt ꝯtinue per totā vitā eē felix: loquēdo de felicitate que est opatio pōt tn̄ aliqua opatio virtutis vt speculatio veritatis p̄manere vsqȝ ad mortē: nō tn̄ pōt esse cōtinua per totā vitaȝ. ℄ Ad aliū qñ dī ꝙ sūmū bonū, excludit oē maluȝ. Dōm ꝙ sūmū bonū ex genus, excludit oē maluȝ: ⁊ illō est sūmū bonū ꝑ se subsistēs. s. de⁹ gloriosus: tn̄ sūmū bo^m in genere vel spē nō opȝ ꝙ excludat oē malū. vñ felicitas de qua loquimur nō est sūmū bonū simplr̄ ⁊ ex gen⁹: sed est sūmū bonū humanoꝝ: ⁊ h̄ est esse sūmū bonū in gñe vel specie.

Ad p̄^m rōnem.

F

Ad 2^m rōnem.

Ad 3^m rōnem.

G

Ad 4^m rōnem.

Ad vlti. rōnem.

3 **Capitulum tertium** tractatus tertij libri primi.quo soluitur 2ᵃ ps quinte questionis pncipalis que est:quãdo felicitas inest hoi.cuius pma ps iam est determinata.s.an felicitas inest hoi in hac vita.ꝛ scda ps restat soluẽda.s.an mortuis post hanc vitã insit felicitas.ꝛ hec ps soluit declarando qliter fortune bone ꝛ male amicoꝝ redundent in amicos viuos ꝛ mortuos:hoc est vtrũ per euẽtus fortuitos vnius amici trãsmuteť alter amicoꝝ de felicitate in miseriã vel eõ.

¶ Fortunã aũt posterioꝝ amicoꝝ oium nihil conferre longe ab amicitie finibus discedere:ꝛ opionibus contrariũ esse vi.Cum võ multa sint ea que eueniunt:variasqꝫ differẽtias habeãt:ꝛ alia magis:alia minus cõferant.In singula qdẽ ipsa diuidere plixũ ꝛ infinituz esse cõstat.Sat aũt erit fortasse si de his ipsis vlr figu
K raqꝫ diceť.Ut igiť aduersitatũ eaꝝ q̃ beatis eueniũt: alie pondus aliqḋ momentũqꝫ hñt ad vitaꝫ:alie sunt leuiores:sic sese habẽt ea q̃ circa amicos accidũt oẽs.

Capitulum 3ᵐ tract.3 huius primi libri. pᵃ ps ca.

Ronepotũ aũt fortunas ꝛ amicorũ oium nequaq̃ qdẽ ꝯferre valde inamicabile vi:ꝛ opinionibꝰ ꝯtrarium. ¶ Multis aũt ꝛ oimodas habẽtibꝰ differẽtias accĩtibꝰ ꝛ his qdẽ magis redũdantibus:his aũt minus:ſm vnũqḋqꝫ qdẽ diuidere longũ ꝛ infinitũ vi.vniuersalr aũt dictum ꝛ typo forsitan vtiqꝫ ꝛ sufficienter hẽbit. ¶ Si vtiqꝫ quẽadmodũ ꝛ circa ipꝫ fortunaꝝ he qdẽ
L hñt:aliqḋ pondus ꝛ auxiliũ ad vitaꝫ:he aũt leuiores vñr:ita ꝛ que circa amicos ꝛ silr oẽs.

Terti.c.t. 3.primi in tres ptes pnci.

Istud est 3ᵐ caplm tractatus tertij libri pmi in quo soluit scda ps qnte qõnis pncipalis querẽtis qñ felicitas inest hoi.ꝛ hec scda ps dicte qõnis est vtrũ felicitas inest mortuis vel nõ.ꝛ continet istud caplm tres ptes pncipales.In pma poniť ꝛ soluiť vna questio pambula ad ppositũ pncipale.ꝛ est vtruꝫ felix transmuteť ex euẽtibus fortuitis amicoꝝ viuẽtiũ.nã ex determinatione huius qõnis appebit:vtrũ mortuis insit felicitas vel non. Nõ eniꝫ vi eis inesse felicitas nisi ex eo qḋ eoꝝ amici psperanť.In 2ᵃ pte ibi[Differre aũt.]ostendiť ꝙ euentus fortuiti amicoꝝ viuẽtiũ differẽter redũdãt i amicos mortuos ꝛ viuos.In 3ᵃ ibi[Magis aũt fortassis.]ostendit qlr euentus fortuiti amicoꝝ viuentium redundãt ad amicos mortuos.In pma igiť pncula supposita illa qõne.vtrum euentꝰ fortuiti amicoꝝ viuẽtiũ redũdẽt i amicos viuos.i. trãsmutẽt amicos viuos de bono in malum ꝛ eõ. Rñdet
M Phs pbans ꝙ fortune bone vel male amicoꝝ viuentiuꝫ redũdãt in amicos viuos:ꝛ hec est ꝯclõ 48ᵃ huius libri q̃

48ᵃ ꝯclo huiꝰ pmi libri.

pbať dupl'r.Prio per hoc ꝙ si deť oppoᵐ seqť icõueniẽs: qḋ pꝫ sic.Si eniꝫ fortune amicoꝝ viuentiũ nõ redũdant in amicos viuos.hoc eẽt cõtra rõnẽ amicitie que est vnio amicoꝝ ad inuicẽ:ita ꝙ vnus eoꝝ reputat ea q̃ sũt alterꝰ tanq̃ sua. 2ᵒ pbať per ꝫ ꝙ hoc est ꝯtra cõem opinioneꝫ oium que est:ꝙ bona ꝛ mala amicoꝝ sunt cõia.Et ſꝫ Eustratiũ hec est cõis animi acceptio que non põt esse falsa. [Multis aũt.]ostendit que ꝛ qualia bona ꝛ mala amicoruꝫ redũdant ad amicos viuentes:ita ꝙ inmutant cõditionẽ humane vite in hoibus viuẽtibus:ꝛ intendit ꝙ multa ꝛ magna bona vel mala amicoꝝ vel pnepotũ imutant cõditionẽ humane vite in hoibus viuẽtibus.ꝛ quãto amici sunt ppinquiores tanto magis imutatur cõditio humane vite ppter casus fortuitos eis cõtingẽtes:sꝫ ꝫ diuidere.s.

que bona vel mala amicoꝝ viuẽtiuꝫ redũdant in amicos N
viuos ꝛ que nõ:ꝛ quoꝝ amicoꝝ ꝛ quoꝝ nõ:hoc determinare vi longum ꝛ quasi infinitũ:sed forsitan sufficiẽter se habebit quãtũ ad subiectã mãm si determinať de his in vli ꝛ typo.i.figuralr ꝛ silitudinarie:ostẽdẽdo in gnãli que infortunia sunt illa que cõiter quẽlibet virũ etiã cõstãtẽ nata sunt mouere.[Si vtiqꝫ quẽadmodũ.]qualia aũt accidentia amicoꝝ ad ppinquos redũdent.ostendit ex his q̃ casu fortuito accidũt hoi in seipso. Sunt eniꝫ fortunaꝝ q̃ circa hoiem accidũt in seipso quedã magne.s.que hñt aliqḋ pondus.s.vt possint inclinare ꝛ alterare cõditionẽ humane vite.ꝛ talia si sint bona cõferunt auxiliũ ad vitam felicẽ.ꝛ si sint mala ipediũt vitã felicẽ. Quedã aũt fortune sunt leuiores:ex qbus(vt dicit Eustratius)non fit aliq̃ imutatio vite humane in meliꝰ vel deterius eodẽ mõ est de his que circa amicos cõtingũt ꝙ pue fortune amicoꝝ O
nõ mouẽt felicẽ sed magne:qꝛ vnus amicoꝝ alteri cõdelectať in bonis ꝛ cõtribulať in malis.cũ enim amicoꝝ sit idẽ velle ꝛ nolle:vt dicit Tullius in libro de amicitia.qlꝫ amicoꝝ depẽdet ex alio ꝛ nõ ita moleste fert aliquis turpia in amico sicut in seipso.

¶ Uiuentibus aũt an mortuis calamitas accidat multo magis refert q̃ res nefande grauesqꝫ agantur:an in tragedijs reciteť.Animaduertenda est igitur differentia hoc etiam modo.

¶ Differre aũt passionum vnãquãqꝫ circa viuentes vel mortuos contingit multo magis q̃ iniusta ꝛ mala preexistere in tragedijs:vel etiã fieri. Syllogizanduꝫ vtiqꝫ ꝛ ita differentiam. 2ᵃ ps.c.3

¶ Hec est 2ᵃ ps huius capli:in qua ostẽdiť ꝙ euentus fortuiti amicoꝝ viuẽtiũ differẽter redũdãt in amicos mortuos ꝛ in amicos viuos:ꝛ hec est ꝯclõ 49ᵃ que pbať sic. P
Mala que accidũt viuis ꝛ que accidũt mortuis ex euentibus fortuitis amicoꝝ magis differũt q̃ mala actualr nũc cõmissa ꝛ mala in tragedijs.i.sermo de malis in hystorijs poetaꝝ recitatis.sed mala actualr cõmissa.s.que actualr fiunt.ꝛ sermo de malis in hystorijs poetaꝝ recitatis multũ differũt ꝛ differẽter redũdãt in illos in quos redũdant. ergo mala q̃ accidũt viuis ꝛ mala q̃ accidunt mortuis ex euentibꝰ fortuitis differẽter redũdãt in mortuos ꝛ in viuos.maior pꝫ:qꝛ mortui positi sunt extra vitã pñtẽ.cuius felicitatẽ Arꝫ.hic ingrit.ꝛ mortui attingũt hãc vitã:solum ſm ꝙ remanent in memorijs hoiuꝫ.sed mala actu cõmissa in pñti:ꝛ ẽt mala recitata in hystorijs poetaꝝ attingunt realr ipsos viuentes ꝛ actualr cognoscunť a viuẽtibus.ꝛ mala que accidũt viuẽtibꝰ ꝛ mortuis ex euẽtibꝰ fortuitis amicoꝝ viuẽtiũ mag differũt q̃ mala actualr nũc cõmissa ꝛ mala in tragedijs.i.sermonibus de malis:ꝛ sic pꝫ maior.ꝛ minor est de se nota.nã certũ est ꝙ malũ qḋ actualr Q
fit ꝛ sermo de malo multũ differũt ꝛ differẽter redũdant in illos in quos redũdant.malũ eniꝫ qḋ actu fit peius est q̃ sermo de malo.homicidiũ eniꝫ actu cõmissuꝫ peius est q̃ homicidiũ sermocinalr:ꝛ differẽter redũdant in hoieꝫ. Ex quo sequiť ꝯclõ.s.ꝙ mala que ꝯtingunt in amicos viuos ꝛ mortuos differũt ꝛ differẽter redũdant in amicos viuos ꝛ in amicos mortuos.de illa rõne poniť virtus maioris in lra.ꝛ dicit Phs ꝙ ex dña inter mala que fiunt ꝛ mala que recitanť.i.sermonem de malo syllogiçanda est differẽtia inter mala que eueniunt viuis ꝛ mala que eueniunt mortuis ex euentibus fortuitis amicorum.

¶ Immo võ cõsiderãdũ forsitan est si cuiuspiaꝫ boni vel mali participes fiant defuncti.Uideť igiť ẽt si qppiã ex his ad ipsos pueniat:siue bonũ:siue cõtrariuꝫ

A expile qd ac paruū aut simplr: aut illis esse si minus tm̄ ac tale vt neqʒ beatos eos efficiat qui beati nō sunt: neqʒ beatitudinē auferat a beatis. Videtur igitur tam psperitates q̄ aduersitates amicoꝝ aliqd defunctis afferre. Tale autem ac tātū vt neqʒ felices: nec aliud quicq̄ huiuscemodi faciat.

3ª ps ca. ¶ Magis aūt fortassis ingrendū circa eos qui defecerunt si aliquo bono cōmunicant vel oppositis. ¶ Videtur enim ex his si ꝛ redundat ad ipsos qdcūqʒ siue bonū siue cōtrarium fragile qddā ꝛ parū vel simplr vel ad ipsos eē. Si aūt nō tm̄ ꝛ tale vt faciat felices eos q nō sunt neqʒ

B his qui sunt auferat beatitudinē. Cōferre qdē igit aliqd videtur his qui defecerūt bone opationes amicorū. Simlr aūt ꝛ infortunia: talia aūt ꝛ tam magna vt neqʒ felices nō felices faciant: neqʒ aliud talium aliquod.

¶ Hec est 3ª ps huiꝰ capli: in qua phs ondit qualr euētus fortuiti amicoꝝ viuētiū redūdāt ad amicos mortuos. ꝛ p̄ resumit qōnē: ꝛ dicit q magis fortasse ingrendū est circa eos q defecerūt ab hac vita p mortē si cōicant in aliquo bono cū amicis viuis: vel et in oppositis. i. in malis. [Videtur enī ex his.] soluit qōnē. d. q ex his que dicta sunt de comedijs ꝛ tragedijs. i. de hystorijs de laude ꝛ vituperio q si aliqd eoꝝ q̄ cōtingūt amicis viuis redūdet ad ipsos mortuos qdcūqʒ illud sit siue bonū siue malum q hoc sit qddā fragile ꝛ paruū vel simplr vel illis: q2 nō redundat

C in mortuos fm q in seipsis cōsiderant sed fm q viuunt in memorijs hoīum. s. ex hoc q eoꝝ memoria reddit magis celebris vel magis obscura ex euentibꝰ fortuitis amicoꝝ. Et ex his pbat cōclo. s. q fortune amicoꝝ viuētiū nō

50ª cōclo huiꝰ pmi libri. mutent felicitatē vel miseriā mortuoꝝ: ꝛ hec est cōclo 50ª que pbat sic. Paruū bonū vel paruū malū nō mutat aliquē a felicitate in miseriā nec ecō: vt pꝫ ex pcedētibꝰ: sed si aliqd eoꝝ que hic agunt redūdet in mortuos siue bonū siue malū, illud est valde paruū ꝛ fragile: q2 nō redundat in eos fm se sed solū fm q viuūt in memorijs hoīum. ꝛ nihil est magis fragile q̄ illud qd in sola memoria vel opione cōsistit. vn̄ illa q̄ cōtingūt mortuis nō erunt ita magna vt faciāt felices nō felices nec ecō. ¶ Ex iā dictis appet solo huiꝰ qōnis. vtꝝ felicitas insit mortuis: q2 manifestū est ex pdictis q mortui nō existūt realr: ꝛ illi q nō existūt realr sed solū in memoria hoīum nō inest aliqua opatio: nec p

Nōm ꝯns felicitas. ¶ Intelligendū est aūt q ex determinatiōe

D phi h pꝫ q mortuis nō iest felicitas: q2 mortui nō cōicāt cū viuis in psperitatibꝰ ꝛ infortunijs maximis vite presentis: ꝛ etiā q2 mortui nō existūt realr: ꝛ ideo nulla realis opatio inest mortuis: cū hoc tn̄ stat q aīe intellectiue post separationē a corpe insit beatitudo ꝛ felicitas: q2 aīa intellectiua post sepationē a corpe non est mortua sꝫ viuit: ꝛ io sibi pōt inesse realis opatio: sꝫ hoī mortuo nō cōpetit esse: nec opatio aliqua. Sꝫ si ille qui est mō mortuus qn̄qʒ fieret viuens vt tꝫ catholica fides: tūc est cōcedendū q hoī mortuo qn̄ erit viuus inerit aliqua opatio. s. eterna beatitudo vel miseria sempiterna. Sed talis opatio que inerit post resurrectionē gn̄alē nō est eiusdē rōnis cū felicitate de qua phs h determinat. Phs enī solū determinat hic de felicitate que est hoī possis añ mortē in pn̄ti vita ꝛc̄.

Tractatꝰ 4ª pmi libri. # Tractatus quartus pmi libri in quo determinantur due questiones pncipales pmi libri. s. quale bonū est felicitas ꝛ in qua pte anime est felicitas: ꝛ cōtinet duo capitula. ¶ In pmo determinat questio pma. s. quale bonum est felicitas. In 2º caplo ibi [Si autē est felicitas.] determinatur questio 2ª. s. in qua parte anime est felicitas. E

Capitulum primum tractatus quarti in q̄ determinatur questio querens quale bonū est felicitas vtrū sit bonū honorabile: vel bonū laudabile. ꝛ consistit determinatio in hoc. s. q felicitas est bonū honorabile: ꝛ nō est bonū laudabile.

¶ His determiatis de felicitate ꝯsideremꝰ vtꝝ laudabile sit: an potiꝰ honorabile. Cōstat. n. potētiā nō esse.

Determinatis autē his scrutemur de felicitate. vtrum laudabilium est vel magis honorabilium. Manifestū enī qm̄ potentiarū non est. Caput pm tractatus 4. huius pmi libri.

Istud est pm capl'm tractatꝰ quarti: in quo phs inquirit quādam pprietatē felicitatis: querēs. Vtrū felicitas sit de numero bonoꝝ laudabiliū vel de numero bonoꝝ honorabiliū. ꝛ cōtinet istud capl'm tres ptes pncipales. In pma ponit qōnē. In 2ª ibi [Videtur aūt.] ostendit q felicitas nō est bonū laudabile. In 3ª ibi [Nobis aūt manifestū.] ostēdit q felicitas est bonū honorabile. In pª igit pticula ponit qōnē. d. q determinatis his pscrutemur vtrū felicitas sit de numero bonoꝝ honorabiliū vel de numero bonoꝝ laudabiliū. Q2 aūt felicitas sit bonū laudabile vel bonū honorabile pbat phs: ꝛ hec est cōclo 51ª huiꝰ libri q̄ pbat sic. Omne bonū in actu est bonū laudabile vel bonū honorabile. sꝫ felicitas est bonū in actu. g̊ felicitas est bonū laudabile vel bonū honorabile. Circa maiorē intelligēdū fm Eustratiū q bonoꝝ quedā sunt diuina ꝛ illa sunt honorabilia: ꝛ qdā humana ꝛ illa distinguunt. q2 qdā sunt ex se determinata ad bonū sicut vtus ꝛ opationes vtutū. ꝛ quedā sunt indifferētia ad vtrūqʒ oppositoꝝ cuiusmodi sunt artes operatiue p quas hō pōt indifferēter bn̄ agere ꝛ male: iuste ꝛ nō iuste: ꝛ hꝰ artes dicunt potētie opatiue: ꝛ per hoc pōt pbari maior sic. Oē bonū humanū vel est bonū in actu vel bonū in potētia: sed bonū in potētia non est bonū laudabile nec honorabile. nō enī laudat vel honorat aliqs ex hoc solo q hꝫ potētiā ad bonū. g̊ bonū in potētia nō est laudabile vel honorabile: sed bonū in actu hoc est illud qd per se determinat ad bonū est laudabile vel honorabile: q2 oē qd est ex se determinatū ad bonum vel est habitus vel opatio. si sit habitus ex se determinatus ad bonū sic est laudabile. si aūt sit opatio ex se bona nō ordinata ad aliā opationē pfectiorē sic est bonū honorabile. ꝛ sic pꝫ q oē bonū in actu est laudabile vel honorabile: q2 omne bonū in actu est habitus bonus vel opatio ex se bona. ꝛ si sit habitus, est laudabilis: ꝛ si sit opatio ex se bona tūc est honorabilis. Unde per bonū in actu intelligo illud quod per se determinat ad bonum. Minor rōnis ponitur in textu. dicit enim q ex predictis manifestū est q felicitas nō est de genere potētiaꝝ. i. artiū opatiuarū. q2 vt dicit Eustratius nō se hꝫ ad vtrūlibet: non enī contingit felicē peccare fm q felix. ꝛ felicitas est bonum pprium hoīs. finis autem artiū opatiuarum nō est bonū proprium hominis operantis: sed est bonū rei operate.

51ª cōclo huiꝰ pmi libri.

Nōm

B

D

¶ Omne laudabile ex eo laudari vī q2 est affectū aliq̄ qualitate: ꝛ aliquo mō sese hꝫ ad aliqd. Iustū enim ꝛ fortē ꝛ bonū oīno virū atqʒ virtutē ob opera laudamus ꝛ actiones. Robustū etiā idoneumqʒ ad cursum hoīem ꝛ ceteroꝝ quēqʒ silr laudamus qd affectus est aliqua qualitate ꝛ ad bonū aliqd studiosumqʒ refert.

I Id ita esse pȝ ⁊ ex deoꝝ laudibus:nā cū ad nos refe-
runt̃ rediculi sane vident̃.Oꝫ q̄dē ex eo fit:q̄ꝛ laudes:
vt diximus per relationem efficiuntur.

2ª ps.c. ¶ Videt̃ aūt oē laudabile in quale quid esse:⁊
ad aliquid q̄liter se habere laudari. ¶ Iustum
enim ⁊ virile ⁊ vir̄ bonū ⁊ virtutē laudamus
ꝓꝑ opera ⁊ actus:⁊ fortē ⁊ cursoreȝ ⁊ alioruȝ
vnūq̄dq̄ȝ in quale q̄ddā natū esse ⁊ habere ali-
qualr̄ ad bonū aliq̄d ⁊ studiosum. ¶ Manife
stuȝ aūt est hoc ⁊ ex his que circa deos sunt lau
dibus:derisibiles eni vident̃ ad nos relati.hoc
aūt cōtingit:q̄ꝛ sūt laudes ꝑ relōnē vt diximus.

¶ Hec est 2ª ps:in qua ostēdit̃ ꝙ felicitas nō est bonum
K laudabile:⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. In pª ondit q̄d est eē lau
dabile h̄ est q̄ sūt de rōne laudis seu laudabilis. In 2ª ibi
[Si aūt laus taliū.]ostēdit q̄b⁹ rebus debet̃ laus ⁊ q̄b⁹ nō
debet̃ laus sȝ aliq̄d dignius laude. ¶ Prio igit̃ narrat ꝙ
oē q̄d est laudabile videt̃ laudari ꝓꝑ duo.s.in quale quid
esse.i.q̄ꝛ ipȝ est in se q̄d q̄le.i.hñs in se qualitatē bonā:⁊ ad
aliq̄d q̄liter.s.ex hoc ꝙ aliqualr̄ refert̃ ad aliō vt ad ope-
ratione quā dirigit.vñ ipsa q̄litas bona vt v̄tus vel sciētia
ꝓut disponit subiectū/sic est q̄le q̄d:sed inquātū disponit
ipsuȝ ad actū vel opōnē sic est ad aliq̄d q̄liter q̄ꝛ sic hȝ re-
spectuȝ ad opōnē vel actū.[Iustū enim.]Oꝫ aūt predicta
duo sint de rōne laudabilis.s.q̄d quale ⁊ ad aliq̄d/appet
exēplariter tam ex laudib⁹ humanis q̄ȝ ex laudibus diui-
nis.ex laudibus humanis appet hoc tam in v̄tutibus aīe
q̄ȝ in v̄tutibus corꝑis:qm̄ nos laudam⁹ hoieȝ iustū ⁊ hoieȝ
virilē ⁊ vir̄ illū qui est bonus sm̄ v̄tutē sȝ ꝙ v̄tus est q̄dā
L bona q̄litas hñtis ipsaȝ virtutē:⁊ etiā virtuosuȝ laudam⁹
in ordine ad aliud.s.in ordie ad bona opa. Idē pȝ de v̄tu-
te corꝑis q̄a nos laudam⁹ fortē ⁊ cursorē ⁊ vnūq̄dq̄ȝ alioꝝ
inquātū hȝ quēdā bonū habitū corꝑis ꝑ quē qualificat̃ ⁊
disponit̃.fortē eniȝ laudamus ex hoc ꝙ est potens ad pu-
gnandū:⁊ cursorē ex hoc ꝙ bñ disponit̃ ad currēdū ⁊ nō
solū laudant̃ ex istis:sed ēt ex hoc ꝙ isti per suos habitus
aliqualr̄ ordinent̃ ad aliq̄d q̄d est bonū ⁊ studiosum.sicut
fortis per suū habitū qui est robur corꝑale ordiat̃ ad de-
fendendū patriā.⁊ cursor ꝑ suū habitū ordinat̃ ad festinū
Nōa nuntiū deferēdū quoꝝ vtrūq̄ȝ est bonū ⁊ studiosuȝ.Et est
sciendū ꝙ in v̄tutibus aīe ad rōnē laudis sufficit ꝙ aliq̄s
bñ se habeat ad ꝓpriū actū illius v̄tutis:q̄ꝛ v̄tute aīe non
cōtingit male vti:sed in v̄tutib⁹ corꝑalib⁹ ad rōnē laudis
nō sufficit ꝙ aliq̄s se bñ hēat ad actū ꝓpriū illi⁹ v̄tutis:q̄ꝛ
v̄tute corꝑali cōtingit malē vti.pōt eniȝ aliquis pugnare ⁊
M bellare ex cā iniusta:⁊ iō nō laudat̃ aliq̄s ex v̄tute corꝑali
in ordine ad actū illi⁹ v̄tutis absolute sed respectu ad ali-
quid bonū ⁊ studiosuȝ.⁊ ꝓꝑ hoc dicit Phs ꝙ ꝓꝑ virtuteȝ
corꝑis laudat̃ aliq̄s ex habere aliqualr̄ ad bonū ⁊ studio-
suȝ.[Manifestū aūt hoc.]Idē appet ex laudib⁹ diuinis.s.
ꝙ de rōne laudabilis sūt duo ꝑdicata.s.q̄d q̄le ⁊ ad aliq̄d.
si eniȝ aliq̄d esset laudabile absolute ⁊ nō sm̄ relōneȝ ad
aliq̄d.s.ad opōnē:deos.i.subas seꝑatas laudaremus:sȝ est
derisibile.s.laudare deos:si laudent̃ relati ad nos.hoc est
si referant̃ ad illud q̄d in hoib⁹ laudat̃.laudes eniȝ attri-
buunt̃ hoibus vt ꝑ eas hoies ꝓuocent̃ ad maius bonū ⁊
ad melius ⁊ ꝑfectius opandū.sed sic laudare deū est deri
sibile:q̄ꝛ dij sunt in sūmo gradu ꝑfectionis.nec pñt ꝑ lau-
des ad altiora opa ꝓuocari.vñ si isto mō laudarent̃ mul-
tum detraheret̃ coꝝ dignitati vt dicit Eustratius.q̄ꝛ per
hoc daret̃ intelligi ꝙ aliq̄ñ essent in habitu ⁊ non semper
in ꝑfecto actu.sic ergo apparet ꝙ nihil laudat̃ nisi in ordi
ne ad melius ⁊ perfectius:⁊ iō nō laudamus deos:q̄ꝛ non
ordinant̃ ad aliquid melius aut perfectius. N

¶ Oꝫ si laus taliuȝ est:cōstat optimoꝝ nō esse laudem
sed maius aliq̄d prestabiliusue:quēadmodū ⁊ videt̃:
nā ⁊ deos beatos feliceſq̄ȝ dicim⁹:⁊ viroꝝ ⁊ eos qui
maxie sunt diuini ⁊ rerū bonaꝝ simili mō:nemo nāq̄ȝ
felicitatē laudat vt iustā:sed vt diuini⁹ q̄ddā presta-
biliusue rē dicit esse beatā.Videt̃ aūt ⁊ Eudoxus re-
cte voluptati primas defendisse ꝑtes:id eniȝ volupta
teȝ inquā que q̄dē est bonū nō laudari indicare puta-
bat prestabiliorē ipsaȝ esse rebus laudabilib⁹ vniuer-
sis.Talē aūt deū ⁊ sūmū bonū esse dicebat:ad hec.n.
cetera vniuersa referri:eteniȝ laus q̄dem virtutis est:
hac.n.ad res honestas agendas idonei fiunt.Cōmen-
dationes aūt operū sunt simili mō tā corꝑis q̄ȝ ēt aīe. O
Veꝝ hec q̄dē exacte discutere magis ad eos forsitan
pertinet qui laudandi munere funguntur.

¶ Si aūt laus est taliū.manifestū qm̄ optimoꝝ
non est laus:sed maius aliquid in eis ⁊ melius
quēadmodum videt̃.deos enim beatificamus
⁊ felicitamus:⁊ viroꝝ diuinissimos beatifica-
mus silr̄ aūt ⁊ bonoꝝ. Nullus enim felicitatē
laudat quēadmodū iustū sed vt diuinius aliq̄d
⁊ meli⁹ beatificat. ¶ Videt̃ aūt ⁊ Eudoxus bñ
attribuisse de primitijs voluptati:in nō laudari
enim bonoꝝ existē nuntiare existimat. Qm̄ me
lius est laudabilibus.Talē aūt esse deuȝ:⁊ per P
se bonū ad hec eniȝ ⁊ alia referri:laus eniȝ q̄dē
virtutis:operatores eniȝ bonoꝝ ab hac virtute
laudant̃. ¶ Laus aūt operū similr̄ ⁊ corpora-
liuȝ ⁊ aīalium:sed q̄dē forte magis ꝓpriuȝ cer
tificare his qui circa laudes insudauerunt.

¶ Ostenso q̄d est de rōne laudis ⁊ laudabilis:ostendit q̄b⁹
debet̃ laus ⁊ q̄bus nō.⁊ dicit ꝙ si laus sit taliū.s.relatorū
⁊ ordinatoꝝ ad aliq̄d melius eis vt iam dictū est/manife-
stū est ꝙ rebus optimis nō debet̃ laus:sed aliq̄d maius ⁊
melius laude.vbi gr̄a.deos.i.subas abstractas beatifica-
mus ⁊ felicitamus:⁊ ēt viros optimos ⁊ diuinissimos bea
tificam⁹ tribuēdo eis beatitudinē siue felicitatē q̄ melior
est oi laude:⁊ nullus laudat felicē sicut iustū vel fortē:sed
felicē beatificam⁹ attribuēdo sibi honoreȝ qui melior est Q
oi laude.Et pōt hic.[Si aūt laus.]poni ꝯclō 52ª hui⁹ libri 52ª ꝯclo 6taª ꝑma libri.
que est ista.ꝙ felicitas nō est bonū laudabile:que ꝓbatur
triplr̄.Prio ꝑ rōnē sic.Laus nō debet̃ alicui nisi illi ꝗ or-
dinat̃ ad aliq̄d excellentius bonū.sed felicitas ex quo est
vltimus finis ⁊ bonū vltimū nō ordiat̃ ad aliq̄d aliō bo-
nū.ergo felicitas nō est bonuȝ laudabile.[Videt̃ aūt.]2ª
ꝓbat̃ ꝯclō per auctoritatē Eudoxi:q̄ q̄ꝛ posuit felicitateȝ
cōsistere in voluptatibus:iō dixit ꝙ voluptas nō est lau-
dabilis sed attribuebat voluptati de ꝑmitijs.i.de ꝑncipa-
libus ⁊ sūmis ꝑmijs:⁊ per hoc Eudoxus extimat enūtia-
re voluptatem existere de nū bonoꝝ que determinant̃ in
nō laudabili q̄d est laudabilibus melius. ¶ Istud dictū
Eudoxi.s.ꝙ felicitas cōsistit in voluptatib⁹ nō approbat
Phs:sed approbat eū in hoc ꝙ dixit ꝯñter. Nā ad istam
opionē ponērē ꝙ felicitas cōsistit in voluptatibus est istō
ꝯñs ꝙ felicitas nō est bonū laudabile.tale aūt.s.ꝙ nō est
bonū laudabile dicimus esse deum:⁊ oē q̄d est per se bo-
num.ad deuȝ enim ⁊ ad per se bona/oia laudabilia refe-
runtur. ¶ Sed intelligo sm̄ Albertū ꝙ laudabilia alr̄ ⁊

A aliter referunt ad deũ τ ad felicitatẽ: qꝛ ad deũ referunt sicut ad cãz efficiẽtẽ τ ad felicitatẽ referunt sicut ad finẽ. τ verũ est ꝙ aliqua referunt ad felicitatẽ sicut ad finẽ tm̃
Dubi° τ referunt ad deũ sicut ad efficientẽ τ finez. ¶ Dubitat. vtrũ laus debeat deo τ substãtijs sepatis. Ur ꝙ sic. Quia Dauid ꝓpheta dicit deũ esse laudabilez τ docet laudare deũ. dicit eniz Magnꝰ dñs τ laudabilis nimis. admonet enim nos ad laudãdũ deũ. d. Laudate dñm oẽs gẽtes τc.
Solo ¶ Dõm vt mihi videt ꝙ Phs non negat simplr ꝙ laus sit tribuẽda deo τ substãtijs abstractis: sed solũ negat laudem deo esse tribuẽdã eo mõ quo nobis attribuit laus. s.
Laudabile aliquid dicit 2r. ad ꝓuocandũ ad maius τ ꝑfectius bonũ. põt ḡ aliqd dici laudabile duplr. aut qꝛ ordinat ad maius bonũ q̃ est istõ laudabile: τ sic deus nõ est laudabilis cũ nõ ordinetur ad maius bonum. τ sic loquit hic Phs de laudabili. Alio mõ
B dr aliqd laudabile ꝑꝑ aliqõ bonũ qõ laudanti ꝓuenit ex eo qui laudat. τ sic deus est laudabilis a nobis ꝓpter oẽ qõ nobis tribuit: τ ꝑꝑ alia bona q̃ recepimus τ speramus recipere a deo. vñ põt dici sicut dicunt aliq ꝙ deus est finis τ efficiẽs oium: τ inquãtũ est cã finalis nõ est laudabilis sed honorabilis: τ inquãtũ est cã efficiẽs est laudabilis: τ qꝛ felicitas est solũ cã finalis ideo nõ est laudabilis sed solũ honorabilis. [Laus aũt.] 3° ostendit eandez ꝯclõnẽ ꝑ cõem cõsuetudinẽ hoium. nã ſm cõem cõsuetudinez hominũ operatores bonoꝝ laudant a ṽtute existente in eis. qõ pz: qꝛ laus est ṽtutis ꝑmiũ: lz ꝓncipalr sit ipsoꝝ opeꝝ: τ ex ꝯsequẽti ipsoꝝ habituũ vt dicit Albertus: τ id subdit Phs. d. ꝙ laus est ipsoꝝ operũ. s. ꝓncipalr: vt pz ex ꝓcedẽtibus. nõ eniz laudant nec coronant aliq ex hoc ꝙ habẽt virtutẽ τ habitũ hñi agonizãdi. sed ex hoc ꝙ actu hñi ago-
C nizant τ pugnãt τ hoc cõiter est obseruãdũ tã in actibus virtutũ corꝑaliũ vt in cursore τ pugnatore: q̃ etiã in actibꝰ virtutũ aie: vt in fortitudie aie τ iustitia τ castitate. qõ intelligendũ est de ope ordinato ad finẽ nõ de opere qõ est vltimus finis: sed hoc quidẽ certificare τ determinare in spãli illa de qbus hoies ꝯsueuerunt laudari magis ꝓpriũ est his qui circa laudes insudauerũt: scilicet poetis qui ex laudibus nituntur homines ad meliora prouocare.

¶ Nobis aũt perspicuũ ex his que diximus fuit felicitatez ex his esse que honorabilia sunt τ perfecta. Videt aũt τ ex eo sic se habere qꝛ principiuz est. Cetera enim gratia eius agimus oẽs: ꝓncipiũ ṽo causamqz bonorum honorabile qddã τ diuinũ dicimus esse.

3° ꝑs ca. ¶ Nobis aũt manifestũ ex his q̃ dicta sunt: qm̃ est felicitas honorabiliuz τ ꝑfectoꝝ. ¶ Videt
D aũt ita habere τ ꝓpter esse principiũ. huiꝰ eniz grã reliq̃ oia oẽs opant: principiũ aũt τ cãz honoꝝ honorabile qd τ diuinũ ponimus.

¶ Hec est 3° pars capl'i: in qua Phs ostẽdit ꝙ felicitas est
53° ꝯclo huiꝰ primi libri. bonũ honorabile: τ hec est ꝯclo 53° huiꝰ libri que ꝓbatur duplr. Primo ex ꝓcedentibꝰ sic. Felicitas est bonũ laudabile vel bonũ honorabile: sed nõ est bonũ laudabile. ergo felicitas est bonuz honorabile. [Videt aũt.] 2° ꝓbat per rõnẽ sumptã ex parte ꝓncipij sic. Illud qõ est ꝓncipium τ causa oium alioꝝ bonoꝝ humanoꝝ est bonũ honorabile τ diuinũ. sed felicitas est ꝓncipiũ τ causa oium alioꝝ bonorũ humanoꝝ: ergo τc. maior pz de se. τ minor ꝓbat per hoc ꝙ grã felicitatis oẽs homines oia operant. felicitas igitur est finis oium alioꝝ bonoꝝ humanoꝝ: sed finis in operabilibus hz rõnẽ ꝓncipij qꝛ ex ipso sumit rõ eoꝝ que
Nõn Laudis honorisqz ꝯueniẽtia eaqz diffꝰ. sunt ad finẽ: ergo τc. ¶ Notandũ est hic ꝙ laus τ honor cõueniunt in hoc ꝙ vtrũqz importat testimoniũ alicuius excellẽtie. vñ vtrũqz istoꝝ est exhibitio reuerẽtie in testimoniũ alicuius excellentie. sed differũt duplr. vno mõ ex E
parte eoꝝ qbus attribuunt. alio mõ ex parte eoꝝ in qbus sunt. Prima dñia est ex ꝑte eoꝝ qbus attribuunt. vtrũqz enim eoꝝ attribuit alicui excellentie: sed excellentia est duplex. vna absoluta τ tali debet honor. Alia est in ordie Excellentia dupl'. ad aliud τ tali debetur laus. 2ª differẽtia est ex ꝑte eoruz in qbus cõsistunt. nã honor importat exhibitionem reuerentie siue fiat in verbis siue in factis. ṽbi grã in verbis. si aliqs perhibeat testimoniũ de excellentia sua ꝑ verba vel sermones. In factis vt cũ aliqs alicui inclinat aut genuflectit. sed laus vt cõmuniter sumit solũ fit in verbis: cuz sit preconiũ ore alieno celebratum. dicit enim Phs ꝙ omne laudabile est quale τ ad aliquid. ex quo pz ꝙ honor est in plus q̃ laus: qꝛ honor est exhibitio reuerentie in testimo-
Plus honor ãplectitur q̃ laus. nium alicuius excellentie. siue fiat per verba siue per alia opera: sed laus est exhibitio reuerentie in testimoniuz excellentie facta per verba solum.

Capitulum secundum tractatus quarti in quo ad soluendum questionẽ aliam ꝓncipalẽ huius libri que est: in qua

F parte aie est felicitas. Determinat de aia τ de partibꝰ aie diuidens aiam in ꝑtem simplr irrõnalẽ τ in partem rõnalem. τ partem rõnalẽ diuidit in partem rõnalẽ per essentiam τ in partẽ rõnalẽ per participationem: intendens ꝙ virtutes morales sunt in parte rõnali per participationẽ τ virtutes intellectuales in ꝑte rõnali per essentiã. ex quo põt aliqualiter appere ꝙ felicitas ꝑfectissima est in parte rõnali per essentiam cum sit operatio anime ſm optimaz virtutem eius. s. ſm habituz sapientie que est in parte rationali per essentiam.

¶ Cum aũt felicitas aie q̃dã per ṽtutẽ perfectã sit operatio: de virtute cõsideremus opz. Hoc eniz mõ me-
G lius fortasse de felicitate etiã cõtemplabimur. Videt aũt τ is qui vere ciuilis est circa hanc maxie elaborare. vult eniz ipsos ciues bonos efficere legibusqz obtẽperantes: atqz hoꝝ exemplũ leguz latores: tum Cretensiuz: tum Lacedemonioꝝ habemus: τ siqui alij tales fuere. Qꝛ si hec ꝯsideratio ciuilis est facultatis cõstat inquisitionẽ hanc perinde vt ab initio ꝓposuimꝰ ac instituimus fore. De virtute aũt humana cõsiderãdum est: bonũ enim humanũ felicitatemue querebamus humanã: virtutẽ ṽo humanam diximus nõ eam que corporis est: sed eam que anime: τ felicitatez eniz operationem anime dicimus.
H
Si aũt est felicitas opatio quedaz ſm virtutẽ perfectã: de ṽtute scrutãdũ. Forte eniz vtiqz ita τ melius de felicitate cõtemplabimur. ¶ Videt aũt τ ſm veritatẽ ciuilis circa hanc maxie insudare. vult eniz ciues bonos facere: τ legũ obauditores. Exemplũ aũt hoꝝ habemus cretensiuz τ lacedemonioꝝ legislatores: τ siqui alij tales facti sunt. Si ṽo politice est perscrutatio hec. manifestuz qm̃ fiet vtiqz qõ ſm eã que a principio electionez. De virtute aũt ꝑscrutandũ humana videlz: etenim bonũ humanuz querebamus τ felicitatẽ humanã. ṽtutem aũt dicimus humanã nõ eã que corpis: sed eam que anime: sed τ felicitatem opationẽ anime dicimus.
Capit 2° trac. 4. huius primi libri. p° ꝑs c.

I Sedi.ca. 4. diuisio in tres partes pn.

Istud est capl'm 2m tractatus q̄rti: in quo ph's incipit determinare de v'tute ostēdēdo in qb' partibus aie sunt v'tutes morales ⁊ intellectuales ex qua ostensione pōt apparere solō 7e q̄ōnis p̄ncipalis hui' libri qua querit' in qua p̄te aie est felicitas: ⁊ cōtinet istud cap'm tres p̄tes p̄ncipales. In p̄ma declarat' ꝙ ad hāc sciaz pertinet cōsiderare de v'tute ⁊ de aia ⁊ de eius partibus ⁊ q̄lr est hic de aia ⁊ de eius p̄tibus determinādū. In 2a p̄te ibi [Dicunt' aūt.] determinat de aia ⁊ de p̄tibus aie s'z ꝙ ad hāc sciam p̄tinet de eis ꝯsiderare: diuidēdo aiam in p̄tem rōnalē ⁊ in p̄tez irrōnalē subdiuidēdo ⁊ declarādo membra diuisionis. In 3a ibi [Determinat' autē v'tus.] Diuidit v'tutē s'm diuisionē p̄tis rōnalis aie. P'ria p̄s continet tres p̄ticulas. In p̄ma p̄bat' ꝙ ad hāc sciam p̄tinet cōsiderare de v'tute. In 2a ibi [Si aūt hec ita.] ostēdit' ꝙ ad hāc sciaz pertinet cōsiderare de aia ⁊ p̄tibus eius. In 3a ibi [Cōtem

K plandū aūt.] ostendit' qualr hec scia h'z cōsiderare de aia ⁊ partibus eius. In p̄ma igit' particula ostēdit ph's ꝙ ad

54a ꝯclo hui' p̄mi libri. hanc sciam p̄tinet ꝯsiderare de virtute: ⁊ hec est ꝯclo 54a huius libri que p̄bat' dupl'r. Primo sic. Si ad hanc sciaz p̄tinet cōsiderare de felicitate ad hāc sciam p̄tinet cōsiderare de v'tute: sed ad hāc sciam p̄tinet cōsiderare de felicitate. ergo ad hāc sciam p̄tinet ꝯsiderare de v'tute: ⁊ est iste syll's hypothetic' in p̄ma figura sylloꝝ hypotheticoꝝ: q2 hic ex cōditionali cū an'te ꝯditionalis ꝯcludit' ꝯn's eiusdē cōditionalis. maior hui' rōnis p'z: q2 in diffōne felicitatis cadit v'tus. Nā felicitas est opus s'm v'tutē vt dictū est supra: sed ad eādē sciam p̄tinet ꝯsiderare diffinitū ⁊ partes diffōnis. nō enim pōt cognosci diffinituz nisi cognoscant'

Nōm p̄tes diffōnis. ⁊ minor p'z ex p̄cedētib'. s. ꝙ ad hanc sciam p̄tinet cōsiderare de felicitate. ¶ Notādū est s'z Albertū

L hic: ꝙ tractatus de felicitate politica p̄cedit tractatum de v'tutib': ⁊ tractatus de felicitate cōtēplatiua ꝯseq̄t' tractatū de virtutibus. ⁊ rō p̄mi est: q2 felicitas politica seu ciuilis p̄ficit' s'z v'tutē prudētie: ⁊ q2 prudētia est forma ⁊ p̄n'olum v'tutū moraliū: ideo oportuit ꝙ cognitio felicitatis politice p̄cedat tractatū de v'tutib'. Rō sc'di est: q2 ad felicitatē speculatiuā p̄pter sui p̄fectionē nullus pōt p̄tingere nisi habitis ceteris v'tutibus multū p̄fecte: ⁊ iō tractat' de felicitate speculatiua postponit' tractatib' de v'tutib'. vñ in p̄mo libro q p̄cedit tractatū de v'tutib' determinat' p̄ncipalr de felicitate politica. ⁊ in. x. qui seq̄t' tractatū de virtutib' determiat' p̄ncipalr de felicitate cōtēplatiua. [Uidet' aūt.] Sc'do p̄bat' ꝯclo sic. Scia politica seu ciuilis h'z cōsiderare de v'tute: sed p̄scrutatio h'. s. istius scie est ipsius politice. i. p̄tinet ad politicā: q2 in hac scia tradunt' v'lia p̄ncipia ⁊ p̄ma elemēta scie politice. ergo manifestum est ꝙ cōsideratio de v'tute fiet vtiq3 cōueniēs huic scie s'm eaz

M electionē que a p̄ncipio dicta est. s. typo. i. figuralr: ⁊ p ꝯn's ad hāc sciam p̄tinet ꝯsiderare de v'tute. Maiorē hui' rōnis declarat ph's. d. ꝙ ciuilis scia s'z veritatē vi maxime insudare ⁊ laborare circa hanc. i. circa virtutē: qd p'z p hoc ꝙ politicus vult ciues bonos ⁊ virtuosos facere ⁊ legum obauditores. i. obseruatores: qd exēplificat per legis latores cretensiuz ⁊ lacedemoniū: ⁊ siqui alij sunt tales q silẽs leges posuerūt. Isti eniz legis latores laborabāt ad inducendū ciues ad v'tutē. ex quo manifestuz est ꝙ politicus ⁊ legislator h'z cōsiderare de virtute: ⁊ subdit de qua virtute hec scientia: ⁊ etiam politica habet considerare: ⁊ dicit ꝙ hec v'tus de qua intendimus est virtus humana. Et hec nō est virtus corporis sed est virtus anime.

¶ Que cum ita sint p'z ipsum ciuilē aliqua ex parte de aia scire oportere: quemadmoduz ⁊ eū qui curaturus est oculos: totumq3 corpus de ipsis scire oporteret: ⁊ eo magis ꝙ facultas ciuilis honorabilior ē atq3 prestabilior medicina. Elegantes etiaz medici multa plane circa cognitionem corporis tractant. N

¶ Si aūt hec ita habēt: manifestuz q̄m opz politicū scire aliqualr que circa aiaz: quemadmodū ⁊ eum qui oculos curat ⁊ omne corpus: ⁊ magis: quanto honorabilior ⁊ melior politica medicinali: sed ⁊ medicoruz excellentes multa negociant' circa corporis cognitionem.

¶ Hec est 2a particula p̄me p̄tis: in qua ostendit' ꝙ ad hāc sciam pertinet cōsiderare de aia ⁊ partibus aie: ⁊ hec est ꝯclo 55a que p̄bat' sic. Ad eandē sciam pertinet cōsiderare de subiecto ⁊ passiōe subiecti: sed v'tus humana de qua ph's hic determinat est accidēs aie ⁊ partibus aie. Et ad hanc sciam pertinet cōsiderare de v'tute humana. ergo ad hanc sciam p̄tinet cōsiderare de aia ⁊ p̄tibus aie. Maior declarat' declaratione exēplari. nā medicus q2 h'z cōsiderare de sanitate: iō h'z cōsiderare de corp'e humano qd est subm sanitatis. ¶ Notādū s'm Eustratiū hic ꝙ opz politicū qui sanitatē d'z in aia inducere cognoscere p̄tes in aia q̄ntū a v'tutis equalitate distent vel appropinquēt: ⁊ etiaz tanto magis opz politicū cognoscere p̄tes aie q̄ medicuz p̄tes corp'is q̄nto honorabilior ⁊ melior est politica scia medicinali: ⁊ iō opz ꝙ eius cōsideratio sit magis cōpleta: sed nos videmus ꝙ excellentes medici multa negociant' circa cognitionē corp'is qd est subiectum sanitatis. g' ⁊c. 55a ꝯclo hui' p̄mi libri. O Nōm

¶ Et ciuilis igit' ipse de aia contempleť opz. Hoꝝ aūt gr'a ⁊ quo ad satis est ad ea que hic querunt': nā vlterius exactiusue cōsiderare maius est opus difficiliusue fortasse q̄ ea que proponuntur. P

¶ Contemplandū itaq3 ⁊ ciuili de aia: cōtēplādū aūt hoꝝ gr'a. ⁊ inquātū sufficiēter h'z ad q̄sita. In plus eniz certificare: opposi' est p̄positis.

¶ Hec est 3a p̄ticula p̄me partis: in qua ostendit qualr hec scia h'z cōsiderare de aia ⁊ p̄tibus aie: ⁊ dicit ꝙ cū ad hāc sciam p̄tineat cōsiderare de aia ⁊ partibus aie gr'a v'tutuz ⁊ actuū v'tutis: de q̄bus hic est p̄ncipalr intentio: iō determinandū est hic de aia ⁊ partibus aie q̄ntuz sufficit ad cognitionē v'tutū ⁊ opōnū virtuosaꝝ. Si eniz aliquis vellet plus certificari de aia q̄ requirit p̄sens intentio hoc esset operosius. i. difficilius ⁊ laboriosius ⁊ plixius p̄positis in hoc tractatu de virtute. ex hoc eniz ꝙ aia est abstractior ⁊ latentior q̄ v'tutes aut opōnes v'tutū: difficili' est ingredere nām aie q̄ nām v'tutis. ¶ Notādū ꝙ ille modus ingrendi de p̄tibus aie quē ponit hic ph's est cōueniens ⁊ regulariter obseruādus in oibus quoꝝ cognitionē querimus p̄pter aliud. q̄cūq3 eniz querimus cognitionē alicui' p̄p aliquē finē modus ⁊ quātitas inq̄sitionis eoꝝ est assumēdus s'm ꝙ cōpetit illi fini: ⁊ iō conuenienter dicit ph's ꝙ inquirendum est de p̄tibus aie q̄ntum sufficit ad cognitionem virtutū: quarum gratia inquiruntur. Nōm Q

¶ Dicunt' aūt ⁊ in externis sermonibus aliqua de ipsa sufficienter ⁊ vtendum est ipsis vt partiū eius aliā rōnē vacare: aliā rōnez habere: atq3 nihil in p̄nti refert distincte sint he perinde atq3 corporis p̄tes ⁊ omne p̄tibile: an rōne q̄dē sint due: re v'o seiungi nō possunt: vt in circūferētia sese h'nt cōcauū ⁊ cōuexum.

¶ Dicunt' aūt de hac ⁊ in exterioribus sermonibus sufficienter quedā ⁊ vtendum ipsis: puta hoc q̄dem irrōnale ipsius esse: hoc v'o rationem habens. Hec aūt vtrum determinata sunt 2a p̄s ca.

A quēadmodū corporis particule ⁊ omne diuisibile: vel ratione duo sunt: idiuisibilia apta nata quēadmodum in periferia curuū ⁊ concauū: nihil differt ad presens.

℃ Hec est 2ª pars huius capli: in qua Phs determinat de aia ⁊ eī⁹ ptibus q̄tum ad hanc sciam ptinet de ipsis cōsiderare: ⁊ cōtinet tres pticulas. In pᵃ diuidit aiam in ptez rōnalē ⁊ ptē irrōnalez. In 2ª ibi [Irrōnalis aūt.] subdiuidit ptē irrōnalē aie: ⁊ psequit̄ vnū mēbrū subdiuisionis. In 3ª ibi [Uidet̄ vtiqz.] psequit̄ aliud mēbrū subdiuisionis ptis irrōnalis. In pma igit̄ pticula narrat pmo q̄ vtēdū est qbusdā dictis in exteriorib⁹ sermonibus: ⁊ per exteriores sermones pñt intelligi duo vel illa que Aristo. docuit in dogmatibus nō scriptis. vel per exteriores sermo-
B nes pñt intelligi illa q̄ dicta sūt ext̄ istū librū vt ea q̄ dicta sunt in lib° de aia. ibi eniz dictū est q̄ quedā ps aie est rōnalis ⁊ q̄dā irrōnalis: ⁊ hec diuisio est hic ad ppositū: ⁊ iō ea est hic vtēdū. Sed vtrū he ptes aie. s. ps rōnalis ⁊ pars irrōnalis sint distincte ab inuicē loco / sicut pticule corpis: vel tñ sint distincte frm rōnē sicut in pɩferia. i. in circūferētia circuli curuū. i. cōuexū ⁊ cōcauū tñ distinguunt̄ rōne. h est pterminēdū: q̄ q̄tū ad ppositū ptinet non refert qd hoꝝ dicat̄: iō hec qd est ptermittēda tāq̄ ad ppositū nō pertinēs: hec eniz cōsideratio spectat ad physicū ⁊ nō ad moralē. ℃ Sciendū q̄ hanc q̄ōnē. s. qualr̄ distinguuntur rōnale ⁊ irrōnale introduxit Phs pp dictū Platonis qui ptes aie diuisit loco ⁊ subiecto ponēs rōnalez in cerebro: cōcupiscibilē in corde: nutritiuā in epate: sed vtrū h sit veꝝ vel nō: nō pertinet ad sciam de virtutibus.

C ℃ Partis aūt rōne vacantis alia quidē cōis est ⁊ vegetatiua: loquor aūt de ea que cā est vt id qd̄ ipsaz habz nutriat̄: incrementaqz suscipiat. Talē eniz aie potētiā in vniuersis que nutriunt̄ qspiā posuerit ⁊ in fetibus: ⁊ hanc eandē ēt in pfectis. Est enim magis consonū rōni eandē q̄ aliquā aliā ponere. Huius igit̄ ṽtus cōis quedā ⁊ nō humana videt̄. Nā hec pars ⁊ potentia in somnijs maxime operat̄. Bonus aūt ⁊ malus minime in somno discernitur. Quapropter inquiunt a miseris felices i dimidio vite nihil differre. Hoc aūt recte accidit: somnus enim ocium est aie: tam studiose q̄ vitiose: nisi paꝝ per motus pueniāt aliqui: atqz ita modestoꝝ meliora: q̄ quoꝝ vis visa fiant. Sed de his quidez hactenus: ⁊ nutriendi potentia cum expers sit humane virtutis omittenda est.

D ℃ Irrōnalis aūt hec quidē assimilat̄ cōmuni ⁊ plantatiuo: plantatiuū dico aūt causaz eius qd̄ est nutriri ⁊ augeri: talem eniz virtutē aie in oībus q̄ nutriunt̄ ponet aliqs vtiqz: ⁊ in embrionibus eandē vtiqz hanc ⁊ in iperfectis rōnabilius q̄ aliā aliquā. ℃ Hec quidez igit̄ cōmunis quedā virtus ⁊ nō humana apparet. ℃ Uidet̄ enim in somnis operari maxie particula hec ⁊ virtus: bonus aūt ⁊ malus nequaq̄ manifesti sunt frm somnū. vñ dicunt nihil differre frm dimidiū vite felices a miseris. Contingit aūt hoc decenter. Somnus enim est quies aie frm q̄ dr̄ studiosa ⁊ praua. Uerūtñ si quo paulatim pertranseunt qdā motuū: ⁊ ita meliora fiunt phātasmata studiosoꝝ q̄ quoꝝlz. ℃ Sz de his qdē igit̄ sufficienter: ⁊ nutritiuā igit̄ relinquendā: qm̄ humane ṽtutis expers innatū est. E

℃ Hec est 2ª pticula scde ptis: in qua Phs subdiuidit ptē irrōnalē. quedā est que nullo mō nata est obedire rōni: ⁊ supple q̄dā est nata obedire rōni. deinde psequit̄ pᵐ mēbrū. d. q̄ ps irrōnalis que nullo mō nata est obedire rōni est sicut ps nutritiua ⁊ augmētatiua. ⁊ hanc ptē aie vocat Phs cōem ⁊ plātatiuā: est eniz plātatiua eo q̄ est in plantis: ⁊ est cōis eo q̄ inuenit̄ in oīb⁹ que nutriunt̄. s. in plantis / aialibus embrionibus: ⁊ aialib⁹ iperfectis. Eustratius dicit hic q̄ embriones sūt que in vtero adhuc cōcepte ferunt: neqz vnā aliā potentiā hñt opantē q̄ plantatiuā in q̄tū sunt embriones: hec Eustratius. ⁊ intelligo q̄ in embrione sunt potētie sensitiue vegetatiue ⁊ itellectiue: q̄ in embrione est aia itellectiua: q̄ aliter pmo embrio esset p̄ planta si solū hēet potētiā vegetatiuā. ⁊ 2° esset aial irrōnale: vt qñ hēet sensitiuā sine itellectiua ⁊ vltimo foret hō qd̄ est incōueniēs: q̄ sic idē indiuiduum migraret a spe in spēm: dico tñ q̄ in embrione nō est opatio alicui⁹ alteri⁹ potentie aie q̄ ipsius vegetatiue: ⁊ iō dicit Eustratius q̄ embriones nō hñt aliā potētiā operantē q̄ plātatiuā: cuz h tñ hñ stat q̄ hñt aliā potētiā q̄ plantatiuā. Oz aūt Phs dicit in libro de gnōne aialium q̄ embrio pmo viuit vita plante: deinde vita sensitiua intelligit p vitā nō subaz aie sed opōnez aie: embrio eniz pmo hz opōnē vite vegetatiue: deide sensitiue ⁊c. [Hec qdē igit̄.] hec ps irrationalis aie. s. nutritiua nō est humana pprie loquēdo: ⁊ hoc pbat Phs: ⁊ hec est 2clo 56ª que probat̄ duplr̄. Primo ex imediate pus dicto. humanū est qd̄ est ppriū hoi: sed pars irrōnalis simplr̄: vt pars nutritiua nō est ppriū hoi: q̄ inest aialibus brutis ⁊ plātis. ergo ⁊c. [Uidet̄ eniz in somnis.] Scdo pbat̄ sic frm operationē illius qd̄ est ppriū hoi dr̄ hō bonus vel malus: sed frm opationez ptis irrōnalis aie vt frm operationē ptis nutritiue nō dr̄ hō bonus vel malus: ⁊ p 2ñs ps nutritiua nō est ppria homini: ⁊ p 2ñs non est humana. maior pz: ⁊ minor declarat̄ per hoc q̄ ps nutritiua efficacissime operat̄ in somno: sed frm opōnes in somno non manifestat̄ qs est bonus nec qs est malus. vñ pbabiliter dr̄ q̄ frm dimidiū vite nō dñt felices a miseris nisi q̄ aliquotiens sunt meliora ⁊ honestiora phantasmata in somno studiosorum. i. bonoꝝ q̄ maloꝝ. [Sed de his qdē.] Abycit istā ptē aie. s. nutritiuā a suo pposito tāq̄ inutilē: q̄ nō est nata esse pticeps humane virtutis. Notāda sunt hic. 4. Primo q̄ somnus dr̄ dimidium vite: q̄ in somno ligant̄ sensus exteriores ⁊ q̄dāmō iudiciū rōnis: ⁊ phātasia ⁊ nutritiua tunc opant̄. vñ dormiēs frm aliquas ṽtutes viuit ⁊ opat̄ opa vite: ⁊ frm aliquas nō: ideo somn⁹ dr̄ dimidiū vite. ℃ 2° est notādū frm Eustratiū q̄ sicut a fructu arbor cognoscit̄ sic ab opōne cognoscit̄ habitus: ⁊ iō sicut in tēpore hyemis nō cognoscit̄ ṽtus fructifera arboris: ita nec in tpe somni q est qes sensuū ⁊ intellect⁹ nullus prauus vel bonus innotescit habit⁹: tunc enim solum opat̄ virtus nutritiua ⁊ phātasia: lz inordinate ⁊ indisposite. ℃ 3° est notādū frz Eustratiū q̄ phantasmata studiosoꝝ vel bonoꝝ in somno sūt meliora q̄ alioꝝ quoꝝlibz: q̄ ei qui in vigilia honestis rebus meditandis se occupauit apparent in somno meliora phātasmata q̄ ei qui se in vigilia circa res turpes occupauit. ℃ 4° est notandum q̄ Eustratius hic dubitat ⁊ soluit: quare Phs hic loquendo de vegetatiua loquit̄ de somno. Uidet̄ enim Phs p hoc velle q̄ somnus sit passio vegetatiue. Rñdet q̄ somnus est qes sensuū: ⁊ iō Phs loquēdo de vegetatiua loquit̄ de somno: q̄ opatio vegetatiue maxie apparet in somnis.

Uide qd Egidius noster sentiat in q̄one 14ª . 5ⁱ quolibeti.

Libro. 15

56ª 2clo hui⁹ pmi libri.

Nōm pm

D

Nōm 2m

Nōm 3m

Nōm 4m

I ¶ Videt aũt ⁊ alia quedã esse natura aie vacãs rõne: aliqua tñ ex ꝑticeps rõnis. Cõtinentis eniꝫ ⁊ incõtinẽtis rõnẽ: idqꝫ aie qꝺ rõnẽ hꝫ laudare solemus. Recte nãqꝫ ⁊ ad optimas res inuitat: in ipsis aũt ⁊ aliud qꝺ preter rõnẽ inesse cõstat: qꝺ qdeꝫ repugnat resistitqꝫ rõni: nã vt dissolute corporis ꝑtes si ad dextrã mouere velis in sinistrã ferunt. Sic plane fit ⁊ in aia. Ad cõtraria enim incõtinẽtiũ appetiones ferunt. Verum in corporibus qdẽ cernimus ea que ad cõtrariã ꝑteꝫ ferunt. In aia vͦo nõ cernimus. Fortasse aũt nõ minus ⁊ in anima putandum est esse aliqd preter rõnem qꝺ huic aduersatur ⁊ obstat. Dicere vͦo quo modo est diuersum nihil refert.

K ¶ Videt vtiqꝫ ⁊ alia quedã natura aie irrõnalis esse participans qdẽ aliqualr̃ rõne. In cõtinentis enim ⁊ cõtinẽtis rõnẽ habẽs laudamus. Recte enim ⁊ ad optima deprecat ratio. ¶ Videt aũt in ipsis aliud qdẽ ꝑter rõnẽ innatuꝫ qꝺ aduersat ⁊ obuiat rõni. Firmiter eniꝫ quẽadmodũ dissolute corporis ꝑticule in dextrã preeligẽtiũ mouere in sinistrã praue ferunt ⁊ in aia sic: ad cõtraria eniꝫ motus incõtinẽtiũ: sꝫ in corporibus qdẽ videmus ꝙ ꝑuerse motum est: in aia vͦo nõ videmus. Fortassis aũt nihil minus in anima existimandum esse aliquid preter rõnẽ

L contrarians huic ⁊ obuians: qualiter autem alterum nihil differt.

¶ Hec est 3ª ꝑticula in qua Phs ꝓsequit aliud membꝛuꝫ subdiuisionis ꝑtis irrõnalis in ꝑtẽ simplr̃ irrõnalẽ cuiusmodi est ps nutritiua: ⁊ in ꝑtẽ de se irrõnalẽ ⁊ p ꝑticipatione rõnalẽ. ⁊ ꝑmo ꝓponit aliud mẽbrũ diuisionis ꝑtis irrõnalis. d. ꝙ ꝑter ꝑtẽ aie assignatã vꝫ esse qdã alia nã aie irrõnalis participans aliqualr̃ rõne. H igit est diuisio partis irrõnalis ꝙ quedã est ps aie irrõnalis nullo mõ ꝑticipãs rõne: ⁊ de hac iã imediate dictũ est. ⁊ qdã est ps aie irrõnalis aliquo mõ ꝑticipãs rõne. est etiã vt dicit alia ps aie rõnalis per essentiã. nã tã in cõtinente q̃ in incõtinẽte laudamus illã ꝑtẽ aie que est hñs rõnẽ. Est eniꝫ in vtroqꝫ taꝫ in cõtinẽte q̃ in icõtinẽte ps rõnalis per essentiã. In vtroqꝫ

M eniꝫ est rõ que recte ad optima depcat. i. depcando ⁊ persuadẽdo inducit ad bonũ. nã vterqꝫ illoꝝ fm iudiciũ rõnis eligit resistere passiõib⁹. ⁊ hoc est laudabile in vtroqꝫ. [Videt aũt.] Preter ꝑteꝫ rõnalẽ per eẽntiã. est in aia aliqua ps irrõnalis que ꝯriat rõni ⁊ nata est obedire rõni: ⁊ illa duo ostendit Phs. p ꝙ in aia est aliqua pars irrõnalis ꝯria rõni. 2° ꝙ illa ps irrõnalis ꝯria rõni nata est obedire rõni. appetit⁹ eniꝫ ꝯriat rõni ⁊ est irrõnalis: ⁊ est nat⁹ obedire rõni. Qꝫ aũt i aia sit appetit⁹ irrõnalis pbat: ⁊ hec est ꝯclo 57ª ⁊ pbat sic. Illud qꝺ in aia ꝯriat rõni est irrõnale: sed in aia appetitus ꝯriat rõni. igit in aia appetitus est irrõnalis. maioꝛ est manifesta. ⁊ minoꝛ declarat. nã appetitus inclinat ad ꝯriũ illius ad qꝺ inclinat rõ: vt pꝫ in cõtinẽtibus in qbus rõ inclinat ad bonũ ⁊ appetitus inclinat ad ꝯriũ. In incõtinẽte etiã vident eẽ mot⁹ ꝯrij. nã duꝫ rõ tendit mouere ad bonũ appetit⁹ tẽdit ad ꝯriũ: ⁊ ita incõtinens hꝫ motus ꝯrios: ⁊ est velut paralyticus q cum eligit mouere ad ꝑtẽ dextrã fert ad sinistrã: sed hⁱ motus ꝯrij sunt magis manifesti in corpe q̃ in aia. Qualr̃ aũt isti motus ꝯrij differãt quoꝝ vnus in corpe est ꝑter nãm. ⁊ alter in aia ꝑter rõnẽ nõ refert quãtũ ad ꝓpositũ. ¶ Notanda

57ª ꝯclo huius ꝑmi libri.

sunt hic tria. pͫ ꝙ tã cõtinẽs q̃ incõtinẽs hꝫ rõnẽ rectam deliberantẽ esse abstinẽduꝫ ab illicitis voluptatibus: ⁊ in vtroqꝫ est aliqd obuians rõni intendens ĩpedire ipsaꝫ ab executione sue electionis: sed cõtinẽs prauas ꝯcupiscẽtias quas hꝫ nõ ꝓsequit. vñ rõ cõtinẽtis vincit appetitũ inclinantẽ ad fruendũ voluptate illicita: sed in incõtinente rõ vincit a cõcupiscẽtijs prauis: ita ꝙ ĩpedit ab executione sue electionis: ⁊ iõ vt dicit Eustratius: dꝛ incõtinens velut nõ tenẽs. i. nõ supans cõcupiscẽtiaꝫ nec dominãs cõcupie vsqꝫ in finẽ. ꝯtinẽs est q ⁊ ipm ꝯcupiscibile hꝫ ad rõnẽ repugnãs: retinet aũt virilr̃ ⁊ dñat repugnanti. ¶ 2° est notãdũ fm Eustratiũ ꝙ necessariũ est hoiem si dꝫ ipsi aduenire ꝑfectio valde ad plantatiuuꝫ repugnare: vt nõ syluestris ⁊ arboreus fiat ⁊ supet ab ipso: eo ꝙ his que fꝫ ipm opõnib⁹ delectat. ¶ 3° est notãdũ ꝙ istud exemplum de incõtinẽte ⁊ paralytico est valde cõueniens. nã sicut in homine palytico ꝑtes corꝑis nõ subdunt vĩuti motiue ⁊ appetitiue: qꝛ dum hõ vult eas mouere ad vnã ꝑtẽ ex vehementia ⁊ motu morbi mouent ꝯtra impetũ ⁊ motũ appetitiuũ: ita ꝙ ibi est qdã pugna iter appetitũ ĩtendẽtẽ mouere ad vnã ꝑtẽ: ⁊ motũ morbi mouẽtẽ in ꝯriũ: ita in incõtinente rõne mouẽte ad vnũ ꝯcupia passiõis mouet in ꝯriũ.

N
1m notandum

2m notandum

3m notandum
O

¶ Videt aũt ⁊ hoc rõnis vti diximꝰ particeps. Patet eniꝫ in ipso ꝯtinente rõni: ⁊ in tẽperãte ac forti magis forsitan eidẽ obtemperat. Oia eniꝫ in illis sunt ꝯsona rõni. Pars igit aie rõne vacans est duplex. Vegetatiua nãqꝫ nullo mõ rõnis est particeps sꝫ cupiendi vis ⁊ oino appetẽdi rõnis est quodãmõ particeps ea rõne qua obedit ipsi atqꝫ obtemperat: sic ⁊ patris ⁊ amicoꝝ ⁊ nõ vt reꝝ mathematicaꝝ dicimꝰ rõnẽ habere.

P Hanc aũt ꝑtem rõne vacantẽ rõni obtẽperare admonitiones ⁊ icrepationes ⁊ cohortatiões ẽt idicant: qꝺ si opꝫ hanc quoqꝫ ꝑtẽ dicere rõneꝫ habere: duplex ⁊ ea pars erit que rõnẽ habet. Et vna qdem ꝓprie ⁊ in seipsa. Altera vͦo vt is qui obtemperat patri.

¶ Rõne aũt ⁊ hoc videt ꝑticipare quẽadmodũ diximus. obedit igit rõni qꝺ cõtinẽtis est. Amplius aũt forsitã subiectius est qꝺ sobrij ⁊ fortis. Oia eniꝫ cõsonãt rõni. ¶ Videt vtiqꝫ ⁊ irrõnale duplr̃. Plantatiuũ qdẽ eni nequaq̃ cõmunicat rõni. Cõcupiscibile vͦo ⁊ vlr̃ appetibile ꝑticipat aliq̃lr̃ fm ꝙ exaudibile est ei ⁊ obe-

Q dibile. Ita vtiqꝫ ⁊ patris ⁊ amicoꝝ dicimꝰ hẽre rõnẽ ⁊ nõ quẽadmodũ mathematicoꝝ. ¶ Qm̃ aũt suadetur aliqualr̃ a rõne irrõnale nuntiat ⁊ suasio ⁊ ois increpatio ⁊ deprecatio. ¶ Si aũt opꝫ ⁊ hoc dicere: rõnẽ habere duplr̃ erit: ⁊ rõnẽ hñs: hoc qdẽ principalr̃ ⁊ in seipso: hoc aũt quẽadmodũ a patre audibile aliquid.

Rõnalis diuisio.

¶ Viso ꝙ in aia est vna pars cõtraria rõni que rationabiliter dicit ps irrõnalis aie. declarat ꝙ ps irrõnalis aie q̃ contrariat rõni est nata obedire rationi: ⁊ hec est ꝯclusio 58ª que pbat duplr̃. Primo ex his que sunt in homine. s. per experientiam actus interioris. 2° ex his que sunt extra hominem. s. per signum cuiusdam actus exterioris. Prio sic. Nos videmus sic esse in homine cõtinente ꝙ q̃uis habeat prauas concupiscentias ad quas prosequendas inclinat pars irrõnalis aie que cõtrariat rõni: tñ nõ opat fm eas sed fꝫ rõnẽ: qꝺ nõ esset nisi ps irrõnalis aie que ꝯriat rationi esset nata obedire rationi: ⁊ illa ps irrõnalis que

58ª ꝯclo huius ꝑmi libri.

A cõtrariaꝫ rõni magis est obediẽs rõni in sobrio ⁊ in forti: ⁊ vlr in vtuoso q̃ in alio. nã in tali hoĩe oĩa ꝯsonãt rõni nõ solũ act⁹ exteriores: sed et cõcupiscẽtie interiores. [Uideꝫ aũt vtiqꝫ.] Ex p̃dictis appet ꝙ duplex est irrõnale. s. plantatiuũ qd̕ in nullo cõicat cũ rõne: nec obedit imperio rõnis. ⁊ qdd̕ã est irrõnale obediẽs iperio rõnis vt ꝯcupiscibile: ⁊ vlr oẽ appetibile. i. oẽs appetit⁹ pticipant aliqualr rõne ẜm ꝙ exaudibile ⁊ obedibile rõni: sicut fili⁹ obedit pr̃i ⁊ amicus amico: sꝫ hõ ps irrõnalis nõ obedit rõni speculatiue sꝫ practice q̃ hꝫ cognitionẽ agibiliũ. [Qm̃ aũt.] 2⁹ pbaꝫ eadẽ ꝯclo p ea q̃ exteri⁹ aguntur. s. q2 ps irrõnalis aie que ꝯtrariaꝫ rõni suadeꝫ a rõne. ⁊ est nata obedire rõni. naꝫ suasio q̃ est ab amicis ⁊ increpatio q̃ est a maiorib⁹: ⁊ deprecatio q̃ est a minoribus ad hoc ꝙ hõ suas cõcupiscentias nõ sequaꝫ: manifestãt ꝙ ps irrõnalis aie: que ꝯtrariatur

B rõni est nata obedire rõni: q2 alr suasio icrepatio ⁊ deprecatio essent ociose: q2 nõ fiunt nisi ad hoc ꝙ hõ sequaꝫ rõnez ⁊ nõ appetitũ irrõnalẽ. ¶ Notãdũ ẜm Eustratiuꝫ ꝙ

Nõ^m Quid suasio sit vel icrepatio aut deprecatio.

Phs tangit hic oẽs modos qb⁹ vnus hõ p aliũ inducit ad bonũ: hõ eniꝫ inducit ad bonũ p amicũ eq̃lẽ ei. ⁊ ista iductio est suasio quã Eustrati⁹ sic describit: suasio est doctrinalis admonitio p amicum facta passionũ aie directiua. Aliqñ inducit hõ ad bonũ per supiorẽ cui subijciꝫ: ⁊ hui⁹ iductio fit p icrepationẽ quaꝫ sic describit Eustratius. Increpatio potestatiua est quedã obiurgatio terrẽs eũ q p̃ter rõnem appetit ab executione ipetus. Aliqñ aũt inducit hõ ad bonũ per iferiorẽ: ⁊ hec iductio fit p dep̃catione quã Eustratius sic describit. Deprecatio est sermo charitatiue platus ⁊ molliter reducẽs a passionũ prosecutione. Iteꝫ dicit Eustrati⁹ ꝙ i hoĩe sensitiuũ ⁊ phantasticũ est mediũ iter irrõnale qd̕ neqꝫ rõnẽ ꝓpriã hꝫ neqꝫ rõni est obeditiuũ: ⁊ iter

C rõnale qd̕ est sapiens ⁊ rõcinans ex se ⁊ manifestuꝫ est ꝙ est mediũ appropriatũ ambobus extremis. huic in nõ sapiẽdo nec rõnẽ hñdo ꝓpriã: huic võ in suaderi ⁊ obedire sapiẽti ⁊ ꝓpriã hñti rõnẽ subdit: vt q̃ qdẽ irrõnale videaꝫ: quo autẽ rõnale. hec Eustratius. [Si aũt opꝫ.] subdiuidit ptem rõnalẽ aie. d. ꝙ si opꝫ dicere hoc hr̃e rõnẽ. s. ptẽ irrõnalẽ que nata est obedire rõni: tunc dicemus ꝙ duplex est rõnale. vnũ qdẽ qd̕ p̃ncipalr ⁊ in seipso est rõnem in se hñs. ⁊ aliud qd̕ natũ est obedire rõni queãdmodum ⁊c̃. i. queãdmodũ filij obediũt pr̃i: ⁊ istud est rõnale p pticipationẽ: ⁊ ita illud irrõnale qd̕ natuꝫ est obedire rationi sub vtroqꝫ mẽbro p̃ncipalis diuisionis quodãmõ ꝯtineꝫ. Si aũt accipiaꝫ vt est penitus irrõnale: sic cõtineꝫ sub plantatiuo. si võ accipiat vt est persuasibile a rõne: sic continet sub rõnali: q2 sic est rõnale per participationem.

¶ Diuidiꝫ aũt ⁊ v̓tus hac diã. Uirtutũ enim alias in-

D tellectiuas: alias morales dicimus esse. Sapiẽtiã qdẽ ⁊ sollertiã ⁊ prudẽtiã intellectiuas. Liberalitatẽ aũt ⁊ tẽperantiã morales: nã cũ de moribus cuiuspiã loqmur: nõ sapientẽ illũ aut sagacẽ: sed mitẽ aut temperatum dicimus esse. Laudamus autem ⁊ sapientem ob habitum. At habituum eos qui laudabiles sunt v̓tutes appellare solemus.

Diuisio v̓tutis ẜꝫ diuisionẽ ptis rationalis anime. 3^a ps ca.

¶ Determinaꝫ aũt virtus ẜm diãꝫ hanc. Dicimus enim harũ has qdẽ intellectuales: has aũt morales. Sapientiã qdẽ ⁊ intellectũ ⁊ prudẽtiã intellectuales: liberalitatẽ autẽ ⁊ sobrietatẽ morales. ¶ Dicentes eniꝫ de moribus nõ dicimus: qm̃ sapiẽs vel intelligẽs: sed qm̃ mitis vel sobrius. Laudamus aũt ⁊ sapiẽtẽ ẜm habitũ: habituum aũt laudabiles virtutes dicimus.

E ¶ Hec est 3^a ps p̃ncialis p̃s hui⁹ capl̃i: in q̃ Phs diuidit virtutẽ ẜm diuisionẽ ptis rõnalis aie. ⁊ p̃mo narrat. d. ꝙ v̓t⁹ determinaꝫ. i. diuidiꝫ ẜm diãm hanc. i. ẜm diuisionẽ ptis rõnalis aie. dicimus eniꝫ v̓tutũ has esse intellectuales: has aũt morales: sapiam intellectũ ⁊ prudẽtiã dicimus v̓tutes itellectuales. liberalitatẽ ⁊ sobrietatẽ dicimus esse v̓tutes morales. [Dicẽtes eniꝫ.] Qꝫ aũt habit⁹ itellectuales ⁊ morales sint v̓tutes pbat Phs: ⁊ est ꝯ 59^a ⁊ vltima hui⁹ libri que pbaꝫ sic. Oẽs habitus aie laudabiles sunt v̓tutes: sed habitus itellectuales ⁊ morales p̃dicti: vt intellect⁹, prudẽtia, liberalitas ⁊ sobrietas sũt habit⁹ aie laudabiles. g̃ habitus itellectuales ⁊ morales p̃dicti sunt v̓tutes. maior pꝫ ex p̃dictis: q2 v̓tuti ꝓprie debeꝫ laus. ⁊ circa minorem est intelligendũ ꝙ tã habitus morales q̃ intellectuales sunt laudabiles sed diuersimode: q2 habitus itellectuales non sunt laudabiles de morib⁹ siue pp mores. Dicẽtes eniꝫ de morib⁹. i. nos volẽtes aliquẽ cõmẽdare de morib⁹ bonis nõ dicim⁹ ꝙ est sapiẽs vel intelligẽs: sed qm̃ est mitis vel sobrius: ⁊ ita v̓tutes morales sunt laudabiles. laudam⁹ et sapientẽ ẜꝫ habitũ sapiẽtie sue: ⁊ ita pꝫ minor. s. ꝙ tam habitus morales q̃ intellectuales p̃dicti. vꝫ. sapia, prudẽtia, liberalitas ⁊ sobrietas sunt habit⁹ aie laudabiles. Ex his põt appere in qua pte aie est felicitas: qm̃ in ea pte aie in qua est v̓tus cui⁹ est opatio. felicitas aũt speculatiua q̃ p̃ncipalr hic queriꝫ est opatio sapiẽtie que est in intellectu: ⁊ iõ felicitas est in pte aie rõnali p essentiam. s. in intellectu.

59ª ꝯclo hui⁹ i mi libri.

F

Nõ^m ¶ Notãdũ ẜm Lincoñ. hic. ꝙ cũ dicit Phs liberalitateꝫ ⁊ sobrietatẽ esse v̓tutes morales ꝙ ibi sobrietas accipiꝫ p tẽperãtia. Itẽ cũ dicit ꝙ cũ dicimus v̓tutẽ intellectualem esse vt sapiẽtiã, intellectũ, ⁊ prudẽtiã: ꝙ v̓tus itellectualis accipit nominationem a medio: ⁊ diciꝫ cõsubstãtiari ex-

G tremis propter connaturalitatem quam habet cũ illis. Et in hoc finiꝫ expositio p̃mi libri. deo gratias.

Dubiũ. rõ p̃^a.

Dubitatur circa istud capl̃m. vtrũ felicitas politica sit p̃ncipalior q̃ speculatiua. pbaꝫ ꝙ politica: q2 in illo actu in quo maxĩe assimilaꝫ hõ deo p̃ncipalius consistit beatitudo: sed talis est actus practici intellectus: q2 per talẽ actũ hõ est cã rerũ: sicut deus p suũ intellectuꝫ ꝓducit res vt pꝫ ex 12° meta^{ce}. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ 2^a rõ. felicitas politica inueniꝫ in maiorib⁹ ⁊ pfectiorib⁹. g̃ est pfectior. añs pꝫ: q2 felicitas politica inueniꝫ in regẽtib⁹ ⁊ presidentibus reipublice q ẜꝫ Phm debẽt esse meliores. ¶ Itẽ felicitas politica mai⁹ bonũ intẽdit: q2 intẽdit bo- 3^a rõ. nũ cõe qd̕ est maius ⁊ diuinius q̃ bonũ vni⁹ qd̕ intẽdit fe- Solo. licitas speculatiua. ¶ Dicendũ ꝙ felicitas speculatiua est simplr̃ p̃ncipalior q̃ politica sicut pbat Phs in p̃ ca^o. qd̕ p̃ etiã põt pbari: q2 felicitas speculatiua ⁊ felicitas politica sunt in eadẽ potẽtia. s. in itellectu: sed felicitas speculatiua H est a nobiliori habitu: ⁊ et respectu melioris obiecti q̃ politica: q2 felicitas speculatiua ẽ ab habitu sapie: ⁊ felicitas politica est ab habitu prudẽtie: sed sapia est nobilior habitus q̃ prudẽtia vt pꝫ ex 6° huius. ¶ Silr obiectũ felicitatis speculatiue est cã p̃^a oium: ⁊ obiectũ felicitatis politice est bonũ ciuitatis: sed bonũ qd̕ est cã oium bonoꝝ est melius q̃ bonũ ciuitatis. ¶ Itẽ felicitas politica est pp felicitatẽ speculatiuã: qd̕ pꝫ per Phm qui dicit ꝙ nõ vacam⁹. i. virtuose operamur vt vacem⁹. i. vt postea sedatis passionibus possum⁹ vacare cõtẽplationi: sed illud pp qd̕ aliud est: est pfectius ⁊ p̃ncipalius illo. vñ Lincoñ. dicit ꝙ politica felicitas est finis practicarũ virtutũ. speculatiua autẽ felicitas est finis practicarũ ⁊ speculatiuarũ. ¶ Itẽ in felicitate speculatiua ẽ maxĩa d̕lectatio: q2 ẽ carẽs penitudie: sꝫ in felicitate politica ẽ qñqꝫ penitudo vt pꝫ hic p Eustratiũ. naꝫ felix politicus qñqꝫ dolet ꝙ aliquos pimit seu punit: g̃ ⁊c̃. ¶ Ad p̃^m in ꝯtriuꝫ dicendũ ꝙ in actu itellect⁹ spe-

2^a

3^a

4^a

Ad p̃^am rõnem.

I culatiui magis assimilamur deo ꝙ̃ in actu intellect⁹ practi
ci:q₂ per actū intellect⁹ speculatiui speculamur deū ⁊ de⁹
semꝑ speculaꝶ seipm̄ ⁊ oīa alia vt sunt in ipso: ⁊ magis assi
milamur deo in speculādo ipm̄ ꝙ̃ in ꝓducēdo aliā rē seu
Ad 2ᵘᵐ rōnem. in oꝑando ꝓpter bonū cōe ciuitatis. ¶ Ad aliud dōʒ est
ꝙ in maiorib⁹ ⁊ p̄sidētib⁹ debet esse nō solū felicitas pra
ctica ſʒ ēt felicitas speculatiua: vñ in p̄sidētib⁹ debet eē tā
ꝑfectio vite speculatiue ꝙ̃ ꝑfectio vite actiue: vñ si ꝑfectio
vite cōtēplatiue in eis deficiat nō erūt simplr̄ meliores: lʒ
ſʒ aliquā administrationē possint dici maiores vel melio
Ad 3ᵘᵐ rōnem. res. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bonū cōe est mai⁹ bonū ⁊ meli⁹
ꝙ̃ bonū vni⁹ qḋ est ɔ̄simile bonū seu bonū eiusdē gn̄is: tñ
bonū vni⁹ in vno gn̄e boni pōt esse meli⁹ ꝙ̃ bonū multi
tudinis in alio gn̄e boni: vñ bonū pluriū qḋ intēdiꝶ in feli
citate politica nō est amabili⁹ nec meli⁹ ꝙ̃ bonū vni⁹ qḋ
K intēdiꝶ in felicitate speculatiua: tñ bonū pluriū qḋ intēdi
tur in felicitate politica est meli⁹ ꝙ̃ bonū vni⁹ qḋ intēdiꝶ
in eadem vita vel felicitate. ¶ Uel posset dici ꝙ felicitas
politica est vtilior ꝙ̃ felicitas speculatiua ⁊ ita est p̄ncipa
lior in rōne vtilis: ſʒ felicitas speculatiua est magis hone
Dubiū. sta: ⁊ ita est maior in rōne honesti. ¶ Dubitaꝶ hic ad quē
Ratio. pertinet institutio legis: Uideꝶ eni ſʒ ph̄m ꝙ legis insti
tutio ꝑtineat ad politicū: qḋ tñ nō videꝶ verū: q₂ ſm Eu
stratiū hic politicus est q scit que ⁊ quot sunt sp̄es politia
rū: ⁊ nouit qd ſm vnāquāqʒ sit rectū vel nō rectū: sed illa
sciunꝶ per sciaʒ politicā: ergo si ad politicū spectaret insti
tutio legis oīs q sciret sciam traditā in libro politicoꝝ pos
set instituere leges ⁊ solū talis. sed hoc ɔ̄ns est falsum pro
vtraqʒ sui ꝑte: nō eni qlibet sciens librū politicoꝝ pōt in
stituere leges nec solū talis: cū multi p̄ncipes leges institu
Solo. ant qui sciaʒ politicā ignorāt: ergo ⁊c. ¶ Dōm ꝙ vt mihi
L videꝶ aliqs pōt dici politicus dupl̄r. vno mō q₂ hēt sciam
Pol'ic⁹ qs 2ʳ di. politicā artificial̄r tm̄: vt q₂ scit quot sunt species politie ⁊
que sunt recte ⁊ q̄ nō sunt recte: ⁊ talis habet sciētiā que so
lum est vl'iuʒ. Alio mō diciꝶ politicus qui habet sciaʒ po
liticā ⁊ etiā vsum ⁊ experiētiā de rebus ciuilib⁹ ⁊ de ɔ̄uer
satione politica. vnde aliqs est politic⁹ dupl̄r. vel q₂ habet
sciētiā politicā artificial̄r tm̄: vel q₂ hēt politicā artificia
liter ⁊ exꝑimētal̄r. ⁊ ad hoc ꝙ aliqs sit legis positiuus req
riꝶ ꝙ sit politicus artificial̄r ⁊ exꝑimētal̄r: vel ꝙ dirigaꝶ
ab aliquo vel ab aliqb⁹ talib⁹. s. hn̄tib⁹ politicā artificial̄r
⁊ vsual̄r per lōgā ɔ̄suetudinē in vita ciuili. nec sufficiūt il
la duo ad legis positiuū ꝙ hēat politicā vtroqʒ istoꝝ mo
doꝝ: sed cū hoc reqriꝶ ꝙ legis positiuus hēat auctēm cō
dēdi leges: ⁊ ad talē auctēm reqriꝶ v̄tus coactiua q̄ arctet
ad obseruātiā legis: quia vt diciꝶ 4° politice. Ad nihil est
M vtile leges iponere nisi obediaꝶ legib⁹. ¶ Ad rōnē indu
Ad rōnē. ctā dicēdū ꝙ ad politicū artificialē qui nō est exꝑtus non
ꝑtinet legē instituere: sed requiriꝶ ꝙ sit expertus ⁊ ꝙ hēat
v̄tutē coactiuā: sicut hn̄t reges ⁊ qdaʒ alij p̄ncipes. Et in h̄
finiꝶ breuiter ⁊ mō facili illud qḋ de libro primo ethico
rū intellexi: ⁊ deo qui dedit intelligere sint gr̄e infinite.

Quia

Aristo. dicit hic ꝙ cōcupiscibile ⁊ vniuersaliter
appetibile ꝑticipat aliqual̄r rōne ⁊ est obedibi
Dubiū. le rōni. Dubitaꝶ vtrū appetit⁹ sensitiuus obediat rōni. Et
p° rō. videꝶ ꝙ nō: q₂ nō est capax rōnis quia tunc intelligeret ⁊
rōcinareꝶ qḋ falsuʒ est. ergo nō est obedibilis rōni. ɔ̄ntia
pʒ per hoc ꝙ nihil obedit p̄cepto alicui⁹ cui⁹ nō est capax.
2° rō. ¶ Item ſm ph̄m hic in textu: appetit⁹ sensitiuus aduer
saꝶ rōni: sed aduersari ⁊ obedire sunt ɔ̄t̄ria. ergo nō obedit
3° rō. rōni. ¶ Itē sensus exterior nō obedit rōni: q₂ nō est i ꝑtā
te nr̄a magis clare vel minus clare videre ꝙ̄tūcūqʒ ratio
hoc p̄cipiet. ergo eadē rōne appetitus sensitiuus nō obedit
In oppo^m pōs. rōni. ɔ̄ntia pʒ: q₂ rō impat actū sensus exterioris sicut im
perat actū appetitus sensitiui. ¶ Ad oppositū videꝶ esse
Philosophus hic. ¶ Dicēdū ꝙ appetitus sensitiuus obe N
dit rōni vt sufficiēter in textu probaꝶ taʒ ex refrenatione Solo.
passionū quas rō reprimit: ꝙ̃ ex suasiōe increpatiōe ⁊ de
precatiōe per quē vnus hō inducit per aliū ad obediēdū
rōni ⁊ ad refrenādū motū appetit⁹ sensitiui ɔ̄trariū rōni.
¶ Sciēdū est tñ ꝙ appetitus sensitiu⁹ obedit rōni ⁊ etiā Nōn^m
volūtati sed diuersimode: q₂ rōni spāliter obedit ꝙ̄tū ad Rōni ⁊ voluntati diūsimode obedit appetitus sensitiuus
modū ⁊ determinationē actus: q₂ appetit⁹ sensitiuus si sit
ꝑfecte subiectus rōni ꝓducit actū suū ſm iudiciuʒ rōnis
nec vltra ꝓgrediēdo nec citra cessando quā rō idicat vel
p̄cipit: ⁊ ita obedit rōni ꝙ̄tū ad determinationē act⁹. Sed
volūtati obedit ꝙ̄tū ad exercitiū act⁹: nā in hoīe ad actuʒ
appetit⁹ sensitiui nō statim sequiꝶ mot⁹ in rē sicut accidit
in brutis: ſʒ in hoīe appetit⁹ sensitiuus expectat imperium
supioris appetit⁹ q est volūtas: q₂ in mouētib⁹ ordinatis
2^m nō mouet nisi p̄supposita motiōe p̄mi: ſʒ volūtas est p̄ O
mus ⁊ vl'is motor in toto regno aīe: nec sine ei⁹ iperio mo
ueꝶ appetit⁹ sensitiu⁹ ad exercitiū act⁹. iō dicit ph̄s 3° de T.c.57.
aīa: ꝙ appetit⁹ supior. s. volūtas mouet appetitū sensitiuū
sic sphera iferior moueꝶ a sphera supiore. ¶ Intelligēdū Nōn^m
est ēt ꝙ appetit⁹ sensitiu⁹ in hoīe imediate obedit v̄tuti co
gitatiue: sic eni in brutis appetit⁹ imediate moueꝶ p iudi
ciū extimatiue sic agn⁹ ex h̄ ꝙ extimat lupū eē inimicū ⁊
nociuū nāe sue odit ⁊ fugit ipʒ: sic appetit⁹ sensitiu⁹ i hoīe
moueꝶ imediate a cogitatiua q̄ dr̄ rō ꝑticularis eo ꝙ est
collatiua itētionū indiuidualiū sic rō intētionū vl'iuʒ. Ista
aūt cogitatiua regiꝶ a rōne vl'i practica: sic eni cōclusiōes
particulares resoluim⁹ in vl'es ⁊ p illas eas regulamus: sic
appetit⁹ sensitiu⁹ in hoīe imediate obedit cogitatiue ⁊ ab
ipsa moueꝶ: ⁊ cogitatiua moueꝶ a rōne vniuersali ⁊ obe
dit ei: iō appetit⁹ sensitiuus obedit rōni vniuersali sed nō
imediate: ſʒ mediāte cogitatiua. Cui⁹ rō pōt eē: q₂ imedia P
tū mouens dʒ ꝓportionari imediate moto: ⁊ appetit⁹ sen
sitiuus nō tendit nisi in aliud bonū ꝑticulare: iō ꝓximuʒ
motiuū appetitus sensitiui dʒ esse virtus apprehēsiua ꝑti
cularīū ⁊ nō v̄tus cognitiua vl'iuʒ. ¶ Ad p^m in ɔ̄triū cū dr̄ Ad p̄ᵐ rōnem.
ꝙ appetit⁹ sensitiuus nō est capax rōnis. dico ꝙ aliqd pōt
dici capax rōnis dupl̄r. s. vel p cognitionē. vel p cōmēsu Capax rōnis dupl' dici pōt.
ratione. appetit⁹ sensitiu⁹ nō est capax rōnis per cogni
tionē. s. speculādo ipsaʒ rōnē sed est capax rōnis p cōmen
surationē: q₂ in operādo cōmensuraꝶ rōni tanꝙ̃ regule ⁊
mensure. rō hn̄ ꝓbat ꝙ appetit⁹ sensitiuus non est capax
rōnis p cognitionē. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ appetit⁹ sensitiuus Ad 2ᵘᵐ rōnem.
qn̄qʒ aduersaꝶ rōni ⁊ qn̄qʒ obedit rōni. ⁊ cū dr̄ ꝙ obedi
re ⁊ aduersari sunt ɔ̄t̄ria. dōm ꝙ nō est incōueniēs ꝙ ɔ̄t̄ria
insint eidē successiue. vñ ꝙ̄uis appetitus sensitiuus qn̄qʒ
aduerseꝶ rōni: cū hoc tñ stat ꝙ teneaꝶ nāliter ei obedire.
vñ sciendū sicut pʒ ex p̄mo politice. ꝙ aīa regit corp⁹ p̄n Q
cipatu dispotico ⁊ seruili: q₂ sicut seru⁹ nō hʒ ius ɔ̄dicēdi
p̄cepto dn̄i ſʒ cogiꝶ ei seruil̄r in oīb⁹ obedire: ita nec mē
bra corporis p̄nt resistere iperio rōnis: dū tñ sint in sua nāli
dispōne ⁊ vigore: sed rō regit appetitū sensitiuū p̄ncipatu
politico ⁊ regali: ⁊ iō sicut liberi p̄nt in aliq̄ ɔ̄dicere dn̄o: ita
appetitus sensitiuus pōt quandoqʒ contradicere rationi.
¶ Ad 3^m dōm ꝙ tā sensus exterior ꝙ̃ appetitus sensitiu⁹ Ad 3ᵘᵐ rōnem.
obedit rōni: sed diuersimode. nam sensus exterior solum
obedit rōni ꝙ̄tum ad exercitiū actus: nō aūt ꝙ̄tuʒ ad de
terminationē actus vt tendit in obiectū. possum enim ad
iudicium rōnis apire oculos ⁊ videre p̄nte obiō: ⁊ medio
ex̄nte disposito ad videndū: ⁊ ita sensus obedit rōni ꝙ̄tū
ad exercitiū actus. ſʒ q₂ in potestate nostra nō est videre
obiectum magis clare vel minus clare: ideo sensus exte
rior nō obedit rōni ꝙ̄tum ad determinationem actus: ſʒ
appetitus sensitiuus obedit rationi quātum ad determi
natione actus: vt dcm̄ est in solutione huius dubitationis.

A Quia phs in fine hui⁹ capli dicit ỽtutes morales eē in pte rōnali p pticipationē ⁊ ỽtutes itellectuales in pte rōnali p essentiā. pōt dubitari qd itelligit p ptē rōnalē p pticipationē: vtrū appetitū sensitiuū tm̄: vł appetitū itellectiuū tm̄: vł vtrūq3. ex textu eni nō appet expsse quē appetitū vocat partē rōnalē p pticipationē: ideo moueo hāc dubōnē.

Dubiū. Utrz ỽtutes morales sint ponēde i appetitu sensitiuo vł in appetitu itellectiuo.

pᵒ rō. Et p videt q nulla virtus moralis sit ponēda in appetitu intellectiuo: q2 illa potētia que ex sui nā est determinata vt tendat in bonuz rōnis nō idiget habitu ipsaz determināte ad bonū rōnis: sed appetitus itellectiu⁹ est ex se determinatus vt tendat in illud qđ est bonū fm rōnē: q2 volūtas que est appetit⁹

T.c.42 intellectiuus est in rōne: vt p3 ex 3ᵒ de aia: ⁊ vnūqđq3 nāliter appetit ppriū bonū. ḡ nulla ỽtus moralis est ponēda

B in volūtate. maior p3. nā ad hoc reqrit ỽtus in appetitu vt appetit⁹ p ipsaz determinet ad actuz ɔformē rōni recte.

Cōfirmatio rōnis. ℂ Cōfirmat hec rō sic. Uirt⁹ q est circa passiōes est medicia moderatiua passionū: s3 sic medicina corpalis semp d3 eē in eodē in q est morb⁹: eodē mō medicia passionū d3 eē in eo in q sūt passiōes: s3 passiōes sūt in appetitu sensitiuo ⁊ nō i volūtate: ḡ oēs morales ỽtutes q sūt circa passiones sūt in appetitu sensitiuo.

2ᵒ rō ℂ Itē circa idez hnt fieri mediū ⁊ extrema: s3 ỽtus est medietas passionū: vt p3 ex 2ᵒ hui⁹. vbi dic phs q ỽtus est mediatrix passionū ⁊ passiones sūt in appetitu sensitiuo. ḡ oēs ỽtutes morales que sūt circa passiones sūt in appetitu sensitiuo.

In opp^m ℂ Oppositū arguit sic. Uirtus moralis est habit⁹ recta rōne determinatus. ḡ est in eodē in quo est recta rō: sed recta rō nō est in appetitu sensitiuo s3 i appetitu itellectiuo. ḡ ⁊c.

Propter qd mouetur du^m. ℂ Ista dubitatio mouet pp ỽba phi hic qui dicit q ỽtutes morales sūt in pte rōnali per participationē: ⁊ nō est manifestum quid phs intelligat per partem rationalez per participationē vtrum appetitum sensitiuum vel appetitum

C intellectiuū vel vtrūq3. quidam enim distinguunt rōnale in tria mēbra dicētes q rōnale accipit tripl'r.

Rōnale i tria membra diuisū. Uno modo stricte ⁊ pprijssime: ⁊ sic solus itell's dicit rōnalis: q2 itellectus est rōnalis per eēntiā: q2 iter ptes aie in solo itellectu est act⁹ rōcinādi. Scđo accipit rōnale cōius ⁊ magis large: ⁊ sic accipit pro omni eo p qđ hō distiguit a bruto: ⁊ sic appetitus itellectiuus di rōnalis: q2 natus est moueri in bonū fm deliberationē rōnis qđ nō cōpetit brutis q mouent ex instinctu nāe ⁊ nō fm deliberationē rationis. Tertio mō accipit rōnale largissime p omni eo qđ h3 in se rōnē vel est natū obedire rōni: ⁊ illo modo appetit⁹ sensitiuus est rōnalis: q2 est natus obedire iudicio rōnis.

D Ex quo apparet q tā appetitus sensitiuus q̄3 etiā volūtas est rōnalis. ⁊ q vterq3 appetit⁹ est rōnalis per pticipationē. q2 nec appetitus sensitiuus nec appetitus itellectiu⁹ h3 in se rōnē: vterq3 tm̄ appetitus est irrōnalis per cōparationē ad itellectū qui p essentiā est rōnalis: ⁊ ideo p dictuz phi hic potest poni idifferēter q virtutes morales sunt in appetitu sensitiuo vel q sunt in appetitu intellectiuo vel q in vtroq3 sunt virtutes morales: alie tamē ⁊ alie. nec videtur phs magis dicere vnum istoruz q̄3 aliud nisi q dicit sic. Cōcupiscibile ỽo ⁊ vł'r appetibile participat aliqual'r supple rōne: ⁊ p hoc videt q ois appetitus tā sensitiu⁹ q̄3 itellectiu⁹ pticipent rōne ⁊ est obedibilis rōni: q2 dicit q vł'r appetibile. i. ois appetit⁹ pticipat rōne: qđ non eēt nisi in oi appetitu eēt ỽtus moralis p quā obedit rōni.

Solutio Quattuor opio. circa dubiuz hoc. ℂ Circa istā dubitationē sunt 4^{or} opiones.

pᵒ. Una opio est q ois virtus moralis est in appetitu sensitiuo ⁊ nulla in appetitu intellectiuo.

2ᵒ Alia est opinio q quelibet virtus moralis est in appetitu itellectiuo ⁊ nulla est in appetitu sensitiuo.

3ᵒ Tertia est opinio q in vtroq3 appetitu sunt omnes virtutes morales eedem fm speciem: alie tamē fm numerum sunt in appetitu vno: ⁊ alie in alio.

E

4ᵒ Quarta opinio est q virtus moralis que est circa operationes vt iustitia est in appetitu intellectiuo: ⁊ alie virtutes que sunt circa passiones sunt in appetitu sensitiuo. ⁊ hāc opionē ad presens teneo recitādo: alijs opionib⁹ ptermissis.

Opinio Burlei. ℂ Primo ḡ pbo q in volūtate op3 ponere habitū ỽtuosuz. Scđo q ille habitus est iustitia. pmū pbat sic. Illa potētia quā in operādo ɔtingit deficere a rectitudine sui actus indiget aliquo habitu ỽtutis dirigēte ipsaz ad recte operādū: sed volūtas pōt in operādo deficere a rectitudine sui actus. ḡ indiget habitu virtuoso determināte ipsaz ad recte operādū. maior p3: q2 potētia que pōt in operādo deficere a rectitudine sui actus h3 difficultatē ad recte operādū. ⁊ minor apparet: q2 volūtas pōt peccare: ⁊ per ɔn̄s pōt in operando deficere a rectitudine.

Instantia ℂ Et si dicat q ois po^a est idifferens ad recte agēdū ⁊ ad nō recte agendū: ḡ in oi po^a op3 ponere habitū ỽtuosuz.

Tollit instantiam. Dōm q nō ois po^a est indifferēs ad recte agendū ⁊ ad nō recte agēdum. nā ỽtus visiua ex sui nā est determinata ad rectitudinē videndi: nec ab hac rectitudine ipedit nisi ex pte organi vel medij: ⁊ ideo nō idiget ỽtute ipsaz dirigēte vel determināte. vñ nō q̄libet idifferētia in po^a ad actū facit po^{a3} idigere habitu. Nā in po^a est triplex idifferētia.

Triplex i potētia indifferētia Una idifferētia ad agere vł nō agere. Alia idifferētia est ad agere h vel illud. Tertia est ad agere recte ⁊ agere nō recte. s3 nec pma idifferētia nec scđa nec ambe sil' faciūt difficultatē in po^a pp cuius amotionē po^a reqrit habitū ỽtuosuz. nā pma idifferētia sufficiēter tollit p mouēs ad exercitiū actus. scđa tollit p obiectū qđ determinat ad actū circa ipm: ⁊ sola idifferētia que est ad agere recte: ⁊ agere nō recte tollit per habitū ỽtutis ⁊ reqrit habitū ỽtutis in po^a sic idifferēte determinātez ad recte agere.

F ℂ Scđo pbat q i volūtate est habit⁹ iustitie: ⁊ h sic. Quelibet ỽtus est in illa po^a cuius actū rectificat: sic tēperātia in ɔcupiscibili: q2 moderat act⁹ ei⁹ circa delectationes ⁊ tristitias. fortitudo est in irascibili: q2 moderat actus ei⁹ circa timores ⁊ audacias: sed iustitia nō moderat actū cognoscēdi veritatē: sed rectificat operationē hois ad alterū in qua iustitia ɔstituit eq̄litatē. ḡ est in po^a appetitiua: sed nō est in appetitu sensitiuo: qđ p3: q2 iustitia tā legalis q̄3 pticularis est ad alterū. nā equalitas quaz iustitia ɔstituit siue in cōmutationib⁹ siue i distributionibus consistit in ordine vnius ad alterū: sed hui⁹ ordo vel equalitas nō pōt ɔstitui p appetitū sensitiuū. Cui⁹ rō est: q2 p appetitū sensitiuū nō ɔstituit nisi illđ qđ a sensu apprehendit: sed talis ordo vel equalitas nō apprehendit a sensu sed a solo intellu: ⁊ p ɔn̄s est in appetitu itellectiuo qui tēdit p electionē in illā eq̄litatē apprehēsaz ab itellu.

D vñ hec rō fundat sup h q appetitus sensitiuus solū tēdit in apprehēsuz p sensuz: ⁊ volūtas solū tēdit in apprehēsuz per intell'm. Idē pbat auctē phi in pn̄o 5ᵒ ethicoꝝ g dic q iustitia est hitus fm quē eligim⁹ ⁊ volumus opari iusta. ḡ iustitia est in volūtate cui⁹ actū rectificat.

Cōtra dicta pᵒ. ℂ Et si dicat q ɔsiderare ⁊ statuere ordinē ad alteꝝ est solius rōnis. ḡ nō est actus volūtatꝫ s3 itell's. Itē dicit Eustratius 6ᵒ hui⁹ q ois ỽtus aie alicui⁹ vel aliquaꝝ partiū est: puta irascibilis vt fortitudo aut ɔcupiscibilis vt tēperātia. iustitia aūt vtriusq3. iustitia ḡ est in irascibili ⁊ cōcupiscibili: ⁊ p ɔn̄s est in appetitu sensitiuo. Item Eustratius dicit hic. Neq3 eni ỽtutes dirigunt in irascibili: puta fortitudo ⁊ tēperātia. apponit aūt ⁊ iustitia nisi ira ⁊ ɔcupiscētia obediāt rōni. ḡ iustitia est in appetitu sensitiuo sic ⁊ fortitudo ⁊ tēperātia.

Ad pᵐ ℂ Ad pᵐ dico q ɔsiderare ordinē vni⁹ ad alteruz est solius rōnis: tm̄ eligere illū ordinē ⁊ imperare: est ipsi⁹ volūtatis: illđ eni idē qđ a rōne cog̃scit a volūtate appetit.

Ethic. Burl. D

I ¶ Ad aliō dico ꝙ iustitia cōprehēdit vtrūqȝ.s.irascibilē
Ad 2m ⁊ ꝯcupiscibilē:nō qꝛ sit in vtroqȝ subiectiue:sȝ qꝛ iustitia
vtit̄ ꝓ mā ⁊ obto actib⁹ oīum aliaꝝ v̄tutū que in vtroqȝ
appetitu fundant̄.vnde iustitia est in vtroqȝ.s.irascibili
⁊ ꝯcupiscibili:nō subiectiue sȝ obiectiue:qꝛ vterqȝ istoꝝ appeti
Ad 3m tuū est obiectū iustitie. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ Eustratius nō
intēdit per illa v̄ba ꝙ iustitia sit ponēda in irascibili ⁊ cō
cupiscibili.nec accipit irrōnale stricte pro appetitu sensiti
uo sed accipit irrationale large pro tota parte appetitus ꝗ
est nata obedire rationi:⁊ sic volūtas cōprehendit̄ sub ir
rōnali:⁊ sic accipit ph̄s irrōnale in p̄n⁹ magnoꝝ moraliū:
vbi dicit ꝙ in irrōnali est iustitia ⁊ fortitudo. Cū aūt dic̄
Eustratius ꝙ nec iustitia sicut nec alie v̄tutes dirigunt̄ in
irrōnali nisi ira ⁊ ꝯcupiscētia rōni obediāt:itendit ꝙ ꝑ iu
K stitiā que est in irrōnali eodē mō quo dictū est nō pñt di
rigi ⁊ rectificari opationes exteriores nisi passiones irra
tionalis ⁊ ꝯcupiscibilis prius ꝑ rectā rōnē ⁊ alias v̄tutes
refrenent̄. Sic ḡ sit dictū ad p̄sens ad istā dubōnē ꝙ v̄tu
tes que sunt circa opationes sunt in appetitu itellectiuo:⁊
v̄tutes que sunt circa passiones sunt in appetitu sensitiuo
Ad p̄maȝ rōnē p̄nci palem. sicut ⁊ ipse passiones. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale dōm ꝙ maior
est falsa.nā appetit⁹ sensitiuus iclinat natural̄r ad bonuȝ
apprehensuȝ ꝑ sensuȝ:⁊ tñ in appetitu sensitiuo ponuntur
v̄tutes ad inclinādū in actus ꝯueniētes sue nāli iclinatio
Ad ꝯfir. ni s̄m regulā rōnis:⁊ ita est de volūtate. ¶ Ad ꝯfirmatio
nē dōm ꝙ illa ꝯfirmatio cōcludit oppositū ꝓpositi.nam
medicina corꝑalis nunꝗ̄ est simul adequate cū egritudie
cuius est medicina:qꝛ medicina est in vno corꝑe ⁊ egritu
do est in alio corꝑe:⁊ duo corpa nō sunt simul:verūtñ nō
L est sil̄r de medicina corꝑali ⁊ de medicina aīe:vnde ratio
Ad scdȝ rōnē p̄nci palē quid sit dōm. verū ꝯcludit.s.ꝙ v̄tutes morales que sunt circa passiones
sunt in eodeȝ subiecto in quo sunt passiones.s.in appetitu
sensitiuo. ¶ Et per idem soluitur scda ratio principalis.

Incipit liber scds de v̄tutib⁹ moralib⁹:per quas possumus ad finē vltimū ꝑuenire
ꝯtinēs tres trac. Prim⁹ est d̄ causis effectiuis v̄tutū.2⁹ ibi
[Post hec aūt.]est de qualitate v̄tutis.3⁹ ibi[Opȝ aūt nō
solū vi̇̄r dici.]est de sp̄eb⁹ ⁊ oppōne v̄tutis ⁊ documentis
Tractat⁹ p̄m⁹ scdi libri ethi. qual̄r hō poterit fieri v̄tuosus. Tractat⁹ p̄mus ꝯtinet 4or
capl̄a. In p̄ ingrit̄ ⁊ determinat̄ a ꝗ̄ est v̄tus moralis:qm̄
est ex opōnib⁹ nr̄is. In 2⁹ ibi[Qm̄ igit̄ p̄ns negociū.]ing
rit̄ ⁊ determinat̄ qō 2m.s.q̄les sūt opōnes ex qb⁹ gn̄at̄ v̄r⁹.
In 3⁹ ibi[Signū aūt opȝ.]soluit̄ 3m qō q̄rēs circa ꝗ̄ est v̄r⁹
moralis. In 4⁹ ibi[Queret aūt vtiqȝ aliqs.]mouet̄ ⁊ sol
uit̄ qō 4a.s.qual̄r v̄tus gn̄at̄ ex opationibus virtuosis.

M Cum aūt v̄tus sit duplex:itellectiua iquā:
atqȝ moralis. Intellectiua quidē plurimū
ex doctrina generationē hȝ ⁊ incrementū.
Quapropt̄ experiētia indiget tpeqȝ. Mo
ralis aūt assuetudie cōparat̄:vn̄ ⁊ nomē habuit tale.

Capitl̄ p̄m trac p̄. hui⁹ scdi libri ethicorū. p̄a ps ca. Duplex v̄tus humana diuersi mode hēt gn̄ōneȝ ⁊ augmētū. Duplici aūt existe v̄tute hac quideȝ
itellectuali.hac aūt morali.ea qdē
que itellectualis plimū ex doctri
na hȝ ⁊ generationē ⁊ augmentū:
ideo experimēto indiget ⁊ tēpore.
moralis v̄o ex more fit:vnde ⁊ nomen habuit
parum declinans a more.

p̄.ca.p̄.tr. diuisio in tres ptes p̄ncipales Istud est p̄mū capl̄ȝ p̄mi tractat⁹ libri scdi:
in quo determinat̄ qō p̄m hui⁹ libri.s.a
quo est v̄r⁹ moralis:⁊ ꝯtinet tres ptes p̄ncipales.
In p̄ma narrat ꝙ duplex est v̄tus.s.itellectualis
⁊ moralis ⁊ a quib⁹ vtpl̄m generant̄. In 2a ibi[Testatur

autē.]Declarat a quibus fiunt ⁊ corrūpunt̄ v̄tutes. In 3a N
ibi[Propter qd̄ opȝ.]cōcludit ex p̄missis vnū documētū
in moralibus obseruādū. p̄ma pars ꝯtinet duas ꝑticulas.
In p̄a narrat ꝙ duplex est v̄tus ⁊ a quo vtraqȝ vtplimuȝ
hȝ gn̄ationē ⁊ augmētū. In scda ibi[Ex quo manifestum
est.]declarat̄ ꝙ nulla virtus moralis inest nobis a nā. In
p̄ma igit̄ ꝑticula narrat ꝙ cuȝ duplex sit v̄tus humana.s.
itellectualis ⁊ moralis.ea que intellectualis est vtpl̄m hȝ
gn̄ationē ⁊ augmētū ex doctrina:⁊ ideo acquisitio virtu
tis itellectualis idiget experimēto ⁊ tēpore.sȝ virtus mo
ralis gn̄ationē ⁊ augmētū hȝ ex more.i.ꝯsuetudine:⁊ ideo
nomē hȝ parū declinās a more. ¶ Intelligēdū ꝙ virtus Nōa
itellectualis ordinat̄ ad cognitionē que magis acquiritur
in nobis ex doctrina ꝗ̄ ex inuentione.plures eni sunt qui O
addiscūt ꝗ̄ qui per se ineniūt:⁊ plura didicimus ab alijs
ꝗ̄ scimus ex ꝓpria inuentione:⁊ qꝛ oīs cognitio nostra or
tū hȝ ex sensu:⁊ ex multotiēs sentire aliqd fit expimētū.
ideo virtus intellectualis indiget experimēto longi tp̄is:
ideo dicit ph̄s ꝙ virtus intellectualis p̄mū ex doctrina
hȝ gn̄ōnē ⁊ augmētū:ideo experimento indiget ⁊ tpe:sed
virtus moralis fit ex more.i.cōsuetudine. ¶ Eustratius Inter morē ⁊ experiētiā differentia.
videt̄ hic ponere differentiā iter morē ⁊ experientiā:que
talis est:ꝙ mos est respectu ꝓpriaꝝ operationū:⁊ experiē
tia respectu operationū alienarū. ¶ Lincon̄.dicit ꝙ si sit
res que nō solum scitur seu habet̄ ex doctrina sed ex ope
ratione idiget experiētia:hoc est ꝓprie opationis frequē
tia ⁊ alienaꝝ operationū obseruatione. Hec Lincon̄.

¶ Ex quo patet nullā fieri virtutē moꝝ in nobis nā.
Nihil eni eoꝝ que sūt natura aliter assuescit:vt lapis:
cui quidē natura cōpetit ferri deorsum:nūꝗ̄ assuescit P
ferri sursum:neqȝ si millies ipsum assuefaciendi causa
quispiam sursum proijceret. Simili mō nec ignis ferri
deorsum:nec aliud quicꝗ̄ aliter ꝗ̄ sibi natura cōpe
tat assuescet. Neqȝ igit̄ natura:neqȝ p̄ter naturā v̄tu
tes in nobis efficiunt̄:sed idonei quidē ad ipsas susci
piendas sumus natura. Suscipimus aūt ipsas atqȝ ꝑ
ficimur per cōsuetudinē. Preterea eoꝝ que in nobis
fiunt natura:potētias prius accipimus:deide reddi
mus operationes:qd̄ quidē in ipsis sensibus intueri li
cet. Nō eni ex eo qꝛ vidimus vel audiuimus sepe sen
sus accipimus:sed ꝯ habētes vsi sumus:nō vsi acce
pimus. At v̄tutes accipim⁹ operādo p̄us:quēadmo
dū ⁊ in artibus. Que nāqȝ posteaꝗ̄ didicerim⁹ facē
oꝝ:ea faciētes discim⁹. Edificatores eteni edificātes: Q
⁊ citharedi pulsantes citharā fiūt. Pari mō iusta agē
tes iusti:⁊ modesta modesti fortiaqȝ fortes efficimur.
¶ Ex quo ⁊ manifestū qm̄ neqȝ vna moraliuȝ
v̄tutū nā nobis insit. Nullū eni natura existiū
aliter assuescit:puta lapis nā deorsum latus nō
vtiqȝ assuescit sursū ferri:neqȝ si millies assue
scat quis eum sursum iaciens:neqȝ ignis deor
sum:neqȝ aliud aliqd̄ eoꝝ que aliter inata sunt
aliter vtiqȝ assuescet. ¶ Neqȝ igit̄ nā neqȝ pre
ter nām isunt v̄tutes:sȝ inatis qdē nobis susci
pere eas:ꝑfectis aūt ꝑ assuetudinē. ¶ Adhuc
quecūqȝ nobis nā qdē adueniūt:potētias bo
ruȝ prius ferimus. Posterius aūt opationes
hoꝝ reddimus quod in sensibus manifestum.
Nō eni ex multotiēs videre aut ex multotiens
audire

A audire sensus accipimus:sz ecōuerso habētes vsi sumus:nō vtētes habuimus. Virtutes autez accepimus operātes prius:quēadmoduz ⁊ in alijs artibus. Que eni opz discētes facere hec facientes discimus:puta edificantes edificatores fiūt: ⁊ citharizantes citharistę. sic aūt ⁊ iusta quidem operantes iusti efficimur:temperata autē temperati:fortia vo fortes.

1ª conclusio huius scdi li. ¶ Hec est scda particula pme partis:in qua pbat pmam cōclusionē huius libri que est ista:q nulla virtus moralis inest nobis a natura que pbaꝛ dupl'r. pmo sic. Nihil eoꝝ que sunt a nā variꝛ ppter assuefactionē:sed ois vtus moralis variaꝛ ppter assuefactionē. g ⁊c. maior pz exēplariꝛ
B sic. Si eni aliqd insit a natura:ʒriū illius nō poterit iesse ex cōsuetudine. Vbi grā. si lapis nāliter ferꝛ deorsum non pōt assuesci vt ex se moueaꝛ sursuz. ⁊ minor apparet. s. q virtus moralis variaꝛ ppter assuefactionē. nā virtuosus pōt assuesci ad male operandū ita q fiat malus:nec inest nobis virtus moralis ʒ nām ppter eādē rōnē. nā ɔsuetudo nō mutat qd est ʒ nām:sicut nec illud qd est ꝺm nām: virtus g moralis nec inest nobis a natura nec ʒ nām sed per nām apti nati sumus ad suscipiendū vtutes ⁊ eas pfecte suscipim⁹ per assuefactionē. ¶ Lincon. dicit q pħs hic cū dicit [Neqz igiꝛ natura.] cōcludit q nulla vtus est natura nec aliqua pter nām. ⁊ hec ꝺm eū est pª ɔclō hui⁹ libri: ⁊ hāc probat sic. Intellectualis eni virtus iquantum ex doctrina est ⁊ ex adinuentione nō nā inest:neqz tamen ifieret nobis nisi naturalr susceptibiles essemus ipsius p doctrinā ⁊ adinuentionē ⁊ exercitationē opationis iterio
C ris in ipsa ratione. Simil'r virtus moralis inqnātū ex cōsuetudine nobis inest:nec ifieret tñ nobis per ɔsuetudinē nisi naturalr susceptibiles essemus ipsius. Hec Lincon. ⁊ ita ꝺm eū ɔclō pħi est vlis de omni vtute tā itellectuali
Dubium Lincon. q̄ʒ morali. ¶ Sed sup hoc dubitat Lincon. qa si ɔcludit generalr de omni virtute:quō ɔcludit particulr. d. [Perfectis aūt.] ɔsuetudo aūt in practicis solū ɔsideraꝛ ⁊ nō in
Solutio. itellectualibus. ¶ Rñdet dupl'r. vno modo q pħs accipit hic ɔsuetudinē cōiter pro frequētia ois opationis voluntarie:siue sit operatio rōnalis aie in speculatione sola cōsistens siue sit operatio aie sensibilis directe per rōnez: cui⁹ operationis frequētia ppie dicꝛ ɔsuetudo. Alio mō respōdet di. sic. Vel forte qa hic pcedit de practicis vtutibus maxime vsqz ad sextū librū:lz gnalr ex pcedētib⁹ cōcludat de omni vtute:vt tñ ostēdat q per intentionem
D nō agit adhuc de speculatiuis sed magis de practicis adiungit hāc particulā. d. [Perfectis aūt.] videꝛ tñ mihi q q̄uis ɔclō sequaꝛ vlr de omni vtute:tñ pħs solū probat cōclusionē de virtute morali. s. q nulla vtus moralis iest nobis a natura. Et dicit Lincon. q Arist. dicit de vtutib⁹ itellectualibus. q [plurimū ex doctrina hñt.] ⁊ nō dicit totū:qa ex parte aliqua hñt cognē ⁊ augmētū ex nā ⁊ adinuentione ppria. [Adhuc quecūqz quidez.] 2° pbaꝛ ɔclō pncipalis. s. q nulla virtus moralis inest nobis a natura: sic in oibus que sunt nobis a natura pus inest nobis potētia q̄ʒ operatio:sed virtus moralis que est potētia ad bene operandū nō inest nobis prius q̄ʒ opatio:qa virtus moralis acquiriꝛ per operationes:igiꝛ nulla virtus moralis iest nobis a natura. maior pz exēplariter in sensibus que isūt nobis a natura. p eni habem⁹ po^{as} sensitiuā qua videm⁹. nō eni ex h q multotiēs vidim⁹ vel audiuim⁹ accipimus sensum visus vel audit⁹:sed ecōuerso. ex hoc q habem⁹ hos sensus icipimus vti eis: ⁊ sic pz maior. ⁊ minor declaraꝛ. s. q virtus moralis nō pus inest nobis q̄ʒ opatio:quia

virtutes morales accepimus ex hoc q prius fuimus operantes:vt declaraꝛ per sile in artibus in qbus ea que nos opz discentes facē hec faciētes discimus. [Hec discim⁹.] supple nō per doctrinā:sed faciētes ꝺm operationez. V. g. qui vult addiscere artē edificandi vel citharizādi nō acqrit eam nisi operādo: ⁊ ita opationes pcedunt hui⁹ artes. edificātes eni fiunt edificatores ⁊ citharizātes fiūt citharistę: ⁊ eodē modo est de vtutib⁹. Ex hoc eni q hoies sunt operātes iusta ⁊ tēperata ⁊ fortia efficiunꝛ iusti tēperati ⁊ fortes. vtutes igiꝛ morales cū fiant p opationes nr̄as non insunt nobis a natura. vel pōt ratio sic formari. Nihil qd inest nobis per nāz:inest nobis per opationes nr̄as:vt pz de visu qui inest nobis per nām ⁊ nō inest nobis per opationes nr̄as. nō eni per videre acquisiuimus visum:sz vt⁹
E moralis inest nobis per opationes nr̄as. nā per opationes nostras iustas efficimur iusti ⁊c. ¶ Notandū ꝺm Eustratiū hic:q pħs cū dicit q [in his que nā sunt po^{as} eoruz.] Notandū p potētias itelligit habitus ⁊ nō aptitudines:vñ videꝛ mihi q in oibus operantib⁹ de nouo est potētia remota que pcedit operationē. impoīe eni est q aliqd de nouo opeꝛ nisi pus fuit possibile ipsuz operari: ⁊ ita dico q in oibus tā nālib⁹ q̄ʒ artificialib⁹ q̄ʒ etiā in moralib⁹ potētia remota precedit opationē: ⁊ in nālibus tā potētia remota q̄ʒ ppinqua pcedit opationē:sed in artificialibus ⁊ moralibus operatio pcedit potentiā ppinquā. s. perfectū habitum.

¶ Testatur hoc ⁊ id qd in ciuitatib⁹ fieri solet. Legū nāqz latores ipos ciues assuefaciētes bonos efficiūt: atqz ois qdē legū latoris hec est volūtas:q vo nō bñ id faciunt peccāt:atqz hoc ipo Resp. bona a mala dīt.

F ¶ Testatur aūt ⁊ qd fit in ciuitatibus:legislatores eni assuefaciēdo ciues in ciuitatib⁹ faciunt 2ª ps ca. bonos: ⁊ voluntas qdē cuiuslibet legislatoris hec ē. Quicūqz vo hec nō bñ faciūt peccāt: ⁊ differt hoꝝ ciuilitas a ciuilitate vt bona a mala.

¶ Hec est scda pars pncipalis huius capl'i:in qua ostenso q virtutes morales non insunt nobis a natura declarat a quibus fiunt ⁊ corrumpunꝛ vtutes morales. Et pmo ostēdit q virtus moralis inest nobis ex bonis opationibus. ⁊ hec est ɔclō 2ª huius libri que probaꝛ sic. Illud per qd le- 2ª conclo hu⁹ scdi li. gislatores intendunt ciues bonos facē est gnatiuū vtutis: sed per bonas operationes ⁊ per assuefactionem in bonis operationibus legislatores intendūt facere ciues bonos. ergo virtutes generantur ex bonis operationibus. maior patet:quia legislatores intēdūt facere ciues bonos ⁊ virtuosos:qa nisi hoc intendant peccant: ⁊ differt eoruz ciuilitas a ciuilitate bona sicut mala a bona.

¶ Insuper ex eisdē ⁊ per eadē ois vtus ⁊ ars sil'r ⁊ fit: ⁊ corrumpiꝛ. Ex eo nāqz qa pulsant citharā ⁊ boni ⁊
D mali fiunt citharedi. Simili rōne ⁊ edificatores ⁊ ceteri oēs:nā ex eo qa bñ edificant boni: ⁊ ex eo qa male mali fiunt edificatores: ⁊ fabri. Qd nisi ita sese haberet nō esset opus docēte:sed oēs boni fierēt aut mali. Sic igiꝛ ⁊ in vtutib⁹ res sese hz:agentes eni ea q̄ sunt in cōmercijs hoiuz:alij iusti:alij iniusti fiunt. Agētes etiā ea que sunt in terribilib⁹ rebus timereqz assuescētes:aut confidere:alij fortes:alij timidi fiunt. Simili modo in his que circa cōcupiscētiā ⁊ in his que circa iram:alij temperati ac iracundi:ex eo plane:quia hoc in ipsis aut hoc modo versanꝛ. Atqz vt breuiter dicā omnes habitus ex operationibus similibus fiunt.

¶ Adhuc autē ex eisdem ⁊ per eadem: ⁊ fit ois

I virtus ⁊ corrumpitur. Similiter aũt ⁊ ars. ex
citharizare eni ⁊ boni ⁊ mali fiunt citharisté:
proportionaliter autem ⁊ edificatores ⁊ reli-
qui oẽs. ex bene quidẽ edificare boni erunt edi
ficatores: ex male aũt mali. Si eni nõ sic habe-
ret nihil vtiqȝ opus esset docẽte: sed oẽs vtiqȝ
fierẽt boni vel mali: sic vtiqȝ ⁊ in virtutib⁹ hȝ:
operãtes eni in cõicationibus que sũt ad hoies
efficiunt: hi qdẽ iusti: hi aũt iniusti: operantes
aũt etiã in periculis ⁊ assueti timere vel cõfide
re: hi quidẽ fortes: hi aũt timidi. Silr aũt ⁊
que circa ꝯcupiscẽtias hñt ⁊ iras: hi qdẽ eni tẽ-
perati ⁊ mites fiunt: hi aũt intẽperati ⁊ iracun
K di: hi quidẽ bene ex sic in eis cõuersari: hi autẽ
ex sic male: ⁊ oino ⁊ vno vtiqȝ sermone ex simi-
bus operationibus habitus.

¶ Viso qualr vtutes morales gñant ꝗa per bonas opatio
nes docet qualr corrumpunt ⁊ intendit ostẽdere ꝙ vtus
moralis corrũpit per malas opationes. ⁊ hec est ꝯclo 3ª
3ª conclo huiꝰ scdi libri. huius libri: que ꝓbat sic. Ex eisdẽ ⁊ per easdẽ opationes
modo ꝯrio factas generat virtus ⁊ corrumpit: sed virtus
moralis generat per bonas opationes vt visum est. ergo
virtus moralis corrũpit per malas opationes. maior pȝ ꝑ
similitudinẽ in artib⁹. nã ex frequẽter bene operari gene-
rat ars. ⁊ ex frequẽter male opari corrumpit ars. naȝ ex
frequẽter bene citharizare fiunt boni citharisté: ⁊ ex fre-
quenter male citharizare fiunt mali citharisté. ⁊ ita est in
alijs artibus: ꝙ sicut ars acquirit per opationes ꝯuenientes
L arti: ita corrumpit per opationes ꝯrias disconuenientes
arti. cũ ḡ vtus moralis gñet per bonas opationes: sequit
ꝙ virtus moralis corrũpit per malas opationes. vel põt
sic formari ratio: sicut est de arte sic est de virtute: sed ars
generat per bonas opationes ꝯueniẽtes arti. Aliter nõ in-
digerẽt hoies in addiscẽdo hȝ artes aliquo docẽte ꝗ eos
dirigeret in addiscẽdo. ⁊ ars corrũpit ꝑ malas operatio-
nes discõueniẽtes arti. ergo virtus moralis generat ꝑ bo
nas opationes ⁊ corrumpit per malas opationes: ⁊ ponit
exempla in moralibus: qualr ex bene operari fiunt homi
nes boni: ⁊ qualr ex male operari fiunt mali: ⁊ ex similib⁹
operationibus fiunt similes habitus.

¶ Quapropter tales quasdã opationes reddere opor
tet. Ipsarum nãqȝ differentias habitus ipsi sequunt.
Non igitur parum sed plurimũ: quin potius totuȝ re-
fert sic an non sic homines ab adolescẽtia cõsuescat.
3ª ps ca. M ¶ Propter qđ opȝ opationes quales reddere:
ſm harꝫ eni dñas sequunt habitus. Nõ paruȝ
ergo differt sic vel sic a iuuẽtute cõfestim assue
fieri sed multum: magis aũt omne.

¶ Hec est tertia pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua ꝗa di-
ctum est ꝙ virtus generat ex bonis opationibus: ⁊ vitiuȝ
Documẽtũ obseruãdum. ex opationibus malis cõcludit quoddã documẽtũ in mo
ralibus obseruãdũ: ⁊ est ꝙ nõ parũ differt ꝙ aliqs a iuuẽ
4ª ꝯclusio huiꝰ scdi libri. tute assuescat se bene operari vel male. ⁊ hec est ꝯclo 4ª
que ꝓbat sic. Nõ parũ imo multũ differt ꝙ aliquis fiat
bonus vel malus: sed ex hoc ꝙ aliqs assuescit se a iuuẽtu-
te bene operari fit bonus: ⁊ ex hoc ꝙ assuescit a iuuentute
male operari fit malus. ergo nõ parũ imo multũ differt.
ꝙ aliquis assuescat se a iuuentute bene operari vel male.
Lincoñ. hic dicit[.] A iuuẽtute. [q]ꝗa passiones inueterate vix

aut nũq̃ moderamẽ suscipiũt. Dicit ḡ ph̃s ꝙ opȝ studiũ N
adhibere quales opationes quisqȝ faciat: ⁊ hoc est docu-
mentũ obseruandũ in actibus humanis. ⁊ cãm huius assi
gnat: ⁊ est ꝗa ſm dñaȝ operationũ diuersificant ⁊ habit⁹:
⁊ ex his infert ꝯclõnẽ di. ꝙ ꝓpter hoc nõ parũ differt a iu
uentute assuesci sic vel sic: sed multũ. nã tota vita sequens
pẽdet ex eo qđ in etate iuuenili facere ꝯsueuim⁹. ¶ Hic
Dubia q̃tuor. occurrunt q̃tuor dubia. ¶ Primũ est vtrũ vtutes mora-
pᵐ dubᵐ les insint nobis a nã. ¶ Scđm est vtrũ vtus moralis insit
2ᵐ dubᵐ nobis ex operationib⁹ nr̃is. ¶ Tertia dubitatio est. vtrum
3ᵐ dubᵐ virtus moralis possit gñari ex vnica opatione. ¶ Quarta
4ᵐ dubᵐ dubitatio est. vtrũ virtus moralis possit nobis acquiri ex
opationibus interiorib⁹ absqȝ opationib⁹ exterioribus.
Ad pmũ dubiũ. ¶ Ad pmũ dubiũ arguit. videt eni ꝙ virtutes morales
insint nobis a natura: ꝗa vtutes morales sũt nobis neces-
rõ pª. sarie ad ꝯsequendũ finẽ vltimũ vt pȝ per Ph̃m: sed natu
Confir. ra nõ deficit in necessarijs: ergo insunt nobis a nã. ¶ Cõ-
O firmat. ꝗa vtutes morales sunt incohate a nã: sed natura
nõ incohat aliqđ qđ ꝑficere nõ põt. ergo vtutes perfecte
2ª rõ. pñt esse a natura. ¶ Itẽ qcqđ inest homini ab eo qđ est a
natura inest homini a nã: ꝗa qcqđ est causa cause est cau-
sa causati: sed vtus moralis inest homini ab appetitu ⁊ ra-
tione: sed tã ratio q̃ȝ appetitus insunt a nã: ⁊ sunt nãc nr̃e.
In opᵐ ergo virtus moralis inest homini a nã. ¶ In cõtrariũ ar-
guit sic. Propter illa q̃ insunt a nã nec laudamur nec vitu
Dubij ꝑ. solutio. peramur: sed ꝑꝑ vtutes morales laudamur. ḡ ⁊c. ¶ Dõȝ
Esse a nã 2ʳ intelligi potest. ꝙ esse a nã seu nãle quãtũ spectat ad ꝓpositũ põt intelligi
dupl'r. Uno modo ſm ꝙ nãle distiguit ꝯ voluntariũ. Alio
modo ſm ꝙ distinguit ꝯ violẽtũ. pᵒ modo dico ꝙ virtus
moralis nõ est totalr a natura: ꝗa ad perfectionẽ virtutis
moralis requirunt opationes volũtarie que nõ sũt nãles
distinguẽdo nãle cõtra voluntariũ: qđ pȝ ex hoc ꝙ ois v-
P tus moralis est habitus electiuus: ⁊ per ꝯñs ois vtus mo-
ralis quãtũ ad suũ esse cõpletũ est ex electione: ⁊ omne ta
le est voluntariũ: ⁊ per ꝯñs nõ est cõplete a natura distin-
guẽdo nãm ꝯtra voluntariũ. Scđo dico ꝙ ois virtus mo
ralis est a nã distinguẽdo nãm ꝯtra violentũ: qđ pȝ: qꝛ in
appetitu est quedã nãlis iclinatio ad bonũ. scito eni ꝑ ra-
tionẽ qđ est bonũ ⁊ quid appetibile ⁊ quid malũ: ⁊ qđ fu-
gibile: statim appetitus tẽdit in bonuȝ ⁊ refugit malũ: qđ
ꝓbat Auic. ꝑ quoddã experimẽtũ: qđ est tale in solo hoie
ab ineunte pueritia est verecũdia de turpitudie ⁊ glĩa de
honestate que nõ ꝓcedit nisi ex iclinatione nãli appetit⁹
in bonũ honestũ. dico ḡ ꝙ vtus moralis est icohatiue ⁊ ſȝ
aptitudinẽ a natura distinguẽdo nãm ꝯ violentiã: ꝗa vt⁹
moralis est ex inclinatione nãe: ⁊ sic nõ inest per violẽtiã.
⁊ vtus moralis nõ cõplete inest a natura distinguẽdo nã-
le ꝯtra voluntariũ: ꝗa vtus moralis cõplet per opationeȝ
volũtaris: ꝗa per electionẽ que est opatio volũtarij. ¶ Ad Ad pmas rõnes dubij.
pmũ incõtrariũ dõm ꝙ ꝗa vtutes morales sunt nobis ne-
cessarie ad ꝯsequẽdũ finẽ vltimũ: ideo nã ꝓuidit sufficiẽ-
Q ter ea per que possumus deuenire ad vtutes morales: ꝗa
ꝓuidit nobis intellectũ ⁊ rõneȝ ⁊ cetera organa ꝑ que hõ
ratiocinãdo ⁊ operãdo sibi in necessarijs poterit ꝓuidere
per que possim⁹ acqrere nobis morales vtutes ꝑ quas po
terimus deuenire ad finẽ vltimũ. ¶ Ad formã cũ dicit ꝙ
Nã non deficit in necessarijs quo intelli. nã nõ deficit in necessarijs. ꝯcedo sub hoc itellu ꝙ natu-
ra nõ deficit i necessarijs sic ꝙ ꝓuidet oia necĩa imedia-
te vel mediate. s. ꝓuidẽdo ꝑncipia ⁊ causas qbus mediã-
Ad ꝯfir. tibus põt sibi de oib⁹ necessarijs ꝓuidere. ¶ Ad ꝯfirma
tionẽ dico ꝙ natura nõ incohat aliqđ qđ ꝑficere non põt
Ad rõnẽ scđam. mediate vel imediate. ¶ Ad aliud. rõ hñ ꝯcludit ꝙ vtu-
tes insunt nobis a natura distinguẽdo nãle ꝯtra violentũ:
ꝗa tã appetitus q̃ȝ ratio insunt nobis a nã distinguẽdo na
turã ꝯtra violentũ: sed nõ sequit ꝙ insint nobis a natura
cõplete

A

Ad rōnes in oppo^m Dub^m 2^m Ratio.

cōplete distinguēdo nām ꝯtra voluītariū. ¶ Ad rōnes in oppositū dōm ꝙ ꝓpter illa que insunt nobis a natura cō-plete nec laudamur nec vituperamur: ideo ꝛc. ¶ Scōm dubiū vtrū vtus moralis gñet̃ ex opationib⁹ nr̄is. arguit̃ ꝙ nō: qa si sic sequit̃ ꝙ gñet̃ ex opationibus precedētib⁹ virtutē: sed hoc est impoßi: qa virtus est pfectior opatio-nibus ꝓcedētib⁹ vtutē: ꝛ magis pfectū nō gñat̃ ex minus perfecto. naʒ effectus nō excedit causaʒ suā in pfectione. ergo ꝛc. Q2 aūt virtus sit pfectior opationibus ꝓcedētib⁹ vtutē pʒ: qa vtus ꝓducit opationes sequētes vtutē que sūt pfectiores ꝙ̄ opationes ꝓcedētes. g̃ vtus est perfectior ꝙ̄ opationes ꝓcedētes.

In opp^m Solutio

¶ Oppositū determinat hic Phs. ¶ Dōm ꝙ sic sicut ꝓbat Phs: itelligēdū tñ est ꝙ opatio-nes appetitus sensitiui nō sunt totalr̃ cā vtutis moralis: sʒ recta rō dirigens ꝛ regulās opationes appetitus sensitiui

B

simul cū opōnib⁹ appetit⁹ gñant vtutē moralē. vñ ex hoc ꝙ multotiēs agim⁹ ſm rōnē rectā fit quedā impssio in vi appetitiua ꝯformis recte rōni: ꝛ hec impssio est vtus mo-ralis que nō est aliud ꝙ̄ iclinatio iclinās appetitū in illud qd̄ iudicatū est a recta rōne esse prosequēdū.

Ad rōnē.

¶ Ad rōnē incōtrariū dico ꝙ opatio ꝓcedēs vtutē moralē est impfe-ctior ꝙ̄ vtus: ꝛ ideo nō est totalis cā ei⁹: nec est icōueniens cāʒ partialē esse impfectiorē suo effectu.

3^m dubiū. Ratio p^a

¶ Tertia dubi-tatio. vtrū virtus moralis possit gñari ex vnica opatione. videt̃ ꝙ sic. qa aliqs pōt fieri malus ex vnica opōne tm̄. ergo eadem rōne ex vnica opōne pōt aliqs fieri bonus ꝛ

Ratio 2^a

vtuosus. ¶ Itē ex vnica opatione pōt gñari habit⁹ itelle-ctualis. s. sciaꝫ g̃ ꝛ moralis. ꝯña pʒ: qa difficilius est acqrere habitū scie ꝙ̄ habitū vtutis vt manifestū est de se. g̃ si ha-bitus scie pōt acqri p vnicā opōnē: multo fortius habitus vtutis pōt acqri p vnicā opōnē: ꝛ sic pʒ ꝯña. ꝛ aīs ꝓbat̃ p hoc ꝙ demrātio est actus rōnis: sed per vnicā demrātio-

C

nē pōt aliqs acqrere sciaʒ que est vtus itellectualis. g̃ per

Ratio 3^a

vnicā opationē pōt acqri vtus moralis. ¶ Itē tantū pōt fieri p vnicā opationē intensaʒ quātū pōt fieri per plures opōnes remissas vt manifestū est de se: sed p plures opa-tiones remissas pōt gñari vtus moralis. g̃ p vnicā opōnē

Cōfirma^o

intēsaʒ pōt gñari vtus moralis. ¶ Cōfirmat̃. qa aliqs est in triplo vel q̄druplo magis dispositus ad vtutē moralē ꝙ̄ alius: sed quāto aliqs est magis disposit⁹ ad aliquā formā tāto pauciorib⁹ opōnibus pōt illā formā acqrere. g̃ si ille qui est in q̄druplo min⁹ disposit⁹ pōt acqrere vtutē p 4^{or} opationes: sequit̃ ꝙ ille qui est magis disposit⁹ i q̄druplo

Ratio 4^a

pōt p vnicā opationē acqrere vtutē. ¶ Itē nō videt̃ ꝙ plures opationes requirant̃ ad gñationē vtutis: nisi qa v̄-tus est habitus ꝯsuetudinalis: ꝛ ꝯsuetudo reqrit plēs opa-tiones: sed istō nō videt̃ verū: qa appetitus sensitiuus nō pōt assuesci ad bonū: qd̄ pʒ: qa per Phm 3° de aīa. appeti-tus sensitiuus ꝛ appetit⁹ itellectiu⁹ nālr̄ sunt ꝯ̄trij. nā appe-

D

titus itellctu⁹ nālr̄ appetit bonuʒ verū: ꝛ appetit⁹ sensitiu⁹ naturalr̄ appetit bonū apparēs. s. bonū sensibile: sʒ ad illō qd̄ est ꝯtra nām nō pōt aliqd assuesci. ergo appetit⁹ sensi-tiuus nō pōt assuesci ad bonū: ꝛ p ꝯñs hō nō pōt fieri bo-nus per assuefactionē: ꝛ p ꝯñs vtus nō acqrit̃ per assuefa-

In opp^m

ctionē. ¶ In oppositū videt̃ esse Phs qui dicit hic ꝙ vt⁹ moralis acqrit̃ per moreʒ hoc est p ꝯsuetudinē: ꝛ ideo hʒ nomē parū dclinās a more: sed ꝯsuetudo reqrit plēs ope-

Solo. Qui act⁹ ad gnōnē vtutis re-quirant̃. Sub quo itellu mo-ra est dubi-tatio.

rationes: ergo ꝛc. ¶ Dōm ꝙ si ad gnōneʒ vtutis moralis reqrat̃ opatio exterior: tñ manifestū est ꝙ ad gñationeʒ vtutis moralis necīo reqrit̃ actus interior. s. actus volūta-tis. Manifestū est g̃ ꝙ ad gnōnē vtutis moralis necīo re-quirunt̃ plures opōnes. s. iterior ꝛ exterior: ad istū tñ itel-lectū nō iducit̃ dubitatio. sed dubitat̃ vtrū vtus moralis semp generet̃ ex opōnib⁹ silibus multiplicatis vt ex plu-rib⁹ opationib⁹ iterioꝛib⁹ vel ex plibus exterioꝛib⁹ vel ex

E

Burl. solu.

vtrisqʒ multiplicatis. ꝛ mihi videt̃ ꝙ si vtus moralis de-beat gñari ex suo ꝯ̄trio ita ꝙ hīs vitiū oppositū vtuti de-beat fieri vtuosus ꝙ necīo reqrunt̃ plures opationes: qa tota iclinatio habitus vitiosi ad maluʒ nō pōt subito tolli sed successiue per plures opationes. Si v̄o loquamur de gñatione vtutis moralis nō ex ꝯ̄trio qūo gñat̃ in iuuene q nūq̄ fuit sub vitio: sic dico ꝙ ad gnōneʒ vtutis requirunt̃ plures opationes ꝓcedētes vltimā iductionē vtutis dispo-nentes ad vtutē ꝛ ad eius firmitatē ꝛ imobilitateʒ. vnica tamē opatio vltimo iducit vtutē: sicut vltima gutta cauat lapidē: ꝛ gutte ꝓcedētes mollificāt ꝛ disponunt lapidē ad

Instantia

cauationē. Et si querat̃ si p̄ma opatio disponēs ad vtuteʒ aliqd ipsius vtutis iducit aut nihil: si aliqd cū vtus sit idi-uisibilis vt pʒ ex 7° physicoꝝ. sequit̃ ꝙ tota vtus iducit̃ p p̄mā opōnē. si dct̃ ꝙ nihil vtus iducit̃ p p̄mā opōnē: ergo

F

subʒ est eque indispositū post p̄mā opationē sicut fuit an̄. ꝛ nunc querēdū est de scōa opatione aut aliqd iducit aut nihil. si aliqd: ergo tota vtus inducit̃ per scōam opationē cū virtus sit idiuisibilis. Si nihil iducit̃: tūc subʒ remanet eque indispositū: ꝛ sic nunq̄ gñabit̃ vtus per opationes.

Tollitur instantia.

¶ Dōm ꝙ p̄ma opatio aliqd vtutis iducit: sed nullā pteʒ vtutis iducit: sed iducit dispōnē ad vtutē: ꝛ scōa opatio i-ducit maiorē dispōnē: que tñ nō est ps vtutis: ꝛ p vltimaʒ

Notādum p rōnibus Triplex ad susce-ptionē v-tutis diffi.

opationē iducit̃ tota vtus in subto. ¶ Pro rōnib⁹ sciēdū ꝙ in appetitu sensitiuo iuenit̃ triplex difficultas ad susce-ptionē vtutis. p̄ma difficultas cōpetit sibi ex nā sua iquā-tū naturalr̄ inclinat̃ in bonū ſm sensuʒ: per quā iclinatio-nem hʒ repugnātiā ad bonū ſm rōnē in qd̄ vtus moralis iclinat. ¶ Scōa difficultas cōpetit sibi ex delectatiōe cō-nutrita a qua vtus hʒ retrahere. ¶ Tertia difficultas pōt esse ex dispōne derelicta in ipso ex actib⁹ vitiosis. ꝛ hē dif-ficultates remittunt̃ aut oīno tollunt̃ p opationes bonas

G

Ad p^{mam} rōnē pnc.

ꝓcedētes gnōnē vtutis. ¶ Ad p̄mū ꝓncipale dōm per in-terēptionē assumpti. nō enī fit aliqs malus malitia oppo-sita vtuti morali seu ꝯsuetudinali per vnaʒ opationē tm̄: imo necesse est ad hoc ꝙ generet̃ habitus malus ꝙ prece-

Ad scōaʒ

dant plures opationes male. ¶ Ad aliud dōm ꝙ demō-strationē que facit sciaʒ in itellectu ꝓcedunt multe cogni-tiones vtutū sensitiuarū: qa ex multis sensationib⁹ fit vna memoria ꝛ ex multis memorijs fit vnū expimētū ꝛ expe-

In ꝓlogo

rimētū est p̄n^m artis ꝛ scie vt pʒ p̄ metaphy. ꝛ ita vna de-monstratio nō facit sciam nisi ꝓcedāt plures cognitiones sensitiue: ꝛ sic vna opatio vltio iducit vtutē: ꝓcedētib⁹ tñ plurib⁹ opōnibus bonis disponētib⁹ ad vtutē. Uel pōt di-ci ꝙ nō est sile de habitu itellectuali ꝛ morali: qa in itellu nō est difficultas ad recipiēdū sciaʒ: ꝛ ideo p vnā demon-strationē sufficiēter determinat̃ ad assentiēdū ꝯ̄ni: sed nō est sic de appetitu sensitiuo qui ex nā sua iclinat̃ in bonuʒ ſm sensum per quā iclinationē hʒ quādaʒ difficultatē ad

D Ad tertiū

iclinationē in bonū ſm rōnē. ¶ Ad aliō dōm ꝙ vna ope-ratio nō pōt tm̄ crescere per itensionē ꝙ sit equalis vtu-tis in determinādo potētiā ꝛ ad ꝓducendū vtutē cū opa-tionib⁹ multiplicatis. Uel pōt dici ꝙ vna opatio intensa

Ad cōfir.

pōt in ꝓductionē vltimā vtutis: ꝛ hoc ꝓbat ratio. ¶ Ad ꝯfirmationē dico ꝙ qa diuerse difficultates sunt in appe-titu sensitiuo ꝛ multe circūstātie requirunt̃ ad recipiēduꝫ vtutē ꝛ iclinādū in bonū rōnis vt visum est: ideo reqrunt̃ plures opōnes bone ad gñationē vtutis in appetitu. ¶ Ad formā rōnis dico ꝙ quāto aliqs est magis disposit⁹ ad ali-quā formā: tāto per pauciores opationes pōt illā formaʒ acquirere si illa forma sit nata acqri per opōnes eiusdeʒ rōnis remouētes ꝓhibēs ꝛ iducētes formā: sed nō est sic in ꝓposito. ꝛ ideo nō sequit̃. aliqs p q̄tuor opationes pōt acqrere vtutē. ergo ille qui est magis dispositus in q̄dru-plo pōt p vnā opationē acqrere vtutē: qa ille q̄tuor opa-

I
Ad 4m rationem.

tiones que remouent diuersas difficultates appetitus sensitiui nō sunt oīno siles nec eiusdē rōnis. ¶ Ad aliud dōm q̄ lȝ appetitus nō possit assuesci ꝯtra nām suā per quā appetit sibi delectabile: pōt tñ assuesci ne moueat̄ fm appetitū suū ad ꝯsequēdū illud delectabile: ꝛ hanc ptātē hȝ intellectiua sup sensitiuā nāliter. ps eni intellectiua nata est mouere suo motu sensitiuā ꝛ oēs vires iferiores ꝛ nō ecōuerso: sicut sphera suprema nata est mouere suo motu spheras inferiores ꝛ non ecōuerso: vt expresse dicit ph's 3o de aīa caplo de mouēte. ¶ Sȝ exquo plures opationes requirunt̄ ad gñationē v̄tutis. ¶ Dubiū est vtrū numerus opationū requisitaꝝ ad gñationē v̄tutis sit determinatus apud nāȝ vel nō. Et videt̄ q̄ sic. nā sic apō nām determinatū est quot gutte cadētes sup lapidē sufficiūt ad cauationē lapidis: sic videt̄ q̄ apud nām determinatū sit quot opationes sufficiūt ad firmādū dispōnē ita q̄ fiat firma quasi imobilis. ꝛ si hoc: tunc determinatuȝ est apud nām quot opationes bone sufficiūt ad gñationē v̄tutis cū v̄tus nō videat̄ esse aliud q̄ q̄dā imobilitas dispōnis. ¶ Dōȝ q̄ numerus opationū sufficientiū ad gñationē v̄tutis determinatus est apud nām: ille tñ numerus non est vnus ꝛ idem apud oēs hoies: imo diuersificat̄ fm diuersitatē naturarū operātiū. In qbusdā eni pōt firmari dispositio vl̄ virtus acquiri per pauciores opationes: in quibusdā necē est eē plures: ꝛ fm hoc diuersificat̄ numerus bonaꝝ operationū requisitaꝝ ad gñationeȝ virtutis apud diuersos.

T. c. 57
Propter iam dicta.
Dubitat.

K

Soluitur

4m dubm
Rō ar*

L

¶ Quartū dubiū est vtrū virtus moralis necio generet̄ ex opationib* exteriorib* vel sufficiūt iteriores. s. opōnes volūtatis ad gñandū v̄tutē. Et videt̄ q̄ opationes volūtatis sufficiant: q2 ab eo gñat̄ virtus a quo est tota bonitas opationis v̄tutis: sed ab actib* volūtatis est tota bonitas opationis: ḡ ꝛc. maior pȝ. ꝛ minor d'claraī sic. Si volūtas sit bona ꝛ opatio exterior sit bona. bonitas opationis exterioris erit absolute volūtatis. qd̄ patet: q2 si duo hoies agant eandē opationē vel oīno cōsimilē: ꝛ voluntas vni* sit bona ꝛ volūtas alterius sit mala: opatio illius est bona cui* volūtas est bona: ꝛ opatio illi* nō est bona nec valēs ad v̄tutē cui* volūtas est mala: ḡ ab actib* volūtatis est tota bonitas v̄tutis ꝛ oīuȝ opationū fȝ v̄tutē. ¶ Cōtrariū tñ videt̄ sic. ponam* q̄ duo hoies proyciāt lapides: ꝛ equalr̄ ignorēt vtrū aliqs homo sit in loco ad quē proyciūt ꝛ sint eque bene vel male volūtatis: ꝛ vn* iterficiat hoieȝ ꝛ ali* nō: ille qui interficit hoiem est peior ꝛ magis puniēdus q̄ alius qui nō iterficit aliquē: ꝛ tñ actus volūtatis vtriusqȝ est eque bon*. ergo nō tota bonitas est ex actu volūtatis. ꝛ per ꝯn̄s opationes volūtatis nō sufficiūt ad gñōnē v̄tutis. Illā dubitationē mouet ph's ꝛ determinat in 10o hui*. Et siquis velit dicē q̄ tota bonitas v̄tutis moralis est ex actibus interioribus: ꝛ per ꝯn̄s q̄ v̄tus moralis pōt gñari ex actibus iteriorib* p̄cise hȝ dicē ad rōnē in oppositū: q̄ si duo hoies sagittent vel p̄yciant lapidē in locū vbi non credūt hoiem aliquē esse ꝛ sint equalis volūtatis ad bene vel male operandū. si vnus eoꝝ iterficiat hoieȝ ꝛ ali* nō: adhuc erūt eque boni moralr̄: q2 sunt ꝛ erāt ꝯsilis volūtatis: ille tñ qui iterficit est puniēdus fm legē hoium: q2 vt dicit ph's 10o hui*. volūtates hoium nō sūt manifeste nisi operib* exteriorib*: ideo lex hoium nō punit actū interiorē nisi rōne actus exterioris: ex quo manifestat̄ actus interior. vnde pōle est q̄ duo sint equalr̄ boni ꝛ virtuosi quoꝝ vnus est puniēdus fm leges humanas: ꝛ alius non.

Rō in cōtrarium.

Solō du bō.
Ad rōnē in cōtrariū.
M

Capitulum scōm

tractatus p̄mi scōi libri: in quo p̄ncipalr̄ soluit̄ scōa q̄stio p̄ncipalis huius scōi: que est. quales sunt opationes per quas gñant̄ v̄tutes morales: que soluit̄ q̄ opationes gñantes virtutes morales sunt operationes reducte ad mediuȝ iter superabundantiā ꝛ defectū fm rectā rōnē. p̄mo tñ ostendit̄ q̄ ad sciam moralem pertinet scire quales opationes p̄ducunt virtutē moralē: ꝛ q̄ sermo de operationibus humanis non debet esse demonstratiuus sed persuasiuus.

¶ Cum autem presens tractatio nō contēplationis sit vt cetere gratia: non eni vt sciamus quidnam sit virtus: sed vt efficiamur boni consideramus: nam nulla ipsius esset vtilitas. De actibus quonā modo sint agēdi cōsiderare necesse est: hi nāqȝ sunt auctores vt tales q̄dā ipsi habitus fiat: quemadmodū diximus.

Quoniā autē presens negociū nō ꝯtēplationis gr̄a est quēadmodum alia: nō eni vt sciamus quid est v̄tus scrutamur: sed vt boni efficiamur: q2 nullum vtiqȝ esset proficuū eius: necessariū est p̄scrutari ea que circa operationes qualr̄ operādum est eas: hec eni sunt dn̄e huius qd̄ est q̄les fieri habitus quemadmodū diximus.

Caput 2m p̄mi. trac. hui* scōi libri.
p̄a ps ca.
O

Istud est scōm capl'm p̄mi tractat* scōi libri: in quo cū ph's iā ondērit q̄ v̄tutes morales fiūt in nobis per opationes n̄ras ondit quales sunt opationes per quas generant̄ v̄tutes morales: ꝛ cōtinet istud capl'm tres ptes p̄ncipales. In p̄ma ostēdit q̄ ad sciam moraleȝ p̄tinet cōsiderare quales sunt opationes per quas gñant̄ v̄tutes morales ꝛ quid in illa inq̄sitione sit supponēduȝ ꝛ quō p̄cedēdū. In scōa ibi[Primū igit̄.]ostendit quales sunt opationes gñantes virtutē: q2 opationes redacte ad mediū. In 3a ibi[Sed nō solū.]ostēdit q̄ virtus moralis p̄ducit tales opōnes q̄les p̄ducūt v̄tutē. Prima ps ꝯtinet tres p̄ticulas. In p̄ma ostēdit q̄ ad istā sciaȝ pertinet cōsiderare quales sunt opationes p̄ducētes v̄tutē moraleȝ. In scōa ibi[Scōm rectā quidē.]qd est supponēdū in illa inquisitione. In tertia ibi[Istud aūt.]ponit modū p̄cedēdi in hac inquisitione. In p̄ma particula p̄bat q̄ necesse est hāc sciam perscrutari quales sunt opationes per quas gñant̄ i nobis v̄tutes morales: ꝛ hec est ꝯclo 5a hui* libri: que p̄bat̄ sic. In omni scia practica necesse est scire q̄les sunt opationes per quas deuenit̄ ad finē illius scie: sȝ non est sic in sciētijs speculatiuis in q̄bus nō querit̄ nisi cognitio veritatis: in illis eniȝ sufficit cognoscere quid sit causa talis effectus: sȝ ista scia est scia practica. ergo ad istā sciaȝ pertinet p̄scrutari quales sunt opationes per quas possumus effici boni ꝛ acq̄rere v̄tutes morales. opationes eniȝ sicut dictū est p̄us: hn̄t virtutē ꝛ dn̄iuȝ sup hoc q̄ in nobis generant̄ habitus boni vel mali. de ista rōne p̄mo ponit minorē cū sua decl'atione: deinde infert ꝯclōnē. dicit ergo q̄ presens negociū istius scie siue scie moralis nō est gr̄a cōtēplationis sicut alia negociatiua ad speculationē veritatis ordinata. ¶ Nō eni perscrutamur hic de v̄tutibus vt sciamus quid est virtus: sed vt boni efficiamur: cuius rationē assignat di. q̄ si iquisitio huius scie solū intēderet cognitionē veritatis nullus vel modicus esset p̄fectus ei*. nam nō multū p̄ficit itell's per hoc q̄ cognoscit veritatē variabilē cōtingētiū ꝛ opabiliū: nec etiā p̄ficeret hec scia nobis ad directionē actuū n̄roꝝ si esset p̄pter cognitionē veritatis tm̄: ꝛ sic cū hec scia nō ordinet̄ ad hoc q̄ sciam* sȝ ad hoc q̄ boni efficiamur. pȝ minor. s. q̄ hec scia est practica ex qua infert ꝯnē di. q̄ p̄pter hoc necīum est p̄scrutari ea que sunt circa opationes qualr̄ operādū est eas. nā opationes n̄re sunt dn̄e hoc est hn̄t dn̄iuȝ hui* qd̄ est q̄les fieri habitus. s. boni vel mali. ¶ Intelligendū q̄ scie practice duplex est finis vt pȝ ex 2o metaphy. sciȝ scire ꝛ ope

In ca. scē dem scōi ca. p̄. trac. diuisio in tres ptes p̄ncipales

5a conclo h* scōi li.
P

Q

Nōndū
T. c. 3.

alys

A rari. vnde ſcīe moralis de virtutibus eſt duplex finis. ſ. imediatus ⁊ ille eſt ſcire quid eſt vtus ⁊ qualr acgrit: ⁊ ſic de aliis traditis in illa ſcia. Alius eſt finis mediatus ⁊ vltim⁹ ⁊ ille eſt operari ſm ꝙ illa ſcia docet: ⁊ ſi opari ſm ꝙ illa ſcia docet eſt ſimplr melius ꝙ̃ ſcire illa que ſcia docet: tūc eſt practica ſcia. vñ in qbuſcūqʒ ſciētiis melius eſt operari ea que docenł ꝙ̃ ſcire ea que docenł: illa ſcia eſt practica aliter nō: ⁊ hoc eſt gnāle documētū ad cognoſcēdū que ſcia eſt practica: ⁊ qa meli⁹ eſt opari ſm vtutē ꝙ̃ ſcire qd eſt virtus: ideo ſcia de virtute eſt practica.

Scie practice duplex finis

Gnāle documētū vt ſciał ꝗ̄ ſit ſcia practica.

¶ Agere igił ratione recta cōmune eſt ⁊ ſupponatur: poſterius aūt de ipſo dicet: ⁊ quid eſt ipa recta ratio: ⁊ quomodo ad ceteras ſeſe habet virtutes.

¶ Scōm rectā qdē ergo rōnē operari cōmune: ⁊ ſupponał. dicet eni poſteri⁹ de hoc: ⁊ quid eſt ratio recta ⁊ qualiter ſe hʒ ad alias virtutes.

B ¶ Hec eſt ſcda pticula prime ptis: in qua narrat qd opʒ in iſta inquiſitione de virtutibus ſupponere: ⁊ eſt: ꝙ operatio ſm rectā rōnē cauſat vtutē. ⁊ hoc eſt cōe cuilibʒ vtuti morali. ſ. ꝙ cauſał per opationē factā ſm rectā rōnē. qd aūt ſit recta rō ⁊ qualr ſe hēat ad alias vtutes dicet poſteri⁹. ſ. 6⁰ huius. ¶ Euſtratius dicit hic ſic. Recta rō a prudētia exīs determinat opationes eaſqʒ ſm morales virtutes ⁊ mēſurā ipſis iponit. Cū igił recta ratio ſit mēſura ponēs mediū iter ſupabundātiā ⁊ defectū: ⁊ bonū vniuſcuiuſqʒ rei cōſiſtat in hoc ꝙ fiat ſm debitā mēſurā: ſequił ꝙ operationes ꝑ q̃s hō ſit bonus: ⁊ per ꝯñs virtutes cauſantur ſunt operationes ſm rectam rationem.

¶ Illud aūt antea cōfiteamur opʒ: oēm ſermonē qui eſt de rebus agendis figura ⁊ nō exacte fieri debere ⁊ quēadmodū ⁊ ab initio diximus: rōnes inquā vt mā poſtulat ſemꝑ eē afflagitādas: actiones aūt ⁊ ea que

C profunt nullā hñt ſtabilitatē quēadmoduʒ neqʒ ſalubria ipſa. Atqʒ cū talis ſit ſermo vlis multo minus is ſermo certitudinis hʒ qui de ſingularib⁹ eſt: naʒ neqʒ ſub artē neqʒ ſub preceptionē vllā cadūt: ſʒ opʒ ipſos agentes ea ſemꝑ cōſiderare que ad tēpus accōmodantur: quēadmodū ⁊ in medicina ſit ⁊ in gubernādi etiā arte. Uerum etſi preſens ſermo talis eſt vti diximus: enitendum eſt tamē opem ⁊ auxilium ferre.

¶ Iſtud aūt ꝓconfeſſum ſit qm̄ ois qui de operabilibus eſt ſermo typo ⁊ nō ſm certitudineʒ dʒ dici: quēadmodū ⁊ in principio diximus: qm̄ ſermones ſunt expetendi ſm mām. Que autē in opationib⁹ ⁊ que cōferētia nihil ſtans habēt

D quēadmodū neqʒ ſana: tali aūt exñte vli ſermo ne adhuc magis qui de ſingulis eſt ſermo non hʒ certitudinē. Neqʒ. n. ſub arte neqʒ ſub enarratione aliqua cadit. opʒ aūt ipſos ſemꝑ operātes ea que ad tēpus itēdere: quēadmodū in medicinali hʒ ⁊ in gubernatiua. Et ꝙ̃uis exiſtēte tali: preſente ſermone tentandum auxiliari.

¶ Hec eſt tertia pticula ꝑme ptis: in qua ponit modū procedēdi in hac inqſitione: ⁊ itendit ꝙ ſermo de opationib⁹ humanis nō eſt certitudinalr ſed figuratiue ⁊ exēplariter dicēdus. ⁊ hec ē ꝯclo 6⁰ quā Phs ſic ꝓbat. Sermones in vnaquaqʒ ſcia ⁊ arte ſūt dicēdi ⁊ ingrēdi ſm mām ſubiectā vt dictū eſt prius multotiēs: ſed mā circa quā eſt hec ſcia vt opationes humane ⁊ bona exteriora que vtilia ſūt

6⁰ ꝯclu ſio huius ſcdi libri.

ad finē vltimū ſūt variabiles ⁊ nō hñt oimodā certitudinē: ſicut accidit in opationib⁹ medicinalib⁹ que ſunt circa ſana: qa ⁊ diſpoſitio corpis ſanādi ⁊ res que aſſumunł ad ſanādū multiplr varianł: ⁊ per ꝯñs ſermo de opationib⁹ humanis nō dʒ eē oino certus: ſed figuratiue ⁊ exēplarił dicēdus. etiā ſmo vlis in talib⁹ nō hʒ certitudinē. Cū igił ſermo vlis nō hēat in talibus oimodā certitudinē multo minus ſmo de ſingulis in pticulari. eſt eni icertus nō hñs oimodā certitudinē. Opationes eni ⁊ circūſtātie ſingulares eo ꝙ ſunt icerte ⁊ q̄ſi infinite neqʒ ſub arte neqʒ ſub aliqua enarratione cadere pñt: qa nō poſſum⁹ hēe de eis certā regulā. opʒ eni ꝙ ois operans iſpiciat ad tēporis opportunitatē quēadmodū facit ſapiēs medicus: ⁊ nauis gubernator. his eni maxie neccīum eſt vt varietates tēporꝫ ꝯſiderēt. vñ hñs prudētiā pōt dirigere opationes ſuas in tēpore opportuno: ſed ꝙ̃uis ſmo in vlī ſit incertus tñ tentare debem⁹ vt ſuꝑ h̄ aliqd auxiliū hoibus ꝯferamus per qd in ſuis opationib⁹ dirigant. ¶ Notanduʒ ſuꝑ hoc qd dicit Phs: ꝙ ea que ſunt in opationib⁹ humanis ⁊c̄. Dicit Euſtratius. ꝙ diuerſificanł ſm tps vt in tpe calido ⁊ frigido eſt aliter ⁊ aliter operādū. Et etiā varianł ꝓpter ꝑſonas: aliter eni eſt operādū circa amicos ⁊ alił circa inimicos. Itē ſʒ fortunas diuerſificanł. aliter eni in īfortuniis ⁊ alr etiā in bonis fortunis eſt opandū. ⁊ etiā ſm etatē diuerſificanł. bona etiā ⁊ vtilia diuerſificanł diuiſis modis. nō eni ſūt eadē bona oib⁹. nā hñtib⁹ rectuʒ appetitū ſunt aliq̄ bona q̄ nō ſunt bona hñtib⁹ appetitū peruerſum. E

Nō⁻

¶ Primū igił hoc ꝯtemplemur opʒ res iſtiuſmodi tales eſſe vt a nimio corrūpanł ⁊ pauco: vt in virib⁹ videmus ac valitudine fieri. Nā pro rebus obſcuris claris idiciis vtamur opʒ. Nimii nāqʒ labores pauciqʒ vires corrūpunt: ſimilr potus cibiqʒ: tā nimii ꝙ̃ pauci valitudinē auferūt. Moderati vo faciunt augent ⁊ cōſeruāt. Sic igił ⁊ in fortitudine: ac tēperantia ceteriſqʒ vtutib⁹ res ſeſe hʒ. Qui nāqʒ cuncta fugit atqʒ formidat: neqʒ qcꝙ̃ ſubire ꝑferreqʒ patił is timidus fit: qui nihil oino timet: ſed aggredił oia is audax nimirū efficił. Simili mō qui voluptate omni potił: nec excipit vllā itēperans qui cūctas fugit perinde atqʒ agreſtes homines inſenſatus euadit: etenim tam temperantia ꝙ̃ fortitudo: a nimio quidē ⁊ pauco corrūpitur: a mediocritate autem conſeruatur. F

¶ Primū igił hoc ſpeculādum: qm̄ talia inata ſunt ab indigētia ⁊ ſupabūdātia corrūpi. Opʒ eni de imanifeſtis manifeſtis ſignis ⁊ teſtimoniis vti quēadmoduʒ in fortitudine ⁊ ſanitate videmus. Supabundantia eni gymnaſii ⁊ deficientia corrumpūt fortitudinē. Similr aūt ⁊ potus ⁊ cibi. Amplius ⁊ minus effecti corrūpunt ſanitatē. Que aūt cōmēſurata ſunt faciūt ⁊ augent ⁊ ſaluāt. Ita igił ⁊ intēperātia ⁊ fortitudine hʒ: ⁊ aliis vtutib⁹. Qui eniʒ oia timet ⁊ fugit ⁊ nihil ſuſtinet timidus efficił: ⁊ qui nihil oino timet: ſed ad oia vadit audax. Silr aūt ⁊ qui omni voluptate potił: ⁊ neqʒ ab vna recedit itemperatus eſt. Qui aūt oēs fugit quēadmodū agreſtis iſenſibilis. Corrumpił eniʒ temperantia ⁊ fortitudo a ſuperabundantia ⁊

2ª ꝑs ca.

D

I defectu: a medietate autem saluatur.

℄ Hec est scḋa ps ṗncipalis hui⁹ capl'i: in qua ꝓhs ostdit q̄les sunt opōnes gn̄antes v̄tutē: ⁊ itendit oñdere φ operationes cāntes v̄tutē sunt opōnes cōmēsurate medijs īter

7ᵃ conclo h⁹ scḋi li. supabūdātiā ⁊ defectū: ⁊ hec est ɔclo 7ᵃ hui⁹ libri: que ꝓbaẗ sic. Quecūq3 corrūpunẗ a supabūdātia ⁊ defectu illa gn̄anẗ ⁊ saluanẗ a medijs īter supabūdātiā ⁊ defectū: sed v̄tutes morales corrūpunẗ a supabūdātia ⁊ defectu opōnū humanaꝝ. g̊ gn̄anẗ ⁊ saluanẗ ab opōnib⁹ medijs inter supabūdātiā ⁊ defectū. maior declaraẗ declaratione exēplari. Uidemus eni φ v̄tus corpalis corrūpiẗ ex supabūdantia ⁊ defectu ⁊ gn̄aẗ ⁊ saluaẗ ꝑ opōnes medias īter supabūdātiā ⁊ defectū. na3 fortitudo corpalis corrūpiẗ ꝑ supabūdātiā gymnasij ⁊ exercitij: ⁊ etiā ꝑꝑ defectū exercitij. nā ꝑꝑ nimiū laborē debilitaẗ v̄t⁹ nālis corpis: ⁊ etia3

K ex defectu exercitij reddunẗ mēbra mollia ⁊ debilia ad laborādū. Sil'r sanitas corpalis corrūpiẗ ꝑ nimia3 superabūdātiā cibi ⁊ potus ⁊ per idigētiā eorūdē: ⁊ si quis ſm debitā mēsurā vtaẗ exercitijs ⁊ cibis ⁊ potibus fiet in eo fortitudo corpalis ⁊ sanitas. Et sic p3 maior ꝑ exēpla i v̄tutib⁹ corpalib⁹. s. φ que corrumpunẗ ex supabūdātia ⁊ defectu: illa gn̄anẗ ⁊ saluanẗ ex medio īter supabūdantia3 ⁊ defectū. ⁊ minor p3. nā v̄tus moralis corrūpiẗ ꝑ supabundantiā ⁊ d̄fectū: qḋ p3. nā ille q oīa terribilia timet ⁊ fugit ⁊ nihil terribiliū sustinet efficiẗ timidus. ⁊ qui nihil timet: sed in oībus periculis se exponit fit audax: ⁊ ita p3 φ v̄tus moralis vt fortitudo corrūpiẗ per opationē in supabūdātia ⁊ defectu: ⁊ ideo ille qui medio modo se h3 fit fortis: ⁊ ita est in alijs v̄tutib⁹. Uel pōt rō ꝓbās ɔne3 sic formari. Ille opōnes cāntes v̄tutē ꝑ recessum a q̄bus v̄tus corrūpiẗ: sed v̄tus corrūpiẗ per recessum ab opōnib⁹ in medio: q̄a v̄tus corrūpiẗ per supabūdātiā ⁊ defectū que sunt reces-

L sus a medio vt p3 in v̄tutib⁹ corpalib⁹. ergo ꝑ opationes

Nōdū in medio existētes gn̄aẗ v̄tus. ℄ Notandū φ ea que accidunt circa v̄tutes corpis sunt manifestiora q̄ꝫ ea que accidunt circa v̄tutes aīe: ⁊ ideo ꝓhs manifestat ea que accidunt circa virtutes aīe per ea que accidunt circa virtutes corporis tanq̄ꝫ per manifestiora.

℄ At eni nō solū ortus ⁊ incremēta corruptionesq3 ex eisdē ⁊ ab eisdē efficiunẗ: sed ⁊ opationes in eisdē etiā erunt: nā ⁊ in ceteris que sunt manifesta magis res ita sese hēc videẗ: vt in virib⁹. Uires eni nō tā copia cibi q̄ꝫ multoꝝ laboꝝ tolerātia cōparanẗ: ⁊ robustus ipe multū sumere cibū ⁊ m'ltos labores tolerare maxime pōt: sic fit ⁊ in v̄tutib⁹ ipsis. nā abstinēdo a voluptatibus efficimur tēperati: ⁊ facti iā tēpati maxie ab ipsis possumus abstinere. Idem ⁊ in fortitudine fit: eteni3 assuescēdo formidolosas res ɔtēpnēdo: subireq3 ipsas

M atq3 perferre fortes euadim⁹: factiq3 fortes maxime res formidolosas poterimus ferre.

3ᵃ ps ca. ℄ Sed nō solū gn̄ōnes ⁊ augmētationes ⁊ corruptiones ex hisdē ⁊ ab eisdē fiunt: sed ⁊ operationes in eisdē erūt: eteni in alijs manifestioribus h3: puta in fortitudine. fit eni ex multum cibū sumere ⁊ multos labores sustinere: ⁊ maxime pōt hoc facē fortis. Ita aūt ⁊ in v̄tutib⁹: ex recedere eni a voluptatib⁹ efficimur tēperati ⁊ effecti maxime possumus recedere ab ipsis. ℄ Sil'r aūt in fortitudine. assueti eni3 cōtēnere terribilia ⁊ sustinē ipsa efficimur fortes: ⁊ effecti maxime possumus sustinere terribilia. N

℄ Hec est 3ᵃ ps ṗncipalis hui⁹ capl'i: in qua ꝓhs ostendit φ v̄tutes morales ꝑducūt tales opōnes ex q̄lib⁹ ꝑducūẗ. ⁊ hec est ɔ 8ᵃ huius libri que ꝓbaẗ ꝑ sile sic. Sicut est in v̄tutib⁹ corpalib⁹: ita est in v̄tutib⁹ aīe: s3 v̄tutes corpales ꝑducūt tales opationes ex q̄lib⁹ ꝑducunẗ: g̊ ⁊c̄. maior p3 per locū a sili. ⁊ minor declaẗ sic. Fortitudo corpalis causaẗ ex hoc φ aliqs sumit cibū sic op3: ex hoc φ se exercet in actibus fortitudinis: ⁊ cū factus sit fortis pōt per suam fortitudinē siles opationes facere: ⁊ iḋ sic est in v̄tutibus anime φ virtutes aīe possunt tales opationes ꝑducere ex qualibus producunẗ. ⁊ hoc patet. nā aliquis efficiẗ tēperatus ex hoc φ recedit a volutatibus: ⁊ cū factus est tēperatus pōt maxime a voluptatibus recedere ⁊c̄. 8ᵃ conclo hui⁹ scḋi libri.

Capl'm tertium

tractat⁹ ṗmi libri scḋi. ostdēs circa que hēt fieri oēs morales v̄tutes: q̄r circa delectationes ⁊ tristitias. qḋ ṗmo ꝓbaẗ per hoc φ signū habit⁹ gn̄ati est supueniēs voluptas. scḋo ex parte virtutū. tertio ex pte hoīs virtuosi. O

℄ At qui signū habituū sit op3 ea voluptas que ipsis actionib⁹ aduenit: et identidē dolor. Qui nāq3 a corporis abstinet volutatib⁹: si hoc ipso gaudet tēperās est: sin moleste fert itēperās. Rursus q ꝑicula subit et gaudet aut saltē nō dolet forẗ: q v̄o dolet timidus ē. Moralis nāq3 v̄t⁹ circa voluptates doloresq3 v̄saẗ.

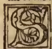

Signū aūt op3 facere habituū superuenientē voluptatē vel tristitia3 opib⁹. Qui qdē eni recedit a corpalib⁹ voluptatibus ⁊ hoc ipso gaudet tēperat⁹. qui aūt tristaẗ itēperatus: ⁊ qui quidē sustinet pericula ⁊ gaudet vel non tristatur fortis: qui autem tristatur timidus. circa voluptatē enim ⁊ tristitias est moralis virtus. Caput 3ᵐ ṗmi. trac. h⁹ scḋi li. ṗᵃ ps ca. P

Istud est 3ᵐ capl'm ṗmi tractat⁹ hui⁹ scḋi: in quo soluiẗ 3ᵃ qḋ ṗncipalis: ⁊ est: circa que hēt fieri v̄tutes morales. ⁊ est solo φ oēs v̄tutes morales hēt fieri circa delectationes ⁊ tristitias: ⁊ ɔtinet istḋ capl'm tres ptes ṗncipales. In ṗma ostēdit ꝓpoᵐ ꝑ dr̄ia3 īter opationes gn̄antes habitu3 ⁊ opationes ꝑductas ab habitu. In scḋa ibi [Propter voluptatē qdē.] ostēdiẗ ꝓpoᵐ ꝑ rōnes sumptas ex pte v̄tutis: hoc est ex h̄itudine delectationis ⁊ tristitie ad v̄tutē. In 3ᵃ ibi [Fiet aūt nobis.] ꝓbat ꝓpositū per rōnes sumptas ex pte hoīs q̄bus ieſt v̄tus ⁊ delectatio ⁊ tristitia. In ṗma igiẗ pte icipit ꝓbare ɔnē 9ᵃᵐ que est φ oēs v̄tutes morales hēt fieri circa d̄lectationes ⁊ tristitias: ⁊ istud ꝓbare ṗn⁹ intēdit in h̄ capl'o. ⁊ in hac ṗma pte ꝓbaẗ hec ɔ per rōnē talē. Cuiuscūq3 signū accipimus ex delectatione ⁊ tristitia illud ɔsistit circa delectationes ⁊ tristitias: sed signū cuiuslibet v̄tutis moralis accipimus ex delectatione ⁊ tristitia. g̊ oēs v̄tutes morales hēt fieri circa delectationes ⁊ tristitias. maior hui⁹ rōnis de se p3: ⁊ minorē ponit in l'ra di. φ signū habituū ia3 gn̄atoꝝ siue bonoꝝ siue maloꝝ op3 facē delectationē vel tristitiā superuenientē operib⁹. ℄ Ad cui⁹ intell'm sciēdū est φ opationes ex q̄b⁹ gn̄aẗ v̄tus ⁊ opōnes ꝑducte a v̄tute differunt quātū ad delectationē ⁊ tristitiā. nā ante habitū v̄tutis generatū hō facit quādā violētiā ad operādu3 hō. ⁊ iḋ tales opōnes an̄ v̄tutē hēt quādā tristitiā annexa3: sed opōnes sequētes v̄tutē que ꝑducunẗ a v̄tute hēt delectationē annexā: q̄a habit⁹ ieſt ꝑ modū cuiusdā nāe: ⁊ ex h̄ est aliqḋ alicui delectabile qḋ ɔuenit ei ſm nā3. Cū igiẗ aliqs operaẗ ⁊ delectaẗ circa mām moralē signū est φ h3 habitu3: 3.c.ṗ.tra. diuisio in tres ptes ṗncipales 9ᵃ ɔclusio h⁹ scḋi li. Q Nōdū

⁊ ex hoc

A z ex hoc q operatur cũ tristitia signũ est q nõ opatur ab habitu nec hz habitũ. minorẽ rõnis declarat phs per exẽpla. nã q corporales delectationes fugit z hoc ipso gaudet tẽperatus est. qui aũt in fugiẽdo talia tristatur intẽperatus est. Et qui sustinet pericula delectabilr vel ad minus sine tristitia est fortis: specialr eni in actu fortitudinis qñqz sufficit nõ tristari vt videbit 3° hui. Qui aũt cũ tristitia pericula sustinet est timidus: z sic de oib alys virtutib: z sic cuiuslibet virtutis moralis gñate signũ est delectatio supueniens: z sic appet q oẽs virtutes morales hñt fieri circa delectationes z tristitias. ¶ Notãdũ est hic fm Eustratiuz sup hãc lrãz. [Qui sustinet zc.] q phs multũ humaniꝰ dicit hoc qd dicit. [vel nõ tristatur.] apposuit: forsitan eni in qbusdaz opõnib fortis sufficiẽs est nõ tristari: puta si vulneret pugnãs z fm fortitudinẽ opans.
p[m] du[m]. ¶ Dubitat hic. vtrũ ois virtuosus delectet in opõne virtutis. Videt q nõ: qa fortis in
Solo. sustinẽdo mortẽ nõ delectat. ¶ Dõz q virtuosus delectat
B in aliq opõne virtutis: nõ tñ in omni: vt pz de forti cui sufficit in aliq opõne fortitudinis q nõ tristet. Vel forte posset dici q fortis in omni opõne fortitudinis delectat delectatione spũali: non tñ in omni opõne fortitudis delectat
2[m] du[m]. delectatione corporali. ¶ 2° dubitat vtrũ ois virtus moralis
p° rõ. sit circa delectationes z tristias. Videt q nõ: qa sola tẽperantia est circa delectationes z tristitias. per hoc eni distinguit tẽperãtia ab alys virtutib: qa est circa delectationes z tristitias: vt patebit in 3° hui. g nõ ois virtus moralis est circa delectationes z tristitias: qa si sic. ois vtꝰ moralis eẽt
2° rõ. tẽperãtia: qd falsuz est. Itẽ delectatio z tristitia sũt passiones vt patebit in hoc 2°: sed non ois virtus moralis est circa passiones: sz quedã est circa opões vt patebit de iustitia
3° rõ. que est circa opõnes: g zc. Itẽ videt q nulla virtus moralis sit circa delectationẽ: qa nulla virtus moralis est circa illud qd corrũpit rectã rõnẽ: qz ois vtꝰ regrit pfectũ vsuz rõnis: sed delectatio corrũpit rectã rõnẽ vt patebit 6° hui. ergo
C
Solo. nulla virtus moralis est circa delectationẽ. ¶ Dõz q sicut patebit 7° hui z 10°. delectatio põt accipi cõiter p omni delectatione tã corporali q spũali: vel stricte pro delectatione corporali tñ. Silr virtutẽ esse circa delectationẽ z tristitiã põt itelligi duplr: vel tanq circa mãm seu subm vel tanq circa finẽ supuenientẽ opõni virtutis. Dico igit q phs in pposito loquitur de delectatione z tristitia large acceptis: vt sunt cões delectationib z tristitys corporalib z spũalibus: z itelligit q ois virtus moralis est circa aliquas delectationes z tristitias nõ tanq circa ppriã mãm. nã mã ppa cuiuslibet virtutis moralis est illd circa qd ratio ponit mediũ: sicut iustitia est circa opõnes que sũt ad alteꝝ vt emptiones venditiones z distributiones: z fortitudo circa timores z audacias. z tẽperãtia circa delectationes z tristitias tanq circa ppriã mãm: sed accipiẽdo delectationez z tristitiã cõiter seu large: sic ois vtꝰ moralis est circa delectationes z tristitias tanq circa finẽ virtutis supuenientez opõni. Nã ad oẽm opõnẽ virtutis moralis sequit delectatio tanq finis supueniẽs opõni. nã p opõnẽ virtutis moralis hõ delectat in qbꝰ opz z tristat de qbꝰ opz. vñ p virtutẽ moralẽ hõ hñ se hz in delectãdo z tristãdo. qd pz p phm 7° hui qui dicit q potissima intẽtio scie ciuilis est vt faciat hoies delectari z tristari in qbus opz z qñ opz zc. etiã in p° hui dicit phs q ille nõ est iustus qui nõ gaudet iustis opationib: z ita dico q ois virtus moralis est circa delectationes z tristitias tanq circa finẽ ꝯsequẽdũ vl fugiẽ

(Duplr potest intelligi virtutẽ esse circa delectationẽ z tristitiam.)

Ad p[m] rõnem. dũ z nõ tanq circa mãm ppriã. ¶ Ad pmũ in ꝯtrariũ dõm q sola tẽperãtia est circa delectationes z tristitias corporales tanq circa ppriã mãm. cũ hoc tñ bñ stat q ois virtus moralis est circa delectationes vl tristitias accipiẽdo delectationem cõmuniter tanq circa finem supuenientẽ opationi. ¶ Ad aliud dõm ꝯcedẽdo q nõ ois virtus moralis est circa passiões tanq circa ppriã mãm. nec est verũ q ois delectatio est passio: qa delectatio spũalis vt delectatio q est in deo z in subys abstractis nõ est passio cuz in subus abstractis nõ sint passiones. ¶ Ad 3[m] dõm: q nõ ois delectatio corrũpit rectã estimationẽ: qa delectatio q est tẽperata a rõne nõ corrũpit rõnẽ: qa talis delectatio est de illis in qbꝰ opz delectari z qñ z quantũ: z sic de alys circunstantys: q̃uis delectatio fortis preueniens rõnẽ qñqz obnubilet z corrumpat iudicium rationis. — E. Ad 2[m] rõnem. Ad 3[m] rõnem.

¶ Ob voluptatem eniz res improbas agimus: ob dolorem vo res post habemus honestas. Quapropter homines ab ipsa statim adolescẽtia: vt inquit Plato: ita institutos esse oportet: vt hys gaudeant doleãtqz: quibus dolere gaudereqz oportet. Hec est eniz educatio ac eruditio recte.

F
¶ Propter voluptatem eniz mala operamur: propter tristitiaz aũt a bonis recedimus: propter quod opz duci taliter ꝯfestim ex iuuẽtute (vt Plato ait) vt gaudeamus z tristemur in qbus opz: recte eniz disciplina hec est. — 2° ps ca.

¶ Hec est 2° ps pn[ti]s huiꝰ capli: in qua pbat ꝯnẽ quã intẽdit p rõnes sumptas ex pte virtutis. hoc est ex hitudine delectationis z tristitie ad virtutẽ. z ꝯtinet 4°[or] pticulas fm numeꝝ 4°[or] rõnũ qs adducit ad ppõ[m] q patebũt in ꝯsequẽdo. ¶ p° rõ est talis: circa illa hz fieri virtus p q virtus gñatur z corrũpit: sed p voluptatez z tristitiã virtꝰ gñat z corrũpit. ergo zc. maior pz de se. z minor declarat: nã ppter voluptatẽ opamur mala z ppter tristitiã recedimus a bonis: z ppter hoc bñ dixit Plato q necẽz est vt hõ confestim ex iuuẽtute taliter ducat vt gaudeat z tristet in qbus opz. hec enim est recta disciplina iuuenũ z alia nõ inuenit. — (Quatuor rões sũpte ex pte virtutis.) p[a] ratio Aristo. G.

¶ Preterea si virtutes sunt circa actiões atqz affectꝰ: omnem vo affectum z actionem omnez voluptas sequitur: aut dolor. Virtus ob idipsuz etiam circa voluptates doloresqz versatur.

¶ Adhuc aũt si virtutes sunt circa actus z passiones: oẽm aũt actũ z passionẽ sequitur delectatio z tristitia: z ppter hoc vtiqz erit virtus circa delectationes z tristitias.

¶ Hec est 2° pticula in q ponit 2° rõ ex pte virtutis q talis est. Ad oẽz actũ. i. opationẽ humanã z passionẽ sequitur delectatio vel tristitia: sed oẽs virtutes morales sunt circa actꝰ vel opõnes humanas. g ois virtus moralis est circa delectationes vel tristitias. ¶ Intelligẽdũ q aliq virtus moralis est circa opõnes vt iustitia q est circa emptiones vẽditiones z distributiões: z aliq est virtus moralis circa passiones sicut mãsuetudo que est circa iras: nũc aũt ad oẽm hũ operationẽ z passionẽ sequitur delectatio vel tristitia. — 2° ratio Aristo. Nõn[m] D.

¶ Indicant id ita esse z pene: qppe cum per ipsos fiãt dolores. Sunt enim medicamenta quedaz. Medicamenta autem per contraria fiunt. Preterea ois habitus animi vt z antea diximus: ad eas res z in his suã habet naturã: a qbꝰ deterior: meliorqz efficit. At ob voluptates doloresue: praui habitus fiunt: ex eo sane quia persequuntur hoies atqz fugiunt aut qs z quos non opz: aut cũ nõ opz: aut queadmodũ nõ opz: aut quot modis alys a rõne talia pscribunt. Quapropter z sunt q definiẽtes virtutes: affectuũ ipsas inquint esse

I vacuitates trãqllitatesue q̃sdã. Sȝ nõ recte q̄a simplr dicũt ⁊ nõ addunt vt opȝ: et qñ opȝ ⁊c̃. que addunt. Uirtus ergo talis supponit esse facultas agendi res optimas circa voluptates atq; dolores: viciũ aũt ɔ̃riũ. ¶ Demõstrãt aũt ⁊ pene facte ꝑpter hec. Me dicine aũt quedã sunt. medicine aũt p̃ ɔ̃ria inate sunt fieri. ¶ Adhuc sicut prius diximꝰ. oīs aīe habitus a q̄bus innatus est fieri deterior ⁊ melior: ad hec ⁊ circa hec nãm hȝ. ꝑpter voluptates eniȝ ⁊ tristitias praui fiunt in ꝓsequẽdo has ⁊ fugiẽdo: vel quas nõ opȝ: vel qñ nõ opȝ vel vt nõ opȝ: vel qualr̃cũq; aliter a rõne determinatur. Ideoq; determinant ṽtutes ĩpassibilitates quasdã ⁊ q̄etes: nõ bene aũt qm̃ simplr

K dicũt: sed vt nõ opȝ ⁊ qñq; nõ opȝ ⁊ quecũq; alia apponunt. Supponit ergo virtus esse talis circa voluptates ⁊ tristitias optimoꝝ operatiua. Malitia autẽ contrariorum.

¶ Hec est 3ᵃ ꝑticula: in qua ponit ratio tertia sumpta ex ꝑte ṽtutis: que talis est. Circa illd̃ est ṽtus p̃ qd̃ legislator ĩducit hoĩes ad ṽtutẽ: sed p̃ delectationes ⁊ tristitias ĩducit legislator hoĩes ad ṽtutẽ. g̃ ⁊c̃. maior de se p;: ⁊ minor declarat̃. nã per penas ⁊ subtractionẽ delectationũ ⁊ per tristitias illatas ĩducit legislator hoĩes ad ṽtutes. g̃ ⁊c̃. ista rõ sumit̃ a medicina aĩe. sic̃ eñi potiones amare adhibite ⁊ delectationes subtracte sunt medicine corꝑis: sic pene p̃ tristitias illatas ⁊ p̃ delectationes subtractas sunt medicine aĩe ad recuperãdũ ṽtutẽ. pene eñi sunt medicine. fiunt

L eñi per ɔ̃ria eoꝝ in q̄bus aliq̄s peccauit. qui eñi peccauit circa delectationes oȝ puniri p̃ tristitias oppositas ⁊ per subtractionẽ delectationũ: medicine eñi p̃ ɔ̃ria inate sunt

Rõ tertia Aristo. fieri. vñ ɔ̃ria ɔ̃riis sanant̃. [Adhuc sicut.] ¶ Quarta rõ sumpta ex ꝑte ṽtutis est illa. Oīs habitꝰ ṽtutis ⁊ vitij sibi oppositi hȝ fieri circa ea ex q̄bus natus est fieri melior vl̃ deterior: sed ex delectatione ⁊ tristitia habitꝰ ṽtutis ⁊ vitij sibi oppositi natus est fieri melior vl̃ deterior: ergo ⁊c̃. maior p; de se. ⁊ minor declarat̃. nã ꝑpter delectationes in opibus malis habitꝰ moralis fit deterior ⁊ ꝑꝑ tristitiã in eisdẽ fit melior. ecõtrario est de habitu bono. vñ in ꝓsequẽdo vel fugiẽdo delectationes vel tristitias quas nõ opȝ vel qñ nõ opȝ ⁊c̃. fit aliq̄s deterior: ⁊ in ꝓsequẽdo vl̃ fugiẽdo delectationes vel tristitias quas opȝ ⁊ qñ opȝ ⁊c̃.

Rõ q̄rta Aristo. fit aliq̄s melior. [Ideoq;.] ⁊ q̄a hoĩes fiũt mali ꝑꝑ passiones quas sequunt̃ ꝑpter hoc mouebant̃ stoici ad dicẽdũ ṽtutes esse impassibilitates ⁊ ꝙ ṽtuosus nullã passionem

M hȝ: sed in h̃ male dixerũt: q̄a a ṽtuoso oẽs passiones excludebant. nam hoc nõ ꝑtinet ad ṽtutez. s. esse oĩno sine passionibus: sed a virtute ⁊ ṽtuoso debent excludi passiones inordinate. supponũt igitur ꝙ virtus sit circa delectationes ⁊ tristitias optimoꝝ operatiua: malitia aũt ɔ̃rioꝝ.

¶ Fuerit aũt nobis de ipsis: ⁊ ex his etiã manifestũ: nã cum tria sint ob que quispiã expetit: honestũ: vtile: iocundũ: ⁊ tria illis ɔ̃ria ob que fugit: turpe: iutile: atq; molestũ: bonꝰ q̄dẽ vir circa hec oĩa recte agit: malus aũt peccat: ⁊ maxime circa voluptatẽ. Hec eñi ⁊ cõis est aĩalibus: ⁊ oĩa que in expetitionẽ cadunt comitat̃. Quippe cũ ⁊ honestũ ⁊ vtile videat̃ esse iocũdũ. Preterea cũctis vna cũ hoĩbꝰ ab ipsis icunabilis est enutrita. Quapropter arduũ est hũc affectum insitũ vite extrudere. Iudicamus etiã ⁊ actiones ipsas: aliq̄ magis: aliq̄ minus voluptate atq; dolere. Idcirco totuȝ ipsum negociũ circa hec esse necesse est. Nõ. n. parum põt ad actus bene aut male gaudere aut dolere. Difficilius est ẽt vt Heraclito placet voluptati repugnare q̄ȝ ire. At circa difficilius semꝑ ⁊ ars fit ⁊ virtus: id eñi qd̃ in hoc efficit̃ bene ꝓstabilius est. Quare ꝑpter hoc etiã circa voluptates doloresq; totũ negociũ est ⁊ ipsius virtutis: ⁊ ciuilis etiã facultatis. Qui nãq; bene his vtit̃ bonus erit: q̄ ṽo male malus. Dictũ sit igit̃ virtutẽ circa voluptates doloresq; versari: ⁊ ex quibus fit: ab iis ipsis augeri: ⁊ cum non eodem modo fiunt corrũpi: ⁊ circa illa etiã oꝑari ex q̄bus est orta. N

¶ Fiet autẽ nobis manifestuȝ ex his adhuc de O eisdem. tribus eniȝ existẽtibus que circa electiones: ⁊ tribꝰ que in fugis/bono/cõferẽte/delectabili: ⁊ tribꝰ ɔ̃trarijs malo/nociuo/tristi. Circa hec q̄dẽ oĩa bonus directiuus est: malus autez peccãs: maxime autẽ circa delectationẽ. Cõis enim hec aĩalibus: ⁊ oĩa que sub electione cadunt subsequit̃: etenim bonũ ⁊ ɔ̃ferẽs delectabile videt̃. ¶ Adhuc autẽ ex puero oĩbꝰ nobis cõnutritur ꝑpter qd̃ difficile cõterere hãc passionẽ cõparataȝ vite. Regulamus aũt oꝑationes hi q̄dẽ magis: hi quidẽ minus delectatione ⁊ tristitia. ꝑꝑ hoc igit̃ necessarium est circa hec esse oẽ negociũ. Nõ eñi paꝝ in oꝑationes bñ vel male gaudere ⁊ tristari. ¶ Adhuc autẽ P difficilius voluptati repugnare q̄ȝ ire: queadmoduȝ ait Heraclitus: circa difficilius autem semper ⁊ ars fit ⁊ virtus: etenim bene ⁊ melius in hoc. Quare ⁊ propter hoc circa delectationes ⁊ tristitias omne negocium ⁊ virtutis ⁊ politice. Qui quidem enim bene his vtit̃ bonus erit: qui aũt male malus. Quoniã quideȝ igit̃ est virtus circa delectationes ⁊ tristitias: ⁊ qm̃ ex quibus fit ab his ⁊ augetur ⁊ corrũpitur nõ similiter factis: ⁊ quoniam ex quibus fit circa hec ⁊ operatur dictum est.

3ᵉ ꝑs ca. 3ᵉ bonum 3ᵉ malum

Heracli. sentẽtia.

¶ Hec est tertia pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua probat ɔ̃clõnẽ ꝑncipalẽ per rõnes sumptas ex parte hoĩs: ⁊ ɔ̃tinet quatuor ꝑticulas s̃m numerũ quatuor rõnũ que ordine suo apparebunt. Primo igit̃ ꝓbat p̃ rõnẽ sumptã ex ꝑte hoĩs ꝙ oĩs ṽtus moralis hȝ fieri circa delectationes ⁊ tristitias: ⁊ hec est rõ. Circa illud hȝ virtꝰ fieri qd̃ est cõe oĩ bono humano: sȝ delectatio hȝ fieri circa oẽ bonũ humanũ ⁊ tristitia circa oẽ malũ oppositũ. g̃ circa delectationẽ ⁊ tristitiam hȝ fieri oĩs virtus moralis. p; maior: nã virtus circa oẽ bonũ humanũ ⁊ eius oppositũ hȝ fieri. ⁊ minor declarat̃ sic. triplex est bonũ humanũ. s. bonũ honestũ: bonũ vtile: ⁊ bonum delectabile. ⁊ oẽ bonũ honestũ est bonũ delectabile ⁊ nõ ecõuerso. oẽ bonũ vtile est bonũ delectabile ⁊ nõ econuerso. ⁊ ita bonũ delectabile est cõmune omni bono humano. Similiter triplex est malum. quoddã qd̃ opponit̃ bono honesto. s. malum. i. vitium qd̃ opponit̃ bono honesto: ⁊ nociuum quod opponit̃ bono vtili: ⁊ triste qd̃ opponitur

Q Quatuor rõnes sũpte ex ꝑte hoĩs. Rõ prima.

A bono delectabili:⁊ circa oĩa hec bonus.i.virtuosus est di/
rectiuus hoc est bñ se hz.malus aũt.i.viciosus peccãs:ma
xime aũt circa delectationem:q̃a hec cõioꝛ est alijs:⁊ hoc
duplici cõitate vt hic inuit ꝑhs.ꝑrima sumit̃ ex his q̃b⁹
inest delectatio.Naz delectatio est cõis oibus aialib⁹:sed
vtile ⁊ honestũ solũ inest hoibus.delectatio enim cõis est
oibus aialibus.nõ solũ enĩ cõuenit delectari ſm apprehẽ
sionẽ intellectiuã:sed etiã ſm apprehensionez sensitiuã q̃
est cõis oibus aialibus.Scd̃a cõitas accipit̃ ex parte reꝝ
delectantiũ.i.causantiũ delectationẽ. Nã delectatio seq̃t̃
ad oĩa que sub electione cadũt.bonũ enĩ honestũ est dele/
ctabile ꝓut est ꝯueniẽs rõni.bonũ etiã vtile est delectabi
le:⁊ ita omne bonũ humanũ est delectabile.cũ ergo dele/
Nõm B ctatio ⁊ tristitia sint maxime cõia:sequit̃ ꝙ virtus maxie
hz fieri circa delectationes ⁊ tristitias.❡ Notãduz est ꝙ
Diuisio boni suffi ciẽter quo colligi sit. illa diuisio boni cõprehẽdit oẽm rõnẽ boni.naz bonũ est
terminus motus ipsius appetitus.põt igit̃ sufficiẽtia illi⁹
diuisionis boni colligi ꝓportionalr̃ ex termino mot⁹ cor/
poris nãlis.terminus enĩ motus est duplex.q̃dã est termi
Duplex ter min⁹ mo tus. nus simplr̃:⁊ ille est vltimus termin⁹ motus quo acq̃sito
cessat motus.⁊ quidaz est terminus ſm quid:⁊ sic media
Duplex ter min⁹ vltia te motu. liter ꝑncipiũ motus ⁊ vltimũ finẽ motus terminãt motuz
ſm quid:q̃a nõ terminãt totũ motũ:sed aliquã ꝑtẽ mot⁹.
illud aũt qđ vltimate terminat motũ est duplex.quoddã
positiuũ qđ est per se ⁊ ꝑncipalr̃ termin⁹ vt locus vel for/
ma.⁊ quoddã ꝑuatiuũ:⁊ illđ est quies sub per se termino
motus.Vbi grã.si fiat motus de nigredine in albedinem
per fuscedinẽ mediaz:fuscedo est terminus ſm q̃d illius
motus:q̃a terminat aliquã partẽ illius mot⁹:⁊ albedo est
ꝑ se terminus illius motus tanq̃ȝ positiuũ per se intentuz
a motore:⁊ quies sub nigredine est terminus priuatiuus
C illius motus:sic ꝓportionabilr̃ est in motu appetitus.naz
illud terminat motũ appetitus ſm quid qđ est mediũ or/
dinatũ ad aliud.i.ad vltimũ terminũ appetitus ⁊ illud dĩ
bonũ cõferẽs seu vtile.id aũt qđ vltimate terminat motũ
appetitus sicut res positiua in quã appetitus per se tendit
est bonũ honestũ:q̃a ſm Tulliũ.honestũ est qđ ꝓpria sua
vi attrahit ⁊ allicit appetitũ:illud vero qđ terminat motuz
appetitus tanq̃ȝ quies in re desiderata est ipsa delectatio
Nõdũ seu bonũ delectabile.Et est sciendum ꝙ si illa tria stricte
accipiant̃ sic hñt rõnẽ oppositoꝝ.naz illa stricte ⁊ ꝓprie
dicunt̃ delectabilia que nullã aliã rõnẽ hñt appetibilita/
tis nisi đlectationẽ:cũ talia sint q̃nq̃ȝ nociua ⁊ inhonesta.
vtile vero ꝓprie dicit̃ qđ non hz de se vnde desideret̃:sed
solũ desideraf̃ ꝓpter aliud:vt potio amara ꝓpter sanita/
tem:sed bonũ honestũ est illud qđ ꝓpter delectationẽ in
2ᵃ rõ Ar. se hz vnde desideraf̃.[Adhuc aũt ex puero.] Scd̃a ratio
sumpta ex parte hoĩs est ista.circa illã passionez maxime
D habet fieri virtus que inest nobis a ꝑncipio:q̃a maxime
difficile est illã passionẽ subiugare:sed delectatio inest no
bis a ꝑncipio:q̃a statim cuz nascimur inest nobis delecta/
tio.puer enĩ statim cuz nascit̃ delectaf̃ in lacte.ergo circa
delectationẽ maxime hz fieri virtus.ergo ⁊ circa tristitiã.
3ᵃ rõ Ar. [Regulamus autez.] Ratio tertia sumpta ex parte hoĩs
est ista.circa illa hz fieri virtus per que hoĩes maxime re/
gulãt suas opationes:sȝ ꝑ delectationes ⁊ tristitias hoĩes
maxie regulãt suas opationes.hoĩes enĩ illis opationibus
itendũt in q̃bus delectant̃:⁊ ab illis abstinẽt quib⁹ tristã/
tur.ergo circa delectationes ⁊ tristitias hz fieri oĩs virtus
4ᵃ rõ Ar. moralis.[Adhuc aũt difficilius.] Quarta ratio sumpta ex
ꝑte hoĩs ad ꝯclõnẽ ꝑncipalẽ est ista.circa difficile est ars
⁊ virtus:sed resistere delectationi est difficile:quia (vt ait
Heraclitus) difficili⁹ est pugnare ꝯtra voluptatẽ q̃ȝ ꝯtra
iram.cũ ergo difficile sit pugnare cõtra irã:sequit̃ ꝙ dif/
ficile est pugnare ꝯtra voluptatẽ.ergo ⁊c̃.⁊ sic i hoc capło
probata est cõclusio vna huius libri.s.ꝙ oẽs virtutes mo/ E
rales habent fieri circa delectationes ⁊ tristitias.⁊ hoc cõ/
clusio est in hoc cap⁰ probata per.4.rõnes.❡ Dubitat̃ hic Dubᵐ
circa dictũ stoicoꝝ qui dicũt virtutes eẽ impassibilitates.
dubitat̃ vtrũ virtus moralis possit eẽ sine oĩ passione.Vi ꝑᵃ rõ.
det̃ ꝙ sic:q̃a tãto virtus est ꝑfectioꝛ quãto magis superat
passiones.ergo virtus aliq̃.s.virtus ꝑfectissima est sine oĩ
passione.❡ Itẽ passio ꝯriat̃ virtuti:q̃a crescente passione 2ᵃ rõ.
diminuit̃ virtus:⁊ diminuta passione crescit virtus:sȝ vir/
tus põt esse sine omni eo quod contrariat̃ virtuti.ergo ⁊c̃.
❡ Item arguit̃ per rõnes stoicoꝝ quas recitat Albertus ꝑᵃ ratio
super primuz huius.ꝑrimo sic.Cum felix sit totus sanus stoicoꝝ.
tam in rõne q̃ȝ in appetitu:q̃a aliter nõ esset felix:oꝑz ꝙ sit
totus infra metas mentis ⁊ sapiẽtie cõstitutus:sed ille qui
totus infra metas sapiẽtie cõtinet̃ nihil sentit nec reputat
bonum:nisi illud qđ in veritate est bonũ:⁊ per ꝯñs nõ sen/
tit aliquã passionẽ.❡ Scd̃o arguit̃ sic.Felicitas est opa/ 2ᵃ ratio
tio ſm virtutẽ ꝑfectã:sed virtus ꝑfecta nõ est nisi purgati stoicoꝝ.
animi ⁊ a passionibus totalr̃ elongati. ergo virtus ꝑfecta F
in summo nõ est nisi animi oĩno impassibilis.❡ Qđ con/ Confir⁹.
firmat̃ per hoc ꝙ perfecto in sũmo nihil deest de ꝑfectio/
ne virtutis:sed virtutib⁹ moderatiuis passionuz cuiusmo/
di sunt virtus politica:⁊ virtus purgatoria multũ deest de
perfectione virtutis.ergo felix felicitate ꝑfecta est omni/
no sine passionibus.Et hec fuit opinio stoicoꝝ.Contrariũ
patet per ꝑhm hic in textu.❡ Illum enim hoiem dicit
ꝑhs agrestẽ ⁊ isensibilẽ qui nullã passionẽ sentit:sed nul/
lus virtuosus est agrestis aut insensibilis ſm ꝑhm:ideo
nullus virtuosus est oĩno sine passionibus.❡ Ad istud du Solo.
biũ dicẽdum ꝙ virtutũ moraliũ:quedã sunt circa passio/
nes sicut circa ꝓpriã mãm sicut fortitudo ⁊ tẽperãtia:⁊ q̃/
dam circa opationes vt iustitia:sicut patebit 5⁰ huius.dico
ergo ꝙ illa virtus que est circa passiones sicut circa ꝓpriũ G
obm nõ põt esse sine passione.qđ probat̃:quia aliter esset
virtus ociosa cum nullius habitus exercitiũ haberi possit
sine ꝓpria materia ⁊ obo:sed illa virtus que est circa ope/
rationes põt esse sine passione ꝓprie dicta.delectatio eniz
q̃ cõsequit̃ opationẽ iusti nõ est passio ꝓprie dicta.❡ Et Instan⁹
si dicat̃ ꝙ vita contẽplatiua est sine passionibus ſm Eu/
stratiũ super ꝑᵐ huius:⁊ per ꝯñs virtuosus potest esse sine
passionibus oĩno.❡ Dicendũ vt mihi videt̃.ꝙ si aliquis Tollit̃
tantũ det se cõtemplationi ꝙ sit q̃si separatus a corpore ⁊ instãtia.
sine passionibus,erit sine virtute morali que est circa pas/
siones:nec est incõueniens ꝙ felix felicitate contẽplatiua
ꝑfectissima sit oĩno sine vtute morali que est circa passio/
nes.sicut eniz sube abstracte a mã sunt sine passionib⁹:ita
etiã sunt sine virtutibus moralibus.❡ Ad ꝑᵐ in contrariũ Ad ꝑᵘᵐ
dicẽdũ.ꝙ quãto virtus est perfectioꝛ tanto magis superat rõnem.
passiones inordinatas:sed ex hoc nõ sequit̃ ꝙ sit oĩno sine H
passione.❡ Ad 2ᵐ dicẽdum.ꝙ passio regulata rõne non con/ Ad 2ᵘᵐ
trariat̃ rationi:sed solũ passio rõni resistẽs:⁊ sine tali pas/ rõnem.
sione põt esse bene virtus:non tñ sine passione moderata.
❡ Ad ꝑᵘᵐ rõnem stoicoꝝ dicẽdũ.ꝙ felix est totus sanus Ad ꝑᵘᵐ
⁊ infra metas mentis cõstitutus sic ꝙ per nullã passionez rõnem
a medio rõnis abducit̃:sȝ ex hoc nõ sequit̃ ꝙ animus ei⁹ stoicoꝝ.
nõ possit tangi a passionibus.❡ Ad 2ᵐ dicendũ.ꝙ felici/ Ad 2ᵘᵐ
tas speculatiua est opatio ſm virtutẽ perfectã.s.ſm virtu/ rõnem
tem sapiẽtie:vt patebit 10⁰ hui⁹.⁊ felix hõ felicitate si põt stoicoꝝ.
esse sine passionibus põt esse sine virtute morali q̃ est cir/
ca passiones.❡ Et si dicat̃ ꝙ alique vtutes morales sunt Instat̃.
virtutes purgati animi:sed virtus purgati animi est sine
passionibus ſm Macrobiũ ⁊ Eustratiũ. ❡ Dicenduz ꝙ Soluit̃.
si aliqua virtus moralis sit virtus purgati animi illa non
est ad passiones edomandas:sed ex eius perfectione solũ
ordinat̃ ad passiones iam edomitas regulandas.

3 **Capitulū quartum** tractat⁹ p̄mi:in quo sol/uit 4ᵃ questio p̄ncipalis huius libri:que est ista.qualr̄ v̄tus generat̄ ex op̄ationib⁹ virtuosis vt iustus ex op̄ationibus iustis. Istud enī est du biū:q̄ꝛ sicut videmus esse in artibus φ nullus facit op̄a artis nisi habēs artē.nullus enī facit opus grāmatici nisi grāmaticus:ꝛ eodē modo videt̄ esse de v̄tutib⁹ φ nullus facit opera iusta nisi iustus.ꝛ sic nō fit iustus ex op̄ationibus iustis sed magis ecōuerso ex habitu iustitie fiunt ope rationes iuste. Et hec dubitatio soluit̄ dupl̄r. P̄rio φ aliquis nō h̄ns artē pōt facere opera artis:s; nō artificialr̄:ꝛ sic nō h̄ns virtutē pōt facere opera v̄tutis sed nō v̄tuose. nō iustus enī pōt facere op̄a iusta sed nō iuste. Sc̄do solnit̄ p̄ īterēptionē silitudinis iter v̄tutē ꝛ artē.est enī dissimilitudo in hoc φ his que ab artib⁹ fiūt est bene in ipsis operatis:que aūt s̄m v̄tutē h̄nt bene in operantib⁹.s.scire
K eligere ꝑpter hec ꝛ firme ꝛ imobiliter operari ꝛc̄.

¶ Dubitauerit aūt quispiā quonā modo dicim⁹ iusta agētes iustos:ꝛ tēperata tēperatos fieri oportē:nā si iusta tēp̄ataq; agūt:iā iusti sūt ꝛ tēp̄ati:p̄inde atq; si grāmatica musicaue faciūt:grāmatici sūt atq; musici.

Capit. 4ᵐ p̄.trac. 2ᵉ sc̄di libri. Questio. Rō q̄onis p̄ ꝑs ca. — Q Uereret aūt vtiq; aliqs qualr̄ dicimus quoniā op; quidē iuste operantes iustos fieri:tēperata aūt tēperatos. Si enī operant̄ iusta ꝛ temperata iā sunt iusti ꝛ temperati:quēadmodū si grāmatica ꝛ musica grāmatici ꝛ musici.

4.c.p̄.tra. diuisio in tres ꝑtes p̄ncipales — **Istud est** caplm̄ q̄rtū p̄mi tractatus:in quo mouet̄ ꝛ soluit̄ 4ᵐ q̄ō p̄ncipalis huius sc̄di libri.s. qualr̄ virtus generat̄ ex operib⁹ virtutis:ꝛ cōtinet istud caplm̄ tres ꝑtes p̄ncipales. In p̄ma ponit ꝛ soluit q̄ōnē.
L In sc̄da ibi[Res quidē igit̄.] ponit ꝛ ꝓbat vnā ↄclusionē per quā apparet solō p̄ncipalis q̄ōnis. In 3ᵃ ibi[Sed mīri.] Remouet quēdā errorē. p̄ma pars ↄtinet tres particulas. In prima ponit̄ questio ꝛ ratio q̄ōnis. In sc̄da ibi [Uel neq; in artibus.] ponit̄ vna solō q̄stionis. In 3ᵃ ibi [Adhuc aūt neq; simile.] ponit̄ alia solutio ad eandem q̄ōnē. In p̄ma igit̄ particula mouet̄ dubitatio:ꝛ ponit̄ rō dubitationis.q̄a enī dictū est φ v̄tus generat̄ ex operationibus bonis vt ex iustis op̄ationib⁹ efficit̄ aliquis iustus: ideo mouet̄ q̄stio qualr̄ hoc pōt esse φ ex op̄ationib⁹ virtutis generet̄ virtus vt ex op̄ationibus iustis iustitia. Ratio huius dubitationis est:q̄a illud dictū nō videt̄ esse verū pro eo φ sicut est in artib⁹ ita est in v̄tutib⁹:sed in artibus est sic φ nullus facit opera artis nisi habēs artē.nullus enī facit opera grāmaticalia nisi grāmaticus nec musicalia nisi musicus.ergo eodē mō nullus fac̄ opera iusta nisi iustus:ꝛ per consequēs ex iuste operari nō fit aliquis
M iustus:q̄a eo ip̄o φ aliquis iuste operatur est iustus.vnde cū idem nō sit generās ꝛ generatū respectu eiusdē cū nihil gn̄et se:ꝛ iuste op̄ari est effectiue a iustitia:seq̄t̄ φ iustitia nō efficit̄ nec gn̄at̄ ex iuste operari cum sit ecōuerso.

¶ An nec in artib⁹ res ita se h;. Fieri nāq; pōt:vt grāmaticū aliqd̄ q̄spiā faciat ꝛ fortuna ꝛ alio admonēte. At tūc erit grāmatic⁹ cū ꝛ grāmaticū q̄ppiā ꝛ grāmatice faciet:id est s̄m eā q̄ est in ipso grāmaticā artem.

1ᵃ solō. ¶ Uel neq; in artibus ita se h;. Cōtingit enī vt grāmaticū q̄d agatur a casu ꝛ alio supposito. Tunc igitur grāmaticus erit si grammaticum quid faciat ꝛ grāmatice:hoc autem est s̄m eā; que in ipso grammaticam.

¶ Hec est sc̄da particula p̄me partis in qua ponit̄ vna solō que est p̄ īterēptionē vni⁹ ꝓpōnis accepte i rōne dubitationis que est ista. Nullus facit op̄a artis nisi habens artē: q̄ꝛ nō grāmaticus pōt facere op̄a artis grāmatice:nā aliqs idiota pōt a casu ꝓferre orationē ↄgruā.nullus tn̄ potest grāmatice hoc est artificialr̄ s̄m grāmaticam facere op̄a grāmaticalia nisi grāmatic⁹:ꝛ eodē modo aliqs nō iustus pōt facere opera iusta nō tamē iuste.s.s̄m habitū iustitie. N
¶ Intelligendum φ non iustus faciēs op̄a iusta nō operat̄ a casu sed per se si intēdit gn̄ationē v̄tutis:q̄ꝛ facit op̄a iusta per rōnem practicam existente in ipso que est principium mouens ad generationem virtutis.

¶ Preterea nec sil̄e in artib⁹ ꝛ in virtutib⁹ est. Nā ea que ab artibus fiūt:bonū ip̄m in seipsis habent. Sufficit igitur si ipsa aliquo mō sese h̄ita fiāt. At ea que a v̄tutib⁹ ꝓdeūt nō iuste aut tēperate agunt̄:si sint iusta aut tēperata. Sed si ꝛ agēs sic sese habens agat. O

¶ Adhuc aūt neq; simile est in artibus ꝛ in virtutibus. Que enim ab artibus fiunt bonū; habent in eis:sufficit igit̄ illa ita existere. Que autem s̄m virtutes fiunt neq; si hec taliter se habeant iuste vel temperate operata sunt. Sed si operans taliter se habens operetur. 2ᵃ solō.

¶ Hec est tertia particula p̄me ꝑtis:in qua ponit̄ alia solō que est p̄ interēptionē sil̄itudinis assumpte iter artē ꝛ virtutē:ꝛ ↄtinet hec particula duas partes. In p̄ma ponit solōnē. In sc̄da ibi[Primū q̄dē.] Enumerat quedā que req̄runtur ad hoc φ aliq̄ operatio fiat virtuose. In p̄ma igit̄ par/ticula.d.φ nō est simile de artib⁹ ꝛ virtutibus:q̄ꝛ op̄a que fiunt s̄m artē habēt in seipsis illud q̄ō ꝑtinet ad bene esse artis ꝛ nō req̄runt bonitatē in faciēte.nō enī op; φ faciēs s̄m artē sit bonus:sed illa que fiunt s̄m virtutē req̄rūt bonitatē in ipso faciēte:ꝛ ideo q̄uis ita eēt φ nullus posset facere op̄a artis nisi habēs artem:ex hoc nō sequit̄ φ nullus posset facere op̄a virtutis nisi habēs virtutē. P ¶ Notandum est hic φ causa hui⁹ dissilitudinis inter artē ꝛ virtutē est hec:q̄ꝛ enim s̄m P̄hm 6ᵒ huius. Ars est recta ratio factibiliū:ꝛ facere est op̄atio transiēs in exteriorē materiam ꝛ talis op̄atio est ꝑfectio ipsius facti:ideo in op̄ationib⁹ artis bonum artis ↄsistit in ipso facto.s.in artificiato:ideo ad bonitatē artis sufficit φ ea que fiunt bene se habeāt:s; virtutes sunt p̄ncipia actionū que nō trāseūt in exteriorē materiā:sed manēt in ipsis agētibus.vnde tales actiones interiores virtutū sunt ꝑfectiones agentium:ꝛ ideo bonitas huiusmodi actionū cōsistit in ipsis agentib⁹:ꝛ ideo ad hoc φ aliqua fiāt iuste ꝛ tēperate nō sufficit φ op̄a que fiūt bene se habeāt:sed requiritur φ op̄ans debito modo operet̄ ꝛ sit in se bonus ꝛ virtuosus.sic ergo soluit̄ ratio dubitationis dupliciter.vno modo per interemptionē huius propositionis nullus potest facere opus artificiale nisi artifex. Q
Alio modo soluit̄ per interēptionē sil̄itudinis inter virtutem ꝛ artem. ¶ Notandū s̄m Lincon.hic φ iusta ꝛ temperata ꝛ similia aliquando dicuntur talia:quia sunt de genere talium:aliquando v̄o dicunt̄ talia nō solum q̄a sunt de gn̄e taliū sed q̄a cū sint de gn̄e taliū fiunt a talib⁹ inquantum tales sunt.s.a iustis ꝛ tēperatis ꝛc̄. Cū igit̄ querit̄ vtrū non iustus possit facere opera iusta.distinguendum est de iusto:q̄a vno modo dicit̄ iustum ex hoc solūmodo φ est tale quale natū fieri est a iusto.ꝛ sic non iustus potest facere opera iusta.aliquis enim non iustus ꝑpter timorē; vel inanem gloriā potest reddere alicui q̄ō suum est:q̄ō est op⁹ iustum ex genere. Alio modo dicit̄ iustū nō solū q̄ꝛ est talē

Notandū. — Notandū Linco. — Iustū op⁹ dupl̄r d̄r.

A opus quale iustus natus est facere:sed quia est tale τ a ta/li.s.ab habēte habitū iustitie:τ sic loquendo de iusto est hec impossibilis non iustus facit opera iusta.

ℭ Primo quidē si sciens:deinde si eligens ꝑpter ipsa: tertio si firmo aio ac imutabili agat. Hec aūt ad habitus quidē ceteros habēdos nō requirunt̄ pter ipsum scire. Ad virtutes aūt scire quidē paruz aut nihil pōt. Cetera vō nō parū sed totū possunt. Que quidez τ ex eo qa ꝑsepe res iuste tēperateqꝫ agunt̄ proueniunt.

ℭ Primū quidez si sciens:deinde si eligens ꝑpter hec:tertiuz aūt si firme τ imobilr̄ operet̄. hec aūt ad alias quidē artes habēdas nō connumerant̄ pter ipsum scire:ad virtutes autē scire B quidē aut nihil potest. alia autem non parum: sed omne possunt:vtpote que ex m̄ltotiēs operari iusta τ temperata adueniunt.

ℭ Hec est scda ꝑticula scde partis:in qua ph̄s enumerat quedā que requirunt̄ ad hoc ꝙ aliqua oꝑatio fiat virtuose:τ enumerat tria:quoꝝ pmū pertinet ad intellm̄:τ est ꝙ operās sit sciens qd facit τ nō opet̄ ex ignorātia. Scdz pertinet ad appetitū:τ est ꝙ operet̄ ex electione ꝑpt ipm opus v̄tutis τ nō ꝑpter aliquid aliud:τ in hac ꝯditione intelligunt̄ duo.s.electio τ finis debitus ꝑpter quē debet eē electio:que est operatio s̄m v̄tutē. vnde si aliqs operetur opus virtutis hoc est illud qd virtuosus operaret̄ ex passione:vt ꝑpter timorē vel irā,nō operat̄ s̄m virtutez. Si quis etiā operet̄ bonū opus ꝑpter lucrū vel ꝑpter inanē gloriā:τ nō ꝑpter ipsuz opus v̄tutis nō operat̄ s̄m v̄tutez. Tertiū qd requirit̄ accipit̄ ex parte habitus:τ est ꝙ ope/ C ret̄ firme.i.ꝯstanter τ imobilr̄.cōstanter quātū ad seipz: τ imobilr̄ quantū ad exteriora:ita ꝙ a nullo exteriori ipediat̄ quin habeat electionē virtuosaz τ operet̄ s̄m eā. Sz ad artificē nō requirit̄ nisi pmū istoꝝ.s.ꝙ sit sciēs operari s̄m artē:sed ad virtutē τ virtuosuz scire nihil vel parū ꝯfert. Sic ergo pz dissimilitudo inter v̄tutē τ artē. ℭ Hic

1us nōn^m sunt duo itelligēda. Primū est circa hoc qd ph̄s dicit:ad artē solū requirit̄ scire:τ est ꝙ aliquis pōt esse bonus artifex:τ si nūqꝫ eligat operari s̄m artē. Unde quanto magis scit ea que sunt artis:tāto est melior artifex:τ si nūqꝫ operet̄ nec eligat operari nec in operādo sit cōstans τ imobi/

2^m nōn^m lis. ℭ Scdo circa hoc qd ph̄s dicit ꝙ ad v̄tutē nihil vel

Scire 2^x spe. τ pra. qd ĉ 2^x ĉ. parū prodest scire:est intelligēdū ꝙ scire est duplex.s.speculatiuū τ practicū:τ practicū est duplex.s.in vl̄i τ ꝑticulari. Scire speculatiuū nihil cōfert ad v̄tutē:qa itells̄ speculatiuus nihil dicit de ꝓsequēdo vel fugiēdo:τ scire practicū in vl̄i parū ꝓdest. Sed scire practicū in ꝑticulari multū prodest ad v̄tutē:qa illd determinat actū τ alias ꝑticu/

D lares circūstantias in qbus est actus. ℭ Aliter tn̄ itelligit Cōmētator illud dictū[Scire nihil vel parum cōfert.]ꝙ ph̄s loquit̄ de scire practico τ in particulari:τ est ītentio phi ꝙ scire paꝝ vel nihil ꝓdest ad hoc ꝙ opus sit laudabile τ virtuosum. hoc enī non hz opus ex ipso scire:sed ex electione volūtaria. similr̄ quātū ad hoc ꝙ opus sit bonū moraliter scire in particulari parū prodest:qa solum facit ad hoc ne opus sit inuoluntariū per ignorantiaz ꝙ est remota dispositio ad perfectionem virtutis.

ℭ Res igit̄ iuste tēperateqꝫ dicunt̄:cū sunt tales quales vir iustus ageret aut tēperatus. Justus aūt ac tēperatus est nō is qui has agit:sed qui sic etiaz agit vt iusti tēperatiqꝫ agunt. Recte igit̄ dicit̄ iustū fieri agētem iusta:τ temperatū etiam temperata. Qui vō hec non agit nunqꝫ cuaturus est bonus.

ℭ Res quidez igitur iuste τ temperate dicunt̄ E quādo sunt tales quales vtiqꝫ iustus τ tēperatus operabit̄. Justus aūt τ tēperatus est nō q hec operat̄ sed qui sic operat̄ vt iusti τ tēperati operātur. ℭ Bene igit̄ dicitur quoniā ex iusta operari iustus fit τ ex temperata temperatus:ex non operari autē hec:nullus vtiqꝫ neqꝫ curabit fieri bonus. 2^a ps ca.

ℭ Hec est scda pars huius capl̄i in qua cōcludit vnaz ꝯnē per quā apparet solo qōnis pncipalis. Et est ista ꝯ ꝙ oꝑationes tūc sunt virtuose qn̄ sunt tales q̄les sunt oꝑationes virtuosi:τ est cōclusio.10.que ꝓbat̄ q̄si inductiue sic.tunc sunt res tēperate τ iuste qn̄ sunt tales q̄les oꝑabit̄ temperatus τ iustus:τ sic de alijs. ergo τc̄. sed nō opz ꝙ qui oꝑatur iusta τ tēperata statim sit iustus τ tēperatus nisi ea sic F operet̄ vt oꝑant̄ iusti τ tēperati.s.obseruādo tria que dcā sunt.s.ꝙ operet̄ sciens:τ eligens ꝑpter hoc:τ ꝙ ꝯstanter τ imobilr̄ operet̄ qd nō pōt facere nisi per habitū ex oꝑationib^9 acqsitū.[Bene igit̄ dicit̄.] Ex illo apparet solo pncipalis qōnis:nā ex quo ex silibus oꝑationibus generātur siles habitus:vt pz ex pdictis:τ ille oꝑationes dicunt̄ iuste τ tēperate que sunt sil̄es his que oꝑat̄ iustus τ tēperatus sicut fuit dictū in pcedētibus:seqtur ꝙ hō sit iustus ex hoc ꝙ oꝑat̄ iusta:τ tēperatus ex hoc ꝙ oꝑatur tēperata: τ ex hoc ꝙ aliqs nō operat̄ hec nullus vtiqꝫ de numero taliuz curabit fieri bonus.i.habebit curā ad hoc ꝙ fiat bonus:τ sic patet ꝙ oꝑatio dicit̄ iusta:nō solū quia fit ab hoie iusto sed qa est talis oꝑatio qualē oꝑabit̄ iustus ex habitu iustitie. ℭ Notādū est hic s̄m Lincon.ꝙ hec distinctio de iusto τ tēperato ꝙ possunt dici vel qa tale vel qa tale a tali videt̄ satis insinuari in littera. res eniz oꝑate in se cōsiderate dicunt̄ iuste τ tēperate:quādo in seipsis sūt tales q̄les operabit̄ ille qui est iustus τ tēperatus:nec sequit̄ ꝙ q tales operatur iam in seipso sit talis:lz res operate sint tales in seipsis:ideo sunt iuste vel tēperate operate:τ ideo non s̄m ꝑfectam cōsiderationē iusti τ tēperati iuste τ tēperate sunt. perfectū enim nō solum ab esse sed ad bene esse est. Scdm perfectā igit̄ significationē iusti τ tēperati cōprehendentē in se taz esse qꝫ bene esse:seqtur ꝙ qui facit iusta τ temperata iuste τ tēperate iam iustus τ temperatus est. S̄m alterū vō modū non sequit̄ hec Lincon. Ex illo dicto apparet solutio q̄stionis pncipalis:an ex operari iusta sit aliquis iustus:τ est ꝙ ex oꝑari iusta s̄m imperfectā acceptionē iusti que est ꝙ iustū est tale quale oꝑatur iustus nō sequitur ꝙ operans sit iustus:sed ex operari iusta s̄m perfectam acceptionē iusti sit aliquis iustus:quia nullus facit huiusmodi iusta nisi sit iustus. 10^a cōclō h^9 capl̄i. Nōndū G

ℭ Uerꝫ pleriqꝫ hec qdē non agunt. Ad sermones aūt confugiētes sese philosophari putāt:τ studiosos hoc fore mō:atqꝫ perinde vt egroti faciunt:qui medicos quidem diligēter audiunt:nihil autem eorum agunt que precipiuntur ab illis. Ut igitur illis corpus non bene sese habebit:si ita curantur sic nec his animus plane si ita philosophantur. H

ℭ Sed multi hec quidem non operantur. Ad rationes aūt fugiētes existimant philosophari τ sic fore studiosi:τ simile aliqd faciētes laborantibus qui medicos audiunt qdem studiose:faciunt autē nihil hoꝝ que pcepta sunt:quēadmodum igitur neqꝫ illi bene habebunt cor/ 3^a ps ca.

I pus ita curati neqȝ isti aiaȝ ita philosophãtes.

¶ Hec est tertia pars pncipalis huius capli: in qua remouet quedã errorẽ: ⁊ est ꝙ multi volentes acgrere virtuteȝ errabãt nõ opantes ſm virtuteȝ: sed optime de ṽtutibus ratiocinãtes credebãt per hoc fieri virtuosi: sed ph̃s remouet istũ errorẽ tales increpãdo dicẽs: ꝙ tales sũt siles laborãtibus .i. infirmis qui medicos quidẽ audiũt studiose. faciũt aũt nihil eoꝝ que precepta sunt. vnde queadmodum nec isti se bene habebunt ſm corpus: sic nec taliter philosophantes bene se habebunt ſm animam.

Tractatus scd̃s

Tractat⁹ scd̃s scd̃i libri ethi.

Tractatus scd̃s pertractãs 5us q̃onẽ pncipalẽ huius scd̃i que querit quid est virtus: ⁊ ↄtinet duo capla. In pmo inquirit genus ṽtutis. In scd̃o ibi [Opȝ aũt nõ solũ.] Inuestigant̃ dr̃e ponende in diffõne ṽtutis. ¶ Caplm pmũ declarãs quid est gen⁹ virtutis per diuisionẽ eoꝝ que sunt in aia: ex qua diuisione pmo declarat quid nõ est virtus: ⁊ ex hoc per viam diuisionis concludit quid est virtus. K

¶ Post hec quidnã sit ipsa virtus consideremus opȝ. Cum igitur tria sint que fiunt in anima: affectus: potentia: habitus. Hoꝝ aliqd ipsam virtutẽ eẽ necẽ est.

Caput pm scd̃i tract. h⁹ scd̃i li. ptitio trimẽbris.

Post hec aũt quid est ṽtus scrutãdũ. ¶ Quia igit̃ que in aia fiunt tria sũt: passiones: potẽtie: ⁊ habitus: hoꝝ aliquod vtiqȝ erit virtus.

p⁹ ps ca. p. ca. scd̃i tractatus diuisio in tres ptes pncipales L

Istud est primũ caplm tractatus scd̃i: in quo ph̃s incipit ingrere qd est ṽtus: que est q̃stio 5a pncipalis huius scd̃i. Et in hoc caplo pncipalr̃ declarat̃ ꝙ virtus est habitus. ex quo pȝ. qd est genus ṽtutis: qa ṽtus cõtinet̃ sub habitu tanq̃ȝ sub gñe. Istud caplm continet tres partes pncipales. In pma pponit intentionẽ suam ⁊ vnã diuisionẽ trimẽbrẽ: sub cuius aliquo mẽbro oportet virtuteȝ cõtineri ⁊ q̃libet membrũ diuisionis explanat. In scd̃a ibi [Passiones quidẽ.] Declarat qd eorũ que sũt in aia nõ est virtus remouens a virtute duo mẽbra dicte diuisionis trimẽbris. In 3o ibi [Si igitur nec passiones.] Cõcludit ex pmissis quid est ṽtus: q̃r est habitus. Et ex hoc pȝ quid est genus ṽtutis. Prima ps cõtinet duas pticulas. In pma pponit intẽtionẽ suã ⁊ diuisionẽ trimẽbrẽ sub cuius aliquo mẽbro ṽtus continet̃. In scd̃a ibi [Dico aũt passiones.] Exponit singula mẽbra sue diuisionis. In pma igit̃ particula pmo pponit intentionem suam dicẽs. ꝙ post pdicta perscrutandũ est quid est virtus. ex pdictis enim manifestũ est ꝙ virtus pertinet ad aiaȝ. ideo oportet ꝙ sit aliquod eoruȝ que sunt in anima. [Quia igitur.] Ponit diuisionẽ trimẽbreȝ di. ꝙ in aia tria sunt. s. passiones: potẽtie: ⁊ habitus: ⁊ horuȝ aliqd est ṽtus. hec ergo est diuisio. eoꝝ que sunt in aia: quoddã est passio: quoddã potentia: ⁊ quoddã habitus: ⁊ opȝ ꝙ virtus sit aliqd horum triũ. ¶ Intelligẽdũ ꝙ illa diuisio non cõprehẽdit vlr̃ oĩa que sunt in aia: qa nõ cõprehendit operationẽ aĩe: nec intentionẽ que est in aia: sed hec diuisio solũ cõprehẽdit ea que in aia sunt pncipia opationis humane. Unde hec est diuisio eoꝝ que in aia sũt pncipia opationis humane: aut sunt passiones aut potẽtie aut habit⁹. ⁊ hec diuisio est sufficiens: qa pncipiũ opationis humane vel sumit̃ p modũ elicientis: ⁊ sic est nuda potẽtia. vel per modũ mouẽtis: ⁊ sic est passio. passio enĩ mouet ad agendaȝ aliquid extra. vt pȝ cũ aliquis ex ira ipellit̃ ad percutiendũ. vel est pnm opationis humane p modũ formalis dispõnis ipsaȝ potẽs formalr̃ iclinãtis ⁊ determinãtis ad actũ: ⁊ sic est habit⁹.

M

Nõn

¶ Atqȝ affect⁹ qdẽ voco: cupiditatẽ: irã: metũ: fiduciã: inuidiã: gaudiũ: amicitiã: odiuȝ: desideriũ: emulationẽ: miaȝ. Eo oĩno que voluptas comitat̃ aut dolor. Potentias aũt eas quibus ad hos affectus suscipiendos idonei dicimur esse: vt quibus dolere possumus: vel irasci: vel misereri. At habitus eos quibus bñ vel male nos ad affectus ipsos habemus: vt ad irascendum si vehemẽter aut remisse simus dispositi: male hẽm⁹: si mediocriter bene ⁊ ad ceteros affectus siĺi modo. N

¶ Dico aũt passiones qdẽ: ↄcupiscentiã: iram: timorẽ: audaciã: inuidiã: gaudium: amicitiaȝ: odiũ: desideriũ: zelũ: misericordiam: ⁊ vniuersaliter illa que sequitur delectatio vel tristitia. O

Potentias autem ſm quas passibiles horum dicimur: puta ſm quas potentes irasci vel tristari vel misereri. ¶ Habitus autem ſm quos ad passiones nos habem⁹ bene vel male: puta ad irasci: siqdẽ vehemẽter vł remisse male habem⁹. Si aũt mediocrit̃ bñ. Silr̃ aũt ⁊ ad oĩa.

¶ Hec est scd̃a particula in qua explanat mẽbra dicte diuisionis. Et prĩo explanat que sunt passiones. Scd̃o que sũt potẽtie. Tertio qui sunt habitus. Dicit g̃ pmo passiones eẽ ipsam cõcupiscẽtiã ⁊ irã ⁊ timorẽ ⁊ audaciã ⁊ inuidiam: ⁊ he quattuor passiones cõtinent̃ sub tristitia. s. ira: timor ⁊c. ⁊ gaudiũ qd̃ ↄsistit in interiori cõprehẽsione: ⁊ ideo continet̃ sub delectatione que cõmuniter cõsequit̃ apprehẽsionẽ interiorẽ ⁊ exteriorẽ. ⁊ silr̃ amicitiã odiũ ⁊ desideriũ qd̃ differt a ↄcupiscẽtia eo ꝙ ↄcupiscẽtia est respectu delectationis corporalis tm̃. desideriũ aũt est respectu cuiuscũqȝ delectationis. silr̃ ẽt zelũ qui est amor intẽsus cũ indignatione ↄtra ↄsortẽ nõ patiẽs in amato: vt dicit Albert⁹: ⁊ misericordiaȝ que est tristitia de alienis malis: ⁊ vlr̃ oĩa dicimus eẽ passiones anime ad que sequit̃ delectatio vel tristitia. Aliter exponit sic. ꝙ oĩa pdicta sequit̃ delectatio vel tristitia: ⁊ istud est veꝝ q̃r oẽs pdicte passiones iportãt motus appetitus in bonũ vel malũ: ex quoꝝ ↄsecutione cãtur delectatio vel tristitia: ⁊ ideo oẽs alie passiones terminant̃ ad delectationẽ vel tristitiã. P

¶ Hic sunt tria vidẽda. p qd est passio de qua hic logt̃ ph̃s. 2o in quo est passio. 3o que sunt passiones ⁊ quõ ab inuicẽ distinguunt̃. ¶ Circa pmũ est sciẽdũ ſm Eustratiũ ꝙ passio est motus appetitus sensitiui in phãtasia boni vel mali. s. ſm electionẽ boni ⁊ fugã mali: ⁊ q̃ ad oẽs passiones seqt̃ delectatio vel tristitia vt dictũ est: ⁊ delectatio vel tristitia nõ sũt sine cordis dilatatione vel ↄstrictione opȝ ꝙ oẽs passiones fiãt cũ quadam trãsmutatione organi corporalis. ¶ Ex hoc pȝ 2m. s. ꝙ oẽs predicte passiones sunt in appetitu sensitiuo. nã oĩs passio est in eo qd̃ patit̃ ⁊ trahitur ad nãm agentis. Cuȝ ergo triplex sit pars anime. s. quedã vegetatiua. quedã cognoscitiua: ⁊ quedã appetitiua: ⁊ in parte vegetatiua nõ est passio: q̃ vegetatiua solum hȝ potentias actiuas. nec in parte cognoscitiua est passio: q̃ illud in quo est passio mouet̃ ⁊ trahit̃ ad nõ habitũ: sed pars cognitiua hȝ illõ quod apprehẽdit ⁊ nõ mouet̃ ad ipm: sȝ magis mouet̃ ab eo. g̃ passiones de qb⁹ loqtur hic ph̃s nõ sunt in parte apprehẽsiua. relinquetur ergo ꝙ sint in parte appetitiua. sed appetitus est duplex: scilicet intellectiuus ⁊ sensitiuus. sed in appetitu intellectiuo non est passio: q̃ passio non est sine trãsmutatione organi corporalis: vt dictum est. Et appetitus intellectiuus nõ habet organum: relinquitur ergo ꝙ passiones sunt solum in appetitu sensitiuo. ¶ Circa tertium igitur videndum est que sunt passiones ⁊ quomodo distinguunt̃ ab inuicem. circa qd est pmo sciendũ ꝙ appetitus

Tria vidẽda. Notandũ Circa pm.

Q Circa 2m

Triplex ps aĩe.

Appetit⁹ duplex.

Circa 3m Notandũ.

A senſitiuus diſtinguiť in iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilē. nam appetitus eſt quedā inclinatio ſequēs formā. nā in nālib⁹ videmus ſic ꝙ ad formā naturalē nō ſolū ſequiť inclinatio ad conſequendum bonū ꝯueniens ⁊ ad fugiendū maluꝫ diſconueniens: ſed etiā ad formā naturalē ſequitur inclinatio ad reſiſtenduꝫ impedientibus ⁊ reſiſtentibus a cōſecutione boni cōuenientis: ſicut in igne eſt iclinatio leuitatis ad ꝓſequendū locū ꝯueniētē ⁊ fugiendū locū diſcōuenientē: ⁊ etiā in igne eſt caliditas per quaꝫ reſiſtit ꝯtrijs corrūpētibus ⁊ ĩpediētib⁹ ipſum a loco ꝯueniēti: ⁊ eodeꝫ modo eſt ꝙ ad apprehēſionē aīalis ſequiť appetitus quo aīal iclinať ad ꝓſequēdū bonū cōueniēs ⁊ ad fugienduꝫ malū diſcōueniēs: ⁊ etiā quo reſiſtit impediētib⁹ a ꝓſecutione boni ꝯueniētis ⁊ fuga mali diſcōueniētis. Pͥma pars

Quid appetitus ſenſitiu⁹ ⁊ ꝗ̈ duplex.

B appetitus quo ꝓſequiť bonū ꝯueniēs ⁊ fugit malū diſcōueniēs vocať cōcupiſcibilis: cuius obiectū eſt bonū ſenſibile abſolute. Scđa pars appetitus ſenſitiui vocať iraſcibilis: ⁊ obiectū iraſcibilis eſt bonū ſub rōne ardui ⁊ difficilis cuiuſmodi eſt victoria que apprehendiť ſub rōne arduitatis ⁊ difficultatis. ¶ Ad accipiēdū igiť numerum ⁊ ſufficientiā paſſionū hic enumerataꝝ eſt ſciēdū ꝙ ꝗcūqꝫ paſſiones reſpiciunt bonū vel malū abſolute ſunt in cōcupiſcibili: ⁊ quecūqꝫ paſſiones reſpiciūt bonū vł malū ſub rōne ardui ſunt in iraſcibili. Sciēdū igiť ꝙ ſicut in nālib⁹ actiuū tripl'r ſe hꝫ ad paſſiuū: qꝛ pͥmo dat ſibi aptitudinē ⁊ diſpōnē ad ſuaꝫ formā. ſcđo dat ei motū ad illā formā: ⁊ tertio dat ſibi quietē ſub illa forma. Sicut ignis agens in aquā pͥ dat materie aque diſpōnē ad formā ignis. ſcđo dat ſibi motū ad talē formā. ſ. ignis ſeu ad locum ignis. ⁊ tertio dat ſibi qͥetē ſub forma ignis ſeu loco ignis: ⁊ eodeꝫ

Nōndū actiuū ꝗ̈ ſe hꝫ in nālib⁹ ad paſſiuum.

C modo eſt videre in obiectis paſſionū vtriuſqꝫ appetitus ſenſitiui. ſ. cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Nā bonuꝫ ſenſibile abſolute pͥmo dat appetitui quādā aptitudinē ⁊ iclinationē ad ipſuꝫ: ⁊ ſic cauſať in appetitu cōcupiſcibili vna paſſio que diciť amor cui opponiť vna alia paſſio: que diciť odiuꝫ: ⁊ eſt reſpectu mali. Scđo illud bonū dat appetitui actualē motū in ꝓſecutione eius: ⁊ ſic cauſať in appetitu cōcupiſcibili quedā paſſio que diciť deſideriū cui opponiť alia paſſio que diciť fuga. Tertio illđ bonū dat appetitui cōcupiſcibili quietē in bono adepto: ⁊ ſic cauſať paſſio que dī delectatio: cui opponiť triſticia: ⁊ ſic pꝫ ꝙ ſex ſunt paſſiones in appetitu ꝯcupiſcibili: quarū tres ſumunť reſpectu boni ⁊ tres reſpectu mali que diſtinguuntur ſm ꝙ obiecta mouentia diuerſimode reſpiciūt appetitū. In iraſcibili ꝟo ſunt quinqꝫ paſſiones gñales: qꝛ reſpectu boni ardui futuri ſumiť ſpes cui opponiť dſperatio que eſt reſpectu boni ardui ⁊ futuri. ſpes eni tendit ad bonū arduū ⁊ futurū ⁊ deſperatio reſilit ab eodē: reſpectu ꝟo mali ardui futuri ſumunť due paſſiōes. ſ. timor ⁊ audacia. Audacia eni aggrediť malū arduū: ſed timor fugit ab eodē: ex malo aūt arduo pͥſenti cauſať ira que diciť eē quedā paſſio cōpoſita: qꝛ eſt reſpectu duoꝝ obiectoꝝ: ꝗ̈uis nō eq̄liter. nā ira eſt reſpectu boni ꝓprij ⁊ reſpectu mali alteri⁹. nā obiectū ire eſt vindicta de inimico ſeu de eo qui eū ad irā ꝓuocauit: ex vindicta apprehendiť bonū vt bonū ꝓpriū ipſius irati: ⁊ malū alterius. ſ. oſtendentis: ſed non eſt reſpectu boni ⁊ mali equał'r: qꝛ non tendit in malū ſeu nocumētū alterius niſi ꝓpter appetitū boni ꝓprij. Sic ergo patet ꝙ ſunt vndecim paſſiones generales: ſex in concupiſcibili ⁊ qnque in iraſcibili: ⁊ ſub aliquibus iſtarum paſſionū ꝯtinenť alie paſſiones magis ſpeciales. nam ſub triſtitia cōtinenť inuidia zelus ⁊ mīa. Inuidia eni eſt triſtitia de bono alterius. mīa eſt triſtitia de malo alterius. zelus eſt triſtitia de defectu ꝓprij boni. zelus eni eſt triſtitia de hoc ꝙ hō dficit a bonis que alij hñt. ⁊ pōt dici ꝙ zelus cōtineť ſub amore: qꝛ zelus eſt amor intenſus cū indignatione ꝯtrij cōſortē nō patiēs in amato (vt dicit Alb.) ⁊ forte zelus eſt equocū. in vna eni ſigtione ꝯtineť ſub triſtitia. ⁊ in alia ꝯtineť ſub amore: ⁊ ꝯcupiſcētia ꝯtineť ſub deſiderio: qꝛ ꝯcupiſcētia eſt reᵘ delectationis corꝑalis ſolū deſideriū reᵘ cuiuſcūqꝫ delectationis ⁊ gaudiū ꝯtineť ſub delectatione: qꝛ gaudiū ꝯſiſtit in iteriori apprehenſione tm̄: ſed delectatio cōſeqͥť indifferēter apprehenſionē interiorē ⁊ exteriorem: vt patet in figura ſequente.

E

F

G

bonum vel malum.

I ¶ Potentias aut.] explanat quid intelligit per potētias non quidē vīr sed in ordine ad huiꝰ passiones di. ꝙ potentias dicimus ſm quas sumus potētes .i. per quas possumꝰ pati passiones predictas: puta per quas possumus irasci/ misereri/ ꝛ huiꝰ. [Habitus autē.] exponit quid intelligit per habitus nō vīr sed in ordine ad passiones di. ꝙ habitꝰ sūt ſm quos nos habemus ad passiones bene vel male. V.g. irasci per aliquē habitū possumus bene vel male. male vt si irascamur nimis vehemēter vel nimis remisse .i. ſm superabundātiā vel defectū: vl' bn̄ vt si h' fiat mediocriter.

¶ Virtutes igitur vitiaqꝫ nō sunt affectus: nā affectibꝰ quidē studiosi vel vitiosi non dicimur: virtutibꝰ aūt ꝛ vitijs dicimur: ꝛ ob affectus neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur. Nō eni qui metuit aut irascitur laudatur:

K neqꝫ qui simpl'r: sed qui modo quodaꝫ irascit' vituperatur. At ob v̄tutes vitiaqꝫ laudamur aut vituperamur. Preterea irascimur qdē ꝛ timemus sine electione: virtutes aūt electiones sunt quedā: aut nō sine electione. Insup affectibꝰ qdē moueri dicimur: v̄tutibꝰ autem aut vitijs nō moueri: sed aliquo mō disponi.

2ª ps ca. ¶ Passiones quidē igitur nō sunt neqꝫ v̄tutes neqꝫ malitie: qm̄ neqꝫ dicimur ſ'ꝫ passiōes studiosi vel praui. ſm aūt v̄tutē vel malitiaꝫ dicimur. ¶ Et qm̄ ſm passiones qdē neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur: nō eni laudat' q timet neqꝫ qui irascit': neqꝫ vituperat' qui simpl'r irascitur sed qui certo modo. Scd'm v̄tutes autē

L vel malitias laudamur vel vituperamur. Adhuc irascimur quidē ꝛ timemus nō spōte: v̄tutes aūt electiones quedā vel nō sine electione. ¶ Adhuc aūt ſm passiones quidē moueri dicimur: ſm virtutes aūt vel malitias nō moueri sed disponi aliqualiter.

¶ Hec est scd'a pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua determinat quid coꝝ que sunt in aīa nō est virtus ꝛ cōtinet duas particulas. In p̄ma ondit ꝙ virtutes non sunt passiones. In 2ª ibi [Propter hoc aūt neqꝫ potētie.] ondit ꝙ v̄tutes morales nō sunt potētie. In p̄ma igit' p'ticula ꝓbat Phs ꝙ v̄tutes morales nō sunt passiones. Et hec est ꝯ 11ª huiꝰ

11ª ꝯcl'o huiꝰ li. libri: que ꝓbat' p q̄tuor rōnes. Primo sic. ſm nullas passiones .s. absolute cōsideratas dicimur boni vel mali: sed ſm v̄tutes dicimur boni: ꝛ ſm vitia mali. g' nec vitia nec v̄tutes sunt passiones. g' ꝛc. [Et qm̄ ſm.] Scd'o ꝓbat' sic.

M ſm v̄tutes laudamur ꝛ ſm vitia opposita vitupamur: sed ſ'ꝫ passiones absolute nec laudamur nec vitupamur. g' ꝛc. Maior pꝫ. ꝛ minor declarat' per hoc ꝙ non laudat' aliqs nec vituperat' qa irascit': sed qa bene vl' male irascit'. g' ꝛc.

Dubium Alberti. ¶ Albertus dubitat hic: qa alique passiones sunt laudabiles: sic verecūdia ꝛ passio opposita inuidie. g' ſm aliquas

Solo passiones laudamur. ¶ Rn̄det ꝙ passiones nō sunt laudabiles eo modo quo v̄tutes sunt laudabiles. nā passiōes nō hn̄t laudē in medio distīcto ab extremis: sic est in laude v̄tutis: imo quāto plus est de verecūdia que est timor de malo seu de turpi: tāto est laudabilius: ꝛ sil'r est de passione opposita inuidie. in illa eni passione nō pōt eē superfluū. [Adhuc irascimur.] Tertio ꝓbat' sic ꝯcl'o. Virtutes morales vel sunt electiones vel nō sunt sine electione: sed passiones eueniunt nobis sine electione. g' v̄tutes morales nō sunt passiones. maior huiꝰ rōnis pꝫ per hoc ꝙ passiones q̄nqꝫ ꝓueniūt deliberationē que ad electionē reqrit'.

Pro maiore huius rōnis est intelligēdum ꝙ virtus accipit' dupl'r .s. pro actu ꝛ pro habitu. Si pro habitu manifestum est ꝙ nō est sine electione sic intelligēdo ꝙ nō ꝓducit' sine electione nec opatur sine electione: tn̄ virtus aliqn̄ existit sine actuali electiōe vt in dormiēte: ꝛ hoc sufficit ad ꝯcl'onē Phi ꝙ hitus virtutis nō sit sine electione cū passio aliqn̄ fiat sine electione. Si aūt virtus accipiatur pro actu hoc pōt eē dupl'r .s. pro actu intrinseco vel pro actu extrinseco. Si p actu itrinseco: sic v̄tus est electio. Si p actu extrinseco: sic non est sine electione: qꝛ actus exterior ab interiori electione ꝓcedit: ꝛ sic quocūqꝫ mō accipiat' virtus: aut est electio: aut nō est sine electione. [Adhuc aūt.] 4º ꝓbat' sic ꝯ. ſm passiones mouemur: s'ꝫ ſm v̄tutes nō mouemur: sed ſm virtutes aliqualiter disponimur ad hoc ꝙ moueamur. ergo virtutes nō sūt passiones. maior pꝫ p hoc ꝙ passiones sunt quidā motus appetitus sensitiui: ꝛ ſm motum formal'r mouemur. ꝛ minor pꝫ p hoc ꝙ virtutes sunt qualitates: ꝛ ſm qualitates nō mouemur formal'r: sed ſm eas sumus dispositi ad mouendum ꝛ agendum. ſm expōnem Bur. ꝛ traductionē Leonardi Are. legendum est/ facere: sed iuxta Auerrois diuiqꝫ Tho. expositionem/ pati.

Notandū Virtus dupl'r accipit' N

Virtutis actus 2ª.

¶ Propter hec eadem neqꝫ potentie sunt: nā neqꝫ boni vel mali dicimur: neqꝫ laudamur aut vitupamur: qꝛ possumus simpl'r affici. Et insup potentes quidēꝫ sumus natura: boni v̄o non efficimur aut mali natura: quemadmodum antea diximus.

O

¶ Propter hoc autem neqꝫ potentie sunt neqꝫ enim boni dicimur propter posse facere simpliciter neqꝫ mali: neqꝫ laudamur: neqꝫ vituperamur. ¶ Et adhuc potentes sumus natura: boni autem vel mali non efficimur natura. Diximus autem de hoc prius. P

¶ Hec est scd'a particula scd'e partis in qua declarat' ꝙ virtutes morales nō sunt potētie: ꝛ hec est ꝯcl'o 12. que ꝓbat' dupl'r. p̄mo sic. ſm potētias nō dicimur boni nec mali: nec laudamur nec vituperamur: nō enim di' aliquis bonus qꝛ potest facere bona: nec malus qꝛ potest facere mala: sed ſm virtutes dicimur boni vel mali: ergo virtutes nō sunt potentie. [Et adhuc.] 2º ꝓbat' ꝯcl'o sic. Potentie insunt nobis a nā. virtutes non insunt nobis a natura. g' ꝛc. 12ª ꝯcl'o huiꝰ scd'i libri.

¶ Or si virtutes neqꝫ affectus sunt neqꝫ potētie: restat ipsas hitus eē. Quid igr' sit ipsa virtꝰ genere diximꝰ.

3ª ps ca. ¶ Si igit' nec passiones sunt virtutes neqꝫ potentie relinquitur habitus eas esse. Quid quidem igitur genus est v̄tutis dictum est.

Q ¶ Hec est tertia pars huius capl'i in qua Phs cōcludit ex p̄missis qd est virtus: ꝛ qd est genus virtutis: ꝛ ꝯcludit istā ꝯcl'onēꝫ ꝙ virtutes sunt habitus. que est conclusio 13ª. que ꝓbat' per locū a diuisione sic. Virtutes vel sunt passiones vel potentie vel habitus: sed non sunt passiones nec potētie: vt probatum est. ergo virtutes sunt habitus. ¶ Dubitatur h': qꝛ videtur ꝙ virtus sit in genere passionis ꝛ nō in in gn̄e habitus: qꝛ virtus est mediū inter passiones oppositas: sed mediuꝫ ꝛ extrema sunt in eodē gn̄e. ergo virtus est in gn̄e passionis ꝛ non in gn̄e habitus. ¶ Dicēdum ꝙ virtus est habitus: vt probat hic Phs. ¶ Ad obiectionē in 3rium dicendū ꝙ virtus nō est mediū inter passiones: sed est medium inter duo vitia extrema: ꝛ obiectuꝫ virtutis est mediuꝫ inter superexcessuꝫ ꝛ defectū in passionibꝰ.

13ª ꝯcl'o huiꝰ scd'i libri. Dubiū. Solutio.

Capitulum scd'm tractatus scd'i declarās que est dr̄ia ꝓpria virtutis moralis p.

A rālis per quā reponit in specie. p̄mo tñ declarat qddā gnāle oi virtuti cuiuscūqz fuerit virtus. τ est φ ois v̄tus pficit habentē: τ opus eius bonū reddit. Deinde declarat φ ois virtus moralis ɔsistit in medio: nō in medio rei sed in medio quo ad nos. Tertio ɔcludit diffō v̄tutis moralis q̄ est φ virtus moralis est habitus electiuus in medietate existens quo ad nos: determinata aūt rōne τ vt vtiqz sapiēs determinabit. deinde ostendit quoꝝ medietas est virtus moralis: qꝛ est medietas duaꝝ maliciaꝝ: deinde φ non in omnibus passionibus τ operationib⁹ est medium laudabile siue medium quod est virtus.

¶ Opꝫ aūt nō solū ita dicere virtutē habitū esse: sed ēt qualis nā habit⁹ sit. Dōm est igit oēm v̄tutē τ idipsuꝫ cuius est v̄tus bñ sese habere facere: τ opus ipsi⁹ reddere bñ. Oculi nāqz virtus τ oculū τ opus ipsius studiosuꝫ facit. Quippe cū videam⁹ v̄tute oculi bñ. Uirtus itidē equi studiosuꝫ efficit equuꝫ τ bonū ad currēdū portādūqz equitē: τ expectādū ēt hostē. Cū si idipꝫ

B ita sese hꝫ in oibus: τ virtus ipsius ēt hois habitus is erit a quo bon⁹ efficit hō: τ quo bñ suuꝫ opus ipse reddet efficietqz. Quo mō aūt id erit τ antea qdē diximus.

Caput 2m trac. 2. huius scdi libri.

O Portet aūt nō solū sic dicere: qm̄ habitus: sed τ qualis qdē. Dicēdū igit qm̄ virtus ois cuius vtiqz fuerit virtus τ id bene habēs perficit: τ opus

p⁹ ps. c. eius bonū reddit: puta oculi v̄tus τ oculū studiosuꝫ facit τ opus eius. Oculi eniꝫ v̄tute bñ videmus. Silr̄ τ equi v̄tus equū studiosuꝫ facit: τ bonū ad currēdū τ ferēdū ascensorem: τ

C expectandū bellatorē. Si itaqz hec in oibus ita hꝫ τ hois v̄tus erit vtiqz habit⁹ ex quo bonus homo fit: τ a quo bñ opus suuꝫ reddit. Qualr̄ autē hoc erit iam quidem diximus.

Scdi. c. 2. trac. diui⁹ in q̄tuor ptes pn.

Istud est caplm scdm tractatus scdi: in quo Phus inestigat diffāz virtutis moralis: τ totaꝫ ei⁹ diffōneꝫ cōcludit. τ cōtinet istud caplꝫ q̄tuor ptes p̄ncipales. In p̄ declarat φ virt⁹ hois pficit hoieꝫ τ opus ei⁹ bonuꝫ reddit. In 2⁹ ibi [Adhuc aūt τ hoc.] p̄mittit quedaꝫ necessaria ad ppositū ostēdendū. In 3⁹ ibi [Si vtiqz ois scia.] pbat ɔclōnē intentā. s. φ ois virt⁹ moralis ɔsistit in medio: τ ɔcludit diffōnē virtutis moralis τ ostēdit quoꝝ extremoꝝ medietas est v̄t⁹. In 4⁹ ibi [Nō suscipit aūt.] ostēdit φ nō in oib⁹ passionib⁹ τ opationib⁹ est medietas

D que est virt⁹. ¶ In p̄ma igit pte declarat Phs φ virtus hois hoieꝫ pficit τ op⁹ ei⁹ bonū reddit. τ hec est ɔclō. 14.

14⁹ ɔclō huius scdi libri. pbat per silē vel per locū a toto in quātitate sic. Ois virt⁹ cuiuscūqz fuerit virt⁹ bñ pficit hñs ipm: τ opus ei⁹ bonuꝫ reddit: qd̄ pꝫ inductiue. naꝫ virt⁹ oculi oculuꝫ bñ pficit: τ opus ei⁹ bonū reddit. per virtutē eniꝫ oculi bene videm⁹. Similr̄ virt⁹ equi equū facit bonū: τ opus ei⁹ bonuꝫ reddit. s. vt sit apt⁹ ad currēduꝫ τ ferēduꝫ ascēsorē τ ad expectāduꝫ bellatores: τ ita vꝫ eē in oib⁹ alijs. g̃ per locū a toto in q̄titate sic erit de v̄tute hois φ v̄t⁹ hois hoieꝫ facit bonuꝫ τ opus ei⁹ bonū reddit. Qualr̄ aūt hoc erit iam qdeꝫ diximus. s. φ per v̄tutē hō fiat bonus: τ bñ opet. naꝫ in 2⁹ cap⁹ p̄mi tractat⁹ huius scdi declarat φ per opōnes q̄ sūt in medio saluat τ gñat vnaqueqz virt⁹: τ per ɔñs per eas boni efficimur τ effecti boni facilius bene operamur.

¶ Et nūc etiā magis patebit si ɔtēplabimur qualis nā sit ipsius virtutis natura. In oi itaqz re ɔtinua diuisibiliqz aliud plus aliud minus: aliud equale: vel ex pte ipsius rei: vel respectu nostri accipi pōt. Equale autē mediū est qddā iter exuperationē atqz defectū. Atqz rei qdē ipsi⁹ mediū id esse dico: qd̄ eque ab extremoꝝ vtroqz distat: idqz est apud oēs vnū τ idē. Respectu aūt nostri qd̄ neqz exuperat neqz deficit: idqz non est apd̄ oēs vnū τ idē: vt si decē sint multa: τ duo pauca: sex ipsius rei media capiunt: eque nāqz excedūt τ excedunt. Atqz hoc in arithmetica cōparatione rōnū mediū esse cōstat: at id qd̄ est nostra ex pte mediū nō eodē sumēdū est mō. Nō eniꝫ si cui decē qdē minas comedere nimiū est: duas aūt paꝝ: sex ei minas ludi magister pcipiet. Est enim τ hoc fortasse nimiū ei q accepturus est: aut paꝝ. Miloni nāqz paꝝ. Incipienti v̄o sese exercere nimiuꝫ est. Simili mō res sese hꝫ in cursu ac in palestra. Hoc igit mō quiuis artifex exuperationē qdē fugit atqz defectū: mediū aūt querit τ expetit: nō quidē rei: sed φ ad nos mediū dicitur.

¶ Adhuc aūt τ hoc erit manifestuꝫ si speculati fuerimus q̄lis qdeꝫ est natura ipsius. In omni itaqz cōtinuo τ diuisibili est accipere: hoc autē plus: hoc qdē minus: hoc v̄o equale: τ hoc vel s̄m ipsaꝫ reꝫ vel ad nos. Equale aūt mediū qdē est superabundātie τ defectus. Dico vtiqz rei qdeꝫ mediū qd̄ equalr̄ distat ab vtroqz extremoꝝ: qd̄ est vnū τ idē in oibus: ad nos autē qd̄ neqz abūdat neqz deficit: hoc aūt neqz vnū neqz idē oib⁹: puta si decē multa: duo aūt pauca: sex media accipiunt s̄ꝫ rē. Equalr̄ eniꝫ excedunt τ excedunt: hoc aūt mediū est s̄ꝫ arithmeticā pportionē. Quo aūt ad nos nō ita sumendum. Nō enim alicui si decē minas comedere multū. Duas aūt paucuꝫ magister ludi sex minas precipiet. Est eniꝫ forsitan τ hoc multum sumenti vel paucū. Miloni enim qdē paucuꝫ: dominatori aūt gymnasioꝝ multuꝫ. Silr̄ τ in cursu τ in palestra. Ita vtiqz ois sciēs supabūdantiā τ defectū fugit: mediū aūt querit τ hoc desiderat. Mediū aūt nō qd̄ rei sꝫ quo ad nos.

2⁹ ps. ca.

Quid medium rei τ qd mediū respectu nostri.

¶ Hec est 2⁹ pars in qua p̄mittit quedā neccia ad ppo^m. s. ad inuestigāduꝫ diffāꝫ virtutis: qꝛ eniꝫ virt⁹ est habitus τ habitus trahit spēꝫ ab obiecto: τ obiectū v̄tutis est mediū inter passiones: ideo φ diffā formalis v̄tutis sumat ex rōne medij: ita φ virtus sit habit⁹ mediū attigēs vel in medio cōsistēs. τ pp hoc Phus p̄mittit duo neccia ad ppo^m. prio dicēs φ virt⁹ sit in medio erit magis manifestuꝫ si speculemur q̄lis est nā v̄tutis. deinde pponit neccia ad ppositū ostēdenduꝫ. Primū est φ in oi cōtinuo τ diuisibili est accipere maius/minus τ eq̄le. qd̄ qdeꝫ eq̄le est mediū inter supabūdantiā τ defectū. Scdm qd̄ p̄mittit est: φ mediuꝫ est duplex. s. mediū s̄m reꝫ τ mediū quo ad nos. Mediū rei est qd̄ equaliter distat ab vtroqz extremorū. Mediū quo ad nos est qd̄ nobis neqz supabundat nec deficit: hoc est φ nobis nec est supfluū nec diminutuꝫ. Medium s̄m rem est ideꝫ apud oēs. mediū quo ad nos nō est idē apud oēs. Mediū rei est mediū s̄ꝫ arithmeticā pportionē. medium quo ad nos est mediuꝫ s̄m pportionē geometricā.

I vbi grã:medium rei est qđ quantũ excedit ab vno extre/
morũ inter que est mediũ tãtũ excedit reliquũ extremũ:
⁊ tale est mediũ aritbmeticũ.⁊ boc mõ sex est mediũ in/
ter.10.⁊ duo.nã sex per 4.or excedunt.2.⁊ per 4.or excedũ/
tur a.x.⁊ tale mediũ equaliter distat ab vtroqꝫ extremo/
rum.Mediũ quo ad nos est mediũ geometricũ:qꝛ est ſꝫ
eandẽ ꝓportionẽ ad subiectũ.⁊ sic.6.est mediũ inter.9.⁊
4.qꝛ que est ꝓportio sex ad.4.eadẽ est ꝓportio.9.ad sex.
qꝛ vtrobiqꝫ est sexqaltera ꝓportio.qꝛ sicut sex cõtinet.4.
⁊ eius medietatẽ:ita.9.cõtinet sex ⁊ eius medietatẽ.Istud
mediũ.s.quo ad nos nõ est idẽ apđ oẽs.qđ Phs declarat.
nã si comedere.x.minas.s.mensuras est supfluũ alicui ⁊
comedere.2.mẽsuras sit nimis paucũ:nõ ꝓpter boc seqꝛ
ꝙ comedere.6.sit simplr mediũ ⁊ simplr bonũ illi cui.x.
est supfluũ:⁊.2.nimis paucũ:qꝛ illi qui dꝫ certari in ludis
K gymnasticis est forte supfluũ:⁊ miloni esset nimis paucũ.
vñ si alicui sufficiant.4.mensure illi essent.x.mensure su/
pfluũ ⁊ duo nimis modicũ.nec ex h̃ seqꝛ ꝙ.6.bꝫ mẽsure
sint quo ad ipꝫ mediũ:⁊ nec supfluũ nec diminutũ.Sed
si alicui puta miloni sint.x.mensure mediũ ⁊ nec supfluũ
nec diminutũ:tũc alteri cuius ꝓportio ad milonẽ est sicut
ꝓportio sex ad.x.erit.6.mediũ inter supfluũ ⁊ diminutũ.
oĩs aũt sciens ⁊ prudens fugit extrema.s.supabũdantiã ⁊
defectũ tanq̃ sibi iꝓportionata.⁊ querit mediũ inter hec
tanq̃ sibi ꝓportionatũ.sic ergo pꝫ ꝙ in passionibus ⁊ ope
rationibus est mediũ:qꝛ passiones ⁊ opõnes sunt diuisibi/
les:⁊ in oĩ diuisibili est accipe maius minus ⁊ equale.Et
sic etiã pꝫ ꝙ mediũ est duplex.s.mediũ rei:⁊ mediũ quo
ad nos.⁊ qđ est mediũ rei.⁊ qđ est mediũ quo ad nos.Ex
qbus patebit ꝙ virtus moralis consistit in medio quo ad
Dubiũ nos.¶ Eustratius dubitat hic qualr in passionib⁹ ⁊ ope/
Eustra. rationibus est maius minus ⁊ eq̃le:cũ passiones ⁊ opõnes
L nõ sint quantitates sed magis qualitates.vñ dicit q̃litates
qdẽ enĩ passiones:opõnes enim sub q̃litate vtiqꝫ erunt.
Silr oĩs vtus moralis est circa delectatiões ⁊ tristitias:sꝫ
delectatio est in nõ tẽpore:⁊ per ꝯñs indiuisibilis.ꝗ opera
tiones ⁊ passiones circa quas est vtus sunt indiuisibiles:⁊
per ꝯñs in eis nõ est accipere maius minus ⁊ eq̃le.¶ Ad
Solo. istã dubitationẽ rñdet Eustratius ꝙ oĩa illa.s.opõnes pas/
siones ⁊ delectationes sunt diuisibiles:sed h̃ est per accñs
cũ nõ sint q̃titates.Posset ẽt dici ꝙ q̃uis ꝓdicta nõ sint
diuisibilia ſm diuisionẽ tẽporis:tñ sunt diuisibilia ſꝫ ma
ius ⁊ minus.cõtingit enĩ delectari ⁊ irasci:⁊ ẽt opari ſm
maius ⁊ minus:sicut pꝫ de lumine qđ sit in istanti:⁊ tñ di/
uidit ſm maius ⁊ minus.aliqđ enĩ est magis luminosũ
q̃ aliud:⁊ idẽ est magis luminosũ in vno tẽpore q̃ in alio.
Signa se/pẽ fortitu/dis corpo/ralis mi.lo/nis. pm ¶ De Milone dicit h̃ Eustrati⁹.6.signa fortitudinis cor/
poralis.Primũ dicit ꝙ hoĩes aiunt istũ trecemaihẽ athle/
tam qui tãtũ fortitudine ab aliis differebat ꝙ portando
taurũ in humeris sine gerũs interpositione stadiũ ptran/
2m fluit.¶ Scđm qđ dicit de ipso est ꝙ milo cõueniẽs cum
M amicis colloquebaꝛ in quadã domo ſm ꝑtem ruinosa ⁊
fere his qui intus erant supcadere approximãte ipse sub/
intrans partẽ ruinosam suffulciens saluauit oẽs educens.
3m ¶ 3⁹ de ipsius morte dicit ꝙ qdã aiunt ipꝫ milonẽ in q̃dã
silua deambulantẽ ⁊ parũ a via diuertentẽ trũcũ magnũ
inuenire.hũc aũt a qbusdã esse tentatũ scindi imisso fisso/
rio milonẽ aũt ad hũc accedentẽ vim fecisse manibus ⁊
pedibus ad diuisionẽ ⁊ amplius qdẽ nihil ꝑfecisse preter
qđ fissorijs excidẽtibus ad inuicẽ.iam enĩ fatigabaꝛ vio/
lentia ipsius hũc imperato laqueo detentũ bestijs cenam
4m extitisse.¶ 4⁹ dicit de ipso qđ dicũt hoĩes de ipso ꝙ ipse
vicit decertans in sex olimpiadib⁹ in.7.aũt nõ potuit su/
perare Masopheũ cõciuẽ ipsius etate iuuenẽ ⁊ nõ volen
5m tem ꝓpe stare.¶ 5⁹ dicit ꝙ ille milo fronti circũligabat

chordã velut coronã ⁊ anhelitũ retinẽs inter labia:ex solo N
impulsu spũũ ⁊ sanguinis intumescentis in venis fregit
chordã ad modũ papyri.¶ 6⁹ dicit de ipso ꝙ dimittentĩ
eo brachia ab humero vsqꝫ ad cubitũ iuxta latera ⁊ extẽ/
dente a cubito in directũ brachia ⁊ manus ⁊ digitos ſꝫ or
dinẽ pollice erecto sursũ:reliqs aũt digitis positis ſꝫ ordi/
nem minimũ digitoꝝ nullus potuit mouere vim faciens.
¶ 7⁹ dicũt aliq de eo ꝙ comedebat bouẽ in die.Et si ista
narrata de illo sint vã nõ est mirũ si multũ cibũ reqrebat.
¶ Cꝫ si oĩs scientia suum hoc mõ bene cõficit opus ad
mediũ ipsum respiciens ⁊ in hoc sua redigens opera.
Unde ⁊ dici solet in iis que bñ sese habẽt operib⁹ nec
auferri quicq̃ nec addi posse:ꝓpterea ꝙ bonũ ipsum
corrũpunt nimiũ ⁊ paꝝ:mediocritas vo cõseruat.At
boni artifices ad hoc respiciẽtes vt diximus operanꝛ. O
Uirtus aũt omni arte exactior est ⁊ prestantior quẽ/
admodũ ⁊ natura.Ipsa ꝑfecto virtus medij ipsi⁹ est
coniectatrix.Loquor aũt de morũ vtute:hec enĩ cir
ca affectus actusqꝫ versaꝛ:in qbus est nimiũ ⁊ parũ ⁊
mediũ.Fit enĩ vt magis ⁊ minus qspiã ⁊ metuat ⁊ cõ
fidat ⁊ cupiat ⁊ abhorreat:⁊ irascaꝛ ⁊ misereaꝛ:⁊ oino
delecteꝛ ac doleat:⁊ vtroqꝫ modo nõ bene.Et etiam
qñ opꝫ ⁊ pro qbus:⁊ ad quos ⁊ cui⁹ gratia:⁊ vt opꝫ.
Hoc aũt mediũ est ⁊ optimũ:qđ est ipsius virtutis.
Similr circa actus nimiũ est ⁊ paꝝ ⁊ mediũ.Uirtus
autẽ circa affectus actusqꝫ versaꝛ:in qb⁹ exuperatio
quidẽ peccatũ est ⁊ defectus vituperaꝛ:mediũ autẽ
laudaꝛ ⁊ recte ꝯficiꝛ:q̃ꝝ vtrũqꝫ vtutis ipsi⁹ est.Uirt⁹ P
igiꝛ mediocritas est q̃dã:cũ sit ipsi⁹ medij ꝯiectatrix.
¶ Si vtiqꝫ oĩs scientia sic opus bñ perficit ad 3a ꝑti.
mediũ respiciens:in hoc ducens opa:vñ ꝯsue/
uerunt dicere in bñ se habentibus operib⁹:qm̃
neqꝫ auferre est neqꝫ apponere vt supabundã/
tia qdem ⁊ defectu corrumpẽte:bñ aũt medie/
tate saluante.boni aũt artifices vt diximus ad h̃
respicientes operanꝛ.Uirtus autẽ omni arte
certior ⁊ melior est queadmodũ ⁊ natura:me/
dij vtiqꝫ erit cõiectatrix.¶ Dico aũt moralem:
hec enĩ vtiqꝫ erit circa passiones ⁊ opationes:
in his enĩ est supabũdãtia ⁊ defect⁹ ⁊ mediũ:
puta ⁊ audere ⁊ timere ⁊ ꝯcupiscere:⁊ auerti
⁊ irasci ⁊ misereri:⁊ vlr delectari ⁊ tristari est
⁊ magis ⁊ minus:⁊ vtraqꝫ nõ bñ:qñ autẽ opꝫ Q
⁊ in qb⁹ ⁊ ad quos ⁊ cuius grã:⁊ vt opꝫ ⁊ me
dium ⁊ optimũ qđ est in virtute.Similr autẽ
circa operationes est superabundãtia ⁊ defe/
ctus ⁊ mediũ:virtus aũt circa passiones ⁊ ope
rationes est:in qbus quidẽ superabundãtia vi/
tiosa est ⁊ defectus vituperaꝛ.Mediũ aũt lau
daꝛ ⁊ dirigiꝛ.¶ Hec aũt ambo vtutis:medie/
tas q̃dã ergo est vtus cõiectatrix existẽs medij.
¶ Hec est 3a pars ꝑncipalis huius capli:in qua Phs ꝓbat
ꝯclonẽ intentã.s.ꝙ oĩs vtus moralis est ꝯiectatrix medij:
siue ꝙ oĩs virtus moralis cõsistit in medio:⁊ cõtinet ista
pars tres particulas.In ꝑma ponit vnã rõnẽ acceptã per
locũ a minori.In 2a ibi.Adhuc peccare.ꝓbat idẽ ꝑ aliã
rationem

A rōnē acceptā ex difficultate attigēdi mediū. In 3° ibi[Est ergo virt⁹.] ꝯcludit diffōnē v̄tutis moralis. In pͥma ꝑticula ꝓbat ꝑhs ꝙ ois v̄t⁹ moralis ꝯsistit in medio: ꝛ hec est
15° ꝯclo hui⁹ s. di bitē.
cōclō 15° que ꝓbaꝛ dupl'r. Primo ꝑ locū a minori sic. Ois scia opatiua siue ois ars cū bn̄ ꝑficit opus suū attingit mediū: s3 v̄t⁹ moralis est certior ꝛ melior oi arte sic nā est melior ꝛ certior oi arte: cū igiꝛ ois ars cū bene ꝑficit op⁹ suū attingit mediū: sequiꝛ ꝑ locū a minori ꝙ ois v̄tus moralis attingit mediū ꝛ ꝯsistit in medio. Maior declaraꝛ ꝑ qōdā signū: ꝛ est ꝙ artifices ꝛ vir͛ oēs opib⁹ bn̄ se habētib⁹ ꝯsueuerūt dicere ꝙ ad ea nō est aliqd apponēdū nec ab eis est aliqd auferēdū: ꝑ hoc significātes ꝙ supabūdātia ꝛ defectus corrūpūt bonitatē opis: ꝛ medietas inter supabūdantiā ꝛ defectū saluat bonitatē opis: ꝛ ita bonitas artificiati ꝯsistit in medio iter supabūdātiā ꝛ defectū: ꝛ ita artifices cū bn̄ ꝑficiūt opa sua attingūt mediū inter supabūdātiā ꝛ defectū.

B Nōn⁹
Circa minorē est sciēdū ꝙ v̄tus est melior ꝛ certior oi arte: q2 v̄tus determinate inclinat ad bonū ad modū nāe: ꝛ iō ꝑ v̄tutē nō ꝯtingit male opari: s3 per artē pōt hō indifferēter bn̄ opari vel male: ꝑ artē eni3 est cognitio de bono opē: s3 ars nō inclinat ad bn̄ opandū s3 ad bn̄ cognoscēdū: ꝛ iō ꝯtingit male vti arte: sed non cōtingit male vti v̄tute.

Dubiū.
¶ Dubitaꝛ hic q2 nō videꝛ ꝙ ars cū bene ꝑficit opus suū attingat mediū: q2 quāto res artificiosius fit tāto magis accedit ad extremū: ꝛ per ꝯñs ars non respicit mediū.

Solo.
¶ Dicēdū ꝙ ars respicit mediū inter supabūdātiā ꝛ defectū: q2 quāto res fit meli⁹ per artē tāto magis est recessus a supabūdātia ꝛ defectu: verūtn̄ nec ars nec v̄tus respicit mediū inter bonū ꝛ malū: imo quāto meli⁹ res fit tanto est maior accessus ad bonu3: vnde si comparemus bonum ꝛ malum ad inuice3 sicut extrema: sic tam virtus q̄3 ars respiciunt extrema.

C
Si v̄o comparemus superabūdantiam ꝛ defectū ad inuicem tanq̄3 extrema: sic tam virtus q̄3 ars respicit medium. [Dico autē.] explanat de qua virtute loquiꝛ cū dicit: mediū saluare v̄tutē ꝛ extrema corrūpere v̄tute3. ꝛ dicit ꝙ debet intelligi de virtute morali: nā v̄tus moralis est circa opatiōes ꝛ passiōes in qb⁹ inueniꝛ supabundātia ꝛ defect⁹ ꝛ mediū: ꝛ exēplificat pͥmo in passionib⁹ dicēs ꝙ cōtingit timere ꝛ audere ꝛ ꝯcupiscere ꝛ auerti. s. fugere ꝛ irasci ꝛ misereri ꝛ vl'r delectari ꝛ tristari magis ꝛ minus: ꝛ vtraq3 hec nō fiunt bn̄: sed si aliqs timeat ꝛ audeat quādo opoꝛtet: ꝛ q̄ oportet: ꝛ in qbus op3: ꝛ quos op3: ꝛ cuius gratia op3: ꝛ eo mō quo oportet: hoc erit mediū in huiusmodi passionibus ꝛ in hoc cōsistit optimū eius. i. optima dispō que est v̄tus. Deinde exemplificat in operationib⁹. d. ꝙ simil'r circa opationes est supabūdātia ꝛ defectus ꝛ medium: ꝛ virtus moralis est circa passiones

D
ꝛ opationes sicut circa propriā materiā: ꝛ in his est superabundātia ꝛ defectus que vitiosa sunt ꝛ vituperabilia: sed mediū laudaꝛ ꝛ dirigit. i. recte se habet. [Hec autem ambo.] s. rectitudo que opponitur vitio ꝛ laus que opponiꝛ vituperio pertinet ad virtutē: sic ergo apparet ꝙ v̄tus moralis est quedā medietas ꝛ coniectatrix medij inquantu3 passiones ꝛ operationes ad mediū dirigit ꝛ reducit.

¶ Preterea peccare qdē multis modis cōtingit. malū enim est infiniti vt pythagorici putāt: bonū v̄o finiti: at recte agere vnice. Quapropter ꝛ alterū facile: alterū difficile est. Facile qdē nō attingere signū: difficile aūt illud attingere. Et ob hoc igiꝛ nimiū qdē atq3 paru3 vitio ascribunꝛ: mediocritas v̄o v̄tuti. Uno nāq3 mō bonus est: multisq3 nefandus.

¶ Adhuc peccare qdem multis modis dicitur. Malū eni3 infiniti vt pythagorici existimauerunt: bonu3 aūt finiti: dirigere aūt vno modo. Ideoq3 hoc qde3 facile: hoc āt difficile. Facile qdem nō cōtingere signū: difficile aūt cōtingere: ꝛ ꝓpter hoc igiꝛ malitie qdem est supabundantia ꝛ defectus. v̄tutis aūt medietas. Boni eni3 qdē simpliciter: multifarie aūt mali.

E
¶ Hec est scđa ꝑticula tertie ꝑtis pͥncipalis: in qua ponitur scđa rō ꝓbās ꝯclōnē pͥncipalē. s. ꝙ ois v̄tus moralis est cōiectatrix medij: que rō sumiꝛ ex difficultate attingēdi mediū: ꝛ est rō talis. Circa illō est v̄tus moralis qō de difficili attingitur ꝛ a quo de facili recediꝛ. sed mediū de difficili attingiꝛ ꝛ ab eo de facili recediꝛ. g͛ v̄tus moralis est circa mediū ꝛ est coniectatrix medij. Istius rōnis declaraꝛ minor in l'ra quātū ad vtrāq3 sui ꝑtē. Q2 āt facile sit recedere a medio p3. nā diuertere a signo est multis modis: ꝛ ideo facile est nō tangere signū: ꝛ ita facile est peccare ꝛ recedere a v̄tute: q2 h̄ ꝯtingit multis modis ꝛ īfinitis: ꝛ iō Pythagorici posuerūt malū qō pertinet ad peccatū esse de rōne infiniti: ꝛ eē in eodē ordine cū infinito: ꝛ bonū ad qō pertinet virtus dixerūt esse in eodē ordine cū finito: ꝛ sic patet vna ꝑs minoris pͥme rōnis. s. ꝙ a medio de facili recediꝛ: q2 cōtingit īfinitis modis recedere a medio. ꝛ ēt p3 ꝑ exēplū: q2 facile est sagittā nō attingere sig^m ad qō sagittaꝛ: q2 infinitis modis cōtingit diuertere a signo. Alia ꝑs minoris. s. ꝙ difficile est attingere mediu3 declaraꝛ ꝑ hoc ꝙ mediū nō attingiꝛ nisi vno mō tm̄: ꝛ ēt per hoc ꝙ est difficile sagittanti attingere signū. ꝛ facile est recedere a signo: iō hoies simpl'r. i. vno mō fiunt boni: sed mali fiūt multifarie. i. multis modis. ꝛ ꝓpter hoc supabūdātia ꝛ defectus sunt malitie hoc est ꝑtinent ad malitia3. medietas aūt ad virtutē.

F
De rōne infiniti posuerūt malū pythagorici.

Pōt aūt rō ꝓbans ꝯclōnē aliter formari sic illud qō de difficili attingiꝛ est mediū vel in medio cōsistēs: s3 virtus de difficili attingiꝛ: ergo v̄tus est mediū vel in medio cōsistēs. maior p3: q2 difficile est attingere mediu3. qō p3 de signo qō poniꝛ ad sagittā. ꝛ de centro circuli qō difficile est attingere: q2 est mediu3 circuli. ꝛ minor declaraꝛ per hoc ꝙ ꝯtingit male facere multis modis: s3 bn̄ facere cōtingit vno mō tm̄: ꝛ iō facile est male facere: ꝛ difficile est bn̄ facere: ꝛ ita de difficili attingiꝛ v̄tus.

Nōn⁹
¶ Intelligendū est hic ꝙ recte agere nō cōtingit nisi cōcurrētib⁹ oib⁹ circūstātijs debitis: s3 malu3 ꝯtingit ex defectu cuiuscūq3 circūstātie debite: sicut turpitudo corpis que est qōdā malū corpale cōtingit ex defectu cuiuscūq3 circūstātie debite vt ex indebito colore vel quātitate vel figura vel situatione mēbri: ꝛ sic de alijs. sed pulchritudo cōsistit solū qn̄ oia mēbra sunt bn̄ ꝓportionata ꝛ colorata: ꝛ sil'r egritudo

D
que est malū cōplexiōis corpalis accidit ex deordinatione cuiuscūq3 humoris. sed sanitas nō pōt esse nisi ex debita ꝓportione oium humoꝝ. Eodē mō est in actionib⁹ humanis ꝙ peccatū ꝛ malū ꝯtingit ex defectu cuiuscūq3 circūstātie debite: ꝛ rectitudo nō cōtingit nisi in oib⁹ circunstantijs habitis ꝛ debito mō ordinatis: ꝛ iō peccare est facile: s3 bn̄ agere est difficile. pōt etiā dici ꝙ facili⁹ est peccare q̄3 bn̄ agere: q2 v̄tus est mediū inter duas malitias: ꝛ ita mediū est vnū ꝛ extrema sunt multa: ꝛ iō nō contingit bn̄ agere ꝯm habitū nisi vno mō. s3 multis modis ꝯtingit male agere ꝯm habitum cū multi sint habitus mali.

Facilis est delinquere s3 recte agere difficile.

¶ Est igiꝛ virtus habitus electiuus in mediocritate cōsistens ea que est ad nos definita rōne: ꝛ vt definierit ipse prudēs. Mediocritas aūt duoꝝ est vitioꝝ: vnius ꝑ exuperationē: alterius per defectū: ꝛ ex eo ēt q2 illa qdē partim deficiūt: partim exuperant id qō op3 ꝛ in affectib⁹ ꝛ in actibus. Uirtus aūt mediū ipsu3 ꝛ inuenit ꝛ expetit. Quapropter ipsa virtus essentia qdē ꝛ rō

I ne quid est dicente: mediocritas est: at optimi respectu ⁊ bene sese habentis extremitas.

Virtutis diffo. ℂ Est igitur virtus habitus electiu⁹ in medietate existẽs quo ad nos determinata rõne: ⁊ vt vtiq3 sapiẽs determinabit. ℂ Medietas aũt duarũ malitiarũ hui⁹ quidẽ fm supabũdãtiã: hui⁹ autẽ fm defectũ. Et adhuc huic has quidẽ deficere has aũt supabũdare ab eo qδ op3 ⁊ i passionib⁹ ⁊ in opationib⁹: virtutẽ aũt mediũ inuenire ⁊ eligere. ℂ Propter qδ fm substantiã quidẽ ⁊ rationẽ quod quid est esse dicẽtẽ medietas est virtus: fm optimũ autẽ ⁊ bene extremitas.

K ℂ Ex predictis ↄcludit phs diffinitionẽ virtutis moralis: que est ꝙ virtus moralis est habitus electiuus in medietate existens quo ad nos determinata rõne ⁊ vt vtiq3 sapiens determinabit: ⁊ hec est cõclusio 16ª huius libri: ⁊ hec sequitur ex precedẽtib⁹. ꝓbatũ est eni ꝓus ꝙ virtus est habitus: ⁊ etiã ꝓbatũ est ꝙ ad virtutẽ requirit electio: ⁊ ꝙ virtus est in medio quo ad nos: ⁊ ꝙ hui⁹ mediũ determinat per sapiẽtẽ.i.per prudẽtẽ qui inuenit ⁊ determinat mediũ inter supabũdãtiã ⁊ defectũ qδ est mediũ quo ad nos: ⁊ ex omnibus his declarans sequit ꝙ virtus moralis est habitus electiu⁹ ⁊c. (16ª ↄclo hui⁹ scđi libri.)

Nõn ℂ Notãdũ ꝙ in illa descriptiõe ponunt quinque. Primo ponit genus virtutis cũ dicit [habitus.] 2º ponit actus virtutis cũ dicit [electiuus.] 3º ponit obiectũ actus virtutis cũ dicit [in medietate existẽs quo ad nos.] 4º ponit cã bonitatis ipsius virtutis cũ dicit.[determinata rõne.] virtus eni3 moralis est in appetitu sensitiuo cui nõ est L bonitas nisi fm ꝙ determinat per rõnem: sed qz cõtingit rõnẽ esse rectã ⁊ erroneã: ⁊ op3 virtutẽ opari fm rõnẽ rectã: ideo ad hoc explicandũ addit 5ª pticula.s.[⁊ vt vtiq3 sapiẽs determinabit.] sapiẽs eni nõ determinabit nisi fm rõnẽ rectã: ⁊ accipit hic sapiens nõ pro illo qui cognoscit causas altissimas sed pro prudẽte qui rectã cognitionẽ habet rerũ humanarũ.

Nõn ℂ Intelligendũ ꝙ per habitũ distinguit virtus a potẽtia ⁊ passione: per electionẽ distinguit a sciẽtia: per medietatẽ etiam differt a verecũdia ⁊ ab alijs passionib⁹ laudabilib⁹ que nõ sunt media duarũ malitiarũ: per determinationẽ rõnis distinguit a virib⁹ aie vegetatiue: per determinatione3 sapiẽtis distinguit ab habitu vitioso qui nõ determinat sic.s. put sapiens determinat: ⁊ hoc innuit Eustratius in cõmẽto. ⁊ fz Albertũ hic illud qδ vltimo ponit hic.s.[vt vtiq3 sapiẽs determinabit.] est cõplemẽtũ totius diffõnis. nã qz mediũ qδ vtus ingrit in sin M gulis variat; op3 ꝙ determinet tale mediũ p rõnẽ sapiẽtie: qui sicut dicit phs põt de singulis sicut res se hẽt reddere rõnẽ.[Medietas aũt.] Et cũ declarauit ꝙ vt⁹ ẽ medietas: narrat quoꝝ extremoꝝ medietas est virtus: ⁊ dicit ꝙ virtus est medietas duarũ malitiarũ.i.duoꝝ habitu3 vitiosoꝝ/ vnius dicti fm supabũdãtiã ⁊ alterius dicti fm defectũ ab eo qδ op3.i.a rõne medij: ⁊ hoc tã in passionib⁹ q̃3 opationib⁹. Uirtutẽ aũt inquãtũ seruat illud qδ op3: contat mediũ inuenire.s.p rõnẽ ⁊ eligere.s.per volũtatẽ: ⁊ sic p3 ꝙ vtraq3 malitia hẽt rõnẽ extremi inquãtũ supabundat vel deficit a medio. Uirtus aũt hẽt rõnẽ medij: qz est quedã medietas inter duos habitus vitiosos ⁊ opat mediũ in actionib⁹ ⁊ passionib⁹.[Propter qδ fm subam.] Ex predictis appet ꝙ virtus vno mõ est medietas ⁊ alio mõ est extremitas: nã fm subam ⁊ rõnẽ diffinitiuã dicentẽ ꝙ quid est/ est medietas.s. fm ꝙ est eq̃litas medians circa ppriã mãm.s.circa passiões ⁊ opatiões quas moderat: s3 inquãtũ hẽt rõnẽ optimi.s.in tali gñe ⁊ ei⁹ qδ est bñ.i. fm cõformitatẽ ad rõnẽ rectã a qua depẽdet illud qδ est bonum ⁊ N optimũ: virtus est extremitas: vñ per cõparatiõnẽ ad rectã rõnẽ virtus est extremũ sed fz se: ⁊ fm illud qδ est sic est q̃dã medietas.

Nõn ℂ Intelligẽdũ ꝙ vtrũq3 vitiũ inquãtũ a rõne deuiat hẽt rõnẽ vni⁹ extremi qδ est malũ: ⁊ virtus fm ꝙ est ↄformis recte rõni hẽt rõnẽ boni qδ est alteru3 extremũ.

Nõn ℂ Intellĩdũ ꝙ ↄsiderãdo ad bonũ ⁊ malũ q̃ sũt duo extrema ↄ̃ria: sic vt⁹ hẽt rõnẽ extremi qz est ita bonũ ꝙ nõ malũ: s3 ↄsiderãdo ad supabũdãtiã ⁊ defectũ q̃ sunt alia duo extrema: sic vt⁹ h3 rõnẽ medij qz ẽ medietas inter supabũdãtiã ⁊ defectũ. ⁊ qz vtus fz illud ꝙ est q̃litas media inter supabũdãtiã ⁊ defectũ nõ h3 rõnẽ bonitatis nisi inquantũ est cõsona recte rõni: ideo bonũ absolute nõ ponitur in diffinitiõe virtutis: sed mediũ inter supabundantiã ⁊ defectũ cõpetit virtuti per se ⁊ intrinsece: ⁊ etiã rõne O obiecti qδ per se tẽdit: ideo virtus fm diffinitionẽ est medietas sed inquãtũ est bonũ ⁊ optimũ sic est extremitas.

ℂ Non aũt ois actus nec ois affectus suscipit mediocritatẽ. Sunt eni affectus nõnulli q cõtinuo noie suo sunt cũ prauitate cõnexi: vt maliuolẽtia: vt impudentia: vt inuidentia: ⁊ actus idẽtidẽ: vt adulteriũ: furtũ: homicidiũ. Hec eni vniuersa ⁊ talia ita dicunt qz ipa sunt praua: sed nõ exuperatiões ipsoꝝ atq3 defectus. Circa igit talia nullũ est tẽpus recte agendi: sed semp delinquit. Neq3 fit vt q̃sq3 bñ vel male taliu3 quicq̃3 agat cũ oportet ⁊ qñ ⁊ vt oportet adulteriũ cõmittendo: sed simpliciter q̃cq̃d istoꝝ efficiat delinquit. Sile igit est ⁊ circa iniustitiã: timiditate3: ⁊ luxuriã mediocritatẽ ponendã esse censere: ⁊ id qδ nimiũ dicit ⁊ parũ. Hoc eni mõ exuperatiões ⁊ defect⁹ erit vtiq3 me- P diocritas: ⁊ exuperatiõis exuperatio: ⁊ defectus item defectus: sed vt tẽperãtie fortitudinisue nõ est exuperatio atq3 defectus: qz mediũ ipsum est mõ quodã extremu3 sit: nec illoꝝ est mediocritas nec exuperatio ⁊ defectus: sed vt cunq3 agant semp delinquit. Omnino namq3 nec exuperationis: nec defectus est mediocritas: nec mediocritatis exuperatio ⁊ defectus.

ℂ Nõ suscipit aũt ois operatio neq3 ois aie passio medietatẽ. Quedã eni cõfestim noiata conuoluta sunt cũ malitia: puta gaudiũ de malo ⁊ inuerecũdia ⁊ inuidia: ⁊ in opationib⁹ adulteriũ furtũ homicidiũ. Hec eni oia ⁊ que talia dicunt seipsa mala esse: s3 nõ supabũdãtie ipsoꝝ neq3 defectus. Nõ igit est vnq̃3 circa hec dirigere sed semp peccare: neq3 est bñ vel nõ bene circa talia in eo qδ op3: vt op3 ⁊ qñ ⁊ quomõ: puta adulterari: s3 simplr facere quodcũq3 horum peccatũ est. ℂ Sile igit attribuẽtĩ ⁊ circa iniusta facere ⁊ timere: ⁊ incõtinentẽ esse: esse medietatẽ ⁊ supabũdãtiã ⁊ defectũ. Erit eni3 sic supabundãtie ⁊ defectus medietas: ⁊ supabũdãtie supabũdãtia: ⁊ defectus defectiõis. ℂ Quẽadmodũ aũt tẽperantie ⁊ fortitudinis nõ est supabundãtia ⁊ defectus ꝑpter mediu3 esse aliqualiter extremũ: ita neq3 illoꝝ medietas neq3 supabũdantia ⁊ defectus: sed vt vtiq3 operatum est vitiosum est: vniuersaliter ergo (4ª ꝑs c.) (Q)

neq3

A neqȝ supabūdātie neqȝ defectus medietas est: neqȝ medietatis superabundantia ꝛ defectus.

¶ Hec est 4ª pars pncipalis hui⁹ capl'i:in qua ostendit̃ ꝙ nō in oībus passionib⁹ ꝛ operationibus est medietas que est virtus:ꝛ hec est ɔclo 17ª:que pbat̃ tripl'r. Primo sic. In his que fm se sunt mala:nō est ponere medium qd̓ est v̓tus:sed q̄dā passiones ꝛ opationes fm se sunt male:g̃ ꝛc. maior pȝ per hoc ꝙ circa ea que fm se sunt mala non est dirigere:sed qualr̃cūqȝ fiunt/semp sunt mala ꝛ semp male fiunt:ꝛ in talib⁹ que q̄litercūqȝ fiunt semp male fiūt:nō est ponere mediū qd̓ est v̓tus.ꝛ minor pȝ per hoc ꝙ q̄daȝ passiones ꝛ opationes cōfestim noīata sunt cōuoluta cuȝ malitia. Exēplū de passionib⁹:ille passiōes gaudiū de malo ꝛ inuerecūdia ꝛ inuidia statim noīata sunt cōuoluta cū malitia. Exēplū de opatiōib⁹:adulteriū homicidiū furtū sunt fm se mala. Ista eniȝ q̄litercūqȝ fiant semp sunt mala ꝛ semp male fiunt.⌊Sile igit̃.⌋2ª pbat̃ ɔclo p ipossibile sic. Quia opationes ꝛ passiones pdicte fm se important malitiaȝ sicut ꝛ vitia extrema quoꝝ medietas est v̓tus:iō q in hȝ operationib⁹ ꝛ passionibus querit mediū:silis est illi qui in extremis querit mediū:vt circa hoc qd̓ est iniusta facere ꝛ timere ꝛ incōtinentē eē:sȝ incōueniēs est querere medietatē circa extrema vt circa supabūdātiā ꝛ defectū:qꝛ ipoīe est ꝙ in talibus sit medietas.nā sic supabūdantia haberet supabūdātiā ꝛ defectū ꝛ mediū:ꝛ defect⁹ haberet supabūdātiā ꝛ defectū ꝛ mediū qd̓ est ipossibile. ergo ipossibile est ꝙ in passionibus ꝛ opationib⁹ que fȝ se iportāt malitiā sit mediū laudabile aut mediū qd̓ est virtus.⌊Quēadmodū aūt.⌋3ª pbat̃ per simile in v̓tutib⁹ sic.

C Sicut v̓tutes que sunt fm se bone se hūt ad extrema:ita vitia que sunt fm se mala se hūt ad mediū:sed constat ꝙ v̓tutis nō est supabūdātia ꝛ defectus.tēperātie eniȝ ꝛ fortitudinis nō est supabūdantia ꝛ defectus:qꝛ cuȝ fm se importent mediū si eaꝝ essent extrema:sequeret̃ ꝙ extrema essent in medio ꝛ mediū in extremis qd̓ est ipossibile.g̃ p eandem rationeȝ nec illa que fm se important malitiam cuiusmodi sunt passiones ꝛ operatiōes pdicte hūt mediū laudabile.vñ vniuersaliter nullius superhabūdantie aut defectus pōt esse medietas:nec alicui⁹ medietatis potest esse supabundātia aut defectus.

Duo dubitanda. ¶ Circa illud capl'm sunt duo dubitanda.pmū est dubiū Eustratij:ꝛ est.vtrū virtus moralis cōsistat in medio inter superabundātiā ꝛ defectū

P^m dub^m Eustra. rō p^a ꝛ arguit ꝙ nō.sic nō determiatoꝝ nō est possibile assumere mediū:sed nec supabundātia nec defectus determinata sunt in passionib⁹ ꝛ opationibus:ergo ꝛc.maior pȝ ꝛ minor declarat̃.nā in audacia nō est determinatū vsqȝ q̄tū dȝ esse audacia.Silr̃ neqȝ vsqȝ quātū dȝ eē fortitudo:nec

D rō 2ª in alijs supabūdātijs ꝛ defectib⁹. ¶ Itē arguit̃ sic. Extremū repugnat rōni medij:sed bonū ꝛ maluȝ sunt extrema opationis.cū ergo virtus sit bonū:erit extremū ꝛ non mediū.

rō 3ª ¶ Itē illd̓ qd̓ tēdit ad maximū nō tendit ad mediū. sed quedā v̓tutes tendūt ad maximū:ergo ꝛc.maior pȝ.ꝛ minor appet p hoc ꝙ magnanimitas tēdit ad magnos honores:ꝛ magnificētia ad magnos sumpt⁹:ꝛ illa sunt extrema.ergo ꝛc.

P^a nō^a circa sol. ¶ Circa solonē huius dubitatiōis pono quādā distinctionē de medio que p maiori pte pōt accipi ex

Mediuȝ dr̃ multis modis. dictis Eustratij hic. Dico igit̃ ꝙ multis modis est aliquid mediū inter aliqua extrema.vno mō fm cōmistionē extremoꝝ:ꝛ sic corp⁹ mistū est mediū inter elemēta:ꝛ fuscū inter albū ꝛ nigrū. Et qd̓dā est mediū fm ablationem vel negationē extremoꝝ:ꝛ sic virtus est mediū iter duas malitias. Et qd̓dā est mediū fm appositionē:ꝛ sic aggregatū ex misto ꝛ elemēto est mediū inter mistū ꝛ elemētū:ꝛ qd̓dā est mediū fm quātitatē extremoꝝ.s.ꝙ quātū excedit̃ ab vno extremo tātū excedit reliquū.ꝛ sic sunt sex mediū inter.10.ꝛ.4. E Et qd̓dā est mediū fm eque distātiā extremoꝝ:ꝛ sic centruȝ est mediū in circulo:qꝛ equalr̃ distat a qualibet pte circūferētie. Et qd̓dā est mediū fȝ positionē:ꝛ sic glibet punctus cōtinuās ptes linee est medium inter extrema linee. Et qd̓dā est mediū fm mutationē:ꝛ sic forma impfecta est mediū inter duas formas perfectas:ꝛ sic forma spmatis est mediū inter formā aīalis gnātis ꝛ formā aīalis generati.sic ēt motus est mediū inter terminos motus. Et qd̓dā est mediū fm pticipationeȝ extremoꝝ:ꝛ sic aīa hoīs est medium inter formas oīno sepatas a mā ꝛ formas mālēs. ¶ Ulteri⁹ est sciendū ꝙ mediū qd̓daȝ est pfectius vtroqȝ extremoꝝ:ꝛ qd̓dā est mediū iperfectius vtroqȝ extremoꝝ:ꝛ qd̓dā est mediuȝ qd̓ est pfectius vno extremoꝝ ꝛ iperfectius reliquo. Nō^m 2^m Et qd̓dā est mediū eque perfectū cū vtroqȝ extremoꝝ. F Exēplū pmi.mediū fm cōmistionē est pfectius vtroqȝ extremoꝝ.nā corpus mistuȝ est perfectius q̄ȝ elemēta ex gbus cōponit̃. Et silr̃ mediū fm negationē est pfectius vtroqȝ extremoꝝ.virtus enim est pfectior vtroqȝ vitioꝝ iter que est mediū. Exemplum scd̓i:vt forma iperfecta media iter duas formas pfectas:vt motus est iperfectior formis vtrisqȝ iter quas mediat. Exemplū tertij.aliqd̓ mediū fm cōmistionē est pfectius vno extremo ꝛ est iperfectius altero:sicut fuscū est pfecti⁹ nigro ꝛ iperfectius albo. Silr̃ mediū fm quātitatē:vt numerus senarius est perfectius vno extremo ꝛ impfectius alio. Silr̃ mediū fm pticipationeȝ est pfectius vno extremo ꝛ iperfectius alio. Exēplū quarti.mediuȝ fm positionē extremoꝝ.ꝛ mediū fm eque distantiaȝ extremoꝝ est eque pfectū cum vtroqȝ extremo.

Sole dubij. G ¶ His pmissis dico ꝙ virtus moralis est mediū fȝ abnegationē extremoꝝ.s.fȝ abnegationē excessus ꝛ defect⁹:qd̓ pȝ sic. Uirtus moralis est perfectio appetitus derelicta in ipso appetitu ex rectitudine rōnis per quā appetitus regulat̃ circa appetibilia: ita ꝙ virtus moralis regulat̃ a recta rōne:sed bonū ꝛ pfectio cuiuslibet regulati cōsistit in ɔformitate ꝛ adequatione ad suā regulā ꝛ mēsurā:sicut bonū artificiati est ꝙ cōformet̃ arti.bonitas igit̃ v̓tutis moralis ɔsistit in adequatione ꝛ cōformitate ad rectā rōnē:sicut manifestuȝ est ꝙ adequatio siue eq̄litas est mediū iter excessuȝ ꝛ defectuȝ. ergo v̓tus moralis ɔsistit in medio p abnegationeȝ extremoꝝ. Cōfir^o. Et cōfirmat̃ p simile.nā sicut sanitas est q̄dā equalitas ꝛ cōmēsuratio humoꝝ:ita v̓tus moralis est q̄daȝ eq̄litas ꝛ cōmensuratio passionū:ꝛ hȝ mediū dr̃ esse mediuȝ rōnis:nō qꝛ rō facit tale mediū:sed qꝛ tale mediū existēs in re cū difficultate ꝛ magna inq̄sitione p rationē inuenit̃.

H Et dr̃ etiā medium quo ad nos:qꝛ cōsistit in pportione ꝛ cōmensuratione rerū nō fm se sed ad ipm hoiem ꝛ cōditionē eius. Et qꝛ hȝ cōmēsuratio diuersificat̃ fȝ diuersaȝ cōditionē hoīuȝ:iō tale mediū nō pōt esse idē in oībus:qꝛ qd̓ est supabūdātia in vno esset defectus in alio:vt pȝ per exēplū phi in lr̃a.

Nō^m ¶ Sciendū ēt ꝙ v̓tus moralis dr̃ esse mediū inter passiones:ꝛ dr̃ esse medium iter duo vitia:de v̓tute tn̄ sermonis v̓tus nō est mediū inter passiones:sȝ est cōiectatrix medij inter passiones:qꝛ inclinat in mediū inter passiones tanq̄ȝ in obiectū pprium.vñ hec est pdicatio mālis:v̓tus est mediū iter passiones:ꝛ hec est pdicatio formalis ꝛ vera de v̓tute sermonis:virtus est medium inter duo vitia.

Ad rōnez p^m ¶ Ad p^m rōnē que est Eustratij dōm ꝙ indeterminatoꝝ pōt esse mediū dictū per abnegationē extremoꝝ.vñ in moralibus:extrema excellentie ꝛ defectus nō sunt determinata:sed sunt q̄dā elongationes infinite ꝛ penit⁹ ideterminate p recessuȝ a medio.ɔtingit eniȝ elongari a medio in ifinitū faltē p imaginationē.ꝛ hoc taȝ ex pte supabundātie q̄ȝ ex pte defect⁹. Cōtingit enim audere in

I infinitū: ⁊ ēt ꝯtingit timere in infinitū. Utruꝫ aūt sit dare
pᵐ gradū audacie vel pᵐ gradū timiditatis inferius vide
Ad rō- bitur. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ vtus hꝫ rōnem extremi respectu
neꝫ 2ᵃᵐ vnius oppositionis ⁊ rōnē medij respectu alteriꝰ. nā vtus
hꝫ rōnē extremi in illa oppōne que est īter bonū ⁊ malū:
⁊ hꝫ rōnem medij in oppōne que est ſm supabūdātiaꝫ ⁊
defectū. vel sic. Si vtus moralis ⁊ extrema opposita com
parenť ad rectam rōnē. s. ſm rōnē boni ⁊ mali: sic vtus hꝫ
rōnē vnius extremi qḋ est cōformitas ad rectā rōnem: ⁊
vtrūqꝫ vitiū hꝫ rōnē alterius extremi qḋ est recessus a re-
cta rōne. Sed si vtus moralis cōsideret ſm suā māꝫ sic
hꝫ rōnē medij inquātū reducit passiōes ad mediū rōnis.
Ad rō- ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ magnificēntia ⁊ magnanimitas tendunt
neꝫ 3ᵃᵐ ad magnū seu ad maximū in re: qḋ tñ est mediū īter plus
⁊ minus ſm circūstantias diuersas. vnde mediū ⁊ extre-
mū in actionibꝰ ⁊ passionibꝰ cōsiderātur ſm diuersas cir-
K cūstantias. vñ nihil ꝓhibet illud qḋ est maximū in re esse
mediū ſm ꝯformitatē ad rōnē ſm debitas circūstantias.
vñ magnificus ⁊ magnanimus tendūt in illud qḋ est ma-
ximū in re ſꝫ regulas rōnis vt opꝫ: ⁊ qñ opꝫ: ⁊ sic de alijs.
Uñ ꝑhs in 4° hui' dicit ꝙ magnanimitas est magnitu-
dine extremū. sꝫ eo qḋ est/vt opꝫ/sic est mediū. vñ ad for-
mā rōnis cū dr̄ ꝙ illud qḋ tendit ad maximū nō tēdit ad
mediū: dico ꝙ illud qḋ tendit ad maximū in re bñ tendit
Duᵐ 2ᵐ ad mediū rōnis siue ad mediū quo ad nos. ¶ Scḋa du-
bitatio est vtꝝ adulteriū homicidiū ⁊ hꝰ sint semꝑ mala.
rō pᵃ Et vr̄ ꝙ nō: qꝛ licꝫ cōmisceri cū vxore tyrāni vt ꝑ hoc in-
rō 2ᵃ terimať tyrānus: ⁊ vt patria vel ciuitas cōseruet. ¶ Iteꝫ
licꝫ medico mentiri infirmo vt ꝑ hoc infirmus recuperet
Solo. sanitatē. ⁊ illa vr̄ ꝑlato dicere. ¶ Dōm ꝙ illa que ſm se
sunt mala pmo mō dicēdi per se: vt illa que sunt cōuoluta
cū malitia vt dicit ꝑhs nullo mō pñt bñ circūstātionari.
L nec est aliqḋ tale malū cōmittēdū ꝓ aliquo damno vitan
do aut cōmodo ꝯsequēdo: nec pñt hꝰ aliquo mō bñ fieri.
Tñ vt dicit Albertus quedā mala iam actu ꝑpetrata pñt
redimi ciuilr̄ aliquo bono: ita ꝙ ea faciens declinet per h
a cōdēnatione legis. Multa enim mala hoc mō ciuilr̄ re-
dimunť: que tñ semꝑ sunt mala. Si enim nō essent mala
nō indigerent redemptione. Potest ēt ꝓbabilr̄ dici ꝙ hꝰ
opōnes ⁊ passiones quas ꝑhs dicit hic esse cōuolutas cū
malitia nō sūt res simplices absolute: qꝛ oēm rē simplicē
absolutā ꝓducibilē pōt deus ꝓducere: sed illud qḋ de se
est ꝯuolutū cū malitia nō pōt deus ꝓducere. Ideo dico ꝙ
hꝰ que ꝑhs dicit hic eē cōuoluta cū malitia sunt entia co
pulata īportātia opōnē vel passionē cōuolutā cū malitia:
sicut illa vox opatio mala: siue illa vox opatio facta cōtra
volūtatē dei/non significat opationē tm̄ sꝫ opōnē copula-
M tā cū malitia vel cōtra volūtatē dei factam. vñ ꝑ homici-
diū/adulteriū/inuidiā/⁊ hꝰ nō intelligit ꝑhs opōnē sim-
plicē: sꝫ aggregatū ex opōne vel passione ⁊ ex malitia. Et
talia aggregata vel copulata nō pñt bñ fieri. nec pōt deus
hꝰ copulata vel ēt aggregata facere: qꝛ qdaꝫ hꝰ copulata
Instātia. sunt peccata q̄ deus nō pōt facere. Et si dicať ꝙ peccatuꝫ
Solo. est nihil ⁊ hꝰ copulata sunt aliqua. Dico vt mihi vr̄ ꝙ ly
Ly nihil nihil/pōt dicere negationē cuiuslibet entis vlr̄ ⁊ cuiuslibꝫ
pōt plura intelligibilis. vel pōt dicere solū negationē entis simplicis:
dicere. peccatū nō est nihil pmo mō dictū: cū sit ens copulatū: sed
est nihil scḋo mō qꝛ nō est aliqḋ ens positiuū simplex. Et
Instātia si dicať ꝙ si peccatū sit aliqd siue simplex siue copulatū:
tūc deus posset facere peccatū: qꝛ deus pōt facere oē illḋ
qḋ nō claudit ꝯdictionē. Dico vt mihi vr̄ ad pñs ꝙ deus
So°o po- nō pōt facere oē ens positiuū nec oē posse: qꝛ peccatum vt
chea. blasphemare deuꝫ vel facere cōtra voluntatē dei est ens
positiuū ⁊ ens possibile: que tñ deus nō pōt facē. Nec est
ista ꝓpositio magrālis vera vlr̄: deus pōt facere oē qḋ nō
includit ꝯdictioneꝫ sub hac forma: sꝫ sic dꝫ intelligi: deus N
pōt facere oē illud qḋ deū facere nō includit ꝯdictioneꝫ:
nunc autem deum facere aliqd contra voluntatem suam
includit contradictionem: q̄uis aliquid fieri contra volū
tatem dei nō includat contradictionem.

Tractatus tertius

libri scḋi de spēbus ⁊ op- Tractatꝰ
positione virtutis ⁊ docu- tertij scḋi
mentis qualr̄ hō poterit fieri virtuosus cō: tinens. 3. capl'a. libri ethi.
In pmo enumeranť spēs vtutis moralis. In 2° ibi [Tri-
bus aūt existētibus.] Determinať de oppositione inter vtu-
tē ⁊ vitiū. In 3° ibi [Quē quidē igitur est virtus.] Ponun-
tur documenta per que homo pōt fieri virtuosus.

Capitulum primum

in quo enumerantur virtutes cū malitijs:
quarū sunt medietates ⁊ passionibus eis subiectis: ⁊ qꝛ cir
ca opōnes sermones vlēs sūt inaniores: ꝑticulares vō sūt
veriores: ꝑꝑ hoc/iam dicta vlr̄ de virtute coaptat specie- O
bus ad maiorem declarationē ꝙ virtus est medietas ⁊ ꝙ
diffinitio virtutis est bene assignata.

¶ At eniꝫ idipsum nō solū vniuersaliter dicere: sed ad
ipsa singula ēt accōmodare opꝫ. Sermonū. n. coꝝ q
circa actus versanť vniuersales qdē magis cōes: par
ticulares vō magis sunt veri. Actus nāqꝫ circa singu
la sunt: qbus sermones: rōnesqꝫ cōsentaneas esse opꝫ.
Hec igitur ex descriptione sumenda sunt.

Portet aūt nō solū vlr̄ dici sed ⁊ Caput pᵐ
his que sunt ſꝫ singula aptare. In tra. 3 scḋi
his qui circa opōnes sermonibus libri ethi.
vlēs qdē inaniores sunt particula pᵃ ꝑs ca.
res aūt veriores. Circa singularia
enim opōnes: opportunū aūt in his ꝯcordare. P
Sumendū igitur hoc ex descriptione.

Istud est capl'm pᵐ tractatus tertij: in quo soluitur Primi. c.
questio sexta pncipalis: querens que sunt 3. tra. diui
virtutes morales: ⁊ enumeranť spēs virtutis moralis ostē sio in tres
dendo in speciali ꝙ in habitibus ⁊ passionibꝰ mediuꝫ est ꝑtes pn.
laudabile. ⁊ extrema sunt vituperabilia: ⁊ sic manifestať
in spāli dr̄ia posita in diffōne vtutis que est medietas seu
mediū. Istud capl'm cōtinet tres ꝑtes pncipales. In pma
ponit cā ꝓpter quā opꝫ dicere de vtutibus in spāli. In 2°
ibi [Circa qdem igiť timores.] Enumerat vtutes in spāli
ostendēdo ꝙ in habitibꝰ moralibus mediū est bonū ⁊ lau
dabile. In 3° ibi [Sunt aūt.] ostendit ꝙ in passionibꝰ me-
diū est bonū ⁊ laudabile. In pᵃ igiť ꝑte dicit ꝙ nō opꝫ so-
lū dici vlr̄ qd est virtus: sꝫ opꝫ adaptare illud qḋ dcm̄ est Q
de vtute in gnāli ad singulas vtutes in spāli. ⁊ huius cām
assignat ⁊ est qꝛ sermones vlēs in scia opatiua sunt minꝰ
certi sermonibꝰ ꝑticularibꝰ. Cū. n. opōnes sint circa singu
laria: opꝫ in scia opatiua seu practica sermones vlēs ad ꝑti-
cularia adaptari. si eniꝫ opōnū sermones dicanť soluꝫ in
vlī erunt inanes: tū qꝛ nō cōsequunť finē suū qui est dire-
ctio opōnū singulariū: tuꝫ qꝛ nō pñt in talibꝰ vlēs sermo-
nes sumi q deficiūt in aliq̄ ꝑticulari ꝑꝑ varietatē mãe vt
dictū est supra: sed ꝑticulares sermones sūt efficaciores qꝛ
sūt apti ad dirigēdū opōnes ⁊ sūt veriores: qꝛ nō ita reci-
piunt instantiā sicut sermones vlēs: ⁊ iō illud qḋ dcm̄ est
in vlī de vtute sumēdū est ex descriptione. i. diuisiōe circa Notāᵐ
vtutes diuidēdo vtutē in singulas eiꝰ spēs. ¶ Notādū ꝙ Linco.
Linco. dicit hic ꝙ Aristo. descriptionē hic vocat virtutū
enumerationē cum malitijs quaruꝫ ipse virtutes sunt me
die per quam descriptionem intendit determinare mani-
festius ꝙ virtutes sunt medietates.

¶ Circa

A ℂ Circa timores itaq₃ fiducias͠ue mediocritas gdē est fortitudo: at exuperantiū: is gdez qui nō timendo exuperat: noie caret. Sunt aūt complura que noibus vacant. Is aūt qui cōfidendo exuperat audax est. At is q̄ timendo gdē exuperat: confidendo aūt deficit timidus. Circa voluptates atq₃ dolores nō oēs quidez ꝛ minus circa dolores mediocritas quidē est temperantia: exuperatio autem intemperantia. At deficientes circa voluptates perpauci fiunt. Quapropter nec his est positū nomen: sed insensati vocentur.

2ª ps ca. ℂ Circa gdē igit̃ timores ꝛ audacias fortitudo est medietas. Supabūdātiū aūt q̄ in timiditate gdē inoiatus. Multa.n. sūt inoiata: qui autē

B in audere supabundat audax: qui aūt in timere supabūdat in audere ꝟo d̄ficit timidus. ℂ Circa delectationes aūt ꝛ tristitias nō oēs. Minꝰ aūt ꝛ circa tristitias: medietas gdē tēperantia. Supabūdātia aūt intēperātia: deficiētes autē circa delectationes nō multum fiunt: pp qd̄ isti noie nō sunt sortiti: sunt autem insensibiles.

ℂ Hec est 2ª ps p̄ncipalis huiꝰ capl'i: in qua enumerat virtutes in sp̄āli cū hoc ostēdēdo φ in vnoquoq₃ genere habitus moralis mediū est laudabile ꝛ extrema vituperabilia: ꝛ cōtinet tres pticulas. In p̄ma ostēdit ꝓpositū faciēdo mentionē de v̄tutibꝰ que sunt circa passiōes quaꝝ obiecta ptinent ad corpalē vitā. In 2ª ibi [Circa dationez aūt pecuniaruz.] Determinat de illis q̄ ptinent ad exteriora bona

C vel mala. In 3ª ibi [Sunt aūt alie tres ꝛc̄.] Determiat de habitibus respiciētibꝰ exteriores actus. In p̄ma igit̃ pticula determiat de fortitudie ꝛ tēperātia ꝛ eaꝝ extremis. ꝛ p̄mo de fortitudine: ꝛ dicit φ fortitudo est medietas inter timores ꝛ audacias. s. inquātū respicit picula mortis: ꝛ extrema fortitudis sunt audacia ꝛ timiditas. audax est qui supabūdat in audere: ꝛ timidus est q̄ supabūdat in timere ꝛ deficit in audere: qui aūt deficit in timēdo innoia-

Notanda dr̄ia inter audacem ꝛ intimidū. tus est: q₂ raro inuenit̃ talis. ℂ Notāda est hic dr̄ia inter audacē ꝛ intimidū quā ponit hic Cōmētator. ꝛ est φ intimidus est in plus q̄ȝ audax: q₂ fortis est intimidus: q₂ non timet que nō opȝ timere. ꝛ audax est intimidus: q₂ nec timet que opȝ nec que nō opȝ: ꝛ ita intimidus est supius q̄ȝ audax. Lincon̄. dicit hic φ timiditati opponit̃ p̄uatiue intimiditas ꝛ audacia ɔ̄rie: ꝛ q₂ ad p̄uatiue oppoᵐ nō seq̄t ɔ̄riū: sȝ eɔ̄. ideo ad audaciā ꝛ fortitudinē seq̄t intimiditas ꝛ nō ecōuerso: nec ad p̄uatiue oppoᵐ audacie seq̄t timor.

D ꝛ v̄lr ad p̄uatiue oppoᵐ alicuiꝰ nō seq̄t ip̄m cui est p̄uatiue oppoᵐ: nec ēt ɔ̄riū. [Circa delectationes aūt.] Tēperātia ꝛ eius extrema ptinēt ad corpalē vitā. nā per cibos ꝛ potus circa que est tēperātia ꝛ eius extrema ɔ̄seruat̃ corpalis vita in indiuiduo: ꝛ p̄ venerea circa que est tēperantia cōseruat̃ vita in specie. Di͛ g̃ φ tēperātia est circa delectationes ꝛ tristitias: sȝ nō est circa oēs delectationes ꝛ tristitias: sed circa ea que sunt acꝰ ptinētes ad cibos ꝛ potus ꝛ venerea. minus aūt est circa tristitias q̄ȝ circa delectationes. nā hꝫ tristitie causant̃ ex sola absentia delectationū. Extremū supabūdās vocat̃ intēperātia. sȝ extremo in defectu nō est nomen ip̄ositū: q₂ raro inuenit̃: cū oēs nālr appetant delectationē: ꝛ ꝓpter hoc deficiēs circa delectationes est innoiatus. sed ph's iponit ei nomē dicēs: sunt aūt insensibiles. s. tales qui deficiūt circa delectationes. Commētator dicit hic φ tēperātia est minus circa tristitias q̄ȝ circa delectationes: inquātū eniȝ tristat̃ in delectationuȝ absentia circa tristitias esse di͛. Itē Cōmētator dicit hic φ intēperātia est extremū supabūdās. ꝛ insensibilitas nō est ꝓpriū nomen extremi ɔ̄rij intēperātie. ꝛ cām assignat dicens. Opȝ eniȝ ip̄ȝ. s. q̄ est in cōtrario extremo intemperātie: vt ſm delectationē deficere: ita superabundare ſm tristari. hic autem non est insensibilis. E

ℂ Circa dandas capiendasq₃ pecunias mediocritas gdē est liberalitas: nimiū atq₃ paꝝ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas: gbus cōtrario mō exuperāt ꝛ deficiūt hoies. Prodigus.n. in eroganda exuperat: in capiendo deficit. At illiberalis atq₃ auarus in capiendo exuperat: in erogādo deficit. Atq₃ de hisce nūc gdē figura loq̄mur ꝛ in sūma hocipso cōtenti: postea ꝟo exactius de ipsis determinabimus. Sūt ꝛ alie circa pecunias dispositiōes: ꝛ mediocritas gdē est magnificētia. Differt F enim hoc a liberali magnificꝰ: φ hic circa magna: ille circa parua versat̃. Exuperatio aūt ruditas circa decorū atq₃ sordiditas: ꝛ defectꝰ circa decoꝝ pusillitas: atq₃ hec differūt ab iis que circa liberalitatē diximus esse ꝛ dr̄iam posterius explicabimus. Circa honorem ꝛ eius oppositū mediocritas gdē est magnanimitas: exuperatio ꝟo lentitudo q̄dā: ꝛ defectus pusillanimitas di͛. Ut aūt ad magnificentiā sese hēc diximus liberalitatē: hoc differentē ab illa φ circa parua versat̃: sic sese hȝ ꝛ ad magnanimitatē: que quidē circa honorem magnū: alia q̄dā dispositio que circa paruū versat̃. Fit.n. vt appetat̃ honor vt opȝ ꝛ magis q̄ȝ opȝ ꝛ minus. Atq₃ is gdē q̄ ī honoꝝ exuperat appetitione G ambitiosus vocat̃. Is aūt qui deficit appetitione vacans honoris: ꝛ medius noie caret. Dispositiones ēt ipse preter vnā noie carent. Ambitiosi nāq₃ ambitio vocitatur. Quocirca fit vt extremi de medio loco decertent: nos quoq₃ mediū hūc mō ambitiosuȝ: modo vacantē honoris appetitione vocamus: ꝛ nūc ipsum ambitiosuȝ: nūc alteꝝ laudamus. Cur aūt id fiat in sequentibꝰ explanabit̃: nūc de ceteris eundē seruantes modū dicamus. Est igit̃ ꝛ circa irā mediocritas ꝛ nimiuȝ atq₃ paꝝ. Atq₃ cuȝ fere noibus careāt: medium mansuetū dicētes: mediocritatē mansuetudinē appellabimus. Extremoꝝ aūt is gdē q̄ exuperat iracūdus: ꝛ vitiū iracundia vocitetur. Is ꝟo qui deficit ira vacans: quidā ꝛ defectus ire vacuitas nūcupetur. H

ℂ Circa dationē aūt pecuniaꝝ ꝛ circa acceptionē medietas gdē liberalitas: superabundantia aūt ꝛ defectus ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas. Cōtrarie aūt ꝛ he supabūdāt ꝛ deficiūt. ꝓdigus eniȝ gdē in tributione supabundat in acceptiōe aūt deficit. Illiberalis aūt in acceptione gdem supabūdat: in tributione ꝟo deficit. Nūc gdē igit̃ typo ꝛ in capituo dicimꝰ cōtenti hocipso: posteriꝰ aūt certius de his determinabit̃. Circa pecunias aūt ꝛ alie dispōnes sunt. Medietas gdē magnificētia. Magnificus eniȝ differt a liberali: hic gdē enim circa magna: hic aūt circa parua: supabūdātia aūt apirocalia ꝛ banausia: defectus ꝟo puificentia. Differūt aūt hec

I ab his que circa liberalitatē. Quō aūt differūt posterius dicet̃. ¶ Circa honores aūt ꝛ inhonorationes medietas qdē magnanimitas: sup̱abundantia aūt chaimotes quedā dicta: defectio aūt pusillanimitas. ¶ Sicut aūt dicimus habere ad magnificentiā liberalitatez circa p̱ua differentē: ita ꝛ hʒ qdā ad magnanimitatē circa honores existentē magnos: hec aūt circa paruos. Est eniʒ vt opʒ appetē honores ꝛ magis ꝙ opʒ ꝛ minus. Dicit̃ aūt qui sup̱abūdat qdē desiderijs philotimus: qui aūt deficit aphilotimus: medius aūt innoīatus. Innominate aūt

K ꝛ dispositiones. Verūtñ philotimi ꝛ aphilotimi. vñ cōtendūt extremi de media regione: ꝛ nos autē qñqʒ medium philotimū vocamus: est aūt qñ aphilotimuʒ. ꝓpter quā aūt causam hoc facimus in his que deinceps dicet̃. Nunc

Ar.4.lo. aūt de reliquis dicamus ƀm enarratū moduʒ. ¶ Est aūt ꝛ circa irā sup̱abūdātia ꝛ defectus ꝛ medietas. Fere aūt innoīatis exñtibus ipsis mediū mansuetum dicentes: ꝛ medietatē mansuetudineʒ vocamus. Extremoꝝ autē qui qdē superabundat iracundus sit. Malitia autē iracundia: qui autem deficit inirascibilis quideʒ: defectio autem inirascibilitas.

L ¶ Hec est scḋa particula scḋe partis p̄ncipalis: in qua agit de habitibus respicientibus bona exteriora. ꝛ p̄mo de his que respiciunt exteriora bona cuiusmodi sunt diuitie ꝛ honores. 2° de his que respiciunt exteriora mala cuiusmodi est ira ꝛ que ad irā ꝓuocant. Primo igit̃ agit de habitib⁹ qui respiciūt diuitias cuiusmodi sunt liberalitas ꝛ magnificentia ꝛ earuʒ extrema liberalitas: ꝛ eius extrema sunt circa mediocres diuitias: sed magnificentia ꝛ eius extrema sunt circa magnas diuitias. Dicit ergo ꝙ circa dationem ꝛ acceptionē pecuniarum mediocrium medietas est liberalitas: ꝛ eius extrema sunt ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas. ꝓdigus eniʒ superabūdat in datione ꝛ deficit in acceptione. illiberalis aūt ecōtrario: qꝛ abūdat in acceptione ꝛ deficit in datione: hec aūt hic dicunt̃ typo. i. exēplariter. ꝛ in

M capitulo. i. sūmarie: qꝛ de hoc sumus hic contenti: qꝛ posterius determinabit̃ certius de his. Circa pecunias. i. circa dationē ꝛ acceptionē pecuniarū magnarum medietas est magnificētia. Magnificus enim differt a liberali: qꝛ magnificus est circa magna ꝛ liberalis est circa parua. Extremum magnificentie superabundans est apirocalia ꝛ banausia ꝛ extremuʒ deficiens paruificentia. ꝛ quō hec differunt a liberalitate ꝛ eius extremis posterius dicetur. s.

Nota in 4° huius. Intelligendum ꝙ extremum superabundās respectu magnificentie vocat̃ apirocalia ꝛ banausia. ꝛ dr̃ apirocalia ab a/ qḋ est sine: ꝛ piros/ experientia. ꝛ calos bonum: quasi sine experientia boni: qꝛ multi expendētes nō curant qualiter expendant. vocat̃ etiam hec superabundantia banausia a banos qḋ est fornax: qꝛ modum fornacis omnia consumit. [Circa honores aūt.] Circa honores magnos ꝛ inhonorationes medietas est magnanimitas: ꝛ extremuʒ superabundans dicit̃ chaimotes ex eo ꝙ ardet in his que pertinent ad appetitum honoris. cauma enim incendium dicit̃: ꝛ extremum oium. i. extremum deficiēs dicit̃ pusillanimitas. [Sicut autem dicimus.] Circa p̱uos

N honores medium est innominatū: sed extremū superabūdans vocatur philotimia. Et extremum deficiens vocat̃ aphilotimia. vñ dicit̃ philotim⁹. i. amator honoris: ꝛ aphilotimus. i. sine amore honoris. Qꝛ autem circa mediocres honores sit virtus: que ita se habet ad magnanimitatem sicut liberalitas ad magnificentiā/ patet per hoc ꝙ cōtingit appetere paruos honores vt opʒ: ꝛ qñ etiam: ꝛ cōtingit huiꝰ honores appetere magis ꝙ opʒ ꝛ minus ꝙ opʒ. ꝛ qꝛ mediū circa paruos honores est inominatū: ideo noiam⁹ medium qñqʒ nomine vnius extremi ꝛ qñqʒ alterius extremi. vnde eum qui est in medio qñqʒ dicimus philotimum qñqʒ aphilotimū. vnde isti qui sunt in extremis cōtendunt de media regione. vterqʒ enim qui est in extremis dicit se esse in medio: ꝛ hoc est cōmune oībus vitijs: timidus enim dicit se esse fortem: ꝛ fortis dicit se esse audacem: ꝛ audax dicit fortem esse timidum ꝛ se esse fortē.

O [Est autem ꝛ circa iram.] Est aūt alia virtus respiciēs exteriora que est circa mala exteriora ex quibus homo ꝓuocatur ad iraʒ. ꝛ dicit ꝙ circa iram est superabundantia ꝛ defectus ꝛ medium ꝙuis omnia illa sint vtplurimum innominata. Mediuʒ autē cōsueuimus vocare mansuetuʒ ꝛ medietateʒ mansuetudinem. Illum aūt qui superabundat in hoc vocamus iracunduʒ ꝛ dispositionem eius iracundiam. illum autem qui deficit in hoc vocamus inirascibilem ꝛ defectum inirascibilitatem.

¶ Sunt ꝛ alie tres mediocritates: que tāetsi similitudinem quādā ꝛ cōuenientiā inter sese habent: differunt tamen. Omnes enim sunt circa verborū actuumue cōmunem vsum sed differunt ꝙ earū vna circa veꝝ qḋ est in ipsis: cetere circa iucundū versantur: qḋ quideʒ partim est in loco: partim in ceteris congressionibus vniuersis. Et de his igit̃ est dicendū vt magis cernamus in vniuersis mediocritatem quidem laudabilem

P esse: extrema vō neqʒ recta: neqʒ laudabilia: sed vituperabilia esse: atqʒ horum etiā pleraqʒ nominibus carent. Verū enitendū est ꝛ his perinde atqʒ ceteris ponere nomina diluciditatis gratia ꝛ vt facile sequi possimus. Circa verum igitur medius qdem verax qdaʒ: ꝛ mediocritas veritas appellet̃. Fictio vō si ad maiora pergat arrogantia: ꝛ arrogans qui ipsaʒ habet dicatur. Sin ad minora dissimulatio nuncupetur: ꝛ qui habet ipsam dissimulator. Circa iucunduʒ qḋ in ioco consistit: medius quidem comis ꝛ vrbanus: ꝛ dispositio comitas atqʒ vrbanitas appellet̃. Exuperatio aūt scurrilitas: ꝛ qui ipsam habet scurra: ꝛ qui dificit rusticus qdam: ꝛ habitus rusticitas nuncupetur. Circa

Q vō reliquum iucundū qḋ est in vita: is quidem qui est vt oportet iucundus amicus dicatur: ꝛ mediocritas amicitia. Is aūt qui exuperat: si nullius gratia rei: placidus: sin sui emolumenti causa adulator est appellandus. At is qui deficit ꝛ in cunctis est iniucundus cōtētiosus quidam difficilisqʒ dicatur.

¶ Sunt aūt ꝛ alie tres medietates habētes qdē quādā silitudinē ad iuicē: differētes vō ab inuicē. Oēs. n. qdē sunt circa vboꝝ ꝛ opōnū cōmunionē. dñt aūt qm̄ hec qdē est circa veꝝ qḋ est in ipsis: hec aūt circa delectabile: huius aūt hec qdē in ludo: hec aūt in oib⁹ que ƀm vitam. Dicēdū igit̃ de his vt magis cognoscam⁹: qm̄

in oibus

A in oib⁹ medietas est laudáda. Extrema aũt nõ recta nec laudabilia: sed vituperabilia sũt. Sũt qdẽ igiť ⁊ hoꝝ plura inoiata. Tentádũ aũt qȯ ⁊ in alijs ipsis noia fingere manifestatiõis grã ⁊ boni qȯ cõsequiť. ❡ Circa veꝝ qdẽ igiť medius qdẽ verus ⁊ medietas veritas dicať. Fictio aũt que qdẽ ad maius iactãtia ⁊ q hꝫ eã iactator: que aũt ad min⁹ ironia ⁊ iron. ❡ Circa delectabile aũt qȯ qdẽ in ludo medius qdẽ eutrapelus ⁊ dispõ eutrapelia: supabũdãtia autẽ bomolochia: ⁊ qui habet eã bomolochus: qui aũt deficit agroicus quis ⁊ habitus agroichia.

Duos hic agroi de har. vocat in 4° agri os dicať.

❡ Circa reliquũ aũt delectabile qȯ in vita qui

B qdẽ vt opꝫ delectabilis est amicus: ⁊ medietas amicitia: q autẽ superabundat si qdem nullius grã placidus: si aũt vtilitatis alicui⁹ sui blanditor. Qui autẽ deficit ⁊ in omnibus indelectabilis litigiosus quis ⁊ discolus.

❡ Hec est 3ª pticula scḋe ptis: in qua determinat de hitib⁹ respiciẽtib⁹ exteriores actus oñdẽdo ꝙ in his mediũ est laudabile ⁊ extrema vitupabilia: sunt.n. tres medietates circa v̓boꝝ ⁊ opeꝝ cõicationẽ. vna q̃ qs exhibet se alteri talẽ v̓bo ⁊ ope q̃lis est. ⁊ dĩ veritas. alia qua qs exhibet se delectabilẽ in ludis ⁊ dĩ eutropelia. 3ª v̓o medietas est q̃ qs exhibet se delectabilẽ alteri in oib⁹ q̃ spectant ad cõicationẽ humane vite. ⁊ hec innoiata est: põt tñ dici amicitia vel affabilitas. Dõm q̃ de his vt magis cognoscamus: qm̃ in oib⁹ medietas est laudãda ⁊ extrema vitupanda: ⁊ q2 hoꝝ plura sũt inoiata tẽtãdũ est manifestationis grã ⁊

C boni qȯ ꝯseqꝫ noia fingere: sicut in alijs fecim⁹. s. in libro

In ca. de relatiuis.

pdicamẽtoꝝ. [Circa veꝝ qdẽ.] Exẽplificat de pdictis v̓tutib⁹. ⁊ pmo de ea q̃ est circa veꝝ. ⁊ dicit ꝙ circa veꝝ in sermone ⁊ ope medietas dĩ v̓itas ⁊ medius dĩ verus. Fictio falsi q̃ est circa plus. s. qñ aliqs fingit maiora de se q̃ꝫ sibi isunt vocať iactãtia: ⁊ talis fictor vocať iactator. Sꝫ fictio que est ad min⁹. s. qñ aliqs fingit de se miora q̃ꝫ sibi isũt. s. q̃dã vilia vocať ironia q̃si irrisio: ⁊ talis fictor vocať iron. id est irrisor. [Circa delectabile aũt.] Exẽplificat de v̓tute que est circa ludos: ⁊ dicit ꝙ circa delectationẽ q̃ est in ludis ille q̃ medium tꝫ vocať eutropelus q̃si bñ se vtens ad oia. ⁊ medietas vocať eutropeliã. ille v̓o q supabũdat vocať bomolochos. a bomos qȯ est altare ⁊ lochos raptor ⁊ dĩ ad silitudinẽ milui q semp volabat circa aras idoloꝝ in qb⁹ aĩalia imolabanť vt aliqd raperet: ita ille q excedit

D in ludo insistit ad h̓ vt rapiat v̓bũ vel factũ alicuius vt in ludũ ꝯuertat. dispõ seu habit⁹ illi⁹ vocať bomolochia. ille aũt q deficit vocať agroicus. i. agrestis. ⁊ dispõ seu habit⁹ vocať agroichia. [Circa reliquũ aũt.] Exẽplificat de 3ª illaꝝ v̓tutũ: ⁊ dicit ꝙ circa reliquũ delectabile qȯ est in vita quãtũ ad ea q̃ seriose agunť medietas vocatur amicitia: ⁊ ille q est in medio vocať amicus: nõ ab effectu vel ab affectu amãdi sꝫ a decẽti ꝯuersatiõe. ille aũt q supabundat in hoc si nõ faciat h̓ nisi cã delectãdi vocať placidus. si aũt faciat hoc pp aliã vtilitatẽ vt pp lucrũ vocať adulator vel blanditor: qui aũt deficit ⁊ est in extremo defectu vocať discolus ⁊ litigiosus. ⁊ ille est q nõ vereť ꝯtristari illos cuꝫ qb⁹ viuit. ❡ Ex pdictis pꝫ ꝙ in oĩ genere habit⁹ moralis medietas est laudabilis ⁊ extrema vitupabilia: ⁊ hec est ꝯ 18ª que pbať iductiue inducẽdo in singulis generib⁹ habitus moralis. naꝫ in gñe habitus q est circa delectatiões

18ª ꝯclo hui⁹ scḋi libri.

corpales medietas est laudabilis ⁊ extrema vitupabilia: ⁊ sic de oib⁹ alijs vt pꝫ ex pcedẽtib⁹. ❡ Dubitať hic. q2 vĩ

E Du^m p^m

ꝙ ironia sit v̓tus ⁊ iron v̓tuosus: q2 fingẽ minora sibi iesse q̃ꝫ isunt vĩ ad humilitatẽ ptinere: sꝫ humilitas est v̓t⁹: sꝫ p habitũ ironie hõ fingit minora sibi iesse q̃ꝫ isunt: q̃ ironia est v̓t⁹. ❡ Pro illo dubio est itelligẽdũ ꝙ aliqs põt se hre ad bona q̃ sunt in seipso multiplr. vno mõ ꝙ ipse apud se recognoscat bona q̃ sunt in ipso: ⁊ h̓ ptinet ad v̓tutẽ. Alio mõ põt bona q̃ sũt in seipso sermone dilatare: Et sic facit iactator ⁊ est vitiũ. Alio mõ põt bona q̃ sunt in seipso dissimulatione celare: cũ tñ credat illa eẽ notiora alijs vt faciat hoies credẽ ꝙ nõ desideret honores. ⁊ h̓ facit vt magis honoreť. ⁊ talis est hypocrita ⁊ iron. 4° mõ põt se hre ad bona q̃ sũt in ipso vt pfecte exp̄mat bona q̃ sunt in seipso: ⁊ sic est vitiũ: q2 decipi põt: vel põt totalr̓ negare bona q̃ sũt in ipso: ⁊ est vitiũ. Si aũt nec affirmat nec negat: sed dicat ꝙ si talia bona sũt in me regratiãdũ est deo qui mihi talia dedit: q̃ q̃ꝫuis sint magna: modica tñ sũt respectu boni sepati. Istȯ. s. nec affirmare nec negare ptinet ad v̓tutẽ. ❡ Adhuc est dubiũ. vtrũ hñs hitũ v̓tutis debeat in aliq̃ casu declinare a vero. Et vĩ ꝙ nõ: q2 declinare a vero siue in mai⁹ siue in min⁹ est mẽdaciũ. sꝫ oẽ mẽdaciũ est ꝑꝫ se malũ: ⁊ p ꝯñs fugiẽdũ. q̃ in nullo casu dꝫ v̓tuosus declinare a vero. ❡ Dõm ꝙ p veꝝ in pposito dꝫ itelligi verũ cõplexũ: ⁊ sic declinare a vero vĩ idẽ qȯ cõmittere mẽdaciũ: pp qȯ distiguo de mẽdacio. Triplex. n. est mẽdaciũ. s. iocosũ qȯ fit cã ludi ⁊ ad puocandũ hoies ad solatiũ. 2^m est officiosũ qȯ fit cã vtilitatis alteri⁹ ⁊ nulli nocet nisi decẽti q p h̓ a vero decliat. 3^m ẽ pniciosũ qȯ fit cã nocumẽti sicẽ mẽdaciũ pditoriũ vel ifamatoriũ: ⁊ ꝑꝫ duo p^a mẽdacia hñs hitũ v̓tutis in casu hꝫ declinare a vero vt pp mai⁹ bonũ ꝯsequẽdũ q̃ꝫ est tale veꝝ a quo declinat: vel maius malũ fugiẽdũ q̃ꝫ est tale mẽdaciũ iocosũ vel officiosũ. vñ mẽdaciũ ꝑꝫ se ⁊ simplr nũq̃ꝫ est cõmittẽdũ nisi in casu in quo fit recõpẽsatio p maius bonũ vel min⁹ malũ: tũc eniꝫ excusať mentiens ne ciuilr̓ puniať. vñ siqs ad saluãdũ vitã alicui⁹ boni viri inueniať in quo mẽdacio recõpensať per mai⁹ bo^m q̃ꝫ illȯ mẽdaciũ est malũ: ẽt hꝫ cãm excusationis ex pietate quã hꝫ ad p̄ximũ. ⁊ hec est intentio Eustratij ⁊ Alberti. ⁊ hec vĩ esse itẽtio Phi in 4° hui⁹. q dicit ꝙ prudẽti⁹ est icidẽ in min⁹ malũ q̃ꝫ in mai⁹ malũ. Cuꝫ igiť mors boni hois sit mai⁹ malũ q̃ꝫ mẽdaciũ iocosũ. est magis eligẽdũ iocose mentiri p salute vite boni viri. hec est snĩa phoꝝ. lꝫ qdã theologi dicãt ꝯtrariũ: nũq̃ꝫ tñ est declinandũ a vero ꝑꝫ mẽdaciũ pniciosũ: q2 illud est de numero illoꝝ turpiũ ad que nõ est cogi per quãcũqꝫ penam.

Pro dubio solone Nõn^m Multiplr põt aliqs se hr̓e ad bona in se ipso existẽtia.

F

Du^m 2^m

Solo. Triplex mẽdaciũ.

G

❡ Sunt ⁊ in affectibus ⁊ in iis que sunt circa affectus mediocritates. Verecundia nãqꝫ virtus quidem non

H est: laudať tamen ⁊ ipse etiam verecundus: nam ⁊ hic dicit esse medius ⁊ exuperans atqꝫ deficiens: ⁊ exuperat quidem is qui in vniuersis verecundať: qualis est ipse pauidus: qui v̓o deficit: aut nulla in re verecundatur appellatur impudens. Medius v̓o dicitur verecundus. Indignatio aũt mediocritas est inuidie ⁊ maliuolentie. Versanť autem circa dolorem ⁊ voluptatem que oriuntur ex iis que proximis accidũt. Indignans enim dolet cum aliqui prosperitate fortune indigne fruuntur: inuidus aũt hunc exuperans de oib⁹ dolet: sed maliuolus adeo deficit in dolendo vt gaudeat. Verum de his erit ⁊ alio loco tempus dicendi. De iustitia v̓o postea pertractabimus. Atqꝫ cum nõ dicatur simpliciter distinguemus ipsam: ⁊ de vtraqꝫ dicem⁹ q̃o mediocritas est. Et silr̓ de rõnis v̓tutib⁹.

I 3ᵘˢ ꝑs.ca. ¶ Sunt aūt ꝛ in passionibus ꝛ in his que circa passiones medietates. Verecūdia.n.ꝟtus qdē nō est: laudaꝛ aūt ꝛ verecūdus. in his eniꝫ hic qdē dꝛ medius. q aūt supabundat vt catapleꝫ q oēs verecūdaꝛ: qui aūt deficit vel nequaꝗ̄ verecūdaꝛ inuerecūdus. Medi⁹ aūt verecūdus. Nemesis autē medietas inuidie ꝛ epirecacie. Sūt aūt circa tristitiā ꝛ delectationeꝫ in his q̄ accidūt ꝓximis factas. Nemeseticus qdē eniꝫ tristaꝛ de indigne bñ ꝓsperātib⁹. Inuidus aūt supexcedēs hūc in oib⁹ tristaꝛ. Epirecacus aūt tm̄ deficit a tristādo vt ꝛ gaudeat: sꝫ de his qdē
K igiꝛ ꝛ alias tp̄s erit. De iustitia āt qꝛ nō simpl'r dꝛ post hoc diuidētes de vtraqꝫ dicem⁹ qual'r medietates sunt sil'r ꝛ de rōnalibus ꝟtutibus.

19ᵃ ꝯcl'o hui⁹ sc'di libri. ¶ Hec est 3ᵃ pars ꝑncipalis huius capituli: in qua ꝓhs ostēdit ꝙ in quibusdam passionibus est medium laudabile ꝛ extrema vituperabilia: ꝛ hec est conclusio 19ᵃ huius libri que ꝓbatur exemplariter siue per locum a parte subiectiua ad totum vniuersale sic. Verecundia nō est virtus vt in 4ᵒ huius ostēdetur. sed est quedam passio laudabilis. verecūdus eniꝫ laudatur ex eo ꝙ medium tenet. ille eniꝫ qui supabūdat vt de oibus verecūdeꝛ vocaꝛ catapleꝫ. qui autem deficit vt de nullo verecundeꝛ inuerecundus vocatur. Nemesis est quedam passio media cuius extrema sunt inuidia ꝛ epirecacia. Nemeseticus est ille qui solum tristatur si indigni prosperenꝛ. Inuidus est ille qui vniuersaliter tristatur siue digni prosperentur siue indigni. Sed epirecacus intantū deficit a tristando ꝙ nunꝗ̄ tristatur siue digni ꝓsperentur siue indigni: imo gaudet in prosperitatibus malorum. In istis passionibus medietas est laudabilis ꝛ extrema vituꝑabilia. ꝙ ꝛc. ¶ Notādū sꝫ Linc. hic ꝙ cū vnius moris sit tristari in aliquoꝝ ꝓspitatibus ꝛ gaudere in eorūdē aduersitatibus: ꝛ inuidia sit tristitia in bonoꝝ ꝓsperitatib⁹ epirecacia sit gaudiuꝫ de bonoꝝ aduersitatib⁹. Et per hoc sint vni⁹ moris ꝛ nō extremitates opposite sꝫ supabundātiaꝫ ꝛ defectū: nō pōt nemesis que est tristitia de maloꝝ ꝓsperitatib⁹ esse media inter inuidiā ꝛ epirecaciā cū nullū habere possit inter ipsas mediū. Opꝫ igiꝛ nosse ꝙ Ar. nō intendebat dicere nemesim esse medietatē inter inuidiaꝫ ꝛ epirecaciā: sed ꝙ nemesis est medietas inuidie. ac per hoc ēt medietas epirecacie cum sint eiusdē moris he due. Dꝛ eniꝫ vtrūqꝫ dupl'r: cōiter videlicet ꝛ ꝓprie. cōiter dꝛ inuidia tristitia de ꝓsperitatibus oium. ꝓprie aūt dꝛ tristitia de ꝓsperitatibus bonoꝝ inter quas media est tristitia de ꝓsperitatibus maloꝝ que est nemesis: que ēt est media inter gaudiuꝫ de malis oium ꝛ gaudiuꝫ de malis bonoꝝ ad q̄ duo gaudia cōiter ꝛ ꝓprie significanda sumiꝛ hoc nomen epirecacia. Sic ergo intelligendū vꝛ qd dicit hic Ar. nisi forte itelligaꝛ hic inuidia superexcellens tristitia in ꝓsperitatib⁹ oium ꝛ epirecacia superexcellens letitia in aduersitatibus oium. ꝛ ponuntur hec opposita ꝛ nō eiusdē moris: ꝓpter supertristari hinc ꝛ delectari inde. Hec aūt insinuantur in cōmento: sed subobscure: ideo hanc notulam apposuimus. Hec Lincon.

N

Nōn^m Linco.

O Inuidia ꝛ epirecacia 2ʳ dicᵗ

L
P

passio insurgit ex bono vel malo
absolute in homine
in seipso
delectabili | vtili | honesto
tēꝑātia / liberalitas / honoris amatia
ad alios
i ꝟbis ꝛ fcis — veritas
in ꝯuersando — affabilitas
in ludis — eutrapelia
sub rōne ardui in hoīe
ex bono
vtili — magnifi^{cen}
honesto — magnani^{tas}
ex malo
p̄nti — mansuetudo
futuro — fortitudo

M
Q

Nota. ¶ Circa distinctionē virtutū moraliuꝫ est sciendū ꝙ ꝟtus moralis nō solū est circa passiones interiores: sed est etiā circa opationes exteriores. cuius rō est: qꝛ bo^m ꝟtutis dependet a recta rōne. in ꝟtutib⁹ eniꝫ illud est bonuꝫ qd est recta rōne ordinatū: ꝛ ideo circa omne illud opꝫ esse ꝟtutē qd ordinari pōt a rōne: sed rō nō solū ordinat passiōes interiores: sed etiā ordinat opationes exteriores cuiusmodi sunt emptio/venditio/distributio: in qbus rō constituit equalitatē. vñ iustitia est circa opationes exteriores tanꝗ̄ circa obm̄: sicut alie ꝟtutes morales sunt circa passiones interiores vt circa obiecta: ꝛ qꝛ oēs virtutes morales hic enumerate sunt circa passiones pōt sumi distinctio ꝟtutū enumerataꝝ ex distinctione obiectoꝝ passiones inferentiuꝫ. ꝛ hoc sic. Passiones aut isurgūt in nobis ex bono vel malo absolute. ꝛ omnes tales passiones ꝑtinēt ad cōcupiscibilē: aut insurgunt ex bono vel malo arduo ꝛ omnes tales passiōes sūt in irascibili. Passionū aūt existētiū in irascibili quedā insurgūt ex malo arduo ꝛ q̄dam ex bono. si insurgant ex malo arduo: aut igiꝛ ex malo futuro. aut ex malo p̄nti. si ex malo futuro sic causatur timor ꝛ audacia quoꝝ medietas est fortitudo. Si vo causatur a malo p̄nti qd iam illatū est. aut hoc est vt isurgam⁹ ad vindictā: ꝛ sic est ira que causaꛁ ex q̄dā apparēti paruipēsione aut a tali vindicta deficim⁹: ꝛ sic est passio opposita q̄ dꝛ inirascibilitas: ꝛ medietas illaꝝ passionū est ꝟt⁹ q̄ dꝛ mansuetudo. Si aūt passio insurgat ex bono arduo aut isurgit ex bono

Distinctio ꝟtutū enumeratarū sumpta ex distinctiōe obiectorū passiones inferentiū

A vtili aut honesto.a bono eniz delectabili cū nō habeat rō
nē ardui nulla passio in irascibili causari pōt. Si aūt pas/
sio causetur a bono vtili arduo cuiusmodi est pecunia:sic
est magnifi^cta^ q̄ est circa magnos sūpt^9.si a bono honesto
sic est magnanimitas q̄ est circa magnos honores. Nume
rus v̄o passionū exītiū in cōcupiscibili q̄ causant̄ ex bono
simpl'r ⁊ absolute accipit̄ sic. Bonum enim hoīs qḋdā est
bonum hoīs in se:⁊ qḋdam in ordine ad alios. Bonū ho/
minis in se est triplex.nā qḋdā est bonum delectabile cir/
ca qḋ est temperantia:⁊ qḋdam vtile circa qḋ est liberali/
tas que est circa mediocres sumptus:sicut magnificentia
circa magnos.⁊ qḋdam est bonum honestum circa qḋ est
medium innominatū qḋ est medium inter philotimiaz ⁊
aphilotimiaz.si autem h^9 passiones oriantur ex bono ho/
minis in ordine ad alios cuz qbus cōmunicat:hoc potest
B esse tribus modis f̄m q̄ verba ⁊ opera quibus homo cuz
alijs cōmunicat ad tria deseruiunt.naz cōmunicando cū
alio p̄mo deseruiunt sibi ad veritatis manifestationē.⁊ sic
sumit̄ vna v̄tus que dicit̄ veritas f̄m quā hō sine fictione
se ostendit in verbis ⁊ operibus qualis est. 2° verba ⁊ op̄a
deseruiunt homini ad decentem ꝯuersationē in vita.⁊ sic
sumit̄ amicitia seu affabilitas f̄m quā homo nec est adu/
lator:nec discolus sed affabilis ⁊ gratiosus. 3° mō verba ⁊
opera deseruiunt homini ad ludū ⁊ solatium.⁊ sic sumit̄
eutrapelia f̄m quā aliqs se bene h3 in ludis ⁊ solatijs:⁊ sic
sunt decem v̄tutes morales in appetitu sensitiuo:quatuor
in irascibili.s.fortitudo ⁊ mansuetudo respectu mali.⁊ ma
gnificentia ⁊ magnanimitas respectu boni. In cōcupisci/
bili v̄o sunt sex.s.tēperātia/liberalitas honoris amatiua/
veritas/affabilitas ⁊ eutrapelia:qbus si addatur iustitia
C que est in volūtate ⁊ circa operationes erunt oēs virtutes
Nota Quatuor v̄tutes cardinales. morales.xj. ¶ Intelligēdū est q̄ quatuor ponunt̄ a p̄hīs
virtutes p̄ncipales que dicunt̄ cardinales:scilz fortitudo
temperantia iustitia ⁊ prudentia:quaꝝ due scilz fortitudo
⁊ temperantia sunt in appetitu sensitiuo ⁊ iustitia in appe
titu intellectiuo:⁊ prudentia in ipso intellectu:⁊ ille virtu/
tes f̄m Senecā ⁊ Tullium sunt genera subalterna conti/
nentia sub se virtutes speciales.⁊ f̄z ipsos ille quatuor vir
tutes generales distinguunt̄ f̄m modos generales virtu/
tis qui sunt quatuor.p̄mus modus generalis est rectitudo
rōnis que est radix virtutū f̄m quā dirigunt̄ tam actiōes
q̄3 passiones.⁊ hec rectitudo pertinet ad prudentiā que di/
rigit actiones ⁊ passiones.aliter tamen sunt dirigibiles a
rōne operationes ⁊ aliter passiones.naz operationes quā/
tum est ex se non habent aliquaz resistentiam ad rationē
sicut emptio ⁊ venditio ⁊ alia hui^9.⁊ ideo ad dirigendum
D operationes quantū est ex se non requirit̄ nisi q̄ ratio sta/
tuat quandā equalitatē rectitudinis que pertinet ad iusti
tiaz:sed passiones īportant inclinationē repugnantē rōni:
⁊ hoc dupl'r. Aliqua eniz passio retrahit ab eo qḋ ratio pre
cipit sicut timor periculoꝝ ⁊ laboꝝ:⁊ sic opz esse aliquaz
virtutē per quā animus hoīs firmet̄ nec recedat a bono
rōnis:que qdem firmitas pertinet ad fortitudinē. Aliqua
v̄o passio ipellit ad aliqd ꝯtriuz rōni:⁊ sic opz q̄ sit aliqua
virtus per quā reprimat̄ ⁊ refrenet̄.⁊ hoc pertinet ad tē/
perantiā.⁊ f̄m quatuor istos modos ponebant Seneca ⁊
Tullius v̄tutes cardinales distingui:ponentes oēm recti/
tudinem rōnis ad prudentiā ptinere:⁊ omnē equalitatez
operationum ad iustitiaz:⁊ ad fortitudinē omnem animi
firmitatē:⁊ ad temperantiā omnem passionum refrena/
tionem. Alijs tamen nō videt̄ illa distinctio conueniens.
qḋ ꝓbatur per hoc q̄ isti modi generales conueniunt oī
virtuti:⁊ per cōsequēs per istos modos nō distinguuntur
virtutes cardinales:qm̄ nulla distinguunt̄ per ea que sunt
cuilibet illoꝝ cōmunia. Antecedēs declaratur per hoc q̄

quelibet virtus moralis est habitus ⁊ est virtus moralis. E
⁊ ex hoc q̄ est habitus h3 firmitatē vt a cōtrario non mo/
ueat̄.⁊ ex hoc q̄ est virtus h3 q̄ ordinetur in bonū f̄z rō/
nem in quo importatur ratio recti ⁊ debiti.⁊ ex hoc q̄ est
virtus moralis rōnē participans h3 q̄ moduz rōnis in oī/
bus seruet ⁊ vltra eā se nō extendat:quorum vltimuz f̄m
istos pertinet ad tēperantiā.scḋm ad iustitiā.⁊ p̄mum ad
fortitudinē. Nec valet q̄ dicunt de istis modis generali/
bus virtutū.nō enim sunt proprij istarum virtutuz:q2 vt
dicunt nō oīs rectitudo rōnis pertinet ad prudentiam sed
specialiter illa que est rationis f̄m actum rationis qui est
precipere.nec omnis equalitas actionum pertinet ad iusti
tiā:sed solum illa que est ad alterum.nec omnis firmitas
animi pertinet ad fortitudinem:sed illa que est in pericu/
lo mortis.nec omnis repressio passionū pertinet ad tēpe/
F rantiam:sed solū illoꝝ repressio que pertinet ad delecta/
bilia tactus.⁊ f̄m istos ille virtutes cardinales nō dicunt̄
p̄ncipales ex eo q̄ sunt generales p̄dicabiles de alijs vir/
tutibus specialibus:sed dicunt̄ p̄ncipales respectu aliarū
ꝓpter p̄ncipalitatez materie circa quam versant̄. Alie v̄o
virtutes dicūtur secūdarie:quia sunt circa obiecta minus
p̄ncipalia.vnde isti alio modo accipiunt distinctionez vir
tutū cardinaliuz penes obiecta earum:que quidem obie/
cta possunt sumi formal'r vel material'r.⁊ f̄m hoc vtroqz
modo potest sumi distinctio virtutuz cardinalium. For/
malis autem ratio obiecti cuiuslibet virtutis est bonū ra/
tionis in qḋ tendit ipsa virtus:ad qḋ bonum virtus se ha/
bet tripliciter. Aut enim est illius boni f̄m rōnem ⁊ essen/
tialiter perfectiua:⁊ sic est prudentia que in ipsa rectitudi
ne rationis practice essentialiter cōsistit. Aut est illius bo/
ni causa effectiua:⁊ sic est iustitia que equalitatem recti ⁊
G debiti in exterioribus operationibus cōstituit. Aut est il/
lius boni f̄m rationem in passionibus cōseruatiua.⁊ hoc
potest esse dupl'r. Aut quia custodit ipsum a passionibus
impellentibus cōtra bonum rationis:⁊ sic est temperātia.
vel a passionibus retrahentibus a bono rationis:⁊ sic est
fortitudo. Sumitur etiaz distinctio virtutum cardinaliū
materialiter ab obiectis sic. Obiecta virtutis aut sunt ip̄se
rationes agibilium:aut operationes exteriores:aut passio
nes interiores. Istoꝝ eniz trium virtus pōt esse quedam
medietas ⁊ rectitudo:q2 per virtutē debemus habere rō/
nes agibilium regulatas ⁊ operationes exteriores mensu
ratas ⁊ passiones interiores moderatas.p̄^am rectitudinem
facit prudentia. 2^am iustitia. 3^am fortitudo in passionibus
irascibilis. 4.^am temperantia in passionibus concupiscibi/
lis. Videtur tamē mihi q̄ opinio Senece ⁊ Tullij possit
H ꝓbabiliter sustineri:scilicet q̄ virtutes cardinales sunt ge
nera subalterna continentia sub se virtutes speciales. Iste
enim virtutes que specialiter important rectitudinez rō/
nis continentur sub prudentia vt eubulia gnome ⁊ hui^9:de
quibus determinatur in 6° huius. Et que p̄mo important
equalitatem continent̄ sub iustitia:vt p3 de speciebus iu/
stitie:de quib^9 determinat̄ in 5°. Et que p̄ncipaliter ipor/
tant firmitatem animi continentur sub fortitudine:cuius/
modi est virtus equanimitatis que importat p̄ncipaliter
firmitatem animi in ꝓsperis ⁊ in aduersis:⁊ que p̄mo im/
portant refrenationem passionum continent̄ sub tempe/
rantia. Vel potest dici q̄ ille quatuor virtutes que dicun/
tur cardinales:vno modo sunt spēs.s.vt sunt circa deter/
minatā mām.⁊ alio modo sunt genera subalterna vt di/
ctum est. Et sic proprie dicuntur cardinales.

Capitulum secundum

tractatus tertij de questione 7^a que
querit qd opponit̄ virtuti:in quo ostendit̄ q̄ tres disposi/
tiones.s.due malitie:⁊ virtus que est media ipsarum oēs

I dibus opponunt̃ aliqualr̃: ꝗ maioꝛ eſt ꝯꝛietas extremoꝛuꝫ ad inuicem ꝙ̃ ad medium: ꝗ opponit̃ medio in his quidem defectio magis in his autẽ ſuperabundantia: ꝑ duas cauſas. vnã ex parte rei. alteraꝫ ex parte noſtra.

⁋ Cum autem tres ſint diſpoſitiones: ⁊ due quidẽ ſint vitia: quoꝝ alterum in exuperatione: alteꝝ in defectu conſiſtit. Una autẽ virtus que quidem eſt mediocritas omnes inter ſe ⁊ ſi nõ eque ſuſcipiũt oppoſitionẽ. Extreme nanqꝫ cum medie: tum inter ſeſe contrarie ſunt: media võ extremis.

Capitulum 3m tra 3. libri ſcdi. pͣ ꝑs ca.

Tribus aũt exiſtentibus diſpõnibus duabus qdẽ malitijs: hac qdẽ ſꝫ ſuꝑabundãtiã: hac aũt ſm defectuꝫ: vna aũt ꝟtute medietate: ois oib⁹ opponit̃ aliqualr̃. Extreme qdẽ enim ⁊ medie ⁊ ad inuicem ꝯtrarie ſunt. Media aũt extremis.
K

Scdi ca. tra. 3. diuiſio in 4or ptes pn.

Iſtud eſt 2m caplm tractatus tertij. ⁊ eſt de oppoſitione ꝟtutis ad malitiã ⁊ malitiarũ ad inuicẽ. ⁊ cõtinet quatuoꝛ partes. In pͥma Phs ꝓponit intentionẽ ſuã. In 2a ibi [Queadmodũ equale.] oſtendit ꝙ virtus cõtrariat̃ vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediũ. In 3a ibi [Sic aũt oppoſitis.] oſtẽdit ꝙ maioꝛ eſt ꝯtrarietas extremoꝝ ad inuicẽ ꝙ̃ extremoꝝ ad ꝟtutẽ. In 4a ibi [Adhuc aũt mediũ.] oſtendit ꝙ vnuꝫ extremũ magis cõtrariatur virtuti ꝙ̃ aliud. In pͥma igit̃ parte ꝓponit intentionẽ ſuã dicẽs: ꝙ cũ ſint tres diſpoſitiones quaꝝ due ſunt vitioſe vna ſm ſuperabundantiã ⁊ alia ſm defectuꝫ. ⁊ vna exiſte virtute que eſt medietas inter duo vitia: quelibet illarum
L diſpoſitionum opponit̃ cuilibet: qꝛ extreme diſpoſitiones cõtrariant̃ ad inuicem: ⁊ etiã ꝯꝛiant̃ diſpoſitioni medie.

⁋ Naqꝫ vt equale maius qdem eſt cum comparat̃ ad minus: minus autem cum comparatur ad maius. Sic ⁊ habitus medij reſpectu quidem defectuũ exuperãt: reſpectu aũt exuperationum deficiunt: tam in affectibus ꝙ̃ etiam actibus. Fortis enim cum ad timidũ cõparat̃ audax: cũ ad audaceꝫ timidus eſſe vĩ. Pari mõ temperans reſpectu qdẽ inſenſati intẽperãs: reſpectu aũt intẽperantis inſenſatus. Liberalis etiã ꝓdigus ſi ad illiberalem: illiberalis ſi cum prodigo conferatur. Quapropter ⁊ extremorum vterqꝫ medium ipſum a ſe compellit ad alteꝝ: atqꝫ fortem audax quideꝫ timi-
M duꝫ: timidus aũt audacẽ appellat: ⁊ in ceteris ſilĩ mõ.

2a ps. c. ⁋ Queadmodũ equale: ad minus qdẽ maius: ad maius aũt minus: ita medij habitus ad defectũ qdẽ ſuꝑabundant: ad ſuꝑabundantiam aũt deficiunt ⁊ in paſſionibus aũt ⁊ in oꝑationib⁹. Fortis eniꝫ ad timidũ qdẽ audax videt̃: ad audacẽ qdẽ timidus. Silr̃ aũt ⁊ tẽperatus ad inſenſibilẽ qdẽ intẽperatus: ad intẽperatũ autem inſenſibilis: liberalis aũt ad illiberalẽ qdẽ ꝓdigus: ad ꝓdigũ aũt illiberalis. ⁋ Propter qd̃ ⁊ ꝓijciunt mediũ extremi alter ad alterũ: ⁊ vocat fortem quidem timidus audacem: audax autẽ timidum: ⁊ in alijs proportionaliter.

⁋ Hec eſt ſcd̃a pars: in qua ꝓbatur ꝙ virtus cõtrariatur
20a ꝯclo huius ſcdi libri. vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediuꝫ: ⁊ hec eſt concluſio 20a que ꝓbatur ſic. Superabundantia ⁊ defectus ſunt cõtraria: ⁊ ſilr̃ ſuperabundans ⁊ deficiens ſunt ꝯtraria. ſed virtus que eſt medium inter duo vitia reſpectu vnius extremi eſt ſuꝑabundans ⁊ reſpectu alterius eſt deficiens. virtus igit̃ cõtrariat̃ vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediũ. Maioꝛ patet de ſe: ⁊ minoꝛ tam in operationibus ꝙ̃ in paſſionibus. nã fortis reſpectu timidi eſt ſuperabundãs. ⁊ reſpectu audacis eſt deficiens. Fortis enim reſpectu timidi hꝫ rationem audacis: ⁊ reſpectu audacis habet rationem timidi. Et liberalis reſpectu ꝓdigi habet rõnem illiberalis: ⁊ reſpectu illiberalis habet rõnem ꝓdigi. ⁊ eodem modo eſt in paſſionibus. Paſſio eniꝫ moderata reſpectu paſſionis in ſuperabundantia habet rationem deficientis: ⁊ reſpectu paſſionis deficientis habet rationẽ ſuperabundãtis. ſicut equale reſpectu minoris eſt magnum ⁊ reſpectu maioris eſt paruum. mediũ ergo cõtrariat̃ vtriqꝫ extremo tam ſuperabundanti ꝙ̃ deficienti. [Propter qd̃.] Et qꝛ mediũ cõtrariat̃ vtriqꝫ extremo: ideo extrema ꝓijciũt medium alterum ad alterum. ille enim qui eſt exiſtens in vno extremo eſtimat medium eſſe alterum extremum. audax enim eſtimat forteꝫ timidum eſſe. ⁊ timidus eſtimat fortem eſſe audacẽ. vnde vtrũqꝫ extremoꝝ eſtimat medium eſſe alterũ extremũ. ⁊ hoc eſt: qꝛ mediũ ꝯtrariat̃ vtriqꝫ extremo: ⁊ reſpectu vtriuſqꝫ extremi habet rõneꝫ alterius extremi. ⁋ Intelligendum ꝙ qꝛ virtus nõ maxime diſtat ab aliquo extremoꝛũ: ideo virtus nõ contrariatur alicui extremoꝝ contrarietate que eſt extremi ad extremum: ſed cõtrarietate que eſt medij ad extremum loquendo de extremis que ſunt ſuperabũdans ⁊ deficiẽs inter que virtus eſt mediuꝫ: ſed loquendo de cõtrarietate que eſt inter bonum ⁊ malum: ſic virtus eſt in vno extremo ⁊ vitia ei oppoſita ſunt in alio extremo. ⁊ loquẽdo de his extremis: ſic virtus contrariatur vtriqꝫ vitioꝛum: ſicut extremum extremo.
N
O
Nota

⁋ Hec cum hoc modo inter ſeſe opponãtur: maioꝛ eſt vtiqꝫ contrarietas extremoꝛuꝫ inter ſeſe ꝙ̃ ad mediũ: longius enim hec inter ſeſe ꝙ̃ a medio diſtant: ⁊ perinde atqꝫ magnum magis a paruo: paruumqꝫ a magno ꝙ̃ ab equali vtrũqꝫ diſtat. Extremis inſuper nõnullis ad medium ſimilitudo quedam eſſe videtur: vt Audacie ad fortitudinem: ⁊ prodigalitati ad liberalitatem. At extremorum inter ſe maxima eſt diſſimilitudo: atqꝫ ea que plurimum inter ſe diſtant deficientes cõtraria dicunt. Quo fit vt ea que magis diſtant magis contraria ſint.
P

3a ps. ca. ⁋ Sic aũt oppoſitis ad inuicem his maioꝛ contrarietas eſt extremoꝝ ad inuicẽ ꝙ̃ ad mediuꝫ. Longius eniꝫ hec diſtãt ab inuicẽ ꝙ̃ a medio: queadmodũ magnũ a paruo ⁊ paruũ a magno ꝙ̃ ab equali. ⁋ Adhuc ad mediũ qdẽ qbuſdã extremis ſimilitudo q̃dam videt̃ vt audacie ad fortitudinẽ ⁊ ꝓdigalitatis ad liberalitateꝫ. Extremis aũt ad inuicem plurima diſſimilitudo: que aũt plurimũ diſtant ab inuicẽ ꝯtraria determinant̃: q̃re ⁊ magis ꝯtraria q̃ plurimũ diſtãt.
Q

⁋ Hec eſt 3a ps huius capli: in qua Phs oſtẽdit ꝙ maioꝛ eſt cõtrarietas extremoꝝ ad inuicẽ ꝙ̃ extremoꝝ ad virtutẽ: ⁊ hec eſt ꝯclo 21a que ꝓbatur duplr̃. Pͥo ſic. Illa ꝯtraria que magis diſtant magis ſunt ꝯtraria: ſed extrema magis diſtant inter ſe ꝙ̃ mediuꝫ diſtet ab extremis. ꝗ̃ extrema magis cõtrariant̃ ad inuicẽ ꝙ̃ mediuꝫ ⁊ extrema. maioꝛ pꝫ qꝛ cõtrarietas eſt per ſe ⁊ formalr̃ quedã diſtãtia. ergo cũ ſicut ſimplr̃ ſe habet ad ſimplr̃ ſic maius ad maius ⁊c̃. 21a ꝯclo huius ſcdi libri.

A ꝛ hoc in his que sunt per se: sequitur q̈ illa contraria que
magis distant magis sunt ꝯtraria. [Adhuc aūt mediū.] 2ᵒ
ꝓbaẗ eadē ꝯclo sic. Illa inter q̄ nulla est silitudo magis
sunt ꝯria q̄ illa inter q̄ est aliq̄ silitudo: sꝫ mediꝫ ad extre-
ma est aliq̄ silitudo. nā liberalitas aliquā silitudinē hꝫ cū
ꝓdigalitate ꝛ aliq̄ cū illiberalitate: sꝫ extremoꝝ ad inicē
nulla ē silitudo sꝫ plīma dissilitudo. maior ꝛ minor d se patēt.
¶ At vo medio in quibusdā exuperatio: in quibusdaꝫ
defectus magis opponiẗ. Fortitudini nāqꝫ nō auda-
cia que est exuperatio: sꝫ timiditas: q̄ est defectus ma-
gis opponiẗ. Temperātie vo nō insensibilitas: que q-
dem est defectus: sed intēperātia q̄ est exuperatio ma
gis cōtraria est. Id aūt ob duas accidit causas. Atqꝫ
B vna quidē est ex ipsius rei natura: nā q̄ ꝓpinqui⁹ atqꝫ
similius est extremoꝝ alterū medio. Ideo nō hoc ipsi
sed ꝯtrariū oppositū esse magis asserimus: vt cū auda
cia quidē similius fortitudini videaẗ atqꝫ ꝓpinquius
esse: timiditas aūt dissimilius: hāc illi magis oppositā
esse cēsemus. Etenī ea que plus a medio distāt: eidem
cōtraria magis esse ꝯstat. Hec igiẗ vna est cā: que q-
deꝫ est ex ipsius rei natura. Altera aūt in nobis sumiẗ
ipsis. Ea nāqꝫ medio ꝯtraria magis esse videnẗ: ad q̄
nosipsi quodā mō natura sum⁹ ꝓpēsiores. Nos enim
ipsi quia magis ad voluptates sumus ꝓclives idcirco
facilius ad intemperantiaꝫ q̄ ad modestiam inclina-
mur. Hec igitur magis cōtraria dicimus virtuti que
in nobis augentur magis: ꝛ propterea intemperantia
C que est exuperatio magis est contraria temperantie.
4ᵃ p̄s c. ¶ Adhuc aūt medio opponiẗ: in his quidē ma-
gis defectio: in his autē supabūdātia: puta for-
titudini quidē nō audacia superabūdantia exi-
stens sed timiditas defectus existēs: temperan
tie autē nō insensibilitas indigētia existens: sed
itēperātia supabūdātia existēs. Propter duas
autē causas hoc cōtingit: vnā quidē que ex ipsa
re. In eēndo enī ꝓximius ꝛ similius alterū ex-
tremorū medio: nō hoc sed contrariū opponi-
mus medio magis: puta q̄ similius esse videẗ
fortitudini audacia ꝛ ꝓximius ꝛ dissimilius ti
miditas hanc magis opponimus. Distātia enī
plus a medio ꝯtraria magis esse videntur: vna
D quidē igiẗ causa hec est ex ipsa re. ¶ Alia auteꝫ
ex nobisipsis ad que enī ipsi magis nati sumus
aliqualr̄ hec magis cōtraria medio videnẗ: pu-
ta ipsi magis nati sum⁹ ad delectatiōes: iō faci-
lius mobiles sum⁹ ad itēperātiā q̄ ad tēpātiā.
Igiẗ hec magis cōtraria dicim⁹ ad que augmē
tū magis fit. Et ꝓpter hoc intēperātia supabū
dantia existens magis cōtraria est tēperātie.

22ᵃ ꝯclo huius scilicet. ¶ Hec est 4ᵃ pars in qua ostēdiẗ q̄ vtus magis ꝯtrariaẗ
vni extremoꝝ q̄ alteri: ꝛ hec est ꝯclo 22ᵃ. vbi gr̄a. timidi-
tas magis cōtrariaẗ fortitudini q̄ audacia ꝛ intēperantia
magis ꝯtrariaẗ tēperātie q̄ insensibilitas: vnde aliqn̄ ex-
tremū supabundās magis ꝯtrariaẗ vtuti: ꝛ aliqn̄ extremū
deficiēs magis ꝯtrariaẗ virtuti: hec ꝯclusio ꝓbaẗ dupl'r.
Prima rō sumiẗ ex ipa re: scd̄a accipiẗ ex nobis: prima rō
est hec. Illud qd̄ est dissimili⁹ vtuti magis ꝯtrariaẗ vtuti: sꝫ
vnū extremoꝝ est dissimili⁹ vtuti q̄ aliud: ergo vnū extre E
moꝝ magis ꝯtrariaẗ vtuti q̄ aliud: ꝛ per ꝯn̄s vtus magis
contrariaẗ vni extremoꝝ q̄ alteri. Maior est mā̄ifesta ꝛ
minor pꝫ per hoc q̄ aliqn̄ extremū deficiēs est dissimili⁹
vtuti q̄ extremū supabūdans ꝛ aliqn̄ est ecōuerso: naꝫ ti-
miditas est dissimilior fortitudini q̄ audacia: ꝛ intēperan
tia est dissimilior tēperātie q̄ insensibilitas. Istud qd̄ hic
diciẗ accidit in vtutib⁹ moralib⁹ que sunt circa passiones
ad quas vtutes ptinet ꝯseruare bonū rōnis ꝯtra mot⁹ pas-
sionuꝫ: iō rōnē hui⁹ opꝫ accipe ab ipsa nā passiōis. ¶ In- Nōᵐ Quomodo
telligēdū igiẗ q̄ mot⁹ passionū pōt corrūpere bonū rōnis passiones
dupl'r. Uno mō ipellēdo vehemētia sui mot⁹ ad plus fa- pōt corrū
ciendū q̄ recta rō dictet: ꝛ illud ꝯtigit pcipue in ꝯcupiscē- pere 2ᵒ rō
tijs delectationū ꝛ alijs passionib⁹ que ptinēt ad ꝓsecutio nis bonū.
nē appetitus: vn̄ vtus que est circa hui⁹ passiōes maxime
intēdit tales passiōes reꝓmere: ꝛ ꝓ hoc vitiū qd̄ est in defe F
ctu magis assimilaẗ vtuti ꝛ vitiū in superabūdātia magis
cōtrariaẗ ei: sicut pꝫ de intēperātia: q̄ intēperātia magis
cōtrariaẗ tēperātie q̄ insensibilitas. Quedā vo passiones
corrūpunt bonū rōnis trahēdo in min⁹ ab eo qd̄ est sꝫ rō-
neꝫ: sicut pꝫ de timore ꝛ hui⁹ passiōib⁹ ad fugā ptinētib⁹.
vn̄ vtus que est circa hui⁹ passiōes maxīe intēdit firmare
hoīeꝫ in bono rōnis ꝯtra defectū. ꝛ ꝓpter hoc in talib⁹ vi-
tiū qd̄ est in defectu magis ꝯtrariaẗ vtuti: vn̄ in vtutib⁹ q̄
sunt circa passiōes ptinētes ad ꝓsecutionē appetit⁹ vitiuꝫ
qd̄ est in supabūdātia magis ꝯtrariaẗ vtuti: sed in vtutib⁹
que sunt circa passiōes ptinētes ad fugā appetitus vitium
qd̄ est in defectu magis ꝯtrariaẗ vtuti. [Alia aūt ex nobis.]
Scd̄o ꝓbaẗ eadē ꝯclo ꝑ rōnē sumptā ex nobis sic. Illud
vitiū ad qd̄ maiorē habemus iclinationē est magis ꝯtra-
riū vtuti: sed circa vnūqd̄qꝫ genus hitus moralis maioreꝫ
inclinationē hēmus ad vnū vitiū q̄ ad aliud: ergo in quo- G
libet gn̄e hitus moralis vnū vitioꝝ extremoꝝ magis con
trariaẗ virtuti q̄ aliud: ꝛ est illud vitiū ad qd̄ hēmus ma-
iorē inclinationē: ꝛ per ꝯn̄s vtus magis ꝯtrariaẗ vni extre
mo q̄ alteri: vn̄ q̄ magis nati sumus ꝓseq delectationes
q̄ fugere eas: iō intēperātia magis cōtrariaẗ tēperātie q̄
insensibilitas. ¶ Intelligo hic ꝑ genus habit⁹ moralis il-
lud qd̄ est cōe vtuti ꝛ vitijs que sunt circa eādē mām. vbi
gr̄a. illud cōe habit⁹ circa delectatiōes corpales est vnum
genus habit⁹ moralis: q̄ est cōe temperātie ꝛ intēperātie
ꝛ insensibilitati. Maior pꝫ ꝑ h̄ q̄ illud vitiū magis ꝯriaẗ
virtuti ad qd̄ repellendū magis ptinet ad vtutē: sed cū ad
vtuteꝫ ptinet repellere vitia: intētio vtutis est ad illa vitia
p̄mo repellēda ad que maiorē inclinationē hēm⁹: ꝛ iō illd̄
vitiū ad qd̄ hēmus maiorē inclinationē magis ꝯriaẗ vtu-
ti: ꝛ minor patet iductiue in singulis gn̄ib⁹ hitus moralis. H
¶ Hic occurrūt duo dubia. Primum vtrum sit maior op- p̄ᵐ duᵐ.
positio inter duo vitia q̄ inter vitiū ꝛ virtutē. Scd̄a dubi 2ᵐ dub'
tatio est: vtrū virtus magis cōtrarietur vni vitio q̄ alteri.
¶ Ad p̄mū arguiẗ ꝓbando q̄ vtus ꝛ vitiū magis sunt cō Arguitur
traria q̄ duo vitia extrema: q̄ illa sunt minus ꝯtraria iter ad p̄ᵐ.
que est facilior trāsmutatio. qd̄ stati pꝫ: q̄ illa inter que est
facilior trāsmutatio minus distāt cū minor distātia possit
facilius ptrāsiri q̄ maior: ꝛ que minus distant minus sunt
cōtraria: sed facilior est trāsmutatio inter duo vitia q̄ iter
vitiū ꝛ virtutē: ergo duo vitia sunt minus ꝯtraria q̄ vtus
ꝛ vitiū. Maior pꝫ de se: ꝛ minor declaraẗ ꝑ Cōmentato-
rē hic: qui dicit q̄ facilius est a supabūdātia ad defectum
venire: ꝛ ab hoc. s. defectu ad illā. s. supabūdantiā q̄ ad sic
mediū. i. ad virtutē mediā. ꝛ parū post dicit sic. Timidus
enim facilius aliqd̄ audax opabiẗ q̄ forte. i. q̄ hn̄s hitum
fortitudinis. Et sic pꝫ q̄ facilior est trāsmutatio inter duo
vitia extrema q̄ inter vitiū ꝛ virtutē. Cōtrariū tn̄ hui⁹ ap- Pħs in
paret per Phm hic: qui dicit q̄ vitia extrema sunt magis ꝯtrariū.

I Solo. Duplex ꝯrietas inter virtutes ⁊ vitia.

cõtraria ꝙ̃ virtus: ⁊ vitiũ. ¶ Dicendum ꝙ inter virtutem ⁊ vitia est duplex contrarietas. vna absoluta ⁊ alia respectiua. contrarietas absoluta inter virtutẽ ⁊ vitiũ attendit̃ penes bonitatem ⁊ malitiam absolute. cõtrarietas respectiua ⁊ quo ad nos attendit̃ penes ꝯtrarietatẽ que est inter supabũdãtiã ⁊ ðfectũ. Dico igit̃ ꝙ loquẽdo de ꝯtrarietate absoluta inter virtutẽ ⁊ vitia que attẽdit̃ rõne ꝯtrarietatis que est inter bonũ ⁊ malũ: sic virtus ⁊ vitium magis sunt ꝯria ꝙ̃ duo vitia extrema: qḋ pꝫ per hoc ꝙ virtus ⁊ vitiũ ꝯtrariant̃ sicut duo extrema: cũ virtus sit in genere boni ⁊ vitium in gñe mali: sed duo vitia nõ cõtrariant̃ tanꝙ̃ extremũ extremo: q2 sunt in eodẽ extremo. s. in gñe mali. vñ illa que sũt in eodẽ extremo minus ꝯtrariant̃ ꝯtrarietate que attendit̃ rõne illoꝝ extremoꝝ ꝙ̃ illa que sunt in diuersis extremis. ⁊ iõ loquẽdo de ꝯtrarietate que est inter bonũ ⁊ malũ: sic virtus ⁊ vitium magis sunt ꝯtraria ꝙ̃ duo

K vitia: sed loquẽdo de ꝯrietate que est inter supabũdãtiaꝫ ⁊ defectũ sic duo vitia magis cõtrariant̃ ꝙ̃ virtus ⁊ vitiũ: q2 duo vitia sm istã cõtrarietatẽ ꝯtrariant̃ ꝯtrarietate q̃ est extremi ad extremũ: sed virtus ⁊ vitiũ ꝯriant̃ ꝯrietate q̃ est medij ad extremuꝫ: ⁊ de illa ꝯrietate loquit̃ hic ꝓhs.

Ad rõnẽ in ꝯriũ.

¶ Ad rõnẽ in ꝯriũ ꝯcedo ꝙ facilior est trãsmutatio inter duo vitia ꝙ̃ inter vitiũ ⁊ virtutẽ: q2 difficile est attingere ad mediũ qḋ est virtus: ⁊ facile est recedere a medio versus qḋcũqꝫ extremũ. Et cũ dr̃ ꝙ illa sunt minꝰ ꝯria inter que est facilior trãsmutatio. dõm ꝙ veꝝ est loquẽdo de ꝯrietate absoluta: sed nõ est verũ de ꝯrietate respectiua q̃ attẽdit̃ sm supabũdãtiã ⁊ defectũ: ⁊ iõ concedo ꝙ duo vitia sunt minus ꝯria ꝯrietate absoluta: ⁊ ex pte rei ꝙ̃ virtus ⁊ vitiũ. ⁊

Instantia

hoc intendit hic Eustratius. ¶ Et si dicat̃ ꝙ virtus est mediuꝫ inter duo vitia. ⁊ facilior est trãsmutatio inter mediũ ⁊ extremũ: ꝙ̃ inter extremũ ⁊ extremũ: q2 mediũ est in qḋ cõtinue mutans ꝑus deuenit ꝙ̃ in vltimũ vt pꝫ 5° physi.

T. c. 22. L Solo. T. c. 22.

¶ Dõm ꝙ loquẽdo de medio sm mutationẽ sic facilior est trãsmutatio inter extremũ ⁊ mediũ ꝙ̃ inter extrema. ⁊ de p° tali loquit̃ ꝓhs 5° physicoꝝ. ⁊ tale mediũ est mediũ rei: loquẽdo tñ de medio per abnegationẽ vt de medio inter supabũdãtiã ⁊ defectũ sic est facilior trãsmutatio inter extrema ꝙ̃ inter extremũ ⁊ mediũ: q2 illud mediũ nõ est mediũ rei vt est mediũ sm mutationẽ sed per abnegationẽ extremoꝝ. ¶ Ad 2ᵐ dubiũ arguit̃ ꝓbãdo

Argũ ad 2ᵐ dubiũ.

ꝙ virtus nõ magis ꝯriat̃ vni vitio ꝙ̃ alteri: q2 qḋ se habet equalr̃ ad aliq̃ duo nõ magis ꝯriat̃ vni ꝙ̃ alteri: sed virtus cũ sit mediuꝫ inter duo vitia equalr̃ se hꝫ ad illa: ergo ⁊c̃.

Solo. Ad rõẽꝫ

¶ Dõm vt ꝓbat ꝓhs ꝙ virtus magis cõtrariat̃ vni vitio ꝙ̃ alteri. ¶ Ad rõnẽ dõm ꝙ q2 virtus nõ est medium rei inter duo vitia: ideo nõ opꝫ ꝙ se habeat equalr̃ ad illa.

M

Capitulum tertium

trac. tertij libri scḋi. in quo soluit̃ 8ᵐ qḋ ꝑncipalis: querẽs qualr̃ hõ põt fieri virtuosus ponẽdo optimos modos attingẽdi mediũ qḋ est virtus. s. ꝙ recedamus magis ⁊ ꝑncipalr̃ a vitio magis ꝯrio virtuti ⁊ ab extremo ad qḋ magis nati sumus nosmet magis abducamus: vt a delectabili ad qḋ magis nati sumus: iudicãtes tñ illud sm qḋ se hꝫ in reꝝ nã: vitantes võ ipsiꝰ fruitionẽ inquãtũ trahit ad libidinẽ: nõ tñ est sic facile accipere mediũ ⁊ maxie in singularibus que sunt infinita ⁊ variabilia: ⁊ solius sensus iudicio subiecta: sꝫ sufficiẽter se hꝫ q pauꝫ ⁊ insensibilr̃ transgredit̃ a medio siue in plus siue in minus. Qui enim pauꝫ recedit a medio nõ vituperat̃: sꝫ qui sensibilr̃ ⁊ multum: sed vsqꝫ ad qd ⁊ quãtũ ille recessus sit vituperabilis non est facile sermone explicare.

¶ Uirtutẽ igit̃ moris mediocritatẽ esse: ⁊ quõ: ⁊ vitioꝝ duoꝝ mediocritatẽ esse vnius per exuperationem: alterius per defectũ: ⁊ talẽ esse ꝓpterea ꝙ cõiectatrix est eius mediũ qḋ in affectibꝰ est atqꝫ actibus satis iaꝫ diximus. Quapropter difficile est studiosum esse. Est enĩ difficile in vnoquoqꝫ mediũ capere: vt circuli medium inuenire non cuiuslibet: sed scientis est tm̃. Pari mõ irasci qdẽ ⁊ dare argentũ sumptusue facere cuiuslibet est ⁊ facile. Sed cui ⁊ quãtũ: ⁊ qñ: ⁊ quõ: ⁊ gratia cuius opꝫ: non cuiuslibet est neqꝫ facile: qḋ qdem est ipsuꝫ rectũ: ⁊ est perrarũ ⁊ laudabile ⁊ perpulchrum.

Capitu. 3ᵐ trac. tertij scḋi libri ethicoꝝ. p° pa. c.

Uoniã qdem igit̃ est virtus moralis medietas ⁊ qualr̃: ⁊ qm̃ est medietas duarũ malitiaꝝ: huius qdeꝫ sm supabũdantiã: huius aũt sm defectuꝫ: ⁊ qm̃ talis est q2 coniectatrix medij qḋ est in passionibus ⁊ opõibus sufficienter dictum est. O

Jdõ ⁊ difficile studiosuꝫ esse. In vnoquoqꝫ enĩ mediũ accipere difficile: puta circuli medium nõ cuiuslibet sꝫ sciẽtis. Si aũt ⁊ irasci qdeꝫ cuiuslibet ⁊ facile: ⁊ dare argentum ⁊ cõsumere: cui aũt ⁊ quãtũ ⁊ qñ ⁊ cuius gratia: ⁊ qualiter nõ adhuc cuiuslibet neqꝫ facile: qḋ qdẽ est bene ⁊ rarum ⁊ laudabile ⁊ bonum.

Tertiũ ca. tra. 3. diui sio in tres ptes pa.

Istud est 3ᵐ caplm trac. tertij libri scḋi: in quo soluitur. 8. qḋ ꝑncipalis que est cum difficile sit attingere virtutẽ qualr̃ põt hõ fieri virtuosus: ⁊ qs est optimꝰ modus attingendi ad mediũ qḋ est virtus. Et cõtinet istud caplꝫ tres ptes ꝑncipales. In ꝑma recitat ea que dicta sũt ex his ostẽdẽs ꝙ difficile est hoĩ attingere ad virtutẽ. In 2ᵃ ibi [Propter qḋ opꝫ.] Ponit documẽta p q̃ hõ põt attingere ad virtutẽ ⁊ facere se virtuosuꝫ. In 3ᵃ ibi [Difficile aũt forsitan.] determinat de inuẽtione medij qḋ est virtus: ostẽdendo qualr̃ determinãdũ est medium qḋ est virtus. In pᵃ P

igit̃ pte ꝑmo resumit ea q̃ dicta sũt. d. ꝙ sufficienter supra dictũ est ꝙ virtus moralis est medietas: ⁊ qualr̃ est medietas: q2 nõ sꝫ reꝫ: sed quo ad nos. Et quoꝝ est medietas: q2 est medietas duaꝝ malitiaꝝ: quaꝝ vna se hꝫ sm supabũdantiã ⁊ alia sꝫ defectũ. Dictũ est ẽt qualr̃ virtus est medietas. s. q2 est cõiectatrix medij. s. eligẽdo mediũ in passionibus ⁊ opõibus. [Ideo ⁊ difficile est.] ex his cõcludit cõclusionẽ 2ᵃᵐ que est ꝙ difficile est hoĩ attingere ad virtutẽ: ⁊ hec ꝯclo ꝓbat̃ sic. Uirtus ꝯsistit ĩ medio vt pꝫ ex prius dictis: sed difficile est hoĩ attingere ad mediuꝫ. g difficile est hoĩ attingere ad virtutẽ. maior pꝫ ex ꝓbatis: ⁊ minor declarat̃. nã pũctus qui est centrũ in circulo q2 est mediũ: iõ difficile est ad ipsuꝫ attingere. Nã attingere punctũ centralẽ in circulo nõ est cuiuslibet sed scientis: sed recedere a centro est facile. nã irasci põt quilibet de facili ⁊ dare argentũ ⁊ cõsumere: cui aũt ⁊ qñ ⁊ q̃tũ ⁊ cuius grã: ⁊ qualr̃ irasci opꝫ vel dare nõ est facile scire: ⁊ iõ bñ dare est stabile: q2 qḋ raro fit si bñ fiat laudabile est. Cuꝫ igit̃ medium difficile attingit̃ ⁊ virtus cõsistat in medio sequit̃ ꝙ difficile est attingere ad virtutẽ. Seneca ad Luciliũ loquens de difficultate attingẽdi ad virtutẽ dicit sic. Multi qui credunt se studiosos esse si scirent quantũ ad esse boni requiritur seipsos fieri bonos desperarent.

2ᵃ ꝯclo huiꝰ scḋi libri.

Q

¶ Idcirco cũ q mediuꝫ ipsuꝫ cõiectat: ꝑmũ quideꝫ a magis contrario discedere opꝫ: ⁊ perinde atqꝫ circe monebat. Extra vndã ⁊ fumũ longe compelle carinã. Extremoꝝ enim altero magis: altero minus delinqt̃. Cũ igitur cõsequi mediuꝫ sũme sit difficile: scḋa vt inquiunt nauigatiõe minima maloꝝ sunt capiẽda: idqꝫ

A erit hoc maxie mō quē dixim⁹. Cōsiderare aūt opz: ꝛ que nos sumus propēsiores. nā alij ad alia natura sumus ꝓclines. Os qdē ex voluptate dolorēue inde prouenīēte percipiē: atqz nosipsos ad cōtrariū opz retrahere. Longe nāqz a delinquēdo secedētes: ad ipsum tandē mediū accedemus: vt solent ii facere: qui ligna obliqua ad rectitudinē redigunt. In vniuersis autez cauendū est maxime a voluptate. Nō eniz incorrupti iudicamus de ipsa. Ut ergo Troianorum senes erga Helenā sese habuerunt: sic ꝛ nos ad voluptatē ipsam esse affectos: in oībusqz illoꝝ dicere vocem opz: hoc eniz mō remouētes a nobis ipsaz, minus peccabimus. Hec igitur facientes vt in summa dicam maxime medium attigere consequi∪e poterimus.

B

z⁹ ps.ca. ¶ Propter qd opz ꝯiectantē mediū qdē primū recedere a magis ꝯtrario: quēadmodū ꝛ calypso monebat extra fumū qdē ꝛ vndaz custodi nauē. Extremoꝝ eniz hoc qdē est peccatū magis: hoc aūt minus: qr igiē mediū attingere sūme difficile ẜm secūdaz aiunt nauigationē minima sumēda sunt maloꝝ: h aūt erit maxie h mō quo dicimus. Intēdere aūt opz ꝛ ad q̄ ipsi faciles mobiles sumus. Alij eni ad alia apti nati sumus: hoc aūt erit notū ex delectatione ꝛ tristicia facta circa nos. In cōtrariū aūt nosipsos trahere opz. Multū eniz abducētes a peccādo in mediū veniemus. Qd tortuosa lignorū dirigētes faciunt. ¶ In oī aūt maxie obseruandū delectabile ꝛ delectationē: nō eniz nō accipientes iudicamus eā. Qd igiē plebis senes patiebātur ad helenā. Hoc opz pati ꝛ nos ad delectationē ꝛ in oib⁹ illoꝝ dicere vocē. Sic igiē abijciētes ipsaz min⁹ peccabim⁹. Hoc igr̄ faciētes vt in capitulo dicam⁹ maxie poterim⁹ mediū adipisci.

C

¶ Hec est z^a ps hui⁹ capl'i: in qua (qr difficile est attingere ad ṽtutē) ponit ꝓhs documēta ꝑ que hō pōt attigere ad virtutē ꝛ facere se ṽtuosum. ꝛ ẜm cōem expositionē ꝓhs ponit hic tria documēta per que hō pōt attingere ad hoc ꝙ fiat ṽtuosus. Primū est ꝙ cū due malitie īter quas ṽt⁹ est mediū sic se habeant ꝙ vna magis opponiē virtuti q̄ alia opz volentē attingere ad ṽtutē p̄mo recedere ab illo extremo qd est magis ꝯriū ṽtuti. sicut si aliqs velit peruenire ad mediū fortitudis opz p̄ncipale studiū habere ad hoc ꝙ recedat a timiditate que magis opponiē fortitudini q̄ audacia: nō incidēdo tñ in oppo^m extremū. vñ poetice dictū est: extra fumū ꝛ vndaz custodi nauē: ꝛ intelligūtur per fumuz ꝛ vndā duo pericula in mari: vnū maius ꝛ aliud minus quoꝝ vtrūqz est vitādū. Uñ custodi nauē ꝛc̄. id est custodi appetitū fluctuātē ne nimis eleuet ꝑ fumosas delectationes aut nimis deprimaē per vndosas tristitias. per fumū eniz itelligit maius periculū seu vitiū magis ꝯtrariū virtuti: ꝛ per vndā intelligit minus periculuz seu vitiū minus oppositū virtuti. Si eniz vitemus vtrūqz vitioꝝ magis tñ illud qd est magis ꝯriuz virtuti. nobis sic nauigantibus ab extremis ad mediū aut nulla aut minima cōtingent nobis mala. vñ breuiter: sicut nauigātes in mari p̄mo ꝛ p̄ncipal'r maiora pericula vitant quantū pñt: sic nos maxie debemus vitare vitiū qd magis ꝯriaē ṽtuti

D

E qr maius malū est p̄us vitanduz. vñ Calypsus nauigatori post fugā maximoꝝ periculoꝝ secūda nauigatione declinauit ad minora pericula: ꝛ sic debemus nos p̄mo recedere a maiori vitio ꝛ declinare versus minus vitiū: nō tñ incidendo in illud: deinde recedere ab illo ad mediū. [Intendere aūt opz.] z^m documentū ꝙ hō dz recedere p̄mo a vitio ad qd magis natus est moueri: ꝛ illud pōt percipere ex delectatione ꝛ tristitia. ad illud eniz hō delectabilius mouetur ad qd magis natus est moueri: ꝛ ab illo vitio ad qd magis sumus nati moueri debem⁹ recedere trahēdo nos multū versus extremū ꝯriuz. sic eniz facil'⁹ deueniemus ad mediū. ꝛ ponit exēplū de illis qui dirigūt ligna tortuosa qui cū volunt ea dirigere multū flectunt ad p̄tē oppositaz: ꝛ sic veniūt ad directionē. ¶ Aliud tñ fuit documētū stoicoꝝ ꝙ hō dz paulatim recedere a vitio ad qd nat⁹ est magis moueri. sic eniz recedēdo pōt tandez deuenire ad mediū: documentū tñ Aristo. est efficacius volenti statim attingere ad ṽtutē: sed documentū stoicoꝝ valet hoī hñti voluntatē tepidā ꝛ remissaz. vñ qdā deueniūt ad mediū statim cōuertēdo se ab vno extremo versus aliud extremū. Et qdā deueniūt ad mediū paulatiz recedēdo ab vno extremo versus aliud extremū. vñ narraē de quadā matrona p̄mo illiberali que volēs fieri liberalis: volūtate tñ remissa p̄ dedit post tergū ne videret ꝛ postea facta est liberalis. ¶ Notādū est ẜm Lincon. ꝙ istud documentuz nō dz sic intelligi ꝙ hō dz p̄mo a vitio recedere ad qd est natus magis moueri trahēdo se total'r ad extremū ꝯriuz sicut multi intelligunt: qr volens fieri virtuosus dz vitare vtrūqz vitiū qd opponiē ṽtuti: sicut nauigātes vitant tam scyllā q̄ charybdim: ꝛ huic itellectui est exēplū ꝓhi satis coueniens. nā dirigentes ligna tortuosa nō sic ducunt gibbositatē curui vltra equalitatē in cōcauitatē oppositaz vt lignū frangaē: sed si ducūt eā vltra equalitatē ꝛ rectitudine intātū ducūt eā ꝛ nō amplius q̄ vt possit lignū sua nā redigere ad rectitudinē: ꝛ vt ipsa reductiōe vlteri⁹ redeat ad rectitudinē nō trāsgrediēs eā ṽsus priorē gibbositatē cuius sil'e obseruādū est in nobis in deductiōe nr̄a ad mediū ṽtutis. hec Lincon. ¶ Dubitaē. qr aliqs est magis natus ad vitiū qd est minus ꝯriuz virtuti: sicut q nāl'r est tristis fugiēs delectationes: talis eniz est magis natus ad insensibilitatē q̄ ad intēperātiā. ḡ per istud z^m documentū dz p̄mo ꝛ maxie recedere ab insensibilitate: sed ẜz p̄^m documentū hō dz maxie recedere a vitio qd est magis ꝯriū virtuti. ḡ ille nāliter tristis dz maxie recedere ab intēperantia versus insensibilitatē cui⁹ ꝯriū vult z^m documētū. illa igiē documēta vīr repugnare. ¶ Dicendū ꝙ p̄^m documentū est veꝝ in maiori parte ꝛ nō est vl'r veꝝ: ꝛ ideo ista documēta nō repugnant. illa eniz nō repugnant ꝙ in maiori parte ꝛ p̄mo recedēdum est a vitio magis ꝯtrario ṽtuti: ꝛ ꝙ vl'r recedēdū est p̄mo a vitio ad qd magis nati sumus moueri. nā illud raro ꝯtingit ꝙ aliqs sit magis natus moueri ad vitiū minus ꝯriuz ṽtuti: in maiori eniz p̄te accidit cōtrariū. [In oī aūt maxie.] z^m documentū ẜm expositores est ꝙ inter oīa maxie cauendū est nobis a delectationibus ꝛ cōcupiscētijs ꝛ ꝙ plebis senes patiebantur ad helenā hoc opz nos pati ad delectationē. ꝛ in oib⁹ eoꝝ vocē dicere: abijciamus eā. ꝛ sic facilius adipisceē mediū. ¶ Lincon. exponit aliter nō ponēdo hic aliqd documentuz sed ꝙ Aristo. monet hic qddā dubiū: qr eniz dixit ꝙ a ꝯrio ad qd magis nati sumus opz p̄ ꝛ magis nosmetipsos abducere. ꝛ supra dixit nos magis natos ad delectationē: posset ex hoc credi ꝙ vellet nos docere oē delectabile ꝛ oēm delectationē fugiendā oīno esse. h remouet dicēs. ꝙ opz in oī re obseruare qd vere ꝛ quid incorrupte est in ea delectabile: ꝛ q̄ ṽa ꝛ q̄ incorrupta delectatio ipsi⁹: nō. n. ait

F

Nōn^m Linco.

G

Dubiū.

Solo.

H

I indicamus delectationē tanq̄ꝫ nullo mō acceptantes eā:
sed sicut senes plebis iudicabant pulchritudinem helene
veram pulchritudinē esse ꝛ in ipsa rerum nā bonā: vitan-
dum tn̄ ipsius pulchritudinis aspectū ex ea pte qua in ei⁹
cōcupiscētiā allexitita opꝫ iudicare delectationē bonā fꝫ
ꝙ ipsa est in rerū nā. vitare aūt ipsi⁹ fruitionē inq̄tū tra-
hit ad libidines. sic. n. abycientes eā minus peccabimus ꝛ
maxime poterimus mediuꝫ adipisci. Hec Lincon̄.

¶ Id aūt ipsuꝫ difficile est fortasse: ꝛ in singulis maxi-
me: nō eniꝫ facile determinari pōt: quō: ꝛ qbus: ꝛ pro
quibus: ꝛ quāto in tēpore irascenduꝫ est. Etenim nos
interdū eos q deficiūt laudamus ꝛ mites dicimus eē.
Interdū ipsos infensos appellamus viriles. Uerꝫ qui
paꝝ a recto exorbitat: nō carpit̄ siue ad defectuꝫ: siue
K ad exuperationē se flectat: qui vō multuꝫ vituperat̄:
nō. n. latet egressus. Facile aūt non est excipere rōne:
quousqꝫ ꝛ quātū a recto qspiā egressus carpēdus est.
Neqꝫ eniꝫ aliud qcq̄ꝫ sensibiliū determiari facile pōt.
Talia vō in singulis sunt ꝛ iudiciū est in sensu. Uerūꝫ
illud est manifestuꝫ mediū habitū in vniuersis lauda-
bilē esse. Opꝫ aūt nūc ad exuperationē: nūc ad defe-
ctum declinare: hoc enim modo facillime mediū ipm
ꝛ rectum attingemus ac assequemur.

3ª ps ca. ¶ Difficile aūt forsitan hec ꝛ maxie in singula-
ribus. Nō eniꝫ facile determiare q̄liter ꝛ qbus
ꝛ in qualibus ꝛ quātū tēpus irascēdū. Eteniꝫ
nos qn̄qꝫ qdē deficientes laudamus ꝛ māsue-
tos dicimus: qn̄qꝫ aūt grauātes viriles voca-
L mus. Sed q qdē paꝝ a bn̄ transgredit̄ nō vitu-
perat̄ neqꝫ ad maius neqꝫ ad minus: sꝫ qui ad
plus. Iste eni nō latet: hic aūt vsquequo ꝛ quā
tuꝫ vituperabilis nō facile sermone determia-
re: neqꝫ eniꝫ aliud aliqd sensibiliū. talia autē in
singularibus ꝛ in sensu iudiciū: hoc quidē igit̄
tm̄ ostendit: qm̄ medius habitus in oibus lau-
dabilis. Declinare aūt opꝫ qn̄qꝫ qdeꝫ ad sup-
abundantiā: qn̄qꝫ aūt ad defectum: sic enim fa-
cile medium: ꝛ qō bene adipiscemur.

¶ Hec est tertia pars huius capl'i in qua ph̄s determinat
de inuētione mediȷ qō est virtus: ꝛ dicit ꝙ non est facile:
imo difficile scire vel determinare qualr̄ possum⁹ mediū
vtutis attingere: nō eniꝫ est facile ꝛ forte nec possibile de-
terminare in his veruꝫ mediū recta rōne fm oēs circūstā
M tias. nam qn̄qꝫ deficientes laudamus ꝛ mansuetos dici-
mus: qn̄qꝫ eniꝫ supabundātes laudamus ꝛ eos viriles vo
camus: nō igit̄ ad tantū peruenit sermo ꝙ per hāc doctri
nam possimus in oibus veraciter verū mediuꝫ accipere:
sed ostensuꝫ est ꝙ medius habit⁹ in oibus est laudabilis:
ꝛ ꝙ qui parū recedit a medio sine sensibili dr̄ia non inde
est vituperabilis: sed qm̄ sensibilr̄ ꝛ multū recedit a me-
dio est vituperabilis: vsqꝫ aūt ad queꝫ terminū hꝰ reces-
sus a medio est vituperabilis: ꝛ ad quem terminū hꝰ non
est vituperabilis nō est facile sermone explicare: vt autēꝫ
mediū de facili adipiscamur, opꝫ nos nō pertinaciter im-
mobiles esse ab eo in quo sumus: sed qn̄qꝫ opꝫ declinare
ad supabūdātiā ꝛ qn̄qꝫ ad defectū. si eniꝫ defectus sit ma
gis cōtrarius vtuti tūc declinare opꝫ ad supabūdātiaꝫ. ꝛ si
supabūdātia sit magis ꝯtraria vtuti opꝫ declinare ad de-
Dubiū. fectū sicut ṗus dictū est. ¶ Circa documēta hic posita du

bitat̄ vtrū vitiosus possit facere seipsuꝫ, virtuosuꝫ. Uidet̄ N
ꝙ nō: q̄r vitiosus hꝫ appetitū corruptū: ꝛ p ꝯns nō hꝫ rōnē
rectā: q̄r per ph̄ꝫ ois malus est ignorās qd opꝫ facere ꝛ a Rō in
qb⁹ abstinere: sꝫ ad gnōnē vtutis reqrit̄ rectitudo rōnis. g̃ ꝯtrariū.
vitiosus nō pōt gnāre in se vtutē. ¶ In oppositūꝫ vr̄ esse In opp⁹
hic ph̄s q ponit hec documenta p que hō pōt deuenire a Solo.
vitio ad virtutē. Dōm ꝙ sic. qō pꝫ duplr̄. Uno mō ex pte
passionis. alio mō ex pte rōnis. ṗm pꝫ sic. Nā lꝫ ex dispōne
habitus aliqs iudicet aliqd ꝓsequēdū tanq̄ꝫ bonū, simplr̄
tn̄ ex passiōe vehemēti pōt iudicare ꝯriū. verbi grā. lꝫ in-
tēperatus ex inclinatiōe sui habitus iudicet fornicationēꝫ
ꝓsequēdā: ꝓpter tn̄ timorē pene vel egritudis pōt iudica
re eā vt nūc fugiēdā: ꝛ ex talib⁹ actibus fugiendi frequen
tatis pōt gnāri habitus in appetitu inclinās in fugā dele-
ctationis corpalis. Et cū due delectatiōes ꝯrie nō possint
esse simul in eodē: ideo gnāta iclinatione pfecta ex frequē
O tia actuū in fugā delectationis corpalis tollit̄ totalr̄ habi-
tus oppositus inclinās in ꝓsecutioneꝫ delectatiōis corpa-
lis ꝛ incipit rō hēre rectū iudicium de fine debito vt iudi-
cet abstinēdū ab illicitis delectationib⁹ amore boni: ꝛ ꝑꝑ
debitas circūstātias: ꝛ ex illa rectitudine rōnis ille habit⁹
aggeneratus inclinās in fugā hꝰ delectationū hꝫ rōnē vtu
tis: ꝛ sic pōt hō ex actibus frequētatis cā passionis. s. timo
ris corpalis dimittere vitiū qō hꝫ ꝛ acqrere vtuteꝫ. ¶ Et Nōn⁹
est sciendū ꝙ ille habitus sic gnātus inclinās in bonuꝫ ex
gnē nō hꝫ a ṗncipio rōnē vtutis: q̄r rectitudo appetit⁹ que
habet̄ p virtutē dependet a rectitudie rōnis: sꝫ q ꝑꝑ timo
rē abstinet a delectationib⁹ nō hꝫ rōnē rectā: q̄r nō iudicat
eē ab hꝰ abstinēdū ꝑꝑ amorē honesti. sꝫ ꝑꝑ timorē pene:
sed lꝫ ille actus abstinēdi ab illicitis qui causat̄ ex timore
careat rectitudie que est ex fine: hꝫ tn̄ rectitudinē que est
ex gnē: ꝛ carentia rectitudinis ex fine causat̄ ꝓpter habi-
P tū corruptū intēperantie ṗmo inexistētē: q̄r q̄lis vnusqsqꝫ
est, talis finis sibi videt̄. ꝛ q̄ꝫdiu manet habitus corruptus
in hoie tandiu manet defectus illius rectitudis. sic g̃ pꝫ ꝙ
ꝑꝑ passionē pōt aliqs deuenire a vitio ad virtutē. 2° mō
pōt vitiosus se facere virtuosuꝫ p discursum rōnis: qō pꝫ.
Nā ṗm ṗnm mouēs volūtatē est finis qui se hꝫ in opōnib⁹
sicut ṗncipia in speculationibus: vt pꝫ ex 2° physicoꝝ. sed T. c. 89.
in speculationibus est ita ꝙ nūq̄ꝫ error circa aliquā ꝯneꝫ
pōt tollere rectitudinē ṗmoꝝ ṗncipioꝝ speculabiliuꝫ: ita
ēt in opōnibus nulla corruptio facta in appetitu p habitū
vitiosuꝫ circa aliqō pticulare eligibile pōt tollere rectam
iclinationē appetitus in bonū: ꝛ iō sicut ex ṗmis ṗncipijs
speculabiliū p deductionē ex hꝰ ṗncipijs pōt cōcludi op-
positū ꝯnis erronee: ꝛ p ꝯñs amoueri error circa illā ꝯnē:
ita ex rectitudine ṗmoꝝ ṗncipioꝝ operabiliū pōt reduci
aliqō pticulare eligibile ꝓsequendū. ad cui⁹ tn̄ oppositūꝫ
Q habitus corruptus inclinat: ꝛ ex tali deductione frequēta-
ta ad vltimum corrumperet̄ infectio derelicta ex habitu
vitioso. Sicut igit̄ ex timore pene pōt aliqs moueri vt iu-
dicet ꝓsequēdū vt nūc, illud in cuius oppositū inclinat̄ p
habitū corruptū: ita ex deductiōe actuali taliū ṗncipioꝝ:
vt qō omne turpe est fugiendum pōt ex ipsa turpitudine
peccati moueri ad iudicādū esse abstinēdū ab hoc in cui⁹
oppo⁹ habitus corruptus inclinat. ¶ Ad tale tn̄ iudiciuꝫ
habendū hō magis de difficili mouet̄ a se q̄ꝫ per adiuto-
riū motiuū extrinsecū: sicut ꝛ in scientijs hō facili⁹ acqrit
sciam per doctrinā q̄ꝫ per ꝓpriā adinuentionē. ¶ Ad rō- Ad rōnē
nem in cōtrarium dicendū ꝙ vitiosus nō hꝫ rectā rōneꝫ in ꝯtrariū
de fine in speciali: sed habet rectam rōnem circa ṗncipia
ex qbus potest tolli illa corruptio specialis vt visum est: ꝛ
ad generationem virtutis nō requirit̄ rectitudo rationis
circa finem in speciali: lꝫ ad hoc ꝙ virtus sit actu genera-
ta requirat̄ rectitudo rationis in speciali circa finem.

¶ Incipit

A ¶ Incipit Liber Tertius Ethicorum.

VIrtute utiqȝ ⁊ circa passiones.] ¶ Incipit liber tertius q̄ est de q̄busdam p̄ncipijs habituũ ⁊ actuum moraliũ: ⁊ de q̄busdaȝ virtutibus cardinalibus: ⁊ ꝯtinet tres tractat⁹. p̄mus est de q̄busdã p̄ncipijs habituũ ⁊ actuũ moraliũ. sciȝ de volũtario electione cõsilio ⁊ volũtate. Scd̃s tractatus ibi[Quĩ q̄dem igit̃.] est de fortitudine que est vna virtus cardinalis ⁊ de eius extremis. Tertius tractatus ibi[Post hec.] est de alia virtute cardinali videlicet de temperantia.

Tractat⁹ p̄mi tertij libri ethi. ¶ Tractatus p̄mus continet. 5. capl'a. p̄mũ est de voluntario ⁊ inuoluntario. 2ᵐ capl'm ibi[Determinatis aũt volũtario.] est de electione ⁊ eligibili. 3ᵐ ibi[Cõsiliant̃ autẽ.] est de consilio ⁊ cõsiliabili. 4ᵐ ibi[Voluntas aũt.] est de
B volũtate ⁊ volũtabili. 5ᵐ ibi[Existente vtiqȝ.] est de applicatione p̄dictoꝝ p̄ncipioꝝ ad virtutes ⁊ vitia: declarãdo ꝙ v̄tutes ⁊ vitia sunt voluntaria ⁊ in nostra potestate cum redargutione opinantium contrarium.

Capitulum primum

de voluntario ⁊ inuoluntario: in quo ostẽdit̃ ꝙ intendẽtibus de v̄tute necessariũ est determinare de volũtario ⁊ inuolũtario: ⁊ ꝙ inuolũtariũ est duplex. s. violẽtũ. ⁊ ꝙ ꝓpter ignorãtiã. ⁊ ꝙ opõnes que fiunt ꝓpter timorẽ maioꝝ maloꝝ: vel ꝓpter desiderium magni boni ꝯsequẽdi sunt mixte ex volũtario ⁊ inuolũtario: magis tñ assimilant̃ volũtarijs. s̃m se aũt inuolũtarie ⁊ quedã taliũ operationũ mixtarũ sunt laudabiles ⁊ q̄dam vitupabiles sunt tñ digne venia ⁊ q̄ nec digne venia: ⁊ qd̃ pleruñqȝ difficile est iudicare q̄le pro q̄li eligẽdũ: ⁊ q̄d ꝑ quo sustinendum difficiliusqȝ imorari cognitis. postq̄ȝ quesito q̄d violentũ, eius diffõ ꝓpria inuestigata assignat̃. ⁊ de inuolũta-
C rio ꝓpter ignorãtiã quid ipm̃ est: ⁊ que dr̃ia est eius qd̃ est ꝓpter ignorãtiã opari ad illud qd̃ est ignorantẽ opari: ⁊ ꝙ nõ ignorãtia cõferẽtis ⁊ v̄lis est cã inuolũtarij: sed ignorãtia que in singularib⁹ in q̄bus ⁊ circa que est opatio: q̄bus singularib⁹ ꝯñter enumeratis ⁊ exẽplificatis recolligitur ꝓpria rõ volũtarij ꝓpter ignorãtiã. De volũtario ẽt quid ipsuȝ est cũ ostẽsione: ꝙ que ꝓpter iram vel cõcupiscẽtiã fiunt nõ sunt inuoluntaria nec bona ꝓpter has passiones facta voluntaria. turpia aũt voluntaria ad manifestandũ voluntarij diffinitionẽ bene esse assignatam.

¶ Cum v̄tus circa affectus actusqȝ versȩt̃: ⁊ in iis q̄dẽ que sua sponte quis agit laudes ⁊ vituperationes: in iis aũt que inuitus facit venia nõnunq̄ȝ ⁊ misericordia
D locũ habeãt. Eos forsitan qui de virtute cõsiderant: de eo qd̃ sua sponte quis facit: atqȝ inuitus determinare necesse est. Utilis est etiaȝ legũ latoribus hec sane consideratio ad premia penasqȝ instituendas.

Capitulum p̄mum trac. p̄. 3. libri ethi. 3ª ꝑs. c. **V**Irtute vtiqȝ ⁊ circa passiones ⁊ operationes existẽte ⁊ inuoluntarijs q̄dem laudes ⁊ vituperia factis: in inuoluntarijs autẽ venia: q̄nq̄ȝ aũt ⁊ misericordia voluntarium ⁊ inuoluntariũ necessariũ forsan determinare de virtute intendentibus. ¶ Utile autẽ ⁊ legis latoribus ⁊ ad honores ⁊ ad penas.

Diuisio c. 1. p̄. diuidi in tres ꝑtes. **I**stud est capl'm p̄mũ p̄mi trac. tertij libri de voluntario ⁊ inuoluntario cõtinẽs tres ꝑtes p̄ncipales. In p̄ma determinat̃ de inuolũtario ꝑ violẽtiã. In 2ª ibi[Qd̃ aũt ꝓpter ignorãtiã.] Determinat̃ de inuolunta-rio ꝑꝑ ignorãtiã. In 3ª ibi[Existẽte aũt.] Determinat̃ de
E volũtario. p̄ª ꝑs cõtinet 4ºʳ ꝑticulas. In p̄ma declarat̃ ꝙ ad sciam moralẽ ꝑtinet cõsiderare de volũtario ⁊ inuolũtario. In 2ª ibi[Videnť aũt.] Diuidit inuolũtariũ in inuoluntariũ ꝑꝑ violẽtiã ⁊ in inuolũtariũ ꝑꝑ ignorantiã. ⁊ incipit determinare de inuolũtario ꝑ violẽtiã describẽdo violentũ. In 3ª ꝑticula ibi[Quecũqȝ aũt ꝑꝑ timorẽ.] Mouet ⁊ soluit vnã dubitationẽ. vtrũ. s. opõnes que fiũt ꝑꝑ timorẽ maiorũ maloꝝ sint volũtarie vel inuolũtarie. In 4ª ibi
F [Si q̄s aũt.] Excludit quẽdã errorẽ dicẽtiũ ꝙ ea q̄ hõ facit cõtra rõnẽ vt ꝑꝑ cõcupiscẽtiaȝ delectatiõis vel cõcupiscentiã alicui⁹ boni exterioris nõ fiunt volũtarie sȝ violẽter: q̄r hõ bona delectabilia ⁊ vtilia violẽtant hoiem: sȝ illud solũ fit volũtarie qd̃ fit s̃m rõnẽ. ¶ In p̄ª igit̃ ꝑticula declarat Ph̃s ꝙ ad sciam moralẽ ꝑtinet ꝯsiderare de volũtario ⁊ inuolũtario: ⁊ hec est ꝯclõ p̄ª hui⁹ libri que ꝓbat̃ duplr̃. Primo sic. Ad sciam moralẽ ꝑtinet cõsiderare de illis s̃m que diuersificant̃ laudes ⁊ vitupia. sed sȝ voluntariũ ⁊ inuolũtariũ diuersificant̃ laudes ⁊ vituperia. g̃ ⁊c̃. Maior pȝ: q̄r v̄tus ⁊ vitiuȝ de q̄bus moralis determinat sunt circa opõnes ⁊ passiones: ⁊ opib⁹ v̄tuosis debent̃ laudes: ⁊ operib⁹ vitiosis debent̃ vituperia: ⁊ laus ⁊ vituperiũ nõ debent̃ nisi opib⁹ volũtarijs: iõ ad quẽ ꝑtinet cõsiderare de v̄tute, ad eundẽ ꝑtinet cõsiderare de volũtario
G ⁊ inuolũtario. Et minor pȝ per h̃ ꝙ hñ operãtib⁹ volũtarie debet̃ laus: ⁊ ei q̄ male operat̃ volũtarie debet̃ vituperiũ: ⁊ ei q̄ inuolũtarie opat̃ nec debet̃ laus nec vituperiuȝ. qui eniȝ male operant̃ inuolũtarie nõ vitupant̃: sȝ eis q̄nqȝ debet̃ venia q̄nqȝ misericordia. ¶ Scd̃m expositores venia debet̃ alicui q̃ñ nimis vituperat̃ ita ꝙ aliq̄d diminuatur de vitupio. Sȝ misericordia debet̃ q̃ñ totalr̃ reddit̃ a vitupio imunis. vel sic ⁊ forte meli⁹. venia est q̃ñ totalr̃ dimittit̃ vitupiũ vel pena ex iudicio rõnis. misericordia aũt q̃ñ h̃ fit ex cõpassiõe. [Utile aũt.] Scd̃o ꝓb' ꝯ sic. Ad sciaȝ moralẽ ꝑtinet ꝯsiderare de illis de q̄b⁹ legis latores hñt ꝯsiderare: sȝ legis latores hñt ꝯsiderare d̃ volũtario ⁊ inuolũtario vt sciãt q̄s honorare ⁊ q̄s punire debeãt. g̃ ⁊c̃.

¶ Videt̃ itaqȝ ea inuitus facere quispiam que violentia vel per ignorationẽ facit. Id aũt est violẽtũ cuius principiũ est foris: in qd̃ nihil is qui agit aut patit̃ confert: vt si vẽtus aliquo tulerit: aut hoies ptãtẽ hñtes.

Que sint inuolũtaria. ¶ Videnť aũt inuolũtaria esse que per violẽtiã vel ꝓpter ignorantiam sunt facta. ¶ Violentũ
Violentũ q̄d. aũt est cuius principiũ extra tale existẽs in quo nihil confert operans vel patiens: puta si spũs
Prima violẽti descriptio. tulerit aliquo vel homines domini existentes.

¶ Hec est 2ª ꝑticula p̄me ꝑtis: in qua Ph̃s diuidit inuolũtariũ. ⁊ vno mõ describit violentũ. Inuolũtariũ sic diuidi-
H tur. q̄dã est inuolũtariũ per violẽtiã: ⁊ q̄dã per ignoran-
Duplr̃ ali q̄d põt eẽ inuolũtarium. tiã. rõ hui⁹ diuisionis est. nã volũtariũ iportat motũ appetitus cognitiui q̄ supponit cognitionẽ eo ꝙ bonũ apprehẽsuȝ mouet appetitũ. Duplr̃ igit̃ põt aliq̄d esse inuolũtariũ. vno mõ per hoc ꝙ excludit̃ motus v̄tutis appetitiue: ⁊ sic est inuolũtariũ ꝑ violẽtiã. Alio mõ per hoc ꝙ excludit̃ cognitio v̄tutis apprehẽsiue: ⁊ sic est inuolũtariũ ꝑ ignorãtiã. vñ inuolũtariũ est p̄uatio volũtarij: iõ s̃m ꝙ volũtarium duo includit s̃m hoc inuolũtariũ accipit̃ duplr̃. vel s̃m ꝙ excludit vnũ illoꝝ vel alteꝝ que includunt̃ in volũtario.
Nõnᵐ Eustra. ¶ Nõnᵐ sȝ Eustratiũ hic ꝙ inuolũtariũ dr̃ duob⁹ modis. ⁊ vtriqȝ illoꝝ duoꝝ modoꝝ opponit̃ volũtariuȝ vno mõ dictũ.
Nõnᵐ ¶ Intelligendũ est hic ꝙ inuoluntariũ nõ dr̃ equoce de inuolũtario per violentiã ⁊ per ignorantiã: sed dicit̃ de eis sub disiunctione q̃uo vniuocũ dr̃ de vniuocatis. vñ

I innolūtariū dꝛ multiplr.i.dꝛ de multis sub disiunctione.⁊ qñ vnū imediate oppositoꝝ dꝛ de multis sub disiunctiōe reliquū icludit opposita illoꝝ sub copulatione ⁊ ecōuerso. vñ qꝛ volūtariū includit copulatiue negationē violentiꝫ ⁊ negationē ignorati. Si enim aliqd sit volūtariū opꝫ ꝙ nec sit violētū nec ignoratū: ideo innolūtariū includit sub disiunctione opposita illoꝝ que volūtariū includit sub copulatione. vñ si aliqd sit innolūtariū opꝫ ꝙ sit violētum vel ignoratū. ¶ Et per h̄ soluit talis obiectio si vnū ꝯrioꝝ dꝛ multiplr reliquū dꝛ multiplr. hoc veꝝ est de dictis multipliciter ⁊ equiuoce. in alijs vo pōt sic intelligi. Si vnū ꝯtrarioꝝ dꝛ multiplr sub copulatione: hoc est includat multa copulatiue: reliquū dꝛ multiplr: h̄ est dꝛ de multis sub

Instantia. disiunctione. ¶ Et si dicat ꝙ vnū tm̄ ꝯtrariat vni: sꝫ volūtariū vnū existēs ꝯriat innolūtario per violētiā ⁊ innolūtario per ignorantiā. ergo innolūtariū per violētiā ⁊ in-

K nolūtariū per ignorātiā erunt oīno idē: qꝛ ꝯriant eidem.

Solo. ¶ Dōm ꝙ vni solū ꝯriat vnum pmo. vñ volūtario pmo ꝯriat innolūtariū: ⁊ volūtariū ex ꝯñti ꝯriat innolūtario ꝑ

Questio violētiā ⁊ innolūtario ꝑ ignorātiā. ¶ Et si querat qd contrariat pmo: innolūtario ꝑ violētiā aut innolūtario ꝑ igno-

Solo. rantiā. ¶ Dico ꝙ neutrū illoꝝ hꝫ aliqd pmū ꝯtrariū: qꝛ neutrū illoꝝ hꝫ ꝯriū nisi rōne sui gñis. s. rōne innolūtarij qd pmo ꝯriat volūtario. Exēplū in alijs sanitas pmo cōtrariat egritudini. ⁊ ex ꝯsequēti ꝯriat spēbus egritudis: vt febri: hydropisi: lepre: ⁊ sic de alijs. ⁊ ille spēs egritudis nō habēt ꝓpria ꝯria vñ nō dñt ꝯriū nisi sꝫ suū gen⁹: ⁊ hec est intentio ph̄i 4° topicoꝝ. [Violētum aūt.] Describit violentū. d. ꝙ violentū est cui⁹ pncipiū extra tale extāis in quo nihil ꝯfert opans vel patiēs. Exemplū ponit ph̄s. d.

L ꝙ violētū est vt si spūs. i. vētus tulerit. i. portauerit aliquē aliquo cōtra volūtatē suā. vel si hoies dñi existētes. i. potētes virib⁹ corpis tulerint aliquē cōtra volūtatē suam vel

Nōn^m alijs tulerit aliqd alicui⁹ cōtra suā volūtatē. ¶ Intelligēdū est ꝙ violētū excludit motū appetitus: ⁊ cū appetitus sit pncipiū intrinsecū ꝯueniēs est ꝙ violentū sit a pncipio extrinseco: sed qꝛ appetitus pōt moueri ab aliquo extrinseco: ideo nō oē cui⁹ pncipiū est extrinsecū est violentū: sꝫ solū illud qd est ita a pncipio extrinseco ꝙ appetitus interior nō ꝯcurrit: ⁊ hoc est qd dicit ph̄s ꝙ opꝫ tale esse violentū in quo nihil ꝯfert operās: vel patiēs per ꝓpriū appetitū. ⁊ dꝛ operans qꝛ facit aliqd ꝑ violētiā. ⁊ dꝛ patiens qꝛ violentiā patit. vnde breuiter violentū excludit motū a pncipio intrinseco: ⁊ id violentū est ab extrinseco: sꝫ non

M omne qd est a pncipio extrinseco est violentū: sꝫ solū vbi

Passum nō cōferre vim s[r] intelligitur. passum nō hꝫ iclinationē vel appetitū ad illud ad qd mutatur per violētiā. Et ꝙ passū nō habeat inclinationē ad aliqd vel ꝙ nō ꝯferat vim pōt esse dupl'r. Aut qꝛ est ꝯtra ꝓpriā inclinationē passi: ⁊ sic lapis mouet sursū violenter. Aut qꝛ nec est ex inclinatione passi nec ꝯtra ꝓpriā inclinationē suā: ⁊ sic lapis mouet lateralr per violētiā. vbi vo motus est ꝯtra ꝓpriā inclinationē mobilis ibi est maior violentia: qꝛ ibi est violentia simplex ⁊ pura.

¶ At ea que maiorū metu maloꝝ: aut ob aliqd bonū agunt: vt si tyrannus quempiā aliqd agere turpe iuberet: habens in ptāte ⁊ parentes ⁊ liberos: hac lege vt si illud agat: illi sint icolumes: si nō agat dispereāt: cōtrouersiā habere vident vtrū hec inuiti an sponte faciant hoies. Tale ēt qd accidit ⁊ circa iactus eos q in tēpestatibus fiunt. Simplr. n. nemo suas fortunas eijcit sponte: sed omnes ꝓpter suā ceteroꝝqꝫ salutem eijciunt modo sint mentis sane.

¶ Quecūqꝫ aūt ꝓpter timorē maioꝝ malorum operata sunt vel ꝓpter bonū aliqd: puta si tyrānus precipiat turpe aliqd operari dominus existens parentū ⁊ filioꝝ: ⁊ operante qdē saluent nō operante aūt mortant: dubitationē hꝫ vtrū innoluntaria sint vel voluntaria. Tale aūt aliqd accidit ⁊ circa eas que in tēpestatib⁹ electiones. Simplr aūt nullus eijcit volūtarius: in salute aūt sui ⁊ alioꝝ oium: intellectum habens. N

¶ Hec est 3ᵃ pticula pme ptis: in qua mouet ⁊ soluit pma questio pncipalis que est ista. vtrū opōnes que fiunt pp timorē maioꝝ maloꝝ: que qs timet incurrere vel pp bonū aliqd qd timet amittere sint opōnes volūtarie: h̄ est vtrū opōnes facte ꝓpter magnū malū vitandū vel bonū ꝯseruandū sint volūtarie vel inuolūtarie. vbi gr̄a. Si qs ꝓijciat merces in mari pp periclitationis timorē: vel si qs cōmittat aliqd turpe vt saluet se ⁊ parentes suos: dubium est an talia sint volūtaria vel innolūtaria. hec pticula ꝯtinet tres pticulas. In pma mouet dubitationem. In 2ᵃ ibi [Miste qdem igit.] soluit dubitationē. In 3ᵃ ibi [Est aūt difficile.] O ponunt due difficultates circa huiꝰ opōnes que fiunt pp timorē maioꝝ maloꝝ. In pᵃ igit pte mouet qōnē vtrum opōnes facte pp timorē maioꝝ maloꝝ vitandoꝝ vel pp bonū cōsequēdū sint volūtarie vel innolūtarie: vt si tyrānus hñs in suo dñio ⁊ potestate parētes ⁊ filios alicuius: ⁊ precipiat ei vt aliqd turpe operet tali ꝯditione: vt si operet huiꝰ qd tyrannus pcipit / filij ⁊ parentes cōseruabunt in vita. si vo nō operet / statī occident: est igit dubitatio si ille operet turpe qd tyrānus precipit: vtrū hꝰ opatio debeat dici volūtaria vel innolūtaria. Aliud exēplū ponit de P his qui ꝓpter timorē submersionis ꝓijciūt merces in mari ꝓpter vitā saluādā. vtrū illa ꝓiectio sit voluntaria vel innolūtaria. Et rō dubitatiōis est: qꝛ simplr loquēdo nullus faceret huiꝰ opa voluntarius: sed ad hoc ꝙ ipse ⁊ alij saluent / qlꝫ hñs intellectū bñ dispositū hꝰ opera faceret.

¶ Tales igit actus misti qdē sunt: iis aūt magis sunt similes quos sponte hoies agunt. Expetunt enim tunc cū agunt: atqꝫ finis actionis in tēporis cōditione cōsistit. Et sponte igitur ⁊ inuitū vnūquēqꝫ dicendū est agere cū agit: agit aūt sua sponte. Est enim in ipso pncipiū mouēdi ptes eas que sūt in huiuscemodi actib⁹ instrumenta. At quoꝝ principiū est in ipso: ea agere: vel nō agere in ipso est situ. Talia igit sua sponte qsqꝫ agit: at simplr fortassis inuitus. Nemo nāqꝫ taliū qcꝙ per se expeteret vnqꝫ. In actib⁹ aūt huiuscemodi nō- Q nūqꝫ hoies ⁊ laudant: cū pro magnis ⁊ honestis reb⁹ aliqd turpe ferunt aut molestū. Si vo cōtrafaciūt: vituperant. Est. n. improbi ꝓ nulla re honesta vel mediocri res turpissimas ferre. In qbusdā aūt laus qdē nō fit: sꝫ venia locū hꝫ: cū ea que non agere opꝫ qspiā egerit ob huiuscemodi res que naturā humanā superant nemoqꝫ ꝑferret. Sunt aūt quedā ad que forsitā nō licet quēqꝫ esse cōpulsū: sed potius opꝫ sūma perpessū tormēta mortē obire. Ridicula nāqꝫ vident ea q ad necem matris Alcmeonē Euripidis cōpulerūt. ¶ Miste qdē igit sunt tales opōnes. Assimilantur aūt magis volūtarijs. voluntarie enim sunt tūc cū opate sunt. Finis aūt opōnis sm tps est: ⁊ volūtariū aūt ⁊ innolūtariū qñ operat dꝛ.

¶ Operat

A ¶ Operaꝛ aūt volēs: etenim principiū mouēdi organicas ptes in talibus opōnibus in ipso est. Quoꝝ aūt in ipso principiū in ipso ⁊ opari ⁊ nō. Voluntaria itaqꝫ talia. Simplr aūt forsitan inuoluntaria. Nullus eni vtiqꝫ eligeret ſꝫ ſeipſꝫ taliū aliqd. ¶ In opōnib⁹ aūt talib⁹ qñqꝫ ⁊ laudanꝛ: qñ turpe aliqd vel triste sustinet pro magnis ⁊ bonis: cū āt ecōuerso vitupanꝛ. ¶ Turpissima enim sufferre ꝓ nullo bono vel modico praui. ¶ In aliqb⁹ aūt laus nō fit qdem: venia aūt qñ ꝓꝑ hec opaꝛ aliqs que nō opꝫ: q̄ humanam naturā excedūt ⁊ nullus vtiqꝫ sustineret.

B ¶ Quedā aūt fortassis non est cogi: sed magis moriēdū patiētē durissima. Etenim euripedis Alcmeonē derisoria vīr cogētia mrē3 occidē.

¶ Hec est scda ps illi⁹ pticule in qua soluit illā dubitationē ⁊ est hec solo. ꝙ opōnes facte ꝓꝑ timorē maioꝝ malorū sunt ptī3 voluntarie: ⁊ ptim inuoluntarie: ita ꝙ sunt miste ex voluntario ⁊ inuoluntario: hꝰ enim opōnes nō sunt simplr voluntarie: qꝛ nullus simplr ⁊ absolute vult ꝓijcere merces suas in mari: tñ rōne quarundā circūstātiaꝝ sunt voluntarie: qꝛ pro salute sui ⁊ alioꝝ qlibet dꝫ hꝰ opōnes facere: ⁊ iō hꝰ opōnes facte ꝓꝑ timorē maioꝝ maloꝝ sunt ptim voluntarie ⁊ ptim inuoluntarie: magis tñ assimilanꝛ opōnibus voluntarijs q̄ȝ inuoluntarijs: ⁊ istō ꝓbat Phs. s. ꝙ opōnes facte ꝓꝑ timorē maioꝝ maloꝝ sunt magis voluntarie q̄ȝ inuoluntarie: ⁊ hec est ꝯclō 2ª hui⁹ libri que ꝓbatur sic.

C (2ª cōclō hui⁹ tertij libri.) Opōnes debēt iudicari voluntarie vel inuoluntarie ꝓ tēpore in quo fiunt: sed hui⁹ opōnes tpe in quo fiunt sunt magis voluntarie q̄ȝ inuoluntarie. g̃ absolute loquēdo hꝰ opōnes sūt magis voluntarie q̄ȝ inuoluntarie. Maior pꝫ: qꝛ finis ⁊ cōplemētū opōnis est fm ꝯsiderationē tēporis in quo hui⁹ opatio fit: qꝛ tūc est opatio in actu ⁊ vnūqōqꝫ est iudicandū magis fm ꝙ est in actu q̄ȝ ſꝫ ꝙ est in po⁹. Et minor pꝫ vꝫ. ꝙ hꝰ opōnes ꝓ tpe in quo fiunt sūt magis opōnes voluntarie q̄ȝ inuoluntarie: qꝛ in tpe quo fiunt hꝰ opōnes operans volens opaꝛ ⁊ nō opaꝛ nolens. g̃ ⁊c. [Opaꝛ aūt.] Et qꝛ opꝫ dicere ꝙ hꝰ operationes sunt voluntarie vel inuoluntarie: qꝛ nō pñt sil̄ esse voluntaria ⁊ inuoluntaria: qꝛ sic voluntariū esset inuoluntariū pōt esse dubiū. vtrū hꝰ opōnes debent dici voluntarie vel inuoluntarie. Istud dubiū remouet Phs ostendēs ꝙ opationes facte ꝓꝑ timorē maioꝝ malorū sunt voluntarie: ⁊ hec est ꝯclō 3ª que ꝓbaꝛ duplr. Prio sic.

D (3ª cōclō hui⁹ tertij libri.) Ille opōnes sunt voluntarie quas operans volēs opaꝛ. sed opationes factas ꝓꝑ timorē maioꝝ maloꝝ operans volēs opaꝛ. g̃ ⁊c. maior pꝫ de se. ⁊ minor ƀclaraꝛ sic. Illas opōnes que sunt in ptāte opantis ad operādū vel nō operandū qñ operans opaꝛ eas / volēs opaꝛ eas: sed hꝰ opōnes facte ꝓꝑ timorē maioꝝ maloꝝ sunt in ptāte operātis ad operandū vel nō operādū eas. g̃ operans volēs opaꝛ eas. maior pꝫ. ⁊ minor declaraꝛ sic. Ille opōnes sunt in potestate operātis quaꝝ pn̄ᵐ est in ptāte operātis: ſꝫ pn̄ᵐ hꝰ opationū est in ptāte operātis: qō pꝫ. nā in ꝓiectione merciū in mari pn̄ᵐ mouendi organicas ptes est in ipo operāte. i. in ptāte opantis. in tpe enim in quo ꝓijcit pn̄ᵐ mouēdi organicas ptes. i. applicādi mēbra corpis ad operādū est in ipso opante. i. in ptāte opantis. Alr āt eēt si nō moueret mēbra ſꝫ ab alio potētiori mouerenꝛ. vñ ea q̄ fiūt a pn̄º intrinseco sūt in ptāte hois vt ea opeꝛ vel nō opeꝛ qō ptinet ad rōnē voluntarij. vñ tales opōnes ꝓprie ⁊ vere sunt voluntarie: sed simplr. i. in vlī cōsiderādo sunt inuoluntarie:

E qꝛ nullus quātū est in se eligeret opari aliqd taliū nisi ꝓꝑ timorē maioꝝ maloꝝ vt dcm̄ est. [In opōnib⁹ aūt.] ¶ 2º ꝓbaꝛ ꝯclō pncipalis sic. Ille opōnes sunt voluntarie ꝓ qb⁹ debeꝛ operāti laus vel vituperium: honor vel pena: vt de se pꝫ: sed pro talib⁹ opōnibus ꝓꝑ timorē factis debeꝛ operanti laus vel vituperiū honor vel pena. g̃ hꝰ operationes sunt voluntarie. maior est manifesta. Et circa declarationē minoris ponit tres gradus taliū opationū q̄ fiūt ꝓꝑ timorē. nā pro talib⁹ opationib⁹ aliq aliqñ laudanꝛ eo ꝙ sustinent aliqō turpe vel triste ꝓꝑ aliq̄ magna bona: vt qñ aliqs pro magnis malis vitādis seu magnis bonis adipiscendis sibiipsi vl̄ reipublice sustinet aliqō turpe vel triste: vt incarcerationē vel aliqd hꝰ. Et dicit Lincoñ. nō dico turpe qō est peccatū. hoc enim nō sustinet qs sed facit: ſꝫ intelligo per turpe penā cōfusibilē: prudētis enim est minorem penā sustinere vt maiorē ꝓpellat a se vel a republica vel vt bonū acqrat sibi: vel reipublice qō sit maius in genere boni q̄ȝ sit malū pene qō sustinet in genere hꝰ mali. opus aūt prudētie laudabile est. hec Lincoñ. Sed si pro nullo

F vel modico bono aliqs sustineat turpe vel triste vituperādus est: vt si aliqs incarcerationē sustineret pro cōseruatione vni⁹ pomi vel alicui⁹ alteri⁹ modici boni talis vituperādus est: qꝛ nullus sustineret aliqō malū pro cōseruatione alicui⁹ boni nisi illud bonū sit preponēdū in corde suo bono cui opponiꝛ malū qō sustinet: nūc aūt ad inordinationē appetit⁹ ptinet ꝙ aliqs pua bona ꝓeligat malis: ⁊ iō dicit Phs h̄ esse praui hois qui hꝫ appetitū iordinatū. vñ dicit Phs. [Turpissima enim sufferre ꝓ nullo bono vl̄ modico praui est.] Iste est ergo pmus gradus taliū opōnū ꝙ q̄dā sunt opōnes ꝓ qb⁹ hō aliqñ laudaꝛ ⁊ aliqñ vitupaꝛ: vt ꝓꝑ h̄ ꝙ aliqs sustinet icarcerationē ꝓ magno bono laudaꝛ. si aūt pro puo bono vitupaꝛ. [In aliqb⁹ aūt.]

G Scds gradus taliū opōnū est qñ pro opōnib⁹ factis ꝓꝑ timorē aliqs nō mereꝛ laudē sed solū sibi cōcediꝛ venia vt nō multū vitupeꝛ. vt si aliqs opeꝛ que non opꝫ: puta aliq̄ nō decētia ad statū suū ꝓꝑ timorē aliquoꝝ maloꝝ q̄ nullus posset sustineꝛ sine ƀstructiōe nāe sue: vt si alicui iminerent sustinere ignis adustionē nisi diceret aliqō iocosum mēdaciū vel nisi aliq̄ seruilia diceret vel seruilia opa faceret que nō decerēt eius dignitatē pro talib⁹ opōnib⁹ debetur venia: sed nec laus nec vitupiū. [Quedam aūt fortasse.]

H Tertius gradus taliū opōnū factaꝝ ꝓꝑ timorē est qñ operationes sunt ita male ꝙ ꝓꝑ nullā coactionem dꝫ hō tales opōnes facere: ſꝫ dꝫ hō magis sustinere mortē durissimā patiēdo q̄ȝ talia opari: vt interficere patrē vel mrēm: ⁊ iō alcmeona. i. carmia fcā de alcmeone ab Euripede vīr eē derisoria in qb⁹ narraꝛ ꝙ Alcmeon coact⁹ fuit matrē occidere ex ꝓcepto pris sui qui hoc sibi ꝓceperat in bello thebano moriēs ad qō ierat ex vxoris ꝯsilio. hoc enim est derisoriū ꝙ aliqs cogaꝛ ad tātū facinus ꝑpetrādū. vñ q̄dam opōnes sunt ita male ꝙ nullo mō sunt faciēde pro aliquo malo vitādo aut bono cōsequēdo. ⁊ h̄ itelligit Phs cū dicit. [Quedā. n. fortasse nō est cogi: ſꝫ magis moriendū patientē durissima.] Eustrati⁹ recitat h̄ vnā opionē q̄ ponit ꝙ qñqꝫ hō dꝫ facere turpissima ꝓ aliquo magno bono: ⁊ illa q̄uis sint turpia tñ nō sunt turpiter facta: ⁊ ponit exēplū dicēs: queadmodū sunt q̄dā opōnes bone nō bñ aūt facte. nō. n. ois q iustū facit iuste facit: ita sunt q̄dā opōnes turpes nō turpiter facte. mentiri. n. est turpe ſꝫ ꝓ vtilitate nō turpe. ⁊ misceri aliene vxori turpe: sed ꝓ tyrāni ablatione nō turpe in electione enim turpe. Taliū enim aliqs sustinēs ꝓꝑ bonum nō vitupabilis: ⁊ q sustinet nullius gra aliqd taliū vitupabilis: turpia. n. sustinet ⁊ turpiter: ſꝫ Eustrati⁹ istā opionē nō tenēs dicit sic. Christians aūt religio fateꝛ ⁊ ꝫ nō eē peccādū alicui⁹ vtilitatis ꝯsequēde vel ali

I cui⁹ incōmodi vitādi gr̄a. vñ cum mentiri ꝛ aliene vxori cōmisceri vtrūqꝫ sit peccare / neutrū est aliquo mō faciēdū. vñ supior doctrina nō doctrina ſꝫ error est in exēplis ꝓpositis. nō enīz facienda sunt mala peccati vt eueniant bona: ſꝫ mala pene ꝛ siq̄ue vere sunt turpia: que tamē peccata nō sunt / facienda sunt ꝛ sustinēda vt eueniant bona: Hec Eustratius. ꝛ hec etiam est sn̄ia Lincoñ. hic.

℄ Est aūt interdū difficile quale ꝓ quali sit expetēdū: ꝛ qd ꝓ quo sustinendum discernere. Difficilius ēt est postea q̄ꝫ cognoueris in sn̄ia ꝑmanere. Fit n. plerūqꝫ vt ea qdē que expectanť molesta: ea vō ad que cogūtur turpia sint vñ laudanť: atqꝫ vituperanť ii qui fuerunt aut nō fuerūt cōpulsi. Queñā igiť dicēda sūt violenta. An ea qdē simpl'r inuitus q̄spiaꝫ agit quoꝝ externa est cā: ꝛ ipse agēs nihil oīno cōfert: que vō ꝑ se qdē inuitus facit: sed nūc ꝛ ꝓ his expetunť: ꝑncipiūqꝫ est in ipso agente ea ꝑ se qdē inuitus: nunc aūt ꝛ ꝓ his

K spōte agit. Magis aūt his similia sunt q̄ sua sponte q̄s agit. Actus n. sunt circa ipsa singula: q̄ qdē sponte facit. Qualia ꝓ q̄libus expetēda sint: nō facile assignare possum⁹. Quippe cū i ipsis singulis cōplures sint dr̄ie.

℄ Est aūt difficile q̄nqꝫ iudicare q̄le ꝓ q̄li eligēdū ꝛ qd ꝓ quo sustinēdū. ℄ Adhuc aūt difficili⁹ imorari cognitis: vt eni in multū est q̄ qdē expectanť tristia. ℄ Que aūt cogūť turpia. vñ

L laudes ꝛ vitupia fiunt circa coactos vel non.

Violenta que. Scd̄a violenti descriptio. ℄ Qualia vtiqꝫ dicenda violēta: vel simpl'r q̄dē qñ cā i his exteri⁹ ꝛ q opať nihil ꝯfert. Que aūt ꝭm seipsa qdē inuolūtaria sūt: nunc aūt pro his volūtaria. Quoꝝ aūt ꝛ principiū i opante ꝭm seipsa qdēꝫ inuolūtaria sunt: nūc aūt ꝛ pro his volūtaria magis aūt assimilanť volūtarijs. opōnes enīz in singularib⁹: hec aūt volūtaria. Qualia aūt pro q̄lib⁹ eligēdū nō facile tradere. Multe enim differētie sunt in singularibus.

℄ Hec est 3ª ps tertie ꝑticule ꝑme ꝑtis: in qua Phs narrat duas difficultates circa ꝑdictas opōnes. pª ꝑtinet ad intellectū. 2ª ad affectū. Prima. n. ꝑtinet ad iudiciū rōnis ꝛ est q̄le pro q̄li est eligēdū. difficile est enīz iudicare q̄le ꝓ q̄li

M est eligēdū. i. q̄le malū est eligēdū ꝓ q̄li malo vitādo: ꝛ qd pro quo sustinēdū. i. difficile est iudicare qd̄ malū est sustinēdū ne hō a bono deficiat. ⌊Adhuc aūt difficili⁹.⌋ Scd̄a difficultas ꝑtinet ad imobilitatē affect⁹ ꝛ est maior q̄ꝫ difficultas ꝑcedēs ꝛ est imorari cognitis per iudiciū rōnis: difficilius enīz est imorari cognitis. i. difficili⁹ est imorari ꝑseueráter in his que hō agit per iudiciū rōnis q̄ꝫ recte iudicare. ꝛ hui⁹ rō est: q̄ q̄ expectanť. i. timenť sunt tristia. i. afflictiua. ⌊Que aūt cogunť.⌋ Nunc aūt difficile est ꝙ hō diu sustineat tristia ne opeť turpia. difficile est ēt ꝙ rō stet in priori iudicio. imo ꝓꝑ tristitiā mutabiť iudiciū rōnis: q aūt ꝑseuerat in sustinēdo tristia ꝛ nō turpia opať / laudať: ꝛ qui nō vituꝑať. ⌊Qualia vtiqꝫ.⌋ Epilogat que dicta sūt. ꝛ pmo resumit ꝑncipalē q̄ōnē. s. q̄lia sunt violēta. 2º resumit rōnē q̄ꝫtū ad ea que sunt absolute violenta. ꝛ dicit ꝙ simpl'r violēta sunt quoꝝ cā est exteri⁹: ita ꝙ ille q opatur ꝓꝑ violētiā nihil cōfert ad hoc. 3º resumit de opōnib⁹ mixtis. ꝛ dicit ꝙ illa que ꝭꝫ seipsa hoc est absolute ꝛ in vli cōsiderata sunt inuolūtaria efficiunť volūtaria ꝭꝫ certū tp̄s: ꝛ ꝓꝑ certos effect⁹. ꝛ q̄ꝫuis hꝰ sint ꝭm se inuolūtaria pn̄ᵐ

N cū est in opante: iō dicēda sunt volūtaria ꝭꝫ hoc tp̄s: ꝛ pro istis cāis magis assimilanť volūtarijs q̄ꝫ inuoluntarijs: q̄ꝛ cōsiderans singularib⁹ in q̄b⁹ opōnes cōsistūt sunt volūtaria. 4º resumit illud qd̄ dixit de difficultate cōtingēte in talib⁹. d. ꝙ nō est facile tradere q̄lia pro q̄libet opꝫ eligere. Et rō huius est: q̄ꝛ multe sunt dr̄ie singularū: iō iudiciū de eis nō pōt sub certa regula cōprehendi: sed relinquitur existimationi ꝛ iudicio prudentis.

℄ Qz si quispiā ideo iucūda violēta dixerit esse: q̄ꝛ ꝛ extra sunt ꝛ cōpellunt oīa erunt ei⁹ sn̄ia violēta. Hoꝝ. n. gratia oēs oīa agūt: atqꝫ qui violētia inuitiqꝫ agūt: ii cū dolore q ob iucūdū: hic cū voluptate. Est aūt ridiculū accusare externa quēpiā: sed nō seipsuꝫ q qdē ab huiuscemodi rebus facile capiť: ꝛ honestoꝝ qdem se: turpiū aūt ea q̄ afferūt voluptatē censere cām eē. Id

O igitur violentum est cuius principium est foris: nihil prorsus eo conferente cuius est illata.

℄ Siq̄s aūt delectabilia ꝛ bona dicat violenta eē: cogūt enīz exteri⁹ exñtia: oīa vtiqꝫ sic erunt violēta: hoꝝ eni gr̄a oēs oīa opanť. ℄ Et q qdē vi ꝛ nolētes cū tristitia. Qui aūt ꝓꝑ bonū cuꝫ delectatiōe. Ridiculū enīz accusare que exteri⁹ ſꝫ nō ipꝫ hñ venabilē exñtē a talibus. ℄ Et bonoꝝ qdem seipsuꝫ. Turpium aūt delectabilia. ℄ Videť vtiqꝫ violētuꝫ esse cuius extrinsecuꝫ principiuꝫ nihil conferente vim passo. Quid violentū. Tertia violenti descriptio.

℄ Hec est 4ª ꝑticula ꝑme ꝑtis ꝑncipalis: in qua Phs excludit quēdā errorē dicētiū: ꝙ delectabilia ꝛ bona exteriora ꝓpter que agrēda opanť hoīes sunt violēta: q̄ꝛ extrinseca sunt ꝛ cū apphēdunť q̄si cogūt appetitū appetere ea: ꝛ ipse appetit⁹ actu appetēs cogit opari. vt igiť declaratio violēti ꝛ diffō iam dicta clarius elucescat. ꝛ ꝙ sit cōuenienter assignata remouet hāc falsaꝫ opionē ꝓbās ꝙ nō oīa q̄

P opamur ꝓꝑ bona delectabilia vel bona exteriora sūt violenta: ꝛ hec est ꝯclō 4ª hui⁹ libri. hec ꝯclō ꝓbať per. 5. rōnes. Prima talis est. oēs opōnes nr̄e sunt gr̄a alicui⁹ boni vel delectabilis. Si igiť oēs tales opōnes essent violente sequereť ꝙ oēs opōnes nr̄e essent violēte. nā hoꝝ gr̄a oēs oīa opanť. ⌊Et q qdē.⌋ Scd̄o ꝓbať sic. Oīa que opamur cū violētia opamur cū tristitia: sed opōnes que sūt ꝓꝑ bona exteriora vel ꝓꝑ bonū delectabile nō opamur cū tristitia. ḡ tales opōnes nō sunt violente. ⌊Ridiculum autē.⌋ Tertio ꝓbať ꝯclō sic. Si tales opōnes essent violēte: tūc hō in operādo tales opōnes vinceretť ab illis ꝓꝑ que opatur: ꝛ tūc hō eēt vilis ꝯditionis ꝛ multū accusandus eo ꝙ ꝑmitteret se supari a talib⁹. ⌊Et bonoꝝ qdēꝫ.⌋ Quarta rō est illa si tales opōnes facte ꝓꝑ delectabilia vel bona exteriora essent violēte: tūc hō nō esset cā taliū opōnuꝫ: ſꝫ hoc est falsuꝫ: q̄ꝛ homo est cā opōnis v̄tuose ꝛ eadē potētia rōnalis est ꝯrioꝝ. ḡ hō est cā opōnis vitiose cuiusmodi sunt opōnes facte ꝓꝑ delectabile vel bona exteriora. ⌊Videť vtiqꝫ.⌋ Quinta ꝓbať ꝑ diffōnē violēti sic. Violētū est cui⁹ ꝑnᵐ est extra passo nō cōferēte vim. ſꝫ hō in hꝰ opōnib⁹ ꝯfert vim. ḡ hꝰ opōnes nō sūt violēte. ℄ Intelligendum est ꝙ Phs ponit h̄ tres descriptiōes violenti. In ꝑma ponit tā operās q̄ꝫ patiēs: cū dī violētū est cui⁹ ꝑnᵐ extra tale exñs in quo nihil ꝯfert operās vel patiēs. In 2ª descriptione poniť operās ꝛ nō patiēs cū dī ꝙ violentū est simpl'r qñ cā est in his que exteri⁹ ꝛ q opať nihil ꝯfert. In 3ª vō descriptione poniť patiēs seu passuꝫ ꝛ nō operās cū dī ꝙ violētū est cui⁹ ꝑnᵐ est extrinsecū nihil cōferente vim passo. ℄ Sed Lincoñ. mouet sup h̄ dubitationē. q̄re in prima

4ª cōclō hui⁹ tertij libri. Ratiōnes que hic ponūt. 2ª rō. 3ª rō. Q 4ª rō. 5ª rō. Notā. Du. Lincoñ.

A pma descriptiōe facit mētionē tā de opante p vim q̄ de patiente. ⁊ in 2ª descriptiōe solū facit mētionē de opante. ⁊ in 3ª descriptiōe facit mētionē solū de vim passo. ❡ Ad

Solō. dubiū rñdet. d. q̄ cū violētū hʒ pn̄ᵐ agēs ex̄ nihil coopante intra eo cui vis īfert̄ ṽe solūmō pati. Est.n. solūmō in rōne suscipiētis ab agēte p vim. ⁊ h̄ ꝯfirmat vltimo dicta

Actio ⁊ opō 3ʳ dr. violēti descriptio. hec Lincon. Dicit ēt Lincon. q̄ actio ⁊ opō dr̄ triplr. s. magis ppe/⁊ minꝰ pprie/⁊ cōiter. Magis pprie dr̄ actio ⁊ opō: opō dantis ad recipiēs cū ipʒ dans a pnᵒ tm̄ dat: ⁊ iprimit suscipiēti rem aut rei p̄uationē. ⁊ ſm hūc modū nihil agit vel opat̄ id cui īfert̄ vis ſʒ q̄ tale: ſʒ solū ſʒ q̄ dictū est patit̄. Minus aūt pprie dicunt̄ instrā qn̄qʒ agere ea q̄ agūt pprie agētes p ipsa: vt cū dr̄ q̄ baculus pcutit vel gladiꝰ secat: ⁊ sic pōt violēta qn̄qʒ dici agē-

B tia vel operātia: vt siqs cōprehēdēs manū alteriꝰ ⁊ mouēs eā pcutiat cū ea quēq̄ pōt dici manū pcussisse pcussum: ſʒ velut instr̄ʒ: ⁊ sic forte dr̄ operās in descriptiōe violenti p̄ dicta. Cōiter aūt oē significatū v̄baliter ⁊ maxie sub voce actiua dr̄ agere ⁊ opari: ⁊ sic sumit̄ opari in descriptiōe media violēti. s. in descriptiōe scđa. ❡ Itēʒ dicit Lincon.

Nōnᵐ violentū multiplr. esse sciēdū q̄ violētū multiplr dr̄. dr̄ eni cā viʒ īferēs violētā. ⁊ qđ a tali cā illatū est dr̄ ēt violentū. ⁊ violētū h̄ scđo mō dictū dr̄ cōiter ⁊ magis pprie. Cōiter nāqʒ dr̄ violentū ſʒ dictas violēti descriptiones. Pōt ēt g sic patit̄ velle pati qđ patit̄ ⁊ cōdelectari in passiōe: sicut forte fecit Aba

Abacuc ab angelo portatus. cuc cuʒ portabat̄ capillo capitis sui ab angelo. ⁊ pōt nolēs pati: ⁊ ēt renitēs: ⁊ q volēs. patit̄ ab extrinseco vim īferēte pprie dr̄ violētiā passus: ⁊ illud qđ passus est/est violētū. ⁊ hāc magis ppriā significationē violēti īsinuanit Ar. cū dixit. [Qui gdē vi ⁊ nolētes cū tristicia.] Hec Lincon. Sic igit̄ pʒ q̄ opō ⁊ actio dicunt̄ pprie: minꝰ pprie: ⁊ cōi-

C ter. pprie dicūt opōnē dantis cū ipsuʒ dans a pnᵒ itra dat: ⁊ sic dr̄r de agēte p̄ncipali. Sʒ minus pprie dr̄ de instr̄is mediātibꝰ qbꝰ p̄ncipale agēs opat̄. ⁊ ſm h̄ violēta dicunt̄ agētia vel opantia. Cōiter v̄o oē qđ significat̄ voce actiua dr̄ agere ⁊ opari: ⁊ sic suscipe dr̄ opari. pʒ ēt q̄ violentū dr̄ de cā que īfert vim ⁊ de eo qđ est illatū a cā vim inferēte: ⁊ sic adhuc dr̄ duplr. s. cōiter: ⁊ sic oē illatū in aliqđ passuʒ a cā extrinseca ipso passo nihil ad h̄ agēte dr̄ violētū siue passuʒ patiat̄ volēs siue nolēs. ppe aūt dr̄ violentū qđ est illatū in passuʒ passo renitente: ⁊ sic logt̄ Phs de violento cū dicit q̄ [Qui patiunt̄ cū vi ⁊ nolētes cū tristitia.] scilʒ

Quattuor dubia. patiunt̄. ❡ Circa istā ptē occurrūt 4ᵒʳ dubia. pᵐ est. vtrū actꝰ volūtatis possit eē inuolūtariꝰ. Ur̄ q̄ nō: q̄ȝ oē inuolū-

pᵐ dubiū D rō pª rō 2ª tariū est ꝯ volūtatē: ſʒ nullus actꝰ volūtatis est ꝯ volūtatē: qđ pʒ: q̄ȝ volūtas est maxie libera īter oēs potētias aīe: ⁊ nihil est ita in ptāte volūtatis sicut actꝰ ppꝛiꝰ. g̊ nullus actꝰ volūtatis pōt eē ꝯ volūtatē. ❡ Itē actꝰ volūtatis est velle: sed nullus pōt inuolūtarie velle: q̄ȝ oē velle est volūtariū. si g̊ aligs vellet inuolūtarie. illud velle eēt volūtariuʒ

In oppoᵐ ārgūm. ⁊ inuolūtariū qđ est ipoſe. ❡ In oppoᵐ argr̄ sic. Uolūtariū ⁊ inuolūtariū sūt ꝯ̄ria: ⁊ p ꝯn̄s hñt fieri circa idē: ſʒ aligs actꝰ volūtatis est volūtariꝰ. g̊ poſe est q̄ aligs actꝰ volun-

Solō. Duplx vo lūtatis actus. tatis sit inolūtariꝰ. ❡ Dōʒ q̄ actꝰ volūtatis quātū spectat ad p̄sens est duplex. s. elicitꝰ ⁊ iperatꝰ. Actus elicitꝰ est actꝰ subiectiue existēs in volūtate: vt velle desiderare ſʒ volūtatē. actus iperatꝰ est vt currere/videre: ⁊ sic de alijs que iperant̄ a volūtate ⁊ nō existūt in volūtate. Dico g̊ q̄ nul-

Nullus actus elicitus volūtatis est inuolūtariꝰ. lus actꝰ volūtatis elicitꝰ est inolūtariꝰ. ❡ Cuiꝰ rō est: qm̄ volūtas hʒ nālē inclinationē ad qđcūqʒ velle sicut mā pª ad quācūqʒ formā sensibilē: sed illđ ad qđ est nālis inclinatio intrinseca nō pōt eē inuolūtariū nec violētū: sicut. n. ꝯtra īclinationē motꝰ nālis est q̄ sit coactꝰ vel violētus: ita ꝯtra īclinationē volūtatis est q̄ ei aliq̄ violētia inferatur. Istud ēt pʒ sic. si actꝰ volūtatis eēt inuolūtarius: aut g̊ per

E violētiā aut p ignorātiā. nō p ignorātiā: q̄ȝ actꝰ elicitꝰ volūtatis p̄supponit cognitionē. nec p violētiā: q̄ȝ voluntas nō pōt cogi: nec violētari cū sit sūme libera ⁊ maxie respectu sui pprij actus eliciti. ❡ Scđo dico q̄ actꝰ iperatꝰ vo-

Actus imperatꝰ volūtatis pōt esse inuolūtarius. lūtatis pōt esse inuolūtariꝰ. poſe eniʒ est q̄ actꝰ qui est natus fieri ⁊ iperari a volūtate fiat ꝯ volūtatē. poſe eniʒ est q̄ aligs cōtra volūtatē suā pellat̄ ad aliquā dr̄iam pōnis ad quā nollet moueri: ⁊ sic ille motus est inolūtariꝰ: cuʒ tm̄ volūtas sit nata moueri ad oēm dr̄iaʒ positionis. Et si dicat̄ q̄ exquo ois talis motus est ꝯ volūtatē nō v̄r eē a volūtate: iō pōt poni exemplū qđ ponit Phs. Si. n. aligs pp metū mortis faciat aligđ qđ nō faceret nisi pp metū: vt si dicat aliqđ mendaciū ad liberādū se ⁊ amicos suos a periculo mortis illud mēdaciū est a volūtate iperatiue: ⁊ tm̄ est ſm se inuolūtariū: ⁊ ita pōt actꝰ volūtatis iperatꝰ esse

F Ad rōnes pmās. Ad rōnē in oppoᵐ inuolūtariꝰ. Rōnes p̄me ptis ꝯcludūt q̄ nullus actꝰ elicitus volūtatis pōt eē inuolūtariꝰ. ❡ Ad rōnē in oppoᵐ dico q̄ volūtariū ⁊ inuolūtarium sunt ꝯ̄ria ⁊ hñt fieri circa aliud vnū ⁊ idē: vt circa actū iperatū volūtatis: tm̄ actꝰ volūtatis elicitus determinat sibi alterū illoꝝ. s. volūtariuʒ.

Dubiū 2ᵐ. rō pª. ❡ Scđo dubitat̄ vtrū aligđ factū per violētiā sit inuolūtariū. Uidet̄ q̄ nō: q̄ȝ si aligs proijciat volūtarie lapideʒ sursuʒ/ille motꝰ est violētꝰ: ⁊ tm̄ nō est inuolūtariꝰ: sed ma-

rō 2ª gis volūtariꝰ. Silr̄ si aligs scandat vel saltet ille motꝰ eēt violētus: q̄a motꝰ ecōtra factꝰ est nālis: ⁊ tm̄ ille saltus vel ascensus nō est inuolūtariꝰ cū sit a volūtate. g̊ violētia nō est sufficiēs cā inuolūtarij. ❡ Cōtrariū vr̄ Phs hic velle.

Incōtrariū Phs. Solō. Uiolētuʒ ꝯ nāleʒ ⁊ volūtariū distinguit̄ G ❡ Dōm q̄ violentū distinguit̄ ꝯ nāle: ⁊ ēt ꝯ volūtarium. violentū distinctū ꝯ nāle inuenit̄ vel inueniri pōt tam in rebus aīatis q̄ in rebꝰ inaīatis: sed violētū qđ distinguit̄ ꝯtra volūtariū solū reperit̄ in hōīb3 ppositū: Dico tūc q̄ oē violētū distinctū ꝯ volūtariū est cā inolūtarij: ita q̄ ponit inolūtariū: q̄ȝ vnū ꝯ̄rioꝝ ponit p̄uationē sui ꝯ̄rij. ſʒ violentū h̄ mō dcm̄ est ꝯ̄riū volūtario: iō ponit p̄uationē volūtarij. s. inuolūtariū. vn̄ oē violētū h̄ mō dictū est inuolūtariū. sed violētū distinctū ꝯ nāle nō causat v̄lr inuolūtariū. Pōt. n. esse violētia in rebꝰ nālibꝰ in qbꝰ nec mouens nec motū hʒ volūtatē: vt pʒ si vētus moueat lapidē sursuʒ ille motꝰ est violētꝰ: accipiēdo violētū vt distinguit̄ ꝯ nāle: sed nō est violētꝰ: distinguēdo violētū ꝯtra volūtariuʒ.

Ad pᵐ rōnem. ❡ Ad pᵐ dōm q̄ ille motꝰ lapidis sursuʒ est volūtariꝰ in cōpōne ad mouēs: ⁊ est violētꝰ in cōpōne ad motū: q̄ȝ est ꝯ īclinationē moti. ❡ Ad 2ᵐ dōm q̄ cum aligs saltat vel

Ad 2ᵐ rōnem. scandit sursuʒ ille motꝰ nō est ꝯ nām totiꝰ aīalis sic saltantis: q̄ȝ talis motꝰ est a pnᵒ intrinseco ipsiꝰ aīalis. Nā. n. aīalis est posse mouere se ad oēm dr̄iaʒ pōnis: ſʒ tm̄ talis motus sursuʒ est ꝯ nām corpis: ſʒ illa violētia nō causat inuolūtariū: ſʒ sola illa violētia causat inolūtariū q̄ est ꝯ īclina-

H Dubiū 3ᵐ. rō pª tionē totiꝰ. ❡ Tertio dubitat̄ vtrū opōnes facte pp metū siue timorē sint volūtarie vel inuolūtarie. Et v̄r q̄ nō sint volūtarie nec inuoluntarie: q̄ȝ vt dicit Phs tales opōnes sunt miste ex volūtario ⁊ inuolūtario: sed nullū mistū est aliqđ illoꝝ ex qbꝰ miscet̄. g̊ hē opōnes nec sunt volūtarie

rō 2ª. nec inolūtarie. ❡ Itē nō v̄r aliq̄ rō q̄re hē opōnes magis debeāt dici volūtarie q̄ inoluntarie: q̄ȝ Phs dicit q̄ sunt quodāmō volūtarie quodāmō inuolūtarie: ſʒ nō pōt dici q̄ sint volūtarie ⁊ inuolūtarie sil. g̊ nec sunt volūtarie nec inuolūtarie. maior pʒ. ⁊ minor pbat̄: q̄ȝ aut volūtarium ⁊ inuolūtariū sunt sil in eadem pte aīe aut in alia pte ⁊ alia. nō est dare q̄ sint sil in eadē pte aīe: q̄ȝ sic ꝯ̄ria eēnt sil in eodē. nec est dare q̄ sunt in diuersis ptibꝰ aīe: q̄ȝ sunt ꝯ̄ria ⁊ ꝯ̄ria nata sūt fieri circa idē: ⁊ ēt manifestū est q̄ eadē est potētia que vult: ⁊ nō vult: eadē eniʒ potētia q̄ vult vnuʒ

rō 3ª. nō vult ꝯ̄riū. ❡ Itē in qbuscūqʒ nō inest volūtas illa non sunt volūtaria: nec sunt inuolūtaria sed in opōnibꝰ factis

I cui⁹ incōmodi vitādi gr̄a. vn̄ cum mentiri ⁊ aliene vxori cōmisceri vtrūqȝ sit peccare, neutrū est aliquo mō faciē dū. vn̄ supior doctrina nō doctrina ſȝ error est in exēplis ppositis. nō eniȝ facienda sunt mala peccati vt eueniant bona: ſȝ mala pene ⁊ ſique vere sunt turpia: que tamē pec cata nō sunt, facienda sunt ⁊ sustinēda vt eueniant bona: Hec Eustratius. ⁊ hec etiam est sn̄ia Lincon̄. hic.

℄ Est aūt interdū difficile quale ꝓ quali sit expetēdū: ⁊ qd ꝓ quo sustinendum discernere. Difficilius ēt est postea q̄ȝ cognoueris in sn̄ia ꝑmanere. Fit n. plerūqȝ vt ea qdē que expectant̄ molesta: ea vō ad que cogū tur turpia sint vn̄ laudant̄: atqȝ vituperant̄ ii qui fue runt aut nō fuerūt cōpulsi. Quenā igit̄ dicēda sūt vio lenta. An ea qdē simplr̄ inuitus qſpiaȝ agit quoꝝ ex K terna est cā: ⁊ ipse agēs nihil oino cōfert: que vō ꝑ se qdē inuitus facit: sed nūc ⁊ ꝓ his expetunt̄: ṗncipiūqȝ est in ipso agente ea ꝑ se qdē inuitus: nunc aūt ⁊ ꝓ his spōte agit. Magis aūt his similia sunt q̄ sua sponte qs agit. Actus n. sunt circa ipsa singula: q̄ qdē sponte fa cit. Qualia ꝓ q̄libus expetēda sint: nō facile assignare possum⁹. Quippe cū i ipsis singulis cōplures sint dr̄ie.

℄ Est aūt difficile qn̄qȝ iudicare q̄le ꝓ q̄li eligē dū ⁊ qd ꝓ quo sustinēdū. ℄ Adhuc aūt diffi cili⁹ imorari cognitis: vt eni in multū est q̄ qdē expectant̄ tristia. ℄ Que aūt cogūt̄ turpia. vn̄ L laudes ⁊ vitupia fiunt circa coactos vel non.

Violenta que. Scdā violenta descriptio.

℄ Qualia vtiqȝ dicenda violēta: vel simplr̄ q dē qn̄ cā i his exteri⁹ ⁊ q opat̄ nihil ꝯfert. Que aūt ſm seipsa qdē inuolūtaria sūt: nunc aūt pro his volūtaria. Quoꝝ aūt ⁊ principiū i opante ſm seipsa qdeȝ inuolūtaria sunt: nūc aūt ⁊ pro his volūtaria magis aūt assimilant̄ volūtarijs. opōnes eniȝ in singularib⁹: hec aūt volūtaria. Qualia aūt pro q̄lib⁹ eligēdū nō facile tradere. Multe enim differētie sunt in singularibus.

℄ Hec est 3ᵃ ps tertie ꝑticule ṗme ptis: in qua Phs narrat duas difficultates circa ṗdictas opōnes. pᵃ ꝑtinet ad intel lectū. 2ᵃ ad affectū. Prima. n. ꝑtinet ad iudiciū rōnis ⁊ est q̄le pro q̄li est eligēdū. difficile est eniȝ iudicare q̄le ꝓ q̄li M est eligēdū. i. q̄le malū est eligēdū ꝓ q̄li malo vitādo: ⁊ qd pro quo sustinēdū. i. difficile est iudicare qd malū est susti nēdū ne hō a bono deficiat. [Adhuc aūt difficili⁹.] Scdā difficultas ꝑtinet ad imobilitatē affect⁹ ⁊ est maior q̄ȝ dif ficultas ṗcedēs ⁊ est imorari cognitis per iudiciū rōnis: difficilius eniȝ est imorari cognitis. i. difficili⁹ est imorari ꝑseueranter in his que hō agit per iudiciū rōnis q̄ȝ recte iu dicare. ⁊ hui⁹ rō est: qꝛ q̄ expectant̄. i. timent̄ sunt tristia. i. afflictiua. [Que aūt cogunt̄.] Nunc aūt difficile est ꝙ hō diu sustineat tristia ne opet̄ turpia. difficile est ēt ꝙ rō stet in priori iudicio. imo ꝑꝑ tristitiā mutabit̄ iudiciū rōnis: q aūt ꝑseuerat in sustinēdo tristia ⁊ nō turpia opat̄, laudat̄: ⁊ qui nō vitupat̄. [Qualia vtiqȝ.] Epilogat que dicta sūt. ⁊ pmo resumit ṗncipalē q̄ōnē. s. q̄lia sunt violēta. 2ᵒ resu mit rōnē q̄ātū ad ea que sunt absolute violenta. ⁊ dicit ꝙ simplr̄ violēta sunt quoꝝ cā est exteri⁹: ita ꝙ ille q opatur ꝑꝑ violētiā nihil cōfert ad hoc. 3ᵒ resumit de opōnib⁹ mi stis. ⁊ dicit ꝙ illa que ſȝ seipsa hoc est absolute ⁊ in vl̄i cō siderata sunt inuolūtaria efficiunt̄ volūtaria ſȝ certū tp̄s: ⁊ ꝑꝑ certos effect⁹. ⁊ q̄uis hᵒ sint ſm se inuolūtaria pn̄ᵐ

tū est in opante: iō dicēda sunt volūtaria ſȝ hoc tp̄s: ⁊ pro N istis cāis magis assimilant̄ volūtarijs q̄ȝ inuoluntarijs: qꝛ cōsideratis singularib⁹ in qb⁹ opōnes cōsistūt sunt volū taria. 4ᵒ resumit illud qd dixit de difficultate cōtingēte in talib⁹. d. ꝙ nō est facile tradere q̄lia pro q̄libet opꝫ eli gere. Et rō huius est: qꝛ multe sunt dr̄ie singulariū: iō iudi ciū de eis nō pōt sub certa regula cōprehendi: sed relinq tur existimationi ⁊ iudicio prudentis.

℄ Or ſi quiſpiā ideo iucūda violēta dixerit esse: qꝛ ⁊ ex tra sunt ⁊ cōpellunt oia erunt ei⁹ sn̄ia violēta. Hoꝝ. n. gratia oēs oia agūt: atqȝ qui violētia inuitiqȝ agūt: ii cū dolore q ob iucūdū: hic cū voluptate. Est aūt ridi culū accusare externa quēpiā: sed nō seipsuȝ q qdē ab huiuscemodi rebus facile capit̄: ⁊ honestoꝝ qdem se: turpiū aūt ea q̄ afferūt voluptatē censere cām eē. Id O igitur violentum est cuius principium est foris: nihil prorsus eo conferente cuius est illata.

℄ Siqs aūt delectabilia ⁊ bona dicat violenta eē: cogūt eniȝ exteri⁹ exn̄tia: oia vtiqȝ sic erunt violēta: hoꝝ eni gr̄a oēs oia opant̄. ℄ Et q qdē vi ⁊ nolētes cū tristitia. Qui aūt ꝑꝑ bonū cuȝ delectatiōe. Ridiculū eniȝ accusare que exteri⁹ ſȝ nō ip̄ȝ bn̄ venabilē exn̄tē a talibus. ℄ Et bo noꝝ qdem seipsuȝ. Turpium aūt delectabilia. ℄ Videt̄ vtiqȝ violētuȝ esse cuius extrinsecuȝ principiuȝ nihil conferente vim passo.

Quid violentū. Tertia violenta descriptio.

℄ Hec est 4ᵃ ꝑticula ṗme ptis ṗncipalis: in qua Phs ex cludit quēdā errorē dicētiū: ꝙ delectabilia ⁊ bona exterio P ra ꝓpter que agrēda opant̄ hoies sunt violēta: qꝛ extrin seca sunt ⁊ cū apphēdunt̄ q̄si cogūt appetitū appetere ea: ⁊ ipse appetit⁹ actu appetēs cogit opari. vt igit̄ declaratio violēti ⁊ diffō iam dicta clarius elucescat. ⁊ ꝙ sit cōueniē ter assignata remouet hāc falsaȝ opionē ꝓbās ꝙ nō oia q̄ opamur ꝑꝑ bona delectabilia vel bona exteriora sūt vio lenta: ⁊ hec est ꝯclō 4ᵃ hui⁹ libri. hec ꝯclō ꝓbat̄ per. 5. rō nes. Prima talis est. oēs opōnes nr̄e sunt gr̄a alicui⁹ boni vel delectabilis. Si igit̄ oēs tales opōnes essent violente sequeret̄ ꝙ oēs opōnes nr̄e essent violēte. nā hoꝝ gr̄a oēs oia opant̄. [Et q qdē.] Scdō ꝓbat̄ sic. Oia que opamur cū violētia opamur cū tristitia: sed opōnes que sūt ꝑꝑ bo na exteriora vel ꝑꝑ bonū delectabile nō opamur cū tristi tia. ḡ tales opōnes nō sunt violente. [Ridiculum autē.] Tertio ꝓbat̄ ꝯclō sic. Si tales opōnes essent violēte: tūc hō in operādo tales opōnes vinceret̄ ab illis ꝑꝑ que opa tur: ⁊ tūc hō eēt vilis ꝯditionis ⁊ multū accusandus eo ꝙ ꝑmitteret se superari a talib⁹. [Et bonoꝝ qdeȝ.] Quarta rō est illa ſi tales opōnes facte ꝑꝑ delectabilia vel bona exte riora essent violēte: tūc hō nō esset cā taliū opōnuȝ: ſȝ hoc est falsuȝ: qꝛ homo est cā opōnis v̄tuose ⁊ eadē potētia rō nalis est ꝯrioꝝ. ḡ hō est cā opōnis vitiose cuiusmodi sunt opōnes facte ꝑꝑ delectabile vel bona exteriora. [Videt̄ vtiqȝ.] Quinta ꝓbat̄ ꝑ diffōnē violēti sic. Violētū est cui⁹ ṗnᵐ est extra passo nō cōferēte vim. ſȝ hō in hᵒ opōnib⁹ ꝯfert vim. ḡ hᵒ opōnes nō sūt violēte. ℄ Intelligendum est ꝙ Phs ponit ꝟ tres descriptiōes violenti. In ṗma po nit̄ tā operās q̄ȝ patiēs: cū dī violētū est cui⁹ ṗnᵐ extra ta le extrīs in quo nihil ꝯfert operās vel patiēs. In 2ᵃ descri ptione ponit̄ operās ⁊ nō patiēs cū dī ꝙ violentū est sim plr̄ qn̄ cā est in his que exteri⁹ ⁊ q opat̄ nihil ꝯfert. In 3ᵃ vō descriptione ponit̄ patiēs seu passuȝ ⁊ nō operās cū dī ꝙ violētū est cui⁹ ṗnᵐ est extrinsecū nihil cōferente vim passo. ℄ Sed Lincon̄. mouet sup ꝟ dubitationē. q̄re in

4ᵃ ꝯclō hui⁹ tertij libri. Quinque rōnib⁹ ꝓbatur. 2ᵃ rō. 3ᵃ rō. Q 4ᵃ rō. 5ᵃ rō. Nōᵐ. Duᵐ Lincon̄.

prima

A

ꝑma deſcriptiõe facit mētionē tā de opante ꝑ vim ꝙ̄ de patiente. ⁊ in 2ª deſcriptiõe ſolū facit mētionē de opante. ⁊ in 3ª deſcriptiõe facit mētionē ſolū de vim paſſo. ¶ Ad dubiū rñdet. d. ꝙ cū violētū hʒ ꝑn ͫ agēs ex̄ nihil coopante intra eo cui vis īferꝭ ſz ſolūmõ patiꝭ. Eſt. n. ſolūmõ in rõne ſuſcipiētis ab agēte ꝑ vim. ⁊ h̄ ꝯfirmat vltimo dicta violēti deſcriptio. hec Lincoñ.

Soło.

Actio ⁊ opõ 3ʳ dí.

Dicit ēt Lincoñ. ꝙ actio ⁊ opõ dī tripl'r. ſ. magis ꝓp̄e/⁊ min⁹ ꝓprie/⁊ cõiter. Magis ꝓprie dī actio ⁊ opõ: opõ dantis ad recipiēs cū ipſʒ dans a pn° tm̄ dat: ⁊ iprimit ſuſcipiēti rem aut rei ꝓuationē. ⁊ ſm hūc modū nihil agit vel opaꝭ id cui iferꝭ vis ſʒ ꝙ tale: ſʒ ſolū ſʒ ꝙ dictū eſt patiꝭ. Minus aūt ꝓprie dicunꝭ inſtr̄a qñqʒ agere ea q̄ agūt ꝓprie agētea ꝑ ipſa: vt cū dī ꝙ baculus ꝑcutit vel gladi⁹ ſecat: ⁊ ſic pñt violēta qñqʒ dici agētia vel operātia: vt ſiqs cōprehēdēs manū alteri⁹ ⁊ mouēs eā ꝑcutiat cū ea quēꝙ̄ pōt dici manū ꝑcuſſiſſe ꝑcuſſum: ſʒ velut inſtrʒ: ⁊ ſic forte dī operās in deſcriptiõe violenti ꝑ dicta. Cõiter aūt oē ſignificatū v̄baliter ⁊ maxie ſub voce actiua dī agere ⁊ opari: ⁊ ſic ſumiꝭ opari in deſcriptiõe media violēti. ſ. in deſcriptiõe ſcda.

B

Nõnª Violentū multiplr.

¶ Itez dicit Lincoñ. eſſe ſciēdū ꝙ violētū multipl'r dī. dī enī cā viʒ iferēs violētū. ⁊ qđ a tali cā illatū eſt dī ēt violentū. ⁊ violētū h̄ ſcđo mõ dictū dī cõiter ⁊ magis ꝓprie. Cõiter nāqʒ dī violentū ſʒ dictas violēti deſcriptiones. Pōt ēt ꝗ ſic patiꝭ velle pati qđ patiꝭ ⁊ cõdelectari in paſſiõe: ſicut forte fecit Abacuc cuʒ portabaꝭ capillo capitis ſui ab angelo. ⁊ pōt nolēs pati: ⁊ ēt renitēs: ⁊ ꝗ volēs. patiꝭ ab extrinſeco vim iferēte ꝓprie dī violētiā paſſus: ⁊ illud qđ paſſus eſt/eſt violētū. ⁊ hāc magis ꝓpriā ſignificationē violēti iſinuanit Ar. cū dixit. [Qui gdē vi ⁊ nolētes cū triſtitia.] Hec Lincoñ.

Abacuc ab angelo portatus.

C

Sic igiꝭ pʒ ꝙ opõ ⁊ actio dicunꝭ ꝓprie: min⁹ ꝓprie: ⁊ cõiter. ꝓprie dicūt opõnē dantis cū ipſuʒ dans a pn° itra dat: ⁊ ſic dr̄ de agēte ꝑncipali. Sʒ minus ꝓprie dī de inſtr̄is mediātib⁹ qb⁹ ꝑncipale agēs opaꝭ. ⁊ ſm h̄ violēta dicunꝭ agētia vel opantia. Cõiter v̄o oē qđ ſignificaꝭ voce actiua dī agere ⁊ opari: ⁊ ſic ſuſcipe dī opari. pʒ ēt ꝙ violentū dī de cā que ifert vim ⁊ de eo qđ eſt illatū a cā vim inferēte: ⁊ ſic adhuc dī dupl'r. ſ. cõiter: ⁊ ſic oē illatū in aliqđ paſſuʒ a cā extrinſeca ipſo paſſo nihil ad h̄ agēte dī violētū ſiue paſſuʒ patiaꝭ volēs ſiue nolēs. ꝓp̄e aūt dī violentū qđ eſt illatū in paſſuʒ paſſo renitente: ⁊ ſic logꝭ Phs de violento cū dicit ꝙ [Qui patiunꝭ cū vi ⁊ nolētes cū triſtitia.] ſcilʒ patiunꝭ.

Quattuor dubia.

¶ Circa iſtā pꝫ̄ occurrūt 4ºʳ dubia. ꝑᵐ eſt. vtrū act⁹ volūtatis poſſit eē inuolūtari⁹.

ꝑᵐ dubiū.

Vr̄ ꝙ nõ: qꝛ oē inuolūtariū eſt ꝯ̄ volūtatē: ſʒ nullus act⁹ volūtatis eſt ꝯ̄ volūtatē: qđ pʒ: qꝛ volūtas eſt maxie libera īter oēs potētias aīe: ⁊ nihil eſt ita in ptāte volūtatis ſicꝭ act⁹ ꝓpri⁹. ꝗ nullus act⁹ volūtatis pōt eē ꝯ̄ volūtatē.

D

rõ ꝑª

rõ 2ª

¶ Itē act⁹ volūtatis eſt velle: ſed nullus pōt inuolūtarie velle: qꝛ oē velle eſt volūtariū. ſi ꝗ aliqs vellet inuolūtarie. illud velle eēt volūtariuʒ ⁊ inuolūtariū qđ eſt ipoſſe.

In oppᵐ Ariſto.

¶ In oppoᵐ argꝭ ſic. Uolūtariū ⁊ inuolūtariū ſūt ꝯ̄ria: ⁊ ꝑ ꝯ̄ñs hñt fieri circa idē: ſʒ aliqs act⁹ volūtatis eſt volūtari⁹. ꝗ poſſe eſt ꝙ aliqs act⁹ volūtatis ſit inuolūtari⁹.

Soło.

Dupl' ẽ voluntatis actꝰ.

¶ Dōʒ ꝙ act⁹ volūtatis quātū ſpectat ad ꝑſens eſt duplex. ſ. elicit⁹ ⁊ iperat⁹. Actus elicit⁹ eſt act⁹ ſubiectiue exiſtēs in volūtate: vt velle deſiderare ſʒ volūtatē. actus iperat⁹ eſt vt currere/videre: ⁊ ſic de alijs que iperanꝭ a volūtate ⁊ nõ exiſtūt in volūtate. Dico ꝗ ꝙ nullus act⁹ volūtatis elicit⁹ eſt inuolūtari⁹.

Nullus actus elicitus voluntatis eſt inuoluntari⁹.

¶ Cui⁹ rõ eſt: qm̄ volūtas hʒ nālē inclinationē ad qđcūqʒ velle ſicut mā ꝑª ad quācūqʒ formā ſenſibilē: ſed illđ ad qđ eſt nālis inclinatio intrinſeca nõ pōt eē inuolūtariū nec violētū: ſicut. n. ꝯ̄tra iclinationē mot⁹ nālis eſt ꝙ ſit coact⁹ vel violētus: ita ꝯ̄tra iclinationē volūtatis eſt ꝙ ei aliq̄ violētia inferatur. Iſtud ēt pʒ ſic. ſi act⁹ volūtatis eēt inuolūtarius: aut ꝗ per violētiā aut ꝑ ignorātiā. nõ ꝑ ignorātiā: qꝛ act⁹ elicit⁹ voluntatis ꝑſupponit cognitionē. nec ꝑ violētiā: qꝛ voluntas nõ pōt cogi: nec violētari cū ſit ſūme libera ⁊ maxie reſpectu ſui ꝓprij actus eliciti.

E

¶ Scđo dico ꝙ act⁹ iperat⁹ volūtatis pōt eſſe inuolūtari⁹. poſſe eniʒ eſt ꝙ act⁹ qui eſt natus fieri ⁊ iperari a volūtate fiat ꝯ̄ volūtatē. poſſe eniʒ eſt ꝙ aliqs cõtra volūtatē ſuā pellaꝭ ad aliquā dr̄iam põnis ad quā nollet moueri: ⁊ ſic ille motus eſt iuolūtari⁹: cuʒ tm̄ volūtas ſit nata moueri ad oēm dr̄iaʒ poſitionis.

Actus imperatꝰ voluntatis pōt eſſe inuoluntarius.

Et ſi dicaꝭ ꝙ ex quo ois talis motus eſt ꝯ̄ volūtatē nõ vī eē a volūtate: iõ pōt poni exemplū qđ ponit Phs. Si. n. aliqs ꝑꝑ metū mortis faciat aliqđ qđ nõ faceret niſi ꝑꝑ metū: vt ſi dicat aliqđ mendaciū ad liberādū ſe ⁊ amicos ſuos a periculo mortis illud mēdaciū eſt a volūtate iperatiue: ⁊ tm̄ eſt ſm ſe inuolūtariū: ⁊ ita pōt act⁹ volūtatis iperat⁹ eſſe inuolūtari⁹. Rõnes ꝑme ꝑtis ꝯcludūt ꝙ nullus act⁹ elicitus volūtatis pōt eē inuolūtari⁹.

ſ

Ad rõnes ꝑmas.

¶ Ad rõnē in oppoᵐ dico ꝙ volūtariū ⁊ inuolūtarium ſunt ꝯ̄ria ⁊ hñt fieri circa aliud vnū ⁊ idē: vt circa actū iperatū volūtatis: tm̄ act⁹ volūtatis elicitus determinat ſibi alterū illoꝝ. ſ. volūtariuʒ.

Ad rõnē in oppoᵐ

¶ Scđo dubitaꝭ vtrū aliqđ factū per violētiā ſit inuolūtariū.

Duᵐ 2ᵐ.

rõ ꝑª.

Uideꝭ ꝙ nõ: qꝛ ſi aliqs proijciat volūtarie lapideʒ ſurſuʒ/ille mot⁹ eſt violēt⁹: ⁊ tm̄ nõ eſt inuolūtari⁹: ſed magis volūtari⁹.

rõ 2ª

Silr̄ ſi aliqs ſcandat vel ſaltet ille mot⁹ eēt violētus: qꝛ mot⁹ ecõtra fact⁹ eſt nālis: ⁊ tm̄ ille ſaltus vel aſcenſus nõ eſt inuolūtari⁹ cū ſit a volūtate. ꝗ violētia nõ eſt ſufficiēs cā inuolūtarij.

Incõtrariū Phs

¶ Cõtrariū vī Phs hic velle.

Soło.

¶ Dōm ꝙ violentū diſtinguiꝭ ꝯ̄ nāle: ⁊ ēt ꝯ̄ volūtarium. violentū diſtinctū ꝯ̄ nāle inueniꝭ vel inueniri pōt tam in rebus aīatis ꝙ̄ in reb⁹ inaīatis: ſed violētū qđ diſtinguiꝭ ꝯ̄tra volūtariū ſolū reperiꝭ in hōīb⁹ ꝓpoſitū: Dico tūc ꝙ oē violētū diſtinctū ꝯ̄ volūtariū eſt cā iuolūtarij: ita ꝙ ponit inuolūtariū: qꝛ vnū ꝯ̄rioꝝ ponit ꝓuationē ſui ꝯ̄rij. ſʒ violentū h̄ mõ dc̄m eſt ꝯ̄riū volūtario: iõ ponit ꝓuationē volūtarij. ſ. inuolūtariū. vñ oē violētū h̄ mõ dictū eſt inuolūtariū. ſed violētū diſtinctū ꝯ̄ nāle nõ cauſat vl'r inuolūtariū.

Violētū ꝯ̄ nāleʒ ⁊ volūtariū diſtinguiꝭ

D

Pōt. n. eſſe violētia in reb⁹ nālib⁹ in qb⁹ nec mouens nec motū hʒ volūtatē: vt pʒ ſi vētus moueat lapidē ſurſuʒ ille mot⁹ eſt violēt⁹: accipiēdo violētū vt diſtinguiꝭ ꝯ̄ nāle: ſed nõ eſt violēt⁹: diſtinguēdo violētū ꝯ̄tra volūtariuʒ.

¶ Ad ꝑᵐ dōm ꝙ ille mot⁹ lapidis ſurſuʒ eſt volūtari⁹ in cõpõne ad mouēs: ⁊ eſt violēt⁹ in cõpõne ad motū: qꝛ eſt ꝯ̄ iclinationē moti.

Ad ꝑᵐᵐ rõnem.

¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ cum aliqs ſaltat vel ſcandit ſurſuʒ ille mot⁹ nõ eſt ꝯ̄ nām toti⁹ aīalis ſic ſaltantis: qꝛ talis mot⁹ eſt a pn° intrinſeco ipſi⁹ aīalis. Nā. n. aīalis eſt poſſe mouere ſe ad oēm dr̄iaʒ põnis: ſʒ tm̄ talis motus ſurſuʒ eſt ꝯ̄ nām corpis: ſʒ illa violētia nõ cauſat inuolūtariū: ſʒ ſola illa violētia cauſat inuolūtariū q̄ eſt ꝯ̄ iclinationē toti⁹.

Ad 2ᵐᵐ rõnem.

D

¶ Tertio dubitaꝭ vtꝝ opõnes facte ꝑꝑ metū ſiue timorē ſint volūtarie vel inuolūtarie.

Duᵐ 3ᵐ.

rõ ꝑª

Et vī ꝙ nõ ſint volūtarie nec inuoluntarie: qꝛ vt dicit Phs tales opõnes ſunt miſte ex volūtario ⁊ inuolūtario: ſed nullū miſtū eſt aliqđ illoꝝ ex qb⁹ miſceꝭ. ꝗ hꝫ opõnes nec ſunt volūtarie nec inuolūtarie.

rõ 2ª.

¶ Itē nõ vī aliq̄ rõ q̄re hꝫ opõnes magis debeāt dici volūtarie ꝙ̄ inuoluntarie: qꝛ Phs dicit ꝙ ſunt quodāmõ volūtarie quodāmõ inuolūtarie: ſʒ nõ pōt dici ꝙ ſint volūtarie ⁊ inuolūtarie ſil'. ꝗ nec ſunt volūtarie nec inuolūtarie. maior pʒ. ⁊ minor ꝓbaꝭ: qꝛ aut volūtarium ⁊ inuolūtariū ſunt ſil' in eadem pte aīe aut in alia pte ⁊ alia. nõ eſt dare ꝙ ſint ſil' in eadē pte aīe: qꝛ ſic ꝯ̄ria eēnt ſil' in eodē. nec eſt dare ꝙ ſunt in diuerſis ptib⁹ aīe: qꝛ ſunt ꝯ̄ria ⁊ ꝯ̄ria nata ſūt fieri circa idē: ⁊ ēt manifeſtū eſt ꝙ eadē eſt potētia que vult: ⁊ nõ vult: eadē eniʒ potētia q̄ vult vnuʒ nõ vult ꝯ̄riū.

rõ 3ª.

¶ Itē in qbuſcūqʒ nõ ineſt volūtas illa non ſunt volūtaria: nec ſunt inuolūtaria ſed in opõnib⁹ factis

I ꝑpter metū cū sint opōnes exteriores:nō īest volūtas cū sint inuiata vt ꝓiectio merciū in mari vel aliqd hꝰ.ģ.ma-
ior pȝ:qꝛ nihil denoiaṫ volūtariū vel inuolūtariū nisi a vo-
lūtate sicut nihil dī albū nisi ab albedie:ꝛ minor pȝ de se.
In opp[m] Phs. Solo. ℂ In oppo[m] est Phs.Dōm ꝙ determinatio Phi de his
que metu fiūt ꝯsistit in trib[9].Pᵒmo ꝙ illa q̄ metu fiunt ſm
se ꝛ absolute ꝯsiderata/sūt inuolūtaria.Scōm ꝙ ꝑ tpe in
quo fiūt sunt volūtaria.Tertiū est ꝙ magis dȝ dici ꝙ sūt
volūtaria q̄ȝ inuolūtaria.vn̄ si queraṫ vtrū hꝰ opōnes fa-
cte ꝑꝑ metū sint volūtarie vel inuolūtarie:potiꝰ dȝ dici ꝙ
sunt volūtarie simplr̄ ꝛ inuolūtarie ſm qd.Cuiꝰ rō est:qa
vnūqōqȝ dī simplr̄ tale ſȝ qd est in actu.ꝛ ſȝ qd tale ſȝ ꝙ
in sola ꝯsideratiōe ītellectꝰ cōsistit.Nūc aūt hꝰ opōnes ſȝ
ꝙ sunt in actu ꝛ actualr̄ fiūt sūt volūtarie:ſȝ sunt inolunta-
Instantia K rie ſm ꝙ in sola apphēsione ꝯsistūt:iō ꝛc̄. ℂ Sȝ istud vī
eē ꝯ determinationē Phi q dicit ꝙ talia sut simplr̄ inuo-
lūtaria.ꝛ dicit ꝙ sunt ſȝ seipsa volūtaria.ģ nō est dōm ꝙ
sint inuolūtaria ſȝ qd:ꝛ simplr̄ volūtaria.ſȝ magis econ-
uerso.Et ꝑ h vī ꝙ sint magis iuolūtaria q̄ȝ volūtaria:qꝛ
qd cōpetit alicui ſȝ se ꝛ simplr̄ magis cōpetit sibi q̄ȝ illud
qd cōpetit sibi solū rōne alicuiꝰ extrinseci:ſȝ esse inuolūta-
riū cōpetit hꝰ opōni ſm se ꝛ simplr̄.ꝛ eē volūtariū nō cō-
Solo. petit ei nisi rōne extrinseci.ģ ꝛc̄.ℂ Dōm ꝙ cū Phs dicit
ꝙ hꝰ opa nō sunt simplr̄ aut ſȝ se voluntaria:he determi-
nationes ſȝ se ꝛ simplr̄ nō determināt subm nec cōpōnes
ſȝ determināt opōnē ītellectꝰ subintellectā.ꝛ est itellectus
ꝙ hꝰ opōnes simplr̄ ꝛ ſȝ se ꝯsiderate ab itellectu sunt in-
uolūtarie.Nullus eniȝ ꝯsiderās hꝰ opōnes ſȝ se afficitur
ad operādū eas.Iste tn̄ opōnes cōsiderate ſȝ ꝑticulares
circūstātias sunt voluntarie.quilibet eniȝ ꝯsiderās ꝙ per
hoc ꝙ ꝓycit merces in mari pōt seipsuȝ ꝛ alios saluare:ꝛ
Ad istād L nullo alioꝰ:eligit ꝓycere merces in mari.ℂ Ad formā rō-
nis dōm ꝙ eē inuolūtariū nō cōpetit istis opōnibꝰ simplr̄
ꝛ ſm se:ita ꝙ hoc ꝑdicatū eē volūtariū insit tali opōni ſȝ
se ꝛ de nā sua:qꝛ volūtariū nō inest alicui nisi ſȝ ꝙ est co-
gnitū:ꝛ iō intellectꝰ Phi est iste ꝙ istis opōnibus ſm se ꝛ
absolute cōsideratis inest eē voluntariū.Istis tn̄ opōnibꝰ
inquātū hꝰ nec inest eē volūtariū nec inoluntariū.ℂ Ad
Ad p[m] rōnem. Duplex mistio. ꝑmā rōnē qn̄ dī ꝙ hꝰ opōnes sunt miste:dico ꝙ quātum
spectat ad ꝓpositū mistio est duplex.Quedā ſm realē cō-
mistionē miscibiliū ad inuicē.ꝛ q̄dā est mistio ſm ꝑdica-
tionē denoiatiuā.Dico igiṫ ꝙ opōnes facte ꝑꝑ metū non
sunt miste ꝑ mō:qꝛ nō cōponunṫ ex volūtario ꝛ inuolun-
tario realr̄ existētibꝰ in eis.Nō eniȝ est vna pars talis opō-
nis volūtaria ꝛ alia inuolūtaria:ſȝ iste opōnes sunt miste
ex volūtario ꝛ inuolūtario ſm ꝑdicationē denoiatiuā ex-
trinsecā istoꝝ ꝑdicatoꝝ de ipsis.nā illa ꝑdicata volūtariū
M ꝛ inuolūtariuȝ quodāmō ꝑdicanṫ de hꝰ opōnibꝰ:ſȝ tales
opōnes ꝯsiderate ſm se ꝛ an̄q̄ȝ fiāt sunt inuoluntarie:cōsi-
derans tn̄ ꝑticularibꝰ circūstātijs ꝛ qn̄ fiunt sunt volūta-
Ad 2[m] rōnem. rie.ℂ Ad 2[m] dōm ꝙ non est absolute ꝯcedēdum ꝙ tales
opōnes sunt voluntarie ꝛ inuoluntarie:ſȝ ꝯcedēduȝ est ꝙ
sunt voluntarie qn̄ fiunt:ꝛ ēt ꝙ ſȝ se ꝯsiderate sunt inolū-
tarie:ita ꝙ ſȝ ꝙ existūt sunt volūtarie ꝛ in sola ꝯsideratio-
ne intellectꝰ sunt inuolūtarie:ꝛ volūtariū ꝛ inuolūtariū sic
Ad 3[m] rōnem. accepta nō sūt opposita ſȝ sil̄ pnt̄ eē in eadē ꝑte aīe.ℂ Ad
aliud cū dī:ꝙ qbꝰ nō inest volūtas illa nō sunt volūtaria
nec inuolūtaria.Dōm ꝙ veꝝ est formalr̄ ꝛ intrinsece:pnt̄
tn̄ esse volūtaria vel inolūtaria accn̄talr̄ ꝛ denoiatiue de-
noiatione extrinseca:sicut aliqd opus dī humanū denoia-
tione extrinseca:cū tn̄ operi nō inest humanitas formalr̄
Du[m] 4[m]. ꝛ intrinsece.ℂ Quarto dubitaṫ circa hāc ꝑtē vtrū sit ma-
gis moriēdū q̄ȝ turpe aliqd opari.Videṫ ꝙ nō:qꝛ qd ꝑuat
rō p[a] oīa bona est minus eligēdū q̄ȝ qd aliqua bona ꝑuat ꝛ non
oīa:sed mors ꝑuat oīa bona.f.bona nāe ꝛ bona moris:sed
cōmissio turpis cuiuscūqȝ solū ꝑuat bonū moris.ergo ꝛc̄. N
ℂ Itē qd cōfert toti ciuitati est magis eligēdū q̄ȝ illud qd rō 2[a]
nulli ꝯfert.sed opari aliqd turpe qn̄qȝ confert toti ciuitati
vt qdā dicūt:ſm ꝙ recitat Cōmētator ꝙ pro tpe belli bo-
nū est ꝛ expediēs est toti ciuitati adulterari cū vxore tyrā-
ni vt ꝑdanṫ secreta illius:mors aūt nulli ꝑdest cū corrū-
pat bonū moris ꝛ nāe tā ſȝ actū q̄ȝ ſm potētiā.ℂ Ad istd Solo.
dubiū dicunt qdā ꝙ opō pōt dici turpis duplr̄.Vno mō Opō tur-
qꝛ est ꝯtra decētiaȝ opantis:nō tn̄ est in se mala nec deor- pis est 2[r].
dinata.ꝛ opari tale turpe ꝑeligēdū est morte.nec operans
tale turpe ꝑꝑ metuȝ est vituperādus:sed magis mereṫ ve-
niā.Alio mō est opatio turpis:qꝛ est in se mala ꝛ deordina-
ta ꝛ rōni ꝯria:ꝛ de tali turpi ītroduciṫ dubitatio.Ad quaȝ
dicūt qdā ꝙ circa hāc dubitationē est vnū īntrinsecus sen-
tiendū ꝛ aliud extrinsecꝰ docēdū.Sentiēdaȝ eniȝ interiꝰ
dicunt ꝙ cuȝ mors sit ꝑuatio totiꝰ boni humani nunq̄ȝ est O
ꝑ aliquo turpi eligenda:qꝛ tn̄ detestatio vitioꝝ est vtilis
populo ad ꝓsecutionē v̄tutis:iō opȝ qn̄qȝ talia ficta ponē-
vel docere quoꝝ ꝯriū est sentiēdū in mēte ꝑ que populus
inducaṫ ad ꝓsecutionē v̄tutis.Alijs tn̄ nō placet illa posi-
tio:qꝛ ſm Cōmentatorē sup ꝑ[m] huius nō ꝑtinet ad Phm
aliq̄ facta ꝓponere vel docere quoꝝ ꝯriū sentit in mente:
qꝛ vt idē Cōmentator dicit:Phs est ꝓfessor veritatis nisi
nomen mētiaṫ.ℂ Itē cū exēpla plus moueāt q̄ȝ verba si
ꝯriū illius qd docet opareṫ nullā edificationē audiētibus
relinqueret.ģ ꝛc̄.ℂ Ideo vī eē dōm ſȝ intētionē Phi ꝙ
q̄dā sunt turpia que nūq̄ȝ sunt facīēda:sed magis eligēdū
est mori.Cuiꝰ rō est:qꝛ semꝑ minus malū ꝛ maiꝰ bonū est
ꝑeligendū maiori malo ꝛ minori bono:ſȝ mori est minus
malū q̄ȝ cōmittere tale turpe.ģ ꝛc̄.Maior est manifesta ꝛ
minor declaraṫ sic.Ille q ꝑꝑ metū mortis opaṫ hꝰ turpe P
perdit bonū v̄tutis qd est summuȝ in hac vita:ꝛ incidit in
miseriā que est maximū malū.Bonū aūt qd acqrit est ꝓ-
lōgatio breuis vite:necīo tn̄ ꝑdēde:qui aūt mortē ꝑeligit
acqrit ꝑseuerantiā in fortissimo actu fortitudis ꝛ aliarum
v̄tutū qd est maximū bonū:ꝛ perdit lōgitudinē pn̄tis vite
que tn̄ in breui per mortē alias auferreṫ.Cuȝ igiṫ lōgitudo
vite pn̄tis nō possit adeq̄ri ꝑseuerātie in maxio ꝛ ꝑfectissi-
mo actu v̄tutis.pȝ ꝙ v̄tuosus ꝛ felix magis dȝ eligere mor-
tē in v̄tute ꝛ feliciter finire q̄ȝ sine v̄tute ꝛ in miseria diu-
tius vitā ꝓlongare.vn̄ breuiter qꝛ finire vitā feliciter/est
melius q̄ȝ ad modicū tp̄s ꝓlongare vitā ꝛ in miseria diu-
tius viuere:iō magis eligendū est mori ꝑꝑ detestationē ꝛ
fugā turpis que multuȝ laudabilis est ꝛ v̄tuosa:q̄ȝ ad mo-
dicū tp̄s ꝓlōgare vitā in miseria.Istud ꝯfirmaṫ:qa ꝓpria
vita hoīs ſm ꝙ hō est persistere in bono v̄tutis nō deuiā-
do a recta rōne.ſȝ ꝑ hoc ꝙ hō ꝑeligit mori q̄ȝ opari turpe
cōseruaṫ hoc.f.ꝙ est ꝑsistere in recta rōne.ex quo arguiṫ Q
sic.Illud est magis eligēdū ꝑ qd ꝯseruaṫ ꝓpria vita hoīs
q̄ȝ illud ꝑ qd ꝓpria vita hoīs destruiṫ.sed ꝑ cōmittere ali-
qd turpe ꝓpria vita hoīs destruiṫ.Et per hoc ꝙ hō eligit
mori an̄q̄ȝ cōmittat aliqd turpe/ꝓpria vita hoīs ꝯseruaṫ.
ergo ꝛc̄.Istud ēt pȝ ꝑ dictum Cōmentatoris Auerrois in
ꝓlogo.8.physicoꝝ.Qui dicit ꝙ cū hō fuerit ꝑfectus non
timebit morteȝ.sed qn̄qȝ pro magno actu v̄tutis exponet
se morti.ℂ Ad ꝑ[m] in ꝯriū cū diciṫ ꝙ illud qd ꝑuat ꝛc̄.Cō- Ad p[m] rōnem.
cedo istā maiorē ꝛ nego minorē:qꝛ mors nō ꝑuat bonita-
tem que cōsistit in finiendo seu in finiuisse feliciter vitam
pn̄tē.Finire eniȝ vitā feliciter ꝛ pro bono v̄tutis est tātuȝ
bonū qd excedit in bonitate oīa bona que in vita pn̄ti hn̄i
pn̄t.ꝛ hoc est veꝝ ēt si nō sit alia vita expectanda.Si autē
expectetur alia vita a vita pn̄ti:tunc satis manifestuȝ est ꝙ
minor est falsa.f.ꝙ per mortē oīa bona ꝑuanṫ.ℂ Ad aliō Ad 2[m]
cum dī ꝙ illō qd ꝯfert toti ciuitati ꝛc̄.Cōcedaṫ.sed minor rōnem.
est falsa.nā mori ꝓ bono alicui ꝯfert.f.morienti.ꝛ cōmittē

turpe

A turpe maxie obest cõmittenti.vñ fm Cõmẽtatorem hic
mala culpe siue peccati nõ sunt facienda vt eueniãt que-
cũqȝ bona:sȝ pro bonoꝝ euẽtu mala pene sint sustinẽda.
vñ nõ intendit Cõmẽtator ꝙ bonũ ⁊ licitũ sit adulteriuȝ
fieri qualẽcũqȝ aut fm quãcũqȝ circũstantiã fiat:ꝗuis in
aliquo casu sit cõferens ⁊ vtile reipublice.

¶ Omne aũt qð ob ignorationem est actũ non sponte
quidẽ est actũ. Ab inuito tñ id effectũ est oẽ pro quo
dolet q egit:ipĩmqȝ penitẽtia subit. Qui nãqȝ ob igno
rationẽ aliqd egit:⁊ nõ fert moleste se illud egisse:spõ
te qdẽ sua nõ egit qð nesciebat:nõ tñ erit inuitus:qppe
cũ nõ doleat ob idipsuȝ. Qui igĩ ob ignorationẽ qp-
piã egit si ipsum peniteat inuitus fecisse vĩ:;si nõ peni-
teat cũ is alius sit nõ sponte dicaĩ egisse. Cũ.n.differat
B meli⁹ est vt ꝓpriũ hẽat nomẽ. At.n.hec etiam ipsa ob
ignorationẽ inquã agere ⁊ ignorantem agere diuersa
sunt. Nã ebrius aut iratus nõ vĩ ob ignorationẽ age-
re:sed ob aliquid eoꝝ que dicta sunt:nõ sciens sȝ igno
rãs. Ois igiĩ prauus ignorat que agere opȝ:⁊ a qbus
est abstinendũ. Et ob huiuscemodi errorẽ iniusti ho-
mines maliqȝ oĩno fiunt. Inuitus aũt dĩ qspiã agere
nõ si ignorat id qð ꝯducit:non.n.ea ignoratio que fa-
cta est electione cã est vt aliqd inuitus qspiã faciat sȝ
prauitatis. Nec ẽt ea que est vlis:hoies.n.ꝓpter hãc
ipsam reprehenduntĩ:sed ea que est singuloꝝ:in qbus
⁊ circa que est ipsa actio. In his.n.⁊ cõmiseratio locũ
hȝ ⁊ venia:q nãqȝ aliqd eoꝝ ignorat inuitus agit.
2ª ps.c. ¶ Nõ aũt ꝓpter ignorãtiã nõ voluntariũ qdẽ oẽ
C est. Inuolũtariũ aũt qð triste ⁊ in penitudine.
Qui eniȝ ꝓpter ignorantiã opaĩ qðcũqȝ nihil
tristat⁹ in opõne:volẽs qdẽ nõ opat⁹est qð non
sciuit:neqȝ rursuȝ nolẽs nõ tristatus de eo:qð
igiĩ ꝑꝑ ignorãtiã:q qdẽ in penitudĩe nolẽs vĩ:q
aũt nõ penitet qȝ aliter sit nõ volẽs. Quia enim
Aliud est operari per ignorãtiã ⁊ aliud est ignorãtẽ operari. differt meli⁹ est hẽc nomẽ ꝓpriũ. ¶ Alteꝝ autẽ
vĩ ⁊ ꝑꝑ ignorãtiã opari ab eo qð est ignorantẽ
facere. Ebrius eniȝ vel q irascĩ nõ vĩ ꝑꝑ igno-
rãtiã opari:sed ꝑꝑ aliqd eoꝝ que dicta sunt nõ
sciẽs ãt sȝ ignorãs. ¶ Ignorat qdẽ igiĩ ois ma-
lus que opȝ opari ⁊ a qbus fugiẽdũ:⁊ ꝑꝑ tale
D peccatũ iniusti ⁊ vlr mali fiunt. ¶ Inuolunta-
riũ aũt vult dici nõ siqs ignorat qð ꝯfert. Non
eniȝ que in electione ignorãtia cã inuolũtarij sȝ
malitie:neqȝ que vlis:vitupaĩ eniȝ ꝑꝑ hanc:sȝ
que in singularibus in qbus ⁊ circa que opatio.
In his enim misericordia ⁊ venia:hoꝝ enim
aliqð ignorans inuoluntarie operatur.

¶ Hec est scḋa ps ꝑncipalis hui⁹ capĩi:in qua cũ determi-
nauit de inuolũtario ꝑ violẽtiã determinat de inuolunta-
rio ꝑ ignorantiã.⁊ ꝯtinet ista ps duas pticulas ꝑncipales.
In ꝑma ponit qsdã dĩias circa ignorãtiã. In 2ª ibi.[For-
sitan igiĩ nõ malũ.]enumerat circũstãtias quas ·Phs hic
vocat singularia:s.in qb⁹ ⁊ circa q est opõ:ostẽdẽs cui⁹ cir-
cũstãtie ignorãtia causat inuolũtariũ. In pª igiĩ pticula ad
ostẽdẽdũ q ignorãtia causat inuolũtariũ ⁊ q nõ.ponit tres
dĩias.ꝑma attẽdiĩ penes h ꝙ aliqd sit ꝑꝑ ignorãtiã.⁊ est
dĩia seu diuisio talis. Eoꝝ que fiũt ꝑꝑ ignorãtiã qðdã est
E volũtariũ qðdã nec est volũtariũ nec inuolũtariũ.qȝ illud
qð fit ꝑꝑ ignorãtiã aut est ꝯriũ volũtati:⁊ tũc ꝓprie dĩ in-
uolũtariũ:aut nõ est ꝯriũ volũtati:sȝ pter volũtatẽ inquã-
tũ est ignotũ:⁊ tale nõ dĩ inuolũtariũ sȝ nõ volũtariũ. Ad
hoc eniȝ ꝙ aliqd sit volũtariũ opȝ ꝙ sit notũ.⁊ solũ dĩ il-
lud inuolũtariũ ꝑꝑ ignorãtiaȝ:qð postq̃ȝ cognosciĩ inducit
tristitiã ⁊ penitudinẽ:vt siqs recipiat stãnũ putãs se reci-
pere argẽtũ:cũ cognouerit se recepisse stãnũ penitet ⁊ tri-
staĩ:adeo illa receptio est inuolũtaria ꝑꝑ ignorãtiã. Sȝ si-
qs recipiat argẽtũ putãs se recipe stãnũ cũ postea cogno-
uerit se recepisse argẽtũ nõ tristaĩ de eo qð ꝑꝑ ignorãtiaȝ
recepit argẽtũ:iõ illa acceptio nõ est inuolũtaria nec volũ
taria:cũ nõ cognouerit illud esse argẽtũ qñ recepit illud.
Sic ergo pȝ ꝙ nõ oẽ qð qs facit ꝑꝑ ignorãtiã est inuolun
F tariũ:⁊ hec est ꝯclõ 5ª huius libri que vocaĩ sic. Solũ illð
est inuolũtariũ ꝑꝑ ignorãtiã qð postq̃ȝ cognosciĩ inducit 5ª ꝯclõ hui⁹ tertij libri.
tristitiã ⁊ penitudinẽ:sȝ nõ oẽ qð qs facit ꝓpter ignorãtiã
postq̃ȝ cognosciĩ inducit tristitiã vt pȝ in exẽplo de recipi-
ente argentũ putante se recipere stãnuȝ.g nõ oẽ qð qs fa-
cit ꝓpter ignorãtiã est inuoluntariũ. ¶ Lincoñ.dicit h ꝙ
inuolũtariũ dĩ cõiter ⁊ ꝓprie. Inuolũtariũ cõiter dictum Inuoluntariũ dicĩ bifariam.
est idẽ qð nõ volũtariũ. Sȝ ꝓprie dictũ est illud soluȝ qð
est triste ⁊ in penitudine. Inuolũtariũ eniȝ ꝓprie dictũ nõ
solũ abnegat volũtatis beñplacitũ:sed ponit eiusdẽ displi-
centiã.[Alterũ aũt videĩ.]scḋa dĩia accipiĩ fm dĩiaȝ illi⁹
qð fit ad ipsaȝ ignorãtiã:qȝ ignorãtia qñqȝ est cã eius qð
fit:⁊ qñqȝ nõ est cã illi⁹.⁊ per hoc ostẽdiĩ dĩia eius qð est
ꝑꝑ ignorãtiã opari ad illud qð est ignorantẽ opari. Decla
rat igiĩ ·Phs ꝙ nõ oẽ qð qs facit ignorãs facit ꝑꝑ ignorã
tiã:⁊ hec est ꝯclõ 6ª que ꝓbaĩ duplr. Primo sic. Ebrius ⁊ 6ª ꝯclõ hui⁹ tertij libri.
iratus opaĩ ignorãs:sed nõ opaĩ ꝓpter ignorantiã sed ꝑꝑ
ebrietatẽ aut irã.g nõ oẽ qð qs operaĩ ignorãs operaĩ ꝑꝑ
G ignorãtiã.[Ignorat qdẽ igiĩ.]2ª ꝓbaĩ sic. Ois malus ope
ratur ignorãs:sed nõ ois malus opaĩ ꝑꝑ ignorãtiã.g non
oẽ qð qs facit ignorãs facit ꝑꝑ ignorãtiam. vñ dicit ·Phs.
[Ignorat qdẽ igiĩ ois malus que opȝ opari ⁊ a qb⁹ absti-
nendũ:⁊ ꝓpter tale peccatũ iniusti ⁊ vlr mali fiunt.] Ex h
pȝ ꝙ cũ aliqs opaĩ ignorãs:⁊ nõ ꝓpter ignorãtiaȝ nõ ope
raĩ inuolũtarie:qȝ nullus ꝓpter hoc ꝙ inuolũtarie opaĩ
fit iniustus aut malus:iõ aliqs põt operari ignorans:⁊ in
uoluntarie opari.nam malus volũtate operaĩ ⁊ operatur
ignorãs:qȝ iudicat aliqd esse bonũ qð nõ est bonũ. Istud
dictũ ·Phi.ois malus est ignorãs,intelligo de malo mali-
tia opposita ṽtuti morali. vñ ois malus.i.vitiosus ignorat
finem ꝓpter quẽ est operãdũ:qȝ qualis vnusqsqȝ est,talis
finis sibi videĩ:vt dicit ·Phs in isto 3º. põt ẽi sic itelligi ꝙ
ois malus est ignorãs in pticulari:⁊ in actu qñ male opaĩ
H fm ꝙ patebit in 7º huius.[Inuoluntariũ aũt.]3ª dĩia ac-
cipiĩ ex pte eius qð ignoraĩ. Illud eniȝ qð ignoraĩ aut est
illud qð cõfert opari.i.qð opȝ opari:aut vitare.s.illud qð
qlibet teneĩ ⁊ põt scire:aut illud qð ignoraĩ est aliqua cir-
cũstantia singularis quã nõ qlibet teneĩ scire. Ignorantia
eius qð cõfert nõ causat inuoluntariũ:⁊ hoc ꝓbat ·Phs:⁊
est ꝯclõ 7ª que ꝓbaĩ sic. Ignorantia que est ex electione 7ª ꝯclõ hui⁹ tertij libri.
nõ causat inuolũtariũ:sed ignorantia eius qð cõfert est ex
electione:ergo ⁊c. Maior pȝ:qȝ ignorantia que est ex ele-
ctione est volũtaria:⁊ per ꝯñs illud qð fit ꝓpter talẽ igno-
rantiã nõ est inuolũtariuȝ.⁊ minor pȝ per hoc ꝙ ignoran-
tia eius qð cõfert.i.eius qð qlibet tenetur scire nõ ꝓuenit
hoi hñti vsuȝ rõnis nisi ex negligentia.⁊ qlibet teneĩ adhi
bere diligẽtiaȝ ad sciendũ illud qð opȝ eum facere vel vi-
tare ⁊ qð teneĩ scire. Ignorantia igitur eius qð cõfert nõ
causat inuoluntarium:cuȝ talis ignorantia sit voluntaria.
vñ põt sic argui. Illud qð est volũtariũ nõ causat inuolũ-
tariuȝ:sed ignorantia eius qð cõfert est voluntaria:igitur

I Nōn Duplex ignorātia illi⁹ qḋ oꝫ opari aut vitare. ignorātia eius qḋ ꝯfert nō causat inuolūtariū. ℭ Intelli/
gēdū ꝙ ignorātia illi⁹ qḋ opꝫ opari aut vitare ē duplex.ſ.
in vli ꝛ in pticulari. Pōt.n.aliqs credere ꝙ ois fornicatio
est licita: ꝛ tūc ignorat in vli qd opꝫ facere, pōt eniꝫ aliqs
pp ꝯcupiam credere ꝙ nūc sit fornicādū cū illa muliere:
ꝛ tūc ignorat in pticulari illud qḋ opꝫ agere: ſꝫ neutra pdi
ctaꝝ ignorātiaꝝ cāt inuolūtarium ſꝫ magis est cā malitie ꝛ
Ignorantia alicui⁹ circūstātie duplex. peccati. ℭ Adhuc ignorātia alicui⁹ circūstātie ē duplex.ſ.
in vli ꝛ in pticulari: in vli vt siqs ignoraret nō eē fornicā/
dū ꝛ talis ignorātia nō cāt inuolūtariū: qꝛ pp talē ignorātiā
vitupaṫ aliqs ꝛ pp inuolūtariū nullus vitupaṫ: ſꝫ ignorātia
alicui⁹ circūstātie in pticulari cāt inuolūtariū: qꝛ pp talem
ignorātiā mereṫ aliqs veniā ꝛ misericordiā: ꝛ pñt hic po/
8ª cōclo hui⁹ tertij libri. ni due ꝯclones.ſ.8ª ꝛ 9ª.ſ.ꝙ ignorātia alicui⁹ circūstantie
in vli nō cāt inuolūtariū: ꝛ hec est ꝯclo 8ª que pbaṫ p hoc
K ꝙ pp inuolūtariū nullus vitupaṫ: ſꝫ pp talē ignorātiā vi/
9ª cōclo hui⁹ tertij libri. tupaṫ aliqs.g̃ ꝛc. ℭ Alia ꝯ.ſ.9ª est ista ꝙ ignorātia alicui⁹
circūstātie in pticulari causat inuolūtariū: q̃ pbaṫ sic. Illa
ignorantia per quā aliqs mereṫ veniā vel misericordiam
causat inuolūtariū: sed pp ignorātiā alicuius circūstātie in
pticulari aliqs mereṫ misericordiā ꝛ veniam.ergo ꝛc.

ℭ Forsitan igiṫ non ab re fuerit si que ꝛ quot sunt ipsa
determiabimus. Quis itaqꝫ: qd ꝛ circa qd: vel in quo
agit nōnūqꝫ ꝛ quo: vt instrō: ꝛ cui⁹ gratia: vt salutis: ꝛ
qm̄o: vt sensim vł vehemēter. Oia igiṫ hec nemo igno
rauerit mō nō sit insanus. Patet aūt neqꝫ ipsuꝫ agētē.
Quo nāqꝫ mō se ignorabit. Ignorauerit aūt q̃spiam
id qḋ agit. Ut dicētes inquit excidisse sibi aut nescisse
reticēda esse: quēadmodū Eschylus ipsa arcana Ce/
reris: aut ostendere volēs inuitisse: vt qui telum iecit.
Putauerit aūt q̃spiā ꝛ filiū hosteꝫ esse: vt Merope pu
tauit: ꝛ hastaꝫ cuspidē habētē ea vacare ꝛ lapidē pu/
L micē esse: ꝛ interfecerit q̃spiā salutis pcussuꝫ cā ꝛ mon
strare volētes vt faciūt qui manib⁹ extremis luctanṫ
pcusserit. Cū igiṫ circa hec oia in qb⁹ est ipse actus sit
ignoratio: q hoꝝ aliqd ignorauit.is inuitus egisse vł:
ꝛ maxie in precipuis. Hec aūt ea videnṫ esse: in qb⁹ est
ipse actus: ꝛ id cuius gratia. Eius igitur qḋ ab inuito
ob ignorationem talē dicitur esse factū oportet actio/
nem dolorem insuper penitentiāqꝫ afferre.

ℭ Forsitan igiṫ nō malū determiare hec ꝛ que
ꝛ quot sint: ꝛ qs vtiqꝫ: ꝛ qd ꝛ circa qd vel in
quo opaṫ qñqꝫ ꝛ quo puta instrō: ꝛ gr̄a cuius
puta salutis: ꝛ qualr̄ puta qete vel vehemēter.
ℭ Oia qdē igiṫ hec nullus vtiqꝫ ignorabit nō
M insan⁹. Manifestū aūt ꝙ neqꝫ opantē: qlr̄ eniꝫ
seipꝫ. Qḋ aūt opaṫ ignorabit vtiqꝫ aliqs puta
dicētes aiūt excidere ipsos vel nō scire: qm̄ ies/
fabilia erant. quēadmodū eschylostanystica:
vel mōstrare volēs dimittere vt q telū. Existi/
mat vtiqꝫ aliqs ꝛ filiū oppugnatorē eē: quēad
modū merope: ꝛ rotūdari lāceatā hastā: vel la
pidē pumicē eē. Et in salutē pcutiens occidere
vtiqꝫ. Et ōndere volēs quēadmoduꝫ pugiles
pcutiēs vtiqꝫ. Circa oia vtiqꝫ hec ignorātia exi
stēte in qb⁹ opō q hoꝝ aliqd ignorat nolens vł
opari ꝛ maxie in principalissimis: principalissi
ma aūt eē vir in qb⁹ opō ꝛ cui⁹ gr̄a. ℭ Scdm

talē vtiqꝫ ignorantiaꝫ in volūtario dicto: ꝛ ad/ N
huc opꝫ opatorē tristem esse ꝛ in penitudine.

ℭ Hec est scda pticula scde ptis: in qua Phs enumerat sin
gularia in qb⁹ ꝛ circa que est opatio q̃ singularia rhetores
vocanṫ circūstātias.i.pticulas circunstātes. ꝛ circa h facit
tria. pmo ponit numerū circūstātiaꝝ. 2° ostēdit q̃liter di/
croꝝ circūstātiaꝝ pōt eē ignorātia ꝛ qualr̄ nō: ꝛ 3° ostēdit
qualr̄ eadē ignorātia cāt volūtariuꝫ. Dicit ḡ pmo ꝙ forsi/
tan nō est malū imo bonū determinare q̃ ꝛ quot sūt circū
stātie seu singularia in qb⁹ ꝛ circa q̃ est opatio: ꝛ in enume
rādo ea solū ponit septē circūstātias dicēs qs vtiqꝫ ꝛ qd/ꝛ
circa qd/vel i quo opaṫ. Qñqꝫ aūt ꝛ quo/puta instrō: ꝛ cui⁹
gr̄a puta salutis. ꝛ qualr̄/puta qete vł vehemēter. Iste igr̄
sunt septē circūstantie.ſ.qs/qd/circa qd/in quo.ſ.loco vel
tpe: locū eniꝫ ꝛ tēpus sub vna circūstātia cōprehēdit: quo
O instrō: gr̄a cui⁹: qualr̄: que attēdēde sūt circa quālibet opa/ Circūstātiaꝝ sufficientia.
tionē humanā quaꝝ sufficiētia sic accipiṫ. Cū eniꝫ circun/
stātia sit aliqd extrīs extra essentiā act⁹ ipm tn̄ actū aliquo
mō attingēs vt dicūt Phi: ꝛ h etiā vł nomē sonare: hꝫ cir
cūstātia vel attingit cām act⁹ vel ipꝫ actuꝫ. cā aūt act⁹ aut
est efficiēs vel finalis vel mālis. Efficiēs est duplex.ſ.pnci Efficiens duplex.
pale ꝛ istrāle. ꝛ pp efficiēs pncipale poniṫ qs: ꝛ pp efficiēs
instrāle poniṫ quo.ſ.instrō: ꝛ pp cām finalē poniṫ cui⁹ gr̄a:
ꝛ pp cām mālē seu obiectū poniṫ circa qd. Si aūt hꝫ cir/
cūstātia attingat ipꝫ actū: aut ergo attingit ipꝫ quātum ad
subaꝫ. ꝛ pp hoc poniṫ qd.ſ.aliqs fecerit: vel quātū ad men
surā ꝛ pp hoc poniṫ in quo.ſ.loco vel tpe: vel attingit actū
quātū ad q̃litatē ꝛ modū actus ꝛ sic tāgiṫ modus agendi Dubiuꝫ
quē exprimit p hoc qḋ dicit qualr̄. ℭ Sꝫ dubitaṫ: qm̄ ex oi
circūstātia fit aliqd bn̄ vel male q̃ ex mō agēdi accidunt
P pper hoc vł ꝙ oēs circūstātie cōtineanṫ sub mō agendi. Solo.
ℭ Dōm ꝙ modus agēdi q est bn̄ vel male quē act⁹ potis
sime hꝫ ex relatione ei⁹ in finē: nō poniṫ circūstātia actus
sed est cōis ad oēs circūstātias: ſꝫ modus seu q̃litas infor/
mans actū ſm ꝙ pgrediṫ ab agēte est q̃dā spālis circum/
stātia vt ꝙ qs pcutiat fortiter vel remisse. vn̄ modus act⁹ Duplex est actus modus.
est duplex: quidaꝫ pueniēs ꝛ inherēs actui p habitudineꝫ
act⁹ ad finē: ꝛ talis modus nō poniṫ circūstantia spālis. ꝛ
alius est modus pueniēs ex habitudie act⁹ ad ipꝫ agens:
ꝛ talis modus poniṫ circūstātia spālis. vbi gr̄a. cū aliquis
dat elemosynā magnā pp vanā gloriaꝫ: in illo actu dandi
est vnus modus q sibi inest ex habitudie ei⁹ ad finē q est
male dare: qꝛ pp finē malū. ꝛ est alr̄ modus q sibi inest ſꝫ
habitudinē ad ipꝫ dantē.ſ.multū dare ſꝫ pportioneꝫ sue Nōn
substātie. isti modi sunt multū diuersi. ℭ Sciēdū ꝙ iste
cāe act⁹.ſ.agēs pncipale/ꝛ finis/ꝛ mā/ex qb⁹ depēdet sub/
Q stantia act⁹ nō pprie dicunṫ circūstātie: ſꝫ aliqd ꝯiūctum
istis causis.ſ.ex q̃litate ꝛ q̃titate aut loco vel tēpore: ꝛ sic
de alijs dꝫ dici circūstātia. vbi gr̄a in actione furti illḋ qḋ
ptinet ad subam nō est circūstātia.ſ.eē alienū nō dr̄ circū/
stātia furti: qꝛ h ptinet ad subaꝫ furti ex pte māe seu obi:
ſꝫ ꝙ furtuꝫ sit magnū vel pauū de loco sacro vel nō sacro:
ꝛ sic de alijs: hꝫ est circūstātia furti. Eodē mō est in alijs
causis. Finis eniꝫ nō dr̄ circūstātia ſꝫ aliqd ꝯiunctuꝫ fini:
vbi gr̄a. agere pp bonū fortitudis nō est circūstātia actus
ipsi⁹ fortis: ſꝫ si fortis agat pp liberationē amicoꝝ vel pa/
rentū hꝫ ꝯditiōes circa finē ꝯsiderate sunt circūstātie fi/
nis. ℭ Oia qdē igiṫ. pposito nuō circūstātiaꝝ narrat qualr̄
ꝛ quaꝝ circumstātiaꝝ pōt esse ignorātia ꝛ quaꝝ nō. ꝛ dicit
ꝙ nullus operans pōt oēs istas circūstātias ignorare nisi
sit insanus: qꝛ nō pōt ignorare qs est operās: qꝛ sic ignora/
ret seipsuꝫ. alias tn̄ circūstātias pōt quis ignorare. pōt eniꝫ
operās ignorare qd opaṫ vt narrans secreta nesciens illa
esse secreta nescit qd loqṫ nec qd opaṫ. Silr̄ mittens te/
lum ꝛ

A liuz ꝛ interficiēs nesciēs se iterficere ignorat qd opat̃. pōt etiā scire qd opat̃ ꝛ ignorare circa qd opat̃: vt si aliqs in tenebris interficiat filiū suū credēs ipz eē latronē aut inimicū scit qd operat̃: qꝛ scit ꝙ interficit. ꝛ ignorat circa qd opat̃. Iteꝫ pōt ignorare quo instrō vt si credat lanceā esse ligneā ꝛ rotundā: cū tñ sit ferrea ꝛ acuta ignorat quo istrō opat̃. Item pōt ignorare finē ex opatione ꝓcedentem vt doctor itendēs castigare discipulū si interficiat ipm ignorat finē nō illū finē quem intendit: sed illuz finem qui ex opere consequitur. Item potest ignorare moduz quomō operatur: ꝛ ita potest ignorare qualiter operat̃ vt pugillator docens discipulum credit percutere leuiter ꝛ percutit fortiter. Item pōt ignorare mensurā in qua operat̃: vt locum vel tēpus in quo operat̃: ꝛ dicit ꝑhs ꝙ circa oia illa preter ꝑmuz pōt esse ignorantia: ꝛ qui aliqd istoꝝ ignorat videt̃ nolens seu iuolūtarie operari. ꝛ maxīe si sit ignorantia in circūstātijs ꝑncipalissimis que sunt mā seu obiectū

B ꝛ finis: sicut eniz mā est obiectū exterioris actus: ita finis est obiectū interioris actus. in his eniz duobus maxīe nollet qs per ignorātiā errare. [Scḋm talez vtiqꝫ.] 3° narrat qualr̃ ignorātia istarū circūstantiaꝝ causat inuolūtarium dicens ꝙ sola ignorantia hoꝝ vel alicuius istarū circūstātiaꝝ nō sufficit ad esse inuolūtariū: sed plus reqrit̃ur. s. ꝙ operatio sit cuz tristitia ꝛ penitudine qñ. s. cognoscit̃. sic ḡ pꝫ ex ꝑdictis qd est inuolūtariū ꝓpter ignorātiā: ꝛ pōt ex lr̃a talis descriptio colligi. Inuolūtariū ꝓpter ignorantiā est factū ꝓpter ignorātiā alicuius vel aliquoꝝ. s. dictoruꝫ singulariuꝫ existens triste ꝛ in penitudine: hoc est de quo facto tristat̃ ꝛ penitet cū cognoscit se ꝓpter ignorantiam hoc egisse. ꝛ dico ꝙ sunt octo singularia seu circunstantie. E Inuolūtarij ꝓpter ignorātiā descriptio

Dubiū. ℂ Dubitat̃ circa hanc lr̃am. [Circa oia vtiqꝫ ꝛc.] quia ꝑ hanc lr̃am videt̃ ꝙ ignorantia possit esse circa oēs circunstantias: cuius tñ ꝯtrariū dixit ꝑus cū nullus operans nisi sit insanus ignoret seipsuz. ℂ Ad illud rñdet Lincoñ. dupliciter. vno mō ꝙ per hanc particulā intelligit illaz lr̃am conditionaliter sic. [Ignorantia existente.] idest si existat ignorantia circa omnia hec. i. circa qḋcūqꝫ eoꝝ. s. singularium in qbus est operatio ꝛc. ℂ Nota ꝙ octo sunt circūstantie: quis: quid: circa quid: in quo. s. loco vel tēpore: quo scilꝫ instrumento: cuius gratia: qualiter. Circunstantie ꝑncipalissime. obiectum ꝛ finis: quia in his duobus maxime nollet operans per ignorantiam errare. Solo. Nōn̄ F

Circunstantia attingit
ipsum actum
circa ad subas quid
ad mensurā
ad qualitatē qualiter
vbi in quo loco
quando in quo tēpore
cām actus
finalē cuius gratia
efficientem
mālem circa quid
principalē quis
instrumentalē quo

C

Dub° duo ꝑm dubm ℂ Circa istā ꝑtē sunt duo dubia. ꝑm est vtrū ignorantia sit rō ꝑ°. causa inuolūtarij. Et videt̃ ꝙ non: qꝛ ignorantia est mera ꝑuatio scientie: ꝛ inuolūtariū vt operatio inuoluntaria est qḋdā ens positiuū: sed pura ꝑuatio non est causa alicuius entis positiui: qꝛ nō est dare in quo genere cause possit eē. Similr̃ ignorantia dispositionis que est error ꝯtrarius scientie nō est causa inuolūtarij: sed magis est causa volūtarij: qm̄ que fiunt ꝓpter errorē sunt volūtaria. ergo cum solū sit duplex ignorantia ꝛ neutra est causa inuolūtarij: videt̃ rō z° ꝙ nulla ignorantia sit causa inuoluntarij. ℂ Item si ignorantia est causa inuolūtarij: tunc illa que fiunt ꝓpter ignorantiā qñ fiūt sunt inuolūtaria: qꝛ vnūqḋqꝫ est iudicandū In h̄ ca. volūtariū vel inuolūtariū ſm ꝙ est actu vt dictū est ꝑus: D sed illa que fiunt ꝑꝑ ignorātiā qñ fiūt sunt volūtaria: qꝛ ꝑ tūc potētia mouēdi organicas ꝑtes est in ipso opante hoc est in ꝑtāte opantis: ꝛ ꝑ ꝯñs tunc est opō volūtaria. nam ꝑ illud mediū ꝓbat ꝑhs ꝙ illa que fiunt ꝓpter metū sunt voluntaria qñ fiunt: qꝛ potentia mouendi organicas ꝑtes est tunc in potestate operantis. ℂ Et si dicatur ꝙ ignorātia nō solū est cā inuoluntarij: sed ignorantia cum displicētia ꝛ penitudine. Cōtra. qñ operat̃ operans ꝓpter ignorātiam: tunc opatio nō displicet operanti: vt siquis accipiat stannuz putans se accipere argentū tēpore acceptionis nō displicet accipiēti. ergo in tēpore opationis facte ꝑꝑ ignorantiā nec displicētia nec penitudo est cā opōnis. ℂ Iteꝫ rō 3°. si ignorantia esset cā inolūtarij cū ois malus sit ignorans per ꝑhm in textu: sequeret̃ ꝙ ois malus oparet̃ inuolūtarie: ꝛ ita omne peccatū esset inolūtariū: sed hoc est falsuz: qꝛ pro inuolūtario hō nō punit̃ nec vitupat̃. ḡ si peccatū esset iuolūtariū hō nō esset vitupandus ꝑꝑ peccatū. rō 4° ℂ Itē oē inuolūtariū est cū tristitia ꝛ penitudie ſꝫ ꝑhm sed aliqḋ factū ꝓpter ignorantiā non est triste: vt si aliqs credens se recipere stannū recipiat argentum: aut si aliqs credens occidere auem occidat inimicū suū. Oppositum vult ꝑhs hic. ℂ z° dubitatio est vtrū ois ignorātia sit cā nō volūtarij. Siue vtrū ois qui opat̃ ignorās opet̃ nō volūtarie. Videt̃ ꝙ sic: qꝛ nihil est volitū nisi sit cognitū: ad velle ḡ seqt̃ scire. ḡ ex opposito seqt̃ oppom̄. ḡ ad nō scire seqt̃ nō velle. Si ḡ aliqs opet̃ ignorās seqt̃ ꝙ opat̃ nō volēs. ℂ In ꝯtrarium vī esse qḋ dicit ꝑhs: ꝙ ois malus est ignorās. Si igitur ois ignorans operet̃ nō volens: sequit̃ ꝙ omnis malus operet̃ nō volens qḋ est falsum. ℂ Pro istis dubitationibus sunt distinctiōes ponēde. Prima est ꝙ tam voluntariū ꝙ̄ inuoluntariū dr̄ duplr̄. s. cōmuniter ꝛ ꝓprie. volūtariū cōmuniter acceptū est idē qḋ iputabile operanti. Oē eniꝫ illud dr̄ volūtarium qḋ rōnaliter est iputandū operāti. Sed volūtariū ꝓprie dictū est ideꝫ ꝙ actu bñplacitū volūtati. vñ volūtariū ꝓprie dictuz addit sup volūtariū cōiter dictū actualē cōplacentiā volūtatis. ℂ Alia distinctio ponit̃ de volūtario ꝛ inuoluntario. s. ꝙ aliqd est volūtariū ſm se: vt illud supra qḋ cadit actus volūtatis imediate: ꝛ aliqd est volūtariū in suo ꝯñte vt illud cuius ꝯñs est actu volitū. Et inuoluntariū dicit̃ duplr̄. s. ſꝫ se ꝛ in suo ꝯñte. s. illud cuius ꝯñs displicet voluntati. ℂ z° distinctio ꝑncipalis est de ignorātia negatiōis: qꝛ de ignorantia dispōnis nihil ad p̄ns. ꝛ est distinctio talis: ꝙ qdaꝫ est ignorantia affectata: ꝛ quedā est ignorantia que nō est per se affectata: tñ illius ignorantie hō ignorans est causa: qḋ cōtingit duplr̄: qꝛ alicuius ignorantie hō est causa per actualem opōneꝫ ad quā ꝯseqt̃ ignorātia: sicut cū aliqs volūtarie se inebriat est cā sue ignorantie ꝛ male electionis subsequētis. Alia est ignorātia cuius hō est cā ꝑ suam

In oppm̄ est ꝑhs. Dum z°. rō

In ꝯtrarium.

Distinctiones ꝑ solutione dubioꝝ ꝑma de volunta. ꝛ inuolun. D

Scḋa dis. volun. ꝛ inuolun.

Scḋa dis. ꝑncipalis de ignorātia negationis.

I negligētiā: qꝛ per negligentiaꝫ ꝯsiderationis ignorat quid sit agendū: vt si aliqs adult⁹ ignorat ꝙ fornicari sit peccatū vel aliqd aliud iurispositiui qđ qlibꝫ tenet scire: ꝛ talis ignorātia dr̄ ignorātia iuris. Alia est ignorātia eius qđ hō nō tenet scire ꝛ cui⁹ hō nō est cā vt ignorātia alicui⁹ circūstātie act⁹ humani quā hō nō semꝑ tenet scire: ꝛ q̄ntūcūqꝫ hō tenet scire adhuc icidit ꝯ volūtatē suā qn̄qꝫ in ignorātiā. Sicut cū aliqs adhibita debita diligētia emittit sagittaꝫ ex qua aliqs a casu currēs occidit: ꝛ talis ignorātia dr̄ inuincibilis. ¶ Ponat ḡ talis distinctio ignorātie ꝙ q̄daꝫ ignorātia innata vt ignorātia nālr fatuoꝝ: ꝛ q̄dā est ignorātia affectata vt cū aliqs vult ignorare ne ꝑ cognitionem retrahat a peccato. ꝛ hec ignorātia dr̄ crassa ꝛ supina fm quādā metaphorā: qꝛ sicut oculi crassi nō vidēt rē in debita q̄litate ꝛ q̄ātitate: ꝛ ita talis ignorātia obnubilat iudiciū vt nō recte discernat rē eligibilē: sꝫ de ipsa iudicat fꝫ cōformitatē ad appetitē. Dr̄ ēt supina eo ꝙ nō est recta ad iudiciū rōnis. sꝫ ꝓstrata iacēs nō curās ingrere rōnē eligibilis. Alia est ignorātia eius qđ hō tenet scire ꝛ cui⁹ hō est cā: ꝛ hec est duplex. Quedā cui⁹ hō est cā per opōnē suam ad quā talis ignorātia ꝯsequit vt de ignorātia ꝓueniente ex volūtaria inebriatione q̄ qs ignorat qđ tenet scire cui⁹ ignorātie hō est cā ꝑ actualeꝫ opōnē: ꝛ alia est ignorantia ei⁹ qđ qs tenet scire ꝓueniēs ex negligētia: cuiusmodi est ignorantia iuris positiui qđ qlibet tenet scire. Alia aūt est ignorātia ei⁹ ꝙ hō nō tenet scire: cui⁹ ēt ignorantie hō nō est causa vt ignorantia alicuius circumstantie actus humani. Et talis dicitur ignorantia inuincibilis. N

K Ignorantia

- non innata
  - cui⁹ hō nō est cā
  - cuius hō est cā
    - nō per suā operationē
      - affectando crassa supina
      - negligendo iuris
    - per suā opōnē ebriorum
- innata nāliter fatuoꝝ

O

Tertia di. de cā effectiua. ¶ 3ᵃ distictio ponit de cā effectiua. aliqd eniꝫ dr̄ eē cā effectiua dupl'r. s. positiue ꝛ ꝑuatiue. positiue vt illō qđ applicat vtutē ad opus. ꝑuatiue vt illud qđ est ꝑuatiuū cāe positiue effect⁹ ꝯtrarij. v.g. nauigatio ad maxia ꝑicula maris fcā ꝑ nautā indiscretū est cā positiua submersiōis nauis: ꝛ iđ absētia discreti naute dr̄ eē cā submersiōis nauis: nō qdeꝫ

L positiue sꝫ ꝑuatiue qꝛ ꝑuat pn̄tiā discreti naute: q̄ si adeēt
T. c. 30. eēt cā effect⁹ ꝯtrarij. s. salutis nauis: vt pꝫ ex 2ᵒ physicoꝝ. ꝛ sic ignorātia negōnis si sit cā opōnis inuolūtarie opꝫ ꝙ h̄ sit ꝑuatiue qꝛ ꝑuat oppo^m cāe positiue effect⁹ ꝯtrarij. Sꝫ. n. scia vel certa cognitio affuisset fuisset effectus ꝯtrius ꝓductus.
Solo p. dubij. ¶ Istis distōnib⁹ visis dōm est ad ꝑmā dubitationem ꝙ nulla ignorātia negōnis est cā positiua opōnis inuoluntarie. Aliqua tn̄ ignorātia negōnis est cā ꝑuatiua opōnis inuolūtarie mō quo dcm̄ est: vt illa ignorantia q̄ ꝑuat sciam illi⁹ qđ hō tenet scire ꝛ cui⁹ ignorātie hō est cā: ꝛ intelligo ꝑ inuolūtariū fꝫ ꝙ ph̄s loqt̄ h̄ de inuolūtario cū dicit ignorantiā eē cām inuolūtarij. inuolūtariū cōiter dcm̄ fꝫ ꝙ est
M idē qđ nō iputabile opanti: ꝛ ꝑ volūtariū itelligo illud qđ est iputabile opanti. Cū eniꝫ aliq̄ opō ꝓꝑ ignorantiā est in fieri, illa opō nō est inuolūtaria: qr̄ actu sit fꝫ ꝙ inuolūtariū dicit displicentiam voluntatis: q̄uis postea fiat inuoluntaria displicens voluntati. Dico ḡ ꝙ ignorātia innata seu nālis nō cāt inuolūtariū: qꝛ nec talis ignorātia nec scia opposita est in ptāte opantis. Sꝫ ignorātia affectata ꝛ ignorātia ei⁹ qđ hō tenet scire siue fiat ꝑ opōnē siue ꝑ negligētiā nō est cā inuolūtarij cōiter dicti: qꝛ hō est cā hꝰ ignorātie: ꝛ ꝓꝑ h̄ talis ignorātia: ꝛ ēt illō qđ fit ꝓꝑ talē ignorantiā est iputabile hoī: ꝛ ꝑ ꝯn̄s vtrūqꝫ est volūtariū accipiendo volūtariū cōiter ꝓ imputabili: ꝛ iđ hꝰ ignorātia non est cā inuolūtarij cōiter accepti. s. ꝓ nō iputabili: sꝫ ignorātia alicuius circūstātie singularis quā hō nō tenetur scire est cā inuolūtarij: nō tn̄ est cā totalis: sꝫ penitudo ꝛ tristitia de ꝑfecto ꝑ ignorātiā postq̄ꝫ opanti ꝯstiterit est vna cā partia-
Ad pᵐ rōnem. lis inuolūtarij. ¶ Ad rōnes in ꝯtriū. Ad pᵐ cū dr̄ ꝙ mera ꝑuatio nō est cā entis positiui: dico ꝙ veꝝ est de cā positiua applicāte vtutē ad opus: tn̄ mera ꝑuatio pōt eē cā ꝑuatiua effect⁹ positiui: vt pꝫ de absentia discreti naute ꝛ sub- P
Ad 2ᵐ rōnem. mersione nauis vt dcm̄ est. ¶ Ad aliud dico ꝙ illa q̄ fiūt ꝓꝑ ignorātiā qn̄ fiunt sūt volūtaria: accipiēdo volūtariū tam cōiter q̄ꝫ ꝓꝑe: qꝛ sunt iputabilia opati: ꝛ ēt sunt beneplacita volūtati: postmodū tn̄ cuꝫ opans tristat ꝛ penitet de his q̄ ꝓꝑ ignorātiā fecit sūt inuolūtaria: ꝛ ita ꝑ diuersis
Ad 3ᵐ rōnem. tēporib⁹ sunt volūtaria ꝛ inuolūtaria. ¶ Ad aliud dico ꝙ q̄uis ois malus sit ignorans: nō tn̄ ois malus operat ꝓꝑ
Ad 4ᵐ rōnem. ignorātiā. ¶ Ad aliud cū dr̄ ꝙ oē inuolūtariū est cū tristitia ꝯcedo ꝙ oē inuolūtariū. s. displicēs volūtati est cū tristitia ꝓ tꝑe pro quo est inuolūtariū: ꝛ cū dr̄ ꝙ aliq̄ ignorātia nō est cū tristitia: vt cū aliqs accipit argētū putans se accipere stannū: ꝯcedo: ꝛ dico ꝙ talis ignorātia nō causat inuolūtariuꝫ: eo ꝙ facto cognito opans nō tristat neqꝫ penitet qđ ad inuolūtariū reqrit: cāt tn̄ nō volūtariū ꝓ tꝑe ꝓ quo Q
Solo 2. dub ij. factū est incognitū. ¶ Ad 2ᵐ dubiū dōm ꝙ ois q opatur ignorās opat illud qđ ignorat: nō volūtarie ꝛ fm ꝙ ignorat illō. Si eniꝫ sit ignorās in ꝑticulari ꝛ in actu, est nō volēs in ꝑticulari ꝛ in actu: ꝛ si sit ignorās finē ꝓꝑ quē est ope-
Ad rōnē. randū: est nō volens finē ꝓꝑ quē est opandu. ¶ Et cū arguit vlteri⁹ ꝙ tūc ois malus opat nō volēs: ꝯcedo ꝙ ois malus opat nō volēs finē ꝓꝑ quē est operanduꝫ: opat tn̄ volēs illud ꝓꝑ qđ opat: ꝛ finē ꝓpter quē operatur.

¶ Cū aūt id inuitus qspiā agat: qđ vi ꝛ ob ignorationem agitur: id sua ꝓfecto sponte quispiam videbitur agere: cuius principium est in ipso agente sciente singula in quibus est ipse actus.

Quid sit voluntarium 3ᵒ ꝑ ca. ¶ Existēte aūt inuolūtario qđ vi ꝛ ꝓpter ignorantiā: volūtariū videbit vtiqꝫ esse cui⁹ principiū in ipso sciente singula in qb⁹ est operatio.

A ¶ Hec est 3ª ps pncipalis hui9 capli: in qua phs determinat de volūtario ⁊ ɔtinet duas pticulas. In pª ponit descriptionē volūtarij. In 2ª ibi [Forsitan aūt.] remouet errorē quorūdā circa volūtariū. Volūtariū sic describit. volūtariū est cui9 pn^m in ipso sciēte singula in qb9 est opō. ¶ Intelligēdū est φ volūtariū hic describit p remotionē cāꝝ inuolūtarij. Nā inuolūtariū duplex est. s. p violētiā ⁊ per ignorātiā: ⁊ iō ad hoc φ aliqd sit volūtarium opꝫ φ nec sit violētia nec ignorātia: ⁊ iō in descriptione volūtarij excludit violētia p h qd dr: cui9 pn^m in ipso. ⁊ ignorātia excludit per h qd dr sciente singula in qbus est operatio. Nōn^m

¶ Forsitan enim nō recte dr ea fieri ab inuitis que per irā aut cupiditatem agunt. Primo nāqꝫ nulla bellua sponte aget: neqꝫ pueri. Deinde vtruꝫ nihil eorū sponte agamus que cupiditate vel ira agimus: an honesta qdē sponte: turpia vō inuiti. An ridiculū est cū vna sit cā. Absurdū est etiā forsitan ea ab inuitis agi censere que opꝫ appetere. Opꝫ aūt ⁊ irasci p qbusdā ⁊ cupere nonnullas res: vt sanitatē atqꝫ disciplinā. Vident ēt ea qdē que ab inuitis fiunt dolorē: ea vō que cupiditate agunt voluptatem afferre. Preterea qd interest inter ea que p rōnē ⁊ que p irā peccant hoc ipso φ ab inuitis agant. Etenim fugienda qdē sunt ambo: affectus aūt rōnis expertes nō minus humani esse vnr: ⁊ actus ipsius hominis ab ira cupiditateqꝫ fiūt. Absurdum est igitur hec ab inuitis agi censere. B

C ¶ Forsitan enim nō bn̄ dr inuolūtaria eē que pp irā vel pp ɔcupiam. ¶ Primū qdē eniꝫ nullū adhuc aialiū alioꝝ volūtarie opabit neqꝫ pueri. ¶ Deīde vtrū nihil volūtarie opat eoꝝ que pp ɔcupiam vel irā: vel bona qdē voluntarie: mala aūt nō voluntarie: sed ridiculū vna causa exñte. Incōueniēs aūt forte inuolūtaria dicere que opꝫ appetere. Opꝫ aūt ⁊ irasci in qbusdaꝫ ⁊ ɔcupiscere quedā puta sanitatē ⁊ disciplinā. ¶ Vident aūt ⁊ inuolūtaria qdē tristia eē: que aūt ꝭm ɔcupiaꝫ delectabilia. ¶ Adhuc aūt qd differūt in essendo inuolūtaria que ꝭm cogitationē vel irā peccant: fugiēda qdē eniꝫ ambo. ¶ Vident aūt nō minus humane esse irrōnabiles passiones. Quare ⁊ operationes hominis ab ira ⁊ concupiscentia. Inconueniens itaqꝫ ponere inuoluntaria hec. D

¶ Hec est 2ª pticula in qua excludit qdā error circa volūtariū. Quidā eniꝫ credebāt φ nō oē illud cuius pn^m est intra cū scia circūstātiaꝝ est volūtariū: qꝛ posse est φ illud pn^m qd est intra nō sit volūtas a qua aliqd denoiat voluntariū: sꝫ aliq̄ passio appetit9 sensitiui: vt ira vel ɔcupia ⁊ illa que fiūt pp passionē nō sunt volūtaria. [Primū qdeꝫ.] Istuꝫ errorē excludit phs pbādo φ opata pp iram vel ɔcupiaꝫ sunt volūtarie opata: ⁊ hec est ɔclō 10ª hui9 libri que pbat per. 5. rōnes. Prima rō est talis: si opata pp irā vel ɔcupiam nō eēnt volūtarie opata: tūc nulla que pueri vel alia bruta opant eēnt volūtarie opata. ɔñs est falsuꝫ: ⁊ ɔñs pꝫ. nā oia que pueri ⁊ alia bruta opant / sūt pp irā vel ɔcupiam opata. Et si dicat φ volūtas nō est in brutis vt pꝫ ex 3ª de aiā. sed volūtariū est solū illud qd est a volūtate. ģ in brutis nō est volūtariū: nec opata a brutis sūt volūtaria. ¶ Dōm φ volūtariū accipit dupl'r. s. cōiter ⁊ pp̄e. volūtariū cōiter acceptū est oē illō qd fit a pn^o intrinseco sponte nō coacte. Sꝫ volūtariū pprie solū est illud qd fit a volūtate. volūtariū cōiter acceptū repit in pueris ⁊ brutis. Sed volūtariū pprie sumptū inest solis hoib9. [Deinde vtrū.] 2ª pbat ɔclō sic. Si illa que fiūt pp ɔcupiam ⁊ irā nō sunt volūtaria: aut h est vēr verū taꝫ in bonis q̄ꝫ in malis. aut hoc est veꝝ in malis ⁊ nō in bonis: ita φ bona q̄ fiūt ex passiōe sunt volūtaria: ⁊ mala nō: qd forte qdaꝫ iō dixerūt: qꝛ bona ɔcordant rōni cui mala ɔtīant ⁊ volūtas est cū rōne. sꝫ vtrūqꝫ mēbꝝ istius diuisiōis est incōueniens. 2^m eniꝫ mēbrū est incōueniēs. nā vna est cā oīuꝫ q̄ hō facit siue sint bona siue mala. s. volūtas. nunq̄ꝫ eniꝫ prorumpit hō ad agēdū nisi pueniat ɔsensus rōnalis appetitus. nō ergo est dōm φ bona que hō facit sint volūtaria ⁊ mala inuolūtaria: cū vna ponat cā vtriusqꝫ. s. voluntas. s. vel ira vel ɔcupia: ⁊ vnius cāe nō sunt effect9 cōtrarij. p^m ēt mēbrū est incōueniēs. s. φ nihil sit voluntariū qd fit ex passione: qꝛ incōueniēs est dicere id nō eē volūtarium qd opꝫ facere ꝭꝫ rectā rōnē. sed ꝭm rectā rōnē opꝫ aliqn̄ irasci puta ad cohercēdū peccata. Opꝫ ēt ꝭm rectā rōnē ɔcupiscere q̄dā puta sanitatē ⁊ disciplinā. Illa ģ sunt voluntaria. nō ģ oia q̄ hō facit pp passionē sunt inuolūtaria. [Vident aūt.] 3ª pbat ɔclō sic. Oia inuolūtaria sunt tristia: sꝫ illa q̄ fiūt pp ɔcupiaꝫ sunt delectabilia. ģ illa q̄ fiūt pp ɔcupiscētiā nō sunt inuolūtaria. ⁊ q̄dā ēt facta pp irā sunt delectabilia vt pꝫ de vindicta. ģ ⁊c. [Adhuc aūt.] 4ª pbat ɔ sic. Peccata q̄ fiūt pp irā vel ɔcupiaꝫ sunt fugiēda: sicut ⁊ peccata q̄ fiūt ꝭm cogitationē. i. deliberationē rōnis sunt fugiēda: sꝫ illa q̄ fiunt inuolūtarie nō sunt fugiēda: qꝛ non est in ptāte hoīs fugere inuolūtaria. ģ illa q̄ fiūt pp ɔcupiaꝫ vel irā nō sūt inuolūtaria. Vel pōt sic rō formari. hō pp inuolūtaria nec vituperat nec punit: sꝫ pp opōnes factas ꝭꝫ cogitationē. i. ꝭm deliberationē rōnis. ģ ⁊c. [Vident aūt.] 5ª pbat sic ɔclō. Nulla opatio inuolūtaria est humana: sꝫ opōnes facte pp ɔcupiaꝫ vel irā sunt hūane. ģ ⁊c. Minor declarat p h φ irrōnales passiōes appetit9 sensitiui vnr eē humane: cū appetit9 sensitiuus sit nat9 obedire rōni vt declaratū est in fine pmi libri. ģ opōnes facte pp ɔcupiaꝫ vel irā nō sūt inuolūtarie. ¶ Intelligēdū φ Arꝫ. supi9 in h cap pbauit φ opōnes facte pp ɔcupiaꝫ vel irā nō sūt violēte. Et hic pbat φ hē opōnes nō sunt inuolūtarie. Nōn^m

10ª ɔclō hui9 tertij libri. Instantia E. c. 42 Solo.

E F G

Capitulum secundum tractat9 pmi libri tertij de electiōe

⁊ eligibili: in q̄ soluit qd pncipalis querēs qd est electio. ⁊ pmo ondit cū qb9 electio nō est idē. s. φ nō est idē cū volūtario neqꝫ cū ɔcupia vel ira vel volūtate vel cuꝫ opione sil'r vel alia: deīde φ est sub voluntario tanq̄ꝫ sub gñe cui adiūcta dñia q̄ est pcōsiliatio colligit φ eligibile est volūtariū precōsiliatū: ex quo insinuat φ electio est voluntas preconsiliatiua vel appetitus preconsiliatiuus. D

¶ Determinatis his eo inquaꝫ qd sponte: ⁊ eo qd inuitus qspiā agit: ɔñs est: vt de electione dicamus. Ipsa nanqꝫ virtuti est familiarissima ⁊ magis q̄ꝫ ipsi actus diiudicat mores atqꝫ expendit.

Determinatis aūt voluntario ⁊ inuoluntario: de electiōe sequitur pertrāsire. Maxie ppriū eniꝫ vr esse virtuti ⁊ magis mores iudicare opōnibus. Capit 2^m pmi tre. 3. libri ethi. pª ps. c.

Istud est 2^m cap^m pmi tractat9 tertij libri in quo determinat de electione ⁊ eligibili: ⁊ cōtinet tres ptes. In pª ostēdit φ ad hāc sciaꝫ ptinet considerare de electione. In 2ª ibi [Electio vtiqꝫ.] ostēditur qd nō est electio / siue cuꝫ qbus electio non est idem: quibus tñ vel quoꝝ alicui vr esse idē. In 3ª ibi [Quid igit.] ondit qd est Secundi ca. p tract. diuiditur in tres ptes pncipales

I electio inuestigãdo diffõnẽ electionis. In p° igit̃ pte pbat ꝙ ad hãc sciam ptinet cõsiderare de electiõe: ꝛ hec est ꝯ 11° ꝯclo huiꝰ tercij libri. 11° huiꝰ libri q̃ pbat̃ sic. Ad hãc sciaꝫ ptinet ꝯsiderare de vtute vt ꝑus pbatū est. ḡ ad hãc sciaꝫ ptinet ꝯsiderare de eo qḋ est maxie ꝓpriū vtuti. ſꝫ electio ē maxie ꝓpria vtuti. nã vtutes ꝛ vitia magis iudicant̃ ſꝫ electione īteriorē Nōa q̃ ſm opōnē exteriorē. ḡ ꝛc̃. Intelligēdū est ꝙ ex habitu vtutis ꝓcedit interior electio ꝛ exterior opatio: sed vtutes magis iudicant̃ ſꝫ electionē īteriorē q̃ ſꝫ opōnē exteriorē. nã aliqs põt bonã opõnē exteriꝰ facere sine vtute: ꝛ ēt põt eē vtuosus sine bona opōne exteriori: sed sine electione nõ põt aliqs esse virtuosus: ideo electio que est actus interior est maxime ꝓpria virtuti.

Electio itaqꝫ spōte qdē nr̃a vĩ fieri: nõ tñ est idē qḋ illud qḋ spõte fit: ſꝫ qḋ fit sponte ad plura sese extēdit. K Est eniꝫ cum pueris ꝛ aĩalibus ceteris nobis cōe: electio vō non est cōis. Et ea que a nobis repente fiunt sponte qdē nr̃a fieri dicimus: electione vō nõ dicimꝰ.

2° ps. c. Electio vtiqꝫ voluntariū esse videt̃: non idē aūt: sed in plus voluntariū. Voluntario eniꝫ quidē ꝛ pueri ꝛ oĩa animalia cōmunicant: electione aūt nõ. Et repentina voluntaria qdeꝫ dicimus: ſm electionem autem non.

Hec est 2ª ps pncipalis: in qua ostēdit̃ qd nõ est electio qḋ tñ vĩ eē electio. ꝛ ꝯtinet duas pticulas pncipales. In pª ondit̃ ꝙ ptinēs ad appetitū vĩ electio ꝛ nõ est electio. In 2ª ibi Neqꝫ iã opio. ostēdit̃ qd est ptinēs ad itellēm qḋ vĩ eē electio qḋ nõ est electio. pª pticula ꝯtinet q̃tuor ptes. In pª ostēdit̃ ꝙ electio nõ est idē ꝙ voluntariū qḋ ptinet L ad appetitū itellectiuū. In 2ª ibi Dicētes aūt. ostēdit̃ ꝙ electio nõ ē idē qḋ ꝯcupia q̃ ptinet ad appetitū sensitiuū. s. ad ptē ꝯcupiscibilē. In 3ª ibi Ira aūt. ostendit̃ ꝙ electio nõ est ira q̃ ptinet ad appetitū sensitiuū. s. ad ptē irascibilē. In 4ª ibi Sed nec volūtas. ostēdit̃ ꝙ electio nõ est idē qḋ volūtas: intelligēdo ꝑ volūtatē actū volūtatis. In pª igit̃ pticula declarat ꝙ electio nõ est idē ꝯuertibilr qḋ volūtariū: ꝛ hec est ꝯ 12ª q̃ pbat̃ sic. Ois electio est vo 12° ꝯclo huiꝰ tercij libri. lūtaria: ſꝫ nõ oē voluntariū est electio. ḡ electio nõ est idē ꝯuertibilr cū volūtario. maior pꝫ de se. ꝛ minor declarat̃ dupl'r. Pͥo sic. Pueri ꝛ bruta pticipant volūtario ꝛ non pticipant electione. ḡ nõ oē volūtariū est electio. Et repētina. 2° pbat̃ eadē minor sic. Ea que repēte ꝛ subito facimus sūt volūtaria: qꝛ pnᵐ eoꝝ in nobis est: sed talia repentina nõ sunt ſm electionē: qꝛ nõ fiunt ex deliberatiõe rōnis. M ḡ nõ oē volūtariū est electio vel ex electiõe. Nōa Intelligēdū ꝙ Eustratiꝰ ponit exēplū qualr illa q̃ fiūt repente sunt volūtaria ꝛ nõ ex electione. s. ꝙ amicus nobis volentibꝰ repēte superuenit: nõ tñ nobis ꝓeligētibꝰ ꝛ ꝓcōsiliātibꝰ. Dubiū. Dubitat̃ hic qꝛ vĩ ꝙ electio insit brutis ꝛ ciꝰ ꝯtrariū dicit Phs. nã electio est duobꝰ ꝓpositis vniꝰ pre alio acceptio: sed illḋ idē cōpetit brutis. nã brutū vnã herbã pre alia accipit: ꝛ dulce accipit pre amaro. ergo brutis inest electio. Solo. Dōm ꝙ electio accipitur cōiter ꝛ ꝓprie. Electio cōiter Electio dupl' dci. dicta: est acceptio vniꝰ pre alio rōne cognitionis sensitiue vel intellectiue indifferēter: ꝛ sic brutis inest electio sicut ꝛ volūtariū: sed electio ꝓprie dicta est acceptio vnius pre alio ex deliberatione ꝛ consilio ꝛ deliberatione rationis: ꝛ electio sic accepta non est in brutis.

Qui vō dicunt ipsaꝫ esse cupiditatē: vel irã: vel voluntatē: vel opinionem quandã: nõ recte dicunt. Et enim electio nõ est cōe hoi cū rōnis expertibus: at cupiditas est ꝛ ira: ꝛ incontinēs cupiens qdeꝫ: nõ tñ eligens agit. Cōtinēs aūt ꝯ: eligens qdē at non cupiens agit: N ꝛ cupiditas qdē aduersat̃ electioni: cupiditati vō cupiditatis non repugnat. Cupiditas p̃terea iucundi est ꝛ molesti: electio vō neqꝫ molesti neqꝫ iucundi.

Dicentes aūt ipsaꝫ ꝯcupiam vel irã vel volūtatē: vel quãdã opinionē nõ vident̃ recte dicere: nõ enim cōmune electio est hoium ꝛ irrōnabiliū: ꝯcupia aūt est ꝛ ira. Et incōtinēs ꝯcupiscēs qdē operat̃ eligēs aūt nõ: cōtinēs autem ecōuerso eligens quidē cōcupiscens aūt nõ est. Et electioni quidē ꝯcupiscētia ꝯtrariat̃: cōcupiscentia aūt cōcupiscentie nõ. Et cōcupiscentia quidem ꝛ delectabilis ꝛ tristis: electio O autem neqꝫ tristis neqꝫ delectabilis.

Hec est 2ª ps pme pticule scđe ptis: in qua ostēdit̃ ꝙ electio nõ est idē qḋ ꝯcupia. Et pmo ꝓponit itentionē dicēs. ꝙ dicētes electionē eē ꝯcupiam vel irã vel voluntatē vel quãdã opionē nõ vir̃ recte dicere. isto ꝓposito ostēdit ꝙ electio nõ est ꝯcupia: ꝛ hec est ꝯclo 13ª que pbat̃ quadrupl'r. Prima rō est cõis ꝯcupie ꝛ ire. ꝛ hec est rō. Cōcupia ꝛ 13° ꝯclo huiꝰ tercij libri. ira inueniunt̃ in hoībꝰ ꝛ in aĩalibꝰ irrōnabilibꝰ: ſꝫ electio nõ inuenit̃ nisi in hoībꝰ. ḡ electio nõ est ꝯcupia nec ira. Et incōtinēs. 2° pbat̃ ꝯclo sic. Si electio esset ꝯcupia, qcũqꝫ operaret̃ eligēs, operaret̃ ꝯcupiscēs ꝛ ecōuerso. Cōsequētia pꝫ de se: ꝛ falsitas ꝯñtis pbat̃ ꝑ hoc ꝙ incōtinēs opatur cōcupiscens ꝛ nõ eligēs: ꝛ cōtinēs opat̃ ſm electionē ꝛ nõ ſm ꝯcupiam. ḡ ꝛc̃. Et electioni. 3° pbat̃ ꝯclo sic. Cōcupiscētia ꝯtriat̃ electioni: vt pꝫ tã in ꝯtinēte q̃ in incōtinēte. P Vterqꝫ eniꝫ eligit ſꝫ rōnē ꝯtrariū illiꝰ qḋ cōcupiscit ſm appetitū sensitiuū: sed ꝯcupia nõ ꝯtriat̃ ꝯcupie. ḡ electio non Dubiū Eustra. est idē qḋ ꝯcupia. Eustratiꝰ mouet hic dubitationē ꝓbans ꝙ ꝯcupia ꝯtriat̃ ꝯcupie. naꝫ aliqs sil' ꝯcupiscit gloriam ꝛ pecuniaꝝ abundãtiã. ſꝫ gloria indiget ꝯsumptione pecunie: ꝛ supabundãtia pecuniaꝝ indiget parcitate ꝛ retētiōe pecunie. ḡ ille ꝯcupie sunt ꝯtrarie. s. ꝯcupia glorie ꝛ ꝯcupia Solo. supabundãtie pecuniarū. Rñdet ꝙ de eadem re ꝯtrie ꝯcupie nõ insunt eidē. Impoſſe est eniꝫ eundē simul ꝯcupiscere nutriri ꝛ nõ nutriri: ſꝫ in eodē electio est ꝯtra cōcupiscētie. ſꝫ ꝯcupia nõ est ꝯtria cōcupie in eodē: ꝛ hoc intelligit hic Phs. Nōa Intelligendū ꝙ in diuersis ꝯcupia ꝯtriat̃ ꝯcupie. nã in ꝓdigo ꝛ auaro sunt diuerse ꝯcupie ꝯtrie: ſꝫ in eodē nõ ꝯtriat̃ ꝯcupia ꝯcupiscentis. sed in eodē electio cō Q Ad rōnē trariat̃ ꝯcupie: vt pꝫ tã in incōtinēte q̃ in ꝯtinente. Ad instantiã Cōmentatoris dico ꝙ lꝫ ꝯsumere pecuniã ꝛ retinere eã cōsequant̃ ad gloriam acqrendã ꝛ supabundãtiã pecunie habēdã: tñ poſſe est ꝯcupiscere sil' gloriã ꝛ supabūdantiã pecunie: ꝛ nõ est poſſe ꝯcupiscere sil' effundere pecuniã ꝛ cōcupiscere retinere pecuniã: qꝛ poſſe est concupiscere aña ꝛ nõ ꝯcupiscere ꝯñs: nã ego cōcupisco esse in luto cū mille florenis ꝛ nõ ꝯcupisco esse in luto: ꝛ tñ hñ seqt̃ suꝫ in luto cū mille florenis. ergo suꝫ in luto. vñ poſſe est ꝙ ꝯcupie ꝯñtiū sint ꝯrie: ꝛ tñ ꝙ ꝯcupie añtium nõ sint ꝯrie. Et ꝯcupia qdē. 4° pbat̃ ꝙ electio nõ est idē qḋ ꝯcupia: ꝛ hoc sic. Cōcupia est semꝑ cū delectatiōe vel tristitia. nã ꝯcupia est delectabilis qñ res cōcupita est ꝓsens: ꝛ tristis qñ res est abſñs. sed electio nec est delectabilis nec est tristis: cū electio cōsistat in deliberatione rōnis. ergo ꝛc̃.

Ira etiã minus esse videt̃: qppe cū ea que fiūt ira minime per electionē fieri videantur.

Ira aūt adhuc minus: nequaq̃ꝫ eniꝫ que propter iram ſm electionem esse videntur.

A ¶ Hec est 3ª ps in qua ōndit q̄ electio nō est ira: ⁊ hec est
14ª pclo huiꝰ tertij libri. pclo 14ª huiꝰ libri que ꝓbat sic. Electio vr̄ minus eē ira
q̄ ꝯcupia. ⁊ si illud qd̄ vr̄ magis inesse nō inest: nec illd̄ qd̄
vr̄ minus inesse inerit: ⁊ minus vr̄ q̄ electio sit ira q̄ q̄ sit
ꝯcupia: qꝛ que fiunt ex ira fiunt repente. ira enim repente
ꝓrumpit in vindictā: sꝫ q̄ fiūt ſm ꝯcupiām nō fiūt ita re-
pente. Nūc aūt illa q̄ fiunt ꝑ electionē nō fiunt repēte: sed
ꝑ deliberationē rōnis: iō electio magis ꝯuenit cūꝫ ꝯcupia
Dubiū. q̄ cū ira. ḡ ⁊c̄. ¶ Sꝫ dubitat̄ h̄ qꝛ per ph̄m 2ª huiꝰ diffi-
ciliꝰ est repugnare ꝯcupie q̄ ire. vr̄ ergo q̄ ꝯcupia magis
tollat dliberationē rōnis: ⁊ ꝑ ꝯñs electionē q̄ ira: ⁊ ita ira
Solo. magis cōuenit cū electione q̄ ꝯcupia. ¶ Dōm q̄ absolu-
te ⁊ simplr̄ loquēdo difficiliꝰ est pugnare ꝯtra ꝯcupiaꝫ: q̄
ꝯtra irā: qꝛ sepius aduenīūt nobis ꝯcupie q̄ ire: qꝛ ꝯcupia
seqt̄ opōnes gustus ⁊ tactus q̄ sūt nobis magis necessarij
B ad ꝯseruationē vite: ⁊ iō simplr̄ minus pōt a nobis separi
ꝯcupia q̄ ira que subito aduenit ⁊ recedit. ⁊ hoc intelligit
ph̄s 2ª huiꝰ q̄ difficiliꝰ est simplr̄ pugnare cōtra ꝯcupiaꝫ
q̄ cōtra irā: pro tp̄e tn̄ pro quo ira durat difficiliꝰ est pu-
gnare ꝯtra irā. ira eniꝫ ꝓpter accensionē sanguis ⁊ inflā-
mationē spirituū vehemētiꝰ mouet ⁊ magis ipellit q̄ cō-
cupiscētia: ⁊ iō pro illa hora in qua durat ira: difficiliꝰ est
refrenare impetū ire q̄ motū ꝯcupie: ⁊ hoc itelligit ph̄s
hic. nā illa que per iram fiunt magis sunt remota ab ele-
ctione: q̄ ea que fiunt per cōcupiscentiaꝫ: ⁊ ita dicta ph̄i
in scd̄o ⁊ hic non repugnant.

¶ At vō neqꝫ volūtas est: tametsi finitima hec eē ap-
parent. Electio nāqꝫ nō est eoꝝ que fieri nequeūt. Ca
si quis eligere dixerit ea amens esse videbit̄. Volūtas
aūt est: vt imortalitas: ⁊ volūtas qdē est ⁊ circa ea q̄
C ꝑ ipsūꝫ q vult nequaq̄ agerent̄. Volumus. n. histrio-
nē aliquē vincere vel certamen. At eligit talia nemo:
sed ea que ꝑ seipsūꝫ existimat fore posse. Preterea vo
luntas qdē magis est ipsius finis: electio aūt coꝝ que
ferunt ad finē: vt sani quidē esse volumꝰ eligimꝰ autē
ea q̄bus erimus sani: ⁊ felices qdē esse volumꝰ atqꝫ di
cimus: Eligimꝰ aūt nō ꝯuenit dicere: atqꝫ oīno in his
versat̄ electio que in nostra sunt potestate.

¶ Sed nec volūtas q̄uis ꝓpinqua esse videat̄.
Electio qdē eniꝫ nō est ipossibiliū. Et siqs di-
cat eligi videbit̄ vtiqꝫ insipiēs esse: volūtas aūt
est ipoliuꝫ puta imortalitatis. ¶ Et voluntas
qdē ē circa ea q̄ nequaq̄ ꝑ ip̄ꝫ sūt opata vtiqꝫ:
D puta hypocritā aliquē vincere vel athletā. Eli
git aūt talia nullus. Sꝫ quecūqꝫ existimat fieri
vtiqꝫ ꝑ ip̄ꝫ. ¶ Adhuc aūt volūtas qdē finis est
magis: electio coꝝ que sunt ad finē: puta sanita
teꝫ volumus: eligimus aūt ꝑ que sani erimus.
Et felices esse volumus qdem ⁊ dicimus: eli-
gimus aūt dicere nō cōgruit. Uniuersalr̄ autē
videt̄ electio circa ea que in nobis esse.

¶ Hec est 4ª ps huiꝰ pticule: in qua ostendit̄ q̄ electio nō
15ª pclo huiꝰ tertij libri. est idē q̄ volūtas: ⁊ hec est pclo 15ª huius libri que ꝓbat̄
triplr̄. Prio sic. Volūtas est ipossibiliū: aliqs enim posset
velle se esse imortalē: sed electio est soluꝫ possibiliū. ḡ ele-
ctio nō est idē q̄ volūtas. [Et volūtas qdē.] 2ª ꝓbat̄ sic.
Nullus eligit illa que nō pñt fieri per ip̄m. Electio enim
solū vr̄ esse taliū que sunt in nr̄a ptāte: sed aliqs pōt velle
ea q̄ nō sunt in sua ptāte ⁊ que nō pñt fieri ꝑ ip̄ꝫ. nā aliqs
pōt velle hypocritā vincere athletā vel ecōuerso: ⁊ tn̄ hoc
nō est in sua ptāte nec pōt ꝑ ip̄ꝫ fieri. ꝑ hypocritā itelligit E
illū qui simulat se esse pugilē ⁊ nō est pugil in rei veritate.
ꝑ athletā itelligit illuꝫ qui vere est pugil. [Adhuc aūt.] 3ª
ꝓbat̄ pclo sic. Volūtas est maxime respectu finis: qꝛ alia
volumus ꝑꝑ finē ⁊ vnūqd̄qꝫ ꝑꝑ qd̄ ⁊ illd̄ magis: iō maxie
volumus finē. sed electio est coꝝ que sunt ad finē. Volu-
mus enim sanitatē ⁊ eligimus ea ꝑ que possumꝰ deuenire
ad sanitatē. ḡ electio nō est illud q̄ volūtas. ¶ Dubitatur Dubiū.
hic vtꝝ electio possit eē ipsius finis. Et vr̄ q̄ sic: qꝛ electio rō pª
est acceptio vnius pre alio vel alijs: sꝫ in finibꝰ ꝯuenit vnū
accipere pre alio. ḡ ⁊c̄. ¶ Itē sicut electio se hꝫ ad finē: ita rō 2ª
volūtas se hꝫ ad ea que sunt ad finē ⁊ ecōuerso: sꝫ volūtas
pōt esse eiꝰ qd̄ est ad finē. ḡ ⁊c̄. In oppm̄ est h̄ ph̄s. ¶ Dōꝫ Ph̄s in opposituꝫ.
q̄ (vt p̄us dictū est) electio sumit̄ duplr̄. s. cōiter ⁊ ꝓprie: Solo.
accipiēdo electionē cōiter sic pōt eē ipsius finis: sꝫ accipiē
do electionē ꝓprie sic solū est eiꝰ qd̄ est ad fineꝫ. qd̄ ꝓbat̄
duplr̄. Prio ꝑ hoc q̄ electio est finis cōsilij vt dicit ph̄s: F
iō opꝫ q̄ oē eligibile sit cōsiliabile: sꝫ ꝯsiliū nō est de fine. Electio 2ª cap.
Medicus eniꝫ nō cōsiliat̄ de sanitate: sed de hijs q̄ ducūt
ad sanitatē. ḡ cū cōsiliuꝫ nō sit de ipso fine: seqt̄ q̄ electio
nō sit ipsius finis. ¶ 2ª ꝓbat̄ ꝑ hoc q̄ electio ꝓprie sum-
pta se hꝫ vt pclo ꝯsilij. Prio eniꝫ p̄cedit ꝯsiliū de agendo:
deinde sequit̄ iudiciū de inuētis: ⁊ tūc ad iudicium sequit̄
electio que in opōnibꝰ se hꝫ vt pclo. sed finis in opōnibus
nō hꝫ rōnē pclonis: sed magis hꝫ rōnē p̄ncipij vt pꝫ ex 2ª
physicoꝝ: iō electio ꝓp̄e accepta nō est ipsiꝰ finis. ¶ In- T. c. 89.
telligendū tn̄ est q̄ sicut in speculatiuis vna pclo demon- Nōm
stratiua pōt esse p̄nm̄ alterius. p̄mū tn̄ p̄nm̄ indemonstrabi
le non pōt esse pclo: sic in practicis finis vnius opationis
pōt ordinari ad aliū finē. sed finis vltimus nō ordinat̄ ad
aliū finē: ideo electio ꝓprie dicta nullo mō pōt esse finis
vltimi: tn̄ alioꝝ finiū pticulariū pōt esse electio nō inq̄tū G
sunt fines sꝫ inquātū ordinant̄ ad finē sapiorē ⁊ pfectiorē.
¶ Ad p̄m in ꝯtrariuꝫ dōm q̄ electio ꝓprie accepta est acce Ad pªm rōnem.
ptio vnius qd̄ in finem ordinat̄ pre alio. sed finis inquātū
finis nō ordinat̄ in aliud: ⁊ iō finis inquātum finis nunq̄
eligit̄ ꝓprie: qꝛ nunq̄ p̄accipit̄ tanq̄ ordinatum in aliud.
¶ Ad aliud dōm q̄ volūtas accipit̄ duplr̄. s. cōiter ⁊ ꝓp̄e.
voluntas cōiter accepta est cōis cuilibet actui volūtatis: ⁊ Ad 2ªm rōnem.
sic cōcedo q̄ volūtas est coꝝ que sunt ad finē. sed volun-
tas ꝓprie accepta est solū actus volūtatis respectu per se: Volūtas duplr̄ dī.
⁊ nō ꝑꝑ aliud voliti: ⁊ sic voluntas est ipsius finis tm̄.

¶ Opinio quoqꝫ nō est. Opinatio nāqꝫ circa vniuer-
sa videt̄ eē: nec minꝰ circa eterna ⁊ ea q̄ fieri nequeūt:
q̄ circa ea que nr̄a in potestate sunt collocata: ⁊ falso
veroqꝫ diuidit̄: nō malo bonoqꝫ: electio aūt hisce ma
gis. Electionē igit̄ idē esse ⁊ opinationem oīno nemo
forsitan dicit. At nec ēt est idē q̄ opinatio q̄dā. Eligē H
do nāqꝫ bona vel mala: quales qdē sumus. Opinan-
do aūt nō sumus. Et eligimꝰ qdē capere aliqd̄ aut fu-
gere: aut aliqd̄ taliū. Opinamur aūt qdnā sit vel cui
cōferat: vel quo pacto cōducat: sed capere aut fugere
nō nimiū opinamur. Et electio qdem laudat̄ ex eo: qꝛ
est eius qd̄ opꝫ magis: vel qꝛ est recta. Opinio vō ex
eo qꝛ est vera. Et eligimus qdē que maxie scimus esse
bona: opinamur aūt ea que nō nimiū scimus. Vident̄
preterea nō idē hoīes eligere optima: atqꝫ ēt opinari:
sed qdā opinari qdē meliꝰ: ob vitiū aūt nō ea que opꝫ
eligere. Nihil aūt refert si antecedat electionem aut
comitet̄ opinio: nō enim idipsuꝫ nunc ꝑscrutamur: sed
si idem sit electio q̄ opinatio quedam.

¶ Neqꝫ iā opinio vtiqꝫ erit: opio qdeꝫ enim vr̄

I electio inuestigādo diffōnē electionis. In pᵒ igiẽ pte pbat
ꝙ ad hāc sciam ptinet cōsiderare de electiōe: ⁊ hec est ꝯ
11ᵉ ꝯclo hui⁹ tertij libri. 11ᵉ hui⁹ libri q̄ pbaẽ sic. Ad hāc sciaȝ ptinet ꝯsiderare de
v̈tute vt pus pbatū est. ḡ ad hāc sciaȝ ptinet ꝯsiderare de
eo qđ est maxīe ppriū v̈tuti. sȝ electio ē maxīe ppria v̈tu
ti. nā v̈tutes ⁊ vitia magis iudicanẽ ſȝ electione iteriorēȝ
Nōⁿ q̄ ſm opōnē exteriorē. ḡ ⁊c. ℂ Intelligēdū est ꝙ ex hītu
v̈tutis pcedit interior electio ⁊ exterior opatio: ſed v̈tutes
magis iudicanẽ ſȝ electionē iteriorē q̄ ſȝ opōnē exterio
rē. nā aliqs pōt bonā opōnē exteri⁹ facere ſine v̈tute: ⁊ ēt
pōt eē v̈tuosus ſine bona opōne exteriori: ſed ſine electio
ne nō pōt aliqs esse virtuosus: ideo electio que est actus
interior est maxime ppria virtuti.

ℂ Electio itaqȝ ſpōte qdē nr̃a vr̃ fieri: nō tñ est idē qđ
illud qđ ſpōte fit: ſȝ qđ fit ſponte ad plura ſeſe extēdit.
K Est eniȝ cum pueris ⁊ aīalibus ceteris nobis cōe: ele
ctio v̈o non est cōis. Et ea que a nobis repente fiunt
ſponte qdē nr̃a fieri dicimus: electione v̈o nō dicim⁹.
2ᵃ ps. c. ℂ Electio vtiqȝ voluntariū esse videẽ: non idē
aūt: ſed in plus voluntariū. ℂ Voluntario eniȝ
quidē ⁊ pueri ⁊ oīa animalia cōmunicant: ele
ctione aūt nō. ℂ Et repentina voluntaria qdeȝ
dicimus: ſm electionem autem non.

ℂ Hec est 2ᵃ ps pncipalis: in qua ostēdiẽ qd nō est electio
qđ tñ vr̃ eē electio. ⁊ ptinet duas pticulas pncipales. In pᵃ
ondiẽ ꝙ ptinēs ad appetitū vr̃ electio ⁊ nō est electio. In
2ᵃ ibi[Neqȝ iā opio.]ostēdiẽ qd est ptinēs ad itellēm qđ
vr̃ eē electio qđ nō est electio. pᵃ pticula ptinet q̄tuor ptes.
In pᵃ ostēdiẽ ꝙ electio nō est idē ꝙ voluntariū qđ ptinet
L ad appetitū itellectiuū. In 2ᵃ ibi[Dicētes aūt.]ostēdiẽ ꝙ
electio nō ē idē qđ ꝯcupia q̄ ptinet ad appetitū ſenſitiuū. ſ.
ad ptē ꝯcupiſcibilē. In 3ᵃ ibi[Ira aūt.]ostendiẽ ꝙ electio
nō est ira q̄ ptinet ad appetitū ſenſitiuū. ſ. ad ptē iraſcibi
lē. In 4ᵃ ibi[Sed nec volūtas.]ostēdiẽ ꝙ electio nō est
idē qđ volūtas: intelligēdo p volūtatē actū volūtatis. In
pma igiẽ pticula declarat ꝙ electio nō est idē ꝯuertibilr
qđ voluntariū: ⁊ hec est ꝯ 12ᵃ q̄ pbaẽ ſic. Ois electio est vo
12ᵃ ꝯclo hui⁹ tertij libri. luntaria: ſȝ nō oē voluntariū est electio. ḡ electio nō est idē
ꝯuertibilr cū volūtario. maior pȝ de ſe. ⁊ minor declaraẽ
dupl'r. Pmo ſic. Pueri ⁊ bruta pticipant volūtario ⁊ non
pticipant electione. ḡ nō oē volūtariū est electio.[Et repē
tina.]2ᵒ pbaẽ eadē minor ſic. Ea que repēte ⁊ ſubito faci
mus ſūt volūtaria: q2 pnᵐ eoꝝ in nobis est: ſed talia repen
tina nō ſunt ſm electionē: q2 nō fiunt ex deliberatiōe rō
M nis. ḡ nō oē volūtariū est electio vel ex electiōe. ℂ Intel
Nōⁿ ligēdū ꝙ Eustrati⁹ ponit exēplū qualr̃ illa q̄ fiūt repente
ſunt volūtaria ⁊ nō ex electione. v. ꝙ amicis nobis volen
tib⁹ repēte ſupueniẽ: nō tñ nobis pēligētib⁹ ⁊ pcōſiliātib⁹.
Dubiū. ℂ Dubitaẽ hic q2 vr̃ ꝙ electio inſit brutis ⁊ cī⁹ ꝯriū dicit
Phs. nā electio est duob⁹ ppoſitis vni⁹ pre alio acceptio;
ſed illđ idē cōpetit brutis. nā brutū vnā herbā pre alia ac
cipit: ⁊ dulce accipit pre amaro. ergo brutis ineſt electio.
Solō. ℂ Dr̃n ꝙ electio accipitur cōiter ⁊ pprie. Electio cōiter
Electio dupl' dicī. dicta: est acceptio vni⁹ pre alio rōne cognitionis ſenſitiue
vel intellectiue indifferēter: ⁊ ſic brutis ineſt electio ſicut
⁊ volūtariū: ſed electio pprie dicta est acceptio vnius pre
alio ex deliberatione ⁊ conſilio ⁊ deliberatione rationis:
⁊ electio ſic accepta non est in brutis.

ℂ Qui v̈o dicunt ipſaȝ esse cupiditatē: vel irā: vel vo
luntatē: vel opinionem quandā: nō recte dicunt. Et
enim electio nō est cōe hoi cū rōnis expertibus: at cu
piditas est ⁊ ira: ⁊ incontinēs cupiens qdeȝ: nō tñ eli
gens agit. Cōtinēs aūt ꝯ: eligens qdē at non cupiens N
agit: ⁊ cupiditas qdē aduerſaẽ electioni: cupiditati v̈o
cupiditatis non repugnat. Cupiditas pterea iucundi
est ⁊ moleſti: electio v̈o neqȝ moleſti neqȝ iucundi.

ℂ Dicentes aūt ipſaȝ ꝯcupiam vel irā vel volū
tatē: vel quādā opinionē nō videnẽ recte dice
re: nō enim cōmune electio est hoium ⁊ irrōna
biliū: ꝯcupia aūt est ⁊ ira. ℂ Et incōtinēs ꝯcu
piſcēs qdē operaẽ eligēs aūt nō: cōtinēs autem
ecōuerſo eligens quidē cōcupiſcens aūt nō est.
ℂ Et electioni quidē ꝯcupiſcētia ꝯtrariaẽ: cō
cupiſcentia aūt cōcupiſcentie nō. ℂ Et cōcupi
ſcentia quidem ⁊ delectabilis ⁊ triſtis: electio O.
autem neqȝ triſtis neqȝ delectabilis.

ℂ Hec est 2ᵃ ps pme pticule ſcđe ptis: in qua ostēdiẽ ꝙ ele
ctio nō est idē qđ ꝯcupia. Et pmo ppoit itentionē dicēs.
ꝙ dicētes electionē eē ꝯcupiam vel irā vel voluntatē vel
quādā opionē nō vr̃ recte dicere. isto ppoſito ostēdit ꝙ
electio nō est ꝯcupia: ⁊ hec est ꝯclo 13ᵃ que pbaẽ quadru
plr̃. Prima rō est cōis ꝯcupie ⁊ ire. ⁊ hec est rō. Cōcupia ⁊ 13ᵃ ꝯclo hui⁹ tertij libri.
ira inueniunẽ in hoib⁹ ⁊ in aīalib⁹ irrōnabilib⁹: ſȝ electio
nō inueniẽ niſi in hoib⁹. ḡ electio nō est ꝯcupia nec ira.[Et
incōtinēs.]2ᵒ pbaẽ ꝯclo ſic. Si electio eſſet ꝯcupia, qcūqȝ
operareẽ eligēs, operareẽ ꝯcupiſcēs ⁊ ecōuerſo. Cōſequē
tia pȝ de ſe: ⁊ falſitas ꝯñtis pbaẽ p hꝯ ꝙ incōtinēs opatur
cōcupiſcens ⁊ nō eligēs: ⁊ cōtinēs opaẽ ſm electionē ⁊ nō
ſm ꝯcupiam. ḡ ⁊c.[Et electioni.]3ᵒ pbaẽ ꝯclo ſic. Cōcu
piſcētia ꝯriaẽ electioni: vt pȝ tā in ꝯtinēte q̄ in incōtinēte.
Vterqȝ eniȝ eligit ſȝ rōnē ꝯriū illi⁹ qđ cōcupiſcit ſm ap P
petitū ſenſitiuū: ſed ꝯcupia nō ꝯriaẽ ꝯcupie. ḡ electio non
est idē qđ ꝯcupia. ℂ Eustrati⁹ mouet hic dubitationē p Dubiū Eustra.
bans ꝙ ꝯcupia ꝯriaẽ ꝯcupie. naȝ aliqs ſil' ꝯcupiſcit gl'iam
⁊ pecuniaꝝ abundātiā. ſȝ gloria indiget ꝯſumptione pecu
nie: ⁊ ſupabundātia pecuniaꝝ indiget parcitate ⁊ retētiōe
pecunie. ḡ ille ꝯcupie ſunt ꝯtrarie. ſ. ꝯcupia glorie ⁊ ꝯcupia Solō.
ſupabundātie pecuniarū. ℂ Rñdet ꝙ de eadem re ꝯrie
ꝯcupie nō inſunt eidē. Impoīe est eniȝ eundē ſimul ꝯcu
piſcere nutriri ⁊ nō nutriri: ſȝ in eodē electio est ꝯria cōcu
piſcētie. ſȝ ꝯcupia nō est ꝯria cōcupie in eodē: ⁊ hoc intelli
git hic Phs. ℂ Intelligendū ꝙ in diuerſis ꝯcupia ꝯriaẽ Nōⁿ
ꝯcupie. nā in pdigo ⁊ auaro ſunt diuerſe ꝯcupie ꝯrie: ſȝ in
eodē nō ꝯriaẽ ꝯcupia ꝯcupiſcentis. ſed in eodē electio cō
trariaẽ ꝯcupie: vt pȝ tā in incōtinēte q̄ in ꝯtinente. ℂ Ad Q Ad rōne
inſtantiā Cōmentatoris dico ꝙ lȝ ꝯſumere pecuniā ⁊ re
tinere eā cōſequanẽ ad gl'iam acqrendā ⁊ ſupabundātiā
pecunie habēdā: tñ poīe est ꝯcupiſcere ſil' gloriā ⁊ ſupabū
dantiā pecunie: ⁊ nō est poīe ꝯcupiſcere ſil' effundere pe
cuniā ⁊ cōcupiſcere retinere pecuniā: q2 poīe est concupi
ſcere aīs ⁊ nō ꝯcupiſcere ꝯñs; nā ego cōcupiſco esse in lu
to cū mille florenis ⁊ nō ꝯcupiſco esse in luto: ⁊ tñ hꝯ ſeqẽ
ſuȝ in luto cū mille florenis. ergo ſuȝ in luto. vñ poīe est ꝙ
ꝯcupie ꝯñtiū ſint ꝯrie: ⁊ tñ ꝙ ꝯcupie aītium nō ſint ꝯrie.
[Et ꝯcupia qdē.]4ᵒ pbaẽ ꝙ electio nō est idē qđ ꝯcupia:
⁊ hoc ſic. Cōcupia est ſemp cū delectatiōe vel triſtitia. nā
ꝯcupia est delectabilis qñ res cōcupita est pſens: ⁊ triſtis
qñ res est abſēs. ſed electio nec est delectabilis nec est tri
ſtis: cū electio cōſiſtat in deliberatione rōnis. ergo ⁊c.

ℂ Ira etiā minus esse videẽ: qppe cū ea que fiūt ira mi
nime per electionē fieri videantur.

ℂ Ira aūt adhuc minus: nequaq̄ eniȝ que pro
pter iram ſm electionem esse videntur.

A ¶ Hec est 3ª ps in qua ondit ꝙ electio nō est ira:ꝛ hec est 14ª cōclo huius tertij libri.
cōclo 14ª hui⁹ libri que pbat sic. Electio vi minus eē ira ꝙ̄ ɔcupia.ꝛ si illud qḋ vꝫ magis inesse nō inest:nec illḋ qḋ vꝫ minus inesse inerit:ꝛ minus vꝫ ꝙ electio sit ira ꝙ̄ ꝙ sit ɔcupia:qꝛ que fiunt ex ira fiunt repente.ira enim repente ꝓrumpit in vindictā:sꝫ q̄ fiūt ſm ɔcupiam nō fiūt ita repente. Nūc aūt illa q̄ fiunt ꝑ electionē nō fiunt repēte:sed ꝑ deliberationē rōnis:iō electio magis ɔuenit cū ɔcupia
Dubiū. ꝙ̄ cū ira.ḡ ꝛc. ¶ Sꝫ dubitatꝛ hꝫ qꝛ per phm 2ª hui⁹ difficili⁹ est repugnare ɔcupie ꝙ̄ ire.vꝫ ergo ꝙ ɔcupia magis tollat dliberationē rōnis:ꝛ ꝑ ɔñs electionē ꝙ̄ ira:ꝛ ita ira
Solo. magis cōuenit cū electione ꝙ̄ ɔcupia. ¶ Dōm ꝙ absolute ꝛ simplr loquēdo difficili⁹ est pugnare ɔtra ɔcupiaꝫ:ꝙ̄ ɔtra irā:qꝛ sepius adueniūt nobis ɔcupie ꝙ̄ ire:qꝛ ɔcupie seqꝛ opōnes gustus ꝛ tactus q sūt nobis magis necessarij
B ad ɔseruationē vite:ꝛ iō simplr minus pōt a nobis separari ɔcupia ꝙ̄ ira que subito aduenit ꝛ recedit.ꝛ hoc intelligit phs 2ª hui⁹ ꝙ difficili⁹ est simplr pugnare cōtra ɔcupiaꝫ ꝙ̄ cōtra irā:pro tpe tñ pro quo ira durat difficili⁹ est pugnare ɔtra irā.ira eniꝫ ꝓpter accensionē sanguis ꝛ inflāmationē spirituū vehemēti⁹ mouet ꝛ magis ipellit ꝙ̄ cōcupiscētia:ꝛ iō pro illa hora in qua durat ira:difficili⁹ est refrenare impetū ire ꝙ̄ motū ɔcupie:ꝛ hoc itelligit phs hic.nā illa que per iram fiunt magis sunt remota ab electione:ꝙ̄ ea que fiunt per cōcupiscentiaꝫ:ꝛ ita dicta phi in scḋo ꝛ hic non repugnant.

¶ At ṽo neqꝫ volūtas est:tametsi finitima hec eē apparent. Electio nāqꝫ nō est eoꝝ que fieri nequeūt. Nā si quis eligere dixerit ea amens esse videbitꝛ. Volūtas aūt est:vt imortalitas:ꝛ volūtas qdē est ꝛ circa ea q̄
C ꝑ ipsuꝫ q vult nequaꝙ̄ agerentꝛ. Volumus.n.histrionē aliquē vincere vel certamen. At eligit talia nemo: sed ea que ꝑ seipsuꝫ existimat fore posse. Preterea voluntas qdē magis est ipsius finis:electio aūt eoꝝ que ferunt ad finē: vt sani quidē esse volum⁹ eligim⁹ autē ea qbus erimus sani:ꝛ felices qdē esse volum⁹ atqꝫ dicimus: Eligim⁹ aūt nō ɔuenit dicere:atqꝫ oīno in his versatꝛ electio que in nostra sunt potestate.

¶ Sed nec volūtas ꝙ̄uis ꝓpinqua esse videatꝛ. Electio qdē eniꝫ nō est ipossibiliū. Et siqs dicat eligi videbitꝛ vtiqꝫ insipiēs esse: volūtas aūt est ipoliuꝫ puta imortalitatis. ¶ Et voluntas qdē ē circa ea q̄ nequaꝙ̄ ꝑ ipꝫ sūt opata vtiqꝫ:
D puta hypocritā aliquē vincere vel athletā. Eligit aūt talia nullus. Sꝫ queciqꝫ existimat fieri vtiqꝫ ꝑ ipꝫ. ¶ Adhuc aūt volūtas qdē finis est magis:electio eoꝝ que sunt ad finē:puta sanitateꝫ volumus:eligimus aūt ꝑ que sani erimus. Et felices esse volumus qdem ꝛ dicimus:eligimus aūt dicere nō cōgruit. Uniuersalr autē videtꝛ electio circa ea que in nobis esse.

¶ Hec est 4ª ps hui⁹ ꝑticule:in qua ostenditꝛ ꝙ electio nō
15ª cōclo hui⁹ tertij libri. est idē ꝙ volūtas:ꝛ hec est ɔclo 15ª huius libri que ꝓbatꝛ tripl'r. Prio sic. Uolūtas est ipossibiliū:aliqs enim posset velle se esse imortalē:sed electio est soluꝫ possibiliū.ḡ electio nō est idē ꝙ volūtas.[Et volūtas qdē.] 2ª ꝓbatꝛ sic. Nullus eligit illa que nō pñt fieri per ipm. Electio enim solū vꝫ esse taliū que sunt in nr̄a ptāte:sed aliqs pōt velle ea q̄ nō sunt in sua ptāte ꝛ que nō pñt fieri ꝑ ipꝫ.nā aliqs pōt velle hypocritā vincere athletā vel ecōuerso:ꝛ tñ hoc

E nō est in sua ptāte nec pōt ꝑ ipꝫ fieri.ꝑ hypocritā itelligit illū qui simulat se esse pugilē ꝛ nō est pugil in rei veritate. ꝑ athletā itelligit illuꝫ qui vere est pugil.[Adhuc aūt.] 3ª ꝓbatꝛ ɔclo sic. Uolūtas est maxime respectu finis:qꝛ alia volumus ꝑꝑ finē ꝛ vnūqḋqꝫ ꝑꝑ qḋ ꝛ illḋ magis:iō maxīe volumus finē.sed electio est eoꝝ que sunt ad finē. Uolumus enim sanitatē ꝛ eligimus ea ꝑ que possum⁹ deuenire ad sanitatē.ḡ electio nō est illud ꝙ volūtas. ¶ Dubitatur Dubiū.
hic vtꝝ electio possit eē ipsius finis. Et vꝫ ꝙ sic:qꝛ electio rō pª
est acceptio vnius pre alio vel alijs:sꝫ in finib⁹ ɔuenit vnū accipere pre alio.ḡ ꝛc. ¶ Itē sicut electio se hꝫ ad finē:ita rō 2ª
volūtas se hꝫ ad ea que sunt ad finē ꝛ ecōuerso:sꝫ volūtas pōt esse ei⁹ qḋ est ad finē.ḡ ꝛc. In opp̄m est hꝫ phs. ¶ Dōꝫ Phs in oppositū.
ꝙ (vt ꝑus dictū est) electio sumitꝛ dupl'r.s.cōiter ꝛ ꝓprie: Solo.
accipiēdo electionē cōiter sic pōt eē ipsius finis:sꝫ accipiēdo electionē ꝓprie sic solū est ei⁹ qḋ est ad fineꝫ.qḋ ꝓbatꝛ
dupl'r. Prio ꝑ hoc ꝙ electio est finis cōsilij vt dicit phs: F
iō opꝫ ꝙ oē eligibile sit cōsiliabile:sꝫ ɔsiliū nō est de fine. Electio 2ª cap.
Medicus eniꝫ nō cōsiliatꝛ de sanitate:sed de hijs q̄ ducūt ad sanitatē.ḡ cū cōsiliuꝫ nō sit de ipso fine:seqꝛ ꝙ electio nō sit ipsius finis. ¶ 2ª ꝓbatꝛ ꝑ hoc ꝙ electio ꝓprie sumpta se hꝫ vt ɔclo ɔsilij. Prio eniꝫ ꝑcedit ɔsiliū de agendo: deinde sequitꝛ iudiciū de inuētis:ꝛ tūc ad iudicium sequitꝛ electio que in oꝑōnib⁹ se hꝫ vt ɔclo.sed finis in oꝑōnibus nō hꝫ rōnē ɔclonis:sed magis hꝫ rōnē ꝑncipij vt pꝫ ex 2ª physicoꝝ:iō electio ꝓpe accepta nō est ipsi⁹ finis. ¶ In T.c.89.
telligendū tñ est ꝙ sicut in speculatiuis vna ɔclo demon Nōn.
stratiua pōt esse ꝑn̄m alterius.ꝑmū tñ ꝑn̄m indemonstrabile non pōt esse ɔclo:sic in practicis finis vnius oꝑationis pōt ordinari ad aliū finē.sed finis vltimus nō ordinatꝛ ad aliū finē:ideo electio ꝓprie dicta nullo mō pōt esse finis
vltimi:tñ alioꝝ finiū ꝑticulariū pōt esse electio nō inꝙ̄tū G
sunt fines sꝫ inquātū ordinantꝛ ad finē suꝑiorē ꝛ ꝑfectiorē.
¶ Ad pª in ɔtrariuꝫ dōm ꝙ electio ꝓprie accepta est acce Ad pª rōnem.
ptio vnius qḋ in finem ordinatꝛ pre alio.sed finis inquātū finis nō ordinatꝛ in aliud:ꝛ iō finis inquātum finis nunꝙ̄ eligitꝛ ꝓprie:qꝛ nunꝙ̄ ꝑaccipitꝛ tanꝙ̄ ordinatum in aliud.
¶ Ad aliud dōm ꝙ volūtas accipitꝛ dupl'r.s.cōiter ꝛ ꝓpe. Ad 2ª rōnem. Volūtas dupl'r ac.
voluntas cōiter accepta est cōis cuilibet actui volūtatis:ꝛ sic cōcedo ꝙ volūtas est eoꝝ que sunt ad finē.sed voluntas ꝓprie accepta est solū actus volūtatis respectu per se: ꝛ nō ꝑꝑ aliud voliti:ꝛ sic voluntas est ipsius finis tm̄.

¶ Opinio quoqꝫ nō est. Opinatio nāqꝫ circa vniuersa videtꝛ eē:nec min⁹ circa eterna ꝛ ea q̄ fieri nequeūt: ꝙ̄ circa ea que nr̄a in potestate sunt collocata:ꝛ falso veroqꝫ diuiditꝛ:nō malo bonoqꝫ:electio aūt hisce magis. Electionē igitꝛ idē esse ꝛ opinationem oīno nemo
forsitan dicit. At nec ēt est idē ꝙ opinatio q̄dā. Eligē H
do nāqꝫ bona vel mala:quales qdē sumus. Opinando aūt nō sumus. Et eligim⁹ qdē capere aliqḋ aut fugere:aut aliqḋ taliū. Opinamur aūt qdnā sit vel cui cōferat:vel quo pacto cōducat:sed capere aut fugere nō nimiū opinamur. Et electio qdem laudatꝛ ex eo:qꝛ est eius qḋ opꝫ magis:vel qꝛ est recta. Opinio ṽo ex eo qꝛ est vera. Et eligimus qdē que maxīe scimus esse bona:opinamur aūt ea que nō nimiū scimus. Uidentꝛ preterea nō idē hoīes eligere optima:atqꝫ ēt opinari: sed qdā opinari qdē meli⁹:ob vitiū aūt nō ea que opꝫ eligere. Nihil aūt refert si antecedat electionem aut comitetꝛ opinio:nō enim idipsuꝫ nunc ꝑscrutamur:sed si idem sit electio ꝙ opinatio quedam.

¶ Neqꝫ iā opinio vtiqꝫ erit:opīo qdeꝫ enim vꝫ

I circa oia esse: ꝛ nihil minus circa eterna ꝛ impossibilia: ꝛ ea que in nobis. Et falso ꝛ vero diuidit: non aūt malo ꝛ bono. Electio aūt his magis. Uniuersalr qdē igit opinioni nō idē. Forsitan neqꝫ dicit aliqs. ℂ Sꝫ neqꝫ cuidā opioni in eligēdo qdē eniꝫ bona vel mala: q̄les qdē sumus: in opinādo aūt nō. ℂ Et eligimus qdem accipere vel fugere vel aliqd taliū. Opinamur aūt qd est vel cui ꝯfert vel q̄liter. Accipere aūt vel fugē nō multū opinamur. ℂ Et electio qdē laudatur in essendo cuius opꝫ magis vel recte: opio aūt in essendo vt vere. ℂ Et eligim⁹ qdē

K que maxie scim⁹ bona existētia. Opinamur autē q̄ nō multū scimus. ℂ Et vident nō idē ꝛ eligere optima ꝛ opinari. Sed qdā opinari qdēꝫ melius: ppter malitiā aūt eligere que non opꝫ. ℂ Si aūt preſit opinio electioni vel subsequatur nihil differt: non enim hoc intendimus: sed si idem est opinioni cuidam.

ℂ Hec est 2ª ps scde partis pncipalis hui⁹ capl'i: in q̄ ostidit qd est ptinēs ad itellectū qḋ vr eē electio ꝛ nō est electio: ꝛ pbat q electio nō est idē ꝯuertibilr cū opione. ꝛ ista est ꝯclo 16ª que pbat duplr. pmo sic. Opinio est circa oia tā

16ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. possibilia q̄ʒ ipossibilia: tā circa eterna q̄ʒ circa nō eterna: sed electio solū est circa ꝯtingētia ꝛ poſſia p nos fieri. ğ ꝛc. ℂ Eustrati⁹ addit aliā rōnē. s. q opio nō minus est vliuꝫ

L q̄ʒ singulariūꝫ. Electio aūt semp est singulariū. ğ ꝛc. ℂ 2° pbat eadē ꝯclo sic. Ea que diuersis diijs diuidunt differunt ꝛ nō sunt idē ꝯuertibilr: sed opio diuidit p veꝝ ꝛ falsuꝫ ꝛ electio diuidit p bonū ꝛ malū. ğ electio nō est idē cōuertibilr cū opione. [Sed neqꝫ cuidaꝫ.] Deinde pbat q electio nō est eadē cū opione q̄ est de his que cadunt sub

17ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. opatione nostra. ꝛ hec est ꝯclo 17ª que pbat per. 5. rōnes. pma est illa in eligēdo bona vel mala q̄ sub nr̄a opōne cadūt dicimur boni vel mali: sed in opinādo bona vel mala que sub nr̄a opōne vel ptāte cadant nō dicimur boni vel mali. ğ ꝛc. ℂ Cōmētator dicit q phs hic ondit q electio nō est eadē cuilibet opioni que est de his circa que est electio sic. Scdm electionē bonoꝝ vel maloꝝ quales sum⁹ vel eniꝫ boni vel mali. Fm aūt opionē de eisdē nō sumus boni vel mali. nō eniꝫ qui opinat q fortitudo est bonum

M vel iustitia est fortis vel iustus: nō eligēs aūt ꝛc. [Et eligimus qdē.] 2° pbat eadem ꝯclo sic. Electio semp respicit opōnes nostras. nos eniꝫ eligim⁹ vt aliqd psequamur vel fugiamus. sꝫ opio respicit ipsas res ꝛ nō opōnes nostras. nō eniꝫ opinamur vt aliqd psequamur vel fugiamus: sed vt cognoscamus aliqualr qd cui ꝯfert: ꝛ sic de alijs circūstantijs. ğ ꝛc. [Et electio qdē.] 3° pbat eadē ꝯclo sic. Electio laudat inq̄tū est recta: sed opio laudat inq̄tū est vera. ergo electio ꝛ opio nō sunt ꝯuertibilr idē. vñ rectitudo est pfectio electionis ꝛ veritas est pfectio opionis: nūc autēꝫ quoꝝ perfectiones sunt diuerse: illa sunt diuersa. ğ ꝛc. [Et eligimus.] 4° pbat ꝯclo sic. Electio est cū quadā certitudine. Illa eniꝫ eligimus que maxie scim⁹ esse bona: sꝫ opinio nō est cū certitudie. opinamur eniꝫ illa que nō multū scimus esse vera. [Et vident non idē.] 5° pbat ꝯclo sic. Si electio esset eadē cū opione que est de his que cadunt sub nostra opatione: tūc idē esset ille q eligit optima ꝛ q verā hꝫ opionē de optimis. sed hoc nō est veꝝ: q2 qdā vere opinant qd est meli⁹. sed pp malitiā nō eligūt illḋ qḋ est melius sed illud qḋ est deteri⁹. ğ ꝛc. Eustratius dicit hic. incōtinētis eniꝫ opio qdē recta. electio aūt nō. ℂ Ex illo loco N accipiant aliq q ppositis per rōnē maiori bono ꝛ minori bono volūtas dimisso maiori bono pōt eligere minus bonū: q2 nō opꝫ q idē sit eligēs optima ꝛ verā hñs opionēꝫ de optimis: pōt eniꝫ aliqs hr̄e verā opinionē de optimis ꝛ nō eligere optima. Sed vtrū hoc sit verū vel nō. videbit in 7° hui⁹. [Si aūt preſit.] Ex istis rōnib⁹ pꝫ q electio nō est eadē cū opione vlr: nec etiā cū opinione que est de operationib⁹ humanis. Sꝫ adhuc remanet dubiū q̄modo electio ꝛ opio hnt se ad inuicem. vtrū. s. electio pcedat opionē: vel ecōuerso: sed quātū ad ppositū nihil refert q vnū precedat reliquū: sufficit eniꝫ nunc scire q electio ꝛ opinio non sunt idē de ordine: tñ illoꝝ ad inuicē. Dico q cum opinio ptineat ad virtutē cognitiuā ꝛ electio ad vim appetitiuā per se loquēdo opio pcedit electionē: per accidēs tñ qñqꝫ O cōtingit q opinio sequit electionē: vt cū aliqs ppter amicos quos diligit mutat opinionem suam.

ℂ Quid igit aut quale qd est electio: cū nihil sit coruꝫ que diximus. Uidet itaqꝫ sponte qdem a nobis fieri. Attamen nō omne qḋ sponte agimus est eligibile: sed id cuius cōsultatio antecessit. Electio nanqꝫ cum rōne est atqꝫ mente. Subsignificare aūt id ꝛ nomen vr: innuens ipsum ex alijs legibile esse.

ℂ Quid igit vel quale qd est: qm̄ dictorū nihil. 3ª ps c. Uoluntariū qdē vr. Uoluntariū aūt nō oē eligibile: sed certe qḋ precōsiliatū. Electio eniꝫ cuꝫ rōne ꝛ intellectu. Subsignare autēꝫ videtur ꝛ nomen: vt ens pre alijs legibile. P

ℂ Hec est 3ª ps pncipalis huius capl'i: in qua phs ostēdit qd est electio quātū ad genus ꝛ qualis est electio quātum ad driaꝫ suā. Ex quo enim electionō est aliqḋ pdictoꝝ. s. nec ꝯcupia nec ira: nec voluntas nec opio: opꝫ videē qd est electio ꝛ q̄lis est: ꝛ ita opꝫ videre diffōnē electionis. genus electionis est volūtariū. nā sicut vliuꝫ est pus: oīs electio est volūtaria. sꝫ nō oē volūtariū est electio vel ex electiōe ꝛ dr̄ia electionis est pconsiliatū. ꝛ sic diffō electiōis est volūtariū pconsiliatū. ℂ Uel dicat q electio est act⁹ volūtarius precōsiliatus: ꝛ eligibile est volūtariū pcōsiliatū: ꝛ sic soluitur qḋ pncipalis. s. qd est electio ꝛ qd eligibile. Qr aūt oē eligibile sit pcōsiliatū pbat phs: ꝛ hec est ꝯclo 18ª 18ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. que pbat sic. Ois electio est cū deliberatione rōnis: ꝛ deliberatio rōnis est p cōsiliū. nā ꝯsiliū est act⁹ deliberatiu⁹ rōnis. Qr aūt electio sit p deliberationē rōnis pꝫ. nā h vr Q nomen sonare: electio vt nomē sonat nihil aliḋ est q̄ʒ duobus ppositis vni⁹ acceptio: sꝫ hoc nō est sine deliberatione rōnis ꝛ cōsilio. Ex quo igit electio nō est sine ꝯsilio precedēte pꝫ q oē actu eligibile. i. qḋ actu eligit est pcōsiliatū ꝛ oē eligibile est ꝯsiliabile. ℂ Sciendū q in greco nomen electiōis h sonat. s. q duob⁹ ppositis vni⁹ est pacceptio: vt dicit Eustrati⁹. ℂ Intelligēdum est hic q oia pn⁹ humanoꝝ actuū cōprehēdunt in his q̄tuor q̄ sunt itells: appetit⁹ itellectiuus: appetit⁹ sensitiuus: q diuidit in irascibilē ꝛ cōcupiscibilē. Ad intellectū ptinet opio: ad appetitū itellectiuū ptinet volūtas. i. act⁹ voluntatis. ad irascibileꝫ pertinet ira. ad ꝯcupiscibilē pertinet ꝯcupia. Cum igit electio sit pncipiū humanaꝝ opationū: videtur q electio sit concupiscētia vel ira vel voluntas. i. actus voluntatis vel opinio. Electio eniꝫ ꝯuenit cū quolibet istoꝝ. cōuenit eniꝫ cū cōcupiscētia: q2 vtrūqꝫ tā electio q̄ʒ ꝯcupia iportat motuꝫ appetitiuū in bonū. Cōuenit et cuꝫ ira: q2 in vtroqꝫ est qdā vsus rōnis. iratus eniꝫ vtit rōne inq̄tū iudicat iniuriā esse dignā vindicta. Alr q2 electio vr esse sine passione

Nōn⁹ Nōn⁹

B Ideo cōuenit cū his que sunt in parte rōnali: vt cū opinione que est in parte rōnali apprehēsiua: ⁊ cū volūtate que est in parte rōnali appetitiua: ⁊ iō Phs inquisiuit vtrum electio sit aliquod istorum dictorū. 4. ⁊ declarauit ꝙ electio non est aliquod istorū: sed ꝙ est voluntas preconsiliata. Et sic pꝫ quid nō est electio: ⁊ etiam quid est electio.

Capitulum tertium

tractat primi de ꝯsilio ⁊ consiliabili: qꝛ enī electio est cōsiliatiua opꝫ dicere de cōsilio ⁊ ꝯsiliabili. s. de quibus est cōsiliū ⁊ de quibus nō est ꝯsiliū. Nō enī est ꝯsiliū de oībꝰ qꝛ nō est de eternis: nec de his que semꝑ fiunt vno mō. nec de his que fiunt a fortuna: neqꝫ de humanis oībꝰ: sed solū cōsiliamur de opꝑōnibus que sunt in nobis. ⁊ neqꝫ de his oībus: qꝛ nō de opꝑōnibꝰ: que per certas ⁊ ꝑ se sufficientes fiunt disciplinas: sꝫ de his que per nos non simplr aut semꝑ: sed vt sepius ⁊ gnālr nō de finibus: sed de his q̄ sunt ad finē: qualr ⁊ per que: ⁊ si per plura per que facillime ⁊ optime: ⁊ si per vnū qualr per hoc erit: ⁊ illud per qḋ quid vsqꝫ ad primā cām inuentione vltimā. Itē oē cōsiliabile: eligibile: ⁊ dubitabile possibile per nos fieri ⁊ nō est aliqḋ ꝑsentiū singulariū nec abyt cōsiliū in infinitū. Ex quibꝰ colligit̄ ꝙ eligibile est ex cōsilio preiudicatū ⁊ electio cōsiliabile desideriū eorum que sunt in nobis.

¶ At est ne de oībus cōsultatio: ⁊ oē quoduis est ꝯsultabile: an de quibusdam nō est ꝯsultatio. Atqꝫ dōm est forsitan ꝯsultabile nō id esse de quo quispiā insipiēs vel mēte captus: sꝫ id de quo sane mētis vir ꝯsultauerit.

Capitu 3ᵐ trac. p. 3. libri ethi. C 1ᵃ ps c. onsiliant aūt vtrū de oībus: ⁊ oē cōsiliabile est: aut de quibusdā nō est cōsiliū. Dicendū aūt forsitan cōsiliabile nō pro quo cōsiliaret̄ vtiqꝫ aliqs insipiens vel insanus: sꝫ ꝓ quibus intellectū habens.

Textus ca. p. tra. diuisio in tres ptes pn. **Istud est** 3ᵐ capitulum primi trac. 3. libri: ⁊ est de cōsilio ⁊ cōsiliabili ⁊ continet tres partes pncipales. In prima inquirit̄ de quibus est cōsiliū ⁊ de quibꝰ nō: ⁊ per hoc soluit̄ qō pncipalis. In 2ᵃ parte ibi [Cōsiliamur aūt.] Determinat̄ de mō ⁊ ordine effectu ⁊ termino cōsilij. In 3ᵃ ibi [Cōsiliabile aūt.] Determinat̄ de cōsilio ꝑ cōparationē ad electionē. prima ps cōtinet q̄tuor particulas. In pª ꝓponit qōnē pncipalē huius libri: que est de quibus est cōsiliū. an de oībus sit cōsiliū. ⁊ si nō de oībꝰ sit cōsiliū de quibus est ꝯsiliū ⁊ de quibꝰ nō. In 2ª particula ibi [De eternis aūt.] Ostendit̄ de quibus est cōsiliū ⁊ de quibus nō: cōsiderādo res quantū ad cās suas. In 3ª ibi [Et quidē ⁊c̄.] Inquirit de quibꝰ est ꝯsiliū cōsiderādo res quātū ad certas artes seu scientias. In 4ª

D ibi [Cōsiliari aūt.] Inquirit de quibus est cōsiliū cōsiderādo res quātū ad diuersas dispōnes rerū. In prima igit̄ particula mouet ⁊ soluit qōnē vtrū oīa sint cōsiliabilia vel nō. ⁊ soluit dicēs ꝙ forsitā illud nō dr̄ ꝯsiliabile de quo ꝯsiliat̄ insanus ⁊ fatuus: sed de quo cōsiliat̄ intellectum habens.

¶ De eternis aūt nemo ꝯsultat: vt de mūdo vel de cōmunis mensure diametri laterisqꝫ vacuitate. Sꝫ neqꝫ de iis que ꝯsistūt quidē in motu: semꝑqꝫ fiunt eodē mō: siue necessitate: siue nā: siue ꝓpter aliquā aliā cām: vt de solstitijs atqꝫ exortu: neqꝫ de iis que alias aliter sese habent: vt de siccitatibus imbribusue. Nec itē de iis q̄ eueniunt a fortuna: vt de thesauri inuentiōe. Sꝫ neqꝫ de humanis oībꝰ rebus: nā quonā mō Resp. Scitharū optime gubernaret̄ Lacedemoniorū consultat nemo. Nihil n. horū per nosipsos fieri pōt. Cōsultamus autē de iis rebus agendis que in nostra sunt potestate: hec

E enī ⁊ restant. Cause nāqꝫ vident̄ esse: natura: necessitas: fortuna: ⁊ mens insuꝑ: ac oē qḋ per hoiēs efficit. Quisqꝫ aūt de iis ꝯsultat que agi ꝑ ipsū possunt.

¶ De eternis aūt nullus cōsiliat̄: puta de mūdo vel diametro vel costa: qm̄ incōmensurabiles. Sꝫ neqꝫ de his que in motu: semꝑ aūt fꝫ eadē factis siue ex necessitate siue nā vel ꝓpter aliquam aliā cām: puta solis versionibꝰ ⁊ ortibꝰ. Neqꝫ de his que alias alr: puta siccitatibus ⁊ imbribus. Neqꝫ de his que a fortuna: puta thesauri inuētiōe. Sꝫ neqꝫ de humanis oībꝰ: puta q̄liter vtiqꝫ Scithe optime cōuersent̄ nullus Lacedemoniorū ꝯsiliat̄. ¶ Nō enī ⁊ fiet vtiqꝫ horū F per nos aliqḋ. Cōsiliamur aūt de his que in nobis ⁊ operabilibꝰ. Hec aūt ⁊ sunt reliqua. Cāe enī vident̄ esse nā ⁊ necessitas ⁊ fortuna. Adhuc aūt ⁊ itellectꝰ ⁊ oē qḋ ꝑ hoiēs. hoiū autē singuli ꝯsiliant̄ de his que ꝑ ipsos opꝑabilibus.

¶ Hec est 2ª particula prime ptis: in qua inquirit de quibus rebꝰ est cōsiliū: ⁊ de quibus nō: cōsiderādo res quātū ad causas suas. ⁊ intendit in hac particula pncipalr ꝓbare ꝙ cōsilium est de opꝑōnibꝰ humanis que sūt in nr̄a potestate: ⁊ hec est ꝯclo 19ª huiꝰ libri que ꝓbat̄ sic. Cōsiliū ordinat̄ ad opꝑōnem. ergo opꝫ ꝙ cōsiliū sit de opꝑōne seu de opꝑabilibꝰ ab aliqua cā effectiua. sꝫ cāe effectiue sunt 4ᵒʳ. s. Necessitas: ⁊ illa est cā necessariorū. Nā: ⁊ illa est cā eorū que frequēter fiunt. Fortuna: ⁊ illa est cā eorū que sunt in paucioribꝰ. 4ª cā est itellectꝰ siue hō ꝑ intellectū: tūc arguit̄ sic. Cōsiliū est de opꝑabilibus ab aliqua cā effectiua ⁊ nō est de operabilibus a necessitate nec de opꝑabilibꝰ a nā nec a fortuna. ergo est de opꝑabilibꝰ ab hoie. ⁊ nō est de quibuscūqꝫ opꝑabilibus ab hoie: sed solum de his que sunt in nr̄a potestate. ergo cōsiliū est de opꝑabilibus humanis que sunt in nostra potestate. Maior est manifesta ⁊ minor ꝓbat̄ q̄tū ad quālibet eius partē. Cōsiliū enī nō est de his que sūt ex necessitate: qꝛ talia sunt eterna: ⁊ de eternis nullus cōsiliat̄ vt de diametro quadrati ⁊ costa. i. latere eius de quibꝰ nullus cōsiliat̄ an sint cōmēsurabiles. Consiliū enim est de illis que pn̄t imutari per ꝯsiliū cuiusmodi nō sunt eterna. Vn̄ ꝯsilium non est de eternis que semꝑ vniformiter se hn̄t: nec est de eternis quorū suba subiacet motui: nō enī cōsiliat̄ aliqs an celū moueat̄ ex se an per violentiā. Nec etiā ꝯsilium est de his que fiūt a nā: vt de siccitate in estate ⁊ humiditatibꝰ in hyeme: qꝛ nō sunt in nostra ptāte: tn̄ si talia tēpora eueniant pōt ꝯsiliari qualr hō se tunc dꝫ hr̄e. Silr consiliū nō est de his que sunt a fortuna vt de inuentione thesauri: nō enim ꝓpter cōsiliari inuentus est thesaurus. Adhuc cōsiliū nō est de oībꝰ opꝑōnibus humanis. nā Lacedemonij nō cōsiliant̄ qualr Scithe. i. ille gētes multū remote optime cōuersent̄. Cōsiliū est ergo de opꝑōnibꝰ seu operabilibꝰ humanis que sūt in nr̄a potestate. Et sic pꝫ q̄libet pars minoris. ¶ Possent tn̄ hic poni. 5. ꝯclones pncipales. prima ꝙ cōsiliū nō est de eternis. 2ª ꝙ nō est de his q̄ fiunt frequenter ⁊ a nā. 3ª ꝙ cōsiliū nō est de his que fiūt a fortuna. 4ª ꝙ ꝯsiliū nō est de oībus opꝑōnibꝰ humanis. 5ª ꝙ cōsiliū est de opꝑōnibꝰ humanis q̄ sunt in nr̄a ptāte. primas q̄tuor ꝯclones ꝓbat Phs ꝑ idē mediū. d. [Nō enim fiet vtiqꝫ ⁊c̄.] Idest nullū pdictorū est in potestate nr̄a: ⁊ cōsiliū non est nisi de his que sunt in ptāte. ergo ⁊c̄. Et quinta harū ꝯclonū sequit̄ ex pcedētibus. Sꝫ qꝛ prime q̄tuor ordinant̄ ad ꝯclusionē quintā: ideo meliꝰ est ponere vnicā ꝯclusionē.

19ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. Cāe effectiue 4ᵒʳ. G

H

I ❡ Atq̃ circa exactas q̃dẽ sciẽtias ⁊ sufficientes nõ est, cõsultatio vt de litteris. Nõ eniȝ ambigimus quõ lr̃e scribende sint: sed de iis consultamus que sunt quideȝ a nobis: nõ tñ sempꝫ eodẽ mõ: vt de agendis per medicinã vel pecuniariã artem: ⁊ eo magis in gubernandi facultate: q̃ȝ in exercendi arte deliberamus quominꝰ exacta est: ⁊ de ceteris silĩ mõ: atq̃ magis ẽt in artibꝰ q̃ȝ in ipsis sciẽtijs: nã circa ipsas magis ambigimus.

❡ Et q̃dẽ igit̃ circa certas ⁊ per se sufficiẽtes disciplinas non est cõsiliuȝ: puta de lr̃is. Nõ eniȝ dubitamus qualr̃ scribendũ sed quecũq̃ fiunt per nos. ❡ Nõ silr̃ aũt semper de his consiliamur: puta de his que fm̃ medicinalem ⁊ nego-

K ciatiuã ⁊ circa gubernatiuã magis q̃ȝ gymnasticam q̃ȝto minus certificata est: ⁊ adhuc de reliquis silr̃. ❡ Magis aũt ⁊ circa artes q̃ȝ disciplinas: magis enim circa ipsas dubitamus.

❡ Hec est 3ª ꝑticula ꝑme partis: in qua inq̃rit de q̃bus est cõsiliuȝ ꝯsiderando res q̃ȝtũ ad certas artes: ⁊ declaratur hic ꝙ cõsiliuȝ nõ est de his que aliqua certa arte: ⁊ per se

20ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. sufficiente determinata sunt: ⁊ hec est ꝯclo 20ª que ꝓbat̃ sic. Cõsiliũ nõ est nisi de dubijs: sed illa que determinata sunt ab aliqua certa arte nõ sunt dubia sed certa. g̃ ⁊c̃. maior p̃ȝ de se. ⁊ minor declarat̃ declaratione exemplari sic. Nã q̃ȝ declaratuȝ est certa ⁊ sufficiente arte. qualr̃ littere debent scribi. ideo cõsiliũ nõ est de lr̃is scribendis. nos. n.

L solũ ꝯsiliamur de his que per nos fiunt. [Nõ similr̃ aũt.] Sed q̃ȝuis cõsiliemur de his que per nos fiunt: tñ nõ est equalr̃ cõsiliandũ de oĩbus que per nos fiunt: ⁊ hoc ꝓbat

21ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. ꝓhs: ⁊ hec est ꝯclo 21ª que ꝓbat̃ sic. De his que non sunt equalr̃ certa nõ est equalr̃ cõsiliãdũ: sed nõ oĩa que ꝑ nos fiunt sunt equalr̃ certa. g̃ ⁊c̃. vñ in diuersis artibus magis cõsiliamur de his in q̃bus est minor certitudo. nã in medicina ⁊ arte gubernatiua magis cõsiliamur q̃ȝ in gymnastica. i. luctatiua ⁊ exercitatiua: q̃ȝ in medicina ⁊ gubernatiua est minor certitudo q̃ȝ in gymnastica. In medicinali enim ꝓpter incertitudinẽ corꝑis humani opȝ multa cõsiderare. s. etatem cibos tẽpus: ⁊ sic de multis alijs. Silr̃ in arte gubernatiua nauis opȝ considerare ad ventos ⁊ ad dispositionẽ celi ⁊ multa alia. sed in gymnastica est maior certitudo: ideo minus est cõsiliandũ. [Magis autẽ ⁊ circa artes.] Adhuc nõ solũ est magis cõsiliandũ circa vnaȝ artẽ operatiuã q̃ȝ circa aliaȝ. sed etiaȝ magis est cõsiliãdũ

M circa artes operatiuas q̃ȝ circa disciplinas speculatiuas: ⁊

22ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. hec est cõclusio 22ª que ꝓbatur sic. Ubi est minor certitudo ibi est magis consiliandũ. sed minor certitudo est in artibus operatiuis q̃ȝ in scientijs speculatiuis. ergo circa artes operatiuas magis est cõsiliandũ q̃ȝ circa disciplinas

Nõn^m speculatiuas. ❡ Intelligendũ est ꝙ circa scientias speculatiuas nõ ꝯsiliamur quãtũ ad ea de q̃bus sunt: q̃ȝ illa sunt ex necessitate vel ex natura. sed cõsiliamur circa vsuȝ earum. s. quõ vel quo ordine sit in eis ꝓcedendum.

❡ Consultatio aũt in iis versat̃ que plerũq̃ q̃deȝ fieri possunt: incerta tñ sunt quonaȝ eueniunt mõ: ⁊ in q̃bꝰ est indeterminatio. Atq̃ cũ magnis de rebus deliberare volumus assumimus ⁊ alios ad ꝯsiliũ: diffidẽtes nobisipsis tanq̃ȝ nõ sufficientibus ad id discernẽduȝ.

❡ Consiliari autem oportet ⁊ in his que vt seplus: in certis autem qualiter euenient: ⁊ in q̃bus indeterminatum. Consiliatores autẽ assumimus in magnis discredẽtes velut nobisipsis insufficientibus, dignoscere. N

❡ Hec est 4ª particula ꝑme partis: in qua ostẽdit̃ de q̃bꝰ est cõsiliũ: cõsiderando ad dispositiones diuersas rerũ. ⁊ ponit ꝓhs tres cõditiones dicens. ꝙ cõsiliãdũ est de his que in pluribus eueniunt si sit incertũ quõ eueniãt. Scdo dicit ꝙ cõsiliandũ est de illis in q̃bus nõ est determinatũ qualiter oporteat agere. iudex enim nõ cõsiliat̃ qualr̃ debeat sentẽtiare in his que sunt lege statuta: sed in casibus in q̃bus nõ est aliq̃d lege determinatũ. Tertio dicit ꝙ nos cõsiliamur de rebus magnis circa quas reputamus nos insufficientes. in talibus eniȝ assumimus ꝯsiliũ alioꝝ. sed circa parua nõ opȝ tãtũ cõsiliari. ❡ Intelligendũ ꝙ cum Nõn^m dicit̃ de arte esse cõsulendũ nõ accipit̃ ars pro habitu: q̃ȝ habitus artis est vsuȝ que necessaria sunt: sed accipit̃ ars pro opere artis: ⁊ sic est aliq̃d cõsiliandum de arte hoc est O de operatione artis ⁊ aliq̃d nõ. aliqua enim est ars cuius opus sempꝫ eodẽ mõ se hȝ: ⁊ de operatione talis artis non est cõsiliandũ. ⁊ quedã est ars cuius opus diuersificat̃ fm̃ locũ ⁊ tempus vt medicina ⁊ ars gubernatiua nauis: ⁊ de tali opatione est consiliandũ: ⁊ fm̃ ꝙ magis diuersificat̃ ⁊ variat̃ huiꝰ opus magis est cõsiliandũ. ❡ Circa istã ꝑteȝ Dubiũ. dubitatur vtrũ de solis operationibus ⁊ opabilibꝰ humanis que sunt in nostra potestate sit cõsiliũ: Et videt̃ ꝙ nõ: 1ª rõ. q̃ȝ consiliũ q̃ñq̃ est de illis que a iure sunt statuta: ⁊ ideo scientes cõsulere in illis que a iure sunt statuta vocant̃ iuriscõsulti: sed statuta iuris nõ sunt in potestate eoꝝ qui in talibus cõsiliant̃: sed soluȝ in potestate ꝑncipis cuiꝰ est leges ⁊ iura cõdere. g̃ consiliũ nõ est solũ de his que sunt in 2ª rõ. potestate nostra vel eoꝝ qui de talibꝰ cõsiliant̃. ❡ Item amicus cõsiliat̃ de his que agunt̃ per amicũ. ⁊ dñs de his que agunt̃ per seruũ. g̃ cõsiliũ nõ est solũ de operabilibus 3ª rõ. a nobis: sed ẽt ab alijs. ❡ Itẽ hoĩes q̃ñq̃ cõsiliant̃ de ali- P quibus futuris euẽtibus: puta vtrũ estas futura sit ventosa vel pluuiosa: ⁊ talia nõ sunt in nostra potestate. ergo ⁊c̃. ❡ Contrariũ vult hic ꝓhs. ❡ Ad illõ dubiũ r̃ndent q̃dã. In opp^m ꝓhs. Solo. ꝑmo declarando q̃d est cõsiliuȝ. 2ª declarant ꝙ cõsilium nõ est de solis operabilibꝰ a nobis. ⁊ 3ª declarant ꝙ ꝯsiliũ nõ est de opabilibus oĩbus a nobis. dicũt igit̃ ꝑmo describendo cõsiliũ ꝙ ꝯsiliũ est inq̃sitio rõnis habita inter plures de rebus agẽdis dubijs donec aliq̃d certũ inuenit̃. Q aũt cõsiliũ sit inquisitio rõnis habita inter plures declarant ex interpretatione nois. Dicit̃ eniȝ cõsiliũ quasi cõsidiuȝ eo ꝙ plures cõsident ad cõferendũ vt de eo q̃d agẽ- Ꝑmo declarãt cõsiliũ descriptõe. duȝ est aliq̃d certũ habeat̃: ideo cõsiliũ sempꝫ est inter plures. ❡ Istud tñ nõ vr̃ oĩno necessariũ: q̃ȝ poĩe est ꝙ aliq̃s Impꝰ. per seipsum inq̃rat de agendis ab eo sibi dubijs: ⁊ ꝙ per istã inq̃sitionẽ inueniat aliq̃d certũ. vñ inq̃sitio de agẽdis Q dubijs que est cõsiliũ nõ sempꝫ req̃rit plures: q̃ȝuis certior inquisitio posset fieri a pluribꝰ q̃ȝ ab vno: q̃ȝ q̃d nõ occurrit vni põt occurrere alteri. ❡ Dico igit̃ ꝙ cõsiliũ accipit̃ Consiliũ capꝰ 2ª. dupl̃r. s. large ⁊ stricte. cõsiliũ large acceptum est inq̃sitio rõnis de opabilibus a nobis dubijs ⁊ incertis vt per illaȝ inquisitionẽ aliq̃d certũ inueniat̃: ⁊ cõsilium sic acceptuȝ nõ req̃rit plures cõsiliatores: q̃d p̃ȝ: q̃ȝ electio nõ requirit pluralitatẽ eligẽtiũ. vnus enim hõ per se põt preaccipere vnuȝ ⁊ dimittere reliquũ duobus ꝓpositis. Silr̃ vis consiliatiua est in vno hoĩe per se accepto. g̃ vni homini ꝑ se sine alijs põt inesse actus ꝯsiliãdi. ❡ Itẽ cuius est iudiciũ eius est cõsiliũ precedẽs: sed certũ est ꝙ iudiciuȝ põt esse vnius hoĩs sine alijs. ideo ⁊c̃. ❡ Itẽ sicut in speculationibus vnus homo põt cõferre cũ seipso: ita in operabilibus a nobis põt hõ cõferre cũ seipso ⁊ inq̃rere media ad finẽ intentũ. ⁊ huiꝰ collatio ⁊ inq̃sitio hoĩs cum seipso est cõsilium

A liũm.ğ ꝛc.Dico tñ ꝙ ꝯsiliũ stricte sumptũ est inqsitio rõnis habita iter plures:ꝛ ꝯsiliũ sic acceptũ nõ est aliqd vnũ p se sꝫ solũ est vnũ aggregatiõe.Cõsiliũ ṽo large acceptuꝫ
Secũm declaratum. põt indifferẽter inesse vni ꝛ plurib⁹.¶ 2° dicũt ꝙ ꝯsiliuꝫ solũ est eoꝝ que sũt in ptãte nr̃a:qꝛ p se loquẽdo illius est ꝯsiliũ cui⁹ est electio:cũ electio sit desideriũ pcõsiliatiuũ:sed ex pmissis pꝫ ꝙ electio solũ est eoꝝ q̃ sunt in nr̃a ptãte:ꝛ q̃ sunt agibilia a nobis.ğ solũ taliũ erit ꝯsiliũ.Si aũt sit alioꝝ hoc est inquãtũ per ea in opõnib⁹ nostris dirigimur seu adiuuamur.vñ cõsiliũ nõ solũ est de his que agunꝰ a nobis:sed ẽt de his q̃ nos adiuuãt ꝛ dirigũt in opõnib⁹ nr̃is.
Mihi tñ vĩ ꝙ ꝯsiliũ dꝫ esse de opabilib⁹ que sunt in potestate actiua illi⁹ cui daꝰ ꝯsiliũ:ꝛ nõ opꝫ ꝙ sit in potestate dantis ꝯsiliũ.ṽ.g.iuris periti ꝯsulunt pncipi ꝙ cõdat tale statutũ vel tales leges:eo ꝙ per inqsitioneꝫ rõnis inueniunt ꝙ tales leges sunt vtiles cõitati:ꝛ nõ est in potestate actiua iuris peritoꝝ ꝯdere leges nisi excitãdo pncipeꝫ ad
B cõdendũ:sed in sola ptãte actiua pncipis est leges cõdere:ꝛ si hoc nõ esset in eius ptãte nihil valeret ꝯsiliũ.Jõ videꝰ mihi ꝙ ꝯsiliũ validuꝫ est de his que sũt in ptãte illius cui datur ꝯsiliũ de agẽdo vel nõ agẽdo:ꝛ nõ opꝫ ꝙ sit de his que sunt in ptãte dantis ꝯsiliũ nisi excitatiue. Dans enim ꝯsiliũ excitat illũ cui dat ꝯsiliũ ad operãdũ q̃dã que sunt
Tertium declarati in eius ptãte actiua.¶ 3° dicunt ꝛ bñ ꝙ ꝯsilium nõ est de oĩb⁹ opabilib⁹ a nobis:qꝛ ꝯsiliũ solũ est de incertis ꝛ dubijs a nobis opabilibus:sed nõ oĩa opabilia a nobis sunt incerta ꝛ dubia quãuis sint ꝯtingentia ordinata in finem:sed q̃dã sunt certa:qõ ꝯtingit ex cã duplici.vna est qꝛ per vias determinatas pcedit ad determinatũ finẽ:sicut ga scripture certus est modus p artẽ:iõ non dubitam⁹ qualr̃ lr̃e sint scribẽde sꝫ dubitam⁹ qualr̃ sit negociãdũ vel me-
C dicandũ:qꝛ illa nõ hñt tantã certitudinẽ. Alia cã põt esse: qꝛ paruꝫ refert ad finẽ ꝯsequẽdũ vtrũ sic vel aliter fiant: qõ aũt paruũ est rõ tanq̃ pro nihilo accipit:ꝛ iõ de puis ꝛ de his que certo mõ fiũt nõ ꝯsiliamur q̃uis ordinenꝰ ad finem:sꝫ de magnis ꝛ incertis:ꝛ pp hoc iudices in magnis caussis ꝛ dubijs assumũt sibi coassistẽtes ꝛ ꝯsiliũ reqrunt:
Ad p^am rõnem. nõ aũt in puis ꝛ manifestis.¶ Ad p^m in ꝯtrũ dõꝫ ꝙ q̃uis statutũ legis vel iuris nõ sit in ptãte illi⁹ cui daꝰ ꝯsiliuꝫ:tñ scire itellectũ statuti a iure est in ptãte illi⁹ cui daꝰ ꝯsiliuꝫ:ꝛ iuris ꝯsulti dant ꝯsiliũ de itellectu iuris seu ꝯditoris legis ostẽdẽdo quẽ intellectũ habuit ille q legẽ ꝯdidit:ꝛ pp
Ad 2^am rõnem. quã cãꝫ talẽ legẽ istituit.¶ Ad aliud dõm ꝙ nos cõsiliamur de factis alioꝝ inquãtũ sũt vnũ nobiscũ vel p vnionẽ affectus sicut amicus q est alter ipse ꝯsiliaꝰ de his que spectãt ad amicũ:vel p modũ instrũ:qꝛ agẽs pncipale ꝛ instrumẽtale sunt q̃si vna cã totalis:ꝛ vnum est qõ agiꝰ per
D vtrũqꝫ:ꝛ sic dñs cõsiliaꝰ de his q̃ aguntꝰ p seruuꝫ tanq̃ si
Ad 3^am rõnem. fierẽt p seipꝫ.¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝯsiliũ nõ est de futuris euentib⁹:sꝫ de his q̃ agem⁹ talib⁹ euenientib⁹.vñ nõ cõsiliamur:an estas futura erit pluuiosa:sꝫ ꝯsiliamur qd agem⁹: posito ꝙ estas futura erit pluuiosa aut ventosa.

¶ Cõsultamus aũt nõ de finibus:sed de iis q̃ ad fines ipsos pducũt:nec.n.medic⁹ si sanabit:nec orator si psuadebit:nec Reip.gubernator si bñ recteqꝫ legib⁹ ciuitatẽ istituet:nec deniqꝫ ceteroꝝ qsq̃ de fine deliberat:sꝫ oẽs posito quodã fine quẽadmodũ ꝛ p q̃ fiet ille ꝯsiderãt. Atqꝫ si p plura posse fieri videreꝰ:p qõ illoꝝ facillime optimeqꝫ fiet pquirãt. Sin p vnũ:quonã mõ p illõ fiet:ꝛ illud itẽ p qd efficieꝰ ꝯsiderãt:idqꝫ faciũt donec ad primã pueniãt cãm q̃ qdẽ in inuẽtiõe est vltimũ. Qui nãqꝫ ꝯsulat is querere vĩ:dictoqꝫ mõ perinde atqꝫ designationẽ lineaꝝ resoluere. Non aũt oĩs pquisitio ꝯsultatio est. Mathematice nãqꝫ pquisitiones ꝯsultatiões nõ sũt. Oĩs aũt ꝯsultatio est cõtinuo perquisitio. Jdqꝫ qõ vltimum est in resolutione primum esse constat in generatione. E

¶ Cõsiliamur aũt nõ de finib⁹:sꝫ de his q̃ ad fines. Neqꝫ.n.medicus ꝯsiliabiꝰ si sanabit:neqꝫ rhetor si psuadebit:neqꝫ politic⁹ si pacẽ faciet: neqꝫ reliquoꝝ aliqs ð fine. ¶ Sꝫ ponẽtes finẽ aliquẽ q̃lr̃:ꝛ p q̃ erit itẽdũt:ꝛ si p plura qdẽ videaꝰ fieri:p qõ facillime ꝛ optie itẽdũt. Si aũt p vnuꝫ:pcuraꝰ q̃lr̃ p hẽrit:ꝛ id p qd:quousqꝫ vtiqꝫ veniãt ad primã cãꝫ:q̃ in itẽtiõe vltima ẽ. Qui.n.ꝯsiliaꝰ vĩ querere ꝛ resoluẽ dicto mõ. ¶ Queadmodũ diagrãma. Videꝰ aũt qõ qdẽ nõ oĩs eẽ ꝯsiliũ:puta mathematica:ꝯsiliũ ãt oẽ qõ:ꝛ qõ vltimũ ẽ in resolõne pimũ eẽ i gñõne. 2ª pars c. F

¶ Hec est 2^a ps pncipalis hui⁹ capl̃i:in qua determinatur de mõ ꝛ ordine effectu ꝛ termio ꝯsilij:ꝛ cõtinet tres particulas. Jn p^a determinaꝰ de ordie ꝛ mõ ꝯsiliãdi. Jn 2ª ibi [Et si qdẽ.] Determinaꝰ de effectu ꝯsilij. Jn 3ª ibi [Videꝰ aũt.] Determinaꝰ de termino ꝯsilij. Jn p^a igiꝰ pticula ostẽdiꝰ qd est supponẽdũ in inqsitiõe ꝯsilij ꝛ qd est querẽduꝫ in h⁹ inqsitiõe.ad cui⁹ euidẽtiã est sciẽdũ ꝙ ꝯsiliũ est q̃dã inqsitio practica in opabilib⁹:ꝛ iõ sicut in inqsitiõe speculatiua q̃dã supponunꝰ ꝛ q̃dã querunꝰ:ita est in ꝯsilio siue in inqsitione ꝯsiliatiua:iõ Phs p^o ostendit qd supponiꝰ in ꝯsilio.ꝛ scdo ostẽdit qd queriꝰ in ꝯsilio.ꝛ dicit ꝙ illud qõ supponiꝰ in inqsitiõe ꝯsiliatiua est finis.nã finis in opabilibus est sicut pn^m in speculabilib⁹ vt dicit Phs 2° physi. T.c.89. iõ in ꝯsiliãdo opꝫ supponẽ finẽ.vñ nõ ꝯsiliamur de finib⁹ G sed de his q̃ sunt ad fines:sicut in speculatiuis nõ inquiriꝰ de pncipijs sꝫ de ꝯnib⁹. Qꝛ aũt ꝯsiliũ nõ est de finibus declaraꝰ:ꝛ hec est ꝯ 23° que pbaꝰ declaratione exẽplari sic. Quia eniꝫ sanare est finis medici:medicus nõ cõsiliaꝰ an debeat sanare infirmũ:sꝫ hoc supponit:ꝛ qꝛ psuadere est finis rhetoris:iõ rhetor nõ ꝯsiliaꝰ an debeat psuadere:sꝫ hoc supponit:ꝛ qꝛ facere pacẽ est finis politici nõ ꝯsiliaꝰ politicus an faciat pacẽ:sꝫ h supponit:ꝛ sic pꝫ exẽplariter ꝛ quasi iductiue ꝙ ꝯsiliũ nõ est de finib⁹. ¶ Põt ẽt ꝯclõ aliter pbari p hoc ꝙ finis in opabilib⁹ se hꝫ sicut pn^m in speculabilib⁹:sed pn^m in speculabilib⁹ nõ queriꝰ sꝫ supponiꝰ.ğ finis in opabilib⁹ nõ queriꝰ sꝫ supponiꝰ. Cũ igiꝰ cõsiliũ sit q̃dã inqsitio in opabilib⁹:seqꝰ ꝙ de fine nõ est cõsiliũ nec iqsitio.[Sed ponẽtes.] Viso ꝙ ꝯsiliũ nõ est ipsi⁹ finis narrat Phs de qbus est ꝯsiliũ ꝛ quo ordie est pcedẽdũ in inqsitione ꝯsiliatiua:itẽdẽdẽs ꝙ cõsiliũ est de his q̃ sunt ad finẽ.ꝛ hoc ordine pcedẽdũ est in inqsitiõe ꝯsiliatiua. ¶ Prio supponim⁹ finẽ. ¶ 2° inqrimus qualr̃:hoc est,qua actiõe:ꝛ p que.i.p que instrã possum⁹ deuenire ad finẽ. ¶ 3° supposito ꝙ plurib⁹ vijs possum⁹ deuenire ad finẽ inqrimus p quã viã vel p qõ illoꝝ medioꝝ vtilius ꝛ melius possumus deuenire. ¶ 4° posito ꝙ per vnũ mediũ optime possit perueniri ad finẽ inqrimus qualr̃ p illud possit deueniri ad finẽ. Et si illud p qõ deueniendũ est ad finẽ nõ habeaꝰ in pmptu opꝫ inqrere vlterius p qd illud possit haberi ꝛ silr̃ de illo quousqꝫ deueniaꝰ ad pmã cãm in opando q̃ in inuẽtiõe est vltima:cui⁹ cã est:qꝛ qui ꝯsiliatur vĩ querere ꝛ resoluere dicto mõ.s.supponẽdo finem ꝛ inqrendo media p q̃ põt deuenire ad finẽ quousqꝫ peruenerit ad pmã cãm in opando.[Queadmodũ diagrãma.] qõ est descriptio geometrica in qua q vult pbare aliquaꝫ ꝯnẽ opꝫ ꝙ resoluat ꝯnẽ in pn^a quousqꝫ deueniat ad pma pn^a indemõstrabilia:ꝛ ita est in inqsitione ꝯsiliatiua.nam

23° ꝯclo hui⁹ tertij libri. H

J oē ↄsiliū est questio.i.ꝗdā inq̄sitio:⁊ nō ois questio est cō-siliū:nā inq̄sitio mathematica nō est cōsiliū.Sola eniʒ in-q̄sitio de opabilib⁹ est cōsiliū:⁊ q꞉ cōsilians resoluēdo in-quirit:iō necesse est ꝙ eius inq̄sitio ꝑducat̃ ad illud qđ est p̄ᵐ in opatione:q꞉ illud qđ est vltimū in resolōne est p̄mū in opōne.Et pōt hic poni ↄclo 24ᵃ.s.ꝙ inq̄sitio ↄsiliatiua ꝓcedit ad illđ qđ est p̄ᵐ in opōne.ꝓbat̃ hec ↄ sic.Ois in-q̄sitio resolutoria de opabilib⁹ ꝓcedit ad illđ qđ est vltiᵐ in resolōne:sʒ in opabilib⁹ vltimū in resolōne seu vltimū in inuētiōe est p̄ᵐ i opōne.ḡ ois inq̄sitio ↄsiliatiua ꝓcedit ad illđ qđ est p̄ᵐ in opōne.Maior pʒ:nā in oī inq̄sitiōe re-solutoria ꝓcedit̃ ad vltimū in resolōne:vt pʒ in inq̄sitiōe metaphysica:in qua ꝓcedit̃ resoluēdo a ↄne ꝓbāda ad p̄ᵃ p̄nᵃ idemōstrabilia q̄ sūt vltima in inuētiōe ⁊ resolōne.⁊ minor pʒ.s.ꝙ in opabilib⁹ vltimū in resolōne seu inuētiōe est p̄ᵐ in opōne.Nā medicus volēs iducere sanitatē inq̄-

K rit ꝑ q̄d sanitas pōt acq̄ri.⁊ iuēto ꝙ ꝑ potionē calidā ⁊ hu-midā inq̄rit q̄uo ⁊ ꝑ que pōt talis potio hēri:⁊ inuento ꝙ ꝑ tales herbas inq̄rit q̄uo ⁊ vbi p̄nt tales herbe hēri:⁊ co-gnito ⁊ inuēto ꝙ eūdo ad talē ortum p̄nt hō herbe hēri qđ est vltimū in resolōne illa:iō p̄ᵐ in opōne erit ire ad talez ortū ⁊ ibi inuenire ⁊ colligere hō herbas:⁊ ita pʒ ꝙ in ope-rabilib⁹ vltimū in inuētiōe ⁊ resolōne est p̄ᵐ in opōne.

¶ Atq̄ʒ si ↄsultantes in aliq̄d īciderint:qđ q̄dem fieri nequeat desistunt:vt si sit pecuniis opus:has aūt hēre nō possint.Qz si videat̃ fieri posse tūc agere aggrediū-tur.Ea vō dicim⁹ fieri posse que ꝑ nosipsos fieri p̄nt: nā ea que ꝑ amicos fiūt per nosipsos quodāmō fiūt: q̄ppe cū p̄ncipiū sit in nobis.Querunt̃ aūt q̄nq̄ʒ q̄dez instr̄a:q̄nq̄ʒ aūt vsus ipsoꝝ:⁊ in reliq̄s silr mō.Inter-dū per qđ:interdū quonā mō:aut per quē solet queri.

L ¶ Et si q̄dē īpolē inueniāt discedūt:puta si pe-cuniis idigēt:has aūt nō polē est habere:si aūt polē videat̃ īcipiūt opari:polia aūt que ꝑ nos fiūt vtiq̄ʒ. ¶ Que eniʒ per amicos ꝑ nos aliq̄-liter fiunt:principiū eniʒ in nobis. Queruntur aūt q̄nq̄ʒ instr̄a:q̄nq̄ʒ aūt necessitas coꝝ:silr ꝑt ⁊ ī reliq̄s:q̄nq̄ʒ q̄dē ꝑ q̄d:q̄nq̄ʒ āt q̄lr vl ꝑꝑ q̄d.

¶ Hec est 2ᵃ ꝑticula scđe ꝑtis p̄ncipalis:in qua determiat̃ de effectu ↄsilij q̄ est opari ad ↄsequēdū finē vel desistere ab opando.est eniʒ effect⁹ ↄsilij talis ꝙ cū per inq̄sitionē ↄsilij ꝑuentū fuerit ad illđ qđ opʒ p̄ opari si illud inueniat̃ īpolē discedit ab opando q̄si desperās deuenire ad finez quē intēdebat.Si aūt illud qđ opʒ p̄ opari appareat sibi

M polē:tūc incipit opari:vt si ad negociū aliqđ ꝓsequendūʒ īueniat̃ per ↄsiliū ꝙ hō idiget magna sūma pecunie:⁊ ꝙ ad tantā sūmā nō poterit deuenire opʒ ꝙ hō dimittat ꝓse-cutionē talis negocij.Si aūt īueniat̃ ꝑ ↄsiliūʒ ꝙ possit ad tantā sūmā pecunie deuenire:tūc statiʒ incipit opari:⁊ di-co illa esse nobis possibilia q̄ possūt ꝑ nos ⁊ amicos fieri. ⌊Que eniʒ ꝑ amicos:aliq̄ualr ꝑ nos fiunt:p̄nᵐ eniʒ in no-bis est.⌋q꞉ intuitu nostri h̄ faciunt. Illa aūt que querunt̃ q̄nq̄ʒ sunt instr̄a:vt gladius aut equus:q̄nq̄ʒ necessitas.i. oppotunitas coꝝ ⁊ qualr opʒ eis vti:⁊ ita est in reliq̄s ar-tib⁹.Effect⁹ igit̃ ↄsilij est opari vel desistere ab opando.

¶ Videt̃ igit̃ vt dictū est hō principiū actuū esse ⁊ de-tis esse consiliū que agi ab ipso p̄nt ⁊ actus alioꝝ esse grā. Finis igit̃ nō erit cōsultabilis sʒ ea que deducunt ad fines:nec ēt singula:vt si panis sit hoc:vel cōfectū sit vt opʒ. Hec.n.sensus ipsi⁹ sūt.Qđ si semper q̄spiāʒ consultauerit in infinitum abibit.

¶ Videt̃ aūt queādmodū dictū est hō esse p̄in-cipiū opōnū:ↄsiliū aūt de opabilibus ab ipso. ¶ Opōnes aūt alioꝝ grā. ¶ Nō vtiq̄ʒ igit̃ erit ↄsiliabilis finis:sʒ que ad fines. Neq̄ʒ vtiq̄ʒ sin-gularia:puta si panis h̄:vel digestū est vt opʒ: sensus enim hec certificat.si autem semper cō-siliabitur in infinitum veniet.

¶ Hec est 3ᵃ ꝑticula scđe ꝑtis p̄ncipalis:in qua determiat̃ de termino ↄsilij.⁊ declarat ꝙ ↄsiliū hʒ terminū:⁊ hec est ↄclo 25ᵃ que sic itelligit̃ ꝙ ↄsiliatio nō abit in īfinitū sʒ hʒ p̄ᵒ p̄nᵐ:hec ↄclo ꝓbat̃ ex ꝑte triū.s.ex ꝑte agentis:⁊ ex ꝑte finis:⁊ ex ꝑte instr̄oꝝ. Ex ꝑte agētis sic.Ois opō hois hʒ fi-nē:sʒ ↄsiliū est opō hois ⁊ est de opabilib⁹ ab hoie.ḡ ↄsi-liūʒ habet finē ⁊ terminū.maior pʒ ex ꝓhemio p̄mi libri. ⌊Opōnes aūt.⌋2ᵒ ꝓbat̃ ↄ ex ꝑte finis sic.Cōsiliū est q̄dā opatio cū sit q̄dā inq̄sitio:sed opōnes sūt grā finiū.ḡ cōsi-liū hʒ finē:⁊ ꝑ ↄn̄s hʒ terminū.⌊Nō vtiq̄ʒ.⌋3ᵒ ꝓbat̃ ↄclo ex ꝑte instr̄oꝝ q̄b⁹ vtit̃ cōsiliās sic. In inq̄sitione cōsiliati-ua ꝑuenit̃ ad aliqđ singulare manifestū sensui de quo nō est vlteri⁹ ↄsiliādū.ex hoc arguit̃ sic. Illud qđ peruenit ad aliq̄d ⁊ nō ꝓcedit vltra illđ hʒ terminū:sʒ inq̄sitio ↄsiliati-ua ꝑuenit ad aliq̄d ⁊ nō ꝓcedit vltra.ḡ ⁊c̃.Maior est ma-nifesta.⁊ minor declarat̃.nā in ↄsiliando ꝑuenit̃ ad aliqđ singulare manifestuʒ sensui:vt ꝙ ille panis est digestus ⁊ fact⁹ vt opʒ:sʒ de eo qđ est manifestū sensui nō est vlteri⁹ ↄsiliandū.ḡ in inq̄sitione consilij ꝑuenit̃ ad aliq̄d de quo nō est vlteri⁹ cōsiliādū:⁊ ꝑ ↄn̄s ↄsiliū hʒ terminū:aliter ꝓ-cederet̃ in īfinitū in ↄsiliādo. ¶ Circa istā ꝑtē occurrunt 3ᵃ dubia.p̄mū est vtrū ↄsiliū sit ipsius finis.Videt̃ ꝙ sic. q꞉ finis est qđdā opatū a nobis:vt dom⁹ que est finis edi-ficationis:sʒ de opabilib⁹ a nobis q̄ sunt in ꝑtāte nr̄a pōt eē cōsiliū:cuiusmodi sūt multi fines.ḡ ↄsiliū pōt eē ipsius finis.Oppositū vult ꝑhs. ¶ 2ᵐ dubiū est vtrū ois inq̄si-tio ↄsilij sit resolutoria.Videt̃ ꝙ nō:q꞉ ↄsiliū est inq̄sitio rōnis:sʒ rō incipit a p̄oribus ⁊ ꝓcedit ad posteriora:vt a p̄ncipijs ad p̄ncipiata:⁊ ille modus est cōpositiuus ⁊ non resolutori⁹.ḡ ⁊c̃. ¶ Itē ↄsiliū est de opōnib⁹ nr̄is ⁊ de his que agunt̃ a nobis:sed opōnes nr̄e ꝓcedūt a simplicibus ad cōposita:vt in factiōe dom⁹ ꝓcedim⁹ a lignis ⁊ lapidi-bus disponēdo ea ad cōstructionē dom⁹:⁊ ita ꝓcedimus a simplicib⁹ ad cōposita q̄ modus est cōpositiuus ⁊ nō re-solutori⁹.ḡ ⁊c̃. ¶ In oppoᵐ est ꝑhs qui dicit ꝙ q̄ ↄsiliat̃ vī querere. ¶ 3ᵐ dubiū est vtrū inq̄sitio cōsiliatiua ꝓce-dat in īfinitū.Videt̃ ꝙ sic:q꞉ ↄsiliū est de ꝑticularib⁹ ope-rabilib⁹ a nobis:sʒ ꝑticularia opabilia a nobis sūt infini-ta.ḡ ⁊c̃. ¶ Itē cōsiliū est de oī eo per qđ remouent̃ ipedi-mēta a ꝓsecutiōe finis.sʒ in īfinitū possunt eē ipedimēta a ꝓsecutiōe finis.ḡ de infinitis pōt eē ↄsiliū:⁊ sic inq̄sitio ↄsiliatiua pōt ꝓcedere in īfinitū. ¶ Cōtrariū ꝓbat ꝑhs in lr̄a. ¶ Ad p̄ᵐ dubiū dōm est ꝙ de fine inq̄ātū est finis nullo mō pōt eē ↄsiliū:tn̄ de fine ordinato ad aliū finem inq̄ātū ordinat̃ ad aliū finē pōt eē ↄsiliū. Rō p̄mi est q꞉ oē ↄsiliū est q̄dā inq̄sitio:⁊ ois inq̄sitio ꝓcedit ex aliq̄bus p̄ncipijs suppositis:iō sicut in inq̄sitione speculatiua p̄nci-pia supponunt̃ ⁊ ↄclōnes inq̄runt̃:ita opʒ ꝙ in opabilib⁹ finis q̄ hʒ rōnē p̄ncipij supponat̃ eo ꝙ ab eo sumit̃ rō coꝝ que sūt ad finē:ita ꝙ illđ qđ est ad finē inq̄rat̃. Cū igit̃ fi-nis nō sit ad aliū finē s̄ʒ ꝙ est finis:pʒ ꝙ nullo mō est cō-siliū de fine s̄m ꝙ est finis. ¶ 2ᵐ declarat̃.s.ꝙ de fine sʒ ꝙ ordinat̃ ad aliū finē pōt eē ↄsiliū.nā sicut in speculati-uis illud qđ est p̄nᵐ demōstratiōis posterioris pōt eē cō-clusio demōstrationis p̄orisita in opabilib⁹ ⁊ in finibus cōtingit ꝙ illud qđ est finis vni⁹ opōnis pōt ordinari ad

aliam

Margin notes: 24ᵃ ↄclo hu⁹ tertij libri. — Effus sin gularia cer tificat. — 25ᵃ ↄclo hu⁹ tertij libri. — O — Tria du⁹ p̄ᵐ dub⁹ P rō. — In oppo situ ꝑhs Dub. 2ᵐ rō p̄ᵃ. rō 2ᵃ — In oppo situ ꝑhs Du 3ᵐ. rō p̄ᵃ Q rō 2ᵃ. — In oppo situ ꝑhs solo p̄mi dub.

A aliū finē sicut sanitas est finis medicinaliū:⁊ tñ ordinatur
ad aliū finē.s.ad felicitatē:⁊ iō lz de eo qđ est finis sub rō-
ne qua est finis nō sit ꝯsiliū:tñ de fine vt ordiabilis est in
Ad rōnē. aliū finē pōt esse cōsiliū.℄ Ad pᵐ dōm ꝙ de opabilibꝰ a
nobis sꝫ ꝙ ordinanẗ ad aliud bñ pōt eē ꝯsiliū:sed nō in-
Solutio scđi dubij quātū bñt rōnē finis.℄ Ad zᵐ dubiuꝫ dōm est ꝙ ingsi-
tio ꝯsilij est tm̄ resolutoria cuiꝰ rō est.nā ingsitio resoluto-
ria incipit ab effectu pcedēdo ad cām pximā:⁊ ab illa ad
cām priorē quousqꝫ deueniaẗ ad cāz pmā in esse q̄ est vl-
tima in inuētiōe:sꝫ ois ingsitio ꝯsiliatiua icipit ab effectu
⁊ pcedit ad cām pximā:⁊ ab illa ascēdēdo ad cām porez
quousqꝫ deueniaẗ ad cāz pmā in esse que est vltima in in-
uentiōe ⁊ pª in opōne.g̃ ois ingsitio ꝯsiliatiua est resoluto-
ria.Maiorē declarat ꝓhs p exēplū in speculationibꝰ:vt
in diagrāmatibꝰ.i.syllis descriptis p lineas ⁊ lr̄as in q̄bus
B pmo accipimꝰ ꝯnē demōnis:deide accipimꝰ pxia pnª p
que ꝯclō demr̄ata est:deinde accipimꝰ priora pnª ⁊ pxia
p que hec demōstrata sunt:⁊ sic semp ascendēdo vsqꝫ ad
pᵐ pnᵐ indemr̄abile:⁊ hec est via resolōnis pcedēdo ab
effectu ad cām pximā ⁊ ab illa ad cām sibi pximā ascen
dēdo quousqꝫ deueniaẗ ad cāz pᵐᵃᵐ:⁊ pcessus ecōtrario.s.
a pma cā ꝯnis ad cām pximā descēdēdo:⁊ ab illa ad aliā
quousqꝫ deueniaẗ ad ꝯnē est pcessus cōpositiuus.vñ bre
uiter via resolutoria est ab effectu ⁊ posteriori i eē ad cāz
⁊ pus in esse:via cōpositiua seu cōpōnis est eꝯ.⁊ sic patet
maior ⁊ minor.pꝫ exēplariter fm Cōmētatorē sic.In ing
sitione ꝯsiliatiua incipimus ab aliquo pnº supposito ⁊ pus
noto:vt volētes domū facere incipimꝰ a domo tanq̄ a pnº
supposito ⁊ noto:⁊ querimus pnª pxia:ex q̄bus opꝫ domū
fieri:⁊ inueniētes ꝙ opꝫ domū fieri ex lapidibus ⁊ lignis
C querimꝰ qualr̄ hec poterūt hri:⁊ inueniētes ꝙ p operarios
vlteriꝰ resoluēdo querimꝰ qualr̄ opariꝫ poterūt hri ⁊ inue
niētes ꝙ p pcia:vt per tributionē argēti q̄ est cā:postremo
inuenta incipimus ab illa q̄ est pᵐ pnᵐ ⁊ cā factiōis domꝰ.
Et sic pꝫ ꝙ ingsitio ꝯsiliatiua icipit ab effectu ⁊ a posterio
ri in esse ⁊ pcedit ad cāz pximā ⁊ ab illa ad aliā quousqꝫ
deueniaẗ ad pᵐ pnᵐ opōnis qđ est vltimū in inquisitione.
Nōrᵐ ℄ Intelligēdū est ꝙ in ingsitione cōsiliatiua est duplex
In ingsitione cōsiliatiua pcessus zˣ ⁊ pncipiā pcessus ⁊ duplex pnᵐ.s.vnus pcessus in speculādo:⁊ aliꝰ
pcessus in opando:⁊ aliud est pnᵐ speculationis ⁊ aliđ est
pnᵐ opōnis.pcessus in opando est cōpositiuus:q2 pcedit
a causis ad effectū:⁊ a simplicibꝰ ad cōpositū vt pꝫ in fa-
ctione domꝰ in q̄ in opando icipiẗ a cāis domꝰ vt ab argē
to lignis lapidibꝰ ⁊ opariꝫs pcedēdo vsqꝫ ad factionē do
mus.Sꝫ in speculādo domꝰ est pnᵐ:q2 p intēdimꝰ domū
deide oparios ⁊ lapides ⁊ ligna:⁊ vltio pciū.s.tributionez
argēti.vñ in factiōe domꝰ pnᵐ actiōis est argētū ⁊ pnᵐ spe
D culationis pximū est edificiū:⁊ in opando ꝯsistit bonitas
in h̄ ꝙ opus ppositū sit rōne directū.In speculādo v̄o cō
Ad pᵐ rōnem. sistit in h̄ bonitas ꝙ cognitio pcedit ⁊ pficit in cognitio-
nē meliorē vt dicit hic Eustratꝰ.℄ Ad pᵐ in ꝯriuꝫ qñ dī
ꝙ rō incipit a poribꝰ.Dōm ꝙ rō nō semp icipit a poribꝰ
in esse sꝫ a poribꝰ in speculari:⁊ q2 in ingsitione ꝯsiliatiua
finis q est effectꝰ est pᵐ in speculādo lꝫ sit vltimū in operā
Ad zᵐ rōnem. do siue in executiōe:iō rō supponit falsuꝫ.s.ꝙ rō semp in-
cipit a pncipijs pcedēdo ad posteriora.℄ Ad aliud cōce
do ꝙ cōsiliū est de opōnibꝰ nostris ⁊ de opatis a nobis:⁊
cōcedo ꝙ opōnes nostre pcedūt a simplicibꝰ ad cōposi-
ta.⁊ cōcedo ꝙ pcessus in opando ea q̄ ꝯsiliata sunt est p-
cessus cōpositiuus:tñ pcessus in speculando in ingsitione
ꝯsilij est resolutoriꝰ q2 pcedit a cōpositis ad simplicia ⁊ a
posterioribꝰ in esse ad pora in esse vt pꝫ ex p̄dictis.℄ Ad
Solo.3. dubij. 3ᵐ dubiū dōm ꝙ in p se ordinatis cōsiliū nō pcedit in in-
finitū:sed est finitū tā ex pte pncipij q̄ ex pte termini:tñ
in accidētalr̄ ordinatis pōt pcedere in ifinitū.℄ Primū

declaraẗ sic.Cōsiliū est q̄dā ingsitio:sꝫ ois ingsitio pcedit E
ab aliquo pnº p̄supposito:sꝫ finis in agibilibꝰ se hꝫ vt pnᵐ
in speculabilibꝰ.Cōsiliū igiẗ incipit a fine tanq̄ a pnº:sed
in finibꝰ nō est pcessus in infinitū vt pꝫ ex pmo huiꝰ ⁊ zº
metaᶜᶜ:ideo in ꝯsilio est status ex pte pncipij.Q2 etiā cōsi
liū hꝫ statū ex pte termini/pꝫ:q2 ingsitio consiliatiua vlti-
mate terminaẗ ad aliqđ qđ est in ptāte nostra qđ est pᵐ in
opōne:lꝫ sit vltimū in inuētione:igiẗ oē ꝯsiliū hꝫ terminū:
qđ etiā pꝫ p hoc q2 id est ipoẞe moueri qđ ipoẞe est motuꝫ
esse:vt pꝫ ex p de celo ⁊ mūdo ⁊.6.physicoꝝ.sed cōsiliari
est qđdā moueri:q2 cōsiliū est q̄daꝫ motus rōnis.Si igiẗ
cōsiliū pcederet in ifinitū ipoẞe eēt ꝯsiliū esse terminatū:
⁊ p ꝯñs nūq̄ fieret cōsiliū qđ falsuꝫ est vt apparet ad sen-
suꝫ ⁊ ex his arguiẗ sic.Illud qđ hꝫ pnᵐ ⁊ terminū p se nō
pcedit in ifinitū:sed in p se ordinatis cōsiliū hꝫ pnᵐ ⁊ ter-
minū:iō ⁊c̄.℄ Scđm etiā pꝫ.s.ꝙ cōsiliū pōt p accidens ire F
in infinitū:q2 qñ cōsiliatū est de vno negocio pōt ꝯsiliari
de alio ⁊ postea de alio ⁊ sic in infinitū.Sed illa successio
cōsiliatiua est ifinita p accñs:q2 inter illa nō est ordo p se
sed qđlibet accidit cuilibet:⁊ iō cōsiliū in accñtalr̄ ordina
tis pcedit in ifinitū sicut ⁊ gnātio.℄ Ad pᵐ in ꝯriū cū dī Ad rōnez pᵐ.
ꝙ opabilia a nobis sunt infinita ⁊c̄.Dōm est ꝙ cōsiliū est
per se de opabilibꝰ a nobis p se ordinatis ad vnū finē de-
terminatū:⁊ talia nō sūt ifinita sꝫ solū finita:opabilia aūt
a nobis que nō sunt p se ordinata ad vnū finē sūt ifinita:
⁊ de talibꝰ nō est cōsiliū per se sꝫ p accñs solū.℄ Ad aliđ Ad zᵐ
dōm ꝙ per se ipediētia finē aliquē nō sunt ifinita sꝫ deter rōnem.
minata:sicut ⁊ cause per se ordinate ad consecutionem fi-
nis sunt determinate ⁊ finite.

℄ Cōsultabile autē ⁊ eligibile idem est. Ipsum tamen
eligibile definitū iam est. G

℄ Consiliabile autez ⁊ eligibile idem. veruntñ 3ª ps.c.
determinatum est iam eligibile.

℄ Hec est 3ª ps pncipalis huiꝰ capl̄i:in qua ꝓhs determi-
nat de ꝯsilio p cōpōnē ad electionē cōparādo cōsilium ⁊
electionē adinuicē ⁊ cōtinet tres pticulas. In pª cōparat
cōsiliū ⁊ electionē adinuicē fm cōuenientiā. In zª ibi[Qđ
enīz ex cōsilio.]cōparat cōsiliū ⁊ electionē adinuicez pe-
nes drīas. In 3ª ibi[Existēte aūt eligibili.]cōcludit ex pre
dictis descriptionē electiōis. In pª igiẗ pticula poniẗ ꝯue
niētia inter cōsiliū ⁊ electionē q̄ talis est/ꝙ consiliū ⁊ ele-
ctio sunt circa idē obiectū.nā cōsiliabile ⁊ eligibile idem
sunt.nā bonū qđ est in ptāte nr̄a est ꝯsiliabile ⁊ eligibile:⁊
tñ est ordo iter ea:q2 qñ iā determinatū est aliqđ p ꝯsiliū
tūc pmo eligiẗ q̄si ꝯsilio pcedēte electionē.℄ Hic dubi- Dubᵐ
taẗ q2 nō vr̄ ꝙ ꝯsiliabile ⁊ eligibile sint oīno idem:q2 tūc rō.
nihil esset eligibile nisi eēt cōsiliabile.cōsequēs est falsuꝫ:
q2 de his que fiunt fm certas disciplinas ⁊ artes p se suffi H
cientes nō sunt cōsiliabilia vt pꝫ p ꝓhm supra:⁊ tñ talia
sunt eligibilia:iō ⁊c̄.℄ Dōm ꝙ cōsiliabile ⁊ eligibile non Solo.
sunt idē ꝯuertibilr̄:q2 oē cōsiliabile est eligibile ⁊ non oē
eligibile est cōsiliabile.℄ Rō pmi est:q2 cōsiliū est ingsi-
tio alicuiꝰ qđ est vtile ad finē bonū cōsequēdum:sꝫ oē qđ
est vtile ⁊ ordinabile ad cōsequēdū finē bonū est eligibi-
le:iō oē cōsiliabile est eligibile.℄ Intelligēdū est ꝙ cōsi Nōrᵐ
liabile accipiẗ duplr̄.s.large p oī eo de quo ingriẗ p cōsi- Cōsiliabile zˣ capiẗ
liū:⁊ sic vtraqꝫ ps ꝯtradictionis est ꝯsiliabilis ⁊ forte eli-
gibilis q̄uis nō ab eodē.Alio mō accipiẗ cōsiliabile stri-
cte:⁊ sic solū vtile ad finē cōsequēdū de quo ingriẗ p cōsi
liū est cōsiliabile:⁊ de tali cōsiliabili est certū ꝙ oē consi-
liabile est eligibile.℄ Rō scđi.s.quare nō oē eligibile est
ꝯsiliabile est ista:q2 electio est de oībꝰ que a nobis aguntẗ
voluntarie ad finis cōsecutionē:sed nō de oībꝰ talibꝰ est
cōsiliū:q2 cōsiliū est ingsitio de rebus dubijs ⁊ magnis ⁊

I nõ est de manifestis ꝛ puis: vt pꝫ ex supra dictis. Et sic pꝫ ꝙ nõ oẽ eligibile est consiliabile: qꝛ eligibile est cõe ad oẽ vtile ordinatũ ad finẽ ꝯsequẽdũ siue sit certũ siue dubiũ siue magnũ siue puũ: sꝫ cõsiliabile solũ est cõe ad vtile ordiatũ ad finẽ qḋ est dubiũ ꝛ magnũ. Ex pdictis pꝫ ꝙ hec nõ est ꝑ se, eligibile est ꝯsiliabile. nõ enĩ dr aliqd eligibile ꝑ se rõne inqsitiõis ꝯsiliatiue: qꝛ sic eligibile nõ esset in plus ꝙ̃ ꝯsiliabile. sed ꝑ se loquẽdo dr aliqd eligibile rõne iudicij ꝛ sentẽtie qua iudicat aliqd esse vtile ad ꝯsecutionẽ finis. Uñ qꝛ i rebꝰ manifestis rõ nõ inqrit sꝫ statiꝫ iudicat ꝓferẽdo sniaꝫ absqꝫ ol iqsitiõe ꝛ ꝯsilio pcedẽte: iõ ad electionẽ ꝑ se reqrit iudiciũ ꝛ snia: nõ aũt inqsitio aut ꝯsiliũ.

Ad rõnẽ. ℂ Rõ iducta ad dubitationẽ ꝓbat vez: ꝛ iõ ꝯcedat.

ℂ Qḋ eniꝫ ceteris ex ꝯsultatione pretulimus id eligibile est. Desinit eni tũc demũ vnusqsqꝫ ꝑquirere quõ

K agat mõ cũ in seipsuꝫ principiũ redigit: ꝛ in id suipsiꝰ qḋ antecedit: hoc est. n. qḋ eligit. Patet hoc ita eẽ ꝛ ex vetustissimis rebuspu. quas imitabat Homerus. Que nãqꝫ reges eligerẽt ea populo enuntiabant.

ℂ Qḋ eni ex ꝯsilio preiudicatũ est: eligibile est: qescit eniꝫ vnusqsqꝫ querens qualr opabit qñ in seipꝫ reducet principiũ ꝛ ipm in añs: hoc. n. est qḋ eligit. ℂ Manifestuꝫ aũt hoc ex antiqs vrbanitatibꝰ quas Homerus imitatus est: reges enim que eligebãt annuntiabant plebi.

L ℂ Hec est 2ª ꝑticula: in qua cõparat ꝯsiliũ ad electionẽ sꝫ dñiam quã imediate iã tetigerat. ꝛ dñia est ista. ꝙ cõsiliuꝫ pcedit electionẽ. Et hec est ꝯclõ 26ª que ꝓbat dupliciter. Prio sic. Electio seqt iudiciũ rõnis vel est sil cuꝫ iudicio rõnis: ꝛ cõsiliũ pcedit iudiciũ rõnis. igit cõsiliũ pcedit electionẽ. Cõsequẽtia pꝫ: qꝛ qḋ pcedit pus pcedit posterius: ꝛ ẽt qḋ pcedit vnũ eoꝝ que sunt sil pcedit reliquũ: ꝛ iudiciũ rõnis vel est pus electiõe vel sil cũ ea: ꝛ sic pꝫ ꝯñtia. maior est manifesta. Nõ eniꝫ eligit aliqd nisi qḋ est indicatũ eẽ bonũ. ꝛ minor pꝫ sic. Qui cõsiliãdo inqrit qualr dꝫ opari desistit a ꝯsiliãdo qñ iqsitionẽ suã resoluẽdo ꝑducit ad illud qḋ est in sua ptãte. hoc est cũ ꝑuenerit ad tale iudiciũ ꝙ id qḋ intẽdit facere est in sua ptãte: ꝛ tũc eligit illud qḋ facere intẽdit grã finis cõsequẽdi: ꝛ si sint plura q̃ iudicauerit se posse facere qescit a ꝯsiliãdo qñ redaxerit in añs, hoc est: qñ iudicauerit ꝙ añs hoc est illḋ qḋ ei ꝑ operãdo occurrit est in sua ptãte: ꝛ tũc eligit illud. ⌊ Manifestũ aũt ꝛ ex antiqs. ⌋ Scḋo ꝓbat ꝯ ꝑ qḋdã signũ. Nã antiqꝰ re-

M ges nõ hñtes plenã ptãtẽ dñatiuã i multitudie vt possent facere oĩa ꝓut eis videret, ea q̃ in ꝯsilijs suis determinabant ꝛ eligebãt annũtiabãt plebi vt ipsi ẽt eligerent: ꝛ sic cõsiliũ regis pcedebat electionẽ plebis. ꝛ hoc est signũ ꝙ cõsiliũ pcedit electionẽ. Eustratiꝰ dicit hic ꝙ reges q̃ eligebant annũtiabãt plebi. isti enim. s. reges in inceptis duces sunt: quẽadmodũ ꝛ noster itells q est eoꝝ q̃ in nobis sunt honorabilioꝛ: vt plebs eniꝫ iudicat subijcit ꝛ regit: ita hic appetitus finaliter iudicat ꝛ regit ab itellectu ꝛ mouetur ad operationem. hec Eustratius. Ex isto loco patet ꝑ Eustratiũ ꝙ intellectus est nobilissima potentia anime.

ℂ Cũ igit ipm eligibile sit cõsultabile appetibile ex iis que in nr̃a sunt ptãte ꝛ ipsa electio deliberatiua appetitio reꝝ erit earũ que in nr̃a sũt ptãte: nã sil atqꝫ diiudicauimꝰ ex cõsultatiõe affectamus deliberatione: qd est igit electio figura sit dictuꝫ: ꝛ circa que versatur: ꝛ eoꝝ esse quibus ad ipsos fines acceditur.

Electiõis descriptio ℂ Existente autẽ eligibili ꝯsiliabili desiderabili eoꝝ que in nobis: ꝛ electio vtiqꝫ erit cõsiliabile desideriuꝫ eoꝝ que in nobis: ex cõsiliari enim indicãtes desideramus sꝫ cõsiliuꝫ. Electio qdẽ igit typo nunc non vt consuetum est dicere sꝫ subscriptionem sed vniuersalr dicta sit ꝛ circa qualia est: ꝛ qñ eorum que ad fines.

N ℂ Hec est 3ª ꝑticula huiꝰ ptis: in qua ꝯcludit descriptionez electionis q̃ est ista. Electio est desideriũ ꝯsiliabile eoꝝ q̃ sunt in nr̃a ptãte. Et est ꝯclõ 27ª huiꝰ libri que ꝓbat sic. 27ª ꝯclo huiꝰ tertij libri.

Eligibile est ꝯsiliabile desiderabile de nuõ eoꝝ q̃ sunt in nr̃a ptãte: ergo electio est desideriũ ꝯsiliabile eoꝝ que sũt in nr̃a ptãte. Cõsequẽtia pꝫ ꝑ locũ a cõiugatis. ꝓpter hec

O aũt dixit electionẽ eẽ desideriũ ꝯsiliabile: qꝛ ex hoc ꝙ hõ ꝯsiliat ꝑuenit ad desiderãdũ ea q̃ sunt ꝑ ꝯsiliũ adinuẽta qḋ qdẽ desiderium est electio. ℂ Eustratius dicit hic sic. Opꝫ aũt scire qñ electiõis genꝰ vtiqꝫ est itells appetitiuꝰ nõ simplr aũt itells ꝛ appetiꝰ: sꝫ qḋ ꝛ ꝑ ambo ꝛ cõmistũ. Hec ille. Et dñia electiõis habet ꝑ h ꝙ Phs dic. ⌊ Eoꝝ q̃ sunt in nr̃a ptãte. ⌋ Quia Phs dicit hic describẽdo electionẽ ꝙ electio est desideriũ ꝯsiliabile: ꝛ desideriũ ꝑtinet ad appetitũ ꝛ ꝯsiliari ꝑtinet ad itellectũ: iõ rõnabilr dubitatur hic. vtrũ electio sit actꝰ itells vel actꝰ volũtatis vel qḋdã mistũ ex his vt innuit Cõmẽtator. Et vr ꝑmo ꝙ electio sit actꝰ itells in itellectu subiectiue existẽs: qꝛ euisdẽ potẽtie est syllogiçare ꝛ cõcludere: sꝫ electio est sicut ꝯclõ inqsitionis ꝯsiliatiue. Cũ igit inqsitio ꝯsiliatiua sit in itellectu ꝛ actus itells: seqt ꝙ electio sit actꝰ itells. ℂ Item electio

Dubiũ.

P iportat quãdã collationẽ pluriũ ꝑ quã vnũ alteri pfert: sꝫ collatio est actꝰ itells. igit electio est actꝰ itells. ℂ Contra. electio est desideriũ eoꝝ q̃ sunt in nr̃a ptãte vt dicit Phs: sed desideriũ est actꝰ volũtatis. ergo ꝛc. ℂ Ad istud dicũt qdã ꝙ electio icludit essentialr tã actũ itells ꝙ̃ actũ appetitiuũ: ita ꝙ electio sit aliqd cõpositũ ex vtroqꝫ actu: sicut aial cõponit ex aia ꝛ corpe: ꝛ ita nõ est cõcedendũ ꝙ electio sit in itellectu nec ꝙ sit in appetitu sꝫ ꝙ est ꝑtiꝫ in intellectu ꝛ ꝑtiꝫ in appetitu. ꝛ hec vr esse opio Cõmẽtatoris hic: qui dicit ꝙ genꝰ electiõis est itells appetitiuus ꝛ non simplr itells vel appetiꝰ: sꝫ qḋ ꝑ ambo est mistũ. hec Cõmẽtator. si tñ electio esset tñ in itellectu vel tñ in appetitu: actꝰ itells vel actꝰ appetiꝰ esset genꝰ electionis saltem remotũ ꝙ̃uis nõ ꝓximũ, cuiꝰ ꝯtrũ dicit hic Cõmẽtator.

Q ℂ Alij tenẽt ꝯtrũ dicẽtes ꝙ electio est eẽntialr desideriũ ꝛ acceptatio alicuiꝰ boni ordiati i finẽ: ꝛ iõ actus itells nõ ꝑtinet essentialr ad electionẽ sicut nec qd desideriuꝫ. Uñ sicut desideriũ est eẽntialr actus volũtatis: ita electio est essentialr actꝰ volũtatis: tñ cũ electio sit desideriũ pconsiliati opꝫ ꝙ ad electionẽ ꝯcurrãt duo. vnũ antecedenter ꝛ dispositiue ꝛ hec est iqsitio ꝯsiliatiua q̃ ꝑtinet ad itellectũ. Et aliud essentialr ꝛ cõpletiue ꝛ est ipsa acceptatio: ꝛ desideriũ est qḋ diffinitũ est ex ꝯsilio. Quãtũ ad pᵐ qḋ. s. respicit electionẽ antecedẽter ꝛ dispositiue electio pertinet ad actũ rõnis. Sed quãtũ ad 2ᵐ qḋ respicit electio essentialr ꝛ cõpletiue sic ꝑtinet ad actũ volũtatis. Unde quãtũcũqꝫ aliqs iudicet ꝙ vnũ sit alteri pferendũ in hoc nõ ꝑficitur electio: sed tũc solũ cũ ꝑ desideriũ ꝛ electionẽ illud pcõsiliatũ ꝛ iudicatũ actualr desiderat ꝛ acceptat: sed desideriũ est eẽntialr actꝰ volũtatis: ꝛ iõ electio est essentialiter actus volũtatis: tñ ad electionẽ reqrit tam actus itells ꝙ̃ actus voluntatis. ℂ Actus itells reqrit antecedẽter ꝛ presuppositiue: ꝛ actꝰ volũtatis reqrit essentialr ꝛ cõpletiue. ꝛ qꝛ vterqꝫ actus reqrit ad electionẽ: iõ Phs 6º huiꝰ dicit: ꝙ electio vel est itells appetitiuus vel appetitus intellectiuus. ꝛ iõ dicit Cõmentator hic ꝙ genus electionis non

est intellectus

A est itellectus nec appetitus simplr: sed ambo cōmistiz: qđ nō est sic intelligēdū ꝙ sit electio qđdā mistū seu cōpositū ex actu itellect⁹ ꞇ actu volūtatis: sꝫ vꝫ sic itelligi ꝙ sicut miscibilia manēt in misto nō actualr ꞇ sub formis ꝓprijs sed solū in v̄tute: ita ꝯsiliatio seu iudiciū ipsius itellect⁹ cōtinet v̄tualr in ipsa electione: accipiēdo electionem stricte fm ꝙ solū se extēdit ad finem ꝯsilij: ꞇ iō dicit Cōmētator ꝙ gen⁹ electionis nō est intellect⁹ tm̄: nec appetitus tm̄: q2 est actus appetitus virtualr includēs actū itellectus. Sic igit pꝫ fm eos cui⁹ est electio tanq̄ subiecti. ¶ Scđo dicunt ꞇ bn̄ ꝙ electio est tanq̄ obiecti ꝑ se ꞇ eēntialr actuū humanoꝝ. Si aūt sit ipsaꝝ reꝝ h est inquātū cadunt sub vsu ꞇ oꝑōne hoīs. Rō p̄mi est: q2 electio est desideriū cōsiliabile eoꝝ que sunt in nr̄a ptāte: ꞇ q̄ fiūt a nobis: iō dicit ꝓhs ꝙ nos nō eligim⁹ ea q̄ fiūt ꝑ alios: sicut nō eligimus
B athletā vincere sed solū eligim⁹ ea q̄ fiūt ꝑ nosipsos. Sed actus humani maxie sunt in ptāte nr̄a: ꞇ fiūt a nobis ꞇ nō ab alijs: iō ꞇc̄. ¶ Rō scđi est: q2 sicut volūtas est ipsius finis: ita electio est eoꝝ que sūt ad finē. Nunc aūt finis vel est oꝑatio nr̄a vel res aliqua ꝑ oꝑōnē nr̄am facta: sicut est sanitas finis medici nō fꝫ se: sꝫ fm ꝙ effecta est: vn̄ ꝓpria factio sanitatis est finis medici. Si igit aliqua res ponat finis vt pecunia vel aliqđ hꝰ: hoc nō est nisi iquātū venit vsus vel possessio eoꝝ ad oꝑa humana: ꞇ eodeꝫ mō est de his que sūt ad finē. necesse eniꝫ est ꝙ illud qđ est ad fineꝫ vel sit actio vel res aliqua iterueniente aliq̄ oꝑōne humana ꝑ quā vel efficit illud qđ est ad finē vel saltē vtitur eo: ideo ꞇc̄. Fm hoc rn̄det ad rōnes in cōtrariū. ¶ Ad p̄maꝫ ꝙ electio nō est ꝯclo ꝯsilij: sꝫ iudiciū vel sn̄ia qua iudicat aliqđ inuētū ꝑ cōsiliū/ est ꝓprie ꝯclo cōsilij/ ad quā sn̄iam
C seqt electio. Et ita electio nō est ꝯclo cōsilij: sed est sequēs ad ꝯclusionē cōsilij: ꞇ iō ꝓhs 6° huius nō dicit simplr ꝙ electio est ꝯclo consilij: sed ꝙ electio est q̄si ꝯclo que seqt ad sn̄iam factaꝫ de oꝑabili que ꝓprie est ꝯclo sillogismi practici: vt si arguit sic: legib⁹ est obediendū: sꝫ honorare patrē ꞇ matrē est p̄ceptū in lege. igit pater est honorādus. ꞇ ad hanc sn̄iam que est de honorādo p̄reꝫ seqt electio ei⁹ qđ est honorare p̄rem. ¶ Ad 2ᵐ cū dr̄ ꝙ electio importat quādā collationē pluriū: dico ꝙ veꝝ est antecedēter ꞇ dispositiue se habētiū ad actū electiōis: sed essentialr est solū desideriū volūtatis: ad qđ tn̄ desideriū cōsequit hꝰ collatio pluriū. ¶ Sigs tn̄ velit sustinē opionē Cōmentatoris que vr̄ ponere ꝙ electio icludit in se actū itellect⁹ ꞇ actuꝫ volūtatis ita ꝙ h nomen electio/ signat aggregatū ex actu intellectus: ꞇ actu volūtatis poterit hoc ꝓbare per hoc ꝙ diffinitū ꞇ diffō idē significāt: sed diffō electionis est hec ꝯsiliabile desideriū eoꝝ que sunt in nr̄a ptāte: sed hec oīo
D signat aggregatū ex actu itellect⁹ ꞇ actu volūtatis: q2 ptes
T.c.33. oronis significāt ptes rei signate ꝑ totā orationē: vt pꝫ ex 7° metaphysice. igit hoc nomen electio/ signat aggregatū ex actu itellect⁹ ꞇ actu volūtatis: cū diffō ꞇ diffinitū idem significēt. ¶ Sꝫ tūc est dubiū qs actus p̄ncipalr iportat per nomen electionis. Utrū actus itellect⁹ vel act⁹ volūtatis. Istud eniꝫ vr̄ dubitabile apud Ar. qui. 6. hui⁹ dicit ꝙ electio vel est itells appetit⁹ vel appetit⁹ intellectiuus q̄si sub dubio ponēs disiunctionē. ¶ Credo tn̄ ꝙ p̄ncipale ꞇ formale significatū hui⁹ nois electio/ est actus volūtatis: ꞇ actus itellect⁹ est q̄si māle in significato hui⁹ nois. ¶ Et sigs velit istā opionē tenere nō dꝫ cōcedere ꝙ electio sit d̄siderīū: q2 sic electio esset act⁹ volūtatis: nec seqt electio est desideriū cōsiliabile. igit electio est desideriū. Sicut nō sequit/ ens ꝑ accidēs est hō albus: ergo ens per accidēs est hō. vn̄ cū dicit ꝙ electio est desideriū cōsiliabile: istud sic intelligit ꝙ electio est aggregatū ex actu desiderij/ qui est actus voluntatis. ꞇ ex actu ꝯsilij qui est act⁹ intellectus: ꞇ nō seqt/ electio est aggregatū ex duob⁹. igit est alterū illoꝝ: sed oppositū sequitur: cum nullum aggregatum sit aliqua partium ex quibus aggregatur. E

Capitulum quartum

tractatus p̄mi libri tertij de volūtabili ꞇ volūtate: ostendēs ꝙ volūtas est ipsius finis. ꞇ voluntabile est ipse finis: ꞇ simplr volūtabile est qđ est simplr ꞇ ꝑ se bonū: vnicuiqꝫ aūt ꝙ sibi vr̄ bonū: aut per hoc studioso volūtabile qđ fm veritatem est bonū: prauo aūt qđ contingit quemadmodum sanis corporibus sana que fm veritatem sunt sana: infirmis autem altera.

¶ Volūtatē finis qdē ipsius esse iā paulo ān̄ diximus. p° ps.c.

Oluntas autem quoniam quidem finis est dictum est. Capit.4ᵐ tra.p.3.li. Cap°2°. hui⁹trac.

Istud est 4ᵐ caplm p̄mi tractatus libri tertij: in quo determinatur de volūtate ꞇ volūtabili: ꞇ ꝯtinet tres ptes p̄ncipales. F In p̄ma ꝓponit illud qđ est manifestū de volūtate. In 2° ibi[Uidet aūt his.]mouet dubitationē ponēdo ꞇ iprobādo diuersas opiniones circa voluntabile. In 3° ibi[Or si hec.]ponit solonē dicte dubitationis. Primo igit ꝓponit illud qđ est manifestū de volūtate dicēs ꝙ volūtas sortit idē nomen cū potētia respectu p̄mi obiecti potentie: in qđ potētia p̄mo ꞇ ꝑ se tēdit sicut act⁹ potētie visiue in ordie ad visibilia dr̄ visus ꞇ intellect⁹ respectu p̄moꝝ p̄ncipioꝝ in que p̄mo tendit vocat intellectus: ꞇ ita actus volūtatis dicitur voluntas respectu finium quos potentia voluntatis p̄mo respicit tanq̄ principia. Quarti.c. ꝑ tra. diuisio in tres ptes pn.

¶ Sed videt alijs qdē esse veri boni alijs apparentis boni: atqꝫ sit sn̄ia qdē eoꝝ q veꝝ bonū id esse censent qđ est affectabile volūtate: vt id nō sit affectabile voluntate qđ is qui nō recte expetit vult: nam si sit: erit ꞇ ꝯtinuo bonū: at erat forte malū. Sn̄ia āt eorū q bonū apparens inquint esse qđ est affectibile voluntate: vt nihil sit ꝓrsus qđ suapte nā sit affectibile volūtate: sꝫ id qđ vnicuiqꝫ vr̄. At aliđ alijs vr̄: ꞇ repugnātia forte. G

¶ Videt aūt his qdē ꝑ se boni esse: his aūt apparētis boni. Cōtingit aūt ꝑ se bonuꝫ volūtabile dicētibus: nō esse voluntabile qđ vult qui nō recte vult. Si eniꝫ erit volūtabile ꞇ bonū erit: aut si sic cōtingit malū. ¶ Rursus aūt apparēs bonū voluntabile dicētib⁹ nō esse natura per se bonuꝫ voluntabile: sꝫ vnicuiqꝫ qđ videt. Alij autē aliud videtur ꞇ sic cōtingit cōtraria. 2ª ps.c.

¶ Hec est 2ª pars huius caplī: in qua ꝓhs mouet dubitationē ponēdo ꞇ iprobādo diuersas opiniones circa voluntabile ꞇ ponit. 2. opiniones quas iprobat. Prima est ꝙ solūꝫ per se bonū est volūtabile. Scđa est ꝙ solum apparēs bonū est volūtabile: ꞇ omne apparēs boᵐ est volūtabile. Primā opinionē improbat ostēdēdo ꝙ nō solū per se bonuꝫ est volūtabile: ꞇ est cōclusio 28ª ꞇ ꝓbat sic. Si solum per se bonum esset volūtabile: cuꝫ malus nō vult illud qđ est per se bonū: sequit ꝙ illud qđ malus vult nō est voluntabile. ꝯn̄s est falsuꝫ: ideo ꞇ antecedēs. ꞇ ꝯn̄tia pꝫ: q2 detur oppositū cōsequētis. s. ꝙ illud qđ malus vult sit voluntabile: cuꝫ malus vult malū: sequit ꝙ malū sit per se bonū: q2 nihil est voluntabile nisi per se bonū: ꞇ malū est voluntabile: q2 est voluntabile a malo. g̊ ꞇc̄. [Rursus autē.] 2ª opinio que ponit ꝙ nihil est volūtabile nisi apparens bonū/ improbat. vn̄ ꝓbat ꝙ nō solū apparēs bonū est volūtabile: ꞇ est ꝯclusio 29ª ꞇ ꝓbat sic. Illud qđ solū est appa- H 28ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. 29ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.

I rens aliquale nõ est naturalr tale:illud enĩ qđ solũ appa
ret aurũ nõ est aurum nãliter. Si igit̃ nihil sit volũtabile
nisi apparẽs bonũ vnicuiqꝫ esset volũtabile illud qđ sibi
vĩ:ꝛ tũc sequit̃ ꝙ nihil in nã sua sit volũtabile:ꝛ tũc nihil
est bonũ ſꝫ suã nãꝫ nisi dicat̃ ꝙ vnũqđqꝫ est tale ſm nãm
ꝛ ſꝫ veritatẽ quale appet. Sꝫ h̃ est incõueniẽs:qꝛ idẽ põt
apparere mihi bonũ ꝛ tibi malũ:ꝛ tũc seq̃t̃ ꝙ idẽ eẽt ſm
nãꝫ ꝛ ſꝫ v̾itatẽ boñ ꝛ malũ:qꝛ idẽ appet boñ ꝛ malũ.ġ ꝛc.
¶ Dꝫ si hec nõ placent dicenduꝫ est simplr q̄dem ꝛ re
vera vere bonũ esse affectabile voluntate. Unicuiqꝫ
v̾o id qđ vnicuiqꝫ videt̃. Studioso igit̃ id est affectibi
le volũtate qđ vere bonũ:vitioso v̾o q̄cq̄d cõtigerit:
fitqꝫ hoc ꝑinde atqꝫ in corporib⁹ ipsis:his.n.quorũ
corꝑa bñ sese hñt salubria sunt ea que vere talia sunt:
iis aũt quoꝝ corꝑa sunt egrota non hec ipsa:sed alia:
K silr ꝛ amara ac dulcia ꝛ calida atqꝫ grauia:ꝛ cetera id
genus. Studiosus.n.bõ recte singula iudicat ꝛ singu-
lis in rebus idipsũ vĩ qđ vere est tale. In vnoquoqꝫ.n.
habitu sunt ꝓpria q̄dã honesta atqꝫ iucunda:atqꝫ in
singulis plurimũ fortasse p̄stat vir studiosus ĩ digno-
scendis iis que vere talia sunt:ꝓpterea ꝙ est vt nor-
ma q̄dã atqꝫ mẽsura ipsoꝝ. Multitudo v̾o decipitur
ob voluptatẽ:ipsa nãqꝫ bonum q̄dem nõ est:bonum
tamen esse apparet:persequuntur igitur ipsam tanq̃
bonum:dolorem autem fugiunt tanq̃ malum.
3ª p̾s.c. ¶ Dꝫ si hec nõ placẽt:dõm simpliciter q̄dem ꝛ
ſm veritatẽ volũtabile esse ꝑ se bonũ:vnicuiqꝫ
aũt qđ vnicuiqꝫ vĩ. ¶ Studioso q̄dem igit̃ qđ
ſm veritatẽ esse:prauo aũt qđ ꝯtingit. Quẽad-
L modũ ꝛ in corꝑib⁹ bñ dispositis sana sunt ſm
veritatẽ talia existẽtia:infirmis aũt altera. Silr
aũt ꝛ amara ꝛ dulcia ꝛ calida:ꝛ grauia ꝛ alio-
rũ talia singula. Studiosus enim singula iudi-
cat recte:ꝛ in singulis verũ ei apparet:ſꝫ vnũ-
quẽqꝫ enĩ habitũ ꝓpria sunt ꝛ bona ꝛ delecta
bilia:ꝛ differt plurimũ forsitan studiosus in h̃
veꝝ in singulis videre quẽadmodum regula ꝛ
mẽsura existẽs ipsoꝝ. Multis aũt deceptio ꝑꝑ
delectationẽ videt̃ fieri:nõ enĩ existens bonũ
videt̃. Desiderãt igitur delectabile vt bonum:
tristitiam autem vt malum fugiunt.
¶ Hec est 3ª p̾s huius capl'i:in qua ph̃s ponit solonẽ dicte
dubitationis:ꝛ est hec sol'o ꝙ q̄dã est simplr volũtabile:
M ꝛ q̄dã est volũtabile in respectu. Illud qđ est simplr vo-
lũtabile est ꝑ se bonũ:ſꝫ volũtabile in respectu est apparẽs
bonũ.[Studioso q̄dẽ.] Istã sol'onẽ d̾clarat ph̃s ꝓbãdo.
ꝙ bonũ simplr est simplr volũtabile ꝛ bonũ apparẽs est
30ª ꝯcl'o hui⁹ tertij libri. volũtabile ſm q̄d ꝛ in respectu:ꝛ hec est ꝯcl'o 30ª q̃ ꝓbat̃
sic. Illud est simplr volũtabile qđ studiosus desiderat:ꝛ
desiderabile ſm q̄d ꝛ in respectu qđ malus desiderat:sed
studiosus desiderat ꝑ se bonũ:ꝛ malus d̾siderat apparẽs
bonũ.igit̃ simplr volũtabile est per se bonũ:ꝛ volũtabile
ſm q̄d ꝛ in respectu est apparẽs bonũ. Maior hui⁹ rõnis
declarat̃ sic:studiosus recte iudicat singula:ꝛ in singulis ei
apparet illud qđ est veruꝫ. Illud igit̃ qđ apparet studioso
volũtabile ꝛ qđ studiosus d̾siderat est simplr volũtabile.
Dꝫ aũt studiosus singula recte iudicet declarat̃.nã sic bñ
dispositis ſm corpus illa vident̃ sana que in rei veritate
sunt sana:ꝛ illa dulcia que in rei veritate sunt dulcia:ꝛ ma-
le dispositis ſm corpus sana apparẽt nõ sana ꝛ dulcia ap- N
parẽt amara:sic bñ disposito ſm aiam cuiusmodi est stu-
diosus illa que in veritate sunt bona ꝛ volũtabilia appa-
rent bona ꝛ volũtabilia:ꝛ prauo apparẽt bona ꝛ volũtabi
lia que nõ sunt volũtabilia nec bona in rei veritate.ꝛ rõ
huius est:qꝛ vnicuiqꝫ habitui vident̃ bona ꝛ delectabilia
que sunt ei ꝓpria.s.que ei ꝯueniũt. Habitui aũt v̾tutis cõ-
ueniũt oĩa que ſm veritatẽ sunt bona.naꝫ habit⁹ virtutis
moralis est ſꝫ rõnẽ rectã:iõ ea que sunt simplr bona vir-
ti bona.ꝛ in hoc plurimuꝫ differt studiosus ab alijs:qꝛ in
singulis oꝑabilibus videt q̄d sit vere bonum q̄si regula ꝛ
mensura existẽs oium oꝑabiliũ.nã in oĩbus oꝑabilib⁹ iu-
dicãdũ est aliq̄d esse bonũ vel malũ ſꝫ ꝙ apparet studio-
so. Prauis aũt accidit deceptio ꝓpter delectationẽ.nã ꝑꝑ
malã delectationẽ in appetitu vĩ eis bonũ qđ nõ est boñ.
vñ delectabile ꝓsequunt̃ tanq̃ bonũ.tristitiã aũt fugiunt O
tanq̃ malũ. ¶ Cõmẽtator dicit hic ꝙ delectatiões sequẽ
tes bonas oꝑõnes sunt bone.ꝛ delectationes sequẽtes ma
las oꝑõnes sunt male ꝛ vituꝑabiles. Cognate enĩ sũt dele-
ctationes oꝑõnibus in q̄b⁹ fiũt:termini enĩ sũt ipsaꝝ vt
in tractatu de delectatione ostẽdet̃.hec Cõmẽtator.

Capitulum quintum tractatus p̃mi libri tertij de applicatione p̃dictoꝝ p̃ncipioꝝ ad v̾tutes ꝛ malitias:declarando ꝙ virtutes ꝛ malitie sunt eoꝝ que in nobis ꝛ in nostra ptãte ꝛ volũtate sunt cũ redargutione opinãtiũ virtutes esse voluntarias:non tamen malitias esse voluntarias.

¶ Cum igit̃ finis sit affectabilis voluntate. Ea v̾o q̄b⁹
itur ad finẽ ꝯsultabilia sint atqꝫ eligibilia:fit vt act⁹ ij
qui circa hec versant̃ ab electiõe ꝓficiscant̃:nostraqꝫ
spõte fiant. At oꝑõnes virtutũ circa hec ipsa versant̃.
P Nostra igitur in ptãte ipse virtutes.
Existente vtiqꝫ volũtabili q̄deꝫ finis:
ꝯsiliabilib⁹ aũt ꝛ eligibilib⁹ eoꝝ que
ad finẽ:que circa hec oꝑõnes ſm ele-
ctionẽ erũt vtiqꝫ:ꝛ volũtarie. v̾tutũ
autẽ oꝑõnes circa hec:in nobis autẽ ꝛ v̾tus. Caput 5ᵐ p.tra.3 li. ethicoꝝ. pᵃ p̾s.c.
Istud est capl'm 5ᵐ p̃mi tractatus:in quo ph̃s appli
cat p̃dicta p̃ncipia ad v̾tutes ꝛ vitia d̾cla-
rando ꝙ v̾tutes ꝛ vitia sunt in nostra ptãte cũ redargutio Capl'.5. primi tra. diuiso in q̃tuor partes.
ne opinantiũ ꝯtriuꝫ.ꝛ cõtinet q̃tuor ꝑtes. In p̃ma determi
nat veritatẽ declarando ꝙ virtutes ꝛ vitia sunt in nostra
ptãte. In 2ª ibi[Dicere aũt ꝙ nullus.] excludit errorẽ cir
ca hoc inducẽdo dubitationẽ circa dicta. In 3ª ibi[Sed
forsitan talis aliq̄s.] Excludit radices erroris dicẽtium ꝙ
nullus est malus volẽs. In 4ª ibi[Cõmuniter q̄dẽ igit̃.] Q
recapitulat ea que dicta sunt de virtutib⁹ ꝛ de oꝑõnibus
virtutũ. Prima p̾s cõtinet duas ꝑticulas. In p̃ma ostẽdit̃
ꝙ v̾tutes sunt in nr̃a ptãte. In 2ª ibi[Silr aũt ꝛ malitia.]
ostendit̃ ꝙ malitia.s.habitus oppositus v̾tuti est in ptãte
nr̃a. In p̃ma igit̃ ꝑticula ostẽdit ꝙ v̾tutes morales sunt in
nr̃a ptãte:ꝛ hec est ꝯcl'o 31ª ꝛ ꝓbat̃ sic. Uolũtas est de fine 31ª ꝯcl'o hui⁹ tertij libri.
ꝛ ꝯsiliũ ꝛ electio sunt de his que sunt ad finẽ:tũc arguitur
sic. Quoꝝ p̃ncipia ꝓductiua sunt in ptãte nr̃a:illa sunt in
ptãte nr̃a. Sꝫ p̃ncipia ꝓductiua virtutũ sunt in ptãte nr̃a.
igit̃ v̾tutes sunt in ptãte nr̃a. Maior hui⁹ rõnis est nota ꝛ
minor declarat̃.bone oꝑõnes que sũt ꝓductiue v̾tutũ sũt
ab electione nr̃a que est circa ea q̃ sunt ad finẽ:sicut ꝛ ope
rationes v̾tutũ sũt circa ea q̃ sunt ad finẽ:ſꝫ electio est vo-
lũtaria ꝛ in ptãte nr̃a.igit̃ p̃ncipia ꝓductiua v̾tutũ.s.bone
oꝑationes sunt in ptãte nr̃a:ꝛ per ꝯñs v̾tutes sunt in ptãte
nr̃a. Ista rõ fundat̃ suꝑ hoc p̃nᵐ:cui⁹ cã ꝓductiua ꝑ se est
in ptãte nr̃a illud est in ptãte nr̃a:ꝛ qꝛ cã bonaꝝ oꝑõnũ.s.
electio

A electio est in ptāte nr̄a:iō bone opōnes sūt in ptāte nr̄a.sȝ bone opōnes sunt cause pductiue ṽtutū:iō ṽtutes sunt in ptāte nr̄a. ℭ Lincoñ.format rōnez sic.Quecūqȝ opōnes sunt circa cōsiliabilia voluntarie sunt:virtutū opōnes sunt circa cōsiliabilia:ergo ṽtutū opōnes sunt volūtarie:ꝛ hāc pclōnē subiicet Ar.more suo:ex qua sequit̄ ꝙ virtus est voluntaria ꝛ eoꝝ q̄ sunt in nobis.Cū enīȝ ex opōnib⁹ fiāt ṽtutes ꝛ opōnes sint volūtarie:erūt ꝛ ṽtutes voluntarie.

Nōn⁹ p⁹ ℭ Notandū est hic ꝙ ph̄s p hec tria idē itelligit.s.p esse in nobis ꝛ p esse volūtariū ꝛ p esse in nr̄a ptāte:ꝛ per ptātē itelligit ptātē actiuā ꝯdictōis.Illud.n.est in ptāte nr̄a qđ idifferēter possum⁹ facere ꝛ nō facē:ꝛ illud dr̄ eē in nobis

Nōn⁹ 2⁹ ꝛ volūtariū qđ fit a nobis. ℭ 2° est sciēdū ꝙ ista ppositio: cui⁹ cā pductiua est in ptāte nr̄a:idem est in ptāte nostra intelligit̄ de cā precisa:ex qua sola pōt hȝ effect⁹ pduci:

B qūo opōnes bone sunt pductiue ṽtutū ꝛ electio bonaruȝ opōnū pductiuaꝝ ṽtutū:he.n.sunt cāe pductiue precise.

ℭ Et identidē vitia collocant̄. Quibus enim in rebus nostra in ptāte situm est agere:in iis ꝛ non agere:ꝛ in qbus non agere:in iis est ꝛ agere. Quare si agere bonum qđ honestū est in nobis est situȝ:ꝛ nō agere qđ est turpe in nobis est collocatū. Et si nō agere maluȝ qđ est honestū in nostra est ptāte:ꝛ agere qđ est turpe in nobis est situȝ. Qđ si in nobis est sitū tā honesta q̄ȝ turpia agere:ꝛ silr̄ mō nō agere. Hoc aūt erat bonos ꝛ malos eē. In nobis ḡ ē sitū nos pbos ꝛ iprobos eē.

ℭ Silr̄ aūt ꝛ malitia:in qb⁹ enīȝ in nobis opari ꝛ nō opari:ꝛ in qb⁹ nō:ꝛ ēt:q̄re si opari bonū existēs in nobis est:ꝛ nō opari in nobis erit ma-

C lū exn̄s:ꝛ si nō opari bonū exn̄s i nobis:ꝛ opari malū exn̄s i nobis. Si āt i nobis bona opari ꝛ mala:silr̄ aūt ꝛ nō opari:p h āt erat bonos ꝛ malos esse:in nobis erit decētes ꝛ prauos esse.

ℭ Hec est 2ª pticula:in qua ph̄s pbat ꝙ habit⁹ opposit⁹ virtuti.s.malitia est in ptāte nr̄a.vn̄ pbat̄ ꝙ malitia op-

32ª pclo hui⁹ tertij libri. posita ṽtuti est in ptāte nr̄a:ꝛ hec est pclo 32ª que pbatur sic. Quoꝝ pncipia pductiua sunt in ptāte nr̄a/illa sunt in ptāte nr̄a:sed pncipia pductiua malitie opposite ṽtuti sūt in ptāte nr̄a.igitur malitia opposita ṽtuti est in ptāte nr̄a. Maior pȝ de se ꝛ minor declarat̄ per hoc ꝙ opōnes male que sunt pductiue malitie opposite ṽtuti sunt in ptāte nr̄a.ꝛ hoc pbat̄ sic. Quia si opari p qđ sumus boni sit in ptāte nr̄a:ꝛ opari per qđ sumus mali erit in ptāte nr̄a:ꝛ si nō opari p qđ sumus boni sit in ptāte nr̄a:ēt nō opari per qđ sumus mali erit in ptāte nr̄a.ꝛ si vnū eoꝝ nō sit in po-

D testate nr̄a:nec reliquū. Cū igit̄ opari ꝛ nō opari p q̄ sum⁹ ṽtuosi sint in nr̄a ptāte:seq̄t ꝙ opari ꝛ nō opari p q̄ sum⁹ mali erit in ptāte nr̄a. ℭ Lincoñ.format rōnē sic dicens. Quecūqȝ in nobis est opari/in nobis est ꝛ nō opari illa:ꝛ ecōuerso:que in nobis est nō opari/in nobis ꝛ est opari illa.ꝛ hanc vl̄em ppositionē insinuat p hec ṽba. In qb⁹.n. in nobis opari ꝛ nō opari ꝛ in qb⁹ nō.i.in qbus nō opari in nobis in his est ꝛ opari in nobis:quā vl̄eȝ sumit vt cōmunē animi cōceptionē:ꝛ sic siue opari sit bonū siue malū:siue nō opari sit bonū siue malū si vnū in nobis est reliquū in nobis est:vt si dare elemosynā bonū est:non dare elemosynā maluȝ est.ꝛ si p̄ᵐ in nobis est/ꝛ 2ᵐ:ex pma pte vl̄is iam dicte:ꝛ ita sequit̄ ꝙ malū in nobis est.ꝛ iteruȝ si nō opari aliqđ vt nō mechari bonū existēs/in nobis est:ꝛ operari malū vt mechari malū existēs/in nobis est ꝛ opari malū vt mechari malū existēs/in nobis est qđ sequitur ex scđa pte dicte vl̄is:ꝛ ita si boᵐ opari in nobis est:ꝛ malū opari in nobis erit. Bonuȝ aūt opari in nobis esse iam

E ostensuȝ est.igit̄ ꝛ bona ꝛ mala operari in nobis est.ꝛ silr̄ nō opari.hec Lincoñ.vn̄ manifestū est ꝙ per esse in nobis seu per esse in ptāte nr̄a itelligit ph̄s potētiā ad vtrūlibet seu potētiā ꝯdictionis:de illa enīȝ potētia.s.ꝯdictionis sequit̄ opari bona est in ptāte nr̄a.ḡ nō opari bona est in ptāte nr̄a:ꝛ ecōuerso.ꝛ hec est cōis animi cōceptio:accipiendo potētiā p potētia ad vtrūlibet. In cuiuscūqȝ potestate est opari aliqđ/in eius ptāte est nō opari illud ꝛ ecōuerso.sed loquēdo de potētia seu de posli in cōmuni nō sequit̄:nō enīȝ sequit̄ ego possum nō esse deus.ḡ ego possuȝ esse deus:qꝛ añs est veꝝ:ꝛ ꝯñs est falsuȝ.veritas añtis pȝ: qꝛ ego possuȝ peccare:iō ego possuȝ esse nō deus:accipiendo potentiā in cōi:vn̄ loquēdo de potētia ad vtrūlibet de qua ph̄s hic loq̄t̄.hec est falsa:ego possuȝ nō esse de⁹:nec

F valet ego possuȝ ad vtrūlibet peccare.ḡ possuȝ ad vtrūlȝ nō esse deus:sed bn̄ sequit̄ possuȝ nō esse deus:accipiēdo potentiam in cōmuni ſm ꝙ est cōmune ad possibile necessarium.ꝛ ad possibile non necessarium.

ℭ Dicere aūt sua spōte neminē prauū nec inuitū que q̄ȝ beatū esse:alterū falso est simile:alterū vero:nā beat⁹ qdē nemo est inuitus. Sponte aūt nostra prauitas cōparat̄ vel obstandū est iis que mō sunt dicta:ꝛ hoīeȝ nō esse principiū est dōm:neqȝ pcreatorē actuū ginde ac liberoꝝ. Et si hec vera videntur nec in alia vlla principia nostros actus q̄ȝ in ea que sunt in nobis reducere possum⁹:quoꝝ pncipia sūt in nobis:ea quoqȝ in nobis sunt sita:sponteqȝ a nobis fiunt. Hec ita esse testes sunt ꝛ priuati singuli hoīes ꝛ ipsi leguȝ latores: nā eos qdē qui praua faciūt:si mō nō vi nec ob igno-

G rationē eā cuius ipsi nō fuerūt cā illa agant:castigant ac puniūt:iis aūt q honesta agunt honores instituūt: vt hoīes partim hortent̄:partim phibeant. At ad ea agenda qua nec in nr̄a sunt ptāte:nec nr̄a sponte efficiunt̄ nemo pꝛsus hortat̄.qppe cū vanū sit psuasum esse cuipiā nō calere:aut nō dolere:aut nō esurire:aut qduis aliud tale:nā nihilominus hec ipsa patiet̄. Etenim p ignoratione ēt ipsa penas instituunt si qspiam ignorationis esse sibi cā videret̄. Ebrios nāqȝ duplici pena afficiēdos esse putarūt. Principiū.n.in ipsis est: qppe cū in ipsoꝝ sit potestate ebrietatē vitare q̄ qdeȝ ignorationis est cā. Puniunt ēt eos q aliqđ eoꝝ ignorant que legibus cōtinent̄:que qdē scire opȝ:nec sunt difficilia cognitu. Silr̄ ꝛ in aliis quecūqȝ per negligētiā hoīes ignorare vident̄:ex eo plane:qa in ipsis est

H nō ignorare:est.n.in ipsoꝝ ptāte diligētiā adhibere.

ℭ Dicere aūt ꝙ nullus volēs est malus:neqȝ nolens beat⁹:assimilat̄ h qdē mēdaci:h aūt vera-

2ª pe.c. ci. Beatus qdē.n.nullus erit nolēs:malitia āt volūtariū. ℭ Uel in nūc dictis dubitādū ꝛ hominē nō dōm principiū eē:neqȝ genitorē opōnū:quēadmodū ꝛ natoꝝ. Si aūt hec vīr:ꝛ nō habem⁹ in alia principia reducere pter ea q̄ in nobis:quoꝝ ꝛ principia in nobis:ꝛ hec in nobis ꝛ volūtaria. ℭ His aūt vīr testificari ꝛ ppria q̄ a singulis:ꝛ ab ipsis legis latoribus:puniūt.n.ꝛ cruciāt faciētes mala si mō non vi aut pp ignorātiā agant cui⁹ nō ipsi cā. Bona autem

I operantes honorãt velut hos qdẽ ꝓuocantes: hos aũt ꝓhibentes. Et quecũqȝ neqȝ in nobis sũt neqȝ voluntaria nullus ꝓuocat opari: vt nihil ante opus existẽs suadere: puta nõ calefieri: vel dolere: vel esurire: vel aliqd qđcũqȝ taliũ. Nihil enim minus patiemur hec. ℂ Etenim ipm ignorantẽ puniunt si cã videat̃ esse ignorantie: puta ebrius duplices increpatiões: principiũ.n. in ipso: dñs enim est eiꝰ qđ est nõ inebriari: hoc aũt ignorantie cã. Et ignorantes aliqd eoꝝ que in legibus: que opȝ scire: ꝛ nõ difficilia sunt puniunt̃: silr ꝛ in alijs quecũqȝ ꝓpter negligentiã
K ignorare vident̃: vt in ipsis existẽte non ignorare: eius enim qđ est diligẽtes esse domini sumus.

ℂ Hec est 2ª ps huiꝰ capl'i: in qua ponit ꝛ remouet quẽdã errorẽ mouẽs ẽt circa dicta quãdã dubitationẽ. Error talis est. qdã dixerũt ꝙ vtus est voluntaria: ꝛ viciũ est nõ voluntariũ. Dixerũt enim ꝙ nullus est malus volẽs nec beatꝰ nolẽs: ꝛ h̃ forte dixerũt: qꝛ voluntas ꝑ se tendit in bonũ: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝑ se refugit malũ: ꝛ iõ volẽs fit bonus sȝ nõ fit malus volẽs sȝ solũ nolẽs. ꝛ dicit ph's ꝙ vnũ istoꝝ est veꝝ ꝛ aliud mẽdaciũ. Istud.n. est veꝝ. ꝙ nullus est beatꝰ nolẽs. sȝ istud est mẽdacium ꝙ nõ est malus volẽs. [Uel in nũc dictis.] Circa iã dicta mouet̃ dubitatio talis. vtrũ hõ sit pn̄ᵐ ꝛ cã opõnũ bonaꝝ ꝛ malaꝝ: ꝛ hãc soluit ph's: ꝑ cuius solõnem apparebit ꝙ hec opio est falsa q̃ ponit ꝙ nullus est malus volẽs. ꝛ ꝑ ostẽdit hec de opõnibus q̃ manifeste sũt volun-
L tarie. 2º de his q̃ vident̃ hĩe aliqd de inuoluntario. ꝑ igit̃ soluit dubitationẽ dicẽs: ꝙ hõ est pn̄ᵐ ꝛ cã suaꝝ opõnũ bonaꝝ
33ª cõclo huiꝰ tertij libri. ꝛ malaꝝ: ꝛ hec est ꝯ 33ª que ꝓbat̃ dupl'r ꝑ rõnẽ. s. ꝛ ꝑ sigᵐ. per rõnẽ sic. Illa sunt in ptãte nr̃a quoꝝ pnª sunt in ptãte nr̃a: sed cõsiliũ electio ꝛ voluntas: q̃ sunt pnª opõnũ bonaꝝ ꝛ malaꝝ sũt in ptãte nr̃a. igit̃ opõnes bone ꝛ male quorũ sumus pnª ꝛ cãe sunt in ptãte nr̃a. [His aũt vident̃ testificari.] Eadẽ ꝯ ꝓbat̃ 2º per tale sigᵐ. Legislatores puniũt ꝛ cruciãt male opantes voluntarie ꝛ sciẽter: ꝛ opantes bona honorãt. hos qdẽ ꝓuocãtes ad bonũ: illos ꝟo retrahẽtes a malo: qđ nõ eẽt nisi opõnes bone ꝛ male essent in ptãte nr̃a: qm̃ ad illa q̃ nõ sunt in ptãte nr̃a supuacuũ est aliqbꝰ persuasiõibꝰ ꝓuocari: vt nõ dolere in ifirmitate: ꝛ nõ esurire: ꝛ nõ sitire: qꝛ q̃ntũcũqȝ nobis ꝑsuasũ sit nõ pati talia nihilominus patiemur illa. vñ põt sic argui. Illa ad q̃ ꝓuo
M camur ꝑ superiores: ꝛ a qbꝰ ꝓhibemur sũt in ptãte nr̃a: sed bone opõnes ꝛ male sũt hꝰ. g̃ ꝛc. [Etenim ipm ignorãtẽ.] Istud idẽ ostẽdit̃ de opõnibꝰ q̃ vident̃ hĩe aliqd de inuoluntario: sciẽdũ ꝙ tales opõnes sũt in ptãte nr̃a. nã opõnes causate ex ignorãtia: cuiꝰ ignorãtie hõ est cã, sũt in sua po-
34ª cõclo huiꝰ tertij libri. testate: que tñ vĩ hĩe aliqd de inuoluntario: ꝛ hec est ꝯ 34ª ꝛ ꝓbat̃ sic. Hõ nõ punit̃ iuste nisi ꝓ opõnibus que sunt in sua ptãte: sed hõ iuste punit̃ ꝓ opõnibꝰ causatis ex ignorãtia cuiꝰ ignorãtie hõ est cã. igit̃ opõnes cãte ex ignorãtia cuiꝰ ignorãtie hõ est cã, sunt in sua ptãte. Maior est manifesta ꝛ minor declarat̃. nã si ebriꝰ ꝑꝑ ignorãtiã causatã ex ebrietate male opet̃, increpandus est: qꝛ ipse est cã sue ignorãtie: qꝛ ipse est cã sue ebrietatis: cũ in sua ptãte sit inebriari vel nõ inebriari: ꝛ ꝑ ꝯñs est cã ignorantie causate ex ebrietate: ꝛ iõ ebrijs debent̃ duplices icrepatiões. vna qꝛ seipsos inebriãt: ꝛ alia ꝑꝑ malã opõnẽ q̃ ebrietatẽ cõsequit̃. vñ si aliqs sit cã sue ignorãtie: tũc ignorãtia est voluntaria: ꝛ ꝑꝑ eã hõ iuste punit̃: ꝛ hoc siue hõ sit cã sue ignorãtie imediate siue nõ: sed ꝑ hoc qđ opat̃ aliqd ad qđ ꝯsegt̃ ignorãtia cũ sit cã sue ignorãtie ꝑ negligẽtiã. nã in ptãte nr̃a est eẽ diligẽtes vel negligẽtes. Uñ sciẽdũ est ꝙ s̃m ꝙ ph's innuit in textu, hõ põt esse cã sue ignorãtie dupl'r. vno mõ directe. s. agẽdo aliqd ad qđ sequit̃ ignorãtia: vt pȝ de his q̃ se voluntarie iebriant: ꝛ ex hoc reddunt̃ ignorantes. Alio mõ hõ est cã sue ignorãtie indirecte. s. ꝑ h̃ ꝙ nõ agit illud qđ tenet̃ agere: ꝛ ꝑ hoc ignorat illud qđ tenetur ꝛ põt scire: ꝛ ista ẽt ignorãtia est voluntaria: ꝛ ꝑ ea holes ẽt puniunt̃: qꝛ ista ignorantia est ꝓpter negligẽtiã: ꝛ in potestate nostra est esse diligẽtes: vel negligentes. vñ qui ignorat ꝓcepta legis puniẽdus est: qꝛ est cã sue ignorãtie. Sic igit̃ pȝ ꝙ hec opio est falsa que ponit ꝙ nullus est malus voluntarie: qꝛ opatio mala est in potestate nostra. N

ℂ At fortasse tales sunt qdã: vt diligẽtiã nõ adhibeãt.
At vt tales fierent ꝛ iniusti aut intẽperantes ipsi sunt sane cã dissolute viuentes ꝛ res iniustas agẽtes: ꝛ potui ꝛ rebus talibus indulgẽtes. Operationes enim q̃ sunt circa singula tales efficiunt. Ex qđ ex iis pȝ qui ludo vel actui student: ꝑseuerãt. n. in operãdo. Ignorare igit̃ ex operationibus q̃ fiunt circa res singulas habitus ipsos emergere nimiũ hebetis hoĩs est. Preterea metas rõnis egredit̃ iniurias facientẽ hoiem aut intẽperate agentẽ nolle se iniustũ aut intẽperatũ esse. Ex sigs nõ ignorãs agit ea ex qbꝰ erit iniustus: iis suã sponte erit iniustus. Nõ tñ si vult cũ est iniustus desinet esse talis ac iustus erit. Nec eni qui egrotat si vult erit sanus: ꝛ forte sua sponte egrotat si incõtinẽter viuebat ꝛ ꝓcepta medicoꝝ negligebat. Tũc igit̃ licebat
P ipsi nõ egrotare: sed postea q̃ valitudinẽ ꝑdidit suam nõ licet: sicut neqȝ fit vt q̃ꝗ resumat lapidẽ quẽ piecit: erat tñ in ipso situm sumere ipsum atqȝ ꝓijcere: pncipiũ enim erat i ipso. Modo eodẽ ꝛ iniusto ꝛ itẽperãti licebat qdẽ ab initio talem nõ fore: quapropter sua sponte est talis: sed postea q̃ talis est factus: nõ licet ipsi nõ esse talẽ. Nõ solũ aũt animi vitia nostra sponte fiunt: sed corporis ẽt interdũ a nõnullis identidẽ comparant̃. Quos qdẽ ꝛ increpamus. Eos enim q natura sunt turpes reprehẽdit ꝑfecto nemo: sed eos q ꝑ inertiã tales atqȝ ocium euaserunt: idẽ ꝛ circa imbecillitatem euenire constat: ꝛ cũ q̃spiam mẽbris est captus nemo nãqȝ exprobrauit cuiq̃ ipm si sit aut natura: aut egritudine aut vulnere cecus: sȝ potius miserebitur. Ex si Q ebrietate vel aliquo alio flagitio captꝰ sit oculis: oẽs vtiqȝ carpent ac increpabunt. Uitia igit̃ corporis ea qdem que in nostra sunt potestate reprehendunt̃: ea ꝟo que non sunt non icrepant̃. Hec cũ ita sint ꝛ in ceteris ea vitia q̃ icrepant̃ nr̃a in ptãte sunt collocata.
ℂ Sed forsitan talis aliqs est vt nõ diligens sit: 3ª ps c.
sed eius qđ est tales fieri ipsi sunt cã viuẽtes remisse: ꝛ eius qđ est iniustos vel incõtinẽtes eẽ: hi qdẽ mala facientes: hi aũt in potationibus: ꝛ in talibꝰ degentes. ℂ Que enim circa singula opõnes tales faciunt. h̃ aũt manifestũ ex meditantibꝰ ad quãcũqȝ agoniã vel opõnẽ: ꝑficiunt enim opantes: ignorare qdẽ igit̃ qm̃ ex opari circa singula habitꝰ fiũt pene insensibiles. ℂ Adhuc aũt irrõnabile iniusta faciẽtẽ nõ velle iniustum esse

A stũ esse: aut stuprantẽ icõtinẽtẽ. Si aũt nõ ignorans aliqs opaẽ ex qb9 erit iniustus: volẽs iniustus vtiqȝ erit. ¶ Non tñ si velit iniustus existẽs regescet ꝛ erit iustus: nõ eni q egrotat sanus ꝛ si sic cõtingit volẽs egrotat icõtinẽter viuens ꝛ inobediẽs medicis. Tunc qdẽ igiẽ inerat ei nõ egrotare: emisso aũt nõ adbuc: quẽadmodum neqȝ dimittenti lapidẽ adbuc ipȝ possibile resumere: sȝ tñ in ipso mittere ꝛ ꝓijcere: principiũ enĩȝ in ipso. Sic aũt ꝛ in iniusto ꝛ in icõtinẽti: ex principio qdeȝ inerat tales nõ fieri ꝓpter qð volẽtes sunt: factis aũt nõ adbuc inest nõ esse.

B ¶ Nõ solũȝ aĩe malitie volũtarie sunt: sȝ qbusdã ꝛ que corpis quos ꝛ increpamus: pp nãm enĩȝ qdẽ turpes nullus icrepat sȝ eos q pp desidiã ꝛ negligẽtiã. Silr autẽ ꝛ circa ibecillitateȝ ꝛ turpitudinẽ ꝛ orbitatẽ: nullus enĩȝ vtiqȝ improperabit ceco nã vel ex ifirmitate: vel ex plaga sȝ magis miserebiẽ. Euȝ autẽ q ex vini potatiõe: vel alia incõtinẽtia ois vtiqȝ icrepabit. Earum autẽ que circa corp9 malitiaꝝ que in nobis: icrepanẽ: q̃ autẽ nõ in nobis: nõ: si autẽ sic ꝛ in alijs que increpanẽ malitie in nobis vtiqȝ erunt.

¶ Hec est 3a ps ꝑncipalis hui9 capl'i: in qua phs remouet
C radices erroris ꝑcedẽtis dicẽtium q nullus est volũtarie malus. ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas ẽm q hui9 erroris erãt due radices. In pa remouet vnã radicẽ q̃ erat ex pte dispõnis corpalis. In 2a ibi [Si aũt qs dicat.] remouet aliã radicẽ q̃ erat ex pte ṽtutis cognitiue ꝑ quã indicaẽ aliqd eẽ bom vel malũ. In pa igiẽ pticula ponit ꝑmã radiceȝ que est ex pte dispõnis interioris: ex qua aliqs vĩ inclinari ad malũ ꝑter suã volũtatẽ. Dixerũt enĩȝ q non est in ptãte hoĩs q opeẽ sic vel sic nec q sit diligẽs vel negligẽs: qꝛ aliquis a nãli dispõne sua hȝ q nõ sit diligens: ꝛ aliqs q sit iracundus: ꝛ aliqs q sit tristis: ꝛ aliqs q sit iocundus. nã flegmaticus nãliter est piger: ꝛ cholicus iracũdus: ꝛ melicus tristis: ꝛ sanguineus iocũdus: ꝛ ex h sequiẽ q nõ est in ptãte hoĩs q aliquis sit diligẽs vel negligẽs: ꝛ ita nõ vĩ in ptãte hoĩs q sit bonus vel malus. Istud est pm motiuũ erroris
D supradicti. ¶ Intelligẽdũ est q qdã sũt habit9 mali ex eo q retrahũt a bñ agẽdo. ꝛ quãtũ ad hȝ habit9 dicit. [Sed ci9 qð est tales fieri.] idest nõ diligẽtes ad bñ operãdum. [Ipsi sunt cã viuẽtes remisse.] idest absqȝ conatu ad bonas opõnes. Alij sũt habit9 mali ꝑ quos aliqs iclinatur ad agẽdũ male siue h sit in nocum aliorꝝ siue in deordinationẽ ꝓpriã: ꝛ quãtũ ad hȝ habit9 di. [Et ei9 qð est iniustos ꝛ incõtinẽtes esse: hi qdẽ mala faciẽtes: hi aũt in potatiõib9 ꝛ in talibus.] scilȝ que ptinent ad delectabilia tactus [degentes.] Deinde cũ di. [Que eni circa singula.] Excludit istud motiuũ seu radicẽ ꝑdicti erroris: ostẽdẽdo tria. pm est q habit9 aĩe sũt voluntarij ꝛ in ptãte nr̃a. Prio igiẽ ꝓbaẽ q habit9 aĩe sunt volũtarij ꝛ in ptãte nr̃a q̃tũ ad eoꝝ generationẽ. Et est ꝯclo 35a ꝛ ꝓbaẽ dupl'r. Prio sic. Opõnes
35a ꝯclo hui9 tertij libri.
faciũt dispõnes in opantib9: ex qb9 post ꝓduci opõnes similes vt pȝ. nã ex actu cytharięãdi gñaẽ dispõ in cytharięante ꝑ quã põt facil'r cytharięare. ꝛ silr est de actu lucrãdi: ꝛ sicut est de opõnib9 corpis ita est de opõnib9 anime. ¶ Ex h arguiẽ sic. Quoꝝ cãe gñatiue sunt volũtarie ꝛ in potestate nr̃a: illa sunt volũtaria ꝛ in ptãte nr̃a quantũ ad eoꝝ gnõnẽ: sȝ opõnes q̃ sunt gñatiue habituũ aĩe sũt volũtarie ꝛ in ptãte nr̃a. igiẽ habit9 aĩe sũt volũtarij ꝛ in ptãte nr̃a quãtũ ad eoꝝ gnõnẽ. Maior pȝ de se ꝛ minor appet: B
nã q dicũt q ex opõnib9 nõ gnãnẽ habit9 sunt pene insensibiles. i. sensu carãtes. [Adhuc irrõnabile.] 2a ꝓbaẽ eadẽ ꝯclo sic. Qui vult aliq̃ cãm ex qua scit aliquẽ effectuȝ seq: vult illũ effectũ vel saltẽ vult poti9 illũ effectuȝ eẽ q̃ cãm nõ esse. Nũc aũt iniusta faciẽtes sunt iniusti. ꝛ hoc sciẽter: ꝛ stupra cõmittẽtes sũt incõtinẽtes: ꝛ h bñ sciũt. g irrõnabile est q aliqs velit iniusta facere ꝛ nõ velit eẽ iniustus: ꝛ q velit stupra cõmittere ꝛ nõ esse incõtinẽs. igiẽ si non opeẽ ignorãs opaẽ volũtarie: ꝛ sic fit volũtarie iniustus ꝛ incõtinẽs: ꝛ sic hȝ habitus aĩe sũt volũtarij ꝛ in ptãte nr̃a quãtũ ad eoꝝ gnõnẽ. ¶ Intelligẽdũ est, q q̃uis nõ oporteat q q vult cãm velit effectũ: tñ si aliqs sciat effectũ seq ex cã si vult cãm vult effectũ anq̃ dimittat cãȝ quãuis nõ velit effectũ ẽm se: sicut si aliqs velit ambulare in estu presciens se sudaturũ. ꝯñs est q velit sudare anteq̃ abstineat ab itinerãdo in estu. nihil enĩȝ ꝓhibet aliqd nõ esse ẽm se volũtariũ: qð tñ est volũtariũ pp aliud: sicut potio amara pp sanitatẽ. Aliter esset si hõ nesciret q talis effect9 sequereẽ ex tali cã: vt si aliqs ambulãs in via icidat in latrones: hoc. s. incidere in latrones nõ efficiẽ volũtariũ: qꝛ non fuit ꝑscitũ. Ex isto loco accipiũt aliq q qcũqȝ vult añs vult cõsequẽs: qð ipse scit seq ex illo añte. Istud tñ nõ est veruȝ: nec est de itẽtione Arꝭ. hic: qꝛ hec ꝯñs est bona. ego sum in luto cũ mille florenis: ergo ego suȝ i luto: ꝛ ego scio hãc ꝯñam eẽ bonã: ꝛ tñ ego vellẽ añs ꝛ nõ ꝯñs. nã ego vellem eẽ in luto cũ mille florenis: ꝛ tñ simpl'r ꝛ absolute loquendo nõ vellẽ eẽ in luto: ꝛ iõ regl'a est falsa simpl'r loquẽdo. quicũqȝ vult añs vult ꝯñs. ista tñ est vera: qcũqȝ vult añs vult ꝯñs ad hoc q habeaẽ añs. ꝛ ex hoc nõ sequiẽ q vult ꝯñs absolute: sed solũ cũ ꝯditiõe. [Nõ tñ si velit.] ꝓbato E
q habitus aĩe sunt in ptãte nr̃a q̃tũ ad eoꝝ gnõneȝ: ꝓbaẽ q habit9 vitiosi nõ sunt in ptãte nr̃a q̃tum ad eoꝝ corruptionẽ: ꝛ hec est ꝯclo 36a sic intelligndo q in ptãte vitiosi nõ est fieri nõ vitiosus qñ vult. probaẽ h per qdã silia: qꝛ sicut ille q est sanus põt volũtarie fieri eger. sȝ non põt qñ vult redire ad sanitatẽ: ꝛ sicut in ptãte ꝓijcientis lapideȝ est ꝓijcere vel nõ ꝓijcere: sed postq̃ lapis est emissus nõ est in ptãte ꝓijciẽtis illũ reassumere qñ vult: sic a ꝑncipio in ptãte hoĩs est fieri nõ iustus: sed postq̃ fact9 est non iustus nõ est in ptãte sua esse iustus. vñ põt sic argui. Sicut est in habitib9 corpis: ita est in habitib9 aĩe: sed habit9 vitiosus corpis vt egritudo a ꝑn9 est in ptãte hoĩs. Homo. n. põt fieri eger qñ vult. sed corruptio egritudis postq̃ egritudo est gñata nõ est in ptãte hoĩs. Igiẽ habitus vitiosus aĩe nõ est in ptãte hoĩs quãtũ ad ei9 corruptionẽ. [Nõ so-
36a ꝯclo hui9 tertij libri.
lũ aĩe.] Nõ solũ aũt habit9 vitiosi aĩe sũt volũtarij ꝛ in potestate nr̃a. sed ẽt aliq defect9 corpales sunt volũtarij ꝛ in potestate nr̃a: ꝛ est ꝯclo 37a que ꝓbatur sic. Nullus iustus increpaẽ ꝓpter illud qð inest ei a natura: sed soluȝ ꝓpter illud qð inest voluntarie. verbi grã. cecum vel turpem a natiuitate nullus increpat sed magis misereretur. sed propter quosdam defectus corporales increpamur: qꝛ cecus ex nimia potatione vini est iuste increpandus: ꝛ turpis ex negligentia increpandus est. ergo aliqui defectus corporales sunt voluntarij. Et eodeȝ mõ est de his que pertinent ad aĩam. s. q hȝ habitus vitiosi sunt voluntarij. F
37a ꝯclo hui9 tertij libri.

¶ Sed fortasse qspiã dicet vniuersos qdẽ hoĩes id affectare semꝑ qð bonũ apparet: ipsi9 tñ apparẽtie dominos ipsos nõ esse. Sȝ q̃lis tãdẽ vnusqsqȝ est talem finẽ ipsi videri. At si habit9 ipsius aliquo mõ sibi qsqȝ est cã: erit ꝛ apparentie ipse sibi quodãmõ cã. S. n. võ

I nemo eſt ſibi mala agēdi cā:ſ; hec ob ignorationem
finis ipſius agit:putans ꝑ ea ſe ſūmū bonū cōſecutuꝝ.
Affectatioq; finis nō in nr̄a eſt poteſtate:ſed ita natū
eſſe op; vt habeat q̄ſi viſum:quo q̄dē recte diſcernet
ꝛ id expetet qđ vere eſt bonū. Atq; is eſt ingenio bo-
no cui idipſum bn̄ ſeſe h; natura:id.n.qđ maximū eſt
atq; pulcherrimum:ꝛ qđ fieri nō pōt vt ab alio acci-
piat atq; diſcat habebit q̄lē dicim⁹ naturalē aptitudi
nē ꝛ ingenitū acumē. Atq; hoc recte natura beneq;
ortu; eſſe:ipſa eſt habilitas ꝑfecta veraq; nature. Si
igit̄ hec vera ſūt:cur magis v̄tus ſpōte nr̄a q̄ͣ vitium
cōparabit̄. Ambobus.n.ſilr̄ tam bono q̄ͣ malo finis
ipſe natura aut quouis mō vī ac ponit̄. Cetera autem
K agunt quouis mō ea ipſa referētes ad illu;. Siue igit̄
finis nō natura tale vnicuiq; videat̄ ſed ſit aliq̄d etiā
apud ipſu;:ſiue q̄dē finis ſit naturalis cu; ſua ſponte
vir ſtudioſus cetera agat:ꝛ v̄tus ſponte cōparet̄ atq;
acq̄rat̄:vitiū quoq; nō min⁹ cōparabit̄ ſponte. Eſt.n.
ſimilr̄ ꝛ malo facultas in actibus:ēt ſi nulla ſit in fine
poteſtas. Si igit̄ vt dī nr̄a ſponte cōparant̄ virtutes
(ipſoꝝ enim habituū noſipſi cāe quodāmō ſumus:fi-
nemq; talē ex eo ponimus:q2 non tales ſumus) vitia
quoq; ab hoīb⁹ acq̄rent̄:ſimiles eni; ſubeūt modos.
¶ Si aūt q̄s dicat:q̄m oēs deſiderāt apparens
bonū phātaſie aūt nō ſūt dn̄i:ſ; q̄liſcūq; vnuſ-
q̄ſq; eſt talis ꝛ finis vī ei. ¶ Siq̄dem igit̄ ſibi
vnuſq̄ſq; habitus aliq̄ualr̄ eſt cā ꝛ phantaſie
L erit aliqualiter cā ipſe. ¶ Si aūt nullus ſibi cā
eius qđ eſt male facere:ſed ꝑꝑ ignorantiā finis
hec opat̄:per hec exiſtimans ſibi optimū fore;
finis aūt deſideriū nō ſpontaneū:ſ; inaſci op;:
quēadmodū viſu; hn̄tē; quo iudicat bn̄:ꝛ qđ
ſm veritatē bonū deſiderabit:ꝛ eſt bn̄ nat⁹ cui
hoc bonū inatū eſt. Qđ.n.maximū ꝛ optimū
ꝛ qđ ab alio nō pōt accipe neq; diſcere:ſ; q̄le
innatū eſt tale habebit ꝛ q̄dē bn̄ ꝛ optime hoc
innatū eſſe:ꝑfecta ꝛ vera erit vtiq; bona nati-
uitas. ¶ Si vtiq; hec ſunt v̄a q̄d magis v̄tus
q̄ͣ malitia erit voluntariū. Ambobus.n.ſilr̄ ꝛ
bono ꝛ malo finis nā vel qualr̄cūq; vī ꝛ iacet.
M Reliqua aūt ad h̄ referentes opant̄ qualr̄cūq;
ſiue finis vtiq; nō nā vnicuiq; vī qualr̄cūq;:ſ;
qui ꝛ apud ipm̄ eſt ſiue finis nālis. In reliqua
aūt bonū opando volūtarie ſtudioſum virtus
volūtariū eſt nihilominus ꝛ malitia volunta-
riū vtiq; erit. Silr̄ enim ꝛ malo exiſtit qđ ꝑꝑ
ipm̄ in opōnib⁹ ꝛ in fine. ¶ Si igit̄ quēadmo-
dū dī volūtarie ſunt v̄tutes eteni; habituū cō-
cauſe aliqualiter ipſi ſumus:ꝛ in quales quidē
exiſtendo finem talem ponimus voluntarie ꝛ
malitie vtiq; erunt. ſimiliter enim.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticla tertie ꝑtis:in qua Phs remouet ſcḋa;
radicē dicti erroris que erat ex pte v̄tutis cognitiue ꝑ quā
iudicat̄ aliq̄d eſſe bonū vel malū. Quidā eni; dixerūt q̄
q̄lib; deſiderat illud qđ ſibi appet bonū:ſ; nō eſt in ptāte
nr̄a q̄ aliq̄d appareat nobis bonū vel malu;:ꝛ iō dicūt q̄ N
nō eſt in ptāte nr̄a q̄ deſideremus bonum vel malū:ꝛ per ꝯñs
nō eſt in ptāte hoīs q̄ ſit bonus vel malus. nam talis eſt
vnuſq̄ſq; q̄lis finis ſibi videt̄. ſ; phantaſia.i.apparitio fi-
nis nō eſt in ptāte hoīs:iō ꝛc. [Siq̄dē igit̄.] Iſtā radicem
ꝑdicti erroris iprobat Phs ꝓbādo duo.ſ.q̄ apparitio eſt
volūtaria ꝛ in ptāte nr̄a:ꝛ q̄ deſideriū finis nō ineſt hoi a
natura. Prīo ergo ꝓbat q̄ phantaſia ſeu apparitio eſt vo
luntaria ꝛ in ptāte nr̄a:ꝛ hec eſt ꝯclō 38ª ꝛ ꝓbat̄ ſic. Habi 38ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.
tus morales ſunt volūtarij ꝛ in ptāte noſtra ſicut ꝓbatu;
eſt ꝑus:ſ; phātaſia ſeu apparitio ſeq̄t̄ habitū moralē. igit̄
apparitio eſt volūtaria:q2 quecūq; hn̄t dn̄iu; ſup añs/hn̄t
dn̄iu; ſup ꝯñs:ꝛ ꝑ ꝯñs in poteſtate hoīs eſt q̄ aliq̄d appa
reat ſibi bonū vel malū. ¶ Intelligēdū q̄ phantaſia que Nõnᵐ
cauſat̄ ex hitu morali eſt in ptāte hoīs ſicut ꝛ habit⁹:ſ; ap-
paritio vel phātaſia q̄ cauſat̄ ex iclinatione paſſiōis non O
ſemꝑ eſt in ptāte hoīs. vn̄ ꝑꝑ timorē paſſionis vī alicui q̄
bonū eſt ꝓicere merces in mari ꝛ nō op; q̄ iſta apparitio
ſit in ptāte hoīs. ¶ Silr̄ hec ꝓpō q̄lis eſt vnuſq̄ſq; talis
finis ſibi vī eſt intelligēda de apparitione q̄ eſt ſ; inclina-
tionē habit⁹:nā q̄lis vnuſq̄ſq; eſt talis finis ſm habitū vī
ei. [Si aūt nullus.] 2° ꝓbat q̄ deſideriū finis nō eſt a nā.
Diceret eni forte aliq̄s q̄ nullus eſt cā q̄ ipſe male faciat.
ſed hoc facit vnuſq̄ſq; ꝑꝑ ignorātiā finis. ſ.inq̄ntu; eſti-
mat ꝯſequi aliq̄d optimū ꝑ opōnē ſuā quātūcūq; ſit ma-
la. Qđ aūt aliq̄s deſideret debitū finē h̄ nō ꝓuenit hoi ꝓ-
pria ſponte:ſed hoc conuenit ſibi ex natiuitate ſua:ex h̄.ſ.
q̄ a natiuitate ſua h; bonā diſpōnē interioris viſus ſeu co-
gnitionis qua bn̄ iudicet ꝛ deſideret illud eſt ſm v̄itatē:ꝛ
iō q̄cq̄d opat̄ bō hic eſt ſibi inatū a nā. [Si vtiq;.] Iſtam
rn̄ſionē remouet Phs ex ſuppōne eoꝝ q̄ aduerſari⁹ ſup-
ponebat q̄ v̄tus eſt volūtaria ꝛ q̄ malitia nō eſt volūta- P
ria. ex iſta ſuppōne ꝓbat Phs q̄ deſideriū finis nō ineſt
hoi a nā:ꝛ hec eſt ꝯ 39ª que ꝓbat̄ ſic. Si deſideriu; finis 39ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.
inſit hoi a nā ꝛ ꝑꝑ illud deſideriū bō opat̄:ſeq̄t̄ q̄ nō ma
gis v̄tus eſt volūtaria q̄ͣ vitiū v̄tuti oppoſitū. ſilis eni; rō
eſt q̄ ambobus.ſ.v̄tuoſo ꝛ vitioſo inſit finis a nā. Si igit̄
malitia nō ſit volūtaria ꝑꝑ hoc q̄ finis ineſt a nā:ſequitur
q̄ v̄tus nō eſt volūtaria:q2 deſideriū finis que; deſiderat
ineſt ei a nā. Hoc aūt eſt ꝯtra ſic dicētes:q2 dicūt virtutes
eſſe volūtariā ꝛ malitiā nō eſſe volūtariā. [Si igit̄ quem
admodū dī.] 2° eadē ꝯclō ꝓbat̄ ſic. Opōnes per quas ge
nerant̄ v̄tutes ꝛ vitia ſunt in ptāte hoīs. ꝛ ꝑ ꝯñs deſideriū
finis in ptāte eſt hoīs. igit̄ deſideriū finis nō ineſt hoi a nā.
¶ Cōmuniter igit̄ dictū eſt de v̄tutib⁹:ꝛ genus ipſum
figura:mediocritates inq̄uā ipſas eſſe ac habitus:ꝛ a
q̄bus fiūt:ꝛ principia eē illa ꝑ ſe agēdi:nr̄aq; in ptāte
collocatas eſſe:ꝛ nr̄a fieri ſpōte:atq; ita vt ipſa recta Q
rō iubet. Hec nō ſilr̄ noſtra ſponte act⁹ ac habitus
ſunt. Actuū.n.a principio vſq; ad finē dn̄i ſum⁹ ipſa
ſingula cognoſcētes:habituū v̄o a principio. Singu-
loꝝ aūt additio nō eſt nota quēadmodū ꝛ in aduerſa
ſit valitudine:ſed nr̄a ſpōte ideo ſunt:q2 noſtra erat
in poteſtate ſic:aut nō ſic agere atq; vti. At nūc repe-
tentes de ſingulis dicamus v̄tutibus quenā ſunt ꝛ cir
ca que v̄ſent̄:ꝛ quo ēt mō:ex q̄b⁹ ꝛ illud ſil̄ emergent
quot ſūt ipſe v̄tutes:atq; de fortitudīe ꝑmū dicam⁹.
¶ Cōmuniter q̄de; igit̄ de v̄tutibus dictu; eſt
nobis:ꝛ gen⁹ typo:q̄m mediatates ſunt:ꝛ q̄m 4ª ꝑte.
habitus:ꝛ a q̄bus fiunt:q̄m haꝝ opatiue ꝛ ſm
ſeipſas:ꝛ q̄m in nobis ꝛ voluntarie ſint vtiq;
vt recta rō ꝑcipiet. Nō ſilr̄ aūt opēnes volūta-

A rie sunt z habitus. Operationũ quidẽ enĩ a principio vsq3 ad finẽ domini sumus sciẽtes que sm singula: habituũ autẽ a principio eoꝝ que sm singula autẽ adiectio nõ cognita: queadmodũ in egrotationibus: sed qm̃ in nobis erat sic vel nõ sic vti ꝑꝑ hoc voluntarij. Resumẽtes itaq3 de vnaquaq3 dicemus que sunt z circa qualia z qualiter. Simul autẽ erit manifestũ z quot sunt: z primum de fortitudine.

¶ Hec est 4ª ps hui⁹ capli: in qua p̄hs recapitulat ea que dicta sunt de v̄tutib⁹ z opõnib⁹ v̄tutũ dicẽs: ꝙ de v̄tutib⁹ dictũ est cõiter z in gn̄ali: qm̃ v̄tutes sũt habitus z medie‑

B tates: z ꝙ gn̄ant̃ ex opõnibus z ꝙ pducũt opões siles opõnib⁹ a qb⁹ pducunt̃: z ꝙ sũt in ptã e nr̃a. z ꝙ cõsequũ tur rectã rõnẽ: z ꝙ alr̄ sunt opões volũtarie in ptãte nr̃a q̃ habit⁹: q2 sum⁹ dñi opõnũ a p̄n° vsq3 ad finẽ: sed nõ su mus dñi habituũ nisi a p̄n°. sed iterato op3 resumere de v̄tutib⁹ ꝯsideratonẽ vt dicam⁹ de vnaquaq3 v̄tute z qd sit z que sit: z circa q̃lẽ mãm h3 cẽ z qualr̄ opet̃: z sic manifestũ erit nobis q̃ z quot sunt v̄tutes. z p̄ dicam⁹ de forti‑

Tria du°. tudine. ¶ Hic sunt tria dubia. ¶ Primũ est vtrũ hõ vo‑
p̄ᵐ dubᵐ lũtarie fiat malus. 2ᵐ vꝛ hõ ex se efficiat̃ bonus. 3ᵐ vꝛ
2ᵐ dubᵐ negligentia sit volũtaria siue vtrũ illud sit voluntariũ qd
3ᵐ dubᵐ accidit ex negligẽtia. ¶ Arguit̃ ad p̄ᵐ pbando ꝙ nullus
Argt p° ad p̄ᵐ. volũtarie sit malus: q2 volũtas fert̃ in bonũ z nõ inclinat̃ in malũ. igit̃ nullus fit malus volũtarie. ¶ Itẽ sm p̄hm
Argt 2° ad p̄ᵐ. hic a malitia nõ põt aliqs desistere cu3 voluerit: sicut nec infirm⁹ ab egritudĩe. sed illud qd est volũtariũ est in hoĩs
C potestate vt ab eo desistat cũ voluerit. igit̃ malitia nõ est in potestate hoĩs: z per ꝯñs homo nõ fit malus volũtarie.
Solo p̄. dubij. ¶ Dõm ꝙ sic: q2 hõ põt voluntarie inclinari ad ea ad q̃ inclinant passiones z sic volũtarie põt fieri malus: tñ directe volũtas nõ inclinat̃ in malũ: q2 nõ inclinat̃ in malum sub rõne mali: tñ indirecte põt inclinari hõ in malũ sub rõne apparentis boni. ¶ Ad p̄ᵐ in ꝯ2iũ dicẽdũ ꝙ volun‑
Ad p̄ᵐ in ctrarium Ad 2ᵐ tas põt ferri in malũ inq̃tũ apparet bonũ. ¶ Ad 2ᵐ dõ3 ꝙ malitia idest habitus vitiosus est volũtaria a p̄n° q̃tũ3 ad sui gn̄onẽ. vñ sm p̄hm in isto caplo alr̄ sunt habitus in potestate nostra z alr̄ opões: q2 opões sunt in ptãte nostra a p̄n° vsq3 ad finẽ: sed habitus sunt solũ in ptãte nostra q̃tũ ad sui p̄nᵐ z sui gn̄onẽ: nõ tñ q̃tum ad sui corruptionẽ aut cõseruationẽ: sicut exẽplificat de ꝓiciente lapidẽ: cui⁹ emissio est in potestate nostra: q2 a p̄ncipio possumus emittere vel nõ emittere. s3 postq̃ emissus fuerit nõ est in potestate nostra ipsu3 resumere: z tñ tota ꝓiectio est volũtaria: q2 p̄ncipiũ eius fuit in potestate hoĩs. Eodẽ mõ est in ꝓposito. habitus gn̄at̃ per opões volũtarias: z iõ q̃tũ ad sui gn̄ationẽ est in potestate hoĩs. sed postq̃ habitus fuerit gn̄atus nõ est in potestate hoĩs vt statĩ cum voluerit abyciat ipsum: sed ad hoc indiget forti z magno exercitio z conatu in opõnibus ꝯ2ijs. ¶ Ad 2ᵐ dubiũ ar‑
Argt ad 2ᵐ dub. gũt̃ ꝓbando ꝙ hõ nõ põt ex se effici bonus: q2 iꝑfectũ nõ fit ex se ꝑfectũ. Silr̄ nihil reducit seipsu3 de potẽtia ad actũ: iõ zc. ¶ Dõm est ꝙ sic. q2 hõ in seipso h3 p̄ncipia suf‑
Solo du bij scdi. ficientia bonitatis: q2 ex se põt ꝑfici in appetitu sensitiuo per rectã rõnẽ. Silr̄ p̄ncipia oĩum actuu3 humanoꝝ siue sint boni siue sint mali sũt in nobis. s. volũtas electio z cõsiliũ3 vt p3 ex p̄dictis. Ex hoc arguit̃ sic. Qui h3 in seipso p̄ncipia sufficiẽtia opationũ bonaꝝ põt ex seipso fieri bonus: hõ est h°: iõ zc. vnde dicit Tullius in tusculanis q̃õnibus. in animis nostris semina v̄tutũ inata sunt: que si bo‑
Ad rõnes in ꝯ2ium. nus cultor crescere ꝑmitteret: ipsa nã ad ꝑfectũ deduceret. ¶ Ad rõnes dõm est ꝙ nõ est sile de reb⁹ pure nãlibus z de hoĩe: q2 hõ h3 in se p̄nᵐ actiuũ z passiuum: sed in

E mere nãlibus solũ est potẽtia passiua per se. ¶ Ad 3ᵐ du‑
Argt ad 3ᵐ dubiũ. biũ arguit̃ ꝓbando ꝙ illud qd accidit ex negligẽtia non est volũtariũ: q2 oẽ volũtariũ fundat̃ in aliquo actu: q2 oẽ volũtariũ est volitũ: z per ꝯñs vel est actus volũtatis vel reqrit actũ volũtatis a quo denoiat̃ voluntariũ. sed id qd accidit ex negligẽtia nõ reqrit aliquẽ actũ: vt nõ scire ea q̃ hõ tenet̃ scire vel nõ facere ea que homo tenet̃ facere nõ reqrit aliquẽ actũ. mera enĩ negatio nõ infert nec reqrit affirmationẽ aliquã. ¶ Oppositũ videt̃ p̄hs hic velle q
In oppo p̄hs dicit ꝙ ignorantia eius ꝙ hõ tenet̃ scire ex negligentia ꝓueniens est voluntaria z in nostra potestate est: q2 in nr̃a potestate sumus negligẽtes vel diligẽtes zc. ¶ Itẽ pena nõ isligit̃ iuste nisi ꝓ peccato volũtario: sed pro peccato
F qd accidit ex sola negligẽtia hõ punit̃ iuste: iõ zc. ¶ Dif‑
In q̃ cõsistat difficultas dubitationis ficultas istius dubitationis cõsistit in hoc vtrũ omissio voluntaria alicuius act⁹ debiti possit esse sine oĩ actu. ¶ Et
Solo tertij dubij. Volũtariũ dr̄ 2ᵉ dico ꝙ volũtariũ accipit̃ duplr̄. s. large z stricte. voluntariũ large acceptũ est idẽ ꝙ iputabile opanti: z sic dr̄ volũtariũ qd est in potestate volẽtis: z sic omne qd est iputabile hoĩ siue sit pro ope siue pro negligẽtia z omissione act⁹ debiti dr̄ voluntarium cõmuniter z large. Sed voluntariu3 stricte acceptum est ide3 ꝙ actu volitũ siue illud volitum sit actus elicitus siue actus imperatus. ¶ Dico igit̃ ꝙ accipiendo voluntariu3 large sic dico ꝙ omissio põt esse voluntaria absq3 oĩ actu: qd sic p3. voluntariũ large acceptum est idẽ qd iputabile hoĩ. sed oẽ illud qd est in ptãte hoĩs est iputabile homini: z per ꝯñs voluntariu3: large accipiendo voluntariũ. Nunc aũt sicut velle est in ptãte hominis: ita nõ velle est in potestate hominis: z iõ sicut velle est imputabile hoĩ: ita nõ velle est iputabile hoĩ: cum sit in potestate hoĩs: z ꝑ ꝯñs nõ velle est volũtariũ. vñ sicut imputandũ est hoĩ si velit qd nõ debet velle: ita imputandũ est hoĩ si nõ velit illud qd tenet̃ velle: sed nõ velle nõ re‑
G quirit aliquẽ actum: ideo volũtariũ large acceptũ põt esse sine omni actu. Scdo dico ꝙ volũtariũ stricte acceptum nõ põt esse sine oĩ actu: q2 voluntarium stricte acceptum dicit actualẽ cõplacentiã voluntatis: sed actualis cõplacẽtia voluntatis nõ est absq3 oĩ actu: q2 nõ sine actu volun‑
Ad rõnẽ in ꝯ2ium. tatis. ¶ Ad rõnem in cõtrariu3 dõm per interemptionẽ huius ꝓpositionis omne voluntarium fundat̃ in aliquo actu: accipiendo voluntariũ cõmuniter: nec dicitur volũtariũ q2 est volitũ: sed q2 est in potestate volũtatis: iõ zc.

Tractatus secundus

de quadã virtute cardinali que fortitudo nominat̃ continens quattuor capitula. Primu3 est de mã siue de obiecto fortitudinis. Scdm capitulũ ibi. Terribile aũt nõ oĩbus. z est de actibus fortitudinis z vitioꝝ inter que fortitudo est medietas. Caplm 3ᵐ ibi. Dicuntur aũt z alie. z est de fortitudine nõ vera: s3 simili fortitudini vere. Capᵐ 4ᵐ ibi. Circa audacias. z est de ꝓprietatib⁹ fortitudis.
Tractat⁹ scds tertij libri ethi.

D

Capitulum primum

declarans circa que nõ est fortitudo: nõ enim est fortitudo circa omnia terribilia: sed circa maxia vt circa mortẽ: nõ tñ circa omnẽ mortẽ: sed circa bonam mortem vt circa timorẽ mortis in bello: circa alias tamẽ mortes vt circa mortem in mari z in egritudinibus fortis ipauide se h3: sed circa h° mortes nõ est fortitudo p̄ncipaliter: s3 circa mortẽ i bello ꝓ dẽfensiõe rei publice vt op3.

¶ Fortitudine3 itaq3 circa metus mediocritatem esse fiducias que perspicuũ iam euasit. Metuimus autem ea que terribilia sunt: atq3 hec simpliciter dicendo sunt mala. Quapropter z veteres metũ definientes: expectationem inquiunt esse mali. Metuimus igit̃ oĩa mala: vt ĩfamiã: paupertatẽ: morbos: inimicitias mortẽ.

3 Caput p^m trac. 2. ter tij li ethi. Quid timor p^a ps. c.

Uoniã qdẽ igit medietas est circa timores ꝛ audacias iã ꝛ pri⁹ dcm̃ est. ℭ Timemus aũt. s. terribilia. Hec aũt sunt vt simplr dicere mala: pp qd̓ ꝛ timorẽ dterminãt expectationẽ mali. Timem⁹ igr oia mala: puta malã opionẽ: iopiã: egritudinẽ: inimicitiã: mortẽ.

Capitl pri mi. 2. tra. in tres partes diui⁹. Istud est p^m capl̃m tractatus scdi libri tertij: in quo determinat de mã seu obiecto fortitudis: ptinẽs tres ptes pncipales. In p^a narrat circa quas passiones est fortitudo: ꝛ que sunt obiecta illaꝝ passionũ prout circa eas est fortitudo. In 2ª ibi[Sꝫ neqꝫ circa oia.]Uiso q fortitudo est circa timorẽ maloꝝ: oñdit circa quorũ timorẽ nõ est fortitudo. In 3ª pte ibi[Circa q̃lia igit.]ostẽdit circa quoꝝ timorẽ est fortitudo. In p^a igr pte p narrat circa quas passiões est fortitudo: dicẽs q fortitudo est circa timores ꝛ audacias sicut pus dictuꝫ est: fortitudo enim iportat quãdã firmitatẽ animi p quã anim⁹ stat imobilis circa piculoꝝ timores.[Timemus aũt.]narrat q̃ sũt obiecta istaꝝ passionũ. s. timoris ꝛ audacie dicẽs: q illa q̃ timem⁹ sunt terribilia ꝛ eadẽ sunt obta audacie ꝛ timoris: qꝛ illud idẽ qd̓ aliqs p timorẽ refugit alius p audaciã aggreditur.

K Terribilia aũt vt vlr dicam⁹ sunt mala: ꝛ iõ ph̃s diffiniẽtes timorẽ dicũt q timor est expectatio mali: ꝛ sumit hic expectatio cõiter p quolꝫ motu appetit⁹ in aliqd̓ futurũ: cũ tñ expectatio pprie loquendo nõ fit nisi boni sicut nec spes. Manifestũ est q oẽs timemus mala sicut malã opinionẽ. i. ifamiã paupertatẽ egritudinẽ inimiciciã ꝛ mortem.

Malũ 2^x L ℭ Lincoñ. dicit hic q cũ malũ sit duplex. s. malũ qd̓ facimus ex malitia ꝛ vitio animi qd̓ est malũ culpe: ꝛ illud qd̓ patimur qd̓ est malũ pene ꝛ est puatio alicuius boni nãlis aie. s. vel corpis vel puatio alicui⁹ boni exterioris. Nõ vi ph̃s hic intẽdere nisi de malis pene de qbus hic exẽplificat. Mala aũt opio si habeat de nobis punit nos: qꝛ nãlr appetim⁹ q habeat de nobis bona opio: sicut nãlr appetimus nõ idigere. sꝫ hec nečia ad sustẽtationẽ hui⁹ vite ꝛ sanos eẽ ꝛ amari ꝛ reamare ꝛ viuere quoꝝ puatiões penales sunt: circa h igit ꝛ his silia est fortitudo. hec Lincoñ.

ℭ At nõ circa hec oia vir fortis eẽ vi. Sunt. n. nõnulla mala: que qdẽ metuere opꝫ ꝛ honestũ est: ꝛ nõ metuere turpe. Infamiã nãqꝫ qui timet: est pbus ꝛ verecundus: qui nõ timet ipudens. Fortis tñ trãslatione di a qbusdã: qppe cũ aliqd silẽ videat hñe. Est enĩ ꝛ ipse fortis interitus qdã: paupertatẽ aũt metuere forsitã nõ

M opꝫ: nec morbuꝫ: nec oino qcq̃ eoꝝ: que nec a vitio: nec a nobisipsis pueniũt. Nec tñ is est fortis: qui hec nõ metuit: sed hũc ẽt fortẽ silitudie quadã vocamus. Nõnulli enĩ hoies in bellicis qdẽ piculis meticulosi sunt: liberales aũt sunt ꝛ ad erogãdas pecunias aiose se habẽt. At neqꝫ si quis pro filioꝝ atqꝫ vxoris pudicitia timet: aut inuidiã metuit: aut aliquid tale timidus est. Neqꝫ ẽt fortis si cũ est verberib⁹ cedẽdus ꝯfidit.

2^a ps. c. ℭ Sed neqꝫ circa hec oia vĩ fortis eẽ: q̃dã enim ꝛ opꝫ timere ꝛ bonũ: qd̓ aũt nõ: malũ: puta malã opinionẽ: qui qdẽ enĩ timet: decens dr ꝛ verecũdus: q aũt nõ timet/ inuerecũdus. Dicit ãt a qbusdã fortis ฿ꝫ metaphorã: hꝫ enĩ aliqd silẽ forti. Impauidus. n. qs est ꝛ fortis. ℭ Inopiã aũt forsitã nõ opꝫ timere neqꝫ egritudinẽ: neqꝫ vlr quecũqꝫ nõ a malitia neqꝫ pp seipm̃. Sed neqꝫ q circa hec ipauidus fortis. Dicimus aũt ꝛ hũc ฿m silitudinẽ. ℭ Quidã. n. in bellicis periculis timidi exñtes liberales sunt: ꝛ ad pecuniarũ emissionem hñ audenter se hñt. ℭ Neqꝫ vtiqꝫ siqs iniuriaꝫ circa pueros: vel vxorem timet vel inuidiã vel aliquid talium timidus est. Neqꝫ si audet flagella fortis.

N ℭ Hec est 2^a ps hui⁹ capl̃i: in qua ph̃s ostẽdit circa quoꝝ timorẽ nõ est fortitudo. ꝛ pmo pponit intẽtionẽ dicens q fortitudo nõ vĩ esse circa timorẽ oium maloꝝ. Quedã. n. ꝛ opꝫ timere. nõ enĩ est fortitudo circa timorẽ infamie ꝛ paupertatis aut inopie vel egritudis: nec est circa timorem maloꝝ psonalium cuiusmodi sunt iniuria flagellum ꝛ hõ. ℭ In p^a igit pticula declarat q fortitudo nõ est circa timorẽ infamie seu male opionis: ꝛ hec est ꝯ 40ª hui⁹ libri que pbat sic. Fortitudo ꝯsistit in nõ timẽdo: tũc arguitur sic. Fortitudo est circa taleꝫ mãm circa quã hõ laudat in nõ timẽdo: sꝫ circa ifamiã seu malã opionẽ nullus laudat in nõ timẽdo: igit ꝛc. Maior pꝫ de se ꝛ minor declarat p hoc q ifamiã ꝛ malã opionẽ semp opꝫ timere: qui enĩ timet decens est ꝛ verecũdus: qui aũt nõ timet hec/ est inuerecũdus. igit fortitudo nõ est circa timorẽ infamie: aliqñ tñ ille qui timet infamiã a qbusdã metaphorice noiat fortis: qꝛ assimilat forti in hoc q est ipauidus.[Inopiaꝫ aũt forsitan.]Silr fortitudo nõ est circa timorẽ paupertatis vl inopie aut egritudis: ꝛ hec est ꝯ 41^a ꝛ pbat duplr. Pmo sic. Fortitudo nõ est circa timorẽ eoꝝ q̃ non sunt in ptãte nr̃a: nec pcedũt ex malitia nr̃a: sꝫ magis pcedũt ex malitia nãe vel fortune: sꝫ paupertas egritudo ꝛ hui⁹ nõ sunt in ptãte nr̃a nec pcedũt ex malitia nr̃a: sꝫ magis pcedũt ex malitia nãe vel fortune: igit fortitudo nõ est circa timorẽ taliũ. vñ dicit ph̃s q paupertatẽ nõ opꝫ timere: sicut nec egritudinẽ: nã frustra hõ timet illa que nõ sũt i sua ptãte. ℭ Sciendũ tñ q talia dꝫ hõ timere ne ex ppria malitia in aliqd̓ hoꝝ incidat: qꝛ talis timor est vtilis ad ista vitanda: sed nõ alr: ille aũt q circa hec ipauidus existit vocatur fortis ฿m quãdã silitudinẽ.[Quidã. n. in bellicis.]Scdo pbat ꝯclo sic. Ille qui est timidus circa picula bellica nõ est fortis sꝫ nõ timẽs paupertatẽ aut inopiã aut egritudinẽ. aliqñ est timidus circa picula bellica: ꝫ liberalis non timet inopiã nec paupertatẽ: tñ põt eẽ timidus in bello: ꝛ hec rõ spẽaliter pbat q fortitudo nõ est circa timorẽ paupertatis.[Neqꝫ vtiqꝫ.]Qr ẽt fortitudo nõ sit circa timorẽ maloꝝ psonaliũ: cuiusmodi sũt iniuria flagellũ ꝛ hõ/ pbat: ꝛ est ꝯ 42^a q̃ pbat sic. Fortis laudat in nõ timẽdo: sꝫ iniuria flagellũ ꝛ hõ sũt recta rõne timẽda. igit fortitudo non est circa timoreꝫ talium. vñ fortitudo nõ est circa timorẽ taliũ q̃ recta rõne sũt timẽda: qꝛ nullus laudat in nõ timẽdo talia: sꝫ fortis laudat in nõ timẽdo. igr ꝛc. ℭ Lincoñ. dicit hic. q malã opionẽ opꝫ timere ꝛ cauere quãtũ possumus rõnabilr ne hẽat de nobis: qꝛ si de nobis hẽt min⁹ vtiles erim⁹ rei publice: nũq̃ tñ vir fortis p vitãda mala opione de se amittet bonũ virtutis aut malũ vitij cõmittet. Itẽ dic̃ q i hõ timore mediũ ẽ obfuãdũ vt sic dixim⁹ nõ tãtũ talia timeam⁹ q p his cauẽdis vl mala culpe cõmittam⁹ vl bona nečia omittam⁹. Mala ãt pene q̃ pximos nõ scãdalizãt nõ oꝫ timẽ: nec timet vir fortis: dũ tñ ipe nõ sit eoꝝ cã p suã culpa ꝛ malitiã q̃lia sũt iopia egritudo: tñ nõ seq̃t q q circa hec est pauidus sit fortis. Hec Lincoñ.

ℭ Circa que igit terribilia vir fortis vẽsat. An circa ea que sunt maxia. Etenĩ nemo tolerãtior est maloꝝ homine forti. Mors aũt maxie oiuꝫ est terribile: est enĩ vltimũ vite: ꝛ nihil post hoi mortuo aut bonũ aut ma

Margin notes (right): O 40ª cõclo hui⁹ tertij libri. — 41ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. — P — 42ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. — Q — Malam opinionẽ opꝫ timẽ.

A lũ esse videt. At enĩ neq̃ circa oẽ gen⁹ mortis vir fortis est ⁊ habet. Nõ enĩ circa mortẽ eã que fit in mari: aut euenit morbis. Circa quã ergo mortem vir fortis erit: an circa eã que est pulcherrima. Talis aũt est ea que fit in bello. In maxio nãq̃ fit ⁊ pulcherrimo certe periculo. Eodẽ accedũt ⁊ ipsi honores: q̃ tũ a ciuitatibus: tum a regibus sunt instituti.

3ª ps.c. ¶ Circa q̃lia igit terribiliũ fortis: vel circa maxima. Nullus.n. magis sustiet picula q̃ fortis. Terribilissimũ aũt mors: termin⁹ enĩ ⁊ nihil adhuc mortuis vĩ neq̃ bonũ neq̃ malũ esse. ¶ Videbit aũt vtiq̃ neq̃ circa mortẽ que in

B oĩ fortis eẽ: puta in mari vel in egritudib⁹. In qb⁹ igit? Vel in opportunis. Tales aũt qui in bello. ¶ In maximo enim ⁊ optimo periculo. ¶ Concordes autem his sunt ⁊ honores in ciuitatibus: ⁊ apud monarchas.

¶ Hec est 3ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua ostendit circa quoꝝ maloꝝ timorẽ est fortitudo: ⁊ intẽdit ostẽdẽ q̃ fortitudo est circa timorẽ mortis: nõ tñ cuiuslibet mortis: s; mortis in bello. ¶ Et ptinet 2ᵃˢ pticulas. In pᵃ ostẽdit q̃ circa mortẽ ⁊ circa quã mortẽ est fortitudo simplr. In 2ᵃ ibi [Principalr.] ostẽdit quo ordine se h; fortitudo circa oĩa gñia mortis. Prio igit ostẽdit q̃ fortitudo est circa ti-

43ª 9clo hui⁹ tertij libri. morẽ mortis: ⁊ hec est 9clo 43ª ⁊ pbat sic. Fortitudo est circa timorẽ maxie terribiliũ: sed mors est maxie terribi-

C lis. igit fortitudo est circa timorẽ mortis. Maior pz p B. q̃ nullus magis sustinet pericula q̃ fortis ⁊ vtus determinat ẽm vltᵐ po: vt dicit phs p celi ⁊ mũdi: cũ igit fortitudo sit circa terribilia opz q̃ fortitudo sit circa ea que sũt maxie terribilia. ⁊ minor pz. s. q̃ mors est maxᵉ terribilis: q: mors est tot⁹ terminus psentis vite: ⁊ mortuis nihil vĩ cõtingere neq̃ bonũ neq̃ malũ. Mors igit est maxime terribilis: q: p mortẽ hõ pdit oĩa que h;. [Videbit aũt.] Viso q̃ fortitudo est circa timorẽ mortis ondit circa cuiusmodi mortis timorẽ est fortitudo. ⁊ p narrat q̃ fortitudo nõ est circa quãcũq̃ mortẽ quã qs sustinet i quocũq̃ casu vel negocio: sicut in mari vel egritudine: sed est circa timorẽ mortis quã qs sustinet p optimis reb⁹: sicut ptingit cũ aliqs morit in bello pp defensionẽ patrie vel ciuitatis. ⁊ eadẽ rõ est de q̃cũq̃ alia morte quã qs sustinet pp bonũ vtutis: sed spãlr facit mẽtionẽ de morte in bello: q: in bello vi frequẽti⁹ hoies ibi moriunt pp bonũ. [In ma

D ximo aũt ⁊ optio.] declarat qd narrauit. s. q̃ fortitudo est

44ª 9clo hu⁹ tertij libri. circa timorẽ mortis in bello: ⁊ hec est 9 44ª que pbatur duplr. Prio sic. Fortitudo est circa timorẽ mortis que est in maxio ⁊ optimo piculo: nã vt⁹ est circa maximũ ⁊ optimũ: s; mors in bello est in optimo ⁊ maxio piculo. g fortitudo ẽ circa timorẽ mortis i bello. Maior pz ex iã dictis: ⁊ minor declarat p hoc q̃ mors q̃ est in bello est in maximo piculo: q: in bello hõ citissime morit. silr est in optio

Nõnᵐ Bellum multiplr cõtingit. piculo: q: est p defensiõe rei publice. ¶ Intelligendũ tñ est q̃ bellũ 9tingit multiplr. aut q: ciuitas vult augmẽtare suũ dñiũ: ⁊ hoc põt eẽ cũ rõne vel sine rõne. pmo mõ est bonũ: s; nõ est maximũ bonũ. 2ᵒ mõ nõ est bonũ: ⁊ iõ fortitudo nõ est circa timorẽ mortis in hõ bello. aut põt esse bellũ: q: ciuitas intẽdit se defendere 9 inimicos volẽtes ipugnare ⁊ destruere bonũ publicũ: ⁊ circa picula mortis in tali bello est fortitudo. [Cõcordes aũt.] Scdo pbat 9clo sic. Illi q fortiter se exponũt piculis mortis in bello honorant tã in ciuitatibus in qbus plures dñant q̃ apud

monarchas. i. apud reges q soli dñant: nã fortiter in bello dimicantibus ⁊ in vita ⁊ post mortẽ exhibent honores. Cũ igitur honor sit premiũ virtutis: sequitur q̃ fortitudo que est virtus est circa pericula mortis in bello. E

¶ Is igit hõ fortis pprie di qui circa honestã mortẽ: ⁊ ea oĩa que repẽte eueniũt atq̃ afferũt ipsã interrit⁹ est: huiusmodi vo sũt ea que in bello 9tingũt: qñ etiã ⁊ in mari ⁊ in ipsis morbis vir fortis timore vacat: nõ tñ ita vt naute. Fortes.n. ⁊ de salute sua desperãt ⁊ genus tale mortis moleste ferũt. Illi vo spe pter experientiã sunt freti. Simul aũt ⁊ viriliter fortiterq̃ agunt in quibus vires habent locum: aut honestũ est mori: quorum neutrum est in tali genere mortis.

¶ Principalr aũt dicet vtiq̃ fortis q circa honam mortẽ ipauidus: ⁊ quecũq̃ mortẽ iferũt repẽtina existẽtia. Talia aũt maxie q̃ s; bellũ. F

¶ Sed adhuc ⁊ in mari ⁊ in egritudib⁹ ipauidus qdẽ fortis: nõ sic aũt vt marinarij: hi qdẽ enĩ desperãt salutẽ: ⁊ mortẽ talẽ aspernant: hi aũt bene sperãtes sunt pp experientiã. Simul aũt ⁊ virilr agũt in qb⁹ est fortitudo: ⁊ bonũ mori. In talib⁹ aũt corruptiõib⁹ neutrũ existit.

¶ Hec est 2ᵃ pticula tertie ptis in qua ostẽdit quo ordine se h; fortitudo circa oĩa gñia mortis: ⁊ itẽdit dicere q̃ fortitudo est circa timorẽ mortis in bello: ⁊ circa alias mortes se h; bñ ⁊ ipauide. Probat igit phs p q̃ fortitudo q̃ est vt⁹ est pncipalr circa timorẽ mortis in bello: ⁊ hec est 9 G

45ª ⁊ pbat sic. Fortitudo est pncipalr circa honã mortẽ ⁊ maxie repentinã. nã opõnes s; vtutẽ sunt maxie repentine: s; mors in bello est optima ⁊ maxie repentina: iõ ⁊c. 45ª 9clo hu⁹ tertij libri.
[Sed adhuc ⁊ in mari.] Sed q̃uis fortitudo sit pncipalr circa timorẽ mortis in bello: tñ fortis impauide se h; circa alias mortes. vt circa mortẽ in mari ⁊ i egritudib⁹. aliter tñ sunt fortes ⁊ impauidi circa mortẽ in mari ⁊ aliter marinarij. nã fortes etsi nõ sperẽt saluari tñ nõ timẽt 9tẽnentes hõ mortẽ. Nõ enĩ tãtũ de ea curãt: vt pp eã inordinate moueant: s; marinarij sũt intimidi in piculis maris q: sperãt se posse bñ euadere pp expiẽtiã. ¶ Vñ fortitudo nõ est circa picula mortis in mari vel in egritudine.

Et hec est 9clo 46ª ⁊ pbat sic. Circa quecũq̃ est fortitudo fortes virilr aggrediũt picula ⁊ in talib⁹ honᵐ est mori: sed in morte q̃ est in mari vel in egritudie neutrũ hoꝝ cõtingit: q: nec fortes aggrediunt talia picula: nec aliqd boᵐ D sequit ex tali morte. vñ circa hõ mortes nec est fortitudo laudabilis nec aliqd bonũ cõsequit: iõ audacter aggredi talia pericula nõ ptinet ad vtutẽ fortitudis. vñ fortitudo põt esse circa quecũq̃ pericula que sustinent ppter bonũ virtutis: tamen pncipaliter est circa timorẽ mortis in bello: q: ista pericula sunt maxima ⁊ optima. 46ª 9clo hu⁹ tertij libri.

Capitulum secundum tractat⁹. 2. de actibus fortitudinis ⁊ vitioꝝ inter q̃ fortitudo est medietas.

p determinãs actũ fortitudis ⁊ vitioꝝ oppositoꝝ q̃tũ ad timorẽ ⁊ audaciã: deinde q̃tũ ad spem ⁊ desperationẽ. ⁊ ille q supabundat in pauiditate est inoiat⁹: q: raro accidit: qui aũt supabundat in audẽdo circa terribilia est audax: superbus enĩ nõ est vere audax sed vult videri audax vel fortis: qui autẽ deficit in audendo ⁊ superabundat in timendo est timidus: fortis vo medio modo se habet.

¶ Nõ est idẽ vniuersis terribile. Et dicim⁹ etiã aliqd esse qd facultatẽ superat hoĩs. Id igit vnicuiq̃ terri-

I bile est homini sane mentis: at ea que metas faculta- tis nō egrediunt humane: magnitudie differūt ꝛ intē- sione remissioneqꝫ. Silr aūt ꝛ ea in qbus cōfidimus. Fortis itaqꝫ impauidus est vt hō: atqꝫ timebit qdē ꝛ huiuscemodi res formidolosas. Uerū vt opꝫ ꝛ vt di- ctat rō tolerabit honestatis cā: hec eniꝫ ipsius ꝟtutis est finis: fit aūt vt hec ꝛ magis ꝛ minus timeāt hoies: ꝛ ēt vt ea que nō terribilia sunt vt terribilia metuant. Atqꝫ delinquit cū metuāt aut ea q̄ non opꝫ metuere: aut nō queadmodum opꝫ: aut non qñ opꝫ aliqd tale. Similr peccat ꝛ circa ea in qbus cōfidimus.

Caput 2m tra. 2. 3. li. ethi. K p° p9.c. Terribile aūt nō oib9 qdē idem. Dici mus aūt qd ꝛ sup hoieꝫ: hoc qdē igit oi terribile intellectū hñti: qd aūt fm hoieꝫ differt magnitudie: ꝛ in eo qd magis ꝛ min9. Silr aūt ꝛ ausibilia. ❡ Fortis aūt instupefactibilis vt hō. Timebit qdē igit ꝛ talia: vt opꝫ aūt ꝛ vt rō sustinebit boni grā: hic eniꝫ finis ꝟtutis. Est aūt magis ꝛ min9 hec ti- mere: ꝛ adhuc nō terribilia vt talia timere. Fit aūt peccatoꝝ: hoc qdeꝫ qm̄ nō opꝫ: hoc aūt qm̄ nō vt opꝫ. hoc ꝟo qm̄ non quando: vel aliquid taliuꝫ. Similiter autem ꝛ circa ausibilia.

Virtutis finis.

Capl. 2. tra. 2. diuisio in tres partes. Istud est capl'ꝫ 2m tractat9 scdi in quo determinat de actu fortitudis ꝛ de actib9 vitioꝝ oppo sitoꝝ fortitudini ꝛ cōtinet tres ptes. In p° determinat de actu fortitudis. In 2a ibi [Supabūdātiuꝫ aūt.] determiat de actib9 vitioꝝ oppositoꝝ fortitudini. In 3a ibi [Et auda ces qdē.] cōparat fortitudinē q̄ est ꝟt9 ad q̄dā sibi silia. p° ps continet duas pticulas. In p° distinguit phs terribile circa qd est act9 fortitudis narrās quō fortis se hꝫ circa hmōi terribilia. In 2a ibi [Qui qdē igit.] ostēdit qs est act9 pro- L pri9 fortitudis p cōparationē ad act9 vitioꝝ oppositorum fortitudini. In p° igit pticula distinguit terribile dicēs: q nō est idē terribile oib9 qꝛ qddā est terribile qd est super hoieꝫ hoc est excedēs facultatē humanā cui nō pōt hō re- sistere cuiusmodi est terremot9: inundatio maris: ꝛ hmōi: est terribile cuilibet sapiēti. ❡ Aliud est terribile qd est fm hoieꝫ q̄si nō excedēs facultatē ipsi9 ad resistēdū: ꝛ hmōi pōt esse terribile fꝫ magis ꝛ min9: qꝛ magis terribile est si ꝯue niāt plures hostes q̄ꝫ si pauci. ꝛ silr pōt eē magis terribile fm q magis appropinquāt ꝛ magis odiūt: nec est idē ter- ribile oib9. Nā aliqd est terribile puero qd nō est terribi- M le viro pfecto. ❡ Eustrati9 dicit hic q phs per B q dicit. [Terribile nō oib9.] ostēdit q sunt q̄dā terribilia hoib9 ꝛ aliqs alia: nā amatori pecuniaꝝ: abiectio pecunie est terri- bilis: amatori voluptatū: que voluptatē ipediunt: amanti aūt vitā mors: ꝛ aliqs aliud aliqd. [Fortis aūt.] circa pdi- cta terribilia sic se hꝫ fortis q pp timorē taliū nō est stu- pefactibilis nisi fꝫ q cōuenit hoi: ois eniꝫ hō itellectū ha- bēs timebit ea q̄ sunt supra hoiem. vn̄ fortis timebit talia vt opꝫ: ꝛ vt recta rō indicat cum ea cauere nō poterit: nec pp timorē talium discedet a recto iudicio rōnis. Cōtingit aūt qñqꝫ q aliqs magis vel minus timet terribilia q̄ sunt supra hoiem vel fꝫ hoieꝫ q̄ꝫ recta rō indicat: ꝛ qd plus est cōtingit qñqꝫ q ea que nō sūt terribilia timeat vt terribi lia. vn̄ peccatū ꝯtingit ex hoc q aliqs timet qd nō opꝫ vel vt nō opꝫ: ꝛ sic de aliqs circūstātijs sicut dictū est de terri- bilib9 intelligēdū est de ausibilib9. ❡ Lincoñ. dicit hic q terribilia fm hoieꝫ sunt ꝑuationes ꝛ corruptiones eoꝝ q̄ hō fm q hō ꝛ humano affect9 desiderio desiderat: studio- so aūt hoi fm q studiosus nō sūt terribilia nisi corruptio- nes ꝛ ꝑuationes ꝟtutū ꝛ opationū eaꝝ. vn̄ p salute ꝟtutū paratus est studiosus ad sufficientiā oium fm hoieꝫ terri- biliū: vitiosis aūt terribilia sunt voluptatū ꝛ alioꝝ q̄ corru pte diligūt absentie q̄ neqꝫ hoi fꝫ q hō terribilia sūt neqꝫ studioso: fꝫ sūt studioso maxie appetibilia ꝛ iocūda. hec ille. N

❡ Qui igit ꝛ ea que opꝫ: ꝛ grā cui9 opꝫ: ꝛ vt opꝫ: ꝛ qñ opꝫ fert ꝛ metuit ꝛ idēdē cōfidit: is hō fortis. Fortis eniꝫ per habitū: ꝛ vt ipsa rō iubet taꝫ patit: q̄ꝫ ēt agit. finis aūt opationis ois is est q accōmodat habitui: ꝛ viro ēt forti: honestū est ipsa fortitudo. Talis igitur ꝛ ipsius est finis. Singula nanqꝫ suo fine definiuntur. Fortis igitur honestatis causa subit ꝛ agit ea que ad ipsam fortitudinem pertinent. O

❡ Qui qdeꝫ igit q̄ opꝫ: ꝛ talis grā sustinet ꝛ ti- met vt opꝫ ꝛ qñ: silr aūt ꝛ audet fortis. Scdm dignitatē. n. ꝛ vt rō patit: ꝛ opat fortis. Finis aūt ois opōnis est q fꝫ habitū: ꝛ forti aūt. For titudo bonum. Talis aūt ꝛ finis. Determiat enim vnūqdqꝫ fine. Boni vtiqꝫ gratia fortis sustinet ꝛ operat que fm fortitudinem. Fine vnūqdqꝫ determinat.

❡ Hec est 2a pticula: in qua phs ostēdit qs est act9 ꝓpri9 fortitudis: ꝛ hoc ostēdit p cōparationē ad act9 vitioꝝ oppo sitoꝝ fortitudini q̄ sunt timere ꝛ audere: ꝛ dicit q q sustinet q̄ opꝫ ꝛ cui9 grā: ꝛ timet ꝛ audet q̄ opꝫ ꝛ cui9 grā: ꝛ sic de aliqs circūstantijs est fortis: ꝛ hec est ꝯclo 47a. s. q ille est fortis q audet ꝛ timet ꝛ sustinet q̄ opꝫ ꝛ cui9 grā opꝫ ꝛc. ꝛ pbat sic. Fortis patit p timorē ꝛ opat p audaciā fm q dignū est: ꝛ fm q recta rō indicat: ꝛ sic opat ille q audet ꝛ timet ꝛ sustinet que opꝫ ꝛc. vnde pōt argui sic. Qui se hꝫ circa mām fortitudis fꝫ q recta rō indicat ille est fortis: sed q audet timet ꝛ sustinet q̄ opꝫ ꝛ qñ opꝫ ꝛc. se hꝫ circa māꝫ fortitudis vt recta rō iudicat: ideo ꝛc. [Finis aūt.] Hic manifestat hoc qd ipse dixit. s. cui9 grā opꝫ forteꝫ opari. ꝛ dicit q finis fortis est fortitudo idest act9 fortitudinis. nā finis ois opōnis virtuose est q fm habitū. i. fm cōuenien- tiā ꝓprij habitus: vnūqdqꝫ aūt qd est ꝓpter finē determi natur fine. nam ex fine sumitur ratio eoꝝ que sunt ad fi- nem: ꝛ ideo finis fortitudinis est aliquid ad rationeꝫ for- titudinis pertinens. s. ꝓpria operatio fortitudinis. 47a ꝯclu- sio9 textu libri. P

❡ Exuperātiū aūt is qdē qui in nō metuēdo exuperat noie caret. Atqꝫ dictū est antea noib9 cōplura vaca- re. At vocari pōt insanus qdam vel stupidus si nihil oino neqꝫ mot9 terre neqꝫ fluctus: vt de celtis dicit metuat: sed his q circa res formidolosas exuperat cō- fidendo: audax est. Uidet aūt ipse audax ꝛ arrogans esse ꝛ fortitudis simulator. Qualis igit est fortis circa res ipsas formidolosas: talis ꝛ ipse videri vult: itaqꝫ imitat illū in qb9 pōt. Quapropter ꝛ cōplures ipsoꝝ audaces sunt simul ꝛ timidi. In his eniꝫ audētes res formidolosas nō sustinēt. Is aūt qui metuendo exupe rat timidus est: nam timet ea que nō opꝫ: ꝛ vt nō opꝫ ꝛ oia talia ipsuꝫ sequunt. Deficit aūt ꝛ in cōfidēdo: sꝫ in doloribus exuperans magis est manifestus. O

❡ Supabūdātiū aūt q qdē in pauiditate inoia- tus. Dictuꝫ est aūt nobis in priorib9: qm̄ multa sūt inoiata. Erit āt vtiqꝫ aliqs isan9 vel sine sen su doloris si nihil timeat: neqꝫ terremotū: neqꝫ 2a p9.c.

A inundationes: quēadmodū aiunt celte. ¶ Qui aūt i audēdo supabūdat: circa terribilia audax: videtur aūt ꝛ suꝑbus esse audax ꝛ fictor fortitudinis. Ut igitur ille circa terribilia se hꝫ: sic iste vult videri: in qb⁹ igitur pōt imitatur: ꝓpter qđ sūt ꝛ multi ipsoꝝ audaces timidi. In his.n. audētes terribilia nō sustinēt. Qui aūt in timēdo superabūdat: timidus etenim que nō opꝫ: ꝛ vt nō opꝫ: ꝛ oīa talia sequuntur ipsum. Deficit autem ꝛ in audendo: sed in tristitijs superabundans magis manifestus est.

B ¶ Hec est 2ª ps ṗncipalis hui⁹ capl'i: in qua determinatur de actib⁹ vitioꝝ oppositoꝝ fortitudini: ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas. In ṗª narrat q sūt actus vitioꝝ inter q̄ fortitudo est medietas. In 2ª ibi [Desperās vtiqꝫ.] Ondit qualr vitia opposita fortitudini se hñt ad spem ꝛ desparationem. In ṗª igitur ꝑticula determinatur de oꝑōnib⁹ triū oppositoꝝ fortitudini. ṗmo de oꝑōne ei⁹ q deficit in timendo: deinde de oꝑōne ei⁹ q suꝑabūdat in audēdo. 3º de oꝑōne ei⁹ q suꝑabūdat in timēdo. Dicit ḡ ṗmo ꝙ iter vitia ad suꝑabundantiā ꝑtinētia. Ille est inominatus q suꝑabūdat ꝑ ipauiditatē cuiusmodi est ille q nihil timet. nā talis ipauiditas raro accidit. Nō enīꝫ accidit nisi in aliquo insano vel in aliquo q nō hꝫ sensuꝫ doloris. s. ꝙ nihil timeat: puta nec terremotū nec inundationes nec aliqđ talium: sicut dī accidere in qbusdā gentib⁹ q̄ dicuntur celte. [Qui aūt in audēdo.] Qui aūt suꝑabundat in audēdo circa terribilia vocatur audax. Aliqs tn̄ nō est vere audax: sꝫ vā. s. suꝑb⁹: suꝑb⁹.n. fingit se eē fortē ꝛ audacē. vñ sicut fortis vel audax se hꝫ circa terribilia sic suꝑbus vult appere: ꝛ ꝑꝑ hoc qñ pōt sine ꝑiculo imitatur oꝑa fortis vel audacis. vñ multi qui vñr fortes vl' audaces sunt fm veritatē timidi: q2 in ꝑuis periculis audaciter se hñt: ꝛ qñ ea que sūt terribilia multū suꝑueniūt nō sustinēt ea. vñ multi suꝑboꝝ sunt audaces in ꝑuis periculis ꝛ timidi in magnis. Qui aūt in timendo suꝑabūdāt vocantur timidi: q2 timēt qđ nō opꝫ timere: ꝛ sic de alijs circūstātijs: ꝛ ille q suꝑabūdat in timēdo deficit in audēdo: ꝛ q̄uis timidus suꝑabūdat in timēdo ꝛ deficit in audēdo magis tn̄ ē vituꝑabilis: q2 suꝑabūdat i timēdo q̄ₓ ex h ꝙ deficit i audēdo: q2 defect⁹ nō ita ꝑcipitur sicut suꝑabūdātia.

¶ Meticulosus igitur male sese hꝫ circa spem: qppe cum vniuersa metuat. Fortis vero ꝯtra sese hꝫ: ꝯfidere nāqꝫ hñ sperātis hoīs ē. Circa igitur hec vīsatur ꝛ audax ꝛ meticulosus ꝛ fortis: sꝫ diuerso mō sese hñt ad ipa: illi nāqꝫ exuꝑant ꝛ deficiūt: at hic mediocriter sese hꝫ ꝛ vt opꝫ.

C ¶ Desperās aūt vtiqꝫ qs timidus. Oia enīꝫ timet. Fortis autē ꝯu⁹. In audēdo.n. bone spei est. ¶ Circa hec qdēꝫ igitur est ꝛ timidus ꝛ audax ꝛ fortis. Differenter autē se hñt ad hec: hi qdē enim suꝑabundant ꝛ deficiunt: hic autem medio modo habet ꝛ vt oportet.

D ¶ Hec est 2ª ꝑticula scđe ꝑtis ṗncipalis: in qua ondit qualiter timidus ꝛ audax se hñt ad speꝫ ꝛ desparationē: ꝛ intendit ꝙ spes est cā audacie ꝛ timor est cā desparationis. Dicit igitur ꝙ timidus est desperās: oīa enīꝫ timet sꝫ fortis ꝯrie se hꝫ: in audēdo enīꝫ est bone spei: vñ timidus dsperat ꝛ fortis est bone spei: spes enīꝫ est cā audacie ꝛ timor est cā desperationis. Cui⁹ rō est. nā obm audacie ꝛ timoris est malū: sꝫ obm spei ꝛ desparationis est bonū ꝛ appetit⁹ ꝑ se tēdit in bonū: ꝛ ꝑ accñs tendit in malū rōne boni adiuncti. Appetit⁹ ꝑ se refugit malū: ꝛ ꝑ accñs refugit bonum rōne

E mali adiuncti: ꝛ id qđ est ꝑ se est cā illi⁹ qđ est ꝑ accñs. ꝛ iō spes cui⁹ obm est ꝑ se bonū est cā audacie q̄ tēdit in malū: ꝛ eadē rōne timor q per se refugit malū, est cā desparatiōis q̄ recedit a bono. [Circa hec qdē igitur.] Circa ṗdictas igitur passiones sūt timidus audax ꝛ fortis: sꝫ differenter se hñt ad eas: q2 audax ꝛ timidus suꝑabūdāt in audēdo ꝛ timēdo: sed fortis medio modo se habet sicut opꝫ.

¶ Et audaces qdē ṗcipites sunt añ ipsa pericula ꝛ volunt ea: sꝫ cuꝫ in ipsis sunt tergiuersantur. Fortes aūt in ipsis qdē operibus feruidi sunt: antea vero quieti.

¶ Et audaces qdem preuolātes ꝛ volētes ante pericula in ipsis autem descedunt. Fortes autē in operibus acuti: prius autem quieti. 3ª pa.c.

F ¶ Hec est 3ª ps ṗncipalis hui⁹ capl'i: in qua ꝑhs cōparat fortitudinē ad q̄dā sibi similia ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas. In ṗª cōparat fortē ꝛ audacē ad inuicēꝫ fm dñam. In 2ª ibi [Quēadmodū igitur dcm̄ est.] cōparat fortē ad eū q sustinet mortē ꝑꝑ molestias vitādas vt inopiā: vel ꝑꝑ cupiditatē alicui⁹ rei quā nō pōt hr̄e. ṗmo ergo ponit dñaꝫ inter fortē ꝛ audacē que est hec. ꝙ audaces sunt añ ꝑicula ṗuolantes: q2 mouentur ex ipetu passionis ṗter rōnē: iō velociter ꝛ ardētes currūt ad ipsa ꝑicula: sꝫ qñ sunt in ipsis periculis discedūt: q2 motus passionis ṗcedētis vincitur a difficultate iminēte: sed fortes qñ sunt in periculis sunt acuti: sed anteq̄ₓ periculum veniat sunt quieti: q2 non agunt ex impetu passionis: sed ex deliberatione rationis.

G ¶ Ut igitur dictū est fortitudo mediocritas est circa ea qbus cōfidimus ꝛ ea que terribilia sūt in iis q̄ diximꝰ: ꝛ eligit atqꝫ fert ipsa: quia est honestuꝫ: ꝛ q2 est turpe nō subire atqꝫ perferre. Mortē aūt sibi conciscere ob fugiendam paupertatē: aut amorē: aut molestū aliqđ nō fortis est hoīs: sed potius timidi. Est enim mollitie laboriosa fugere: atqꝫ non q2 res est honesta oppetit mortē: sꝫ q2 malū fugit: fortitudo igitur tale aliqđ est.

¶ Quēadmodum dcm̄ est fortitudo medietas est circa ausibilia ꝛ terribilia in qb⁹ dcm̄ est: ꝛ qm̄ bonum desiderat ꝛ sustinet: vel qm̄ turpe nō. Mori āt fugiētē inopiā vel cupidinē: vl' aliqđ triste: nō fortis: sꝫ magis timidi. Mollities enī fugē laboriosa. ¶ Et nō qm̄ bonū sustinet: sꝫ fugiēs malū. Est qdē igitur fortitudo tale qđ.

¶ Hec est 2ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua cōparat ad inuiceꝫ fortē ꝛ illū qui sustinet mortē vt vitet molestias fm dñaꝫ: ꝛ est hec dña: ꝙ fortis oꝑatur virtuose ꝛ sustinet ꝑicula ꝑꝑ H bonū honestū: sꝫ ille q mouetur ꝓpter molestias vitādas vel seipm interficit vel ab alio libēter mortē patitur ad fugiendū inopiā vel ꝓpter cupiditatē alicui⁹ rei quā nō pōt hr̄e nō facit hoc ꝓpter bonū honestū: vñ sic sustinere morteꝫ nō pertinet ad fortē sed ad timidū: ꝛ hoc ꝓbat. s. ꝙ sustinere mortē ꝓpter molestiā vitandā nō ꝑtinet ad fortē: ꝛ hec est ꝯclo 48ª ꝛ ꝓbatur dupl'r. Primo sic. Fugere laboriosa ꝑtinet ad mollitiē animi: sꝫ mollities animi ꝑtinet ad timidū: iō fugere molestia ꝛ laboriosa nō ꝑtinent ad fortē sed ad timidū: ꝛ ꝑ ꝯñs sustinere mortē ꝑꝑ molestiā vitandā nō pertinet ad fortē. [Et nō qm̄ bonū.] Scđo ꝓbatur sic. Fortis sustinet mortē ꝑꝑ bonū honestum: sꝫ q sustinet mortē ꝑꝑ molestiā vitādā nō sustinet mortē ꝑꝑ bo^m honestū. igitur ꝛc. ¶ Lincoñ. dicit hic. ꝙ qdā seipsos iterficiūt ne patiantur iopiā magis volētes mori q̄ₓ iopie miseriā sustinē. Et qdā ꝑꝑ cupidinē. i. ꝑꝑ amorē q dī heroos se iterficiūt 24ª dicto hui⁹ tertij libri.

I ficut legit̄ in poetis quasdaꝫ mulieres fuisse magis volentes mori q̄ꝫ tales angustias ⁊ afflictiones sustinere: quemadmoduꝫ legit̄ apud Uirgiliuꝫ in 4° Eneidos de Didone: sed nō est fortitudo morteꝫ eligere ⁊ assumere vt aliq̄ trāsitoria quecūqꝫ pena vitet̄. Sꝫ fortitudis est mortem assumere: vt bonū meli⁹ q̄ꝫ sit hec vita trāsitoria ex morte ꝓueniat: ⁊ vl'r q̄cūqꝫ pene sunt fortiter sustinēde vt ꝓueniant maiora bona ex penaꝝ sufferētia q̄ꝫ sunt bona q̄b⁹ ꝑuat̄ penas sufferēs per illaꝝ sufferētiā. Hec Lincon.

Capitulum tertium

tractat⁹ scđi libri.3. de q̄buſdā apparētib⁹ fortitudib⁹ ⁊ nō veris: ⁊ sunt q̄nqꝫ: quaꝝ p̄° est politica sustinēs ꝑicula ꝑꝑ honores ꝯsequēdos ⁊ opprobria fugiēdū: ⁊ hec maxie assimilat̄ vere fortitudini ad quā reducunt̄ q̄ ꝑꝑ coactionē fortiter agunt: sꝫ hꝫ deteriores sūt politicis eo ꝙ nō fugiūt turpe sꝫ triste. Scđa est cū aliqui ꝑꝑ experientiam sustinent pericula: ex qua experientia sunt potētes agere ⁊ nō pati qui cum cognoscunt pericula fugiunt: mortem magis q̄ꝫ turpe timentes. Tertia est que ꝓpter furorē ire q̄ nāliſſima est assumēs electionē ⁊ cui⁹ grā v̄a fit fortitudo. Quarta est q̄ bone spei q̄lis est ꝑsūptio inebriatoꝝ. Quinta est q̄ ꝑꝑ ignorātiā: q̄ deteriores sūt fortibus ꝑꝑ spem: q: fortes ꝑꝑ spem ꝑ aliqđ t̄ps permanent in periculis: sꝫ fortes ꝓpter ignorantiaꝫ nullam dignitatem habent: sed statim cum cognouerunt periculū fugiūt ⁊c̄.

K

¶ Dicunt̄ ⁊ alie fortitudies quinqꝫ modis. Atqꝫ p̄ma est ipsa ciuilis. Maxie aūt sil'is est: ciues eniꝫ ob increpationes q̄ sunt ex legib⁹ ⁊ ꝓbra honoresue pericula subeūt ⁊ ꝓpterea fortissimi q̄dē vident̄ eē. Apđ quos timidi q̄dē infames sunt: fortes aūt afficiunt̄ honore.

L Tales ⁊ Homerus affert: vt ⁊ Diomedem ac Hectorem. Dicit enim Hector.
Nā me pulydam⁹ aū ois ip̄e reꝑhēdet. Et Diomedes
Inter enim dicet Troianos optimus Hector.
Tydides metuens puppes confugit ad altas.

Hec aūt ex eo maxie sil'is est ei de qua supra diximꝰ: q: fit ob v̄tutē. Ob pudorē eniꝫ ⁊ appetitionē honeste rei: honorib⁹ inquā: ⁊ ob fugiēdā reprehēsioneꝫ q̄ q̄ddā est turpis. In eodē posuerit q̄spiā ⁊ eos q̄ cōpellunt̄ a magistratib⁹: veꝝ deteriores eo sunt: q: nō ob pudorē sed ob metū id faciūt: ⁊ fugiūt nō rē turpē sed molestā. Cogunt enim iis q̄ potestatē hn̄t: vt Hector.
Quem procul a pugna trepidantem forte videbo.
Is canibus fiet: fiet quoqꝫ vulturis esca.

M
Caput 3^m t ra. 3 tertij libri ubi. p̄° ps.c.

Dicunt̄ aūt ⁊ alie s̄m q̄nque modos. p̄mū q̄dē politica: maxie eni assimilat̄. Uident̄ aūt sustinere pericula ciues: ꝑꝑ eas que ex legib⁹ increpationes ⁊ opprobria: ⁊ ꝑꝑ honores: ⁊ ꝑꝑ hoc fortissimi vident̄ esse apud quos timidi inhonorati: fortes honorati. ¶ Tales autē ⁊ Homerus facit: puta Diomedē ⁊ Hectorē. Polydamas mihi p̄mū redargutiōes reponet: ⁊ Diomedes: Hector eniꝫ aliq̄n dicet in troianis concionans Tytydes aūt a me. ¶ Assimilat̄ autē hec maxie ei que pri⁹ dicta est: q̄m ꝑꝑ v̄tuteꝫ fit: ꝑꝑ verecūdiā eniꝫ ⁊ boni desideriū: honoris eniꝫ grā ⁊ fuge opprobrij turpis exn̄s. ¶ Ponet āt vtrīqꝫ aliq̄s ⁊ a principib⁹ coactos in idē. Deteriores aūt quāto nō ꝑꝑ verecūdiā: sꝫ ꝑꝑ timorē id operant̄: ⁊ fugiētes nō turpe sꝫ triste. ¶ Cogunt eniꝫ dn̄i quēadmodū Hector quē aūt ego sine bello timentē itelligā: nō sibi sufficiens erit fugere canes. ¶ Et qui ꝓcipiūt: ⁊ si recedāt ꝑcutiētes id opant̄: ⁊ qui ante muros ⁊ foueas: ⁊ talia preordināt: oēs eniꝫ cogūt. opꝫ aūt non ꝓpter necessitateꝫ fortē esse: sed q̄m bonum. N

Hoc est 3^m capl'm. 2. tractatus in quo Phs determinat de fortitudie apparente ⁊ nō v̄a: cui⁹ ponit. 5. modos vel spēs: naꝫ q̄dā fortitudo apparēs ⁊ nō v̄a est fortitudo ciuilis: ⁊ q̄dā fortitudo militaris: ⁊ q̄dā fortitudo furoris: ⁊ q̄dā fortitudo ꝑꝑ speꝫ: ⁊ q̄dā est fortitudo apparēs ⁊ nō v̄a ꝑꝑ ignorātiā. Istud capl'm ꝯtinet q̄nque partes ꝑncipales. In p̄° determinat̄ de fortitudie politica seu ciuili. In 2° ibi [Uidet̄ aūt ⁊ experiētia.] Determiat̄ de fortitudie militari q̄ est ꝑꝑ expiētiā. In 3° ibi [Et furoreꝫ aūt.] Determiat̄ de fortitudie nō v̄a q̄ est ꝑꝑ timoreꝫ vel irā. In 4° ibi [Neqꝫ eniꝫ bone spei.] Determinat̄ de fortitudie nō v̄a q̄ est ꝑꝑ spem victorie. In 5° ibi [Fortes aūt vident̄ ⁊ ignorātes.] Determinat̄ de fortitudie ꝑꝑ ignorantiā. In p̄° igit̄ ꝑte ponit numerū fortitudinū apparentiū ⁊ nō verarū ⁊ dicit ꝙ sunt q̄nqꝫ alie fortitudies deficientes a vera fortitudie. ⁊ p̄° determinat de fortitudie ciuili que nō est fortitudo v̄a. ponēs tres gradus fortitudis ciuilis. p̄mus est ꝙ q̄dā ciues sustinent ꝑicula ꝑꝑ honores ꝯsequēdos ⁊ icrepatiōes vitādas: q: s̄ꝫ statuta legū ciuiliū fortes honorant̄ ⁊ opprobria iferūt̄ timidis: ⁊ ꝑꝑ h̄ apđ illas ciuitates i q̄b⁹ timidis iferūt̄ opprobria ⁊ fortes honorāt̄ iueniunt̄ viri fortissimi s̄ꝫ hāc fort^m ⁊ fortassis s̄ꝫ fortitudinē verā. [Tales āt.] iducit exēpla ex Homero q̄ describens troianū bellū iducit tal'r fortes. s. ꝑꝑ honores ꝯsequēdos ⁊ vituꝑia vitanda: ⁊ iducit Diomedē ex ꝑte grecoꝝ ⁊ Hectorē ex ꝑte troianoꝝ. inducit eniꝫ Hectorē diceteꝫ hec v̄ba. Polidamas. i. q̄dā dux troianoꝝ. p̄^m redargutionē reponet mihi. i. p̄° me redarguet si nō fortiter egero. Et Diomedes ex ꝑte grecoꝝ seip̄ꝫ exhortās ad fortiter agendū. Hector apud troianos ꝯcionans dicit laudās se ⁊ me vituperās. Tirydes: idest Diomedes q̄ sic noiat⁹ est a p̄re a me: sꝫ fugit ⁊ victus est. [Assimilat̄ aūt.] fortitudo politica q̄ est ꝑꝑ opprobria vitāda: ⁊ ꝑꝑ honores ꝯsequendos maxie assimilat̄ vere fortitudini cū sit ꝑꝑ verecūdiā que est timor de turpi: ⁊ ꝑꝑ honorē q̄ est testimoniūꝫ v̄tutis ⁊ honestatis. Quia igit̄ honor est ꝓpinquus bono honesto ⁊ vituꝑiaꝫ turpi inhonesto: ideo ista fortitudo est ꝓpiq̄ua vere fortitudini q̄ iēdit bonū honestū ⁊ fugit inhonestū: ⁊ ꝑꝑ h̄ ista fortitudo maxie assimilat̄ vere fortitudini. [Ponet aūt vtrīqꝫ aliq̄s.] Scđs gradus fortitudis politice est fortitudo q̄ est ꝑꝑ timorē pene future: aliq̄ eniꝫ sustinēt pericula i bello ꝑ coactionē supioris ꝓminētis penā si fugiāt ⁊ ista fortitudo est deterior q̄ꝫ ꝓcedēs: ⁊ hec est ꝯ 49°. s. ꝙ fortitudo q̄ est ꝑꝑ timorē pene est deterior q̄ꝫ fortitudo q̄ est ꝑꝑ honorē ꝯsequēdū vel opprobriū vitādū ⁊ ꝓbat̄ sic. Illa fortitudo q̄ est ꝑꝑ min⁹ malū vitādū ⁊ min⁹ bonum ꝯsequēdū est deterior q̄ꝫ illa q̄ est ꝑꝑ mai⁹ malū vitādū ⁊ magis bonū cōsequēdū: sꝫ fortitudo q̄ est ꝑꝑ timorē pene est ꝑꝑ minus malū vitādū ⁊ min⁹ bonū ꝯsequēdū q̄ꝫ fortitudo q̄ est ꝑꝑ honorē ꝯsequēdū vel opprobriū vitādū. ergo ⁊c̄. Maior ꝑꝫ de se ⁊ minor declarat̄: q: honor est ꝓpinquior v̄tuti ⁊ magis bonū q̄ꝫ vitatio pene: ⁊ malum inhonestū est deteri⁹ q̄ꝫ malū triste. qui igit̄ ꝑꝑ timorē pene aggredit̄ ꝑicula ꝑꝑ min⁹ bonū ꝯsequēdū ⁊ min⁹ malū vitādū aggredit̄ pericula q̄ꝫ ille q̄ exponit se ꝑiculis ꝓpter honorem

Tertiū c. 2. tra. [illegible] h. 5 q̄nqꝫ partes. (margin note)
O (margin)
P (margin)
Q (margin)
49° ꝯclo h[illegible] tertij libri. (margin note)

A bonorē cōsequēdū ⁊ opprobriū vitādū. vñ isti sunt deteriores q̄ pp timorē operant̄ fortia q̄ꝫ qui ꝑpter verecūdiā.

Nōa ℂ Intelligēdū est hic ſm Lincon. ꝙ verecūdia ⁊ honor sunt ita ꝓpinqua virtuti ⁊ bono ꝙ auctor q̄nis sumēs cōmuniter noīa virtutis ⁊ boni verecūdiā virtutē vocat ⁊ honorē bonū. Fuga aūt opprobrij ex vere turpi idest vitio vere bonū dici pōt: nō tñ fuga opprobrij ex alia causa q̄ꝫ ex malitia virtuti opposita. hec Lincon. [Cogūt enim dñi.] Ponit exēplū ꝑncipū cogētiū subditos ad prelium Hectorē minantē Troianis sic dicentē: quē ego sine bello timētē intelligā sic verberabo euꝫ ꝙ nō erit sibi sufficiēs fugere canes. s. qn canes comedent eū: q2 eius cadauer ꝓijcient̄ canib⁹. [Et q̄ ꝑcipiūt.] Tertius gradus fortitudīs politice est qñ aliqs sustinet tristia ⁊ terribilia per coactionē superioris actu penā infligentis. Quidā eniꝫ precipiunt subditis fortiter pugnare ⁊ ipsos percutiūt: si fugiant a pugna.

B ℂ Aliud exēplū eiusdē ponit eos. s. q̄ ante muros foueas ⁊ hōi obstacula preordinant ne possit ꝑliantibus fuga patere: opꝫ eniꝫ tūc fortiter pugnare: aut succūbere: ſꝫ nullus horꝫ est vere fortis: q2 nō opꝫ fortē esse ꝑpter necessitatē vel coactionē: ſꝫ volūtarie ⁊ pp bonū virtutis.

Ideꝫ faciunt ⁊ q̄ iperāt: ⁊ si recedūt verberib⁹ afficiūt ⁊ q̄ ante fossas ⁊ huiusmodi loca ꝯstruūt acieꝫ: oēs. n. cogūt: at nō nec̄itate ſꝫ q2 res est honesta fortē eē oꝫ.

ℂ Videt̄ etiā ⁊ ipsa singulariū reruꝫ peritia fortitudo esse. Quapp ⁊ Socrates fortitudinē sciam esse putauit. Tales aūt alij q̄dē in alijs sunt. In rebus aūt bellicis milites. Sūt eniꝫ in bello cōplures res vane: que q̄dē maxie ipsis sunt note. Atqꝫ iō fortes vident̄: quia

C quales sunt ille alij nesciūt deide ⁊ aduersarios offendere ⁊ seipsos tueri maxie experiētia possunt: ⁊ euitare hostis conatus: ⁊ illuꝫ ꝑcutere: cū armis vti possint ⁊ talia habeāt vt ⁊ ad faciēdū sint ⁊ nō patiendū aptissimi. Quibus efficitur vt ipsi tanq̄ꝫ aduersus inermes armati: ⁊ tanq̄ꝫ aduersus rudes ludi magistri decertent: eteniꝫ in huiuscemodi certaminib⁹ nō ii sunt pugnacissimi q̄ fortissimi sūt: ſꝫ ii q̄ vires amplissimas hñt ⁊ optime sese hñt corporib⁹. At vō milites tūc timidi sunt cū excrescit periculuꝫ: ⁊ inferiores sunt copijs ac apparatu: primi nāqꝫ fugā arripiūt: vrbane vō copie manent atqꝫ intereūt qō q̄dem ⁊ in hermeo accidit. He nāqꝫ turpe fugere ⁊ mortē tali saluti preferendaꝫ esse censent: illi vō vt superiores ab initio sese obiectant periculis. Re aūt itellecta fugā arripiūt mortem

D magis q̄ꝫ dedec⁹ formidātes: ſꝫ vir fortis nō est talis.

2ª p3.c. ℂ Videt̄ aūt ⁊ experientia circa singularia fortitudo esse: vñ ⁊ Socrates existimauit sciaꝫ eē fortitudinē: tales aūt alij q̄dē in alijs. In bellicis aūt milites. Vident autē multa esse inania belli que maxime cōspexerūt isti. vident̄ vtiqꝫ fortes: qm̄ nō sciunt alij q̄lia sunt: deinde facere sed nō pati maxie pñt experiētia: ⁊ custodire ⁊ ꝑcutere potētes vti armis ⁊ talia hñtes q̄lia vtiqꝫ erūt: ⁊ ad facere ⁊ ad nō pati fortissima. Quēadmodū igit̄ inermibus armati pugnant ⁊ athlete idiotis: eteniꝫ in talibus agonibus nō fortissimi pugnatiuissimi sunt sed maxie potētes ⁊ corpora optima hñtes. ℂ Milites aūt timidi sunt qñ superexcedit̄ periculū ⁊ deficiūt multitudinib⁹ ⁊ preparationib⁹. primi eniꝫ fugiūt: ciuilia aūt ꝑmanētia moriunt̄. Quod in Hermeo cōtingit: his q̄dē eniꝫ turpe fugere: ⁊ mors tali salute eligibilior. Hi aūt ⁊ ex principio ꝑiclitabant̄ vt meliores existētes: cognoscētes aūt fugiunt mortē magis turpi timētes. Fortis aūt nō talis.

A ℂ Hec est 2ª pars ꝑncipalis huius capli: in qua determinat̄ de fortitudine militari que est ꝑpter experiētiā. Experti eniꝫ certi⁹ operant̄ circa singula ⁊ milites in bellicis sunt experti. vñ cū aliqs sustinet pericula pp experientiā exponit se ꝑiculis per fortitudinē militarē. sciētia eniꝫ ⁊ experientia multū facit ad fortitudinē ⁊ ad alias virtutes. vnde

E Socrates estimauit sciam esse fortitudinē ⁊ estimauit ꝙ scie ⁊ virtutes sint idē totalr̄: talē fortitudinē pp experientiaꝫ hñt milites. Milites eniꝫ experti sunt in bello ⁊ pp experientiā nō credūt periculū iminere. vñ ipsi pugnant cū alijs sicut armati cū inermib⁹: ⁊ sicut pugiles cū idiotis. i. cū rusticis inexꝑtis: q2 in talibus actibus athletarū nō illi qui maxie possunt pugnare sunt fortissimi ſm corpus: sed illi qui sunt maxime potētes ꝑpter experientiā ⁊ hñt corpora optime disposita per assuefactionē in armis. [Milites aūt timidi.] Cōparat fortitudinē ciuilē ad fortitudinē militarē declarando ꝙ fortitudo ciuilis est melior q̄ꝫ fortitudo militaris: ⁊ hec est ꝯclō 50ª ⁊ ꝓbat̄ sic. Illa fortitudo est melior que est similior vere fortitudini: sed fortitudo ciuilis est similior vere fortitudini q̄ꝫ fortitudo militaris. igitur fortitudo ciuilis est melior fortitudine militari. 50ª cōclo huius tertij libri.

F Maior pꝫ de se ⁊ minor declarat̄ per hoc ꝙ fortis ciuiliter magis timet turpitudinē q̄ꝫ morteꝫ: ⁊ vere fortis magis timet turpitudinē q̄ꝫ morteꝫ: sed fortis fortitudine militari magis timet mortē q̄ꝫ turpitudineꝫ. ergo fortitudo ciuilis est similior vere fortitudini q̄ꝫ fortitudo militaris. Qz autē fortis fortitudine militari magis timet morteꝫ q̄ꝫ turpitudinē pꝫ: q2 milites tādiu fortiter agunt quādiu nō vident periculū iminere: sed qñ periculū excedit peritiā quā hñt in armis. ⁊ qñ nō habēt multitudineꝫ nec alia que requiruntur ad bellū efficiunt̄ timidi: ⁊ tunc sunt ꝑmi fugientes: ſꝫ illi qui sunt ciuiliter fortes ꝑmanētes in periculis moriūtur sicut accidebat i quodā loco. s. hermeo vbi militib⁹ fugientibus ciues remāserūt magis eligētes mortē q̄ꝫ saluari per fugā: sed milites ꝑmo exponebāt se ꝑiculis estimantes se meliores ⁊ potētiores: ſꝫ postq̄ꝫ cognouerūt aduersarios eē potētiores fugierūt magis timētes mortē q̄ꝫ turpem fugā. Lincon. dicit hic ꝙ hñtib⁹ fortitudinē politicā turpe erat fugere ⁊ mors tali salute eligibilior: milites aūt nō habentes fortitudinē politicā sed eam que ex experiētia in ꝑncipio belli: cognoscentes ꝙ periclitabantur idest erant in periculo vno de suis mortuo fugierunt. G

ℂ At qui irā etiā ad fortitudinē referūt: fortes eniꝫ ⁊ ii vident̄ qui ob iraꝫ ferunt̄ perinde atqꝫ fere in eos qui ipsos vulnere affecerūt: q2 ⁊ fortes concitant̄ ira. Est eniꝫ ira res impetuosissima ad aggrediēda pericula. Quapropter Homerus dixit. Vires iniecit ira ⁊ animum ira concitauit: ⁊ acuta per nares vis: ⁊ efferbuit sanguis. Hec enim vniuersa ire concitationem impetumue significare videntur.

3ª p3 ca. ℂ Et furorē aūt sup fortitudinē iferūt. Fortes eniꝫ esse vident̄ ⁊ q̄ pp furorē: quēadmodū fere in vulnerātes feruntur: qm̄ ⁊ fortes furoris spēm habēt. Impetuosissimus enim furor ad

I Impetuosissim⁹ ad pericula furor.

pericula. Vñ ꝛ Homerus: virtutē imitte furori: ꝛ p virtutē furorē erige: ꝛ austerā aūt per singulas nares virtutē emittebat ꝛ ebulliuit sanguis. Omnia enim talia videntur significare furoris erectionem ꝛ impetum.

¶ Hec est 3ª pars huius capit: in qua determinaẜ de tertio mō fortitudis apparētis ꝛ nō vere existētis que est fortitudo pp irā vel furorē ad actū fortitudinis ipellentē: ꝛ cōtinet duas pticulas. In pma ponit illū modū fortitudis q est ppter furorē. In 2ª ibi[Fortes qdē igiẜ.] ponit dñiam inter istū modū fortitudis: ꝛ fortitudinē verā. In pª igitur pticula narrat q hoies in cōi vsu loquēdo inferūt furorē supra fortitudinē. s. dū attribuunt fortitudini ea q̄ per furorē fiunt: furētes enim seu irati videnẜ esse fortes sicut ꝛ

K bestie q̄ per furorē ꝯcitate irruūt in hoies q eas vulnerāt: hz eniz fortitudo quādā furoris silitudinē. nā sicut fortis cū maxia v̄tute animi in pericula tēdit: sic furor cū magno impetu in pericula ducit. furor eniz est ipetuosissimus ad pericula ministrās fortitudinez: ꝛ pp hoc Homerus dixit cuidā: v̄tutē imitte furori: ꝛ per v̄tutē furorē erige: ita q p virtutē furor reguleẜ. Et per furorē v̄tuti ministrātē v̄tus animi pmptior ad actū reddaẜ: ꝛ alibi dicit de qbusdam q per singulas nares emittebāt austerā v̄tutē. s. furorez q ppter calefactionē cordis facit cū magno impetu respirare intātū q aliqñ ex ipetu ire ebullit sanguis per nares: ꝛ subdit phs dicēs. q pdicta v̄ba Homeri videnẜ significare q furor erigiẜ ꝛ q faciat ipetū ad actū fortitudinis.

¶ Fortes igiẜ ob honestatē agunt ꝛ ipsa ira subministrat: fere aūt ob dolorē: qr nāqz vulnus acceperunt:

L vel qr timent: nā si suis in lustris sint nō inuadūt. Nō igiẜ sunt fortes ppterea q a dolore cōcitate ac ira ad periculū irruunt: nihil puidētes malorꝫ: nā hoc mō ꝛ ipsi asini cum esuriunt fortes essent: nō eniz a pabulo verberibus dimouenẜ. Adulteri quoqz pp libidinem multa audēt. Nō igiẜ fortes sunt q ob dolorē ac iram ad pericula cōpellunẜ. Maxime aūt naturalis ea esse vi que est ob irā: ꝛ esse fortitudo electione sumpta fineqz: ꝛ ipsi etiā hoies cū irascunẜ dolent: cū vlciscunẜ capiūt voluptatē. Qui āt pp hec agūt pugnaces qdē sūt: at nō fortes. Nō. n. ob honestatē agūt: nec vt rō pcipit: sz ob ipz affectū. Aliq̄ tñ ex pte sūt siles fortib⁹.

¶ Fortes qdē igiẜ pp bonū operanẜ: furor aūt coopaẜ eis. Fere aūt ppter tristitiā: pp vulne-

M rari eni vel pp timere: qr si in sylua vel in palude essent nō aduenirēt. ¶ Nō vtiqz sūt fortes a dolore ꝛ furore ipulsi ad periculū nihil periculorꝫ preuidentes: qr sic ꝛ asini fortes essent esurientes: pcussi eniz nō desistūt a pascuis. Sed ꝛ adulteri pp cōcupiscētiā ꝛ audaciam multa opanẜ. Nō vtiqz sunt fortia per dolorē vel furorē impulsa ad periculū. Naturalissima autē vi que pp furorē esse: ꝛ passiplēs electionez ꝛ cui⁹ grā: fortitudo esse. ¶ Et hoies vtiqz irati qdē dolēt: punitētes aūt delectanẜ. ¶ Qui aūt ppter hec pugnaces qdē: nō fortes aūt. Nō. n. propter bonum neqz vt ratio: sed propter passionem: simile autem habent aliquid.

¶ Hec est 2ª pticula huius ptis: in qua phs ostēdit dñiaz inter fortitudinē p furorē ꝛ verā fortitudinē: ꝛ hec est differentia q fortitudo vera est ppter bonū v̄tutis: sed fortitudo p furorē nō est ppter bonū v̄tutis: sed pp tristitiam quā hñt de iniuria illata ꝛ vindicata. vñ pōt poni hic ꝯclo 51ª. s. q fortitudo p furorē nō est v̄a fortitudo: que pbaẜ sic. Vere fortes opanẜ pp bonū v̄tutis ꝛ furor coopaẜ eis secūdario: sed fortes ppter furorē operanẜ pp tristitiam: ideo ꝛc. Vñ sicut fere vulnerate inuadūt hoies ppter tristitiā ꝛ dolorē vulnerū vel pp timorem eorꝫ que timēt se passuras vt si timeāt se vulnerādas ꝛ ex h̄ incitate ad irā inuadūt hoies: qr si essent in sylua vel in palude non vulnerarenẜ neqz timerēt: ꝛ nō inuaderēt hoies. vñ in eis nō est vera fortitudo: qr ipellunẜ ad pericula solū dolore ꝛ furore: cū tñ nullū periculorꝫ puideāt: sicut illi q ex electione

N fortiter operanẜ.[Nō vtiqz sunt fortes.] Et sicut aialia q̄ ppter dolorē ꝛ furorē sustinēt tristia nō sūt v̄e fortia: ita q ppter cōcupiscētiā vel alias passiones sustinēt tristia non sunt vere fortes: ꝛ hoc pbat phs. s. q q sustinēt tristia pp cōcupiscētiā nō sunt vere fortes: ꝛ hec est ꝯclo 52ª que sic pbaẜ. Si sustinentes tristia pp cōcupiscentiā essent v̄e fortes: tūc asini essent v̄e fortes. ꝯñs est falsum. ꝯña pz. nā asini esurientes ppter cōcupiscētiā cibi sustinent tristia: qr pp ꝯcupiscētiā cibi asini pcussi nō desistūt a pascuis. Silr adulteri pp cōcupiscētiā venereorꝫ sustinēt tristia ꝛ picula: nō tñ sūt vere fortes. Qui igiẜ operanẜ: ꝛ in picula impellunẜ ppter passiones nō sunt vere fortes: inter tñ oēs fortitudines q̄ sunt pp passiones illa fortitudo que est pp furorem est cōnālissima vere fortitudini: ꝛ si preaccipiat electionē ꝛ debitū finez, grā cuius opeẜ, erit vera fortitudo: in vera eniz fortitudie dz furor sequi electionē. Istud tñ nō est sic itelligēdū q vna res fiat alia: qr hoc est simpliciter ipoēe vt ostēdeẜ in octauo huius: sed sic intelligiẜ q ex fortitudine ppter iraz fit fortitudo vera: sicut aliqd fit ex dispōne precedēte vel ex termino a quo.[Et hoies vtiqz.] Ex passione que est ira siue ex fortitudine q̄ est ab ira accidūt hoib⁹ duo. s. dolor ꝛ delectatio: dolēt enim pp iniuriā illatā ꝛ nōdū vindicatā. sed cū punierint illū ꝯtra quē irascebanẜ: tunc delectanẜ: qr iam desideriū suū impleuerūt.[Qui aūt ppter hoc.] Hoc est ppter irā fortiter operanẜ pñt dici pugnaces siue pugnatores: sed nō fortes qr nō operanẜ bona rōne inducti: sed pp passionē ꝛ pp irā que nō est fortitudo vera: sed hñt aliqd sile vere fortitudini. ¶ Dubitaẜ vtrū fortis assumat sibi irā in operādo. Videẜ q nō: qr ira nō subycẜ iperio rōnis: nō eniz potest vti ira s̄z suū arbitriū: qd pz: qr ira est passio corpis: ꝛ passio corpis mota nō qescit qñ hō vult. pz ex lib⁹ de memoria: sed fortis nō assumit sibi in opando aliqd pro instrō quo nō pōt vti pro suo arbitrio. ¶ Itē sicut aliq mouenẜ ad fortiter operandū ppter irā: ita etiam mouenẜ aliq ad fortiter opandū pp tristitiā: vt pz in feris que pp tristitiā ꝛ in adulteris q pp cōcupiam multa fortia opanẜ: sz fortis nō assumit sibi tristitiaz nec cōcupiam. igiẜ pari rōne nō assumit sibi irā. ¶ Cōtrariū appet hic per phm q dicit q furor cooperaẜ fortitudini. ¶ Ad istud dubiū dōm est q inter oēs passiones fortis maxie assumit irā in operādo. nā opus fortis est aggredi terribilia ꝛ inuadere: ꝛ inter oēs passiones ira ppter suū ipetū maxie mouet hoiez ad inuadendū illū cui irasciẜ: ꝛ iō inter oēs passiones ira maxie iuuat fortitudinē: dū tñ sit rōne moderata: qd ēt pz ex hoc q iter oēs fortitudies similitudinarias illa que fit per irā est nālissima ꝛ simillima vere fortitudini vt dicit phs. Cū igiẜ simile iuuaẜ a suo simili: pz q ira maxie iuuat fortē in opando. ¶ Ad pᵐ in ꝯriū dōm est q ira rōne moderata hñ subycẜ impio rōnis: ꝛ iō pōt hō vti tali ira

51ª cōclo hui⁹ terti libri.

52ª ꝯclo hui⁹ terti libri.

O

P

Dubiū. pª rō

Q

rō 2ª

In oppo a phs. Solo.

Ad rōnē pᵐ.

Fm suum

A Ad rō/ nē 2ᵐ. ꝫm suum arbitrium: ꝫ nō posset vti ira imoderata ꝫm ꝙ vult: ⁊ de illa pcedit auctoritas ·p̄hi. ❡ Ad 2ᵐ dōm ꝙ qꝛ ira per se mouet ad inuadēdū: ⁊ alie passiones vt tristitia ꝯcupia nō mouēt per se sed solū p accn̄s ad inuadēdū: iō fortis magis assumit irā ꝙ̄ tristitiā vel ꝯcupiam ad actuꝫ inuadendi terribilia q est p̄ncipalis actus fortitudinis. Qꝛ aūt tristitia ⁊ ꝯcupia per accn̄s moueāt ad inadēdū appa ret: qꝛ tristitia nō mouet ad inuadēdū nisi inquātū est cā ire: vel iquātū inuadit pericula vt fugiat tristitiā: ⁊ ita tri/ stitia per accn̄s mouet ad inuadēdū: ꝯcupia vo nō mouet nisi per accn̄s ad inuadēdū: qꝛ ꝯcupia per se tēdit ad de/ lectabile cui repugnat inuadere pericula: ⁊ ideo ꝯcupiscē tia nō mouet per se ad inuadēdū ꝫ per accn̄s: vt cū aliqs magis diligit pericula inuadere ꝙ̄ a delectabili abstinere.

Instantia Solo. B Fortitudi nis 2ᵘˢ actᵘ ❡ Et si dicaꝫ ꝙ fortis nō vti indigere ira: qꝛ fortis per se est sufficiens ad opus fortitudis: iō nō indiget ira. ❡ Dōꝫ est ꝙ duplex est actus fortitudis. s. sustinere picula ⁊ ipsa inuadere ⁊ repellere: ⁊ ꝫ fortis sit p se sufficiens absqꝫ ira ad hunc actū q est sustinere pericula ⁊ terribilia: nō tn̄ est sufficiens ad hunc actū qui est inuadere ⁊ repellere terri/ bilia: imo ad istum actum ira multum cooperatur.

❡ Nec etiā ii qui sunt spe freti sunt fortes: naꝫ ex eo qꝛ sepe multosqꝫ vicerunt fiduciā in periculis habent.

4ᵃ p̄s.c. ❡ Neqꝫ enim bone spei differentes existentes fortes: ppter multotiens enim ⁊ multos vicis/ se confidunt in periculis.

❡ Hec est 4ᵃ p̄s: in qua determinat de fortitudine apparē te ⁊ nō vera que est pp spem. ⁊ cōtinet tres particulas. In p̄ma ponit hunc modū fortitudinis. In 2ᵃ ibi [Cōsimiles aūt.] cōparat istam fortitudinē vere fortitudini. In 3ᵃ ibi [Propter hoc fortioris.] Infert qddā correlariū. s. ꝙ qui in repētinis periculis nō timet neqꝫ perturbaꝫ magis vi esse fortis ꝙ̄ ille qui in preuisis ⁊ manifestis periculis nō timet neqꝫ turbaꝫ. In p̄ma igitur particula dicit ꝙ sicut illi qui ppter irā fortiter agunt nō sunt vere fortes: ita illi qui ppter spem victorie solū fortiter agunt nō sunt vere fortes quia isti sunt fortes ppter spem: fortiter eniꝫ ope/ ranꝫ ppter hoc ꝙ sperant vincere eo ꝙ multotiēs in peri culis existentes vicerunt. vnde sunt fortes ppter experiē tiam quā habent in bellicis: hoc enim pertinet ad 2ᵐ mo/ dum fortitudinis nō vere: sed ppter solam fiduciam quā ex frequentibus victorijs acceperunt operantur fortiter credentes vincere vt alias vicerunt.

❡ Sunt aūt similes fortibus: qꝛ vtriqꝫ cōfidunt: ꝫ for/ tes qdē ob eas res quas paulo antea diximus: illi vo quia se superiores esse putant: ⁊ nihil vicissim suscepturos mali: tale ⁊ ipsi ebrij faciunt. Sperāt eniꝫ oīa sibi prospere euenire. Cum vo nō eueniunt ipsis talia: fu/ gam arripiūt. At viri fortis erat res eas que sunt hoī/ bus ⁊ videntur formidolose ferre: quia honestum est ferre: ⁊ turpe non ferre.

D

❡ Cōsimiles aūt qm̄ ambo audaces; sed fortes quidem ppter predicta: hi autē ppter estima re meliores esse: ⁊ nihil cōtra pati. Tale autem faciunt ⁊ inebriati. ❡ Bene sperantes eni fiūt qn̄ aūt ipsis nō accidunt talia fugiunt. Fortis aūt erit terribilia homini existētia: ⁊ non appa/ rentia sustinere: qm̄ bonum: ⁊ turpe non.

❡ Hec est 2ᵃ particula: in qua cōparat hanc fortitudinem fortitudini vere. p̄mo ꝫm cōuenientiam. scdo ꝫm diiam. ꝫm cōuenientiā: qꝛ fortes ppter spem assimilanꝫ vere for/ ti in hoc ꝙ ambo sunt audaces. s. audacter pericula aggre dientes: sed differūt in hoc ꝙ vere fortes operanꝫ ex ele/ ctione: ⁊ ppter bonum virtutis: ⁊ fortes ppter spem ope/ ranꝫ: quia credunt se meliores ⁊ posse vincere: ⁊ etiaꝫ dif/ ferunt alio mō. s. per hoc ꝙ fortes ppter spem: qn̄ vident pericula iminere fugiunt: sed vere fortes non fugiunt qn̄ vident iminere pericula sed persistunt in periculis ppter bonū honestū ⁊ ad vitandū inhonestū. Unde pōt hec po/ ni ꝯclo 53ᵃ. s. ꝙ fortes ppter spem nō sunt vere fortes: que pbaꝫ dupl'r. Primo sic. Uere fortes aggrediunꝫ pericula ex electione ⁊ ppter bonum virtutis: ⁊ fortes ppter spem aggrediuntur pericula nō ppter predicta: sed qꝛ estimant se esse meliores ⁊ sperant vincere. ergo ⁊c. Un̄ fortes pp spem sunt similes ebrijs qui multiplicatis spiritibꝰ ppter vinum efficiunꝫ bone spei: sed quādo eis nō accidunt ea que sperant non persistunt: sed fugiunt. [Bene sperantes enim fiunt.] Scdo pbaꝫ cōclusio sic. Fortes ppter spem sunt bene sperantes ⁊ persistunt in periculis dum eis non apparent pericula iminere sed statim cum percipiunt eis periculis iminere: ita ꝙ timent vinci tunc fugiunt: ꝫ vere fortes qn̄ pericula ⁊ homini terribilia ꝫm veritatē immēt nō fugiūt: sed psistūt in periculis ppter bonū ⁊ ad vitan/ dū inhonestū. g̃ fortes ppter spem nō sunt vere fortes. 53ᵃ ꝯclo huiꝰ tertij libri.

E

F

❡ Quāobrem ⁊ magis fortis esse videꝫ subitis potius in terroribus interitū esse ac sine turbatione ꝙ̄ in p/ uisis. Est. n. ab habitu magis aut minus ex apparatu: nam antea visa cogitatione ⁊ ratione quispiam eliget. At ea que repente eueniunt habitu.

❡ Propter qđ fortioris videꝫ esse in repētinis timoribus ⁊ impauidū ⁊ inturbatuꝫ esse ꝙ̄ in premanifestis. Ab habitu enim magis vel qm̄ minus ex preparatione: premanifesta quidem enim si ex ratione ⁊ cogitatione aliquis precli/ gat repentina autem ꝫm habitum.

G

❡ Hec est 3ᵃ. particula huius partis: in qua ·p̄hs infert qđ/ dam correlarium ex predictis: qꝛ enim ad forteꝫ pertinet ꝫm ppriam inclinationē sui habitus terribilia sustinere: ideo cōcludit tale correlarium ꝙ ille est magis fortis qui in repentinis timoribus nō timet nec turbaꝫ: ꝙ̄ ille q non timet in periculis preuisis ⁊ p̄us manifestis: ⁊ ista est ꝯclo 54ᵃ que sic pōt pbari. Operationes repentine sunt ab ha bitu: sed operationes que sunt preuise ⁊ precogitate sunt a deliberatione rōnis. Qui igiꝫ in repentinis timoribus nō timent habent habituꝫ fortitudinis: qꝛ operationes repē/ tine fortitudinis nō sunt nisi ab habitu fortitudinis: ꝫ alie operationes preexcogitate nō sunt ab habitu: ex hoc argū sic. Ille est magis fortis qui operaꝫ ex habitu fortitudis ꝙ̄ ille qui nō operaꝫ ex habitu fortitudinis: sed q operaꝫ fortiter in repentinis timoribus operaꝫ ex habitu fortitu dinis ipsius: qꝛ fortis est terribilia ꝫm hoiem nō apparen tia sustinere ppter bonū cōsequendū ⁊ turpe vitandū: ꝫ qui operaꝫ fortiter in timoribus ⁊ periculis preuisis non operaꝫ vel nō opꝫ ꝙ opereꝫ ex habitu fortitudis. igiꝫ ⁊c. 54ᵃ ꝯclo huiꝰ tertij libri.

H

❡ Intelligenda sunt hic duo. p̄ᵐ ꝙ si pericula sunt preco/ gnita ⁊ premanifesta homo potest deliberare: ⁊ se bn̄ ar/ mare ad pericula sustinēda: ⁊ tūc pōt sine timore aggredi pericula sine habitu fortitudinis. nam nullus est habitus vel passio ita vehemens cui ratio nō possit resistere: dum/ modo vsus rōnis maneat per quem hō pōt se habere ad opposita: sed in repētinis timoribus nō pōt homo delibe/ rare: iō in illis operaꝫ per habitū. ❡ Scdo est sciendū ꝙ iste quartus modus fortitudinis differt a mō scdo: qꝛ non est idem operari ppter spem ⁊ operari ppter experiētiā. p̄ᵐ nōn̄ 2ᵐ nōn̄

I nã inexperti possunt sperare victoriã pp hoc q multotiẽs vicerũt: cõtingit eniz multotiẽs vincere absq3 experiẽtia.

¶ Fortes ẽt esse vident̃ ꝛ qui ignorant: ꝛ sunt non longe ab iis qui spe freti confidunt. Deteriores aũt sunt: quãtũ dignitatis nihil habent: illi aũt habent: quapp ꝛ aliquo tempore manent. Hi vo decepti si cognouerint vel suspicati fuerint aliud esse q̃ putabãt fugiũt. Qđ qdem Argiuis contigit cum in Lacedemonios tanq̃ in Sicyonios incidissent. Dictum igitur quales nam sint ipsi fortes: ꝛ ii quoq3 qui fortes esse vident̃.

5ª p̃s.c. ¶ Fortes aũt videntur ꝛ ignorantes: ꝛ sunt nõ longe ab his qui bone spei. Deteriores autem quanto dignitatem nullam habent illi autem:
K propter quod ꝛ permanent per aliqđ tempus. Hi autem decepti: qm̃ si cognouerint aliud q̃ suspicantur fugiunt. Qr argiui patiebant̃ icidẽtes lacedemonijs vt Sicyonijs: ꝛ fortes vtiq3 dicti sunt: quales quidã: ꝛ existimati fortes.

¶ Hec est 5ª particula: in qua ponit̃ qntus modus fortitudinis apparentis ꝛ nõ vere: ꝛ hec fortitudo est fortitudo ppter ignorantiaz. illi vo qui ignorant pericula audacter se exponentes periculis ignorantes ea esse pericula videntur esse fortes. ¶ Eustratius dicit hic q ignorantes ꝛ inexperti periculoꝝ aggrediunt̃ terribilia: ꝛ vident̃ esse fortes. vnde ꝛ pûerbium fluxit dulce inexpto belluz. vñ qui ignorant pericula sunt similes fortibus ppter spem: sunt tñ illis deteriores: ꝛ hoc pbat phs. s. q fortes ppter ignorantiã sunt deteriores q̃ fortes ppter spem: ꝛ hec est 9clusio 55ª ꝛ pbat̃ sic. Illi qui nullaz dignitatẽ habẽt sunt deteriores illis qui aliquã dignitatẽ hñt. sed fortes pp ignorantiã nullam dignitatẽ habẽt per quã se mouent ad pericula ꝛ fortes ppter spem aliquã dignitatẽ habẽt. ergo ꝛc̃. Maior est manifesta ꝛ minor pbat̃ quantum ad vtrãq3 eius ptem. pmo quãtũ ad pmã partẽ. Nam fortes ppter

L 55ª 9clo tertij libri.

ignorantiã ex solo defectu scientie currunt ad pericula nõ estimantes ea que ipsi aggrediunt̃ esse periculosa: ꝛ ita ex sola defectione scientie que nõ est alia dignitas seu aliquã dignitatez includens se mouent ad pericula: ꝛ sic p3 pma pars minoris. 2ª pars etiã p3: qr fortes ppter spem habẽt sciam. Cognoscunt enim q illa que ipsi aggrediunt̃ sunt periculosa in se: sed nõ reputãt ea esse sibi periculosa: ꝛ ita habẽt aliquã dignitatẽ. s. sciam. ꝛ ideo illi qui aggrediunt̃ pericula ppter ignorantiã statim cum cognoscunt ea esse pericula que aggrediunt̃ fugiunt: sed illi q sunt bone spei postq̃ cognoscũt q sunt pericula permanẽt per aliqđ tps: ꝛ ita fortes ppter ignorantiã sunt deteriores q̃ fortes pp spem. ¶ Circa istud caplm est sciendum qũo sumunt̃ isti qnq3 modi fortitudinis nõ vere: sed similis vere: qr cum fortitudo vera sit virtus moralis ad quã requirit̃ scire ꝛ eligere ꝛ ppter bonum eligere: põt aliqs operando circa mãm fortitudinis triplr deficere a vera fortitudine: aut ppter defectũ scientie: ꝛ sic est qntus modus fm quẽ aliqs dicit̃ fortis ppter ignorantiã. Aut ppter defectum electionis. s. qr nõ operat̃ ex electione: sed ex passione: ꝛ hoc põt esse duplr: aut qr opat̃ ex passione impellente animũ ad aggrediendũ pericula cuiusmodi est ira: ꝛ sic est fortitudo 3ª mõ dicta: cuiusmodi est fortitudo ire seu furoris: vel est passio firmans animum cõtra pericula cuiusmodi est spes: ꝛ sic est quartus modus fortitudinis apparẽtis. s. fortitudo spei. 3º modo deficit aliquis a vera fortitudine pp indebitũ motiuũ: q lz ex electiõe opet̃ eligẽdo ea q̃ fortis eligit. s. sustinere ꝛ aggredi pericula: tñ hoc est pp motiuũ indebitũ sicut milites q pp armoꝝ expientiã aggrediunt̃ terribilia: eo q sue peritie innitentes nõ reputant ea que aggrediunt̃ esse sibi picnlosa: ꝛ sic est scđs modus qui dr̃ fortitudo militaris vel experimentalis: aut eligit causa agẽdi picula p idebitũ finẽ. s. nõ ppter bonũ cõe ꝛ vtutis: s3 pp honores pñdos vel penas vitãdas q̃ a supioribꝰ actu ĩfligunt̃ vel cõminant̃ infligi: ꝛ sic est pmus modus. s. fortitudo politica siue ciuilis. ¶ Nota q fortitudo vera requirit scire ꝛ eligere ppter hoc. s. pp finẽ debitũ ꝛc̃.

N
Nõa
O
P
Nõa

Deficere a vera fortitudine.

pp ignorantiam — fortitudo pp ignorantiã

pp passionẽ ꝛ nõ ex electione:
- impellẽtẽ animũ — fortitudo pp irã
- firmantẽ animũ — fortitudo pp spem

pp indebitũ motiuum:
- pp experientiã — fortitudo militaris
- pp honores cõsequendos ꝛ penas vitandas. — fortitudo politica.

M

Capitulum quartum tractatus scđi libri tertij de pprietatibus fortitudinis declarãs q vera fortitudo magis est circa terribilia q̃ circa ausibilia: vel q magis est circa timores q̃ circa audacias: ꝛ q nulla vel pauca delectabilia h3 preter finem sed est maxime circa tristitias: ꝛ q̃to qs virtuosior est ꝛ felicior tanto magis tristat̃ in morte: ꝛ p illaz tñ tristitiã nõ diminuit̃ eius fortitudo: sed magis augmẽtatur: ꝛ q pprietates predicte vere fortitudinis nõ insunt fortitudini militari stipendiarioꝝ ex quibus figuralr apparet quid est vera fortitudo ꝛc̃.

¶ Sed q̃q̃ circa fiducias metusue fortitudo versat̃: tamen nõ simili mõ circa vtrũq3: sed magis circa res formidolosas cernitur. Qui nãq3 nõ turbat̃ in his: ꝛ atq3 se h3 circa has vt op3: magis est fortis q̃ is q circa eas in qbus confiditur se h3 vt oportet.

Q

Circa audacias aũt ꝛ timores: fortitudo existens nõ silr circa ambo est: sed magis circa terribilia. In his eniz imperturbatus: ꝛ circa hec vt op3 hñs fortis magis q̃ qui circa audacias.

Capm 4m tra. 2 tertij libri eth. pª p̃s.c.

Istud est 4m caplm tractatus scđi: in quo determinat̃ de pprietatibus fortitudinis: ꝛ continet quatuor ptes pncipales. In pma determinatur qũo se h3 ad

Q̃rta c. tra. 2 diuiditur in 4or partes.

A bȝ ad timores ꝛ audaciā. In 2° ibi[In sustinendo vtiqȝ.] ostendit quō fortitudo se habet ad tristitiā. In 3° pte ibi [Sed adhuc videbit.]ostenditur quō fortitudo se hȝ ad ipsaȝ delectationē. In 4° pte ibi[Milites aūt.]excludit ꝓprietates pdictas vere fortitudinis a fortitudine militari epilogando quedā dicta de fortitudine. In pma igit parte ponit pmā ꝓprietatē fortitudis que est ꝙ cū fortitudo sit circa tristia ꝛ ausibilia fortitudo magis hȝ esse circa terribilia ꝙ̄ circa ausibilia: siue ꝙ fortitudo magis hȝ esse circa timores ꝙ̄ circa audacias: ꝛ hec est 9clo 56° ꝛ ꝓbat sic. Fortitudo magis est circa illō circa qd fortis magis laudat: sed fortis magis laudat in hoc ꝙ bn̄ se hȝ circa terribilia ꝙ̄ in hoc ꝙ bn̄ se hȝ circa ausibilia. g fortitudo magis est circa terribilia ꝙ̄ circa ausibilia. Maior huius rōnis est manifesta: ꝛ minor pȝ: ex hoc ꝙ timor iminet hoi ex aliquo fortiori cōtra ipsuȝ insurgēte. ꝛ audacia insurgit ex hoc ꝙ aliqs existimat eū quē inuadit nō excedere suā potestatē. mō difficilius est stare 9tra fortiorē ꝙ̄ insurgere in equalē vel minorē. Cū igit virtus magis laudatur circa magis difficile: sequit ꝙ fortitudo magis laudat circa timores ꝙ̄ circa audacias: siue circa terribilia ꝙ̄ circa ausibilia quod idem est.

56° 9clo huius tertij libri.

B ¶ Fortes igit ex eo dicunt: qꝛ res vt dictū est inferentes dolores tolerāt. Idcirco fortitudo dolores affert ꝛ nō iniuria laudat. Difficilius eniȝ est dolores ferre ꝙ̄ a voluptatibus abstinere.

2° ps.c. ¶ In sustinendo vtiqȝ tristia vt dictū est fortes dicunt: ꝑꝑ qd ꝛ triste fortitudo: ꝛ iuste laudatur: difficilius eniȝ tristia vt dictum est sustinere: ꝙ̄ a delectabilibus abstinere.

C ¶ Hec est 2° ps pncipalis: in qua ostēdit quō fortitudo se hȝ circa tristitias: ꝛ per hoc pȝ 2° ꝓprietas fortitudinis: q est circa tristitias. vn̄ ondit ꝙ fortitudo ē circa tristitias: ꝛ hec est 9clo 57° ꝛ ꝓbat sic. Circa illud hȝ esse fortitudo circa qd fortis laudat: sed fortis laudat in sustinendo tristia. ergo ꝛc̄. Minor pȝ ꝛ maior declarat per hoc ꝙ si fortis in sustinēdo tristia nō recedit a bono v̄tutis: tūc multū laudat: qꝛ virtus laudat circa difficile nūc valde difficile est sustinere tristia. nā difficile est abstinē a delectatiōib⁹: ꝛ difficili⁹ est tristia sustinere ꝙ̄ a delectatiōib⁹ abstinere.

57° 9clo huius tertij libri.

¶ Enimuero fortitudinis finis iucūdus est: verum ab euenientibus doloribus offuscat: vt ꝛ in certaminib⁹ fieri solet: nā pugilibus finis qdē ipse iucūdus est gr̄a cuius certant: corone inquam atqȝ honores: sed cedi molestum est: cum sint e carne doloresqȝ affert ꝛ ois oino labor. Atqȝ quia hec sūt multa: ideo id gr̄a cui⁹ certant: cū sit res parua nihil iucundi v̄r hr̄e. Or si tale ꝛ circa fortitudinē est mors qdem atqȝ vulnera forti viro molesta erunt atqȝ inuito. Feret tamen qd honestum est ea ferre: vel turpe nō ferre.

D

3° ps ca. ¶ Sed ꝛ adhuc videbit vtiqȝ esse qui ꝭm fortitudinē finis delectabilis. ¶ Ab his aūt q̄ circa finē euanescere: qle ꝛ in gymnasticis agonib⁹ fit: pugilibus eniȝ finis delectabilis cui⁹ gr̄a corona ꝛ honores: ꝑcuti aūt dolorosuȝ: si carnales: ꝛ triste ois labor: ꝑꝑ multa autē hec esse: paruū existēs cui⁹ gr̄a nihil delectabile v̄r hr̄e. Si vtiqȝ tale est ꝛ qd circa fortitudinē mors qdē ꝛ vulnera tristia forti ꝛ nolēti erūt. Sustinet aūt hec: qm̄ bonum vel qm̄ turpe non.

E ¶ Hec est 3° pars: in qua ostēdit quō fortitudo seu fortis se hȝ ad delectationē: ꝛ per hoc pȝ tertia ꝓprietas fortitudinis q est aliquā delectationē habere: ꝛ cōtinet hec pars duas ꝑticulas. In pma ondit ꝙ fortis in sustinēdo tristia aliq̄ delectationē hȝ ſȝ modicā. In 2° ibi[Et quāto vtiqȝ.] Excludit errorē stoicoꝝ dicentiū ꝙ v̄tuosus nunq̄ tristitiā hȝ. In pma igit ꝑticula ostēdit ꝙ fortis in sustinendo tristia aliquā delectationē hȝ sed modicam: ꝛ hec est 9clo 58° ꝛ ꝓbat sic. Finis ꝑꝑ quē v̄tuosus agit est ei delectabilis sed fortis in sustinendo tristia agit ꝑꝑ finē. igit finis ꝑꝑ quē fortis agit in sustinēdo tristia est ei delectabilis: ꝛ ꝑ 9n̄s fortis in sustinēdo tristia aliquā delectationem hȝ. [Ab his aūt que circa.]sed quāuis fortis in sustinēdo tristia aliquā delectationē hȝ tn̄ illa delectatio debilr ꝑcipit ꝑꝑ circūstantes tristitias: sicut accidit in agonib⁹ gymnasticis in qb⁹ pugiles nudi pugnāt sustinentes tristia delectant tn̄ in fine. gr̄a cui⁹ pugnant. s. in corona ꝛ honore ꝑꝑ que pugnāt: qꝛ coronant ꝛ honorant: ſȝ sustinere ꝑcussiones est eis dolorosuȝ: ꝛ hoc negare est negare eos eē carnales. nā si carnē sensibilē habeāt necesse est vt lesiua inferant eis dolorē: ꝛ qꝛ multa sunt tristia ꝛ dolorosa q̄ sustinent ꝛ bonū qd habēt ꝑ fine est aliqd paruū: nō videntur aliquā delectationē sentire: qꝛ delectatio absorbet a maiori tristitia: ꝛ ita v̄r accidere in actu fortitudis: qꝛ fortis in sustinēdo tristia modicā delectationē hȝ: qꝛ ille q sustinet dolorosa ꝛ multū tristia si aliquā delectationē hȝ modicā hȝ. mō fortis in sustinēdo tristia sustinet dolorosa ꝛ multū tristia ꝛ delectationē aliquā hȝ vt ꝓbatū est: qꝛ sustinet hoc ꝑpter bonū cōsequendū ꝛ malū vitandū. g fortis in sustinendo tristia modicā delectationē hȝ. ¶ Lincon. v̄r hoc dicere ꝙ operatio fortis in sustinēdo tristia est multū delectabilis: dicit eniȝ sic. Et si dicat h Ar. ꝙ in fortitudine finis est delectabilis: que aūt ad finē tristia: nō credat aliqs ꝙ vere fortiter operās nō delectabilr operetur: ꝓbauit eniȝ in pmo libro ꝙ operatio ꝭm v̄tutē delectabilis est: sed sciendū ꝙ ipse opōnes in seipsis laboriose sunt ꝛ tristitiā quantū est ex ipsis inferentes: ipse tn̄ amor v̄tutis ꝛ opōnis ꝭm v̄tutē existēs in viro forti ꝛ silr in studioso facit oēs opōnes ꝭm v̄tutē leues: ꝛ oēs dolores ꝛ tristitias dulces: ꝛ ꝑ 9n̄s delectabiles. Omne eniȝ amatū inquātū amatuȝ leue dulce suaue: ꝛ delectabile. Et in studiosis delectabilitas nata ex amore finit tristitiā laborē ꝛ dolorē que sunt in operatione de ipsius operatiōis natura. hec Lincon. ꝛ istud magis videbit in dubitationibus.

58° 9clo huius tertij libri.

F

¶ Atqȝ quo magis oi v̄tute pollet ꝛ felicior est: eo magis ob mortē sane dolebit. Uir eni talis maxie dign⁹ est vita: maximisqȝ bonis priuat idipsuȝ sciēs: qd qdē dolorē affert. Uerū nihilominus est fortis: ꝛ eo magis fortasse: ꝙ honestatē que est in bello his antepōnit. Nec fit vt oibus in v̄tutibus cū voluptate operemur: nisi quoad attingitur finis.

G

¶ Et quāto vtiqȝ virtutē habeat oēm ꝛ felicior sit magis in morte tristior erit: tali eniȝ maxime viuē dignū ꝛ iste maximis bonis priuat sciēs. Triste aūt hoc. ¶ Sȝ nihil min⁹ fortis forsitā aūt ꝛ magis: qm̄ in bello bonuȝ pre illis eligit. ¶ Nō vtiqȝ aūt in oibus v̄tutibus delectabilr operari existit preterq̄ inquātū finē attingit.

H

¶ Hec est 2° ꝑticula tertie ptis: in qua ꝓhs remouet errores stoicoꝝ dicentiū ꝙ v̄tuosus nullā tristitiā hȝ ꝛ istō excludit ꝓhs ꝓbando ꝙ quāto est aliqs magis ꝑfectus in

I virtute & felicior: tanto magis tristatur in morte: & hec est conclusio
59ª conclo buiº tertij libri. 59ª & probatur sic. Quanto aliquis scienter priuatur maiori bono
quo est dignus tanto magis tristatur: sed quanto aliquis est vir
tuosior tanto in morte scienter priuatur maiori bono quo est
dignus. ergo quanto aliquis est virtuosior tanto magis tristatur
in morte. ⁋ Lincon. dicit hic quod quanto quis est virtuosior &
alijs vtilior: tanto magis erit mors sibi tristior propter causas
quas assignat auctor: & tamen si mortem sustinet propter bonum
quanto virtuosior: tanto erit mortis sustinentia delectabilior
propter vehementiorem amorem boni cuius gratia sustinet mor-
tem. hec Lincon. ⁋ Quamuis enim in virtuoso moriente sit tri
stitia propter amorem vite & amissionem eius & virtutis: tamen fortis
in sustinendo dolores & mortem gaudet: quia considerat quod mors
est de necessitate nature: & sustinet mortem propter bonum comune &
diuinum quod est melius quam bonum sue vite: nec forte est inconue
niens quod aliquis gaudeat de vno & tristetur de alio. [Sed nihil
K minus.] Sed quamuis fortis tristetur in morte: tamen illa tristitia
non diminuit fortitudinem. Unde cum fortis sustinet tristia forti
tudo sua non minuitur: sed magis augmentatur: quia bonum quod for
tis eligit in sustinendo tristia & mortem in bello est magis
bonum quam illa bona que moriendo amittit. vnde potest hec poni
conclusio quod fortitudo fortis in sustinendo tristia & mortem in bel-
60ª conclo buiº tertij libri. lo non minuitur: sed magis augmentatur: & hec est conclusio 60ª & proba
tur sic. Uirtus non minuitur sed magis augmentatur cum virtuosus
eligit maius bonum pre minoribus bonis: sed bonum quod for-
tis eligit in sustinendo tristitiam & mortem in bello est maius
bonum quam illa bona que moriendo amittit. igitur fortitudo for
tis in sustinendo tristia & mortem in bello non minuitur sed ma
gis augmentatur. [Non vtique autem in omnibus.] Ex predictis patet quod
non omnis operatio secundum virtutem est delectabilis nisi inquantum
virtuosus finem attingit. Nam operatio secundum fortitudinem non
est delectabilis nisi inquantum fortis finem attingit.

L ⁋ Nihil autem fortasse vetat non eos qui tales sunt prestan-
tissimos milites esse: sed eos qui minus quidem sunt fortes:
nullum autem aliud bonum habent: hi namque parati sunt
sese periculis obiectare: vitamque pro paruo emolumento
perdunt. De fortitudine igitur hactenus dixisse sufficiat.
Quid autem est ex iis que diximus non est difficile compre-
hendere ac assignare figura.

4ª p. a. c. ⁋ Milites autem nihil forsitan prohibet non tales esse
optimos: sed eos qui minus quidem fortes alio
autem bonum nullum habentes: parati quidem enim
isti ad pericula & vitam ad parua lucra permutant.
⁋ De fortitudine quidem igitur intantum dictum
sit. Quid autem est non difficile typo accipere
ex his que dicta sunt.

M ⁋ Hec est 4ª pars huius capituli: in qua philosophus excludit predi
ctas proprietates fortitudinis a fortitudine militari similiter epilo-
gando dicta de fortitudine: & dicit primo quod nihil prohibet ali-
quos esse optimos milites qui non sunt tales quales descripsi
mus esse fortes: sed forte illi qui sunt minus fortes id est ma
gis remoti a vera fortitudine sunt milites meliores nullum
aliud bonum temporale habentes nisi quo vitam sustentent. Isti enim
pro paruis lucris acquirendis quibus vitam sustinent audacter ex-
ponunt se bellorum periculis vsque ad periculum vite: vnde isti vi-
tam suam quam exponunt discrimini quodammodo commutant ad
parua lucra. s. stipendiorum. ⁋ Lincon. dicit hic quod tales. s.
pauperes milites stipendiarij vtiliores sunt quam alij militan
tibus qui indigent militum adiutorio: quia tales milites non de mul-
Fortitudinis descriptio. tis expensis faciunt salutem indigentium ipsis. [De fortitudine.]
hic epilogat dicens quod de fortitudine intantum sit dictum. Quid
autem sit fortitudo non est difficile typo .i. figuraliter accipere

ex his que dicta sunt. ⁋ Ex predictis enim potest fortitudo sic N
describi. Fortitudo est virtus medio modo se habens secundum rationem re- Questio dubia circa materiam fortitudinis.
ctam circa timores & audacias propter bonum comune. ⁋ Circa
istam materiam de fortitudine sunt 4ᵒʳ dubia. Primum est vtrum
fortitudo sit medietas inter timores & audacias. ⁋ 2m est 1m dubium
vtrum fortitudo sit tantum circa pericula mortis in bello. ⁋ 3m 2m
dubium est vtrum fortis in suo actu tristetur. ⁋ 4m dubium est 3m
vtrum fortis debeat eligere mori pro turpi vitando. ⁋ Ad primum du 4m
bium arguitur probando quod fortitudo non est medietas inter au- Ad primum dubium.
dacias & timores. Nam in latitudine infinita ex vtraque parte ratio prima
non est aliquod medium: non enim est vnum magis iudicandum me-
dium quam aliud: sed tam latitudo timoris quam latitudo audacie
est infinita. ergo non est aliquod medium inter illas: & per consequens
fortitudo non est medium inter dictas passiones. Maior est
de se nota & minor apparet: quia aliquis potest timere in duplo
plus quam oportet & in quadruplo plus. & sic in infinitum. ⁋ Item patet
de audacia quia aliquis potest audere in duplo plus quam oportet & in O
quadruplo: & sic in infinitum. igitur &c. ⁋ Item precipuus actus for- ratio 2ª
titudinis est sustinere pericula mortis vt patet ex dictis: sed
aliquis ex timore tristitie vel pene sustinet pericula mor-
tis: ideo timor magis conuenit fortitudini quam sibi oppositum: &
per consequens timor non est vnum extremorum inter que fortitudo
est medietas. ⁋ Item omnis virtus moralis est inter duas pas- ratio 3ª.
siones & inter duo extrema quorum vnum dicitur excessus & aliud
defectus: sed tam timor quam audacia dicitur excessus: quia sicut au-
dacia dicitur excessus in audendo: ita timiditas dicitur excessus
in timendo: sicut enim aliquis potest audere plus quam oportet: ita potest
aliquis timere plus quam oportet. ⁋ Item fortitudo est medium inter ratio 4ª.
timiditatem & non timiditatem: sed vna virtus non est nisi medie
tas inter duo extrema: ideo fortitudo non est medietas inter In oppositum philosophus.
timores & audacias. ⁋ In oppositum est philosophus. ⁋ Ad 2m
dubium arguitur probando quod fortitudo non est solum circa timo- Ad 2m dubium.
res & pericula mortis in bello: quia omnes passiones oportet reduci P
ad medium per aliquas virtutes: sed non est dare aliam virtutem per
quam timores aliorum malorum reducantur ad medium nisi per for- ratio prima
titudinem. ergo fortitudo non est solum circa timores & pericu
la mortis in bello. ⁋ Item nulla virtus est circa extremum: sed ratio 2ª.
mors est malum in extremo. ergo virtus non est circa mortem vel
pericula mortis: & per consequens fortitudo non est circa mortis pe-
ricula in bello. Cuius contrarium videtur philosophus probare in litera.
⁋ Ad 3m dubium arguitur. Et videtur quod fortis non tristatur in suo Ad 3m dubium.
actu sed magis delectatur: quia dicit philosophus 2º huius. quod signum ratio prima
generati habitus est superueniens delectatio operibus: igitur cum
fortis habeat habitum fortitudinis: videtur quod fortis delectatur
in suo actu. ⁋ Item primo huius dicit philosophus quod vita eorum qui ratio 2ª
operantur secundum virtutem est secundum se delectabilis: sicut enim non est
iustus qui non gaudet iustis operationibus: ita non est fortis
qui non gaudet fortibus operationibus. ergo fortis in suo actu dele-
ctatur & non tristatur. ⁋ Item delectatio causatur ex coniunctione
conuenientis cum conuenienti vt patet ex. 10. huius: sed operatio cu- Q
iuslibet habitus est conueniens habitui. ergo operatio cuiuslibet
habitus est delectabilis operanti cum sit sibi conueniens. ergo
operatio fortis est delectabilis forti: & per consequens fortis delectatur
in suo actu. ⁋ Oppositum dicit philosophus in litera. ⁋ Ad 4m dubium Oppositum philosophus.
probatur quod fortis non debet eligere mori pro turpi vitando: quia for Ad 4m dubium.
tis non debet maius malum eligere pro minori malo vitando: sed ratio
maius malum est pati mortem quam committere turpe. ergo non
debet eligere mori pro turpi vitando. Maior patet de se: & minor
declaratur: quia si pati mortem non esset maius malum quam committe
re turpe: tunc aut est minus malum aut equale: si sit malum
equale: tunc accipitur aliquod magis turpe: & tunc pati mortem erit
minus malum quam tale turpe committere: sed loquamur de tali
turpi quod est maius malum quam pati mortem: & si ita sit quod pati
mortem sit minus malum sequitur quod committens turpe non possit
sufficienter puniri pro suo delicto quod est inconueniens. Conse-
quentia

A quētia pz:qꝛ cōmittens turpe nō pōt magis puniri ꝙ̄ paciendo mortē:sed paciēdo mortē nō tātū malū patiꝉ ꝙ̄tū perpetrauit cū mors sit minus malū ꝙ̄ turpe cōmissuꝫ:ꝛ per ꝯñs nō pōt sufficienter puniri:qꝛ pena sufficiēs dꝫ equalere delicto cōmisso.

Instantia

℄ Et si dicaꝉ ꝙ aliqđ sit turpe qđ est magis malū ꝙ̄ pati mortē:ꝛ aliđ est turpe qđ est min⁹ malū ꝙ̄ pati mortē:ꝛ de tali turpi qđ est magis malum ꝙ̄ pati mortē ꝯcludit argᵐ.s.ꝙ pro tali turpi cōmisso nō pōt cōmittens sufficienter puniri in hac vita:sed pro turpi qđ est minus malū ꝙ̄ pati mortē pōt hō sufficienter puniri.

Cōfutatio

℄ Cōtra:si est aliqđ turpe magis malū ꝛ aliud min⁹ malū ꝙ̄ pati mortē:tūc vꝫ ꝙ sit aliud turpe qđ est eq̄le malū cū eo qđ est pati mortē:ꝛ tūc ꝓposito tali turpi non deberet fortis magis eligere mortē ꝙ̄ ꝯmittere tale turpe nec eꝯ:cū vtrūqꝫ sit equalꝛ malū. ℄ Itē si sit aliqđ tale turpe qđ fortis citius dꝫ eligere cōmittere ꝙ̄ pati mortē:tūc cōmittere tale turpe pro maiori bono cōsequēdo ꝙ̄ illud turpe

B

est malū/vt pro saluanda vita vnius boni viri/esset bonū ꝛ meritoriuꝫ:igiꝉ pari rōne cōmittere duplū turpe ꝓ duplo bono cōsequēdo esset bonū ꝛ meritoriū:ꝛ sic in infinitū:ꝛ sic qđcūqꝫ turpe ꝙ̄tūcūqꝫ malū/foret in aliquo casu cōmittēdū:qđ falsuꝫ est:qꝛ mortale peccatū in nullo casu est cōmittēdū. Cuius oppositū vult ꝓħs.

Oppoᵐ ꝓhs.

Primi dubij solutio.

℄ Ad pᵐ dubᵐ dōm est ꝙ fortitudo est medietas circa timores ꝛ audaciasꝫ:ꝛ magis est circa timores ꝙ̄ circa audacias. pᵐ pꝫ:qꝛ ad fortitudinē ꝑtinet firmare animū hoīs ne volūtas ei⁹ per terribilia iminētia retrahaꝉ a bono rōnis:sed retrahere animū a bono rōnis pertinet ad timorē:qꝛ timor importat recessuꝫ a malis nociuis ꝛ corruptiuis vt pꝫ ex 2° rhetorice:ꝛ ideo ad fortitudinē ꝑtinet cohibere timorē:ꝛ non solū opꝫ tolerare hꝰ tristia iminētia:sed opꝫ ipsa aggredi ꝑꝑ aliqđ bonū in posterū cōsequendum:ꝛ ideo fortitudo

C

ꝓprie est circa timorē ꝛ audaciā reprimēdo timorē ꝛ audaciā moderando. ℄ Scđo dico ꝙ fortitudo magis est circa timores ꝙ̄ circa audacias:cuius rō est:qꝛ virtus est circa arduuꝫ ꝛ difficile vt pꝫ per ꝓħm:ꝛ ideo circa illud qđ est difficilius ꝛ magis arduū est fortitudo ꝑncipalius:sed sustinere mala est difficilius ꝙ̄ aggredi ipsa:ideo sustinere mala magis ꝑtinet ad fortitudinē ꝙ̄ aggredi ipsa:sꝫ timor est in sustinendo tristia ꝛ mala ꝛ audacia in aggrediendo ipsa.iđ ꝛc̄. Qꝛ autē sustinere mala sit difficilius ꝙ̄ aggredi ipsa/pꝫ:qꝛ cōiter illud qđ aliqs sustinet est a fortiori inuadente. Inuadēs eniꝫ aggrediꝉ per modū fortioris:sed difficilius est sustinere a fortiori ꝙ̄ inuadere min⁹ fortem:ideo ꝛc̄. ℄ Item pꝫ 2° qꝛ qui sustinet percipit pericula presentia iminētia:sed aggredi est respectu periculorū futuroꝝ:sed difficilius est nō moueri a ꝑsentibus malis ꝙ̄ a futuris:iđ timor est difficilior vel circa magis dif-

D

ficile ꝙ̄ audacia:ꝛ ideo fortitudo est magis circa timores ꝙ̄ circa audacias:ꝛ magis est circa terribilia:ꝙ̄ circa ausibilia vt dicit ꝓħs in textu.

Ad pᵃᵐ rōnes p. dubij.

℄ Ad pᵐ in cōtrariū dōm est ꝙ in latitudine infinita ex vtraqꝫ ꝑte nō est aliqđ mediū rei qđ q̄dē mediū dī ꝭm equidistantiā extremoꝝ. In latitudine tñ infinita est media per abnegationē extremoꝝ:ꝛ hꝰ medietas est v̄tus sicut declaratū est 2° hui⁹. Uirtus enim est mediū inter supabūdantiā ꝛ defectū per abnegationē vtriusqꝫ extremi.nā vbi est virtus ibi nō est plus ꝙ̄ opꝫ nec minus ꝙ̄ opꝫ.

Ad 2ᵃᵐ rōnem.

℄ Ad 2ᵐ ꝯcedo ꝙ ꝑncipalis actus fortitudinis est in sustinendo pericula mortis ꝑꝑ bonum v̄tutis vel cōitatis:ꝛ ideo si aliqs sustinet vel inuadit pericula ꝑꝑ timorē seruitutis vel tristitie vel alicui⁹ talis non facit actum fortitudinis:qꝛ nō operaꝉ ꝑꝑ bonū v̄tutis nec ꝑꝑ bonuꝫ cōe.

Ad 3ᵃᵐ rōnem.

℄ Ad aliud dōm est ꝙ virtus moralis est inter duo extrema:quorū vtrūqꝫ dicit excessuꝫ:ꝛ etiā defectū:nō tñ respectu eiusdeꝫ:nā audacia dicit excessum in audendo ꝛ defectū in timendo:ꝛ timiditas dicit excessuꝫ

E

in timendo ꝛ defectū in audendo.

Ad vltī.

℄ Ad aliud dōm est ꝙ fortitudo est medietas īter timiditatē ꝛ itimiditatē ꝛ inter timorē ꝛ audaciā:nec sunt ista quatuor extrema distincta realiter sed hn̄t solū vim duoꝝ extremoꝝ. Uel dicaꝉ ꝙ fortitudo nō est medietas inter timiditatē ꝛ intimiditatē:qꝛ fortis est intimidus:qꝛ intimidus est cōis ad fortē ꝛ audacē sicut visuꝫ est in 2° huius.

Scđi du. solo.

℄ Ad 2ᵐ dubiū dōm ꝙ fortitudo est ꝑncipalꝛ circa pericula mortis ꝛ nō est circa pericula cuiuscunqꝫ mortis:sed mortis in bello. pᵐ pꝫ. nam ad fortitudinē ꝑtinet firmare animū cōtra mala retrahentia a bono rōnis:qꝛ bonuꝫ rōnis est preferendū oī bono corꝑali:sed qui firmiter stat ꝯtra mala maiora pōt firmiter stare cōtra oīa mala alia:sed ꝑicula mortis sunt maxima mala corꝑis:qꝛ mors tollit omne bonū presentis vite. Cū igiꝉ fortitudo sit ꝑncipalꝛ circa maxima mala:sequiꝉ ꝙ fortitudo sit ꝑncipalꝛ circa pericula mortis. ℄ 2ᵐ

F

declaraꝉ.s.ꝙ fortitudo nō est circa quecūqꝫ pericula mortis:qꝛ cum ad virtutē ꝑtineat agere ꝑꝑ bonuꝫ:opꝫ ꝙ circa illud periculuꝫ sit fortitudo ꝑncipalꝛ qđ ꝑncipalꝛ sustinet ꝓpter bonū cōsequendū:sed ꝑicula mortis ꝓuenientis ex egritudine vel naufragio nō sustinenꝉ directe ꝓpter aliqđ bonū cōsequendū:sed ꝑicula mortis in bello vt cōiter sustinenꝉ in bello directe ꝑꝑ aliqđ bonū cōsequendū:vt ꝑꝑ defensionem patrie:ꝛ iđ circa pericula mortis in bello est ꝑncipalꝛ fortitudo. Pōt tñ esse ex cōsequenti circa pericula cuiuscūqꝫ mortis que sustinenꝉ ꝓpter bonuꝫ v̄tutis vt ꝓpter ꝯfessionez fidei vel ꝑꝑ iustitiā vel ꝑꝑ quācūqꝫ aliā v̄tutē cōseruādā.

Ad pᵃᵐ rōnē 2ⁱ dubij.

℄ Ad pᵐ in cōtrarium dōm est cōcedēdo ꝙ tam circa alios timores ꝛ audacias ꝙ̄ circa pericula mortis in bello pōt eē fortitudo:sꝫ nō ꝑncipalꝛ.

Ad 2ᵃᵐ rōnem.

℄ Ad aliud dōm ꝙ in moralibus extremū attendiꝉ ꝭꝫ recessuꝫ a bono rōnis:ꝛ nō ꝭm recessum a medio rei:ꝛ iđ lꝫ mors

G

sit malū ꝛ extremū rei:pōt tñ esse mediū ꝭm rōnē:sustinere eniꝫ mortē qñ opꝫ ꝛ vt opꝫ:ꝛ sic de alijs circūstātijs nō est extremū ꝭm rōnem sed est mediū.

Tercij dubij solo.

℄ Ad 3ᵐ dubium qñ queriꝉ vtruꝫ fortis in suo actu tristeꝉ. Dōm est distinguēdo de tristitia sicut distinguēdū est de delectatiōe. Est eniꝫ delectatio duplex.s.corꝑalis que fit patiente corꝑe:ꝛ alia est delectatio aīalis que cōsequiꝉ apprehensionez aīe corꝑe nihil patiente.

Duplex delectatio

Silꝛ de actu fortitudis distinguiꝉ:qꝛ q̄daꝫ est actus fortitudis imediate elicitus ab habitu fortitudinis cuiusmodi est velle ꝛ eligere sustinere ꝑicula iminentia. Alius est actus fortitudinis q est ab habitu fortitudinis imꝑatus ꝛ ab alia potentia exercitus:cuiusmodi est

Duplex actus fortitudinis.

actu corꝑe sustinere vulnera ꝛ flagella que in bello infligunꝉ. ℄ His premissis dico ꝙ fortis nō semꝑ delectaꝉ in actu suo imꝑato nec delectatione aīali nec corꝑali:sed magis tristaꝉ.cuius rō est:qꝛ q̄libet carnalis existens tristaꝉ necessario de doloribus sibi inflictis:tñ in actu eius imediato illicito ab habitu fortitudis ꝭm aliq̄d delectaꝉ ꝛ ꝭm

H

aliq̄d tristaꝉ:qꝛ ꝭm ꝙ fortis attingit boᵐ v̄tutis ꝓpter qđ oꝑaꝉ/sic delectaꝉ delectatione aīali:qꝛ cuilibet v̄tuoso est finis delectabilis:sed ꝭm ꝙ fortis ꝓpter pericula mortis iminētia cognoscit se ꝑuari vita:ꝛ ꝑ ꝯñs v̄tutibus ꝛ oꝑōnibus virtutū:sic tristaꝉ fortis duplici tristitia:vna corꝑali inq̄ntū per actum imꝑatū sustinet vulnera ꝛ flagella:ꝛ hꝰ tristitia est corꝑalis:ꝛ eo ꝙ est magis manifesta ꝛ magis sensibilis nō ꝑmittit delectationem aīalez percipi que est de fine v̄tutis. Tristaꝉ etiā ꝛ alia tristitia aīali que opponitur delectationi interiori mentali inq̄ntum percipit se amittere maxima bona.s.vitā ꝛ v̄tutes ꝛ operationes virtutū. vnde tanto magis tristaꝉ ꝙ̄to cognoscit se maiorib⁹ bonis ꝑuari q̄bus est dignus.nā fortis dignus est viuere:ꝛ cognoscit se ꝑuari vita:ꝛ etiā maximis bonis huius vite

I ideo tristat̄ inquātū percipit istis bonis se priuari: vñ nec delectatio nec tristitia quā fortis h₃ in actu suo est pura: s₃ quodāmō mista. ℂ S₃ dubiū est vtrū delectatio mentalis īterior sit fortior dolore corpali vel nō. ℂ Ad qđ dī ꝙ delectatio mētalis īterior est fortior dolore corpali: q̄ ꝑꝑ dolorē corpalem nō desistit fortis ab actu v̄tutis: tñ dolor corpalis est sensibilior ⁊ manifestior nobis q̄̄ delectatio mentalis: ⁊ iō quodāmō absorbet eā₃. ℂ Ad p̄ᵐ p̄ncipale concedo ꝙ opō ꝯnālis habitui semꝑ est delectabilis hūti habitū: ⁊ maxīe inquātū attingit finem: tñ talis delectatio nō ꝑcipit̄ ꝑfecte ꝑꝑ dolorē sensibilē corpalem: q̄ tristitia vni⁹ potētie offuscat delectationē in alia potētia. Et ꝑ ista p₃ ad alias rōnes. ℂ Ad 4ᵐ dubiū₃ dōm est ꝙ fortis d₃ eligere mori ꝑ turpi vitādo: ⁊ quilibet v̄tuosus d₃ magis eligere mori: q̄̄ cōmittere turpe: sicut declaratū est supius ītelligēdo per turpe malū culpe. ℂ Ad rōnē in ꝯtrium est dōm ꝙ cōmittere turpe est magis malū: q̄̄ mori ꝑ turpi vitando: ⁊ qñ dī ꝙ tūc cōmittēs turpe nō posset sufficienter puniri ꝑ suo delicto dico ꝙ nō seq̄t: q̄ hō pōt añ mortē puniri maiori pena ⁊ minori: ita ꝙ pōt puniri tāta pena que est eq̄lis malo seu turpi cōmisso. vñ nō semꝑ infligit̄ eq̄lis pena ante mortē: sed pōt infligi maior ⁊ maior pena s₃ quātitatē delicti: vel pōt dici ꝙ malū dī equoce de malo pene: ⁊ malo culpe: ⁊ s̄m equocū nō fit cōparatio: vt p₃ ex 7° physicoꝝ. ⁊ ideo pena mortis nec est maius malum nec est minus malum nec equale malum.

Dubitatiuncula. Solo. — *Ad p̄ᵐ rōnē₃: 3. dubij sicꝫ ad alias.* — *Quarti du. solo.* — *Ad rōnē.* K — *T. c. 24.*

Tractatus Tertius tertij libri de tēperantia ⁊ ei⁹ extremis. ⁊ cōtinet tria capl'a. p̄ᵐ est de mā seu obiecto tēperātie. Capl'm 2ᵐ ibi [Cōcupiscentiaꝝ aūt.] est de actib⁹ tēperātie ⁊ vitioꝝ oppositoꝝ circa dictā mām. Capl'm 3ᵐ ibi [Uoluntario autē magis assimilat̄.] est de cōpōne ītēperātie ad timiditatē ⁊ ad vitia pueroꝝ.

Tractat⁹ terti⁹ libri tertij ethi.

L **Capitulum autem** p̄ᵐ istius tractatus tertij: in quo assignato ordine rōnis: ⁊ repetito ꝙ tēperantia est medietas circa delectationes ⁊ tristitias: ⁊ ꝙ est magis circa delectationes q̄̄ circa tristitias: ostēdit̄ ꝙ tēperātia nō est circa delectatiōes aīales: sed circa corpales: nō tñ est circa oēs delectationes corpales: q̄ nō est circa delectationes que fiunt ꝑ visum vel auditū aut olfatū: sed circa eas que per gustū ⁊ tactū₃ nec est circa delectationes s₃ gustū nisi inquātum gustus ꝑticipat tactū: ⁊ sic ipsa delectatio tota circa quā est tēperātia reducit̄ ad tactū ꝑꝑ quē ītēperati bestiales sūt ⁊ seruiles: ⁊ ꝙ delectatio tactus quā ītēperatus querit non est circa totū corpus: sed circa quasdā partes corporis.

ℂ Post hanc de tēperantia dicamus: he nāq₃ v̄tutes partiū carū esse vident̄ q̄ sunt rōnis expertes.

M *Caput p̄ᵐ tra. 3. libri 3. ethicoꝝ p̄ᵃ ꝑs. c. Primi c. tra. 3. diuisio in 4ᵒʳ partes.*

Post hec de temperātia dicamus. Uidentur enim irrationabilium partium he esse virtutes.

Istud est capl'm p̄ᵐ tractatus tertij libri tertij: ⁊ est d̄ mā seu de obiecto temperantie ⁊ vitioꝝ inter que tēperantia est medietas. ⁊ cōtinet 4ᵒʳ ꝑtes p̄ncipales. In p̄ᵃ ponit intentionē: ⁊ rōnē intentionis. In 2ᵃ ibi [Quā ꝗdē igit̄.] narrat in gnāli que sit mā tēperātie: q̄m tēperātia ⁊ intēperātia sunt circa delectatiōes ⁊ tristitias. In 3ᵃ pte ibi [Circa quales igit̄.] ingrit in speciali circa q̄les delectationes est vel nō est tēperātia ⁊ intēperantia distinguendo delectationē in delectationē aīalē ⁊ corpalē₃. In 4ᵃ pte ibi [Circa tales vtiq₃ delectationes.] ostendit̄ circa quales delectationes sunt tēperantia ⁊ intemperantia. In p̄ma igit̄ pte ꝑponit ītētionē dicēs ꝙ post hec q̄ dicta sunt de fortitudie supple dōm est de tēperantia: ⁊ rō intētionis: siue priuationis est: q̄ iste due v̄tutes cōueniūt in subo: vtraq₃ eni₃ est irrōnabiliū ꝑtiū aīe: sūt eni₃ iste due v̄tutes in appetitu sensitiuo: sed vna istaꝝ. s. fortitudo est in irascibili: ⁊ alia. s. tēperātia est in cōcupiscibili: nec solū ꝯueniūt iste due v̄tutes in hoc ꝙ sunt in irrōnali ꝑte aīe: sed ēt cōueniūt in h̄ ꝙ passiones ⁊ obiecta passionū circa que sunt p̄dicte v̄tutes sunt cōes nobis ⁊ brutis: ⁊ iō spāl'r dixit ꝙ he due v̄tutes sunt irrōnabiliū partiū: q̄ ad irrōnales aīe ꝑtes ꝑtinēt nō solū ꝑꝑ ipsas passiones: sed ēt ꝑꝑ passionū obiecta: sunt eni₃ q̄dā passiōes ex quaꝝ obiectis alia bruta nihil patiunt̄ cuiusmodi sunt diuitie ⁊ honores ⁊ alia hō. ℂ Intelligēdū est ꝙ delectationes circa q̄s est tēperātia sunt cōes nobis ⁊ brutis. s. delectationes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. sil'r timores circa quos est fortitudo sūt cōes nobis ⁊ brutis. s. timores mortis: ⁊ iō speciał'r dixit p̄hs ꝙ he due virtutes sunt irrōnabiliū partium anime: q̄ ad irrationabiles partes aīe pertinent non solum ꝑpter passiones: sed ꝑpter obiecta passionu₃ vt dictum est. N

Notā

O

ℂ Atq₃ tēperantiā circa voluptates mediocritatē esse iam antea diximus: minus. n. ⁊ non sil'r circa dolores versatur. In eisdē aūt ⁊ intēperantia est.

ℂ Quā ꝗdē igit̄ medietas circa delectatiōes tēperātia dictū est nobis. Minus. n. ⁊ nō sil'r est circa tristitias. In his aūt ⁊ intēperātia videt̄. *2ᵃ ꝑs. c.*

ℂ Hec est 2ᵃ pars huius capl'i: in qua narrat in gnāli q̄ est mā tēperantie ⁊ narrat tria que prius dicta sunt. p̄ᵐ est ꝙ tēperantia est medietas circa delectationes ⁊ tristitias q̄ ꝯueniūt ex absentia delectabiliu₃. 2ᵐ qđ narrat est ꝙ tēperantia minus est circa tristitias q̄̄ circa delectationes: ⁊ hui⁹ ratio est: q̄ efficacius agit aliq̄d per suā p̄ntiā q̄̄ per suā absentiam: ⁊ delectatio causat̄ ex p̄ntia delectabilis ⁊ tristitia ex ei⁹ absentia. 3ᵐ est ꝙ intēperātia: est ēt circa delectationes ⁊ tristitias eo ꝙ cōtraria circa idē h̄nt fieri. P

ℂ S₃ nūc circa quas est voluptates determinem⁹. Diuidantur igitur aīe atq₃ corporis voluptates: vt honoris cupiditas ⁊ auiditas discipline. Ha₃ tam ambitiosus q̄̄ auidus discipline eo gaudet cuius est auidus: ⁊ corpus nihil sed mens potius patitur.

ℂ Circa q̄les igit̄ delectatiōes nūc d̄terminem⁹. Determinant̄ aūt aīales ⁊ corpales: puta amor honoris: amor disciplie: vtroq₃. n. hoꝝ gaudet cui⁹ amatiu⁹ ē: nihil patiēte cōꝑe s₃ magis mēte. *3ᵃ ꝑs ca. Delectationū que dā aīales q̄dā₃ corporales.*

ℂ Hec est 3ᵃ ꝑs p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua ingrit in spāli circa q̄les delectationes est vel nō est tēperātia ⁊ intēperantia. ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In p̄ᵃ ostēdit quādā distinctionē delectationū. In 2ᵃ ibi [Qui aūt circa tales.] ostēdit ꝙ tēperātia ⁊ intēperantia nō sūt circa delectationes aīales. In 3ᵃ ꝑticula ibi [Circa corpales aūt.] ostēdit ꝙ tēperantia ⁊ intēperātia sunt circa delectatiōes corpales ⁊ circa q̄les delectationes corpales nō est tēperātia vel intēperantia. In p̄ᵃ igit̄ ꝑticula p̄mo ꝑponit intētionē dicens ꝙ nūc determinem⁹ circa q̄les delectatiōes sunt tēperātia ⁊ intēperātia: deinde ad sciendū circa q̄les delectatiōes est tēperātia ponit vnā distinctionē delectationu₃ q̄ talis est. de nuō delectationū q̄dā sūt aīales ⁊ q̄dā corpales. Delectationes aīales sunt que ꝯsequunt̄ opōnē v̄tutis interioris nihil patiēte corꝑe cuiusmodi est d̄lectatio que causat̄ ex amore honoris vel discipline. Delectationes corpales sunt q̄ ꝯsequunt̄ opōnē sensus exterioris corꝑe aliq̄d patiēte. Delectatio aīalis est sic delectatio q̄ est ex amore honoris vel discipline: vel ēt q̄ est in audiēdo vel narrādo fabulas vel q̄ est ī ꝯgregādo pecuniā vel alia bona fortune. Q

ℂ Atq₃

A ¶ Atqȝ ii q voluptatib⁹ huiuscemodi alliciunt nec tēperātes: nec itēpantes dnr. Pari mō neqȝ q circa ceteras voluptates q̄ nō attribuunt corpi occupāt. Eos.n. q fabulis ⁊ narratiōib⁹ dlectant ⁊ circa talia dies cōsumūt v̄bosos qdē atqȝ dliros: itēpātes āt nō ꝯsueuim⁹ appellare: nec eos ēt q pecuniaꝝ vl' amicoꝝ cā dolēt.
¶ Qui aūt circa tales delectatiōes neqȝ tēperati neqȝ intēpati dnr. Silr āt neqȝ q circa alias q̄cūqȝ nō corpales sunt. Amatores.n. fabulaꝝ ⁊ narratores ⁊ de ꝯtingētibus cōtrahentes dies: garrulos: intemperatos aūt nō dicimus. Neqȝ contristatos in pecunijs vel amicis.

B ¶ Hec est 2ª pticula 3ᵉ ptis hui⁹ capl'i: in q̄ ondit ꝙ circa hꝰ delectatiōes aiales nō est tēpantia vel itēpantia. ⁊ hoc pbat Phs. s. ꝙ circa delectatiōes aiales nō ē tēpantia vl' itēpantia: ⁊ hec est ꝯ 61ª ⁊ pbat sic. Circa illas delectatiōnes nō est tēpantia vl' itēpantia circa q̄s hoies nō dnr tēperati nec itēpati: s; circa dlectatiōes aiales nō dnr hoies tēpati nec itēpati: iō ⁊c̄. Maior est manifesta ⁊ minor declarat. Ad cui⁹ dclarationē distiguit. 3. gn̄a delectabiliū dlectatiōe aiali. pᵐ gen⁹ delectabiliū delectaⁿᵉ aiali est qd̄ hꝫ quādā spēz honestatis: sic honor disciplina ⁊ hꝰ. 2ᵐ genus delectabiliū delectaⁿᵉ aiali est ⁊ ꝯsistit in dictis vel factis hoiu; cuiꝰ dlectatio ē in narrādo vl' i audiēdo fabulas: ⁊ hꝰ delectatio ē hoiu; q totā diē ꝯterūt ⁊ expēdūt in qbuscūqȝ ꝯtigētib⁹ dictis vl' factis ⁊ nō i necīis vl' vtilib⁹: ⁊ tales dnr garruli. 3ᵐ gen⁹ delectaⁿⁱˢ est rēˣ reꝝ exterioꝝ: cuiꝰ sūt pecunie ⁊ amici: ista distōne posita pbat mior q̄si inductiue in oi gn̄e delectationū delectaⁿᵉ aiali īducēdo: ⁊ incipit a cā delecⁿⁱˢ q̄ ē amor. d. ꝙ circa delecⁿᵉˢ q̄ sūt i amore honoris vl' disciplie s; illas nō dnr hoies tēpati vl' itēpati qꝛ delecⁿᵉˢ p q̄s aliq dnr tēpati vel itēpati hn̄t aliquā turpitudinē: s; delecⁿᵉˢ q̄ sūt in amore honoris vel discipline nō hn̄t aliquā turpiⁿᵉᵐ: s; magis honestatē. Silr circa delectatiōes q̄ sunt narrādo vel audiēdo fabulas nō dī aliqs tēpat⁹ vel intēpat⁹ s; magis garrulus ⁊ vanus. Silr circa delecⁿᵉˢ ⁊ tristitias q̄ sūt i adeptiōe vl' amissiōe pecuniaꝝ ⁊ amicoꝝ: circa illas nō dī aliqs tēpat⁹ vel itēpat⁹: ⁊ ita pꝫ minor pncipalis rōnis q̄si inductiue. s. ꝙ circa delecⁿᵉˢ aiales nō dnr hoies tēpati vel itēpati. ¶ Intelligendū est ꝙ cū dī ꝙ circa delecⁿᵉˢ fabulaꝝ nō dī aliqs tēpat⁹ vel intēperat⁹. ꝙ fabula ibi pōt accipi p signo qd̄ auditui offert: ⁊ sic circa fabulas nō est delectatio aialis: s; corpalis. Alio mō accipit fabula p re signata: ⁊ sic pōt circa fabulas eē delectatio aialis: qꝛ res signata solo itellectu apprehēdit.

Nōᵐ Fabula dupl'r pōt accipi.

61ᵉ ꝯclo hui⁹ tertij libri.

D ¶ Temperantia igit nō circa aīe: s; circa corpis voluptates vlat: nō tñ ⁊ circa has ipsas oēs: q nāqȝ rebus iis gaudēt q̄ visu pcipiunt: vt colorib⁹: figuris: picturā: nec tēpantes nec itēpantes dnr. Et si vnr ⁊ his homines ⁊ vt opȝ ⁊ magis q̄ȝ opȝ: ⁊ min⁹ ēt gaudē. Silr mō neqȝ q reb⁹ iis gaudēt q̄ auditu pcipiunt. Nemo enim aut eos q cantu vel hystriōis gaudēt voce plus q̄ȝ opȝ itēpantes: aut eos q vt opȝ eisdē gaudēt: tēperātes appellat: nec ēt si qs circa odores gaudēt: nisi p accñs Non.n. eos q maloꝝ aut rosaꝝ aut vapoꝝ: sed eos poti⁹ q vnguētoꝝ aut epulaꝝ odorib⁹ delectant itēpantes dicim⁹ eē. His.n. itēpantes ex eo gaudent: qꝛ p hos ipsis reꝝ eaꝝ q̄s cupiūt recordatio fit. Vidē ēt licȝ ⁊ ceteros cū esuriūt epulaꝝ gaudētes odore: at his delectari itēpantis est: qppe cū ei⁹ hec obijciant cupiditati. Atq neqȝ cetera aialia voluptatez nisi per accñs p hosce capiūt sensus. Neqȝ.n. odore lepoꝝ: sed esu gaudēt canes. Odor aūt sensuȝ fecit: neqȝ voce bouis leo: s; esu. Per vocē āt sensit illū eē ꝓpinquū: atqȝ hoc ipso gaudet. Pari modo neqȝ si vidit aut inuenit ceruū aut ferā caprā: hoc ipso gaudet: s; qꝛ cibū hēbit. E
¶ Circa corpales āt erit vtiqȝ tēpantia. Nō oēs aūt has. Qui.n. gaudēt his q̄ p visuȝ: puta colorib⁹ ⁊ figuris ⁊ scriptura neqȝ tēpati neqȝ itēperati dnr: quāuis videant vtiqȝ eē ⁊ vt oȝ gaudere ⁊ his ⁊ s; supabūdātiā ⁊ defectū. Silr āt in his ⁊ q̄ circa auditū. Supabūdāter.n. gaudētes melodijs vel hypocrisi nullus itēpatos dic: F
neqȝ.n. eos q vt opȝ tēpatos. ¶ Neqȝ eos q circa odorē p̄ter scd̄ȝ accñs. Gaudētes.n. maloꝝ vel rosaꝝ vel thymiamatū odorib⁹ nō dicim⁹ itēpatos: s; magis eos q vnguētoꝝ vel pulmentoꝝ. Gaudēt.n. his itēpati: qm̄ p h̄ rememoratio fit eis ꝯcupiscibiliū: videbit aūt vtiqȝ aliqs ⁊ alios qñ esuriūt gaudentes ciboꝝ odoribus. Talib⁹ aūt gaudere itēpati: huic.n. ꝯcupiscibile h̄. ¶ Nō est aūt h̄ neqȝ in alijs aialib⁹ s; hos sēsus dlectatio p̄ter scd̄ȝ accñs. Neqȝ.n. odoribus lepoꝝ canes gaudēt: s; cibatiōe: sensuȝ aūt odor fecit: neqȝ leo voce bouis: s; comestione: G
qm̄ aūt ꝓpe est per vocē sentit ⁊ gaudere vtiqȝ hac videt. Silr aūt neqȝ videns vel inueniens ceruū vel agrestē caprā: sed qm̄ cibū habebit.

¶ Hec est 3ª pticula 3ᵉ ptis pncipalis: in qua ostēdit ꝙ tēperātia ⁊ itēpantia sūt circa delecⁿᵉˢ coorpales ⁊ circa q̄s delecⁿᵉˢ corpales nec est tēpantia nec intēpantia. pᵒ q̄ ꝯcludit ꝯnē q̄ est ꝙ tēpantia ⁊ itēpantia sūt circa delecⁿᵉˢ corporales: ⁊ hec est ꝯ 62ª q̄ pbat sic. Tēperātia ⁊ itēpantia sūt circa delectatiōes aiales vel circa delecⁿᵉˢ corpales: s; vt dcm̄ est nō sūt circa delecⁿᵉˢ aiales: iō sūt circa delecⁿᵉˢ corpales. Maior pȝ: qꝛ tēpantia ⁊ itēpantia sūt circa delectatiōes ⁊ ois delectatio est aialis vl' corpalis: igit tēpantia ⁊ itēpantia sunt circa delecⁿᵉˢ aiales vel corpales: ⁊ sic maior ⁊ minor iā pbate sūt ⁊c̄. [Nō oēs aūt.] Ondit ꝙ tēperātia ⁊ itēpantia est circa delecⁿᵉˢ corpales ingrit circa quas delectationes non sunt tēpantia ⁊ intēpantia ⁊ circa q̄s sūt: delecⁿᵉˢ eni corpales sūt delecⁿᵉˢ sensuū exterioꝝ: s; tēpantia ⁊ itēpantia nō sūt circa delecⁿᵉˢ sensuū exterioꝝ. vn̄ pbat ꝙ tēpantia ⁊ itēpantia nō sunt circa delecⁿᵉˢ visus nec audit⁹ nec olfat⁹: ⁊ hec est ꝯ 63ª ⁊ pbat sic. Circa illas delecⁿᵉˢ nō est tēpantia ⁊ itēpantia circa quas nō dī aliqs tēpat⁹ vel itēpat⁹: s; circa delecⁿᵉˢ visus vel auditus vel olfat⁹ nō dī aliqs tēpat⁹ vel itēpat⁹: iō tēpantia ⁊ intēperātia nec sūt circa delecⁿᵉˢ visus nec audit⁹ nec olfat⁹. Maior est de se māifesta ⁊ minor declat quātū ad quālȝ sui ptē. ⁊ pᵒ quātū ad visuȝ: qꝛ tā circa delecⁿᵉˢ visus q̄ȝ circa qdcūqȝ visibile nō est tēpantia vel itēpantia: qd̄ pȝ: cuȝ enīȝ visibile sit triplex: ꝓpriū vt color: cōe vt figura: ⁊ visibile p accñs vt scriptura q̄ est visibile p accñs rōne ei⁹ qd̄ p scripturā figurat: ⁊ circa delecⁿᵉˢ visus in vidēdo visibilia nō dī aliqs tēpat⁹ vel nō tēpat⁹. Ex q̄ pȝ ꝙ circa delectatiōes visus nō dī aliqs tēpat⁹ vel itēpat⁹: s; quāuis circa huius delecⁿᵉˢ visus nō sit tēpantia vel itēpantia: tñ in talib⁹ ꝯtingit delectari plus q̄ȝ opȝ ⁊ min⁹ q̄ȝ opȝ: ⁊ medio modo. s. vt opȝ. Scd̄a ps minoris. s. ꝙ circa delectationes

62ᵉ ꝯclo hui⁹ tertij libri.

H

63ᵉ ꝯclo hui⁹ tertij libri.

Triplex visibile.

I pprias auditus nõ dĩ aliqs tẽperatus nec itẽperatus:qȝ q
superabũdãter gaudet melodijs ꝛ hypocrisi nõ dĩ intẽpe-
ratus:nec qui gaudet melodijs ꝛ hypocrisi vt opȝ dĩ tẽpe
ratus.per melodias itelligit ꝑhs cõsonantias humanaꝝ
vociũ:ꝛ ꝑ hypocrisim itelligit simulatione humane vocis
que fit ꝑ musicalia instrũ.[Neqȝ eos qui circa odorem.]
Tertia ps minoris.s.ꝙ tẽperãtia ꝛ intẽperãtia nõ sunt cir
ca delectatiões per se ipsius olfatus:pȝ per h ꝙ circa odo
rabilia ẜm se delectabilia nõ dĩ aliqs tẽperatus vel intẽ-
peratus.Gaudẽtes enĩ maloꝝ vel rosaꝝ odorib⁹ nõ dr̃r
tẽperati nec intẽperati.Circa tñ odores ꝑ accñs delectabi
les dr̃r aliq tẽperati vel intẽpati:ꝛ ita pȝ ꝙ circa delecta-
tionẽ olfatus nõ est tẽperãtia nec intẽpantia nisi ꝑ accñs.
Nõa[n] Ad cuius euidẽtiã est sciẽdũ.ꝙ sicut vult ꝑhs in li⁰ de
sensu ꝛ sensato.qdaȝ sunt odores ꝑ se delectabiles vt odo-
K res florũ.qdã sunt odores ꝑ accñs delectabiles:illi.s.q nõ
sunt delectabiles nisi in cõparatione ad sapores.s.ex h ꝙ
sunt figura saporis delectabilis vel alimenti delectabilis:
cuiusmodi est odor pulmẽtoꝝ vel vnguentoꝝ.Unñ põt 3ª
ps minoris ꝑncipalr̃ sic ꝓbari.Circa delectationes olfac⁹
in sentiendo odores ẜm se delectabiles nõ est tẽperantia
nec itẽperãtia:qȝ circa tales delectationes nõ dĩ aliqs tẽ-
peratus vel intẽperatus:sed circa delectationes olfac⁹ in
sentiẽdo odores ꝑ accñs delectabiles dĩ aliqs tẽperat⁹ vl'
intẽperatus:qui enĩ multũ delectaẜ in odorib⁹ pulmen-
toꝝ vel vnguẽtoꝝ dĩ itẽperatus:in his enĩ delectanẜ in-
tẽperati ꝑꝑ h ꝙ per eos fit rememoratio quotidiã aliorũ
cõcupiscibiliũ:qȝ pȝ:qȝ qui esuriũt gaudẽt de odorib⁹ ci-
boꝝ in qb⁹ nõ delectanẜ qñ sunt repleti vel saturati:ꝛ ita
pȝ ꝙ nõ delectanẜ in odorib⁹ ẜȝ se:sed ꝑ accñs.vñ breui-
ter circa delectationes olfatus in sentiendo odores ẜm se
L delectabiles nõ est tẽperãtia nec intẽpantia:sȝ in sentiẽdo
odores per accñs delectabiles est tẽperãtia vel intẽperan
tia.igiẜ circa delectationes olfatus non est per se tẽpantia
Dub⁹ vel intẽperãtia sed solũ ꝑ accñs. Lincon.mouet dubi-
Linco. tationẽ:qȝ vĩ ꝙ tẽperãtia sit circa delectatiões oĩuȝ qnqȝ
sensuũ exterioꝝ:qȝ circa delectationes in visu ꝛ auditu ꝛ
olfatu cõtingit vt opȝ gaudere ꝛ tristari ꝛ mediũ seruare
ꝛ ẜm supabũdãtiã ꝛ defectũ gaudere ꝛ tristari:ꝛ ita ꝯtin-
git circa eas eẽ ṽtutes ꝛ vitiũ:ex quo dubitari põt ad quã
cardinalẽ ṽtutẽ moralez huius ṽtus reducaẜ moralis ne-
cessaria ipsa exñs. Ad fortitudinẽ enĩ nõ reduceẜ neqȝ
ad iustitiã neqȝ ad prudẽtiã q̃ est ṽtus speculatiua magis
q̃ȝ actiua. Ad istud rñdet dicẽs.Nobis aũt vĩ ꝙ tẽpe-
Solo. rantia dupl'r dĩ.s.cõiter ꝛ ꝓprie.ꝓprie ẜȝ ꝙ Arꝫ.hic de ea
Temperãtia 2r dĩ. tractat.cõiter vo ẜm ꝙ ipsa est medietas circa delectatio-
nes ꝛ tristitias sensibiles:ꝛ huic intẽtioni nois tẽperantie
attestaẜ deriuatio nois greci signãtis tẽperãtiã:qȝ nomẽ
deriuaẜ a senos hoc est sensus:ꝛ iudicauit auctor melius
tractare de tẽperãtia ꝓprie dicta cũ ex his que dicit de ꝓ-
M pria dicta sufficiẽter possit itelligi q̃ ꝛ q̃lis sit cõiter dicta.
Medietas.n.se hñs circa delectationes ꝛ tristitias in oib⁹
qnqȝ sensib⁹ nõ delectaẜ seu tristaẜ qbus nõ opȝ nec ma-
gis q̃ȝ opȝ:neqȝ qñ non opȝ:neqȝ vbi nõ opȝ:neqȝ ꝑꝑ qȝ
nõ opȝ:sed qb⁹ ꝛ q̃tuȝ ꝛ qñ ꝛ vbi ꝛ ꝓpter qȝ opȝ:ꝛ si qua
sint alia singula hꝰ cõsideranda:temperatus est ẜm tẽpe-
rantiã cõiter dictã. Hec Lincon. Unñ breuiter tẽperantia
accipiẜ dupl'r.s.cõiter ꝛ ꝓprie.si accipiẜ cõiter sic est circa
delectationes ꝛ tristitias oium qnqȝ sensuũ exterioꝝ:ꝛ sic
describiẜ tẽperãtia.Temperãtia est medietas circa dele-
ctationes ꝛ tristitias sensibiles:sed tẽperãtia ꝓprie dicta
solũ est circa delectationes gustus ꝛ tactus:ꝛ tũc sic descri
biẜ.Temperãtia est medietas circa delectationes gustus
ꝛ tactus:ꝛ solũ de tẽperantia ꝓprie dicta determinat hic
ꝑhs.[Nõ est aũt hoc neqȝ in aliis.] Ostẽso ꝙ tẽperãtia
ꝛ intẽperantia nõ sunt circa delectationes sensuũ exterio- N
rũ ostendit ꝙ alijs aialib⁹ ab hoie nõ inest delectatio ẜm
visuȝ aut audituȝ vel olfatum nisi per accidens:ꝛ hec est
ꝯclõ 64ª ꝛ ꝓbaẜ exemplariter de quolibet istoꝝ sensuũ. 64ª ꝯclõ h[ui]⁹ terti[j] lib[ri].
ꝛ ꝑmo in olfatu:qȝ canes nõ delectanẜ in odore leporum
ꝑꝑ ipm odorẽ:sed ꝑꝑ cibũ cuius sensuȝ ꝑ odorẽ accipiũt.
2⁰ ꝓbaẜ idẽ exẽplariter in auditu:qȝ leo nõ delectatur
in voce bouis sed in eius comestione.per vocẽ enĩ sentit
bouẽ esse ꝓpe ꝛ gaudet leo in voce bouis per accidens:qȝ
ꝓpter comestionẽ. 3⁰ declaraẜ exẽplariter de visu:naȝ
leo videns ceruũ vel agrestẽ capraȝ nõ gaudet in ipsa vi
sione per se sed delectaẜ in spe habẽdi cibũ.Rõ hoꝝ est
qȝ appetitus alioꝝ aialiuȝ moueẜ a solo instinctu nãe:ꝛ iõ
nõ delectaẜ nisi in his que ꝑtinẽt ad sustẽtationẽ nãe ꝑꝑ
quã danẜ hui⁹ sensus:sed hominibus dantur ꝓpter cogni
tionem sensibilium:ꝛ ideo homo delectaẜ in his:ꝛ si non
ordinarentur ad sustentationem nature. O
Circa voluptates igitur tales temperantia intempe
rantiaqȝ versatur:que quidem ꝛ ceteris aialibus sunt
cõmunes.Quo circa seruiles ꝛ ferine videnẜ. He aũt
sunt que tactu gustuqȝ suscipiuntur.
Circa tales vtiqȝ tẽperantia ꝛ intemperãtia 4ª ꝑs.
est qbus reliqua aialia cõicant. vnde seruiles ꝛ
bestiales videnẜ:he aũt sunt tactus ꝛ gustus.
Hec est 4ª pars ꝑncipalis huius capl'i:in qua ondẽẜ cir-
ca quales delectationes sunt tẽpantia ꝛ intẽpantia:ꝛ cõti
net tres ꝑticulas. In ꝑma declaraẜ ꝙ temperãtia ꝛ intem
perantia sunt circa delectatiões gustus ꝛ tactus. In 2ª ꝑte
ibi[Uidenẜ aũt vtiqȝ.] declarat ꝙ tẽperãtia ꝛ intẽperã-
tia magis habẽt esse circa delectatiões tactus q̃ȝ circa de-
lectationes gustus. In 3ª ꝑticula.[Cõmunissimus aũt.] in-
fert correlariũ ꝛ remouet dubiũ:ꝛ est correlariũ qȝ infert P
ꝙ intemperantia est iuste exprobrabilis:qȝ inest hoibus
ẜm id qȝ est cõmune homini ꝛ alijs animalibus:tẽperan
tia tñ nõ est circa omnes delectationes tactus:quia nõ est
circa eas que maxie sũt liberales:cuiusmodi sunt delecta-
tiones que fiunt circa totum corpus. In ꝑma igiẜ ꝑticula
declarat ꝙ temperantia ꝛ intẽperantia sunt circa delecta
tiones gustus ꝛ tactus:ꝛ hec est ꝯclõ 65ª que ꝓbaẜ sic.Tẽ- 65ª ꝯclõ hui⁹ terti[j] libri.
perantia ꝛ intẽperãtia sunt circa aliquas delectationes vt
pȝ ex precedentibus ꝛ nõ sunt circa delectationes ꝓprias
homini:cuiusmodi sunt delectationes aiales ꝛ delectatio-
nes triũ sensuũ ꝑdictoꝝ.igiẜ tẽperantia ꝛ intemperantia
sunt circa delectatiões in qbus reliqua aialia cõmunicãt
cũ hoie:ꝛ hꝰ sunt delectationes gustus ꝛ tact⁹:iõ ꝛc. In q-
bus aũt reliqua aialia cõicant cum homine videntur esse
seruiles ꝛ bestiales:qȝ illud in q̃ cõmunicamus cũ bestijs
est in nobis seruile:qȝ est naturaliter rõni subiectum.
At enim ꝛ gustu parum intemperantes vel minime Q
vti videnẜ.Gustus enim officium saporũ iudiciũ est.
Qȝ qdeȝ ii faciunt qui vina ꝓbant ꝛ epulas cõdiunt:
nõ nimiũ aũt hisce gaudent intemperantes:sed volu-
ptate que fit ois per tactũ ꝛ in esculentis ac poculen-
tis:ꝛ in hisce que venerea nũcupanẜ.Quapꝑ ꝛ qdam
voluptatibus deditus epularuȝ:philoxenus inquam.
Eryxius peccatus est:vt longius sibi guttur q̃ȝ gruis
fieret:ꝓpterea ꝙ tactu delectabatur.
Uidenẜ aũt vtiqȝ ꝛ gustu in parũ vel in nihil
vti:gustus enim est iudicium saporum:qȝ fa-
ciunt qui vina ꝓbãt:ꝛ pulmenta cõdiunt. Nõ
multũ aũt gaudent his vel nõ intemperati:sed

A vsu qui fit ois per tactum ⁊ in cibis ⁊ potibus ⁊ venereis dictis. ¶ Propter qđ ⁊ orauit q̄dā phyloxenus Eryxius pulmēti vorax exñs guttur ipsi⁹ lōgi⁹ gruis fieri vt delectar⁹ tactu.

¶ Hec est 2ª pticula huius ptis in qua declarat̃ q̄ temperantia ⁊ intēperantia magis hñt esse circa delectationes tactus q̄ꝫ circa delectationes gustus: ⁊ hec est pclo 66ª ⁊ p bat̃. Circa illa magis hñt eē tēperātia ⁊ intēpantia in q̄b⁹ magis delectant̃ intēperati: sꝫ intēperati magis delectant̃ in his que ptinēt ad tactū q̄ꝫ in his que ptinent ad gustuꝫ: ideo tēperātia ⁊ intēperātia magis sunt circa delectationes tactus q̄ꝫ circa delectationes gustus. Maior huius rōnis est satis manifesta. Minor pꝫ per rōnē ⁊ p testimoniū cuiusdā gulosi valde intēperati. per rōnē sic. Nā delectatio gustus est in iudicādo sapores: sed in iudicio sapoꝝ parū vel nihil gaudent intēperati. nam illi q̄ pbant vina tenentes vina sup linguā iudicant de sapore vini s̄m h̄ non multū delectant̃: sed intēpati multū delectant̃ in vsu reꝝ delectabiliū qui fit p tactuꝫ ⁊ in cibis ⁊ potibus ⁊ actibus venereis: iō intēperati magis delectant in his que ptinēt ad gustum. [Propter qđ ⁊ orauit.] 2ª pbat̃ eadē minor p testimoniū cuiusdā gulosi valde intēperati: q̄ enim pulmenti voraꝝ existens orauit vt guttur eius fieret longius gutture gruis vt. s. cibus in gutture eius diu maneret: sꝫ nō orauit q̄ haberet linguā latiorē lingua bouis. Cū igitur in gutture sit delectatio tact⁹ ⁊ in lingua sit delectatio gustus pꝫ q̄ intēpatus magis delectat̃ in his que ptinent ad tactū q̄ꝫ in his que pertinent ad gustum: q̄r ille gulosus magis delectat̃ in gutture q̄ꝫ in lingua. Vñ manifestuꝫ est q̄ delectatio intēperati directe est circa tactuꝫ: circa gustum aūt nō est nisi s̄m qđ sapores faciunt delectabiliorē vsuꝫ ciboꝝ: ⁊ ideo dicit Ar. nihil vel parū vtunt̃ intemperati gustu: nihil quātū ad illud qđ s̄m se cōuenit gustui parum s̄m illud quod ordinatur ad tactum.

B

C

¶ Sensuum igit̃ maxime cōmunis est his circa quē intēperantia versat̃: atq̄ꝫ ppterea iure vituperanda est q̄ hominibus non rōne qua hoies sunt accidit: sed qua aialia. Talibus igit̃ gaudere maximeq̄ꝫ talia dilectari ferinū est. Etenīꝫ liberalissime voluptates q̄ per tactū pueniūt excepte sunt vt ee que in ludis ac certaminibus per fricationē calorēq̄ꝫ fiunt. Nō. n. itēperātis tactus circa vniuersū ē corp⁹: sꝫ circa q̄sdā corpis ptes.

¶ Cōmunissimus aūt sensuū tactus s̄m quē intemperātia. Et videt̃ vtiq̄ꝫ iuste exprobrabilis esse: q̄m non s̄m q̄ homines sumus existit: sed s̄m q̄ animalia. Talibus vtiq̄ꝫ gaudere ⁊ maxime diligere bestiale. ¶ Etenim liberalissime earuꝫ que per tactū delectationum ablate sunt: puta que in gymnasijs per vnctioneꝫ ⁊ calefactionē facte. Nō enim circa omne corpus intēperati tactus: sed circa quasdam partes.

D

¶ Hec est 3ª particula quarte ptis principalis: in qua phs infert correlarium ⁊ remouet dubium: ex predictis pꝫ q̄ tactus s̄m quem est temperātia est cōmunissimus sensuū q̄r inest oibus aialibus: ⁊ ex hoc cōcludit̃ q̄ intemperātia est iuste exprobrabilis: ⁊ hec est pclo 67ª ⁊ pbat̃ sic. Intēperantia inest nobis s̄m sensuꝫ cōmunissimuꝫ in quo oia aialia cōmunicant: nūc auteꝫ delectari in talibus in q̄bus cōmunicamus cuꝫ brutis ⁊ diligere h⁹ tanq̄ꝫ maxia bona videt̃ esse valde bestiale: ⁊ p ꝯñs exprobrabile ⁊ ppter h̄ vitiū intēperantie turpitudinē hꝫ: q̄r p illud homo bestijs assimilatur: ⁊ inde est q̄ hō ppter h⁹ vitiū reddit̃ maxie infamis ⁊ vituperabilis. [Etenīꝫ liberalissime.] remouet dubiū. Posset enīꝫ aliq̄s dicere q̄ de his que ad tactum pertinent: aliud est ppriuꝫ hoiuꝫ qđ non est bestiale: ⁊ ita intemperantia que est circa tactū nō reddit hoieꝫ maxie bestialē. ¶ Istud dubiuꝫ excludit phs dicens q̄ a vitio intemperantie subtrahunt̃ delectationes tactus que sunt maxie liberales. s. ille delectationes tactus que sunt hoib⁹ appropriate ⁊ s̄m rōneꝫ facte cuiusmodi sunt delectationes que in gymnasijs fiunt. i. in exercitatione ludoꝝ per vnctionē ⁊ calefactionē: tales enīꝫ delectationes liberales fiunt per totū corpus: sed delectationes intemperati fiunt circa quasdā ptes corporis. Vñ pōt hic poni pclo 68ª. s. q̄ delectationes maxie liberales hoibus appropriate nō sūt delectationes circa quas est temperantia aut intēperātia. Hec cōclusio pbat̃ sic. Delectatiōes liberales appropriate hoibus cuiusmodi sunt delectationes in ludis fiunt s̄m totū corpus sed delectationes circa quas est tēperātia aut intemperātia nō fiunt s̄m totū corpus sed s̄m q̄sdaꝫ ptes corporis: iō ⁊c. ¶ Notandū est hic q̄ delectationes circa quas est intēperantia vel pertinēt ad cōseruationē indiuidui ⁊ ille fiunt per os ⁊ guttur: vel ptinent ad ꝯseruationē spēi: ⁊ ille fiūt per partes ordinatas ad generationē quas phs nō nominat hic ppter inhonestatē. ¶ Scđo est sciēduꝫ q̄ delectationes tactus circa actus ordinatos ad ꝯseruationē speciei sunt maxime vehementes: dicit enīꝫ Aui. q̄ circa actū venereū nā vehementē delectationē ordinauit ne ppter feditatē homines illū abhorrerēt. ¶ Notādū est etiā q̄ temperantia cōtinet sub se diuersas species vel modos sicut ⁊ alie virtutes cardinales: q̄r temperātia quo est circa delectationē cibi vocat̃ abstinētia. Et temperantia que est circa delectationē potus vocat̃ sobrietas: ⁊ temperantia que est circa delectationem principalem venereoꝝ que est in coitu vocat̃ castitas: ⁊ tēperantia que est circa alias delectationes corporales sicut in osculis ⁊ amplexibus ⁊ alijs delectationibus in tactibus corporalibus cōsilibus ad coitū puocantibus vocat̃ pudicitia: ⁊ credo q̄ isti modi tēperātie differūt specie: ⁊ q̄ temperantia est genus sub se cōtinens p̄dictas spēs que nō differūt solum s̄m mās circa quas sunt: sed earū diuersitas nobis innotescit per diuersitatē materiaꝝ circa quas sunt. ¶ Nota q̄ temperantia alia est circa delectationes cibi vt abstinentia vel parsymonia: alia est circa delectatiōes potus vt sobrietas: alia est circa delectationes coitus vt castitas: alia est circa delectationes osculi ⁊ amplexus: ⁊ huiusmodi prouocantibus ad coitum vt pudicitia.

E

F

G

Capitulum secundum tractatus tertij de actibus tēperātie

⁊ vitioꝝ oppositoꝝ circa mām tēperātie in quo phs diuidēs cōcupiscētias in cōes seu naturales: ⁊ in pprias seu appositas que. s. ex malis fiunt ꝯsuetudinibus ostēdit circa cōes minus peccari ⁊ in vnā ptē solū. s. in plus: circa pprias aūt multipli̇r peccari ⁊ intemperatū esse: ⁊ q̄ temperantia ⁊ intemperātia sunt circa tristitias: ⁊ q̄uo alr̄ q̄ꝫ fortitudo ⁊ timiditas: ⁊ q̄ intēperatus semper est in tristitia: q̄r tristat̃ ⁊ nō adipiscēs ⁊ cōcupiscēs: ⁊ q̄ pauci sunt deficientes circa delectationes: ⁊ hi sunt innolati: ⁊ q̄ tēperat⁹ medio mō circa hoc se hꝫ ⁊ s̄m rectam rōnem.

H

¶ Cupiditatū alie cōmunes sunt: alie pprie atq̄ꝫ adiūcte: alimenti nāq̄ꝫ cupiditas naturalis est: oēs enīꝫ cū indigent nutrimento siccū aut humiduꝫ alimentum: ⁊ nōnūq̄ꝫ vtrūq̄ꝫ cupiunt: cubile etiā cupit vt inq̄t Homerus iuuenis atq̄ꝫ vigens. Non aūt oēs tale vel tale vel eadē cupiunt: quo circa nostrū idipsuꝫ esse videt̃: hꝫ tamen ⁊ aliq̄d naturale: alios enīꝫ alia delectant: ⁊ quedā q̄busdā magis q̄ꝫ alia quecūq̄ꝫ sunt voluptati.

66ª pclo huiꝰ tertij libri.

67ª cōclo huiꝰ tertij libri.

68ª pclo huiꝰ tertij libri.

Nōn 1ª

Nōn 2ª

Nōn 3ª

Modi vł spēs diuisi tēperātie.

Nōn 4ª

I Caput 2m 3a tra. libri 3. ethicorum pa ps.c. Concupiscentiarum divisio.

Oncupiscentiarū aūt he qdem cōes videnť esse: he aūt ꝓprie ꝛ apposite: puta que cibi qdez nālis: oīs eniz cōcupiscit qñ indigens fuerit siccuz vel humidū cibū: qñqꝫ aūt ambos: ꝛ lectū inquit Homerus: iuuenis ꝛ crescens: talez aūt vel talem nō adhuc oīs: neqꝫ eosdem ꝓpter qđ vīr nostra esse: sꝫ adhuc hꝫ aliqđ ꝛ naturale. Alia enim alijs sunt delectabilia ꝛ quedam qbusdā delectabiliora contingentibus.

Sed ea. tra. 3. diuisio in 4or partes. K Istud est capitulū 2m tractatus tertij: in quo determinať de actibus tēperantie ꝛ vitiorū inter que tēperātia est medietas ꝛ cōtinet 4or ptes ꝑncipales. In pa declarať quō intēperatꝰ se hꝫ circa delectatiōes ꝛ ꝯcupiscētias. In 2a ibi [Circa tristitias aūt.] ostēdiť quō tēperātia ꝛ intemperātia sunt circa tristitias. In 3a pte ibi [Deficiētes aūt.] declarať de vitio opposito itēperātie. In 4a pte ibi [Tēperātia aūt.] ostēdiť quō tēperatꝰ se hꝫ circa delectationes ꝯcupias ꝛ tristitias. ℭ Pria ps continet duas pticulas. In pa ponit ꝛ manifestať qdā diuisio ꝯcupiscentiarū q̄ talis est. Cōcupiscētiarū qdā sunt cōes: ꝛ qdā ꝓprie. ꝓprie sunt q̄ se hñt ꝫ quādā appositionē ad cōes. cōes ꝯcupie sunt ꝯcupie nāles vt ꝯcupia cibi ꝛ potꝰ in cōi talē eniz hꝫ oīs hō. nā oīs hō ad subueniēdū īdigētie nāe ꝯcupiscit alimentū siccū qđ dr̄ cibus ꝛ humidū qđ dr̄ potus ꝛ qñqꝫ vtrūqꝫ: sicut ꝛ Homerus dicit ꝙ oīs hō tā iuuenis q̄ꝫ crescēs. i. adolescēs ꝯcupiscit lectū: in quo regescat: ꝓpria ꝯcupiscibilia sūt q̄ nō oēs hoīes ꝯcupiscūt. vbi grā. nō oēs hoīes ꝯcupiscūt talē vel talē lectū. s. stratū plumis an: preciosis tegumētis. Silr nō oēs hoīes desiderāt talē
L vel talē cibū. s. carnē pdicis vel gruis: aut aliū cibuz ꝑciosuz ꝛ delicatū siue delicate ꝑparatū: ꝛ iō hō ꝯcupiscibilia vīr esse in nr̄a prāte ꝛ nō sunt in nobis a nā: nihil tñ ꝓhibet in his esse aliqđ nāle qđ ptinet ad nām īdiuidui: sꝫ nō ptineat ad nām generis vel spēi. Uidemus eniz ꝙ diuersis hoībꝰ sunt delectabilia diuersa ꝫ corū diuersas cōplexiones. ℭ Intelligendū est ꝙ temperātia ꝛ intēperantia nō solū sunt circa delectationes ꝛ tristitias: sꝫ ēt sunt circa ꝯcupiscētias: ꝛ est dīa inter delectatiōnē ꝛ cōcupiscentiā: qꝛ delectatio est respectu bonorū pñtiū: ꝛ ꝯcupiscentia respectu futurorū bonorū: sed tristitia est respectu malorum presentiū ꝛ timor respectu malorū futurorum.

Nōm Differunt inter se cōcupiscētia ꝛ delectatio.

ℭ Hec cū ita sint naturalibus qdē cupiditatibus pauci peccant ꝛ ad vnū ad ipsum inquā plus. Cuz. n. quispiā quęuis comedit aut bibit donec impleať supfluit: fit tū rei naturalis exuperatio multitudine. Ipsa nāqꝫ
M naturalis cupiditas indigētie est repletio. Quapp hi furentes circa ventrē dicunť: qꝛ vltra q̄ꝫ opꝫ ipsuz implent atqꝫ farciunt. Tales aūt ii fiunt q mācipijs sunt persimiles. At circa ꝓprias cupiditates cōplures homines multisqꝫ modis delinquunt: nam cū taliū amatores ex eo dicanť quia vel gaudent qbus nō opꝫ: vel magis q̄ꝫ opꝫ: vt ipsi multi: vel nō vt opꝫ in vniuersis intemperātes excedūt. Gaudent eniz qbusdā qbꝰ non opꝫ gaudere: qppe cū sint odio digna. Et q̄ꝫuis talibus qbusdā opꝫ gaudere: magis illis gaudēt q̄ꝫ opꝫ: ꝛ q̄ꝫ vt ipsa gaudet multitudo. Eā igiť exupationē q̄ est circa voluptates intēpantiā eē ꝛ vitupabilē ꝯstat.

ℭ In nālibus qdem igiť concupiscentijs pauci peccant: ꝛ in vno ad plus. Comedere qdē eniz que cōtingunt vel bibere vsquequo vtiqꝫ supimpleant supabundātie est: que ꝫm nām multitudine: repletio enim indigētie nālis cōcupiscentia: ꝓpter qđ dicunť isti castrimargi vt preter indigentiā replentes eū. i. ventrez: tales aūt fiunt: qui multū bestiales. ℭ Circa ꝓprias aūt delectationes multi ꝛ multiplr peccant. nā cuz amatores taliuz dicanť vel in gaudendo qbus nō opꝫ vel vt magis: vel vt multi: vl' vt nō opꝫ. Scđm oīa aūt intēperanti supabūdant: eteniz gaudēt qbusdā qbus nō opꝫ: odibilia eniz: ꝛ si qbusdā opꝫ gaudere talibus magis q̄ꝫ opꝫ ꝛ q̄ꝫ vt multi gaudent. Circa delectationes qdem igitur superabundantia: quoniam intemperantia ꝛ vituperabile manifestum. N

ℭ Hec est 2a pticula pme ptis: in qua ostēdiť quō sit peccatū ꝛ intēperantia circa pdictas ꝯcupiscētias ꝛ intēdit ꝙ in ꝯcupiscētijs nālibus que sunt cōes pauci peccāt: in ꝯcupiscendo eniz alimētū ad subueniēdū indigētie nāe pauci peccāt ꝛ non est peccatū in his nisi vno mō. s. ꝫm ꝙ aliqs plus sumit q̄ꝫ nā reqrit: nālis eniz ꝯcupiscētia nō ꝯcupiscit plus q̄ꝫ cōpetit repletioni nālis indigentie. Illi aūt qui sumūt vltra indigentiā nāe castrimargi vocanť ꝛ tales sunt multū bestiales: qꝛ solū curā adhibēt vt ventrē impleant absqꝫ discretione: ꝛ dr̄ castrimargus a castir qđ est vēter ꝛ marges qđ est furor vel insania: q̄si habēs furorē vel insaniā vētris. [Circa ꝓprias aūt.] ꝫm ꝓprias delectatiōes ꝛ ꝯcupiscētias multi peccāt ꝛ multiplr ꝫm diuersas cōcupiscētias: illi eniz qui sunt amatores taliuz delectationum peccāt in eo ꝙ gaudēt his qbus nō opꝫ vel eo ꝙ gaudent his qbus opꝫ magis q̄ꝫ opꝫ: ꝛ sic de alijs circūstātijs: in oībus eniz his supabūdāt itēperati: qꝛ gaudēt de his qbus nō opꝫ gaudere: qꝛ sunt indecētia ꝛ ꝫm suā nām odibilia: ꝛ si in qbusdā taliū opꝫ gaudere magis gaudent in his q̄ꝫ opꝫ ꝛ absqꝫ discretione: sic eniz gaudēt multi. Cū eniz intēperātia sit supabūdantia circa huiꝰ delectationes manifestum est ꝙ est vituperabilis sicut ꝛ alie superabundātie: sicut in scđo huius dictum est. P

ℭ Circa vo dolores nō vt in fortitudine: sic in ipsa tēperantia fit: vt tēperans qdē dicať qspiā ferēdo dolores: intemperans aūt nō ferendo. Sed intēperās qdē ex eo dr̄: qꝛ dolet magis q̄ꝫ opꝫ cum voluptate nō potitur: atqꝫ ipsuz dolorē affert ei ipsa voluptas. Tēperans aūt ex eo: quia absentia rerū earū que efficiūt voluptatē nō dolet. Intemperās igiť ea oīa que afferūt voluptatē: vel ea que maxime cōcupiscit: ꝛ a cupiditate adeo duciť: vt illa ceteris oībꝰ anteponat. Quapp ꝛ nō adipiscens ꝛ cupiens dolet: cupiditas. n. est cum dolore. Absurdo āt est psimile ob voluptatē dolere. Q

ℭ Circa tristitias aūt nō quēadmodū in fortitudine in sustinendo diciť temperatus: neqꝫ intēperatus in nō. Sed intemperatus quidez in tristando magis q̄ꝫ opꝫ: qm̄ delectabilia nō adipisciť: ꝛ tristitiam aūt facit ei delectatio: temperatus aūt in nō tristari absentia ꝛ in abstinere a delectabili. ℭ Intemperatus qdem igiť cōcupiscit delectabilia oīa: vel que maxie: ꝛ duciť a ꝯcupiscentia vt pre alijs hec eligat: ꝓpter qđ ꝛ 2a ps.c.

A tristať cõcupiſcens ⁊ nõ adipiſcens:cũ triſtitia
enĩ ꝫ cõcupiſcẽtia. Inconuenienti autem aſſimi
latur ꝑpter delectationem triſtari.

℄ Hec eſt 2ᵃ pars ꝑncipalis huius caplĩ:in qua oſtenditur
quõ temperantia ⁊ intẽperãtia ſunt circa triſtitias:⁊ intẽ/
dit oſtendere quõ diuerſimode ſe habẽt circa triſtitiã for
tis ⁊ temperatus ⁊ intemperatus:⁊ dicit ꝙ circa triſtitias
ſunt temperantia ⁊ intemperãtia:ſed non ſicut fortitudo.
Nõ enim dicit̃ temperatus in ſuſtinendo triſtitias neqꝫ
intemperatus in nõ ſuſtinẽdo triſtitias ſicut fortis dicitur
in ſuſtinendo triſtitias ⁊ timidus in nõ ſuſtinendo eas:vñ
fortis ſuſtinet magnas triſtitias:⁊ laudat̃ ex hoc ꝙ ſuſti/
net eas. vñ fortis laudat̃ in ſuſtinendo triſtitias:⁊ tempe/
ratus laudat̃ in nõ triſtando de hoc ꝙ abſtinet a delecta/
tionibus:⁊ ꝓmptus eſt a delectationibus abſtinere. Et in/
B temperatus vituperãt ex hoc ꝙ triſtat̃ plus ꝙ̃ opꝫ ex hoc
ꝙ nõ adipiſcit̃ delectabilia que cõcupiſcit:⁊ ſic delectatio
per ſuam abſentiã cauſat triſtitiam in intemperato.⌊ In/
temperatus qdem igit̃.⌋ Or aũt intẽperatus triſtet̃ ꝑpter
69ᵃ ꝯclo hᵘ tertij libri. abſentiaꝫ delectabiliũ ꝓbatur:⁊ eſt ꝯcluſio 69ᵃ ⁊ ꝓbatur
ſic. Abſentia rei maxime deſiderate cauſat triſtitiã in de/
ſiderante. ſed intemperatus maxime deſiderat delectabi
lia:igitur intemperatus triſtatur ꝑpter abſentiaꝫ delecta/
biliũ:⁊ hoc eſt verum ꝙ delectatio per ſui abſentiam eſt
cauſa triſtitie:ꝙ̃uis hoc videat̃ inconueniens ſeu aſſimile
tur incõuenienti. Quõ aũt delectatio per ſui abſentiã põt
eſſe cauſa triſtitie patet ex precedentibus:qꝛ nõ eſt cauſe
poſitiua triſtitie ſed ꝑuatiua:quõ nauta per ſui abſentiam
eſt cauſa ſubmerſionis nauis:⁊ quõ ignorãtia negationis
eſt cauſa inuolũtarij vt patet in ꝑncipio huius tertij libri.
Super iſtã lr̃am.⌊ Intemperatus triſtat̃ ⁊ nõ adipiſcens
C ⁊ cõcupiſcens.⌋ dicit Cõmentator ꝙ Ph̃s per hoc oſtẽdit
vitam intemperatoꝝ eſſe triſtiſſimam:ꝙ̃uis videat̃ circa
delectationes eſſe ⁊ in delectabilibus:ſi enim in ꝯcupiſcẽ/
do triſtant̃ nunꝙ̃ eſt aũt ꝙ nõ concupiſcant intemperati
ſemper vtiqꝫ erunt in triſtitia:quare inſanabile circa de/
lectationem ſtudiũ in ꝯtrario delectationis plurimi ꝑſe/
Nõnᵐ uerant exiſtentes. hec Cõmentator. ℄ Intelligendum eſt
hic ꝙ fortitudo eſt ꝑncipalius circa triſtitias ꝙ̃ temperã/
tia:qꝛ fortitudo eſt circa triſtitias que ſequunt̃ ex ꝑſentia
nociuoꝝ ⁊ leſiuoꝝ:ſed temperantia eſt circa triſtitias que
conſequunt̃ ex abſentia delectabiliũ:ſed potior eſt effectᵘ
qui cõſequit̃ ex preſentia cauſe alicuius ꝙ̃ ſi conſequatur
ex abſentia:⁊ ideo fortitudo eſt ꝑncipalius circa triſtitias
⁊ temperantia eſt principalius circa delectationes que cõ
ſequuntur ex preſentia delectabilium.

D ℄ Atqui deficientes in voluptatibus ⁊ minus gauden
tes hoĩes ꝙ̃ opꝫ:nõ nimiuꝫ fiunt. Nõ eſt enim inſenſi
bilitas talis humana. Etenim aĩalia cetera cibos di/
ſcernũt:⁊ qbuſdã qdẽ gaudẽt:a qbuſdã vo abhorrent.
Qs ſi qs ſic cui nullius prorſus eſt voluptati:nec vllius
ab alio differt:is longe ab hoĩe diſtat:nomen autem
non habuit talis:quia nõ facile fit.

3ᵃ ps ca. ℄ Deficientes aũt circa delectationes ⁊ minus
ꝙ̃ opꝫ gaudentes nõ multũ fiunt:nõ enim hu/
mana eſt talis inſenſibilitas:eteniꝫ reliqua aĩa/
lia diſcernunt cibos:⁊ his qdem gaudent:his
aũt non. Si aũt huic nihil eſt delectabile:neqꝫ
differt alteruꝫ ab altero:longe vtiqꝫ erit ab ho/
minuꝫ eſſe:non ſortitus eſt autem talis nomen
ꝑpter non multum fieri.

E ℄ Hec eſt 3ᵃ pars:in qua determinatur de vitio oppoſito
intemperantie ſiue de actu illius vitij:⁊ dicit ꝙ aliqui cir/
ca delectationes deficiũt:ſcilicet delectant̃ minus ꝙ̃ opꝫ.
nã delectationes acceptare nõ ſolum cõuenit nature hu/
mane:ſed etiam omni aĩali. ⁊ ideo ſi aliquis homo ſit cui
nihil videt̃ delectabile:ille videt̃ eſſe longe a natura hu/
mana:⁊ qꝛ talem raro inuenire contingit:ideo nõ eſt ei no
men impoſitũ niſi vocetur inſenſibilis.

℄ Uir autem temperans in his mediocriter ſeſe hab3.
Nec enim iis gaudet quibus intemperans maxie dele
ctatur:ſed potius moleſte fert:nec iis oĩno qbus dele
ctari non decet:nec vehementer vllis rebus huiuſce/
modi delectat̃:neqꝫ ſi abſint dolet neqꝫ cupit:niſi me
diocriter ſemꝑ:nec magis ꝙ̃ opꝫ:nec qñ nõ opꝫ vlla
res omnino talis ipſum delectat. Mediocriter autẽ ⁊
F vt opꝫ eas res appetit que voluptate quidẽ afficiunt:
ad ſanitatem aũt ⁊ bonã corporis habitudinẽ ꝯferũt:
⁊ res ceteras voluptatis effectrices identidem:ſi nec
impedimento ſint dictis habitibus corporis:nec ho/
neſtatis cancellos:nec facultatũ metas egrediant̃:nã
qui ita ſe h3:magis ꝙ̃ dignum eſt eiuſmodi volupta/
tes amare videtur. At temperans non eſt talis:ſed ita
ſeſe habet vt ipſa ratio recta preſcribit.

℄ Temperatus autẽ medio mõ circa hec ſe h3: 4ᵃ ps c.
neqꝫ eniꝫ delectat̃ qbus intemperatus maxime
ſꝫ magis triſtat̃:neqꝫ vlr qbᵘ nõ opꝫ:neqꝫ ve/
hementer tali aliquo delectatur:neqꝫ abſentibᵘ
triſtat̃:neqꝫ ꝯcupiſcit niſi cũ mẽſura delectat̃: G
neqꝫ magis ꝙ̃ opꝫ nullo:neqꝫ qñ nõ opꝫ neqꝫ
vlr taliũ nullo. Quecũqꝫ aũt ad ſanitatẽ ſũt vel
ad bonã habitudinẽ delectabilia exñtia:hec ap
petet cum menſura:⁊ vt opꝫ:⁊ alia delectabi/
lia nõ ipedimenta his exiſtentia:vel preter bo/
nũ vel ſuper ſubſtãtiaꝫ. Sic eniꝫ habẽs magis
diligit tales delectationes ꝙ̃ dignũ ſit:tempe/
ratus aũt non talis:ſed vt recta ratio.

℄ Hec eſt 4ᵃ pars:in qua oſtendit̃ qualr̃ ſe habet tẽpera/
tus circa delectationes. ſ. concupiſcentia ⁊ triſtitias:⁊ dicit
ꝙ temperatus circa delectationes triſtitias ⁊ cõcupiſcen/
tias ſe h3 medio mõ:nõ enim delectat̃ in qbus intempe/
ratus delectat̃:ſed magis triſtat̃ ſi qñqꝫ aliqd tale occur/
rat ⁊ vlr:neqꝫ delectat̃ in qbᵘ nõ opꝫ neqꝫ magis ꝙ̃ opꝫ: D
⁊ ſic de alijs circumſtãtijs:nec cõcupiſcet que non opꝫ nec
magis ꝙ̃ opꝫ:⁊ ſic de alijs. Quecũqꝫ aũt delectabilia expe/
diunt ad ſanitatẽ corporis vel ad bonã habitudinem que
faciunt eum ꝓmptũ ⁊ expeditũ ad ea que h3 facere huiꝰ
temperatus appetit ſm debitã menſurã ⁊ vt opꝫ. Si aũt
alia ſint delectabilia que non ſunt neceſſaria ad duo pre/
dicta temperatus appetit ea triplici cõditione obſeruata.
Prima cõditio eſt ꝙ nõ ſint ipeditiua ſanitatis aut bone
habitudinis:cuiuſmodi eſt ſuperfluus cibus ⁊ potus. Scda
ꝯditio eſt vt nõ ſint ꝑter bonũ id eſt ꝑter honeſtũ ſicut eſt
delectatio adulterij. Tertia ꝯditio eſt vt non ſint ſuꝑ ſub/
ſtãtiã. i. vt nõ excedãt facultatẽ appetẽtis:vt ſi pauper ve/
lit vti cibarijs nimis ſumptuoſis:ille eniꝫ q ſic ſe h3 vt ap/
petat delectationes ipeditiuas ſanitatis aut bone habitu/
dinis vel ꝯtrarias honeſtati vel excedẽtes diuitias ſuas:
magis amat delectationes ꝙ̃ dignũ ſit:qd nõ cõuenit tẽ/
perato qui amat delectationes ſolum ſm rõnem rectam.

I ¶ Nota q concupiscentiarū quedā sunt cōmunes ⁊ que-
Nōn dam ꝓprie: cōmunes .s. nāles ꝯuētes totū genus vel totā spēm vt cōcupiscentia cibi ⁊ potus ad subueniendū indigentie nature: ⁊ circa hanc pauci peccāt ⁊ vno modo tm̄: scilicet in sumendo plus q̄ nā requirit. Proprie aūt sunt que cōsequunt̄ indiuiduū ex mala cōsuetudine vel electione vt cōcupiscentia cibi ⁊ potus nimis delicati circa hanc peccant multi ⁊ multiplr: q2 ſm oēs circumstantias. ¶ Item circa tristitias sunt vt fortitudo in sustinēdo tristitias a causa lesiua ⁊ nociua ꝑncipalr causatas. Temperantia in nō sustinendo tristitias ꝓpter absentiā delectationū. Intemperantia in sustinendo tristitias ꝓpter absentiā delectationū. Timiditas in nō sustinendo tristitias
Nōn a causa nociua ꝑsentialr inferēdas. ¶ Ulterius vō intelligendū q temperatus delectatur ⁊ tristat̄ ⁊ cōcupiscit me-
K dio modo que opꝫ ⁊ ſm q opꝫ. Cōcupiscit ſm q opꝫ delectabilia que expediūt ad sanitatē corporis ⁊ ad bonā habitudinē. Cōcupiscit ēt alia delectabilia que neq3 valent ad sanitatem corporis nec ad bonā habitudinē: dum tamen nō sint impeditiua sanitatis vel bone habitudinis vt cibus ⁊ potus superfluus cōtra honestatē: vt delectatio adulterij: super substantiā desiderantis vt non excedant facultatem vel diuitias desiderantis.

Capitulum tertium de cōparatione intemperātie ad timiditatē:

⁊ ad peccata puerorū: ostendens ꝑmo q intemperātia est magis voluntaria q̄ timiditas ⁊ ꝓpter hoc est exprobrabilior: ⁊ q voluntariam nō reperit̄ eodem ordine in intēperantia ⁊ in timiditate: q2 timiditas est circa volūtariū in vniuersali ⁊ inuolūtaria in particulari ecōtrario est de intemperantia: ⁊ quō intemperantia conuenit in nomine
L cum peccato puerorū: ⁊ quō puer ⁊ intemperatus conueniunt: ⁊ qualiter ad medium reducuntur ⁊c̄.

¶ Nostra aūt sponte magis intemperantia q̄ timiditas comparat̄. Hec enim ob voluptatē: timiditas fit ob dolorem: quorū alterum expetimus: alterum fugimus. Et dolor quidē distrahit atq3 corrumpit naturā eius qui h3 ipsum: voluptas aūt nil tale facit. Magis igit̄ intemperantia nr̄a sponte q̄ timiditas acqrit̄.

Caput 3m tractatus 3 libri tertij ethi. p2 ps .c. Voluntario autem magis assimilatur in intemperantia q̄ timor. Hec qdē enī ꝓpter delectationē: hec autem ꝓpter tristitiā. Quorum hoc qdem desiderabile: hoc autē fugibile. ¶ Et tristitia
M qdem stupefacit ⁊ corrūpit nām hn̄tis: delectatio aūt nihil tale facit: magis aūt voluntarium.

Tertij .c. 3 diuiditur in duas ptes. Istud est 3m caplm 3i tractatus tertij libri: in quo ꝑhs comparat intemperantiam ad alia vitia ⁊ cōtinet duas partes ꝑncipales. In ꝑma comparat intemperantiam ad vitium timiditatis. In 2a ibi. Nomē aūt intemperantie. comparat intemperantiam ad vitia puerorū. ¶ Prima pars cōtinet tres particulas. In ꝑma ostendit q intemperantia h3 plus de voluntario q̄ timiditas. In 2a ibi. Propter qd exprobrabilius. infert correlariū .s. q intemperantia est magis vituperabilis q̄ timiditas. In 3a ibi. Uidebitur aūt vtriq3. ostendit q voluntariū nō reperit̄ eodē ordine in intemperantia ⁊ timiditate. In ꝑma igit̄ particula declarat ꝑhs q intemperā-
70a ꝯclusio huius tertij libri. tia plus h3 de inuoluntario q̄ timiditas: ⁊ hec est cōclusio 70a que ꝓbatur dupl'r. Primo sic. Intemperatus agit ꝓpter delectationē: timidus vō ꝓpter tristitiam: sed delectatio est magis voluntaria q̄ tristitia. igitur intemperantia h3 plus de voluntario q̄ timiditas: q2 est ꝓpter illud qd est N
delectabile ⁊ timiditas ꝓpter illō qd est fugibile. Et tristitia qdem. 2o ꝓbatur sic. Illud qd nō corrumpit nām: sed magis saluat naturā: est magis voluntarium q̄ illud qd corrumpit ⁊ destruit nām: sed tristitia ꝓpter quā mouetur timidus stupefacit ⁊ corrumpit nām habētis tristitiam: ⁊ delectatio ꝓpter quā mouetur intemperatus non corrumpit eius nām s3 magis saluat. igit̄ intēperātia que est ꝓpter delectationē h3 plus de volūtario q̄ timiditas.

¶ Quapropter ⁊ reprehensione magis est digna: nā ad res efficientes voluptate facilius est assuescere. Sūt enim cōplures tales in vita. Et assuetudo fit sine periculo: in rebus autem formidolosis contra.

¶ Propter qd ⁊ exprobrabilius: etenim assuescere facile ad h. Multa .n. in vita talia: ⁊ assue-
tudines sine ꝑiculo: in terroribus aūt ecōuerso. O

¶ Hec est 2a particula ꝑme partis: in qua ex dictis infert
qddā correlariū ⁊ est q intemperātia est vitiū magis ex- 71a ꝯclusio huius tertij libri.
probrabile q̄ timiditas: ⁊ ꝓbatur hec ꝯclusio 71a dupl'r. Primo sic. Ex precedentibus: q2 illud vitiū qd est magis voluntariū est magis exprobrabile: sed intemperantia est magis inuoluntaria q̄ timiditas: ideo ⁊c̄. 2o probatur sic. Illud qd facilius vitari pōt est magis exprobrabile: sed vitiū intemperātie facilius vitari pōt q̄ vitiū timiditatis: ideo ⁊c̄. Maior est nota ⁊ minor declarat̄ sic. Uitium qd facilius ⁊ sine periculo pōt vitari per assuefactionē ad cōtrariū pōt facilius vitari: sed intemperātia est hmōi ⁊c̄. Nam facile ⁊ sine periculo pōt homo assuescere bn̄ operari in his circa que est tēperantia ⁊ intemperātia: q2 talia
multotiens occurrunt in vita vt cibus ⁊ potus ⁊ hmōi: ⁊ illa P
circa que est timiditas nō totiens occurrunt sed multo rarius. Similr assuesci bn̄ oꝑari in talibus circa que est tēperantia nō est periculosū: sed assuesci in illis circa que est timiditas vt circa actus bellicos est ꝑiculosū: iō ⁊c̄.

¶ Uidet̄ etiā timiditas nō perinde atq3 singula sponte agendi principio subijci: hec enim dolore vacat: s3 illa adeo dolore distrahunt: vt ⁊ arma ꝓijcere: ⁊ cetera contra decus agere cōpellant. Quapropter ⁊ violenta esse vident̄: at intemperantia fit contra: singula nāq3 sponte agendi principio magis subijciunt̄: ꝓpterea cum intemperans ea percupiat atq3 affectet. Totum aūt minus: nemo enim cupit intemperans esse.

¶ Uidebit̄ aūt vtriq3 nō similiter volūtariū ti-
mor esse his que ſm singula: hoc qdē enī sine Q
tristitia. Hec aūt ꝓpter tristitiam stupefaciūt: ⁊ vt arma ꝓijciant: ⁊ alia deformiter faciant: ꝓpter qd ⁊ vident̄ violenta esse. Intemperato aūt ecōuerso. Que qdem ſm singula voluntaria cōcupiscenti enim ⁊ appetenti: totum autē minus: nullus enim ꝯcupiscit intēperatus esse.

¶ Hec est 3a particula ꝑme ptis: in qua ostenditur q volū-
tariū nō eodē ordine reperit̄ in intemperātia ⁊ timidita-
te: ⁊ hec est ꝯclusio 72a ⁊ ꝓbatur sic. Illa circa que est ti- 72a ꝯclusio huius tertij libri.
miditas sunt volūtaria in vl'i ⁊ in particulari sunt inuolūtaria: sed illa circa que est temperantia sunt voluntaria in ꝑticulari ⁊ inuoluntaria in vl'i. Uñ illa circa que ꝑmo est timiditas vt opere bellica sunt vl'ia: ⁊ illa circa que ꝑmo est intēperātia sunt particularia. igit̄ voluntariū nō reperit̄ eodē ordine sed ordine ꝯtrario in intēperantia ⁊ timiditate. Añs declarat̄ q̄tū ad vtrāq3 ptē. nā aggredi bellū cir-

A ea qđ est timiditas est magis volūtariū q̄ aggredi B bel
lū in quo sunt multi inimici ꝛ potentes: ꝛ ita timiditas est
magis circa vl'e q̄ circa pticulare: sed ecōtrario est de in
tēperātia. nā illa circa que est intēperātia sunt voluntaria
in pticulari ꝛ inuolūtaria in vl'i: nam cōmittere adulteriū
ꝛ intemperatū esse est inuolantariū: sed cōmittere adulte
riuȝ cum hac muliere pulchra est voluntariū: ꝛ ita intem
perantia est magis circa particulare q̄ circa vl'e.

¶ Nomen aūt intēperātie: ꝛ ad puerilia delicta trans
ferimus: hȝ eniȝ silitudinē quādā. Utruȝ aūt ab vtro
dicat̄ nihil ad p̄sentē refert sermonē: cōstat tñ a priori
posterius dici: atq̄ȝ nō absurde vi' esse translatuȝ. Est
eniȝ castigandū ꝛ tēperādū id oē qđ turpia cōcupiscit
ꝛ incremētū suscipit magnū atq̄ȝ luxuriat. Tale auteȝ
B est ipsa cupiditas maxie atq̄ȝ puer: nā ꝛ pueri cupidi
tate viuunt ꝛ in his ipsis maxie viget appetitio rerum
eaꝝ que voluptate afficiūt. Si igit̄ nō obtēperet neq̄ȝ
subijci patiat̄ nimiū efferet̄. Est eniȝ voluptatū appe
titio insaciabilis ꝛ vndiq̄ȝ adest iprudenti: ꝛ ipse cupi
ditatis actus id qđ eiusdē generis est auget. Et si ma
gne sint vehemētesq̄ȝ cupiditates rōnē quoq̄ȝ extru
dunt atq̄ȝ eijciunt. Quamobreȝ mediocres sint ipse ꝛ
perpauce ꝛ rōni nō aduersent̄ opȝ atq̄ȝ id qđ est tale:
obediens ꝛ tēperatū castigatūq̄ȝ vocam⁹. Sed vt vi
uere puerū sub pedagogi p̄ceptis opȝ: sic ꝛ cupiendi
vis cupere dȝ: perinde atq̄ȝ rō iubet. Idcirco tēperā
tis cupiditatē cōcordeȝ esse cū rōne opȝ: nā vtriusq̄ȝ
C ꝓpositū est honestas. Atq̄ȝ vir tēperans ea cupit que
cupere opȝ: ꝛ vt opȝ: ꝛ qñ opȝ. Hoc aūt mō ꝛ ipsa rō
dictat. Hec igitur sint de temperantia dicta.

2ᵃ p̄s c. ¶ Nomen aūt itēperātie ꝛ ad puerilia peccata
ferimus: hñt enim q̄ndā silitudinē: vtrū aūt ab
vtro vocat̄: nihil ad ea q̄ nūc differt. Manife
stū aūt qm̄ posterius a priori. ¶ Nō male aūt
vi' trāslatū eē: puniri eniȝ opȝ turpia appetentē
ꝛ multā augmētationē hñtē: tale autem maxie
ꝯcupia ꝛ puer: s̄m ꝯcupiam eniȝ viuūt ꝛ pue
ri: ꝛ maxie in his delectabilis appetit⁹. Si igit̄
nō erit bñ p̄suasibilis ꝛ ad dominās ꝛ ad mul
tuȝ veniet. Insatiabilis delectabilis appetitus
D ꝛ vndiq̄ȝ insipiēti ꝛ ꝯcupie opatio auget cona
tuȝ: ꝛ si magne ꝛ vehemētes sūt ꝛ cogitationē
percutiūt. ¶ Propter qđ opȝ mensuratas esse
ipsas ꝛ paucas: ꝛ rōni nihil ꝯtrariari: tale autē bñ
p̄suasibile dicim⁹ ꝛ punituȝ: queadmodū eniȝ
puerū opȝ s̄ȝ p̄ceptū pedagogi viuere sic ꝛ cō
cupiscibile cōsonare rōni: q̄re opȝ vt tēperatus
a rōne nō discrepet. Intentio. n. ambobus bo
nū: ꝛ cōcupiscit tēperatus que opȝ ꝛ vt opȝ ꝛ
quando: ita aūt ordinat ꝛ ratio. Hec igitur no
bis dicta sunt de temperantia.

¶ Hec est 2ᵃ p̄s p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua ph's cōparat
intēperātiaȝ ad vitia pueroꝝ. ꝛ p̄mo ponit ꝯueniētiā q̄ntū
ad nomen: deinde ponit remotionē cōueniētie nominuȝ.
Dicit igit̄ q̄ peccatū intēpantie cōuenit in noīe cū pecca
to pueroꝝ: ꝛ istud in lingua latina magis apparet ex pte
v'tutis q̄ ex pte vicij. Dicim⁹ eniȝ castitatē esse sp̄ēm tēpe

rātie ꝛ pueros bñ disciplinatos dicim⁹ eē castigatos nūc A
casti ꝛ castigati cōueniūt in noīe: ꝛ illos qui nō sunt disci
plinati dicim⁹ esse incastigatos ꝛ illos q nō sunt casti dici
mus incastos: ꝛ sic peccatū intēperātie ꝛ peccatū pueroꝝ
quodāmō ꝯueniūt in noīe: sed qđ hoꝝ noiet̄ a reliquo nō
est ad ꝓpositū. Manifestū est q̄ illud cui posteri⁹ fuit no
men ipositū noiat̄ ab eo cui p̄mo fuit nomē iipositū. [Nō
male aūt.] Rō hui⁹ trāslationis est: q̄ȝ pueri viuūt s̄ȝ cō
cupiscētias sicut intēperati: iō peccata illoꝝ sunt silia ꝛ ha
bent noīa silia. vñ opȝ puerū castigari ꝛ refrenari sicut ꝛ
cōcupiscētiā: si eniȝ nō castigent̄ nec rōne suadeant̄ auge
bunt̄ multū ita q̄ supra rōnē habebūt dn̄iuȝ. ꝛ rō hui⁹ est:
q̄ȝ isatiabilis ꝛ delectabilis est appetitus: sicut eniȝ puero
insipienti ꝛ cōcupiscētie ꝓpria opatio auget conatum. vñ
sicut si puer insipiēs p̄mittat̄ opari s̄m ꝯcupiam suā ma
gis in eo crescit insipientia: ita hō si sue ꝯcupie satisfaciat C
magis sua ꝯcupia crescit ꝛ dn̄abit̄ ꝛ p̄cipue si ꝯcupie dele
ctationū sint vehemētes ꝛ cogitationē p̄cutiāt. i. ipediant
opōnē itellectus. [Propter qđ opȝ.] Ex his ꝯcludit̄ q̄ ad
bñ viuere hoīs opȝ ꝯcupiscētias ꝛ delectationes suas esse
mēsuratas ꝛ nō vehementes ꝛ rōni nō ꝯtrias: ꝛ hec est ꝯ 73ᵃ 73ᵃ ꝯclo hui⁹ text⁹ libri.
q̄ ꝓbat̄ sic. Si ꝯcupie ꝛ delectatiōes sint magne ꝛ multe
ꝛ vehemētes magis ꝛ magis crescēt ꝛ dn̄abunt̄ ꝛ ipediēt
iudiciū rōnis: ꝛ p̄ ꝯn̄s destruent bñ viuē hoīs: iō ad bñ vi
uere hoīs reqrit̄ q̄ ꝯcupie ꝛ delectatiōes sint mēsurate a
recta rōne ꝛ q̄ nō sint vehemētes: q̄ȝ sic multū ꝯtriant̄ rō
ni ꝛ illū q hȝ cōcupiscētias ꝛ delectationes sic mēsuratas
dicimus eē bñ p̄suasū ꝛ punitū idest bñ castigatū a rōne:
sicut eniȝ opȝ q̄ puer viuat s̄ȝ p̄cepta pedagogi ꝛ hoc ad
bonū: ita se hȝ ꝯcupiscibile in hoīe tēperato q̄ cōcupiscit D
quod oportet: ꝛ sicut oportet ꝛc̄. prout ordinat recta ratio.
¶ Circa istā mām de tēperātia sunt q̄tuor dubia. p̄ᵐ vtꝝ Quatuor dubia.
tēperantia sit p̄ncipalr̄ circa delectationes tact⁹. Et vi' q̄ p̄ᵐ dubᵐ
nō: q̄ȝ delectationes sp̄ūales sunt maiores corꝑalib⁹: sȝ vir rō p̄ᵃ
tus tēꝑantie maxie reqrit̄ ad refrenandū imoderātiā de
lectationū: iō tēperātia magis reqrit̄ ad refrenādū dele
ctationes sp̄ūales q̄ corꝑales. ¶ Itē temperātia est circa rō 2ᵃ.
delectationes necessarias nāe: sed delectatiōes gustus sūt
magis necessarie nāe indiuidui q̄ venerea circa que est
tactus: iō vi' q̄ tēperātia est magis circa delectationes gu
stus q̄ tact⁹. ¶ Cōtrariū dicit hic ph's. Dōm est sicut su In oppoᵐ Ph's.
pra dictū est q̄ delectatio accipit̄ cōiter ꝛ ꝓprie. delecta Solo.
tio cōmuniter est circa delectationes oīum sensuū: sȝ dele Dupl'r accipitur delectatio.
ctatio ꝓprie accepta est circa delectationes gustus ꝛ tact⁹:
ꝛ magis circa delectationes tactus q̄ circa delectationes
gustus vt visuȝ est supius. ¶ Ad p̄ᵐ in contrariū dōm q̄ Ad p̄ᵐ
lȝ delectationes sp̄ūales sint vehemētiores q̄ delectatio rōnem.
nes corporales: nō tñ ita apprehendant̄ a sensu: ꝛ per ꝯn̄s B
nō ita afficiūt appetitū sensitiuū cōtra cui⁹ ipetū sit mode
ratio p̄ v'tutē moralē: ꝛ iō circa delectationes intellectua
les nō est tēperātia que est v'tus moralis: cū tēperātia que
est v'tus moralis solum sit circa delectationes sensibiles.
¶ Ad aliud dōm est sicut pȝ per Ph'm in textu: q̄ dele Ad 2ᵐ
ctatio nāliter ꝯn̄s vsuȝ cibi ꝛ pot⁹ nō ꝑtinet per se ad gu rōnem.
stuȝ sed ad tactū. ¶ Scđo dubitat̄ vtrū insensibilitas sit 2ᵐ dubᵐ
vitiū oppoᵐ tēperantie. Et vi' q̄ non: q̄ȝ hō dī insensibilis rō.
ex eo q̄ deficit circa delectationes tactus: sed abstinere a
delectationibus tactus vi' laudabile ꝛ v'tuosuȝ. ergo nō est In oppoᵐ
vitiū oppoᵐ v'tuti. Oppositū vult Ph's. ¶ Dōm est q̄ ali [illegible] Ph's
qs pōt fugere delectationes sensibiles dupl'r. vno mō p̄p Solo.
bonū finē puta p̄p sanitatē acqrendā vel cōseruandā: vel Delecta. sensi. fugi pōt q̄o 2ᵃ.
vt p̄mptius ꝛ melius opōnes suas exerceat: sicut pugiles
ꝛ milites multotiens abstinēt a delectationib⁹ cibi ꝛ pot⁹
vt possint meli⁹ pugnare: ꝛ studiosi abstinēt se ab hꝫ dele
ctatiōib⁹ gr̄a v'itatis ꝯtēplāde. ¶ Alio⁹ se abstinet aliqs ab
hꝫ delectatiōib⁹ p̄p fastidiū ꝛ displicētiā appetit⁹ reputās

I bui⁹ delectatiões esse per se malas: ⁊ abstinere a delecta-
tionibus isto scđo mō pertinet ad vitium insensibilitatis
sic abstinētes dicunt insensibiles: sed abstinere delectatio
Ad rōnē. nib⁹ sensibilib⁹ pp bonū finē ptinet ad vtutē. ¶ Ad pᵐ in
cōtrariū pȝ p iā dicta: q2 abstinere ab hō delectationibus
pp bonū finē est vtuosuȝ ⁊ laudabile: sed abstinere ab his
ppter displicentiā appetit⁹ reputādo hō delectationes eē
Duᵐ 3ᵐ. per se malas est vitiosuȝ ⁊ vitupabile. ¶ 3ᵒ dubitat vtrū
rō pᵃ humana idigētia sit mēsura appetēdi delectabilia fm sen
suȝ. Uidet q nō: q2 qcūqȝ excedit mēsurā peccat. si igitur
necessitas vel idigentia nāe esset regula ⁊ mēsura appetē-
di hō delectabilia qcūqȝ appeteret delectationē vel dele-
ctaret vltra necessitatē nāe peccaret qđ falsuȝ est: q2 cum
nā sit paucis cōtenta in quolibet excessu q̄ntucūqȝ pvo eēt
rō 2ᵃ peccatū qđ est falsuȝ. ¶ Itē si sic: tunc humana idigentia
esset mēsura tēperātie: q2 per tēperantiā ista delectabilia
K moderate appetunt: sed hoc ꝯñs est falsuȝ: ⁊ falsitas cōse-
quētis pȝ: q2 tēperātia cū sit vtus aie est sup necessitatem
corporalē ⁊ superius nō regulat nec mēsurat ab iferiori:
In oppᵐ Cōmenta tor ⁊ phs. ideo ⁊c̄. ¶ In oppoᵐ est Cōmētator hic: ⁊ ēt phs. ¶ Di-
cendū est q cōplexio humane idigētie est regula ⁊ mēsu-
Solo. ra appetēdi delectabilia fm sensuȝ: q2 finis est mensura ⁊
regula coꝝ que sunt ad finē: sed oīa delectabilia que ve-
niunt in vsu hoīs ordinant ad supplendū necessitatez seu
Alius fi nis operis aliusque operātis. indigentiā humane nāe. ¶ Sciendū est tñ q sicut alius
est finis operis ⁊ ali⁹ est finis opantis. vbi grā. finis domi-
ficationis est domus. ⁊ finis domificatoris est aliqđ aliud
vt lucrū vel aliud hō. ⁊ ita finis vltim⁹ humanoꝝ actuū ⁊
ipsius tēperātie est felicitas: sed finis primus est supple-
Ad pᵃᵐ rōnem. tio indigētie nāe humane. ¶ Ad pᵐ in ꝯriuȝ dōm q ex h
q suppletio idigētie est finis tēperātie nō sequit q oīs q
L vtit aliqua delectatione supra necessitatē nāe peccet nisi
excessus sit imoderat⁹ ipediēs bonū vtutis aut sanitatem
Ad 2ᵃᵐ rōnem. aut bonā habitudinē. ¶ Ad aliud cōcedo q suppletio hu
mane indigētie est mēsura tēperantie ⁊ vtraqȝ in organo
corpali: ⁊ vna. s. tēperātia ordinat ad aliā. s. ad suppletionē
Duᵐ 4ᵐ. rō pᵃ indigētie humane. ¶ 4ᵒ dubitat vtrū itēperātia sit ma-
ius vitiū q̄ timiditas. Et videt q timiditas sit mai⁹ vitiū
q̄ intēperātia: q2 semp maiori bono opponit maius ma-
lū ⁊ meliori vtuti opponit peius vitiū vt pȝ per phm 8ᵒ
hui⁹. qui dicit q optimo ꝯriat pessimū: ⁊ p ꝯñs maiori bo
no ꝯriat maius malū: sed timiditas opponit fortitudini ⁊
intēperātia opponit tēperātie: ⁊ fortitudo est melior vtus
q̄ tēperātia q2 fortitudo ordinat ad bonū cōe qđ est no-
bilius ⁊ diuinius bono pticulari ad qđ ordinat tēperātia:
rō 2ᵃ ideo ⁊c̄. ¶ Itē illud est mai⁹ vitiū qđ est magis volunta-
riū per phm in textu. sed timiditas est magis volūtaria
q̄ intēpantia. qđ pȝ: q2 nullus ꝯcupiscit esse intēperat⁹: sed
M multi cōcupiscūt fugere piculū mortis qđ ptinet ad timi-
ditatē. igit timiditas est magis volūtaria q̄ itemperātia.
In oppᵐ phs. ¶ In oppositū est phs. Dōm q itēperātia est maius vi-
tiū sicut phs pbat in lr̄a. ⁊ pbatur alio mō sic. Maioris
Solo. vitij est vinci a debiliori q̄ a fortiori: sȝ fortius ⁊ difficili⁹
est sustinere picula mortis a quo vincit timidus q̄ relu-
ctare delectationib⁹: ⁊ ab eis abstinere a qb⁹ vincit intē-
Ad pᵃᵐ rōnem. peratus: iō intēpantia est maius vitiū q̄ timiditas. ¶ Ad
pᵐ in cōtrariū dōm est q fortitudo excellit tēperātiaȝ ex
pte finis: q2 ordinat ad mai⁹ bonū. s. ad boᵐ cōe. sȝ ex pte
difficultatis timiditas excedit intēpantiā. vñ dōm est ad
formā q ista ppositio meliori vtuti opponit peius vitiuȝ
est vera cū ista additione ceteris existētibus parib⁹: sȝ hic
nō sunt oīa alia paria: q2 timiditas est circa magis diffici-
Ad 2ᵃᵐ rōnem. le q̄ itēperātia. ¶ Ad aliud dōm q illud circa qđ est ti-
miditas est magis volūtariū in vlī sȝ nō in particulari. nā
illud circa qđ est intēperātia est magis voluntariū in par-
ticulari: ⁊ ideo est simplr̄ magis volūtariū ⁊c̄.

¶ Incipit quartus Liber Ethicoꝝ. N

Liber quartus ꝯtinet 4ᵒʳ ptes. In pᵃ determi-
nat de vtutib⁹ respiciētib⁹ bona exteriora
cuiusmodi sūt diuitie ⁊ honores. In 2ᵃ ibi
[Mā suetudo aūt est.] determiat de q̄dā
vtute respiciente mala exteriora. In 3ᵃ ibi
[In colloquijs ⁊ ꝯuinē.] determiat de vtu
tib⁹ q̄ sūt circa act⁹ hūanos. In 4ᵃ pte ibi [De verecūdia
aūt.] Determiat de q̄dā passiōe laudabili q̄ verecūdia no-
minat. pᵃ ps ꝯtinet duos tractat⁹. In pᵒ determiat de vtu-
tib⁹: q̄ respiciūt diuitias. In 2ᵒ ibi [Magnanimitas āt.] de-
terminat de vtutib⁹ q̄ sūt circa honores. Tractat⁹ pm⁹ ꝯti-
net duo capl'a. pᵐ est de libalitate q̄ ē circa diuitias medio-
cres ⁊ vitijs ei oppositis. In 2ᵒ ibi [Uidebit āt ꝯñs esse.]
determiat d magnifi⁰ q̄ ē circa diuitias ⁊ expēsas magnas. O

Capitulū primū in quo ostēdit q liberalitas est medietas circa pecunias
q2 circa dationē ⁊ acceptionez pecuniaꝝ libalis laudat: ⁊
qd itelligit p pecuniā: ⁊ q pdigalitas ⁊ illiberalitas sunt
supabūdātie ⁊ defect⁹ circa eas: ⁊ qd sit illiberalitas: ⁊ qd
pdigalitas tā cōiter q̄ ppe dicta: ⁊ qs pprie pdigus: ⁊ qs
liberalis: ⁊ q magis ē liberalis in datiōe q̄ in sūptione ⁊
laudabilior: ⁊ q liberales amant maxie ⁊ fȝ q̄s circūstā-
tias opȝ liberalē dare: ⁊ fȝ q̄s nō dare: ⁊ fȝ q̄s ⁊ vñ accipe
⁊ nō accipe: ⁊ q liberalitas nō ꝯsistit in multitudie datoꝝ
sȝ in dātis hitu in cōpōne ad subaȝ dantis ⁊ necitatē acci-
piētis: ⁊ q liberalis nō de facili ditat ⁊ pp q̄s cās lȝ obser
uet recte datiōis ⁊ sumptiōis circūstātias: adhuc libalitas
cū sit medietas facit vtraqȝ vt opȝ: q2 cōsequunt se ad in-
uicē decēs datio ⁊ decēs acceptio: ⁊ q liberalis est hñ cō- P
municatiu⁹: ⁊ in qb⁹ supabūdat ⁊ deficit pdigus: ⁊ in qb⁹
illiberalis: ⁊ q pdigus est sanabilior ⁊ melior illiberali: ⁊
pp qd illibalis ē isanabilis: ⁊ q diuersi sūt modi illibalita
tis: ⁊ q libalitati magis ꝯriat illibalitas: q̄ pdigalitas ⁊c̄.

¶ Deinceps de libalitate dicam⁹. Uit itaqȝ mediocri-
tas circa pecunias eē: nō. n. bellicis in reb⁹ ipse vir li-
beralis: nec in qb⁹ laudat vir tēperās: nec ēt in iudi-
cijs sȝ in dādis capiēdisue ⁊ magis in dādis pecunijs
laudat. Atqȝ pecunias ea dicim⁹ vniuersa: quoꝝ esti-
matio mēsurat nūmo. Est aūt ⁊ circa pecunias exupe
ratio qdē pdigalitas: defect⁹ aūt illiberalitas: ⁊ illibe
ralitatē qdē ac auaritiā iis semp accōmodam⁹: q ma-
gis q̄ opȝ pecunijs studēt. Prodigalitatē vō necten-
tes nōnūq̄ efferimus: nā eos hoīes q sunt incōtinen-
tes ⁊ ob intēpantiā pecunias pfligāt: pdigos vocita- Q
mus. Quapp tales homies sunt flagiciosissimi: multa
nāqȝ vitia sil' hñt. At nō pprie tali noie nūcupant. Est
eniȝ pdigus q malū vnū aliqđ hȝ: corrūpe inquā pa-
trimoniū. Prodigus. n. est q ob seipsuȝ perdit. Uidet
aūt ⁊ pimonij dissipatio: iterit⁹ qdā ipsi⁹ eē: ppea q
patrimonio ac facultatibus viuitur. Hoc igit modo
prodigalitatem accipimus.

Dicamus aūt deinceps de liberali- Caput pᵐ pmi trac. pmi ptis q̄rti libri ethicoꝝ. pᵃ ps c.
tate. ¶ Uit aūt esse circa pecunias
medietas: laudat eniȝ liberalis nō
in bellicis: neqȝ in qb⁹ tēpat⁹. Rur
sus neqȝ in iudicijs: sȝ circa datio-
nē pecuniaꝝ ⁊ sumptionē: magis aūt in datiōe. Quid pe cunije no minc acci piat.
¶ Pecunias aūt dicimus oīa quorum digni-
tas numismate mēsurat. ¶ Est aūt prodigali-

tas ⁊

A tas ꝛ illiberalitas circa pecunias supabundantia ꝛ defectus: ꝛ illiberalitatē qdē copulamus semp magis q̄ opʒ circa pecunias studētibus: ꝓdigalitatē aūt īferimus qn̄qʒ cōplectētes intēperatis hoīb⁹. Incōtinētes eniʒ ꝛ intēperatos ꝯsumptores ꝓdigos notam⁹ pp qđ ꝛ prauissimi vır̄ esse: multas.n. sil' malitias hn̄t. ¶ Non aūt ꝓprie appellanť: vult eniʒ ꝓdigus eē q vnū aliqđ malū hʒ corrūpere substātiā: ꝓdigus.n. qui pp seipm̄ pditus: videť aūt pditio quedaʒ ipsius esse ꝛ substantie corruptio: vt viuere p has existe: sic vtiqʒ ꝓdigalitatē accipimus.

B *Primi.c. p.trac.di⁹ in q̄tuor partes.* Istud est p̄m capl'm p̄mi trac. p̄me ptis libri q̄rti: in quo determinať de liberalitate ꝛ vitijs ei oppositis. ꝛ cōtinet q̄tuor ptes p̄ncipales. In p̄⁹ determinatur de mā liberalitatis ꝛ vitioꝝ ei oppositoꝝ ꝛ de opōnibus liberalitatis ꝛ vitioꝝ oppositoꝝ circa ꝓpriā māʒ. In 2⁹ ibi[Que aūt fm ṽtutē opōnes.] ostēdiť fm quas circūstātias opʒ liberalē dare ꝛ nō dare. ꝛ fm q̄s ꝛ vñ accipere ꝛ nō accipere: ꝛ que sūt ꝓprietates liberalis. In 3⁹ pte ibi [Qui aūt supabūdat.] determinať de pdigo: ꝛ in qb⁹ supabūdat ꝛ deficit ꝓdigus. ꝛ in qb⁹ illiberalis. In 4⁹ parte ibi[Illiberalitas aūt insanabilis.] determinať de illiberalitate ostēdēdo pp qđ illiberalitas est insanabilis ꝛ q̄ diuersi sūt modi illiberalitatis ꝛ q sunt illi. Pria ps cōtinet duas pticulas. In p̄⁹ declarať q̄ tā liberalitas q̄ vitia ei ꝯtria sunt circa pecunias. In 2⁹ ibi[Quoꝝ aūt est aliqua.] ostēdiť q̄ vitia opposita liberalitati sunt circa pecunias

C determinādo de opōnib⁹ liberalitatis ꝛ vitioꝝ oppositorū. ¶ Et p̄mo dicit de quo est intētio dicēs q̄ post tēperātiā dōm est de liberalitate.[Videť aūt eē.] Dic ondit q̄

p⁹ ꝯclusio. hui⁹ q̄rti libri. liberalitas est medietas circa pecunias. Et hec est p̄ma ꝯ hui⁹ libri ꝛ ꝓbať sic. Quelibet ṽtus circa illa est medietas circa q̄ opatio ṽtutis laudať: sed opō liberalitatis laudať circa pecunias. ḡ liberalitas est medietas circa pecunias. Maior pʒ de se ꝛ minor declarať p h̄ q̄ liberalis nō laudať: qꝛ prudēter se hʒ in reb⁹ bellicis: nec qꝛ tēperate se hʒ in venereis aut alijs delectatiōib⁹ tact⁹: nec qꝛ recte se hʒ in iudicijs. sed qꝛ bn̄ se hʒ in dādo ꝛ accipiēdo pecunias: sʒ magis laudať in dando.[Pecunias aūt.] exponit qđ intelligit noīe pecunie. ꝛ dicit q̄ noīe pecunie intelligit oīa illa quoꝝ dignū p̄ciū numismate mēsurari pōt sicut est equ⁹ asinus domus vestis ꝛ quecūqʒ talia que denarijs appreciari pñt: qꝛ idē est dare vel accipe ista ꝛ dare vel accipe pecunias: ꝛ iō circa oīa talia est liberalitas ꝛc̄. ¶ Notāda

Nōn̄ p̄ᵐ D sunt hic duo. p̄ᵐ fm Cōmētatorē hic q̄ phs ostēdēdo liberalitatē esse circa pecunias dat gnāle documētū ad sciēdū circa qđ obm̄ est q̄libet ṽtus. Quia.n. ṽtus est bonum laudabile: iō q̄libʒ ṽtus est circa illa circa q̄ opatio ṽtutis

Nōnᵐ 2ᵐ obiectum ṽtutis 2ᵐ. laudať. ꝛ h̄ est documētū gnāle. ¶ 2⁹ est nōnᵐ q̄ mā seu obm̄ ṽtutis est duplex. s. ꝓpiqua ꝛ remota. mā ꝓpinq̄ cuiuslibet ṽtutis moderatiue passionuʒ sunt ipse passiones circa quas est hʒ ṽtus īmediate. Materia remota ipsius ṽtutis moderātis passiōes est obm̄ passionū sicꝫ mā ꝓxia fortitudis est timor ꝛ audacia mā remota picula mortis. ¶ Silr delectationes ꝛ ꝯcupie sunt mā ꝓpinqua tēperātie: ꝛ cibi pot⁹ ꝛ actus venerei sunt mā remota tēperātie. ¶ Et eodem mō mā ꝓpinqua liberalitatis est cupiditas vel amor pecuniarū. sʒ mā remota ipsius liberalitatis est pecunia ꝛ oē aliud cui⁹ dignū preciū pōt numismate mēsurari.[Est aūt ꝛ ꝓdigalitas.] Ex h̄ q̄ liberalitas ē circa pecunias: ꝯcludiť q̄ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas sunt circa pecunias: ꝛ hec est ꝯclō 2⁹ hui⁹ libri ꝛ ꝓbať sic. Mediuʒ ꝛ extrema sunt circa idē: sʒ liberalitas q̄ est mediū īter ꝓdigalitatē ꝛ illiberalitatē est circa pecunias. igiť ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas sunt circa pecunias. ¶ Illiberalitatem attribuim⁹ aūt illis q circa pecunias studēt magis q̄ opʒ. ꝓdigalitatē attribuim⁹ illis q intēperate viuunt: hi enim cōsumūt ꝛ deuastant pecunias vt cōpleāt suas ꝯcupiscentias pp que prauissimi videnť eē. multas eniʒ sil' malitias hn̄t. s. ꝓdigalitatē ꝛ intemperātiā.[Nō aūt ꝓprie.] sed lʒ intēperati ꝓdige viuāt: nō tn̄ ꝓprie appellanť ꝓdigi. ꝓdigus est q tn̄ hʒ vnā malitiā p̄ncipalr intētā. s. corrūpere ꝛ dissipare suā subam. Prodigus.n. dr̄ q̄si ꝓditus vel pdit⁹: qꝛ pdit seipʒ ꝛ suā subam inq̄tū pdit diuitias q̄ hn̄t suam subam cōseruare. ¶ Nōnᵐ est q̄ ꝓdigus dr̄ ille q ꝯsumit

2⁹ ꝯclō hui⁹ q̄rti libri. E suas diuitias nō pp aliā cāʒ q̄ pp ꝯsumere in quo delectatur: ꝛ notabilr dicit phs.[Propter seipʒ.] idest pp ipsuʒ cōsumere: qꝛ si aliqs pp aliā cām ꝯsumit suas diuitias vt

F pp delectationes venereas nō dʒ pp hoc dici ꝓdigus sed dici icōtinēs seu itēpatus: qꝛ ṽtus ꝛ vitiū nomē hʒ a fine. Videm⁹.n. multos illiberales ꝛ parcos q diuitias suas cōsumūt ꝓpter incōtinētiā q parcunt corpi suo nō audētes expendē in seipsis nec in alijs: ꝛ tn̄ pp delectatione venereā oīa sua ꝯsumūt: ꝛ manifestū est q̄ tales nō sūt ꝓdigi.

¶ Rebus aūt his quaꝝ est aliqs vsus ꝛ bn̄ vti ꝛ male ēt possum⁹. At diuitie res sūt tales. Is aūt optime re quauis vtiť q eā ṽtutē hʒ que ad reʒ illā accōmodať. Et diuitijs igiť optime iis vteť q ṽtutē eaʒ hʒ que ad pecunias attinet. Hic aūt est ipse vir liberalis: at qui sūptus qdeʒ datioqʒ pecuniaꝝ est vsus eaꝝ: acceptio ṽo ꝯseruatioqʒ possessio potius esse videť. Quocirca

G viri liberalis est poti⁹ dare qb⁹ opʒ q̄ capere vñ opʒ: ꝛ nō capere vñ nō opʒ. Est.n. ipsius ṽtutis bn̄ficia potius conferre q̄ suscipe: ꝛ honesta poti⁹ agere q̄ non agere turpia. Nō est āt obscuꝝ cū das qdē seq vt bn̄ficia conferas honestaqʒ agas: cū capis ṽo vt bn̄ suscipias aut nō turpia agas. Gratia p̄terea seqť eū q dat nō eū q nō capit: ꝛ laus ēt magis non accipe q̄ dare: hoīes eniʒ multo min⁹ erogāt sua q̄ nō accipiūt aliena: ii quoqʒ q dāt liberales dicunť: sed q nō accipiūt nō ob liberalitatē: sʒ ob iustitiā poti⁹ laudanť: qui ṽo capiūt nec laudanť valde. Liberales insuper homines maxime omniuʒ fere studiosorum amantur: prosunt enim: at id consistit in dando.

¶ Quoꝝ aūt est aliq̄ vtilitas: his enim bn̄ vti ꝛ

H male: diuitie autē sunt vtilium: vnoquoqʒ aūt optime vtiť q hʒ circa singula ṽtutē: ꝛ diuitijs aūt vteť optie q hʒ circa pecunias ṽtuteʒ. Iste aūt est liberalis. ¶ Vsus aūt vr̄ esse pecuniarū ꝯsumptio ꝛ datio. Acceptio auteʒ ꝛ custodia possessio magis. ¶ Propter qđ magis est liberalis dare qb⁹ opʒ q̄ accipere vñ opʒ: ꝛ nō accipere vñ nō opʒ. ṽtus.n. magis bn̄facere q̄ bn̄ pati ꝛ bona opari magis q̄ turpia nō operari. Nō imanifestū aūt qm̄ dationes qdē seqť bn̄facere ꝛ bona opari. acceptiōes aūt bn̄ suscipe aut nō turpiter agē. ¶ Et gr̄a danti: nō aūt nō accipienti sʒ ꝛ laus mag̃. ¶ Et facili⁹ aūt accipere q̄ dare: ꝓpriū aūt minus emittunt magis

I qʒ accipiant alienū. ¶ Sed ⁊ liberales dicunt qui dant. Qui vero nō accipiūt nō in liberalitate laudant. Sʒ nō minus in iustitia: qui aūt accipiunt neqʒ laudant multū. ¶ Amant aūt maxime liberales eorū qui in virtute: vtiles eniʒ: hoc autem in datione.

¶ Hec est 2ª pticula pme ptis: in qua determinat de opōnib⁹ liberalitatis: ⁊ vitiorū ei ↄriorū. ⁊ pmo ostēdit qꝫ circa māam liberalitatis ↄtingit bn̄ ⁊ male opari: ⁊ bn̄ opari circa diuitias est act⁹ vtutis. ⁊ male opari est opatio vitij oppositi vtuti. Prio igit ostēdit qꝫ diuitijs ↄtingit bn̄ ⁊ male vti: ⁊ hec est ↄclō 3ª ⁊ pbat sic. Oi bono vtili ad finem cōsequēdū ↄtingit bn̄ ⁊ male vti: diuitie sunt bona vtilia ad finē cōsequēdū. ɡ ⁊c. Ille aūt optime vtit diuitijs qui hʒ vtutē directiuā circa pecunias ⁊ hic ē liberalis. ¶ Dubitat hic ⁊ vi qꝫ maior hui⁹ rōnis sit falsa: qr vtus moralis est bonū vtile ad finē cōsequēdū. s. ad felicitatē ↄsequēdā. Sed tn̄ vtute morali non ↄtingit male vti: vt pʒ ex 2º hui⁹. ¶ Dōm est qꝫ vti vtute ↄtingit dupl'r. vel tanqʒ hitu a quo opō pcedit que opatio est vsus vtutis: ⁊ isto mō nō ↄtingit male vti vtute: qr a vtute nō pcedit aliq̄ mala operatio. Alio mō ↄtingit vti vtute tanqʒ obo: ⁊ sic ↄtingit male vti vtute. Cōtingit. n. qꝫ aliqs desideret vtutē pp malū finē: vt pp inanē gl'iaʒ vel pp cupiditatē acgrēdi diuitias: vn̄ maior dicte rōnis itelligit de vsu rei tanqʒ obiecti: oī bono ordiato ad finē ↄsequēdū ↄuenit vti bn̄ ⁊ male tanqʒ obto. [Usus aūt.] Proprius vsus pecuniarū vi esse ↄsumptio ⁊ datio. Accipe vo ⁊ custodire pecunias magis est eas possidere qʒ eis vti: ⁊ iō qui nō dat pecunias sed custodit eas nō vtit illis vt opʒ. [Propter qd magis.] Et cuʒ dare ⁊ accipe sint act⁹ liberalitatis: ipsi⁹ liberalis est magis dare qb⁹ opʒ qʒ accipe vn̄ opʒ: ⁊ nō accipe vn̄ nō opʒ. Et hec est ↄclō 4ª ⁊ pbat p qnqʒ rōnes. Pria est hec. Ad vtutē magis ptinet bn̄facere qʒ bn̄ pati ⁊ bona opari magis qʒ turpia nō opari. sed ex h qꝫ aliqs dat qbus opʒ facit bn̄: ⁊ ex hoc qꝫ accipit vn̄ opʒ bn̄ patit. igit ad liberalē magis ptinet dare qb⁹ opʒ qʒ accipe vn̄ opʒ. [Et gr̄a danti.] 2º pbat eadē ↄclō sic. Opōni vtutis debet laus ⁊ grarū actio: circa illud igit magis est vtus pp qd magis tribuit laus ⁊ grarū actio: sed pp dationē magis tribuit laus ⁊ grarū actio qʒ pp acceptionē: iō ipsius liberalis est magis dare qʒ recipe. [Et facili⁹.] 3º pbat ↄclō sic. Circa illud magis est vtus qd est magis difficile. nā vtus est circa bonū ⁊ difficile: vt pʒ ex pcedē lib⁹. sʒ difficili⁹ est dare qʒ accipere. Minus eniʒ parati sum⁹ emittere ppriū qʒ accipe alienū: iō ad liberalitatē magis ptinet dare qʒ accipe. [Sʒ ⁊ liberales.] 4º pbat eadē ↄclō ex cōi mō loquēdi sic. Circa illa magis est liberalitas p qb⁹ hoies magis dicunt liberales. sed pp dare magis dicunt aliq liberales qʒ pp accipe vel nō accipe: ⁊ pp dare laudant de liberalitate. Qui eni nō accipiūt inordinate nō multū laudant de liberalitate: sed magis de iustitia. igit liberalitas pncipalissime vi esse circa dationes. [Amant aūt.] 5º pbat idē sic. Circa illud magis est liberalitas p quo liberalis magis amat. sʒ magis amat liberalis: qr dat qʒ qr accipit vel nō accipit. igit liberalitas est magis circa dationes qʒ circa acceptiones. Maior pʒ de se: ⁊ minor declarat p h qꝫ sicut dicit Phs: inter vtuosos liberales maxie amant: qr maxie sunt vtiles: sʒ tales sunt alijs vtiles pp hoc qd dant: sed nō pp hoc qd accipiūt. igit liberalis magis amat: qr dat qʒ qr accipit vel qr nō accipit. ¶ Notādū qꝫ liberales maxie amant amicitia que est pp bonū vtile: sed nō amant maxie amicitia que est pp bonū honestum: qr sic liberalitas esset maxima ⁊ principalissima virtus: qd est falsum.

3ª cōclō hui⁹ q̄rti libri.

K Dubiuʒ

Solo. Qn vti vtute ↄtingit 2r

L

4ª cōclō hui⁹ q̄rti libri.

M

Nōn⁹

¶ Oēs aūt actus virtutū honesti sunt ⁊ honestatis cā fiunt. Et liberalis igit honestatis cā dabit ⁊ recte. Dabit eniʒ qbus opʒ ⁊ quot opʒ ⁊ cum opʒ: ceteraqʒ oia obseruabit que dandi actū rectū sequunt: ⁊ ēt cū voluptate vel sine vllo dolore: id. n. qd per vtutē efficit efficit voluptate: aut fit cū indolētia sane: minime vo affert dolorē. At is q dat qb⁹ nō opʒ: aut nō honestatis gratia: sed ob aliquā aliā cām nō liberalis: sʒ alius qdā dicet: ⁊ itidē is q dando dolet: honestis. n. actib⁹ talis pecunias anteponet: qd qdē nō est liberalis. At vo neqʒ capiet vn̄ nō opʒ: talis. n. acceptio nō est eius q pecunias nō magnifacit. Nec ēt ad postulandū ppensus erit: facile nāqʒ suscipere bn̄ficia non est hoīs bn̄ficia cōferentis. Veruʒ vn̄ opʒ accipiet: ex proprijs inquā rebus: nō qr idipsuʒ honestū sit sed qꝫ necessariū vt donare possit. At neqʒ res suas negliget: qppe cū p illas qbusdā affectet opez afferre. Neqʒ qbusuis dabit: vt qb⁹ opʒ ⁊ qn̄ ⁊ vbi ē honestū donare possit. N

O

¶ Que aūt scdm vtutē opōnes bone: ⁊ boni gr̄a: ⁊ liberalis dabit boni gr̄a: ⁊ recte: qb⁹ eniʒ opʒ ⁊ qn̄ ⁊ quecūqʒ opʒ: ⁊ alia quecūqʒ sequunt ⁊ recte dationē. ¶ Et hoc delectabiliter vel sine tristitia. Q ō eniʒ scdm vtutē delectabile vel nō triste vel minime triste. ¶ Qui aūt dat qb⁹ nō opʒ: vel nō boni gr̄a: sed pp̄ter quādā aliam causaʒ nō liberalis sed alius qs dicet. ¶ Neqʒ qui tristis: magis eniʒ vtiqʒ diligit pecunias qʒ bonā opōnē. Hic aūt nō liberalis. ¶ Neqʒ accipiet vn̄ nō opʒ: neqʒ eniʒ est nō honorātis pecunias ppriū talis acceptio. ¶ Neqʒ vtiqʒ erit petitiuus: nō eniʒ est bn̄facientis alijs vt sibi bn̄ fiat facil'r. ¶ Vn̄ aūt oʒ accipiet puta a proprijs possessionibus: nō vt bonū: sʒ vt necessariū: vt habeat dare. Neqʒ negliget ppria volens per hoc quibusdā sufficere: neqʒ qbuslibet dabit vt habeat dare qbus opʒ: ⁊ qn̄ ⁊ vbi bonum. 2ª ps. c.

P

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capl'i: in qua ostēdit scdm q̄s circūstātias opʒ liberalē dare ⁊ nō dare ⁊ scdm quas: ⁊ vn̄ opʒ liberalē accipe ⁊ nō accipere: ⁊ que sunt pprietates liberalis: ⁊ cōtinet duas pticulas. In pª declarat que sūt circunstātie opōnuʒ liberalitatis. In 2ª ibi [Liberalis aūt.] ponunt pprietates liberalis. In pª igit pticula pmo ostēdit qualis est liberalis datio q̄ est pcipuus actus liberalitatis. 2º ostēdit q̄lis dʒ esse actus scdarius liberalis. s. acceptio liberalis. De datiōe aūt liberalis ostēdit duo. Primū est qꝫ liberalis est q dat qbus opʒ ⁊ quātū opʒ ⁊ qn̄ opʒ ⁊ cuius gr̄a opʒ: ⁊ sic de alijs circūstātijs. 2º ostēdit qꝫ datio liberalis dʒ esse delectabilis vel sine tristitia. Primo igit ostēdit qꝫ liberalis dat boni gr̄a. ⁊ rōne qb⁹ opʒ ⁊ qn̄ opʒ: ⁊ sic de alijs circūstātijs: ⁊ hec est ↄclō 5ª ⁊ pbat sic. Operatio cuiuslibet vtutis est bona ⁊ recta rōne regulata: vt pʒ ex 2º hui⁹. ɡ datio que est pcipuus act⁹ liberalis est bona ⁊ recta rōne regulata: sʒ scdm rectā rōnē dandū est boni gr̄a. ⁊ qb⁹ opʒ / ⁊ que opʒ / ⁊ qn̄ opʒ: ⁊ sic de alijs circūstantijs. ergo liberalis dat qbus opʒ ⁊ quātū opʒ: iō ⁊c. [Et h delectabil'r.] Scdo ostēdit qꝫ datio liberalis dʒ esse delectabilis ⁊ sine tristitia. Et hec est ↄclō 6ª ⁊ pbat sic. Ois actus virtuosus est delectabilis vel sine tristitia vel si opʒ tristitiam

Q

5ª ↄclō hui⁹ q̄rti libri.

6ª ↄclō hui⁹ q̄rti libri.

A tristitiam admisceri illa est minima tristitia per cõparatione ad actus aliorum hominũ sicut supra dcm̃ est de forti: qui si in aliquo actu suo nõ multũ delectet̃: tñ minime tristat̃ inter oẽs q hõ picula sustinẽt: cum igit̃ datio liberalis sit act⁹ virtuosus seqt̃ ꝙ datio liberalis dꝫ esse delectabilis vel sine tristitia. [Qui aũt dat.] Ille dationes qb⁹ desũt debite circũstãtie nõ ptinent ad liberalẽ vt dare qbus nõ opꝫ vel nõ boni grã. qui enĩ nõ dat boni grã: sed pp aliam cãm nõ dĩ liberalis: sꝫ denoiat̃ a fine pp quẽ dat. [Neqꝫ qui triste.] Ille qui dat cũ tristitia nõ est liberalis: ⁊ hec est

7ª cõclo huius quarti libri. cõclusio 7ª ⁊ pbat̃ sic. Qui magis diligit pecunias q̃ operationes v̾tuosas nõ est liberalis: sed ille q dat cũ tristitia magis diligit pecunias q̃ opõnes v̾tuosas: iõ qui dat cum tristitia nõ est liberalis. datio igit̃ liberalis dꝫ esse debitis circunstantijs vestita ⁊ dꝫ esse delectabilis ⁊ sine tristitia. [Neqꝫ accipiet vñ nõ opꝫ.] Viso qualis dꝫ esse datio liberalis que est pncipalis act⁹ docet q̃lis dꝫ esse act⁹ scdarius

B

8ª cõclo huius quarti libri. ipsius liberalis. s. acceptio ei⁹. vñ dicit ꝙ liberalis nõ accipiet vñ nõ opꝫ: ⁊ hec est ɔclo 8ª ⁊ pbat̃ sic. Ille q nõ multũ honorat pecunias nõ accipit vñ nõ opꝫ: sꝫ liberalis nõ multũ honorat pecunias: iõ ⁊c. [Neqꝫ vtiqꝫ erit.] Nec est

9ª cõclo huius quarti libri. liberalis prompt⁹ ad petẽdũ: ⁊ hec est ɔclo 9ª que pbatur sic. Ille q est pmptus ad bñfaciendũ ⁊ donãdũ nõ de facili vult petere bñficiũ ab alio: sed liberalis est pmptus

Nõ[m] ad bñfaciendũ donando: iõ ⁊c. ¶ Circa maiorẽ est sciendum sicut in nãlib⁹: illud qd est multũ actiuũ est parũ passiuũ vt pꝫ de igne: ita est in moralib⁹ ꝙ q est multũ actiu⁹ est parũ passiuus: sꝫ bñfacere donãdo est facere: ⁊ recipere bñficia ab alio est pati: ⁊ p ɔñs liberalis de facili nõ vult recipere bñficia ab alio: ⁊ p ɔñs nõ est pmptus ad petendũ illa: ⁊ sic liberalis vitat duo. s. recipere vñ nõ opꝫ ⁊ bñ

C ficia ab alio petere. [Vñ aũt.] In recipiẽdo liberalis obseruat tria. pm̃ est ꝙ liberalis solũ accipit vñ opꝫ. s. a proprijs passionib⁹ nõ qꝛ querit pecuniã tanq̃ per se bonũ: sꝫ quasi necessariũ ad dandũ. 2m̃ est ꝙ liberalis nõ negligit ppria bona. vñ curã hꝫ de proprijs bonis vt habeat vñ dare possit. 3m̃ est ꝙ liberalis nõ dat oĩa que hꝫ: sed retinet quedã ita ꝙ dare possit qbus opꝫ loco ⁊ tẽpore debitis.

¶ Ad hoiem preterea liberalẽ ptinet ĩprimis vt in dando adeo exuperet: vt sibiipsi pauciora relinquat: est enĩ liberalis nõ ad seipsũ respicere: at. n. p facultatibus ipsa liberalitas dĩ. Liberalis. n. actio nõ in multitudine rerũ que dant̃: sed in habitu dantis ɔsistit. Hic aũt p facultatib⁹ erogat. Nihil igit̃ phibet eũ magis esse liberalẽ qui pauciora donat: si mõ minores ei sint facultates. Magis aũt ii liberales sunt q nõ compara

D runt sibi facultates: sed ab alijs acceperũt: nec eni experti sunt indigẽtiã ⁊ opera oẽs sua amãt: vt parẽtes atqꝫ poete. At vero facile nõ est liberalẽ diuitẽ eẽ qppe cũ nõ sit ad capiendũ ⁊ cõseruandũ: sed ad erogandũ pclivis: nec magni per se faciat ipsas pecunias: sed cã dandi. Quapp ⁊ accusat̃ fortuna qd hoies ii q maxie sunt digni minime sunt locupletes. Accidit aũt idipsum nõ sine rõne: fieri. n. nõ põt vt is pecunias habeat qui nõ adhibet diligẽtiã vt habeat ipsas: quẽadmodum ⁊ ceteris in rebus fieri solet: attamen nõ dabit qbus nõ opꝫ: neqꝫ qñ nõ opꝫ: ⁊ de ceteris talibus silĩ mõ. Non enĩ ageret liberalitatis ipsi⁹ lege: ⁊ cõsumptis ad hec ipsa fortunis ad ea q̃ opꝫ: ⁊ cũ opꝫ sumptus facere dareqꝫ nõ posset. Etenĩ is est vt paulo ante diximus liberalis: q p facultatibus erogat ⁊ in qbus opꝫ.

¶ Liberalis aũt est vehemẽter ⁊ superabundare in datiõe vt derelinquat sibiipsi minora. Nõ

E respicere enim ad seipsum liberalis. ¶ Scdm substantiã vtiqꝫ liberalitas dĩ: nõ enĩ in multitudine datorũ qd liberale sed in dantis habitu. hic aũt scdm substãtiã dat. Nihil aũt phibet liberaliorẽ esse minora dantem si a minoribus det. ¶ Liberaliores aũt esse vident̃ nõ possidẽtes: sed accipientes substãtiã. Inexperti enim indigentie: ⁊ oẽs diligũt magis sua opera: vt parẽtes ⁊ poete. ¶ Ditari aũt nõ facile est liberalẽ: neqꝫ acceptiuũ existẽtẽ: neqꝫ custoditiuũ emissiuũ autẽ: ⁊ nõ honorantẽ pp ipsas diuitias: sꝫ

F gratia dationis. ¶ Propter qd ⁊ accusant fortunam: qm̃ maxie digni existẽtes nequaq̃ ditant̃. Cõtingit aũt nõ irrõnabilr hoc: nõ enĩ possibile pecunias habeat nõ curantẽ vt habeat quẽadmodũ neqꝫ in alijs: nõ tñ dabit qb⁹ nõ opꝫ neqꝫ qñ nõ opꝫ neqꝫ quecũqꝫ alia talia. Nõ enim vtiqꝫ ad hec cõpabit̃ scdm liberalitatẽ ⁊ in hec ɔsumẽs: nõ vtiqꝫ hẽbit i q̃ opꝫ ɔsumẽ: quẽadmodũ. n. dcm̃ est: liberalis est q scdm subaꝫ expẽdit ⁊ in q̃ opꝫ.

¶ Hec est 2ª pticula 2ª ptis: in qua ponunt̃ pprietates liberalis que sunt 4or. pma est ꝙ liberalis vehemẽter superabũdat in dandoita ꝙ datio in ipso excedit retẽtionẽ. nam minus relinqt sibi ⁊ plus dat alijs. Nõ enĩ intẽdit libera

G lis sibi soli sed paucis in seipso est cõtẽtus. [Scdm substantiam vtiqꝫ.] 2ª pprietas est ꝙ liberalitas cõmẽdat̃ scdm pportionẽ substãtie. i. diuitiarũ. nõ enĩ iudicat̃ aliqs liberalis ex multitudine donorũ. sed ex habitu. i. facultate ⁊ volũtate dantis. vñ nihil phibet ꝙ ille liberalior sit q minora dat ⁊ hoc si a minorib⁹ diuitijs det. [Liberaliores aũt.] 3ª pprietas liberalis est ꝙ illi q suscipiũt diuitias ab alijs sũt magis liberales q̃ illi q pprio labore eas acqrũt: ⁊ hec est

ɔclo 10ª ⁊ pbat̃ dupl̾r. Prio sic. Illi qui suscipiũt diuitias a parẽtib⁹ vel ab alijs nũq̃ expti sunt idigẽtiã: ⁊ iõ nõ timent indigẽtiã nec timent expẽdere sicut illi q aliqñ experti sunt paupertatẽ: ⁊ hec est pma rõ. 2ª rõ est ista. Oẽs naturalr̃ diligũt opa sua sicut parẽtes diligunt filios suos ⁊ poete sua poemata. sed illi q pprio labore acqrũt diuitias reputãt eas q̃si sua opa: ⁊ iõ magis diligũt eas: ⁊ p ɔñs magis volũt eas ɔseruare. [Ditari aũt.] 4ª pprietas libera 10ª cõclo huius quarti libri.

H lis est ꝙ nõ est facile liberalẽ ditari: ⁊ hec est ɔclo 11ª ⁊ pbat̃ dupl̾r. Primo sic. Qui nõ est acceptiuus diuitiarũ nec custodit eas sed magis emittit dando ⁊ expendendo eas nõ põt faciliter ditari. sed liberalis nõ de facili accipit diuitias ab alijs nec multũ custodit eas: sꝫ magis eas expendit. igit̃ nõ est facile liberalẽ ditari. [Propter qd.] Idẽ manifestat̃ per qddã signũ tale: qꝛ enim liberales nõ de facili sunt diuites: iõ hoies vulgares accusant fortunã cum non attribuit diuitias illis qui maxie sunt digni hẽe diuitias. s. liberalib⁹: ⁊ hoc est signũ ꝙ liberales nõ de facili ditant̃: sꝫ dicit Phs ꝙ hoc nõ irrõnabilr̃ accidit: qꝛ nõ est possibile vel nõ facile ꝙ hõ habeat pecunias qui nõ multũ curat hẽre eas: nõ. n. est facile ꝙ hõ habeat bonum de quo nõ curat. [Nõ tñ dabit.] Sed q̃uis libalis nõ multũ curet de diuitijs: nõ tñ dabit qbus nõ opꝫ nec qñ non opꝫ: ⁊ sic de alijs circũstãtijs: qꝛ sic operatio sua nõ esset liberalis. ⁊ sic etiã impediretur ab operatione liberali dum inutiliter consumens non haberet quid oporteret consumere. 11ª cõclo huius quarti libri.

I ¶ Qui vero exuperat pdigus est. Quocirca tyrãnos p-
digos nõ dicimus: non enim facile videtur esse dãdo
ac erogando tantã rex quas habent copias exupare.
3ª ps ca. ¶ Qui autẽ supabundat pdigus: ppter qd ty-
rannos non dicimus pdigos: multitudo enim
possessionis non videtur facile esse dationibus
& expensis superabundare.
¶ Hec est 3ª ps pncipalis hui9 capli: in qua phs determi-
nat de pdigo & ptinet tres pticulas. In pma qz manifestũ
est que sit mã vel obm pdigalitatis determinat de actib9
simplr pdigi & hoc absolute. In 2ª ibi [Dictũ est aũt a no
bis.] Determinat de pdigo simplr in cõparatione ad illibe
ralẽ. In 2ª ibi [Sed multi pdigox.] Determinat de eo q
K est prim pdigus & ptim illiberalis. Pria pticula continet
tres ptes. In pª ostẽdit respectu cuius pdigus supabun-
dat. In 2ª ibi [Liberalitate vtriqz.] Ad cõgnoscẽdũ actus
simplr pdigi resumit ea q dicta sunt de actibus liberalis
qz opposita iuxta se posita magis apparẽt. In 3ª ibi [Pro-
digus aũt.] ostendit q sunt act9 pdigi simplr. In pª igitur
pte pme pticule narrat respectu cui9 pdigus supabũdat: &
dicit q cuz aliqs dicat liberalis ex hoc q expẽdit fm p-
portionẽ sue subẽ, prodigus est q supabũdat pportionem
sue sube dando vel expendẽdo. vñ pdigus dr esse super-
abũdans in dando & expendẽdo respectu pportionis sue
sube. & ppter hoc tyrãni nõ sunt pdigi: qz tyrãni in expen
dendo nõ supabũdant pportionẽ sube suax diuitiax: qz
enim tyrãni oĩa que sunt sibi cõĩa vsurpant pp indeficiẽ-
tez supabũdãtiã diuitiax nõ superabũdant in expẽdẽdo
fz pportionẽ suax diuitiax: & hoc est verũ vt cõmuniter.
L Qñqz tñ põt cõtingere q tyrannus in expendẽdo super-
abũdet pportionẽ diuitiax totius cõmunitatis.
¶ Cũ igit liberalitas mediocritas sit circa dandas ca-
piendasqz pecunias: liberalis dabit in qb9 opz & quot
opz: tã in paruis q̃ ẽt in magnis: atqz cũ voluptate: &
accipiet vñ opz & quot opz: nam cũ vtus circa vtrũqz
sit mediocritas: vtrũqz faciet vt opz: seqt eniz datio-
nem bonã talis acceptio. Ea vero que nõ est talis ptra-
ria est. Hec igit que sequunt fiunt in eodẽ siml: cõtrarie
vero nõ fiunt. Qz si preter id qd opz & bñ sese hz ptigerit
ipz pecunias erogare: dolebit sane: moderate tñ & vt
opz: ad vtutẽ eniz ptinet vt p qb9 opz & vt opz volu-
ptas fiat ac dolor. Est ẽt in reb9 pecuniarijs leuis so-
cius ipse vir liberalis: põt eniz iniuriã pati qñqdẽ pe-
M cunias nõ multifacit: magisqz moleste fert siqd cũ opz
nõ erogauerit: q̃ dolet siqd cũ non oporteret eroga
uerit. Simonidisqz sniam nõ probat.
¶ Liberalitate vtriqz medietate existẽte circa pe
cuniax dationẽ & acceptionẽ: liberalis & dabit
& expendet in que opz & quecunqz opz. Silr
in paruis & magnis: & hoc delectabilr. ¶ Et
accipiet silr vñ opz & quecunqz opz: vtute eni
circa ambo existẽte medietate faciet vtraqz vt
opz. ¶ Sequit eniz decentẽ dationẽ talis acce
ptio: nõ talis aũt cõtraria est. Sequẽtes quidez
igit fiunt simul in ipso: cõtrarie aũt manifestuz
qd nõ. ¶ Si aũt preter opportunuz: & bñ hñs
cõtingat ipm consumere: tristabit. Moderate
autẽ & vt opz: vtutis eniz & delectari & tristari
qbus opz & vt opz. Sed & bñ cõmunicatiuus N
est liberalis in pecunijs: põt eni iniusta pati nõ
honorans pecunias. ¶ Et magis grauatus si-
qdẽ qd opz nõ psumpsit q̃ tristat9 si nõ oppor
tunũ aliqd psumpsit: & simonidi nõ placens.
¶ Hec est 2ª pars pme pticule: in qua ad cognoscẽdũ act9
pdigi resumit que dicta sunt de actu liberalis: nã opposi-
ta per opposita cognoscunt. & pmo resumit q dicta sũt de
pncipali actu liberalis & delectatione in illo actu. 2º resu-
mit qũo liberalis se hz ad actũ scdariũ. s. ad tristitiã & de-
lectationẽ circa illũ actũ. Dicit g pmo q cũ liberalitas sit
quedã medietas circa dationẽ & acceptionẽ pecuniarũ li-
beralis accipit tot pecunias dãdo & exponẽdo fm rõnem O
rectã. s. dãdo que opz & qb9 opz & gra cui9 opz: & sic de alijs
circũstãtijs: & sic faciet tã in magnis expẽsis q̃ in puis: & p
h differt liberalis a magnifico q tñmõ est circa magna &
hoc facit liberalis delectabilr: & per hoc differt liberalis
ab illiberali q in emissione pecuniaruz tristat. [Et accipit
vñ opz.] Liberalis ẽt in accipiendo obseruat quecũqz in
accipiẽdo opz obseruari: & hec est pclo 12ª & pbat dupl r. 12ª pclo huius liba.
Primo sic. Liberalis ez mediũ circa vtrũqz. s. circa acce-
ptionẽ & dationẽ: sz vtuosus obseruat quecũqz opz obser-
uari circa illa respectu quox ẽ mediũ. g liberalis in acci-
piendo obseruat quecunqz opz in accipiendo obseruari.
[Sequit. n. decẽte.] 2º pbat sic. Liberalis in dãdo obser
uat q̃cũqz opz obseruari vt visũ est ex pcedẽtib9: sz decẽs
datio q est in obseruãdo quecũqz opz in dãdo obseruari:
& decẽs acceptio q est in obseruãdo quecũqz opz in acci-
piẽdo obseruari psequunt se puertibilr. igit cuz liberalis
in dãdo obseruet quecũqz opz in dando obseruari: sequit P
q liberalis in accipiẽdo obseruat q̃cũqz opz in accipiẽdo
obseruari. Qz aũt decẽs datio & decẽs acceptio psequant
se: põt pbari p hoc q si aliqs decenter & recte dat seqt q
decẽter & recte accipit qñ accipit: qz oppositũ psñs repu-
gnat antecedẽti: qz acceptio nõ decẽs ẽ pria decẽti datio-
ni: qz ex prijs causis pcedũt: nã decẽs datio pcedit ex h
q hõ pfert bonũ rõnis cupiditati pecunie: sz acceptio nõ
decẽs puenit ex hoc q hõ cupiditatẽ pecunie pponit bo-
no rõnis que nõ pñt esse siml in eodẽ: & iõ decẽs datio & de-
cens acceptio qz sese cõsequunt simul in liberali & caruz
pria. s. datio & acceptio: quax vna est decens & altera inde-
cens nõ sunt in liberali. ¶ Lincoñ. dicit hic q nõ decens
acceptio est pria decenti dationi: qz de male acceptis nul-
lus bñ dabit. [Si aũt pter opportunũ.] Viso qualr libera
lis se hz in dando & accipiẽdo: ostẽdit qualr liberalis se hz
circa tristitiã in retẽtione idebita pecunie: & dicit q si cõ- Q
tingat liberalẽ de suis diuitijs psumere pter ordinẽ ad fi-
nẽ optimũ vel q̃litercũqz psumat pter rõnẽ rectã: tũc tri-
stat: tñ circa illã tristitiã modũ rõnis obseruat vt. s. tristi
tia sit moderata fm qd opz. nã ad vtutẽ pertinet q aliqs
delectet & tristet in qb9 opz & fm qd opz: põt ẽt liberalis
absqz tristitia sustinere q aliqs ei iniuriet in pecunia eo
q eã nõ multũ appreciat. [Et magis grauatus.] Circa in-
debitaz retentionez pecunie magis est grauatus. i. tristat
liberalis si nõ psumpserit dãdo & expẽdẽdo: qd opz cõsu-
mere q̃ si cõsumpserit aliqd qd nõ oportebat cõsumere:
& huius cã est: qz magis ad ipsum pertinet dare q̃ accipe-
re vel conseruare: q̃uis hoc nõ placet Simonidi hoc est
cuidam poete qui dicebat contrariũ oportere fieri.
¶ Prodigus aũt & in his ipsis delinquit: nec eniz letat
nec dolet p qbus oportet: & vt oportet: atqz hoc ma-
gis patebit per ea que deinceps dicemus.
¶ Prodigus autem & in his peccat: neqz enim
delectatur

A delectaꝛ in quibus opꝫ. Neqꝫ tristatur vt opꝫ. Erit aūt ꝓcedētibus manifestius.

¶ Hec est 3ª ps p̄me pticule tertie partis p̄ncipalis: in qua ph̄s narrat q̄ sunt actus simplr̄ ꝓdigi: ꝛ dicit ꝙ in oībus p̄dictis ꝓdigus peccat nō solū in dādo ꝛ accipiēdo: ſꝫ etiā in delectādo ꝛ tristando: qꝛ nec delectaꝛ in q̄bꝰ opꝫ neqꝫ ſm qḋ opꝫ: ꝛ sic de alijs circūstātijs: ꝛ hoc erit magis manifestū in sequētibꝰ. Oēs igiꝛ hꝫ sunt actus ꝓdigi. s. dare q̄ nō opꝫ ꝛ q̄bus nō opꝫ: ꝛ sic de alijs: ꝛ accipe q̄ nō opꝫ ꝛ vñ nō opꝫ ꝛc̄. gaudere ꝛ tristari qñ nō opꝫ: ꝛ ḋ q̄bꝰ nō opꝫ ꝛc̄.

¶ Diximus aūt exuperationē q̄dē eē ꝓdigalitatē. Defectū aūt illiberalitatē ꝛ in his duobꝰ: in datione atqꝫ acceptione: ꝛ sūptū. n. in datiōe ponimꝰ. Prodigalitas

B igiꝛ in dando q̄dē: ꝛ nō in capiēdo exuperat: in capiēdo aūt deficit. At illiberalitas ac auaritia deficit q̄dē in dando: exuperat aūt in capiendo: in ꝑuis tamen.

¶ Dictū aūt est nobis: qm̄ sup̄abundātie ꝛ defectus sunt ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas: ꝛ in duobus in datione ꝛ acceptione: ꝛ expensas in datiōe ponimus. Prodigalitas q̄dēꝫ igiꝛ in dādo ꝛ nō accipiendo sup̄abūdat: in accipiendo aūt deficit. Illiberalitas aūt q̄dē igiꝛ in dādo deficit: in accipiēdo aūt sup̄abūdat: nisi in paruis.

¶ Hec est 2ª pticula tertie ptis p̄ncipalis: in qua ph̄s determinat de ꝓdigo simplr̄ in cōparatione ad illiberalē. ꝛ cōtinet duas ptes. In p̄ª determinat de oppōne ꝓdigalitatis ꝛ illiberalitatis ad inuicē. In 2ª ibi [Que q̄dē igiꝛ ꝓdiga-

C litatis.] Determinat de ꝓdigalitate in cōpōne ad illiberalitatē quātū ad quātitatē peccati. Primo ergo dicit ꝙ sicut p̄dictū est ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas opponūtꝛ ſꝫ sup̄abūdantiā ꝛ defectū circa dationeꝫ ꝛ acceptionem pecuniaꝝ: nā expēſe que ad liberalē ptinēt cōprehēdūtꝛ sub datione: vterqꝫ eniꝫ istoꝝ tā ꝓdigus q̄ꝫ illiberalis sup̄abūdat ꝛ deficit: ꝓdigus enim sup̄abūdat in dādo ꝛ deficit in accipiēdo: ſꝫ illiberalis deficit in dādo ꝛ sup̄abūdat in accipiēdo nisi forte in ꝑuis q̄ illiberalis dat ꝛ nō curat accipe.

¶ Prodigalitatis igiꝛ illa duo nō nimiū sil̄ persistunt: nō est eniꝫ facile nulla ex pte capientē cunctis donare: cito nāqꝫ deficiūt patrimonia priuatoꝝ hoīuꝫ erogantiū: q̄ q̄dē ꝛ ꝓdigi sunt. Atqꝫ talis nō paꝝ melior videbiꝛ esse illiberali: ꝛ ab etate eniꝫ ꝛ ab egestate facile curari: ꝛ ad mediocritatē accedere pōt: nā hꝫ ea q̄

D sunt hoīs liberalis: dat. n. ꝛ nō accipit: q̄ꝫ q̄ꝫ neutrū facit vt oportet ac recte: ꝙ si ad hoc assuescat vl̄ aliquo alio mō muteꝛ fiet vtiqꝫ liberalis: eteniꝫ dabit q̄bus opꝫ ꝛ capiet vñ opꝫ. Quapp̄ ꝛ vr̄ nō eē moribꝰ prauꝰ: nō est enim iprobi: nec ingenerosi taꝫ in dando: q̄ꝫ in nō capiēdo exuperare: stolidi tn̄. Qui v̄o hoc mō est ꝓdigus multo melior est illiberali atqꝫ auaro: cuꝫ ob ea que dicta sunt: tū quia ꝓdigus q̄deꝫ compluribus ꝓdest. illiberalis aūt nemini: ne sibiipsi quidem.

¶ Que q̄dē igiꝛ ꝓdigalitatis nō multū coaugētur: nō enim facile ex nulla pte accipiētē oībus dare: velociter eniꝫ derelinquit substātia dantes idiotas: qui ꝛ videntꝛ ꝓdigi esse. Quare talis videbiꝛ vtiqꝫ nō parū melior esse illiberali.

¶ Bñ sanabilis eniꝫ est ꝛ ab etate ꝛ ab egestate. ¶ Et ad mediū pōt venire: hꝫ eniꝫ que liberalis: eteniꝫ dat ꝛ nō accipit. Neutrū aūt vt oꝫ:

E neqꝫ bñ. Si vtiqꝫ ad hoc assuescat vel aliquo alio modo transmuteꝛ: erit vtiqꝫ liberalis: dabit enim q̄bus opꝫ ꝛ accipiet vñ opꝫ: ꝛ nō accipiet vñ nō opꝫ. ꝓpter qḋ ꝛ videꝛ esse nō oīno prauus ſm morē: non enim mali neqꝫ inuitilis superabundare dantē ꝛ nō accipientem. Insipientis autem. ¶ Scḋm hunc autem modum ꝓdigus multum videꝛ melior illiberali esse ꝛ ꝓpter ea que dicta sunt: ꝛ qm̄ hic quidē ꝓdest multis: hic autem nulli: sed neqꝫ sibiipsi.

F ¶ Hec est 2ª pars scḋe pticule tertie ptis p̄ncipalis: in qua cōparat ꝓdigalitatē ꝛ illiberalitatē ad inuicē ſm quātitatē peccati: ꝛ intēdit hic ꝓbare 13ᵐ ꝯnēꝫ que est: ꝙ ꝓdigus est melior illiberali: que sic intelligiꝛ ꝙ ꝓdigus est minus malus q̄ꝫ illiberalis. ꝛ ista ꝯclō sic intellecta ꝓbaꝛ q̄drupl̄r. Primo sic. Ille cuiꝰ malitia nō multū augeꝛ est minꝰ malus q̄ꝫ cuiꝰ malitia multū ꝛ de facili augeꝛ ſꝫ vitiū ꝓdigi nō multū augeꝛ ꝛ vitiū illiberalis multū ꝛ de facili augeꝛ: iḋ ꝓdigus est minꝰ malus q̄ꝫ illiberalis. Maior pꝫ de se ꝛ minor declaraꝛ quātū ad p̄mā ptē: qꝛ scḋa ps vr̄ manifesta. Pria ps minoris est ꝙ ꝓdigalitas nō multuꝫ nec de facili augeꝛ: ꝛ hec pꝫ per h̄: qꝛ illa que ptinēt ad ꝓdigalitatē nō pñt augeri. s. ꝙ aliq̄s oībꝰ sup̄flue det ꝛ ex nulla pte accipiat: qꝛ subā idest diuitie velociter deserūt eos q̄ dant indiscrete q̄bus nō opꝫ: vt idiote: tales enim videntꝛ ꝓdigi. vñ breuiter qꝛ opōnes ꝓdigi. s. dare oībus ꝛ ex G nulla pte accipe nō pñt augeri: qꝛ diuitie nō sufficiūt ad hoc: ꝛ ideo ꝓdigalitas nō pōt multū augeri. Et alia ps minoris vr̄ esse manifesta. s. ꝙ illiberalitas multuꝫ ꝛ facilr̄ pōt augeri: qꝛ facile est recipere ꝛ nulli dare q̄ ptinēt ad illiberalitateꝫ. [Bene sanabilis.] 2º ꝓbaꝛ sic. Ille q̄ est bñ ꝛ de facili sanabilis a suo vitio est minus malus q̄ꝫ ille qui est insanabilis: sed ꝓdigus est sanabilis ꝛ illiberalis insanabilis aut de difficili sanabilis a suo vitio. igiꝛ ꝓdigus est minus malus q̄ꝫ illiberalis. Maior est manifesta ꝛ minor pꝫ quātū ad vtrāqꝫ suī ptē. Prodigalitas eni de facili est sanabilis: qꝛ duobus modis est sanabilis. s. ab etate ꝛ ab egestate. ab etate q̄dē: qꝛ quāto magis aliq̄s accedit ad senectutē tāto fit pronior ad retinendū ꝛ nō dandū: qꝛ eniꝫ diuitie appetuntꝛ: vt per eas humanis defectibꝰ subueniamꝰ opꝫ ꝙ quāto magis aliq̄s sentit se deficere tanto fit ꝓnior ad retinēdū ꝛ ad nō dandū: ꝛ ita ꝓdigalitas est sanabilis H etate: etiāꝫ est sanabilis egestate q̄ ex ꝓdigalitate ꝓuenit: nā egestas ipedit ꝓdigalitatē duplr̄. s. ꝓpter ipotentiam dandi ꝛ pp̄ experiētiā defectus: ꝛ sic pꝫ p̄ma ps minoris. ꝛ 2ª pars pꝫ ex eodē: qꝛ illiberalitas ꝓuenit ex hoc ꝙ hō timet ꝙ diuitie q̄bus hō in esse cōseruaꝛ sibi deficient pp̄ ipotentiā ad acq̄rendū eas que ipotentia accidit ex defectu ꝛ ex senectute: ꝛ ideo quāto hō magis senescit tāto fit magis illiberalis: ꝛ ideo nālr̄ illiberalitas cōtinue crescit in hoīe sicut ꝛ senectꝰ: vñ dicunt auctores ꝙ alijs vitijs senescentibꝰ sola illiberalitas siue cupiditas iuuenescit: ꝛ iḋ illiberalitas est oīno insanabilis vel de difficili sanabilis. [Et ad mediū pōt venire.] Tertio ꝓbaꝛ eadem ꝯclō sic. Ille q̄ magis de facili pōt reduci ad mediū v̄tutis est melior seu minus malus: ſꝫ ꝓdigus pōt magis de facili reduci ad mediū v̄tutis q̄ꝫ illiberalis: iḋ ꝛc̄. Maior patet de se ꝛ minor declaraꝛ: qꝛ ꝓdigus magis cōuenit cum liberali q̄ꝫ illiberalis: qꝛ ꝓdigus hꝫ ea que hꝫ liberalis: qꝛ libēter dat ꝛ nō de facili accipit. differt tn̄ a liberali: qꝛ ꝓdigus neutrū hoꝝ facit ſm qḋ opꝫ ꝛ bñ. i. ſm rectam rōnē. Et ideo

13ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri. (marginal note)

I si perducat ad hoc q̄ faciat p̄dicta sʒ qḋ opʒ siue p assue-
factionē siue p quācūqʒ aliā transmutationē:puta etatis
vel fortune erit liberal is:ꝛ dabit q̄bus opʒ:ꝛ non accipiet
vñ nō opʒ:ꝛ ex hoc ꝯcludit q̄ ꝓdigus nō vr̄ esse multum
prauus loquēdo de prauitate opposita ṽtuti morali:ꝛ hec
14° ꝯclo huiᵒ q̄rti libri. est ꝯclō 14° ꝛ ꝓbat sic. Ad malū malitia morali:ꝛ ad inui
rili.atē nō ptinet sup abūdare in dādo ꝛ nō in accipiēdo:
nō enim ptinet hoc ad corruptū appetitū:sed ptinet magis
ad insipiētiā quādā:sed ꝓdigus supabūdat in dādo ꝛ nō
in accipiēdo:iō nō vr̄ esse multū malus malitia opposita
ṽtuti morali ꝛc.[Scḋm hūc aūt modū.] 4° ꝓbat ꝯclusio
p̄ncipalis.s.q̄ prodigus est melior illiberali.ꝛ dicit q̄ sm
hunc modum ꝛ ꝓpter ea que dicta sunt ꝓdigus vr̄ multo
melior illiberali:ꝛ ēt ꝓpter aliā rōnē que est ista. Prodi-
gus multis ꝓdest per suā dationē:lʒ sibiipsi noceat in dā-
K do inordinate. Sʒ illiberalis nulli ꝓdest inq̄ntū deficit in
dando.nec etiā ꝓdest sibiipsi inq̄ntū deficit in expēdēdo.
¶ Sed pleriqʒ ꝓdigoꝝ vt dictū est ꝛ accipiūt vñ non
opʒ:ꝛ sūt hocipso illiberales. Ad capiendū aūt proni
fiunt q: cupiūt q̄dē erogare:hoc aūt facile nequeunt
facere:cū cito facultates ipsis deficiāt:itaqʒ ex alienis
dare cogunt. Et simul q̄a nulla est eis honestatis cu-
ra:sine vllo discrimie ꝛ vndiqʒ capiūt:dare nāqʒ per-
cupiūt:quonā aūt mō aut vñ nullū est apud ipsos di-
scrimen. Quapꝓꝑ nec dationes ipsorū sunt liberales:
nō enim sunt honeste:nec honestatis grā:nec vt opʒ
efficiunt:sed interdū quos opʒ esse pauperes eos di-
uites faciūt:ꝛ iis q̄dē q mod. rati sunt moribᵒ nihil da
rent:adulatoribus a t multa:aut quāpiā aliā afferen
L tibus voluptatē. Quāobrē ꝛ pleriqʒ ipsoꝝ intēperā-
tes sunt:nā cū facile erogent:proni sunt ꝛ ad sumptus
in flagitijs faciēdos. Atqʒ q: nō ad honestatē viuunt
ad voluptates declināt. Prodigus igit si nullā ꝓrsus
hēat emēdationē ad hec trāsgredit:cura vō diligen-
tiaqʒ adhibita ad mediū ꝛ ad id qḋ oʒ tādē ꝑueniet.
¶ Sed multi ꝓdigoꝝ:quēadmodū dictū est ꝛ
accipiunt vñ nō opʒ: ꝛ sunt sm hoc illiberales.
Acceptiui aūt sunt ꝓpter velle q̄dē cōsumere:
facile aūt hoc facere nō pñt:velociter enim dere
linquit eos substātia. Cogunt enim aliunde acq
rere. Similr aūt ꝛ ꝓpter nihil boni curare in-
differēter ꝛ vndiqʒ accipiūt:dare enim cōcupi-
M scunt:qualr aūt vel vnde nihil cōfestim eis dif
fert:ꝓpter qḋ neqʒ liberales dationes ipsorum
sunt:neqʒ enim bone:neqʒ huiᵒ ipsius grā:neqʒ
vt opʒ. Sed qm̄ quos opʒ idigere hos diuites
faciunt:ꝛ moderatis q̄dē sm mores nihil vtiqʒ
darent. Adulatoribus aūt vel sm aliquā aliam
voluptatē tribuūt multa. ¶ Propter qḋ itēpe
rati ipsoꝝ sunt multi. Facile.n.cōsumētes ꝛ in
intemperātias cōsumptiui sunt: ꝛ ꝓpter non
ad bonum viuere: ꝛ ad voluptates declinant.
¶ Prodigus quidem igit iducibilis effectus
transit. Potitus autē studio in medium ꝛ ad
qḋ oportet adueniet vtiqʒ.
¶ Hec est 3ª ꝑticula tertie ꝑtis p̄ncipalis:in qua determi-
nat de eo q̄ est ꝑti.n ꝓdigus ꝛ ꝑtim illiberalis. Aliq enim

N ꝓdigi aliqd illiberalitatis hñt inq̄ntū accipiūt vñ nō opʒ:
qḋ cōtingit ꝓpter duo. Primū est:q: tales ꝓdigi ꝯsumūt
sua supflue dando ꝛ expēdendo:ita q̄ ea que hñt cito eis
desunt:ꝛ ideo sūt ꝓni ad accipiēdū vt possint iplere suas
volūtates circa supfluas donationes ꝛ expēsas. Scḋʒ est
ꝓpter hoc qḋ ꝯtingit q: magis dant ex cōcupiscētia dan-
di q̄ ex rōne recta:iō cupiunt dare:sed qualr aut vnde oʒ
nihil differt apud ipsos:ꝛ iō q: nullā curā habēt de bono
accipiūt indifferēter vñcūqʒ:ꝛ q: nec modū debitū hñt:
iō malos hoies q̄nqʒ faciūt diuites quos deceret paupe-
res eē:q: diuitijs male vtunt ꝛ sunt alijs nociui.ꝛ hoibᵒ q
hñt mores moderatos sm ṽtutes nihil dant sed dant adu-
latoribᵒ vel hystrionibᵒ vel lenonibᵒ:sic semꝑ supabūdāt
in dando.[Propter qḋ intēperati.] Et ꝓpter p̄missa mul-
ti ꝓdigoꝝ sūt intēꝑati. Primo q: cū sint faciles ad cōsu-
O mendū sua:de facili ꝯsumūt in his circa q̄ est itēperātia.s.
in cibis ꝛ venereis a q̄bᵒ multi retrahunt timore expēsa-
rū. 2° cū nō ordinēt vitā suā ad bonū honestū declināt ad
voluptates:hec enim duo.s.bonū honestū ꝛ delectabile sūt
ꝓpter se appetibilia.bonū honestū sʒ appetitū rōnabilē:
ꝛ delectabile sm appetitū sensitiuū.[Prodigus q̄dē.] Cū
igit ꝓdigus nō pōt induci ad ṽtutē trāsit in p̄dicta vitia:
sed si potiat studio ṽtutis:ꝑueniet de facili ad mediū vir
tutis vt det ꝛ accipiat vñ quando ꝛ quibus opʒ ꝛc.
¶ At illiberalitas ac auaritia icurabilis est:etenim ꝛ se-
nectus ꝛ ibecillitas ois auaros efficit. Estqʒ hoibᵒ in-
sita magis q̄ prodigalitas:pleriqʒ nāqʒ cupidi sunt
magis pecuniaꝝ q̄ ad dandum procliues.
¶ Illiberalitas autem insanabilis est. Videtur 4° ꝑs.
enim senectus ꝛ omnis impotentia illiberales P
facere. ¶ Et magis connaturale hominibus
prodigalitate. Multi enim amatores pecunia-
rum magis q̄ datores.
¶ Hec est 4ª ꝑs p̄ncipalis huiᵒ capli:in qua determinatur
de illiberalitate. Et ꝯtinet tres ꝑticulas. In pª ponit quan-
dā cōditionē illiberalitatis. In 2ª ibi[Extēdit aūt in mul
tum.] Ponit diuersos modos seu spēs illiberalitatis. In
3ª ibi[Cōgrue itaqʒ.] Determinat de illiberalitate p cōpa
rationē ad suū oppositū. In p̄ma igit ꝑticula ostēdit q̄ vi
tiū illiberalitatis est insanabile:ꝛ hec est ꝯclō 15° ꝛ ꝓbat
dupl'r. Primo sic. Vitiū cuiᵒ cā nō pōt vitari est insana- 15° ꝯclo huiᵒ q̄rti libri.
bile:sed cā illiberalitatis non pōt vitari:iō ꝛc. Maior ꝑs
de se ꝛ minor declarat p hoc q̄ senectus ꝛ quelʒ alia ipo-
tētia seu defectus facit hoies illiberales:sed senectᵒ ꝛ alie
ipotētie ꝛ defectus nō pñt vitari hoie diu viuēte.[Et ma-
Q gis cōnāle ꝛc.] Scḋo ꝓbat ꝯclo sic. Illud qḋ est hoi con-
naturale nō pōt facilr vitari.sed illiberalitas est cōnālis
hoi:magis enim est cōnālis q̄ ꝓdigalitas. Qḋ ꝓbatur:quia
illud qḋ in pluribᵒ inuenit est magis nāle:sed plures inue
niunt amatores ꝛ cōseruatores pecuniaꝝ q̄ datores. Nā
enim inclinat ad amorē diuitiaꝝ inquātū per eas vita ho-
minis in esse conseruat.igit illiberalitas est insanabilis:ꝛ
hec est ꝯclō intenta que sic oʒ intelligi q̄ illiberalitas est
de difficili sanabilis:nō q̄ sit ipossibile ex illiberali fieri li
beralē. Hoc enim est valde difficile:sed nō est ipole:nec ra
tiones iste demonstrāt q̄ illiberalis nullo mō possit a suo
vitio sanari. Pria rō accipit hanc ꝓpositionē:vitiū cuius
causa nō pōt vitari est insanabile:ꝛ hec maior itelligitur
de cā necessaria qua posita necesse est effectū poni:sed se-
nectus nō est cā necessaria illiberalitatis:sʒ est cā vt in plu
ribus:ꝛ tali cā posita nō est necesse effectū poni:sed in plu
ribus posita tali causa ponitur effectus. Scḋa ratio solum
probat q̄ difficile est illiberalē sanari.

¶ Extēdit

A ℂ Extendit preterea longe ꝛ plures spēs subit:cōplu-
res eniꝫ sunt illiberalitatis ac auaritie modi.nā cū in
duob⁹ hisce cōsistat:in defectu inquā dandi:ꝛ exupe-
ratione accipiēdi:nō in oībus inest tota:sed interduꝫ
sciungit:ꝛ qdam in capiendo exuperant:qdam in dā-
do deficiūt.Qui nāqꝫ talibus appellationib⁹ nūcupā
tur parci:tenaces:auidi:oēs in dādo deficiunt:aliena
vō nō appetūt neqꝫ accipere volūt.Quidā.n.in dan-
do deficiunt ꝓpter modestiā quādā turpiūqꝫ reꝝ cau
tionē:vꝫ.n.nōnulli vel saltē aiunt ob cā reꝫ sua ꝯser-
uare:ne cōpellerent aliqñ turpe aliqd agere. Ex his
est ꝛ ipse cumini sector:ꝛ quiuis talis:qui qdē ab exu
peratione nō dādi cuiq̄ꝫ nomē habuit tale. Quidam
B vō ob metū abstiēt alienis:qppe cū nō facile sit ipsos
aliena:ꝛ nō alios res ipsoꝝ accipere. Itaqꝫ nec acci-
pere ipsis nec dare placet.Quidā aūt in capiēdo exu-
perant vndiqꝫ ꝛ qōuis capientes:quales sunt ii q ope
rationes illiberales exercēt:vt lenones oēs:ꝛ oēs ta-
les:ꝛ feneratores:ꝛ q dant parua ꝓ magnis:hi nāqꝫ
oēs vñ nō opꝫ ꝛ quātū nō opꝫ accipiūt.Cōmunis aūt
ipsis oībus esse vi turpis comparatio lucri. Uniuersi
nāqꝫ grā lucri ꝛ huiusce qdē parui ꝓbra sustinēt:eos
eniꝫ qui grādia vñ nō opꝫ ꝛ que nō opꝫ accipiūt:vt ty
rannos ciuitates expugnantes ꝛ tēpla spoliātes:non
illiberales:sed pernitiosos:ſꝫ ipios:sed iniustos poti⁹
appellamus.Aleatores tñ ꝛ fures atqꝫ latrones illibe
C rales sunt:turpi eniꝫ versant in lucro:oīa nāqꝫ causa
questus agūt ꝛ sustinēt ꝓbra.Atqꝫ fures qdē capiēdi
gratia maxima pericula subeunt.Aleatores auteꝫ ab
amicis quibus dare opꝫ lucrant. Utriqꝫ igitur vnde
non opꝫ lucrari volentes turpi in lucro versant:ꝛ oēs
tales accipiēdi actus illiberales sunt.

ℂ Extendit auteꝫ in multuꝫ ꝛ multiforme est.
Multi eniꝫ modi vident illiberalitatis esse:in
duobus eniꝫ existens ꝛ defectu dationis ꝛ su-
perabundantia acceptionis. Nō oībus integra
aduenit:sed qñqꝫ diuidit:ꝛ hū qdeꝫ acceptio-
ne superabundant. Hū aūt datione deficiunt:
qui qdē igit in talibus appellationibus nuncu-
pant puta parci tenaces cymbices:oēs datiōe
D deficiūt. Aliena aūt nō appetūt neqꝫ volūt ac-
cipere:hū qdē ꝓpter quādā moderātiā ꝛ reue
rentiā turpiuꝫ. Uident eniꝫ qdā vel dicunt pp
hoc custodire vt nō aliqñ cogant turpe aliquid
operari. Hoꝝ aūt ꝛ cymini venditor:ꝛ oīs ta-
lis noīatus est a supabūdantia eius qō est nulli
vtiqꝫ dare. ℂ Hū autē rursus pp timorē absti-
nent ab alienis:vt nō facile ipsuꝫ que alioꝝ acci
pere:que aūt ipsius alios nō. Placet igitur eis
neqꝫ dare neqꝫ accipere. ℂ Hū aūt rursus ſm
acceptionē supabundāt in vndiqꝫ accipiēdo ꝛ
oē:puta illibales opōnes opantes:ꝛ de mere-
tricio pasti ꝛ oēs tales ꝛ vsurarū ꝛ in puo ꝛ in
multo:oēs enim isti vnde nō opꝫ accipiunt:ꝛ
q̄ntum nō opꝫ. Cōmune aūt in ipsis turpis lu-
E cratio apparet. Omnes eniꝫ gratia lucri ꝛ hui⁹
parui opprobria sustinent. Eos enim qui ma-
gna nō vnde opꝫ accipiūt:neqꝫ que opꝫ nō di-
cimus illiberales puta tyrannos ciuitates deso
lantes ꝛ sacra predātes:sed pernitiosos magis
ꝛ impios ꝛ iniustos. ℂ Aleator qdem ꝛ mor-
tuoꝝ spoliator ꝛ latro illiberales sunt ꝛ turpes
lucratores:lucri eniꝫ gratia vtriqꝫ negociant ꝛ
opprobria sustinēt:ꝛ hū qdem pericula maxi-
ma gratia lucri. Hū autem ab amicis lucrantur
qbus oportet dare. Utriqꝫ vtiqꝫ vnde nō opꝫ
lucrari volentes turpes lucratores ꝛ oēs vtiqꝫ
F tales sumptiones illiberales.

ℂ Hec est 2ª particula quarte partis:in qua distinguit mo
dos seu species illiberalitatis.ꝛ p̄mo ꝓponit q̄ illiberali-
tas fit multis modis:dicens q̄ illiberalitas extendit se in
multuꝫ ꝛ multiforme est inq̄ntum hꝫ multos modos. Illi-
beralitas eniꝫ attendit penes duo:sciꝫ penes supfluuꝫ in
accipiendo ꝛ penes dfectū in dando ꝛ non oēs illiberales
peccant in vtroqꝫ:sed qdā superabundant in acceptione:
qui tñ nō deficiūt in datione:ꝛ aliꝫ deficiunt in datione:q
tñ nō supabundant in acceptione. Uñ illiberaliū qdā de-
ficiunt in vtroqꝫ:sciꝫ in datione:ꝛ ēt in acceptione:ꝛ qdā
deficiunt in datione ꝛ supabundant in acceptione:ꝛ tales
dicunt parci eo q̄ paruꝫ expendunt:ꝛ tenaces a defectu
dationis quasi multū retinentes. Et quidem dicunt cym-
G bices quasi cymini venditores a quodaꝫ excessu tenacita
tis:q: sciꝫ nec minimū darent absqꝫ recompensatione:tñ
isti nō supabundant in accipiēdo:q: nec aliena appetūt:
nec curant oblata recipere:ꝛ hꝫ.s.q̄ non curant recipere
ab aliꝫs est vna ratio q: hoc vꝫ pertinere ad morū mode-
rantiā. Turpe eniꝫ videt recipere aliena.vñ ꝓpter moꝝ
moderantiā nec recipiunt ab aliꝫs q: hoc vꝫ pertinere ad
bonos mores:dubitātes eniꝫ ne ab his q eis darent indu-
cerentur ad aliqō turpe operandū ꝛ isti nō dant aliꝫs:sed
tenent sua:ꝓpter timorē enim turpitudinis vident custo-
dire sua:ꝛ hoc dicunt vbo ne si sua dent:cogant aliqñ pp
penuriam aliqō turpe operari:ꝛ de numero hoꝝ vident
esse cymbices idest cymini vēditores:qui sic nominātur
ex eo q̄ in hoc superabūdant qō nulli dare volūt. ℂ Hec
est igit p̄ma ratio ꝓpter quaꝫ aliq illiberales deficiunt in
accipiendo:q: hoc videt eis turpe. Et videt eis q̄ per hoc
inducerent ad aliqō turpe operandū ab eis a quibus re-
H ciperent quibus opꝫ receptores obedire:ꝛ facere qō illis
placeret a quibus recipiunt.⌊ Hū aūt rursus.⌋ 2ª ratio pp
quā aliqui abstinent ab accipiendo aliena est ꝓpter hoc
q̄ ipsi timēt si recipiāt ab aliꝫs q̄ oportebit eos dare aliꝫs
a qb⁹ receperūt:quasi nō sit facile recipere aliena.ꝛ q̄ aliꝫ
nō recipiant sua. Placet igit eis neqꝫ dare sua:neqꝫ reci-
pere aliena.⌊ Hū aūt rursus ſm acceptionē.⌋ Positis mo-
dis illiberalitatis que deficit in datiōe:ꝛ etiā in acceptio-
ne ponit modos illiberalitatis que est in superflua acce-
ptione.ꝛ p̄mo quātū ad eos qui turpiter accipiūt. 2° q̄ntū
ad eos qui accipiunt iniuste. Dicit ergo p̄mo q̄ quidā illi-
berales abūdant in acceptione nō curantes qd vel vnde
accipiant seu lucrent:quorū qdā lucrantur de turpibus ꝛ
illicitis operationibus aliorum:puta de meretricio vel de
aliquo simili:sicut lenones.quidam vō lucrantur per pro-
priam operationem sicut vsurarij qui aliquod paruū vo-
lunt lucrari in aliquo multo qō mutuo cōcedunt. Omnes
enim isti accipiunt vnde nō opꝫ scilicet de seruilibus vel
turpibus operationibus:vel q̄ntuꝫ nō opꝫ vt vsurarij qui

I accipiunt vltra sortē q̄bus oībus est cōe q̄d turpiter lucrā
tur: in q̄ntū scilz sustinent vt opprobrio habeanť pp aliq̄d
lucrū ⁊ hoc paruū: sed illi q magna lucranť accipiēdo vñ
nō opʒ ⁊ q̄ñ nō opʒ sicut tyrāni qui predanť ciuitates ⁊ tē
pla nō dicunť illiberales: sed magis dicunť pniciosi ⁊ ipij
⁊ iniusti q̄si legis transgressores. [Aleator q̄dē.] Alij sunt
illiberales abūdātes in accipiendo iniuste sicut aleator q
lucrať ex ludo taxillor ⁊ illi qui spoliāt mortuos q antiq̄
tus sepeliebanť cū magno apparatu: ⁊ latro q spoliat vi
uos. Oēs enī isti turpiter lucranť: q̄r faciūt q̄das negocia
pp lucrū ꝓpter q̄ sūt in opprobrio: tñ in istis est alia ⁊ alia
ratio turpitudinis: nā spoliator mortuor ⁊ latro exponūt
se magnis periculis ꝓpter lucrū: q̄r q agunt talia leges iu
ste puniunt. ¶ Aleatores vō hñt aliā rōnē turpitudinis: q̄r
volunt lucrari ab amicis cū q̄bus ludunt: cū tñ ſm libera
K litatē magis cōueniat amicis aliq̄d dare q̄ ab eis lucran
do aliq̄d recipere. Et sic patet q̄ illi qui volunt lucrari vñ
non oportet sunt turpes lucratores: ⁊ sic pʒ q̄ omnes pre
dicte acceptiones sunt ipsius illiberalis.

¶ Merito aūt illiberalitas liberalitati cōtraria dr̄: nā
⁊ maius est malū q̄ prodigalitas: ⁊ hoīes magis hac
ipsa peccāt q̄ ea quā diximus ꝓdigalitate. De libera
litate igiť ⁊ vitijs ipsi cōtrarijs hec dicta sufficiant.

¶ Congrue itaq̄ʒ liberalitati illiberalitas ꝯrius
dr̄: mai⁹ enī est malū ꝓdigalitate. ¶ Et magis
in hāc peccāt q̄ ꝑ dictā ꝓdigalitatē. De libali
tate q̄dē igiť ⁊ oppositis malitijs tāta dicta sūt.

¶ Hec est 3ª particula q̄rte p̄ncipalis in qua determinať de illi
beralitate per cōparationē ad vitium oppositū. s. ad ꝓdi
L galitatē: ⁊ dicit q̄ illiberalitas cōgrue dr̄ cōtraria liberali
tati. Quia illiberalitas magis opponiť liberalitati q̄ ꝓdi
galitas: ⁊ hec est ꝯclo 16ª quā ꝓbat Phs dupl̄r. Pr̄io sic.
16ª ꝯclo p̄ncipalis q̄rti libri. Semp peius vitiū magis opponiť v̄tuti: sed illiberalitas
est peius vitiū q̄ ꝓdigalitas: vt pʒ ex p̄cedētib⁹. igiť illi
beralitas magis opponiť liberalitati q̄ prodigalitas. [Et
magis in hāc peccant.] Scdo ꝓbať per hoc q̄ illud vitiū
ſm q̄ plures hoīes peccant est magis oppositū v̄tuti: sed
hoīes magis peccant ſm vitiū q̄d dr̄ illiberalitas q̄ ꝑ vi
tiū q̄d dr̄ ꝓdigalitas: ⁊ pp hoc illiberalitas noīať a p̄uatiōe
liberalitatis. Hec igiť dicta sūt de libalitate ⁊ ei⁹ oppositis.
Dub. p̄m ¶ Circa istam materiam de liberalitate dubitať. vtrum
liberalitas sit vna v̄tus moralis specie distincta ab oībus
alijs v̄tutib⁹ moralibus. Et p̄mo ꝓbať q̄ nō est v̄tus mo
ralis. 2° q̄ nō est v̄tus moralis vna spē. 3° q̄ non est v̄tus
p̄ª rō distincta ab alijs v̄tutibus moralib⁹. ¶ Primo igiť ꝓba
tur q̄ non est v̄tus moralis: q̄r nulla virtus moralis ꝯriať
nāli inclinationi sed magis ꝑficit eā: sed liberalitas ꝯriať
M nāli inclinationi: q̄r nālis inclinatio est ad hoc vt hō ꝓui
deat plus sibi q̄ alijs: sed per liberalitatem hō nō ꝓuidet
sibi plus q̄ alijs: imo sibi minora derelinq̄t: vt pʒ ꝑ Phm
Amplius ad idem. in littera: iō ⁊c. ¶ Itē oīs v̄tus moralis est circa passiōes
vel opōnes: sed liberalitas est circa pecunias: que nec sūt
passiones nec opōnes. ergo liberalitas nō est vna v̄t⁹ mo
ralis. ¶ Scdo ꝓbať q̄ liberalitas nō est vna v̄tus spē: q̄r
rō 2ª oīs v̄tus vna spē est mediū inter duo extrema spē dr̄ia: sʒ
liberalitas nō est tm̄ inter duo extrema dr̄ia specie: iō ⁊c.
Maior pʒ de se ⁊ minor declarať per h̄ q̄ liberalitas est
mediū iter oēm ꝓdigalitatē ⁊ oēm illiberalitatē: sʒ aliq̄ue
ꝓdigalitates differunt spē: ⁊ ēt aliq̄ue illiberalitates diffe
runt spē: ergo liberalitas nō est mediū: mediū enī est so
lum inter duo extrema spē dr̄ia. ¶ Et si dicať q̄ nō sunt
plures prodigalitates differētes spē nec plures illiberali
tates. ¶ Cōtra. quidā est ꝓdigus q superabundat in dan
do ⁊ deficit in accipiendo: ⁊ q̄dā est ꝓdigus qui superabū N
dat in dando ⁊ accipiēdo: sed per eūdē habitū ſm speciē
nō superabundat aliquis in accipiēdo ⁊ in nō accipiēdo.
ergo sunt plures ꝓdigalitates differētes spē: ⁊ eodem mō
arguiť de illiberalitate: aliq̄s enī illiberalis deficit in ac
cipiendo ⁊ aliq̄s superabundat in accipiēdo: vt pʒ ꝑ Phm
in l̄ra: ⁊ idē habitus ſm speciē nō est p̄ncipiū superabun
dandi ⁊ deficiēdi in accipiēdo. igiť sunt plures illiberali
tates specie differentes. ¶ 3° arguiť q̄ liberalitas non sit 3ª rō.
specie distincta ab alijs v̄tutibus: q̄r nō videť distingui a
magnificētia nisi ꝑ hoc q̄ magnificētia est circa magnas
expensas ⁊ liberalitas est circa expensas minores vt vr̄ ꝑ
Phm ⁊ Cōmētatorē caplo de magnificentia: sed magis ⁊
minus nō diuersificant spēm: ideo liberalitas non est spē
distincta a magnificētia. ¶ In oppositū est Phs. ¶ Ad In oppositū Phs Solo.
istā dubitationem dōm q̄ liberalitas est virtus distincta
ſm spēm ab alijs virtutibus moralibus. Qz aūt liberali O
tas sit v̄tus pʒ. nā ille habitus q facit bene vti his q̄bus cō
tingit bene ⁊ male vti est virtus: q̄r hñs virtutē bñ vtitur
circa singula vt dicit Phs: sed cōtingit bñ ⁊ male vti diui
tijs: q̄r nō solū cōtingit male vti his que infra nos sunt: pu
ta potentijs ⁊ passionib⁹: sed ēt his que sunt extra nos. s. re
bus exterioribus ordinatis ad cōseruationē vite nostre.
Cum igiť per liberalitatē vtamur diuitijs bñ ⁊ contingit
eis vti male: sequiť q̄ liberalitas est v̄tus. vñ sicut tempe
rantia facit bñ vti delectationibus que sunt in cibis ⁊ ve
nereis: ita liberalitas facit bene vti exterioribus diuitijs.
¶ Ad p̄m in contrariū dicendū q̄ liberalitas nō cōtrariať Ad p̄m rōnem.
nāli inclinationi: ⁊ q̄ñ diciť q̄ alijs plus ꝓuidet liberalis
q̄ sibiipsi. Dōm q̄ lʒ liberalis pauciora reseruat sibi de
bonis tēporalibus: tñ de illis tātū reseruat sibi q̄ntū suffi
cit sue necessitati: ⁊ pauciora sufficiunt sibi q̄ alijs q̄bus P
liberalis hʒ ꝓuidere: ⁊ ideo dr̄ minus intēdere ad seipsū
q̄ ad alios q̄r plura sunt alijs necessaria q̄ sibiipsi: curat
tñ de seipso vt ꝑ h̄ possit alijs sufficiēter ꝓuidere. ¶ Ad Ad aliud ad idem.
aliud dōm q̄ oīs virtus moralis est imediate circa passio
nes vel opationes: tñ v̄tus moralis est mediate circa obie
cta passionū ⁊ operationū: vñ liberalitas est imediate cir
ca amorē ⁊ cōcupiscētiā pecuniarū ⁊ mediate circa pecu
nias que sunt obiecta istar passionū. s. cupiditatis ⁊ cōcu
piscentie. ¶ Ad aliud dōm q̄ oīs virtus moralis que est Ad 2ᵐ rōnem.
circa passiones est inter duo extrema p̄mo: sed nō opʒ q̄
illa extrema sint species specialissime. vñ sicut ꝓbatū est:
ꝓdigalitas ⁊ illiberalitas est vnū genus subalternū cōti
nens sub se diuersas species: ⁊ liberalitas existēs vna spe
cies specialissima est medietas p̄mo ⁊ p̄ncipal̄r ⁊ est me
diū inter duo genera subalterna ⁊ est mediū inter species
istor generū nō p̄mo sed secūdario ⁊ ex cōsequēti. ¶ Ad Ad 3ᵐ rōnem.
aliud q̄ñ ꝓbať q̄ liberalitas non distinguiť specie a ma Q
gnificētia q̄r nō differūt nisi ſm magis ⁊ minus. Dōm q̄
liberalitas ⁊ magnificētia nō differūt solum ſm magis ⁊
minus: sed ēt differūt ſm cōparationē ad rōnē mēsuran
tē ⁊ regulantē earum operationes. Alia enim est rō men
surandi expensas cōes circa quas est liberalitas: ⁊ alia est
ratio mensurandi expensas grandes ⁊ magis difficile est
q̄ hō bene se hʒ ⁊ delecteť in expendēdo magna q̄d fit ꝑ
magnificentiam q̄ parua ⁊ mediocria q̄d fit per liberali
tatem. Sic igiť differūt per cōparationē ad rōnem earuʒ
operationes mēsurantē: differūt ēt per obiecta: q̄uis enī
pecunia sit obiectū materiale tam liberalitatis q̄ magni
ficētie. Alia tñ est ratio formalis obiecti vnius ⁊ alterius:
q̄r obiectū liberalitatis est pecunia ſm rōnem ⁊ ſm libe
ralem cōmunicationē: sed obiectū magnificētie est pecu
nia ſm rōnem decentie magnitudinis ⁊ dignitatis: iō ⁊c.
¶ Silr̄ alius est finis liberalitatis ⁊ alius magnificentie:

quia

A qꝛ finis liberalitatis eſt gratuita cōmunicatio:ſʒ finis ma
gnificentie eſt magnitudo ⁊ excellentia opōnis gr̃a cuius
Dub.2ᵐ magnificus magnas res rōnabilr̃ expendit. ❡ Sʒ dubiū
Solo. eſt ad quā v̓tutē cardinalē reducat̃ liberalitas. Ad qḋ di-
cunt quidā ꝙ eſt v̓tus adiuncta iuſtitie:tuʒ qꝛ p̄ncipalr̃ eſt
ad alterū ſicut iuſtitia:tum qꝛ cōuenit cum iuſtitia in eius
ꝓpria materia que ſunt res exteriores. ❡ Alij v̓o dicunt
ꝙ eſt virtus adiuncta tēperātie:qꝛ ſicut tēperātia. eſt mo-
deratiua p̄ncipaliū delectationū que ſunt in cibis ⁊ vene-
reis:ita liberalitas eſt moderatiua cōcupiſcētie circa pe-
cunias acqrendas:⁊ etiā poſſidēdas. ❡ Et ſi dicat̃ ꝙ iſta
delectatio circa pecuniā non eſt corporalis ſicut illa circa
quā eſt tēperantia:ſed magis eſt delectatio aīalis:vt pʒ ex
dictis ꝓhi. ❡ Dōm ꝙ nō requirit̃ identitas materie in-
ter virtutē p̄ncipalē ⁊ adiunctā ſed ſolū requirit̃ ꝙ virtus
B ſcḋaria imitet̃ moduʒ p̄ncipalis v̓tutis circa mām ꝓpriā.
Duᵐ 3ᵐ. ❡ Circa operationes liberalis dubitat̃. vtrū dare ſit actus
rō. p̄ncipalis ipſius liberalis. Uidet̃ ꝙ nō qꝛ nullus v̓tuoſus
triſtat̃ in actu ſuo p̄ncipali:ſʒ liberalis qn̄qʒ triſtat̃ in da-
Solo. tione:vt pʒ ꝑ ꝓhm in textu.iō ⁊c̃. ❡ Cōtrariū vult ꝓhs.
Et iō dōm ꝙ proprius actus liberalitatis eſt bonus vſus
pecunie:ſed vſus pecunie cōſiſtit in datione ⁊ nō in rece-
ptione vel retentione:iō p̄ncipalis actus liberalitatis cōſi
Uſus pe- ſtit ſolū in datiōe. ❡ Uerūtn̄ nō qlibet vſus vel datio pe-
cunie 2ᵉ. cunie eſt act⁹ p̄ncipalis liberalitatis.naʒ vſus pecunie eſt
duplex.qdā hoīs ad ſeipſuʒ q ꝯſiſtit in ſumptibus ⁊ expē-
ſis quas aliqs facit pro ſeipſo vel ſibi cōiunctis. Alius eſt
vſus quo quis pecuniā emittit ad alios:⁊ h̓ ꝓprie ꝑtinet
ad dationē.vn̄ iſtos duos actus ponit ꝓhs in p̄ncipio hu-
ius quarti dicēs:ꝙ liberalitas eſt medietas circa pecunia-
C rum dationē ⁊ ſumptionē ideſt ꝯſumptionē.⁊ in iſto ſcḋo
vſu qui eſt in cōſumptione pecunie circa ſeipſuʒ nō eſt p̄n
cipalis actus liberalitatis.cuius ratio eſt:qꝛ p̄ncipalis act⁹
cuiuſlibet v̓tutis dʒ eſſe multuʒ difficilis:qꝛ v̓tus eſt vlti-
mū potētie:vt pʒ ex p̄mo de celo. Nūc aūt homo facilius
inclinat̃ vt effundat ⁊ expendat pecuniā in ſeipſum q̄ȝ in
quēcūqʒ alterū:⁊ ideo in vſu pecunie qui eſt hoīs ad ſeipſʒ
nō cōſiſtit p̄ncipalis actus liberalitatis:ſed p̄ncipalis act⁹
liberalitatis cōſiſtit in datione pecunie que eſt ad alterū.
Ad rōnē ❡ Ad rōnē in cōtrariū dōm eſt ꝙ in datione recta quam
intendit liberalis nō triſtat̃:ſi tn̄ cōtingeret liberalē dare
nō recte de hoc triſtaret̃ nec talis actus foret liberalis ſʒ
Duᵐ 4ᵐ. ꝙ liberalis. ❡ Adhuc dubitat̃ vtrū liberalis dʒ plura da-
rō- re alijs q̄ȝ ſibiipſi retinere. Uidet̃ ꝙ non:qꝛ magis amico
magis eſt dandū per ꝓhm in 8ᵒ huius.ſed vnuſqſqʒ ma-
Cōfirᵒ. xime eſt amicus ſibiipſi.ergo ⁊c̃. ❡ Cōfirmat̃ per hoc ꝙ
hr̃e maiorē curā de alijs q̄ȝ de ſeipſo videt̃ eſſe ⁊ ꝑtinere
D ad inſipientiā.igit̃ plura dare alijs q̄ȝ ſibiipſi retinere nō
Jn oppᵐ pertinet ad v̓tutē. ❡ Oppoſitū vult ꝓhs. Dōm ꝙ de bo-
ꝓhs. nis interioribus cuiuſmodi ſunt ſcie ⁊ v̓tutes dʒ quilibet
Solo. ſibiipſi plura dare ⁊ appetere q̄ȝ cuiqʒ alteri:nec intelligit̃
dubitatio de h̓ bonis:ſed de bonis exterioribus:de qbus
eſt diſtinguēdū. Nā talia bona aut ſunt neceſſaria vite ꝓ-
prie ſeu familie cui quis ꝓuidere tenetur:aut ſupflua. De
p̄mis bonis non dʒ liberalis diſtribuere cuicūqʒ:qꝛ tunc
ſibiipſi ⁊ illis qbus tenetur ꝓuidere ſubtraheret neceſſa-
ria vite qḋ eſt cōtra ordinē nature ⁊ rōnis:ſed de ſupfluis
ſtatui ⁊ cōditioni ꝑſone dʒ liberalis dare plura alijs q̄ȝ ſi-
biipſi retinere.nā ſicut natura de ſupfluo nutrimenti ope
rat̃ ad ꝓductionē ſibi ſimilis in ſpecie:ita virtus liberali-
Duᵐ 5ᵐ tatis de ſuperfluo ſibi dʒ alijs diſtribuere. ❡ Adhuc du-
rō bitat̃ vtrū ꝓdigalitas ſit maius vitium q̄ȝ illiberalitas. Et
videt̃ ꝙ ſic:qꝛ illud eſt maius vitiū quo qs peccat magis
in ſe q̄ȝ in aliū.nam magis eſt cōtra ordinē nature nocere
ſibi q̄ȝ alij.ſed per ꝓdigalitatē hō peccat in ſeipſuʒ qꝛ per
ipſam homo corrumpit ꝓpriā ſubſtantiā:⁊ per ꝯñs ꝓpriū A
eſſe:⁊ per illiberalitatē ſolum homo nocet alijs.igitur ⁊c̃.
❡ Oppoſitū dicit tamen ꝓhs. Et eſt dōm ſm Cōmenta- Jn oppᵐ ꝓhs.
toreʒ hic.ꝙ ꝓdigus dicitur tribus modis.vno modo qui Solo.
ſuperabundat in dando:⁊ deficit in recipiendo. Alius eſt
prodigus qui ſuperabundat in dando:⁊ etiam in recipien Prodi-
do:⁊ in turpia nō expēdit.tertius eſt prodigus qui ſuper- gus tribus
abundat in dando ⁊ recipiendo:⁊ cum hoc in turpia expē modis dr̃
dit ⁊ de illo dicit ꝓhs ꝙ talis eſt peſſimus:quia aggregat
in ſe difformitatem prodigi:⁊ etiā intemperati. Dico igit̃
ꝙ prodigus p̄mo modo acceptus eſt minus malus q̄ȝ illi-
beralis ſicut Philoſophus probat in textu.vnde loquēdo
de iſtis vitijs per ſe ⁊ ſm proprias rationes eorum:ſic illi-
beralitas peior eſt prodigalitate:tn̄ aggregatum ex prodi
galitate ⁊ intēperantia eſt peius illiberalitate ſola. ❡ Ad Ad rōnē.
rationē in ꝯ̓riuʒ dōm ꝙ dr̃ia inter ꝓdigū ⁊ illiberaleʒ nō
attendit̃ in h̓ qḋ eſt nocere ſibi ⁊ alijs qꝛ h̓ eſt cōe vtriqʒ: E
qꝛ ſicut ꝓdigus nocet ſibi eo ꝙ diſſipat ſubam ſuā:ita no-
cet alijs qbus tenetur ꝓuidere:illiberalis etiā nocet alijs:
quia deficit in dationibus:⁊ etiam nocet ſibiipſi:quia de-
ficit in ſumptibus circa ſeipm̄:ita ꝙ de ſuis bonis gaude-
re nō audet:⁊ iō illiberalis eſt peior ꝓdigo:qꝛ nec ꝓdeſt
ſibiipſi nec alijs:ideo ab oībus odio habet̃:ſed prodigus
lʒ nocet ſibiipſi ⁊ alijs qbus opʒ prouidere:tamen prodeſt
multis:⁊ ideo eſt minus malus ⁊c̃.

Capitulum ſecundum tractatus primi p̄me partis libri

quarti:in quo oſtēdit̃ circa que eſt magnificētia:⁊ in quo
differt a liberalitate:⁊ qd eſt:⁊ qs defect⁹ ⁊ ſupabūdātia
ipſius:⁊ ꝙ magnificus aſſimilat̃ ſcienti:⁊ ſm quas circun
ſtātias magnificus expēdit.ſ.ꝙ cōſumet magna boni gr̃a
⁊ delectabilr̃ ⁊ expiſſiue intēdens plus q̄ȝtum q̄ȝ q̄ȝto:⁊ ꝙ
magnificus eſt liberalis:⁊ ꝙ opʒ tria cōcurrere.ſ.v̓tutem B
poſſeſſionis ⁊ operis:⁊ ꝙ deceat facientē cū enumeratiōe
quorundā que debēt magnifice fieri vt que circa diuina
⁊ circa cōmune:⁊ que ſemel fiunt vt nuptie ⁊ ea circa que
ſtudet tota ciuitas vel in dignitate poſitus ⁊ circa peregri
nos ⁊ habitationes decentes parandas.

❡ Sequit̃ iā vt de magnificētia diſſeramus:eſt enim ⁊
ipſa virtus quedā circa pecunias:non tn̄ ſeſe extendit
vt liberalitas ad oēs pecuniarios actus:ſʒ ad ſumpt⁹
tm̄ atqʒ in his ipſis liberalitatē exupat magnitudine:
nā vt ipſuʒ nomen ſignificat:decēs fit per ipſaʒ in ma
gnitudine ſumptus. Magnitudo aūt eſt ad aliqd:nō
enim idē ſumptus triremiuʒ ⁊ ſpectaculoꝝ prefectum
decet. Decens igit̃ eſt ⁊ ad ipſuʒ:⁊ in quo ⁊ circa que
fit. Qui v̓o paruis in rebus aut mediocribus pro di- D
gnitate ſumptus facit:qualis eſt ille qui dicit.
Atqʒ ego ſepe peregre dedi venientibus vltro.
Nō dicit̃ magnificus:ſed is q in magis:nā magnific⁹
qdē liberalis eſt:at liberalis nō continuo magnificus
eſt. Talis aūt habitus defectus qdē circa decoꝝ pu-
ſillitas nūcupat̃:exuperatio v̓o ſordiditas ⁊ circa de-
coꝝ ruditas appellat̃:⁊ quot ſunt tales non circa que
oportet exuperantes magnitudine:ſed in quibus non
oportet:⁊ quēadmodum non oportet:querentes ſibi
ſplendorem:de qbus poſterius dicemur.

Videbitur aūt vtiqʒ cōſequens eſſe ⁊ Caput 2ᵐ
de magnificētia pertranſire:videtur p̄mi trac.
etenīʒ hec ipſa circa pecunias quedā p̄me pꝛtis
v̓tus eſſe. Nō quēadmodū liberali- q̄rti libri
ex hicoꝝ.
pᵃ pᵉ.c.

I tas extendiṫ circa oēs que in pecunijs opōnes: ſed circa ſumptuoſas ſolū. In his autē ſuperexcellit liberalitatē magnitudine: quēadmodum nomen ipſum ſignificat: in magnitudine enim decens ſumptuoſus eſt. ℭ Magnitudo autem ad aliquid. Nō eniz idē ſumptus triirarco ⁊ archithcoro: decēs vtiqz ad ipſuz: ⁊ in quo ⁊ circa que. ℭ Qui aūt in paruis vel in moderatis ſm dignitatem expendit nō diciṫ magnificus: puta hoc multotiens dare ⁊ tātū. Sed q in magnis iſte. ℭ Magnificus qdez enim liberalis: liberalis aūt nihil magis magnificus. ℭ Talis

K autē habitus defectus qdem paruificētia vocatur: ſuperabundantia aūt eſt banauſia ⁊ apyrochalia ⁊ quecūqz tales nō ſuperabūdantes in magnitudine circa q̄ opz: ſed in qbus nō opz: ⁊ vt nō opz: p̄clare poſterius aūt de ipſis dicemus.

Sedi. c. h. trac. diuiſio in qnqz ptes.

Istud eſt 2ᵐ caplm p̄mi tractatus p̄me partis libri quarti: in quo determinaṫ de magnificentia ⁊ vitijs ei oppoſitis: ⁊ cōtinet iſtud caplm qnqz partes p̄ncipales. In pᵃ determinaṫ de mā magnificētie ⁊ vitijs ei oppoſitis. In 2ᵃ pte ibi [Magnificus aūt.] Oſtēdiṫ quo magnificētia ſe hz circa ſuā mām ponēdo ꝓprietates magnifici. In 3ᵃ pte ibi [Eſt aūt ſumptuum.] oſtendiṫ qualr magnificus ſe hz in expendēdo circa ea in qbus p̄ncipalr expendit. In 4ᵃ parte ibi [Proprioꝝ aūt.] oſtendiṫ qualr magnificus ſe hz circa ea in qbus ſcd̄ario expendit. In 5ᵃ

L ibi [Supabūdās aūt ⁊ banauſus.] Determiatur de vitijs oppoſitis magnificentie oſtēdendo qualr ſe hñt circa materiam ſuā ꝓpriā. In p̄ma parte p̄mo ꝓponit mām cōez magnificētie ⁊ liberalitati: ⁊ oſtēdit diuaz inter magnificētiaz ⁊ liberalitatē. Dicit ergo p̄mo q̇ poſt liberalitatez vī eſſe ꝯſequēs tractatus de magnificentia: qꝛ magnificētia vī eſſe qdā habitus ſeu v̄tus circa pecunias ſicut ⁊ liberalitas. [Nō quēadmodū.] Veruntamen magnificentia ⁊ li-

17ᵃ ꝯclo hᵘ ⁊ ſoli ibi. beralitas differunt q̇ītū ad mām: ⁊ eſt ꝯcluſio 17ᵃ ⁊ ꝓbaṫ dupl̄r. Pᵒ ſic. Liberalitas ſe extendit ad oēs operationes que ſunt circa pecunias. ſ. acceptiones donationes ⁊ expenſas: ſed magnificētia ſoluz eſt circa oparationes ſumptuoſas. ergo ⁊c. Scd̄o ꝓbaṫ ſic. In ſumptibus ſiue expēſis magnificentia excedit liberalitatē: qꝛ magnificētia eſt circa magnas expēſas ⁊ liberalitas eſt circa expenſas mediocres. igiṫ magnificētia ⁊ liberalitas differūt q̇ītum ad

M mām. [Magnitudo aūt.] Qualr aūt pertinet magnitudo ad ſumptus magnifici: oſtendit ph̄s dicens q̇ magnitudo eſt ad aliud: ⁊ ideo magnitudo ſumptus accipiṫ ꝑ reſpectum ad aliud. ſ. ad illud in quo fiunt expenſe ⁊ ad ꝑſonam expendētis: nō enim idē ſumptus dī magnus per cōparationē ad triirarcū: ⁊ per cōparationē ad archithcoꝝ: ⁊ intelligit per triirarcū p̄ncipē galearū que hñt tres ordines remorū: ⁊ per archithcoꝝ p̄ncipem ſeu preſidentez in templo: opz eniz ſumptus eſſe decentes per cōparationez ad illū qui expendit: ⁊ ꝑ cōparationē ad illud in quo expēdit: ⁊ per cōparationē ad illū pro quo expendit: vt ſi fiant expenſe in edificatione domus opz ꝯſiderare cui illa domus edificeṫ. vtꝝ. ſ. p̄ncipi vel p̄uate ꝑſone: qꝛ ſm hoc diuerſi ſumptus requirunṫ. [Qui aūt in paruis.] Aſſumptū ꝓbaṫ. ſ. q̇ ad magnificētiaz reqraṫ magnitudo ſumptus: ⁊ ꝓbaṫ per hoc q̇ ſi aliqs expēdat in rebus paruis etiam moderatis ſꝫ q̇ dignū eſt nō dī magnificus: vt ſi multotiens diuiſiz expenderet multa parua: ita q̇ oēs ille expē-

ſe cōgregate facerent aliqd̄ tātū q̇ītum eſt illud qd̄ expendit magnificus nō ꝓp hoc diceret magnificus: ⁊ ſi prompte ⁊ liberaliter illa parua expenderet: ſed bñ eſſet liberalis ⁊ nō magnificus: nā oīs magnificᵘ eſt liberalis ⁊ nō oīs liberalis eſt magnificᵘ. [Talis aūt hitus.] Vitia oppoſita magnificentie ſunt ꝑuificentia ⁊ banauſia: ꝑuificentia opponiṫ magnificētie per modū defectus ⁊ banauſia opponiṫ magnificētie per modū ſuperabūdātie: ⁊ dī banauſia a bannos qd̄ eſt fornax: qꝛ banauſi oīa ſua cōſumunt ſicut in fornace. Vocanṫ etiā tales apyrochalia: q̇ſi ſine experientia boni qꝛ ſunt inexperti qualr opz bonū operari ⁊ tales dicunṫ ſuperabūdātes: qꝛ excedūt rectā rōnē in expē-

dendo. ℭ Circa mām magnificētie eſt intelligēdū q̇ ad magnificū ꝑtinet intēdere aliqd̄ magnū opus vt nomen ſonat: ſed magnū opus nō fit ſine magnis ſumptibᵘ: ideo magnificentia eſt circa magnos ſumptus ꝓportionatos operi ⁊ ꝑſone facienti ſumptus: ſꝫ qꝛ a magnis ſumptibᵘ faciēdis pōt hō ipediri ex nimio amore pecunie: qui eniz nimis diligit pecuniā per hoc retrahiṫ a magnis ſumptibus faciendis: ideo magnificētia eſt circa amorez pecunie ⁊ circa magnos ſumptus ⁊ circa pecunias qbus vtitur in talibus ſumptibᵘ. ℭ Pōt igitur diſtingui triplex mā ipſius magnificētie. naz amor pecunie eſt mā imediata ⁊ intrinſeca magnificentie: qꝛ magnificētia hz regulare appetitū hominis ne ꝓpter nimiuz amorem pecuniarū retrahaṫ a magnis ſumptibus in opere magno faciendis. Eſt etiam circa ſūptus ⁊ expēſas magnas ſicut circa mām extrinſecam ꝓpinquā: ⁊ qꝛ magni ſumptus non fiunt ſine magna pecunia: ideo magnificētia eſt circa pecunias tanq̄ circa mām extrinſecā ſcd̄ariā ⁊ remotā. ℭ Intelligendū eſt ēt q̇ liberalitas accipiṫ dupl̄r. ſ. large ⁊ ſtricte: liberalitas large accepta eſt indifferēter circa magnas expenſas ⁊ circa paruas: ⁊ ſic eſt genus ad magnificentiā ⁊ nō eſt v̄tus diſtincta ſpēliṫ a magnificentia: ⁊ ſic loquiṫ ph̄s hic de liberalitate cum dicit q̇ oīs magnificus eſt liberalis: ⁊ nō oīs liberalis eſt magnificus: ſed liberalitas ſtricte accepta eſt ſolum circa expenſas mediocres: ⁊ ſic eſt virtus ſpecifice diſtincta a magnificentia.

ℭ Magnificus aūt ſcienti ſimilis eſt: nā decoꝝ ipſum cōtemplari pōt ⁊ magnos cōcinne facere ſumptᵘ. Ut eniz in principio diximᵘ habitus opōnibus ⁊ his quoꝝ eſt definiṫ. Sumptus igiṫ magnifici magni ſunt ⁊ decentes. Talia aūt ⁊ opa ſunt: ſic eniz magnus erit ſumptus ⁊ decēs ad opus: vt ſumptus qdē opus: opꝰ vō dignus ſit vel ēt exuperet ſumptus. At qui magnificᵘ honeſtatis cā tales faciet ſumptus. Hoc eniz oībᵘ eſt cōe v̄tutibᵘ: ⁊ ēt cū voluptate ⁊ ſine parſymonia erogando. Exacta nāqz rō ad puſillitatē nimirū attinet: atqz potiᵘ quonā mō pulcherrimū maxieqz decēs fuerit ipſuz opus cōſiderabit: q̄ꝫ quāti cōſtiterit: ⁊ quonā mō cōfectū ꝑ q̄ꝫminimos fuerit ſumptus. Neceſſe eſt igiṫ ipſuz magnificū liberalē ēt eſſe. Etenim liberalis ſumptus faciet quos opz ⁊ vt opz. In his aūt eſt magnū ipſuz magnifici vt magnitudo circa hec liberalitatis ⁊ ab equali ſumptu magnificentius faciet opus: nō. n. eadē eſt v̄tus rei que poſſideṫ ⁊ operis. Etenim illa qdē eſt ea que q̄ꝫplurimo precio digna eſt ⁊ precioſiſſima: vt aurū ⁊ opᵘ qd̄ magnū eſt atqz pulchꝛū: talis enim operis aſpectus eſt admirabilis: at qd̄ eſt magnificuz eſt admirabile: atqz virtus operis eſt magnificentia in magnitudine.

ℭ Magnificus aūt ſcienti aſſimilaṫ: decens eni 2ᵃ pte.

Marginal notes (right): N; Nōᵐ; O; 3ᵃ magnificētie mā; Nōᵐ duplr liberalitas accipiṫ.; P; Q

A pōt ſpeculari: ꝛ expendere magna prudenter: quēadmodũ eniꝫ in principio diximꝰ habitus opōnibꝰ determinaꝛ: ꝛ ꝙ eſt: magnifici vtiqꝫ ſumptus magni ꝛ decentes: talia vtiqꝫ ꝛ opa: ſic eniꝫ erit magnus ſumptꝰ ꝛ decēs operi: q̄re opus qdē ſumptu dignũ opꝫ eſſe: ſumptũ aũt opere vel ſupabũdare. ℭ Cōſumet autē talia magnificꝰ boni grā. Cōmune.n.hoc ꝟtutibꝰ. ℭ Et adhuc dlectabilr ꝛ emiſſiue. ℭ Rōciniȷ̄ aũt diligētia puiſica. ℭ Et qualr optimum ꝛ decētiſſimũ itēdet vtiqꝫ magis ꝙ quāto ꝛ q̄lr minimo. ℭ Neceſſariũ aũt ꝛ liberalē magnifi-

B cuꝫ eſſe: eteniꝫ liberalis expendet que opꝫ ꝛ vt opꝫ. In his eniꝫ magnũ magnifici velut magnitudo circa hec liberalitate exiſtē. ℭ Et ab equali ſumptu opus faciet magis magnificũ. Non eniꝫ eadē ꝟtus poſſeſſionis ꝛ operis: poſſeſſionis eniꝫ qdē ꝟtus qꝺ plurimo dignuꝫ ꝛ honoratiſſimũ: puta auruꝫ. Operis.n.magnũ ꝛ bonũ: talis eniꝫ ſpeculatio admirabilis. Magnificum autē admirabile: ꝛ eſt operis virtus magnificentia in magnitudine.

C ℭ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis huiꝰ capl'i: in qua oſtendiꝛ quō magnificētia ſe hꝫ circa ſuā māꝫ ponēdo ꝓprietates ipſiꝰ magnifici: que ſunt .7. Pᵃ eſt ꝙ magnificus aſſimilatur ſapiēti: qꝛ ſicut ad artificē ſcientē ptinet cognoſcere ꝓportionē vnius ad aliud: ita ad magnificũ pertinet cognoſcere ꝓportionē expenſaꝝ ad illud in quo fiũt expenſe. Opꝫ eniꝫ ꝙ expenſe ꝓportionenꝛ operi in quo expēſe fiũt vel ꝙ ſuperabũdēt: qꝛ eniꝫ difficillimũ eſt inuenire mediuꝫ ſi cōtingit a medio declinare: ſemꝑ ꝟtus declinat ad illꝺ qꝺ minus hꝫ de malo: ſicut liberalis in dādo ꝛ magnificus in plus expēdēdo. [Cōſumet aũt talia.] Scḋa ꝓprietas magnifici eſt accepta ex pte finis ꝛ eſt ꝙ magnificꝰ cōſumit: hoc eſt: expendit talia magna bona ꝛ decentia ꝓꝑ bonum honeſtũ: ſed hec ꝓprietas nō eſt ꝓprie ꝓpria: qꝛ operari ꝓꝑ bonũ honeſtũ eſt cōmune cuilibꝫ ꝟtuti. [Et adhuc delectabilr.] Tertia ꝓprietas eſt ꝙ ad magnificuꝫ pertinet magna expendere ꝛ emiſſiue ideſt ꝓmpte: ꝛ ſine difficultate emittendo. [Ratiociniȷ̄ aũt.] Quarta ꝓprietas eſt ꝙ magnificus nō dꝫ eſſe diligēs in cōputatione expēſarum.

18° cclo huiꝰ q̄rti libri. D Et hec eſt cclo 18ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. Qꝺ eſt ꝓpriũ paruifico non ineſt magnifico: ſed ꝓpriũ paruifico eſt ꝙ ſit diligens in cōputatione expenſaꝝ: iꝺ ꝛc. Huius rōnis ponit Phs virtutē minoris dicens ꝙ rōciniȷ̄ diligētia eſt paruifica: h̄ eſt ptinet tanꝙ ꝓpriũ ad pruficũ. [Et qualr optimũ.] Quinta ꝓprietas eſt ꝙ magnificus magis reſpicit ad hoc ꝙ fiat opus optimũ ꝛ decētiſſimũ ꝙ qualr nimiũ expendit circa opus faciēdũ. vñ magis reſpicit ad opus ꝙ ipſuꝫ optime fiat ꝙ quō ꝛ q̄ntũ expēdat circa opus faciendũ. [Neceſſariũ aũt.] Sexta ꝓprietas eſt ꝙ neceſſe eſt magnificũ

19° cclo huiꝰ q̄rti libri. eſſe liberalē: ꝛ hec eſt cclo 19 ꝛ ꝓbaꝛ ſic. Neceſſe eſt ꝙ ille ꝗ expendit que opꝫ ꝛ qñ opꝫ ꝛ circa q̄ opꝫ: ꝛ ſic de aliȷ̄s circūſtāꝛȷ̄s: ſit liberalis: ſꝫ magnificꝰ expēdit qñ opꝫ ꝛ q̄ opꝫ: ꝛ ſic de aliȷ̄s circūſtāꝛȷ̄s: iꝺ neceſſe eſt magnificũ eſſe liberalē. Maior pꝫ ꝛ minor declaraꝛ per hoc ꝙ magnificus expēdit circa magna ꝛ decētia opa que opꝫ ꝛ qñ opꝫ: ꝛ ſic de aliȷ̄s circūſtāꝛȷ̄s: ꝛ hoc facit delectabilr ꝛ emiſſiue ꝛ ꝓꝑ ex bonũ. vñ ad magnificũ ꝓprie ptinet ꝙ aliqꝺ ma-

E gnũ faciat circa māꝫ liberalitatis ac ſi magnificētia nihil aliꝺ ſit ꝙ q̄dā magnitudo liberalitatis circa expēſas. [Et ab eq̄li.] Septima ꝓprietas magnifici eſt facere magnuꝫ opus ex magnis ſumptibus: ꝛ hec eſt cclo 20ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. 20° cclo huiꝰ q̄rti libri. Ad magnificũ ptinet facere opus magnificũ: ſꝫ opus magnificũ opꝫ ꝙ ſit magnũ ꝛ ex magnis ſumptibꝰ: iꝺ ad magnificũ ptinet facere opus magnũ ex magnis ſumptibus. Maior eſt manifeſta ꝛ minor declaraꝛ. naꝫ ad opus magnificũ opꝫ cōcurrere ꝟtutes tā poſſeſſionis q̄ expēdiꝛ in opus faciēdũ: ꝙ etiā ipſius opis: opꝫ eniꝫ adeſſe optimas ꝑfectiones vtriuſqꝫ ad hoc ꝙ opus ſit magnificũ: optima aũt ꝑfectio operis ipſiꝰ magnifici eſt decēs ipſius magnitudo ꝛ bonitas: ita ꝙ ꝯſideratio talis opis inducit admirationē ita vt opus ſit admirabile: ꝛ optīa ꝑfectio poſſeſſionis eſt vt ſit plurimo ꝓcio dignũ: ꝛ ꝙ hoīes maxime honorant ſeu appreciant̄ cuiuſmodi eſt aurũ. Sic ḡ pꝫ ꝙ ꝑfe-

F ctio opis magnifici cōſiſtit in magnitudie opis cũ magnitudine expenſaꝝ: ꝛ ſic pꝫ minor ꝛ hoc eſt qꝺ dicit Phs: ꝙ ſi magnificꝰ faciat opus ab eq̄li ſumptu opt: hoc eſt a magno ſumptu ſicut ipm opus eſt magnũ: ꝛ opus erit magis magnificũ: ꝛ ꝑ hoc itelligiꝛ cclo. ſ. ꝙ ad magnificũ ptinet facere magnũ opus ex eq̄libꝰ ſumptibꝰ hoc eſt ex magnis ſumptibꝰ. Deinde ꝑ declaratione minoris dicit ꝙ nō eſt eadē ꝟtus hoc eſt ꝑfectio poſſeſſionis q̄ expēdiꝛ circa opꝰ ꝛ ipſius opis. nā ꝟtus poſſeſſiōis eſt qꝺ plurimo ꝓcio eſt dignũ ꝛ honoratiſſimũ: hoc eſt maxīe appreciatũ: puta aurũ: ſed ꝟtus opis eſt magnũ ꝛ bonuꝫ. i. magnitudo ꝛ bonitas cuiꝰ ſpeculatio eſt admirabilis: ꝛ ex his ꝯcludit ꝙ ꝟtꝰ operis magnifici ꝯſiſtit in magnificētia opis ꝛ in magnitudine ſupple expēſaꝝ. ℭ Lincoñ. dicit hic ꝙ ſiue a vili

G ſiue a pauco ſumptu ꝯtingeret fieri opus magnũ ꝛ ꝓcioſũ ſiue ex magno ꝛ ꝓcioſo ſumptu cōtingeret fieri opus vile vel ꝑuũ nō eſſet opus vere magnificũ. Opꝫ.n.tā poſſeſſionis que expēdiꝛ in opus faciēdũ ꝙ ipſius opis cōcurrere ꝟtutes hoc eſt optimas ꝑfectiones ad hoc ꝙ opus ſit magnificũ. hec Lincoñ. dicit ēt ꝙ in magnifico ope opꝫ hoc adeſſe: vt ſit admiratione dignũ: opera eniꝫ magnifici ſũt talia q̄ raro ſunt inuēta: ꝛ hꝰ ſunt admiratione digna.

ℭ Impenſe ꝟo ſunt he quas dicimus honorabiles: vt ea que deoꝝ cā fiunt: dedicatiōes inquā ꝛ extructiones ac ſacrificia. Et ea q̄ ad Rēp. liberalitas fiunt: vt ſi aliquo in loco ludos ſplendide facere oportere putant: aut ꝓfecturas ſubire nauiũ: aut ēt epulũ publicũ exhibere atqꝫ in vniuerſis vt diximus: ꝛ ad agētē hñt reſpectus ꝗnā ſit: ꝛ quas habeat facultates: digna.n.

H his eſſe opꝫ: ꝛ nō ſolũ opus: veꝝ ꝛ ipſuꝫ facientē decere. Quocirca pauper nō erit magnificus: q̄ppe cuꝫ ei nō ſint ea e q̄bus multos decore faciat ſumptus: ꝗ ꝟo aggrediꝛ fatuꝰ eſt: nā ꝓter dignitatē facit: ꝛ id qꝺ opꝫ: id ꝟo qꝺ recte ſeſe hꝫ a ꝟtute emergit. Decēt āt ꝛ eos q̄bꝰ talia antecedũt: aut ꝑ ſeipſos aut ꝑ maiores: aut per eos recta ad quos ipſi ſe referũt ꝓpinq̄tatis aliq̄ rōne: ꝛ nobiles ēt ꝛ glorioſos ꝛ quotquot ſũt huiuſcemodi: hec eniꝫ vniuerſa amplitudinē hñt ꝛ dignitatē. Maxime igiꝛ talis eſt ipſe magnificus ꝛ in talibꝰ ipenſis verſanꝛ ipſa magnificentia quēadmodũ diximus: ꝛ maxime enim ꝛ honorabiliſſime ſunt.

ℭ Eſt aũt ſumptuuꝫ q̄lia dicimꝰ honorabiliſſima: puta circa deos dona repoſita ꝛ ꝑparationes ꝛ ſacrificia: ſilr aũt ꝛ quecunqꝫ circa oē diuinuꝫ. Et quecũqꝫ ad cōe magnifica ſunt: pu-

I ta si alicubi largiri q̄le oportere ꝑclare: vel trie-
ris esse principez: vel ēt ꝯuiuare ciuitatē. ¶ In
oībus aūt quēadmodū dictū est ⁊ ad operātez
referꝰ qs est ⁊ quaꝝ possessionū: digna. n. opꝫ
his esse: ⁊ non solū operi sed ⁊ facienti decere.
¶ Propter qđ inops q̄dē nō vtiqꝫ erit magni
ficus: nō eni sūt a qbꝰ multa cōsumet decenter:
tentans aūt ⁊ insipiens: ꝑter dignitatē enim ⁊
opportunuꝫ: ſm ꝟtutē autē recte. ¶ Decet aūt
⁊ eos qbꝰ talia ꝑexistūt ꝑ seipsos vel per geni-
tores vel per quos ad ipsos trāseūt ⁊ nobiles ⁊
K gloriosos: ⁊ quecūqꝫ talia: oīa eniꝫ hec magni-
tudinē hn̄t ⁊ dignitatē. Maxie q̄dem igiꝰ talis
magnificꝰ ⁊ in talibꝰ sūptibꝰ magnificētia quē-
admoduꝫ: diximꝰ. n. maxia ⁊ honorabilissima.

¶ Hec est 3ª ps ꝑncipalis huiꝰ capl'i: in qua pħs ostēdit in qbus magnificus expēdit ꝑncipalr ⁊ qbꝰ ꝑsonis conuenit in talibꝰ expēdē. Quātū ad pᵐ intēdit dicē ꝙ ad duo ꝑncipalr dꝫ opus magnifici se expendere: videlꝫ ad res diuinas. s. ad ꝑparationē vel edificationez tēploꝝ ⁊ sacrificia vel oblationes faciēdas: ⁊ hoc est pᵐ. s. ꝙ opus magnifici se dꝫ expēdere ad res diuinas. Scđm est ꝙ opus magnifici se dꝫ expēdere ad ea q̄ magnifice fiūt ꝑ respectum ad bonū publicū cuiusmodi sunt donationes magnifice toti cōitati facte: ⁊ h̄ ꝑ aliq̄ vtilitate cōitatis ⁊ magna cōuiuia
L facta cōitati. [In oībꝰ aūt.] Uiso que sūt illa in qbus magnificus dꝫ ꝑncipalr expēdere: intēdit ostēdere qbꝰ personis cōuenit hꝰ expensas facere: ⁊ qbꝰ nō: ⁊ dicit ꝙ in oībꝰ hꝰ expensis opꝫ respicere ad ea in qbꝰ qs expēdit: sed cū hoc opꝫ habere respectū ad ꝑsonā expendētē. Opꝫ enim respicere ꝙ expēse sint ꝑportionate ꝯditioni: ⁊ ꝑsone expendētis ⁊ diuitijs eiusdē: ita ꝙ expēse nō solum deceant opus in quo expēdunꝰ: sꝫ ēt ꝙ deceāt facientez expensas. [Propter qđ inops.] Ex hoc ostēdiꝰ qbꝰ nō decet facere hꝰ opera magnifica: ⁊ cōcludiꝰ ex ꝑdictis ꝙ inops nō est
21ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. magnificus. Et hec est ꝯclo 21ª ⁊ ꝓbaꝰ sic. Oīs magnificꝰ hꝫ magnas diuitias ex qbꝰ pōt decēter multa expēdere: sꝫ inops nō hꝫ magnas diuitias ex qbꝰ pōt multa expēdere decēter: iō ⁊c. Uñ si aliqs tentet expēdere vltra suū posse erit insipiēs: q2 opaꝰ preter dignitatē: ⁊ ꝑter id qđ opꝫ qđ nō ꝑtinet ad ꝟtutē: q2 ſm ꝟtutem oīa fiunt recte ⁊ ſm qđ opꝫ. [Decet aūt.] Ostēdit quos decet facere hꝰ expensas
M magnas vbi opꝫ inspicere ad q̄titatē diuitiaꝝ: ⁊ ēt ad cōditionē ꝑsonaꝝ. vnde dicit ꝙ tales expensas magnificas decet illos hoīes facere q habent magnas diuitias ex qbꝰ ꝑnt multa ꝯsumere decēter: nec refert vñ habeāt istas diuitias verū iure hereditario aut ex ꝓprio labore: aut quocūqꝫ alio mō diuitie ad eos ꝑueniāt: puta si relinquanꝰ heredes extraneoꝝ. Opꝫ etiā respicere ad ꝯditiones ꝑsonarū. nā viros nobiles genere ⁊ viros gloriosos ⁊ in honoribꝰ ꝯstitutos maxie decet tales magnos sumptus facere:
22ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. nā ista īportāt quandā magnitudinē ⁊ dignitatē: ⁊ iō talibus maxie cōpetit magnificētia: ⁊ pōt hic poni ꝯclo 22ª scilꝫ ꝙ viros nobiles genere ⁊ viros in dignitatibꝰ ꝯstitutos hn̄tes magnas diuitias decet facere sumptus magnificos: ⁊ ꝓbaꝰ per hoc ꝙ hn̄t diuitias sufficiētes: ⁊ cōuenit ēt cōditionibus hꝰ personaꝝ magnitudinem habentiuꝫ. igitur hꝰ viros decet facere sumptus magnificos.

¶ E priuatis ꝟo he pertinēt ad magnificuꝫ que semel
fiunt: vt nuptie ⁊ si qd aliud tale: ⁊ si circa aliqd tota
N ciuitas: aut q sunt in dignitatibꝰ studeāt: ⁊ circa hospi-
tū susceptiones: ⁊ missiones: ⁊ munera. Nō eniꝫ ad se-
ipsuꝫ: sꝫ ad publica sumptus facere magnificus solet:
ipsa aūt munera simile qđ hn̄t his q̄ dijs dedicanꝰ. Ad
magnificuꝫ ēt ꝑtinet ⁊ domū a se extructā vt diuitias
decet habere: est eniꝫ qđdā ⁊ hec ornamētū: ⁊ iteꝫ ijs
magis operibꝰ sūptus facere q̄ diuturno tēpore persi-
stere ꝑnt. Hec eniꝫ sunt maxie pulchra atqꝫ in singu-
lis decoꝝ ipm seruare: nō eniꝫ eadē dijs ⁊ hoībꝰ ⁊ ad
templū atqꝫ sepulcrū accōmodanꝰ. Est aūt vnusqsqꝫ
sumptus magnifici suo in genere magnus: ⁊ magnifi-
centissimus qdeꝫ is est qui est magnus in magno: hic
O aūt his qui est in his magnus. Et differt magnum qđ
est in opere a magno qđ est in sumptu. Pila nāqꝫ pul-
cherrima: aut pulcherrimus vrceus puerilis q̄dē mu-
neris magnificentiā hꝫ: preciū aūt eis pusillū est atqꝫ
illiberale. Quapꝑ magnifici est quocūqꝫ in genere fa-
ciat magnifice facere. Tale nāqꝫ neqꝫ facile superari
potest: ⁊ sese habet vt sumptus dignitas postulat. Ta-
lis est igitur ipse magnificus.

¶ Propꝛioꝝ aūt quecūqꝫ in semel fiunt: puta 4ª pꝛ.c.
nuptie ⁊ si qd aliud tale. Et si circa aliqd tota
ciuitas studet vel q in dignitatibꝰ: ⁊ circa pere-
grinoꝝ aūt susceptiones ⁊ emissiones ⁊ datio-
nes ⁊ retributiōes. Nō eniꝫ in seipꝫ sumptuo-
P sus magnificꝰ sꝫ in cōia: dona aūt deo sacratis
hn̄t aliqd sile. ¶ Magnifici aūt ⁊ habitationē
ꝑparare decēter diuitijs: ornatꝰ q̄dē eteniꝫ ⁊ hec:
⁊ circa hec magis sumptꝰ facere q̄cūqꝫ diutur-
na opeꝝ: optima. n. hec. ¶ Et i singulis decēs.
Nō eniꝫ idē cōgruit dijs ⁊ hoībꝰ neqꝫ in tēplo
⁊ sepulcro: eteniꝫ in sumptibus vnūqđqꝫ ma-
gnū in genere: magnificētissimū q̄dē qđ in ma-
gno magnū: h̄ aūt qđ in hijs magnuꝫ: ⁊ differt
in ope magnū ab eo qđ est in sumptu. Sphera
q̄dē eni vel lechitꝰ pulcherrima magnificētiaꝫ
hꝫ puerilis doni. Huius aūt ꝑciuꝫ ꝑuū ⁊ illibe-
rale: ꝑꝑ qđ est magnifici i quo vtiqꝫ faciat gn̄e
magnifice facere: tale. n. nō facile supabile ⁊ est
Q hn̄s ſꝫ dignitatē sūptꝰ: talis q̄dē igiꝰ magnificꝰ.

¶ Hec est 4ª pars: in qua narraꝰ in qbꝰ magnificus scđario expendit. ⁊ ponit tres gradus ꝑtinētes ad ꝑuatas ꝑsonas in qbus scđario expendūt. Primus est ꝙ magnificus magnos sumptus facit in his que ꝓprie ad ipsum vel ad amicū ꝑtinēt q̄ fiunt soluꝫ semel: cuiusmodi sunt nuptie ⁊ militia: ⁊ si qd aliud sit tale. Scđs gradus est ꝙ si tota ciuitas vel ꝑnceps ciuitatis studeat ad aliq̄s magnos sumptus faciēdos: circa hoc faciat magnificus magnos sumptus: vt si opꝫ ciuitatez honorifice recipe aliq̄s extraneos vt reges vel ꝑncipes: vel si opꝫ eis mittere magna exenia vel ei magna dona offerre: vel si oporteat eis retribuere ꝑ aliqbꝰ bn̄ficijs ipensis: in oībꝰ his magnos sumptus faceret magnificꝰ. Nō. n. est magnificꝰ sūptuosus in seipꝫ vt multū expēdat in ꝓpriū vsuꝫ sꝫ sumptꝰ magnos faciet in cōmuni: ⁊ dico ꝙ dona magnifica que danꝰ magnis vt regibus ⁊ ꝑncipibꝰ hn̄t aliqd sile cū his que deo offerunꝰ: nō eniꝫ offerunꝰ deo aliq̄ q2 deus eis indiget: sed ꝑꝑ reue-

A rentiā ⁊ honorē:⁊ ita magnis viris danť ⁊ offerunť dona
magis ppter honorē q̄ pp indigentiā.[Magnifici aūt.]
Terti⁹ gradus in quo magnificus scḋario expēdit ponit:
⁊ est q᷑ magnific⁹ dꝫ pparare sibi domū ɔueniētē ex pro
prijs diuitijs:q2 hic decētē domū ptinet ad hois ornatū:
⁊ in edificijs faciendis magis intēdit magnificus facere
magnos sumptus circa opa diuturniora ⁊ pmanētiora q̄
circa alios fragiles ornatus:puta circa colūnas marmo
reas in domo q̄ circa fenestras vitreas:que enī3 sunt diu
turniora fiūt optima.[Et in singulis decēs.] In oib⁹ sum
ptib⁹ magnificus ɔseruat debitā pportionē sumptū ad ea
in qb⁹ expendit.vñ in singulis expēdit illḋ qḋ decet:⁊ ẜ3
spēm ⁊ ẜ3 q̄titatē:nō enī3 idē ẜ3 spēm ⁊ ẜm q̄titatem cō
gruit exhibere dijs ⁊ hoibus neq3 in tēplo ⁊ sepulcro con
B struēdo:magnificus tñ semp faciet magnū sumptū:⁊ in
quolibet facto faciet magnū sumptū in genere illo. Nam
in magno faciet magnū sumptū:⁊ in quolibet facto faciet
magnū in tali genere. Nō enī semp est idē simplr magnū
⁊ in tali gñe magnū:qñq3 enī3 differūt magnum respectu
operis ab eis q̄ sunt simplr magna in expensis.nā si aliqs
faciat pulcherrimā spherā.i.pilā aut lechitū.i.aliqḋ vascu
lū ad dandū alicui puero:illa sphera vel vas hꝫ magnifi
centiā in gñe puerilis doni:⁊ tñ nō est magnū in sumptu:
preciū enī3 pulcherrime sphere ẜ3 se cōsideratū est paꝝ.
Sic igiť magnificus in quolibet gñe facit aliqḋ magnum
opus in illo genere in quo facit sumptus ẜm operis digni
tatē ⁊ talis sumptus factus ẜm operis dignitatem non est
de facili supabilis:q2 nō est facile melius facere.
¶ Is aūt qui exuperat atq3 sordidus est sumpt⁹ faciē
do vltra id qḋ opꝫ exuperat vt est dictū:nā paruis in
C rebus multa cōsumit:⁊ splendorē inconcinne captat:
nūc his qui pecunias cōferūt ad cōuiuia sibi paranda
nuptiali apparatu epulā prebens:nunc subministrās
comedis exhibēs in eoꝝ transitu purpuras:vt facere.
Megarenses cōsueuerūt:⁊ oīa talia nō honestatis ẜ3
ostensionis diuitiaꝝ causa facit:⁊ vt admiratione pp
hec vt putat afficiať:atq3 vbi qdē multos facē sum
ptus opꝫ pauos facit:vbi vo opus est paruis magnos.
Pusillus aūt in decoro circa vniuersa deficit:⁊ maxi
mis factis sumptibus in paruo perdit decoꝝ:⁊ qcqd fa
cit tarde differēdoq3 facit:cōsiderat quonā mō q̄mi
nimos faciat sumptus:⁊ ēt queriť:cūctaq3 maiora q̄
opꝫ se facere putat. Sunt igitur hi duo habitus:vitia
quidem:non tamen afferūt probra:pptera q᷑ neq3
D detrimento sunt aliīs:neq3 nimiū sunt deformes.
5ª ps ca. ¶ Supabundās aūt ⁊ banausus in pter qḋ opꝫ
cōsumēdo supabūdat quēadmodū dcm̄ est.in
paruis enim sumptuū multa cōsumit ⁊ resplēdet
pter melodiā:⁊ est parabola q̄dā:puta hystrio
nes nuptialr cibās ⁊ comedijs tribuēs:in tran
situ purpurā iferēs quēadmodū Megares ⁊
oīa talia nō boni faciet gratia:sed diuitias ostē
tans ⁊ ppter hoc existimās admirari:⁊ vbi q
dē opꝫ multa cōsumere pauca ɔsumēs.vbi aūt
pauca multa:paruificus aūt circa oīa deficiet
⁊ maxima cōsumens in paruo bonū pdit. Et
qḋcūq3 facit tardās:⁊ intēdēs q̄liter minimū
consumat vtiq3 ⁊ hoc tristať:⁊ oīa existimans
maiora facere q̄ opꝫ. ¶ Sunt qdē:hij igiť ha
bitus malitie:nō tñ opprobria qdē iferūt ppter A
neq3 nociuos pximo esse neq3 valde turpes.

¶ Hec est 5ª pars principalis:in qua determinať de vitijs
oppositis magnificētie.i.de banausia q̄ est vitiū in excessu
⁊ de paruificētia que est vitiū ẜ3 defectu:banausus excedit
magnificū nō in q̄titate sumptuū sed in expendēdo pter
illud qḋ opꝫ.vñ vbi opꝫ multa expēdere expendit pauca
vel nihil:⁊ multa expendit vbi nō opꝫ expēdere.[Preter
melodiā.]idest pter debitā pportionē vt in hystrionibus
eos nuptialiter cibās ⁊ comedijs.i.repñtatorib⁹ tribuēs
magis q̄ opꝫ ⁊ in trāsitu purpurā iferēs.i.viā purpura co
operiēs existimās se p hoc admirari. Sꝫ paruificus est q
circa oīa deficit cuius sunt qnq3 pprietates. Prima est q᷑
cū facit magnas expēsas in paruo:q2 nō vult expēdere bo^m
perdit qḋ apposuit:vel sic bonū pdit.i.bonū virtutis pdit p E
modico qḋ omittit. Scḋa est q᷑ qcqd facit:facit cū tardi
tate. Tertia est q᷑ semp studet quō pōt minimū expēdē.
Quarta est q᷑ expēdit cū tristitia. Quinta est q᷑ semp cre
dit se maiora facere q̄ opꝫ.[Sunt qdē3.]determinat de
vtroq3 vitio sil' declarās duo,s.q᷑ habit⁹ oppositi magni
ficētie sunt malitie:⁊ est ɔclō 23ª ⁊ pbať p hoc q᷑ opponū 23ª ɔclo
tur virtuti ⁊ nihil opponiť virtuti nisi malitia. Scḋo decla huiꝰ q̄rti
rat q᷑ isti habitus oppositi magnificentie nō sunt oppro libri.
briosi:⁊ hec est ɔclō 24ª ⁊ pbať duplr. Primo per h q᷑ nō 24ª ɔclo
inferūt aliud nocumētū pximo. 2° per hoc q᷑ nō sūt mul huiꝰ q̄rti
tū turpens eo q᷑ valde difficile est in magnis sumptibus libri.
nō recedere a medio:⁊ facē cōtra illud qḋ est multū dif
ficile nō est turpe. ¶ Hic dubitať circa paruificētiā.vtꝝ Dubiū.
sit vitiū oppositū magnificētie ⁊ banausie. Et vi q᷑ nō sit rō
vitiū:q2 diligētia rōcinij nō est vitiū:q2 bonū hois ɔsistit F
in hoc q᷑ bñ rōcineť de quolibꝫ.sed diligentia rōcinij est
paruifica:vt dicit hic Phs.ergo paruificētia nō est vitiū.
¶ Circa illud dubiū sunt duo sciēda.pmo q᷑ paruificentia Solo.
est vitiū.2° qualr paruificentia distinguiť ab illiberalitate. p^m nōn^m
p^m declarať sic. Ille habitus qui deficit a mensura rōnis circa solu
est vitiū:ẜ3 paruificētia est hꝰ:q2 deficit a pportione quā tionem.
rō dictat esse obseruādā inter sumptus ⁊ opa:q2 min⁹ in
tendit expendere q̄ ɔgruit operi:ẜ3 semp estimet se plus
expendere q̄ opꝫ:⁊ iō dicit Phs q᷑ paruificus maxia cōsu
mens in paruo qḋ indebite retinet pdit bonū.s.bonū ope
ris magnifici. ¶ Circa 2^m est sciendū q᷑ paruificus ⁊ illibe 2^m nōn^m.
ralis conueniūt in hoc q᷑ vterq3 expēdit cū tristitia ⁊ cum
tarditate:sed differūt in hoc q᷑ illiberalis expendit cū tri
stitia ⁊ tarditate circa sumptus paruos:sed paruificus expē
dit cū tristitia ⁊ tarditate circa sumptus magnos:nō enim
dī paruificus:q2 intēdit expēdere aliqḋ paruū absolute:h
enī3 pprie ptinet ad illiberalē:ẜ3 dī paruificus:q2 intendit G
sumpt⁹ paruos in relōne ad opus qḋ intēdit facere:⁊ q2 ex
pendere magna pmpte ⁊ delectabilr est difficili⁹ q̄ expē
dere moderata ⁊ facere sumpt⁹ cōtra:iō paruificētia est mi
nus vitiū q̄ illiberalitas. ¶ Ad rōnē in ɔ̄triū dōm est q᷑ p Ad rōnē.
diligentiā rōcinij possumus vno mō itelligere diligentiā Aliud per
rōcinationis ⁊ illa nō est paruifica:ẜ3 est bona ⁊ laudabilis. rōcinij di
Alio mō possum⁹ p diligētiā rōcinij itelligere diligētiam ligentiam
cōputationis ⁊ talis diligentia est duplex:q2 aut impať a intelligit.
recta rōne moderāte appetitū circa affectionē pecunie ⁊ Cōputa
bonoꝝ exterioꝝ:⁊ talis diligētia rōcinij.i.cōputatiōis nō tionis dili
est paruifica sed laudabilis. Aut talis diligentia accidit gentia 2ª.
ppter timorem sumptuū:timor enim facit bene consul
tationes sicut dicitur 2° rhetorice:⁊ talis diligētia est vitu
perabilis.vnde paruificus timens facere sumptus ex in
ordinato amore quē hꝫ ad pecuniā:incipit rōcinari ⁊ inq
rere quō possit minimū expēdere:⁊ talis diligētia rōcinij
nō est laudabilis:sed paruifica ⁊ vituperabilis ⁊c̄.

I **Secundus tractatus** pme partis pncipalis huius libri qui est de virtutibus que sunt circa honores continet duo capla. pm de magnanimitate que est vtus circa honores magnos. Caplm zm qd incipit ibi[Uidet aut z circa hunc.]est de quadã vtute inomiata q est circa honores mediocres zc.

Capitulum primum

in quo declaratur q magnanimitas ẽ circa magna z qs magnanim⁹ z qs chaymus z qs pusillanimus z qlr magnanimus est extrem⁹ z medi⁹: z q magnanimitas est circa maximũ exterioz bonoz vt ops zc. qd est honor. Et re⁹ q̃ p deficit pusillanim⁹ z supabũdat chaymus: z qualis est magnanimus. s. optim⁹ z vir bonus cu⁹ est facere qd est magnuz in vnaquaqz vtute moderate se hñs ad psvera z adversa: nõ gaudens in his nec tristatus
K in illis magis volens sibi revocare ad memoriã p sermones qb⁹ bñ fecerit q̃ a qb⁹ bñ passus est sua bñficia delectabilius audiẽs q̃ q̃ bñ passus est: nõ ostẽsiuus ppriẽ indigentie: ad magnos magnus: ad medios aũt moderatus manifestus oditor z amator. Curatiuus veritatis magis q̃ opinionis z nõ admiratiuus: nõ memor mali sz despector: cui motus z vox grauis z locutio stabilis: nõ cõtẽtiosus de deficiente z supabundante: qualis. s. est vterqz.

¶ Magnanimitas circa magna qdez vel ex ipso noie versari vi. Circa que vo versat pmũ accipiamus ops: atqz nihil refert siue habitũ ipm: siue eũ cõsideremus qui habitũ hz. Itaqz magnanimus is est qui magnis est dignus z dignũ sese magnis censet. Qui nãqz non pdignitate hoc facit stolidus est: at eoruz qui prediti
L sunt vtute nemo demens: nemo stolidus est. Is igit quẽ diximus magnanimus est: q nãqz parua meret z hisce dignũ sese censet: modestus qdẽ at nõ magnanimus est. Magnanimitas eniz in magnitudine: sicut z pulchritudo corpore in magno cõsistit: parui vo formosi qdẽ sunt z mẽbris apti: sed nõ pulchri. Is aũt q est indignus z magnis dignũ seipsuz censet lentus est. Nõ est aũt ois lentus q maioribus q̃ meret dignum seipsuz censet. At is q se dignuz minoribus q̃ dignus sit opinat pusillanim⁹ est: siue magna: siue mediocria mereat: siue parua qdẽ: minorib⁹ vo se dignũ esse existimet: z maxie videbit is qui magnis est dignus: qd eniz faceret si tantis nõ esset dignus. Est igit ipse magnanimus magnitudine qdẽ extremus: rõne aũt eius
M qd ops medius. Dignũ enim eo seipse censet qd ad dignitatẽ suã accõmodat: illi vo exuperãt z deficiunt.

Capitulum pm scdi trac. pme ptis qrti libri ethicoz. p¹ glosa.

Agnanimitas aũt circa magna qdez ex noie vi esse: circa qualia aũt est primũ accipiamus: differt aũt nihil habitũ vel eũ qui sm habituz intẽdere: videt autẽ magnanimus esse q magnis seipsuz dignificat dign⁹ existẽs. Qui eniz nõ sm dignitatẽ id facit insipiẽs: coz aũt qui sm vtutẽ nullus insipiẽs neqz stultus: magnanimus qdez igit q dictus est. ¶ Qui. n. paruis dignus z his dignificat seipm tẽperat⁹. Magnanimus aũt non: in magnitudine enim magnanimitas: quẽadmodũ z pulchritudo in corpore magno: parui aũt z formosi z cõmensurati: pulchri aũt nõ. ¶ Qui aũt magnis seipsz N
dignuz facit indignus exñs chaymus: qui autẽ maiorib⁹ q̃ dignus nõ est ois chaym⁹. ¶ Qui aũt minorib⁹ q̃ dignus pusillanimus siue magnis siue moderatis siue paruis dign⁹ existens adhuc minoribus seipm dignificet: z maxime vtiqz videbit si videat magnis dign⁹: qd enim faceret nisi talibus esset dignus. ¶ Est aũt magnanimus magnitudine qdẽ extremus eo autẽ q vt ops medi⁹: eo eni q sz dignitatẽ seipsum dignificat: hi aũt superabundant z deficiunt.

Istud est pm caplm scdi tractatus prime ptis quarti libri: in quo determinat de magnanimitate z vitijs ei oppositis z cõtinet q̃tuor ptes. In p⁹ determinat de mã magnanimitatis: z vitioz quoz magnanimitas est medietas. In z⁹ ibi[Maxie qdez igit circa honores.]determinat de actib⁹ magnanimitatis seu magnanimi circa pprĩã mãm. In 3⁹ pte ibi[Nõ est aũt pienocindinos.]determinat de pprietatibus magnanimi. In 4⁹ pte ibi[Deficiens aũt.]determiat de vitijs oppositis magnanimitati. Pria ps ptinet duas pticulas. In p⁹ determinat de mã magnanimitatis in gnãli: z quõ magnanimitas z vitia ei opposita se hñt circa eoz mãm gnãlẽ. In z⁹ pticula ibi[Si aũt vtiqs magnis.]determiat de mã magnanimitatis in spãli ostẽdẽdo que est mã spãlis magnanimitatis z vitioz ei oppositoz. In pma igit pticula ostendit in gnãli que est mã magnanimitatis z vitioz ei oppositorũ: z ẽt remouet qddã dubiũ. Dicit g p q magnanimitas

O Particula scdi trac. diuisio i 4or ptes.

P vi esse circa magna: sicut appet ex ipso noie magnanimitatis: idõ ops videre circa q̃lia magna sit: nec refert vtrũ loquamur de ipso habitu magnanimitatis aut de eo q disponit per habitũ. s. de ipso magnanimo. Prio igit ostẽdit q magnanimitas est circa magna: z hec est ꝯ 25ᵃ z pbat sic. Ille q est dignus magnis se magnis dignificans est circa magna. sed magnanim⁹ est magnis dignus seipm magnis dignificans. g magnanimus est circa magna: z p ꝯñs magnanimitas est circa magna: z itelligit per dignificare dignũ estimare. Ille eniz q dignificat se magnis estimat se dignũ magnis. Maior hui⁹ rõnis pz de se: z minor declarat q̃tũ ad vtrãqz eius ptẽ. z pmo ostẽdit q magnanim⁹ est dignus magnis. nã magnanim⁹ dignificat se magnis. si ergo nõ est dignus magnis est isipiẽs. sz hoc ꝯñs est falsum: qz nullus vtuosus est insipiens: qz vtus soluz opat sm rõnẽ rectã: idõ magnanim⁹ est dignus magnis.[Qui enim

25ᵃ ꝯclo huius qrti libri.

Q paruis.]Alia ps minoris declarat. s. q magnanim⁹ dignificat se magnis: qz ille qui est dignus paruis z illis se dignificat nõ est magnanimus: sed põt dici tẽperat⁹ sm q temperantia sumit p quacũqz moderatione: sz nõ est magnanim⁹: qz magnanimitas cõsistit in quadã magnitudie sic pulchritudo pprie consistit in corpe magno. vñ illi q sunt parui dici pñt formosi pp decentiã coloris z debitã pportionẽ mẽbroz: nõ tñ pñt dici pulchri ppter defectuz magnitudis.[Qui aũt magnis.]Quõ aũt vitia extrema se habent circa magna ostẽdit phs narrans q q estimat seipsz dignũ magnis cũ sit indignus vocat chaymus. i. fumosus seu ventosus z psumptuosus: sz ille q est dignus magnis z adhuc se estimat dignuz maiorib⁹ nõ semp vocat chaymus eo qd difficile est mensurã certam accipere huius q aliquis estimet se dignum nõ maioribus nec minoribus q̃ est dignus: hoc eniz scire est difficile.[Qui autẽ minoribus.]Sed ille qui estimat se esse dignum minoribus q̃ ipse sit dignus vocatur pusillanimus z hoc siue sit dignus

a magnis siue mediocribus siue paruis:dūz tñ minorib⁹ se dignificet q̄z est dignus. Maxie tñ vocaꝫ ille pusillanim⁹ qui est dignus magnis ꝛ nō dignificat se illis.[Est aūt magnanim⁹.] Remouet qdā du^m tale:dictū est ꝙ magnanimitas est circa magna:ex h dubitaꝫ ꝛ videꝫ ꝙ magnanimitas nō est in medio sed in extremo:qꝛ magnitudo ꝛ puitas sūt extrema iter q̄ eq̄litas est mediū:ꝛ sic si magnanimitas fiat circa magna nō erit mediū ſ3 extremū:ꝛ per ꝯñs nō est v̄tus. ¶ Istud dubiū remouet ph̄s dicens ꝙ magnanim⁹ quātū ad magna qb⁹ seip̄m dignificat in extremo ꝯsistit:sed ſ3 ꝙ h facit ſ3 ꝙ opꝫ ꝯsistit in medio:ꝛ cōsistit solo in hoc ꝙ mediū est duplex.s.mediū rei ꝛ mediū rōnis. Mediū rei est mediū ſm quātitatē:mediū rōnis est qd fit ſm ꝙ recta rō dictat seu determiat. Silr extremū est duplex.s.rei ꝛ rōnis. Est ḡ hec solo ꝙ magnani-
b mitas ꝯsistit in extremo rei hoc est in extremo ſ3 quātitatē:ꝛ tñ ꝯsistit in medio ſ3 rōnē:mediū.n.v̄tutis nō attēditur ſm quātitatē rei sed ſ3 rōnē rectaꝫ.vñ quātūcūq3 sit opus qd homo facit:dum tamen nō recedat a rōne recta nō ꝓpter hoc est extra medium virtutis:sed vitia opposita supabundant ꝛ deficiunt ab eo qd opꝫ.

¶ Qa si magnitudine animi p̄ditus magnis se dignuꝫ censeat ꝛ sit dign⁹:ꝛ maxie maximis:circa vnū genus maxie v̄sabiꝫ ipse. Dignitas autē ad externa dr bona. Maximū v̄o id asseruerint oēs esse qd dijs ipsis tribuimus:ꝛ qd maxie hoies q sūt in dignitate affectāt: qdq3 dari premiuꝫ ob res pulcherrimas solet. Talis aūt est ipse honor:hoc est.n.honoꝝ maximū externorū. Circa igiꝫ honores ꝛ oppositū eoꝝdē v̄saꝫ vt opꝫ
c ipse magnanimus:ꝛ sine ēt rōne magnanimi circa honores esse videnꝫ. Uiri nāq3 magni maxie se dignos esse honore ꝓ dignitate censent:sed pusillanim⁹ deficit tam ad seipsuꝫ q̄z ad ipsius magnanimi dignitatē. Lentus autē respectu qdem sui exuperat:non tamen ad ipsum magnanimum.

¶ Si aūt vtiq3 magnis seip̄m dignificat dign⁹ existēs:ꝛ maxie maximis:circa vnū vtiq3 erit maxie. Dignitas aūt dr ad ea que exteri⁹ bona. Maximū h aūt vtiq3 ponemus qd dijs attribuimus:ꝛ qd ēt maxie desiderāt q in dignitate ꝛ qd in optimis p̄miū:tale aūt honor. Maximū eniꝫ hoc eoꝝ vtiq3 que exteri⁹ honoꝝ:circa honores vtiq3 ꝛ inhonoratiōes magnanimus est vt opꝫ. ¶ Et sine rōne:videnꝫ aūt magnani-
d mi circa honores eē:honore aūt maxie magnificant seipsos ſm dignitatē. ¶ Pusillanim⁹ aūt deficit ꝛ ad seip̄m ꝛ ad magnanimi dignitatē: chaymus v̄o ꝛ ad seipsum quidem superabūdat:non tñ ad magnanimum.

¶ Hec est 2ᵃ ꝑticula p̄me ꝑtis:in qua manifestaꝫ mā magnanimitatis in sp̄ali:ꝛ cōtinet duas ꝑtes. In p̄ᵃ ostēditur ꝙ magnanimitas est circa honores magnos ꝛ quō vitia opposita se hñt circa hꝰ honores. In 2ᵃ ꝑte ibi[Magnanimus aūt siqdē.]determinaꝫ de magnanimitate ꝑ cōparationē ad alias v̄tutes. In p̄ma igiꝫ ꝑticula ondiꝫ ꝙ magnanimitas est maxie circa honores:ꝛ hec est ꝯclo 26ᵃ ꝛ
26ᵃ ꝯclo hui⁹ 4ti libri. ꝓbaꝫ dupl'r. Pmo rōne sic. Cū di aliqs aliqb⁹ dignus talis dignitas referꝫ ad bona exteriora que hoi danꝫ ꝓ p̄mio. Cū igiꝫ magnanim⁹ dignificet seipꝫ maximis bonis exterioribus:ꝛ illud qd di ſm supabūdātiā vni soli attribuaꝫ:

a opꝫ ꝙ magnanimitas sit p̄cipue circa vnū honoꝝ exteriorū:quod est maximum bonorum exteriorū:ꝛ hui⁹ est honor:quod probatur per illud qd nos attribuimus dijs:qd etiam maxie appetūt hi q in dignitatibus sūt ꝯstituti:ꝛ qd optimis daꝫ ꝓ p̄mio est maximū bonū honoꝝ exterioꝝ: sed honorē attribuim⁹ dijs:ꝛ honorē de numero honoꝝ exterioꝝ maxie appetūt:hi q sunt in dignitatib⁹ cōstituti ꝛ h daꝫ optimis ꝓ p̄mio.ḡ honor est maximū de nuō honoꝝ exterioꝝ:igiꝫ magnanim⁹ est circa honores ꝛ inhonoratiōes vt opꝫ. Hec igiꝫ ē rō ꝙ magnanim⁹ dignificat se magnis bonis exteriorib⁹ qbus est dignus:ſ3 honor est maximū bonuꝫ de numero honoꝝ exterioꝝ:qꝛ attribuiꝫ dijs:ꝛ maxie desideraꝫ a viris gloriosis ꝛ attribuiꝫ optimis ꝓ p̄mio.igiꝫ magnanim⁹ maxie dignificat se honori-
b bus:ꝛ ꝑ ꝯñs magnanimitas est maxie circa honores.[Et sine rōne.] 2ᵒ ꝓbaꝫ idē per expimētū:qꝛ expimēto videmus ꝙ magnanimi maxie dignificant seipsos honorib⁹: sed nō supra dignitatē:rō ꝛc. Un̄ pōt fieri rō talis:magnanimitas maxie est circa illa qbus maxie se dignificāt magnanimi:honores sunt illa qb⁹ maxie se dignificant magnanimi.ḡ ꝛc.[Pusillanim⁹ aūt.] Uitia opposita magnanimitati sic se hñt ad p̄dictā mām.s.ad honores ꝙ pusillanim⁹ deficit a dignificando se honoribus ꝑ respectū ad seip̄m:qꝛ dignificat seipꝫ minorib⁹ honorib⁹ q̄z ipse sit dignus:ꝛ deficit ꝑ respectū ad magnanimū:qꝛ dignificat seipsuꝫ minorib⁹ honorib⁹ q̄z magnanimus est dignus:sed chaymus qui est p̄sumptuosus supabūdat ꝑ respectuꝫ ad seipsuꝫ:qꝛ dignificat se maiorib⁹ honorib⁹ q̄z est dignus: nō tñ supabundat per respectū ad magnanimū:nō enim dignificat se maioribus q̄z magnanimus est dignus.

c ¶ At qui magnanim⁹ ipse cū sit maximis dign⁹ fuerit optimus sane:melior.n.maiora semꝑ mereꝫ:ꝛ optim⁹ maxia. Eū ergo q vere magni est animi bonū eē opꝫ; atq3 magnanimi videbiꝫ id eē qd est i vnaquaq3 v̄tute magnū:nulloq3 mō cōuenit magnanimo pericula fugere ob timorē:aut iniuriā facere:grā nāq3 cui⁹ is aget turpia cui nihil ē magnū. Singula v̄o ꝯsiderātꝫ magnanim⁹ si nō sit bon⁹ riduculus oino videbiꝫ: nec ēt dignus erit honore si prauus sit:qppe:cū honor premiū sit v̄tutis ac bonis hoib⁹ tribuaꝫ. Uideꝫ igiꝫ ipsa magnitudo animi tanq̄z ornamētū qdā esse virtutum:nā maiores efficit ipsas:ꝛ sine illis ipsa non sit. Quāobreꝫ difficile est v̄o magnanimum esse:nō eniꝫ esse potest si nō omnis probitas adsit.

¶ Magnanimus aūt siqdē maximis dign⁹ opti-
d mus vtiq3 erit. Maior.n.semꝑ melior dign⁹: ꝛ maxie optim⁹ vt vere.ergo magnanimū opꝫ bonū esse. ¶ Uidebiꝫ aūt eē magnanimi qd in vnaquaq3 v̄tute magnū. ¶ Et nequaq̄z vtiq3 ꝯgruit magnanimo fugere cōmonētē:neq3 iniusta facere:cui⁹ eni grā opabiꝫ turpia cui nihil magnū. ¶ Scdm singula aūt intēdenti:oino derisibilis vtiq3 videbiꝫ magnanim⁹ nō bon⁹ existens. ¶ Nō erit aūt vtiq3 neq3 honore dignus prauus exñs. v̄tutis eniꝫ p̄miū honor:ꝛ attribuiꝫ bono. ¶ Uꝫ qdē igiꝫ magnanimitas qdā ornatus esse v̄tutū. Maiores eniꝫ ipsas facit:ꝛ nō sit sine illis. ¶ Propter h difficile ē ſ3 v̄itatē magnanimū eē:nō.n.posse sine bonitate.

I ¶ Hec est 2ª ps scđe pticule pme ptis: in qua ostendit quō magnanimitas se hȝ ad alias v̓tutes. ⁊ pmo ostēdit ꝙ magnanimitas nō est sine alijs v̓tutib⁹. 2º infert quasdā cōclusiōes ex pcedētib⁹. Prio ḡ pbat ꝙ magnanimitas nō est sine alijs v̓tutib⁹: ⁊ hec est ꝯ 27ª que pbat dupliciter. Prio sic. Quia magnanim⁹ est q dignificat se maximis honoribus eis dign⁹ exñs: ⁊ opȝ ꝙ magnanimus sit dign⁹ maximis honorib⁹: sȝ qcūqȝ est dignus maximis honorib⁹ est optim⁹: qꝛ semꝑ melior ē dign⁹ maiori hono: ⁊ ꝑ ꝯñs optimus est dign⁹ maxīo hono. magnanim⁹ igit̃ est optim⁹: sȝ nullus est optim⁹ nisi hēat oēs v̓tutes. igit̃ magnanimus hȝ oēs v̓tutes: ⁊ ꝑ ꝯñs magnanimitas nō est sine alijs v̓tutib⁹. [Videbit̃ aūt eē magnanimi.] Sȝ tūc est dubiū q̃lr magnanimitas est v̓tus distincta ab alijs v̓tutib⁹ cū cōcomitet̃ alias v̓tutes. Istud dubiū soluit̃ sic ꝙ ad magnanimitatē ptinet illud qđ est magnū in vnaquaqȝ v̓tute: non

K enīȝ est dign⁹ magno honore q nō opat̃ magnū actū v̓tutis. vñ quelibet alia v̓tus opat̃ circa suā mām illud qđ est ꝓpriū illi v̓tuti: ⁊ magnanimitas opat̃ circa illā mām magnitudinē in illa opōne circa illā mām. vbi grā. fortitudo intēdit fortiter agere: sȝ magnanimitas itendit magnanimiter opari in fortiter agēdo: ⁊ qꝛ quelibet v̓tus moralis hȝ spēm a fine quē intēdit: iō magnanimitas ⁊ fortitudo spē differūt: lȝ opent̃ circa idē: qꝛ fortitudo intēdit vnū. s. fortiter agere: ⁊ magnanimitas intēdit aliud. s. magnus ⁊ excellēs i fortiter agēdo. [Et nequaq̃.] Hic remouet errorē quorūdā qb⁹ visuȝ est ꝙ ad magnanimū ptinet vt suo sensui semꝑ innitat̃ ⁊ ꝙ nullius admonitionē sequat̃: sȝ ꝙ fugiat cōmonentē ⁊ ꝙ nō dubitet cuicūqȝ iniusta facere. Istū errorem remouet Phs dicēs ꝙ nullus opabit̃ turpe aut indecēs nisi ꝑꝑ appetitū alicui⁹. sed magnanim⁹ non

L tātū appreciat̃ aliq̃ rē exteriorē ꝙ ꝑꝑ eā velit aliqd turpe opari. [Scđm singula.] 2º pbat̃ ꝯclo. s. ꝙ magnanimitas nō est sine alijs v̓tutib⁹ ꝑ ea q̄ in singulis apparēt: ⁊ dicit ꝙ siqs velit ad singula intēdere videbit̃ oino derisibilis q reputat se magnanimū nisi sit bon⁹. ⁊ hoc supple bonitate cuiuslibȝ v̓tutis moralis: qꝛ si sit malus supple aliq̃ malitia opposita v̓tuti morali nō est dignus honore. nam honor est p̄miū v̓tutis ⁊ attribuit̃ bonis. vñ magnanim⁹ dignificat seipsuȝ magnis honorib⁹ qb⁹ est dign⁹. ḡ nō pōt esse ꝙ aliqs malus sit magnanim⁹. [Videt̃ qdeȝ igit̃ magnanimitas.] Hic infert duas ꝯnes ex p̄missis. p̄ª ē ꝙ magnanimitas est qdā ornatus oiuȝ v̓tutū: ⁊ hec est ꝯclo 28ª ⁊ pbat̃ sic. Illud qđ efficit oēs v̓tutes maiores est ornat⁹ oiuȝ v̓tutū. sed magnanimitas efficit oēs v̓tutes maiores eo ꝙ ad magnanimitatē ptinet opari magnū in oīb⁹ v̓tutib⁹ ⁊ ex hoc crescūt oēs v̓tutes: ⁊ iterū magnanimitas nō

M est sine alijs v̓tutib⁹: ⁊ sic vī addi alijs v̓tutib⁹ sicut qdam ornat⁹ cap. [Propter h̄ difficile.] 2º ꝯclo est ꝙ difficile est esse vere magnanimū: ⁊ hec est ꝯclo 29ª ⁊ pbat̃ sic. Difficile est ꝯseq magnā v̓tutē cui debet̃ magn⁹ honor. Difficile est ēt ꝯseq oēs v̓tutes: sȝ vera magnanimitas nō est sine magna v̓tute cui debetur magnus honor nec pōt esse sine alijs v̓tutib⁹. ergo difficile est esse vere magnanimum.

27ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri.

28ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri.

29ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri.

¶ Magnitudo igit̃ animi maxie circa honores ⁊ oppositū v̓sat̃: atqȝ magnanim⁹ ꝑ his qdē honorib⁹ q ⁊ magni sunt ⁊ a studiosis hoīb⁹ offerunt̃ moderate letabitur tanq̃ accōmodatos sibi vl' minores ēt adipiscēs: v̓tuti n cumulate nullus dign⁹ honor fieri pōt. Accipiet tñ: qa maiora nequeūt exhiberi: sed eos honores quos quiuis hoies ⁊ paruis tribuūt ꝑuipendet oino: nō est eniȝ his dign⁹. Silr ⁊ id qđ est honori ꝯtrariū: nō eniȝ iure fuerit circa ipm. Ut igit̃ dictū est vir magnanim⁹ maxie circa honores versatur.

¶ Maxie qdē igit̃ circa honores ⁊ ihonorationes magnanimus est: ⁊ in magnis ⁊ studiosis moderate delectabit̃ vt ꝓpria adipiscēs vel minora: v̓tuti. n. pfecte nō vtiqȝ fiet dign⁹ honor. N

Sed tñ ⁊ adhuc recipiet in nō habendo ipsos maiora ipsi tribuere. ¶ Euȝ aūt q a ꝯtingētib⁹ ⁊ in paruis oino paruipendet. Nō eniȝ his dignus. Silr aūt ⁊ in honoratione: non erit iuste circa ipsum: maxime qdeȝ igitur est queadmodum dictum est: magnanimus circa honores.

2ª p̄s ꝑ c.

¶ Hec est 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua determinatur de actib⁹ magnanimi circa ꝓpriā māȝ ⁊ cōtinet duas pticulas. In p̄ª ostēdit̃ qualr magnanim⁹ se hȝ circa honores

O q sūt ꝓpria mā magnanimitatis. In 2ª pte ibi [Sȝ adhuc ⁊ circa diuitias.] ostēdit̃ quō magnanim⁹ se hȝ circa q̃sdā mās scđarias cuiusmodi sūt diuitie ⁊ q̄dā alia bona exteriora. In p̄ma pticula narrat ꝙ aliqs p̄ncipalr dī magnanimus eo ꝙ bñ se hȝ circa honores ⁊ ihonoratiōes. Eadē enim est v̓tus circa opposita vt fortitudo circa timores ⁊ audacias: quo narrato narrat p̄ quō se hȝ circa honores magnos. 2º quō se hȝ circa honores ꝑuos. Dicit ḡ p̄mo ꝙ magnanim⁹ cuȝ sibi exhibent̃ magni honores moderate delectat̃ q̃si adipiscēs bona sibi ꝓpter ꝯueniētia ⁊ adhuc q̃si adipiscēs minora q̃ sibi debent̃: qꝛ bñ nouit ꝙ nullus honor exteri⁹ ab hoīb⁹ exhibit⁹ est cōdignū p̄miū v̓tutis qꝛ bonum rōnis ex quo laudat̃ v̓tus excedit oia exteriora bona: nec tñ ꝑꝑ h̄ idignat̃ qi sibi exhibent̃ minora q̃ debent̃: qꝛ bñ nouit ꝙ hoies nō maiora bona hñt q̄ possint ei tribuere. [Euȝ aūt q a ꝯtingētib⁹.] Circa ꝑuos honores

P qui a cōtingētib⁹ hoc est sine qbuscūqȝ alijs reb⁹ a v̓tute puta si hoieȝ ꝓpter diuitias vel ꝑꝑ aliud h⁹ honorāt paruis honorib⁹ tales honores ꝯtēnet: qꝛ nō reputat se talib⁹ honorib⁹ dignū sed multo maiorib⁹. nō eniȝ sufficit v̓tuoso vt honoret̃ tanq̃ diues. Silr aūt circa ēt inhonorationes se hȝ moderate. Sicut. n. nō extollit̃ magnis honoribus: ita anim⁹ ei⁹ nō deijcit̃ ꝑꝑ ihonoratiōes ⁊ ꝯtumelias: qꝛ bñ nouit eas iniuste sibi inferri: sic igit̃ manifestū est ꝙ magnanim⁹ maxie laudat̃ circa honores ⁊ ihonoratiōes.

¶ Et circa tñ diuitias ⁊ ptātes ⁊ oēȝ ꝓsperitatē aduersitatēqȝ fortune quocūqȝ euenerit mō moderate sese habebit: ⁊ neqȝ vehemēter in ꝓsperitate letabit̃: neqȝ nimiū in aduersitate dolebit: neqȝ. n. circa honorē ita sese hȝ: qui qdē maximū bonū est: ptātes eni diuitieqȝ ꝑꝑ honorē expetunt̃. Itaqȝ q hec hñt ꝑ ipsa honoribus affici volūt: cui igit̃ ⁊ honor est ꝑuū: huic ⁊ cetera

Q ꝑua sunt: quapꝑ ipsi magnanimi ꝯtēptores sūt. Videntur aūt ⁊ ꝓsperitates fortune ad magnanimitatē ꝯducere: nobiles. n. ⁊ ii qui sunt in ptātib⁹ ꝯstituti vel diuites: digni censent̃ honore. In excellētia nāqȝ ꝯsistūt: atqȝ oē bonuȝ qđ excellit dignum est magis honore. Quapꝑ ⁊ talia magis magnanimos faciūt. A qbusdā eniȝ honorant̃: re aūt vera solus bon⁹ est honorabilis: atqȝ ii qdē qb⁹ insunt ambo digni magnis honore censent̃: qui v̓o sine v̓tute talia bona hñt imerito se dignos magis honorib⁹ estimant: neqȝ magnanimi recte dicunt̃: nō. n. sunt hec sine cumulata v̓tute: ꝯtēptores aūt petulantesqȝ fiūt: nō est enim facile sine v̓tute res moderate ferre secūdas: atqȝ cū equalr ferre non possint: putētqȝ se ceteris antecellere: illos qdē despi-

cuint: ipsi

A ciūt:ipſi vō gcq̄ ↄtigerit agunt:imitanṫ.n.magnanimū:ꝛ ſi ſiles ei nō ſunt:idqꝫ faciūt in qbꝰ pñt. Ea igiṫ que a vtute proficiſcunṫ nō agunt:deſpiciunt autem ceteros:ſed magnanimus iure deſpicit. Opinaṫ enim vere:vulgus autem vt contingit.

C Sed adhuc ꝛ circa diuitias ꝛ potentatum ꝛ oēm bonā fortunā ꝛ infortuniū moderate habebit quōocūqꝫ fiant:ꝛ neqꝫ bñ fortunatꝰ vtiqꝫ gaudioſus erit:neqꝫ infortunatus triſtis:neqꝫ enīꝫ circa honorē:ita hꝫ vt maximū ens:potentatus enīꝫ ꝛ diuitie ꝑꝑ honorē ſient delectabilia:hñtes igiṫ ipſa:honorari ꝑ ipſa volunt. Cui
C aūt ꝛ honor paruū eſt huic ꝛ alia:ꝑꝑ qđ deſpectores vīr eſſe. C Videnṫ aūt ꝛ bone fortune ↄferre ad magnanimitatē. Nobiles.n.dignificanṫ honore ꝛ potētes ꝛ ditantes:in ſuperexcellentia enīꝫ:bono aūt ſuperexcellens oē honorabilius. Propter qđ ꝛ talia magnanimiorē faciūt: honoranṫ enīꝫ a qbuſdā:ſm vitatē aūt bonꝰ ſolus honorādus. Cui aūt ambo exiſtunt:magis enīꝫ dignus ſit honore. C Qui aūt ſine vtute talia bona hñt:neqꝫ iuſte magnis ſeipſos dignificant neqꝫ recte magnanimi dñr:ſine vtute.n. ꝑfecta nō ſunt hec:deſpectores aūt ꝛ iniuriato
D res ꝛ talia hñtes efficiunṫ mali:ſine vtute enīꝫ nō facile ferre moderate bonas fortunas:nō potentes aūt ferre ꝛ exiſtimantes alios ſuperexcellere:illos qdeꝫ cōtēnunt:ipſi aūt qōcūqꝫ vtiqꝫ ↄtinget operanṫ. Imitanṫ enīꝫ magnanimū nō ſimiles exñtes:hec aūt opanṫ in qbus poſſunt. Que qdē igiṫ ſm vtutē nō operanṫ:cōtemnūt aūt alios:magnanimus aūt iuſte ↄtemnit. Glorificat enim vere:multi aūt contingenter.

C Hec eſt 2ª ꝑticula ſcđe ptis:in qua oſtēdiṫ quō magnanimus ſe hꝫ circa q̄ſdā mās ſuas ſcđarias cuiuſmodi ſunt diuitie ptātes ꝛ oīa que ꝑtinēt ad bonā fortunā q̄ ſūt māe ſcđarie magnanimitatis:qꝛ ꝑꝑ hꝰ hō honoraṫ ꝛ itēdit dicere ꝙ circa oīa hꝰ bona fortune:ꝛ ēt circa infortunia ma
E gnanimꝰ moderate ſe habebit qualīrcūqꝫ ſibi accidāt:ita ꝙ nec ſi ſibi eueniāt bone fortune ſuꝑflue gaudebit nec ſi patiaṫ īfortunia ſuꝑflue triſtabiṫ:hoc ꝓbat ꝓhs.ſ.ꝙ magnanimus moderate ſe habebit circa oīa bona fortune ꝛ oīa īfortunia q̄ ſibi accidūt:ꝛ hec eſt ↄ 3oª ꝛ ꝓbaṫ ſic. Qui moderate ſe hꝫ circa maius bonū ꝛ maius malū:moderate ſe hꝫ circa minus bonū ꝛ minus maluꝫ:qđ pꝫ:qꝛ q non gaudet īmoderate pro maiori bono nō gaudet īmoderate de minori bono:ꝛ q nō triſtaṫ īmoderate ꝓ maiori malo nō triſtaṫ īmoderate ꝓ minori malo:ſꝫ honor eſt maiꝰ bonū q̄ꝫ bona fortune:ꝛ īhonoratio eſt maius malū q̄ꝫ infortuniū:ſed magnanimus moderate ſe hꝫ circa honoreꝫ ꝛ inhonoratione:vt pꝫ ex ꝑdictis.ġ magnanimꝰ moderate ſe hꝫ circa oīa bona fortune ꝛ infortunia q̄ ſibi accidūt. Qꝛ aūt honor ſit maius bonuꝫ q̄ꝫ ptātes aut diuitie aut q̄ꝫ alia bona fortune:pꝫ ꝑ hoc ꝙ tam ptātes q̄ꝫ diuitie ꝛ alia hꝰ deſideranṫ ꝑꝑ honoreꝫ:iō honor eſt magis deſiderabilis:ꝛ ꝑ ↄñs maius bonū. vñ magnanimi a qbuſdā dñr deſpectores ꝑꝑ hoc ꝙ exteriora bona cōtēnūt ꝛ ſola interiora bona virtutis appreciant. [Videnṫ aūt ꝛ bone fortune.]
E Sꝫ q̄uis magnanimitas nō ſit ꝑncipalr circa bona fortune:tñ bone fortune ↄferūt ad magnanimitatē:qñ.ſ.ſūt cū vtute:qꝛ ꝑpterea aliq reputanṫ digni honore.ſ.nobiles potentes ꝛ diuites. Oīa enīꝫ iſta ↄſiſtunt in q̄dā excellentia: nobiles enīꝫ excedūt ignobiles ꝛ diuites excedūt pauperes:ꝛ ſic de alijs:ꝛ oē qđ excedit aliud in bono eſt magis honorabile:ꝛ iō hꝰ bona fortune faciunt homines magis magnanimos eo ꝙ faciunt eos magis honorari ab hoibꝰ vulgaribꝰ qui ſola hꝰ bona cognoſcūt:ſed ſm veritatē ſolus vtuoſus eſt honorandus:qꝛ honor eſt ꝑpriū ꝑmiū virtutis:ſꝫ ſi aliqs habeat vtrūqꝫ.ſ.vtutes ꝛ bona fortune eſt magis honorādus vtroqꝫ mō.ſ.ſm veritatē ꝛ ſꝫ opionē: ꝛ ēt ꝑꝑ hoc ꝙ bona fortune inſtr̄alr deſeruiūt ad opōnes vtutū. [Qui aūt ſine vtute.] Sed q̄uis bona fortune ↄfe-
F rant ad magnanimitatē:ꝛ ad alias vtutēs:tñ bona fortune ſine vtute nō pñt facere magnanimuꝫ:q̄uis illi q talia bona hñt ſine vtute reputent ſe dignos magnis honoribꝰ: ꝛ ꝑꝑ ſuperabundātiaꝫ honoꝝ exterioꝝ deſpiciunt alios ꝛ iniurianṫ eis:qꝛ ſine vtute nō eſt facile ferre moderate bonas fortunas. Imitanṫ aūt magnanimū in hoc ꝙ ↄtēnunt ꝛ glorificant indifferenter qualīrcūqꝫ cōtingat cōtēnendo interdum bonos ꝛ glorificando malos:ſic igitur pꝫ qualr magnanimus operatur tam circa materiam ſuam ꝑncipalem:q̄ꝫ etiam circa māꝫ ſuam ſecundariam.

C Nō aūt parua pericula ſubit:nec periculoꝝ eſt cupidus ꝑpterea ꝙ res paucas multifacit:ſꝫ ſubit magna: atqꝫ cū in periculo verſaṫ vite ſue nō parcet:quaſi nō ſit dignū oino viuere. Eſt ēt talis vt beneficia ↄferat:
G ꝛ pudeat ipſuꝫ ſi ſuſcipiat bñficia:illud enim ſuperioris eſt:hoc inferioris:ꝛ in retribuendo maiora beneficia ↄferat:hoc.n.mō debitor inſuper fiet is qui ꝑmus cōtulit:atqꝫ ſuſcipiet bñficiū. Videṫ etiā ꝛ coꝝ quidē meminiſſe in quos bñficia cōtulit:coꝝ aūt non meminiſſe a qbus ipſe ſuſcipit:eſt.n.is q ſuſcepit inferior eo qui cōtulit beneficiuꝫ:ipſe vō vult ſuperior eſſe:ꝛ cuꝫ voluptate quidē audit ea que ↄtulit:ſine aūt voluptate ea que ipſe accepit. Quapꝑ ꝛ Thetis non enarrat beneficia Ioui:nec Athenienſibus lacedemonij que contulerunt in illos:ſed que ſuſceperūt ab illis:eſt etiā magnanimi neminis aut vix idigere:ſubminiſtrare āt prompte:ꝛ ad eos qdē hoies qui in dignitate ſunt cōſtituti proſperitatibuſqꝫ vtunṫ fortune magnū eſſe:ad
H medios aūt mediocrē:illos enīꝫ ſuperare difficile eſt ꝛ glorioſuꝫ:hos aūt facile:ꝛ inter illos qdem gloriari nō eſt ingeneroſum:inter humiles aūt eſt iportunum: quēadmodū viribus cōtra imbecillos cōtendere. Eſt ēt magnanimi nō adire ea que afficiunṫ honore:ꝛ vbi aliꝗ primas occupant partes:ꝛ ocioſuꝫ eſſe ac tarduꝫ: niſi vbi magnus eſt honor vel opus:ꝛ paucas quideꝫ agēdas res aggredi:magnas aūt ꝛ preclaras:neceſſe eſt ēt palā ipſuꝫ tā odiſſe q̄ꝫ ēt amare:qppe cū metuentis ſit occultare. Et magis ipſi cure vitatē:q̄ꝫ opionē eſſe:ꝛ aperte loqui ac agere:eſt enim hoc cōtēptoris. Quapꝑ vtiṫ libertate:eſt enīꝫ ꝛ libertate vtentis. Idcirco cōtēptor eſt:ꝛ ēt verax:niſi diſſimulatione vtaṫ qua qdem ad multitudinē vtitur:ꝛ nō poſſe ad alium viuere niſi ad ſoluꝫ amicū:eſt.n ſeruile. Quapꝑ ꝛ oēs adulatores:ſeruiles ſunt ꝛ oēs humiles adulatores.

C Nō eſt āt picnocindinos neqꝫ philocindinos 3ª ꝑs.c.

3 pp pauca honorare. Megalocindinos autem.
ℭ Et cū periclitē͂r nō parcens vite: vt nō dignū
existēs oīno viuere. ℭ Et potēs bñfacere: bñfi
ciatus aūt verecundaꝛ: hoc qdē enim superexcel
lentis: hoc aūt superexcelsi. ℭ Et retributiuus
plurimū. Ita eniʒ erit debitoꝛ qui incipit: ꝛ erit
bene passus. ℭ Videnꝛ. n. ꝛ in memoria hr̄e
eos qbus vtiqʒ faciāt bene: eos aūt a qbꝰ vtiqʒ
vel passi fuerint bñ: aut patianꝛ bñ non: minoꝛ
enim q patiꝛ bñ eo q facit: vult aūt superexcelle-
re. ℭ Et hoc qdeʒ delectabiliter audit: hoc aūt
indelectabilr. ꝑpter qd̓ thetim nō dicere benefi
K cia ioui: neqʒ lacedemonij athenienfibus: sed q̄
passi sunt bene. ℭ Magnanimi aūt ꝛ nullo in-
digere vel vix: ministrare aūt ꝓmpte. ℭ Et ad
eos qdē qui in dignitate ꝛ bonis fortunis ma-
gnū esse: ad medios aūt moderatim: hos qdeʒ
enim superexcellere difficile ꝛ venerabile: hos
aūt facile: ꝛ in illis qdē venerari nō inuirile: in
humilibus aūt onerosuʒ: queadmodū ad ihe-
cilles fortē esse ꝛ ad honorabilia nō ire: vel vbi
precellunt alij. ℭ Et ociosum esse ꝛ pigrū: sed
vel vbi honoꝛ magnꝰ vel opus: ꝛ paucaꝝ qdeʒ
opōnū: magnoꝝ aūt noīabiliū. ℭ Necessariuʒ
aūt ꝛ manifestū oditorē esse: ꝛ manifestū ama-
L torē: latere eniʒ timidi. ℭ Et curare veritatem
magis q̄ opinionē. ℭ Et dicere ꝛ operari ma
nifeste: liber enim ꝓpalatoꝛ: qꝛ cōtemptiuꝰ est:
cōtemptiuus aūt ꝑpter qd̓ ꝛ libere ꝓpalatiuus
ꝛ libere ꝓpalatiuus eniʒ pp qd̓ cōtemptiuus.
ℭ Et veridicus. Verūtamen quecūqʒ non pp
ironiaʒ: ironia aūt ad multos. ℭ Et ad aliū nō
posse viuere: sed vel ad amicuʒ: seruile eniʒ ꝑ-
pter qd̓ ꝛ omnes blanditores obsequiosi serui-
les: ꝛ humiles blanditores.

ℭ Hec est 3ᵃ ps ꝑncipalis huius capl̄i: in qua ph̄s ponit ꝓ-
prietates magnanimi que sunt. 20. ꝛ ptinet duas pticulas.
M In pᵃ ponit ꝓprietates magnanimi q̄ accipiunꝛ p cōpōnē
ad m̄ās aliaꝝ v̄tutuʒ. In 2ᵃ pte ibi [Neqʒ admiratiuus.]
ponit ꝓprietates magnanimi q̄ accipiuntur ſm dispōnes
ipsius magnanimi. In pᵃ igiꝛ pticula p̄ ponit duas ꝓprie-
tates q̄ accipiunꝛ p cōpōnē ad exteriora picula q̄ sunt m̄ā
fortitudinis. pᵃ est ꝙ magnanimꝰ nō est picnocindinos. i.
pro paruis piclitans neqʒ est philocindinos. i. amatoꝛ pe-
riculoꝝ: q̄si facilr̄ ad picula se exponēs: qꝛ nullus exponit
se periculo nisi pro aliquo qd̓ multū appreciaꝛ: sʒ magna-
nimus pauca nō appreciaꝛ sic qd̓ p eis velit se exponere
piculis: vñ nec p puis rebꝰ nec de facili exponit se piculis
sed est megalocindinos. i. p magnis exponēs se periculis
vt pro salute cōi pro iustitia pro cultu diuino ꝛ alijs hꝰ. vñ
hec est pᵃ ꝓprietas ꝙ magnanimꝰ p magnis bonis expo
nit se periculis vt p cōi bono. s. p cōitate saluāda ꝛ p cul-
tu diuino: ꝛ sic de alijs. [Et cuʒ periclitēꝛ.] 2ᵃ ꝓprietas est
ꝙ magnanimꝰ qñ se exponit piculis h̄ facit vehementer
nō parcens vite sue q̄si nō sit dignꝰ ꝙ magis velit viuere
q̄ magna bona p mortē ꝯseq. [Et potēs bñfacere.] ponit

gnqʒ ꝓprietates magnanimi acceptas p cōpōnē ad bñfi-
cia que sunt ꝓpria liberalitati. Pria est ꝙ est ꝓmptus ad
bñ faciendū alijs sed verecūdus ad recipiēdū bñficia ab
alijs: nā bñficia dare est excellentis ꝛ bñficia accipere est
eius q exceditꝛ: mō magnanimꝰ semp itēdit ad h̄ ꝙ exce-
dat in bono. [Et retributiuus.] Scd̄a ꝓprietas accepta ex
pte liberalitatis est ꝙ si magnanimꝰ bñficia accipiat semp
studet vt retribuat maiora: sic eniʒ ille q icepit bñficia da-
re erit creditoꝛ ꝛ bñ passus. i. bñficia recipiēs erit debitoꝛ
qꝛ plura bñficia accepit q̄ dederit. Tertia ꝓprietas est ꝙ
magnanimꝰ magis hʒ in memoria eos qbꝰ bñfecit q̄ eos
a qbꝰ bñ passus est: cuius rō est: qꝛ ille q bñficia recipit est
minoꝛ eo qui bñficia confert: ꝛ pōt hec poni ꝯclō 31ᵃ q. s. 31ᵃ cl
ipse magnanimus hʒ magis in memoria eos qbꝰ bñfecit bat' in
q̄ eos a qbꝰ bñ passus est. pbaꝛ sic. Magnanimus magis litᵒ.
delectaꝛ in hoc ꝙ est maioꝛ q̄ in h̄ ꝙ est minoꝛ: sed in be-
nefaciēdo est maioꝛ ꝛ in bñ patiēdo est minoꝛ: sed ea que O
nos magis delectāt magis cogitamꝰ ꝛ magis in memoria
habemꝰ: iō ipse magnanimꝰ magis hʒ in memoria eos q-
bus bñfecit: qꝛ magis delectaꝛ in h̄ q̄ eos a qbus bñficia
recepit. Sed est intelligendū ꝙ hec ꝓprietas nō est ex ele
ctiōe magnanimi: sʒ seqꝛ ex dispōne ipsius. Magnanimꝰ
eniʒ ſm electionē nō obliuiscit bñficioꝝ: sed studet ad h̄
ꝙ maiora recōpenset. [Et hoc qdē delectabiliter audit.]
Quarta ꝓprietas accepta p cōpōnē ad m̄ām liberalitatis
est ꝙ magnanimꝰ delectabilr̄ audit bñficia q̄ ipse ꝯtulit:
nō enim audit delectabilr̄ bñficia q̄ recepit: ꝛ huiꝰ ꝓprie-
tatis ponit duo exēpla: quoꝝ pᵐ sumiꝛ ex dictis Homeri
qui introducit thetim quā dixit esse deā aquaꝝ accedēteʒ
ad iouem quē dicebat esse regē oluʒ deoꝝ: ꝛ ꝙ thetis non
dixit ioui bñficia que ipsa ioui cōtulerat eo ꝙ hoc nō eēt
acceptū: sed bñficia potius q̄ ipsa recepit a ioue q̄ iuppiter
libentius audiebat. Aliud exēplū sumiꝛ ex hystoria greco P
rū: in qua narraꝛ ꝙ qdā ciues iplorantes auxiliū athenie-
sium nō dixerūt eis bñficia q̄ ipsi eis fecerāt: sʒ que ab eis
receperāt. [Magnanimi aūt.] Quinta ꝓpetas est ꝙ ma-
gnanimꝰ se exhibet tanq̄ nullo indigētē vel nō de facili:
qꝛ nō de facili petit aut accipit: sʒ dʒ esse ꝓmptus ad h̄ ꝙ
alijs bñficiū ministret. [Et ad eos qdē.] Octaua ꝓpetas. s.
cōputādo oēs ꝓprietates p̄us enumeratas sumiꝛ p cōpa-
rationes ad honores q sunt ꝑncipalis m̄ā magnanimita-
tis: ꝛ est ꝙ ad magnanimū ptinet vt se magnū ꝛ honorabi
lez exhibeat ad illos q sunt in dignitate ꝛ excellentia ho-
noꝝ fortune ꝛ ad mediocres mediocriter: ꝛ hec est ꝯ 32ᵃ 32ᵃ p
ꝛ pbaꝛ duplr̄. Primo p hoc ꝙ v̄tus est circa difficile ꝛ ho bat'
norabile: sʒ ꝙ aliqs excellat in bono magnos viros qd̓ cō- loᵒ
tingit si iter magnos sit magnanimus, est difficile ꝛ hono-
rabile: sed ꝙ aliqs excellat mediocres viros est facile. igiꝛ
ad magnanimū ptinet ꝛc̄. ℭ Scd̄o pbaꝛ ideʒ per hoc ꝙ Q
aliqs inter magnos viros exhibeat se magnū ꝛ venerabi-
lē h̄ ptinet ad virilitatē animi qd̓ est v̄tutis: sed ꝙ aliquis
velit reuerentiā sibi exhiberi ab infimis psonis ptinet ad
illos q sunt onerosi alijs qd̓ nō ptinet ad virtuosuʒ sed ad
vitiosuʒ: qd̓ pʒ per sil̄e. nā ꝙ aliqs exhibeat se magnū in-
ter mediocres est sil̄e sicut si aliqs ostēdat se fortē contra
imbecilles. ꝛ ꝙ difficilia nō aggrediaꝛ: que tn̄ sunt hono-
rabilia in qbus alij pcellunt. ℭ Sciendū ꝙ ph̄s ptermit
tit de m̄ā tēperātie: qꝛ nō hʒ de se aliq̄ magnitudinem: qꝛ
est circa ea que sunt nobis ꝛ brutis cōia vt habitū est in 3ᵒ
huius. [Et ociosuʒ esse ꝛ pigrum.] Ponit gnqʒ ꝓprietates
magnanimi ſm actus humanos. pma est ipsius magnani-
mi ad seipsuʒ. ꝛ est ꝙ ad magnanimū ptinet ꝙ sit ociosus
ꝛ tardus: ociosus ex eo ꝙ nō igerit se multis negocijs: tar-
dus eo ꝙ de facili nō ingerit se negocijs: sed solū illis acti-
bus insistit qui ptinēt ad aliquē magnū honorē vel aliqd̓
magnū opus faciendū. vñ magnanimus est ociosus nō sʒ
ꝙ ociosum

A ꝙ ociū est viciū:sed est ociosus.l.operatiuus paucoꝝ:q2 est solū opatiuus magnoꝝ:ꝛ est tardus eo ꝙ non de facili ingerit se negocijs:q2 nō de facili occurrunt magna negocia:quib⁹ se dꝫ ingerere.[Necessariū aūt.] Ponit quatuor ꝓprietates magnanimi quantū ad actus humanos ꝗ sunt ꝑ cōparationē ad aliud.ꝛ ꝑmo quātū ad veritatē quarum ꝑma respicit interiorē affectū.ꝛ est ꝙ necessariū est ꝙ magnanim⁹ sit manifestus amicus ꝛ manifestus inimicus:ꝛ

33ª cōclo huiꝰ q̄rti libri. hec est ꝯclō 33ª ꝛ ꝓbaꝭ sic.Qr aliqs latenter amet vel latenter odiat hoc ꝓuenit ex aliquo timore:ſꝫ magnanim⁹ nō est timidus.ergo nō amat necodit latēter ſꝫ māifeste. [Et curare.] Scđa ꝓprietas circa actus in cōpatione ad aliū est ꝙ ad magnanimū ꝑtinet magis curare de veritate q̄ȝ de opinione hoīuꝫ:q2 nō ꝓpter humanā opinionē recedit ab eo qđ dꝫ facere ſꝫ veritatē.[Et dicere ꝛ opari.]

C

34ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri. Tertia ꝓprietas est ꝙ ad magnanimū ꝑtinet ꝙ manifeste loquaꝭ ꝛ opereꝭ:ꝛ hec est ꝯclō 34ª que ꝓbaꝭ sic.Ille ꝗ est cōtēptiuus alioꝝ est libere ꝓpalatiuus suoꝝ dictoꝝ ꝛ factoꝝ:sed magnanimus est cōtēptiuus alioꝝ:iō ꝛc̄.Maior pꝫ:q2 si aliqs occultet ea que dicit vel facit ꝓuenit ex hoc ꝙ timet alios:sed nullus timet eos quos ꝯtēnit.vnde ista cōuertunꝭ ꝙ aliqs sit libere ꝓpalatiuus ꝛ cōtēptiuus. Circa minorē intelligendū est ꝙ magnanimus nō dr̄ ꝯtēptiuus eo ꝙ despiciat alios ꝑuans eos debita reuerentia: sed q2 nō appreciaꝭ eos vltra qđ debeat.[Et veridicus.] Quarta ꝓprietas est ꝙ magnanim⁹ dꝫ esse veridicus:nō enim dꝫ dicere falsuꝫ sed veꝝ nisi forte aliqñ ironice aliq̄ loquaꝭ ex ludo.Vtiꝭ aūt ironia in societate multoꝝ.[Et ad aliū.] Ponit ꝓprietatē magnanimi circa delectationē que est in cōuictu ꝛ est ꝙ ad magnanimum non ꝑtinet vt

D ꝓmptus sit ad cōuiuandū cū alijs nisi cū amicis.nā ingerere se familiariter oībus ad cōuiuandum vr̄ esse seruilis animi.vñ oēs blanditores qui volunt oībus indifferenter placere sunt obsequiosi.i.ad seruiendū ꝓmpti:ꝛ ecōuerso omnes humiles qui sunt abiecti animi sunt blanditores.

¶ Nec est proclinis ad admirādū. Nihil.n.apud ipsuꝫ est magnū:nec est sibi mali memor illati:nō est enim magnanimi meminisse:ꝑsertiꝫ mala:sed potius despicere:nec de hominibus loquiꝭ.Eteniꝫ neqꝫ de seipso neqꝫ de alio dicet.Nec.n.vt laudeꝭ ipse nec vt aliȷ̄ reprehendanꝭ est ipsi cure:nec rursus est laudator. Idcirco nec maledicus:ne in inimicos qdē nisi ob contumeliā.De necessarijs preterea rebus vel paruis minime est querulus:nec ad precandū ꝓcliuis:est.n.studē

E tis circa hec ita sese habere.Est ēt talis vt res magis pulchras sineqꝫ fructu q̄ȝ fructuosas vtilesqꝫ possideat Est.n.magis sufficientis. Insup ipsius magnanimi motus tardus esse dꝫ:ꝛ vox grauis ꝛ locutio tarda:nō eniꝫ ꝓperat is ꝗ circa pauca studet:nec est vehemens ꝗ nihil existimat magnū.Acumen aūt vocis ꝛ celeritas propter hec ipsa fieri solent.Talis est igiꝭ ipse magnanimus.

4ª p̄a.c. ¶ Neqꝫ admiratiuus:nihil eniꝫ magnū sibi ipsi est.¶ Neqꝫ memor mali:nō eniꝫ magnanimi recordari ꝑsertim mala:sed magis despicere. ¶ Neqꝫ humaniloquus. Neqꝫ eniꝫ de seipso loquiꝭ neqꝫ de alio:neqꝫ eniꝫ vt laudeꝭ cura est ipsi neqꝫ vt aliȷ̄ vituperenꝭ:neqꝫ rursus laudatiuus est ꝓpter qđ neqꝫ maliloqu⁹ neqꝫ de inimicis nisi ꝓpter iniuriā.¶ Et ꝺ necessarijs vel

F paruis plangitiuus ꝛ deprecatiuus.Studētis eniꝫ sic haberi circa hoc.¶ Et potēs possedisse magis bona infructuosa fructuosis ꝛ vtilibus: sufficientis eniꝫ magis. ¶ Sed ꝛ motus grauis magnanimi videꝭ esse ꝛ vox grauis ꝛ locutio stabilis. ¶ Nō enim festinus ꝗ circa pauca studet:neqꝫ cōtentiosus qui nihil magnuꝫ existimat.Acumen aūt vocis ꝛ velocitas ꝑꝑ hec: talis quidem igitur magnanimus.

¶ Hec est 2ª ꝑticula tertie ꝑtis ꝑncipalis:in qua ponuntur ꝓprietates magnanimi que accipiunꝭ sm̄ dispōnē ipsius magnanimi ꝛ sunt sex.quaꝝ due sunt in corde:ꝛ due in locutione exteriori:ꝛ vna ꝑ cōparationē ad possessiones exteriores:ꝛ alia quātuꝫ ad motus corꝑales.Prima igiꝭ ꝓprietas est ꝙ magnanimus nō est ꝓmptus ad admirādū: ꝛ hec est ꝯclō 35ª ꝛ ꝓbaꝭ sic.Admiratio est de rebus magnis:sed magnanimo nihil est magnuꝫ eoꝝ que exterius occurrere pñt:q2 tota intentio sua est circa interiora bona que vere sunt magna.[Neqꝫ memor mali.] Scđa ꝓprietas est ꝙ magnanimus nō est memor mali qđ passus est: ꝛ hec est ꝯclō 36ª ꝛ ꝓbaꝭ dupl'r.Primo sic.Solū eorū est magnanimus memor que reputat magna.sed magnanimus malū qđ passus est nō reputat magnū.ergo ꝛc̄.2ª ꝓbatur sic.Eoꝝ que magnanimus despicit nō recordaꝭ:q2 hꝭ reputat parua de qb⁹ nō recordaꝭ:sed magnanim⁹ despicit mala que passus est vtpote a qbus minorari nō potuit.vñ Tullius dicit de Julio cesare ꝙ nullius obliuisci solitus erat nisi iniuriaꝝ.[Neqꝫ humaniloquus.] Tertia ꝓprietas est circa locutioneꝫ magnanimi.vñ 3ª ꝓprietas magnanimi est ꝙ magnanimus nō multū loquiꝭ de hoībus neqꝫ de seipso neqꝫ de alijs:non enim est sibi cura ꝙ ipse laudeꝭ nec ꝙ alij vituperenꝭ nec ipse multuꝫ laudat alios nec multū loqꝭ de alijs:nec ēt de inimicis nisi ad repellendū iniuriā ab eis illatā aut inferendā.[Et de necessarijs.] Quarta ꝓprietas est ꝙ de necessarijs ad vitā humanā vel de qbuscūqꝫ alijs reb⁹ nō est plangitiuus.s.conquerendo vel murmurando si ei defuerint:neqꝫ deprecatiuus vt ei exhibeanꝭ.Hec eniꝫ ꝑtinent ad eū qui studet circa necessaria vite cōsequenda:quasi circa aliq̄ magna qđ nō ꝑtinet ad magnanimū.[Et potēs possedisse.] Quinta ꝓprietas est accepta ꝑ cōꝑationē ad possessiones exteriores:ꝛ est ꝙ magnanimus est magis ꝓmptus ad possidendū q̄dā bona.s.honorabilia infructuosa.i.nō lucrosa q̄ȝ q̄ fructuosa.i.lucrosa ꝛ vtilia:q2 honorabilia nō lucrosa pertinent ad hoīem sibi sufficientē ꝗ non indiget aliunde lucrari.[Sed ꝛ motus grauis.] Sexta ꝓprietas est accepta in cōparatione ad motus corporales:ꝛ est ꝙ mot⁹ magnanimi est grauis.i.lentus ꝛ vox ei⁹ grauis ꝛ locutio stabilis:ꝛ hec est ꝯclō 37ª ꝛ ꝓbaꝭ ꝑma ps sic. Motus velox ꝛ festinus nō est nisi ꝓpter aliqđ magnū cōsequendū:sed nulla vel pauca exteriora bonorū sunt magna magnanimo:ideo motus eius est lentus cū nō sit aliquid exterius acquirendū:qđ ipse reputat magnū. ¶ Alie due ꝑtes cōclusionis ꝓbanꝭ per hoc ꝙ acuitas vocis ꝛ velocitas locutionis accidunt ꝓpter cōtentionē:sed magnanimus nō est cōtentiosus:q2 nullus cōtendit nisi pro aliquo qđ reputat esse magnuꝫ:ſꝫ magnanimus nihil exterioꝝ bonoꝝ reputat magnū:pꝫ igitur ꝙ ipsa affectio magnanimi requiriꝭ grauitatē vocis ꝛ tarditateꝫ locutionis ꝛ motus.

G

35ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri.

36ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri.

H

I

37ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri.

¶ Is aūt ꝗ deficit pusillanimus est:ꝗ ꝺo exuperat lentus.Nec igitur hi mali homines sunt:quippe cuꝫ mala non faciant:sed aberrant.

3 ¶ Deficiens aūt pusillanimus: superabundans aūt chaymus. ¶ Nō mali qdē igit̃ viri esse isti: nō enim malefactores sunt: peccantes aūt.

¶ Hec est 4a pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua p̃hs determinat de vitiis oppositis magnanimitati. ⁊ ꝯtinet tres particulas. Primo determinat̃ de vtroq3 vitio simul quātuz ad illō qō est cōmune vtriq3. In 2a ibi [Pusillanimus qdē.] determinat de vtroq3 vitioꝝ fm se. In 3a parte ibi [Opponit̃ aūt.] Cōparat dicta vitia ad inuicē in malitia: ostendendo qō illoꝝ est peius. In p̃a igitur p̃ticula narrat q̄ ille q̄ deficit a medio magnanimitatis vocat̃ pusillanimus: ⁊ ille qui supabūdat vocat̃ chaymus. i. fumosus seu inflatus ⁊ p̄sumptuosus. [Nō mali.] Isti. s. pusillanimus ⁊ chaymus nō sunt mali: q2 nō sunt malefactores: q2 nō inferūt nocumēta alicui: ⁊ iō nō sūt malefactores nec faciūt
K aliqō turpe: sed tñ peccant in hoc q̄ recedūt a medio rōnis. ¶ Intelligēdum est q̄ isti dicunt̃ nō mali: q2 nō sunt
Nōn alijs nociui: sunt tñ mali malitia opposita v̄tuti morali ex hoc q̄ recedunt a medio rationis.

¶ Pusillanimus. n. meret̃ qdē bona: his tñ seipse p̄uat qbus est dignus: atq3 malū qōdaz h3: q2 bonis se dignū nō censet: ⁊ seipse ignorat. Appeteret. n. ea qbus est dignus: cū sint bona: nō tñ stolidi tales hoies: sed pigri potius ⁊ sunt ⁊ dicunt̃. Talis aūt opinatio deteriores ipsos efficit: singuli nāq3 appetunt ea qb9 sunt digni Dimouent sese ⁊ a p̄claris actibus ⁊ officijs q̄si sint indigni: ⁊ a bonis externis simili mō. At lenti stolidi sunt: ⁊ seipsos ignorāt: ⁊ ēt clare: nā q̄si sint digni res eas aggrediunt̃ que honorant̃ deinde redarguuntur. Uestituq3 se ⁊ gestu ⁊ silibus ornant: ⁊ p̄speritates
L suas manifestas esse volunt. De ipsis ēt dicunt vt ob ipsas afficiantur honore.

¶ Pusillanimus enim qdē dignus exñs bonis: seipsuz priuat qbus dignus est: ⁊ videt̃ maluz habere aliqō ex nō dignificare seipsuz bonis: s3 ⁊ ignorare seipsuz. Appeteret enim vtiq3 qbus dignus erat bona existentia: sed nō tñ insipiētes tales vident̃ esse: sed magis pigri. ¶ Talis aūt opinio vi ⁊ deteriores facere: singuli enim appetunt que fm dignitatē. Discedūt aūt ab opōnibus bonis ⁊ ab inuētionib9 vt indigni exñtes. similr' autē ⁊ ab exteriorib9 bonis. ¶ Chaymi
M aūt insipiētes ⁊ seipsos ignorātes ⁊ hoc manifeste: vt enim digni existētes ad honorabiliora conant̃: deinde redarguūtur. ¶ Et veste ornātur ⁊ figura ⁊ talibus: ⁊ volunt bonas fortunas manifestas esse ipsorū: ⁊ dicunt de seipsis: vt per hec honorandi.

¶ Hec est 2a p̃ticula 4e p̃tis: in qua determinat̃ de vtroq3 vitio fm se: ⁊ p̄mo de vitio fm defectū. ⁊ p̄mo ponit eius actū. ⁊ 2o eius cām. ⁊ 3o eius effectū. Primo igit̃ ponit p̄prium actū pusillanimi: ⁊ dicit q̄ pusillanim9 est q̄ cum sit dignus bonis p̄uat seipsuz illis bonis qbus est dignus: dum nō dignificat seipz illis bonis. hoc est dum nō conatur ad operandū bona q̄ posset opari: nec p̄ ꝯñs ad cōsequēdum bona q̄ sibi cōpeterent si bñ oparet̃. Causa aūt huius. s. q̄ pusillanim9 nō dignificat se qbus est dignus est: q2 nō reputat se dignū talibus bonis: ⁊ hoc q2 ignorat suā cōditionē. Si enim pusillanimus seipm cognosceret appeteret ea
N qbus est dignus cū sint de se appetibilia: bonū enim p̄priū est cuilibet appetibile. Hec aūt ignorātia pusillanimi nō cōtingit ex insipientia: sed magis ꝯtingit ex quadā pigritia p̄pter quā nō vult opari fm suaz dignitatē. Et sic p3 q̄ tres sunt cause pusillanimitatis. Prima est q2 pusillanim9 nō reputat se dignū bonis qbus est dignus. Scda cā quia ignorat suā p̄priā cōditionē: ⁊ hec est cā scda: est cā prime cause hui9. s. q̄ nō reputat se dignū ⁊c̃. Tertia cā est pigritia p̄pter quā nō vult se intromittere ad operādū fm suā dignitatē: ⁊ ex hac cā tertia oriunt̃ alie due cause. [Talis aūt opinio.] Effectus pusillanimitatis q̄ p̄cedit ex ignorātia p̄prie ꝯditionis est duplex. Primus qdez q2 pusillanimi nō cognoscunt p̄priā dignitatē recedūt ab operationibus v̄tutū ⁊ ab inuētionib9 veritatū speculabiliū quasi indigni ⁊ sufficientes ad talia existētes. Exercitatio enim bo-
O norū a qua recedūt facit hoies meliores. Scds effect9 est: q2 p̄pter p̄dictā opinionē qua credunt se non esse dignos recedūt ab exterioribus bonis qbus sunt digni: q̄ que instrumentalr' deseruiūt ad opatiōes virtutū ⁊c̃. [Chaymi aūt.] De vitio qō est in excessu dicit duo. p̃m que est eius cā. 2m qs est eius actus. Cā aūt p̄pter quaz chaymus dignificat se maiorib9 q̄3 est dignus est insipiētia. nā ex insipientia est ⁊ nō ex pigritia q̄ aliqs conatur consequi dignitates ⁊ honores qbus nō est dignus: ⁊ iō chaymus manifeste est redarguendus. [Et veste ornant̃.] Actus aūt chaymi est q̄ ornat se vestib9 ⁊ figuris ad manifestandū gloriā suā in reb9 exteriorib9: ornat ēt se v̄bis p̄ que optat honorari.

¶ Magnitudini aūt animi pusillanimitas opponitur magis q̄3 lenitudo. Fit. n. magis ⁊ peior est. Magnitudo igit̃ animi circa honorez vt diximus versatur.

P ¶ Opponitur aūt magnanimitati pusillanimitas magis q̄3 chaymotes: ⁊ sic magis ⁊ deteri9 est. Magnanimitas qdē igitur circa honorem est magnū: queadmodum dictum est.

¶ Hec est 3a p̃ticula q̄rte p̃tis: in qua cōparat p̄dicta vitia ad inuicē. s. pusillanimitatē ⁊ chaymotez. ⁊ p̄bat q̄ pusillanimitas magis opponit̃ magnanimitati q̄3 chaymotes: ⁊ hec est ꝯclo 38a ⁊ p̄bat̃ dupl'r. Primo sic. Uitiuz magis inclinans nām ad malū magis opponit̃ v̄tuti: sed pusillanimitas magis iclinat nām ad malū q̄3 chaymotes: iō ⁊c̃. 38a ꝯclo hui9 q̄rti libri.
Maior p3 ex 2o huius: ⁊ minor declarat̃ per hoc q̄ hō magis inclinat̃ ad omittendū facere bona que pōt: qō p̃tinet ad pusillanimitatē q̄3 ad faciendū bona q̄ nō pōt. Scdo p̄bat̃ sic. Illud vitiū qō est deteri9 magis opponit̃ v̄tuti: s3 pusillanimitas est vitiū pei9 q̄3 chaymotes: q2 facit hoies
Q deteriores: ideo pusillanimitas magis opponitur virtuti magnanimitatis q̄3 chaymotes: ⁊ sic p3 q̄ magnanimitas est circa magnū honorē vt dictū est. ¶ Hic occurrūt 4or dubia. p̄mū est vtruz magnanimitas sit v̄tus distincta ab alijs virtutib9. Uidet̃ q̄ nō: q2 nulla v̄tus ꝯriat̃ v̄tuti: sed magnanimitas ꝯriat̃ humilitati q̄ est v̄tus: iō ⁊c̃. Minor p3: q2 magnanim9 h3 opōnes ꝯrias operationib9 humilis q2 magnanim9 cōtemnit alios ⁊ reputat se dignū magnis: sed humilis nō cōtēnit alios nec multū reputat de seipso: ideo ⁊c̃. ¶ Itē p̄prietates cuiuslibet v̄tutis debēt esse laudabiles sicut ⁊ ipsa v̄tus: sed magnanimitas h3 multas p̄prietates vitupabiles: q2 magnanimus nō est memor bñficioꝝ ⁊ est ociosus ⁊ tardus nec pōt cōuiuere cum alijs: ⁊ magis eligit possidere nō fructuosa fructuosis que oia sūt vituperabilia. ¶ Itē oīs v̄tus est circa bonū qō est in operante: q2 p̄mo hui9 dī q̄ oīs v̄tus habētē p̄ficit: ⁊ opus ei9 bonū reddit: sed magnanimitas est circa honorez q̄ est in

Quattuor dubia. Dub. p̃m. p̃a rō

2a rō

3a rō

honorante

A bonorāte ⁊ nō in bonorato:⁊ magnanim⁹ est bonoratus
cū sit ille cui debeť bonor:ɫō magnanimitas est circa boⁿ
4ᵃ rō. qđ nō inest ipsi magnanimo:⁊ ꝑ ꝯńs nō est virtus. ¶ Itē
vr̄ ꝙ nō sit virtus distincta ab alijs v̄tutib⁹:qꝛ nulla v̄tus
distincta ab alijs v̄tutib⁹ operať in opōnibus aliaꝝ v̄tutū:
sed magnanimitas operať in opōnibus cuiuslibet v̄tutis:
5ᵃ rō. ideo ⁊c̄. ¶ Itē nō videť ꝙ magnanimitas sit distincta a
philotimia que est circa mediocres bonores:qꝛ magnū
⁊ paruū nō diuersificāt spēm:sed magnanimitas est circa
In oppᵐ Phs. magnos bonores ⁊ philotimia circa ꝑuos:ɫō ⁊c̄. ¶ In op
Solo. positū est Phs. ¶ Dōm p̄mo ꝙ magnanimitas est v̄tus
qꝛ firmat animū hoīs circa bonores ⁊ inbonorationes:⁊
sic disponit hoīem ⁊ facit ne retrahať a ꝓsecutione bono
rū operū que sunt digna magnis bonorib⁹. Cuʒ igiť inter
oēs res exteriores bonor sit potissimū:opʒ ꝙ magnanimi
B tas q̄ ꝯseruat bonū rōnis in ꝓsequendo magnos bonores
sit quedam v̄tus. Scd̄o dico ꝙ est v̄tus specialis distincta
ab alijs v̄tutib⁹ qꝛ est circa mām̄ speciale.i.circa magnos
Triplex bonores. ¶ Sciendū tñ est ꝙ sicut ipsius magnificentie
mā magnanimitatis sicut magnificentie. est triplex mā sicut dictū est supra.s.mā ꝓxima ⁊ imedia
ta:vt amor pecunie ⁊ mā scd̄aria sicut sumptus ⁊ expēse:
⁊ mā extrinseca remota sicut ipsa pecunia:ita ipsius ma
gnanimitatis mā ꝓxima ⁊ imediata est amor bonoris q̄
regulať ꝑ magnanimitatē:ne hō excedat aut deficiat a ꝓ
secutione bonoris:sed mā remota est magnitudo quā ma
gnanim⁹ intēdit in actu cuiuscūqʒ v̄tutis:ʒ bonor est mā
extrinseca scd̄aria ⁊ remota. ¶ Ad rōnes in ꝯriuʒ. ¶ Ad
Ad p̄ᵐ rōnem. p̄ᵐ dōm est ꝙ magnanimitas nō ꝯriatur humilitati:imo
magnanimus est humilis f̄m ꝙ humilitas est v̄tus:⁊ qñ
dr̄ ꝙ magnanimus nō appreciať alios. Dico ꝙ hoc sic in
telligiť.s.ꝙ magnanimus nō appreciať alios vltra eorum
dignitatē:nec ēt humilis appreciať alios vltra eoꝝ digni
C tatē. Magnanimus ēt reputat se dignū illis q̄bus est di
gnus:⁊ ita humilis reputat se dignū q̄b⁹ est dignus nisi sit
insipiens seipsuʒ ignorās. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓprietates
Ad 2ᵐ rōnem. magnanimi nō sunt vituperabiles. ¶ Ad p̄ᵐ ꝓbationeʒ
qñ dr̄ ꝙ est imemor bñficioꝝ. Dico ꝙ hoc sic itelligiť ꝙ
minus cogitat de receptione bñficij q̄ʒ de recōpensatiōe
facienda:nō eniʒ vult ab aliquo bñficia recipere nisi ma
iora recōpensct.⁊ hoc ꝑtinet ad rōnē gratitudinis in cui⁹
actu vult excellere sicut in actibus aliaꝝ v̄tutū:⁊ qñ dr̄ ꝙ
magnanim⁹ etiā est tardus ⁊ ociosus dico ꝙ hoc nō est:qꝛ
deficit in operādo ea que sibi ꝯueniūt:sed qꝛ tñ de ma
ximis ⁊ virtuosis curā hʒ:⁊ iō est tardus ⁊ ociosus qꝛ raro
occurrunt ei magna exteriora de q̄bus magnanim⁹ curā
hʒ. ¶ Ad aliud qñ dr̄ ꝙ magnanimus nō pōt conuiuere
cū alijs. Dico ꝙ hoc sic intelligiť ꝙ nō facile ꝯuiuit cum
multis eis secreta cordis ostēdēdo:ʒ cū paucis vt cū ami
D cis ꝯuiuit:cū oībus tñ ꝯuiuit ꝑut opʒ. ¶ Ad aliud qñ dr̄
ꝙ magis eligit possidere nō fructuosa fructuosis. Dico ꝙ
per nō fructuosa itelligit bona bonorabilia q̄ nō sunt vti
lia nec lucrosa:⁊ ꝑ fructuosa intelligit lucrosa:⁊ sic magna
nimus magis eligit possidere bona nō fructuosa.i. bonora
bilia nō lucrosa q̄ʒ bona lucrosa:qꝛ in oībus p̄fert bona
Ad 3ᵐ rōnem. honesta. ¶ Ad aliā rōnē qñ dr̄:oīs virtus est circa bonū.
Dico ꝙ oīs virtus est imediate circa boⁿ qđ est in opan
te:tñ mediate pōt esse ⁊ est circa bonū qđ nō est in operā
te sicut liberalitas est mediate circa pecuniā que nō est in
ipso liberali. Dico igiť ꝙ sicut liberalitas est imediate cir
ca moderationem amoris pecunie:ita magnanimitas est
imediate circa moderationē appetitus bonoris:⁊ istud bo
nū est in ipso magnanimo.s.moderatio appetit⁹ bonoris:
nec est verū ꝙ v̄tus solū est circa bonū qđ est in operante
nec est veꝝ ꝙ oē illud qđ est v̄tus perficiat ipsuʒ v̄tuosuʒ:
qualr̄ aūt bonor sit in bonorāte ⁊ qualr̄ in bonorato dictū

est sup p̄ᵐ huius. ¶ Ad aliud qñ dr̄ ꝙ magnanimitas ope E
ratur ⁊c̄. Dōm ꝙ magnanimitas que est v̄tus distincta ab Ad 4ᵐ
alijs v̄tutibus operať in opōne cuiuslibet qꝛ distinguitur rōnem.
ab alijs v̄tutib⁹ ꝑ obm̄ suū qđ distinguiť ab obiectis oiuʒ
aliaꝝ v̄tutū:nam obm̄ formale magnanimitatis est ma
gnitudo opōnis cuiuslibet alterius v̄tutis vel magnitudo
obiectoꝝ aliaꝝ virtutū. vbi g̃ra obiectū fortitudis ꝓximū
est fortiter agere ⁊ obm̄ magnanimitatis circa mām̄ for
titudinis est magna opari in fortiter agendo:vñ fortis in
tendit fortiter agere ⁊ magnanimus itendit magna opari
in fortiter agēdo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ magnanimitas spe Ad vltī. rōnem.
differt a philotimia que est circa mediocres bonores:qꝛ
philotimia siue bonoris amatiua tendit in bonorē f̄m ꝙ
est bonū absolute:sed magnanimitas tendit in bonorē ʒ
ꝙ est bonū arduū ⁊ difficile:sed bonū absolute ⁊ bonū ar
duū nō solū differūt sub rōne magni ⁊ parui sed differunt
formalr̄ ⁊ specifice:cū vnū istoꝝ sit in ꝯcupiscibili.s.v̄tus F
amatiua bonoris:⁊ magnanimitas in irascibili. ¶ 2ᵒ du Dub. 2ᵐ
bitať vtrū bona exteriora ꝯferant ad magnanimitatem. rō p̄ᵃ
Et vr̄ ꝙ nō:qꝛ qđ est sibi sufficiens non indiget adiutorio
alieno:sed v̄tus est sibi sufficiens:ɫō ⁊c̄. ¶ Itē nullus vir rō 2ᵃ
tuosus despicit ea q̄b⁹ iuuať:sed magnanim⁹ despicit bo
na exteriora:ɫō ⁊c̄. ¶ Contrariū dicit Phs in lr̄a. Dōʒ est In oppᵐ Phs.
ꝙ sic:tuʒ qꝛ bona exteriora ꝯferūt ad magnitudinē bono Solo.
ris que est mā magnanimitatis:tū qꝛ iuuant ad magnum
opus v̄tutis exercendū. P̄mū pʒ ex duobus. P̄mo qꝛ hoīes
vulgares magis bonorant diuites ⁊ in dignitatib⁹ ꝯstitu
tos q̄ʒ alios:qꝛ reputant bona exteriora eē per se bonora
bilia. Scd̄o pʒ idē qꝛ hoīes cōiter laudant ⁊ bonorāt eos
a q̄bus beneficia recipiunt:sed ꝑ copiā bonoꝝ exterioruʒ
pōt hō alijs multa bñficia tribuere:⁊ sic per ea pōt homo
consequi magnos bonores. Iuuant ēt bona exteriora ad
exercendū magnū opus v̄tutis:tum qꝛ organice deseruiūt G
ad oēs actus v̄tutis:vt pʒ ex p̄mo huius:tum qꝛ tribuunt
facultatē ad exercendū actus magnarū v̄tutū puta libera
litatis ⁊ magnificentie in q̄bus magnanimitas opať illud
qđ est magnū sicut ⁊ in alijs v̄tutibus:⁊ ita bona exteriora
ꝯferūt ad magnanimitatē. ¶ Ad p̄ᵐ in ꝯtrariū dōm est Ad p̄ᵐ
ꝙ pro tanto dr̄ v̄tus sibi sufficiēs:qꝛ quātū ad essentiā ha rōnem.
bitus pōt esse sine bonis exteriorib⁹. Indiget tñ talib⁹ ad
multas opōnes v̄tutis exercendas ⁊ vt expeditius opeť.
¶ Ad aliud dōm ꝙ magnanimus nō ꝯtemnit absolute Ad 2ᵐ
bona exteriora ʒ solū sic:ꝙ nō reputat ea tanta ꝙ ꝓpter rōnem.
ipsa hō dʒ aliqđ turpe opari nec reputat ea maxia bona Duᵐ 3ᵐ.
ad que oīa alia ordinanť. ¶ 3ᵒ dubitať vtrū pusillanimi rō p̄ᵃ
tas ⁊ chaymotes sint habitus viciosi. Videť ꝙ nō:qꝛ oīs
viciosus est malus sicut oīs v̄tuosus est bonus:sed pusilla
nimus ⁊ chaymus nō sūt mali vt dicit Phs in lr̄a. igiť ⁊c̄.
¶ Itē de pusillanimo arguiť specialr̄ sic. Pusillanimus H
est qui nō dignificat se bonoribus q̄b⁹ est dignus. igiť pu rō 2ᵃ
sillanimus est dignus bonorib⁹:sed nullus est dign⁹ bono
ribus nisi v̄tuosus:qꝛ bonor est p̄miū v̄tutis. igiť pusillani
mus est v̄tuosus:⁊ ꝑ ꝯńs pusillanimitas nō est viciū. Cum
enim aliqs nō est dignus bonorib⁹:⁊ nō dignificat se bono
ribus in hoc nō peccat ʒ bñ facit:qꝛ ad v̄tutē ⁊ prudētiaʒ
ꝑtinet ꝙ hō nō dignificet se bonis q̄bus nō est dignus:qꝛ
oppositū est viciosuʒ.s.ꝙ aliqs dignificet se illis q̄bus non
est dign⁹. Ad stulticiā eniʒ ꝑtinet ꝙ aliqs se estimet dignū
bonis q̄b⁹ nō est dign⁹. ¶ Oppositū vult Phs. ¶ Dōm In oppᵐ Phs.
est ꝙ vtrūqʒ tam pusillanimitas q̄ʒ chaymotes est viciuʒ: Solo.
qꝛ vtrūqʒ opponiť v̄tuti.s.magnanimitati. ¶ Ad p̄ᵐ in cō Ad p̄ᵐ
trariū qñ Phs dicit ꝙ isti.s.chaymus ⁊ pusillanimus non rōnem.
sunt mali. Dōʒ ꝙ aliquis dr̄ malus dupl̄r. Aut qꝛ est alteri Malus
nociuus:vel qꝛ recedit a bono v̄tutis. Dico g̃ ꝙ chaymus ꝗ dupl̄r.
⁊ pusillanimus nō sunt mali:qꝛ nō nocent alijs nisi ꝑ acci

I dens.s.inquãtũ deficiunt ab opõnibus qbus alios iuuari
possent:sed sunt mali malitia opposita vtuti morali eo q
Ad 2ᵐ rõnem. deuiant a bono rõnis. ¶ Ad aliud dõm est q aliquis põt
dici dignus honore dupl'r.vel pp habitum virtutis aut pp
Dign⁹ ho nore ǵs 2ʳ actũ pcedẽtẽ a vtute ꝛ isto mõ nullus est dignus honorib⁹.
nisi sit actu virtuosus.alio mõ dĩ aliqs dignus honore pp
actũ precedẽtẽ ꝛ disponentẽ ad vtutẽ:vt ille q hз nãlẽ in-
clinationẽ seu dispositionẽ ad bona opera ex qb⁹ vtus est
nata gñari dĩ esse dignus honore pp inclinationẽ quã hз
ad bona opera.Dico ǵ q pusillanimus est dignus honore
scdo mõ.s.pp inclinationẽ quã hз ad bona opera:sed non
est dignus honore pp habitũ vtutis vel opõnẽ pcedentez
a vtute. ¶ Ad formã rõnis dõm est q pusillanimus non
dignificat se honorib⁹ qbus est dignus:hoc est nõ estimat
se dignũ nec idoneũ ad bonas opõnes disponẽtes ad vtu-
tẽ:qbus tñ opõnib⁹ est dignus:hoc est ad quas opõnes est
K dispositus ꝛ qb⁹ debeꝛ honor pp dispõnẽ ad bõ opera.vñ
pusillanim⁹ est dispositus ad vtutẽ per nãlẽ inclinationez
vel p bona fortune ꝛ pp talẽ dispõnem dĩ esse dignus ho-
nore:nõ sicut pter habitũ:sed sicut pp opõnes ad quas
est dispositus:nõ tñ reputat se dignũ hoc est dispositũ ad
bõ opõnes:ꝛ iõ nõ conaꝛ ad operãdũ bõ opera ad q ope-
randa est dispositus. ¶ Ad aliã formã qñ queriꝛ an pusil
lanimus est dignus honorib⁹ ꝛc̃.Dico q est dignus hono-
ribus vno mõ alio mõ nõ:est eniз dignus honorib⁹ pter
dispõnẽ ad bona opera ꝛ ad vtutẽ.vñ est dignus honori-
bus hoc est dispositus ad opõnes:qbus si fierent debereꝛ
honor:ad quas tñ nõ estimat se dispositũ:nec idoneũ:nec
sequiꝛ:est dignus honoribus isto mõ ergo est vtuosus.vel
põt dici sic:q aliqs põt dici dignus honoribus vt in potẽ-
tia pinqua:ꝛ sic pusillanimus est dignus honorib⁹:vel in
actu cõpleto:ꝛ sic solus virtuosus est dignus honoribus.
Du^m 4^m. ¶ 4° dubitaꝛ vtruз pusillanimitas magis opponaꝛ ma-
L gnanimitati q̃ chaymotes siue presumptio. Et vĩ q chay
rõ pᵃ motes magis opponiꝛ magnanimitati:q istud viciuз qõ
est peius magis opponiꝛ vtuti:sз chaymotes est peius vi-
tiũ q̃ pusillanimitas:iõ ꝛc̃. Maior pbaꝛ q pusillanimus
est dignus honoribus qbus nõ se dignificat:sed chaymus
nõ est dignus honoribus:ꝛ tñ dignificat se honoribus:sed
ille q est dignus honorib⁹ est melior q̃ ille q nõ est dign⁹
rõ 2ᵃ honoribus:iõ ꝛc̃. ¶ Itẽ nõ vĩ q presumptio opponatur
magnanimitati:q magnanimus semp tendit in magnuз
sed presumptuosus nõ semp tẽdit in magna. Si enim ali-
qs tendat in pua que eius facultatẽ excedũt dĩ psumptuo
sus:sed si psumptio opponereꝛ magnanimitati hoc esset p
In opp^m excessũз qõ falsũз est:q psumptuosus nõ semp tendit in
Phs. maiora q̃ magnanim⁹. ¶ In oppositũ est Phs. ¶ Dõm
Solo. q pusillanimitas magis opponiꝛ magnanimitati q̃ chay
M motes vel psumptio:qõ pbaꝛ tripl'r.pmo q chaymus est
pᵃ pbõ. peior q̃ pusillanimus:q peius est abstinere a bonis ope-
ribus in que hõ põt q̃ conari ad operãdũ bona excellẽtia
in que nõ põt:melius eniз est niti ad bñ operãdũ q̃ omit-
tere bona opera que hõ põt facere vt pз manifeste:sз illõ
2ᵃ pbõ. vitiũ qõ est peius magis opponiꝛ vtuti.ǵ ꝛc̃. ¶ Scdo p-
baꝛ idẽ sic. Illud vitiũ qõ magis de difficili sanaꝛ magis
opponiꝛ vtuti:q est peius sicut egritudo est deterior que
magis de difficili sanaꝛ:sed pusillanimitas magis de diffi
cili sanaꝛ q̃ chaymotes:qõ pbat Cõmentator per hoc q
dignificare seipsuз magnis ex merito vtutis est valde la-
laboriosum ꝛ difficile:sed non est difficile ab eo deficere.
3ᵐ pbõ. ¶ Tertio pbaꝛ idẽ p hoc q pusillanim⁹ est magis diffi-
cilis magnanimo q̃ chaymus:q chaym⁹ conaꝛ operari
opa magnanimi:sed vitiũ qõ est magis difficile vtuti ma-
Ad pᵐ gis ei opponiꝛ:vt pз ex scdo huius ꝛc̃. ¶ Ad pᵐ in 2rium
rõnem. dõm est q pusillanimus est peior q̃ chaymus:ꝛ qñ diciꝛ

q pusillanimus est dignus honorib⁹:dico q nõ est dign⁹ N
honoribus simpl'r ꝛ in actu sed solũ in potẽtia pinqua ꝛ
sub cõditione.s.si opareꝛ bona opera ad que operãda est
dispositus:tũc esset dignus honorib⁹. ¶ Ad aliud dõз est Ad 2ᵐ rõnem.
q psumptuosus nõ semp tẽdit in maiora q̃ magnanim⁹
nec dĩ pp h vitiũ in excessũ q tẽdit in maiora q̃ magna-
nimus:sed dĩ vitiũ in excessũ:q trãscẽdit pportionez sue
facultatis:ꝛ cũ dĩ q aliqs psumptuosus tendit in parua q
excedũt suaз facultatẽ:dõm q hõ presumptio non oppo-
niꝛ magnanimitati:sed solum opponitur illi virtuti q est
circa mediocres honores.

Capitulum secundum tractat⁹ scdi pme ptis de vtute que

sic se hз ad magnanimitatẽ sicut liberalitas ad magnifi-
centiã que ambe distantes a magno circa moderata sunt
ꝛ parua.ꝛ q in appetitu honoris mediocris est superabũ- O
dantia ꝛ defectus ꝛ medietas:ꝛ q amator honoris multi-
pliciter dĩ ꝛ q hic hit⁹ q est circa mediocres honores est
inoiat⁹ ꝛ de oppõne extremoꝝ ad inuicẽ ꝛ ad medium.

¶ Est ẽt circa honores vt antea diximus ꝛ alia quedã
virtus:que qdẽ perinde sese hз ad animi magnitudi-
nẽ:atqз sese hз ad magnificẽtiã liberalitas. He nãqз
vtutes ambe a magnitudine qdẽ discedunt:circa vo
mediocria paruaqз nos:vt opз disponunt. Caput 2ᵐ trac. scdi pme ptis quarti libri ethic. pᵃ ps.

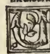
Idẽtur aũt ꝛ circa hũc esse virtus que-
dã quẽadmodũ in primis dictuз est:
que videbiꝛ vtiqз sil'r habere ad ma-
gnanimitatẽ quẽadmodũ ꝛ liberali-
tas ad magnificẽtiã. Ambe eniз qdẽ iste a ma-
gno distant:circa moderata autez ꝛ parua dis- P
ponunt nos vt oportet.

Istud est 2ᵐ caplm tractatus scdi pme partis libri Scdi.ca. tra.2.dĩ tres ptes.
quarti ꝛ continet tres ptes pncipales. In
pma ponit intentionẽ suã. In 2ᵃ ibi[Quemadmodum
aũt.]probat propositũ. In 3ᵃ ibi[Innominata aũt existe.]
Determinat de medio ꝛ extremis circa hãc mãm.s.circa c^a pᵃ 2.
honores mediocres. In pma pte narrat q sicut predictuз
est in scdo huius quedã vtus vĩ esse circa hunc.s.honorez
que ita se hз ad magnanimitatez sicut liberalitas ad ma-
gnificentiã:ambe eniз ille vtutes.s.liberalitas ꝛ illa de q
nunc loquimur distant ab alijs duabus.s.magnificentia ꝛ
magnanimitate sicut a quodã magno:q magnanimitas
est circa magnos honores ꝛ magnificentia circa magnos
sumptus:sed alie due virtutes.s.liberalitas ꝛ illa de qua
nunc loquimur disponunt nos circa parua ꝛ moderata vt
honores vel diuitias mediocres.

¶ Atqз vt in capiendis dandisqз pecunijs mediocri- Q
tas est ꝛ nimiũ atqз parũ:sic ꝛ in honoꝝ appetitione
fit:vt magis q̃ opз ꝛ minus:ꝛ vñ opз:ꝛ vt opз appe-
tanꝛ honores. Reprehẽdimus.n.ambitiosũз hominẽ:
atqз honoris appetitione vacantẽ:illũ q plus q̃ opз
ꝛ vnde nõ opз ꝛ honorẽ appetit. Hũc q ne ob res q-
dez honestas honoribus affici vult. Interdũ aũt illũ
tanq̃ virilẽ ꝛ rei cupidũ pulchre. Interdũ hunc tanq̃
moderatũ modestũqз laudam⁹:quẽadmodũ ꝛ antea
diximus. Cõstat aũt cũ plurib⁹ modis qspiã alicuius
cupidus rei dicaꝛ nõ ad idẽ nos semp ambitiosũз ipm
referre:sed cũ laudamus ad plerosqз q magis q̃ ple-
riqз honores cupit. Cũ reprehẽdimus ad id qõ opз:
q magis q̃ oportet honores affectat.

¶ Quẽadmodũ

A 2ᵉ pᵒ.c. ℂ Quemadmodũ autẽ in acceptione ꝛ datione pecuniarũ medietas est: ꝛ superabũdantia ꝛ defectus: ita ꝛ in honoris appetitu magis ꝙ opꝫ: ꝛ minus: ꝛ vñ opꝫ: ꝛ vt opꝫ. ℂ Philotimũ enĩ vituperamus vt magis ꝙ opꝫ: ꝛ vñ nõ opꝫ honorẽ appetentẽ: ꝛ nõ amatorẽ honoris vt neqꝫ in bonis eligentẽ honorari. Est aũt qñ amatorẽ honoris laudamus vt virilem ꝛ amatorem boni: nõ amatorem autẽ honoris ꝛ moderatũ ꝛ temperatũ. Quemadmodũ in primis diximus. ℂ Manifestũ aũt qñ multipliciter amatore taliũ dicto nõ in idipsũ semp ferimus amatorẽ honoris: sed laudãtes qdẽ in

B magis ꝙ multi: vitupantes ãt i magis ꝙ opꝫ.

ℂ Hec est 2ᵃ pars hu⁹ capl'i: in qua phs pbat ppositũ qd̃ intendit. s. ꝙ circa mediocres honores sunt medietas ꝛ superabũdãtia ꝛ defectus: ꝛ hec est ꝯclõ 39ᵃ ꝛ pbat̃ dupl'r.

39ᵃ ꝯclõ hu⁹ q̃rti libri.

Primo per locũ a sili sic. Sicut in datione ꝛ acceptione pecuniaꝝ. s. paruarũ ꝛ mediocriũ est medietas ꝛ supabũdãtia ꝛ defectus: ita circa appetitum honoris est medietas ꝛ supabundãtia ꝛ defect⁹. Põt enĩ aliqs appetere honorẽ mediocrẽ plus ꝙ opꝫ quãtũ ad itensionẽ appetitus: ꝛ vñ nõ opꝫ ꝛ vt nõ opꝫ. Cõtingit etiã deficere circa appetitũ honoris mediocris appetẽdo h⁹ honores min⁹ ꝙ opꝫ ꝛc̃. Et cõtingit medio mõ se habere. s. ꝙ aliqs appetat h⁹ honores quos opꝫ ꝛ vñ opꝫ: ꝛ sic de alijs: iõ circa mediocres honores est medietas ꝛ supabũdãtia ꝛ defect⁹. [Philotimũ.] Scd̃o pbat̃ eadẽ ꝯclõ per cõez vsũ loquẽdi q talis est: s̃m cõem vsũ loquẽdi qñqꝫ vitupamus philotimũ. i. amatorẽ honoris: q2 appetit honorẽ magis ꝙ opꝫ: ꝛ vnde nõ opꝫ: ꝛ qñqꝫ vituperamus eũ q nõ est amator honoris: quasi nõ velit bona opari ex qb⁹ honoret̃: ꝯtrario qñqꝫ laudam⁹ amatorẽ honoris q̃si existẽtẽ virilẽ. i. magnũ aiũ hñtẽ: ꝛ q̃si amatorẽ actus v̄tuosi cui debet̃ honor. Qñqꝫ ẽt laudamus eũ q nõ est amator honoris q̃si moderantẽ

C ꝛ tẽperantẽ se vt nõ excedat suã cõditionẽ. [Manifestũ aũt.] Ex p̃dicto vsu loquẽdi cõcludit ꝙ amator honoris dĩ multipl'r: q2 nõ ad idẽ referimus laudẽ vel vituperiũ sed laudamus amatorẽ honoris vt magis studet ad ea q̃ sunt honoris ꝙ vulgaris multitudo: ꝛ vitupamus amatorẽ honoris inquãtũ magis cupit honores ꝙ opꝫ: ꝛ eadem rõ est de nõ amatore honoris. Ex his põt pbari ꝯclõ sic. Idẽ amator honoris nõ est simul vitupabilis ꝛ laudabilis. sili'r nec idẽ nõ amator honoris est simul laudabilis ꝛ

D vitupabilis: sed aliqs amator honoris laudat̃ vt ille qui amat honorẽ sicut opꝫ ꝛ vt opꝫ ꝛc̃. Et aliqs amator honoris vitupera t̃ vt q plus amat honorẽ ꝙ opꝫ ꝛc̃. Et eodem mõ est de nõ amatore honoris: vt pꝫ p cõez vsũ loquẽdi. ꝛ ex hoc sequit̃ ꝙ circa honores mediocres est medietas laudabilis ꝛ extrema. s. supabũdãtia ꝛ d̃fect⁹ vitupabilia.

ℂ Cum aũt noie mediocritas vacet cõtendere de ipsa tanꝙ regione vacua vident̃ extrema. In qbus v̄o nimiũ est atqꝫ parũ in iis est ꝛ mediũ. At honores ꝛ magis ꝙ opꝫ affectant̃ ꝛ minus. Ergo fit vt affectent̃ ꝛ vt opꝫ. Laudat̃ igit̃ hic habitus quo vt opꝫ affectantur honores: cũ sit mediocritas circa honorẽ noie vacans. Atqꝫ ad ambitionẽ qdẽ vacuitas appetitionis honoris: ad vacuitatẽ aũt appetitiõis honoris ambitio: ad vtrũqꝫ aũt vtrũqꝫ quodam mõ esse videt̃: qd̃ quidẽ ꝛ in ceteris esse virtutibus constat. Extremi aũt hic opponuntur: q2 medio nullũ est oppositũ nomẽ.

E 3ᵃ p'c.ca. ℂ Innominata aũt existẽte medietate vt deserta: vident̃ dubia esse extrema. ℂ In qbus autẽ supabundãtia ꝛ defectus: ꝛ mediũ. Appetũt autẽ honorẽ ꝛ magis ꝙ opꝫ ꝛ minus: ꝛ iam ꝛ vt opꝫ. Laudat̃ igit̃ habitus hic medietas existẽs circa honorẽ Innominatus. Videt̃ autem ad amorẽ honoris qdẽ nõ amor honoris: ad nõ amorẽ honoris autẽ amor honoris: ad vtraqꝫ autẽ vtraqꝫ qual'r. Videt̃ autem hoc esse circa alias virtutes. ℂ Opponi autẽ hic extremi videntur ppter non esse nominatũ medium.

ℂ Hec est 3ᵃ pars huius capl'i: in qua phs determinat de medio ꝛ extremis circa hanc mãm. s. circa honores mediocres. ꝛ p̃mo narrat. d. ꝙ q2 medietas circa hanc mãm est innominata: ꝛ sic videt̃ quasi deserta: q2 nõ designatur aliquo certo noie: ppter hoc ꝙ extrema vident̃ ẽẽ dubia: q2 qñqꝫ laudent̃ ꝛ qñqꝫ vituperant̃. [In qbus aũt.] Sed quãuis mediũ circa hanc mãm sit innoĩatũ: tñ circa hanc mãm. i. circa honores mediocres est mediũ laudabile. Et hec est ꝯclõ 40ᵃ ꝛ pbat̃ sic. In qbuscũqꝫ h est circa quecũqꝫ est supabundãtia ꝛ defectus extrema vituperabilia circa eadẽ est mediũ laudabile: sed circa honores mediocres sunt superabũdantia ꝛ defectus extrema vituperabilia: vt pꝫ ex iaꝫ dictis: ideo circa mediocres honores est mediũ laudabile. [Innominatus.] Sꝫ q2 habitus medi⁹ est innoĩatus circa mediocres honores noĩatur noĩb⁹ extremoꝝ: q2 per cõparationẽ ad vnũ extremoꝝ vĩ hẽre similitudinẽ cũ altero extremo ꝛ ecõuerso: iõ hꝫ rõnes vtriusqꝫ extremi: ꝛ ita videt̃ esse circa alias v̄tutes. s. ꝙ mediũ cõparatũ vni extremoꝝ videt̃ hẽre rõnẽ alterius extremi. [Opponi aũt.] Et q2 mediũ circa hãc mãm est innoĩatũ: ideo extrema vident̃ inter se opposita ꝛ nõ ad mediũ pp hoc ꝙ mediũ est innoĩatũ: tñ realiter ꝛ s̃m veritatẽ extrema opponunt̃ adinuicẽ: ꝛ ẽt ad mediũ. ℂ Hic sunt duo dubia. P̃mũ est vtrũ circa sumptus magnos ꝛ paruos sunt diuerse v̄tutes s̃ꝫ spẽm. Et videt̃ ꝙ nõ: q2 videm⁹ in alijs v̄tutib⁹ sic esse ꝙ nõ est alia v̄tus: sed eadem inter parua ꝛ magna: fortitudo enĩ est eadẽ s̃m spẽm circa oĩa pericula mortis siue sint parua siue sint magna ꝛ temperãtia est eadẽ specie circa delectationes ꝛ tristitias magnas ꝛ paruas: ꝛ mansuetudo que est circa iras est eadẽ s̃m speciem circa magnas ꝛ paruas iras: ideo videt̃ ꝙ eodem modo eadẽ v̄tus specie: sic circa honores magnos ꝛ paruos siue mediocres. ℂ Scd̃o dubitat̃ q2 supra dixit phs honorẽ esse qđdã maximũ: ꝛ hic dicit honorẽ circa que est philotomia esse bonũ moderatũ ꝛ paruũ: ideo videt̃ ꝙ ꝯtradicit sibiipsi. ℂ Ad p̃ᵐ dõm ꝙ q2 v̄tus est circa bonum ꝛ difficile: iõ vbicũqꝫ est alia ꝛ alia rõ difficultatis: ibi opꝫ ponere aliam ꝛ aliam virtutẽ. Nũc aũt difficultas in actu v̄tutis cõtingit ex hoc ꝙ mã circa quã versat̃ hꝫ repugnãtiã ad rõnem seu modũ rõnis qui circa talem mãm est ponendus qd̃ solũ cõtingit in passionibus. s. ꝙ habeãt repugnantiã ad rõnem. ℂ Sciendũ igit̃ est ꝙ passionum quedam habent magnã vim vt resistant rõni p̃ncipaliter ex parte passionũ: ꝛ quedam p̃ncipal'r ex parte reruꝫ que sunt obiecta passionũ: ꝛ q2 passiones s̃m se nõ habent magnam repugnantiã ad rõnẽ: cum appetitus nãliter subijciatur rationi: ideo virtutes que sunt circa tales passiões nõ sunt nisi circa illud qd̃ est magnũ ꝛ difficile in illis passionibus sicut pꝫ: nam fortitudo est circa maximos timores: ꝛ temperantia circa maximas delectationes. Et man/

Margin notes (right column): F — 40ᵃ ꝯclõ hu⁹ q̃rti libri. — G — Duo du⁹ — p̃ᵐ dubᵐ rõ. — Dub. 2ᵐ — H — Solo p. dubij. — Nõnᵐ

I suetudo circa iras maximas. Unde circa paruos timores ⁊ circa paruas delectationes eo ꝙ circa eas nõ est magna difficultas nõ opꝫ ponere aliquã ṽtutẽ: sed passiones que hñt repugnãtiã ad rõnẽ rõne ipsarũ rerũ pncipalr nõ solũ hñt difficultatẽ circa illud qd est maximũ in eis: sed ẽt circa mediocria ⁊ minora eo ꝙ bona exteriora ⁊ si sint pua sunt tñ multũ appetibilia tanq̃ necessaria ad vitã hoĩs: iõ circa tales passiões ⁊ circa appetitũ taliũ rerũ opꝫ eẽ duas ṽtutes. vnã ad tollendã difficultatẽ circa minora ⁊ aliã ad tollendã difficultatẽ circa maiora: qꝛ difficultas est circa vtrũqꝫ ⁊ alia difficultas est circa maiora: ⁊ alia circa minora: iõ alia ṽtus est circa sũptus magnos: ⁊ alia circa sũptus mediocres: ⁊ alia circa honores magnos: ⁊ alia circa honores mediocres: sed circa alias passiones q̃ nõ hñt repugnãtiã nec difficultatẽ ad rõnẽ nisi circa maximũ vel

K rõne maximi in eis: nõ opꝫ ponere nisi vnã ṽtutẽ. ℭ Ad rõnẽ in cõtrariũ dõm ꝙ circa mãs aliarũ ṽtutũ nõ est virtus circa pua sed solũ circa magna vt pꝫ: qꝛ tẽperãtia non est circa puas delectationes visus vel auditus: sꝫ est circa maximas delectationes corpales vt circa delectationes tactus: ⁊ eodẽ mõ est de fortitudine ꝙ nõ est circa pua: sꝫ circa maxima. ℭ Ad aliud dubiũ dõm ꝙ lꝫ inter res exteriores cuiusmodi sunt diuitie potestates ⁊ honores: honor sit maximũ ⁊ excellentissimũ: qꝛ alia appetunt̃ ꝓpter honorẽ: tñ nihil ꝓhibet aliquẽ honorẽ esse magnum ⁊ aliquẽ puũ per cõpationẽ ad alia que sunt sui generis. vnde inter res exteriores honor est maximum bonum: ⁊ tamen aliqs honor est maior ⁊ aliqs minor alio honore.

Ad rõnẽ pmi dubij in ꝯrium.

Solo secũdi dub.

Secunda pars

que est de mansuetudĩe que respicit mala exteriora ex quibus aliqs ꝓuocat̃ ad irã cõtinet̃ in vno tractatu q solũ ꝯtinet

L vnũ caplm: in quo ostendit̃ ꝙ mansuetudo est medietas circa iras. Et ꝙ medio ⁊ extremis fere innoiatis hoc nomen mãsuetudo transfert̃ ad mediũ: ad supabundãtiam ṽo iracũdia ⁊ ꝙ defectus inirascibilitas dicit̃: qualrcũqꝫ deficiet. ⁊ ſm que sit supabundãtia: non tñ ſm oĩa sil'. ⁊ q ꝓprie iracũdi ⁊ qui ꝓprie acrocholi ⁊ q amari ⁊ q difficiles ⁊ ꝙ mansuetudini magis opponitur superabũdantia ⁊ ꝙ nõ est facile determinare ſm certitudinem medium medio habitu existente laudabili extremis ṽo vituperabilibus. vnde ⁊ medio adherendum.

ℭ Mansuetudo est qdẽ mediocritas circa irã. At cũ mediũ ⁊ extrema fere noĩe vacent: ad mediũ qdẽ mãsuetudinẽ ipsam adducimus: cũ ei qd est parũ ⁊ noĩe vacat ꝓpior sit q̃ nimio: qd iracũdia quedã dici põt.

M

Capitulũ cũ tra. 3. 2. ptis q̃rti libri ethi. pᵒ pᵗᵉ. c.

Ansuetudo aũt est quedã medietas circa iras: inoiato autẽ existẽte medio fere autem ⁊ extremis. Ad medium mansuetudinẽ ferimus: ad defectum declinantẽ innominatum existentem: superabũdãtia autem iracundia quedã dicet̃ vtiqꝫ.

Diuisio c. tra 3. diᵒ i sex ptes.

In hoc

caplo huius tractatus determinatur de mansuetudine que respicit exteriora mala ex qbꝰ aliqs ꝓuocat̃ ad irã: ⁊ cõtinet istud caplm sex ptes pncipales. In pma narrat ꝙ circa iras inueniunt̃ mediũ ⁊ extrema. In 2ᵃ ibi [Passio qdẽ eniꝫ.] determinat̃ de mansuetudine ostendẽdo qs est mansuetus. In 3ᵃ pte ibi [Defectus aũt.] determinatur de vitio opposito mansuetudini ſm defectũ. In 4ᵃ pte ibi [Superabũdãtia aũt.] determinat̃ de vitio opposito mansuetudini ſm supabũdãtiã. In 5ᵃ pte ibi [Mãsuetudini aũt.] cõparat vitia extrema ad mediũ. In 6ᵃ pte ibi [Qd aũt in prioribus.] rñdet cuidam tacite q̃oni. In pᵃ igit̃ pte dicit ꝙ mãsuetudo est q̃dã N medietas circa iras tanq̃ circa mãm: in qua tñ mediũ ꝓprie acceptũ est inoiatũ: ⁊ fere ẽt extrema sunt inoiata eo ꝙ expssis noĩbus nõ distinguunt̃. Nomen aũt mansuetudinis assumit̃ ad significãdũ mediũ: cũ tñ ex vi noĩs magis inclinet ad defectũ ire. Dicitur enim aliqs mansuetus eo ꝙ nõ irascitur quasi manu assuetus ad modum bestiarum que assũete manibus hoĩum iracundiam deponunt. Defectus autem ire est innominatus sed supabundantia vocatur iracundia. Sic igitur pꝫ ꝙ circa iras inueniunt̃ mediũ ⁊ extrema quãuis medium nõ sit ꝓprie nominatum: nec etiam extremum in defectum.

ℭ Etenim affectꝰ qdã est ira. Ea ṽo que ipsam efficiũt multa sunt ⁊ diuersa. Is igit̃ q pro qbus ⁊ qbꝰ opꝫ ⁊ vt opꝫ: ⁊ cũ opꝫ: ⁊ q̃to i tpe opꝫ irascit̃ laudat̃. Estqꝫ hic mãsuetus: siqdẽ laudat̃ ipsa mansuetudo. Mãsuetus. n. ac mitis perturbatione vacare: ⁊ nõ ab affectu duci: sed ꝓ his ⁊ tãto in tẽpore irasci solet pinde atqꝫ rõ iubet. Peccare aũt circa defectũ magis videt̃. Nõ est enim vindex ipse mansuetus: sed potius clemens ⁊ ad veniam propensior dandam. O

ℭ Passio qdẽ eniꝫ est ira: facientia aũt multa ⁊ diũa. Qui qdẽ igit̃ in qbus opꝫ: ⁊ ẽt qbus opꝫ irascit̃ adhuc aũt ⁊ vt opꝫ ⁊ qñ ⁊ quãto tẽpore laudat̃. Mansuetus aũt iste vtiqꝫ erit. Siqdẽ mansuetudo laudat̃: vult mansuetus impturbatus esse: ⁊ nõ duci a passione sed ſm ꝙ vtiqꝫ ratio ordinabit: ita ⁊ in his ⁊ intãtũ tpe irasci. 2ᵃ pᵗᵉ. c. P

ℭ Peccare aũt videt̃ magis ad defectũ: nõ. n. punitiuus mansuetus sed magis ꝯdonatiuus.

ℭ Hec est 2ᵃ pars: in qua Phs determinat de medietate circa iras. s. de mansuetudine. ⁊ pmo narrando qd ꝯuenit mansuetudini ſm ꝙ ipsa ponit̃ esse virtus. scdo narrat qd cõuenit sibi ſm ꝓprietatẽ noĩs. Dicit ergo pmo ꝙ iracundia ponit̃ vitiũ extremũ qd ĩportat quẽdam excessum ire que est quedã passio que ex multis ⁊ differentibus rebus causari põt. Multe eniꝫ ⁊ diuerse possunt esse cãe ire ⁊ ſꝫ harũ diuersitatẽ ꝯtingit in ira accipere mediũ ⁊ extrema: nõ eniꝫ est idẽ mediũ circa irã a quocũqꝫ causat̃. nã pro aliqua cã est magis irascẽdũ ſm rõnẽ ⁊ pro aliqua causa minus: sed ꝓ quacũqꝫ cã ꝯuenit irasci ille q irascit̃ in qbꝰ opꝫ ⁊ qñ opꝫ ⁊ quãto tpe opꝫ: ẽt talis hõ laudat̃: ⁊ est mansuetus si nomen mansuetudinis in laude accipiat̃. Mansuetus enim vꝫ ad hoc disponi pmo vt iudiciũ rõnis interius nõ perturbet̃. Scdo vt exteriori actione nõ ducatur ab ira sed ſm rõnẽ. s. ꝙ in his rebus ⁊ in tanto tẽpore irascat̃. [Peccare aũt.] Scdm aũt ꝓprietatẽ noĩs mansuetꝰ magis videt̃ peccare in hoc qd accedit ad defectum. Cum enim aliqs dicit̃ mansuetus signat̃ ꝙ nõ est punitiuus: sꝫ ꝙ magis remittat ⁊ cõdonet penas qd ptinet ad defectum ire: nã ira est appetitus vindicte que fit per penã. Sic igit̃ pꝫ ꝙ mãsuetus dictus a mãsuetudine que est ṽtus est laudabilis neqꝫ deficiens neqꝫ supexcedẽs. Sed tñ mansuetus dictus a mãsuetudĩe ſꝫ ꝓprietatẽ noĩs sic accedit ad defectũ magis q̃ opꝫ. ⁊ sic põt tã mansuetꝰ q̃ mãsuetudo accipi equoce. s. ꝓ medio circa iras ⁊ ꝓ extremo l defectu. Q

ℭ Defectus ṽo siue sit quedam ire vacuitas: siue aliqd aliud vituperatur: qui nãqꝫ nõ irascunt̃ ꝓ qbꝰ opꝫ ⁊ vt opꝫ ⁊ cũ opꝫ ⁊ qbus opꝫ fatui sunt. Nam neqꝫ sentire neqꝫ dolere vident̃. Atqꝫ qui nõ irascit̃ nõ est aptus

ad vicisendũ

A ad vlciscendum. Perferre autem contumelias ꝛ suos negligere seruile est sane.

3ª ps.ca. ¶ Defectus aūt siue inirascibilitas quedam est siue q̄dcūq; vitupat̄: nō irasci eni; in q̄bus opꝫ insipientis esse videt̄ ꝛ qui non vt opꝫ neq; q̄n neq; q̄bus opꝫ. Videt̄ autē nō sentire neq; tristari. ¶ Et non iratus non esse vindicatiuus. ¶ Iniuriantem autem sustinere ꝛ familiares despicere seruile.

¶ Hec est 3ª pars: in qua determinatur de vitio opposito mansuetudini ſm defectum ꝛ dicit ꝙ defectus a medio in ira siue vocetur inirascibilitas siue qualitercūq; nuncupetur vituperatur. ¶ Q̄d autē defectus ire sit q̄nq; vituperabilis probat Phs: ꝛ est ꝯclusio 4.1ª que probatur tripliciter. Primo sic. Omne q̄d pertinet ad insipientia; est vituperabile: sed ad insipientiam pertinet ꝙ aliquis non irascatur in rebus in quibus opꝫ irasci ꝛ q̄bus personis: ꝛ eo modo ꝛ tempore quo opꝫ irasci ꝛc̄. Ideo defectus ire est vituperabilis. Maior patet per hoc ꝙ opus virtutis consistit in operatione ſꝫ rectam rationez: ꝛ laus virtutis consistit in operatione ſm rectam rationez. Minor patet ex hoc ꝙ non causat̄ ex tristitia: ꝛ tristitia est sensus nocumenti. Si igitur aliquis nō irascitur in quibus oportet: sequitur ꝙ non doleat neq; tristetur de eis: ꝛ ita ꝙ non sentiat ea esse mala quod pertinet ad insipientia;: ex quibus sequitur ꝙ defectus ire est vituperabilis. [Et nō iratus.] Secundo probatur conclusio sic. Non vindicare ea que ſm rectam rationem sunt vindicanda est vituperabile: ſꝫ non irasci quandoq; est non vindicare ea que ſm rectam

B 41ª oclo but ami libri

C rationem sunt vindicanda: ideo ꝛc̄. [Iniuriantem autez.] Tertio probatur conclusio sic. Sustinere iniurias ꝛ eas non repellere est vituperabile ꝛ seruile: sed hoc contingit quandoq; ex defectu ire: quia per defectum ire redditur homo piger ꝛ remissus ad repellendum iniurias. pꝫ ergo ꝙ defectus ire est quandoq; vituperabilis. Maior patet ex hoc ꝙ iniuriantez sustinere ꝛ familiares despicere hoc est non vindicare debito modo est seruile: ꝛ hoc ꝯsequit̄ ex defectu ire: q: per defectum ire redditur homo piger ꝛ remissus ad repellendum iniurias.

¶ Exuperatio vō ꝑ oia q̄dē fit: nā fit ꝛ in q̄b⁹ nō opꝫ: ꝛ ꝓ q̄bus nō opꝫ ꝛ magis ꝛ velocius: ꝛ maiore in tp̄e q̄̄ opꝫ: nō t̄n vniuersa eidez insunt: q̄ppe cuz esse non possit: malū eni; ꝛ seipsuz perdit: ꝛ si integrū sit intolerabile fit.

D Iracundi igit̄ cito q̄dē irascunt̄: ꝛ q̄bus non opꝫ: ꝛ pro q̄bus nō opꝫ: ꝛ magis q̄̄ opꝫ. At cito desistunt. Q̄d q̄dem ꝛ optimū habēt. Hoc aūt ideo fit: q: nō detinent iraz: sed reddunt idcirco ꝛ manifesti sunt ob celeritatez: deinde cessant. Exuperatione aūt sunt celeres ꝛ ad q̄duis ꝛ ꝓ quouis iracūdi: qui sūme sunt bilis. Unde ꝛ sūme bilis hoies appellant̄. Amari aūt cum difficultate placant̄: ꝛ longo tēpore sunt sub ira: detinēt.n. ipsam: sed vbi reddiderint cessant. Ultimo nāq; ponit ire modū: pro dolore voluptatez efficiēs. Q̄d si hoc nō fiat habent ipsuz pondus. Etenim quia nō est manifestuz nemo persuadet ipsis. Ut in se autē ꝯcoctio fiat ire tēpore opus est. Sunt autē tales homines ꝛ sibiipsis ꝛ amicissimis permolesti. Infensos aūt eos dicimus qui pro quibus non opꝫ ꝛ magis q̄̄ oportet ꝛ longiore tempore irascūtur: sineq; vltione vel pena non reconciliantur.

E 4ª ps.c. ¶ Superabundātia aūt ſm oia q̄dē fit: etenim q̄b⁹ nō opꝫ ꝛ in quib⁹ nō opꝫ: ꝛ magis q̄̄ opꝫ: ꝛ veloci⁹ ꝛ pluri tp̄e. Nō t̄n oia eiusdē existūt. Nō enim vtiq; posset esse. Maluz.n. ꝛ seipm destruit: ꝛ si integruz sit importabile fit. ¶ Hij quidē igit̄ iracundi: velociter quidē irascunt̄ ꝛ quibus nō opꝫ ꝛ in quibus nō opꝫ ꝛ magis q̄̄ opꝫ. Quiescūt eni; velociter: q̄d ꝛ optimū habent. Accidit aūt ipsis hoc: q̄m nō retinent irā: sed reddunt ſꝫ q̄ manifesti sunt ꝑꝑ velocitatē: deinde requiescunt. In supabundātia aūt sunt acrocholi acuti: ꝛ ad omne iracundi ꝛ in oi: vn̄ ꝛ nomen.

F ¶ Amari autez difficile solubiles ꝛ multo tp̄e irascunt̄: retinent enim irā: quies aūt fit cuz retribuerint. Punitio eni; quietat ipetū ire delectationē pro tristitia faciēs. Hoc aūt nō effecto graue habēt: ꝓpter nō manifestuz enim esse neq; suadebit ipsis aliquis. In ipso autem digeri iram tp̄e idiget: sunt autē tales sibiipsis molestissimi: ꝛ maxie amicis. ¶ Difficiles aūt dicimus in quibus nō oportet irascentes ꝛ magis q̄̄ oportet ꝛ pluri tempore ꝛ non cōmutatos sine cruciatu vel punitione.

¶ Hec est 4ª pars: in qua determinatur de vitio opposito mansuetudini ſm superabundantiam. ꝛ primo narrat ꝙ hoc vitium multipliciter contingit. 2ª determinat de

G speciebus eius. Dicit ergo primo ꝙ superabundantia ire potest fieri ſm omnes circunstantias: quia cōtingit ꝙ aliquis irascatur q̄bus personis nō oportet ꝛ magis q̄̄ opꝫ: ꝛ ꝙ velocius prouocetur ad iram q̄̄ oportet ꝛ ꝙ pluri tempore duret ira q̄̄ oportet. Non tamen omnes excessus inueniuntur in eodem homine simul tum propter molestiā quam ipse ex ira sua haberet: tum quia esset ita molestus alijs ꝙ inter homines viuere non posset: ꝛ vniuersaliter loquendo de malo non potest malum esse integrum: quia si esset integrum seipsum destrueret ꝛ importabile fieret. Et illud potest intelligi vniuersaliter de malo quod est priuatio boni. Si enim esset tale integrum destrueretur subiectum suum ꝛ esset importabile quia non haberet subiectū a quo portari posset. verbi gratia. Si homo esset priuatus integre ab omni perfectione quam habet: tunc esset priuatus visu ꝛ auditu ꝛ carnibus ꝛ ossibus ꝛ anima ꝛ corpore:

H ꝛ sic non maneret homo: ꝛ ideo non est aliquod maluz integrum q̄d aufert totum bonum: sed quodlibet malū aufert aliquod particulare bonuz cuius est priuatio: sicut cecitas aufert visum ꝛ non aufert totum animal quo sublato iam non esset cecitas: ꝛ sic patet ꝙ malum quod est priuatio non potest esse integrum. Potest etiaz dictum Philosophi intelligi specialiter de superabundantijs ire. s. ꝙ nullus potest simul habere omnes superabundantias ire propter molestiam quam habet ex ira que tanta esset ꝙ destrueret suum subiectum: ꝛ per consequens non esset a suo subiecto portabilis. [Hi quidem enim.] Superabundantia ire hꝫ tres species. q̄dam enim iracundi velociter irascunt̄ quibus nō opꝫ ꝛ in quibus rebus nō opꝫ quoruz ira non durat multo tēpore: sed velociter quiescunt: ꝛ hoc est optimuz q̄d in eis accidit ꝙ nō retinēt iras in corde: ſꝫ eoꝝ ira statiz ꝓrūpit exterius: q: vel statiz tribuūt vindi-

I etiam vel manifestant iram per aliqua signa: & sic ira exte-
rius exhalata requiescunt sicut calor inclusus magis con-
servat. Evaporans aũt citius evanescit: ad hanc spẽm ire
maxime videnẽ disponi cholerici propter velocitatem &
subtilitatem cholere: & hanc spẽm ire maxie habent acro-
choli .i. extremi in ira: & dicitur acrocholus ab acros quod
est extremus & colos qđ est ira qȥ sunt acuti & prompti vt
irascanẽ circa oĩa. [Amari aũt.] Alia spẽs supabundantie
ire est amaritudo. Amari eniȥ s̃m irã dicunẽ q diu irascũ
tur: & quorũ ira de difficili soluiẽ: qȥ retinent irã in corde: &
tũc ira eorũ qescit qñ retribuunt vindictã p iniuria illata:
punitio eniȥ facit qescere ipetũ ire: qȥ loco tristitie pcedẽ-
tis inducit delectationẽ de vindicta: sed si nõ puniũt gra-
uiter affliguntẽ interius: qȥ eniȥ nõ manifestant iram suaȥ
nullus põt psuadẽdo irã eorũ mitigare que ignoratẽ: sȥ ad
K hoc q eorũ ira dirigatẽ necesse est esse longũ tẽpus per qđ
paulatim tepescat extinguatẽ: isti qui sic irã diu retinẽt sũt
sibiipsis molestissimi: & ẽt amicis cũ qb⁹ nõ pñt delectabi
liter cõuiuere: & pp hoc vocanẽ amari & hanc spẽȥ ire me
lancholici videnẽ esse dispositi in qbus ipressiones susce-
pte ppter grossitiẽ humoris diu pseuerant. [Difficiles di-
cimus.] 3ª spẽs supabundãtie ire est s̃m quã aliq dicunẽ
difficiles siue graues qui irascunẽ in qb⁹ nõ opȥ & magis
q̃ȥ opȥ: & in pluri tpe q̃ȥ opȥ: & nõ cõmutanẽ ab ira absq͂ħ
q puniãt eos qb⁹ irascunẽ: nõ .n. põt in eis ira breui tẽpo-
re dirigi: qȥ irã retinẽt ex pposito firmato ad puniendũ.

Mansuetudini aũt magis exuperationẽ opponim⁹:
fit eniȥ magis qppe cuȥ humanius sit punire. Et ipsi
infensi difficiliores sunt ad vitã simul agendã.

5ª pa. ca. Mansuetudini autẽ magis superabundãtiã
opponim⁹: et eniȥ magis fit: human⁹ .n. magis
L punire. Et ad ꝯuiuere difficiles deteriores.

Hec est 5ª pars: in qua cõparat vitia extrema ad inuicẽ
& ad mediũ: & intendit dicere q superabũdãtia ire magis
42ª ꝯclo hui⁹ qrti libri. opponiẽ mansuetudini q̃ȥ defect⁹ ire: & hec est ꝯclo 42ª &
pbatẽ duplr. Pmo sic. Illud vitiũ ad qđ hõ nãliter magis
inclinatẽ magis opponiẽ vtuti vt pȥ 2º hui⁹. Sȥ hõ magis
nãliter inclinatẽ ad supabundãtiã ire q̃ȥ ad ei⁹ defectum:
iõ &c. Minor declaratẽ p hoc q hõ nãliter magis inclinatẽ
ad puniendũ post iniuriã illatã q̃ȥ ad cõdonanduȥ: huma-
nius eniȥ est punire p iniuria illata q̃ȥ iniuriãtẽ sustinere.
[Et ad viuere.] 2º pbatẽ sic. Illud vitiuȥ qđ est peius ma-
gis opponiẽ vtuti: sed supabũdãtia ire est peior q̃ȥ defect⁹
ire: qđ pȥ p hoc: qȥ ille qui supabũdat in ira magis est diffi
cilis ad conuiuendum: & per ꝯñs est deterior.

At eniȥ qđ & antea dictũ est & ex iis que dicunẽ emer
git: nõ est facile determinare quonã mõ & qb⁹ & p qb⁹
M & quãto tpe irascẽdũ sit: & quousq͂ȥ iratus recte faciat:
qs aut peccet. Qui nãq͂ȥ parũ transgrediẽ nõ reprehẽ-
diẽ: siue ad id qđ est nimiũ declinet: siue parũ. Nõnũq̃ȥ
eniȥ deficientes laudamus mansuetosq͂ȥ vocamus: &
ipsos infensos tanq̃ȥ aptos ad dominandũ viriles di-
cimus esse. Facile igiẽ nõ est assignare rõne quãtum &
quõ qspiã egressus vituperandus est: in singulis eniȥ
& sensu iudiciũ est. Illud tñ manifestũ mediũ qdeȥ ha
bitũ quo qbus opȥ & p qbus opȥ & vt opȥ irascimur:
& simili mõ de ceteris laudabilẽ esse: extrema võ vitu
peranẽ. Atq͂ȥ si parum distent a medio leuiter: si plus
magis: si nimiuȥ vehementer carpenda sunt. Constat
igiẽ habitũ mediũ cõparandũ esse ac amplectendum.
Sed de habitibus qui sunt circa iraȥ satis iaȥ dixim⁹.

Qđ autẽ in prioribus dictum est: & ex dictis N
manifestuȥ: nõ eniȥ facile determinare qlr & in 6ª pa. c.
qbus & qualib⁹: & quãto tẽpore irascenduȥ: &
vsquequo recte facit vel peccat. Qui qdẽ eniȥ
paruȥ transgrediẽ nõ vituperatẽ neq͂ȥ in maius
neq͂ȥ in minus. Qñq͂ȥ eniȥ deficiẽtes laudam⁹
& mansuetos dicim⁹: & irascentes viriles: & vt
potẽtes principare. Quãtuȥ autẽ & qualr trãs-
grediẽs vitupabilis: nõ facile rõneȥ reddere: in
singularib⁹ eniȥ & sensu iudiciũ. Sȥ qđ qdẽ
tale manifestuȥ: qm̃ qdẽ medius habit⁹ lauda-
bilis s̃m quẽ qbus opȥ irascimur & in qb⁹ opȥ
& vt opȥ. Et oĩa talia supabundãtie & defectus
vituperabiles. Et in paruȥ qdẽ facte qescibilr: O
in plus autẽ magis: & in multuȥ vo valde: ma
nifestuȥ autẽ qm̃ medio habitui adherendum.
Qui quidem circa iram habitus dicti sunt.

Hec est 6ª pars: in qua Phs rñdet cuidaȥ tacite qõni. &
pmo ostẽdit qd circa hoc põt determinari p certitudinẽ.
Scđo qd circa hoc est manifestũ. qđ tacita ad quã rñdet
est ista qualr est irascendũ recte & s̃m rõnẽ & qbus psonis
& pro qbus rebus. Respondet dicẽs q nõ est facile istud
determinare sed valde difficile. Ille eniȥ qui parũ recedit
a medio siue in maius siue in min⁹ nõ vituperatẽ: sȥ qñq͂ȥ
eos qui deficiũt in ira laudamus & vocamus eos mãsue-
tos: illos aũt q parũ excedũt qñq͂ȥ vocamus viriles: quasi
aptos ad pncipandũ ppter promptitudinẽ ad vindictam
que cõpetit pncipantib⁹: sed per quãtũ & qualẽ recessuȥ a P
medio aliqs est vituperãdus vel nõ: nõ põt de facili rõne
determinari: qȥ iudiciũ huius rei cõsistit in singularib⁹ &
in sensu taȥ exteriori q̃ȥ estimatione iteriori. [Sed q qdẽ
tale.] Sed in talib⁹ est hoc manifestuȥ q medius habit⁹
est laudabilis s̃m quẽ irascimur qbus opȥ & in qbus opȥ
& s̃m q opȥ: & sic de aliis circũstãtiis: & supabũdãtia & de-
fectus sunt vitupabiles. Si aũt in parũ fiãt tolerabile est.
si aũt in plus fiant est magis vitupabile: vñ semp opȥ ad
mediũ hoiem se trahere. Sic igiẽ dicti sunt habit⁹ q sunt
circa irã. Circa istã mãm sunt duo dubia. pᵐ an mãsue Duo du⁹
tudo sit vtus distincta ab aliis vtutib⁹. Et vi pmo q non pᵐ duᵐ
sit vtus: qȥ mansuetudo iportat defectũ ire: sed vtus corrũ rõ pª
pitur per supabundãtiã & defectũ: iõ mansuetudo nõ est
vtus. Scđo pbatẽ q nõ est vtus distincta ab aliis: quia rõ 2ª
clementia est qdã vtus spãlis & mãsuetudo nõ distinguiẽ Q
a clementia: qȥ ille vtutes sunt eedẽ que hñt idẽ oppositũ:
sed hꝰ est clementia & mãsuetudo. nã vtriq͂ȥ opponiẽ cru-
delitas: iõ &c. In oppositũ est Phs. Dõm q hoc no- In opposi-tũ Phs.
men mãsuetudo est equocũ ad vitiũ in defectu ad mediũ Solo.
inter superabundãtiã & defectuȥ. pmo mõ nõ est vtus. 2º Mansuetudo nomen equocum.
mõ est vtus: qđ pȥ: qȥ regulat appetitũ s̃m rectã rõneȥ: re-
primit eniȥ appetitũ ne plus vel min⁹ irascatẽ q̃ȥ opȥ. Hoc
etiã pbatẽ p hoc q extremũ mãsuetudinis s̃m q iportãt
mediũ laudabile est: & p ꝯñs est vtus. 2º dico q est virtus
distincta ab aliis: qȥ distinguiẽ a clemẽtia cũ qua maxime Quõ ira & clementia inter se differãt.
vi cõuenire. Qualr aũt iste vtutes differãt est intelligẽdũ
q differũt duplr. vno mõ p obiecta qȥ mãsuetudo est mo
deratiua passionis interioris. s. ire: & clemẽtia est modera-
tiua punitionis actus exterioris vt dicit Seneca in liº suo
de clemẽtia: vbi diẽ q clemẽtia ẽ lenitas animi in ꝯstituẽ
dis penis: clemẽtia .n. p se moderat actũ exteriorẽ: sȥ man
suetudo p accñs moderat actũ exteriorẽ inq̃tũ moderat

A irā que est īpedimētū moderationis actus exterioris.naz ex hoc q aliqs irascit magis punit.scdo dico q iste virtutes differūt:q vt dicit Seneca clementia est solū supiorū ad inferiores:sed māsuetudo est circa iras quas.ūqz r maxime inter psonas equales ad inuicē cōuenientes. ¶ Ad pᵐ (Ad pᵐ rōnem.) in 2riū dico q mansuetudo q̄ est virtus nōn iportat defectū sed est mediū īter supabūdātiā r defectū. ¶ Ad aliū (Ad zᵐ rōnem.) dōm est q mansuetudo r clemētia nō bnt idē oppositū. Crudelitas eniz cū īportat excessus punitionis directe opponit clementie r māsuetudini.opponit iracūdia q̄ īportat excessus ire. ¶ Sciēdū est fm Senecā libro zᵒ de clementia:q crudeles differūt a seuis r feris bois in hoc q crudeles puniēdi cām bnt fz modū nō bnt:sed illi dicunt (Nōn) seui r feri q sine cā cōdigna in penis hoiz delectantur:r Eustratius distinguit īter istas punitiones crudelis r seui dicēs q pena cōdigna illata fm quantitatē iniurie vocat (B) cruciatus:sed punitio seui seu hois feri nō attēdit in cōdignū sed in vindicte excessus r̄c. ¶ Scdo dubitatur circa (Dub.zᵐ) obm mansuetudinis qd est ira vtz ira sit passio gnālis nō distincta ab alijs passionibꝰ. Et videt q sit gnālis:q2 de(rō pᵐ)notat totū appetitū irascibilē:iō vi q sit generalis ad oēs passiōes que sunt in irascibili. ¶ Itē cuilibet passioni spe(rō zᵐ)ciali correspōdet aliqua spālis passio sibi opposita sicut amori odiū:r delectationi tristitia:sed ira nō bz passionē sibi oppositā:iō r̄c. ¶ Ad oppositū ira est obiectū virtutis spe(In oppᵐ Solo. Generale quid 3ᵗ.)cialis.s.mansuetudis.ergo est passio specialis. ¶ Dōm est q aliqd pōt dici gnāle tripl̄r.s.per pdicationē sicut illud qd de pluribꝰ pdicat. Alio mō per causalitatē:sicut sol est cā gnālis oīum effectuū quos sua vtute r effectu cōprehēdit:r neutro istoz modoz est ira passio gnālis respectu aliaz passionū. ¶ Tertio mō pōt aliqd dici gnāle:q2 ex (C) pluribꝰ causis causat r isto mō pōt ira dici passio gnālis: q2 multe pnt esse cause ex qbus ira nascit r multi effectus cōsequunt irā:ideo pōt dici gnālis s.ds mō.s.fm causalitatē:q2 est cā plurīū effectuum:r tñ est passio specialis ab (Nōnᵐ pᵐ) alijs distincta. ¶ Intelligēdū est q ira est appetitus vindicte ppter apparentē paruipensionē pueniens:ideo ois paruipensio est cā ire:sed puipensio bz multas spēs vt pz (Nōnᵐ zᵒ) ex scdo rhetorice. ¶ Ulterius est sciendū q ira est appetitus vindicte nō cuiuscūqz sed vindicte estimate possibilis illi q irascit:q2 sicut dī pmo rhetorice inferioris ad superiorē nō est ira:q2 desperat de vindicta.ad irā necessario cōcurrit desideriū:q2 appetit vindictā:r ēt ad irā requirit spes inquātum iratus sperat de vindicta cōsequenda. (Nōnᵐ 3ᵒ) ¶ Sciendū ēt q sicut ira pōt ex multis causis pcedere: ita multi effectus cōsequunt irā:quoz vnus est delectatio de vindicta nō solū de vindicta actu consecuta sed de spe cōsequēdi vindictā:qm cū pƿentia alicuius delectamur spes r memoria est delectabilis eidē vt dī scdo rhetorice: r iō ira dī esse passio cōposita:q2 cū ira cōcurrūt alie pas(D)siones.s.tristitia de iniuria illata r spes de vindicta consequēda r delectatio de spe cōsequēdi vindictā. Adhuc est alius effectus ire.s.accensio sanguinis circa cor. Spiritus eniz ipressionē nocumēti cōcipiēs accendit sanguinē circa cor:vt hō cū maiori ipetu repellat nocumētū cōceptū r ex accēsione sanguinis cōsequit inordinatus motus spirituū per quē qñqz perturbat:iō qñqz sensus r qñqz oia mēbra turbant:ita q hō non pōt loqui nec recte se mouere. Sic igit pz q ira dī passio gnālis ppter gnālitatē causaz a qbus pcedit r ppter gnālitatē effectuū ab ipsa pceden(Ad pᵐ rōnem.)tiū. ¶ Ad pᵐ in cōtrariū dōm est q ira denotat totuz appetitū irascibilē nō qn alie passiōes sint in appetitu irascibili.s.timor:odiuz r audacia:sed q2 ira est passio manife(Ad zᵐ rōnem.)stior r magis nālis ipsi appetitui. ¶ Ad zᵐ dōm est q ad irā cōcurrūt multe passiones:vt tristitia spes r delectatio:

vt dictū est:iō ire nō opponit aliqua passio specialis:vnde (E) breuiter non est vniuersaliter verum q omnis passio bz passionem specialem sibi oppositam.

Pars tertia huius libri cōtinet in vno tractatu in quo determinat de vtutibꝰ respicientibus actus humanos cōtinente tria capla. Primum caplm est de medietate circa delectabile in oibꝰ cōicationibus que sunt fz vitā que medietas est inoiata ipsoprie tñ dī amicitia:cui extrema sunt placiditas r discolia. zᵐ caplz ibi[Circa eadē fere.]Est de medietate in humanis actibꝰ quātū ad veritatē cuius extrema sunt iactātia r ironia. Caplm 3ᵐ ibi[Existente aūt requie.]Est de medietate circa ludos que est eutropelia cuius extrema sunt bomolochia r agrica.

Capitulum primum

qd est de medietate que est circa delectabile in oibus cōicationibꝰ que fz vitā:que inoiata est:r dī (F) amicitia seu affabilitas:differt tñ ab amicitia pprie dicta: q2 hoc est sine passione diligendi:sed amicitia pprie dicta nō est sine passione diligēdi.vñ amicitia pprie dicta de q̄ determinat .8.r.9.huius est in affectione. Dec aūt amicitia de qua hic loquimur est ad oēs in cōicando seruās qd cōgruit r referēs ad bonū r cōferēs r fm se desiderās cōdelectare:cōtristare aūt renuens.eligit tñ contristare vbi vitiū est nō cōtristare seu delectare:r cuz maiora bona sequant ex cōtristatione q̄ ex delectatione si solū intendit se fieri delectabilē pprie est placidus:qui aūt ppter sibi vtile blanditor:r q extrema vident solum inter se opponi ppter medium innominatum esse.

¶ In cōgressionibus r cōuictu r vsu cōmuni verborū ac rerū qdā placidi sunt:q qdē p voluptate afferēda laudant oia r nihil aduersant:putātes haud q̄q̄ sese (G) molestos cuiqz esse opz. Quidā contra in oibꝰ aduersantes neqz curā vllā bntes si dolorē afferant difficiles cōtentiosiqz vocant. Patet igit hos qdē duos habitus esse vituperādos:mediū aūt īter hos laudādū: quo quidem quispiam eam que oportet r vt oportet accipiet r similiter egreferet.

In colloquijs aūt r 2uiuere: r sermonibus r rebus cōicare. Hi qdē placidi vident esse oia ad delectatione laudantes r nihil cōtra tendentes:sed existimantes oportere (Caput pᵐ qrti trac. tertie ptis qrti libri ethicoz. pᵐ pa.cd.) sine tristitia esse. ¶ Qui aūt econtrario his ad oia cōtrariantes eius qd est cōtristare:neqz qdcūqz curātes:discoli r litigiosi vocat. ¶ Qm qdē igit dicti habitus vituperabiles sunt nō imanifestū: r qm mediꝰ hoz laudabilis fz quē reci(D)piet que opz: r vt opz: siir aūt r spernet.

Istud est caplm pᵐ tractatus qrti tertie partis libri quarti:in quo determinat de quadā medietate que est circa delectabile in oibus cōicationibꝰ fm (Primū c. tra.4 diᵘ in tres partes.) vitā humanā que vocat amicitia in cōicatione nō in affectione:vel pōt magis pprie dici affabilitas:r cōtinet istō caplm tres ptes pncipales. In pma ostendit circa delectationes r tristitias humanoz actuū esse mediū r extrema. In zᵃ ibi[Nomen aūt redditur.]Determinat de medio habitu quātum ad nomen r quātū ad pprietates eius. In 3ᵃ parte ibi[Condelectans aūt.]Determinat de vitijs oppositis medietati predicte. In pma parte primo proponit vitium pcīnēs ad superabūdātiā delectationis. Scdo po-

I nit vitiū ptinens ad defectū. Tertio ꝯcludit mediū hītuꝫ eē laudabilē ⁊ vtuosuꝫ. Dicit ergo p̄mo ꝙ circa colloquia humana ꝑ que hoīes maxīe cōuiuūt ad inuicē fm ꝓprietatē nāe sue ⁊ vlr circa totū cōuictū humanuꝫ q̄ fit ꝑ h ꝙ hoīes ad inuicē cōicant in sermonib⁹ ⁊ in reb⁹: qdā dicuntur placidi q̄si intendentes oīb⁹ placere. vñ oīa laudant q̄ ab alijs dicunť: ⁊ student ad hoc ꝙ delectabiles se eis exhibeānt ⁊ nullo mō ꝯdicūt eis qbus cōuiuūt ne eos cōtristent estimātes ꝙ opꝫ oēs ꝯuiuere sine tristitia. [Qui aūt ecōtrario his.] Et qdā ꝯtrio mō se hnt ad placidos q̄ volūt oīb⁹ ꝯtrariari ⁊ oēs vitupare intendētes oēs alios ꝯtristare: ⁊ tales hnt vitiū in defectu: ⁊ dicunť discoli ⁊ litigiosi. [Qm̄ qdē igiť.] Hic ꝯcludit ꝙ medius habit⁹ circa dicta ⁊ facta hoīum est laudabilis: ⁊ hec est ꝯclo 43ª ⁊ ꝓbať sic. Habitus cuius extrema sunt vitupabilia est laudabilis: sꝫ hītus extremi circa dicta ⁊ facta hoīum sunt vitupabiles. ḡ ⁊c. Maior de se pꝫ ⁊ minor declarať: q̄ q̄ in oīb⁹ vult placere est vituperabilis: ⁊ q̄ oēs vult ꝯtristare est vitupabilis. ḡ habitus medius est laudabilis, sꝫ ꝙ aliqs acceptat ea q̄ ab alijs dr̄ ⁊ fiunt: ⁊ ēt despicit ⁊ ꝯdicit fm ꝙ opꝫ.

43ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri.

K ¶ Verū ipsi nomē nullūꝫ est positum: ꝑsimilis aūt est amicitie: talis est eniꝫ is qui mediū hunc hꝫ habitum: qualē ꝓbuꝫ hoīem amicū dicere solemus: sumpta dilectione. Sꝫ differt ab amicitia: qḋ est sine affectu dilectioneqꝫ eoꝝ qbus cū is cōgrediť q̄ hūc habitū hꝫ: nō.n. amore vel odio: sed q: talis est ipse ꝓbat singula vt opꝫ: nā silr tam ad notos q̄ ad ignotos: tā ad familiares q̄ ad nō familiares ipsuꝫ aget: in singulis tamē vt cōuenit. Nō.n. eque familiariū ⁊ externoꝝ curam hēre: neqꝫ dolore similiter eos afficere opꝫ.

L ¶ Nomen aūt ipsi aliqḋ non est. Assimilať aūt

2ª ps c. maxime amicitie: talis eniꝫ est qui fm mediuꝫ habitū: puta qualē volumus dicere moderatū amicuꝫ diligere assumentem. ¶ Differt aūt ab amicitia: qm̄ sine passione est: ⁊ diligendi affectu qbus colloquiť: nō eniꝫ in amādo vel inimicādo recipit singula vt opꝫ: sꝫ in eo ꝙ talis est: silr aūt ad ignotos ⁊ notos ⁊ cōsuetos ⁊ incōsuetos id faciet: verūtamē ⁊ in singulis vt congruit. Nō eniꝫ similiter cōuenit cōsuetos ⁊ extraneos curare: neqꝫ rursus cōtristari.

¶ Hec est 2ª pars huius capli: in qua determinat de habitu medio: ⁊ cōtinet duas pticulas. In pª determinat de nomine habitus medij: ⁊ de dūa habit⁹ medij ad amicitiam

M cui est multū silis. In 2ª ibi [Uniuersalr qdē.] Ponit ꝓprietates habitus medij. Dicit ḡ p̄mo ꝙ habitus medius est inoīatus: ꝓpter tamen silitudinē ad verā amicitiā pōt dici amicitia. Iste eniꝫ habit⁹ medi⁹ ⁊ vera amicitia cōueniunt ⁊ assimilanť in actu exterioriꝫ q̄ est delectabilr cōuiuere. Sicut eniꝫ amicus delectabilr cōuiuit cū amico: ita ille q̄ est dispositus fꝫ istū habitū medium taliter se hꝫ in delectabili cōuictu ad alios: sicut se hꝫ amicus ad amicuꝫ loquēdo de amicis amicitia que est ꝓpter bonū honestū. [Differt tñ ab amicitia.] Iste tñ habitus medi⁹ differt ab amicitia vera: q: ista vtus est sine amore q̄ est passio appetitus sensitiui: ⁊ sine dilectione ad eos qbus colloquiť: ⁊ cū qbus ꝯuiuit: que ptinēt ad appetitū intellectiuū. Nō eniꝫ acceptat singula dicta ⁊ facta ab alijs sicut opꝫ: q: afficiatur ad eos odio vel amore: sed q: est ita dispositus fꝫ habitū: cuius signū est ꝙ hec obseruat nō solū ad amicos: sꝫ cōiter ad oēs notos ⁊ ignotos: ⁊ est simile de liberalitate:

amicus eniꝫ dona cōfert amico ꝑꝑ amorē: sꝫ liberalis nō ex eo ꝙ amat ꝯfert: sꝫ ex eo ꝙ talis est fꝫ habitū: vt de facili emittat pecuniā: verūtamē hec similitudo in cōuictu ad notos ⁊ ignotos ad amicos ⁊ extraneos nō est itelligēda quātū ad oīa: sed solū quātū ad hoc cōe qḋ est delectabilr oīb⁹ cōuiuere: ⁊ est dūa quātū ad spāles modos cōuiuendi: ⁊ in singulis facit fm ꝙ cōgruit. Nō enim cōgruit ꝙ aliqs silr delectet ⁊ cōtristet amicos ⁊ extraneos. N

¶ Uniuersalr igiť dictū est ipsuꝫ ꝯgredi vt opꝫ. Respiciens aūt ad honestatē vtilitatemue: cōiectabit dolorē non afferre vel delectare. Videť.n. hic circa voluptates doloresqꝫ eos v̄sari qui in cōgressionibus fiūt. Atqꝫ qbus voluptatib⁹ nō est honestū ipsi vel affert damnū delectare: eas moleste feret: ⁊ eliget dolorem inferre: ⁊ si facienti deformitatē nō paruā afferat aut O damnū: oppositio v̄o paruū dolorē: non ꝓbabit: sed egreferet. Diuerso aūt mō cū iis q̄ sunt in dignitatib⁹: ⁊ cū p̄uatis: ⁊ cū magis minusue notis: ⁊ cū aliaꝝ identidē differentiarū hoībus cōgrediť: singulis tribuēs id qḋ decet: ⁊ per se qdē expetens delectare. Cauens aūt dolorē afferre ⁊ sequens ea q̄ eueniūt si sint maiora: honestū inquam ⁊ id qḋ cōducit: atqꝫ voluptatis gratia magne que eueniunt dolorē affert paruū. Talis est igitur ipse medius: sed nomen nō habet.

¶ Uniuersalr qdē igiť dictū est: qm̄ vt opꝫ colloquiť. ¶ Referēs aūt ad bonū ⁊ cōferens cōuiuet nō cōtristare: vel delectare: videť eniꝫ circa delectationes ⁊ tristitias esse in colloquijs factas. ¶ Hoꝝ aūt qcūqꝫ qdē ipsi est nō bonū nociuum delectare aspernabiť ⁊ eliget cōtristare: ⁊ si facienti aūt deformitatē ferat: ⁊ hāc nō paruam. vel nocumētū: ꝯtrictas aūt paruā tristitiā nō recipiet: sed aspernabiť. ¶ Differēter autēꝫ colloquiť his q̄ sūt in dignitatib⁹: ⁊ qbuscūqꝫ: ⁊ magis vel minus notis. silr autēꝫ ⁊ fm alias differētias singulis tribuens qḋ decet. ¶ Et fꝫ seipsuꝫ qdē desiderās ꝯdelectare: ꝯtristare aūt renuēs: cōsiderās euentura si sint maiora: dico aūt bono ⁊ cōferēte: ⁊ delectationis aūt gratia eius que est in posterū maxīe parū cōtristabiť. Medius qdē igiť talis est: nō noīatus aūt est. Q

Affa. diui/cabit.

P

¶ Hec est 2ª pticula scḋe ptis: in qua ph̄s ponit qnqꝫ ꝓprietates hui⁹ vtutis. s. amicitie in cōicatione seu affabilitatis. p̄ma sumiť ex mō colloquendi: ⁊ est ꝙ hns istā vtutē oībus colloquiť vt opꝫ. [Referēs aūt.] 2ª sumiť ex pte finis: ⁊ est ꝙ hns istū habitū intendit delectabilr alijs cōuiuere referens ad bonū honestū. Et cōferēs hoc ad vtile vñ intēdit delectabilr cū alijs ꝯuiuere ꝑꝑ bonū honestū: ⁊ ꝑꝑ bonū vtile: est eniꝫ hec vtus circa delectationes ⁊ tristitias in colloquijs factas ꝓpter bonū vtile vel honestū. [Hoꝝ aūt quecūqꝫ.] 3ª ꝓprietas accipiť ꝑ cōparationeꝫ ad tristitiā ⁊ est ꝙ hns hāc vtutē qñqꝫ refugit delectare aliū imo qñqꝫ eligit ꝯtristare ipm: ⁊ hoc duplr. vno mō ex pte suipsi⁹. alio mō ex pte alteri⁹ cū quo ꝯuiuit: ex pte suipsi⁹ vt si ille cū quo conuiuit ⁊ colloquitur non sit ei honestum vt si loquať v̄ba turpia: que habēti vtutem sunt inhonesta ad audiendū: aut si sit nociuus habēti istū habitū mediū. alio mō ex pte ipsius cui cōuiuit: vt si dicat vel faciat ali-

B gd qḋ ptinet ad ppriaꝫ sui inhonestatē vel vituperiū: vel ēt si sit ipsi nocuius: tūc eniꝫ hn̄s habitū mediū contrariabit̄ illi cui cōuiuit inferendo sibi paruā tristitiā: talis eniꝫ ꝫrietas nō recipiet paruā tristitiā: hoc est nō dimittet cōtrariari ei cui cōuiuit pp̄ter paruā tristitiā sibi illatā: sed magis aspernabit̄: h est nō acceptabit hō tristitias: vel sic vtuosus nō recipiet dicta vel facta ab aliqꝫ: q male se hn̄t in cōuiuēdo pp̄ter pua͂ tristitiā inferēdā: sed magis aspernabit̄. i. reprehendet dicta vel facta eoꝝ. [Differēter autē colloquit̄.] 4ª pp̄rietas est q̄ hn̄s hanc vtutē diuersimode colloquit̄ ꝫ ꝫuersat̄ cū his q sunt in dignitatib⁹ cōstituti ꝫ cū q̄buscūqꝫ puatis psonis: ꝫ diuersimode loquit̄ ꝫ cōuersat̄ cū magis ꝫ minus notis. ꝫ ƒm alias diuersitates psonaꝝ singulis attribuēdo qḋ est cōueniens. [Et ƒm seipsuꝫ.] 5ª pp̄rietas sumit̄ p cōpōnē delectationis ad tri-

C stitiā: ꝫ est q̄ hn̄s hāc virtutē per se itendit delectare ꝫ renuit ꝫtristare: tn̄ si sit ꝫsecutus vel ꝫsecuturus maiora bona q̄buslibet ꝫiungētib⁹ minorib⁹ bonis ex nō delectare siue ex cōtristare eliget cōtristare pp̄ maiora bona adipiscenda. ꝫ simil̄r gr̄a magne delectationis future cōsequende ex cōtristatione cōtristabit ꝫtristatione minori ƒꝫ quātitatē q̄ꝫ sit quātitas future delectationis.

Is aūt q delectat si id agit studēs esse iucundus nō ob aliud quicq̄ꝫ placidus vocat̄: sin emolumēti causa sui vt inde sibi pueniat in pecunijs: ꝫ in iis q̄ pecunijs cōparant̄ vtilitas, adulator: eum vo qui moleste fert oia difficilē cōtētiosumqꝫ quēdā dicimus esse. Uidētur autem extrema inter sese oppositionem suscipere: quia medium nomine vacat.

3ª p°.c. D Cōdelectās aūt: q qdem est qḋ est delectabile esse cōlectatiuus nō pp̄ aliqd aliud: placidus. q aūt vt vtilitas aliq̄ ipsi fiat in pecunijs ꝫ q̄cūqꝫ p pecunias, blanditor. Qui aūt oēs ꝫtristat dictū est: q̄m litigiosus ꝫ discolus est. Opponi autēꝫ videntur extrema sibiipsis: propter innominatum esse medium.

Hec est 3ª pars huius capli: in qua determinat de vitijs oppositis huic vtuti que amicitia vel affabilitas noiat̄: ꝫ dicit q̄ ille q supabūdat in delectando si hoc nō facit pp̄ aliud: sed solū pp̄ delectare ivocat̄ placidus. Si aūt h faciat pp̄ter pecuniā adipiscēdam: vel pp̄ter aliqd aliud qḋ pōt pecunia mēsurari vocat̄ blanditor seu adulator. Ille

E aūt q oēs intēdit cōtristare vocat̄ litigiosus ꝫ discolus vt dcm̄ est. [Opponi aūt vident̄.] Quia mediū vtutis est innominatū: iō extrema dicunt̄ opponi ad inuicem ꝫ nō ad mediū: ƒm veritatē tn̄ extrema opponunt̄ ad inuicē ꝫ ad mediū. Circa istā vtutē q̄ dr̄ amicitia i cōtone seu affa-

Nōn^m p^m bilitas sunt duo scienda. p^m q̄ ista vtus p mā intrinseca ꝫ pxima hꝫ passiōes iteriores quas moderat̄. s. delectationes ꝫ tristitias in cōuiuēdo alteri decenter ꝫ delectabil̄r: ꝫ p mā remota hꝫ actus conuictus humani: ꝫ lꝫ respiciat oēs actus cōuictus humani q nō solū specie: sed ēt genere differūt nō pp̄ hoc est vtus gn̄alis: qꝛ oēs istos actus respicit sub vna rō formali que est decēter ꝫ delectabil̄r alteri cōuiuere: siue decens in sermonibus ꝫ reb⁹ cōicatioꝛ qꝛ ista rō formalis est vna ƒꝫ spēm: iō hitus medi⁹ est vn⁹ ƒꝫ spēꝫ: qꝛ vnitas habitus est ab vnitate formali sui obiecti.

Nōn^m 2^m Scđo est sciēdū ƒm quosdā q̄ ista vtus est vtus scđaria adiuncta tēperātie: qꝛ imitat̄ modū tēperātie circa suā ppriā māꝫ: qꝛ tēperātia moderat̄ delectatiōes ꝫ tristitias pncipales: que sunt circa opōnes tactus: ꝫ hec vtus moderat̄ delectationes ꝫ tristitias scđarias que sunt in cōuictu humano ƒm cōuenientē habitudinē hoīs ad seipꝫ ꝫ ad eū

F cui cōuiuit: iō dicūt q̄ hec vtus adiungit̄ tēperantie. Aliqs tn̄ videt̄ q̄ hec vtus est ꝫiuncta ꝫ annexa iustitie: qꝛ p hāc vtutē hō nō intēdit pncipal̄r delectare seipm̄: sed illū cui cōuiuit: ꝫ ita intēdit delectationē in ordine ad alteruꝫ cui cōuiuit. Silr̄ intendit hoc sub rōne debiti non legalis sed magis honesti: honestū eniꝫ est cuilibet alteri ꝫuiuere delectabil̄r: ꝫ ƒm q̄ decet: qḋ pꝫ qꝛ hō est nāliter aīal politicum ꝫ sociale: ꝫ ēt qꝛ hō sine delectatione viuere non pōt: vt pꝫ 8° huius. Cū ergo tam ordo ad aliud q̄ꝫ rō debiti sit modus iustitie: iō ƒꝫ Macrobiū ista vtus adiūgit̄ iustitie: a q̄ tn̄ deficit: qꝛ nō attēdit rōnē debiti legalis ƒꝫ honesti.

Capitulum secundū

tractatus quarti tertie ptis libri q̄rti de veritate: q̄ est vtus moralis existēs medietas inter iactantiā ꝫ ironiā: in quo ostēdit̄ qs est iactator ꝫ qs iron ꝫ quis

G medius: ꝫ q̄ singula que pdicti faciūt mētiendo vel verū dicēdo cōtingit facere alicui⁹ ꝫ nullius gr̄a: ꝫ q̄ mēdaciū est ƒꝫ se fugiendū. Uerū aūt laudabile ꝫ q̄ veritate existēte laudabili ꝫ extremis vituperabilib⁹ iactator est magis vituperabilis. Iteꝫ de quali veridico hic itendit. s. veridico ƒꝫ habitū quē si cōtingat mētiri pp̄ aliquā vtilitatē libētius declinat ad deficiētē. s. ad ironē q̄ꝫ ad iactatorē: ꝫ q̄ iactator est triplex. s. ille q nullius gr̄a: ꝫ ille est magis vanus q̄ꝫ malus: ꝫ q gr̄a glorie vel honoris: ꝫ q̄ꝫ gr̄a lucri: ꝫ illo qui iactat se gr̄a lucri maxīe iactat se de rebus desideratis: in q̄bus falsitas dicētis nō pōt facil̄r deprehēdi: ꝫ q̄ iron est triplex ꝫ q̄ iactantia magis opponit̄ veritati q̄ꝫ ironia.

Circa eadē fere versat̄ ꝫ arrogantie mediocritas: q̄ qdē ꝫ ipsa noīe caret: atqꝫ nō inutile fuerit de his etiā pertractare: nā ꝫ ea magis que ad morē pertinēt pci-

H piemus si de singulis fuerit ptractatū: ꝫ vtutes etiam ipsas mediocritates esse credemus si id in oibus fuerit ita sese habere perspectū. De iis igit̄ que in cōuictu ad voluptatē cōgrediunt̄ atqꝫ doloreꝫ iam diximus: sed nūc de veracibus mendacibusue similiter ꝫ in verbis ꝫ in actibus ꝫ in fictione dicamus.

Circa eadē fere est: ꝫ iactātie medietas: inoiata aūt ꝫ ipsa. Nō malūꝫ aūt ꝫ tales ptrāsire: magis eniꝫ vtiqꝫ sciem⁹ que circa mores singulos pertransseūtes ꝫ medietates eē vtutes credemus vtiqꝫ in oib⁹ sic hꝛe cōspiciētes. In conuiuere vtiqꝫ q qdē ad delectationē vel tristitiā colloquunt̄ dicti sunt: de veridicis autē ꝫ falsidicis dicem⁹ silr̄ in sermōib⁹ ꝫ opōnib⁹ ꝫ fictione. Capm̄ 2^m q̄rti trac. tertie ptis q̄rti libri ethicoꝝ. p° p°.c.

I Istud est caplm̄ 2^m tractatus q̄rti tertie ptis libri quarti: in quo determinat̄ de quadā vtute que ꝫ mediū in actibus humanis: que vitas noiat̄: ꝫ cōtinet qnqꝫ ptes pncipales. In pma pponit intentioneꝫ q̄ est quedā vtus opposita iactantie de qua est determinandū. In 2° ibi [Uidet̄ vtiqꝫ iactator.] Narrat qd ē mediū: ꝫ q̄ sunt extrema circa hāc māꝫ. In 3° pte ibi [De verisqꝫ aūt dicem⁹.] Determinat de habitu medio. s. de veritate. In 4° pte ibi [Maiora aūt.] Determinat̄ de vitijs oppositis veritati. In 5° pte ibi [Opponi autē.] determinat de oppōne extremoꝝ ad mediū ostendēdo qḋ extremū magis opponit̄ medio. In pma ergo pte pponit intētionem pponēs tria. Primū est q̄ est q̄dā virtus opposita iactantie. scđo dicit q̄ de hac virtute est determinandum. tertio ponit diffīs hui⁹ virtutis ad precedētē. Primo ergo dicit Ethi.ca. 4. tra. dc° in qnqꝫ partes.

I q medietas opposita iactātie est fere circa eadē cū v̄tute iaz dicta:q est circa humanos actus:sed nō s̄m idē:quia nō s̄m delectationē sed s̄m veritatē. Ista tn̄ v̄tus est innominata sicut ꝛ v̄tus p̄cedē:. [Nō malū aūt.] Nec est malū sed bonū de hac v̄tute pertrāseundo tractare:tuz q p hoc magis sciemus ea que ptinent ad mores si pertrāseamus tractādo ea que ptinent ad singulos habitus:cum cognitio rerū moraliū perficiat per hoc q particularia cognoscunt:tum etiaz ppter hoc q considerando in singulis medietates sic se habere.s.q sūt laudabiles magis certificabimus nos q virtutes sunt q̄dam medietates.

¶ Arrogans itaqz p̄eclara ꝛ ea que nō insunt ꝛ maiora q̄ insunt sibi inesse fingit. Dissimulator aūt cōtra: negare que sibi insunt aut iminuere solet. At medius cū sit talis vt vnūqdqz quale est ipsuz dicat atqz ostē-
K dat tam vita q̄ v̄bis est verax:ea sibi inesse cōfitendo que insunt ꝛ neqz maiora neqz minora. Fit aūt vt horū vnūqdqz qspiā ꝛ alicuius ꝛ nulli⁹ rei cā faciat:atqz q̄lis est vnusqsqz talia taz dicit q̄ agit:ꝛ ita viuit nisi alicui⁹ grā agat. Per se aūt mendaciū qdē improbuz est ꝛ vitupabile:verū aūt pbum ac laudabile. Itaqz verax qdē cū sit medius est laudabilis:mendaces aūt ambo vitupabile sunt:sed arrogans magis.

2ª pa.c. ¶ Uidet vtiqz iactator simulatiuus gloriosorū esse:ꝛ nō existentiuz ꝛ maiorꝫ q̄ existant:iron aūt ecōuerso. Negare que existunt vel minora facere. Medius aūt authecastos qs existēs verax:ꝛ vita sermone existentia cōfitens esse circa ipsuz:ꝛ neqz maiora neqz minora. ¶ Est autē
L eoruz singula:ꝛ grā alicuius facere:ꝛ nullius. Unusqsqz aūt q̄lis est talia dicit ꝛ opat:ꝛ sic viuit si nō alicui⁹ grā opet. ¶ Per seipsuz aūt mendaciū prauū ꝛ fugiēdū:veruz autē ꝛ bonū ꝛ laudabile. Sic autē ꝛ verax qdē medius existens laudabilis:qui aūt mendaces:ambo qdē vituperabiles:magis autem iactator.

¶ Hec est 2ª pars hui⁹ capli:in qua narrat qd est medius ꝛ que sūt extrema in hac mā ꝛ qd ptinet ad mediū ꝛ que ad extrema ostendēs cū hoc mediū habitū esse laudabilē ꝛ habitus extremos esse viciosos ꝛ vitupabiles. Dicit ḡ p̄ q iactator q peccat p supabundātiam dicit ꝛ simulat sibi inesse aliq̄ gloriosa. ꝛ hoc ɔtingit dupl̄r. vno mō:q simu-
M lat sibi inesse aliqua gloriosa que sibi nō sunt. alio mō:q simulat ea que sibi insunt esse maiora q̄ sunt:ꝛ q peccat p defectū dr̄ iron:q peccat p defectū dupl̄r. vno mō:q negat sibi inesse gloriosa que sibi insunt. alio mō:q dicit ea que sibi insunt esse minora q̄ sunt:sed ille q tenet mediuz dr̄ antechastos.i.per se admirabilis:q non querit magis esse in admiratione q̄ sibi cōuenit:vel dr̄ anthecastos.i.p se manifestus:q talez se manifestat qualis est. vn̄ ille qui tenet mediū dr̄ verax:q cōfitet ea sibi inesse:que sibi insunt:ꝛ hoc nō solū sermone:sed ēt vita:q sua conuersatio exterior est ɔformis sue locutioni:q s̄m veritatē talis est qualē dicit se esse. [Est aūt eoꝝ singula.] Qual̄r aūt p̄edicta ptinēt ad tres habit⁹ p̄dictos ondit dicēs q vnūqdqz p̄dictoꝝ actuū cōuenit dupl̄r facere. vno mō ppter aliqd aliud:vt cū aliqs pp timorē vel pp aliqd aliō negat seipsz esse talē q̄lis est. Alio mō conuenit vnūquēqz hoꝝ facere nō ppter aliqd aliud:sed ppter hoc q in tali actu delectatur. ꝛ hoc pprie ptinet ad habitū:q vnusqsqz s̄m qualitatez sui habitus loqt ꝛ operat:ꝛ vitā suam ducit nisi qñqz
N operet aliter pp aliqd emergēs:vt pp magnū bonuz ɔsequendū aut malū vitandū. [Per seipsuz aūt mendaciū.] Ostēdit qd in p̄dictis habitib⁹ est laudabile:ꝛ qd vituperabile ꝛ dicit q mendaciū s̄m se est prauū ꝛ fugiendum. Uerū aūt est bonū ꝛ laudabile:ꝛ ex his cōcludit q verax qui est medi⁹ est laudabilis:ꝛ iactator ꝛ iron sunt vituperabiles:ꝛ hec est ɔclō.44.ꝛ pbat sic. Cuius operatio est laudabilis ille est laudabilis:ꝛ cuius opatio est vituperabilis etiā ille est vituperabilis. sz operatio veracis est laudabilis:q est v̄a significans sicut est in re:ꝛ opatio iactatoris ꝛ ironis sunt vituperabiles:q ambo sunt mēdaces:ꝛ mendaciū s̄m se est vituperabile ꝛ fugiēdū:iō verax q est medius est laudabilis ꝛ existētes in extremis vt iactator ꝛ iron sunt vituperabiles:sed q̄uis vterqz q est in extremis sit vitupabilis:tn̄ iactator est magis vitupabilis: q plus recedit a vero. Et istud pbat infra in isto caplo. 44ª ɔclo hui⁹ q̄rti libri.
O ¶ At.n.de vtroqz dicamus opz:prius aūt de veraci: atqz nō de illo nūc dicimus qui in stipulationibus veruz dicit ꝛ in iis que ad iustitiā ꝛ iniustitiā ptinent:hec eniz ad aliā v̄tutē accōmodant:sed de eo q in qbus h̄ nihil refert ꝛ in v̄bis ꝛ in vita ex eo v̄a dicit:q habitu talis est. Atqz talis equus ꝛ bon⁹ esse videbit:q nāqz verū amat ꝛ in qbus nil refert vera dicit:is multo magis vera dicet in qbus refert:vt turpe.n.mendacium fugiet qd ꝛ p se fugiebat. Talis v̄o laudabilis est:magis aūt ad defectū veritatis declinat:hoc.n.equalib⁹ est ppterea qd exuperationes sunt permoleste.

¶ De vtrisqz aūt dicemus:prius aūt de veraci: 3ª pa.c.
P nō eniz de veridico in ɔfessionib⁹ dicem⁹:neqz quecūqz ad iustitiā vel iniustitiā cōtēdunt. Alterius eniz erunt hec ɔtutis:sz in qbus nullo tali differēte ꝛ in sermone ꝛ in vita veꝝ dicit eo q talis est s̄z habitū. ¶ Uidebit vtiqz talis moderatus esse. Amator.n.veri:ꝛ in qb⁹ nō refert veꝝ dicens:verū dicet:ꝛ in qbus refert adhuc magis. Ut.n.turpe mendaciū verebit:qd s̄m se verebat:talis laudabilis. ¶ In minus autez magis a vero declinans:prudentius eniz v̄r pp onerosas superabundantias esse.

¶ Hec est 3ª pars huius capli:in qua p̄hs determinat de habitu medio:ꝛ narrat se esse dicturū de vtrisqz.s.de ve-
Q raci ꝛ mendaci. Et p̄mo de veraci de quo dicit tria. p̄mo narrat de q̄ veraci intēdit. 2° qd maxie ptinet ad veracē de quo intēdit. ꝛ 3° ostendit ad qd extremū verax magis inclinat. Dicit ergo p̄mo q cū itēdimus de veraci nō intendimus de eo q loquit veritatē in cōfessionib⁹ iudiciorū:puta cū aliqs īterrogatus a iudice cōfitet illud qd est verū:neqz de eo qui dicit veꝝ de ptinentibus ad iustitiā: sed intendimus de veridico q dicit verū seu signat vita ꝛ sermōe in talib⁹ que nō ptinent ad iustitiā vel iniustitiā.s. que nō sunt ab habitu iustitie vel iniustitie:sed solus dicit verū:q sic est dispositus s̄m habitū q pmpte ꝛ delectabiliter dicit verū nō ppter amorez iustitie:sicut dictū est in caplo imediate p̄cedēte:q hns mediū habitū.s.affabilitatē vult aliqs delectabil̄r cōuiuere nō pp amorē:sed pp dispositionē sui habitus:ita hns hāc virtutē dicit veꝝ.nō ppter iustitiā seruādā:sed ppter habitū quē hz inclinantē ad aliqd veꝝ. [Uidebit vtiqz.] Ad veracē de quo intēdimus maxie ptinet q in suis dictis ꝛ factis hz modera-

Uide differentiam secundum Tho. exponentem.

A tionẽ vitãdo excessuȝ ⁊ defectũ:amat eniȝ v̾tutẽ:⁊ iõ dicit vex̄ nõ solũ in illis in qbꝰ refert quãtũ ad nocumẽtũ vel ꝑfectũ dicere vex̄:sed ẽt dicit vex̄ in his in qbꝰ nõ multũ refert dicere verũ vel falsuȝ:quãtũ ad nocuᵐ vel ꝑfectũ: ⁊ hoc q̄z abhorret mẽdaciũ ſm ſe tanq̄ȝ qõdã turpe nõ ſolũ inquãtũ cedit in nocuᵐ alterius:multo magis tñ intendit dicere verũ in illis in qbus dicere falſuȝ facit aliquam diãȝ ad nocumẽtũ vel iuuamen.[In minꝰ aũt.]Q̄z difficile eſt ſemꝑ ad punctũ dicere veritatẽ:iõ ſi cõtingat veracẽ q̄nq̄ȝ declinare a v̾itate magis vult declinare ad minus q̄ȝ ad maius:⁊ hoc ꝓbat̃.ſ.ꝙ verax ſi declinet a vero magis eligit declinare ad minus q̄ȝ ad maius:⁊ hec eſt ꝓ 45ª que probat̃ ſic. Uerax ſi declinet a vero magis vult

45ª ꝓ° huiº q̄rti libri. declinare ad illud ad qõ prudẽtius eſt declinare:ſed prudẽtius eſt declinare ad minus q̄ȝ ad maius ⁊c̃. Maior eſt

C manifeſta:⁊ minor declarat̃ ꝑ hoc ꝙ iactatores de ſeipſis ſuperabũdãter magna loquẽtes efficiunt̃ aliis magis onerosi q̄ȝ irones declinãtes ad minus.ꝑ hoc eniȝ ꝙ declinãt

6ᵐ notaᵐ ad maius videnť velle ſe aliis preferre.⸿ Hic ſunt q̄tuor notanda circa iſtũ habitũ mediũ.pᵐ eſt ꝙ veritas de qua hic agit̃ ſumit̃ pro adequatione ⁊ cõformitate dictox̄ ⁊ factox̄ ad ea que in hoie veraci exiſtũt:⁊ iſto mõ veritas eſt habitus ſm quẽ aliqs in vita ⁊ ꝯuerſatione manifeſtat ea ſibi ineſſe que ſibi inſunt nec fingit de ſe maiora nec minora.vñ veritas de qua hic agit̃ nõ eſt aliud q̄ȝ q̄dã ꝯcordia ⁊ ꝯformitas dictox̄ ⁊ factox̄ ad ea que in hoie veraci ſũt.

2ᵐ notaᵐ. ⸿ Scḋo ſciendũ eſt ꝙ hec v̾tus reſpicit dicta ⁊ facta que ſunt mã huiꝰ v̾tutis ſub rõne ſpãli:q̄z ſub rõne cõformitatis ⁊ equalitatis:que in ipſo veraci exiſtũt:⁊ iõ eſt v̾tus ſpe

3ᵐ notaᵐ cialis.⸿ Tertio ſciẽdũ ꝙ eſt v̾tus ſecũdaria annexa iuſticie:q̄z imitat̃ modũ iuſticie in duobus.pmo in hoc ꝙ hec v̾tus eſt ad alterũ:ſicut iuſticia.nã per hãc v̾tutẽ vnuſqſqȝ

D hõ manifeſtat ea que in ipſo ſunt alteri:vñ per hãc v̾tutẽ vnus hõ oſtẽdit ſe alteri talẽ qualis eſt.Scḋo imitat̃ iuſticiã in hoc ꝙ ꝯſtituit equalitatẽ in dictis ⁊ factis humanis ſicut iuſticia in ipſis rebꝰ:ſed deficit a iuſticia in hoc ꝙ nõ attendit rõnem debiti legalis ſed magis honeſtatis rõne cuius debiti vnus hõ tenet̃ alteri ad manifeſtationẽ veri

4ᵐ notaᵐ tatis ſine qua nõ põt hñ eſſe ꝯuictus humanus. ⸿ Quarto eſt ſciẽdũ ꝙ declinare a vero in minus mentiendo ꝑꝑ nullũ bonũ cõſequẽdũ aut malũ vitandũ eſt ſm ſe malũ nec verax declinat ſic a vero. In caſu tñ vt ꝑꝑ maius bonũ cõſequendũ:aut maius malũ fugiẽdũ licet declinare a vero mentiendo:q̄z ſic per maius bonũ recõpenſat̃ ⁊ excuſat̃ ne ciuiliter puniat̃:⁊ hec eſt itentio Euſtratij ⁊ Lincoñ.qui dicũt ꝙ talis.ſ.verax nõ mẽtit̃ niſi alicuius euidentis vtilitatis gratia:vt.ſ.ꝑpter alicuius ſalutẽ:⁊ cuȝ ſic mentit̃ magis ⁊ libentius declinat a vero in minus q̄ȝ in

E maius:dicũt enim Euſtratius ⁊ Albertus ꝙ mendacium nõ vr̄ turpe ſi ꝑpter ſalutẽ alterius mẽtiat̃:⁊ hoc eſt verũ de mendacio iocoſo ⁊ officioſo:ſed nõ eſt verũ de mendacio pernicioſo:qõ ſit cauſa nocumenti alterius:cuiuſmodi eſt mendacium proditoriũ vel diffamatorium.

⸿ Sed qui res ſibi maiores q̄ȝ inſunt fingit:ſi nullius cauſa rei prauo qdem eſt ſimilis:nõ.n.mendacio gauderet. Uanus tñ magis q̄ȝ malus eſt. Si alicuius grã: ſi glorie vel honoris nõ nimiũ eſt vituperãdus:vt arrogans ſi argenti ⁊ eoxȝ que ad argentũ reducuntur: deformior eſt. Arrogans aũt nõ in potẽtia ſed in electione conſiſtit:habitu nãqȝ q̄z talis eſt arrogans eſt ſicut ⁊ mendax:qdã ipſo mendacio gaudens:qdã gloriaȝ aut lucrũ affectãs. Qui igitur glorie cã ſunt arrogantes ea ſimulant ꝑ qbus hoies laudant̃:aut beati eſſe dicunt̃. Qui v̾o gratia lucri:ea quox̄ vſus ad ꝑximos tranſit:⁊ que nõ in eſſe latere poſſunt. Fingũt n. B ſi medicos vel vates egregios. Quapropter pleriqȝ talia ſimulant ac arroganter ſibi aſſumũt. Sunt enim in ipſis ea que dicta ſunt.

⸿ Maiora aũt exiſtentibus fingens nullius gratia:prauo qdem aſſimilat̃. Nõ vtiqȝ gauderet mẽdacio. Uanus aũt vr̄ magis q̄ȝ malus. ſi aũt gratia alicuius:qui qdeȝ glorie vel honoris nõ valde vituperabilis:vt iactator:qui autẽ argẽti vel quecũqȝ in argentũ:deformior. ⸿ Nõ aũt in potentia eſt iactator:ſed in electione:ſm habituȝ enim ⁊ in eo ꝙ talis eſt iactator eſt queãdmoduȝ ⁊ mendax. Hic quideȝ mendacio ipſo gaudet:hic auteȝ gloriã appetens vel lucrum. ⸿ Qui quideȝ igitur glorie gratia iactant talia fingunt in qbus laus vel felicitas:qui autẽ lucri quoxȝ ⁊ lucrũ eſt ꝑpinquius:⁊ que pertrãſire eſt nõ exiſtentia:puta medicuȝ vel diuinatoreȝ vel ſapientem:⁊ ꝑꝑ hoc plures fingunt talia ⁊ iactant. Sunt eniȝ in ipſis que dicta ſunt. 4ª pˢ c.

F

⸿ Hec eſt 4ª pars huiꝰ capl̃i:in qua determinat̃ de vitijs oppoſitis veritati:de qua hic determiat.⁊ ꝯtinet duas particulas. In pª determinat de vitio in exceſſu. In 2ª ibi[Irones.]determinat de vitio qõ ꝑtinet ad defectũ. Pˢio ergo circa vitiũ iactantie oſtendit tria. Primũ eſt quot modis vitium iactantie cõmittit̃. Secũdũ eſt ſm qd vitiũ iactantie precipue attendit̃. Tertiũ eſt in qbus vitiuȝ iactantie G precipue cõmittit̃. ⸿ Quãtũ ad pᵐ intendit dicere ꝙ vitiũ iactantie cõmittit̃ tripl̃r. Primus modus eſt qñ aliqs iactat ſibi ineſſe ea que nõ inſunt vel maiora ineſſe q̄ȝ inſunt nullius gratia:niſi q̄z in hoc delectat̃ ⁊ talem dicit habere quãdã ſimilitudinẽ mali ex hoc ꝙ gaudet de mẽdacio:verũtñ talis eſt magis vanus q̄ȝ malus:nõ eniȝ eſt nociuus aliis:ſed eſt vanus:q̄z delectat̃ in re que nec de ſe eſt bona:nec vtilis. Scḋs modus eſt qñ aliqs iactat ſe ꝑꝑ appetitũ glorie ⁊ honoris:⁊ talẽ nõ dicit Phs eſſe multũ vituperabilẽ:q̄z gloria ⁊ honor habent quãdã affinitatẽ cuȝ rebus honeſtis ꝑpter quas aliqui laudant̃ ⁊ honorantur. Tertius modus eſt qñ aliqui iactant ſe grã argẽti vel alicuius alteriꝰ cuius preciũ põt eſtimari vel appreciari argento:⁊ talẽ dicit eſſe magis deformem:q̄z ꝑpter minus D bonũ mentit̃.[Nõ in potentia.] Narrat ſcḋo ſm qd precipue attendit̃ iactantia:⁊ intendit ꝙ iactantia precipue attendit̃ ſm electionẽ nõ ſȝ potentiã:ex qua põt ſe iactare.vñ nõ iudicat̃ aliqs iactator ex eo ꝙ hȝ aliqd vel nõ hȝ vñ põt ſe iactare:ſed ex eo ꝙ hoc eligit. Dr̄ enim aliqs iactator ſm habitũ ad quẽ ſequit̃ talis electio:ſicut etiã eſt de mendaci qui dr̄ mendax eo ꝙ eligit mentiri:vel eo ꝙ gaudet mendacio vel q̄z mentit̃ ꝑꝑ appetitũ glorie vel lucri.[Qui qdẽ igit̃.] Tertio circa iactantiaȝ narrat in qbꝰ vitium iactantie precipue cõmittit̃:⁊ dicit ꝙ illi q iactant ſe nullius grã:ſed ſolũ ex eo ꝙ gaudent de ipſa iactantia indifferenter ſe iactant de qbuſcũqȝ:ſed illi qui iactant ſe cauſa glorie fingunt ſibi talia ineſſe:que videnť laudabilia:ſicut ſunt opera virtuoſa:vel que pertinent ad felicitateȝ politicã cuiuſmodi ſũt nobilitas generis/diuitie ⁊ alia hõ. Illi v̾o qui iactant ſe cã lucri fingunt talia in qbus alij delectant̃ alr̄s nihil lucrarentur:⁊ in ſic iactando ſe obſeruãt ꝙ illa de qbꝰ ſe iactãt ſint talia q̄ ſi nõ ſint v̾a:poſſit tñ cox̄ falſitas latẽ:ita ꝙ falſitas nõ poſſit i illis facil̄r ꝑcipi.

I ⁊ ponit exemplū de duobus: scilicet de his que ptinent ad medicinā: qr oēs desiderant sanitatē: nec pōt facilr a multis deprehendi vtrū medicus in medicando erret vel nō. Alia aūt sunt que pertinent ad diuinationes futurorꝫ de qbus naliter hoies sollicitanť: ⁊ circa que mendaciū non de facili depꝛhendiť: ⁊ iō illi q iactant se pp lucrū fingūt se esse medicos vel sapiētes in diuinādo. vel pōtꝫ sapientē referri ad vtrūqꝫ. s. ad medicū ⁊ diuinatorē: fingunt .n. se tales eē sapiētes medicos vel sapiētes diuinatores.

¶ At dissimulatores extenuantes: sua elegantiores sūt moribus: nō .n. ad lucri causa facere videnť: sed fugientes tumiditatem. Maxime aūt hi negant ea que sunt preclara: vt ⁊ Socrates faciebat. Sed qui parua manifestaqꝫ dissimulant ii delicati simul malitiosiqꝫ dicūť: ⁊ facile sperni possunt: atqꝫ idipsum arrogantia videť

K interdū: qualis est Lacedemoniorꝫ vestitus: nā ⁊ nimium ⁊ parum ad arrogantiaꝫ pertinent. Sed qui moderate dissimulatione vtuntur nec ea dissimulant que nimis ante oculos sunt ⁊ extant: gratiosi sunt.

¶ Irones autē minus dicentes: gratiosiores quidem fm mores videnť: nō eniꝫ lucri grā videnť dicere: sed fugientes molestū ⁊ tumidū. ¶ Sꝫ ⁊ maxime aūt isti gloriosa negāt: vt Socrates fecit: qui aūt parua ⁊ manifesta fingunt blakopanurgi dicunť: ⁊ facile cōtemptibiles sunt: ⁊ qñqꝫ iactantia videtur: puta lacedemoniorꝫ vestis. Etenim superabūdantia ⁊ valde defectus iactantiū: q aūt moderate vtunť ironia. Et cir-

L ca que non valde prompta ⁊ manifesta ironisant: gratiosi videntur.

¶ Hec est 2ª particula 4ᵉ ptis: in qua determiat de vitio qđ ptinet ad defectū de quo ostēdit duo. pmo cōparat illud vitiū in defectu ad vitiū in excessu. 2° ostendit qbus modis istud vitiū cōmittiť. ¶ Dicit ergo pmo q irones qui minus dicūt de seipsis q̄ sit: sunt minus vituperabiles q̄ iactatores: ⁊ hec est 9clō 46ª que pbať sic. Illi q sunt gratiosiores fm mores sunt minus vituperabiles: sed irones videnť esse gratiosiores fm mores q̄ iactatores: ideo ⁊c. Maior pꝫ de se. ⁊ minor apparet ex hoc q irones dicunt minus inesse q̄ insit nō cā lucri: sꝫ quasi fugiētes tumorē superbie. vñ timent q si dicerēt talia inesse eis qualia insunt q ppter hoc fierent superbi. Vñ pōt sic argui: illi sūt minus vituperabiles qui operanť ppter cām meliorē vel minus vituperabilē: sꝫ tumor superbie ppter quā irones

M operantur est minus vituperabilis q̄ lucrꝫ: iō ⁊c. [Sed ⁊ maxime.] Istud vitiū in defectu trib° modis cōmittiť: nam qdā maxie negant sibi inesse ea que ptinent ad magnaꝫ gloriā: que tñ in rei veritate isunt eis: sicut Socrates existens sciens negauit se esse scientē. Quidā ēt negāt sibi inesse quedaꝫ parua bona: que tñ eis insunt: ⁊ de qbus est manifestuꝫ q eis insunt ⁊ tales vocanť blakopanurgi: q̄si in q̄dā astutia simulationis suas delitias hñtes: qr panurgi grece idē est q astutus latine. blakon. idē est q delitiosuꝫ: ⁊ hos dicit phs esse de facili cōtemptibiles: qr nimis manifesta est eorꝫ simulatio: talis eniꝫ defectus in exterioribus vī qñqꝫ ad iactantiaꝫ ptinere cū per talē simulationē intendant se ostendere meliores ⁊ magis moderatos: sicut lacedemonij q deferebant vestimenta magis despecta q̄ deceret eorꝫ statū: qr taꝫ superabundantia bonorꝫ exteriorꝫ: q̄ ēt imoderatus defectus vī ad iactantiā ptinere: qr per vtrūqꝫ ostēdiť q̄dā excellentia hois. Quidaꝫ

N vo sunt qui moderate vtunť hoc vitio: qr nō oīno negant de se gloriosa: neqꝫ etiam asserunt nimis parua: ⁊ vtuntur hoc vitio in his que non sunt prompta ⁊ manifesta: ⁊ tales dicuntur gratiosi: vt dictum est.

¶ Arrogās vaci opponiť: est .n. dissimulatore deterior.

¶ Opponi autem videtur iactator veridico. Deterior enim est. 5ª ps ca.

¶ Hec est 5ª pars huius capituli: in qua determinať de oppositione istorꝫ vitiorꝫ ad virtutē ⁊ pbať q iactantia magis opponiť veritati q̄ ironia: ⁊ hec est 9clō 47ª ⁊ pbať sic. Illud vitiū qđ est peius magis opponiť virtuti. sed iactantia est peior q̄ ironia: vt patet ex precedentibus: ideo iactantia magis opponitur virtuti: que est veritas. 47ª cōclo hui° q̄rti libri.

Capitulum tertium tractatus quarti tertie ptis libri q̄rti de eutrapelia ⁊ eius extremis: in quo ostendiť q circa ludos pōt

O esse collocutio: ⁊ ēt auditio media: ⁊ etiā supabundantia ⁊ defectus: deinde quales sunt superabundantes q sunt bomolochi: ⁊ quales deficientes q sunt agrij ⁊ quales medij qui sunt eutropeli. ⁊ q differentiū differentes contingit eē ludos: ⁊ q nō est determinatū in qbus 9sistit hñi cōuitiari: qđ tñ opꝫ qñqꝫ facere: ⁊ q ppter inde terminationem ipsuꝫ sic cōuitiantes opꝫ sibi legem existere: ⁊ q bomolochus est minor derisore: ⁊ q bomolochus nihil vereť de quocūqꝫ dicere eorꝫ que risum faciunt: que tñ quidē non sustineret de se audire: ⁊ q agrius ad tales collocutiones inutiles in oībus tristatur: ⁊ q ludus est necessarius ad vitam humanā: sicut requies quedaꝫ: ⁊ circa quorꝫ cōicationem sunt differenter tres dicte in vita medietates.

P ¶ Cum vo sit ⁊ requies in vita: atqꝫ in hac ipsa ioco sese recreent homines: videť ⁊ hic esse quedā equabilis cōgressio ⁊ dicēdo ⁊ audiēdo ea que opꝫ ⁊ vt opꝫ. Differt aūt ⁊ dicēdo inter tales ⁊ audiēdo tales: atqꝫ pꝫ etiā in his esse nimium atqꝫ parum.

Existente autē requie in vita ⁊ in hac cōuersatione cum ludo. Videť ⁊ hic esse collocutio quedā cōsona ⁊ qualia opꝫ dicere ⁊ vt opꝫ: silr autē ⁊ audire. Differt aūt in dicendo in talibus: vel talia audire: manifestum aūt qm̄ circa hoc est ⁊ superabundantia quedaꝫ ⁊ defectus medij. pª ps c.

Istud est capłm 3ᵐ tractatus quarti: in quo determinať de medietate que est circa ludos ⁊ de eius extremis. ⁊ cōtinet q̄tuor ptes pncipales. In pma ostendit q circa ludos pōt esse virtus ⁊ supabundantia ⁊ defectus. In 2° ibi [Qui qdē in derisione.] narrat que sūt extrema ⁊ qđ mediū circa ludos. In 3° ibi [Medio autē habitui.] ostēdit specialr qd pprie pertinet ad vnūqđqꝫ istorꝫ dictorꝫ triuꝫ habituꝫ. s. vtutis ⁊ vitiorꝫ predictorū. In 4° pte ibi [Tres igiť que dicte.] ostendit dr̃iam inter hanc virtutēꝫ que est circa ludos ⁊ duas vtutes imediate precedentes. In pma igiť pte ostendit q circa ludos pōt esse virtus ⁊ vitiū: ⁊ hec est 9clō 48ª ⁊ pbať sic. Circa illđ qđ est vtile in vita ⁊ in conuersatione humana ⁊ circa qđ pōt esse superabūdātia ⁊ defectus: circa illud pōt esse virtus ⁊ vitiū: sed ludus est vtilis in vita ⁊ cōuersatione humana ⁊ in eo reperiť superabūdātia ⁊ defectus. igiť circa ludos pōt esse vtus ⁊ vitiū. Maior est nota ⁊ minor declarať quātū ad eius vtrāqꝫ partē. ⁊ pmo q ludus est vtilis in vita ⁊ cōuersatione humana: ⁊ pbať per hoc qr per ludum fit quedā requies hois ab anxietate sollicitudinis in vita humana: ⁊ talis requies est hoi vtilis in vita ⁊ cōuersatione

Tertiū c. 4. tra. diuisio in 4ᵒʳ partes. Q

48ª 9clo hui° q̄rti libri.

A fatione humana: ſicut enim corpus indiget interdũ in corporalibus laboribus deſiſtere: ita idiget φ aĩa hoĩs interdũ requieſcat ab intentione animi qua hõ rebus serioſis intẽdit: ⁊ ita pʒ φ ludus hʒ rõnẽ boni ⁊ vtilis. In ludis.n. põt eſſe q̃dã cõueniẽs collocutio hoĩuʒ adinuicẽ.ſ. vt hõ dicat ⁊ audiat q̃lia opʒ: ⁊ ſicut opʒ. Et ſic pʒ p̃ma ps minoris. Et 2ª pars eius.ſ. φ circa ludos põt eẽ ſupabũdãtia ⁊ defect⁹: pʒ per hoc φ vbicũqʒ eſt dĩia eoꝝ que opʒ ⁊ eoꝝ que nõ opʒ ibi nõ ſolũ eſt mediũ: ſed ẽt ſupabundantia ⁊ defectus a medio: ſed circa ludos eſt dĩia eoꝝ que opʒ: ⁊ eorũ que nõ opʒ: q2 ſepe hõ decẽter audit in ludis que decẽter diceret: ⁊ hõ decẽter nõ audit q̃ nõ decẽter diceret. Et ita in ludis ſunt quedaʒ que oportet audire ⁊ dicere: ⁊ quedam que non oportet audire ⁊ dicere.

B ¶ Qui igit̃ in ridiculis exuperant ſcurre ac importuni: affectantes oĩno ridiculũ: ⁊ magis cõiectantes facere riſum q̃ʒ honeſte loqui: ⁊ nõ afficere cũ dolore in quẽ facere dicũt. Qui vͦo neqʒ dicerẽt q̃cq̃ʒ ridiculi: neqʒ alios dicere paterent̃: ruſtici ſunt ⁊ duri. At is qui cuʒ moderatione iocat̃: comis atqʒ vrbanus vocat̃: talem ſane moris iam habitũ aſſecutus vt ad hñ recteqʒ locandũ ſeſe flectere poſſit: huiuſcemodi nãqʒ motiões mores ipſius eſſe videnẗ: atqʒ vti coꝛpa ſic ⁊ ipſi mores motionibus diſcernunt̃. Cũ aũt exundet ipm ridiculũ: plurimiqʒ ioco ſalibuſue magis q̃ʒ opʒ gaudeãt ſcurre quoqʒ eodẽ noĩe nuncupat̃: vt gratioſi elegantes: ſed eos differre atqʒ nõ paꝝ ex iis q̃ dixim⁹ ↄſtat.

2ª ps.c. ¶ Qui q̃dẽ in diuerſione ſupabundant homolochi videnẗ eſſe: ⁊ oneroſi deſiderantes oĩno riſuʒ: ⁊ magis cõiectantes riſuʒ facere q̃ʒ dicere decoꝛa: ⁊ nõ cõtriſtare deriſum cõuitiatum.

C ¶ Qui aũt neqʒ vtiqʒ ipſi dicunt aliq̃d ridiculuʒ: ⁊ dicentib⁹ moleſti ſunt: agriũ ⁊ duri videtur eſſe. ¶ Moderate aũt ludẽtes eutrapeli appellant̃: puta bene vertentes. ¶ Moris enim vident̃ tales motus eſſe: quẽadmoduʒ aũt coꝛpoꝛa ex motibus iudicant̃: ita ⁊ mores. ¶ Redundante aũt riſu ⁊ pluribus gaudẽtib⁹ ludo: ⁊ ipſo ↄuitiari magis q̃ʒ opʒ: ⁊ bomolochi eutrapeli appellant̃ ⁊ gratioſi: q̃m ãt adhuc differunt nõ parũ ex his que dicta ſunt manifeſtũ.

D ¶ Hec eſt 2ª pars huius capl̃i: in qua ph̃s narrat que ſũt extrema ⁊ q̃d mediũ circa ludos ⁊ dicit φ illi qui ſupabũdant in deriſione ludi dicunt̃ bomolochi.i. raptores tẽpli ad ſimilitudinẽ miluoꝝ qui volabant circa tẽplũ vt raperent inteſtina aĩaliũ imolatoꝝ: ⁊ ita bomolochi inſidiant̃ ad hoc vt ex dictis vel factis hoĩs poſſint aliq̃d rapere q̃d cõuertant in deriſionẽ ſeu riſuʒ: ⁊ iõ tales ſunt oneroſi: q2 ſemꝑ intẽdũt facere riſum: ⁊ ad hoc magis ſtudent q̃ʒ ad hoc vt dicãt aliqua decoꝛa ⁊ honeſta: aut φ nõ perturbet̃ ille cui ingerũt cõuitiũ ex ludo: magis volunt dicere aliq̃ turpia ex q̃bus alij turbent̃ q̃ʒ φ nõ inducant hoĩes ad riſum. [Qui aũt neqʒ ipſi.] Illi vͦo qui deficiũt circa ludos: qui neqʒ volũt dicere aliq̃d ridiculũ ⁊ moleſti ſunt illis q̃ dicũt dicunt̃ agrij.i. agreſtes: ⁊ duri q2 non emolliunt̃ per delectationẽ. [Moderate aũt.] Sed illi qui moderate ſe habẽt in ludis vocant̃ eutrapeli: q̃ſi hñ vertentes: q2 ea q̃ dicunt̃ ⁊ fiunt in ludis cõuenienter vertũt in riſuʒ: ſicẽ opʒ ⁊ q̃n opʒ ⁊ vbi opʒ: ⁊ ſic de alijs circũſtãtijs. [Moris eniʒ tales.] Oĩa p̃dicta.ſ. facẽ riſum ſupabũdãter vel diminute vel moderate ſunt iudicia vel diſpões moralis interioris: ſicut eniʒ per motũ coꝛpalẽ exterioꝛẽ indicat̃ interioꝛ coꝛpoꝛ diſpõ ita per exterioꝛes opões hoĩs diſcernunt̃ mores interiores. [Redũdante aũt riſu.] Sed q̃uis circa ludos ſint habitus extremi: ⁊ etiã habitus medi⁹ tñ q̃nqʒ apud aliquos extremũ ſupabundãs accipit̃ pro medio: q2 enim riſus ad multos redũdat ⁊ multi ſunt qui magis q̃ʒ opʒ delectant̃ in ludo: ⁊ in hoc φ alij dñt cõuitia ioc oſa ꝓpter hoc apud eos bomolochi vocant̃ eutrapeli: q2 ſunt eis gratioſi: ſupabundant eniʒ in ludo q̃ʒ plures hoĩes ⁊ ſupabũdãter diligũt: verũtñ nõ parũ ſed multũ differunt bomolochi ab eutrapelis: ſicut pʒ ex predictis.

E ¶ Accõmodat̃ aũt huic habitui medio ⁊ ipſa dexteritas: atqʒ ipſi⁹ eſt dextri ea dicere ⁊ audire que ad modeſtũ virũ liberalẽqʒ accõmodant̃. Sunt.n. q̃daʒ que ioco dicere ⁊ audire talẽ hoiem decet. Atqʒ ipſius liberalis iocus ⁊ eruditi a ſeruilis ioco rudiſqʒ differt: lʒ hoc tam in antiquis q̃ʒ in nouis comedijs intueri. Quibuſdã.n. vboꝝ obſcenitas: q̃buſdã potius ſubintellectio ridiculũ erat. Atqʒ hec nõ parum honeſtatis differũt rõne. Jõ ne igr̃ dicẽdus eſt recte facetijs vti: qui dicit ea que liberũ hoiem decet: an is q̃ eum q̃ audit dolore nõ afficit: vel etiã delectat: an ⁊ hoc indefinitũ eſſe ↄſtat. Eſt.n. aliud alij odio ⁊ iucundũ. Talia aũt ⁊ audiet. Que nãqʒ fert audiendo ea videt̃ ⁊ facere: at nõ q̃duis faciet. Etenim facetie cõuitia quedam ſunt: ⁊ legum latoꝛes nõnulla conuitia dicere vetant. Foꝛtaſſe autem illos ⁊ nõnulla ꝓhibere facere dicere opoꝛteret. Uir itaqʒ gratioſus ac liber ita ſeſe habebit q̃ſi ſibiipſi lex ſit in ioco. Talis eſt igit̃ ipſe medius ſiue dexter: ſiue vrbanus: ſiue comis dicatur.

F ¶ Medio aũt habitui ꝓpꝛium epidexiotis eſt. Epidexiũ aũt eſt talia dicere ⁊ audire qualia ⁊ modeſto ⁊ liberali cõgruunt. ¶ Eſt eniʒ q̃daʒ decentia talẽ dicere in ludi parte ⁊ audire: ⁊ liberalis ludus differt ab eo qui ſeruilis ⁊ diſciplinati ⁊ indiſciplinati. ¶ Uidebit autẽ vtiqʒ aliqs: ⁊ ex comedijs veterũ ⁊ modernoꝝ: his q̃dẽ eniʒ erat deriſio turpiloquiũ: his aũt magis ſuſpitio: differunt aũt nõ paruʒ hec ad honeſtatẽ. ¶ Utruʒ igit̃ hñ cõuitiantes determinanduʒ in dicẽdo que decẽt liberalẽ: vel in non triſtando audientẽ: vel ẽt delectando. ¶ Et tale q̃dẽ indeterminatũ: aliud eniʒ alij odibile eſt ⁊ delectabile. talia aũt audiet: que eniʒ ſuſtinet audiẽs hec ⁊ facẽ videt̃. ¶ Nõ vtiqʒ oẽ faciet: cõuitiuʒ eniʒ cõtumelia q̃dã eſt: legũ poſitoꝛes aũt quedã cõtumelioſa dicere ꝓhibẽt. Opoꝛtebat aũt foꝛte ⁊ cõuitiari: gratioſus vtiqʒ ⁊ liberalis ſic hẽbit: puta lex exñs ſibiipſi: talis q̃dem igit̃ medi⁹ ſiue epidexi⁹ ſiue eutrapelus dicit̃. 3ª ps.ca.

G ¶ Hec eſt 3ª pars p̃ncipalis huius capl̃i: in qua oſtenditur quid ꝓpꝛie pertinet ad predictos habitus ⁊ continet tres particulas. In p̃ma oſtendit q̃d ꝓpꝛie pertinet ad habitũ mediũ. In 2ª ibi [Bomolochus aũt.] oſtendit q̃d pertinet ad extremũ ſuperabũdantie. In 3ª parte ibi [Agrius aũt.] oſtẽdit quid pertinet ad extremũ in defectu. In p̃ª pticula

I ostendit duo. p^m est qualr̃ eutrapelus se hз vir circa ludũ: 2° ostendit qualr̃ se hз spālr̃ circa cõuitia iocosa. Dicit ḡ p̃mo q̄ habenti habitũ mediũ pertinet ꝓprie illud qḋ est ꝓpriũ epidexiotis.i. bñ aptatis ꝛ dispositis ad hoc q̄ cum hominibus cõuersenť: ad talẽ eniз.s. eutrapelum pertinet q̄ dicat ꝛ audiat talia que ɔgruũt viro modesto ꝛ liberali: qui.s. liberũ animũ habeat a seruilibus passionibus. [Est eniз quedã.] Probat qḋ premisit.s. q̄ ad habentẽ virtutẽ circa ludos ꝑtinet decentia in ludo dicere ꝛ audire: ꝛ hec est ɔclusio 49ª ꝛ ꝓbatur sic. Ubicũqз est inuenire aliquid qḋ decenter fieri põt hoc ꝑtinet ad virtutẽ: ſз circa ludos cõtingit dicere ꝛ audire quedã ɔuenientia ꝛ decentia. igiť ad habentẽ virtutem circa ludos pertinet decentia in ludo dicere ꝛ audire. Minor pз duplr̃. p̃mo ex differentia ludoꝝ. Ludus enim liberalis hoīs differt a ludo hoīs seruilis in hoc q̄ ludus hoīs liberalis est circa bona ꝛ honesta: ꝛ ludus hoīs seruilis est circa seruilia ꝛ inhonesta: ꝛ ludus hoīs disciplinati.i. instructi qualr̃ dз ludere differt a ludo hoīs indisciplinati: q2 ludus vnius est circa honesta ꝛ decentia: ꝛ ludus alteri⁹ est circa inhonesta ꝛ indecentia. Et sic pз minor.s. q̄ circa ludos cõtingit dicere ꝛ audire ɔuenientia ꝛ decentia siue honesta. [Uidebitur aũt vtiqз.] 2° ꝓbať eadẽ minor ex comedijs.i. representationibus collocutionũ hoīum ad inuicẽ tam veterũ q̃ȝ modernoꝝ. nã si alicubi in talibus narrationibus ɔcurreret aliqḋ turpiloquiũ: ex hoc qbusdã gñabať derisio dum talia turpia in risuз vertebanť. Quibusdã ṽo gñabať suspitio dũ suspicabanť eos qui turpia loquebanť vel ad turpia ridebant habere aliqḋ malũ in corde: sed q in talibus collocutionibus honesta dixerũt: nec habebanť in derisione nec in suspitione: ex quo manifestũ est circa ludos cõtingẽ dicere ꝛ audire decẽtia ꝛ honesta. [Utrũ ergo.] Ostẽdit qualr̃

L se hз eutrapelus circa cõuitia iocosa: ꝛ circa hoc p̃mo mouet q̄õnẽ.s. vtrũ determinandũ sit q̄ aliqs bñ ɔuerseť in ludo ex pte eoꝝ que dicit.s. q2 dicit ea q̄ queẽз liberalẽ ꝛ virtuosũз cõuenit dicere: vel determinabit q̄ aliqs sit bñ cõuitians ex pte finis vel effect⁹.s. q2 nõ itẽdit ɔtristare audiẽtez. vel qḋ plus est: q2 intẽdit eũ delectare. [Et tale qdeз.] Rñdet p̃mo ad scḋaз ptẽ q̄õnis. d. q̄ hoc indeterminatuз est.s. q̄ cõtristet aut delectet audientẽ: q2 diuersis diuersa sunt odibilia ꝛ delectabilia: ꝛ vnusqsqз talia libenter audit que sunt sibi delectabilia: ꝛ illa q̄ alij patienter sustinẽt audire: hoc vĩ facere dicẽdo ea alijs / dũmõ non intendat eos ɔtristare. [Nõ vtiqз oẽ.] Soluit quãtũ ad p^m mẽbrũ q̄õnis.s. quantũ ad cõuitia q̄ dicunť: ꝛ dicit q̄ manifestuз est q̄ ṽtuosus nõ faciet.i. nõ ꝓponet oẽ cõuitiũ: q2 ɔuitiuз est cõtumelia q̄dã dũ in ɔuitio dicitur aliqḋ in quo aliqs hõ infamať: ꝛ huiꝰ cõuitiũ dicere ꝓhibẽt legis positores.

M Alia sunt cõuitia q̄ opз dicere pp delectationẽ vel pp emẽdationẽ hoīuз que dicunť absqз alicui⁹ infamia: ꝛ ille qui bñ se hз in cõuitiãdo sicut gloriosus ꝛ liberalis est sibiipsi lex: dũ.s. per ꝓpriã electionẽ vitat q̄ lex ꝓhibet: ꝛ viť eis que lex ɔcedit. Talis ḡ est hñs mediũ habitũ q̄lircũqз nominef: vtrũ.s. epidexius.i. aptus ad ɔuersandũ cũ hoībus siue eutrapelus.i. oĩa bñ vertens q̄ dicunť ꝛ fiũt in ludo.

¶ Scurra autem a ridiculo superatur: ꝛ neqз sibi: neqз alijs parcit: mõ moueat risum: eaqз dicit quoruз nihil prorsus gratiosus ipse diceret: ꝛ aliq̃ ne audiret qdeз.

¶ Bomolochus aũt minor est derisore: ꝛ neqз a seipso neqз ab alijs recedens: si risum faciat: ꝛ talia dicẽs quoꝝ nullum diceret vtiqз gratiosus: quedam autem neqз audiret.

¶ Hec est 2ª pticula tertie ptis: in qua ꝓhs ostẽdit qḋ ptinet ad viciũ supabundantie.s. ad bomolochũ: ꝛ cũ vterqз

N tã derisor q̃ȝ bomolochus intẽdit risuз facere ponit dĩiaз inter bomolochũ ꝛ derisorẽ. ꝛ p̃mo ꝓponit q̄ bomolochus est minor.i. minus malus derisore: ꝛ hec est cõclõ 50ª que ꝓbať per dĩiam que est inter bomolochũ ꝛ derisorẽ: que talis est: q̄ bomolochus solũ intẽdit facere risuз in ludo: ꝛ iõ nõ recedit a se neqз ab alijs: q2 tam de dictis q̃ȝ de factis suiipsius ꝛ ẽt alioꝝ intendit facere risuз. ꝛ ad faciẽdũ risuз talia dicit quoꝝ nullũ diceret hõ gratiosus ꝛ virtuosus: ꝛ quedã horũ nõ solũ nõ diceret ṽtuosus: sed nec etiã audiret: nec ẽt cõuitians audiret de seipso: sed derisor intendit aliquẽ cõfundere.s. illuз quẽ deridet. ꝛ ex hac dĩia põt ɔclõ sic ꝓbari. Ille est minor idest minus malus qui minus maluз intendit: sed talis est bomolochus respectu derisoris: q2 bomolochus solũ itẽdit risuз: ꝛ derisor itẽdit ɔfusionẽ hoīs: ꝛ risus est min⁹ malũ q̃ȝ ɔfusio hoīs: iõ ꝛc.

O ¶ Sed rusticus ad tales cõgressiones inutiles est: ꝓpe cuз nec ipse qcq̃ȝ afferat salis: ꝛ cũ afferũt alij egre molesteqз ferat. Reges aũt ꝛ iocus in vita nc̃cia sũt.

¶ Agrius autez ad tales collocutiones inutilis: nihil enim cũferens in oibus tristatur. Uideť autẽ requies ꝛ ludus in vita esse necessarium.

¶ Hec est 3ª particula tertie partis: in qua determinať de vitio in defectu: ꝛ dicit q̄ ille qui est agrius idest agrestis est oino inutilis ad hũ⁹ collocutiones ludricas: nihil enim cõfert ad eas sed in oibus talibus cõtristatur ꝛ in hoc est vitiosus. ꝛ hoc ꝓbat ꝓhs.s. q̄ agrius idest agrestis est vitiosus: ꝛ hec est ɔclusio 51ª ꝛ ꝓbatur sic. Ille qui tristatur ꝛ abominať illud qḋ pertinet ad vitã humanã necessario est vitiosus: ſз ludus est necessarius ad vitã humanã sicut reges q̄dã. ꝛ agri⁹ abominať ludũ: iõ agrius est vitiosus.

P ¶ Tres igiť ee sunt quas diximus mediocritates in vita. Sunt aũt omnes circa ṽborũ quorundã actuumue communem vsum: sed differunt q̄ vna circa veritatez: cetere circa voluptatem versanť: atqз haꝝ altera qdẽ est in ioco: altera aũt in ɔgressiõib⁹ reliq̄ vite ɔsistit.

¶ Tres autẽ que dicte sunt in vita medietates. Sunt autem omnes circa sermonuз quorũdã ꝛ operum cõmunicationem. Differunt autez q̄m hec quidez circa veritates est: hec aũt circa delectabile. Earum autẽ que circa delectationem: hec quidem in ludis: hec autez in his que ſm aliam vitam colloquijs. 4ª ps.c.

Q ¶ Hec est 4ª pars principalis huius capl̃i: in qua ostendit dĩiaз huius virtutis ad duas ṽtutes imediate predictas: ꝛ dicit q̄ tres sunt medietas in vita humana iam dicte que omnes sunt circa cõicationẽ sermonũ ꝛ operum: sed differunt ab inuicez: q2 vna cõsistit circa veritatem in dictis ꝛ factis hoīum que vocať veritas moralis: de qua dictũ est in capl̃o imediate ꝑcedente: sed alie due ṽtutes sunt circa delectabile in dictis vel in factis hoīum: quaꝝ ista de qua nũc agiť hic cõsistit circa delectabile in ludis ꝛ alia consistit circa delectationem que est in colloquijs ſm aliã vitã scilз in colloquijs ꝛ factis seriosis. ¶ Circa istud capitulũ sunt duo dubia. Primũ est vtrum circa ludos possit esse virtus. Scḋm vtrum in superfluitate ꝛ defectu ludi sit vitium. ¶ Ad p^m arguitur ꝓbando q̄ circa ludos nõ potest esse virtus: q2 omnis virtus est circa arduuз ꝛ difficile: vt pз ex 2° huius: sed ludus nõ est arduũ nec difficile: iõ ꝛc. ¶ Scḋo sic. Omnis operatio ṽtutis ordinať ad felicitatem: vt patet ex primo huius. sed ludus non ordinatur ad aliud vt patet ex .10. huius: ideo circa ludos nõ est virtus.

Item

A ¶ Item circa illud qđ est puerile nō est virtus cū vtus sit
Argr̄ 3ᵒ. quedā maturitas mētis: sȝ ludere est qđdā puerile: iđ ꝛc.
In oppo sitū Phs ¶ In oppositū est Phs. ¶ Ad 2ᵐ dubiū arguit̄ ꝓbando
Argr̄ p. ꝙ nec in sup̄fluitate nec in defectu ludi possit esse vitium:
Ad 2ᵐ dubiuȝ. nam histriones maxie vident̄ superflui in ludo. Si igitur
sup̄fluitas ludi esset vitium oēs histriones essent in statu
peccati: ꝛ per ꝯñs omnes peccarent qui eorum ludis intē
derent: ꝛ qui ipsis aliqua largirentur tanq̄ȝ peccati fauto
Argr̄ 2ᵒ res. ¶ Item qđ excusat a peccato nō videt̄ esse vitiosuȝ:
sed ludus qñqȝ excusat a peccato: qꝛ multa fiunt in ludo
que nō repꝛehendunt̄: que si seriose fierent grauiter puni
In oppo sitū Phs rent̄. ¶ In oppositū est Phs. ¶ Ad pᵐ dubiū est dōm ꝙ
Solo p. dubij. circa ludos pōt esse vtus moralis: qꝛ circa oē illud pōt esse
vtus moralis circa qđ pōt esse sup̄abundantia ꝛ defectus
vt patebit in solutione dubij. sed ludus est hmōi: iđ ꝛc. Item
B omne illud qđ fatigat̄ in operando idiget qñqȝ aliqua qete
qua recreetur: sed aīa cōiuncta corpori fatigat̄ in speculan
do īmaterialia: ideo indiget qñqȝ aliqua qete qua recreet̄
vt possit in alijs melius ꝛ profundius speculari. Fatigatio
enim aīe tollit̄ per quietē animi sicut fatigatio corporis
tollitur per quietē corp̄is: sed quies aīe est delectatio que
est in ludo per quā animus hōis in sua speculatione rela
xatur ne nimis frangat̄: vt sicut arcus materialis frange
ret̄ si semp̄ extenderet̄ ꝛ nō relaxaretur: sic animus hōis
frangeret̄ ꝛ oino a speculādo deficeret si nūq̄ȝ a sua inten
sione remitteret̄ sicut dicit hic Eustratius. Cum igit̄ circa
illud qđ ordinat̄ ad bonū hōis ꝛ ad felicitatē pōt esse vir
Ad pᵐ dubij. p. tus: pȝ ꝙ circa ludos pōt esse virtus. ¶ Ad pᵐ in cōtrariū.
cum dicit̄ ꝙ ludere nō est difficile. Dōm ꝙ lȝ ludere ab
solute nō sit difficile tñ obseruare debitā moderationem:
vt scilȝ per delectationē in ludo tollat̄ fatigatio aīe est dif
C ficile: ꝛ circa istā difficultatē est vtus que est circa ludos.
Ad 2ᵐ ¶ Ad aliud cū dī ꝙ illud circa qđ est virtus ordinat̄ ad
aliud. Dōm ꝙ q̄uis ludus ſm se non ordinet̄ ad aliud: tñ
delectatio que est in opationibus ludi que querit̄ ad re
creationē ꝛ quietem aīe ordinat̄ ad aliud scilȝ ad feruen
tiorē operationē virtutis: ꝛ ita ludus mediante alio ordi
natur ad felicitatē vt mediante delectatione que est in lu
Ad 3ᵐ do. ¶ Ad aliud dōm est ꝙ lȝ ludere absolute sit puerile
nō est tñ puerile obseruando in ludis debitas circunstan
tias: vt. s. ludus cōgruat loco tempori ꝛ psone: ꝛ sic de alijs
Solo du. scdi. circunstantijs non est puerile. ¶ Ad 2ᵐ dubium dōm ꝙ
tam superfluitas q̄ȝ defectus ludi sunt vitiosa: qđ pȝ: quia
qđ excedit rectam regulā rōnis recte aut deficit ab ea est
vitiosuȝ: sed sup̄fluitas ludi excedit rectā regulā recte ra
tionis: ꝛ defectus ludi deficit a recta regla rōnis: iđ ꝛc. Et
qđ istoꝝ vitiorum sit peius: videt̄ ad presens ꝙ defectus
D ludi qui tollit delectationē ludi est minus vitiosus q̄ȝ sup
Ad pᵐ fluitas ludi q̄ delectationē ludi ꝓsequit̄ tanq̄ȝ finē. ¶ Ad
scdi du. pᵐ in cōtrariuȝ dicenduȝ est ꝙ cū ludus sit necessarius in
vita humana sicut dicit Phs in textu: ꝛ ad oia necessaria
humane vite possūt aliqua officia licite deputari: ideo est
dōm ꝙ officium histrionū qđ ordinat̄ ad exhibēdū sola
tium ꝛ delectationē nō est ſm se illicitū: nec sunt histriōes
ꝓpter officiū in statu peccati: dū tñ vtantur ludo modera
te: ꝛ vt opȝ ꝛc. ad qđ sunt eis tria necessaria. pᵐ est ꝙ nec in
ludo nec in delectatione ludi ꝯstituāt finem. Scdm est ꝙ
non imisceant in suo ludo facta vel vba ſm se turpia aut
illicita. Tertiū est ꝙ exhibeāt suū ludū personis idoneis
ꝛ cōgruis ꝛ locis ꝛ tēporibus debitis. vñ obseruantib⁹ ista
nō peccant qui moderate subueniūt: sȝ iuste faciūt merce
Ad 2ᵐ dem eis debitā tribuentes. ¶ Ad aliud dōm est ꝙ illud
qđ excusat a peccato nō est ſm se vitiosuȝ: ꝛ ideo qꝛ ludus
aliqñ excusat a peccato ludus nō est ſm se vitiosus: sed ex
hoc qđ qñqȝ excusat a peccato nō seq̄t̄ ꝙ sit ſm se bonus:
qꝛ quādoqȝ ludus excusat a peccato ꝛ qñqȝ non. E

Pars quarta huius quarti tractatus libri q̄rti ꝯtinetur in vno tractatu ꝛ in vno
caplo: in quo declarat̄ ꝙ verecūdia nō est vtus sȝ magis
passio: qđ ostendit̄ ex diffinitione ipsius ꝛ accidente circa
ipsaȝ: deinde qūo iuuenili etati cōuenit laudabilr̄ ꝛ nō se
nili: ꝛ ꝙ neqȝ ſm veritatē neqȝ ſm opiōnē turpe est operā
dū ac per hoc neqȝ verecūdandū cum tñ praui sit turpia
operari: postea si verecūdet̄ ex prauo ope non ꝓpter hoc
estimandū est ipm studiosuȝ esse: sed solū sequit̄ ꝙ vere
cūdia ex suppōne est studiosa qđ nō est circa vtutes. Dein
de ꝙ cōtinētia nō est vtus sed medietas quedā mixta.

¶ De verecūdia vt de aliqua virtute dicere non opȝ.
Est enim affectui magis q̄ȝ habitui similis. Itaqȝ de
finitur timore: timorqȝ dicitur dedecoris quidaȝ: ꝛ fit F
perinde atqȝ circa res formidolosas timor fieri solet:
naȝ qui verecūdant̄ erubescūt: q timent mortē palle
scunt. Utrūqȝ igit̄ ad corpus quodāmō accōmodatū
est: qđ qdē magis ad affectū vī q̄ȝ ad habitū ꝑtinere.

DE verecūdia aūt vt quadaȝ ꝟtute nō conuenit dicere: passioni enim magis assimilat̄ q̄ȝ habitui. ¶ Determinatur igitur timor quidaȝ in gloriatiōis. ¶ Perficit̄ aūt vere cundia circa pericula timori cōsimiliter: erube scunt eniȝ verecundati: timorē aūt timētes pal lescunt. Corporalia vtriqȝ vident̄ aliqualr̄ esse vtraqȝ qđ vī passionis magis q̄ȝ habitus esse. Capitvni cū tra: s. 4ᶜ pris li. 4. vbi co. pᵒ pa. c.

G Diuis. c. tra. s. in° 3 tres par tes pn.

In hoc caplo cōtinente totū istum tractatū qntū de
terminat̄ de verecūdia que est q̄dā medietas
laudabilis ꝛ nō est virtus. Istud caplm cōtinet tres ptes
ꝑncipales. In pma ꝓponit intentionē ꝛ ostēdit ꝙ verecū
dia nō est vtus. In 2ᵃ ibi ¶ Nō oi vtriqȝ etati. ⌋ Ostēdit qđ
est subiectū verecūdie. In 3ᵃ parte ibi ¶ Non est aūt neqȝ
cōtinētia. ⌋ Inducit simile de cōtinētia que cū sit laudabi
lis: nō tñ est vtus. In pma ergo pte ꝓponit itētionē dicēs
ꝙ de verecūdia nō ꝯtingit loq̄ sicut de quadā vtute: quia
verecūdia magis assimilat̄ passioni q̄ȝ habitui q est gen⁹
vtutis. ¶ Determinat̄ igit̄. ⌋ Propositū ꝓbat̄. s. ꝙ verecun
dia est in genere passionis. vñ ꝓbat̄ ꝙ verecūdia est pas
sio: ꝛ hec est ꝯclo 52ᵃ ꝛ ꝓbat̄ duplr̄. Primo ꝑ diffōnē ve 52ᵃ ꝯclo hui⁹ q̄rti libri.
recūdie. ꝛ scdo ꝑ ei⁹ effectū. pmo sic. Uerecūdia est timor
ingloriationis. i. cōfusionis. Hec eniȝ est diffō verecūdie.
ergo verecūdia est timor: sed ois timor est passio: iđ vere
cūdia est passio. ¶ Perficit̄ aūt. ⌋ Scdo ꝓbat̄ per effectuȝ H
verecūdie q est transmutatio corp̄is: vñ pōt sic argui. Illa
medietas que fit cū corp̄ali transmutatiōe est passio ꝛ nō
est vtus: sȝ verecūdia fit cū corp̄ali transmutatiōe. igit̄ ꝛc.
Maior pȝ: qꝛ passiones sunt motus appetitus sensitiui q
vtit̄ organo corp̄ali: iđ passiones fiunt cū transmutatione
corp̄ali. ꝛ minor apparet. nā verecūdia ꝛ timor mortis fit
cū transmutatione corporali: ꝛ in hoc generali cōueniunt
timor mortis ꝛ verecūdia. s. ꝙ vtrqȝ fit ꝑ transmutatio
nem coloris corp̄alis: sed in speciali differūt: qꝛ illi qui ve
recundant̄ rubescunt: ꝛ illi qui timent mortem pallescunt.
Uerecundia igit̄ fit cū transmutatione corporis sicut ꝛ ti Nōnᵘ
mor. ¶ Intelligendū est ꝙ ratio huius diuersitatis q̄re. s.
verecūdati rubescunt ꝛ timentes mortē pallescunt est: qꝛ
natura transmittit species ꝛ humores ad locum vbi sentit
defectuȝ: sed sedes vite est in corde: ꝛ ideo quādo timetur
periculū vite spiritus ꝛ humores recurrunt ad cor: ꝛ ideo

I exteriora quasi ab humore sanguinis deserta pallescunt: sed honor et confusio sunt in exterioribus: et ideo quando homo timet ingloriationem seu inhonorationem spiritus et humores recurrunt ad exteriora: et sic sanguine recurrente ad exteriora homo rubescit. Sic ergo patet quod verecundia et timor mortis sunt quedam corporalia: quia habent corporalem transmutationem annexam quod magis videtur pertinere ad passionem quam ad habitum.

¶ Non autem ad quamuis etatem is affectus: sed ad iuuenilem accommodatur. Censemus enim eos qui huius etatis sunt verecundos esse oportere: vt cum non sine perturbatione viuant: multumque ob hoc peccent a verecundia prohibeantur delinquere. Atque laudamus quidem eos iuuenes qui sunt verecundi. Sed nemo ex eo seniorem hominem laudabit quia est verecundus: nihil enim eorum ipsum oportere

K censemus agere: pro quibus emergere verecundia solet.

2ª pars ca. ¶ Non omni vtique etati hec passio congruit sed iuuenili. Existimamus enim oportere tales verecundos esse eo quod secundum passiones viuentes multi peccant: a verecundia autem prohibentur. ¶ Et laudamus quidem iuuenes verecundos. ¶ Senem autem nullus vtique laudabit: quoniam verecundabilis: nihil enim existimamus oportere ipsum operari in quibus est verecundia.

¶ Hec est 2ª pars: in qua ostenditur quid est subiectum verecundie. et continet tres particulas. In prima ostendit cui etati verecundia conuenit: et cui etati non conuenit. In 2ª ibi [Neque enim

L studiosi.] ostendit cui conditioni hominum non conuenit verecundia: quia non conuenit virtuoso. In 3ª particula ibi [Si autem sunt hec quidem.] Remouet quasdam cauillationes contra predicta. Primo ergo proponit quod intendit. scilicet quod passio verecundie non conuenit omni etati sed iuuenili. Secundo probat quod iuuenili etati

53ª 2clo huius quarti libri. conuenit verecundia: et hec est conclusio 53ª et probatur dupliciter. Primo per proprietatem iuuentutis. 2º per humanam consuetudinem. Primo sic. Illis qui sunt proni ad peccandum conuenit verecundia propter quam retrahuntur a peccato: sed iuuenes propter feruorem etatis viuunt secundum passiones: et ideo sunt proni ad peccandum et per verecundiam per quam timent turpitudinem retrahuntur a peccato: ideo iuuenibus congruit et decet verecundia. [Et laudamus quidem iuuenes.] 2º probatur eadem conclusio per humanam consuetudinem sic. Illis conuenit verecundia quos propter verecundiam laudamus: sed iuuenes verecundos laudamus propter verecundiam: ideo iuuenibus conuenit verecundia.

M [Senem autem nullus laudabit.] Ostendit cui etati non congruit verecundia: et ostendit quod etati senili non conuenit vere-

54ª 2clo huius quarti libri. cundia: et hec est conclusio 54ª et probatur sic. Illi non conuenit verecundia quem nullus propter verecundiam laudat: sed nullus laudat senem propter verecundiam: igitur nec seni nec etati senili conuenit verecundia. Maior patet: et minor declaratur: tum propter hoc quod estimamus quod non oporteat eum aliquod turpe operari pro quibus consueuit esse verecundia: tum quia propter longitudinem temporis reputamus eos expertos quos non oportet aliquod turpe operari: tum quia cessante feruore etatis reputamus quod propter passionem non debent aliquod turpe operari.

¶ Neque enim homini probo verecundia competit: quippe cum pro rebus improbis fiat: non enim sunt res tales agende.

¶ Neque enim studiosi est verecundia siquidem fit in prauis. Non enim operandum talia.

¶ Hec est 2ª particula secunde partis: in qua ostenditur cui conditio-

55ª 2clo huius quarti libri. ni hominum non conuenit verecundia: et ostendit quod homini virtuoso non conuenit verecundia: et hec est conclusio 55ª et probatur sic.

Virtuoso non conuenit praua operari: quia omnis virtus habentem perficit et eius opus bonum reddit: sed solum illis conuenit verecundia qui est praua operari: igitur virtuoso non competit verecundia. N

¶ Quod si quedam re vera: quedam opinatione sunt turpia: nihil refert: neutra namque sunt agenda. Quare non est erubescendum: sed improbi est et talem esse: vt aliquid turpe agat. Probum autem ideo quempiam esse putare: quia ita se habet vt si turpe quid egerit verecundetur: absurdum est sane. Verecundia namque ita fit pro iis que sua sponte quispiam facit: sed nunquam sua sponte vir bonus res aget turpes: erit autem verecundia probum ex suppositione: nam si egerit verecundabitur: hoc autem in ipsis virtutibus non est. Quod si impudentia et quempiam non pudere res turpes agentem improbum est: nihilo magis ob idipsum probum erit: quempiam res turpes agentem erubescere. O

¶ Si enim sunt hec quidem secundum veritatem turpia: hec autem secundum opinionem nihil differt: neutra enim operanda: quare neque verecundandum: praui autem et tale puta operari aliquid turpium. ¶ Sic autem habere: vt etsi operetur aliquid talium verecundari et propter hoc existimari studiosum esse inconueniens. Inuoluntariis enim verecundia: volens autem studiosus nunquam operabitur praua. ¶ Erit autem vtique verecundia ex suppositione studiosum: si enim operetur verecundabitur vtique. Non est autem hic circa virtutes. ¶ Si autem inuerecundia prauum: et non verecundari turpia operari: nihil magis talia operantem verecundari studiosum. P

¶ Hec est 3ª particula secunde partis: in qua remouet quasdam cauillationes contra predicta et sunt cauillationes tres per quas aliquis possit obuiare conclusioni immediate precedenti. Prima est quia posset aliquis dicere quod verecundia non solum est de his que secundum veritatem sunt turpia que contrariantur virtuti sed etiam est de his que sunt turpia secundum opinionem: et virtuoso operanti bona et honesta secundum veritatem potest competere verecundia propter eadem opera existentia turpia secundum opinionem. Istud remouet Philosophus dicens quod nihil differt in proposito: quia nec virtuoso competit operari turpia secundum veritatem nec turpia secundum opinionem: et ideo non competit virtuoso quod de aliquo verecundetur: sed hoc pertinet ad prauum quod sit talis quod operetur turpe secundum veritatem vel secundum opinionem. Mihi vero videtur quod virtuosus possit operari turpe secundum opinionem: quod tamen est honestum secundum veritatem et de tali turpi non debet virtuosus verecundari. [Sic autem habere.] Secunda cauillatio est: quia posset Q aliquis dicere quod licet virtuosus non habeat aliquid de quo verecundetur: est tamen ita dispositus quod si aliquid turpe operaretur de hoc verecundaretur. et propter hoc verecundia competit virtuoso. Istud destruit Philosophus dupliciter. Prima ratio probat directe conclusionem precedentem. scilicet quod homini virtuoso non conuenit verecundia: et est hec ratio. verecundia proprie non respicit nisi voluntarios defectus quibus debetur vituperium: sed virtuti repugnat quod habens virtutem voluntarie operetur malum. Non igitur competit verecundia virtuoso quod intelligendum est pro facto proprio: pro facto tamen alieno potest verecundia competere virtuoso. [Erit autem vtique verecundia.] Secundo destruit istam cauillationem sic. Omne quod competit virtuoso secundum quod virtuosus competit ei simpliciter et non solum sub conditione sicut patet circa omnes virtutes: sed verecundia secundum istam cauillationem non conuenit virtuoso nisi sub conditione: puta si operaretur aliquid turpe. ergo verecundia non competit virtuoso: si enim verecundia com-

peteret

a peteret virtuoso ex suppositione:sequeret q verecundia
esset qōdam studiosuz hoc est vitiosuz ex suppositione qō
nō est verū:vel concedi pōt q verecundia est ex supposi/
tione virtuosuz:ꝛ tale nō cōpetit virtuoso:sed solū cōpetit
illud qō est simplr virtuosuz:ꝛ hec videtur intentio Phi.
[Si aūt inuerecūdia prauū.] Tertia cauillatio est:qꝛ pos/
set aliqs pbare q verecūdari sit virtuosuz sic. Inuerecū/
dia siue nō verecūdari de turpi opōne est qōdā prauū:iō
verecundari est bonū ꝛ vtuosuz. Ista cauillatio remouet
per hoc q tam verecūdia q̄ȝ inuerecūdia de turpi opōne
supponit opōnez turpē que nō cōpetit virtuoso:ꝛ iō Phs
negat hanc ꝯnam:inerecūdia de turpi opatione est prauū.
ergo verecūdia que nō est nisi de turpi opōne est bonuz:
qꝛ ista nō sunt cōtraria immediata.s.verecūdari de turpi
operatione ꝛ inuerecūdū esse de turpi opatione:vtrūqȝ.n.
b istoꝝ est malū:qꝛ vtrūqȝ supponit opōnez turpez:minus
tn̄ malū est verecūdari de turpi operatione q̄ȝ nō verecū/
dari de ea:qꝛ per verecūdiā retrahit hō ab opōne turpi:
sed nō per inuerecūdiā per quam nō curat de operatione
Nōn^m turpi. ¶ Intelligēdū est q sicut verecūdia nō est virtus:
sed passio laudabilis:ita nemesis de qua hic nō facit men
tionē virtus nō est:sed passio laudabilis. Est eniȝ nemesis
tristitia de psperitatibus maloꝝ:sed nō est de intentione
Philosophi hic de istis passionibus determinare:sed hoc
magis pertinet ad rhetoricam:nec intendit de verecūdia
nisi probando q ipsa non est virtus.

¶ At vō neqȝ continentia virtus est : sed est quedam
permista. Ostendetur autem de ipsa post paulo:nunc
de iustitia dicamus oportet.

3ᵃ p̄s.ca. ¶ Non est autē neqȝ cōtinentia virtus sed q̄daȝ
c mista. Ostendetur autem de hac in his que po
sterius. Nunc autem de iustitia dicemus.

¶ Hec est 3ᵃ pars huius capli:in qua inducit simile de cō/
tinentia ꝛ verecūdia.ꝛ dicit q sicut verecūdia nō est ha/
bitus virtutis:ita neqȝ cōtinentia est virtus:cū tn̄ sit lau/
dabilis:sed ꝯtinentia est mista:qꝛ hȝ aliqd qō pertinet ad
virtutē:qꝛ cōtinens seqꝛ rectā rōnē:qō pertinet ad virtu/
tē:ꝛ patiꝛ cōcupiscētias prauas vehemētes que pertinent
Nōn^m ad defectum vtutis:sed de his dicetur infra.[.in 7ᵒ huius.
¶ Sciendū q Phs loquens de verecundia inducit simi/
tudinē de cōtinentia:qꝛ verecūdia maxime requiriꝛ vbi
sunt passiones praue supabūdantes qō cōuenit cōtinenti/
bus:deinde cōtinuando se ad sequentia dicit q deinceps
Duo du^a p^m du^m dōm est de iustitia:ꝛ in hoc terminaꝛ snia q̄rti libri. ¶ Hic
p^a rō occurrunt duo dubitanda.pmū vtrū verecundia sit virt᷑.
Et videꝛ q sic:qꝛ oē vitiū opponiꝛ alicui virtuti:ꝛ quedā
vitia opponunꝛ verecūdie sicut stupor qui est verecūdia
d de quolibet siue sit honestū siue inhonestū:ꝛ inuerecūdia
que est eius q de nullo turpi verecundaꝛ quoꝝ vtrūqȝ est
vituperabile ꝛ vitiosuz.ergo videꝛ q verecūdia sit vtus.
z^a rō ¶ Item per Phm 2ᵒ huius:esse in medio est pꝛiuū virtu
tis:vt pȝ ex diffōne virtutis:sed verecūdia cōsistit in me/
In oppo situ Phs dio:vt pȝ ex 2ᵒ hu⁹.ideo ꝛc. ¶ In oppositū est hic Phs.
Dub.z^m ¶ Scōm dubiū est vtrū verecūdia possit inesse homini
rō p^a virtuoso. Videꝛ q sic:qꝛ diffō verecūdie que est timor in/
gloriationis pōt inesse hoi virtuoso. Virtuosus enim pōt
rō z^a timere infamiā:qꝛ pōt sine culpa infamari:iō verecūdia
pōt inesse hoi virtuoso. ¶ Item verecundia nō soluȝ est
de turpibus:sed de signis turpiū:vt pȝ ex 2ᵒ rhetorice:ꝛ si/
gna turpiū possunt inesse homini vtuoso. ¶ Itē verecun/
rō 3^a. dia est passio laudabilis.ergo pōt inesse homini virtuoso.
In oppositū Phs ¶ In oppositū est Phs in littera. ¶ Ad p^m dubiuȝ dōm
Solo p. dub^a. q verecūdia nō est virtus:loquēdo pprie de vtute:quod
pōt pbari tripli.Primo sic. Virtus moralis pprie acce/
pta est habitus electiuus:sed verecūdia nec est habit⁹ nec a
ex electione. Qꝛ aūt non sit habitus apparet:qꝛ est timor
ingloriationis:sed ōis timor est passio:ideo verecūdia est
passio:ꝛ per ꝯns nō est habitus:nec operaꝛ verecūdus ex
electione:sed magis ex ipetu passionis:iō ꝛc. Scdō pbaꝛ
idē sic. Omnis vtus est simplr bonū ꝛ per se appetibile ꝛ
honestū:sed verecūdia nō est bonū simplr:qꝛ nō cōuenit
ei qui est bonus:sed potius ei qui est malus ꝛ turpia ope/
rans:nec est verecūdia per se appetibilis:qꝛ nullus appe/
tit verecūdari.ergo ꝛc. Tertio pbaꝛ sic. Ōis operatio vir
tutis est in potestate operantis sm vtutē:sed verecūdari
nō est in libera potestate verecūdantis:iō ꝛc. ¶ Ad p^m in Ad p^m
cōtrariū pōt dici q stupor qui est passio vitupabilis ꝛ silr rōnem.
inuerecūdia nō sunt habitus vitiosi. Vel pōt dici q si stu/ p.duby.
por ꝛ inerecūdia sint habitus vitiosi opponunꝛ alicui vir/
tuti:ꝛ ēt opponunꝛ verecūdie.vn̄ lȝ oē vitiū opponaꝛ ali/
cui vtuti:nō tn̄ opȝ pp hoc q oē illud cui opponiꝛ directe e
vitiū sit vtus:cuius ratio est:qꝛ bonū est ex integra causa
ꝛ malū puenit ex singulis defectib⁹:ꝛ ideo quilibet defe/
ctus causat vitiū:sed nō omne bonū sufficit ad perfectam
rōnem virtutis.vn̄ stupor ꝛ inuerecundia opponunꝛ ve/
recūdie nō tanq̄ȝ vtuti sed tanq̄ȝ passioni laudabili. ¶ Ad Ad z^m
aliud dōm q nō sequiꝛ:verecūdia cōsistit in medio.ergo rōnem.
est virtus:qꝛ plus requiriꝛ ad perfectā rōnem virtutis q̄ȝ
esse in medio:qꝛ requiriꝛ q sit habitus electiuus qō non
cōpetit verecūdie. ¶ Ad z^m dubiū dōm est q qꝛ cā vere/ Solo se
cundie est turpe cōmissuz:ideo cui nō cōpetit turpe com/ cūdi dub.
mittere ei nō cōpetit verecūdia:pprie ꝛ stricte loquēdo:
sed virtuoso nō competit cōmittere turpe:ideo virtuoso
nō inest verecundia:tn̄ virtuosus est sic dispositus q si ei
inesset aliqō turpe de hoc verecūdareꝛ:ꝛ ideo dicit Phs
verecundū esse ex suppōne studiosuz:qꝛ studiosus si ope/
rareꝛ turpia verecūdareꝛ. Verūtn̄ lȝ vtuoso nō insit ve/ b
recūdia pprie q̄ est timor ingloriationis sui pp turpe cō/
missuz ab ipso:si tn̄ verecūdia accipiaꝛ largi⁹ p timore in/
gloriatiōis sui vel suoꝝ pp turpe cōmissuz a se vel ab aliq̄
suoꝝ sic pōt virtuoso inesse verecūdia:qꝛ studiosus vidēs
patrē suū vel fratrē duci ad suspendēdū pp furtum ab eo
cōmissuȝ verecūdaꝛ:qꝛ timet pp hoc ingloriationem sui.
Sic igiꝛ dȝ intelligi vt mihi vr̄ q vtuoso nō inest verecū/ Ad p^m
dia.s.p turpi facto suo ꝛ nō plus pbat Phs. ¶ Ad p^m in rōnem.
ꝯtrariū dōm q vtuosus sm q vtuosus nō timet infamiā: z.duby.
ꝛ si inferanꝛ sibi opprobria quoꝝ non est dignus ea equo
animo suffert eo q talibus nō est dignus:ideo de his non
verecūdaꝛ nec dolet nisi forte sit aliqs motus verecūdie
preueniens rōnē. ¶ Ad aliud dōm q virtuoso nō insunt Ad z^m
turpia nec signa turpiū:qꝛ virtuosus nō solū abstinet a tur rōnem.
pibus sm veritatē:sed ēt a turpibus sm opinionē. ¶ Ad d
3^m dōm est q verecūdia non est passio simplr laudabilis Ad 3^m
sed solū ex suppōne:vt si sit aliqō turpe ppetratū vel per/ rōnem.
petrandū a quo verecundia retrahit.vn̄ omne laudabile
simplr potest inesse virtuoso:sed nō oportet q laudabile
sub conditione insit virtuoso.ergo ꝛc.

¶ Incipit Liber quintus Ethicorum.

DE iustitia autem. ¶ Liber
q̄rtus cō/
tinet tres ptes principales. In p^a determi/
natur de iustitia proprie accepta. In z^a ibi
[De epyichia.] determinaꝛ de quadā vir/
tute que est cōmunis iustitie directiua. In
3^a parte ibi[Utrum aūt cōtingat.] deter/
minaꝛ de iustitia metaphorice dicta. Prima pars cōtinet Diuisio libri q̄nti ethicoꝝ.
duos tractatus. In primo determinaꝛ de iustitia legali in
particulari. In scdō ibi[Quia aūt est iniustum.] determi/
natur de iustitia politica ꝛ politico iusto.

I Tractatus primus p̄me p̄tis cōtinet q̄nq; capl'a. In p̄mo determinaṫ de iustitia in cōmuni ipsaȝ describendo ⁊ diuidēdo ⁊ de vno mēbro diuisiōis.s.de iustitia legali. In scđo caplo ibi[Querimus aūt.]determinaṫ de iustitia in particulari ipsaȝ describēdo ⁊ in spēs diuidēdo.s.in iustitiā distributiuā ⁊ iustitiā cōmutatiuā. In 3° caplo ibi[Quia aūt ⁊ iniustus.]Ostendiṫ qualr̄ accipiṫ ip̄m mediū in iustitia distributiua. In 4° caplo ibi[Reliqua aūt.]ostendiṫ qualr̄ accipiṫ mediū in iustitia cōmutatiua. In 5° caplo ibi[Uideṫ aūt aliquibus.]Excludit vnū errorē circa acceptionē medij iustitie. In p̄mo caplo p̄ponit esse determinādū de iustitia ⁊ iniustitia:scilȝ circa quales opōnes sint ⁊ q̄lis medietas est iustitia ⁊ quoꝝ extremoꝝ est medietas ⁊ describit iustitiā: q̄ est habitus a quo sumus operatiui iustoꝝ a

K quo opamur iustitia ⁊ a q̄ volum⁹ iusta:⁊ diuidit iustitiaȝ moralē ⁊ legalē simul determinans de iustitia legali.

¶ De iustitia iam ⁊ iniustitia consideremus opȝ:circa quales actus verseṫ:⁊ qualis nā mediocritas sit ipsa iustitia:⁊ inter que iustū ipsiuȝ mediū est:atq; hec cōsideratio eundē seruet modum doctrine quo antea dicta consideranimus.

Capitulū p̄m tra.p̄.partis p̄.lib. 5.ethi. p̄ glo.c.

DE iustitia aūt ⁊ iniustitia intēdendum:⁊ circa quales sunt existētes operationes ⁊ qualis est medietas iustitia:⁊ iustum quorum mediū. ¶ Intentio aūt nobis sit s̄m eādē methodum his que dicta sunt.

L Primi c.p̄.tra.di° l.4° glo.

Istud est capl'm p̄m p̄mi tractatus libri q̄nti: In q̄ incipit determinare de iustitia.⁊ cōtinet quattuor p̄tes p̄ncipales. Primo narrat de quo intēdit:q̄ de iustitia ⁊ iniustitia ⁊ que sunt cōsiderāda circa iustitiaȝ ⁊ iniustitiā. In 2° ibi[Uidemus vtiq; oēs.] Ponit descriptionē iustitie ⁊ iniustitie. In 3ª p̄te ibi[Cōsequiṫ aūt vt in multum.]ponitṫ diuisio iustitie ⁊ iniustitie: In 4ª p̄te ibi [Quia aūt illegalis.]determinaṫ de iustitia legali. In p̄ª igiṫ parte narrat de quo intēdit:q̄ de iustitia ⁊ iniustitia. Scđo narrat que cōsiderāda sunt circa iustitiā ⁊ iniustitiaȝ.⁊ Tertio narrat modū s̄ȝ quē tractandū est de predictis. Prio igiṫ narrat de quo intendit.d.q̄ intendendū est de iustitia ⁊ iniustitia. Scđo narrat que cōsideranda sunt circa iustitiā ⁊ iniustitiā:quoꝝ p̄m est circa quales opōnes sunt iustitia ⁊ iniustitia. Scđm est qualis medietas sit iustitia ⁊ quale mediuȝ est iustū. Tertiū est inter que extre-

M Nōm ma iustitia est medietas. ¶ Intelligendū q̄ Phs p̄ponit hic tria cōsiderāda:q̄ in his tribus differt iustitia a virtutibus p̄cedentibus. Per p̄m differt a virtutibus p̄cedentibus:q̄ virtutes ⁊ vitia de q̄bus supra dictū est sunt circa passiones. In eis eniȝ p̄ncipalr̄ cōsideraṫ qualr̄ hō interi⁹ afficiaṫ s̄m passiones:sed q̄d exteri⁹ opereṫ nō cōsideraṫ nisi ex cōsequēti inquātū.s.exteriores opōnes ex interioribus passionib⁹ p̄ueniūt:sed circa iustitiā ⁊ iniustitiā precipue attendiṫ q̄d hō exterius opereṫ:qualr̄ aūt afficiatur interius nō ꝯsideraṫ nisi ex cōsequēti. Per 2m etiā differt iustitia a v̄tutibus p̄cedentibus:q̄ in p̄chabitis v̄tutibus mediū est mediū rōnis ⁊ nō mediū rei:sed iustitia est mediuȝ rei. Per 3m etiā differt iustitia ab alijs v̄tutibus:q̄ in virtutibus p̄cedentibus illud q̄d est mediū est mediuȝ inter duas malitias:iniustitia v̄o nō est mediū inter duas malitias sicut infe ri⁹ ostēdeṫ.[Intētio aūt.]Modus tractandi de iustitia ⁊ iniustitia est s̄ȝ eandē artē s̄ȝ quā tractabatur de precedentibus v̄tutibus.s.typo.i.figuraliter.

¶ Uidemus itaq; oēs talē habitū dicē iustitiaȝ velle quo hoies apti sunt ad res iustas agēdas:⁊ quo iusta agunt ⁊ volūt iusta. Eodē mō talē habitū ⁊ ipsaȝ iniustitiā dicere quo iniurias agūt hoies resq; volūt iniustas. Quapp̄ ⁊ nobis hec p̄mū vt figura subijciantur: nō eniȝ in scientijs ⁊ potētijs atq; habitib⁹ res sese hȝ eodē mō. Eadē nāq; potētia sciētiaq; cōtrarioꝝ est: sed cōtrarius habitus nō est cōtrarioꝝ. Nempe a sanitate sana dūtaxat ⁊ nō cōtraria fiunt:dicimus.n.quēpiam ambulare sane:cū perinde ambulat atq; sanus. Sepe igiṫ cōtrarius habitus ex cōtrario cognoscitur: sepe ēt habitus ex subiectis:nā si bona corpis habitudo sit nota:⁊ ipsa mala corpis habitudo fit māifesta. Et ex iis que bonā habitudinem efficiunt corpis ipsa bona habitudo fit nota:⁊ ex ipsa rursus ea que faciūt ipsam:si.n.habitudo bona sit spissitas carnis:⁊ malaȝ habitudinem raritatē esse carnis:⁊ id q̄d efficit habitudinē bonā efficere spissitatē in carne necesse est. O

¶ Uidemus vtiq; oēs taleȝ habitū volentes dicere iustitiā:a quo operatiui iustoꝝ sunt:⁊ quo iusta operanṫ ⁊ volūt iusta. Eodem aūt mō ⁊ de iniustitia:a quo operatiui iniustoꝝ sunt:⁊ a quo iniusta faciunt:⁊ volūt iniusta:p̄pter q̄d ⁊ nobis primum vt in typo supponantur hec. 2° glo.c.

¶ Neq; eniȝ eundē hȝ moduȝ ⁊ in scientijs:⁊ in potentijs ⁊ in habitibus. Potentia quidem eniȝ:⁊ scientia videnṫ cōtrarioꝝ eadē esse:habitus aūt cōtrarius cōtrariorū nō:vtputa a sanitate nō fiunt cōtraria:sed sana solū:dicim⁹ eniȝ sane ambulare q̄n ambulat vt vtiq; sanus existens. ¶ Multotiens q̄dē igiṫ cognosciṫ ꝯtrius habitus a cōtrario:multotiens auteȝ habitus a subiectis. Si eniȝ est manifesta euexia:⁊ kachexia manifesta fit:⁊ ex bene habētib⁹ est euexia: ⁊ ex hac bene habētia. Si eniȝ est euexia densitas carnis:necessariuȝ ⁊ kachexiā esse raritateȝ carnis ⁊ bn̄ habēs factiuū densitatis in carne. P

¶ Hec est 2ª ps huius capli:in qua Phs notificat iustitiaȝ ⁊ iniustitiā in cōmuni:⁊ ostendit notificationē esse conuenienteȝ ⁊ dicit q̄ omnes videnṫ dicere q̄ iustitia est talis habitus p̄ quē tria causanṫ in hoie.s.inclinatio ad opus iustuȝ s̄m quā inclinationē hō dr̄ operatiuus iustoꝝ. 2m est operatio iusta. 3m est q̄ hō velit iusta operari:⁊ eodē mō est dicēdm de iniustitia q̄ est habitus a quo hoies sunt operatiui iniustoꝝ ⁊ operanṫ iniusta ⁊ volunt iniusta operari: ⁊ hoc est nobis p̄mo de iustitia ⁊ iniustitia supponendum. Q

¶ Intelligendū est q̄ Phs notificat iustitiā per voluntateȝ:q̄ iustitia est in voluntate sicut in subiecto in qua non sunt virtutes que sunt circa passiones vt dictū est in fine p̄mi libri.[Neq; eniȝ eundē hȝ modū.]Q̄ aūt iustitia bn̄ notificeṫ per hoc q̄ per ipsaȝ operamur iusta ⁊ volumus iusta opari:⁊ iniustitia p̄ hoc q̄ p̄ ipsaȝ operamur iniusta ⁊ volum⁹ iniusta opari:p̄ȝ per hoc q̄ ideȝ habitus nō est amboꝝ ꝯtrioꝝ:sed vnius tm̄:⁊ iō iustitia notificaṫ p̄ vnuȝ ꝯtrioꝝ.s.per opari iusta ⁊ velle iusta:q̄ per iustitiā nec operamur iniusta nec volum⁹:⁊ eodē mō est de iniustitia.s.q̄ pōt in vnū cōtrarioꝝ tm̄:puta iniusta opari ⁊ velle. Dicit ergo Phs q̄ nō eodē mō se hȝ in habitib⁹ sicut in sciētijs ⁊ in potētijs.nā cōtraria p̄tinent ad eandē potentiaȝ:sicut

albam

A albū ⁊ nigrū ad visuz. ⁊ ad eandē sciam pertinēt cōtraria: sicut sanū ⁊ egrū ad medicinā: sed habitus ɔtrarius .i. habitus est vnius ɔtrarioꝝ tm̄: ⁊ nō se hȝ ad ɔ̄ria: sed ad vnū ɔtrarioꝝ tm̄: ⁊ ponit exēplū de habitibus corpalibus: qꝛ a sanitate nō ꝓcedūt ea que sunt cōtraria sanitati: sed soluz ea que cōueniūt sanitati: a sanitate eniz est ꝙ aliquis sane ambulet: sane aūt ambulat aliqs qñ ita ambulat sicut ille qui est sanus. Sic igiẜ cū iustitia ⁊ iniustitia sint habit⁹ hñ describitur vtrūqꝫ per vnū contrarioꝝ vt iustitia p iusta operari ⁊ velle: ⁊ iniustitia p iniusta opari ⁊ velle. ¶ Sed

Dubiū. rō pͣ hic dubitaẜ ⁊ videẜ ꝙ idē sit habitus ɔ̄rioꝝ: qꝛ temperantia est circa delectationes ⁊ tristitias corpales que sunt cōtraria: ⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias: que ēt sunt cō-

rō 2ͣ traria. ¶ Itē scia eadē est ɔtrarioꝝ: vt dicit Phs: sȝ scien-

Solo. tia est habitus. igiẜ idē habit⁹ est ɔtrarioꝝ. ¶ Dōm est ꝙ

B aligd pōt dici esse contrarioꝝ dupl'r. vno mō passiue siue

Cōtrarioꝝ aliquid pōt eē 2ᵉ. obiectiue. alio mō actiue: qꝛ .s. hȝ opōnes ɔ̄rias. Dico ergo ꝙ potētia passiua ⁊ scientia sunt cōtrarioꝝ passiue ⁊ obiectiue: qꝛ eadē est potētia passiua ⁊ per se receptiua ɔ̄rioꝝ: ⁊ etiā eadē est sciētia ɔ̄rioꝝ obiectoꝝ vt medicina sani ⁊ egri: sed nō est eadē scia vel potētia per se oppetitiua contrarioꝝ seu actus ɔtrarios hñs. Scientia eniz ẜȝ ꝙ est habitus hȝ tm̄ vnū actū qui est cognoscere veritatez ⁊ nō hȝ actū ɔtrariū .s. errorē cōtrariū cognitioni veritatis. vñ potentia passiua est per se ɔ̄rioꝝ ⁊ scia ẜm ꝙ hȝ rōnē virtutis passiue: vt ẜm ꝙ referẜ ad scibile est per se contrarioꝝ: qꝛ per se cognoscit ɔtraria: sed habitus morales eo ꝙ nō hñt rōnem potētie passiue: sed magis actiue: cum sint ꝑncipia effectiua opationū nō dicunẜ esse cōtrarioꝝ: qꝛ eadē potētia actiua ẜȝ ꝙ h⁹ nō est ɔ̄rioꝝ. verūtñ idē habitus est cō-

C trarioꝝ obiectiue vt temperātia est circa delectationes ⁊

Ad rōnes tristitias ⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias sicut argutū est. ¶ Per hoc pȝ ad instātias: ɔcedēdū eniz est ꝙ idē habitus moralis est ɔ̄rioꝝ obiectiue: sed nō est ɔtrariorūz actiue: qꝛ nō hȝ opationes ɔtrarias: ⁊ etiaȝ concedendum est ꝙ scientia est ɔtrarioꝝ obiectiue vt dictū est: ⁊ scia sic cōsiderata hȝ rōnem virtutis passiue: ⁊ habitus moralis ẜȝ ꝙ huius hȝ rōnē actiue vñ breuiter qꝺ hȝ rōnez actiui ẜȝ qꝺ huius nō est p se cōtrarioꝝ: sed ꝙ hȝ rationem passiui ẜm ꝙ huius pōt esse ⁊ est per se ɔ̄rioꝝ. ¶ Multotiēs qdē. ¶ Quia ɔtrarij habitus sunt ɔtrarioꝝ: ⁊ vnuȝ cōtrarioꝝ est ꝑncipiū cognoscendi reliquū: ideo dicit Phs ꝙ multotiēs vnus habitus ɔtrarius cognosciẜ per aliū sibi ɔtrarium: ⁊ multotiens cognosciẜ habitus per subiectū in quo est. vbi grā euexia est bona dispositio corpis: ⁊ kachexia est mala dispositio corporis nūc si euexia sit manifesta ⁊ bñ cognita per hoc kachexia fit manifesta ⁊ cognita: ⁊ ita cognoscitur aliqñ vnus habitus per aliuz sibi ɔtrariuz seu oppo-

D sitū. Ex subiectis etiā cognoscimus habitus. vbi grā. euexia qñqꝫ cognosciẜ ex his que faciunt hoiem bñ se hēc. verbi grā: euexia requirit subiectū habēs carnes bene densas: ⁊ p densitatē carniū cognosciẜ euexia: ⁊ iō kachexia cognosciẜ per raritatē carnis. vñ densitas in carne facit ꝙ hō bñ se hȝ ⁊ rarefactiuūȝ carnis facit ꝙ hō male se habet.

¶ At vō plerūqꝫ sequiẜ: si alterū pluribus modis dicatur ⁊ alterū pluribus dici: vt si istū ⁊ ipsuȝ iniustū. Videẜ aūt tam iustitia ꝗ̄ iniustitia pluribus modis dici: sed qꝛ ꝓpinqua est ipsarū equiuocatio latet: ⁊ non ita vt iis que longe distant est manifesta: multuȝ .n. talia differunt forma. Patet eniz clauez equoce dici: ⁊ eaȝ que sub collo est animaliū: ⁊ eā qua ostia clauduntur: sumaẜ igiẜ quot iniustus dī modis. Atqꝫ vī iniustus esse: ⁊ qꝛ a legibus exorbitat: ⁊ qui plus capit atqꝫ iniquus Quare pȝ ⁊ iustū esse eū q legitimi facit ⁊ euȝ q equus est. Iustū ꝗ̄ est qꝺ est legitimū ⁊ qꝺ est equum:

E iniustū vō qꝺ est cōtra leges ⁊ qꝺ est iniquū. Cum aūt iniustus ⁊ pluris sit auidus: nō erit ipe circa oia bona: sed circa ea dūtaxat in qbus consistit ꝓspera fortuna atqꝫ aduersa: que simpl'r qdeȝ semꝑ sunt bona: alicui vō nō semꝑ. Hoies aūt illa sibi optant atqꝫ ꝓsequuntur: at nō opȝ Sȝ orare qdē ea que sunt simpl'r bona ⁊ sibiipsis esse bona: expetere aūt ea ꝗ̄ sibiipsis sunt bona opȝ: iniustus aūt nō semꝑ plus: sed minus ēt expetit in iis que sunt simpl'r mala. Sed qꝛ videẜ ⁊ minus malū quodāmō bonuȝ esse ⁊ plus habendi cupiditas ipsius est boni: fit vt pluris ob idipsuȝ videaẜ auidus esse. Est aūt iniquus: hoc .n. cōtinet ⁊ est cōe: ⁊ legum

F transgressor: hoc .n. leguȝ transgressio: id est iniquitas omnē iniustitiā cōtinet: ⁊ est ad iniustitiā oēm cōe.

¶ Cōsequiẜ aūt vt in multū si alterum multipl'r dī: ⁊ reliquū multipl'r dici: puta si iustuȝ: ⁊ iniustuȝ. videẜ aūt multipl'r dici iustitia ⁊ iniustitia: sed ꝑꝑ ꝓpinquā esse equocationē ipsaꝝ latet: ⁊ nō quēadmodū in his que de longe manifesta magis. Differētia eniz multū que ẜȝ ideā: puta qñ vocaẜ clauis equoce: ⁊ que sub collo aialiū ⁊ qua hostia clauduntẜ. ¶ Sumaẜ autez iniustus quotiens diciẜ: videẜ aūt illegalis iniu-

G stus esse: ⁊ auarus: ⁊ inequalis: quare manifestuȝ qm̄ ⁊ iustus erit: ⁊ legalis ⁊ equalis. Iustuȝ qdē igiẜ ⁊ legale ⁊ equale: iniustū aūt illegale ⁊ inequale. ¶ Quia aūt auarus iniustus: circa bona erit nō oia: sed circa quecunqꝫ bona fortune ⁊ infortunii. Que sunt aūt simpl'r bona semꝑ: alicui aūt nō semꝑ: homines autē hec orant ⁊ persequunẜ: opȝ aūt nō: sed orare qdeȝ bona simpl'r: ⁊ ipsis bona esse: eligere aūt que sibiipsis bona. ¶ Iniustus aūt semper nō plus eligit: sed ⁊ minus in simpl'r malis. Sȝ qm̄ vī ⁊ minus malū bonū aliqual'r esse: boni autē est auaritia ꝑꝑ hoc videtur auarus esse. Est autez inequalis: hoc eniȝ cōtinet ⁊ cōmune. ¶ Et illegalis hec autē illegalitas aut inequalitas continet oēm iniustitiaȝ ⁊ cōe est oi iniustitie.

H ¶ Hec est 3ᵃ pars huius capli: in qua Phs ponit diuisionē iustitie. ⁊ pmo narrat ꝙ si iniustitia dī multipliciter ⁊ iustitia dicitur multipliciter: qꝛ vt in multum idest in pluribus est ita ꝙ si vnum contrariorum dicitur multipl'r: reliquum etiam diciẜ multipl'r. vnde tam iustitia ꝗ̄ iniustitia diciẜ multipl'r ⁊ multiplicitas iniustitie manifestat multiplicitatem iustitie: sed multiplicitas eoꝝ est latens ꝑꝑ hoc ꝙ ea que faciunt multiplicitatem sunt propinqua ad inuicem ẜm cōuenientiam: in his aūt que multuȝ distant est equiuocatio manifesta magis si idem nomen eis imponatur eo ꝙ in ꝓmptu apparet differentia eorum que est ẜm ideā .i. ẜm rōnez speciei ꝓprie: sicut hoc nomen clauis diciẜ equoce de instrumento quo clauduntur hostia: ⁊ de quodam coopercuło qꝺ cooperit arteriam que est in collo aialiuȝ: qꝛ enim ista multum differunt: ideo eoꝝ multiplicitas est magis manifesta. Sic igiẜ narratū est ꝙ iustitia

I ꝛ iniustitia dr̃ multiplr̃: ſ3 eoꝝ multiplicitas latet pp̱ h
ꝙ eoꝝ ſignificata hn̄t magnã ꝯpiciẽtiã ad inuicẽ.[Sumaꝶ
aũt iniuſtus.] Qꝛ aũt iuſtus dicaꝶ multiplr̃ pbat ph̃s: ꝛ eſt
p° ꝯ hui° libri.ſ.ꝙ iuſtũ dĩ multiplr̃ ꝛ pbaꝶ ſic. Iniuſtus dĩ
p° cõclo hui° qnti libri. multiplr̃: ꝛ ſi vnũ oppoſitoꝝ dĩ multiplr̃ ꝛ reliquũ dĩ mul
tiplr̃.ḡ ꝛc. Qꝛ aũt iniuſt° dicaꝶ multiplr̃ p3 p h ꝙ vno mõ
dĩ iniuſtus illegalis: vt ille q facit ꝯ leges.alio mõ dĩ aua
rus.ſ.q vult plus hr̃e de bonis q̃ iuſtu3 eſt. Tertio mõ dĩ
iniuſtus inequalis.ſ.ille q vult habere minus de malis.ſ.
de laborib° ꝛ inopia ꝛ alijs defectib°: ꝛ iõ iuſtus dĩ duplr̃.
vno mõ dĩ iuſtus legalis vt obſeruatoꝛ legis.2° mõ dĩ iu
ſtus eq̃lis.ſ.qꝛ equalr̃ vult hr̃e de bonis ꝛ de malis: equale
eni3 opponiꝶ vtriq3.ſ.ei qđ eſt in plus: ꝛ ei qđ eſt in min°.
Instantia Et ſi obijciaꝶ ſic. Iniuſtus dĩ triplr̃: ꝛ quotiẽs dĩ vnũ oppo
Solo. ſitoꝝ totiens dĩ reliquũ.igiꝶ iuſtũ dĩ triplr̃. ¶ Dõm eſt ꝙ
K quotiẽs dĩ vnũ oppoſitoꝝ ꝛc.hoc eſt verũ: niſi vnu3 ſigni
ficatũ vnius oppoſitoꝝ opponaꝶ pluribus ſignificatis al
terius oppoſitoꝝ: q̃uo eſt in ꝓpoſito: qm̃ iuſtus eq̃lis oppo
nitur tã iniuſto ineq̃li q̃ iniuſto auaro: qꝛ equale opponiꝶ
ta3 ei qđ eſt in plus q̃ ei qđ eſt in minus. Uel dõm ꝙ iniu
ſtu3 ꝑncipalr̃ ſolũ dĩ duobus modis.ſ.iniuſtus illegalis ꝛ
iniuſtus inequalis: ꝛ iniuſtu3 inequale diuidiꝶ vlterius in
iniuſtu3 q vult plus hr̃e de bonis ꝛ in iniuſtũ q vult habe
re minus de malis. Uterq3 enim iſtoꝝ iniuſtus inequalis
eſt: ꝛ ſm̃ hoc regula ſic itelligiꝶ: quotiens dĩ vnũ oppoſito
rũ totiens dĩ reliquũ: loquẽdo de oppoſito ꝑmo: ꝛ imedia
to: ꝛ ſic ſicut iuſtus dĩ duobus modis tm̃.ſ.de iuſto legali ꝛ
equali: ita iniuſtus: qđ ꝑmo opponiꝶ iuſto dĩ ꝑmo de duo
bus tm̃.ſ.de iuſto illegali ꝛ de iniuſto ineq̃li: ꝛ ẽt iniuſtum
inequale diuidiꝶ in iniuſtũ ineq̃le3 q vult habere plus de
L bonis: ꝛ ille ꝓprie dĩ auarus: ꝛ in iniuſtũ inequale3 q vult
habere minus de malis: q̃uis cõiter loquendo inequale
ſit cõe vtriq3.ſ.ei qui vult hr̃e plus de bonis ꝛ ei q vult ha
bere minus de malis. vñ ineq̃le põt accipi large ꝛ ſtricte:
ſi accipiaꝶ large ſic dĩ tam de eo qui vult habere plus de
bonis q̃ de eo q vult habere min° dẽ malis. ſi accipiatur
ſtricte ſic ſolũ dĩ de eo q vult habere min° de malis. Et ſi
accipiaꝶ large ſic opponiꝶ ꝑmo ꝛ imediate iuſtitie equali:
ꝛ ſic ſicut iuſtũ dĩ ꝑmo ꝛ ꝑncipalr̃ ſolũ duobus modis: ita
iniuſtũ dĩ ꝑncipalr̃ duob° modis tm̃.ſ.iniuſtũ illegale ꝛ in
iuſtũ inequale. ſilr̃ accipiẽdo iniuſtũ ineq̃le cõiter iniuſtũ
inequale ſic acceptũ dĩ duplr̃: vt p3 ex ꝑdictis.[Quia aũt
auarus.] Hic manifeſtat ꝑdictã diuiſionẽ iniuſti ꝛ dicit ꝙ
qꝛ auarus vult plus hr̃e de bonis: iõ eſt circa bona que ho
mines appetunt: nõ tñ eſt circa oĩa bona: ſed ſolũ circa illa
circa que eſt bona fortuna ꝛ infortuniũ. Que ꝯ aũt ſimplr̃.ſ.
abſolute in ſe ꝯſiderata ſunt bona: alicui tñ nõ ſemp̱ ſunt
bona: qꝛ nõ ſemp̱ expediunt hoĩ: hoĩes enim petunt a deo
in orationib° ſuis hm̃ bona ac ſi eis eſſent ſemp̱ bona: ꝛ ex
M hoc efficiunꝶ auari ꝛ iniuſti: qꝛ nõ op3 ſic orare: ſed orãdo
a deo petere: vt ea que ſunt ſm̃ ſe bona ſint eis bona.[In
iuſtus aũt nõ ſemp̱.] Inequalis ẽt dĩ iniuſtus nõ ſemp̱: qꝛ
plus eligit: ſed q̃nq3 qꝛ minus eligit de ſimplr̃ malis: ſicut
ſunt labores inopia ꝛ hm̃: ſed qꝛ minus malu3 vĩ aliqualr̃
eſſe bonũ cũ auaritia ſit reſpectu boni vt dictu3 eſt: videꝶ
pp̱ hoc ꝙ ille q minus vult hr̃e de malis ſit quodãmõ aua
rus: ſ3 verius dĩ ꝙ eſt ineq̃lis: qꝛ hoc cõtinet vtrũq3.ſ.illđ
qđ eſt minus: ꝛ illđ qđ eſt plus.[Et illegalis.] Illegalis.n.
dĩ iniuſtus: ꝛ hec illegalitas ſm̃ quam diciꝶ aliq̃s iniuſtus
eſt quedã ineq̃litas: ꝛ cõtinet oẽm iniuſtitiã: ꝛ eſt cõis re
Nota ſpectu oĩs iniuſtitie: vt patebit infra. ¶ Sciendu3 eſt ſm̃
Lincoñ.ꝙ hoc nomen auarus ſilr̃ ꝛ hoc nomen auaritia
ſumiꝶ duplr̃.ſ.cõiter ꝛ ꝓprie: qm̃ ſumunꝶ cõiter ſic ſunt in
differẽter reſpectu maioris boni ꝛ minoris mali: ita ꝙ oĩs
qui plus equo eligit de bonis ꝛ minus equo de malis aua
rus diciꝶ cõiter: ſed ꝓprie diciꝶ reſpectu maioris boni: ꝓ
prie eni3 diciꝶ auarus q plus equo eligit de bonis. N
¶ Cũ aũt legu3 tranſgreſſoꝛ ſit iniuſtus: q vero legitime
facit iuſtus: conſtat oĩa legitima eſſe quodãmõ iuſta.
Ea nãq3 que a facultate ferendaꝝ legu3 ſunt definita
legitima ſunt: ꝛ hoꝝ vnũq̃dq3 iuſtũ dicimus eſſe. Ipſe
aũt leges de oĩbus dictant: cõiectantes aut cõe3 oĩu3
vtilitatẽ: aut optimoꝝ: aut ꝑncipũ: vel virtute vel ali
quo alio tali mõ. Quare vno mõ dicim° iuſta ea que
felicitatẽ eiuſq3 ꝑtes ſocietati ciuili efficiũt ꝛ cõſeruãt.
Precipit aũt lex ꝛ ea agere que ad virũ ꝑtinent fortẽ:
vt nõ deſerere locũ in acie: nõ fugere: non abijcere ar
ma. Et itẽ ea que ſunt tẽperãtis: vt nõ cõmittere adul
teriũ: nõ libidine vti. Et etiã ea que ſunt manſueti: vt
nõ pulſare: nõ cõuitia dicẽ. Et in ceteris idẽtidẽ ꝟtuti O
bus atq3 vitijs alia iubẽs: alia vetãs. Recte qdẽ: ea q̃
recte poſita eſt: deteri° aũt ea q̃ icõſulte eſt exarata.
¶ Quia aũt illegalis iniuſtus erat legalis aute3 4° ꝑs.
iuſtus: manifeſtũ aũt qm̃ oĩa legalia ſunt aliq̃lr̃
iuſta: determiata aũt a lege poſitiua legalia ſũt:
ꝛ vnũq̃dq3 hoꝝ legalium iuſtu3 eſſe dicimus.
¶ Leges aũt dicunꝶ de oĩbus cõiectantes: vel
cõiter cõferentes oĩbus: vel optimis: vel dñis:
vel ſm̃ ꝟtutẽ: vel ſm̃ aliquẽ modũ aliu3. Qua
re ſm̃ vnũ qdẽ modu3 iuſta dicim° factiua ꝛ cõ
ſeruatiua felicitatis ꝛ ꝑticularũ ipſius politica
cõicatione. ¶ Precipit autẽ lex ꝛ fortis opera
facere: puta nõ derelinquere aciẽ: neq3 abijcere
arma: ꝛ que tẽperati: puta nõ mechari neq3 cõ P
uitiari: ꝛ q̃ mãſueti: puta nõ ꝑcutere neq3 ꝯtẽde
re: ſilr̃ aũt ꝛ ſ3 alias ꝟtutes ꝛ malitias: hec aũt
qdẽ iubens: hec autẽ ꝓhibens: recta quide3 eſt
poſita recte: deterioꝛ autẽ apoſchediaſmenos.
¶ Hec eſt 4° pars ꝑncipalis hui° capli: in qua ph̃s deter
minat de iuſtitia ꝛ de iuſto legali. ꝛ cõtinet duas ꝑticulas.
In p° determinat de iuſto legali. In 2° ibi.[Ipſa quidem
igiꝶ.] determinat de iuſtitia legali. In p° igiꝶ ꝑticula oſtẽ
dit q̃lia ſunt legalia: ꝛ reſpectu cuius finis aliq̃d ſtatuitur
a lege: ꝛ de q̃bus lex ſtatuit: ꝛ que precipit. Dicit igiꝶ ꝙ qꝛ
illegalis eſt iniuſtus ꝛ legalis iuſtus: iõ oĩa legalia ſunt ali
qualr̃ iuſta: ꝛ hec eſt ꝯclo 2° huius libri.ſ.ꝙ oĩa legalia ſũt 2° cõclo hui° qnti libri.
aliqualr̃ iuſta: ꝛ ꝓbaꝶ ſic. Quecũq3 ſunt determiata ꝛ ſta
tuta per legem poſitiuã ſunt aliqualr̃ iuſta: ſed oĩa legalia
ſunt determinata ꝛ ſtatuta a lege poſitiua. iõ ꝛc. ¶ Intel Nota
ligendũ eſt ꝙ ph̃s dicit aliqualr̃: qꝛ oĩs lex daꝶ in ordine Q
ad aliquã politiã: ſed in oĩ politia nõ eſt ſimplr̃ iuſtũ: ſ3 in
q̃buſdã eſt ſolũ iuſtũ ſm̃ q̃d: vt p3 per ph̃m 3° politice. nã
in politia democratica in qua totus populus dñaꝶ attẽdiꝶ
iuſtũ ſ3 q̃d: ꝛ nõ ſimplr̃. In illa eni3 politia eſt iuſtũ ꝙ oẽs
ciues ſint equales ſ3 q̃d.i. ſm̃ libertatẽ. vñ illa que ſtatuũ
tur ſm̃ legẽ democraticã nõ ſunt ſimplr̃ iuſta: ſed ſunt ali
qualr̃ iuſta.[Leges aũt dicunꝶ.] In legibus aũt ferendis
intendiꝶ tanq̃ finis illud qđ eſt vtile ei qđ eſt ꝑncipale in
ciuitate.ſ.illđ qđ eſt vtile toti ciuitati: ſicut eſt in rectis po
litijs in q̃bus intẽdiꝶ bonũ cõe vel intẽdiꝶ illud qđ eſt vti
le optimis.i.aliq̃bus maiorib° de ciuitate ꝑ quos ciuitas
regitur: vel intẽdiꝶ illud qđ eſt vtile dñis ſicut in politijs
que regunꝶ regibus vel tyrãnis: ꝛ qꝛ cõis vtilitas humana
ꝑncipalr̃ oꝛdiꝶ ad felicitatẽ: manifeſtũ eſt ꝙ ſm̃ vnũquẽq3
modũ legalia dicunꝶ ea que ſunt factiua ꝛ cõſeruatiua fe
licitatis

A licitatis.[Et ꝑticulariū ipsius.]Idest eaꝝ que ad felicitatē ordinant̄ vel ꝓncipalr̄ sicut v̄tutes:vel instrumētalr̄ sicut diuitie:ꝛ hꝰ bona exteriora:ꝛ hoc ꝑ cōparationē ad cōitatē politicā ad quā respicit positio legis.[Precipit aūt lex.] Ostendit que ꝓcipiunt̄ ꝛ statuunt̄ a lege.d.ꝙ lex ꝓcipit ea que ꝑtinent ad singulas v̄tutes.Precipit eniꝫ facere opa fortitudis:vt nō ꝓycere arma in bello:ꝛ nō derelinquere aciem.precipit ēt ea que ꝑtinent ad tēperantiā:vt nō mechari.ꝓcipit etiā ea que ꝑtinent ad mansuetudinem:vt ꝙ vnus hō nō ꝑcutiat aliū ex ira.vñ lex ꝓcipit nō percutere nō cōtēdere:ꝛ eodē mō est de alijs v̄tutibꝰ quaꝝ actꝰ lex iubet:ꝛ de alijs malicijs quaꝝ actꝰ lex ꝓhibet.Et si lex recte ponat̄ circa iā dicta vr̄ lex recta.alia v̄o lex que nō recte ponit̄ que est d̄terior dicet̄ aposchedia siue cyres.i.lex posita repēte:ꝛ sine debita ꝓuidentia ꝛ ꝓmeditatione.

B ¶ Hec igit̄ iustitia ꝑfecta qdē est virtus:at nō absolute:sed ad aliuꝫ:atqꝫ ob idipsum iustitia preclarissima. Persepe virtutū esse videt̄:ꝛ neqꝫ est hesperus itaqꝫ: neqꝫ lucifer admirabilis.Et ꝓuerbio dicē ꝯsueuimꝰ. Iustitia in sese virtutes continet omnis.

Atqꝫ perfecta maxie virtus est:qꝛ perfecte v̄tutis est vsus.Idqꝫ est ex eo qꝛ nō ad se solū:sed ad aliū ēt is q ipsaꝫ hꝫ vti v̄tute pōt.Cōplures eniꝫ in ꝓprijs qdem vti v̄tute possunt:sed in iis que sunt ad aliuꝫ nequeūt. Et ꝓpterea sententia Biantis illa bñ sese hꝫ. Magistratus viruꝫ ostendet:ad aliū.n.est:ꝛ in societate iam ipse magistratus cōsistit.Ob id aūt ipsuꝫ ꝛ alienū bonū ipsa iustitia sola ex oībus virtutibus ꝛ habet̄ ꝛ est:cū sit ad aliuꝫ.Agit.n.ea que alij vel principi:vel reipublice cōferunt.

C Pessimus igitur est qui ad seipsuꝫ ꝛ ad amicos vtitur prauitate.Optimus aūt nōq ad seipm: sed qui ad aliū vtit̄ ipsa virtute:hoc eniꝫ est opus difficile.Hec igit̄ iustitia nō pars v̄tutis:sed tota est virtus.Simil'r ꝛ iniustitia huic cōtraria nō vitij pars sed totū vitiū est.Quid aūt interest inter hanc iustitiam ꝛ virtutem ex iis que diximus innotescit:sunt eniꝫ ideꝫ: esse autē nō est ideꝫ Sed quo quidem est ad alium est iustitia:quo v̄o talis est habitus simpl'r virtus.

¶ Ipsa qdē igit̄ iustitia v̄tus qdē est ꝑfecta:sed nō simpl'r:sꝫ ad alteꝝ:ꝛ ꝑꝑ hoc multotiēs ꝓclarissima v̄tutū esse vr̄ iustitia:ꝛ neqꝫ hesperus neqꝫ lucifer ita admirabilis:ꝛ ꝑꝑ hoc ꝓuerbiū dicentes aimus. ¶ Iniustitia aūt simul oīs virtus est.

D ꝛ ꝑfecta maxie v̄tus:qm̄ ꝑfecte v̄tutis vsus est. ¶ Perfecta aūt est:qm̄ hñs ipsaꝫ ad alteruꝫ pōt v̄tute vti:sꝫ nō solū ad seipsuꝫ:multi eniꝫ in ꝓprijs qdē v̄tute pñt vti:in his auteꝫ que ad alteruꝫ nō pñt:ꝛ ꝑꝑ hoc bñ videt̄ hr̄e ꝟ biantis:qm̄ principatus virū ostēdit:ad alterū eniꝫ ꝛ in cōicatione iaꝫ princeps:ꝓpter hoc aūt ipsuꝫ ꝛ alienū bonuꝫ videt̄ esse iustitia sola virtutū:qm̄ ad alterū est.Alij autē cōferētia opat̄ vel principi vel cōmuni. ¶ Pessimus qdē igit̄ qui ad seipsuꝫ ꝛ ad amicos vtit̄ malitia.Optimus aūt nō qui ad seipsuꝫ v̄tute:sꝫ q ad alteꝝ: hoc eni opus difficile. ¶ Hec qdē igit̄ iustitia: nō pars virtutis:sed tota v̄tus est:neqꝫ ꝯtraria iniustitia pars malitie:sꝫ tota malitia. ¶ Quid aūt differt v̄tus ꝛ iustitia hoc manifestū ex his que dicta sunt:est qdē eniꝫ eadeꝫ esse subiecto: rōne aūt nō idē sꝫ ꝭm ꝙ ad alterū quidē iustitia: ꝭm aūt ꝙ talis habitus simpl'r virtus.

¶ Hec est 2ª ꝑticula 4ᵉ ꝑtis ꝓncipalis:in qua determinat̄ de iustitia legali.ꝛ ꝓmo narrat ꝙ iustitia legalis de q̄ nūc loqmur est v̄tus ꝑfecta:sꝫ nō simpl'r sed ad alterū:ꝛ ꝑꝑ h̄ iustitia vr̄ esse ꝓclarissima v̄tutū:ꝛ neqꝫ hesperus.i.stella ꝓclarissima vespertina:neqꝫ lucifer.i.stella preclarissima matutina est ita admirabilis:vt ita fulgeat sicut iustitia. [Iniustitia.]Ostēdit q̄ūo iustitia se hꝫ ad alias v̄tutes.ꝛ ꝓ narrat dicēs ꝙ iustitia legalis ꝯsistit in vsu v̄tutis q est ad alteꝝ:ꝛ ꝭꝫ oēm v̄tutē de qua lex ꝓcipit:ꝛ iō in ipsa iustitia sit cōprehēdunt̄ oēs v̄tutes:ꝛ ipsa est v̄tus maxie ꝑfecta. [Perfecta aūt.]Probat 2° q̄ ꝓposuit.s.ꝙ iustitia legalis est v̄tus maxie ꝑfecta:ꝛ ꝙ icludit oēs v̄tutē.pᵐ ꝓbat:ꝛ est ꝯ 3ª.s.ꝙ iustitia legalis est v̄tus maxie ꝑfecta:ꝛ ꝓbat̄ sic. Illa v̄tus de q̄ ꝯtingit hn̄ vti nō solū ad seipꝫ:sꝫ ēt ad alterū est v̄tus maxie ꝑfecta:qꝛ ꝑfectꝰ est hn̄ vti v̄tute ad seipꝫ ꝛ ad alteꝝ q̄ꝫ ad seipꝫ tm̄:sꝫ iustitia legali ꝯtigit vti ad alteꝝ ꝛ nō solū ad seipm qd nō ꝯtingit oībus v̄tuosis.s.hn̄ vti v̄tute ad alteꝝ:qꝛ multi pñt vti v̄tute in ꝓprijs ꝛ ad seipsos q nō pñt vti v̄tute in his q̄ sunt ad alteꝝ vt manifestū est:iō iustitia legalis est v̄ꝰ maxie ꝑfecta. Maior.s.ꝙ ꝑfectio v̄tutis attēdit̄ penes h̄ ꝙ vnꝰ hn̄ se hꝫ ad alteruꝫ declat̄ ꝑ ꝓuerbiū Biātis:q fuit vnꝰ de septē sapiētibꝰ qd est tale:ꝓncipatꝰ virū ostēdit.s.vtꝝ sit ꝑfectꝰ vel isufficiēs. Ille q est ꝓnceps iā se hꝫ in cōicatiōe ad alteꝝ:ad ꝓncipeꝫ eni ꝑtinet gubernare subditos:ꝛ dispone ea q̄ ordiant̄ ad boᵐ cōe.ꝛ ex h̄ pꝫ ꝙ ꝑfectio v̄tutis attēdit̄ ex h̄ ꝙ vnꝰ hn̄ se hꝫ ad alteꝝ:ꝛ sic pꝫ maior:ꝛ minor ēt.s.ꝙ iustitia legalis est ad alteꝝ declat̄ ꝑ aliud ꝓuerbiū:qd est tale.Sola.n. iustitia iter alias v̄tutes vr̄ eē alienū boᵐ:qꝛ est ad alteruꝫ inquātū itēdit opari ea q̄ sūt vtilia alteri:vt cōitati vel ꝓncipi cōitatis.Alie aūt v̄tutes itēdūt opari bonū ꝓpriū:vt tēpantia itēdit getare aiuꝫ a turpibꝰ ꝯcupiscētijs:ꝛ sic de alijs v̄tutibꝰ ꝛc.[Pessimꝰ qdē igit̄.]Ex his ꝯcludit ꝯnē intētā.s.ꝙ iustitia legalis est ꝑfectissima v̄ꝰ:ꝛ iustus legalis optimꝰ iter v̄tuosos:ꝛ dicit ꝙ sicꝰ ille est pessimꝰ q vtit̄ malitia nō solū ad seipꝫ:sꝫ ad amicos:ita ille ē optimꝰ q vtit̄ v̄tute nō solū ad seipꝫ:sꝫ ēt in cōpōne ad alios. Hoc.n.est maxie difficile.Sic igit̄ pꝫ ꝙ iustus legalis ē optimꝰ ꝛ iustitia legalis est ꝑfectissima v̄ꝰ.[Hec qdē igr̄ iustitia.]Ex iā dictis ꝯcludit vnū qd ꝓus narrauit:ꝛ est ꝙ iustitia legalis est tota v̄ꝰ:ꝛ hec est ꝯ 4ª ꝛ ꝓbat̄ ex ꝓcedētibꝰ sic. Illa v̄ꝰ ad quā ꝑtinet vti q̄lꝫ v̄tute est tota v̄ꝰ:sꝫ ad iustitiā legalē ꝑtinet vti q̄lꝫ v̄tute:iō ꝛc. Maior pꝫ ꝛ minor declat̄. nā ad iustitiā legalē ꝑtinet vti oī v̄tute q̄ ꝯtigit vti ad alterū:sꝫ oī v̄tute ꝯtigit vti ad alteꝝ:ꝛ iō ꝯcludit ꝙ hec v̄ꝰ.s. iustitia legalis nō est ps v̄tutis:sꝫ ē tota v̄ꝰ:neqꝫ iniustitia ꝯtraria iustitie legali est ps malitie:sꝫ est tota malitia.[Quid aūt differt.]Remouet duᵐ:qꝛ ꝭꝫ ꝓdicta posset alicui videri ꝙ iustitia legalis ꝛ v̄ꝰ simpl'r dcā eēnt oīno idē:ꝛ ꝙ q̄lꝫ v̄ꝰ moralis eēt iustitia legalis cū q̄lꝫ v̄tute morali ꝯtingat vti ad alium:qd vr̄ eē ꝓpriū v̄tuti legali.Istud remouet ꝛ ostēdit q̄ūo differūt v̄ꝰ ꝛ iustitia legalis:ꝛ dicit ꝙ manifestum est ex his q̄ dcā sūt ꝙ iustitia legalis ꝛ v̄ꝰ sūt idē ꝭꝫ subiectū: sꝫ nō sūt idē ꝭꝫ rōnē.nā illō idē qd in cōpōne ad alteꝝ dr̄ iustitia:ꝭꝫ se ꝛ ꝭꝫ ꝙ est talis hitꝰ dr̄ simpl'r v̄ꝰ. ¶ Hic occurrūt duo duª.pᵐ est.vtꝝ iustitia legalis distinguat̄ specifice ab alijs v̄tutibꝰ. 2ᵐ dubiū vtrū iustitia sit ꝓclarissima v̄tutū. ¶ Ad pᵐ argr̄.Et vr̄ ꝙ non sit v̄tus distincta:qꝛ oīs virtus specie distincta ab alijs est pars subiectiua virtu-

3ª cōclohuꝰ quē libri.

D 4ª cōclo huꝰ quē libri.

Duo duª pᵐ 2ᵐ

Argꝫ pᵐ ad pᵐ dubiū.

I tis:sed iustitia legalis non est pars subiectiua virtutis:vt
patet per Philosophum in textu qui dicit:φ iustitia lega-
Argᵗ 2ᵒ lis non est pars virtutis sed est tota virtus.ergo ꝛc. ¶ Itē
iustitia legalis est eadem ſm substantiam cum virtute in
cōmuni per phm in textu.sed virtus in cōmuni non di-
stinguit̄ specie a suis specieb⁹.igit̄ iustitia legalis nō distin
guit̄ specie ab alijs v̄tutibus. ¶ In oppositum vī hic esse
In oppo ſitū Phs phs qui diuidit iustitiā in iustitiā legalē ꝛ particularem.
Item 3ᵒ politice dicit phs φ nō est eadē v̄tus boni viri ꝛ
boni ciuis:sed aliq̄s dicit̄ bonus vir absolute per alias vir
Argᵗ p̄ ad 2ᵐ dubiū tutes:ꝛ p iustitiā legalē dicit̄ bonus ciuis.igit̄ ꝛc. ¶ Ad
2ᵐ dubiū arguit̄ pbando φ iustitia nō est preclarissima
virtutū:q2 magis laudabile ꝛ magis p̄clarū est dare suū:
qđ fit per liberalitatē q̄ȝ dare alienū:qđ fit per iustitiā.igit̄
liberalitas est magis laudabilis ꝛ magis preclara q̄ȝ iusti-
tia. ¶ Itē quanto aliqua v̄tus est circa magis difficile tan
Argᵗ 2ᵒ. K to melior est ꝛ preclarior:sed fortitudo que est circa peri-
cula mortis est circa magis difficile:q2 difficili⁹ est aggre-
di pericula mortis q̄ȝ dare vnicuiq3 qđ suum est:qđ ptinet
ad iustitiā.igit̄ fortitudo est melior ꝛ p̄clarior q̄ȝ iustitia:
ideo ꝛc. ¶ In oppositū est phs in littera. ¶ Ad p̄ᵐ du
In oppo ſitū Phs modo pri mu du.ſm alios ſed male. bium dicunt q̄dā φ iustitia legalis distinguit̄ ab alijs v̄tutibus:
sicut totū integrale a suis partibus.nā iustitia legalis est
tota virtus:ꝛ nō est pars v̄tutis sicut dicit phs. Istud nī
non videt̄ verū:q2 sicut iustitia legalis est tota virtus:ita
iniustitia illegalis est tota malitia:sicut dicit phs.Si igit̄
iustitia legalis esset q̄dam aggregatū ex oībus virtutib⁹
sequeret̄ φ iniustitia legalis esset q̄dam integrale aggre
gatū ex oībus vitijs hoc est ipossibile:q2 si esset hoc verū
nullus posset habere iniustitiā illegalem:nisi haberet oīa
vitia:ꝛ sic nullus posset esse iniustus illegalis:q2 si aliquis
esset talis ille haberet oīa vitia:ꝛ sic idē homo esset pdi-
gus ꝛ illiberalis ꝛ audax ꝛ timidus:ꝛ sic cōtraria inessent
L eidem simul in actu:qđ est impossibile.Nō igit̄ est iniusti
tia illegalis totū integrale aggregatū ex oībus vitijs:ꝛ per
ɔñs iustitia legalis nō est aggregata ex oībus virtutibus.
¶ Itē phs in textu dicit φ iustitia legalis ꝛ virtus sunt
idem realr̄:sed ſm esse hoc est ſm diffōnē nō sunt idē:
sȝ ſȝ φ ad alterū.s.ad bonū cōmune sic dicit̄ legalis:ꝛ ſȝ
φ est talis habitus sic dicit̄ virtus simplr̄. Ex hoc arguit̄
sic.Quecūq3 sunt eadē ſȝ substātiā de quocūq3 dicit̄ vnū
de eodē dicit̄ reliquū:sed iustitia legalis ꝛ virtus sunt idē
ſm subām:ꝛ virtus vere predicat̄ de omni virtute:igitur
iustitia legalis vere predicatur de omni virtute:sed aggre
gatum ex oībus virtutibus nō predicat̄ vere de omni vir
tute.igitur iustitia legalis nō est totū integrale aggregatū
Ṽia opio vera. ex oībus virtutibus. ¶ Ideo videt̄ mihi ſm intentionē
M Phi ꝛ Cōmētatoris hic φ iustitia est cōmunis per p̄dica-
tionē de omni virtute morali:q2 ōis virtus cuius actū lex
precipit est iustitia legalis ſm phm:sed actus oīum vir-
tutū p̄cipit lex:ideo ōis virtus est iustitia legalis. ¶ Scien-
Quid iu stitia lega lis. dum est igit̄ φ iustitia legalis est virtus qua homo bn̄ dis
ponit̄ in ordine ad bonū cōmune.ꝛ iustitia particularis p
quā homo bene disponitur ad bene operandū in ordine
ad personā singularē:ꝛ virtus simplr̄ accepta est habitus
per quē hō bene disponit̄ in ordine ad seipsū. Nunc aūt
per eundē habitum per quē homo bene disponit̄ in ordi-
ne ad seipsū bene disponitur in ordie ad bonū cōmune.
nam per tēperantiā homo bene disponitur in seipso:ꝛ p
temperantiā homo bene disponitur in ordine ad bonū
cōmune.Temperatus enim mediante habitu temperan-
tie bene viuit in cōmunitate nō faciendo iniuriā alteri pp
cōcupiscentiā suam adimplendā:ꝛ mansuetus bene vi-
uit ſm se ꝛ sine perturbatione:ꝛ etiā bene viuit in cōmu-
nitate absq3 contumelia ꝛ ira ꝛ rixa:ideo dico φ virtus ꝛ
iustitia legalis sunt eiusdem cōmunitatis quātum ad sup- N
positum:nec est iustitia legalis virtus specialis distincta ab
alijs v̄tutibus:sicut nec hoc cōmune virtus est virtus di-
stincta:ꝛ ideo dicit phs φ iustitia legalis est tota virtus:
q2 est totum vl̄e continens sub se omnē virtutē in ordine
ad bonū cōmune.Dico etiā φ virtus inquātū legalis est
perfectior seipsa inquantū est virtus.nam ſm φ perficit
hominē in ordine ad bonū cōmune est perfectior q̄ȝ ſm
φ perficit hominē ſm se:ꝛ ideo dicit phs φ iustitia lega-
lis.i.inquantū legalis est preclarissima virtutū. ¶ Ad rō- Ad p̄ᵐ dubiū.
nes in oppositū dōm φ phs distinguit inter iustitiam le-
galē ꝛ particularē iustitiam:nō sicut inter partes subiecti-
uas iustitie:sed sicut inter supius ꝛ inferius:quō in 2ᵒ phy-
sicoꝝ distinguit inter casū ꝛ fortunā per hoc φ omne qđ T.c.57.
fit a fortuna fit a casu ꝛ non econuerso.ꝛ in quarto huius
distinguit inter liberalitatem ꝛ magnificentiā tanq̄ȝ inter O
superius ꝛ inferius. ¶ Ad aliud.s.cum dicit̄ φ nō est ea- Ad 2ᵐ
dem virtus boni viri ꝛ boni ciuis.Dico φ est eadē virtus
ſm substantiā ꝛ est alia ſm diffōnē:q2 virtus boni ciuis
ſm φ hui⁹ est in ordine ad bonū cōmune ciuitatis. ¶ Ad Solo ad 2ᵐ dubiū.
2ᵐ dubium est dicendū φ iustitia legalis inquantū est le-
galis est preclarissima oīum virtutū moraliū inquantū
sunt morales:q2 finis iustitie legalis ſm φ huius est me-
lior:ꝛ obiectū est melius.nam finis iustitie legalis est cō-
seruatio boni cōmunis ꝛ obiectū ei⁹ est obiectū cōmune:
qđ est melius ꝛ diuinius q̄ȝ bonū particulare:vt patet ex
pmo huius.Alie aūt virtutes sunt circa obiectū particula
re ꝛ finē particularem.ergo ꝛc.Dico etiā φ iustitia parti
cularis est preclarior omni alia virtute morali:q2 iustitia
particularis est in voluntate:ꝛ alie virtutes morales sunt
in appetitu sensitiuo:vt declaratū est in fine pmi huius:sȝ
voluntas est perfectior appetitu sensitiuo.ergo ꝛc. ¶ Itē P
alie quedā virtutes morales intendunt bonum hominis
in ordine ad seipsum:sed operari bonum in ordine ad al-
terum qđ est alienū bonum est difficilius q̄ȝ operari bonū
pprium:ꝛ illa virtus que est circa difficilius est magis pre-
clara. ¶ Ad p̄ᵐ in cōtrarium dōm φ dare suum pp̄riū est Ad p̄ᵐ dubiū.
magis laudabile q̄ȝ dare alienū ceteris paribus. Si autē
cetera nō sunt paria nō opȝ:ꝛ in pposito cetera non sunt
paria:q2 liberalitas solum intendit bonum pprium:ꝛ iu-
stitia legalis intendit bonum cōmune.ꝛ iustitia particula-
ris intendit bonum pprium:ꝛ etiam alienū. ¶ Ad aliud Ad 2ᵐ
cum dicitur φ fortitudo est circa magis difficile q̄ȝ iusti-
tia.Dicendum φ illa virtus que est circa magis difficile
est melior ceteris paribus:sed hic nō sunt cetera paria:q2
obiectum iustitie legalis est bonum cōmune:ꝛ etiam ma-
terie oīum aliarum virtutū sunt obiecta iustitie legalis:ꝛ
etiā iustitia est vtilis omni tempore.vnde phs p̄mo rhe
torice dicit φ fortes laudant̄:q2 sunt vtiles tempore belli. Q
Iustitia aūt vtilis est tēpore belli ꝛ tempore pacis.vnde si
omnes homines essent iusti nō indigeremus fortitudine:
sed adhuc indigeremus iustitia.

Capitulum secundum primi tractatus p̄me partis de-

clarans φ preter iustitiam legalem que est cōmunis vir-
tus est quedā iustitia que est particularis virtus:qđ ostē-
ditur per hoc φ est quedam particularis malitia ab alijs
distincta:ꝛ φ iustitia que est cōis virtus:ꝛ iustitia que est
pticularis virtus cōueniūt in nole:q2 cōueniūt in diffōne
ſm idē genus inquātū vtraq3 est ad alterū.Differūt tn̄:q2
iustitia legalis respicit cōe bonū ꝛ respicit totā mām mo-
ralē:ꝛ iustitia pticularis respicit bonū persone pticularis:
ꝛ q2 iustitia particularis quedā est distributiua que consi-
stit in distributionibus aliquoꝝ cōmuniū que sunt diuidē
da inter eos q cōmunicant ciuili cōmutatione siue sit ho-

A nos siue pecunia vel q̄cq̄d aliud princeps ad bona exteriora: vel etiã ad mala: sicut labor expensa ꝛ similia. Et alia est iustitia ꝑticularis cõmutatiua que cõstituit rectitudinē iustitie in cõmutationibus ſm quas transfert̄ aliq̄d ab vna ꝑsona in alterã ſm ꝙ ſm iustitiam distributiuã transfert̄ aliq̄d de cõi ad singulos. Deinde subdiuidit iustitiã distributiuã in duas spēs ſꝫ cõmutatiões duplices. s. voluntarias ꝛ inuolũtarias: ꝛ inuolũtarias in occultas ꝛ violētas.

¶ Querimus eam iustitiã que v̄tutis est pars: est enim quedã vt diximus. Et iterũ iniustitiã eam que pars vitij quedã est. Esse aũt hãc iniustitiã hoc indicat signũ: q̄ nãq̄ ceteris vitijs operat̄ iniuriã q̄dē facit: at nõ plus capit: vt qui clypeũ timiditate ꝓiecit: aut q̄ cõuitia ob iracundiã dixit: aut q̄ nõ attulit ob illiberalitatē ꝑ pe-

B cunias opem. At cũ q̄ſpiã sepe plus capit: nullo tñ eiusmodi vitio is opat̄: nec etiã vniuersis: aliqua aũt prauitate. Vituperamus eniꝫ illũ atq̄ ob iniustitiam. Est ergo alia q̄dã iniustitia: vt pars totius iniustitie q̄dam: ꝛ iniustũ itidē q̄ddã: vt pars totius iniusti: qđ quidem est preter legē. Preterea si q̄dã lucrandi cã facit adulteriũ: atq̄ pecunias accipit: q̄dã erogat dãnũq̄ patit̄ ob cupiditatē: hic q̄dē intēperãs potius q̄ pluris auidus: ille aũt iniustus: sed non intēperans esse videbit̄. Patet ergo talē illũ videri: q̄ lucrat̄. Insuꝑ alie q̄dē oēs iniurie ad aliq̄d semꝑ vitiũ redigunt̄: vt si cõmiserit q̄ſpiã adulteriũ ad intēperãtiã: si deseruerit in acie sociũ ad timiditatē: si pulsauerit q̄ſpiã ad iracundiã:

C sed si lucratus fuerit ad nullã aliam prauitatem: q̄ ad iniustitiam ipsam refertur. Quare perspicuum est preter totam aliã esse quãdã iniustitiam vt partem.

Capitulũ 2m primi trac. prime ptis 5 li. ethi. p° ꝑ˙c.

Querimus autē eã que in parte virtutis iustitiã. Est enim quedam vt diximus: similr̄ aũt ꝛ de iniustitia q̄ ſm partē. Signum autē q̄m est ſm alias quidem eniꝫ malitias qui operat̄ iniuste q̄dē facit: auare facit aũt nihil: puta qui abiecit clypeũ ꝓpter timorē: vel qui maledixit ꝓpter iram: vel qui nõ adiuuit pecunijs ꝓpter illiberalitatē: q̄n autē auare facit multotiēs neq̄ ſm vnam taliũ: sed tamen neq̄ ſm oēs: ſm malitiam aũt quandam: vituperamus eniꝫ ꝛ ſꝫ iniustitiã. Est ergo alia quedã iniustitia vt pars quedam totius: ꝛ

D iniustum q̄ddã in parte totius iniusti eius qđ est preter legē. ¶ Adhuc si hic q̄dē lucrandi gratia mechat̄ ꝛ accipiat. Hic autē apponens ꝛ iacturam patiēs ꝓpter cõcupiscentiã. Iste q̄dem luxuriosus videtur vtiq̄ esse magis q̄ auarus. Ille autē iniustus: luxuriosus autē nõ. Manifestum eniꝫ ergo q̄m ꝓpter lucrari. ¶ Adhuc circa alias q̄dem omnes iniustificationes fit relatio ad quãdã malitiã semꝑ: puta si mechatus est ad luxuriam: si derelinquit ducem exercitus ad timiditatē: si percussit ad iram: si autē lucratus est ad neq̄ vnam malitiam: sed vel ad iniustitiam: quare manifestum: quoniam iniustitia

preter totam alia in parte. E

Istud est capitulũ 2m primi tractatus prime ptis: in quo determinat̄ de iustitia in ꝑticulari: ostendendo que ꝛ qualis est: ꝛ que sunt eius spēs. ꝛ ꝯtinet istud capitulũ 4or partes ꝑncipales. In prima ostēdit ꝙ preter iustitiã legalem que est cõmunis v̄tus est alia iustitia que est v̄tus ꝑticularis. In 2a ibi [Uniuoca.] ponit cõuenientiam ꝛ differētiã inter iustitiam legalē ꝛ iustitiam ꝑticularē: ꝛ epilogat que dicta sunt ꝛ ostēdit que restãt dicēda. In 3a pte ibi [Factius aũt.] mouet quãdã dubitationē quã dicit posterius esse soluendam. In 4a pte ibi [Eius aũt que ſꝫ ptē.] diuidit iustitiã ꝑticularē in iustitiã distributiuã: ꝛ iustitiã cõmutatiuã: ꝛ etiã subdiuidit iustitiã cõmutatiuã ſm diuersas cõmutationũ. In prima igit̄ pte ꝓponit intentionē suã que pꝫ: deinde ꝓbat ꝙ ꝑter iustitiã legalē que est cõis v̄tus est alia iustitia ꝑticularis v̄tus: ꝛ hec est ꝯclusio 5a que ꝓbat̄ sic. Preter iniustitiã que est cõis malitia est quedã iniustitia que est ꝑticularis malitia. igit̄ ꝑter iustitiã legalem que est cõis v̄tus est alia iustitia q̄dam que est ꝑticularis v̄tus. ꝯña pꝫ per hoc ꝙ habitus cognoscunt̄ ex ꝯtrarijs: vt dictũ est supra: ꝛ etiã pꝫ ex hoc ꝙ alteri ꝛ alteri v̄tuti cõtrariat̄ alia ꝛ alia malitia: ꝛ ideo si malitie sint plures opꝫ ꝙ v̄tutes etiã sint plures. Antecedēs ꝓbat̄ tripl̄r. primo sic. Illa que possũt ab inuicem separari sunt distincta: sꝫ iniustitia illegalis põt separi ab auaritia que est iniustitia ꝑticularis. igit̄ preter iniustitiã illegalē est quedã alia iniustitia que est malitia ꝑticularis. Maior huius rõnis est nota ꝛ minor ꝓbat̄: ille qui opat̄ ſm alias ꝑticulares malitias facit iniuste ſꝫ iniustitiã illegalē: q̄ facit qđ lex ꝓhibet: ꝛ tñ nõ facit auare: vt. s. accipiat aliq̄d de alienis inuito domino: sicut cum

F aliq̄s miles abijcit clypeũ in bello ꝓpter timiditatem: aut cũ aliq̄s dixerit alicui opprobriũ ꝓpter irã: aut q̄ nõ prestitit auxiliũ amico suo in pecunia ꝓpter vitiũ illiberalitatis: ꝛ sic de alijs malitijs: ꝛ per ꝯñs iniustitia illegalis põt esse sine auaritia que est spãlis iniustitia. Potest esse q̄nq̄ ecõuerso: aliq̄s eniꝫ põt peccare ꝑ auaritiã tollēdo aliena: ꝛ tñ nõ peccat ſm aliquã aliarũ malitiarũ: neq̄ ſꝫ oēs: ꝛ tñ peccat ſm quãdã malitiã: qđ pꝫ: q̄ ꝓpter hoc vituperatur q̄si iniustus: ꝛ sic pꝫ ꝙ est quedã alia iustitia que est sicut pars totius v̄tutis: ꝛ est spãlis virtus: silr̄ etiã pꝫ ꝙ est q̄ddã iniustũ qđ est pars iniusti illegalis qđ est omne iniustum. [Adhuc si hic q̄dē.] 2o ꝓbat̄ idē añs. s. ꝙ est quedã ꝑticularis malitia ꝑter malitiã illegalē. ꝛ hec rõ sumit̄ ex ordine habitus ad finē: ꝛ hec est rõ: ille malitie sunt distincte que ordinant̄ ad distinctos fines: sed auaritia que est ꝑticularis iniustitia ordinat̄ ad alium finem q̄ iniustitia illegalis. igit̄ sunt malitie distincte. Maior declarat̄ per hoc ꝙ habitus distiguunt̄ ſꝫ distinctionē finiũ. nã aliq̄s põt cõmittere adulteriũ dupl̄r. s. vel vt lucret̄ spoliãdo mulierē: vel

D qualitercũq̄ habeat lucrũ ab ea. Alio mõ ꝯtingit ꝙ aliq̄s cõmittat adulteriũ ꝓpter cõcupiscentiã nõ vt lucret̄: imo apponit aliq̄d de suo ꝛ patit̄ iacturam in rebus suis ad hoc vt sue concupiscentie satisfaciat. Ille qui cõmittit adulterium gr̃a lucri nõ est luxuriosus: q̄ nõ intendit finem luxurie: sed magis est iniustus vel auarus: q̄ ꝓpter lucrũ facit cõtra iustitiã: sed ille qui cõmittit adulteriũ ꝓpter cõcupiscentiã ꝓprie est luxuriosus: q̄ ꝓprie intendit finem luxurie: qui est satisfacere cõcupiscētie sue: ꝛ sic pꝫ maior huius rõnis. s. ꝙ habitus distinguunt̄ ꝑ suos fines ad quos ꝑ se ordinant. Et minor pꝫ: q̄ iniustitia illegalis ordinat̄ ad fines spãliũ malitiarũ: ideo ꝛc. [Adhuc circa alias.] 3o ꝓbat̄ idē añs sic. Quicũq̄ facit cõtra aliquã virtutē spãlē facit contra iustitiã legalē que precipit operationes oĩum v̄tutum moraliũ: sed nõ quicũq̄ facit cõtra aliquã v̄tutē moralem facit iniustitiã particularē. ergo ꝑter malitiã illegalem est

Secũdũ trac. primi trac. dr̄ in 4or partes.

5a ꝯclusio huius primi libri.

J alia malitia particularis que est iniustitia pticularis.s.aua ritia. Maior p3 ⁊ minor declarat᷑:q2 si aligs mechat᷑ ipse facit cõtra iustitiá legalé:⁊ refert᷑ ad vitiũ luxurie:⁊ si ali gs miles in bello dereliquerit ducem exercitus facit ɔtra iustitiá legalé ⁊ reducit᷑ hoc ad malitiá timiditatis:⁊ si ali gs inordinate peutiat ꝑprimũ hoc reducit᷑ ad malitiá ire: sed si aligs inordinate lucratus est hoc nõ reducit᷑ ad ali quá aliá malitiá specialé:sed ad solá iniustitiá. vñ relinqt᷑ ꝙ est quedá iniustitia particularis preter iniustitiam que est tota malitia:⁊ eadē3 ratione est aliqua iustitia particu laris preter iustitiam legalem que est tota virtus.

¶ Uniuocam:q2 definitio genere est in eode3. Ambe náq3 id possunt:vt sint ad aliũ. Uerum hec qdé circa honoré v̄sat᷑:vel pecunias:vel salutem:vel si quo vno
K noie complecti hec vniuersa possumus:⁊ circa volu ptaté que fit a lucro. Illa v̄o circa oía ea in qbus stu diosus versat᷑. Justitias igit᷑ esse plures:⁊ aliá quádá3 esse preter ipsa3 totá virtuté perspicuũ iam euasit. S3 quená sit ⁊ qualis sumamus deinceps op3. Determi natu3 est itaq3 iniustũ quide3 esse:qd̄ est cõtra leges: ⁊ qd̄ est iniquum. Justũ aũt qd̄ est legitimum:⁊ qd̄ est equu3. Iniustitia igit᷑ antea dicta est a qua proficisci᷑ id iniustu3 qd̄ contra leges dicimus esse. At cũ iniquũ ⁊ plus nõ eade3 sint:sed alterũ sese habeat ad alteru3 vt pars se h3 ad totũ. Omne náq3 plus est iniquũ:sed nõ omne iniquu3 est plus. Iniustu3 etiá ⁊ iniustitia nõ eadé sunt sed diuersa ab illis:⁊ hec sunt vt ptes:illa vt tota. Hec.n.iniustitia totius est iniustitie pars:⁊ iusti
L tia iustitie simili mõ. Quare de iustitia que qdé est ps: ⁊ de iniustitia silr̄ est dd̄m:⁊ de iusto etiá ⁊ de iniusto. Ea igitur iustitia que perinde atq3 tota virtus est or dinata:⁊ ea iniustitia que aduersat᷑ illi:quarum altera virtutis:altera vitij totius ad aliũ vsus est omittat᷑:⁊ iustũ id ⁊ iniustu3 qd̄ ad has attinet:patet quona3 sit modo definiendũ. Eteni3 pleraq3 legitima ea fere sũt que a tota v̄tute agunt᷑. Lex eni3 lex vniuscuiusq3 vir tutis viuere rõne:⁊ vetat vitij cuiuslib3 viuere mõ.

2ª p.c. ¶ Uniuoca aũt qm̄ diffinitio in eodem genere. Ambe eni3 in eo q̄ ad alterũ habẽt potentiam.

¶ S3 hec qdé circa honoré:vel pecunias:vel saluté:vel si quodá habeamus vno noie cõpre
M hendere hec oia vel ꝓpter delectatione3 que a lucro:hec aũt circa oia circa q̄cũq3 studiosus.

¶ Qm̄ qde3 igit᷑ sunt iustitie plures:⁊ qm̄ est q̄da3 altera p̄ter totá v̄tuté manifestu3 est:que aũt ⁊ qualis quedá sumendũ:determinatũ est vtiq3 iniustũ ⁊ illegale ⁊ inequale. Justu3 aũt ⁊ legale ⁊ eq̄le. ꝭm qdé igit᷑ illegale prius dicta iniustitia est. ¶ Quia aũt inequale ⁊ plus non idé sed alteru3 vt pars ad totũ:inequale eni3 oé illegale:illegale aũt nõ oé inequale. Plus qde3 igit᷑ omne inequale. Inequale auté nõ oé plus: ⁊ iniustu3 ⁊ iniustitia nõ eadé:s3 altera ab illis: hec qdé vt ptes.h vt tota:pars eni3 h iniustitia totius iniustitie:similiter aũt ⁊ iustitia iustitie.

¶ Quare de ea que in pte iustitia ⁊ de ea q̄ in pte iniustitia dd̄m ⁊ de iusto ⁊ de iniusto silr̄. N
ꝭm qdem igit᷑ totá v̄tuté ordinata iustitia ⁊ in iustitia. hec qdé totius virtutis existés vsus ad aliũ:hec aũt malitie dimittat᷑ ⁊ iustũ ⁊ iniustũ: ꝭm has enim manifestu3 qũo determinandu3. Fere eni3 multa legaliu3 a tota v̄tute precepta sunt:ꝭm vnáquáq3 enim v̄tutem precipit viue re:⁊ ꝭm vnáquáq3 malitiá ꝓhibet lex.

¶ Hec est 2ª pars huius capli:in qua Phs ponit cõuenien tiá ⁊ dr̄iam inter iustitiá legalé ⁊ iustitiá particularé:⁊ epi logat ⁊ narrat que restant dicenda. Primo igit᷑ ponit ɔue nientiá que est in eodé noie.s.in hoc noie iustitia:⁊ hoc íõ est:q2 cõueniũt in diffõne ꝭm idé genus vtriusq3. Utraq3 eni3 describit᷑ per hoc qd̄ est esse ad alterũ. ¶ Sciendum Nota
O est ꝙ iustitia legalis attendit᷑ in ordine ad aliud qd̄ est bo nũ cõmune ⁊ iustitia pticularis ordinat᷑ ad alterũ.s.ad bo nũ pertinés ad aliquá p̄sona3 pticularé. [Sed hec qde3.] Iste due iustitie.s.legalis ⁊ pticularis differũt ex pte mãe: q2 iustitia particularis est circa determinatá mãm mora lem:sed iustitia legalis est circa totá mãm morale3. vñ iu stitia pticularis est circa bona particularia ꝭm que atten dit᷑ cõicatio inter hoíes cuiusmodi sunt honor pecunia ⁊ ea que pertinét ad saluté vel dispendiũ corpis:⁊ circa alia hõ est pticularis iustitia:⁊ si habeamꝰ hec oia aliquo vno noie cõprehendere:⁊ iustitia pticularis non est solũ circa res exteriores:sed etiá circa delectationé que cõsequitur ex lucro per qd̄ aligs accipit aliena nõ ꝭm ꝙ d3 vel vltra q̄3 debeat. Sed iustitia legalis ⁊ iniustitia illegalis est vir circa totá mãm moralé ⁊ circa totũ illud circa qd̄ aliquis põt dici studiosus vel virtuosus. [Qm̄ qdé igit᷑.] Hic epi P
logat que dicta sunt ⁊ narrat que sunt dicéda:dicés ꝙ est manifestum ex premissis ꝙ sunt plures iustitie.s.legalis ⁊ equalis:⁊ ꝙ p̄ter iustitiá legalé que est tota v̄tus est quedá pticularis iustitia:sed que ⁊ qualis sit posteriꝰ est dicendũ. Determiatũ est ét ꝙ iniustũ dr̄ inequale ⁊ illegale:⁊ iustũ dr̄ ecõuerso equale ⁊ legale:⁊ ꝭm ꝙ est duplex iniustũ est duplex iustitia. [Quia aũt inequale.] Sed iniustũ qd̄ se h3 vt plus ⁊ inequale nõ sunt penitus idé:sed alterũ est vt ps ⁊ alterũ est vt totu3. ná omne qd̄ est plus est inequale:sed nõ cõuertit᷑:q2 quedá est in iustitia inequalis eo ꝙ h3 mi nus de malis:⁊ ita esse in plus est vt pars:⁊ esse inequale est vt totũ. Similr̄ iniustitia que dr̄ inequalis nõ est oíno idé cu3 iniustitia illegali:sed cõparat᷑ ad illá sicut pars ad totũ.⁊ silr̄ cõparat᷑ iustitia equalitatis ad iustitiá legale3. [Quare de ea que in pte.] Narrat de quo hoc sit agédũ: ⁊ dicit ꝙ de iustitia ⁊ de iniustitia pticulari:similr̄ de iusto ⁊ iniusto particulari est dd̄m:⁊ dimitténda est iustitia lega Q
lis ⁊ iniustitia illegalis:⁊ iustũ ⁊ iniustu3 legale. Ista enim sunt ordinata ꝭm totá v̄tuté. Ad iustitiá enim legalé perti net vsus totius v̄tutis ad aliũ:⁊ ad iniustitiá illegalé ptinet vsus totius malitie. Manifestũ est ét qũo istud iustũ.s.le gale ⁊ iniustũ sibi oppositũ debent determinari:q2 ista sũt que determinant᷑ a lege. Maior eni3 pars legaliũ p̄cepto rũ p̄cipiunt᷑ ꝭm ꝙ cõueniunt toti v̄tuti. Lex eni3 precipit viuere ꝭm vnáquáq3 virtutem:⁊ ꝓhibet viuere ꝭm vná quáq3 malitiá. Sunt etiá aliqua lege determinata que nõ pertinent directe ad alicuius vsum virtutis:sed ad aliam dispositionem bonorum exteriorum.

¶ Nec nõ legitima que ad publicá pertinét disciplinã ea sunt que virtutem totam efficere possunt. Sed de singulorum disciplina:qua qde3 vir bonus est absolu te vtrum sit ciuilis an ad aliam facultatem pertineat

A determinabitur postea. Non est enim idē fortasse virum esse bonū: et ciuem bonum.

3ª pa. c. ¶ Factiua aūt totius virtutis sunt legaliū quecūqz lege posita sūt circa disciplinā que ad cōmune. De ea aūt que secundum vnāquāqz disciplinā secundum quā simpliciter vir bonus est: vtrū politice est vel alterius: posterius determinandum. Non enim forte idem et viro bono esse et ciui omni.

¶ Hec est 3ª pars principalis huius capli: in qua Phs mouet quādā dubitationē: qr manifestū est q ea que sūt lege posita sunt factiua totius virtutis qua instruit hō in ordine ad bonū cōmune. Est et qdā alia disciplina qua hō instruit ad actus virtutū secundum q cōpetit sibi singulariter in ordine

B ad pprium bonū inquantū per hoc homo efficit bonus in seipso. Est igit dubitatio vtrū hō disciplina per quam homo instruitur ad actus virtutū secundum q sibi cōpetit singulariter et in ordine ad pprium bonum pertineat ad politicam vel ad aliquā aliam sciam: et hoc dicit esse posterius determinandū. s. in libro politice: vbi ostēdit q nō est idē simplr eē bonū virū et eē boū ciuē secundum quācūqz politicā.

¶ Justitie aūt eius que est pars: et eius qd ad ipsam attinet iusti vna qdem species est ea que in distributione consistit: aut honoris: aut pecuniarum: aut ceterarum rerum que inter eos diuidi possunt: q in eadē ciuili societate versant. In his. n. fit vt quispiā et nō equū hēat ad aliū: et et equū. Alia aūt ea que in cōmertijs est hominū emendādis: cuius sunt due ptes. Cōmertia nāqz

C quedā sua sponte faciūt hoīes: quedā inuitis ipsis efficiunt. Et ea qdē que sponte faciunt talia sunt: venditio: emptio: mutuatio: vadimoniū: locatio: depositio: mercede cōductio. Atqz ppterea sponte hec fieri dr q pncipiū ipsoz sponte pcedit ac agit. Ea vo q inuitis hoībus fiunt aut clādestina sunt: vt furtū: adulteriū: veneficiū: lenocinium: seruoz seductio cedes cum dolo: falsū testimoniū. Aut violēta: vt vberatio: vincula: mors: rapine: mēbroz captio: cōuitiū: cōtumelia.

4ª pa. c. ¶ Eius aūt que secundum ptē iustitie: et secundum ipsam iusti: vna quidē est species que in distributionibus honoris vel pecuniarū vel alioz quecunqz cōmunium partibilia cōicantibus vrbanitate. In his enim est et inequale habere et equale alterū

D ab altero. ¶ Una aūt que in cōmutationibus directiua: huius autē partes due. Cōmutationū enim he qdē voluntarie sunt: he aūt inuoluntarie. voluntarie qdem tales: puta venditio: emptio: mutuatio: fideiussio: vsus: depositio: cōductio. voluntarie aūt dr qm principium cōmutationū harū voluntarium. Inuoluntariarū aūt he qdem occulte: puta furtū: mecbia: veneficiū: pagogia: serui seductio: dolo: occisio: falsum testimonium. ¶ He autem violente: puta verberatio vinculum mors rapina orbatio accusatio iniuriatio.

¶ Hec est 4ª pars pncipalis huius capituli: in qua pretermissa iustitia legali diuidit iustitiam particularē in duas species. s. in iustitiā distributiuā et cōmutatiuā: et subdiuidit iustitiam cōmutatiuā secundum diuisiam cōmutationū. pmo q ponit vnā speciē particularis iustitie dicens q vna species particularis iustitie: et similr iusti est q secundum ipsam diuidunt illa que sunt in distributionibus aliquoz cōmunium que sunt diuidēda inter eos qui cōicant ciuili cōicatione siue sit honor siue pecunia siue sit aliud qd ptinet ad bona exteriora: vel etiā mala cuiusmodi sunt labor expēse et similia. Et q circa distributiones cōmunium inter eos q cōicant cōicatione ciuili sit iustitia particularis pbatur: et est ꝓ 6ª. Ubicūqz est reperire eqlitatē et ineqlitatē vni᷒ ad alterum ibi est reperire iustitiā et iniustitiā particularem vt dictū est: qr ad iustitiā particularē pertinet equalitas vni᷒ ad alterū: et ad iniustitiā particularē pertinet inequalitas vnius ad alterū: sed circa distributionē bonoz cōmunium inter eos qui cōmunicant cōicatione ciuili est reperire eqlitatē et inequalitatē: ideo et c. [Una aūt.] alia vo spēs particularis iustitie est iustitia cōmutatiua que cōstituit rectitudinē iustitie in cōmutationib᷒ secundum quas transfert aliqd ab vna persona in aliā. vnde secundum iustitiā cōmutatiuā trāsfert aliqd ab vna psona in aliā: vt pz in emptione et vēditione: sed secundum iustitiā distributiuā transfert aliqd a cōmuni ad personā singularē. [Hui᷒ aūt partes.] Subdiuidit iustitiā cōmutatiuā secundum differētiam cōmutationū: et dicit q iustitie cōmutatiue sunt due ptes eo q duo sunt genera cōmutationum: quedā enim sunt cōmutationes volūtarie et qdā inuoluntarie: et dicunt cōmutationes volūtarie pp hoc q pncipiū cōmutationis est volūtariū ex vtraqz parte sicut pz in venditione et emptione qbus vnus transfert dnium rei sue in alterū ppter preciū: et in cōmutatione secundum quam aliqs rem suā tradit alteri vt equale recipiat: et in fideiussione per quā aliqs volūtarie se cōstituit debitorē p alio: et in vsu quo aliqs vsum rei sue alteri gratis cōcedit reseruato sibi dominio rei: et in depositione per quā deponit rē suam apud aliū in custodia: et in cōductione per quā aliqs vsum rei aliene accipit pro precio. [Inuolūtariarū autē.] Subdiuidit alterū mēbrū. s. cōmutationē inuoluntariam: qr quedā est cōmutatio inuolūtaria ppter ignorantiam et quedā ppter violentiā. Dicit igit q cōmutationū inuolūtariarū qdā sunt occulte et qdā manifeste. Occulte vt furtum quo aliqs occulte recipit rē alterius ipso inuito. Mechia. i. adulterium quo aliqs occulte accedit ad vxorē alterius cū ea cōmiscendo. Ueneficiū qn aliqs occulte procurat veneficiū ad occidēdū vel ledendū. Paragogia. i. deriuatio vel deductio: puta cum aliqs deriuat aquā alteri᷒ ad aliū locū. Serui seductio: sicut cū aliqs seruū alterius seducit: vt a dño suo fugiat. Dolo occisio. i. dolosa occisio que fit occulte per vulnera fraudulenter illata. Falsum testimoniū. s. quo aliqs veritatē per mēdaciū occultat. [He autē violēte.] Quedā sunt cōmutationes inuolūtarie per violentiā que fiunt per violentiā manifestā: sicut si aliqs inferat violētiā verberādo ligando vel occidendo siue vi capiēdo bona alterius: vel orbatio. i. orbādo parentes per occisionem filiorum: accusatio. hoc est cum fit violentia in famam quod fit accusando: murmuratio: iniuriatio. i. iniurias siue contumelias irrogando. ¶ Intelligendum est q voluntarium in cōmutationibus diuersificat speciem iustitie: quia in cōmutationibus fit subtractio solius rei quā opz recompensari secundum equalitatem iustitie: sed in cōmutationibus inuolūtarijs non solū fit subtractio rei: sed etiā fit iniuria. vnde raptor non solum compellit reddere rem quā rapuit: sed et vltra debet puniri ppter iniuriam quam intulit: et qr inuoluntariū est duplex. s. per violentiam et per ignorantiā sicut dictum est in. 3. huius: ideo inuoluntarias cōmutationes diuidit in occultas que fiunt p ignorātiā: et in eas que manifeste fiunt per violentiam. legit figura.

Right margin notes: E; 6ª cōclo hui᷒ qnti libri.; F; G; H; Nōa

Iustitia

legalis cōmunis.
hec respicit bonū cōmune.

particularis.

cōmutatiua.
Inter psonas pticulares

distributiua
accipiendo a cōmuni e
exhibendo particulari-
bus personis.

Inuoluntaria

volūtaria

K per violentiam

p ignorātiā

emptio: venditio: mutuatio:
fideiussio: vsus. depositū:
conductio. O

verberatio: vinculū: mors:
rapina: orbatio: accusatio:
iniuriatio:

furtū: mechia.
veneficiū: pegogia:
serui seductio: dolo
occisio: falsuz testi[m]

Capitulum tertiū primi tractatus ꝑme ptis quinti libri de iustitia distri

butiua: in quo per iniustum esse inequale ostendit iustum esse equale ꝛ mediuz pluris ꝛ minoris. Et per hoc ꝙ iustitia est medietas: ꝛ ꝙ iustuz ſm ꝙ est equale est in minus duobus. ſm vo ꝙ iustū distributiuū est in minus. 4. se ha-
L bentibus ad inuicez ꝓportionaliter. s. vt persona se hȝ ad personā sicut res distributa ad rē distributā quibus non sic habentibus fiunt pugne ꝛ accusationes. Deinde ex eo ꝙ ſm dignitatē idem ostendit scilȝ iustum distributiuum sic esse ꝓportionabile annectens in qbus diuersis diuersi mensurant dignitatē: ꝛ ꝙ ꝓportionabile non solum est in numeris sed ēt in rebus numeratis ꝛ ꝙ proportionabile in quattuor minimis est medium. Iustum aūt ꝓportionabile. Iustuz distributiuū in tot erit ꝛ medium cōsistens in ꝓportionabilitate geometrica distancia: ꝛ ꝙ iniustū huic oppositum est preter proportionabile.

❡ Cū iniustus sit iniquus ꝛ iniustū iniquū: cōstat ꝛ aliqđ mediū esse iniqui. Atqȝ hoc est ipsuz equum Quo enim in actu plus est ꝛ minus: in eodē est ēt equuz. Si igitur iniustuz est iniquū: iustuz est equū. Qđ qdem ꝛ absqȝ ratione patet oibus. At cum equum sit mediuz:
M iustum medium qđdam erit.

Caput 3m tra. p. partis p. 5. libri ethi. p. ga. c.

Ula aūt ꝛ iniustus ineqlis ꝛ iniustū ineqle: manifestū est qm̄ ꝛ mediū aliqđ est iniusti: hoc aūt est eqle: in q̄bꝫ eniȝ opōne plus ꝛ minus est ꝛ equale. Si igiꝭ iniustū est inequale. Iustū equale: qđ ꝛ sine ratione videꝭ oibꝰ: qꝛ aūt equale mediū: iustum medium quoddam vtiqȝ erit.

Tertij c. p. tra. di in duas ptes pa.

Istud est caplm 3m ꝑmi tractatus ꝑme ptis: in quo determinaꝭ de iusto distributiuo ostēdēdo qđ est mediū ꝛ quale mediuz: ꝛ cōtinet istud capitulūz duas ptes ꝑncipales. In ꝑma ostēdit ꝙ iustū distributiuū est mediū ſm quandā ꝓportionabilitatē. In 2a ibi[Est ḡ iustum ꝓportionabile.] ostendit qualis est proportionabilitas ſm quā attendiꝭ iustum in iustitia distributiua. ꝑma pars cōtinet duas particulas. In ꝑma ostēdit ꝙ iustuz est mediuz. In 2a ibi[Est aūt equale.] ostendit ꝙ iustum est mediū ſm ꝓportionabilitatē quandā. In ꝑma igiꝭ particula ꝓbaꝭ ꝙ iustuz ſm iustitiā distributiuā est medium: ꝛ hec est ꝯclo 7a ꝛ ꝓbaꝭ sic. Illud qđ est equale est mediū sed iustū est equale. s. inter plus ꝛ minus. igiꝭ iustū ſȝ iustitiaz distributiuā est mediū. Maior pȝ de se. Manifestuȝ est eniȝ ꝙ equale est mediuz inter plus ꝛ minus. ꝛ minor ꝓbaꝭ per hoc ꝙ iniustuz oppositum iusto distributiuo est inequale: sȝ ineq̄li nō opponiꝭ nisi equale ꝛ iusto opponiꝭ iniustum. igiꝭ iustum ſm iustitiā distributiuā est equale: de tali eniȝ iusto. s. ſm distributiuā iustitiā loquiꝭ in pñti. Minor. s. ꝙ iustū est eq̄le est māifeste oibꝰ absqȝ ol rōne ꝓbāte: qꝛ igiꝭ iustū qđ est eq̄le est mediū inter plus ꝛ minus vt dictū est: ꝯñs est ꝙ iustū sit qđdam medium. 2a deducit qui libet.

P

❡ Ipsum aūt equū in minimis est duobus: necesse est igiꝭ ipsuz iustuz ꝛ mediū esse ꝛ equū: ꝛ ad aliqđ: ꝛ quibusdā. Atqȝ quo mediū qdē est hoc aliquoꝝ est: que quidem plus sunt ꝛ minus. Quo aūt equuz est duobꝰ est. At quo iustū est qbusdā est. Ipsuz ergo iustum in minimis quattuor ꝯsistat necesse est. Hoies eniȝ qbus est iustum duo sunt: ꝛ res in qbus ꝛ ipse due sunt: atqȝ eadē est eqtas qbus atqȝ in qbus: naȝ vt sese habent ea in qbꝰ: sic sese hñt ꝛ illa: si. n. nō sunt equi: non equa habebunt. Sed hinc pugne nascuntur ꝛ incusationes atqȝ querele: cuȝ equi nō equa: aut equa nō equi hñt ac potiunꝭ. Id ita esse ex eo qđ ꝑdignitate fit cōstat. Iustū eniȝ qđ in distributionibus est: oēs vno ore ꝑ dignitate quadā oportere esse dicunt: ipsaȝ tamen dignitatē non eandeȝ omnes inquiunt esse: sed populares quideȝ libertatē. Pauci vo potentes opulentiam: nōnulli nobilitatem. Optimates vo ṽtutem. Q

❡ Est autē equale vt in minus duobꝰ. Necessariuȝ igiꝭ iustuȝ ꝛ mediū ꝛ equale esse ꝛ ad aliqđ ꝛ qbusdā: ꝛ ſm qđ qdē mediuȝ aliquoruȝ. Hec autē ſȝ plus ꝛ minus: ſm ꝙ auteȝ equale est duobꝰ: ſȝ aūt ꝙ iustuȝ aliqbꝰ: ꝛ ad aliquos ꝛ ad alios eniȝ est. Necessariuȝ ḡ iustuȝ in mi-

A nus esse quattuor: qbus eniȝ iustuȝ ɔtingit ens: duo sunt ⁊ in qbus res due: ⁊ eadẽ erit equalitas qbus ⁊ in qbus: vt eniȝ illa habẽt que in qbus sic ⁊ illa que qbus: si eniȝ nõ eq̃les nõ equalia habebunt: sed hinc pugne ⁊ accusatiões: qñ vel equales nõ equalia habebunt: vel nõ eq̃les eq̃lia hñt ⁊ in distributiõe suscipiũt. ¶ Adhuc ex eo q᷑ ẜm dignitatẽ hoc manifestuȝ. Iustũ.n. in distributionibus cõfitenẽ oẽs ẜm dignitateȝ quãdã oportere esse: dignitatẽ qdẽ nõ eandem dicunt oẽs existere: sȝ democratici qdeȝ libertatẽ oligarchici qdeȝ diuitias. Quidã aũt generis nobilitatẽ: aristocratici auteȝ virtutem.

B ¶ Hec est 2ª pticula in qua ostendiẽ q᷑ iustũ ẜm iustitiam distributiuã est mediũ ẜm aliqueȝ pportionabilitateȝ: ⁊ hec est ɔclusio 8ª. Et ad pbandũ istaȝ ɔclusionẽ supponit duo. pᵐ est q᷑ equale cõsistit ad minus in duobus inter q̃ cõsideraẽ equalitas. 2ᵐ qd̃ supponit est q᷑ iustuȝ sit ad aliquid. hoc est per respectum ad alterũ ⁊ inquãtũ est equale est in qbusdam rebus ẜm quas attẽdiẽ equalitas inter duas psonas. vñ iustũ inquãtũ est equale opȝ q᷑ sit duarũ reruȝ: ⁊ inquãtũ est iustuȝ opȝ q᷑ aliquoꝝ ad aliquos alios hoc est inter duas psonas. His suppositis arguitur dupl̃r. Primo sic. Illud mediũ qd̃ cõsistit ad minus in quattuor quoꝝ pportio vnius ad alterũ est sicut pportio reliq̃ ad reliquum est mediũ ẜm aliquã pportionabilitatẽ: sȝ iustũ ẜm iustitiam distributiuam cõsistit ad minus in quattuor quoꝝ pportio vnius ad alteruȝ est sicut pportio reliq̃ ad reliquũ: ideo ⁊c̃. Maior pȝ: q2 pportionalitas est similitudo seu equalitas duaꝝ pportionum: ideo qd̃ est medium ẜm equalitatẽ duaruȝ pportionũ est mediũ ẜm aliquam pportionabilitateȝ. Et minor pȝ. nam vbi fit iustuȝ per iustitiã distributiuam ibi sunt duo homines qbus obseruaẽ iustitia: ⁊ due res in quibus fit iustitia. ⁊ ad rõnem hꝰ iustitie opȝ q᷑ sit eadẽ equalitas personaruȝ qbus fit iustitia ⁊ rerum in qbus fit iustitia: vt. s. sicut res se habent ad inuicem: ita ⁊ persone: aliogn nõ habebũt equalia sibi: sȝ ex h̃ fiunt pugne ⁊ accusatiões quasi sit pretermissa iustitia: q2 vel equales nõ recipiunt equalia in distributione bonorũ cõmuniũ: vel nõ equalibus danẽ equalia: vt si inequaliter laborantibus dentur stipendia equalia aut equal̃r laborãtibus dentur stipendia inequalia: ⁊ sic pȝ q᷑ mediũ iustitie distributiue accipiẽ ẜȝ quãdã pportionabilitatẽ. [Adhuc ex eo.] 2ᵒ pbaẽ eadẽ ɔclo ẜm rõnẽ dignitatis sic. Iustum dr̃ esse in distributionibus qñ vnicuiq3 daẽ ẜȝ dignitatẽ. i. qñ vnicuiq3 datur qd̃ dignũ est ei dari: ⁊ in hoc designaẽ quedã pportionabilitas: vt. s. hoc sit ita dignum vni sicut aliud est dignũ alteri: verũtamen distributionis dignitatẽ nõ oẽs ẜm idẽ attendant. Quia in politia democratica in qua plebs dominaẽ attendiẽ dignitas ẜȝ libertatẽ: q2 plebes ẜm hanc politiã sunt equales in libertate: iõ reputant dignũ esse vt eq̃liter eis distribuaẽ. Sed in oligarchia politia: in qua aliqui pauci pncipanẽ mensuraẽ dignitas ẜm diuitias vel ẜm nobilitatẽ generis: vt illi qui sunt excellentiores genere vel ditiores plus habeãt de bonis cõmunibus. In politia vᵒ aristocratica in qua aliqui pncipanẽ pp vtutẽ mensuraẽ dignitas distributionis ẜm vtutẽ: vt. s. ille plus habeat qui est excellentior in virtute.

Nõn ¶ Intelligendũ est hic q᷑ phs hic supponit q᷑ semp dȝ fieri distributio de bonis cõmunibus pluribus qui laborauerunt pro cõitate: ⁊ forte hoc est verũ: q2 toti cõmunitati nõ põt sufficienter per vnũ deseruiri. Si tñ vnus solus laborauerit p cõmunitate ⁊ pcurauerit bonũ cõmunitati: adhuc posset sibi fieri distributio de bonis cõmunitatis ẜȝ q᷑ est dignũ ⁊ sic fiet sibi iustitia distributiua. vnde nõ credo q᷑ iustitia distributiua ex nã sui reqrat plures personas qbꝰ fiat distributio de bonis cõmunibus: q̃uis de facto rõne totiꝰ cõmunitatis reqrantur plures procurantes ⁊ seruiẽtes p bono cõmunitatis. ¶ Intelligendũ est ẽt q᷑ iustitia dicaẽ esse mediũ non per cõmistionem nec per auersionẽ extremorum: sed est medium per efficientiam: q2 efficit ⁊ constituit equalitatem nec est aliter medium. Nõnᵐ

E ¶ Iustũ ergo rõnuȝ quãdã cõparationẽ subit. Cõparationeȝ nãq3 rõnũ subire nõ absoluti numeri solũ: sȝ numerabilis ẽt oĩno ppriuȝ est. Etenim comparatio rõnuȝ equalitas est rõnum: ⁊ in quattuor minimis est: ⁊ seiunctam qdẽ in quattuor esse constat. At vᵒ continua in q̃ttuor est: vno nãq3 termino vtiẽ ⁊ duobꝰ ⁊ bis illũ sumit: h̃ mõ: vt. A. sese hȝ ad. B. sic. B. sese hȝ ad. C F

XII.	VI.	III.
A.	.B.	.C.

Bis igiẽ dictũ est ipsuȝ. B. Quare si B bis positũ fuerit: quattuor erũt ea que cõparationẽ subeunt rõnũ.

¶ Est ergo iustuȝ pportionale qdẽ: pportionale eniz nõ soluȝ est monadici numeri ppriũ: sȝ total̃r numeri: pportionalitas. n. eq̃litas est pportionis. 2ª ps. c. ¶ Et in quattuor minimis: disiũcta qdẽ igiẽ qm̃ in q̃ttuor manifestũ est: sed ⁊ continua: vno eniz vt duobus vtiẽ: ⁊ bis dicit: puta que. a. ad eam que. b. ita que. b. ad eam que. c. G

12	6	3
A	B	C
sicut		ita

Bis igiẽ que. b. dicta est: quare si que. b. ponaẽ bis: quattuor erunt proportionata.

¶ Hec est 2ª pars pncipalis huius capl̃i: in qua ostenditur qualis est pportionalitas ẜȝ quã attendiẽ iustũ in iustitia distributiua. ⁊ cõtinet duas pticulas. In pma pmittit q̃dã necessaria ad ppositũ. In 2ª ibi [Est aũt ⁊ iustũ.] Ostẽdit ppositũ. s. qualis est pportionalitas ẜm quã accipiẽ iustũ ẜm iustitiã distributiuaȝ. In pª igiẽ pticula premittit duo de pportionabilitate in cõmuni. pᵐ est q᷑ pportionabilitas nõ solũ reperiẽ in numero vnitatum qui dr̃ numerus simpl̃r: quẽ phs vocat hic numeꝝ monadicũ q̃ idẽ est q᷑ numerus vnitatuȝ: sed pportionabilitas inueniẽ vl̃r in qbuscũq3 inueniẽ numerus: q2 pportionabilitas nõ est aliud q̃ equalitas pportionũ: vt cũ equalẽ pportionẽ hȝ h̃ ad hoc ⁊ illud ad illud: ⁊ pportio est habitudo vnius q̃titatis ad aliã: ⁊ talis habitudo nõ est solũ in numero vnitatuȝ sȝ in oĩ habente numerũ aut quãtitatẽ. [Et in quattuor minimis.] 2ᵐ qd̃ pmittit est q᷑ oĩs pportionabilitas ad minus consistit in quattuor: ⁊ hec est conclusio. 9. ⁊ debet intelligi hec conclusio sic. s. q᷑ oĩs pportionabilitas consistit in. 4. ẜm rem vel in. 4. ẜm rõnẽ: que pbaẽ sic. Oĩs pportionabilitas disiũcta ɔsistit in. 4. ⁊ oĩs pportionabilitas ɔtinua

Marginal notes: 8ª cõclo huius qnti libri. (beside "Hec est 2ª pticula"); 9ª cõclo huius qnti libri. (beside "mis. 2ᵐ qd̃ pmittit"); marginal letters C, D (left column), H (right column).

I cõſiſtit in.4.ſ; oīs ꝓportionabilitas eſt cõtinua vel diſiũcta:iõ oīs ꝓportionabilitas cõſiſtit ad minꝰ in.4.¶ Pro intellectu iſtius rõnis ꝑhꝰ oſtẽdit que ꝓportionabilitas eſt diſiuncta ⁊ que cõtinua:⁊ intendit ꝙ diſiuncta proportionabilitas eſt equalitas duarum ꝓportionũ nõ cõuenientiu; in aliquo vno termino.vbi grã ſi dicatur ſic. Sicut ſe habent.6.ad tria:ita ſe habẽt.10.ad.5.iſte due ꝓportiones ſcilicet.6.ad.3.⁊.10.ad.5.nõ cõueniũt in aliquo vno termino:⁊ iõ ꝓportionabilitas que eſt eq̃litas iſtarum duarum ꝓportionũ dī diſiuncta ſiue diſcreta. Proportionabilitas võ cõtinua eſt ꝓportionabilitas duarũ ꝓportionũ ꝯuenientiũ in vno termino: vt ſi dicaṫ ſic.ſicut ſe habent.8.ad.4.ita ſe hñt.4.ad.2.vtrobiq; enim eſt dupla ꝓportio:⁊ hec ꝓportionabilitas eſt cõtinua:q2 iſte due ꝓportiones cõueniunt in vno termio.ſ.in h ꝙ dico q̃tuor. Hoc viſo declaraṫ maior rõnis.pͦ͛ ps eſt manifeſta.ſ.ꝙ oīs ꝓportionabilitas diſcreta cõſiſtit ad minus in quatuor:q2 oīs ꝓportio h; duos terminos:⁊ diſcreta ꝓportionabilitas eſt eq̃.itas duarũ ꝓportionũ nõ cõuenientiũ in aliquo vno termino:⁊

K iõ ꝓportionabilitas diſiuncta neceſſario req̃rit q̃tuor terminos realr̃ diſtinctos:⁊ ꝓportionabilitas cõtinua ꝯſiſtit in quatuor terminis ſ; rõnẽ:q2 in ꝓportionabilitate cõtinua vtimur vno termino vt duobꝰ:q2 bis accipimus eundem terminũ:qꝛ.ſ.ſic dicimus:ſicut.a.ſe h; ad.b.ſic.b.h; ſe ad.c.na; bis vtimur iſto termino.b.⁊ ſic ſunt.4.proportionata.Et ſic p; vtraq; pars minoris.

¶ Eſt aũt ⁊ ipſu; iuſtũ in quatuor minimis:⁊ ratio eadem eſt:ſunt eni ſcilicta ſimilr̃ ⁊ qbus ⁊ que. Erit ḡ vt eſt.A.terminꝰ ad.B.terminũ:ſic.C.terminus ad terminu;.D.Et mutato ergo ordine vt.A.ſeſe h; ad.C ita B.ſeſe.habebit ad.D.Quare ⁊ totũ ad totũ:qd̃ qde;

L diſtributio ipſa ꝯiungit:⁊ ſi ita compoſitũ fuerit iuſte ꝯiungit. Cõiunctio igitur.A.termini cum.C.⁊.B.cu; D.iuſtũ eſt id qd̃ ad diſtributionẽ accõmodatur:⁊ eſt medium eius quod comparationem rationum ſubit. Quod enim ſubit ipſam mediu; eſt.Iuſtũ autẽ ſubit.

XII.	VI.	VIII.	IIII.
Achilles	Aiax	Munus Achillis	Munus Aiacis
A.	B.	C.	D.

XII.	VIII.
Achilles	Munus Achillis.
A.	C.
VI.	IIII.
Aiax	Munus Aiacis
B.	D.

M Talẽ aũt rõnũ cõparationẽ. Mathematici Geometricam vocant.In Geometrica nanq; fit vt ⁊ totum ad totũ perinde ſeſe habeat:atq; ad vtrũq; ſeſe habet vtrũq;.Nõ eſt aũt cõtinua hec cõparatio rõnũ:nõ.n. fit terminꝰ vnus nũõ cui:⁊ qd̃.Iuſtũ igiṫ hoc in cõpõne rõnu; cõſiſtit:iniuſtu; autem eſt id qd̃ a cõparatione rõnum exorbitat. Fit igiṫ aliud plus aliud minus: qd̃ qde; ⁊ in ipſis actionibus accidit.In bonis.n.qui iniuria; facit plus h;:qui iniuriã patiṫ minus.In malis aũt contra.Boni nãq; rationem ſubit minus malũ ad maius malum:minus enim malũ magis q̃; maius eſt expetibile.At qd̃ expetitur bonum eſt:⁊ quod magis maius.Hec eſt igitur vna ſpecies iuſti. N

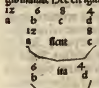

¶ Eſt aũt ⁊ iuſtũ in quatuor minimis ⁊ ꝓportio eadẽ:diuiſa eni; ſũt ſilr̃ ⁊ qbꝰ ⁊ que.Erit ergo vt.a.terminus ad.b.ita.c.ad.d.⁊ permutati; ergo vt.a.ad c.b.ad.d.q̃re ⁊ totũ ad totũ:qd̃ diſtributio ꝯiũgit:⁊ ſi ſic cõponatur:iuſte cõiungit.ergo.A.termini cu;.c.⁊.b.cũ.d.coniunctio in diſtributione iuſtũ eſt ⁊ mediu;:ꝓportionale eni; mediũ.Iuſtũ aũt ꝓportionale. O

¶ Vocant aũt talẽ ꝓportionalitatẽ geometrica; mathematici. In geometria eni; accidit ⁊ totũ ad totũ qd̃ qdẽ pars vt alterũ ad alterum. ¶ Eſt aũt nõ ꝯtinua hec ꝓportionalitas:nõ.n. fit vnus numero terminus cui ⁊ qd̃. ¶ Iuſtũ qdẽ igiṫ hoc ꝓportionale. ¶ Iniuſtum aũt qd̃ ꝑter ꝓportionale.fit ergo hoc qdẽ plus:h autẽ minus:qd̃ ⁊ in opẽibus accidit. In bono qui qdẽ eni; iniuſtu; facit plus h;:qui autẽ iniuſta paſſus minus boni. In malo aũt econuerſo:in boni eni; rõne fit minus malũ ad maius malũ. P Eſt eni; minus malum magis eligibile maiori:eligibile aũt bonum ⁊ magis maius:ſpecies quidem igitur vna iuſti hec eſt.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula huius ptis:in qua oſtẽdiṫ q̃lis eſt ꝓportionabilitas ſm quã accipiṫ iuſtũ ſm iuſtitiã diſtributiuã.⁊ intendit ꝙ iuſtũ diſtributiuũ accipiṫ ſm ꝓportionabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓportionũ nõ quãtitatũ.¶ Ad cuius itellectũ eſt ſciẽdũ ꝙ duplex eſt ꝓportionalitas q̃dã geometrica:⁊ hec attẽdiṫ ſm equalitatem ꝓportionis.vbi grã.Sicut ſe hñt.9.ad.6.ita.6.ſe hñt ad.4.h vtrobiq; eſt eadẽ ꝓportio:q2 vtrobiq; eſt ꝓportio ſexq̃altera.ſed non eſt eadẽ quãtitas:q2.9.excedit.6.in tribꝰ:⁊ ſex nõ excedũt quatuor niſi in.2.ſ; arithmetica ꝓportionabilitas accipitur ſm eq̃litatẽ quãtitatis.vbi grã.ſicut octo ſe hñt ad ſex ita ſex ſe hñt ad quatuor:hic eſt exceſſus vtrobiq; ſ; eandẽ q̃titatẽ:q2 octo excedũt ſex in.2.vñ:⁊.6.excedũt quatuor in duobus vñ:ſed hic nõ eſt eadẽ ꝓportio:q2 octo ad ſex eſt ꝓportio ſexq̃tertia:⁊ ſex ad q̃tuor eſt ꝓportio ſexq̃altera. Intẽdit igiṫ ꝑhs ꝙ ꝓportionabilitas ſm quã attẽdiṫ iuſtũ diſtributiuum eſt ꝓportionabilitas geometrica que.ſ.ꝯſiſtit in eq̃litate ꝓportionũ:⁊ ꝙ eſt ſm ꝓportionabilitatẽ diſiunctã. Intẽdit igiṫ ꝑmo ꝓbare ꝙ iuſtũ diſtributiuũ attendiṫ ſm ꝓportionabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓportionu;:⁊ hec eſt ꝯclõ 10ª ⁊ ꝓbaṫ ſic. In qbuſcũq; ſunt quatuor termini quoꝝ duo hñt eãdẽ ꝓportionẽ ad inuicẽ quã hñt reliq duo in illis eſt ꝓportionabilitas q̃ eſt equalitas ꝓportionũ:ſed in iuſto ſm iuſtitiã diſtributiuã ſunt quatuor termini quoꝝ duo hñt eandẽ ꝓportionẽ ad inuicem quã hñt reliqui duo.igiṫ iuſtũ diſtributiuũ attẽditur ſm ꝓportionabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓportionũ. Maior eſt manifeſta ⁊ minor declaraṫ:q2 vbicũq; fuerit iuſtitia diſtributiua:ibi op; ꝙ eadẽ ſit ꝓportio vniꝰ ꝑſone cui ſit Q

A distributio ad rē ei distributā que est alteri⁹ ꝑsone cui fit distributio ad rē ei distributā. ⁊ hoc ꝓbat̃ sic. ẜm eādē ꝓportionē diuidunt̃ res q̄ distribuūt̃ ⁊ ꝑsone qb⁹ distribuūt̃.

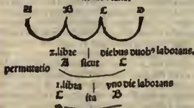

B Sit igit̃ .a. mediꝰ terminꝰ puta .z. libre .b. aūt sit vna libra ⁊ .c. sit vna ꝑsona socrates .s. qui duob⁹ dieb⁹ laborauit .d. vo sit plato qui vno die laborauit: sic igit̃ se hz .a. ad .b. ita se hz .c. ad .d. q̄a vtrobiq̄z inuenit̃ dupla ꝓportio: igit̃ ꝑmutati sic .a. se hz ad .c. i. a se hz .b. ad .d. q̄cūq̄z eni sunt adinuicem ꝓportionabilia sunt ꝑmutatim ꝓportionabilia sicut pz in exēplo: sicut se hz decē ad q̄nq̄z: ita se hz octo ad quatuor: iō ꝑmutati: sicut se hz decē ad octo: ita se hz q̄nq̄z ad q̄tuor. vtrobiq̄z eni est sexq̄quarta ꝓportio. sit igit̃ veꝝ dicere ꝑmutati q̄ sicut se hz .a. ad .c. idest due libre ad eū q̄ duobus diebus laborauit: ita .b. ad .d. i. vna libra ad eū qui vna die laborauit. ⁊ sic pz minor q̄ .s. in iusto ẜz iustitiā distributiuā sunt q̄tuor termini quoꝝ duo hñt eādē ꝓportionē ad inuicē quā hñt reliq̄ duo. nā eadē est ꝓportio vni⁹ ꝑsone ad rē sibi distributā q̄ est alterius ꝑsone ad rē sibi distributā. ℭ Intelligēdū est hic ẜz phz q̄ in his q̄ sūt sic ꝓportiōabilia q̄ q̄ est ꝓportio vni⁹ ad alteꝝ eadē est ꝓportio totiusad totū. vbi grā: q̄ q̄ est ꝓportio .10. ad octo eadē est ꝓportio q̄nque ad q̄tuor .10. ⁊ q̄nq̄z simul acceptoꝝ q̄ sunt q̄ndecim ad octo ⁊ q̄tuor siḿ accepta q̄ sunt duodecim est eadē ꝓportio: q̄a hic ēt est ꝓportio sexq̄quarta. Et eodē mō in ꝓposito seq̄t̃ sicut se hz ista res ad istā ꝑsonā: ita se hz illa res ad illā ꝑsonā. q̄ .s. ita se hēbit totū .s. vtraq̄z res simul accepta ad vtrāq̄z ꝑsonā simul acceptā q̄ distributio ꝯiungit. ⁊ si aliq̄s ita distribuēdo res hoib⁹ cōiūgat iuste facit. Pz igit̃ q̄ ꝯiūctio .a. cū .c. idest rei duple cū ꝑsona in duplici dignitate ⁊ .b. cū .d. idest dimidij cū dimidio est iustū distributiuū ⁊ tale iustū est mediū: iniustū vo est: qd̄ est p̄ter hāc ꝓportionē: ꝓportionabile eniz est mediū iter excessum ⁊ defectū. nam ꝓportionalitas est equalitas ꝓportiōis vt dictū est. ⁊ sic iustū cū sit qddā ꝓportionabile est mediū. ℭ Notādū est ẜm aliquos q̄ argm̄ a ꝑmutata ꝓportiōe ē qñ arguit̃ a p̄° ad tertiū ⁊ a z° ad quartū sicut Aristoteles hic arguit. [Uocāt aūt talē.] Ista ꝓportionalitas q̄ attēdit̃ ẜz equalitatē ꝓportionū a mathematicis vocat̃ ꝓportionabilitas geometrica: ⁊ in hac ꝓportionabilitate accidit q̄ ita se hz totū ad totū sicut altera partiū ad reliq̄: qd̄ nō accidit in ꝓportiōabilitate arithmetica de q̄ dicet̃ in sequēti .c. [Est aūt nō ꝯtinua.] Proportiōabilitas q̄ attēdit̃ in iustitia distributiua nō pōt esse ꝯtinua. ⁊ hec est ꝯclō 11°. ⁊ ꝓbat̃ sic. Illa ꝓportinabilitas in qua nō pōt accipi idē terminus cōis in vtraq̄z ꝓportiōe nō pōt esse ꝯtinua sed in ꝓportionabilitate q̄ attēdit̃ in iustitia distributiua nō pōt accipi idē termin⁹ cōis in vtraq̄z ꝓportiōe. qd̄ pz: q̄ ex vna p̄te sunt due res ⁊ ex alia p̄te sunt due ꝑsone: igit̃ ⁊c. [Iustū q̄dē igit̃.] Qr eniz iustū est ꝓportionabile iniustū est p̄ter ꝓportiōabilitatē qd̄ fit in plus vel in minus q̄ exigat eq̄litas ꝓportiōis: vt pz in ipsis opibus iuste ⁊ iniuste distributiōis. Ille eniz q̄ iniustū facit circa bona

Nōn⁹

C

Nōn⁹

D

11° ꝯclō hui⁹. s. li.

plus accipit sibi: q̄ aūt iniustitiā patit̃ minus hz: sed in malis est ecōuerso. q̄ minus malū hz rōnē boni ꝑ cōparatiōnē ad maius malū: nā minus malū est magis eligibile q̄ magis malū: ⁊ vnumquodq̄z est eligibile rōne boni. ideo q̄ minus malum magis eligitur: ideo hz ronem maioris boni: sic igitur dictum est de vna specie iustitie siue iusti. E

Capitulū quartū

p̄mi tractat⁹ p̄ᶜ ꝑtis d̄ iustitia cōmutatiua. in quo ondit̃ q̄ iustū directiuū est in cōmutationib⁹ ⁊ q̄ aliā hz ꝓportionabilitatē q̄ geometricā q̄ est ẜz ꝓportionē arithmeticaz q̄ est in trib⁹ terminis. quā scrutat̃ iudex nō ꝯsiderās differētias ẜz studiosuz ⁊ prauū: q̄ ad nocumēti dāia; solū respicit lex positis equalibus prius ⁊ post ineq̄lib⁹ qd̄ est inequale equatū iudex auferēs a lucratore ⁊ dans dānificato. ex quo pz q̄ directiuū iustū est mediū dāni ⁊ lucri: ⁊ q̄liter posito iudice medio inesse equali fit adequatio lucrātis ⁊ dānificati. ⁊ exēplificat in terminis ⁊ post q̄ retributiōes opeꝝ factoꝝ ab artibus sunt ẜm ꝓportionabilitatē arithmeticā ⁊ vñ venerūt hec nōia damnum ⁊ lucrum. F

ℭ Restat id iustū qd̄ fit in emēdādis cōmertijs: tā ijs q̄ sua spōte faciūt hoies q̄ ijs q̄ iuitis ipsis efficiunt̃: hoc aūt aliā hz spēm a priore. Iustū eniz distributiuū coꝝ q̄ cōia sunt in dicta semꝑ cōparatiōe rōnū ꝯsistit: nā si e pecunijs publicis distributio fiat: eadē erit rōne quā hñt iter sese ea q̄ in rēpublicā sunt collocata: ⁊ iniustū qd̄ huic opponit̃ id ē: qd̄ a cōparatiōe rōnū exorbitat.

R Eliqua aūt vna directiua eius qd̄ fit ⁊ in voluntarijs cōmutationib⁹ ⁊ in inuoluntarijs: hoc aūt iustū aliā spēz hz a priori. ℭ Distributiuū q̄dē eniz iustū cōmuniū semꝑ ẜm ꝓportionabilitatē est dictuz: etenim a pecunijs cōmunibus si fiat distributio erit ẜm ꝓportionem eandē quam habent ad inuicem illata: ⁊ iniustum oppositum iusto huic preter proportionale est.

Caput 4ᵐ tractat⁹ p̄mi prime ꝑtis ꝑ̄ma li bri ethicorum.

p̄° p̄s capituli

B

Istud est caᵐ 4ᵐ p̄mi tra. p̄ᶜ ꝑtis in q̄ phs determiat d̄ iustitia cōmutatiua. ⁊ ꝯtiet duas p̄tes p̄ncipales. In p̄° ondit q̄d ꝑtinet ad iustitiā cōmutatiuā ⁊ q̄uo differt a iustitia distributiua. in z° ibi [Et q̄uēadmodū et linea.] Ondit̃ qualr̃ inuenit̃ mediū in hoc iusto qd̄ est directiuū cōmutationū. Prima pars ꝯtinet q̄tuor ꝑticulas. In p̄ma narrat q̄ ē q̄dā spēs iustitie ꝑticularis alia a iustitia distributiua: ⁊ narrat q̄d ꝑtinet ad iustitiā distributiuā. in z° ibi [In cōmutatiōibus aūt.] Ondit q̄d ꝑtinet ad iustitiā cōmutatiuā. ex q̄bus pz dīa iter ista. in 3° ibi [Di enim vt simplr̃.] Remouet quoddā dubiū. i 4° ibi [Quare pluris.] Infert q̄dā correlaria ex p̄dictis. In p̄° igit̃ p̄te narrat dicēs q̄ p̄ter p̄dictā spēm iustitie q̄ ꝯsistit in distributiōibus est q̄dā alia spēs q̄ est directiua in cōmutatiōib⁹ tam volūtarijs q̄ inuolūtarijs. [Distributiuū q̄dē.] Deinde narrat q̄d ꝑtinet ad iustitiā distributiuā dicēs q̄ iustū distributiuū supra dictū est distributiuū bonoꝝ cōiū ẜm ꝓportionabilitatē supra dictā .s. ẜm ꝓportionabilitatē geometricā q̄ attendit̃ ẜm equalitatē ꝓportiōis: vt si cōes pecunie ciuitatis debeāt distribui in singulos: sic dz distributio fieri vt singulis det̃ aliq̄d de cōi ẜm illā ꝓportionē ẜz quā ipsi intulerūt in cōi: sicut in negociatiōibus q̄nto aliq̄s plus posuit de pecunia in societate tāto maiorē p̄tē accipiet: ⁊ in ciuitatib⁹ q̄nto aliq̄s plus seruiuit cōitati tāto sibi plus est distribuēdū de bonis cōib⁹: q̄ eniz in duplo plus seruiuit in duplo plus recipiet: ⁊ sicut iustū distributiuū cōsistit in

Diui. c. p̄i mi tra. diui⁹ i duas p̄tes p̄nci.

D

I hac proportionabilitate:ita etiam iniustum oppositū cō
sistit in hoc quod hō ꝓportionabilitas pretermittitur.
¶ Iustū aūt qđ est in cōmertijs est quidē equū quod-
dā:ꝛ iniustū iniquū:sed nō illa comparatiōe rōnū: sed
arithmetica. Nihil enī ɜ refert si ꝓbus prauo detraxe-
rit:an prauus ꝓbo:neq; si adulteriū ꝓbus an prauus
cōmiserit.sed ad dīam nocumēti lex respicit tm̄ ꝛ vtit̄
vt equalib⁹:si hic iniuriā facit ille patit̄: ꝛ si hic nocuit
ille est lesus. Quare iniustū hoc cū sit iniquū: iudex eq̄
re conat̄:nā cū hic qdē ꝑcussus est aut occisus:ille vo
ꝑcussit aut occidit:passio atq; actio diuisa est in par-
tes nō equas:sed ad equalitatē auferendo lucro dāni
respectu nititur redigere iudex.
¶ In cōmutationibus cōmunibus aūt iustū est
K quidē equale: ꝛ iniustum inequale sed non ſm
ꝓportionalitatē illā: ſʒ ſm arithmeticā. ¶ Ni-
hil enī ɜ differt si studiosus prauū priuabit: vel
prauus studiosum:nec si mechatus est studio-
sus vel prauus.sed ad nocumēti dīam solā re-
spicit lex ꝛ vtit̄ vt equalibus. Siquidē hic iniu
stum facit.Hic aūt iniustū patitur. ꝛ si hic qdē
lesit:hic aūt lesus erit: quare iniustū hoc iequa
le existens equare tētat iudex. ¶ Etenī ɜ cū hic
quidē ɜ vulneretur:hic aūt percutiat vel ꝛ occi
dat.hic aūt moriat̄. Diuisa ē passio ꝛ actio i in-
equalia:sed tētat dāno equare auferēs a lucro.
¶ Hec est scḋa ꝑticula in q̄ ondit̄ qd ꝑtinet ad iustitiā cō
L mutatiuā ex quo appebit qūo differūt iustitia ɔmutatiua
ꝛ distributiua:ꝛ p̄ ponit ɔueniētiā īter istas spēs iustitie;
ɔueniūt enī in hoc q̄ in vtraq; spē iustū est illud qđ est eq̄le:
ꝛ iniustū ineq̄le:ſʒ differūt in hoc q̄ iniustitia cōmutatiua in
stū nō est eqale ſʒ illā ꝓportionē ſʒ quā iustū est eq̄le ſʒ
iustitiā distributiuā:q2 ſʒ iustitiā distributiuā iustū est eq̄
le ſm ꝓportionē geometricā.sed iustū ſm iustitiā cōmu-
tatiuā est eq̄le ſm ꝓportionē arithmeticā:ꝛ est ꝓportiona-
bilitas arithmetica q̄ attēdit̄ penes equalitatē q̄titatis:ꝛ
proportionabilitas geometrica que attendit̄ ſʒ eq̄litatē
ꝓportionis:verbi grā. ſm ꝓportionē arithmeticā sex est
mediū īter octo ꝛ q̄tuor:q2 ꝑ tātā q̄titatē excedit vnū isto
rū:per q̄tā excedit̄ ab alio:q2 sex excedūt q̄tuor in duob⁹
ꝛ sex excedunt̄ ab octo in duob⁹.sed ſʒ ꝓportionē geome
tricā sex nō est mediū īter.8.ꝛ.4. q2 nō est eadē ꝓportio
īter sex ꝛ.4.ꝛ īter.8.ꝛ sex:q2 sex se hñt in sexqaltera ꝓpor
tiōe ad.4.q2 sex cōtinēt q̄tuor ꝛ ei⁹ medietatē.s.duo ꝛ.8.se
M hñt ad sex in sexqtertia ꝓportiōe:q2 octo ɔtinēt sex ꝛ eius
tertiā partē.s.duo sed sex est mediū īter.9.ꝛ.4.ſʒ ꝓportio
nē geometricā:q2 q̄ est ꝓportio.9.ad .6.eadē est ꝓportio
6.ad.4.q2 vtrobiq; est sexqaltera ꝓportio. Mediū enī ɜ
ſʒ ꝓportionē arithmeticā ꝑ tātā q̄titatē excedit ꝑ q̄tā ex
cedit̄:sed mediū ſm ꝓportionabilitatē ɜ geometricā ſm
eandē ꝓportionē excedit ꝛ excedit̄:sed nō ſm eandē q̄ti-
tatē:vt pʒ de.6.q̄ sunt mediū īter.8.ꝛ.4. ſm ꝓportionabi
litatē arithmeticā ꝛ est mediū īter .9.ꝛ.4. ſm ꝓportiona
bilitatē geometricā.[Nihil enī differt.] Qr aūt iustitia cō-
mutatiua attēdat eq̄le ſm ꝓportionabilitatē arithmeticā
dclarat phs:ꝛ est ɔclo 11ª:ꝛ pbat̄ sic. Ubi eq̄le nō attēdit̄
ſm ꝓportionabilitatē ꝑsonaꝝ:sed solū ſm q̄titatē dāni ꝛ
lucri:ibi attēdit̄ eq̄litas ſm ꝓportionē arithmeticā. Sed
iustitia cōmutatiua nō attēdit eq̄le ſʒ ꝓportionē ꝑsonaꝝ
ad iuicē:sed solū ſm q̄titatē dāni ꝛ lucri.ɩǒ ꝛc. Maior pʒ

Quid ꝓportionabilr geometrica. Et quid arithmetica.

11ª cōclo huiꝰ.5.li.

ex p̄dictis:q2 eq̄litas ſʒ ꝓportionē arithmeticā attēdit̄ ſʒ N
eq̄litatē q̄titatis vt dictū est.ꝛ minorē declarat phs ꝑ hoc
q̄ in iustitia cōmutatiua nō attēdit̄ diuersa ꝓportio ꝑso-
naꝝ:nihil enī ɜ differt q̄tū ad iustitiā cōmutatiuā si bon⁹
vel malus p̄uabit aliquē re sua ꝑ furtū:nec differt si bon⁹
vel malus cōmisit adulteriū:q2 lex attēdit solū ad dīā no
cumēti:vt.s.ille q plus nocuit plus recōpēset cuiuscūq; cō
ditōis sit.ꝛ sic pʒ q̄ si vnus duoꝝ iniustū faciat ꝛ alius in-
iustū patiat̄:ꝛ vnus ledat ꝛ alter ledat̄:lex vtit̄ hīs duob⁹
quasi eq̄lib⁹ q̄ntūcūq; sint ineq̄les ſʒ dignitatē: vñ iudex
q est minister legis tentat reducere inequalitatē ɜ que est
īter ledētē ꝛ lesū ɜ ad eq̄litatē ɔstituēdo eq̄litatē in ipsa q̄-
titate rex nō ſm ꝓportionē diuersaꝝ ꝑsonaꝝ.[Etenim.]
Hic manifestat ꝑ exēplū de lesiōe ꝑsonali in q̄ minus est
manifestū:ꝛ dicit q̄ si duoꝝ vn⁹ vulneret̄ ꝛ alius ꝑcutiat
vel occidit ꝛ ali⁹ moriat̄:diuisa est actio ꝛ passio in ineq̄lia: O
q2 ꝑcutiēs vel occidēs hʒ plus de estimato bono inq̄tū im
pleuit volūtatē suā:ꝛ ita vr̄ esse q̄si in lucro. Ille aūt q vul
nerat̄ vl̄ occidit̄ hʒ plus de malo q2 priuat̄ sanitate vel vi
ta sua ɔ suā volūtatē:ꝛ ita vr̄ eē q̄si in dāno. Sed iudex tē
tat hoc reducē ad eq̄le subtrahēs a lucro ꝛ ponēs in dāno i
quātū aufert aliqđ a ꝑcutiēte vel occidēte ɔ suā volūtatē
ꝛ exhibet illō in cōmodū vel bonorē vulnerati vel occisi.
¶ Dr̄ enim hec in talibus absolute dēo. Atq; q̄q̄
hec noīa q̄busdā accōmodata non esse videntur: vt ei
qui percussit lucrū:ꝛ ei qui passus est damnū :cū men-
surata tñ fuerit passio hoc dānū illud lucrū vocat̄.
¶ Di enī ɜ vt simplr̄ dicere in talib⁹: ꝛ si nō aliq
bus ꝓpriū nomē erit lucrū:puta ꝑcutiēti ꝛ dā-
nū patiēti:ſʒ qñ qdē mēsurata est passio. Voca
tur hoc quidē dānū ɜ:hoc aūt lucrum.
¶ Hec est tertia ꝑticula in q̄ remouet qđdā dubiū qđ pos P
set oriri circa hec noīa dānū ꝛ lucrū:nā ista oīa nō vident̄
hīe locū in iniurijs ꝑsonalib⁹:ſʒ solū in possessiōib⁹:seu bo
nis possessis. ¶ Istud remouet ꝛ ītēdit dicē q̄ ista noīa.s.
dānū ꝛ lucrū ꝓprie dr̄ in reb⁹ possessis:sed q2 nō pt acci
pi certa mēsura actōis ꝛ passiōis i hō iniurijs ꝑsonalib⁹.
iō illa noīa trāsierūt̄ ad iniurias ꝑsonales: vñ qñ passio ē
mēsurata ſʒ mēsurā iustitie:tūc illō qđ ē plus vocat̄ lucꝝ:
ꝛ illi⁹ qđ ē min⁹ vocat̄ dānū:vñ breuit̄ hoc noīa ꝓpe inueniūt̄
i reb⁹ possessis:ſʒ large loq̄ndo repiūt̄ i iniurijs ꝑsonalib⁹.
¶ Quare equū qdē īter plus ꝛ minus mediū est : lucrū
aūt atq; dānū plus sunt ꝛ minus:ɔtrario mō plus bo
ni ꝛ minus mali lucrū:ɔtrariū aūt dānū: quoꝝ mediū
est ipsū ɜ equū qđ qdē dicimus esse iustū. Quare iustū
emēdatiuū mediū est īter dānū ꝛ lucrū. Quapꝑ ꝛ cū ɜ
ɔtrouersiā hñt ad iudicē,ipsū ɜ cōfugiūt. Ire aūt ad iu Q
dicē est ire ad ipsum iustū:iudex enī ɜ vt iustū est aīatū
suapte natura: ꝛ q̄rūt iudicē mediū. Et vocāt nōnulli
mediatores: vt ipsum iustum assecuturi:si medium iu-
stum consequant̄. Mediū ergo qđdā est ipsum iustū si
qdē est iudex mediū est. Iudex āt ad eq̄litatē redigit.
¶ Quare pluris qdē ꝛ minoris equale mediū:
lucrū aūt ꝛ dānū hoc qdē plus hoc āt min⁹:cō
trarie qdē enī:boni plus:mali aūt minus lucꝝ:
cōtrariū aūt dānū:quoꝝ erat mediū eq̄le qđ di-
cim⁹ esse iustū : q̄re directiuū vtiq; erit. mediū
damni ꝛ lucri. Propter qđ ꝛ qñ dubitāt ad iu-
dicē fugiūt. Ad iudicē āt ire est ire ad iustū. Iu
dex enī ɜ vult esse velut iustū aīatū: ꝛ q̄rūt iudi
cem

A cē mediū: ꝛ vocāt qdē mesidicos tanq̄ si mediū attingāt iustū cōpositi. Mediū ergo iustū siquidem ꝛ iudex: iudex autem adequat.

¶ Hec est 4ª pticula in q̄ phs ifert duo correlaria. pᵐ est ex pte ipsi⁹ iusti: ꝛ zᵐ ex pte iudicis. Primū est q̄ iustū cōmutatiuū est mediū iter dānū ꝛ lucrū. Et hec est ɔclo 13ª. [13ª cōclo huiꝰ.5.li.] ꝛ pbat sic. Iustū cōmutatiuū ē eq̄le qd̄ ē mediū iter plus ꝛ min⁹. Sed lucrū ꝛ dānū in illis circa q̄ fiūt cōmutatiōes hñt rōnē pluris ꝛ minoris: igit iustū cōmutatiuū est inter dānū ꝛ lucrū: ꝛ q2 dānū ꝛ lucrū: nō siliꝫ hñt rōnē pluris ꝛ minoris in bonis ꝛ in malis. Jō dicit phs q̄ diuersimode hñt rōnes pluris ꝛ minoris in bonis ꝛ malis: nā hēe plus de bono ꝛ min⁹ de malo ptinet ad rōnē lucri: sꝫ ɔ̄riū. s. hēe plus de malo ꝛ min⁹ de bono ptinet ad rōnē dāni. [Propter qd̄ ꝛ qñ dubitāt.] Scdm̄ correlariū accipit ex pte iudicis ꝛ ē q̄ iudex est qd̄dā iustū: ꝛ est ɔclo 14ª. [B 14ª cōclo huiꝰ.5.li.] Et pbat dupl̄r. pᵒ p B q̄ hoies qñ dubitāt circa dānū ꝛ lucrū: refugiūt ad iudicē tāq̄ ad illd̄ qd̄ est iustū: ad iudicē eni ire ē ad iustū ire: nā iudex dꝫ esse tāq̄ vnū iustū aīatū: vt scꝫ ei⁹ mēs totalr a iustitia possideat. Sic ergo pꝫ q̄ q2 dubitātes circa dānū ꝛ lucrū fugiūt ad iudicē: ꝛ nō fugiūt nisi ad iustū: iō iudex est qd̄dā iustū. Scdo pbat per B q̄ illud qd̄ est mediū est qd̄dā iustū: iudex est medi⁹. iō ꝛc. Q2 aūt iudex sit qd̄dā mediū pꝫ: nā illi q refugiūt ad iudicē vident q̄rere mediū iter ptes q̄ litigāt. ꝛ ide ē q̄ hoies vocāt iudices mesidicos. i. medios seu mediatores: ac si attingat mediū in B q̄ deducūt ad illud qd̄ est iustū. Sic igit q2 iustū de quo nūc loqmur est qd̄dā mediū iudex q determinat B iustū est medius inq̄tū ɔstituit illud qd̄ est eq̄le iter ptes: ꝛ equale est medium inter plus ꝛ minus vt dictum est.

C ¶ Et perinde atq3 si linea duas in inequales ptis diuisa: id quo maior pars dimidiū excedit abstulerit: minoriq3 addiderit pti: cūq3 totū diuisum fuerit duas in ptes eq̄les: tū suū aiūt hēe cū equū acceperint. Equū āt mediū est iter maius ꝛ min⁹ in arithmetica cōparatione rōnū: nā si sint duo eq̄lia: ꝛ ablatā ab altero quātāuis partē addideris alteri: talib⁹ duab⁹ excedit ptib⁹ alteꝝ: si eni ablata fuisset ꝛ nō addita: vna sola pte excederet. Excedit ḡ mediū vna: ꝛ ipsiꝫ mediū excedit id a quo est ablatio facta vna. Hoc ḡ cognoscem⁹ ꝛ qd auferēdū ab eo sit q plꝰ hꝫ: ꝛ qd addēdū sit ei q minus hꝫ. Jd eni quo mediū excedit addēdū est ei q minus hꝫ. Jd aūt auferēdū a maiori est quo excedit mediū.

D Sint equales linee tres. A B. C D. E F. atq3 ab A B. ps auferat. A G. ꝛ addat ipsi linee. E F. Sitq3 illa. D E. quare tota linea. D E F. excedit. G B. lineā parte D E. ꝛ parte. E. excedit ergo mediam. C D. lineam. D E. parte.

A	C	H
G		E
B	D	F

z° Ro.c. ¶ Et queadmodū ēt linea si in inequalia secta: quo maior sectio medietatē supexcedit: hoc abstulit ꝛ minori sectiōi apposuit: cū āt dicha diuidat totū: tūc aiūt hēe qd̄ ipsi⁹ est: cū accipiāt equale. Eq̄le aūt mediū est maioris ꝛ minoris

ꝫ arithmeticā ɔportiōalitatē. ¶ Propter qd̄ ꝛ noiat dicon: qm̄ dicha est queadmodū si quis dicat ꝛ dichastis dichastes. ¶ Si eni duobus eq̄lib⁹ auferat ab altero: ad alteꝝ aūt apponat: duob⁹ bis supexcedit alteꝝ. Si aūt ablatū qdē sit nō sit aūt appositū vno vtiq3 solū supexcellit mediū: mediū ḡ vno ꝛ mediū a quo ablatū est vno. hoc ḡ cognoscim⁹ ꝛ qd auferre opꝫ ā plu⁹ hñte: ꝛ qd apponere: min⁹ hñti quo qdē āt supexcedit auferre a maiori. ¶ Eq̄les in qb⁹. a. a/ b. b. / . g. g. / . ad inicē. ab. a. a. auferat. a. e. ꝛ apponat. g. g. qd̄ in qb⁹. g. d. q̄re tota. d. g. g. eā q̄ est. a. e. supexcedit eo qd̄ est. g. d. ꝛ eo qd̄ est. g. ʒ. eā ergo que est. b. b. eo quod est. g. d.

a	b	g
e		ʒ
a	b	g

¶ Hec est scda ps pncipalis hu⁹ capli: in qua ondit qualr inuenit mediū in iusto: qd̄ est directiuū cōmutationū: ꝛ ɔtinet tres pticulas. Jn pª ondit qualr iuenit mediū iustitie cōmutatiue circa easdē res. Jn zª ibi. [Est āt ꝛ in alijs arti b⁹.] Ondit qūo iuenit mediū circa res diuersaꝝ artiū. Jn tertia ibi. [Uenerūt aūt.] Ondit originē hoꝝ noīuꝫ: dānū ꝛ lucrū. Jn pª pticula declarat p exēplū qualr pōt inueniri mediū in iustitia cōmutatiua dicēs q̄ iudex sic reducit ad eq̄litatē sicut si eēt vna linea diuisa in ptes ineq̄les ille qui vellet ad eq̄litatē reducere auferret a maiori pte illud in quo excedit medietatē toti⁹ linee ꝛ apponet illd̄ minori pti q̄ appōne facta ptes q̄ remanēt sūt eq̄les: q2 vtraq3 ē medietas toti⁹ linee: ꝛ ita medietas toti⁹ linee erit q̄si q̄dā dicha. i. regula vel mēsura p quā ieq̄lia reducunt ad eq̄litatē: ꝛ sic cū totū qd̄ est duoꝝ hoīuꝫ diuidit tali dicha. i. mēsura tūc dñt q̄ vnusq̄sq3 hꝫ qd̄ suū est inq̄tū accipiūt eq̄le qd̄ est mediū iter magis ꝛ min⁹ ꝛ B s̄m arithmeticā ɔportionē: q2 mediū iustitie cōmutatiue tantū excedit ab eo q hꝫ plus quātū excedit illū q hꝫ min⁹: ꝛ B ptinet ad ɔportionē arithmeticā: vñ breuiter q2 iustū cōmutatiuū ē mediū s̄m ɔportionē arithmeticā: iō illud mediū equalr excedit min⁹: ꝛ equalr excedit a maiori: ꝛ iō inētio hꝰ mediꝫ est auferre ab eo q hꝫ plus tātū quātū excedit mediū: ꝛ illud ablatū apponere ei q hꝫ min⁹: ꝛ sic puenit ad mediūꝫ iustitie cōmutatiue. [Propter qd̄ noiat.] Jstd̄ exēplū manifestat phs esse ɔueniēs p modū loquēdi apud grecos dicēs: q̄ q2 mediū hui⁹ iustitie est sicut dicha ide est q̄ iustū apud grecos vocat dicon. i. iustū: ꝛ dichastis. i. iustus ꝛ dichastes. i. iustitia. [Si. n. duob⁹.] Qd̄ aūt s̄m iustitiā cōmutatiuā opꝫ subtrahē ab eo q hꝫ plus istud in q̄ excedit medietatē ꝛ apponere illi q hꝫ min⁹ declarat: ꝛ est ɔclo 15ª ꝛ pbat exēplariter exponēdo ēt in terminis. [15ª cōclo huiꝰ.5.li.] Dicit igit q̄ si sint duo eq̄lia quoꝝ vtrūq3 hꝫ duas mēsuras. s. duas palmas ꝛ duos pedes: ꝛ medietas auferat ab vno ꝛ apponat alteri. Manifestū est q̄ aggregatū ex illo qd̄ apponit ꝛ ex illo cui fit appō supexcedit alteꝝ in duob⁹: q2 ei cui subtrahit nō remanet nisi vnū: sed aggregatū ex illo cui fit additio ꝛ ex addito hꝫ. 3. sed si illud qd̄ subtrahit ab vno nō apponat alteri manifestū est q̄ nō erit excessus nisi in vno. ¶ Sciēdū est q̄ p illud cui nihil addit: nec a q̄ aliqd subtrahit itelligit phs mediū iustitie cōmutatiue q2 ille habꝫ qd̄ suū est: ꝛ nec plus nec minus: p illud aūt cui addit itelligit ille q plus hꝫ: p illud aūt cui subtrahit itelligit ille qui min⁹ hꝫ: ꝛ sic pꝫ q̄ ille q plus hꝫ excedit medium in vno. s. in illo qd̄ est supadditū: ꝛ mediū excedit illud a quo sublatum est in vno. s. in eo qd̄ est sibi subtractum. Sic igit per medium cognoscemus qd opꝫ auferre ab illo qui plus hꝫ ꝛ qd opꝫ apponere ei qui minus hꝫ: q2 minus habenti opꝫ Nōm

I apponere illud in quo medium in quo excedit ipsum. Et a maximo .i. ab illo qui plus habz oportet auferre illud in quo mediũ excedit ab eo. [Equales in quib⁹.] Proponit que sunt dicta in terminis sint enim tres linee equales: in quarũ vna scribant̃ isti termini .a.a. ⁊ i alia .b.b. ⁊ in tertia g.g. ⁊ maneat linea .b.b. indiuisa. linea vo .a.a. diuidat̃ per mediũ in pũcto .e. linea vo .g.g. diuidat̃ p mediũ in pũcto z. auferat̃ igit̃ a linea q̃ est .a.a. vna pars que est .a.e. ⁊ apponat̃ linee q̃ est .g.g. ⁊ vocet̃ hoc appositũ .g.d. sic igit̃ pz q̄ tota linea q̃ est .g.z.⁊.d. superexcedit eã q̃ ẽ .a.e. in duob⁹: scz in vno qd est .g.d. ⁊ in vno qd est .g.z. sz linea que est .b.b. excedit in vno solo qd est .g.d. sic igit̃ pz q̄ illud qd est maximum excedit medium in vno: ⁊ excedit minimuz in duobus ad modum proportionis arithmetice.

℄ Est aũt hoc ⁊ in ceteris artibus: eteniz e medio tollerent̃ nisi agẽs ageret ⁊ q̃tũ ⁊ quale: ⁊ patiens pate-

K retur hoc ⁊ tantum ⁊ tale.

℄ Est autẽ in aliis artibus hoc: destruerent̃ eni vtiqz: ⁊ si non facit faciens ⁊ quãtum ⁊ quale ⁊ patiens pateretur hoc ⁊ tantum ⁊ tale.

℄ Hec est secũda particula secũde partis in qua ostẽdit q̄ iustum cõmutatiuũ est obseruandum in cõmutatione rerum diuersarũ artium: ⁊ hec est cõclo 16ª. que pbat̃ deducendo ad inconueniens si detur oppositũ sic. Si ille q faciat aliqd artificium nõ reciperet pro illo artificio tãtũ ⁊ tale quãtum ⁊ quale fecit destruerent̃ artifices ⁊ etiã artes: qd est incõueniens: ⁊ ideo opz opera vnius artificis cõmẽsurari opib⁹ alteri⁹ artificis ad hoc q̄ artifices pmaneãt: ad quod requiritur q̄ fiat iusta comutatio.

16ª cõclo hui⁹ .5. li.

℄ Noĩa aũt hec damnũ inq̃ ⁊ lucrum: ex iis cõtractibus quos sua sponte faciunt homines tracta sunt: qui

L enim emendo vendendo ceteraq̄z agẽdo q̃ lege concessa sunt: plus hñt q̃ suũ: ĩj lucrari. Qui minus q̃ in pncipio: ĩj dãnũ pati dñr. Sed q neqz plus neqz min⁹ hñt: sed sua per seipsa sunt facta: ĩj se sua inquunt hẽe: ⁊ neqz dãnũ pati: neqz lucrari. Quare iustũ mediũ est inter lucrũ qddã ⁊ damnũ q̃ fiũt inuitis hominib⁹. Equale inq̃ ⁊ prius ⁊ posterius habere.

℄ Venerunt autẽ noĩa hec ⁊ dãnuz ⁊ lucruz ex voluntaria cõmutatiõe. Plus qdez eniz hẽe q̃ q̃ sui ipsius lucrari dicit̃: minus autẽ his q̃ a pncipio dãnificari. puta in vendere ⁊ emere ⁊ in quãtis aliis licẽtiã dedit lex. Qñ ãt neqz plus neqz minus: sz ipsa p seipsa fiũt q̃ ipsorũ aiũt ipsos hẽe. Et neqz dãnificari neqz lucrari: q̃re lu-

M cri cuiusdã ⁊ dãni mediũ iustuz est eorũ q̃ ꝯtra voluntariuz eq̃le hẽe qd ⁊ prius ⁊ posterius.

℄ Hec est tertia particula secũde partis in qua oñdit originẽ istorũ nominũ damnũ ⁊ lucrũ: ⁊ dicit q̄ ista noĩa puenerũt ex cõmutationib⁹ voluntariis: in qbus p̃ fuit vsus taliũ nominũ. cũ eni in cõmutationib⁹ volũtariis aliqs plus hẽret q̃ prius habuit dicebat̃ lucrari: qñ aũt minus dicebat̃ dãnificari: sicut in emptionib⁹ ⁊ vẽditionib⁹: ⁊ oĩbus aliis cõmutationib⁹ q̃ sunt licite fm legẽ: sed qñ aliqs nec plus nec minus habeat eo qd a principio hũit: tũc dicebat̃ habere ea que eius erãt: ⁊ nihil lucrari neqz amittere. Ex his ꝯcludit̃ q̄ iustũ de quo nũc agit̃ est mediũ dãni ⁊ lucri: qd qdẽ nihil aliud est q̃ habere equalẽ cõmutationez ⁊ prius ⁊ post etiam si fiat pter voluntatez vt patet in eorũ qui ind ce cogẽte restituit alteri qd plus habebat.

Capitulũ quintũ de cõtrapasso iusto in quo prius ostẽdit̃ q̄ ꝯtrapassuz non est simpliciter iustum vt pythagorici dixerunt: q̃ nec N est distributiuũ nec directiuũ: ⁊ q̄ hoc nõ cõgruit in his q̃ differunt fm dignitatem: ⁊ q̄ differẽter tribuẽdũ est voluntarie agenti ⁊ inuoluntarie. Deinde q̄ cõtrapassuz fm proportionabilitatem ⁊ nõ equalitatem in cõmutationib⁹ cõmutatiuis factũ iustum est politicũ ⁊ vtile ad cõicationes cõmutatiuas in qbus ciuitates cõmanent ⁊ saluant̃. Deinde qualr̃ fit fm pportionez ⁊ qualr̃ artifices in cõmutatiuis operib⁹ ipsorũ equale ⁊ iustum hñt: ⁊ q̄ numisma est medium huius adequatiõis ⁊ q̄ mutua necessitas ꝯtinet ciuitates: ⁊ qualr̃ numisma est inuẽtuz: ⁊ quorũ iusta operatio est mediũ: ⁊ q̄ iustitia est medietas nõ fm eundẽ moduz aliis virtutib⁹ cũz alie sint medietates duarũ malitiarũ oppositarũ medio hec autẽ vnius malitie sibi opposite .s. iniustitie diuise in iniustuz facere ⁊ iniustum pati.

℄ Videt̃ nõnullis ⁊ ipsa repassio simpliciter esse iustũ: O vt Pythagorici cẽsuerũt: q qdez absolute definientes iustũ repassionem esse dicebant. Verum repassio nec ad distributiuum iustum.

Videt̃ autẽ aliqbus ⁊ ꝯtrapassuz esse simplr̃ iustũ vt pythagorici dixerũt: determinabãt eni simplr̃ iustuz ꝯtrapassum. ꝯtrapassum autẽ non ꝯgruit neqz indistributiuum iustuz.

Capi° 5 pme trac. pme par[tis] quinti li. ethicor. p° ps.

Istud est capl'z quintũ pmi tractatus pme partis: in quo principalr̃ excludit quãdã sniam falsam circa acceptionẽ medii iustitie: ⁊ ꝯtinet quatuor partes pncipales. In pma ponit ⁊ iprobat opinionẽ pythagoricorũ ponẽtiũ q̄ nihil aliud est iustum q̃ cõtrapassuz. In scda parte ibi. [Sed in cõmutationib⁹.] Oñdit qualr̃ est verũ q̄ iustum cõmutatiuũ ⁊ cõtrapassuz sunt idẽ ⁊ qualr̃ P in cõmutationib⁹ opz cõtrapassum fieri fm pportionabilitatez. In tertia pte ibi [Propter qd oia.] Ostẽdit qualr̃ in cõmutationibus dicta forma pportionalitatis poterit obseruari: q per mẽsurã cõem rebus adinuicẽ cõmutandis cuiusmodi mẽsura est numisma ⁊ indigẽtia humana. In quarta parte ibi. [Determinatis aũt his.] Oñso qualr̃ iustũ est mediũ: oñdit qualr̃ iustitia ẽ mediũ. p̃ª ps ꝯtinet duas pticulas. In pª pponit opiõnẽ ⁊ iprobat eã q̃tũ ad iustitiã distributiuã. In 2ª ibi. [Neqz idirectiuũ.] Improbat eãdẽ opinionẽ quãtum ad iustitiam directiuã seu cõmutatiuã. In pma particula pponẽdo opinionez dicit q̄ qbusdã visum est q̄ vlr loquẽdo nihil aliud est iustum q̃ cõtrapassum .s. vt q̄ aliqs patiat̃ fm q̄ fecit: vt si aliqs pcussit iustum est q̄ repcutiat̃: ⁊ fuit opinio pythagoricorũ qui determinabãt q̄ simplr̃ iustuz est idẽ qd cõtrapassuz. Istam opinionẽ improbat phs: pmo quãtum ad iustitiaz Q distributiuã: ⁊ pbat q̄ iustum fm iustitiã distributiuã nõ est idem qd cõtrapassuz: ⁊ hec est cõclusio 17ª ⁊ pbat̃ sic. Ubi nõ est reperire cõtrapassum: ibi iustum nõ est cõtrapassum: sed cõtrapassum non conuenit nec reperitur circa distributiuum iustum: ideo ⁊c. maior pz ⁊ minor apparet ex hoc q̄ iustum distributiuum nõ attendit̃ fm q̄ vnus duorũ quos opz per iustitiã distributiuã coeq̃ri agit in aliũ vel patit̃ ab alio: qd requirit̃ ad rõnem cõtrapassi: sed ad iustum distributiuum solum pertinet q̄ de bonis cõibus fiat distributio fm equalitatem pportionis.

17ª cõ[clo] hui⁹ .5.

℄ Nec ad emendatiuum accommodat̃. Quãq̄ eaz ipsam ⁊ Rhadamanthi ipsius iustum asserunt esse.

Si que fecerat: hec etiam patietur ⁊ ipse.

Iudicium fuerit perrectuz atqz exitus equus.

A Herlepe enim discrepat: nam siquis magistratum gerens percusserit quempiam: non decet euz repercuti. Et si quispiam eū qui magistratum gerit percusserit: is non solum repercutiendus est: verum etiam supplicio afficiendus. Preterea multum inter se differut: id qđ sponte ⁊ id qđ inuitus quispiam facit.

¶ Neq3 indirectiuū: quāuis voluerint hoc dicere ⁊ radamātbis iustū: si patiaꝛ que fecit vindicta recte fit. ¶ Multis eni in locis dissonat: puta si principatuz hñs percussit non opz repercuti: ⁊ si principez percussit non percuti solū opz: sed ⁊ puniri. ¶ Adhuc inuoluntarium ⁊ voluntarium differt multum.

B ¶ Hec est 2ª pticula: in qua iprobaꝛ opinio pithagoricoꝝ q̄ntū ad iustitiā cōmutatiuā. vñ pbaꝛ φ iustū cōmutatiuū nō est idē qđ cōtrapassum: q̄uis qdā legislator noie Radamātbus itroduxit talē legē φ si qs patiaꝛ illa q̄ fecit sit recta vindicta. [Multis.n.locis.] Probat igꝛ pħs φ iustū
18ª cōcl'o cōmutatiuū nō est idē qđ ɔtrapassum. ⁊ hec est ɔcl'o 18ª. ⁊
hui⁹.5.li. pbaꝛ dupl'r. p̄ per h φ in his q̄ differūt fz dignitatē nō sūt idē iustū ⁊ ɔtrapassuz: ⁊ p ɔñs nō sunt simpl'r idē. añs apparet: qꝛ si aliqs in pncipatu ɔstitut⁹ pcutiat puatā psonā iustitia cōmutatiua nō reqrit φ pnceps repcutiaꝛ. Silr si aliqs pcutiat pncipē nō sufficit fm hāc iustitiā φ pcutiēs
Dubiuz pncipē repcutiaꝛ: fz iustū ē φ grauiꝰ puniaꝛ. ¶ Sz hic dubitaꝛ: qꝛ in caº pcedēte dixit pħs φ in iustitia cōmutatiua nō attēdiꝛ diuersa cōditio psonaꝝ. nihil.n. differt fm hāc iustitiā si studiosus prauū puanit vel prauus studiosuz: fz
Solo. lex vtiꝛ iequalib⁹ fm dignitatē q̄si eq̄lib⁹. ¶ Dōm est φ
C in iustitia cōmutatiua lex solū attēdit ad dñiaz nocumēti. nūc āt qñ nocumētū attēdiꝛ circa subtractionē rei exterioris: puta pecunie vel equalētis nō variaꝛ q̄ntitas nocumēti fz diuersaz cōdōnē psone. tātū eni nocumētū fieret mihi si pnceps puaret me decē libris sic si puata psona puaret me decē libris ⁊ ecōuerso: fz qñ est nocumētū psonale: tūc q̄ntitas nocumēti diuersificaꝛ fz ɔdōnē psone. Maiꝰ eniz nocumētū est cū aliqs pcutit pncipē q̄ si pcutiat puatā psonā: qꝛ in passiōe pncipis nō solū lediꝛ psona ipsiꝰ pncipis: fz tota res publica q̄ p pncipē dēt regi lediꝛ in pcussiōe pncipis. Qñ igiꝛ dī φ in iustitia cōmutatiua nō attēdiꝛ ad diuersaz cōdōnē psonaꝝ: dico φ h est veꝝ qñ nocumētū solū attēdiꝛ circa subtractionē exterioris rei: fz qñ fit nocumētū circa psonā vt in iniurijs psonalib⁹: tūc solū est respiciēdū ad ɔdōnē psone: qꝛ tūc variaꝛ q̄ntitas nocumēti: fz diuersaz ɔdōnē psone. [Ad hūc inuolūtariū.] Se-
D cūdo pbaꝛ eadē ɔ sic. Ubicūq3 variaꝛ iustū fm diuersitatē volūtarij ⁊ inuolūtarij ibi iustū nō ē idē qđ ɔpassuz: qđ statiz appꝫ: qꝛ si due opatiōes sint eq̄ male vt vna sit volūtaria ⁊ alia sit inuoluntaria: nō est iustuz φ eadem pena infligaꝛ pro vtraq3. sed maior pena est infligēda pro opatione mala volūtaria q̄ pro operatione mala inuoluntaria. in talib⁹ eni iustū nō est idem qđ contrapassum. potest eni ɔtrapassuz esse idē: ⁊ tñ nō eē idē iustū. sed i hꝫ cōmutatiōib⁹ pt vna cōmutatio eē volūtaria ⁊ alia inuolūtaria: manēte ɔpasso eodē: ⁊ nō manēte eodē iusto. igiꝛ in hꝫ cōmutatiōib⁹ iustū cōmutatiuū nō est idē qđ ɔpassuz: qꝛ ɔpassuz pt eē idē iusto nō manēte eodē: vel pt rō sic formari. Justū cōmutatiuū nō est idē cū illo qđ manet oīno idē iustū cōmutatiuo nō manēte oīno eodē. fz ɔpassuz pt manere idē vel oīno sīle: iusto cōmutatiuo nō manēte eodē: vt pꝫ in cōmutatiōib⁹. q̄ꝝ vna est volūtaria ⁊ alia inolūtaria in qbus pōt esse idē ɔpassum nō manēte eadē iustitia cōmutatiua: qꝛ nō est iustū φ operās volūtarie ⁊ operans inuolūtarie ceteris paribus eodē mō omnino puniatur. E

¶ Sed in societatibus cōmertioꝝ tale iustum: repassio inquam per comparationem rōnum ⁊ non per equalitatem continet ciuitatem. Ciuitas enim tum conseruatur con retributio fit vt cōparatio flagitat rōnum: nam hoies aut reddere malū querunt: quod si non faciant seruitus esse videtur: aut retribui sibi bonuz: qđ nisi fiat actus dandi beneficiumq3 non fit. At ciuitates his cōseruanꝛ. Quamobrem ⁊ gratiaꝝ templū in ciuitate media condūt vt retributio fit: hoc enim gratie propriuz est: nam is qui suscepit subministret vicissiz ei qui munus contulit: ⁊ ipse rursus incipiat conferre oportet. ¶ Coniunctio autem que per diametrum est facit eam retributionem que per comparationem rationum efficitur. Hoc modo fit. Edificator quidem F
A. Sutor āt. B. Dom⁹ in. C. Et calceꝰ collocer. in. D.

Edificator	Sutor
.A.	.B.
.C.	.D.
Domus	Calceus

¶ Edificatorez igitur a sutore accipere opus illius ⁊ ipsum illi suum dare oportet. Si igitur primum sit id iustum qđ comparatione rōnum est equū: deinde repassio fuerit: erit qđ dꝛ: sin minus nō erit equū neq3 constabit societas. Nihil enim prohibet vnius opus alterius opere prestabilius esse. Hec igitur ad equalitatē rediganꝛ oportet. Est autem hoc ⁊ in ceteris artibus. G
Etenim e medio tollerenꝛ: nisi agens ageret ⁊ quantū ⁊ quale: ⁊ patiens pateretur hoc ⁊ tantū ⁊ tale. Non.n. duobus ex medicis fit societas: fz ex medico atq3 agricola: ⁊ ex diuersis oino ac in equalibus: verū hi redigantur ad equalitatem oportet.

¶ Sed in cōmutationibus qdem cōmutatiuis 2ª pa.c.
continet tale iustuz cōtrapassuz fm proportionalitatem: ⁊ nō fm equalitatez. ¶ In cōtrafacere enim pportionale ⁊ manet ciuitas: vel eni hoc male querūt: si autem non: seruitus videꝛ esse si non cōtrafacit: vel qđ bene. si aūt nō: retributio nō fit. retributione aūt cōmanēt: propter quod ⁊ gratiaꝝ sacrū pmpte faciunt vt ⁊ retributio fit. hoc enim pprium gratie. Refamula- H
ri enim opz ei qui gratiā fecit: ⁊ rursus incipere ipsum gratiam facientē. ¶ Facit enim retributionē eaz que fm pportionalitatē fz diametrū coniugatio: puta edificator in quo. a. coriarius in quo. b. dom⁹. n. in quo. c. calciamētū i quo. d.

Edificator	Coriarius.
.A.	.B.
Domus	Calciamentū
.C.	.D.

Oportet autem accipere edificatorem a coriario illius opus: ⁊ ipsum illi retribuere quod ipsius. Si igitur primum sit fm proportionalitatē equale: deinde contrapassum fiat: erit qđ

I dicit: si autē non: nō equale est neq̄ manet. Ni
hil enim prohibet melius esse alterius opus q̄
alterius: opz igitur hic vtriq̄ equari. ¶ Est aūt
hoc et in alijs artibus. destrueret enī si nō fece
rit faciens et quantū et quale et patiens passus
est et hoc et tātū et tale. Nō enī ex duob⁹ medi
cis fit commutatio: sed ex medico et agricola et
oino alteris et nō equalib⁹: sed hos opz equari.

¶ Hec est 2ª pars huius capli: in qua ostendit in quibus et qualiter est verū q̄ iustum cōmutatiuum et cōtrapassum sunt idem: et intendit q̄ iustum cōmutatiuū cōtinet in se contrapassum non fm equalitatem: sed fm pportionem.
Instantia ¶ Contra superius dictū est q̄ in iustitia cōmutatiua me
K diū accipit nō fm pportionem geometricā que consistit
Solo. in equalitate pportionis: sed fm pportionalitatem arith metricam que cōsistit in equalitate quantitatis. ¶ Dicendum est q̄ circa iustitiā que est circa res exteriores semp opz esse equalitatem rei ad rem: sed nō actionis et passionis qd̄ importat contrapassum: quia actio vnius artificis maior est q̄ actio alterius artificis: sicut edificatio q̄ fabricatio cultelli. vnde si edificator cōmutaret actionē suā pro actione fabri non esset equalitas rei date et accepte. s. domus et cultelli: ideo in talibus oportet adhibere proportionem: vt fiat equalitas rerum. [In contrafacere enī proportionale.] Probat propositum. s. q̄ iustum cōmutatiuū continet contrapassum fm proportionem: et hec est conclu
19ª cōclo
hui⁹. 5. li. sio 19ª huius libri: et probatur sic. Iustum cōmutatiuum continet illud per qd̄ ciues cōmanent sibi inuicem in ciuitate: et per qd̄ saluatur ciuitas: quia leges ordinant ad hoc q̄ ciuitas saluetur: et q̄ ciues ad inuicē cōmaneant. Sed
L p hoc q̄ ciues pportionalr̄ cōpatiunt: cōmanēt ciues sibi inuicē in ciuitate. ergo iustū cōmutatiuū ɔtinet ɔpassuz fz pportionē. Maior est nota. et minor pz p hoc q̄ si vnus ciuis faciat p alio ali⁹ studet pportionalr̄ facere p eodem. Manifestū enī est q̄ oēs ciues hoc querūt vt eis proportionalr̄ ɔfiat: per hoc enī cōmanent hoies ad inuicē quando fit eis qd̄ querunt. Nūqd igit hoc male querūt q̄ eis pportionalr̄ ɔfiat: certe nō male querūt hoc. Si aūt hoc nō quererent videret esse seruitus quedā: vt bñfacienti alius nō contrafaciat pportionalr̄. Seruile enim est q̄ aliquis nō adipiscat ex suo opere: et nō querat sibi p suo opere pportionalr̄ ɔfieri: sic enī nō fieret retributio debita. Propter hoc enī cōmanent hoies ad inuicē q̄ vnus retribuit alteri p his que ab eo recepit: et pp hoc boni hoies pmpte exhibent suis bñfactoribus gratiarūactiones: q̄si qdda sacrū sit p bñficio recepto tribuere: retribuere enī pprie perti
M net ad gratiarūactionē. Opz enī q̄ hō iterato seruiat ei q sibi fecit gratiā: idest qui sibi gratuitū beneficiū impēdit: et si nō tātū ipendit bñfactori q̄tū accepit ab eo q̄ rursus incipiat amplius exhibēdo q̄ accepit: vt sic ipse bñficiuz gratuitū ipendat. [Facit. n. retributionē.] Hic ostēdit que est forma pportionis fm quā dz fieri ɔpassuz: et intendit dicere q̄ nō semp opus vnius artificis valet tāntū q̄tū valet opus alterius: sicut calciamētū qd̄ est opus coriarij nō valet tātū q̄tū valet domus: que est opus domificatoris: ideo in his debet fieri cōtrapassum fm pportionalitatez: et sic est in alijs artibus. Ideo debet coriarius dare tot calciamenta edificatori quot valerent vnaz domū: et hec est intentio Phi in hac parte. Phs tamen ponit formam pportionalitatis fm quam debet fieri contrapassum in coriario et edificatore: et dicit q̄ cōmutatio que est fm diametrū facit in cōmutatiōib⁹ retributionē vel ɔtrapassuz.
¶ Ad cuius intellectū describat quadratus. a. b. c. d. et de

ducantur duo diametri se intersecantes. s. a. d. et. b. c. sit igi N
tur edificator. a. et coriarius. b. domus autem que est opus edificatoris. c. et calciamentum quod est opus coriarij. d.

Opz igit q̄ qñq3 edificator accipiat a coriario opus eius O
scilz calciamentū: et dz edificator p retributione dare coriario opus suū. Si igit adinueniat fm pportionalitatez equalitas. s. vt cōstituant ex vna pte tot calciamēta cōtra vnā domū cū plures expēsas fecerit edificator in vna domo q̄ coriari⁹ in vno calciamēto. Deinde fiat ɔtrapassuz: vt. s. edificator accipiat multa calciamenta adequata vni domo et coriari⁹ vnā domū: erit qd̄ dr̄ pro retributione fz pportionalitatē factā p diametralē cōiunctionē: q2. s. calciamēta pportionata dant edificatori: et domus coriario que fz diametrū opponant. Si enī nō sic fiat retributio nō est eq̄litas rerū cōmutatarū: et sic hoies nō possent ad inuicē cōmanere eo q̄ nihil phibet opus vnius esse melius q̄ opus alterius artificis. [Est aūt hoc et in alijs arti P
bus.] Eodē mō est in alijs artibus. s. vt fiat ɔtrapassum et cōmutatio fm pportionē diametralē. Destruerent enim artes si nō tantū et tale reciperet q̄tum et quale faceret seu daret: nō enim duo hoies eiusdē artis cōmutāt ad inuicē sua opera: puta duo medici: sed vt in pluribus homines diuersaruz artiū: vt medicus et agricola: et sic de alijs quos oportet adequari fm modum dictum.

¶ Quapp ea vniuersa quoz est permutatio inter sese cōparabilia quodāmō esse opz: p quo numus in vsuz hoiuz venit: et fit quodāmō mediū. Metitur. n. cuncta. Quare et nimiū atq3 parū. Qd̄ nā calcei domui vel victui sunt equales. Opz igit qd̄ est edificator ad sutorē tot pro domo vel alimēto calceos esse. Qd̄ si hoc nō fuerit: nō erit pmutatio neq3 societas: hoc aūt nō erit si nō equa quodāmodo fuerint. Q

¶ Propter qd̄ oia comparata opz aliqualr̄ esse 3ª pa
quoz est cōmutatio ad qd̄ numisma venit: et fit aliqualr̄ mediū: oia enī mensurat: quare et superabūdātiā et defectū. Quanta quedā calciamenta eq̄le domui vel cibo. Opz igit q̄ edificator ad coriariū tanta calciamenta ad domum vel cibū: si enī nō hoc: nō erit cōmutatio neq3 cōicatio. Hoc aūt si nō eq̄lia sunt aliq̄lr nō erit.

¶ Hec est 3ª pars huius capli: in qua Phs ostendit qualr̄ in cōmutationib⁹ pdicta foia pportionis poterit obseruari: et cōtinet q̄tuor pticulas. In pª pticula ostēdit q̄ oia illa quoz pōt eē cōmutatio debēt eē cōpabilia: q2 oia illa que cōparant hñt aliqd̄ vnū in quo vel fz qd̄ cōpant et narrat

qd̄ est

A qδ eſt illud in q̃ oĩa cõpabilia cõpanꝫ qδ eſt mẽſura oĩuꝫ cõmutabiliũ:qꝛ eſt numiſma. In 2ª pticula ibi[Opꝫ igr.] Aſſignat rõnẽ cõmẽſuratiõis q̃ fit p numiſma. In 3ª pticula ibi[Erit vtiqꝫ ꝯtrapaſſuꝫ.]Oñdit qũo ꝯtrapaſſuꝫ iuſte fit in cõmutatiõib⁹ ẜꝫ p̃dictã cõmẽſurationẽ. In 4ª pticula ibi[Qm̃ aũt idigẽtiã.]Oñdit qũo idigẽtia humana eſt mẽſura:ꝛ qũo denari⁹ ſiue numiſma eſt mẽſura. ¶ In pᵃ igiꝫ pticula iſert ex dictis ꝙ oĩa cõmutabilia ſunt cõpabilia in aliquo vno:ꝛ hec eſt ꝯ 20ᵃ ꝛ ꝓbaꝫ ex p̃cedentib⁹ ſic. Oĩa q̃ hñt ꝓportionẽ ad inuicẽ ſũt cõpabilia i aliquo vno p qδ mẽſuraꝫ exceſſus vni⁹ ad alterũ vel defect⁹ vel eq̃litas. Aliter.n.nõ poſſet eoꝝ valor cõmẽſurari:ſꝫ oĩa cõmutabilia hñt ꝓportionẽ ad inuicẽ:vt pꝫ ex p̃cedentib⁹.igiꝫ oĩa cõmutabilia ſunt cõpabilia in aliquo vno. Illud autẽ vnũ in quo oĩa cõmutabilia cõpanꝫ eſt numiſma:ad hoc eniꝫ inuẽtũ eſt numiſma vt ſit mediũ ꝛ mẽſura oĩum cõmutabiliũ:vt p numiſma ſciaꝫ ꝙ cõmẽſurabiliũ plus valeat ꝛ qδ minus. Numiſma.n.oĩa cõmutabilia mẽſurat ꝛ q̃tũ ad ſupexceſſuꝫ ꝛ defectũ ꝛ q̃tũ ad eq̃litatẽ. Si.n.ſint due res cõmutabiles de qb⁹ dubitaꝫ q̃ illaꝝ valeat plus ꝛ q̃ min⁹:ꝛ vtꝝ ſint eq̃lis valoris recurrẽdũ ẽ ad numiſma: qꝛ ſi vna illaꝝ valꝫ duo numiſmata:ꝛ alia vnũ tm̃:illa res q̃ valet duo numiſmata eſt in duplo melior q̃ illa q̃ valet vnum tm̃:ꝛ ſi vtraqꝫ illaꝝ valeat vnuꝫ numiſma tm̃:ille res ſunt eq̃lis valoris:ꝛ ẜm iſtã menſurã p numiſma fieri põt de qualꝫ re cõmutabili q̃tũ vna excedit aliã in valore vt quot calciamẽta adequant in precio vnam domuꝫ vel cibũ vnius hoĩs per aliqδ determinatum tempus.

B

¶ Opꝫ ergo aliquo vno menſurari cuncta:ſicut ꝛ antea diximus. Hoc aũt eſt reuera q̃dẽ indigentia ipſa: que oĩa cõtinet:nã ſi nõ indigeant:aut nõ ſilr:nõ erit permutatio:aut nõ eadẽ erit. Nummus aũt ex inſtituto factus eſt vt ꝓ indigentia ſit. Et ꝓpterea nomen hoc hꝫ:qδ nõ natura conſtat ſed lege:ꝛ in nobis eſt ſitum ipſuꝫ mutare atqꝫ inutilem facere.

C

¶ Opꝫ igiꝫ vno aliquo oĩa menſurari:quẽadmodũ dictũ eſt prius. Hoc eniꝫ ẜꝫ veritatẽ q̃dẽ indigẽtia que oĩa ꝯtinet:ſi enĩ nihil idigerẽt vel nõ ſilr:vel nõ erit cõmutatio:vel nõ eadẽ:puta pp cõmutationẽ necẽitatis numiſma factũ eſt ẜꝫ cõpõnẽ:ꝛ pp h̃ nomẽ hꝫ numiſma:qm̃ nõ nã ſꝫ nomo eſt:ꝛ i nobis ẽ trãſmutare:ꝛ facẽ inutile.

Propter qd num⁹ factus eſt ꝛ quare h̃ nomẽ habuit.

¶ Hec eſt 2ª pticula:in qua ph̃s aſſignat rõnẽ p̃dicte cõmẽſuratiõis:q̃ fit p numiſma:ꝛ eſt ꝙ illud vnũ qδ ẜꝫ veritatẽ cõmẽſurat oĩa cõmutabilia eſt idigentia humana. Nõ.n.appreciãꝫ res ẜm dignitatẽ nãe ipſaꝝ reꝝ alioqn vn⁹ mus q eſt vnũ aĩal ſenſibile eẽt maioris precij q̃ vna margarita q̃ eſt inaĩata:ſꝫ p̃cia iponũꝫ reb⁹ ẜꝫ ꝙ hoĩes indigẽt eis ad ſuũ vſuꝫ:ꝛ h̃ ꝓbaꝫ.ſ.ꝙ illδ vnũ qδ menſurat oĩa cõmutabilia ẜꝫ veritatẽ eſt idigẽtia humana:ꝛ hec eſt ꝯclo 21ª ꝛ ꝓbaꝫ p qδdã ſignũ tale:ſi hoĩes nullo idigerẽt nulla eẽt cõmutatio:vel ſi nõ ſilr indigerẽt non eadẽ erit cõmutatio:nõ eniꝫ darẽt illud qδ hñt ꝓ eo quo nõ idigẽt ꝛ hoc eſt ſignũ ꝙ idigẽtia eſt ẜm veritatẽ mẽſura oĩuꝫ cõmutabiliũ:qꝛ ſi nõ eẽt idigẽtia nõ eẽt cõmutatio:ꝛ ad variationẽ idigẽtie ſeqꝫ variatio cõmutatiõis.ꝛ qꝛ indigẽtia mẽſurat oĩa cõmutabilia:pp h̃ eſt numiſma factũ ẜm cõpõnẽ.h̃ eſt ẜꝫ quãdã ꝯuẽtionẽ iter hoĩes pp cõmutationẽ necẽitatis.i.reꝝ necẽiaꝝ eſt ꝯditũ iter hoĩes ꝙ afferẽti denariũ deꝫ vnũ tm̃ q̃ hõ idiget:ꝛ pp h̃ denari⁹ vocaꝫ nummus vel numiſma a nomos qδ eſt lex:qꝛ denari⁹ nõ eſt mẽſura p nãm ſꝫ nomo.i.a lege. Eſt.n.in ptãte nr̃a.ſ.in ptãte p̃nci

20ª cõclo hui⁹.5.li.

D

21ª cõclo hui⁹.5.li.

pis mutare denarios ꝛ reddẽ eos inutiles. Rõ huius igiꝫ cõmutatiõis q̃ fit p numiſma eſt idigẽtia hũana:q̃ ẜꝫ veritatẽ eſt mẽſura oĩuꝫ ꝯmutabiliũ:idigẽtia.n.necẽioꝝ ẽ cã q̃re numiſma iſtituiꝫ ẜꝫ ꝯdõnẽ hoĩuꝫ ad ꝯmutatões faciẽdas. E

¶ Erit igiꝫ tũc repaſſio cũ redacta fuerint ad equalitatẽ:vt qδ eſt ad ſutorẽ agricola:id ſit opus ſutoris ad agricole opus. Opꝫ aũt in figurã cõparationis rõnẽ ducere cuꝫ ꝯmutare voluerint:ſi minus alteruꝫ extremuꝫ plus in ſe habebit:ꝛ minus:Sed cum hñt ſua ſic equales ꝛ ſocij ſũt:qa hec eq̃litas in ipſis fieri poteſt. Atqꝫ ſit agricola q̃deꝫ.A.ꝛ alimentũ.C.ſutor aũt.B. ꝛ opus ipſius qδ in eq̃litatẽ iaꝫ eſt redactum.D. Qꝛ ſi hoc pacto nõ eſſet repaſſio:nõ eſſet ſane ſocietas. F

Agricola	Sutor
.A.	.B.
.C	.D.
Alimentum	Calcei

¶ Erit vtiqꝫ cõtrapaſſuꝫ qñ equata ſunt:q̃re ꝙ agricola ad coriariuꝫ:hoc opus coriarij ad qδ agricole:in figuraꝫ aũt ꝓportionalitatis opꝫ ducere qñ cõmutabũꝫ.ſi nõ:vtraſqꝫ hẽbit ſupabũdãtias alterũ extremũ:ſꝫ cũ hñt q̃ ipſoꝝ:ſic eq̃les ꝛ cõicãtes:qm̃ hec eq̃litas põt in ipſis fieri:

¶ Agricola.a.cib⁹.c.coriari⁹.b.op⁹ ipſi adeq̃tũ.d.ſi ãt ſic nõ erat ꝯpati:nõ vtiqꝫ erat cõicatio.

¶ Hec eſt 3ª pticula 3ᵉ ptis:in q̃ oñdiꝫ qũo ꝯpaſſuꝫ iuſte fit in cõmutatiõib⁹ ẜꝫ p̃dictã cõmenſurationẽ p numiſma ꝛ idigẽtiã hũanã.ꝛ dicit p̃ ꝙ ex q̃ oĩa cõmutabilia cõmẽſuranꝫ p idigẽtiã nãlr ꝛ p numiſma ẜꝫ ꝯditionẽ hoĩuꝫ tunc iuſte fiet ꝯpaſſũ qñ oĩa ẜꝫ p̃dictũ modũ adequanꝫ:ita.ſ.ꝙ q̃tũ agricola cui⁹ opus eſt cib⁹ hoĩs excedit coriariũ cui⁹ opus eſt calciamẽtũ in tãta ꝓportiõe excedat opus coriarij opus agricole vt.ſ.multa calciamẽta denꝫ ꝓ vno modio tritici. Si.n.modi⁹ tritici valeat ſex numiſmata:ꝛ calciamẽtũ duo tm̃:tũc coriari⁹ dabit tria calciamẽta ꝓ vno modio tritici:ſic enim fiet eq̃litas:qꝛ neuter daret plus q̃ acciperet.[Agricola.a.] Ponit qδ dcm̃ eſt in termis ẜꝫ figurã ꝓportionis:ſic̃ p̃us deſcribebaꝫ q̃dratũ.a.b.c.d.ꝛ duo diametri ſe interſecãtes.a.d.b.c.ſit igiꝫ agricola.a.cib⁹ q eſt opus ei⁹ puta modiũ tritici.c.coriari⁹ ſit.b.ꝛ.d.ſit opus ei⁹ adeq̃tũ.ſ.tot calciamẽta q̃ valeãt modiũ tritici. Erit igitur iuſte ꝯtrapaſſum ſi.d.qδ eſt opus coriarij adeq̃tũ modio tritici reddaꝫ.a.ſ.agricole ꝓ.c.ſ.ꝓ modio tritici:ꝛ ſi nõ ſit talis ꝯpaſſio hoĩes nõ cõmunicabũt ſuas res ad inuicẽ. G D

Agricola .A.	Coriarius .B.
.C. Cibus	D. Opus coriarij

I ¶ Ipsaz aũt indigẽtiã ɔtinere vt qd vnũ hoc sane declarat. Cũ.n.aut ambo sese nõ idigẽt mutuo aut aliter: nõ fit permutatio sicut fit cũ eius qspiã indiget hoc hz ipse: vt vini pro quo dat ille triticũ exportanduz. Opz igit hec redigi ad equalitatẽ. Qd si nũc non indigeat: numus intercedit ꝓ permutatione futura ipsaz si indiguerit fore. Liceat.n.opz hunc afferẽti accipere. Patitur igit idẽ ⁊ ipse: nõ eniz semꝑ equale põt: attamen magis ipse persistere solet. Idcirco definite sint ꝑcio res ois opz: sic.n.erit ꝑmutatio semper. Que si erit societas erit. Numis igit vt mẽsura res ipsas metiendo redigit ad equalitatẽ. Eteniz neqz societas fuerit sine permutatione: neqz ꝑmutatio sine eqlitate: neqz eqli-
K tas sine cõmuni mẽsura. Atqz re qdẽ vera fieri neqt: vt ea que adeo differũt conueniant cõmuni mensura: attamen indigẽtie rõne satisfieri põt. Unũ qd igit esse opz: atqz hoc ex positiõe: quapropter numus vocat. Hic eniz facit vt oia mensura cõueniant: mẽsurant.n. oia numo. Sit domus qdez. A. Uncie aũt decẽ. B. ⁊ lectica collocet in. C. Atqz A. qdẽ dimidiuz sit ipsius B. si preciũ dom⁹ qnqz vncie sint aut eqle. B. ipsi. C. aũt: id est lectica sit pars decima ipsius B Patet igit ꝙ lectice domui sunt equales: sunt enim quinque.

Domus	Uncie decem	Lectica
.A.	.B.	.C.
.V.		.I.

L Hoc aũt mõ ꝑmutatio erat anteq̃ esset numus: nihil enim interest siue lectice quinque siue precium quinqz lecticaꝝ detur pro domo. Dictum est igitur quid nam sit iustum atqz iniustum.

¶ Qm̃ aũt indigẽtia cõtinet queadmodũ vnuz qd ens ostẽdit: qm̃ cũ nõ in necessitate sunt ad inuicẽ vel vterqz vel alter nõ cõicant: queadmodũ cũ eius qd hz ipse idiget qs: puta vini dans frumenti eductionem. Opz ergo hec equari. ¶ Pro futura aũt cõmutatiõe: si nũc nihil indiget: qm̃ erit si indigeat numisma puta fideiussor est nobis. Opz eniz h̃ ferẽti oẽ accipe: patit qdẽ igit ⁊ h̃ idez. Nõ.n.semꝑ eqle põt. verũtñ
M vult manere magis. ¶ Propter qd opz oia appreciari. Sic.n.erit semꝑ cõmutatio. si autẽ h: cõicatio. numisma vtiqz: queadmodũ mẽsura cõmensurata faciẽs: equat. Neqz.n.vtiqz non existẽte cõmutatione cõicatio erit: neqz cõmutatio eqlitate nõ existẽte: neqz eqlitas nõ existẽte commensuratione: ꝺm veritatẽ qdem ipoſſe tñ dña cõmensurata fieri: ad indigẽtiã aũt cõuenit sufficiẽter: vnũ vtiqz opz eẽ. Hoc aũt ex suppõne: pp qd ⁊ numisma vocat: hoc.n.oia facit cõmẽsurata. Mensurant.n.oia numismate. Dom⁹ in quo.a.mnarũ qnqz: lectus in quo.b mna dignus. Lectus aũt qnta pars domus vtiqz erit. Manifestũ igit quãti lecti equales domui: qm̃ qnqz: qm̃ aũt sic cõmutatio erat añq̃ numisma N
erat manifestũ est: refert eniz nihil vl lecti qnqz pro domo: vel quanti qnque lecti. Qd qdẽ igit iustum: ⁊ qd iniustum est/dictum est.

¶ Hec est 4ª ꝑticula tertie partis: in qua ostẽdit qũo indigentia humana est mensura: ⁊ qũo denarius seu numisma est mensura: ⁊ intendit dicere ꝙ indigẽtia humana continet oia cõmutabilia sicut qdã mẽsura ⁊ hoc est ꝑus probatũ: ⁊ hic ꝓbat idẽ per hoc ꝙ qñ hoies sic se hñt ad inuicem ꝙ vterqz vel alter nõ idiget re quã alius hz nõ cõmutant ad inuicẽ: sed qñ vterqz indiget re alteri⁹ tũc cõicant ad inuicẽ cõmutando ad inuicẽ res suas. Et sic pz ꝙ indigentia est regula ⁊ mensura cõmutationũ ⁊ rerũ cõmutabiliũ. [Pro futura.] Ostendit qũo numisma est mensura: ⁊ intendit ꝙ numisma est mensura nõ soluz ꝑ necessitate presenti: sed etiã pro necessitate futura: numisma est nobis q̃si fideiussor. Si enim homo in p̃senti nullo indigeat: sed forte idigebit in futuro: si hz denarios qñ idigebit afferat denarios ⁊ recipiet illud: quo idiget tñ denarius patit hoc qd patiunt alie res. s. ꝙ nõ semꝑ homo accipiet pro denario equalr qd vult ⁊ quo indiget. Nõ enim semꝑ est denarius eiusdez valoris: sicut nec res alie: tñ denarius talis dz esse institutus vt magis permaneat in eodẽ valore q̃ alie O
res. [Propter qd opz.] Necesse est eniz ꝙ talis sit mensura istituta cuiusmodi est denarius ad hoc ꝙ possit fieri cõmutatio reꝝ inter hoies. Numisma.n.adequat res cõmutabiles: sicut qdã mẽsura faciẽs eas cõmẽsuratas: ꝺz veritatẽ tñ ⁊ ꝺm ꝓprietatẽ ipsaꝝ rerũ ipoſſe est res tm̃ differentes cõmẽsurari: sed solũ per cõparationẽ ad indigẽtiã hoiuz pñt cõtineri sub vna cõmuni mẽsura: ⁊ iõ numisma nõ cõmẽsurat res cõmutabiles ex sui nã: sed ꝑ institutionẽ: ⁊ hoc per cõparationẽ ad indigentiaz humanaz: ⁊ illud qd dictũ est manifestat in terminis: vt patet. P

¶ His aũt determinatis cõstat iuris actionẽ medium inter hec esse: agere inquã ac pati iniuriã. Alterũ eniz est plus habere alterũ minus. Iustitia aũt nõ eodem mõ quo priores ṽtutes mediocritas est. Sed ꝙ medij est iniustitia ṽo extremoꝝ. Et iustitia qdez est qua iustus dicit: actiuus electione iusti atqz distributiuus: ⁊ sibiipsi ad aliuz: ac alij ad aliũ. nõ hoc modo vt cõmodi quidẽ plus sibi tribuat: ⁊ ꝓximo minus. Incõmodi aũt cõtra: sed equi qd ex cõparatione rationum exoritur: ⁊ alij simili modo ad alium.

¶ Determinatis aũt his manifestum: qm̃ iusta 4ª pꝰ
opatio mediũ est eius qd est iniustũ facẽ ⁊ in- Q
iustũ pati: hoc qdez eniz plus hr̃e: hoc aũt minus est. ¶ Iustitia aũt medietas est: nõ ꝺz eundẽ ꝑdictũ modum ꝑdictis ṽtutibus: sed mediũ est: iniustitia aũt extremoꝝ. ¶ Et qdez iustitia Quid iustitia.
est habitus ꝺm quẽ iustus dr̃ opatiu⁹ ꝺz electionẽ iusti: ⁊ distributiu⁹ ⁊ ipsi ad aliũ: ⁊ alteri ad alterũ nõ sic: qm̃ eligibilis qdẽ plus ipsi: minus aũt ꝓximo: nociui aũt ecõuerso: sed eqlis ei⁹ qd ꝺm ꝓportionalitatẽ: silr aũt alij ad alium.

¶ Hec est 4ª pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua Phs ostẽso iusto qũo est mediũ: ostẽdit qũo iustitia est mediũ: ⁊ cõtinet tres ꝑticulas. In ꝑma eniz ostẽdit qualr opatio iustitie est mediũ ⁊ qualr iustitia est mediuz. In 2ª ꝑticula ibi [Iniustitia aũt.] ostẽdit q̃lis habitus est iniustitia: ⁊ q̃ sũt iniustificationes. In 3ª ibi [De iustitia qdẽ igit.] epilogat

que

A que dicta sunt. In p̄ma igit̄ ꝑticula q̄ habitus cognoscunt̄ per actus. p̄mo dicit q̄uo opatio iustitie est mediū dicens ꝙ opatio que est actus iustitie est mediū iter iniustū facere ⁊ iniustū pati: quoꝝ alterū. s. iniustū facere est plus hēre q̄ sit debitū: alteꝝ aūt. s. iniustū pati est minus hēre: ꝑꝑ hoc ꝙ aliqs p̄uat̄ eo qđ sibi debet̄. Actus aūt iustitie est facere equale qđ est mediū inter plus ⁊ minus: ⁊ pōt hic poni cō-

22ᵘˢ cōclo p̄ncipalis. 5. li. clusio 22ᵃ. s. ꝙ opatio iustitie est medium inter hēre plus ⁊ minus: que ꝓbat̄ sic. Opatio iustitie est mediū inter iniustū facere ⁊ iniustū pati: sed iniustū facere est habere plus q̄ sit debitū: ⁊ iniustū pati est habere minus q̄ debitū sit: ergo opatio iustitie est mediū iter habere plus ⁊ hēre minus. [Iustitia aūt.] ostēdit qualr̄ iustitia est mediū: ⁊ itēdit ꝙ iustitia nō est medietas inter duas malitias sicut alie virtutes que sunt circa passiones: sed est medietas effectiue: q̄ cōstituit mediū inter iniustū facere ⁊ iniustū pati: quorum duoꝝ alterū tm̄. s. iniustum facere pertinet ad malitiā. s. ad

B iniustitiā inq̄ntū accipit sibi plus de bonis ⁊ minus de malis: sed iniustū pati nō ꝑtinet ad malitiā: sed magis est pena. Ex his pōt ꝓbari ꝙ iustitia nō est medietas duaꝝ malitiaꝝ: ⁊ hec est ꝯclo 23ᵃ que sic ꝓbat̄. Quia iustitia est me-

23ᵘˢ cōclo p̄ncipalis. 5. li. diū inter iniustū facere ⁊ iniustū pati: sʒ ista non sunt due malitie: q̄ iniustū facere bn̄ est malitia: sʒ iniustū pati nō est malitia sʒ magis pena. [Et habitus q̄dē iustitia.] istō. s. ꝙ iustitia nō est medietas duaꝝ malitiaꝝ: pʒ ex hoc ꝙ iustitia est habitus opatiuus iusti ꝑm electionem: qđ veꝝ est taʒ de iustitia distributiua q̄ cōmutatiua. Pōt eniʒ aliqs ꝑm electionē opari iustū taʒ in cōmutationibꝰ q̄ in distributionibꝰ: ⁊ hoc duplr̄. vno mō inter se ⁊ alteꝝ: ⁊ quātū ad hoc dicit ꝙ ipsi ad aliū. alio mō inter duos alios qđ pertinet ad iudicē vel arbitrū. vn̄ subdit ⁊ alteri ad alteꝝ. Q̄uo aūt iustus operet̄ iustū manifestat ꝑ exclusionē 2ᵘ. d. non qđ sic facit ꝙ de rebus eligibilibꝰ puta diuitijs ⁊ honoribꝰ

C plus cōferat sibi ⁊ minus ꝓximo: ⁊ de rebus nociuis. i. laboriosis ⁊ penalibus econtrario. s. plus ꝓximo q̄ sibi: sed equalr̄ ꝑm ꝓportionem ⁊ hoc obseruat nō solum inter se ⁊ aliū: sed etiam inter duos alios.

¶ Iniustitia aūt cōtra iniusti. Hoc aūt est nimiū ⁊ paruū: cōmodi vel incōmodi cōtra cōparationē rationū. Quapꝑ iniustitia exuperatio est ⁊ defectus: q̄ est exuperationis ⁊ defectus. In se q̄dē exupatiōis eiꝰ qđ est simplr̄ cōmodū: ⁊ defectus eius qđ est incōmodū. In alijs aūt totius q̄dē silr̄: eius v̄o qđ a cōparatione rōnū exorbitat vt cōtigerit. Iniuria aūt minor q̄dē est iniuriaʒ pati: maior aūt iniuriam facere.

Quid. iniustitia. ¶ Iniustitia aūt ecōtrario iniusti: hoc aūt est su-

D perabūdātia ⁊ defectus vtilis vel nociui preter ꝓportionale: ꝑꝑ qđ supabundātia ⁊ defectus. Iniustus aūt: q̄m superabūdātia ⁊ defectꝰ est in seipso q̄deʒ supabūdātia simplr̄ vtilis: defectus aūt nociui. In alijs aūt totū q̄dē similiter. qđ autē preter ꝓportionale qualiter contingit.

¶ Iniustificationis aūt qđ quidē minus iniustum pati est: qđ aūt malus iniustū facere.

¶ Hec est 2ᵃ particula: in qua ostēdit q̄s ⁊ q̄lis habitus sit iniustitia: ⁊ dicit ꝙ iniustitia ecōtrario est habitꝰ ꝑʒ electionē opatiuus iniusti qđ cōtingit taʒ in supabundantia q̄ in defectu reꝝ vtiliū vel nociuaꝝ quas accipit preter debitā ꝓportionē: ꝓpter hoc sicut iustitia dicit̄ esse medietas que est opatiua medij: ita iniustitia dr̄ esse abūdātia ⁊ defectꝰ: q̄ est factiua supabūdātie ⁊ defectus: ⁊ ita iniustus est qui tribuit sibiipsi supabūdandā reꝝ que sunt simplr̄ vtiles ⁊ defectū reꝝ nociuaꝝ: sed alijs tribuit totū. s. supabūdantiā ⁊ defectū: sed nō de eisdē: sed defectū vtiliū ⁊ supabundantiā nociuoꝝ: nō tn̄ est determinatū qualr̄ iniustitia debitā ꝓportionē relinquat. s. quātū plus vel quantū minus accipiat: sʒ hoc facit qualr̄cūqʒ cōtingit ꝓut sibi occurrit. E

[Iniustificatiōis aūt.] Ostēdit que sunt iniustificationes ⁊ intendit ꝙ duplex est iniustificatio. vna est que ꝯsistit in minus hēre de bonis ⁊ magis de malis: ⁊ hoc est iniustum pati. Alia est iniustificatio q̄ est hēre magis de bonis ⁊ minus de malis: ⁊ hoc est iniustū facere: sʒ hēre minus de bonis ⁊ plus de malis nō est iniustū facere sʒ iniustū pati. Istud igit̄ scilʒ hēre minus de bonis ⁊ magis de malis non ꝑtinet ad malitiā: sed potius ad penā. Cū igit̄ iustitia sit mediuʒ inter plus ⁊ minus habere: vt supra dictuʒ est: sequit̄ ꝙ iustitia nō est medium inter duas malitias.

¶ De iustitia igit̄ ac iniustitia que nā sit vtriusqʒ nā: sit dictuʒ hoc mō. Similr̄ ⁊ de iusto vlr̄ atqʒ iniusto. F

¶ De iustitia q̄dē igit̄ ⁊ iniustitia: que vtriusqʒ est natura dictuʒ sit ꝑm hunc modum: similiter ⁊ de iusto ⁊ iniusto vniuersaliter.

¶ Hec est 3ᵃ ꝑticula: in qua epilogat q̄ dicta sunt de iustitia ⁊ iniustitia. d. ꝙ dictū est de iustitia ⁊ iniustitia que sit nā vtriusqʒ: ⁊ silr̄ de iusto ⁊ iniusto: ⁊ hoc in vli: sʒ postea declarabit quosdā particulares modos iusti ⁊ iniusti.

Tractatus secūdus p̄me ꝑtis libri quinti est de iusto politico cōtinēs

Tractatꝰ scđs p̄me ꝑtis li. 5. ethicoꝝ.

q̄tuor capitula. In p̄mo mouet̄ vna dubitatio qua ostēdit q̄d est politicū iustum. In 2ᵒ capl̄o ibi [Politici aūt iusti.] ponit̄ diuisio iusti politici in sp̄es: ⁊ ēt in indiuiduas. In 3ᵒ capl̄o ibi [Existētibus aūt.] soluit q̄ōnē in p̄mo capitulo motaʒ. G In 4ᵒ capitulo ibi [Dubitabit autē vtiqʒ.] mouet ⁊ soluit quasdam alias dubitationes.

Capitulum p̄mū in quo querit̄ cū non oīs iniustū faciēs sit iniustus

ꝑʒ vnāquāqʒ iniustitiā: q̄ nō oīs q̄ furat̄ est fur: nec oīs q̄ mechat̄ est mechus: ꝑm q̄lē igit̄ iniustificationē dicet̄ aliqs iniustus: ⁊ ꝑʒ q̄lē iniustificationē h̄ est opōnē iniustam nō denolat̄ aliqs iniustus. R̄ndet̄ vno mō ꝙ q̄ agit aliqđ iniustū ꝑʒ illā iniustitiā iniustus est si ad actū ⁊ nō ad finē r̄spiciat̄: vtpote fur q̄ furat̄. Si v̄o ad finē ⁊ cuiꝰ gr̄a nō est iniustus q̄ iniustū agit ꝑʒ vnāquāqʒ iniustitiā: nisi sit sciēs ⁊ eligēs: ⁊ ꝑꝑ ꝓpriū finē agēs: ⁊ hec est intētio de iusto politico: ⁊ q̄d est politicū iustū: ⁊ i q̄bꝰ nō est iustū ꝑʒ q̄ddā sile.

¶ Cū v̄o fieri possit vt iniuriā q̄spiā faciat: ⁊ nōdum sit ipse iniustus: q̄les nā iniurias q̄piā faciēs vnaquaqʒ H iniustitia iam est iniustus: fur inquā: vel adulter: vel latro. An hoc mō nihil itererit. Eteniʒ fieri pōt vt quispiā coeat cū muliere sciens cū qua coit: sed nō ob electionis p̄ncipiū: sed ob affectū. Atqʒ iniuriā q̄dē agit: sed iniustus nō est: veluti neqʒ fur: furatus est tn̄ neqʒ adulter: adulteriū tn̄ fecit: ⁊ eodē de ceteris mō. Q̄uo igit̄ sese hʒ ad ipsuʒ iustuʒ repassio dictū est antea.

Talia aūt est iniustū facientē nōdū iniustū esse: quales aūt iniustificationes faciēs iam iniustus est ꝑm vnāquāqʒ iniustitiā: puta fur vel mechus vel latro: vel sic q̄dē nihil differt: etenim si cōmiscebit̄ mulieri sciens hoc cui: sed nō ꝓpter electionis principiū: sed ꝓpter passionem: iniustū quideʒ facit igitur: iniustus

Capitulū p̄m̄ 2. tra. p̄me ꝑtis. 5. li. ethicoꝝ. p̄ᵃ ꝑs. c.

I autem non est: puta: neqȝ fur: furatus est autẽ. neqȝ mechus: mechatus est aũt: similiter autẽ ⁊ in alijs. Qualiter quidem igitur habet cõtrapassum ad iustum dictum est prius.

Prima.c. 2 trac. di° in tres p°tes pn. **Istud est** pᵐ caplʼm scđi tractatus pme ptis qnti libri in quo incipit determiare de politico iusto qd est: ⁊ in qbus est ⁊ in qbus nõ est: ⁊ cõtinet istud caplʼm tres partes. In pma mouet̃ dubitatio de iniustificatione ⁊ iniusto. In 2° ibi[Opȝ aũt nõ latere.]Ostendit quid est politicũ iustum ⁊ quibus hꝫ iustũ cõuenit ⁊ qbus nõ. In 3° ibi[Dominatiuũ aũt iustũ.]Determinat de iusto dominatiuo ⁊ paterno: ⁊ de eo qđ est viri ad vxorẽ: que non sunt simplr̃ iusta: sed fm similitudinẽ. In pma ergo parte mouet qõnẽ que talis est. cõtingit aliquẽ facere rem iniustam: qui tñ nõ est iniustus: ⁊ cõtingit φ aliqs ex hoc φ facit rem iniustã ex hoc est iniustus. Est igit̃ dubitatio qles iniustificationes hoc est opõnes iniustoꝝ opȝ esse ad hoc φ ille q facit iniusta iam sit iniustus in vtraqȝ specie iniustitie: puta furti ⁊ adulterij: ⁊ sic de alijs. vel sic: qdeȝ nihil differt: vel forte nihil differt fm quales iniustificationes qs faciat iniusta ad hꝫ φ sit iniustus: qꝛ fm iniustificatiões cuiuscũqȝ speciei iniustitie cõtingit φ hõ fiat iniustus: ⁊ iđ questio magis habet locum de circũstantijs fm quas circũstãtias iniusta faciens fit iniustus: ⁊ fm quas nõ fit iniustus. vbi grã. cõtingit φ aliqs cõmisceat̃ cum vxore alterius non ignorans personaȝ cui cõmiscetur: nõ tamen facit hoc ex electione sed ex passione: ⁊ talis iniustũ facit nõ tamen est iniustus: qꝛ nõ operat̃ ex electione: ⁊ sic de alijs iniustificationibus. Est igit̃ questio fm quas circũstãtias faciens iniustum sit iniustus: ⁊ fm quas faciens iniustum nõ est iniustus. Alia aũt dubitatio. s. qualiter contrapassuȝ se habet ad iustum soluta est prius.

K

L ¶ Opȝ aũt nõ latere iustũ qđ nũc querit̃ id esse qđ est simplr̃ iustũ: ipsuȝ inquã iustũ ciuile. Hoc aũt est iter socios vite: vt sit sufficientia liberoꝝ atqȝ equaliũ aut in comparatione rõnũ consistens: aut in numero.

2° ps. ca. Quid iustũ politicum. ¶ Opȝ aũt nõ latere: ipsuȝ qđ querit̃: est ⁊ simpliciter ⁊ politicũ iustuȝ. Hoc aũt est cõicatio vite ad esse per se sufficientiã in liberis ⁊ equalibus: vel fm ꝓportionalitatẽ: vel fm numerũ.

¶ Hec est 2ª pars huius caplʼi: in qua pħs ostendit de quo iusto vel iniusto querit dubitatio predicta: ⁊ dicit φ de iusto ⁊ iniusto politico: de quo ostendit qd est ⁊ qbus inest: ⁊ cõtinet hec pars q̃tuor particulas. In pma particula narrat de quo iusto pdicta dubitatio habet locum: qꝛ de iusto simpliciter qđ est iustum politicum: ⁊ qd est iustuȝ politicuȝ. In 2° parte ibi[Quare qbus.]Ostendit φ p̃ter politicũ iustum sunt quedã alia iusta. In 3° particula ibi[Est enim iustuȝ qbus ⁊ lex.]Ostendit in qbus siue inter quos est politicũ iustuȝ. In 4° particula ibi[Propter qđ.]Concludit quedã correlaria ex predictis. In pma igit̃ particula narrando dicit φ ad euidentiã qõnis qua querit̃ quali operatione aliquis faciens iustuȝ vel iniustũ fit iustus vel iniustus: iustũ de quo nunc querit̃ est iustuȝ simplr̃: vel est politicum iustũ. Quid aũt sit politicũ iustuȝ narrat dicens φ politicũ iustũ est iustũ qđ consistit in quadã cõicatione vite que ordinatur ad hoc φ sit per se sufficientia eorum que ad vitã humanã pertinent: ⁊ talis est cõmunitas ciuilis: in qua debent inueniri que sufficiũt humane vite. Hoc aũt iustuȝ consistit in liberis ⁊ equalibus: qꝛ dominoꝝ ad seruos nõ est politicũ iustũ sed dominatiuũ vt ifra dicet̃: nec est personaꝝ inequaliũ quaꝝ vna nãli ordine vel ciuiliter subditur alteri: sicut filius patri nõ est politicũ iustuȝ sed paternum. Hoc aũt iustum politicũ vel est fm ꝓportionalitatem idest equalitateȝ ꝓportionis numeralis q̃tũ ad iustitiam distributiuaȝ: vel fm numerũ idest equalitatẽ numeralis quãtitatis quãtũ ad iustitiã cõmutatiuaȝ.

M

N

¶ Quare in qbus hoc nõ est: inter eos ciuile iustũ non est: sed qđdã iustum ⁊ per similitudinẽ quãdam.

¶ Quare qbus nõ est hoc: nõ est his ad inuiceȝ politicũ iustũ sꝫ qđdã iustũ ⁊ fꝫ si͞litudinem.

¶ Hec est 2ª particula: in qua ostendit φ preter politicum iustum sunt quedã alia iusta dicens φ ex quo iustũ politicum cõsistit in liberis ⁊ equalibus: qbus nõ inest hoc. s. φ sint liberi vel equales / his nõ est adinuicẽ politicũ iustuȝ: qđ est simplr̃ iustũ: sed qđdã iustũ vt dominatiuũ vel paternum quod est fm quid iustum scilicet inquantũ habet aliquã similitudinem politici iusti. O

¶ In iis. n. est iustũ qbus inter se ponit̃ lex. Lex aũt iis poni solet in qbus est iniustitia. Judiciũ. n. diiudicatio est iusti atqȝ iniusti. In qbus võ est iniustitia in iis est ẽt iniuriã facere: sed nõ in oĩbus est iniustitia in qbus est iniuriã facere. Hoc aũt est plus qdẽ ex simplr̃ bonis: minus aũt ex simplr̃ malis sibi tribuere.

¶ Est enim iustũ qbus ⁊ lex ad ipsos: lex aũt in qbus iniustitia: vindicta eniȝ iudicium iusti ⁊ iniusti. In qbus aũt est iniustitia in eisdẽ iniustuȝ facere: sed in qbus iniustũ facere nõ oĩbus iniustitia. Et hoc aũt est plus ipsi tribuere simpliciter bonoꝝ: minus aũt simplr̃ maloꝝ.

¶ Hec est 3° particula in qua ostendit: in quibus siue inter quos est politicũ iustũ: ⁊ intendit φ iustum politicũ pncipalr̃ solũ est in liberis ⁊ equalibus: ⁊ hec est cõclusio 24ª P 24ª cõclu° 5.4.
que sic probat̃. Solum illis inest iustũ politicum ad quos datur lex. sed lex nõ datur pncipalr̃ pro seruis qui cohibẽtur a dominis nec pro filijs qui cohibent̃ a patribus: sed pro liberis ⁊ equalibus: intelligẽdo per equales tales quorum neuter nãliter vel ciuiliter subditur alteri sicut filius subdit̃ patri. Maior huius rõnis. s. φ in illis sit politicuȝ iustũ ad quos datur lex: declarat̃ per hoc φ iustitia ⁊ iniustitia in eisdẽ sunt. Lex aũt datur ad illos in qbus potest esse iniustitia. qđ pȝ: qꝛ vindicta que fit fm legẽ nihil aliud est q̃ȝ iudiciũ de iniusto: ex quo pȝ φ lex datur ad eos qb° põt esse iniustitia siue iniustũ: ⁊ per ꝯñs in qbus est iustuȝ. In qbuscũqȝ eniȝ est iniustitia in his inuenit̃ iniustũ facere: sed nõ cõuertit̃: qꝛ sicut dictum est in 2° huius cõtingit aliquẽ facere virtuosa sine v̾tute sił̃r vitiosa absqȝ habitu vitij. Hoc aũt iniustũ nihil aliud est q̃ȝ φ aliqs attribuat sibiipsi plus de his q̃ sũt simplr̃ ⁊ absolute bona cuiusmodi sũt diuitie ⁊ honores: ⁊ minus de his q̃ sunt simplr̃ mala cuiusmodi sũt labores ⁊ inhonorationes: ⁊ sic de alijs. Q

¶ Idcirco non sinimus hoiem dominari sed rõnem: qa sibiipsi id facit ⁊ fit tyrãnus: magistrat° aũt custos est iusti. Qđ si iusti ⁊ equi: atqȝ quia nihil sibiipsi plus tribuendũ esse censet si est iustus. Ex simplr̃ eni bono plus sibi nõ tribuit nisi cõpatiõe rõnũ sit ad ipsuȝ accõmodatũ: iđ aliȷ̃ nõ sibiipsi laborat. Atqȝ ob idipsuȝ alienũ inquunt iustitiã esse: sicut ⁊ antea diximus. Merces ergo quedã tribuenda est ipsi: honor inquã ⁊ premiuȝ: sed qbus hec nõ sufficiunt ii fiunt tyranni.

¶ Propter qđ nõ sinimus principari hoieȝ: sed rõnẽ: qm̃ sibiipsi hoc facit: ⁊ fit tyrannus. Est

A autē princeps custos iusti: τ si iusti τ equalis. ℂ Quia aūt nihil ipsi plus esse videt si qdē iustus: nō enim tribuit simplr boni ipsi: si non ad ipsuz ꝓportionale est: iō alteri laborat: τ ꝓpter hoc alienū aiunt esse bonū iustitiā: queadmodum dictū est prius. ℂ Merces aūt ergo q̄dā danda hec aūt honor τ gloria. Quibus aūt nō sufficientia hec: isti sunt tyranni.

Tra secūda.

ℂ Hec est 4ª pticula: in qua cōcludit tria correlaria ex predictis. pꝰm est φ in recta gubernatione multitudis non permittit φ hoies ꝑncipent idest ſm voluntatē τ passionem humanā: sed permittit φ ratio τ lex ꝑncipētur. τ hec propositio sic intellecta. In recta gubernatione multitudinis nō ꝑmittit φ hoies ꝑncipent est cōclo 25ª τ ꝓbat sic. In recta gubernatione multitudinis nō permittit φ aliqs ꝑncipet qui sibi accipiat plus equo de bonis τ minus de malis: qꝛ sic fieret tyrannus: qđ est cōtra rectā gubernationez multitudinis: sed si hoies ꝑncipent ſm volūtatē τ ſꝫ passiones humanas facient hoc. s. φ plus accipient sibi de bonis τ minꝰ de malis: qđ nō permittit in recta gubernatione multitudis. igit in recta gubernatione multitudis non permittit φ hoies ꝑncipent. s. ſm voluntatez τ passiones humanas: sed ſꝫ rōnē: cū hoc sit ꝯtra rōnē ꝑncipis φ ipse accipiat sibi plus de bonis q̄ꝫ sibi debet. Ad hoc enim est ꝑnceps institutus vt custodiat iustitiā: τ per ꝯñs eq̄litatē quā preteriret si plus vsurparet sibi de bonis τ minus de malis. [Quia aūt nihil.] Scđz correlariū est φ qꝛ ꝑnceps si sit iustus nihil plus attribuit sibi ð bonis q̄ꝫ alijs: nisi forte ſm debitā ꝓportionē iustitie distributiue: ideo ꝑnceps nō laborat circa vtilitatē ꝓpriaz sed alioꝝ: τ est hec ꝯclo 26ª: τ ꝓbat ꝑ hoc φ ꝑnceps nō plus sibi attribuit q̄ꝫ alijs: nisi ſꝫ debitā ꝓportionē: τ ēt ꝓpter hoc φ de numero virtutū sola iustitia videt esse alienū bonū: vt ꝑus dictum est in isto qnto. [Merces aūt.] Tertiū correlariū est φ quilibet dꝫ dare mercedē ei q per se laborat: τ ꝑncipi laborat pro multitudine: iō danda est merces ꝑncipi: τ hoc est correlariū tertiū τ cōclusio 27ª. s. φ danda est a multitudine merces ꝑncipi: τ ꝓbat per hoc φ qlibet dꝫ dare mercedē ei qui pro se laborat τ ꝑnceps laborat ꝓ multitudie: ideo τc. Hec aūt merces que danda est ꝑncipi est honor τ gloria que sunt maxīa bonoꝝ que ab hoībus dari pñt: τ si sint aliqui ꝑncipes qbus ista nō sufficiunt pro mercede: sꝫ querunt lucrū: isti sunt iniusti τ fiunt tyranni: τ super hanc mercedē exhibitā ab hominibꝰ que est honor τ gloria boni ꝑncipes expectant mercedem a deo.

25ª ꝯclo huiꝰ. 5. li.

B

C

26ª ꝯclo huiꝰ. 5. li.

27ª ꝯclo huiꝰ. 5. li.

D ℂ Herile aūt paternūqꝫ iustū nō idē: sed his est sile: nō est. n. iniustitia ad sua simplr. Id aūt qđ possidet τ filiꝰ quādiu sit paruus τ nō separatus: vt pars ipsiꝰ est patris: se vō nemo vult ledere. Quapꝑ nō est ad seipsuz iniustitia. Neqꝫ ergo iustū neqꝫ iniustū ciuile: est enīz lege: atqꝫ in his est in qbus lex esse pōt. Qui qdē ii sūt qbus inest equalitas iperandi atqꝫ parendi. Idcirco magis ad vxorez iustū esse videt q̄ꝫ ad filios τ ea que possident: hoc enim est rei familiaris iustum. Uerum τ hoc aliud est a ciuili.

ꝓ ca. ℂ Dominatiuū aūt iustū τ paternū nō idē his: sed simile. nō enīz est iniustitia ad q̄ ipsius simplr. Possessio aūt τ filiꝰ vsqꝫ vtiqꝫ fit pelicon τ nō separet queadmodū ꝑs ipsiꝰ: seipsuz autē nullus eligit nocere: ꝓpter qđ nō est iniustitia ad seipsuz. ℂ Nō ergo iniustū neqꝫ iustū politicū: ſm legē enīz erat: τ in qbus natū erat esse lex. Isti aūt erant qbus existit equalitas: qđ est principari τ subijci. ℂ Propter qđ ad vxorez magis est iustū q̄ꝫ ad natos τ possessiōes. h enī iconomicū iustū. Alterū aūt est τ h a politico.

E

ℂ Hec est 3ª pars huius capli: in qua Phs determinat de iusto domiatiuo τ paterno: τ eo qđ est viri ad vxorē: τ intēdit φ nec iustū dominatiuū qđ est domini ad seruū: nec iustū paternū qđ est patris ad filiū est iustū politicum seu simplr iustū: τ hec est ꝯclo 28ª τ ꝓbat dupl r. Primo sic. Dominis ad ea que sunt suiipsius nō pōt esse simplr iustitia: nec simplr iniustitia: quia tam iustitia q̄ꝫ iniustitia est ad alterum: sed seruus est dñi tanq̄ꝫ eius possessio: τ filius quousqꝫ est pelicon idest magnus τ separet a patre ꝑ emancipationē est sicut pars patris: sed hoīs ad seipsum nō est iniustitia simplr. igit nec iustitia simplr. Qꝛ aūt hominis ad seipsuz non sit iniustitia: pꝫ per hoc φ nullus eligit sibiipsi nocere. vñ pꝫ φ simplr loquēdo nec est iustū nec iniustuz dñi ad seruū: nec pris ad filiū sꝫ solū ſꝫ similitudinez. [Nō ergo iniustuz neqꝫ iustū politicū.] Et si ita eēt φ iustū dñatiuū vel paternū esset simplr iustū: nō tñ esset iustū politicū: qđ sic ꝓbat: τ est scđa ꝓbatio ꝯclonis imediate ꝑcedētis. Iustū politicū est ſm legē: τ in qbus nata est esse lex: hꝰ sunt illi qbus cōpetit equalitas quātuz ad hoc qđ est ꝑncipari τ subijci ita φ vnus eoꝝ nō subijcit alteri: sꝫ seruus subijcitur dño τ filius patri. igit in his nō est politicū iustū. igitur nec iustū dominatiuū: qđ est dñi ad seruū: nec iustū paternū qđ est patris ad filiū est iustū politicū. [Propter qđ ad vxorē magis.] Determiat ð iusto vxorio: τ ꝓbat φ iustum qđ est viri ad vxorē est magis iustū q̄ꝫ iustum qđ est patris ad filiū aut dñi ad seruū: τ hec est cōclusio 29ª τ ꝓbatur sic. Ubi est minor subiectio vnius sub altero: ibi est maior eq̄litas: τ per ꝯñs magis iustuz: sed vxor est minus subiecta viro q̄ꝫ seruus dño vel filius pñi: iō iustum qđ est viri ad vxorē est magis iustū q̄ꝫ iustū qđ est pris ad filiuz vel domini ad seruū. Iustū aūt qđ est viri ad vxorē est iustum iconomicū: qꝛ vir preest in domo sicut ꝑnceps in ciuitate. Istud aūt iustū iconomicū est alterū a iusto politico: sicut domus est alia in ciuitate. Et sic pꝫ quid est iustū politicū: τ in quibus habet esse.

28ª ꝯclo huiꝰ. 5. li.

F

G

29ª ꝯclo huiꝰ. 5. li.

Capitulum secundū tractatꝰ scđi ꝑme ptis libri qnti de diuisione

iusti in nāle τ legale: τ qd vtrūqꝫ. s. hoc vbiqꝫ idez: hoc vō ex positione τ mobile: τ nō est sicut qbusdā vꝫ φ oē iustū est mobile: sed iustū naturale oībꝰ nālr hñtibꝰ idē τ imobile est. Nō naturalr aūt hñtibus mobile: τ φ ab hñtibꝰ nālr cognoscit iustū nāle τ discernit a legali: τ φ legale ſꝫ diuersas vrbanitates est diuersuz. Optima aūt vrbanitas semꝑ eadē apud oēs nālr hñtes: τ φ iusta legalia ad operata ſm ipsa sunt vt vle ad singulare: τ φ iustū τ iniustuz differūt a iustificatione τ iniustificatione: τ quo.

D

ℂ Ciuilis iusti aliud est naturale: aliud legitimum.

Politici autem iusti. Hoc qdem naturale est: hoc autem legale.

Capꝫ 2m trac. 2. ꝑe ptis lib. 5. ethicoꝝ. ꝑª ps. c. Scđi ca. trac. 2. diª in duas ꝑtes ꝑn.

Istud est caplꝫ 2m tractatus scđi libri qnti τ est de diuisiōe politici iusti τ cōtinet duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit diuisio politici iusti in suas spēs. In 2ª ibi [Iustoꝝ aūt τ legaliū.] Narrat q̄lr iustū politicū se hꝫ ad indiuidua τ ꝑticularia. Prima ꝑs cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑma ponit diuisio politici iusti. In 2ª ibi [Naturale qdē.] manifestat mēbra diuisionis. In 3ª ibi [Uidet aūt qbusdā.] Phs excludit erro-

I rem circa p̄dictā diuisionē. ¶ In p̄ma igiẗ particula dicit ꝙ iustū politicū diuidiẗ in duo. s. in iustuz nãle ⁊ in iustuz
Nõn^m legale. ¶ Intelligendū est ꝙ hec diuisio iusti est eadē cuz diuisione iuris quā ponūt iuriste. s. ꝙ qdda3 est ius nãle ⁊ qddā est ius positiuū. Illud eniz idē qd iuriste vocant ius,
Dubiuz Aristo. noiat iustū. Sed dubiū est: qr videẗ ꝙ Aristoteles ⁊ iuriste nō cōueniāt in diuisione iuris ⁊ iusti qr politicuz idē est qd ciuile. Nūc aūt iuriste ponunt ꝙ ius positiuum diuidiẗ in ius ciuile ita ꝙ ius ciuile sit diuidēs: ⁊ ph̄s ponit iustū politicū esse diuisuz. igiẗ nō est idē ius ciuile apd
Solo. iuristas ⁊ ius politicū apud Aristotelē. Dōm est cōcedēdo ꝙ aliter poniẗ politicū vel ciuile hic apud ph̄m ⁊ aliter apud iuristas. Nā ph̄s noiat hic iustū politicum vel ciuile ex vsu quo ciues vtunẗ: sed iuriste noiant ius politicum vel ciuile ex cōstitutione ciuitatis. s. ex eo ꝙ aliqua ciuitas tale ius sibi cōstituit: ⁊ hoc ꝯuenienter vocaẗ a ph̄o iustū legale idest a lege positū: qd iuriste noiant politicum: ⁊ ita
K cōuenienter diuidiẗ iustū politicū qd nominaẗ ab vsu ciuitatis vel ciuiū in nãle ⁊ legale: naz ciues vtunẗ tam iusto naturali qd nā indidit menti humane: q̄3 iusto legali quod est iustum positiuum ex cōstitutione ciuium.

(Diuersitas de philosophis iuristisq3 capiunt iustum politicum.)

¶ Et naturale qdez est qd vbiq3 vim h3 eandē: ⁊ non qr videẗ vel nō videẗ. Legitimū aūt qd a p̄ncipio qdē nihil refert sic an aliter habeat: cū vō positū fuerit refert: quale est mina captiuos redimi: vel capram dīs sed nō duas oues mactare: ⁊ ēt ea que de singulis lege iubētur: vt sacra brasíde facere: ⁊ que publicis decretis instituuntur.

¶ Naturale qdē qd vbiq3 h3 eandē potentiam.
L ¶ Et non inuideri vel non. ¶ Legale aūt ꝙ ex principio qdē nihil differt sic vel aliter: quādo aūt poniẗ differt: puta viua redimi vel capram sacrificare: sed nō duas oues. Adhuc que in singularibus lege ponūt: puta sacrificare brasíde.
¶ Et sententialia.

¶ Hec est 2ª pticula p̄me partis: in qua manifestat mēbra diuisionis premisse. ⁊ p̄mo qd sit ius nãle. 2º ibi[Legale aūt.] Manifestat iustum legale. Iustuz aūt nãle manifestat duplr. s. per effectuz ⁊ per cām. per effectum dicens ꝙ iustum nãle est qd vbiq3 h3 eandez potentiā ⁊ virtutē ad inducendum ad bonuz ⁊ cohercenduz a malo: cuius ratio est qr natura que est cā huius iusti est eadez vbiq3 ⁊ apud oēs. [Et nō inuideri.] Manifestat istud iustū s̄m causam dicens: ꝙ iustuz naturale nō ꝯsistit in videri vel nō vide
Nõn^m ri: idest nō oritur ex opinione humana sed ex nã. ¶ Sciē
M dum est ꝙ sicut in speculatiuis sunt quedaz p̄ncipia nãlr cognita vt p̄ncipia indemōstrabilia: ita in operatiuis sunt quedā p̄ncipia naturalr cognita: ⁊ quasi sūt p̄ncipia indemonstrabilia sicut ꝙ malū est vitādū ⁊ ꝙ nulli sit iniuste nocendū: nō est furanduz ⁊ similia. Alia vō per industriā hominū sunt cognita ⁊ adinuēta que dicunẗ iusta legalia.
Nõn^m ¶ Notandū est ꝙ ius nãle aliter accipiẗ apud iuristas ⁊ aliter apud ph̄m. Iustū enim nãle dr̄ ad qd nãle desideriū hoīs iclinaẗ: nūc aūt in homine est duplex natura. vna cōmunis sibi ⁊ alijs aīalibus q̄ cōpetit sibi s3 ꝙ aīal. Alia est natura hominis ꝓpria que sibi competit s̄m ꝙ homo ꝑut s̄m rōnem discernit turpe ⁊ honestuz: mō iuriste tn̄ dicunt illud iustum nãle qd consequiẗ inclinationē nature cōmunis homini ⁊ alijs aīalibus: cuiusmodi est cōiunctio maris ⁊ femine: educatio natoꝝ ⁊ alia hꝰ. s3 illud qd cōsequiẗ ꝓpriaz inclinationē nature humane. s. inquantū homo est aīal rationale vocant iuriste ius gentium: qr eo

(Alr ph̄i alr iuriste ius nãle accipiunt.)

(Duplex hoīs nã.)

N omnes gentes vtuntur sicut ꝙ pacta sint obseruandā ⁊ ꝙ legati etiā apud hostes sint tuti ⁊ ꝯsimilia. Utrūq3 hoꝝ. s. ꝙ sequiẗ naturam hoīs s̄m ꝙ aīal ⁊ ꝙ sequitur nãm hoīs s̄m ꝙ homo cōprehēdiẗ hic sub iusto naturali ꝑut hic accipitur a ph̄o. [Legale aūt.] Manifestat aliud mēbrum scilz iustū legale: ⁊ videẗ ponere tres differētias huiꝰ iusti. ¶ Prima est ꝙ illud est iustū legale qd cōmuniter a lege ponitur ⁊ quātū ad hoc dicit qd legale ex p̄ncipio quidem hoc est anteq̄3 a lege statuaẗ nihil differt vtꝝ sic vel aliter fiat: sed iaz qñ ponitur ⁊ a lege statuitur multuz differt: qr hoc seruare tunc est iustuz: ⁊ hoc preterire est iniustū: sicut in aliqua ciuitate statuiẗ ꝙ captiuꝰ redimaẗ cambio vniꝰ vel quocūq3 certo precio ⁊ ꝙ sacrificetur capra ⁊ nō due oues. ¶ Alia differentia iusti legalis est s̄m ꝙ aliqd lege statuiẗ in aliquo certo singulari vt cuz ciuitas vel p̄nceps cōcedit alicui ꝑsone singulari ꝑuilegiū qd diciẗ lex ꝑuata
O sicut in quadā ciuitate statutū est ꝙ sacrificeẗ cuidā mulieri noie brasíde que magnam vtilitatem attulit ciuitati. ¶ Tertia dr̄ia iusti legalis est ꝙ sentētie a iudicibus date dicunẗ quedā iusta legalia: ⁊ quātū ad hoc dicit. [Et sententialia.] idest sunt iusta legalia: sententialia eniz sunt applicationes iustoꝝ legaliū ad particularia facta. ¶ Sciē
Nõn^m dū ꝙ iustū legale seu positiuū semꝑ oritur a iusto naturali: sed aliqd oriri a iusto nãli [illegible]ingit duplr. Uel sicut conclusio ex p̄missis: ⁊ sic iustū positiuū vel legale nō pōt oriri a iure naturali: quia qñcūq3 ⁊ vbicūq3 premisse sūt ibi: ⁊ tunc est ēt cōclusio necessario sequēs ex p̄missis: s3 iustū naturale est semꝑ ⁊ vbiq3 idem: ideo si iustū legale oriret a iusto nãli sicut ꝯclō ex p̄missis iustū legale esset semper idem apud oēs qd falsuz est. ¶ Alio mō oriẗ aliqd ex iusto naturali per modū determinatiōis ⁊ excitatiōis. Isto
P eniz mō oīa iusta positiua ⁊ legalia oriuntur ex iusto nãli. vbi gr̄a. furem esse puniendus est iustū nãle. sed ꝙ fur sit puniendus tali vel tali pena. s. ꝙ suspendaẗ vel decapiteẗ hoc est a iusto positiuo legali qd oritur a iustq nãli per modū determinationis ⁊ excitationis: nō per modū necessitatis quia a iusto naturali excitaẗ iudex ad sic vel sic puniendū s̄m quantitatem delicti.

(Nõn^m Aliqd [illegible] a iusto [illegible].)

¶ Videnẗ aūt qbusdā oīa talia esse: ꝓpterea ꝙ oē qd nā cōstat imobile est: ⁊ vim eādē h3 vbiq3: sicut ignis hic ⁊ apd̄ Persas vrit. Iusta aūt moueri vidēt. Uerꝫ hoc nō ita sese h3: s3 aliquo mō. Atq3 apud deos qdē nihil vllo mō forsitan est qd ita sese h3. Apud nos aūt est qdē aliqd ēt natura constans mutabile veruz non omne. Attamen aliud est nã: aliud non natura. Patet aūt qdnaz coꝝ que possunt ⁊ aliter se habere nã ꝯstet
Q ⁊ qd non: sed lege ac instituto si ambo mutari sint ꝑnt: ⁊ ad cetera eadē accōmodabiẗ definitio: dextra nāq3 manus validior est leua nã: ⁊ tn̄ fieri pōt: vt euadant apti ad vtēdū manu sinistra perinde ac dextra. Iusta aūt ea que ex instituto sunt ⁊ ob vtilitatē silia sunt mēsuris: nō. n. oībꝰ in locis eq̄les sunt vini triticiq3 mensure: sed vbi qdē emunt maiores sunt: vbi aūt vendūt minores. Simili mō ⁊ ea que nō nãlia sunt sed humana iusta nō eadē sunt vbiq3: nam neq3 respu. sed vna tm̄ vbiq3 s̄m naturam est ipsa optima.

¶ Videẗ aūt qbusdā oīa esse talia: qr qd quidez nã imobile: ⁊ vbicūq3 eādē h3 potētiā: quēadmodū ignis: ⁊ hic ⁊ in ꝑsis ardet. Iusta aūt mota ꝯspiciūt. ¶ Hoc aūt nō sic hñs: sed sic: q̄3uis apud deos nequaq̄3 sit aliter se hñs: apd̄ nos tn̄

A est quidē aliqd nā mobile: nō qdem omne: sed est tñ hoc quidem natura: hoc autem non natura. ¶ Quale autē natura cōtingentiuz ⁊ aliter habere: ⁊ quale non: sed lege ⁊ compositione. si ambo mobilia similiter. ¶ Manifestuz ⁊ in alijs eadē: cōgruit determinatio. Natura enim dextera melior: q̄uis cōtingit ambidextros fieri. ¶ Que autē fm cōpositionē: ⁊ cōferens iustoꝝ: similia sunt mensuris: nō eniz sunt vbiqȝ equales vini ⁊ frumēti mensure: sed vbi qdez emunt maiores: vbi autē vēdunt minores. Similr autē ⁊ nō nālia sed humana iusta: nō eadē vbiqȝ: q neqȝ vrbanitas sed vna solum vbiqȝ fm naturam optima.

B ¶ Hec est particula 3ª pͥme partis: in qua phs excludit errorem quorundā circa pdictā diuisionē: ⁊ est talis error: quibusdā enim videt q oia iusta sunt legalia: ⁊ q nullum est ius nāle. ratio hui9 opinionis fuit talis. Illō qd est fm nāz est imobile: ⁊ vbicūqȝ sit hȝ eandē virtutē sicut pȝ: qꝛ eniz ignis ardet nāliter: iō ardet in grecia ⁊ in perside: sȝ oia iusta vident esse aliqñ mota ⁊ variata: iō nihil est nāliter iustū. Qꝛ aūt oia iusta sint mobilia ⁊ aliqñ mota: apparet ex hoc q nihil videt magis iustuz q̄ q deponēti reddat depositū: ⁊ tñ nō est reddēdū furioso reposcēti gladiū: vel proditori patrie reposcenti pecunias ad arma: ⁊ sic vī q nihil sit nālr iustū. [Hoc aūt nō est sic se hñs.] Soluit istā dubitationē ⁊ mouet aliam. Hec dubitatio sic soluit cum dicit q oia nālia sunt simplr imobilia. Istud nō est verū vlr sȝ aliquo modo est verū: qꝛ nāe subaꝝ separataꝝ ⁊ corpoꝝ celestiū q̄ apud aliquos dij vocabant nequaq̄ se hñt aliter: sed apud nos hoies qui sumus corporales est aliqd fm nām. Et tñ qcqd est in nobis est mutabile vel p se vel per accidēs: nihilominus tñ est in nobis aliqd nāle vt hēre pedes: ⁊ aliqd nō nāle vt hēre tunicā: ⁊ ideo lȝ apd nos oia iusta sint mobilia aliqualr: tñ q̄dā eoꝝ sūt vlr iusta. [Quale aūt nā.] Mouet aliā dubitationē que orit ex ista solone: ⁊ hec est dubitatio: qꝛ oia iusta hūana sunt mobilia: restat qd inter ea q̄ ꝯtingunt aliter se hēre quale est iustū fm nām: ⁊ quale est iustum nō fm nām: sed fm legis positionem: ⁊ ad placitū hoium ex quo ambo sunt consilr mobilia. [Manifestum ⁊ in alijs.] Istud dubium soluit phs dicens: q manifestum est: q in alijs nālibus que sunt apud nos eadē determinatio ꝯgruit: sic in nāliter iustis: illa .n. que sunt nālia apud nos: eodē mō se hñt vt in plurib9: q̄uis qñqȝ deficiant in paucioribus: sicut qꝛ nāle est q pars
D hois dextra sit vigorosior q̄ pars sinistra: iō hoc ꝯtingit in plurib9: contingit tñ aliqñ sed in paucioribus aliquos fieri ambidextros: qui manū sinistram hñt ita valentē sicut manū dextrā: ⁊ ita ea que sunt nālr iusta: vt puta reddere depositum: vt in pluribus est obseruādum: lȝ in paucioribus mutet. [Que aūt.] Iusta vō legalia nec in maiori parte manēt eadē imobilia nec sunt vbiqȝ imobilia nec sunt vt in plurib9 obseruāda: ⁊ sic pȝ diuersitas iter iusta nālia ⁊ iusta legalia: que est q nālia vt in plurib9 sunt imobilia: ⁊ vbiqȝ obseruanda: sed iusta legalia non sunt: vt in pluribus imobilia nec vbiqȝ obseruāda: vnde dicit phs q illa que sunt iusta fm cōpositionē ⁊ ꝯferens. i. que sunt ꝯdita iter hoies pp aliq̄ vtilitatē sunt similia mēsuris rerū venaliū: vt vini ⁊ frumēti q̄ nō sunt eqles vbiqȝ: sȝ vbi emunt pp maiorē copiā sunt maiores: ⁊ vbi vendunt pp minorē copiā sūt minores. Et ita iusta q̄ nō sūt nālia sȝ p hoies posita nō sunt eadē vbiqȝ: sic nō vbiqȝ iponit eadē pena furi: ⁊ hui9 rō ē qꝛ nō ē vbiqȝ eadē vrbāitas seu politia: sȝ tñ ē vna sola optia politia fȝ nāz vbicūqȝ talis politia fuerit. E

¶ Unumqdqȝ aūt iustū ⁊ legitimū: vt vle sese hȝ ad singula. Etenim ea q̄ agunt sunt multa: vnumqdqȝ āt illoꝝ est vnū: est enim vle. Interest aūt iter iniuriā ⁊ iniustū: ⁊ iter ius ⁊ iustū. Iniustū.n. est nā vel istituto. Id aūt ipsum cum actuz fuerit iniuria est: antea vō q̄ sit actū nullo mō est iniuria sed iniustū: pari mō ⁊ ius. Uocat aūt magis iuris actio ipsum cōe: ius aūt iniurie emēdatio. Que vō ⁊ quot spēs vniuscuiusqȝ ipsoꝝ sint: ⁊ circa q̄ versant considerandū est postea.

¶ Iustoꝝ autē ⁊ legaliū vnumqdqȝ: vt vle ad singularia se hȝ. Operata qdē eniz multa illoꝝ āt vnūqdqȝ vnū vle eni. Differt āt iniustificatio ⁊ iniustum ⁊ iustificatio ⁊ iustuz. Iniustū qdem est nā vel ordine: idem aūt hoc qñ operatū est iniustificatio est: ante qdem q̄ operatuz est nequaq̄ sed iniustū: silr autē ⁊ iustificatio: vocat autē cōe magis diceopragma. Iustificatio autē directio iniustificatiōis: fm vnūqdqȝ autem ipsoꝝ: ⁊ quales species ⁊ quod ⁊ circa que existunt posterius videndum. 2ª ps. c. F Li. pell.

¶ Hec est scda pars hui9 capituli: in qua agit de diuisione iusti in particularia: ⁊ de dria iter iustum ⁊ iustificationē ⁊ iniustum ⁊ iniustificationē: ⁊ quātū ad primū vult dicere q vnūquodqȝ iustoꝝ particulariū ⁊ legalium se hȝ ad res humanas: scȝ ad opera facta fm vnūquodqȝ iustū: vt vle ad singularia: qꝛ ea que operant fm iustitiā sunt multa: sed vnūquodqȝ iustoꝝ est vnū. q. quoddam vniuersale sicut hoc qd est depositū esse reddēdum est vnū qd hȝ se ad multas res ⁊ multas psonas. ¶ Hic est itelligenduz vt mihi videt q obiectū cuiuslibet iustitie qd obiectum Philosophus vocat iustū est vnuz cōplexum vt istud cōplexum depositū est reddendū est obiectū iustitie: ⁊ illud complexū fur est puniendus est obiectum iustitie: vnde illud qd est iustum tanq̄ obiectum iustitie est cōplexū: sed illud qd est iustuz tāq̄ subiectū iustitie est incomplexum: vt homo in quo est iustitia. Silr autē iustificatio differt a iusto qꝛ iustificatio est diceopragma. i. opatio iusti: sed ipsum iustū est res que fit fm iustitiā. Silr iniustum est res aliqua vt furtum vel homicidiū: sed iniustificatio est operō rei iniuste: ⁊ iustificatio est directio iniustificatiōis: deinde epilogat continuando se ad subsequentia ⁊ pȝ in lra. G H Nota D

Capitulum tertum tractatus secūdi pͥme partis libri quinti.

In quo soluit questio querens fm quales iustificationes dicetur aliquis iustus: ⁊ fm quales iniustificationes dicetur aliqs iniustus que soluit per hoc q iustificationū ⁊ iniustificationū h̄ quidaz sunt per se: vt cū sunt voluntarie he autem per accidens: vt cū sunt inuoluntarie. Iustificatio enī ⁊ iniustificatio determinat voluntario ⁊ iuolūtario: quare sic qdē erit aliqd iniustū ⁊ nō iniustificatio si nō adsit voluntariū. Deide qd voluntariū ⁊ qd iuolūtariū ⁊ q silr in iustis ⁊ in iniustis est per se ⁊ per accidens: ⁊ q voluntariorum quedam sunt preelecta ⁊ preconsiliata: quedā vō nō. ⁊ q tribus existentibus nocumētis vno propter ignorantiā ⁊ inuoluntario: alio vō voluntario sine electiōe. Tertio voluntario cuz electione. Per primū fit iniustum sine iniustificatione: per 2m fit iniustificatio absqȝ iniustitia ope-

I rātis: ꝛ ꝙ īuoluntarioꝝ que sunt ꝓpter ignorantiā sunt venialia: q̄ aūt nō ꝓpter ignorantiā: sed ꝓpter passionē neqꝫ naturalē: neqꝫ humanam nō sunt venialia.

¶ Cū aūt iusta sint ꝛ iniusta ea q̄ diximus: iniuriā qdē q̄spiā facit ꝛ ius agit. cū ea sua spōte agit. Sed cū inui⁹ nō iniuriā facit: neqꝫ ius agit. Agit enī ea qb⁹ accidit vt sint iusta aut iniusta. Iniuria āt atqꝫ iuris actio tūc est cū a sponte agēte fit: tūc enī vitupераᷣ ꝛ simul tūc iniuria est: quare erit qd iniustū qdem: sed nondū iniuria si non a sponte agente sit factum.

Caput 3ᵐ tracta. scdi ptis pᵉ 5. li. ethico. pᵒ ps. c.

Existētib⁹ āt iustis ꝛ iniustis dictis: iniustū facit qdē: ꝛ iustū operaᷣ: qn̄ volēs qs ita opaᷣ: qn̄ āt nolēs neqꝫ iniustū fac: nꝫ iustū opaᷣ: sꝫ vl̄ ſm accn̄s:

K qb⁹. n. accidit iusta eē: vl̄ iniusta opaᷣ: iniustificatio āt ꝛ diakapragma ðterminanᷣ vlūtario ꝛ īuolūtario: cū. n. volūtariū fit vitupaᷣ: sil̄ aūt ꝛ iniustificatio tūc ē: q̄re iniustū aliqd erit qdē: iniustificatio āt nequaq̄ꝫ si nō voluntariuꝫ adsit.

re tij. cap. tra secūdi tra secūdi ptis lib. qnti in quo ostendit ... (marg.: re iij. cap. tra secūdi ꝑtis⁹ in q̄tuor ptes ꝑtic.)

Istud est tertiū caᵐ trac. scdi pᶜ ptis lib. qnti in quo soluiᷣ dubitatio mota in pᵒ caᵒ huius tractatus q̄ fuit ſꝫ q̄les iustificatōes vel iniustificatōes sit aliqs iustus vel iniustus: ꝛ ꝯtinet q̄tuor ptes. In pᵃ ondiᷣ qn̄ fit iustū vel iniustū absqꝫ iustificatōe vel iniustificatōe. In 2ᵃ ibi. [Uolūtarioꝝ.] Ondit qn̄ fit iustificatio vel iniustificatio absqꝫ hoc ꝙ ille q opaᷣ sit iustus vel iniustus. In 3ᵃ ibi. [Propter qd̄ hn̄.] Ondit qn̄ est iustificatio: vel iniustificatio cū iustitia vel iniustitia operātis. In 4ᵃ ibi. [Inuolūtarioꝝ aūt.] Poniᷣ diuisio īuolūtarij narrādo q̄ īuolūtarioꝝ sunt venialia ꝛ q̄ nō. In pᵃ igiᷣ pte ondit qn̄

L fit iustū vel iniustū absqꝫ h ꝙ fiat iustificatio vel iniustificatio: ꝛ ꝯtinet duas pticulas. In pᵃ ondit ꝙ iustificatio ꝛ iniustificatio: p se nō sunt nisi fuerint volūtarie. In 2ᵃ ibi [Dico aūt volūtariū.] Ondit qd sit volūtariū. In pᵃ pticula p̄ narrat ꝙ cū iusta ꝛ iniusta sint talia q̄lia dictū est: tūc facit aliqs iustū p se qn̄ opaᷣ volēs: sed qn̄ opaᷣ nolēs tūc neqꝫ facit iustū nisi p accn̄s: cū facit illa p̄ter itētionē qb⁹ accidit esse iusta vel iniusta. Et sic qn̄qꝫ fit iustū vel iniustū absqꝫ iustificatōe vl̄ iniustificatōe: ꝛ hec est ꝯclo 30ᵃ. ꝛ

30ᵃ ꝯclo hui⁹. 5. li. ꝓbaᷣ sic. Iustū ꝛ iniustū pōt fieri absqꝫ h ꝙ fiāt volūtarie: q2 aliqs pt̄ reddere alicui qd suū est ꝓp violētiā vel timorē: ꝛ tūc facit īuolūtarie: ꝛ aliqs pt̄ facē iniustū ꝓp ignorātiā vel violētiā: vt si aliqs pcutiat patrē suū credēs pcutere inimicū facit iniustū ꝛ īuoluntarie. Ex hoc arguiᷣ sic. Oīs iustificatio ꝛ iniustificatio sūt volūtaria: ita ꝙ qn̄ est iustificatio vel iniustificatio opꝫ ꝙ sit opatio volūtaria: sꝫ

M possibile est ꝙ fiat iustū vel iniustū absqꝫ h ꝙ opatio sit volūtaria. igiᷣ qn̄qꝫ fit iustū vel iniustū absqꝫ iustificatōe vel iniustificatōe p diakapragma itelligit phs iustificatio

Nōᵃ nē. ¶ Intelligēdū ē ꝙ cū phs diċ ꝙ iustificatio ꝛ iniustificatio determinaᷣ volūtario ꝛ īuolantario: hoc nō est sic itelligēdū ꝙ vna haꝝ opationū sit volūtaria: ꝛ alia īuolūtaria: imo vtraqꝫ est volūtaria: ꝛ iō iustificatio ꝛ iniustificatio diffiniunᷣ p voluntariū: ꝛ distinguunᷣ ab alijs p volūtariū: ꝛ alie opatiōes q̄ nō sunt voluntarie determinanᷣ: ꝛ distinguunᷣ a iustificatiōe: ꝛ iniustificatōe p īuolūtariū: h est p hoc ꝙ sunt īuoluntarie. Uel sic ista determinanᷣ voluntario ꝛ īuoluntario: q2 p3 h ꝙ aliqd fit voluntarie: ꝛ īuo

Nōᵃ luntarie laudaᷣ aliqs vl̄ vitupaᷣ. ¶ Intelligēdū ēt ꝙ qn̄ aliqs opaᷣ aliqd volēs tūc dr̄ p se opari illud: sed qn̄ opaᷣ nolens dr̄ illud opari p accn̄s: ꝛ q2 nihil specificaᷣ p illud qd est p accn̄s: sed solū p illud qd est per se: iō iustificatio ꝛ iniustificatio q̄ sūt opatiōes p se iusti ꝛ iniusti ðterminanᷣ p voluntariū positiue: ꝛ p īuoluntariū p̄uatiue: q2 p hoc ꝙ nō sūt īuolūtaria distinguunᷣ ab opatiōib⁹ volūtarijs. N

¶ Eqdem id a sponte agente fieri dico: queādmodū ꝛ prius est dictū: qd q̄spiā in se sitū sciēs agit ꝛ nō ignorās: neqꝫ quē: neqꝫ quo: neqꝫ gr̄a cui⁹: vt quē pulsat: ꝛ quo ꝛ gr̄a cui⁹: ꝛ vnūqdqꝫ illoꝝ neqꝫ p accn̄s neqꝫ vi: vt si q̄spiā vi mouens manū ipsi⁹ aliū pulset. Sponte enim ipse tū sua nō pulsat: qppe cū non sit in se sitū: Fieri ēt pōt vt q pulsaᷣ sit pater: ipse aūt sciat qdē illū hoīem esse: vel aliquē eoꝝ q adsunt: ignoret aūt eē patrē. Idē dōm est ꝛ de eo gr̄a cui⁹ agiᷣ: ꝛ circa totū ēt actū. Qd igiᷣ ignoraᷣ: aut non ignoraᷣ qdē: nō est aūt in ipso sitū: sed vi fit id oē agiᷣ ab inuito. Et eoꝝ enī q̄ nobis nā cōpetūt cōplura sciētes agim⁹ atqꝫ patimur: quoꝝ nihil aut nostra spōte aut inuitis fit nobis: vt senescere aut mori. Est aūt in iniustis ac iustis: silr̄ id qd O per accidēs dicim⁹: nā si q̄spiā depositū inuitus: ꝛ ob timorē reddiderit: nō est dicendū hūc iustū: aut ius agere nisi per accidens. Silr̄ est dicendū ꝛ eū iniuriam facere atqꝫ iniusta per accidens agere: qui cogitur atqꝫ inuitus non reddit depositum.

¶ Dico āt voluntariū qdē queādmodū p̄us dictū est: qd vtiqꝫ aliqs in seipso existētiū sciēs ꝛ nō ignorās opaᷣ neqꝫ quē: neqꝫ quo: neqꝫ cui⁹: puta neqꝫ quē pcutit ꝛ quo ꝛ cui⁹ gratia: ꝛ illoꝝ vnūqdqꝫ nō ſꝫ accn̄s: neqꝫ vi: quemadmoduꝫ si quis accipiens manum ipsius pcutit alteruꝫ nō volēs aūt: nō enī in ipso. ꝯtigit āt pcussuꝫ patrē eē: hūc āt qm̄ qdē hō vel p̄ntiū aliqs cognoscit: qm̄ āt pr̄ ignorat: silr̄ āt tale determineᷣ: ꝛ P in his cui⁹ gr̄a ꝛ circa opationē totā. Ignoratū vtiqꝫ vel nō ignoratū nō in ipo āt ens: vel vi inuolūtariuꝫ. ¶ Multa enī ꝛ nā existētiū scientes ꝛ opamur ꝛ patimur: quoꝝ nullū neqꝫ volūtariū: neqꝫ īuolūtariū est: puta senescē vel mori. ¶ Est āt silr̄ in iniustis ꝛ in iustis ꝛ qd ſꝫ accidēs. etenī si pign⁹ reddat qs nolēs: ꝛ ꝓp timorē neqꝫ iusta opari: neqꝫ diceopragin dōꝫ: sꝫ vel ſm accidens: silr̄ autē ꝛ coactū cōtra voluntatē pignus nō reddentē: ſm accn̄s dicendum iniustum facere ꝛ iniusta operari.

(marg.: Quid voluntarium in primo ethi.)

¶ Hec est scda pticula pᶜ ptis in qua ondiᷣ qd sit voluntariū: ꝛ illud idē qd manifestaᷣ circa voluntariū cōpetit tam circa iusta q̄ꝫ circa iniusta. Dicit ergo p̄mo ꝙ ad hoc ꝙ aliqua opatio sit voluntaria opꝫ ꝙ operās opeᷣ illud qd est in sua ptāte p se sciens oēs circūstātias: ꝛ nō ignorās sicut p3 ex tertio huius: ꝛ opꝫ ꝙ sit p se sciens circa qd opereᷣ ꝛ q̄ instr̄o ꝛ cuius gr̄a: ꝛ sic de alijs circūstātijs: ꝛ opꝫ ꝙ sciat vnūqdqꝫ istoꝝ p se: ꝛ nō per accidēs: ꝛ adhuc plus reqriᷣ ad hoc ꝙ sit voluntariū. s. ꝙ nō sit p violentiā: si enī aliqs accipiat manū alicui⁹ p violētiā: ꝛ pcutiat alteꝝ ille cui⁹ ē man⁹ nō pcutiet volūtari⁹: q2 nō erit in ei⁹ ptāte h vitare: nec ad eē volūtariū sufficit ꝙ cognoscat p accn̄s: nā possibile est ꝙ aliqs pcutiat patrē suū sciēs ꝙ ille quē pcutit ē hō ꝛ ꝙ est aliqs de p̄ntib⁹ hic. Sꝫ ignorat ꝙ est pr̄ ei⁹ ꝛ sic cognoscit p̄rē ꝫ p accn̄s l3 tn̄ cognoscit eū cui accidit eē pa

trē.nō tñ est ɔcedēdū ꝙ iste volūtarie ꝑcutit patrē q̄a nō cognoscit ꝑ se ꝙ sit pr̄ eiꝰ: ⁊ sicut est ex ꝑte eius quē ꝑcutit ita est ex ꝑte eiꝰ cuius grā:⁊ ex ꝑte oiuȝ circūstātiaꝝ:scȝ ꝙ pōt ꝑ se cognosci vl' ꝑ accñs:adhuc siue aliqd sit ignoratū siue nō:dūmō nō sit in nr̄a ꝑtāte vt si fiat ꝑ violētiā nō est volūtariū.[Multa aūt.] Et q2 aliqs posset credere ꝙ oē qd aliqs opaṫ:aut patiṫ sciēs sit volūtariū:iō pħs excludit illud:ꝓbās ꝙ nō oē qd opamur ⁊ patimur sciētes est volūtariū.Et hec est ɔclō.31.⁊ ꝓbaṫ sic.Q2 multa opamur ⁊ patimur a nā sciētes:ꝙ hec opamur ⁊ patimur puta senescere vel mori quoꝝ nullū est volūtariū:iō nō oē qd opamur ⁊ patimur sciētes est volūtariū.[Est aūt silr ⁊ in iniustis.] Illud qd dictū est de opatiōib' simplr est veꝝ de opatiōib' iustis ⁊ iniustis.s. ꝙ sicut in opatiōib' silr īuenit ꝑ accñs ⁊ ꝑ se:ita ēt in iustis ⁊ in iniustis īuenit aliqd qd est s̄m accñs ⁊ aliqd ꝑ se. ⁊ hec est ɔclō.32. ⁊ ꝓbaṫ ꝓbatiōe exēplari sic.Si aliqs reddat pignus ei cuiꝰ est nō q̄dē volūtarius sed ꝑꝑ timorē:nō est dōm ꝙ ibi sit opatio iusti nisi ꝑ accñs:silr si aliqs coactus ⁊ nolēs desistat reddere pignus vel depositū ꝑ accñs:dī facere iniustū.Si vō hec fierēt volūtarie:forent per se iusta vel iniusta.

Cum autem in societatibus...

¶ Eoꝝ āt q̄ sponte agimꝰ alia cū electiōe agimꝰ alia sine electiōe. Ea cū electiōe agimꝰ q̄ āicessit deliberatio.Ea sine electiōe q̄ nō āicessit deliberatio. Cū igiṫ lesio fit in societatib' triplex:tūc sunt cū ignoratiōe peccata cū q̄spiā egerit:aut circa quē:aut qd:aut quo:aut grā cuiꝰ agere nō putauit:nā aut nō ꝑcutere: aut non hoc: aut nō hūc:aut nō grā huiusce putauit:sȝ accidit id cuiꝰgrā nō putauit:vt nō vt vulneraret: sȝ vt pūgeret:aut nō quē:aut si mō hoc. Atqȝ cū extra rōnē fit lesio īfortuniū est:cū nō extra rōnem sine tñ vitio pctm̄. Etenīȝ peccat q̄deȝ q̄spiā:cū in ipso est principiū cāe. Aduersa vō fortuna vtitur cum est foris.

¶ Voluntarioꝝ q̄dē h̄ aūt ꝑeligentes opamur. Hoc āt nō ꝑcōsiliātes:ꝑeligētes q̄dē q̄cūqȝ ꝑcōsiliātes:ieligibilia āt q̄cūqȝ in ꝑcōsiliata. ¶ Tribꝰ vtiqȝ existibꝰ nocumētis eoꝝ q̄ icōicatōibꝰ:q̄ q̄dē cū ignorātia pctā sūt:q̄ neqȝ quē: neqȝ qd neqȝ quo: neqȝ cuiꝰ grā existimauit: sȝ accidit nō cuiꝰ grā existiauit:puta nō vt vulneret: sȝ vt pūgat vel nō quē: vel nō vt. Qñ q̄dē igiṫ ꝑalogice nocumētū fit:īfortuniū.qñ āt nō ꝑalogice:sine malitia āt pctm̄. Peccat q̄dē.n.cū in seipso ꝑincipiuȝ fit cause:infortunat autem cum extra.

¶ Hec est scda ꝑs hꝰ capituli in q̄ intēdit ondere qñ sit iustificatio ⁊ iniustificatio:⁊ qñ ille q̄ opaṫ nō est iustus vel iniustꝰ:⁊ ecōuerso:⁊ qñ ēt est iustificatio vel iniustificatio: cū iustitia vel iniustitia operātis:⁊ ɔtinet ista ꝑs tres ꝑticulas. In pᵒ ꝑmittit q̄dā diuisionē necessariā ad ꝓpositū ⁊ ēt ondit qñ sit iniustū absqȝ h̄ ꝙ ille q̄ opaṫ sit iniustꝰ. In 2ᵒ ibi.[Qñ aūt sciēs.] Ondiṫ qñ sit iniustificatio sine malitia vel iniustitia operātis. In 3ᵒ ibi.[Qñ aūt ex electione.] Ondiṫ qñ sit iniustificatio cū iniustitia operātis.pᵒ igiṫ poniṫ talis diuisio volūtarioꝝ q̄dā opamur ꝑeligētes ⁊ q̄dā nō ꝑeligētes.illa opamur ꝑeligētes q̄ facimꝰ ꝑcedēte cōsilio vel deliberatōe:sȝ illa sūt ieligibilia.i. absqȝ electiōe facta q̄cūqȝ fiūt in ꝑcōsiliata.i.absqȝ ɔsilio ꝑcedēte.[Tribꝰ vtiqȝ existētibꝰ.] Ondit qñ sit iniustū absqȝ iniustificatione:h̄ est absqȝ eo ꝙ ille q̄ opaṫ sit iniustus:⁊ dicit sicut apparet ex ꝑdictis triplr ɔtingit īferre nocumētū circa cōicatiōes hoiuȝ ad inuicē: vno mō ꝑ ignorātiā ⁊ inuoluntarie.

Alio mō volūtarie ⁊ sine electiōe. Tertio mō volūtarie ⁊ cū electiōe. Illa igiṫ peccata fiūt ꝑ ignorātiā qñ operās neqȝ scit q̄d fecit: neqȝ circa q̄d fecit:neqȝ quo instrō:neqȝ cuiꝰ grā existimās se aliqd facturꝰ opaṫꝰ ē:puta si nō existiauit se ꝑcutere h̄ istrō.s. ferro acuto sȝ rotūdo : vel nō existiauit se ꝑcutere hūc puta patrē sȝ hostē: vl' nō estimauit se huiꝰ grā ꝑcussuꝝ:sȝ accidit illō:cuiꝰ grā nō existimauit:puta cū estimauit ꝑcutere nō ad vulnerādū:sed ad pūgendū ⁊ sic h̄ aliys circūstātys. Et est sciēdū ꝙ qñ aliqs īfert nocumētū ꝑalogice.i. ꝑter itētionē nocēdi :tūc accidit īfortuniū:sȝ qñ nō ꝑalogice.i.nō absqȝ itētiōe grauiter nocēdi: tūc est pctm̄ sine malitia.s.q2 nō putat multū nocē tunc est aliqd pctm̄ sȝ nō tātū: tūc eni peccat aliqs cū ꝑncipiū iordinati actꝰ est in seipso ꝑ h̄ ꝙ itēdit aliqd malū opari:sed qñ ꝑncipiū opōnis est totalr ab ex vt cū ꝑter itētionē opaṫ tunc est īfortuniū.Ex istis pōt appere qñ sit iniustū absqȝ iniustificatiōe.s.qñ fit iniustū vel nocumētū ꝑter itētionē nocēdi ⁊ pōt hic poni ɔclō.33.s.ꝙ qñqȝ fit iniustū absqȝ iniustificatiōe.Et hec ɔclō ꝓbaṫ sic.Qñqȝ fit iniustū ex ignorātia ⁊ ꝑter itētionē:sed iniustificatio nō est ꝑter itētionē nocēdi.igiṫ qñqȝ fit iniustū absqȝ iniustificatione.

¶ Cū āt sciēs q̄dē:sȝ nō deliberatōe ꝑmissa q̄spiā ledit iniuria est.Cuiꝰ gn̄is ea sūt vniuersa q̄ ꝑ irā efficiunṫ: aliaqȝ ai ꝑturbatiōes q̄cūqȝ necessario vel nāl' hoibꝰ accidūt. Hec enīȝ iniurie sūt atqȝ ij:q ob hec nocēt ac peccāt iniuriā q̄dē faciūt:tñ nōdū ob hec ipse sūt iniusti vel praui:non enim nocent ob prauitatem.

¶ Qñ āt sciēs q̄dē nō ꝑcōsiliās āt iniustificatio: puta q̄cūqȝ ꝑꝑ irā ⁊ alias passiōes q̄lescūqȝ necessarias vel nāles accidunt hoibꝰ. Hic eni nocētes ⁊ peccātes iniustū faciūt q̄dē ⁊ iniustificatiōes sunt:nō q̄dē iniusti ꝓpter hoc neqȝ mali: neqȝ enīȝ ꝓpter malitiā nocumentum.

¶ Hec est scda ꝑticula 2ᵉ ꝑtis huiꝰ caᵗⁱ:in qua ondit ꝙ q̄nqȝ est iniustificatio sine malitia vl' iniustitia operātis:⁊ ꝑ narrat h̄ dicēs ꝙ qñ aliqs sciēs īfert nocumētū:sȝ nō ꝑcōsiliās h̄ est absqȝ dliberatōe:tūc est iniustificatio siue iniustitia operātis:vt cū aliqs īfert nocumētū ꝑꝑ irā vel alias passiones:q̄ tñ sunt nāles vel necīe hoibꝰ:sicut est ɔcupiscētia cibi ⁊ potꝰ i extrema necītate q̄ excusat a subtractōe rei aliene:illi eni q̄ ꝑꝑ ꝑdictas passiōes nocēt aliys faciūt iniustū: ⁊ actus eoꝝ sūt iniustificatiōes:tñ illi q̄ operanṫ nō sūt iniusti:⁊ mali:q2 nō inferūt nocumentū ꝓpter malitiā sed ꝓpter passiōes:⁊ tales dicunṫ ꝓpter infirmitatem peccare.

¶ Sed cuȝ nocet electione iniustus est atqȝ prauus.

¶ Quando autē ex electione iniustus ⁊ malus.

¶ Hec est tertia ꝑticula 2ᵉ ꝑtis huiꝰ caᵗⁱ:in qua narrat qñ est iustificatio cū iniustitia operātis:⁊ dicit ꝙ qñ aliqs ex electiōe īfert alteri nocumētū: tūc est iniustificatio cū malitia operātis:⁊ talis operans est iniustus ⁊ malus: ⁊ dicitur ex certa malitia peccare.

¶ Quapꝑ ꝑrecte ea q̄ ꝓficiscunṫ ab ira:nō diiudicanṫ ex ꝓuidentia fieri. Nō.n.is icipit q̄ facit ira:sȝ is q̄ ꝓuocauit ad irā. Preterea nō fit in talibꝰ ɔtrouersia si factū sit nec ne:sȝ si iure sit factū. Ira nāqȝ ob apparētē oriri iniustitiā solet:nō eni de facto ꝑinde atqȝ in commertijs ɔtēdūt:vbi necesse est alteꝝ iꝓbū esse si non id faciat obliuione : sȝ de re ɔueniētes iure an iniuria sit facta disceptant. Qui autē fecit insidias non ignorat : quare alter putat iniuriam pati: alter non putat. Quod si electione nocuerit iniuriam facit : atqȝ his:

3 las iniurijs est iniustus q iniuriã facit: cũ cõparationẽ rõnis: aut eq̃litatẽ trãsgredit. Pariter mõ iustus ẽt cũ ius agit electione. Jus autem agit si solũ sua sponte agit.

3ª ps capituli ¶ Propter qđ bene que ex ira nõ ex puidentia iudicanť. nõ enĩ incipit qui ira aliqđ facit: sed qui ad irã puocat. ¶ Adhuc aũt neq3 de fieri vel non: dubitať: sed de iusto: in manifesta enĩ iniusticia ira est. Nõ enĩ queadmodũ in cõmutatiõib⁹ de fieri dubitať: quoꝝ necessariũ est alterũ esse malũ si nõ pp obliuionẽ id operenť. s3 pfitẽtes de re de qua iniustũ dubitať: qui aũt isidianť nõ ignorãt: quare hic qdẽ existimat iniuste pati: hic aũt nõ. ¶ Si aũt ex electõe noceat iniustũ facit: ɀ fm has ia3 iniustificatiões iniustũ faciens iniustus est: cũ pter pportionale sit

K vel preter equale: silr autem ɀ iustus cum peli gens iustum operetur. Justum operatur autẽ si solum volens operetur.

¶ Hec est tertia pars principalis huius capli in qua manifestat duo pdicta. s. q̃ qñq3 fit iniustificatio sine malitia: seu iniusticia: ɀ qñq3 fit iniustificatio cũ malitia ɀ iniusticia.

34ª cõclo hui⁹ 5. li. pᵐ pbať ɀ est pclo. 34. s. Q2 qñq3 fit iniustificatio absq3 h q̃ operãs sit iniustus vl mal⁹: ɀ pbať sic. Ubi aliqs ex ira isfert nocumẽtũ est iniustificatio: q2 operãs volũtarie facit iniustũ: sed q isfert nocumẽtũ pp irã nõ est pp hoc iniust⁹ igiť est qñq3 iniustificatio absq3 hoc q̃ operãs sit iniust⁹ vel malus. Maior p3 de se ɀ minor declarať. s. q̃ q infert nocumẽtũ pp irã nõ pp hoc est iniustus ɀ pbať dupliciter. pᵒ sic. Jlle q isfert nocumẽtũ ɀ nõ ex puidẽtia vel electõe nõ

L est iniustus: sed q isfert nocumẽtũ pp irã nõ isfert nocumẽtũ ex puidentia vel electione qđ p3: q2 ille q facit pp irã ipse nõ icipit nocere: sed ille q eũ ad irã puocauit: ɀ ita nõ videť nocumẽtũ ex puidẽtia pcessisse. [Adbuc aũt nec de fieri.] Scđo probať idẽ sic. Jlle qui pp irã opať manifeste opať ɀ nõ dubitat de facto imo cõfiteť factũ ɀ de iusto dubitat vtrũ factũ sit iustũ vel nõ: sed ille q iniustũ facit ex puidẽtia dubitat de facto: nec fateť factũ. igiť ille q opať ex ira nõ opať ex puidẽtia ɀ p pñs nõ est iniustus. Minor hui⁹ rõnis p3: q2 in cõmutatiõib⁹ iniustis vt in furto ɀ silib⁹ dubitať de facto. s. qs fecit tale factũ: op3 enĩ alteꝝ esse malũ. s. accusantẽ vel accusatũ nisi forte excuseť pp obliuionẽ: sicut cũ aliqs obliuiscit redde debitũ tpe statuto. Peccať enĩ qñq3 p omissionẽ ɀ qñq3 p trãsgressionẽ: sed operãtes ex ira pfitenť de re. i. de facto: s3 dubitãt an sit iustũ

M illud qđ retribuũt: qđ nõ ptingit illis q ex electõe vitiose operanť q nõ ignorãt se iniuste agere. Sed hoc qdẽ. i. irat⁹ nõ estimat hoc: ɀ sic p3 q̃ ille q ex ira opať non agit ex puidẽtia. [Si aũt ex electõe.] Scđo probať. s. q̃ qñq3 est

35ª cõclo hui⁹ 5. li. iniustificatio cũ malitia operãtis. Et hec est pclo. 35. q̃ probať sic. Qñ aliqs isfert nocumẽtũ ex electõe ipse facit iniustũ p se loquẽdo q2 volũtarie opať: illa igiť opatio qua ex electiõe aliqs facit iniustũ est iniustificatio ɀ ille qui opať est iniustus: cũ illud qđ fit sit pter pportionabile. i. pra iusticiã distributiuã. Silr aliqs dr iustus cũ ex electõe opať iustũ. si aũt volens opereť ɀ non eligens diceť iustum operans vel iustificans sed non dicetur iustus.

¶ Eorũ aũt q̃ ab iniurijs fiũt alia sunt venia digna: alia nõ sunt venia digna: nã ea q̃ nõ solũ ignorãtes: sed ob ignorationẽ ẽt faciũt ignoscẽda sunt. s3 ea q̃ faciũt nõ ob ignorationẽ: sed ignorãtes qdẽ ob affectũ nõ naturalem: neq3 humanum non sunt venia digna.

¶ Inuolũtarioꝝ aũt hec qdẽ enĩ venialia sunt. hec aũt non venialia. q̃cũq3 qdẽ enĩ nõ solum ignorantes sed pter ignorãtiam peccant venialia. q̃cũq3 aũt nõ pp ignorãtiã: s3 ignorãtes quidem: propter passionez autem neq3 naturalem neq3 humanam non venialia.

¶ Hec est q̃rta ps hui⁹ capli in qua poniť q̃dã diuisio inuolũtarioꝝ. q̃ est q̃ inuolũtarioꝝ q̃dã sunt venialia. i. venia digna: ɀ q̃dã nõ. illa peccata q̃ hoies faciũt nõ solũ ignorãtes: sed pp ignorãtiã: qđ accidit illis q qñ cognoscũt dolẽt sunt venia digna: sed illa nõ sũt venia digna q̃ nõ fiũt propter ignorãtiã: q̃. s. hoies ignorãtes pp passionẽ faciũt: que passio nõ est nãlis nec hũana. i. rõne regulata: in talibus. n. passio causat ignorãtiã ɀ pctm. ɀ de his dictũ est in 3ᵒ hui⁹.

Capitulũ quartũ tractatus scđi pme ptis libri qnti in quo mouenť ɀ soluũtur due qõnes pncipales. s. vtrũ oẽ iniustũ pati sit inolũtariũ: ɀ qs duoꝝ facit iniusticiã circa distributiões vtrũ tribuẽs plus pter dignitatẽ vel plus recipiẽs q̃ est dignum. D

¶ Queriť q̃ pmo vtrũ ptingat volẽtẽ iniustũ pati: vel oẽ iniustũ pati sit inolũtariũ: adiũgẽs q̃ nõ oẽ iniustũ pati est volũtariũ: vtpote punitoꝝ. ¶ Deinde dubitať vtrũ iniusta passus iniustũ patiť oĩs: q̃ dubitatio soluiť p h q̃ iniustũ pati est p se ɀ p accidẽs, sicut ɀ iniustũ face est vtroq3 mõ. Deinde arguit ex ope icõtinẽtis q̃ volẽs aliqs iniustũ patiť: q2 ɀ sibiipsi iniustũ fac: qđ soluit p appositionẽ hui⁹ pticule. s. pter volũtatẽ ad diffinitionẽ prius positã eius qđ est iniustũ facere: vt sit diffinitio itegra huius qđ est iniustũ facere hec volẽtẽ ɀ sciẽtẽ nocere alicui pter passi volẽtẽ: deinde q̃ nõ est iniustũ pati dare spõte sua pciosiora p vilioribus: eo q̃ iniustũ pati nõ h3 pncipiũ in passo sed in faciẽte. ¶ Deinde moueť 2ᵃ qđ principalis vtrũ iniustũ facit plus vel minus alteri tribuẽs pter dignitatẽ: moueť ẽt alia qõ. s. vtrũ ptingat ipsu3 distribuẽtẽ sibiipsi iniustũ facere: q̃ soluẽdo dicit q̃ moderati distributores l3 minus sibi distribuãt in pecunijs: nõ tñ simplr q2 abũdãt gloria vel simplr bono, adijciẽs q̃ inequalr distribuẽs iniustũ facit sed nõ semp plus hñs. ¶ Deinde ad idem iducit q̃ facere multiplr dr. s. p se ɀ p accidẽs: ac p hoc patiẽtẽ consimlr pati p se vel p accidens: deinde q̃ l3 in nobis sit cũ volumus iustũ ɀ iniustũ facere: nõ tñ cũ volumus iusti aut iniusti sumus, q2 nõ ab agere: sed ab habitu tales sumus: deinde q̃ l3 facile sit scire ab auditu ɀ per accidens iusta ɀ iniusta: nõ tñ est facile: s3 difficile simplr scire ea, q2 scire ea simplr solũ est operãtis ea ab habitu: tãdẽ q̃ iustũ distributiuũ ɀ directiuũ est i pticipãtib⁹ ea q̃ s3 se sũt bona ɀ nõ in dijs nec isanabilib⁹: sed in his qb⁹ talia bona sũt vtilia. D

¶ Ambiget aũt qspiã si determinationẽ sit satis de faciẽdo patiẽdoq3 iniuriam: atq3 si ita vt Euripides inquit absurde dicens.

Queris parentem quomodo occidi meam.
Sermo est breuis: non exitus longos habet.
Volens volentem: vel volentem non volens.

Utrũ enĩ re vã sua sponte qspiã iniuriã patiať an nemo: sed oẽs inuiti: quẽadmodũ ɀ oẽs q iniuriã agunt sua faciunt sponte. Et vtrũ oẽs hoc mõ: an qdã sponte qdã inuiti. Silr ɀ cũ patiunť hoies ius: nã oẽs cũ ius agũt sua faciũt sponte. Quare cõsentaneũ est rõni silr opponi eos q iniuriã ɀ ius patiunť: vt aut sponte patianť aut inuiti. At absurdũ videbiť si oẽs ẽt ius pati

A sua sponte diximus. Nōnulli nāq3 nō sua sponte ius patiunt̄. Enimuero de hoc quoq3 q̄spiā dubitauerit: si oīs q passus est iniustū iniuriā patiat̄.

Dubitabit aūt vtiq3 aliqs si sufficienter determinatū est de iniustū pati ꝛ iniustū facere. primūq̄dem igit̄ si est quēadmodū Euripides dixit dicens incōuenienter: matrē occidi meā. breuis sermo: volēs volētē: vel volentē nō volens. ℂ Utrū enim vere est volentē iniustū pati vel nō: s3 inuolūtariū esse: quēadmodū ꝛ iniustū facere oē voluntariū: ꝛ vtrū est sic vel illo mō quemadmodū ꝛ iniustū facere omne volūtariū: vel hoc q̄dem voluntariū: hoc aūt inuoluntarium: silr̄

B aūt ꝛ iniustū pati. ℂ Justū opari eni3 oē volūtariū: q̄re rōnabile q̄de3 opponi silr̄ fm vtrūq3 ꝛ iniustū pati ꝛ iustū pati: ꝛ voluntariū ꝛ inuoluntariu3 esse. ℂ Incōueniens aūt vtiq3 videbit̄: ꝛ iniustū pati si omne voluntariū. Quidam enim iniustū patiunt̄ nō volētes. ℂ Quare ꝛ hoc dubitabit vtiq3 aliquis vtrum iniustū passus iniustum patitur omnis.

Istud est caplm 4m scdi tractatus p̄me ptis: in quo Phs mouet ꝛ soluit duas q̄ones p̄ncipales huius libri: ꝛ fm hoc istud caplm cōtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ma p̄ncipalr̄ mouet̄ ꝛ soluit̄ hec questio. vtru3 oē iniustū pati sit inuoluntariu3. In 2° ibi [Adhuc aūt que

C preeligim9.] Principalr̄ mouet̄ ꝛ soluit̄ qd̄ querēs q̄s duorū facit iniustitiā circa distributiones vtrū distribuēs alicui plus p̄ter dignitatē vel ille q plus recipit q̄ est dignu3. Prima ps cōtinet tres pticulas. In p̄ma ponit mā3 q̄ōnis ꝛ format q̄ōnē. In 2a ibi [Uel quēadmodū.] Incipit soluere q̄ōnē motā ponēdo aliqua preambula que valent ad solutionē q̄ōnis. In 3a pticula ibi [Uel nō recta.] Ponit perfectā solōnē huius q̄ōnis vtrū oē iniustū pati sit inuolūtariū. ℂ In p̄ma igit̄ pticula p̄mo mouet q̄ōnē ꝛ ponit mā3 q̄ōnis. ꝛ 2° format q̄ōnē ꝛ p̄sequit̄ q̄ōnē motā. Primo igit̄ ponit mām q̄ōnis. Scdo format q̄ōnē: mā q̄ōnis sumitur ex his que p̄determinata sunt. vn̄ dicit q̄ aliqs posset dubitare vtrū sufficienter sit determinatū de iniustū facere ꝛ iniustū pati. Dictū est eni3 q̄ iniustū facere est voluntariu3: ꝛ iō dubitari pōt. vtrū illud referēdū sit ad iniustum pati.

D Hec igit̄ est vna mā dubitationis: q2 iniustū facere est voluntariū: vtz ppter hoc iniustū pati sit volūtariū vel inuoluntariū. 2° sumit̄ mā dubitationis ex ℣bo Euripedis poete q incōuenienter videt̄ introducere quēdā dicentē vel volens vel nolēs occidi matrē volētē occidi. ℂ In quorum vtroq3 intelligit̄ q̄ mater voluit occidi: ꝛ ita voluit iniustū pati: ꝛ sic iniustū pati videt̄ esse voluntariū. [Utrū.n.] Posita mā q̄ōnis format q̄ōnē. Utz aliqs volēs patiat̄ iniustū: vel hoc nō sit verū. sed oē pati iniustū sit inuoluntariū. Hec igit̄ est qō. vtrū aliqd iniustu3 pati sit sic vel illo mō: ita q̄ vel oē iniustū pati est inuolūtariū vel q̄ddā iniustu3 pati sit volūtariū ꝛ q̄ddā inuolūtariū: ꝛ pōt hec qō moueri de eo qd̄ est iniustū facere. Utrū oē iniustū facere sit volūtariū vel oē iniustū facere sit inuolūtariū vel q̄dam volūtariū ꝛ q̄ddā inuolūtariū. [Justū opari.] Deinde p̄sequit̄ q̄ōnē motā. ꝛ p̄mo arguit pbādo q̄ oē iniustū pati sit voluntariū: vel q̄ oē iniustū pati sit inuolūtariū. Scdo pbat q̄ nō oē iniustū pati ē volūtariū. ℂ Ad p̄m sic arguit.

E Oē illud qd̄ est opari iustū est volūtariū: s3 opari iustū est oppositū ei qd̄ est pati iustū: sicut ergo oē opari iustum est volūtariū vel oē opari iustū est inuoluntariū: ita oē pati iustū est volūtariū vel oē pati iustū est inuoluntariū. igit̄ rōnabile est q̄ iniustū facere ꝛ iniustū pati silr̄ mō opponentur fm vtrūq3. s. volūtariū ꝛ inuolūtariū: ita. s. q̄ oē iustu3 facere sit voluntariu3 vel oē iustū facere sit inuolūtariū: ꝛ eodē mō q̄ oē iniustū pati sit voluntariū vel oē iniustum pati sit inuolūtariū: vn̄ q2 quot modis dr̄ vnū oppositorū tot modis dr̄ reliquū: ideo q2 oē iustū facere est voluntariū vel oē iustū facere est inuoluntariū: vr̄ q̄ omne iniustū pati sit volūtariū vl̄ oē iniustū pati sit inuolūtariū. ℂ Incōueniēs aūt vtiq3.] Deinde arguit ad hoc q̄ nō oē iniustu3 pati est volūtariū: q2 manifestū est q̄ q̄dā patiunt̄ iniustū nō volētes sicut illi q verberant̄ ꝛ illi a q̄bus bona p violentiā rapiunt̄. [Quare ꝛ hoc.] Mouet circa hec quādam

F q̄ōnē que est. vtrū oīs q patit̄ illud qd̄ est iniustu3 māliter ꝛ per accidēs possit dici qd̄ est iniustū patiēs p se ꝛ formalr̄. Si eni3 nō sit: ita posset aliqs r̄ndere p̄dicte rōni dicendo q̄ ille qui nolēs patit̄ rapinā vel verbera patit̄ id cui accidit esse iniustū: nō tn̄ p se ꝛ formalr̄ patit̄ iniustum.

ℂ An vt agēdo sic ꝛ in patiendo res sese h3. Eteni3 fit vt ad vtrūq3 p accidēs ipsa iusta accōmodent̄: ꝛ eodē mō iniusta. Nō.n. est idē iniusta agere ꝛ iniurias agē: neq3 iniusta pati ꝛ iniurias pati. Silr̄ ꝛ in agendo patiēdoq3 ius. Fieri.n. nō pōt vt patiat̄ q̄sq̄ iniuriā: nisi q̄s iniuria3 faciat: aut ius patiat̄: nisi ius q̄spiam agat. Qd̄ si simplr̄ iniuriā facere sit sua sponte quēpiā ledere: ꝛ idipsu3 sponte inquā ledere scientē ꝛ quem ꝛ quo atq3 q̄o. Incōtinens aūt ipse sibi sua noceat sponte:

G ipse nimirū iniuriā patit̄ sua sponte: fieriq3 pōt vt sibiipsi iniuriā faciat. Atq3 hoc ēt ipsu3 vnū qd est eoꝝ q̄ dubitant̄: si fieri inquā possit vt sibiipsi q̄spiā iniuriam faciat. Preterea fit vt sua sponte q̄spiā ob incōtinētiā ab alio sponte nocente ledat̄. Quare fit vt sua sponte aliquis iniuriam patiatur.

ℂ Uel quēadmodū in opari ꝛ in pati est fm accidens: cōtingit enim in vtrisq3 transumere iustis. Silr̄ aūt manifestū: q̄m ꝛ iniustis. Nō.n. idē iniusta operari ei qd̄ est iniustū facere: neq3 iniusta pati ei qd̄ est iniustū pati: silr̄ aūt ꝛ iniustu3 operari ꝛ iniustu3 pati. Impoīe eni3 iniustu3 pati nō iniustū faciente aliquo: vel iustum

H pati nō iustū operante aliquo. ℂ Si aūt est simpliciter iniustū facere nocere volentē aliquem: volentē aūt sciētē ꝛ quē ꝛ quod ꝛ vt. ℂ Incōueniens aūt volēs nocet ipse sibi: volens vtiq3 iniustū patit̄ ꝛ cōtingit ipse sibi iniustū facere. Est aūt ꝛ hoc vnu3 aliqd̄ dubitatoꝝ si cōtingit ip3 sibiipsi iniustū facē. ℂ Adhuc volens aliqs ppter incontinentia3 ab alio ledat̄ volente: q̄re vtiq3 erit volentem iniustum pati.

ℂ Hec est 2a pticula p̄me ptis: in qua Phs incipit soluere q̄ōnē p̄dictā ꝛ dicit: q̄ sicut se h3 circa facere: ita se h3 circa pati: q2 in vtroq3 ꝯtingit trāsumere idest accipere illud qd̄ est fm accidēs circa iustu3 ꝛ silr̄ circa iniusta: ꝛ hoc est: q2 opari ea ex q̄bus accidit esse iniusta nō est idē qd̄ est p se facere iniustū: q2 q̄n̄q3 ignorās facit p accidēs id qd̄ est iniustū: nō tn̄ per se loquēdo iniustificat. Silr̄ pati ea q̄bus

I accidit eẽ iniusta nõ est idẽ ei qd̃ est iniustũ pati per se. Qr aũt sit eadẽ rõ de facere ⁊ pati taꝫ circa iusta q̃ꝫ circa iniusta declarat phs: ⁊ est 2clo 36ᵘᵐ: ⁊ ꝓbat per hoc q̄ nõ 2uenit aliquẽ pati iustũ vel iniustũ ꝑ se loquẽdo: nisi sit aliqs faciẽs iustũ vel iniustũ ꝑ se loquẽdo: qr passio est effectus actionis. Si igit̃ aliqs faciat illud qd̃ est iniustũ ꝑ accidẽs ⁊ nõ per se: 2ñs est q̄ ille q patit̃ / patit̃ iniustum ꝑ accñs ⁊ nõ per se. Et si aliqs per se faciat iniustũ opꝫ q̄ sit aliqs q per se patiat̃ iniustũ: ⁊ eadẽ rõ est de iusto. Et ꝑ hoc soluit̃ hic dubitatio qua dubitat̃ vtrũ ois patiens iniusta patiat̃ iniustũ: hoc est vtrũ ois patiẽs illud qd̃ est iniustũ mãliter patiat̃ iniustũ ꝑ se. Rñdendũ est q̄ nõ: qr nõ est ideꝫ pati iniustũ per accidẽs ⁊ pati iniustũ per se: sicut nõ est idẽ facere iniustũ per accñs ⁊ facere iniustũ per se. Quid aũt sit facere iniustũ ꝑ accñs ⁊ qd per se videbit̃ posteri⁹. ¶ Intelligendũ q̄ per facere vel pati iusta pluralr̃: intelligit facere

K vel pati id qd̃ est iniustũ mãliter: ⁊ per facere vel pati iniustũ singulr̃: intelligit facere vel pati iniustũ per se. [Si aũt est simplr̃.] Arguit ad hanc qõnẽ vtrũ oẽ iniustũ pati sit voluntariũ: ⁊ ꝑmo ꝑmittit quãdã descriptionẽ eius qd̃ est iniustũ facere: que est q̄ iniustũ facere est ideꝫ q̄ volẽs nocere ⁊ sciens quẽ ledat ⁊ qd̃ nocumẽtũ inferat ⁊ qualr̃: ⁊ sic de aliis circũstãtiis. [Incõtinens aũt volẽs.] Ex premissa descriptione ꝓbat q̄ nõ oẽ iniustũ pati sit inuoluntariũ: ⁊ hoc duplr̃. Pꝛio sic. Incõtinẽs volẽs nocet sibiipsi: qr volẽs operat̃ idẽ qd̃ scit sibi esse nocumẽtũ. Scd̃z hanc descriptionẽ eius qd̃ est iniustũ facere incõtinẽs volẽs facit sibiipsi iniustũ: sed ad iniustũ facere sequit̃ iniustũ pati. igitur incõtinẽs volẽs patit̃ iniustũ a seipso: ⁊ ita nõ oẽ iniustũ pati est inuoluntariũ: hic tñ est vna qd̃ incidẽs que postea soluet̃. s. vtꝝ 2tingat q̄ aliqs sibiipsi faciat iniustũ. [Adhuc volẽs.] 2ᵒ arguit ad idẽ sic. s. 2tingit q̄ aliqs sciẽs

L ⁊ volens ledit̃ ab aliquo: puta cũ aliqs captus amore meretricis ꝑmittit se ab ea spoliari. Cõtingit igitur q̄ aliquis volẽs patiat̃ iniustũ: ⁊ sic nõ oẽ iniustũ pati est inuolũtariũ.

¶ An definitio dicta nõ recte sese hꝫ: sed huic ledere iniquã scientẽ ⁊ quẽ ⁊ quo atqꝫ quo: hoc est addẽdũ preter illius voluntatẽ. Ledit̃ igit̃ aliqs sua sponte patitur atqꝫ iniusta: sed iniuriaꝫ sua sponte patit̃ nemo: nemo nãqꝫ vult. Neqꝫ incõtinens ipse: sed ꝑter voluntatem agit: neqꝫ eniꝫ vllus id vult qd̃ nõ existimat eẽ bonũ: incõtinẽs aũt id agit qd̃ nõ putat esse agẽduꝫ. Qui vo dat sua quẽadmodũ arma Diomedi glauc⁹ dedit: vt dicit Homer⁹. Proqꝫ nouẽ cẽtũ ꝑ ferro tradidit auꝝ. Is iniuriã nõ patit̃. Dare nãqꝫ est collocatũ in ipso: sꝫ vt iniuriã patiat̃ nõ est in potestate ipsius situm: sed is

M sit qui iniuriam agat oportet. Patet igitur sua sponte neminem iniuriam pati.

¶ Vel nõ recta diffõ: sed apponẽdũ ei qd̃ est nocere scientẽ ⁊ quẽ ⁊ quod ⁊ vt. preter illius voluntatẽ: ledit̃ qdẽ igit̃ aliqs volẽs ⁊ iniusta patit̃: iniustũ aũt patit̃ nullus volens. ¶ Nullus eniꝫ vult neqꝫ icõtinẽs sed ꝑter volũtatẽ opat̃. Neqꝫ. n. vult nullus qd̃ nõ existimat eẽ studiosuꝫ. Incõtinẽs aũt qd̃ nõ existimat oportere operari opat̃. ¶ Qui aũt: que ipsi⁹ dat: quẽadmodũ Homerus ait. dare glaucũ diomedi aurea pro ereis: centũ boues ꝑ nouẽ bobus: nõ iniustũ patit̃: in ipso eniꝫ est dare: iniustum aũt pati nõ in ipso: sꝫ iniustũ faciẽtẽ opꝫ existere. De iniustũ pati aũt qdẽ igit̃: qm̃ nõ volũtariũ manifestũꝫ.

N ¶ Hec est 3ᵃ ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua soluit ꝑfecte istã qõnẽ. vtrũ oẽ iniustũ pati sit inuoluntariũ. ⁊ ꝑmo corrigit diffinitionẽ supius positã eius q̄ est iniustũ facere: ⁊ intendit q̄ addendũ est descriptioni ꝑdicte eius q̄ est iniustũ facere. hec ꝑticula. s. ꝑter lesi voluntatẽ: ita q̄ iniustũ facere sit aliquẽ volentẽ ⁊ scientẽ circũstantias nocere alicui preter ipsius voluntatẽ. ex quo pꝫ q̄ iniustũ pati per se loquendo est ledi vel nocumentũ recipere 2tra voluntatẽ ipsius qui iniustũ patit̃: ⁊ iõ lꝫ aliqs volẽs ledat̃ ⁊ patiat̃ ꝑ accidens ea que sunt iniusta: tñ nullus volẽs patit̃ iniustũ: ꝑ se loquẽdo vt dictũ est. [Nullus.] Soluit ꝑdictã rõnẽ. d. q̄ nullus vult cõpleta voluntate pati iniustũ: neqꝫ etiã incontinens opat̃ sibi nociua nisi ꝑter voluntatẽ: hꝫ eniꝫ per se volũtatẽ boni: sed ꝑꝑ 2cupiam trahit̃ ad malũ. Cuꝫ eniꝫ volũtas

O sit appetitus boni: nullus vult nisi qd̃ estimat esse bonum. Incõtinẽs aũt extra passionẽ existẽs nõ reputat bonũ illd̃ qd̃ facit in passione exñs. vñ absolute nõ vult illud: sed tñ operat̃ illud ꝓpter 2cupiscẽtiã: qd̃ existimat nõ oportere operari. [Qui aũt que ipsius.] Soluit scd̃aꝫ qõnẽ de eo qui volens ledit̃ ab alio: ⁊ dicit q̄ ille q volens dare sua bona vt volens ꝑmittit se spoliari / nõ patit̃ iniustũ per se loquẽdo: qr nõ patit̃ iniustũ preter sui volũtatẽ: qui eniꝫ dat sua nõ patit̃ per se iniustũ sicut narrat Homerus de quodam glauco noĩe q dedit Diomedi arma sua aurea pro ereis: ⁊ 100. boues pro. 9. bobus: iõ talis nõ patit̃ iniustũ: qr in potestate hois est dare sua: sed iniustũ pati nõ est in ptãte eiꝰ qui iniustũ patit̃: sꝫ opꝫ existere aliquẽ q faciat iniustuꝫ: ⁊ ita iniustũ pati est inuoluntariũ: ⁊ iniustũ facere est voluntariũ: qr ꝑnᵐ actionis est in agente qd̃ pertinet ad rõnẽ voluntarij: sed ꝑnᵐ passionis nõ est in patiente: sed in alio qd̃ ꝑtinet ad rõnẽ inuolũtarij. Manifestuꝫ igit̃ est ex ꝑdictis q̄ iniustũ pati est inuolũtariũ. ¶ Dubitat̃ hic circa descriptionẽ eius qd̃ est iniustũ facere: qr nõ vꝫ q̄ ad iniustũ facere reqrat̃ nocere alicui ꝑter voluntatẽ illius: qr si ita eẽt nõ esset in ptãte alicuius facere iniustuꝫ alicui: qr nõ est in ptãte agentis q̄ patiẽs patiat̃ volũtarie vel inuoluntarie. Dubia

P ¶ Dico sm̃ q̄ mihi videt̃ cõcedendo q̄ nõ est totalr̃ in ptãte alicuius facere per se iniustũ alteri: qr solũ est partialiter in potestate agentis facere iniustũ per se alteri: qr facere per se iniustũ dependet tam ex volũtate agentis q̃ꝫ ex voluntate patientis: vt pꝫ hic per phm: tñ iniustum facere materialr̃ ⁊ per accidẽs est in potestate agentis. Sola

¶ Insuper ex iis q̃ ꝓposuimus hec duo restant deinceps dicenda: vter iniuriã faciat: is ne qui plus preter dignitatẽ tribuit: an is qui illud hꝫ. Et si fieri possit vt sibiipsi qspiã iniuriã faciat. Etenĩꝫ si sit illud qd̃ prius est dictũ ⁊ q distribuit nõ q plus habꝫ iniuriã faciat si

Q qspiã plus alij q̃ꝫ sibi tribuat sciens sponteqꝫ: qd̃ qdeꝫ moderati hoĩes faciũt (Bonus. n. ⁊ equus minora sibi tribuere solet) is ꝑfecto sibiipsi iniuriã facit. An neqꝫ hoc simplex est. Ex alio nãqꝫ bono plus forte 2sequit̃ vt gloriã: aut absolute honestũ. Soluit̃ preterea ⁊ per definitionẽ agẽdi iniuriã: nihil enim ipse preter suã patitur voluntatem: quare nõ iniuriã patit̃ ob idipsuꝫ sꝫ si minus capit leditur tñ.

¶ Adhuc aũt q̃ ꝑeligimus duo est dicẽ. vtꝝ qdẽ iniustũ facit q tribuit ꝑter dignitatẽ plus vel q hꝫ: ⁊ si est ipsuꝫ sibi iniustũ facere: si eniꝫ cõtingit prius dictũ ⁊ distribuens iniustũ facit: sꝫ nõ hñs plus: si qs plus alteri q̃ꝫ sibiipsi tribuit sciẽs 2ᵃ p

⁊ volens

A ⁊ volens ita ipse sibi iniustū facit qḋ videntur moderati facere. Modestus eni minoratiuus est. ¶ Uel neqꝫ hoc simpl'r. Altero eniꝫ bono si ꝯtingat supabūdar: puta gloria vel simpl'r bono. ¶ Adhuc soluit̄ s̄ꝫ diffōnē eius qḋ est iniustū facere. Nihil.n.patit̄ p̄ter ipsius voluntatē: quare non iniustum patit̄ ꝑpter hoc: sed qdem nocumentum patitur solum.

¶ Hec est 2ª ps p̄ncipalis huius capl'i: in qua p̄hs mouet ⁊ soluit vnā q̄ōnē p̄ncipalē.s.qs circa distributiōes facit iniustū. vtrū distribuēs vel recipiēs p̄ter dignitatē. ⁊ cōtinet q̄tuor pticulas. In p̄ma mouet q̄ōnē ⁊ ponit duas solones ad q̄ōnē. In 2ª ibi[Manifestū aūt.]determinat veritatē.
B In 3ª ibi[Hoies autē.]remouet tres falsas opiones circa iniustū facere ⁊ iniustum pati. In 4ª ibi[Sunt aūt iusta.] narrat qbus cōpetunt iusta: ⁊ qbus ꝓsunt ⁊ qbus nocēt ea que sunt circa iusta. In p̄ma pticula ꝓponit intentioneꝫ ⁊ mouet ⁊ soluit dupl'r vnā de p̄ncipalibus q̄ōnibꝰ. Dicit q̄ q circa ea q̄ ad iustitiā ⁊ iniustitiā ptinet adhuc sūt duo q̄ pre aliqs dicere eligit: quoꝝ p̄mū est: qs duoꝝ facit iniustitiā circa distributiones: vtruꝫ ille qui dat aliqd alicui p̄ter dignitatē: vel ille q recipit. 2ᵐ est vtrū aliqs possit sibiipsi facere iniustū: ⁊ illud soluet̄ posteriꝰ in fine huiꝰ.c. Arguit ad p̄mā q̄ōnē ꝓbans q ille q male distribuit nō facit iniustū: q2 poſſe est q distribuēs plus tribuat alteri sciens ⁊ volens q̄ sibiipsi: cū tn̄ ipse sit magis vel equal'r dignus: ⁊ sic si male distribuens faceret iniustitiaꝫ sequit̄ q ille distribuens facit iniustū sibiipsi: qḋ videt̄ incōueniēs: q2 moderati hoies hoc vident̄ facē vt sibiipsis minora remaneāt:
C pertinet eni ad vnū modestū q sit minoratiuus.i.minora sibi tribuēs.[Uel neqꝫ.]Soluit dupl'r. vno mō q ille qui de bonis exterioribꝰ minora sibi retinet supabūdat in altero bono.s.in gl'ia vel simpl'r in bono.[Adhuc soluit̄.]2º solo est per diffōnē supius positā eius qḋ est iniustū facē: in qua addit̄ q ad facere iniustū reqrit̄ q sit preter voluntatē patientis: sed ille distributor minora sibi distribuens nihil preter suā voluntatē facit vel patit̄: ⁊ iō sequit̄ q nō patit̄ iniustū: sed solū patit̄ q̄ddā nocumentum.

¶ Patet aūt ⁊ distribuentē iniuriā agere: sed nō euꝫ sp q plus hꝫ: nō.n.is iniuriā facit cui inest iniustū: sꝫ is cui potestas inest id faciēdi sponte. Hec aūt est vn̄ est p̄ncipiū actus: qḋ qdē in ipso est distribuente: nō in accipiente. Preterea cuꝫ facere multis dicat̄ modis: ⁊ mō quodā expertia aie: ⁊ manus: ⁊ seruus occidat hero iubente: iniuriā qdē nō agit: iniusta aūt facit. Insup si iu
D dicauit ignorās: nō iniuriā facit legitimo iusto: nec est iniustū iudiciū. Est tn̄ aliquo mō iniustuꝫ. Aliud.n.est legitimū iustū aliud primū ⁊ nāle. Si v̄o cognoscēs iudicauit iniuste: p̄us hꝫ ⁊ ipse vel grām vel vindictam. Peride igit̄ ⁊ is q ob hec iudicauit iniuste plus habꝫ: atqꝫ si qspiā acceperit iniurie ptē: nā in illis qui fundū ꝯuerso iudicio tribuit nō fundū cepit sed argētum.

¶ Manifestū aūt ⁊ qm̄ distribuēs iniustū facit: sed nō plus hn̄s semp. Nō eniꝫ cui iniustuꝫ inest: sꝫ cui volēte hoc facere. Hoc aūt vn̄ principiuꝫ actionis qḋ est in distribuente: sꝫ non in accipiēte. ¶ Adhuc multipl'r facere dr̄ ⁊ est vt inaiata occidāt ⁊ manus ⁊ famulus precipientis nō iniustū facit: facit aūt iniusta. ¶ Adhuc

fac̄ mul... ot mo... dis.

E si qdē ignorās iudicauit nō iniustū facit s̄m legale iustū: neqꝫ iniustū iudiciū est. Est aūt vt iniustū. Alteꝝ eniꝫ legale iustū ⁊ primū. Si aūt cognoscens iudicauit iniuste: auare facit ⁊ ipse: vel gratia: vel pena: quēadmodū igit̄ ⁊ si qs partiat iniustificationē: ⁊ qui ꝑpter hoc iudicauit iniuste plus habet. Etenim in illis qui agrū iudicauit: nō agrū: sed argentum accepit.

¶ Hec est 2ª pticula: in qua determinat veritateꝫ: ⁊ hec est veritas: q ille q distribuit p̄ter dignitatē facit iniustum: ⁊ hec est ꝯclo 3ª: ⁊ ille q plus accipit nō semp facit iniustū: sed aliqn̄.s.qn̄ adhuc operat̄ vt habeat plus equo. ꝯclo ꝓbat̄ tripl'r. Primo sic. Ille cui inest iniustū hoc est ille q patit̄ iniustū nō facit iniustū: sed ille q volēs facit: hoc est: ille in quo est p̄ncipiū actionis facit iniustū. vn̄ rō talis est: ille in quo est p̄nᵐ actionis ⁊ qui volēs agit facit iniustū: sꝫ p̄nᵐ actionis est in distribuente qui volēs distribuit: ⁊ nō in accipiente. igit̄ distribuens facit iniustū ⁊ nō accipiēs.[Adhuc multipl'r facere.]2º ꝓbat̄ ꝯclo sic. Multipl'r dr̄ aliqs facere iniustū. vno mō sicut causa p̄ncipalis. alio mō sicut instr̄a faciunt quō dicimus q inaiata occidūt ⁊ faciunt: sic gladius vel sagitta: ⁊ sic dicimꝰ q manus vel famulus p̄cipientis occidit: quoꝝ nihil ꝑ se loquēdo facit iniustū: sꝫ faciat ea qbus accidit esse iniusta: ⁊ ita nullū istoꝝ facit iniustū per se ⁊ formal'r: sed iniusta.s.material'r ⁊ per accidēs: ⁊ ex his arguit̄ sic. Quādo sit iniustū illud qḋ est p̄ncipale agens ⁊ in quo est p̄nᵐ p̄ᵐ actionis facit iniustū ⁊ nō agēs instr̄ale: sed in distributione distribuēs est agēs p̄ncipale ⁊ recipiens se hꝫ vt agens instr̄ale per modū obediētis. igit̄ distribuēs p̄ter dignitatē facit iniustū ⁊ nō recipiēs.[Adhuc si qdē ignorās.]3º ꝓbat̄ sic cōclusio. ⁊ p̄mo narrat q si aliqs ꝑꝑ ignorātiā legalis iusti male iudicet nō facit iniustū per se loquēdo: neqꝫ iudiciū s̄m q est actio est iniustuꝫ per se: est tn̄ q̄si iniustū: q2 illud qḋ iudicat̄ est iniustū. Istud aūt qḋ dictū est de ignorātia legalis iusti ꝑpter hoc dictū est: q2 alterū est legale iustū qḋ ignorari pōt: ⁊ alteꝝ est p̄ᵐ iustū.s.iustū nāle qḋ nō pōt ignorari: q2 est nāl'r impressuꝫ menti humane: sed si aliqs cognoscēs iustū legale iudicet iniuste: tunc ipse facit auare ⁊ iniuste: vel ꝑꝑ grām alicuius acqrendā: vel ꝑꝑ penā euadendā. Si eniꝫ aliquis velit ꝑ ptes inequales diuidere iniustificationē: ille qui ꝑꝑ hoc iniuste iudicat vt acqrat grām alicuiꝰ plus acqrit sibi de bono q̄ sibi ꝯpetat: sꝫ nō plus hēat de illo bono in quo alterū dānificat. Nā ille q ꝑꝑ auaritiā lucri iniuste adiudicat alicui aliquē agrū: nō accipit ab eo agrū sed argētum. Istis narratis pōt poni 3ª ratio ad ꝓbandū ꝯclonē q̄ talis est. Sicut iudex se hꝫ in cōmutatiōibꝰ: ita se hꝫ distribuēs in distributionibus: sed iudex in cōmutatiōibꝰ sciēter male iudicans ⁊ p̄ter dignitatem iniustum facit. igitur in distributionibus distribuens preter dignitatem sciens: iniustum facit ⁊ iniuste distribuit.

¶ At q putant hoies in seipsis esse sitū iniurias facere. Quapꝑ ⁊ iustū eē facile arbitrant̄: hoc aūt nō ita sese hꝫ. Coire nāqꝫ cū vxore vicini: ⁊ pulsare ꝓximū dareqꝫ argentum manu facile est ⁊ collocat̄ in ipsis. Sed hec agere sic se habētes neqꝫ facile est: neqꝫ in ipsis est situꝫ. Simili mō cognoscere iusta atqꝫ iniusta nullā sapientiā eē putāt: ꝑpterea q nō est difficile ea de qbꝰ leges dicunt intelligere At nō hec sunt ipsa iusta nisi per accidēs: sed tūc sunt iusta cū quodaꝫ agunt̄ mō: ⁊ quodā distribuunt̄ mō. Id aūt difficiliꝰ est q̄ ea que

3ª ꝯclo ꝓbatꝰ.s.ii.

F

G

H

I sanitatẽ efficiunt scire. Et ibi nãqȝ mel vinũ veratum adustionẽ icisionẽve scire pfacile sane est. Sȝ quonã mõ ad sanitatẽ efficiẽdã ⁊ cui ⁊ qñ sint tribuẽda tanta est difficultas scire: quãta est medicũ esse. Ob id autez ipsuȝ ⁊ iusti nõ minus eẽ putant iniuriã facere: q̃ vir iustus nõ minus: sȝ ẽt hoꝝ singula facere põt: vitiare inquã vxorẽ cuiuspiã: ⁊ pulsare aliqueȝ: ⁊ vir fortis in acie proĩcere clipeũ tergisqȝ versis fugam surripere. At timide agere ⁊ iniuriã facere nõ est hec facere nisi p accñs: sȝ sic se habẽtẽ hec facere: quẽadmodũ ⁊ mederi atqȝ curare nõ est incidẽ vel nõ icidere: aut medicamẽta dare aut nõ dare: sȝ h mõ sese hñtẽ hec agẽ.

K ❡ Hoies aũt in seipsis existimãt eẽ iniustũ facere. pp qđ ⁊ iniustũ eẽ facile. Hoc aũt nõ. cõmisceri quidem enim ei que vicini: ⁊ percutere pximum: ⁊ dare manu argentuȝ facile ⁊ in ipsis: sed sic habentes hoc facere neqȝ in ipsis. ❡ Similiter autem ⁊ cognoscere iusta ⁊ iniusta nihil existimãt sapientie eẽ: qm̃ de q̃bus leges dicunt nõ difficile itelligere. Sȝ nõ hec sũt iusta: sed sȝ accidẽs: sed aliqualr opata ⁊ aliqualr distributa iusta. Hoc aũt plus operosuȝ q̃ sanatiua scire: q̃ ⁊ illic mel: ⁊ vinũ: ⁊ elleboꝝ: ⁊ vstionẽ: ⁊ incisionẽ scire facile: sed qualr opȝ distribuere ad sanitatẽ: ⁊ cui ⁊ qñ tãtũ opus q̃tum

L medicũ esse. ❡ Propter ipsuȝ aũt hoc ⁊ iusti existimãt eẽ: nihil minus iniustũ facẽ: qm̃ nihil min⁹ iustus: ⁊ magis põt vtiqȝ vnũqđqȝ opari hoꝝ: etenĩȝ cõmisceri mulieri ⁊ pcutere ⁊ fortis clipeũ dimittere ⁊ cõuersus in q̃lẽcũqȝ currere: sed timere ⁊ iniustũ facere non hoc facere est: nisi sm accñs: sȝ sic se hñtẽ hoc facẽ: quẽadmodũ ⁊ medicari ⁊ sanare: ⁊ incidere: vel non incidere: vel pharmacũ dare: est sic vel nẽ.

❡ Hec est 3ª pticula scđe ptis pncipalis: in qua phs excludit falsas op. ex pte facientis iustũ vel iniustuȝ: ⁊ sunt tres opiniones false circa hoc. pª est circa facientẽ ei⁹ qđ est iniustũ facere vñ dicit q̃ multi hoies existimãt q̃ statiȝ ⁊ in

M pmptu ⁊ sine aliq̃ difficultate pñt facere iniustũ. nã facile est q̃ hõ cõmisceat̃ cũ vxore vicini: ⁊ pcutiat pximũ: ⁊ tollat ab eo argẽtũ: ⁊ dare argẽtũ ad pcurandũ homicidium facile est: ⁊ oia ista sunt iniusta: ⁊ ita facere iniustũ vr̃ facile. Istã opinionẽ remouet phs. d. q̃ facere hꝯ q̃ sunt iniusta mãliter est facile: sed q̃ hoies hꝯ faciant sic se hñtes. s. ex habitu pmpte ⁊ delectabilr nõ est facile nec est statim in ptãte hoĩs: sed ad hoc puenit̃ p longã cõsuetudinẽ. [Simil̃r aũt ⁊ cognoscẽ.] Alia falsa opio est circa cognitioneȝ iustoꝝ ⁊ iniustoꝝ: ⁊ est q̃ nõ est magne sapiẽtie cognoscere iusta vel iniusta. pp h q̃ nõ est difficile intelligere iusta legalia q̃ leges dicũt. Istã opioneȝ remouet phs. d. q̃ hec que leges dicũt simplr̃ ꝯsiderata nõ sũt iusta nisi p accñs inq̃tũ accidit ea esse iusta: sȝ sȝ veritatẽ iusta sũt sȝ q̃ aliqualr opant̃ ⁊ distribuunt̃. i. sȝ q̃ attribuunt̃ aliqualr negocijs ⁊ psonis: sed attribuere cõuenienter ea q̃ sunt lege posita negocijs ⁊ psonis est magis operosum ⁊ magis difficile q̃ scire sanatiua in q̃bus consistit tota ars medicine. Maior enĩȝ est diuersitas reꝝ voluntariaꝝ in q̃bus ꝯsistit iustitia q̃ corpaliũ cõplexionũ in q̃b⁹ ꝯsistit sanitas. In sanitatiuis enĩȝ scire ṽtutẽ mellis ⁊ vini ⁊ ellebori ⁊ vstionẽ ⁊ icisionẽ est facile: sȝ distribuere illa ad sanãdũ: sicut opȝ ⁊ vt opȝ ⁊ qñ opȝ ⁊c. tanti opis est q̃nti ⁊ medicũ esse: ⁊ qui hoc cognoscit ⁊ scit cõuenientr distribuere medicus est: vl̃ intelligi põt q̃ tãtũ opus est: ⁊ ita difficile ista ꝯuenienter distribuere ad idncendũ sanitatẽ q̃tũ est esse medicũ speculatiuũ: imo forte multis est difficili⁹ bñ practicare in medicationib⁹ vel medicialib⁹ q̃ bñ speculari. [Propter ipsȝ aũt.] Hec est 3ª falsa opio quã phs hic remouet ⁊ est circa facilitatẽ eius qđ est iniustũ opari: ⁊ est q̃ iustus nõ min⁹ põt iniustũ facere q̃ q̃cũqȝ alius: q̃ ex hoc q̃ aliq̃s est iustus nõ minus sed magis scit ⁊ põt opari vnũqđqȝ hoꝝ q̃ dñr iniusta: sicut cõmisceri vxori alteri⁹ pcutere alium ⁊ dimittere clipeũ: ⁊ sic de alijs iniustis. Istaȝ opionẽ remouet phs. d. q̃ cõmisceri vxori alteri⁹ ⁊ facere opa timiditatis nõ est facere iniusta nisi p accidẽs inquãtum accidit illis q̃ fiant eẽ iniusta: sȝ facere iniustũ p se est facere predicta sic se hñtẽ. s. q̃ operãs sit volẽs ⁊ pmpte ⁊ delectabiliter opans. vñ facere illa p se est facere ista ex habitu iclinante ad faciendũ ista: sed iustus nõ hȝ talẽ habitũ: iõ non põt facere hꝯ per se: ⁊ ponit exẽplũ de medicina. naȝ sicut circa medicinã medicari ⁊ sanare nõ cõsistit in hoc soluȝ q̃ est incidere vel nõ incidere vel dare pharmachũ. i. medicinã laxatiuã vel nõ dare sed facere hec sicut opȝ. N

❡ Iusta aũt in iis sũt q̃ pticipes sũt eoꝝ que sũt simplr bona: hñt aũt ⁊ exuperationẽ in his ⁊ defectũ: nã quibusdã nõ est ipsoꝝ exuperatio vt dijs fortasse: q̃busdã ṽo nulla ps est vtilis icurabilibus inquam malis: sed omnia nocent. Quibusdam autem vsqȝ ad aliquẽ terminum atqȝ hoc est humanum. O

❡ Sunt aũt iusta in his in q̃b⁹ isunt simplr bona: hñt aũt supabũdãtiã in his ⁊ defectũ: his q̃dẽ enĩȝ nõ ẽ supabũdãtia ipsoꝝ: puta forte dijs. his aũt nulla particula vtilis insanabilib⁹ ⁊ malis: sed omnia nocent: his aũt vsqȝ ad hoc: hoc autem humanum est. P

❡ Hec est 4ª pticula scđe ptis pncipalis: in qua narrat q̃b⁹ cõpetunt iusta: ⁊ dicit q̃ iusta cõpetũt illis psonis q̃b⁹ pñt adesse ea q̃ sunt bona simplr ⁊ absolute cuiusmodi sunt diuitie ⁊ alia hꝯ: ⁊ circa hꝯ hoies se hñt diuersimode: ⁊ h iõ est: q̃ q̃dã hoies q̃nqȝ hñt supabũdãtiã hꝯ bonoꝝ ⁊ q̃nqȝ defectũ: ⁊ sic se hñt hoies cõiter. Quidã ṽo nunq̃ hñt superabundãtiã hꝯ bonoꝝ: sed semp optime vtunt̃ talibus bonis sicut cõtingit hoibus pfectis in ṽtute ⁊ forte dijs sȝ errorẽ eoꝝ q̃ ponebãt deos talibus vti: q̃busdam. s. valde malis ⁊ insanabilib⁹ p sua malitia nulla pticula taliũ rerũ est vtilis: sed oia eis nocent. Quibusdã ṽo nõ oia nocent: sed vsqȝ ad determinatuȝ terminum psũt ⁊ non vltra. ⁊ hoc est humanum. Q

Secũda pars

q̃nti libri ꝯtinet̃ in vno caº: in quo ostẽdit̃ qualr epyichia ⁊ epyiches 2ª pa. lib.
se hñt ad iustitiã ⁊ ad iustuȝ: ⁊ q̃ epyiches neqȝ simplr est 5. cap.
idẽ iusto neqȝ alteꝝ ⁊ qđ est meli⁹ nõ oĩ iusto sed legali: q̃ est directio legalis iusti habẽtis q̃nqȝ pctm̃: q̃ lex vl̃ ⁊ de his que in plurib⁹ ponit̃. Singularia aũt sub his idetermĩnata. pp quã idetermĩnationẽ nõ in lege nec in legis positore est peccatũ: cũ legis positor sic diceret. si sciret singulares euent⁹: cui⁹ effect⁹ directiuũ est epyiches: ⁊ q̃ pp singulariũ indeterminationẽ nõ oia sm legẽ sunt oĩno certa: sed indigẽt quadã virtute directiua: deinde q̃d epyicheia: ⁊ quid epyichia.

❡ Deinceps dđȝ est de eq̃tate ⁊ bonitate: atqȝ equoꝝ bono: quonã mõ sese hȝ: equitas q̃dẽ ⁊ bonitas ad iustitiam

A stitiā: equū aūt ⁊ bonū ad iustū. Nā cōsiderātib⁹ neqȝ simplr idē: neqȝ genere diuersuȝ eē vr̄. Atqȝ interdum laudam⁹ equū ⁊ bonū virūqȝ talē: q̄re ⁊ ad alia laudātes trāsferim⁹ ꝑ bono: ipsuȝ equius declarātes meli⁹ eē. Interdū rōnē sequētib⁹ absurdū vr̄: si equū ⁊ bonū sit qd p̄ter iustū laudabile sit: nā aut iustum nō est studiosuȝ: aut equū ⁊ bonū: aliud est a iusto aut idē sūt si vtrūqȝ est studiosuȝ. Hec igr̄ dubitatio ob ea fere que dicta sunt nascit̄ de ipso equo ⁊ bono.

Capitulum vnicum 2ᵉ ptis li. 5. ethi. pᵉ pa. c. De epyichia v̄o ⁊ epyiche qualr̄ se hȝ ꝑximū est dicere. Epyichia qdēȝ ad iustitiam: epyiches autēȝ ad iustum. ¶ Neqȝ. n. vt idē simplr̄: neqȝ vt al-

B terū genere vr̄ intēdētib⁹: ⁊ qñqȝ eniȝ epyiches laudam⁹ ⁊ virū talē. Quare ⁊ ad alia laudātes trāsferim⁹ ꝑ bono magis epyiches: qm̄ melius ostēdētes. ¶ Qñqȝ aūt rōnē sequētib⁹ vr̄ incōueniēs si epyiches p̄ter iustū qd exñs laudabile est: vel eni iustū nō studiosuȝ vl̄ epyiches aliō: vel si ambo studiosa idē sunt. Dubitatio qdem igit̄ fere accidit pp̄ hoc circa epyiches.

Unicū c. 2ᵉ ptis diu. in q̄tuor ptes pn. Istud est capl̄m de epyichia ꝑtinēs scdaȝ ptēȝ qnti libri: in quo p̄ determinat de obiecto epyichie. 2ᵒ de ei⁹ subo. 3ᵒ de ipso habitu. ⁊ ꝑtinet q̄tuor ptes pn cipales. In pᵒ ꝑponit intētionē suā ⁊ eā ꝓsequit̄ mouēdo quādā qōnē ⁊ ad eā arguit. In 2ᵒ ibi [Hūt aūt oīa.] soluit qōnē motā. In 3ᵒ ibi [Manifestū aūt ⁊ ex h.] determinat̄ de subiecto epyichie. In 4ᵒ pte ibi [Et habitus ipse.] determinat̄ de hitu epyichie. In pᵒ igit̄ pte ꝑponit intētionem

C suā ⁊ eā ꝓseqt̄ mouēdo quādā dubitationē ⁊ ad eā arguit. Dicit igit̄ p̄mo q̄ ꝑximū est dicere de epyichia que noīat quēdā hitū ⁊ de epyiche que est obȝ ei⁹ qualr̄ epyichia se hȝ ad iustitiā ⁊ qualr̄ ei⁹ obm̄ qd dr̄ epyiches se hȝ ad iustū qd est obm̄ iustitie. ¶ Intelligēdū ſm expositores q̄ epyiches dr̄ in greco illō qd est ꝯueniēs ⁊ decēs ab epy qd est supra. ⁊ ycos qd est obediēs: q2 ꝑ epyichiā aliqs excellentiori mō obedit: dū obseruat intētionē legis vbi intentioni legis dissonāt v̄ba legis. [Neqȝ eniȝ vt idē.] ꝓsequit̄ dubitādo an epyiches sit idē qd simplr̄ iustū ⁊ ar. ad dubitationē ꝓbādo q̄ nō est idē qd iustū: q2 qñqȝ laudam⁹ illō qd est epyiches. i. obȝ epyichie vltra iustū dicētes h est bn̄ factū ⁊ meli⁹ q̄ si fuisset factū ſȝ v̄ba legis: ⁊ talē virū q h

D opat̄ dicim⁹ esse virilē ⁊ ꝑfectū ⁊ magis ꝑfectū illo q opatur ſm v̄ba legis. Ex quo appet q̄ ex q̄ laudam⁹ epyiches vltra opus iustū ⁊ hoīeȝ epyichū magis q̄ hoīeȝ iustū. nō videt̄ q̄ epyiches sit idē simplr̄ qd iustū. [Qñqȝ aūt rōnē sequētib⁹.] arguit in ꝯriū. d. q̄ ex alia pte si velim⁹ seq rōnē videt̄ incōueniēs: si illud qd est epyiches sit laudabile: ⁊ tñ sit aliō p̄ter iustū. vñ arguit sic. Bonū ꝯuenit vno mō tm̄. vt in 2ᵒ hui⁹ dictū est: aut q̄ ambo sūt bona. s. epyiches ⁊ iustū: ⁊ tūc opȝ q̄ sint idē ⁊ nō diuersa: cū boⁿ sit vno mō tm̄. vel nō ambo sunt bona: ⁊ sic vel epyiches nō est boⁿ: ⁊ tūc nō est laudabile: vel iustū nō est bonū qd est incōueniens. Sic ergo circa illud qd est epyiches accidit dubitatio pp̄ p̄dicta: q2 ex vna pte nō videt̄ q̄ epyiches ⁊ iustuȝ sint idē. inq̄ntū epyiches laudat̄ vt melius q̄ iustuȝ: ⁊ ex alia pte videt̄ q̄ sit idem cum iusto inquantū illud qd est preter iustum nō videt̄ bonum ⁊ laudabile.

¶ Recte aūt aliquo mō sese hn̄t oīa: ⁊ nihil ꝯtrarius ipsis aduersat̄: nā equū ⁊ bonū iustum est: ⁊ est aliquo iusto

A melius: ⁊ nō vt aliqd aliud gen⁹ melius est ipso iusto. Idē est ergo iustū atqȝ equū ⁊ bonū: ⁊ vtrūqȝ qdē est studiosuȝ: prestabilius aūt est ipsuȝ equū ⁊ bonuȝ. Fit aūt hec dubitatio q2 equum ⁊ bonum iustum qdē est: nō aūt lege: sed emendatio legitimi iusti.

¶ Hn̄t aūt oīa ſm modū quēdam recte: ⁊ nihil subcōtrariū sibiipsis. Epyiches. n. iusto quodā ens meli⁹ est ⁊ iustū: ⁊ nō vt aliud qddā genus exñs meli⁹ est iusto. Idē q̄ iustū ⁊ epyiches: ⁊ ambobus studiosis exñtib⁹ meli⁹ epyiches. Facit aūt dubitationē: qm̄ epyiches iustū qdē est: nō aūt qd ſȝ legē: sed directio iusti legalis. 2ᵉ pa. c.

¶ Hec est 2ᵃ ps hui⁹ capli: in qua soluit dubitationē motā. ⁊ cōtinet duas pticulas. In pᵃ ponit solonē dubitatiōis ⁊ rōnē dubitatiōis. In 2ᵃ ibi [Cā aūt qm̄ lex.] Assignat rōnē veritatis ꝓposite in solone dubitatiōis. Dicit igit̄ p̄ q̄ oīa q̄ dicta sunt ꝓ vtraqȝ pte dubitationis quodāmō recte se hn̄t: nec est aliq̄ cōtrarietas. nā qd est epyiches est qddaȝ iustū: ⁊ tñ est meli⁹ quodā alio iusto. nā sicut dctū est supi⁹ iustuȝ quo ciues vtunt̄ diuidit̄ in nāle ⁊ legale. Est igitur epyiches meli⁹ iusto legali: sed cōtinet̄ sub iusto nāli: ⁊ sic nō dr̄ melius q̄ iustū quasi sit qddā aliud gen⁹ sepatum a genere iusti. Sic igit̄ iusto ⁊ epyiches exñtibus studiosis: epyiches est melius q̄ iustum legale. Rō v̄o dubitationis est: q̄ epyiches est aliqd iustū sed nō est iustū legale: ſȝ est quedā directio iustitie legalis. Dictū est eniȝ q̄ cōtinetur sub iusto nāli a quo orit̄ iustū legale. vnūqdqȝ aūt natum est dirigi ſȝ p̄nᵐ a quo orit̄: ⁊ ꝑ h q̄ epyiches est directiuū iusti legalis pōt ꝓbari qddā p̄us dictum. s. q̄ epyiches est meli⁹ q̄ iustū legale: ⁊ hec est ꝯclo 38ᵃ que ꝓbat̄ sic. Unūqdqȝ nāliter directiuum inquantū hᵒ est melius eo qd per ipsum dirigitur: sed epyiches cum sit iustum naturale est directiuum iusti legalis. ergo ⁊c. B 38ᵃ ꝯclo hui⁹. 6. li.

¶ Causa aūt est: q2 lex qdē oīs vl̄is est: fieri aūt nō pōt vt de qbusdā vlr̄ recte dicat̄. In qbus igit̄ vlr̄ qdē dicere necesse est: fieri aūt nō pōt vt recte dicat̄: in is lex id accipit qd sit plerūqȝ nō ignorās peccatū. Et est nihilominus recta: peccatū eniȝ nō est in lege: nec in legislatore: sed in ipsa rei nā. Cōtinuo nāqȝ rex eax que sub actionē cadūt mā talis est. Cū igit̄ lex qdē vlr̄ loquit̄: in his aūt preter vl̄e qppiā accidit: tuȝ recte sese hȝ vt ea pte qua legislator omisit atqȝ peccauit absolute locutus emendet̄ defectus. Qd ⁊ ipse legislator si adesset hoc mō dixisset: ⁊ si sciuisset iubētē legē tulisset. Quapp̄ iustū qdē est ⁊ prestabilius aliquo iusto: non tñ simplr̄ iusto: ſȝ eo qd peccat. Propterea qd simplr̄ dictū est. Atqȝ hec est nā ipsius equi ⁊ boni. Emēdatio legis ea ex pte qua deficit ob vl̄e: hoc eniȝ est causa. Et vt nō oīa sint lege: q2 de qbusdā ipole est ponere legeȝ. Quare decreto est opus. Indefinite nāqȝ rei idefinita ⁊ regula est: sicut ⁊ edificatiōis. Lesbie plūbea norma. Ad lapidis eniȝ figurā mutat̄ ⁊ nō manet: ⁊ decretū ad res ipsas sili mō. Patet igit̄ qd est equū ⁊ bonū: ⁊ esse iustū ⁊ quo iusto prestabilius. D

¶ Causa aūt qm̄ lex qdeȝ vlr̄ oīs. De qbusdam aūt nō est pol̄e recte dicere vlr̄. In qbus igitur necessariū qdē dicere vlr̄: non pol̄e aūt recte: h vt in plus accipit lex non ignorans qd pctm̄ est.

I ¶ Et est nihilominus recta: pctm̄ enim nõ in lege neqꝫ in legis positore: sed in nã rei est. Cõfe stim eniꝫ opabiliũ mã talis est. cũ igiẽ dicat lex vlr. Accidit aũt in h̃ pter ea q̃ vlr: tũc recte h̃ẽt vbi dñigt legis positor ⁊ peccauit simplr dicẽs: dirigere qđ deficit: qđ ⁊ legis positor sic vtiqꝫ diceret illic presens: ⁊ si sciret legem posuisset.

¶ Propter qđ iustũ qdẽ est ⁊ qđdã melı⁹ iusto nõ eo ꝙ simplr aliõ: sꝫ eo ꝙ p simplr pctm̄: ⁊ est hec nã q̃ epyichés: directio legis vbi deficit pp vl'e: hec eni cã: ⁊ ei⁹ ꝙ nõ oĩa sꝫ legẽ esse: qm̄ de qbusdã ipõle ponere lege quare snĩa indiget. Indeterminati. n. indeterminata regula

K est: quẽadmoduꝫ ⁊ lesbie figurationis plũbea regula est. Ad figurã eniꝫ lapidis trãsmutaẽ ⁊ nõ manet regula: ⁊ snĩa ad res. Quid qdem est igitur epyichés: ⁊ qm̄ iustum: ⁊ qm̄ melius iusto manifestum est.

¶ Hec est 2ª pticula scđe ptis: in qua assignat rõnẽ veritatis ppoſite in solõne qõnis que est ꝙ iustũ legale indiget directione que fit p epyichés seu p iustum nãle. Cã vo q̃re iustũ legale idiget directione est: qꝛ oĩs lex daẽ vlr: qꝛ eniꝫ pticularia sunt infinita: nõ pñt cõprehendi ab itellectu humano: vt de singulis pticularib⁹ feraẽ lex: ⁊ iđ opꝫ ꝙ lex in vli feraẽ: puta vt qcũqꝫ fecerit homicidiũ occidaẽ: de quibusdã eni põt sermo vlr semp eẽ verus: sicut in necẽis in qb⁹ nõ põt defect⁹ accidere: sꝫ de qbusdam nõ est poſe ꝙ dicaẽ in vlı̃ ꝙ semp sit verũ sicut in ɔtingẽtib⁹ de qbus si
L aliqd sit verꝫ vt in plurib⁹: in paucioꝛib⁹ tñ deficit: ⁊ talia sunt facta humana de qb⁹ danẽ leges: qꝛ igiẽ in talib⁹ neċe est ꝙ legislator loquaẽ vlr pp ipõſitatẽ cõprehẽdẽdi pticularia: nec est poſe ꝙ illud qđ dĩ in oĩb⁹ recte se hẽat pp h̃ qđ deficit in paucioꝛib⁹: legislator accipit illud qđ est in plurib⁹: ⁊ nõ ignorat ꝙ defect⁹ põt eẽ in paucioꝛibus sicut nãlis dicit ꝙ hõ hꝫ. 5. digitos: ⁊ tñ nouit ꝙ pp errores nãe accidit qñqꝫ ɔtriũ: sed in paucioꝛib⁹. ⌊Et est.⌋ Predict⁹ tñ defectus nõ tollit rectitudinẽ legis: nec iusti legalis: qꝛ lex recta est: nec est defect⁹ ex pte legis: qꝛ lex rõnabilr posita est: neqꝫ ex pte legislatoris q locut⁹ est sꝫ cõditionẽ mãe: sed defect⁹ est ex pte rei: talis eniꝫ est mã opabiliũ humanoꝛ ꝙ nõ sunt vlr ⁊ semp eodẽ mõ: sed in paucioꝛib⁹ diuersificanẽ vt reddere depositũ sꝫ se est iustũ: ⁊ vt in plurib⁹ bonũ: in aliquo tñ casu põt eẽ maluꝫ: vt si gladius reddaẽ furioso. ⌊Cũ igiẽ dicat.⌋ Ex his ɔcludiẽ ꝙ neċe est eẽ aliqđ
M directiuũ iusti legalis: ⁊ hec est ɔ̃ 39ª: que pbaẽ sic. Illius
39ª ɔclo hui⁹. 5li. qđ qñqꝫ deficit ⁊ nõ est semp vtile obseruari neċe est esse aliqđ directiuũ: sed iustũ legale qñqꝫ deficit nec est semp vtile illud obseruari. igiẽ neċe est aliqđ directiuũ esse iusti legalis. Maior pꝫ de se ⁊ minor declaẽ. nã lex pponit vlr aliqd qđ nõ est vlr obseruãdũ: sed in aliquo casu deficit ⁊ in tali casu lex indiget directione: ⁊ vbi talis casus accidit si legislator eẽt pñs determinaret sic eẽ corrigẽdũ: ⁊ si a pñ⁹ pſciuisset posuisset h̃ in lege: sed nõ potuit cõprehẽdẽ oẽs casus pticulares. Exẽplũ istius directionis legis poniẽ tale. In q̃dã ciuitate statutũ fuit sub pena capitis ꝙ nullus pegrinus ascẽderet muros ciuitatis ne. s. posset dñiuꝫ ciuitatis vsurpare. hostib⁹ vo inuadẽtib⁹ ciuitatẽ qdã pegrini ascẽdẽtes muros ciuitatis defenderũt ciuitatẽ ab hostib⁹: quos tñ nõ est dignũ capite puniri: qꝛ eẽt ɔ̃ ius nãle vt benefactoꝛib⁹ pena repẽderet: ⁊ iđ istud iustũ legale opꝫ dirigere sm̃ iustuꝫ naturale scilicet sm̃ epyichés. ⌊Propter
N qđ.⌋ Concludit veritatẽ intẽtã. s. ꝙ opꝫ ponere directiuuꝫ iusti legalis qđ est epyichés: ⁊ epyichés est qđdã iustũ ⁊ est meli⁹ quodã iusto: sꝫ nõ est melius iusto nãli qđ simplr ⁊ vlr est obseruãdũ: sed est meli⁹ iusto legali in quo accidit pctm̄: per hoc qđ simplr. i. vlr ppõniẽ. vñ hec est nã ei⁹ qđ est epyichés ꝙ sit directiuũ legis vbi lex deficit pp aliquẽ pticularẽ casuꝫ: nec pñt oĩa determiari p legẽ: qꝛ de qbusdã q̃ raro accidũt ipõſe est ꝙ lex ponaẽ eo ꝙ non pñt oĩa talia ab hoĩe puideri: ⁊ iđ neċia est snĩa iudicis pter leges latã: p quã sniam vl'e dictũ legis applicaẽ ad pticulare negociũ: qꝛ eniꝫ mã opabiliũ humanoꝝ est idcterminata opꝫ ꝙ eoꝝ regula que est lex sit idcterminata nõ semp eodeꝫ mõ se hñs: ⁊ poniẽ exẽpluꝫ de regula lesbie edificationis in lesbia eniꝫ insula sũt lapides duri q nõ pñt de facili ferro scindi vt sic dirigant ad oẽm rectitudinẽ: ⁊ iđ edifica-
O tores ibi vtunẽ regula plumbea: ⁊ sicut ista regula applicata ad figuras lapidũ nõ manet in eadẽ dispõne: ita opꝫ ꝙ snĩa iudicũ adapteẽ ad res sm̃ ꝙ cõuenit rebus.

¶ Ex quo etiaꝫ pꝫ ⁊ quid nã sit hõ bonus ⁊ equus: est eniꝫ is qui talia eligit ⁊ agit: ⁊ q nõ exacte iustũ in deteriorem exequitur partem: sed iminuit: tametsi legem adiutricem ad illud habet.

¶ Manifestuꝫ aũt ⁊ ex h̃: qm̄ epyichés qs est: 3ª ps. c.
taliũ eniꝫ electiu⁹ ⁊ opatiu⁹: nõ atribodykayos ad deterius: sꝫ minoratiuus: q̃uis habẽs legeꝫ adiuuantem epyichés est.

¶ Hec est 3ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de subiecto epyichie: ⁊ dicit ꝙ manifestũ est ex pdictis qs hõ est epyichés. s. ille q eligit ⁊ opaẽ que dicta sunt. s. q dirigit iustũ legale vbi deficit. Quilꝫ eniꝫ bon⁹ iudex dꝫ eẽ epyichés ⁊ snĩa sua opatio epyichie ⁊ ponit vnã pprietatẽ eius ⁊ dicit ꝙ talis hõ non est atribodykayos. i. diligenter exequens iustitiã ad deteri⁹. s. ad puniendũ: sicut illi q sunt rigidi in puniendo: sed diminuit penas q̃uis hẽat legẽ adiuuantẽ ad puniendũ: nõ eniꝫ pene sunt p se intẽte a legislatore: sed pena intẽdiẽ quasi medicina pctõꝝ: ⁊ iđ epyichés nõ plus opponit de pena q̃ sufficit ad cohibẽdũ pctm̄.

¶ Et habitus hic equitas ⁊ bonitas dĩ. Que qdẽ iustitia quedã est ⁊ non alius q̃ꝫ habitus.

¶ Et habit⁹ ipse epyichia iustitia quedã exñs: 4ª ps. c.
⁊ non alter quidem habitus.

¶ Hec est 4ª ps h⁹ capli: in q̃ determiaẽ de hitu epyichie: ⁊ dicit ꝙ hitus q est epyichia est q̃dã spẽs iustitie: ⁊ nõ est alius habitus q̃ꝫ iustitia. Nõn est hic sm̃ Lincoñ. ꝙ hoc Nota
nomen epyichia multas hꝫ significationes. nã vno mõ significat studiositatẽ. i. v̈tuositatẽ ⁊ decentiã ⁊ moderationẽ ⁊ modestiã ⁊ amorẽ cognitiõis suipsius q̃lis sit in v̈tute ex prudẽtiũ ⁊ cognoscẽtiũ ipm̄ iudicio. Alio mõ signat v̈tutẽ cognoscitiuã moderaminis legũ: qualr. s. leges posite de his que vt frequẽti⁹ ⁊ in plurib⁹ ɔtingũt nõ sunt obseruãde in aliqb⁹ casib⁹ q ɔtingũt raro ⁊ vt in paucioꝛib⁹: sꝫ moderãdus est eaꝝ rigor sm̃ circũstantias rari⁹ accidẽtes cui⁹ rei exẽpla satis iferi⁹ patebũt. hec Lincoñ. ¶ Vbi aũt vñ ꝙ h̃ nomẽ epyichia duas hꝫ signationes qꝛ vno mõ accipiẽ cõiter p oĩ v̈tute indifferẽter. vñ inferi⁹ i multis locis phũs idẽ intẽdit p hoc nomen epyichés ⁊ p h̃ nomen v̈tuosuꝫ seu p hñs v̈tutẽ. Alio mõ accipiẽ pprie pro quadã spe nãlis iustitie q̃ est directiua iustitie legalis: ⁊ nõ est v̈tus cognitiua sicut nec iustitia: sed est v̈tus directiua circa mãm legis seu iustitie legalis: ⁊ sic accipiẽ hic. ¶ Dubitaẽ hic vtrũ epyichia sit v̈tus. Videẽ ꝙ nõ: qꝛ nulla v̈tus excludit aliã v̈tutẽ: qꝛ v̈tutes sunt ɔnexe vt patebit. 6. hui⁹: Dubiũ rõ pª
sed

Q Nota epychia multe significationes.

B sed epyichia excludit iustitiā legalem:qꝛ tollit illud qđ est
rō 2ª iustū ꝑm iustitiā legalē.igit̄ nō est v̄tus.❡ Itē v̄tus potest
inesse cuilibet:qꝛ ꝑ Eustratiū sup̄ p̄ᵐ hui⁹.nulli volenti vti
opꝫ operari est ipossis possessio v̄tutis:ꝫ epyichia nō pōt in
esse cuiꝫ:qđ pꝫ:qꝛ ei⁹ est īterp̄tari intentionē legislatoris:
ꝫ legeꝫ interp̄tari ad solū p̄ncipē ptinet ꝛ nō ad subditos.
In oppo igit̄ ꝛc̄.❡ In ꝫtiū est ꝓhs q ponit ꝙ epyichia est sp̄es iu
siti ꝓhs. stitie:ex quo seq̄t̄ ꝙ est v̄tus.❡ Ad hāc dubitationē dōm
Solo. ꝙ epyichia est v̄tus:cui⁹ rō est:qꝛ qđ inclinat ad operādū
cōformiter recte rōni est v̄t⁹:ꝫ epyichia est hui⁹.nā epyi/
chia tribuit,subo suo facultatē interp̄tādi legē in ordine
ad bonū cōe qđ finalr̄ intēdit̄ in oī lege.Cū igit̄ nihil plus
ꝯsonet recte rōni q̄ꝫ ꝙ bonū cōe saluet̄:pꝫ ꝙ epyichia icli/
nat ad operādū ꝯformiter recte rōni:necessitas aūt istius
v̄tutis sumit̄ ex defectu legis.Nā qꝛ act⁹ humani de q̄bus
B leges dant̄ sunt p̄ticulares ꝛ cōtingētes ꝛ infinitis modis
variari pūt ipoīe est talib⁹ aliquā regulā applicare:que in
nullo casu deficiat:ꝓꝑ qđ opꝫ legeꝫ que de istis vl̄r tradit̄
in aliquo casu p̄ticulari deficere.Cū igit̄ legislator ꝑ p̄ce/
pta legis semꝑ intēdat eq̄litatē iustitie ꝛ bonū rei publice
si cōtingat ꝙ in aliquo casu p̄ticulari obseruare p̄cepta le/
gis sit ꝯ eq̄litatē iustitie vel ꝯtra bonū cōe sicut ꝯ bo̅ᵐ cōe
est reddere depositū alicui ꝓditori ad ipugnationē ciuita
tis:vel gladiū depositū furioso ad suiipsius interfectionē:
tō in his casib⁹ ꝛ silib⁹ malū eēt sequi v̄ba legis:sed p̄ter/
missis v̄bis legis debem⁹ seq̄ intētionē legislatoris eligen
do illud qđ rō iustitie exigit ꝛ cōis vtilitas:ꝛ ad ꝓmpte eli
gendū ista ꝛ ad ꝓseq̄ndū intentioneꝫ legislatoris ordinat̄
epyichia que latine dī nālis eq̄tas:ꝛ ꝑ Albertuꝫ hec v̄tus
Dū⁹ 2ᵐ īmittit̄ huic p̄n⁹ oē qđ ad aliquē finē ordinat̄ seu instituit̄
rō p̄⁹ ꝯ illū finē obseruari nō dꝫ.❡ Sꝫ dubiū est cuiusmodi sūt
ꝓpōnes legis q̄s rectificat ꝛ dirigit epyichia:aut eniꝫ sunt
C ꝓpōnes false ꝛ sic nō foret lex recta:aut sunt ꝓpōnes vl̄r
vere:ꝛ tūc nō indigēt directione cū nō hēant instātiā.v̄bi
grā.Si lex p̄cipiat ꝙ oīs homicida sit morte puniendus:
aut hec ꝓpō est vl̄r v̄a:ꝛ tūc nō indiget directione:aut hēt
īstātiā in aliquo singulari:ꝛ tūc est simpl̄r falsa:qꝛ vl̄is est
simpl̄r falsa cui⁹ vna singularis est falsa:ꝛ sic nō est lex re/
cta sed erronea:cū p̄cipiat errorē ꝛ falsum:ꝛ si dicat̄ ꝙ lex
p̄cipit illud qđ est veꝝ ꝛ tenēdū vt in plurib⁹.ꝯ.ꝑ h̄ ꝓpo/
pōnes legis eēnt tales vt in plurib⁹.oīs homicida est mor
te puniendus:sed ex dictamine legis illō statuētis nō esset
aliq̄s homicida morte puniēdus:nō eniꝫ seq̄t̄ vt in plurib⁹
oīs homicida ē morte puniēdus.g̊ iste homicida est mor/
te puniendus.❡ Itē epyichia est p̄mo de vl̄ib⁹:qꝛ nō diri
rō 2ª git in h̄ singulari casu tm̄ nec in illo:igit̄ est directiua p̄ cir
ca vl̄e:sed in opōnib⁹ humanis nō inuenit̄ aliq̄d vl̄e veꝝ
q̄n capiat īstātiā in aliq̄ casu singulari.igit̄ q̄ rōne iustitia
D legalis idiget aliq̄ v̄tute dirigēte,eadē rōne epyichia indi/
Ad p̄ᵐ gebit alia v̄tute dirigēte:ꝛ sic i īfinitū.❡ Ad p̄ᵐ istoꝝ dōꝫ:
rōnem ꝙ alie sunt ꝓpōnes legis exp̄sse ꝛ alie itellecte ꝑ itētionē
dubꝗ.2. legis latoris.ꝓpōnes legis exp̄sse vel scripte inter legalia
sunt ꝓpōnes vl̄es:que nō sūt vl̄r vere:ꝫ sunt v̄e vt in plu/
rib⁹.v̄bi grā.vt oīs homicida est morte puniēdus:ꝫ ꝓpō
huic correspōdēs ꝑ intētionē legis latoris est ista.oīs homi/
cida est morte puniēdus:nisi ius nāle vel recta rō sit in cō
trariū.Dico igit̄ ꝙ ꝓpōnes legis de v̄tute sermonis ꝛ ꝑm
ꝙ sonāt v̄ba legis nō sunt vl̄r v̄e nec tenēde:tm̄ itell̄s legis
latoris de h̄ ꝓpōnib⁹ est verus vl̄r.v̄.g.Istud est vl̄r ve/
rū ꝛ iustū ꝑ legē.ꝙ oīs homicida est morte puniēdus nisi
ius nāle vel recta rō sit in ꝯtiū.vn̄ lex est recta q̄n ꝓpōnes
legis sūt vere ꝑm itētionē legis latoris q̄uīs nō sint vere
Ad 2ᵐ ꝑm v̄ba legis.❡ Ad aliud dōm ꝙ epyichia non est circa
aliqđ vl̄e p̄mo:ꝫ est v̄tus directiua eque p̄ circa oēs casus
singulares accītes circa legalia vel p̄cepta legis.vn̄ sicut
act⁹ vidēdi nō est p̄ circa aliqđ vl̄e:sed circa q̄dlꝫ singula/ E
re qđ est obm visus:ita epyichia nō hꝫ ꝓ obo p̄ circa qđ di
rigit aliqđ vl̄e:sed q̄dlꝫ singulare eque p̄ nisi q̄s velit distī/
guere de obo motiuo ꝛ de obo ꝯtētiuo qđ nō est multū ad
ꝓpositū.Sic igit̄ dico ꝙ epyichia est v̄tus ꝑ quā obserua/
tur itētio legis latoris:ꝛ nō semꝑ obseruant̄ v̄ba legis:ꝛ ꝑꝫ
ꝙ vīꝫ ꝓhs dicere:epyichia est v̄tus sp̄ālis cōtēta sub iusti/
tia nāli.Lincon̄.tn̄ vī dicere ꝙ cōtinet̄ sub prudētia nāli:
qꝛ est v̄tus cognoscitiua moderaminis legū.Et mihi vī ꝙ
cōp̄rehēdat vtrāq̄ꝫ.s.prudētiā nālē vna cum iustitia nāli.
❡ Ad p̄ᵐ in ꝯtriū dōm ꝙ epyichia nō excludit itellectum Ad p̄ᵐ
iustitie legalis q̄uis excludat v̄ba:ꝛ sic nō excludit aliquā rōnē.p̄.
v̄tutē.❡ Ad aliud dōꝫ ꝙ cū lex sit ꝯdita ꝓꝑ bonū cōe rei dubꝗ.
publice:q̄lꝫ lex intātū hꝫ v̄tutē obligādi inq̄ntū ad bonū Ad 2ᵐ
cōe rei publice ordinat̄.Si igit̄ ꝯtingat aliq̄s casus in quo
obseruātia legis obuiat manifeste bono cōi vl̄ nāli eq̄tati:
in tali casu lex ꝑdit v̄tutē obligādi ꝛ rōnē v̄e legis:ꝛ in tali F
casu cuilibet subdito licet a v̄bis legis discedere ꝛ intētiōi
legis latoris se cōformare.❡ Ad formā rōnis dōꝫ ꝙ sub/
diti nō est iterp̄tari legē in dubꝗs:ꝫ v̄bi obseruātia legis
manifeste ē ꝯtria bono publico vl̄ nāli eq̄tati:tūc cuilꝫ sub/
dito licet v̄ba legis omitt̄e ꝛ itētiōi legis latoris adherere.

Tertia pars q̄nti libri cōtinet̄ in vno ca⁹ in quo determinat̄ de iustitia metaphorice Tertia pa li.5 ethi.
dicta:que ꝯsistit in his que sūt hoīs ad seipm̄.ꝛ p̄mo osten
dit̄ ꝙ nō ꝯtigit aliquē sibiipsi iniustū facere.ꝛ p̄mo ꝙ nō
ꝑꝫ vl̄eꝫ iustitiā iniustū facit sibiipsi aliq̄s ēt occidēs seipꝫ:
ꝫ ciuitati:deinde ꝙ nec ꝑꝫ iniustitiā p̄ticularē.p̄ qꝛ sil̄ hēt
plus ꝛ minus. 2° qꝛ volūtarie ꝛ ex electiōe ꝛ in seipso p̄nᵐ
h̄is agit ꝛ patit̄.3° qꝛ volēs iniustū pateret̄. 4° qꝛ in nul/
la p̄ticulari iniustificatione aliq̄s sibiipsi iniustū facit.po/
stea soluit̄ totalr̄ ꝑ diffōnē ei⁹ qđ est iniustuꝫ pati:deinde
ondit̄ ꝙ ambo sūt praua.s.iniustū facere ꝛ iniustū pati:ꝫ G
tm̄ iniustū facere simpl̄r est deterius:lꝫ possit ꝑꝫ accn̄s esse
min⁹ malū:deinde ꝙ ꝑm metaphorā ꝛ nō ꝓprie dicuntur
iustū ꝛ iniustū nō ipsius ad seipm̄ sed ꝑtibus ipsius q̄bus
pōt esse ad inuicē nō politicū iustū ꝫ dn̄atiuū vt p̄ti aīe ha
bēti rōnē ad irrōnabilē in q̄b⁹ si rō impat ꝛ irrōnali ip̄e/
rat̄ est iustū q̄ddā.si v̄o ecōuerso iniustū q̄ddam.

❡ Patet ex iis que diximus si fieri possit:vt sibiipsi q̄s/
piam iniuriaꝫ faciat nec ne.Iusta enim quedam ex oī
v̄tute a lege sunt ordinata:ꝛ lex nō iubet seipsuꝫ quēq̄
occidere:que v̄o nō iubet vetat.Preterea cū q̄spiā cō
tra legē ledit nō lacessitus:tum is iniuriā sponte facit.
Sponte aūt is iniuriā facit q scit ꝛ eū cui facit:ꝛ modū
quo facit.At qui seipsuꝫ ob iram occidit:sponte id qđ
lex nō ꝑmittit ꝯtra legē efficit rectā:iniuria ergo facit.

Utrū aūt cōtingat sibiipsi iniustuꝫ fa H Capitulum cum tertie partis li.5. ethicoꝝ. p̄ pe.ca.
cere vel nō:manifestuꝫ ex his que di/
cta sunt.❡ Quedaꝫ eniꝫ sunt iustoꝝ
ꝑm omnē v̄tutē a lege ordinata:puta
non iubet seipsum interficere lex:quod autem
nō iubet ꝓhibet.❡ Adhuc aūt cum preter legē
noceat alicui qui nō est cōtra nocens volens in/
iustū facit:volens aūt ꝛ sciens ꝛ que ꝛ quid ꝛ
q̄o.Qui aūt ꝓpter iram seipsuꝫ occidit volēs
hoc operatur preter rectam legē:quod nō sinit
lex.Iniustum facit ergo.

Hec est tertia ps libri q̄nti que ꝯtinet̄ in vno ca⁹ cō/ Capl̄i vel ei tertie p/ tis diuisio in q̄nq̄ ptes p̄n.
tinēte q̄nq̄ ptes p̄ncipales.In p̄⁹ mouet̄ hec
qđ.vtrū aliq̄s possit sibiipsi iniustū facere:ꝛ ad eā arguit.

I In 2° ibi [Sed cui.] soluit eam quātū ad iniustitiā legalē. In 3° ibi [Adhuc aūt fm q̄ iniustus.] soluit q̄ōnem q̄tum ad iniustitiā p̄ticularē. In 4° ibi [Manifestū aūt τ q̄m.] cōparat ad inuicē iniustū facere τ iniustum pati. In 5° ibi [Scd̄m metaphorā.] ostēdit q̄lis est iustitia vel iniustitia metaphorice dicta. In p° igiť p̄te mouet q̄ōnē τ ad eā arguit: q̄ō quā mouet est ista. vtrū aliq̄s sibiip̄si possit iniustū facere. hāc q̄ōnē supius mouebat: sed h̄ ptractat. Dicit igiť p̄ q̄ ex p̄dictis pōt eē manifestū vtrum aliq̄s sibiip̄si possit iniustū facere. [Quedā.n. sūt.] Arguit pbādo dupl'r q̄ aliq̄s pōt sibiip̄si iniustū facere. p̄mo sic. Nā illa q̄ sunt iusta f̄z quācūq̄z v̄tutē ordinanť a lege. vn̄ illō q̄ō in nullo casu ordinať a lege nō vr̄ esse iustū f̄z aliquā v̄tutē: τ ita vr̄ esse iniustū: sed in nullo casu lex iubet q̄ aliq̄s interficiat seipsū: τ illa q̄ in nullo casu lex iubet: illa p̄hibet: τ q̄ō lex
K p̄hibet est iniustū: τ aliq̄s pōt īterficere seipsū. igiť aliq̄s pōt sibiip̄si iniustū facere. vn̄ pōt rō breuiter sic formari. Interficere seip̄z est iniustū facere cū h̄ in nullo casu p̄cipiať a lege: τ p̄ ɔ̄n̄s p̄hibeť a lege: τ p̄ ɔ̄n̄s est iniustū: sed aliq̄s pōt seip̄z īterficere vl' p̄cutere τ v̄berare: quorū q̄ōlz
Nōn° est iniustū. igiť aliq̄s pōt sibiip̄si iniustū facē. ℂ Circa hāc p̄pōnē quā ponit hic ph̄s. [Q̄ō lex nō iubet p̄hibet.] est sciendū q̄ hec p̄pō nō est sic ītelligēda. q̄ nihil sit mediū inter p̄ceptū τ p̄hibitionē legis: cū multa sint que nec a lege iubenť nec p̄hibenť: sed p̄mittunť ad volūtatē hoīum: sicut emere rē aliquā vel nō emere: s̄z est sic ītelligenda q̄ illa q̄ f̄z se sūt mala q̄ lex ī nullo casu iubet illa lex p̄hibz. τ nō intelligiť de hīs q̄ indifferēter p̄nt eē bona vel mala. [Adhuc aūt cū preter legē.] Scd̄o arguit ad idē sic. Ille qui p̄ter p̄ceptū legis īfert nocu^m alicui q̄ nō est ɔ̄ nocēs.i. resistēs īferenti nocu^m facit iniustū volēs: τ in h̄ q̄ō dico volens intelligiť q̄ sit sciens q̄d τ q̄uo τ sic de aliis circūstā-
L tiis: sed ille q̄ occidit seip̄z p̄p irā operať preter p̄ceptum legis τ infert nocumentū sibiip̄si volens: τ q̄ō lex nō p̄mittit opať. igiť aliq̄s pōt sibiip̄si iniustum facere.

ℂ Sed cui nā queso. an ciuitati nō sibiip̄si: nā sua patiť sponte: nemo vo sponte iniuriā patiť. Quapp̄ τ ciuitas mulctat: τ instituta est ignominia q̄dā aduersus eū q̄ sibi mortē cōsciuit: vt ciuitati iniuriā facienti.

2° ps ca. ℂ Sed cui vel ciuitati: sibi aūt nō. ℂ Volēs eniz patiť: iniustū patiť aūt nullus volēs. ℂ Propter q̄ō τ ciuitas dānificat τ q̄dā inhonoratio adest seip̄z corrūpēti vt ciuitati iniustū faciēti.

ℂ Hec est 2° ps hui° capli: in qua soluit dictā dubitationē q̄tū ad iustitiā τ iniustitiā legalē τ ē q̄ nullus faē sibiip̄si iniustū f̄z iustitiā legalē. verū est tn̄ q̄ ille q̄ interficit seip̄z
M facit alicui iniustū f̄z iustitiā legalē. ℂ Sed sciēdū est cui facit iniustū: τ soluēdo dicit ph̄s q̄ facit iniustum ciuitati quā p̄uat vno ciue: s̄z nō facit sibiip̄si. [Volēs eniz.] p̄bat duo que dixit in hac solōne. p̄ p̄bat q̄ īterficiēs seip̄z non facit sibiip̄si iustū: τ hec est ɔ̄ 40ª q̄ p̄bať sic. Interficiēs
40° ɔ̄clo hui°. 5 li. seip̄z volēs patiť occisionē. sed nullus patiť iniustū volēs: vt p̄z ex p̄cedētib°. igiť nō facit sibi iniustū: q̄ volēs h̄ facit τ volēs h̄ patiť. [Propter q̄ō τ ciuitas.] 2^m dcm̄ in solutione est. s. q̄ īterficiēs seip̄z facit iniustū ciuitati: τ hec est
41° ɔ̄clo hui°. 5 li. ɔ̄clo 41ª q̄ p̄bať p̄ q̄ōdā signū tale. Videm°.n. q̄ ciuitas īfert dānū q̄le est pōle. s. inhonoratiōnē τ vituperiū ei q̄ occidit seip̄z: q̄ facit q̄ cadauer ei° trahiť p̄ ciuitatē ad vilissimū locū ex ciuitatē. τ q̄ ibi sepeliť vel dimittiť insepultū: τ h̄ est signū q̄ ille q̄ interficit seip̄z: facit iniuriā ciuitati. vn̄ pōt rō sic formari. Ille cui° cadaueri inferť dānū a ciuitate facit iniuriā ciuitati: s̄z cadaueri illi° q̄ īterficit seip̄z īferť damnū quale est possibile a ciuitate. igitur τc̄.

ℂ Preterea fieri nō pōt vt sibiip̄si quisq̄ iniuriā faciat ea rōne qua iniustus est q̄ solū iniuriā facit: τ nō oino N
est vitiosus: hic.n. differt ab illo. Homo nāq̄z iniustus est mō quodā sic prauus vt ipse timidus nō vt totam hn̄s prauitatē. Quare nec hac iniustitia sibiip̄si quisq̄ iniuriā facit: nā idē simul ablatū ab aliquo: ac eidem additū esset: q̄ō fieri nequit: sed semp̄ inter plures iniustū atq̄z iniustū eē necesse est. Preterea q̄ iniuriā facit sponte agit τ electione τ prior: qui nāq̄ue lesus idē vicissim facit iniuriā facere nō videť. Ipse aūt simul eadē patiť sibiq̄z facit: preterea sua sponte q̄spiā iniuriā pateretť. Insuper sine singulis iniuriis iniuriā facit nemo. At nemo adulteriū sua cū vxore cōmittit: nemo parietē cōfodit suū: nemo res suas furať. Oino aūt h̄ O
sibi inquā iniuriā facere soluiť definitione iniuriā patiendi: sua nāq̄z sponte patiť iniuriam nemo.

ℂ Adhuc aūt f̄z q̄ iniustus solū q̄dē iniustū fa- 3° p̄s c.
ciens τ nō total'r prauus nō est iniustū facere sibiip̄si: hoc eniz aliud ab illo. Est eniz aliqual'r iniustus sic malus: queadmodū timidus nō vt totā hn̄s malitiā: quare neq̄z f̄z hanc iniustum facit. ℂ Simul.n. eidē vtiq̄z erit auferri τ adiicere eidē: hoc aūt īpōle: s̄z semp̄ in pluribus necessariū iustū est τ iniustū. ℂ Adhuc aūt voluntariū τ electione τ prius: q̄ eni prio passus est τ ɔ̄ facit nō vr̄ iniustū facere. Ipse aūt a seipso eadē sil' τ patiť τ facit. ℂ Adhuc erit volēs iniustū pati. ℂ Cū hīs aūt sine f̄z p̄tē iniustificationib° nullus iniustū facit. Mechaťť eniz nullus eā vxorem que suiipsius neq̄z suffodit suiipsi° murū: neq̄z furať que suiipsius. ℂ Totaliter aūt hoc soluiť sibiip̄si iniustū facere f̄m diffōnē eā que preter voluntatem iniustū pati.

ℂ Hec est 3° p̄s: in q̄ soluit dictā q̄ōnē q̄tū ad iniustitiā p̄ticularē. τ p̄° dicit q̄ aliq̄s dr̄ iniustus nō q̄si total'r prau° f̄z oēz malitiā: s̄z solū q̄si faciēs iniustū p̄ticlare. v.g. aliq̄s dr̄ timidus f̄z p̄ticlarē malitiā: τ nō f̄z totā malitiā: τ f̄z illā iniustitiā p̄ticlarē nō ɔ̄tigit q̄ aliq̄s sibiip̄si faciat iniustū. [Sil.n. eidē.] p̄bat q̄ō narrauit. s. q̄ f̄z iniustitiā p̄ticlarē nullus facit sibiip̄si iniustū: τ hec ē ɔ̄ 42ª q̄ p̄bať 2'. p̄rio
41° ɔ̄clo hui°. 5 li. sic. Ille q̄ facit iniustū f̄z iniustitiā p̄ticlarē h̄z plus q̄ ē dignū: τ ille q̄ patiť iniustū f̄z iniustitiā p̄ticularē h̄z min° q̄ est dignū: s̄z si aliq̄s faē sibiip̄si iniustū f̄z aliquā iniustitiā ipse faē iniustū: τ ēt patiť iniustū. q̄ si aliq̄s facit sibiip̄si iniustū f̄z iniustitiā p̄ticlarē seqť q̄ ille hēret min° q̄ ē dignū: τ ei auferreť aliq̄d de suo: τ q̄ sibi addereť aliq̄d plus q̄ ē equū q̄ō ē īpōle: τ ita nō pōt aliq̄s sibiip̄si iniustū facē: sed tā iustū q̄ iniustū neōe ē in pluribus p̄sonis īueniri. [Adhuc volūtariū.] 2° p̄bať ɔ̄ sic. Iniustū facē op̄z q̄ sit volūtariū τ ex electiōe: τ op̄z q̄ sit p̄us q̄ iniustū pati. nā ille q̄ p̄ passus est iniustū τ idē ɔ̄ facit f̄z q̄ lex p̄mittit: nō vr̄ facē iniustū: puta si recipiat rē ablatā ab eo. vn̄ breuiter iniustū facere p̄us ē q̄ iniustū pati: s̄z si aliq̄s noceat sibiip̄si faciēdo sibiip̄si iniustū facit sil' τ patiť: τ nō p̄us facit q̄ patiť. ergo idē re^u eiusdē erit p̄us τ nō p̄us: q̄ō est īcōueniēs. nō q̄ vr̄ q̄ aliq̄s sibiip̄si faciat iniustū. Ista rō nō vr̄ multū necessaria: q̄ sil' tpe agēs agit τ patiēs patiť. igiť si ītell'r hec rō de p̄oritate f̄m tp̄s: rō nō valet: q̄ assumit falsum. Si vō ītell'r de

prioritate

A poritate nāe:nō vī incōueniēs:q2 aliqs agēs in seipz sic sit est p̄oz nā ꝭz ꝙ est agēs:ꝛ posterior nā ꝭz ꝙ ē patiēs.[Adhuc erit.] 3ª ꝓbaꝫ ꝯclo sic. Si aliqs faciat sibiipsi iniustuz cū faciēs iniustū sit volēs ꝛ ipse sit facit iniustu ꝛ patiꝫ iniustū.ḡ patiꝫ iniustū volēs qd̄ falsuz est ꝛ ꝯ p̄determiata. [Cū his.] 4ª ꝓbaꝫ ꝯclo iductiue in p̄ticularib⁹ sp̄eb⁹ iniustitie p̄ticularis sic. Si eniz aliqs ꝯsideret in iniustificationibus p̄ticlarib⁹ appꝫ ꝙ nullus facit sibiipsi iniustū. Una eniz sp̄ēs iniustitie p̄ticularis est mechia.i.adulteriū:ꝛ manifestū est ꝙ nullus mechaꝫ cū vxore ꝓp̄a:neqꝫ dī suffossor muroꝝ:qd̄ p̄tinet ad aliquā sp̄ēz iniustitie:ꝓꝑ h̄ ꝙ suffodit ꝓpriū murū:nec dī aliqs fur ex h̄ ꝙ accipit sua propria:ꝛ sic pꝫ ꝙ nō ꝯtingit sibiipsi iniustū facꝫ ꝭm aliquaz sp̄ēz iniustitie p̄ticularis.[Totalr aūt.] vn̄ nō querēs.vꝝ aliqs possit sibiipsi iniustū facꝫ:totalr̄ solutꝫ ꝑ h̄ ꝙ iniustū
B pati est p̄ter volūtatē patiētis:ꝛ iniustū facꝫ nō est preter volūtatē faciētis:ꝛ iō si aliqs faceret sibiipsi iniustū:simul vellet ꝛ nollet pati iniustū:q2 faciēs iniustū vult ꝙ patiēs patiaꝫ iniustū ꝛ patiens iniustum nō vult pati iniustū:sed si aliquis faciat sibiipsi iniustum simul est faciēs ꝛ patiēs. ergo simul idem nollet ꝛ vellet.

¶ At ꝟo cōstat vtrūqꝫ prauū esse:facere inquā iniuriā atqꝫ pati:alterū.n.est plus:alterū min⁹ habere medio. Qd̄ qdē perinde sese hꝫ atqꝫ in medicina qdēz qd̄ ad sanitatē:in exercēdi aūt arte qd̄ ad habitudinē corporis bonam conducit.

4ª p̄s.c. ¶ Manifestū aūt ꝛ qm̄ ambo qdē praua ꝛ iniustū pati ꝛ iniustū facere:hoc qdē enim minus: hoc aūt plus est hīc mediū:ꝛ quēadmodū sanū
C qdē in medicinali:hn̄ hitiuū aūt in exercitatiua.
¶ Hec est 4ª p̄s p̄ncipalis hui⁹ capl'i:in qua ꝓħs cōparat ad inuicē iniustū facꝫ ꝛ iniustū pati.ꝛ ꝯtinet.3.p̄ticulas. In p̄ª ondit ꝙ vtrūqꝫ est malū:tā iniustū facꝫ q̄ȝ iniustū pati. In 2ª ibi[Sz tn̄ deteri⁹.] ostēdit ꝙ iniustū facꝫ ꝑ se ē pei⁹ q̄ȝ iniustū pati. In 3ª p̄ticula ibi[Scd̄z accn̄s aūt.] ostēdit ꝙ qn̄qꝫ pōt ꝯtingē ꝙ iniustū pati sit ꝑ accn̄s pei⁹ q̄ȝ iniustū facere. In p̄ª igiꝫ p̄ticula ostēdit ꝙ tā iniustū facere q̄ȝ
43ª ꝯclo hui⁹.5.li. iniustū pati est maluz:ꝛ hec est ꝯ 43ª q̄ ꝓbaꝫ sic. Habere min⁹ q̄ȝ mediū iustitie reqrit/ē malū:ꝛ hīc plus q̄ȝ mediū iustitie reqrit/est malū:cū ōis recessus a medio sit malus: sꝫ q̄ patiꝫ iniustū hꝫ min⁹ q̄ȝ mediū iustitie reqrit:ꝛ q̄ facit iniustū hꝫ plus q̄ȝ mediū iustitie reqrit.igiꝫ tā iniustū facꝫ q̄ȝ iniustū pati est malū. Maior pꝫ ꝑ silē.nā mediū iustitie qd̄ dī iustū:ita se hꝫ ī cōmutatiōib⁹ ꝛ distributiōib⁹ sicꝫ sanū in mediciali ꝛ exercitatiua:sꝫ in istis illd̄ qd̄ est in plus vel minus est malum.igiꝫ eo mō erit circa iustitiā.

D ¶ Peius tn̄ est iniuriā facere:hoc.n.cū vitio est atqꝫ vituꝑaꝫ:ꝛ vitio vł ꝑfecto ꝛ simplr̄ vel ꝓpe. Nō.n.oē qd̄ spōte fit cū iniustitia est:sꝫ pati iniuriā sine vitio ꝛ iniustitia est. Pati igitur iniuriā per se qdē min⁹ est malū.
¶ Sꝫ tn̄ deteri⁹ iniustū facē:iniustū facē.n.cuz malitia qdē ꝛ vituꝑabile erit ꝛ malitia vel ꝑfecta ꝛ simplr̄ vel ꝓp̄ie. Nō.n. volūtariū oē cum iniustitia:iniustū pati aūt sine malitia ꝛ iniustitia. Scd̄z qdē igiꝫ ip̄z iniustū pati min⁹ prauū.
¶ Hec est 2ª p̄ticula 4ª p̄tis:in qua declaꝫ:ꝙ iniustū facꝫ
44ª ꝯclo hui⁹.5.li. est pei⁹ q̄ȝ iniustū pati:ꝛ hec est ꝯ 44ª q̄ ꝓbaꝫ sic. Illd̄ qd̄ est vituꝑabile ꝛ cū malitia est pei⁹ q̄ȝ illd̄ qd̄ nō est vituꝑabile nec cū malitia:sꝫ iniustū facꝫ est vituꝑabile ꝛ cū malitia:ꝛ h̄ vł cū malitia ꝑfecta ꝛ simplr̄ vt cū aliqs facit iniustū nō solū volūtarie:sꝫ ex electiōe:vel est cū malitia nō simplr̄:sꝫ cū malitia q̄ ꝓp̄ie se hꝫ ad malitiā ꝑfectā:vt cuz
E aliqs facit iniustū nō ex electiōe sꝫ ex ira vel aliq̄ alia passione:sꝫ iniustū pati nō est vituꝑabile nec cuz malitia.igiꝫ iniustū facere est peius q̄ȝ iniustuz pati:ꝛ hoc est veruz:q2 iniustum facere per se est peius q̄ȝ iniustum pati.
¶ Per accidēs aūt nihil ꝓhibet maius esse maluz. At nō cure est arti:sed dolorē lateris maiorē morbum q̄ȝ pedis offensionē esse dicit. Quā q̄ȝ fieri pōt nōnūq̄ȝ ꝯ per accidens:si euenerit vt quispiam offenso pede caperetur ab hoste vt trucidaretur.
¶ Scd̄m accn̄s aūt nihil ꝓhibet maius maluz: 5ª p̄s.c.
sꝫ nihil cura est arti:sꝫ pleuresiz dicit maiorem egritudinē esse offensiōe pedis:q̄ȝuis fiat vtiq̄ȝ aliqn̄ alterū ꝭz accn̄s maius:si offendētē ꝓꝑ cadere accidat ab aduersarijs capi ꝛ mori. F
¶ Hec est 3ª p̄ticula 4ª p̄tis:in qua ostēdit ꝙ iniustū pati pōt eē ꝑ accn̄s pei⁹ q̄ȝ iniustū facꝫ:ꝛ h̄ ostēdit narrando:ꝛ dicit ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ iniustū pati ꝑ accn̄s sit pei⁹ q̄ȝ iniustū facꝫ:vt cū aliqs ex h̄ ꝙ patiꝫ iniustū ꝓuocaꝫ ad maiores iniustitias faciēdas:sꝫ h̄ est ꝑ accn̄s:sꝫ de eo qd̄ est per accn̄s nō curat ars:sꝫ solū iudicat de his que sunt ꝑ se.v.g. Ars medicinalis dicit ꝙ pleuresis q̄ est apa sub costa periculosuz ꝛ q̄si mortalis:est maior egritudo q̄ȝ lesio pedis:q̄ȝuis offensio pedis ꝑ accn̄s possit eē peior:puta ꝑ h̄ cū aliqs hꝫ pedem lesuz capitur ab inimicis ꝛ interficitur.
¶ At qui ꝑ translationē atqꝫ silitudinē est iustū nō sibi ad seipsuz:sꝫ suoꝝ q̄busdā. Nō oē aūt iustuz sed herile vel reifamiliaris. His.n.rōnib⁹ distat ea p̄s anime que rōnē hꝫ ab ea parte que est rōnis expers:ad quas inspicientib⁹:ad seipsuz iniustitia esse videꝫ. Preterea ꝙ G
in his est pati aliqd cōtra suas appetitiōes. Ut igitur est qd iustū magistratum gerenti:ꝛ q̄bus ipse preest:ꝛ sic ꝛ his etiā esse videꝫ. Sed de iustitia quidē ceterisq̄ȝ morum virtutibus hoc sit modo determinatum.
¶ Scd̄z metaphorā aūt ꝛ silitudinē est nō ipsi⁹ ad ip̄z iustū:sꝫ eoꝝ que ipsius aliq̄b⁹:nō oē aūt iustū:sꝫ dn̄atiuū vel dispensatiuū. In his autē sermonibus diuisa est p̄s aīe ad irrōnalē in que vtriqꝫ respiciūt:ꝛ vī eē iniustū ad seip̄m:qm̄ in his est pati aliqd preter suiipsi⁹ appetitū. Quēadmodū igiꝫ iperāti ꝛ impato eē ad inicē iniustuz aliqd ꝛ his. De iustitia qdē igiꝫ ꝛ alijs moralibus ꝟtutibus determiatū sit ꝭz hūc modū.
¶ Hec est 5ª p̄s p̄ncipalis hui⁹ capl'i:in q̄ narrādo ondit q̄lis est iustitia vł iniustitia metaphorica:ꝛ itēdit ꝙ ꝭz quādā metaphorā ꝛ silitudinē ꝯuenit dicꝫ ꝙ iter p̄tes hoīs ē iustitia vel iniustitia:sꝫ nō toti⁹ hoīs ad seip̄z. Nō tn̄ circa p̄tes hoīs est totū iustū:sꝫ iustū dn̄atiuū seu iconomicū:q2 D
hnt rōnes dn̄ij ꝛ seruitutis.sic vī distare p̄s aīe rōnalis ab irrōnali q̄ diuidiꝫ ꝑ irascibilē ꝛ ꝯcupiscibilē.nā p̄s rōnalis ꝑ cēntiā dn̄aꝫ irascibili ꝛ ꝯcupiscibili ꝛ gubernat eas:ꝛ ad ista respiciūt illi q̄b⁹ vī ꝙ sit iniustitia hoīs ad seip̄z:ꝓꝑ h̄ ꝙ in talib⁹ ꝯtigit aliquē pati p̄ter suiipsi⁹ appetitū rōnalē: vt cū aliqs ex ira vel ꝯcupia facit aliqd ꝯ rōnē. Sic ḡ ī his est qddā iustū ꝛ iniustū:sicꝫ inter imꝑantē ꝛ eū cui imꝑaꝫ. Nō est aūt veꝝ iustū:q2 nō est iter duas ꝑsonas sꝫ est similitudinariū iustū iquātū diuersitas p̄ticularū aīe assilaꝫ diuersitati ꝑsonaꝝ. Et deide epilogat:vt pꝫ. Et ī h̄ finiꝫ sn̄ia q̄nti libri:ꝛ iō ei ꝑ dedit itelligere sit g̃re infinite.

I, ℂ Incipit liber sextus Ethicorum.

Iber sextus qui pncipalr est de vtutibus itellectualibus cōtinet q̄tuor tractatus. In pmo determinat de partibus aie: que sunt pncipia actuum humanoꝝ. In 2° ibi [Incipientes igit.] Determinat de vtutib⁹ intellectualibus de qbus pncipalr in hoc libro itēdit. In 3° ibi [Opꝫ aūt assumere.] determinat de qbusdā vtutib⁹ annexis prudētie. In 4° tractatu ibi [Dubitabit aūt.] monet ꝛ soluit quasdā dubitationes circa vtilitatē vtutuꝫ intellectualiū: ꝛ etiaꝫ determinat de cōnexione virtutum moralium cum prudentia.

Tractat⁹ pm⁹ li. 6. ethi. K **Tractatus primus** cōtinet duo capl'a. Capitulū p̄m cōtinet phemiū ꝛ diuisionē aie in suas ptes. In 2° caplo ibi [Tria aūt sūt in aia.] determinat de pncipijs actuuꝫ humanoꝝ. Caplm p̄m in quo (qꝛ in pdictis vtutibus opꝫ eligere mediū qd sit p rōnē rectā) ostēdit q opꝫ hāc diuidere que est sꝫ quam hñs eā intēdēs ꝛ remittēs puenit ad mēsurā ꝛ mediū: ꝛ q hoc scire sic vl'r nō sufficit ad opari ƀm rectā rōneꝫ: sꝫ opꝫ determinate scire que est recta rō ꝛ qs termin⁹ .i. diffō ei⁹: ꝛ q aia diuiditur in rōnē hñs ꝛ irrōnale: nūc intendēs solūꝫ de rōneꝫ hñte quā diuidit in scientificū: per qd speculamur necīaꝫ: ꝛ rōcinatiuū: p qd speculamur ꝯtingētia.

ℂ Cum antea dictū sit mediū expetendū esse: nō id qd nimiū est atqꝫ paruū: ꝛ mediū perinde sese habeat atqꝫ recta rō dicat: hoc ipm deinceps diuidamus opꝫ. In oībus .n. dictis habitib⁹ queādmodum ꝛ in ceteris est qddā signū: ad qd is incipiens q rōnē hꝫ intendit atqꝫ remittit. Estqꝫ qdā terminus mediocritatū: quas iter
L exuperationē defectūqꝫ dicimus esse: ita sese habētes vt recta rō statuit. Atqꝫ sermo talis est qdē verus: nō tñ dilucidus: nā ꝛ in quauis opa atqꝫ cura circa quaꝫ versat scientia verū est dicere: neqꝫ nimiū: neqꝫ paruꝫ esse elaborandū vel qescendū: sed mediocriter ꝛ vt rō recta prescribit. Atqui hoc tātū hꝫ nihil plus scierit vt si qspiā dixerit ea esse corpi afferenda que medicina ꝛ vt is q hāc hꝫ sciaꝫ iubet. Quapp ꝛ circa habitus animi nō mō vere hoc dictū esse opꝫ: sed ēt determinatū quenā sit ipsa ratio recta: ꝛ que eius sit definitio. Uirtutes itaqꝫ anime supioribus in locis diuisim⁹: ꝛ alias moris: alias mentis diximus esse. Atqꝫ de moris qdē virtutibus iam transegimus: de reliquis vō dicamus opꝫ prius hisce de anima declaratis.

Caput p̄m tra. p. 6 li. ethi. p̄ pa. c. M

Uia aūt existimus prius dicētes: qm̄ opꝫ mediuꝫ eligere: neqꝫ supabūdātiā: neqꝫ defectuꝫ: medium autē est vt recta rō dicit: hoc diuidam⁹. ℂ In oīb⁹ eniꝫ dictis hitib⁹ quēadmodū ꝛ in alijs est qddā signū ad qd inspiciens rōnē hñs intēdit ꝛ remittit: ꝛ qs est terminus medietatū: quas intermediū dicim⁹ esse superabūdātie ꝛ defect⁹ existētes ƀm rectā rōnē. ℂ Est aūt dicē sic qdē veꝝ: nihil aūt manifestū. Etenim in alijs studijs circa q̄cūqꝫ est scia hoc veꝝ qdē dicē: qm̄ neqꝫ plura neqꝫ minora opꝫ laborare neqꝫ negligere: sꝫ media ꝛ vt recta rō: hoc aūt solum hñs vtiqꝫ aliqs nihil vtiqꝫ sciet amplius puta q̄lia opꝫ afferri ad corpus. Siqs dicat quecūqꝫ medicinalis iubet ꝛ vt qui hanc hꝫ. ℂ Propter qd opꝫ: ꝛ circa aie habitus non solū vere esse hoc dictū: sꝫ ꝛ determiatū: ꝛ que est recta rō ꝛ huius qs terminus. ℂ Aie autēꝫ vtutes diuisim⁹ ꝛ has qdē esse moris dixim⁹: has aūt intellectus. De moralibus qdeꝫ igitur pertransiuimus: de reliquis autē de anima primum dicentes dicimus sic. N

Istud est p̄m caplm pmi tractat⁹: in quo ponit phemiū: ꝛ etiā quedā diuisio aie. ꝛ ꝯtinet duas ptes pncipales. In p̄a phemialr pponit intētionē suā que est determinare de rōne recta: ostendēs qd ex pdictis pōt esse manifestū de rōne recta: ꝛ q illud nō sufficit: ꝛ qd opꝫ de ea ampli⁹ scire. In 2° pte ibi [Prius qdē igit.] ponitur diuisio aie in suas ptes p quas cognoscunt ꝯtingētia ꝛ necessaria. In p̄a ergo pte pponit phemialr itentionē suā .d. q qꝛ in vtutib⁹ moralib⁹ de qb⁹ supius dictū est opꝫ eligere mediū ꝛ ptermittere supabūdātiā ꝛ defectū ꝛ mediuꝫ determinat sꝫ rōnē rectā: iō determinādū est de rōne recta hoc est de vtute itellectuali: que est rectitudo rōnis. vñ diuidem⁹ eā in suas spēs sicut supius diuisim⁹ vtutē moralē in suas spēs. Hec est g̃ ei⁹ intētio in hoc 6° determinare de rōne recta: h est de vtute itellectuali ꝛ ei⁹ speciebus. [In oīb⁹ .n.] Uiso qd dōꝫ est de rōne recta. videdū est qd de ipsa est dcm̄. ꝛ narrat pmo qd de rōne recta hñi posit p ea q̄ supra dicta sunt. 2° ostēdit q h nō sufficit. ꝛ 3° ostēdit q opꝫ ampli⁹ dicere de rōne recta. Dicit g̃ pmo q in oīb⁹ pdictis hitib⁹ .i. vtutib⁹ moralib⁹ sicut ꝛ in alijs vt in artificialib⁹ est aliqd q̄si signū ad qd respicit ille q hꝫ rectā rōnē: ꝛ sic intēdit: h est addit: ꝛ remittit: h est minuit ꝛ considerat p h signū quō dꝫ determinari medietas in vnaq̄qꝫ vtute: vtutē eniꝫ dicim⁹ esse qddā mediū inter supabundātiā ꝛ defectū: ꝛ hoc sꝫ rōnē rectā. h signum ad qd vtuosus respicit ꝛ qd est q̄si regula artificis est illud qd decet ꝛ cōuenit a quo nō opꝫ deficere nec vltra addere. vñ ex precedentibus manifestū est q recta rō est illud qd determiat mediū inter supabūdātiā ꝛ defectū. [Est aūt dicere.] Sꝫ istud nō sufficit scire de rōne recta ad bñ opandū. vñ illd qd dcm̄ est: est veꝝ .s. q recta rō est illd qd determiat mediū inter supabūdātiā ꝛ defectū: sꝫ ad bñ opandū in moralibus nō sufficit scire de rōne recta q ipsa est que determinat mediū iter supabūdātiā ꝛ defectū: ꝛ hec est ꝯcl'o p̄a huius libri que pbat sic. Sicut se hꝫ recta ars in artificialibus: ita se hꝫ recta rō in moralibus: sed ad bñ opandū in artificialib⁹ nō sufficit scire q opandū est sicut recta ars pcipit. g̃ ad bñ opandū in moralib⁹ nō sufficit scire q operandū est illd qd recta rō determiat eē mediū iter supabūdātiā ꝛ defectū. vñ non sufficit scire de rōne recta q ipsa determinat mediū iter supabūdātiā ꝛ defectū: hoc enim nō sufficit ad bñ opandū in moralib⁹ sicut non sufficit ad bñ opandū in artificialib⁹ scire q est sic opandū sicut ars recta docet. Maior hui⁹ rōnis pꝫ. ꝛ minor declaṙ. Nā ad sanādū corp⁹ hoīs nō sufficit scire q illa debēt dari ad sanādū corp⁹ q̄ ars medicie pcipit. Si .n. aliqs quereret q̄lia debēt dari ad sanādū corp⁹: ꝛ aliqs rñderet q illa debent dari q̄ ars medicie pcipit vel bon⁹ medic⁹: nō pp h iterrogans sciret quid ꝛ quale debet dare infirmo: ꝛ sic ad bene opandū circa mām moralem nō sufficit scire hoc cōmune de recta rōne .s. q ipsa est que determinat medium inter superabundantiā ꝛ defectum. [Propter qd opꝫ.] Ex his apparet quid restat dōm de rōne recta: ex quo enim scire illud gnāle .s. q recta rō est que determinat medium non

Pncipl'e. pmi trac. diuisio in duas ptes pn. O

P

p̄a ꝯcl'o hui⁹ .6. li.

Q

A sufficit ad bñ operandũ: opʒ ꝙ distincte ⁊ in spāli determinet̃ q̃ est recta rõ ⁊ q̃s termin⁹.i. diffõ rõnis recte ſʒ quaʒ recta rõ determiari possit. [Anime aũt ṽtutes.] Cõtinuat dicenda ad ṗcedẽtia.d. ꝙ cũ supra diuiserimus ṽtutes aie hoc mõ ꝙ q̃sdã dixim⁹ esse morales ⁊ q̃sdã intellectuales: ⁊ de moralib⁹ dictuʒ est: restat ꝙ determinem⁹ de reliq̃s.i. intellectualibus: prius tñ sunt aliqua dicenda de ipsa aia sine cuius cognitione nõ possunt cognosci anime virtutes vt dictũ est in fine primi libri.

¶ Duas igiť esse aie ptes antea dixim⁹. Eaʒ que rõnis est particeps: ⁊ eã que eiusdẽ est expers. Nũc aũt idem tidẽ pars ea que rõnẽ hʒ est diuidẽda: atq3 sic supposituʒ duas eẽ ptes que sunt pticipes rõnis. Unam qua cõtẽplamur ea quoꝝ ṗncipia vt aliter sese habeãt mi-

B nime fieri põt. Alterã qua ꝑspicimus ea que aliter sese

C habere pñt. Ee nãq3 aie partes diuerse sunt genere q̃ sũt apte ad res eas cognoscẽdas: que genere differũt. Siqdẽ ipsis inest reꝝ cognitio similitudine q̃dã atq3 accõmodatione: atq3 harum altera vis sciendi: altera vis subducẽdi rõnẽ vocať. Consultare nãq3 rõnemq3 subducere eadẽ pñt. Nemo aũt de iis reb⁹ consultat q̃

A aliter sese hĩe nõ pñt. Quare vis subducẽdi rõnũ vna pars eius ptis est aie: que rõnis est pticeps. Sumẽdũ est igitur quisnã vtriusq3 sit optimus habitus: hic enĩ vtriusq3 est virtus. Uirtus aũt est ad ꝓpriũ opus.

1ª pars c. ¶ Prius qdẽ igiť dcm̃ est duas eẽ ptes aie ⁊ rõnẽ hñs ⁊ irrõnalẽ. ¶ Nũc aũt de rõnẽ hñte ſm

C eundẽ modũ dõm ⁊ supponanť duo rõnẽ habẽtia. vnũ qdẽ quo speculamur talia entiũ quoruʒ principia nõ ꝯtingit alr̃ se hĩe: vnũ aũt quo cõtingẽtia. Ad ea eniʒ q̃ gñe altera ⁊ aie pticularũ alteꝝ gñe ad vtrũq3 aptũ natũ: siqdẽ ſʒ similitudinẽ quãdã ⁊ ꝓprietateʒ cognitio existit ipsius. ¶ Dicať aũt hoꝝ hoc qdẽ sciẽtificuʒ: hoc

Nemo cõsiliatur de nõ ꝯtingẽtib⁹ aľr se habere. aũt rõcinatiuũ: ⁊ ꝯsiliari.n. ⁊ rõcinari idẽ. Nullus aũt cõsiliať de nõ cõtingẽtib⁹ alr̃ hĩe. Quare rõcinatiuũ est vna q̃dã ps rõnẽ hñtis. ¶ Sumẽdũ ǧ vtriusq3 hoꝝ q̃s optimus habitus: hec enim ṽtus vtriusq3: ṽtus aũt ad opus ꝓpriuʒ.

¶ Hec est 2ª ps ṗncipalis h⁹ capľi in q̃ ad meli⁹ cognoscẽduʒ

D virtutes aie diuidit ipaʒ aiaʒ. ⁊ ṗ° põit diuisionẽ ṗus positã in fine ṗmi libri. deide subdiuidit alteꝝ mẽbꝝ diuisionis ⁊ mẽbris diuisionis noia iponit. Diuisio ṗ° q̃ posita fuit i fine ṗmi libri talis est. Partiũ aie q̃dã est hñs rõnẽ ⁊ alia q̃ est irrõnalis: in pte aie q̃ hʒ rõnẽ ꝑ eẽntiã sũt ṽtutes itellectuales: sed in pte irrõnali que solũ est rõnalis ꝑ pticipationẽ sunt ṽtutes morales: vt dcm̃ ẽ i fine ṗmi hui⁹. [Nũc aũt.] subdiuidit alteꝝ mẽbꝝ diuisiõis. ⁊ ṗ° põit diuisionẽ. 2° ꝓbat mẽbra diuisiõis ẽẽ diuersa seu distincta. 3° iponit noia mẽbris diuisiõis. Dicit igr̃ ꝙ q2 nũc itẽdim⁹ determinare de ṽtutib⁹ itellectualib⁹ q̃ sunt in pte aie hñte rõnẽ opʒ diuidere ptẽ aie rõnẽ hñte: sicut ṗus diuisim⁹ ptẽ aie. supponam⁹ ǧ ꝙ ps aie rõnalis diuidať in 2as ptes: quaꝝ vna ẽ: ꝑ quã speculamur necessaria: ⁊ alia ꝑ quã speculamur ꝯtingẽtia. Istã diuisionẽ ꝓbat phs declarãdo ꝙ ptib⁹ aie gñe di-

1° ethico hui⁹.h.6 uersis cognoscunť nec̃ia ⁊ ꝯtigẽtia: ⁊ hec ẽ 2ª ꝓ h⁹ libri q̃ ꝓbať sic. Ad obta q̃ dĩnt gñe: opʒ adaptare ptes aie gñe diuersas ꝑ q̃s illa obta gñe diuersa cognoscanť: sed nec̃ia ⁊ ꝯtigẽtia sunt obta gñe diuersa: q2 dĩnt sic corru^le ⁊ incor^le: igr̃ ptib⁹ aie gñe diuersis cognoscunť nec̃ia ꝯtigẽtia. minor est

E manifesta: ⁊ maior declarať ꝑ h: ꝙ cognitio ptiũ aie fit ꝑ assimilationẽ cognoscẽtis ad rẽ cognitã. si ǧ res cognite dĩnt gñe: opʒ ꝙ po^e cognoscẽtes differãt gñe: q2 de silib⁹ sile ẽ iudiciũ. [Dicať aũt hoꝝ.] Imponit noia ṗdictis ptib⁹ aie: ⁊ itẽdit ꝙ illa ps aie: q̃ speculať nec̃ia: dicať sciẽtificũ genus aie: ⁊ alia ps dicať rõcinatiuũ ſm ꝙ rõcinari ⁊ ꝯsiliari ꝑ eodẽ sumunť. est.n. ꝯsiliũ q̃dã inq̃sitio indeterminata sic ⁊ rõcinatio: q̃ idetermĩatio maxime accidit circa ꝯtingẽtia: de q̃b⁹ solũ ẽ ꝯsiliũ: nullus.n. ꝯsiliať de his q̃ nõ ꝯtingit alr̃ se hĩe. sic ǧ pʒ ꝙ rõcinatiuũ est vna ps aie rõnẽ hñtis. [Sumendũ est ǧ.] Dõm est q̃s ẽ optim⁹ hit⁹ dictaꝝ ptiũ. optim⁹ aũt hitus vtriusq3 ẽ ṽtus ei⁹: virt⁹ aũt vniuscuiusq3 rei determinať ad op⁹ ꝓpriũ: qd.s. bñ ꝑficiať ꝑ virtutẽ. vñ in ꝓposito dr̃ optim⁹ hitus: quo optime ꝑficiť aliqd opus.

Dubiuʒ rõ ṗ° T.c.17. ¶ Dubitať vtrũ eadẽ ps aie cognoscat nec̃ia ⁊ ꝯtingẽtia. Et vr̃ ꝙ sic. Nã phs 3° de aia distiguit intellm̃ in duo.s. in intellectũ agẽtẽ: q̃ est oia facẽ: ⁊ in intellm̃ possibilem q̃ ẽ oia fieri. Sic ǧ itell's agẽs faẽ oia intellia in po^a eẽ itellecta i actu.

F ita intell's poss^s intellĩt oia intelligibilia: sʒ tã nec̃iũ q̃3 cõtingẽs ẽ itelligibile. ǧ cognoscunť ab eadẽ po^a.s. ab itellectu poss. ¶ Cõfirmať ꝑ h: q2 ois po^a põt cognoscẽ qdlʒ ꝯtẽtũ sub

Confir° suo ṗ° ⁊ adeq̃to obto: alr̃ nõ essent po^e ⁊ obm̃ adeq̃tũ: sed ens est ṗm̃ ⁊ adeq̃tũ obm̃ intell's poss^s: ⁊ tam cõtingens q̃3 nec̃iaʒ cõtineť sub ente: ǧ itell's poss^s cognoscet vtrũq3.

rõ 2° ¶ Itẽ sicut mã ṗ° se hʒ ad oẽs formas mãles: ita se hʒ intell's poss^s ad oẽs forãs itelligibiles: sʒ eadẽ est mã ṗ° oiuʒ formaꝝ mãliũ. ǧ eadẽ est po^a aie oiuʒ itelligibiliũ: ⁊ ꝑ ꝯñs

In oppositũ Phs. Solo ſm opinionẽ alioꝝ. Cõtingẽtia 2r cõsiderari pñt necessarioꝝ ⁊ cõtingẽtiũ. ¶ In oppo^m est phs hic. ¶ Ad istud dubiũ dicit qdã ꝙ cõtingẽtia pñt cõsiderari dupľr. vno mõ ſʒ rõnes eoꝝ vľes: ⁊ sic cõtingẽtia ad eãdẽ potentiã itellectiuã ptinẽt ad quã ptinẽt nec̃ia: q2 vľes rõnes cõtingẽtiũ sunt inuariabiles ⁊ necessarie. Alio mõ pñt ꝯsiderari in pticulari ſʒ ꝙ sunt variabilia: ⁊ sic cognitio ꝯtingẽtiuʒ ptinet ad aliquã potẽtiã sensitiuã iteriorẽ q̃ dr̃ cogitatiua seu rõ pticularis q̃ ꝑꝑ hoc dr̃ rõ pticularis: q2 est collatiua intẽtionũ pticulariũ sicut itell's vľiuʒ: ⁊ q2 intell's non

G apprehẽdit tale ꝯtingẽs pticulare ⁊ opabile nisi mediãte illa ṽtute sensitiua: ideo dicit phs sciẽtificũ q̃ speculamur nec̃ia: ⁊ rõcinatiuũ quo apphẽdim⁹ cõtingẽtia eẽ diuersas ptes aie realr̃ differẽtes: extẽdẽdo rõcinatiuũ ad ṗdictaʒ potẽtiã sensitiuã. ¶ Sed illud non vr̃ rõnabile: imo vr̃ ꝙ

Nõ est rationabile solum tã dicta: que tñ est dñi Tho. in h loco. eadẽ ps aie cognoscit nec̃ia ⁊ cõtingẽtia in pticulari ſʒ ꝙ sunt variabilia. Nã eadẽ po^a que cognoscit diuersitatẽ inter aliq̃ extrema cognoscit vtrũq3 extremũ diuersitatis: vt pʒ ex 2° de aia: sed aliqua po^a aie cognoscit diuersitatẽ inter nec̃ia ⁊ cõtingẽtia in pticulari ſʒ ꝙ sunt variabilia. Nam

Tex.c. 144. illa diuersitas cũ sit vnũ ens cognosciť ab aliqua vna po^a aie. ergo aliq̃ vna po^a aie cognoscit nec̃ia ⁊ ꝯtingẽtia ſʒ ꝙ variabilia sunt. ¶ Dõm vt mihi vr̃ ꝙ eadẽ po^a aie cogno-

Solo ſm ꝓpriã opinionem. scit nec̃ia ⁊ cõtingẽtia: ista eniʒ diuersitas q̃ est iter nec̃iuʒ ⁊ cõtingẽs nõ diuersificat po^am aie: sʒ bñ diuersificat ha-

D bitũ. Cuius rõ est. nã obm̃ respicit potẽtiã vt est ṗn^m agendi simpľr ⁊ absolute: sʒ obʒ respicit habitũ: vt habitus est ṗn^m agẽdi ꝓmpte ⁊ facilr̃: ideo ista diuersitas oboꝝ q̃ nõ diuersificat actũ simpľr ⁊ absolute nõ diuersificat po^am: sed illa diuersitas q̃ diuersificat actũ q̃ntũ ad moduʒ actus diuersificat hitũ: sʒ nõ diuersificat potẽtiã. Nũc aũt diuersitas inter nec̃iuʒ ⁊ cõtingẽs nõ diuersificat actũ intelligendi simpľr: q2 vtrũq3 cõtineť sub eadem rõne obiecti intellectus: qd est ens inquantuʒ ens. sed illa diuersitas bene diuersificat q̃ntum ad modum intelligendi: quia necessaria cognoscunť per eoꝝ ṗncipia ꝑfecte: sʒ ꝯtingẽtia imꝑfecte: sed ꝑfectũ ⁊ iperfectũ solũ diuersificãt actũ q̃ntũ ad modũ intelligẽdi: ⁊ sic diuersitas iter nec̃iuʒ ⁊ ꝯtingẽs diuer-

I ſficat habitū:ſʒ nō diuerſificat po^m. Pro dicto Phi ꝑ di/ cit ꝙ alia pticula aie cognoſcit nečiuʒ ⁊ alia pticula cogno ſcit ꝯtingēs:eſt itelligēdū ꝙ q̄dā eſt ps itegralis q̄dā ſub/ iectiua:⁊ ps ſubiectiua eſt duplex:q̄daʒ ꝑ ſe:vt h̄ aia ⁊ iſta aia ſunt ptes ſubiectiue ꝑ ſe ipſi⁹ aie. ps ſubiua ꝑ accńs eſt aggregatū ꝑ accńs:⁊ ſic aia hn̄s artē vel iformata arte eſt ps ſubiua ꝑ accńs ipſi⁹ aie:hec eſt.n.ꝑ accńs. aia hn̄s artē eſt aia:ſicut ⁊ iſta. hō alb⁹ eſt hō. Dico igit̄ ꝙ ꝑ eādē ptē ꝑ ſe ſubiectiuā aie cognoſcit̄ nečiuʒ ⁊ ꝯtīgēs:vt pbāt rōnes: ſʒ nō ꝑ eādē ptē ſubiuā ꝑ accńs. Nā nečiuʒ ꝑ ſe cogſcit̄ ꝑ aiaʒ iformatā ſcia. ⁊ ꝯtingēs cogſcit̄ ꝑ aiaʒ iformatā arte. vn̄ itell's hn̄s artē ꝑ ſe cognoſcit ꝯtingētia. ⁊ itell's ꝑ ſe hn̄s ſciaʒ cogſcit nečia. Dico igit̄ ꝙ Phs itelligit ꝑ aliā ⁊ aliaʒ ptē aie ſubiuā:ꝑ accńs cognoſcunt̄ nečiuʒ ⁊ ꝯtingens ꝑ ſe/ tanq̄ ꝑ pprios hit⁹:ꝑ eādē tn̄ ptē ſubiuā ꝑ ſe:puta ꝑ itelle

K ctū:cognoſcit̄ vtrūq̄ʒ.ſ. nečiuʒ ⁊ ꝯtingēs. Et ꝙ hec ſit itēn/ tio Phi appet ꝑ ꝓbōnē ſuā q̄ eſt ꝙ cognitio fit ꝑ aſſimila tionē cognoſcētis ad rē cognitā. Certū.n. eſt ꝙ aſſilatio fit per hitū:potētia.n.ꝑ ſe nō aſſilat̄ obo:ſʒ hit⁹ aſſilat poten tiā obo:⁊ iō ꝑ pticulas aie nō itelligit pticulas ꝑ ſe ipſi⁹ aie: ſʒ pticulas iformatas hitib⁹ q̄ ſunt ptes ſubiectiue aie per accńs:⁊ nō ꝑ ſe. Sic igit̄ dico ꝙ accipiēdo ſciētificū ⁊ rō/ cinatiuū ꝓ his q̄ foial'r ſignificāt ſic ſunt diuerſa aggrega ta ꝑ accńs:⁊ ſic eſt dōm ꝙ nō ſunt idē:ſʒ ſi accipiant̄ ꝓ eo ꝙ denoiant ſic ſūt idē:q̄ ille idē itell's ꝗ eſt ſciētificus eſt rōcinatiuus. Et eodē mō eſt de itellectu practico ⁊ ſpecu/ latiuo:q̄ ſignificāt aggregata ꝑ accńs. ⁊ ſi accipiant̄ ꝓ his q̄ foial'r ſignificāt ſic ſūt diuerſa aggregata. Si vō accipiā tur ꝓ his q̄ accńtal'r denoiant ſic ſūt idē real'r:q̄ idē itelle ctus oino ꝗ denoiat̄ ſpeculatiuus denoiat̄ practicus.

L **Capitulum ſecundū** tractatus primi libri ſexti:in quo agit̄ dē pn/ cipijs actuū humanoꝝ dicēs tria eē in aia q̄ vn̄r denoiati/ ua act⁹:ſenſuʒ itellectū ⁊ appetitū:quoꝝ ſenſus nulli⁹ actus eſt pn^m dn̄atiuū. intellect⁹ vō practic⁹ iuenit veꝝ ⁊ falſum in agēdis:appetit⁹ ꝓſeq̄t̄ ⁊ fugit:⁊ ꝙ opʒ rōnē verā eſſe ⁊ appetitū rectū ad h̄ ꝙ electio ſit ſtudioſa ⁊ hunc ꝓcipere: hūc vō ꝓſeq. ſpeculatiuus vō hʒ ſuū hn̄ in vero ⁊ falſo in/ uentis practico nō ſtāte ad v'itatē ſʒ vſq̄ʒ ad actū tendente ꝯcorditer appetitui recto:⁊ ꝙ electio eſt cā effectiua actus electionis aut appetit⁹ ⁊ rō q̄ grā alicui⁹:⁊ ꝙ mens ſpecu/ lans ꝯtingentia ſʒ ſe nō mouet ad aliq̄d vltra veritatē:ſed practica q̄ ꝑit̄ in factiuā hn̄tē pter oꝑōnē opus:finē hʒ nō ſimpl'r:ſed ad aliq̄d vt ad vlteriorē oꝑōnē:⁊ actiuā cui⁹ fi/ nis bona actio eſt:⁊ ēt ipſi⁹ appetit⁹:ex qb⁹ ꝯcludit̄ q̄d eſt electio cui⁹ pn^m ſolus hō ⁊ ꝙ nihil factū eſt eligibile:q̄ nec

M cōſiliabile:ſʒ ſolū futurū cōtingēs:⁊ ꝙ vtriuſq̄ ptis itelle ctus cōis finis eſt veritas:⁊ ꝙ v'tutes ꝓprie vtriuſq̄ ptis ſunt habitus ſcḋm quos vtrūq̄ʒ veꝝ dicit.

¶ Tria ſunt in aia que habent̄ agendi principia veri/ tatiſq̄ʒ:ſenſus:intellectus:appetitus. Atq̄ʒ ſenſus nul/ lius eſt pncipiuʒ act⁹:qḋ q̄dē ex eo pʒ:q̄ beſtie ſenſuʒ q̄dē hn̄t:actionis aūt ſunt expꝑtes. Eſt aūt id in appeti tu ꝓſecutio atq̄ʒ fuga:qḋ eſt affirmatio negatioq̄ʒ in mente. Quare cū moris q̄dē v'tus habit⁹ ſit electiuus: electio vō appetitus deliberatiuus ob hec ipſa ⁊ rōnē verā ⁊ appetitū rectum eſſe opʒ:ſi electio ſit ſtudioſa atq̄ʒ eadē:illā q̄dē dicere:hunc autem perſequi. Hec igitur mens atq̄ʒ veritas actiua eſt.

Ria aūt ſunt in aia dominatiua actus ⁊ veritatis:ſenſus:itell's:appetitus. ¶ Hoꝝ aūt ſenſus neq̄ʒ vni⁹ pncipiū act⁹. Manifeſtū aūt eo ꝙ beſtie q̄deʒ ſenſuʒ hn̄t:actū aūt nō cōicant. ¶ Eſt aūt qḋ in mente affirmatio ⁊ negatio h̄ in appetitu ⁊ ꝓ/ ſecutio ⁊ fuga. ¶ Quare:q̄ moralis v'tus ha/ bitus electiuus:electio aūt appetit⁹ cōſiliatiu⁹: opʒ q̄dē ꝓpter hoc rōnē verā eſſe ⁊ appetitum rectum. ſiq̄dem electio ſtudioſa:⁊ eadeʒ hanc quidē dicere:hunc autem ꝓſequi:hec quidem igit̄ mens ⁊ veritas practica.

N

Iſtud eſt 2^m capl'm pmi tractatus ſexti libri:in quo determinat̄ de pncipijs actuū humanoꝝ ⁊ ꝯtinet q̄tuor ptes pncipales. In p^a oſtēdit q̄ ſunt pncipia actuū humanoꝝ:⁊ q̄uō illoꝝ pncipioꝝ act⁹ ad inuicē cō/ cordant. In 2^a pte ibi[Speculatiue aūt mentis.] Narrat quomodo partes intellectus. ſ. intellectus practicus ⁊ ſpe/ culatiuus ſe habent ad obiectum. In 3^a parte ibi[Actus quidem igitur.] oſtendit qual'r vtraq̄ʒ pars intellectus ſe hʒ ad actū. In 4^a pte ibi[Utrarūq̄ʒ vtiq̄ʒ.] Narrat qḋ eſt ꝓpriū opus vtriuſq̄ʒ ptis itell's ⁊ que ſunt v'tutes vtriuſq̄ʒ ptis. In p^a igit̄ pte oſtēdit q̄ ſunt pma pn^a ꝓprioꝝ actuuʒ hoīs:⁊ q̄uō eoꝝ actus ad inuicē cōcordant. Dicit igit̄ pmo ꝙ tria q̄ ſunt in aia vident̄ hēc dominiū actus humani. ſ. cognitionis v'itatis ⁊ act⁹ liberi cui⁹ hō eſt dn̄s. ſ. ſenſus in/ tellect⁹ ⁊ appetit⁹:his.n.trib⁹ mouent̄ aīalia:vt dī in. 3. de aīa.[Hoꝝ aūt.] Excludit vnū iſtoꝝ. ſ. ſenſuʒ ⁊ ꝓbat ꝙ ſen ſus nō eſt dominatiuū pn^m act⁹ humani. ſ. act⁹ liberi:⁊ hec eſt ꝯclō 3^a hui⁹ libri q̄ ꝓbat̄ ſic. Beſtie hn̄t ſenſuʒ:⁊ tn̄ nō cōicant aliquē actū. ſ. liberū:q̄ nō hn̄t dn̄iuʒ ſui act⁹. ergo ſenſus nō eſt pn^m act⁹ humani. vn̄ pōt ſic argui. Si ſenſus eēt pn^m act⁹ humani. ſ. liberi qḋlʒ hn̄s ſenſuʒ hēret pn^m actus liberi. ꝯn̄s eſt falſuʒ:q̄ beſtie hn̄t ſenſuʒ ⁊ nō hn̄t pn^m act⁹ liberi:nō eniʒ agūt libere:ſʒ magis agūt̄ ⁊ mouent̄ ab in/ ſtictu nāe. ſūt igit̄ duo pn^a actuū hūanoꝝ. ſ. itell's ⁊ appeti/ tus.[Eſt aūt qḋ in mēte.] Iſta duo pn^a. ſ. itellect⁹ ⁊ appeti/ tus hn̄t actus ad inuicē ꝓportionabiles. Intell's.n. in iudi/ cando hʒ duos act⁹. ſ. affirmationē q̄ aſſentit vero ⁊ nega/ tionē qua diſſentit falſo. qbus correſpondet ꝓportionabil'r alij duo act⁹ in appetitu. ſ. ꝓſecutio q̄ appetit⁹ tēdit in bonum ⁊ inheret ei:⁊ fuga q̄ recedit a malo ⁊ diſſentit ei:⁊ ſic itel/ lectus ⁊ appetitus ꝯcordāt ad inuicē:q̄ illud qḋ itellectus affirmat eſſe bonū appetit⁹ ꝓſequit̄ ⁊ illud qḋ itell's negat eſſe bonū appetitus fugit. ¶ Intelligendū eſt ꝙ cuʒ Phs dicit ꝙ ſicut affirmatio ⁊ negatio in mēte:ſic ꝓſecutio ⁊ fu ga in appetitu:ꝙ Phs nō intelligit ꝑ affirmationē ꝓpoſi/ tionē affirmatiuā:nec per negōnē ꝓpōnē negatiuā. Nam intellectus pōt formare ꝓpōnē affirmatiuā vel negatiuā abſq̄ʒ ꝓſecutione vel fuga:ſed ꝑ affirmationeʒ ⁊ negatio/ nē intelligit aſſenſuʒ vel diſſenſuʒ intell's.[Quare q̄ mo/ ralis.] Ex his ꝯcludit ꝙ ad moralē v'tutē req̄rit̄ cōcordia inter itell'm ⁊ appetitū. ꝓbat̄ ꝙ ad moralē v'tutē req̄rit̄ ꝙ ſit rō v'a ⁊ appetit⁹ ſit rect⁹:⁊ hec eſt ꝯclō 4^a que ꝓbat̄ ſic. Uirtus moralis eſt habitus electiu⁹ vt dcm̄ eſt in 2° hui⁹: ſed electio eſt appetit⁹ cōſiliatiuus:q̄ appetit⁹ accipit qḋ ꝓcōſiliatū eſt a rōne:ad electionē ꝗ ꝯcurrūt rō ⁊ appetit⁹: ſʒ ad v'tutē moralē req̄rit̄ ꝙ electio ſit bona:⁊ ad h̄ ꝙ ele ctio ſit bona req̄rit̄ ꝙ rō ſit v'a ⁊ ꝙ appetit⁹ ſit rect⁹:ita ꝙ eadē q̄ rō dicit. ſ. affirmat appetit⁹ ꝓſeq̄t̄. Ad h̄.n. ꝙ ꝓſe/ ctio ſit in actu opʒ ꝙ nullū pncipioꝝ ei⁹ ſit ip̄fectū:ſed hec mens q̄ ſic ꝯcordat appetitui recto ⁊ v'itas ei⁹ eſt mēs pra ctica. vn̄ rō ꝓbās ꝯclōnē pōt ſic formari. Ad v'tutē mora/ lē req̄rit̄ act⁹ itell's ⁊ actus appetit⁹:qḋ pʒ ex h̄ ꝙ v'⁹ mo/ ralis eſt habit⁹ electiuus:ſʒ ad v'tutē moralē req̄rit̄ ꝑfectio actuū req̄ſitoꝝ ad v'tutē moralē:ſed rō nō eſt perfecta niſi ſit vera:⁊ appetit⁹ nō eſt ꝑfectus niſi ſit rect⁹. ergo ad v'tu/

Scḋl'a. pmi trac. diuiſio in q̄tuor ptes pn.

O

T. c. 49

3^a ꝯclō hui⁹. 6. li.

P

Nō^m

Q

4^a ꝯclō hui⁹. 6. li.

A tem moralē reqrit̄ q̄ rō sit v̄a ⁊ appetitus rect⁹:ita q̄ illḋ
idem qḋ rō dicit.i.affirmat:appetitus ꝓsequit̄. Hec autē
mens que sic concordat appetitui est mens practica ⁊ ve/
ritas eius est veritas practica.

¶ Mentis aūt eius que cōtēplandi nō agēdi neqȝ fa/
ciendi ꝑncipiū est bonū ac malū veꝝ est atqȝ falsum.
Hoc.n.mentis est oīs opus:sed actiue mētis veritas
est cōsentanea appetitui recto.

2ª pa. ¶ Speculatiue aūt mētis ⁊ nō factiue neqȝ pra
ctice bñ ⁊ male:verū ⁊ falsuȝ:hoc enim est oī
intellectui opus:practici aūt ⁊ intellectiui:veri/
tas cōsesse se hñs appetitui recto.

B ¶ Hec est 2ª ps huius capl̄i:in qua narrat q̄uo vtraqȝ ps.i.
mens practica ⁊ mens speculatiua se hȝ ad obiectū:⁊ dicit
q̄ bñ ⁊ male mentis speculatiue cōsistit simplr̄ in vero ⁊
falso:ita q̄ verū absolute est bonū itellect⁹ speculatiui:⁊
falsuȝ absolute est malū ei⁹:sȝ bonū itell̄s practici non est
vitas absoluta sȝ veritas ꝯsesse se hñs ad appetitū rectuȝ.
sic pȝ q̄ veꝝ absolute est obm̄ itell̄s speculatiui:sȝ veꝝ cō
corditer se hñs ad appetituȝ rectū est obm̄ itell̄s practici.
Dubiuȝ ¶ Sed dubitat̄ hic:q2 si vitas itell̄s practici determinet̄
in cōpōne ad appetitū rectū:⁊ rectitudo appetit⁹ determi
nat̄ p hoc q̄ ꝯsonat rōni vere vt ꝑus dcm̄ est. Uidet̄ q̄ sit
Solo. circulatio in ꝑdictis determinationib⁹. Dōm q̄ appetitus
est ipsi⁹ finis:⁊ ēt eoꝝ q̄ sunt ad finē. Finis aūt determina
tus inest hoī a nāa:vt supra in 3° hui⁹ visuȝ est:sȝ ea q̄ sūt ad
finē nō sunt nobis determiata a nāa sȝ inuestigant̄ p rōnē.
Dico igit̄ q̄ rectitudo appetit⁹ p respectū ad finē est men
sura vitatis rōnis practice.⁊ sȝ h̄ determinat̄ vitas rōnis
C practice sȝ ꝯcordiā ad appetitū rectū respectu finis:sȝ ve/
ritas rōnis practice est mēsura rectitudīs appetitus circa
ea q̄ sūt ad finē. vn̄ circa ea q̄ sūt ad finē dī appetit⁹ rect⁹ q̄
ꝓseqt̄ ea q̄ v̄a rō dicit. ¶ Sȝ ꝯ h̄ argr̄:q2 vī q̄ rō practi/
2ª ronē argui. ca nō solū sit eoꝝ q̄ sunt ad finē:sȝ ēt ipsius finis:q2 prudē
tia est in rōne practica vt patebit īferi⁹:sȝ prudētia nō so/
lū determinat appetitū respectu eoꝝ q̄ sunt ad finē:sȝ etiā
respectu finis:q2 prudētia indicat de ꝯueniētia finis sicut
Solo. de his q̄ sunt ad finē. Silr̄ rō vī ꝑ se p̄stituere finē poten
tie appetitiue. Dōȝ q̄ lȝ prudentia sit in rōne practica:im/
posē tñ est q̄ determinet appetitū respectu finis simplr̄:sȝ
Ad rōnē. solū respectu eoꝝ que sūt ad finē. ¶ Ad rōnē in ꝯn̄ū dōȝ
Judiciū de fine 2ᵉ. q̄ iudiciū de fine pōt eē duplex. vnū quo ipse finis absolu
te sub rōne boni apphēdit̄ ⁊ volūtati sub rōne ꝯuenien/
tis ꝓponit̄ ⁊ offert̄:⁊ tale iudiciū fit p itellectū specl'atiuū
q̄ bonitatē ⁊ ꝑfectionē cuiuslibet rei apphendit:p qḋ iudi/
D ciū volūtas mouet̄ ad ꝑ̄ᵐ desideriū appetibilis. Aliud est
iudiciū quo finis apphēdit̄:nō tm̄ sub rōne boni ⁊ cōue/
nientis:sȝ etiā sub rōne opabilis ⁊ vt possibilis haberi ex
opōnib⁹ nr̄is.⁊ tale iudiciuȝ fit p intellectū practicū:⁊ hec
vī eē itētio Eustratij ⁊ Alberti. Dico igit̄ q̄ itell̄s specula/
tiu⁹ iudicat d̄ appetibilitate ⁊ ꝯueniētia finis:sȝ nō iudicat
de ꝓsecutione finis:qualr̄.s.deuenire possim⁹ ad talē finē:
⁊ ita dico q̄ prudētia nō ꝑstituit finē volūtati:sȝ rō nāl̄is
q̄ a theologis dī synderisis q̄ ꝯtinet ꝑ̄n̄ᵃ v̄lia iuris nāl̄is ꝑ/
stituit finē volūtati. Rō.n.nāl̄is dictat vnicuiqȝ q̄ viuat
sȝ rōnē:sȝ q̄lr̄ hō in opando ⁊ p q̄ poterit attingē mediuȝ
rōnis. h̄ ptinet ad rōnē prudētie:⁊ si dicat̄ q̄ itell̄s specu/
latiuus nihil dicit de ꝓsequēdo vel fugiēdo:vt pȝ ex.3.de
aīa.g̃ nō cognoscit aliqd sub rōne appetibilis ⁊ cōuenien/
tis:eo q̄ oē appetibile ⁊ cōueniēs vī eē ꝓsequēdū. Dōȝ q̄
aliud est iudicare aliqd eē appetibile ⁊ aliud est iudicare
illud qḋ est ꝓseq̄bile:q2 res est appetibilis sȝ se ⁊ sm̄ ꝑn̄ᵃ
ei⁹ eēntialia:vt pȝ de sanitate ⁊ balneo:sȝ nō est ꝓseq̄bile

nisi sȝ esse pticulare qḋ hȝ in māa. Nā sicut sanū est aliqd E
opabile a nobis ⁊ q2 itell̄s speculatiuus nō ꝯsiderat rē sm̄
eē pticulare ⁊ opabile:sȝ solū sȝ se ⁊ sȝ sua ꝑncipia eēntia/
lia.sm̄ que lȝ res nō sit opabilis:est tñ appetibilis ⁊ bona
⁊ cōueniēs:⁊ iō dicit ꝓhs q̄ itell̄s speculatiuus nihil dicit
de ꝓsequēdo vel fugiēdo:hñ tñ pōt iudicare de appetibi/
litate ⁊ ꝯueniētia rei. ¶ Ad formā rōnis est dōm q̄ lȝ res
q̄ est appetibilis ⁊ cōueniēs iudicet̄ ꝓsequēda:sm̄ aliḋ tñ
iudicat̄ esse ꝯueniēs ⁊ appetibilis:q2 sȝ itell̄ȝ speculatiuū
⁊ sȝ aliud iudicat̄ ꝓsequēda:q2 sȝ itell̄m practicū.

¶ Electio igit̄ actus ꝑncipiū est vnde est motus:sȝ nō
id gr̄a cuius. Appetit⁹ aūt eaqȝ rō que alicui⁹ est gra/
tia electionis principiū est. Idcirco neqȝ sine itellectu
menteqȝ:neqȝ sine habitu moris est ipsa electio. Sine
nāqȝ mēte atqȝ more nō est actio bona:nec itē ꝯria. F

3ª p̄s.c. ¶ Actus qdē igit̄ principiū electio vñ mot⁹:sed
nō cui⁹ gr̄a. Electionis aūt appetit⁹ ⁊ rō q̄ gr̄a
alicui⁹. ¶ Propter qḋ neqȝ sine itellectu ⁊ mē
te:neqȝ sine morali hītu est electio. Bona actio
eniȝ ⁊ ꝯriā in actiōe sine itellectu ⁊ more nō est.

¶ Hec est 3ª ps hui⁹ capl̄i:in qua ostēdit q̄uo rō vtraqȝ.s.
rō practica ⁊ speculatiua se hȝ ad actuȝ:⁊ cōtinet tres pti/
culas. In ꝑ̄ª ostēdit q̄ mēs est ꝑn̄ᵐ act⁹. In 2ª ibi [Mens
aūt ipsa.] ostēdit q̄ mens est ꝑn̄ᵐ act⁹. In 3ª pticula ibi [Nō
est aūt eligibile.] ondit circa q̄lia obiecta mēs est ꝑn̄ᵐ act⁹
p electionē. In ꝑ̄ª igit̄ pticula ꝑmo ostēdit ꝓhs q̄ electio
est ꝑn̄ᵐ act⁹ vñ mot⁹ nō cui⁹ gr̄a:h̄ est electio est ꝑn̄ᵐ effe/
ctiuū act⁹:sed nō est cā finalis act⁹:⁊ ex hoc ꝓbat̄ q̄ mens
5ª cōclo hui⁹.6.li. est ꝑn̄ᵐ effectiuū act⁹:⁊ hec est ꝯ 5ª que ꝓbatur sic. Electio
G est ꝑn̄ᵐ effectiuū act⁹:⁊ ꝑn̄ᵃ effectiua electionis sunt appe/
titus ⁊ rō seu mēs q̄ est gr̄a alicui⁹.i.q̄ ordiat̄ ad aliqḋ pti/
cularē opabile:⁊ q̄cqd est ꝑn̄ᵐ ꝑncipij est ꝑn̄ᵐ effectiuū ꝑn
cipiati:⁊ h̄ mediate vel īmediate. igit̄ cū mēs sit vnū ꝑnci
pioꝝ electionis ⁊ electio est ꝑn̄ᵐ effectiuū act⁹:seq̄t̄ q̄ mēs
est ꝑn̄ᵐ effectiuū act⁹. [Propter qḋ.] Et q2 ꝑn̄ᵃ electiōis sūt
mēs ⁊ appetit⁹ in quo sūt ꝟtutes morales:ꝯcludit ꝓhs:q̄
electio nō est sine itellectu ⁊ habitu morali:⁊ hec est ꝯclo
6ª cōclo hui⁹.6.li. 6ª que ꝓbat̄ sic. Effect⁹ electionis est bona actio ⁊ ꝯriū in
actione.i.mala actio:sed nec bona actio nec mala actio est
sine itellectu ⁊ more.i.habitu morali.g̃ ⁊c̄. vn̄ ꝑt sic argui.
sine quo actio electionis nō pōt esse sine eo nō pōt esse ele
ctio:sed actio electionis vt bona actio vel mala nō pōt eē
sine intellectu ⁊ habitu morali. Intelligēduȝ q̄ ꝓhs logt̄
hic de electiōe strictissime sumpta q̄ nō est nisi ab habitu.
vnde superius sup ꝑ̄ᵐ huius posita est distinctio de electio/ H
ne:⁊ etiam super 8ᵐ huius.

¶ Mens aūt ipsa nihil mouet:sȝ ea que alicui⁹ est gr̄a
⁊ actiua:hec eniȝ ⁊ effectiui menti precest:nā oīs q̄ fa/
cit gratia hui⁹ facit:⁊ nō est simplr̄ finis sȝ ad aliqd:⁊
alicui⁹ id qḋ efficit̄:sed nō id qḋ agit̄:ipsa nāqȝ bona
actio finis est:⁊ hui⁹ est appetitus. Quapp electio vel
intellectus est appetitus vel appetitus intellectiuus:⁊
tale principium est homo.

¶ Mens aūt ipsa nihil mouet:sȝ q̄ gr̄a huius ⁊
practica:hec.n.⁊ factiue principat̄:gr̄a.n.hui⁹
facit oīs faciēs ⁊ nō finis simplr̄:sȝ ad aliqd ⁊
alicui⁹ factū:sȝ nō actum. Bona actio.n.finis.
Appetit⁹ aūt hui⁹. pp qḋ vl' appetitiu⁹ itell̄s ele
ctio:vel appetit⁹ itellectiu⁹:⁊ tale ꝑncipiū hō.

¶ Hec est 2ª pticula 3ᵉ ptis:in qua narrat que mēs est ꝑn̄ᵐ

I effectiuũ
se ⁊ abso
uetq; ni
alicui⁹ ac
est:que o
rō pracu
fit in ex
trasci:sc
māz sicu
ctica opa
hoc est p
rioꝛi mā:
tis est a
agibile
q̄ manet
K sci:⁊ sicu
agibile:
Nōn⁹ le vel fa
nisi fac
dicit L
mus:sed
ad finē
ab extri
paulo a
edifica
2⁹ finē
bitand
mentis
nō cōn
mus m
mo pp
L vel est
2° cōclo est ꝯcl
dub°.6.li. actus
act⁹ a
ps ex
est ob
sic.El
effect
tus.ex
in inte
est ac
C An
expu
de su
ctum
M Doc
Infe
C R
eligi
facto
tingi
ipso
C Dec
obi
nullū
8° cōclo est
dub°.6.li. circa
tims
lop
ceu
nto
bar

n
o
2° cōclo dub° 6.li.
p
q
3° cōclo dub° 6.li.
C

A ¶ Est aũt ars oīs circa generationē: ⁊ artificiare: ⁊ speculari. Qualiter vtiq; fiat aliqd cōtingentiū ⁊ esse ⁊ non esse: ⁊ quorum principiū in faciente sed non in facto.

¶ Hec est 3ª pticula tertie ptis: in qua determinat de operationib⁹ artis circa suā mām: circa quā est duo cōsiderare. s. ipsaȝ actionē artificis que ꝑ artē dirigit. ⁊ opus qđ est exterius factū ꝑ artē. Opatio aũt artis est triplex. Primo est eniȝ vna opatio artis q̄ est cōsiderare qualr aliqd est faciendum. 2ª opatio est opari circa mām exteriorem. 3ª opatio est cōsiderare ipȝ opus factum: ⁊ iō dicit ꝙ ois ars circa gnātionē. i. circa ꝯstitutionē ⁊ cōplemētū opis: ⁊ hoc ponit ꝓ tertia operatione artis quā pmo ꝓponit tanq̄ finē artis: ⁊ est circa artificiare idest circa opōnē artis q̄ disponit mām ⁊ est circa speculari qualr aliqd sit faciēdū ꝑ arteȝ qđ est pma opatio artis. Ex pte vo ipsius opis artis est duo ꝯsiderare. Primū est ꝙ ea que fiũt ꝑ artē sunt cōtingentia esse ⁊ nō esse: qđ pȝ: q₂ qñ fiunt incipiunt esse de nouo. 2ᵐ est ꝙ pnᵐ actiuū gnōnis operū artificialiū est in ipso faciēte q̄si extrīsecū ab ope ⁊ nō est in ipso ope facto. Sic igit pȝ ꝙ triplex est opatio artis. s. speculari opus faciendū: ⁊ opari circa mām: ⁊ speculari opus factuȝ. pma ⁊ tertia opatio sunt actiones: sȝ scḋa opatio est factio a qua ars dr̄ factiua. Pȝ etiā q̄ est mā artis: q₂ factibile ꝯtingēs esse ⁊ non esse: in quo non est pncipium effectiuum factionis sed passiuum tm̄.

triplex opatio artis.

B

¶ Nam neq; eoꝝ que necessario sunt vel fiunt est ars: neq; eoꝝ que sunt ꝺm nām. Hec eniȝ in seipsis hñt pncipiū ipsuȝ. Cū aũt effectio atq; act⁹ diuersa sint: arteȝ effectionis esse nō actus necesse est. Atq; circa eadem quodāmō versant ars ⁊ fortuna: quēadmodū ⁊ Agatho dicit. Quippe ars fortunā fortunaq; diligit arteȝ.

C ¶ Neq; eniȝ de his q̄ ex necessitate sunt vel fiũt ars est: neq; de his que ꝺm nām: in seipsis eniȝ hñt hec principia. Quia aũt factio ⁊ actio alterū: necessariū artē factionis: sed nō actiōis esse: ⁊ ꝺm modū quēdā circa eadē est fortuna ⁊ ars quemadmodum ⁊ agathon ait. Ars fortunam dilexit ⁊ fortuna artem.

¶ Hec est 4ª pticula tertie ptis: in qua ostēdit a qbus ars differt ꝑ suā mām: ⁊ cū qbus cōuenit in mā: differt eniȝ ꝑ suā mām a scia diuina ⁊ mathematica: quia scia diuina ⁊ mathematica sunt de his que de necessitate sunt vel fiũt: ⁊ ars est de his q̄ ꝯtingũt esse ⁊ nō esse. Differt ēt a scia nāli: q₂ scia nālis est de his q̄ sunt ꝺm nām: vt de his q̄ hñt in se pnᵐ motus: sed de talib⁹ nō est ars: sed est de his q̄ habēt pnᵐ motus extra. s. in faciēte: differt ēt ars a prudētia: q₂ factio ⁊ actio differũt: ⁊ prudētia est directiua actionis: ⁊ ars est directiua factiōis ꝺȝ modū quēdā. sed ars ꝯuenit quodāmō in mā cū fortuna: nā vtraq; est circa ea q̄ fiunt per intellectū: sed ars est cū rōne ⁊ fortuna est sine rōne: ⁊ hāc ꝯuenientiā in mā artis ⁊ fortune posuit Agathon. d. ꝙ ars dilexit fortunā ⁊ fortuna artē. s. inq̄tū ꝯueniunt in mā.

D

¶ Ars igit vt diximus habit⁹ est qdā faciendi vera cū rōne. Cōtrariū aũt artis habitus est faciendi falsa cuȝ rōne circa id qđ sese aliter habere potest.

¶ Ars quidē igit vt dictū est. Habitus qdē cuȝ rōne vera factiuus est. Atechnia aũt ecōtrario cum ratione falsa factiuus habitus circa contingens aliter se habere.

¶ Hec est 5ª pticula tertie ptis: in qua determinat de arte per cōparationē ad suū oppositū. d. ꝙ ars est habitus factiuus cum ratione vera: sed est alius habitus factiuus circa contingens cum ratione falsa. E

Capitulū secundū

tractatus scḋi de prudētia in quo pmo ponit: ꝙ prudens est q bn̄ pōt cōsiliari circa ipsa bona ⁊ cōferētia non ꝺm pte: sed ad bn̄ viuere totū: q̄re prudēs totalr ꝯsiliatiu⁹ ⁊ ꝙ cōsiliatio nō est de necessarijs nec de īpossibilib⁹: ⁊ ꝙ prudētia nec est scia: nec ars sed habitus verus cum rōne actiuus circa hoīs bona ⁊ mala cui eupraxia finis ⁊ nō alterū: qđ manifestū est ex eo ꝙ oēs dicūt talē prudentē qui sibi ⁊ alijs pōt bona speculari q̄les sunt dispensatiui politici ex eo ꝙ temperātia ⁊ sophrosyni est dicta velut saluās prudētiā: qđ pȝ ex eo ꝙ intēperātia corrūpit prudētiaȝ: ex qbus cōcludit prudētiā esse habitū cū rōne vera circa hominis bona ⁊ mala operatiuū: deinde ꝙ prudētia differt ab arte: eo ꝙ artis est v̄tus prudētie vo nō. ⁊ ꝙ in arte qui volēs peccat eligibilior: circa prudētiā ecōuerso. ⁊ ꝙ prudentia nō est solū habitus cū rōne in quo cōmunicat cum arte: sed est actiuus circa humana bona: cuius signū est ꝙ artis est obliuio: prudentie vo non. F

¶ De prudētia vo quenā sit percipiemus: si contēplabimur quosnā ipsos prudētes dicim⁹ eē. Videt itaq; prudētis eē bn̄ cōsulere posse circa ea que sibi sũt bona ac ꝓsunt: nō aliqua ex pte: vt quenā ad sanitatē vel vires: sed que ad bn̄ viuendū oino ꝯducant. Argumēto est id ita esse: eos ēt qui circa aliqd versant prudētes dici: cū bn̄ ad finē studiosuȝ aliquē excogitauerint ea quoꝝ nulla est ars. Quare ⁊ oino prudens is est: q ad consultandum est aptus. G

Capitu 2ᵐ tra. 2. libri 6. ethi. pª ps. ca.

Te prudētia aũt sic vtiq; assumamus speculātes quos vtiq; dicim⁹ prudētes. Videt aũt prudētis esse posse bn̄ ꝯsiliari circa ipsi bona ⁊ cōferētia nō ꝺȝ partē: puta q̄lia ad sanitatē vel fortitudinē: sȝ ad bn̄ viuere totū. ¶ Signū aũt qm̄ ⁊ circa aliqd prudētes dicũt⁹ qñ ad finē aliqueȝ studiosi bn̄ rōcinabunt quoꝝ non est ars. Quare ⁊ totaliter erit prudens consiliatiuus.

Istud est 2ᵐ capl̄m tractatus scḋi: in quo determiat de prudētia cōtinēs tres ptes. In pª ostendit qd est prudētia. In 2ª ibi [Sed tn̄ artis.] ostēdit dr̄iaȝ inter prudētiā ⁊ artē. In 3ª ibi [Duabus aũt entib⁹.] determinat de subo ⁊ obo prudētie. pª ps cōtinet tres pticulas. In pª ostēdit qs est simplr prudēs. In 2ª ibi [Cōsiliat aũt nullus.] ostēdit dr̄iaȝ prudētie ad alios habit⁹ intellectuales suprapositos. s. sciam ⁊ artē. In 3ª ibi [Relinquit igit ipsaȝ.] cōcludit ex pmissis diffōnē prudētie. In pª igit particula dicit ꝙ nos dicētes de prudētia speculabimur q sũt prudētes: ⁊ intēdit ꝙ prudēs simplr est q pōt ex suo habitu bn̄ ꝯsiliari q̄lia sunt bona ⁊ vtilia hoī q̄tū ad totū viuere hoīs: ⁊ hec est ꝯclō 13ª vñ dicit ꝙ ad prudentē vr̄ ptinere ꝙ sit potēs ex facultate habit⁹ bn̄ cōsiliari circa ꝓpria bona ⁊ vtilia nō qdē solū in aliquo particulari negocio: puta q̄lia sũt bona vel vtilia ad sanitatē vel fortitudinē corpalē: sȝ circa ea q̄ sũt bona ⁊ vtilia ad hoc ꝙ tota vita humana sit bona. [Signū aũt.] hec ꝯclō ꝓbat ꝑ qđdā signū tale. Illi qui psūt bn̄ ꝯsiliari de his que sunt bona ⁊ vtilia ad aliquē determinatū finē: dūmō ille finis sit bon⁹ ⁊ dūmō sit circa ea quoꝝ nō est ars: q₂ bn̄ rōcinari de his nō pertinet ad prudētiā: sed ad artē tales dr̄ prudētes particulr

Scḋi ca. tra. 2. in 3ᵃ tres ptes pn.

H

13ª ꝯclō hui⁹. 6. li.

I scire sensibilia de qbꝰ certi sumus: que tñ nõ vere scimꝰ: cũ solũ sit de eis certitudo dũ cadunt sub sensu: ⁊ qñ fiunt extra speculari.i.extra sentiri: vt qñ nõ sentiunt latẽt vtꝝ sint vel nõ sint. Sed certitudo scie ⁊ eiꝰ qd scit est qñ illud qd scit nõ ꝯtingit alr se hẽre: alr nõ esset certitudo scie nec scientis. Ex his pz ꝙ oẽ scibile est ingenitũ ⁊ incorruptibile: ⁊ hec est ꝯclo 10ª que ꝓbat sic. Oẽ eternũ est ingenitũ ⁊ incorruptibile. omne vere scibile est eternũ. ergo omne scibile est ingenitum ⁊ incorruptibile.

10ª cõclo huiꝰ.6.li.

℗ Preterea ois scientia doceri ⁊ scibile dici posse videtur. At ex antea notis vt in resolutiuis etiã diximꝰ fit ois doctrina: nã alia per inductionẽ: alia per rõcinationem efficit. Atqz inductio qdẽ principiũ est ipsius vlis. Rõcinatio aũt est ex vlibꝰ. Sunt enĩ pncipia ex quibus ipsa ratiocinatio constat: quorum non est ratiocinatio: ergo inductio.

K

℗ Adhuc docibilis ois scia videt esse: ⁊ scibile discibile. Ex pcognitis aũt ois doctrina queãd modũ in analeticis diximus: hec enĩ qdẽ per inductionẽ: hec aũt syllo. Inductio qdem igit principiũ est ⁊ credulitas vlis: sylls aũt ex vlibus. Sunt igitur principia ex qbus syllogismꝰ quoꝝ nõ est sylls: inductio ergo.

T.c.p.

℗ Hec est 2ª pticula scðe ptis: in qua notificat sciã p cãm: ⁊ narrat.7.de scia. pmm est ꝙ ois scia est docibilis.i.potens doceri. vñ pmo metaᶜᶜ dĩ ꝙ signũ sciẽtis est posse docere. 2m est ꝙ oẽ scibile est discibile.s.ab eo q est sciens in potẽtia. 3m est ꝙ ois scia seu doctrina est ex precognitis sicut dictũ est in libro posterioꝝ analeticoꝝ. Non.n.possumus deuenire in cognitionẽ alicuius nisi per aliqd notũ. 4m est ꝙ duplex est doctrina ex pcognitis. vna p inductionem ⁊ alia per syllm. pnª cognoscunt per iductionẽ ⁊ p experientiã singulariũ: vt dĩ in ꝓhemio pmi metaᶜᶜ: ⁊ ex pncipijs vlibꝰ sic cognitis ꝓcedit sylls: sunt igit aliqua pnª ex qbꝰ ꝓcedit sylls que nõ notificant p syllm: alr pncipioꝝ cẽnt pnª ⁊ ꝓcederet in infinitũ in pncipijs sylloꝝ qd est ipoẽ. Sic igit relinquit ꝙ pnm sylli sit iductio. 5m qd narrat est ꝙ nõ quilibet sylls facit scire: sed solum demonstratiuus qui ex necessarijs necessaria cõcludit.

L

Hic hur. ⁊ Too. ex ponũt qd non est in textu.

℗ Scientia ergo demonstratiuus est habitus: ⁊ cetera que in resolutiuis determinauimꝰ. Cum enim qspiam scit cũ aliquo mõ credit ⁊ sunt ipsi pncipia nota: si enĩ nõ sint magis qз ꝯclusio nota p accidẽs habebit scientiam. De scientia igit sit hoc modo determinatum.

M ℗ Scientia qdẽ ergo est habitꝰ demõstratiuus: ⁊ queciiqz alia determinauimus in analeticis. Cum enim aliqualr credita ⁊ cognita ipsi sunt principia scit. Si enim nõ magis ꝯclone: sed p accidens hz sciam. De scientia qdẽ igit determinatum sit per hunc modum.

℗ Hec est 3ª pars scðe ptis: in qua narrat qd est scia inferẽdo ex pdictis. ⁊ pz 6m qd est scia: qm est habitꝰ demonstratiuus: idest ex demõstratione causatus obseruatis oibus illis queciiqz circa demõstratiuã sciam demonstrata sunt in libro posterioꝝ. ⁊ hoc est 6m qd narrat. 7m est ꝙ ad hoc ꝙ aliquis sciat pnª opz ꝙ pnª sint magis credita ⁊ cognita qз ꝯclones q sciunt: alioqn nõ per se sz per accñs habebit sciam inquãtũ põt cõtingere ꝙ illã ꝯclonẽ sciat p quedã alia pnª ⁊ nõ per illa que nõ magis cognoscuntur qз ꝯclusio. Per hunc igitur modũ determinatũ sit de scientia.

℗ Eorũ que aliter sese habere psit est ⁊ aliquid qd sub effectionẽ: ⁊ aliqd qd sub actionem cadit. Diuersa vo sunt effectio atqz actus. De his aũt ipsis extrarijs sermonibꝰ credimꝰ. Quare ⁊ habitus q cũ rõne actiuus est diuersus est ab eo habitu q cũ rõne est effectiuus: neqz alterũ ab altero cõtinet. Neqz enĩ effectio actꝰ est: neqz actus effectio. N

℗ Contingentis autẽ aliter se hẽre est aliqd ⁊ factibile ⁊ agibile. Alterũ autẽ est factio ⁊ actio. Credimus autẽ de ipsis ⁊ exterioribus rõnibꝰ. Quare ⁊ cũ rõne habitus actiuus alterũ est ab eo q cũ rõne factiuus habitu: ⁊ neqz ꝯtinentur sub inuicem actio ⁊ factio: neqz enim actio est factio: neqz factio actio est. O

℗ Hec est 3ª pars huiꝰ capli: in qua determinat de arte q pficit itellectũ circa ꝯtingẽtia ⁊ ꝯtinet.5.pticulas. In pma ostẽdit ꝙ sunt duo habitꝰ circa ꝯtingẽtia. In 2ª ibi [Quia aũt edificatiua.] Determinat de arte ostẽdẽdo qd est ars. In 3ª ibi [Est aũt ars ois.] determinat de opõnibus artis circa sua mãm. In 4ª pticula ibi [Neqz.n.de his.] ostẽdit a qbus ars differt p suã mãm ⁊ cũ qbꝰ cõuenit in mã. In 5ª ibi [Ars qdẽ igit.] determinat de arte p cõpationẽ ad habitũ ꝯtrariũ. In pª ergo pticula ostẽdit ꝙ duo sunt habitus circa ꝯtingẽtia: ⁊ hec est ꝯ 11ª q ꝓbat sic. Habitꝰ distinguunt p obiecta: sz ꝯtingẽs diuidit in duo.s.in agibile ⁊ factibile: ⁊ ista.s.agibile ⁊ factibile sunt diuersa: vt pz ex hoc ꝙ actio ⁊ factio sũt diuersa: ⁊ hic credimꝰ p ea q dicta sunt de ipsis in exterioribꝰ rõnibꝰ.i.p ea q dicta sunt extra istã sciam.s.in.9.meta. ibi enĩ ostensa est dĩa inter actionẽ ⁊ factionẽ. Nã actio est opatio manẽs in ipso operante sicut itelligere videre velle: ⁊ factio est opatio trãsiens in exteriorẽ mãm ad inducẽdũ aliquã formã in ea: sicut pz de actu edificãdi ⁊ secandi. Quia igit habitus distinguuntur per obiecta ⁊ agibile ⁊ factibile q sunt ꝯtingentia sunt obiecta diuersa: sequit ꝙ duo sunt habitus circa cõtingentia: vnus actiuus cũ rõne: ⁊ alꝰ factiuus cũ rõne: ⁊ isti habitus sũt diuersi: nec ꝯtinet alter istoꝝ habituũ sub reliquo: qr nec factio sub actione: nec actio sub factione.

11ª ꝯclo huiꝰ.6.li.

P

℗ Atqui cũ extruendaꝝ ediũ facultas ars qdam sit ac habitꝰ qdã faciẽdi cũ rõne: nullaqz sit ars que non sit habitus faciendi cũ rõne: nec vllus habitus talis q nõ sit ars: sit vt idẽ sit ars atqz habitꝰ faciẽdi va cũ rõne.

℗ Quia autẽ edificatiua ars quedã est: ⁊ etiam habitus qdam cũ rõne factiuus: ⁊ nulla neqz ars est que nõ cũ ratione factiuus habitus est: neqz talis que nõ ars: idẽ vtiqz erit ⁊ ars ⁊ habitus cum ratione vera factiuus. Q

℗ Hec est 2ª pticula tertie ptis: in qua determinat de arte ostendendo qd est ars ⁊ intẽdit ꝓbare ꝙ idẽ est ars ꝙ habitus factiuus cũ recta rõne: ⁊ hec est ꝯclo 12ª que ꝓbat per inductionẽ sic. Videmus ꝙ edificatiua est ars quedã ⁊ ꝙ est habitus ad faciendũ aliqd cũ rõne ⁊ nulla ars inuenit cui hoc nõ cõueniat.s.ꝙ sit habitus factiuus cũ rõne: ⁊ non est aliqs habitus factiuus cũ rõne qn sit ars. igit manifestũ est ꝙ idẽ est ars ꝙ habitꝰ factiuus cũ va rõne.

12ª cõclo huiꝰ.6.li.

℗ At vo circa generationẽ ars omnis versatur: ⁊ inuẽtionem contemplationemue quonam mõ fiat eorum aliquid que ⁊ esse ⁊ non esse possunt: ⁊ quorũ pncipiũ non in eo qd efficitur sed in ipso est faciente.

℗ Est

B ¶ Est aũt ars oĩs circa generationẽ: ⁊ artificiare: ⁊ speculari. Qualiter vtiq̃ fiat aliq̃d cõtingentiũ ⁊ esse ⁊ non esse: ⁊ quorũ principiũ in faciente sed non in facto.

¶ Hec est 3ª pticula tertie ptis: in qua determinat de operationib⁹ artis circa suã mãm: circa quã est duo cõsiderare. s. ipsã actionẽ artificis que p artẽ dirigit. ⁊ opus qd est exterius factũ p artẽ. Opatio aũt artis est triplex. Primo est enĩ vna opatio artis q̃ est cõsiderare qualr aliqd est faciendum. 2ª opatio est opari circa mãm exteriorem. 3ª opatio est cõsiderare ipũ opus factum: ideo dicit q̃ oĩs ars circa gnãtionẽ. i. circa cõstitutionẽ ⁊ cõplemẽtũ opis: ⁊ hoc ponit p tertia operatione artis quã pmo pponit tanq̃ finẽ artis: ⁊ est circa artificiare idest circa opõnẽ artis q̃ disponit mãm ⁊ est circa speculari qualr aliqd sit faciẽdũ p artẽ qd est pma opatio artis. Ex pte vo ipsius opis artis est duo cõsiderare. Primũ est q̃ ea que fiũt p artẽ sunt cõtingentia esse ⁊ nõ esse: qd pz: q2 qñ fiunt incipiunt esse de nouo. 2m est q̃ pnm actiuũ gñonis operũ artificialiũ est in ipso faciẽte q̃si extrĩsecũ ab ope ⁊ nõ est in ipso ope facto. Sic igit pz q̃ triplex est opatio artis. s. speculari opus faciendũ: ⁊ opari circa mãm: ⁊ speculari opus factũ. pma ⁊ tertia opatio sunt actiones: sz scda opatio est factio a qua ars dr factiua. Pz etiã q̃ est mã artis: q2 factibile cõtingẽs esse ⁊ non esse: in quo non est pncipium effectiuum factionis sed passiuum tm.

Triplex opõ artis.

¶ Nam neq̃ eorũ que necessario sunt vel fiunt est ars: neq̃ eorũ que sunt sm nãm. Hec enĩ in seipsis hñt pncipiũ ipsũ. Cũ aũt effectio atq̃ act⁹ diuersa sint: artẽ effectionis esse nõ actus necesse est. Atq̃ circa eadem

C quodãmõ versat ars ⁊ fortuna: quẽadmodũ ⁊ Agatho dicit. Quippe ars fortunã fortunaq̃ diligit artẽ.

¶ Neq̃ enĩ de his q̃ ex necessitate sunt vel fiũt ars est: neq̃ de his que sm nãm: in seipsis enĩ hñt hec principia. Quia aũt factio ⁊ actio alterũ: necessariũ artẽ factionis: sed nõ actiõis esse: ⁊ sm modũ quẽdã circa eadẽ est fortuna ⁊ ars quemadmodum ⁊ agathon ait. Ars fortunam dilexit ⁊ fortuna artem.

¶ Hec est 4ª pticula tertie ptis: in qua ostẽdit a qbus ars differt p suã mãm: ⁊ cũ qbus cõuenit in mã: differt enĩ p suã mãm a scia diuina ⁊ mathematica: quia scia diuina ⁊ mathematica sunt de his que de necessitate sunt vel fiũt: ⁊

D ars est de his q̃ cõtingũt esse ⁊ nõ esse. Differt etiã a scia nãli: q2 scia nãlis est de his q̃ sunt sm nãm: vt de his q̃ hñt in se pnm motus: sed de talib⁹ nõ est ars: sed est de his q̃ habẽt pnm motus extra. s. in faciẽte: differt etiã ars a prudẽtia: q2 factio ⁊ actio differũt: ⁊ prudẽtia est directiua actionis: ⁊ ars est directiua factiõis sz modũ quẽdã. sed ars cõuenit quodãmõ in mã cũ fortuna: q2 vtraq̃ est circa ea q̃ fiunt per intellectũ: sed ars est cũ rõne ⁊ fortuna est sine rõne: ⁊ hãc cõuenientiã in mã artis ⁊ fortune posuit Agathon. d. q̃ ars dilexit fortunã ⁊ fortuna artẽ. s. inq̃tũ cõueniunt in mã.

¶ Ars igit vt diximus habit⁹ est qdã faciendi vera cũ rõne. Cõtrariũ aũt artis habitus est faciendi falsa cũ rõne circa id qd sese aliter habere potest.

¶ Ars quidẽ igit vt dictũ est. Habitus qdẽ cũ rõne vera factiuus est. Atechnia aũt ecõtrario cum ratione falsa factiuus habitus circa contingens aliter se habere.

¶ Hec est 5ª pticula tertie ptis: in qua determinat de arte per cõparationẽ ad suũ oppositũ. d. q̃ ars est habitus factiuus cum ratione vera: sed est alius habitus factiuus circa contingens cum ratione falsa. E

Capitulũ secundũ

tractatus scdi de prudẽtia in quo pmo ponit: q̃ prudens est q bñ põt cõsiliari circa ipsa bona ⁊ cõferẽtia non sm pte: sed ad bñ viuere totũ: q̃re prudẽs totalr cõsiliatiu⁹ ⁊ q̃ cõsiliatio nõ est de necessarijs nec de ipossibilib⁹: ⁊ q̃ prudẽtia nec est scia: nec ars sed habitus verus cum rõne actiuus circa hoĩs bona ⁊ mala cui eupraxia finis ⁊ nõ alterũ: qd manifestũ est ex eo q̃ oẽs dicũt talẽ prudentẽ qui sibi ⁊ alijs põt bona speculari q̃lia sunt dispensatiui politici ex eo q̃ temperãtia ⁊ sophrosyni est dicta velut saluãs prudẽtiã: qd pz ex eo q̃ intẽperãtia corrũpit prudẽtiã: ex qbus cõcludit prudẽtiã esse habitũ cũ rõne vera circa hominis bona ⁊ mala operatiuũ: deinde q̃ prudẽtia differt F ab arte: eo q̃ artis est v̓tus prudẽtie vo nõ. ⁊ q̃ in arte qui volẽs peccat eligibilior circa prudẽtiã ecõuerso. ⁊ q̃ prudentia nõ est solũ habitus cũ rõne in quo cõmunicat cum arte: sed est actiuus circa humana bona: cuius signũ est q̃ artis est obliuio: prudentie vo non.

¶ De prudẽtia vo quenã sit percipiemus: si cõtẽplabimur quosnã ipsos prudẽtes dicim⁹ eẽ. Videt itaq̃ prudẽtis eẽ bñ cõsulere posse circa ea que sibi sũt bona ac cõferunt: nõ aliqua ex pte: vt quenã ad sanitatẽ vel vires: sed que ad bñ viuendũ oĩno cõducant. Argumẽto est id ita esse: eos etiã qui circa aliqd versant prudẽtes dici: cũ bñ ad finẽ studiosũ aliquẽ excogitauerint ea quorũ nulla est ars. Quare ⁊ oĩno prudens is est: q

G ad consultandum est aptus.

De prudẽtia aũt sic vtiq̃ assumamus speculãtes quos vtiq̃ dicim⁹ prudẽtes. Videt aũt prudẽtis esse posse bñ cõsiliari circa ipsa bona ⁊ cõferẽtia nõ sz partẽ: puta q̃lia ad sanitatẽ vel fortitudinẽ: sz ad bñ viuere totũ. ¶ Signũ aũt qm̃ ⁊ circa aliqd prudẽtes dicim⁹ qñ ad finẽ aliquẽ studiosi bñ rõcinabunt quorũ non est ars. Quare ⁊ totaliter erit prudens consiliatiuus. Capitulum 2m tra. 2. libri 6. ethi. pª ps. ca.

Istud est 2m caplm tractatus scdi: in quo determiat de prudẽtia cõtinẽs tres ptes. In pª ostendit qd est prudẽtia. In 2ª ibi [Sed nõ artis.] ostẽdit drãz inter prudẽtiã ⁊ artẽ. In 3ª ibi [Duabus aũt entib⁹.] determinat de subo ⁊ obo prudẽtie. pª ps cõtinet tres pticulas. In pª ostẽdit qs est simplr prudẽs. In 2ª ibi [Cõsiliat aũt nullus.] ostẽdit drãz prudẽtie ad alios habit⁹ intellectuales suprapositos. s. sciam ⁊ artẽ. In 3ª ibi [Relinquit igit ipsaz.] cõcludit ex pmissis diffõnẽ prudẽtie. In pª igit particula dicit q̃ nos dicẽtes de prudẽtia speculabimur q sũt prudẽtes: ⁊ intẽdit q̃ prudẽs simplr est q põt ex suo hitu bñ cõsiliari q̃lia sunt bona ⁊ vtilia hoĩ q̃ntũ ad totũ viuere hoĩs: ⁊ hec est cõclo 13ª vñ dicit q̃ ad prudentẽ vĩ ptinere q̃ sit potẽs ex facultate habit⁹ bñ cõsiliari circa ppria bona ⁊ vtilia nõ qdẽ solũ in aliquo particulari negocio: puta q̃lia sũt bona vel vtilia ad sanitatẽ vel fortitudinẽ corporalẽ: sz circa ea q̃ sũt bona ⁊ vtilia ad hoc q̃ tota vita humana sit bona. [Signũ aũt.] hec cõclo pbat p qddã signũ tale. Illi qui pñt bñ cõsiliari de his que sunt bona ⁊ vtilia ad aliquẽ determinatũ finẽ: dũmõ ille finis sit bon⁹ ⁊ dũmõ sit circa ea quorũ nõ est ars: q2 bñ rõcinari de his nõ pertinet ad prudẽtiã: sed ad artẽ tales dĩr prudẽtes particulr Scdi ca. tra. 2. in 3 tres ptes ps. H 13ª cõclo hui⁹. 6. li.

I circa aliqđ determinatū negociū. Si igit̄ ille qui est bñ cōsiliatiuus de his q̄ sunt ad aliquē pticularē finē sit prudēs pticulariter: sequit̄ q̄ ille q̄ est bene ɔsiliatiuus de his que ptinēt ad totā vitā sit totalr̄ ꝛ simplr̄ prudēs: vñ pōt argui sic. Sicut ille q̄ bñ cōsiliat̄ circa ea q̄ sunt ad determinatū finē pticularē se hꝫ ad hoc q̄ sit pticulariter prudēs: ita ille qui bñ cōsiliat̄ circa ea que sunt bona ꝛ vtilia ad totam vitā se hꝫ ad hoc q̄ sit prudēs simplr̄ ꝛ totalr̄: sed ille qui bñ pōt cōsiliari de his que sunt ad determinatū finē boni pticularē est pticulr̄ prudēs: igit̄ ille q̄ bñ cōsiliat̄ de his q̄ sunt bona ꝛ vtilia ad totā vitam est simplr̄ prudens.

Consultat aūt de iis nemo: que aliter sese hr̄e non pñt aut de iis que ipse agere nequit. Quare si scia qdē est cum demonstratione: quoꝝ aūt p̄ncipia aliter sese ha-

K bere possunt eoꝝ nō est demōstratio (cūcta enī ꝛ aliter sese hr̄e pñt) neqꝫ de is que sunt necessario cōsultatio fieri pōt: ipsa prudentia ꝑfecto neqꝫ scia neqꝫ ars esse pōt. Scientia q: sub actionem cadit aliter sese hr̄e pōt. Ars aūt q̄ aliud actiōis: aliud effectiōis est gen⁹.

Cōsiliat̄ aūt nullus de ipossibilib⁹ aliter se habere: neqꝫ nō ɔtingentib⁹ ipsi agere. Quare si scia qdē cū demōstratione: quoꝝ aūt principia cōtingit aliter hr̄e hoꝝ nō est demōstratio. Oia enī cōtingunt ꝛ aliter se hr̄e: ꝛ non est cōsiliari de his que ex necessitate sunt: nō vtiqꝫ erit prudētia scia neqꝫ ars. Scia qdē: qm̄ cōtingit agibile aliter se habere. Ars autem quoniā aliud genus actionis ꝛ factionis.

L Hec est 2ª pticula p̄me ptis: in qua ponit̄ dr̄ia inter prudentiā ꝛ alias v̄tutes itellectuales supra positas: ꝛ intēdit ꝓbare q̄ prudentia nec est scia nec ars: ꝛ hec est 14ª ɔclō que ꝓbat̄ sic. Nullus cōsiliat̄ de his que sunt simplr̄ ipossibilia aliter se hr̄e: neqꝫ de his que nō sunt in potestate illius q̄ ɔsiliat̄. Arguit̄ tūc sic. Prudētia est de illis de qbus est cōsiliū: ꝛ cōsiliū est de his que pñt aliter se hr̄e. igit̄ prudētia est de his q̄ pñt aliter se habere: sed scia nō est de his que pñt aliter se hr̄e. Scia enī est de his quoꝝ p̄n⁹ nō pñt aliter se habere: ꝛ ꝑ ɔñs ɔclōnes de qb⁹ est scia nō pñt aliter se hr̄e. igit̄ prudētia nō est scia. Silr̄ prudētia nō ē ars: q: ars est de factibilibus: ꝛ prudētia de agibilibus: ꝛ aliud est genus actionis ꝛ factionis vt dictū est prius.

14ª ɔclō hui⁹.6.li.

Restat ergo habitū ipsā esse agēdi vera cū rōne circa ea que sub bona hoī atqꝫ mala. Finis.n. effectionis

M est qd aliud p̄ter ipsā effectionē. Actionis v̄o nō semper. Est.n. ipsa bona actio finis. Quocirca Periclem ꝛ viros tales arbitramur esse prudētes: q: q̄ sibiipsis ꝛ que ceteris hoīb⁹ sunt bona ꝑspicere pñt. Esse autē eos tales putamus q̄ ad rē familiarē atqꝫ ad rēpublicam administrandā sunt apti. Vñ ꝛ tēperantiā cōseruatricē prudētie appellamus. Cōseruat aūt talē existimationē. Voluptas.n. ꝛ dolor nō oēm existimationē corrūpit. Nō.n. hanc: trianguli tres angulos equales duob⁹ rectis hr̄e. Sed eas q̄ circa id habent̄ qđ cadit in actionē. Nā p̄ncipiū qdē reꝝ agendaꝝ id est gratia cuius sūt ipse: ei v̄o q̄ corruptus est ob voluptatē aut dolorē cōtinuo nō videbit̄ p̄ncipiū ipsum: nec huius grā ac ꝑꝑ hoc ipsuꝫ expetēda esse vniuersa atqꝫ agenda. Vitiuꝫ enī principij corruptiuꝫ est. Quare prudentiam habitum esse agendi circa humana bona v̄a cum ratione necesse est.

N Relinquit̄ ergo ipsā esse habitū veꝝ cū rōne actiuū circa hoīs bona ꝛ mala: factionis qdem enī alterū finis: actionis aūt non semꝑ. Est.n. ipsa eupraxia finis. Propter h̄ Periclem ꝛ tales prudētes existimam⁹ esse: qm̄ ipsis bona ꝛ aliis pñt speculari: esse aūt tales existimamus iconomicos ꝛ politicos. Hinc ꝛ tēperantiā hoc appellamus noīe sophrosym velut saluantē prudētiā: saluat aūt talē existimationē: nō enī oēm existimationē corrūpit neqꝫ peruertit delectabile ꝛ triste: puta qm̄ trigonū duob⁹ rectis equales hꝫ vel nō hꝫ: sed eas q̄ circa operabile: principia qdē enī opabiliuꝫ qđ cuius grā opabilia: corrupto aūt ꝑpter delectationeꝫ vel tristitiā cōfestim nō apparebit principiuꝫ: neqꝫ oportere huius grā: neqꝫ ꝑꝑ eligere oia ꝛ operari. Est.n. malitia corruptiua principij. Quare necesse prudentiā habitum esse cum rōne vera circa humana bona operatiuum.

Quid prudentia.

O Hec est 3ª pticula p̄me ptis: in qua ponit diffōnē prudētie ꝛ eā declarat. p̄mo igit̄ cōcludit diffōneꝫ prudētie. d. q̄ exquo prudētia nō est scia que est habit⁹ demonstratiuus circa necīa: nec est ars que est habitus cū rōne factiuus: relinquit̄ q̄ prudētia est habit⁹ verus actiuus circa hoīs bona ꝛ mala: ꝛ hec est ɔclō 15ª: ꝛ q: manifestū est ex p̄cedentibus q̄ prudētia est habitus verus: q: aliter nō esset v̄tus intellectualis. Manifestū est ēt per dr̄iaꝫ inter prudētiam ꝛ artē: q̄ prudētia est habitus actiuus: iō Phs solū declarat vltimā pticulā hui⁹ ɔclōnis seu diffōnis. s. q̄ est actiu⁹ circa hoīs bona ꝛ mala: ꝛ hoc declarat triplr̄. p̄mo ꝑ dr̄iaꝫ inter illa circa que est ars. ꝛ illa circa que est prudētia que talis est. Finis factionis semꝑ est aliud a factione: sꝫ finis actionis nō semꝑ est aliud ab actione: sed qnqꝫ est eupraxia. i. bona opō ipsi. i. sibimet vel ipsi agenti: nihil enī ꝓhibet vnā actionē ordinari ad aliā sicut ad finē: sicut cōsideratio effectus ordinat̄ ad cōsiderationē cause. bona ergo actio ꝛ finis bone actiōis est in ipso agēte ꝛ est bonū ipsi⁹ agentis: ꝛ per ɔñs prudētia que est circa actiones est circa hoīs bona. Intelligendū q̄ ꝑ hanc dr̄iaꝫ inter factionē ꝛ actionē pōt patere q̄ prudētia est habitus actiuus circa hoīs bona. Nā q: finis factionis nō est factio sꝫ est aliquid factū extra: vt finis edificationis est edificiū cōstructū: iō bonū ipsius factionis nō est in faciēte sꝫ in facto: ꝛ sic ars que est circa factiones nō est circa hoīs bona vel mala: sꝫ circa bona vł mala artificiatoꝝ: sꝫ ipsa actio ꝛ finis actionis que est bona actio est in hoīe agente ꝛ est bonum hoīs agētis: ꝛ iō prudētia que est circa actiōes est circa hoīs bona ꝓsequēda ꝛ mala fugienda. Propter q̄. 2° declarat̄ per qđdā signū q̄ prudētia est habitus verus actiuus circa hoīs bona ꝛ est tale signū. Nā ꝑꝑ hoc quēdā qui vocabat̄ Pericles ꝛ alios siles estimamus esse prudētes ex eo q̄ pñt cōsiliari que sunt bona nō solū sibiipsis: sed ēt aliis: ꝛ tales q̄ pñt sibi ꝛ aliis bona speculari estimamus iconomicos. i. dispensatores domoꝝ ꝛ politicos. i. gubernatores ciuitatū. Hinc ꝛ tēperātiā. 3° ꝓbat̄ per aliud signum: q̄ prudētia est circa hoīs bona ꝛ mala ꝛ est signū tale: temperantia in greco dr̄ sophrosim. i. saluans mentē. s. prudētiā. Nā tēperātia saluat verā estimationē que est circa agibilia que sunt hoīs bona ꝛ mala. vñ pōt ex hoc signo rō formari sic

15ª ɔclō hui⁹.6.li.

P

Nōn

Q

A mari sic. Temperãtia saluat prudẽtiã: et hoc nõ est nisi q2 saluat verã estimationem circa agibilia que sunt bona vel mala hoĩs: temperãtia eniʒ inquãtũ moderat delectatiões et tristitias tact⁹ saluat verã estimatiões que est circa agibilia que sunt bona vel mala hoĩs: et per hoc saluat prudentiã: et hoc est signum q̄ prudẽtia est circa bona et mala hoĩs. Qꝫ aũt tẽperãtia solũ saluet verã estimationeʒ circa agibilia ꝓbat ꝑhs: et hec est ꝯclo 16ᵃ q̄ ꝓbaẽ sic. Solam istã estimationẽ saluat tẽperãtia quã estimationẽ delectabile et triste. hoc est itẽperãtia: corrumpit: sed delectabile et triste sine itẽperãtia nõ corrũpit nec puertit oẽm estimationẽ verã: q2 nõ corrũpit estimationeʒ speculatiuam. s. q̄ triãgulus hʒ vel nõ hʒ tres angulos eq̄les duob⁹ rectis: sʒ intẽperãtia corrũpit verã estimationẽ que est circa opabile: et hoc ostẽdit sic. Principia opabiliũ sũt fines quoꝝ grã fiunt opabilia: q̄ ita se hñt in opabilib⁹ sicut pn̄ª in demõstrationib⁹: nũc qñ intẽperatus hʒ vehemẽtẽ delectationẽ vel tristitiã appet sibi q̄ optimũ est seq delectationẽ et tristitiã fugere: et ita corrũpit iudiciũ rõnis: quo corrupto nõ appet hoĩ verus finis qui est pn̄ᵐ prudẽtie circa opabilia: nec tũc apparet hoĩ q̄ opʒ semꝑ ꝑꝑ veꝝ finẽ opari et eligere: sed magis ꝑꝑ delectabile: quelibet eniʒ malitia corrũpit pn̄ᵐ īquãtũ corrũpit rectã estimationẽ de fine: hãc corruptionẽ maxie ꝓhibet tẽperãtia q̄ per hoc saluat prudentiã. Et sic pʒ ex ꝑdictis signis q̄ necesse est prudẽtiã eẽ habitũ cũ rõne vera operatiuũ circa humana bona.

Et vero artis qdẽ est v̄tus: prudẽtie vero non est. Et in arte qdem q sua sponte peccat magis est expetendus: circa vero prudẽtiã minus: queadmodũ et circa v̄tutes. Patet igiẽ prudẽtiã v̄tutẽ quãdã esse: nõ artem.

2ᵃ ps c. Sed tñ artis qdẽ est v̄tus: prudentie aũt non est. C Et in arte qdẽ volẽs peccans eligibilior: circa prudẽtiã aũt minus: quemadmodũ et circa virtutes. Manifestum igitur: qm̄ prudentia virtus quedam est et non ars.

Hec est 2ᵃ ps ꝑncipalis huius capli: in qua ꝑhs ostẽdit dñias īter prudẽtiã et artẽ inquãtũ sunt v̄tutes humane. et ponit duas dñias. pᵃ est q̄ circa artẽ reqriẽ v̄tus moralis q̄ rectificet eiꝰ vsuʒ. ꝑõt eniʒ eẽ q̄ aliqs hñ hʒ rõnem artis edificandi: et tñ ꝑꝑ aliquã malitiã nõ vult facere bonã domũ: et iõ ad bonũ vsuʒ artis reqriẽ v̄tus moralis. s. iustitia que rectificet vsuʒ artis: sed circa vsuʒ prudẽtie nõ reqriẽ aliqð directiuũ: q2 ex necessitate hʒ v̄tutes morales adiunctas saluãtes sua pn̄ª: sed nõ est sic de arte que est circa bona exteriora: q2 postq̄ʒ ars est habita adhuc reqritur v̄tus moralis q̄ rectificet vsuʒ eius. Et in arte qdẽ. 2ª dñia est. si aliquis peccat in arte ex ꝓpria volũtate eligibilior est et melior reputaẽ q̄ʒ si nõ peccaret ex ꝓpria volũtate: q2 tũc crediẽ ex ignorãtia et inexperiẽtia artis peccare. Sʒ circa prudẽtiã minus laudaẽ q volẽs peccat q̄ʒ q nolens sicut et circa v̄tutes morales: et hʒ est: q2 ad prudẽtiã reqriẽ rectitudo appetitꝰ circa fines. ad hʒ q̄ sua pn̄ª sint salua. Manifestũ est igiẽ ex ꝑdictis q̄ prudẽtia est q̄dã v̄tus et nõ ars.

Cũ aũt due sint aie ptes rõnẽ habẽtes: alterius erit ipsa prudẽtia v̄tus: ipsius inquã opinatiue. Nã et opinatio circa id versaẽ qð aliter sese hñe põt: et prudẽtia ipsa. Atqui neqʒ habitus est cũ rõne solũ. Huius autẽ indicium est talis quidem habitus obliuionẽ esse: prudentie vero non esse.

3ᵃ ps ca. Duabus aũt entib⁹ ptibus aie rõnẽ habẽtiuʒ: alterius vtiqʒ erit v̄tus. s. opinatiue: opio eniʒ circa contingens aliter habere est: et prudentia.

Sed tamen neqʒ habitus cum rõne solum. Signum autem quoniam obliuio talis quideʒ habitus est prudentie autem nõ est.

E Hec est 3ᵃ ps ꝑncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de subiecto et obiecto prudẽtie. d. q̄ cũ sint due ptes aie: vt dictuʒ est ꝑus. s. sciẽtificũ et rõcinatiuũ siue opinatiuũ: manifestũ est q̄ prudẽtia est v̄tus alteri⁹ hoꝝ. Nã opinio est circa ea que cõtingũt aliter se hñe sicut et prudẽtia: et sic pʒ quid est subm prudẽtie: qr ps aie opinatiua: et qd est eius obm: q2 ꝯtingẽs aliter se hñe. Sed tñ neqʒ habitus. Sed quãuis prudẽtia sit habit⁹ vt dictũ est: tñ prudẽtia nõ est cuʒ sola rõne: et hʒ ꝓbat ꝑhs: et hec est ꝯclo 17ᵃ q̄ ꝓbaẽ sic. Cuiuslʒ habit⁹ q est cũ sola rõne põt eẽ obliuio: sed prudentia non põt esse obliuio. g̃ prudẽtia nõ est cũ sola rõne: sʒ siĩ cũ hʒ qð est cũ rõne est cũ appetitu recto. Hic occurrũt tria dubia. pᵐ est an ars sit v̄tus intellectualis distincta a prudentia. Videẽ q̄ nõ sit v̄t⁹ distincta a prudẽtia: q2 prudẽtia est circa factibilia sicut ars: qð pʒ. Nã circa factibilia aliq artifices dicunẽ prudentes: vt prudens gubernator nauis et prudẽs dux exercitus: et prudẽs edificator. g̃ et c. Item v̄tutis nõ est v̄tus: sicut neqʒ motus est motus: sʒ artis est aliqua v̄tus rectificãs appetitũ artificis ad hñ operãduʒ. Dõm q̄ est v̄tus: q2 ꝑficit artificẽ ad hñ operãdũ et est distincta ab aliis v̄tutib⁹ itellectualib⁹: vt pʒ ꝑ ꝓbationes ꝑhi in textu. Ad pᵐ in ꝯtrũ dõm q̄ artifices circa factibilia nõ dicunẽ prudẽtes simplr: sine additione: sed cũ additione vt prudẽs dux: vel prudẽs edificator: eo q̄ hñ ꝯsiliaẽ de his que sũt ad finẽ sue artis. Prudẽtia aũt simplr dicta est hñ ꝯsiliatiua de his q̄ cõferũt ad totã vitam hoĩs: et ita nulla ars est prudẽtia simplr dicta. Ad aliud dõm q̄ v̄tutis itellectualis q̄ nõ supponit rectitudineʒ appetitus hñ est v̄tus: et q2 ars nõ ꝑsupponit rectitudinẽ appetitus: iõ ars postq̄ʒ habuerit esse: ad bonũ vsuʒ eius reqriẽ v̄tutẽ moralẽ. s. iustitiã: sed q2 prudẽtia ꝑsupponit rectitudinẽ appetitus: eo q̄ prudẽtia est recta rõ agibiliũ: et recta rõ prudẽtie que includit rectã estimationeʒ de fine de necessitate presupponit rectitudinẽ appetit⁹ de ipso fine: et iõ prudẽtia nõ est v̄tus moralis supueniẽs: q2 ꝑsupponit v̄tutes morales. Sed q2 ars est solũ recta ratio factibilium: et bonũ artis est in artificiato et nõ in artifice: nec est bonum artificis: iõ nõ ꝑsupponit appetitũ rectũ: et ꝑꝑ hoc ad boᵐ vsuʒ eius idiget v̄tute morali quã nõ necessario ꝑsupponit. Ad formã rõnis dico q̄ v̄tus itellectualis nõ ꝑsupponit v̄tutẽ moralẽ: hñ tñ est v̄tus moralis dirigẽs. C 2ᵐ dubiũ est. vtrũ solũ delectabile circa qð est tẽperãtia corrũpat rectã estimationẽ prudentie. Videẽ q̄ nõ: q2 prudẽtia nõ solũ ordinat tẽperãtiã sed fortitudinẽ et iustitiam et oppositũ cuiuslibet v̄tutis corrũpit prudentiã: q2 ipose est prudẽtẽ esse nõ entẽ bonũ vt īfra diceẽ. g̃ vĩ q̄ non solum prudẽtia corrũpiẽ a delectabili intẽperãtie: sʒ ẽt a delectabili iniustitie timiditatis et audacie: et sic ẽt vĩ q̄ non plus tẽperãtia saluat prudẽtiã q̄ʒ fortitudo vel iustitia: cui⁹ ꝯtrũ vĩ ꝑhs hic dicere. Ad istã dubitationẽ rñdet Eustratius vno mõ q̄ oẽs virtutes morales et cardinales sorores sunt: et iõ qð dĩ de vna itelligiẽ de alia: et ita qð dĩ de tẽperãtia q̄ saluat prudẽtiã: itelligiẽ de fortitudine et iustitia et aliis v̄tutib⁹ moralib⁹. Item dicit q̄ delectabile ꝑꝑ qð generalr mala facimus et triste ꝑꝑ qð bona omittimus: gñaliter sumunẽ pro delectatione et tristitia circa quãlʒ mãm v̄tutis: tñ delectabile qð est gñale oĩ v̄tuti ꝓpropriaẽ tẽperantie: q2 ipsa versaẽ circa maxie delectabilia: vt pʒ ex 3ᵒ huiꝰ: et iõ ꝑ appropriationẽ et nõ ꝑ ꝓprietateʒ attribuiẽ tẽperãtie q̄ sit prudẽtie saluatiua. Alr adhuc dicunt aliq q̄ lʒ alia delectabilia ꝓhẽãt aliqð īpedimẽtũ estimationi

3 prudētie inquantū ex eoꝝ pñtia obnubilaf quodāmō rōꝰ nō tñ corrūpūt ipsaꝫ ita cōiter:sicut delectationes tactus: que sunt maxie vehemētes circa quas est tēperātia. ¶ 3ᵒ dubitaf. vtrū prudētia sit vtus moralis vel intellectualis. Et vi ꝙ nō sit itellectualis:qꝛ cuiuslꝫ vtutis intellectualis pōt esse obliuio vt dicit ꝓhs. ergo ꝛc̄. ¶ Itē forma ꝛ illō cuius est forma sūt in eodē subiecto:sꝫ prudētia est forma vtutū moraliū.ḡ est in eodē subiecto cū eis:ꝛ ꝑ ꝯñs est vtꝰ moralis. ¶ Itē prudētia pficit appetitū in ordie ad boᵐ: sꝫ vtutes itellectuales pficiūt subiectū in ordine ad veꝝ.ḡ prudētia nō est vtus itellectualis sed moralis. ¶ Dōm ꝙ prudētia est vtus itellectualis:qꝛ pficit itellectū in ordine ad tactū rōcinandi ꝛ iudicādi de agibilibꝰ:iō est vtus itellectualis. ¶ Ad pᵐ in ꝯriū dico ꝙ nō cuiuslibet vtutis intellectualis pōt eē obliuio:sed illius cuiꝰ obim seu mā non ꝯtinue preiacet hoi:ꝛ circa cuiꝰ mām nō ꝯtinue conuersamur:sꝫ obiecta prudētie sunt ipsa agibilia q̄ cōtinue preiacent hoi ꝛ sue opōni:eo ꝙ ꝯtinue versamur circa passiōes ꝛ opōnes q̄ sunt ꝑ prudētiā regulāde. Obiecta aūt artis ꝛ scie nō ita frequēter nobis occurrūt:ꝛ iō ars ꝛ scia pñt corrūpi ꝑ obliuionē:sꝫ prudētia nō. Alia rō qꝛ prudētia nō cōsistit in sola rōne sꝫ cū hoc reqrit rectitudinē appetitꝰ:ꝛ iō nō est sīle de prudētia ꝛ alijs vtutibꝰ itellectualibꝰ. ¶ Ad aliud dico ꝙ prudētia nō est foīa intrinseca vtutū moraliū:sed est foīa extrinseca exēplaris seu directiua. ¶ Ad 3ᵐ qñ dī ꝙ prudētia ordiat appetitū in boᵐ. Dōm ꝙ ordinare appetitū in bonū pōt esse dupl'r. vel ꝑ modū inclinationis ꝛ hoc fit ꝑ vtutē moralē:vel per modū directionis ꝛ regule:ꝛ hoc fit ꝑ prudētiā q̄ dirigit ꝛ regulat appetitū respectu eiꝰ qō est ad finē. Lincon. dicit ꝙ prudētia vno mō est vtus itellectualis ꝛ alio mō cōnumeraf iter vtutes morales. Nā prudētia quo ad pmā opōnē suā que est cognitio agēdoꝝ ꝛ obmittēdoꝝ est vtus itellectualis ꝛ speculatiua:sed inquātū extēdit in directionē opeꝝ iustitie tēperātie ꝛ fortitudis inter vtutes morales cōnumeraf. hec Lincon. ¶ Dubitaf circa diffōnē prudētie q̄ est habitus actiuus cū rōne vera circa hois bona ꝛ mala:hec eniꝫ nō videf diffō prudētie:qꝛ cuicūqꝫ cōpetit diffō eidē cōpetit ꝛ diffinitū:sed hec diffō competit scie morali hic tradite. Nam scia moralis cū sit scia practica est habitꝰ actiuus ꝛ est cū rōne vera circa hois bona ꝛ mala.ḡ si diffō esset hec:seqf ꝙ ois habēs sciam moralem esset prudēs:ꝛ ꝙ ois prudēs haberet sciam moralem:qō falsuꝫ est. ¶ Dōm ꝙ prudētia est habitus actiuus cū rōne vera in particulari ꝛ in actu circa hois bona ꝛ mala:sed scia moralis est habitꝰ cum rōne vera in vniuersali ꝛ in habitu actiuus circa hominis bona ꝛ mala:ꝛ ita differt scia moralis a prudentia.

Marg.: Dubiᵐ 3ᵐ. rō pᵃ. In fine huiꝰ capli rō 2ᵃ. rō 3ᵃ. Solo. Ad pᵃᵐ rónem. K. Ad 2ᵃᵐ rónem. Ad 3ᵃᵐ rónem. Ordinare appetitum in bonum ꝯtingit 2ʳ. Prudentia diuersimode moralis intellectualisqꝫ virtus est. L. Dubium aliud circa diffōnē prudētie. Solo.

M

Capitulum tertiū tractatus scdi de vtutibus intellectualibꝰ q̄ sunt circa

pncipia:in quo pmo ostēdif ꝙ cū habitꝰ q est vtus intellectualis pncipioꝝ neqꝫ sit sciētia neqꝫ sit ars nec prudētia neqꝫ sapiētia:ꝙ itellectꝰ est ipsoꝝ pncipioꝝ:deinde de sapiētia ꝙ ipsa dupl'r dī. s. ꝑticulariter. s. vtus artis:ꝛ totaliter vt illa que est certissima sciaꝝ que circa pncipia:ꝛ ēt ea q̄ sunt ex pncipijs iudicat. vñ ꝛ simul est itellectus ꝛ scia.

¶ Cuꝫ aūt scia existimatio sit de vlibus:ꝛ iis que necessario sunt:sintqꝫ demōstrabiliū scieqꝫ ois pncipia(est eniꝫ ipsa scia cū rōne)pncipiū rei scibilis nec est sciētia nec ars nec prudētia. Scientia qꝛ ipm scibile demonstrabile est. Ars ꝛ prudētia:qꝛ in iis versaf q̄ sese aliter habere pñt. At neqꝫ sapia est:est eniꝫ sapiētis de quibusdā demonstrationē hr̄e:qō si ea qbꝰ verū dicimus ꝛ nunq̄ falsuꝫ in iis que pñt aut non pñt aliter sese hr̄e hec sunt:scia:prudētia:sapiētia:intellectus. Hoꝝ aūt triuꝫ habituū nullus esse pōt:atqꝫ tres dico:prudentiā:sciam:sapiam. Restat intellectū esse pncipioꝝ. N

Quia aūt scia de vlibꝰ est estimatio ꝛ de ex necessitate entibꝰ:sunt aūt principia demonstrabiliū ꝛ ois scie(cum rōne enim scia)principiū scibilis:neqꝫ vtiqꝫ scia erit neqꝫ ars neqꝫ prudētia. Scibile qdē eniꝫ demōstrabile:hec aūt. s. ars ꝛ prudentia sunt existētes circa cōtingentia al'r se hr̄e:neqꝫ vtiqꝫ sapientia hoꝝ est. Sapiētis eni de qbusdā habere demōstrationē est. Si vtiqꝫ qbꝰ verū dicimus ꝛ nequaq̄ mentimur circa cōtingētia vel nō cōtingētia al'r habere scia ꝛ prudentia est ꝛ sapia ꝛ intell's:hoꝝ aūt triū nullū cōtingit esse. Dico aūt tria prudentiā:sciam:ꝛ sapiam. Relinquif ergo intellectū esse principioꝝ. O

Marg.: Caput 3ᵐ tra. 2. 6 li. ethi. pᵃ pa. c.

Istud est 3ᵐ caplm scdi tractatꝰ:in quo determinaf de vtutibꝰ itellectualibus q̄ pficiūt intellectū circa pnᵃ ꝛ cōtinet duas ptes pncipales. In pᵃ determinaf de intellectu q est habitus pncipioꝝ demonstrationis ꝛ demōstrabilium. In 2ᵃ pte ibi[Sapia aūt.]determinat de sapia que est de pmis pncipijs demōstrationuꝫ:ꝛ ēt est de pmis pncipijs entiū. In pᵃ ḡ pte intēdit ostēdere istam ꝯclōnē que est 18ᵃ huiꝰ libri ꝙ itell's est habitꝰ soloꝝ pncipioꝝ demrōnis indemōstrabiliū:que ꝓbaf sic. Aliq̄ vtus intellectualis est habitus soloꝝ pncipioꝝ demrōnis indemonstrabiliū:ꝛ nec scia nec ars nec prudētia nec sapia est habitus soloꝝ pncipioꝝ idemōstrabiliū.ḡ relinquif ꝙ intellectꝰ est habitꝰ soloꝝ pncipioꝝ demōstrationis idemōstrabiliū. Maior vī esse manifesta:qꝛ exquo pnᵃ demonstrationis idemōstrabilia semꝑ sunt vera ꝛ sunt distincta ab alijs vt a ꝯtingentibꝰ ꝛ nec̄ijs demōstrabilibꝰ:videtur ꝙ pnᵃ indemōstrabilia demrōnis hñt aliquā vtutē intellectualē q̄ sit hītꝰ soloꝝ illoꝝ:ita ꝙ nō alioꝝ. Sic̄ n. est aliq̄ vtus intellectualis que est habitꝰ soloꝝ ꝯclonū determinationis:ita opꝫ ꝙ sit aliq̄ vtus intellectualis que sit hītꝰ soloꝝ pncipioꝝ demrōnis indemōstrabiliū. Et minor declaraf q̄tū ad quālꝫ eius ptē. ꝛ pᵒ dicit ꝙ qꝛ scia est estimatio de vlibꝰ ex necessitate entibꝰ que sūt demōstrabilia:nec̄e est esse aliq̄ pnᵃ demōstrabiliū. Nā scia est cū rōne demōstrationis pcedēte ex pncipijs in ꝯclōnē:ꝛ ex h arguif sic. Scia est habitꝰ ꝯclonis demrabilis:sed pnᵃ demrōnis indemrabilia nō sunt demrabilia:qꝛ sic pncipioꝝ essent pnᵃ ꝛ hoc in ifinitū.ḡ scia nō est hītus soloꝝ pncipioꝝ idemōstrabiliū:qꝛ nō est habitꝰ taliū. Silr nec ars nec prudētia est habitꝰ pncipioꝝ idemōstrabiliū:qꝛ tā ars q̄ prudētia est cōtingentiū que pñt aliter se habere:sed pncipia indemōstrabilia nō pñt aliter se habere.ḡ nec ars nec prudētia est habitus pncipioꝝ demrōnis idemōstrabiliū:nec est sapia habitus soloꝝ pncipioꝝ indemōstrabiliū:nā ad sapientē ꝑtinet ꝙ habeat demrōnē de aliqbꝰ rebꝰ vt de pmis causis entiū:vt ifra dicef. igif sapia nō est habitus soloꝝ pncipioꝝ demrōnis idemōstrabiliū. Si igif vtutes itellectuales qbꝰ ita veꝝ dicimꝰ ꝙ nūq̄ subest mēdaciū circa cōtingentia vel nō cōtingētia aliter se hr̄e:sunt scia ꝛ prudētia sub qua cōprehēdit artē ꝛ sapiaꝫ ꝛ intellectus:ꝛ nullū hoꝝ triū:que sūt prudētia scia ꝛ sapia(ꝛ cōprehēdit artem sub prudentia)cōtingit esse habituꝫ soloꝝ pncipioꝝ demonstrationis:relinquif ꝙ intell's est habitꝰ soloꝝ pncipiorū indemrabiliū. ¶ Sciendū ꝙ itell's multipl'r sumif:qñqꝫ eniꝫ accipif ꝑ poᵃ aie:qñqꝫ ꝑ actu intelligēdi:sꝫ hic accipitur

Marg.: Tertiū c. 2 tra. diuisio i duas ptes pn. 18ᵃ ꝯclo huiꝰ. 6. li. P Q Nōn

A pitur pro habitu quo homo naturaliter cognoscit pma pn cipia complexa.

¶ Sapientiā in artibus his tribuimus: qui in ipsis sunt exactissimi. Phydiā eni sapientē sculptorē lapidū dicimus: et Polycletū statuariū itidē sapientē. Atq3 hic p sapientiā nil aliud intelligimus q̄ ipsius artis v̄tutē.

Quid sapiā par ticulariter capia. 2ª ps.c.

¶ Sapiaz aūt in artibus certissimis assignam⁹: puta phydiā latomū sapientē polycletuz statuificē. hic qdē igit̄ nihil aliud significantes sapientiam q̄ qm̄ virtus artis est.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de sapia et cōtinet tres pticulas. In pma ostendit qd est sapia pticulr̄ sumpta. In 2ª ibi [Esse aūt quosdā.] ostendit qd est sapia simplr̄ accepta. In 3ª pticula ibi [Op3 ergo.] cōcludit correlariū. In pª ergo pticula narrat q nos assignam⁹

B nomē sapie in certissimis artib⁹: que .s. cognoscētes pmas causas in gñe alicui⁹ artificij dirigunt alias artes que sunt circa idē gen⁹: sicut ars architectonica dirigit manualiter operātes: et f3 hūc modū dicim⁹ phydiā fuisse sapiētē latomū et lapidū incisorē: et polycletū sapiētē statuificē .i. factorē statuaꝝ. vn̄ nihil aliud dicimus sapiam in arte q̄ vlti

F mā3 perfectionē artis: que dicitur virtus artis.

¶ At quosdā etiā esse sapientes oino: nō aliqua ex pte nec aliqd aliud q̄ sapientes arbitramur: vt in margete dixit Homerus.

Diuum is munere: nec fossor nec durus arator.

Nec sapiens alia vlla nimirum extitit arte.

Quare 9stat exactissimā sciētiaꝝ ipsaz sapiam esse.

Quid sapiā simpr̄ pacitur. C ¶ Esse aūt quosdā sapiētes existimamus totalr̄ nō f̄m ptē: nec aliud aliqd sapiētes: queadmodū Homerus ait in margite: hunc aūt neq3 vti fossorē dij posuerūt neq3 aratorē neq3 aliter qdē sapiētē. ¶ Quare manifestū qm̄ certissima vtiq3 scientiarum erit sapientia.

¶ Hec est 2ª pticula scde ptis: in qua ostēdit qd est sapientia simplr̄: et dicit q sicut existimamus aliquos sapiētes in

E aliquo artificio: ita existimam⁹ quosdā esse sapiētes totalr̄ respectu toti⁹ generis entiū et nō f̄m aliquā ptē3 eius: ita q nō f3 aliqd aliud artificiū sicut Homerus dicit de quodā q dij posuerūt eū esse nō fossorē neq3 aratorē neq3 sapientē f̄m aliqd pticulare artificiū: f3 posuerūt eū sapiētē simplr̄: eo q cognouit pª pn⁹ entiū in eo q sunt entia. [Quare manifestū.] Ex his 9cludit. qd est sapia simplr̄. d. sapia est certissima sciaꝝ: et hec est 9clo 19ª que pbat per pcedētia

19ª 9clo hui⁹ .6. li. D sic. Sicut se h3 sapia pticularis que est de aliquo determinato artificio ad alias artes q̄ sunt circa idē artificiū: ita se h3 sapia simplr̄ ad oēs alias scias: f3 sapia pticularis q̄ est circa aliqd artificiū est certissima oiu3 artium q̄ sunt circa idē artificiū. igit̄ sapia simplr̄ est certissima sciaꝝ.

¶ Sapiētē ergo nō solū ea scire que ex pncipijs cognoscunt: sed ēt circa pncipia dicere vera op3. Quare sapientia: intellectus est et scientia.

¶ Op3 ergo sapiētē nō solum que ex principijs scire: sed et circa principia verū dicere. Quare vtiq3 erit sapia intellectus et scia.

¶ Hec est 3ª pticula scde ptis: in qua 9cludit vnū correlariū ex pdictis qd est: q sapia est itells et scia: et hec est 9clo

20ª 9clo hui⁹ .6. li. 20ª que pbat sic. Sapia est circa certissima: f3 pn⁹ demōstrationū sunt certiora 9clonib⁹. igit̄ op3 q sapiēs nō solū sciat ea q̄ 9cludunt̄: sed ēt op3 q sciat ipsa pn⁹ et dicat veꝝ circa illa nō sic q demōstret illa f3 aliquo mō notificabit E ea notificādo terminos: puta totū et ptē, equale et inequale et alia hmōi qb⁹ cognitis statim pn⁹ demōstrationū inotescūt. vn̄ 9clo pbat sic. Habit⁹ 9clonis demōstrationis est scia: et habitus pncipioꝝ est intellect⁹: sed sapia est habit⁹ 9clusionis cū sit respectu oiu3 necessarioꝝ certissima: et est habitus pncipioꝝ cū pn⁹ sint certissima. igit̄ sapia est intells et scia. ¶ Circa habitū pncipioꝝ est sciēdū q q̄dā sunt pncipia cōia: quoꝝ cognitio accipit̄ ex terminis: sicut de quolibet esse vel nō esse: que vni et eidē sunt eq̄lia inter se sunt eq̄lia: et hmōi pncipia sunt cōia oib⁹ scientijs et cognitio istoꝝ pncipioꝝ cōiu3 accipit̄ ex cognitione terminoꝝ: et habitus pncipioꝝ cōiu3 est habitus acq̄situs ex cognitione terminoꝝ. Nō eni3 est habitus pmoꝝ pncipioꝝ nālr̄ copulatus intellectui: cu3 intellectus in sua pma creatione sit sicut tabula rasa in qua nihil depingit̄: vt p3 ex 3º de aia. Cognitio

Nōª Principiorū3 cognitio diuersimode oritur in nobis.

T.c.14 §. tn̄ pncipioꝝ cōiu3 dr̄ nālis: q2 habita notitia terminoꝝ intellect⁹ nālr̄ inclinat̄ in ipsa pncipia et nō per aliquē discursu3 rōnis. Alia vō sunt pncipia spālia: vt motū esse, est pnᵐ in scia nāli et eius notitia accipit̄ per sensu3: et in scia medicinali est illud pnᵐ. oē reubarbaꝝ purgat cholerā: et cognitio hui⁹ pncipij accipit̄ via sensus memorie et experiētie: et habitus cuiuslibet pncipij siue sit pnᵐ cōe siue spāle est habit⁹ acq̄situs et nō inditus nāliter intellectui. ¶ S3 dubitat̄ sup hoc qd dr̄ q sapia est itellectus et scia: qualr̄ possit esse veꝝ: cū sapia sit vna v̄tus intellectualis distincta a

Dubiū

Solo f̄m Eustra. scia et intellectu. ¶ Ad illud rn̄det Eustratius. d. q sapientia est cōposita ex intellectu et scia: et distinguit̄ ab vtroq3 sicut totū distinguit̄ a suis ptibus. vn̄ sapiētia differt ab intellectu: q2 itells solū respicit pncipia demrōnis: sed sapia respicit pncipia demrōnis circa res abstractas: et etiā respicit 9clones. vn̄ meta. notificat pncipia cōia eo mō quo notificari pnt: et ēt est habitus 9clonū demōstrataꝝ metaᶜᵃ

B differt ēt sapia a scia: q2 scia est habitus solius 9clonis: sed sapia est habitus 9clusionis: et etiā pncipioꝝ.

Capitulū quartū tractatus scdi: in quo ostendit q sapia est velut caput

hñs sciam honorabilissimoꝝ: deinde q sapia non est prudētia pp prudētiā nō esse studiosa3: et pp ipsa3 esse ab alijs alterā. Sapia3 aūt eadē semp. pp qd neq3 sapia idē q politice: deide q sapia est scia et intellect⁹ honorabilissimoꝝ nā: deinde q sapia est alia a prudētia. ppter q qdaz phi dicunt̄ sapiētes: nō aūt prudētes: q2 ignorātes cōferentia sibi tandē q sapia nō est prudētia pp prudentiā esse non solū vliu3: f3 ēt singulariū. ppter qd experti magis actiui qbusdā scientib⁹ et experiētia eligibilior ad operādum q̄ scientia sicut architectonica in agibilibus.

¶ Et vt caput habens scientia rerum earum que summis afficiuntur honoribus.

D Cap. 4ᵐ tra. 2. 6. li. ethi. pª ps ca. Quarti. c. 2. tra. diui ditur i duas ptes pn.

Et queadmodū caput habens sciētia honorabilissimorum.

Istud est 4ᵐ caplm in quo inquiritur que iter v̄tutes itellectuales sit pncipalissima simplr̄: et cōtinet duas ptes. In pma intēdit pncipalr̄ ostēdere q nec politica nec prudentia est pncipalissima iter v̄tutes itellectuales. In 2ª ibi [Ex dictis vtiq3.] cōcludit 9clone3 quā pncipalr̄ intēdit: et ēt ostēdit q sapiētia et prudētia differūt: et circa quid est vtraq3 v̄tus .s. sapia et prudētia. pma ps cōtinet duas pticulas. In pma pponit qd itēdit pbare. In 2ª ibi [Inconueniēs eni3.] remouet̄ error ponētiū q politica est pncipalissima simplr̄ iter v̄tutes itellectuales. In pma ergo pticula pponit qd itēdit pbare. d. q sapia nō est q̄liscūq3 scia: sed est scia honorabilissimaꝝ reꝝ: ac si ipsa hēat rōnē capitis

I In 2° ibi [Sed cui.] soluit eam quãtũ ad iniustitiã legalez. In 3° ibi [Adhuc aũt ẜm q̃ iniustus.] soluit q̃õnem q̃tum ad iniustitiã pticularẽ. In 4° ibi [Manifestũ aũt ⁊ qm̃.] cõparat ad inuicẽ iniustũ facere ⁊ iniustum pati. In 5° ibi [Scd̃m metaphorã.] ostẽdit q̃lis est iustitia vel iniustitia metaphorice dicta. In p° igiẗ pte mouet q̃õnẽ ⁊ ad eã arguit: q̃õ quã mouet est ista. vtruz aliq̃s sibiipsi possit iniustũ facere hãc q̃õnẽ supius mouebat: sed h̃ ptractat. Dicit igiẗ p° q̃ ex p̃dictis põt eẽ manifestũ vtrum aliq̃s sibiipsi possit iniustũ facere. [Quedã.n.sũt.] Arguit pbãdo dupl'r q̃ aliq̃s põt sibiipsi iniustũ facere. pmo sic. Nã illa q̃ sunt iusta ẜz quãcũqz v̾tutẽ ordinanẗ a lege. vñ illõ q̃õ in nullo casu ordinaẗ a lege nõ vr̃ esse iustũ ẜz aliquã v̾tutẽ: ⁊ ita vr̃ esse iniustuz: sed in nullo casu lex iubet q̃ aliq̃s interficiat seipsuz: ⁊ illa q̃ in nullo casu lex iubet: illa pbibet: ⁊ q̃õ lex

K pbibet est iniustũ: ⁊ aliq̃s põt iterficere seipsuz. igiẗ aliq̃s põt sibiipsi iniustũ facere. vñ põt rõ breuiter sic formari. Interficere seipz est iniustũ facere cũ h̃ in nullo casu precipiaẗ a lege: ⁊ p̃ 9ñs pbibeẗ a lege: ⁊ p̃ 9ñs est iniustũ: sed aliq̃s põt seipz iterficere vł̃ pcutere ⁊ v̾berare: quoꝝ q̃õlz

Nõn° est iniustũ. igiẗ aliq̃s põt sibiipsi iniustũ faceẽ. ¶ Circa hãc ppõnẽ quã ponit hic Phs. [Q̃õ lex nõ iubet pbibet.] est sciendũ q̃ hec ppõ nõ est sic itelligẽda. q̃ nihil sit mediũ inter p̃ceptũ ⁊ pbibitionẽ legis: cũ multa sint que nec a lege iubenẗ nec pbibenẗ: sed pmittunẗ ad volũtatẽ hoium: sicut emere rẽ aliquã vel nõ emere: sz est sic itelligenda q̃ illa q̃ ẜz se sũt mala q̃ lex i nullo casu iubet illa lex pbibz. ⁊ nõ intelligiẗ de his q̃ indifferẽter pñt eẽ bona vel mala. [Adhuc aũt cũ preter legẽ.] Scd̃o arguit ad idez sic. Ille qui p̃ter p̃ceptũ legis ifert nocu° alicui q̃ nõ est ꝯ nocẽs. s. resistẽs ifereñ nocu° facit iniustũ volẽs: ⁊ in h̃ q̃õ dico volens/intelligiẗ q̃ sit sciens q̃d ⁊ q̃ũo ⁊ sic de aliis circũstã-

L tiis: sed ille q̃ occidit seipz pp̃ irã/operaẗ preter p̃ceptum legis ⁊ infert nocumentũ sibiipsi volens: ⁊ q̃õ lex nõ pmittit opaẗ. igiẗ aliq̃s põt sibiipsi iniustum facere.

¶ Sed cui nã queso. an ciuitati nõ sibiipsi: nã sua patiẗ sponte: nemo v̾o sponte iniuriaz patiẗ. Quapp̃ ⁊ ciuitas mulctat: ⁊ instituta est ignominia q̃dã aduersus eũ q̃ sibi mortẽ cõsciuit: vt ciuitati iniuriã facienti.

2° p̃s ca. ¶ Sed cui vel ciuitati: sibi aũt nõ. ¶ Volẽs enĩ patiẗ: iniustũ patiẗ aũt nullus volẽs. ¶ Propter q̃õ ⁊ ciuitas dãnificat ⁊ q̃dã inhonoratio adest seipz corrũpẽti vt ciuitati iniustũ faciẽti.

¶ Hec est 2° p̃s hui° capli: in qua soluit dictã dubitationez q̃tũ ad iustitiã ⁊ iniustitiã legalẽ ⁊ ẽ q̃ nullus faĉ sibiipsi iniustũ ẜz iustitiã legalẽ. veꝝ est tñ q̃ ille q̃ interficit seipz

M facit alicui iniustũ ẜz iustitiã legalẽ. ¶ Sed sciẽdũ est cui facit iniustũ: ⁊ soluẽdo dicit Phs q̃ facit iniustum ciuitati quã p̃uat vno ciue: sz nõ facit sibiipsi. [Volẽs eniz.] pbat duo que dixit in hac solõne. p° pbat q̃ iterficiẽs seipz non facit sibiipsi iustũ: ⁊ hec est ꝯ 40° q̃ pbaẗ sic. Interficiẽs

40° 9clo hui°. s. li. seipz volẽs patiẗ occisionẽ. sed nullus patiẗ iniustũ volẽs: vt pz ex p̃cedẽtib°. igiẗ nõ facit sibi iniustũ: q̃z volẽs h̃ facit ⁊ volẽs h̃ patiẗ. [Propter q̃õ ⁊ ciuitas.] 2m dcm̃ in solutione est. s. q̃ iterficiẽs seipz facit iniustũ ciuitati: ⁊ hec est

41° 9clo hui°. s. li. 9clo 41° q̃ pbaẗ p̃ q̃õdã signũ tale. Videm°.n. q̃ ciuitas ifert dãnũ q̃le est pole. s. inhonorationẽ ⁊ vitupiuz ei q̃ occidit seipz: q̃z facit q̃ cadauer ei° trahiẗ p̃ ciuitatẽ ad vilissimũ locũ ex̃ ciuitatẽ. ⁊ q̃ ibi sepeliẗ vel dimittiẗ insepultũ: ⁊ h̃ est signũ q̃ ille q̃ interficit seipz: facit iniuriã ciuitati. vñ põt rõ sic forari. Ille cui° cadaueri inferẗ dãnũ a ciuitate facit iniuriã ciuitati: sz cadaueri illi° q̃ iterficit seipz iferẗ dãmnũ quale est possibile a ciuitate. igitur ⁊c̃.

¶ Preterea fieri nõ põt vt sibiipsi quisq̃ iniuriã faciat N ea rõne qua iniustus est q̃ solũ iniuriã facit: ⁊ nõ oino est vitiosus: hic.n. differt ab illo. Homo nãqz iniustus est mõ quodã sic prauus vt ipse timidus nõ vt totam hñs prauitatẽ. Quare nec hac iniustitia sibiipsi quisq̃ iniuriã facit: nã idẽ simul ablatuz ab aliquo: ac eidem additũz esset: q̃õ fieri nequit: sed semp̃ inter plures iustũ atqz iniustũ eẽ necesse est. Preterea q̃ iniuriaz facit sponte agit ⁊ electione ⁊ prior: qui nãque lesus idẽ vicissim facit iniuriã facere nõ videẗ. Ipse aũt simul eadẽ patiẗ sibiqz facit: preterea sua sponte q̃spiã iniuriã pateretur. Insuper sine singulis iniuriis iniuriã facit nemo. At nemo adulteriũ sua cuz vxore cõmittit: nemo parietẽ cõfodit suuz: nemo res suas furaẗ. Oino aũt h̃ O sibi inquã iniuriã facere soluiẗ definitione iniuriaz patiendi: sua nãqz sponte patiẗ iniuriam nemo.

¶ Adhuc aũt ẜz q̃ iniustus solũ q̃dẽ iniustũ faciens ⁊ nõ totalr̃ prauus nõ est iniustuz facere sibiipsi: hoc eniz aliud ab illo. Est eniz aliqualr̃ iniustus sic malus: quẽadmodũ timidus nõ vt totã hñs malitiã: quare neqz ẜz hanc iniustum facit. ¶ Simul.n. eidẽ vtiqz erit auferri ⁊ adijcere eidez: hoc aũt ipole: sz semp̃ in pluribꝰ necessariũ iustũ est ⁊ iniustũ. ¶ Adhuc aũt volũtariũ ⁊ electione ⁊ prius: q̃ eni prio passus est ⁊ ꝯ facit nõ vr̃ iniustũ facere. Ipse aũt a seipso eadẽ sil' ⁊ patiẗ ⁊ facit. ¶ Adhuc erit volẽs iniustũ pati. ¶ Cũ his aũt sine ẜz ptẽ iniustificationibꝰ nullus iniustũ facit. Mechaẗ eniz nullus eã vxorem que suiipsius neqz suffodit suiipsiꝰ muruz: neqz furaẗ que suiipsius. ¶ Totaliter aũt hoc soluiẗ sibiipsi iniustũ facere ẜm diffõnẽ eã que preter voluntatem iniustũ pati. 3° p̃s c.

¶ Hec est 3° p̃s: in q̃ soluit dictã q̃õnẽ q̃tũ ad iniustitiã pticularẽ. ⁊ p° dicit q̃ aliq̃s dr̃ iniustus nõ q̃si totalr̃ prauꝰ ẜz hñs malitiã: sz solũ q̃si faciẽs iniustũ ptic'are. v̾.g. aliq̃s dr̃ timidus ẜz ptic'arẽ malitiã: ⁊ nõ ẜz totã malitiã: ⁊ ẜz illaz iniustitiã ptic'arẽ nõ 9tigit q̃ aliq̃s sibiipsi faciat iniustũ. [Sil.n. eidẽ.] pbat q̃õ narrauit. s. q̃ ẜz iniustitiã ptic'arẽ nullus facit sibiipsi iniustũ: ⁊ hec ẽ ꝯ 42° q̃ pbaẗ 2'. Prio sic. Ille q̃ facit iniustũ ẜz iniustitiã ptic'arẽ hz plus q̃ ẽ dignũ: ⁊ ille q̃ patiẗ iniustũ ẜz iniustitiã pticularẽ hz min° q̃ est dignũ: sz si aliq̃s faĉ sibiipsi iniustũ ẜz aliquã iniustitiã ipse faĉ iniustũ: ⁊ ẽt patiẗ iniustũ. g̃ si aliq̃s facit sibiipsi iniustũ ẜz iniustitiã ptic'arẽ seq̃ẗ q̃ ille hẽt min° q̃ ẽ dignũ: ⁊ ei auferreẗ aliq̃d de suo: ⁊ q̃ sibi addereẗ aliq̃d plus q̃ ẽ equũ q̃õ ẽ ipole: ⁊ ita nõ põt aliq̃s sibiipsi iniustũ faceẽ: sed tã iustũ q̃ iniustũ neĉe ẽ in pluribꝰ p̃sonis iueniri. [Adhuc volũtariũ.] 2° pbaẗ ꝯ sic. Iniustũ faceẽ opz q̃ sit volũtariũ ⁊ ex electiõe: ⁊ opz q̃ sit p̃us q̃ iniustũ pati. nã ille q̃ p° passus est iniustũ ⁊ idẽ ꝯ facit ẜz q̃ lex pmittit: nõ vr̃ faceẽ iniustũ: puta si recipiat rẽ ablatã ab eo. vñ breuiter iniustũ facere p̃us ẽ q̃ iniustũ pati: sz si aliq̃s noceat sibiipsi faciẽdo sibiipsi iniustũ facit sil' ⁊ patiẗ: ⁊ nõ p̃us facit q̃ patiẗ. ergo idẽ re° eiusdẽ erit p̃us ⁊ nõ p̃us: q̃õ est icõueniẽs. nõ g̃ vr̃ q̃ aliq̃s sibiipsi faciat iniustũ. Ista rõ nõ vr̃ multuz necẽia: q̃z sil' tpe agẽs agit ⁊ patiẽs patiẗ. igiẗ si itell'r hec rõ de p̃oritate ẜm tps: rõ nõ valet: q̃z assumit falsum. Si v̾o itell'r de

42° 9clo hui°. s. li.

Q

prioritate

A poritate nãe:nõ vĩ incõueniẽs:q᷑ aliq̃s agẽs in seip̃z sic sit est prior nã ꝫ ꝙ est agẽs:ꝛ posterior nã ꝫ ꝙ ẽ patiẽs.[Adhuc erit.] 3ᵒ pbaẗ ꝯclo sic. Si aliq̃s faciat sibiipsi iniustũ cũ faciẽs iniustũ sit volẽs ꝛ ipse sit facit iniustũ ꝛ patiẗ iniustũ.ḡ patiẗ iniustũ volẽs qd̃ falsũ est ꝛ ꝯ p̃determinata. [Cũ his.] 4ᵒ pbaẗ ꝯclo inductiue in p̃ticularib⁹ sp̃eb⁹ iniustitie p̃ticularis sic. Si eni͂ aliq̃s ꝯsideret in iniustificationibus p̃ticularib⁹ appet ꝙ nullus facit sibiipsi iniustũ. Una enĩ sp̃es iniustitie p̃ticularis est mechia.i.adulteriũ:ꝛ manifestũ est ꝙ nullus mechaẗ cũ vxore p̃pa:neq̃z dĩ suffossor muror:qd̃ p̃tinet ad aliquã sp̃ẽz iniustitie:pp̃ h̃ ꝙ suffodit p̃priũ murũ:nec dĩ aliq̃s fur ex h̃ ꝙ accipit sua propria:ꝛ sic pꝫ ꝙ nõ ꝯtingit sibiipsi iniustũ facẽ ſm aliquaz sp̃ẽz iniustitie p̃ticularis.[Totaliṫ aũt.] vñ nõ querẽs.vtꝝ aliq̃s possit sibiipsi iniustũ facẽ:totaliṫ soluiẗ p h̃ ꝙ iniustũ

B pati est p̃ter volũtatẽ patiẽtis:ꝛ iniustũ facẽ nõ est preter volũtatẽ faciẽtis:ꝛ iõ si aliq̃s faceret sibiipsi iniustũ:simul vellet ꝛ nollet pati iniustũ:q᷑ faciẽs iniustũ vult ꝙ patiẽs patiaẗ iniustũ ꝛ patiens iniustum nõ vult pati iniustũ:sed si aliquis faciat sibiipsi iniustum simul est faciẽs ꝛ patiẽs. ergo simul idem nollet ꝛ vellet.

¶ At õo cõstat vtrũq̃z prauũ esse:facere inquã iniuriã atq̃z pati:alterũ.n.est plus:alterũ min⁹ habere medio. Qd̃ q̃dẽ perinde sese hꝫ atq̃z in medicina q̃dez qd̃ ad sanitatẽ:in exercẽdi aũt arte qd̃ ad habitudinẽ corporis bonam conducit.

4ᵃ p̃s.c. ¶ Manifestũ aũt ꝛ q̃m ambo q̃dẽ praua ꝛ iniustũ pati ꝛ iniustũ facere:hoc q̃dẽ enim minus: hoc aũt plus est hẽ mediũ:ꝛ queãdmodũ sanũ q̃dẽ in medicinali:bñ habituũ aũt in exercitatiua.

C ¶ Hec est 4ᵃ p̃s p̃ncipalis hui⁹ capl̃i:in qua Ph̃s cõparat ad inuicẽ iniustũ facẽ ꝛ iniustũ pati.ꝛ ꝯtinet.3.p̃ticulas. In p̃ᵃ ondit ꝙ vtrũq̃z est malũ:tñ iniustũ facẽ q̃ iniustũ pati. In 2ᵃ ibi[Sꝫ tñ deteri⁹.] ostẽdit ꝙ iniustũ facẽ p se ẽ peĩ⁹ q̃ iniustũ pati. In 3ᵃ p̃ticula ibi[Scd̃z accñs aũt.] ostẽdit ꝙ q̃nq̃z põt ꝯtingẽ ꝙ iniustũ pati sit p accñs peĩ⁹ q̃ iniustũ facere. In p̃ᵃ igiẗ p̃ticula ostẽdit ꝙ tñ iniustũ facere q̃

43ᵃ ꝯclo hui⁹.5.li. iniustũ pati est malũ:ꝛ hec est ꝯ 43ᵃ q̃ pbaẗ sic. Habere min⁹ q̃ mediũ iustitie req̃rit/ẽ malũ:ꝛ hẽ plus q̃ mediũ iustitie req̃rit/est malũ:cũ oĩs recessus a medio sit malus: sꝫ q patiẗ iniustũ hꝫ min⁹ q̃ mediũ iustitie req̃rit:ꝛ q facit iniustũ hꝫ plus q̃ mediũ iustitie req̃rit.igiẗ tñ iniustũ facẽ q̃ iniustũ pati est malũ. Maior pꝫ p sile.nã mediũ iustitie qd̃ dĩ iustũ:ita se hꝫ i cõmutatiõib⁹ ꝛ distributiõib⁹ sic sanũ in medicinali ꝛ exercitatiua:sꝫ in istis illõ qd̃ est in plus vel minus est malum.igiẗ eo mõ erit circa iustitiã.

D ¶ Peius tñ est iniuriã facere:hoc.n.cũ vitio est atq̃z vituparẗ:ꝛ vitio vl̃ p̃fecto ꝛ simpliṙ vel p̃pe. Nõ.n.oẽ qd̃ spõte fit cũ iniustitia est:sꝫ pati iniuriã sine vitio ꝛ iniustitia est. Pati igitur iniuriã per se q̃dẽ min⁹ est malũ.

¶ Sꝫ tñ deteri⁹ iniustũ facẽ:iniustũ facẽ.n.cuz malitia q̃dẽ ꝛ vitupabile erit ꝛ malitia vel p̃fecta ꝛ simpliṙ vel p̃prie. Nõ.n. volũtariũ oẽ cum iniustitia:iniustũ pati aũt sine malitia ꝛ iniustitia. Scd̃z q̃dẽ igiẗ ip̃z iniustũ pati min⁹ prauũ.

¶ Hec est 2ᵃ p̃ticula 4ᵉ p̃tis:in qua declaẗ:ꝙ iniustũ facẽ

44ᵃ ꝯclo hui⁹.5.li. est peĩ⁹ q̃ iniustũ pati:ꝛ hec est ꝯ 44ᵃ q̃ pbaẗ sic. Illõ qd̃ est vitupabile ꝛ cũ malitia est peĩ⁹ q̃ illõ qd̃ nõ est vitupabile nec cũ malitia:sꝫ iniustũ facẽ est vitupabile ꝛ cũ malitia:ꝛ h̃ vl̃ cũ malitia p̃fecta ꝛ simpliṙ vt cũ aliq̃s facit iniustũ nõ solũ volũtarie:sꝫ ex electiõe:vel est cũ malitia nõ simpliṙ:sꝫ cũ malitia q̃ p̃prie se hꝫ ad malitiã p̃fectã:vt cuz aliq̃s facit iniustũ nõ ex electiõe sꝫ ex ira vel aliq̃ alia passione:sꝫ iniustũ pati nõ est vitupabile nec cuz malitia.igiẗ iniustũ facere est peius q̃ iniustuz pati:ꝛ hoc est veruz:q᷑ iniustum facere per se est peius q̃ iniustum pati. E

¶ Per accidẽs aũt nihil p̃hibet malus esse maluz. At nõ cure est arti:sed dolorẽ lateris maiorẽ morbum q̃ pedis offensionẽ esse dicit. Quãq̃ fieri põt nõnũq̃ ꝯ per accidens:si euenerit vt quispiam offenso pede caperetur ab hoste vt trucidaretur.

¶ Scd̃m accñs aũt nihil p̃hibet malus maluz: 5ᵃ p̃s.c.
sꝫ nihil cura est arti:sꝫ pleuresiz dicit maiorem egritudinẽ esse offensiõe pedis:q̃uis fiat vtiq̃ aliq̃ñ alterũ ꝫ accñs malus:si offendẽtẽ pp̃ cadere accidat ab aduersarijs capi ꝛ mori. F

¶ Hec est 3ᵃ p̃ticula 4ᵉ p̃tis:in qua ostẽdit ꝙ iniustũ pati põt eẽ p accñs peĩ⁹ q̃ iniustũ facẽ:ꝛ h̃ ostẽdit narrando:ꝛ dicit ꝙ nihil p̃hibet ꝙ iniustũ pati p accñs sit peĩ⁹ q̃ iniustũ facẽ:vt cũ aliq̃s ex h̃ ꝙ patiẗ iniustũ p̃uocaẗ ad maiores iniustitias faciẽdas:sꝫ h̃ est p accñs:sꝫ de eo qd̃ est per accñs nõ curat ars:sꝫ solũ iudicat de his que sunt p se.v.g. Ars medicinalis dicit ꝙ pleuresis q̃ est apa sub costa pericalosaz ꝛ q̃si mortalis:est maior egritudo q̃ lesio pedis:q̃uis offensio pedis p accñs possit eẽ peior:puta p h̃ cũ aliq̃s hꝫ pedem lesuz capitur ab inimicis ꝛ interficitur.

¶ At qui p translationẽ atq̃z silitudinẽ est iustũ nõ sibi ad seipsuz:sꝫ suoꝝ q̃busdã. Nõ oẽ aũt iustuz sed herile vel reifamiliaris. His.n.rõnib⁹ distat ea p̃s anime que rõnẽ hꝫ ab ea parte que est rõnis expers:ad quas inspicientib⁹:ad seipsuz iniustitia esse videẗ. Preterea ꝙ in his est pati aliq̃d cõtra suas appetitiões. Ut igitur est q̃d iustũ magistratum gerenti:ꝛ q̃bus ipse preest:ꝛ sic ꝛ his etiã esse videẗ. Sed de iustitia quidẽ ceterisq̃ morum virtutibus hoc sit modo determinatum. G

¶ Scd̃z metaphorã aũt ꝛ silitudinẽ est nõ ipsi⁹ ad ip̃z iustũ:sꝫ eoꝝ que ipsius aliq̃b⁹:nõ oẽ aũt iustũ:sꝫ dñatiuũ vel dispensatiuũ. In his autẽ sermonibus diuisa est p̃s aĩe ad irrõnalẽ in que vtiq̃z respiciũt:ꝛ vĩ eẽ iniustũ ad seip̃m:q̃m in his est pati aliq̃d preter suiipsi⁹ appetitũ. Quẽadmodũ igiẗ ip̃ranti ꝛ imp̃ato eẽ ad inicẽ iniustuz aliq̃d ꝛ his. De iustitia q̃dẽ igiẗ ꝛ alijs moralibus ṽtutibus determiatũ sit ꝫ hũc modũ.

¶ Hec est 5ᵃ p̃s p̃ncipalis hui⁹ capl̃i:in q̃ narrãdo ondit q̃lis est iustitia vl̃ iniustitia metaphorica:ꝛ itẽdit ꝙ ꝫ quãdã metaphorã ꝛ silitudinẽ ꝯuenit dicẽ ꝙ iter p̃tes hoĩs ẽ iustitia vel iniustitia:sꝫ nõ toti⁹ hoĩs ad seip̃z. Nõ tñ circa p̃tes hoĩs est totũ iustũ:sꝫ iustũ dñatiuũ seu iconomicũ:q᷑ hñt rõnes dñij ꝛ seruitutis.sic vĩ distare p̃s aĩe rõnalis ab irrõnali q̃ diuidiẗ p irascibilẽ ꝛ ꝯcupiscibilẽ.nã p̃s rõnalis p cẽntiã dñaẗ irascibili ꝛ ꝯcupiscibili ꝛ gubernat eas:ꝛ ad ista respiciũt illi q̃b⁹ vĩ ꝙ sit iniustitia hoĩs ad seip̃z:pp̃ h̃ ꝙ in talib⁹ ꝯtigit aliquẽ pati p̃ter suiipsi⁹ appetitũ rõnalẽ: vt cũ aliq̃s ex ira vel ꝯcupia facit aliq̃d ꝯ rõnẽ. Sic ḡ i his est q̃dã iustũ ꝛ iniustũ:sicẽ inter imp̃antẽ ꝛ eũ cui impaẗ. Nõ est aũt veꝝ iustũ:q᷑ nõ est iter duas p̃sonas sꝫ est siltudinariũ iustũ inq̃ntũ diuersitas p̃ticularũ aĩe assilaẗ diuersitati p̃sonaꝝ. Et deide epilogat:vt pꝫ. Et i h̃ finiẗ snia q̃nti libri:ꝛ iõ ei q dedit itelligere sint g̃re infinite. H

3, ℂ Incipit liber sextus Ethicorum.

Iber sextus qui ꝑncipaľr est de ṽtutibus itellectua libus cōtinet q̃tuor tractatus. In ꝑmo de terminat de partibus aie: que sunt ꝑncipia actuum humanoꝝ. In 2° ibi[Incipientes igiť.] Determinat de ṽtutib⁹ intellectuali bus de qbus ꝑncipaľr in hoc libro itēdit. In 3° ibi[Opꝫ aūt assumere.] determinat de qbusdā ṽtu tib⁹ annexis prudētie. In 4° tractatu ibi[Dubitabit aūt.] mouet ꝛ soluit quasdā dubitationes circa vtilitatē ṽtutuꝫ intellectualiū: ꝛ etiaꝫ determinat de cōnexione virtutum moralium cum prudentia.

Tractat⁹ ꝑm⁹ li. 6. ethi. K Tractatus primus cōtinet duo capľa. Capi tulū ꝑ^m cōtinet ꝓhemiū ꝛ diuisionē aie in suas ptes. In 2° caplo ibi[Tria aūt sūt in aia.] determinat de ꝑncipijs actuuꝫ humanoꝝ. Caplm ꝑ^m in quo(qꝛ in ꝑdictis ṽtutibus opꝫ eligere mediū qḋ fit ꝑ rōnē rectā)ostēdit ꝙ opꝫ hāc diuidere que est ꝫ quam hñs eā intēdēs ꝛ remittēs ꝑuenit ad mēsurā ꝛ mediū: ꝛ ꝙ hoc scire sic vľr nō sufficit ad oꝑari ꝫm rectā rōneꝫ: ſꝫ opꝫ determinate scire que est recta rō ꝛ qs termin⁹. i. diffō ei⁹: ꝛ ꝙ aia diuiditur in rōnē hñs ꝛ irrōnale: nūc intendēs so lū de rōneꝫ hñte quā diuidit in scientificū: per qḋ specu lamur necīaꝫ: ꝛ rōcinatiuū: ꝑ qḋ speculamur ꝯtingētia.

ℂ Cum antea dictū sit mediū expetendū esse: nō id qḋ nimiū est atqꝫ paruū: ꝛ mediū perinde sese habeat atqꝫ recta rō dicat: hoc ipm deinceps diuidamus opꝫ. In oibus. n. dictis habitib⁹ quēadmodum ꝛ in ceteris est qḋdā signū: ad qḋ is incipiens q rōnē hꝫ intendit atqꝫ remittit. Estqꝫ qdā terminus mediocritatū: quas iter

2 exuperationē defectūqꝫ dicimus esse: ita sese habētes vt recta rō statuit. Atqꝫ sermo talis est qdē verus: nō tñ dilucidus: nā ꝛ in quauis oꝑa atqꝫ cura circa quaꝫ versať scientia verū est dicere: neqꝫ nimiū: neqꝫ paruꝫ esse elaborandū vel qescendū: sed mediocriter ꝛ vt rō recta prescribit. Atqui hoc tātū hꝫ nihil plus scierit vt si qspiā dixerit ea esse corꝑi afferenda que medicina ꝛ vt is q hāc hꝫ sciaꝫ iubet. Quapꝑ ꝛ circa habitus ani mi nō mō vere hoc dictū esse opꝫ: sed ēt determinatū quenā sit ipsa ratio recta: ꝛ que eius sit definitio. Vir tutes itaqꝫ anime suꝑioribus in locis diuisim⁹: ꝛ alias moris: alias mentis diximus esse. Atqꝫ de moris qdē virtutibus iam transegimus: de reliquis ṽo dicamus opꝫ prius hisce de anima declaratis.

Caput ꝑ^m tra. ꝑ. 6 l. ethi. ꝑ^a ps. c. M

Uia aūt existimus prius dicētes: qm̄ opꝫ mediuꝫ eligere: neqꝫ suꝑ abūdātiā: neqꝫ defectuꝫ: medium autē est vt recta rō dicit: hoc diui dam⁹. ℂ In oib⁹ eniꝫ dictis hitib⁹ quēadmodū ꝛ in alijs est qḋdā signū ad qḋ in spiciens rōnē hñs intēdit ꝛ remittit: ꝛ qs est ter minus medietatū: quas inter mediū dicim⁹ esse superabūdātie ꝛ defect⁹ existēs ꝫm rectā rōnē. ℂ Est aūt dicē sigdē veꝝ: nihil aūt manifestū. Etenim in alijs studijs circa q̄cūqꝫ est scia hoc veꝝ qdē dicē: qm̄ neqꝫ plura neqꝫ minora opꝫ laborare neqꝫ negligere: ſꝫ media ꝛ vt recta rō: hoc aūt solum hñs vtiqꝫ aligs nihil vtiqꝫ sciet amplius puta q̃lia opꝫ afferri ad corpus. Si gs dicat quecūqꝫ medicinalis iubet ꝛ vt qui hanc hꝫ. ℂ Propter qḋ opꝫ: ꝛ circa aie habitus non solū vere esse hoc dictū: ſꝫ ꝛ determiatū: ꝛ que est recta rō ꝛ huius qs terminus. ℂ Aie autēꝫ ṽtutes diuisim⁹ ꝛ has qdē esse moris dixim⁹: has aūt intellectus. De moralibus qdeꝫ igitur pertransiuimus: de reliquis autē de anima pri mum dicentes dicimus sic. N

Istud est ꝑ^m caplm ꝑmi tractat⁹: in quo poniť ꝓhe miū: ꝛ etiā quedā diuisio aie. ꝛ ꝯtinet duas ptes ꝑncipales. In ꝑ^a ꝓhemiaľr ꝓponit intētionē suā que est determinare de rōne recta: ostendēs qd ex ꝑdictis pōt esse manifestū de rōne recta: ꝛ ꝙ illud nō sufficit: ꝛ qd opꝫ de ea ampli⁹ scire. In 2^a pte ibi[Prius qdē igiť.] ponitur diuisio aie in suas ptes ꝑ quas cognoscunť ꝯtingētia ꝛ ne cessaria. In ꝑ^a ergo pte ꝓponit ꝓhemiaľr itentionē suā. d. ꝙ qꝛ in ṽtutib⁹ moralib⁹ de qb⁹ suꝑius dictū est opꝫ elige re mediū ꝛ ꝑtermittere suꝑabūdātiā ꝛ defectū ꝛ mediuꝫ determinať ꝫ rōnē rectā: iō determinādū est de rōne re cta hoc est de ṽtute itellectuali: que est rectitudo rōnis. vñ diuidam⁹ eā in suas spēs sicut suꝑius diuisim⁹ ṽtutē mo ralē in suas spēs. Hec est g̊ ei⁹ intētio in hoc 6° determia re de rōne recta: hoc est de ṽtute itellectuali ꝛ ei⁹ speciebus. [In oib⁹. n.] Uiso qd dōꝫ est de rōne recta. videdū est qd de ipsa est dcm̄. ꝛ narrat ꝑmo qd de rōne recta hñi possit ꝑ ea q̃ supra dicta sunt. 2° ostēdit ꝙ hoc nō sufficit. ꝛ 3° ostēdit ꝙ opꝫ ampli⁹ dicere de rōne recta. Dicit g̊ ꝑmo ꝙ in oib⁹ ꝑdictis hitib⁹. i. ṽtutib⁹ moralib⁹ sicut ꝛ in alijs vt in artifi cialib⁹ est aligd q̃si signū ad qḋ respicit ille q hꝫ rectā rō nē: ꝛ sic intēdit: hoc est addit: ꝛ remittit: hoc est minuit ꝛ consi derat ꝑ hoc signū q̃uo dꝫ determinari medietas in vnaq̃qꝫ ṽtute: ṽtutē eniꝫ dicim⁹ esse qḋdā mediū inter suꝑabundā tiā ꝛ defectū: ꝛ hoc ꝫ rōnē rectā. Hoc signum ad qḋ ṽtuosus respicit ꝛ qḋ est q̃si regula artificis est illud qḋ decet ꝛ cō uenit a quo nō opꝫ deficere nec vltra addere. vñ ex prece dentibus manifestū est ꝙ recta rō est illud qḋ determiat mediū inter suꝑabūdātiā ꝛ defectū.[Est aūt dicere.] Sꝫ istud nō sufficit scire de rōne recta ad bñ oꝑandū. vñ illḋ qḋ dcm̄ est: est veꝝ. s. ꝙ recta rō est illḋ qḋ determiat me diū inter suꝑabūdātiā ꝛ defectū: ſꝫ ad bñ oꝑandū in mo ralibus nō sufficit scire de rōne recta ꝙ ipsa est que deter minat mediū iter suꝑabūdātiā ꝛ defectū: ꝛ hec est ꝯclō ꝑ^a huius libri que ꝓbať sic. Sicut se hꝫ recta ars in artificia libus: ita se hꝫ recta rō in moralibus: sed ad bñ oꝑandū in artificialib⁹ nō sufficit scire ꝙ oꝑandū est sicut recta ars ꝑcipit. g̊ ad bñ oꝑandū in moralib⁹ nō sufficit scire ꝙ ope randū est illḋ qḋ recta rō determiat eē mediū iter suꝑabū dātiā ꝛ defectū. vñ non sufficit scire de rōne recta ꝙ ipsa determinat mediū iter suꝑabūdātiā ꝛ defectū: hoc enim nō sufficit ad bñ oꝑandū in moralib⁹ sicut non sufficit ad bñ oꝑandū in artificialib⁹ scire ꝙ est sic oꝑandū sicut ars recta docet. Maior hui⁹ rōnis pꝫ. ꝛ minor declať. Nā ad sanādū corp⁹ hois nō sufficit scire ꝙ illa debēt dari ad sa nādū corp⁹ q̃ ars medicie ꝑcipit. Si. n. aligs quereret q̃lia debēt dari ad sanādū corp⁹: ꝛ aligs rñderet ꝙ illa debent dari q̃ ars medicie ꝑcipit vel bon⁹ medic⁹: nō ꝓꝑ hoc iterro gans sciret quid ꝛ quale debet dare infirmo: ꝛ sic ad bene oꝑandū circa mām moralem nō sufficit scire hoc cōmune de recta rōne. s. ꝙ ipsa est que determinat medium inter superabundantiā ꝛ defectum.[Propter qḋ opꝫ.] Ex his apparet quid restat dōm de rōne recta: ex quo enim scire illud gnāle. s. ꝙ recta rō est que determinat medium non

Prima. c. ꝑmi trac. diuisio in duas ptes ꝑm. O

P

ꝑ^a cōclo hui⁹. 6. li.

Q

A sufficit ad bñ operandũ: opȝ ꝙ distincte ꝛ in spāli determi
nef q̄ est recta rō ꝛ q̄s termin⁹.i.diffō rōnis recte ꝫ quaȝ
recta rō determiari possit.[Anime aũt ṽtutes.] Cōtinuat
dicenda ad ꝓcedētia.d.ꝙ cũ supra diuisimus ṽtutes aie
hoc mō ꝙ q̄sdā diximº esse morales ꝛ q̄sdā intellectuales:
ꝛ de moralib⁹ dictuȝ est: restat ꝙ determinem⁹ de reliq̄s.i.
intellectualibus: prius tñ sunt aliqua dicenda de ipsa aīa
sine cuius cognitione nō possunt cognosci anime virtutes
vt dictũ est in fine primi libri.

¶ Duas igif esse aie ꝑtes antea diximº. Eaȝ que rōnis
est particeps: ꝛ eā que eiusdē est expers. Nūc aũt iden
tidē pars ea que rōnē hȝ est diuidēda: atqȝ sit suppositũ
tuȝ duas eē ꝑtes que sunt ꝑticipes rōnis. Unam qua
B cōtēplamur ea quoꝝ ꝓncipia vt aliter sese habeāt mi
nime fieri pōt. Alterā qua ꝓspicimus ea que aliter sese
habere pñt. Ee nāqȝ aie partes diuerse sunt genere q̄
sũt apte ad res eas cognoscēdas: que genere differũt.
Siqdē ipsis inest reꝝ cognitio similitudine q̄dā atqȝ
accōmodatione: atqȝ harum altera vis sciendi: altera
vis subducēdi rōnē vocef. Consultare nāqȝ rōnemqȝ
subducere eadē pñt. Nemo aũt de iis reb⁹ consultat q̄
aliter sese hr̄e nō pñt. Quare vis subducēdi rōnũ vna
pars eius ꝑtis est aie: que rōnis est ꝑticeps. Sumēdũ
est igitur quinā vtriusqȝ sit optimus habitus: hic eni
vtriusqȝ est virtus. Uirtus aũt est ad ꝓpriũ opus.

2ª ps.c. ¶ Primus qdē igif dcm̄ est duas eē ꝑtes aie ꝛ rō
nē hñs ꝛ irrōnalē. ¶ Nūc aũt de rōnē hñte ꝫm
C eundē modũ dōm ꝛ supponanf duo rōnē ha
bētia. vnũ qdē quo speculamur talia entiũ quo
ruȝ principia nō ꝯtingit alr̄ se hr̄e: vnũ aũt quo
cōtingētia. Ad ea eniȝ q̄ gñe altera ꝛ aie ꝑticu
larũ alteꝝ gñe ad vtrũqȝ aptũ natũ: siqdē ꝫ si
militudinē quādā ꝛ ꝓprietateȝ cognitio existit
Nemo cōsiliatur de nō ꝯtingētib⁹ alr̄ se habere. ipsius. ¶ Dicaf aũt hoꝝ hoc qdē sciētificuȝ: hoc
aũt rōcinatiuũ: ꝛ ꝯsiliari.n. ꝛ rōcinari idē. Nul
lus aũt cōsiliaf de nō cōtingētib⁹ alr̄ hr̄e. Qua
re rōcinatiuũ est vna q̄dā ps rōnē hñtis. ¶ Su
mēdũ ḡ vtriusqȝ hoꝝ q̄s optimus habitus: hec
enim ṽtus vtriusqȝ: ṽtus aũt ad opus ꝓpriuȝ.

¶ Hec est 2ª ps ꝑncipalis h⁹ capl'i in q̄ ad meli⁹ cognoscēduȝ
D virtutes aie diuidit ipaȝ aiaȝ. ꝛ p̄º pōit diuisionē ꝓus positā in
fine ꝓmi libri. deīde subdiuidit alteꝝ mēbꝝ diuisionis ꝛ
mēbris diuisionis noīa iponit. Diuisio p̄º q̄ posita fuit ī fine
ꝓmi libri talis est. Partiũ aie q̄dā est hñs rōnē ꝛ alia q̄ est
irrōnalis: in ꝑte aie q̄ hȝ rōnē ꝑ eēntiā sũt ṽtutes itellectua
les: sed in ꝑte irrōnali que solũ est rōnalis ꝑ ꝑticipationē
sunt ṽtutes morales: vt dcm̄ ē ī fine ꝓmi dui⁹.[Nūc aũt.]
subdiuidit alteꝝ mēbꝝ diuisiōis. ꝛ p̄º pōit diuisionē. 2º ꝓ
bat mēbra diuisiōis ēē diuersa seu distīcta. 3º iponit noīa
mēbris diuisiōis. Dicit igr̄ ꝙ q2 nūc itēdimº determinare
de ṽtutib⁹ itellectualib⁹ q̄ sunt in ꝑte aie hñte rōnē opȝ di
uidere ꝑtē aie rōnē hñte: sicut ꝓus diuisim⁹ ꝑtē aie. suppo
nam⁹ ḡ ꝙ ps aie rōnalis diuidaf in 2ªˢ ꝑtes: quaꝝ vna ē: ꝑ
quā speculamur necessaria: ꝛ alia ꝑ quā speculamur ꝯtin
gētia. Istā diuisionē ꝓbat phs declarādo ꝙ ꝑtib⁹ aie gñe di
2º de aīa dui⁹.li.6 uersis cognoscunf necīa ꝛ ꝯtigētia: ꝛ hec ē 2ª ꝯ h⁹ libri q̄ ꝓ
baf sic. Ad obta q̄ dñt gñe: opȝ adaptare ꝑtes aie gñe di
uersas ꝑ q̄s illa obta gñe diuersa cognoscanf: sed necīa ꝛ ꝯti
gētia sunt obta gñe diuersa: q2 dñt sic corru[le] ꝛ incor[le]: igr̄

E ꝑtib⁹ aie gñe diuersis cognoscunf necīa ꝯtigētia. minor est
manifesta: ꝛ maior declaraf ꝑ hoc: ꝙ cognitio ꝑtiũ aie fit ꝑ
assimilationē cognoscētis ad rē cognitā. si ḡ res cognite dñt
gñe: opȝ ꝙ po[e] cognoscētes differāt gñe: q2 de silib⁹ sile ē iu
diciũ.[Dicaf aũt hoꝝ.] Imponit noīa ꝓdictis ꝑtib⁹ aie: ꝛ
itēdit: ꝙ illa ps aie: q̄ speculaf necīa: dicaf sciētificũ genus
aie: ꝛ alia ps dicaf rōcinatiuũ ꝫm ꝙ rōcinari ꝛ ꝯsiliari ꝓ
eodē sumunf. est.n. ꝯsiliũ q̄dā inq̄sitio indeterminata sic
ꝛ rōcinatio: q̄ īdeterminatio maxime accidit circa ꝯtingē
tia: de q̄b⁹ solũ ē ꝯsiliũ: nullus.n. ꝯsiliaf de his q̄ nō ꝯtingit
alr̄ se hr̄e. sic ḡ pȝ ꝙ rōcinatiuũ est vna ps aie rōnē hñtis.
[Sumendũ est ḡ.] Dōm est q̄s ē optim⁹ hit⁹ dictoꝝ ꝑtiũ.
optim⁹ aũt hitus vtriusqȝ ē ṽtus ei⁹: virt⁹ aũt vniuscuiusqȝ
rei determinaf ad op⁹ ꝓpriũ: qđ.s. bñ ꝑficiaf ꝑ virtutē. vñ
in ꝓposito dr̄ optim⁹ hitus: quo optime ꝑficit aliqđ opus.
¶ Dubitaf vtrũ eadē ps aie cognoscat necīa ꝛ ꝯtingētia. Et
Dubiũ rō p̄º T.c.17. vr̄ ꝙ sic. Nā phs 3º de aīa distiguit intellm̄ in duo. s. in in
tellectũ agētē: q̄ est oīa facē: ꝛ in intellm̄ poſsem q̄ ē oīa fie
ri. Sic ḡ itell's agēs fac oīa intel[lia] in po[e] eē itellecta ī actu.
ita intell's possis intell'it oīa intelligibilia: ꝫ tā necīũ q̄ȝ cō
tingēs ē itelligibile. ḡ cognoscunf ab eadē po[e]. s. ab itellectu
possi. ¶ Cōfirmaf ꝑ hoc: q2 oīs po[e] pōt cognoscē qđlȝ ꝯtētũ sub
suo p̄º ꝛ adeq̄to obto: alr̄ nō essent po[e] ꝛ obm̄ adeq̄ta: sed
Confir⁹ ens est p̄ᵐ ꝛ adequatũ obm̄ intell's possis: ꝛ tum cōtingens
q̄ȝ necīuȝ cōtinef sub ente: ḡ itell's possis cognoscet vtrũqȝ.
¶ Itē sicut mā p̄ª se hȝ ad oēs formas mālestita se hȝ in
rō 2ª tell's possis ad oēs forās itelligibiles: ꝫ eadē est mā p̄ª oiuȝ
formaꝝ māliũ. ḡ eadē est po[e] aie oiuȝ itelligibiliũ: ꝛ ꝑ ꝯñs
In oppo[m] id Phs. Scd'o ꝫm opinionē alioꝝ. Cōtingentia 2ʳ cōsiderari pñt necessarioꝝ ꝛ cōtingētiũ. ¶ In oppo[m] est phs hic. ¶ Ad
istud dubiũ dicūt q̄dā ꝙ cōtingētia pñt cōsiderari dupl'r.
vno mō ꝫ rōnes eoꝝ vl'es: ꝛ sic cōtingētia ad eādē poten
tiā itellectiuā ꝑtinēt ad quā ꝑtinēt necīa: q2 vl'es rōnes cō
tingētiũ sunt inuariabiles ꝛ necessarie. Alio mō pñt ꝯside
rari in ꝑticulari ꝫ ꝙ sunt variabilia: ꝛ sic cognitio ꝯtingē
tiuȝ ꝑtinet ad aliquā potētiā sensitiuā iteriorē q̄ dr̄ cogita
tiua seu rō ꝑticularis q̄ ꝓꝑ hoc dr̄ rō ꝑticularis: q2 est colla
tiua intētionũ ꝑticulariũ sicut itell's vl'iuȝ: ꝛ q2 intell's non
F apprehēdit tale ꝯtingēs ꝑticulare ꝛ opabile nisi mediāte
illa ṽtute sensitiua: īō dicit phs sciētificũ q̄ speculamur
necīa: ꝛ rōcinatiuũ quo apphēdim⁹ cōtingētia eē diuersas
ꝑtes aie realr̄ differētes: extēdēdo rōcinatiuũ ad ꝓdictaȝ
potētiā sensitiuā. ¶ Sed illud non vr̄ rōnabile: imo vr̄ ꝙ
Nō est rationabiliter solutio iā dicta: que tn̄ est diui Tho. in h̄ loco. Tex.c. 144. eadē ps aie cognoscit necīa ꝛ cōtingētia in ꝑticulari ꝫ ꝙ
sunt variabilia. Nā eadē po[e] que cognoscit diuersitatē inter
aliq̄ extrema cognoscit vtrũqȝ extremũ diuersitatis: vt pȝ
ex 2º de aīa: sed aliqua po[e] aie cognoscit diuersitatē inter
necīa ꝛ cōtingētia in ꝑticulari ꝫ ꝙ sunt variabilia. Nam
illa diuersitas cũ sit vnũ ens cognoscif ab aliqua vna po[e]
aie. ergo aliq̄ vna po[e] aie cognoscit necīa ꝛ ꝯtingētia ꝫ ꝙ
variabilia sunt. ¶ Dōm vt mihi vr̄ ꝙ eadē po[e] aie cogno
Scd'o ꝫm ꝓpriā opinionem. D scit necīa ꝛ cōtingētia: ista eniȝ diuersitas q̄ est iter necīuȝ
ꝛ cōtingēs nō diuersificat po[am] aie: ꝫ bñ diuersificat ha
bitũ. Cuius rō est. nā obm̄ respicit potētiā vt est ꝓn[m] agen
di simpl'r ꝛ absolute: ꝫ obȝ respicit habitũ: vt habitus est
ꝓn[m] agēdi ꝓmpte ꝛ facil'r: īō ista diuersitas oboꝝ q̄ nō di
uersificat actũ simpl'r ꝛ absolute nō diuersificat po[am]: sed
illa diuersitas q̄ diuersificat actũ q̄tũ ad moduȝ actus di
uersificat hitũ: ꝫ nō diuersificat potētiā. Nūc aũt diuersi
tas inter necīuȝ ꝛ cōtingēs nō diuersificat actũ itelligendi
simpl'r: q2 vtrũqȝ cōtinef sub eadem rōne obiecti intelle
ctus: qđ est ens inquantuȝ ens. sed illa diuersitas bene di
uersificat q̄tum ad modum intelligendi: quia necessaria
cognoscunf per eoꝝ ꝓncipia ꝑfecte: ꝫ ꝯtingētia imꝑfecte:
sed ꝑfectũ ꝛ iꝑfectũ solũ diuersificāt actũ q̄tuȝ ad mo
dũ intelligēdi: ꝛ sic diuersitas iter necīuȝ ꝛ ꝯtingēs diuer

I ficat habitū: sz nō diuersificat po^{am}. ꝑ pro dicto ꝓhi ꝗ di-
Q̄ño intel-
lis sz ꝗ alia
pa aie cogn̄
scit mediū
ꝛ alia con
tingens.
cit ꝙ alia ꝑticula aie cognoscit necīuz ꝛ alia ꝑticula cogno scit ꝯtingēs: est intelligēdū ꝙ q̄dā est ps integralis q̄dā sub- iectiua: ꝛ ps subiectiua est duplex: q̄daz ꝑ se: vt h̄ aia ꝛ ista aia sunt ꝑtes subiectiue ꝑ se ipsi⁹ aie. ps subiua ꝑ accñs est aggregatū ꝑ accñs: ꝛ sic aia h̄ñs artē vel īformata arte est ps subiua ꝑ accñs ipsi⁹ aie: hec est. n. ꝑ accñs. aia h̄ñs artē est aia: sicut ꝛ ista. hō alb⁹ est hō. Dico igit̄ ꝙ ꝑ eādē ꝑtē ꝑ se subiectiuā aie cognoscit̄ necīuz ꝛ ꝯtigēs: vt ꝓbāt rōnes: sz nō ꝑ eādē ꝑtē subiuā ꝑ accñs. Nā necīuz ꝑ se cogscit̄ ꝑ aiaz īformatā scia. ꝛ ꝯtingēs cogscit̄ ꝑ aiaz īformatā arte. vñ itell's h̄ñs artē ꝑ se cognoscit ꝯtingētia. ꝛ itell's ꝑ se h̄ñs sciaz cogscit necīa. Dico igit̄ ꝙ ꝓhs itelligit ꝑ aliā ꝛ aliaz ꝑtē aie subiuā: ꝑ accñs cognoscunt̄ necīuz ꝛ ꝯtingens ꝑ se/ tanq̄ ꝑ ꝓprios hit⁹: ꝑ eādē tñ ꝑtē subiuā ꝑ se: puta ꝑ itelle ctū: cognoscit̄ vtrūqz. s. necīuz ꝛ ꝯtingēs. Et ꝙ hec sit īten-
K tio ꝓhi appet ꝑ ꝓbōnē suā q̄ est ꝙ cognitio fit ꝑ assimila tionē cognoscētis ad rē cognitā. Certū. n. est ꝙ assilatio fit per hitū: potētia. n. ꝑ se nō assilat̄ obo: sz hit⁹ assilat potē tiā obo: ꝛ iō ꝑ ꝑticulas aie nō itelligit ꝑticulas ꝑ se ipsi⁹ aie: sz ꝑticulas īformatas hitib⁹ q̄ sunt ꝑtes subiectiue aie per accñs: ꝛ nō ꝑ se. Sic igit̄ dico ꝙ accipiēdo sciētificū ꝛ rō- cinatiuū ꝑ his q̄ foialr significāt sic sunt diuersa aggrega ta ꝑ accñs: ꝛ sic est dōm ꝙ nō sunt idē: sz si accipiant̄ ꝑ eo ꝙ denoiant sic sūt idē: q: ille idē itell's q est sciētificus est rōcinatiuus. Et eodē mō est de itellectu practico ꝛ specu- latiuo: q: significāt aggregata ꝑ accñs. ꝛ si accipiant̄ ꝑ his q̄ foialr significāt sic sūt diuersa aggregata. Si vo accipiā tur ꝑ his q̄ accñtalr denoiant sic sūt idē realr: q: idē itelle ctus oino q denoiat̄ speculatiuus denoiat̄ practicus.

L Capitulum secundū

tractatus primi libri sexti: in quo agit̄ d̄ pn- cipijs actuū humanoꝝ dicēs tria eē in aia q̄ vñr denoiati- ua act⁹: sensuz itellectū ꝛ appetitū: quoꝝ sensus nulli⁹ actus est pn^{m} dnatiuū. intellect⁹ vo practic⁹ iuenit vex ꝛ falsum in agēdis: appetit⁹ ꝓseqt̄ ꝛ fugit: ꝛ ꝙ opz rōnē verā esse ꝛ appetitū rectū ad h̄ ꝙ electio sit studiosa ꝛ hunc ꝑcipere: hūc vo ꝓseq. speculatiuus vo hz suū bñ in vero ꝛ falso in- uentis practico nō stāte ad vitatē sz vsqz ad actū tendente ꝯcordiī appetitui recto: ꝛ ꝙ electio est cā effectiua actus electionis aut appetit⁹ ꝛ rō q̄ grā alicui⁹: ꝛ ꝙ mens specu lans ꝯtingentia hz se nō mouet ad aliqd vltra veritatē: sed practica q̄ ꝑtit̄ in factiuā hītē pter ꝑōnē opus: finē hz nō simplr: sed ad aliqd vt ad vlteriorē ꝑōnē: ꝛ actiuā cui⁹ fi- nis bona actio est: ꝛ ēt ipsi⁹ appetit⁹: ex qb⁹ ꝯcludit̄ qd est electio cui⁹ pn^{m} solus hō ꝛ ꝙ nihil factū est eligibile: q: nec
M cōsiliabile: sz solū futurū cōtingēs: ꝛ ꝙ vtriusqz ꝑtis itelle ctus cōis finis est veritas: ꝛ ꝙ vtutes ꝓprie vtriusqz ꝑtis sunt habitus s̄m quos vtrūqz vex dicit.

¶ Tria sunt in aia que habent̄ agendi principia veri- tatisqz: sensus: intellectus: appetitus. Atqz sensus nul- lius est pncipiuz act⁹: qd qdē ex eo pz: q: belue sensuz qdē hñt: actionis aūt sunt expertes. Est aūt id in appeti tu ꝓsecutio atqz fuga: qd est affirmatio negatioqz in mente. Quare cū moris qdē vtus habit⁹ sit electiuus: electio vo appetitus deliberatiuus ob hec ipsa ꝛ rōnē verā ꝛ appetitū rectum esse opz: si electio sit studiosa atqz eadē: illā qdē dicere: hunc autem persequi. Hec igitur mens atqz veritas actiua est.

Capit̄ 2^{m} pmi tra. li. sexti ethi. p^{a} ps c.

Ria aūt sunt in aia dominatiua actus ꝛ veritatis: sensus: itell's: appetitus. ¶ Hoꝝ aūt sensus neqz vni⁹ pncipiū act⁹. Manifestū aūt eo ꝙ bestie qdez sensuz hñt: actū aūt nō cōicant. ¶ Est aūt qd in mente affirmatio ꝛ negatio h̄ in appetitu ꝓ- secutio ꝛ fuga. ¶ Quare: q: moralis vtus ha- bitus electiuus: electio aūt appetit⁹ cōsiliatiu⁹: opz qdē ꝓpter hoc rōnē verā esse ꝛ appetitum rectum. siqdem electio studiosa: ꝛ eadez hanc quidē dicere: hunc autem ꝓsequi: hec quidem igit̄ mens ꝛ veritas practica.

Istud est 2^{m} caplm pmi tractatus sexti libri: in quo determinat̄ de pncipijs actuū humanoꝝ ꝛ ꝯtinet q̄tuor ꝑtes pncipales. In p^{a} ostēdit q̄ sunt pncipia actuū humanoꝝ: ꝛ quō illoꝝ pncipioꝝ act⁹ ad inuicē cō- cordant. In 2^{a} ꝑte ibi [Speculatiue aūt mentis.] Narrat quomodo partes intellectus. s. intellectus practicus ꝛ spe- culatiuus se habent ad obiectum. In 3^{a} parte ibi [Actus quidem igitur.] ostendit qualr vtraqz pars intellectus se hz ad actū. In 4^{a} ꝑte ibi [Utrarūqz vtiqz.] Narrat qd est ꝓpriū opus vtriusqz ꝑtis itell's ꝛ que sunt vtutes vtriusqz ꝑtis. In p^{a} igit̄ ꝑte ostēdit q̄ sunt pma pn^{a} ꝓprioꝝ actuuz hois: ꝛ quō eoꝝ actus ad inuicē cōcordant. Dicit igit̄ pmo ꝙ tria q̄ sunt in aia vident̄ hic dominiū actus humani. s. cognitionis vitatis ꝛ act⁹ liberi cui⁹ hō est dñs. s. sensus in- tellect⁹ ꝛ appetit⁹: his. n. trib⁹ mouent̄ aialia: vt dr̄ in 3. de aia. [Hoꝝ aūt.] Excludit vnū istoꝝ. s. sensuz ꝛ ꝓbat ꝙ sen sus nō est dominatiuū pn^{m} act⁹ humani. s. act⁹ liberi: ꝛ hec est ꝯclo 3ª hui⁹ libri q̄ ꝓbat̄ sic. Bestie hñt sensuz: ꝛ tñ nō cōicant aliquē actū. s. liberū: q: nō hñt dñiuz sui act⁹. ergo sensus nō est pn^{m} act⁹ humani. vñ pōt sic argui. Si sensus eēt pn^{m} act⁹ humani. i. libi qōlz hñs sensuz hēet pn^{m} actus liberi. ꝯñs est falsuz: q: bestie hñt sensuz ꝛ nō hñt pn^{m} act⁹ liberi: nō eniz agūt libere: sz magis agūt̄ ꝛ mouent̄ ab in- stinctu nāe. sūt igit̄ duo pn^{a} actuū huānoꝝ. s. itell's ꝛ appeti- tus. [Est aūt qd in mēte.] Ista duo pn^{a}. s. itellect⁹ ꝛ appeti- tus hñt actus ad inuicē ꝓportionabiles. Intell's. n. in iudi- cando hz duos act⁹. s. affirmationē q̄ assentit vero ꝛ nega- tionē qua dissentit falso. qbus corridēt ꝓportionabilr ali duo act⁹ in appetitu. s. ꝓsecutio q̄ appetit⁹ tēdit in bonum ꝛ inheret ei: ꝛ fuga q̄ recedit a malo ꝛ dissentit ei: ꝛ sic itel- lectus ꝛ appetitus ꝯcordāt ad inuicē: q: illud qd itellectus affirmat esse bonū appetit⁹ ꝓsequit̄ ꝛ illud qd itell's negat esse bonū appetitus fugit. ¶ Intelligendū est ꝙ cuz ꝓhs dicit ꝙ sicut affirmatio ꝛ negatio in mēte: sic ꝓsecutio ꝛ fu ga in appetitu: ꝙ ꝓhs nō intelligit ꝑ affirmationē ꝓposi- tionē affirmatiuā: nec per negōnē ꝓpōnē negatiuā. Nam intellectus pōt formare ꝓpōnē affirmatiuā vel negatiuā absqz ꝓsecutione vel fuga: sed ꝑ affirmationez ꝛ negatio- nē intelligit assensuz vel dissensuz intell's. [Quare q: mo- ralis.] Ex his ꝯcludit ꝙ ad moralē vtutē reqrit̄ cōcordia inter itellm ꝛ appetitū. ꝓbat̄ ꝙ ad moralē vtutē reqrit̄ ꝙ sit rō va ꝛ appetit⁹ sit rect⁹: ꝛ hec est ꝯclo 4^{a} que ꝓbat̄ sic. Uirtus moralis est habitus electiu⁹ vt dcm̄ est in 2° hui⁹: sed electio est appetit⁹ cōsiliatiuus: q: appetit⁹ accipit qd ꝑcōsiliatū est a rōne: ad electionē g̃ ꝯcurrūt rō ꝛ appetit⁹: sz ad vtutē moralē reqrit̄ ꝙ electio sit bona: ꝛ ad h̄ ꝙ ele ctio sit bona reqrit̄ ꝙ rō sit va ꝛ ꝙ appetit⁹ sit rect⁹: ita ꝙ eadē q̄ rō dicit. i. affirmat appetit⁹ ꝓseqt̄. Ad h̄. n. ꝙ ꝑfe- ctio sit in actu opz ꝙ nullū pncipioꝝ ei⁹ sit īꝑfectū: sed hec mens q̄ sic ꝯcordat appetitui recto ꝛ vitas ei⁹ est mēs pra ctica. vñ rō ꝓbās ꝯclōnē pōt sic formari. Ad vtutē mora- lē reqrit̄ act⁹ itell's ꝛ actus appetit⁹: qd pz ex h̄ ꝙ vt⁹ mo- ralis est habit⁹ electiuus: sz ad vtutē moralē reqrit̄ ꝑfectio actuū reqsitoꝝ ad vtutē moralē: sed rō nō est perfecta nisi sit vera: ꝛ appetit⁹ nō est ꝑfectus nisi sit rect⁹. ergo ad vtu-

Secūda pars tractatus in q̄tuor ꝑtes pn.

N

O

I. c. 49

3^{a} ꝯclo hui⁹ li.

P

Nōn^{m}

Q

4^{a} ꝯclo hui⁹. 6. li.

A tem moralē reqrit̄ φ rō sit vā ⁊ appetitꝰ rectꝰ:ita φ illō idem qd̄ rō dicit.i.affirmat:appetitus ꝓsequit̄. Hec autē mens que sic concordat appetitui est mens practica ⁊ veritas eius est veritas practica.

℃ Mentis aūt eius que cōtēplandi nō agēdi neqꝫ faciendi ꝑncipiū est bonū ac malū verū est atqꝫ falsum. Hoc.n.mentis est ōis opus:sed actiue mētis veritas est cōsentanea appetitui recto.

2ª ps.c. ℃ Speculatiue aūt mētis ⁊ nō factiue neqꝫ practice bn̄ ⁊ male:verū ⁊ falsuꝫ:hoc enim est oī intellectui opus:practici aūt ⁊ intellectiui:veritas cōfesse se hn̄s appetitui recto.

B ℃ Hec est 2ª ps huius capli:in qua narrat quō vtraqꝫ ps.s. mens practica ⁊ mens speculatiua se hꝫ ad obiectū:⁊ dicit φ bn̄ ⁊ male mentis speculatiue cōsistit simplr̄ in vero ⁊ falso:ita φ verū absolute est bonū itellectꝰ speculatiui:⁊ falsuꝫ absolute est malū eiꝰ:sꝫ bonū itell'ꝰ practici non est vītas absoluta sꝫ veritas ꝯfesse se hn̄s ad appetitū rectuꝫ. sic pꝫ φ verū absolute est obm̄ itell'ꝰ speculatiui:sꝫ verū cōcorditer se hn̄s ad appetituꝫ rectū est obm̄ itell'ꝰ practici.

Dubiuꝫ ℃ Sed dubitat̄ hic:q2 si vītas itell'ꝰ practici determinet̄ in cōpōne ad appetitū rectū:⁊ rectitudo appetitꝰ determinat̄ ꝑ hoc φ ꝯsonat rōni vere vt ꝑus dcm̄ est. Videt̄ φ sit

Solō. circulatio in ꝑdictis determinationibꝰ. Dōm φ appetitus est ipsiꝰ finis:⁊ ēt eoꝝ q̄ sunt ad finē. Finis aūt determinatus inest hoi a nā: vt supra in 3ᵒ huiꝰ visuꝫ est:sꝫ ea q̄ sūt ad finē nō sunt nobis determiata a nā sꝫ inuestigant̄ ꝑ rōnē. Dico igit̄ φ rectitudo appetitꝰ ꝑ respectū ad finē est mensura vītatis rōnis practice.⁊ fꝫ h̄ determinat̄ vītas rōnis

C practice fꝫ ꝯcordiā ad appetitū rectū respectu finis:sꝫ veritas rōnis practice est mēsurat rectitudīs appetitus circa ea q̄ sūt ad finē. vn̄ circa ea q̄ sūt ad finē dī appetitꝰ rectꝰ q

ꝯ̄ rōnē argui. ꝓseqt̄ ea q̄ vā rō dicit. ℃ Sꝫ ꝯ h̄ argr̄:q2 vī φ rō practica nō solū sit eoꝝ q sunt ad finē:sꝫ ēt ipsius finis:q2 prudētia est in rōne practica vt patebit iferiꝰ:sꝫ prudētia nō solū determinat appetitū respectu eoꝝ q̄ sunt ad finē:sꝫ etiā respectu finis:q2 prudētia indicat de ꝯueniētia finis sicut

Solō. de his q̄ sunt ad finē. Silr̄ rō vī ꝑ[...] ꝓstituere finē potentie appetitiue. Dōꝫ φ lꝫ prudentia sit in rōne practica:impōle tn̄ est φ determiet appetitū respectu finis simplr̄:sꝫ

Ad rōnē. Judiciūꝫ de fine 2ᵉ. solū respectu eoꝝ que sūt ad finē. ℃ Ad rōnē in ꝯriū dōꝫ φ iudiciū de fine pōt eē duplex. vnū quo ipse finis absolute sub rōne boni appꝛehēdit̄ ⁊ volūtati sub rōne ꝯuenientis ꝓponit̄ ⁊ offert̄:⁊ tale iudiciū fit ꝑ itellectū speculatiuū

D ꝑ bonitatē ⁊ ꝑfectionē cuiuslibet rei appꝛhendit:ꝑ qd̄ iudiciū voluntas mouet̄ ad ꝑ̄ᵐ desideriū appetibilis. Aliud est iudiciū quo finis appꝛhēdit̄:nō tn̄ sub rōne boni ⁊ cōuenientis:sꝫ etiā sub rōne opabilis ⁊ vt possibilis haberi ex opōnibꝰ nr̄is. ⁊ tale iudiciuꝫ fit ꝑ intellectū practicū:⁊ hec vī eē itētio Eustratij ⁊ Alberti. Dico igit̄ φ itell'ꝰ speculatiuꝰ iudicat ꝺ appetibilitate ⁊ ꝯueniētia finis:sꝫ nō iudicat de ꝓsecutione finis:qualr̄.s.deuenire possimꝰ ad talē finē: ⁊ ita dico φ prudētia nō ꝓstituit finē volūtati:sꝫ rō nālis q̄ a theologis dī synderisis q̄ ꝯtinet ꝑ̄nᵃ vlia iuris nālis ꝓstituit finē volūtati. Rō.n.nālis dictat vnicuiqꝫ φ viuat fꝫ rōnē:sꝫ q̄lr̄ hō in opando ⁊ ꝑ q̄ poterit attingē mediuꝫ rōnis.h̄ ꝑtinet ad rōnē prudētie:⁊ si dicat̄ φ itell'ꝰ speculatiuus nihil dicit de ꝓsequēdo vel fugiēdo: vt pꝫ ex.3.de aīa.ḡ nō cognoscit aliqd sub rōne appetibilis ⁊ cōuenientis:eo φ oē appetibile ⁊ cōueniēs vī eē ꝓsequēdū. Dōꝫ φ aliud est indicare aliqd eē appetibile ⁊ aliud est indicare illud qd̄ est ꝓseqbile:q2 res est appetibilis fꝫ se ⁊ fm̄ ꝑ̄nᵃ eiꝰ eēntialia: vt pꝫ de sanitate ⁊ balneo:sꝫ nō est ꝓseqbile

E nisi fꝫ esse ꝑticulare qd̄ hꝫ in rn̄ā. Nā sicut sanū est aliqd opabile a nobis ⁊ q2 itell'ꝰ speculatiuus nō ꝯsiderat rē fm̄ eē ꝑticulare ⁊ opabile:sꝫ solū fꝫ se ⁊ fꝫ sua ꝑncipia eēntialia. fm̄ que lꝫ res nō sit opabilis:est tn̄ appetibilis ⁊ bona ⁊ cōueniēs:⁊ iō dicit ph̄s φ itell'ꝰ speculatiuus nihil dicit de ꝓsequēdo vel fugiēdo:bn̄ tn̄ pōt iudicare de appetibilitate ⁊ ꝯueniētia rei. ℃ Ad formā rōnis est dōm φ lꝫ res q̄ est appetibilis ⁊ cōueniēs iudicet̄ ꝓsequēda:fm̄ aliō tn̄ iudicat̄ esse ꝯueniēs ⁊ appetibilis:q2 fꝫ itell'ꝫ speculatiuū ⁊ fꝫ aliud indicat̄ ꝓsequēda:q2 fꝫ itell'm practicū.

℃ Electio igit̄ actus ꝑncipiū est vnde est motus:sꝫ nō id gr̄a cuius. Appetitꝰ aūt eaqꝫ rō que alicuiꝰ est gratia electionis principiū est. Idcirco neqꝫ sine itellectu menteqꝫ:neqꝫ sine habitu moris est ipsa electio. Sine

F nāqꝫ mēte atqꝫ more nō est actio bona:nec itē ꝯria.

3ᵉ ps.c. ℃ Actus qdē igit̄ principiū electio vn̄ motꝰ:sed nō cuiꝰ gr̄a. Electionis aūt appetitꝰ ⁊ rō q̄ gr̄a alicuiꝰ. ℃ Propter qd̄ neqꝫ sine itellectu ⁊ mēte:neqꝫ sine morali hitu est electio. Bona actio enīꝫ ⁊ ꝯriū in actiōe sine itellectu ⁊ more nō est.

℃ Hec est 3ᵃ ps huiꝰ capli:in qua ostēdit quō rō vtraqꝫ.s. rō practica ⁊ speculatiua se hꝫ ad actuꝫ:⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑ̄ᵃ ostēdit φ mēs est ꝑ̄nᵐ actꝰ. In 2ᵃ ibi[Mens aūt ipsa.] ostēdit q̄ mens est ꝑ̄nᵐ actꝰ. In 3ᵃ ꝑticula ibi[Nō est aūt eligibile.] ostēdit circa q̄lia obiecta mēs est ꝑ̄nᵐ actꝰ ꝑ electionē. In ꝑ̄ᵃ igit̄ ꝑticula ꝑ̄mō ostēdit ph̄s φ electio est ꝑ̄nᵐ actꝰ vn̄ motꝰ nō cuiꝰ gr̄a:h̄ est electio est ꝑ̄nᵐ effectiuū actꝰ:sed nō est cā finalis actꝰ:⁊ ex hoc ꝓbat̄ φ mens

5ᵃ cōclō huiꝰ.6.li. est ꝑ̄nᵐ effectiuū actꝰ:⁊ hec est ꝯ 5ᵃ que ꝓbatur sic. Electio est ꝑ̄nᵐ effectiuū actꝰ:⁊ ꝑ̄nᵃ effectiua electionis sunt appetitus ⁊ rō seu mēs q̄ est gr̄a alicuiꝰ.i.q̄ ordiat̄ ad aliqd ꝑticulare opabile:⁊ qcqd est ꝑ̄nᵐ ꝑncipij est ꝑ̄nᵐ effectiuū ꝑncipiati:⁊ h̄ mediate vel imediate.igit̄ cū mēs sit vnū ꝑncipioꝝ electionis ⁊ electio est ꝑ̄nᵐ effectiuū actꝰ:seqt̄ φ mēs est ꝑ̄nᵐ effectiuū actꝰ.[Propter qd̄.] Et q2 ꝑ̄nᵃ electiōis sūt mēs ⁊ appetitꝰ in quo sūt vītutes morales:ꝯcludit ph̄s:φ electio nō est sine itellectu ⁊ habitu morali:⁊ hec est ꝯclō

6ᵃ cōclō huiꝰ.6.li. 6ᵃ que ꝓbat̄ sic. Effectꝰ electionis est bona actio ⁊ ꝯriū in actione.i.mala actio:sed nec bona actio nec mala actio est sine itellectu ⁊ more.i.habitu morali.ḡ ⁊c̄. vn̄ ꝑt sic argui. sine quo actio electionis nō pōt esse,sine eo nō pōt esse electio:sed actio electionis vt bona actio vel mala nō pōt eē sine intellectu ⁊ habitu morali. Intelligēduꝫ φ ph̄s loqt̄ hic de electiōe strictissime sumpta q̄ nō est nisi ab habitu. vnde superius sup ꝑ̄ᵐ huius posita est distinctio de electione:⁊ etiam super 8ᵐ huius.

G ℃ Mens aūt ipsa nihil mouet:sꝫ ea que alicuiꝰ est gr̄a ⁊ actiua:hec enīꝫ ⁊ effectiri[c]i menti preest:nā oīs q facit gratia huiꝰ facit:⁊ nō est simplr̄ finis sꝫ ad aliqd:⁊ alicuiꝰ id qd̄ efficit̄:sed nō id qd̄ agit̄:ipsa nāqꝫ bona actio finis est:⁊ huiꝰ est appetitus. Quapꝑ electio vel intellectus est appetitus vel appetitus intellectiuus:⁊ tale principium est homo.

℃ Mens aūt ipsa nihil mouet:sꝫ q̄ gr̄a huius ⁊ practica:hec.n.⁊ factiue principat̄:gr̄a.n.huiꝰ facit oīs faciēs ⁊ nō finis simplr̄:sꝫ ad aliqd ⁊ alicuiꝰ factū:sꝫ nō actum. Bona actio n.finis. Appetitꝰ aūt huiꝰ.ꝑꝑ qd̄ vl' appetitiuꝰ itell'ꝰ electio:vel appetitꝰ itellectiuꝰ:⁊ tale ꝑncipiū hō.

℃ Hec est 2ᵃ ꝑticula 3ᵉ ꝑtis:in qua narrat que mēs est ꝑ̄nᵐ

I effectiuũ actus. d. ꝙ q̃uis mẽs sit pͥnͫ act⁹: tñ mẽs ipsa sꝫ se ꝛ absolute cõsiderata. s. rõ seu mẽs speculatiua nihil mouet: qꝛ nihil dicit de ꝓsequẽdo vel fugiẽdo: ꝛ sic nõ est pͥnͫ alicui⁹ act⁹: sꝫ solũ illa mens vel rõ que est grã alicui⁹. hoc est: que ordinat̃ ad aliqḋ pticulare opabile sicut ad finẽ. s. rõ practica que nõ solũ pͥncipat̃ opõni actiue que nõ transit in exteriorẽ mãm: sed manet in agẽte vt ꝯcupiscere vel irasci: sed ẽt pͥncipat̃ opõni factiue que transit in exteriorẽ mãꝫ sicut vrere ꝛ secare: oĩs eniꝫ faciẽs mediãte rõne practica opat̃ ꝑꝑ aliquẽ finẽ nõ ꝑꝑ finẽ in vniu[ersali] sed ad aliqd. [i.] hoc est ꝑꝑ aliqḋ pticulare: qḋ est factũ. i. cõstitutũ in exteriori mã: vt puta cultellus vel dom⁹. Et dico ꝙ finis faciẽtis est aliqḋ factũ in mã exteriori ꝛ nõ aliqḋ actuꝫ. i. aliqḋ agibile manẽs in agente: sed in agibilibus ipsa bona actio q̃ manet in agẽte est finis: puta bñ cõcupiscere vel bñ irasci: ꝛ sicut mẽs practica est grã hui⁹ finis: qḋ est factibile vł

K agibile: ita appetit⁹ est actiuus pticularis finis q est agibile vel factibile. ℂ Nota circa hãc lr̃aꝫ [Gr̃a hui⁹.] scilꝫ finis [facit oĩs faciẽs: sed nõ finis simplr̃ sed ad aliud.] sicut

Nõnͫ dicit Lincolñ. ꝙ finis factionis vt finis edificatiõis est domus: sed nõ est finis simplr̃. i. finis vltim⁹ sꝫ est ad aliqd. i. ad finẽ vlteriorẽ vt ad ꝓtectionẽ inhabitãtiũ ꝛ repositoꝝ ab extrinsecis nocuis. Item dicit Lincolñ. sic. Collige ex paulo ante ꝛ nunc dictis ꝙ factiue artes tres hñt fines vt edificatiua hꝫ primũ finẽ ipsaꝫ edificationẽ que est opȯ. 2ͫ finẽ hꝫ domũ edificatã. 3ͫ vȯ finẽ hꝫ ꝓtectionẽ inhabitantiũ ab aeris intemperiebus ꝛ alijs extrinsecis nocumentis. pͥmus tñ finis minime finis ꝓprie dr̃: ꝛ ideo qñqꝫ nõ cõnumerat̃: ꝛ est finis posterior melior p̃cedẽte: vt domus melior edificatione: ꝛ ꝓtectio a nociuis melior est domo ꝑꝑ qḋ infert correlariũ ex p̃missis qḋ est tale. Electio

L vel est itellect⁹ appetitiuus vel appetit⁹ itellectiuus: ꝛ hec

7ᵃ ꝯclo hui⁹. 6. li. est ꝯclusio 7ᵃ que sic intelligit̃ ꝙ electio vel est essentialr̃ actus itellect⁹ sm̃ ꝙ ordinat̃ ad appetitum: vel essentialr̃ act⁹ appetit⁹ sm̃ ꝙ dirigit̃ ab intellectu: ꝛ hoc est veri⁹: vt pꝫ ex 3ᵒ huius. ꝛ ẽt pꝫ ex hoc ꝙ bonũ qḋ est obm̃ appetit⁹ est obm̃ electionis: ꝛ ꝯclo sic intellecta ꝓbat̃ ex p̃cedẽtib⁹ sic. Electio est opȯ im̃anẽs. ergo manet in aliquo eius pͥnᵒ effectiuo: sꝫ pͥnᵒ effectiua electionis sunt intellect⁹ ꝛ appetitus. ergo electio vel est in appetitu vel est in itellectu. si sit in intellectu: tunc est actus intellectus. si sit in appetitu: tũc est actus appetitus. ergo ꝛc̃.

ℂ Nulla aũt res facta est eligibilis: nemo eñi eligit ilioñ expugnasse. Neqꝫ. n. de eo q̃sq̃ cõsultat qḋ factũ est: sꝫ de futuro ac cõtingente: factũ aũt nõ contingit nõ factum esse. Quapropter recte Agathon dixit.

M Hoc etiam ipse deus soloqꝫ carere videtur.

Infectũ vt faciat quod factum est atqꝫ peractum.

ℂ Nõ est aũt eligibile neqꝫ factum: puta nullus eligit Ilion captã fuisse: neqꝫ eniꝫ ꝯsiliantur de facto sed de futuro ꝯtingente. Factũ aũt nõ cõtingit nõ fieri: ꝑꝑ qḋ recte Agathon. Solo eniꝫ ipso deus ꝓuat̃ ingenita facere que sũt facta.

ℂ Hec est 3ᵃ pticula tertie ptis: in qua ostendit̃ circa q̃lia obiecta mens est pͥnͫ per electionẽ: ꝛ intẽdit ostendere ꝙ nullũ p̃teritũ est eligibile sed solũ futurum cõtingẽs: ꝛ hec

8ᵃ ꝯclo hui⁹. 6. li. est ꝯclo 8ᵃ: ꝛ ita itellect⁹ ꝑ electionẽ nõ est circa p̃terita sꝫ circa futura cõtingentia: cõclo ꝓbat̃ sic. Electio est appetitus p̃consiliati: vt pꝫ ex p̃cedẽtib⁹. Electio igit̃ solũ est illoꝝ quoꝝ est cõsiliũ: sꝫ nullus cõsiliat̃ de facto hoc est de preterito sed de futuro cõtingẽte. Qꝫ aũt nõ cõsilieẗ de p̃terito pꝫ per hoc ꝙ p̃teritũ nõ cõtingit nõ esse p̃teritũ: ꝛ ꝓ ꝓbat per dictũ Agathonis q recte dixit in hoc qḋ dixit: ꝙ solo isto posse ꝓuatur deus vt faciat ingenita: idest non facta que sunt facta. N

ℂ Opus igit̃ vtriusqꝫ ptis itellectiue veritas est. Quare q̃bus habitibus maxime pars vtraqꝫ veruꝫ dicit: ii sunt ambarum virtutes.

ℂ Utrarũqꝫ vtiqꝫ intellectiuaꝝ particulaꝝ veritas opus: sm̃ quos igit̃ maxie habitus dicit verum vtraqꝫ ipsi ꝟtutes ambabus. 4ᵃ ps. c.

ℂ Hec est 4ᵃ ps hui⁹ capl̃i: in qua narrat qḋ est ꝓpriũ opus vtriusqꝫ ptis itellect⁹. s. speculatiui ꝛ intellect⁹ practici: ꝛ q̃ sunt ꝟtutes vtriusqꝫ ptis. Quãtũ ad pͥnͫ dicit ꝙ cognitio veritatis est ꝓpriũ opus vtriusqꝫ ptis itellect⁹: tã itellect⁹ speculatiui q̃ itellect⁹ practici. Et quãtũ ad 2ͫ dicit ꝙ habit⁹ sꝫ quos vtraqꝫ ps. s. intellect⁹ practicus ꝛ speculatiuus dicis verũ: sunt ꝟtutes ambabus ptib⁹. vñ ꝟtus itellectus est habit⁹ sꝫ quẽ itellect⁹ dicit verũ: ꝛ nõ põt sꝫ illũ habitũ dicere falsuꝫ. ℂ Dubitat̃ vtrũ deus possit de p̃terito facere nõ p̃teritũ. Ad ꝓ dicũt q̃dã ꝙ hoc claudit ꝯtradictionẽ. i. p̃teritũ nõ eẽ p̃teritũ: ꝛ iȯ de⁹ nõ põt hoc facẽ. ℂ Sꝫ istḋ nõ est ad intẽtionẽ ph̃i: qꝛ ph̃s loq̃t̃ de re cui accidit ꝙ sit p̃teritũ: vt Ilion. i. de troia: ꝛ nõ intendit loq̃ de p̃terito sub rõne p̃teritionis: sed de re vt de cesare vel Alexãdro. Est igit̃ dubitatio. vtruꝫ deus possit facere ꝙ cesar nunq̃ fuerit: ꝛ dicunt q̃dã ꝙ cũ cesarẽ nõ fuisse nõ claudat ꝯdictionẽ ex terminis: de⁹ põt hoc facere cũ nõ sit aliq̃ repugnãtia. ℂ Cõtrariũ tñ videt̃ hic velle ph̃s: ꝛ sꝫ hoc ponatur ꝙ deus faciat Ar. nũq̃ fuisse: ꝛ querat̃ q̃s tradidit nobis hanc sciaꝫ quã exponim⁹. Si dicat̃ ꝙ Ar. eã tradidit sequit̃ ꝙ Ar. fuit: ꝛ ita Ar. nunq̃ fuit: ꝛ tñ aliq̃ñ fuit. Si dicat̃ ꝙ deus eã tradidit imediate seq̃t̃ incõueniẽs: qꝛ sic oporteret dicere de quolꝫ effectu cui⁹ cãm de⁹ facit nunq̃ fuisse: ꝙ talis effect⁹ est imediate a deo: ꝛ sic si de⁹ faceret auctorẽ mẽdaciorũ seu cãm effectiuã nunq̃ fuisse: oporteret dicere ꝙ deus esset imediate cã mendacioꝝ ꝛ effectuũ maloꝝ cõuolitorum cum malitia: qḋ nõ videt̃ veꝝ. Istḋ dubium relinquo posterioribus dissoluendum.

O

Dubiũ; Solutio aliorum. Impug⁹ solutiõis.

Quę sens sunt hic questio.

Opiones diuerse. Aduerte qḋ primat solutio est vnũ Ibo. in hoc co.

P

Tractatus secũdus

qui est de ꝟtutibus intellectualibus cõtinet. 5. capitula. In pͥmo capl̃o ph̃s enumerat ꝟtutes itellectuales ꝛ determinat de duabus ꝟtutib⁹. s. de scia ꝛ arte. In 2ᵒ capl̃o ibi [De prudẽtia aũt sic.] determinat de prudentia. In 3ᵒ capl̃o ibi [Quia aũt scia de vlib⁹.] determinat de intellectu ꝛ sapia: que sunt circa pͥncipia. In 4ᵒ capl̃o ibi [Et quẽadmodũ caput hñs.] cõparat habit⁹ itellectuales ad inuicẽ ostendẽdo q̃s eoꝝ est pͥncipalissimus simplr̃. In 5ᵒ capl̃o ibi [Erit autẽ quedã.] ostendit que virtus itellectualis est precipua in genere agibilium humanoꝝ.

Capitulum primũ

tractatus scd̃i in quo enumerat habitus sm̃ quos aĩa dicit veꝝ: qui sunt ars: scia: prudẽtia: sapia: ꝛ itellectus. cõsequẽter determinãs de scia dicit ꝙ scibile est necẽ ꝛ eternũ ingenitũ icorruptibile: ꝛ ꝙ scia est docibilis ꝛ discibilis ex p̃cognitis pͥncipijs quoꝝ nõ est sensus sꝫ iductio. ex q̃bus ꝯcludit q̃d est scia: deinde ꝙ pͥnᵒ magis sciunt̃ cõclusione: deĩde determinat de arte q̃d est: ꝛ in quo differt ab alijs habitib⁹ enumeratis: ꝛ ꝙ ars est habitus cũ rõne vera factiuus: ꝛ ꝙ ars est circa ꝯtingẽtia quoꝝ pͥnͫ est in faciẽte ꝛ nõ in facto: ꝛ ꝙ ars ꝛ fortuna sunt circa eadẽ. Q

ℂ De ipsis igitur rursus dicam⁹ opꝫ altius initio sumpto. Sint itaqꝫ ea q̃bus verũ aĩa dicit affirmando aut negãdo numero q̃nqꝫ. Hec aũt sunt: ars: scia: prudentia: sapientia: intellectus. Fieri eniꝫ põt vt falsum existimatione opinio neqꝫ dicat. Tre. 5 li hui⁹. 6. ethi.

A

Incipientes igiť supius rursum de ipsis dicamus. Sunt vtiqꝫ qb⁹ verū dicit aīa affirmādo vel negādo
Caput p[m] ca. 2. 6. li. hu etbi. p° ps. c. Virtutum intellectualium numerus. qnqꝫ ꝑm numerum: hec aūt sūt ars scia prudentia sapientia ⁊ intellectus. Suspitiōe vō ⁊ opione ꝯtingit falsuꝫ dicē.

Istud est p[m] caplm scōi tractatus: in quo enumerantur vtutes itellectuales ⁊ determinatur de duabus earū ⁊ cōtinet tres ptes. In pma poniť numerus vtutū intellectualiū. In 2ª ibi[Scientia qdeꝫ igiť.]determinat de scia. In 3ª ibi[Cōtingētis aūt.]determinat de arte. In p° igiť pte pmo dicit ꝙ exquo positū est rō accipiendi vtutes itellectuales debem⁹ rursuꝫ icipere ab eo qδ superius determinatū est: dictū est eniꝫ in fine capli pcedentis: ꝙ vtutes intellectuales sunt habit⁹ qbus aīa dicit veꝝ:
B qnqꝫ aūt numero sunt habitus qbus aīa dicit veruꝫ affirmando vel negādo. s. ars scia prudentia sapientia ⁊ intellectus: sed qꝛ aliqs posset credere ꝙ opinio ⁊ suspitio essent vtutes intellectuales: qꝛ istis interdū cōtingit dicere veꝝ: illud excludit pbando ꝙ opio ⁊ suspitio nō sunt vtutes intellectuales: ⁊ hec est ꝯclo 9ª que pbať sic. Habitus qbus
9° cōclo hu⁹. 6. li. ꝯtingit dicere falsuꝫ nō sunt virtutes itellectuales: opione ⁊ suspitione cōtingit dicere falsum. ḡ ⁊c. Lincoñ. dicit hic ꝙ prudentia ⁊ ars ex seipsis semꝑ dicūt verū: ex rerū aūt nāa qnqꝫ falsuꝫ. Opinio aūt ⁊ suspitio ex seipsis dicunt falsuꝫ. ⁋ Hic pmo notāda est differentia inter virtutes mo-
Nōn[m] p[m] Dña inter virtutes morales atqꝫ intellectuales. rales ⁊ vtutes itellectuales que in hoc ꝯueniunt: qꝛ vtraqꝫ virtus tam itellectualis ꝙ̄ moralis prebet facultatē bene operandi: sed differūt in hoc ꝙ vtutes morales nō solum prebent facultatē bn̄ operandi: sed ēt cū hoc faciūt vsum ⁊ actū vtutis esse bonū: ⁊ hoc cōpetit eis ex hoc ꝙ sunt in-
C clinationes partis appetitiue: que facit vti bn̄ oībus potētijs ⁊ habitibus: sed habitus intellectuales solū dicunť ex hoc vtutes: qꝛ prebent facultatē bn̄ operādi. s. cognoscēdi verū: sed nō faciūt bn̄ vti potētia vel habitu. Naꝫ ex hͦ ꝙ aliqs hꝫ habitū artis vel scientie solū reddiť potēs ad operandū vel speculandū: sed ad bonū vsuꝫ artis vel scie. s. ꝙ
E bn̄ ⁊ legalr̄ opeť ꝑꝫ artē vel sciam regriť ꝙ inclineť ꝑ voluntatē vel per iustitiā existēꝫ in voluntate. vn̄ ars indiget vtute morali ad bonū vsuꝫ artis. ⁋ Sed ꝯtra hoc arguiť: Argř p° ꝯ dicta.
qꝛ habitus est ꝑꝑ actū: ⁊ iō videť ipossibile ꝙ aliqs habitus sit bonus qn faciat ad bonū vsuꝫ ipsius actus. ⁋ Itē Argř 2°
nō videť ꝙ bonus vsus depēdeat a volūtate sed magis a rōne: qꝛ vsus volūtatis nō est bonus nisi sit regulatus ꝑm rōnē. ḡ bn̄ vti habitu nō est pncipalr̄ per volūtatē ꝫ magis per rōnē. ⁋ Ad p[m] illoꝝ dōꝫ ꝙ lꝫ habitus sit ꝑꝑ actū: Ad p[m]
tn̄ qlibet habitus sicut quelibet potētia depēdet a volūtate quātū ad exercitiū sui actus: ⁊ iō in ptāte volūtatis est ꝙ moueať ad actū bonū ⁊ cōuenientē habitui vel ad actū ꝯriū. vn̄ bonus vsus cuiuslibet habitus itellectualis ꝙ̄tuꝫ Ad 2[m]
ad eius exercitiū dependet a voluntate. ⁋ Ad aliud cōcedo ꝙ ad bonū vsuꝫ habitus regriť recta rō: ⁊ etiā act⁹ vo- F
luntatis. rō eniꝫ regriť per modū dirigētis ⁊ volūtas per modū impellentis ⁊ mouētis ad actū: ⁊ iō si volūtas sit informata vtute morali semꝑ mouebit ad bonū vsuꝫ actus.
⁋ 2° est notādū ꝙ sufficiētia istaꝝ vtutū itellectualiū sic Nōn[m] 2[m] Sufficientia vtutuꝫ itellectualium.
accipiť: virtus itellectualis est habitus perficiens itellectū circa cognitionē veri(vt dictū est)sed oē veruꝫ vel est necessariū vel cōtingēs. Oīs ergo virtus itellectualis vel est circa cōtingentia vel circa necessaria. si sit circa ꝯtingētia aut illa cōtingētia sunt factibilia in exteriori mā: ⁊ sic est ars que est recta rō factibiliū. Aut illa ꝯtingentia sunt agibilia que manent in operante ⁊ nō transeunt in exteriorē mām: ⁊ sic est prudētia: que est recta rō agibiliū. Si auteꝫ sit habitus ꝑficiēs itellectuꝫ circa cognitionē veri necessarij: aut illud necessariuꝫ est pn[m] neciuꝫ: aut est deductū ex
G pncipijs necessarijs. Si 2° mō sic est scia: qꝛ scia est habit⁹ ꝯclonis deducte ex pncipijs necessarijs. Si aūt ꝑficiat intellectū in cognitione pncipij necessarij: hoc pōt eē dupl'r. qꝛ aut ꝑficit intellectū tm̄ in cognitione pncipioꝝ demōstrationis: ⁊ sic est itellectus. aut ꝑficit intellectū nō solū circa pncipia demōstatiōis: ꝫ ēt circa pncipia entiū: ⁊ sic est sapiētia que nō soluꝫ cōsiderat pncipia cōplexa indemōstrabilia: sed ēt ꝯsiderat p° pncipalia ⁊ altissimas causas oīuꝫ entiū.

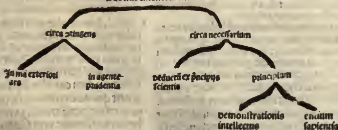

D

H

⁋ Scientia igiť qdnam sit hinc perspicuū est si exacte dicere opꝫ ⁊ nō similitudines sequi. Oēs eniꝫ putam⁹ id qδ scimus aliter sese habere non posse. Que vō pñt aliter se habere post contemplationeꝫ latent si sint an nō sint: ipsum ergo scibile necessario est: ergo est eternum. Que enim necessario simpliciter sunt eterna sunt
Quid scia 2ª ps. c. omnia. At eterna ingenita ⁊ incorruptibilia sunt.
⁋ Sciētia qdē igiť qd est hinc manifestū: si opꝫ certificare ⁊ nō sequi silitudines. Oēs eniꝫ suspicamur qδ scimus nō cōtingere aliter se hr̄e.

Cōtingētia aūt aliter cū extra speculari fiant latent vel si sint: vel nō sint: ex necessitate ergo scibile: eternū ergo: ex necessitate eni entia simplr̄ oia eterna: eterna aūt igenita ⁊ incorruptibilia.
⁋ Hec est 2ª ps hui⁹ capli: in qua determinat de scia: ⁊ cōtinet tres pticulas. In p° notificat sciam ex pte mãe circa quā est scia. In 2ª ibi[Adhuc docibilis.]manifestat sciam ex pte cāe. In 3ª ibi[Scia qdē ḡ.]infert ex pdictis qd est scia. Dicit ḡ pmo ꝙ ex his que dicunť pōt esse manifestū qd est scia: si velimus sciaꝫ ꝑ certitudinē cognoscere ⁊ nō sequi silitudines ꝑm ques qnqꝫ dicim⁹ silitudinarie nos

I scire sensibilia de qbꝰ certi sumus:que tñ nõ vere scimꝰ:
cũ solũ sit de eis certitudo dũ cadunt sub sensu:⁊ qñ fiunt
extra speculari.i.extra sentiri:vt qñ nõ sentiunť lateňt vtꝝ
sint vel nõ sint.Sed certitudo scie ⁊ eiꝰ qd̃ sciť est qñ illud
qd̃ sciť nõ ꝯtingit aľr se hĩc:aľr nõ esset certitudo scie nec
scientis.Ex his pꝫ ꝙ oẽ scibile est ingenitũ ⁊ incorruptibi-
10ª cõclo huiꝰ.6.li. le:⁊ hec est ꝯclo 10ª que ꝓbať sic.Oẽ eternũ est ingenituꝫ
⁊ incorruptibile.omne vere scibile est eternũ.ergo omne
scibile est ingenitum ⁊ incorruptibile.

¶ Preterea ois scientia doceri ⁊ scibile dici posse vide
tur.At ex antea notis vt in resolutiuis etiaꝫ diximꝰ fit
ois doctrina:naꝫ alia peř inductionẽ:alia per rõcina-
tionem efficiť.Atqꝫ inductio qdẽ principiũ est ipsius
vľis.Rõcinatio aũt est ex vľibꝰ.Sunt eniꝫ pñcipia ex
quibus ipsa ratiocinatio constat:quorum non est ra-
K tiocinatio:ergo inductio.

¶ Adhuc docibilis ois scia videť esse:⁊ scibile
discibile.Ex p̃cognitis aũt ois doctrina queãd
T.c.p̃. moduꝫ in analeticis diximus:hec eniꝫ qdẽ per
inductionẽ:hec aũt syll'o.Inductio qdem igiť
principiũ est ⁊ credulitas vľis:syll's aũt ex vľi-
bus.Sunt igitur principia ex qbus syllogismꝰ
quoꝝ nõ est syll's:inductio ergo.

¶ Hec est 2ª pticula scd̃e ptis:in qua notificat sciaꝫ p cãm:
⁊ narrat.7.de scia.p̃m est ꝙ ois scia est docibilis.i.potens
doceri.vñ p̃mo metaᶜᶜ dĩ ꝙ signũ sciẽtis est posse docere.
2m est ꝙ oẽ scibile est discibile.s.ab eo q est sciens in potẽ-
tia.3m est ꝙ ois scia seu doctrina est ex precognitis sicut
dictũ est in libro posterioꝝ analeticoꝝ.Non.n.possumus
L deuenire in cognitionẽ alicuius nisi per aliqd̃ notũ.4m est
ꝙ duplex est doctrina ex p̃cognitis.vna p inductionem ⁊
alia per syllm.p̃nª cognoscunť per iductionẽ ⁊ p experien
tiã singulariuꝫ:vt dĩ in ꝓhemio p̃mi metaᶜᶜ:⁊ ex pñcipijs
vľibꝰ sic cognitis ꝓcedit syll's:sunt igiť aliqua p̃nª ex qbꝰ
ꝓcedit syll's que nõ notificanť p syllm:aľr pñcipioꝝ eẽnt
p̃nª ⁊ ꝓcedereť in infinitũ in pñcipijs sylloꝝ qd̃ est ipoſe.
Hic dub. ⁊ Tho.ex ponit qd̃ non est in textu. Sic igiť relinquiť ꝙ p̃nm sylli sit iductio.5m qd̃ narrat est
ꝙ nõ quilibet syll's facit scire:sed solum demonstratiuus
qui ex necessarijs necessaria cõcludit.

¶ Scientia ergo demonstratiuus est habitus:⁊ cetera
que in resolutiuis determinauimꝰ.Cum enim qspiam
scit cuꝫ aliquo mõ credit ⁊ sunt ipsi pñcipia nota:si eni
nõ sint magis q̃ ꝯclusio nota p accidẽs habebit scien
tiam.De scientia igiť sit hoc modo determinatum.

M ¶ Scientia qdẽ ergo est habitꝰ demõstratiuus:
⁊ quecũqꝫ alia determinauimus in analeticis.
Cum enim aliquaľr credita ⁊ cognita ipsi sunt
principia scit.Si enim nõ magis ꝯc'lone:sed p
accidens hꝫ sciam.De scientia qdeꝫ igiť deter-
minatum sit per hunc modum.

¶ Hec est 3ª pars scd̃e ptis:in qua narrat qd est scia inferẽ
do ex p̃dictis.⁊ pꝫ 6m qd est scia:qm̃ est habitꝰ demonstra
tiuus:idest ex demõstratione causatus obseruatis oibus
illis quecũqꝫ circa demõstratiuã sciam demonstrata sunt
in libro posterioꝝ.⁊ hoc est 6m qd̃ narrat.7m est ꝙ ad hoc
ꝙ aliquis sciat p̃nª opꝫ ꝙ p̃nª sint magis credita ⁊ cognita
q̃ ꝯc'lones q̃ sciunť:alioqn nõ per se sꝫ per accñs habebit
sciam inquãtũ põt cõtingere ꝙ illã ꝯc'lonẽ sciat p quedaꝫ
alia p̃nª ⁊ nõ per illa que nõ magis cognoscuntur q̃ ꝯclu-
sio.Per hunc igitur modũ determinatũ sit de scientia.

¶ Eorũ que aliter sese habere pñt est ⁊ aliquid qd̃ sub N
effectionẽ:⁊ aliqd qd̃ sub actionem cadit.Diuersa ꝟo
sunt effectio atqꝫ actus.De his aũt ipsis extraneis ser-
monibꝰ credimꝰ.Quare ⁊ habitus q cũ rõne actiuus
est diuersus est ab eo habitu q cũ rõne est effectiuus:
neqꝫ alterũ ab altero cõtineť.Neqꝫ eniꝫ effectio actꝰ
est:neqꝫ actus effectio.

¶ Contingentis autẽ aliter se hĩe est aliqd ⁊ fa-
ctibile ⁊ agibile.Alteꝝ autem est factio ⁊ actio.
Credimus autẽ de ipsis ⁊ exterioribus rõnibꝰ.
Quare ⁊ cuꝫ rõne habitus actiuus alteruꝫ est
ab eo q cuꝫ rõne factiuus habitu:⁊ neqꝫ ꝯtinen
tur sub inuicem actio ⁊ factio:neqꝫ enim actio
est factio:neqꝫ factio actio est. O

¶ Hec est 3ª pars huiꝰ capli:in qua determinat de arte q̃
ꝑficit itellectũ circa ꝯtingẽtia ⁊ ꝯtinet.5.pticulas.In p̃ma
ostẽdit ꝙ sunt duo habitꝰ circa ꝯtingẽtia.In 2ª ibi[Quia
aũt edificatiua.]Determinat de arte ostẽdẽdo qd est ars.
In 3ª ibi[Est aũt ars ois.]determinat de opõnibus artis
circa sua mãm.In 4ª pticula ibi[Neqꝫ.n.de his.]ostẽdit
a qbus ars differt p suã mãm ⁊ cũ qbꝰ cõuenit in mã.In
5ª ibi[Ars qdẽ igiť.]determinat de arte p cõparationeꝫ ad
habitũ ꝯtrariũ.In p̃ª ergo pticula ostẽdit ꝙ duo sunt ha-
bitus circa ꝯtingẽtia:⁊ hec est ꝯ 11ª q̃ ꝓbať sic.Habitꝰ di- 11ª ꝯclo huiꝰ.6.li.
stinguunť p obiecta:sꝫ ꝯtingẽs diuidiť in duo.s.in agibile
⁊ factibile:⁊ ista.s.agibile ⁊ factibile sunt diuersa:vt pꝫ ex
hoc ꝙ actio ⁊ factio sũt diuersa:⁊ hic credimꝰ p ea q̃ dicta
sunt de ipsis in exterioribꝰ rõnibꝰ.i.p ea q̃ dicta sunt extra
istã sciam.s.in.9.meta.ibi eniꝫ ostensa est dĩa inter actio-
nẽ ⁊ factionẽ.Nã actio est opatio manẽs in ipso operante
sicut itelligere videre velle:⁊ factio est opatio trãsiens in P
exteriorẽ mãm ad inducẽdũ aliquã formaꝫ in ea:sicut pꝫ
de actu edificãdi ⁊ secandi.Quia igiť habitus distinguun
tur per obiecta ⁊ agibile ⁊ factibile q̃ sunt ꝯtingentia sunt
obiecta diuersa:sequiť ꝙ duo sunt habitus circa cõtingen
tia:vnus actiuus cũ rõne:⁊ aliꝰ factiuus cũ rõne:⁊ isti habi
tus sũt diuersi:nec ꝯtineť alter istoꝝ habituũ sub reliquo:
qꝛ nec factio sub actione:nec actio sub factione.

¶ Atqui cũ extruendaꝝ edifi facultas ars q̃dam sit ac
habitꝰ qdã faciẽdi cũ rõne:nullaqꝫ sit ars que non sit
habitus faciendi cũ rõne:nec vllus habitus talis q nõ
sit ars:sit vt idẽ sit ars atqꝫ habitꝰ faciẽdi ꝟa cũ rõne.

¶ Quia autẽ edificatiua ars quedã est:⁊ etiam
habitus qdam cuꝫ rõne factiuus:⁊ nulla neqꝫ
ars est que nõ cuꝫ ratione factiuus habitus est: Q
neqꝫ talis que nõ ars:ideꝫ vtiqꝫ erit ⁊ ars ⁊ ha
bitus cum ratione vera factiuus.

¶ Hec est 2ª pticula tertie ptis:in qua determinat de arte
ostendendo qd est ars ⁊ intẽdit ꝓbare ꝙ idẽ est ars ꝙ ha- 12ª cõclo.
bitus factiuus cũ recta rõne:⁊ hec est ꝯclo 12ª que ꝓbať huiꝰ.6.li.
per inductionẽ sic.Uidemus ꝙ edificatiua est ars quedã
⁊ ꝙ est habitus ad faciendũ aliqd cũ rõne ⁊ nulla ars in-
ueniť cui hoc nõ cõueniat.s.ꝙ sit habitus factiuus cũ rõ-
ne:⁊ non est aliqs habitus factiuus cũ rõne qn sit ars.igiť
manifestũ est ꝙ idẽ est ars ꝙ habitꝰ factiuus cũ ꝟa rõne.

¶ At ꝟo circa generationẽ ars omnis versatur:⁊ inuẽ
tionem contemplationemue quonam mõ fiat eorum
aliquid que ⁊ esse ⁊ non esse possunt:⁊ quoruꝫ pñcipiũ
non in eo qd̃ efficitur sed in ipso est faciente.

¶ Est

A ¶ Est aūt ars oīs circa generationē: ⁊ artificiare: ⁊ speculari. Qualiter vtiqʒ fiat aliqd cōtingentiū ⁊ esse ⁊ non esse: ⁊ quorum principiū in faciente sed non in facto.

¶ Hec est 3ª pticula tertie ptis: in qua determinat de operationib⁹ artis circa suā māmː circa quā est duo cōsiderare. s. ipsā actionē artificis que p artē dirigit. ⁊ opus qđ est exterius factū p artē. Opatio aūt artis est triplex. Primo est eniʒ vna opatio artis q̄ est cōsiderare qualr aliqd est faciendum. 2ª opatio est opari circa māņ exteriorem. 3ª opatio est cōsiderare ipʒ opus factumː iō dicit q̄ oīs ars circa gnātionē. i. circa ɔstitutionē ⁊ cōplemētū opis: ⁊ hoc ponit p tertia operatione artis quā p̄mo pponit tanq̄ finē artis: ⁊ est circa artificiare idest circa opōnē artis q̄ disponit māņ ⁊ est circa speculari qualr aliqd sit faciēdū p artēʒ qđ est p̄ma opatio artis. Ex pte vo ipsius opis artis est duo ɔsiderare. Primū est q̄ ea que fiūt p artē sunt cōtingentia esse ⁊ nō esse: qđ pʒ: q₂ qñ fiunt incipiunt esse de nouo. 2ᵐ est q̄ p̄nᵐ actiuū gnōnis operū artificialiū est in ipso faciēte q̄si extrīsecū ab ope ⁊ nō est in ipso ope facto. Sic igit pʒ q̄ triplex est opatio artis. s. speculari opus faciendū: ⁊ opari circa māņ: ⁊ speculari opus factuʒ. p̄ma ⁊ tertia opatio sunt actiones: ſʒ scđa opatio est factio a qua ars dr̄ factiua. Pʒ etiā q̄ est mā artis: q₂ factibile ɔtingēs esse ⁊ non esse: in quo non est p̄cipium effectiuum factionis sed passiuum tm̄.

Triplex opō artis.

B ¶ Nam neqʒ eoꝝ que necessario sunt vel fiunt est ars: neqʒ eoꝝ que sunt ſm nām. Hec eniʒ in seipsis hñt p̄ncipiū ipsuʒ. Cū aūt effectio atqʒ act⁹ diuersa sint: arteʒ effectionis esse nō actus necesse est. Atqʒ circa eadem quodāmō versari ars ⁊ fortuna: quēadmodū ⁊ Agathō dicit. Quippe ars fortunā fortunaqʒ diligit arteʒ.

C ¶ Neqʒ eniʒ de his q̄ ex necessitate sunt vel fiūt ars est: neqʒ de his que ſm nām: in seipsis eniʒ hñt hec principia. Quia aūt factio ⁊ actio alterū: necessariū artē factionis: sed nō actiōis esse: ⁊ ſm modū quēdā circa eadē est fortuna ⁊ ars quemadmodum ⁊ agathon ait. Ars fortunam dilexit ⁊ fortuna artem.

D ¶ Hec est 4ª pticula tertie ptis: in qua ostēdit a qbus ars differt p suā māņ: ⁊ cū qbus cōuenit in mā: differt eniʒ p suā māņ a scia diuina ⁊ mathematica: quia scia diuina ⁊ mathematica sunt de his que de necessitate sunt vel fiūt: ⁊ ars est de his q̄ ɔtingūt esse ⁊ nō esse. Differt ēt a scia nāli: q₂ scia nālis est de his q̄ sunt ſm nām: vt de his q̄ hñt in se p̄nᵐ motus: sed de talib⁹ nō est ars: sed est de his q̄ habēt p̄nᵐ motus extra. s. in faciēte: differt ēt ars a prudētia: q₂ factio ⁊ actio differūt: ⁊ prudētia est directiua actionis: ⁊ ars est directiua factiōis ſʒ modū quēdā. sed ars ɔuenit quodāmō in mā cū fortuna: nā vtraqʒ est circa ea q̄ fiunt per intellectū: sed ars est cū rōne ⁊ fortuna est sine rōne: ⁊ hāc ɔuenientiā in mā artis ⁊ fortune posuit Agathon. d. q̄ ars dilexit fortunā ⁊ fortuna artē. s. inq̄tū ɔueniunt in mā.

¶ Ars igit vt diximus habit⁹ est qdā faciendi vera cū rōne. Cōtrariū aūt artis habitus est faciendi falsa cuʒ rōne circa id qđ sese aliter habere potest.

¶ Ars quidē igit vt dictū est. Habitus qdē cuʒ rōne vera/factiuus est. Atechnia aūt ecōtrario cum ratione falsa factiuus habitus circa contingens aliter se habere.

E ¶ Hec est 5ª pticula tertie ptis: in qua determinat de arte per cōparationē ad suū oppositūʒ. d. q̄ ars est habitus factiuus cum ratione vera: sed est alius habitus factiuus circa contingens cum ratione falsa.

Capitulū secundū

tractatus scđi de prudētia in quo p̄mo ponit: q̄ prudens est q bñ pōt cōsiliari circa ipsa bona ⁊ cōferētia non ſm pte: sed ad bñ viuere totū: q̄re prudēs totalr ɔsiliatiu⁹ ⁊ q̄ cōsiliatio nō est de necessarijs nec de īpossibilib⁹: ⁊ q̄ prudētia nec est scia: nec ars sed habitus verus cum rōne actiuus circa hoīs bona ⁊ mala cui eupraxia finis ⁊ nō alterū: qđ manifestū est ex eo q̄ oēs dicūt talē prudentē qui sibi ⁊ alijs pōt bona speculari q̄les sunt dispensatiui politici ex eo q̄ temperātia ⁊ sophrosyni est dicta velut saluās prudētiā: qđ pʒ ex eo q̄ intēperātia corrūpit prudētiaʒ: ex qbus cōcludit prudētiā esse habitū cū rōne vera circa hominis bona ⁊ mala operatiuū: deinde q̄ prudētia differt ab arte: eo q̄ artis est v̄tus prudētie v̄o nō. ⁊ q̄ in arte qui volēs peccat eligibilior circa prudētiā ecōuerso. ⁊ q̄ prudentia nō est solū habitus cū rōne in quo cōmunicat cum arte: sed est actiuus circa humana bona: cuius signū est q̄ artis est obliuio: prudentie v̄o non.

F ¶ De prudētia v̄o quenā sit percipiemus: si contēplabimur quosnā ipsos prudētes dicim⁹ eē. Videt itaqʒ prudētis eē bñ cōsulere posse circa ea que sibi sūt bona ac ɔferūt: nō aliqua ex pte: vt quenā ad sanitatē vel vires: sed que ad bñ viuendū oīno ɔducant. Argumēto est id ita esse: eos ēt qui circa aliqd versant prudētes dici: cū bñ ad finē studiosuʒ aliquē excogitauerint ea quoꝝ nulla est ars. Quare ⁊ oīno prudens is est: q ad consultandum est aptus.

G Caput 2ᵐ tra. 2. libri 6. ethi. p̄ª ps. ca.

De prudētia aūt sic vtiqʒ assumemus speculātes quos vtiqʒ dicim⁹ prudētes. Videt aūt prudētis esse posse bñ ɔsiliari circa ipsi bona ⁊ cōferētia nō ſʒ partē: puta q̄lia ad sanitatē vel fortitudinē: ſʒ ad bñ viuere totū. ¶ Signū aūt qm̄ ⁊ circa aliqd prudētes dicim⁹ qñ ad finē aliqueʒ studiosū bñ rōcinabunt quoꝝ non est ars. Quare ⁊ totaliter erit prudens consiliatiuus.

Istud est 2ᵐ capl'm tractatus scđi: in quo determiat de prudētia cōtinēs tres ptes. In p̄ª ostendit qd est prudētia. In 2ª ibi [Sed tñ artis.] ostēdit dr̄iaʒ inter prudētiā ⁊ artē. In 3ª ibi [Duabus aūt entib⁹.] determinat de subo ⁊ obo prudētie. p̄ª ps cōtinet tres pticulas. In p̄ª ostēdit qs est simplr prudēs. In 2ª ibi [Cōsiliat aūt nullus.] ostēdit dr̄iaʒ prudētie ad alios habit⁹ intellectuales suprapositos. s. sciam ⁊ artē. In 3ª ibi [Relinquit igit ipsaʒ.] cōcludit ex p̄missis diffōnē prudētie. In p̄ª igit particula dicit q̄ nos dicētes de prudētia speculabimur q sūt prudētes: ⁊ intēdit q̄ prudēs simplr est q pōt ex suo habitu bñ ɔsiliari q̄lia sunt bona ⁊ vtilia hoī q̄tū ad totū viuere hoīs: ⁊ hec est ɔclō 13ª vñ dicit q̄ ad prudentē vr̄ ptinere q̄ sit potēs ex facultate habit⁹ bñ cōsiliari circa ppria bona ⁊ vtilia nō qdē solū in aliquo particulari negocio: puta q̄lia sūt bona vel vtilia ad sanitatē vel fortitudinē corporalē: ſʒ circa ea q̄ sūt bona ⁊ vtilia ad hoc q̄ tota vita humana sit bona. [Signū aūt.] hec ɔclō pbat p qđdā signū tale. Illi qui pnt bñ ɔsiliari de his que sunt bona ⁊ vtilia ad aliquē determinatū finē: dūmō ille finis sit bon⁹ ⁊ dūmō sit circa ea quoꝝ nō est ars: q₂ bñ rōcinari de his nō pertinet ad prudētiā: sed ad artē tales dnr̄ prudētes particulr

Secū ca. tra. 2. in° (?) tres ptes p̄n. D

13ª ɔclō hui⁹. 6. li.

I circa aliqd determinatu negociu. Si igit ille qui est bn cōsiliatiuus de his q sunt ad aliquē pticularē finē sit prudēs pticulariter: sequit q ille q est bene csiliatiuus de his que ptinēt ad totā vitā sit totalr z simplr prudēs: vñ pōt argui sic. Sicut ille q bn cōsiliat circa ea q sunt ad determinatū finē pticularē se hz ad hoc q sit pticulariter prudēs: ita ille qui bn cōsiliat circa ea que sunt bona z vtilia ad totam vitā se hz ad hoc q sit prudēs simplr z totalr: sed ille qui bn pōt cōsiliari de his que sunt ad determinatū finē bonū pticularē est pticulr prudēs: igit ille q bn cōsiliat de his q sunt bona z vtilia ad totā vitam est simplr prudens.

¶ Cōsultat aūt de iis nemo: que aliter sese hre non pñt aut de iis que ipse agere nequit. Quare si scia qdē est cum demonstratione: quoz aūt pncipia aliter sese ha-
K bere possunt eoz nō est demōstratio (cūcta eniz z aliter sese hre pñt) neqz de is que sunt necessario cōsultatio fieri pōt: ipsa prudentia pfecto neqz scia neqz ars esse pōt. Scientia qz sub actionem cadit aliter sese hre pōt. Ars aūt q aliud actiōis: aliud effectiōis est gen⁹.

¶ Cōsiliat aūt nullus de ipossibilib⁹ aliter se habere: neqz nō ɔtingentib⁹ ipsi agere. Quare si scia qdē cū demōstratione: quoz aūt principia cōtingit aliter hre hoz nō est demōstratio. Oia eniz cōtingunt z aliter se hre: z non est cōsiliari de his que ex necessitate sunt: nō vtiqz erit prudētia scia neqz ars. Scia qdē: qm cōtingit agibile aliter se habere. Ars autem quoniaz aliud ge-
L nus actionis z factionis.

¶ Hec est 2ª pticula pme ptis: in qua ponit dñia inter prudentiā z alias vtutes itellectuales supra positas: z intēdit pbare q prudentia nec est scia nec ars: z hec est 14ª ɔclo que pbat sic. Nullus cōsiliat de his que sunt simplr ipossibilia aliter se hre: neqz de his que nō sunt in potestate illius q ɔsiliat. Arguit tūc sic. Prudētia est de illis de qbus est cōsiliū: z cōsiliū est de his que pñt aliter se hre. igit prudētia est de his q pñt aliter se habere: sed scia nō est de his que pñt aliter se hre. Scia eniz est de his quoz pn^a nō pñt aliter se habere: z p ɔñs ɔclōnes de qb⁹ est scia nō pñt aliter se hre. igit prudētia nō est scia. Silr prudētia nō ē ars: qz ars est de factibilibus: z prudētia de agibilibus: z aliud est genus actionis z factionis vt dictū est prius.

14ª ɔclo huius .6.li.

¶ Restat ergo habitū ipsaz esse agēdi vera cū rōne circa ea que sub bona hoi atqz mala. Finis.n. effectionis
M est qd aliud pter ipsaz effectionē. Actionis vo nō semper. Est.n. ipsa bona actio finis. Quocirca Periclem z viros tales arbitramur esse prudētes: qz q sibiipsis z que ceteris hoib⁹ sunt bona pspicere pñt. Esse autē eos tales putamus q ad rē familiarē atqz ad rēpublicam administrandā sunt apti. Vñ z tēperantiā cōseruatricē prudētie appellamus. Cōseruat aūt talē existimationē. Voluptas.n. z dolor nō oēm existimationez corrūpit. Nō.n. hanc: triangulū tres angulos equales duob⁹ rectis hre. Sed eas q circa id habent qd cadit in actionē. Nā pncipiū qdē rez agendaz id est gratia cuius fiūt ipse: ei vo q corruptus est ob voluptatē aut dolorē cōtinuo nō videbit pncipiū ipsum: nec huius grā ac pp hoc ipsuz expetēda esse vniuersa atqz agenda. Vitiuz eniz principij corruptiuuz est. Quare prudentiam habitum esse agendi circa humana bona va

cum ratione necesse est.

N ¶ Relinquit ergo ipsaz esse habitū vez cū rōne actiuū circa hois bona z mala: factionis qdem eniz alterū finis: actionis aūt non semp. Est.n. ipsa eupraxia finis. ¶ Propter h Periclem z tales prudētes existimam⁹ esse: qm ipsis bona z alijs pñt speculari: esse aūt tales existimamus iconomicos z politicos. ¶ Hinc z tēperantiaz hoc appellamus noie sophrosym velut saluantē prudētiā: saluat aūt talē existimationē: nō eniz oēm existimationē corrūpit neqz puertit delectabile z triste: puta qm trigonū duob⁹ rectis equales hz vel nō hz: sed eas q circa opabile: principia qdē eniz opabiliuz qd cuius grā opabilia: corrupto aūt pter delectationez vel tristitiā cōfestim nō apparebit principiuz: neqz oportere huius grā: neqz pp eligere oia z operari. Est.n. malitia corruptiua principij. Quare necesse prudentiā habitum esse cum rōne vera circa humana bona operatiuum.

Quid prudentia.

O

¶ Hec est 3ª pticula pme ptis: in qua ponit diffōnē prudētie z eā declarat. pmo igit cōcludit diffōnez prudētie. d. q exquo prudētia nō est scia que est habit⁹ demonstratiuus circa necēia: nec est ars que est habitus cū rōne factiuus: relinquit q prudētia est habit⁹ verus actiuus circa hois bona z mala: z hec est ɔclo 15ª: z qz manifestū est ex pcedentibus q prudētia est habitus verus: qz aliter nō esset vtus intellectualis. Manifestū est et per dñiaz inter prudētiam z artē: q prudētia est habitus actiuus: iō Phs solū declarat vltimā pticulā hui⁹ ɔclōnis seu diffōnis. s. q est actiu⁹ circa hois bona z mala: z hoc declarat triplr. pmo p dñiaz inter illa circa que est ars. z illa circa que est prudētia que talis est. Finis factionis semp est aliud a factione: sz finis actionis nō semp est aliud ab actione: sed qnqz est eupraxia. i. bona opō ipsi. i. sibimet vel ipsi agenti: nihil eniz phibet vnā actionē ordinari ad aliā sicut ad finē: sicut cōsideratio effectus ordinat ad cōsiderationē cause. bona ergo actio z finis bone actiōis est in ipso agēte z est bonū ipsi⁹ agentis: z per ɔñs prudētia que est circa actiones est circa hois bona. ¶ Intelligendū q p hanc dñiaz inter factionē z actionē pōt patere q prudētia est habitus actiuus circa hois bona. Nā qz finis factionis nō est factio sz est aliquid factū extra: vt finis edificationis est edificiū cōstructū: iō bonū ipsius factionis nō est in faciēte sz in facto: z sic ars que est circa factiones nō est circa hois bona vel mala: sz circa bona vl mala artificiatoz: sz ipsa actio z finis actionis que est bona actio est in hoie agente z est bonum hois agētis: z iō prudētia que est circa actiōes est circa hois bona psequēda z mala fugienda. ¶ Propter q.] 2° declarat per qōdā signū q prudētia est habitus verus actiuus circa hois bona z est tale signū. Nā pp hoc quēdā qui vocabat Pericles z alios silres estimamus esse prudētes ex eo q pñt cōsiliari que sunt bona nō solū sibiipsis: sed et alijs: z tales q pñt sibi z alijs bona speculari estimamus iconomicos. i. dispensatores domoz z politicos. i. gubernatores ciuitatū. ¶ Hinc z tēperātiā.] 3° pbat per aliud signum: q prudētia est circa hois bona z mala z est signū tale: temperantia in greco dr sophrosim. i. saluans mentē. s. prudētiaz. Nā tēperātia saluat verā estimationē que est circa agibilia que sunt hois bona z mala. vñ pōt ex hoc signo rō formari sic

15ª ɔclo huius .6.li.

P

Nōn

Q

A mari sic. Temperātia saluat prudētiā: ⁊ hoc nō est nisi q̄r saluat verā estimationem circa agibilia que sunt bona vel mala hoīs: temperātia enim inquātū moderat delectationes ⁊ tristitias tact⁹ saluat verā estimatiōez que est circa agibilia que sunt bona vel mala hoīs: ⁊ per hoc saluat prudentiā: ⁊ hoc est signum q̄ prudētia est circa bona ⁊ mala hoīs. Q̄ aūt tēperātia solū saluet verā estimationes circa agibilia pbat Phūs: ⁊ hec est ɔclo 16ᵃ q̄ pbat sic. Solam illā estimationē saluat tēperātia quā estimationē delectabile ⁊ triste. hoc est itēperātia corrumpit: sed delectabile ⁊ triste siue itēperātia nō corrūpit nec puertit oēm estimationē verā: q̄r nō corrūpit estimationez speculatiuam. s. q̄ triāgulus h̄z vel nō h̄z tres angulos eq̄les duob⁹ rectis: s̄z itēperātia corrūpit verā estimationē que est circa opabile: ⁊ hoc ostēdit sic. Principia opabiliū sūt fines quoꝝ grā
16ᵃ ɔclo hu⁹. 6. li.

B fiunt opabilia: q̄ ita se hñt in opabilib⁹ sicut p̄n⁹ in demōstrationib⁹: nūc q̄n itēperatus h̄z vehemēter delectationē vel tristitiā appet sibi q̄ optimū est seq̄ delectationē ⁊ tristitiā fugere: ⁊ ita corrūpit iudiciū rōnis: quo corrupto nō appet hoī verus finis qui est p̄nᵐ prudētie circa opabilia: nec tūc apparet hoī q̄ opꝫ semꝑ ꝑꝑ veꝝ finē opari ⁊ eligere: sed magis ꝑꝑ delectabile: quelibet enim malitia corrūpit p̄nᵐ iquātū corrūpit rectā estimationē de fine: hāc corruptionē maxie phibet tēperātia q̄ per hoc saluat prudentiā. Et sic p̄z ex p̄dictis signis q̄ necesse est prudētiā eē habitū cū rōne vera operatiuū circa humana bona.

¶ At vero artis q̄dē est virtus: prudētie vero non est. Et in arte q̄dem q̄ sua sponte peccat magis est expetendus: circa vero prudētiā minus: quēadmodū ⁊ circa virtutes. Patet igit̄ prudētiā virtutē quādā esse: nō artem.

2ᵃ ps c. ¶ Sed tñ artis q̄dē est virtus: prudentie aūt non est. ¶ Et in arte q̄dē volēs peccans eligibilior: circa prudētiā aūt minus: quemadmodū ⁊ circa virtutes. Manifestum igitur: q̄m prudentia virtus quedam est ⁊ non ars.

C ¶ Hec est 2ᵃ ps p̄ncipalis huius capli: in qua Phūs ostēdit dr̄iaꝫ īter prudētiā ⁊ artē inquātū sunt virtutes humane. ⁊ ponit duas dr̄ias. p̄ᵃ est q̄ circa artē reqrit̄ virtus moralis q̄ rectificet ei⁹ vsuꝫ. Pōt enim eē q̄ aliq̄s bñ h̄z rōnem artis edificandi: ⁊ tñ ꝑꝑ aliquā malitiā nō vult facere bonā domū: ⁊ iō ad bonū vsuꝫ artis reqrit̄ virtus moralis. s. iustitia que rectificet vsuꝫ artis: sed circa vsuꝫ prudētie nō reqrit̄ aliqd̄ directiuū: q̄r ex necessitate h̄z virtutes morales adiunctas saluātes sua p̄n⁹: sed nō est sic de arte que est circa bona exteriora: q̄r postq̄ ars est habita adhuc reqritur virtus moralis q̄ rectificet vsuꝫ eius. Et in arte q̄dē. 2ᵃ dr̄ia est. si aliquis peccat in arte ex ꝑpria volūtate eligibilior est ⁊ melior reputat̄ q̄ si nō peccaret ex ꝑpria volūtate: q̄r tūc

D credit̄ ex ignorātia ⁊ inexperiētia artis peccare. S̄z circa prudētiā minus laudat̄ q̄ volēs peccat q̄ q̄ nolens sicut ⁊ circa virtutes morales: ⁊ h̄ est: q̄r ad prudētiā reqrit̄ rectitudo appetit⁹ circa fines. ad h̄ q̄ sua p̄n⁹ sint salua. Manifestū est igit̄ ex p̄dictis q̄ prudētia est q̄dā virtus ⁊ nō ars.

¶ Cū aūt due sint aie ptes rōnē habētes: alterius erit ipsa prudētia virtus: ipsius inquā opinatiue. Nā ⁊ opinatio circa id versat̄ qd̄ aliter sese hēre pōt: ⁊ prudētia ipsa. Atqui neq̄ habitus est cū rōne solū. Huius autē indicium est talis quidem habitus obliuionē esse: prudentie vero non esse.

3ᵃ ps ca. ¶ Duabus aūt entib⁹ ptibus aie rōnē habētiuꝫ: alterius vtiq̄ erit virtus. s. opinatiue: opio enim circa contingens aliter habere est: ⁊ prudentia.

¶ Sed tamen neq̄ habitus cum rōne solum. Signum autem quoniam obliuio talis quidez habitus est prudentie autem nō est. E

¶ Hec est 3ᵃ ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de subiecto ⁊ obō prudētie. d. q̄ cū sint due ptes aie: vt dictum est p̄us. s. sciētificū ⁊ rōcinatiuū siue opinatiuū: manifestū est q̄ prudētia est virtus alteri⁹ hoꝝ. Nā opinio est circa ea que cōtingūt aliter se hēre sicut ⁊ prudētia: ⁊ sic p̄z quid est subm prudētie: q̄m ps aie opinatiua: ⁊ q̄d est eius obm: q̄r ɔtingēs aliter se hēre. Sed tñ neq̄ habitus. Sed quāuis prudētia sit habit⁹ vt dictū est: tñ prudētia nō est cū sola rōne: ⁊ h̄ pbat Phūs: ⁊ hec est ɔclo 17ᵃ q̄ pbat̄ sic. Cuiuslꝫ habit⁹ q̄ est cū sola rōne pōt eē obliuio: sed prudentia non pōt esse obliuio. ḡ prudētia nō est cū sola rōne: s̄z sit̄ cū h̄ qd̄ est cū rōne est cū appetitu recto. ¶ Hic occurrūt tria du⁹. p̄ᵐ est an ars sit virtus intellectualis distincta a prudentia. Videt̄ q̄ nō sit vi⁹ distīcta a prudētia: q̄r prudētia est circa factibilia sicut ars: qd̄ p̄z. Nā circa factibilia aliq̄ artifices dicunt̄ prudentes: vt prudens gubernator nauis ⁊ prudēs dux exercitus: ⁊ prudēs edificator. ḡ ⁊c. ¶ Item virtutis nō est virtus: sicut neq̄ motus est motus: s̄z artis est aliqua virtus rectificās appetitū artificis ad bñ operādum.
17ᵃ ɔclo hui⁹. 6. li.

F

Tria du⁹ rō p̄ᵃ p̄ᵐ duᵐ.

rō 2ᵃ

¶ Dōm q̄ est virtus: q̄r pficit artificē ad bñ operādū ⁊ est distincta ab aliis virtutib⁹ itellectualib⁹: vt p̄z p pbationes Phī in textu. ¶ Ad p̄ᵐ in ɔ̄triū dōm q̄ artifices circa factibilia nō dicunt̄ prudētes simplr̄: siue additione: sed cū additione vt prudēs dux: vel prudēs edificator: eo q̄ bñ ɔsiliant̄ de his que sūt ad finē sue artis. Prudētia aūt simplr̄ dicta est bñ ɔsiliatiua de his q̄ cōferūt ad totā vitam hoīs: ⁊ ita nulla ars est prudētia simplr̄ dicta. ¶ Ad aliud dōm q̄ virtutis itellectualis q̄ nō supponit rectitudinez appetitus bñ est virtus: ⁊ q̄r ars nō p̄supponit rectitudinē appetitus: iō ars postq̄ habuerit esse: ad bonū vsuꝫ eius reqrit virtutē moralē. s. iustitiā: sed q̄r prudētia p̄supponit rectitudinē appetitus: nā prudētia est recta rō agibiliū: ⁊ recta rō prudētie que includit rectā estimationez de fine de necessitate presupponit rectitudinē appetit⁹ de ipso fine: ⁊ iō prudētia nō est virtus moralis supueniēs: q̄r p̄supponit virtutes morales. Sed q̄r ars est solū recta ratio factibilium: ⁊ bonū artis est in artificiato ⁊ nō in artifice: nec est bonum artificis: iō nō p̄supponit appetitū rectū: ⁊ ꝑꝑ hoc ad boᵐ vsuꝫ eius idiget virtute morali quā nō necessario p̄supponit. ¶ Ad formā rōnis dico q̄ virtus itellectualis nō p̄supponit virtutē moralē: bñ tñ est virtus moralis dirigēs. ¶ 2ᵐ dubiū est. vtrū solū delectabile circa qd̄ est tēperātia corrūpat rectā estimationē prudentie. Videt̄ q̄ nō: q̄r prudētia nō solū ordinat tēperātiā sed fortitudinē ⁊ iustitiam ⁊ oppositū cuiuslibet virtutis corrūpit prudentiā: q̄r ipsoꝫ est prudētē esse nō entē bonū vt īfra dicet̄. ḡ vr̄ q̄ non solum prudētia corrūpit̄ a delectabili itēperātie: s̄z ēt a delectabili iniustitie timiditatis ⁊ audacie: ⁊ sic ēt vr̄ q̄ non plus tēperātia saluat prudētiā q̄ fortitudo vel iustitia: cui⁹ ɔ̄triū vr̄ Phūs hic dicere. ¶ Ad istā dubitationē r̄ndet Eustratius vno mō q̄ oēs virtutes morales ⁊ cardinales sorores sunt: ⁊ iō qd̄ dr̄ de vna itelligit̄ de alia: ⁊ ita qd̄ dr̄ de tēperātia q̄ saluat prudētiā: itelligit̄ de fortitudine ⁊ iustitia ⁊ aliis virtutib⁹ moralib⁹. Item dicit q̄ delectabile ꝑꝑ qd̄ generalr̄ mala facimus ⁊ triste ꝑꝑ qd̄ bona omittimus: grāliter sumunt̄ pro delectatione ⁊ tristitia circa qualꝫ māꝫ virtutis: tñ delectabile qd̄ est grāle ol virtuti ɔpropriat̄ tēperantie: q̄r ipsa versat̄ circa maxie delectabilia: vt p̄z ex 3ᵒ hui⁹: ⁊ iō ꝑ appropriationē ⁊ nō ꝑ ꝑprietatez attribuit̄ tēperātie q̄ sit prudētie saluatiua. ¶ Alr̄ adhuc dicunt aliq̄ q̄ l̄z alia delectabilia p̄beāt aliqd̄ īpedimētū estimationi
Solo.

Ad p̄ᵐ rōnem

Ad 2ᵐ rōnem.

H

Solo.

Duᵐ 2ᵐ rō

D

Solo sm Eustra.

Solo sm alios.

3 prudẽtie inquantũ ex eo℞ pñtia obnubilaẽ quodãmõ rõe: nõ tñ corrũpũt ipsã ita cõiter: sicut delectationes tactus: que sunt maxie vehemẽtes circa quas est tẽperãtia. ❡ 3° dubitaẽ. vtrũ prudẽtia sit v̄tus moralis vel intellectualis. Et vr̄ q̄ nõ sit itellectualis: q̄r cuiuslʒ v̄tutis intellectualis põt esse obliuio vt dicit p̄hs. ergo ⁊c. ❡ Itẽ forma ⁊ illõ cuius est forma sũt in eodẽ subiecto: sʒ prudẽtia est forma v̄tutũ moraliũ. ḡ est in eodẽ subiecto cũ eis: ⁊ p ɔ̃ns est v̄t⁹ moralis. ❡ Itẽ prudẽtia pficit appetitũ in ordĩe ad bo^m: sʒ v̄tutes itellectuales pficiũt subiectũ in ordine ad ve℞. ḡ prudẽtia nõ est v̄tus intellectualis sed moralis. ❡ Dõm q̄ prudẽtia est v̄tus itellectualis: q̄r pficit itellectũ in ordine ad tactũ rõcinandi ⁊ iudicãdi de agibilib⁹: iõ est v̄tus itellectualis. ❡ Ad p^m in ɔ̃riũ dico q̄ nõ cuiuslibet v̄tutis itellectualis põt eẽ obliuio: sed illius cui⁹ obm seu mã non ɔ̃tinue preiacet hoi: ⁊ circa cui⁹ mãm nõ ɔ̃tinue conuersamur: sʒ obiecta prudẽtie sunt ipsa agibilia q̄ cõtinue preiacent hoi ⁊ sue opõni: eo q̄ ɔ̃tinue versamur circa passiões ⁊ opõnes q̄ sunt p prudẽtiã regulãde. Obiecta aũt artis ⁊ scie nõ ita frequẽter nobis occurrũt: ⁊ iõ ars ⁊ scia pñt corrũpi p obliuionẽ: sʒ prudẽtia nõ. Alia rõ q̄r prudẽtia nõ cõsistit in sola rõne sʒ cũ hoc reqrit rectitudinẽ appetit⁹: ⁊ iõ nõ est silr̄ de prudẽtia ⁊ aliis v̄tutib⁹ itellectualib⁹. ❡ Ad aliud dico q̄ prudẽtia nõ est fo^a intrinseca v̄tutũ moraliũ: sed est fo^a extrinseca exẽplaris seu directiua. ❡ Ad 3^m qñ dr̄ q̄ prudẽtia ordĩat appetitũ in bo^m. Dõm q̄ ordinare appetitũ in bonũ põt esse duplr̄. vel p modũ inclinationis ⁊ hoc fit p v̄tutẽ moralẽ: vel per modũ directionis ⁊ regule: ⁊ hoc fit p prudẽtiã q̄ dirigit ⁊ regulat appetitũ respectu ei⁹ qõ est ad finẽ. Lincon. dicit q̄ prudẽtia vno mõ est v̄tus itellectualis ⁊ alio mõ cõnumeraẽ iter v̄tutes morales. Nã prudẽtia quo ad p̄mã opõnẽ suã que est cognitio agẽdo℞ ⁊ obmittẽdo℞ est v̄tus itellectualis ⁊ speculatiua: sed inquãtũ extẽdiẽ in directionẽ ope℞ iustitie tẽperãtie ⁊ fortitudis inter v̄tutes morales cõnumeraẽ. hec Lincon. ❡ Dubitaẽ circa diffõnẽ prudẽtie q̄ est habitus actiuus cũ rõne vera circa hoĩs bona ⁊ mala: hec eniʒ nõ videẽ diffõ prudẽtie: q̄r cuicũqʒ cõpetit diffõ eidẽ cõpetit ⁊ diffinitũ: sed hec diffõ competit scie morali hic tradite. Nam scia moralis cũ sit scia practica est habit⁹ actiuus ⁊ est cũ rõne vera circa hoĩs bona ⁊ mala. ḡ si diffõ esset bona: sequẽ q̄ oĩs habẽs sciam moralem esset prudẽs: ⁊ q̄ oĩs prudẽs haberet sciam moralem: qõ falsuʒ est. ❡ Dõm q̄ prudẽtia est habitus actiuus cũ rõne vera in particulari ⁊ in actu circa hoĩs bona ⁊ mala: sed scia moralis est habit⁹ cum rõne vera in vniuersali ⁊ in habitu actiuus circa hominis bona ⁊ mala: ⁊ ita differt scia moralis a prudentia.

Du^m 3^m rõ p^a

In fine hui⁹ capli rõ 2^a

rõ 3^a.

Solo.

Ad p^am rõnem

Ad 2^am rõnem. Ad 3^am rõnem. Ordinare appetitum in bonum ɔ̃tingit 2^r.

Prudẽtia quomodo moralis et intellectualis virtus est. L.

Dubium aliud circa diffõnẽ prudẽtie.

Solo.

M

Capitulum tertiũ tractatus scdi de v̄tutibus intellectualib⁹ q̄ sunt circa

p̄ncipia: in quo p̄mo ostẽdiẽ q̄ cũ habit⁹ q̄ est v̄tus intellectualis p̄ncipio℞ neqʒ sit sciẽtia neqʒ sit ars nec prudẽtia neqʒ sapiẽtia: q̄ itellect⁹ est ipso℞ p̄ncipio℞: deinde de sapiẽtia q̄ ipsa duplr̄ dr̄. s. pticulariter. s. v̄tus artis: ⁊ totalr̄: vt illa que est certissima scia℞ que circa p̄ncipia: ⁊ ẽt ea q̄ sunt ex p̄ncipiis indicat. vñ ⁊ simul est itellectus ⁊ scia.

❡ Cuʒ aũt scia existimatio sit de vl̄ibus: ⁊ iis que necessario sunt: sintqʒ demõstrabiliũ scieqʒ oĩs p̄ncipia (est eniʒ ipsa scia cũ rõne) p̄ncipiũ rei scibilis nec est sciẽtia nec ars nec prudẽtia. Scientia q̄r ip̄m scibile demonstrabile est. Ars ⁊ prudẽtia: q̄r in iis versaẽ q̄ sese aliter habere pñt. At neqʒ sapia est: est eniʒ sapiẽtis de quibusdã demonstrationẽ hẽe: qõ si ea qb⁹ verũ dicimus ⁊ nunq̃ falsuʒ in iis que pñt aut non pñt aliter sese hẽe hec sunt: scia: prudẽtia: sapiẽtia: intellectus. Ho℞ aũt triuʒ habituũ nullus esse põt: atqʒ tres dico: prudentiã: sciam: sapiam. Restat intellectũ esse p̄ncipio℞.

N

Quia aũt scia de vl̄ib⁹ est estimatio ⁊ de ex necessitate entib⁹: sunt aũt principia demonstrabiliũ ⁊ oĩs scie (cum rõne enim scia) principiũ scibilis: neqʒ vtiqʒ scia erit neqʒ ars neqʒ prudẽtia. Scibile q̄dẽ eniʒ demõstrabile: hec aũt. s. ars ⁊ prudentia sunt existẽtes circa cõtingentia alr̄ se hẽe: neqʒ vtiqʒ sapientia ho℞ est. Sapiẽtis eni de qbusdã habere demõstrationẽ est. Si vtiqʒ qb⁹ verũ dicimus ⁊ nequaq̃ mentimur circa cõtingẽtia vel nõ cõtingẽtia alr̄ habere scia ⁊ prudentia est ⁊ sapia ⁊ intell's: ho℞ aũt triũ nullũ cõtingit esse. Dico aũt tria prudentiã: sciam: ⁊ sapiam. Relinquiẽ ergo intellectũ esse principio℞.

Caput 3^m tra. 2. 6. li. ethi. p^a ps c.

O

Istud est 3^m caplm scdi tractat⁹: in quo determinaẽ de v̄tutib⁹ itellectualibus q̄ pficiũt intellectũ circa p̄n^a ⁊ cõtinet duas ptes p̄ncipales. In p^a determinaẽ de intellectu q̄ est habitus p̄ncipio℞ demonstrationis ⁊ demõstrabilium. In 2^a pte ibi [Sapia aũt.] determinat de sapia que est de p̄mis p̄ncipiis demõstrationuʒ: ⁊ ẽt est de p̄mis p̄ncipiis entiũ. In p^a ḡ pte intẽdit ostẽdere istam ɔ̃clonẽ que est 18^a hui⁹ libri q̄ itell's est habit⁹ solo℞ p̄ncipio℞ demr̃onis indemõstrabiliũ: que p̄baẽ sic. Aliq̄ v̄tus intellectualis est habitus solo℞ p̄ncipio℞ demr̃onis indemonstrabiliũ: ⁊ nec scia nec ars nec prudẽtia nec sapia est habitus solo℞ p̄ncipio℞ idemõstrabiliũ. ḡ relinquiẽ q̄ intellect⁹ est habit⁹ solo℞ p̄ncipio℞ demõstrationis idemõstrabiliũ. Maior vr̄ esse manifesta: q̄r ex quo p̄n^a demonstrationis idemõstrabilia semp sunt vera ⁊ sunt distincta ab aliis vt a ɔ̃tingentib⁹ ⁊ necc̃iis demõstrabilib⁹: videtur q̄ p̄n^a indemõstrabilia demr̃onis hñt aliquã v̄tutẽ intellectualẽ q̄ sit hit⁹ solo℞ illo℞: ita q̄ nõ alio℞. Sic. n. est aliq̄ v̄tus itellectualis que est habit⁹ sola℞ ɔ̃clonũ determinationis: ita op℞ q̄ sit aliq̄ v̄tus itellectualis que sit hit⁹ solorũ p̄ncipio℞ demr̃onis indemõstrabiliũ. Et minor declaraẽ q̃tũ ad quãlʒ eius ptẽ. ⁊ p̄ dicit q̄ q̄r scia est estimatio de vl̄ib⁹ ex necessitate entib⁹ que sũt demõstrabilia: necẽ est esse aliq̄ p̄n^a demõstrabiliũ. Nã scia est cũ rõne demõstrationis pcedẽte ex p̄ncipiis in ɔ̃clonẽ: ⁊ ex h̃ arguiẽ sic. Scia est habit⁹ ɔ̃clonis demr̃abilis: sed p̄n^a demr̃onis indemr̃abilia nõ sunt demr̃abilia: q̄r sic p̄ncipio℞ essent p̄n^a ⁊ hoc in infinitũ. ḡ scia nõ est hitus solo℞ p̄ncipio℞ idemõstrabiliũ: q̄r nõ est habit⁹ taliũ. silr̄ nec ars nec prudẽtia est habit⁹ p̄ncipio℞ idemõstrabiliũ: q̄r tã ars q̃ prudẽtia est cõtingentiũ que pñt aliter se habere: sed p̄ncipia indemõstrabilia nõ pñt aliter se habere. ḡ nec ars nec prudẽtia est habitus p̄ncipio℞ demr̃onis idemõstrabiliũ: nec est sapia habitus solo℞ p̄ncipio℞ indemõstrabiliũ: nã ad sapientem ptinet q̄ habeat demr̃onẽ de aliqb⁹ reb⁹ vt de p̄mis causis entiũ: vt ifra diceẽ. igiẽ sapia nõ est habitus solo℞ p̄ncipio℞ demr̃onis idemõstrabiliũ. Si igiẽ v̄tutes itellectuales qb⁹ ita ve℞ dicim⁹ q̄ nũq̃ subest mẽdaciũ circa cõtingentia vel nõ cõtingẽtia aliter se hñt: sunt scia ⁊ prudẽtia sub qua cõprehẽdit artẽ ⁊ sapiaʒ ⁊ intellectus ⁊ nullũ ho℞ triũ: que sũt prudẽtia scia ⁊ sapia (⁊ cõprehẽdit artem sub prudentia) cõtingit esse habituʒ solo℞ p̄ncipio℞ demonstrationis: relinquiẽ q̄ intell's est habit⁹ solo℞ p̄ncipioruʒ indemr̃abiliũ. ❡ Sciendũ q̄ itell's multiplr̄ sumiẽ: qñqʒ eniʒ accipiẽ p po^a aie: qñqʒ p actu intelligẽdi: sʒ hic accipitur

Tertiũ c. 2 tra. diuiditur in duas ptes p^a.

18^a ɔ̃clo hui⁹. 6. li.

P

Q

Nõn^m

A pitur pro habitu quo homo naturaliter cognoscit pma pn cipia complexa.

¶ Sapientiā in artibus his tribuimus: qui in ipsis sunt exactissimi. Phydiā eni sapientē scultorē lapidū dici mus: ꝛ Polycletū statuariū itidē sapientē. Atq3 hic p sapientiā nil aliud intelligimus q̄3 ipsius artis v̄tutē.

Quid sapiētia particulariter capta. 2° po. c. ¶ Sapiā3 aūt in artibus certissimis assignam⁹: puta phydiā latbomiū sapientē polycletu3 sta tuificē. hic qdē igit̄ nihil aliud significantes sa pientiam q̄3 qm̄ virtus artis est.

¶ Hec est 2ᵃ ps pncipalis hui⁹ capl'i: in qua determinat de sapia ꝛ cōtinet tres pticulas. In pma ostendit qd est sapia pticul'r sumpta. In 2ᵃ ibi ⌊Esse aūt quosdā.⌋ ostendit qd est sapia simpl'r accepta. In 3ᵃ pticula ibi ⌊Op3 ergo.⌋ cōclu
B dit correlariū. In pᵃ ergo pticula narrat q̄ nos assignam⁹ nomē sapie in certissimis artib⁹: que. s. cognoscētes pmas causas in gn̄e alicui⁹ artificij dirigunt alias artes que sunt circa idē gen⁹: sicut ars architectonica dirigit manualiter
a operātes: ꝛ s3 hūc modū dicim⁹ phydiā fuisse sapiētē late mu3 ꝛ lapidū incisorē: ꝛ polycletū sapiētē statuificē. i. facto rē statuaꝝ. vn̄ nihil aliud dicimus sapiam in arte q̄3 vlti
f ma3 perfectionē artis: que dicitur virtus artis.

¶ At quosdā etiā esse sapientes oino: nō aliqua ex pte nec aliqd aliud q̄3 sapientes arbitramur: vt in marge te dixit Homerus.

Diuum is munere: nec fossor nec durus arator.
Nec sapiens alia vlla nimirum extitit arte.
Quare ɔstat exactissimā sciētiaꝝ ipsa3 sapiam esse.

Quid sapiētia simpliciter. C ¶ Esse aūt quosdā sapiētes existimamus total'r nō s̄m ptē: nec aliud aliqd sapiētes: queadmo dū Homerus ait in margite: hunc aūt neq3 vti fossorē dij posuerūt neq3 aratorē neq3 aliter q dē sapiētē. ¶ Quare manifestū qm̄ certissima vtiq3 scientiarum erit sapientia.

¶ Hec est 2ᵃ pticula scđe ptis: in qua ostēdit qd est sapien tia simpl'r: ꝛ dicit q̄ sicut existimamus aliquos sapiētes in
E aliquo artificio: ita existimam⁹ quosdā esse sapiētes total'r respectu toti⁹ generis entiū ꝛ nō s̄m aliquā ptē3 tm̄: ita q̄ nō s3 aliqđ aliud artificiū sicut Homerus dicit de quodā q̄ dij posuerūt eū esse nō fossorē neq3 aratorē neq3 sapien tē s̄m aliqđ pticulare artificiū: s3 posuerūt eū sapiētē sim pl'r: eo q̄ cognouit pᵃ pnᵃ entiū in eo q̄ sunt entia. ⌊Quare manifestū.⌋ Ex his ɔcludit. qd est sapia simpl'r. d. sapia est certissima sciaꝝ: ꝛ hec est ɔcl'o 19ᵃ que pbat̄ per pcedētia
19ᵃ ɔcl'o hui⁹. 6. li. D sic. Sicut se h3 sapia pticularis que est de aliquo determi nato artificio ad alias artes q̄ sunt circa idē artificiū: ita se h3 sapia simpl'r ad oēs alias scias: s3 sapia pticularis q̄ est circa aliqđ artificiū est certissima oīu3 artium q̄ sunt circa idē artificiū. igit̄ sapia simpl'r est certissima sciaꝝ.

¶ Sapiētē ergo nō solū ea scire que ex pncipijs cogno scunt̄: sed ēt circa pncipia dicere vera op3. Quare sa pientia: intellectus est ꝛ scientia.

¶ Op3 ergo sapiētē nō solum que ex principijs scire: sed ꝛ circa principia verū dicere. Quare vtiq3 erit sapia intellectus ꝛ scia.

¶ Hec est 3ᵃ pticula scđe ptis: in qua ɔcludit vnū correla riū ex pdictis qđ est: q̄ sapia est itell's ꝛ scia: ꝛ hec est ɔcl'o
20ᵃ ɔcl'o hui⁹. 6. li. 20ᵃ que pbat̄ sic. Sapia est circa certissima: s3 pnᵃ demō strationū sunt certiora ɔcl'onib⁹. igit̄ op3 q̄ sapiēs nō solū sciat ea q̄ ɔcludunt̄: sed ēt op3 q̄ sciat ipsa pnᵃ ꝛ dicat veꝝ circa illa nō sic q̄ demōstret illa s3 aliquo mō notificabit E ea notificādo terminos: puta totū ꝛ ptē, equale ꝛ inequale ꝛ alia h⁹ modi q̄b⁹ cognitis statim pnᵃ demōstrationū inotescūt. vn̄ ɔcl'o pbat̄ sic. Habit⁹ ɔcl'onis demōstrationis est scia: ꝛ habitus pncipioꝝ est intellect⁹: sed sapia est habit⁹ ɔclu sionis cū sit respectu oīu3 necessarioꝝ certissima: ꝛ est ha bitus pncipioꝝ cū pnᵃ sint certissima. igit̄ sapia est intell's ꝛ scia. ¶ Circa habitū pncipioꝝ est sciēdū q̄ q̄dā sunt pn cipia cōia: quoꝝ cognitio accipit̄ ex terminis: sicut de quo libet esse vel nō esse: que vni ꝛ eidē sunt eq̄lia inter se sunt eq̄lia: ꝛ h⁹ pncipia sunt cōia oīb⁹ scientijs ꝛ cognitio istoꝝ pncipioꝝ cōiu3 accipit̄ ex cognitione terminoꝝ: ꝛ habitus pncipioꝝ cōiu3 est habitus acq̄situs ex cognitione termi noꝝ. Nō eni3 est habitus pmoꝝ pncipioꝝ nāl'r copulatus intellectui: cu3 intellectus in sua pma creatione sit sicut ta bula rasa in qua nihil depingit̄: vt p3 ex 3ᵒ de aia. Cognitio tn̄ pncipioꝝ cōiu3 dr̄ nālis: q2 habita notitia terminoꝝ in tellect⁹ nāl'r inclinat̄ in ipsa pncipia ꝛ nō per aliquē discur su3 rōnis. Alia vo sunt pncipia spālia: vt motū esse, est pnᵐ in scia nāli ꝛ eius notitia accipit̄ per sensu3: ꝛ in scia medi cinali est illud pnᵐ. oē reubarbaꝝ purgat cholerā: ꝛ cogni tio hui⁹ pncipij accipit̄ via sensus memorie ꝛ experiētie: ꝛ habitus cuiuslibet pncipij siue sit pnᵐ cōe siue spāle est habit⁹ acq̄situs ꝛ nō inditus nāliter intellectui. ¶ S3 du bitat̄ sup hoc qđ dr̄ q̄ sapia est itellectus ꝛ scia: qual'r pos sit esse veꝝ: cū sapia sit vna v̄tus intellectualis distincta a scia ꝛ intellectu. ¶ Ad illud rn̄det Eustratius. d. q̄ sapien tia est cōposita ex intellectu ꝛ scia: ꝛ distinguit̄ ab vtroq3 sicut totū distinguit̄ a suis ptibus. vn̄ sapiētia differt ab in tellectu: q2 itell's solū respicit pncipia demr̄onis: sed sapia respicit pncipia demr̄onis circa res abstractas: ꝛ etiā respi cit ɔcl'ones. vn̄ meta. notificat pncipia cōia eo mō quo no tificari pn̄t: ꝛ ēt est habitus ɔcl'onū demōstrataꝝ metaᶜᵃ differt ēt sapia a scia: q2 scia est habitus solius ɔcl'onis: sed sapia est habitus ɔclusionis: ꝛ etiā pncipioꝝ.

Nōmᵃ Principioꝝ cognitio diuersimode oriū in nobis.

T. c. 14 §.

Dubiū

Solo s̄m Eustra.

F

Capitulū quartū

tractatus scđi: in quo osten dit q̄ sapia est velut caput hn̄s sciam honorabilissimoꝝ: deinde q̄ sapia non est pru dētia pp prudētiā nō esse studiosa3: ꝛ pp ipsa3 esse ab alijs alterā. Sapia3 aūt eadē semp. pp qđ neq3 sapia idē q̄ po litica: deide q̄ sapia est scia ꝛ intellect⁹ honorabilissimoꝝ nā: deinde q̄ sapia est alia a prudētia. pp̄ter q̄ qdā3 phi dicunt̄ sapiētes: nō aūt prudētes: q2 ignorātes cōferentia sibi tandē q̄ sapia nō est prudētia pp prudentiā esse non solū vl'iu3: s3 ēt singulariū. pp̄ter qđ experti magis actiui q̄busdā scientib⁹ ꝛ experiētia eligibilior ad operādum q̄3 scientia sicut architectonica in agibilibus.

¶ Et vt caput habens scientia rerum earum que sum mis afficiuntur honoribus.

D Cap. 4ᵐ tra. 2. 6. li. ethi. pᵃ ps ca. quarti. c. 2. tra. diuiso i duas ptes pn.

Et queadmodū caput habens sciētia honorabilissimorum.

Istud est 4ᵐ capl'm in quo inquiritur que iter v̄tutes itellectuales sit pncipalissima simpl'r: ꝛ cōtinet duas ptes. In pma intēdit pncipal'r ostēdere q̄ nec politica nec pru dentia est pncipalissima iter v̄tutes itellectuales. In 2ᵃ ibi ⌊Ex dictis vtriq3.⌋ cōcludit ɔcl'onē3 quā pncipal'r intēdit: ꝛ ēt ostēdit q̄ sapiētia ꝛ prudētia differūt: ꝛ circa quid est vtraq3 v̄tus. s. sapia ꝛ prudētia. pma ps cōtinet duas pticu las. In pma pponit qđ itēdit pbare. In 2ᵃ ibi ⌊Inconue niēs eni3.⌋ remouet̄ error ponētiū q̄ politica est pncipalis sima simpl'r iter v̄tutes itellectuales. In pma ergo pticula pponit qđ itēdit pbare. d. q̄ sapia nō est q̄liscūq3 scia: sed est scia honorabilissimaꝝ reꝝ: ac si ipsa heat rōnē capitis

I Nōn[m] inter oēs scias. ℂ Intelligēdū q sapia vī hīe rōnē capitis inter oēs scias: qz sicut p sensus qui sunt in capite dirigunt motus ⁊ operationes oīum alioꝝ mēbroꝝ: ita per sapiētiam diriguntur omnes alie scientie: cum oēs alie scientie supponant a sapientia sua pncipia.

ℂ Perabsurdū est eniz si q̄spiā facultatē ciuilē aut prudentiā studiosissimā esse putet: si nō sit hō coꝝ optimū que sunt in mūdo. Qḋ si salubre qdē ac bonū aliud est hoībus: aliud piscib⁹: albū aūt ⁊ rectū semp est idē ⁊ sapiēs: oēs idē pfecto: prudēs vō diuersuz dixerint esse. Qḋ eniz circa seipsuz recte singula pspicit id prudentiā habere dixerint: ⁊ cōmiserint. Quapp ⁊ nōnullas beluas prudētiā hīe dicunt quecūqz in sua vita prouidendi vim hīe vident. Cōstat igit eandē nō esse sa-

K pientiā ⁊ facultatē ciuilē. Nā si eam facultatē sapiaz esse dicēt: que circa cōmoda ppria versat: multe sane sapie erunt. Nō. n. vna circa oīuz aialiū bonuz: sz alia atqz alia circa vnūqōqz versat: nisi de oībus que sūt: vna sit ⁊ facultas medendi. Qz si hō prestantissimum esse ceteroꝝ aialiū diceret: nil refert. Eteniz hoīe sunt alia longe diuiniora nā: vt ea manifestissime ex quib⁹ ipse constitit mundus.

ℂ Incōueniēs. n. si qs sciam politicā vel prudentiā studiosissimā existimat esse si nō optimū coruz que in mūdo hō est. Si vtiqz sanū qdez ⁊ bonū alterū hoīb⁹ ⁊ piscib⁹: albū aūt ⁊ rectuz

L idē semp: ⁊ sapiens idē oēs vtiqz dicerēt: prudens aūt alterū. circa seipsuz eni singula qdem bn̄ speculans diceret vtiqz esse prudēs: ⁊ huic cōcederēt ipsa. pp qḋ ⁊ bestiaꝝ quasdā prudentes aiunt esse q̄cūqz circa ipsaꝝ vitā vident potentiā hīe puisiuā. Manifestuz aūt vtiqz erit: qm̄ nō vtiqz erit sapia ⁊ politica eadē: si eniz ea que circa vtilia ipsis dicūt sapiam: multe erunt sapie. Nō. n. vna circa oīuz bonū aialiū: sz altera circa singula: sed nō ⁊ medicialis vna de oībus entib⁹. Si aūt qm̄ optimū hō aialiū alioꝝ nihil differt: eteniz hoīe alia multū diuiniora fz

M nāz: puta manifestissima ex qb⁹ mūdus ꝯstat.

ℂ Hec est 2ª pticula pme ptis: in qua remouet errorē quorundā q attribuebāt pncipalitatē vtutū intellectualiū politice p quā gubernat ciuitas: vel prudētie per quā gubernat hō. vn̄ dicit q incōueniēs est existimare politicaz vel prudētiā esse studiosissimā. i. optimā iter vtutes itellectuales: ⁊ hec est ꝯclo 21ª que pbat dupl'r. pmo p syll'm hypo-

21ª ꝯclo hui⁹.6.li. teticū sic. Si hō nō est optimū coꝝ que sunt in mūdo nec politica nec prudētia est optima iter vtutes itellectuales: sed hō nō est optimū coꝝ que sunt in mūdo: ergo nec politica nec prudētia est optima iter vtutes itellectuales. Maior vī esse manifesta p hoc q tā prudētia q̄ politica est de hoīe q̄liter dz se regere in multitudīe ciuili: vel domestica vel fz se: ⁊ sciaꝝ ⁊ ēt vtutū itellectualiū quedaz est melior ⁊ honorabilior altera: ex eo q est melioꝝ ⁊ honorabilioꝝ. ⁊ minor pz: qz corpa celestia ⁊ motores corpoꝝ celestium meliora sunt q̄ hō. De ista rōne phs ponit maiorē in lrā dicēs q si hō nō est optimū coꝝ que sūt in mūdo: nec politica nec prudētia est optima iter vtutes itellectuales. [Si

Nōn[m] vtiqz sanū.] 2° pbat eadē ꝯclo. ℂ Ad cui⁹ itellectū est sciēdū q q̄dā sunt quoꝝ bonitas dī in habitudīe ad aliqd: vt

N illa que referunt ad alia: ⁊ q̄dā sunt absoluta quoꝝ bonitas nō ꝯsistit in hitudīe ad aliud sed sunt absoluta sicut albū in colorib⁹ ⁊ rectū in figuris: ⁊ talia sūt eadē apud oēs. vbi grā. sanū ⁊ bonū dicunt in habitudīe ad aliud: ⁊ iō nō est idē sanū ⁊ bonū apud oēs. Nō. n. est idē sanū ⁊ bonum hoīb⁹ ⁊ piscibus. alia sunt que nō dicunt in hitudīe ad aliō sed sunt absoluta: sicut albū in colorib⁹ ⁊ rectū in figuris ⁊ talia sunt eadē apud oēs: sed sapia ex quo est de hīs q̄ sunt in se absolute vt de pmis entib⁹ opz ab oībus ⁊ apud oēs dici q idē sit illud qḋ est sapiēs in oīb⁹: ⁊ q sit eadē sapia simpl'r respectu oīuz: sed illḋ qḋ est prudēs vel politicū nō est idē fz alteꝝ apud diuersos. vn̄ prudētia dī fm habitudinē ⁊ pportionez ad aliud. Ille. n. q bn̄ pōt speculari illa q̄ ptinēt ad seipz dī esse prudēs: ⁊ tali ꝯcedit ⁊ attribuitur

O prudētia. ⁊ pp h̄ hoīes p quādā silitudinē dicūt quasdam bestias esse prudētes vt illas q̄ vnt hīe potētiā puisiuam circa ppriā vitā. Istis visis pbat ꝯclo sic. Politica ⁊ prudentia dicunt ad aliqd: ⁊ iō nō sunt eedē apud oēs: sed diuersificant fm diuersitatē coꝝ ad q̄ dicunt: sz sapia nō dī ad aliqd sed est idē apud oēs. igit nec politica nec prudentia est idē qḋ sapia que est optima inter vtutes itellectuales vt supponimus. Qz aūt sapia non sit ad aliqd pbat: qz sic sequeret q essent multe sapie: qḋ est falsuz. ⁊ ꝯñria pz p hoc q qz bonū dī ad aliqd nō pōt esse aliq̄ vna rō circa ea q̄ sunt bona oībus aialib⁹: sz opz q circa singula sit alia ⁊ alia rō ꝯsiderās q est bo[m] vniuscuiqz: ⁊ eadē rō est de medicina que nō pōt eē vna oīum. Nā sicut sanū ita ⁊ bonuz est alterū ⁊ alterū hoī ⁊ piscibus. vn̄ breuiter illa vtus que est pncipalissima est bonū respectu oīum. igit nec politica nec prudētia est optima iter vtutes intellectuales. [Si aūt

P qm̄.] Excludit quādā rñsionē: posset eni aliquis dicere q politica seu prudētia est optima iter vtutes itellectuales q̄ sunt de rebus humanis: qz hō est excellentior inter aialia: illud excludit p h̄ q sunt alia multū diuiniora fz nām q̄ hō: vt corpa celestia que sunt manifestissima ex qb⁹ mundus constat sunt multū potiora q̄ homo.

ℂ Patet igit ex iis que diximus sapiam sciam esse ⁊ intellectū coꝝ que honorabilissima sunt natura.

ℂ Ex dictis vtiqz manifestū: qm̄ sapia est scia ⁊ intellectus honorabilissimoꝝ natura. 3ª ps.c.

ℂ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capl'i: in qua phs ex dictis ꝯcludit ꝯclōnē quā pncipal'r intēdit in h̄ capl'o. ⁊ continet tres pticulas. In pma ꝯcludit veritatē quā intendit. In 2ª ibi [Propter qḋ Anaxagorā.] ꝯcludit qḋdā correlarium. In 3ª ibi [Neqz est prudētia.] declarat circa q̄ est pruden-

Q tia. In pma igit pticula cōcludit ex dictis q sapia est precipua ⁊ optima iter vtutes itellectuales: ⁊ hec est ꝯclo 22ª que pbat ex pcedētib⁹ sic. Sapiētia est scia ⁊ intellectus nō circa quecūqz sed circa honorabilissima: ⁊ ex hoc pōt sic argui. Illa vtus itellectualis est pcipua ⁊ optia iter virtutes itellectuales que est circa honorabilissima fm nāmt sapientia est huiusmodi. igitur ⁊c. 22ª ꝯclo hui⁹.6.li.

ℂ Quapp Anaxagorā ⁊ Thaletē ⁊ siles sapientes qdē at nō prudētes inqunt esse cū videt ipsos ppria cōmoda ignorare. Et supflua qdē ⁊ admirāda ⁊ difficilia cognitu diuinaqz scire ipsos. Sed inutilia dicūt: qz nō querūt bona humana: prudētia aūt circa humana versat: ⁊ in qb⁹ hz cōsultatio locū. Prudētis eniz hoc maxie opus dicim⁹ eē bn̄ inquā ꝯsulere. Cōsultat aūt de iis nemo que aliter sese hīe nō psit ⁊ quoꝝ nō est aliqs finis. Atqz is bonū agendū: is aūt ad bn̄ cōsulēdū est simpl'r aptus: q cōiectura qḋ est hoī optimū coruz

que

A q̃ cadũt in actionẽ excogitãdo mẽte capere potest.

¶ Propter qd̓ Anaxagoraz ⁊ Thaletem ⁊ tales sapiẽtes qdẽ: prudẽtes aũt nõ aiunt esse: cũ videant ignorãtes cõferẽtia sibiipsis: ⁊ supflua qdem ⁊ admirabilia ⁊ difficilia ⁊ diuina scire ipsos: aiunt inutilia aũt: qm̃ non humana bona querũt: prudẽtia aũt circa humana: vel de qb⁹ est ꝯsiliari: prudẽtis eniz maxie hoc opus eẽ dicim⁹ bñ ꝯsiliari. Cõsiliat̃ aũt nullus de ipossibilibus aliter hr̃e: neq3 de qbuscũq3 nõ finis aliq̃s est: ⁊ hoc opabile bonuz. Simplr̃ aũt bon⁹ cõsiliator est optimi boni operabiliũ cõiecturatiuus ſm ratiocinationem.

B ¶ Hec est 2ª pticula scd̓e ptis: in qua ꝯcludit qddã correlariũ: ⁊ est ꝙ prudẽtia est circa bona humana: ⁊ sapia est circa bona itellectiua ⁊ diuina: ⁊ hec est ꝯclo 23ª que pbat̃ p qddã sig̃m: ⁊ est ꝙ prudẽtia est circa bona humana ⁊ sapia circa itellectualia ⁊ diuina q̃ sunt in hoie meliora: inde est ꝙ oẽs dicũt Anaxagorã ⁊ quẽdã aliũ phm̃ q vocabat̃ thales: ⁊ alios siles eẽ sapiẽtes s3 nõ prudẽtes: eo ꝙ hoies vident eos ignorare ea que sũt sibiipsis vtilia ⁊ scire supflua ⁊ inutilia ⁊ admirabilia: q2 excedẽtia oẽm notitiã hoium ⁊ difficilia: q2 idigẽt diligẽti inqsitione ⁊ diuina pp nobilitatẽ nãe: ⁊ ita dicũt eẽ inutilia: q2 nõ sunt humana bona: ⁊ pp hoc nõ dr̃ prudẽtes: q2 prudẽtia est circa humana bona de qb⁹ põt cõsiliari: nullus eñi ꝯsiliat̃ de necessarijs q̃ ipoĩe est alr̃ se hr̃e neq3 de qbuscũq3 inordiatis ad aliquẽ

C finẽ qui est opabile bonũ. Simplr̃ aũt bonus ꝯsiliator est q est ꝯiecturatiuus qd sit optimũ hoi ad opandũ. vñ breuiter ꝯclo pbat̃ p tale sig̃m. Qui ignorãt ea q̃ sũt eis vtilia: ⁊ insistũt circa cognitionẽ diuinoꝝ, hoies cõiter dicũt esse sapientes ⁊ nõ prudẽtes: ⁊ hoc est signũ: q2 prudẽtia est circa bona humana ⁊ sapia est circa bona itellectualia ⁊ diuina. ¶ Intelligẽdũ est ꝙ phs ponit exẽplũ spãlr de Thalete ⁊ Anaxagora spãlr sup h: q2 nõ intẽdebãt circa bona ppria ⁊ humana fuerũt repbẽsi. Narrat̃.n. ꝙ Thales cũ qdã nocte obscura exiret domũ vt astra cõsideraret incidit in foueã: eoq3 lugẽte dixit ad eũ qdã vetula. o Thales tu qui añ pedes nequis videre: q̃ in celo sunt putas cognoscere. de Anaxagora narrat̃ ꝙ cũ nobilis ⁊ diues eẽt pñia bona relígt ⁊ speculationi phie se dedit: vñ vt negligẽs reprehendebat̃ ⁊ quodã sibi dicente nõ est tibi cure pñia. rñdit ostẽso celo mihi pñia valde cure est.

¶ Neq3 prudẽtia est vliũ soluz: sed singula ẽt op3 cognoscere. Est.n. actiua ⁊ actio circa singula ipsa versatur. Quapp ⁊ nesciẽtes nõnulli magis q̃ nõnulli sciẽ-

D tes idonei sunt ad agẽdũ ⁊ ceteris ij q sunt expti. Naz si qspiã sciat leues carnes facile concoqui ac esse salubres: que vo sint leues ignoret: nõ efficiet sanitatẽ. Sz qui scit auiuz carnes leues eẽ atq3 salubres: is efficiet magis. Prudẽtia aũt est actiua. Quare vtrãq3 cognitionẽ aut hãc potius hr̃e oportet.

¶ Neq3 est prudẽtia vliuz solũ: s3 op3 ⁊ singularia cognoscere: actiua eniz: actio aũt circa singularia: pp qd̓ ⁊ qdã nõ scientes qbusdã scientib⁹ magis: ⁊ in alijs experti. ¶ Si.n. sciat qm̃ leues bñ digestibiles carnes ⁊ sane: q̃les aũt leues ignorat nõ faciet sanitatẽ: sed sciẽs: qm̃ que volatiliũ leues ⁊ sane faciet magis. Prudẽtia aũt actiua: q̃re op3 ambas hr̃e vel hãc magis.

E ¶ Hec est 3ª pticula in qua declarat circa q̃ est prudẽtia: ⁊ ondit ꝙ prudẽtia nõ solũ est circa vlia: sed ẽt circa singularia: ⁊ hec est ꝯ 24ª que pbat̃ sic. Illa vtus que est actiua nõ solũ est circa vlia: s. ẽt circa singularia: s3 prudẽtia est vtus actiua. igit̃ ⁊c̃. Maior pbat̃ duplr̃. Prio q2 actio est circa singularia magis q̃ circa vlia: ⁊ iõ videm⁹ ꝙ qdaz nõ hñtes sciam vliuz sunt magis actiui circa q̃dã pticularia q̃ illi q hñt vlem sciaz eo ꝙ sunt in alijs pticularibus expti: ⁊ ex hoc p3 ꝙ illa vt⁹ nõ solũ est circa vlia: s3 ẽt circa singularia. [Si.n.sciat.] 2ª pbat̃ pbõne exẽplari sic. Quia eniz medicus est artifex opatiuus: iõ medicus sciẽs ꝙ carnes leues sũt bñ digestibiles ⁊ sane: ⁊ ignorãs q̃les carnes sint leues nõ põt iducere sanitatẽ q2 cognoscit vle ⁊ ignorat pticulare: s3 ille q scit ꝙ carnes volatiliũ sunt magis le-

F ues ⁊ sane magis poterit sanare: q2 magis nouit in pticulari: ⁊ sic p3 exẽplariter ꝙ vtus actiua nõ solũ est circa vlia: sed magis circa pticularia: ⁊ sic p3 maior. ⁊ minor p3 p diffinitionẽ prudẽtie que est ꝙ est habitus actiuus ⁊c̃. Quia igit̃ prudẽtia est rõ actiua op3 ꝙ prudẽs hẽat vtrãq3 notitiã. s. vliuz ⁊ pticulariũ: que sunt ppinqua opationi.

Capitulum quintũ

scd̓i tractat⁹: in quo p̃mo narrat ꝙ prudentia ⁊ politica sunt idẽ: esse aũt ipsis nõ est idez. ⁊ ꝙ politica est duplex. architectonica que est legis positiua ⁊ politica executiua q̃ pticularis est actiua ⁊ cõsiliatiua ſm quã dr̃ ciuilr̃ ꝯuersantes: ⁊ ꝙ prudẽtia spãlr ẽ circa vnũ qd̓ diuidit prudẽtiã gnãlẽ cũ iconomica ⁊ legis positiua: cui⁹ ptes sunt cõsiliatiua ⁊ iudicatiua: ⁊ ꝙ q multitudini domestice vel ciuili bonũ puidet sibiipsi bonũ puidet: ⁊ ꝙ prudẽtia nõ solũ est vliuz sed ẽt singulariũ: cui⁹ signũ est: q2 iuuenes pñt

G fieri disciplinati: nõ ãt prudẽtes prudẽtia idigẽte experiẽtia: q2 est circa singularia: expiẽtia vo indiget multo tpe: ⁊ ꝙ puer sit mathematicus nõ sapiẽs ⁊ phs: ⁊ ꝙ in ꝯsiliãdo peccare cõtingit tã circa vle q̃ circa singulare: ⁊ ꝙ prudẽtia ⁊ scia sunt actiue: ⁊ ꝙ prudẽtia ⁊ intell̓s cõueniũt in h ꝙ vtraq3 est alicui⁹ cui⁹ nõ est rõ demr̃atiua: sed differũt in hoc ꝙ intellectus nõ est inquisitiuus: sed prudentia est inquisitiua cum sit consiliatiua.

¶ Fuerit aũt quedã ⁊ hec architecture subiens rõnez. At qui ciuilis facultas ⁊ prudentia idem est habitus: esse tamen ipsarũ non idem est.

Rit aũt quedã vtiq3 ⁊ hic architectonica. ¶ Est aũt ⁊ politica ⁊ prudentia quidẽ idem habitus: esse quidem non idem ipsis. Cap. 5m tra. 2. 6. li. ethi. p̃ª ps ca.

Istud est captm̃. 5. tractatus scd̓i: in quo ingrit ⁊ etiã determinat q̃ est pcipua vtus itellectualis circa res humanas: seu in gñe reꝝ humanaꝝ. ⁊ ꝯtinet 4ºr ptes pncipales. In p̃ma distiguit ⁊ determiat de ipsa: ⁊ ẽt de prudẽtia. In 2ª ibi [Et vi q circa seips3.] ponit ⁊ remouet quẽdã errorẽ. In 3ª ibi [Sig̃m aũt ei⁹.] manifestat vnũ pus dictũ. s. ꝙ prudẽtia nõ est solũ circa vlia: s3 circa pticularia. In 4ª pte ibi [Qm̃ aũt prudẽtia.] cõparat prudẽtiã ad sciaz ⁊ intell̓m. Pria ps cõtinet tres pticulas. In pª pponit intẽtionẽ ⁊ distigguit politicã ⁊ prudẽtiã q̃ ptinet ad notitiã rerũ humanarũ. In 2ª ibi [Eius aũt que circa ciuitatẽ.] determinat de politica diuidẽdo eã in suas spẽs. In 3ª pticula ibi [Videt̃ aũt ⁊ prudẽtia.] determinat de prudẽtia. In pª igit̃ pticula pponit intẽtionẽ suã ⁊ distinguit politicã ⁊ prudẽtiã q̃ ptinet ad notitiã rerũ humanaꝝ. Dr̃ igit̃ p̃mo ꝙ q̃uis in cognitione rerũ humanaꝝ cõsistat sapiẽtia que est pncipalis iter vtutes intellectuales: tñ hic. i. in gñe reꝝ humanaꝝ est q̃dã architectonica. i. pncipatiua

D Quintũ. c. 2. tra. distĩctio i quatuor ptes ꝑu.

I ꝛ dominatiua: ꝛ intentio est īquirere que sit illa que est precipua vir^9 circa res humanas. [Est aūt ꝛ politica.] Et dicit ꝙ politica ꝛ prudētia sunt idē habitus: q2 vtraqꝫ est recta rō agibiliū circa bona vel mala: tñ dñt f3 rōnē: q2 prudētia est recta rō agibiliū circa bona vel mala vnius hois. s. suipsius: s3 politica est circa bona vel mala toti^9 multitu-
Nōn^m dinis ciuilis. ℭ Intelligēdū ꝙ ita se h3 politica ad prudētiā sicut iustitia legalis se h3 ad v̄tutē de qua dictū est in. 5. hui^9. Illa eniȝ v̄tus itellectualis que f̄m ꝙ dirigit vnū hominē f̄m se in agēdis dī prudentia illa eadē f̄m ꝙ dirigit multitudinē ciuilē vel vnū hoiem f3 ꝙ est ps multitudis
Nōn^m ciuilis dī politica. ℭ Intelligendū ēt ꝙ positis istis extremis. s. ꝙ politica est circa multitudinē ciuilem: ꝛ prudētia que est circa vnuȝ hoiem intelligit̄ medium. s. iconomica que est circa multudinem domus: que multitudo est media inter vnum hoiem ꝛ multitudinem ciuilem.

K ℭ Eius aūt q̄ in ciuitate v̄saf: ea qdē que est vt architectura prudētia: legū est ferendaꝝ facultas. Que v̄o in singulis versaf: ciuilis noie cōis vocatur. Hec aūt est actiua deliberatiua. Decretū eniȝ in actionē venit vt vltimū. Idcirco rē ciuilē hos solos gerere dicunt. Hi náqꝫ soli agunt: perinde atqꝫ ii qui suis manibus artis conficiunt opus.

ℭ Eius aūt q̄ circa ciuitateȝ: hec aūt vt architectonica prudētia s3 legis positiua: hec aūt vt singularia cōe h3 nomē politica: ipsa aūt actiua ꝛ cōsiliatiua: sn̄ia eniȝ opabilis vt extrema. pp q̄d ciuiliter cōuersari hos solū dicūt: soli eniȝ operanf isti: quēadmodum chirotechne.

L ℭ Hec est 2^a pticula p̄me ptis: in qua agit de politica diuidēdo eā in duas ptes. d. ꝙ ei^9 hit^9 q est circa totā ciuitateȝ vna ps est vt prudētia archirectonica vt illa q̄ determinat aliys qd sit agēdū. Hec aūt archithectonica prudētia est legis positiua. i. rō recta f3 quā p̄ncipes iponunt legem suis subditis. Alia est ps politice q̄ cōi noie vocaf politica que cōsistit circa singularia opabilia. Leges eniȝ cōparant ad opa humana sic v̄lia ad pticularia: sicut eniȝ lex positiua est p̄ceptiua: ita alia ps politice est actiua ꝛ executiua eoꝝ que in lege ponunf: ꝛ hoc p3: q2 ad h^9 politicā executiuaȝ ptinet sn̄ia que nihil aliud est q̄ applicatio rōnis v̄lis ad aliqd pticulare opabile: nō enim datur sn̄ia nisi de aliquo opabili: ꝛ q2 oē opabile est singulare: ꝛ singulare est extremū: q2 ab eo incipit n̄ra cognitio pcedēdo ad v̄lia: iō sn̄ia dī extrema: q2 est extremi. s. singularis opabilis: ꝛ q2 ratio executiua legis positiue retinet sibi cōe nomē politice. pp
M hoc est ꝙ illi soli q exequunf leges positiuas dicūf ciuilr cō-

nersari: q2 illi operanf in ciuitatib^9: sicut chirotechne. i. artifices manuales in artificialib^9. Sicut eniȝ artifices manuales operanf ea q̄ p̄cipiunf ab artificib^9 architectonicis: ita obseruātes legē in ciuitatib^9 opanf ad legis positores sicut ad architectores: quia exequuntur leges positas a latoribus legis. N

ℭ Videf aūt ea maxie prudētia esse: qua sibiipsi q̄spiā vm querit ac p̄spicit bona. Atqꝫ hec ipso cōi noie prudentia nūcupaf. Illaꝝ aūt alia gubernāde rei familiaris: alia ferendaꝝ leguȝ facultas: alia ciuilis vocatur. Atqꝫ huius alia est deliberatiua: alia iudicialis. Cognitionis igif q̄dā species fuerit ea que bona sunt sibi scire. Sed magnā differentiam habet.

ℭ Videf aūt ꝛ prudētia maxie esse q̄ circa ipm ꝛ vnū: ꝛ h3 ipsa cōe nomē prudētia. Illaꝝ aūt O hec qdē iconomica: hec aūt legis positiua: hec aūt politica: ꝛ hui^9 hec qdē cōsiliatiua: hec aūt iudicatiua. ℭ Species qdē vtiqꝫ igif q̄daȝ erit cognitionis sibiipsi scire: s3 h3 dr̄iaȝ multam.

ℭ Hec est 3ª pticula p̄me ptis: in qua agit de prudentia. ꝛ p̄ ostēdit que v̄tus dī prudētia: ꝛ dicit ꝙ q̄uis tam legis positiua q̄ legis executiua dicaf prudētia: tñ hoc nomē prudētia maxie cōpetit rōni gubernatiue vni^9. s. suipsius. vñ rō gubernatiua vni^9. s. suipsi^9 retinet sibi spālr nomē prudentie: q2 alie partes prudētie cōiter dicte hñt noia ppria qbus noianf. quedaȝ eniȝ ps prudētie cōiter dicte vocaf iconomica. i. prudētia dispensatiua domus: ꝛ q̄dā dī legis positiua. i. prudētia ponendi leges: ꝛ quelibet haꝝ diuidif P in cōsiliatiuā ꝛ iudicatiuā. Opꝫ eniȝ in agibilib^9 p̄mo per inq̄sitionē 9silij inquirere ꝛ aliqd inuenire. 2° de inuentis iudicare. ℭ Intelligēdū ꝙ sicut prudētia nō 9sistit in so- Nōn^m la rōne sicut dictū est supius: sic quelibet istaꝝ partiū prudentie p̄supponit rectitudinē appetit^9: ꝛ ita nō consistit in sola rōne: s3 cū cōsistūt in sola rōne dicit scie practice. s. ethica iconomica politica. ℭ Intelligēdū etiā q2 totuȝ est p̄ncipalius pte vt multitudo ciuitatis q̄ multitudo domus: Nōn^m ꝛ multitudo domus q̄ vnus hō: iō prudentia politica est p̄ncipalior q̄ iconomica: ꝛ iconomica q̄ illa que est vnius vt suipsius directiua. vñ legis positiua est p̄ncipalissima īter ptes politice ꝛ simplr p̄cipua circa oia agibilia humane. [Spēs qdeȝ igif.] Concludit correlarium tale. ꝙ scire ipsa que sunt sibiipsi bona est quedā spēs cognitionis humane: ꝛ hec est 9clo 25ª que pbaf sic. Prudētia cōiter accepta p monastica iconomica ꝛ politica est genus cognitionis humane que cognitio eoꝝ que ad seipsuȝ ptinēt h3 multā differentiā ab aliys speciebus cognitionis humane. 25^a cōclo hui^9. 6. li. Q

Habitus intellectualis circa res humanas

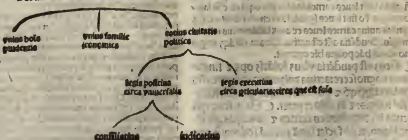

ℭ Atqꝫ

A ¶ Atqȝ qui sciunt ea que sibiipsis sunt bona: in illisqȝ versantur prudentes esse videntur: civiles negociosi.
Quapꝑ ꝛ Euripedes dixit.
Qui náqȝ prudens sum: negocio sine.
Licebat inter milites cui vivere.
Equamue partem habere cunctis ex bonis.
Querūt eniȝ qđ sibiipsis est bonū: ꝛ hoc arbitranť eē agendū. Ex hac igiť opione est ortū prudētes hos eē.

2ª ps ca. ¶ Et vř qui circa seipsuȝ sciens ꝛ exercitās prudēs esse: politici aūt polypragmones. ¶ Propter qđ ꝛ Euripedes: qualř aūt vtiqȝ prudens essem: cui aderā innegociose: ꝛ multis numera-
B tus militia equalř pricipare. ¶ Supfluos eniȝ ꝛ aliqd operātes amplius: querūt eni sibiipsis bonū ꝛ existimāt oportere operari. ex hac igiť opinione venit hos prudentes esse.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua ponit ꝛ removet quēdā errorē: ꝛ cōtinet duas pticulas. In pª ponit errorē ꝛ motivū erroris. In 2ª ibi[Quāvis forte.]Excludit errorē: error talis fuit: quibusdā eniȝ videť ꝙ solus ille sit prudēs q hȝ sciam ꝛ exercitiū circa ea q̄ ad seipȝ ptinent. Illi aūt q politici sunt nō vīr eē prudētes sȝ magis polypragmones. i. intromittētes se de his que ad multitudineȝ ptinēt. [Propter qđ Euripedes.]Motivuȝ huius erroris erat illud qđ dixit Euripedes ꝛ qđ multi alij dixerūt. Euri-
C pedes. n. inducit quēdā ꝑ sua civitate militantē talia dicētē: qualř vtiqȝ prudēs essē cui. s. mihi aderā incegociose. i. cū ego mea negocia nō ptractarē: sȝ tñ fui annumeratus inter multos pticipare: h est in pticipādo militia eq̄li mihi ꝛ alijs. vñ ille miles dixit se nō eē prudētē: qꝛ negocia propria nō ptractauit: q̄uis inter alios milites participauerit militiā ꝛ honorē. [Supfluos. n.]Quidā ēt dicūt politicos nō eē prudētes: sȝ magis supfluos opantes amplius q̄ȝ ad eos spectet: hoīes eniȝ pp puatū amorē quē ad seipsos inordinate hñt querūt solū illđ qđ est sibiipsis bonū: ꝛ estimāt ꝙ hoc solū opȝ vnūquēqȝ opari: ꝙ. s. sibi est boⁿ: ꝛ ex hac opio multoꝝ hoīuȝ venit error ponēs ꝙ illi soli sunt prudētes qui ꝓprijs negocijs intendunt.

¶ Et tñ ꝓpriū vniuscuiusqȝ bonū non est fortasse sine rei familiaris gubernatiōe/atqȝ civilis. Preterea quonā mō sua civilisqȝ administrāda sit res: nō est manifestū atqȝ considerandum est.

D ¶ Quāvis forte nō est hoc ipsi⁹ sine iconomica neqȝ sine vrbanitate. Adhuc aūt que ipsi⁹ q̄liter opȝ disponere imanifestū ꝛ intendendum.

¶ Hec est 2ª pticula scđe ptis: in qua istū errorē excludit Phs ꝛ intēdit ꝙ politici ꝛ iconomici nō intēdūt circa aliqd supfluū: qꝛ intēdunt circa illud qđ ad seipsos ptinet: qꝛ ꝓpriū boⁿ vniuscuiusqȝ singularis psone nō pōt esse sine iconomica recta dispēsatione dom⁹: nec sine vrbanitate. i. recta dispensatione civitatis: sicut nec bonuȝ ptis pōt esse sine bono toti⁹: qualř. n. posset hō attingere bonū ꝓpriuȝ ꝛ eo hñ vti si nō esset recta rō civitatis ꝛ dom⁹: nec tñ sufficiunt politica ꝛ iconomica sine prudētia ꝓprioꝝ: qꝛ civitate ꝛ domo recte dispositis adhuc nō est manifestuȝ qualř opȝ disponere ea que ad seipsuȝ ptinent: ꝛ ideo adhuc invēdere opȝ per prudentiā que sunt bona ꝓpria.

¶ Indicať id qđ di illo signo. Geometre. n. iuvenes ꝛ mathematici ac sapiētes in talib⁹ fiunt: prudētes aūt fieri nō videnť. Cā aūt est: qđ ꝛ singulariū reꝝ est ipsa prudētia. Que qdē ꝑ experientiā note fiunt. Iuvenis aūt nō est expꝰtus. Expiētiā. n. tēporis efficit lōgitudo. E

¶ Signū aūt est eius qđ dictū est: ꝛ qꝛ geome- 3ª ps. c.
trici qdē iuvenes ꝛ disciplinati fiūt ꝛ sapiētes talia: prudētes aūt nō videnť fieri: cā aūt qm̄ ꝛ singulariū est prudētia que fiunt cognita experientia. Iuvenis aūt expꝰtus non est: multitudo eniȝ temporis faciet experientiam.

¶ Hec est 3ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua manifestat qđdā pus dictū. s. ꝙ prudētia nō est solū circa vlia: sȝ ēt circa singularia. ꝛ cōtinet tres pticulas. In pª ꝓbat qđ intendit ꝑ vnā rōneȝ. In 2ª ibi[Quia ꝛ hic vtiqȝ.]movet circa h dubitationē. In 3ª ibi[Adhuc peccatū.]probat ideȝ ꝑ aliā rōnē. In pª igiť pticula ꝓbat ꝑ qđdā signū ꝙ prudētia nō est solū circa vlia: sȝ ēt circa singularia: ꝛ hec est ꝯclō vna pus posita ꝛ ꝓbata. Dicit igiť ꝙ signū hui⁹ qđ pus dictuȝ est in caplō pcedēte. s. ꝙ prudētia nō est solū circa vlia: est ꝙ iuvenes fiunt geometrici ꝛ disciplinati ꝛ sapiētes in talibus: qꝛ ptingūt ad pfectionē istaꝝ sciaꝝ: cum tñ iuvenis nō sit prudēs. cui⁹ cā est: qꝛ prudētia est circa singularia q̄ F fiunt nobis cognita ꝑ experientiā: sed iuvenis nō pōt esse expertus: qꝛ ad expiētiā reqriť longitudo tēporis. vnde ꝙ iuvenes nō sint prudentes est signum ꝙ prudentia nō est solum circa vlia sed circa singularia.

¶ Nā ꝛ hoc qspiā ꝯsideraverit: cur puer mathematic⁹ qdē fieri pōt. Sapiēs aūt aut nālis nō pōt. An qꝛ mathematica qdē sunt ꝑ abstractionē. Hoꝝ vo pncipia experiētia inotescūt: ꝛ hec qdē adolescētes nō credūt sed dicūt. Illoꝝ aūt definitiones nō sunt obscure.

¶ Quia ꝛ hic vtiqȝ aliqs intēdet pp qd mathematicus qdē puer fiet vtiqȝ: sapiēs aūt vel physicus nō: vel qꝛ hec qdē ꝑ abstractionē sunt: hoꝝ aūt pricipia expiētia: ꝛ hec qdē nō credūt iuvenes sȝ dicūt: hoꝝ āt qđqd est nō imanifestū. G

¶ Hec est 2ª pticula: in qua movet dubitationeȝ circa hoc qđ nūc est dictū: ꝛ est dubitatio talis. pp qd puer pōt fieri mathematicus ꝛ non pōt fieri sapiēs. i. metaphysicus vel nālis. ¶ Ad istā dubitationē rñdet Phs pmo q̄re puer fit mathematicus. ꝛ est rō: qꝛ illa de qb⁹ est mathematica cognoscunť ꝑ abstractionē a sensibilibus quoꝝ sensibilium est expientia. vñ mathematicalia cognoscunť ꝑ imaginationē ꝛ nō fȝ ꝙ hñt esse in sensibilib⁹: ꝛ iō ad cognoscēdū illa de qbus est mathematica nō reqriť expiētia nec multitudo tpis: ideo puer pōt fieri mathematicus: sed nō pōt fieri nālis: qꝛ pncipia nāliuȝ nō sunt abstracta a sensibilibus: ꝛ ideo nō cognoscunť nisi per experientiā singulariū ad que cognoscenda reqriť multitudo tēporis: ꝛ ita puer nō fit nālis seu phicus. Quātū aūt ad sapiam subiungit ꝙ iuvenes sapiētialia nō credūt. i. nō attingūt mēte: sȝ dicant ea ore: sȝ ꝙ qdē hoꝝ. s. mathematicoꝝ non est iuvenibus imanifestū sed manifestū. cuius rō est: qꝛ rōnes mathematicoꝝ sūt reꝝ imaginabiliū. Sapiētialia aūt sunt pure intellectualia: iuvenes aūt de facili pñt capere ea q̄ sūt imaginabilia: sȝ illa q̄ excedūt sensuȝ ꝛ imaginationē nō attingunt mēte: qꝛ nōdū habēt intellectū exercitatum ad tales ꝯsiderationes ꝓpter parvitatē tēporis: ꝛ ꝓpter plurimas mutationes nāe. ¶ Circa illud est sciendū ꝙ cōveniens ordo addiscendi est talis: vt pueri pmo istruanť in logicalibus: qꝛ logica tradit ꝛ docet modū sciēdi in tota phia. 2º sunt instruendi in mathematicis que nec experientia indigent nec imaginationē trāscēdūt. 3º istruēdi sunt nālibus Nōnᵘ

I que eisi nō excedāt sensuz τ imaginationē reqrit tñ experiētia. 4° instruēdi sunt in moralib⁹ que reqrūt τ experiē tiā τ aliuz a passionib⁹ liberꝫ seu sedatū. 5° sunt instruendi in sapientialibus τ diuinis que transcendūt imaginationē τ requirūt validum intellectum.

❡ Preterea peccatū qđ fit in consulendo aut circa vl'e aut circa singulare fieri solet. Ignorare nāqʒ q̄spiam potest: aut omnes aquas ponderosas eē prauas: aut hanc ponderosam esse.

❡ Adhuc peccatū vel circa vl'e in cōsiliando vel circa singulare: vel eniʒ qm̄ oēs pōderose aque praue: vel qm̄ hec aqua ponderosa.

K ❡ Hec est 3ª pticula tertie ptis: in qua ponit̄ scđa rō ꝓbās ꝙ prudētia nō est solū circa vl'e: τ hec est rō. Opus prudē tie est bn̄ ɔsiliari vt dictū est: sed in ɔsiliādo ɔtingit peccare dupl'r. s. circa vl'e τ circa singulare: τ p ɔñs prudētia est etiā circa singulare. Qr aūt ɔtingit in ɔsiliādo peccare tam circa singulare q̄ȝ circa vl'e, pʒ. Nā circa vl'e ɔtingit peccare in cōsiliādo vt si ɔsiliet̄ circa hoc: an oēs aque ponderose sint praue. circa singulare etiaȝ ɔtingit peccare: puta an hec aqua sit ponderosa. Sic igitur pʒ ꝙ prudentia est directiua circa vl'e: τ etiam circa singulare.

❡ Prudentiā aūt nō esse scientiā patet: est eniʒ vt dcm̄ est ipsius extremi. Tale. n. id qđ cadit in actionē: opponit̄ igit̄ intellectui: hic. n. est terminoꝝ rō quoꝝ nō est. Hec aūt est vltimi cuius nō est scia: sed sensus nō propꝛioꝝ qdem. Sed qualis est is quo sentimus id qđ vltimum in mathematicis est triangulum esse. Stabitur

L enim τ ibi. Sed prudentia magis est hic sensus. Illius autem est alia species. At vo querere ac cōsultare differūt. Cōsultare nāqʒ est aliquid querere.

4ª ps. c. ❡ Qm̄ aūt prudētia nō est scia manifestuȝ. Extremi eniʒ est quēadmodū dictū est: opabile. n. tale qdē. Attingibiles sunt qdē vtiqʒ itellectuȝ. Intellectus qdē eniʒ terminoꝝ quoꝝ nō est rō. hec aūt extremi cui⁹ nō est scia: sed sensus: nō q ꝓpꝛioꝝ: sed q̄li sentimus: qm̄ in mathematicis extremuȝ trigonū. Stabit enim τ illic. sed iste magis sensus prudētia. Ille āt alia spēs. Querere aūt τ consiliari differunt. Consiliari enim querere quoddam est.

M ❡ Hec est 4ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua ph̄s cōparat prudētiā ad sciaȝ τ intellectū: τ p̄mo ponit̄ dr̄ia īter prudētiā τ sciaȝ: que est ꝙ scia est vl'iuȝ: sʒ prudētia est alicuius extremi. s. alicuius singularis opabilis. [Attigibiles.] Deinde cōparat prudētiā τ itellectū ad inuicē fʒ cōuenientiam τ dr̄iaȝ: cōueniūt eniʒ in h̄ ꝙ tā scia q̄ȝ prudētia sunt attingibiles intellectū q est hitus p̄ncipioꝝ: hi sūt habit⁹ intellectuales. Cōueniūt aūt spāl'r prudētia τ itellectus in h̄: ꝙ vtrūqʒ est ei⁹ cui⁹ nō est rō demr̄atiua: intell's eniʒ est habit⁹ p̄ncipioꝝ idemōstrabilium: τ ita est eoꝝ quoꝝ nō est rō: τ prudētia est extremi. i. singularis opabilis qđ opʒ accipere vt p̄n^m in agēdis: cui⁹ qdē p̄ncipij nō est sciētia sed sensus eo ꝙ pcipit̄ nō ab aliquo sensu exteriori: sed sensu interiori quo pcipimus imaginabilia: sicut in mathematicis pcipim⁹ extremū trigonū. s. singularē trigonū imaginatū: qr in mathematicis stat̄ ad aliqđ singulare sensibile: τ ad illū sensuȝ. s. interiorē magis ptinet prudētia p quā pficit̄ rō pticularis ad recte estimandū de singularib⁹ iterio-

N rib⁹ opabiliū. vn̄ τ aīalia bruta q̄ hn̄t bonā estimationem dn̄r pticipare prudētia: sʒ ali⁹ sensus q est circa ꝓpria sensibilia hʒ aliā spēȝ pfectiōis. s. idustriā discernēdi sapores τ colores: τ sic prudētia τ itell's ɔueniūt in h̄ ꝙ vtraqʒ est alicui⁹ extremi cui⁹ nō est rō demōstratiua: sʒ drn̄t in hoc ꝙ itell's nō est inqsitiu⁹: sʒ prudētia est inqsitiua cū sit cōsiliatiua. cōsiliari. n. τ querere differūt sic̄ magis cōe τ min⁹ cōe. nā ɔsiliari est qđdā querere. oē eni ɔsiliari est q̄rere: sʒ nō oē q̄rere est ɔsiliari. ❡ Circa istud capl'ȝ dubitat̄. vtrū prudētia monastica q̄ dirigit bonū vni⁹ hoīs sit eadeȝ spe cū prudētia iconomica vel politica. Uidet̄ ꝙ sic: qr 3° politicoꝝ dicit ph̄s: ꝙ eadē est v'r⁹ boni p̄ncipis τ boni viri: sʒ v'tus p̄ncipis est v'tus politica: τ v'tus boni viri est prudētia monastica q̄ est respectu boni ꝓprij. igit̄ vr̄ ꝙ eadē est prudētia monastica τ prudētia politica. ❡ Dōȝ fʒ itētionē Eustratij hic ꝙ iste prudentie. s. monastica τ iconomica τc̄. differūt spe: qđ pʒ tā ex diuersitate actuū q̄ȝ ex diuersitate oboꝝ: q̄ȝ ēt ex diuersitate finium: τ ēt ex diuersitate difficultatū ex diuersitate actuū. nā alij sūt act⁹ qb⁹ dirigit̄ bonū multitudīs politice: τ alij qb⁹ dirigit̄ multitudo domestica siue bonū ei⁹. Idē pʒ ex diuersitate obiectoꝝ. naȝ alia sunt agibilia q̄ cōueniūt hoī vni: τ alia q̄ ɔueniūt multitudini ciuili: sicut declarat hic Eustrati⁹. d. ꝙ si aliqs res in mediū deducet circa q̄s vterqʒ hoꝝ habituū negociat̄: sciet ex ipsis pfectā eaꝝ dr̄iaȝ. ❡ Itē dicit Eustrati⁹ ꝙ iste prudētie drn̄t spe: q sic dicit. Differt aūt prudētia ab iconomica τ politica nō solū fʒ subaȝ: qm̄ ista intēdit q̄ sunt cōuenientia vni: τ iconomica q̄ domui: τ politica q̄ ciuitati: τ in ipsa ciuil'r ɔuersantib⁹: sʒ ēt fʒ spēȝ: qm̄ eniȝ spe differūt q̄ vni ꝓprie ɔgruūt: τ q̄ domui: τ q̄ ciuitati. hec Eustratius. Idē pʒ 3° ex diuersitate finiū. rō eniȝ formalis τ specifica in moralib⁹ sumit̄ ex fine: vt pʒ ex 2° hui⁹: τ iō ex relone ad diuersos fines fʒ spēȝ diuersificant̄ habit⁹ fʒ spēȝ: sʒ manifestū est ꝙ bonū ꝓpriū vni⁹ qđ est finis prudētie monastice: τ bonū dom⁹ τ bonū ciuitatis drn̄t spe: τ iō iste prudētie spe differūt. Idē pʒ. 4. ex pte difficultatū. nā alia est difficultas fm̄ spēȝ ad dirigēdū bonū vni⁹ τ alia ad dirigēdū bonū dom⁹: τ alia ad dirigēdū bo^m ciuitatis. Multi eniȝ sciūt seipsos bn̄ regere: q nesciūt regere domū vel ciuitatē. ❡ Sʒ ɔ̄ hoc est vna difficultas: qr fm̄ diuersitatē prudētie videnť diuersificari v'tutes morales. Si igit̄ sint tres spēs prudētie: opʒ ꝙ sint tres v'tutes morales eis correspōdētes: qđ falsuȝ est τ ɔ̄ expiētiā: nā cū aliqs de vita monastica trāsfert̄ ad vitā domesticā vel ciuilē: vel de statu subiectiōis ad statū regiminis, assumeret alias v'tutes illi statui debitas qđ nō est veꝝ: qr in tam breui tpe nullas alias v'tutes pōt p exercitiū acqrere. ❡ Dōm vt mihi vr̄. ꝙ ille q assumit̄ de statu subiectiōis ad statū regiminis aut p̄us habuit inclinationē ad regēdum alios: τ tūc habuit p̄us illas v'tutes morales qñ fuit in statu subiectionis. aut nō habuit p̄us hō inclinationē ad p̄sidēdū τ regēdū fʒ dictamen recte rōnis: τ tūc nō statiȝ cū est in statu regēdi hʒ hō v'tutes morales: nec ēt prudētiā: sʒ ipse exn̄s in statu regēdi acqrit p exercitiū v'tutes morales suo statui ɔueniētes: τ etiaȝ prudētiā ad regēdū. Uidemus. n. manifeste ꝙ qui qdaȝ p assumunt̄ ad statū regiminis nesciūt regere fʒ rectā rōneȝ: q postmodū p magnū exercitiū acqrūt prudētiā regēdi: τ v'tutes morales ɔueniētes tali statui. ❡ Ad auctoritatem ph̄i: que vr̄ eē in ɔ̄riū est dōȝ fʒ ph̄m ibidē ꝙ ad bonuȝ virū ptinet ꝙ possit bn̄ p̄ncipari τ bn̄ subijci: τ iō dicit ꝙ eadem est v'tus boni viri τ boni p̄ncipis: nec est necesse ꝙ vir bon⁹ habeat prudētiā monasticā tm̄: qr ille q est in statu subiectionis multotiēs hʒ prudētiā politicā: lʒ nō vtat̄ ea. vnde in eodeȝ homine in quocūqʒ statu fuerit possunt esse iste tres prudētie que fm̄ spēm differunt.

Marginalia (right column): N; Dubium; rō; Solō fm̄ Eustr.; O; P; Instantia ɔ̄ dicta.; Solō.; Ad rōnē.

A

Tra.3.6. li.ethi. **Tractatus tertius** libri sexti.de quibusdā virtutibus adiacētis prudentie ptinēs duo capl'a.pmū est de eubulia.2ᵐ ibi[Est aūt synesis.]est de synesi ⁊ gnomone.

Capitulum primū in quo pmo ostēdit quid nō est eubulia:puta ꝙ nō est scia:q2 scia nō querit. Illa aūt q̄rit cū sit ꝯsiliatio q̄dā3. nec eustochia:q2 eustochia est velox:eubulia v̄o non.⁊ ꝙ est altera a sollertia:q̄ est q̄dā eustochia:⁊ ꝙ nec est rectitudo scie vel opinionis.nō scie:eo ꝙ scia h3 ex se rectitudinē.nec est rectitudo opionis:eo ꝙ rectitudo opionis est veritas.⁊ ꝙ neq3 est opio vel itell's:q2 eubulia est īdeterminata ⁊ icōpleta:hec aūt duo determiata ⁊ cōpleta.Deide ꝙ cū dūe ꝯsiliationis q̄ est gen' eubulie sit bn̄ ⁊ male ꝯsiliari ipsa est rectitudo q̄dā ꝯsilij:nō tn̄ ois rectitudo vt nō que mali:s3 que boni adeptiua:⁊ nō pp qd nō oportuit:s3 solū pp qd oportuit:⁊ in mēsura tpis nō supflua s3 ꝯuemēte:vt sit eubulia rectitudo cōsilij s3 vtile ⁊ cui' op3:⁊ [vt ⁊ que ⁊ qn̄:tandē ꝙ cū sit simplr eubulia que dirigit ad finē simplr.i.ad felicitatē:quedā aūt ad quēdam sub felicitate finē:eubulia est itaq3 cōsilij rectitudo:que s'm ꝯferens ad quēdā finē cuius prudentia vera suspicatio est.

B

¶ Oportet aūt ⁊ bona consultatio quidnam sit accipere. Utrum scientia queda3 sit/an opio an coniectatio bona:an aliqd aliud gen'. Scia igit nō est:nō eni3 de iis querūt que sciūt. At bona ꝯsultatio q̄dā est cōsultatio:qui v̄o ꝯsultat querit:rōnēq3 subducit. Atqui neq3 bona ꝯiectatio est:ipsa nāq3 sine rōne ⁊ cito fit. Ad cōsultationē v̄o lōgū tēporis spatiū adhibet. Atq3 aiūt celeriter gdē deliberata eē agēda:cū mora aūt consulendū. Preterea diuersa sūt sollertia ⁊ ꝯsultatio bona. Solertia v̄o bōa q̄dā ē ꝯiectatio. At neq3 opio vlla ē.

C

Lib.6ᵐ tra.6.lib. ethi. 1ª ps ca. Oportet aūt assumere eubulia gd est vtr3 scia quedā vel opio vel eustochia vl' aliud qddā gen'. ¶ Scia gdē vtiq3 nō est. Nō.n.q̄rūt d qb' sciunt:eubulia aut ꝯsiliū qddā:ꝯsiliās āt q̄rit ⁊ rōcinat. ¶ S3 tn̄ neq3 eustochia: sine rōne eni3 ⁊ velox gdē eustochia est. Consiliant aūt multo tpe:⁊ aiunt opari gdē oportere velociter ꝯsiliata:cōsiliari aūt tarde. ¶ Adhuc sollertia alter ⁊ eubulia. Est aūt eustochia q̄dā

D

sollertia. ¶ Neq3 vtiq3 opio eubulia neq3 vna.

Primi.c. tra.ethi... **Istud est** pᵐ capl'm tractatus tertij:de v'tutib' adiūctis prudētie:in quo determinat de eubulia:⁊ cōtinet quattuor ptes pncipales. In pª pponit intētionē ⁊ declarat gd nō est eubulia. In 2ª ibi[S3 q2 q gdē male.]ostēdit gd est gen' eubulie. In 3ª pte ibi[Neq3 sciētie neq3 opionis.]inuestigat d'ias eubulie. In 4ª pte ibi[Si vtiq3 prudētiū.]cōcludit diffōnē. In pª igitur pte pponit intētionē ⁊ est ingrere gd est eubulia.vtrū sit scia vel opio vel eustochia vel i aliquo alio genere.[Scia gdē.]Deide declarat gd nō est eubulia:⁊ ostēdit ꝙ eubulia nō est scia neq3 eustochia neq3 est opio. Pmo igit ostēdit ꝙ eubulia

26ª ꝯclo hu'.6.li. nō est scia:⁊ hec est ꝯclo 26ª que pbat sic. Habēs scia3 nō querit de illo cui' sciam h3.vn̄ scia nō est cū ingsitione:s3 eubulia cū sit q̄dā ꝯsiliatio est cu3 ingsitione:igit eubulia nō est scia.[S3 tn̄ neq3 eustochia.]Probat deinde ꝙ eu-

27ª ꝯclo hu'.6.li. bulia nō sit eustochia:⁊ hec est ꝯclo 27ª que pbat duplr. Pmo sic. Eustochia est bona ꝯiecturatio sine ingsitione rōnis ⁊ est velox:qd puenit aliqb' ex h ꙩ hn̄t pmptū iudiciū itell's vl' ptis sensitiue ad recte estimādū de aliquo pp subtilitatē sensuū ⁊ bonitatē imaginationis ⁊ puritatē organo⁊ sensitiuo⁊.⁊ ad hoc multū coopat experientia.vnde eustochia est sine ingsitione rōnis ⁊ est velox:sed eubulia cū sit q̄dā ꝯsiliatio cū ingsitiōe rōnis:nō est velox:⁊ ideo boni ꝯsiliatores cōsiliant in multo tpe:vt diligēter ingrāt oia que sunt nec'ia ad finē intentū.vn̄ pūerbialr d':ꙩ op3 ea que determinata sunt in ꝯsilio velociter exeq:sed consiliari tarde.i.diu ⁊ multo tpe:⁊ sic p3 ꙩ eubulia nō est eustochia.[Adhuc sollertia.] 2ª pbat ꝯ sic. Si eubulia esset idē ꙩ eustochia:tūc qcqd cōtinet sub eustochia cōtineret sub eubulia:s3 hoc est falsu3:q2 sollertia est q̄dā spēs eustochie:q2 est bona ꝯiecturatio circa iuētionē medij:s3 sollertia nō cōtinet sub eubulia:q2 eubulia nō est circa finē qui se h3 in opabilib' sicut mediū in syll'is:nō eni3 est ꝯsiliū de fine:vt dictū est tertio huius:igit eubulia nō est idē ꙩ

F

28ª ꝯclo hu'.6.li. eustochia.[Neq3 vtiq3 opio.]Sil'r eubulia nō est ide3 ꙩ opio:nulla eni3 opio est eubulia:⁊ hec est ꝯclo 28ª q̄ pbat eodē mō sicut pbatū est de scia:quāuis eni3 opinās nō sit certus:est tn̄ determinatus ad vnā ptē:⁊ ex hoc arguit sic. Habēs opionē est determinatus ad vnā ptem ꝯdictionis quā opinat esse verā:s3 hn̄s eubuliā nō est determinat' ad aliquā ptē ꝯdictionis cū sit ꝯsiliās ⁊ ingrēs.igit nulla opinio est eubulia:q2 ois opio determinat opinātē ad altera3 ptē ꝯdictionis:⁊ nulla eubulia determinat.igit ⁊c̄.

E

¶ Sed cū is q male deliberat:peccat:is aūt q bn̄ cōsultat.recte deliberet:cōstat bonā consultationē rectitudinem esse quandam.

2ª ps.c. ¶ Sed quia qui gdē male cōsiliatur peccat:qui autem bene recte consiliatur. Manifestu3 qm̄ rectitudo quedā eubulia est.

G

29ª ꝯclo hu'.6.li. ¶ Hec est 2ª ps huius capl'i:in qua ostēdit gd est gen' eubule.⁊ intendit ꙩ rectitudo est genus eubule.vn̄ pbat ꙩ eubulia est q̄dā rectitudo:⁊ hec est ꝯclo 29ª que pbat sic. Nullus recte ꝯsiliat nisi p quādā rectitudinē:s3 per eubuliā hō recte ꝯsiliat.igit eubulia est q̄dā rectitudo. Maior p3 de se.⁊ minor declarat p hoc ꙩ ille qui male ꝯsiliat d' peccare in consiliādo:qui autē bene consiliatur recte consiliatur:⁊ per eubuliam homo bene consiliatur.ergo p eubuliam homo recte consiliatur. Manifestu3 est igitur ꙩ eubulia est quedam rectitudo.

¶ Nō aūt sciētie neq3 opionis. Sciētie nāq3 nō est rectitudo:qppe cū neq3 peccatū sit:opionis v̄o rectitudo veritas est. Et insup determinatū ia3 est id oē cui' est opinatio. At v̄o neq3 sine rōne est ipsa consultatio bona. Deficit ergo a mēte:hec eni3 nondū est enuntiatio. Eteni3 opinatio nō ingsitio:sed q̄dā iam enuntiatio est. Qui v̄o ꝯsultat:siue bene:siue male consultet: querit aliquid rōnemq3 subducit.

H

3ª ps.c. ¶ Neq3 scie neq3 opinionis. Scientie gdē eni3 nō est rectitudo:neq3 et' pctm̄. ¶ Opionis aūt rectitudo veritas. ¶ Sil'r aūt ⁊ determinatu3 est iam omne cui' opio est:sed tn̄ neq3 sine rōne eubulia:a mente g deficit:ipsa eni3 nequaq3 enuntiatio:etenim opio nō quesitio sed enūtiatio q̄dā iam. Cōsilians aūt siue bn̄ siue male cōsilietur:querit aliquid ⁊ rōcinatur.

¶ Hec est 3ª pars huius capl'i:in qua inuestigat d'ias eubulie ostēdēdo cuius eubulia est rectitudo ⁊ cōtinet tres particulas. In pma ostēdit ꙩ eubulia non est rectitudo scie.

I In 2° ibi [Sed rectitudo qdã.] ostendit cui° rectitudo est eubulia. In 3° ibi [Quia aũt rectitudo.] ostendit qualis rectitudo sit eubulia. In p° ergo ostẽdit ꝙ eubulia nõ sit rectitudo sciẽtie nec opionis: ꝙ eubulia nõ sit rectitudo scie pbat: ⁊ hec est ꝯclo 30° que pbaſ sic. Illud nõ vĩ idigẽ rectitudine qua rectificeſ in quo nõ cõtingit esse peccatũ: ſʒ in scientia nõ cõtingit esse peccatũ cũ sit necessario ꝶ. igiſ eubulia nõ est rectitudo scie. [Opionis aũt.] ostẽdit ꝙ eubulia nõ est rectitudo opionis: ⁊ hec est ꝯclo 31° que pbaſ dupl'r. Primo sic. Quia in opione põt esse falsitas: iõ opio indiget aliqua rectitudie: ſʒ rectitudo opionis est veritas: sicut petm eius est falsitas: ex hoc argiſ sic. Cui° est alia rectitudo q̃ʒ eubulia: eius rectitudo nõ est eubulia: ſʒ opinionis est alia rectitudo q̃ʒ eubulia. s. veritas. igiſ ⁊c. vñ rectitudo opionis nõ est bonitas ſʒ veritas: iõ eubulia que denotaſ a bonitate nõ est rectitudo opinionis. [Silr aũt.] 2° pbaſ sic. Oẽ illud de quo est opio iã est determinatũ q̃tũ ad opiationẽ: ſʒ nõ sit determinatũ quãtũ ad veritatẽ: sed illud de quo est eubulia nõ est determinatũ quãtũ ad eubuliũ. i. ad habẽtẽ eubuliã: q2 eubulia nõ est sine rõne inquirente. igiſ ⁊c. Uñ eubulia nõ est enunciatio alicui° rei sed inq̃sitio. ecõtrario aũt opio nõ est inq̃sitio sed quedã enunciatio rei opinate: opinans eniʒ dicit verũ esse qđ opinaſ: sed ille qui consiliatur siue bene siue male adhuc querit ⁊ ratiocinatur ⁊ nondũ enunciat ita esse vel nõ esse: ⁊ ita eubulia nõ est rectitudo opinionis.

30° cõclo hui°. 6. li.

31° ꝯclo hui°. 6. li.

K

¶ Sed ipsa ꝯsultatio bona: ꝯsiliȷ̃ quedã est rectitudo. Quapꝑ querẽdũ est primũ qdnã sit consiliũ: ⁊ circa quid ipsum versetur.

L ¶ Sʒ rectitudo quedã est eubulia cõsiliȷ̃: pꝑ qđ cõsilium querendũ primũ quid ⁊ circa quid.

¶ Hec est 2ª particula tertie ptis: in qua ostẽdit cui° rectitudo est eubulia: ⁊ ꝯcludit ex p̃dictis ꝙ eubulia est rectitudo cõsiliȷ: ⁊ hec est ꝯclo 32° que sequiſ ex p̃dictis sic. Eubulia est rectitudo scie vel opionis vel cõsiliȷ: ⁊ nõ est rectitudo scie vel opionis. igiſ est rectitudo cõsiliȷ: ⁊ iõ ad ꝑfectã notitiã eubulie oportet inquirere quid sit consiliũ ⁊ circa quid: ⁊ hec determinata sunt in 3° huius.

32° ꝯclo hui°. 6. li.

¶ Cum vero multipl'r rectitudo dicaſ: constat nõ omnẽ rectitudinẽ bonã ꝯsultationẽ eẽ. Incõtinẽs. n. ⁊ prau° id qđ videre ꝓponit attinget cogitãdo rõnẽq3 subducendo. Quare recte qdẽ cõsultabit: malũ aũt magnuʒ existimabit. Bene vero cõsultasse: bonũ qđdã esse ꝯstat. Talis eniʒ rectitudo cõsiliȷ̃ qua bonũ q̃spiã asseq põt, bona est cõsultatio. At põt q̃spiam ⁊ hoc rõcinatione falsa attingere: ⁊ id qđ facere opʒ asseq. Nõ aũt ꝑ qđ opʒ: sed falsus medius terminus esse põt. Quare nec ipsa bona est ꝯsultatio: qua q̃spiã adipisciſ id qđ opʒ: nõ tñ ꝑ qđ opʒ. Preterea fieri põt vt alius lõgo deliberans tẽpore id cõsequaſ: alius cito. Igiſ nec illa bona est cõsultatio. Sed ea reductio bona est ꝯsultatio q̃ q̃spiã rõne cõducẽtis assequiſ qđ opʒ ⁊ vt opʒ ⁊ cum opʒ. Insuꝑ fit vt ⁊ absolute q̃spia bñ cõsultet: ⁊ ad aliquẽ finẽ. Atq3 bona qdẽ cõsultatio absolute est ea q̃ ad eũ finem qui est absolute finis pergitur recte: quedam aũt ea qua ad aliquẽ finem.

M

¶ Quia aũt rectitudo multipl'r: manifestuʒ q̃m nõ ois. Incõtinẽs eniʒ ⁊ prauus qđ ꝓponit videre ex rõcinatione adipisceſ. Quare recte erit cõsilians: magnũ aũt malũ assumens. Uidetur aũt bonũ qđdaʒ bñ cõsiliari: talis eniʒ rectitudo cõsiliȷ̃ eubulia que boni adeptiua. ¶ Sʒ est ⁊ hoc falso syllogismo: ⁊ qđ qdẽ opʒ facẽ sortiri: per qđ aũt nõ: sed falsuʒ mediũ terminũ esse: quare neq3 ipsa aliqual'r eubulia: ſm quam qđ opʒ adipisciſ: nõ qdeʒ per qđ oportuit. ¶ Adhuc aũt multũ tẽpus cõsiliãtẽ sortiri: hunc aũt velociter. igiſ neq3 illa aliqual'r eubulia: sed rectitudo que ſm vtile: ⁊ cuius opʒ: ⁊ vt: ⁊ q̃ñ. ¶ Adhuc est simpl'r bñ consiliari ⁊ ad quẽdaʒ finẽ: ea qdẽ vtiq3 simpl'r que ad finem qdẽ simpl'r dirigẽs: quedã aũt que ad quẽdã finem.

Multipl' di rectitudo.

N

¶ Hec est 3ª ꝑticula tertie ptis: in qua ostẽdit q̃lis rectitudo sit eubulia: ⁊ circa hec ponit 4ºʳ cõditiones eubulie. ⁊ p̃mo dicit ꝙ rectitudo dĩ multipl'r. vno mõ ꝓp̃e. alio mõ metaphorice. ꝓprie dĩ rectitudo in bonis: ſʒ metaphorice ⁊ ſm silitudinẽ dĩ in malis: vt si dicam° ꝙ aliq̃s est recte fur: ⁊ sic dicimus ꝙ ois rectitudo ꝯsiliȷ est eubulia: ⁊ hoc pbaſ: ⁊ hec est ꝯclo 33° que pbaſ sic. Hoc nomẽ eubulia significat bñ ꝯsiliari ad deueniẽdũ ad aliquẽ bonũ finẽ: ſʒ nõ ois rectitudo ꝯsiliȷ est ad bonũ finẽ. igiſ nõ ois rectitudo ꝯsiliȷ est eubulia. Minor pbaſ. nã prauus ⁊ incõtinẽs q̃ñq3 ꝑ rõcinationẽ suã ⁊ ꝯsiliũ inuenit illud qđ intẽdit cognoscere: vt cũ inuenit viã ꝑ quã possit peccatũ ꝑpetrare: ⁊ tũc dĩ recte ꝯsiliari: q2 inuenit mediũ qđ recte ducit euʒ ad malũ finẽ intẽtũ: ⁊ ita pʒ minor. s. ꝙ nõ ois rectitudo cõsiliȷ est ad bonũ finẽ: q2 aliq̃ est q̃ recte ducit ad fineʒ malũ. Hec igiſ est vna ꝯditio eubulie. s. ꝙ est rectitudo respectu finis boni. Est. n. eubulia rectitudo ꝯsiliȷ boni adeptiua. ſm Lincoñ. eubulia dĩ ab eu qđ est bo° ⁊ bule ꝯsiliũ. [Sed est ⁊ hoc.] 2ª cõditio est ꝙ eubulia est adeptiua finis boni ꝑ viã bonã per quã opʒ. ¶ Ad cuius itellectũ est sciendũ ꝙ sicut in speculatiuis aliq̃ñ ꝯcludiſ ꝯ̃ vera ꝑ falsuʒ mediũ ita in opõnib° q̃ñq3 ꝑueniſ ad finẽ bonuʒ per malã viã: ⁊ hoc est qđ dicit ꝙ aliq̃ñ ꝯtingit sortiri bonum q̃si falso syllogismo: ita. s. ꝙ aliq̃s cõsiliãdo ꝑueniat ad illđ qđ opʒ facere: sed per qđ nõ opʒ: vt cũ aliq̃s furaſ vt subueniat pauperi: ⁊ hoc est ac si aliq̃s ad verã ꝯclõnẽ assumeret aliqđ mediũ falsuʒ: ſʒ enim finis in intentione sit p̃n° ⁊ medius terminus: tñ in via executionis quã ingrit ꝯsiliator, finis se hʒ sicut ꝯclo ⁊ illud qđ est ad fineʒ sicut p̃n° ⁊ mediũ. Sic igiſ cũ cõtingat deuenire ad bonũ finẽ ꝑ mediũ malũ: ⁊ per qđ nõ opʒ, nõ est eubulia que total'r sonat in bonũ: sed opʒ ꝙ sit rectitudo cõsiliȷ ſʒ ꝙ aliq̃s adipiscaſ qđ opʒ. [Adhuc aũt multũ tẽpus.] 3ª ꝯditio eubulie est ꝙ sit in tp̃e ſʒ ꝙ opʒ. Cõtingit eniʒ q̃ñq3 ꝙ aliq̃ nimis multũ tp̃s ponũt in ꝯsilio: ita ꝙ labiſ opportunitas exequẽdi. ꝯtingit ẽt q̃ñq3 ꝙ aliq̃ nimis velociter ⁊ p̃cipitãter ꝯsiliãtur. vñ nec ſm hoc tp̃s nec ſʒ illđ est vera eubulia: sed vera eubulia est rectitudo ꝯsiliȷ circa illud qđ est vtile ad fineʒ bonũ ſm modũ ⁊ tp̃s qđ opʒ. [Adhuc est simpl'r.] 4ª ꝯditio eubulie est ꝙ sit rectitudo cõsiliȷ ad fineʒ cõem totius vite humane. Cõtingit eniʒ ꝙ aliq̃s bñ ꝯsiliẽſ simpl'r ad finẽ toti° vite. ⁊ cõtingit ꝙ aliq̃s bñ ꝯsiliẽſ ad aliquẽ finẽ ꝑticularẽ. vñ eubulia simpl'r est q̃ dirigit ꝯsiliũ ad finem cõem totius vite humane. Illa autem rectitudo que dirigit ad quendam finem particularem nõ est eubulia simpliciter: sed est eubulia quedam.

O

33° ꝯclo hui°. 6. li.

P

Q

¶ Cũ si bñ cõsultare prudentiũ est: cõsultatio bona rectitudo est ea qua rõne cõferentis ad aliquẽ pergitur finẽ: cuius ipsa prudentia est existimatio vera.

A 4ª p̄s.c. Diffinitio eubulie. ¶ Si vtiq3 prudentiu3 bene consiliari eubulia erit vtiq3 rectitudo que ꝑm cōferens ad quedā finē cuius prudentia v̄a suspicatio est.

¶ Hec est 4ª pars p̄ncipalis huius capitl'i:in qua ex p̄dictis cōcludit diffō eubulie:ꝛ dicit ꝙ si prudētiū sit oīno bn̄ cōsiliari:eubulia simplr̄ est rectitudo cōsilij in ordie ad illū finē circa quē verā estimationē h3 prudētia simplr̄ dicta vel simplr̄ prudēs:ꝛ hic ē finis cōis toti⁹ vite humane. Ex oīb⁹ que dicta sūt pōt itelligi diffō eubulie talis. Eubulia est rectitudo ꝯsilij ad finē bonū simplr̄ ꝑ vias congruas ꝛ tēpore cōuenienti:ꝛ hec est ꝯclo 34ª. p3 eius probatio per 34ª ꝯclo hui⁹.6.li. probationes partium eius prius positas.

Capitulum secundū
tractatus tertij in quo determinaꝛ de synesi que est rectitudo iudicij.qd ipsa est ꝛ ꝙ nō totalr̄ est idē scie vel opinioni nec alicui vni sciaꝝ:q2 nō est de eisdē de qbus aliqua illaꝝ:sed est de dubitabilib⁹ ꝛ cōsiliabilibus: ꝛ ꝑꝑ h̄ est circa eadē circa que est prudētia:nō tn̄ est idē cum ea:q2 prudētia est p̄ceptiua. Synesis aūt iudicatiua opōnis prudētie:ꝛ ꝙ synesis neq3 ē hīe neq3 sumē prudētiā:q2 hīe eā simul est cū ea:sumere aūt p̄us:synesis vo posterior est ea:ꝛ de gnomone ꝙ est ꝛ qd est.s.epyiches iudiciū rectū.i.directiuum iudicij recti ꝑm legē:ꝛ oēs predicti habitus in idez tendant.s.gnomon synesis prudētia ꝛ itellectus:ꝛ ꝙ sunt singulariū ꝛ ꝙ itellectus est p̄ncipioꝝ tam scibiliū ꝙ̄ operabiliū:ꝛ hic est speculatiuus:hic aūt practicus qui est singulariū contingentium.

¶ Est ꝛ ipsa sagacitas:cui ꝯtrariū est hebetudo. Quibus sagaces dicim⁹ ac hebetes nec idem oīno qd̄ scia aut opinio.(Oēs eniz scientes vel opinantes sagaces essent)nec vlla q̄dā scia:vt aut medicina de sanis:aut C geometria circa magnitudines. Neq3 eniz de iis est q̄ sunt semꝑ ꝛ nō mouenꝛ:neq3 de quouis eoꝝ q̄ fiunt: sed de qb⁹ dubitauerit quispiā aut cōsultauerit.

Capit̄ 2ᵐ 3ra.6.li. ethi. pª p̄s ca. Est aūt ꝛ synesis ꝛ asynesia ꝑ3 quas dicimus synetos ꝛ asynetos neq3 totalr̄ idē scientie vel opinioni. Oēs.n. erunt syneti. ¶ Neq3 aliqua vna carum que ꝑm ptē sciaꝝ:puta medicinalis:de sanis eniz vtiq3 erit:aut geometria circa magnitudines. Neq3 eniz de semꝑ entibus ꝛ imobilib⁹ synesis est:neq3 de factis cuicūq3:sed de qbus dubitabit vtiq3 aliquis ꝛ consiliabitur.

D Desi.ca. ra.3.diuisio in tres ptes p̄n. Istud est capl'm 2ᵐ tractatus tertij:in quo ph̄s determinat de synesi ꝛ gnomone:ꝛ de cōparatione istaꝝ virtutū ad inuicē ꝛ ad prudētiā:ꝛ cōtinet tres ptes p̄ncipales. In pª determinat de synesi. In 2ª ibi[Vocata autez gnomone.]determinat de gnomone. In 3ª ibi [Sūt aūt oēs.]cōparanꝛ p̄dicte virtutes ad inuicē ꝛ ad prudentiā.pª pars cōtinet duas pticulas. In pª cōparat synesim ad sciaz ꝛ opionē. In 2ª ibi[Propter qd̄.]Cōparat synesim prudētie. In pª igiꝛ pticula dicit p̄mo ꝙ synesis ꝑ3 quā dicimus aliquos synetos.i.sensatos:ꝛ ꝯtrariū ei⁹ qd̄ est asynesia ꝑm quā dicim⁹ aliquos asynetos.i.insensatos:qd̄ nō est totalr̄ idem ꝙ scia vel opinio.vnde ꝓbaꝛ duo.pᵐ est ꝙ synesis nō est idē ꝙ scia vel opinio sic ꝙ synesis ꝛ h̄ disiunctū scia vel opinio nō sunt cōuertibilr̄ idez.2ᵐ ꝓbat ꝙ nulla scia est synesis. Pmo igiꝛ ꝓbat ꝙ synesis non est 35ª ꝯclo hui⁹.6.li. idē ꝙ scia vel opio:ꝛ hec est ꝯclo 35ª que ꝓbaꝛ ducēdo ad incōueniēs si deꝛ oppositū sic. Nullus hō est qui non hēat aliquā sciam vel opinionē. Si igiꝛ synesis esset idē ꝙ scia vel opio:sequereꝛ ꝙ oēs hoīes haberēt synesim:ꝛ per ꝯns oēs hoīes essent sensati:qd̄ est incōueniēs ꝛ manifeste falsū.[Neq3 aliqua vna.]Probaꝛ ꝙ nulla scia est synesis:ꝛ hec est ꝯclo 36ª que ꝓbaꝛ sic. Quia si esset aliq̄ vna sciaꝝ E esset de illo de quo est illa scia.vn̄ pōt sic argui:qd̄ non est 36ª ꝯclo hui⁹.6.li. de eodē de quo est aliq̄ sciaꝝ nō est aliqua sciaꝝ:sed synesis nō est de eodē de quo est aliq̄ sciaꝝ:ergo nō est aliqua sciaꝝ:ꝛ ꝑ ꝯns nulla scia est synesis. Maior p3 ꝛ minor declaraꝛ q̄si inductiue.synesis nō est de illo de quo est medicina:quia sic esset de sano ꝛ egro:nec est de illo de quo est geometria:q2 geometria est circa magnitudīs de qb⁹ non est synesis:nec est synesis de his de qbus est scia nālis:nec est de semꝑ entib⁹ de qbus est metaphysica:nec est de factis alicui:sed est de dubitabilibus de qbus est ꝯsiliū:ꝛ sic patet de quo est synesis:q2 est de dubitabilibus de qbus consiliatur aliquis. F

¶ Quapꝑ est quidem de iis circa que versaꝛ prudētia. Nō est aūt idē sagacitas ꝛ prudentia:prudentia nāq3 preceptiua est. Finis enim ipsius est quidnā sit agēdū aut nō agendū precipere:sagacitas autē vis iudicādi dumtaxat. Idem est enim sagacitas ꝛ bona intelligentia:quippe cum sagaces sint ꝛ boni intelligētes. Neq3 aūt habere neq3 accipere prudētiā est ipsa sagacitas: sed in opinationis vsu ad ea bene iudicanda de qbus est prudentia alio dicente consistit. Atq3 hic perinde atq3 cum discipulus ea discit ac comprehendit:que a scientia tradente precipiuntur.

¶ Propter qd̄ circa eadē qdē in qbus prudētia est. Nō est aūt idē synesis ꝛ prudētia:prudentia qdē eniz p̄ceptiua est:qd eniz op3 agere vel G nō finis ipsius est:synesis aūt iudicatiua solu3. Idē eni synesis ꝛ eusynesia:ꝛ ēt syneti ꝛ eusyneti. ¶ Est aūt neq3 hīe prudētiā neq3 sumere synesis:s3 quēadmodū disceni dꝛ xyniene:qn̄ vtitur scia:sic in vti opōne in iudicare de his de qbus prudentia est:alio dicēte ꝛ iudicare bene: eu eniz ei qd̄ est bn̄ idē:ꝛ hinc venit nomē synesis ꝑm quā eusyneti ex ea que est in discere. Dicimus eniz discere xyniene multotiens.

¶ Hec est 2ª pticula p̄me ptis:in qua cōparat synesi3 prudentie.ꝛ p̄mo cōparat synesim ꝛ prudētiā ad inuicē ꝑ3 cōuenientiā. 2ª ꝑm dīam.cōueniunt eniz synesis ꝛ prudentia in hoc ꝙ sunt circa consiliabilia:sed synesis ꝛ prudētia D dnt:ꝛ hec est ꝯclo 37ª que ꝓbaꝛ sic. Uirtutes hntes operationes differētes dnt:sed synesis ꝛ prudētia hnt diuersas opōnes.igiꝛ ꝛc̄.ꝓbatio minoris.nā prudentia est p̄ceptiua qd oporteat agere:s3 synesis ꝛ ēt eusynesia est solum iudicatiua.silr̄ syneti ꝛ eusyneti sunt iudicatiui. ¶ In 37ª ꝯclo hui⁹.6.li. telligendū ꝙ synesis est solū iudicatiua:s3 prudētia nō solū est iudicatiua:sed est ēt p̄ceptiua:ꝛ in hoc differūt syne- Nōnᵐ sis ꝛ prudētia. ¶ Intelligēdū ēt ꝙ per dictū ph̄i p̄us:ꝛ ꝑ dcm̄ eiusdē hic:est manifestū ꝙ prudētie sūt tres opōnes. Nōnᵐ nā prudētia est cōsiliatiua ꝛ iudicatiua:vt p3 ex p̄cedentibus:ꝛ prudētia est preceptiua:vt p3 per ph̄m hic:ꝛ ita sūt tres operationes prudentie.s.consiliari iudicare ꝛ precipere. ¶ Intelligendū est ꝙ in speculatiuis in quibus non est Nōnᵐ actio est solum duplex opus rationis:scilꝫ inuenire inquirendo:ꝛ de inuentis iudicare:ꝛ hec sunt duo opera rationis speculatiue:sed rōnis practice sunt tria opera.s.inquisitio per cōsiliū que pertinet ad eubuliā:ꝛ iudiciū de ꝯsilia-

tis qd pertinet ad synesim. Illi enim dicunt synetil. sensati: qui possunt bn iudicare de agendis: nec stat rō practica hic: sed vlterius pcedit ad agēdū: z iō reqrit tertiū opus qsi finale z cōpletiuū. s. pcipere q pcedat ad actū. vn cōsiliū seu inqsitio ordinat ad iudiciū: z iudiciū ordinat ad pceptū. [Est aūt neqz hic prudētiā.] Probato q synesis nō est prudētia pbat q synesis nec est hēe prudētiaz nec est idē q sumere. i. acqrere prudētiā: sz synesis consistit in vsu. vbi grā. discere in greco qd est qdā vsus scie dr xyniene qn sciēs vtit scia sic xyniene dr in vtī opōne practica. s. in iudicare de qbus est prudētia: alio exnte discere: z alio iudicare bn. eu eniz in greco idē est q bn. vn hoc nomen eusynesis sz q dicunt alq eusynen. Est igit sensus q xyniene in greco significat aliquē vsuz alicuius hitus itellectualis: q vsus nō solū est discere sed ēt iudicare: z synesis
K sm q nuc loqmur venit a xyniene qd est iudicare. Nota q xyniene in greco duo significat. s. discere siue docere z iudicare: z synesis de qua loqmur venit a xyniene qd est iudicare: z nō a xyniene qd est discere: z ex hoc ipsi synesis est iudicare de opib9 prudētie. pbat 9clo intēta. s. q synesis nō est habere prudētiā nec sumere. i. acqrere prudētiā: z hec est 9clo 38a que pbat sic. Habere prudentiaz nil
38a 9clo hui9.6.ti. est cū prudētia z sumere prudētiā est pus q prudētia: sed synesis est posterior q prudētia. ergo synesis nec est hēre prudētiā nec est sumere prudētiā: qz synesis est posterior vtroqz: ordina cōstructionē sm Lincon. sic. Synesis nec est hēe prudentiā nec sumere: sz quēadmodū quis docēns vtit sciētia in docēdo. discere est ipsius discipuli / illud docere dr xyniene. sic in vtī opōne iudicare de ei9 prudentia est: alio. i. prudēte docēte hoc est pcipiēte: hō iudicare bn.
L vn multotiēs dicim9 discere. i. docere qd est vtī scia xyniene z multotiēs dicim9 xyniene bn iudicare: z sic accipitur synesis in pposito sm q est rectitudo seu bonitas iudicij.

¶ Ea vo que vocat snia qua bn sentientes hoies dicimus: sententiamqz habere: iudiciū est rectū equi z boni viri. Cuius hoc iudiciū est. Boni eniz z equi viri ad ignoscendū pclivē dicimus esse: z veniaz in aliqb9 dare bonū z equū esse. At venia snia est iudicatiua recta equi z boni viri: recta aūt est ea q est ipsi9 veracis.

2a p. c. ¶ Vocata aūt gnome sm quā eugnomonas z habere aimus gnomen: epyicbos est iudicium recti. Signuz aūt: epyicbia enim maxie aimus esse syngnomonicum: z epyicbes habere circa quedaz syngnomen. ¶ Syngnome autem est iudicatiua epyicbe: recta autem veri.

¶ Hec est 2a ps pncipalis hui9 capli: in qua determinat de qdā virtute adiuncta prudētie que vocat gnome: sm quaz eugnomonas. i. bn sententiantes dr gnome. i. attingere ad rectā sniaz dicimus. vn gnome nihil aliud est q rectū iudiciū eius qd est obm epyicbie. vn gnome est eiusdē bn iudicatiuus ad qd epyicbia inclinat: z iō gnome est habit9 in rōne 9iunctus prudētie: sed epyicbia est habitus inclinatiuus ad opandū ea que p gnome iudicant: z ideo epyicbia est in appetitu z 9iungit iustitie: qz eniz legislator nō pōt oia pticularia pvidere eo q sunt infinita z infinitis modis variabilia: oppz legē in vli traditā in aliqb9 casibus deficere: z rectū iudiciū in talibus fit p virtutē que dr gnome: que est recte iudicatiua de his in qbus lex deficit. vn obz gnome est casus singularis in quo lex vlr tradita peccauit. vn idē est obm ipsius epyicbie z ipsius gnome: sed gnome est virtus bn cognoscitiua illius obiecti: z epyicbia est virtus inclinatiua ad operādum illud qd gnome iudicat operandū. vn sicut synesis iportat rectū iudiciū circa ea que in plurib9 cōtingunt: ita gnome importat rectuz iudicium circa directionē iustitie legalis bene iudicādo de his in qb9 lex positiua deficit. vn gnome est recte iudicatiua circa obiectū epyicbie: z hō signū est q hoiez qui est epyicbes maxie dicimus esse syngnomenicū p quādā clementiam temperantē sniam: z ille qui est epyicbes dr hēe syngnomen. i. quādā tēperantiā snie. etiam ipsa virtus que dr syngnomi est recte iudicatiua eius qd est epyicbes z in h est recta q verū iudicat. vn breuiter gnome non est aliud q rectitudo iudicij circa obiectū epyicbie.

¶ Oēs aūt habitus nō sine rōne ad idez tendūt. Nam sniam: sagacitatē: prudētiā: z mentē ad eosdē afferentes: prudētes illos atqz sagaces z sniam habere mentemqz dicimus. Oēs. n. he potentie extremoz sunt ac singulariū. Atqz idē ea rōne qua est idoneus ad ea iudicanda de qb9 est prudēs sagax est beneqz sentiens: aut ad dandā veniaz aptus. Bona. n. z equa oib9 sunt cōia bonis ea rōne qua ad aliū tendūt: sunt aūt singularia z extrema ea oia que agi pnt. Et prudentem opz ipsa cognoscere. Et sagacitas z snia circa hec ipsa versatur. Hec aūt sunt extrema. Et intellectus extremorū est ad partē vtrāqz. Etenim primoz terminoz ac extremoz itellect9 est z nō rō. Is qdē qui ad demonstrationes attinet imobiliū terminoz atqz primoz. Is aūt q in agendis rebus versat extremi z cōtingentis atqz alterius ppōnis. Hec eniz pncipia sunt eius grā cui9. Ex singulis. n. oīt ipsum vle: hoz igit sensuz habere opz: hic autē est intellectus. Quapropter z nālia hec esse vident. Atqz sapiens qdē nā est nemo: sententiaz aūt hz z sagacitatē z intellectū nā. Signum autem est nos hec etates etiam sequi putare: atqz hec etas intellectū z sniam habet: tanq cā sit ipsa natura.

¶ Sunt aūt oēs isti habit9 rōnabilr in idē tendētes: dicimus eniz gnomē z synesim z prudentiā z intellectū in eodē inferētes gnomen hēe z intellectū: iō z prudētes z synetos. oēs eniz potentie he extremoz sunt z singulariū z in eo qdez q iudicatiuus est de qb9 prudēs synetus z eugnomū vel syngnomū. epyicbia eni cōia bonoz oium sunt in eo q ad alteꝝ: sunt aūt singulariū z extremoz oium opabilia: etenīz prudētez opz cognoscere ipsa z synesis z gnome est ea opabilia: hec aūt extrema. ¶ Et intellect9 extremoz in vtraqz: etenim primoz terminoz z extremoz itellcs est z nō rō. hic qdem sm demōstrationes imobiliuz terminoz z primoz. Hic aūt in practicis extremi z 9tingētis z alteri9 ppositiōis: principia. n. ei9 qd est cuius grā ipse ex singularib9. n. vle. hoz igit opz hēe sensū: hic aūt est itellcs. Propter qd z nālia vnr eē hec: z nā sapiēs qdē nullus: gnomen aūt hz z synesiz z intellm. Signū aūt qm z etatibus existimamus sequi: z hic aliqua etas intellectū habet z gnomen vt natura causa existente.

¶ Hec est 3a pars pncipalis hui9 capli: in qua cōparat oēs pdictos habitus ad inuicē z continet duas pticulas. In pa

A ponitcōuenientiā inter habitus pdictos ⁊ illā cōueniētiā
pbat. In 2° ibi[Propter qđ ⁊ pn^m.]cōcludit ex dictis q̄dā
correlaria. Dicit igit̃ pmo q̄ oēs dicti habitus.s.gnome:sy
nesis:intellect⁹ ⁊ prudētia in idē tendūt ⁊ eisdē attribuū
tur:q2 oia pdicta:que vocat potētias:q2 sunt pncipia actio
nū:sūt singlariū:q2 opabilia sūt sic̃ extrema vt supra dcm̄
est de prudentia.[Et in eodem.]Probat q̄ synesis ⁊ gno
39° pclo 6.li. me sunt extremoꝝ singulariū:⁊ hec est pclo 39° que pbat̃
dupl'r. Primo sic. Synesis ⁊ gnome sicut ⁊ synetus ⁊ eu
gnome.i.bn̄ sententians vel signome.i.tēperanter sentē
tians:est iudicatiuus de illis de qbus prudēs pcipit:ea eni
que sunt epyichie de qbus est gnome:pn̄t se habere cōiter
ad oia bona humana quoꝝ est prudētia inq̄tū vnūqđq3
hoꝝ se hȝ ad alteri:qđ est de rōne iustitie. Epyichee enī
B est qđdā iustū vt dictū est in 5° huius. vn̄ argr̃ sic. Synesis
⁊ gnome sunt de illis de qb⁹ prudēs pcipit:sed prudēs pre
cipit de opabilib⁹ que sunt singularia ⁊ extrema. igit̃ syne
sis ⁊ gnome sūt singulariū extremoꝝ vel circa singularia
extrema.[Intellectus ⁊ extremoꝝ.]Probat idē de intelle
40° pclo 6.li. ctu.s.q̄ intellectus est extremoꝝ:⁊ hec est pclo 40° que
pbat̃ sic. Intellectus qdā speculatiuus ⁊ qdā practicus:⁊
vterq3 intell's est extremoꝝ. nā itell's speculatiuus qui est
pmoꝝ pncipioꝝ imobiliū:q2 eoꝝ cognitio ab hoīe remo
ueri nō pōt:qui pcedit in demōstrādo a pncipijs imobi
libus ad pclonē:incipit a pmis terminis q per sensum co
gnoscunt̃. pn^a enī cognoscimus inquātū terminos cogno
scimus. Intellectus igit̃ speculatiuus est extremoꝝ:⁊ hoc
pōt intelligi vel q2 est pncipioꝝ indemōstrabiliū que sūt
extrema cōplexa in pcessu demōstratiuo: vel q2 intellect⁹
incipit a cognitione sensitiua que solū cognoscit singularia
que sunt extrema:⁊ ita intellect⁹ speculatiuus est extremoꝝ
C q2 incipit a sensu qui cognoscit singularia q̄ sunt extrema:
intell's ēt practicus est singulariū pting̃etiū q̄ sūt extrema
⁊ sunt alterius ppōnis sylli practici.s. minoris ⁊ nō maio
ris que est vl'is in syllo practico. Intellect⁹ practicus pce
dit a singularibus ad pn^a:⁊ pcedit ad ea tanq̄ ad illō cui⁹
cā. hoc est tanq̄ ad cām finalē. Dicit eni modū cāe finalis
ex hoc q̄ cognitio singulariū ordiat̃ ad cognitionē pmoꝝ
pncipioꝝ cōplexoꝝ:⁊ singularia hn̄t rōnē pncipioꝝ:q2 ex
singularib⁹ accipit̃ vl'e:⁊ hec singularia cognoscunt̃ p sen
sū:nō solū per sensū exteriorē:sed p sensū interiorem:⁊
hic sensus vocat̃ intellectus:q est circa singularia:quē Phs
3° de aia vocat intellectū passiuū qui est corruptibilis. Sic
igit̃ pȝ q̄ intellectus est extremoꝝ:q2 tā intellect⁹ specula
tiuus q̄ practicus est extremoꝝ:al'r tñ ⁊ aliter:q2 intelle
ctus speculatiuus est extremoꝝ que sunt pn^a indemōstra
bilia que cognoscunt̃ per cognitionē terminoꝝ:⁊ intell's
D practicus est extremoꝝ vt singulariū pting̃etiū.[Propter
qđ ⁊ nālia.] 2° pbat pclonē per signū:q2 enī pdicti hitus
sūt circa singularia opȝ q̄ cognoscant̃ p v̄tutes sensitiuas
que opant̃ per organa corpalia:⁊ pp̄ter hoc hō habit⁹ vi
dent̃ esse a nā:nō q̄ totalr̃ sint a nā:sed q2 ex nāli dispōne
corpis aliq sunt pmpti ⁊ apti ad hos actus ita q̄ p modi
cam experiētiā cōplent̃ in eis:qđ nō accidit circa habitus
intellectuales q sunt circa vl'ia. Nullus enī dī geometer
vel metaphysicus f̄m nām q̄uis aliqui sint magis apti q̄
alij ad istas sciās:sed hoc est f̄m dispōnē remotā:non f̄m
dispōnē ppinquā f̄m quā aliqui dr̄ habere gnomen vel
synesim ⁊ intellectū passiuū:quē dicimus esse circa singu
laria. vn̄ hoc est signū q̄ synesis ⁊ gnome sunt extremorū
singulariū:q2 v̄tutes intellectuales q̄ cōsequunt̃ dispōnē
nālē corpoꝝ sunt singulariū. synesis ⁊ gnome sequunt̃ dis
pōnē nālē corpoꝝ. igit̃ ⁊c̃. Minor pbat̃ p qđdā sig^m qđ est
q̄ nos estimamus q̄ psequunt̃ etates hoīm f̄m quas trās
mutatur dispositio naturalis corporum. Est enim aliqua

E etas vt etas senilis que pp̄ter quietē a transmutationibus
corporalibus habet huiusmodi intellectū etiam gnomen
quasi sit natura causa hoꝝ.

Quocirca principiū ⁊ finis est intellect⁹. Ex his eni
⁊ de his ipse demonstrationes efficiunt̃. Quare nō mi
nus eoꝝ qui sunt experti:⁊ senioꝝ vel prudētiū in de
monstrabilib⁹ sentētijs opinionibus:q̄ ipsis demō
strationib⁹ mentē adhibere opȝ:q2 nāq3 iā experiētia
visuȝ habēt pncipia ipsa cernūt:qd igit̃ prudētia ⁊ sa
pientia est:⁊ in qbus vtraq3 versat̃:⁊ diuersarum aie
partium vtrāq3 virtutem esse iam diximus.

F Propter qđ ⁊ principiū ⁊ finis intellect⁹:ex
his.n. demōstrationes ⁊ de his. Quare opȝ
attendere expertoꝝ ⁊ senioꝝ vel prudētium in
demōstrabilib⁹ enuntiationib⁹ ⁊ opionib⁹ non
min⁹ demōstrationū. pp habere eni expientiaȝ
visuuȝ vidēt principia. Quid qdē igitur est
prudētia ⁊ sapia ⁊ circa q̄ vtraq3 est exn̄s:⁊ qui
alteri⁹ aie particule v̄tus vtraq3 dictū est.

Hec est 2° pticula tertie ptis:in qua cōcludit duo corre
laria ex pdictis. p^m est q̄ intell's q est bn̄ discretiuus singu
lariū in practicis nō solū se hȝ sicut pn^m sed sicut 2̄:vn̄ intel
lectus in practicis est pn^m ⁊ finis:⁊ illud est p^m correlariū
⁊ est pclo 41°:⁊ intelligit̃ sic. Qz in practicis singulare in 41° pclo hui⁹.6.li.
tellectū est pn^m:⁊ ēt finis:que pbat̃ sic. In syllo practico
f̄m quē rō mouet ad agendū opȝ q̄ minor ppositio sit sin
G gularis:⁊ ita singulare est pn^m. Opȝ etiā q̄ cōclo sit singu
laris:q2 minor est singlaris:⁊ iō opȝ q̄ pclo sit singularis:
⁊ hoc pȝ etiā:q2 pclo est de singulari opabili:⁊ sic pclo est
finis sylli practici:⁊ ita in practicis intell's. i. singulare intel Nōa^m
lectū est pn^m ⁊ finis. Intelligendū q̄ nō est sic in specu
latiuis. nā in speculatiuis demōstrationes pcedūt ex pnci
pijs quoꝝ est itell's:sed nō dantur demōnes de eis:sed in
practicis demōnes dant̃ ex his.s. singularibus ⁊ dant̃ de
his:hoc est pclo fit ex his.[Quare opȝ.] 2^m correlariū est
q̄ in practicis opȝ credere simplicib⁹ enuntiationibus ex
pertoꝝ ⁊ senioꝝ ⁊ prudentiū:⁊ hec est pclo 42° que pbat̃ 42° cōclo hui⁹.6.li.
sic. Opȝ credere simplicib⁹ enūtiationib⁹ indemōstrabili
bus. i. que nō demonstrent̃ eis q hn̄t rectū iudiciū de ope
rabilib⁹ ⁊ vident pn^a opabiliū:q2 pn^a sunt certiora 2nib⁹:
sed expti senes ⁊ prudētes hn̄t rectū iudiciū de opabilib⁹
⁊ vident pn^a opabiliū. igit̃ ⁊c̃. Maior pȝ:⁊ minor declara
tur:nā intell's q est pncipioꝝ opabiliū psequit̃ expientias
⁊ etates ⁊ pficit̃ p prudētiā:⁊ iō expti senes ⁊ prudētes ha
bent rectū iudiciū de opabilib⁹ ⁊ vident pn^a opabilium. H
Intelligendū est q̄ sicut in speculationib⁹ ad intellectū Nōa^m
absolutū in vl'ib⁹ ptinet iudiciū de pmis pncipijs ⁊ ad rō
nē ptinet discursus qui est a pncipijs ad pclones:ita in sin
gularib⁹ vis cogitatiua que hic vocat̃ itell's ad quē dicit
ptinere prudētiā synesim ⁊ gnome hȝ absolutū iudiciū de
singularib⁹ opabilib⁹:sed rō pticularis est f̄m quā fit di
scursus ab vno in aliud:⁊ ad rōnē pticularē f3 q̄ discurrit
ab vno in aliud ptinet eubulia quā Phs nō enumerat hic
cū alijs.[Quid qdē igit̃ prudētia.]recapitulat ⁊ pȝ. Du Dubiū
biū est vtrū eubulia ⁊ synesis sint v̄tutes distincte a prudē
tia. Videt̃ q̄ nō:q2 que hn̄t eandē opōnē non sunt v̄tutes rō
distincte:s3 opatio eubulie est bn̄ consiliari ⁊ opō synesis
est bn̄ iudicare:sed ille sunt opōnes prudētie:q2 ad prudē
tiā ptinet bn̄ consiliari bene iudicare bn̄ pcipere. igit̃ ⁊c̃.
Ad illud dicunt quidam q̄ sunt virtutes distincte:q2 Solo.
hn̄t operationes principales distinctas. Nam principales

I opatio prudētie est bn̄ pcipere: ꝛ opatio eubulie est bene
Ad rōnē cōsiliari: ꝛ opatio synesis, est recte iudicare: ꝛ iste opōnes
Du[m] pp dicta. sunt diuerse. Et per hoc pȝ ad rōnē in cōtrariū: qꝛ opōnes
pncipales istaꝝ virtutū sunt diuerse. ❡ Sȝ tūc est dubiū:
ex quo oēs iste tres opōnes sunt opōnes prudētie non vī
ꝙ oporteat alias vtutes ponere pp istas opōnes cum sola
Solo. prudētia sufficiat. Propter h̄ possȝ dici ꝙ eubulia ꝛ syne-
sis nō sunt vtutes: sed sunt rectitudies opationū prudētie
vt Phs videt̄ velle: vel posset pbabilr dici ꝙ sunt partes
subiectiue prudētie: sic ꝙ prudētia est genus subalternuȝ
ptinēs sub se vnā vtutē que est bn̄ pſiliatiua circa ea q̄ sūt
ad finē: ꝛ hec vocat̄ eubulia: ꝛ aliaȝ q̄ est bn̄ iudicatiua de
pcōsiliatis: ꝛ tertiā que est bn̄ preceptiua ad exequendum
ea que iudicata sunt: ꝛ hec retinet sibi nomen cōe pruden-
tie: qꝛ eniȝ nō hȝ nomen pprīū: ideo sibi appropriat̄ nomē
Nomen prudentie equocū. cōe: ꝛ sic hoc nomen prudētia, est nomen equocuȝ: qꝛ vno
mō nomen generis cōe ad has tres vtutes. s. ad cōsiliati-
K uaȝ iudicatiuā ꝛ preceptiuaȝ: ꝛ alio mō est nomen speciei
significans precise virtutē preceptiuā: ꝛ qꝛ huic virtuti nō
est nomen pprīū ipositū: ideo appropriat̄ sibi nomen pru-
dentie in vna significatione. Sm ꝙ accipit̄ prudētia stricte
p vna specie triū: ꝛ eodē mō de gnome. s. ꝙ ipsa est ps sub-
iectiua prudētie: ꝛ si querat̄ vtrū iste virtutes. s. eubulia sy-
nesis ꝛc. sint vtutes nāles vel acqsite: videt̄ mihi esse dōȝ
ꝙ sunt nāles quātū ad earū inchoationē: sȝ quātū ad earū
cōpletam perfectionem sunt acquisite per exercitium stu-
dium ꝛ experientiam.

Trac. 4. 6. li. ethi.

Tractatus quartus de vtilitate vtutū intellectualiū ꝛ connexione

prudētie cū vtutibus moralibus: ꝛ ēt de cōnexione vtutuȝ
moraliuȝ ad inuicē continēs duo capl'a. p̄m est de vtilitate
sapiētie ꝛ prudētie: ꝛ de cōnexione prudētie cū vtutib[us] mo-
ralibus: eo ꝙ nō pōt esse sine eis. Caplm 2[m] ibi Intendē-
dū est vtiqȝ rursus. determinat de cōnexione virtutum
moraliuȝ cū prudētia ita ꝙ sine prudētia nō pōt esse virt[us]
moralis. Et ēt de cōnexione vtutū moraliū inter se.

Capitulum primū in quo dubitat̄: vtruȝ sapientia ꝛ prudentia sint

ad aliqd vtiles. Et videt̄ ꝙ sapiētia ad nihil sit vtilis: eo ꝙ
nō est circa ptingētia ex qbus hō fit felix. Prudētia auteȝ
lȝ sit circa talia vt supflua: qꝛ agimus bona ab habitibus
factis a nobis psuetudine tanq̄ nāa: ideo nō est opus scire ea
sicut nec medicinale vt sani simus. Deinde dubitatur. que
eaꝝ sit pncipalior. vtrū sapia vel prudētia. pp hoc eniȝ ꝙ
prudētia est preceptiua videt̄ esse pncipalior: soluit p̄muȝ
dubiū per vtrasqȝ esse sm se eligibiles: eo ꝙ sunt vtutes:
lȝ nihil ab ipsis fieret. 2[o] ridet vtrasqȝ facē ad felicitateȝ
vt existentes ptes ipsius: nō vt medicinalis ad sanitatem:
sed vt sanitas ad opa sana. 3[o] p prudētiaȝ dirigere ad re-
ctā intentionē quā facit vtus deinde qualiter vtuosis ne-
M cessaria est prudentia: ꝛ ꝙ est quedā vtus nālis. s. dinotica
que est adinuentiua cōferentiū ad finē: que postea cū intē-
tione bona fit prudentia: cum aūt mala fit astutia.
❡ Dubitauerit aūt qspiā ad qdnā habit[us] hi sint vtiles.
Nā sapiētia qdē nihil coꝝ contēplatur ex qbus fuerit
hō felix. Nullius. n. est gnātionis: prudētia aūt hoc q-
dem hȝ: sed cuiusnā gr̄a opus est ipsa. Si prudentia q-
deȝ est ea que circa iusta ꝛ honesta bonaqȝ hoi versa-
tur. Hec aūt sunt ea que viri boni est agere: atqȝ ipsa
sciendo non magis ad agēdū nos sumus idonei si vir-
tutes sunt habitus: quēadmoduȝ nec ea sana que non
efficiunt bonā corpis habitudinē: sȝ ab ipsa pueniūt.
Non. n magis apti sumus ad hec agenda medendi ar-
tē aut exercendoꝝ corpoꝝ facultatē habendo. Qd si

N nō hoꝝ gratia sit ponēda prudentia: sȝ vt studiosi ho-
mines fiant: iis nō fuerit vtilis sane q iaȝ sunt studiosi.
At nec ēt iis q studiosi nō sunt. Nihil. n refert siue ipsi
habeāt: siue aliis habentibus pareant: atqȝ hoc satis est
nobis: quēadmodū ꝛ in sanitate. Nam ꝛ si valere vo-
lumus: medicinā tamen nō discimus.

Dubitabit autē vtiqȝ aliqs de ipsis qd vtiles sunt: sapientia qdē enim nihil speculat̄ ex qbus erit felix hō: neqȝ vnius eniȝ est generationis. Cap. 6[m] tx. 4. 6. li. ethi. p[er] ps ca.
❡ Prudentia aūt hoc ideȝ habet:
sed cuius gratia opus est ipsa. Siquideȝ prudē-
tia est que circa iusta ꝛ pulchra ꝛ bona homi-
O ni: hec aūt sunt que boni est viri operari. Nihil
aūt magis operatiui: in eo qd est scire ipsa su-
mus: siquidem operatiui habitus virtutes sunt:
quēadmodū neqȝ sana neqȝ bene habētia que-
cūqȝ nō in eo qd est facere: sed in eo qd ab habi-
tu esse dicunt̄: nihil eniȝ magis operatiui in eo
qd est habere medicinalē ꝛ exercitatiuā sum[us].
❡ Si aūt nō hoꝝ gratia prudentē ponendū: sȝ
eius qd est fieri: existētibus studiosis nihil vtiqȝ
erit vtilis. ❡ Adhuc aūt neqȝ non habentibus:
nihil eniȝ differret ipsos habere vel aliis haben-
tibus persuaderi sufficienter ꝙ habeant vtiqȝ
nobis quēadmodū circa sanitatē: volētes enim
P sani esse tn̄ nō discimus medicinalem.

Istud est p̄m caplm tractatus qrti in quo agit̄ de vtilitate sapie ꝛ prudētie: ꝛ de cōnexione pru-
Prima. c. trac. 4. di[uiditur] in tres p[ar]tes pn. dentie cū vtutibus moralibus. ꝛ cōtinet tres ptes pncipa-
les. In p̄o mouet tres dubitationes circa vtilitateȝ sapie ꝛ
prudētie ꝛ circa eaꝝ pncipalitatē. In 2[o] ibi Primū qdeȝ
igit̄. soluit dubitationes inductas. In 3[o] ibi De eo aūt qd
est. determinat de cōnexione prudētie cuȝ vtutibus mo-
ralib[us]. Pria ps est inqsitiua seu dubitatiua in qua mouē-
tur tres dubitationes: ꝛ ptinet duas pticulas. In p̄a mouet
duas dubitationes. In 2[a] ibi Adhuc aūt incōueniēs. mo-
uet vnā dubitationē. Prima est vtrū sapientia ꝛ prudētia
sint ad aliqd vtiles: ꝛ hec cōtinet duas dubitatiōes. ꝛ p̄mo
arguit̄ pbādo ꝙ sapia ad nihil est vtilis: qꝛ qcqd est vtile
in reb[us] humanis valet ad felicitateȝ que est vltimus finis
humane vite: sȝ sapia cū sit de. pmis pncipiis entiū nō est
h[uius]: qꝛ nō speculat̄ aliqd eoꝝ p que hō fit felix: cuiusmodi
Q sunt opōnes vtutū quaꝝ nullā cōsiderat sapia. Pruden-
tia aūt. Prosequit̄ dubōnē qntum ad prudentiā ꝙ nō sit
necessaria seu vtilis hoi: qm̄uis sit cōsideratiua opationum
humanaꝝ ex qbus hō fit felix: qꝛ prudentia solū est consi-
deratiua opationuȝ bonaꝝ ex qbus hō fit felix: sed p hoc
ꝙ hō cōsiderat ꝛ cognoscit opōnes vtuosas nō opȝ ꝙ ope-
ret̄ eas: nō eniȝ est aliqs opatiuus eoꝝ que sunt sm aliquē
habitū ex eo ꝙ hȝ habitū ad cognoscendū ea sicut pȝ: naȝ
ex eo ꝙ aliqs hȝ sciam medicinalē vel exercitatiuā nō est
magis operatiuus eoꝝ que ptinent ad hoiem sanū. Me-
dicus enim exn̄s eger hn̄s tn̄ sciam de sanitate nō pōt pp
hoc opari sicut sanus: nec p pn̄s opari opa sani. igit̄ eodeȝ
mō ex hoc ꝙ aliqs hȝ notitiā de virtutibus ꝛ de opōnib[us]
sm vtutē qd fit p prudentiā. nō est pp h̄ magis opatiuus
opationuȝ virtuosaꝝ: ꝛ per pn̄s prudentia cum solum sit
cognitiua ꝛ nō operatiua: non videt̄ esse vtilis homini ad
consequendū

A cõsequendũ finẽ:qꝛ ꝑ solas opõnes ṽtutũ quas nõ opatur prudẽtia põt hõ deuenire ad finẽ vltimũ.[Si aũt nõ horũ grã.]excludit quādã rñsionẽ. Posset enim aliqs dicẽ ꝙ prudẽtia est nečia hoi ad hoc ꝙ fiat ṽtuosus:sed qñ fact⁹ est ṽtuosus nõ idiget prudẽtia ad hoc ꝙ opeꝛ opa ṽtutis. vbi grã. Ars eniȝ medicine est nečia ⁊ vtilis ad hoc ꝙ hõ fiat sanus postq̃ fuerit eger:ſȝ postq̃ hõ habuerit sanitatẽ nõ indiget arte medicĩe ad hoc ꝙ opeꝛ opa sanitatis.ſ. talia opa qualia opaꝛ sanus:⁊ eodẽ mõ hõ indiget prudẽtia ad hoc ꝙ fiat ṽtuosus:ſȝ qñ factus est ṽtuosus nõ indiget prudẽtia. Istã rñsionẽ excludit Phs ꝓbãdo ꝙ prudẽtia nõ est solũ vtilis ad fieri ṽtuosuȝ:⁊ hec est ɔclo 43ª q̃

43ª ɔclo hui⁹.6.li.

ꝓbaꝛ dupl'r. Prio qꝛ ſm hoc qñ hoies essent studiosi ⁊ ṽtuosi ad nihil eẽt eis vtilis prudẽtia:qđ est manifestũ incõueniẽs.[Adhuc aũt.] 2ᵒ ꝓbaꝛ per hoc ꝙ prudẽtia non est vtilis nõ hñtib⁹ ṽtutẽ ad fieri ṽtuosum:qꝛ nihil differt ad

B hoc ꝙ aliqui fiãt ṽtuosi vtrũ ipsi hẽant prudẽtiã vel ꝙ ꝑsuadeanꝛ ab alijs q hñt prudẽtiã sicut ꝑȝ circa sanitatem: cuȝ eniȝ volumus fieri sani nõ ꝑꝑ hoc opȝ addiscere artẽ medicine:sed sufficit nobis vti cõsilio medicoꝝ.ergo pari rõne ad hoc ꝙ efficiamur ṽtuosi nõ opȝ ꝙ ipsi habeam⁹ prudẽtiã ſȝ sufficit ꝙ a prudẽtibus instruamur. vñ põt sic rõ deduci ad ꝓbandũ ꝙ nõ opȝ euȝ eẽ prudẽtẽ q dȝ fieri ṽtuosus:qꝛ nõ opȝ eũ eẽ prudẽtẽ ad hoc ꝙ fiat ṽtuosus q põt ꝑsuasione alterius hñtis prudẽtiaȝ fieri ṽtuosus:ſȝ hõ põt fieri ṽtuosus ꝑsuasione alterius hñtis prudẽtiã:vt ꝑȝ per sile de eo q dȝ fieri sanus quẽ nõ opȝ hẽre nec addiscere artẽ medicĩe ad hoc ꝙ fiat sanus:ſȝ sufficit ꝙ ꝑsuadeaꝛ ab aliquo habẽte artẽ medicine.igitur ⁊c̃.

C ¶ Insuper absurdũ sane videbiꝛ si prudẽtia que qdeȝ est iferior sapia:sit magis domina q̃ ipsa magisq̃ pn ceps:nã ea que agit:dominaꝛ in singulis atq̃ iubet. De his igiꝛ est dõm:nũc eniȝ de ipsis dubitauim⁹ tm̃.

¶ Adhuc aũt incõueniẽs eẽ vtiq̃ videbiꝛ si deterior sapia exñs principalior ipsa erit:faciẽs.n. principatur ⁊ precipit circa singuli. De his aũt dõm:nunc aũt dubitatũ est de ipsis solum.

¶ Hic poniꝛ 2ª pticula pme ptis:in qua mouet dubitationẽ circa pncipalitatẽ sapie ⁊ prudẽtie:⁊ est que illaꝝ ṽtutũ sit pncipalior.ſ. vtrũ sapiẽtia vel prudentia sit pncipalior. Videꝛ eniȝ per supius dicta ꝙ prudẽtia sit deterior ⁊ inferior dignitate q̃ sapia:⁊ tñ vĩ ſȝ rõnẽ ꝙ prudẽtia sit pncipalior:qꝛ prudẽtia opaꝛ ⁊ pcipit:hȝ eniȝ sub se politicaȝ

D cũ politica sit quedã prudẽtia ⁊ politica preordinat q̃sdaȝ disciplinas quas debitũ est esse in ciuitatib⁹ ⁊ quales opȝ vnũqueq̃ addiscere ⁊ vsquequo:⁊ sic vĩ prudẽtia pcipere ⁊ pncipari sapie:qꝛ incõueniens videꝛ ꝙ deterior pncipeꝛ meliori.de his igitur que tacta sunt est dõm:nũc autẽ tacta sunt per modum dubitationis.

¶ Primũ itaq̃ dicim⁹ has expetẽdas necessario ꝑ seipsas esse:qppe cũ sint partiũ vtrarũq̃ ṽtutes:etiaȝ si neutra ipsaꝝ qcq̃ efficiat.[Deide ⁊ faciũt qdẽ. At nõ vt medicina sanitatẽ:sed vt sanitas sic sapia felicitatẽ: nam cum sit pars totius virtutis felicem efficit ex eo quia habetur ac operatur.

1ª ꝑs c. ¶ Primũ qdẽ igiꝛ dicimus:qꝛ ſȝ seipsas necessariũ eligibiles ipsas esse ṽtutes qdem existes vtrasq̃ vtriusq̃ pticule:⁊ si nõ faciũt nihil neutra ipsaꝝ. ¶ Deinde ⁊ faciũt qdẽ nõ vt medicinalis aũt sanitatẽ sed vt sanitas:sic sapia felicitatem:pars enim existens totius virtutis in habeṙi facit etiam operari felicem.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ caplĩ:in qua soluit dubitationẽ que est de vtilitate sapie ⁊ prudẽtie:alia eniȝ dubitatio que est de cõparatione sapie ⁊ prudẽtie in pheminẽtia soluet in caplõ sequẽti. Ista pars continet duas pticulas. In pma soluit dubitationẽ cõiter q̃tũ ad prudẽtiã ⁊ sapiam simul. In 2ª ibi[Adhuc opus ꝑficiꝛ.]soluit dubitationeȝ special'r quãtũ ad prudẽtiã. In pma igiꝛ pticula soluit dubitationẽ quãtũ ad prudẽtiã ⁊ sapiaȝ simul:⁊ ꝓponit duas solões.pª cõsistit in interẽptione istius ɔñie:ꝑ sapiam ⁊ prudẽtiã hõ nihil opaꝛ ad felicitatẽ.igiꝛ sapia ⁊ prudẽtia sunt inutiles:hec eniȝ ɔñia nõ valet:qꝛ etsi neutra earum hẽret aliquã operationẽ tñ essent ſm se eligibiles cum sint ṽtutes ꝑficiẽtes vtrãq̃ partẽ aie rõnalis.ſ. ptẽ scientificaȝ ⁊ ptẽ rõcinatiuã siue itellectũ speculatiuũ ⁊ practicũ. Nũc aũt vnicuiq̃ est eligibilis sua ꝑfectio. vñ põt hic poni cõclusio 44ª que est ꝙ sapia ⁊ prudẽtia essent eligibiles ⁊ si nullã opõnẽ hẽrent:que ꝓbaꝛ sic. Ois ꝑfectio ptis rõnalis est eligibilis ei cui⁹ est ꝑfectio:ſȝ sapia ⁊ prudẽtia eẽnt ꝑfectiões ptiũ aie rõnalis:⁊ si nullã opõnẽ hẽent:igiꝛ sapia ⁊ prudẽtia eẽnt eligibiles etsi nullã opõnẽ hñt.[Deide ⁊ faciunt.] 2ª rñsio est etiã ꝑ iterẽptionẽ:cũ eniȝ dĩ ꝙ sapia ⁊ prudẽtia nihil faciũt ad felicitatẽ istud interimiꝛ:nec est exẽplũ cõueniẽs qđ iducebaꝛ:nõ eniȝ hoc mõ se hñt sapia ⁊ prudẽtia ad felicitatẽ sicut ars medicine ad sanitatẽ vel ad opa sana:sed sicut sanitas ad opa sana. ¶ Intelligẽdũ ꝙ ars medicine facit sanitatẽ sicut qđdã opus exteri⁹ operatũ:sed sanitas facit opa sana que nõ sunt nisi vsus ipsi⁹ habitus sanitatis. Felicitas aũt est opus exteri⁹ opatũ sed est opatio ꝓcedẽs ab habitu ṽtutis. vñ felicitas nõ est qđdã extrinsecũ a sapia cũ sapia sit quedã ps ṽtutis cõis. vñ ex hoc ꝙ aliqs hȝ sapiam ⁊ opaꝛ ſm eã est felix. ¶ Intelligẽdũ ẽt ꝙ opus sanitatis est duplex:qđdã itrinsecũ:qđ.ſ. est in eodẽ subiecto cũ sanitate:cuius est digerere cibum: currere vt currit sanus:⁊ sic de alijs:⁊ qđdã est opus extrinsecũ sanitatis vt aliqđ opus vel artificiũ exteri⁹ operatuȝ ſm ꝙ est natũ fieri ab hoie sano. Cũ igiꝛ dicit Phs ꝙ sapiẽtia se hȝ ad felicitatẽ sicut sanitas ad opa sana:dȝ h̃ intelligi de opib⁹ itrisecis sanitatis ⁊ nõ de opib⁹ extrisecis.

E

F

44ª ɔclo hui⁹.6.li.

Nõ⁼

G

Nõ⁼

Duplex opus sanitatis.

¶ Preterea opus ipsuȝ ⁊ ꝑ prudẽtiã ⁊ ꝑ ṽtuteȝ moris ꝑficiꝛ. Et.n. ṽtus qdẽ ꝓpositũ ipsuȝ efficit rectũ:prudentia aũt ea que in illud ꝑducũt. Quare aũt ptis aie que qdẽ est principiũ vegetandi nulla est talis virtus: qppe cũ in ipsa nõ sit agere aut nõ agere situm.

¶ Adhuc opus ꝑficiꝛ ⁊ ſm prudentiã ⁊ moralẽ ṽtutẽ:ṽtus qdẽ eniȝ intẽtionẽ facit rectã. Prudentia aũt que ad hãc. Quare aũt particule aie non est virtus talis.ſ. nutritiue:nihil eniȝ in ipsa operari vel non operari.

H

¶ Hec est 2ª pticula scđe ptis pncipalis:in qua soluit dubitationẽ spãl'r q̃tuȝ ad prudẽtiã:⁊ fuit hec dubitatio ꝙ ex quo prudẽtia est solũ ṽtutis cognitiua:solũ facit cognoscere ṽtutes ⁊ nõ facit opari ſȝ ṽtutẽ:⁊ ita videꝛ esse inutilis: qꝛ opatio ſm ṽtutẽ nõ est cognoscere:⁊ sic est inutilis hoi quãtũ ad cõsecutionẽ finis hois.ſ. felicitatis que ɔsistit in opõne ṽtutis. Istud motiuũ soluit Ar. per interẽptionem huius assumpti.ſ. ꝙ ꝑ prudẽtiã nõ sumus opatiui operum ṽtutis. Istud est falsuȝ:qꝛ opus ṽtutis ꝑficiꝛ ſȝ vtrãq̃.ſ. ſm prudẽtiã ⁊ ſȝ moralẽ ṽtutẽ:⁊ hoc declarat.ſ. ꝙ opatio ṽtutis ꝑficiꝛ ſm prudentiã ⁊ ſm moralẽ ṽtutem:⁊ hec est ɔclo 45ª que ꝓbaꝛ sic. Ad ꝑfectã operationẽ ṽtutis moralis requiruntꝛ duo.ſ. ꝙ homo habeat rectã intẽtionẽ de fine ⁊ ꝙ bene se habeat circa ea que sunt ad finem.ſ. inquã

45ª ɔclo hui⁹.6.li.

I rendo iudicādo ⁊ ꝓcipiendo circa ea que sunt ad finē. sed per v̄tutē moralē hō hꝫ rectā intentionē de fine: quia v̄tus moralis inclinat in debitū finē: ⁊ per prudentiaꝫ hō bene se hꝫ circa ea que sunt ad finē: q꞉ prudentia est hītꝰ cōsiliatiua iudicatiua ⁊ ꝓceptiua coꝝ que sunt ad fineꝫ. igiť opꝫ v̄tutis ꝑficiť ſm prudentiā que ꝑficit partē rōnalē ꝑ essentiaꝫ ⁊ per v̄tutē moralē que perficit partē rōnaleꝫ per participationē. Alterius aūt ꝑticule aīe irrōnalis. s. nutritiue nō est virtus: q꞉ in ipsa nō est operari ⁊ nō opari: hoc est in potestate eiꝰ libera nō est operari ⁊ nō opari. ⁊ h̄ pōt poni ꝯclo 46ª ꝙ ꝑtis nutritiue aīe nō est v̄tus. ꝓbať ꝑ h̄ ꝙ in eius potestate nō est opari ⁊ nō opari. ¶ Dubitať h̄ circa dicta ꝓhi. p̄mo ꝙ nō vī ꝙ v̄tus moralis faciat rectam intentionē de fine: q꞉ v̄tus moralis nō est v̄tus cognitiua: sed intentio est actus virtutis cognitiue sicut ⁊ estimatio. ¶ Cōfirmať: q꞉ v̄tus moralis solū facit appetere cū sit in appetitu: sed nihil appetiť nisi cognitū: igiť si v̄tus moralis inclinet appetitū ad appetendū finē: opꝫ ꝙ ꝓsupponat aliquā v̄tutē cognitiuā que cognoscat finē ⁊ ista erit prudētia. igiť prudētia nō est solū coꝝ que sunt ad finē: q꞉ videť prestituere finē appetitui. ¶ Dōm ꝙ q꞉ finis hꝫ rōnē principij in agibilibꝰ ſm viaꝫ speculationis: q̄m p̄mo speculamur finē: deinde inquirimus media per que possumus attingere finē: ideo sicut in speculationibus sunt q̄daꝫ p̄nª cōia quibus intellectus imediate assentit vt de quolibet esse vel nō esse: ⁊ quedā sunt ꝓncipia spālia que ex p̄mis ꝓncipijs deducunť: ita in agibilibꝰ sunt qdā fines in quos voluntas ad simplicē apprehēsionē intellectus speculatiui nāliter inclinať: vt ꝙ operandū est ſm rectā rōnē: ⁊ ꝙ nulli nocendū est sine cā. ⁊ alij sunt fines spāles deducti ex istis finibꝰ cōibus: sicut ꝙ fortiter est bellandū ꝓpter bonū cōe: ⁊ ꝙ cōcupiscentijs est resistendū. Fines cōes ꝓstituunť ꝑ rōnē nālē. s. per intellectū speculatiuū naturalr̄ cognoscentē hꝯ fines cōes: sꝫ q꞉ fines spāles accipiunť vt q̄dā ꝯclones deducte ex p̄mis finibꝰ nāliter volitis: iō prudētia in materijs spālibus fines spāles appetitui determinat ⁊ prestituit: ⁊ ēt inuenit media ad talē finē ꝯsequendū ⁊ determinat appetitū ad appetendū hꝯ per que pōt deueniri ad finē prestitutū. ¶ Per hoc pꝫ ad rōnē. p̄mo cū dī ꝙ virtus moralis nō est cognitiua cōcedo: sꝫ ex hoc nō sequiť ꝙ nō causat intentionē vel estimationē de fine. nā aliqs actꝰ appetitus est cā cognitionis ⁊ iudicij: ⁊ ēt aliq̄n iudiciū ⁊ cognitio ꝑtis apprehēsiue est cā desiderij appetitus. nā amor ⁊ odiū ꝑuertit iudiciū: ⁊ qualis est vnusq̄sq꞉ ſm habitum moralē talis finis sibi videť. ¶ Et ad cōfirmationē dico ꝙ appetere finē presupponit cognitionē ⁊ ꝓstitutioneꝫ finis: ⁊ finis cōis in quē voluntas nālr̄ inclinatur cognosciť ab itellectu speculatiuo q nāliter hꝯ fines cognoscit ⁊ prestituit. Sed fines spāles cognoscunť ab itellectu practico per habitū prudētie vt dictū est: ⁊ ita pōt dici ꝙ prudētia nō solū est coꝝ que sunt ad finē: sed est respectu finis specialis prestituens finē: ⁊ etiā dirigēs oīa que sunt ad fineꝫ respectu finis: sed v̄tus moralis solū est respectu finis specialis: sed nō est coꝝ que sunt ad finē. respectu v̄o finis generalis ⁊ cōis nō est virtus moralis sed solū rō nālis.

Ad rōnē

Cōfirº

Solo.

Ad ꝯfir.

¶ De eo v̄o qꝺ dictū est nō esse magis aptos ob prudētiā hoīes ad honesta iustaq꞉ agēda: paulo altius incipiendū est: hoc ꝓncipio sumpto. Nā vt ⁊ iusta agētes quosdā nōdū iustos esse dicimꝰ: vt eos q faciunt ea q̄ legibus sunt instituta inuiti vel ob ignorationē vel ob aliqd aliꝺ ⁊ nō ob ipsa: ⁊ si aūt ea q̄ opꝫ ⁊ qꝺ virū opꝫ agere studiosuꝫ: sic vt vī agere singula vnūquē q꞉ opꝫ mō quodā affectū: vt sit hō bonus ob electionē iquā ⁊ ipsoꝝ grā que aguntur. Electionē igiť rectā efficit virtus. Sed ea que illiꝰ grā sunt agēda nō sunt ipsius virtutis: sꝫ ad aliā potētiā spectāt. Dōm aūt de ipsis dilucidius est. Est igiť quedā potētia: quā habilitateꝫ vocant. Hec talis est vt ea possit agere atq꞉ attingere q̄ ad suppositaꝫ intentionē cōducūt. Si igiť ꝓpositū sit honestū: laudabilis est. sin iprobū: v̄sutia est. Quapp ⁊ ipsos prudētes habiles ⁊ versutos dicimꝰ esse. Ipsa v̄o prudētia nō est qdē hec dicta potētia. Nō tñ est sine ipsa. Habitus aūt ipse huic oculo iprimiť aīe. Neq꞉ absq꞉ v̄tute sicut diximꝰ: atq꞉ cōstat. Rōcinationes. n. agēdaꝝ reꝝ ꝓncipiū hn̄t cū talis sit ipe finis ⁊ ipꝫ optimū q̄cq̄d tādē sit illꝺ. Sit aūt v̄bi grā q̄duis: hoc aūt nō nisi bono viro vī. Prauitas. n. peruertit: facitq꞉ vt circa principia reꝝ agendaꝝ hō fallať. Quare patet prudentē neminē esse posse nisi sit bonus. N

O

¶ De eo aūt qꝺ est nihil esse magis operatiuos ꝓpter prudētiā bonoꝝ ⁊ iustoꝝ: parū superius incipiendū: sumentes principiū hoc: quēadmodū eniꝫ iusta dicimꝰ opantes quosdā nequaq̄ꝫ iustos esse: puta a legibꝰ ordinata facientes vel nolentes vel ꝓpter ignorātiā vel ꝓpter alteruꝫ qdē ⁊ nō ꝓpter ipsa: q̄uis operanť qdē q̄ opꝫ ⁊ quecūq꞉ opꝫ studiosuꝫ: sicut vī esse qualr̄ habentē opari singula velut sit bonꝰ. Dico aūt puta ꝓpter electionē ⁊ ipsoꝝ grā operatoꝝ. Electionē qdē igiť rectā facit v̄tus: quecūq꞉ auteꝫ illius grā nata sunt fieri nō sunt v̄tutis: sed alterius potētie: dōm aūt scientibus manifestius de ipsis: est vtiq꞉ q̄dā potētia quā vocāt dinotitā: hec aūt est talis vt ad suppositā intentionē contendētia possit hec opari ⁊ sortiri ipsis. Siqdē igiť intentio sit bona laudabilis est: si aūt praua astutia: ꝓpter qꝺ ⁊ prudētes dinos ⁊ astutos dicimus esse. ¶ Est aūt prudētia nō hec potentia: sed nō sine potentia hac. Habitus aūt visui hic fit aīe nō sine v̄tute vt dictū est: ⁊ est manifestū: sillī eniꝫ opabiliū principiū hn̄tes sunt: q꞉ talis finis ⁊ optimus q̄liscūq꞉ ens: sit eniꝫ sermonis grā qꝺcūq꞉: h̄ aūt nisi bono non appeť: ꝑuertit eniꝫ malitia ⁊ mentiri facit circa practica principia: quare manifestū: q̄m ipoſe prudētem esse non entem bonum. P M

3º ꝯc.

¶ Hec est 3ª pars ꝓncipalis huiꝰ capľi: q꞉ eniꝫ in dubitatione dicebať ꝙ sine prudentia pōt aliqs esse ⁊ fieri virtuosus: iō ꝓhs intendit hoc remouere ostendendo cōnexionem inter prudētiā ⁊ v̄tutes morales ⁊ intendit in hac ꝑte ꝓncipalr̄ ꝓbare ꝙ prudētia nō pōt esse sine v̄tute morali: ⁊ hec est ꝯclo 47ª que ꝓbatur sic. Prudentia nō pōt esse sine electione recta finis: sed recta electio finis non est nisi a v̄tute morali. igiť prudentia nō est sine virtute morali. Maior ꝓbať per hoc ꝙ finis in operabilibꝰ est sicut p̄nm in speculabilibus: ⁊ iō sicut in speculabilibus non pōt esse scia si sit error circa ꝓncipia ita in agibilibus non pōt esse recta cognitio: nec per ꝯñs prudētia si sit error circa finē: ⁊ ideo sine recta electione finis nō pōt esse prudentia que est circa ea que sunt ad fineꝫ sicut nō pōt esse vera sciētia

46ª ꝯclo huiꝰ. 6. li.

Dubiuꝫ

Rō

K

L

M

47ª ꝯclo huiꝰ. 6. li.

conclusionū

A conclusionuz si sit error circa ṗncipia. Et minor declarat̄. nā sicut dictū est superius gdā operant̄ iusta: ꝛ tñ nō sunt iusti: sicut cū operant̄ ꝛ obseruāt ea que sunt statuta a lege inuiti vel ꝑꝑ ignorantiā vel ꝑꝑ aliquā aliā causaz vt ꝑpter lucrū ꝛ nō ꝑpter amorē operū iustitie: tales eniz nō dicuntur iusti quāuis operent̄ ea que opz eos operari: ꝛ etiā que opz bonū virū facere: ꝛ ita est in singulis v̾tutibus ꝙ opz hoiez aliqualr opari ad hoc ꝙ sit bon⁹ vel virtuosus: vt. s. operet̄ ex electione ꝛ ꝙ placeant ei opera v̾tutis: sed v̾tus moralis facit electionē rectā. s. quātū ad intentionē finis: ꝛ sic pz minor. s. ꝙ recta electio finis nō est sine v̾tute morali. Sed qꝛ virtus moralis solū facit electionē rectaz finis: opz videre gd est illud qd facit rectā electionē eoꝝ q̄ sunt ad finē: ꝛ dicit ꝓhs ꝙ hoc nō ꝑtinet ad v̾tutē moralē sed ad quādā aliā potētiā. i. ad qddā aliud ṗnm qd ingeniat̄ ꝛ B inuenit vias ducētes ad finē: ꝛ h9 ṗnm est necessariū ad h ꝙ hō fiat v̾tuosus: ꝛ hec potētia seu ṗncipiū vocat̄ dinotica. s. quedā ingeniositas seu industria per quā hō pōt operari ea que ordinant̄ ad finē quē intendit siue finis quem intēdit sit bonus siue malus: ista dinotica est v̾tus ꝑ quam hō pōt sortiri. i. cōsequi finē quē intendit: ꝛ intentio sit bona est laudabilis ꝛ sit prudentia. Si aūt sit praua tunc est astutia que est opposita prudentie: qꝛ dinotica pōt esse ad bonū finē ꝛ ad malū: ideo taz prudētes q̄ȝ astutos dicim⁹ esse dinos. [Est aūt prudētia.] Prudētia addit supra hāc potētiā que dicit̄ dinotica nec est oino idē cū hac potētia: nō tñ pōt esse sine ea: sed dinotica pōt esse sine prudentia: qꝛ prudētia nō est sine v̾tute morali que se hz semꝑ ad bonum: qꝛ v̾tus moralis est respectu finis boni qd est ṗnm in operabilibus. Sicut enim syllogismi speculatiui hnt sua ṗncipia ita syllogismi practici hnt ṗncipia. s. fines: vt ꝙ ta- C lis finis sit bonū ꝛ optimū q̄liscūqȝ finis sit ille ꝑpter quē aliqs operat̄. vbi grā tēperato optimū ꝛ quasi ṗnm est attingere mediū in cōcupiscētijs tactus: sed ꝙ hoc sit optimuz nō apparet nisi virtuoso ꝛ bono g hz rectā estimationem de fine: cū virtus moralis faciat rectā estimationem finis. Sed alijs. s. malis nō apparet illud optimum qd vere est optimū: qd pz per hoc ꝙ malitia opposita v̾tuti morali ꝑuertit iudiciū rōnis ꝛ mentiri facit circa fines g sunt ṗncipia practica sicut intemperato videt̄ ꝙ optimuz sit sequi ꝯcupiscētias: ꝛ iō nō pōt recte syllogizare de operabilib⁹. Cū igit̄ ad prudentez ꝑtinet recte syllogizare de operabilibus: manifestū est ꝙ ipoße est illud esse prudentē qui nō est v̾tuosus: sicut ipoße est illū esse scientē qui errat circa ṗncipia demonstrationis: ꝛ sic pz ꝯclo ṗncipalis. s. ꝙ prudentia nō pōt esse sine virtute morali. ℭ Hic dubitat̄ an dinotica possit fieri prudentia. ℭ Dōm ꝙ nō: qꝛ vna res nō pōt fieri alia vt declarabit̄ 8° huius. vna tñ res pōt fieri sub alia: vnde dinotica que est ingeniositas nālis pōt fieri sub prudētia: qꝛ dinoticus pōt fieri prudēs sicut musicum pōt fieri albū. ℭ Et si dicat̄ ꝙ Ar. ṗmo physicoꝝ admittit istū modū loquēdi: hoc fit hic. igit̄ iste modus loquēdi est verus. dico vbi nomen cōcretū sequit̄ hoc v̾bū fit: siue sit cōcretum substātiale: siue accidētale ibi admittit̄ talis modus loquēdi vt iste fit albus iste fit hō. Sed vbi terminus singularis simplex sequit̄ hoc v̾bū fit: nunq̄ȝ ꝑm nām nec ꝑm v̾tutē sermonis est talis modus loquēdi verus vt sor. fit plato: nisi gs velit dicere ꝙ sorte non existente. hec est falsa. sor. est sor. Si eniz hec sit falsa: tūc aliqñ fuit hec vera. sor. fit sor. ꝛ tñ ꝑm veritatez hec est necessaria. sortes est sortes: ꝛ grandis error est dicere cōtrarium.

Dubium Solo.

D

Capitulum secundū

tractatus quarti libri sexti: in quo ostendit̄ ꝙ v̾tus moralis nō est sine prudentia: ad qd assumit ꝙ sicut dinotes se hz ad prudētiā: ita nālis v̾tus ad ṗncipalē quas duas v̾tutes esse ostendit ex cōmuni opinione ꝛ exemplo: E ꝛ per pueros ꝛ bestias hāc nāles habitus sine itellectu nociuos: sicut motus est nociuus corꝑi fortis sine visu: ꝛ cum intellectu esse ecōtrario: quo superueniēte nāli v̾tuti ꝛ in habitū v̾so: est v̾tus ṗncipalis: ꝛ sicut in ꝑte opinatiua sūt due species. s. dinotes ꝛ prudētia: sic in morali. i. in ꝑte in qua est v̾tus moralis sunt due v̾tutes: vna naturalis ꝛ alia ṗncipalis: ꝛ v̾tus ṗncipalis nō est sine prudētia: ꝛ iō Socrates dixit oēs v̾tutes prudentiā esse: sed in hoc ꝙ dixit v̾tutem moralē prudentiā esse, male dixit: sed in hoc ꝙ dixit v̾tutē moralē nō esse sine prudētia: bñ dixit: ꝛ ꝑ hoc pz: ꝙ virtus moralis ꝛ prudētia se ad inuicē cōsequunt̄: ꝛ ꝑ hoc soluit̄ rō dicēs virtutes ab inuicē separi: qm̄ hoc veꝝ est de naturalibus solū. Non aūt de v̾tutibus ṗncipalibus que oēs cōsequunt̄ prudentiā: ꝛ sine prudentia ꝛ v̾tute non fit electio recta: cū virtus respiciat finez. Prudentia aūt que ad F finem cōstituat: tandē ꝙ prudētia nō est ṗncipalior sapia: qꝛ nō est melioris particule neqȝ precipit illi: sed de illa.

ℭ Considerandū est iterū ꝛ de virtute. Etenim vt prudentia sese hz ad habilitatē: que nō est idē sed sile sic: ꝛ ꝑprie v̾tus sese hz ad nālē virtutē. Oibus. n. singuli mores inesse quodāmō natura vident̄. Etenim ꝛ iusti natura fortesqȝ atqȝ ad tēperantiā nati apparēt: ceteraqȝ cōtinuo habemus ex ipso ortu. Sed esse tñ querimus aligd aliud: qd est ꝑprie bonum: ꝛ talia mō alio nobis inesse: pueris. n. ac beluis naturales habitus insunt. At absqȝ mente nocere vident̄. Atqȝ vt robusto fit in corpore sine oculis se mouente (errat eniz vehementer ex eo ga non hz visum) sic ꝛ hic accidit. Si vo G mente acceperint in agendo differt. Atqȝ habitus ille similis tunc erit ꝑprie virtus. Quare vt in opinatiuo due sūt spēs: habilitas atqȝ prudētia: sic ꝛ i morali sūt due: vna naturalis virtus: altera ꝑprie v̾tus. Atqȝ harū ea que est ꝑprie v̾tus nō fit sine prudentia.

Intendendū vtiqȝ rursus ꝛ de virtute: etenīz v̾tus similr se hz vt prudentia ad dinoticā. nō idē gdē: simile aūt: sic ꝛ nālis virtus ad principalē: oib⁹ enim videt̄ singulos moꝝ existere nā aliqualr: etenīz iusti ꝛ tēperati ꝛ fortes ꝛ alia habemus cōfestim a natiuitate: sꝫ tñ querimus alteꝝ gdē principalr bonū esse ꝛ talia ꝑm modū alterum existere: etenīz pueris ꝛ bestijs nāles existūt habitus. ℭ Sed sine intellectu nociui vident̄ existentes: verūtñ tm̄ videt̄ videri: qm̄ queadmoduz corpori forti sine visione moto accidit falli fortius ꝑpter nō habere visuz: sic ꝛ hic. ℭ Si aūt accipiat itellectū in operari differt. Habit⁹ H aūt similis existens tūc erit ꝑprie v̾tus. Quare queadmodū in opinatiuo due sunt spēs dinotes ꝛ prudentia: sic in morali due sunt: hec gdē virtus naturalis: hec autem principalis ꝛ harū principalis nō fit sine prudentia.

Cap. 2m tra. 4. 6. li bri ethi. p² pa. ca.

Istud est 2m capl̄m tractatus quarti: in quo cū ṗus ostensum sit ꝙ prudentia nō pōt esse sine virtute morali. ostendit ꝙ virtus moralis nō pōt esse sine prudentia nec vna virtus moralis sine alia. ꝛ cōtinet tres partes ṗncipales. In ṗma ostendit ꝙ virtus moralis non

Scdi ca. tra. 4. di⁹ in tres p. tes pn.

I est sine prudentia. In 2° ibi[Sed et ratio sic dissoluet.]sol/uit quedā dubitatiō circa cōnexionē et separationē ꝟtutū moraliū. In 3° ibi[Sed tñ neqȝ.]soluit dubitationē in pre/cedenti caplo motā de cōparatione sapientie et prudētie sm preeminentiā et dignitatē. Prima ps cōtinet tres particu/las. In pͥma ostendit ppositū per rōnem. In 2ª ibi[Pro/pter qd aiunt oēs.]ostendit ppositum per dicta alioꝝ. In 3ª ibi[Manifestū igitᷣ ex dictis.]cōcludit pͥncipalē inten/tum. In pͥma igitᷣ pticula pͥmo ppōit intētionē. d. qꝫ quia dictū est qꝫ prudētia nō pōt esse sine ꝟtute morali: est rur/sus intelligēdū de ꝟtute morali. s. an possit esse sine prudē/tia: et ad ostendēdū ppositū pͥmo narrat qꝫ sicut se hȝ pru/dentia ad dinotitā. s. qꝫ illa nō sunt idē: sed habent aliquod simile inquātū vtraqȝ adinueniūt vias cōuenientes ad finē intentū: ita in appetitu est qdaȝ ꝟtus nālis que ita se hȝ ad ꝟtutē pͥncipalē que est ꝟtus moralis sicut dinotita se hȝ ad
K prudētiā. Qꝫ aūt sit aliqua ꝟtus nālis que pͥsupponitᷣ ꝟtuti morali apparet per hoc qꝫ singuli mores ꝟtutū et vitioꝝ videntᷣ aliqualr inexistere nāliter aliqbus hoībus: quidā enī hoīes statim a sua natiuitate videntᷣ iusti vel tēperati vel fortes pp nālem dispōnē qua inclinantᷣ ad operationē ꝟtutis: sed ꝟtutes nāles nō sunt virtutes pͥncipales que pͥn/
48ª rclo hui°.6.li. cipalr sunt bone: et hoc pbatᷣ: et hec est rclo 48ª que pbatᷣ duplr. Pͥo sic. Uirtutes pͥncipales non insunt pueris nec bestijs: vt pȝ ex pͥmo et scdo huius: sed ꝟtutes nāles insunt pueris et bestijs. Aliqͥ enī pueri nāliter inclinantᷣ ad qdaȝ opa ꝟtutū: silr leo nāliter est fortis et liberalis: et ita ꝟtutes nāles insunt pueris et bestijs. igitᷣ ꝟtutes nāles nō sunt vir/tutes pͥncipales.[Sed sine intellectu.]2° pbatur rclo sic. Uirtutes pͥncipales nunqͦ sunt alicui nociue: sȝ ꝟtutes nā/les sunt qñqȝ nociue vt qñ sunt sine discretione intellect°. igitᷣ et cͣ. Minor declaratᷣ p exēplū: sicut enī videtᷣ vel vi/
L deri pōt qꝫ in motu corpali: si forte corpus velociter mo/ueatᷣ absqȝ visu dirigente accidit qꝫ illud qd mouetᷣ forti/ter ledatᷣ ppter nō hīe visuȝ. Ita est in pposito qꝫ si aliqs habeat fortē inclinationē ad opus alicuius ꝟtutis moralis nisi adhibeat discretionē accidit grauis lesio corpori suo. sicut pȝ de eo q inclinatᷣ ad abstinentiā sine discretione: et etiā de eo qui inclinatᷣ ad opus fortitudinis sine discretio/ne.[Si aūt accipiat intellectū.]Ex quo ꝟtutes nāles existē/tes sine discretione intellectus nō sunt simplr ꝟtutes: opȝ videre qd reqritᷣ ad hoc qꝫ sint ꝟtutes simplr et pͥncipales: et dicit Phs qꝫ si hō inclinatio nālis accipiat in opando in/tellectū: ita qꝫ operetᷣ cū discretione intellect°: tūc multum differt in opari habitus silis existes: hoc est habit° moralis: qꝛ silis est habitui nāli. nec multū differt ab habitu nāli: qꝛ
49ª rclo hui°.6.li. tunc esset ppͥe ꝟtus. et pōt hic poni rclo 49ª. s. qꝫ ꝟtus mo/ralis nō est sine prudētia: que pbatᷣ sic. Nulla ꝟtus est vir/
M tus moralis nisi sit cū discretione itellectus: qꝛ ꝟtutes sine discretione itells insunt bestijs: et etiā sunt nociue vt visuȝ est: qd nō cōtingit ꝟtuti morali: sed discretio intells in ope/rabilibus nō est sine prudētia. igitᷣ ꝟtus moralis que dicitᷣ ꝟtus pͥncipalis nō est sine prudentia: et ex his ꝯcludit qꝫ sicut in parte opinatiua. s. in pte aīe scientifica sunt due spēs vir/tutis cognitiue. s. dinotita et prudētia. ita in morali hoc est in pte aīe in qua sunt ꝟtutes morales: sunt due ꝟtutes. hec qdē nālis: alia aūt pͥncipalis: et harū virtutum illa que pͥn/cipalis est nō est simplr prudentia.

¶ Quapp inquiunt virtutes oēs prudētias esse. Et So/crates ptim recte querebat: ptim peccabat. Peccabat qꝛ ꝟtutes oēs prudētias eē putabat: bñ dicebat qꝫ nō esse sine prudētia ipsas aiebat. Hoc aūt hui° indiciuȝ est. Etenī nūc oēs cū ꝟtutē definiunt dicentes ipsam habitū esse et afferētes ea circa q versatᷣ addūt sm re/ctā rōnē. At recta est ea q est sm prudentiaȝ. Uidentᷣ

N igitᷣ oēs vaticinari quodāmō taleȝ habitū esse virtutē qui est sm prudentiaȝ. Opȝ aūt parūper migrare. Est enī is habitus ꝟtus: q nō solū est sm rōnem rectā: sȝ cum recta ēt rōne. Recta aūt de talibus rō ipsa est sa/ne prudētia. Socrates igitᷣ ꝟtutes ipsas rōnes esse ar/bitrabatᷣ. Omnes enim scias esse dicebat: at nos cum ratione esse censemus.

¶ Propter qd aiunt oēs ꝟtutes prudētias esse. Et socrates sic qdē recte querebat: sic aūt pec/cabat. Qm̄ qdē enī prudentias estimabat esse oēs ꝟtutes peccabat: qm̄ āt nō sine prudētia bñ dicebat. ¶ Signū aūt: etenī nūc oēs qñ diffi/
O niunt ꝟtutē apponūt habitū dicētes et que est sm rectā rōnē: recta aūt que sm prudentiā: vīr vtiqȝ diuinare aliqualr oēs: qm̄ talis habit° vir/tus est que sm prudētiā. ¶ Opȝ aūt parū tran/scendere. Nō enī solū qui sȝ rectā rōnē: sȝ qui cum recta rōne habitus ꝟtus est. Recta aūt de talibus ratio prudētia. Socrates qdem igitᷣ rō/nes virtutes estimabat esse: scientias enim esse omnes: nos aūt cum ratione.

¶ Hec est 2ª pticula pͥme ptis: in qua Phs pbat intentio/neȝ per dicta alioꝝ. s. qꝫ ꝟtus moralis nō est sine prudētia. et pͥmo per dicta antiquoꝝ vt Socratis et coꝝ qui erant de secta Socratis. scdo per dicta coꝝ q erant tēpore Aristo.
P pͥmo igitᷣ ponit dictū Socratis: deinde narrat in quo So/crates bñ dixit et in quo male. Dicit igitᷣ pͥmo qꝫ ppter pre/dictā affinitatē ꝟtutis moralis ad prudentiaȝ dixerunt so/cratici oēs ꝟtutes morales esse prudētias: et Socrates et sui sequaces vno mō recte dicebant. alio mō peccabant. Nā in hoc peccabant qꝫ dixerunt oēs ꝟtutes esse prudētias: sȝ in hoc qꝫ dixerūt virtutes morales nō esse sine prudentia: bene dixerunt. vñ pbatur ppositū per dictū Socratis: qꝛ Socrates dixit ꝟtutes morales non esse sine prudētia: qm̄ si ꝟtus moralis sit prudētia manifestum est qꝫ non est sine prudētia.[Signū aūt.]2° pbatᷣ ppositū per dictū alioꝝ qui erāt tēpore Aristo. qui dixerunt diffiniēdo ꝟtutē mo/ralē qꝫ est habitus sm rectā rōneȝ. Recta aūt rō est illa q est sm prudētiā: et ita qꝫ omnes isti sic diffinientes: et si nō distincte determinent: videntᷣ tñ aliqualiter diuinare siue cōiectare qꝫ virtus est talis habitus q est sm prudentiaȝ: et
Q ita habent dicere qꝫ virtus moralis nō est sine prudentia. [Opȝ aūt.]Sed isti in aliquo deficiunt: et ideo opȝ transcē/dere dictum coꝝ aliqd addendo. Non enī solum habet virtus moralis qꝫ sit sm rōnē rectā: qꝛ sic posset esse aliqs virtuosus moraliter absqȝ hoc qꝫ haberet prudentiaȝ. per hoc. s. qꝫ esset instructus per rōnem et per prudētiā alteri°: et ideo opȝ dicere qꝫ virtus moralis est habitus cum rōne recta que rō est prudentia. vnde opȝ qꝫ ꝟtus moralis et pru/dentia sint in eodē hoīe: et sic virtus moralis nō solum est sm prudentiā: sed est cum prudentia. Sic igitᷣ Socrates nimis posuit qꝛ posuit tantā affinitatē inter ꝟtutes mora/les et prudentiā qꝫ virtutes morales idem sunt qꝫ pruden/tia. Alij ꝟo minus dixerūt qͣ opȝ: ponentes virtutes mora/les solum esse sm rōnem cum hoc nō sufficiat ad rōnem virtutis: sed tamen hoc requiritur qꝫ sit cum ratione. Ar. autem tenuit mediuȝ scilicet qꝫ virtutes morales sunt sm rationem: et etiam cum ratione.

¶ Patet igitᷣ ex dictis fieri non posse vt sine prudentia sit homo

A fit hō ꝓprie bonus: ⁊ absqꜭ mora͞li virtute prudens.

⁋ Manifestū igitur ex dictis: qm̄ nō possibile bonū esse principaliter sine prudentia: neqꜭ prudentem sine morali virtute.

⁋ Hec est 3ª ꝑticula ꝑme partis: in qua concludit ꝑncipale intentū dicens: manifestū est ex dictis. s. ꝙ nō est poſe aliquē esse bonū ꝑncipalr. i. ſm virtutem moralem sine prudentia: neqꜭ esse prudentem sine virtute morali.

⁋ At. n. ⁊ ea rō qua q̄spiaꝫ disseruerit separari virtutes hinc solui pōt. Nō eniꝫ idē ad oēs suscipiēdas aptissimus est ingenio: quare aliā iam accepit: aliā nondum accepit. Hoc. n. in nālibus qdē virtutibus fieri potest. At in iis qbus absolute dr̄ hō bonus fieri neq̄t. Eteni

B cū prudentia que est vna simul inerunt vniuerse. Constat aūt ⁊ prudentia opus esse: etiā si non esset actiua: qꜭ partis est v̄tus. Et sine prudentia sineqꜭ virtute electionē rectā nō fore. Altera nāqꜭ finem: altera ea que sunt ad finem agere facit.

2ª ps c. ⁋ Sed ⁊ ratio sic dissoluet̄ qua disputat q̄s: qm̄ separant̄ ab inuicē v̄tutes. Nō eniꝫ idē optime natus ad omnes: quare hanc qdeꝫ sciuit. Hanc aūt nequaq̄ assumens erit. ⁋ Hoc eniꝫ ſꝫ qdē nāles v̄tutes contingit: ſm quas aūt simplr dr̄ bonus nō cōtingit: simul eniꝫ prudētie vni existēti oēs inerunt. ⁋ Manifestū aūt q̄uis si nō esset practica: qm̄ indigeret vtiqꜭ ipsa ꝓpter particu

C le v̄tutē esse: ⁊ qm̄ nō erit electio recta sine prudentia neqꜭ sine v̄tute. hec qdem enim finem: hec aūt que ad finem facit operari.

⁋ Hec est 2ª pars ꝑncipalis huius capli: in qua ·ph̄s soluit vnā dubitationē circa cōnexionē ⁊ sepationeꝫ virtutū moraliū. ⁊ ꝑmo ponit dubitationē. 2° soluit eaꝫ. dubitatio est ista. Utrū v̄tutes morales possint ab inuicē separari: ita ꝙ vna v̄tus moralis possit haberi sine alia. Et vr̄ ꝙ sic: qꜭ nō idē hō est optime dispositus ad oēs v̄tutes: sed alius ad liberalitateꝫ alius ad tēperantiā: ⁊ sic de aliis: vnusqꜭ aūt de facili perducit̄ ad illud ad qd̄ nāliter inclinat̄ ⁊ de difficili aliqs cōsequit̄ illud qd̄ est ꝯtra inclinationē nāe sue. igit̄ vt videt̄ hō qui est nāliter dispositus ad vnā virtutē ⁊ nō ad aliā. [Sciuit.] Hoc est assecutus est hāc v̄tuteꝫ ad quā naturalr est dispositus: ⁊ illā ad quā nō est nāliter dispositus non est assecutus ⁊ loco eius qd̄ est esse assecutus:

D dicit sciuit: qꜭ loquit̄ ſm Socraticos q ponebāt v̄tutes eē scias. [Hoc eniꝫ.] Soluit istā dubitationē dicēs ꝙ illd̄ qd̄ dictū est: est verū ſm nāles v̄tutes. s. ꝙ aliquis pōt habere vnā v̄tutē nālem nō habēdo aliā: sed ſm v̄tutes ſm quas aliqs dr̄ bonus simplr nō ꝯcludit: ⁊ hoc qꜭ nulla eaꝫ. s. virtutū moraliū pōt hr̄i sine prudētia nec prudētia sine eis. ⁊

50ª 9clo pōt hic poni ꝯclo 50ª. s. ꝙ q̄cūqꜭ hꝫ vnā v̄tutē moraleꝫ hꝫ

hui° .6. li. oēs v̄tutes moralesque ꝓbat̄ sic. Quicūqꜭ hꝫ prudentiā hꝫ oēs v̄tutes morales: sed quicūqꜭ hꝫ vnā virtutē moralē hꝫ prudentiā. igit̄ q̄cūqꜭ habet vnaꝫ virtuteꝫ moralem hꝫ oēs v̄tutes morales: de ista rōne innuit maioreꝫ dicens ꝙ prudētie vni hoc est si prudētia que est vna v̄tus inest alicui oēs v̄tutes morales inerunt eidē: qualr aūt ista rō habeat efficaciā: ⁊ qualr ꝯclo sit vera: videbit̄ in dubitationibus. [Manifestū aūt.] Cōcludit ex ꝑdictis quasi epilogādo necessitatē prudētie dicēs: ꝙ manifestuꝫ est ex ꝑdictis ꝙ si prudētia nō esset opatiua adhuc homo indigeret ipsa ꝓpter hoc ꝙ est v̄tus ꝑfectiua cuiusdaꝫ ꝑticule aīe: ⁊ manifestū est ꝙ prudentia est opatiua: qꜭ electio directa q̄ requiritur ad operationem virtutis nō est sine prudentia ⁊ virtute morali: quia virtus moralis ordinat fineꝫ ⁊ prudētia dirigit circa ea que sunt ad finem. E

⁋ At v̄o neqꜭ sapientie ꝑest: neqꜭ ꝑstabilioris est ꝑtis: sicut neqꜭ ars medēdi presidet sanitati: nō. n. vtit̄ ipsa: sed videt vt fiat. Illius igit̄ grā nō illi iubet. Preterea simile est ⁊ si q̄spiā facultatē ciuilē principē esse deoꝝ dicat: ꝓpterea ꝙ ꝑcipit de oībus q̄ agunt̄ in ciuitate.

⁋ Sed tm̄ neqꜭ ⁊ principalior est sapientia neqꜭ melioris ꝑticule: quēadmodū neqꜭ sanitate medicinalis: nō enim vtit̄ ipsa sed videt qualr fiat illa cuius gratia precipit: sed nō illi. Adhuc silr̄ ⁊ siquis politicā dicat principari diis: qm̄ precipit circa omnia que in ciuitate. 3ª ps ca.

F ⁋ Hec est 3ª ps ꝑncipalis huius capli: in qua soluit dubitationē in precedēti caplo motā de cōparatione sapientie ⁊ prudentie ſm preeminētiā ⁊ dignitatē: ⁊ intendit ꝙ prudētia nō est ꝑncipalior q̄ sapia: sꝫ ecōuerso sapia est ꝑncipalior q̄ prudētia: ⁊ hoc ꝓbat. s. ꝙ prudētia nō est ꝑncipalior q̄ sapia: ⁊ hec est ꝯclo 51ª huius libri: ⁊ hanc ꝯclonē ꝓbat ·ph̄s: ⁊ etiā r̄ndet ad rōnes in ꝯtrarium superius inductas in caplo ꝑcedēti. ꝯclo ꝓbat̄ sic. Ille habitus qui est melioris ꝑticule aīe est melior ⁊ ꝑncipalior. sapia est melioris ꝑticule aīe q̄ prudentia: cū sapia sit in ꝑte scientifica: ⁊ prudentia in ꝑte rōcinatiua. igit̄ sapia est melior ⁊ principalior q̄ prudētia. Cū igit̄ deterius nō sit ꝑncipalius meliori. pꝫ ꝙ prudētia nō est ꝑncipalior q̄ sapia. Et ad rōnē in ꝯtrariuꝫ superius adductā q̄ dicit̄ ꝙ prudentia ꝑcipit sapie: illud interimitur tanq̄ falsuꝫ: prudentia enim nō precipit sapie sed ꝑcipit de illa. ⁊ ꝓp illā qualr. s. pōt perueniri ad illam. ⁊ ponit duo exēpla: quoꝝ ꝑmū est ꝙ ars medicine precipit qd debeat fieri ad sanitatē cōsequēdā: nō tm̄ ꝑncipat̄ sanitati: qꜭ nō vtit̄ sanitate: qd̄ est ꝓpriū artis vel scie ꝑncipantis. s. vt vtat̄ ea ꝑcipiēdo illi cui ꝑncipat̄: sed ars medicie ꝑcipit qualr fiat sanitas: ita ꝙ precipit ꝓp sanitatem ⁊ nō ꝑcipit sanitati. Silr prudētia politica nō vtit̄ sapia precipiens illi qualr dꝫ iudicare circa res diuinas: sed precipit ꝓp illā: ordinans qualr hoīes pn̄t ad sapiam ꝑuenire. vnde sicut sanitas est potior q̄ ars medicine cū sit eius finis: ita sapia est ꝑncipalior q̄ prudētia. Scdm exēplū est ꝙ politica ꝑcipit de oībus que sunt in ciuitate: ⁊ ita ꝑcipit de his que sunt ad cultū diuinū sicut ꝑcipit de his que ꝑtinent ad studiuꝫ sapie: ⁊ q̄uis politica ꝑcipiat de his que ordinant̄

G ad deū ⁊ ad cultū diuinū: nō tm̄ ꝑcipit deo: ⁊ ita prudentia ꝑcipit de his q̄ ꝑtinēt ad sapiam ⁊ ꝑcipit ꝓpter sapiaꝫ: nō tm̄ ꝑcipit sapie: ⁊ in hoc finit̄ sn̄ia sexti libri. ⁋ Hic occurrunt dubia. Primū est. Utrū v̄tutes morales sint cōnexe: ita ꝙ necesse est ꝙ q̄cūqꜭ hꝫ vnā v̄tutē moralē habeat oēs v̄tutes morales. Uidet̄ ꝙ sic ꝑ ·ph̄m hic q ꝓbat h̄ ex intentione. ⁋ Cōtrariū tm̄ videt̄ ꝑ hoc ꝙ v̄tus moralis acq̄rit̄ per exercitiū opōnū circa ꝓpriā mām: sed aliquis pōt exercere se in actib° vnius v̄tutis moralis ⁊ nō in actibus alterius. vbi grā. aliqs pōt exercere se in actibus liberalitatis etiā si nō exerceat se in actibus v̄tutis fortitudinis: vel tēperātie. vn̄ aliqs pōt esse perfecte liberalis etiā si nunq̄ operatus fuerit aliquē actū fortitudinis. igitur in sic exercendo se in actibus vnius v̄tutis ⁊ non in actibus alterius v̄tutis pōt ꝑfecte acq̄rere v̄tutē vnā nō acq̄rendo aliā. Et cōfirmatur per hoc ꝙ nullus hō pōt simul exercere se in actibus virtutū oīum nec opari circa mās oīum v̄tutum simul. igit̄ nō pōt simul acq̄rere oēs v̄tutes: ⁊ per ꝯn̄s pōt acq̄rere vnā nō acq̄rendo aliam. ⁋ Hōm vt mihi videt̄ Du^m p^m Opinio ·ph̄i. Rō i cōtrarius. Confir°. Solo.

I ꝙ quelibet v̄tus moralis est ꝑfectio extrinseca alteri⁹ v̄tu-
tis moralis: ita ꝙ habēs oēm v̄tutē moralē ꝑfectius ⁊ fa-
cilius ⁊ delectabili⁹ pōt operari ſ3 vnāquāq3 v̄tutē q̄3 ſi ha-
beret vnā3 v̄tutē tm̄. vbi grā. Si aliqs ſit tēpat⁹ ⁊ cupidus
ſi offerat̃ ſibi magna ſūma pecunie ad hoc ꝙ cōmitteret
actū itēperātie: vel ꝑꝑ cupiditatē pecunie cōmitteret actū
intēperātie vel recuſaret pecuniā cū minori delectatione
⁊ cū maiori difficultate q̄3 ſi hāet v̄tutē3 liberalitatis: ⁊ ita
v̄tus liberalitatis facit ꝙ act⁹ tēꝑantie eſt ꝑfectior ⁊ dele-
ctabilior q̄3 eſſet ſine liberalitate: ⁊ ita eſt de alijs v̄tutib⁹.
Si eni aliqs hñs habitū iuſtitie eēt itēpatus cū minori dif
ficultate cōmitteret actū iniuſtitie ꝑꝑ ꝯcupiā3 ſuā cōplen-
dā cu3 pulchra muliere q̄3 ſi eſſet tēperatus: ⁊ ita tēperātia
ꝑficit iuſtitiā ⁊ econuerſo tanq̄3 ꝑfectio extrinſeca: q2 vna
v̄tus nō eſt de eſſentia alteri⁹: ⁊ ita eſt in oībus alijs v̄tuti-
bus moralibus ꝙ q̄l3 ꝑficit alia3 tanq̄3 ꝑfectio extrinſeca.
K Dico igit̃ ad dubitationē ꝙ v̄tutes morales ꝑfecte cū ꝑfe
ctione intrinſeca ⁊ extrinſeca ſunt cōnexe: ita ꝙ q̄ h3 vna3
ꝑfecte cū ꝑfectione intrinſeca ⁊ extrinſeca h3 oēs: tn̄ poſſi-
bile eſt hr̄e vnā v̄tutē ꝑfectiſſimā cu3 ꝑfectione intrinſeca
que acq̄rit̃ ꝑ ꝓprias opōnes abſq3 alijs v̄tutibus: vt libe-
ralitatē abſq3 fortitudine ⁊ iuſtitiā abſq3 eutrapelia: ⁊ ſic
Ad opiones Phi. de alijs. ⁊ hoc ſufficienter ꝓbat rō in ꝯ̄triū. ¶ Ad Phm
dico ꝙ ipſe ſic intelligit: ꝙ hñs vnā v̄tutē moralē perfecte
cū ꝑfectione intrinſeca ⁊ extrinſeca h3 oēs v̄tutes: ⁊ hoc ꝓ-
bat ratio ſua ⁊ nō plus. Nam qui h3 vnā v̄tutē moralē ꝑfe
cte cū ꝑfectione intrinſeca ⁊ extrinſeca h3 prudentiā tota3
circa mām cuiuſlibet v̄tutis moralis: ⁊ oīs talis h3 oēs v̄tu
tes morales: ⁊ iō ⁊c. ⁊ hoc intelligit Phs cū dicit. ſm quas
aūt ſimplr̄ bonus nō ꝯtingit. ſ. vnā v̄tutē eſſe ſine alia. vn̄
ꝑ v̄tutē ſm quā aliqs eſt ſimplr̄ bonus intendit v̄tutē ꝑfe-
ctam cū ꝑfectione intrinſeca ⁊ extrinſeca quā nata eſt hr̄e.
L Du^m 2^m Solo. ¶ 2° dubitat̃. vtrū ſit vna prudentia tm̄ circa mās oīum
virtutū moraliū. ¶ Ad qđ dico ſm ꝙ mihi vr̄ ꝙ circa di
uerſas mās v̄tutū moraliū ſunt diuerſe prudētie: q2 enim
aliqs pōt habere vnā v̄tutē moralē acq̄ſita3 ex ꝓprijs ope
rationibus abſq3 hoc ꝙ habeat aliā vt dictū eſt: ideo pōt
habere prudentiā circa mām vnius v̄tutis: ⁊ ſi nō habeat
prudētiā circa mām alteri⁹ virtutis. Pōt enim aliqs ſciēs
⁊ volens ⁊ ꝓpter finē debitu3 exercere ſe circa mām vni⁹
v̄tutis: ⁊ ita acq̄rere prudētiā circa illā: ⁊ ſi nunq̄3 ꝯſideret
vel cognoſcat mām alterius v̄tutis. ¶ Cōfirmat̃: q2 in ſpe
culabilibus eſt alia ⁊ alia ſcīa reſpectu vnius ꝯclonis ⁊ re-
ſpectu alterius. Na3 in ſcīa nāli tradita in libro phyſicoꝝ
pōt qs habere verā ſciam vnius ꝯclonis ⁊ habere errorē
ꝯtrariū ſcīe circa aliā ꝯclonē. pōt enim aliqs ſcire materiā
p̄mā eē: ⁊ tn̄ credere vacuū vel infinitū eē: ſi tn̄ eſſet ea-
dem ſcīa vnius ꝯclonis ⁊ alteri⁹. error ꝯtrarius ſcīe vni⁹
M ꝯclonis eſſet ꝯ̄trius ſcīe alteri⁹ ꝯclonis: ⁊ cū in eodē ſil̄ poſ-
ſit eē ſcīa vnius ꝯclonis ⁊ error ꝯ̄trius ſcīe alteri⁹ ꝯclonis:
ſequit̃ ꝙ ꝯ̄ria in eē ꝑfecto eſſent ſil̄ in eodē: qđ eſt ipoſē:
⁊ iō ſicut ſunt diuerſe ſcīe reſpectu diuerſaꝝ ꝯclonum: ita
ſunt diuerſe prudētie circa diuerſas mās v̄tutū moraliu3:
nec acq̄rit̃ aliqua v̄tus moralis ꝑfecte cū ꝑfectione extrin
ſeca ꝑ opōnes circa ꝓpriā mām: ſed per opōnes circa ma-
teriā oīu3 v̄tutū: nec eſt hoc cōtra dictu3 Phi qui ſic dicit.
[Simul enī3 prudētie vni exiſti oēs inerunt.] Per h̄ eni3
nō intendit Phs: ꝙ ſit tm̄ vna prudētia circa tota3 mām
moralē: ſed intelligit ꝙ eſt tm̄ vna ꝑfecta prudētia cū ꝑfe
ctione intrinſeca ⁊ extrinſeca circa totā mām moralē. Si-
cut eni3 vna v̄tus moralis ꝑficit̃ extrinſece per aliā v̄tutē
moralē: ita prudētia circa mām vnius v̄tutis moralis ꝑfi-
citur cū ꝑfectiōe extrinſeca per prudētiā que eſt circa aliā
v̄tutē moralē. Uel dicat̃ ꝙ prudentia de qua loquit̃ cum
dicit ꝙ [Prudentie vni exiſti oēs inerunt.] eſt prudentia
vna ex aggregatione ex particularibus prudentijs q̄ ſunt N
circa totam mām moralē. Et in hoc finitur liber ſextus.

¶ Incipit liber ſeptimus ethicorum.

Eptimus liber qui p̄ncipalr̄ eſt de cōtinē-
tia ⁊ incōtinentia cōtinet duos tractatus.
In p̄mo determinat de cōtinentia ⁊ incō-
tinentia: oſtendēdo qđ vtraq3 earum eſt: ⁊
q̄bus modis dr̄: ⁊ qualr̄ diſtinguit̃ ab alijs
habitibus. In 2° tractatu ibi [De delecta-
tione ⁊ triſtitia.] determinat de mā ſiue de obiecto cōtinē
tie ⁊ incōtinētie. p̄mus tractatus ꝯtinet. 10. capl'a. In p̄mo p̄m⁹ trac.
diuidit fugiendū in tria. ſ. in malitiā: incōtinētiā: ⁊ beſtiali
tatē: oſtendendo que cuilibet ſint ꝯtraria. In 2° ibi [Dubi
tabit aūt vtiq3 aliqs.] qđ eſt totalr̄ q̄ſitiuū ſeu dubitatiuū
ponunt̃. 6. dubia circa opiones ꝓbabiles: in p̄mo capl'o po
ſitas. In 3° capl'o ibi [Primū qdē igit̃ intēdendū.] ſoluit̃ O
vna dubitatio ſeu qđ querēs vtrū incōtinens ſit ſciens il-
lud eē malū qđ opat̃. ⁊ ſi eſt ſciens qualr̄ eſt ſciens. In 4°
capl'o ibi [Utrū aūt eſt aliqs incōtinēs.] oſtendit ꝙ ꝯtinēs
⁊ incōtinēs dicit̃ diuerſimode circa diuerſas delectatiōes
humanas: q2 circa aliquas delectationes humanas dicitur
ꝯtinens vel incōtinēs ſimplr̄: ⁊ circa aliq̄s dr̄ cōtinens vel
incōtinēs nō ſimplr̄: ſed cū additione. In 5° capl'o ibi [Que
aūt ſunt quedā.] oſtēdit qualr̄ diuerſimode dr̄ continens
vel incōtinēs circa delectationes humanas corꝑales ⁊ be-
ſtiales: q2 circa delectationes humanas dr̄ ꝯtinēs vel incō
tinēs ſimplr̄: ⁊ circa delectationes beſtiales dr̄ cum addi-
tione. In 6° capl'o ibi [Qm̄ aūt ⁊ minus turpis.] comparat
diuerſas incōtinentias ad inuicem. ſ. incontinentiā huma-
nā ſimpliciter dictā circa cōcupiſcentias humanas ad in-
cōtinentia3 ire ⁊ incōtinentiā beſtialitatis. In 7° capl'o ibi
[Circa eas aūt que ꝑ tactū.] cōparat cōtinētiā ⁊ incōtinē- P
tiā ad alios habitus cū q̄bus cōmunicant in mā. ſ. ad tem-
perantiā ⁊ intemperantiā perſeuerātiā ⁊ mollitiem. In 8°
capl'o ibi [Eſt aūt intēperatus.] oſtendit ꝙ intēperatus eſt
peior incōtinēte. In 9° capl'o ibi [Utrū igit̃ continēs eſt.]
repetit ⁊ ſoluit vnā dubitationē ſuperius poſitā. ſ. vtrū cō-
tinens ſit imanſiuus oī opioni vel tm̄ recte: ⁊ incontinens
egreſſiuus ab oī opione: vel tm̄ a falſa vel praua. In 10° ca
pitulo ibi [Neq3 ſimul prudentē.] ſoluit dubitationē qua
dubitatur. vtrū aliqs poſſit ſil̄ eē incōtinēs ⁊ prudēs.

¶ Poſt hec dr̄3 eſt: alio ſumpto p̄ncipio: tres eē ſpēs
coꝝ que circa mores ſunt fugiēda. Uitiū incōtinētia3
feritatē atq3 cōtraria qdē duob⁹ manifeſta ſunt. Aliud
eni3 v̄tutē: aliud cōtinentiā appellamus.

Oſt hec dicendum. Aliud facien- Caput p̄. trac. 7. libri ethi. p̄° pe. ca. Q
tes principiu3: qm̄ circa mores fu-
giendoru3 tres ſunt ſpecies: mali-
tia incōtinentia ⁊ beſtialitas. Con
traria aūt duobus manifeſta. hoc
qdem eni3 v̄tutē: hoc aūt cōtinētiā vocamus.

Capitulum p̄m cōtinet duas partes p̄ncipales. In Primū c. 7. tra. di° in duas ꝑtes p̄n.
p̄ma diuidit fugiendū in tres ſpecies
ſeu modos. ⁊ docet que ſunt illis fugiendis ꝯtraria. In 2°
ꝑte ibi [Ops aūt queadmodū.] narrat modu3 ꝓcedendi
circa ea de q̄bus eſt determinaturus in hoc libro. p̄ma ꝑs
cōtinet duas ꝑticulas. In p̄ma diuidit fugiēdum in tria. ⁊
narrat que ſunt ꝯ̄ria duoꝝ fugiendoru3. In 2° ꝑte ibi [Ad
beſtialitatē.] determinat ſpālr̄ de beſtialitate ⁊ eius ꝯ̄rio.
In p̄ma igit̃ particula enumerat fugienda ⁊ coꝝ cōtraria
dicens p̄mo ꝙ poſt hoc. i. poſt determinationem de virtu-
tibus moralibus ⁊ intellectualibus facientes aliud p̄n^m: q2
tam

A tam de aliis q̄ de p̄dictis determinabim⁹:dōm q̄ fugien
doꝝ circa mores.i.speculatoꝝ in moralib⁹:tres sūt spēs.s.
malitia incōtinētia ꝛ bestialitas:ꝛ duoꝝ istoꝝ triuꝫ cōtra-
ria sunt manifesta. Nam cōtrariū malitie vocamus virtu
tem ꝛ contrarium incōtinentie vocamus continentiā.

¶ At feritatē aūt ꝛ imanitatē maxie virtutē eā cōuenit
dicere que est supra nos Heroicā inquā quādā atqꝫ
diuinā vt Homerus de Hectore ꝓpterea qd̄ eximia
bonitate p̄stabat dicentem Priamū induxit.
Nec iam hominis sane mortalis filius ille.
Esse videbat̄ sed diuo semine natus.
Quare si ex hoibus ob virtutis excellentiā dīj fiunt vt
aiunt:talis qdā is habitus fuerit:q feritati opponitur.
Eteniꝫ vt fere neqꝫ vitiū est neqꝫ virtus:sic neqꝫ dei:
B sed hec qdē prestabilius est ꝟtute:illa aūt diuersuꝫ qd
a vitio genus. Atqꝫ vt raro fit virū esse diuū: vt appel
lare Lacones ꝯsueuere:cū valde aliquē admirant̄ (di-
cunt.n. vir diuus hic est) sic ꝛ ferus atqꝫ imanis est in-
ter hoies raro. Maxie ꝟo inter nationes Barbaras
est. Fiunt aūt qdā tales ꝛ ob morbos:lesionesqꝫ p̄nci
pū. Et eos ēt hoies q in vitijs exuperant:hac infami
ꝯsueuimus appellatiōe notare Sed de tali qdē dispo
sitionē mentio aliqua posterius fiet. De vitio ꝟo p̄us
est dictū. Nūc de incōtinētia mollitie luxuqꝫ ꝛ de cōti-
nētia atqꝫ cōstātia est dōm. Neqꝫ eniꝫ vt idē qd̄ ꝟtus
ꝛ vitiū:neqꝫ vt diuersuꝫ genus hec sunt putanda.
¶ Ad bestialitatē maxie ꝯgruit dicere supra nos
C ꝟtutē heroycā quādā ꝛ diuinā. ¶ Queadmo-
dū Homerus de hectore fecit dicentē priamū:
qm̄ valde erat bon⁹ neqꝫ videbat̄ viri mortalis
puer existere sꝫ dei:quare si queadmodū aiunt
ex hoib⁹ fiunt dīj ꝓpter ꝟtutis superexcellētiam.
¶ Talis qdē vtiqꝫ erit videlicet bestialitati op
positus habitus. ¶ Eteniꝫ queadmoduꝫ neqꝫ
bestie est malitia:neqꝫ ꝟtus sic neqꝫ dei:sꝫ hoc
qdē honorabilius ꝟtute:hoc aūt qddā gen⁹ ma
litie. ¶ Quia aūt rarū ꝛ diuinū virū eē queadmodū lacones cōsueuerunt appellare:qn̄ admi
rant̄ valde aliquē:diuin⁹ vir aiunt:sic ꝛ bestia-
lis in oib⁹ rarus. ¶ Maxie aūt in barbaris est:
fiunt aūt qdā ꝛ ꝑꝑ egritudines ꝛ orbitates. vn̄
D superexcellēter in malitia simil'r infamamur. Sꝫ
de hac qdē dispōne posteri⁹ faciēda quedā re-
cordatio:de malitia aūt dictū est prius. De in-
cōtinētia aūt ꝛ mollitie ꝛ delitijs dōm est ꝛ de
cōtinētia ꝛ ꝑseuerātia. Neqꝫ eniꝫ vt de eisdem
habitib⁹ virtuti ꝛ malitie vtrāqꝫ ipsaruꝫ susci-
piendam:neqꝫ vt alterum genus.

¶ Hec est 2ª ꝑticula in qua:q2 nō est manifestum qd ꝯtra-
riat̄ 3°.s.bestialitati:determinat specialr de bestialitate ꝛ
eius cōtrario.p̄mo noīans ꝟtutē ꝯtrariā bestialitati:ꝛ pro-
bat taleꝫ ꝟtutē esse:vel q̄ poēe sit talē ꝟtutē esse:ꝛ dicit q̄
ad bestialitatē aūt maxie cōgruit dicere opponi quādam
ꝟtutē superexcellentē que excedit cōeꝫ modū ꝟtutū huma-
naꝝ:ꝛ pōt vocari ꝟtus heroyca seu diuina q̄ est ꝟtus super
nos.i.excedēs oēꝫ modū ꝟtutū humanaꝝ.[Queadmodū
Homerus.] Qz aūt in hoib⁹ sit vel esse possit ꝟtus diuina E
supra cōem modū hoiuꝫ ꝓbat Phs ꝛ est p̄ma ꝯclo huius p̄ª ꝯclo
libri:q̄ ꝓbat̄ dupl'r.p̄mo per dictuꝫ Homeri q introducit hui⁹.7.li.
Priamū laudātē hectoreꝫ ꝛ dicētē q̄ hector erat ita excel-
lenter bon⁹ sup oēm hoieꝫ q̄ nō videbat̄ existere puer.i.
fili⁹ hois mortalis:sed dei. Si igit̄ ex hoib⁹ fiūt dīj ꝑꝑ vir-
tutis excellētiā vt dixerūt qdā gentiliuꝫ dicēs quosdā ho-
mines deificari.i.deo appropiquare vltra cōeꝫ modū ho-
minū ꝓpter excellētiā ꝟtutis:talis ꝟtus.s.heroyca ꝛ diuina
erit ꝟtus opposita ꝛ cōtraria bestialitati. Sꝫ q̄uis hō ꝟtus
vocet̄ diuina ꝛ vitiū oppositū malitia bestialis:tn̄ nec ma
litia inest bestijs cū ois malitia sit ex electiōe q̄ bestijs nō
cōpetit.nec dijs inest ꝟt⁹:q2 sup oēm ꝟtuteꝫ sunt dij.ꝛ hec
ꝟtus heroyca quā vocamus diuinā est honorabilior oi ꝟtu
te:ꝛ hec.s.bestialitas est qddā alterū gen⁹.i.qdā alia spēs
malitie a malitia humana.[Quia aūt rarū.] 2° ꝓbat̄ ꝯclo F
per dictū quoꝝdā alioꝝ:q2 eni hec ꝟtus rara est:iō in qb⁹
inuenit̄ tāta bonitas quāta raro inuenit̄ in hoib⁹:dicunt̄
esse diuini queadmodū lacones.i.qdā ciues grecie qn̄ ad-
mirati sunt aliquē vt supra oēm hoiem existētē:dixerūt iste
vir est diuinus:ꝛ ita cōiter dicim⁹ nos hoiem in bonitate
superexcedentē cōem hoiuꝫ modū talē esse virū dei:ꝛ ita ꝑ
testimoniū dictoꝝ ciuiū ꝛ ꝑ cōe dictū hoiuꝫ pꝫ q̄ talis ꝟt⁹
diuina inest vel pōt inesse hoi:ꝛ sicut hec ꝟtus rara est:ita
bestialitas q̄ ꝯriat̄ rara est. Raro eniꝫ inuenit̄ aliqs bestia-
lis vt bibat sanguinē hoium aut comedat carnes crudas
hoiuꝫ vel equoꝝ.[Talis vtiqꝫ qdē.] Infert scdaꝫ ꝯclonē 2ª ꝯclo
ex iā dictis.s.q̄ ꝟtus heroyca est opposita bestialitati.pro- hui⁹.7.li.
bat̄ ꝑ iā dicta sic. Uitio qd̄ raro inuenit̄ ꝯtrariat̄ ꝟt⁹ q̄ ra-
ro inuenit̄:sꝫ ꝟtus heroyca raro inuenit̄.silr bestialitas ra-
ro iuenit̄.ergo ꝛc̄.ꝛ al'r pōt ꝓbari sic. Pessimo vitio oppo
nit̄ optima ꝟtus:sꝫ bestialitas est pessimū vitiū:ꝛ ꝟtus he- G
royca est optima ꝟtus.q̄ ꝛc̄. Et dicit hic Eustratius q̄ be-
stialitas est rara.in grecis eniꝫ nō est inuenire talē hoiem
bestialē:greci eniꝫ disciplinati sunt ꝛ cōnutriti rōne:in bar
baris eniꝫ iueniunt̄ tales hoies bestiales:barbari eniꝫ in-
disciplinati sunt ꝛ nō cōnutriti rōne.[Maxie aūt in bar-
baris.] Tribus aūt modis fiunt aliq bestiales.p̄mus mo-
dus est ꝯuersatione inter barbaros q sunt indisciplinati ꝛ
nō cōnutriti rōne.vn̄ ex ꝯuersatione inter hoies rōne non
vtētes icidūt aliq in malitiā bestialē. 2° mō ꝯtingit q̄ aliq
ꝑꝑ egritudines icidūt in malitiā bestialē vt comedāt car-
nes pueroꝝ ꝛ carbones ꝛ bibant sanguinē hoium. 3° mō
fiunt aliq bestiales ꝓpter orbitates.i.ꝓpter amissionē ca-
roꝝ.q ꝑꝑ mortē amicoꝝ sunt hētes lesuꝫ rōcinatiuuꝫ:ꝛ a
ꝓprijs sensib⁹ extra positi bestiales fiūt ꝛ bibūt sanguinē
ꝛ carnes crudas comedūt:vel ꝑ orbitates itelligit defectū
in nālibus qui ꝑꝑ ꝑuersitatem cōplonis comedūt carnes
hoiuꝫ ꝛc̄.[Un̄ superexcellētes i malitia silr ifamam⁹.] idest H
vituperam⁹ ꝛ cōuitiam⁹ vocātes ipꝫ bestialē:deide conti-
nuans se ad dicenda dicit q̄ de hac dispōne.s.bestialitate
posteri⁹ fiet quedā recordatio.s.in h̄ lib°ca° 5° ꝛ 6°. De ma
litia aūt ꝟtuti morali ꝯria dictū est p̄us vbi determinatuꝫ
est de ꝟtutib⁹ moralib⁹. Sꝫ de incōtinētia q̄ vitupat̄ circa
delectatiōes tact⁹ ꝛ mollitie que vitupat̄ circa tristitias ꝛ
eaꝝ oppositis.s.de cōtinētia ꝛ perseuerātia dōm est nunc.
¶ Circa istā ptē sunt.4.dubia.p̄mū est cū taꝫ bestialitas p̄m dū.
q̄ incōtinētia cōtineat̄ sub malitia:vt pꝫ per Phm in isto rō p̄ª
7°.nō vꝫ q̄ ista sint tria fugiēda cū sup'⁹ nō ponat in nume
ruꝫ cū iferiori nec distinguat̄ ꝯ ipꝫ. ¶ Itē cū malitia con- rō 2ª
trariat̄ ꝟtuti ꝛ cū vt dicit Phs tā icōtinētia q̄ bestialitas
sit malitia:vꝫ q̄ tā icōtinētia q̄ bestialitas sit ꝯria virtuti:
cui⁹ oppo^m inuit hic Phs. ¶ Dōm est sꝫ q̄ dicit Lincon. Solo p̄-
q̄ malitia accipit̄ dupl'r.vno mō large vt est cōe ad oē vi- dubij.
tupabile qd̄ nō est venia dignū:ꝛ sic tā icōtinētia q̄ bestia Malitia
2r accipit̄

3 litas ꝯtinet sub malitia: ⁊ sic loqt ph's in isto caᵒ vbi dicit
ꝙ bestialitas est quedã genᵘ. i. quedã spẽs malitie: ⁊ ꝙ incõti-
nẽtia est malitia. Alio mõ accipit magis stricte: vt est cõe
solũ ad vitia opposita v'tutibᵘ moralibᵘ: ⁊ sic loqt ph's hic
de malitia in pnᵒ huiᵘ. 7. q̃n distĩguit fugiẽdũ in hec tria. s.
in malitiã incõtinẽtiã ⁊ bestialitatẽ. Sic ẽt loqt ph's in 3ᵒ
huiᵘ. vbi dicit ꝙ ois malus est ignorãs. Nã ois malus ma-
litia opposita virtuti morali est ignorãs: q2 ois malus isto
mõ est viciosus: ⁊ p ꝯñs ignorãs cũ nõ habeat rectã rõnez
2ᵐ dubᵐ sed corruptã: per hoc pz ad rõnes q̃ faciũt dubitare. ¶ 2ᵐ
duᵐ est q̃re ph's nõ determinauit de ꝯtinẽtia ⁊ incõtinen
tia vbi determinauit de v'tutibᵘ moralibᵘ ⁊ vitijs eis oppo
Solo. 2. dubij. sitis. ¶ Ad illud duᵐ r̃ndet Eustratiᵘ in suo ꝓlogo in istuz
librũ 7ᵐ: ꝙ q2 ꝯtinẽtia nõ est v'tᵘ nec icõtinẽtia est vitiũ cõ
K trariũ v'tuti: iõ ph's sepatim ⁊ nõ sil' determinat de istis. s.
de v'tutibᵘ ⁊ vitijs eis oppositis ⁊ de ꝯtinẽtia ⁊ icõtinẽtia: ⁊
assignat diuersitatẽ iter ꝯtinẽtiã ⁊ v'tutẽ ⁊ icõtinẽtiã ⁊ mol
litiẽ ꝯtriã v'tuti: ⁊ hec est dĩa sc3 eũ ꝙ in v'tuoso ⁊ ẽt vitioso
ꝯtrio v'tuoso est ꝯcordia ptiũ aie ⁊ non pugna: q2 in eis rõ ⁊
ꝯcupia ꝯcordant. S3 tã in ꝯtinẽte q̃3 in icõtinẽte nõ est cõ
cordia ptiũ aie: sed discordia ⁊ pugna iter rõnẽ ⁊ ꝯcupiaz.
vbi grã tẽpatus h3 rõnẽ p̃cipiẽtẽ recedere a turpibᵘ volu-
ptatibᵘ: ⁊ ꝯfestiz h3 ꝯcupiaz sequẽtẽ rõnẽ ⁊ nõ ꝯdicẽtẽ: for-
tis ẽt h3 rõnẽ p̃cipiẽtẽ oportere iperturbatũ circa terribi-
lia pmanere: ⁊ cõfestiz h3 iraz obediẽtẽ ⁊ nõ ꝯdicẽtẽ. Intẽ
peratᵘ v'o h3 ꝯcupiscẽtiã iclinantẽ ad prauas voluptates ⁊
cõfestim h3 rõnẽ sequẽtẽ ⁊ nõ ꝯtendẽtem. Silr audax h3
irascibile mouẽs ad q̃ nõ opz: ⁊ q̃n nõ opz: ⁊ ꝯfestiz h3 rõ-
nẽ sequẽtẽ: ⁊ ita pz ꝙ in v'tutibus ⁊ vitijs eis oppositis est
quedã ꝯcordia ptiũ aie: ita ꝙ nõ pugna. S3 nec in ꝯtinente
nec in incõtinẽte est ꝯcordia ptiũ aie: s3 pugna. vbi grã. cõ-
L tinẽs h3 rõnẽ p̃cipientẽ oportere recedere a turpibᵘ volu-
ptatibᵘ: ⁊ h3 ꝯcupiaz nõ sequẽtẽ rõnẽ: sed ꝯtra tẽdẽtẽ ⁊ tur
pibᵘ voluptatibᵘ potiri festinantẽ. Silr incõtinẽs h3 rõnẽ
p̃cipientẽ recedere a turpibᵘ voluptatibᵘ: ⁊ h3 ꝯcupiaz re-
pugnãtẽ ⁊ inclinãtẽ ad fruendũ turpibus voluptatibᵘ: ⁊ sic
taz in cõtinẽte q̃3 in incõtinẽte est pugna ⁊ discordia inter
rõnẽ ⁊ ꝯcupiaz. verũtñ in cõtinente rõ vincit ꝯcupiaz ⁊ in
incõtinẽte ꝯcupia vincit rõnez. ¶ Sed dubiũ est circa di-
cta Eustratij: q2 sm ph'z 6ᵒ huiᵘ caplo 4ᵒ: in prauis nõ est
ꝯcordia ptiũ aie: sed ꝯtẽdit ipsoꝝ aĩa: h' est. cõtẽtio est iter
ptes aie. Cũ igit viciosus sit prauus nõ erit in vicioso ꝯcor
dia ptiũ aie. Item videt ꝙ in v'tuoso nõ est ꝯcordia priuz
aie: q2 v'tuosi ⁊ sancti hoies hñt multotiẽs passiones fortes
repugnãtes rõni: vt ꝯcupiam aut irã vehemẽtẽ. Nõ enim
in v'tuoso sunt passiões mortificate sed sedate: vt pz ex 7ᵒ
physicoꝝ. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ in prauis. i. in vitiosis est ꝯcor
dia inter rõnẽ ⁊ passionẽ circa quã h3 habitᵘ fieri: q2 rõ sta
tim sequit inclinationẽ passiõis: vt pz in exẽplis Eustratij:
M nec est in prauis. i. in vitiosis discordia siue pugna iter rõ-
nẽ ⁊ passionẽ: ⁊ hoc itelligit ph's: s3 ñ in prauo vel in incõti-
nente est discordia iter ptes aie: puta iter ptez rõnalẽ ⁊ ptẽ
irrõnalẽ sicut ph's expresse dicit in 9ᵒ huiᵘ. Dicit enim ꝙ
icõtinẽtes alia ꝯcupiscũt ⁊ alia volũt: ⁊ eodẽ mõ est de ne-
farijs qui multis vitijs ⁊ criminibus sũt irretiti. i. ꝙ in eis
nõ est ꝯcordia ptiũ aie: imo tales nõ ꝯcordãt cũ seipsis sed
seipsos oditunt ⁊ interimũt: sed iter q̃ in talibᵘ nefarijs est
discordia ⁊ pugna. videbit in 9ᵒ huiᵘ. vbi hec mã ptracta-
bit. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ in v'tuoso sunt passiões sedate ⁊ mo
derate nõ repugnãtes: vel nõ multũ repugnãtes rõni. ⁊ h'
dico ab intrinseco agẽte. Si aũt v'tuosus aut scũs aliquas
habeat passiones vel ꝯcupiaz vel irã rõni repugnãtẽ sciat
ꝙ huiᵘ vehementia passionis nõ est ab intrinseco: sed ab
extrinseco: scilicet a demone tentationem ⁊ vehementiaz
3ᵐ dubᵐ inducente. ¶ 3ᵐ dubiũ est circa fugienda de quibus ph's

hic determinat: cuiusmodi sunt intẽperãtia incõtinentia ⁊ N
mollities quõ differũt cũ sint circa eãdẽ mãm. s. circa de-
lectationes ⁊ tristitias. ¶ Dõm ꝙ sic differũt. Intẽpatus Solo. 3. dubij
est q p electionẽ sequit supabũdãtias delectationũ ꝓpter
seipsas ⁊ fugit tristitias. Incõtinẽs v'o est ille q pp passio-
nẽ ⁊ nõ p electionẽ seqt delectationes tactᵘ aut gustus. vñ
in intẽpato est rõ corrupta: s3 in icõtinẽte manet rõ recta:
victa tñ ⁊ supata a passione. S3 mollis seu delicatᵘ est ille
q vincit a leuibus tristitijs. ¶ Ex his põt patere solo q̃rti 4ᵐ duᵐ cũ solõe
dubij. s. querẽtis qd istoꝝ fugiẽdoꝝ de qbᵘ ph's facit mẽ
tionẽ hic, est maius malũ. Solo huiᵘ dubij est ꝙ q2 virtus
heroyca est v'tus suprema ⁊ maxie ꝓsequẽda ⁊ post illaz
tẽpantia: deinde ꝯtinẽtia: deinde ⁊ vltimo pseuerãtia: con-
tinẽtia est melior q̃3 pseuerãtia: q2 ꝯtinẽtia est in supare ⁊
vincere: ⁊ pseuerãtia in detinere ⁊ nõ vinci: ⁊ meliᵘ est vin
cere q̃3 nõ vinci: ⁊ iõ ꝯtinẽtia est melior q̃3 pseuerãtia: ⁊ vt
plm optimo ꝯriat pessimũ ⁊ meliori peius. Ideo iter illa O
fugiẽda bestialitas est pessima: deide intẽpantia: est enim
intẽpantia peior q̃3 incõtinẽtia ⁊ itẽperatᵘ peior incõtinen
te: cũ intẽpatᵘ nõ sit vehemẽter ꝯcupiscẽs: incõtinẽs vehe
mẽter ꝯcupiscẽs. ⁊ deterior est q nõ ꝯcupiscẽs vel paꝝ cõ-
cupiscẽs opat turpia q̃3 ille q fortiter ꝯcupiscẽs operatur
turpe. Mollis aũt est peior q̃3 incõtinẽs cũ vincat a leui- Instantia
bus tristitijs. ¶ Et si dicat ꝙ meliori semp ꝯriat peius: ⁊
cõtinẽtia est melior q̃3 pseuerãtia: g incontinẽtia est peior
q̃3 mollities. ¶ Dõm ꝙ meliori semp ꝯriat peius nisi al- Solo.
terũ includat in altero: sm qd dicit ph's 8ᵒ topicoꝝ. Nũc
aũt pseuerãtia includit in cõtinẽtia ⁊ nõ ecõuerso. Conti-
nens enĩ est ille q vincit ꝯcupias turpiũ voluptatũ: ⁊ pse-
uerans q nõ vincit a tristitijs oppositis delectationibᵘ tur
pibus. Nũc aũt ois q vincit ꝯcupias voluptatũ nõ vincit
a tristitijs oppositis illis delectationibᵘ: ⁊ nõ econuerso: ⁊
iõ ois cõtinẽs est pseuerãs: ⁊ nõ ecõuerso: ideo non opz ꝙ P
incõtinẽtia sit peior mollitie: cum cõtinẽtia icludat pseue-
rantiã. vbi grã. bñ viuere est meliᵘ q̃3 viuere: ⁊ ex h' nõ se-
quit ꝙ nõ bñ viuere sit peius q̃3 nõ viuere: ⁊ hoc q2 alteꝝ
icludit in altero. s. viuere in bñ viuere. ¶ Circa ista fugiẽ- Notãᵐ pᵐ
da ⁊ coꝝ opposita sunt tria notãda. pᵐ est q2 laudabilia ⁊
ẽt fugiẽda hic enumerata pñt ꝯuenire hoibus: q2 cũ hõ sit
mediũ inter subas sepatas ⁊ alia bruta p intellectũ cõicãs
cũ substãtijs sepatis: ⁊ cũ brutis in potẽtijs sensitiuis: ⁊ me
diaz inter aliq̃ aliqualr attingit vtrũqz extremũ põt rõna
lis pars hois pfici vltra cõem moduz humane pfectionis
quasi in silitudine subaꝝ sepataꝝ: ⁊ huiᵘ perfectio vocat
virtus heroyca: ⁊ dĩ heroyca vt solis heroybus. i. semidijs
cõueniẽs: vt dicit Eustratiᵘ: intelligẽs p semideos viros
deo appropinquãtes vltra cões modũ hoium. Põt ẽt ais
humana p h' ꝙ per ptẽ sensitiuã cõuenit cũ brutis attinge
re ad malitiã bruti: vt q̃n affectiones ptis sensitiue corrũ- Q
punt in hoie vsqz ad silitudinẽ bestiarũ ⁊ h': malitia vo-
cat bestialitas sup incõtinẽtiã ⁊ malitiã hoiuz: siue huma-
nã. Põt ẽt aĩa humana medio mõ se hñe nõ declinãdo ad
aliqd extremoꝝ iter q̃ est mediũ: ⁊ tũc qd est laudabile in
homine medio mõ se hñte vocat v'tus: ⁊ fugiẽdũ in hoie
sic se hñte vocat malitia ⁊ incõtinẽtia: ⁊ sic pz ꝙ fugiẽda
p̃dicta circa mores: ⁊ etiã laudabilia ꝯria pñt hoibᵘ cõue-
nire. ¶ 2ᵒ notandũ circa v'tutẽ heroycã ꝙ ipsa nõ est spe Notãᵐ 2ᵐ
distincta a v'tutibᵘ cõiter dictis. s. a fortitudine mãsuetudi
ne tẽperãtia: ⁊ sic de alijs. Nã in spe cuiuslibet v'tutis sup-
excellẽtia vltra cõez modũ hoiuz est v'tus heroyca: qd pz
hic per Eustratiũ dicẽtẽ ꝙ siqs fiat fortis sup oem fortem
eius fortitudo est fortitudo heroyca ⁊ diuina: ⁊ si aliqs fue
rit temperatus vltra oẽz tẽpatũ: eius tẽperãtia est tẽperan
tia heroyca: ⁊ sic de alijs spẽbᵘ v'tutis. vñ in q̃l3 spe v'tutis
moralis est reperire v'tutẽ heroycã: vt liberalitatẽ heroycã.

mansuetudinem

A mansuetudinẽ heroycã: ꝛ sic de alijs. Eodẽ mõ bestialitas põt inueniri in qualibet spe malitie opposite vtuti vt timidus vltra cõez modũ hoiuz dr̃ timidus bestialis: ꝛ audax vltra cõem modũ hoiuz dr̃ audax bestialis: ꝛ sic de alijs spẽbus malitie vt patebit per ph̃m infra in isto 7º. caº 5º. Utrũ aũt vtus heroyca manens heroyca: aut bestialitas habeat gradus differẽtes ꝭm magis ꝛ minꝰ. vel sit supremus gradus sue spẽi nõ determino ad pñs. ¶ 3º est nõm ꝙ bestialitas accipit dupl'r. s. large ꝛ stricte. Si accipiatur large tunc accipit ꝓ oĩ malitia superexcedẽte cõez malitiaz hoiuz siue sit ex puersitate nãe siue ex egritudine aut ꝯsuetudine: ꝛ sic loquit ph̃s in isto p̃ caº. Alio mõ accipit stricte: ꝛ sic solũ accipit ꝓ malitia superexcedente ꝓueniente a cõplone nãli: ꝛ sic logt ph̃s de bestialitate. caº 5º huiꝰ 7ⁱ. Ubi distinguit bestialitatem contra malitiam egritudinalem ꝛ consuetudinem.

B ¶ Atqȝ vt in ceteris egimꝰ afferre ea que vident opꝫ: ꝛ dubitare primũ. Deĩde oĩa q̃ ꝓbabilia sunt aut saltẽ plurima maxieqȝ precipua circa hos affectꝰ ostẽdere. Nã si soluant qdẽ ea q̃ difficultatẽ afferũt: relinquant aũt ea q̃ ꝓbabilia sunt: satis sane fuerit demõstratuȝ. Uidet itaqȝ cõtinẽtia qdẽ cõstãtiaqȝ studiosa esse ac laudabilis. Incõtinẽtia võ ꝛ mollities praua atqȝ vituperabilis: ꝛ idẽ esse cõtinens ꝛ in rõne ꝑsistẽs: ꝛ idẽ ẽt incõtinens ꝛ rõnẽ egrediẽs. Et incõtinens qdẽ improba sciens iprob a esse agit ob ꝑturbationẽ. Continens aũt cupiditates sciens prauas esse non sequit ob rõneȝ. Et tẽperantẽ qdẽ cõtinentẽ esse aiunt atqȝ constantem. Talẽ aũt alij tẽperantẽ esse cõem: alij nullus dicunt. Et itẽ intẽperantẽ incõtinentẽ esse ꝛ

C incontinentẽ intẽperantẽ cõfuse: nonnunq̃ diuersos inquiunt esse. Interdũ etiã ipsuȝ prudentẽ incõtinentẽ esse non posse. Interdũ nonnullos hoies q prudẽtes ac habiles sunt incontinẽtes esse dicũt. Preterea incontinentes ꝛ ire ꝛ honoris ꝛ lucri dr̃. Ea igit q̃ dr̃: hec sunt.

2ª ps. ca. ¶ Opꝫ aũt queadmodũ in alijs ponẽtes que apparẽt: ꝛ primũ dubitãtes sic ostẽdere maxime qdẽ oĩa ꝓbabilia circa has passiones: si aũt non plura: tñ ꝛ principalissima. si eñi soluant difficilia: ꝛ assumant ꝓbabilia: ostensum vtiqȝ erit sufficiẽter. ¶ Uidet vtiqȝ cõtinẽtia ꝛ ꝑseuerãtia studiosoꝝ ꝛ laudabiliũ esse. Incõtinẽtia aũt ꝛ mollities prauoꝝ ꝛ vituperabiliũ. ¶ Et idẽ cõ-

D tinẽs ꝛ ꝑmansiuus in rõne: ꝛ incõtinẽs ꝛ egressiuus a rõne. Et incõtinẽs qdẽ sciẽs: qm̃ praua agit ꝓpter passionẽ: cõtinẽs aũt sciens: qm̃ praue ꝯcupie: nõ sequit ꝓpter rõnẽ. ¶ Et tẽperatũ qdẽ cõtinentẽ ꝛ ꝑseueratiuũ: talẽ aũt hi qdem oẽm tẽperatũ: hi aũt nõ. ꝛ intẽpatũ incõtinẽtẽ: ꝛ incõtinentẽ intẽperatũ cõfuse: hi aũt alterũ eẽ aiunt. ¶ Prudẽtẽ aũt qñqȝ qdẽ nõ aiunt cõtingere esse incõtinẽtẽ: qñqȝ aũt quosdã prudẽtes existẽtes ꝛ dinos icõtinẽtes esse. ¶ Adhuc incõtinẽtes qdem dicuntur ꝛ ire ꝛ honoris ꝛ lucri: que qdem igitur dicuntur: hec sunt.

¶ Hec 2ª ps p̃ncipalis huiꝰ capl'i: in qua narrat modũ ꝓcedendi circa ea de qbꝰ est determinaturus in h libro. s. circa

E cõtinentiã ꝛ icõtinẽtiã ꝑseuerãtiã ꝛ molliciẽ: ꝛ sic de alijs. Et est modus ꝓcedẽdi talis. p̃ eniȝ circa ista ponẽda sunt ꝓbabilia hoc est opiones ꝓbabiles: ꝛ si nõ oẽs: tñ ponẽde sunt opiones maxie p̃ncipales. Deinde ponẽda sunt ꝛ soluenda dubia circa p̃dicta. Si. n. soluant difficilia ꝛ assumant ꝓbabilia sufficiẽter erit determinatũ. Deide cũ dicit. [Uidet vtiqȝ cõtinẽtia.] ponit. 6. ꝓbabilia. ꝛ p̃mo ꝓponit ꝓbabilia tria. circa ꝯtinẽtiã ꝑseuerãtiã ꝛ coꝝ opposita: p̃m ꝑtinet ad bonitatẽ ꝛ malitiã p̃dictoꝝ: ꝛ est ꝙ ꝯtinẽtia ꝛ ꝑseuerãtia sunt studiosa ꝛ laudabilia. icõtinẽtia ꝛ mollities praua ꝛ vituperabilia. [Et idẽ cõtinens.] 2m ꝓbabile ꝑtinet ad diffõnes coꝝ: ꝛ est ꝙ idẽ vr̃ esse ꝯtinẽs ꝛ ꝑmansiuus in rõne. i. iudicãs ꝭȝ rõnẽ qd est agendũ: ꝛ incõtinens vr̃ esse idẽ qȝ egressiuus a rõne. i. a iudicio rõnis. [Et incõtinens

F qdẽ sciens.] 3m ꝓbabile ꝑtinet ad coꝝ opationes: ꝛ est ꝙ incõtinẽs scit aliq̃ esse praua: ꝛ tñ agit ea ꝓp passionẽ. cõtinẽs võ patit ꝯcupiscẽtias quas scit esse prauas ꝛ nõ seqt eas ꝓpter iudiciũ rõnis: ꝛ hec sunt extendẽda ad ꝑseuerãtiã ꝛ molliciẽ. s. circa tristitias. [Et tẽperatũ qdẽ.] Circa cõparationẽ istoꝝ. s. cõtinẽtie ꝛ incõtinentie alia duo ꝓbabilia ponit: quoꝝ p̃m accipit ex cõparatione ꝯtinẽtie ad temperantiã ꝛ ꝑseuerãtiã: ꝛ dicit ꝙ tẽperatꝰ vr̃ esse ꝯtinens ꝛ ꝑseuerãs: ꝛ hoc loquẽdo v'r de oĩ tẽperato: ꝛ qdã dicũt ꝙ nõ est ita: ꝛ circa opposita illoꝝ dicunt ꝙ oĩs intẽperatus est incõtinẽs ꝛ oĩs incõtinẽs itemperatus. confuse: hoc est absqȝ alia distinctione. Quidã aũt alij dicunt ꝙ sunt altera ꝛ nõ sunt oĩno idẽ. [Prudentem aũt qñqȝ.] 5m ꝓbabile accipit ꝑ cõparationẽ ad prudẽtiam ꝛ dicit ꝙ hoies qñqȝ dicũt: ꝙ nõ cõtingit prudẽtẽ esse incõtinentẽ. Quidã autẽ dicunt ꝙ qdã prudẽtes ꝛ diuini. i. ingeniosi sunt incõtinentes. [Ad incõtinentes.] 6m ꝓbabile ponit circa mãm cõtinẽtie ꝛ icõtinẽtie: ꝛ est: ꝙ qñqȝ dr̃ aliq ꝯtinẽtes vel icõtinẽtes nõ solũ circa ꝯcupiscẽtias: ſȝ ẽt circa irã honoreȝ ꝛ

G lucrũ. Ista sunt. 6. ꝓbabilia que dicunt circa ꝯtinentiam ꝛ incontinentiã ꝑseuerãtiã ꝛ mollitiem.

Capitulum secundum

tractatus p̃mi in q̃ ponuntur. 6. dubia circa ꝓbabilia ante dicta. p̃m vtrum incontinens sit sciens illud esse malum qȝ operat. 2m vtruȝ incontinens habeat prudentiã contra tendenteȝ concupiscentijs. 3m vtruȝ ideȝ sit continens ꝛ tempatus ꝛ incontinens ꝛ itempatus. 4m vtruȝ ꝯtinens sit ideȝ ꝯuertibiliter qȝ ꝑmansiuus in rõne ꝛ incontinens idẽ ꝙ egressiuus a rõne. 5m vtrum intẽperatus sit peior incõtinente vel incontinens intempato. 6m vtrum cõtinentia ꝛ incontinentia sint circa totã mãm moralẽ. s. circa cõcupiscentias: irã lucrũ ꝛ honorem.

D ¶ Dubitauerit aũt q̃spiã: q sit vt recte aliqs existimãs agat incontinẽter: sciẽtẽ igit inquiunt qdã ipossibile esse. Nã absurdũ est vt arbitrabat Socrates: si scia insit: aliud q̃ppiã vincere ꝛ ipsuȝ perinde atqȝ mancipiũ trahere. Socrates. n. oĩno ꝯtra rõnẽ ipsaȝ pugnabat: incontinẽtiãqȝ exterminabat. Neminẽ. n. existimanteȝ p̃ter id qȝ est optimũ agẽ: ſȝ ob ignorationẽ dicebat.

Dubitabit autẽ vtiqȝ aliqs qualr existimans recte incõtinens est qs. scienteȝ qdẽ igit nõ aiunt qdaȝ possibile esse: duruȝ eniȝ scia existẽte (vt existimabat Socrates) aliud qdẽ iperare ꝛ trahere ipsum queadmodũ seruũ. Socrates qdem eniȝ totaliter pugnabat ad rõnem vt non existente incontinentia. Nulluȝ enim existimantẽ operari preter optimũ sed ꝓpter ignorantiam. Capitulum 2m p. trac. 7. li. ethi. p̃ ps. ca.

3 Sc̄d̄i tra. p. di° in .6. ptes pn.

Istud est 2^m cap^m tractatus p̄mi: in quo ponit dubia circa pbabilia dicta ⁊ continet .6. ptes. In p̄ma ponit dubitationē circa 3^m pbabile qd̄ est maxie dubitabile qd̄ erat d̄ actu ɔtinētis ⁊ icōtinētis. In 2° ibi [Prudētia ergo ɔ tendēte.] ponit̄ scd̄a dubitatio circa 5^m pbabile de cōpōne ɔtinētie ⁊ icōtinētie. In 3° pte ibi [Adhuc si qdē.] ponit 3^m dubiū circa 4.^m pbabile qd̄ erat de cōparatione cōtinētie ad tēperātiā ⁊ intēpantiā. In 4° pte ibi [Adhuc si oi opioni.] ponit 4.^m du^m circa pbabile qd̄ erat de diffōne ɔtinē^e ⁊ icōti^e. In 5° pte ibi [Adhuc i psuaderi.] ponit 5^m dubiū circa p̄^m pbabile qd̄ erat de bonitate ⁊ malicia ɔtinētie ⁊ incōtinētie pseuerātie ⁊ mollicie̅i. In 6° pte ibi [Adhuc si circa oia.] ponit 6^m dubiū circa 6^m pbabile de mā cōtinētie ⁊ icōtinētie. p̄° ps ɔtinet tres pticulas. In p̄ª pponit dubitationē ⁊ arguit ad vnā ptez dubitationis.

K In 2° ibi [Iste igit̄ sermo.] arguit ad aliā ptē qōnis. In 3° pticula ibi [Sunt aūt qdā.] excludit opionē quozūdā circa p̄^m dubiū. ¶ Est igit̄ dubitatio p̄ma vtrū existimās recte idest sciēs sit incōtinēs: ⁊ arguit pbādo q̄ nō pōt eē q̄ aliqs possit esse sil̄ sciens ⁊ incōtinens: ⁊ hec est rō. scia est fortissimū ⁊ optimū in hoie: sed forti° nō vincit̄ a debiliori. igit̄ ipolē est q̄ scia existēte in hoie q̄ aliqd aliud iperet scie in hoie ⁊ trahat ipsaz tanq̄ seruā: imo cū scia sit maxima pfectio in hoie ipsa dz dominari ⁊ impare pti sensibili sicut serue: ⁊ hec fuit qdā rō Socratis cui totalr̄ insistebat ad pbādū incōtinētiā nō esse. Dixit eniz q̄ nullus pōt operari ɔ sciaz suā: ⁊ sic q̄ nullus est incōtinēs. vn̄ dixit q̄ nullus recte existimās opat̄ aliquid preter optimū: sed oīa male operans operatur male pp̄ter ignorantiam.

¶ Hec igit̄ sn̄ia iis aduersat̄ que manifeste apparent. Atq3 querere op3 q̄nā in ipsa pturbatione: si ob ignorationē agit: ignorationis sit modus. Cōstat eniz incō-

L tinentē nō putare illō esse bonū anteq̄ in pturbatione sit constitutus.

¶ Iste qdez igit̄ sermo dubitat de apparētibus manifeste: ⁊ optimū querere circa passionez si pp̄ ignorantiā: quis modus sit ignorātie. Qm̄ enim non existimat qdem incontinens existens ante passionem fieri manifestum.

¶ Hec est 2ª pticula: in qua obycit ad ptē ɔtrariā dicēs q̄ illud dictū Socratis est ɔtrarium his que manifeste apparēt. Videm° eniz manifeste q̄ qdā opant̄ illud qd̄ sciunt esse malū: manifestū eniz est q̄ icōtinēs anteq̄ passio superueniat nō existimat faciēdū illud qd̄ postea facit pp̄ passionē. Si igit̄ dicat̄ q̄ exn̄s actu in passione ignorat qd est faciendū: ⁊ ita opat̄ malū pp̄ter ignorātiā: optimū est querere quis modus ignorantie sit in incontinente existente in

M passione: hoc enim est dubitabile.

¶ Sunt aūt q hec ptim cōcedūt: ptim nō cōcedūt. Etenim sciā qdē nihil validius cōfitent̄. At huic nō assentiunt̄ neminē agere p̄ter id qd̄ visuz est meli°. Quapp̄ inquiunt incōtinētē a voluptatib° supari nō sciaz qdē sed opinionē hn̄tē. At v̄o si sit opio nō scia: neq3 vehemens existimatio q̄ resistit: s3 remissa sicut in ambigentibus venia danda est si nō in his psistit aduersus vehemētes cupiditates. At prauitati nō est venia dāda: nec alioꝝ cuiq̄ que vituperabilia sunt.

¶ Sunt aūt qdā qui hoc qdē cōcedunt: hic aūt nō. scia qdez eniz nihil esse meli° cōfitent̄. Nullū aūt operari p̄ter opinatū melius nō cōfitent̄: ⁊ pp̄ter hoc incōtinētez aiunt nō sciam hn̄tem supari a voluptatib° sed hn̄tē opinionē. ¶ Si3 N

tn̄ siqdē opinio ⁊ nō scia neq3 fortis suspicatio cōtratendēs: sed qeta quēadmodū in dubitantibus. venia ei qd̄ est nō manere in his ad concupiscentias fortes: malitie autem nō venia: neq3 aliorum nulli vituperabilium.

¶ Hec est 3ª pticula p̄me ptis: in qua excludit opionez seu solonē quozūdā ad p̄dictū dubiū: ⁊ dicit q̄ qdaz ɔcedunt illud dictum Socratis: q̄ scia est optimū in hoie: ⁊ iō scia nō trahit̄ nec aliqs agit ɔ sciam suā. illud tn̄ dictū. s. q̄ aliqs pōt opari p̄ter illud qd̄ opiat̄ esse meli° nō cōcedūt: s3 dicūt q̄ incōtinēs q supat̄ a voluptatib° opat̄ malū nō ɔ sciam: sed ɔtra opionē. vn̄ pōle est s̄m eos q̄ aliqs operet̄

O illud qd̄ opinat̄ esse malū: sed nō qd̄ scit esse malū: ⁊ sic dicūt q̄ incōtinēs nō h3 sciaz sed opionē. [Sed tn̄ siqdē opinio.] Excludit opionē istā seu missionē ostēdēs q̄ icōtinēs nō est q nō h3 sciam sed opionē de malo qd̄ agit qd̄ malū est: q2 opio ɔtra quā opat̄ incōtinēs aut est fortis ⁊ firma aut debilis ⁊ remissa. p̄mā ptez hui° disiunctiue nō ponit hic Phs in textu: sed eā supponit: sed scd̄am ptē ponit hic si sit fortis ⁊ firma nō pōt hn̄s talē opionē ɔ eaz agere pp̄ fortitudinē ⁊ firmitatē opionis: sicut nō pōt aliqs agere ɔ suā sciam pp̄ firmitatē scie. Opinans igit̄ fortiter ⁊ firmiter aliqd eē malū nō pōt illud malū agere nec bonuz non agere qd̄ firmiter opinat̄ esse bonū. Si v̄o opio sit qeta. i. debilis ⁊ remissa vtiā possit in dubiū venire qd̄ debiliter opinatū est: sic debilr̄ opinās fortib° incūbēs ɔcupiscētijs erit venia dignus: hoc est non erit vitupabilis: nec est sibi imputandū: ⁊ ita sequit̄ q̄ si incōtinēs agit ɔtra opionem debilē ⁊ firmā erit dignus venia: ⁊ ita incōtinētia non erit

P malitia nec vituperabilis cū omnis malitia sit vituperabilis ⁊ venia nō digna: sed hoc est incōueniēs q̄ incōtinētia nō sit malitia: incōueniens est igit̄ q̄ incontinēs sit ille qui agit ɔtra opinionē suā: q2 nec dicit̄ incontinens: q2 agit cōtra opinionē firmā: nec q2 agit cōtra opinionē debilem ⁊ remissam. Si igit̄ in incontinente sit aliqd contratendens ɔcupiscentie sicut dicunt Socratici: sicut inconueniēs est illud esse sciam: ita inconueniens est illud esse opinionem. Lincoln. dubitat hic. cum enim ex predictis p3 q̄ malitia opponitur ⁊ cōtrariat̄ virtuti: nō pōt incōtinētia esse sub malitia. sicut nec cōtinentia sub virtute. nō ergo videt̄ hoc inconueniens sed verū q̄ incōtinētia nō est malitia: r̄ndet dicens forte q̄ Phs sumit hic malitiam cōmuniter ad oē vituperabile ⁊ indignum venia.

¶ Est ne igitur id quod resistit prudentia. Hec enim est validissimum.

¶ Prudētia ergo ɔtratēdēte: hoc. n. fortissimū. 2ª ps ca.

Q ¶ Hec est 2ª ps huius capl̄i: in qua ponitur scd̄a dubitatio que est circa 5^m pbabile: ⁊ est vtrū incontinens habeat prudentiā cōtratendentez cōcupiscētie: ⁊ hoc est. vtrū idē hō sit simul prudens ⁊ incontinens. ⁊ continet duas pticulas. In p̄ma arguit ad ptem affirmatiuaz pbando q̄ incontinens h3 prudentiā contratendentē concupiscētijs. In scd̄a pte ibi [Sed inconueniēs.] arguit ad ptē oppositā. Arguit igit̄ p̄mo ad ptez affirmatiuā sic: incontinens h3 opinionē contratendentem concupiscentijs prauis ⁊ non h3 opionē debilez: q2 tunc non esset sibi imputandū. ergo h3 opionez contratendētē fortē: sed oiuz opionū prudētia est fortissima. igit̄ incontinēs maxie h3 prudētiā ɔtendentē.

¶ At est absurdū: erit enim idem prudēs atq3 incontinens simul. Nemo aūt dixerit prudentis esse ea sponte agere que prauissima sunt: ⁊ insup demonstratum est

A antea prudentem aptũ ad agendum esse. Etenim quidem extremorum & ceteras virtutes habere.

¶ Sed inconueniens: erit enim idem simul prudẽs & incõtinẽs. Dicet aũt vtiq3 nullus prudentis esse opari volentẽ prauissima. ¶ Cum his autẽ ostensum est prius: qm̃ actiuus quidem extremorum: prudens enim aliqs: & alias hñs virtutes.

¶ Hec est 2ª particula: in qua arguit in cõtrariũ ꝓbãdo dupliciter ꝙ incõtinẽs nõ h3 prudẽtiã ɔtratendentem. primo q2 sic sequeretur ꝙ idẽ simul sit prudẽs & incõtinẽs: sed hoc est inconueniens: q2 incõtinẽs est qui volẽs opatur turpissima. Nã dictũ est in 6° huius ꝙ ille est peior q peccat voluntarie q̃ ille q peccat inuolũtarie & sic prudẽs esset malus. [Cũ his aũt.] 2° arguitur sic. Ostensũ est in 6° huius. ꝙ prudens est
B actiuus extremorũ .i. singulariũ opabiliũ: & per ɔ̃ñs est cognoscens opabilia singularia: & nõ solũ est ostensum hic: sed et est ostensũ ꝙ prudens habet virtutes morales: sed virtuosus nõ operatur cõtra virtutes sciens: igitur incõtinẽs nõ habet prudentiã contratendentem.

¶ Preterea si ɔtinẽs est ex eo q2 vehemẽtes ac prauas h3 cupiditates: neq3 tẽperãs ɔtinẽs erit neq3 ɔtinens tẽperans. Etenim neq3 vehemẽtes hic cupiditates neq3 prauas ẽ tẽperantis. At opz: nã si cupiditates sint bone: prauus est habitus ille q ꝓhibet nõ seq. Quare nõ ois ɔtinentia est studiosa. Sin ibecilles & nõ est quid egregiũ: nec etiã magnũ quid si sint praue ac imbecilles.

3ª ps ca. ¶ Adhuc si quidẽ in eo qd̃ est cõcupiscentias hẽre fortes & prauas cõtinẽs: nõ erit tẽperatus con-
C tinẽs neq3 cõtinẽs tẽperatus: neq3 enim qd̃ valde tẽperati: neq3 prauas hẽre: sed tñ opz quidẽ. si quidẽ enim bone cõcupiscentie prauus ꝓhibens habitus nõ sequi. Quare cõtinẽtia nõ ois studiosa: si aũt infirme & non praue nihil venerabile: neq3 si praue & infirme nihil magnum.

¶ Hec est 3ª ps pncipalis huius capli: in qua mouet dubitationẽ circa cõpõnẽ cõtinẽtie & tẽperãtie ad inuicẽ: & hec est dubitatio. vtrũ idẽ sit cõtinẽs & tẽperatus: & arguit ꝓbãdo ꝙ nõ: & hoc sic. cõtinẽs aut h3 ɔcupiscẽtias prauas aut bonas. Si habeat ɔcupias prauas: aut h3 ɔcupias fortes aut dbiles & remissas. Si habeat ɔcupias prauas & fortes a qbus tñ nõ deducitur ɔtra rõnẽ tũc temperatus nõ est cõtinẽs neq3 cõtinẽs tẽperatus: q2 pfecte tẽperatus nõ habet ɔcupias prauas vehemẽtes: oporteret tñ si tẽperatus esset
D cõtinẽs ꝙ hẽret ɔcupias prauas vehemẽtes si ita sit ꝙ cõtinens h3 prauas cõcupiscẽtias & fortes. Si aũt habeat concupiscẽtias bonas: aut igitur fortes aut debiles. si fortes: ergo habitus ꝓhibens eas seq erit habitus malus. Nã habitus ꝓhibens magnũ bonũ malus est: & tũc nõ ois continẽtia foret studiosa: q2 illa foret mala que ꝓhibet seq ɔcupias bonas vehemẽtes. Si aũt ɔtinẽs habeat cõcupiscẽtias bonas debiles & remissas quas ꝓhibet sequi: q̃uis ex hoc nõ sequatur ꝙ cõtinẽtia sit praua: tñ ex hoc sequitur ꝙ cõtinẽtia nõ erit venerabilis nec multũ laudabilis: ex hoc enim ꝙ aliquis habitus ꝓhibet bonũ remissum & debile cõcludi põt hoc ꝙ nõ est multũ laudabilis. Si aũt cõtinens habeat cõcupiscentias prauas & debiles nõ erit magnum resistere eis: & tamen cõtinentia laudatur & veneratur tanq̃ aliquid magnum. Uel põt rõ sic deduci & melius. Contĩnẽs aut h3 cõcupiscẽtias fortes aut dbiles: si fortes aut prauas aut bonas. si fortes & prauas tũc cõtinẽs nõ est tempatus nec temperatus

E cõtinẽs: q2 tẽperatus nõ h3 ɔcupiscentias fortes & prauas. Si aũt cõtinẽs habeat cõcupiscẽtias fortes & bonas: sequitur ꝙ cõtinẽtia que ꝓhibet seq ɔcupiscẽtias que sunt in continente nõ erit studiosa nec bona: imo mala: q2 ꝓhibet magnũ bonũ: q2 magnas ɔcupiscentias bonas: sed hoc est inconueniẽs. nã ois cõtinẽtia bona est & laudabilis. Si autem cõtinẽs habeat ɔcupiscentias debiles & remissas: aut ergo bonas aut malas. si habeat ɔcupiscẽtias bonas & remissas nõ erit ɔtinẽtia multũ laudabilis & venerabilis: q2 ex hoc ꝙ ꝓhibet nõ seq cõcupiscẽtiã debilẽ nõ põt cõcludi ꝙ est venerabilis & laudabilis: q̃uis nõ põt ex hoc ɔcludi ꝙ est mala. Si aũt continens h3 cõcupiscentias remissas & prauas: sequitur ꝙ nõ est laudabilis tanq̃ aliquid magnum: q2 nõ est magnum resistere cõcupiscẽtie debili. vñ hec rõ ꝓbat ꝙ continens habet concupiscentias prauas & fortes: & hoc ꝓbatur per viã diuisionis quadrimẽbris predicte sic. Aut
F habet concupiscentias fortes & prauas aut fortes & bonas: aut remissas & bonas: aut remissas & malas: & qdlibet triũ membrorum vltimorum diuisionis destruitur: ex quo sequitur pmum membrũ diuisionis: & ex hoc membro sequitur ꝙ cõtinentia & temperantia non sunt idem.

¶ Preterea si cõtinentia in quauis opione facit persistere: praua est vt si & in falsa. Et si incõtinentia a quauis opione dimouet: erit aliqua incõtinẽtia studiosa: qualẽ fecit. Neoptolemus apd̃ Sophoclẽ in Philoctete. Est enim laudabilis qa nõ persistit in iis que suaserat Ulixes ob mẽtiendi dolorẽ. Preterea captio mẽtiẽs dubitatio est. Quia nãq3 admirabilia preterq̃ opionẽ sophiste inferre volunt redarguẽdo: vt cũ attingerint videantur acuti: rõcinatio facta dubitatio fit. Liga-
G tur enim mens cũ manere quidẽ nõ vult: qa ɔclusio non placet: ꝓcedere aũt nõ põt: q2 rõnẽ soluere nequit. Fit aũt aliqua rõne vt iprudentia cũ incõtinentia sit vtus. Qui nãq3 h3 vtrũq3: cõtraria iis que existimat ob incõtinentiã aget. Existimat aũt bona esse mala: & agere non oportere: quare bona aget & nõ mala.

¶ Adhuc si oi opioni pmansiuũ facit continentia: praua: puta & si false. ¶ Et si ab oi opione 4ª ps c.
incõtinẽtia egressiuum facit erit aliqua studiosa incõtinentia: puta Sophoclis neoptolemus in philotete: laudabilis enim nõ permanens quibus suasus est ab vlixe ꝓpter tristari mentiens. ¶ Adhuc sophisticus sermo mentiens dubitatio ꝓpter
D inopinabilia enim velle arguere vt sapiẽtes sint cũ attingunt: falsus syllogismus dubitatio fit: ligata est enim mens cũ manere nõ velit ꝓpter nõ placere cõclusum: ꝓcedere aũt nõ possit ꝓpter soluere non habere sermonẽ. ¶ Accidit aũt ex quodam sermone iprudẽtia cũ incõtinẽtia virtus: cõtraria .n. operatur quorum opinatur ꝓpter incõtinentiã: opinatur aũt bona mala esse: & non oportere operari: quare bona & non mala operabitur.

¶ Hec est 4ª pars huius capli: in qua mouet dubitationem circa 2m ꝓbabile qd̃ erat circa diffinitionem cõtinentie & incõtinentie: dictũ est supra ꝙ continens est permansiuus in rõne & incõtinens egressiuus a rõne .i. ab opinione. est ergo hec questio. Utrũ ɔtinẽs sit pmansiuus in oi opione: ita ꝙ quicũq3 pmanet in aliqua opione quecũq3 sit illa sit ɔtinẽs & incontinẽs egressiuus ab oi opinione: ita ꝙ quicũq3 non

I sequit aliquã opionẽ quã hʒ quecũqʒ sit illa dicat incontinens. ⁊ arguit ad pmã pte dubitatiõis: pbãs ꝙ nõ ois hõ
imanẽs cuicũqʒ opioni. i. sequẽs opionẽ quã hʒ quecunqʒ
sit illa sit cõtinẽs: qꝛ ex hoc sequeret incõueniẽs. s. ꝙ qdaʒ
cõtinẽtia sit praua: qd falsuʒ est: qꝛ cõtinẽtia laudat tanꝗ
aliqd bonũ ⁊ laudabile ⁊ venerabile. ꝯña pbat sic. Aliqua
opio est falsa: sed illud qd facit seq opionẽ falsaʒ est prauũ
⁊ vituperabile. ergo si cõtinẽtia sit illud qd facit seq omnẽ
opinionẽ ⁊ pmanere in illa: sequit ꝙ aliqua ꝯtinentia erit
praua. [Et si ab oi.] Arguit ad scdaʒ pte dubiȷ pbãs ꝙ nõ
ois q egredit ab aliq rõne vel opione quecunqʒ sit illa sit
incõtinens: ⁊ hoc pbat tripl'r. pmo sic. Si incontinẽtia sit
egressiua a quacũqʒ opione: sequit ꝙ aliq incõtinentia sit
bona ⁊ laudabilis. ꝯñs est falsum: qꝛ incõtinentia vitupat
vt mala. ꝯña pbat sic. Aliqua est opio mala vt illa q psuadet aliqd malũ fieri qd vitare est bonũ: ergo incõtinentia
K que egredit ab illa opione: ⁊ nõ sequit eã est bona. añs pbat p exẽplũ. Nã qdã poeta noie Sophocles in libro suo
quẽ intitulauit de philotete narrat ꝙ Neoptolomus q seruiebat in bello troiano fuit psuasus a quodã vt mentiret
ppter quãdã cãm: que pmo videbat honesta: ⁊ sic opinabat sicut fuit illi psuasuʒ: ⁊ postea nõ mansit in illa opione
ppter hoc ꝙ triste ⁊ graue videbat sibi mẽtiri ⁊ in h erat
laudabilis: ⁊ sic pʒ per exẽplũ ꝙ aliqua opio est mala a q
egredi est bonũ. Scdm Lincoñ. ordinanda est hec lr̃a sic.
Incõtinẽtia qua vsus est Neoptolomus in philotete Sophoclis. i. in libro sophoclis de philotete erit sʒ pdicta studiosa: ppter tristari mentiens. i. ppter tristari de mẽdacio
⁊ est mentiẽs noiatiui casus fm pprietatẽ grece lingue: greci eniʒ frequẽter vtunt noiatiuo casu cũ ifinitiuo vbi nos
vtimur accusatiuo cũ ifinito. hec Lincoñ. [Adhuc sophisticus sermo.] 2ª pbat idẽ sic. Sophisticus sermo. i. fmo
L sophisticans: mentiens. i. ꝯcludẽs falsuʒ: est dubitatio. i. faciẽs dubõnẽ. Sophistice eniʒ ad h ꝙ appeãt sapiẽtes volunt cõcludere inopinabile: ⁊ cõclusio inopinabili p syll'm
sophisticũ dubitatio fit ⁊ ligata est mens audiẽtis cum ex
vna pte nõ velit pmanere in eo qd rõ ꝯcludit: cum ꝯc'lo ei
nõ placet: ⁊ ex alia pte nõ põt sustinere cõtrariuʒ: qꝛ nescit
soluere argumẽtũ sophistice factũ: nõ tñ ppter hoc ꝙ nõ
pmanet in rõne quã nescit soluere est vitupabilis: nec per
ꝯñs incõtinẽs. ⁊ hec rõ pbat ꝙ incõtinẽs nõ est ille qui est
egressiuus a rõne quacũqʒ. vñ hec rõ pbat ꝙ incõtinens
nõ sic diffinit. s. ꝙ est egressiuus a rõne: qꝛ cum diffinitio ⁊
diffinitũ sint ꝯuertibilia glibet egressiuus a rõne. i. nõ ꝯsentiens rõni cuicũqʒ esset icõtinẽs: qd nõ est verũ. qꝛ audiẽs
rõnẽ sophisticã ꝯcludẽtẽ manifeste falsuʒ sciũ esse falsuʒ
nõ cõsentiens illi rõni seu ꝯclusioni rõnis: qꝛ nescit soluere rõneʒ esset incõtinẽs: qd falsuʒ est. Exẽplũ huius ponit
Eustratius. Sophista volẽs pbare incõueniens. s. ꝙ lapis
M videt. interrogat querẽs: an lapis videt vel nõ: ⁊ negato ꝙ
lapis videt. arguit sophista sic. Quicqd videt hoc videtis
lapidẽ videt aliqs. ergo lapis videt: tũc audiẽs istã rõnem
nõ ꝯsentit isti rõni: nec vult manere in cõclusione. s. in ista
lapis videt. Audiẽs igit talẽ rõnẽ sophisticã nesciẽs eã soluere esset icõtinẽs: qd falsuʒ est: vel si pus pter rõnẽ sophisticam pus dictã ꝯcesserit ꝙ lapis videt ⁊ postea noluerit
credere illi ꝯc'oni nec rõni sophistice pdicte/ esset incontinens cũ sit egressiuus a quadã rõne: sed hoc est falsuʒ. s. ꝙ
talis sit incõtinẽs. ergo diffõ incõtinentis nõ est ꝙ est gressiuus a rõne. [Accidit aũt ex quodã sermone.] 3ª pbat ꝙ
incõtinẽs nõ est egressiuus a rõne quacũqʒ: qꝛ si sic: sequit
incõueniens ꝙ iprudẽtia cõiuncta cum incõtinentia foret
vtus. ꝯñs est ipoe: qꝛ sic vtus cõponeret ex duob' vitijs.
ꝯña pbat sic: quia ponamus p poe ꝙ aliqs simul habeat
iprudentiã ⁊ incõtinentiã: tũc ille ppter iprudentiam opinat falsuʒ vtpote fornicari est bonũ: ⁊ pp incõtinentiã cũ N
sit egressiua ab oi opione. operabit cõtrariũ illius ⁊ abstinebit se a fornicãdo qd est bonuʒ ⁊ vtutis opus: vel ponat
ꝙ ppter iprudẽtiã opinet: ꝙ nõ mechari est malũ: tũc pp
incõtinẽtiã cũ sit egressiua ab oi opinione operabit ꝯtriuʒ
illius qd opinat: ⁊ ita opabit nõ mechari. hoc est abstinebit a mechari: qd est bonũ ⁊ vtutis opus. Dicit ergo Phs.
Accidit aũt ex quodã sermone. s. qm incõtinẽtia est egressiua ab oi opione: ꝙ iprudẽtia cũ icõtinẽtia sit vtus. ⁊ ꝯñaʒ
pbat mõ quo dictũ est. vñ hñs iprudẽtiã cum incõtinẽtia
ppter iprudentiã opinabit malũ esse bonũ vel ecõuerso:
⁊ ꝙ nõ opʒ opari bonũ sed malũ. ⁊ ppter incõtinẽtiã que
est egressiua ab oi opione opabit bonũ ⁊ nõ maluʒ qd est
opus vtutis: ⁊ sic q sit est iprudẽs ⁊ incõtinẽs est vtuosus.

Preterea q persuasus agit voluptatesqʒ sequit atqʒ
eligit: melior eo videbit esse qui non ob rõnem sed ob O
incontinentiam agit. Nã facilius curari põt: qppe cuʒ
possit illi dissuaderi. At incontinens obnoxius est ei
prouerbio quo dicimus. Quid insup bibere opus est:
cum strangulat aqua. Etenim si nõ psuasum esset ipsi
ea nõ agenda esse que agit: dissuasus tandeʒ cessasset:
nũc vo psuasuʒ est ei ⁊ nihilominus talia agit.

Adhuc in psuaderi opans ⁊ psequẽs delecta- 5ª p.c.
bilia ⁊ eligens melior vtiqʒ videbit eo q nõ pp
rõcinationẽ: sed pp incõtinẽtiã. Sanabilior eni
ppter dissuaderi vtiqʒ. Incõtinẽs aũt reus pverbio quo aimus: qñ aqua suffocat quid opʒ
adhuc bibere. Siquidem enim persuasus esset
que agit dissuasus vtiqʒ quiesceret. Nunc aũt
non suasus nihil minus talia agit. P

Hec est 5ª ps huius capli: in qua mouet. 5. dubitatio: que
est circa pm pbabile. s. circa bonitatẽ ⁊ malitiã cõtinentie
⁊ incõtinentie. ⁊ est dubiũ. vtrũ intẽperatus sit peior incõtinente vel ecõuerso. ⁊ eadem dubitatio est de cõtinente ⁊
temperato qs istoꝝ est melior: ⁊ arguit pbãdo ꝙ incontinens est peior intẽperato: ⁊ intẽperatus melior incõtinente: ⁊ hec est ratio. ille q facit malũ qd sibi persuasuʒ est esse
bonũ melior est ꝗ ille q facit malũ sciens illud esse malũ:
sed incõtinens facit malũ sciens illud esse maluʒ: qꝛ rõ recta manet in incõtinente. vñ incõtinens sciens delectationes turpes nõ esse psequendas sequit eas: ⁊ psequit eas
nõ ppter rõcinatiuũ corruptũ: qꝛ hʒ rõnẽ sanã. Sed intẽperatus malũ qd facit credit esse bonũ. vñ rõ corrupta intemperati psuadet sibi ꝙ delectationes turpes sunt prosequende ⁊ bone. igitur incõtinens qui operat maluʒ sciens
illud esse malũ peior est intemperato q opat malũ credẽs Q
illud esse bonum. huius rõnis minor tñ ponit in lr̃a: ⁊ hec
est pbatio. Ille qui facit malũ qd psuasuʒ est sibi esse bonũ
est sanabilior ppter hoc ꝙ de facili põt sibi dissuaderi qd
credit. Si enim sibi dicat a sapiente cui credit ꝙ illud est
malũ qd facit ⁊ nõ est faciendũ credẽs eis nõ operabitur
illud malũ. Sed ille q opat malũ sciens illud esse malum
nõ põt iuuari ab aliqua bona psuasione: qꝛ cũ ipse cognoscat aliqd esse malũ: puta fornicari: ⁊ tñ non effugiet illud
qual'r audiẽs ab alio hoc esse maluʒ fugiet ipm q̃si dicat.
certe nullo mõ. vñ incõtinẽs vr esse reus pverbio quo dicimus. Qñ aqua suffocat bibenteʒ: qd opʒ adhuc bibere.
Dicitur auteʒ hoc prouerbium de hominibus lesis: qui si
melius possent sanari ⁊ iuuari a seipsis ꝗ ab alijs: non iuuantur a seipsis qualiter poterunt iuuari ⁊ sanari ab alijs.
Cum ergo incontinens habeat rõnem rectam persuadentem ꝙ fornicari est malũ hʒ in se sufficiẽter a quo poterit

A vitare illud malũ. Cum igitur ex persuasione ꝓprie rõnis non iuuatur: imo leditur ⁊ suffocatur ꝓsequendo fornicationez quid opꝫ ꝙ persuadeatur ab alijs. vnde nõ debet amplius bibere. i. nõ opꝫ euꝫ persuaderi ab alijs cuꝫ ipsemet hꝫ in se sufficienter a quo poterit suaderi ⁊ malũ vitare. s. rectaꝫ rõnẽ. Lincoñ. dicit hic ꝙ lr̃a quã exponit Cõmentator hꝫ sic. Siqdẽ eniꝫ supple incõtinens nõ ꝑsuasus esset. qd agit idest nõ cognosceret ꝙ illud qd agit est malum: vtputa ꝙ fornicari qd agit est malũ dissuasus vtiqꝫ quiesceret: dissuasus in audiẽdo ab altero: qm̃ fornicari est malũ quiesceret a fornicari. Nũc aũt ⁊ suasus. supple a rõne ꝓpria nihilominus alia agit hõ. Hoc aũt. s. nihilominus ponitur ꝓ vna negatione: quasi dicat nõ agit alia: sed ipsum. s. fornicari. hec Lincoñ. ¶ Itẽ dicit Lincoñ. ꝙ Phs hic intendit ꝙ intẽperatus est melior incõtinẽte nõ simplr̃ sed in hoc est melior incõtinẽte. s. in ꝑsuaderi. s. ꝙ ꝑsuasibilis est intẽperatus.

B Nõn ¶ Notãdũ est hic. ꝙ Phs nõ ꝓbat hoc ex intentione ꝙ incontinẽs est peior intẽperato: nec dꝫ illud poni tanq̃ ꝯclo Phi sed tanq̃ vna rõ faciens dubitare. vñ illud totũ caplm est inq̃sitiuũ ⁊ nõ est in caplo aliqua ꝯclo ex intentione Phi finalr̃ determinata. vñ inferius caplo 8° soluit Phs istã dubitationẽ ex intentione ꝓbans ⁊ tenẽs ꝙ intẽperatus est peior incõtinente ⁊ incõtinẽs melior intemperato ꝑ 4ᵒʳ rõnes: tũ q2 incõtinẽs est sanabilior cuꝫ sit positiuus status cũ est extra passionẽ: ⁊ intẽperatus nõ est positiuus: tum q2 intemperãtia est cõtinua ⁊ incõtinẽtia nõ est cõtinua ⁊ egritudo cõtinua peior est nõ ꝯtinua: tum q2 intẽperãtia est malũ latens intẽperatũ: sꝫ incõtinentia nõ latet incõtinẽtẽ saltẽ cũ est extra passionẽ: tũ q2 in incõtinente saluatur optimũ pn̄ᵐ. s. rectũ iudiciũ rõnis de fine qui est pn̄ᵐ in agibilibus: sed in intẽperato nõ manet rectũ iudiciuꝫ de fine.

C ¶ Ad rõnẽ hic factã dõm qñ dr̃ ꝙ ille q operatur malũ sciens illud esse malũ est peior illo q operatur malũ ignorãs illud esse malũ. Dico ꝙ ista maior nõ est vlr̃ vera nisi cũ duabus ꝯditionibus supaddendis. s. ꝙ ipse operãs nõ sit causa sue ignorãtie seu false credulitatis: ignorantia eniꝫ vel error cuius hõ est cã nõ excusat ipꝫ: vt pꝫ ex 3° huius: sꝫ intẽperatus est cã sue ignorãtie ⁊ erroris. naꝫ nos sumus cãe vitiorꝫ ⁊ ṽtutum: ṽtutes eniꝫ ⁊ vitia sunt in nr̃a potestate: vt patet ex 3° huius. Alia cõditio est ꝙ cetera ab ignorãtia vnius ⁊ sc̃ia alteriꝰ sint paria qd nõ accidit in ꝓposito. Nã incõtinẽs hꝫ cõcupiscẽtias vehemẽtes delectationũ: ⁊ intẽperatus aut nõ hꝫ hꝰ cõcupiscẽtias aut hꝫ eas debiles ⁊ remissas: ⁊ minꝰ malus est q fortiter cõcupiscẽs operatur malũ q̃ q nõ ꝯcupiscẽs vel debiliter ꝯcupiscẽs operatur sic malũ. Qñ et dr̃ ꝙ intẽperatus est suasibilis ⁊ incontinens nõ. Dõm ꝑ interemptionẽ.

D Naꝫ incõtinẽs est magis suasibilis: q2 hꝫ rectã rõnẽ de fine: ⁊ ille q hꝫ rectã rõnem magis ꝑsuaderi põt per rõnẽ suã ⁊ rõnẽ alteriꝰ q̃ ille q nõ hꝫ rõnẽ nisi corruptã: magis eniꝫ põt ꝑsuaderi qui hꝫ rõnẽ rectã q̃ ille qui hꝫ solã rõnem corruptam.

¶ Insuper si circa vniuersa cõtinentia sit atqꝫ incõtinẽtia: q̄nã sit ille qui est incõtinẽs absolute. Nemo. n. hꝫ incõtinentias oẽs. Dicimus aũt quosdã simplr̃ incõtinentes esse. Tales igitur quedã hac in mã dubitationes emergunt. Horuꝫ aũt alia tollere: alia relinquere opꝫ. Dubitationis enim solutio inuentio est.

6 po ca. ¶ Adhuc si circa oĩa incõtinẽtia est ⁊ continentia: qs simplr̃ cõtinẽs: nullus eniꝫ oẽs hꝫ incontinẽtias: aimus aũt esse quosdam simplr̃. Dubitationes qdẽ igitur tales quedã accidũt: horuꝫ aũt hoc qdẽ iterimere opꝫ: hoc aũt relinquere: solutio eniꝫ dubitationis inuentio est.

E ¶ Hec est 6ª pars huius caplĩ in qua Phs mouet dubitationẽ circa 6ᵐ ꝓbabile. s. circa mãm ꝯtinẽtie ⁊ incõtinentie. ⁊ est vtrũ cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia sint soluꝫ circa ꝯcupiscentias. s. delectationes ⁊ tristitias: vel nõ solum sint circa eas sed circa iras lucrũ ⁊ honorẽ ⁊ oĩa huiꝰ. circa que sunt vitia ⁊ ṽtutes: ⁊ arguit ꝓbando ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ sunt circa oẽm mãm moralẽ. s. circa ꝯcupiscẽtias lucrũ ⁊ honorez: ⁊ sic de oĩbus alijs: q2 si sic: nullus foret simplr̃ incõtinẽs: nullus eniꝫ inuenitur q habeat oẽs incõtinentias: nõ eniꝫ est aliqs qui sit incõtinẽs ꝯcupiscẽtiarꝫ ire ⁊ honoris ⁊ lucri ⁊ sic de alijs. Nos aũt dicimus aliquos simplr̃ incõtinentes: nõ eniꝫ vĩ ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia sint circa oĩa. Tales eniꝫ dubitationes accidũt circa p̃us ꝓposita ⁊ aliquas istarꝫ dubitationũ opꝫ interimere: q2 falsuꝫ concludũt: ⁊ q̃sdã relinquere: vt veruꝫ cõcludẽtes. hec est. n. via solo dubõnis cũ inuenitur qd sit verũ circa illõ qd dubitatur.

F

Capitulum tertium in quo premittuntur duo preambula. s. ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ sunt circa oĩa: sed circa determinatã mãm: vt circa quã est temperantia ⁊ intẽperãtia: ⁊ ꝙ cõtinentia nõ differt ab intemperãtia ꝑ mãm: sed ꝑ modũ se habendi ad materiam: ⁊ ostenditur ꝙ incõtinens est sciens ⁊ qualiter sciens.

¶ Primũ itaqꝫ cõsiderandũ est si incõtinentes sciẽtes agant: nec ne: ⁊ quonã mõ scientes. Deinde circa que sit incõtinens ponẽdus ⁊ cõtinens. Utrũ circa voluptatẽ omnẽ atqꝫ dolorẽ: an circa definitas quasdam voluptates atqꝫ dolores. Et vtrũ idẽ sit an diuersus cõtinens atqꝫ constãs. Similr̃ ⁊ de ceteris que ad hãc attinent cõtẽplationez. Est aũt cõsiderationis initiuꝫ: vtrũ cõtinẽs ⁊ incontinẽs: iis circa que versantur differant: an mõ. Dico aũt sic vtrũ incõtinẽs ex eo soluꝫ sit cõtinens: q2 circa hec versatur an nõ: sed ipso modo: an vtrisqꝫ. Deinde si ꝯtinẽtia ⁊ incõtinẽtia sint circa vniuersa: nec ne: neqꝫ. n. circa oĩa versatur iis qui est incontinẽs absolute: sed circa ea circa q̃ est intẽperãs: neqꝫ simplr̃ sese hꝫ ad illa. Esset eniꝫ incõtinentia ac intemperãtia idẽ: sed hoc mõ. Nã ille quidẽ eligens ducitur putans semꝑ oportere persequi voluptatẽ presentez. Incõtinẽs aũt nõ putat qdẽ persequitur tamen.

G Primũ qdẽ igitur intendendũ. vtruꝫ scientes vel nõ: ⁊ qualr̃ scientes. Deinde circa qualia cõtinentẽ ⁊ incõtinentez ponendũ. Dico aũt vtrũ circa oẽꝫ delectationẽ ⁊ tristitiã vel circa quasdaꝫ segregatas: ⁊ cõtinentẽ ⁊ ꝑseueratiuũ. vtrũ idez vel alterũ est: silr̃ aũt ⁊ de his quecũqꝫ cognata speculationis sunt huiꝰ. ¶ Est aũt principiũ intentionis. vtrũ cõtinẽs vel incõtinens sunt in circa que vel in qualr̃ habẽtes dr̃iaꝫ. Dico aũt vtruꝫ in circa h esse solum incõtinens vel nõ: sed in vt vel nõ: sꝫ in ex ambobus. ¶ Deinde si circa oĩa sunt incõtinẽtia ⁊ cõtinentia vel nõ. ¶ Neqꝫ. n. circa oĩa est simplr̃ incõtinens: sed circa que intemperatus. ¶ Neqꝫ eniꝫ in aliqd hoc simplr̃ habere. Idem eniꝫ vtiqꝫ esset intẽperantie: sed in sic hr̃e. Hic qdem enim ducitur eligens existimans semꝑ oportere presens delectabile perse-

Cap. 3ᵐ p.ma. 7. li bri ethi. 6° po. ca. D

I qui: hic aũt nõ existimat qdem persequit̃ aũt.

Tertiũ c. ꝑ trac. diu. i tres ptes ꝑn. Istud est 3ᵐ capĩm primi tractatus: in quo ꝑncipalr̃
soluit̃ prima dubitatio in 2ᵒ capĩo mota. ⁊
continet tres partes. In ꝑma ponunt̃ duo preambula ne-
cessaria ad solõnẽ dicte dubitatõis. In 2ᵃ ibi [De eo qdẽ.]
remouet falsaʒ solutionẽ ad dictã dubitationẽ. In 3ᵃ parte
ibi [Sed q2 dupl'r.] ponit̃ vera solutio dubitationis. In pᵃ
igit̃ pte ꝑponit intẽtionẽ dicens ꝙ ꝑmo est cõsiderandũ
vtrũ sint simul incõtinentes ⁊ scientes: vel non. ⁊ si sic: per
quẽ modũ sunt scientes: ⁊ hec dubitatio ꝑmo soluit̃: q2 ex
eius solutione põt apparere. vtrũ icõtinẽtia sit vel nõ: siue
vtrũ incõtinẽtia possit esse vel nõ. Socrates enĩʒ negauit
incõtinentiã esse ⁊ posse esse: ⁊ ꝑpter hoc ꝙ dixit ꝙ nullus
põt operari malũ sciens illud esse malũ ⁊ per ↄñs ꝙ nul-
lus põt esse incõtinẽs. Cõsiderandũ ẽt est circa qualia: hoc
K est circa quales delectationes ⁊ tristitias sunt cõtinentia ⁊
incõtinentia. vtruʒ circa oẽs delectationes ⁊ tristitias vel
circa aliquas determinatas ⁊ nõ circa oẽs: ⁊ vtrũ cõtinens
⁊ ꝑseuerãs sint idẽ vel diuersi: ⁊ de oĩbus alijs est cõside-
randũ que sunt cognata: hoc est que cõuenientiã hñt cum
hac speculatione. [Est aũt ꝑncipiũ.] Ad soluendũ aũt qõ-
neʒ ꝑncipalẽ. s. an incõtinẽs sciens sit vel nõ: opʒ prescire
duo ꝑambula. pᵐ. vtrũ cõtinẽs ⁊ incõtinens habeãt diĩaʒ
ab alijs habitibus moralibus in circa que idest in hoc ꝙ
sunt circa determinatã mãm circa quã nõ sunt alij habit⁹
morales: sicut mansuetudo differt ab alijs v̾tutib⁹ per hoc
ꝙ est circa determinatã mãm: puta circa iras. aut cõtinẽ-
tia ⁊ incõtinẽtia differant in qualiter: hoc est aut differunt
cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia ab alijs solum in mõ se habẽdi ad
mãʒ circa quã est: vel differũt in ex ambobus: hoc est. vel
per vtrũqʒ. s. tam per hoc ꝙ sint circa determinatã mãm:
q̃ per hoc ꝙ alium modũ habent circa mãm q̃ alij habi-
L tus. Est ergo qõ. vtruʒ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia differũt ab
alijs solũ ꝑ mãm: vel solũ per modũ habendi se circa ma-
teriã: vel per vtrũqʒ. s. per mãm ⁊ modũ habẽdi circa ma-
teriã. [Deinde si circa oĩa.] 2ᵐ ꝑambuluʒ qõ opʒ scire est.
vtrũ cõtinentia ⁊ incontinentia sint circa oĩa. hoc est circa
totam mãm moraleʒ. vel sunt circa mãm determinatam.
[Neqʒ enĩʒ circa oĩa.] Illud dubiuʒ 2ᵐ ꝑmo soluit̃: ⁊ hec
est solutio. ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ sunt circa oĩa: sed
circa determinatã mãm. s. circa quã sunt tẽperantia ⁊ intẽ-
perãtia cuiusmodi sunt delectatiões tact⁹ ⁊ gustus. [Neqʒ
in hoc simpl'r.] Primũ dubiũ. s. ꝑ qd differũt cõtinentia ⁊
incõtinẽtia ab alijs. vtrũ solũ per mãm vel in mõ habẽdi.
soluit̃ ⁊ eius solutio est ꝑambulũ 2ᵐ: ⁊ est solutio hec ꝙ cõ-
tinentia ⁊ incõtinentia nõ differũt ab alijs habitibus solũ
3ᵃ cõclo hu⁹. 7. li. per mãm: ⁊ hec est ↄclõ 3ᵃ huius libri que ꝑbatur sic. Si
M cõtinẽtia ⁊ incontinẽtia soluʒ per mãm differrent ab alijs
habitibus: tũc cõtinẽtia ⁊ incõtinentia essent eadem cum
habitibus qui sunt circa eandẽ mãm circa quã sunt conti-
nentia ⁊ incõtinẽtia: q2 nõ haberent ꝑ qd differrent ab il-
lis: sed hoc est falsuʒ: q2 si sic esset cõtinentia ⁊ incõtinẽtia
essent eadẽ cũ tẽperantia ⁊ intemperãtia cum oĩa ista ha-
beant eandẽ mãm: eadeʒ enĩʒ est mã temperantie ⁊ intẽ-
perantie cõtinentie ⁊ incõtinentie. s. cõcupiscẽtie tactus ⁊
gustus. Si ergo incõtinentia ⁊ intemperantia nõ differãt
in materia sed sunt circa eandeʒ mãm: opʒ videre per qd
differant: qõ soluens ꝑhs dicit ꝙ incõtinentia ⁊ intempe-
rantia differunt in sic se habere. i. in modo se habendi cir-
ca mãm: q2 aliter ⁊ aliter se habent circa eandeʒ mãm: q2
intemperatus ex electione ducit̃ ad ꝑsequendũ delecta-
tiones turpes: quasi existimans ꝙ opʒ prosequi delectabi-
le presens: sed incõtinens non sic existimat: ⁊ tñ prosequit̃
delectabile ꝑsens qõ nõ existimat esse ꝑsequẽdũ. Lincoñ.
dicit ꝙ incõtinẽtia esset ideʒ intemperantie si nõ differrẽt
in modo cum conueniant in substantijs. i. in obiectis. s. in N
materia: circa quam habent fieri.

¶ Si itaqʒ vera sit opinio sed nõ scia qua transgredien-
tes incõtinenter hoies agunt: nihil refert ad rõnẽ. Nõ
nulli nãqʒ eorũ qui opinant̃ nõ ambigunt: sed arbitrã-
tur exacte eum scire. Si. igit̃ opinantes ex eo q2 remis-
se credũt magis q̃ scientes cõtra suam agent existima-
tioneʒ nihil differret ab opinione scia. Sunt enim qui
non minus opinioni sue q̃ alij sue scientie credunt: vt
ex Heraclito patet.

¶ De eo qdem igitur qõ est opinionẽ veraʒ sed 2ᵃ ps ca.
nõ sciaʒ esse ꝑter q̃ icõtinẽter agũt: nihil differt
ad rõnem. Quidã enĩʒ opinantiũ non dubitant
sed existimant certe scire. Si igit̃ ꝑpter quietẽ O
credere opinantes magis scientibus ꝑter opio-
nẽ agũt: nihil differt scia ab opione. Quidã. n.
credunt nihil minus qbus opinant̃: q̃ alteri q-
bus sciunt: manifestat aũt Heraclitus.

¶ Hec est 2ᵃ ps ꝑncipalis huius capĩi: in qua ꝑhs remo-
uet falsaʒ rñsionẽ ad istam dubitationẽ. vtrũ incontinens
sit sciens illud esse maluʒ qõ operatur. vel non sit sciens: ⁊
hec est responsio ꝙ incõtinens nõ operatur malum sciens
illud esse maluʒ: sed opinans illud esse malũ. vnde dicunt
ꝙ cognitio circa quã icõtinẽs agit est opinio ⁊ nõ est scia:
q2 enĩʒ opinio est cognitio debilis ⁊ scientia cognitio firma:
ideo põt incõtinẽs agere cõtra opinionẽ: ⁊ nõ cõtra sciaʒ.
Istaʒ responsionẽ remouet ꝑhs. d. ꝙ nihil differt ad rõ-
neʒ: siue illa opinio circa quã incõtinẽs agit sit opinio siue
scientia. Nã per eandẽ rõnẽ potest ꝑbari ꝙ non est opio:
per quã ꝑbatur ꝙ nõ est scia. nam quidaʒ incontinentes
operantes nõ habent debilem adhesionẽ quasi dubitãtes P
sed existimãt se certitudinaliter scire illud circa qõ agunt:
nõ ergo est dõm ꝙ opinantes magis agunt cõtra opinio-
nem q̃ scientes contra sciam propter quietem. i. debiliter
credere opinantes. Naʒ quãtũ ad hoc. s. firmiter credere
cognitis nõ differunt scia ab opinione. nam qdam nõ mi-
nus credunt opionibus qbus opinant̃ q̃ alijs veris scien-
tijs qbus vere sciunt: ⁊ hoc pʒ per Heracliuʒ q ita firmi-
ter adherebat opinioni qua opinabatur omnia semꝑ mo-
ueri sicut geometer adheret scientie huius conclusionis:
triangulus habet tres angulos ⁊c. ¶ Intelligendum ꝙ h Nõⁿ
relatiuum quibus in ꝑpositio nõ refert res opinatas ⁊ sci-
tas: quia tunc suisset dicendum: ⁊ que opinant̃ ⁊ que sciũt.
Sed refert opiniones ⁊ scientias. opinionibus enim for-
maliter opinamur: ⁊ scientijs formaliter scimus. ¶ Intel Nõⁿ
ligendum est etiam ꝙ hic rationabiliter potest poni vna Q
conclusio. s. 4ᵃ huius libri ꝙ si inconueniens sit sciam in 4ᵃ cõclo
incontinente contratendere concupiscentie inconueniens hu⁹. 7. li.
est opinionem cõtratendere concupiscentie. hec conclusio
ꝑbatur sic. Si inconueniens sit sciam cõtratendere con-
cupiscentie ꝑpter firmitatem ⁊ fortitudinem sciẽtie: quia
enim scientia est cognitio fortis ⁊ firma: ideo nõ põt aliqs
agere contra sciam. vt dixit Socrates. Cum igitur aliqua
opinio in incõtinente sit ita fortis ⁊ firma sicut scientia: vt
patet: quia quidam non minus credunt opinionibus qui-
bus opinantur q̃ alijs scientijs quibus vere sciunt: sequit̃
ꝙ si inconueniens sit scientiam contratendere cõcupiscẽ-
tie in incõtinente: ita incõueniens est opinionẽ firmã con-
tratẽdere ↄcupiscentie in incõtinente. ¶ Sciendũ aũt ꝙ
ex dictis ꝑhi in precedentibus ⁊ ex dictis hic potest talis
ratio ad ꝑbandum conclusioneʒ formari opinio inconti-
nentis cõtratẽdens ↄcupiscẽtie aut est fortis ⁊ firma: aut

A debilis ⁊ remissā. si sit fortis ⁊ firma:tūc si incōueniēs sit
sciētē agē ꝯ sciaz suā ꝑꝑ fortitudinē ⁊ firmitatē scie:icōue-
niēs erit fortiter ⁊ firmiter opinātē agē cōtra opionē suaz
fortē ⁊ firmā:⁊ ita si incōueniēs sit sciam ꝯtratendere cō-
cupiscentie in incōtinēte incōueniēs est opionē fortē ⁊ fir-
mā cōtratendere cōcupiscentie in incōtinēte:⁊ illud pz ex
dictis ꝑhi hic.nec pōt dari aliud mēbrū.s.ꝙ opio incon-
tinentis ꝯtratendens ꝯcupie est debilis ⁊ infirma:qꝛ tunc
incōtinens agens ꝯtra hꝰ opionē debilē ⁊ remissaz:succū-
bens fortibus ꝯcupiscentijs nō esset vituperādus:sz esset
venia dignus:⁊ sic incontinentia nō esset malitia.vñ cum
cōcupiscentia in cōtinente sit multo fortior ꝙ̄ opio debi-
lis eiusdē:⁊ nō est vituperādus qui trahit̄ ⁊ vincit̄ a fortio
ri nō esset incōtinens sequēs ꝯcupiscentiā suam vituperā-
dus nec incontinentia esset malitia.

B ¶ Sed cū dupl'r dicat̄ scire(nam ⁊ iis qui sciam qdem
hz nō aūt vtit̄ ipsa:⁊ iis q vtit̄ dicit̄ scire)hec inter sese
different:habentē inquā sciaz ac nō cōtēplantē ⁊ ha-
bentē at cōtēplantē:agere ea que agere nō opz. Hoc
eniz videt̄ absurdū. Sed nō si agat nō cōtemplando.
Preterea cū ꝓpositionū duo sint modi:nihil ꝓhibet
vt qspiā agat ꝯtrariū eiꝰ qḋ scit:si hēat qdem vtrasqz:
vli tñ ⁊ nō pticulari ꝓpositiōe vtat̄. Nā ea que agunt̄
singularia sunt. Differt aūt ⁊ ipsuz vle:nā aliud est in
ipso:aliud in re:vt oī hoi sicca cōducunt:⁊ hic est hō:
vel siccū est qḋ est tale. Sed si hoc sit tale:aut non hz:
aut nō operat̄. Magna igitur per hos emerget vtiqz
diīa modos:atqz adeo vt hoc qdem mō nō absurduz
C eē:alio vō mō mirabile videat̄. Preterea fit vt hoīes
sciam habeant alio mō ꝙ̄ nuper diximus. Nā in habē
do qdē:sed nō in vtendo differentē cernimus habitū
vt qspiā ⁊ habeat quodāmō ⁊ nō habeat ipsum:qlis
est dormiens ⁊ furēs ac ebrius. At hoc mō disponun-
tur ii qui sunt in ꝑturbationibꝰ cōstituti:nā ire ⁊ cupi-
ditates veneree ceteraqz siīa corpus ēt manifeste ꝑ-
mutant:atqz nōnullos ⁊ in furorē ac insaniā adigunt.
Patet igit̄ dōm esse incōtinētes perinde sese hēe atqz
hi sūt affecti. Dicere aūt eas sñias ꝙ a scia ꝓficiscunt̄
nullū est signū. Eteniz ii q sunt in hisce ꝑturbationibꝰ
cōstituti demonstrationes ⁊ carmina dicūt Empedo-
clis. Et qui primuz discunt:nectunt qdem orationes:
sed nondū sciunt. Opz.n.ipsoꝝ insideant menti ad qḋ
tēpore opus est. Quare putādū est vt histriones poe-
D mata recitant:sic ⁊ incōtinenter agētes sñias dicere.
3° pa.c. ¶ Sed qꝛ dupl'r dicimus scire:etenim hñs qdē
nō vtens aūt scia:⁊ vtens dr̄ scire:differt h ha-
bentē qdē nō speculantē aūt:⁊ h hēe ⁊ speculā-
tē agere que nō opz agere. Hoc.n.vr̄ durū:sed
nō si nō speculās. ¶ Adhuc qꝛ duo modi ꝓpo-
sitionū qbus opz vti habentē qdē vtrasqz nihil
ꝓhibet operari:que ꝑter sciam vtentē qdē vli:
sed nō ea que ꝑ3 ptem:opabilia eniz singularia.
¶ Differt aūt vle. hoc qdē enim in seipso:hoc
aūt in re est:puta qm̄ oi hoi cōferūt sicca:⁊ qm̄
iste hō vel siccuz qḋ tale:sed si tale vel nō hz vel
nō operat̄. ¶ Scdm vtiqz hos differt modos
ipossē quātū vt videat̄ sic qdē scire:nihil incōue

niēs:aliter aūt admirabile. ¶ Adhuc hēe sciaz E
ꝑm aliū modū a nūc dictis existit hoibus:in ha
bere qdē eniz nō in vti aūt differentez videmus
habitū:quare ⁊ hēe aliqualr ⁊ nō habere puta
dormientē ⁊ vinolentū:sed tñ sic disponunt̄ in
passionibꝰ exñtes:ire eniz ⁊ cōcupiscētie vene-
reoꝝ ⁊ q̄dā taliū manifeste ⁊ corpus transmu-
tant:qbusdā aūt ⁊ insanias faciunt:manifestuz
igit̄ qm̄ silr̄ habere dōm incōtinētes his. ¶ Di
cere aūt sermones eos q a scia nullū signū eius
qḋ est opari ꝑm sciam:etenim in passionibꝰ his
existentes demōstrationes ⁊ verba dicūt Em-
pedoclis:⁊ primū discētes cōplectunt̄ qdē ser- F
mones:sciūt aūt nequaꝙ̄:opz eniz ꝯnasci. Hoc
aūt tpe idiget:quare queadmoduz simulantes
sic existimandū dicere ⁊ incōtinentes.

¶ Hec est 3ª pars huius capli:in qua ꝑhs ponit verā solu
tionē dubitationis.s.vtꝝ aliqs possit esse simul sciens ⁊ in-
cōtinens ⁊ ꝯtinet duas pticulas:in pma particula ponunt̄
tres distinctiones p quas pōt dubitatio tripl'r solui. In 2ª
ibi[Adhuc aūt ⁊ sic nāliter.]soluit dubitationē ꝑm nālem
ꝓcessuz scie practice applicando ꝓdictas distinctiones ad
ꝓpositū. In pma ḡ pticula ponunt̄ tres distinctiōes. ꝓ 1ª
est ꝙ scire est duplex.s.in habitu ⁊ actu. Scire in actu est Scire 2°
actu cōsiderare ꝑm sciam. Scire in habitu est habere ha-
bitū scie:aliqs eniz dr̄ sciens qui hz habitū scie:lz actu nō
cōsideret:sicut hñs artē syllogiȥādi:nō tñ actu syllogiȥās
dr̄ scire syllogiȥare. Dr̄ etiā aliqs scire syllogiȥare q hz ar-
tē syllogiȥandi ⁊ actu syllogiȥat:per hanc distinctionē pōt G
dubitatio solui ꝙ aliqs pōt esse simul incōtinēs ⁊ sciēs in
habitu ⁊ nō pōt aliqs esse incōtinēs ⁊ sciens simul in actu:
pōt eniz fornicari aliqs sciēs in habitu ꝙ fornicari est ma
lum:sed nō pōt aliqs fornicari ⁊ sil' actu cōsiderari ꝙ for-
nicari est malū. hoc eniz vr̄ durum vt dicit ꝑhs ꝙ in actu
cōsideret aliqs aliqd esse malū:⁊ tñ operet̄ illud:sz nō est
durū ꝙ aliqs operet̄ sciēs ⁊ nō ꝯsiderans illud esse malū.
¶ Et si dicat̄ ꝙ ois hñs sciam est sciēs in actu:sicut oē ha Instātia
bens sanitatē est sanū in actu:sed actu sciēs nō pōt incōti
nenter agere.ergo nullus sciēs aliqd esse malū pōt agere
illud:⁊ p ꝯñs nullus sciens est incōtinēs. ¶ Dōm ꝙ scire Solo.
in actu est duplex.in actu pmo ⁊ in actu 2°. Scientia ꝙ est Scire in
habitus est actus pmus:sed cōsiderare ꝑm sciam est actꝰ actu 2°.
scōs.per hoc dōm ꝙ nullus sciēs actu 2° incōtinēter agit:
sciens tñ actu pmo pōt incōtinēter agere. vñ sciens in ha-
bitu pōt agere nō ꝑm habitū. Exēplū Eustratij habēs ha-
bitū grāmatice intendēs circa aliqd aliud habens intelle- D
ctū circa aliud occupatum. interrogatus de aliqua syllaba
vtrū sit breuis vel longa ⁊ dicat ꝙ est breuis cuz sit longa
peccat in grāmatica:qꝛ nō in actu cōsiderat illud qḋ q̄rit̄:
nec hz intellectū circa hoc occupatum sed circa aliud:⁊ ita
pōt icōtinens hñs habitū scie peccare circa aliud cuiꝰ scie
tiā hz.[Adhuc qꝛ duo modi ꝓpositionū.] 2ª distinctio ta-
lis est. Sicut sunt duo modi ꝓpositionū qbus vtit̄ rō pra
ctica:scilz ꝓpositio vlis:⁊ particularis idest singularis:ita
dupl'r cōtingit scire.s.in vli ⁊ in particulari. Et p hāc disti-
ctionē pōt solui dubitatio sic. Sciens ꝓpositionē in habi-
tu tam ꝓpōnē vlem ꝙ̄ singularē:actu cōsiderās ꝓpositio
nem vlem ⁊ nō actu cōsiderās ꝓpositionem singularem
pōt operari contra scientiam quā habet in habitu tam de
vniuersali ꝙ̄ particulari:⁊ ꝯtra scientiā in actu quā hz de
ꝓpositione vli:vñ qñ nō cōsiderat actu ip3 singulare pōt

I agere cōtra sciam quā hꝫ de vli ⁊ ꝑticulari. ⁊ hui⁹ rō est: qꝛ
operationes sunt circa singularia: hec est ergo distinctio. Sci
re eni est duplr in vli ⁊ in ꝑticulari: ⁊ vtrūqꝫ est duplex. s.
Scire in vli ⁊ in ꝑticulari ꝯ in habitu ⁊ in actu: cōtra sciam in vli tam in actu q̄ꝫ in ha
bitu pōt qs agere: sed cōtra sciaꝫ in ꝑticulari ⁊ in actu nō
pōt qs agere. [Differt aūt vle.] Et qꝛ iaꝫ locutus est de vli
dicēs ꝙ sciēs vle pōt ꝑter sciam agere: ⁊ hoc forsitan non
est vlr verū: dicit qualr est verū ⁊ qualr nō: ⁊ dicit ꝙ vle
duplr accipi pōt. vno mō ꝓut est in seipso absolute nō cō
parando ipsuꝫ ad singularia: vt si dicaꝛ ꝙ oi hoi cōferunt
sicca. Alio mō pōt accipi vt est in re. i. vt cōtinet sub se cer
tū singulare: puta illud singulare. Isti hoi conferunt sicca:
vel iste est hō: vel hoc est siccū. Pōt ergo cōtingere ꝙ ali
qs sciat ⁊ in actu ⁊ in habitu vle ſꝫ se cōsideratū: ⁊ tñ ope
reꝛ ꝑter sciam quā hꝫ de vli sic ꝯsiderato. Sed si operetur
K ꝑter sciam quā hꝫ de vli in hoc ꝯsiderato idest in hoc sin
gulari: vel nō hꝫ: idest habitu nō cognoscit: vel nō opaꝛ. i.
ꝯtra sciaꝫ in actu ⁊ habitu quā hꝫ de vli cōsiderato in hoc
singulari nō pōt agere ꝯtra hoc singulare: qꝛ eoipso ꝙ hꝫ
sciam in actu de vli cōsiderato ꝓut est in hoc singulari hꝫ
sciaꝫ in actu de h̄ singulari. [Scdm vtiqꝫ hos differt mo
dos ipole q̄tū.] idest multū: hoc est. multum differt dicere
ipole accidere ſm istos modos. s. scire in habitu ⁊ in actu
scire in vli ⁊ in ꝑticulari: qm̄ vno mō scire ⁊ agere preter
sciaꝫ est incōueniēs: ⁊ alio mō nō est incōueniēs. [Adhuc
hr̄e sciam.] 3° distinctio est de scia in habitu. Nā aliqs pōt
hr̄e sciam in habitu ⁊ nō in actu duplr. vno mō pōt qs in
vigilia. i. in bona dispōne existēs hr̄e sciam ⁊ nō in actu cō
siderare ſꝫ illā: pōt tñ cōsiderare si velit: ⁊ talis hꝫ habitū
scie solutū nō ligatū nec ipeditū. Alio mō pōt qs hr̄e hitū
scie ligatū: ita ꝙ nō pōt tūc exire in actū: quō dormiēs vel
ebrius dr̄ hr̄e hitū scie: ⁊ talis hn̄s habitū scie ligatuꝫ vno
L mō dr̄ sciēs. alio mō dr̄ nō sciēs. ſm eniꝫ ꝙ hꝫ habitū scie
dr̄ sciēs: sed ſm ꝙ nō pōt exire in actū ꝓpter ipedimentū
dr̄ nō esse sciens. Scdm istā distinctionē soluit dubitatio
3° mō ꝙ incōtinētes sunt siles hn̄tib⁹ hitū ligatū: incōtinē
tes eniꝫ sunt siles dormiētib⁹ ⁊ ebrijs: passiones eniꝫ vehe
mentes vt ire ꝯcupiscētie venereoꝝ ⁊ hꝫ passiones nō so
lū transmutāt aiam ſꝫ trāsmutāt corpus. i. ipsuꝫ corp⁹ alte
rant ⁊ insanire faciūt: ⁊ ponit Eustratius exēplū. v. Si eni
qs ira detineꝛ videbim⁹ vtiqꝫ eius oculos rubentes. Silr
aūt ⁊ siqs vehemēter diligit mulierē videbis vtiqꝫ facieꝫ
eius pallidā. Silr aūt ⁊ vehementer diligētes mulieres a
suꝑabūdāti amore in insaniā cōuersi sunt ⁊ extra se positi
effecti sunt. Ex his soluiꝛ dubitatio sic. Incōtinentes sunt
similes ebrijs ⁊ insanientib⁹: qꝛ hn̄t habitū scie ligatū sicut
dormientes: sed dormientes ⁊ ebrij agunt q̄nqꝫ ꝯtra sciaꝫ
ligatā quā hn̄t: ⁊ ꝓpter hoc icōtinētes cū sint siles his pn̄t
M agere ꝯ̄ sciam ligatā: vn̄ agere pn̄t ꝯ̄ sciam practicā in sin
gularib⁹ ligatā. [Dicere aūt sermones.] Sꝫ qꝛ aliqs posset
dicere. ꝙ incōtinētes dicūt sermones q videnꝛ ꝓcedere a
scia ⁊ circa singularia ꝙ fornicari est malūꝫ: ⁊ ꝙ fornicari
cū hac muliere pulchra est fugiēdū. Et sic videꝛ ꝙ incon
tinētes nō habeāt sciaꝫ ligatā: sed solutā: iō Phs excludit
illud. d. ꝙ hoc. s. ꝙ dicūt sermones scie nō est signū ꝙ ha
beant habitū solutuꝫ: qd̄ pꝫ ꝑ duo exēpla. p̄m est: illi q sunt
in passionibus vt ebrij ⁊ furiosi voce ꝓferunt demōnes
geometricas ⁊ dicūt v̄ba Empedoclis: que sunt difficilia
ad itelligēdū: qꝛ metrice phiaꝫ scripsit: ⁊ hꝫ sermones sunt
sermones scie: ⁊ tñ sic dispositi nō hn̄t sciaꝫ solutā. 2ᵐ exē
plū est: pueri cū p̄mo addiscūt litteraturā ꝯiungūt sermo
nes quos ꝓferūt: sed nō cognoscunt eos nec mente intelli
gunt qd per sermones quos ꝓferūt significaꝛ. ¶ Ad hoc
eniꝫ ꝙ hō itelligat hꝫ sermones quos in mente cōiungit:
opꝫ ꝙ fiant ei quasi cōnaturalia ꝑ ꝑfectā ipressionē ipsoꝝ

intellectui ad qd̄ hō idiget tēpore: ⁊ ita est de incontinēte: N
q̄uis eniꝫ dicat nō est mihi bonū ꝓsequi tale delectabile:
tñ nō ita sentit in corde. vn̄ estimādū est ꝙ incontinentes
dicant hꝫ verba quasi simulantes: qꝛ aliud sentiunt in cor
de ⁊ aliud ꝓferunt ore: ⁊ sic cum incontinentes agunt hn̄t
scientiā impeditā nō potentē pro tunc exire in actū.

¶ Insuꝑ ⁊ hoc mō q̄spiam naturalr inspexerit causaꝫ.
Opinionū. n. alia est vlis: alia de singularibus: quibus
iaꝫ ipse preſidet sensus. Atqꝫ cū ex ipsis rō fuerit vna:
aia cōclusuꝫ ipsuꝫ in cōtēplandis qdē dicat: in agēdis
aūt rebus cōtinuo agat necesse est. Nā si oē dulce gu
stare opꝫ: ⁊ hoc est dulce vt vnū qd singulariū: is hoc
simul ⁊ agat qui pōt nec ꝓhibeꝛ necesse est. Cū igitur
vna qdē vlis inest opinio gustare vetās: alia vō dicit
oē dulce voluptatē afferre: ⁊ hoc esse dulce: hec autē O
operaꝛ: atqꝫ inest forte cupiditas: illa qdē hoc fugere
dicit. Cupiditas aūt ducit: mouere eniꝫ singulas ptes
pōt: quare fit vt a rōne quodāmō ⁊ opinatione incon
tinenter agaꝛ: nō tñ ꝑ se cōtraria: sed ꝑ accidēs. Cupi
ditas. n. recte rōni sed nō opinatio aduersaꝛ. Quare ⁊
ꝓpter hoc bestie nō sunt incōtinētes: qꝛ nō vleꝫ existi
mationē sed singulariū imaginationē atqꝫ memoriaꝫ
habēt. Quō aūt soluiꝛ ignoratio ac rursus fit inconti
nens sciēs: eadē est rō ⁊ de ebrio ⁊ dormiente: ⁊ nō est
huius ꝓpria perscrutationis: quā qdē a nālibus audi
re opꝫ. Cū aūt vltima ꝓpositio rei sit sensibilis opina
tio: atqꝫ actuū dn̄a: hāc incōtinēs aut nō hꝫ dudū est
in ꝑturbatione: aut sic se hꝫ vt in habendo nō sit sciēs: P
sed dicere perinde atqꝫ temulētus: Empedoclis car
mina ꝓfert. Et qꝛ terminus extremus nō est vlis nec
ad sciaꝫ vt vlis attinet: atqꝫ id accidere vr̄ qd̄ Socra
tes querebat. Nō eniꝫ ea que ꝓprie scia est potestate
fit ꝑturbatio nec ipsa ob ꝑturbationē distrahiꝛ: sꝫ sen
sitiua. De his igiꝛ si sciēs iquā incōtinēs an nō sciens
⁊ quonā mō sciēs icōtinēter agat: tot a nobis sint dcā.

¶ Adhuc autē ⁊ sic nāliter vtiqꝫ aliqs respiciet
cām: hec qdē eniꝫ vlis opio. Altera aūt de sin
gularib⁹ est quoꝝ sensus iaꝫ ꝓprius. Cū autem
vna rō fiat ex ipsis: necessarium cōclusuꝫ h̄ qdē
dicere aiam: in factiuis aūt oꝑari cōfestim: puta
si oē dulce gustare opꝫ hoc aūt dulce vt vinuꝫ: M
aut aliqd̄ singulariū: necessariū potentē ⁊ non
ꝓhibitū simul hoc ⁊ operari. Qn̄ qdē igiꝛ vlis
in sit ꝓhibēs gustare. Hoc aūt qm̄ oē dulce de
lectabile: hoc aūt dulce: hoc opaꝛ. Si forte aūt
ꝯcupiscentia in exn̄te: hec qdem dicit fugere h̄:
cōcupiscētia aūt ducit: mouere eniꝫ vnāquāqꝫ
pōt ꝑticularuꝫ. Quare accidit a rōne aliqualr ⁊
opione incōtinēter agere. Nō ꝯtrarie aūt ſꝫ se
ipsaꝫ: sed ſm accidēs: cōcupiscētia eniꝫ ꝯtraria:
sed nō opinio recte rōni. ¶ Quare ⁊ ꝓpter hoc
bestias nō incōtinentes: qm̄ nō habēt vlem opi
nioneꝫ: sed singularium phantasiam ⁊ memo
riam. ¶ Qualr aūt soluiꝛ ignorantia: ⁊ rursus
fit sciens incontinens: eadem rō que ⁊ de vino
lento.

A lento ꝛ dormiente ꝛ nō ꝓpria huius passionis quā opꝫ a phisiologis audire. ¶ Quia aūt vlti ma ꝓpositio ꝛ opinio sensibilis ꝛ principalis actionuꝫ: hanc vel nō hꝫ in passione ens: vel sic hꝫ vt nō erat in hīc scire sꝫ dicere: queādmodū vinolentus q̄ empedoclis: ꝛ ꝓpter nō vl'e neqꝫ scientificū sil'r esse videri extremum terminum vliium: ꝛ vī qꝺ querebat Socrates accidere. Nō eniꝫ principal'r visa scientia p̄ n̄te fit passio: neqꝫ ipsa attrahit̄ ꝓpter passionē: sed sensibilis. de eo q̄dē igit̄ qꝺ est sciētē: vel nō: ꝛ qual'r scien teꝫ cōtingit incōtinēter operari tanta dicta sunt.

B ¶ Hec est 2ª ꝑticula 3ᵉ ꝑtis p̄ncipalis: in qua ponit quartaꝫ solonē q̄ ꝓcedit f̄m nālē ꝓcessuꝫ scie practice: applicādo ꝑdictas distinctiones ad soluendū dubiū antedictū: ꝛ f̄m Eustratiū Ar. hanc ꝓbationē. i. solonē magis alijs soloni bus acceptat. P̄mo igit̄ ꝓponit nālē ꝓcessum scie practice dicēs: ꝙ aliqs nāliter respiciet cām q̄re incōtinētes operant̄ malū qꝺ sciunt esse malū. Opꝫ eniꝫ scire ꝙ in ꝓcessu scien tie practice est duplex opio. vna q̄deꝫ vlis: vt ꝙ oē inhone stuꝫ est fugiendū. Alia est singularis circa ea que ꝑ sensum ꝓprie cognoscunt̄: vt ꝙ ille act⁹. s. fornicari est ihonestus. Sicut igit̄ in speculatiuis ex ꝓpōne vli ꝛ ꝓpōne singula ri necessario sequit̄ ɔclō. vbi gr̄a sequit̄ necessario. Ois hō est aial. sor. est hō. ergo sor. est aial: ita ī practicis ꝛ factiuis ex opione vli in actu ꝛ opione singulari in actu necessario sequit̄ opus/nō sicut ɔclō ex premissis: sꝫ tn̄ seq̄t̄ sicut po sterius seq̄t̄ ad p̄us: vt pluuia seq̄t̄ ad nubē. Sic igit̄ seq̄t̄ opus: nisi opinans ꝓhibeat̄ ab operando. vbi gr̄a. Si aliqs

C actu opinet̄ ꝙ oē dulce est gustandū: ꝛ ēt actu opinet̄ ꝙ h̄ est dulce: necesse est ꝙ sic opinās gustet hoc nisi ipediat̄ a gustando. vn̄ ex istis p̄missis. oē dulce est gustanduꝫ: h̄ est dulce: de necessitate seq̄t̄. ergo hoc est gustādū. Sꝫ ex opi nione in actu de ista vli. oē dulce est gustāduꝫ: ꝛ ex opione in actu de illa singulari. hoc est dulce. nō de necessitate se quit̄ opus: habens eniꝫ istas opiones in actu pōt impediri ab operando: sed si nō ipediat̄ de necessitate operabit̄ ꝛ gusta bit hoc. ꝙ in actu opiat̄ esse dulce. Si aūt rō dictat ꝙ nul lum dulce est gustādū: ꝛ de ista vli aliqs habeat opioneꝫ: ꝛ ɔcupia sit vehemēs ad fruendū delectabili ꝛ offerat̄ aliqꝺ dulce: ꝛ opinet̄ hoc esse dulce: tūc hn̄s istā opionē vlēꝫ: nul lū dulce est gustādū: ꝛ opionē ꝑticularē: q̄ꝛ hoc est dulce. incōtinenter aget ꝓpter ɔcupiaꝫ ɔtra rōnē vlem gustādo illud dulce. Sic igit̄ pꝫ ꝙ incōtinēs ꝓpter ɔcupiam cōtra

D rōneꝫ vlem operabit̄: ꝛ sic soluit̄ dubitatio ꝙ aliqs hn̄s opi nionē vel sciam in vli ꝛ opionē in ꝑticulari poterit esse in cōtinēs: q̄ꝛ scia quā hꝫ in vli est ligata ꝑ ɔcupiaꝫ: ita ꝙ rō vlis insurgēte ɔcupia vehemēti nō pōt ꝓhibere motū cō cupiscētie: cōcupiscētia eniꝫ vehemēs nō solum cōmouet aiam: sed ēt vnāquāqꝫ ꝑticularū corꝑis: ꝛ sic accidit a rō ne vli: q̄ꝛ nulluꝫ dulce gustare opꝫ: ꝛ ab opione ꝑticulari: q̄ꝛ hic est dulce incontinentē esse aliqual'r. Et dicit hic Eu stratius ꝙ Ar. dixit. s. aliqual'r vt ostendat: q̄ꝛ nō īmedia te incōtinēs est a rōne vli ꝛ ꝑticulari opinione. Sed ꝑ me diā cōcupiscētiā que ɔ̄riā facit opionē vl'eꝫ ꝛ ꝑticularem. Opinio eniꝫ ꝑticularis. s. ꝙ hoc est dulce nō est ɔ̄ria opio ni vl[illegible] nullū dulce gustare opꝫ: qualē eniꝫ ɔtrarieta teꝫ h[illegible] eniꝫ nō sunt̄ sꝫ se ɔtraria: nullū dulce gustare opꝫ: ꝛ h[illegible] dulce. fiunt aūt ɔ̄ria f̄m accn̄s: q̄ꝛ eniꝫ accidit ɔcupiscētie cōuenire ꝑticulari opioni ꝛ cogere gustū gusta re hoc dulce/huius gr̄a sunt ɔ̄ria opio vlis ꝛ ꝑticularis: cō cupiscētia eniꝫ est faciens hec ɔ̄ria. s. rōnē vlem ꝛ opinio nem particularem: sed opinio particularis f̄m seipsaꝫ nō est contraria rationi vniuersali. hec Eustratius. ¶ Intelli

E Notādū

gendū est ꝙ opio vlis ꝛ opio ꝑticularis nō sunt ɔtraria: sꝫ opio ꝑticularis cū cōcupiscētia est ɔ̄ria q̄tuꝫ ad opōnem rōni seu opioni vli: q̄ꝛ opio ꝑticularis ꝛ ɔcupia faciunt in cōtinentē operari ɔtra dictamen rōnis vlis. Rō enim vl'is dictat ꝙ nullū dulce est gustādū: ꝛ opio ꝑticularis dicit h̄ esse dulce: ꝛ ex hac opione ꝑticulari cū ɔcupia vehementi operat̄ incōtinēs ꝛ gustat hoc dulce. vn̄ pro tanto dī ꝙ opio ꝑticularis est cōtraria opinioni vli nō sꝫ se: q̄ꝛ nō sola opi nio ꝑticularis facit incōtinētē agere ɔtra rōneꝫ vlem: sed opio ꝑticularis cū cōcupiscētia facit ꝙ incōtinēs agit ɔtra rōnē vlēꝫ: ꝛ hec ɔ̄rietas est inter opōnē ꝛ dictamen rōnis vlis. Nā rō vlis dictat vnū: ꝛ rō ꝑticularis cū cōcupiscen tia operat̄ ɔ̄riuꝫ. ¶ Et si dicat̄ qꝺ p̄us dictū est: ꝙ ɔtra sciaꝫ

Instantia

in vli in actu ꝛ in ꝑticulari in actu nō pōt aliqs operari: ꝛ hic vī ph̄s dicere ɔ̄riū. ¶ Dōm ꝙ ɔ̄ sciam in vli nō ligatam

Solutio. F

ꝛ opionē ꝑticularē in actu nō pōt aliqs operari ɔtra sciaꝫ in vli ligatā ꝛ opionē ꝑticularē in actu pōt q̄s agere ꝛ agit. s. incōtinens: ꝛ hec est 4ª solō dubitationis. s. ꝙ aliqs est sil' sciens in vli: scia tn̄ ligata: ꝛ sciens in ꝑticulari scia soluta ꝛ in actu: ꝛ tn̄ est incōtinēs agens cōtra rōnē in vli ligatam. ¶ Sciendū est hic f̄m aliqs ꝙ q̄dā ꝓpositio vl'is est ipsi⁹

Notādū

rōnis: ꝛ q̄dā ipsius ɔcupiscētie: ꝓpositio vl'is rōnis ē ista. nullū dulce est gustandū extra horā. ꝓpō vl'is ɔcupiscētie est talis: oē dulce est gustabile: ꝛ ꝑ ɔ̄ñs delectabile: ꝛ incon tinēs syllogiçando practice sumit minorē sub maiori ɔcu piscentie: sic: oē dulce opꝫ gustare: hoc est dulce: ꝛ sequitur ɔclō opōnis: q̄ꝛ gustabit hoc dulce si nō sit ꝓhibit⁹. Mihi tn̄ videt̄ ꝙ ɔcupia cum sit passio existens in ꝑte sensitiua nō hꝫ aliquā vlem in quā iclinet̄: sed solū inclinat̄ in par ticularia: ipse tn̄ incontinens hꝫ duas ꝓpōnes vl'es ꝛ sub

G

vna sumit minorē in practice syllogiçando. sed ɔcupiscen tia nō inclinat in illā vl'eꝫ: sed in ꝑticularia ɔtenta sub illa vli. [Quare ꝛ ꝓpter h̄.] Ex his ɔcludit̄ vnū correlariuꝫ. s. ꝙ bestie nō sunt incōtinētes: ꝛ hec est ɔclō 5ª hui⁹ libri que

5° ethico. hui⁹. 7. K.

ꝓbat̄ sic. Ois incōtinēs hꝫ vl'em opionē cui ɔ̄riat̄ ɔcupia mō quo dictū est: sꝫ bestie nō hn̄t vl'eꝫ opionē: sed mouen tur a sensu vel a phātasia seu memoria q̄ solū sunt singula riū: igit̄ ꝛc. [Qual'r aūt soluit̄.] Soluit vnā dubitationē: cū eniꝫ ois incōtinens sit ignorans in ꝑticulari ꝛ in actu: illud esse malū qꝺ operat̄ est dubitatio qual'r soluit̄ ignorantia in ɔtinētis. Ad quā r̄ndet ph̄s dicēs ꝙ eodē mō soluit̄ igno rātia icōtinētis ꝛ ignorātia vinolēti aut dormientis. Solui tur aūt ignorātia inebriati ꝛ dormiētis ꝑ trāsmutationem factā circa corpus. Iste eniꝫ passiōes ira ɔcupia ꝛ hꝫ trāsmutant corp⁹ vt dictū est: ꝛ hāc trāsmutationē corꝑaleꝫ: ꝛ qꝺ ab hꝫ transmutatione causat̄ opꝫ amoueri ad h̄ ꝙ hō reassumat sciaꝫ quā ꝑ hꝫ passiones ꝑdidit: sed illud magis ꝑtinet ad ph̄os. i. ad nāles. Eustratius ponit exēplum hui⁹

D

ignorātie ꝛ dissolutionis eiusdē sic. s. Queādmodū igitur siqs est grāmatic⁹: deīde inebriat̄ ascendūt euaporatiōes ꝛ intell'm obtenebrāt: ꝛ quousqꝫ dominet̄ euaporatio non pōt vt grāmatic⁹ operari: post solutā tn̄ euaporationeꝫ tunc pōt operari: sic ꝛ in icōtinēte. cognoscit q̄dē: q̄ꝛ malū est me chari: a ɔcupia aūt vehemēti grauat̄ itell's ei⁹ ꝛ ꝑdit taleꝫ cognitionē ꝛ sciaꝫ vsquequo durat̄ ɔcupia vehemens: post solutā istā ɔcupiam vehemētē cōfestiꝫ dissoluit̄ ꝛ ignorā tia: ꝛ rursus sciam ꝛ cognitionē quā habuit de mechari re assumit: q̄ꝛ malū est mechari. [Quia aūt est vltia ꝓpō.] Soluit rōnē Socratis supius in dubitatōib⁹ positā ꝑ quā voluit destruere icōtinētiā ꝓbādo ꝙ nullus operat̄ malum sciēs illud eē malū qꝺ operat̄: cū nulla ɔcupia aut passio pos sit vincere aut trahere sciam. Istam rōnē soluit ph̄s. d. ꝙ ꝓpō ꝛ opio vltima sensibilis. i. singularis accipit̄ ꝑ sensuꝫ

3 ꝛ pncipalr in actionib⁹. Nā actiones sunt circa singularia hꝫ pponē singularem vel opinionē de singulari nō hꝫ in habitu vel hꝫ in habitu ligato: vt nō possit exire in actum cō siderādo vel sciēdo: sed hoc mō loquitur ꝺ his: sicut ebrius di cit vba Empedoclis: vn̄ singulare cuius ignorātiā singularis incō tinēs pp passionē nō est scientificū cū nō sit vle: ꝛ scia solū est vlium: vn̄ incōtinēs nō opaꝛ circa vlia: quoꝝ sciaꝫ hꝫ: sed circa singularia quoꝝ sciam nō hꝫ: sed estimationē vl opionē particularē: ideo nō est miꝝ si fallit circa singula re: cui⁹ sciaꝫ nō hꝫ. Hec ē ḡ rn̄sio: q̄ scia q̄ pncipal' ē: ꝛ pn cipalior q̄ aliq̄ passio nō vincit nec trahit ab aliq̄ passiōe: ꝛ hoc q̄rebat Socrates in sua rōne: dicebat. n. q̄ impole est esse aliquē hntē sciam ꝛ decipi fm sciaꝫ ppriā quā hꝫ: ꝛ hoc pcedimus: incōtinēs. n. nō decipiꝛ circa vlia: q̄ꝫ sciaꝫ hꝫ: sed circa pticularia quoꝝ nō est scia: de hoc igiꝛ siue in

K Notādus pmum. cōtinēs sciēs vincaꝛ: siue nō sciens: ꝛ si sciens vinciꝛ qualr sciēs: vtrū sciaꝫ hn̄s vel opinionē satis dcm̄ est. ¶ Sciēda sunt h duo. p^m q̄ ppō circa quā decipiꝛ incōtinēs: ꝛ cuius ignorantiā hꝫ nō est minor syllogismi practici: sed ē pclō in syllo practico. verbi grā. sit iste syllus practicus. nullum dulce est gustandū. hoc est dulce. ḡ hoc nō est gustandum. circa minorē huius syllī nō decipiꝛ incontinēs: q: bn̄ no uit: q̄ hoc est dulce: sed circa pclonē decipiꝛ: ꝛ eaꝫ ignorat

Notādū actu pp pcupiam vehemētē. ¶ 2° est intelligendū: q̄ hn̄s sciam vlem maioris in syllo practico: ꝛ opinionē pticula rē in actu de minori ppōne pōt ignorare pclonem ꝛ decu pi circa eā: q̄a. s. nō applicat actu pmissas adinuicem respe ctu pclonis inducēde: sed qn̄ actu applicat pmissas ꝛ adin uicē: ꝛ ad pclonē nō pōt scire pmissas ꝛ ignorare pclonē: hoc dicit phs in pn̄° primi posterioꝝ. [Simul inducēs co gnouit.] Nūc aūt incontinēs q̄uis sciat maiorē sylli practi

L ci: ꝛ ēt minoremꝫ: tn̄ in hora passionis nō applicat actu pre missas ad pclonē: inducēdo actualr cōclusionē ex pmissis ppter pcupiam vehemētē: ꝛ ideo nō est miꝝ si decipiaꝛ circa pclonē ꝛ eā ignoret in particulari.

Capitulum quartū

de mā ptinentie ꝛ incon tinētie: in quo ondit cir ca quales delectatiōes humanas dr̄ aliq̄s diuersimode cō tinēs aut incōtinens: diuidēdo delectabilia in necessaria ꝛ eligibilia: ꝛ circa que delectabilia dr̄ aliq̄s simplr inconti nens: ꝛ circa que nō simplr sed cū determinatione. Item diuidit delectabilia in eligibilia nā ꝛ in eligibilia ꝫ nām ꝛ intermedia: ꝛ q̄ circa nō nālr eligibilia ꝛ intermedia non est ptinētia aut incōtinētia simplr: sed cū appositione.

¶ Utrū sit aliq̄s incōtinēs absolute: an aliqua ex parte sint oēs: ꝛ si sit: in quibusnā sit, dcm̄ deinceps ē. Hꝫ igiꝛ

M ptinētes atq; cōstātes ꝛ incontinētes ac molles cir ca voluptatem: doloresq; versari.

capitu 4^m pmi trac. 7. li ethi. p^a pa capli.

Utrū aūt est aliq̄s incōtinens simplr: vel oēs fm ptē: ꝛ si est: circa qualia est dicēdū deinceps. ¶ Qm̄ q̄dē igiꝛ circa delectationes ꝛ tristitias sunt ꝛ continētes ꝛ pseuerantes ꝛ incōtinētes ꝛ molles manifestum est.

Capl. 4. pmi trac. diuisio in 4. partes prin.

Istud est caplm 4.^m pmi tractat⁹: in q̄ determinat ꝺ mā ptinētie ꝛ icōtinētie tā de mā ptinētie ꝛ icōtinētie simplr q̄ ꝺ mā ptinētie ꝛ icōtinētie: q̄ nō dr̄r simplr sed cū additiōe: ondens circa quales delectatiōes humanas dr̄ aliq̄s diuersimode cōtinēs aut incōtinēs: ꝛ pti net. 4. ptes pncipales. Jn p^a ponit dubitationes addens mām gn̄alem: circa quā sunt ptinētia ꝛ incōtinētia. Jn 2^a ibi. [Qz aūt sunt hec.] ponit diuisionem humēbē delecta biliū: q̄ ē in delectabilia necīa ꝛ nō necīa: vt p h sciaꝛ circa q̄lia delectabilia sunt ptinētia ꝛ incōtinētia simplr dicte: ꝛ circa qualia nō. Jn 3^a pte ibi. [Et pp h in idē.] cōpat con tinentiā ꝛ incōtinētiā ad tempantiā ꝛ intēperantiā fm cō uenientiā ꝛ diūaꝫ. Jn 4.^a pte ibi [Quia aūt pcupiscētiaꝝ.] Ad manifestationē bestialitatis diuidit delectabile in tria mēbra. s. in delectabile nā eligibile: in delectabile ꝫ nām eligibile: ꝛ delectabile intermediū: qd̄ nā nec ꝫ nām est eli gibile: addens illud qd̄ de eis ē manifestū. s. que est mā ge neralis: circa quā negociaꝛ ptinēs ꝛ incōtinēs ꝛc. Jn p^a igiꝛ pte mouet duas dubitationes. p^a est: vtrū aliq̄s sit inconti nēs simplr: vel oēs incōtinentes dicunꝛ incōtinentes fm partē: ꝛ p simplr incōtinētē intelligit incōtinētem sine ap positione vel determinatiōe: vt alibi diciꝛ. Simplr dico q̄ nō cū addito: ꝛ p incontinētē fm ptē intelligit incōtinentē dcm̄ cū appositione. verbi grā. incōtinēs furoris dr̄ eē icō

O tinens fm partē: q: cū determinatiōe. 2^a dubitatio ē. Sup posito q̄ aliq̄s sit incōtinēs simplr: est dubiū circa qualeꝫ mās dr̄ aliq̄s simplr incontinēs: aut circa irā: vel furoreꝫ: vel delectatiōes: vel tristitias. [Qm̄ q̄dē igiꝛ.] Addit mām gn̄alē circa quā sunt. d. q̄ manifestū ē q̄ ptinētes ꝛ incōti nētes pseuerantes ꝛ molles dicunꝛ circa delectatiōes ꝛ tri stitias: siue circa delectabilia ꝛ tristia.

¶ Qm̄ coꝝ que voluptatē efficiūt: alia sūt necessaria: alia p se quidē expetibilia sunt: exuperationē aūt hnt.

P Atq; necessaria q̄dē dico: q̄ ad ipm ptinēt corp⁹: ali mētū inquā: venerisq; vsum: ꝛ hmōi cetera: circa q̄ tēpe rantiā intēperātiāq; posuimus. Nō necessaria vō: per se aūt expetibilia: victoriā: honorē: diuitias: ꝛ q̄ sūt si milis generis: q̄ bona sunt ꝛ delectāt. Eos q̄dē qui in his pter rectā rōnē q̄ est in ipsis: exuperant: absolute q̄dē incōtinētes nō dicim⁹: sed hec addētes pecuniaꝝ incōtinentes ꝛ lucri ꝛ honoris ꝛ ire dicimus vt diuer sos ꝛ similitudine nomen idē hntes: vt hō qui ludo in Olympico vicit. Cōis. n. rō paꝝ ab illius rōne ppria differebat: attamē erat diuersa. Atq; huius signū est illud: nā incōtinētia q̄dē nō solū vt dictū: ꝫ ēt vt q̄d dā aut simplr aut aliqua ex pte vitiū vituperaꝛ. At ho rū nemo: eoꝝ aūt q̄ circa corporis voluptates versan tur: in q̄b⁹ tēperantē intēperantē q̄ ponimus: q̄ nō eli gēdo: sed pter electionē ac mētē efficientiū q̄dē volu ptatē exuperationes psequiꝛ: dolorē aūt inferentiū fugit: famis: sitis: estus: frigoris: ꝛ oium q̄ ad tactuꝫ gustuq; ptinēt: is nō additione circa hec inquā vt circa irā: ꝫ absolute solū icōtinēs dr̄: cui⁹ hoc iditiū ē. Circa naq; has voluptates ꝛ nō circa vllā illaꝝ icōtēpātes dr̄r.

Q 2^a ps. ca. ¶ Quia aūt sunt hec q̄dē necessaria facientium delectationē: hec aūt eligibilia fm seipsa: habēt aūt supabūdantiā. Necessaria q̄dē sunt corpa lia: dico aūt talia ꝛ que circa cibū ꝛ venereoꝝ opportunitatē: ꝛ talia corpaliuꝫ circa q̄ intēpe rantiā posuimus ꝛ tēperātiā: necessaria q̄dem nō: eligibilia aūt fm seipsa: dico aūt puta victo riā honorē diuitias ꝛ talia bonoꝝ delectabiliū. ¶ Eos q̄dē igiꝛ qui ad hec pter rectā rōnē sup excedunt eā que in ipsis: simplr q̄dē nō dicem⁹ incōtinentes: apponētes aūt hoc pecuniarū in cōtinētes ꝛ lucri ꝛ honoris ꝛ ire: simplr auteꝫ nō: vt alteros ꝛ fm silitudinē dictos queadmo

dum homo

A dā hō qui olympia vicit: illi aūt cōis rō a ꝓpria
parū differebat: sed tñ altera erat. ¶ Signum
aūt. incōtinētia qdē.n. vituperaꝛ nō vt peccatū so
lū: sed vt malitia q̄dā vel simplr existēs: vel ꝫ
q̄ddā ptē: hoꝝ aūt null⁹. Eoꝝ aūt q̄ circa corpa
les voluptates circa quas dicim⁹ tempatū ⁊ i
tempatū: vel q nō eligēdo in nō eligere delecta
biliū ꝓsequēs supabūdātias: ⁊ tristiū fugiens
esuriei ⁊ sitis ⁊ caloris ⁊ frigoris: ⁊ oīa q̄ cir
ca tactū ⁊ gustū: sꝫ pter electionē ⁊ intellectū i
cōtinēs dr̄ nō ꝫ appositionē: qm̄ circa h quēad
modū ire: ꝫ simplr solū. ¶ Signū āt ⁊.n. mol
B les dicūtur circa has: circa illaꝝ aūt nullam.

¶ Hec est 2ª ps hui⁹ capli: in qua ponit diuisionē dlectabi
liū: vt p h sciaꝛ circa q̄lia dlectabilia sūt ꝯtinētia ⁊ icōtinē
tia simplr dicte: ⁊ circa q̄lia sunt ꝯtinētia ⁊ incōtinentia di
cte ꝫm ptes. Diuidit ḡ p̄ delectabile. d. q̄ facientiū dlecta
tionē. i. delectabiliū quedā sunt necīa. s. ad vitā humanā:
⁊ q̄dā sunt nō necīa sed eligibilia: vn̄ hec ē diuisio: delecta
biliū q̄dā sunt necessaria ⁊ q̄dā eligibilia: delectabilia ne
cessaria sunt illa sine qb⁹ hō nō pōt viuere: cuiusmodi sūt
delectabilia corporalia: vt cib⁹ ⁊ pot⁹ ⁊ vsus venereoꝝ: de
lectabilis ē ⁊ necīus hn̄tib⁹ q̄sdā egritudines: vt dicit Eu
strati⁹. Comedere.n. ⁊ bibere moderate necīum est ⁊ dele
ctabile. Sed in his est supabūdātia q̄ ē vitupabilis: supra
enim saturitatē bibere ⁊ comedere vitupabile ē delectabi
lia nō necīa tñ eligibilia sunt sine qbus hō pōt viuere: cu
iusmodi sunt: honor: diuitie: victoria: ista.n. nō sunt necessa
ria ad vitā hūanā: oēs tñ eligūt ista. s. ditari: honorari: vin
C cere: hīc gloriā ⁊ pñtēt: in his tñ est supabūdantia: q2 ꝯtin
git supabūdanter appetere ditari ⁊ honorari. ⌊ Eos quidē
igiꝛ. ⌋ Ex ista distinctiōe delectabiliū appebit: circa qualia
delectabilia dr̄ aliqs ꝯtinēs vel incōtinens simplr: ⁊ circa
qualia delectabilia dr̄ aliqs ꝯtinēs vel incōtinēs ꝫm ptes.
⁊ p̄mo ondit q̄lr circa delectabilia nō necīa dr̄ aliqs cōti
nēs vel icōtinēs. d. q̄ illi q circa p̄dicta bona nō necīa sup
excellēter studēt ⁊ appetūt pter rōnē rectā nō dicūtur i
cōtinētes simplr: sed cū aliqua additiōe: vt q supabūdan
ter studet circa diuitias acqrēdas: aut honores ꝯsequēdos
nō dꝫ dici incōtinēs simplr. i. sine determinatiōe: dꝫ.n. di
ci q̄ talis est incōtinēs pecuniaꝝ: vel lucri: vel honoris: ⁊ q
circa hm̄ bona nō necīa moderate studet ⁊ ea appetit ꝫ q̄
recta rō dictat nō dꝫ dici ꝯtinēs simplr. i. sine determina
tiōe: sed dr̄ ꝯtinēs pecuniaꝝ aut lucri vel honoris: quasi al
D teri sint simplr incōtinētes: ⁊ icōtinētes dicti ꝫ ptes vt i
cōtinētes ire vel lucri: isti.n. nō dicūtur incōtinētes nisi ꝫ
similitudinē. In hoc.n. q̄ superexcellēter seu supflue studēt
circa ꝓprias mām: vt circa diuitias aut honores ⁊c̄. assimi
lātur incōtinētibus simplr: q supflue appetūt ⁊ prosequū
tur delectationes corpales: vn̄ incōtinēs ꝫm partē paꝝ vr̄
differre ab incontinēte simplr: q2 nō differt ab eo nisi per
determinationē supadditā. vbi grā. qdā hō cui⁹ nomen ꝓ
priū ignorabaꝛ vicit in olympiade: ⁊ postea vocabaꝛ hō q
in olympiade vicit: ⁊ illō nomē. s. hō q in olympiade vicit
paꝝ vr̄ differre a cōi rōne hoīs: hoc est ab h cōi noīe hō.
differt tñ ab eo p determinatiōnē supadditā. s. q i olympia
de vicit. ⌊ Signū aūt. ⌋ Qr aūt circa bona nō necīa nō ē ali
6ª cōclo hui⁹. z. li. qs simplr incontinēs ꝓbaꝛ. ⁊ hec est ꝯ 6ª q̄ ꝓbaꝛ sic. Incō
tinentia circa bona nō necīa nō vitupaꝛ tanq̄ malitia: cū
oīs hm̄ incōtinētia tēdat in bonū: sed solū vitupaꝛ tanq̄ pec
catū. s. q2 supflue ⁊ inordinate ꝯ rectā rōnē tēdit in bonū:
⁊ ille excessus est peccatū: ⁊ nō ē malitia cū nō tēdat i ma
lū: sed incōtinētia vitupaꝛ nō solū vt peccatuꝫ. s. pp exces E
suꝫ: sed vitupaꝛ vt malitia q̄dā p quā supflue tendiꝛ in ali
qđ malū. Delectatiōes.n. corpales circa q̄s est incōtinētia
sunt turpes ⁊ seruiles: vt patet ex 3° huius: nec sunt appetē
de hoī nisi pp necessitatē: ⁊ iō incōtinētia semp tēdit i ma
lū ⁊ in turpe: ⁊ est malitia simplr vel ꝫm ptē: cū.n. rō ⁊ ap
petit⁹ tēdūt in malū: tūc est malitia simplr q̄ opponiꝛ vir
tuti morali: ⁊ hm̄ malitia est intēperātia: qñ vō appetit⁹ tēdit
in malū ⁊ nō rō: tūc ē malitia q̄dā: ⁊ sic incōtinentia ē ma
litia ꝫm ptē: igiꝛ circa bona nō necīa nō est aliqs simplr
incōtinēs. Eustrati⁹ exponit istā lrām ⌊ Incōtinētia vitupe
raꝛ nō solū vt peccatū sed vt malitia q̄dā: vel simplr: vel
ꝫm q̄ddā ptē. ⌋ sic. Incōtinētia vitupaꝛ: non solū vt pecca
tū. s. vt excedēs rectā rōnē: vn̄ p peccatū intēdit excessum
a recta rōne: sed vt malitia: vel simplr. i. pfecta malitia: q̄
ꝯriaꝛ virtuti morali: vel ꝫm ptē q̄ddā. s. vt est approximans
malitie: nō.n. est incōtinētia malitia simplr seu p se: q2 ma
F litia hꝫ rōnē corruptā: incōtinētia aūt hꝫ rōnē sanā: appro
pinquat tñ malitie: q2 incōtinētia hꝫ appetitū corruptū tē
dentē in malū: sicut ⁊ malitia pfecta: iō dr̄ esse malitia ꝫm
ptē: q2 hꝫ vnū reqsitū ad pfectā malitiā. s. appetitū peruer
sum. ⌊ Eoꝝ aūt q̄ circa corpales. ⌋ Uiso q̄lr aliqs dr̄ incon
tinēs circa delectabilia nō necīa sed eligibilia: ph̄s docet
qualr aliqs dr̄ incōtinēs circa dlectabilia necīa vtpote cir
ca nutritiua ⁊ venerea: circa q̄ sunt tēperātia ⁊ intēperan
tia: dicunꝛ simplr incōtinētes: illi.n. q nō ex electiōe sed ex
vehemēti passiōe ꝓsequunꝛ supabūdātias delectationum
corporaliū: ⁊ fugiunt tristitias oppositas. s. famē ⁊ sitim: ⁊
alia hm̄ q̄ ptinent ad tactū ⁊ gustū: dicunꝛ incōtinētes non
cū aliq̄ additiōe: vt dicebaꝛ incōtinēs ire vel lucri: sed di
cunꝛ incōtinentes simplr sine aliqua additione. ⌊ Signuꝫ
aūt. ⌋ Qr aūt solū circa delectatiōes ⁊ tristitias corpales est
aliqs incōtinēs simplr: ꝓbaꝛ. ⁊ hec ē ꝯ 7ª q̄ ꝓbaꝛ p quod 7ª cōclo
dā signū sic. Circa idē sunt incōtinentia ⁊ mollities: sꝫ mol hui⁹. z. li.
G lities solum est circa ea que sunt tactus ⁊ gustus: molles.n.
nō dicūtur circa tristitias oppositas delectationibus non
necessariys: nō.n. diciꝛ aliqs mollis: q2 nō pōt pati pauper
tatem: aut inhonorationem: aut aliqd huiusmodi.

¶ Et ꝓpterea in eodē incontinētē ponim⁹ intēpantē:
⁊ ꝯtinētē ac tēperātē: sed illoꝝ neminē: qđ circa volu
ptates easdē quodāmodo doloresq3 vsanꝛ. Atq3 sunt
qdē hi circa hec eadē sed non eodē mō. Sed illi qdē
eligūt: hi vō non eligūt. Quapp poti⁹ eū intēperātē di
xerim⁹: q non cupiēs aut remisse exupatiōes volupta
tū ꝓsequtur: ac mediocres fugit dolores: q̄3 hūc qui ob
vehemētes cupiditates eadē agit. Quid.n. faceret ille
si cupiditas adueniret ingens ⁊ circa reruꝫ necessariū
indigentiam vehemens dolor.

¶ Et pp hoc in idē incōtinentē ⁊ intēperatū po 3ª ps ca.
H nimus ⁊ ꝯtinētē ⁊ tempatū: sed nō illoꝝ nulluꝫ
ꝓpter easdē aliqualr voluptates ⁊ tristitias eē.
hi sunt quidē circa hec: sed nō silr sunt: sed hi q
dē eligūt. hi aūt nō eligūt: pp qđ magis intēpe
ratū vitupabilē vtiq3 dicimus. qm̄ neq3 ꝯcupi
scēs vel quiete ꝓsequiꝛ supabundātias ⁊ fugit
moderatas tristitias. hunc qui propter cōcupi
scere valde: quid enim vtiq3 ille faceret si adesset concupiscentia iuuenis: ⁊ circa necessario
rum indigentias tristitia fortis.

¶ Hec est 3ª ps p̄ncipalis huius capli: in qua ph̄s cōparat
cōtinentiā ⁊ incōtinentiam ad temperantiā ⁊ intēperātiā

I ꝛ pncipalr in actionib⁹. Nā actiones sunt circa singularia hñs ꝓpōnē singularem vel opinionē de singulari nō hȝ in habitu vel hȝ in hitu ligato: vt nō possit exire in actum cō siderādi vel sciēdi: sed hoc mō loqtur ꝺ his: sicut ebrius di cit vba Empedoclis: vñ singulare cuius ignorātiā hȝ incō tinēs ꝑꝑ passionē nō est scientificū cū nō sit vl'e: ꝛ scia soluȝ est vliuum: vñ incōtinēs nō opaᷓ circa vl'ia: quoꝝ sciaȝ hȝ: sed circa singularia quoꝝ sciam nō hȝ: sed estimationē vl' opionē particularē: ideo nō est mirꝝ si fallitᷓ circa singula re: cui⁹ sciaȝ nō hȝ. Hec ē ğ rñsio: ꝙ scia q̄ pncipal' ē: ꝛ ē pn cipalioꝛ ꝙ aliq̄ passio nō vincitᷓ nec trahitᷓ ab aliq̄ passiōe: ꝛ hoc q̄rebat Socrates in sua rōne: dicebat. n. ꝙ impoſe est esse aliquē hñtē sciam ꝛ decipi ẜm sciaȝ ꝓpriā quā hȝ: ꝛ hoc ꝯcedimus: incōtinēs. n. nō decipitᷓ circa vl'ia: q̄ꝝ sciaȝ hȝ: sed circa ꝑticularia quoꝝ nō est scia: de hoc igitᷓ siue in

K côtinēs sciēs vincatᷓ: siue nō sciens: ꝛ si sciens vincitᷓ qualr

Notādū primum. sciēs: vtrū sciaȝ hñs vel opinionē satis dcm̄ est. ¶ Sciēda sunt h̄ duo. p̄m ꝙ ꝓpō circa quā decipitᷓ incōtinēs: ꝛ cuius ignorantiā hȝ nō est minoꝛ syllogismi practici: sed ē ꝯclō in syllo practico. verbi grā. sit iste syll'us practicus. nullum dulce est gustandū. hoc est dulce. ğ hoc nō est gustandum. circa minorē huius sylli nō decipitᷓ incontinēs: qꝛ hñ no uit: ꝙ hoc est dulce: sed circa ꝯclōnē decipitᷓ: ꝛ eaȝ ignorat

Notādū actu ꝑꝑ ꝯcupiam vehemētē. ¶ 2° est intelligendū: ꝙ hñs sciam vl'em maioris in syllo practico: ꝛ opinionē ꝑticula rē in actu de minori ꝓpōne pōt ignorare ꝯclōnem ꝛ deci pi circa eā: qñ. s. nō applicat actu p̄missas adinuicem respe ctu ꝯclōnis inducēde: sed qñ actu applicat p̄missas ꝛ adin uicē: ꝛ ad ꝯclōnē nō pōt scire p̄missas ꝛ ignorare ꝯclōneȝ: hoc dicit p̄hs in p̄n° primi posterioꝝ. [Simul inducēs co gnouit.] Nūc aūt incontinēs q̄uis sciat maiorē sylli practi

L ci: ꝛ ēt minorem: tñ in hora passionis nō applicat actu pre missas ad ꝯclōnē: inducēdo actualr cōclusionē ex p̄missis ꝓpter ꝯcupiam vehemēteȝ: ꝛ ideo nō est mirꝝ si decipiatᷓ circa ꝯclōnē ꝛ eā ignoret in particulari.

Capitulum quartū

de mā ꝯtinentie ꝛ incon tinētie: in quo ostēdit cir ca quales delectatiōes humanas dr̄ aliqs diuersimode cō tinēs aut incōtinens: diuidēdo delectabilia in necessaria ꝛ eligibilia: ꝛ circa que delectabilia dr̄ aliqs simplr̄ inconti nens: ꝛ circa que nō simplr̄ sed cū determinatione. Item diuidit delectabilia in eligibilia nā ꝛ in eligibilia ꝯ nām ꝛ intermedia: ꝛ ꝙ circa nō nālr eligibilia ꝛ intermedia non est ꝯtinētia aut incōtinētia simplr̄: sed cū appositione.

¶ Utrū sit aliqs incōtinēs absolute: an aliqua ex parte sint oēs: ꝛ si sit: in q̄busnā sit, dcm̄ deinceps ē. Pȝ igᷓ

M ꝯtinētes atq̄ȝ constātes ꝛ incontinētes ac molles cir ca voluptatem: doloresq̄ȝ versari.

capitm 4m p̄mi trac. 7. li. ethi. Prima ps capli.

Utrū aūt est aliqs incōtinens simplr̄: vel oēs ẜm pteȝ: ꝛ si est: circa qualia est dicēdū deinceps. ¶ Qm̄ q̄dē igitᷓ circa delectationes ꝛ tristitias sunt ꝛ continētes ꝛ ꝑseuerantes ꝛ incōtinētes ꝛ mol les manifestum est.

Capl̄. 4. p̄mi trac. diuisio in 4. partes prin.

Istud est caplm̄ 4m p̄mi tractat⁹: in q̄ determinat ꝺ mā ꝯtinētie ꝛ icōtinētie tā de mā ꝯtinētie ꝛ icōtinētie simplr q̄ȝ ꝺ mā ꝯtinētie ꝛ icōtinētie: q̄ nō dr̄r simplr̄ sed cū additiōe: ostēdens circa quales delectatiōes humanas dr̄ aliqs diuersimode cōtinēs aut incōtinēs: ꝛ ꝯti net. 4. ptes p̄ncipales. In p̄° ponit dubitationes addens mām ğnalem: circa quā sunt ꝯtinētia ꝛ incōtinētia. In 2° ibi. [Qꝛ aūt sunt hec.] ponit diuisionem huiusmōi delecta biliū: q̄ ē in delectabilia necīa ꝛ nō necīa: vt ꝑ h̄ sciatᷓ circa

q̄lia delectabilia sunt ꝯtinētia ꝛ incōtinētia simplr̄ dicte: ꝛ circa qualia nō. In 3° pte ibi. [Et ꝑꝑ h̄ in idē.] cōpat con tinentiā ꝛ incōtinētiā ad temꝑantiā ꝛ intēperantiā ẜm cō uenientiā ꝛ diuisaȝ. In 4° pte ibi. [Quia aūt ꝯcupiscētiaꝝ.] Ad manifestationē bestialitatis diuidit delectabile in tria mēbra. s. in delectabile nā eligibile: in delectabile ꝯ nām eligibile: ꝛ delectabile intermediū: qd̄ nā nec ꝯ nām est eli gibile: addens illud qd̄ de eis ē manifestū. s. que est mā ge neralis: circa quā negociatᷓ ꝯtinēs ꝛ incōtinēs ꝛc. In p̄° igᷓ pte mouet duas dubitationes. p̄° est: vtrū aliqs sit inconti nēs simplr̄: vel oēs incōtinentes dicuntᷓ incōtinentes ẜm partē: ꝛ ꝑ simplr̄ incōtinētē intelligit incōtinētem sine ap positione vel determinatōe: vt alibi dicitᷓ. Simplr̄ dico ꝙ nō cū addito: ꝛ ꝑ incontinētē ẜm ptē intelligit incōtinentē dcm̄ cū appositione. verbi grā. incōtinēs furoris dr̄ eē icō

O tinens ẜm partē: qꝛ cū determinatōe. 2ª dubitatio ē. Sup posito ꝙ aliqs sit incōtinēs simplr̄: est dubiū circa qualeȝ māȝ dr̄ aliqs simplr̄ incontinēs: aut circa irā: vel furoreȝ: vel delectatiōes: vel tristitias. [Qm̄ q̄dē igᷓ.] Addit mām ğnalē circa quā sunt. d. ꝙ manifestū ē ꝙ ꝯtinētes ꝛ incōti nētes ꝑseuerantes ꝛ molles dicuntᷓ circa delectatiōes ꝛ tri stitias: siue circa delectabilia ꝛ tristia.

¶ Qm̄ coꝝ que voluptatē efficiūt: alia sūt necessaria: alia ꝑ se quidē expetibilia sunt: exuꝑrationē aūt hñt. Atq̄ȝ necessaria q̄dē dico: q̄ ad ipm̄ ꝑtinēt corp⁹: ali mētū inquā: veneris vsum: ꝛ huiōi cetera: circa q̄ tēpe rantiā intēperātiāq̄ȝ posuimus. Nō necessaria vō: per se aūt expetibilia: victoriā: honorē: diuitias: ꝛ q̄ sūt si milis generis: q̄ bona sunt ꝛ delectāt. Eos q̄dē qui in

P his p̄ter rectā rōnē q̄ est in ipsis: exuperant: absolute q̄dē incōtinētes nō dicim⁹: sed hec addētes pecuniaꝝ incōtinentes ꝛ lucri ꝛ honoris ꝛ ire dicimus vt diuer sos ꝛ similitudine nomen idē hñtes: vt hō qui ludo in Olympico vicit. Cōis. n. rō paꝝ ab illius rōne ꝓpria differebat: attamē erat diuersa. Atq̄ȝ huius signū est illud: nā incōtinētia q̄dē nō solū vt dlictū: ȝ ēt vt qd̄ dā aut simplr̄ aut aliqua ex pte vitiū vituperatᷓ. At ho rū nemo: coꝝ aūt q circa corporis voluptates versan tur: in q̄b⁹ tēperantē intēperantēq̄ȝ ponimus: q nō eli gēdo: sed p̄ter electionē ac mētē efficientiū q̄dē volu ptatē exuꝑationes ꝑseqᷓ: dolorē aūt inferentiū fugit: famis: sitis: estus: frigoris: ꝛ oium q̄ ad tactuȝ gustūq̄ȝ ꝑtinēt: is nō additione circa hec inquā vt circa irā: ȝ absolute solū icōtinēs drᷓ: cui⁹ hoc iditiū ē. Circa nāq̄ȝ

Q has voluptates ꝛ nō circa vllā illaꝝ icōtēꝑātes dr̄r.

2ª ps. ca.

¶ Quia aūt sunt hec q̄dē necessaria facientium delectationē: hec aūt eligibilia ẜm seipsa: habēt aūt suꝑabūdantiā. Necessaria q̄dē sunt corpa lia: dico aūt talia ꝛ que circa cibū ꝛ venereorū opportunitatē: ꝛ talia corpaliuȝ circa q̄ intēpe rantiā posuimus ꝛ tēperātiā: necessaria q̄dem nō: eligibilia aūt ẜm seipsa: dico aūt puta victo riā honorē diuitias ꝛ talia honoꝝ delectabiliū. ¶ Eos q̄dē igitᷓ qui ad hec p̄ter rectā rōnē suꝑ excedunt eā que in ipsis: simplr̄ q̄dē nō dicem⁹ incōtinentes: apponētes aūt hoc pecuniarū in cōtinētes ꝛ lucri ꝛ honoris ꝛ ire: simplr̄ auteȝ nō: vt alteros ꝛ ẜm silitudinē dictos quēadmo

dum homo

a dã hõ qui olympia vicit:illi aũt cõis rõ a ꝓpria
parũ differebat:sed tñ altera erat. ❡ Signum
aũt. incõtinẽtia quidẽ.n. vituparatur nõ vt peccatũ so
lũ:sed vt malitia quedã vel simplr existẽs: vel sꝫ
quandã ptẽ:horũ aũt null⁹. Eorũ aũt q̃ circa corpa
les voluptates circa quas dicim⁹ tẽperatũ ⁊ i
tẽperatũ: vel q nõ eligẽdo in nõ eligere delecta
biliũ ꝓsequẽs supabũdãtias: ⁊ tristiũ fugiens
esuriei ⁊ sitis ⁊ caloris ⁊ frigoris: ⁊ oĩa q̃ cir
ca tactũ ⁊ gustũ:si ꝑter electionẽ ⁊ intellectũ i
cõtinẽs dr̃ nõ sꝫ appositionẽ:quoniam circa h queãd
modũ ire:sꝫ simplr solũ. ❡ Signũ aũt ⁊.n. mol
b les dicũtur circa has:circa illarũ aũt nullam.

❡ Hec est 2ᵃ ps hui⁹ capli:in qua ponit diuisionẽ delectabi
liũ:vt p h sciat̃ circa q̃lia delectabilia sũt ɔtinẽtia ⁊ icõtinẽ
tia simplr dicte:⁊ circa q̃lia sunt ɔtinẽtia ⁊ incõtinentia di
cte sm ptes. Diuidit g̃ p̃ delectabile.d.q̃ facientiũ delecta
tionẽ.i.delectabiliũ quedã sunt necĩa.s.ad vitã humanã:
⁊ q̃dã sunt nõ necĩa sed eligibilia:vñ hec ẽ diuisio: delecta
biliũ q̃dã sunt necessaria ⁊ q̃dã eligibilia: delectabilia ne
cessaria sunt illa sine qb⁹ hõ nõ põt viuere: cuiusmodi sũt
delectabilia corporalia:vt cib⁹ ⁊ pot⁹ ⁊ vsus venereorũ:de
lectabilis ẽ ⁊ necĩus hñtib⁹ q̃sdã egritudines: vt dicit Eu
strati⁹. Comedere.n.⁊ bibere moderate necĩum est ⁊ dele
ctabile. Sed in his est supabũdãtia q̃ ẽ vitupabilis: supra
enim saturitatẽ bibere ⁊ comedere vitupabile ẽ delectabi
g lia nõ necĩa tñ eligibilia sunt sine qbus hõ põt viuere:cu
iusmodi sunt:honor:diuitie: victoria:ista.n.nõ sunt necessa
c ria ad vitã humanã:oẽs tñ eligũt ista.s.ditari:honorari:vin
cere:hĩe gloriã ⁊ p̃tãtẽ:in his tñ est supabũdantia: q̃r ɔtin
git supabũdanter appetere ditari ⁊ honorari.⌊ Eos quidẽ
igit̃.⌋ Ex ista distinctiõe delectabiliũ apparebit:circa qualia
delectabilia dr̃ aliq̃s ɔtinẽs vel incõtinens simplr: ⁊ circa
qualia delectabilia dr̃ aliq̃s ɔtinẽs vel incõtinẽs sm ptes.
⁊ p̃mo ostẽdit q̃lr circa delectabilia nõ necĩa dr̃ aliq̃s cõti
nẽs vel icõtinẽs.d.q̃ illi q circa p̃dicta bona nõ necĩa sup
excellẽter studẽt ⁊ appetũt ꝑter rõnẽ rectã nõ dicũtur i
cõtinẽtes simplr:sed cũ aliqua additiõe: vt q supabũdan
ter studet circa diuitias acq̃rẽdas:aut honores ꝓsequẽdos
nõ dꝫ dici incõtinẽs simplr.i.sine determinatiõe:dꝫ.n. di
ci q̃ talis est incõtinẽs pecuniarũ:vel lucri:vel honoris:⁊ q
circa hm̃õi bona nõ necĩa moderate studet ⁊ ea appetit sꝫ q̃
recta rõ dictat nõ dꝫ dici ɔtinẽs simplr.i.sine determina
tiõe:sed dr̃ ɔtinẽs pecuniarũ aut lucri vel honoris:quasi al
d teri sint simplr incõtinẽtes: ⁊ icõtinẽtes dici sꝫ ptes vt i
cõtinẽtes ire vel lucri:isti.n.nõ dicũtur incõtinẽtes nisi sꝫ
similitudinẽ. In hoc.n.q̃ supexcellẽter seu supflue studẽt
circa ꝓprias mãm: vt circa diuitias aut honores ⁊c. assimi
lãtur incõtinẽtibus simplr:q supflue appetũt ⁊ prosequũ
tur delectationes corpales:vñ incõtinẽs sm partẽ parũ vr̃
differre ab incontinẽte simplr:q̃r nõ differt ab eo nisi per
determinationẽ supadditã. Vbi gr̃a.q̃dã hõ cui⁹ nomen ꝓ
priũ ignorabat̃ vicit in olympiade:⁊ postea vocabat̃ hõ q
in olympiade vicit:⁊ illõ nomẽ.s.hõ q in olympiade vicit
parũ vr̃ differre a cõi rõne hoĩs:hoc est ab h cõi noĩe hõ.
differt tñ ab eo p determinationẽ supadditã.s.q ĩ olympia
de vicit.⌊ Signũ aũt.⌋ Qr aũt circa bona nõ necĩa nõ ẽ ali
6ᵃ ɔclõ q̃s simplr incontinẽs ꝓbat̃.⁊ hec est ɔ̃ 6ᵃ q̃ ꝓbat̃ sic. Incõ
hui⁹.r.ii. tinentia circa bona nõ necĩa nõ vitupat̃ tanq̃ malitia: cũ
oĩs hm̃õi incõtinẽtia tẽdat in bonũ:sed solũ vitupat̃ tanq̃ pec
catũ.s.q̃r supflue ⁊ inordinate ɔ̃ rectã rõnẽ tẽdit in bonũ:
⁊ ille excessus est peccatũ:⁊ nõ ẽ malitia cũ nõ tẽdat ĩ ma
e lũ:sed incõtinẽtia vitupat̃ nõ solũ vt peccatũ.s. ꝓpter exces
sũ:sed vitupat̃ vt malitia q̃dã p quã supflue tendit̃ in ali
qd malũ. Delectatiões.n.corpales circa q̃s est incõtinẽtia
sunt turpes ⁊ seruiles:vt patet ex 3ᵒ huius:nec sunt appetẽ
de hoi nisi ꝓpter necessitatẽ:⁊ iõ incõtinẽtia semp tẽdit ĩ ma
lũ ⁊ in turpe:⁊ est malitia simplr vel sm ptẽ:cũ.n. rõ ⁊ ap
petit⁹ tẽdũt in malũ:tũc est malitia simplr q̃ opponit̃ vtu
ti morali:⁊ hm̃õi malitia est intẽperãtia:qñ võ appetit⁹ tẽdit
in malũ ⁊ nõ rõ:tũc ẽ malitia q̃dã:⁊ sic incõtinentia ẽ ma
litia sm ptẽ:igit̃ circa bona nõ necĩa nõ est aliq̃s simplr
incõtinẽs. Eustrati⁹ exponit istã lr̃am.⌊ Incõtinẽtia vitupe
rat̃ nõ solũ vt peccatũ sed vt malitia q̃dã: vel simplr: vel
sm q̃ndã ptẽ.⌋ sic. Incõtinẽtia vitupat̃:non solũ vt pecca
tũ.s.vt excedẽs rectã rõnẽ:vñ p peccatũ intẽdit excessum
a recta rõne:sed vt malitia:vel simplr.i. ꝑfecta malitia: q̃
ɔ̃riat̃ vtuti morali:vel sm ptẽ q̃ndã.s. vt est approximans
malitie:nõ.n.est incõtinẽtia malitia simplr seu p se:q̃r ma
f litia hꝫ rõnẽ corruptã:incõtinẽtia aũt hꝫ rõnẽ sanã: appro
pinquat tñ malitie:q̃r incõtinẽtia hꝫ appetitũ corruptũ tẽ
dentẽ in malũ:sicut ⁊ malitia ꝑfecta:iõ dr̃ esse malitia sm
ptẽ:q̃r hꝫ vnũ req̃situ ad ꝑfectã malitiã.s.appetitũ peruer
sum.⌊ Eorũ aũt q̃ circa corpales.⌋ Viso q̃lr aliq̃s dr̃ incon
tinẽs circa delectabilia nõ necĩa sed eligibilia:ph̃s docet
qualr aliq̃s dr̃ incõtinẽs circa delectabilia necĩa vtpote cir
ca nutritiua ⁊ venerea:circa q̃ sunt tẽperãtia ⁊ intẽperan
tia:dicunt̃ simplr incõtinẽtes:illi.n.q nõ ex electiõe sed ex
vehemẽti passiõe ꝓsequunt̃ supabũdãtias delectationum
corporaliũ:⁊ fugiunt tristitias oppositas.s. famẽ ⁊ sitim: ⁊
alia hm̃õi q̃ ptinent ad tactũ ⁊ gustũ:dicunt̃ incõtinẽtes non
cũ aliq̃ additiõe: vt dicebat̃ incõtinẽs ire vel lucri:sed di
cunt̃ incõtinentes simplr sine aliqua additione.⌊ Signũ
aũt.⌋ Qr aũt solũ circa delectatiões ⁊ tristitias corpales est
aliq̃s incõtinẽs simplr: ꝓbat̃.⁊ hec ẽ ɔ̃ 7ᵃ q̃ ꝓbat̃ p quod 7ᵃ ɔclõ
dã signũ sic. Circa idẽ sunt incõtinentia ⁊ mollities:sꝫ mol hui⁹.r.ii.
h lities solum est circa ea que sunt tactus ⁊ gustus:molles.n.
nõ dicũtur circa tristitias oppositas delectationibus non
necessarijs:nõ.n.dicit̃ aliq̃s mollis:q̃r nõ põt pati pauper
tatem:aut inhonorationem:aut aliqd huiusmodi.

❡ Et ꝓpterea in eodẽ incontinẽtẽ ponim⁹ intẽꝑantẽ:
⁊ ɔtinẽtẽ ac tẽperãtẽ:sed illorũ neminẽ:qd circa volu
ptates easdẽ quodãmodo doloresq̃ vsant̃. Atq̃ sunt
qdẽ hi circa hec eadẽ sed non eodẽ mõ. Sed illi qdẽ
eligũt:hi võ non eligũt. Quapꝓpter potius eũ intẽperãtẽ di
xerim⁹:q non cupiẽs aut remisse excupatiões volupta
tũ ꝓseq̃tur:ac mediocres fugit dolores:q̃ hũc qui ob
vehemẽtes cupiditates eadẽ agit. Quid.n.faceret ille
si cupiditas adueniret ingens ⁊ circa rerũ necessariũ
indigentiam vehemens dolor.

❡ Et ꝓpter hoc in idẽ incõtinentẽ ⁊ intẽperatũ po 3ᵃ ps ca.
i nimus ⁊ ɔtinẽtẽ ⁊ tẽperatũ:sed nõ illorũ nullũ
ꝓpter easdẽ aliqualr voluptates ⁊ tristitias eẽ.
hi sunt quidẽ circa hec:sed nõ silr sunt:sed hi q
dẽ eligũt. hi aũt nõ eligũt:ꝓpter qd magis intẽpe
ratũ vitupabilẽ vtiq̃ dicimus.qñ neq̃ ɔcupi
scẽs vel quiete ꝓseq̃t̃ supabundãtias ⁊ fugit
moderatas tristitias. hunc qui propter cõcupi
scere valde:quid enim vtiq̃ ille faceret si ades
set concupiscentia iuuenis: ⁊ circa necessario
rum indigentias tristitia fortis.

❡ Hec est 3ᵃ ps p̃ncipalis huius capli:in qua ph̃s cõparat
cõtinentiã ⁊ incõtinentiam ad temperantiã ⁊ intẽperãtiã

I ſm ↄuenientiā ⁊ ↄ̃ꝛiam. ⁊ p̃mo ſm ↄuenientiam. ⁊ ↄue
niunt in hoc ꝙ ſunt circa idē. ſ. circa delectationes tactus ⁊
guſtus que dr̃ delectationes corꝑales: ⁊ tñ incōtinēs ⁊ in-
tēperatus nō ſunt idē: nec ↄtinēs ⁊ tēperatus ſūt idē ꝗuis
ſint circa idē: ſed differūt incōtinens ⁊ intēperatus: q2 intē
perati agunt ex electione rōnis corrupte in eis: incontinen
tes aūt agūt victi a ↄcupia. Et ↄtinēs ⁊ tēperatus differūt:
q2 cōtinēs h3 ↄcupias vehemētes ⁊ fortes quas vincit: ſed
temperatus h3 ↄcupiſcētias moderatas nō fortes aut ve-
hemētes. [Propter qđ magis intēperatū.] Ex iam dictis
ↄcludit: ꝙ intēperatus magis vituperat ꝗ̄ incontinens: ⁊
iō infra ponit vna ↄclo ſed nō h: q2 pͥncipalius ⁊ pluribus
modis ꝓbabit inferius ꝗ̄ h. Cā aūt ꝓpter quā intempera
tus eſt vituꝑabilis magis ꝗ̄ incōtinens eſt iſta: q2 intēpe-
ratus peccat ꝓſequēdo ſuꝑfluas delectationes ⁊ modera-
K tas fugiēdo triſtitias nō ꝑꝑ ↄcupiam vehemētē: q2 non h3
ↄcupiam: vel ſi h3 quietam h3: hoc eſt remiſſam ↄcupiam
h3. Sed incōtinens ꝓſequit ſuperfluas delectationes ꝑꝑ
vehemētē ↄcupiam: ſed ille ꝗ peccat ex electione ⁊ nō ꝑꝑ
ↄcupiam vehementē magis peccat: ⁊ magis eſt vituꝑabi-
lis ꝗ̄ ille ꝗ peccat ꝓpter fortē ⁊ vehementē ↄcupiam: qđ
enim faceret ille ꝗ nō peccat ꝓpter ↄcupiam. ſ. intēperat9
ſi adeſſet ei fortis ⁊ vehemēs ↄcupia qualis eſt iuuenum:
aut triſtitia fortis ꝓpter indigētiā ⁊ defectū neceſſarioꝝ. ſ.
cibi ⁊ potus ac venereoꝝ. q. d. multo deteri9 ageret ꝗ̄ mō
agit incōtinēs. Lincon. dicit h. intēperatus vt ſuꝑius dictū
eſt: melioꝛ eſt incōtinente ex ea parte qua ſanabilioꝛ eſt re
cta ꝑſuaſione: ex ea vō pte qua ſequit ↄcupiſcentias ⁊ ma-
lum operat nulla vi illectus ⁊ abſtractus, deterioꝛ dī: nec
eſt ↄ̃ꝛiū qđ dī hic ⁊ dictū ſuperius: q2 nō ſm idem ſed ſm
diuerſa vterq3 alteri ſupponit. Hec Lincon.

L ¶ Cū3 aūt cupiditatū ac voluptatū: alie genere ſint ho
neſte ſtudioſeq3: alie nō ſint. Eoꝝ eni3 que voluptatē
efficiūt ꝗdā3 expetibilia ſunt nā: quedā hiſce ↄtraria:
quedā media queādmodū prius diſtinxim9: vt pecu-
nie lucrū: honoꝛ: victoꝛia: in oībus talib9 atq3 medijs
nō ex eo vituperantur hoīes: q2 his afficiunt capiunt
atq3 amant: ſed ob modū: ⁊ q2 exuperant. Quapꝑ qui
preter rōnē aut vincunt aut ſequunt ꝗppiam eoꝝ que
nā ſunt honeſta ⁊ bona nō laudant: vt ii qui circa ho-
noꝛē magis ꝗ̄ oportcat ſtudent: aut erga filios ⁊ pa-
rentes. Eteni3 bona ſunt hec: ⁊ laudant qui circa hec
ſtudent. Attamen eſt ⁊ in his exuperatio ꝗdā: ſi ꝗſpiā
vt Niobe ⁊ aduerſus deos cōtēderet: aut ſic erga pa-
trē afficeret vt Satyrus ille ꝗ patris amatoꝛ appella-
bat: inſanire nāq3 nimiū videbat. Circa igit hec nulla
M eſt prauitas: ꝓpterea ꝙ vnūqđq3 per ſe vt dixim9 nā
eſt expetibile. Exuperationes tñ ipſoꝝ improbe ſūt ac
fugiende: ſilr: nec incōtinētia. Eteni3 incōtinētia nō ſo
lu3 eſt fugienda: ſ3 ēt vituperāda: ob ꝑturbationis aūt
ſilitudine3 adiungētes ſingula incōtinētiā circa vnū-
qđq3 dicunt: vt malū medicū aut malū hiſtrionē: que3
abſolute nō dicerent malū. Ut igit neq3 hic abſolute
dī malus: quicꝗ̄ nō eſt vitiū ꝗcꝗ̄ ipſoꝝ: ſed rōnū cō-
paratione ſilē: ſic vt illic ſolā exiſtimandū eſt incōtinē-
tiā: ⁊ ↄtinentiā eſſe: que in iis eſt circa que temperātia
intemperantiaꝗ̄ verſat. Circa aūt iram per ſilitudinē
dicim9. Quapꝑ ⁊ ipſa3 addētes incontinēte3 dicimus
ire quemadmodum ⁊ honoꝛis ⁊ lucri.

4° pͤ c. ¶ Quia aūt cōcupiſcentiarū ⁊ delectationū he
ꝗdē ſunt genere honoꝝ ⁊ ſtudioſoꝝ: delectabi-
liu3 aūt quedā nā eligibilia: ꝗdā aūt ↄ̃ꝛia hoꝝ: N
ꝗdā aūt intermedia queādmodū diuiſim9 pri9:
puta pecunie ⁊ lucrum ⁊ victoꝛia ⁊ honoꝛ: ad
oia aūt ⁊ talia ⁊ intermedia nō in pati ⁊ ↄcupi-
ſcere ⁊ amare vituꝑant: ſed in aliqualr ⁊ ſuꝑ-
abundare. ¶ Propter qđ quāti ꝗdē p̃ter rōnē
vel detinent vel ꝓſequūt eoꝝ que nā aliqđ pul
chꝛoꝝ ⁊ honoꝝ: puta circa honoꝛē ⁊ magis ꝗ̄
op3 ſtudētes veluti circa filios ⁊ parētes: eteni
h honoꝝ: ⁊ laudant ꝗ circa h ſtudent. S3 tñ eſt
ꝗdā ſuꝑabūdātia ⁊ in his: ſi ꝗs queādmodum
niobe rebellet ⁊ ad deos: vel queādmodū ſaty-
rus Philophatoꝛ cognominatus circa p̃rem: O
valde eni videbat diſipere. Malitia ꝗdē h igit
nulla circa h eſt: ꝑꝑ qđ dictū eſt: qm̄ nā eligibi-
liu3 vnūqđq3 eſt ꝓpter ſeipſu3: praue aūt ⁊ fu-
giende ſunt ipſoꝝ ſuꝑabūdātie: ſilr aūt neq3 in-
cōtinētia. Incōtinētia eni3 nō ſolū fugiēda ſ3 ⁊
vituꝑabiliū eſt. ¶ Propter ſilitudinē aūt paſ-
ſionis apponētes ad incōtinētiā circa vnūqđꝗ̄
dicūt: puta malū medicū ⁊ malu3 hypocritam
quē ſimplr̃ vtiq3 nō dicerent malū: queādmo-
dū igit neq3 h ꝑꝑ nō malitiā eē vnāquāꝗ̄ ipſa-
ru3: ſed hic in ſm analogū ſile3 ſic videl3 ⁊ illic P
exiſtimādū ſolā incōtinētiā ⁊ cōtinētiā eſſe: que
eſt circa eadē tēꝑantie ⁊ intēperantie. ¶ Circa
iram autem ſm ſimilitudinem dicimus: ꝓpter
qđ ⁊ apponentes incontinentē ire quemadmo
dum honoꝛis ⁊ lucri aimus.

¶ Diuiſo delectabili in delectabile neceſſariū ⁊ delectabi-
le eligibile in hac ꝑte. 4. huius capli ad manifeſtationem
beſtialitatis diuidit delectabile in. 3. mēbꝛa: narrans circa
ꝗlia delectabilia eſt cōtinentia ⁊ incōtinentia ſimplr̃: ⁊ ēt
circa que ſunt cōtinētia ⁊ incōtinētia nō ſimplr̃ ſed cū ad-
ditiōe. Diuiſio dlectabiliū quā hic ponit talis eſt. Delecta-
biliū quedā ſunt nālr̃ eligibilia vt illa in que nā inclinat: ⁊
ꝗdā ſunt ↄ̃ꝛia hoꝝ: vt delectabilia cōtra nām. i. ↄtra incli-
nationē nāe: ⁊ quedā ſūt itermedia ⁊ illa ſunt (vt exponit
expoſitoꝛ cōis) vt pecunia lucrū honoꝛ ⁊ hꝫ: ⁊ circa nālia
delectabilia ⁊ intermedia nō vituperat aliqs ex hoc ſolu3
ꝙ patit eoꝝ ↄcupias aut amorē: ſed ex mō ↄcupiſcendi. ſ. Q
ex mō ↄcupiſcendi ſuꝑflue ⁊ ſuperexcellēter. Euſtrati9 expo
nit alr̃. ſ. ꝙ eligibilia nāliter ſunt vt victoꝛia honoꝛ diuitie
pecunie lucrū ⁊c. qđlibet eni3 iſtoꝝ eſt ſm ſe ⁊ ſ3 nām ſuā
eligibile: ⁊ quedā ſunt ↄtraria his. ſ. nālr̃ fugiēda: vt come
dere carnes crudas ꝗbuſdam vī delectabile. Intermedia
ſunt vt comedere ⁊ induere veſtē: ⁊ hec delectabilia ſunt
que neq3 ſm ſui nām eligibilia ſunt neq3 fugienda. Fiunt
aūt nobis neceſſaria ꝓpter īdigētiā: digeſtis eni3 ⁊ expul-
ſis que comedimus īdigemus alteris vt ventrē īpleam9:
⁊ hec expoſitio eſt melioꝛ ꝗ̄ precedēs. [Propter qđ ꝗ̄ti.]
Et q2 iſta delectabilia nālr̃ eligibilia ſunt. hoc eſt ſ3 ſe pul
chꝛa ⁊ bona illi ꝗ ſuꝑflue ⁊ p̃ter rōnem amant ⁊ ꝓſequnt
aliqđ illoꝝ nālr̃ eligibiliū nō vituperant quaſi mali: vt illi
ꝗ ſtudēt circa honoꝛē adipiſcēdū: vel circa curā filioꝝ: illa
eni3 ſunt bona ⁊ laudabilia. vn̄ ꝗ circa h9 ſtudēt ſicut op3
debent laudari: tñ in talibus pōt eſſe ſuꝑabūdantia vitu-
perabilis

a perabilis:sicut p3 de q̄dā muliere nolata Niobes que pp superfluū amorē filioꝝ rebellauit ꝯtra deos maledicēdo diis ꝑpter mortē filioꝝ. Narrat̄ ēt de quodā vocato satyrus ꝛ cognominato philophator.i.amator pr̄is suꝑflue:q pp amorē quē circa prēm hēbat videbat̄ desipere.nā prē mortuo vt dicit Eustratius seipm̄ p̄cipitauit. Malitia aūt nō est circa hec.cum vnūquodq3 istoꝝ sit s3 nām ꝛ s3 se bonū ꝛ eligibile:tn̄ superabūdātie earū sunt praue ꝛ fugiēde. Silr nec icōtinētia simplr̄ est circa p̄dicta.s.circa delectabilia nāliter eligibilia.nā incōtinētia nō solū est fugienda sicut peccatū:sed ēt vituperabile sicut turpe:cum sit circa delectationes corꝑales que sunt turpes ꝛ seruiles:vt p3 ex 3° huius:nec sunt hꝰ delectationes corꝑales appetēde hoī nisi pp necessitatem.[Propter silitudinē tn̄.] Propter tn̄ silitudinē passionis dr̄ incōtinentia cū additione circa de-

b lectabilia nō necessaria:vt circa pecunias victorias honorem ꝛc̄.ꝛ est similitudo in hoc:sicut eni3 aliqs īmoderate ꝯcupiscit voluptates corꝑales:ita aliqs īmoderate cōcupiscit diuitias ꝛ honores ꝛ hꝰ.vn̄ circa hꝰ dr̄ esse incontinentia cū additione ꝛ nō simplr̄:sicut dicim⁹ aliquē esse malū medicū vel malū hypocritā.i.silatorē:qui tn̄ nō dr̄ simplr̄ malus. Et eodē mō icōtinens lucri vel honoris nō dr̄ incōtinens simplr̄ sine additione.vn̄ aliqs dr̄ malus medicus: ꝛ tn̄ nō dr̄ simplr̄ malus. Dr̄ eni3 malus medicus:qr male se h3 circa medicinalia:ꝛ ita circa talia nō nāliter eligibilia vel intermedia nō dr̄ cōtinētia vel incōtinentia simplr̄ sed s̄m silitudinē.continentia enim ꝛ incōtinentia simplr̄ solū sunt circa ea circa que sunt tēperātia ꝛ intēperātia.

Capitulum quintum de nā ꝯtinētie ꝛ incontinentie humane

simplr̄ dicte ꝛ cōtinentie ꝛ incontinentie bestialitatis:qm̄

c cōtinentia ꝛ incōtinentia humana sunt circa delectabilia intermedia vt circa cibū ꝛ potū:ꝛ cōtinentia ꝛ incontinentia bestialitatis sunt circa delectabilia cōtra nām.

¶ Cum aūt q̄dā nā voluptatē efficiant:quoꝝ alia simplr̄:alia generibus aīaliū3:voluptatē atq3 hoīu3 afferunt:quedā nō nā:sed parti3 ob morbos:parti3 ob cōsuetudinē:partim ob naturas prauas delectent:lic3 ꝛ circa hoꝝ singula similes habitus cernere. Dico autē ipsos imanes vt mulierē illā quā grauidas rescindentē fetus deuorare aiunt:aut qualibus ferūt nōnullos circa pontum efferates hoīes delectari:quoru3 alios inquūt crudis:alios humanis carnib⁹ gaudere:alios suos filios in cōuiuiīs comedendos mutuo dare:aut id qd̄ de Phalaride dr̄. Atq3 hi q̄dē ferini habit⁹ sūt. Aliī aūt q̄busdā ob morbos ꝛ ob insaniā fiunt:vt qui mactauit matrē atq3 comedit:q̄q3 cōserui secur item

d comedit. Aliī sunt ex morbo vel ex ꝯsuetudine:vt euulsiones piloꝝ ꝛ vnguiu3 eius:ꝛ carbonū ꝛ terre ꝛ insuꝑ venereoꝝ habitus marib⁹. Aliīs eni3 natura aliīs ex cōsuetudine accidunt:vt iis q a pueritia cōsuescunt.

Capi. 5m s̄m trac. 7 li.ethi. ꝑs.ca.

Alia aūt sunt q̄dā q̄dē delectabilia nā ꝛ hoꝝ h q̄dē simplr̄:hec aūt s̄m genera:ꝛ aīalium ꝛ hoīum:h aūt nō sunt. ¶ Sed h q̄de3 ꝑpter passiones siue orbitates:hec aūt pp ꝯsuetudies fiunt:hec aūt ꝑpter vitiosas nās:est ꝛ circa hoꝝ singula similes videre habit⁹. ¶ Dico aūt bestiales:puta esse hoīem quē dicunt pregnātes rescindēte3 pueros deuorare:vl' qualr̄ bestialitate gaudere aiunt quosdā syluestriū circa pontū:hos q̄de3 crudis:hos aūt hoīu3 carnib⁹:hos aūt pueros comedere ad inuicē in cōuiuiū:vel circa phalerē dictū. Hi q̄dē bestiales. ¶ Hi aūt ꝑpter egritudines fiunt:ꝛ insaniā quibusdā quēadmodū matrē sacrificans:ꝛ comedēs:ꝛ cōserui epar:

e hi aūt egritudinales. ¶ Vel ex cōsuetudie:puta piloꝝ euulsores:ꝛ vnguiū corrosores. Adhuc aūt carbonū ꝛ terre:cu3 his aūt que venereoꝝ masculis:his q̄dē eni3 nā:his aūt ex cōsuetudie accidunt puta assuefactis ex pueris.

Istud est 5m caplm̄ tractatus p̄mi hui⁹ libri:in quo ostendit qualr̄ diuersimode dr̄ aliqs continens ꝛ incōtinēs circa delectationes humanas corꝑales ꝛ bestiales:qr circa aliquas dr̄ ꝯtinens ꝛ incōtinēs simplr̄: ꝛ circa aliquas dr̄ ꝯtinēs ꝛ icōtinēs cū additione. Et istud caplm̄ ꝯtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ma ponit vnā diuisionē delectationis q̄ est in delectationē s3 nām ꝛ in delectationē ꝯtra nām:ꝛ subdiuidit vtrūq3 membrū. In 2a ibi [Quātis q̄dē.] ostendit q circa delectabilia innālia seu cōtra nām nec est continētia nec incōtinētia simplr̄. Diuisio quā ponit in p̄ma pte talis est:q delectabiliū q̄dā sunt delectabilia nā:hoc est s̄m nām.ꝛ q̄dā nō nā sed ꝯtra nām. P̄m mēbrū subdiuidit:qr delectabiliū s3 nām q̄dā sunt delectabilia simplr̄:vt comedere ꝛ bibere simplr̄ delectabile dr̄ aīali:ꝛ q̄dā sunt delectabilia nō simplr̄ sed alicui:q̄.s. diuersificant̄ s3 genera aīaliu3 ꝛ hoīum:alia eni3 alimēta

Quintū c. trac. p̄. di° in duas ptes p̄n.

f sunt delectabilia hoīb⁹:ꝛ alia asinis ꝛ bobus. Carnes eni3 ꝛ vinū sunt delectabilia hoīb⁹.fenum ꝛ aqua delectabilia sūt asinis ꝛ bobus:ꝛ inter hoīes alia sunt delectabilia cholericis ꝛ alia flegmaticis ꝛ melicis.[Sed hoc q̄dē pp passiones.] Delectabile nō s̄m nām:sed ꝯtra nā3 diuidit̄. Delectabiliū eni3 nō nāliū q̄dā fiunt delectabilia pp passiones hoc est pp aliquas suꝑuenientes egritudies corporales: aut pp tristitias ex q̄bus trāsmutant̄ hoīes ad silitudines aīaliū. Et q̄dā nō nāliter delectabiliū fiunt pp malā ꝯsuetudinē q̄ est altera nā trāsmutādo ipsā ad dispōnē nō nālē:imo ꝯtra nām:ꝛ quedā nō nāliter delectabiliū sunt delectabilia ꝑpter ꝑuitiosas nās vt pōt patere in hīb⁹ corruptas ꝛ ꝑuersas cōplōnes corꝑis:ꝛ qr delectatio corꝑalis est in organo corꝑeo op3 q ꝑportionet̄ cōplōni corꝑis ꝛ diuersificet̄ s̄m diuersitatē corꝑis:ita q singulis p̄dictoꝝ delectabiliū corrn̄deāt silēs habitus:ita q sint q̄dā habit⁹ hoīb⁹ nāles ꝛ q̄dā nō nāles.[Dico aūt bestiales.] Manifestat ꝑ exēpla singulas drīas dlectabiliū nō nāliū.ꝛ p̄mo de his que fiunt delectabilia pp ꝑuitiosa3 nām hoīu3 qui sunt q̄si bestiales:qr pp ꝑuersitatē cōplōnis assimilantur bestiīs:sicut dr̄ de quoda3 hoīe q ipse scindebat ventres pregnātiū vt pueros in vtero deuoraret:ꝛ ēt dr̄ q q̄dā homines syluestres.s.in syluis solitarie cōmorātes circa mare ponticū delectant̄ in comedēdo carnes crudas:ꝛ q̄da3 comedūt carnes humanas:ꝛ q̄dā ad celebrāda sibinuicē ꝯuiuia comedūt suos ꝑprios filios:ꝛ silē est qd̄ circa phalarē dr̄ q ꝑpriū filiū comedit. ¶ Lincon. dicit q aliq dicunt de phalare q ipse erat hō nefari⁹ quē aiunt historiographi.q ipse habuit lectū in quo posuit hoīes:ꝛ quicūq3 erāt lōgiores lecto abscīdebat ipsis tibias quousq3 essent equales lecto:q̄cūq3 vo breuiores idē faciebat:vt extēdēs per abscissionē equaret eos lecto.[Hi aūt pp egritudies.] Exēplificat de his que fiunt delectabilia nō nāliter ꝑpter orbitates seu egritudines:ꝛ dicit q quedā que sunt cōtra nām fiunt delectabilia ꝑpter aliquas egritudies:vt ꝑpter

3 insaniā vel furiā: sicut dī de quodā q̄ extās in furia sacrificauit matrē ⁊ eā occidit ⁊ comedit. Et ēt de quodaʒ seruo narraꝫ ꝙ ipse occidit cōseruum suū ⁊ comedit epar eius. [Uel ex cōsuetudine.] Exemplificat de his que ɔtra nām sunt delectabilia ex consuetudine dicēs: ꝙ qdā ex ɔsuetudine delectanꝫ euellere sibi pilos ⁊ corrodere vngues ⁊ comedere carbones ⁊ terrā: ⁊ qdā delectanꝫ in coitu masculoꝝ.

Notandū ¶ Intelligēdū est hʼ. ꝙ bestialitas accipiꝫ dupl'r. vno mō large ꝓ oī habitu faciente delectationē ɔtra nām: siue ille habitus insit ex ꝑuersitate nāe siue ex egritudine siue ex ɔsuetudine: ⁊ sic accipit bestialitas ꝑmo capl'o huius libri vbi dī ꝙ bestialitas ɔtrariaꝫ virtuti heroyce. alio mō accipiꝫ stricte: ⁊ sic solū se extendit ad habitū inclinantem ad aliqđ delectabile ɔtra nām ex ꝑuersitate cōplonis: ⁊ sic distinguitur ɔtra alios habitus inclinantes delectabil'r ad

K aliqđ cōtra nām ꝓpter egritudies aut ɔsuetudies: ⁊ sic vī Phs loqui in isto capͦ dicēs: ꝙ hꝰ delectationū ꝫ nāʒ q̄daʒ sunt bestiales ⁊ q̄dā egritudiales ⁊ q̄dā cōsuetudiales.

¶ Quibus igiꝫ cā est nā: eos nemo dixerit icōtinētes: quēadmodū neqʒ mulieres ꝙ nō futuūt sed futuunꝫ: pariqʒ mō neqʒ eos q ob ɔsuetudinē morbose se hīt. Igiꝫ singula qdē hec hēre: extra fines est vitij: quēadmodū ⁊ ipsa feritas. Habētē aūt vincere aut vinci: nō est ea q̄ absolute est cōtinētia aūt icōtinētia. Sed ea q̄ ꝑ silitudinē dī: quēadmodū ⁊ is qui circa iraʒ sic se hʒ dicendus est cū affectu ⁊ nō incōtinens absolute.

2ª ps.c. ¶ Quāris qdē igiꝫ natura cā: hos vtiqʒ nullus diceret icōtinētes: quēadmodū neqʒ mulieres:

L qm̄ nō ducunt sed ducunꝫ: sil'r aūt ⁊ egrotatiue hn̄tibus ꝑꝑ ɔsuetudinē. ¶ Habere qdē igiꝫ singula extra terminos est malitie: quēadmodū ⁊ bestialitas: hn̄tē aūt superare vel supari nō simpliciter incōtinētia: sʒ que ꝓm silitudinē quēadmodū ⁊ circa iras: habentē hunc modum passionis incontinentēʒ aūt nō simpl'r dicendū.

¶ Hec est 2ª ps ꝑncipalis huius capl'i: in qua ostendit q̄lr circa delectabilia ɔtra nāʒ est vel nō est ɔtinētia vel incōtinētia: ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑma ꝓbat ꝙ circa delectabilia ɔtra nām nō est incōtinētia simpl'r. In 2ª ibi [Ois eni supabūdās.] ostendit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oībꝰ v̄tutibꝰ opposita. In 3ª ꝑticula ibi [Hoꝝ autē.]

M ostēdit qual'r cōtinētia aut incōtinētia est circa delectabilia ɔtra nām. In ꝑma igiꝫ particula ꝓbat ꝙ circa delectabilia ɔtra nām nō est incōtinētia simpl'r: ⁊ ꝑ ɔn̄s nec continentia: ⁊ hec est ɔcl'o 8ª huius libri. s. ꝙ circa delectabilia

8ª ɔcl'o huiꝰ.z.li. cōtra nām nō est ɔtinētia simpl'r: hec ɔcl'o ꝓbatur dupl'r. ꝑmo ex ꝑte hoīuʒ q delectanꝫ. 2ª ex ꝑte delectabiliū. ꝑma rō talis est. Bestie nō dicunꝫ ɔtinētes nec incōtinentes: qꝛ nō hn̄t v'lem op. sed phantasiaʒ ⁊ memoriā singulariū: tunc arguiꝫ sic. Illi q hn̄t tam modicaʒ rōnē v'lem que nō sufficit ad repellēdū fortes cōcupiscētias nō dicunꝫ ɔtinentes aut incōtinētes: qꝛ tā ɔtinētes q̄ʒ incōtinētes simpl'r habēt rōnē fortē v'lēʒ: sed hoīes qui assimilanꝫ bestijs in malitia circa delectabilia ɔtra nām nō hn̄t rōnē v'lem fortēʒ que possit repellere ɔcupias fortes: siue illa malitia sit ex nā ꝑuersa siue ex egritudie aut ex ɔsuetudie. ergo hꝰ hoīes nō sunt simpl'r incōtinētes aut ɔtinētes: ⁊ ꝑ ɔn̄s circa delectabilia ɔtra nām nō est incōtinentia simpl'r. De ista rōne ꝑ ꝓponit ɔcl'onē dicēs ꝙ nullus diceret eos simpl'r incontinentes q̄ʒris: hʼ est in qbus natura supple bestialis est cā: ⁊ eadē rō est de malitijs supabūdātibꝰ ꝓuenientibꝰ ex egritudine aut ɔsuetudine: deinde ponit ꝓbationē exēplarem

N maioris dicēs: ꝙ quēadmodū mulieres supple nō dicunꝫ incōtinentes ꝓpter defectū rōnis in eis: vn̄ nō ducūt se ꝑ rōnē ꝓpriā: sed magis ducunꝫ ꝑ rōnē viri: vel a ɔcupiscētijs suis: ita nec illi qui hn̄t rōnē debilē que nō est nata repellere ɔcupias nō debent dici incōtinētes aut continētes simpl'r. ¶ Intelligēdū est hʼ ꝑmo ꝙ taʒ cōtinens q̄ʒ incon- Notaᵐ pᵐ

tinens hʒ fortes ɔcupias que repelli nō pn̄t nisi per rōneʒ fortē: ⁊ qꝛ talis rō nō est in his q delectabil'r opanꝫ ꝫ nām: ideo cōtinētia nō est nata esse in talibꝰ: cuʒ rō in eis sit q̄si total'r oppressa ex malitia cōpl'onis aut ex egritudine vel ɔsuetudine: ⁊ in qbus nō est nata esse cōtinētia in eisdē nō est nata esse incōtinētia: cū ɔria habeant fieri circa idem.

¶ 2ª est intelligendū ꝙ in idiomate grecoꝝ nō dicuntur Notaᵐ 2ᵐ

mulieres incōtinētes: qꝛ vt in pluribus ducunꝫ a ɔcupiscētijs ⁊ nō a rōne ꝓpria. vn̄ raro inueniunꝫ mulieres sapientes aut fortes ꝓpter iꝑfectionē nāe. [Habere qdem.] 2ª

O ꝓbat eandē ɔcl'onē sic. Incōtinētia simpl'r est malitia humana sicut ⁊ intēꝑātia: ⁊ ex hoc pōt sic argui. incōtinētia simpl'r est circa delectabilia ꝓʒ nām hūanā: sʒ delectabilia ꝫ nāʒ nō sūt delectabilia ꝓʒ nāʒ hūanā. ergͦ circa delectabilia ꝫ nāʒ nō est icōtinētia simpl'r. De ista rōne poniꝫ i l'ra vis minoris: ⁊ dicꝫ ꝙ hēre singula hoꝝ. s. delectatiōes circa delectabilia ɔtra nām ex egritudine aut ɔsuetudine est extra terminos malitie supple humane sicut ⁊ bestialitas. deīde ponit ɔcl'onē dicens ꝙ si aliqs habeat hꝰ ɔcupiscētias cōtra nām humanā ⁊ superet eas nō diceꝫ ɔtinēs simpl'r: vel si nō supet nō diceꝫ incōtinēs simpl'r: sed ꝓm similitudinē sicut superius dictum est de incōtinentia ire.

¶ Omne nāqʒ vitiuʒ exuperans: ⁊ dementia: ⁊ timiditas: ⁊ intēꝑantia: ⁊ acerbitas: aut est ferinum: aut ex

P morbo. Nā qui talis est natura vt vniuersa formidet: etiā si obstrepuerit sorex timidus est timiditate ferina. Quidā ēt felleʒ ob morbū ꝑtimescebat. Et dementiū qui nā qdē rōne carēt sensuqʒ tātūmō viuunt imanes sunt: quales nōnulle nationes sunt longe habitātium Barbaroꝝ. Qui vͦo nō nā sʒ ob morbos aut comitialē: aut insaniam ii sunt morbosi.

¶ Ois enim supabundans malitia ⁊ insipientia ⁊ timiditas ⁊ intēꝑantia ⁊ crudelitas: he qdē bestiales: he aūt egritudinales sunt: hʼ qdē enim nā talis q̄lis timere oīa ⁊ si sonū faciat mus ꝓm bestialē timiditatē timidus: hʼ aūt catulū timuit ꝓpter egritudinē. ¶ Et insipientiū: hi qdem ex nā irrōnales ⁊ solū sensu viuētes bestiales quē- Q

admodū q̄dam genera longe barbaroꝝ: hi aūt propter egritudines: puta epilepticas vel insanias egritudinales.

¶ Hec est 2ª ꝑticula: in qua ostēdit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oībus v̄tutibus cōtraria: ⁊ ꝑ ɔn̄s circa totā materiā moralē pōt esse excessus malitie: ⁊ hec est ɔcl'o 9ª 9ª ɔcl'o huiꝰ.z.li.

que ꝓbaꝫ ꝓbatione exēplari. Primo tn̄ dicit ꝙ ois superabūdans in malitia vel est bestialis vel egritudinalis vel ɔsuetudinalis: deinde ponit exēpla ꝑ que ꝓbaꝫ ɔcl'o dicēs ꝙ aliqs est natura. i. natural'r sic dispositus vt oīa timeat etiā sonitū muris: ⁊ talis est timidus bestial'r ex ꝑuersa dispōne nāe. ⁊ qdā ꝓpter egritudinē incidebat in tātā timiditatē ꝙ timebat mustellā: ⁊ ita est de intēꝑātia ⁊ crudelitate: ⁊ eodē mō est de oībus alijs vitijs oppositis v̄tutibus moralibꝰ. s. de audacia illiberalitate ꝓdigalitate: ⁊ sic de alijs: in oībus enim his pōt esse malitia extra terminos

malitie

malitie humane.[Et insipientiã.]Et nõ solũ est illud verũ de vitijs oppositis v̄tutibus moralib⁹:sed ẽt de vitio opposito prudẽtie que est v̄tus itellectualis.s.de insipientia que opponit̃ prudẽtie.nã qdaʒ nãliter sunt irrõnales nõ quia nihil hñt rõnis sed valde modicũ ꝛ viuũt solũ ẞm sensuʒ ꝛ tales sunt ẞm nãm q̃si bestiales:ꝛ accidit precipue circa quosdã barbaros multũ a remotis habitãtes.Quidã autẽ sũt irrõnales ꝓpter quasdã egritudĩes:vtputa ꝑꝑ insipiẽ-

No² 2ᵐ tiã ꝛ insanias:ꝛ talis insipientia dĩ egritudinalis.❡ Notãda sũt h̃ duo.p̃mo ꝙ bestialitas q̃ opponit̃ v̄tuti heroyce: põt esse circa oĩa vitia opposita v̄tutib⁹ moralib⁹. põt.n. aliqua timiditas esse bestialis:ꝛ aliqua audacia bestialis:ꝛ eodẽ mõ est de alijs:vt pꝫ h̃ ꝑ ꝓhm expresse:ꝛ ex hoc seq̄tur ꝙ v̄tus heroyca põt eẽ in qualibet spẽ v̄tutis moralis vt fortitudo heroyca tẽperãtia heroyca ꝛc̃.Unĩ in qualibꝫ spẽ v̄tutis excellẽtia sup modũ humanũ est v̄tus heroyca:

B ꝛ in q̃lꝫ spẽ vitij oppositi v̄tuti morali malitia superexcedẽs malitiã humanã est bestialitas q̃ opponit̃ v̄tuti heroyce. ❡ 2ᵒ est nõnᵐ ꝙ poĩe est aliquẽ esse isipientẽ supra modũ hũanũ:ſꝫ talis isipiẽtia nõ est malitia humana:nec est hoĩ ꝑputabilis:nec est malitia excedẽs malitiã humanã:põt tñ dici bestialitas eo ꝙ ꝑꝑ talẽ isipiẽtiã hõ assĩlat̃ bestijs.

❡ Fieri aũt põt vt hoꝝ aliqua ꝯspiã interdum habeat tãtũ:sed nõ supet̃:vt si phalaris puerũ ꝯcupiẽs comedere sese detineret:aut ab nefanda libidine abstineret. Fit ẽt vt nõ solũ habeat:verum ẽt superet̃. Ut igit̃ ꝛ prauitas ea qdẽ que est humana absolute dĩ prauitas alia v̄o cũ additione ferina inquã aut ex morbo ꝛ non absolute:sic ꝛ icõtinẽtia alia est ferina:alia ex morbo. Absolute aũt ea est sola que intẽperãtie humane non

C egredit̃ fines. Perspicuũ igit̃ est:incõtinẽtiã ꝛ cõtinẽtiã in iis esse dũtaxat circa que intẽꝑantia tẽperãtiaqꝫ v̄sat̃:ꝛ in ceteris spẽm aliã incõtinẽtie esse:que qdẽ nõ absolute:sed ꝑ translationẽ incontinentia dici solet.

❡ Horũ aũt qdẽ hĩe q̃dã q̃nqꝫ nõ superari:dico aũt puta si phalaris tenuit ꝯcupiscẽs puerũ comedere vel ad venereoꝝ incõuenientẽ delectationẽ. Est aũt ꝛ superari nõ soluꝫ hĩe. ❡ Quẽadmodũ ꝛ malitia:que qdẽ ẞm hoĩem simplr̃ dĩ malitia:que aũt ẞm appositioneꝫ:q̄m bestialis vel egritudinalis:simplr̃ aũt nõ:ẞm eundeꝫ modũ.s. ꝛ incõtinẽtia est:h̃ qdẽ bestialis:h̃ qdẽ egritudinalis:simplr̃ aũt que ẞm humanã intẽ-

D perãtiã solã. ❡ Q̄m qdẽ incõtinẽtia ꝛ cõtinentia est solũ circa que intẽꝑantia ꝛ tẽperantia:ꝛ q̄m circa alia est alia spẽs ꝯtinẽtie ẞm metaphoram dicta:ꝛ nõ simplr̃ manifestum est.

❡ Hec est 3ᵃ ꝑticula scd̃e ꝑtis:in qua ostẽdit q̃lis ꝯtinentia ꝛ incõtinẽtia est circa delectabilia ꝯtra nãm:ꝛ intendit ꝙ circa delectabilia ꝯtra nãm dĩ aliqs ꝯtinẽs vel incõtinẽs

10ᵃ cõclo 7ᵐ.7.li. cũ additione:ꝛ hec est ꝯclõ 10ᵃ huius libri q̃ ꝓbat̃ sic.Circa illa dĩ aliqs cõtinẽs vel incõtinẽs cũ additione circa q̃ negociãtes seu operãtes assimilant̃ ꝯtinẽtib⁹ ꝛ incõtinentib⁹ simplr̃:ꝛ nõ sunt ꝯtinẽtes vel incõtinentes simplr̃:sed oꝑantes seu negociantes circa delectabilia ꝯtra nãm assimilant̃ cõtinentib⁹ ꝛ incõtinẽtib⁹ simplr̃:ꝛ nõ sunt ꝯtinẽtes ꝛ incõtinẽtes simplr̃.ḡ circa delectabilia ꝯ nãm dicit̃ aliqs ꝯtinẽs vel incõtinẽs cũ additione. Maior est manifesta ex p̄cedentib⁹.ꝛ p̄ma ps minoris ꝓbat̃ h̃.ꝛ scd̃a pars eiusdẽ ꝓbata est p̄us cũ fit ꝯclõ 8ᵃ huius libri. ꝓbat̃ igit̃

E ꝙ negociãtes circa delectabilia ꝯtra nãm assimilant̃ cõtinentib⁹ ꝛ incõtinẽtib⁹ que est p̄ma ps minoris:que ꝓbat̃ sic.Cõtingit aliq̃n ꝙ aliqs habeat motus quarũdã passionũ nõ nãliũ ꝛ nõ superet̃ ab eis tũc assimilat̃ ꝯtinẽtibus ꝛ incõtinẽtib⁹ que est p̄ma ps minoris.vbi grã.sit phalaris tyrãnus ꝛ teneat puerũ ꝛ cõcupiscat eũ vel ad vsuꝫ comestionis vel ad delectationẽ venereã:ꝛ nõ vtat̃ eo ad aliqđ istoꝝ:tunc assimilat̃ cõtinẽti.Cõtingit eniꝫ q̃nqꝫ ꝙ hõ nõ solũ habeat hõꝯ ꝯcupias:ſꝫ ẽt ab eis supet̃:ꝛ tũc assimilatur incõtinẽti.[Quẽadmodũ ꝛ malitia.]Ex his ꝯcludit ꝯclõnẽ dicẽs:ꝙ sicut malitia que est ẞꝫ humanũ modũ simplr̃ dĩ malitia:ita q̃ est nõ nãlis hoĩ dĩ malitia cũ additione.s. malitia bestialis vel egritudĩalis vel ꝯsuetudinalis ꝛ non dĩ malitia simplr̃:ita incõtinẽtia nõ nãlis dĩ cũ additiõe: dĩ eniꝫ incõtinẽtia bestialis vel egritudinalis:ꝛ incõtinẽ-

F tia simplr̃ solũ dĩ illa q̃ est ẞm intẽperãtiã humanã.[Q̄m qdẽ igit̃.]Epilogãdo ꝯcludit manifestũ esse ex p̄dictis ꝙ cõtinẽtia ꝛ incõtinẽtia simplr̃ solũ est circa illa circa q̃ est tẽperãtia ꝛ intẽperãtia:circa alia v̄o est quedã spẽs incontinentie que dĩ ẞm metaphoram ꝛ non simplr̃ cuiusmodi est incõtinentia ire aut bestialitatis:ꝛ sic de alijs.

Capitulum sextum

in quo cõparat diuersas incontinentias ad inuicem.s.incontinentiaꝫ humanã cõcupiscentiaꝝ delectationũ tactus ad incõtinentiã ire ꝛ bestialitatis.

❡ Post hec minus esse turpẽ ire q̃ꝫ cupiditatũ incontinentiã ostẽdamus:ira nãqꝫ aliq̃ ex ꝑte ꝛ nõ ꝑfecte rõnẽ audire vĩ:perinde atqꝫ veloces ministri:q qdẽ antea q̃ꝫ totũ id audirẽt qđ dĩ excurrunt:deinde in agẽdo aberrãt.Canes etiã antea q̃ꝫ ꝯsiderẽt si sit amicus si tm̃ pulsauerit ostium latrant. Sic ꝛ ira ꝓpter calidi-

G tatẽ celeritatẽqꝫ nature audita qdẽ rõne nõ precepto aũt audito ad ipsaꝫ ꝓperat vltionẽ. Rõ nãqꝫ vel imaginatio cõtumeliã aut paruipensionẽ esse ostẽdit:illa aũt ac si rõcinatione facta ꝯcluserit oportere tali bellũ inferre statim insurgit. At cupiditas si solum dixerit rõ aut sensus hoc afferre voluptatẽ pergit ad fruendum: quare ira qdẽ seq̄t̃ quodãmõ rõnẽ. Cupiditas aũt nõ seq̄t̃:turpior igit̃ est. Nã incõtinẽs qdẽ ire a rõne quodãmõ vincit̃:cupiditatis aũt nõ a rõne ſꝫ a cupiditate.

Quoniã aũt ꝛ minus turpis incõtinẽtia que ire q̃ꝫ que ꝯcupiscẽtiaꝝ speculabimur:videt̃ eniꝫ ira audire qdem ẞm qđ rõneꝫ. Obaudire aũt quẽadmoduꝫ veloces ministroꝝ:puta ante audire oẽ dictũ excurrunt:deinde peccãt in actione:ꝛ canes añ intendere si amicus sit si solũ sonituꝫ faciat latrant:sic ira ꝓpter caliditatẽ ꝛ velocitateꝫ nãe audiens qdẽ nõ p̄ceptũ aũt audiens mouet ad punitionẽ. Rõ qdẽ eniꝫ vel phãtasia:q̄m iniuria vel cõtẽptus manifestauit:hec aũt quẽadmodũ syllogizãs:q̄m opꝫ talẽ oppugnare:irascit̃ ꝯfestim. ❡ Cõcupiscẽtia aũt si soluꝫ dicat: q̄m delectabile rõ vel sensus mouet ad fruitionẽ:quare ira qdẽ cõseq̄t̃ rõnẽ aliqualr̃. Cõcupiscentia aũt nõ:turpior igit̃ incõtinens qdem eniꝫ ire a rõne aliqualr̃ vincit̃:qui autem concupiscentie ꝛ non a ratione.

Capit 6ᵐ p̄mi trac. 7 li. ethi. p⁹ ꝑca.

D

3 insaniā vel furiā: sicut dī de quodā q expñs in furia sacrificauit matrē ꝛ eā occidit ꝛ comedit. Et ēt de quodaȝ seruo narraṫ ꝙ ipse occidit cōseruum suū ꝛ comedit epar eius. [Uel ex cōsuetudine.] Exemplificat de his que ꝯtra nām sunt delectabilia ex consuetudine dicēs: ꝙ gdā ex ꝯsuetudine delectanṫ euellere sibi pilos ꝛ corrodere vngues ꝛ comedere carbones ꝛ terrā: ꝛ gdā delectanṫ in coitu masculoꝝ.
Notandū ¶ Intelligēdū est hʼ ꝙ bestialitas accipiṫ dupl'r. vno mō large ꝑ oī habitu faciente delectationē ꝯtra nām: siue ille habitus insit ex ꝑuersitate nāe siue ex egritudine siue ex ꝯsuetudine: ꝛ sic accipiṫ bestialitas pᷓmo caplo huius libri vbi dī ꝙ bestialitas ꝯtrariaṫ virtuti heroyce. alio mō accipiṫ stricte: ꝛ sic solū se extendit ad habitū inclinantem ad aliqđ delectabile ꝯtra nām ex ꝑuersitate cōplonis: ꝛ sic
K distinguitur ꝯtra alios habitus inclinantes delectabil'r ad aliqđ cōtra nām ꝓpter egritudies aut ꝯsuetudies: ꝛ sic vī ꝑhs loqui in isto cap̄ dicēs: ꝙ hꝫ delectationū ꝫ nāȝ q̄daȝ sunt bestiales ꝛ q̄dā egritudiales ꝛ q̄dā cōsuetudiales.

¶ Quibus igiṫ cā est nā: eos nemo dixerit icōtinētes: quēadmodū neqȝ mulieres ꝙ nō futuūt sed futuunṫ: pariqȝ mō neqȝ eos q ob ꝯsuetudinē morbose se hñt. Igiṫ singula qdē hec hēre: extra fines est vitiȝ: quēadmodū ꝛ ipsa feritas. Habērē aūt vincere aut vinci; nō est ea q̄ absolute est cōtinētia aūt icōtinētia. Sed ea q̄ ꝑ siliṫudinē dī: quēadmodū ꝛ is qui circa iraȝ sic se hꝫ dicendus est cū affectu ꝛ nō incōtinens absolute.

2ᵃ ꝑs.c. ¶ Quātis qdē igiṫ natura cā: hos vtiqȝ nullus diceret icōtinētes: quēadmodū neqȝ mulieres:
L qm̄ nō ducunt sed ducunṫ: sil'r aūt ꝛ egrotatiue hñtibus ꝑꝑ ꝯsuetudinē. ¶ Habere qdē igiṫ singula extra terminos est malitie: quēadmodū ꝛ bestialitas: hñtē aūt superare vel supari nō simpliciter incōtinētia: sȝ que ꝯm siliṫudinē quēadmodū ꝛ circa iras: habentē hunc modum passionis incontinenteȝ aūt nō simpl'r dicendū.

¶ Hec est 2ᵃ ꝑs pᷓncipalis huius capli: in qua ostendit quō circa delectabilia ꝯtra nāȝ est vel nō est ꝯtinētia vel incōtinētia: ꝛ cōtinet tres ꝑticulas. In pᷓma ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinētia simpl'r. In 2ᵃ ibi [Ois enī supabūdās.] ostendit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oīb⁹ v'tutib⁹ opposita. In 3ᵃ ꝑticula ibi [Hoꝝ autē.]
M ostēdit qual'r cōtinētia aut incōtinētia est circa delectabilia ꝯtra nām. In pᷓma igiṫ particula ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinētia simpl'r: ꝛ ꝑ ꝯñs nec conti-
8ᵃ ꝯclo huiꝰ.7.li. nentia: ꝛ hec est ꝯclo 8ᵃ huius libri. s. ꝙ circa delectabilia cōtra nām nō est ꝯtinētia simpl'r: hec ꝯclo ꝓbatur dupl'r. pᷓmo ex ꝑte holuȝ q delectanṫ. 2ᵒ ex ꝑte delectabiliū. pᷓma rō talis est. Bestie nō dicunṫ ꝯtinētes nec incōtinentes: qꝛ nō hñt vl'em op. sed phantasiaȝ ꝛ memoriā singulariū: tūc arguiṫ sic. Illi q hñt tam modicaȝ rōnē vl'em que nō sufficit ad repellēdū fortes cōcupiscētias nō dicunṫ ꝯtinentes aut incōtinētes: qꝛ tā ꝯtinētes q̄ȝ incōtinētes simpl'r habēt rōnē fortē vl'eȝ: sed hoīes qui assimilanṫ bestijs in malitia circa delectabilia ꝯtra nām nō hñt rōnē vl'em forteȝ que possit repellere ꝯcupias fortes: siue illa malitia sit ex nā ꝑuersa siue ex egritudie aut ex ꝯsuetudie. ergo hꝫ hoīes nō sunt simpl'r incōtinētes aut ꝯtinētes: ꝛ ꝑ ꝯñs circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinentia simpl'r. De ista rōne pᷓ ꝓponit ꝯclonē dicēs ꝙ nullus diceret eos simpl'r incontinentes q̄ȝ̄ris: hʼ est in qbus natura supple bestialis est cā: ꝛ eadē rō est de malitijs supabūdātib⁹ ꝓuenientib⁹ ex egritudine aut ꝯsuetudine: deinde ponit ꝓbationē exēplarem maioris dicēs: ꝙ quēadmodū mulieres supple nō dicunṫ incōtinentes ꝓpter defectū rōnis in eis: vñ nō ducūt se ꝑ rōnē ꝓpriā: sed magis ducunṫ ꝑ rōnē viri: vel a ꝯcupiscētijs suis: ita nec illi qui hñt rōnē debilē que nō est nata repellere ꝯcupias nō debent dici incōtinētes aut continētes simpl'r. ¶ Intelligēdū est hʼ pᷓmo ꝙ taȝ cōtinens q̄ȝ inconNōn^a p^a
tinens hꝫ fortes ꝯcupias que repelli nō pñt nisi per rōneȝ fortē: ꝛ qꝛ talis rō nō est in his q delectabil'r opanṫ ꝫ nāȝ: ideo cōtinētia nō est nata esse in talib⁹: cuȝ rō in eis sit q̄si total'r oppressa ex malitia cōplonis aut ex egritudine vel ꝯsuetudine: ꝛ in qbus nō est nata esse cōtinētia in eisdē nō est nata esse incōtinētia: cū ꝯ'ria habeant fieri circa idem.
¶ 2ᵒ est intelligendū ꝙ in idiomate grecoꝝ nō dicuntur mulieres incōtinētes: qꝛ vt in pluribus ducunṫ a ꝯcupiscētijs ꝛ nō a rōne ꝓpria. vñ raro inueniunṫ mulieres sapientes aut fortes ꝓpter iperfectionē nāe. [Habere qdem.] 2ᵒ ꝓbat eandē ꝯclonē sic. Incōtinētia simpl'r est malitia humana sicut ꝛ intēperātia: ꝛ ex hoc pōt sic argui. incōtinētia simpl'r est circa delectabilia ꝯm nām hūanā: sȝ delectabilia ꝫ nāȝ nō sūt delectabilia ꝯm nāȝ hūanā. q̄ circa dlectabilia ꝫ nāȝ nō est icōtinētia simpl'r. De ista rōne poniṫ i l'ra vis minoris: ꝛ dic̄ ꝙ hēe singula hoꝝ. s. delectatiōes circa delectabilia ꝯtra nām ex egritudine aut ꝯsuetudine est extra terminos malitie supple humane sicut ꝛ bestialitas: deidē ponit ꝯclonē dicens ꝙ si aliqs habeat hꝫ ꝯcupiscētias cōtra nām humanā ꝛ superet eas nō diceṫ ꝯtinēs simpl'r: vel si nō supet nō diceṫ incōtinēs simpl'r: sed ꝯm similitudinē sicut superius dictum est de incōtinentia ire.

Nōn^a 2^a
N
O

¶ Omne nāqȝ vitiuȝ exuperans: ꝛ dementia: ꝛ timiditas: ꝛ intēperantia: ꝛ acerbitas: aut est ferinum: aut ex
P morbo. Nā qui talis est natura vt vniuersa formidet: etiā si obstrepuerit sorex timidus est timiditate ferina. Quidā ēt felleȝ ob morbū ꝑtimescebat. Et dementiū qui nā qdē rōne carēt sensuqȝ tātūmō viuunt imanes sunt: quales nōnulle nationes sunt longe habitātium Barbaroꝝ. Qui vō nō nā sȝ ob morbos aut comitialē: aut insaniam ii sunt morbosi.

¶ Ois eniȝ supabundans malitia ꝛ insipientia ꝛ timiditas ꝛ intēperantia ꝛ crudelitas: he qdē bestiales: he aūt egritudinales sunt: hʼ qdē enim nā talis q̄lis timere oia ꝛ si sonū faciat mus ꝯm bestialē timiditatē timidus: hʼ aūt catulū timuit ꝓpter egritudinē. ¶ Et insipientiū: hi qdem ex nā irrōnales ꝛ solū sensu viuētes bestiales quē-
Q admodū q̄dam genera longe barbaroꝝ: hi aūt propter egritudines: puta epilepticas vel insanias egritudinales.

¶ Hec est 2ᵃ ꝑticula: in qua ostēdit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oībus v'tutibus cōtraria: ꝛ ꝑ ꝯñs circa totā materiā moralē pōt esse excessus malitie: ꝛ hec est ꝯclo 9ᵃ 9ᵃ ꝯclo huiꝰ.7.li.
que ꝓbaṫ ꝓbatione exēplari. Primo tñ dicit ꝙ ois superabūdans in malitia vel est bestialis vel egritudinalis vel ꝯsuetudinalis: deinde ponit exēpla ꝑ que ꝓbaṫ ꝯclo dicēs ꝙ aliqs est natura. i. natural'r sic dispositus vt oia timeat etiā sonitū muris: ꝛ talis est timidus bestial'r ex peruersa dispōne nāe. ꝛ qdā ꝓpter egritudinē incidebat in tātā timiditatē ꝙ timebat mustellā: ꝛ ita est de intēperātia ꝛ crudelitate: ꝛ eodē mō est de oībus alijs vitijs oppositis v'tutibus moralib⁹. s. de audacia illiberalitate ꝓdigalitate: ꝛ sic de alijs: in oībus enim his pōt esse malitia extra terminos

malitie

A malitie humane.[Et insipientiã.]Et nõ solũ est illud verũ de vitijs oppositis vtutibus moralib⁹:sed ẽt de vitio opposito prudẽtie que est vtus itellectualis.s.de insipientia que opponit̃ prudẽtie.nã q̃dã nãliter sunt irrõnales nõ quia nihil hñt rõnis sed valde modicũ τ viuũt solũ s̃m sensuz τ tales sunt s̃m nãm q̃si bestiales:τ accidit precipue circa quosdã barbaros multũ a remotis habitãtes.Quidã autẽ fiũt irrõnales ꝓpter quasdã egritudies:vtputa pp insipiẽtiã τ insanias:τ talis insipientia dĩ egritudinalis.
Notã 2m ℭ Notãda sũt h̃ duo.p̃mo ꝙ bestialitas q̃ opponit̃ vtuti heroyce: põt esse circa oĩa vitia opposita vtutib⁹ moralib⁹. Põt.n. aliqua timiditas esse bestialis:τ aliqua audacia bestialis:τ eodẽ mõ est de alijs:vt pz h̃ p̃ Phm expresse:τ ex hoc seqtur ꝙ vtus heroyca põt eẽ in qualibet spẽ vtutis moralis vt fortitudo heroyca tẽperãtia heroyca τc̃.Vñ in qualibz spẽ vtutis excellẽtia sup modũ humanũ est vtus heroyca:
B τ in q̃lz spẽ vitij oppositi vtuti morali malitia superexcedẽs malitiã humanã est bestialitas q̃ opponit̃ vtuti heroyce. ℭ 2ᵒ est nõn͂ ꝙ poĩe est aliquẽ esse isipientẽ supra modũ hũanũ:sz talis isipiẽtia nõ est malitia humana:nec est hoĩ iputabilis:nec est malitia excedẽs malitiã humanã:põt tñ dici bestialitas eo ꝙ pp talẽ isipiẽtiã hõ assilat̃ bestijs.

ℭ Fieri aũt põt vt hoꝝ aliqua q̃spiã interdum habeat tãtũ:sed nõ supet̃:vt si phalaris puerũ ꝯcupiẽs comedere sese detineret:aut ab nefanda libidine abstineret. Fit ẽt vt nõ solũ habeat:verum ẽt superet̃. Ut igit̃ τ prauitas ea q̃dẽ que est humana absolute dĩ prauitas alia vo cũ additione ferina inquã aut ex morbo τ non absolute:sic τ icõtinẽtia alia est ferina:alia ex morbo. Absolute aũt ea est sola que intẽperãtie humane non
C egredit̃ fines. Perspicuũ igit̃ est:incõtinẽtiã τ cõtinẽtiã in iis esse dũtaxat circa que intẽpãntia tẽperãtiaq̃z v̄saꝝ:τ in ceteris spẽm aliã incõtinẽtie esse:que q̃dẽ nõ absolute:sed p translationẽ incontinentia dici solet.

ℭ Horũ aũt q̃dẽ hĩc q̃dã q̃ñq̃z nõ superari:dico aũt puta si phalaris tenuit ꝯcupiscẽs puerũ comedere vel ad venereoꝝ icõuenientẽ delectatiõẽ. Est aũt τ superari nõ soluz hĩc. ℭ Quẽadmodũ τ malitia:que q̃dẽ s̃m hoĩem simplr̃ dĩ malitia:que aũt s̃m appositionez:q̃m bestialis vel egritudinalis:simplr̃ aũt nõ:s̃m eundez modũ.s. τ icõtinẽtia est:h̃ q̃dẽ bestialis:h̃ q̃dẽ egritudinalis:simplr̃ aũt que s̃m humanã intẽ-
D perãtiã solũ. ℭ Q̃m q̃dẽ icõtinẽtia τ cõtinentia est solũ circa que intẽpantia τ tẽperantia:τ q̃m circa alia est alia spẽs ꝯtinẽtie s̃m metaphoram dicta:τ nõ simplr̃ manifestum est.

10ᵒ conclo hic c.u. ℭ Hec est 3ᵃ ꝑticula sc̃de ꝑtis:in qua ostẽdit q̃lis ꝯtinentia τ incõtinẽtia est circa delectabilia ꝯtra nãm:τ intendit ꝙ circa delectabilia ꝯtra nãm dĩ aliq̇s ꝯtinẽs vel incõtinẽs cũ additione:τ hec est ꝯclo 10ᵃ huius libri q̃ ꝓbat̃ sic. Circa illa dĩ aliq̇s cõtinẽs vel incõtinẽs cũ additione circa q̃ negociãtes seu operãtes assimilant̃ ꝯtinẽtib⁹ τ incõtinentib⁹ simplr̃:τ nõ sunt ꝯtinẽtes vel incõtinentes simplr̃:sed op̃antes seu negociantes circa delectabilia ꝯtra nãm assimilant̃ cõtinentib⁹ τ incõtinẽtib⁹ simplr̃:τ nõ sunt ꝯtinẽtes τ incõtinẽtes simplr̃.ẽ circa delectabilia ꝯ nãm dicit̃ aliq̇s ꝯtinẽs vel incõtinẽs cũ additione. Maior est manifesta ex p̃cedentib⁹.τ p̃ma ps minoris ꝓbat̃ h̃.τ sc̃da pars eiusdẽ ꝓbata est p̃us cũ sit ꝯclo 8ᵃ huius libri. ꝓbat̃ igit̃ ꝙ negociãtes circa delectabilia ꝯtra nãm assimilant̃ cõtinentib⁹ τ incõtinẽtib⁹ que est p̃ma ps minoris:que ꝓbat̃ E
sic. Cõtingit aliq̃n ꝙ aliq̇s habeat motus quarũdã passionũ nõ nãliũ τ nõ superet̃ ab eis tũc assimilat̃ ꝯtinẽtibus τ incõtinẽtib⁹ que est p̃ma ps minoris. Vbi g̃ra. sit phalaris tyrãnus τ teneat puerũ τ cõcupiscat eũ vel ad vsuz comestionis vel ad delectationẽ venereã:τ nõ vtat̃ eo ad aliq̃d istoꝝ:tunc assimilat̃ cõtinẽti. Cõtingit eniz q̃ñq̃z ꝙ hõ nõ solũ habeat hoꝝ ꝯcupias:sz ẽt ab eis supet̃:τ tũc assimilatur incõtinẽti.[Quẽadmodũ τ malitia.]Ex his ꝯcludit ꝯclonẽ dicẽs:ꝙ sicut malitia que est s̃z humanũ modũ simplr̃ dĩ malitia:ita q̃ est nõ nãlis hoĩ dĩ malitia cũ additione.s. malitia bestialis vel egritudialis vel ꝯsuetudinalis τ non dĩ malitia simplr̃:ita incõtinẽtia nõ nãlis dĩ cũ additiõe: dĩ eniz incõtinẽtia bestialis vel egritudinalis:τ incõtinẽtia simplr̃ solũ dĩ illa q̃ est s̃m intẽperãtiã humanã.[Q̃m q̃dẽ igit̃.]Epilogãdo ꝯcludit manifestũ esse ex p̃dictis ꝙ F
cõtinẽtia τ incõtinẽtia simplr̃ solũ est circa illa circa q̃ est tẽperãtia τ intẽperãtia:circa alia vo est quedã spẽs incontinentie que dĩ s̃m metaphoram τ non simplr̃ cuiusmodi est incõtinentia ire aut bestialitatis:τ sic de alijs.

Capitulum sextum in quo cõparat diuersas incontinentias ad inuicem.s.incontinentiaz humanã cõcupiscentiaꝝ delectationũ tactus ad incõtinentiã ire τ bestialitatis.

ℭ Post hec minus esse turpẽ ire q̃ cupiditatũ incontinentiã ostẽdamus:ira nãq̃z aliq̃ ex pte τ nõ pfecte rõnẽ audire vĩ:perinde atq̃z veloces ministri:q̃ q̃dẽ ãntea q̃ totũ id audirẽt q̃d dĩ excurrunt:deinde in agẽdo aberrãt. Canes etiã antea q̃ ꝯsiderẽt si sit amicus
si tm̃ pulsauerit ostium latrant. Sic τ ira ꝓpter caliditatẽ celeritatẽq̃z nature audita q̃dẽ rõne nõ precepto G
aũt audito ad ipsaz ꝓperat vltionẽ. Rõ nãq̃z vel imaginatio cõtumeliã aut paruipensionẽ esse ostẽdit:illa aũt ac si rõcinatione facta ꝯcluserit oportere tali bellũ inferre statim insurgit. At cupiditas si solum dixerit rõ aut sensus hoc afferre voluptatẽ pergit ad fruendum: quare ira q̃dẽ seq̃t̃ quodãmõ rõnẽ. Cupiditas aũt nõ seq̃t̃:turpior igit̃ est. Nã incõtinẽs q̃dẽ ire a rõne quodãmõ vincit̃:cupiditatis aũt nõ a rõne sz a cupiditate.

Quoniã aũt τ minus turpis incõtinẽtia que ire q̃ que ꝯcupiscẽtiaꝝ speculabimur:videt̃ eniz ira audire q̃dem s̃m q̃d rõnez. Obaudire aũt quẽadmoduz veloces ministroꝝ:puta ante audire oẽ dictũ excurrunt:deinde peccãt in actione:τ ca- H
Capitulum 6m p̃mi trac. τ 11. cap. p̃ pecca.
nes aũ intendere si amicus sit si solũ sonituz faciat latrant:sic ira ꝓpter caliditatẽ τ velocitatez nãe audiens q̃dẽ nõ p̃ceptũ aũt audiens mouet ad punitionẽ. Rõ q̃dẽ eniz vel phãtasia:q̃m iniuria vel cõtẽptus manifestauit:hec aũt quẽadmodũ syllogizãs:q̃m opz talẽ oppugnare:ira scit̃ ꝯfestim. ℭ Cõcupiscẽtia aũt si soluz dicat: q̃m delectabile rõ vel sensus mouet ad fruitionẽ:quare ira q̃dẽ cõseq̇t̃ rõnẽ aliqualr̃. Cõcupiscentia aũt nõ:turpior igit̃ incõtinens q̃dem eniz ire a rõne aliqualr̃ vincit̃:qui autem concupiscentie τ non a ratione.

3 insaniā vel furiā: sicut dī de quodā q̄ ex̄ſis in furia sacrificauit matrē ⁊ eā occidit ⁊ comedit. Et ēt de quodaʒ seruo narraṫ ꝙ ipse occidit cōseruum suū ⁊ comedit epar eius. [Uel ex cō suetudine.] Exemplificat de his que ꝯtra nām sunt delectabilia ex consuetudine dicēs: ꝙ qdā ex ꝯsuetudine delectanṫ euellere sibi pilos ⁊ corrodere vngues ⁊ comedere carbones ⁊ terrā: ⁊ qdā delectanṫ in coitu masculoꝝ.

Notandū ℂ Intelligēdū est hʼ. ꝙ bestialitas accipiṫ dupl̄r. vno mō large ꝑ oī habitu faciente delectationē ꝯtra nām: siue ille habitus insit ex ꝑuersitate nāe siue ex egritudine siue ex ꝯsuetudine: ⁊ sic accipiṫ bestialitas ꝑmo caplo huius libri vbi dī ꝙ bestialitas ꝯtrariaṫ virtuti heroyce. alio mō accipiṫ stricte: ⁊ sic solū se extendit ad habitū inclinantem ad aliqđ delectabile ꝯtra nām ex ꝑuersitate cōplonis: ⁊ sic distinguitur ꝯtra alios habitus inclinantes delectabil̄r ad

K aliqđ cōtra nām ꝓpter egritudies aut ꝯsuetudies: ⁊ sic vī ꝓhs loquī in isto cap̄ dicēs: ꝙ hꝫ delectationū ꝯ nāʒ q̄daʒ sunt bestiales ⁊ q̄dā egritudīales ⁊ q̄dā cōsuetudīales.

ℂ Quibus igiṫ cā est nā: eos nemo dixerit icōtinētes: quēadmodū neqʒ mulieres ꝙ nō futuūt sed futuunṫ: pariqʒ mō neqʒ eos q ob ꝯsuetudinē morbose se hn̄t. Igiṫ singula qdē hec hēre: extra fines est vitiū: quēadmodū ⁊ ipsa feritas. Habērē aūt vincere aut vinci: nō est ea q̄ absolute est cōtinētia aūt icōtinētia. Sed ea q̄ ꝑ silitudinē dī: quēadmodū ⁊ is qui circa iraʒ sic se hꝫ dicendus est cū affectu ⁊ nō incōtinens absolute.

2ª pa. c. ℂ Quātis qdē igiṫ natura cā: hos vtiqʒ nullus diceret icōtinētes: quēadmodū neqʒ mulieres:

L qm̄ nō ducunt sed ducunṫ: sil̄r aūt ⁊ egrotatiue hn̄tibus ꝑꝑ ꝯsuetudinē. ℂ Habere qdē igiṫ singula extra terminos est malitie: quēadmodū ⁊ bestialitas: hn̄tē aūt superare vel supari nō simpliciter incōtinētia: sʒ que ſm silitudinē quēadmodū ⁊ circa iras: habentē hunc modum passionis incontinenteʒ aūt nō simpl̄r dicendū.

ℂ Hec est 2ª ps ꝑncipalis huius capli: in qua ostendit q̄ō circa delectabilia ꝯtra nāʒ est vel nō est ꝯtinētia vel incōtinētia: ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑma ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinētia simpl̄r. In 2ª ibi [Ois enī supabūdās.] ostendit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oībʼ v̄tutibʼ opposita. In 3ª ꝑticula ibi [Hoꝝ autē.]

M ostēdit qual̄r cōtinētia aut incōtinētia est circa delectabilia ꝯtra nām. In ꝑma igiṫ particula ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinētia simpl̄r: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec conti-

8ª ꝯclo huiʼ. 7. li. nentia. ⁊ hec est ꝯclo 8ª huius libri. s. ꝙ circa delectabilia cōtra nām nō est ꝯtinētia simpl̄r: hec ꝯclo ꝓbatur dupl̄r. ꝑmo ex ꝑte hoiuʒ q delectanṫ. 2ª ex ꝑte delectabiliū. ꝑma rō talis est. Bestie nō dicunṫ ꝯtinētes nec incōtinentes: qr nō hn̄t vl̄em op. sed phantasiaʒ ⁊ memoriā singulariū: tunc arguiṫ sic. Illi q hn̄t tam modicaʒ rōnē vl̄em que nō sufficit ad repellēdū fortes cōcupiscētias nō dicunṫ ꝯtinentes aut incōtinētes: qr tā ꝯtinētes q̄ʒ incōtinētes simpl̄r habēt rōnē fortē vl̄eʒ: sed hoīes qui assimilanṫ bestiis in malitia circa delectabilia ꝯtra nām nō hn̄t rōnē vl̄em forteʒ que possit repellere ꝯcupias fortes: siue illa malitia sit ex nā ꝑuersa siue ex egritudie aut ex ꝯsuetudie. ergo hꝫ hoīes nō sunt simpl̄r incōtinētes aut ꝯtinētes: ⁊ ꝑ ꝯn̄s circa delectabilia ꝯtra nām nō est incōtinentia simpl̄r. De ista rōne ꝑ ꝓponit ꝯclonē dicēs ꝙ nullus diceret eos simpl̄r incontinentes q̄tis: hʼ est in qbus natura supple bestialis est cā: ⁊ eadē rō est de malitiis supabūdātibʼ ꝓuenientibʼ ex egritudine aut ꝯsuetudine: deinde ponit ꝓbationē exēplarem

N maioris dicēs: ꝙ quēadmodū mulieres supple nō dicunṫ incōtinentes ꝓpter defectū rōnis in eis: vn̄ nō ducūt se ꝑ rōnē ꝓpriā: sed magis ducunṫ ꝑ rōnē viri: vel a ꝯcupiscētiis suis: ita nec illi qui hn̄t rōnē debilē que nō est nata repellere ꝯcupias nō debent dici incōtinētes aut continētes simpl̄r. ℂ Intelligēdū est hʼ ꝑmo ꝙ taʒ cōtinens q̄ʒ incon- Notandū 1m tinens hꝫ fortes ꝯcupias que repelli nō pn̄t nisi per rōneʒ fortē: ⁊ qr talis rō nō est in his q delectabil̄r opanṫ ꝯ nāʒ: ideo cōtinētia nō est nata esse in talibʼ: cuʒ rō in eis sit q̄si total̄r oppressa ex malitia cōplonis aut ex egritudine vel ꝯsuetudine: ⁊ in qbus nō est nata esse cōtinētia in eisdē nō est nata esse incōtinētia: cū ꝯria habeant fieri circa idem. ℂ 2ª est intelligendū ꝙ in idiomate grecoꝝ nō dicuntur Notandū 2m mulieres incōtinētes: qr vt in pluribus ducunṫ a ꝯcupiscētiis ⁊ nō a rōne ꝓpria. vn̄ raro inueniunṫ mulieres sapientes aut fortes ꝓpter iꝑfectionē nāe. [Habere qdem.] 2ª ꝓbat eandē ꝯclonē sic. Incōtinētia simpl̄r est malitia humana sicut ⁊ intēperātia: ⁊ ex hoc pōt sic argui. incōtinētia simpl̄r est circa delectabilia ſʒ nām hūanā: sʒ delectabilia ꝯ nāʒ nō sūt delectabilia ſʒ nāʒ hūanā. g̊ circa dlectabilia ꝯ nāʒ nō est icōtinētia simpl̄r. De ista rōne poniṫ i l̄ra vīs minoris: ⁊ dic̄ ꝙ hēe singula hoꝝ. s. delectatiōes circa delectabilia ꝯtra nām ex egritudine aut ꝯsuetudine est extra terminos malitie supple humane sicut ⁊ bestialitas. deidē ponit ꝯclonē dicens ꝙ si aliqs habeat hꝫ ꝯcupiscētias cōtra nām humanā ⁊ superet eas nō diceṫ ꝯtinēs simpl̄r: vel si nō supet nō diceṫ incōtinēs simpl̄r: sed ſm similitudinē sicut superius dictum est de incōtinentia ire.

ℂ Omne nāqʒ vitiuʒ exuperans: ⁊ dementia: ⁊ timidi-

O tas: ⁊ intēperantia: ⁊ acerbitas: aut est ferinum: aut ex

P morbo. Nā qui talis est natura vt vniuersa formidet: etiā si obstrepuerit soreẋ timidus est timiditate ferina. Quidā ēt felleʒ ob morbū ꝑtimescebat. Et dementiū qui nā qdē rōne carēt sensuqʒ tātūmō viuunt imanes sunt: quales nōnulle nationes sunt longe habitātium Barbaroꝝ. Qui v̄o nō nā sʒ ob morbos aut comitialē: aut insaniam ii sunt morbosi.

ℂ Ois eniʒ supabundans malitia ⁊ insipientia ⁊ timiditas ⁊ intēperantia ⁊ crudelitas: he qdē bestiales: he aūt egritudinales sunt: hʼ qdē enim nā talis q̄lis timere oia ⁊ si sonū faciat mus ſm bestialē timiditatē timidus: hʼ aūt catulū timuit ꝓpter egritudinē. ℂ Et insipientiū: hi qdem ex

Q nā irrōnales ⁊ solū sensu viuētes bestiales quēadmodū q̄dam genera longe barbaroꝝ: hi aūt propter egritudines: puta epilepticas vel insanias egritudinales.

ℂ Hec est 2ª ꝑticula: in qua ostēdit ꝙ excessus malitie pōt esse circa vitia oībus v̄tutibus cōtraria: ⁊ ꝑ ꝯn̄s circa totā materiā moralē pōt esse excessus malitie: ⁊ hec est ꝯclo 9ª 9ª ꝯclo huiʼ. 7. li. que ꝓbaṫ ꝓbatione exēplari. Primo in̄ dicit ꝙ ois superabūdans in malitia vel est bestialis vel egritudinalis vel ꝯsuetudinalis: deinde ponit exēpla ꝑ que ꝓbaṫ ꝯclo dicēs ꝙ aliqs est natura. i. natural̄r sic dispositus vt oia timeat etiā sonitū muris: ⁊ talis est timidus bestial̄r ex peruersa dispōne nāe. ⁊ qdā ꝓpter egritudinē incidebat in tātā timiditatē ꝙ timebat mustellā: ⁊ ita est de intēperātia ⁊ crudelitate: ⁊ eodē mō est de oībus aliis vitiis oppositis v̄tutibus moralibʼ. s. de audacia illiberalitate ꝓdigalitate: ⁊ sic de aliis: in oībus enim his pōt esse malitia extra terminos

malitie

A malitie humane.[Et insipientiū.]Et nō solū est illud vez de vitijs oppositis v̄tutibus moralib⁹:sed ēt de vitio opposito prudētie que est v̄tus itellectualis.s.de insipientia que opponit̄ prudētie.nā qdaz nāliter sunt irrōnales nō quia nihil hāt rōnis sed valde modicū ⁊ viuūt solū s̄m sensuz ⁊ tales sunt s̄m nām q̄si bestiales:⁊ accidit precipue circa quosdā barbaros multū a remotis habitātes.Quidā autē fiūt irrōnales ꝓpter quasdā egritudies:vtputa pp insipiētiā ⁊ insanias:⁊ talis insipientia dī egritudinalis.¶ Notā- Nōn^m 2^m da sūt h̄ duo.p̄mo φ bestialitas q̄ opponit̄ v̄tuti heroyce: pōt esse circa oia vitia opposita v̄tutib⁹ moralib⁹.·pōt.n. aliqua timiditas esse bestialis:⁊ aliqua audacia bestialis:⁊ eodē mō est de alijs:vt pz h̄ p ꝓhm expresse:⁊ ex hoc seqtur φ v̄tus heroyca pōt eē in qualibet spē v̄tutis moralis vt fortitudo heroyca tēperātia heroyca ⁊c.Unū in qualibz spē v̄tutis excellētia sup modū humanū est v̄tus heroyca:

B ⁊ in q̄lz spē vitij oppositi v̄tuti morali malitia superexcedēs malitiā humanā est bestialitas q̄ opponit̄ v̄tuti heroyce. ¶ 2° est nōn^m φ poss̄e est aliquē esse isipientē supra modū hūanū:sz talis isipiētia nō est malitia humana:nec est hoī ipurabilis:nec est malitia excedēs malitiā humanā:pōt tn̄ dici bestialitas eo φ pp talē isipiētiā hō assilat̄ bestijs.

¶ Fieri aūt pōt vt hoꝝ aliqua q̄spiā interdum habeat tātū:sed nō supet̄:vt si phalaris puerū ꝯcupiēs comedere sese detineret:aut ab nefanda libidine abstineret. Fit ēt vt nō solū habeat:verum ēt superet̄. Ut igit̄ ⁊ prauitas ea qdē que est humana absolute dī prauitas alia v̄o cū additione ferina inquā aut ex morbo ⁊ non absolute:sic ⁊ icōtinētia alia est ferina:alia ex morbo. Absolute aūt ea est sola que intēperātie humane non

C egredit̄ fines.Perspicuū igit̄ est:incōtinētiā ⁊ cōtinētiā in iis esse dūtaxat circa que intēpantia tēperātiaqz v̄sat̄:⁊ in ceteris spēm aliā incōtinētie esse:que qdē nō absolute:sed p translationē incontinentia dici solet. ¶ Horū aūt qdē hīc q̄dā qn̄qz nō superari:dico aūt puta si phalaris tenuit ꝯcupiscēs puerū comedere vel ad venereoꝝ incōuenientē delectationē.Est aūt ⁊ superari nō soluz hīc.¶ Quēadmodū ⁊ malitia:que qdē s̄m hoiem simplr̄ dī malitia:que aūt s̄m appositionez:qm̄ bestialis vel egritudinalis:simplr̄ aūt nō:s̄m eundez modū.s.⁊ incōtinētia est:h̄ qdē bestialis:h̄ qdē egritudinalis:simplr̄ aūt que s̄m humanā intē-

D perātiā solū.¶ Qm̄ qdē incōtinētia ⁊ cōtinentia est solū circa que intēpantia ⁊ tēperantia:⁊ qm̄ circa alia est alia spēs ꝯtinētie s̄m metaphoram dicta:⁊ nō simplr̄ manifestum est.

¶ Hec est 3ª pticula scđe ptis:in qua ostēdit q̄lis ꝯtinentia ⁊ incōtinētia est circa delectabilia ꝯtra nām:⁊ intendit φ circa delectabilia ꝯtra nām dī aliqs ꝯtinēs vel incōtinēs cū additione:⁊ hec est ꝯclō 10ª huius libri q̄ ꝓbat̄ sic.Cir- 10ª ꝯclo nō̄.z.li. ca illa dī aliqs cōtinēs vel incōtinēs cū additione circa q̄ negociātes seu operātes assimilant̄ ꝯtinētib⁹ ⁊ incōtinentib⁹ simplr̄:⁊ nō sunt ꝯtinētes vel incōtinentes simplr̄:sed opantes seu negociantes circa delectabilia ꝯtra nām assimilant̄ cōtinentib⁹ ⁊ incōtinētib⁹ simplr̄:⁊ nō sunt ꝯtinētes ⁊ incōtinētes simplr̄.ḡ circa delectabilia ꝯ nām dicit̄ aliqs ꝯtinēs vel incōtinēs cū additione.Maior est manifesta ex p̄cedentib⁹.⁊ p̄ma ps minoris ꝓbat̄ h̄.⁊ scđa pars eiusdē ꝓbata est p̄us cū fit ꝯclō 8ª huius libri.ꝓbat̄ igit̄ φ negociātes circa delectabilia ꝯtra nām assimilant̄ cōtinentib⁹ ⁊ incōtinētib⁹ que est p̄ma ps minoris:que ꝓbat̄

E sic.Cōtingit aliqñ φ aliqs habeat motus quarūdā passionū nō nāliū ⁊ nō superet̄ ab eis tūc assimilat̄ ꝯtinētibus ⁊ incōtinētib⁹ que est p̄ma ps minoris.vbi grā.sit phalaris tyrānus ⁊ teneat puerū ⁊ cōcupiscat eū vel ad vsuz comestionis vel ad delectationē venereā:⁊ nō vtat̄ eo ad aliqđ istoꝝ:tunc assimilat̄ cōtinēti.Cōtingit eniz qn̄qz φ hō nō solū habeat hōꝯ ꝯcupias:sz ēt ab eis supet̄:⁊ tūc assimilatur incōtinēti.[Quēadmodū ⁊ malitia.]Ex his ꝯcludit ꝯclonē dicēs:φ sicut malitia que est s̄z humanū modū simplr̄ dī malitia:ita q̄ est nō nālis hoī dī malitia cū additione.s. malitia bestialis vel egritudialis vel ꝯsuetudinalis ⁊ non dī malitia simplr̄:ita incōtinētia nō nālis dī cū additiōe: dī eniz incōtinētia bestialis vel egritudinalis:⁊ incōtinē-

F tia simplr̄ solū dī illa q̄ est s̄m intēperātiā humanā.[Qm̄ qdē igit̄.]Epilogādo ꝯcludit manifestū esse ex p̄dictis φ cōtinētia ⁊ incōtinētia simplr̄ solū est circa illa circa q̄ est tēperātia ⁊ intēperātia:circa alia v̄o est quedā spēs incontinentie que dī s̄m metaphoram ⁊ non simplr̄ cuiusmodi est incōtinentia ire aut bestialitatis:⁊ sic de alijs.

Capitulum sextum in quo cōparat diuersas incontinentias ad inuicem.s.incontinentiaz humanā cōcupiscentiaꝝ delectationū tactus ad incōtinentiā ire ⁊ bestialitatis.

¶ Post hec minus esse turpē ire q̄ȝ cupiditatū incontinentiā ostēdamus:ira nāqz aliq̄ ex pte ⁊ nō pfecte rōnē audire vī:perinde atqz veloces ministri:q qdē ante q̄ȝ totū id audirēt qđ dī excurrunt:deinde in agē-

G do aberrāt.Canes etiā antea q̄ȝ ꝯsiderēt si sit amicus si tm̄ pulsauerit ostium latrant. Sic ⁊ ira ꝓpter caliditatē celeritatēqz nature audita qdē rōne nō precepto aūt audito ad ipsaz ꝓperat vltionē. Rō nāqz vel imaginatio cōtumeliā aut paruipensionē esse ostēdit:illa aūt ac si rōcinatione facta ꝯcluserit oportere tali bellū inferre statim insurgit.At cupiditas si solum dixerit rō aut sensus hoc afferre voluptatē pergit ad fruendum: quare ira qdē seqt̄ quodāmō rōnē.Cupiditas aūt nō seqt̄:turpior igit̄ est.Nā incōtinēs qdē ire a rōne quodāmō vincit̄:cupiditatis aūt nō a rōne sz a cupiditate.

Uoniā aūt ⁊ minus turpis incōtinētia que ire q̄ȝ que ꝯcupiscētiaꝝ speculabimur:videt̄ eniz ira audire qdem s̄m qd rōnez. Obaudire aūt quēadmoduz veloces ministroꝝ:puta ante audire oē dictū excurrunt:deinde peccāt in actione:⁊ canes añ intendere si amicus sit si solū sonituz faciat latrant:sic ira ꝓpter caliditatē ⁊ velocitatez nāe audiens qdē nō p̄ceptū aūt audiens mouet ad punitionē.Rō qdē eniz vel phātasia:qm̄ iniuria vel cōtēptus manifestauit:hec aūt quēadmodū syllogizās:qm̄ opz talē oppugnare:irascit̄ ꝯfestim.¶ Cōcupiscētia aūt si soluz dicat: qm̄ delectabile rō vel sensus mouet ad fruitionē:quare ira qdē cōsequit̄ rōnē aliqualr̄.Cōcupiscentia aūt nō:turpior igit̄ incōtinens qdem eniz ire a rōne aliqualr̄ vincit̄:qui autem concupiscentie ⁊ non a ratione.

Capitu 6^m p̄mi trac. ⁊ li. ethi. pᵃ ps ca.

H

I Istud est 6m cam huius pmi tractatus: in quo phs cō-
Secūd. c. parat incōtinentiā ɔcupiaꝝ ad incōtinen-
trac p. di° tiā ire ꝛ bestialitatis: ꝛ cōtinet duas ptes pncipales. In pa
in duas p- cōparat incōtinētiā ɔcupiaꝝ tact° ad incōtinētiaꝫ ire. In
tes pn. 2a ibi [Ipsaꝝ aūt.] cōparat inimicē malitiā humanā ad be
stialitatē. In pma igit pte cōparat incōtinētiā simplr que
est ɔcupiaꝝ tact° ad incōtinētiā ire q nō est incontinentia
simplr: ꝫ cū appositione: ꝛ ptinet 4or pticulas fm numerū
4or rōnū qbus pbat q incōtinētia ire est minus turpis q
incōtinētia ɔcupiscētiaꝝ tactus q est incōtinētia simplr: ꝛ
11° ɔclo hec est ɔ 11a que pbat sic qdruplr. Pmo sic. Illud qd ali-
hui°. 7. li. qualr sequit rōnē est min° turpe q illud qd nullo mō seqt
rōnē: sed ira aliqualr sequit rōnē ꝛ ɔcupia tact° nullo mō
seqt rōnē. g incōtinētia ire est minus turpis q incōtinen-
tia ɔcupiaꝝ tactus. Maior est manifesta. ꝛ minor pbat. ꝛ
pmo pbat phs pmā ptē minoris. d. q ira vr aliqualr au-
K dire rōnē: tn nō pfecte audit iudiciū rōnis: nō dr obaudire
rōnē: hoc est iperfecte rōnē audit: qꝛ nō expectat iudiciuꝫ
rōnis. pter qd manifestandū ponit duo exēpla. pm est de
ministris velocib° ad exequēdū pceptū dominoꝝ suoꝝ: q
anteq audiāt totū qd eis dr currut ad exequēdū. ꝛ pp hoc
peccant in executione mādati: qꝛ nō pfecte audierūt illud
qd facere debuerūt. Deinde ponit aliud exēplū de canib°:
q ad pm sonitū pulsantis ad ostiū latrant anteq attendant
si ille q pulsat ad ostiuꝫ sit aliqs de familiarib° vel amicis.
Et ita est de ira q in aliquo audit rōnē sed pp nālē calidi-
tatē ꝛ velocitatē cholere cōmonētis ad irā anteq audiāt
totū pceptū rōnis mouet ad puniendū. Modū aūt quo h
fiat ostēdit subdēs q p rōnē vel phantasiaꝫ manifestatur
hoi q iniuria est sibi facta vel ɔtēptus: ꝛ statim ipso opinā
te q iniuria est sibi facta vel ɔtēptus qsi syllogiçat q opꝫ
L iniuriantē vel ɔtēnentē oppugnare: ꝛ ex passione determi
nat modū idebitū mouēs ad vindictā anteq modus vin-
dicte determinet p rōnē. [Cōcupia aūt.] Ponit aliā ptem
minoris. d. q ɔcupia qn denūtiat sibi per rōnē vel p sen-
suꝫ q h est delectabile statiꝫ monet ad fruēdū illo absqꝫ
Notā° pm aliquo syllo: aut iudicio rōnis. ¶ Notāda sunt h tria. pmū
est q phs logt hic de ira hois cū dicit q ira audit rōneꝫ.
Homo eniꝫ irat° quodāmō rōcinat q pp iniuriā sibi fa-
ctā vel pp ɔtēptū dꝫ inferre vindictā: sed obaudit: qꝛ ipfe-
cte audit nō curās attēdere verū iudiciū rōnis: qualr fm
quātitatē ꝛ modū delicti dꝫ inferri vindicta: ꝫ hō iudiciū
nō expectat iratus: ꝛ dixi q logt solū de ira hois: qꝛ in aia-
libus carentib° rōne inuenit qdā ira: sicut ꝛ alia opa rōni
silia: ꝛ illa aialia mouent ad vindictā ex imaginatione vel
Notā° 2m memoria: aut ex istinctu nāe ꝛ nō ex rōne aliq. ¶ 2a est no
tandū q cā diuersitatis inter ɔcupiaꝫ ꝛ irā: quantū ad hoc
M q ira hois quodāmō vtit rōne ꝛ syllo ꝛ ɔcupia nō: est ista.
nā delectatio hꝫ rōnē finis ꝛ p se appetibilis: ꝛ in agibilib°
finis est pm nō syllatū: sed vindicta alteri inferēda non est
p se appetibilis vt finis: sed est vtilis ad finē: ꝛ finis hꝫ rō-
nē pncipij in agibilib°: ꝛ illud qd est ad finē hꝫ rōnē ɔnis:
sed ad ɔnē pcedit rōcinādo ꝛ syllogiçādo: ꝫ ad pnm non
pcedit syllogiçando aut rōcinādo: iō iratus quodāmodo
vtit rōne ꝛ syllo: sed ɔcupiscēs nō: ꝫ fm ppriū ipetū mo-
Notā° 3m uet ad fruitionē delectationis. ¶ 3a est notandū q iratus
qnqꝫ sic audit rōnē q obedit rōni ꝛ nō statim prumpit in
vindictā: ꝛ sic irat° ira forti obediēs rōni ꝛ superās passio-
nē dr ɔtinēs ire: ꝛ qnqꝫ irat° statiꝫ mouet ꝛ pcedit ad vin
dictā nō expectādo iudim rōnis: ꝛ ille dr ꝛ est icōtinēs ire.

¶ Preterea magis est ignoscendū: si qspiā nāles appe-
titiones sequat qppe cū ꝛ cupiditates tales sequenti q
sunt oibus cōes ꝛ quoad cōes sunt, venia magis def.
At ira atqꝫ acerbitas magis est nālis q he cupidita-
tes q exuperant ꝛ que nō sunt necessarie. Ut q se excu- N
sabat q prēm pulsaret: ꝛ hic eniꝫ dixit suū prēm pulsa-
bat: ꝛ ille suū. Et hic ēt ostenso puero cū vir fuerit me
pulsabit: est. n. nobis gentile. Et q trahebat a filio sistē
iubebat in ostio. Et se. n. prēꝫ cousqꝫ traxisse dicebat.
¶ Adhuc nālib° magis veniā cōseq appetētib°:
qꝛ ꝛ ɔcupiscētijs talib° magis quāte cōes oib°
ꝛ inquātū cōes. Ira aūt nāli° ꝛ difficili° ɔcupi
scentijs hisq supabūdātie ꝛ nō necessarijs: quē
admodū rndēs: qm prēꝫ pcutit: eteniꝫ iste dixit
eū qui sulipsius: ꝛ ille eū q supius: ꝛ pueꝝ ostē
dens ꝛ iste me dixit cū vir fiat: cognatū eniꝫ no
bis: ꝛ tractus a filio quiescere iussit apud ostia
etenim ipse trahere patrem vsqꝫ huc. O
¶ Hec est 2a particula pme ptis: in qua ponit scda rō q est ta
lis. Illud qd est magis nāle est minus turpe q illud qd est
minus naturale aut non naturale. Si enim aliquis peccat
circa ea que naturaliter appetit magis meretur veniam:
cuius signum est q ɔcupiscentijs cōmunibus vt cibi ꝛ po
tus datur venia: qꝛ sunt nāles: ꝛ h si accipiat inqtum sunt
cōes. Cōcupia eniꝫ cibi est cōis ꝛ nālis: ꝫ ɔcupia talis cibi
vt carniū pdicū vel cibi sic pparati cū speb° delicatis non
est nālis. vn si qs peccat circa cibos vel potus cōes meret
veniam ꝛ nō est pp hoc hō vitupabilis: sed ira est nālior ꝛ
difficilius ei resistit q ɔcupiscētijs supfluis ꝛ nō necessa-
rijs de qb° hic logt phs. Ira eniꝫ est nālis ꝛ qsi heredita
rie ppagata a pre in filios quasi ɔns nālē cōplonē: ꝛ ponit
duo exēpla de illa cōnālitate ire. Primū exēplū est. qdam
pcutiēs prēꝫ suū: ꝛ sup hoc repbensus rndit: q iste. s. pater
suus pcussit patrē suū ꝛ ille pcussit supiorē patrē: ꝛ ostenso P
filio suo dixit: iste qn veniet ad virilē etateꝫ me pcutiet: h
est eniꝫ ɔnāle generi nro. Aliud exēplū est de eo q cū tra-
heret a filio suo qn venit ad ostiū iussit vt qesceret: qꝛ ipse
vsqꝫ ad ostiuꝫ traxit prēm suū. Qꝛ igit ira est nālior q cō-
cupiscētia supfluoꝝ: ideo est minus turpis q ɔcupia talis.
¶ Notāda sunt h duo. pm est. q ɔcupiaꝝ qdā est nālis: vt Notā° pm
illa q est cōis oi hnti hō nām: ɔcupia eniꝫ cibi ꝛ pot° est na
turalis ꝛ cōis oi aiali: cū cib° ꝛ pot° sint necessarij oi aiali:
ꝛ qdā est ɔcupia nō nālis: vt illa q est nō nceioꝝ ad vitaꝫ:
qd pōt ɔtingē duplr: vel ex excessu qlitatiuo vel ex excessu
quātitatiuo. Exēplū pmi. ɔcupia cibi delicati vt carnium
pdicis aut alteri° cibi delicati vel potus delicati vt vini de
vernatio: hō ɔcupia nō est nālis pp excessuꝫ qlitatiuū. Exē
plū scdi. ɔcupia nceioꝝ ad vitā vltra quātitatē sufficientē
est nō nālis: vt ɔcupia comedēdi aut bibēdi per totū dieꝫ Q
pp excessuꝫ quātitatiuū est nō nālis. Qd igit h dr q ira est
nālior q ɔcupia tactus: itelligēdū est de ɔcupia nō necessa
rioꝝ: ɔcupia tn nceioꝝ: vt cibi ꝛ pot° est ita nālis sicut ira
vel forte magis nālis. ¶ 2a est notādū: q ira est magis nā- Notā° 2m
lis q ɔcupia nō nceioꝝ: ꝛ hō cā est: qꝛ pmptus ad irā cōse
quit nālē cōplonē: hns eniꝫ caliditatē ꝛ siccitateꝫ humoꝝ
de facili inflamabiliū est multū pnus ad irā. Cōcupia vo
nō nceioꝝ: vt cibi delicate pparati magis seqt imagiatio-
nē q cōplonē nālē: ꝛ qꝛ ea que ɔsequunt cōplexionē nālē
sunt magis nālia q ea que sequunt imaginationē: iō pro-
nitas ad irā de facili ppagat a patre in filios: vt pꝫ in exē-
plis phi: ꝛ facili° q pnitas ad ɔcupiaꝫ nō nceioꝝ.
¶ Preterea iniusti magis sunt ij q magis occulte pce-
dunt ac insidias faciunt Iracundus igit non insidias
facit: nec ira: sed est manifesta. Cupiditas aūt contra:
quēadmodū venerem aiunt. naꝫ ipsam dolos nectere
dicunt

A dicunt: et Homerus Balteum ipsi tribuit: in quo fraudem etiam inesse dicit.

Fraus quoqȝ inest que prudentem persepe fefellit.

Quare si cupiditas magis sit iniusta q̄ȝ ira et incōtinētia q̄ est circa ipsaȝ turpior erit ea que est circa iram: et absolute incontinentia atqȝ quodāmodo vitium.

¶ Adhuc iniustiores magis īsidiātes: iracūdus qdem igit̄ nō insidiator neqȝ ira sȝ manifestus. Cōcupia aūt: queādmodū venerē aiunt: dolose enīȝ cyprigene et variā corrigiam. Homerus deceptio que furata est itellectū spisse sapiētis. Quare siqdem iniustior et turpior incōtinētia hec: eadem circa iram est: et simplr incontinentia et malitia aliqualiter.

B ¶ Hec est 3a pticula: in qua ponit̄ tertia rō pbās ꝯnē: et hec est rō. illa incōtinētia q̄ est iniustior est turpior: sȝ incōtinētia ꝯcupiaȝ est iniustior q̄ȝ icōtinētia ire. igit̄ est turpior. Maior est manifesta de se. Minor ēt pȝ: qꝛ magis iniustū est ledere et sil' cū h̄ decipe q̄ȝ solū ledere: sed incōtinentia ꝯcupiaȝ ledit incōtinētē et illā cū qua miscet̄ cōmittendo fornicationē vel adulteriū: et ēt decipit: qꝛ insurgit latenter et insidiose. Incōtinētes enī q̄ȝtū pnt latēter opant̄ et īsidiose: qꝛ īsidiant̄ ad captādū horā et locū ꝯgruū tali operi et voluntatē illi9 cū q̄ ꝯcupiscit cōmisceri: sȝ nec iracundus nec ira est insidiator: iracūdus enīȝ manifeste vult īferre vindictā: nō enīȝ īsurgit ira latēter: sȝ cū quodā īpetu. Sȝ non est sic de ꝯcupia: delectabile enīȝ est p se natū mouere appetitū: et nisi rō sit diligēs ad pꝛohibēdū: delectabile statim cū appꝛhensuȝ fuerit trahit ad se appetitū. Unī qdā loquē-

C tes de venere cōparauerūt eā dolose cyprigene: dī enīȝ q̄ venus fuit regina cypri: vn̄ dī cyprigena q̄si cypri regina vel q̄si in cypro genita: et eius corrigiā dicūt esse variā: per quā intellexerūt ꝯcupiaȝ que mētes ligat: et dicit̄ eē varia: qꝛ intēdit in aliqd qd̄ apparet eē bonū. s. in delectabile tactui: qd̄ tn̄ simplr est malū: et Homer9 dicit q̄ deceptio veneris est furata itellectū spisse sapiētis: hoc est valde sapiētis: ꝯcupia enīȝ qn̄qȝ latenter subintrat sapiētū mētes et ligat iudiciū rōnis in eis in pticulari. Lincoī. ordinat hanc lrām sic. Dolose. n. cyprigene. Homerus enī ait. supple corrigiā dolose cyprigene. i. veneris esse variā: q̄ supple corrigia varia est deceptio q̄ furata est itellectū spisse. i. studiose sapiētis. i. prudētis. hec Lincoī. Ex his ꝯcludit ꝯclōnē quā intēdit. d. q̄re siqdē iniustior hec est ex quo ita est q̄ incōtinētia ꝯcupiaȝ tact9 est iniustior q̄ȝ incōtinētia ire: sequit̄ q̄ est turpior: et hec incōtinentia ꝯcupiaȝ est simplr incon-

D tinentia et aliqualiter malitia. et dicit aliqualiter: qꝛ incontinens nō est simplr malus cū hēat rectā rōnē: sȝ est aliqualiter malus cū habeat appetitū corruptum.

¶ Insup nemo vtit̄ libidine dolēs: sed q facit p irā: dolēs oīs facit: q vo exequit̄ libidinē: id facit cū voluptate. Si igit̄ ea sunt magis iniusta qb9 irasci magis est iustuȝ: et incōtinentia pfecto que fit ob cupiditatē: magis erit iniusta: nō est enīȝ in ira libido. Incōtinentiaȝ igit̄ circa cupiditates turpiorē esse incontinentia circa irā: et ꝯtinētiā atqȝ icōtinētiā circa corpis cupiditates voluptatesqȝ versari: ex iis q̄ dixim9 pspicuū euasit.

¶ Adhuc nullus iniuriat̄ tristatus: que autē ira facit oīs facit tristatus: iniuriās aūt cū delectatione. si igit̄ qbus irasci maxie iustū: hec aūt iniustiora et incōtinētia que pp ꝯcupiaȝ: nō enim est iniuria in ira. ¶ Quō qdē igit̄ turpior q̄ circa ꝯcupias incōtinētia ea q̄ circa irā: et qm̄ est cōtinētia et incōtinētia circa ꝯcupiscētias et delectationes corporales: manifestum est. E

¶ Hec est 4a pticula: in qua ponit̄. 4. rō que talis est. Ille est iniustior cui magis dignū est irasci: sȝ magis dignū est irasci icōtinēti ꝯcupiaȝ q̄ȝ icōtinēti ire: igit̄ incōtinens pp ꝯcupiaȝ est iniustior q̄ȝ icōtinēs pp irā: et p ꝯñs incōtinētia ꝯcupiaȝ est iniustior q̄ȝ icōtinētia ire: et p ꝯñs est turpior. Maior est manifesta: et minor pbat̄ sic. magis dignuȝ est irasci opanti malū volūtarie q̄ȝ opanti malū inuolūtarie: sȝ incōtinēs ire opat̄ malū inuolūtarie: qꝛ tristat9 iniuria: sȝ incōtinēs ꝯcupiaȝ opat̄ malū volūtarie: qꝛ cū delectatione. igit̄ magis est dignū irasci incōtinēti pp ꝯcupiaȝ q̄ȝ incōtinēti pp irā. Nō enīȝ in ira est iniuria: supple sicut in icōtinētia. Ista rō fundat̄ sup h̄ q̄ qcūqȝ opat̄ inuolūtarie opat̄ cū tristitia: et qcūqȝ opat̄ volūtarie opat̄ cuȝ delectatione. F

¶ Notāda sunt hic tria. pmo q̄ iratus nō opat̄ inuolūtarie simplr: qꝛ si sic nullo mō iputaret̄ sibi illud qd̄ facit: sȝ iratus agit mistiȝ. s. ptiȝ volūtarie et ptiȝ inuolūtarie: ex h̄ enī q̄ tristat̄ opat̄ inuolūtarie: et ex hoc q̄ ipsemet mouet mēbra sua seu organa ad vindicandū volūtarie opat̄ vt dictū est in 3o hui9. ¶ 2o est notandū q̄ iratus opat̄ ꝯtristatus nō de vindicta quā īfert: sȝ de ea magis gaudet: sed tristat̄ de iniuria sibi illata et ex hoc mouet̄ ad irā: et ꝯtristatus pp iniuriā vel cōtēptū opatur inferendo vindictam. ¶ 3o est notandum q̄ illud dictū phi [Nō est in ira iniuria] non debet sic intelligi q̄ iratus nō iniuriet̄: sed debet intelligi q̄ in ira nō est primo iniuria: sed iniuria vera vel apparēs est primo in eo qui ad iram prouocauit. [Quod quidem igitur. Epilogat et patet. Nōm 1m Nōm 2m Nōm 3m

G ¶ Harū aūt ipsaȝ diuisiones sumēde. Nā vt ab initio diximus: alie sūt humane ac nāles et genere et magnitudie: alie ferine: alie ob labefactatū pncipium atqȝ morbos emergūt. Circa aūt haȝ tātūmō pmas tēperātia intēperātiaqȝ versat̄. Quapp et feras nec tēpatas nec intēperatas nisi per trāslationē dicim9: et si qd̄ oino aliud genus aialiū ab alio differt petulātia coitu voracitateqȝ. Nō enim hn̄t electionē nec rōnē: sed dimote sunt a nā. Perinde atqȝ hoies ii q sunt mente capti atqȝ insani. Feritas aūt min9 est malū q̄ȝ vitiū: sed terribili9. Nō enīȝ corruptū est id qd̄ est optimū vt in hoie: sȝ nō hȝ. Fit igit̄ perinde atqȝ si qspiā inaiatū cū aiato cōpararet vtrū sit peius. Semp. n. prauitas ei9 qd̄ nō hȝ pncipiū min9 nocere pōt: at mens est pncipium. Perinde est igit̄ atqȝ si qspiā iniustitiam ad iniustū hoieȝ cōpararet. Est enīȝ vtrūqȝ aliquo mō peius. Homo nanqȝ malus milies plura mala q̄ȝ fera facere potest. H

¶ Ipsaȝ aūt haȝ diuisiones assumēdū: queādmodū enīȝ dictū est s̄m principia: he qdē humane sūt et nāles et genere et magnitudine: he aūt bestiales: he aūt et passiones et egritudines. ¶ Harū aūt circa primas tēperātia et itēperātia est solū: pp qd̄ et bestias neqȝ tēperatas neqȝ intēperatas dicimus: sed vel s̄m metaphorā: et si aliquo taliter alio: ad aliud differt genus aialiuȝ cōtumelia et sinamoria et in oi voraꝝ esse. ¶ Nō. n. hȝ electionē neqȝ rōcinationē: sed discessit a nā queādmodū insanientes hoiuȝ. ¶ Minus autē 2a ps. ca.

I bestialitas malitia terribili⁹ aūt: nō enim corru-
ptū est optimū queadmodū in hoie: sed corru-
ptū est ⁊ nō hꝫ. ¶ Simile aūt igiẗ queadmodū
inaiatum cōparare ad aiatum vtruꝫ peius. In-
nocentior enīꝫ prauitas semꝑ que nō hn̄tis prin-
cipiū: intellectus aūt principiū sile igiẗ cōpara-
re iniustitiā ad hoieꝫ iniustū: est enīꝫ vt vtrūqꝫ
peius decies milies plura vtiqꝫ mala faciet ho-
mo malus bestia.

¶ Hec est 2ᵃ ps p̄ncipalis huius capli. in qua cōparat ma-
litiaꝫ humanā simpl'r dictaꝫ incōtinentie bestialitatis: ⁊ p
resumit diāꝫ ꝯcupiaꝝ ⁊ dlectationū. d. ꝙ qꝛ ꝯtinētia ⁊ in-
K cōtinētia sunt circa delectationes corꝑales: opꝫ assumere ⁊
queadmodū dictū est ſꝫ p̄n⁹ hoc est p̄us: sunt enī q̄dā cōcu
piscētie humane ⁊ nāles hoc est ꝯsone humane nāe q̄ntum
ad gen⁹ qō ꝯsideraẗ ſm ea q̄ appetunẗ: ⁊ q̄ntꝫ ad magni-
tudinē. i. q̄ntum ad q̄ntitatē appetibiliū: panis enīꝫ ⁊ carnes
cocte ⁊ pisces ⁊c. appetunẗ nāl'r ab hoie: ⁊ hec appetuntur
in q̄ntitate sufficiente ad supplendū indigētiā. Alie v̄o non
sunt nāles sed bestiales: ⁊ harū q̄dā fiūt delectationes ꝓꝑ
passiōes: hoc est ꝓꝑ cōplonē nō nālē: ⁊ q̄dā ꝓꝑ orbitates ⁊
egritudies: ⁊ q̄dā ꝓꝑ ꝯsuetudinē. [Hap āt.] Et circa p̄mas
ꝯcupias. s. humanas ⁊ nāles solū dicim⁹ eē tēperātiā ⁊ intē
perātiā: ⁊ ꝓꝑ hoc nec bestias dicimus tēperatas nec intēpe
ratas ꝓprie: ſꝫ solū ſm metaphorā ꝟ est metaphorice ⁊ ſꝫ
similitudinē cōparādo vnū gen⁹ ad aliud genus aialium.
Differt enīꝫ vnū gen⁹ aialiꝫ ab alio in cōtumelia. i. in hoc
L ꝙ vnū est magis ꝯtumeliosūꝫ q̄ȝ aliud: aut in hoc ꝙ vnuꝫ
est magis imundā vitā hn̄s sicut porcus q̄ȝ ouis: ⁊ sinamo
ria. i. stulticia vt in hoc ꝙ vnū aial est stultius alio: vt asin⁹
equo: ⁊ diuoraꝫ. i. in hoc ꝙ vnū est vorax vt lupus ⁊ aliud
nō. vn̄ per cōparationē hoꝝ aialiꝫ que supfluūt in talib⁹
aliqua gn̄a aialiū dn̄r tēperata ⁊ intēꝑata: vt porcus respe
ctu ouis dr̄ intēperatus: ⁊ ouis respectu porci dr̄ tēperata.
11ᵃ ꝯclo hui⁹. 7. li. [Nō enīꝫ hꝫ electionē.] Ex his ꝯcludit ꝙ bestie nō sūt tē-
perate, nec itēperate: ⁊ hec est ꝯclo 12ᵃ: que ꝓbaẗ sic. Tē-
peratus ⁊ intēꝑatus agunt cū electione vel nati sunt agere
cū electione ⁊ rōcinatione: sed bestie nō hn̄t electionē nec
rōcinationē. ḡ ⁊c. Sicut enīꝫ hoies insani q amiserūt vsuꝫ
rōnis nō hn̄t rōcinationē: ita nec bestie: ⁊ iō nec bestie nec
hoies insani dn̄r tēperati vel intēperati ꝓprie loquendo.
[Minus aūt bestialitas.] Cōparat bestialitatē malitie hu
mane: ⁊ cōparat eā q̄ntū ad duo. s. q̄ntū ad malitiā ⁊ q̄ntum
M ad terrorē: ⁊ intendit dicere ꝙ malitia humana est magis
malitia q̄ȝ bestialitas: siue ꝙ bestialitas est minus malum
q̄ȝ malitia humana: ſꝫ bestialitas est terribilior q̄ȝ malitia
humana: ⁊ pn̄t hic poni due ꝯnes. s. ꝙ bestialitas est min⁹
13ᵃ ꝯclo hui⁹. 7. li. mala q̄ȝ malitia humana: ⁊ hec est ꝯclo 13ᵃ hui⁹ libri. Alia
14ᵃ ꝯclo hui⁹. 7. li. ꝯclo est que est 14ᵃ ꝙ bestialitas est terribilior q̄ȝ malitia
humana: ⁊ vtraqꝫ illaꝝ ꝯclonū ꝓbaẗ per vnū ⁊ idē mediū
qō est illud: malitia humana est cū intellectu ⁊ rōne corru
pta tn̄: ⁊ bestialitas nullo mō est cū rōne: in bestia enīꝫ est
sic rō corrupta ꝙ bestia nullo mō hꝫ rōnē: ⁊ ꝙ vtraqꝫ ista-
rū ꝯclonū sequaẗ ex hoc medio pꝫ. Nā hn̄s rōnē ⁊ intelle-
ctū pluribus modis pōt nocere ⁊ plures vias nocendi in-
uenire q̄ȝ nullo mō hn̄s rōnē. sil'r hn̄s rōnē ⁊ intellectū pōt
per intellectū ⁊ rōnē quā hꝫ refrenare suā malitiā ⁊ a ma-
le operando oīno desistere: ⁊ in hoc ꝙ malitia humana est
cū rōne que pluribus vijs pōt nocere: est malitia humana
magis mala q̄ȝ bestialitas que nō hꝫ rōnē nec p̄n^m nocēdi
plurib⁹ modis: ⁊ ex hoc sequiẗ ꝙ bestialitas est min⁹ ma-
la q̄ȝ malitia humana: ⁊ ex hoc ꝙ hō malus hꝫ rōnē ꝑ quā

pōt refrenare suā malitiā: vel oīno ab illa desistere: ⁊ be- N
stia nō hꝫ p̄n^m nec rōnē per quā possit suā malitiā refrena
re: seqẗ ꝙ bestialitas est magis terribilis q̄ȝ malitia huma
na. ¶ Intelligo ꝑ malitiā nocumētū: ⁊ ꝑ malum intelligo Nocumētum
nociuū. Bestialitas enīꝫ est min⁹ mala q̄ȝ malitia huma-
na: qꝛ minus est nociua: bestialitas enīꝫ minus mala est q̄ȝ
malitia humana: qꝛ est min⁹ nociua. vn̄ bestialitas nō est
malitia simpl'r que opponiẗ v̄tuti morali: ſꝫ est malitia so-
lum: qꝛ nociua. [Simile aūt igiẗ.] Declarat in exēplo q̄lis
est cōꝑatio bestialitatis ad malitiā humanā: ⁊ dicit ꝙ hec
cōꝑatio bestialitatis ad malitiā humanā est silis cōꝑōni
inaiati ad aiatū ſm peius aut melius: prauitas enīꝫ nō ha-
bentis p̄n^m. i. iudiciū rōnis innocētior est q̄ȝ prauitas habē
tis p̄n^m. s. rōnem sicut malitia hois maior est q̄ȝ malitia in-
aiati: ita malitia humana maior est: qꝛ plus ⁊ plurib⁹ mo-
dis nocet q̄ȝ bestialitas: sile est etiā cōparare bestialitatem
malitie humane ⁊ cōꝑare iniustitiā hoi iniusto. Iniustitia O
enīꝫ ſm ꝓpriā nām hꝫ inclinationē ad malū: nec pōt icli-
nare nisi ad malū: sed hō iniustus hꝫ in sua ptāte inclinare
ad bonū ⁊ ad malū: ⁊ sic iniustitia nāliter iclinaẗ ad vnū. s.
ad malū: sed hō malus pōt inclinare se indifferēter ad bo
nū ⁊ ad malū. Est enīꝫ quodāmō vtrūqꝫ peius. s. hō iniu-
stus q̄ȝ iniustitia: ⁊ hō malus q̄ȝ bestia: qꝛ hō malus decies
milies pōt mala facere q̄ȝ bestia: ꝓpter intellectū per quē
pōt cogitare diuersa mala. ¶ Cōmētator istā l̄ram [Sile
aūt igiẗ] exponit al'r: intendēs ꝙ hec cōꝑatio bestialitatis
ad malitiā ſm meli⁹ ⁊ peius nō est cōꝑatio bona nec pro-
pria: sed est silis cōparationi q̄ est inaiati ad aiatū: vt iniu-
stitie que est q̄dā inaiatū ad hoieꝫ iniustū qui est q̄dam
aiatū: cōparatio enīꝫ siliꝫ dꝫ esse: vt habitus ad habitum
⁊ habituati ad habituatū. Nō enīꝫ qs intellectū hn̄s hītuꝫ
inaiatū cōparat ad habitū aiatū ens: aiati cōꝑatio ad aia-
tū dꝫ eē ⁊ inaiati ad iaiata. Istā aūt l̄raꝫ [Est enī ⁊ vtrūqꝫ P
peius] exponit sic. vtrunqꝫ. s. iniustitia ⁊ iniustus est peius
vtroqꝫ. i. ad inuicē aliqual'r: quia igiẗ iniustus nociuus est
⁊ malus ꝓꝑ ꝑcipare iniustitiā: multo pei⁹. i. magis prauū
iniustitia. Si enīꝫ approximans igni calefit: multo magis
erit ignis calidior: ſm aūt ꝙ iniustitia res inanimata est: ⁊
ꝑ ꝟ ꝙ est inaiatū ſm se ꝯsideratū nō pōt aliquem ledere,
Iniustus aūt pōt ledere: ⁊ iō est iniustus prauior iniustitia
q̄re iniustitia est q̄deꝫ vt prauior: est aūt prauior iniustus:
hec Eustratius. vn̄ ſm ꝙ iniustus est malus ꝓꝑ iniustitiā:
dicit ꝙ iniustitia est peior q̄ȝ iniustus: sed ſm ꝙ iniustitia
ſm se nō pōt aliqueꝫ ledere ⁊ iniustus pōt ledere: dicit ꝙ
iniustus est peior q̄ȝ iniustitia. ¶ Hic sunt q̄tuor notanda Nōn^m p^m
circa dicta Cōmentatoris. p̄mo ꝙ ad hoc ꝙ aliqua ꝓprie
cōparenẗ ad inuicē ſm magis aut min⁹ vel ſꝫ equale: opꝫ
ꝙ illud in quo ꝓprie cōparanẗ ꝯueniat cuilibet ad inuicē Q
cōparatoꝝ: ⁊ si ita sit ꝙ illud ſꝫ qō fit cōparatio ꝓprie cō-
ueniat vnicuiqꝫ cōparatoꝝ: tūc est comꝑatio ꝓpria. aliter
nō. vn̄ de his que cōparanẗ ad inuicē nō est curandū vtꝝ
sint eiusdē spēi aut eiusdē gn̄is aut diuersoꝝ generū: oportet
tn̄ illud in quo cōꝑanẗ sit vnū nō equocū cōueniēs vtriqꝫ
cōꝑatoꝝ ſm magis ⁊ minus aut ſm equale: vt pꝫ 7ᵒ phy-
sicoꝝ. ¶ 2ᵒ est notandū ꝙ aiatū ⁊ inaiatū ꝓprie cōparaẗ Nōn^m 2^m
in illo qō ꝓprie cōtingit vtriqꝫ: hec enim cōꝑatio satis est
ꝓpria. ·plumbū est graui⁹ q̄ȝ hō: ⁊ hoc plumbū est graui⁹
q̄ȝ iste homo: ⁊ ignis est calidior q̄ȝ iste asinus: qꝛ illa ſm q̄
fiunt dicte cōparationes ꝓprie cōueniūt ipsis cōparatis:
grauitas enīꝫ ꝓprie cōtingit plumbo ⁊ hoi: ⁊ caliditas pro-
prie cōtingit hoi ⁊ asino. ¶ 3ᵒ accedēdo ad dicta Cōmen Nōn^m 3^m
tatoris est intelligendū ꝙ cōparando iniustitiā ⁊ hoieꝫ in-
iustuꝫ in illo qō ꝯuenit vtriqꝫ: cuiusmodi est ledere seu eē
lesiuum: sic dico ꝙ hō iniustus simpl'r loquēdo peior est: ꝟ
est magis lesiuus seu nociuus q̄ȝ iniustitia: qꝛ plurib⁹ mo-

A dis pōt hō iniustus ledere ⁊ nocere q̄ iniustitia: nec est verū ꝙ iniustitia ledat: sed est illud quo hō iniustus ledit: ⁊ posito ꝙ ꝑ iniustitiā hō iniustus lederet: ex hoc nō seq̄r ꝙ iniustitia magis ledat: q̄ꝛ iniustitia nō est totalis nec ꝑcisa cā per quā iniustus nocet aut ledit: q̄ꝛ ꝑ astutiā que est hit⁹ intellectualis ꝑ quā pōt inueniri media ad prauū finē intentū: ⁊ per diuersas cognitiones ⁊ inuentiones nocet iniustus: ⁊ nō solū ꝑ iniustitiā ⁊ illō dictū vnūqōq̄ꝫ ꝑꝑ que ⁊c.

Nō 4ᵐ intelligendū est in causis ꝑcisis. ¶ 4° dico ꝙ si iniustitia ⁊ hō iniustus cōparent̄ in malitia q̄ ꝯ̄rat̄ virtuti morali aut in malo denoīato ab illa malitia: sic nō est cōꝑatio ꝓprie dicta: q̄ꝛ illud in quo seu s̄m qō fit comparatio nō cōtingit vtriq̄ꝫ cōparatoꝝ: sed solū alteri: q̄ꝛ malitia vere p̄dicatur de iniustitia: hec est enī vera. iniustitia est malitia ⁊ nō predicat̄ vere de hoīe iniusto: hec est eniꝫ falsa. hō iniustus est malitia: ⁊ denoīatiuū malitie. s. malus vere p̄dicat̄ de hoīe

B iniusto: sed nō de iniustitia: hec est enim vera. hō iniustus est malus: sed hec est falsa: malitia est iniusta: sicut ista est falsa: albedo est alba: ⁊ sic q̄rat̄ vtruꝫ hō iniustus sit peior q̄ iniustitia vel ecōuerso. r̄ndendū est ꝙ ista qō supponit falsuꝫ. s. ꝙ tam hō iniustus: q̄ꝫ et iniustitia sit qōdā maluꝫ: hoc eniꝫ falsuꝫ est: loquēdo de malo qō est denoīatiuū malitie ꝯ̄rie virtuti morali. Si tñ accipiat̄ malū pro eo qō est nociuuꝫ vel lesiuū sic questio nō supponit falsuꝫ: ⁊ r̄ndendum est ad illud qō questio querit. s. ꝙ hō iniustus est magis malus q̄ iniustitia: sicut dictū est in exponēdo textum. Illud aūt qō Cōmētatoꝛ dicit. s. ꝙ inaīatū nō dꝫ cōparari ad aīatū: est intelligendū ꝙ aīatum ⁊ inaīatū nō debēt cōparari in aliquo qō nō cōpetat vtriq̄ꝫ: sicut hō iniustus ⁊ iniustitia nec cōparant̄ in malo nec in malitia: q̄ꝛ neutruꝫ istoꝝ cōpetit vtriq̄ꝫ. s. iniustitie ⁊ hoī iniusto.

C

Capitulum septimum

in quo ꝯtinentia ⁊ incōtinentia cōparant̄ s̄m dīam ⁊ s̄m bonitatē ⁊ malitiā aliis habitib⁹ cuꝫ q̄bus ꝯueniunt in mā seu obiecto: ponendo dīaꝫ inter cōtinentiā ⁊ incōtinentiā: ⁊ inter tēperantiā ⁊ intēperantiam ⁊ perseuerātiā ⁊ mollitiē. s. de vnoquoq̄ꝫ etiā istoꝝ declarando per qō est melius ⁊ qō peius.

¶ Sit ⁊ vt circa voluptates doloresq̄ꝫ ꝑ tactū gustūq̄ꝫ ⁊ cupiditates ac fugas circa q̄ versari tēperātiā ⁊ intēperātiā prius est definitū: ita sese habeat q̄spiā: vt aut superet̄ ab iis ipsis que pleriq̄ꝫ supant hoīes: aut supet ea ipsa a q̄b⁹ pleriq̄ꝫ vincūt̄. Atq̄ꝫ si circa voluptates ita sese habeat: p̄mo q̄dē mō icōtinēs est: s̄cdo aūt ꝯtinēs. Sin circa dolores: p̄mo q̄dē mō mollis est: secūdo aūt cōstans. In hoꝝ aūt medio plurimoꝝ hoīum

D habitus collocant̄ ⁊ si ad deteriores magis declināt. Sed qm̄ quedā voluptates sunt necessarie: q̄dā nō necessarie: ⁊ vsq̄ꝫ ad quedā terminū. Exuperationes v̄o defectusq̄ꝫ nō sunt necessarij. Et simili mō res sese hꝫ ⁊ in cupiditatib⁹ atq̄ꝫ dolorib⁹: q̄ voluptatū exuperationes: aut exuꝑantes voluptates ob electioneꝫ atq̄ꝫ ob ipsas ⁊ ob nullā reꝫ aliā inde ꝓuenientē persequit̄ intēperans est. Hunc. n. nō penitere necesse est: quare est incurabilis. Quē eniꝫ nō penitet: is est incurabilis. Qui v̄o deficit oppositus est. At q̄ inter hos medius collocat̄ tēperās est. Silr̄ intēperās est ⁊ q̄ nō q̄ꝛ vincit̄ sed ob electionē dolores corꝑis fugit. Eoꝝ autē q̄ nō eligunt: alius ob voluptatē: alius ob eius fugā doloris q̄ꝛ cupiditate ꝓuenit ducit̄: quare inter sese differunt: cuilibet eniꝫ deterioꝛ esse videbit̄ siq̄s nō cupiēs aut remisse: q̄ppiā ageret turpe: q̄ vehemēter cupiēs

E ⁊ si nō iratus pulsaret: q̄ ꝯcitatus ira. Quid. n. ageret: si esset in ꝑturbatione. Quapropter intēperans incōtinente deterioꝛ est. At coꝝ quos diximus alter mollitiei magis subijcit̄ spēi: alter est incōtinens. Atq̄ꝫ incōtinenti q̄dē cōtinēs: molli v̄o cōstās opponit̄. Cōstantia nāq̄ꝫ in resistēdo: cōtinētia v̄o in superādo cōsistit. Suntq̄ꝫ diuersa resistere ac supare: sicut nō vinci ⁊ vincere. Quapꝑ ⁊ cōtinētia magis q̄ cōstātia est expetēda. Qui aūt in his q̄bus pleriq̄ꝫ resistūt deficit: is mollis est ⁊ delicatus. Delitie nāq̄ꝫ sunt mollitie q̄dā qui q̄dē vesteꝫ trahit: ne subeat laborē tollendi. Et cū imitet̄ egrotantē: sed nō putat miserū esse: q̄ misero similis est. Simil̄r res sese habeat ⁊ circa ꝯtinentiam ⁊ incōtinentiā. Nō est eniꝫ mirū siq̄s a vehementibus ⁊

F exuꝑantib⁹ aut voluptatib⁹ aut dolorib⁹ vincit̄: quin ignoscēdū est si resistēs vincit̄ tandem: vt Theodecti poete Philotetes a serpente morsus: aut Carcini cercyon in Halope: ⁊ vt hoīes ii q̄ detinere risuꝫ enitētes accumulatū illū effundūt: vt accidit xenophanto. Sed siq̄s iis q̄b⁹ multitudo resistere pōt: succūbit ⁊ nō aduersari pōt: nō ob generis nām aut ob morbū: qualis est mollities que regib⁹ Scythaꝝ inest ob genus: ⁊ vt mulier a viri distat nā. Vr̄ aūt ⁊ is q̄ est ad iocū ꝓpensioꝛ intēperās eē: est tñ mollis. Nā iocus relaxatio est siquidem requies est: qui v̄o ad iocum proclivis est: ex iis est qui in hac exuperant.

Capi. 7° pmi trac. 7 li. ethi. p° ps. c°. B

Irca eas aūt que ꝑ tactū ⁊ gustū delectationes ⁊ tristitias ⁊ ꝯcupias ⁊ fugas circa quas ⁊ tēperātia ⁊ intemperantia determiata est prius. Est quidē sic habere vt vinci ⁊ quibus multi meliores. Est aūt supare ⁊ quib⁹ multi minores. ¶ Hoꝝ h quidē circa delectationes icōtinēs: hic aūt cōtinēs. Hic aūt circa tristitias mollis: h aūt ꝑseuerās. ¶ Intermediū ⁊ pluriū habit⁹ ⁊ si inclinant magis ad deteriores. ¶ Quia aūt q̄daꝫ delectationum necessarie sunt: he aūt nō ⁊ vsq̄ꝫ ad quid: supabūdātie aūt nō neq̄ꝫ defectus: silr̄ aūt ⁊ circa ꝯcupias hꝫ ⁊ tristitias. supabūdantias quidē ꝑsequēs delectationū vel s̄m superabūdātias vel ꝑꝑ electioneꝫ: ⁊ ꝑꝑ ipsas ⁊ nihil ꝑꝑ alterū aduenies intēperatus. Necessariū. n.

D hūs nō esse penitētē: q̄re isanabilis. ¶ Deficiēs aūt oppositus: medius aūt tēpatus: silr̄ autē ⁊ fugiens corꝑales tristitias nō ꝑꝑ vinci: sꝫ ꝑꝑ electionē. ¶ Nō eligentiū aūt: hic quidē ducit̄ ꝑꝑ delectationeꝫ: hic aūt ꝑꝑ fugere tristitiam que a ꝯcupia: q̄re differūt ad inuicē. ¶ Omnio autēꝫ vtiq̄ꝫ videbit̄ deterioꝛ esse siquis nō ꝯcupiscēs: vel quiete opat̄ aliquid turpe q̄ si vehementer ꝯcupiscēs: ⁊ si nō iratus ꝑcutit q̄ si irat⁹. Quid eniꝫ vtiq̄ꝫ faceret in passiōe exn̄s: ꝑꝑ qō itēpat⁹ dterioꝛ icōtinēte. ¶ Hoꝝ vtiq̄ꝫ hic q̄dē malitiei specie est magis alter intēperatus. ¶ Opponi-

I tur aūt incōtinēti qdē ꝯtinēs: molli aūt ꝑſeuera
tiuus: ꝑſeuerare qdē eniꝫ eſt in eo qđ eſt ꝯtine
re: ꝯtinētia aūt in eo qđ eſt ſupare: queadmodū
⁊ nō vinci eius qđ eſt vincere: ꝓꝑ qđ ⁊ eligibi
lius cōtinētia ꝑſeuerātia eſt. ¶ Deficiēs aūt ad
q̄ multi ⁊ ꝯtratendūt ⁊ pñt: iſte mollis ⁊ deli
catus: eteniꝫ delitia mollities q̄dā eſt: qui trahit
veſtimētū vt nō laboret eā que eleuare triſtitiā
⁊ imitans laborātē: nō exiſtimat̄ miſer eē miſe
ro ſimilis exiſtēs. Silr̄ aūt hꝫ ⁊ circa cōtinētiaꝫ ⁊
icōtinētiā. ¶ Nō eniꝫ ſiqs a fortib⁹ ⁊ ſuperexcel
lentib⁹ delectationib⁹ vincit̄ vel triſtitijs admi
K rabile: ſed cōdonabile ſi ꝯtendēt queadmoduꝫ
theodecti philoctetes a vipera ꝑcuſſus vel a car
cino alopicercion: ⁊ queadmodū cōtinere ten
tantes riſuꝫ repente effundūt: q̄le coaccidit xe
nophāto. Sꝫ ſiqs ad quas multi pñt abſtinere
ab his vincit̄ nō potēs ꝯtratēdere ꝓꝑ naām gñis
vel ꝓꝑ egritudineꝫ: puta in ſcythaꝝ regib⁹ mol
lities ꝓꝑ genus ⁊ vt femininū ad maſculinū di
ſtat. ¶ Videt̄ aūt ⁊ luſiuus intēpat⁹ eē: eſt aūt
mollis: ludus eniꝫ remiſſio eſt. ſiqdeꝫ igit̄ qes:
ad hanc aūt ſupabūdātiuꝫ eſt luſiuus.

Septimi c. primi tra. diuiſio in 2. partes prin. **Iſtud eſt** 7^m cap^m p̄mi tractatus: in quo ph̄s cōpa
rat ꝯtinētiā ⁊ icōtinētiā ad alios habitus
q negociant̄ circa eandē māam cū cōtinētia ⁊ incōtinentia:
L ⁊ cōtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ma diſtinguit ꝯtinētiā
⁊ incōtinētiā ab alijs habitib⁹ cū qbus cōicant in mā: ⁊ cō
parat ea ad inuicē ſm bonitatē ⁊ malitiā. In 2ª ibi [Incō
tinētie aūt.] diſtinguit incōtinentiā humanā in duas ſpēs.
P̄ma ps ꝯtinet duas pticulas. In p̄ma p̄mo ponēs ꝯueniē
tias inter dictos hitus diſtinguit ꝯtinētiā ⁊ incōtinētiam a
tēperātia ⁊ intēpantia ꝑſeuerātia ⁊ mollitie. In 2ª pticula
ibi [Diuo aūt vtiqꝫ.] cōpat p̄dictos habit⁹ ad inuicē ſꝫ bo
nitatē ⁊ malitiā. Oēs p̄dicti habit⁹ ꝯueniūt in duob⁹. p̄mo
in hoc ꝙ oēs hꝫ habit⁹ ſunt circa delectationes ⁊ triſtitias
ꝯcupias ⁊ fugas q̄ ptinēt ad tactū ⁊ guſtum circa quas eſt
tēperātia ⁊ intēperātia. 2ª ꝯueniētia eſt quātū ad modum
ſe habēdi circa paſſiones q modus ꝯſiſtit in vincere huiꝰ
paſſiones vel vinci ab eiſdē. Cōtingit. n. quoſdā ſic ſe hēre
circa delectationes ⁊ triſtitias vt vincant̄ ab eis: qb⁹ multi
ſunt meliores ⁊ fortiores: vt illi q vincūt: fortiores ſunt q̄
illi q vincant̄. Cōtingit ēt ꝙ aliqui ſuperēt tales paſſiōes
M qbus multi ſunt minores. i. debiliores. q. d. a qb⁹ multi ſu
perant̄. ſ. minores. i. debiliores: debiliores eniꝫ ſunt illi qui
vincunt̄ q̄ illi q vincūt. [Hoꝝ aūt h qdem.] Differūt aūt
ꝯtinētes ⁊ incōtinētes a molli ⁊ ꝑſeuerāti in hoc ꝙ ꝯtinēs
⁊ incōtinens ſunt circa delectationes tact⁹: ſed mollis ⁊ ꝑ
ſeuerās ſunt circa triſtitias oppoſitas illis delectationib⁹.
Lincoñ. exponit hāc lrāꝫ ſic. hoꝝ. ſ. victoꝝ a leuib⁹ ⁊ ſupe
rantiū fortes. hic qdē. i. victus a leuib⁹ circa delectatiōes. i.
victus a leuib⁹ delectationibus eſt incōtinēs. Hic aūt. i. ſu
perans fortes delectationes eſt cōtinens. H aūt circa triſti
tias. i. victus a leuib⁹ triſtitijs eſt mollis. H aūt. i. ſuperans
fortes triſtitias eſt ꝑſeuerās. Iſtā lrāꝫ [Inter mediū autē
plurimū habitus ⁊ ſi inclinant magis ad deteriores.] Jcōis
expoſitor exponit ſic: q: diuerſi ſunt gradus delectationū
⁊ triſtitiaꝝ ⁊ holuꝫ qui eas ſuperant ⁊ ab eis ſupant̄: ma
nifeſtuꝫ eſt ꝙ p̄dicti habitus pñt eſſe medij inter plura: q:

inter plures gradus delectationū ⁊ triſtitiaꝝ: ſed tñ illi ha N
bitus q ſonāt in malū magis declināt ad deteriores. Ma
gis eniꝫ dñr incōtinētes vel molles q a minorib⁹ delecta
tionib⁹ ⁊ triſtitijs vincunt̄: ſicut ⁊ boni habit⁹ magis incli
nant ad meliores: magis eniꝫ dñr ꝯtinētes ⁊ ꝑſeuerātes q
maiores delectationes ⁊ triſtitias ſupant: pōt etiaꝫ itelligi
vt idē expoſitor dicit ꝙ hoies magis inclinant̄ ad deterio
res habitus. ſ. ad incōtinentiā ⁊ mollitiē. ¶ Euſtratius alr̄
exponit ſic. Habitus pluriū. i. multoꝝ intermediuꝫ hoc eſt
medietates ſunt. Quia aūt medietas eſt vtus ꝓꝑ hoc dixit
ſi eſt medietas: tñ ad deteri⁹ inclinat: iſtoꝝ eniꝫ habituū. ſ.
ꝑſeuerātie ⁊ mollitiei ꝯtinētie ⁊ icōtinētie ſūt medietates.
Vbi gr̄a. aliq̄ eſt medietas iter mollitiē ⁊ ꝑſeuerātiā: multi
eniꝫ vincunt̄ a triſtitijs qbus ꝑſeueratiuus eſt melior ⁊ ſu
perant triſtitias a qb⁹ mollis vincit̄ ⁊ tales ſunt medij in
O ter ꝑſeueratiuos ⁊ molles: ⁊ rurſus multi ſuperāt delecta
tiones a qb⁹ incōtinēs vincit̄. Vincunt̄ aūt a delectationi
bus quas ꝯtinēs vincit. qbus victis ꝯtinēs melior eſt ⁊ illi
ſunt medij inter ꝯtinentē ⁊ incōtinentē: ſed tñ ad delecta
tiones deteriores inclināt. ſ. iſti hitus medij iclināt ad de
teriores delectationes q̄ hitus boni. ſ. q̄ ꝑſeuerātia ⁊ cōti
nentia: q: vincunt̄ a delectationib⁹ ⁊ triſtitijs a qb⁹ nō vin
cunt̄ ꝑſeueratiuus ⁊ cōtinens: ⁊ hec expoſitio planior eſt ⁊
melior. ¶ Notāda ſunt hic tria. p̄^m ſm Euſtratiuꝫ. ꝙ cō Nōn^m p^m
tinētia ⁊ incōtinētia nō ſunt ſolū circa delectationes: ſed ēt
circa triſtitias: ſed magis negociantur circa delectationes.
Abſentia eniꝫ delectationū nō triſtat̄ ꝯtinens. Silr̄ auteꝫ
mollis circa delectabile negociat̄: magis tñ circa triſtitias
negociat̄. Si eniꝫ mollis ꝯcupiſcat vinū de vernatia ⁊ nō
pōt ꝯcupiam adimplere triſtat̄ valde. ¶ 2ª eſt notādum Nōn^m 2^m
ꝙ multi ſupabundāter querūt delectiones: q tñ nō fugiūt
P triſtitias ſupabūdanter: multi enim multas tribulationes
labores ⁊ pericula ſuſtinēt ꝓꝑ delectationes cōſequēdas:
vt pꝫ de multis incōtinētib⁹ qui ꝓꝑ delectatiōes corpora
les conſequēdas patiunt̄ frigora ⁊ calores ⁊ multa picula
ambulantes ſolitarij per noctes hyemales in tēpore frigi
diſſimo ad ꝯſequēdū delectatiōes corꝑales ⁊ voluptates:
⁊ tales magis negociant̄ circa delectationes q̄ circa triſti
tias: magis eniꝫ ꝓſequunt̄ delectationes q̄ fugiunt triſti
tias: ſunt ēt multi q magis fugiunt triſtitias q̄ ꝓſequunt̄
delectationes: vt pigri q ꝑmittunt veſtes ſuas fluere deor
ſuꝫ in terra ⁊ in luto vt vitent laborē vel triſtitiā laboris q̄
ꝯueniret alleuādo veſtes ſurſuꝫ a terra: q tñ nō ꝓſequunt̄
ſupabūdāter delectationes corꝑales: ⁊ ſic pꝫ ꝙ aliq magis
ꝓſequunt̄ delectationes q̄ fugiāt triſtitias: vt incōtinētes
⁊ aliq alij magis fugiunt triſtitias q̄ ꝓſequunt̄ delectatio
nes vt molles. ¶ 3ª eſt nōn^m ꝙ cōtinentia ⁊ incōtinentia Nōn^m 3^m
Q ꝑſeuerātia ⁊ mollities ſunt circa delectatiōes triſtitias cō
cupiſcētias ⁊ fugas: diuerſimode tñ vt qdā dicūt: q: dele
ctationes ⁊ triſtitie ſunt paſſiones circa quas negociantur
p̄dicti habitus: ſꝫ ꝯcupia ⁊ fuga ſunt operationes iſtorum
habituū circa dictas paſſiones. ſ. circa delectationes ⁊ tri
ſtitias. Et credo ꝙ ꝯcupia ⁊ fuga ſunt vno mō operatiōes
⁊ ſic ſumunt̄ hic. ⁊ alio mō ſunt paſſiones: ⁊ ita dñr equo
ce de opōnibus ⁊ paſſionibus: ⁊ hoc videt̄ Lincoñ. dicere
ſup 3ª ethicoꝝ. [Quia aūt q̄dā.] P̄dicti habitus ſunt ꝯti
nentia ⁊ incōtinētia ꝑſeuerantia ⁊ mollities differunt a tē
perantia ⁊ intēperātia: qm̄ delectationū tact⁹ ⁊ guſtus q̄dā
ſunt necīe: vt cibi ⁊ pot⁹: ⁊ q̄dā nō ſunt necīe vt delectatio
cibi aut pot⁹ delicati: ⁊ ille q̄ ſūt necīe: ſūt necīe ad aliqueꝫ
certū terminū: eſt eniꝫ aliqua mēſura cibi ⁊ potus neceſſaria
homini: ſed neqꝫ ſupabūdātie ſunt neceſſarie hoī neqꝫ de
fectus. Et eodē mō eſt circa cōcupiſcentias ⁊ triſtitias. ille
igit̄ dī intēperatus q ex electione ꝓſequit̄ ſupabūdātias
delectationū corꝑaliū: ⁊ fugit triſtitias eis oppoſitas: vel ſi

A nõ querit supabũdãtes delectationes:querit tñ delectationes sm supabũdãtias.i.supabũdãter ↄcupiscẽdo delectationes corpales pp seipsas:ꝛ si nihil alterum adueniẽs.i.si nihil aliud adueniat pter delectationes. vñ intemperatus querit delectationẽ corpalẽ ex electiõe tanq̃ finẽ ꝛ nõ pp aliquẽ aliũ finẽ:ꝛ iõ qꝛ intẽperatus querit delectationem tanq̃ finẽ:ꝛ hõ imobilr inheret fini quẽ pp se quesiuit:sequit ꝙ necesse est intẽperatũ nõ esse penitentẽ de delectationib⁹ quas quesiuit:ꝛ iõ nõ põt sanari. Nõ eniȝ põt sanari nisi peniteret volẽdo non quesiuisse hõ delectationes:qꝛ necesse est ꝙ vtus ꝛ vitium sint volũtaria. ¶ Intelligẽda sunt hic duo.pᵐ est ꝙ intẽperatus nõ solũ est ille q querit supabũdãtes delectatiões:sed ẽt ille qui corpales delectationes mediocres necessarias supabũdãter querit est intẽperatus:ꝛ sic põt eẽ aliqs intẽperatus circa delectationes tactus dupl̃r.s.q̃litatiue in supabundãter querẽdo hõ:vel quãtitatiue querẽdo nimias seu nimis supabũdãtes delectationes. ¶ 2ᵐ est intelligendũ ꝙ illud qõ hic dĩ ꝙ intẽperatus est insanabilis:oȝ intelligi q̃tũ ad difficultatẽ nõ q̃tũ ad ipossibilitatẽ:difficile eniȝ est sanare intẽperatũ:qꝛ difficile est ꝙ peniteat:nõ tñ ipossibile:cũ nõ ois intẽperatus sit obstinatus in malitia:põt eniȝ psuaderi vt dictũ est supius. [Deficiẽs aũt.] Et sicut intẽperatus supabũdat in querẽdo hõ delectationes ita insensibilis q est ei oppositus deficit in querẽdo delectatiões hõ. Ille aũt q medio mõ se hȝ circa corpales delectationes tactus ꝛ gustus est tẽperatus:ꝛ sicut intẽperatus ex electione psegt corpales delectationes:ita ex electione fugit corpales tristitias:nõ qꝛ ab eis vincat:sed pꝑter electionẽ. Lincoñ. dicit hic.ꝙ habẽs vitiũ ↄtriũ tẽperãtie dĩ insensibilis a paucitate sensus:ꝛ nõ a puatione sensus oĩno. [Nõ eligẽtiũ aũt.] Ex his pȝ dĩia inter intẽperatũ ꝛ incõtinẽtẽ ꝛ mollẽ:qꝛ intẽperat⁹ sequit delectatiões ꝛ fugit tristitias ex electione:sȝ incõtinens ꝛ mollis opant ex passiõe nõ ex electione. Et differt incõtinẽs a molli in hoc ꝙ icõtinẽs ducit ad incõtinenter agẽdũ pp delectationẽ:sed mollis est q ducit ꝛ vincitur a tristitia que est ↄ ↄcupia. vñ mollis tristat ex hoc ꝙ puat de re ↄcupita. vñ hec tria differũt ab inuicẽ:qꝛ intẽperatus ex electione segt delectationes corpales tact⁹:ꝛ fugit tristitias eis oppositas. Incõtinẽs võ nõ ex electiõe sȝ ex passione segt hõ delectationes ꝛ fugit tristitias oppositas:ꝛ mollis est qui ↄ tristitia parua vincit. [Dino aũt vtiqȝ.] Uisa dĩia inter istos habitus:Phs cõparat dictos habit⁹ ad inuicẽ sȝ bonitatẽ ꝛ malitiã. ꝛ pmo cõpat intẽpatũ incõtinẽti ꝛ molli. 2ᵒ incõtinentẽ molli. pmo igit intẽdit ostendere ꝙ intẽperatus est peior q̃ incõtinẽs:ꝛ illud pbat diffusi⁹ in capl̃o imediate sequẽti. ꝛ hoc pbat Phs per rõnẽ talẽ. Quicũqȝ opat aliqd turpe nõ ↄcupiscens vel gere hoc est remisse ↄcupiscẽs est peior illo q idẽ opat ↄcupiscẽs sicut pȝ in exẽplo. Deterior eniȝ est aliqs si nõ iratus pcutit q̃ si iratus pcutiat:quid eniȝ faceret supueniente passione qui absqȝ passione peccat:deterius eniȝ ageret ex rõis in passione q̃ extra passionẽ:sȝ intẽperat⁹ nõ ↄcupiscẽs vel remisse ↄcupiscẽs opat turpe:nõ eniȝ vincit a passione sed agit ex electione nõ ex passione:sed incõtinẽs opat turpe cõcupiscens ꝛ nõ opat ex electione sȝ victus a ↄcupia.g intẽperatus deterior est incõtinente:de ista rõne pmo ponit maior in textu:deinde ↄ.ꝛ minor pȝ ex pus dictis. [Dor vtiqȝ.] scilȝ opantiũ turpe ex electione ꝛ nõ ex passione:hec.s.intẽperãtia que est cũ electione magis est spẽs malitie q̃ incõtinẽtia que est sine electione:intẽperatus eniȝ opponit tẽperato:ꝛ intẽperãtia tẽperãtie:ꝛ tẽperãtia est spẽs vtutis:ideo intẽperãtia est spẽs malitie. ¶ Littera quã exponit Cõmẽtator sic inueniebat in exẽplari Lincoñ. h gdẽ mollitiei spẽs magis:sed Lincoñ. dicit ꝙ ista littera est corrupta.ꝛ.credimus magis ꝙ exẽplar nr̃m de cõmento fuerit hic corruptũ per vitiũ scriptoris facto saltu ↄ malitie vsqȝ ad mollitiei. [Opponit aũt incõtinẽti.] Cõpat cõtinentẽ ꝛ pseuerantẽ ad inuicẽ ꝛ incõtinentẽ ꝛ mollẽ. ꝛ dicit ꝙ incõtinenti opponit ↄtinẽs ꝛ molli opponit pseueratiuus:perseuerare eniȝ dĩ aliqs ex eo ꝙ tenet se ↄtra ipellentia ꝙ ab eo nõ vincit:sed ↄtinẽtia est in eo qd est supare ꝛ vincere ↄcupiam delectationũ:ꝛ ex his pbat ↄclõ 15ᵃ.s.ꝙ continentia est melior ꝛ eligibilior q̃ pseuerãtia:hec ↄclõ pbat sic. Melius ꝛ eligibilius est vincere q̃ nõ vinci:sȝ cõtinẽtia vincit ꝛ fugat ꝛ in hoc ↄsistit ↄtinentia:sed pseuerantia nõ vincit nec vincit:sed solũ ↄsistit in hoc qd est nõ vinci. igit melior ꝛ eligibilior est cõtinẽtia q̃ pseuerãtia. ¶ Intelligendũ est hic.ꝙ delectationes sunt repellẽde ꝛ cohibẽde:ꝛ p ↄñs vincende:sȝ ↄtra tristitias est stãdũ:ꝛ iõ ↄtinentia que est circa delectationes est in vincere ꝛ pseuerantia que est circa tristitias est i nõ vinci. [Deficiẽs aũt.] Cõparat incõtinentẽ ꝛ mollẽ ad inuicẽ sm bonitatẽ ꝛ malitiã:ꝛ dicit ꝙ deficiens.i.victus ꝛ supatus ↄ tristitijs ad quas multi cõtratendũt resistẽdo ꝛ pñt vincendo ille est mollis ꝛ delicatus. ¶ Sciendũ ꝙ mollis vincit a minimis tristitijs:vt dicit hic Eustratius:a qb⁹ tñ nõ vincit incõtinens:ꝛ hoc inuit Phs:cũ dicit:deficiẽs ad que multi:ꝛ ex h põt poni vna ↄclõ.s.16ᵃ huius libri.s.ꝙ mollis est peior q̃ incõtinens:que pbat sic. Ille q a leuiorib⁹ vincit est peior:sed mollis vincit ↄ leuibus tristitijs que leuiores sunt q̃ delectationes aut tristitie a qbus vincit icõtinẽs.igit mollis est peior q̃ incõtinẽs:ꝛ dicit Phs ꝙ ille q vincit ab hõ tristitijs quas multi supant est mollis ꝛ delicatus:qꝛ delitia est qdã mollities:qm delitia est quedã spẽs mollitiei:mollis eniȝ inordinate refugit oẽm tristitiã:sed delicatus refugit tristitiã que cõtingit ex labore. Ille eniȝ qui trahit vestes suas per lutũ vt nõ laboret vincit a tristitia quam credit sibi iminere ex labore:quẽ sustineret si leuaret vestes:delicatus imitat tñ laborantẽ:qꝛ postea opȝ leuare vestes suas p lutũ tractas qd est laboriosũ:ꝛ sic mollis ꝛ delicatus lȝ nõ estimet esse miser:tñ est misero silis inq̃tũ fugiẽs laborẽ oportebit sustinere laborẽ. Silr se hȝ circa ↄtinẽtiã ꝛ incõtinentiã.s.ꝙ hñt fieri circa delectationes ꝛ tristitias sicut mollities ꝛ pseuerãtia:in hoc tñ est diuersitas:qꝛ ↄtinentia ꝛ incõtinẽtia sunt pmo circa delectatiões ꝛ scdario circa tristitias:sed mollities ꝛ pseuerantia pmo sunt circa tristitias:deinde circa delectationes. [Nõ eniȝ sigs ↄ fortib⁹.] Remouet dubiũ:qꝛ dictũ est ꝙ incõtinẽs est ille qui vincit a delectationib⁹:ꝛ mollis q vincit a tristitijs:posset aliqs credere ꝙ ois q vincit a delectationib⁹ sit incõtinens:ꝛ ois qui vincit a tristitijs sit mollis:illd remouet pbãs ꝙ victus a fortibus delectationib⁹ vel tristitijs ↄtratendẽs nec est incõtinẽs nec mollis:ꝛ hec est ↄclõ 17ᵃ que pbat sic. Ille q est cõdonabilis hoc est venia dignus:nõ est incõtinẽs neqȝ mollis:qꝛ hi nõ sunt venia digni:sed victus ↄ fortib⁹ delectationib⁹ vel tristitijs ↄtẽdẽs idest resistere nitens ꝛ ↄ eas pugnãs est cõdonabilis. ergo talis nec est incõtinẽs neqȝ mollis. Maior pȝ de se ꝛ minor pbat pbatione exẽplari:narrat eniȝ de Philotete:qꝛ ipse pcussus in manu a vipera.i.a quodã serpente:grauẽȝ dolorẽ ꝛ tristitiã sustinuit ꝛ nitebat ↄtinere:sed nõ potuit:sed victus a tristitia clamauit dicens:abscindite mihi manũ. Et simile est de quodã muliere que vocabat alopiq̃ grauiter pcussa a quodã noie carcino nitebatur cõtinere ꝛ non potuit:ꝛ sic accidit illis qui tentant se continere a risu ꝛ nõ pñt:sȝ subito prumpunt in risum sicut accidit Zenophanto:sicut eniȝ isti nõ dicuntur incõtinẽtes vel molles:ita nec illi qui vincuntur a fortibus passionibus vel tristitijs:nõ.n.est admirabile si aliqs a fortib⁹ passiõib⁹ vincat:

Margin notes: A; Rñ pᵒ (beside "necesse est ꝙ vtus"); B; Rñ 2ᵒ (beside "cationes. ¶ 2ᵐ"); C; D (left column); E; 15ᵃ ↄclõ huiᵘ.7.li.; Notãdũ; F; Notandũ; 16ᵃ ↄclõ huiᵘ.7.li.; G; D; 17ᵃ ↄclõ huiᵘ.7.li. (right column)

I fed siqs vincat a talib⁹ delectatiōib⁹ vel tristitijs: a qbus
multi pñt abstinere: h est qb⁹ multi pñt resistere: tales di-
cūtur incōtinētes vel molles: ⁊ h si illud nō accidat eis pp
nāz gñis aut pp egritudinē. s. q nō possint ɔtēdē vł resiste
re: tūc debēt dici incōtinentes vel molles: sed si h accidat
eis ex nā gñis. s. ex nā pgenitoꝝ: q nō possint sustinere tri-
stitias nec labores nec resistere delectatiōib⁹: accidit eis ex
nā pgenitoꝝ: sicut accidit regib⁹ ⁊ filijs regū. s. qui multum
delicate sunt nutriti: nō debēt dici molles vel incōtinētes
simplr: sed debēt dici molles mollitie regia vel molles ge
nere: talis. n. mollities inuenit̄ i regib⁹ Scythaꝝ pp delica
te nutriri: q nō pñt sustinere tristitias nec labores: ⁊ ita ē
de ipotētib⁹ hō tristitias ⁊ labores pp egritudinē sustinet̄:
sic ēt est de feminis: q̄ p cōparationē ad masculos pp infir
mitatē nāe nō pñt sustinere hō labores vel tristitias: sicut
K pñt masculi. [Ur̄ aūt ⁊ lusiuus.] Excludit quēdā errorem:
posset. n. alicui videri: q lusiuus. i. q multū amat ludē esset
intēperatus vel incōtinēs: q2 in ludo ē qdā delectatio: ⁊ cir
ca hō delectationē supabūdat lusiu⁹. Illud remouet phs
18ᵃ ɔclo d. lusiu⁹ nō ē intēperat⁹ sed mollis: hec est ɔclo 18ᵃ q̄ pbat̄
hui⁹. 7. li. sic. Ille ē mollis q q̄rit qetē ⁊ remissionē laboris: s3 lusiu⁹
est hm̄ō: ludus ē remissio laboris q̄ est qdā qes: ⁊ hāc. s. qe
Notādū tē ⁊ remissionē laboris q̄rit lusiu⁹. g lusiu⁹ ē mollis. ¶ No
tādū q qes accipit̄ dupl̄r. vno⁹ vt priuatiue opponit̄ mo-
tui: ⁊ sic accipit̄ in 5ᵒ phys. alio⁹ vt opponitur ɔrie labori
seu tedio vel tristitie laboris: ⁊ sic accipit̄ h: ⁊ nō p priuatiōe
mot⁹: multi. n. ludi ɔsistūt in motu ⁊ nō in quiete opposita
motui: vñ quies in pposito accipit̄ pro recreatione.
¶ Atqui incōtinētie alia est temeritas: alia infirmitas.
Quidā. n. deliberatiōe facta nō psistūt in iis q̄ statue-
L rūt ob perturbationē: qdā ex eo q2 nō ɔsultarūt a ptur-
batiōe ducunt̄. Sunt. n. q antea sentiētes ⁊ puidētes:
ac seipsos rōnēq3 excitātes nō supant̄ a perturbatione:
siue voluptatē id qd̄ mouet: siue dolorē efficiat: pin-
de atq3 ptitillati nō titillant̄. Maxime aūt celeres ac
biliosi attrabibili temeraria incōtinētia sunt incōtinē-
tes. Illi. n. ob velocitatē: hi ob vehemētiam nō expe-
ctāt rōnē: ex eo q2 ipsius sunt imaginatiōis sequaces.
2ᵃ ps. ca. ¶ Incōtinētie aūt hec qdē preuolatio. Hec aūt
debilitas: hi qdē enī3 ɔsiliātes nō imanēt qbus
ɔsiliati sunt pp passionem: hi aūt pp nō cōsiliari
ducunt̄ a passione. Quidā eni3 quēadmodum
M pretitillati nō titillant̄: sic ⁊ psentiētes ⁊ prescie-
tes ⁊ psuscitātes seipsos ⁊ rōcinationē: nō vin-
cunt̄ a passione neq3 si delectabilis sit neq3 si tri
stis. ¶ Maxie aūt acuti ⁊ melācholici fm effre
natiuā incōtinētiā sunt incōtinētes: hi qdē enim
pp velocitatē: hi aūt pp vehemētiā nō expectāt
rōnem, ppter sequētes esse phantasie.
¶ Hec est 2ᵃ ps pncipalis hui⁹ capli: in qua phs distinguit
incōtinentiā hūanā in duas spēs. ⁊ p̄ diuidit incōtinētiam.
2ᵒ narrat qb⁹ cōpetūt pdicte due spēs incōtinētie. dicit igr̄
p̄: q incōtinētiaꝝ qdā est irrefrenatio vel puolatio: ⁊ qdā
est debilitas: qdā. n. incōtinētes supueniēte incōtinētia ɔsi
liātur: verū debeāt seq ɔcupiscētiā: sed nō pmanēt nec se-
quunt̄ ɔsiliū sed passionē: l3 pcōsiliatio faciat q̄nq3 nō vin
ci: ⁊ talis incōtinētia dī debilitas: qdā aūt incōtinētes non
pcōsiliātur: sed statī3 supueniēte ɔcupia eā sequunt̄: ⁊ hec
incōtinētia dī irrefrenatio vel puolatio pp sui velocitatē:
q2 anticipat ɔsiliū nec ɔsiliat̄: vtrū h. s. mechari sit bonū
vel malū: ⁊ hi statim ducunt̄ a passione: si eni3 consiliaren

tur nō ducerent̄ a passiōe. Sicut. n. qdā dicūt: q qui pretis N
titillāt: seipsos postea nō mouēt nec stimulant̄ cū ab alijs
titillātur: ⁊ p h vult phs ondere: q nō ois pcōsiliās vinci
tur a passiōib⁹: qdā. n. psciētes. i. pcōsiliātes ⁊ vidētes: q2
hoc malū est nō vincūtur a passiōe siue delectabilis sit: si-
ue tristis: quēadmodū ⁊ ptitillati. i. tritionē in ptes corpis
sui faciētes p⁹: nō titillant̄ ab alijs: sic ɔsiliātes ⁊ fm se ɔsi
derātes ⁊ puidētes: q hoc delectabile malū ē: nō vincunt̄
ab h delectabili. [Maxie aūt acuti.] Narrat qb⁹ cōpetūt
hec spēs icōtinētie: q̄ dī irrefrenatio: ⁊ dicit q maxie sunt
icōtinētes s3 hāc icōtinētiā q̄ dī irrefrenatio acuti. i. choli
ci ⁊ melācolici: neutri. n. expectāt ɔsiliū: s3 sequunt̄ phātasiam
ɔcupie vł ɔcupi: cholici pp velocitatē mot⁹ chol: melā
ci pp velocitatē mot⁹ melie accēsecat⁹ ipetū nō pōt hō fer
re de facili: nā terra accēsa vehementissime ardet: ⁊ ēōuerso O
sanguinei ⁊ flātici hñt icōtinētiā debilitatis pp hūiditatē
cōplonis q̄ nō ē fortis ad resistēdū impsiōi vel ipulsiōi.

Capitulū octauū de compatiōe icōtinentis ⁊ intemperati adinuicem fm bonitatem ⁊ malitiam: ⁊ fm ɔpeniētiam ⁊ dīam: ⁊ de cōparatiōe spērum incōtinentie inter se.

¶ At vo intēperantē quidē nō penitet vt ē dcm̄: in ele
ctiōe nāq3 psistit. Incōtinēs aūt facilis ē ois ad pniāz:
quocirca nō ita res sese hz vt dubitauimus: sed ille qi
dē incurabilis: hic aūt est curabilis.

Est aūt intēperatus qdez quēadmo- Cap. 8ᵐ pmi trac. 7. li. ethi. pᵃ ps ca.
du3 dictu3 est non penit tiuus: imanet
eni3 electioni: icōtinēs aūt penitiuus
ois. pp qd̄ nō quēadmodū dubitaui-
mus sic ⁊ habet: sic igit̄ hic qdem insanabilis;
hic autem sanabilis.

Istud est caplm 8ᵐ. in quo ɔtinēs ⁊ intempat⁹ cōpa P
rātur adinuicē in bonitate ⁊ malitia: ⁊ etiā Octaui c. pmi trac. diuisio in 2. partes pun.
fm ɔueniētiā ⁊ dīaz: ⁊ ɔtinet duas ptes pncipales. In p⁹
cōparat phs incōtinētiā ⁊ intēperātiā adinuicē fm boni
tatē ⁊ malitiā. In 2ᵃ pte ibi. [Quū qdē igit̄.] Cōparat incō
tinētiā ⁊ intēperātiā adinuicē fm ɔueniētiā ⁊ dīaz. In p⁹
igit̄ pte cōparat incōtinētē ⁊ intēperatū adinuicē s3 boni
tatē ⁊ malitiā: ⁊ ēt cōparat spēs incōtinētie adinuicē. p̄ igr̄
intēdit pbare q intēperat⁹ ē peior q̄ incōtinēs. 2ᵒ compa-
rat spēs incōtinētie adinuicē. pbat igit̄ p⁹ q intēperat⁹ ē
peior q̄ incōtinēs: ⁊ hec ē ɔclo 19ᵃ q̄ pbat̄ p q̄tuor rōnes: ⁊ 19ᵃ ɔclo
fm h ɔtinet ista ps q̄tuor pticulas. Prima rō est hec. Ille hui⁹. 7. li.
q opat̄ turpe nō exn̄s penitiuus ē peior illo q opat̄ turpe
penitiuus exn̄s: sed intēperat⁹ opat̄ turpe nō exn̄s peniti-
uus: ⁊ incōtinēs opat̄ turpe exn̄s penitiu⁹. igit̄ intēperat⁹
est peior incōtinēte. Maior ē manifesta. ⁊ minor declara- Q
tur sic. Intēperat⁹ nō est penitiuus: q2 peccat ex electione:
in qua pmanet: eo q eligit delectatiōes corpales tanq̄ fi-
nē: sed ois incōtinēs de facili penitet: cessante. n. passiōe a
qua vincebat̄ penitet eū incontinēter egisse: vñ pz sicut su
pra dictū est: q intēpatus est insanabilis: hic aūt. s. inconti
nēs est sanabilis: vñ nō est ita sicut supius fuit dictū in du
bitatiōibus caplo 2ᵒ: vbi argutū fuit q intēperatus est sa-
nabilis ⁊ incōtinēs insanabilis: imo est ecōuerso: ideo in-
tēperat⁹ est peior: q2 nō est sanabilis: sicut morbus corpo-
ralis incurabilis peior est q̄ morbus curabilis.
¶ Uitiū. n. morbis ē hisce psimile aq̄ intercuti inquam
⁊ tabi. Incontinentia vo morbo comitiali. Etenim il-
lud continua: hec non continua est improbitas.
¶ Assimilat̄ aūt malitia egritudini velut hydro
pisi ⁊ ptisi. Incōtinētia ūt epilepticis. hec qdem

enim ɔtinua. hec aũt nõ ɔtinua malitia.

A ℂ Hec est scđa ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua ponit rõ scđa pro- bãs ɔclõne que talis est. Malũ ɔtinuũ est peius malo nõ ɔtinuo: sed malitia que est intẽperantia est malũ ɔtinuuꝫ: qꝛ est habitus ꝑmanẽs de difficili mobilis: ꝛ incõtinentia est malũ nõ ɔtinuũ: incõtinẽs.n. mouet ad opandũ turpe solũ ex passione: que cito trãsit: ꝛ sic incõtinẽtia ẽ quasi q̃- dã malitia nõ ɔtinua. igit intẽperantia est peior q̃ incõti- nentia: ꝛ intẽperat⁹ peior q̃ incõtinẽs. Minor declaratur ꝑ silitudinẽ malitiaꝝ ad egritudines corꝑales sic. Intẽpe- rantia assimilat egritudinib⁹ que ɔtinue insunt hoĩ: puta hydropici ꝛ ptisici. Incontinẽtia vo͂ assimilat egritudini- bus: q̃ nõ ɔtinue isũt hoĩ: cuiusmodi sũt epilepsia.i. morb⁹ caduc⁹ ꝛ hm̃õi: ꝛ sic pꝫ ꝙ itẽperãtia ẽ peior q̃ incõtinentia.

ℂ Atqꝫ oĩno diuersuꝫ est genus incõtinẽtie atqꝫ vitij. Vitiũ enĩꝫ latet: incõtinentia vo͂ non latet.

B ℂ Et oĩno aũt alterũ genus icõtinẽtie ꝛ malitie. Malitie qdẽ enĩ latet: incõtinẽtia aũt nõ latet.

ℂ Hec est 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis in qua ꝓbatur eadẽ ɔclõ sic. Malũ latẽs est ꝑiculosius malo nõ latẽte: malũ.n. ꝓuisũ melius põt vitari: sed malitia que est intẽperantia ẽ malũ latẽs: qꝛ intẽperat⁹ est deceptus existimãs illud eẽ bonũ qđ fac: qđ tñ ẽ malũ: ſꝫ icõtinẽtia nõ latet cũ cui iest: hꝫ.n. rõnẽ ꝑ quã scit illđ eẽ malũ ad qđ ducit a passiõe. g ꝛc.

ℂ Hoꝝ aũt ipsoꝝ ij q aſi rõnẽ ducunt / meliores iis sunt q rõnẽ qdẽ habẽt: nõ aũt ꝑsistũt in ea: a minore nãqꝫ ꝑturbatione vincunt ꝛ nõ absqꝫ deliberatione: vt illi. Incõtinẽs.n. silis est iis q cito fiunt ebrij ꝛ pauco vi- no ꝛ pauciore q̃ pleriqꝫ.

C ℂ Ipsoꝝ aũt hoꝝ meliores excessiui q̃ rõnẽ ha- bentes qdẽ: nõ imanẽtes aũt: a minore enĩꝫ pas- sione vincunt. ℂ Et nõ impreconsiliati quẽad- modũ alteri: silis enĩ icõtinẽs velociter inebria- tis ꝛ a pauco vino ꝛ minori q̃ vt multi.

ℂ Hec est 4ª ꝑticula ꝑme ꝑtis in q̃ cõparat spẽs in incõti- 20ª ɔclo nẽtie adinuicẽ ꝓbans: ꝙ incontinẽtes ꝓuolantes sũt min⁹ hui⁹.x.li. mali q̃ incontinẽtes debiles: ꝛ hec ẽ ɔ 20ª. ꝛ dicit ꝙ exces- siui.i. ꝓuolãtes seu irrefrenati sunt meliores: h̃ ẽ min⁹ mali q̃ rõnẽ hñtes.i. q̃ incõtinẽtes debiles nõ imanẽtes ɔsilio ꝛ rõnĩ. ɔ ꝓbat dupl'r. ꝑ ꝑ hoc ꝙ debiles vincunt a minori passiõe: ꝛ ꝑ ɔñs sunt peiores: ꝛ ex hoc seqt ꝙ ꝓuolãtes sũt minus mali q̃ debiles: ꝛ hec põt eẽ 4ª rõ ꝓbans ɔclonẽ ꝑncipalẽ: vt dicũt aliq̃.i.s. ꝙ intemꝑatus ẽ peior incõtinẽ- te: qꝛ intẽperatus vincit a minori passione: hoc ẽ min⁹ mo tiuũ hꝫ ad turpe opandũ q̃ incõtinẽs: q hꝫ fortẽ passionẽ. [Et nõ impcõsiliati.] 2ª ꝓbat ꝙ dbiles sũt peiores q̃ ꝓuo- lãtes: qꝛ dbiles sũt ꝑcõsiliati: ꝓuolãtes vo͂ nõ: imo debiles hñt rõnẽ ꝛ ɔsiliũ: ꝛ tñ male agũt: iõ sũt peiores: ꝛ ponit exẽ- plũ.d. ꝙ incõtinẽs debilis silis est illis q velociter ꝛ de faci li inebriant ꝛ a pauco vino ꝛ a minori q̃ mlti: ꝛ sic q a pau co vino inebriant: ꝛ velociter sũt peius dispositi ſꝫ corp⁹: ita debiles q a minori passione vincunt sunt peiores ſm aĩam. Et si dicat ꝙ ſm hãc rõnẽ incõtinens erit peior q̃ intẽperatus: qꝛ incõtinẽs ẽ ꝑcõsiliat⁹ ꝛ intẽperatus nõ. Di cendũ per interemptionẽ: qm̃ intẽperatus est preconsilia- tus: intemperatus.n. peccat ex electione: ꝛ electio est finis consilij: vt dictum est in tertio huius.

ℂ Patet igit icõtinẽtiã vitiũ nõ esse: nisi aliq̃ ex ꝑte for tasse. Nã hec qdẽ est ꝑter electionẽ: illud aũt cum ele- ctione: in actionib⁹ tñ est silitudo: vt Demodocus in Milesios dixit. Milesij nãqꝫ insipiẽtes qdẽ nõ sũt: ea

tñ faciunt que agũt insipiẽtes: ꝛ icõtinẽtes: iniusti qdẽ nõ sunt: iniuriã tñ faciũt: cũ aũt alter sit talis: vt nõ ex E eo qꝛ est ipsi ꝑsuasuꝫ exuꝑantes corporis voluptates ꝑterqꝫ rõnẽ rectaꝫ sequat: illi qdem dissuaderi facile: huic aũt haud facile põt. Principiũ enĩꝫ ipm̃ vtus qdẽ cõseruat: vitiũ vo͂ corrũpit. Id aũt gr̃a cui⁹ principiũ est in actib⁹: perinde vt suppõnes ipse in mathemati- cis: neqꝫ igit ibi docendoꝝ ꝑncipioꝝ est rõ: neqꝫ hic. Sed vtus aut nãlis: aut assuetudine parta cã est opi- nãdi circa ꝑncipiũ recte. Talis igit hõ tẽperans est: at ɔtrari⁹ est intẽꝑat⁹. Est aũt qdã ali⁹ ob ꝑturbationẽ a recta rõne discedẽs. Quẽ ꝑturbatio vt nõ agat qdẽ vt recta rõ iubet supat. Ut sit aũt talis vt ipsi sit ꝑsua- suꝫ oportere ꝑsequi voluptates libere tales nõ vincit. Atqꝫ hic est incõtinẽs q qdẽ intẽperãte melior est: nec F est absolute prauus: cõseruat.n. id in ipso qđ est opti- mũ: ꝑncipiũ iquã ipsuꝫ. Alius aũt est huic ɔtrius q ꝑsi- stit: ꝛ nõ ob ꝑturbationẽ a rõne discedit. Ex his igitur pꝫ hũc qdẽ studiosuꝫ: illũ aũt iprobũ habitũ esse.

ℂ Qm̃ qdẽ igit malitia incõtinẽtia nõ est: mani- 2ª ps ca. festũ: sed quo forte: hec enĩꝫ qdẽ ꝑter electionẽ: hec aũt ſm electionẽ est. sed silẽ qdeꝫ ſm actio- nes: quẽadmoduꝫ ꝙ de modochi ad milesios. Milesij enĩꝫ stulti qdẽ enĩꝫ nõ sunt. Opant aũt qualia qdẽ stulti: ꝛ incõtinẽtes iniusti qdeꝫ nõ sunt: iniusta aũt faciũt. ℂ Quia aũt hic qdẽ ta- lis qualis nõ ꝑꝑ ꝑsuasuꝫ esse ꝑseq eas q̃ ſꝫ sup- abũdantiã ꝛ ꝑter rectã rõneꝫ corꝑales delecta- G tiões: hic aũt ꝑsuasus est ꝑꝑ talẽ esse qualẽ per- seq ipsas. Ille qdẽ igit facile trãscendibilis: iste aũt nõ. ℂ Uirtus enĩꝫ ꝛ malitia principiũ: hec qdẽ corrũpit: hec aũt saluat: in actionib⁹ aũt qđ cui⁹ gr̃a principiũ quẽadmodũ in mathemati- cis suppõnes. Neqꝫ vtiqꝫ illic rõ edoctiua prin cipioꝝ: neqꝫ hic sed vtus vel nãlis vel assuefa- ctiua: eius qđ est recte opinari circa principiuꝫ. tẽperatus qdẽ igit talis: intẽperatus aũt ɔtrius. ℂ Est aũt aliqs ꝓpter passionẽ excessiuus ꝑter rectã rõnẽ: quẽ qdẽ ꝓpter nõ agere ſꝫ rectã rõnẽ superat passio: vt aũt sit talis q̃lis persuasuꝫ hꝫ persequi impudẽter oportere tales delectatio- H nes nõ superat. ℂ Et iste incõtinens est melior intẽꝑato: ꝛ neqꝫ prau⁹ simpl'r: saluat enĩꝫ opti- mũ principiũ: ali⁹ aũt ɔtrari⁹ imãsiu⁹ ꝛ non ex- cessiuus ꝑꝑ passionẽ: manifestũ vtiqꝫ ex h̃: qm̃ hic qdẽ studiosus habitus: hic aũt prauus.

ℂ Hec est secũda pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua Ph's cõparat ɔtinentiã ꝛ intẽperãtiã ad inuicẽ ſm ɔueniẽtiaꝫ ꝛ dr̃iam. ꝛ ꝑmo ponit duas ɔuenientias. Prima ẽ: ꝙ vtraqꝫ est aliqual'r malitia. dñt tñ: qꝛ intẽperantia ẽ malitia sim pliciter: sed incontinentia est malitia quodãmodo nõ sim pliciter: ꝛ hec est ɔclõ 21ª huius libri.s. ꝙ incõtinentia non 21ª pclo est malitia simpliciter: que ꝓbat sic. Omnis malitia sim- hui⁹.x.li. pliciter que opponitur virtuti morali est cum electione: in- continentia non est cũ electione: incontinens enim peccat

I pp̄ter passionē nō pp̄ electionē. ergo &c. [Sȝ sile gdē.] 2ª
ꝯueniētia est: q2 incōtinētia ⁊ itēperātia sunt siles ꝑȝ actio
nes. vterqȝ eniȝ tā incōtinēs ꝙ̄ intēperatus ꝓsequitur dele
ctationes corꝑales turpes que sunt ꝑm tactū vel gustū. vn̄
sic est de incōtinētibus sicut gdaȝ de medoki ad milesios
rep̄hēdēs ipsos dixit: milesij nō sunt stulti sed faciunt opa
silia opib⁹ stultoꝝ. Silr̄ incōtinētes nō sunt mali simplr̄
nec iusti nec intēperati: sed faciūt opa silia opibus maloꝝ
itēperatoꝝ ⁊ iniustoꝝ. [Quia aūt hic gdē talis.] Posita cō
uenientia inter incōtinentē ⁊ intēperatū: ponit dīiam inter
eos. ⁊ p̄mo ponit dīiaȝ. 2° assignat rōnē dīie. Dīia talis est
ꝙ hic. s. incōtinēs est talis ꝙ nō est sibi ꝑsuasuȝ ad ꝓsequē
dū delectationes corꝑales supabūdātes. Nō enim est icō
tinēs sic dispositus ꝑm habitum vt sit ei persuasuȝ ꝙ tales
delectationes sunt ꝓsequēde tanꝙ̄ bone. Alius aūt est cui
K ꝑsuasuȝ est ꝙ tales delectationes sunt eligende quasi ꝑ se
bone: ⁊ hoc pp̄ dispōnē quā hȝ ex habitu ⁊ talis est intēpe
ratus. vn̄ breuiter hec est dīia inter incōtinētē ⁊ intēpera
tū: q2 incōtinēs hȝ rectā existimationē finis: sȝ pp̄ vehemē
tiā passionis nō sequit̄ existimationē quā hȝ: ⁊ sic rō recte
ꝑsuadet sibi. Sed intēperat⁹ nō hȝ rectā existimationem
de fine: q2 existimat illud esse finē qđ nō est finis: puta vo
luptatē corꝑalē: ⁊ iō intēperato nō est ꝑsuasuȝ ꝑ suā rōneȝ
Notādū gs est verus finis pp̄ se appetendus. ¶ Notādū est ꝙ in
cōtinens insurgēte passione hȝ verā existimationē de fine
⁊ de his que sunt ad finem in vlī ⁊ in habitu: sed hȝ falsaȝ
existimationē de eis in ꝑticulari: vel saltē nō hȝ veraȝ exi
stimationē de eis in ꝑticulari: ⁊ ideo cessante passiōe de fa
cili recedit a sua opinione: sed ille qui ex habitu existimat
corꝑales delectationes per se ꝓsequēdas ⁊ eligendas. s. in
temperatus nō de facili recedit a sua credulitate: q2 habitus
est de difficili mobilis. [Uirtus eniȝ ⁊ malitia.] Uisa dīia
L inter incontinētē ⁊ intēperatū assignat rōnē dīie. s. quare
intēperat⁹ nō est sanabilis: nec penitiuus: ⁊ incōtinens ē sa
nabilis ⁊ penitiuus: ⁊ ꝑȝ hoc ꝓbat duas ꝯclōnes. Prima ē
ꝙ intēꝑatus nō est sanabilis nec penitiu⁹: ⁊ hec ē ꝯclō 22ª
22ª ꝯclō. dub⁹. 7. li. que ꝓbat̄ sic. Ille qui errat circa ṗn° in agibilib⁹ nō est sa
nabilis nec penitiuus: q2 cū malefecerit nō credit se male
fecisse: ⁊ iō non penitet: sed intēperat⁹ errat circa ṗn° in agi
bilib⁹: ideo intēperatus ē insanabilis ⁊ nō penitiuus. Ma
ior pȝ: q2 sicut errans circa ṗn° in speculatiuis: puta in ma
thematicis: nō pōt reuocari ab errore: eo ꝙ ṗn° nō docen
tur: cū nō habeant priora: ꝑ que possint doceri: ⁊ ita nec er
rans circa ṗn° in agibilibus poterit reuocari a suo errore:
nec pōt sibi rōne persuaderi: ⁊ per ꝯn̄s est insanabilis ⁊ i
penitiuus: q2 nō poterit sanari nec penitere: nisi reuocetur
ab errore suo: vn̄ in agibilibus virtus nālis vel assuefacti
ua. i. moralis facit recte opinari circa ṗn° agibiliū: ⁊ sic pȝ
M maior: ⁊ minor pȝ ex hoc: ꝙ in agibilib⁹ finis est ṗnm: sicut
in mathematicis suppōnes sunt ṗn°. Sȝ intemꝑatus errat
circa finē agibiliū: q2 nō hȝ rectā existimationē de fine: exi
stimat. n. voluptatē corporalē esse finē simplr̄ ⁊ ꝑ se bonā:
qđ pȝ: qm̄ virtus ⁊ malitia sunt circa ṗnm: malitia corrum
pit ṗnm. i. finē: hoc est: corrūpit rectā existimationē d̄ fine: ⁊
virtus saluat rectā rōnē de fine: cū igit̄ intēꝑantia sit mali
tia: ⁊ temꝑantia sit virt⁹: pȝ ꝙ intēꝑantia nō hȝ rectā exi
stimationē de fine: qđ est ṗnm agibiliam: ⁊ ita pȝ minor: ꝙ
intēperātia errat circa ṗn° in agibilibus: temꝑatus aūt hȝ
virtutē que saluat rectā existimationē de fine: ⁊ iō non er
rat circa finē: nec ꝑ ꝯn̄s circa ṗnm in agibilibus. [Est autē
aliquis.] 2ª ꝯclō quā hic intēdit: que est 23ª est ista: q2 incō
23ª ꝯclō dub⁹. 7. li. tinēs ē sanabilis ⁊ penitiuus: hec ꝯclō ꝓbat̄ sic. Ille qui hȝ
rectā existimationē de fine: ꝙ̄uis ꝑ vehemētiaȝ passionis
nō agat ꝑm rectā rōneȝ est sanabilis ⁊ penitiuus: sed incō
tinens hȝ rectā existimationē de fine: ꝙ̄uis pp̄ vehemētiā
passionis nō agat ꝑm rectam rōnē: igit̄ incōtinēs est sana N
bilis ⁊ penitiuus. Maior pȝ: q2 ille qui hȝ rectā existima
tionē in vlī. s. in habitu de fine: lȝ pp̄ passionē oꝑet̄ ꝯ dicta
men rōnis: cessante tn̄ passione: que cito trāsit hȝ rectā exi
stimationē in particulari ⁊ in actu de fine: ⁊ per illā rōnem
pōt sanari ⁊ discredere: qđ prius credebat i ꝑticulari ⁊ in
actu: ⁊ penitere de malo qđ fecit: sciens tūc in particulari
⁊ in actu: ꝙ illud erat maliū: qđ fecit ex̄ns in vehemēti pas
sione. Et minor pȝ: nā incontinēs hȝ rectā existimationem
de fine: tn̄ non agit ꝑm rectā rōnem pp̄ passionē quā ꝑ rō
nē nō supat: imo passio supat rectā rōnem: vn̄ incōtinens
nō est prauus simplr̄ cū hēat rectā rōnē: ⁊ ꝑ ꝯn̄s sit sanabi
lis ⁊ penitiuus. [Et iste incontinēs est melior intēperato.]
Ex hoc ꝯcludit ꝯnē ṗncipalē hui⁹ capli. s. ꝙ itemꝑat⁹ ē pe
ior incontinēte: ⁊ pōt poni 4ª vel 5ª rō ad dictā ꝯnē: ⁊ est
O rō talis. Ille i quo saluat̄ optimū ṗnm. i. recta existimatio
de fine: que est ṗnm optimū: est melior ꝙ̄ ille in quo nō sal
uat̄: sed corrumpit̄ hȝ ṗnm. s. recta existimatio de fine: sed
in incōtinente saluat̄ optimū ṗnm. s. recta existimatio d̄ fi
ne: ⁊ in intēperato non saluat̄ hȝ ṗnm: igit̄ incontinēs ē me
lior: ⁊ ꝑ ꝯn̄s intēperatus est peior. Alius aūt. s. ꝯtinens ē ꝯ
rius incōtinenti: ⁊ est imansiuus: hoc est ꝑmanens in rōne
recta: ⁊ non excedit rōnem rectam pp̄ passionē. Ex dictis
igit̄ est manifestū: ꝙ ꝯtinentia est habitus studiosus: ⁊ in
continentia habitus prauus: ⁊ accipit hic habitū ꝑ dispō
nē: nō ꝑ habitu firmo: cū dicit incontinentiā esse habituȝ.
Notādū ¶ Intelligendū ꝙ ista ꝯclō: intēperatus nō est sanabilis
nec penitiuus: dȝ intelligi ꝙ̄tū ad difficultatē nō ꝙ̄tum ad
impossibilitatē: nō. n. est impōle intēperatū sanari ⁊ peni
tere: sed est difficile: nō. n. pōt tolli habitus intēperantie ni
si ꝑ longā ꝯsuetudinē ⁊ assuefactionem in actibus contra
P rijs operibus intemperantie.

Capitulum nonum in quo repetit ⁊ soluit dubitationē supius po

sitā. Utrū ꝯtinēs sit imansiuus oī opinioni: vel tm̄ recte: ⁊
incōtinens egressiuus ab oī opinione: vel tm̄ a falsa ⁊ pra
ua: ⁊ ꝙ aliq laudabilr̄ discedūt a suis opinionibus: ⁊ ꝙ ali
qui vituꝑabilr̄ imanent suis opinionibus: ⁊ quō cōtinētia
consistit in medio: quemadmodum virtus: ⁊ ꝙ ꝑm simili
tudinem continentia dicitur temperantia ⁊ incontinentia
nominatur intemperantia.

¶ Querēdū est: vtrū is sit incontinens: qui ꝙ̄uis in rō
ne electioneue ꝑstat: an is qui in recta ꝑsistit. Et vtrū
is sit incontinēs: qui nō ꝑmanet in quauis electōe rō
neue: an is q nō ꝑsistit in rōne falsa ⁊ electōe nō recta:
quēadmodū antea dubitauim⁹. An ꝑ accn̄s gdē in q
uis: per se aūt in rōne vera: rectaqȝ electione: alter per
Q stat: alter nō perstat. nam si quispiam hoc ob hoc expe
tit aut seqt̄: ꝑ se gdē hoc expetit aut seqt̄: ꝑ accn̄s āt ip
suȝ prius. At qđ est per se: id simplr̄ esse dicimus. Qua
re sit vt aliquo gdeȝ mō quauis in opinione: absolute
autem in vera alter persistat: alter non persistat.

Utrū igit̄ ꝯtinēs est: qui qualicūqȝ rō Capitul⁹ ꝑ. trac. 7. li. ethi.
ni: ⁊ qualicūqȝ electioni imanet: vl̄ q ṗ° ꝑꝯ. ca.
recte: ⁊ incōtinēs aūt q qualicūqȝ nō
imanet electioni: ⁊ q̄licūqȝ rōni: vl̄ q
false rōni: ⁊ electiōi nō recte quēadmodū dubi
tatū est prius. Uel ꝑm accn̄s qui qualicūqȝ: ꝑm
seipm̄ aūt qui vere rōni ⁊ recte electiōi. hic gdē
imanet. hic aūt nō imanet. si eni qs hoc pp̄ hoc
eligit ⁊ ꝓsequitur ꝑm seipm̄ quidem hoc eligit ⁊

A pſequiť:ſm accidēs aūt ꝛō prius:ſimplr autē dicimus ꝙ ſm ſeipm̄. Quare eſt qdem vt qualicūqꝫ opinioni h qdem imanet:h autem excedit:ſimplr autem qui vere.

Noni ca. p.trac.di° in duas p̄tes p̄n. Iſtud eſt 9m capl'm p̄mi tractatus huiꝰ libri:in quo ſoluit quartā dubitationē ſupius in dubitationibꝰ poſitā.ſ.vtrū cōtinēs ſit imanſiuus oī opioni vel tm̄ recte:ꝛ incōtinēs egreſſiuus ab oī opione vel tm̄ a falſa ꝛ praua:ꝛ quō ꝯtinētia hꝫ rōnē mediꝫ:ꝛ quō ꝯtinētia dr̄ tēperantia:ꝛ in quo cōtinētia ꝛ tēperātia ſūt ſiles:ꝛ ꝯtinet iſtud capl'm duas ptes p̄ncipales. In p̄ma repetit ꝛ ſoluit dubitationē p̄dictā. In 2ª ibi[Quia aūt eſt aliqs.]oſtendit quō cōtinētia hꝫ rōnē mediꝫ:ſicut ꝛ tēperātia:ꝛ comparat ꝯtinētiā ꝛ tēperātiā ad inuicē. Prima ps cōtinet quattuor pticulas. In p̄ma mouet ꝛ ſoluit dubitationē iam dictā. In

B 2ª ibi[Sunt aūt qdā imāſiui.]oſtēdit quō aliqs male ꝛ vituꝑabiliter imanent ſuis opionibꝰ. In 3ª ibi[Sūt aūt iſchyrognomones.]oſtendit quō tales vituꝑabilr imanētes rōni ſe habēt ad incōtinētes. In 4ª ibi[Sūt aūt qdā.]oſtendit quō aliqs laudabilr diſcedunt a ſua opinione ſeu rōne. In p̄ma igiť pticula repetit ꝛ ſoluit hāc dubitationē. vtrū cōtinēs ſit imāſiuus oī opinioni vel tm̄ recte:ꝛ incōtinēs egreſſiuus ab oī opione vel falſa tm̄ ꝛ praua. vel formať ſic. Utrū incōtinēs ſit q nō imanet electioni ꝛ qlicūqꝫ rōni vel q falſe rōni tm̄ ꝛ electioni nō recte.[Uel ſm accidēs.] Hanc dubitationē ſoluit Phs.d.ꝙ ſꝫ accidēs pōt dici cōtinēs ꝛ incōtinēs q manet vel nō imanet qlicūqꝫ rōni:ſed p ſe loquēdo dr̄ ꝯtinēs ꝛ icōtinēs q nō imanet vel imanet vere electioni ꝛ recte rōni:ꝛ illud determinat Phs.ſ.ꝙ cōtinens p ſe imanet vere rōni ſeu opioni:ꝛ p accn̄s opioni

C 24ª tercio phi.ª.T.44. falſe:ꝛ incōtinēs per ſe imanet opioni falſe:ꝛ p accn̄s opioni vere:ꝛ hec eſt ꝯ 24ª que ꝓbať ſic. Sicut illud qō queriť pp ſe.p̄mo ꝛ p ſe queriť:ꝛ illud qō queriť pp alterū/per accn̄s qriť. vbi grā.ſiqs querit ꝛ diligit dulce vinū ꝓpter hoc ꝙ eſt dulce/per ſe ꝛ p̄mo querit ꝛ diligit dulce:ꝛ p accidens querit ꝛ diligit qō p̄us.ſ.vinū. Et ſiqs eligit fel loco mellis pp ſilitudinē coloris exiſtimās illud eſſe mel/manifeſtū eſt ꝙ per ſe loquēdo querit h pp qō eligit alterū.vn̄ per ſe querit ꝛ eligit mel:ſꝫ per accn̄s querit ꝛ eligit fel:eodē mō ſiqs falſaꝫ rōnē exiſtimet eē verā imanet illi rōni falſe putās eā eſſe verā. vbi grā. Siqs putet ꝙ eſt verum: bonū eſt fornicari:ꝛ imanet opioni de iſta ꝓpoſitione.pp hoc ꝙ opinať illā eſſe verā:per ſe imanet vere rōni ꝛ opinioni:ꝛ per accidēs falſe opinioni. Et eodē mō eſt de incōtinente qui egrediť ab opione falſa:ꝓpter hoc ꝙ credit eā

D eſſe verā.igiť ꝯtinēs per ſe imanet rōni ſeu opioni vere:ſꝫ p accidēs opinioni falſe:ꝛ incōtinens per ſe imanet opioni falſe:ꝛ p accn̄s opioni vere.vn̄ pōt rō ſic formari. Quilꝫ illi per ſe imanet cui pp ſe ꝛ nō pp alterū imanet:ſed cōtinēs imanet rōni ꝛ opinioni vere pp ſe.ꝓpter h ꝙ eſt vera vel apparēs vā:ꝛ imanet rōni falſe pp alterū:qꝛ opiať illā eſſe verā:ꝛ incōtinens imanet rōni falſe pp ſe:ꝛ egreditur ab opione falſa ꝓpter hoc ꝙ credit eā eſſe verā.igiť cōtinens per ſe imanet rōni vere:ꝛ p accn̄s rōni falſe:ꝛ incōti-

Nōa° p° nens per ſe imanet rōni falſe:ꝛ p accidēs rōni vere:ꝛ p ſe egrediť a rōne vera ꝛ p accn̄s egrediť a rōne falſa. ❡ Notanda ſunt h duo. p̄mo ꝙ Phs in ꝓpoſito p imanere itelligit intendere imanere:cōtinēs enim intēdit imanere rōni vere:ſed qn̄ imanet rōni falſe nō eſt verū de vtute ſermonis:ꝙ ipſe imaneat rōni vere niſi eadē rō eſſet vera ꝛ falſa:ſicut ille q eligit fel loco mellis:nō per ſe eligit mel:ſed per ſe intēdit eligere mel.vn̄ de actu eligente fel credente illud eſſe mel nō eſt verū dicere de vtute ſermonis ꝙ iſte eligit mel:qꝛ verū eſt ꝙ eligit fel:tn̄ intēdit eligere mel. Et

E per accidens debet intelligi ꝓter intentionē.vn̄ eligens fel loco mellis:per accn̄s eligit fel:qꝛ ꝓter itentionē eligit fel: ꝛ ſic dꝫ ꝯclo Phi intelligi.ꝙ[Cōtinens p ſe imanet ꝛc.] hoc eſt intendit imanere opioni vere:ꝛ incōtinens per ſe intendit egredi ab opione vera. ❡ 2° eſt notandū ꝙ ly p ſe/ in ꝓpoſito dicit modū cauſandi:ꝛ eſt qrtus modus ipſius per ſe poſiti in p̄mo poſteriorū.cū dī ꝙ ꝯtinens per ſe imanet vel per ſe intēdit imanere rōni vere:in ſubiecto eſt cā predicati.nā cōtinēs ſm ꝙ ꝯtinens immanet vel intendit immanere rōni vere. ❡ Et ſi qrať in quo genere cāe eſt in ſubiecto cā p̄dicati:ꝛ etiā h eſt ꝯtingens cōtinens imanet rōni vere qꝛ pōt eſſe falſa:ꝛ hic ſilr eſt contingēs cōtinens intēdit imanere rōni vere:qꝛ nō ſemꝑ dum eſt continens actu intendit imanere rōni vere ꝛ ꝓpoſitio cōtingens nō eſt per ſe in aliquo mō per ſe vt ſumiť in demonſtratiuis.

Nōa° 2° T.cō.9.

Rō.

F ❡ Dōm ꝙ in hac:cōtinens intendit rōni vere imanere:in ſubiecto eſt cā per ſe effectiua predicati:qꝛ in ꝯtinente includiť habitus ſeu diſpoſitio que eſt ꝯtinētia ꝛ cōtinentia eſt cā effectiua imanſionis ꝯtinentis in vera opinione:nec opꝫ ꝙ oīs ꝓpoſitio per ſe quarto mō ſit neceſſaria:ſꝫ ſufficit ꝙ in ſubiecto ſit cā ſufficiēs p̄dicati:ſiue illa cā ſit actiua ſiue paſſiua:hec eſt enīꝫ p ſe quarto mō edificator edificat:ꝛ tn̄ nō eſt neceſſaria:ꝛ h eſt per ſe quarto mō medicus ſanat:ꝛ h ſilr infirmus ſanať:ꝛ tn̄ oēs iſte ꝓpōnes ſunt ꝯtingentes. Uel pōt dici ꝙ p ſe in quarto mō nō dicit modū p̄dicādi nec determinat cōpoſitionē vnientē p̄dicatuꝫ cū ſubiecto:ſꝫ determiat ſubm̄.vn̄ hec nō eſt p ſe:medicat ſanat:tn̄ h eſt vā:medicus p ſe ſanat ſm ꝙ ly p ſe/eſt determinatio ſubi:ꝛ eſt ſenſus medicꝰ ſꝫ ꝙ medicus ſanat.hoc eſt in medico eſt per ſe cā ſanitatis.ſ.ars medicine.

Solē qō.

G ❡ Sunt aūt in opinione pſiſtentes:quos ptinaces appellant. Hi nō niſi cū difficultate dimoueri a ſua ſnīa pñt. Et ſimile qdeꝫ qd hñt cū cōtinēte:ſicut ꝛ ꝓdigus cū liberali:ꝛ audax cū ꝯfidente. Sunt aūt in multis ab illo diuerſi:cōtinens enīꝫ nō mutat ſniam ob pturbationē atqꝫ cupiditatē:nā cū acciderit facilē ſeſe offert recta pſuadenti. Illi vō nō a rōne mutanť.nam cupiditates cupiunt atqꝫ a voluptatibus pleriqꝫ ducunť.

❡ Sunt aūt qdam imanſiui opioni. Sunt autē quos vocant iſchyrognomonas:puta difficile perſuaſibiles:ꝛ nō facile trāſuaſibiles. ❡ Qui ſile qdē aliqd hñt ꝯtinēti qle ꝓdigus liberali:ꝛ audax ꝯfidēti. ❡ Sunt aūt alteri ſm multa:hic

H qdeꝫ enīꝫ pp paſſionē ꝛ ꝯcupiaꝫ nō trāſmutās ꝯtinēs:qꝛ facile pſuaſibilis eſt cū ꝯtingat ꝛ erit ꝯtinēs:h aūt nō a rōne:qꝛ ꝯcupias aſſumunt ꝛ ducuntur multi a delectationibus.

❡ Hec eſt 2ª pticula:in qua oſtendit quō aliqs male ꝛ vituperabilr imanent ſuis opionibꝰ ꝛ ſermonibꝰ:ꝛ quō iſti ſe hñt ad cōtinentes:ꝛ dicit q ſunt qdā nimis imanētes proprys opionibꝰ ꝛ ſermonibus:ꝛ ſunt illi quos hoies vocant iſchyrognomonas.ſ.ptinaces:qbꝰ ſi aliqd ſit pſuaſum:ita ꝙ habeant opinionē de aliquo:nō de facili tranſmutanť de illa opinione:aut ſi aliqd dixerint illud oīno volūt ſuſtinere:ꝛ illō maxie vꝫ accidere melicis q de difficili recipiūt ꝛ recepta fortiter retinēt ad moᵐ terre.[Qui ſile.] Tales ſunt ſiles ꝯtinenti in hoc ꝙ imanent ſuis opinionibus.per exceſſuꝫ enīꝫ habent illud qō hꝫ ꝯtinens.ſ.imanere ꝓprie opinioni:ſicut ꝓdigus hꝫ per exceſſum illud qō ptinet ad liberalitatem.ſ.dare ꝛ cōſumere.vn̄ tales pertinaces plus imanent ſuis opinionibus ꝛ dictis ꝙ debent:ſed continēs

I manet sue opioni sȝ q̄ d3 ⁊ ſm q̄ op3.[Sunt aūt.]Differunt aūt p̄dicti ptinaces a ɔtinēte:qꝛ ɔtinēs imanet sue rōni ⁊ nō trāſmutaꝛ ab ea pp paſſionē:ſȝ pp fortiorē rōnem pōt mutari a ſua opione ⁊ in B eſt laudabilis:ſȝ ptinax nō pmutaꝛ a ſua opione pp aliquā rōnē:ſȝ ſumunt ɔcupias ⁊ ducunꝛ multi a delectationib⁹ ex̄ rōnē:⁊ ita ſunt vitupabiles:qꝛ nō pmittūt ſe vinci aliq̄ rōne:⁊ tn̄ vincunꝛ paſſiōe.

Notandū ℂ Intelligēdum eſt h̄ q̄ aliqs pōt remoueri a ſua opione dupl'r. vno mō ex pte rōnis vt ſi ſupueniat aliq̄ rō fortior. Alio mō ex pte paſſionis:q̄ puertit iudiciū rōnis in pticulari. hec eſt igiꝛ dr̄ia q̄ cōtinēs nō trāſmutaꝛ a ſua opione pp paſſionē ɔcupiē:ſed qn̄qȝ eſt bn̄ pſuaſibilis ab alia rōne meliori inducta:ſed ptinax nō mutaꝛ a ſua opione pp aliquā rōnē:ſȝ imanet ſue opioni pp paſſionē:nec trāſmutaꝛ ab illa niſi h̄ fuerit pp vebementē paſſionē.

ℂ Sunt aūt ij ptinaces q ſue ſunt ſnie: ⁊ q ſunt indocti
K ac ruſtici. Atq3 ſue ſnie hoies ob voluptatē atq3 dolorē ſunt ptinaces. Gaudēt n. vincētes ſi nō e ſua ſnia diſſuaſiōe vlla dimoueanꝛ: ⁊ dolēt ſi ſua ſint irrita vt decreta. Quare potius ſunt incōtinēti q̄ ɔtinēti ſiſ'es.

ℂ Sunt aūt iſchyrognomones ⁊ idiognomones ⁊ indiſciplinati ⁊ agreſtes: ⁊ hi qdē3 idiognomones aūt pp delectationē ⁊ triſtitiā: gaudent eni3 vincētes ſi nō trāſuadeanꝛ ⁊ triſtanꝛ ſi infirma q̄ ipſoꝝ ſint: queadmodu3 ſentētie: q̄re magis incōtinēti aſſimilanꝛ q̄ cōtinēti.

ℂ Hec eſt 3ª pticula p̄me ptis:in qua narrat q̄l'r ptinaces ſe hñt ad incōtinētē. Iſti enim ptinaces aſſimilanꝛ incōti-
L nēti pp B q̄ aliquā delectationē nimis querūt ⁊ aliquā triſtitiā nimis fugiūt. Multi eni3 gaudēt ⁊ delectanꝛ qn̄ cōferēdo cū alijs vincūt vel apparēt vincere:ſȝ nō trāſmutanꝛ a ſua opione pp aliquā ſuaſionē ⁊ multum triſtanꝛ ſi eoꝝ ſnie vel opiones appareāt ifirme:ita q̄ op3 eas deſerere:⁊ in B ɔueniūt cū incōtinēte ⁊ molli q ſupabūdanter appetūt delectationes ⁊ fugiūt triſtitias:⁊ ſic p3 q̄ ptinaces magis aſſi'lanꝛ icōtinēti q̄ ɔtinēti. Iſti ſic ptinaces in defenſione ſuaꝝ opionū ⁊ ſermonū dicanꝛ iſchyrognomones ⁊ idiognomones.i. ppriē ſnie vel pprij ſenſus: ⁊ ſunt indiſciplinati:qꝛ nolūt ab a'io inſtrui:⁊ dicanꝛ agreſtes:qꝛ ſemp volūt ſeq ppriū ſenſu3 ⁊ nō pñt de facili cū alijs cōmorari. Euſtratius dicit q̄ iſti ptinaces volūt ⁊ amant ſermones ipſoꝝ:⁊ ſiqd ſimpl'r dicant:quemadmodū ſnias ⁊ leges tenent: ⁊ ſi die exiſtente dicant q̄ noꝝ eſt nolunt aliquem ſibi contradicere.

M ℂ Sunt ēt q nō ob incontinētiā in ſnia nō pſiſtunt: vt Neoptolemus apud Sophoclē i philoctete: q̄q̄ ob voluptatē nō pſiſtit:ſed honeſtatē. Erat.n. honeſtū illi vera loq. Ab Vlyxe aūt fuerat illi pſuaſum mētiri. Etenim nō ois q pp voluptatē qppiā agit intēperās eſt:aut prauus:aut incōtinēs:ſed qui agit ob turpem.

ℂ Sūt aūt qdā q hīs q̄ vñr nō imanēt nō pp incōtinētiā:puta in philotete q ſophoclis neoptolem⁹: q̄uis pp delectationē nō imāſit ſȝ bonā: veꝝ dicere eni3 ipſi bonū erat:pſuaſus eſt autē ab Vlixe falſum dicere:nō enim ois qui ppter delectationē aliqd operaꝛ eſt itemperatus ſiue prauus ſiue icōtinēs:ſȝ q ppter turpem.

ℂ Hec eſt 4ª pticula p̄me ptis:in qua narrat qūo aliq diſcedunt laudabil'r a ſua opione vel rōne:⁊ ſūt illi q nō pp incōtinētiā nō imanēt ⁊ recedūt a ſua opione:ſȝ pp bonum

vtutis:⁊ ponit exēplū de Neoptolemo in philotete ſophoclis.i.in libro Sophoclis de philotete:qui fuit pſuaſus ab Vlixe q̄ diceret falſu3 pp vtilitatē patrie:⁊ illius opionis fuit q̄ bonū eēt mētiri pp vtilitatē pt̄ie:ſȝ illi pſuaſioni ⁊ opioni nō imāſit pp amorē veritatis:⁊ fecit hoc.ſ.trāſmutabaꝛ ab illa opione pp aliquā delectationē nō malā:ſed bonā. Delectabile eni ſibi videbaꝛ dicere verū:nec tn̄ pp B fuit icōtinēs itēpat⁹:nō eni ois q pp delectationē aliqd opaꝛ eſt itēpat⁹ aut prauus aut icōtinēs:ſed ſolū ille q pp turpē delectationem operatur aliqd turpe. N

ℂ Cū aūt ſit ⁊ qdā talis: vt minus q̄ oporteat corpis gaudeat voluptatibus nō pſiſtens in rōne: inter hūc ⁊ incōtinētē medius ipſe ɔtinēs collocaꝛ. Incōtinens eni nō pſiſtit in rōne:qꝛ magis q̄ op3 voluptatib⁹ delectaꝛ. Hic vō nō pmanet:qꝛ minus q̄ op3 eiſdē gaudet. At ɔtinēs pſtat:⁊ ob neutrum ſniam mutat. Op3 O aūt ſi ɔtinētia ſit ſtudioſu3:habitus vtroſq3 ɔ̄rios improbos eſſe:queadmodū ⁊ videnꝛ. S3 qꝛ ppaucis alter hominibus ineſt:raroq3 admodum fit:temperantia ſoli ɔ̄rium intemperātie eē videtur:ſic ⁊ cōtinentia ſoli incontinētie aduerſari putatur.

ℂ Quia aūt aliqs eſt talis q̄lis minus q̄ op3 corporalib⁹ gaudēs: ⁊ nō imanēs rōni:talis huius ⁊ incōtinētis medius ɔtinēs. Incōtinēs qdē.n. nō imanet rōni pp maius aliqd. Iſte aūt ppter min⁹ aliqd:cōtinēs aūt imanet ⁊ nō pp alteru3 trāſmutat. ℂ Op3 aūt ſiqdē ɔtinētia ſtudioſū: vtroſq3 ɔ̄rios hañr⁹ prauos:queadmodū ⁊ apparēt:ſȝ pp alteꝝ in paucis ⁊ raro eē manifeſtū: queadmodū tēpantia intēpantie vr̄ ɔ̄rium eſſe ſolum:ſic ⁊ continentia incontinentie. 2ª pe.c. P

ℂ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i:in qua oſtēdit qūo cōtinētia h3 rōnē medij ſicut ⁊ tēperātia que eſt vtus:⁊ cōparat cōtinētiā ⁊ tēperātiā ⁊ incōtinētiā ⁊ intēperātiā ad inuicē:⁊ cōtinet duas pticulas. In p̄ma oſtēdit ɔtinētiā eē in medio. In 2ª ibi[Quia aūt ſm ſilitudinē.]cōpat ɔtinētiā ⁊ tēperātiā:⁊ ēt icōtinētiā ⁊ itēperātiā ad inuicē. In p̄ª igiꝛ pticula oſtēdit ⁊ pbȝ q̄ ɔtinētia eſt mediū ⁊ quoꝝ eſt mediū. pbat igiꝛ p̄mo q̄ cōtinētia eſt q̄dā medietas laudabilis ſiue q̄ ɔtinēs eſt q̄dā mediū:⁊ hec eſt ɔ̄ 25ª que pbaꝛ ſic. Vbicūq3 repiunꝛ ſupabūdātia ⁊ defect⁹ vitupabiles ibi eſt medietas iter ſupabūdātiā ⁊ defectū laudabilis:ſȝ circa ɔcupias delectationū corpaliū repiunꝛ ſupabūdātia ⁊ defect⁹ vitupabiles. nā aliqs eſt ſic diſpoſit⁹ q̄ plus gaudet corpalib⁹ delectationib⁹ q̄ op3 ⁊ nō pmanet in rōne:⁊ talis eſt incōtinēs ſicut p̄us viſu3 eſt:⁊ aliqs min⁹ gaudet corpalib⁹ delectationib⁹ q̄ op3:⁊ nō pmanet in rōne iudicando q̄ talib⁹ delectationibus eſt vtendū vt op3:⁊ ille qꝛ eſt rarus eſt inoiatus. igiꝛ circa delectationes corpales eſt aliqs medi⁹:q nō plus gaudet corpalib⁹ delectationib⁹ q̄ op3 nec minus:⁊ ille medi⁹ eſt cōtinēs. De hac rōne ponit in textu minor ⁊ ɔclo:⁊ addit dicēs:q̄ iſte.ſ.incōtinēs non imanet rōni pp aliqd mai⁹. Ille aūt.ſ.deficiēs nō imanet rōni pp aliqd min⁹:hic eſt incōtinēs q vult plus vti delectationib⁹ ⁊ ille deficiēs q minus vult vti delectationib⁹:⁊ ideo nō imanet rōni:qꝛ minus vult vti delectationibus q̄ op3:ſed ɔtinēs imanet rōni ⁊ nō trāſmutaꝛ neq3 pp mai⁹ neq3 pp min⁹.[Op3 aūt ſiqdē.]Et qꝛ ɔtinētia eſt habitus ſtudioſus.i. vtuoſus op3 q̄ vterq3 hui⁹ extrem⁹ ſit prauus: qꝛ tn̄ alter.ſ. habitus deficiens non eſt noiatus:qꝛ raro ⁊ in 25ª ethico hui⁹.2.li. Q

paucis

A paucis inueniť: raro eniꝫ inueniť ꝙ aliqs egrediať a rōne minus: iō vī ꝙ tēperātia est ꝯria intēperātie solū: qđ tñ nō est verū. Posset aūt poni h̄ vna ꝯ.ſ. ꝙ habit⁹ seu dispōnes ꝯrie cōtinētie sunt praue.ſ. icōtinētia ⁊ insensibilitas: ⁊ est

29° cclo hui°.z.li. ꝯclo 26° que pbať sic. Cōtinētia est bona ⁊ studiosa: sed bonū nō ꝯriať bono: sed solū prauū ꝯriať bono: iō disposi tiones ꝯrie ꝯtinētie.ſ. incōtinētia ⁊ isensibilitas sūt praue.

⁋ At vō cū ob siliudinē multa dicanť: factū est vt ⁊ tēperās p siliudineꝫ cōtinēs dicať. Cōtinēs.n. talis est: vt nihil p̄ter rōnē ob voluptatē corpis agat: ⁊ tēpans ēt talis est. Sꝫ ille qdē hꝫ prauas cupiditates: hic aūt nō hꝫ. Et hic qdē est talis vt nō delecteť p̄ter rōnē: ille vō talis vt delecteť qdē: sꝫ nō ducať. Similes ēt sūt incōtinens ⁊ intēperās: qui qdem diuersi sunt: vterqꝫ

B enim corporis sequitur voluptates: sed alter ⁊ oportere putat: alter non putat.

⁋ Quia aūt fm siliudinē multa dicunť ēt ꝯtinētia que temperate fm siliudinem cōsecuta est. ⁋ Eteniꝫ cōtinens potēs nihil p̄ter rōnē pp̄ter corpales delectatiōes facere ⁊ tēperat⁹. ⁋ Sꝫ hic qdē habēs: hic aūt nō hñs prauas ꝯcupias. ⁋ Et hic qdē talis q̄lis nō delectari p̄ter rōnē: h aūt qualis delectari: sed nō duci. ⁋ Siliis aūt ⁊ icōtinēs ⁊ intēperat⁹ alteri qdē existētes: vtriqꝫ aūt corpalia delectabilia p̄sequenť. ⁋ Sꝫ h qdē ⁊ existimās oportere: h aūt nō existimans.

C ⁋ Hec est 2ª pticula scđe ptis: in qua cōparat continētiā ⁊ tēperātiā: silr incōtinētiā ⁊ intēperātiā ad inuicem. ⁊ pmo narrat ꝙ pp siliudinē iter cōtinētē ⁊ tēperatū: incōtinens dī qñqꝫ intēperatus: ⁊ incōtinētia qñqꝫ seqť modū itēperātie seu nomē. [Eteniꝫ ꝯtinēs.] Et est siliudo iter ꝯtinētē ⁊ tēperatū: qꝛ tā cōtinēs q̄ꝫ tēperatus hꝫ facultatē vt nihil p̄ter rōnē opeť pp delectationes corpales. [Sꝫ h qdē habēs.] Sed differūt cōtinētia ⁊ tēperātia: ⁊ hec est ꝯ 27°.ſ.

27° ꝯclo hui°.z.li. ꝙ cōtinētia ⁊ tēperātia differunt: que pbať dupl'r. fm ꝙ dupl'r differūt cōtinētia ⁊ tēperātia. pmo sic. Continēs hꝫ prauas ꝯcupias sed tēperatus nō hꝫ prauas ꝯcupias sꝫ ordinatas ⁊ moderatas p hitū tēperātie. [Et h qdē.] 2° pbať sic. Tēperatus est sic disposit⁹ p habitū tēperātie ꝙ nō delectať p̄ter rōnē: sꝫ ꝯtinēs est sic disposit⁹ ꝙ delectať p̄ter rōnē: q̄uis nō ducať a passione. ğ ⁊c. [Siliis aūt ⁊ incontinēs.] Cōparat incōtinētē ⁊ intēpatū ad inuicē fm ꝯueniētiā ⁊ dīiaꝫ: ꝯueniūt eniꝫ in h ꝙ vtriqꝫ.ſ. incōtinētia ⁊ itēperātia siue icōtinēs ⁊ intemperatus p̄sequunť delectabilia corpalia. [Sed h qdē.] Incōtinēs ⁊ intēperat⁹ differunt: ⁊

28° cclo hui°.z.li. hec est ꝯ 28° que pbať sic. Intēperat⁹ p habitū itēpantie

D peruertētē iudiciū rōnis opinať delectabilia corpalia esse p̄sequēda: sꝫ hic.ſ. icōtinēs nō opinať h⁹ delectabilia esse p̄sequēda: qꝛ in eo saluať pn^m.ſ. iudiciū: vt dictū est supra.

Capitulum decimū

in quo ostēdit ꝙ incōtinens nō est prudēs: ⁊ qualr se hñt ad inuicē prudēs ⁊ incōtinēs: ⁊ ꝙ incōtinens nō est simpl'r malus sed semimalus: ⁊ ꝙ nullus incōtinēs agit incōtinēter ex ꝯsilio: ⁊ in hoc ꝯueniūt oēs incōtinētes: ⁊ ꝙ incōtinēs irrefrenatus est sanabilior q̄ꝫ incōtinēs debilis: ⁊ ꝙ incontinens preter consuetudineꝫ est sanabilior q̄ꝫ incontinens per naturam.

⁋ At qui neqꝫ fieri pōt vt idē sit prudēs atqꝫ icōtinēs sil. Est.n. demōstratū prudētē simul ⁊ more studiosuꝫ eundē eē. Preterea nō solū ex eo qꝛ scit prudēs est: sed ex eo ēt qꝛ idoneus est ad agendū. At incōtinēs nō est

E idoneus ad agēdū. Habilē aūt nihil p̄hibet eē incōtinentē. Quapp ⁊ interdū nōnulli prudētes esse videnť atqꝫ incontinentes qꝛ differt habilitas a prudentia eo modo quem supradiximus.

Cap 10^m p.tra.z.li. ethi. p'pa.ca. Eqꝫ simul prudētē ⁊ incōtinētē ꝯuenit esse eūdē: sil' eniꝫ prudēs ⁊ studiosus fꝫ morē oñsuꝫ est ens. ⁋ Adhuc nō in scire solū prudēs: sed ⁊ in eo qđ practicus: incōtinēs aūt nō practicus. ⁋ Dinū aūt nihil p̄hibet incōtinentē esse: p̄pter qđ ⁊ videnť qñqꝫ prudētes esse qdā incōtinētes p̄pter dinotitam differre a prudentia fm dictum modum in primis sermonibus.

F Decimi c. p.trac.di° in duas ptes pn. **Istud est** 10^m cap^m pmi tractatus: in quo soluiť scđa dubitatio supi⁹ mota.ſ. vtrū aliqs possit eē sil' prudēs ⁊ icōtinēs: ⁊ cōparat ad inuicē incōtinētē ⁊ prudentē: ⁊ ēt cōparat diuersas icōtinētias iter se fm cōueniētiaꝫ ⁊ dīiam. Istud capl'm ꝯtinet duas ptes pncipales. In pma phs cōparat incōtinētē ⁊ prudētē ad inuicē. In 2° ibi [Hic qdē eniꝫ ipsoꝝ.] cōparat diuersas icōtinētias ad inuicē. Pria ps ꝯtinet duas pticulas. In p^a declarat ꝙ incōtinētia ⁊ prudētia nō pñt esse sil' in eodē subiecto. In scđa ibi [Et fm qdē rōnē.] cōparat prudētē ⁊ incōtinētē ad inuicē fm ꝯueniētiā ⁊ dīiaꝫ. In pma igiť pticula declarat ꝙ nō est poſe aliquē esse prudētē sil' ⁊ incōtinētē: ⁊ hec est ꝯ

29° cclo hui°.z.li. 29° que pbať dupl'r. Primo sic. Nullus pōt esse sil' studiosus fm v̄tutē moralē ⁊ incōtinēs: sꝫ ois prudēs est studiosus fm v̄tutē moralē. igiť est ipoſe ꝙ aliqs sil' sit prudens

G ⁊ incōtinēs. ⁊ maior pꝫ: qꝛ nullus studiosus fm v̄tutē moralē deduciť seu vinciť a passionib⁹: sed ois incōtinēs deduciť ⁊ vinciť a passionibus. ğ ⁊c. Maior est manifesta ⁊ minor pꝫ ex 6° huius. Ubi pbať ꝙ prudēs hꝫ oēs v̄tutes

Nota̅dū moQrales. ⁋ Intelligēdū est h qđ in 6° hui⁹ pbatum est: ꝙ hñs vnā v̄tutē moralē hꝫ oēs v̄tutes morales: qꝛ q hꝫ vnā v̄tutē moralē pfecte: hꝫ pfecte prudētiā: ⁊ q hꝫ pfecte prudētiā hꝫ oēs v̄tutes morales. Si ergo aliqs esset sil' studiosus fm v̄tutē moralē ⁊ incōtinēs, oporteret ꝙ sil' haberet incōtinētiaꝫ ⁊ oēs v̄tutes morales: sed hoc est ipoſe: qꝛ sic esset sil' tēperat⁹ ⁊ incōtinēs: qđ nō est poſe: qꝛ tēperat⁹ nō vinciť a ꝯcupia delectationū tact⁹: sed incōtinēs vinciť ab h⁹ delectationib⁹: ⁊ sic sil' vinceret ⁊ nō vinceret ab eisdē qđ est ipoſe. [Adhuc nō i scire solū.] 2° pbať ꝯclo sic. Nō solū dī aliqs prudens ex hoc ꝙ est sciens: sed ex hoc ꝙ est sciēs ⁊ practicus.ſ. opatiu⁹ bonoꝝ: ⁊ ex hoc arguiť sic. Ois prudēs necessario est practicus bonoꝝ: sꝫ incōtines nō est

H practicus bonoꝝ: ğ ⁊c. ⁋ Notādū est h: ꝙ phs 6° huius distinguit prudētiā in tres ptes.ſ. in cōsiliatiuā: iudicatiuaꝫ ⁊ executiuā seu preceptiuā executiōis. Si.n. qs habeat bonā ꝯsiliatiuā: que ꝯsistit in bona inq̄sitione medioꝝ ad finē: ⁊ ēt hēat bonā iudicatiuā: ita ꝙ hēat rectū iudi^m de medys.ſ. ꝙ mediū plus valeat ad finē ⁊ qđ minus: ⁊ nō hēat executiuā seu p̄ceptiuā executionis: nō est prudēs: modicū eniꝫ p̄dest cōsiliari ⁊ iudicare: ⁊ nō exeq ꝯsiliata ⁊ iudicata: iō opꝫ oēm prudētē esse practicū: hoc est executiuū hñ ꝯsiliatoꝝ ⁊ iudicatoꝝ. vñ p practicum in p̄posito itelligit exequētē vel p̄cipientē exeq recte iudicata. [Dinū.] Sed q̄uis prudētes nō sint icōtinētes: tñ qñqꝫ existimanť esse incōtinentes p̄pter hoc ꝙ dini seu dinotiti.i. ingeniosi seu idustry qñqꝫ sūt icōtinētes: ⁊ dinotiti existimanť eē prudētes: iō crediť qñqꝫ ꝙ prudētes sint incōtinētes: qđ tñ non est veꝝ: nō.n. opꝫ ꝙ dini sint prudētes fꝫ ꝙ declarātū est in 6° h⁹: prudētia.n. sup̄ dinotitā addit itētionē ad finē bo^m.

I ¶ Et sunt rõne qdẽ ꝓpinqua: electiõe õo diuersa. Nec incõtinẽs sese hꝫ vt is q scit ac cõtẽplaẽ: sꝫ vt is q dormit: aut est vinolẽtus: ⁊ sponte sua qdẽ agit: scit.n. quodãmõ ⁊ qd ⁊ cui⁹ grã facit. Malign⁹ tñ nõ est: electio nãqꝫ est bona: quare semimalignus est: ⁊ nõ iniustus. Non est enim insidiator.

¶ Et ẽm qdẽ rõnẽ ꝓpe esse: differre aũt ẽm electionẽ. ¶ Neqꝫ vtiqꝫ vt sciẽs ⁊ speculãs: sꝫ vt dormiẽs ⁊ vinolẽtus ⁊ volẽs qdẽ: ẽm modũ eniꝫ quẽdã sciẽs: ⁊ qd facit ⁊ cuius grã: malus aũt non. Electio.n. aũt epyicbes. ¶ Quare semimalus ⁊ nõ iniustus: nõ eniꝫ insidiator.

¶ Hec est 2ª pticula pme ptis: in qua Phs cõpat icõtinentẽ ⁊ prudẽtẽ ad inuicẽ ẽm ꝯueniẽtiã ⁊ dr̃iaꝫ: ⁊ intẽdit dicẽ
K ꝙ prudẽs ⁊ incõtinẽs assilanẽ ẽꝫ rõnẽ.i. assilanẽ in hoc ꝙ vterqꝫ hꝫ rõnẽ rectã: ⁊ differũt ẽꝫ electionẽ: qꝛ prudẽs seqtur rectã electionẽ ⁊ rectũ iudiciũ rõnis: sꝫ icõtinẽs nõ sequiẽ rectã rõnẽ sꝫ passionẽ. [Neqꝫ vtiqꝫ vt sciens.] Sed qũuis prudẽs ⁊ incõtinẽs ꝯueniãt in h: ꝙ vterqꝫ hꝫ rectaꝫ rõnẽ: tñ alio mõ ⁊ alio hñt rõnẽ: qꝛ incõtinẽs nõ ẽ sciẽs in habitu ⁊ speculãs in actu pticularia circa que negociaẽ: sꝫ hꝫ sicut dormiẽs ⁊ vinolẽtus in qbus habitus rõnis est ligatus. Incõtinẽs aũt peccat voluntarie ⁊ sciẽs: qꝛ in vli scit qd facit: ⁊ sic de alijs circũstãtijs: nõ tñ est icõtinẽs malus qꝛ nõ agit ex electione: sꝫ electio ei⁹ est epyicbes.i. bona.s. qñ est extra passionẽ: sed qñ supuenit passio corrũpiẽ eius electio ⁊ vult malũ. Et ita pꝫ: ꝙ ẽm electionẽ differt incõtinẽs a prudẽte: qꝛ prudẽtis electio nõ corrũpiẽ: sed incõtinẽtis electio corrũpiẽ. [Quare semimalus.] Ex pdictis se
L quiẽ ꝙ incõtinẽs nõ est malus cũ hẽat rõnẽ rectaꝫ: sed est
30ª pclo hui⁹.7.li. semimalus: ⁊ h põt poni pclo 30ª.s. ꝙ incõtinens est semimalus: que ꝓbaẽ p h ꝙ ad maliciã reqrunẽ duo.s. puersitas appetitus ⁊ corruptio rõnis: qcũqꝫ igiẽ hꝫ vnũ istoꝝ ⁊ nõ reliquũ est semimalus: qꝛ hꝫ medietatẽ malitie: sꝫ incõtinẽs nõ hꝫ rõnẽ corruptã: sed hꝫ rõnẽ rectã in vli: qñ passio insurgit: ⁊ hꝫ rõnẽ rectaꝫ in pticulari ⁊ in actu cessante passione: ⁊ incõtinẽs hꝫ puersuꝫ appetitũ: qꝛ voluntarie operaẽ malũ. igiẽ incõtinẽs est semimalus ⁊ non simplr iniustus nec isidiator: q̃si ex ꝯsilio ⁊ electiõe agẽs malũ: qd intelligẽdũ est ꝙ ex habitu incõtinẽtie nõ est malus nec isidiator: ex alio tñ habitu põt esse malus ⁊ insidiator.

¶ Nã ipsoꝝ alter qdẽ nõ psistit in his q̃ statuit cõsultãdo. Biliosus aũt atra bili nec ad ꝯsultandum oĩno est aptus. Et silis est igiẽ incõtinẽs ciuitati: que decernat qdẽ oĩa que sunt agenda ⁊ leges habeat bonas: sꝫ nõ vtaẽ: vt Anaxãdrides facere dixit.

Urbs consultabat: leges que negligit almas.

M Malignus aũt ciuitati: q̃ legibus qdẽ vtaẽ: sꝫ prauis. Est aũt cõtinẽtia atqꝫ icõtinẽtia circa id qd multitudinis exuperat habitũ. Alter.n. magis alter min⁹ psistit q̃ꝫ plurimi possunt.

2ª p vca. ¶ Hic qdẽ eniꝫ ipsoꝝ nõ imãsiuus qb⁹ vtiqꝫ cõsiliabiẽ: melicus aũt neqꝫ consiliatiu⁹ totaliter. ¶ Et assimilaẽ vtiqꝫ incõtinẽs ciuitati: cui calculanẽ oĩa necessaria ⁊ leges hꝫ studiosas: vtiẽ aũt nulla: quẽadmodũ Anaxãdrides cõuitiat⁹ est: ciuitas volebat cui legũ nihil ẽ cure: malus aũt vtenti qdẽ legib⁹: malis aũt. ¶ Est aũt incõtinentia ⁊ cõtinentia circa superexcellens multorum habituꝫ. h quidem enim magis imanet: h autem minus plurium potentia.

N ¶ Uisa cõpõne incõtinẽtis ad prudẽtẽ: h in scda pte pncipali hui⁹ capli cõpat diuersas incõtinẽtias ad inuicẽ: ⁊ cõtinet duas ptĩculas. In pª cõpat diuersos incõtinentes ad inuicẽ ẽꝫ ꝯueniẽtiã. In 2ª ibi [Sanabilior aũt.] cõparat incõtinẽtes ad inuicẽ ẽm dr̃iam. In pma ḡ pticula intendit dicere ꝙ oẽs incõtinẽtes ꝯueniũt in h ꝙ nõ agũt incõtinẽter ex ꝯsilio: ⁊ põt h poni ꝯ 31ª.s. ꝙ nullus icõtinẽs agit incõtinẽter ex ꝯsilio.s. recte rõnis. Hec pclo ꝓbatur sic. Oĩs
31ª pclo hui⁹.7.li. incõtinẽs vel est incõtinẽs debilis vel icõtinẽs precuolans seu irrefrenatus: sed neuter istoꝝ agit ex cõsilio. ḡ nullus incõtinẽtes agit ex ꝯsilio. Maior pꝫ ex pcedẽtib⁹: ⁊ ẽt per diuisionẽ p ꝯdictionẽ: qꝛ oĩs incõtinẽs vel est ꝯsiliãs q̃ opꝫ
O opari: vel nõ est sic ꝯsiliãs. pª mõ est icõtinẽs debilis. 2ª mõ est incõtinẽs puolãs: ⁊ sic pꝫ maior. ⁊ minor declaraẽ. Nã h.s. debilis ꝯsiliaẽ sꝫ nõ imanet ꝯsilio. ⁊ ita incontinẽs non opaẽ ex ꝯsilio. silr icõtinẽs puolãs.s. icõtinẽs melicus nullo mõ ꝯsiliaẽ: sed statiꝫ absqꝫ aliq̃ deliberatione seqẽ passionẽꝫ: ⁊ ita incõtinẽs puolãs nõ agit ex ꝯsilio cũ totalr nõ ꝯsilieẽ. [Et assilaẽ vtiqꝫ.] Et qꝛ incõtinẽs debilis nõ imanet ꝯsilio: iõ assilaẽ ciuitati cui calculanẽ ⁊ prouidenẽ oĩa necc̃ia ciuib⁹ bonasqꝫ leges hñt: sꝫ eis nõ vtenti: sicut dixit qdã Anaxãdrides cõuitiãdo ⁊ vituperando ꝙ q̃dã ciuitas volebat hr̃e leges: sed ciuib⁹ nõ erat cura de obseruãtia legũ. Eodẽ mõ incõtinẽs debilis hꝫ rõnẽ ⁊ ꝯsiliũ: sꝫ nõ vtiẽ cõsilio qd hꝫ. Malus aũt.s. intẽperat⁹ assilaẽ ciuitati vtẽti legib⁹ sed malis. [Est aũt incõtinẽtia.] Et q̃uis incõtinẽs nõ vtaẽ rõne quã hꝫ: ⁊ cõtinẽs vtaẽ rõne: nõ tñ qlibet excessus a recta rõne facit incõtinẽtẽ: sꝫ ꝯtinẽtia ⁊ incõtinentia dicanẽ ẽm illud qd excellit habitũ ⁊ facultatẽ multoꝝ.
P Cõtinens eniꝫ imanet recte rõni magis q̃ꝫ multi pñt: quia vincit cõcupiscentias a qbus multi vincunẽ: ⁊ incontinẽs minus imanet rõni quã multi possunt: qꝛ vincitur a concupiscentijs quas multi superant.

¶ Facilius aũt ea curari põt incontinentia: qua biliosi atra bili incõtinẽter agũt: q̃ꝫ eoꝝ q deliberant qdẽ sed nõ psistũt. Et ij facili⁹ curari pñt q p assuetudinẽ: q̃ꝫ ij q nã incõtinẽtes sunt. Est.n. facili⁹ ꝯsuetudinẽ q̃ꝫ nãm mutare. Iõ.n. ⁊ ꝯsuetudinẽ mutare difficile est: qꝛ silis est nature: quẽadmodũ ⁊ Euenus poeta dixit.

Usus longus mos est ac meditatio crebra.
Hunc tandem assero naturam mortalibus esse.

Quid igiẽ cõtinẽtia sit ⁊ icõtinẽtia: ⁊ qd ꝯstãtia molliciaqꝫ: ⁊ quõ inter sese habeãt habitus hi: iã diximus.

Q ¶ Sanabilior aũt incõtinẽtiaꝝ ẽꝫ quã melici incõtinẽter agũt ꝯsiliantiũ nõ imanẽtiũ aũt. Et p ꝯsuetudinẽ incõtinẽtes nãlib⁹: facili⁹ eniꝫ ꝯsuetudinẽ trãsmutare nã: pp hoc eniꝫ ꝯsuetudo difficilis: qm̃ nãe assimilaẽ: quẽadmodũ ⁊ Enni⁹ dicẽ aio diuturnã meditationẽ imanere: amice ⁊ vtiqꝫ oꝫ hãc hoĩb⁹ finiẽtẽ nãꝫ eẽ. Quid qdẽ igiẽ ꝯtinẽtia ⁊ qd icõtinẽtia ⁊ pseuerantia ⁊ mollicies: ⁊ qualr hñt hitus hi ad inuicẽ dictũ est.

¶ Hec est 2ª pticula scde ptis pncipalis: in qua Phs cõpaẽ incõtinẽtes ad inuicẽ ẽm dr̃iaꝫ: ⁊ pmo cõpat incõtinenteꝫ preuolãtẽ ⁊ icõtinẽtẽ debilẽ ad inuicẽ ẽꝫ dr̃iaꝫ: ⁊ est dr̃ia in hoc ꝙ icõtinẽtes incõtinẽtia quã hñt melici.i. icõtinentes puolãtes sũt sanabiliores q̃ꝫ incõtinẽtes debiles ꝯsiliãtes ⁊ nõ imanẽtes his q̃ ꝯsiliata sunt: ⁊ hec fuit vna pclo hui⁹

libri

A libri ſupius in 4° ca° poſita ꝛ ꝓbata vel ęqpollēs. ꝛ rō huius ɔclōnis eſt: qꝛ illi ꝗ hñt ɔſiliū magis pñt vitare maluꝫ ꝗ̃ illi ꝗ nō habent ɔſilium: cū igr̃ nō vitent maluꝫ ſed opentur malū: ſeqꝛ̃ ꝙ illi hñtes ɔſiliū ſunt magis mali ꝛ min⁹ ſanabiles. Aliꝗ aūt ꝓuolātes nō hñtes ɔſiliū habito cōſilio magis ꝛ facilius pñt ſanari. [Et ꝑ ɔſuetudinē.] Comparat incōtinētes alio mō differentes ſm̃ dñiaꝫ adinuicē itēdēs ꝙ incōtinēs per ɔſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝗ̃ incōtinē-

p° cōclo ſui°.z.li. tes ꝑ nām: ꝛ hec ē ɔclo 32ᵃ que ꝓbaꝛ̃ ſic. Incōtinētes ꝑ cōſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝑ mutationē ſeu variationem ɔſuetudinis: aut illius ad qd̄ ɔſuetudo inclinat: ꝛ incōtinētes ꝑ nām: ſeu ꝑꝑ inclinationē nālis cōplōnis nō ſunt ſanabiles niſi ꝑ imutationē nāe: vel inclinationis nāe: ſꝫ difficilius eſt imutare nām ꝗ̃ ɔſuetudinē: qꝛ cōſuetudo non eſt difficilis ad imutādū: niſi qꝛ aſſimilat nāe: ꝛ vnūqd̄qꝫ ꝑꝑ qd̄ ꝛ illud magis: igiꝛ̃ incōtinētes ꝑ nāꝫ ſunt magis de

B difficili ſanabiles ꝗ̃ incontinētes ꝑ ɔſuetudinē: ꝛ per ɔñs incōtinētes ꝑ ɔſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝗ̃ incōtinētes ꝑ nām: vñ ɔſuetudo imitaꝛ̃ nāꝫ: ſicut dixit Ennius poeta. Amice dico diuturnā meditationē imanere: ꝛ hanc finientē .i. ad finē ꝑueniētē olb⁹ eē nām. Quid igiꝛ̃ ɔtinētia ꝛ ꝗd incōtinētia: ꝛ perſeuerantia: ꝛ mollities: ꝛ qualiter hi habitus ſe habent: adinuicem dictum eſt.

Scđs trac. **Tractatus** ſcđs 7ⁱ libri de mā ɔtinētie ꝛ incōtinentie. ſ. de delectatiōe ꝛ triſtitia: ɔtinēs q̃tuor capl'a. Capl'm p̄ᵐ ɔtinet opiniones ꝛ rōnes opinionuꝫ de delectatiōe ꝛ triſtitia in gñali. In 2° caplo ibi. [Qm̄ autē nō accidit.] ſoluunꝛ̃ rōnes q̄ falſum ɔcludūt in p̄° caplo poſite. In 3° ca° ibi. [Sed qm̄ ꝛ triſtitia.] oñdiꝛ̃ ꝙ delectatio eſt bona: ꝛ ꝑſuadeꝛ̃ ꝙ delectatio nō ſolū eſt bona: ſꝫ ꝙ

C eſt optima. In 4° ca° ibi. [De corꝑalib⁹ aūt.] determinat ſpāliter de delectationibus ꝛ triſtitiꝗs corporalibus.

Capitulum primū

in quo oñdiꝛ̃ ꝙ ad ph̄m moralē ꝑtinet ɔſiderare de delectatione ꝛ triſtitia: ꝛ ponunꝛ̃ opiniōes ꝛ rōnes opinionū de delectatione ꝛ triſtitia in generali.

¶ Ad ipſuꝫ aūt ciuilē philoſophū ꝑtinet de voluptate cōtēplari atqꝫ dolore. Hic .n. architectus eſt finis: ad quē reſpiciētes: vnūqd̄qꝫ aut malū aut bonuꝫ ſimpl'r dicimus. Inſuꝑ ꝛ neceſſariuꝫ eſt de ipſis ɔſiderare: ꝛ v̄tutē .n. morū ꝛ vitiū circa dolores voluptateſqꝫ poſuimus: ꝛ felicitatē plurimi cū voluptate aſſerūt eſſe.

Caput p̄ᵐ 2. tra. li. 7. ethi. p̄ ps. ca. D

De delectatione aūt ꝛ triſtitia ſpeculari ei⁹ ꝗ politicā philoſophaꝛ̃. Iſte eñi finis architecton ad queꝫ reſpiciētes vnūqd̄qꝫ ꝗdē malum: hoc aūt bonuꝫ ſimpliciter dicim⁹. ¶ Adhuc aūt neceſſarioꝝ itēdere de ipſis: virtuteꝫ eniꝫ ꝛ malitiam moralē circa triſtitias ꝛ delectationes poſuimus. ¶ Et felicitateꝫ plures cum delectatione eſſe aiunt: ꝓpter qd̄ ꝛ beatum denominauerūt a gaudere.

Primū c. 2 trac. diuꝫ in tres ꝑtes pn. **Iſtud eſt** p̄ᵐ capᵐ 2ⁱ tractat⁹: in quo ponunꝛ̃ opiniones de delectatione ꝛ triſtitia in gñali ꝛ rōnes opinionū: ꝛ ɔtinet tres ꝑtes ꝑncipales. In p̄ᵃ ꝓponit intētionē ſuā ꝛ eā ꝓbat. In 2ᵃ ibi. [Hīs ꝗdē igiꝛ̃.] ponit opiniones circa delectationes in gñali. In 3ᵃ ꝑte ibi. [Totał'r ꝗdē igiꝛ̃.] diſputat inducēs opinionū rōnes. In p̄ᵃ igr̃ ꝑte ꝓponēdo ſuā intētionē dicit: ꝙ ɔſiderare de delectatione ꝛ triſtitia ꝑtinet ad eū ꝗ ph̄aꝛ̃ circa ſciam politicā: ad quā tota ſcia moralis ordinaꝛ̃ ſicut ad ſciam moraleꝫ maxime ꝑncipalē: vñ ad ſciam moralē ꝑtinet ɔſiderare de delectatione ꝛ triſtitia: ille .n. finis ꝓbat intētionē ſuā .ſ. ꝙ ad ſciaꝫ

E moralē ꝑtinet ɔſiderare de dlectatiōe ꝛ triſtitia. Et hec eſt ɔclo. 33. q̄ ꝓbaꝛ̃ tripl'r. Pͥo ſic. De illo ꝑtinet ad ſciaꝫ ɔſiderare: ad qd̄ reſpiciēdo dr̄ aliꝗs bonus vel malus moraliter: ſed reſpiciendo ad delectationē dr̄ aliꝗs bon⁹ vł malus moral'r. igiꝛ̃ de delectatiōe ꝑtinet ad moralē ph̄m ɔſiderare: ꝛ qꝛ ɔ̄rioꝝ eadem eſt diſciplina: ſequiꝛ̃ ꝙ moralis ſcia hꝫ ɔſiderare de triſtitia. Maior pꝫ de ſe: qꝛ opꝫ in agibilib⁹ ɔſiderare de mēſura ꝑ reſpectū ad quam vnūqd̄qꝫ opus dr̄ bonū vel malū: hñ opatū ſꝫ artē vel nō hñ. ꝛ minor pꝫ. Nā ſicut finis architectonice artis eſt ille ad quem hoies reſpiciūt tāꝗ̃ ad quādā mēſurā oiuꝫ q̄ ſub illa arte ɔtinenꝛ̃: ita ſe hꝫ dlectatio in his q̄ ꝑtinēt ad ſciaꝫ moralē: reſpiciēdo .n. ad delectationē dicim⁹ aliquē eſſe bonū vel

F malū moral'r: ꝗ eñi in bonis opib⁹ delectaꝛ̃ dr̄ bon⁹: ꝛ ꝗ in malis delectaꝛ̃ dr̄ malus moral'r: ꝛ de his q̄ fiūt ex delectatione iudiciū obſeruaꝛ̃. Judicam⁹ eniꝫ illō eē malū qd̄ ex mala delectatione ꝓcedit: ꝛ illud iudicam⁹ eē bonū qd̄ ex bona delectatione ꝓcedit. [Adhuc aūt.] ꝓbaꝛ̃ eadē ɔ̄ ſic. Ad moralē ph̄m ꝑtinet ɔſiderare de v̄tutib⁹ moralib⁹ ꝛ vitꝗs eis oppoſitis: ſꝫ ꝗ hꝫ ɔſiderare habitū hꝫ ɔſiderare oba ſeu mām habitus: circa q̄ eſt: ſed virt⁹ ꝛ malitia ei oppoſita ſunt circa delectationes ꝛ triſtitias: vt oñſum eſt ſupius. igr̃ ad moralē ph̄m ꝑtinet ɔſiderare de delectatione ꝛ triſtitia: hec rō ꝓbat ꝙ neceſſe eſt moralē ph̄m ɔſiderare de his: ꝛ de h̄ dicit text⁹. [Adhuc ꝛ neceſſium intēdere de his.] qꝛ ſine cognitiōe hoꝝ nō pñt cognoſci v̄tutes morales ꝛ malitie oppoſite. [Et felicitateꝫ.] Tertio ꝓbaꝛ̃ ɔclo ſic. Qui hꝫ ɔſiderare de felicitate hꝫ ɔſiderare de delectatiōe: ꝛ ꝑ ɔñs de triſtitia oppoſita: ſed ad ph̄m moralē ꝑtinet ɔſiderare de felicitate tanꝗ̃ de fine vltimo oiuꝫ opatoꝝ. ꝗ ꝛc. Minor eſt manifeſta. ꝛ maior pꝫ: nā pl'es ponūt

G felicitatē eē cū delectatōe: de quoꝝ numero eſt ipſe Ariſt. vñ apud grecos beat⁹ noiaꝛ̃ a gaudendo: igi ad moralē ph̄m ꝑtinet ɔſiderare de delectatione. ¶ Sed hic eſt dubiū: qꝛ ꝑ hoc ꝙ ad politicā vel ad ſciaꝫ moralē ſpectat ɔſiderare de delectatiōe nō apparet ꝙ ad iſtā ſciam: q̄ ethica dr̄: ꝑtinet ɔſiderare de delectatiōe. ¶ Dōm ꝙ hic ꝓbabaꝛ̃: ꝙ ad politicā: vel ad ſciam ſubuenientē politice ꝑtinet ɔſiderare de delectatiōe: ꝛ h̄ ꝓbāt rōnes hic inducte. Uel pōt dici ꝙ ph̄s ꝓbat directe hic: ꝙ ad hāc ſciaꝫ q̄ ethica dr̄ ꝑtinet ɔſiderare de delectatiōe ꝛ triſtitia: qꝛ hec ſcia ɔſiderat de v̄tutibus moralibus ꝛ vitꝗs eis oppoſitis. Dubium. Solutio.

¶ Quibuſdā igiꝛ̃ nulla voluptas aut ꝑ ſe aut ꝑ accñs bonū eſſe vr̄: nō eñi idē bonū eſſe putāt ac voluptatē. Quibuſdā nōnulle ꝗdē bone: plereqꝫ aūt praue eſſe vñr. Sunt ꝛ ꝗ tertio cenſent: ꝛ ſi oēs ſunt bone: ſūmuꝫ tamen bonū voluptatem eſſe nō poſſe.

¶ Hīs ꝗdē igiꝛ̃ vr̄: neqꝫ vna delectatio eſſe bonū pꝫ ſꝫ ſeipſaꝫ: neqꝫ ſm̃ accidēs: nō enim eſſe idē bonū ꝛ delectationē: his aūt ꝗdē q̄daꝫ eſſe bone: multe aūt praue. Adhuc hoꝝ tertiū: ſꝫ ꝛ oēs bonū: tñ nō ɔuenit eē optimā dlectationē. 2ᵃ ps capituli. D

¶ Hec ē 2ᵃ ps h⁹ capl'i: in q̄ ponūꝛ̃ opiones circa delectatōes ꝛ triſtitias: ꝗ ſūt tres opiones: ꝗdā aūt dixerūt ꝙ nulla delectatio ē bona neqꝫ ꝑ ſe neqꝫ ꝑ accñs: ꝛ ſi ɔtingat ꝙ aliqd̄ dlectabile ē boᵐ: nō tñ illō qd̄ i eo ē boᵐ: ē dlectatio. Scđa opio ē: ꝙ dlectatōes q̄dā ſūt bone: mł'te tñ ſūt praue: ꝛ ita nō ois dlectatio ē bona. Tertia opio ē q̄ pōit: ꝙ ꝛ ſi ois dlectatio ſit bo⁹: nł'la dlectatio ē optīa: vñ iſta opio ponit ꝙ nulla dlectatio ē optīa: nec ꝑ ɔñs optim⁹ finis opabiliū.

¶ Nō bonū igiꝛ̃ oīno eſſe putaꝛ̃: qꝛ ois voluptas gnō eſt ſenſibilis ad nām. Generatio v̄o nulla genus idem

I subit qd fines. Nulla eniz edificatio domus est. Preterea vir temperās fugit ipsas voluptates. Preterea prudēs ꝓsequit̄ vacuitatē doloris: nō id qd afficit voluptate. Preterea voluptates impedimento prudētie sūt: atqȝ quo magis hisce q̄spiā gaudet: eo magis impedit̄: vt in venerea fit voluptate. Nemo nāqȝ dū est in illa mēte qcq̄ ꝑspicere pōt. Preterea ars nulla est voluptatis: ⁊ tamen oē bonū artis est opus. Insuper ⁊ pueri ⁊ fere ipsas voluptates sequuntur.

3ª p° ca. ¶ Totalr̄ qdē igit̄ nō bonuȝ: qm̄ ois delectatio gnātio est in nām sensibilis: neqȝ vna aūt gnātio cognata finib⁹: puta neqȝ vna edificatio domus. ¶ Aduc tēperatus fugit delectationes.

K ¶ Adhuc prudēs nō triste ꝓsegt̄: nō delectabile. ¶ Adhuc ipedimētū ei qd est prudētē esse: delectatiōes: ⁊ quāto magis gaudet magis: puta eā que venereoꝝ. Nullū eniȝ vtiqȝ posse intelligere aliqd in ipsa. ¶ Adhuc ars neqȝ vna delectationis: quāuis esse bonum artis opus. ¶ Adhuc pueri ⁊ bestie ꝓsequūt̄ dlectatiōes.

¶ Hec est 3ª pars hui⁹ capli: in qua ꝓhs disputat inducēs dictaꝝ opionū rōnes ⁊ ꝯtinet tres ꝑticulas. In pma ponit rōnes pme opionis. In 2ª ibi ⌊ Huiꝰ aūt non oēs. ⌋ inducit rōnes ad scdaȝ opionē. In 3ª ibi ⌊ Adhuc aūt nō optimū. ⌋ inducit rōnes ad tertiā opionē. In pª igit̄ ꝑticula iducit .6. rōnes ꝓ pma opione q̄ ponit ꝙ nulla delectatio est bona.

L pª rō est hec. Nulla gnātio sensibilis i nāȝ est bona. ois delectatio est gnō sensibilis in nām. igit̄ nulla delectatio est bona. Maior pȝ: qꝛ nulla gnō est finis: ſȝ via ad finē: sicut edificatio q̄ est gnō dom⁹ nō est dom⁹ ſȝ via ad domuȝ: ⁊ bonū ⁊ finis ſm̄ istos est idē: ⁊ iō cū nulla gnō sit finis: seqt̄ ſm̄ eos ꝙ nulla gnō est boꝰ. ⁊ minor pȝ ꝑ diffōnē delectationis quā ipsi delectationi attribuebāt. Dixerūt eni ꝙ solū tunc est delectatio qn̄ aliqd sensibilr̄ aggenerat̄ nostre nāe q̄d nobis cōnāle: sicut pȝ in sumptiōe cibi. ⌊ Adhuc tēperat⁹. ⌋ 2ª ꝓbat̄ eadē opio sic. Illd qd vtuosus laudabilr̄ fugit est boꝰ: ſȝ oēm delectationē vtuosus laudabilr̄ fugit. g̃ nulla delectatio est bona. Maior de se pȝ. ⁊ minor apparet. nā tēꝑatus laudat̄ ex h̄ ꝙ fugit delectatiōes. ⌊ Adhuc prudēs. ⌋ 3ª ꝓbat̄ sic. Illud qd prudēs nō ꝓsegt̄ .i. ꝙ prudēs nō querit nō est bonū: ſȝ prudēs segt̄ ⁊ querit nō triste ⁊ supple: nō querit ⁊ nō ꝓsegt̄ delectabile ſȝ fugit illō. igit̄ nulla dlectatio est bona. Et dicit Lincon. ꝙ cū dr̄ prudēs ꝓsegt̄ nō triste. h̄ totū nō triste, est vnū nomē infinitū: prudens eniȝ nec ꝓsegt̄ triste nec delectabile. ⌊ Adhuc ipedimētū. ⌋ 4ª rō est ista. Nullū boꝰ ē ipedimētū prudētie aut

M ipedit aliquā prudētiā esse: ſȝ delectationes ipediūt prudētiā ⁊ tanto magis quāto fiūt maiores: sicut pȝ de delectatione venereoꝝ q̄ est maxia. Illa eni delectatio intātū impedit rōnē. ꝙ nullus in illa delectatione actuali pōt aliqd actu itelligere: ſȝ tota itētio aie trahit̄ ad delectationē. Ex quo igit̄ quāto delectatio est maior tāto magis ipedit prudētiā: segt̄ ꝙ delectatio ꝑ se ipedit prudētiā: ⁊ per ꝯñs ois delectatio ipedit prudētiā: ⁊ ꝑ ꝯñs nulla delectatio est bona. ⌊ Adhuc ars. ⌋ 5ª rō est ista. Nihil qd nō est op⁹ alicui⁹ artis est boꝰ: ſȝ nulla delectatio est opus alicui⁹ artis. g̃ ⁊c. Maior pȝ: qꝛ oē bonū humanū ex rōne vr̄ esse bonū: ⁊ ita oē bonū humanū vr̄ esse opus alicui⁹ artis. ⁊ minor pȝ: qꝛ nulla est ars ad delectandū. ⌊ Adhuc pueri ⁊ bestie. ⌋ 6ª rō est ista. Nihil qd querit̄ a pueris ⁊ bestijs est boꝰ: qꝛ qd in hoie est puerile ⁊ bestiale vitupat̄: sed pueri ⁊ bestie ꝓsequuntur ⁊ querunt delectationes. igitur videtur ꝙ nulla delectatio est bona.

N ¶ Nō esse aūt oēs studiosas existimat̄: qꝛ sunt ⁊ turpes atqȝ infames: ⁊ qꝛ afferunt detrimentum. Eoꝝ. n. que voluptatem efficiunt nōnulla pariunt morbos.

¶ Huiusmodi aūt nō omnes studiosas: qm̄ sūt ⁊ turpes ⁊ probrose ⁊ qm̄ nociue: egritudinalia enim quedaȝ delectabilium.

¶ Hec est 2ª ꝑticula tertie ptis: in qua arguit ad scdaȝ opionē ꝓbādo ꝙ nō ois delectatio est bona ⁊ ꝓbatur dupl'r. pª ꝑ hoc ꝙ q̄dā sunt delectatiōes turpes ⁊ ꝓbrose .i. ifames: ⁊ ꝑ ꝯñs tales delectatiōes nō sunt bone ⁊ q̄lqȝ nociue. 2ª ꝓbat̄ idē sic. Quedā delectationes sunt nociue inducētes egritudines: ⁊ per ꝯñs tales delectationes nō sunt bone: ⁊ per ꝯñs non omnis delectatio est bona.

O ¶ Ex eo vō voluptas sūmū bonū nō esse putat̄: qꝛ nō est finis ſȝ gnō. Hec igit̄ fere sūt q̄ de voluptate dīr.

¶ Adhuc aūt nō optimū dlectatio: qm̄ nō finis: sed gnō: que qdē igitur dicunt̄ hec sunt.

¶ Hec est 3ª ꝑticula 3ª ptis: in qua arguit ad tertiā opionē: que ponit ꝙ nulla delectatio est optima: q̄uis oēs delectationes sint bone. ꝓbat̄ vnico medio sic: qd nō est finis nō est optimū: ſȝ nulla delectatio est finis. igit̄ nulla delectatio est optimū. Maior pȝ de se. ⁊ minor ꝓbat̄ ſm̄ dicta dicentiū ꝙ ois delectatio est gnātio sensibilis in nām: ⁊ nulla generatio est finis sed via ad finem. Que igit̄ dicuntur ab alijs de delectatione dictum est.

Capitulū secundū in quo ostēdit̄ ꝙ nō accidit ex p̄dictis delectationē nō esse bonā neqȝ optimā ponēdo q̄sdā distinctiones.

P ꝓma est talis. s. ꝙ aliqd est tale simpl'r ⁊ aliqd est tale alicui ⁊ nō simpl'r: ⁊ hec disti: ctio cōpetit bono ⁊ fini habitui nāe motui: gnōni eligibili ⁊ delectatiōi. Scda distictio est ꝙ aliqd dr̄ eē bonū ſm̄ actū: ⁊ aliqd ſm̄ habitū: ⁊ h̄ distictio cōpetit delectatiōi: actus seu opō quedā est ꝯstitutiua habitus ⁊ q̄dā est ab hitu in eē ꝯstituto. Alia distictio de delectatiōe est ꝙ q̄dā est pura sine admissiōe tristitie ⁊ quedā est mista cū tristitia ⁊c. Et ꝑ istas distōnes ⁊ hō soluūt̄ rōnes que circa delectationē faciunt dubitare.

Q ¶ Nō effici ob ea q̄ dicta sūt vt voluptas bonū nō sit: nec id qd est optimuȝ: ex hisce sane cōstabit. Primum nāqȝ cū bonū sit duplex: est eniȝ aliud absolute: aliud alicui bonū: ⁊ nāe ipse ⁊ habit⁹ hec sequent̄: q̄re sequētur ⁊ mot⁹ ⁊ gnātiones. Atqȝ eaꝝ q̄ praue vident̄ eē: q̄dā sunt simpl'r praue alicui vō nō sunt: sed expetibiles huic: q̄dā nec huic: sed nōnūq̄ ⁊ tēpore puo: expetibiles vō nō sunt: q̄dā neqȝ voluptates sunt: ſȝ vīr: q̄ sunt dolore ⁊ medicaminis grā: quales sūt egrotātiū. Preterea cū bonoꝝ aliud sit opatio aliud habit⁹ operationes q̄ nālē ꝯstituūt habitū: ꝑ accñs afficiūt voluptate. Est igit̄ opatio in cupiditatib⁹ idigētis habit⁹ atqȝ nāe. Nā ⁊ sine dolore cupiditateue sunt voluptates: vt opōnes cōtēplādi: nō deficiēte nā. Signū autē est ꝙ nō eisdē gaudēt hoies: cū replet̄ ⁊ cū est cōstituta nā. Sȝ cū est ꝯstituta his q̄ simpl'r afficiūt voluptate: cū replet̄ ⁊ ꝯtrarijs: nā ⁊ acrib⁹ gaudent ⁊ amaris: quoꝝ nihil ꝓrsus aut nā aut simpl'r afficit voluptate: q̄re nec voluptates. Nā vt ea q̄ voluptatē afficiūt inter sese distāt: sic: ⁊ voluptates ee q̄ ab illis ꝓueniūt.

A Capitr 2m tra. 2. T. li. ethi. pⁱ pᵒ ca.

Q Uoniā aūt nō accidit pp hoc non esse bonū nec optimū ex his manifestū. ¶ Primū qdē qm̄ bonū dupl'r: hoc qdē enim simpl'r: hoc aūt alicui τ nā τ habit⁹ cōsequenter: quare τ motiones τ generationes τ praue esse in se: he qdē enim simpl'r praue: alicui aūt nō: sed eligibiles huic. q̄dā aūt neqȝ huic: sed aliqñ τ fm paucū tēpus: eligibiles aūt nō: he aūt neqȝ delectationes: sȝ vident̄ quecūqȝ cū tristitia τ medicine grā: puta que laborantiū. ¶ Adhuc qꝛ boni: h qdē opatio: hic qdē habitus est: fm accidēs ꝯstituentes

B in nālē habitū delectabiles sunt. Est aūt opō in ꝯcupiscētijs indigētis τ impfecti habit⁹ τ nāe qꝛ sine tristitia τ ꝯcupia sunt delectationes: puta ei⁹ qd̄ est speculari opōnes: nā nō indigente. ¶ Signū aūt qm̄ nō eodē delectabili gaudent: fm q̄ replet̄ nā τ ꝯstituta. Sȝ ꝯstituta qdē simpl'r delectabilib⁹: repleta aūt τ ꝯr̄ijs: etenīȝ acutis τ amaris gaudēt: quoꝝ nihil neqȝ nā delectabile: neqȝ simpl'r delectabile: q̄re neqȝ delectationes: vt enīȝ delectabilia ad inuicem ꝯstituta sunt: sic τ delectatiōes ab his.

Scd'i ca. 2. trac. diᵒ ni duas ptes pn. C

Istud est 2ᵐ capl'm scd̄i tractat⁹: in quo pħs intendit soluere aliq̄s rōnes opinionū pdictarū. s. illas q̄ falsam ꝯcludūt: τ ꝯtinet istud capl'ȝ duas ptes pncipales. In pᵃ pponit itētionē suā: τ ponit q̄sdā distōnes necīas ad ppoᵐ. In 2ᵃ ibi[Adhuc nō ē necīū.]soluit aliq̄s rōnes supius iductas p dictas distinctiones. In pᵃ igit̄ pte dicit: q̄ ex seq̄ntib⁹ erit manifestū: q̄ pp dictas rōnes nec seq̄t̄ q̄ nulla delectatio sit bona: nec q̄ nulla delectatio sit optia. Mediā aūt opionē q̄ ponit q̄ aliq̄ delectatio est bona: sed nō ois delectatio est bona: ptermittit: qꝛ illa opinio est vera: sed alias duas opiones tāgit: qꝛ hn̄t rōnes ꝯsiles τ sic soluunt̄. [Primū qdē.] Pposita itētiōe ponit duas distōnes pncipales. pma est q̄ bonū dr̄ dupl'r. vno mō illō qd̄ est bonū simpl'r. Alio mō illō qd̄ est bonū alicui τ non simpl'r bonū: τ qꝛ bonū est finis in quē oīa tēdūt: iō sic bonū dr̄ dupl'r: ita ꝯsequēter nā τ hitus que ordinant̄ in boᵐ dicunt̄ dupl'r. Quidā. n. habit⁹ ordinant̄ in bonū simpl'r: τ isti dr̄r simpl'r boni hit⁹: τ qdā hit⁹ nō ordiant̄ in boᵐ simpl'r sȝ in bonū alicui: τ isti dr̄r boni hitus nō simpl'r sed alicui.

D Et eodē mō est de naturis: qm̄ q̄dā est nā: q̄ simpl'r est bona nā: τ q̄dā est bona alicui. τ qꝛ ex naturis τ hitib⁹ pcedūt motiones τ gnōnes: opȝ ēt q̄ circa eas ꝯr̄iter se hēat. s. q̄ q̄dā simpl'r sint bone τ q̄dā bone alicui. hec igit̄ distō. s. in simpl'r τ alicui ꝯuenit finib⁹: qꝛ qdā finis est simpl'r bonus τ qdā alicui. Et cōpetit habitib⁹: naturis: τ motibus: τ gnōnib⁹: τ qꝛ delectatio existimat̄ eē gnō: eadē distinctio cōpetit delectationi. s. q̄ q̄dā delectatio est simpl'r delectatio: τ q̄dā nō est simpl'r delectatio sȝ solū alicui. Et eadem distinctio est de prauis delectatiōib⁹. Nā q̄dā sunt praue simpl'r: τ q̄dā nō sunt praue simpl'r sed eligibiles alicui vt scissio carnis est praua alicui vt existēti sano: τ infirmo indigēti scissione nō est praua sed eligibilis τ delectabilis: τ delectatio alicui q̄dā est eligibilis simpl'r alicui: vt illa que semp alicui est eligibilis: τ q̄dā nō est eidē simpl'r eligibilis: sȝ per paucū tps. vbi grā. egrotāti egritudie incurabili semp τ simpl'r est eligibilis aliq̄ medicia ꝯseruatiua vite: sed comedere nō est simpl'r eligibile sȝ aliqñ: vt qñ esurit.

E Tres dis. delectationum.

Adhuc q̄dā sunt delectatiōes q̄ apparēt delectatiōes τ nō sunt: vt ille q̄ sunt cū tristitia τ dolore: vt ille q̄ assumuntur vt medicine egritudis seu doloris τ hᵉ delectatiōes sūt laborantiū. i. ifirmātiū. Sic igit̄ pȝ ex pmissis q̄ tres h ponunt̄ distōnes delectationis. pᵃ q̄ q̄dā est delectatio simpl'r: τ q̄dam est delectatio nō simpl'r sȝ alicui. Scd̄a est q̄ delectationū alicui: q̄dā est q̄ semp est sibi delectatio: τ q̄dā q̄ qñqȝ est delectatio τ qñqȝ nō. Tertia est q̄ delectationū q̄dā est vera τ q̄dā apparēs τ nō vera: vt illa que est cū tristitia. [Adhuc qdē qꝛ boni.] 2ᵃ distictio pncipalis est de bono: τ est q̄ qōdā est bonū qd̄ se hȝ p moduȝ opōnis sicut τ ꝯsideratio: τ qōdā est bonū qd̄ se hȝ p modū hitus vt scia: τ sicut bonū dr̄ dupl'r. s. de hitu τ de opōne: ita delectatio dr̄ de delectatione fȝ habitū τ de delectatione fm opōnē: sȝ qꝛ opō q̄dā est pcedēs habitū aut nām: vt opōnes p quas pducit̄ hitus nālis seu nā: τ q̄dā est opō q̄ est

F ab habitu τ a nā iā in eē ꝯstituta: ne credat̄ q̄ delectatio p se sit in opōne ꝯstituēte habitū vel nām: declarat pħs q̄ delectatio p se nō est in opōnib⁹ ꝯstitutiuis hit⁹ vel nāe: sȝ in opōnib⁹ que sunt ab hitu vel nā iā in esse ꝯstitutis: τ delectatio p accn̄s est in opōnib⁹ ꝯstituētib⁹ habitū aut nāȝ. Ponit ḡ talē distinctionē delectationū q̄ q̄dā est delectatio admista cū tristitia: τ q̄dam est delectatio sine tristitia. Delectatio q̄ est in ꝯcupiscētijs τ opōnib⁹ hit⁹ aut nāe deficiētis sūt cū tristitia: h est ille opōnes q̄ sūt ꝯstitutiue seu pductiue hitus vel nāe sunt cū tristitia: sȝ delectatio q̄ est in opōnib⁹ q̄ sunt ab hitu τ a nā iā ꝯstitutis in eē: sunt sine tristitia: vt delectatio q̄ est in speculatione. Ista distōne posita pn̄t h poni due ꝯclones. s. 34ᵃ τ 35ᵃ. pᵃ est q̄ delectatio in opōnib⁹ ꝯstituētib⁹ habitū τ nām nō est delectatio per se sȝ p accn̄s: τ hec est ꝯclo 34ᵃ que pbat̄ dupl'r. Prīo sic. 34ᵃ ꝯclo huiᵒ. 2. li.

G Illa delectatio q̄ est cū tristitia nō est delectatio p se sed p accn̄s: qꝛ p se delectatio excludit oēm tristitiā: sȝ delectatio in opōnib⁹ ꝯstituentib⁹ hitū aut nām est cū tristitia τ ꝯcupiscētia: nō enīȝ pōt eē absqȝ tristitia. s. q̄ aliqs ꝯcupiscat pfectionē quā nō hȝ. igit̄ talis delectatio nō est p se delectatio. Maior pȝ τ minor pōt apparere ex h: q̄ delectatio que est in comedēdo τ bibēdo q̄ sunt opōnes ꝯstituentes nām/est admista cū tristitia. Nā quādiu aliqs delectatur in comedēdo hȝ tristitiā q̄ est esurire: τ quādiu aliqs delectat̄ in bibēdo hȝ tristitiā q̄ est ex siti. [Signū aūt.] 2ᵒ probat̄ p qōdā signū: τ est q̄ nō sunt eadē delectabilia idigētib⁹ τ ꝯstitutis: hoc est nō idigētib⁹: vt pȝ. nā esurientib⁹ est cib⁹ delectabilis: sed saturatis cibo τ nō indigētib⁹ nō est cibus delectabilis: τ h est signū q̄ delectatio q̄ est in opōnib⁹ ꝯstitutiuis habit⁹ aut nāe est fm accn̄s delectatio: qꝛ nō est oib⁹ delectatio: τ nō est delectatio nisi pp defectū: τ ex hoc pōt formari rō talis. Illō qd̄ est p se τ simpl'r delectabile semp τ in oi statu est eisdē delectabile: sȝ opōnes ꝯstituētes habitū aut nām nō semp τ in oi statu sunt eisdē delectabiles: qꝛ nō eadē sunt delectabilia repletis τ esurientib⁹: vt visuȝ est. igit̄ hᵉ opōnes nō sunt p se delectabiles: τ p ꝯn̄s delectatiōes q̄ sunt fm hᵉ opōnes nō sunt delectabiles p se sȝ p accn̄s tn̄. Pōt ēt h poni alia ꝯclo. s. 35ᵃ huiᵒ libri. s. q̄ delectationes q̄ sunt in opōnib⁹ que sunt ab hitu τ nā iā in esse ꝯstitutis sūt delectatiōes p se: τ hec ꝯclo pōt pbari dupl'r. Prīo sic. Ille delectationes que sunt sine tristitia sūt delectationes per se τ simpl'r: qꝛ sunt pure absqȝ mistione ꝯr̄ij: sed opōnes que sunt ab habitu τ nā ꝯstitutis in esse sunt sine tristitia. igit̄ hᵉ delectationes sunt delectationes per se. Maior pȝ de se. τ minor appet: qꝛ opōnes q̄ sunt ab habitu sunt absqȝ indigētia nāe: qꝛ pcedūt ex pfectione nāe. s. ex nā pfecta per habitū: τ tristitia non est nisi pp̄ter aliquā idigentiā: iō operatiōes que sunt ab habitu 35ᵃ ꝯclo huiᵒ. 2. li.

H

I sunt absqz tristitia. 2° pbat hec ꝙ per signũ: τ hoc est sigm. Illa que sunt delectabilia ɔstitutis per nãm nullo mõ idi- gentib⁹ que ad pfectioné nãe ptinent sunt simplr τ per se delectabilia: hᵒ sunt opões que sũt ab habitu: iõ opões que sunt ab habitu sunt p se delectabiles: τ per ɔñs dele- ctationes que sunt in operationib⁹ que sunt ab habitu sunt delectationes per se τ simplr. Delectationes alie que non sunt ab habitu sunt delectationes p accidẽs. vñ delectabi- lia pfectione nõ idigẽtib⁹ sunt per se delectabilia. τ dele- ctabilia repletis. i. his q sunt in repleri: q adhuc idigẽt sũt delectabilia ɔ̃ria per se delectabilibus. Exẽplũ Eustratij. sigs est ɔstitutus. i. saturatus cibo τ potu gaudet delectabi libus simplr: vt eo qd est bibere vinũ albũ τ comedere pa nẽ frumẽti mũdũ: sed nã repleta. i. indigẽte cibis: gaudet τ ɔtrarijs: qz delectabilia ipsi sunt tũc cibaria amara τ ace-

K tosaz vini que non sunt nã nec simplr delectabilia: τ sicut delectabilia differũt: qm quedã sunt simplr delectabilia: vt illa que delectabilia ɔstitutis. i. saturatis τ nõ indigenti bus: τ quedã sunt delectabilia nõ simplr sed aliquibus: vt repletis. i. indigẽtib⁹: sic delectationes differũt: qm quedaz sunt delectationes simplr τ per se: τ qdã sunt delectatiões

Notãduz per accñs. ℄ Notãdũ est h̃ fm Lincoñ. sup istã lrãm. nõ eodẽ delectabili gaudent repleta nã τ cõstituta: ꝙ phs h̃ per repletionẽ itelligit gnõnẽ τ viã ad cõplemẽtũ indigen tie: τ p ɔstitutionẽ itelligit cõplementũ idigẽtie τ pfectio- nẽ acqsitã ex repletione: que repletio necessario est cũ in- digentia. Ubi aũt nos ponimus [Repleta.] participium preteriti tẽporis: grecus hz participiũ pñtis tẽporis: quo nos caremus. hec Lincoñ. Et mihi vi ꝙ verbũ passiuum hz pticipiũ pteriti tẽporis τ pñtis sub eadẽ voce. vñ re-

L pletũ est equocũ: qz vno mõ significat illud qd est in reple ri: τ sic est participiũ pñtis tẽporis: τ alio mõ significat illud qd est pfectũ per repletionẽ: τ sic pticipiũ pteriti tpis. vñ vbũ passiuũ hz solũ duo pticipia fm vocẽ distincta: hz tñ tria pticipia fz significationẽ. Et silr vbũ actiuũ nõ hz pticipiũ pteriti tẽporis distinctũ fz vocẽ a pticipio presen tis tẽporis: tñ hz pticipiũ presentis tẽporis τ pteriti sub ea- dẽ voce: vt amãs põt esse pticipiũ pñtis tpis: τ sic amãs est idẽ qd ille q amat: τ põt esse participiũ pteriti tẽporis: τ sic idẽ est amãs qd ille q amauit. vñ greci hñt tria parti- cipia verbi actiui distincta fz vocẽ: τ tria pticipia vbi pas- siui distincta fm vocẽ: vbi nos nõ habemus nisi duo vbi actiui distincta fm vocẽ τ duo participia vbi passiui disti- cta fz vocẽ: τ hec vi esse intentio Lincoñ. super pmo libro ethicoꝝ: vt visum est superius.

℄ Atqui nõ necesse est aliqd aliud esse prestabilius vo luptate: vt qdã inquiunt gnãtionis ipsius finẽ: nõ eni

M gnãtiones neqz cũ gnãtione sunt oẽs: sed opões τ fi- nis: nec eueniũt dũ fiunt: sed cũ fit vsus: nec oium est finis aliud qcqz: sz eaꝝ q̃ ducũt ad perfectionem nãe. Quapp τ nõ bñ sese hz: voluptatẽ dicere gnãtionem esse sensibilẽ: sz dõm est potius opõnẽ eius habit⁹ esse, q est fz nãm: τ p hoc sensibilẽ: sine ipedimẽto. Uidet aũt ex eo generatio qdã eẽ: qa est pprie bonũ. Opõnẽ enĩz gnãtionẽ esse existimãt: est aũt diuersũ.

2ª ps ca. ℄ Adhuc nõ est necessariũ alterũ qd esse melius delectatione: quẽadmodũ qdã aiunt finẽ gnã- tionis: nõ enĩz gnãtiones sunt: neqz cũ gnãtiõe oẽs: sz opões τ finis. ℄ Neqz factoꝝ accidũt sed vtentiũ: τ finis nõ oiuz alterũ qd sed iperfe- ctionẽ ducentiũ nãe. pp qd τ nõ bñ hz sensibilẽ generationẽ dicere esse delectationez: sz magis dicẽdũ opõnez ei⁹ qui fm nãm habitus: pro eo aũt qd est sensibilẽ nõ ipeditã: videt aũt gnãtio qdã esse: qm principalr bonũ: opõnẽ enĩz gnã- tionẽ existimant esse: est aũt posterius. N

℄ Hec est 2ª pars pncipalis hui⁹ capl̃i: in qua phs per iã dicta soluit aliquas rões superius inductas: τ ɔtinet tres particulas. In pma soluit rõnẽ inductã ad tertiã opionẽ: q̃ posuit ꝙ nulla delectatio est optima. In 2° ibi [Esse autez prauas.] soluit rõnẽ que posset induci ad scdam opionẽ q̃ posuit aliquas delectationes esse prauas. In 3° ibi [Impe dit aũt.] soluit rões inductas p pma opione que posuit ꝙ nulla delectatio est bona. In pma igit particula dicit ꝙ nõ est necessariũ pp rõnẽ inductam ꝙ nulla delectatio sit optima: nec valet rõ per quã hoc pbabat que fuit ista. fi- nis est melior his que sũt ad finẽ. igit est melior oi gnõne: O qz ois gnãtio est ad finẽ: sz ois delectatio est gnãtio. igitur oi delectatione est aliqd melius. s. finis delectationis. Ista rõ soluit per interẽptionẽ huius ppõnis ois delectatio est gnãtio aut cũ gnãtione: sed sole ille delectationes que sũt cũ tristitia τ ɔcupiscẽtia cõstitutiue habituũ sunt gnões vel cũ gnãtione τ nõ ois delectatio est cũ tristitia: qz q̃daz delectationes sunt opões vel cũ opõnibus que sunt ab habitu in esse cõstituto: τ nihil phibet talẽ delectationem esse optimã cũ habeat rõnẽ finis. vñ hᵒ delectatiões non cõsistũt in fieri habituũ: sed in vsu eoꝝ iã existẽtiũ. Et per hoc pz ꝙ nõ oiuz delectationũ est alius finis ab ipsa dele- ctatione: sed solũ illaꝝ delectationũ est alius finis que se- quunt opões inducẽtes ad pfectionẽ nãe que sunt cũ tri stitia τ cõcupiscentia. vñ hec descriptio: delectatio est gnõ in nãm sensibilis: nõ est descriptio vera: nec diffõ delecta- tionis: qz nõ cõpetit oi delectationi: sz solũ delectationib⁹ P imperfectis. Ex his colligit vera diffõ delectationis pfecte Diffõ de delectatiõis pfecte. que cõis est oi delectationi perfecte: τ est: ꝙ delectatio est opõ habit⁹ cõnãlis iaz existis: τ loco eius qd posuerũt sen- sibilẽ ponit nõ ipeditã: τ sic h̃ erit diffõ delectationis pfe- cte. Delectatio est opõ hitus q est fz nãm nõ ipeditam: qz hitus q ɔgruit nãe hñti ipedimẽtũ opõnis causat difficul- tatẽ in opando q̃ delectationẽ ipedit. Quidã aũt dixerunt ꝙ delectatio est gnãtio: qz est opatio que pncipalr est bo- na: τ idẽ est opõ qd gnõ: vt ipsi existimabãt: sed nõ est ita: qz opõ est posterior gnõne: gnõ enĩz est via in nãm: sz opõ est vsus forme vel habit⁹. Ista lrã [Delectationes nõ acci- dunt factoꝝ: sed vtẽtiũ.] debet intelligi fm ꝙ ly factorũ est ptĩtis tẽporis: τ est sensus delectationes supple perfecte nõ accidũt factis h̃ est reb⁹ vt sunt in fieri: sed accidũt vtẽ tibus. hoc est reb⁹ iã in eẽ ɔstitutis: qm vtunt suis habiti- Q bus operãdo per suos hitus. ℄ Notãdũ est ꝙ opõ accipi- Notãduz Opõ du' accipitur. tur duplr. s. cõiter τ pprie. opatio cõiter dicta se extendit ad oẽm actũ fm pcedentẽ a forma vel hitu siue mediate siue imediate: τ sic accipit h̃ cũ dĩ ꝙ dlectatio est opatio. Alio mõ accipit pprie. s. p actu 2° imediate pcedẽte ab actu pmo. s. a forma vel hitu: τ sic accipit opõ in. 10. huius. vbi dĩ ꝙ delectatio nõ est opatio sed superueniẽs opõni. Delectatio enĩz nõ pcedit imediate a forma vel habitu: sed mediante ppria opõne habitus vel forme.

℄ At võ si voluptates esse prauas ex eo cẽsent: qz nõ- nulle reꝝ afferẽtiũ voluptatẽ morbos efficiũt: idẽ τ in salubrib⁹ reb⁹ censebunt. Nõnulle nãqz obsunt pecu- niarie rei. Hoc igit mõ praue sunt ambe: at nõ sunt ob idipsuz praue: nã obest iterdũ ad sanitatẽ τ ɔtẽplatio. ℄ Esse aũt prauas: qm egritudinalia qdã dele- ctabilia idẽ: qm sana qdẽ praua ad pecuniã: hec

a igit̃ praua ambo:ſ3 nõ praua ſm hoc:q2 ⁊ ſpeculari aliquando nocet ad ſanitatem.

℄ Hec eſt 2ª pticula:in qua ſoluit rõnē que poſſet induci ad ſcđam opionē que ponit q̃ aliqua delectatio nõ eſt bona:q2 aliqua delectatio eſt nociua inducēs egritudinē:⁊ p̃ ↄñs eſt praua. Iſtam rõnē ſoluit ph̃s.d.q̃ nõ ſequit̃ delectatio eſt nociua.igit̃ eſt praua:q2 ſm iſtā rõnē ſanatiua: h̃ eſt medicine inducētes ſanitatē eſſent praue:q2 nocent euacuādo pecuniā:que circa eas expendit̃.vñ ſm h̃.ſi iſta rõ ↄcluderet,ambo.i.oēs delectatiões ⁊ oīa ſanatiua eēnt praua:inquātū ſunt euacuatiua pecunie:nõ tñ ſunt praua ſm q̃ ſanitatē vel ſm q̃ delectabilia ſunt. Itē3 q̃ rõ ſeu ↄñtia eo2 nõ valet p3:q2 per eandē rõnē poſſet p̃bari q̃ ſpeculatio veritatis eſſet praua:q2 aliqñ nocet ſanitati. Si eni3 aliqs egrotās ſpeculet̃ ⁊ conet̃ itelligē theologica ex-

b celſa ipedit̃ magis ad ſanū eē ⁊ itēdit̃ ipſi⁹ egritudo.pp̃ qđ medici iubēt egrotātes nõ legē nec h⁹ theolo^{ca} ſpeculari.

℄ Impedit aũt neq3 prudētiā neq3 habitū vllū voluptas ea q̃ ab vnoquoq3 p̃dit:ſ3 aliene:nã ee voluptates q̃ a cõtēplatione emergūt ⁊ diſciplina:cõferūt potius ad ↄtēplādū atq3 diſcēdū. Id preterea qđ vĩ nullā3 vllius artis opus voluptatē eē:cum rõne accidit. Nec.n.vlla alia opatio artis eſt:ſ3 potētie:q̃3q̃3 ⁊ vnguētaria ars ⁊ cognaria voluptatis eſſe vident̃. Temperantē aũt fugere voluptatē ⁊ prudētē ſeq vacuitatē doloris:pueros deniq3 pſeq:beluaſq3 afficientes res voluptate:eodē oīa mõ ſoluunt̃:nã cū voluptatū3 vt dictū eſt:alie ſint abſolute bone:alie non bone:tales voluptates tam pueri q̃3 belue pſequunt̃:⁊ ha2 indo

c lentiā prudēs:quas cupiditas comitat̃ ⁊ dolor:queq3 corpis ſunt. De nãq3 tales ſūt:⁊ ha2 exuperationes: q̃bus intēperans intemperans eſt. Quapp̃ has tēperans fugit:nam ſunt voluptates ⁊ tēperantie.

℄ Impedit autē3 neq3 prudentie:neq3 habitui neq3 vni q̃ ab vnoquoq3 eſt dlectatio:ſ3 aliene: q2 que ad ſpeculari ⁊ diſcere magis faciūt ſpeculari ⁊ diſcere. ℄ Artis aũt nõ eſſe opus neq3 vnā delectationē rõnabil'r accidit neq3 eni3 alterius opõnis:neq3 vnius artis eſt:ſed potentie.

℄ Quāuis ⁊ pigmentaria ars ⁊ pulmentaria videt̃ delectationis eſſe:tēperatum aũt fugere:

d delectationes ⁊ prudētē pſeq nõ triſtē vitam:⁊ pueros ⁊ beſtias pſequi:eodē3 ſoluunt̃ oīa:q2

e ⁊ dictū eſt qual'r bone ſimpl'r ⁊ qual'r nõ bone oēs delectationes:⁊ tales ⁊ pueri ⁊ beſtie pſequunt̃:⁊ ha2 nõ ↄtriſtationē3 prudēs/eas q̃ cū ↄcupia ⁊ triſtitia ⁊ corpales. Tales enim he ⁊ ha2 ſupabūdantias fugit ſ3 quas intēperatus: intēperatus eſt. Propter qđ temperatus fugit has:q2 ſunt delectationes intēperati.

℄ Hec eſt 3ª pticula:in qua ſoluit rõnes iductas p̃ p̃ª opionē q̃ poſuit q̃ nulla dlectatio eſt bona.p̃ª iſta2 rõnū eſt iā ſoluta.⁊ h̃ ſoluit p̃ rõnē q̃rtā q̃ fuit q̃ aliquę delectationes ſūt ipeditiue prudētie. Ad iſtud r̃ñdet q̃ delectatio p̃pria vniuſcuiuſq3 nõ ipedit opõnē.vñ p̃pria delectatio prudētie q̃ eſt ſ3 opõnē prudētie:nõ ipedit prudētiā nec opõnē prudētie:ſ3 delectatiões aliene vt delectatiões ſenſuales: vt delectationes guſtus ⁊ tact⁹ ipediūt opõnē prudētie:⁊ delectatiões p̃prie coadiuuāt ad vnūqđq3. Delectatio.n. ſm quā aliqs delectat̃ in ſpeculādo ⁊ diſcēdo facit hoīem magis ſpeculari ⁊ diſcere. vñ quāuis aliq̃ delectatio ſit alicui mala:ex h̃ nõ ſeqt̃ q̃ oīs delectatio ſit mala ⁊ nulla bona. [Artis aũt nõ eē.] Soluit q̃ntā rõnē p̃ p̃ª opione. q̃ rõ fuit iſta. Delectatio nõ eſt artis.nulla.n.ars docet delectari.igit̃ nulla delectatio eſt bona. R̃ñdet dupl'r.p̃mo q̃ h̃ rõnabil'r accidit q̃ nulla delectatio ſit opus artis:q2 delectatio q̃ vere ⁊ p̃prie eſt delectatio ↄſeqt̃ opõnē3 q̃ eſt ab hitu ⁊ nõ ↄſequit̃ gnõnē3. vñ ars eſt factiua gnõnis:q2 eſt recta rõ factibiliū:vt dictū eſt in 6° hui⁹. Ars aũt nõ eſt factiua opõnis:ſ3 hit⁹ vel po^a alicui⁹ a q̃ p̃cedit opõ:vñ hec eſt ſolo:q̃ ars nõ eſt cuiuſ3 boni:iõ nõ ſeqt̃:delectatio nõ eſt artis.igit̃ nõ eſt bona. [Quāuis ⁊ pigmētaria.] Alia ſolutio eſt p̃ iterēptionē hui⁹:delectatiõis nõ eſt ars. Nā pigmētaria ars ⁊ pulmētaria vid'r ordiari ad delectationē:⁊ q2 ars eſt ipſi⁹ delectatiõis:iõ delectatio eſt bona. [Tēperatū aũt fugē.] Soluit ſil' ſcđā3.3.⁊.6.rõnē.⁊ dić q̃ h̃:q̃ tēperat⁹ fugit delectatiões:qđ erat ſcđa rõ:⁊ q̃ prudēs q̃rit vitā ſine triſtitia:qđ erat tertia:⁊ h̃:q̃ pueri ⁊ beſtie q̃runt delectatiões:qđ erat.6.rõ.oīa iſta hñt eādē ſolonē:q̃ eſt q̃ delectationū q̃dā ſūt p̃ ſe ⁊ ſimpl'r bone vt delectatiões q̃ ſunt ſine triſtitia:⁊ q̃dā ſūt nõ bone ſimpl'r:vt delectationes corpales q̃ ſūt cū ↄcupia ⁊ triſtitia. Per h̃ ſoluunt̃ oēs iſte rõnes:pueri ⁊ beſtie querūt dlectatiões nõ ſimpl'r bonas:ſ3 dlectatiões corpales ⁊ nõ delectatiões ſimpl'r:⁊ p̃ h̃ ſoluit̃ rõ.6.q̃ prudēs nõ querit delectationes corpales q̃ appent bone:ſ3 q̃rit nõ ↄtriſtationē ha2 corpaliū delectationū:prudēs.n.abſentia corpaliū delectationū nõ ↄtriſtatur:⁊ ita q̃rit nõ ↄtriſtari pp̃ abſentiā delectationū corpaliū:prudēs.n.q̃rit vitā ſine triſtitia p̃ abſentia delectationū corpaliū:⁊ p̃ h̃ ſoluit̃.3.rõ.q̃ tēpat⁹ fugit delectationes corpales:h̃ eſt ſupabūdātias delectationū corpaliū quas ⁊ qua2 ſupabūdātiā q̃rit itēperat⁹:nõ tñ fugit tēpat⁹ oēm delectationē:ſ3 q̃rit delectationē q̃ eſt ex opõnib⁹ habitus tēperātie:vnuſq̃ſq3 eni3 hñs aliquē habitū delectat̃ i operationib⁹ illius habitus.⁊ per hoc ſoluit̃ rõ ſcđa. E F

Capitulū tertiū

ſcđi tractat⁹. In quo oſtendit̃ delectationē eē qđdā bonū:⁊ ēt pſuadet̃ q̃ nõ ſolū ē bo^m ſ3 optimū:l3 aliquę ſint praue: pp̃ h̃ q̃ vniuſcuiuſq3 hit⁹ eſt opõ nõ ipedita q̃ ē dlectatio. G

℄ At malū ⁊ ipſu3 dolorē eſſe ac fugiēdū ↄcedit̃. Alt⁹ eni3 eſt ſimpl'r malū. Alius aliq̃ ex pte:ex eo q2 affert ipedimētū. At cõtrariū fugiēdo quo fugiēdum q̃d eſt atq3 malū:eſt bonū. Igit̃ voluptatē bonū q̃d eſſe neceſſe eſt. Eo nãq3 mõ quo Speuſipus ſoluebat:nõ cõuenit ſolutio:vt minori maius ⁊ eq̃li voluptatē cõtrariū3 eſſe. Non enim ſub malo voluptatē ipſam vt ſpeciem dixerit ſub genere collocari. H

Ed qm̃ ⁊ triſtitia malū cõfeſſu3 eſt ⁊ fugibile.h̃ q̃dē eni3 ſimpl'r malū:hec aũt in eo q̃ quo impeditiua:fugiēdo aũt cõtrariū vel fugibile aliq̃d ⁊ malu3 vel bonū. Neceſſariū igit̃ delectationē qđdā eſſe bonū. ℄ Ut eni3 ſpeuſipus ſoluebat nõ ↄuenit ſolo quēadmodu3 maius minori ⁊ eq̃li cõtrarium:nõ enim vtiq3 dicet q̃ vere malum q̃de3 eſſe delectationem. Caput 3^m 2.tra.7.li. ethi. p̃°ps ca.

Iſtud eſt 3^m capl'm:in quo declarat̃ q̃ aliqua dlectatio eſt bona:⁊ q̃ nihil p̃hibet aliquā dlectationē eē optimā:⁊ ↄtinet duas ptes p̃ncipales. In p̃ª p̃bat̃ ↄñſiue q̃ delectatio eſt bonū. In 2ª ibi. [Manifeſtū autē Tertiū.ca. trac.2.di° in duas p/ tes p.n.

I gm.] Probat idē p ipose. p° ps cōtinet duas pticulas. In p° pbat: q delectatio est qddā bonū: z remouet falsaz rn-
sionē. In z° ibi.[Optimū aūt.] Probet q aliq delectatio
sit optima. Q aūt delectatio sit qddā bonū pbat: z hec est
3° conclo fin°.z.li. pclō.36.huius libri q pbat sic. Illud qd ɔriatur malo z fu-
giēdo ē bonū: sed delectationi ɔriat tristitia q ē quoddaz
Nōn^m p^m circa maiorem. malū z fugiēdū: igit delectatio est qddā bonū. Circa ma-
iorē sunt duo notāda. p° notādū est fz Eustratiū h. q in i-
mediatis ɔrijs: si alteꝝ ɔrioꝝ sit malū: reliquū erit bonū:
tū loqndo de ɔrijs mediatis ɔtingit q vtrūqz sit malum.
vbi grā. timiditas z audacia sunt ɔria mediata: qz inter il-
la est fortitudo media: z tū tā timiditas q̄ audacia est qddaz
Nōn^m z^m malū. ¶ z° est nōn^m: q loqndo d ɔrijs mediatis: si vtrūqz
illoꝝ sit malū: opz q mediū inter ipsa sit bonū. Medium
enim inter supabūdātiā z defectū semp est bonū: vt pz de
fortitudine q est mediū inter audaciā z timiditatē: z sic ē
K de oībus alijs virtutib⁹. Debet g̃ maior sic intelligi. Illud qd
ɔriat malo ɔrietate: q est mediū ad alteꝝ extremoꝝ: semp
est bonuz: z sic intellecta maiore: minor est vera. s. q dele-
ctatiōi ɔriat tristitia ɔrietate q est inter mediū z alteꝝ ex-
tremoꝝ. ¶ Circa qd est sciēdū: q fz q hic dicit Lincon.
q alipia ɔriat tristitie ɔrietate q est extremi ad extremū:
est. n. alipia in greco (vt ipse dicit) nomē cōpositū ab a, qd
est sine: z lipe qd est tristitia: z opponit alipia tristitie sicut
iniustitia iustitie: z si latine diceret intristitia sicut di iniu-
stitia: recta translatio huius nois alipia eēt intristitia. nūc
aūt qz non est in nostro vsu dicere intristitias z intriste: p
alipia z alipon possumus dicere nō tristitia z nō triste. hec
Lincon. Ex quo apparet q delectatio z tristitia ɔriantur
ɔrietate q est inter mediū z extremū: z tristitia z alipia siue
L intristitia ɔriant ɔrietate q est extremi ad extremū. ¶ Cir-
Circa minorē nōm Tristitia quedā est simpliciter malū qdā aūt non. ca minorez rōnis est intelligendū fm q innuit phs in lrā:
q qdā tristitia est simplr malū: vt tristitia q est de bono.
vbi grā. tristitia de absentia venereoꝝ est simplr malum:
vt dicit Eustrati⁹. Alia est tristitia que nō ē simplr mala:
nec est mala nisi fm q est impeditiua boni. vbi grā. tristi-
tia que est de morte pueri vel amici nō est simplr mala: sz
fm qd fm q est impeditiua speculationis veritatis. dicit
eni phs q fugiēdo ɔriat tā bonū q̄ malū: sed tū ɔrietate
que est extremi ad mediū fugiēdo nō ɔriat nisi malū: vn
qz tristitia que est simplr mala ɔriat delectationi ɔrietate
que est extremi ad mediū: seqt q delectatio ē simplr bo-
na.[Ut. n. Speusipus.] Remouet qddā rnsionē ad dictaz
rōnē: dixit. n. phs: q fugiēdo ɔriat bonū vel malū. bonuz:
vt mediū extrēo. malū: vt extremū extremo. Et aliqs pos-
set dicere: q tristitia est qddā fugiendū: cui ɔria delecta-
tio: sicut extremū ɔriat extremo: sicut supabūdātia ɔriat
defectui: z nō sicut mediū ɔriat extremo: z iō non opz q
M delectatio sit bona: qz fugiēdo z malo ɔriat malū: sicut ex-
tremuz ɔriat extremo: z hec fuit rnsio Speusipi: qui fuit
nepos z successor Platonis: qui rōnē sic soluebat: q mal⁹
ɔriatur equali. s. medio z minori. i. extremo: z q tristitia ɔ-
riat delectatiōi: nō tanq̄ equali: hoc est nō tanq̄ medio: sz
sicut minori. i. sicut extremo: z iō nō seqt q delectatio sit
bona: sed potius seqt q delectatio sit quoddā malū: extre-
mū. n. ɔriat extremo: tanq̄ malū malo. Istā rnsionem re-
mouet phs dicēs: q fm hoc delectatio p se z fm ppriam
rōnē eēt qddā malū: qz tā supabūdātia q̄ defectus fm se
est qddā malū: sed h nullus dicit. Nā platonici quoꝝ opi-
nio erat: q delectatio nō ē bonū: nō ponebant q dlectatio
simplr z fm se est malū: sed negabāt delectationē eē bo^m
inq̄z^m est qddā impfectū: z inq̄z^m est ipedimētū veritatis:
vt pz ex pcessu rōnū pbātiū delectationē nō esse bonū.
¶ At vo nihil phibet voluptatē aliquā optimū esse: si
nō vlle voluptates sunt praue: queadmodum z sciam
aliqs: si sunt nōnulle scie praue: qn poti⁹ forsitā z neceē N
est expetibileē eē aliquā sūme: si sunt vniuscuiusqz hit⁹
opōnes sine ipedimento: siue ois opō sit felicitas: siue
vni⁹ cuiuspiā ipsoꝝ vacās ipedimēto: hoc aūt est vo-
luptas. Quare fit vt aliq voluptas ipz sit sūmū bonū:
ēt si forte plereqz voluptates sint simplr praue. Atqz
ob idipz felicē vitā iucūdā eē oēs arbitrant: nectūtqz
ipsaz voluptatē cū felicitate nō absqz rōne. Nulla nā-
qz opatio pfecta est: si ipediat. At felicitas opō est p-
fecta. Quapp felix indiget bonis z corpis z externis:
ipsaqz fortuna quo nō ipediat. Qui aūt aiunt: eū q ro-
ta torquet z magnis in calamitatib⁹ est ɔstitut⁹: felicē
esse si mō sit bonus: nihil pfecto dicūt: aut sua sponte
aut inuiti. Quia vo felix idiget z fortunā: iō qbusdam O
fortune psperitas z felicitas idē eē vi. Qd non est ita:
nā z ipsa si exupet ipedimētū affert: atqz fortasse iure
tuz nō est psperitas appellāda: definitio. n. ipsi⁹ est ad
ipsaz felicitatē. Illud ēt beluas hoiesqz psequi volupta
tem: indicat ipsaz esse quodāmodo summum bonum.
Quam populi celebrant omnino fama perire.
Nulla pōt. Sz qm eadē nā habitusqz optim⁹ neqz est
neqz vi: nec voluptatē eādē oēs sequunt: voluptatez
tū oēs sequunt. Fortasse nō eā quā putāt neqz quā di-
cerēt sz eādē: oia nāqz diuinū qd hūt nā. Sed corpis
voluptates ex eo sibi nomē hoc vēdicarunt: qz sepissi-
ma occurrunt: z oēs sunt ipsaꝝ participes. Solas igit
has esse putant: qz sole sunt note.
¶ Optimū aūt nihil phibet delectationē aliquā P
esse: si qdā praue delectatiōes: queadmoduz z
sciam quādā: qbusdā prauis existib⁹. ¶ Forte
aūt z necessariū: siqdē vniuscuiusqz hitus sunt
opōnes nō ipedite: siue oium opō est felicitas:
siue est alicui⁹ ipsoꝝ vtiqz si fuerit nō impedita
eligibilissimā esse: hec aūt est delectatio: quare
erit aliq delectatio optimū multis delectationi-
bus prauis existib⁹ si ɔuenit simplr. ¶ Et pp h
oēs felicē delectabilē existimāt vitā esse z ipli-
cant delectationē in felicitatem rōnabilr. Neqz
vna eni opō pfecta ipedita: felicitas aūt pfecto-
ruz. ¶ Propter qd indiget felix his q in corpe
bonis: z his q exteri⁹ z fortuna vt nō ipediant
hec. Rotatū aūt z ifortunijs magnis incidētez Q
felicē dicētes esse si est bon⁹ vel volētes vel no-
lentes nihil dicūt. ¶ Propter indigere aūt for-
tuna vi qbusdā idē esse bona fortuna felicitati
nō exn̄s: qz z ipsa supra excellēs ipediens est: z
forte nō adhuc bonā fortunā vocare iustuz: ad
felicitatē eni termin⁹ ipsi⁹. ¶ Et psequi aūt oia z
bestias z hoies delectationē signū qddam eius
qd est esse aliqualr optimū ipsaz: fama aūt non
oino perdit quā populi multi famant. ¶ Sed
qm nō eadē: neqz nā neqz habit⁹ optim⁹: neqz
est: neqz vi: neqz delectationez psequunt eādē
oēs: delectationez qdē oēs. ¶ Forte aūt z pse-

A quunť:nō quā existimāt:neqȝ quā vtiqȝ dicerent:ſȝ eādē. Oīa.n.nā habēt qōdā diuinū ſed
ꝛ aſſumpſerūt nois hereditatē corpales delectatiōes ꝑpter ꝛ plures iclinare in ipſas ꝛ oēs
participare ipſas:ꝑpter ſolas igitur cognitas
eſſe has ſolas exiſtimant eſſe.

℄ Hec eſt 2ª pticula pme ptis. In qua ꝑhs ait aliquā delectationē eſſe optimā:ſed qꝛ hec ꝯclo eſt falſa:vt patebit in.10.hui⁹:niſi per delectationē itelligať opō delectabilis: iō nō pono iſtā ꝯclonē iter ꝯclones q̄ ſunt de itētione phi in h lib°. ꝑrio igiť narrādo dicit ꝙ lȝ alique delectatiōes ſint praue:nihil tñ ꝓhibet aliquā delectationē eē optimā:
B vt pȝ in ſilli:lȝ eniȝ alique ſcie ſint praue:vt ille quaꝝ vſus ducit ad malū:vt ſcie ꝓhibite:aut ſcie ſine rōne inuente:ſi aliqe ſint tales:tñ nihil ꝓhibet qn aliq̄ ſcia ſit optima.ſ. ſapia:vt declarū eſt in 6° hui⁹.[Forte aūt neciū.] ꝑrobat ꝙ aliq̄ delectatio ſit optima.d.ꝙ vniuſcuiuſqȝ hitus ſunt opōnes aliqe nō ipedite. Felicitas aūt eſt opatio nō ipedita:ſiue ſit opatio oīuȝ vtutū:ſiue ſit opatio vnius vtutis tñ.Ex his arguiť ſic.Ois opō vtutis nō ipedita eſt optia: delectatio eſt opō vtutis nō impedita.g̊ aliqua delectatio eſt optima.minorē oñdit ꝑ hoc:ꝙ felicitas eſt delectatio: ꝛ felicitas eſt opō vtutis nō ipedita. ℄ Sciendū ꝙ iſtud nō eſt veꝝ qō hic accipiť.ſ.ꝙ felicitas eſt delectatio:ſicut videbiť in.10.hui⁹.vñ ꝑhs accipit hic ꝙ felicitas eſt delectatio:qꝛ nōdū eſt declaratū:an felicitas ꝯſiſtat in delectatiōe vel nō. Illud tñ veꝝ eſt ꝙ felicitas eſt delectatio aut nō eſt ſine delectatione.Sic igiť pōt aliqua delectatio eē optima delectatio:lȝ plures delectatiōes eēnt ſimplr praue.[Et ꝑꝑ h oēs.] Et ꝓbat h idē ꝑ qōdā ſig ͫ ꝛ eſt ꝙ oēs
C exiſtimāt vitā felicē eē delectabilē ꝛ rōnabilr adiungunt delectationē felicitati:ꝛ h eſt ſignū ꝙ felicitas vel eſt delectatio vel nō eſt ſine dlectatiōe:ꝛ h qꝛ eſt opō nō ipedita: qm̄ nulla opatio pfecta eſt ipedita:felicitas ē opō pfecta: g̊ ꝛc.ꝛ opō nō ipedita vel eſt delectatio vel nō eſt ſine delectatione:ꝛ ſiue felicitas ſit delectatio ſiue ſit cū delectatione:illa delectatio que eſt ꝭȝ felicitatē eſt delectatio optima.[ꝑropter qō idiget.] Quia opō felicis dȝ eſſe nō ipedita:ꝑꝑ hoc idiget felix bonis corpis.ſ.ſanitate icolumitate ꝛ bonis exteriorib⁹:vt diuitijs:gloria:potētatu:ꝛ fortuitis bonis ne ꝑꝑ hoꝝ carētiā ipediať opatio felicis.Dicentes aūt ꝙ vtuoſus eſt felix ꝛ ſi ſit rotat⁹.i.aduerſus rotā latus:vel ſub rota plectus.i.in magna iſortunia icidēs:ſiue dicāt h volētes.hoc eſt iteri⁹ huic dicto aſſentiētes:ſiue h dicant nolētes q̄ſi rōne coacti.ꝯtra illō qō eis vř:nihil dicūt.i.mētiunť talē felicē nolantes:qꝛ vt dixit ꝑhs in p̊ li°
D ꝑriamicis iſortunijs incidēs ꝛ ſi oēs hēat vtutes nō eſt felix.[ꝑropter idigere aūt.] Et qꝛ felicitas idiget bona fortuna:ꝗbuſdā viſuȝ eſt ꝙ felicitas ꝛ fortuna ſit oīno idē:qō nō eſt veꝝ. Nā ſupexcellētia bonoꝝ fortune eſt ipeditiua felicitatis:qꝛ ꝑꝑ ſupabūdātiā bonoꝝ fortune:q̄ńqȝ ipediūtur hoīes ab opōne vtutis:in qua ꝯſiſtit felicitas:ſȝ tūc nō eſt iuſtū ꝙ talis ſupexcellētia bonoꝝ voceť bona fortuna. qꝛ termin⁹.i.diffō bone fortune eſt ꝑ cōpōnē ad felicitatē.ſ.vt tātū ꝛ nō plus dicať bona inq̄tū iuuat ad felicitatē. Lincoñ.dicit h ꝙ illō qō dicit h ꝑhs ꝙ nō pōt qs eſſe felix ſine bonis exteriorib⁹ vel icidēs ꝑriamicis iſortunijs.intelligēdū eſt h de felicitate politica ꝛ nō de felicitate ſpeculatiua:ſicut in p̊mo lib° notauim⁹. Job nāqȝ priamicis ſeu maiorib⁹ icidit iſortunijs:in medio quoꝝ ſūme ꝓbabať:ꝛ felicitate ſpeculatiua q̄ ex ſola ſpeculatiōe cōſtituiť nō ipeditus ſȝ magis adiutus tribulationib⁹ iocūdabať.hec Lincoñ.[Et ꝓſeq aūt oia.] 2° adducit aliā rōnē ad ꝓbādū ꝙ delectatio eſt qōdā optimū:ꝛ eſt rō a ſigno ſumpta:ꝛ dicit ꝙ h qō oēs ꝓſequunť ꝛ querūt delectatione:eſt ſignū ꝙ delectatio eſt qōdā optimuȝ. Illō.n.in quo oēs vel plures ꝯſentiūt nō pōt eſſe oīno falſum.vñ ꝓuerbialr dř ꝙ fama nō oīno ꝑdiť quā multi populi famant: hoc eſt nō ꝑdiť oīno fama q̄ apō multos ꝑplos diuulgať.
E ℄ Intelligēdū eſt ꝙ qꝛ nā nō in oīb⁹ deficit:neqȝ in pluribus:ſȝ ſolū in paucioribus:iō illud qō inueniť in oībus aut in pluribꝰ vř eſſe ex inclinatiōe nāe q̄ nō inclinať in malū nec in falſuȝ.Et ita vř ꝙ delectatio quam oēs appetunt ſit qōdā optimū.[Sȝ qm̄ nō eadē.] Et q̄uis nō oēs appetāt eādē delectationē nō ꝑꝑ hoc ſeqť ꝙ delectatio nō ſit optima.Cā aūt ꝑꝑ quā nō oēs appetūt eandē delectationē eſt: qꝛ nō eſt eadē nā:nec idē habit⁹ optimus oīum.Alia.n.eſt optima diſpō hoīs:ꝛ alia equi ꝛ alia iuuenis ꝛ alia ſenis. Vnicuiqȝ eniȝ eſt delectabile illō qō eſt ei ꝯueniēs.vnde oīb⁹ eſt delectatio optima:vt.ſ.illa q̄ ei ꝯuenit ꝭȝ ꝓpriam nām aut diſpōnē:lȝ nō ſit eadē delectatio oīb⁹ optima:ſicut nec eſt eadē diſpō nāe oīb⁹ optima.Aliq̄ tñ eſt delectatio
F q̄ optima eſt iter oēs delectatiōes:vt illa q̄ ꝯſiſtit in cōtēplatiōe veritatis ꝛ hāc nō appetūt oēs.[Forte aūt.] Et forte nō oēs cognoſcētes q̄ delectatio eſt optima:querūt illā delectationē optimā:ꝛ nec illā delectationē quā dicerent eē optimā q̄rūt:ſȝ magis ꝓſequunť delectatiōes corpales vt dictū eſt ſupius de icōtinēte:ꝯ rectā exiſtimationē hȝ de fine ꝛ de delectatione q̄ ꝯſiſtit in optia opōne q̄ eſt felicitas:ꝛ tñ querit ꝛ ꝓſequiť delectatiōes corpales:q̄uis habeat in ſe qōdā diuinū.ſic oēs hñt aliq̄d diuinū i eis:ꝑ qō nālr hñt iclinare i optimū:ꝛ tñ ꝓſequūť nō optimū.ſ.delectationes corpales:ꝛ qꝛ oēs vel q̄ſi oēs iclinanť ad delecta ͤ ͤ corpales:iō delecta ͤ ͤ corpales aſſūpſerūt ſibi q̄ſi hereditarie nomē delec ͤ ͤ:qꝛ frequētiꝰ iclinať in ipſas:qꝛ ꝯiuncte
G ſunt nēcijs vite:ꝛ iō cognite ſunt ab oīb⁹:ꝛ iō multi exiſtimāt ſolas delectatiōes corpales eē delectatiōes:ꝛ hui⁹ delectationes maxie vēdicāt ſibi nomē delectatiōis:ꝛ qꝛ he delectatiōes nō ſunt optime nec bone:iō credūt qdam ꝙ delectatio nō ſit bona nec optima.Euſtrati⁹ dicit h ꝙ oēs hoīes ꝛ irrōnabilia alalia nāliter hñt aliq̄d diuinū in ſeipſis ſeminatū:ꝛ quādā diuinā refulgētiā:ꝛ cognoſcūt qōdā delectabile optimū eē eā que ex vtute opōnē:nō potētes aūt hac diuina delectatiōe delectari:corpali delectationi imanent ꝛ ea gaudēt.hec Euſtrati⁹. Itē dicit Euſtratius ꝙ p̊ncipalr delectationes ſunt que ex virtutibus opōnes:corporales aūt delectationes neqȝ p̊ncipalr ſeu ꝓprie delectationes ſunt:ſȝ apparētes.hec Euſtratius.

℄ Patet ēt niſi voluptas ꝛ opatio ſit bonū:felicē viuere cū voluptate nō poſſe.Cui⁹ nāqȝ grā ipſa eſt opus ſi bonū nō eſt.At ſimul ꝛ cū dolore ipſuȝ viuere ꝯtingit. Dolor eniȝ neqȝ malū eſt neqȝ bonū:ſi neqȝ voluptas.Cur nā itaqȝ fugiet. Neqȝ igiť ſtudioſi ipſius vita iucunda erit:ſi nō ſint ꝛ operationes ipſius iucūde.
H ℄ Manifeſtū aūt qm̄ ꝛ ſi nō delectatio bonum ꝛ opatio nō erit viuere delectabilr felicē:cui⁹ eniȝ grā indigeret vtiqȝ ipſa.ſiqdē nō bonum. ℄ Sȝ ꝛ triſte ꝯuenit viuere:neqȝ malū enim: neqȝ bonū triſtitia.ſiqdē.n.neqȝ dlectatio:q̄re ꝑꝑ qd vtiqȝ fugeret. ℄ Neqȝ vtiqȝ delectabilis vita ſtudioſi:ſi nō ꝛ operationes ipſius. 2ª ps ca.

℄ Hec eſt 2ª ps p̊ncipalis hui⁹ capli:in qua ꝓbať ꝑ ipoſſe: ꝙ delectatio eſt bona q̄ eſt ꝯ 36° hui⁹ libri ſupi⁹ in h ca° poſita.ꝓbať inducēdo ad tria ipoſſibilia.p̊mū eſt. Si delectatio nō eſt bona:aut ſi opatio felicis nō ſit bona ſequitur ꝙ felix nō viuit delectabilr.Si.n.delectatio nō ſit bona:vita felicis nō regreret dlectationē:qō ē ipoſſe.[Sȝ tri-

I sic.]z^m incōueniēs ē.si delectatio nō sit bona cū nō sit ma
la:(vt oēs ɔfitent͂)seq͂ꝙ tristitia nec ē bona nec ē mala.
Sicut.n.se hȝ alteꝝ ɔ̃trioꝝ:ᷓ alteꝝ sic se hēbit.ᷓ si tristitia
nec sit bona nec sit mala:vivere ī tristitia nō erit aliqͦd ma
lū:ᷓ sic felix nō fugeret tristitiā: ᷓ sic vita felicis ē vel esse
poterit cū tristitia:qͦd ē icōueniēs.[Neqȝ vtiqȝ.] Tertiuȝ
incōueniēs ē:ꝙ vita studiosi nō erit dlectabil:ᷓ illō icōue
niēs seq͂:q͂ si delectatio nō sit bona:opōnes virtuosi non
erūt delectabiles:q͂ sic nō eēnt bone:ᷓ si opō vtuosi nō sit
delectabilis:vita studiosi seu vtuosi nō erit dlectabilis.

Capitulū quartū ᷓ vlt^m:in q̃ mouent͂ ᷓ soluūt͂ q̃tuor dubitatōes.p^a est. Si

corpales delectatōes nō sunt bone:ꝑꝑ qd tristitie ɔ̃rie sūt
male:ᷓ soluit͂ z^r.p^o ꝙ delectatiōes corpales vt sunt necīe
sūt bone ᷓ nō male.z^o soluit͂ ꝙ ipe sūt bone vsqȝ ad qd.i.
ɔmēsurabilr.Scda qͦ est:cur dlectatōes corpales vīr eē
K eligibiliores cū nō sint bone:soluit͂ ꝙ hoc est : q͂ expellūt
tristitiā:ᷓ supabūdātie eaꝝ supabūdantē tristitiā. Tertia
qͦ ē:a qb^9 maxime q̃runt͂ delectatiōes corpales: q̃ sic sol
uit͂:ꝙ maxīe q̃runt͂ a nō potētib^9 alijs gaudere: sed qm̄ ī
nocua nō increpabilis:nocua aūt praua:ᷓ ꝑꝑ holeȝ semꝑ
laborātē indigere ea:ᷓ ꝑꝑ iuuētutis augmētationem:ᷓ ꝑꝑ
melicaȝ hr͂e naȝ semꝑ indigētē medicina:ᷓ ꝙ delectatio
nes spūales:q̃ sūt sine tristitia:nō hnt supabūdātiā:ᷓ sūt nā
delectabiliū:ᷓ nō ſm accn̄s vt medicātia.Quarta qͦ:cur
nō ē sꝑ idē nob̄ dlectabile:soluit͂ ꝙ ꝑꝑ nō simplicē eē naȝ
nr̄aȝ:simplici aūt vt deo semꝑ eadē actio dlectabilissima.
¶ De corpis voluptatib^9 cōsiderādū est 'eis q dicunt
nonnullas voluptates expetibiles esse valde:ᷓ hone
stas:sed nō corpis:ᷓ in qb^9 itēperās ipse versat͂. Cur
L igit͂ ɔtrarij dolores sunt praui.Malo nāqȝ bonū con
trariū est.An necessarie voluptates sic sunt bone:qa
ᷓ id qͦ est nō malū est bonū.An vsqȝ ad aliquē termi
nū bone sunt.Habituū.n.coꝝ ac motuū:quoꝝ nō est
melioris exupatio:neqȝ voluptatis est.Eoꝝ āt quoꝝ
est:est ᷓ voluptatis exupatio.At bonoꝝ corporis est
exupatio ᷓ prauus in ꝓsequēdo exupationē:sȝ nō ne
cessarias voluptates ɔsistit.Oēs.n.gaudēt quodāmō
ᷓ epulis ᷓ vino ᷓ venere:sed nō vt oportet.

Cap. 4^m 2.tra. 7.li. ethi. p^a ꝑs ca. DE corpalib^9 aūt delectationib^9 vtiqȝ
intendēdū dicētib^9:qm̄ q̃daȝ delecta
tiones eligibiles valde:puta bone:sȝ
nō corpales ᷓ circa quas intēperat^9:
ꝑꝑ qd igit͂ ɔtrarie tristitie male:malo.n.bonuȝ
M ɔ̃triuȝ.¶ Vel sic bone vt necessarie:qm̄ ᷓ non
malū bonū est.¶ Vel vsqȝ ad h̄ bone.¶ Ha
bituū qdē eni ᷓ motuū quorūcūqȝ nō est me
lioris supabūdātia neqȝ delectationis:quorū
cūqȝ aūt est:ᷓ delectationis est.¶ Corpaliuȝ
aūt bonoꝝ est supabūdātia ᷓ prauus ꝓsequen
do supabūdantiā est prauus.¶ Sȝ nō necessa
rias.Oēs.n.gaudent aliqualr̄ ᷓ pulmentis ᷓ
vino ᷓ venereis:sed nō vt oportet.

Quarti.c. 2.trac.di^o in tres ꝑtes ꝑn. Istud est 4^m capl̄m ᷓ vltimum secundi tractatus:in
quo determinatur de delectationibus cor
poralibus:ᷓ ɔtinet tres partes ꝑncipales. In prima moue
tur ᷓ soluit͂ vna qͦ.s.si corporales delectationes non sunt
bone:q̃re tristitie opposite sunt male. In z^a ꝑte ibi.[Quia
aūt nō solū.]mouet͂ ᷓ soluit͂ vna dubitatio q̄ q̃rit:q̃re dle
ctatōes corpales vīr maxime appetibiles:ᷓ soluit͂: q͂ sūt
medicine expellētes supabūdātes tristitias. In z^a ꝑte ibi. N
[Que aūt sine tristitia.]soluit qōnē q̃rētē q̄ delectationes
sunt potiores.vtrū intellectuales vel corpales. Prima ꝑs
ɔtinet duas ꝑticulas. In p^a soluit͂ dubitatio q̃rēs:q̃re dele
ctatiōes corpales vīr esse eligibiliores. In z^a ibi.[Cōtra
rie aūt in tristitia.]soluit͂ vnū dubiū:q̃re nō solū supabun
dātes tristitie sunt fugiēde. In p^a igit͂ ꝑticula ꝓponit inten
tionē:ᷓ mouet ᷓ soluit q̃dā dubitationē q̄ est ista: dcm̄ est
ꝙ q̃dā delectatiōes sunt bone ᷓ eligibiles: vt ille q̄ sunt ex
opōnib^9 vtutū:ᷓ delectatōes corpales nō sunt bone: vt de
lectatiōes cibi imoderati aut imoderati potus.est igit͂ hec
dubitatio.Si delectatiōes corpales nō sunt bone sȝ male:
q̃re igit͂ tristitie corpales opposite illis delectatiōibus nō
sūt bone: vr͂.n.ꝙ si delectatiōes sint male:ꝙ tristitie oppo
site erūt bone:bonū.n.est ɔ̃triū malo.vbi gr͂a. Si dlectatio
que est ī actu comedēdi aut bibēdi sit mala:vī ꝙ tristitia O
q̄ ē ex esurie:aut ex siti erit bona.[Vel sic bone.] Istā du
bitationē soluit dupliciter.p̄ sic:ꝙ delectationes corpora
les nō sunt male:sed delectationes corporales aliqualiter
scilȝ vt sunt necīe:sūt bone:qm̄ in indigentia hoꝝ sumus:
comedere.n.ᷓ bibē necīum est nobis: vt illud quo indige
mus ᷓ venerea agere. Linconi.venerea agē necīum est cō
iugato ᷓ nō alij:nec illi:nisi aut vxore petēte debitum : aut
spe ꝓlis ꝓcreāde ad dei seruitiū : ᷓ h̄ solū est cōmensurate
venerea agē.hec Linconi.[Vel vsqȝ ad h̄ bone.] Altera
solō que est melior: vt dicit Eustrati^9:est ista:ꝙ delectatio
nes corpales sunt bone vsqȝ ad qd:h̄ est vsqȝ ad certū ter
minū:comedē.n.ᷓ bibere:ᷓ venerea agē bonū est vsqȝ ad
cōmēsurate hoc facere:hoc est comedē ᷓ bibere:ᷓ delecta
tio q̄ est in his qͦlibet hoꝝ est bonū vsqȝ ad certuȝ termi
nū.s.vsqȝ ad saturitatē:ᷓ qͦlibet istoꝝ vltra saturitatē est P
malū ᷓ vitupabile:vn̄ circa nutritiua supabūdātia est vi
tuperabilis:tā in opōnib^9 q̄ȝ in delectatiōib^9 ɔsequentibus
opōnes.[Habituū qdē ᷓ motuū.]Or aūt veꝝ sit qͦ dictū
est.s.ꝙ supabūdātia delectationū sit praua ᷓ vitupabilis:
ᷓ delectatio cōmēsurata sit bona ᷓ laudabilis:ondit ponē
do vnā diuisionē habituū ᷓ opōnū:q̄ talis est:habituum ᷓ
motuū.i.opōnū quedā sunt:quoꝝ est supabūdātia melio
ris.i.excessus a meliori:ita ꝙ q̄to est maior supabūdātia:
tāto est peior ᷓ magis recedit͂ a bono. vbi gr͂a. comedeē ᷓ
bibere vltra saturitatē est malū:ᷓ q̄to excessus in comedē
do ᷓ bibēdo vltra saturitatē est maior:tāto est magis vitu
perabilis ᷓ magis recedit͂ a bono: ᷓ aliquoꝝ habituum ᷓ
opōnum nō est supabūdātia melioris:imo q̄to est maior
superabūdātia:tāto est melior ᷓ magis laudabilis sicut cō
templatiōis veritatis nō pōt eē superabūdātia melior: q͂
q̄to qs plus ɔtēplat͂ veritatē:tāto melior est ᷓ magis lau Q
dabilis.Vn̄ breuiter hec est diuisio habituū ᷓ opōnū:q̃dā Habituū opōnūq3 diuisio.
sunt quoꝝ supabūdātia est vituperabilis: vt pȝ de opōne:
que est comedē ᷓ bibere ᷓ venerea agere:ᷓ q̃dā sunt quo
rū superabūdātia nō est vituperabilis:cuiusmodi est ɔtē
platio vitatis:ᷓ hꝰ habit^9 a quo ɔtēplatio ꝓcedit.Et ɔsilis
est diuisio delectationū:qm̄ q̃dā delectatio ɔseq͂ opōnē:
cuius superabūdantia nō est vitupabilis:sed bona: vt de
lectatio que est in ɔtēplatiōe veritatis: ᷓ supabūdantia ta
lis delectatiōis est bona ᷓ laudabilis: ᷓ quedā est delecta
tio ɔsequēs operationē:cuius superabūdantia est mala ᷓ
vituperabilis: ᷓ superabūdantia talis delectatiōis est ma
la ᷓ vituperabilis:ᷓ hꝰ est delectatio corporalis: ᷓ non in
telligo hic per supabūdātiā supfluitatē:sȝ gradum valde
itēsuȝ opōnis vel delectatiōis.¶ Istis diuisiōib^9 positis
ꝓbat Phs ꝙ supabūdātia delectationū corpaliū est pra
ua ᷓ vitupabilis:ᷓ hec est ɔ̃ 37^a q̄ ꝓbat͂ duplr̄. Primo sic. 37^a ɔclo hui^9.7.li.
Quarūcūqȝ opōnuȝ supabūdātia est mala ᷓ vitupabilis:
supabūdātia delectationū ɔ̄miū illas opōnes est praua ᷓ
vitupabilis:hoc pȝ:q͂ delectatio ɔseq͂ opōnē ᷓ hȝ bonita

A tē vel maliciā a bonitate vel malitia opõnis: ſʒ opõnū cor
poraliū ſupabūdātia eſt mala ⁊ vituperabilis: vituperabile.n.
eſt nimis comedere ⁊ nimis bibere ⁊ nimis venerea agē.
igiť ſupabūdātia delectationū ↄñtiū opõnes corpales eſt
praua ⁊ vituperabilis: ⁊ p ↄñs ſupabūdātia delectationum
corpaliū eſt praua ⁊ vituperabilis. Maior poniť ibi [Vitiũ
aũt ⁊ motuū quorūcūqȝ.] ⁊ minor pȝ de ſe. [Corpaliū aũt.]
Scdo pbať eadē ↄ̊ p qõdā ſignū: ⁊ eſt ꝙ aliqs dr prau⁹ ⁊
vitupať ex h ꝙ q̄rit ſupabūdātiā boꝝ bonoꝝ .i. bonorum
corpaliū: ⁊ delectať ſupabūdāter in hꝭ bonis: ⁊ h eſt ſig^m
ꝙ ſupabūdātia hꝭ delectationū eſt praua ⁊ vituperabilis.
[Sȝ nõ necias.] Veruñ nõ ex h ſolo ꝙ aliqs q̄rit delecta
tiones corpales eſt prau⁹ ⁊ vituperabilis. nā oēs aliq̄lr gau
dēt pulmētis ⁊ vino ⁊ venereis: nec ex h vitupanť: ſȝ vitu
B peranť ex h ꝙ q̄rūt hꝭ ⁊ hoꝝ delectatiões ſupabūdāter ⁊
3ᵃ rõ ꝑ ↄ̊ 4ᵐ ꝑ pñs nõ vt opȝ: ⁊ pōt h poni ↄ̊ 38ᵃ .ſ. ꝙ cōmēſuratio delectatio
nū corpaliū nõ eſt mala: q̄ pbať ſic. Cōmēſuratio delecta
tionū q̄s oēs hoīes q̄rūt nõ eſt mala: ſed delectatiões cor
porales oēs hoīes q̄rūt. igiť ⁊c. Maior pȝ: q̄r illa q̄ oēs q̄rūt
nõ ſūt ſimplr mala: ⁊ p ↄñs cōmēſuratio taliū delectatio
nū quas oēs hoīes q̄rūt nõ eſt mala. Et minor pȝ de ſe: ma
nifeſtū enī eſt ꝙ oēs hoīes q̄rūt delectatiões que fiunt in
actibus comedendi ⁊ bibendi: ſed nõ omnes querunt hu
iuſmodi delectationes vt oportet.

Cōtra aũt in ipſo dolore facit. Nõ.n. exuperationẽ:
ſed oino fugit dolorē. Nõ eſt.n. exuperationi dolor cõ
trarius: niſi ipſi pſequenti exuperationem.

Cōtrarie aũt in triſtitia: nõ enim ſupabūdātiā
fugit: ſȝ totalr. Non enī eſt ſupabūdātie triſti
C tia ↄ̊ria: ſȝ proſequēti ſuperabundantiam.

Hec ē 2ᵃ pticula: in qua remouet qõdā dubiū. Poſſet.n.
aliqs dicē: ꝙ ſicť aliqs ſolū vitupať in pſequēdo ſupabun
dātiā delectationū corpaliū: ita eſt aliqs vitupandus ſolū
fugiēdo ſupabūdātē triſtitiā: ⁊ pōt eſſe dubiū ſpālr de pſe
quēte ſupabūdātiā delectationū corpaliū: ⁊ eſt du^m tale: q̄r
enī ſupabūdātia triſtitie ↄ̊riať ſupabūdātie delectatiōis:
poſſet aliqs credē ꝙ ſicť itēperat⁹ vel icōtinēs ſolū vitupať
pp h ꝙ pſeqť ſupabūdātiā delectationū corpaliū: ita ſolū
vitupať circa triſtitias .ſ. ex h ꝙ fugit ſupabūdantiā triſti
tiaꝝ. Iſtud dubiū remouet Phs .d. ꝙ ↄ̊rie ſe hȝ in triſtitia
q̄r incōtinēs vel intēpat⁹ nõ ſolū fugit ſupabūdātiā triſti
tiaꝝ: ſȝ totalr fugit triſtitiā. nā puā triſtitiā fugit nec eſt ſu
pabūdātie delectatiōis ſolū ſupabūdātia triſtitie ↄ̊ria: ſed
pua triſtitia q̄ aduenit pſequēti ⁊ q̄rēti ſupabūdātiā dele
ctationis. Si.n. intēpat⁹ parū recedit a delectatiōib⁹ cōſe
ſtī triſtať: iō parua triſtitia eſt ↄ̊ria ſupabūdanti delecta
Notandū D tioni. Nõn^m eſt h. ꝙ in ↄ̊rijs ſuſcipiētib⁹ magis ⁊ min⁹
vnū illoꝝ in gradu valdē itenſo ↄ̊riať reliquo ↄ̊rioꝝ tā in
gradu intēſo q̄ȝ in gradu remiſſo: ſicut calīn intēſuȝ ↄ̊riať
frigido intēſo: ⁊ ēt frido remiſſo: ⁊ quāto hꝭ foꝛē ↄ̊rie ſunt
magis itēſe tāto ſūt magis ↄ̊rie: ⁊ pp h dico ꝙ ſupabūdās
triſtitia: ⁊ ēt pua triſtitia ↄ̊riať ſupabūdāti delectationi: ſȝ
ſupabūdās triſtitia magis ↄ̊riať ſupabūdāti delectationi
q̄ȝ triſtitia pua: q̄r ſupabūdās triſtitia deſtruit delectatio
nē totalr: ſȝ pua triſtitia minuit delectationē: ſȝ non totalr
corrūpit eā. qõ igiť Phs dicit h ꝙ ſupabūdātie delectatio
nis nõ eſt ↄ̊ria ſupabūdātia triſtitie: itelligēdū eſt cū preci
ſione ſic ꝙ ſuperabūdātie delectationis nõ ſolū cōtrariať
ſuperabundans triſtitia.

At.n. cū nõ ſolū ipſuȝ veꝝ: ſȝ ēt falſi cāſam oporteat di
cere. Hoc.n. ad faciēdā fidē ↄducit: nā cū id rõni ↄſen
taneū fuerit viſuȝ: ob qõ veꝝ eſſe vr qõ nõ eſt veꝝ: fa
cit vt ipſi võ magis aſſentiamur. Võm eſt cur corpis

E voluptates expetibiliores videnť. Primū igiť ex eo: q̄r
pellunt dolorē. Atqȝ ob exupationes doloris: volu
ptatē exupantē vti medelā: ⁊ oino voluptateȝ corpis
pſequunť. Ipſe aũt medele vehemētes fiunt. Quapp
⁊ ipſas ſequunť q̄r tales vr̄ cum contrarium adeſt.

Quia aũt nõ ſolū opȝ dicē veꝝ: ſȝ ⁊ cāȝ falſi: 2ᵃ ps ca.
h.n. ↄfert ad fidē: cū.n. rõnabile appet pp qd vr̄
verū nõ ens veꝝ facit credē magis: q̄re võm pp
qd vr̄ corporales delectationes eligibiliores.

Primū q̄dē vtiqȝ: q̄m expellūt triſtitiam: ⁊
ſupabūdātias triſtitie vt exñte medicia delecta
tiones pſequunť ſuperabūdantes ⁊ totalr cor
F porales: vehemētes aũt fiūt medicine pp qõ ⁊
querunť ꝓpter iuxta ↄtrarium apparere.

Hec eſt 2ᵃ ps pncipalis hui⁹ capli: in q̄ aſſignat rõnes pp
q̄s delectatiões corpales vr̄ magis appetibiles ⁊ eligibi
les q̄ȝ alie delectatiões. ⁊ ↄtinet tres pticulas. In pᵃ poniť
vna rõ pp quā delectatiões corpales vr̄ eē maxie eligibi
les. In 2ᵃ ibi [Et nõ ſtudioſum.] aſſignat cāȝ pp quā dele
ctatiões vlr nõ vr̄ bone. In 3ᵃ pticula ibi [Adhuc pſecu
te ſunt.] poniť alia rõ pp quā delectationes corpales vr̄
eē maxie eligibiles. In pᵃ igiť pticula p̊ pponit itētionē .d.
ꝙ nõ ſolū opȝ dicē ſolõnē dubõnis: ſȝ ēt opȝ aſſignare cāȝ
falſitatis q̄ erat in rõne dubõnis: h enī multū ↄfert ad h ꝙ
fides adhibeať vitati: cū.n. appet defect⁹ ī rõne: q̄ videbať
pbare aliqd eē veꝝ: qõ nõ eſt veꝝ: magis crediť vitati. Iõ
ponēde ſūt rõnes pp q̄s delectatiões corpales vr̄ eē ma
gis eligibiles q̄ȝ alie delectationes: ⁊ vidēdus eſt defectus
G illaꝝ rõnū: ⁊ p h maior fides adhibebiť veritati. [Primū
q̄dē vtiqȝ.] Propoſita itētione aſſignat duas rõnes pp q̄s
delectationes corpales vr̄ eſſe magis eligibiles. ⁊ p̊ ponit
pmā rõnē: deide ibi [Et nõ ſtudioſum vtiqȝ.] aſſignat rõ
nē q̄re delectatiões nõ vr̄ bone vlr. 3ᵃ ponit ſcdaȝ rõneȝ
ibi [Adhuc pſecute ſūt.] ⁊ poſſet iſta pticula diuidi in tres
ptes. In pᵃ igiť pte poniť rõ talis. Ille delectationes q̄ ex
pellūt triſtitiā vr̄ eē magis eligibiles q̄ȝ ille q̄ non expel
lūt aliquā triſtitiā. Sȝ delectationes corpales expellūt tri
ſtitias: ⁊ alie delectatiões non expellunt aliquam triſtitiā.
igiť ⁊c. Maior vr̄ eē manifeſta: q̄r ille delectationes q̄ ex
pellūt triſtitiā ſūt medicie ↄ triſtitias: ⁊ alie q̄ nõ expellūt
triſtitias nõ ſunt medicie: ⁊ alie delectatiões q̄ ſūt medicie
⁊ expellūt triſtitias q̄ ſūt male vr̄ multo meliores q̄ȝ ille
q̄ nõ ſūt medicie nec aliqõ malū expellūt. Et minor appet
quātū ad vtrāqȝ ſui ptē. p quātū ad pmā ptē. naȝ delecta
tiones corpales ↄ̊riant triſtitijs: ⁊ iõ expellunt triſtitias: ⁊
ſupabūdātes triſtitias expellūt: ⁊ quāto delectatiões ſunt
H magis vehemētes tāto magis expellūt triſtitiā: ⁊ pp h ho
mines q̄rūt vehemētes delectatiões corpales: q̄r ille ſunt
medicie ↄ triſtitias vehemētes: repletiões.n. vētris exñtis
in idigētia cibo ꝝ ſūt medicie ↄ triſtitiā ſupabūdātē q̄ eſt
ex eſurire ⁊ eā expellūt: pp qõ hoīes pſequūť has ſupabū
dātes repletiões vētris: q̄r vr̄ eē necie: ⁊ nõ ſolū pp h ꝙ
expellūt triſtitiā: ſȝ ēt pp hoc qõ magis apparēt iuxta ſuuȝ
cōtrariū: eſuriētes enim vidētes aliquos comedentes ma
gis eſuriūt ⁊ magis deſiderāt cibū. Alia ps minoris pȝ: q̄r
delectationes q̄ non ſunt corpales: vt delectationes q̄ ſunt
in opib⁹ vtutū: ⁊ in cōtēplatione veritatis nõ habent triſti
tiam eis cōtrariam: ⁊ ideo nõ expellunt triſtitias: quod tñ
faciunt delectationes corporales.

Et pp hec igiť duo ſicut dictū eſt: voluptas nõ ſtu
dioſuȝ eſſe vr̄: q̄r alie praue nā ſunt opõnes: aut ab or
tu quēadmodū fere: aut ⁊ ob cōſuetudinē q̄les prauo

I rū sūt hoīuʒ Alie sunt medicamēta q: sunt indigētis ⁊ melius est hēc q̃ᵹ fieri. Alie accidūt dū pficiunt: p accidens igitur sunt studiose.

Et nō studiosum vtiqʒ vr̄ delectatio pp duo h quēadmodū dictū est: qm̄ he qdem praue nā sunt opōnes: vel ex natiuitate quēadmodū bestie: vel pp cōsuetudinē: quēadmodū q̄ prauorū hoīuʒ: medicine aūt he: qm̄ indigētis. Et habere melius q̃ᵹ fieri: he aūt accidunt his qui pficiunt: fm accidens qdem igitur studiose.

Hec est 2ª pticula huius ptis: in qua Phs ponit rōnem pp quā delectationes corpales nō vident bone vlr. Nam in corpalibus delectationib⁹ duo inueniunt. s. q̄ q̄daʒ de-
K lectationū corpaliū sunt praue nāliter: vt ille q̄ cōsequunt prauas opōnes q̄ opōnes praue sunt appetibiles qbusdaʒ ex natiuitate: sicut opōnes bestiales sunt delectabiles bestijs ⁊ bestialib⁹ hoīb⁹: quibusdā aūt sunt appetibiles pp ɔsuetudinē sicut opōnes ⁊ delectationes prauoꝝ hoīuʒ ad opōnes malas ɔsuetoꝝ. Quedā aūt delectationū corpaliū sunt medicine pp aliquē defectū que nō sunt nisi idigentibus: nullus eniʒ delectat in cibo quo nō indiget: ⁊ sic delectatio cibi est medicina ɔtra tristitiā q̄ est ex fame. Cū igit hē delectationes accidūt his q pficiunt: h est his qui sunt iperfecti ⁊ nō his q iā sunt pfecti: ⁊ q: meli⁹ est hēc aliquid iā pfectū q̃ᵹ ipʒ in fieri. pʒ q̄ hē delectationes corpales nō sunt bone fm se: ʒ solū fʒ idigētiā nāe: ⁊ ita pp ista duo. s. q: q̄dā delectatiōes corpales sunt praue: vt ille q̄ sequunt prauas operationes q̄ sunt a peruersa nā vel ɔsuetudine: ⁊
L q: alie delectationes que sunt pp idigētiā nāe nō sunt fm se bone: sed solū p accñs: visuʒ est qbusdā q̄ delectationes corpales non sunt vniuersaliter bone.

Preterea ipsas q: sūt vehemētes: ij psequunt q: alijs nequeūt gaudere: ipsi itaqʒ sitim quādā sibi cōparant que cū sine qdē nocumēto sit: nō est increpandū. Cuʒ vo cū detrimenta pprauū est: neqʒ. n. hñt alia qb⁹ gaudēt: ⁊ nec aliud hēe plerisqʒ pmolestū est ob nām. Naʒ aīal semp laborat: vt nāles ēt sermones testant videre ac audire dolore inferre dicētes: sed ɔsueti iā sum⁹ vt aiunt. Silr in iuuentute qdē ob incremēta perinde disponunt ac vinolēti. Et iuuētus ad voluptates ppēsior est. Biliosi aūt atra bili nā semper egent medicamento: semper enim corpus ob cōplexionē mordet: ⁊ semp in appetitione sunt vehementi. Voluptas autem cōtraria ⁊ queuis etiam modo sit vehemens pellit do-
M lorē. Et ppterea intēperātes hoīes prauiqʒ fiunt.

Adhuc psecute sunt pp vehemētes esse a nō potētib⁹ alijs gaudere. Ipsi igit sibiipsis sitim quādā pparāt: qn̄ qdē igit innocuas nō increpabile: qn̄ aūt nocuas prauū: neqʒ enim hñt altera in qbus gaudēt. Eteniʒ multis triste pp nāʒ semp eniʒ laborat aīal: quēadmodū ⁊ nāles sermones testant: videre audire dicētes esse triste: sed ea assueti sumus vt aiunt. Silr autē ⁊ in iuuentute qdē pp augmētationē: quēadmoduʒ vinolenti disponuntur ⁊ delectabile iuuentus. Melācholici aūt fm nām indigēt semp medicina: eteniʒ corpus corrosurā patiēs pseuerat pp cōplxonē: ⁊ semp in appetitu vehemēti sūt: expellit aūt delectatio tristitiam: ⁊ que contraria ⁊ que contingens sit: sit fortis: ⁊ ppter hoc intemperati ⁊ praui fiunt. N

Hec est 3ª pticula huius ptis: in qua Phs ponit rōnem scdaʒ. pp quā delectationes corpales vñr esse eligibiliores alijs delectationibus: ⁊ supponit q̄ oēs hoīes indigēt aliq̄ delectatione. Cū igit delectatiōes corpales sint vehementes appetunt ⁊ querunt ab his q nō pñt alijs delectationibus gaudere: cuiusmodi sunt hoīes q delectationes itellectuales nō pcipiūt: ⁊ pp hoc tales hoīes q solū querūt delectationes corpales pparāt sibiipsis quādā sitim taliū delectationū ⁊ seipsos incitāt ad ɔcupiam eaꝝ: sicut pʒ de illis q comedūt salsa vt ɔcupiscāt potū: ⁊ q: pdicti hoīes nō ha-
O bent alia delectabilia in qb⁹ recreent: nō est increpabile si delectatiōes corpales psequant ⁊ existimēt eas maxie eligibiles: dū tñ tales delectationes nō sint nociue. Si eni sūt nociue tūc sūt praue ⁊ vituꝑabiles: vt pʒ de delectatiōe supflua: q̄ est circa cibū ⁊ potū ⁊ venerea. [Eteni multis.] Et q: in hac rōne 2ª supponit q̄ oēs hoīes idigēt aliq̄ delectatione: ⁊ q: h nō est manifestū: pbat p rōnē. s. q̄ oēs hoīes idigēt qñqʒ aliq̄ dlectatiōe corpali: ⁊ hec est ɔ̄ 39ª huī⁹ libri. 39ª pclo
hec ɔ̄ pbat p̄ in gnāli. 2ª q̄tū ad aliquos hoīes. s. iuuenes huī⁹. 7. li.
melicos. pbat igit p̄ sic. Oēs qb⁹ qñqʒ adueniūt tristitie corpales idigēt qñqʒ aliq̄ dlectatiōe corpali: ʒ oīb⁹ hoīb⁹ adueniūt qñqʒ tristitie corpales. igr̄ oēs hoīes idigēt qñqʒ delectatiōe corpali. Maior pʒ: qm̄ delectatio corpalis est medicina tristitie corpalis: sed oīs hñs tristitiā corpalē indiget medicina expulsiua ⁊ tristitie: ⁊ minor declarat sic:
P oīb⁹ hoīb⁹ pp nāles mot⁹ ⁊ opōnes adueniūt tristitie qñqʒ. Nā oēs hoīes qn̄ vigilāt laborāt: q: qn̄ vigilant sentiunt: ⁊ sentire semp est cū labore: vt nāles sermones testant: q dicūt q̄ audire ⁊ videre igerūt tristitiā ⁊ laborē: q: eni labor semp est cū tristitia: iō qn̄cūqʒ aīal laborat hʒ aliquā tristitiā: ⁊ qn̄cūqʒ aīal sentit tūc laborat: qđ pʒ. nā q: sentire nō est sine labore: iō oē aīal qñqʒ idiget quiete somni: vt dicit Phs in libro de somno ⁊ vigilia: vigilia eniʒ est labor sensuū sicut somn⁹ est qes sensuū: ⁊ si dicat q̄ nō semp in vigilia pcipim⁹ tristitiā nec laborē corpalē. igr̄ vigilia nō est sp cū labore ⁊ tristitia. Illđ soluit Phs. d. q̄ iō nō pcipim⁹ hā tristitiā nālē ex pte organoꝝ corpaliū: q: ɔsueti sumus ea cōtinue pati vt aiūt nāles. Notandū est hic. q̄ oīs hō in sen- Notandū
tiendo laborat: quātūcūqʒ illud sentire sit sibi delectabile: cui⁹ signū est q̄ nullus sentiēs pōt ɔtinue sentire: q̄tūcūqʒ illud sentire sit ei delectabile siue ɔtinue sentiat idē sensibile delectabile sensui: siue diuersa sensibilia. Ita eniʒ oīs pōt hō sentire sensibile q̄tūcūqʒ sit delectabile q̄ tandeʒ oportebit eū dormire ⁊ qescere a sentiēdo: ʒ qes nō est ne- Q
cessaria nisi pp laborē pcedētē: ⁊ h est signū q̄ oē aīal vigilās aut sentiēs est i labore. Et si dicat q̄ i sentiēdo sensi- Instantia
bile delectabile hō delectat fʒ sensuʒ. g̃ nō tristat in sentiēdo tale sensibile. Dōʒ q̄ fʒ corp⁹ ⁊ fʒ organū corpale la- Solutio.
borat ⁊ tristat: sensus. n. aīalis vigilātis ⁊ organū sensus est in labore: rōne tñ cognitionis sensitiue hʒ delectationem aliunde. vñ simul hʒ delectationē aliq̄lē ⁊ tristitiā insensibilē rōne diuersoꝝ. [Similr aūt.] Ostēdit eādē ɔclōnē in spāli quātū ad aliquos hoīes. Iuuenes eniʒ indigent delectatione. nā in iuuenib⁹ pp augmētū sunt multe motiōes sensuū ⁊ humoꝝ: sicut ēt accidit in vinolētis: ⁊ hē motiōes nō sunt sine labore: ⁊ pp hē laborē iuuētus maxime querit delectationē. [Melācholici aūt.] Melācholici ēt indigēt delectatione: q: sunt nāliter tristes: iō semp indigēt medicina ɔ̄ tristitias: corpus eniʒ melici est morsuʒ ⁊ corrosum pp siccitatē cōplonis: iō melici habent vehemētē appeti-

A tū delectationis p quā hō tristitia repellat: delectatio eniȝ si sit vehemēs expellit tristitiā que est sibi ꝯria: ⁊ ēt expellit tristitiā ꝯtingentē: hoc est tristitiā nō ꝯriā: sed alienam. Vbi grā. delectatio vehemēs vnius sensus nō solū expellit tristitiā illius sensus: sed ēt tristitiaȝ alteri⁹ sensus: vt delectatio vehemēs tact⁹ expellit tristitiā olfact⁹ ⁊ visus: ⁊ sic est de alijs sensibus. ⁊ rō pōt eē: qꝛ delectatio vnī⁹ sensus: ꝯm gen⁹ ꝯriat oīb⁹ tristitijs illius sensus ꝯȝ gen⁹: lȝ nō ꝯm spēm: ⁊ qꝛ melici vehemēter appetant delectationes: ideo

Nota^m p^m plerūqȝ fiunt intēperati ⁊ praui. ℭ Notanda sunt hic vba Eustratij de melicis q dicit duo h. p^m est: ꝙ melici habent cholerā calidissimā exurētē ⁊ vehemēter ꝯsumētē in ventre cibaria: ⁊ vt nō ventre euacuato cōburat oīa interiora cholera nigra pp nō hēe alterū qd ꝯsumere: pp h indiget semp melicus medicari. i. replere cibarijs vētrē ei⁹: etenīȝ

B corpus melicoꝝ semp est morsuȝ. i. tristificatū ⁊ exustum pp cōplexionē: cōplo eniȝ ipsoꝝ est calida: ⁊ semp sunt in appetitu vehemēti: ⁊ appetūt per totū diē comedere ⁊ bibere multū. Sciendū ꝙ Eustratius h per melicos intelligit hūtes cōplonē calidā ⁊ siccā: ⁊ tales vocamus nos cholericos: ⁊ ꝯm h per melicos intelligūt tā Phs ꝙ Eustrati⁹

Nota^m 2^m cholericos ꝯm expōnē Eustratij. ℭ 2° est notandū ꝙ Eustratius istā lrāȝ [Delectatio si sit fortis expellit tristitiā ⁊ que est ꝯtraria ⁊ que contingens.] exponit sic. Delectatio si sit fortis hoc est superabūdans expellit tristitiam que est ꝯtraria. i. que est superabundans: ⁊ ꝯtingentē. i. quācūqȝ. s. superabundantē ⁊ nō superabundantem.

ℭ Voluptates aūt he que sine dolore sunt exuperationē nō habēt. Atqȝ he pficiscunt ex his que nā: ⁊ nō per accidēs afficiūt voluptate. Ea vō dico per accidens

C afficere voluptate: que medent: etenīȝ qꝛ fit vt hoīe medeat eo qd sani pmanet aliqd agente: iō talia afficere voluptate vident. At ea nā voluptate afficiūt que faciunt operationem talis nature.

3^a pte. ℭ Que aūt sine tristitia nō habēt supabūdātiaȝ: he aūt que nā delectabiliā ⁊ nō ꝯm accidēs: dico aūt ꝯm accidēs delectabilia medicantia: qm eniȝ accidit medicatū esse. ℭ Sustinente sano operante aliquid, ppter hoc delectabile videtur esse. Natura autē delectabilia que faciunt actū talis alicuius nature.

ℭ Hec est 3^a ps pncipalis hui⁹ capli: in qua Phs determinat veritatē dubitationis querētis: que delectationes sunt

D meliores ⁊ eligibiliores. vtrū corpales vel intellectuales: ⁊ cōtinet duas pticulas. In pma declarat ꝙ itellectuales delectationes sunt meliores ꝙ delectationes corpales. In 2° ibi [Nō semp aūt.] assignat cāꝫ duoꝝ q accidūt circa delectationes humanas. In pma igit pticula declarat ꝙ delectationes itellectuales sunt meliores ꝙ delectationes cor

40ª ꝯclo 7. li. porales: ⁊ hec est ꝯclo 40ª hui⁹ libri: que pbat sic. Delectationes que sunt sine tristitia sunt meliores ꝙ ille q sunt cū tristitia: sed delectationes itellectuales sunt sine tristitia ⁊ delectationes corpales sunt cū tristitia. igit ⁊c. Maiorem pbat Phs sic. Delectationes que nō hñt supabūdantiā. s. vitupabileȝ: sunt meliores ꝙ ille delectationes q hñt supabūdantiā vitupabilē: sed delectationes que sunt cū tristitia hñt supabūdātiā vitupabilē ex qua psūt reddi vitiose: vt est manifestū de delectationibus q sunt circa nutritiua vt circa cibū ⁊ potū que sunt cū tristitia: vt visuȝ est supra: ⁊ delectationes q sunt sine tristitia cuiusmodi sūt delectationes itellectuales nō hñt supabūdantiā vitupabilē. Delectatio eniȝ que est in speculatiōe vitatis nō hȝ supabūdātiā vitupabilē: qꝛ quāto aliqs plus delectat in cōtēplatiōe

E veritatis: tanto est melior ⁊ laudabilior: ⁊ dicit Phs ꝙ hȝ delectationes q sunt sine tristitia sunt circa ea que sunt delectabilia ꝯm nām ⁊ nō ꝯm accns: ⁊ expositor intelligit diuersa p hec duo: ꝯȝ accidēs ⁊ ꝯm nām: ⁊ dicit ꝙ delectabilia ꝯm accns sunt q delectant inquātū sunt medicatiua: vt cibus ⁊ potus nō sunt delectabilia nisi inquātū sunt medicatiua expellētia tristitiā que est ab esurie ⁊ siti: ⁊ iō nō sūt semp delectabilia: sed solū indigētib⁹ ⁊ ppter hoc sunt p accns delectabilia: qꝛ solū vt medicatiua. [Sustinente sano operāte aliqd.] Hoc est: tunc sunt medicie: qñ sustinēte sano ⁊c. i. nutritiua potētia operāte aliqd sana existēte: nisi enim sana sit nutritiua nō vtiqȝ poterit aial comedere vel bibere aut opari aliqd: deinde exponit qd est delectabile ꝯm nām: ⁊ dicit ꝙ que faciunt actū seu opōnē talis nāe. s.

F intellectualis: vt opōnes speculatiui habitus ⁊ vtutū opōnes sunt nāliter ⁊ pncipalr delectabilia. ℭ Notāda sūt hic duo ꝯm Eustratiū. p^m est delectatio exemplaris istius. s. ꝙ

Nota^m p^m delectationes corpales sunt cū tristitia ⁊ delectationes intellectuales nō sunt cū tristitia. Dicit eni sic. corpales delectationes cū tristitia ⁊ ꝯcupia fiunt: siqs eniȝ esurit tristat p^m ⁊ ꝯcupiscit comedere: ⁊ sic fit delectatio ipsi ex repleri ventreȝ cibarijs. Delectatio aūt que est ex intelligere sine tristitia est adueniēs: nō eniȝ tristat p^m speculādo: deinde delectat. ℭ Scdo est notandū illud qd dicit sup hāc lrāȝ

Nota^m 2^m [Sustinēt sano.] ꝙ Phs dicit hoc: qꝛ oībus sensib⁹ aīalis deficientib⁹ ⁊ si sola potētia nutritiua relinquat: viuit aīal nutritiū solum: ꝙuis nullo sensu sentiat: ⁊ si debet corrūpi animal: omnes qdem potentie anime perdunt p^m alteratiua sensitiua segregatiua: sola autem nutritiua relicta vltima perditur ⁊ ipsa: hec Eustratius.

ℭ Nulla aūt res eadē ex eo nos semp delectat qꝛ non

G est simplex nostra natura: sed inest ⁊ aliqd aliud: quo corruptibiles sumus. Quare si qppiā agat alterū idest alteri nāe pter nām. At cū equat: neqȝ molestum neqȝ iucundū vi qd agit. Qd si alicui⁹ nā sit simplex: semp eadē opatio iucundissima erit. Idcirco de⁹ vna semp simpliciqȝ gaudet voluptate. Nō. n. solū motionis est opatio: sed ⁊ imobilitatis. Et voluptas in qete potius ꝙ in motu cōsistit. Mutatio vō oium dulcissimuȝ est ꝯm poetam: ob prauitatē quādā. Vt. n. hō prauus facile est mutabilis: sic ⁊ nā praua est: que indiget mutatione. Nō est. n. simplex nec bona. Sȝ de cōtinētia qdē atqȝ incōtinentia: ⁊ de voluptate dolorēue: ⁊ qd vnūqdqȝ ipsoꝝ est: ⁊ quonaȝ mō alia ipsoꝝ sunt bona: alia mala diximus. Deinceps aūt de amicitia dicemus.

H ℭ Nō semp aūt nullū delectabile ideȝ: ppter nō simplicē esse nostrā nām: sed esse aliqd ⁊ alterū ꝯȝ ꝙ corruptibilia: quare siqdē alterū agat: hoc alteri nāe preter nām: cum aūt approprīet: neqȝ triste vr neqȝ delectabile qd opatū est. Quare si huius nā simplex sit: semp eadē actio delectabilissima erit. ppter qd de⁹ semp vna ⁊ simplici gaudet delectatione. ℭ Nō eniȝ solū motus est opatio: sed ēt imobilitatis: ⁊ delectatio magis in qete est ꝙ in motu. ℭ Transmutatio aūt oium dulcissimū ꝯm poetā pp malitiā quādaȝ. Quēadmodū eniȝ hō facile trāsmutabilis qui malus: ⁊ nā aūt que indiget trāsmutatione: nō

J enim simplex neqz epycbes: de cõtinentia qdẽ igitur z incontinentia z delectatione z tristitia dictũ est: z qd vnũqdqz z qualiter hoc quidez ipsorum bonum est: hec autem mala. Jam aũt z de amicitia dicemus.

¶ Hec est 2ª pticula tertie partis: in qua phs ponit causas
duoꝝ accidentiũ circa delectatiões humanas. pmũ est q
nihil idez specie est semp delectabile hoi: z hõ ratio est: qz
nã nr̃a nõ est simplex: sed composita ex diuersis vt ex cor-
pore ſm q hõ corporalis est z ex aia: z nõ eodem delecta-
bili gaudet anima z corpus: sed alio delectabili gaudet aia
z alio corpus. Et si homo agat aliquã actionẽ ſm aiaz: illa
est nãlis hoi ſm aiam: z est preter nãm hois ratione corpo-
K ris: cũ aũt equet ita q gbus delectaẽ aia his delectaẽ corp⁹
z ecõuerso: tũc qd est operatũ ab aia: neqz erit triste corpi:
T c.64. Dub°. neqz delectabile. s. ſm q corpus. ¶ Sed dubitaẽ: qz pmo
de aia dicit phs: q aia nõ delectaẽ nec tristaẽ: dicere eniz
aiam gaudere vel tristari: simile est z dicere aiam texere
vel edificare: sed totius compositi: ita q gaudere z tristari
sunt totius cõpositi: z p cõns nec aia gaudet nec tristaẽ: cui⁹
Solutio. oppositũ videẽ phs hic dicere. ¶ Dõm q aia nõ gaudet:
sz totũ cõpositũ: tñ in aliquo gaudet z delectatur rõne aie:
z idẽ cõpositũ delectaẽ in alio rõne corporis: z hoc intelli-
Notãdũ git phs hic. ¶ Intelligẽdũ est hic q sicut homo nõ eodẽ
gaudet semper: qz est compositus ex diuersis naturis: ita
nec gaudet semper eodẽ sed alio z alio ppter diuersitates
accidẽtiũ sibiĩnuicẽ succedentiuz in homine. Nam homo
alio gaudet qñ esurit: z alio quãdo est saturatus: qñ enim
est saturat⁹ nec gaudet nec tristaẽ de cibis de gbus gaude
L bat qñ esuriebat. [Quare si.] Cõcludit qddã correlarium
ex iã dictis: qz eniz rõne cõpositionis ex diuersis reb⁹ ac-
cidit hoi q nõ semp eodẽ delectaẽ: cõcludit q nã simplex
semper eodem gaudet: nature eniz simplici semp est eadẽ
actio delectabilissima: z iõ deus semp vna z simplici dele-
41ª cõclo hu⁹. 7. li. ctatione gaudet: z põt h poni cõclusio 41ª. s. q natura oĩno
simplex semper gaudet eadem simplici delectatione: que
pbaẽ sic. Diuersitas delectationũ est ppter diuersitatem
naturaꝝ illius qd delectaẽ. igitur vbi est vna natura oĩno
simplex que delectaẽ: ibi erit vna delectatio simplex. Nã
igitur oĩno simplex semper gaudet eadẽ delectatione sim-
plici. Eustratius. delectatio ipsi deo est ad ipsuz verti z ips
intelligere. [Non eniz solũ motus.] Remouet dubiũ tale.
deus est imobilis z delectatio est motus vel in motu: quia
delectatio est operatio: z operatio est motus. igitur si deus
delectaẽ: deus moueẽ. Istud soluiẽ per hoc q delectatio
M nõ est ipsius motus soluz sed imobilitatis: z delectatio ma
gis est in quiete q in motu: delectatio que est in motu est
imperfecta: z delectatio que est in quiete est perfecta. Qñ
eniz intellectus mouetur ad intelligendũ nõ delectaẽ: sed
qñ actu intelligit qd intelligere intendebat: tunc est in qete
z tũc delectaẽ. [Transmutatio aũt oĩum.] Assignat causaz
secũdi accidentis circa delectationes humanas: z est q ſz
dictum cuiusdã poete trãsmutatio maxime est delectabi-
lis hominibus: cuius causam assignat phs. d. hoc esse pp
quandã maliciaz. i. ppter quendam defectum nature: que
nõ semper põt in eadem dispositione cõsistere: sicut enim
malo homini delectabile est transcendere ab hoc in illud:
sic z natura imperfecta ppter sui imperfectionẽ delectaẽ
in transmutatione ab vno in aliud. vnde homo ppter im-
perfectionẽ quã hz in hoc q est capax multaꝝ perfectio-
num quas nõ hz: nõ hz mentẽ fixaz in vno: sed delectaẽ in
transmutatiõe ab vno in aliud: deinde epilogat: z pz. Et in
hoc finitur expositio septimi ethicorum.

¶ Incipit liber octauus Ethicorum. N

¶ Post hec cõsequens est de amicitia pertractare. Est enim quedam virtus: aut est cum virtute.

Post hec aũt de amicitia: sequitur vtiqz pertransire. Est enim virtus quedã: vel cum virtute. Capitulum p. tra. p. 8. li. ethi. pª ps. c.

Iste liber octauus est de amicitia z de eius spẽbus z conti- Cap. p. p. trac diui⁹ in tres tractatus pn.
net tres tractatus. In pmo determinat de
amicitia psonaꝝ equaliũ. In scdo ibi [Altera aũt amicitie
est spẽs.] determinat de amicitia que est inter psonas in-
equales. In 3° tractatu ibi [Trinis itaqz existentibus.] de-
terminat de accusationib⁹ z querimonijs: que circa amici- Tra. pm⁹
tias cõtingunt. Tractatus pmus cõtinet. 6. capla. In pmo
O ostẽdit ad quẽ phm ptinet cõsiderare de amicitia z que
sunt circa ipsam cõsideranda. In 2° ibi [Forte aũt vtiqz.]
declarat qd est amicitia inuestigãdo ei⁹ diffõnẽ. In 3° ca°
ibi [Differũt aũt hec abinuicẽ.] determinat de speciebus
amicitie inuestigãdo numerũ spẽꝝ. In 4° caplo ibi [Que
aũt ppter delectabile.] cõparat phs spẽs amicitie ad in-
uicẽ ſm cõuenientiã z diffaz. In 5° caplo ibi [Quẽadmodũ
aũt in virtutibus.] determinat de amicitia per cõparationem
ad actũ eius ppriũ. In 6° ca° ibi [In seneris aũt z senib⁹.]
determinat de amicitia per cõparationẽ ad eius subiecta q
sunt ipsi amici. ¶ Caplm pm cõtinet duas ptes pncipales.
In pma declarat ad quẽ phm ptinet cõsiderare de ami-
citia. In 2° ibi [Dubitaẽ aũt de ipsa.] ponunẽ quedaz du-
bitationes circa amicitiã. Prima ps cõtinet. 6. pticulas ſz
numerũ sex rõnũ per quas pbat suũ ppositũ. In pª igi-
P tur pte phs pponit intentionẽ. z ostẽdit q ad moralez phm
pertinet de amicitia ptractare: z hec est cõ pma huius libri: pª cõclo hu⁹. 8. li.
que pbaẽ per. 6. rõnes. Primo sic. De oĩ specie virtutis mo-
ralis z ei neccio annexis ad moralez phm ptinet cõsidera-
re: sed amicitia est virtus moralis vel neccessario ãnexa virtuti
morali. igiẽ zc. Maior est manifesta. minorẽ ponit i lra. d.
q amicitia vel est virtus quedã vel cũ virtute: h est qddã ne-
cessario annexũ virtuti tanq effectus neccio cõns virtutẽ. Vir-
tus enim moralis est cã vere amicitie vt dicunt expositio-
res. ¶ Notãdũ q Eustratius exponit illud dictum phi. Nõn m pm
[Amicitia vel est virtus vel est cuz virtute.] Vñ ponẽdo q
est virtus põt esse duplr. vel q est virtus distincta ab oĩbus
alijs virtutib⁹ moralibus. vel q est cõtenta sub vna virtute
morali: vt sub iustitia. Et q sit virtus distincta ab alijs pbat
duplr: tum qz est habit⁹ laudabilis circa actiones z passio-
nes: tũ qz est medietas inter duo mala. s. inter adulationez
z syluestritatẽ: vel inter amicitiã furiosaz z habitũ deficiẽ-
Q tẽ circa amare: ponẽdo q nõ sit virtus dz esse cũ virtute: quia
inest pprie virtuoso: z solũ inest perfecte bonis. ¶ Notãdũ Nõn m 2m
ẽt h ſm Eustratiũ: q amicitia vĩ esse vna virtus moralis
distincta ab alijs virtutibus moralib⁹ vt a fortitudine tẽpe-
rantia zc. tum quia est habit⁹ laudabilis circa passiones z
actiones sicut z reliquẽ virtutes morales. Actiones eniz sũt
amabiles z amare est quedã passio: z ita amicitia est circa
actiones z passiones: z sic videẽ esse virtus moralis: tum qz
amicitia est qddã medietas inter duo mala: vt pz. vno eniz
mõ vĩ esse medietas inter adulationẽ z quãdã dispõnem
innoiatã que põt vocari syluestritas que est dispõ hois q
nõ est aptus nat⁹ ad delectationẽ: z adulator est q supabũ-
danter vult esse delectabilis. Sz amicus medio mõ se hz
ad delectationes: qz qñ opz z gbus opz: z sic de alijs circũ-
stantijs est delectabilis: z qñ nõ opz vel gbus non opz zc.
nõ est delectabilis. Alius aũt q deficit circa delectabile est
inolatus: qz tales sunt rari: vocaẽ tñ syluestris. Alio modo
põt poni amicitia mediũ inter duo mala. s. inter habitum

B quo superflue qs amat: ꝛ habitũ quo qs deficit ab amare. Ubi gr̃a. Aliqs inepte ꝛ furiose vtitur eo ꝙ est amare: q̃lis dicebat̃ q̃dã satyrus nolatus: qui intãtũ amabat pr̃ez ꝙ viuere nõ volebat mortuo pr̃e. Ille.n. nimis supabũdanter amauit. Est aũt ꝛ aliqs deficiẽs ꝛ totalr̃ impassibilis circa amare: q neqꝫ põt neqꝫ vult amare. Istis visis vr̃ amicitia eẽ v̾tus cũ sit mediũ inter duo vitia: vitiosum enim est furiose amare ꝛ vitiosuꝫ est nullũ posse amare: iõ v̾tuosuꝫ vr̃ amare vt opꝫ ꝛ quos opꝫ ꝛ qñ opꝫ: ꝛ sic de alijs circunstãtijs: ꝛ ita amicitia q̃ est ꝓꝑ bonũ v̾tutis ꝑ quã qs amat: vt opꝫ ꝛ quos opꝫ: ꝛ sic de alijs circũstãtijs vr̃ eẽ v̾tus moralis: cũ sit mediũ inter duo moralr̃ mala. Alio mõ vr̃ amicitia eẽ cũ v̾tute: q2 est ꝓpria v̾tuoso ꝛ solũ inest ꝑfecte bonis. ¶ Sꝫ si amicitia sit v̾tus dubiũ est. vtrũ sit v̾tus distincta ab alijs v̾tutibus moralibus de q̃bus ṗus determiatũ est: ꝛ dicit Eustratius ꝙ ꝯtingit ipsaꝫ amicitiã attribuere vni v̾tutũ ṗdictaꝝ. s. iustitie. Iustitia eniꝫ est q̃daꝫ eq̃litas distributiua: ꝛ amicitia amicis eq̃litatẽ tribuit: equales.n. necẽꝫ est esse sic amicos q̃re ꝑticula q̃daꝫ est iustitie. hec Eustratius. vñ Eustratius nõ determinat h̃. vtrũ amicitia sit v̾tus vel nõ: ꝛ posito ꝙ sit v̾tus nõ determinat. vtruꝫ sit v̾tus specialis distincta ꝯtrã alias v̾tutes de q̃b⁹ determinatũ est ṗus: vel sit ꝯtenta sub aliqua illaꝝ. ¶ Mihi autẽ vr̃ ꝙ amicitia est q̃dã medietas laudabilis circa opõnes ꝛ passiones vt circa actũ amãdi. Sicut.n. ex frequẽti agẽ fortia acq̃rit̃ v̾tus fortitudinis: ita ex frequẽter amare q̃s opꝫ ꝛ qñ opꝫ: ꝛ sic de alijs circũstãtijs acq̃rit̃ v̾tus siue habitus ꝑ quẽ facilr̃ ꝛ delectabilr̃ põt qs acq̃rere actũ amandi ꝛ bene volendi ꝛ bñ faciẽdi. vñ sicut theologici ponunt quãdã amicitiã sup̾nalẽ quã charitatẽ vocant esse v̾tutem theologicã: ita põt esse ꝛ est quedã amicitia nãlis: que habitus vel v̾tus nãlis põt dici: vt pꝫ ex 6° huius. Et ẽt q̃daꝫ est amicitia moralis que est v̾tus moralis: de qua determinatur in isto libro ꝛ sequenti: ꝛ posito ꝙ amicitia sit virtus moralis: credo ꝙ sit v̾tus distincta ab oĩ alia v̾tute moralĩ cõnexa tñ cũ qualibet v̾tute morali. Nã q̃lꝫ v̾tuosus amat amicitiã que est ꝓꝑ bonũ honestũ suã ꝓpriã opationem: ꝛ amat opõnes v̾tuosas alioꝝ ꝛ in eisdẽ delectat̃: qđ nõ eẽt nisi q̃liber v̾tuosus haberet amicitiã moralẽ. Et ẽt vr̃ non solũ ꝙ est v̾tus moralis: sed ꝙ est optima ꝛ excellẽtissima v̾tus inter oẽs v̾tutes morales: sicut charitas est excellentissima inter v̾tutes theologicas. Nã ſm ꝙ appet ꝑ ph̃m in isto caplõ ꝑte ṗma. ꝑticula 5ª. existente amicitia nõ est opus iustitia: sed existẽte iustitia adhuc est opus amicitia: ꝛ ex hoc põt sic argui. Illud quo habito nõ indigem⁹ alio est nobilius ꝛ melius q̃ꝫ illud quo habito indigemus alio: q2 illõ est magis sufficiẽs: sed habita amicitia nõ est opus iustitia: sed ecõuerso. igit̃ amicitia est melior q̃ꝫ iustitia. Et cõfirmat̃: q2 in oĩ etate ꝛ in oĩ fortuna indigem⁹ amicitia: vt pꝫ h̃ per ph̃m. igit̃ vr̃ ꝙ amicitia sit simplr̃ melior q̃ꝫ iustitia: ꝛ h̃ loquẽdo de amicitia que cõprehendit taꝫ amare q̃ꝫ amari. Amare eniꝫ solũ nõ est simplr̃ meli⁹ q̃ꝫ iustuꝫ facere: amari tñ vtilius est q̃ꝫ plurimis q̃ꝫ iustitiã recipere: q2 multi sunt ſm iustitiaꝫ digni suspendio. Forsitã tñ ista rõ de amicitia ꝛ iustitia solũ ꝯcludit ꝙ amicitia sit vtilior q̃ꝫ iustitia: cũ h̃ tñ stat ꝙ iustitia sit simplr̃ melior ꝛ honestior iuxta dictũ ph̃i 5° huius. [Iustitia est preclarissima virtutũ.] Põt tñ ꝓbabilr̃ dici ꝙ iustitia nõ solũ est honestior q̃ꝫ amicitia: sed ẽt vtilior: q2 iustitia est cõior se extendens ad oẽs hoĩes. Iudex eniꝫ iustus põt per habitũ iustitie reddere vnicuiqꝫ qđ suum est: qđ oĩbus vel multis est vtile: sed amicitia est ad vnũ solũ vel ad paucos: ꝛ magis vtile est oĩbus vel pluribus ꝓdesse q̃ꝫ vni tñ: vel paucis. ¶ Dico tñ ꝙ si amicitia posset esse ita lata ꝛ cõis sicut est iustitia: amicitia esset vtilior q̃ꝫ iustitia: ꝛ h̃ intellexit ph̃s

Amicitia vr̃ esse v̾.

Amicitia vr̃ esse cum virtute. Dubium. Solutio.

Duplex amicitia.

Triplex amicitia.

E cum dixit: ꝙ [Existentibus amicis nihil opus est iustitia.] Hoc est: si esset amicitia iter oẽs hoĩes: nõ esset opus iustitia. Sed ar̃s est ĩpossibile supposita magna multitudine hoĩum. vñ amicitia est vtilior paucis vt amicis q̃ꝫ iustitia: sed iustitia est vtilior pluribus q̃ꝫ amicitia: ꝛ iõ iustitia est simplr̃ vtilior: vel posset ꝓbabilr̃ dici ꝙ amicitia ꝑfecta q̃ est ꝓꝑ bonũ honestũ: ĩcludit oẽs v̾tutes morales: nec est posĩe amicitiaꝫ esse sine iustitia: ꝛ ideo Ar̃. determinat de amicitia separatiꝫ: q2 includit oẽm v̾tutẽ moraleꝫ: ꝛ super oẽm v̾tutẽ moralẽ aliq̃d addit: ꝛ loquit̃ h̃ de amicitia acq̃sita. Est aũt amicitia triplex. s. nãlis vt parentũ ad proleꝫ: ꝛ est amicitia moralis acquisita ex opibus: ꝛ amicitia sup̾naturalis a deo infusa. Ista tñ nõ determino: sed relinquo iudicio ꝓfundius speculantis: de isto autem magis apparebit posterius.

F ¶ Res est preterea sũme necessaria in vita. Nemo enĩ habẽs cetera oĩa bona: sine amicis expeteret viuere. Nã ꝛ locupletes ꝛ in ṗncipatu potestateqꝫ constituti plurimũ amicis ĩdigere vñr. Quid.n. ꝓdest talis ꝓsperitas bñficio sublato: qđ q̃dẽ maxime fit in amicos: ac maxie cõmẽdat̃. Aut quonã mõ sine amicis custodiri cõseruariqꝫ põt Quo nãqꝫ magis abũdat: eo magis ꝑiculis subiacet. In paupertate quoqꝫ ceterisqꝫ calamitatibus: vnicũ esse cõfugium amici putant̃. Iuuenibus ẽt cõferũt ad cõpescenda peccata. Et senibus ad obsequiũ atqꝫ ad eos actus ꝑficiendos: quos ob imbecillitatẽ ipsi peragere nequeunt: ꝛ iis itẽ q sunt in statu ad actiones honestas. Etenim si duo simul erãt intelligere magis atqꝫ agere possunt.

G ¶ Adhuc maxie necessariuꝫ in vita: sine amicis enim nullus vtiqꝫ eligeret viuere hñs reliqua bona oĩa: eteniꝫ ditantibus ꝛ principatus ꝛ potentatus possidẽtib⁹ videt̃ maxie amicis opus esse. Que eni vtilitas talis bone fortune ablato bñficio: qđ fit maxie ꝛ laudabilissimũ ad amicos: vel qualr̃ vtiqꝫ seruabit̃ ꝛ saluabitur sine amicis. Quãto eni maior tanto minus secura. In inopia ꝛ reliqs infortunijs solũ existimant refugium esse amicos. ¶ Et iuuenibus aũt ad ĩpeccabile: ꝛ senioribus ad famulatũ ꝛ ad defectiũ actionis: ꝓpter debilitatẽ adiutorij. His q̃dẽ q in sũmo ad bonas actiones: simulqꝫ duo venientes eteni ĩtelligere ꝛ agere potentiores.

H ¶ Hec est 2ª ꝑticula ṗme ꝑtis: in qua ponit̃ rõ scđa. que talis est. Moralis ph̃s hꝫ cõsiderare de oĩbus laudabilib⁹ que sunt necessaria ad vitã humanã: sed amicitia est q̃dã laudabile necessariũ ad vitã humanã. igit̃ ꝛc̃. Maior pꝫ: q2 moralis ph̃s tractat de his que ꝑtinẽt ad bñ viuere: ꝛ minor declarat̃ ꝑ hoc ꝙ amici sunt necessarij hoĩ in oĩ fortuna ꝛ in oĩ etate. Sunt eniꝫ necessarij diuitib⁹/inopibus/iuuenib⁹/senib⁹/ꝛ adolescẽtib⁹: existentibus eniꝫ in bona fortuna sicut diuitibus ꝛ ṗncipatus ꝛ ꝑtãtes possidentib⁹ sunt amici necessarij: qđ pꝫ ex duob⁹. ṗmo ꝓꝑ vsuꝫ hꝫ bonoꝝ fortune. Nulla enim est vtilitas bonoꝝ fortune si ex ipsis nulli bñ fiat: si enim nullus recipiat bñficiũ ex bonis fortune: vt ex diuitijs nulla erit vtilitas hꝫ bonoꝝ. Tunc aũt ꝛ maxie ꝛ laudabilissime fit bñficiũ ad amicos. igitur diuitibus necessarij sunt amici q̃bus bñfaciant. 2° pꝫ ꝙ diuitibus amici sunt necessarij ꝓpter ꝯseruationẽ diuitiaꝝ:

I τ hȝ bonoꝝ fortune q̄ nō pñt bñ ꝯseruari sine amicis:qm̄ bona fortuna quāto est maior tāto est minus secura τ plures īsidiatores hȝ. In inopia ēt ꝑ̄nib⁹ τ alijs infortunijs sunt amici necessarij ad releuādū indigētiā:in inopia eniȝ ꝑ̄ntes existimāt amicos eis necessarios τ refugiū singulare:τ sic appet ꝙ in oī fortuna amici sunt necessarij.[Et iuuenib⁹.] In oī etiā etate sunt amici necessarij:iuuenib⁹.n. sunt amici necessarij:vt cohibeant̄ a peccato:sunt eniȝ ꝓ̄ȝ seipsos ꝓni ad ꝯcupias delectationū a qbus est abstinendū:ideo sunt eis amici necessarij dirigentes. Eustratius dicit ꝙ illud magis ꝓbat ꝙ amicitia est qdā bonū q̄ ꝙ est necessariū. Seniorib⁹ aūt sunt amici necessarij ad famulatū ꝓꝑ defect⁹ corꝑales:qꝛ in actionibus suis deficiūt ꝓꝑ debilitatē. Hijs ēt qui sunt in adolescētia hoc est in ꝑfecta etate sunt amici necessarij ad bonas actiones exequēdas:

K Duo eniȝ sīl veniētes intelligere τ agere potētiores:τ illō dictū dicit Eustratius:duo sīl venientes τc̄.sumptū est ab homero. Homer⁹ eni dicit illō eē dictū ex ꝑsona Ulyxis. qui quesiuit Diomedē:vt cū illo collaboraret ad explorā

Notandū dū troianoꝝ exercitus. Notādū ꝓ̄m Eustratiū:ꝙ cum ꝓh̄s dicit amicitiā esse necessariā:nō accipit necessarium ꝓ illo sine quo nō est possibile viuere:ȝ accipit̄ necessariū ꝓ illo sine quo nullus eligeret viuere eoꝝ q̄ ꝓ̄ȝ nāam. Nullus eniȝ sine ipsa eligeret viuere eoꝝ qui nō corrupti sunt ꝓ̄m nāam:τ ꝓ̄m hoc posset maior huius rōnis esse ista. Ad moralē ꝓh̄m ꝑtinet ꝯsiderare de oib⁹ sine qb⁹ nullus hō ꝓ̄m nāam eligeret viuere:amicitia est hȝ.igit̄ τc̄.

Inesse ēt amicitia videt̄ natura ei qō genuit:ad id qō est ortū ab eo:nō in oibus hoibus solū:ȝ in plurimis ēt aialibus τ his inter sese q̄ sunt eiusdeȝ generis τ hoib⁹ maxie. Quapꝑ amatores hoium laudam⁹. Cer

L nere ēt qspiam potest τ in ipsis erroribus:familiarem oēm hoiem homini atqȝ amicum esse.

Naturaqȝ inesse vī ad id qō genuit genito nō solum in hoibus sed in volatilibus τ plurimis aialiuȝ. Et hijs qui vnius gētis ad inicē:τ maxime hoibus:vñ τ philantropos laudam⁹:videbit aūt vtiqȝ aliqs τ in erroribus vt familiare omnis homo oī homini τ amicum.

Hec est 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua 3° ꝓbat̄ ꝯclō sic. Illa que sunt nāl'r bona hoī in adiutoriū vite humane sunt cōsiderāda a ph̄o morali.sed amicitia est hȝ.igit̄ τc̄. Maior pȝ:qꝛ scia moralis hȝ tractare de oib⁹ hijs q̄ ꝑtinent ad bñ viuere hoīs. Et minor declarat̄ sic. Amicitia inest ꝓ̄ȝ nāam

M gnāti ad generatū nō solū in hoibus:ȝ ēt in volatilibus q̄ diu τ cū magno labore diligētiā adhibent ad educationē ꝓlis:τ idē est in alijs aialibus. Eustratius dicit:ꝙ ꝓh̄s accipit hic amiciā cōius pro amatione que est ꝑn̄m vere amicitie:sed nō est amicitia nisi in solis reamātib⁹. Est ēt amicitia nālis inter ea que sunt vnius gentis:vt ab inuicē adiutoriū hēant:τ maxie est nālis amicitia oium hoiuȝ ad inuicē ꝓꝑ similitudinē nāe specifice:τ ideo laudamus philantropos.i.amatores hoium:qꝛ īplent illud qō est homini nāle:vt pȝ in erroribus viarū:in qbus vnus homo reuocat aliū ab errore suo:quātūcūqȝ ignotus sit:ex quo pȝ ꝙ ois homo aial familiare sit oī homini τ amicum.

Ciuitates ēt amicitia cōtinent:τ legumlatores circa hanc magis q̄ circa iustitiam student:cōcordia nāqȝ simile qd amicitie esse videt̄. Hāc aūt maxie affectāt: seditionē aūt vt inimicā maxime expellunt.

Uidet̄ aūt ciuitates cōtinere amicitia:τ legis positores magis circa ipsaȝ studēt q̄ iustitiaȝ.

Cōcordia eniȝ simile aliqd amicitie videt̄ esse: hanc aūt maxime appetunt:τ contentioneȝ inimicam existentem expellunt. N

Hec est 4ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua ponit̄ 4ª rō que talis est.illud ꝑtinet ad ꝯsiderationē ꝓh̄i moralis:per qō ciuitates in esse cōseruant̄:sed amicitia est hȝ.igit̄ τc̄. Maior pȝ:τ minor declarat̄:qm̄ legislatores magis student ad amicitiā ꝯseruādā inter ciues q̄ ad ꝯseruādā iustitiā quā qnqȝ ꝑtermittūt:puta in penis īfligēdis ne īter ciues dissensio oriat̄. Hoc ēt pȝ ꝑ hȝ ꝙ ꝯcordia assilat̄ amicitie:quā cōcordiā legislatores maxie appetūt τ ꝯtentionē τ discordiā maxime expellunt quasi inimicam salutis ciuitatis.

Et si sint qdē amici:iustitia nō est opus. Sin vō sint iusti:indigent amicitia. Et id quod maxime iustuȝ est: ad amicitiam attinet. O

Et amicis qdem existentibus nihil opus est iustitia. Iusti aūt existentes indigent amicitia. Et iustoꝝ qdē maxime amicabile esse videt̄.

Hec est 5ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua ponit̄ rō 5ª que talis est. Illud per qō magis cōseruant̄ ciuitates τ ciues q̄ per iustitiā pertinet ad cōsiderationē moralis ꝓh̄i:sed ꝑ amicitiā magis ꝯseruant̄ ciuitates τ ciues q̄ ꝑ iustitiā.igit̄ τc̄. Maior pȝ:qꝛ ꝓpter hoc de iustitia cōsiderat ꝓh̄s moralis:qꝛ per iustitiā ꝯseruant̄ ciuitates τ ciues.igit̄ per locuȝ a maiori.illud per qō magis conseruant̄ ciuitates τ ciues q̄ per iustitiā magis pertinet ad cōsiderationē ꝓh̄i moralis. Et minor declarat̄ per hoc:qꝛ existente amicitia nō est opus iustitia:sed ecōuerso. Si eniȝ aliqui sunt amici in nullo indigent inter se iustitia ꝓprie dicta:qꝛ habēt oīa quasi cōia:sed si sint iusti nihilominus indigent amicitia ad inuicē:vt pȝ per ea que dicta sunt de diuitibus τ inopibus τ iuuenibus τ adolescentib⁹ τ senibus τ existente iustitia indigent amicitia:τ iustoꝝ maxie videt̄ esse amicabile.i.cōseruatiuū τ reparatiuū amicitie. Super istā lrām [Iustoꝝ maxime vī esse amicabile.] dicit Eustratius:ꝙ cuȝ multe sint spēs iusti puta politicū.i.ciuile τ paternum τ dominatiuum. Hoꝝ maxie iustū est politicuȝ:qō simile qdem est amicabili:ꝓ̄m equalitatē eniȝ est cōmunicatiuum:hoc est: amicabile vī esse iustū politicū:qꝛ maxie videt̄ esse iustū. Aliter exponit eandē lrām sic. Forte aūt aliqs sic accipiet: ꝙ oium iustoꝝ maxime iustum est ad amicos:ad hos maxime custodiendum est vocata amicitia. P

Non solū aūt necessariū est:sed τ honestū. Laudamus eniȝ eos q amant amicos:copiaqȝ amicoꝝ honestum esse putatur:τ quidam eosdem viros bonos esse atqȝ amicos putant. Q

Nō solū aūt necessariū est sed τ bonuȝ:philophilos eniȝ laudamus philophiliaqȝ vī aliqd bonoꝝ esse:τ quidam eosdeȝ existimant viros bonos esse τ amicos.

Hec est 6ª particula ꝑme ꝑtis:in qua ponit̄ rō 6ª que talis est. ꝓh̄s moralis nō solū hȝ cōsiderare de hijs que sūt necessaria ad vitam τ ad cōmunicationē politicā:sed etiā hȝ considerare de bono laudabili τ honesto:sed amicitia nō solū est qdā necessariū ad vitā:sed etiā est qdaȝ bonū laudabile:igit̄ τc̄. Minor ꝓbat̄:qꝛ nos laudamus philophilos.i.amatores amicoꝝ τ philophiliā.i.amicitiā tāq̄ aliqd de gn̄e bonoꝝ.vnde multis intātū vī ꝙ amicitia sit bonū ꝙ ipsi existimant eosdē esse viros bonos τ amicos: vñ nō solū est ꝯsiderādū de ipsa amicitia:qꝛ est nec̄iū humane vite:ȝ ēt qꝛ est qdā bonū τ honestū τ laudabile.

Est aūt

A ¶ Est aũt cõtrouersia de ipsa nõ mediocris. Quidam enĩ siĩitudinẽ quãdã esse posuerunt: τ siĩes esse amicos. Vñ τ siĩem ad similẽ pergere inquiunt: τ monedulã ad monedulã: τ similia. Quidã cõtra figulos inter sese oĩs talis ingunt esse: τ de his ipsis altius naturaliusue perquirunt. Euripides qdem inquiens.

Cum est sicca tellus: ipsa certe tum imbrem amat.
Cũ turget ether: imber cum celum tumet.
Affectat vt telluris in sinus cadat.

Heraclitus aũt cõtrariũ dicẽs esse cõducens: τ ex differentib⁹ pulcherrimũ cõcentũ oriri: τ per discordias oĩa fieri. Sed his cõtraria complures alij sentiunt. Et Empedocles: q qdẽ simile appetere siĩe dicebat.
B Naturales igiẽ dubitationes omittamus: nõ enim ad hãc sunt accõmodate cõsiderationem.

2ª pe ca. ¶ Dubitanẽ aũt de ipsa nõ pauca: hi qdez enim quãdã similitudinẽ ponũt ipsaz: τ similes amicos: vñ siĩe aiunt ad siĩe: τ colonũ ad colonuz: τ quecũqz talia. ¶ Alij aũt extra cõtrarietatem figulos oẽs tales ad inuicẽ aiunt esse. ¶ Et de his ipsis supius querunt τ nãlius. Euripides qdẽ dicens desiderare qdẽ pluuiã terrã siccatã: desiderare aũt vernale celũ impletũ pluuia cadere in terrã. Et Heraclitus cõtrariũ cõferens: τ ex differentibus optimã armoniã: τ oĩa ẽm litez fieri.
C Econtrario aũt hijs alij τ empedocles: simile enĩz siĩe appetit. Naturalia qdẽ igiẽ qõnũ relinquunẽ. Nõ enĩ ꝓpria p̃sentis intentionis.

¶ Hec est 2ª pars p̃ncipalis huius capiĩi: in qua ponuntur quedã dubitationes de amicitia. τ continet tres ꝑticulas. In p̃ª ꝑticula ponit vnam qõnez τ oppõnes circa ipsaz tã ꝓbo moraliũ q̃ nãliuz: τ nãlia .i. qõnes nãles circa amicitiã relinquens. In 2ª ibi [Quecũqz aũt sunt humana.] narrat q̃les dubitationes sunt hic determinãde circa amicitiã τ exẽplificat ponendo duas dubitationes. In 3ª particula ibi [Unã qdẽ eniz.] remouet quendã errorez. In p̃ª igitur ꝑticula mouet istã dubitationẽ vtrũ amicitia sit similitudo vel cõtrietas: hoc est vtrũ amicitia sit rõne siĩitudinis vel rõne cõtrietatis τ dissimulationis: τ hoc est: vtrum amicitia sit inter similia vel inter dissimilia τ cõtria: τ circa
D hanc dubitationẽ narrat opiniones cõtrias tam in reb⁹ humanis q̃ in rebus nãlibus. Quidã eniz dicunt ꝙ in rebus humanis amicitia est quedã siĩitudo τ siĩes sibiĩnuicẽ sũt amici ẽm illud ꝓuerbiũ. Simile vadit ad siĩe: vt colonus ad colonũ τ quecũqz talia: vt pz in auibus: qm̃ quedã sunt gregales vt corui τ coloni. τ Lincoñ. dicit ꝙ coloni est nomen auiuz paruaꝝ garrulaꝝ se inuicẽ amantiũ τ socialiũ. [Alij aũt.] Alia opio est huic cõtria dicentiuz ꝙ simile odit siĩe: vt figulis figulũ. inq̃tũ vnus ĩpedit lucrum alterius. Scdm Lincoñ. figulos vocat oẽs tales qui sunt siĩes contrarie se hñtes ad inuicẽ: inquãtũ eniz figuli siĩes sunt: ẽm aũt ꝙ ad inuicem inuident τ sibi ad inuicez molesti sunt: cõtrie se habent τ cõtrarij sunt: de hoꝝ τ taliũ inuidia τ ad inuicẽ molestia. dicit Esiodus versu exametro in greco. Et figulus figulo molestus est τ faber fabro. [Et ð his ipsis.] Narrat circa idẽ dubiuz cõtrias opiones in nãlibus: τ dicit ꝙ qdã inquirunt superius .i. altius τ magis nãlr dicentes ꝙ terra desiccata d̃siderat pluuiã q̃ est humida q̃si amãs suũ cõtriũ: τ celũ vernale ĩpletũ pluuia desiderat cadere in terrã que est cõtria .s. altitudini celi: vt dicunt qdaz. Lincoñ.
E quãtũ ad istã cõtrietatẽ inter celũ τ terrã dicit ꝙ celũ impletuz pluuia: τ sic humidũ desiderat cadere in terrã que est sicca: τ sic videẽ amicitia ex cõtrarietate cõstitui. τ Heraclitus dicit cõtriuz esse cõferẽs cõtrio ẽm ꝙ dicunt medici cõtria cõtrijs curari. τ dicit ꝙ ex differentib⁹ τ cõtrijs fit optima armonia .i. cõtẽperãtia. τ dixit oĩa fieri per litẽ que ex cõtrietate est. Alij dixerũt ecõtrario: vt Empedocles ꝙ siĩe appetit τ amat suũ siĩe. Hanc dubitationez nõ soluit hic Phs: vera aũt solõ est hec: ꝙ simile ꝑ se appetit τ amat suũ siĩe: per accidẽs tñ qñqz odit suũ simile: q2 nõ odit ẽm ꝙ siĩe: sed ẽm ꝙ cõtriũ inquãtũ .s. ĩpedit lucrũ suũ: vt pz in humanis de artificibus vt de figulis τ fabris: τ hõ τ ꝑ accidens appetit suũ cõtriuz inquãtũ est cõferens τ medicinale: sicut pz ex 7º huius. Sed q2 iste opiniones vltimo posite sunt
F naturales: ideo sunt relinquende: q2 nõ sunt ꝓprie presentis intentionis.

¶ Que võ sunt humane τ ad mores affectusqz ꝑtinẽt: eas consideremus. Ut sit ne inter oĩs hoĩes amicitia: an impossibile est prauos esse amicos: τ vtrum vna species amicitie sit: an plures.

¶ Quecũqz aũt sunt humana τ cõuenientia ad mores τ passiones hic intẽdamus: puta vtrum in oĩbus sit amicitia: vel nõ possibile malos existentes amicos esse: τ vtrum vna species amicitie est vel plures.

¶ Hec est 2ª ꝑticula scđe ꝑtis: in qua narrat q̃les dubitationes sunt hic determinãde: τ dicit ꝙ quecũqz dubia sũt
G humana τ cõuenientia ad mores τ passiones: vt que sunt circa mores τ passiones humanas sunt h̃ determinanda: τ ponit dubia ꝓ exemplis. p̃m est vtrũ inter oẽs hoĩes possit esse amicitia vel nõ. Videẽ eniz ꝙ inter malos non possit esse amicitia. scđa est dubitatio vtrum sit solum vna species amicitie vel plures.

¶ Qui nãqz vnã esse putant: q2 magis est atqz minus: nõ sufficienti argumẽto ducunẽ. Naz τ que sunt diuersa spẽ magis sũt atqz minus. Sz de his antea diximus.

¶ Unam quidem eniz existimantes: qm̃ recipit magis τ minus nõ sufficiẽti crediderũt signo. Recipiunt eniz magis τ minus τ altera specie: dictum est autẽ de ipsis superius.

¶ Hec est 3ª ꝑticula scđe ꝑtis: in qua circa illud 2m̃ dubiũ
H remouet errorẽ qui fuit talis. Dixerunt eniz qdã ꝙ tm̃ est vna spẽs amicitie. Et rõ hui⁹ opionis fuit: q2 amicitie sunt cõparabiles ẽz magis τ minus. Dicimus eniz ꝙ amicitia honesti melior est q̃ amicitia vtilis: τ illa que differũt spe nõ differũt ẽm magis τ minus. Istum errorem remouet Phs. d. ꝙ sic dicentes nõ crediderũt sufficienti signo. naz diuersa specie recipiũt magis τ minus. nã actus τ potẽtia differũt spe: τ ẽt suba τ accñs. τ tñ actus est melior q̃ potẽtia τ suba est melior accñte. Eustratius dicit h̃ ꝙ Ar. non querit h̃ vtrũ sint plures species amicitie: vt sub vno gñe ordinate: q2 in pluribꝰ spẽbꝰ amicitie soluz est nomen cõe
τ equocum amicitia. ¶ Sed tũc dubitat: q2 recipe magis τ minus est sufficiẽs signũ nõ esse equocũ amicitia: q2 ẽm equiuocũ nõ fiũt opiones: vt pz ex 7º physicoꝝ. τ ex p̃ topicoꝝ. ¶ Ad illud dubiũ r̃ndet Eustrati⁹. d. ꝙ nõ est difficile ostẽdere magis τ minus in multiplr dictis: ens eniz dr̃ multiplr: τ tñ suba est magis ens q̃ accñs: q2 ens seu eẽ inest accñnbꝰ ꝑꝑ subam. Dicit igiẽ ꝙ hoc accidit .s. ꝙ ẽm multiplr dictũ dicaẽ aliqd ẽm magis τ min⁹: cũ multiplr Dubium.

J dicta ab eodē ad idē sunt. hoc est cū illud multiplr dictū
dī de vno p cōparationē ꝛ silitudinē ad aliud: quō ens dī de
accidēte pp habitudinē quā accñs hꝫ ad subam: ꝛ sic est
amicitia. Nā fm silitudinē amicitie bonoꝝ relique dispo
sitiones dicunt amicitie: ꝛ ab hac amicitia que est bonoꝝ
relique amicitie hñt hoc nomen amicitia fm ꝙ posterius
Notandū videbit. ¶ Intelligendū ꝙ Eustratius in pposito p equi
uocū itelligit analogū: qđ sñ sit equocū nō ē equocū penes
pᵐ modū equocationis: sed penes modū zᵐ: ens nō est eq
uocū penes pᵐ modū equiuocatiōis: sed est analogū. ꝛ zᵐ
equiuocū penes pmū modū equiuocatiōis nō fiunt cōpa
rationes fm magis ꝛ minus: nec fm equale.

Dubium. Circa istud caplm dubitat vtrū amicitia sit vtus di
stincta ab alijs vtutib⁹ moralib⁹. Videt ꝙ nō:
pᵒ rō qꝛ si sic phūs determinasset de ea in 4ᵒ hui⁹: qđ tñ non fe
zᵃ rō cit. ¶ Itē ois vtus moralis est in ptāte hois: vt pꝫ ex 3ᵒ hu
ius: sed amicitia nō est in ptāte hois: qꝛ ad h ꝙ aliqs hēat
K amicitiā opꝫ ꝙ redamet: sed nō est in ptāte hois ꝙ reda
3ᵃ rō met ab alio. ḡ ꝛc. ¶ Itē illud qđ ꝯsegt ad oēs vtutes nō
est vtus: qꝛ nihil cōsequit ad seipsuꝫ: sed amicitia ꝯsequit
ad oēs vtutes qꝛ qlibꝫ vtuosus amat quēcūqꝫ vtuosuꝫ pp
In oppᵐ bonū honestū. ḡ ꝛc. ¶ In oppoᵐ: hitus laudabilis ponēs
mediū in passionib⁹ ꝛ opōnib⁹ circa quas ꝯtingit eē super
abūdātiā ꝛ defectū vī esse vtus moralis: vt pꝫ in zᵒ hui⁹: sꝫ
amicitia est hitus laudabilis: vt pꝫ ex libro 8ᵒ. pōnit etiam
mediū circa passionē amoris circa quas ꝯtingit esse sup
abūdātiā: vt pꝫ ex quodā noīato satyro q pro amore quez
habuit ad prēm: patre mortuo interfecit seipsuꝫ: igit ami
citia que ponit mediuꝫ circa passionem amoris est vtus.

Solutio. Amicitia dī dupl'r. ¶ Circa istud dubiū est intelligēdū ꝙ amicitia dī dupl'r:
cōiter ꝛ pprie: amicitia cōiter accepta extendit se ad oēm
inclinationē in bonū ꝛ ꝯueniēs appetēti: ꝛ sic loquēdo de
amicitia est cōis inaiatis: ꝛ tam nō cognoscētib⁹ ꝙ cogno
L scētib⁹: ꝛ sic dī ꝙ terra diligit terrā ꝛ aqua aquaꝫ: ꝛ oē sile
diligit suū sile. Amicitia vō pprie accepta solū inest rebus
hñtibus cognitionē: ꝛ h⁹ amicitia qdā est minus pprie di
cta ꝛ quedā dī magis pprie. Amicitia minus pprie acce
Duplex amicitia p prie dicta. pta inest aialibus irrōnabilibus: sꝫ amicitia magis pprie
dicta solū inest hoibus ꝛ hec vocat amicitia humana ꝛ ta
lis est duplex. Quedā q̄ cōsistit in solo actu interiori appe
titus quo qs vult amici bonum sistendo in solo velle nihil
exteri⁹ opando vel volēdo exteri⁹ opari: apponēdo labo
res vel expensas ad hoc ꝙ illi quē sic amat eueniat h⁹ bo
nū: ꝛ hec amicitia vocat beniuolētia seu amor. Alia ē ami
citia humana q̄ nō solū cōsistit in actu interiori quo amic⁹
nō solū vult bonū amico: sꝫ etiā opat exterius apponēdo
Triplex amicitia q̄ ad act⁹ exteriores. de suo: ad hoc ꝙ ei quē amat eueniat bonū: ꝛ talis amici
tia est triplex. quedā pp bonū vtile: qdā pp bonū delecta
bile: ꝛ qdā pp bonū honestū. ꝛ de amicitia 3ᵒ mō accepta
M est dubitatio inducta: qꝛ manifestū est ꝙ solū beniuolētia
non est vtus nec amicitia pp vtile: aut pp delectabile est
vtus: sed de amicitia que est pp honestū est dubitatio vtꝝ
Duplex pp honestum amicitia. sit virtus vel non. Dico ꝙ talis amicitia est duplex: qdam
est talis amicitia pp bonū honestū seu pp vtutē quā amās
existimat esse in amato absqꝫ h ꝙ sit affectio mutua: ma
nifestū vō ē ꝙ multi viri vtuosi ꝛ sancti frequēter diligūt
aliquos quos credūt eē vtuosos absqꝫ h ꝙ redament ab
eis. Alia est amicitia q̄ est affectio mutua pp bonuꝫ vtutis
Con⁹ rñ salis. quā phūs describit in caᵒ sequēti: ꝛ mihi vī ꝙ vtraqꝫ ami
citia q̄ est pp bonū honestū est vtus moralis distincta ab
alijs vtutib⁹ moralib⁹: de qb⁹ determinat in 4ᵒ hui⁹: ꝛ h
pōt pbari tripl'r. Prio sic. Habitus laudabilis p ꝯsuetudi
pᵃ pbō. nē acqsit⁹ q pōt amitti sine alijs vtutib⁹ est vtus spālis di
stincta ab alijs vtutib⁹: sꝫ vtraqꝫ amicitia q̄ est pp bonum
honestū est h⁹. ḡ ꝛc. Minor declarat qꝛ amicitia est p cō
suetudinē acqsita. Et hoc pꝫ per phm q dicit ꝙ amicitia N
indiget tēpore ꝛ cōsuetudie: qđ ēt expimētalr appet. nam
hō vtuosus nō statiꝫ a pn⁹ est sic disposit⁹ ꝙ ei sit delecta
bile exercere opa amicabilia erga amicū: sed talis disposi
tio ꝯsuetudine acqrit ꝛ firmat: pmo eniꝫ aliqs pp bonum
honestū diligit iperfectius: sed p frequētiā actuū amandi
post modū pfectius diligit vt qlꝫ pōt expiri in seipso: ꝙ ēt
amicitia possit pdi sine alijs vtutib⁹ pꝫ: qꝛ per phm diu
turna absentia obliuionē facit ꝛ dissoluit amicitiaꝫ: ꝛ per
ꝯñs pōt dissolui ꝛ pdi remanētib⁹ alijs vtutib⁹: est ēt ami
citia habitus laudabilis: qꝛ respicit bonū honestū: ꝛ est ne
cessaria in oī fortuna ꝛ in oī etate: sicut dicit phūs. zᵒ pbat zᵒ
idē sic. Ad nihil magis studēt legislatores ꝙ ad vtutē: qm
intentio eoꝝ pncipalr est ciues bonos facere: sꝫ legislato
res magis studēt circa amicitiā ꝙ circa iustitiaꝫ: vt dicit
phūs: nā ēpiīte amicitia nō est opus iustitia: sed ecōuerso. O
3ᵒ pbat idē auctoritate Eustratij q dicit sic. Est eniꝫ ami 3ᵒ
citiā vnā vtutē dicere sicut fortitudinē ꝛ tēperātiā ꝛ alias
vtutes morales. ¶ Et si dicat ꝙ amicitia q̄ est bonuꝫ ho Instantia solutio.
nestū nō est vtus nisi sit mutua sicut vī phūs dicē. ¶ Dōꝫ
ꝙ nō ois amicitia que est vt⁹ regrit vicissitudinē amādi:
nā charitas dī supnālis q̄ est pfectior oī vtute morali non
requirit mutuitatē: Chrūs eniꝫ dilexit charitatiue eos q cū
interfecerūt: ꝛ tñ nō fuit amicitia ecōuerso. vnde amicitia
quā phūs posteri⁹ describit nunꝙ vel raro inuenit: vt po
sterius videbit. ¶ Ad pmā rōnē pncipalē dōm ꝙ nō se Ad pᵐ rōnem.
quit: amicitia est vtus moralis. ḡ de ea est determinādus
in 4ᵒ hui⁹. nā virtus heroyca est vtus moralis: ꝛ tñ nō de Ad zᵐ
terminat de ea in 4ᵒ hui⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ amicitia q̄
est sine mutua vicissitudie amādi est in ptāte hois: sꝫ ami
citia mutua nō est totalr sꝫ pticulr est in ptāte huius hois
sed in ptāte duoꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ amicitia ꝯsequit Ad 3ᵐ
oēs vtutes alias ab amicitia: sed nō cōsegt oēm vtutē ꝛc. P

Capitulū secundū in quo soluit hec questio. quid est amicitia. inuestigando diffinitionem eius.

¶ Patebūt aūt hec fortasse si ipsuꝫ amabile fuerit no
tū. Nō eniꝫ oē qđuis amatur: sed ipsuꝫ amabile. Hoc
aūt aut bonū: aut iucūdū: aut vtile est. Atqꝫ id vtile vi
debit eē p qđ efficit aliqđ bonū: aut voluptas: quare
sit vt amabilia sint ipsuꝫ bonū iucundū vt fines.

FOrte aūt vtiqꝫ de ipsis fiet manife Caput zᵐ p. tra. 8. li. ethi.
stū cognitio amabili: videt eniꝫ non
esse amari: sꝫ amabile. ¶ Hoc aūt eē pᵃ ps ca.
bonū aliqd vel delectabile vel vtile:
videt aūt vtiqꝫ vtile esse per qđ fit bonuꝫ aliqd
vel delectatio: q̄re amabilia qdeꝫ vtiqꝫ erunt ꝛ Q
bonū ꝛ delectabile vt fines.

Istud est zᵐ caplm: in quo phūs inuestigat diffōnē Scdi ca. p. trac. de in duas ptes pn.
amicitie. ꝛ ꝯtinet duas ptes pncipales. In
pma inuestigat genus amicitie. In zᵃ ibi [Tribus aūt en
tibus.] inuestigat dr̄ias ponēdas in diffōne amicitie. Pria
pars cōtinet duas pticulas. In pᵃ inuestigat obiectū ami
citie. s. amabile ꝛ ipsuꝫ diuidit. In zᵃ pticula ibi [Vtrū igr
bonū.] mouet ꝛ soluit vnū dubiū. In pma igit pticula in
uestigat obꝫ amicitie qđ est amabile ꝛ ipsuꝫ diuidit. Dicit
igit pmo ꝙ cognitio amabili erit manifestuꝫ de ipsis. s. de
spēbus amicitie: nō eniꝫ amat qđcūqꝫ: sꝫ amabile est illđ
qđ amat: ꝛ ita pꝫ ꝙ amabile est obm amicitie. Illud eniꝫ
est obiectū amicitie circa qđ solū hꝫ amicitia suā opōneꝫ.
ꝛ pōt hic poni ꝯ zᵃ huius libri. ꝙ ppriū obm amicitie est zᵃ ꝯclo hui⁹. 8. li.
amabile: que pbat sic. Illud est obm amicitie circa qđ ꝛ
solum

A solū illō circa qō amicitia hȝ suā operationē ꝓpriā qō est
amare:ſȝ amabile eſt illud circa qō solū hȝ amicitia suam
opōnē ꝓpriā qō eſt amare:q2 tm̄ amabile amaẜ.igiẜ ꝑ
Notandū dicimus adequatū amicitie ē amabile. priū obm amicitie eſt amabile.¶ Intelligēdū ꝙ amabi-
le eſt obm adequatū amicitie:ꝛ h̄ ꝓbat hec rō. Naȝ illud
eſt obm adequatū alicui⁹ hitus vel potentie:circa cui⁹qō-
libet cōtētū hitus vel potētia hȝ opōnē ꝛ circa nihil aliud
q̄ȝ circa ipm vel cōtētū sub ipso:sed circa oē amabile pōt
amicitia hr̄e opōneȝ.Oē enim amabile pōt amari:ꝛ circa
nihil aliud q̄ȝ circa amabile pōt amicitia hr̄e opōnē. Naȝ
sicut ens eſt obȝ adequatū itellect⁹:q2 oē ens eſt itelligibi-
le ꝛ nihil eſt intelligibile nisi ens:sic amabile eſt obm ade-
quatū amicitie:q2 oē amabile pōt amari ꝛ nihil pōt ama-
ri nisi amabile.Ex iſto mō visibile eſt obm adeq̄tū visus:
ꝛ guſtabile guſtus:ꝛ itelligibile itellect⁹:ꝛ sic ð alijs.⌊Hoc
B aūt eē bo^m.⌋Amabile qō eſt obȝ amicitie diuidiẜ in tria.s.
in bonū:hoc eſt in bonū boneſtū:delectabile ꝛ vtile.Oē.n.
amabile vel eſt bonū honeſtum:vel delectabile:vel vtile.
Bonū amabile ꝛ bonū honeſtū ꝛ bonū delectabile sūt ꝑꝑ
se amabilia tanq̄ȝ fines:ſȝ vtile eſt amabile ꝑꝑ aliud. Naȝ
per bo^m vtile deueniẜ ad delectabile:ꝛ ēt ad bo^m honeſtū.
Dub^m 1^m ¶ Euſtratius dubitat hic de hac diuiſione amabilis in bo-
nū ꝛ delectabile ꝛ vtile:q2 hec diuiſio eſt gn̄is ꝫ spēm vel
saltē diuiſio cōis ꝫ vnū cōtentū sub eo.vn̄ hec diuiſio eſt
silis huic diuiſioni:vt si qs dicat hoc qdē eē aial hoc qdem
hoiem.vel huic diuiſioni.hoc qdē ens hoc qdē subaȝ:que
diuiſio nō valet:q2 supius nō diuidiẜ ꝫ inferi⁹:ꝛ delectabi-
Solutio. le ꝛ ēt vtile eſt ꝯtentū sub bono.¶ Ad illō rn̄det ꝙ Phs
nō diuidit h̄ bonū cōe cōtra vtile ꝛ delectabile:ſȝ accipit
ꝓprie.s.pro illo solo qō ſm seipm eſt eligibile siue sit finis
vltimus.s.felicitas:siue sit qō per se ordinaẜ ad felicitateȝ
C cuiuſmodi sunt sanitas ꝛ sensuū ꝑspicacitas ꝛ virtus:hec enī
Dub^m 2^m ꝛ ꝑꝑ seipsa sūt eligibilia ꝛ ꝑꝑ felicitatē.¶ Adhuc dubitaẜ
suꝑ hoc qō dicit ꝙ vtile eſt eligibile alteri⁹ grā.hoc enim
nō vr̄ verū:q2 pecunia ꝛ diuitie sunt bona vtilia ꝛ sūt sim-
plr̄ bona ꝛ ſm se eligibilia.Et cōfirmaẜ:q2 appetit⁹ solius
finis creſcit in ifinitū:vt pȝ ex p̄mo politice:ꝛ appetit⁹ pe-
cunie creſcit in infinitū:vt dr̄ ibidē.igiẜ pecunia q̄ eſt bo^m
vtile eſt finis:ꝛ ꝑ ꝯn̄s per se eligibilis tanq̄ȝ finis:sicut de-
lectatio ꝛ bonū honeſtū:cuius ꝯrium dicit hic Phs.s.vtile
eſt amabile alterius grā.ꝛ bona.s.honeſtum ꝛ delectabile
Solutio. sunt ꝑ se amabilia vt fines.¶ Ad illud dubiū de diuitijs
dicit Euſtratius.ꝙ diuitie sunt per se bonoꝝ ꝛ ꝑ se eligibi-
liū:ꝛ silr̄ cū h̄ sunt de numero eligibiliū ꝑꝑ alteꝝ.Sunt.n.
bone simplr̄:q2 hn̄ ꝛ ſm nām diſpoſito.s.v̄tuoſo sūt inſtra
ad bonas opōnes:ꝑꝑ alterū aūt sunt eligibiles:q2 eligim⁹
D diuitias ꝑꝑ vsuȝ qui ab ipsis eſt:ꝛ ita ſtant silr̄ ꝙ sunt ſȝ se
Pecunia accipit 2^r. eligibiles:ꝛ tn̄ sunt alterius grā eligibiles. ¶ Ad illud qō
dr̄ ꝙ appetitus pecunie creſcit in ifinitū.Dico ꝙ pecunia
pōt accipi dupl̄r:vel tanq̄ȝ finis vel tanq̄ȝ illud qō eſt ad fi
nē.Si pecunia appetaẜ tanq̄ȝ finis:tūc appetitus pecunie
creſcit in infinitū:q2 appetitus finis creſcit in infinitū:ſȝ sic
nō appetiẜ.s.tanq̄ȝ finis nisi ab habente appetitū peruer-
suȝ ꝛ rōnē corruptā.vn̄ raro ꝛ a paucis appetitur pecunia
tanq̄ȝ finis.Si v̄o pecunia appetaẜ tanq̄ȝ illud qō eſt ad fi
neȝ ꝛ solū ꝑꝑ finē:sic appetitus pecunie nō creſcit in infi-
nitū.vbi grā.Si indigeā caligis quas poſſuȝ hr̄e ꝑ duob⁹
solidis solū appetā duos solidos ꝑ caligis emēdis:habitis
duob⁹ solidis ceſſat appetit⁹ pecunie nec creſcit appetitus
vltra. Qō aūt dr̄ ꝙ delectatio eſt ꝑ se amabilis tanq̄ȝ finis:
ꝛ bonum vtile nō:hoc nō eſt ꝑꝑ hoc ꝙ delectatio sit finis
simplr̄:ſȝ q2 plures magis ponant finē vltimū quē inten-
dant in delectatiōe q̄ȝ in bono vtili:vtpata i diuitijs vel in
pecunia:iō magis dicit Phs ꝙ delectatio eſt amabilis vt
finis:q̄ȝ ꝙ pecunia vel aliō bo^m vtile eſt amabile vt finis.

¶ Utrū igiẜ ipsuȝ bonū ament hoies:an id qō ipsis eſt E
bonū.Discrepant.n.nōnūq̄ȝ hec.Silr̄ ꝛ ipsuȝ iucundū.
Uideẜ aūt id qsqȝ amare:qō bonū eſt sibi.Et eſſe sim
plr̄ qdē amabile ipsuȝ bonum.Unicuiqȝ aūt id qō eſt
vnicuiqȝ bonū.Amat aūt qsqȝ nō id qō eſt sibi bonū:
sed qō apparet:neqȝ qcq̄ȝ id refert. Erit enim ipsum
amabile apparens.

¶ Utrū igiẜ bonū amāt vel qō ipsis bonū:diſſo
nāt eniȝ qn̄qȝ h̄:silr̄ aūt ꝛ circa delectabile ipȝ.
¶ Uideẜ aūt ꝛ ꝙ ipsi bonuȝ amare vnuſqſqȝ.
ꝛ eē simplr̄ qdē bonū amabile:vnicuiqȝ aūt ꝙ
vnicuiqȝ.Amat aūt vnuſqſqȝ nō ens ipsi bonū
sed apparens:differt autē nihil:erit enim ama-
bile apparens. F

¶ Hec eſt 2^a ꝑticula p̄me ꝑtis:in qua ponitur ꝛ soluiẜ vna
dubitatio q̄ querit.Utrū hoies ament illud qō eſt simplr̄
bonū vel illud qō eſt eis bonū:ꝛ idē eſt dubiū de delecta-
bili.Iſta.n.qn̄qȝ diſſonant.Simplr̄ aūt bonū eſt illud qō
eſt bonū hn̄ ꝛ ſm nām diſpoſito:bonū aūt alicui qn̄qȝ eſt
illud qō eſt ei bonū ꝑ p̄ter nām diſponiẜ.vbi grā.qō eſt sa
nū corpi diſpoſito ſm nām eſt simplr̄ sanū:ꝛ qō eſt egro-
tanti corpori sanū eſt alicui sanum ꝛ non simplr̄:vt incisio
vſtio ꝛ reliqne medicine:ꝛ ita eſt de amabili ꝛ delectabili
ꝙ qōdā eſt simplr̄ tale:ꝛ qōdā nō simplr̄ sed alicui.vn̄ nō
semꝑ qō simplr̄ eſt melius eſt melius cuicūqȝ:qm̄ simplr̄
eſt melius philoſophari q̄ȝ ditari:nō tn̄ idigenti. ¶ Sciē- Notandū
duȝ ſm Euſtratiū ꝙ nō eſt sic de malo sicut de bono. Nā
qō aliqn̄ simplr̄ eſt malū,eſt bonū alicui:vt egritudo ꝛ in-
opia:multis eniȝ qn̄qȝ maliciā abſtulerūt he.s.egritudo ꝛ
inopia.hec Euſtratius.⌊Uideẜ autē qō ꝛ ipsi.⌋Dubitatio G
ꝓpoſita sic soluiẜ ꝙ vnuſqſqȝ vr̄ amare qō eſt sibi bonū.
nā queliȝ potētia ferẜ in obm sibi ꝓportionatū:nec obſtat
illud.s.ꝙ vnuſqſqȝ amat qō sibi apparet bonum ꝛ nō qō
alicui appȝet eſſe bonū eſt sibi bonū.igiẜ non qlibet amat
illud qō eſt sibi bonū.Iſtud nō obſtat:q2 nō refert quātū
ad ꝓpoſitū alicui bonū ꝛ apparēs sibi bonū.vn̄ in ꝓpoſito
per bonū alicui itelligimus illud qō appȝet sibi bonū:ꝛ ita
poterimus dicere ꝙ amabile eſt illud qō apparet bonuȝ.
vn̄ si bonū sit obm adequatū volūtatis quātū ad actū vo
lendi:vt dicūt qdā:opȝ ꝙ per bonū intelligaẜ apparēs bo H
nū:nihil eniȝ eſt volitū nisi qō apparet bonū:ꝛ oē qō appa
ret bonū pōt eſſe volitū.¶ Et intelligo ꝑ apparēs bonuȝ
qō apparet eſſe bonū siue sit bonū in rei veritate siue nō:
dū tn̄ apparet bonū.vn̄ in ꝓpoſito apparētia nō excludit
exiſtentiā:ꝛ que dicta sunt de amabili eadeȝ debent dici
de delectabili:qō enim simplr̄ eſt delectabile eſt simplr̄
amabile:ꝛ qō ē alicui ðlectabile eſt alicui amabile.¶ Ex
dictis apparet ꝙ amabile eſt illud qō eſt bonū itelligēdo
vt predictum eſt:ideo amicitia eſt beniuolentia:ꝛ sic inue
ſtigatur genus amicitie qō eſt beniuolentia.Si eniȝ ama-
bile sit bonuȝ:ita ꝙ hoc qō eſt per se amabile eſt bonum:
oportet ꝙ amicitia sit beniuolentia.

¶ Cū itaqȝ tria sint ea ꝓpter que hoies amant:circa be
niuolētiā qdē inaiataꝝ rerum nō diciẜ amicitia:qppe
cū nō sit reciprocus amor:neqȝ voluntas boni illarū.
Eſt eniȝ ridiculum forſitā:vino bonū quēpiam velle.
Qō si vult:saluum illud vult eſſe: vt habeat ipse:at
oportere aiunt amico bona illius grā velle.Eos autē
qui hoc mō volūt bona:beniuolos dicunt:si nō ideȝ ꝛ
ab illo fiat.Mutuā nā beniuolētiā amicitiā eē dicūt.

I 2ª ps ca. ¶ Tribus aũt entibus pp que amanť: inaiatoꝝ gdẽ amatio nõ dr̃ amicitia: nõ est eniꝫ redamatio. ¶ Neqꝫ volũtas illoꝝ boni: ridiculũ enim forte vino velle bonũ: sed gdẽ saluari vult ipm vt ipse hẽat. Amico autẽ aiunt oportere bona velle ipsius gr̃a: volentes aũt sic bona beniuolos dicunt: si nõ idem ꝛ ab illo fiat. Beniuolentiam enim cõtrapassis amicitiã esse.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua inuestigato gñe amicitie inuestigat ei⁹ drias q̃ sũt due. s. mutua ꝛ nõ latẽs: ꝛ ptinet hec ps duas pticulas. In pª declař pmã driã amicitie. s. ꝙ est mutua. In 2ª ibi [Uel apponẽdũ nõ latentẽ.] addit driaꝫ scdaꝫ. pmo igiť ondit ꝙ amicitia nõ est q̃cũqꝫ
K 2º ptio hui⁹. s. li. beniuolẽtia sꝫ mutua: ꝛ hec est ꝯ 3ª hui⁹ libri q̃ pbař dupř. pmo sic. Amicitia in q̃ est redamatio ẽ amicitia mutua: redamatio eni solũ est vbi amans redamať: ħ est amať ab eo quẽ amat: sꝫ in oi amicitia est redamatio. igiť ois amicitia est mutua. Maior est manifesta ꝛ minor declař p ħ ꝙ amatio q̃ inaiata vt vinũ ꝛ aurũ dr̃r amari nõ est amicitia. ꝛ hui⁹ nõ est alia cã: q: in tali amatiõe nõ est redamatio. igiť ad oẽꝫ amicitiã reqriť redamatio. Q: aũt amatio q̃ inaiata dr̃r amari nõ sit amicitia pbať dupř. pº p ħ ꝙ in tali amatiõe nõ est redamatũ: q: inaiata q̃ amanť non redamãt. [Neqꝫ volũtas illoꝝ boni.] 2º pbať sic. Inaiata nõ amam⁹ pp seipsa sꝫ pp nos: nõ eniꝫ volum⁹ aliquod bonũ iesse vino pp vinũ: hõ. n. vult vinũ ꝯseruari pp seipꝫ ꝛ nõ pp vinũ: ꝛ ħ est ꝯ rõnẽ amicitie: q: opꝫ amicum velle bonũ amico pp ipꝫ amicũ: iõ amatio q̃ hõ amat vinũ non est amicitia. vñ posset rõ sic formari. ois amicitia est q̃ volu
L mus bonũ amico pp ipꝫ amicũ: sꝫ amatio q̃ amanť iaiata nõ est amatio q̃ volum⁹ boᵐ inaiato pp ipꝫ inaiatũ. igitur talis amatio nõ est amicitia. Minor huius rõnis poniť in pnª hui⁹ lře. [Neqꝫ volũtas.] Supple amãtis inaiatũ est boni illi⁹ gr̃a. nõ. n. amãs vinũ vult bonuꝫ vini gr̃a. Sꝫ q: forte crederet aliqs amicitiã eẽ, boni illi⁹ gr̃a cui vult bona ita ꝙ ħ sufficeret ad rõnẽ amicitie. Illõ remouet. d. ꝙ volẽtes bõa alicui gr̃a illi⁹: si nõ idẽ ab illo fiat: beniuoli dr̃r: sed nõ amici: q: amicitia necessaria est in ꝯtrapassis: ħ est in illis quoꝝ vterqꝫ amať a reliquo ꝛ quoꝝ vterqꝫ vult alteri bonũ gr̃a illius cui vult bonũ. Sic igiť pꝫ ꝙ amicitia est beniuolentia in cõtrapassis. i. mutua.

¶ An adiungendũ est: nõ latentẽ. Sunt. n. complures his beniuoli: quos nõ viderũt: putãt aũt studiosos eẽ vel frugi. Atqꝫ fieri põt vt illoꝝ ẽt qspiaꝫ sitr ad hos
M afficiať. Igiť hi mutuo gdẽ sibi beniuoli eẽ videntur. Amicos aũt ipsos quonã mõ qspiã dixerit latẽtes vt erga sese mutuo sũt affecti. Opꝫ ergo amicos mutuaꝫ habere beniuolentiam: ꝛ velle sibi mutuo bona nõ latentes: ob vnũ qd eoꝝ que dicta sunt.

¶ Uel apponẽdũ nõ latenteꝫ. Multi enim sunt beniuoli qb⁹ nõ viderũt. Existimant aũt epyicbes eẽ vel vtiles; ħ aũt idẽ ꝛ si illoꝝ aliqs patiatur. Adhuc beniuoli gdẽ igiť isti vñr ad inuicẽ. Amicos aũt q̃liter aliqs dicat latẽtes vt hñt sibiipsis. ¶ Opꝫ ergo bñ velle ad inuicẽ ꝛ velle bona nõ latentes pp vnum aliqd dictoꝝ.

¶ Hec est 2ª pticula scdẽ ptis: in q̃ ponit scdaꝫ driaꝫ: q̃. s. est nõ latens: ita ꝙ hec sit cõpleta descriptio amicitie. Amicitia est beniuolẽtia in ꝯpassis nõ latẽs. Q: eniꝫ amicitia dꝫ eẽ nõ latẽs: nõ pbat Phs: sꝫ solum narrãdo dicit ꝙ multi sunt beniuoli aliqb⁹ quos nũq̃ viderũt: sꝫ quãtũ ex auditis
N estimant eos bonos ꝛ epyicbes ꝛ vtuosos: ꝛ posẽ est ꝙ ita sit ꝛ ꝙ vterqꝫ sit alteri beniuolus: ita ꝙ vterqꝫ velit alteri bonũ ꝛ credat eũ vtuosuꝫ: ꝛ tales hões sũt beniuoli ad inuicẽ: sꝫ nõ pñt dici amici: cũ lateat eos ꝙ sũt sibi inuicẽ mutuo beniuolẽtes. [Opꝫ g.] Ex pdictis isert diffõnẽ amicitie. d. ꝙ opꝫ ꝙ amici sibi inuicẽ velint boᵐ: ꝛ ꝙ ħ nõ lateat eos: ꝛ ꝙ ħ sit pp aliqd vnũ pdictoꝝ. s. boᵐ honestũ vel pp vtile vel delectabile. Sic igiť ex pdictis pꝫ ꝙ amicitia est beniuolẽtia in ꝯpassis nõ latens: vñ hec nõ est descriptio amicitie. s. beniuolẽtia mutua in ꝯpassis nõ latens: hec est eni nugatoria: q: idẽ sũt beniuolẽtia mutua ꝛ beniuolẽtia in ꝯpassis: ꝛ ita si ponať in ꝯpassis non dꝫ poni mutua: ꝛ si ponať mutua nõ dꝫ poni in ꝯpassis: ꝛ siue dicať ꝙ amicitia est beniuolẽtia mutua nõ latẽs vel ꝙ amicitia est beniuolẽtia in ꝯpassis nõ latẽs nõ est cura: q: idẽ sunt realiter.
¶ Dubitať circa hãc descriptionẽ amicitie. Amicitia est beniuolẽtia in ꝯpassis nõ latẽs. ꝛ pº dubitať circa pmã pticulã: q: nõ vř ꝙ amicitia sit beniuolẽtia: q: fꝫ Phꝫ 9º ethicoꝝ cap⁰ de beniuolẽtia. s. cº. 5. 9. libri. beniuolentia est pnᵐ amicitie ꝛ nõ est amicitia. igř amicitia nõ est beniuolẽtia. O Dubitaťr circa descriptionẽ amicitie. pº
2º ¶ Itẽ nõ vř ꝙ hec pticula. s. mutua debeat poni in descriptione amicitie: q: hec pticula nulli amicitie cõpetit. Nulla. n. amicitia est mutua: amicitia. n. q̃ est sortis ad platonẽ est in sorte ꝛ nõ in plone: ꝛ p ꝯñs nõ ẽ plonis ad sortẽ: ꝛ ita nõ est mutua: q: nõ est vtriusqꝫ ad alterũ: ꝛ p ꝯñs nõ est in ꝯpassis: nulla eni amicitia vř esse i ꝯpassis: sꝫ q̃lꝫ amicitia est in altero ꝯpassoꝝ ꝛ nõ in vtroqꝫ. ¶ Itẽ ponam⁹ ꝙ sortes velit bonũ ploni plonis gr̃a: ita ꝙ sit ploni valde beniuolus. ꝛ plato nõ velit eꝫ boᵐ sorti: tũc sortis ad plonẽ est amicitia: ꝛ tñ nõ ẽ mutua. pbõ. ꝙ sortis ad plonẽ sit amicitia: q: pono ꝙ plo cras incipiat velle bonũ sorti gr̃a sortis pp ħ. n. nulla mutatio facta est in sorte: ꝛ tñ in sorte est amicitia ad plonẽ: q: tũc est mutua. igiť pus fuit amicitia in sorte qñ plo nõ redamauit sortẽ: cũ nulla mutatio facta sit in sorte. igiť in sorte fuit amicitia ad plonẽ qñ non fuit amicitia mutua. ꝛ põt argui: ꝙ mřes amãt filios suos valde pfecte: ꝛ tñ nõ redamanť. igiť ꝛc. ¶ Cõtra 2ᵐ driam nõ vř ꝙ opꝫ amicitiam nõ latere: q: posito ꝙ sortes velit bonũ ploni plonis gr̃a: ꝛ sortes ħ sciat. ꝛ plo ecõtrario velit sorti bᵐ gr̃a sortis: ignoret tñ plo ꝙ sortes velit sibi boᵐ sui gr̃a: amicitia est sortis ad plonẽ: ꝛ tñ illa amicitia latet. Q: aũt ita sit, pꝫ: q: si plo cras sciat sor. velle sibi bonuꝫ sui gr̃a: tũc est amicitia sortis ad plonẽ: q: tũc nõ latet. igř mõ qñ latet illa amicitia est amicitia sortis ad plonẽ: cũ per ħ ꝙ plo scit sortẽ velle sibi bonũ sui gr̃a nulla mutatio facta sit in sorte. ¶ Itẽ si ad amicitiã reqriť scia vtriusqꝫ amicoꝝ ad alterius sequereť ꝙ nulla amicitia eẽt plonis: q: impossibile est aliquẽ scire de actu iteriori alteri⁹. s. de voluntate alterius: q̃ntũcũqꝫ eniꝫ aliqs faciat mihi bonũ ꝛ q̃ntũcũqꝫ diu ꝯuersetur mecum faciendo signa ꝛ operationes beniuolẽtie: tñ nõ possum scire vtruꝫ sit ħ ex bono corde: ꝛ posito ꝙ scirem ꝙ faceret mihi multa bñficia: ꝛ ꝙ velit mihi bona nõ possum esse certus: vtrum faciat hõ opera gr̃a mei vel gratia alicui⁹ alterius: vt gratia vtilitatis vel laudis vel gr̃a fame ꝯsequẽde de gratitudie hui⁹ bñficij: ꝛ sic nullus posset esse amic⁹: q: nullus põt scire gr̃a cui⁹ sibi fiunt ab alio bñficia: nec p ꝯñs posset aliqs scire seipꝫ esse amicũ: q: nõ põt sibi cõstare de actu iteriori alteri⁹. ¶ Ad pᵐ istoꝝ cũ dř ꝙ amicitia nõ est beniuolẽtia. Dico ꝙ beniuolẽtia accipiť vno mõ vt est gen⁹ amicitie: ꝛ sic accipiť hic. ꝛ alio mõ est spẽs beniuolẽtie q̃ est gen⁹ distincta ꝯtra amicitiã: q̃ ẽt est spẽs beniuolẽtie cõiter accepte: ꝛ sic accipiť in 9º hui⁹: q: equoce accipiť beniuolẽtia. vno mõ vt est genus. alio mõ vt est spẽs. ꝛ sic accidit in multis locis. s. ꝙ
P 3º
4º
5º Q
Ad pᵐ Beniuolentia accipiť dupř

qñ alicui

A qñ alicui spẽi nõ est nomẽ ꝓpriũ iposituꝫ: ⁊ spẽs opposita
Secũdũ hꝫ ꝓpriũ nomẽ/ spẽs q̄ nõ hꝫ ꝓpriũ nomẽ retinet sibi nomen gñis tanq̄ꝫ nomẽ ꝓpriũ. Exẽplũ est de ꝓpria passiõe in pmo topicoꝝ. ꝙ ipsa retinet h̄ nomẽ ꝓpriũ tanq̄ꝫ ꝓpriũ nomen eius: q̄uis diffõ q̄ hꝫ nomẽ ꝓpriũ sit ꝓpria spẽi ⁊ cõuertibilis cũ ea sicut ⁊ ꝓpria passio. Idẽ pꝫ ex libro pdicamentoꝝ. Nã in pma spẽ q̄litatis sũt due spẽs. s. hitꝰ q de difficili est mobilis: ⁊ dispõ q̄ de facili est mobilis: cui non est nomẽ ipositũ: ⁊ hoc nomẽ dispõ/ est nomẽ gnãle ⁊ cõe vtriqꝫ: ⁊ q2 dispõ q̄ de facili ẽ mobilis nõ hꝫ nomẽ ꝓpriũ: iõ reliqua spẽs distincta ꝯ hitũ retinet p ꝓprio noie nomẽ gnãle. s. h̄ nomẽ dispõ/ ⁊ in oĩbꝰ in qbꝰ est idẽ nomẽ ꝓpriũ gñis ⁊ spẽi est multiplicitas ꝫ equocationẽ: ex eo ꝙ huius nomẽ põt accipi vt est nomẽ gñis vel vt est nomẽ speciei.
Ad alia 300. Nomen amicitie equocum ¶ Ad aliud dõm ꝙ h̄ nomẽ amicitia est nomẽ equocuꝫ: q2 vno mõ signat hitũ absolutũ quo volumꝰ bona amico amici grã. ⁊ isto mõ sumitur cõiter in idiomate latinoꝝ: ⁊ ista amicitia matres amant filios a qbus nõ redamantur.
B Alio mõ accipit hic amicitia ꝫ ꝙ signat relõnẽ eqperãtie que est amici ad amicũ vt aggregatũ ex q̄litate absoluta ⁊ tali relone eqperantie: sicut hoc nomen silitudo vel h̄ nomen sile: signat relõnẽ eqperãtie ⁊ vnũ aggregatũ ex relatione ⁊ absoluto: in quo hꝰ relõ fundat: ⁊ isto mõ cõcedo ꝙ ad amicitiã reqrit redamatio: q2 amicitia sic accepta ẽ amici ad amicuꝫ: ⁊ pncipalis actus amicitie est amare: vt patebit iferiꝰ: iõ si sit amicitia: vterqꝫ est amicus alteri: ⁊ p ꝯñs vterqꝫ amat alterũ ⁊ sic vterqꝫ redamat. Sꝫ ad amicitiã sic acceptã nõ reqrit certa notitia amicitie vtriusqꝫ ad reliquũ. 3º mõ accipit amicitia p duplici relõne eqperãtie: quaꝝ vna fundat sup actũ voluntatis q est bñ velle
C beniuolẽti: ⁊ alia relõ fundat sup actũ itellectꝰ. s. sup scire: qõ mutuo refert ad sciũ. vñ ad amicitiã sic acceptã reqritur ꝙ beniuolẽtia sit mutua: ⁊ ẽt ꝙ sciẽtia sit mutua: ⁊ isto mõ describit h̄ amicitia ꝫ ꝙ dicit relõnẽ duplicẽ vel aggregatũ ex relatione duplici: ⁊ q̄litate absoluta: ⁊ sic credo ꝙ greci cõiter vtant isto noie. Per h̄ ad argumẽta. ¶ Ad pᵐ dico ꝙ amicitia nõ est mutua p hoc ꝙ ipsa extra eadẽ numero sit in diuersis: vt in vtroqꝫ amãtiũ: ꝫ amicitia est mutua ꝫ spẽm: q2 amicitia in vno amantiũ reqrit amicitiã eiusdẽ spẽi spãlissime vel subalterne in reliquo amantiũ: ⁊ sic intelligit descriptio amicitie quãtũ ad istã pticulã de mutua vicissitudine amãdi. ¶ Ad aliud ꝯ eãdẽ pticulã cũ dr. si sor. velit p̄ bonũ plõni ⁊ nõ eꝯ. ⁊ postea vt die crastina vterqꝫ velit boᵐ alteri mutuo ⁊c. Dico ꝙ accipiẽdo amicitiam vt est q̄litas absoluta sic est satis pole ꝙ sor. amet plõnẽ absqꝫ h̄ ꝙ redamet ab eo: ꝫ accipiẽdo amicitiã vt iportat relõnẽ eqperãtie ꝫ ꝙ hic loqt phs de amicitia/ sic dico ꝙ sor. ad plõnẽ nõ est amicitia anteq̄ꝫ reda-
D met a plõne: ⁊ cũ dr ꝙ postea est amicitia hita redamatione. igit pus fuit cũ nulla mutatio facta sit in sor. Dico ꝙ h̄ est ꝓpriũ relõni. s. ꝙ põt de nouo alicui aduenire sine mu-
T. cõ. 10. tatione facta in illo cui aduenit: vt pꝫ ex 5º phyicoꝝ. Si. n. sor. sit albꝰ ⁊ plõ nõ: sor. nõ est silis plõni ⁊ postea fiat plõ albus: tũc de nouo sor. silis fit platoni nulla mutatione facta in sorte: tñ relõ nunq̄ꝫ aduenit alicui de nouo sine mutatione facta in aliquo: ꝫ nõ opꝫ ꝙ fiat mutatio in illo cui
Ad 4ᵐ aduenit relõ. ¶ Ad illud qõ dr ꝙ mr̃es amant filios perfecte: a qbꝰ tñ nõ redament. Dico ꝙ verũ est loquẽdo de amicitia que est q̄litas absoluta: ꝫ nõ est veꝝ de amicitia de qua phs loquit hic: q̄. s. est relõ eqperãtie vel talẽ rela-
Ad 5ᵐ tionẽ iportans seu cõnotãs. ¶ Ad aliud qõ est ꝯ scdaꝫ differẽtiã dico p idem ꝙ q2 amicitia vt hic phs loqt de ipsa est relõ vel relõnẽ duplicẽ iportãs: iõ põt aduenire alicui nulla mutatiõe facta in eo cui aduenit: ⁊ ita cũ plato scit ꝙ sortes vult sibi bonũ sui grã est amicitia de nouo sortis ad plõnẽ/ nulla mutatiõe facta in sorte. ¶ Ad aliõ dico ꝙ ad

E amicitiã veram nõ reqrit certa scia. vñ nõ opꝫ ꝙ vterqꝫ amicoꝝ certitudinalr sciat se amari a reliquo: ꝫ sufficit ꝙ hoc firmiter opinet ⁊ h̄ opione vera: de cuiꝰ tñ vitate non põt certitudinalr cõstare amãti opinãti ꝙ redamet ab eo quẽ amat: ⁊ iõ cõcedo ꝙ nulli põt certitudinalr ꝯstare de amicitia alteriꝰ sicut tactũ est i argumẽto. verũtñ nõ seqt ꝙ nõ possit esse amicitia. nã vterqꝫ amãtiũ põt firmiter ⁊ vere opinari ꝙ redamat ab eo quẽ amat: q̄uis nõ possit sibi cõstare ꝙ h̄ opinet vere: ⁊ cõcedit ꝙ nullus põt certitudinalr ⁊ euidenter scire se esse amicuꝫ: loquẽdo de amicitia quã phs hic describit.

Capitulũ tertiũ de spẽbus amicitie ⁊ distinctione ⁊ dissolutione earundẽ.

¶ Differũt autem hec specie ⁊ amores ergo ⁊ amicitie. Tres igit sunt amicitie spẽs: equales numero amabi-
F libus ipsis: ob vnũqdqꝫ. n. est mutuus amor nõ latẽs. Atqꝫ q sese mutuo amãt: hoc bona sibiinuicẽ volunt: quo amant. Qui igit ob vtilitatẽ se mutuo amãt: nõ p se amãt: sed quo aliqd a se inuicẽ capiunt bonũ. Silr ⁊ q amant ob voluptatẽ. Non. n. facetos amant: q2 sunt tales: sed q2 ipsis afferũt voluptatẽ. Qui igit ob vtilitatẽ amant ob suũ diligunt bonũ. Et q ob voluptateꝫ ob id qd est ipsis iucundũ: ⁊ nõ quo talis est is q amatur: ꝫ quo est vtilis aut iucũdus. Per accñs igitur he sunt amicitie: nõ eniꝫ amat quo talis est is qui amat: sed quia vel bonũ aliqd affert vel voluptatem.

Differũt aũt hec ad inuicẽ spẽ ⁊ amationes ergo ⁊ amicitie. Tres. n. spẽs amicitie sũt eq̄les numero amabilibꝰ: ꝫm
Cap. 3ᵐ p. tra. S. li. ethi. pᵒ ps ca.
G vnũqdqꝫ. n. est redamatio nõ latens: amantes aũt ad inuicẽ volũt bona ad inuicẽ ꝫ ꝙ amãt. ¶ Qui qdẽ igit pp vtile amãt adinuicẽ nõ ꝫ seipsos amãt ꝫ ꝫ ꝙ fit ipsis ad inuiceꝫ bonũ. silr aũt ⁊ q pp delectationẽ: nõ. n. in q̄les quosdã eẽ diligũt eutrapelos: ꝫ qm̃ delectabiles sibiipsis. Quiqꝫ pp vtile amãt pp sibiipsis bonũ diligũt: ⁊ q pp delectationeꝫ pp sibiipsis delectabile: ⁊ nõ ꝫ ꝙ amatꝰ est: ꝫ ꝫm ꝙ vtilis vel delectabilis: ⁊ ꝫm accñs vtiqꝫ amicitie he sũt: nõ. n. ꝫ ꝙ est q aliqñ est amatꝰ ꝫ ꝫm ꝙ tribuũt. Hi qdẽ bonũ aliqd: hi aũt delectationẽ.

Istud est 3ᵐ capl̃m qd est de distõne spẽꝝ amicitie: ⁊ de ipsis spẽbus ⁊ de dissolõne eaꝝ: ⁊ cõtinet duas ptes pncipales. In pᵒ ponit numerũ spẽꝝ amicitie ⁊ determinat de duabꝰ illaꝝ. s. de amicitia q̄ est ꝓpter vtile: ⁊ de amicitia q̄ est pp dlectabile oñdẽs quot sũt species amicitie: ⁊ qualr sunt amicitie. In 2ᵒ pte ibi Perfecta aũt est bonoꝝ. determinat de tertia spẽ amicitie q̄ est pp bonũ honestũ. Pria ps ꝯtinet tres pticulas. In pᵒ ponit numerũ spẽꝝ amicitie ostẽdẽdo ꝙ q̄lꝫ illaꝝ amicitiarum cõtinet sub amicitia iã diffinita: ⁊ ẽt ostẽdit qualr amicitia pp vtile ⁊ amicitia pp delectabile sunt amicitie. In 2ᵒ ibi Facile solubiles. determinat de dissolõne illaꝝ duarũ amicitiaꝝ pp vtile ⁊ pp delectabile. In 3ᵃ pticula ibi Maxime aũt in senibꝰ. determinat de subiectis istaꝝ duaruꝫ amicitiaꝝ. In pᵃ igit pticula dicit ꝙ tres sunt amationes ⁊ amicitie que dñt spẽ. vñ ꝓbat ꝙ tres sunt amicitie spẽ differẽtes: ⁊ hec est ꝯclo 4ᵒ q̄ ꝓbat sic. Amicitie sũt eq̄les nuõ amabilibꝰ: sed tria sũt amabilia spẽ dñtia: igit tres sũt amicitie spẽ differẽtes. De ista rõne pmo ponit minorem:
Tertiũ c. h. trac. diᵒ in duas ptes pn.
D
4ᵒ cõclo huiᵒ. S. li.

L deīde ex minore ꝯcludit ꝯnem. Dicit ḡ ꝙ hec.s.amabilia differūt ad inuicē spē:ꝛ ex h ꝯcludit ꝯnē dicēs.igit̄ amationes ꝛ amicitie dn̄t spe:deinde ꝯcludit ꝯnem inuendo maiorē.d.ꝙ tres sunt spēs amicitie eq̄les numero amabilib⁹.vn̄ q: amabilia sūt tria dn̄a spe:iō sunt tres amicitie dn̄tes spe.Eustratius dicit h ꝙ amatio ꝛ amicitia in h differūt:q: in amatione est nō redamatio:sed in amicitia est
Notandū redamatio. Intelligēdū ꝙ amatio dicit q̄litatē absolutā:siue sit opō siue sit hit⁹:sed amicitia vt hic logr̄ Phs de amicitia:dicit relonē exꝑērātie vel aggregatū ex relone ꝛ q̄litate absoluta:vt dictū est supra.Or aūt q̄lz dictaꝝ triū
5ª cclō hu⁹.S.ll. amicitiaꝝ est amicitia:pbat Phs:ꝛ hec est ꝯ 5ª que pbat̄ sic.Oē illud est amicitia cui cōpetit diffō amicitie pus dicta:sed cuilz istaꝝ triuz amicitiaꝝ cōpetit diffō pus dicta amicitie.ḡ ꝛc.De ista rōne ponit Phs minorem.d.ꝙ fm
K vnūq̄dq3 istoꝝ amabiliū pōt eē redamatio nō latēs:ꝛ per ꝯns cuilz istoꝝ amabiliū amicitia est amicitia mutua nō latēs.Or aūt fz vnūq̄dq3 istoꝝ amabiliū vel amicitiaruz sit redamatio nō latēs.pz.Nā fm vnūq̄dq3 hoꝝ amātes volūt bona sibiīnuicē fz ꝙ amāt:q enī se amant fz v̄tutē sibiīnuicē volūt bona simplr̄:ꝛ q amāt pp bonū vtile volunt sibi bona vtilia:ꝛ q amant pp delectationē volūt sibi
Primo sciendū. delectabilia. Sciēda sūt hic duo.pᵐ est ꝙ q: po ꝛ hit⁹ distinguunt̄ per obiecta:vt pz ex 2ᵒ de aīa:ideo opz ꝙ sint tres spēs amicitie:sic sūt tres spēs amabiliū. 2ᵒ sciēdū
Scdō sciendū. fm Eustratium ꝙ iste tres amicitie nō sunt spēs amicitie tanq̄ spēs gn̄is de eis dicti vniuoce:sz sunt spēs gn̄is analogi dicti de eis fz pus ꝛ posterius.Amicitia enī pus ꝛ pn̄cipalr̄ dr̄ de amicitia q̄ est pp bonū honestū seu bonū simplr̄:ꝛ pp silitudinē ad hāc amicitiā que est pp bonuz simplr̄:cōuenit alijs duab⁹ amicitijs h nomē amicitia.[Qui qdē igit̄ pp.] Uiso ꝙ p̄dicte due beniuolētie q̄ sūt pp vti-
L le ꝛ delectabile sūt amicitie:opz videre qualr̄ sūt amicitie: ꝛ ostēdit ꝙ amicitia pp vtile ꝛ delectabile fm accn̄s sunt
6ª cclō hu⁹.S.ll. amicitie:ꝛ hec est ꝯ 6ª que pbat̄ sic.Ois amicitia q̄ amat̄ q̄s nō pp seipz absolute fz pp alterū:est amicitia p accn̄s: sed tā amicitia pp vtile q̄z amicitia pp delectabile est amicitia qua amat̄ q̄s nō pp seipz:sz pp alterū:q: pp amantē siue in hitudīe ad amantē.igit̄ ois talis amicitia est amicitia p accn̄s.Maior vr̄ eē manifesta:q: sicut amicitia p se amat̄ ipz amatū p se:siue pp se:sic amicitia p accn̄s amat̄ ipz amatū nō pp se sed pp alterū.ꝛ minor declat̄. Nā qui amat aliquē pp vtile nō amat illū pp se:sz solum pp vtile qd̄ sibi ꝓuenit ab amico:ꝛ q amat aliquē pp delectationē nō amat ipm pp se:puta pp h ꝙ est talr̄ dispositꝰ:puta eutrapelus.i.v̄tuose se hn̄s circa ludos:sz q amat aliquez pp delectabile solū:amat ipm q: est delectabile:qui.n.amat eutrapelū pp delectationē quaz ab eo recipit circa ludos:
M nō amat ipz fz ꝙ est eutrapelus:sz solū fz ꝙ facit sibi de-
pᵐ nō^m lectationē. Notāda sunt hic tria.pmo ꝙ q amat̄ pp se amat̄ p aliquo qd̄ est intrinsece in ipso ꝛ absolute p illo ꝛ nō solū pp hitudinē vel relonē ad aliū:ꝛ iō dicit Phs ꝙ q pp delectationē amāt nō in q̄les quosdā eē diligūt eutrapelos:sz qm̄ delectabiles sibiipsis:hoc est q amāt eutrapelos pp delectationē quā faciūt in ludis:nō amant eos fm ꝙ q̄les.hoc est fm q̄litatē seu hit⁹ q sūt in ipsis absolute:sz solū in hitudīe ad seipsos/inquantū sunt eis delectabiles. cōtingit tn̄ ꝙ aliq̄s amet eutrapelū fz ꝙ q̄lis est:h est pp q̄litatē seu v̄tutē que est in ipso:ꝛ nō solū q: facit sibi delectationē.Nā eutrapelus amat eutrapelū pp bonuz v̄tutis qd̄ est in eo:ꝛ nō solū pp delectationē quam recipit ab eo.
2ᵐ nōᵐ 2ᵒ est nōn̄ᵐ fm Eustratiū hic:ꝙ illi q amant̄ fz ꝙ q̄les: sunt q amant̄ fm q̄litatē nudā ꝛ nō soluz fm ꝙ ad aliqd eutrapelus qdē dr̄ q̄lis ab eutrapelia denoiatꝰ delectabilis:aut ad aliqd delectabilis alicui delectabile.hec Eustratius.Dicit ēt ꝙ q maximā delectationē recipiūt ab eutrapelis:ꝛ pp h eos diligūt/nō amant eutrapelos fz ꝙ eutrapeli amāt ipsos.s.eutrapelos:sz fm ꝙ ipsis delectabiles. hec Eustratiꝰ:qd̄ itelligo sic.Eutrapelus amat eutrapeluz amicitia q̄ est per se amicitia:q: amat ipz pp q̄litatē q̄ est in eutrapelo.s.pp eutrapeliā q̄ est v̄tus:ꝛ ita eutrapelus p se amat eutrapelū:q: pp bonū v̄tutis amat ipz. Sz nō sic amat̄ eutrapelus ab his q amant ipz pp delectationē tm̄: q: si nō faceret eis dlectationē nō amarēt ipz.vn̄ eutrapelus amat eutrapelū fm ꝙ est q̄lis:sz qui amāt ipz pp delectationē amant ipz fm ꝙ est ad aliqd.s.vt est eis delectabilis.Eodē mō est de amicitia pp vtile:qui enī amat diuitem pp vtilitatē quā recipit ab eo nō amat diuitē fz ꝙ diues est:sed fz ꝙ vtilis est amanti. 3ᵒ est notādū ꝙ aliq̄s 3ᵐ nōᵐ pōt amare aliū ꝛ pp delectabile ꝛ pp bonū simplr̄:vt pp bonū v̄tutis:ꝛ fz ꝙ amat ipz pp bonū v̄tutis amat ipsum amicitia p se:ꝛ fm ꝙ amat pp delectationē amat amicitia p accn̄s.Predicta de amicitia pp vtile ꝛ delectabile itelligēda sūt de amicitia q̄ solū est pp vtile ꝛ delectabile.

Tales aūt amicitie facile dissolui possunt:nō pmanentib⁹ ipsis silibus.Naz si nō vlteri⁹ iocundi sint aut vtiles:amare desistūt.Utilitas aūt nō pmanet:sz aliās alia fit.Dimoto igit̄ eo pp qd̄ erant amici:dissoluitur, ꝛ amicitia:vtpote que ob illud erat.

Facile solubiles vtiq3 tales sunt:nō pmanentib⁹ ipsis silib⁹. Si.n.nō adhuc delectabiles vel vtiles sint gescūt amātes:vtile aūt nō pmāet sz aliās fit aliō. Dissoluto igit̄ pp qd̄ amici erāt: dissoluit̄ ꝛ amicitia:vt existe amicitia ad illa.

Hec est 2ᵃ pticula pme ptis:in qua Phs determinat de dissolone istaꝝ duaruz amicitiaꝝ.s.delectabilis ꝛ vtilis.ꝛ ostēdit ꝙ amicitie que sunt pp vtile ꝛ delectabile sunt de facili solubiles:ꝛ hec est ꝯclō 7ᵃ que pbat̄ sic. Ille amici- 7ª cclō hu⁹.S.ll.
tie quaꝝ cāe nō diu pmanēt sed de facili deficiūt sunt de facili solubiles:sed cāe amicitiaꝝ pp vtile ꝛ dlectabile nō diu pmanēt sed de facili deficiunt.igit̄ amicitie q̄ sunt pp vtile ꝛ delectabile sunt de facili solubiles.Maior est manifesta de cā in eē ꝛ in cōseruādo cessante tali cā que.s.est cā eē rei ꝛ ꝯseruationis eiusdē necīo cessat effectꝰ.ꝛ minor pz.Naz vtile ꝛ delectabile q̄ sunt cā amicitiaꝝ pp vtile ꝛ pp delectabile tā in fieri seu in essendo q̄z in ꝯseruādo nō diu pmanent sed facilr̄ deficiūt:qd̄ maxie manifestuz est in amicitia pp vtile:nō enī semp est idez vtile hoi:qd̄ pz. Nā cū hō est in egritudīe est medicus sibi vtilis:ꝛ cuz est in egestate ē diues sibi vtilis:ꝛ nauigādo est nauta vtilis. Et eodē mō est circa amicitiā delectanōis:q: vno tēpore est vnū delectabile:ꝛ alio tpe aliud fm diuersitatē dispōnis hois seu etatis.Alia enī sunt delectabilia iuueni ꝛ alia seni.De ista rōne pmo ponit ꝯnē.d.ꝙ hō amicitie ppter vtile ꝛ ppter delectabile sūt de facili solubiles:ipsis amatis nō manētib⁹ silib⁹.Cū enim ipsa amata mutant̄:ita ꝙ hō q pus fuit vtilis vel delectabilis si postea nō est vtilis aut delectabilis dissoluit̄ amicitia q̄ erat ad eū:deide ponit maiorē.d.[Si.n.nō adhuc delectabiles.] Dissoluto.n. pp qd̄ erāt amici dissoluit̄ ꝛ amicitia:vt existe amicitia ad illa pp que erāt amici:dissoluto.n.delectabili vel vtili:dissoluit̄ amicitia q̄ fuit pp delectabile vel vtile.

Maxime aūt amicitia talis ī senib⁹ fieri cōstat. Huius enī etatis hoies nō voluptatē:sz vtilitatē sequūt̄: ꝛ in iis iuuenib⁹ atq3 viris q sue studēt vtilitati. Tales aūt nec multū sil̄ viuunt. Interdū enī nec sunt iocūdi nec idigēt igit̄ tali cōgressione si non sint vtiles. Nam eousq3 iocūdi sunt:quousq3 boni ꝯsequēdi specie hn̄t: cū his amicitijs ꝛ hospitalitiā ponūt. Iuuenū aūt amicitia ob

citia ob voluptatē cōſtat: viuunt.n.cū affectu: ⁊ id maxime ſequunt̄: qđ ſibiipſis eſt iucūdū ⁊ pſens. At cum mutat̄ etas: alia fiūt ⁊ ipſa iucūda. Quocirca cito fiūt amici citoq̨ʒ deſiſtūt. Nā ſil' cū eo qđ ipſos afficit voluptate: ⁊ amicitia ipſa mutat̄: talis vō voluptatis celeris fit mutatio. Proni ſūt ēt ipſi iuuenes ad amores. plurimū eniʒ amatorie amicitie ꝑturbatione fiūt ⁊ ob voluptatē. Quapꝑ amāt ⁊ cito deſiſtūt eadē die ꝑpoſitū ſepe mutātes. Hi volūt totos dies vna ꝯ̄ſari ſil'qʒ viuere. Sic.n.fit ipſis id qđ ꝑ amicitiā ſuā affectant.

B ℭ Maxie aūt in ſenib⁹ talis vi amicitia fieri: nō eni delectabile tales pſequunt̄: ſʒ vtile: ⁊ eoꝝ q̄ in adoleſcētia: iuuenū qcūq̨ʒ ꝯferēt pſequunt̄: nō oino aūt tales eni cōuiuūt ad iuicē. Nōnq̨ʒ.n. neq̨ʒ ſūt delectabiles: neq̨ʒ vtiq̨ʒ idigēt tali ſocietate ſi nō vtiles ſint: intātū eni ſūt delectabiles inquātū ſpeʒ hñt boni. ℭ In has aūt ⁊ peregrina iponūt. ℭ Iuuenū aūt amicitia pꝑ delectationē eē vi: ſm paſſionē enim iſti viuunt ⁊ maxie pſequunt̄ delectabile ipſis ⁊ pñs: etate aūt trāſcēdēte ⁊ delectabilia fiunt altera pꝑ qđ velociter fiūt amici ⁊ qeſcūt: ſil' eni cū delectabili amicitia trāſcēdit̄: talis aūt delectatiōis velox trāſmutatio. ℭ Et amatiui aūt iuuenes: ſʒ paſſionē eni ⁊ pꝑ dlectationē eſt ꝙ multū amatiue: pꝑ qđ amāt ⁊ cito qeſcūt: multotiēs eadē

C die trāſcēdētes: cōmanere aūt ꝑ totā diē ⁊ ꝯuiuere iſti volūt. Fit.n. ipſis ꝙ ſm amicitiā ſic.

ℭ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula ꝑme ptis: in qua determinat de ſubiectis amicitiaꝝ pꝑ vtile ⁊ dlectabile. ⁊ ꝑ narrat qđ eſt ſubiectū amicitie q̄ eſt pꝑ vtile. 2ᵒ narrat qđ eſt ſubʒ amicitie pꝑ delectabile. Dicit ḡ ꝑmo ꝙ amicitia pꝑ vtile maxie vi eē in ſenib⁹: ſenes eni pꝑ dbilitatē caloris nō q̄rūt delectabile ſʒ vtile: qꝛ indiget vt ſubueniat̄ nāe deficiēti. vñ eos q̄ eis ſūt vtiles ⁊ ſolum hos reputāt amicos: hec ēt amicitia vtilis ineſt adoleſcētib⁹ ⁊ iuuenib⁹ q̄ pſequunt̄ vtile: tales eni nō ſunt vere amici nec q̄rūt ad iuicē cōuiuere: ⁊ q̄nq̨ʒ nō ſunt ad inuicē delectabiles: neq̨ʒ vn⁹ idiget ſocietate alterius niſi pꝑ vtilitatē: intātū eſt in eis mutua ſocietas delectabilis inquātū hñt ſpem boni .i. inquātū ſperāt ex tali ſocietate hēre aliqđ bonū vtile. [In has aūt.] Scilʒ amicitias pꝑ vtile reducunt̄ amicitie peregrine: hoc eſt ꝑegrinorū. Peregrini aūt vir̄ ſe amare pꝑ vtilitatē quaʒ vnus hʒ ab alio in ſua ꝑegrinatiōe. Euſtrati⁹ dicit ꝙ Phs cū dicit ꝙ ſenes ⁊ iuuenes amāt pꝑ vtile loq̄t̄ de ſenib⁹ ⁊ adoleſcētib⁹ nō ſtudioſis. vñ nō eſt vir̄ verū: ſʒ vt in plurib⁹ ꝙ ſenes ⁊ iuuenes amāt maxie pꝑ vtile: dicit ēt Euſtratius ꝙ illi q̄ amāt pꝑ vtile deficiunt in veris amicis a maximo ⁊ optimo illi⁹ qđ eſt ꝯuiuere: ⁊ ab ea q̄ eſt ex cōuiuere ad inuicē fruitione. [Iuuenū aūt.] Narrato qb⁹ maxie cōpetit amicitia pꝑ vtile: narrat qb⁹ maxie cōpetit amicitia q̄ eſt pꝑ delectationē: ⁊ dicit ꝙ hec amicitia pꝑ delectationem maxie vi eſſe iuuenū: qꝛ iuuenes viuūt ſʒ paſſiones ⁊ mouent̄ ⁊ ferunt̄ a paſſionib⁹ nō roborato in eis iudicio rōnis: ⁊ iō maxie pſequunt̄ illud qđ eſt dlectabile eis ſʒ pñs tēpus. Paſſiōes eni pertinēt ad partē ſenſitiuā que maxie

1ᵒ ſcl'o bi⁹ 8.li. eſt circa aliqđ pñs. Hec aūt amicitia .ſ. iuuenū eſt de facili ſolubilis: ⁊ hoc ꝑbat Phs: ⁊ eſt ꝯ̄ 8ᵒ. ſ. ꝙ amicitia iuuenuʒ eſt de facili ſolubilis: que ꝑbat̄ dupl'r. ꝑmo ex pte delectabiliū ſic. Trāſmutatoillo pꝑ qđ eſt amicitia iuuenū tranſit ⁊ diſſoluit̄ eoꝝ amicitia: ſed trāſeūte etate que faciliter

E tranſit fiunt altera ⁊ altera delectabilia: nō enim ſunt eadem in qbus pueri ⁊ adoleſcentes delectant̄: ⁊ quia etas faciliter tranſit: ideo illa in qbus iuuenes delectant̄ facil'r fiunt altera ⁊ altera: ⁊ ideo iuuenū amicitia eſt de facili ſolubilis. vñ iuuenes de facili fiunt amici ⁊ de facili ceſſant ab amādo: talis eniʒ delectationis .ſ. iuuenū velox eſt trāſmutatio: quia tota natura iuuenis cōſiſtit in quadā tranſmutatione. [Et amatiui aūt.] 2ᵒ ꝑbat̄ eadem ꝯclo ex pte amantiū ſic. Iuuenes amant pꝑ paſſionē ⁊ delectationeʒ: ideo ſunt multū amatiui: ſʒ paſſio que eſt cā amicitie iuuenū de facili trāſit: ⁊ cuius cā de facili ſoluit̄ illud de facili ſoluit̄: iō amicitia iuuenū eſt de facili ſolubilis. vñ iuuenes multotiens eadē die ineunt amicitiā ⁊ diſſoluūt: ſed q̄diu amicitia durat volūt ꝑ totū dieʒ ad inuicē cōuiuere ⁊ cōmanere: ⁊ quātū ad hoc ſunt amici.

F ℭ Bonoꝝ aūt amicitia ſimiliūq̨ʒ v̄tute pfecta eſt amicitia. Hi nāq̨ʒ mutuo ſibi bona ſimil'r volūt quo boni ſunt. Boni vō ſūt ꝑ ſeipſos. Atq̨ʒ ii maxie ſūt amici q̄ bona amicis illoꝝ grā volūt: pꝑ ſeipſos ēt ita ſeſe habēt: ⁊ nō ꝑ accñs. Permanet igit̄ hoꝝ amicitia: quādiu ſunt boni. At v̄tus res pmanēs eſt. Atq̨ʒ horum: vterq̨ʒ bon⁹ eſt ſimpl'r: ⁊ amico. Boni.n. ipſi: ⁊ abſolute: ⁊ ſibi mutuo boni ſunt. Et vtiles ⁊ iucundi ſiū mō. Nā boni: ⁊ abſolute: ⁊ ſibi mutuo ſunt iucūdi. Singulis.n. ꝑprie actiōes ſunt voluptati: ⁊ q̄ ſunt tales. Bonoꝝ aūt actiōes tales ſunt aut ſiles. Talis aūt amicitia nō ſine rōne pmanens eſt: cōiūgunt̄ eni in ipſa oia q̄ in amicis eē opʒ. Nā oīs amicitia aut eſt ob bonuʒ: aut ob voluptatē: vel ſimpl'r: vel amāti: ⁊ ob ſilitudi

G nē quādā. Hec aūt oia bonoꝝ ꝑ ſeipſos amicitie iſūt. Huic.n. ſiles ſunt ⁊ cetere. Et id qđ eſt abſolute bonū eſt ⁊ iucundū ſimpl'r. Maxie igit̄ hec ſunt amabilia: ⁊ amare ac amicitia in his eſt maxie: ⁊ optima amicitia. Sunt aūt merito tales amicitie rare: pauci.n. ſūt tales. Tēpore inſuꝑ ⁊ ꝯſuetudie opus eſt. Scđʒ eni ꝑuerbiū: nō fit vt mutuo ſe cognoſcāt priuſq̄ ſil' ꝯſumāt dictā ſalis mēſurā. Nec igit̄ fit vt ꝑus recipiāt ſe: ſintq̨ʒ amici q̄ amabilis vtriq̨ʒ videat̄ eſſe atq̨ʒ credat̄ vterq̨ʒ. Qui vō ea celeriter iter ſeſe mutuo faciūt q̄ ad amicitiā attinent: volūt qdem eſſe amici: ſʒ nō ſunt: niſi ſint amabiles ⁊ idipſuʒ ſciāt. Amicitie nāq̨ʒ volūtas non amicitia celeriter fit. Hec igit̄ ⁊ tēpore ⁊ ceteris perfecta eſt amicitia: ⁊ per hec omnia fit. Et vtriq̨ʒ ſilis eſt ab vtroq̨ʒ: quod qdem amicis ineſſe oportet.

H ℭ Perfecta aūt eſt bonoꝝ amicitia ⁊ ſʒ v̄tuteʒ ſimiliū. Iſti.n. bona ſil'r volunt ſm ꝙ boni: boni aūt ſunt ꝑ ſeipſos. ℭ Volētes aūt bona amicis illoꝝ grā maxie amici: pꝑ ſeipſos eni ſic hñt: ⁊ nō ſʒ accñs. ℭ Permanet igit̄ hoꝝ amicitia vſquequo vtiq̨ʒ boni ſūt: v̄tus aūt manſiuum. ℭ Et ē vterq̨ʒ ſimpl'r bon⁹ ⁊ amico: boni.n. ⁊ ſimpl'r boni vtiles ad inuicē: ſil'r aūt ⁊ delectabiles: boni.n. ⁊ ſimpl'r delectabiles ad inuicem: vnicuiq̨ʒ eni ſm delectationē ſunt ꝑprie actiones ⁊ tales: bonoꝝ aūt tales ⁊ ſiles. ℭ Talis āt amicitia māſiua rōnabil'r eſt. Copulat eniʒ ipſa oia queciiq̨ʒ opʒ amicis ineriſtere: omnis eniʒ 2ᵒ ps ca.

I amicitia ppter bonũ est: vl' pp ðlectationẽ: vel simplr: vel amãti: ꝛ ẜm similitudinẽ quandaʒ. Hinc aũt existunt omnia dicta ẜm seipsos: hac eniʒ siles ꝛ reliqua: ꝛ simplr bonũ ꝛ delectabile simplr est: maxie itaqʒ ħ amabilia: ꝛ amare aũt ꝛ amicitia in his maxie ꝛ optima. ℭ Raro aũt verisilr cõuenientes tales eẽ: pauci enim tales. ℭ Adhuc aũt idiget tpe ꝛ cõsuetudie: ẜʒ puerbiuʒ eni nõ est scire: ad inuicẽ autẽ añ dictos sal ↄsumere: neqʒ acceptari opʒ pu⁹: neqʒ eẽ amicos añq̃ vterqʒ vtriqʒ appeat amabilis ꝛ credat. ℭ Qui aũt cito ad iuicẽ amicabilia faciũt:
K voluũt qdẽ amici eẽ: nõ sunt aũt: si nõ ꝛ amabiles: ꝛ ħ sciãt. ℭ Voluntas qdẽ igit velox amicitie fit: amicitie aũt nõ. ℭ Hec qdẽ igit ꝛ ẜm tps ꝛ ẜm reliqua pfecta est: ꝛ ẜm oia ħ fit: ꝛ simul vterqʒ ab vtroqʒ qð opʒ amicis inexistere.

ℭ Hec est 2ᵃ ps pncipalis hui⁹ capli: in qua ph̃s determinat de tertia spẽ amicitie: que est pp bo^m vtutis. ꝛ ponit. 6. cõditiones que insunt amicitie q̃ est pp bonũ vtutis. Pria est ꝙ talis amicitia est p se amicitia. 2ᵃ ꝙ talis amicitia ẽ maxie amicitia. 3ᵃ ꝙ est pmãsiua. 4ᵃ ꝙ talis amicitia in genere amicitie est pfecta. 5ᵃ ꝙ talis amicitia est optia. 6ᵃ ꝙ hui⁹ amicitia est rara: ꝛ oẽs iste ↄditiones pñt pbari de amicitia q̃ est pp bonuʒ vtutis. Prio igit pponit ph̃s. d. ꝙ amicitia bonoꝝ ꝛ siliuʒ ẜʒ vtutẽ est pfecta. Qz aũt ami-
L citia q̃ est pp bo^m vtutis sit p se amicitia. pbat ph̃s: ꝛ hec est ↄ 9ᵃ q̃ pbat sic. Illa amicitia qua amicus amat amicũ ppter ipʒ amicũ est p se amicitia: sʒ amicitia q̃ est pp bo^m vtutis amicus amat amicũ pp ipʒ amicuʒ. g̃ talis amicitia est p se amicitia. Maior pʒ: qꝛ amicitia qua amicus amat amicũ pp ipʒ amicũ est amicitia q̃ amic⁹ amat amicuʒ pp se: ꝛ p ↄñs est p se amicitia. Minor pʒ: qꝛ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est amicitia q̃ est ad amicuʒ in eo cuius est: si amic⁹ tali amicitia est ẜʒ se bon⁹. igit tali amicitia amic⁹ amat amicũ pp ipʒ amicũ ꝛ pp bonitatẽ ꝛ vtutẽ que est in ipso amico. ℭ Sciẽdũ ꝙ in amicitia q̃ est pp bo^m vtutis amicus amat amicũ in eo ꝙ q̃lis est: ꝛ non in eo ꝙ est ad aliqd. hoc est pp bo^m qð est in ipso amico: ꝛ nõ p relationẽ ad ipʒ q amat: nõ. n. amat amicũ in eo qð ei aliqd exhibet aut sperat ab eo recipe vtile aut ðlectabile: imo posito ꝙ nunq̃ speraret aliqd recipe ab eo adhuc amaret ipm pp vtutẽ q̃ est in eo. ⌊ Voletes aũt. ⌋ 2ᵒ pbat ꝙ talis amicitia
M est maxie amicitia: ꝛ hec est ↄclo 10ᵃ q̃ pbat p ħ ꝙ illð qð est p se tale est magis tale: q̃ illud qð est p accñs tale: sed amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est p se amicitia: ꝛ alie amicitie sunt amicitie p accñs. g̃ ꝛc. De ista rõne ponit vtuteʒ maioris in lr̃a. d. ꝙ volẽtes bona amicis illoꝝ grã: maxie sũt amici: ꝛ p ↄñs amicitia taliũ est maxie amicitia. ⌊ Permanet igit. ⌋ 3ᵒ pbat ꝙ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est pmãsiua: ꝛ hec est ↄclo 11ᵃ q̃ pbat sic. Cuius cã in eẽ ꝛ in cõseruari est pmãsiua illð est pmãsiuũ: sʒ cã amicitie que est pp bo^m vtutis est pmãsiua. g̃ ꝛc. Maior est manifesta. ꝛ minor pʒ: qꝛ vtus est cã amicitie q̃ est pp bonũ vtutis tã pductiua q̃ ↄseruatiua: ꝛ vtus est qðdã pmãsiuũ: qꝛ ois vtus est hit⁹. ꝛ hit⁹ est de difficili mobilis. ⌊ Et est vterqʒ. ⌋ 4ᵒ declarat ꝙ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis in gñe amicitie est pfecta: ꝛ hec est ↄ 12ᵃ que pbat sic. Illa amicitia cui nihil deest qð ptinet ad rõnem amicitie est pfecta in gñe amicitie. Nã pfectũ est cui nihil deest: vt pʒ ex. 5. meta^{ce}: sʒ amicitie q̃ est pp bo^m vtutis nihil deest qð ptinet ad rõnẽ

9ᵃ cõclo hui⁹. 8. li.

Notãduʒ

10ᵃ ↄclo hui⁹. 8. li.

11ᵃ ↄclo hui⁹. 8. li.

12ᵃ ↄclo hui⁹. 8. li.

amicitie. g̃ ꝛc. Maior pʒ ꝛ minor declarat. Nã hec amicitia cõprehẽdit oia pp q̃ sũt alie amicitie: seu oia bona q̃ sũt in aliys amicitiys. nã in ista amicitia vterqʒ amic⁹ est bonus N nõ solũ simplr ẜʒ seipm: sʒ ẽt est bon⁹ p cõpatione ad amicũ suũ. Nã vtuosus est vtilis amico suo vtuoso: ꝛ ẽt est sibi delectabilis: qð pbat sic. Virtuoso opões q̃ sũt ẜʒ vtutẽ sunt delectabiles: vt pʒ ex scðo hui⁹: ꝛ ita vni vtuoso sunt opões alteri⁹ vtuosi delectabiles: ꝛ sic amic⁹ pp bo^m vtutis est delectabilis amico suo cũ sint siles in vtute: ꝛ habẽt opões ↄsiles. ⌊ Talis aũt amicitia. ⌋ Ex his ↄcludit 5ᵒ ꝙ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est optima: ꝛ hec est ↄclo 13ᵃ que pbat sic. Illa amicitia q̃ includit oia q̃cũqʒ reqrunt ad amicos est optima: sʒ amicitia que est pp bonũ vtutis includit oia q̃ sunt in aliys amicitiys. vel pp q̃ sũt alie amicitie: qꝛ includit bonũ simplr ꝛ bonũ vtutis ꝛ vtile ꝛ delectabile. g̃ ꝛc. Vel põt ↄ pbari p ħ ꝙ bona vtutũ sũt optima ꝛ maxie amabilia. igit amicitia q̃ est pp bonuʒ vtutis O est maxie amicitia ꝛ optima. ↄñia pʒ de se. ꝛ añs apparet ex ħ ꝙ in hꝰ bonis. s. honestis seu vtutũ ↄiungunt oẽs rões amãdi: ꝛ p ↄñs ois rõ boni, cũ sint bona simplr ꝛ icludunt vtilia ꝛ delectabilia. pmo tñ ↄcludit ph̃s ꝙ hꝰ amicitia est rõnabilr pmãsiua: qꝛ ipsa cupulat ꝛ coniungit oia q̃cũqʒ opʒ iexistere amicis. ⌊ Raro aũt visilr. ⌋ 6ᵒ ↄcludit ꝙ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est rara: ꝛ hec est ↄ 14ᵃ q̃ pbat duplr. Prio sic. Amicitia q̃ est pp bonũ vtutis est solũ vtuosoꝝ. sʒ pauci sũt vtuosi pp difficultatẽ attigẽdi mediũ: vt pʒ ex 2ᵒ hui⁹. igit hꝰ amicitia est rara. ⌊ Adhuc aũt indiget. ⌋ Scðo pbat eadẽ ↄ sic. Illa amicitia que indiget longo tpe ꝛ mutua assuefactione vt se possint cognoscere eẽ amicos ꝛ vtuosos est rara: sʒ amicitia q̃ est pp bonũ vtutis indiget longo tpe ꝛ mutua assuefactione: vt amici cognoscãt se amicos ꝛ virtuosos. igit talis amicitia est rara. Maior pʒ: ꝛ minor ẽt pʒ ẜm antiquũ puerbiuʒ in quo dr̃ ꝙ nõ cõtingit ꝙ aliq cognoscãt se amicos anteq̃ sil comederẽt mẽsurã salis: ꝛ ħ reqrit lõgũ tẽpus. Lincoñ. dicit ꝙ ante amicũ comedẽ modiũ salis cũ amico nõ est scire ad inuicẽ se esse amicos. hec Lincoñ. Opʒ eni ꝙ ad ħ ꝙ aliq sint amici ꝙ vterqʒ appeat alteri ꝙ sit amãdus: ꝛ credat ita esse: ꝛ hoc raro cõtingit. hꝰ igit amicitia pp bonũ vtutis rara est. ⌊ Qui aũt cito. ⌋ Excludit obiectionem q̃ posset fieri de his q cito vident fieri amici: ꝛ dicit ph̃s ꝙ illi q cito sibimuicẽ exhibẽt opa amicitie manifestãt ꝙ volunt eẽ amici: nõ tñ sunt amici quousqʒ vterqʒ sciat alterũ esse sibi amabileʒ ꝛ amicũ. vñ voluntas amicitie est velox: sed amicitia nõ est velox. ⌊ Hec qdẽ igit. ⌋ Epilogat. d. ꝙ dicta amicitia est pfecta ẜm tẽpus: qꝛ est diuturna: ꝛ ẽt perficit ẜm oia que dicta sunt in aliys amicitiys.

13ᵃ ↄclo hui⁹. 8. li.

P

14ᵃ ↄclo hui⁹. 8. li.

Capitulũ quartũ

de cõparatione duaꝝ amicitiaꝝ. s. pp vtile ꝛ delectabile ad amicitiã pfectã ẜm silitudinẽ ꝛ diam determinãdo in qbus sunt similia: ꝛ in qbus dissimilia.

Q ℭ Ea vo que ob voluptatẽ: ꝛ ea q̃ ob vtilitatẽ est silitudinẽ huius hñt. Boni nãqʒ ꝛ iucũdi ꝛ vtiles sibi mutuo sunt. Maxie aũt ꝛ tales amicitie pmanẽt: cũ eq̃le fit ab vtrisqʒ: vt voluptas: ꝛ nõ solũ hoc mõ: sed ẽt ab eodẽ: vt inter facetos fit: ꝛ nõ inter amatoreʒ ac adamatũ. Hi nãqʒ nõ delectant eisdẽ: sed ille qdẽ aspectu gaudet adamati: hic aũt obsequio amatoris. Desinẽte vo pulchritudine: amicitia quoqʒ nõnũq̃ desinit. Illi nãqʒ aspect⁹ nõ est iucundus: huic aũt obsequiũ non prestatur. Pleriqʒ autem in amicitia permanent: si ex ↄsuetudine mores dilexerit: eosdem mores habentes. Sed qui non voluptatem in amoribus: sed vtilitateʒ cõmutant: ii ꝛ minus sunt amici: ꝛ minus permanent.

A Qui vo sunt ob vtilitatẽ amici: isti simul cum vtilitate dissoluunt. Nõ.n. hi sese mutuo: sed vtilitatẽ amabãt.

Cap. 4m parte 2 li. vij. Ethi. Pgõs ca. Que aũt pp delectabile silitudinẽ hui9 hz: etenim boni delectabiles ad inuicẽ: silr aũt τ q pp vtile: etenim tales ad inuicẽ boni. ℂ Maxie aũt τ in his amicitie pmanent cũ equale fiat ab inuicẽ: puta delectatio τ nõ solũ sic sed τ ab eodẽ q̃le eutrapelis: τ nõ vt amatori τ amato. Neqz eni in eisdẽ delectant isti: sz hic qdẽ videns illuz: hic aũt famulatũ recipiens ab amatore: finiente aũt pulchritudine qñqz τ amicitia finit. Huic qdẽ eniz

B nõ est visio delectabilis: huic aũt nõ fit famulatus. ℂ Multi aũt rursus pmanẽt: si ex cõsuetudine mores diligunt silis ɔsuetudis existentes. ℂ Qui aũt nõ delectabile cõmutant sz vtile in amabilib9: τ sũt min9 amici τ pmanẽt. ℂ Qui aũt pp vtile existentes amici simul cũ ɔferente dissoluunt: nõ.n. ad inuicẽ erãt amici sz vtilis.

Quarti c. parte. ei9 in tres p. diuio. Istud est 4m capl'm: in quo due spẽs amicitie cõparant ad tertiã. s. ad amicitiã pfectã. τ continet tres ptes pncipales. In pᵃ ponunt silitudies inter has duas spẽs amicitie: q̃ sunt pp vtile τ delectabile ad amicitiã pfectã. In 2ᵃ ibi[Propter delectationẽ qdẽ.]ponunt dñe inter dictas duas amicitias ab amicitia pfecta. In 3ᵃ pte ibi[Species aũt amicitie.]Epilogat que dicta sunt de cõpõne specieꝝ amicitie. In pᵃ g̃ pte ponit pħs silitudinẽ istaꝝ duaꝝ amicitiaꝝ. s. delectabilis τ vtilis ad pfectaꝝ

C amicitiã quãtũ ad cãm vel quãtũ ad pmanentiã amicitie. Est.n. silitudo quãtũ ad cãm: qz v̓tuosi sunt ad inuicẽ delectabiles sicut τ illi q se amant pp delectabile. Silr v̓tuosi sunt sibiinuicẽ vtiles sicut τ illi q amãt se pp bonuz vtile. [Maxie aũt.]Sunt ẽt iste due amicitie siles amicitie v̓e q̃tũ ad pmanẽtiã. Iste.n. due amicitie sunt maxie pmanẽtes: cũ idẽ vel eq̃le sibiinuicẽ rependãt: puta delectationẽ p delectatiõe: τ nõ solũ pmanet amicitia cũ eq̃lis fit delectatio ad inuicẽ: sed opz qñqz q fit ab eodẽ. i. ab eadẽ cã: hoc est a ɔsili τ eq̃li eq̃lẽ fieri delectationẽ: vt in colludentib9 ɔsili ludo: quoꝝ vterqz ab alteri9 ludo cõspecto eq̃lez recipit delectationẽ: vt pz in eutrapelis q̃ꝝ vterqz d̓lectat in ludo alteri9: his.n. nõ fit delectatio tanq̃ amatori τ amato pp se τ pp bo̅m v̓tutis: adhuc nõ solũ est pmanẽtia amicitie pp d̓lectabile: q̃n amator τ amatũ delectant in eisdẽ.

D Nã qñqz delectant nõ in eodẽ: sz in diuersis. Amator eni qñqz recipit delectationẽ a pulchritudie amati: τ amatus recipit d̓lectationẽ a famulatu quẽ ei exhibet amator: vel pote a munerib9 ei datis ab amatore: τ dicit Lincoñ. q illud exẽplũ nõ est de v̓tuosis amatore τ amato: sz de amatore τ amato q dr̃ ab amore: q heros di: τ di hõ amicitia anoroydes vel anomoydes. hec Lincoñ. Istis aũt cessantib9 cessat amicitia dũ ex vna pte nõ est visio delectabilis: τ ex alia pte cessat seruitiũ seu famulatus. Sic g̃ pz q iste amicitie pp vtile τ delectabile pmanẽt: dũ cãe istaꝝ amicitiaꝝ q̃ sũt pp vtile τ delectabile pmanẽt: τ dissoluunt dissolutis. [Multi aũt rursus.]Adhuc ẽ alia cã pmanẽtie istaꝝ duaꝝ amicitiaꝝ q̃ sunt pp vtile τ delectabile: τ est dilectio vtriusqz ad mores alteri9 ex ɔsuetudie quãuis mores nõ sint sz se diligibiles: tñ ex ɔsuetudie fiũt aliq̃b9 delectabiles τ diligibiles. Vbi gr̃a. vn9 luxuriosus diligit mores alterius luxuriosi. vel vn9 cupidus diligit mores alteri9 cupidi: sz isti mores q nõ sũt sz se diligibiles fiũt aliq̃b9 diligibiles ex cõsuetudie: sm q ambo sunt silis ɔsuetudis. Silitudo.n. est p se cã amicitie: nisi p accñs ipediat: vt dictũ est supra. vñ qz mores pueri acq̃siti ex ɔsuetudie sunt pmanẽtes: iõ talis amicitia est pmãsiua. [Qui aũt nõ delectabile.]Differũt aũt quãtũ ad pmanẽtiã amicitia pp vtile τ delectabile: in hoc q illi q in amabilib9 nõ recõpẽsant delectabile p delectabili: sed vtile p delectabili sũt min9 amici q̃ recõpẽsantes delectabile p delectabili: τ minus pmanet eoꝝ amicitia: sunt eniz min9 amici pp minorẽ silitudinẽ ad inuicẽ. [Qui aũt pp vtile.]Illi q sunt amici solũ pp vtile cessante vtilitate cessant ab amicitia: qz nõ erant amici suiipsoꝝ gr̃a sed gr̃a vtilitatis: τ magis erant amici ipsius vtilis q̃ sibiinuicem.

E

ℂ Fit igit vt τ praui prauis τ boni prauis τ neutri quibusuis amici sint ob voluptatẽ atqz vtilitatẽ: sed boni soli sunt pp seipsos amici. Mali nãqz seipsis nõ gaudent: nisi vtilitas pueniat aliqua. In sola ẽt bonoꝝ amicitia nullã calũnia locũ hz. Nõ eni facile cuiq̃ q̃ppiã de eo credere põt: quẽ ipse diuturno tpe cõprobauit. In his ipsis est τ sibi mutuo credere: τ nunq̃ iniuriaz facere: ceteraqz oia: que amicitie vere censent inesse. In ceteris aũt amicitijs nihil phibet ea que sunt hisce cõtraria fieri. Interdũ nãqz hoies: eos ẽt dicere cõsueuerũt amicos: qui ob vtilitatẽ amant: vt ciuitates: societates eniz a ciuitatibus vtilitatis gr̃a fieri vident. Et itẽ eos qui se pp voluptatẽ mutuo diligunt: vt pueri: nos ẽt fortasse tales qdẽ amicos dicẽ opz.

F

ℂ Propter delectationẽ qdez igit τ pp vtile: τ prauos ɔtingit amicos ad inuicem esse: τ epyicheis prauis: τ neutrũ q̃liscũqz pp seipsos aũt solos bonos: mali eni nõ gaudẽt seipsis: si nõ aliq̃ vtilitas fiat. ℂ Et sola aũt bonoꝝ amicitia intransmutabilis est. Nõ.n. facile vlli credere de eo q multo tpe ab ipso pbatus est: τ credere in his: τ nũq̃ vtiqz iniustũ facere: τ quecũqz alia in ea q̃ vt vere amicitia dignificant. ℂ In alijs aũt alteris nihil phibet talia fieri: qz eniz hoies dicũt amicos τ pp vtile quẽadmodũ ciuitates: vñr eni cõpugnatiões ciuitatib9 fieri gr̃a ɔferentis: τ eos q pp d̓lectationẽ ad inuicẽ diligũt pueri. Forte qdẽ dicere τ nos amicos tales. 2ᵃ pᵃ ca.

G

ℂ Hec est 2ᵃ pars hui9 capl'i: in qua docet qualiter iste due amicitie: que sunt pp vtile τ delectabile differũt ab amicitia pfecta: τ ponit duas dñias. Prima est q sm amicitiam pp vtile τ delectabile praui pñt esse amici ad inuicẽ: τ praui sz hõ amicitiã pñt eẽ amici epyichis. i. v̓tuosis. τ v̓tuosi prauis τ neutrũ qualiscũqz: hoc est illi q nec sũt v̓tuosi nec vitiosi pñt esse amici iter se: τ ẽt pñt eẽ amici prauis: τ etiã v̓tuosis: τ istõ pz ex pcedẽtib9 sic. Scõz hõ amicitiã q̃ ẽ pp vtile aut d̓lectabile nõ sũt amici nisi cã vtilis τ d̓lectabilis. Amicitia.n. que est pp vtile magis est ad ipsuz vtile q̃ ad ips hoiez: τ amicitia que est pp delectabile est ad ipsaz delectationẽ pmo: sed mali pñt vtilitatẽ τ delectationẽ recipere a malis τ a bonis: τ boni a malis: τ sic de alijs. g̃ τc. vñ põt h̓ poni ɔclõ 15ᵃ sub hac forma. Cuiuscũqz cõditionis hoies ɔtingit esse amicos pp delectationẽ τ vtilitatem que pbat sic. Oẽs hoies qb9 delectabile vel vtile est amabile cõtingit esse amicos pp delectationẽ τ vtilitatẽ: sz cu- 15ᵃ ɔclõ hui9. 8. li.

H

I iuscũqȝ cõditionis fuerũt hoĩes:cõuenit φ eis delectabile
vel vtile sit amabile.igiť cuiuscũqȝ cõditionis hoĩes sint:
cõtingit φ sint amici pp delectationẽ ⁊ vtilitatem.Maior
est manifesta:qꝛ cuicũqȝ delectabile est amabile ꝯtingit
φ ipse sit amicus pp delectationẽ:⁊ cuicũqȝ vtile est ama-
bile cõtingit ipsũ esse amicũ pp vtilitatẽ.⁊ minor pȝ.Nam
mali possunt eẽ delectabiles ⁊ vtiles malis:⁊ ẽt virtuosis:
⁊ vtuosi pñt esse delectabiles ⁊ vtiles vtuosis:⁊ ẽt malis:⁊
illi q nec sunt moralr̃ boni nec mali pñt esse delectabiles ⁊
vtiles sibiinuicẽ:⁊ ẽt bonis ⁊ malis.hec igiť est pma pars
diẽe inter has duas amicitias ⁊ amicitiã pfectã.Et 2ª pars
est φ amicitia pfecta nõ est nec esse põt nisi iter bonos:⁊
16ª ꝯclõ hui⁹.8.li. hec est ꝯclõ 16ª que pbať sic.Illa amicitia ⁊ sola illa qua
aliq amanť pp seipsos est amicitia pfecta:qꝛ oĩs alia ami-
citia est amicitia p accñs:vt pȝ ex pcedẽtibus:sȝ inter bo-
nos ⁊ solũ inter illos est hõ amicitia qua.s.aliq amanť pp
K seipsos.igiť inter solos bonos est amicitia pfecta. De ista
rõne poniť minor cũ sua declaratiõe in lrã.vñ dicit φ pp
seipsos solos bonos ꝯtingit esse amicos:⁊ hoc declarat pp
hoc φ mali nõ gaudẽt seipsis pp seipsos:cũ in malo nõ in-
ueniať aliqd amabile aut delectabile:sed solũ gaudent ex
hoc φ eis sit aliqua vtilitas vel aliqua delectatio.[Et sola
aũt bonoꝝ amicitia.] 2ª diẽa istaꝝ duarũ amicitiaꝝ.s.pp
vtile ⁊ pp delectabile ad amicitiã pfectã est/φ amicitiarũ
sola amicitia bonoꝝ est intrãsmutabilis:⁊ hec est ꝯclõ 17ª:
17ª ꝯclõ hui⁹.8.li. ⁊ qꝛ hec ꝯclõ est qdã exclusiua:iõ Phs pbat eã pbando
vtrãqȝ eius exponẽtẽ:⁊ pmo pbat exponẽtẽ affirmatiuã:
deinde pbat exponentẽ negatiuã cũ dicit.[In alijs autem
alteris.] Primo igiť pbať exponẽs affirmatiua.s.φ ami-
citia bonoꝝ est intrãsmutabilis sic:qꝛ amicitia bonoꝝ nõ
transmutareť nec dissolutereť nisi vnus amicoꝝ crederet
L aliqd malũ de alio:qd malũ ꝯtrariať amicitie pfecte:sȝ h
nõ cõtingit in amicitia bonoꝝ:qꝛ hõ bonus non de facili
credit malũ de illo quẽ multo tẽpore pbauit:⁊ nunqȝ inue-
nit cũ aliqd iniustum vel malũ faciẽtẽ:sȝ semp inuenit in
eo oĩa quecũqȝ reputanť digna ad verã amicitiã.igiť talis
amicitia est intrãsmutabilis sic φ de facili nõ dissoluiť:⁊
etiã pȝ:qꝛ talis amicitia est per se ⁊ nõ p accñs:⁊ ẽt pȝ p h
φ talis amicitia est pfecta ꝯtinẽs in se oĩa que ad amicitiã
requiruntť:vt supius est pbatũ:⁊ sic pȝ exponens affirma
tiua ꝯclõnis.[In alijs aũt alteris.] Negatiua exponens.s.
φ nulla alia amicitia ab amicitia bonoꝝ est intransmuta-
bilis:pbať p hoc φ in alijs amicitijs cõtingit faciliter φ
vn⁹ amicoꝝ in tali amicitia credat malũ de alio:⁊ φ vn⁹
iniustũ faciat alteri.Et per hoc φ vn⁹ credat malũ de alio
aut φ facit iniustũ alteri dissoluiť amicitia:⁊ ita alie ami-
citie sunt de facili transmutabiles:⁊ dicit Phs φ ꝯm has
M amicitias.s.pp vtile ⁊ pp delectabile nõ sunt aliq vere di-
cendi amici:qꝛ tñ hoĩes ꝯsueuerũt vocare tales amicos q
pp vtile amant:sicut dr̃ esse amicitia iter ciuitates pp vti-
litatẽ quã vna recipit ab alia ⁊ in pugnãdo ꝯtra inimicos
⁊ iuuando:⁊ ẽt hoĩes dicunt illos esse amicos q diligũt pp
delectationẽ:sicut pȝ de pueris.vñ qꝛ tales amantes se pp
delectabile vel vtile cõmuniter ab oĩbus vocãtur amici:
iõ opȝ φ nos sequendo cõsuetudinem cõmuniter loquen
tium tales vocemus amicos.

¶ Et asserere spẽs amicitie plures esse. Atqȝ pmo qdẽ
⁊ pprie amicitiã eã esse que bonoꝝ est boĩuȝ rõne ea-
ne qua boni sunt:ceteras aũt p siĩitudinem. Quo nãqȝ
bonũ qddaȝ in ipsis est ⁊ siĩe:hoc sunt amici. Id.n.qd
afficit voluptate bonũ qddaȝ his est qui voluptatem
amant. Nõ aũt multũ he copulanť:nec iidẽ ob vtilita
tẽ voluptatẽqȝ fiunt amici. Nam ea que p accñs sunt:
nõ nimiũ cõiunguntť. In has aũt spẽs amicitia distri-
buta:praui qdẽ erunt ob voluptatẽ aut vtilitatẽ ami- N
ci:hac rõne similitudinẽ subeuntes. Boni aũt sunt pp
seipsos amici. Ea nãqȝ rõne qua boni sunt. Hi igiť sũt
absolute amici. Illi võ p accñs ⁊ qꝛ sunt siĩes his.

¶ Species aũt amicitie plures. Et primo qdẽ 3ª ps ca.
⁊ principalr̃ bonoꝝ:⁊ ꝯm φ boni. Reliquas aũt
ꝯm similitudinẽ:ꝯm eni φ bonũ aliqd ⁊ siĩe ali-
qd sic amici. Eteni delectabile bonũ aliqd ama-
torib⁹ delectationũ. Nõ oĩno aũt hec copulan-
tur neqȝ fiunt amici pp vtile ⁊ delectabile.
Nõ eniȝ oĩno ꝯiunguntť:que ꝯm accidẽs. ¶ In
has aũt spẽs amicitia distributa:praui qdẽ erũt
amici pp delectationẽ vel vtile sic siĩes existen- O
tes. Boni aũt pp seipsos amici:ꝯm φ enim
boni. Isti qdẽ igiť simplr̃ amici. Illi autem ꝯm
accidens:⁊ in assimilari his.

¶ Hec est 3ª ps pncipalis huius capl̃i:in qua epilogat que
dicta sunt ⁊ narrat.6.pmo narrat φ plures sũt amicitie.s.
que dicte sunt.s.pp vtile delectabile ⁊ honestũ.2ª narrat
φ amicitia bonoꝝ est pmo ⁊ pncipalr̃ amicitia:⁊ relique
amicitie nõ dicanť amicitie nisi ꝯm siĩitudinẽ ad veram
amicitiã que est soloꝝ bonoꝝ.3ª narrat modum quo iste
amicitie assimilanť amicitie vere. Et dicit φ delectabile
videť esse qddã bonũ amatoribus delectationum:⁊ ita h
amicitia hȝ aliquã siĩitudinẽ cũ amicitia que est pp bonũ
simplr̃.Et eodẽ mõ est de amicitia vtilis:vtilites eniȝ vr̃
esse qddã bonũ amatoribus vtilitatũ:⁊ ita hȝ hec amicitia
aliquã siĩitudinẽ ad amicitiã pfectã q est pp bo^m simplr̃. P
4ª narrat φ he due amicitie.s.pp bonũ vtile ⁊ delectabile
nõ semp cõiunguntť:qñqȝ eniȝ est idẽ vtile ⁊ delectabile:
sed nõ est semp ita.vñ sicut iste due amicitie sũt amicitie
per accñs:ita ꝯiunguntť per accñs ⁊ nõ semp.[In has aũt
spẽs.] 5ª narrat φ cũ amicitia distribuať in has spẽs iam
dictas praui pñt esse amici pp vtile ⁊ pp delectabi-
le:in hoc siĩes existentes:sed boni pp seipsos sunt amici:
sunt eniȝ amici ꝯm φ boni. 6ª narrat φ boni ꝯm φ boni
sunt simplr̃ amici:sed alij amantes se pp vtile vel delecta-
bile sũt amici solũ p accñs ⁊ in assimilari his.s.de amicis.

Capitulũ quintũ in quo determinat de amicitia ꝯm comparationem ad actum eius ppriam qd est cõuiuere:⁊ etiam ostenditur φ amicitia non est passio sed habitus.

¶ Ut aũt in vtutibus alij habitu:alij actu boni dicun-
tur:sic ⁊ in amicitia. Amicoꝝ eniȝ alij simul viuentes Q
gaudent se mutuo bonaqȝ cõferunt. Alij dormientes
aut locis seiuncti:nõ operanť qdem:sed ita sese habẽt:
vt operentur amice. Loca nanqȝ nõ dissoluunt amici
tiam absolute:sed operationem.

Quemadmodũ aũt in vtutibus:hi qui- Capitulũ 5ª p.tra.8.li. ethi. pª ps ca.
dem ꝯm habitũ:hi aũt ꝯm opationem
boni dicunť:sic ⁊ in amicitia:hi qdẽ
eniȝ cõuiuentes gaudent ad inuicẽ ⁊
tribuunt bona. Hi aũt dormientes vel separati
locis:nõ operanť qdẽ:sic aũt habent vt operari
amicabiliter:loca enim nõ dissoluunt amicitiam
simplr̃:sed operationem.

Istud est 5^m cap^m pmi tractatus in quo determinat
de amicitia p cõparationem ad eius actum.⁊
cõtinet duas ptes pncipales. In pª ostẽdiť φ act⁹ est pro- Capitulũ.5. p.trac.8ª in duas ptes ꝯm.

A pryssimus amicitie. In 2ª ibi[Assimilaē aūt amatio.] ostēdit φ amicitia est habit⁹. Pria ps ptinet tres pticulas. In pᵃ phs distinguit amicitiā in amicitiā fz actū ꝛ fz hitū. In 2ª ibi[Si āt diuturna.] ondit q̄lr amicitia dissoluiē pp defectū actus. In 3ª ibi[Nihil eniz sic est amicoꝝ.] ostēdit φ cōuiuere est ppryssimus actus amicitie. In pma igitur pticula distinguit amicitiā in amicitiā fm actū ꝛ in amicitiā fz habitū. d. φ sicut in virtutibus: quedā dicunē fm habitū ꝛ qdā fm actū. Aliq eniz dnr fortes: qꝛ actu exercent opa fortitudis: ꝛ gdaz dicunē fortes nō exercentes actum fortitudinis habētes tñ habitū ad exercēdū opa fortitudinis. Ita est de amicitia: φ gdā dicūē amici: qꝛ actu exercēt opa amicitie se inuicē mutuo diligēdo ꝛ bnfaciēdo. ꝛ gdā dicunē amici nō qꝛ opanē actu opa amicitie: sūt tñ sic dispositi p hitū: φ hnt inclinationē ad operādū hꝰ opa: vt pz
B de amicis qñ dormiunt vel qñ separanē ab inuicē fm locū. Amicitia eniz nō dissoluit p distantiā locoꝝ: sed opera
Notandū amicitie dissoluunē per distantiā locoꝝ. ¶ Notādū φ plures sunt opōnes amicitie. s. bñ velle bñfacere concordare cōuiuere: ꝛ quātū ad istā opationē que est cōuiuere dissoluiē amicitia quātū ad opōnē per distātiā locoꝝ: fz opatio que est beniuolentia: ꝛ ēt opatio que est beneficentia non dissoluitur per distantiam locorum.

¶ Oꝫ si diuturna absentia fuerit: amicitie quoqꝫ videtur obliuionē efficere. Vñ dictū est: taciturnitas amicitias cōplures dissoluit. At q neqꝫ senes neqꝫ seueri videnē esse ad amicitiā apti: exigua. n. afficiunt voluptate. Nemo aūt cōuersari cū eo pōt q dolorē afferat: aut nō sit iucundus. Maxie nāqꝫ natura vi molestaz qdē fugere: oblectamēta aūt affectare. Qui vō se qdē mutuo accipiunt: nō simul aūt viuunt: hi beniuolis magis sunt similes q̄ȝ amicis.

C ¶ Si autē diuturna absentia fiat: ꝛ amicitie vi obliuionē facere. vñ dictū est. ¶ Multas amicitias nō appellatio dissoluit. ¶ Nō videnē aūt neqꝫ senex neqꝫ seueri amatiui esse. ppter non habere ipsis qd dilectiōis. Nullus aūt pōt per diē cōmorari cū tristi: neqꝫ cū non delectabili. Maxime eniz nā vi triste qdē fugere appetere aūt delectabile. ¶ Qui aūt recipiunē ad inuicē non conuiuentes autez beniuolis assimilantur magis q̄ȝ amicis.

¶ Hec est 2ª pticula: in qua ostendit φ in gbusdā dissoluiē amicitia pp defectū actus amicitie. Et hoc ptingit tripl'r. s.
D pp diuturnā absentiā amicoꝝ ab iuicē: ꝛ pp ineptitudinē quorūdā ad opera amicitie: ꝛ pp nō cōuiuere ad inuicez. Dicit igiē pmo φ si absentia amicoꝝ ab inuicē sit diuturna vi facere obliuionē amicitie pcedētis fz φ in pūerbio di. [Multas amicitias nō appellatio dissoluit.] Intelligēda
Nōm pᵐ sunt h duo. pmo fm Lincoñ. nō appellatio in pposito accipiē pro puatione opposita appellationi: qñ eniz amici separanē locis neuter appellat aliū pprio noie: ꝛ puatio
Nōm 2ᵐ huiꝰ mutue appellationis vi obliuionē inducere ꝛ amicitiā dissoluere. ¶ 2° est intelligēdū φ sicut habitus acgsiti per cōsuetudinē actuū acgrunē p psuetudinem exercēdi actus cōuenientes habitui: ita pp dissuetudinē operādi deleñē ꝛ destruunē: sicut eniz habitꝰ per psuetudinē operuz acgrunē: ita etiā p illud idē in esse cōseruanē. Opōnes eñi sunt cāe habituū: tā in fieri q̄ȝ in pseruari: ꝛ iō cū amicitia sit habitus ex opibꝰ acgsitus: sicut postea videbiē: opz φ ipsa p actꝰ mutuos cōtinue in esse cōseruet. [Non videnē

E aūt neqꝫ senes.] Quidā ēt nō sunt amatiui. i. apti ad amādū sic senes ꝛ seueri. i. hoies austeri ꝛ litigiosi ppter h φ nō sunt apti ad actū amicitie q est cōuiuere. Paruz enim inueniē in eis de delectatione: ꝛ iō de difficili pñt cuz alijs cōuiuere. Nullus eniz pōt p diē cōmorari cum tristi: neqꝫ cū idelectabili. Maxie aūt vi nāle hoibus ꝛ alijs aialibꝰ fugere triste ꝛ appetere dlectabile: ꝛ pōt hic poni pclō 18ª 18ª cōclo huiꝰ. 8. li. q̄ est φ neqꝫ senes neqꝫ seueri sunt amatiui. i. apti ad amicitiā: q̄ pbaē sic. Qui nō sunt apti ad puiuendū cū alijs nō sunt amatiui nec ad amicitiā apti: qd pz: qꝛ q nō sunt apti ad actū maxie ppriū amicitie nō sunt apti ad amicitiaz: ꝛ actus maxime pprius amicitie est cōuiuere: sed nec senes nec seueri sūt apti ad puiuēdū cū alijs. ergo ꝛc. minor pz: qꝛ senes ꝛ seueri nō delectant: sed magis cōtristāt eos cuz gbus viuunt. ꝛ cū cōtristante aut nō delectante nullus appetit diu morari. ¶ Intelligēdū φ pclō ꝛ mediuz pbans Notandū pclusionē debent itelligi nō vl'r sed vt in pluribus: in maiori eniz pte senes non sunt amatiui: aliq tñ sunt amatiui ꝛ apti ad cōuiuendū: qꝛ sunt hylares ꝛ cōgaudentes de bonis que alijs cōtingūt teste meipso. ¶ Sciendū φ p diez Notandū in pposito intelligit aliqd tēpus longū vt dicūt expositores. [Qui aūt recipiūt.] Adhuc pp defectū actus amicitie cōtingit φ aliq qui videnē esse amici non sunt amici. vbi grā. Aliq recipiūt se ad iuicē. i. h φ vterqꝫ acceptat mores ꝛ cōuersationē alterius: ꝛ tñ ppter aliquā cām nunq̄ȝ cōuiuunt ad inuicē: ꝛ tales videnē esse amici ꝛ nō sūt amici: sz magis assimilanē beniuolis q̄ȝ amicis: qꝛ amicitia reqrit cōuictum amicoꝝ per aliqd tempus.

¶ Nihil eniz taz ppriū est amicoꝝ q̄ȝ viuere simul. Nā egentes qdem vtilitatē affectant. Simul aūt viuere ꝛ ipsi beati. Etenīz solitarios qdez hoc esse minime conuenit. At simul aūt degant fieri nō pōt: nisi sint iucundi eisdemqꝫ gaudeāt: qd qdē amicitia sodalitia videē habere. Bonoꝝ igiē amicitia maxie est vt sepe diximꝰ amicitia: nā amabile qdē id ꝛ expetibile esse pstat: qd est absolute bonū: aut iucundum: vnicuiqꝫ vō: qd ipsi est tale. Bono aūt pp hec vtraqꝫ bonus. F

¶ Nihil eniz sic est amicoꝝ vt cōuiuere: vtilitatem qdē eniz indigētes appetunt: cōmorari aūt sil' per diē ēt beati. Solitarijs qdē eniz esse his nequaq̄ȝ cōuenit: cōuersari aūt ad inuicē nō est nō delectabiles existētes: neqꝫ gaudētes eisdez qd cōnutritiua vi hīe. ¶ Maxie qdem igiē est amicitia que bonoꝝ: queadmoduz multotiens dictū est: vr eniz amabile qdē ꝛ eligibile qd simplr bonuz vel delectabile: vnicuiqꝫ aūt qd ipsi tale: bonus aūt bono ppter ambo hec. G

¶ Hec est 3ª particula pme ptis: in qua declarat qd prius supposuit. s. φ cōuiuere est actus ppryssimus amicitie: ꝛ hec pclō 19ª que pbaē sic. Ille actus quē oēs amici appe- 19ª pclo huiꝰ. 8. li. tunt in quacūqꝫ fortuna fuerint vi esse actus ppryssimus amicitie: sz oēs amici in quacūqꝫ fortuna fuerint appetūt ad inuicē cōuiuere. igiē cōuiuere est ppryssimus actꝰ amicitie. Maior pz ꝛ minor declaraē. Naz bñfacere amico ꝛ recipere bonū vtile ab amico: vi esse ppriū amicitie: dcm̄ est eniz supra: φ duo actꝰ ptinēt ad amicitiā. s. cōuiuere ꝛ retribuere inuicē bona: hoc est facere vtilitatē amico. Sz istū 2ᵐ actū nō oēs amici querūt sed solū indigētes. Sed cōmorari sil' p diē. i. p lōgū tps oēs amici appetūt: ꝛ hri seu boni. i. l bonis exterioribꝰ abūdātes gbꝰ nō pueit φ sint solitarij: nec pñt hoies sil' cōmorari nisi sint mutuo sibi inui-

3 cem delectabiles τ si nō gaudeant in eisdē3 Sed hec duo
inueniunt in his qui diu inuicē cōuixerūt: cuiusmodi sunt
Nōn^m p^m q simul cōnutriti sunt. ¶ Intelligendū φ inter actus ex/
teriores amicitie cōuiuere est actus ꝓpꝛissim⁹ amicitie: nā
actus interioꝛ amicitie vt beniuolentia seu bn̄ amare est
magis ꝓpꝛius τ ꝓncipalioꝛ: qꝛ ab habitu īteriori ꝓcedunt
Nōn^m 2^m actus exteriores vt cōuiuere bn̄facere τc. ¶ 2° est intelli/
gendū ſm ꝓhm tractatu 3° ca° ꝓmo huius. φ ꝯuiuere qd
est actus ꝓpꝛius amicitie nō ꝯsistit in sil̄ morādo solū: quō
pecora cōuiuunt q pascunt in eodē campo vel prato: s3 cō
uiuere qd est ꝓpꝛius act⁹ amicitie ꝯsistit in ꝯuiuēdo s3 cō/
municationē sermonū τ mētis. s. ex hoc φ vn⁹ p sermones
cōicat alteri qd est in suo itellectu. vn̄ illud ꝯuiuere est ſm
cōicationē sermonū τ secretoꝝ cordis. [Maxie qdē igr̄.]
Hec est 4° ꝑticula ꝓme ꝑtis: in qua ꝓhs ꝓbat: φ amicitia
20^a ɔclo hui^o. S.u. que est bonoꝝ est maxie eligibilis: τ hec est ꝯclō 20^a que
ꝓbatur sic. Amabile τ eligibile est duplex. s. qd est simplr̄
K amabile τ eligibile τ qd est alicui amabile τ eligibile: τ ex
hoc pōt sic argui. Illd qd est eligibile simplr̄: τ ēt alicui. s.
eligenti: illud est maxie eligibile: qꝛ h3 oēs causas eligibili
tatis: sed amicitia bonoꝝ est simplr̄ eligibilis: τ est ēt eligi
bilis ipsi bono. igit̄ τc. De hac rōne ꝓmo ponit ꝯclōnē: de/
inde ꝟtutem minoris dicens: bonus bono ꝓp ambo hec. h
est bonus est amicus bon⁹ amico bono ꝓp ambo hec. s. qꝛ
huius amicitia boni ad bonū est eligibilis ꝓp hec duo: qꝛ
est simplr̄ eligibilis: τ qꝛ est eligibilis bono.

¶ At vō amoꝛ qdē silis est affectui: amicitia vō hitui.
Amoꝛ nāq3 nō minus est ad inaīata. Amici aūt amāt
sese mutuo cum electione: electio vō ab habitu ꝓfici/
scitur: τ volunt iis bona quos amant illoꝝ gratia: non
per affectum: sed habitum.

L ¶ Assimilat̄ aūt amatio qdē passioni. Amicitia
2^a ps ca. aūt habitui. ¶ Amatio eni3 nō minus ad iaiata
est. Redamant aūt cum electione. Electio autē
ab habitu. ¶ Et bona volunt amicis: illoꝝ grā
nō ſm passionē: sed ſm habitum.

¶ Hec est 2° ps ꝓncipalis huius capl̄i: in qua declarat̄ φ
amicitia sit habit⁹ τ nō passio: hoc eni3 ꝓus supposuerat. s.
φ amicitia dī ſm actū τ s3 habitū: τ manifestū est φ ami
citia dī ſm actū: iō solū ꝓbat φ amicitia dī ſm habitu3 τ
cōtinet ista ps duas ꝑticulas. In ꝓma ꝓponit τ ꝓbat intē/
tionē suā. In 2° ibi [Et amantes amicū.] remouet qddam
dubiū. In ꝓma igit̄ ꝑticula ꝓponit intētionē dicēs: φ ama
tio assimilat̄ passioni τ amicitia habitui: est enim amicitia
silis aliis habitibus. [Amatio eni3.] Proposita intentione
M ꝓhs ꝓbat eā. s. φ amicitia est hitus: τ hec est ꝯclō 21^a que
21^a ɔclo hui^o. S.u. ꝓbat̄ duplr̄. Primo p dr̄iam inter amationē τ amicitiā q
est ista. Amatio simplr̄ pōt esse ad inaīata sicut dicim⁹ ali/
quē amare vinū vel aurū: sed amicitia de qua loqmur nō
est ad inaīata: qꝛ amicitia reqrit redamationē que nō est
sine electione: per hoc ꝓbat̄ ꝯclō sic. Ois electio est ab ha
bitu: s3 electio est ab amicitia: igit̄ amicitia est habitus: vel
sic. Ois amicitia est cu3 electione: τ ois electio est ab hitu.
igit̄ ois amicitia est habitus: vel sic. Oē illud a quo est ele
ctio est habitus: amicitia est illd a quo est electio: ergo τc.
Notandū Electio accipit 3^r. ¶ Notandū est hic φ electio accipit̄ triplr̄. s. large: stricte
τ magis stricte. Electio large accepta est vni⁹ pre alio vel
aliis voluntaria acceptio seu acceptatio: τ isto mō oē qd fit
voluntarie: ita φ in potestate hois est facere illud vel nō fa
cere: dī fieri ex electione: τ que fiunt ex passione vt q fiūt
ex ira vel cōcupiscētia dicunt̄ fieri ex electione: aliter non
iputarent̄ hoi: τ sic oē iputabile hoi τ omne ꝓ quo hō est
laudandus vel vituperādus dī fieri ex electione: τ sic acci

N pit̄ electio 3° topicoꝝ. Et Eustratius loqtur sic sup ꝓmum
ethicoꝝ. in ꝓn°. d. φ electio est duobus ꝓpositis iudicium
hois h alteri ꝓponēs. scdo mō accipit̄ electio stricte τ ele/
ctio sic accepta est finis ꝯsilii: τ oē eligibile h mō est precō
siliatū: vt p3 ex 3° ethicoꝝ. vbi dī φ eligibile nō ē qdcūq3
voluntariū sed voluntariū precōsiliatu3: τ electio sic accepta
est voluntas ꝓcōsiliata. i. actus volūtatis ꝓcōsiliatus: τ lo/
quēdo de electione sic accepta: nō op3 φ ois electio sit ab
habitu: multa eni3 facimus voluntarie τ ex cōsilio que non
facimus ex aliquo habitu. 3° mō accipit̄ electio magis stri
cte. s. pro actu volūtatis ꝓcedēte ab habitu inclinante vo/
lūtatē ad eligendū vnū pre alio ꝓmpte τ delectabilr̄: τ sic
accipit̄ electio in ꝓposito: cu3 dī φ ois electio est ab habi/
tu. Ois eni3 electio voluntatis q est ab habitu amicitie fit
ꝓmpte τ delectabilr̄ τ faciliter. [Et bona volūt amicis.]
O Scdo ꝓbat̄ eade3 ꝯclō sic. Quicūq3 volunt bona amicis
amicoꝝ grā: volunt eis bona nō ex passione sed ex habi/
tu: sed ex amicitia amici volunt bona amicis amicoꝝ grā:
vt manifestū est de amicitia per se τ ꝑfecta. igit̄ talis ami
citia nō est passio sed habitus. Maioꝛ p3: qꝛ cū passio per/
tineat ad appetitum sensitiuū nō excedit ꝓpꝛium bonum
amantis: τ ideo amicitia que est ad amicum amici gratia
τ nō suiipsius gratia, nō est ex passione sed ex habitu: τ mi
noꝛ p3 ex precedentibus.

¶ Et amantes amicū: id amant qd sibiipsis est bonū:
vir. n. bonus factus amicus bonū fit ei cui iam est ami
cus. Vterq3 igit̄ τ id qd sibi bonū est amat: τ par red/
dit voluntate atq3 iucunditate. Dicit̄. n. amicitia equa
litas: maxime aūt bonoꝝ hec amicitie insunt.

P ¶ Et amātes amicū φ ipsis bonu3 amant: bon⁹
eni3 amicus factus: bonū fit cui amic⁹. Vterq3
igit̄ amat τ qd ipsi bonū τ equale tribuit volū
tati τ speciei: dī eni3 amicitia equalitas: maxie
itaq3 ei que bonorum hec existunt.

¶ Hec est 2° particula scde ꝑtis: in qua ꝓhs remouet qd/
dā dubiū qd est tale: dictū est supra. vnicuiq3 est amabile
qd est ei bonū. igit̄ videt̄ φ homo amet amicū nō gratia
amici sed grā sui. Istud dubiū remouet. d. φ amātes ami/
cum amici grā volunt τ amant sibiipsis bonū. Nā qꝛ ille
qui est bonus in se est fact⁹ amicus alicui fit bonū amico
suo: amicus enim bonus est suo amico bonus: τ sic vterq3
dum amat amicū amat illud qd est sibi bonū. τ vterq3 re/
tribuet eq̄le quātū ad volūtatē: iquātū vterq3 vult vtriq3
bonū: τ quātū ad spēm volūtatis vel amicitie. s. inquantū
vult ei bonū nō sui sed illius grā: amicitia enim quedā eq̄/
litas est que reqrit mutuā amationem. Hec aūt que dicta
sunt maxie habēt veritatē de amicitia bonoꝝ. ¶ Notan/ Q Notandū
dū est h φ amicitia addit supra ꝟtutē mutuitatē. Nam in
qualibet ꝟtute cōiter dicta sufficiūt actus vnius virtuosi:
sed in amicitia nō sufficit actus vnius: sed in amicitia req
runt̄ actus duoꝝ mutuo se amantiū: iō ꝓhs supra nō di/
xit absolute φ amicitia est ꝟtus: sed dixit φ est virtus: vel
cum virtute: qꝛ addit supra omnem ratione3 virtutis mu/
tuam vicissitudinem amandi.

Capitulum sextum in quo agit̄ de amicitia per cōparationē ad eius subiecta: que sunt ipsi amici. ostendendo q sunt inepti τ q apti ad amicitiā: τ de multitudine τ diuisione amicorum quantū ad diuersa officia respectu eiusdem hois.

¶ In seueris aūt atq3 senibus tanto minus fit amicitia
quāto difficiliores sunt: τ minus cōgressionibus gau/
dent. Hec enim ad amicitiā maxime spectare τ ipsam
efficere vident̄. Quocirca iuuenes qdē cito: senes aūt

A nõ cito fiunt amici:nõ enim fiunt iis amici:qbus non
delectant̃.Simil'r nec severi:sed tales benivoli qdem
mutuo sibi sunt:etenim ⁊ bona volunt ⁊ ꝓmpti sũt ad
necessitates.Amici v̉o nõ valde sunt ꝓpterea ꝙ non
simul degunt:neq; sese mutuo delectant̃:que quidez
ad ipsam amicitiam pertinet maxime.

Caput 6m ꝑtra.S.H. ubi. 1a ps ca. In severis autez ⁊ senibus minus fit
amicitia:quãto magis discoli sunt ⁊
minus colloquijs gaudẽt:hec eni ma
xime videntur esse amicabilia ⁊ factiua
B amicitie.❡ Propter qd iuvenes fiũt amici ci/
to:senes aũt nõ.Nõ eniz fiunt amici qbus vtiq;
nõ gaudent.Silr aũt neq; vtiq; severi.❡ Sz
tales benivoli sunt ad inuicẽ:volũt eniz bona ⁊
obuiant ad necessitates:amici aũt nõ oĩno sunt
ꝓp nõ cõmorari:neq; gaudere ad inuicem:que
vtiq; maxime esse videntur amicabilia.

Sexti ca. ꝑtra. di° in 4or par tes ꝑn. Istud est 6m caplm:in quo Ar.determinat de ami/
citia per cõpõnẽ ad eius subiecta.s.ꝑ cõpa
rationẽ ad amicos ⁊ ꝯtinet q̃tuor ptes p̉ncipales. In p̉ma
determinat de aptitudine ⁊ ineptitudie quorũdã ad ami/
citiã.In 2° ibi[Multis aũt esse.]determinat de multitu/
dine amicoꝝ.In 3° parte ibi[Qui aũt in potestatib⁹.]de/
terminat de distinctione amicoꝝ ad diuersa officia depu/
tatoꝝ respectu eiusdẽ hoĩs.In 4° pte ibi[Sũt aũt igit̃.]
Phs epilogãdo cõparat spẽs amicitie ad inuicẽ ostẽden/
do ꝙ oẽs spẽs amicitie ꝯsistũt in quadã eq̃litate. In p̉ma
C igit̃ pte dicit ꝙ senes ⁊ severi tãto minus sũt amici quãto
magis sunt discoli.i.qui de seipsis ꝓsumẽtes ꝓpriũ sensuz
ꝯsequunt̃:⁊ iõ cũ alijs nõ multũ loquunt̃ nec gaudẽt collo
quijs alioꝝ sibiipsis intẽdẽtes nec cũ alijs ꝯcordant:⁊ ista
maxime videntur esse opa amicitie ⁊ causatiua ipsius.s.cõ
cordia ⁊ colloquiũ amicoꝝ.vñ breuiter senes ⁊ severi sũt
inepti ad amicitiã ꝓp defectũ istoꝝ duoꝝ actuũ amicitie
q sunt cõcordia ⁊ colloquiũ:hec eniz videntur maxie amica
bilia ⁊ factiua amicitie.[Propter qd iuuenes.]Et q: iuue
nes multũ gaudẽt colloquijs:⁊ de facili assentiunt alijs ci/
to fiũt amici qd nõ ꝯtingit de senib⁹.Nõ eni possunt fieri
amici aliqbus de quoꝝ cõuictu ⁊ colloquijs nõ gaudent:⁊
eadẽ rõ est de severis:qui.s.sunt litigiosi ⁊ mordaces eoꝝ
que ab alijs dicunt̃ vel agunt̃.[Sed tales.]Remouet du
biũ tale.nos videmus senes ⁊ severos multotiẽs alijs bñ/
facere qd est opus amicitie.ergo vĩ ꝙ sũt amici.Istud re/
mouet Phs.d.ꝙ senes ⁊ severi benivoli sunt ad inuicez:⁊
D ẽt alijs eo ꝙ volũt alijs bona in affectu ⁊ faciũt in effectu.
Nã obuiãt ad necessitates:h̓ ẽ succurrũt alijs i necitatib⁹
eoꝝ:nõ tñ v̉e sũt amici ꝓp h̓ ꝙ nõ ꝯuiuũt neq; gaudẽt de
societate alioꝝ:que vĩr esse amicabilia.i.amicitie opa.

❡ Nõ fit aũt vt amicitia ꝑfecta multis q̃spiã sit amic⁹
quẽadmodũ nec vt cõplures simul adamet:est.n.exu/
perationi similis.Talẽ aũt ad vnũ aptũ fieri.Multos
v̉o eidẽ vehemẽter placere nõ facile est:fortasse autẽ
nec bonos esse Opz aũt ⁊ experientiam accipere:⁊ cõ
suetudinẽ fieri:qd quidẽ est perdifficile.

2a ps.c. ❡ Multis aũt esse amicũ ₰m ꝑfectã amicitiã nõ
contingit:quẽadmodũ neq; amare multas sil':
assimilat̃ eniz supabũdãtie:tale aũt ad vnũ na/
tum est fieri.❡ Multas aũt sil' eidem placere
valde nõ facile:forte aũt neq; bonũ eẽ.❡ Opz
autem ⁊ experientiam accipere ⁊ in consuetu/ E
dine fieri:qd oĩno difficile.

❡ Hec est 2a pars p̉ncipalis huius capli:que est de multi/
tudine amicoꝝ.⁊ cõtinet tres ꝑticulas.In p̉ma ostẽdit ꝙ
₰m perfectaz amicitiã que est bonoꝝ nõ cõtingit habere
multos amicos.In 2° ibi[Propter vtile aũt.]ostendit ꝙ
₰m alias amicitias que sunt ꝓpter vtile ⁊ delectabile cõ/
tingit habere plures amicos.In 3° particula ibi[Hoꝝ aũt
magis.]cõparat ad inuicẽ amicos ₰z has duas amicitias
que sunt ꝓpter vtile ⁊ delectabile.In p̉ma igit̃ particula
ostẽdit ꝙ ₰m ꝑfectaz amicitiã que est ꝓpter bonũ virtu/
tis:nõ cõtingit aliquẽ esse multis amicũ:⁊ hec est ꝯclusio
22a que ꝓbatur sic.Amicitia ꝓpter bonũ v̉tutis est perfe/ 22a ꝯclo hui⁹.S.H.
ctissima ⁊ maxima:⁊ ita h̓z silitudinẽ cuiusdã supabũdan
tie in amando:sed supabundãtia amoris nõ est nata fieri
ad multos sed ad vnũ tñ.Qd eniz dicit̃ per supabũdãtiã F
cõtingit vni soli.igit̃ ₰m amicitiã que est ꝓpter bonũ vir
tutis nõ cõtingit aliquẽ simul esse multis amicum.De ista
rõne p̉mo ponit ꝯclõnẽ.d.ꝙ ₰m perfectaz amicitiã nõ cõ
tingit aliquẽ habere multos amicos:quẽadmoduz nõ cõ/
tingit amare supabundãter amore venereo multas mu/
lieres simul:deinde ponit maiorẽ:⁊ postmodũ minorem.
❡ Circa istã rõnẽ est intelligenduz ꝙ in amicitia que est Nõm p°
virtus vel nõ est sine v̉tute/nõ est superabũdãtia vitupe/
rabilis:q: sicut in extremo nõ est mediũ:ita in medio non
est aliqd extremoruz.s.defectus vel excessus:sed amicitia
ꝑfecta dĩ superabundãs respectu aliaꝝ spẽꝝ amicitie:q:
est maior ⁊ perfectior amicitia q̃ est amicitia ꝓpter vtile
vel ꝓpter delectabile.❡ Scdo est intelligendũ ꝙ aliqd Nõm 2m
dicit̃ per supabũdantiã dupl'r.Nã supabundãtia signifi/
catur per nomen superlatiui gradus:⁊ suplatiuus gradus G
exponit̃ dupl'r.vno mõ positiue:⁊ sic dicit excessuz respe/
ctu oĩum alioꝝ respectu quoꝝ fit cõparatio.Alio mõ ex/
ponit̃ negatiue:⁊ sic dicit negationẽ excessus cuiuscũq; al
terius.v̉bi grã.sic dicẽdo:Sortes est albissimus hoĩuz.hec
ꝓpositio h̓z duplicẽ intellectũ.Si eniz iste suplatiuus ex/
ponit̃ positiue:tũc denotat̃ ꝙ sor.excedit oẽs alios hoĩes
in albedine:si exponat̃ negatiue:tũc denotat̃ ꝙ sor.est ita
albus ꝙ nullus hõ est albior sorte.Dico igit̃ ꝙ illud qd dĩ
per superabũdantiã positiue cõuenit vni soli:sed illud qd
dicit̃ per superabundãtiã negatiue põt pluribus cõueni/
re:sicut pz:genus gnãlissimũ dĩ per supabundãtiã negati/
ue:q: genus gnãlissimuz dĩ qd est ita generale ꝙ nihil est
gnãli⁹ illo:⁊ tñ sũt plura gñia generalissima. ❡ Tertio est Nõm 3m
intelligendũ ꝙ amicitia perfecta que est ad amicũ nõ dĩ
per superabũdantiã simpl'r:neq; positiue neq; negatiue.
Nõ eniz amicus ꝓpter bonũ virtutis maxie amat amicũ
sic ꝙ illa amicitia excedit oẽm aliã.nec sic:ꝙ illa amicitia
que est ad amicũ nõ excedit̃ ab aliqua alia amicitia.Naz H
virtuosus magis amat seipsuz q̃ aliquẽ aliũ virtuosuz:q:
vt patebit in 9° huius.virtuosus maxime amat seipsum.
Ex istis pz ꝙ illa rõ p̉ma nõ est demonstratiua:sed tñ ꝓ/
babilis.vñ hec rõ ꝓbat ꝙ ₰m perfectã amicitiã nõ con/
tingit aliquẽ habere nisi vnũ amicũ:qd nõ est verũ vt cõ/
muniter dicit̃:ideo hec rõ non est demonstratiua.[Mul/
tos aũt simul eidẽ.]Scdo ꝓbat̃ eadẽ cõclusio sic.₰m ami
citiã ꝑfectã amici sibiinuicẽ valde placent:sed nõ est faci/
le ꝙ multi simul valde placeant eidem:dum enim vnus
multũ placet difficile est aliũ multũ placere:⁊ forte nõ eẽt
bonũ ⁊ expediẽs vt vni hoĩ multi valde placerẽt:q: dum
multis intẽderet nõ posset sibiipsi itẽdere.[Opz aũt ⁊ ex/
perientiã.]3° ꝓbat̃ ꝯclo sic.Ad hoc ꝙ aliqs sit amicus ₰z
amicitiã ꝑfectã opz ex ꝯsuetudine ⁊ per longum tempus
experientiã accipere de amico:sed accipere experiẽtiã ex

I cõsuetudine de multis ꝛ per longũ tẽpus est valde diffici-
le.nõ igit̃ fm amicitiã perfectã ꝯtingit aliquẽ esse multis
amicũ.Iste due rõnes ꝓbãt ꝙ nõ est facile aliquẽ eẽ ami
cum plurimis fm pfectã amicitiã:nõ tñ ꝓbãt ĩpossibilitatẽ.s.
ꝙ ĩposs sit aliquẽ eẽ amicũ duob⁹ vel tribus fm pfectam
amicitiã:vñ in 9° huius tractatu 3° caplo pmo iducit ꝓhs
istã qõnẽ.vtrũ ꝯtingat aliquẽ esse amicũ plurimis:ꝛ istaꝫ
qõnẽ determinat ꝙ nõ cõtingit aliquẽ fꝫ pfectã amicitiã
esse amicũ valde multis.Hoc enim esset valde difficile ꝛ
nimis onerosuꝫ:plures tñ pñt eẽ amici.s.tot cuꝫ qbus põt
qs bñ cõuiuere cõicãdo cũ eis colloquijs ꝛ mẽte.s.secreta
cordis eis cõicãdo ꝛ ꝑpalãdo:sed hec determinatio mul-
titudinis amicoꝝ nõ est numeralr̃ sed fꝫ rõnẽ:vt sint tot
cũ qbus põt cõuiuere.vbi dicit Lincoñ.sic. Videt̃ aũt vt
numeralr̃ dicat̃ esse multitudo amicoꝝ determinata in
K duob⁹ vel in trib⁹ ad plus.hec ille.Et mihi vr̃ exquo ami-
citia est mutua ꝛ nõ latens requirẽs ꝙ vterqꝫ amicoꝝ co
gnoscat aliũ in vtute ꝛ sciat aliũ esse amicũ eius ad qd̃ scie
duꝫ reqrit̃ magis expientia multi tpis:nõ est bñ posse ali-
quẽ hẽe plures amicos prout ꝓhs loqtur hͨ de amicis.Et
credo ꝙ siqs plures amicos habuerit quẽlibet illoꝝ dili-
geret minus ꝙ̃ vnũ solũ si hẽret:nec velle dꝫ hõ ꝙ amicitia
quã hꝫ ad amicũ diminuat̃:ꝛ idõ hñs amicũ ꝑꝑ bonũ vtu-
tis nõ vult hẽe multos nec aliuꝫ:ꝛ hoc credo esse veꝝ de
amicitia pfecta.Põt tñ idẽ hõ plurimis esse beniuolus:ꝛ
ꝓpter bonũ vtutis qd̃ in eis pcipit nec est numerus beni-
uoloꝝ determinatus:sed amicoꝝ opꝫ numerũ esse deter-
minatũ ꝓpter experientiã ꝛ cognitionem de redamatiõe:
de his videbitur plus in 9° huius.

¶ Ob vtilitatẽ aũt ac voluptatẽ multis placere qs po
test.Cõplures.n.sunt tales:ꝛ subministrationes mani-
L feste breui in tempore fiunt.

¶ Propter vtile aũt ꝛ delectabile multis place
re cõtingit:multi eniꝫ tales ꝛ in pauco tempo-
re ministrationes.

¶ Hec est 2ª pticula scd̃e ptis:in qua ostẽdit ꝙ in alijs dua
bus spẽbus amicitie.s.que sunt ꝓpter vtile ꝛ delectabile
ꝯtingit aliqueꝫ habere plures amicos:ꝛ põt hic poni ꝯclõ
23ª cõclõ huiꝰ.s.ii. 23ª.s.ꝙ fꝫ amicitiã ꝓpter vtile ꝛ delectabile possibile est
aliquẽ hẽe plures amicos:ꝛ hec ꝯclõ ꝓbat̃ duplr̃. Primo
per hoc ꝙ multi inueniunt̃ tales q a multis recipiũt vtili-
tates ꝛ delectationes:de vtilitate pꝫ in negociatoribus.s.
mercatoꝝ quoꝝ vnus a multis recipit vtilitatẽ. Et quãtũ
ad delectatione etiã pꝫ idẽ:qꝛ idẽ est multis delectabilis:
ꝛ a multis recipiẽs delectationes:ex quo ergo ita est:posse
est ꝙ sit ita. 2° ꝓbat̃ ꝯclõ per hoc ꝙ ad amicitiã ꝑꝑ vtile
ꝛ delectabile nõ reqrit̃ experiẽtia longi tẽporis:sꝫ a pauco
M tẽpore põt qs recipere a multis delectationes ꝛ vtilitates
ꝛ scire se hꝫ recepisse a multis ꝛ ꝯsilia velle eis retribui.
Notandũ ¶ Notãdũ ꝙ illud qd̃ dictũ est hͨ.ꝙ cõtingit hẽe plures
amicos ꝑꝑ vtile ꝛ delectabile nõ repugnat ei qd̃ dictũ est
in 9° hui⁹:qꝛ ibi intẽdit ꝙ in amicitia vtilis ꝛ delectabilis
nõ est bonũ nec necessariũ hẽe multitudinẽ imoderatam
amicoꝝ:ꝛ ita nõ est opus plurimis amicis.Sed hic inten
dit ꝙ in amicitijs ꝓpter vtile ꝛ delectabile est possibile ꝛ
forte vtile habere plures amicos in multitudine modera-
ta:vt duo vel tres vel quatuor.

¶ Haꝝ aũt ea magis est similis amicitie que est ob vo
luptateꝫ:cũ eadẽ ab vtrisqꝫ ꝓueniũt:ꝛ sese mutuo gau
dent aut eisdẽ:quales sunt iuuenũ amicitie:inest enim
magis in his liberalitas.At ea que ob vtilitatẽ cõstat
coꝝ est hoium q questui vacant.Beati ẽt vtilibus nõ
indigẽt sed iocũdis:cũ qbusdã.n.simul viuere volunt
ꝛ molestũ paruo qdẽ tẽpore ferunt.Cõtinue vero nemo N
ipsuꝫ bonũ toleraret:si dolore ipsuꝫ afficeret. Quare
iocundos querunt amicos.Sꝫ forsitan ꝛ bonos opꝫ:
cum sint tales ꝛ etiaꝫ ipsis.Sic enim ipsis inerunt que
amicis inesse oportet.

¶ Horũ aũt magis vr̃ amicitia que ꝑꝑ delecta-
bile cũ eadeꝫ ab ambobus fiant ꝛ gaudeant ad
inuiceꝫ vel eisdẽ quales iuuenuꝫ sunt amicitie.
¶ Magis eniꝫ in his liberale. Que aũt ꝑꝑ vti-
le negociatoꝝ. ¶ Et beati aũt vtilib⁹ qdẽ nihil
indigent delectabilibus aũt:cõuiuere eniꝫ vo-
lunt aliqb⁹:triste aũt paucũ qdeꝫ tẽpus ferunt.
cõtinue aũt vtiqꝫ nullus sustineret:neqꝫ ipsum O
bonũ si triste ipsi erit. ¶ Propter qd̃ amicos
delectabiles querũt:opꝫ aũt forte ꝛ bonos ta-
les existẽtes:ꝛ adhuc sibiipsis existũt quecũqꝫ
oportet amicis.

¶ Hec est 3ª pticula scd̃e ptis:in qua cõparat ad inuicem
amicos duaꝝ amicitiaꝝ.s.ꝓpter vtile ꝛ dlectabile.ꝛ pmo
ꝓponit intentionẽ suã dicẽs:ꝙ inter amicos q possunt eẽ
multi qui.s.sunt amici ꝓpter delectabile ꝛ vtile magis est
amicitia que est ꝑꝑ delectabile:ꝙ̃ illa que est ꝑꝑ vtile:ꝛ hͨ
est verũ:cũ eadẽ ambobus amicis fiãt:ita ꝙ vterqꝫ exhi-
beat alteri delectationẽ:ꝛ ꝑꝑ hoc se amant:qꝛ tũc in eisdẽ
gaudent qd̃ est ꝓpriũ amicitie:tũc enim est inter amicos
maior vnitas qñ gaudẽt eisdẽ ꝙ̃ qñ gaudent in diuersis.
Maior est eniꝫ amicitia ꝛ maior vnitas:qñ vterqꝫ ami- P
coꝝ exhibet alteri delectationẽ:ꝛ in hoc gaudent.ꝙ̃ qñ ex
vna parte delectabile exhibet̃.ꝛ ex alia pte vtile:talis enĩ
est amicitia iuuenũ quoꝝ vterqꝫ amat alteꝝ ꝑꝑ delecta-
tionem.[Magis enim in his.] Probat qd̃ proposuit.s.ꝙ
amicitia ꝓpter dlectabile ex vtraqꝫ pte est potior:ꝙ̃ ami-
citia ꝓpter vtile:ꝛ hec est ꝯclõ 24ª q ꝓbat̃ duplr̃. Primo 24ª ꝯclõ hui⁹.s.ii.
sic.Illa amicitia que est magis laudabilis ꝛ liberalis est
potior:qꝛ magis assimilat̃ pfecte amicitie que est bonoꝝ:
sed amicitia que est ꝑꝑ delectabile est magis laudabilis ꝛ
liberalis ꝙ̃ amicitia que est ꝓpter vtile:qd̃ pꝫ qꝛ qui amat
aliquẽ ꝑꝑ hoc ꝙ est sibi delectabilis magis liberalr̃ ꝛ ma
gis ꝑꝑ se amat illũ:ꝙ̃ ille qui solũ amat aliquẽ ꝓpter vtile:
vt ꝑꝑ lucrũ:talis eniꝫ amicitia est ꝑꝑ rẽ exteriorẽ:ꝛ est ne-
gociatoꝝ vel mercatoꝝ qui cõmutãt ad inuiceꝫ res exte-
riores.[Et beati.] Scd̃o ꝓbat̃ eadẽ ꝯclõ sic. Illa amicitia
que pluribus ꝛ maioribus est necessaria est potior:sꝫ ami-
citia ꝓpter delectabile plurib⁹ ꝛ maioribus ꝛ melioribus Q
est necessaria:ꝙ̃ amicitia ꝑꝑ vtile.igit̃ amicitia ꝓpter de-
lectabile est potior ꝙ̃ amicitia ꝓpter vtile.Maior patet.
ꝛ minor ꝓbat̃ quãtũ ad vtrãqꝫ sui ptẽ. Primo qꝛ amicitia
ꝓpter delectabile est neccĩa melioribus. Nã beati.i.hoies
in bonis abũdãtes nõ indigẽt amicis vtilibus:cũ enĩ sibi
sint sufficientes nõ indigẽt recipere vtilitateꝫ ab alijs:sed
indigent amicis delectabilib⁹:qꝛ opꝫ ꝙ cũ aliqb⁹ ꝯuiuãt:
qd̃ nõ põt esse sine delectatione:per modicũ eniꝫ tps susti
nent triste:sed diu nõ pñt sustinere triste nec cõuiuere cuꝫ
tristi:ꝛ sic pꝫ vna pars minoris:ꝛ alia pars ꝙ amicitia ꝑꝑ
delectabile est plurib⁹ necessaria ꝙ̃ amicitia ꝑꝑ vtile.pꝫ:
qꝛ amicitia ꝑꝑ delectabile est oĩbus hoĩbus necessaria:ꝛ
amicitia ꝓpter vtile nõ est oĩbus necessaria:vt ꝓbatũ est.
ergo ꝛc̃.Qꝫ aũt amicitia ꝑꝑ delectabile sit oĩb⁹ necessaria.
pꝫ:qꝛ necessariũ est hoi cõuiuere cũ alijs. Nullus eniꝫ hõ
est sibi sufficiẽs quãtũ ad oĩa qbus indiget.vñ hõ nãlr̃ est
aĩal politicũ ꝛ ciuile:sed nullus hõ põt cõtinue ꝯuiuere cũ
tristi

A trifti vel cũ ɔtriſtãte:nec etiã ɔtinue ſuſtinere:imo ſi ipſuʒ boneſtuʒ eẽt triſte vel nõ delectabile nullus cõtinue illud ſuſtineret:ꝛ pp hoc credimus ꝙ hoies qui non delectant in operibus v̾tutũ nõ pñt in eis pſeuerare:ꝛ ita pʒ ꝙ amicitia ,ppter delectabile eſt oĩbus neceſſaria.[Propter qđ amicos.] Et qꝛ nullus ſuſtineret diu bonũ boneſtũ ſi eſſet triſte.pp hoc v̾tuoſi querũt amicos delectabiles eẽ:ꝛ pp hoc ꝙ opʒ eos eẽ delectabiles:opʒ ꝙ ſint boni ſʒ ſe:ꝛ et oportet ꝙ ſint boni ſibiĩuicem.Sic enim habebunt oĩa que ad amicitiam requiruntur.

¶ Qui aũt ſunt in poteſtatibus cõſtituti:diuiſis vti vident amicis.Alij.n.ſunt ipſis vtiles:alij iocundi. Ut aũt ambo ſit iidem:no nimiũ fit. Neqʒ eniʒ cũ v̾tute iocundos querũt:neqʒ vtiles ad boneſta:ſed facetos B qđẽ querunt:voluptatem appetentes:habiles aũt vt agãt ipʒ pceptũ.Atqʒ hec hoie in eodẽ nõ nimiũ fiũt.

3ª ps ca. ¶ Qui aũt in poteſtatibus cõſtituti diuiſis vtũt vti amicis:alij eni ipſis ſunt vtiles:ꝛ alteri delectabiles:ambo aũt idẽ nõ oĩno:neqʒ eniʒ delectabiles cũ v̾tute querũt:neqʒ vtiles in bona:ſʒ hos qđẽ eutrapelos delectabile appetẽtes:hos autem dinos operari qđ preceptuʒ eſt:hec aũt nõ oĩno fiunt in eodem.

¶ Hec eſt 3ª pars pncipalis hui⁹ capli:in qua agit de diuiſione amicoꝝ deputatoꝝ ad diuerſa officia reſpectu eiuſdẽ hoĩs ꝛ cõtinet duas pticulas. In pma ppoĩt intẽtionẽ ꝛ oſtẽdit ppoſitũ. In 2ª ibi[Delectabilis aũt ꝛ vtilis.] rñdet cuidã obiectioni. In pma igiĩ pticula pponit intẽtionẽ.d.ꝙ hoies in poteſtatib⁹ ɔſtituti vt cõiter vtunt diuerſis amicis ad vtilitatẽ ꝛ ad delectationẽ:ꝛ hec eſt ɔclo 25ª que pbaĩ ſic. Soli v̾tuoſi ſunt ſibi vtiles ꝛ delectabiles: vt pʒ ex pcedentib⁹:ſed hoies in poteſtatibus cõſtituti vt cõiter nõ querũt amicos delectabiles ſm v̾tutẽ. Hec eniʒ delectatio hʒ vtilitatẽ annexã:neqʒ querũt vt cõiter amicos vtiles ad bona boneſta:q̃ qđẽ vtilitas hʒ delectationẽ annexã.igiĩ hoies in poteſtatib⁹ ɔſtituti vt cõiter diuerſis amicis vtunt ad vtilitatẽ ꝛ ad delectationẽ. Minor declaraĩ ſic.hoies in ptãtib⁹ ɔſtituti:vt cõiter ad delectationeʒ vtunt eutrapelis.i.bñ ſe hñtib⁹ circa ludos ꝛ hiſtrionib⁹: ſed ad vtilitatẽ appetunt dinos ꝛ eis vtunt ad exequẽduʒ pceptũ dñi qđcũqʒ illud pceptũ fuerit ſiue bonũ ſiue malũ ſiue iuſtuʒ ſiue iniuſtũ:ꝛ iſta vt cõiter nõ ſunt ſil̾ in eodẽ.ſ.induſtria ad exequẽdũ pceptũ ꝛ iocularitas:hoies.n. induſtrij ad exequẽdũ negocia nõ dant ſe vt cõiter iocis: ſed magis ad induſtrie opandũ qđ pceptũ eſt. ¶ Intelligendũ ꝙ p dinos itelligit Phs induſtrios ſeu ingenioſos qui pñt facil̾r inuenire mediũ ad finẽ itentũ ſiue ille finis ſit bonus ſiue malus.vñ tã prudẽs q̃ aſtutus eſt dinus:qꝛ vterqʒ hʒ habitũ ad inueniendũ facil̾r mediũ ad finẽ intẽtuʒ:ſed differũt in hoc qꝛ prudẽs hʒ habitum inueniendi mediũ ꝛ viã ad finẽ bonũ:ſed aſtutus hʒ habitũ inueniendi mediũ ad finem malum:vt pʒ ex 6º huius.

C 25ª ɔclo hui⁹.S.ñ.

Notandũ D

¶ Studioſus aũt hõ iocũdus eſt ſimul vt diximus atqʒ vtilis. Sed talis amicus nõ fit excedẽti:ſi non ꝛ v̾tute excedaĩ. Sin minus nõ equaĩ cuʒ rata ſit inferior rõne:nõ nimiũ aũt tales fieri ſolent.

¶ Delectabilis aũt ꝛ vtilis ſimul dictũ eſt:qm̃ ſtudioſus. ¶ Sʒ ſuperexcellẽti nõ fit talis amicus:ſi nõ ꝛ v̾tute ſuperexcelleĩ:ſi aũt nõ adequat ſm analogum ſuperexceſſus:non oĩno autem cõſueuerunt tales fieri.

¶ Hec eſt 2ª particula tertie ptis:in qua Phs rñdet cuidã obiectioni que poſſet fieri:que talis eſt. Poſſet eniʒ aliqs dicere ꝙ potẽtibus idem hoies ſunt amici delectabiles ꝛ vtiles:ꝛ ita ſtudioſus ꝛ v̾tuoſus ſimul eſt delectabilis ꝛ vtilis:ꝛ ita ſtudioſus põt eẽ ſil̾ potẽti amicus delectabilis ꝛ vtilis:ꝛ ita idẽ poſſunt eẽ amici delectabiles ꝛ vtiles hominibus in poteſtatibus cõſtitutis.[Sed ſuperexcellenti.] Remouet iſtã obiectionẽ.d.ꝙ ſuperexcellenter potẽti v̾tuoſus nõ fit amicus niſi v̾tuoſus a potẽte cognoſcaĩ in v̾tute ſuperexcellens. Sic eniʒ adequaĩ ſm analogũ:ꝛ aliter non: poteſt eniʒ v̾tuoſus tãtũ in v̾tute excedere potentẽ quãtuʒ potens excedit v̾tuoſuʒ in potẽtia ꝛ diuitijs:ꝛ ſic pñt fieri amici. Si aũt excellenter potẽs nõ excedaĩ in v̾tute a virtuoſo ꝛ virtuoſus multũ excedaĩ in poteſtate a potẽte nõ fit adequatio.vñ nõ fit cõiter adequatio ſm analogũ exceſſus inter potẽtẽ ꝛ virtuoſuʒ:qꝛ potens vt cõiter nõ defert v̾tuoſo excedenti in v̾tute ſm dignitatẽ:ſicut v̾tuoſus defert potenti. ¶ Intelligendũ eſt ꝙ intentio Phi nõ eſt ꝙ v̾tuoſus non poſſit eẽ amicus potenti ſeu diuiti:ſed ꝙ hoc raro cõtingit:qꝛ nõ contingit niſi a potente cognoſcaĩ ꝙ virtuoſus excellenter excedit ipſuʒ potentem in v̾tute: aliter enim nõ adequareĩ exceſſus ſm pportionem. E

F Notãduʒ

¶ He igiĩ amicitie dicte in equalitate cõſiſtunt. Eadẽ eniʒ ab vtriſqʒ fiũt ꝛ ſibi mutuo volũt aliud pro alio: vt voluptatẽ p vtilitate cõmutãt. Dictũ eſt ẽt has minus amicitias eẽ:minuſqʒ pmanere. Uidentur aũt ꝛ ob ſilitudinẽ diſſimilitudinẽqʒ eiuſdẽ ꝛ eẽ amicitie ꝛ nõ eẽ. Nã ſilitudine amicitie q̃ eſt ob v̾tutẽ vñr amicitie eẽ:altera nãqʒ voluptatẽ:altera hʒ vtilitateʒ:q̃ qđẽ inſunt ꝛ illi. Sed qꝛ illa qđẽ oĩ calũnia vacat ꝛ ſtabilis eſt:he v̾o cito diſſoluunĩ:alijſqʒ cõpluribus differunt:nõ videnĩ ob illius ſilitudinẽ amicitie eẽ. G

4ª ps c. ¶ Sunt aũt igiĩ dicte amicitie in equalitate:eadẽ enim fiunt ab ambobus ꝛ volunt ad inuicẽ: vel alterũ pro altero cõmutant puta delectationẽ pro vtilitate. ¶ Quoniaʒ aũt ꝛ minus ſunt he amicitie ꝛ manent:dictũ eſt:videnĩ auteʒ ꝛ per ſilitudinẽ ꝛ diſſimilitudinẽ eiuſdẽ ꝛ eẽ ꝛ nõ eẽ amicitie:ſm ſilitudinẽ eniʒ eius que eſt ſm v̾tutẽ vñr amicitie:hec qđẽ eniʒ delectabile hʒ:hec aũt vtile:hec aũt exiſtunt ꝛ illi. In eo aũt qđ eſt hanc qđẽ ĩpermutabileʒ ꝛ manſiuaʒ eẽ:has aũt velociter tranſcendere:alijſqʒ differre multis nõ videntur amicitie propter diſſimilitudinem illius. D

¶ Hec eſt 4ª pars huius capli:in qua Phs quaſi epilogãdo cõparat ſpecies amicitie ad inuicẽ:dicens pmo ꝙ oẽs pdicte ſpẽs amicitie ɔſiſtunt in equalitate:ꝛ qꝛ hoc eſt manifeſtũ de amicitia que eſt pp bo᷑ v̾tutis:declarat ꝙ alie amicitie.ſ.amicitia vtilis ꝛ amicitia delectabilis cõſiſtunt in equalitate:ꝛ hec eſt ɔclo 26ª que pbaĩ ſic. Illa ſm que amici eadẽ vel equalia ſibiĩuicẽ volũt ꝛ faciunt cõſiſtũt in equalitate:ſed ſm amicitiaʒ vtilis ꝛ delectabilis amici eadẽ ſibiĩuicẽ volunt ꝛ faciunt.igiĩ amicitia vtilis ꝛ delectabilis ɔſiſtit in equalitate. Maior eſt manifeſta.ꝛ minor pʒ:qꝛ ſm amicitiã vtilis ꝛ delectabilis amici eadẽ vel equalia ſeu pportionabilia ſibi volunt ꝛ faciunt recõpenſantes delectationẽ pro delectatione:aut vtilitatẽ pro vtilitate:aut vtilitatẽ p delectatiõe:aut delectationẽ pro vtilitate.[Quoniam aũt ꝛ minus.] Ex pdictis ẽt pʒ ꝙ he due

26ª ɔclo hui⁹.S.ñ.

I amicitie que sunt vtilis ⁊ delectabilis sūt minus amicitie ⁊ minus permansiue q̄ȝ amicitia pfecta que est bonoꝝ: sȝ cuius silitudinē ⁊ dissimilitudinem videnꝶ esse amicitie ⁊ nō esse amicitie. Sunt enīȝ silles amicitie pfecte in hoc ꝙ vna hȝ delectabile ⁊ alia vtile: ⁊ amicitia pfecta hȝ vtrūqȝ scilȝ delectabile ⁊ vtile: ⁊ ꝭm hanc silitudinē videnꝶ esse amicitie. Quātū aūt ad alia sunt dissimiles. Naȝ perfecta amicitia est intransmutabilis ⁊ pmansiua: ⁊ alie autē due amicitie velociter transmutanꝶ. Differunt autē in multis alijs: vt pȝ ex p̄dictis: ⁊ per hanc dissimilitudinē nō vr̄ eē amicitie. Ex predictis pȝ: ꝙ spēs amicitie de qbus est determinatū cōsistūt in eq̄litate: ita ꝙ sūt iter ꝑsonas eq̄les.

Trac.2° 8.li.

Tractatus secundus libri octaui de amicitia ꝑsonaꝝ ineq̄liū. s. superexcedētis ⁊ superexcessi cōtinēs. 6. capitula.

Caplm p^m de diuersitate spēꝝ amicitie superexcedētiū ⁊ superexcessoꝝ ⁊ de ꝯuersatione eaꝝ. Caplm 2^m ibi [Multi aūt videnꝶ.] K est de istis opibus amicitie: que sunt amare ⁊ amari qualr se hn̄t ad amicitiā. Caplȝ 3^m ibi [Videꝶ āt quēadmodū.] qualr spēs amicitie se hn̄t ad cōicationē politicā. Capitulū 4^m ibi [Politice aūt sunt spēs.] est de distinctione spēꝝ politice ⁊ iconomice cōicationis. Caplm 5^m ibi [Scd̄m vnā quāqȝ aūt.] est de distinctione spēꝝ amicitie ꝭm distōnes spēꝝ cōicationis politice. Caplm 6^m ibi [In cōicatione quidē igiꝶ.] est de subdiuisione specierū amicitie acceptaruȝ ꝭm politicas cōmunicationes.

Capitulū primū in quo ostēdit ꝙ superexcedētiū differentium spe ad suos correlatiuos superexcessos ⁊ superexcedentis ad superexcessūȝ ⁊ ecōuerso sunt amationes ⁊ amicitie spe differētes: ⁊ q̄lr ⁊ per que hoꝰ amicitia que est ꝭm superexcedentiaȝ ꝯseruaꝶ: q: ꝭm hoc qđ est amare ⁊ amari proportionalr: ⁊ ꝙ inter L multū distantes nō est amicitia: ex quo dubitat: vtrū amicus velit amico maximum bonum.

¶ Est ⁊ alia spēs amicitie: que in excellentia cōsistit: vt amicitia patris ad filiū: ⁊ oīno senioris ad iuniorē: viriqȝ ad vxorē: ⁊ principis ois ad eos q ipsi subȷ̄ciunꝶ. Atqȝ he inter sese ēt differūt: nō est enīȝ eadē amicitia parentibus ad liberos: ⁊ p̄ncipibus ad subditos: nec pr̄i ad filiū: ⁊ filio ad prēm: nec viro ad vxorē: ⁊ vxori ad virū: diuersa enīȝ est vniuscuiusqȝ boruȝ virtus ac opus. Diuersa ēt sunt ⁊ ea ꝓpter que amant. Diuersi ergo ⁊ amores ⁊ amicitie.

Cap.p° 2.tra.8.li. ethi. p°ps ca. [illegible]

Altera aūt amicitie est spēs que ꝭȝ superexcedentiā: puta patris ad filiū ⁊ totalr senioris ad minorē viriqȝ ad vxorē ⁊ ois iperātis ad iperatū. ¶ Differūt aūt hec ad inuicem: nō enīȝ eadē parētibꝰ ad filios: ⁊ iperātibus ad iperatos: sȝ neqȝ patri ad filiū ⁊ filio ad prēm: ⁊ neqȝ viro ad vxorē: ⁊ neqȝ vxori ad viruȝ. ¶ Altera enīȝ vnicuiqȝ boꝝ v̄tus ⁊ opus. ¶ Altera autem ⁊ ꝓpter que amant. altere igiꝶ ⁊ amationes ⁊ amicitie.

Primi.c. 2.trac.di° in tres p. tes pn.

Istud est p^m caplm scd̄i tractatus: in quo incipit determinare de amicitia que est ꝭm superexcedētiā: que. s. est superexcedētis ad superexcessūȝ. ⁊ cōtinet tres ptes p̄ncipales. In p̄ma ꝓponit intentionē ⁊ ꝓbat hoꝰ amicitias esse spe differētes. In 2ª ibi [Eandē qdē vtiqȝ.] agit de ꝯseruatione talis amicitie, ostendēdo p que ⁊ qualis et cōseruaꝶ. In 3ª ibi [Vñ ⁊ dubitatur.] mouet ⁊ soluit dubitationē qua dubitaꝶ. an hō velit amico suo maximū bonū. In p̄ma igiꝶ pte ꝓponit intentionē ⁊ ꝓbat istas amicitias ꝭm superexcedētias spe inter se differre: ⁊ ēt ab alijs: dicēs ꝙ p̄ter p̄dictas amicitias de qbus determinauit que cōsistūt in eq̄litate: que. s. sunt silium ꝭm v̄tutē vel delectationē vel vtilitatē est q̄dā altera spēs amicitie que est ꝭm superexcedentiā: vt amicitia que est superexcedētis ad superexcessuȝ: sicut amicitia que est pr̄is ad filiū ⁊ iperātis ad iperatū ⁊ viri ad vxorē. Iste enī amicitie que sunt superexcedētis ad superexcessuȝ vel ecōuerso differūt ab alijs amicitijs p̄us dictis que sunt inter eq̄les. [Differūt aūt.] Iste ēt amicitie que sunt ꝭm superexcedentiā differūt ꝭm spēm. Amicitia enīȝ que est patris ad filiū est alia ꝭm spēm ab amicitia que est iperantis ad iperatū seu dn̄i ad seruū. ⁊ alia est amicitia patris ad filiū. ⁊ alia filij ad patrem. alia viri ad vxorē: ⁊ alia vxoris ad virū. [Altera enī vnicuiqȝ.] Or aūt superexcedentiū differentiū specie: ⁊ superexcedētis ad superexcessuȝ ⁊ ecōuerso sunt amicitie specie diuerse ꝓbat Phs. ⁊ hec est ꝯclo 27^a que ꝓbatur duplr. Primo sic. Quicūqȝ hn̄t v̄tutes: idest ptātes ⁊ opa diuersa specie, illoꝝ amicitie sunt spe diuerse: sed superexcedētes differētes spe ⁊ silr superexcedēs ⁊ superexcessuȝ ⁊ ecōuerso hn̄t potentias ⁊ opa spe diuersa. igiꝶ illoꝝ amicitie sunt spe diuerse. Maiorē supponit Phs tanq̄ȝ manifestaȝ. Nā ea que sunt eiusdeȝ spēi inquātū hoꝰ hn̄t potētias ⁊ opera eiusdeȝ spēi. ⁊ minor pȝ. Nam superexcedētes diuersi specie hn̄t potentias ⁊ opa ad superexcessa diuersa specie. Aliā enīȝ potentiā ⁊ operationē ꝭm spēm hȝ rex ad subditos: ⁊ aliam pater ad filios: ⁊ aliā potentiā ⁊ opōnē hȝ pater ad filiū ⁊ aliaȝ hȝ filius ad patreȝ. ⁊ alia est potētia ⁊ operatio viri ad vxorē ⁊ alia vxoris ad virū: ⁊ ista sunt de se manifesta. ¶ Intelligendum ꝙ ista ꝯclo includit in se duas ꝯclones partiales. Prima est ꝙ amici superexcedentes diuersi spe hn̄t ad superexcessos amicitias diuersas spe: vt patris ad filiū viri ad vxorē sūt amicitie spe diuerse. Scd̄a est ꝙ amicitia superexcedētis ad superexcessuȝ est alia spe ab amicitia que est superexcessi ad superexcedētē. Amicitia enīȝ patris ad filiuȝ est alia ꝭm spēm ab amicitia que est filij ad patrē: q: aliud ⁊ aliud ꝭȝ spēm est opus vtriusqȝ ad alterū: pater enīȝ hȝ educare ⁊ nutrire filios: filij habēt exhibere reuerentiā patri. [Altera ⁊ pp que.] Scd̄o ꝓbaꝶ eadē ꝯclo sic. ꝭm rōnes amādi diuersas specie sunt diuerse amationes ⁊ diuerse amicitie spe: sed superexcedētiū spe differentiū ad superexcessos sunt rōnes amandi differētes spe. Rō enim amandi patris ad filiū est alia ꝭm spēȝ a rōne amandi quā hȝ dn̄s ad seruū. Rō enīȝ pp quā pr̄ amat filiū est q: est de eius sub̄a: sȝ rō amandi quā hȝ dn̄s ad seruū est vtile seruitiū qđ dn̄s hȝ a seruo. Et alia rō est ꝭm spēm ꝓpter quā pater amat filiū: ⁊ alia ꝓpter quā filius amat patrem. ergo ⁊c̄.

27° ꝯclo huc°. 8.li.

Notandū

¶ Atqȝ eadē qdem vtriqȝ ab altero nec fiunt nec sunt querenda. Sed cū liberi qdē ea parentibus tribuunt que tribuēda sunt genitoribus: parētes aūt filijs q̄ natis tribui debent: stabilis talium ⁊ bona est amicitia. Opȝ aūt ⁊ amorē oībus in amicitijs q̄ in excellētia cōsistunt cōparatione fieri rōnū. Magis. n. amari prestabiliorē vtilioreue: q̄ȝ amare opȝ: ⁊ ceteroꝝ vnūquēqȝ silr. Nam cū amor est ꝑ dignitate: tunc fit aliquo mō equalitas: qđ qdē amicitie esse videꝶ.

¶ Eadē qdē vtiqȝ neqȝ fiunt vtriqȝ ab vtroqȝ: neqȝ opȝ queri. Cū aūt parētibꝰ qdē filij retribuunt que opȝ gn̄āntibus: parentes aūt filijs q̄ opȝ filijs: mansiua taliū ⁊ epyiches erit amicitia. Analogū aūt si oībus ꝭm superexcedentiaȝ 2° p.c.

existentibus

A existentib⁹ amicitijs ⁊ amationē opꝫ fieri: puta meliorez magis amari ꝙ̄ amare: ⁊ vtiliorem ⁊ aliorꝝ vnūqdqꝫ silr: cū eni ƒꝫ dignitatē amatio fiat: ⁊ fit aliq̄lr eq̄litas qđ vtiqꝫ amicitie cē vī.

℄ Hec est 2ᵃ pars pncipalis huius capl'i: que est de ꝯseruatione amicitie dicte ƒm supexcedentiā. ⁊ cōtinet duas particulas. In pma pticula ostēdit ꝙ amicitia supexcedentis ad supexcessuz ⁊ ecōuerso: cōuersaṫ p hoc ꝙ vterqꝫ amicoꝝ exhibet alteri qđ opꝫ ƒm pportionē dignitatis ⁊ ƒm ꝙ amicitia reqrit. In 2ᵃ pticula ibi [Nō silr aūt.] ostendit ꝙ pportio ƒm dignitatē nō eodē ordine attendiṫ in iustitia ⁊ in amicitia. In pma igiṫ pticula narrat ph's ꝙ predicte amicitie cōseruanṫ p hoc ꝙ amici sibiīuicez exhibēt qđ opꝫ: in istis eniꝫ amicitijs que sunt ƒm supexcedētiam B nō fiunt eadē ex vtraqꝫ pte amicoꝝ: qꝛ nō opꝫ ꝙ vn⁹ amicoꝝ reqrat sibi fieri qđ ipse facit alteri amicoꝝ. Nō enim dꝫ filius reqrere a pře reuerentiā quā ipse ei exhibet: sicut in alijs amicitijs supradictis reqrebaṫ delectatio p delectatione: ⁊ vtilitas pro vtilitate: sed qn̄ filij exhibent q̄ opꝫ exhibere gnāntib⁹. s. reuerētiā obedientiā debitū seruitiū ⁊ sic de alijs: ⁊ parētes exhibēt filijs q̄ opꝫ exhibere genitis: tunc amicitia est epyiches idest virtuosa ⁊ pmansiua. [Analogū aūt.] Quia dictū est ꝙ iste amicitie ꝯseruanṫ p hoc ꝙ vterqꝫ amicoꝝ exhibet alteri qđ opꝫ: ostēdit ph's qualr ī his amicitijs exhibeṫ qđ opꝫ. ⁊ dicit ꝙ in oīb⁹ amicitijs ƒm supexcedentiā vnius psone ad aliā opꝫ amationē fieri ƒm analogū idest ƒm pportionem: vt melior plus ameṫ ꝙ̄ amat. Et silis rō est de vtiliori ⁊ delectabiliori vł qualrcūqꝫ alicui excellētiori ꝙ amicitia ꝯseruaṫ p hoc ꝙ vnicuiqꝫ amico exhibeṫ ƒm dignitatē seu excellentiam: ⁊

C potest hic poni ꝯclo 28ᵃ. s. ꝙ in oībus amicitijs ƒm supexcedentiā amicitia ꝯseruaṫ p hoc ꝙ vnusq̄sqꝫ amicoꝝ amaṫ ƒm dignitatē: hec ꝯclo pbaṫ sic. Oīs amicitia cōseruaṫ p equalitatē: per hoc. s. ꝙ vnusq̄sqꝫ amaṫ equalr ab altero: ⁊ hoc vel ƒm pportionē vel ƒm quātitatē: equalitas. n. vr̄ esse maxīe ꝯseruatiua amicitie: sed p hoc ꝙ vnusq̄sqꝫ amicoꝝ amaṫ ƒm dignitatez ꝯseruaṫ eq̄litas amicitie. igiṫ in oībus amicitijs existētib⁹ ƒm supexcedētiā cōseruaṫ amicitia per hoc ꝙ vnusq̄sqꝫ amicoꝝ amaṫ ƒm dignitatem.

28ᵃ ꝯclo hui⁹. S. U.

Notādꝫ Equalitas dupr.

℄ Intelligēdū est ḣ quātū spectat ad ppositū ꝙ equalitas est duplex. s. eq̄litas ƒm dignitatē que dī eq̄litas pportionis: ⁊ eq̄litas ƒm quātitatē: ⁊ in oī amicitia reqritur vel eq̄litas ƒm quātitatē vel eq̄litas ƒm pportionez. vbi grā. In amicitijs psonaꝝ similiū ꝯseruaṫ amicitia p eq̄litatez quātitatis. Si eni duo sint eque delectabiles: amicitie eoꝝ que sunt pp delectationē ꝯseruanṫ p hoc ꝙ vterqꝫ rema- D net eque delectabilis alteri: ⁊ equalr amatur ab altero pp delectationē: sed in amicitijs psonaꝝ inequaliū ꝯseruatur amicitia p hoc ꝙ vterqꝫ amat reliquū ƒm dignitatez. vbi grā. Si vnus sit in duplo melior ꝙ̄ alter: amicitia que est ad meliorē dꝫ esse in duplo maior ꝙ̄ amicitia que est ad minus bonū in duplo. Tunc enim saluaṫ eq̄litas pportionis in amicitijs qn̄ quāto illud pp qđ vnus amaṫ excedit illud pp qđ alius amaṫ tanto amicitia excedit amicitiam: hec est eniꝫ eq̄litas pportionis. s. vt q̄ est pportio amati ad

Notādū amatū talis sit pportio amicitie ad amicitiā. ℄ Intelligo tn̄ ꝙ pp modicū defectū eq̄litatis siue ƒm quātitatez siue ƒm pportionē nō opꝫ amicitiaꝫ dissolui: sed si sit magnus defectus eq̄litatis tūc est amicitia dissoluenda.

℄ Equale aūt in iustis ⁊ in amicitia nō silr sese hꝫ. Est eniꝫ in istis qdē equale pmo qđ est p dignitate: scđo qđ est in quātitate. In amicitia aūt id qdem qđ est in quātitate pmo: id aūt qđ est p dignitate scđo. Cōstat aūt si in ꝟtute vel vitio vel diuitijs vel in aliqua alia re magna distantia fiat. Nō. n. vlterius sunt amici nec E dignū putāt se cē amicos. Maxīe aūt hoc est manifestum in ipsis dijs imortalib⁹. Hi nāqꝫ plurimū bonis oībus antecellūt. Cōstat aūt ⁊ in regib⁹. Nec. n. his se esse amicos dignū ii putāt: q sunt valde īferiores: nec itē optimis viris aut sapiētissimis ii q nullius sūt p̄cij. Exacta igiṫ in talib⁹ nō est definitio quousqꝫ sint amici: multis enim ablatis adhuc amicitia manet. Qđ si nimis fuerint sepati: vt a deo non permanet.

℄ Nō silr aūt eq̄le ⁊ in iustis ⁊ in amicitia vr̄ cōuenire. Est. n. in iustis qdē eq̄le: primo ꝙ ƒꝫ dignitatē: qđ aūt ƒꝫ quātū scđo. In amicitia aūt qđ qdē ƒm quātū primo: qđ aūt ƒm dignitatez scđo. ℄ Manifestū aūt si multa distantia fiat ꝟtutis vel malitie vel abūdātie alicui⁹ alteri⁹: nō enim adhuc amici sunt: sꝫ neqꝫ dignificant. F ℄ Manifestū aūt hoc in dijs: plurimuꝫ. n. isti oib⁹ bonis supexcellūt: manifestū aūt ⁊ in regibus. Nō eniꝫ his dignificāt cē amici qꝛ multuꝫ deteriores: neqꝫ optimis neqꝫ sapientissimis q nullo digni. ℄ Certa qdē in talibus igiṫ non est diffō vsquequo amici: multis. n. ablatis adhuc manet: multū aūt separi puta a deo: nō adhuc.

℄ Hec est 2ᵃ pticula huius ptis: in qua ostēdit ꝙ pportio ƒm dignitatē nō eodē ordie se hꝫ in iustitia ⁊ in amicitia. Nā in iustitia opꝫ ꝙ attendaṫ pmo dignitas ƒm pportionē. s. pportio dignitatis psone ad psonā qbus fieri dꝫ iustitia. Debet eniꝫ pmo videri eq̄litas pportionis dignitatuꝫ G psonaꝝ: ⁊ scđo fieri ei distributio ƒꝫ quātitatē pportionalē dignitatib⁹ psonaꝝ. vel si vna psona plus in duplo vtilitatis vel honoris fecerit ciuitati sibi dꝫ in duplo plus distribui de bonis cōib⁹: ita ꝙ in iustitia pmo ꝯsiderāda est eq̄litas dignitatuꝫ psonaꝝ in qbus dꝫ fieri iustitia. ⁊ scđo est distribuendū equalr de bonis ƒm pportionem dignitatis psonaꝝ. Sed in amicitia est ecōuerso: qꝛ pmo est attendēda eq̄litas inter amicos vt īter parētes ⁊ alias psonas mutuo se amātes. Nā oīs amicitia reqrit aliquaꝫ eq̄litatem ⁊ vnitatē: ⁊ scđario eq̄litate iā ꝯstituta opꝫ ꝙ fiat exhibitio operū ƒm dignitatē psonaꝝ: ita ꝙ dignior plus ameṫ ƒm pportionē dignitatis ad dignitatē. vn̄ in iustitia distributiua de qua logṫ hic ph's. pmo debēt ꝯsiderari opa seu pportio operum psonaꝝ qbus dꝫ fieri distributio. ⁊ scđo dꝫ H eis fieri distributio rerū ƒm equalitatez vel pportionem operū: sꝫ in amicitia pmo est ꝯsiderāda pportio seu eq̄litas īter psonas se amantes. ⁊ scđo debēt exhiberi opa amicitie ƒm dignitatē vel pportionē dignitatū psonaꝝ. [Manifestū aūt si multa.] Manifestat vnum qđ pus dixit. s. ꝙ eq̄litas pmo reqriṫ in amicitia: ⁊ hec est ꝯ 29ᵃ: que pbaṫ p quodā signum sic. Si sit multa distantia ꝟtutis vel malitie inter aliquos hoies ipsi nō remanēt amici: nec ēt reputaṫ dignū ꝙ aliq hēant amicitiā cū his q a se multū distant: ⁊ hoc est signū ꝙ ad amicitiā reqriṫ pmo aliq̄ eq̄litas intelligendo p eq̄litatē indiuisibile ƒm gradū mediū inter mai⁹ ⁊ minus: aut accessuꝫ ad talē eq̄litatē. [Manifestū est aūt hoc.] Quasi dicat. s. q plurimū distant nō sunt amici: manifestat p triplex exēplū. pᵐ exēplū est de dijs: q qꝛ plurimū supexcellunt hoies in oīb⁹ bonis: iđ nō hīt amicitiā cum hoīb⁹: vt. s. ꝯuersenṫ ⁊ cōuiuāt cū hoīb⁹: ⁊ intelligit p deos substās separatas a mā. Scđm exēplū est de regib⁹ q non hīt amicitiā cū his q multū ab eis deficiunt pp distātiam

29ᵃ ꝯclo hui⁹. S. U.

I iter eos. Tertiū exēplū est de viris optimis ꝛ sapiētib⁹: cū
qbus nō sunt amici illi q sunt oīno indigni. [Certa qdē.]
Rñdet cuidā qōni que oriꝫ ex pdictis. Posset enim aliqs
querere in quāta distātia iter aliquos pōt amicitia saluari
ꝛ in quāta nō. Rñdet ꝙ in talib⁹ nō pōt dari determina/
tio: sed hoc in gnāli sufficit scire ꝙ multis ablatis ab vno
que insunt alteri adhuc remanet amicitia: sed ita multum
pōt distare ꝙ amicitia d qua loquitur nullo mō remanet.
Vbi gr̄a. tanta est distātia inter hoīes ꝛ deū ꝙ inter eos nō
est amicitia: qꝛ tā superexcellēs est distātia vt nō possit oīno
saluari eq̄litas ꝓm quātitatē vel analogiā: que signaꝫ per
nomen amicitie: vt dicit Lincoñ.

℃ Unde ꝛ dubitaꝫ si amici velint amicis ea bona que
maxia sunt: vt deos eē. Nō. n. vlteri⁹ erūt ipsis amici:
K q̄re nec bona. Amici nāqꝫ bona sunt suis amicis. Qd
si bñ sit dictū amicū amico bona illi⁹ grā velle: mane
re opꝫ q̄liscūqꝫ sit ille. Hoī aūt volet maxia bona eē:
ꝛ fortasse nō oīa: sibi. n. ipsi maxie qsqꝫ vult ipsa bona.
3ª pa. c. ℃ Unde ꝛ dubitaꝫ ne forte nō volūt amici ami
cis maxia bonoꝝ: puta deos esse: nō enim adhuc
amici erunt ipsis: neqꝫ vtiqꝫ bona: amici. n. per
se bona. ℃ Si vtiqꝫ bñ dictum est: qm̄ amicus
amico vult bona illi⁹ grā: manere aūt vtiqꝫ opꝫ
qualiscūqꝫ aliqñ est ille: hoi aūt enti volēt ma-
xime aūt bona. ℃ Forte aūt nō oīa: sibiipsi enī
maxime vnusqsqꝫ vult bona.

L ℃ Hec est 3ª pars hui⁹ capli: in qua soluiꝫ vna dubitatio q̄
oriꝫ ex pdictis ꝛ est. Utꝝ amicus dꝫ velle amico maxima
bona. s. ꝙ esset deus aut rex aut ṽtuosissimus. Et arguit ꝙ
nō: qꝛ iā nō remanerēt amici: ꝛ ita amicus pderet magnū
bonū. s. amicū si fieret distātia iter eos tāta vt nō remane
ret amicitia ꝛ. [Si vtiqꝫ.] Soluit istā dubitationē dupl'r. p̄ᵒ
sic. Qꝛ amicus dꝫ velle amico suo maxia bona ei⁹ grā: ita
ꝙ illis bonis hītis ille remaneat q̄lis est ipse. vñ amic⁹ dꝫ
velle amico enti hoi maxia bona: nō ꝙ illa bona trāsferāt
Dubium. eū ad hoc ꝙ sit de⁹. ℃ Sꝫ adhuc remanet du᷑ an debeat
velle amico suo maxia bona q̄ pñt inesse hoi ipso hoie re-
manēte. Et vꝫ ꝙ nō: qꝛ sic dissolueretur amicitia ꝙ nō dꝫ
Solutio. velle. ℃ Dōm vt mihi vꝫ ꝙ amico remanente puro hoie
nō pōt ei inesse bonitas ifinita: sed solū bonitas finita que
aliquā pportionē hꝫ ad quācūqꝫ aliā bonitatē finitā. Sꝫ
remanēte pportione bonitatis ad bonitatē pōt remanere
amicitia talis q̄lis est iter superexcessuꝫ ꝛ superexcedētē: ꝛ iō
M mihi vꝫ ꝙ amicus ṽtuosus dꝫ velle amico suo maximum
bonū qd pōt inesse puro hoi: nec pp hoc dissolueretꝫ amici
tia sed remaneret: nō tñ talis q̄lis pus pp distantiā maio-
rē. Et ꝓm hoc eēt dōm ꝙ sola distātia ifinita dissoluit ami
Instantia citiā: iō nō dꝫ amicus velle ꝙ amic⁹ suus foret de⁹. ℃ Et si
dicaꝫ ꝙ si fieret tāta distātia: opōnes amicitie dissoluerent
tur q̄ sunt colloq ꝛ conuiuere. Si. n. amicus pauperis hois
ṽtuosi fieret rex vł sapiētissim⁹ nō conuiueret nec colloque-
Solutio. reꝫ cū amico remanēte paupere. ℃ Dōm ꝙ adhuc rema-
nerent iste opōnes amicitie. s. colloq ꝛ cōuiuere quātū re-
quiriꝫ ꝙ remaneāt in amicitia q̄ est inter superexcedentē ꝛ
superexcessuꝫ: in illa enī amicitia q̄ est inter excedētē ꝛ exces
suꝫ nō reqriꝫ ita frequēs collocutio aut conuictus: sicut in
amicitia que est inter eq̄les. Illud. n. qd dictū est supra ꝙ
nihil est magis ppriū amicitie q̄ꝫ colloq ꝛ cōuiuere: est in-
telligendū de amicitia que est iter eq̄les ꝛ nō de illa q̄ est
ꝓm superexcedētiā. ℃ Et si queraꝫ qualr foret eq̄litas inter
Questio. ita multū distātes. ℃ Dōm ꝙ pōt esse eq̄litas ꝓm ppor-
Rñsio. tionē sic. ꝙ quāto maior excedit minorē in excellentia: tā-
to magis superexcedēs seu maior ameꝫ a minori ꝛ a superex N
cesso. [Forte aūt enim.] Scdo soluit dubitationē sic: ꝙ ami
cus non vult maxia bona amico suo: sed vnusqsqꝫ maxie
sibi vult bona: nō enim opꝫ ꝙ velit amico illa bona p que
ipse pdet amicū qd est magnū bo᷑. Et ex istis dictis Phi
pōt dari rñsio. ꝙ amicus nō vult maxia bona amico: nisi
sit cum hoc velit sibiipsi hō maxia bona: q̄ si insint vtereqꝫ
remanet in amicitia sicut pus. Sꝫ ꝙ ipse remaneat in sta-
tu priori ꝛ amic⁹ suus trāsferaꝫ ad gradū ita excellētem ꝛ
distātē ꝙ amicitia dissolueretꝫ: h nō dꝫ velle. ℃ Sꝫ ꝓꝫ h Instantia
adhuc remanet dubiū: qꝛ ꝓꝫ hoc amic⁹ nō vult bona ami-
co amici grā: sed grā suiipsius: qꝛ bonū suū est ꝙ amicitia
remaneat: ꝛ mai⁹ bonū amici est ꝙ trāsferaꝫ ad gradū bo
nitatis excellētiorē. Iō vꝫ mihi ꝙ pma rñsio sit melior: ꝛ Respon.
tñ nō est valde certa. Lincoñ. dicit hic. ꝙ illd dictū Phi
[Sibiipsi maxie vnusqsqꝫ vult bona.] non est intelligen-
dū de pncipalr dicta amicitia: sed de alys que pp̄ter vtile
ꝛ pp̄ter delectabile. Hec Lincoñ. O

Capitulū secundū

tractatus scdi: in quo ostē-
dit qualr isti actus. s. ama-
re ꝛ amari se hñt ad amicitiā: ꝛ ꝙ amare est magis ppriū
amicitie q̄ꝫ amari: ꝛ q. pp amare ꝓꝫ dignitatē amicitia cō-
seruaꝫ: ꝛ in qb⁹ spēb⁹ amicitie inueniꝫ ꝯrietas amicoꝝ.

℃ Pleriqꝫ aūt ob ambitionem magis amari q̄ꝫ amare
velle videnꝫ. Quapp pleriqꝫ amāt ipsos adulatores.
Adulator. n. iferior est amic⁹ aut fingit se talē: ꝛ magis
amare q̄ꝫ amari. Amari aūt ppinquū huic eē constat
affici inquā honore: qd qdē pleriqꝫ affectant.

Ulti aūt vident pp amorem honoris Caput 2ᵐ tra. 2. 8. li. eth. cap. p̄ᵒ pᵒ ca.
velle amari magis q̄ꝫ amare: propter
qd amatores adulationis multi: sup-
excessus aūt amicus adulator vel fin- P
giꝫ talis: ꝛ magis amare q̄ꝫ amari. Amari autē
ppe esse videtur ei qd est honorari: quod vtiqꝫ
multi appetunt.

Istud est 2ᵐ caplm tractat⁹ scdi: in quo ostēdiꝫ q̄lr Scdi ca. 2 trac. di⁹ in tres ptes pn.
amare ꝛ amari se habēt ad amicitiā: ꝛ qd
istoꝝ magis ad amicitiā ptinet: ꝛ qualr est amicitia inter
ꝯria. ꝛ cōtinet istud caplm tres ptes pncipales. In p̄ᵃ pte
cōparat ad inuicē amari ꝛ honorari. In 2ᵃ pte ibi [Videꝫ
aūt ꝛ in amare.] cōparat amare ꝛ amari ad inuicē ostēdē-
do in quo istoꝝ magis ꝯsistit ṽtus amicitie: ꝛ qualr p hos
act⁹ amicitia ꝯseruaꝫ. In 3ᵃ pte ibi [Ex ꝯrys aūt.] ostēdit
in qb⁹ spēb⁹ amicitie inueniꝫ ꝯrietas inter amicos. Pria
ps continet duas pticulas. In pma narrat ꝙ multi magis
appetunt amari q̄ꝫ amare: ꝛ q̄re hoc ꝯtingit. In 2ᵃ ibi [Nō Q
pp seipsuꝫ.] cōparat ad inuicē amari ꝛ honorari. ℃ In p̄ᵃ
igiꝫ pticula narrādo dicit ꝙ multi magis volūt amari q̄ꝫ
amare: ꝛ cā hui⁹ est qꝛ appetūt honorari: qꝛ hoc ptinet ad
excellētiores qb⁹ debeꝫ honor. s. ꝙ magis amenꝫ q̄ꝫ amēt:
vñ qꝛ amari magis cōpetit excellētib⁹ q sunt digni hono-
re magis q̄ꝫ amare: iō amatores honoris magis appetunt
amari q̄ꝫ amare: vt p hoc credanꝫ excellentiores: ꝛ p hoc
honorenꝫ tāq̄ꝫ digni honore: pp que multi magis appetūt
amari q̄ꝫ amare: ꝛ hec est ꝯ̇ 30ᵃ que pbaꝫ p qddā signum 30ᵃ ꝯclo hui⁹. 8. li.
tale. Quicūqꝫ amant adulationē magis appetūt amari q̄ꝫ
amare: sed multi amant adulationē. igiꝫ ꝛc̄. Maior pꝫ: qꝛ
adulator fingit se superexcellēter amare illū cui adulatur ꝛ
fingit se magis amare ipsuꝫ q̄ꝫ amari ab ipso: ꝛ ita amato-
res adulationis pp hoc amant adulatores qꝛ credūt ama-
ri ab ipsis qd magis desiderāt q̄ꝫ eos amare. Et h ꝙ mul-
ti desiderāt magis amari q̄ꝫ amare est: qꝛ amari vꝫ esse p-
pinquū ei qd est honorari qd desideraꝫ a multis: honor. n.
est qddam

A est qͦdā signū bonitatis ei⁹ q honorat: ꝛ vnusqsqꝫ deside
Notandū rat esse bonus vel apparet bonus. ¶ Intelligendū est ꝙ honorari ꝛ amari in hoc sunt ꝓpinqua: qꝛ vtriusqꝫ est vel esse dꝫ eadē cā. s. excellentia bonitatis ꝛ v̄tutis. Bō. n. amatur ꝛ honorat pp excellentiā bonitatis. verūtñ ista nō sūt semꝑ in esse cōiuncta: multi enīꝫ honorant pp potestatē ꝛ diuitias: ꝛ ēt pp timorē: q tñ nō amant ꝛ multi amant qui nō honorant ab his a qb⁹ amant. Nā filij amant a parētibus a qbus tñ nō honorant: tñ amicitie que est pp bonū virtutis ꝛ honoris qui exhibetur propter virtutem eadeꝫ est causa. s. excellentia virtutis.

¶ Nō ꝑ se aūt sed ꝑ accñs videnf honorem appetere. Nā pleriqꝫ gaudēt cū honorant ab iis q sunt in ptātibus pp spem. Putāt eni se si quo idigeāt id ab illis impetraturos. Gaudēt igif ipso honore: vt signo bñficij

B suscipiēdi. Qui aūt appetūt a bonis viris atqꝫ scientibus honorari: cōfirmare opionē eā quā ipsi hñt de se affectant. Gaudēt igif: qa sunt boni: credētes eoꝝ iudicio qui id dicunt. Amari aūt per se gaudent. Quapropter prestabilius ipsuꝫ erit ꝙ honorari: ꝛ amicitia expetenda per seipsam esse.

¶ Nō ꝓpter seipsuꝫ aūt vīr desiderare honorē sed ꝫm accidēs. Gaudēt. n. multi ab his q in potestatib⁹ honorari: pp spem: existimāt enīꝫ adipisci ab his quo indigent: vt itaqꝫ signo bone passionis gaudēt honore. Et ab epyicbib⁹ aūt ꝛ sciētibus appetentes honoreꝫ: firmare enim

C ꝓpriā opionē de ipsis appetunt: gaudent vtiqꝫ ꝙ sint boni credētes dicentiū iudicio. In amari aūt ꝫm seipsuꝫ gaudēt. ¶ Propter qͦd videbit vtiqꝫ melius esse eo ꝙ est honorari: ꝛ amicitia ꝫm seipsam eligibilis esse.

¶ Hec est 2ª pticula p̄me ptis: in q̄ Phs cōparat ista duo ad inuicē. s. amari ꝛ honorari: ꝛ hec est cōpatio qꝛ honorari appetit ꝑ accñs ꝛ amari pp se appetit. Qꝛ aūt honorari appetat ꝑ accñs pꝫ. nā a duob⁹ generib⁹ hoiuꝫ maxie appetunt hoies honorari. s. a potētib⁹ ꝛ v̄tuosis scientibus. A potētib⁹ appetūt ꝛ gaudēt hoies honorari nō pp ipsuꝫ honorē: sed pp spem quā ꝯcipiūt ex hoc ꝙ honorant a potētib⁹. Existimant enīꝫ se esse cōsecuturos aliqd quo indigēt a potentib⁹ a qb⁹ honorant: ꝛ ita gaudēt de honore q̄si de

D quodā signo bone passionis hoc est bone affectionis potētiū honorantiū eos. Aliq vͦo sunt qui appetūt honorari ab epyicbib⁹. i. v̄tuosis ꝛ sciētib⁹ nō pp ipꝫ honorē: sꝫ qꝛ ꝑ hoc appetūt ꝛ ꝑnt magis firmare ꝓpriā opionē de sua bonitate: ꝛ ita ꝑ se gaudēt de eo ꝙ sunt boni credētes iudicio ꝓboꝝ. Nā eoipso ꝙ eos honorāt vīr dicere eos eē bonos: ꝛ sic pꝫ p̄ma ps diuie. s. ꝙ honorari appetit ꝑ accñs ꝛ solum pp aliud. Et 2ª pars diuie pꝫ. s. ꝙ amari appetit pp se. Naꝫ hoies gaudēt in hoc ꝙ amant: etiā ꝫm seipsuꝫ. Nā hre amicos vī precipuuꝫ ꝛ desideratissimū inter bona exteriora. [Propter qͦd videbit.] Ex ꝑdictis cōcludit ꝯnē in hac pticula intētā. s. ꝙ amari meli⁹ est eo qͦd est honorari: ꝛ hec est

31ª pclo tex. S.N. ꝯclo 31ª que ꝓbat sic. Illud qͦd est ꝫm se eligibile melius est eo qͦd est eligibile ꝑ accñs: sed amari est per se eligibile: amicitia enīꝫ ꝫm se est eligibilis: sed honorari est eligibile ꝓpter aliud ꝛ nō ꝫm se. igitur ꝛc̄.

¶ Videt aūt magis in exhibēdo amorē: ꝙ in suscipiēdo cōsistere. Argumēto sunt mr̄es: amādo gaudētes. Nōnulle nāqꝫ suos tollēdos filios dāt. Et amāt qdē scientes. Vt ament aūt ab illis nō q̄rūt: si vtrūqꝫ fieri nequeat. Sꝫ satis est ipsis si in ꝓsperitate vident illos eē cōstitutos. Amantqꝫ illos: ꝛ si illi nō pñt ob ignorationē ea q̄ sunt exhibēda retribuere matri. Cuꝫ igif amicitia magis in amādo ꝯsistat: ꝛ laudent qui amant amicos: virtus amicoꝝ vī esse amare. E

¶ Videt aūt ꝛ in amare magis ꝙ in amari esse. 2ª ps. c.
Signū aūt: matres eo qͦd est amare gaudētes. Quedaꝫ enīꝫ dant filios suos nutriri: ꝛ amant qdē scientes: redamari aūt nō querūt si vtraqꝫ nō cōtingant: sed sufficiens ipsis videt esse si videant bñ operantes: ꝛ ipse amant ipsos: ꝛ si illi nō possunt matri que cōueniunt tribuere ꝓpter ignorātiā. ¶ Magis aūt amicitia exn̄te in amare ꝛ amicis laudatis: amicoꝝ v̄tus amare vī. F

¶ Hec est 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua cōpat ad inuicē amare ꝛ amari: ꝛ cōtinet duas pticulas. In p̄ma ostendit in quo istoꝝ magis ꝯsistit v̄tus amicitie. s. vtrū in amare vel in amari. In 2ª ibi [Quare in qbus.] ostendit q̄uo amicitia ꝯseruat ꝫm istū actū q est amare. In p̄ma igitur pticula determinat Phs ꝙ v̄tus amicitie magis ꝯsistit in amare ꝙ in amari: ꝛ hec est ꝯclo 32ª q̄ ꝓbat dupl̄r. Prio 32ª pclo hui⁹. S.N.
per qͦdā signū tale. Matres q̄ vehemētissime amant filios magis delectantur in hoc ꝙ amant filios ꝙ in hoc ꝙ amant ab eis: quedā enīꝫ mr̄es dant filios suos ad nutriēdū ꝛ sciētes eos eē filios amāt eos: nō tñ multū querūt vt ab illis redament: sꝫ vī eis sufficere ꝙ sciāt ꝙ bene se habeant: ꝛ sic amant filios suos ꝙuis filij nō redamēt mr̄es pp ignorātiā: qꝛ nō cognoscūt ꝙ sunt sue mr̄es: ꝛ hoc est signū ꝙ amicitia magis ꝯsistit in amare ꝙ in amari. vñ pōt rō sic formari. In illo actu magis cōsistit v̄tus amicitie in G
quo vehemētissime amātes magis delectant: sꝫ hͦ actus est amare ꝛ nō amari. igif ꝛc̄. [Magis aūt.] Scdo ꝓbat sic. In illo actu magis ꝯsistit v̄tus amicitie pro quo amici magis laudant: sꝫ amici magis laudant ex eo ꝙ amant ꝙ ex eo ꝙ amant. igif v̄tus amicitie magis ꝯsistit in amare ꝙ in amari. Maior est nota: qꝛ q̄lꝫ v̄tus ꝛ qlꝫ v̄tuosus magis laudat ꝓ actu nobiliori: ꝛ in quo magis v̄tus ꝯsistit. ꝛ minor pꝫ: qꝛ in h̄ ꝯsistit laus amātiū. s. ꝙ amāt: ex hoc enī dī aliqs bon⁹ ꝛ grat⁹ amicus: qꝛ bñ amat nō qꝛ bñ amat.
¶ Intelligēda sunt hic q̄tuor. p̄m ꝙ p̄ª istaꝝ rōnū nō ꝯcludit ꝙ v̄tus amicitie ꝑfecte q̄ neccio reqrit redamationē cōsistat magis in amare ꝛc̄. Qꝛ mr̄es nō amāt paruulos quos tradūt ad nutriēdū amicitia ꝑfecta: sed beniuolētia vehemēti: ꝛ ita illud signū nō ꝯcludit de amicitia q̄ est beniuolētia mutua. Sꝫ scda rō ꝯcludit vl̄r de amicitia ꝑfecta ꝛ H Notandū 1ᵐ
de oī beniuolētia. Ois. n. beniuolus magis laudat ex h̄ ꝙ amat amicū ꝙ ex hoc ꝙ amat ab ipso. ¶ 2ᵐ est intelligēdū ꝙ qꝛ amicitia est habit⁹ vt ꝓbatū est supi⁹: ꝛ amare est opatio: ꝛ amari est pati: ꝛ ad vnūquēqꝫ habitū ptinet magis opatio ꝙ passio: iō amicitia magis determinat ꝑ amare ꝙ ꝑ amari. ¶ 3ᵐ est intelligēdū ꝙ ad amicitiā ꝑfectaꝫ Notandū 2ᵐ
reqrit amare: ꝛ ēt amari: qꝛ talis amicitia est semꝑ mutua: ꝛ iō opꝫ ꝙ vterqꝫ amicoꝝ amet ꝛ amet: ꝛ ab vtroqꝫ actu denoiat cōiter aliqs amicus. Dī enī aliqs amicus actiue: qꝛ amat: ꝛ hoc est manifestū: ꝛ aliqs amicus passiue. s. quia amat: ꝛ sic christus vocauit iudā amicū: qꝛ iudas amabat a christo: sꝫ nō amauit christū: nullus tñ dī amicus amicitia ꝑfectanisi amet: ꝛ ēt amet: magis tñ dī amicus ex hoc ꝙ amat ꝙ ex hoc ꝙ amatur. ¶ 4ᵐ est notanduꝫ ꝙ lꝫ ad Notandū 3ᵐ
virtutem amicitie magis pertineat amare ꝙ amari: ꝛ ita amare sit simpl̄r melius ꝙ amari: tamē multis est vtilius Notandū 4ᵐ

I amari q̃ amare:qꝛ per hoc ꝙ amant᷑ cõsequunt᷑ cõmodũ ꝛ vtilitatẽ ab amatoribꝰ:magis q̃ ex hoc ꝙ amant:imo ꝑ hoc ꝙ amant multi cõsumũt bona sua circa amatores:ꝛ ita magis incurrunt damnũ q̃ cõmodũ ex amare.

℄ Quare in qbꝰ hoc fit ꝑ dignitate:hi stabiles sũt amici:ꝛ amicitia taliũ est stabilis. Hoc aũt mõ ꝛ q sunt inequales:maxie fuerint amici:eq̃les.n.fieri pñt. Eq̃litas aũt ꝛ silitudo est amicitia. Et maxie q̃dẽ eoꝝ silitudo q siles sunt ṽtute:nã cũ stabiles ꝑ seipsos sint:ꝛ tales inter se sunt:ꝛ neqꝫ idigent prauis neqꝫ talia subministrãt:qn potiꝰ ꝓhibẽt. Est.n.bonoꝝ boiuꝫ neqꝫ ipsos delinquere:neqꝫ amicos ꝑmittere praua subministrare. Praui aũt stabilitatẽ q̃dẽ nõ hñt:qppe cũ neqꝫ sibiipsis siles ꝑseuerẽt. Breui ṽo tpe'fiũt amici:sua gau

K dentes mutuo prauitate. Utiles aũt ꝛ iocũdi ꝑmanẽt magis:permanent enim quousqꝫ voluptates aut cõmoda sibi mutuo ꝓstant.

℄ Quare in qbus h̃ fit ꝺꝫ dignitatẽ isti mansiui amici:ꝛ taliũ amicitia. Sic aũt vtiqꝫ ꝛ ineq̃les maxie erũt amici. Equabunt᷑ eni vtiqꝫ. Equalitas aũt ꝛ silitudo amicitia. ℄ Et maxie q̃deꝫ eoꝝ que ꝺꝫ ṽtutẽ silitudo. Mansiui eni existẽtes ꝺm seipsos ꝛ ad inuicẽ manẽt ꝛ neqꝫ indigent prauis neqꝫ ministrãt talia:sꝫ vt dicere cõtingit ꝛ ꝓhibẽt:bonoꝝ eniꝫ neqꝫ ipsos peccare neqꝫ amicis ꝯcedere ministrare. ℄ Mali aũt firmũ

L q̃dẽ nõ hñt:neqꝫ eniꝫ sibiipsis ꝑmanẽt siles existentes. In paucũ eni tẽpus siũt amici gaudentes ad inuicẽ malitia. ℄ Utiles aũt ꝛ delectabiles in plus ꝑmanẽt:vsqꝫ eniꝫ vtiqꝫ tribuãt delectationes vel vtilitates ad inuicem.

℄ Hec est 2ª pticula scḋe ptis in qua ostẽdit q̃ȏ amicitia ꝯseruat᷑ ꝑ istũ actũ q est amare:ꝛ dicit ꝙ quicũqꝫ amant amicos ꝺm ꝓportionẽ dignitatis eoꝝ:tales ꝑmanẽt amici:ꝛ eoꝝ amicitia ꝑmanet:dũ inuicẽ mutuo se amant ꝺm ꝙ sunt digni:ꝛ illi q sũt ineq̃lis ꝯditionis poterũt eẽ amici ꝛ pñt adeq̃ri ꝑ hoc ꝙ ille q magis deficit in bonitate aut in quacũqꝫ excellẽtia alia/plus amat. Sic eniꝫ abũdantia amoris recõpensat defectũ ꝯditionis:ꝛ sic ꝑ talẽ eq̃litateꝫ ꝛ silitudinẽ q̃ ꝓprie ꝑtinet ad amicitiã fiunt ꝛ permanent

M amici. [Et maxie.] Amicitia aũt bonoꝝ est maxie ꝑmansiua:qꝛ eoꝝ silitudo diutissime ꝑmanet:silitudo eniꝫ q̃ est amicitie factiua ꝛ ꝯseruatiua maxie vꝫ esse inter ṽtuosos: ṽtuosi eniꝫ ꝑmanent siles in seipsis. Nõ eniꝫ de facili mutant᷑ ab vno in aliud:ꝛ ẽt ꝑmanent in amicitia ad inuiceꝫ: qꝛ vnus eoꝝ nõ indiget ꝙ aliꝰ faciat ꝓ eo aliq̃ȏ prauũ:sꝫ magis vterqꝫ eoꝝ ꝓhibet ꝛ ipedit alteꝝ opari praue. Boni nãqꝫ neqꝫ ipsi peccant neqꝫ ꝑmittunt ꝙ amici eoꝝ peccata cõmittant:ꝛ ideo eoꝝ amicitia maxime est mansiua. [Mali aũt.] Et ecõuerso maloꝝ amicitia minime est mansiua:qꝛ mali hoies nõ hñt i seipsis aliq̃ȏ firmũ aut stabile: insistũt eni malitie q̃ est ꝺꝫ se odibilis ꝛ ꝑꝑ hoc variantur ꝛ transmutant᷑:dũ nihil inueniũt in quo eoꝝ volũtas regescere possit:ꝛ ita neqꝫ sibiipsis diu ꝑmanẽt siles:sꝫ volunt ꝯria eoꝝ q̃ ꝓus voluerunt:ꝛ sic mali ꝑ modicum tps sunt amici:q̃diu.s.gaudẽt ꝛ cõcordãt in eadẽ malitia. [Utiles aũt.] Sed amici vtiles ꝛ delectabiles sibiinuicem magis ꝑmanent in amicitia q̃ mali:vtile eni ꝛ delectabile hñt in se vñ ament᷑ q̃ȏ nõ contingit de amicitia maloꝝ:qui sunt amici ꝓpter malitiã que nihil amabilitatis ꝺꝫ se hꝫ. Utiles

N vo ꝛ delectabiles tandiu permanent amici q̃diu sibi tribuunt delectationes ꝛ vtilitates.

℄ Ex cõtrarijs aũt maxie vꝫ ea fieri amicitia:q̃ ob vtilitatẽ efficit᷑:nã fit amicus pauper diuiti:ac indoctus sciẽti. Cuiꝰ.n.qs idiget id affectãs aliud affert ꝓ ipso. Huc trahere qspiã ꝛ amatorẽ ac adamatũ:ꝛ pulchrũ ac turpeꝫ põt. Quapꝑ ꝛ amatores ridiculi:vhr interdũ digni esse censentes perinde amari vt amãt. At si silr q̃dẽ amabiles sint:amãdi sunt fortasse vt censent. Si ṽo nihil amabilis habeãt:ridiculũ est ꝓfecto sese vt amant amari oportere censere.

℄ Ex ꝯrijs aũt maxie q̃dẽ vꝫ ꝑꝑ vtile fieri amicitia:puta pauper diuiti:indisciplinatus scienti: quo eni existit aliqs idigẽs ens hoc appetẽs redonat aliud:hoc aũt vtiqꝫ aliqs attrahit ꝛ amatorẽ ꝛ amatũ ꝛ pulchrũ ꝛ turpe:ꝑꝑ q̃ȏ vident᷑ amatores ridiculi q̃nqꝫ dignificantes amari vt amant:sed tñ amabiles existẽtes forte dignificandũ:nihil aũt tale hñtes ridiculum. 3ª pars.

O

℄ Hec est 3ª ps principalis huius capli:in qua determinat ꝓhs de amicitia ꝯrioꝝ ad inuicẽ.ꝛ cõtinet duas pticulas. In ꝓma ostẽdit in qbus speciebꝰ amicitie cõtingit amicitiã esse iter ꝯtraria. In 2ª pticula ibi [Forte aũt.] ostendit q̃ȏ ꝯtrariũ appetit suũ ꝯriũ. In ꝓª pticula intẽdit ostẽdere ꝙ in amicitia ꝑꝑ vtile ꝛ in amicitia ꝑꝑ delectabile põt esse ꝯrietas inter amicos:sꝫ in amicitia ꝑꝑ ṽtutẽ nullo mõ est ꝯrietas:qꝛ in tali amicitia est maxia silitudo vt dictum est. ꝓmo igit᷑ narrãdo dicit ꝙ ꝯrietas amicoꝝ vꝫ maxime esse in amicitia ꝑꝑ vtile. ṽbi grã. Si pauper amet diuitem aut idoctus sciẽteꝫ maxie vꝫ esse ꝑꝑ vtilitatẽ:inquãtũ vnꝰ amicoꝝ appetens ab alio illud quo ipse idiget recõpensat donãdo ei aliq̃d aliȏ:sicut pauper appetit ꝯseq diuitias a diuite:ꝓ qbꝰ ecõtrario ipẽdit ei obsequiũ. vñ amicitia iter

P diuitẽ ꝛ pauperẽ est ꝑꝑ vtile ꝛ est iter ꝯria:qꝛ diues ꝛ pauper sunt ꝯria. In amicitia ẽt ꝑꝑ delectabile est q̃nqꝫ ꝯrietas inter amicos:sicut inter pulchrũ ꝛ turpe que sunt ꝯria. vñ dicit ꝙ ad hũc modũ amicitie iter ꝯria põt aliqs attrahere amorẽ venereũ:qꝛ hꝰ amor q̃nqꝫ est inter amatoreꝫ ꝛ amatũ q sunt ꝯria vt iter pulchrũ ꝛ turpe:ꝛ qꝛ iter amatorẽ ꝛ amatũ q̃nqꝫ est ꝯrietas sicut iter pulchꝛuꝫ ꝛ turpe: iõ amatoresq̃nqꝫ vident᷑ derisibiles q reputãt se dignos vt tãtũ ament q̃tũ amãt. Hoc eni dignũ est si equalr sunt amabiles:sꝫ si nihil hẽant tale quo.s.sint digni tãtũ amari:

Q ridiculũ est.i.derisoriũ si hoc querũt. Si eni turpis tantuꝫ querit amari a pulchro quãtũ amat pulchrũ ridiculuꝫ est: cum nõ sit dignus tantũ amari.

℄ Fortasse aũt neqꝫ cõtrariũ ꝑ se ꝯriũ appetit:sꝫ ꝑ accidẽs. Appetitio ṽo ipsiꝰ est mediũ:hoc eni est bonuꝫ: veluti sicco:nõ vt humidũ fiat:sed vt accedat ad mediũ ꝛ calido ꝛ ceteris silr mõ. Sꝫ hec q̃dẽ missa faciamus. Non eniꝫ ad hunc locũ accõmodant᷑.

℄ Forte aũt neqꝫ appetit ꝯriũ ꝺꝫ seipꝫ sꝫ ꝺꝫ accidẽs. Appetitꝰ aũt mediũ est:hoc eni bonũ:puta sicco nõ humidũ fieri:sꝫ ad mediũ venire:ꝛ calido silr. Hec q̃dẽ igr̃ dimittãt᷑:eteni ẽ magis alienũ.

℄ Hec est 2ª pticula huius ptis:in qua narrat moduꝫ q̃ȏ vnũ ꝯrioꝝ appetit reliquũ:ꝛ dicit ꝙ ꝯriũ nõ appetit suum ꝯriũ simplr̃ ꝛ ꝺm se:sed ꝺꝫ accidẽs:sed vtriusqꝫ ꝯrioꝝ est appetitus mediũ ꝺꝫ se:q̃ȏ q̃dẽ mediũ est boᵐ subiecto q̃ȏ afficit᷑ ꝑ vnũ ꝯrioꝝ in excessu. ṽbi grã. Si corpus alicuius

A bois ſit valde ſiccū nō eſt bonum nec appetibile ſibi fieri valde humidū:ſꝫ bonū ⁊ appetibile eſt venire ad mediuꝫ ad quē pueniret ſupueniente humido.Et eadeꝫ rō eſt de calido ⁊ alijs ꝯrijs.Sꝫ hec ad pſens dimittanṫ:qꝛ ptinēt ad ꝯſiderationē nālē:vn̄ breuiter ſubꝫ ꝯrijs ſub vno ꝯrioꝝ nō appetit reliquū:niſi vt p hoc pueniat ad medium.

Capitulū tertiū

declarās ꝙ ois amicitia cōſiſtit in aliqua cōicatiōe:⁊ ꝙ ois cōmunicatio reducitur ad cōmunicationem politicam in hoc ꝙ ſunt grā ꝯferentis.

¶ Videṫ amicitia ⁊ iuſtū vt in pncipio diximꝰ circa eadē ⁊ in eiſdē eē.In oi nāqꝫ ſocietate iuſtū aliqđ ⁊ amicitia eē vr̄.Itaqꝫ ⁊ amicos appellāt ſilr̄ nauigātes ⁊ cōmilitones ⁊ ceteros ſilr̄ ſocios.Atqꝫ quatenꝰ cōicant eatenus eſt amicitia:⁊ iuſtū eni eodē mō ⁊ pūerbium recte ea q̄ ſunt amicoꝝ cōia dicit eſſe.Amicitia nanqꝫ in cōmunicatione ſocietateqꝫ cōſiſtit.

B Caput 3m s.trac. S.li. tibi. p'gs ca.

Videṫ aūt queadmoduꝫ in principijs dictū eſt circa eadē ⁊ i eiſdē eē ⁊ amicitia ⁊ iuſtū.In oi eniꝫ cōicatione vr̄ aliqđ iuſtū eē:⁊ amicitia. ¶ Appellant igiṫ ⁊ amicos connauigatores ⁊ cōmilitones:ſilr̄ aūt ⁊ eos q in alijs cōicatiōibꝰ:ſꝫ quātū eniꝫ cōicant in tātū eſt amicitia:eteniꝫ iuſtū.

¶ Et pūerbium:cōia aūt que amicoꝝ recte:in cōmunicatione enim amicitia.

Tertii c. 2. trac. di in duas p. tes pn.

Iſtud eſt 3m caplm tractatus ſcđi:in quo declarat ꝙ ois amicitia cōſiſtit in cōicatione ⁊ qualr.

C ⁊ cōtinet duas ptes pncipales.In pº oſtēdit ꝙ ois amicitia cōſiſtit in quadā cōicatiōe.In 2º ibi[Cōicationes aūt oēs.]cōpat oēs alias cōicationes ad cōicationē politicaꝫ.ꝑria ps ꝯtinet 4or pticulas.In pº oſtēdit ꝙ ois amicitia ꝯſiſtit in cōicatione ſicut ⁊ iuſtitia.In 2º ibi[Sunt aūt fratribꝰ.]oſtēdit ꝙ ſꝫ diuerſas cōicationes differūt amicitie.In 3º ibi[Differūt aūt ⁊ iuſta.]oſtēdit ꝙ iuſtitia diuerſificaṫ ſꝫ diuerſas cōicationes.In 4ª pticula ibi[Et augmētationē accipiūt.]oſtēdit ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia augmentātur ⁊ diminuunṫ p cōpōnē ad magis ⁊ minus amicos.In pº igiṫ pticula oſtēdit ꝙ ois amicitia ꝯſiſtit in q̄dā cōicatione:⁊ hec eſt ꝯ 33ª q̄ pbaṫ tripl̄r.pmo p rōneꝫ ſic.Circa eadē eſt iuſtitia ⁊ amicitia:ſed ois iuſtitia ꝯſiſtit in q̄dam cōicatione.igiṫ ⁊c̄.Maior pꝫ ex pus dictis.⁊ minor pꝫ:qꝛ ois iuſtitia eſt ad alteꝝ vt dictū eſt in 5º huiꝰ:ſꝫ ꝙ eſt vniꝰ ad alteꝝ eſt in cōicatione.[Appellāt.]2º pbaṫ ex vſu loquēdi q talis ē.Hoīes ꝯſueuerūt appellare amicos q cōicans eis ſꝫ aliquā cōicationē vt nauigatores ⁊ militantes

33a xclo hui'. S.li.

D appellāt cōnauigatores ⁊ cōmilitones amicos:qꝛ cum eis cōicant in nauigādo ⁊ in militādo:⁊ eadē rō eſt in alijs cōmunicationibꝰ in qbꝰ tātū vr̄ eē amicitia ⁊ iuſtitia iter cōicantes iquātū iter ſe cōicant.[Et pūerbiū.] 3º pbaṫ ideꝫ p cōe pūerbiū.Vulgariter.n.dr̄ i pūerbio ꝙ ea q̄ ſūt amicoꝝ ſūt cōia:⁊ h recte dr̄:qꝛ amicitia ꝯſiſtit in cōicatiōe.

¶ At fratribꝰ qdē ſodalibuſue cūcta cōia ſunt.Ceteris aūt definita.Et alijs plura:alijs pauciora:⁊ amicitiarū eniꝫ alie magis:alie minus amicitie ſunt.

¶ Sūt āt fratribꝰ qdē ⁊ ꝯnutritis oia cōia:alijs aūt diſcreta:⁊ his qdeꝫ plura:his aūt minora:eteni amicitiaꝝ he qdē magis:he aūt minus.

34a xclo hui'. S.li. ¶ Hec eſt 2ª pticula pme ptis:in qua oſdit ꝙ ſꝫ diuerſas cōicationes diſt amicitie:⁊ hec eſt ꝯ 34ª q̄ pbaṫ pbōne exēplari ſic.Sicut alia eſt cōicatio iter fratres ⁊ alias pſonas ꝯiunctas ⁊ alia inter amicos alios magis remotos:ita eſt alia amicitia iter fratres ⁊ pſonas ita ꝯiūctas:⁊ alia inter amicos magis remotos:fratribꝰ.n.vr̄ q̄ſi oia cōia puta domꝰ mēſa ⁊ alia hmōi.Alijs aūt amicis nō ſūt ita cōia:ſꝫ q̄dā diſcreta ⁊ q̄dā plura ⁊ q̄dā pauciora:⁊ ſꝫ h ēt amicitiaꝝ q̄dā ſūt maiores.ſ.q̄ ſūt inter illos q hnt plura cōia:⁊ quedam amicitie ſunt minores:vt que ſunt inter illos qui paucioribus cōicant:⁊ ita ſm ꝙ ſunt diuerſe cōmunicationes ſm hoc ſunt diuerſe amicitie. E

¶ Differūt aūt ⁊ iuſta.Nō.n.eadē ſunt parētibꝰ ad filios ⁊ frībꝰ iter ſe:neqꝫ ſodalibꝰ atqꝫ ciuibꝰ:⁊ i ceteris ſilr̄ amicitijs.Diuerſa igṫ ſūt ⁊ iniuſta ad hoꝝ ſinglos.

¶ Differūt aūt ⁊ iuſta.Nō eni eadē parētibus ad filios ⁊ fratribus ad inuiceꝫ:neqꝫ heteris ⁊ ciuibus:ſilr̄ aūt ⁊ in alijs amicis.Altera autem itaqꝫ ⁊ iuſta ad ſingulos horum. F

¶ Hec eſt 3ª pticula pme ptis:in qua oſdiṫ ꝙ ſic amicitie diuerſificanṫ ſꝫ diuerſas cōicatiōes ita iuſtitia diuerſificaṫ ſm diuerſas cōicatiōes:⁊ hec eſt ꝯ 35ª que pbaṫ pbatione exēplari ſic.Nō eſt eadē iuſtitia iter pñem ⁊ filios ⁊ inter fratres ad inuicē neqꝫ iter heteros.i.coetaneos ⁊ cōciues.Nā alia eſt cōicatio pñis cū filio:⁊ alia fratris cū fratre:⁊ ſic de alijs:⁊ alia ⁊ alia iuſtitia:qꝛ alia ⁊ alia ſunt que ſibi mutuo tanq̄ꝫ debita exhibēt ⁊ de iure exiganṫ:⁊ eadē rō eſt in alijs amicis:⁊ ita pꝫ ꝙ ſm diuerſas cōicationes amicoꝝ diuerſificaṫ iuſtitia.alr̄ eſt eni filꝰ puniendus de iure ſi percuſſerit patrem ⁊ alr̄ ſi percuſſerit fratrem vel alium amicū remotum:⁊ ſic pꝫ ꝙ alia ⁊ alia eſt iuſtitia inter ſingulos predictorum. 35a xclo hui'. S.li.

¶ Et icremēta ſuſcipiūt:ꝙ ſūt ad magis amicos:eſt.n. grauis ſodali q̄ꝫ ciui pecuniā auferre:⁊ fratri q̄ꝫ extraneo opem non ferre:⁊ patrē q̄ꝫ quēuis alium pulſare. Creſcit aūt ⁊ iuſtum cum amicitia ſimul:quippe cum ſint in eiſdem:⁊ eque ſeſe extendant. G

¶ Et augmētationē accipiunt in magis ad amicos eſſe:puta pecunijs priuare:heterū qdē durius q̄ꝫ ciuem:⁊ nō iuuare fratri q̄ꝫ extraneo:⁊ percutere patrē q̄ꝫ quēcūqꝫ aliuꝫ:augmentari aūt natū eſt ſimul amicitie ⁊ iuſtum vt eiuſdeꝫ entia ⁊ ad equale pertingentia.

¶ Hec eſt 4ª pticula pme ptis:in qua oſtēdit ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia augmentanṫ ⁊ diminuunṫ p cōpōnē ad magis ⁊ minus amicos:⁊ ita diuerſificanṫ ſꝫ diuerſitatē amicitie:⁊ hec eſt ꝯclo 36ª.ſ.ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia ⁊c̄. Que pbatur pbatione exēplari ſic.Bn̄facere amico magis eſt iuſtū q̄ꝫ bn̄facere extraneo:⁊ nocere amico magis eſt iniuſtum q̄ꝫ nocere extraneo.vbi grā.Si aliqs priuet pecunijs p furtū vel p rapinā hoieꝫ ſibi familiarē ⁊ cōnutritū durius ⁊ iniuſtius eſt q̄ꝫ ſi pūaret ciuē ſibi extraneū:⁊ magis iniuſtuꝫ eſt ſi ſubtrahat auxiliū a fratre q̄ꝫ ſi ſubtrahat ab extraneo:⁊ magis iniuſtū ſi pcutiat fratrē q̄ꝫ ſi pcutiat aliū:⁊ ita ſimul augeṫ iuſtitia ⁊ iniuſtitia ex hoc ꝙ i eiſdē exiſtūt:⁊ vtraqꝫ pertinet ad quandā equalitatem cōmunicationis. 36a xclo hui'. S.li. H

¶ At vō ſocietates oēs ſil'es ſunt ptibꝰ ſocietatis ciuilis.Nā ob vtilitatē aliquā cōueniūt hoies:⁊ aliqd eorū cōſequunṫ q̄ ad vitā ꝯferūt.Ciuilis quoqꝫ ſocietas grā vtilitatis ab initio ꝯſtituti pmanereqꝫ vr̄.Hoc n. ⁊ latores legū cōiectāt:⁊ iuſtū id inqunt eē qđ publice pdeſt.Cetere igiṫ ſocietates p ptes vtilitatē appetūt. Naute qdē eā q̄ ex nauigatione puenit:acqſitionem inquā pecuniaꝝ:aut aliqd tale.Milites aūt eā q̄ fit ex

I bello: siue pecuniã siue victoriã siue ciuitatẽ affectẽt. Eodẽ mõ cõtribulesq; ꝛ populares. Nõnulle aũt societates grã voluptatis ꝯstãt: vt eoꝝ ꝗ choros simul exercẽt: aliaq; similia: ꝛ eoꝝ q pecunias cõferũt ad cõuiuia sibi parãda: he nãq; sacrificiũ cõuictusq; cã fiunt.

2a ps.c. ¶ Cõicationes aũt oẽs pticulis assimilant̃ politice: cõueniũt.n. in aliquo ꝯferẽte: ꝛ acqrentes aliqd eoꝝ que ad vitã. Sed ꝛ politica cõicatio ꝯferẽtis grã vr: ꝛ ex principio cõuenire ꝛ pmanere: hoc eni ꝛ legis positores cõiectãt ꝛ iustũ esse aiunt qȯ cõiter ꝯferẽs. ¶ Alie qdẽ igit̃ cõicationes fm ptes ꝯferẽs appetũt: puta nauigatores aũt qdẽ qȯ fm nauigiũ acqsitionem incꝫ

K pecuniaꝝ: vel aliqd taliũ. Cõmilitones aũt fm bellũ siue pecuniã siue victoriã siue ciuitatẽ appetẽtes: silr ãt ꝛ ꝯtribules ꝛ plebei. ¶ Quedã aũt cõicationes pp delectationẽ vñr fieri. s. ꝯcoreãtiũ: ꝛ eranistoꝝ: hec.n. grã sacrificij ꝛ ꝯnubij.

¶ Hec est 2a ps hui9 capli: in qua Phs oẽs alias cõicationes a cõicatione politica cõpat ad cõicationẽ politicã. ꝛ cõtinet duas pticulas. In pma ondit ꝙ oẽs alie cõicationes hñt silitudinẽ cũ cõicatiõe politica: ꝛ q̃lr alie cõicationes differũt a cõicatione politica. In 2a pticula ibi [Oẽs autẽ he.] ostẽdit ꝙ ois cõicatio alia a cõicatiõe politica sub cõmunicatiõe politica ꝯtinet̃. In pa igit̃ pticla p dicit ꝙ oẽs

L cõicatiões hñt q̃dã silitudinẽ cũ ptib9 politice cõicatiõis: ꝛ est silitudo in h ꝙ oẽs alie cõicatiões sunt pp aliqȯ vtile. s. sunt ad h ꝙ acqrat̃ aliqd eoꝝ q̃ sunt necia vite: ꝛ cõicatio politica est pp aliquã vtilitatẽ: pp eni aliquã vtilitatẽ cõem vñr ciues a pn° silr ꝯuenisse: ꝛ in h. s. pp vtilitatem pmanere. i. pseuerare in cõicatione: qȯ pꝫ: q2 legislatores ad h maxie vñr intẽdere: vt pcurẽt vtilitatẽ cõem ꝛ hoc dicũt eẽ iustũ. s. pcurare qȯ cõiter ꝯferẽs. i. cõeꝫ vtilitatẽ: in h igit̃ ꝯueniũt oẽs alie cõicatiões cũꝫ politica. s. ꝙ sunt grã ꝯferẽtis. i. grã vtilis sicut cõicatio politica est grã cõferẽtis. [Alie qdẽ igit̃ cõicatiões.] Sed dñt alie cõicatiões a cõicatiõe politica: q2 alie cõicationes ordiant̃ ad aliquã pticularẽ vtilitatẽ: sicut nauigãtes mercatores itẽdũt acqrere pecuniã: ꝛ alij vt bellatores cõmilitones itẽdũt acqrere aliqd aliud vt illud pp qȯ est bellũ: siue sit pecunia siue sit victoria sola: siue sit dñiuꝫ alicui9 ciuitatis: eodẽ modo ꝯtribules. i. q sunt vni9 trib9: ꝛ plebei. i. illi q sunt vni9 plebis querũt aliqȯ cõmodũ singulare. [Quedã aũt cõicationes.] Remouet dubiũ q2 vr ꝙ aliq̃ cõicatio sit que nõ est pp vtile: vt cõicatio que est pp delectationẽ nõ vr esse pp

M vtile: ꝛ ita talis cõicatio nõ vr eẽ sub politica. Istud remouet Phs. d. ꝙ cõicatiões q̃ vñr eẽ pp delectationẽ: vt cõicatio cõcoreãtiũ. i. silr coreãtiũ: vel silr cantantiũ in choro: ꝛ cõicatio eranistoꝝ. i. eoꝝ q vtunt̃ sonis istroꝝ ereoꝝ huiꝰ cõicationes ꝯsueuerũt eẽ cã sacrificij: vt ibi hoies delectabilius detineant̃: ꝛ ẽt cã connubij. i. nuptiaꝝ vt vir ꝛ vxor magis se diligãt cũ in tãta iocũditate cõicant oẽs hꝰ cõicationes sũt grã alicui9 vtilitatis: ꝛ ita sunt sub cõicatione po

Notandũ vtile 2r accipit. litica. ¶ Intelligẽdũ est hic ꝙ vtile accipit̃ duplr. s. large ꝛ stricte: si accipiat̃ large sic accipit̃ p oi eo cõiter qȯ ꝯfert ad ꝯseruationẽ vite: ꝛ sic est cõe ad bonũ delectabile. Naꝫ delectatio cõfert ad vitã ꝛ ad ei9 ꝯseruationẽ. Alio mõ accipit̃ stricte fm ꝙ distinguit̃ ꝯtra delectabile: ꝛ sic est cõe solũ ad bona exteriora. s. ad pecuniã ꝛ ad illa q̃ numismate mensurant̃ cuiusmodi sunt aialia ꝛ blada ꝛ huiꝰ. Dico igit̃ ꝙ vtile in ꝓposito accipit̃ cõiter: vt est cõe ad bonuꝫ delectabile ꝛ vtile stricte sumptum.

¶ Oẽs aũt he sub ciuili societate collocant̃. Nõ.n. presens cõmodũ ciuilis affectat: sꝫ ad oẽm vitã. Atq; sacrificia ꝛ cetus circa hec faciũt: honorẽ dijs tribuẽtes ꝛ sibiipsis requiẽ pstãtes cũ voluptate. Vetusta nãq; sacrificia ꝯuentusq; post frugũ pceptionẽ vt primitie celebrabant̃. Hoc.n. in tpe maxie ocio idulgebãt. Societates igit̃ vniuerse partes esse ciuilis manifestũ est. Tales aũt amicitie tales societates sequuntur. N

¶ Oẽs aũt he sub politica ꝯsueuerũt eẽ. Nõ.n. pñs ꝯferẽs politica appetit: sꝫ in oẽꝫ vitã. Et sacrificia faciẽtes eas ꝛ q̃ circa has ꝯgregatiões honoresq; tribuẽtes dijs ꝛ sibiipsis requieꝫ acqrẽtes cũ delectatiõe. Antiqua.n. sacrificia ꝛ cõgregatiões vñr fieri post fructuũ collectiones: puta primitie: maxie.n. vacabãt i his tẽporib9. O

¶ Oẽs itaq; cõicatiões vñr pticle politice eẽ: ꝯñter aũt tales amicitie talib9 cõicationibus.

37a conclusio hui9 .8.li. ¶ Hec est 2a pticula scõe partis: in qua Phs ostẽdit: ꝙ ois cõicatio alia a cõicatione politica cõtinet̃ sub cõicatione politica: ꝛ hec est ꝯ 37a que ꝓbat̃ sic. Ois cõicatio q̃ est pp cõferẽs pticulare est sub illa cõicatione q̃ est pp cõferens cõe. Sicut eni pticulare est sub cõi: ita cõicatio pp bonuꝫ pticulare est sub cõicatiõe que est pp bonũ cõe: sꝫ ois cõicatio alia a cõicatione politica est pp aliqȯ pticulare bonũ seu pp pticulare cõferẽs: vt pꝫ ex cõicatione nauigatoruꝫ ꝛ cõmilitonũ: vt pꝫ ex pdictis: ꝛ cõicatio politica est pp bonũ cõe. igit̃ ois cõicatio alia ꝛc. Maior hui9 rõnis est manifesta: ꝛ ẽt pma ps minoris satis pꝫ ex pcedẽtib9: iõ Phs solũ ostẽdit h scdaꝫ ptẽ minoris que est ꝙ cõicatio politica est pp bonũ cõe: vñ dicit ꝙ cõicatio politica nõ itendit

P aliqȯ bonũ pticulare ꝛ pñs cõmodũ: sed itẽdit ad illud qȯ est vtile p totã vitã: ꝛ h spãlr ostẽdit circa cõicatiões delectabiliũ: ꝛ maxie in sacrificijs de qb9 mĩn9 vr: ꝛ dicit ꝙ illi q faciũt sacrificia in hꝰ cõicationib9 itẽdũt honorẽ tribuere deo: ꝛ sibiipsis acqrere reqem cũ aliq̃ delectatione que ordinat̃ ad cõem vtilitatẽ vite: vñ apud antiquos post collectionẽ fructuũ. s. post autũnũ: fiebãt antiquus sacrificia ꝛ cõgregationes hoiuꝫ ad soluẽdũ pmitias: hoc eniꝫ erat ipa cõueniẽs: vt tũc hoies qescerent post magnos labores precedẽtes: ꝛ sic pꝫ ꝙ ista subdunt̃ ordinationi politice quasi ptinentia ad vtilitatẽ vite. [Oẽs itaq;.] Cõcludit ex predictis ꝯclonẽ intẽtã. s. ꝙ oẽs alie cõicatiões cõtinent̃ sub politica: sicut q̃dã ptes eius: q2 oẽs alie cõicationes ordinantur ad q̃daꝫ pticularia cõmoda. Politica aũt ordinat̃ ad vtilitatẽ cõem: ꝛ q2 amicitia est in cõicatione: opꝫ ꝙ distinctio amicitie seu amicoꝝ attẽdat̃ fꝫ cõicationẽ politicã: ꝛ ex q̃litatib9 cõicationũ q̃lificant̃ cõicantiũ amicitie. Q

Capitulũ quartũ

tractatus scdi: in quo numerant̃ spẽs cõicationis politice que sunt tres. s. regnũ aristocrathia ꝛ tymocrathia: ꝛ sũt tres corruptiones seu trãsgressiones eaꝝ. s. tyrãnis oligarthia ꝛ democrathia: ꝛ ꝙ tyrãnis que ꝯtiat̃ regno est transgressio pessima: ꝛ deinde oligarthia q̃ ꝯtiat̃ aristocrathie. ꝛ vltimo ꝛ min9 mala trãsgressio est democrathia q̃ ꝯtiat̃ tymocrathie: ꝛ ꝙ in cõicatione domestica inueniant̃ silitudines istaꝝ: cõicatio pris ad filios hꝫ regni figurã: cõicatio in qua pr vtit̃ filijs tanq̃ seruis sicut in psis hꝫ figurã tyrãnidis: pncipat9 viri ꝛ vxoris qñ vterq; pncipat̃ sup his que ad eos ptinẽt hꝫ figurã aristocrathie: sꝫ qñ vir vult totũ pncipatũ sibi vsurpare nihil dimittẽdo vxori: aut eꝯ qñ vxor totalr pncipat̃: tunc assimilat̃ oligarthie: cõicatio vo fratrũ in domo assilat̃ tymocrathie. cõicatio vo socioꝝ in domo sine dominatore assimilat̃ democrathie.

¶ Reipublice

A ℭ Reipublice tres sunt spēs: ⁊ totidē ēt trāsgressiones ⁊ q̄si labes illaꝝ. Et ille q̄dē sunt regnū: ⁊ optimorum ptās: ⁊ tertia est ea q̄ e censib⁹ fit: quā censu ptātē dicē accōmodatuꝫ videt. Plurimi aūt Rempu. appellare cōsueuerūt. Atq̄ȝ harum optima q̄dem est Regnum. Deterrima vō censu potestas.

Cap. 4m 2. tra. 8. li. ethi. p⁹ ps ca.

Olitice aūt sunt spēs tres: eq̄les autē ⁊ trāsgressiones: puta corruptiones haꝝ. Sunt aūt politice q̄deȝ regnum aristocratia: tertia aūt q̄ a precijs q̄ȝ tymocratiā dicere ꝯuenītēs vī: politicā aūt cōsueuerūt ipsaȝ plures vocare. Harū āt optima q̄dē regnū pessima tymocratia.

B Quarti. c. 2. trac. di⁹ in duas ptes pn.

Istud est 4m caplm scdi tractat⁹: in quo agit de spe ciebus cōicationis politice. ⁊ continet duas ptes pncipales. In p⁹ numerant spēs cōicatiōis politice ⁊ earū corruptiōes: ⁊ ēt cōpant ad inuicē. In 2⁰ ibi [Silitu dines aūt ipsaꝝ.] ponit distinctio cōicationū domesticaꝝ ꝺȝ silitudinē ad cōicatiōes politicas. p⁹ ps ꝯtinet duas pticulas. In p⁰ determiat de spēb⁹ cōicatiōis politice recte. In 2⁰ ibi [Trāsgressio aūt.] determinat de corruptionib⁹ istaꝝ spēꝝ politice. In p⁰ igit pticula narrādo ponit numerū spēꝝ cōicationis politice ⁊ cōpat eas ad inuiceȝ. ⁊ dicit ꝙ tres sūt spēs politice cōicationis: ⁊ totidē ⁊ eq̄les ꝺȝ numerū sūt trāsgressiōes ⁊ eoꝝ corruptiōes. Spēs aūt cōicatiōis politice st tres. s. regnū aristocratia ⁊ tymocratia. Est. n. tymocratia a tymos qd̄ est pciū dicta: q̄ in hac politica 3⁰ dant pcia paupib⁹: ⁊ dāna iferunt diuitib⁹ si non ꝯueniūt ad publicas ꝯgregatiōes. Quidā aūt hāc spēȝ cōsueuerūt vocare cōi noīe politicā: eo ꝙ est cōis diuitib⁹ ⁊ paupib⁹: vel ex eo ꝙ nō hēbat nomē ꝓpriū: iō noiauerūt eā noīe sui gn̄is. Regnū est pncipat⁹ vni⁹: aristocratia est pncipat⁹ optioꝝ: q̄ hꝰ cōitas p v̄tuosos gubernat. Tymocratia est pncipat⁹ in q̄ plures mediocres pncipant. Iste politice cōpant ad inuicē: q̄ iter eas optimū est regnū in quo vn⁹ optim⁹ pncipat. Pessima aūt. i. min⁹ bona est tymocratia in qua plures mediocres pncipant: media aūt aristocratia. Et sciēdū ꝙ q̄uis in aristocratia pncipent pauci ⁊ optimi: tn̄ nō hn̄t plenitudinē ptātis ad bn̄ agēdū sicut hȝ vnus optimus qui pncipatur.

Notandū

C ℭ Trāsgressio aūt regni q̄dē tyrānis est. In vtraq̄ȝ. n. vnus est princeps. Sȝ inter sese plurimū differūt. Naȝ tyrānus q̄dē suū. Rex aūt eoꝝ q ab ipso regunt ꝯsiderat cōmodū. Nō. n. rex: nisi sit ex sese sufficiēs: ⁊ bonis oibus antecellat. Talis aūt nullius idiget rei: nō ergo suas ipse: sȝ eoꝝ q regūt vtilitates ꝯsiderat. Qui nāq̄ȝ talis nō est: forte poti⁹ q̄dā iste pnceps q̄ȝ rex. Tyran

D nis aūt est ꝯtraria regno: suū nāq̄ȝ bonū seq̄t ipse tyrānus: quo magis pȝ ipsaȝ esse pessimā: pessimū. n. id est qd̄ est ꝯriū optimo. Fit aūt in tyrānidē ex regno transgressio. Tyrānis. n. ei⁹ pncipatus est prauitas: in quo vn⁹ est pnceps. Prauus aūt rex fit tyrānus. Ex optimatū vō ptāte ad paucoꝝ potētiā fit trāsgressio: vitio pncipū q res ciuitatis p̄ter dignitatē distribuūt: ⁊ cuncta bona sibi vel plurima tribuunt: ⁊ magistrat⁹ semꝑ eisdē plurimi diuitias facientes: pauci igit ⁊ praui pro optimis dn̄ant. Sȝ ex censu ptāte ad popularē fit trāsgressio. Sunt. n. he finitime. Nā ⁊ censu ptās multitudinis eē solet: ⁊ pares sunt oēs q sūt in censu. Minime vō prauū est popularis ptās: paꝝ. n. reip. trāsgreditur spēm. Res igit publice hoc maxie nō mutant. Mini

E ma. n. sic atq̄ȝ facillima fit ipsaꝝ migratio.

ℭ Trāsgressio aūt regni tyrānis: ambe eni monarchie. Dn̄t aūt plurimū: tyrānus q̄dē enim sibiipsi ꝯferēs itēdit. Rex aūt qd̄ subditoꝝ. Nō enīȝ est rex q nō ꝑ se sufficiēs ⁊ oib⁹ bonis supexcellēs: talis aūt nullo idiget: vtilia igit sibiipsi q̄dē nō vtiq̄ȝ intēdet: subditis aūt: q eni nō talis magis clerotes vtiq̄ȝ q̄dē erit q̄ȝ rex: tyrān⁹ aūt ex ꝯrietate huic: sibi eni bonū ꝓseq̄t ⁊ māifesti⁹ in hoc: q̄m pessima: pessimū aūt ꝯriuȝ optimo. Trāsgredit aūt ex regno i tyrānidē. Prauitas

F eni monarchie tyrānis: malus aūt rex tyrānus fit. ℭ Ex aristocratia aūt i oligarchiā malitia principū q tribuūt q̄ ciuitatis p̄ter dignitateȝ ⁊ oīa vel plurima bonoꝝ sibiipsis ⁊ principatus semꝑ eisdeȝ de plurimo faciētes ditari. Pauci igit principant ⁊ mali ꝓ his q maxie epyiches. ℭ Ex tymocratia aūt vtiq̄ȝ in democratiā: ꝯterminales. n. sūt he: multitudis enīȝ vult ⁊ tymocratia eē: ⁊ eq̄les oēs q in honoratione minima est ꝑuersitas democratie: paꝝ. n. recedit a tymocratia. Sic igit politice maxie trāsmutantur: ad inuicē ēt de facili corrumpuntur.

G ℭ Hec est 2ᵃ pticula p̄me ptis: in q̄ determiat de corruptionib⁹ seu trāsgressiōib⁹ istaꝝ politiaꝝ. ⁊ p⁰ determiat de corruptione regni. 2⁰ de corruptiōe aristocratie. 3⁰ de corruptiōe tymocratie. Dicit g̃ ꝙ corruptio seu trāsgressio regni vocat tyrānis: ista. n. regnū ⁊ tyrānis ꝯueniūt i gn̄e. s. in h ꝙ ambo sūt monarchie. i. pncipat⁹ vnius sic in regno pncipat vn⁹. s. rex: ita in tyrānide pncipat vn⁹. s. tyrān⁹. Sȝ isti pncipat⁹. s. tyrānis ⁊ regnū dn̄t plim: q̄ tyrān⁹ i suo regimīe itēdit illd̄ qd̄ est vtile sibi. Rex aūt nō intēdit illud qd̄ est sibi vtile: sȝ qd̄ est vtile subditis: ⁊ hec est ꝯclo 38ᵃ q̄ ꝓbat sic. Nō est rex q nō est ꝑ se sufficiēs ⁊ in oib⁹ bonis supexcellēs. s. tā in bonis corpis q̄ȝ ⁊ aīe: q̄ȝ ēt in bonis exteriorib⁹: ⁊ talis nō idiget aliq̄: ⁊ iō nō itēdit vtilitatē propriā. Nā itēdē vtilitatē ꝓpriā ꝓprie est idigentiū: sȝ ad h itēdit vt bn̄ faciat subditis: q̄m h est supabūdantiū ⁊ ꝑfectoꝝ. Si aūt nō h sit talis. s. supexcellēs i oib⁹ bonis: magis dȝ dici clerotes q̄ȝ rex: ⁊ dī clerotes ille q nō ꝑ electionē nec ꝑ successionē: sȝ ꝑ sortē assūpt⁹ est ad pncipādū: sed tyrān⁹ se hȝ ꝑ ꝯriū ad regē: q̄ q̄rit boᵐ sibiipsi. Ex his est manifestū ꝙ corruptionū pncipatuuȝ tyrānis ē corruptio pessima: hec est ꝯ 39ᵃ q̄ ꝓbat sic. Optio pncipatui ꝯriatur corruptio pessima: sȝ regnū ē pncipat⁹ optim⁹ ⁊ corruptio ꝯria regno ē tyrānis. igit tyrānis est pessima corruptionū pncipatuū. Uel pt dici ꝙ Phs itēdit hic ꝓbare ꝙ tyrānis ꝯriat regno: ⁊ tūc foret ꝯ hec: q̄ sic ꝓbat. Optio ꝯriat pessimū: regnū ē optim⁹ pncipat⁹: ⁊ tyrānis est corruptio pessima. igit tyrānis ꝯriat regno: trāsgredit. n. aliq̄s ex regno in tyrānidē. Cū. n. rex sit malus itēdēs qd̄ ē sibi vtile ⁊ nō qd̄ est vtile subditis: tūc ð rege fit tyrān⁹ ⁊ fit trāsgressio regni i tyrānidē: tyrānis. n. ē puitas monarchie. i. pncipat⁹ vni⁹: ⁊ malus rex fit tyrān⁹. [Ex aristocratia.] Pricipatui aristocratico ꝯriat oligarchia: q̄ ē pncipat⁹ paucoꝝ ⁊ maloꝝ qui bona ciuitatis nō distribuunt ꝺm dignitatē: sȝ oīa bona ciuitatis vel plura eoꝝ sibiipsis vsurpāt: ⁊ plim pncipatus eisdē ꝯferūt vt ipsi ditent ⁊ amici eoꝝ. Fit igit trans

38ᵃ ꝯclo hui⁹. 8. li.

H

39ᵃ ꝯclo hui⁹. 8. li.

I gressio cōicationis aristocrathice in oligarthiā maxie qñ loco v̄tuosoꝝ q̄ p̄sūt aristocrathie p̄ncipanť pauci ⁊ mali: ⁊ h̄ p̄t eē vl q2 p̄ncipātes q p̄us erāt boni fiūt mali ex ipsis eisdē p̄ncipātib⁹ vt p̄us: vel q2 loco ipsoꝝ bonoꝝ surrogāť mali amotis bonis a dn̄io ⁊ p̄ncipatu. [Ex tymocrathia.] P̄ricipatui tymocrathie 3riať dm̄ocrathia q̄ est p̄ncipat⁹ multoꝝ itēdētiū solū bo^m pauperꝝ: tymocrathia corrūpiť in democrathiā qñ loco multoꝝ p̄ncipātiū itēdētiū bonū cōe diuitū ⁊ pauperꝝ: p̄ncipanť multi vel ijdē vel alij intēdētes bo^m pauperꝝ tm̄: hi duo p̄ncipatus .s. tymocrathia ⁊ dm̄ocrathia sūt 2terminales .i. vicine vt dicit Ph̄s: assimilanť .n. in duob⁹. p̄ in h̄: q2 vtraq3 p̄ncipat⁹ est multitudis. 2⁹ assilanť in h̄ q2 oēs q sūt in honorib⁹ 2stituti sūt eq̄les. Differūt aūt in h̄ q2 p̄ncipātes in tymocrathia itēdūt cōe bo^m diuitū ⁊ pauperꝝ: s3 p̄ncipātes in democrathia itēdūt

K solū bonū pauperꝝ: vnde dicit Ph̄s minima est p̄uersitas democrathie: parū eni3 recedit a tymocrathia: que est recta politice spēs. Sic igiť politice maxie transmutanť ad inuicē: ⁊ ēt de facili corrūpunť sicut dictū est superius.

¶ Silitudies aūt ipsaꝝ ⁊ q̄si exēpla q̄spiā ⁊ in domib⁹ accipe p̄ōt. Societas .n. p̄ris ad filios regni p̄re se fert effigiē. Nati nāq3 p̄ri sūt cure. Hinc ⁊ Homer⁹ Jouē p̄rē3 appellat. Jpsiu3 nāq3 regnū iperiu3 est suapte nā paternū. Patris aūt apd̄ Persas iperiū tyrānicu3 est: suis eni filijs vtiť vt seruis. Heri ēt ad seruos tyrānicū est: nā in ipso vtilitas agiť heri. Atq3 hoc q̄dē rectū eē vr̄: s3 p̄saꝝ aberrat: diuersoꝝ .n. diuersa sūt iperia.

2ª pa.c. ¶ Silitudines aūt ipsaꝝ ⁊ velut exēplū accipiet aliq̄s vtiq3 ⁊ in domib⁹: p̄ris q̄dē eni ad filios

L cōicatio: regni h3 figurā. Filioꝝ .n. p̄ri est cura: hinc aūt ⁊ Homerus iouē p̄rē3 appellat: p̄nus eni principat⁹ vult regnū eē. ¶ Jn persis aūt q p̄ris tyrānicus: vtunť .n. vt seruis filijs. Tyrānicus aūt ⁊ dn̄i ad seruos: dn̄i .n. 2ferēs in ipso opať: ⁊ hic q̄dē igiť rect⁹ vr̄. Persicus aūt qui peccat: differētiū eni3 principatus differētes.

¶ Hec est 2ª p̄s hui⁹ capl̄i: in qua distiguit cōicatiōes iconomicas s3 silitudies cōicationū politicaꝝ p̄dictaꝝ. ⁊ 2tinet tres p̄ticulas. Jn p̄ª ōndit q̄d i cōicatioib⁹ iconomicis corrñdet regno ⁊ tyrānidi. Jn 2ª ibi [Uiri aūt ⁊ vxoris.] ōndit q̄d in cōicatiōe iconomica corrñdet aristocrathie ⁊ oligarthie. Jn 3ª p̄ticula ibi [Tymocrathicus.] ōndit q̄d i domib⁹ corrñdet tymocrathie ⁊ dm̄ocrathie. Jn p̄ª igr̄ p̄ticula p̄ dicit q2 silitudo ⁊ exē^m p̄dictaꝝ cōicationū politicarū p̄ōt accipi i reb⁹ domesticis: vn̄ dicit q2 cōicatio p̄ris ad filiū h3 figurā regni. Nā p̄r h3 curā filioꝝ: sic rex h3 cu-

M rā subditoꝝ: ⁊ p̄p h̄ Homer⁹ iouē p̄p regiā p̄tātē appellauit p̄rē: p̄ncipat⁹ .n. p̄ris i domo ē q̄dā regnū. [Jn persis aūt.] Jn cōicatiōe aūt domestica tyrānidi assilať cōicatio p̄ris ad filios vtētis filijs vt seruis oino. Jn persis .n. p̄res vtunť filijs vt seruis nō itēdētes vtilitatē filioꝝ s3 solū vtilitatē p̄priā. Cōicatio aūt dn̄i ad suos itēdētis solū vtilitatē p̄priā ⁊ nullā vtilitatē seruoꝝ assilanť tyrānidi. nā dn̄s aliquā vtilitatē seruoꝝ d3 itēdere. Jste tn̄ modus vr̄ esse rect⁹ vel saltē nō ita p̄uersus quo dn̄i vtunť seruis ad suā vtilitatē sic est modus quo p̄res vtunť filijs tanq̄ seruis. nā iste est simpl̄r p̄uersus: op3 eni3 q2 p̄ncipās diuersimode p̄ncipeť diuersis ⁊ nō silr̄ liberis ⁊ seruis.

¶ Uiri aūt ⁊ vxoris societas silis ē optimatū p̄tāti: p̄ dignitate nāq3 vir p̄sidet ⁊ in ijs q̄ virū op3. Que vō vxori accōmodantur hec illi tribuit. Cū si in oibus vir dominetur: in paucoꝝ p̄tātē mutať: p̄ter dignitatē .n. hoc facit: ⁊ nō ea rōne qua p̄stabilior est. Jnterdū aūt dominanť vxores ob amplitudinē p̄rimonij. Nō igiť fiūt iperia ob v̄tutem: s3 ob diuitias ⁊ potentiam: perinde atq3 in paucoꝝ sit potestate. N

¶ Uiri āt ⁊ vxoris aristocrathic⁹ vr̄ s3 dignitatē eni vir principať: ⁊ circa h̄ q̄ op3 virū. Quecūq3 aūt vxori cōgruūt illi reddit. ¶ Omniu3 aūt dn̄ans vir in oligarthiā trāsponiť: p̄ter dignitatē eni ip̄3 facit ⁊ nō q2 meli⁹. Qñ aūt principātur vxores heredes exn̄tes nō itaq3 fiūt s̄m virtutem principatus: sed p̄pter diuitias: ⁊ potētiam: queādmodum in oligarthijs.

¶ Hec est 2ª p̄ticula s̄cde p̄tis: in q̄ ōndit q̄d in cōicatione domestica corrñdet aristocrathie ⁊ ei⁹ opposito. Et dic̄ q2 O p̄ncipat⁹ q̄ vir ⁊ mulier dn̄anť in domo mō debito est aristocraticus p̄ncipat⁹: q2 vir h3 dn̄iu3 ⁊ curā circa oia q̄ p̄tinēt ad vitā s̄m suā dignitatē ⁊ dimittit vxori illa q̄ p̄tinēt ad eā: ⁊ d̄ illis ipsa h3 dn̄iu3. [Oiu3 aūt dn̄ans vir.] Oligarthie sūt duo modi i domib⁹ corrñdētes. vn⁹ modus est qñ vir vult oia disponē ⁊ nulli⁹ rei dn̄iu3 relinquē vxori. Jstō eni nō est s3 dignitatē nec s3 q2 meli⁹: ⁊ assilaťiste modus p̄ncipādi p̄ncipatui oligarthico: nō in h̄ q2 plures p̄ncipāť p̄tātes: s3 in h̄ q2 iste p̄ncipat⁹ est p̄ter dignitatē ⁊ p̄ter illō qd̄ est meli⁹: ⁊ ēt est p̄p po^tm: sic p̄ncipat⁹ oligarthic⁹. Ali⁹ modus est qñ vxores totalr̄ p̄ncipanť eo q2 ipse sūt heredes ⁊ iste p̄ncipat⁹ nō fit s3 v̄tutē: ⁊ assilať p̄ncipatui oligarthico: q2 est p̄p diuitias ⁊ potētiā sic accidit in oligarthijs.

¶ Fratrū vō societas silis est cēsu p̄tāti. Sūt .n. pares: p̄ter dr̄iā3 etatis. Quocirca si multū etatib⁹ differant: P nō fraterna iter ipsos fit amicitia: popularis aūt potestas in ijs maxie habitationibus est: que domino carent. Hic enim omnes sunt equales: ⁊ in quibus princeps est imbecillis: ⁊ vnicuiq3 inest potestas.

¶ Tymocrathic⁹ aūt vr̄ q fratru3: eq̄les .n. p̄ter inq̄ntū etatib⁹ differūt: p̄p qd̄ si multū etatib⁹ dr̄nt: nō adhuc fraterna fit amicitia. ¶ Democrathica aūt maxie q̄dē fit i his que sine dn̄atione habitationū: hic eni oēs ex equali: ⁊ in q̄bus debilis q p̄ricipatur ⁊ vnicuiq3 potestas.

¶ Hec est 3ª p̄ticula s̄cde p̄tis: in qua ostēdit q̄d in domib⁹ corrñdet tymocrathie ⁊ ei⁹ opposito. ⁊ dicit q2 p̄ncipatus fratrū in domo assilať tymocrathico p̄ncipatui: eo q2 fratres sūt eq̄les nisi iq̄ntū dr̄nt s3 etatē: in q̄ si multū dr̄ant nō vr̄ eē fraterna cōicatio: s3 q̄si p̄rna. [Democrathica āt.] Democrathie aūt cōicatiōi assilať cōicatio inhitantiū do- Q mū q nō hn̄t dn̄atorē sic socij moranť i hospitio: ⁊ oēs sūt eq̄les: ⁊ si aliq̄s p̄ncipať h3 debilē p̄ncipatū sic ille q p̄ficiť ad expēsas faciēdas: ⁊ vnusq̄sq3 socioꝝ h3 p̄tātē in domo q̄si ex eq̄li sic accidit in studijs gnālib⁹ in q̄b⁹ oēs inhitantes eādē domū sūt eq̄les: h̄ solo excepto q2 vn⁹ p̄eest qui noiať p̄ncipalis domus: sed h3 valde debilē p̄ncipatū.

Capitulum quintū de distinctione specierū amicitie s̄m distinctionē

specieꝝ politice cōicationis: ostendit eni3 q2 in vnaquaq3 politica cōfigurať amicitia iusto qd̄ est in illa queādmodū regis ad subditos amicitia sicut ⁊ iustū qd̄ est in illa .s. in supabūdātia beneficij cui silis est paterna excellēs cu3 bn̄ficioꝝ magnitudie ⁊ q2 viri ad vxorē amicitia ⁊ iustu3 q̄lis est in aristocrathia. Fratrū vō amicitia silis est thetrithie ⁊ tymocrathie ⁊ q2 in trāsgressionib⁹ parū est de amicitia: sicut ⁊ iustū. Jn tyrānide vō nulla aut paruissima: q2

A nulla cōicatio cū vtaṫ subditis vt organo. In dmocratbia est plus amicitie ꝙ̃ in alijs trāsgressionibus: ꝓpter hoc ꝙ in hac plura sunt cōmunia.

¶ In vnaquaq3 aūt Republica tātū amicitie constat esse: quātū ⁊ iusti. Atq3 regis qdē amicitia ad eos qui regunṫ in excellētia bñficij cōsistit. Confert. n. in eos bñficia: q ab ipso regunṫ. Siqdē cū3 sit bonus curam ipsoꝝ h3 quo bñ sese habeant vt ouiu3 pastor. Unde ⁊ Homerus Agamennonē populoꝝ nuncupauit pastore3. Talis aūt est ⁊ amicitia paterna: bñficioꝝ vo magnitudine differt. Est. n. essendi cā pater: qḋ maximū esse certū est ⁊ enutritionis ac eruditiōis. Hec eadē3 ⁊ ceteris maioribus tribuunṫ. Natura nāq3 pater filioꝝ ⁊ aui nepotū: ⁊ rex eoꝝ qbus p̄sidet iperiū obtinet.
B Hec aūt amicitie in excellētia cōsistunt. Quapꝑ ⁊ honoranṫ ipsi parētes. Et iustū igiṫ in his nō idē est: s3 qḋ efflagitat dignitas. Sic. n. sese h3 ⁊ amicitia.

Caput 5m textus 8. li. ethi. s'm ps ca. Ecundū vnāquāq3 aūt vrbanitatem amicitia vī iquātū ⁊ iustū. ¶ Regis qdē eni3 ad subiectos in supabūdantia bñficij: bñfacit eni subditis: siqdē bon⁹ ens curā h3 ipsoꝝ vt bñ operenṫ queadmodū pastor ouiū. vñ ⁊ Homerus Agamēnonē pastorē populoꝝ dixit. ¶ Talis aūt ⁊ paterna. ¶ Differūt aūt magnitudie bñficioꝝ: cā enim essendi qḋ nūc putaṫ maximū est pr̄ ⁊ nutrimēti ⁊ discipline. S3 ⁊ h ꝓgenitorib⁹ attribuunṫ.
C ¶ Et nā eni3 principaṫ pater filioꝝ ⁊ ꝓgenitores nepotum ⁊ rex subditoꝝ. ¶ Insupexcessu aūt amicitie he: ꝑꝑ qḋ ⁊ honoranṫ parentes: ⁊ iustū itaq3 in his non idem sed ꝯm dignitatem. Sic enim vtiq3 ⁊ amicitia.

Capitul. c. textus. di ... Istud est 5m caplm in quo ꝑhs diuidit spēs amicitie ꝯm diuisionē spēꝝ cōicationis politice ⁊ cōtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ma ostēdit qualṙ est ⁊ qualṙ diuiditur amicitia ꝯm politias rectas. In 2ᵃ ibi[In transgressionib⁹ aūt.] ostēdit qualṙ est amicitia s3 politias corruptas. Pria ps ꝯtinet tres pticulas. In p̄ma proponit intētionē ⁊ ostēdit qualṙ est amicitia ꝯm politiā que dī regnū. In 2ᵃ pticula ibi[Sed ⁊ viri ad vxorē.] ondit qualṙ
D est amicitia ꝯm aristocratbiā. In 3ᵃ pticula ibi[Qḋ autem fratrū.] ostēdit qualṙ amicitia accipiṫ ꝯm tymocratbiam. In p̄ma igiṫ pticula ponit intētionē ⁊ declarat p exēplum ꝗ̄tū ad politiā rectā: que est regnu3. Dicit igiṫ ꝙ ꝯm vnāquāq3 vrbanitatē: hoc est politiā vī esse qdā spēs amicitie eo ꝙ in ꝗlibet politia recta inueniṫ aliqḋ iustū ⁊ amicitia ⁊ iustitia quodāmō idē sūt vel in eisdē.[Regis qdē.] ostēdit qualṙ est amicitia s3 regnū ⁊ ꝯparat amicitiā paternā amicitie regali. d. p̄mo ꝙ inter regē ⁊ subditos est amicitia in supabūdātia bñficij: pertinet eni3 ad rege3 vt bñfaciat subditis. Si eni rex sit bon⁹ h3 cura3 subditoꝝ vt bñ operenṫ: intentio eni3 regis d3 esse subditos facere v̄tuosos. D3. n. dirigere subditos: vt pastor oues: ꝑꝑ hoc Homerus regē Agamēnonē noīauit pastorem populoꝝ.[Talis aūt ⁊ paterna.] Cōparat paternā amicitiā regali ꝯm cōuenientiā ⁊ dīa3 dicēs: ꝙ talis est amicitia paterna ꝗlis est amicitia regalis: vtraq3 eni3 est in supabūdantia bñficij: ⁊ supexcedētis ad supexcessu3: ⁊ in hoc cōueniūt.[Differūt aūt.] S3 iste amicitie differūt s3 magnitudinē bñficioꝝ.

Amicitia eni3 paterna maior est ꝙ̃ amicitia regalis: ⁊ hec E
est ꝯclo 40ᵃ que ꝓbatur sic. Illa amicitia est maior rōne 40ᵃ ꝯclo
cui⁹ amatus plura ⁊ maiora bñficia recipit ab amāte: sed hui⁹. 8. li.
rōne p̄ne amicitie amat⁹ plura ⁊ maiora bñficia recipit ab amante ꝙ̃ rōne amicitie regalis. igitur ⁊c̄. Maior est manifesta ⁊ minor declaraṫ p hoc ꝙ rōne amicitie p̄ne pater dat filio. 3. bñficia maxia. Prio eni3 generādo dat esse filio qḋ reputaṫ maximū. 2ᵒ educādo dat filio nutrimētū. 3ᵒ instruendo dat filio disciplinā ipsu3 in bonis moribus īformādo: ⁊ sic pater est cā triū bñficioꝝ ꝗ̄ filio tribuit: q2 est cā essendi ⁊ nutrimēti ⁊ discipline: sed ista bñficia nō recipit subdit⁹ a rege. ¶ Intelligēdū ꝙ bñficiū re Notandū
gis est simplṙ maximu3: q2 rex bñfacit toti multitudini ⁊ oib⁹ subditis: ⁊ iō amicitia regalis est simplṙ maior ꝙ̃ amicitia p̄na: tñ in cōpōne ad vnā ꝑsonā amicitia p̄na maior est ꝙ̃ amicitia regalis: maiora enim bñficia tribuit pr̄
F filio ꝙ̃ rex tribuit vni ⁊ eidē.[Sed ⁊ hec ꝓgenitoribus.] Hec aūt tria bñficia p̄dicta nō solū tribuunṫ p̄rib⁹ respectu filioꝝ: sed ēt attribuunṫ ꝓgenitorib⁹. s. auis ⁊ proauis respectu nepotū ⁊ pnepotū.[Et nā eni.] Declarat qḋ iam dixerat. s. ꝙ amicitia p̄na ⁊ ꝓgenitoꝝ est respectu filioꝝ ⁊ nepotū talis ꝗlis est amicitia regalis respectu subditoꝝ:
⁊ hec est ꝯclo 41ᵃ que ꝓbaṫ p hoc ꝙ pr̄ p̄ncipatur filijs ⁊ 41ᵃ ꝯclo
ꝓgenitores nepotib⁹ sicut rex subditis. Filij enim sunt in hui⁹. 8. li.
ptāte p̄ris: ⁊ nepotes in ptāte aui: sicut subditi sūt in ptāte regis.[In supexcessu.] Amicitie p̄dicte ꝯueniunt in duobus quoꝝ vnū est ꝙ oēs h9 amicitie ꝯsistūt in quodā supexcessu vni⁹ ad alteꝝ: ⁊ hoc est manifestū in rege respectu subditoꝝ: ⁊ idē accidit circa p̄res ⁊ filios. Quia eni3 p̄res ⁊ ꝓgenitores sunt supexcellētes: iō honoranṫ a filijs ⁊ nepotibus: honor eni3 debeṫ supexcellēti: vt p3 ex p̄mo hui⁹. Aliud in quo iste amicitie cōueniūt est ꝙ nō est idē iustū
G ex vtraq3 parte: nō eni3 iustū est ꝙ rex faciat subdito idē qḋ subditus facit regi: nec est iustū ꝙ pr̄ idē faciat filio qḋ fili⁹ patri: sed in his attendiṫ ꝯm dignitatē. s. vt vterq3 faciat alteri qḋ est dignū. Sic eni3 cōsideraṫ in amicitia inter eos vt vnus amet alteꝝ ꝯm ꝙ dignum.

¶ Et viri ēt ad vxorē eadē est amicitia: ⁊ in optimatū ptāte. Est. n. vt v̄tus postulat: ⁊ p̄stabiliori plus tribuitur boni ⁊ quod vnicuiq3 accommodatur. Sic autem sese habet ⁊ ipsum iustum.

¶ Sed ⁊ viri ad vxorē eade3 amicitia ⁊ aristocratbia: ꝯm v̄tutē eni3 ⁊ meliori plus bonu3 ⁊ cōgruens vnicuiq3: sic aūt ⁊ iustum.

¶ Hec est 2ᵃ pticula p̄me p̄tis in qua ostēdit qualṙ ꝯm aristocratbiā est amicitia: ⁊ dicit ꝙ amicitia que est inter virū ⁊ vxore3 est talis ꝗlis est illa que est in aristocratbia in H
qua p̄ficiunṫ aliq ꝯm v̄tutē ⁊ ꝓpterea amanṫ: ⁊ q2 illi qui p̄ficiunṫ sunt meliores: ideo attribuiṫ eis plus de bono ⁊ vnicuiq3 in hac politia attribuiṫ illud qḋ ei cōuenit: ⁊ sicut est de amicitia ꝗ̄ est ꝯm politiā aristocratbicā: ita est de iustitia que est in ea: vnicuiq3 eni in hac politia tribuiṫ ꝯm dignitatē. ¶ Intelligēdū est ꝙ q2 ī politia aristocratbica p̄ncipanṫ v̄tuosi: ⁊ v̄tuosi in p̄ncipatu ꝯstituti non subtrahunt bonū subditis qḋ eis ꝯgruit nec auferunt ab aliquo qḋ sibi de iure debeṫ: s3 vnicuiq3 tribuūt ꝯm dignitatē: iō in illa politia ꝯseruaṫ amicitia: ⁊ ēt iustitia tribuēdo vnicuiq3 ꝯm dignitatē: ⁊ sic est amicitia viri ad vxorē: q2 eni3 vir melior est ꝙ̃ vxor: iō p̄ficiṫ vxori: tñ vir nō p̄cipit nisi ea que sunt viri: ⁊ dimittit vxori ea que sunt vxoris.

¶ At amicitia fratru3 similis est sodalitie: sunt eni pares atq3 eq̄les etate. Tales aūt eiusdē plerūq3 discipline ⁊ eorūdē sunt moru3. Siīs est huic ⁊ ꝗ̄ est in censu

3 ptāte. Ciues.n.pares esse solent: ac boni. Et q̃sq3 nunc dominat̃ nūc paret: ꝛ eque: sic igit̃ est i ipsis ꝛ amicitia.

¶ Que aūt fratrū hetericbie assimilat̃. Equales enī3 ꝛ coetanei: tales aūt vni⁹ discipline ꝛ vni⁹ moris ꝛ in multū3 assimilat̃ huic vtiq3 ꝛ q̃ ſm tymocratbiā: equales enī3 ciues volunt ꝛ epyicbes esse: in parte itaq3 principari ꝛ ex equali sic vtiq3 ꝛ amicitia.

¶ Hec est 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis. in qua ostēdit qualr̃ amicitia accipiat̃ ſm tymocratbiā ꝛ intēdit dicere ꝙ amicitia que est inter fratres est amicitia ſ3 politiā tymocratbicā. vñ dicit ꝙ amicitia iter fratres assimilat̃ hetericbie.i.amicitie coetaneoꝝ. Fratres.n.sūt equales ꝛ quasi coetanei ꝛ
K tales videnť esse vni⁹ discipline ꝛ vni⁹ moris: vt in pluribus: q2 vt dictū est in 2º huius: mores sequunť cōsuetudinē vite: ꝛ iō p3 ꝙ tali amicitie assimilat̃ amicitia q̃ est ſm politiā tymocratbicā in qua ciues q ꝑ:iciunť sunt eq̃les ꝛ epyicbes.i.v̄tuosi. Et isti ꝑncipanť in parte: nec est iustum ꝙ vnus hēat totū ꝑncipatū sed ꝑticulare3 ꝛ sic equanť in ꝑncipatu: ꝛ sic est amicitia iter eos: ꝛ illō obseruat̃ in amicitia fratrū ꝛ coetaneoꝝ ꝛ cōnutritoꝝ: ꝛ sic p3 ꝙ amicitia fratrum ꝛ cōnutritoꝝ ſm politiā tymocratbicā.

¶ In trāsgressionib⁹ aūt queadmodū ꝛ iustū sic ꝛ amicitia exigua est ꝛ mima est in ea q̃ est pessima. In tyrānide nāq3 nihil aut perparū est amicitie. In q̃bus enī nihil est cōmune iperāti: atq3 parēti: nec amicitia est: nā neq3 iustū. S3 tale q̃de3 est q̃le est artifici ad istru-
L mētū: ꝛ aie ad corp⁹: ꝛ hero ad seruū. Hec.n.oia vtilitatē q̃dē ab iis suscipiūt q ipsis vtunť. S3 amicitia nō est ad inaiata nec iustū: q̃n neq3 ad bouē vel equum: neq3 ad seruū ea rōne qua seruus est. Nō est enī q̃cq̃ cōe. Seruus enī3 aiatū est instr̃m. Instrumentum aūt inanimatus est seruus.

2ª ꝑs.c. ¶ In transgressionib⁹ aūt queadmodū ꝛ iustu3 paruū est: sic ꝛ amicitia: ꝛ minima est in pessima: in tyrānide enī3 nihil aut paruni amicitie.

¶ In q̃bus enī3 nihil cōe est iperāti ꝛ iperato: neq3 amicitia: neq3 enī3 iustū: sed velut artifici ad organū ꝛ aie ad corp⁹: ꝛ dño ad seruū. Iuuanť q̃dē enī3 h̃ ab his q̃bus vtunť ad vtilitatē:
M amicitia aūt nō est ad inaiata. sed neq3 iustū: s3 neq3 ad equū vel boue3: neq3 ad seruum ſm ꝙ seruus: nihil enī3 cōe est: seruus enī3 aiatū organū. Organū aūt inaiatus seruus.

¶ Hec est 2ª pars huius capl̃i: in qua ostēdit qualr̃ est amicitia ſm politias corruptas. ꝛ continet tres ꝑticulas. In ꝑ° ostendit q̃liter est amicitia in tyrānide q̃ est politia corrupta ꝛ pessima. In 2° ibi. Scōm ꝙ q̃dē igit̃. ostēdit qualr̃ est amicitia dñi ad seruū ꝛ q̃lr̃ nō. In 3ª ꝑticula ibi. Que aūt in democratbijs. ostēdit qualr̃ in alijs politijs corruptis: vt in democratbia ꝛ oligarcbia est amicitia. In ꝑma igit̃ ꝑticula narrando ꝑmo dicit ꝙ in transgressionibus.i. in politijs corruptis queadmodū iustū paru3 est: ita in eis parū est de amicitia. Et ex hoc sequit̃ ꝙ in pessima politia corrupta vt in tyrānide est minimū de amicitia. In q̃b⁹ enī. ꝓbat qō narrauit.s. ꝙ in tyrānide nihil est de amicitia: ꝛ hec est ꝯclo 42ª que ꝓbatur sic. Ubi nihil est cōe
42ª cōclo huius.8.li. imperāti ꝛ iperato ibi nihil est de amicitia inter iperantē ꝛ iperatū: hoc p3: q2 ois amicitia ꝯsistit in cōicatione: queadmodū ꝛ iustū ꝯsistit in cōicatione: sed in tyrānide nihil est cōe iperāti ꝛ iperato. igit̃ ꝛc. Maior p3 ex predictis. ꝛ minor ēt p3: q2 in tyrānide iperās intēdit solū bonū ꝓpriū ꝛ vsurpat sibi totū bonū qō debet̃ iperato. vñ tyrannus q in tyrānide ꝑncipat̃ nō intēdit bonū cōe: sed ꝓpriū bonū tm̄. vñ tyrānus sic se h3 ad subditos sicut artifex ad instr̃3 ꝛ aia ad corp⁹: ꝛ dñs ad seruū. Tyrānus enī vtit̃ subditis vt seruis: hec enī tria.s. artifex/aia/dñs iuuanť ab his q̃b⁹ vtunť: nō tm̄ est amicitia vtentiū ad ea q̃bus vtunť. Si.n. in aliquo ꝓsunt eis nō intendūt ꝑꝑ hoc bonū eoꝝ nisi ſm ꝙ referť ad bonū ꝓpriū: ꝛ hoc ꝑcipue manifestū est de artifice in cōparatione ad instr̃m inaiatū ad qō nō est amicitia neq3 iustitia: nec ēt est amicitia ad equū vel ad bouē quāuis sint aiata. vñ sicut nō est amicitia dñi ad seruū inq̃tū est seruus: q2 nō hñt aliqō cōe: sed totū bonū serui est ipsius dñi: ꝛ sic bonū instr̃i est bonū ipsius artificis: ita in tyrānide bonū subditoꝝ est boᵐ ipsi⁹ tyrāni: ꝛ sic in tyrānide nihil est cōe iperāti ꝛ iperato: ꝛ q2 cōparauit seruum ꝛ ministrū ad inuicē dicit ꝙ ista cōparatio est bona ꝛ conueniens: q2 seruus est instr̃m animatū. sic ecōuerso instr̃m est quasi seruus inanimatus. N

¶ Ad seruū igit̃ hoc ipso quo seru⁹ est nō est amicitia: sed quo est hō: nā oi hoi iustū q̃ddā est ad oēm hoie3 q cōicare secū legē pactionēq3 pōt quare ꝛ amicitia3: ratione qua homo est. Perparum igit̃ ꝛ in tyrannide est amicitie atq3 iusti. O

¶ Scōm ꝙ q̃dē igit̃ seruus non est amicitia ad ipsu3 sed ſ3 ꝙ hō. Videť enī q̃ddā esse iustū oi hoi ad oēm potentē cōicare lege ꝛ cōpositione: ꝛ amicitia vtiq3 sed inquātū hō: in paru3 vtiq3 ꝛ in tyrānidibus amicitie ꝛ iustum. P

¶ Hec est 2ª ꝑticula scōe ꝑtis: in qua ostēdit qualr̃ est amicitia dñi ad seruū ꝛ qualr̃ nō: ꝛ dicit ꝙ sicut ꝑdictū est nō est amicitia dñi ad seruū inq̃tū est seruus: est tm̄ amicitia dñi ad seruū inq̃tū seruus est hō. Pōt enī esse aliqua amicitia ois hois ad oēm hoie3 inquātū cōicant in aliqua lege vel aliqua cōpōne.i. pacto vel ꝓmisso. Et per hūc modu3 pōt esse amicitia dñi ad seruū.s. inq̃tum seruus est homo: ꝛ sic p3 ꝙ in tyrānide in qua tyrānus vtit̃ subditis tanq̃ seruis nihil vel parū est de amicitia ꝛ iustitia.

¶ In popularibus aūt potestatibus plurimū. Cōplura enim his sunt cōmunia cum sint pares.

¶ Que aūt in democratbijs in plurimū: multū enim cōia equalibus existentibus. Q

¶ Hec est 3ª ꝑticula scōe ꝑtis: in qua ostēdit qualr̃ in alijs politijs corruptis est amicitia: q2 illi q ꝑncipanť in hac politia intendūt ad cōe bonū.s. ad bonū populare siue totius multitudinis inq̃tū volūt equare populares in bonis: vñ q2 in hac politia sunt multa cōia toti⁹ multitudis cui⁹ ꝑtes existūt eq̃les: iō est multu3 de amicitia. Sed in oligarcbia que medio mō se h3: q2 nec intēdit ad bonū toti⁹ multitudis nec ad boᵐ vni⁹ tm̄: s3 ad bona paucoꝝ est medio mō de amicitia: q2 plus q̃ i tyrānide ꝛ min⁹ q̃ i democratbia.

Capitulum sextum

tractatus scōi de subdiuisiōe spēꝝ amicitie ſ3 diuisionē cōicationis: ſ3 enī3 diuisionē cōicationis distinguit̃ amicitia cognata ab amicitia hetericbia: q2 in alio ꝛ in alio cōicant. Cognati enī3 cōicant in origine ꝛ heteri in nutritione amicitie politice que est inter cōciues: ꝛ que est cōnauigantiū ꝛ cōmilitonū: ꝛ sic de similib⁹ distingunť ſ3 diuersitate3 cōicationū. Amicitie etiam cognatorum que sunt naturales vt patris ad filium ꝛ fratrū inter se ꝛ alioꝝ

A cognatoꝝ distinguunt̃ ſm approximationẽ ⁊ elongationẽ
a pmo.ſ.a ſtipite.Oīs enim amicitia cognata dependet ex
paterna que maxia eſt:amicitia ēt viri ⁊ vxoris eſt nālis:
q2 homo nāliter eſt aīal cōiugale.

CŌmnis igit̃ amicitia vt dictū eſt in ſocietate ꝯſiſtit.
Cōſanguineā aūt quiſpiā ſeiūxerit ac ſodalitiā. Ciuiū
aūt amicitie ⁊ cōtribulū ⁊ ſil̃ nauigantiū:⁊ quotquot
ſunt tales magis in ſocietate cōſiſtunt. Nā ſtipulatiōe
quaſi quadam cōſtare videntur. Inter has quiſpiam
⁊ hoſpitalitiam collocauerit.

Caput 6m tra. 8.li. ethi. p̃ps ca. In cōmunicatione qdē igit̃ oīs ami/
citia eſt queādmodū dictū eſt. Diui/
det aūt vtiq3 aliqs cognatā ⁊ heteri/
chiā. Politice aūt ⁊ que cōtribulum
B ⁊ que cōnauigātiū ⁊ q̄cūq3 tales cōicatiuis aſſi
milant̃ magis:q̄ſi enī ſ3 ꝯfeſſionē quādā vr̃ eē:
in has aūt ordiabit vtiq3 aliqs ⁊ peregrinam.

Sexti ca. tract. diuiditur in tres ptes. Iſtud eſt capl'm 6m tractat' ſcdi:in quo determinat de ſubdiuiſione amicitie ſm diuiſionem
cōicationis:q̄dā enī eſt amicitia nālis ⁊ q̄dā cōicatiua ſm
ꝯfeſſionē. Iſtud capm cōtinet tres ptes pncipales. In pma
repetito φ oīs amicitia eſt in cōicatione diſtiguit ſpecies
amicitie de qb' mīn' vr̃ iter ſe ⁊ ab alijs ſm diuerſitatē
cōicationis. In 2a pte ibi[Sed ⁊ cognata.]determiat ſpe/
cialiter de amicitia cognatoꝝ.i.cōſanguineoꝝ. In 3a parte
ibi[Uiro aūt ⁊ vxori.]determinat de amicitia cōiugali q̄
eſt inter virū ⁊ vxorē. In pa igit̃ pte repetito φ oīs amici/
tia eſt in cōicatione:diſtinguit ſpēs amicitie de qb' minus
vr̃ inter ſe ⁊ ab alijs ſm diuerſitatē cōicationis:⁊ dicit φ
q2 oīs amicitia eſt in cōicatione:aliqs diuidet amicitiā co
C gnatā q̄ eſt inter ꝯſanguineos ⁊ heterichiā q̄ eſt iter cōnu/
tritos ſm diuerſitatē cōicationis:cognati.n.cōicant in ori
gine:⁊ heteri in nutritione:⁊ ſic differūt ſm diuerſitatē cō
municationis. Amicitie vō politice q̄ ſunt inter ꝯciues ⁊ q̄
ſunt cōtribulū.i.iter hoīes eiuſdē trib':⁊ cōnauigātiū.i.in/
ter eos q ſil̃ nauigāt:⁊ q̄cūq3 tales magis hūt ſilitudinem
cōicationis ⁊ magis ſunt in cōicatione:q̄ amicitia cogna/
ta vel heterichia. In his amicitijs.ſ.politicis ⁊ cōnauigan/
tiū ⁊c.op3 confiteri φ hō amicitie ſunt in cōicatione:q2 h
eſt manifeſtū ⁊ inter has pōt ordinari amicitia q̄ eſt inter
peregrinos ſil̃ peregrinātes. In amicitijs vō cognata ⁊ he
terichia nō eſt illud in quo fit cōicatio ita manifeſtū:ſed
magis latet q̄ i alijs amicitijs pdictis. vn̄ amicitia cogna/
toꝝ eſt naturalis ⁊ iſtam ſeparat phs ab amicitia cōica/
tiua que videt̃ eſſe ſm cōfeſſionem.

D CConſanguinea vō multiplex eſt. Pendet aūt oīs ex
paterna. Parētes eni3 diligūt natos vt aliqd ſui:nati
vō parētes vt aliqd ex illis. Atq3 magis ſciunt paren
tes eos q ſunt ex ipſis:q̄ nati ſe eſſe ex illis. Magiſq3
cōiunctū eſt id ex quo natū eſt ipſi nato:q̄ factū ei qđ
fecit. Eſt eni3 ei ex quo eſt ortū ꝓpriū id qđ ex ipſo eſt
ortū:vt dens crinis ⁊ qđuis hūti. Nulli aūt illoꝝ id ex
quo orta ſunt:aut minus. Accedit eodē ⁊ tēporis lon/
gitudo. Parentes.n.natos cōtinuo diligūt:illi vō pa/
rētes incremētis tpe ſuſceptis:⁊ mētis cōprehēſione:
vel ſenſus. Ex his aūt p3 ⁊ cur magis diligant mr̃es.
Parētes igit̃ natos vt ſeipſos amāt:qui nāq3 ex ipſis
ſunt orti ſunt quaſi ipſi alij ſeparatione. Nati vō parē
tes vt orti ex illis.

2a par. CSed ⁊ cognata vr̃ multifaria eſſe ⁊ depēde
re oīs ex paterna. CParētes qdē eni3 diligunt E
filios vt ſuiipſoꝝ aliqd exiſtētes:filij aūt paren
tes vt ab illis aliqd exītes. CMagis aūt ſciūt
parentes q ex ipſis:q̄ geniti:qm̄ ex ipſis. CEt
magis coapproximant̃ qđ a quo genito:q̄ fa/
ctū facienti. Qđ eni3 ex ipſo ꝓpinquū ei a quo:
puta dens vel capillus:vel qđcūq3 hūti. Illi āt
nihil qđ a quo vel minus. CS3 ⁊ multitudie
tēporis:hi qdē eni3 cōfeſtim natos diligunt:hi
aūt ꝓcedētes tēporib' parētes itellectū vel ſen/
ſu3 accipiētes. CEx his aūt manifeſtū:pp que
amāt magis mr̃es. CParētes qdē.n.diligunt
filios vt ſeipſos:q enī ex ſeipſis velut alteri ipſi F
inſepati. Filij aūt parētes:vbi ab illis nati.

CHec eſt 2a pars huius capli:in qua determinat ſpāl'r de
amicitia cognata.⁊ continet q̄tuor pticulas. In pa pticula
determinat de amicitia paterna q̄ eſt pr̄is ad filiu3. In 2a
ibi[Fratres aūt.]determinat de amicitia fratrū. In 3a ibi
[Nepotes aūt.]determiat de amicitia alioꝝ cōſanguineo
rū. In 4a pticula ibi[Eſt aūt ad parētes.]ponit ꝓprieta/
tes dictaꝝ amicitiaꝝ. In pa pticula pmo narrat quō ami/
citia paterna ſe h3 ad amicitiā alioꝝ ꝯſanguineoꝝ ⁊ q̄ eſt
rō amicitie pr̄ne.2o ibi[Magis aūt ſciunt.]cōparat ami/
citiā paternā ad amicitiā filialē:⁊ ēt ad amicitia3 mater/
nā. Dicit igit̃ pmo φ amicitia cognatoꝝ vr̃ eſſe multifa/
ria.i.in multas ſpēs diuiſa pp diuerſos gradus ꝯſanguinita/
tis. Oēs tn̄ amicitie cognatoꝝ alie a paterna dependent a
paterna ſicut ex pncipio:⁊ itelligit vt mihi vr̃ per amicitiā
paternā nō ſolū amicitiā pr̄is imediati:ſ3 ēt amicitiā ſupe
rioꝝ patrum:vt de auis ⁊ pauis. vn̄ linea cōſanguinitatis
q̄nq3 incipit a ſupiori pr̄e:vt a 3o pr̄e vel 4o vt manifeſtū
eſt de gradib' remotis ꝯſanguinitatis. Aliq enī ſunt in 4o
gradu.⁊ aliq in 3o ⁊ aliq in 5o ⁊c.ſm ꝓpinqtatē vel elonga
tionē a ſupiori pr̄e.[Parētes qdē.]Rō amicitie paterne
eſt:q2 filius eſt aliqd ipſius pr̄is:parētes.n.diligunt filios
pp hoc φ filij ſunt aliqd ipſoꝝ:filij eni3 ꝓcreant̃ ex ſemi
ne parētū. vn̄ filius eſt quodāmō ps pr̄is:ab eo tn̄ ſepata.
S3 filij diligūt parētes vt ab illis aliqd exītes.i.inquātū
hūt eſſe ab eis ⁊ eſt ſiſe amicitie qua ps ſepata diligeret to
tū a quo ſepat̃ ponēdo φ ip3 diligeret. CIntelligēdū eſt
φ amicitia pr̄is ad filiū eſt ꝓpinquiſſima dilectioni q̄ qs
amat ſeip3 q̄ dilectio eſt maxia ⁊ ab ea oīs amicitia deri/
uat̃:vt videbit̃ in 9o huius.[Magis aūt ſciunt.]Cōparat
amicitiā paternā ad filialem oſtēdēs φ amicitia paterna
maior eſt q̄ amicitia filialis:hoc eſt amicitia pr̄is ad filiū D
maior eſt q̄ amicitia filij ad pr̄em:⁊ hec eſt ꝯclō 43a:que 43a ꝯclo hui'.8.li.
ꝓbat̃ tripl'r. Primo ſic. Quāto aliqs magis cognoſcit cā3
amicitie tanto magis amat ⁊ hoc p3:q2 ad augmētationē
cāe ſequit̃ augmētatio effect':ſed parētes cognoſcūt ma/
gis cām amicitie parētū ad filios q̄ filij cognoſcāt cauſa3
amicitie filioꝝ ad parētes.igit̃ ⁊c. Maior p3 ⁊ minor de/
clarat̃ ſic.cā pp quā parētes hoc eſt pr̄es diligūt filios eſt:
q2 filij ſunt aliqd ipſoꝝ patrū:⁊ cā q̄re filij diligant paren
tes eſt:q2 ſunt a parētib':ſ3 parētes magis ſciunt vel ſcire
pñt q ſunt ex eis q̄ filij ex qbus ſunt. Parentib' eni3 fuit
nota gnātio ⁊ nō filijs:q2 filij tūc nō erāt.igit̃ rōnale eſt φ
parentes magis diligant filios q̄ econuerſo.[Et magis co/
approximantur.]2o ꝓbatur ſic. In amicitia cognata quā/
to amans eſt propinquior amato tāto magis amat ipſu3.
hoc patet:q2 in amicitia cognata ratio dilectionis eſt pro/
pinquitas vnius ad alterum:ſed generans eſt ꝓpinquior

I genito ꝙ̄ genitū gn̄āti. igit̄ gn̄ās magis diligit genitum ꝙ̄ genitū gn̄ātē. Maior pꝫ de se. τ minor pꝫ: qꝛ genitus est qdā pars gn̄ātis separa vel sepabilis. vn̄ genitū cōpa rat̄ ad gn̄ātē sicut ptes sepabiles ad totū sicut dens vel capillus. Dn̄iꝰ aūt ptes sepabiles a toto ꝯtinent̄ in toto τ totū nō ꝯtinet̄ in ptibus: τ iō gn̄ās ꝓximior est genito ꝙ̄ genitū gn̄āti vn̄ ad ptes nō vi totū attinere: vel minus ꝙ̄

Notandū ecōuerso. ¶ Intelligēdū est ꝙ ꝓpingus in ꝓposito dr̄ il lud quo habito magis hr̄ illō cui est ꝓpinquū ꝙ̄ ecōuerso. sed habito toto meliꝰ τ faciliꝰ hr̄ ps ꝙ̄ eꝯ. vn̄ illud qđ iclu dit aliud τ nō eꝯ dr̄ ꝓpinquius ei τ magis ꝙ̄ inclusum di cat̄ ꝓpinquū icidēti: τ qꝛ pr̄ icludit filiū tanꝙ̄ aliqd sui τ nō ecōuerso: iō pr̄ dr̄ ꝓpingor filio ꝙ̄ filius patri. [Sed τ multitudine.] 3ᵒ ꝓbat̄ ꝯ sic. Amicitia ꝑ diuturnitatē tpis cōfirmat̄ τ auget̄: sꝫ ꝑ maiorē multitudinē tēporis paren

K tes diligūt filios ꝙ̄ eꝯ. nā parētes diligūt statim natos: sed filij nō statim cū nascunt̄ diligūt parētes: sꝫ pcessu tēporis qn̄ accipiūt itellectū hoc est vsū intellectꝰ vel sensum ad discernēdū parētes ab alijs. ḡ parētes magis diligūt filios ꝙ̄ ecōuerso: qꝛ plurimo tpe dilexerūt τ diuturnitas tēpo ris auget amicitiā. [Ex his āt.] Cōparat maternā dilectio nē paterne dicēs ꝙ ex p̄dictis rōnibꝰ pōt esse manifestū q̄re matres magis ꝙ̄ patres amant filios: τ pōt hic poni ꝯ

44ª ꝯclo vni⁹.8.h. 44ª τ pōt ꝓbari ꝑ rōnē p̄mā τ tertiā adductas ad ꝯnē p̄cedentē. Primo sic. Cā ꝑꝑ quā parētes diligūt filios est: qꝛ filij sunt aliqd ipsoꝝ parētū: ex hoc pōt sic argui. Qui magis τ meliꝰ cognoscit q sunt sui filij magis diligit eos: sꝫ matres magis sciunt vel scire pn̄t q sunt eaꝝ filij ꝙ̄ p̄res. igit̄ matres magis ꝙ̄ p̄res amant filios. 2ᵒ pōt ꝓbari per illud qđ acceptū fuit in rōne tertia ad ꝯnē p̄cedentē. s. qui

L plurimo tēpore amant magis amant: sꝫ m̄res plurimo tpe amāt filios ꝙ̄ p̄res ament eos: qꝛ m̄res magis ꝯuiuunt cū filijs vt cōiter ꝙ̄ p̄res. igit̄ τc. [Parētes qdē eni.] Illō qđ dictū erat in scđa rōne ad ꝯnē p̄cedentē. s. ꝙ parentes sunt ꝓximiores filijs ꝙ̄ eꝯ manifestat̄ per hoc ꝙ parētes dili gunt filios q̄si seipsos. Filij eniꝫ q ex parētibꝰ gn̄ant̄ sunt q̄si parētes alteri ab eis exn̄tes in hoc solū qꝛ ab eis sepa rant̄: sꝫ filij diligūt parētes nō q̄si aliqd eoꝝ existētes: sed inq̄ntū sunt ab eis nati. vn̄ qꝛ filiꝰ est de sb̄a patris τ pater nō est de substantia filij: ideo pater est ꝓpinquior filio ꝙ̄ ecōuerso: τ plus diligit filium ꝙ̄ ecōuerso.

¶ Fratres aūt sese mutuo diligūt: ꝙ ex eisdē sunt orti. Idētitas. n. q̄ est ad illa ideꝫ inter ipsos facit. Quapꝑ eundē sanguinē dicūt τ stirpē τ talia. Sunt igit̄ quo dāmō idē τ in diuisis. Magnū aūt ad amicitiam est τ

M enutritos sil̄ esse: τ etatis eq̄lis. Equalis. n. eq̄leꝫ dele ctat τ ipsi familiares sodales sunt. Et idcirco fraterna amicitia sodalitie similis est.

¶ Fratres aūt ad inuicē τ ex eisdē nasci: ad illa eniꝫ identitas ad inuicē idē facit: ꝑꝑ qđ aiūt idē sanguinē τ radicē τ talia: sunt aūt ideꝫ aliqualr̄ τ in diuisis. ¶ Magnū aūt ad amicitiā ꝯnutri tū: τ qđ ꝫꝫ etatē: coetaneꝰ. n. coetaneū τ q vniꝰ moris heteri ꝑꝑ qđ fraterna hetericę assimilat̄.

¶ Hec est 2ª ꝑticula scđe ꝑtis: in qua Ph̄s determinat de amicitia fraterna narrando cām istius amicitie: τ ꝑ quid hꝯ amicitia cōseruat̄. Rō amicitie fraterne per quā f̄res se amant ad inuicē est ex eo ꝙ ex eisdē nascunt̄: per h̄ eni ꝙ nascunt̄ ex eisdē sunt quodāmō idē inter se: qꝛ quecūqꝫ vni τ eidē sunt eadē sunt quodāmō sibiinuicē eadē. vn̄ cū filij sint quodāmō idē parētibꝰ vt dictū est idētitas filioꝝ ad illa. i. ad parentes facit ipsos filios quodāmō esse ideꝫ: τ ꝑꝑ hoc dicimꝰ ꝙ fratres sunt sibi idē ad inuicē ꝫm san guinē τ ꝫm radicē. i. ꝫm sanguinē parētū q est radix cōis.

N Ista ēt idētitas remanet in eis: qꝛ nō diuidit̄ a parētibus nec ab inuicē: vn̄ fratres siue sint a parentibꝰ τ a se inuicē diuisi: siue nō idē sunt aliqualr̄: ex hoc. s. ꝙ ex eisdē nascū tur. [Magnū aūt.] Ad cōseruationē aūt τ augmētationē amicitie fraterne multū cōfert ꝙ sint ꝓping ꝫm etatē: qꝛ coetanei nālr̄ ad inuicē se diligūt: τ ēt cōfert ad ꝯserua tionē istius amicitie ꝙ sint ad inuicē cōnutriti: heteri eniꝫ idest cōnutriti ꝯsueuerūt esse vniꝰ moris: qđ est cā mutue amicitie. vn̄ amicitia fraterna similis est hetericę. i. cōnu tritis vel amicitie cōnutritorum.

¶ Patrueles vō ceteriqꝫ ꝓpinqui ex his sunt ꝯiuncti: ꝓpterea ꝙ sunt ex eisdē. Atqꝫ alij magis alij minꝰ fiūt ex eo cōiuncti: qꝛ ꝓpe est aūt distat origo.

O ¶ Nepotes aūt τ reliqui cognati ex his quo ap proximant̄. In ab eisdē enim esse: fiunt aūt his qdem ꝓximiores: hi aūt magis alieni: in prope vel longe a ꝓducente esse.

¶ Hec est 3ª ꝑticula scđe ꝑtis: in qua Ph̄s determinat de amicitia alioꝝ cōsanguineoꝝ: τ dicit ꝙ nepotes τ alij cō sanguinei appropinquāt sibiinuicē in hoc ꝙ sunt ab eisdē τ differūt in hoc ꝙ qdā sunt magis ꝓping τ qdaꝫ minus: ꝙ̄tū sunt ꝓpingores vel remotiores a ꝓducente. i. a p̄ma radice cōsanguinitatis. Primū eni in oībus est mēsura ꝑ approximationē ad qđ vel remotionē a quo dr̄ vnusqsqꝫ magis cōsanguineus vel minus.

¶ Amicitia aūt que filioꝝ est ad parētes: τ hoīum ad deos: vt ad bonū est atqꝫ excellēs. Nā maxia bn̄ficia cōtulerūt. Fuerūt. n. essendi cā τ alimēti ac educatiōis.

P Habet aūt τ voluptatē τ vtilitatē talis amicitia ma gis ꝙ̄ extraneorum: quāto τ vita cōmunior ipsis est. Sunt aūt τ in fraterna amicitia ea q̄ τ in sodalitia fiūt: τ magis in bonis τ oīno in sil̄ibus quāto cōiuncti sunt magis: atqꝫ ab ortu sese mutuo diligūt. Et quāto sunt magis similiū morū q ex eisdem sunt orti τ sil̄ nutriti: τ silr̄ educti ac eruditi: ꝓbatio. n. q̄ qdē fit tpe plurima est atqꝫ firmissima. Sunt ēt τ ceteris in ꝯsanguineis ea que ad amicitiā attinent: vt rōnū cōꝑatio flagitat.

¶ Est aūt ad parētes qdē amicitia filijs: τ hoi bus ad deos vt ad bonū τ superexcellēs: bn̄ eniꝫ fecerūt maxie: essendi eni τ nutriēdi cure τ na

Q tis eiꝰ ꝙ est disciplinari. Habet aūt delectabile τ vtile talis amicitia magis ꝙ̄ alienoꝝ quāto τ cōior vita ipsis est. ¶ Sunt auteꝫ τ in fraterna quecūqꝫ qdē τ in heterica: τ magis in his qui epyiches τ totalr̄ silibꝰ quāto ꝓximiores τ ex natiuitate exn̄tes diligūt ad inuiceꝫ τ vt magis vnius moris qui ex eisdē. τ cōnutriti τ discipli nati: silr̄ τ ꝫꝫ tp̄s ꝓbatio plurima τ fortissima.

¶ Analogū āt τ i reliqs cognatoꝝ amicabilia.

¶ Hec est 4ª ꝑticula scđe ꝑtis: in qua Ph̄s ꝓponit ꝓprie tates amicitiaꝝ p̄dictaꝝ. τ p̄ ponit ꝓprietates amicitie fi lialis que est filij ad parētes. 2ᵒ fraterne. 3ᵒ amicitie que est alioꝝ amicoꝝ vel cōsanguineoꝝ. Primo igit̄ ꝓponit duas ꝓprietates amicitie filioꝝ ad parētes. p̄ᵃ est ꝙ ami citia filioꝝ ad parētes est sicut ad qđdā boᵐ superexcellēs. Nā parētes sunt maxime bn̄factores filijs: inquantū sunt filijs cā essendi nutriendi τ disciplinę: τ talis est amicitia hoīs ad deū. scđa ꝓprietas est ꝙ amicitia que est inter fi

A llos ꝛ parẽtes hʒ delectationẽ ꝛ vtilitatẽ ꝛ tanto magis ꝙ̃ amicitia extraneoꝝ ꝙ̃to magis cõicant in vita. Ex hoc.n. ꝙ cõicant in vita ꝓuenit ꝙ sunt sibiinuicẽ vtiles maxime ꝛ delectabiles.[Sunt aũt ꝛ in fraterna.] Proprietas amicitie fraterne est ꝙ in ea inueniunt̃ eadẽ que in heterica.i. connutritoꝝ:ꝛ magis est inter fratres v̾tuosos amicitia ꝙ̃ inter alios cõnutritos eo ꝙ ꝓximiores sunt ad inuicẽ: hoc tñ.s.ꝙ iter fratres v̾tuosos est amicitia maior ꝙ̃ iter alios cõtingit ex trib⁹. ꝑmo pp hoc ꝙ sunt ꝓximiores: iõ statim nati se iuicẽ dilexerũt. 2° ꝑpter maiorẽ sĩlitudinẽ: fratres enĩʒ qui sunt ex eisdẽ nati ꝛ sĩl' cõnutriti ꝛ disciplinati magis vident̃ esse vnius moris: ꝛ sic ꝑpter maiorẽ sĩlitudinẽ in moribus est inter eos maior amicitia ꝙ̃ inter alios. 3° ꝑm experientiã amicitie: q2 ꝑm multũ tẽpus vnus ꝓbauit aliũ: ꝛ illa ꝓbatio ꝑm tẽpus est plurima q2 ꝑ multũ tẽpus

B ꝛ firmissima.[Analogũ aũt.] Amicitia que est inter alios cõsanguineos accipit̃ ꝑm ꝓprietatẽ amicitie fraterne: nã aliqui cõsanguinei deriuant̃ a fratribus: vt superius dictũ est. vñ amicitia alioꝝ amicoꝝ ꝯsanguineoꝝ analogice est sumẽda: vt in esse prope vel longe a stipite.

¶ Uiro aũt ꝛ vxori ꝑm nãm amicitia videt̃ inesse: hõ nãqʒ natura cõiugale magis est ꝙ̃ ciuile: quãto prius ꝛ necessariuʒ magis est domus ꝙ̃ ciuitas: ꝛ ꝓcreatio cõmunior aialibus. Atqʒ ceteroꝝ qdẽ aialiũ hic societatis est terminus. Hoies aũt cõiugiũ subeunt nõ solũ ꝓcreationis: sed eoꝝ ẽt grã que ad ipsaʒ cõferũt vitã. Officia nãqʒ cõtinuo sũt diuisa: atqʒ alia viri: alia sũt vxoris. Opem itaqʒ sibimutuo ferunt res proprias in cõmuni ponentes.

1ᵃ ps ca. C ¶ Uiro aũt ꝛ vxori amicitia videt̃ ꝑm nãm existere: hõ enim in nã cõiugale magis ꝙ̃ politicũ ꝛ ꝙ̃to prius ꝛ necessariũ magis dom⁹ ciuitate ꝛ filioꝝ ꝓcreatio cõmunius aialibus. ¶ Aliis qdẽ igit̃ intãtũ cõmunicatio est: hoies aũt non solũ ꝓcreationis filioꝝ grã cohabitant: sʒ ẽt eorum que in vitã. Cõfestĩʒ enĩʒ diuisa sunt opa: ꝛ sunt altera viri ꝛ vxoris. sufficient igitur ad inuicem ad cõe ponentes ꝓpria.

¶ Hec est 3ᵃ ps ꝑncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de amicitia que est inter virũ ꝛ vxorẽ. ꝛ cõtinet 4ᵒʳ ꝑticulas. In ꝑma ponunt̃ due ꝓprietates amicitie cõiugalis. In 2ᵃ ibi[Propter hoc aũt.] narrat qualr amicitia cõiugalis se

D hʒ ad spẽs seu modos amicitie que est pp vtile ꝛ delectabile ꝛ honestũ. In 3ᵃ ꝑticula ibi[Cõiũctio aũt filij videt̃.] ostendit ꝑ qd amicitia cõiugalis in esse conseruat̃. In 4ᵃ ibi[Qualr aũt cõuiuendũ.] rñdet cuidã qõni qualr vir ꝛ vxor debeãt inuicẽ cõuiuere. In ꝑma igit̃ ꝑticula ponit. 2. ꝓprietates amicitie cõiugalis. ꝑma est cõis tam hoib⁹ ꝙ̃ aliis aialib⁹. 2ᵃ est ꝓpria hoibus. ꝑma est ꝙ amicitia iter

45ᵃ ꝯclo hu⁹.8.li. virũ ꝛ vxorẽ est amicitia nãlis: ꝛ hec est ꝯclo 45ᵃ q̃ ꝓbat̃ sic. Hõ nãliter magis est aial cõiugale ꝙ̃ aial politicũ: sed hõ nãliter est aial politicũ. igit̃ sequit̃ ꝑ locuʒ a maiori ꝙ hõ nãliter est aial cõiugale. Minorẽ hui⁹ rõnis supponit Phs. ꝛ maiorez declarat. s. ꝙ hõ in nã. i. nãliter est magis

46ᵃ ꝯclo hu⁹.8.li. aial cõiugale ꝙ̃ politicũ: ꝛ hec est ꝯclo 46ᵃ que ꝓbat̃ dupl'r. ꝛ ꝑmo sic. Illud qd est ꝑus nãliter ꝛ magis nec̃iuʒ est magis nãle: sed societas ꝛ amicitia domestica ad quã pertinet cõiunctio viri ꝛ vxoris est ꝑor ꝛ magis nec̃ia ꝙ̃ societas ꝛ amicitia ciuilis: est enĩʒ prior sicut domus est ꝑor ciuitate ꝛ ps toto ꝛ est magis nec̃ia. Nã societas domestica ordinat̃ ad actus nec̃ios vite. s. ad gnõnẽ ꝛ nutritionẽ: ꝛ sic

E pʒ ꝙ hõ nãliter est aial magis cõiugale ꝙ̃ politicũ. 2° ꝓbat̃ sic: illud qd cõsequit̃ nãm gñis est magis nãle ꝙ̃ illud qd nõ cõsequit̃ nãm generis: sed coniunctio viri ꝛ vxoris cõsequit̃ nãm generis: q2 est cõis oib⁹ aliis aialib⁹ ꝑfectis. igit̃ hõ ꝑm nãm est aial magis ꝯiugale ꝙ̃ politicũ.[Aliis qdẽ igit̃.] 2ᵃ ꝓprietas amicitie cõiugalis que est ꝓpria hominib⁹ est ꝙ amicitia cõiugalis nõ solũ est pp ꝓcreationẽ filioꝝ: sed pp alia que nec̃ia sunt ad vitã humanã. In hoibus enĩʒ vir ꝛ femina cohabitãt pp ꝓcreationẽ filioꝝ: ꝛ ẽt pp alia nec̃ia ad vitã humanã: ꝛ iõ opera humana per que acqrunt̃ nec̃ia vite statim sunt distincta inter virũ ꝛ feminã: quedã enĩʒ hoꝝ operũ ꝯueniunt viro: vt ea que sunt exterius agẽda. ꝛ quedã cõueniũt vxori: vt ea que in domo sunt agenda: ꝛ sic sibiinuicẽ sufficiũt dũ vterqʒ ꝓpria opa

F rediget in cõe: ita ꝙ ea que ꝑ ꝓpria opera acqrunt ponunt ad cõmune bonum vtriusqʒ: ita ꝙ vterqʒ participet bono acquisito per reliquum.

¶ Quapp hac in amicitia vtilitas iest atqʒ voluptas. Erit aũt ꝛ ob virtutẽ etiaʒ amicitia si boni sint. Est.n. vtriusqʒ virtus: atqʒ hocipso gaudebunt.

¶ Propter hoc aũt ꝛ vtile esse vr̃ ꝛ delectabile in hac amicitia: erit aũt ꝛ vtiqʒ ꝛ ꝓpter virtutem si epyicHes sint. Est aũt vtriusqʒ virtus: ꝛ gaudebunt vtiqʒ tali.

¶ Hec est 2ᵃ ꝑticula huius ptis: in qua narrat qualr amicitia cõiugalis se hʒ ad oẽs spẽs amicitie. Posset eñ ẽẽ dubiũ. vtrũ amicitia cõiugalis sit ꝓpter vtile tñ vel pp delectabile vel pp honestũ bonuʒ: vel sit vna spẽs amicitie distincta a dictis spẽb⁹ amicitie. Illud duᵐ remouet Phs. d. ꝙ amicitia cõiugalis hʒ vtilitatẽ ꝑ hoc ꝙ facit ad sufficiẽtiã vite domestice: hʒ ẽt delectationẽ in actu gnãtionis: sicut

G accidit in gnõne alioꝝ aialiũ: ꝛ sic amicitia coniugalis est pp vtile ꝛ pp delectabile. Põt ẽt hʒ amicitia esse pp v̾tutẽ: vt si vir ꝛ vxor sint epyicHes. i. v̾tuosi: vtriusqʒ enĩʒ tã viri ꝙ̃ vxoris est v̾tus ꝓpria: ꝛ si vterqʒ bñ operet̃ ꝑm v̾tutez ꝓpriã erit amicitia eoꝝ pp v̾tutẽ ꝛ erit vtriqʒ magis locũda: q2 vterqʒ gaudebit de ꝓpria v̾tute alteri⁹. Et sic pʒ ꝙ hic amicitia cõiugalis nõ est solũ ꝓpter vtile nec solũ pp delectabile nec solum ꝓpter bonum honestum: sed est vel esse põt ꝓpter vnũqdqʒ istorum.

¶ Filij aũt parentũ vincula sunt: ꝛ nexus. Idcirco ꝛ citius ii qui carẽt liberis dissoluunt̃. Filij nãqʒ bonum est vtrisqʒ cõe. Ipsuʒ autẽ cõmune cõtinet.

¶ Coniunctio aũt filij vr̃ esse: ꝓpter qd ꝛ citius steriles dissoluunt̃. Filij enim cõmune bonum ambobus. cõtinet aũt cõmune.

H ¶ Hec est 3ᵃ ꝑticula tertie ptis: in qua ostẽdit per que amicitia cõiugalis seu societas cõiugalis cõseruat̃: ꝛ ꝓbat̃ ꝙ cõiunctio maris ꝛ femine ꝑ ꝓlem in esse conseruat̃: ꝛ hec

47ᵃ ꝯclo hu⁹.8.li. est ꝯclo 47ᵃ que ꝓbat̃ sic. Cõiunctio maris per carentiaʒ ꝓlis dissoluit̃. igit̃ hoꝝ cõiunctio per ꝓlem in esse ꝯseruat̃. De ista rõne ꝑmo ponit ꝯclonẽ: deinde ponit̃ ꝓbatio minoris que est ꝙ steriles. i. qui carent ꝓle citius ab inuicem separant̃. apd antiquos enĩʒ fiebat dissolutio matrimonij cã sterilitatis. ꝛ rõ hoꝝ est: q2 ꝓles est cõe bonuʒ amboꝝ. s. viri ꝛ vxoris quoꝝ cõiunctio est ꝓpter ꝓlem. Illud autẽ qd est cõmune amicoꝝ cõseruat amicitiam eorũdẽ: q2 vt dictũ est supra: amicitia cõsistit in cõmunicatione.

¶ Querere v̾o quonã mõ viro viuendũ est cũ vxore: ꝛ oino amico cũ amico: nil aliud est ꝙ̃ querere quõ iustum est. Nõ enĩʒ idẽ iustuʒ videt̃ amico ad amicum: nec ad alienum ꝛ sodalem ac cõdiscipulum esse.

I ¶ Qualiter aūt cōuiuendū viro ad vxorē: ꝛ totaliter amico ad amicū: nihil alterum videt̄ querere ꝙ qualr iustū. Nō eniȝ idē videt̄ amico ad amicuȝ: neqȝ ad extraneū ꝛ heterū ꝛ cōdiscipuluȝ.

¶ Hec est 4ª particula tertie ptis in qua phs rñdet cuidaȝ q̄ōni que est: qualr vir ꝛ vxor debeant ad inuicē cōuiuere ꝛ qualr amici debent cōuiuere ad inuicē. Rñdet dicens: ꝙ illud querere non est aliud ꝙ querere qualr illud se hȝ qđ iustū est inter virū ꝛ vxorē. Sic eniȝ debēt ad inuiceȝ cōuiuere ꝙ vterqȝ seruet alteri qđ iustū est. Illud aūt qđ iustū est nō est idē apud oēs. Nō eniȝ idē est iustuȝ qđ vi obseruādū esse ad amicū ꝛ ad extraneū ꝛ ꝯnutritū ꝛ discipulū. Quid aūt iustū sit inter virū ꝛ vxorem magis ptinet ad iconomicā ꝙ ad ethicā. Ex isto loco videt̄: ꝙ amicitia est q̄dā iustitia: qꝛ idē videt̄ esse opus amicitie ꝛ opus iustitie. Nā facere illud qđ iustū est amico: est opus amicitie ꝛ etiam est opus iustitie.

K

Tracta.º 8.li.

Tractatus tertius

de accusationibus ꝛ querimonijs q̄ circa amicitias cōtingūt cōtinens otto capla. Primo ostendit qualr fiunt accusationes ꝛ querimonie in amicitijs psonaȝ equaliuȝ. In scdo caplo ibi[Differūt aūt in his.] ostendit qualr fiūt accusationes in amicitijs personarum inequalium. s. supexcedentis ꝛ superexcessi.

¶ Cum tres sint amicitie vt ab initio dictū est: ꝛ in vnaquaqȝ alij sint pares amici: alij impares: naȝ silr boni fiunt amici: ꝛ prestabilior deteriori: silr ꝛ iocūdi: ꝛ ob vtilitatē ēt in cōmodis pares ꝛ differētes. Pares qdē tā amando ꝙ ceteris equales esse opȝ. Impares autē id reddere qđ excellentie rō flagitat.

L Cap. pᵐ 3. tra. 8. li. ethi. pᵒ ps ca.

Trinis itaqȝ existētibꝰ amicitijs quēadmoduȝ in principio dictum est fm vnāquāqȝ his qdē inequalitate amicis existētibus: his aūt fm superexcellentiā: eteniȝ silr boni fiunt amici ꝛ melior deteriori. Silr autē ꝛ delectabiles: ꝛ ppter vtile equantes amicitijs vtilitatibus ꝛ differentes: equales qdē fm equalitatē opȝ in amare: ꝛ reliquis equare: ꝛ inequales autem analogum superexcellentijs assignare.

Primi c.¹ 3. trac. diᵒ in 4ᵒʳ ptes pn.

Primum caplm cōtinet 4ᵒʳ ptes pncipales. pᵃ est narratiua in qua narrat ꝙ ī quolȝ genere amicitie pōt esse eq̄litas inter amicos ꝛ supexcessus: ꝛ qd ī vnaquaqȝ amicitia ad querimonias vitādas debeat obseruari. In 2ª pte ibi[Fiunt aūt accusationes.] ostēdit in qbus amicitijs vt in amicitijs pp vtutē ꝛ delectationeȝ nō fiunt rōnabiliter accusatiōes nec querele. In 3ª pte ibi[Que aūt pp vtile.] ostēdit qualr fiunt accusatiōes in amicitia pp vtile. In 4ª pte ibi[Dubitationē aūt hȝ.] mouet̄ ꝛ soluit̄ vna dubitatio querens qd in amicitia pp vtile sit mēsura retributionis faciende. In pma igit̄ pte narrat qd in amicitijs opȝ obseruari ad q̄rimonias vitandas: ꝛ pmo narrat ꝙ in qualȝ spe amicitie pōt esse equalitas inter amicos: ꝛ ēt pōt esse supexcessus. vn̄ cū tres sint spēs amicitie vt superius dictū est. s. amicitia pp vtile: amicitia pp delectabile: ꝛ amicitia pp honestū: ſȝ qualȝ istaȝ speȝ possunt amicitie se hēe vel ſȝ equalitatē vel fm excellentiā: vt pȝ. Nā in amicitia que est pp vtutē pnt amici esse equalr boni: ꝛ pōt vnus esse melior altero. Silr in amicitia que est pp delectabile pnt amici esse equalr delectabiles: ꝛ ēt pnt se hēe fm supexcellentiā ꝛ defectū. Silr in amicitia que est

M

pp vtile pnt amici esse equalr vtiles: ita ꝙ vnus nō sit vtilior alt. ro: ꝛ ēt pnt differre ſȝ magis ꝛ minus: ita ꝙ vnus sit magis vtilis alteri ꝙ econuerso: h viso. Lꝙ in qualibet spe amicitie pōt esse eq̄litas ꝛ excessus. Ex hoc pōt videri qd in amicitijs dȝ obseruari ad vitandum accusationes ꝛ querelas ꝛ est illud obseruādū: ꝙ si amici sint equales ſȝ quascūqȝ spēs amicitie opȝ ꝙ adequent̄ q̄tuȝ ad h qđ est amare: vt. s. vterqȝ ab altero equalr amet̄ ꝛ diligat̄: ꝛ q̄tū ad reliqua obsequia amicoȝ. Si aūt fuerint inequales opȝ ꝙ vtriqȝ eoȝ assignet̄ aliqd fm pportionē excessus ꝛ defectus: vt. s. melior plus amet̄ ꝛ plura obsequia exhibeant̄ ei fm pprietatem dignitatis. N

¶ Fiunt autē in amicitia que vtilitatis est gra vel sola vel maxime incusationes nō sine rōneqȝ querele. Qui nāqȝ sunt ob vtutē amici: pmpti sunt ad bñficia sibi mutuo cōferēda. Hoc eni est ꝛ vtutis ꝛ amicitie. Atqȝ cum ad hoc certatim pperent: nulle psus inter ipsos accusationes nec rixe fiūt. Nemo eniȝ amanti bñficia cōferenti succenset: ſȝ si sit gratus bñficijs rñdet. Atqȝ qui in bñficijs cōferendis exuperat: cū id assequat̄ qđ cupit nō icusabit amicū. Vterqȝ. n. bonū affectat: nec in his que ob voluptatē cōstant querele nimiū fiunt: nā si simul degere gaudent: fit id simul vtrisqȝ qđ appetūt. Ridiculus aūt videt̄ ꝛ est q nō delectantē incusat cum liceat nō cōuersari. O

¶ Fiunt aūt accusatiōes ꝛ querele in ea que ſȝ vtile amicitia vel sola vel maxime rōnabiliter. 2ª pars.

¶ Qui qdē eniȝ ppter vtutē existūt bñ operari ad inuicē pmpti sunt. Hi eniȝ vtutes ꝛ amicitie ad hoc aūt cōtendentiuȝ nō sunt accusatiōes neqȝ pugne. Amantē eni ꝛ bñfacienteȝ nullus cōtristat: sed si sit gratus retribuit bene operās. Superexcellēs aūt sortiēs qđ appetit nō vtiqȝ accusabit amicuȝ: vterqȝ eniȝ bonum appetit. P

¶ Non oino aūt neqȝ in his qui pp delectationē: sil eniȝ ambobus fit qđ appetunt si in cōmorari gaudēt. Ridiculus aūt vtiqȝ videbit̄ ꝛ accusans nō delectantē cū possit nō cōmorari.

¶ Hec est 2ª ps huius capli: in qua ostēdit in quibus amicitijs nō fiunt accusationes nec querele. ꝛ pmo pponit qđ intēdit. d. ꝙ in sola amicitia que est fm vtile vel maxie in illa fiunt accusationes ꝛ vitupationes.[Qui qdē pp vtutē.] pbat ꝙ in alijs amicitijs ab amicitia que est pp vtile nō fiunt rōnabilr accusationes. ꝛ pmo ostēdit ꝙ in amicitia que est pp vtutē nō fit accusatio vel querela: ꝛ hec est ꝯ 48ª que pbat̄ sic. In illa amicitia in qua vterqȝ amicoȝ hȝ a suo amico illud qđ appetit nō fit accusatio nec querela: sed in amicitia que est pp vtutē vterqȝ amicoȝ hȝ ab altero illud qđ appetit. igit̄ ꝛc. Maior est manifesta. Naȝ accusatio aut querela non fit nisi ppter h ꝙ accusans vel cōquerēs nō hȝ illđ qđ petit ab eo quē accusat vel de quo cōquerit̄. ꝛ minor declarat̄ ꝛ sic ꝯclo cōcludit̄. Minor sic declarat̄. Nā illi qui sunt amici ppter vtutem pmpti sunt ad hoc ꝙ sibi inuicē bñfaciant: ꝛ cum ita sit ꝙ vterqȝ amicoȝ ad hoc intendat ꝙ pmpte bñfaciat amico suo vterqȝ hȝ ab amico suo illđ qđ appetit nec fiet accusatio neqȝ pugna. Amantē eniȝ ꝛ bñfacientē nullus vult contristari: sed si ille q recipit bñficiū sit gratus dȝ studere ad retribuendū per aliud bñficiū: ꝛ si ita sit ꝙ vnus eoȝ sit supexcellēs in vtute ꝙuis nō tātū recipiat quātū impedit: tñ si sortitur illud

48ª ꝯclo huiᵒ. 8. li.

A illud qḋ appetit nō accuſabit amicū ſuū. Illud aūt qḋ ab vtroqꝫ appetit̄ eſt bonū.ſ.ꝯueniēs ⁊ honeſtū:⁊ hoc eſt illḋ qḋ nō excedit facultatē amici:vel pōt declaratio minoris eē iſta. In amicitia ꝓpter honeſtū vterqꝫ amicus eſt bon⁹ ſimplr̄:⁊ ēt amico ſuo:⁊ in illa amicitia neuter amicoꝝ expetit ab altero niſi ꝙ ipſe bonus ſit:⁊ ita in tali amicitia vterqꝫ amicoꝝ hꝫ ab amico illud qḋ appetit.[Non oino aūt.]Or ēt in amicitia ꝑꝑ delectabile nō ſit rōnabilr̄ accuſatio aut querela ꝓbat̄:⁊ hec eſt ꝯclō 49ᵃ que probat̄ ſic.

49ᵃ ꝯclō pri⁹.S.ll.

In amicitia ꝑꝑ delectabile opꝫ ꝙ amici ſiſ cōmorent̄:alr̄ nō pōt vterqꝫ a reliquo recipere delectationeꝫ.aut igitur amici tali amicitia gaudēt in cōmorari ad inuicē vel non gaudēt in hoc.Si gaudēt in cōmorari tūc vterqꝫ recipit a reliquo qḋ appetit.ſ.delectationē:aliter nō gauderent in cōmorari:⁊ ꝑ ꝯñs tūc nō fit accuſatio nec q̄rela:cū vterqꝫ habeat a reliquo qḋ appetit.Si aūt nō gaudēt in cōmorādo tūc nō fit rōnabilr̄ querela vel accuſatio:ridiculū eniꝫ

B eſt ꝙ ille q nō gaudet cōmorari cum illo a quo nō recipit delectationē accuſet illū q nō exhibet delectationē cuꝫ in ſua ptāte hēat nō morari cuꝫ illo.vñ nō delectatus pōt recedere a nō delectante ⁊ querere ſibi delectationē aliūde: ⁊ iō nō pōt rōnabilr̄ accuſare nō delectantē.

¶ At in ea q̄ vtilitatis grā cōſtat locū incuſationes habent atqꝫ querele:nā cū ſeſe mutuo ꝓ vtilitate vtant̄ ſemꝑ indigent pluris:⁊ minus q̄ opꝫ ſeſe hic putāt ⁊ querunt̄ ex eo qa nō tot aſſequunt̄ quot idigēt cū ſint digni.Qui v̄o ꝯferūt bñficia nequeūt tot ꝯferre quot indigent ii in quos bñficia cōferuntur.

5ᵃ ps ca. C ¶ Que aūt ꝑꝑ vtile accuſatiua in vtilitate enim vtētes ad inuicē ſemꝑ pluri indigēt ⁊ min⁹ habere exiſtimāt cōueniēte:⁊ cōquerunt̄ q̄m non quātis indigēt tantis ſortiunt̄ digni exiſtentes. Benefaciētes aūt nō pñt ſufficere ad tanta quātis patientes indigent.

¶ Hec eſt 3ᵃ ps ꝑncipalis hui⁹ capl̄i:in qua oſtendit qualr̄ fiunt accuſationes ⁊ querimonie in amicitia vtili:⁊ ꝯtinet tres ꝑticulas.In ꝑma narrat ꝙ in amicitia ꝑꝑ vtile fiunt accuſationes ⁊ cām hui⁹ aſſignat.In 2ᵃ ibi[Videt̄ autē.] ponit rōnē querelaꝝ que accidūt in amicitia ꝑꝑ vtile. In 3ᵃ ꝑticula ibi[Potenti aūt.]docet qualr̄ hꝫ accuſationes ⁊ querimonie ſunt vitāde.In ꝑᵃ ꝑticula narrat Phs ꝙ in amicitia vtili fiunt accuſationes ⁊ querele:⁊ cām accuſationū ⁊ querelaꝝ aſſignat:⁊ ꝑmo narrat ꝙ ibi fiūt accuſationes.i.ꝙ illa amicitia que eſt ꝑꝑ vtile maxīe patit̄ accuſationes ⁊ querelas:⁊ cām huius aſſignat ⁊ eſt:qꝛ vterqꝫ a reliquo min⁹ recipit q̄ dignū iudicat.vñ illi qui ſe inuiceꝫ vtunt̄ ad vtilitatē pluri indigēt q̄ eis dat̄:⁊ eſtimāt ꝙ mi

D nus recipiūt q̄ eis ꝯueniat:⁊ ꝑꝑ hoc cōquerunt̄ ꝙ nō recipiūt tanta q̄tis indigēt:cū ſint(vt eſtimat)tantoꝝ digni. Benefactores aūt ē2rio dicūt ꝙ nō pñt ſufficere ad dandū tanta quātis idigēt illi q ab eis patiunt̄:⁊ hec eſt cā ꝑꝑ quā in hꝫ amicitia fiunt accuſationes:⁊ pōt h̄ poni 2 50ᵃ.ſ.

[illegible] ꝯclo pri⁹.S.ll.

ꝙ in ſola amicitia que eſt ꝑꝑ vtile rōnabilr̄ fiūt accuſationes ⁊ querele:qꝛ nec in amicitia ꝑꝑ v̄tuteꝫ nec in amicitia ꝓpter delectationē vt ꝓbatū eſt ꝑus:⁊ in amicitia ꝑꝑ vtile rōnabilr̄ fiunt accuſationes:cū vterqꝫ nō recipit a reliquo ꝯm ꝙ eſt dignū.igit̄ in ſola amicitia ꝑꝑ vtile rōnabilr̄ fiunt accuſationes ⁊ querele.

¶ Videt̄ aūt vt duplex eſt iuſtū:aliḋ ſine ſcripto:aliḋ lege.Sic ⁊ ei⁹ amicitie q̄ vtilitatis ē grā:alia moralis: alia legitima eſſe.Fiunt igit̄ incuſatiōes tū maxīe cuꝫ nō ꝑ eādē cōmutat̄ atqꝫ diſſoluit̄.Atqꝫ legitima q̄dē

E eſt ea q̄ in definitis ꝯſiſtit:⁊ q̄dam eſt oino ſordida de manu in manū:q̄dā liberalior ad tēpus:ſꝫ ꝑ pactionē qd ꝓ quo.Eſt id qḋ debet̄ in hac manifeſtū ⁊ nō ambigit̄. Hēt aūt dilationē ad amicitiā attinētē.Quaꝑꝑ apud nōnullos tales nō ſunt iudicia:ſꝫ arbitrant̄ eos oportere cōtētos eē q fide cōmutarūt.Moralis autē nō in definitis ꝯſiſtit:ſꝫ vt amicū q̄dē munere afficit: aut aliqḋ aliud in illū cōfert.Accipere aūt dignū eſſe cenſet equale aut plus:q̄ſi non dederit ſed mutauerit. Atqꝫ ſi nō vt cōmutauit diſſolutio fit incuſabit. Hoc aūt iō accidit:qa oēs vel plurimi volūt q̄dē honeſta: anteponūt aūt ea q̄ ꝓſunt.Atqꝫ honeſtū q̄dē eſt bñficia cōferre:nō vt viciſſiꝫ ſuſcipiant̄.Vtile v̄o ſuſcipe.

F ¶ Videt̄ aūt quēadmodū iuſtū eſt duplex hoc q̄dē nō ſcriptū hoc aūt ꝯm legē:⁊ eius que ꝯm vtile amicitie.Hec q̄dē moralis hec aūt legalis eſſe.Sunt igit̄ accuſationes maxīe:cū nō ꝯꝫ eādē cōmutabūt ⁊ diſſoluunt̄. ¶ Eſt aūt legalis q̄dē in dictis.Hec q̄dē oino venalis ex manu in manū:liberalior aūt in tp̄s ꝯm cōfeſſionē q̄deꝫ aūt qd pro quo.Manifeſtū aūt in hac debituꝫ ⁊ nō ambiguū:amicatiuā aūt dilationē hñt:ꝑꝑ qḋ apud quoſdā hoꝝ nō ſunt iuſta:ſꝫ exiſtimāt oportere diligē eos q ꝯꝫ fidē cōmutāt. ¶ Moralis aūt nō in dictis:ſꝫ vt amico donat vel cuicūqꝫ aliꝫ:ꝯferri aūt ſignificat eq̄le vel plus dās

G vt nō dans ſed accōmodās. Nō ſilr̄ aūt cōmutans ⁊ diſſoluēs accuſabit.Hoc aūt accidit ꝑꝑ velle q̄dē oēs vel plures bona:eligē aūt vtilia: bonū aūt benefacere non vt contra patiat̄:vtile autem beneficiatum eſſe.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps tertie ꝑticule:in qua Phs ponit rōnē accuſationū ⁊ querelarū que accidūt circa amicitiā ꝑꝑ vtile.⁊ ꝑ̄ diſtinguit amicitiā vtilē ꝯm diſtōnē iuſti:ſicut eniꝫ eſt duplex iuſtū:h̄ q̄dē nō ſcriptū vt iuſtū nāle:⁊ aliud eſt iuſtuꝫ ꝯm legē ſcriptā:qḋ Phs in 5ᵒ hui⁹ noīauit iuſtuꝫ legale:ita eſt in amicitia ꝑꝑ vtile:ꝙ q̄dā eſt amicitia ꝑꝑ vtile moralē:⁊ q̄dā eſt amicitia ꝑꝑ vtile legale:⁊ pōt eſſe diſtīctio de vtilitate.ſ.ꝙ q̄daꝫ eſt vtilitas moralis que corrñdet iuſto nō ſcripto:⁊ q̄dā ē vtilitas legalis q̄ corrñdet iuſto legali. Amicitia ꝑꝑ vtile morale eſt q̄ñ vn⁹ exhibet alteri vtilitatem ꝯm ꝙ ꝑtinet ad bonos mores.Amicitia legalis eſt q̄ñ vnus exhibet vtilitatē alteri ꝯm ꝙ a lege eſt ſtatutū.Maxīme aūt fiūt accuſationes in amicitia vtili q̄ñ nō ꝯꝫ eādē

H amicitiā vel vtilitatē cōmutāt.vbi grā cum vnus exhibet vtilitatē ꝯm exigētiā legis.ſ.exhibēdo aliqḋ vtile pro tanto q̄tū valꝫ ꝯꝫ legē fori:vt ꝓ tanto quāto pōt vēdi in foro:⁊ alius reqrit eā ꝯꝫ cōueniētiā bonoꝝ moꝝ dicēdo ꝙ ſum amic⁹ tuus ⁊ alias feci ꝓ te:iō debes mihi ꝯcedere ꝓ ꝑcio minori.h̄ ex vna ꝑte querit̄ cōmutatio ꝯm legeꝫ ⁊ ex alia ꝑte ꝯm mores ⁊ ꝯm gratitudinē:⁊ ſi ꝯcordēt fit accuſatio ⁊ querela:⁊ ſic diſſoluit̄ amicitia:aut ſi vnus tradat rē ſuā alteri ſperās ꝙ alius retribuet ſibi valorē ꝯm curſuꝫ fori: ⁊ recipiēs itendit illā rē hēre ex gratitudine dantis vel pro minori ꝑcio q̄ poſſet vēdi in foro:tūc fit accuſatio ⁊ querela:qꝛ tradēs rē alteri dicet ꝙ multo plus habuiſſet in foro:⁊ recipiens dicet mihi tenebaris dare ꝓ precio minori nec volo plus tibi tribuere.ꝯm h̄ fit accuſatio ⁊ diſſoluitur

I amicitia.[Est aũt legalis.]Describit amicitiã pp vtile le/
gale et eã diuidit:et ẽt moralẽ et dicit ꝙ amicitia legalis est
in dictis.i.in cõuẽtionib⁹ que sunt ex ꝯdicto vtriusqȝ par
tis:et hec est duplex:quedã est olno venalis.s.ꝑ modũ em/
ptionis et vẽditionis que est de manu in manũ:qñ.s.ꝓciuȝ
statim reddit̃ in traditione rei.Aut cuȝ aliqs ꝓ obsequio
ĩpenso statim accipit qδ ei ꝓmittit̃.alia est amicitia ꝓpter
vtile legalis que hȝ dilationẽ tẽporis:sed determinatũ est
qd pro quo dari debeat:sed nõ est dubiũ sed manifestum
qd est debitũ. Hec eniȝ est q̃dã amicabilis dilatio eius qδ
debet̃:et iõ apud quosdã nõ opȝ ꝑ aliquã iustitiã de talib⁹
exhibere:qꝛ in hᵒ cõmutatione cõmutantes fidelitatẽ ser/
uant:et estimat̃ ꝙ pp hoc sunt diligẽdi. Ista aũt cõmutatio
que hȝ dilationẽ tpis est liberalioꝛ q̃ȝ illa que de manu in
manũ nõ hñs tẽporis dilationẽ.Adhuc cõmutatio hñs di
lationẽ tẽporis est duplex:qꝛ q̃dã est scripto firmata l quo
K scribit̃ debitũ et terminus solonis debiti:et q̃dã est q̃ non
est scripto firmata:sed stat̃ seu credit̃ bone fidei recipien/
tis:et ista cõmutatio que nõ est scripto firmata liberalioꝛ
est q̃ȝ illa q̃ ẽ ꝯfirmata scripto.[Moralis.]Amicitia mo/
ralis seu cõmutatio ẜȝ amicitiã moralẽ nõ est in dictis h
est in cõuẽtionib⁹ expssis:sed ille q dat sperat recõpẽsatio
nẽ:de qua tñ nõ fit mẽtio nec cõuẽtio in traditione rei.vñ
ille q dat sperat et dignuȝ reputat vt rehabeat aliqd eq̃le:
vel ẽt magis ac si nõ esset gratis dans sed accõmodãs:et si
nõ fiat cõmutatio hoc mõ ita ꝙ ille q recipit restituat eq̃/
le vel maius ille q dedit accusabit recipientẽ et cõquereᵗᵘʳ
de eo.pro eo ꝙ bñficio accepto nõ satisfecit retribuendo
equiualẽs.Cã aũt pp quã ille q vl̃ gratis dare vt q sine cõ/
uentione aut ꝓmissione aliqua tradit rẽ suam:et tñ querit
sibi retributionem fieri est:qꝛ oẽs volunt bona:hoc est oẽs
volunt apparere boni et honesti et grati:iõ tradũt bona sua
q̃si gratis absqȝ aliquo pacto et cõuẽtione:tñ illi idẽ eligũt
L ea q̃ sunt sibiipsis vtilia:et iõ querũt retributionẽ:vñ qꝛ ho
nestũ est tradere rẽ suam amico suo gratis ac si retributio
nẽ nõ peteret nec speraret:iõ hoies q volũt apparere boni
grati et honesti exhibẽt bñficia amicis ac si de retributiõe
nõ curarent:sȝ qꝛ amant ꝓprias vtilitatẽ:iõ expectant pro
priam retributionem:que si eis non fiat accusant recipiẽ/
tes et conqueruntur de eis.

C Si põt igit̃ dignũ reddere opȝ bñficiũ his q̃ accepit
et sponte qdẽ. Inuitus.n.nõ est faciẽdus amicus. Ut
errore igit̃ in ꝑncipio facto:et bñficio a quo accipere
nõ oportebat suscepto. Nõ eni ab amico:nec ob idipȝ
faciente:dissoluere ipȝ opȝ:vt bñficio ꝓ definitis su/
scepto:atqȝ polliceri cũ possȝ reddere. Nã si nõ posset
nec dignũ is q dedit ipsuȝ suo munere censuerit. Qua/
re reddendũ est si hẽat facultatẽ. In ꝑncipio autẽ cõ/
M siderandũ est a quo nam beneficium:et pro quo ꝯfert̃:
vt pro his suscipiat aut nõ suscipiat illud.

C Potenti aũt retribuẽdũ ẜȝ dignitatẽ eoꝝ que
passus est:et sponte. Nolentẽ eniȝ amicũ nõ fa
ciendũ vt vtiqȝ peccantẽ in principio et bñ pa/
tiẽtẽ a quo nõ oportuit. Nõ eniȝ ab amico neqȝ
pp ipsuȝ h operãte. Quẽadmodũ in dictis bñ/
ficiatũ dissoluẽdũ. Sed et cõfiteri vtiqȝ si po/
tens reddẽ:ĩpotẽtẽ aũt neqȝ dictis dans digni/
ficauit vtiqȝ. Quare si potens reddẽdũ. C In
principio aũt intendendum a quo beneficiat et
in quo vt in his sustineat vel non.

C Hec est 3ª ꝑticula huiᵘ ptis.in qua ꝓhus docet qualr hᵒ N
accusatiões et querimonie sunt vitãde:et dicit ꝙ ille q reci/
pit beneficiũ si põt dȝ retribuere ẜm dignitatem eoꝝ que
recepit:et hoc ꝓpria spõte:qꝛ nõ dȝ aliqs facere amicũ in/
uolũtariũ sic ꝙ velit gratis recipe ab eo qui noluit gratis
dare:si eni recipit ab eo qui nõ vult gratis dare:tũc recipi/
ens si nõ retribuat intẽdit recipe ab illo qui nõ gratis dat
tãq̃ȝ ab amico qui nõ curat de retributiõe:et ita vult vti eo
qui nõ gratis dat tãq̃ȝ amico:et ita vult facere eũ amicũ in/
uolũtariuȝ:et in hoc peccauit a ꝑncipio qui bñficium acce/
pit:qꝛ bene passus est in recipẽdo bñficiũ ab eo a quo non
oportuit:non eni accepit bñficiũ a vero amico:qꝛ ille q de/
dit bñficiũ nõ contulit bñficiũ ꝓpter ipm cui datũ est:sed
ꝓpter vtilitatẽ inde speratã. Illud igit̃ qui bñficium acce/
pit dȝ soluere danti eo mõ quo solũ fit in dictis.i.in ꝯuẽtio
nibus que fiũt ex cõdicto:et si põt reddere eq̃le bñficiũ ei
qδ recepit dȝ ꝯfiteri.s.protestãdo se totũ restituisse. Si vero O
nõ possit reddere tũc ille qui dedit bñficiuȝ nõ putabit di/
gnũ aliqd ab eo exigendũ.[In pnᵒ aũt itẽdẽdũ.]Ad vitã/
dũ igit̃ querelas et accusationes dȝ recipiens bñficiũ atten
dere a quo recipit bñficiũ:vtrũ ab amico gratis dante vel
ab eo qui retributionẽ querit:et sĩlr dȝ attendere in qua re
recipiat bñficiũ.s.vtrũ possit recõpẽsare vel nõ:et per hoc
põt scire q̃uo poterit vitare accusationẽ et querelã. Si eni
recipiat ab eo qui grat dat non erit accusatio nec q̃rela. Si
vero recipiat ab eo qui retributionẽ itẽdit dȝ attẽdere si pos
sit retribuere vel nõ:et si possit dȝ spõte retributionem fa/
cere cũ ꝑstatiõe vt dcm̃ est:et tũc nõ erit q̃rela. Si nõ po
test retributionẽ facẽ cõpetẽtẽ non dȝ bñficiũ recipe:qꝛ si
recipiat non vitabit accusationes nec querelas.

C Existit aũt dubitatio vtrũqȝ q suscepit vtilitate me/
tiri oporteat id qδ reddi dȝ:an eius:q cõtulit benefi/
cio. Qui nãqȝ bñficiũ acceperũt extenuãtes idipm ea
dicũt sese cepisse que ꝑua erãt illis:queqȝ ab alijs lice
bat accipere. Illi vero ꝯtra:ea que maxia rerũ erãt sua/
rum queqȝ ab illis assequi non poterant et in periculis
aut necessitatibus talibus.

C Dubõnẽ aũt hȝ vtrũ opȝ patiẽtis vtilitate mẽ/ 4ª pa.c.
surari:et ad hãc facere redditionẽ vel operãtis
bñficio. Patiẽtes qdẽ eni talia aiũt accipe a be
neficiis que ꝑua erãt illis et erant ab alteris acci/
pere paruificãtes. Hi autẽ ecõuerso. Maxima
eorum que apud ipsos:et que ab alijs nõ pote/
rat et in periculis vel talibus necessitatibus.

C Hec est 4ª pa ꝑncipalis huiᵘ capli.in qua ꝓhs mouet et
soluit vnã dubõnẽ:et ꝯtinet duas ꝑticulas. In pᵃ ꝑticula po P
nit dubõnẽ et rõnẽ dubitatiõis. In 2ª ibi[Igit̃ pp vtile.]
Soluit dubõnem que talis est.vtrũ in amicitia pp vtile me
surãda sit redditio vtilitate recipientis vel bñficio dantis.
Rõnẽ huiᵘ dubõnis assignat et est:qꝛ illi q recipiũt bñficia
qñqȝ intẽdũt paruificare bñficia recepta dicentes se talia re/
cepisse a bñfactorib⁹ que ꝑua illis erãt ad dãdũ.et ꝙ illi de
facili poterãt recipe talia ab eis:et ecõtrario bñfactores vo
lẽtes magnificare sua bñficia dicũt se cõtulisse maxia eoꝝ
que habebãt:et q̃lia nõ poterãt ab alijs recipe:et ꝙ ea ꝯtu/
lerũt in magnis ꝑiculis et in magnis necessitatib⁹ eoꝝ q be
neficia recipiũt vel sui ipsoꝝ qui bñficia contulerunt.

C An qa amicitia est ob vtilitatẽ:vtilitas eiᵘ qui bñfi/
ciũ suscepit mẽsura est statuẽda. Hic est eni q idiget:
et huic fert opẽ vt accepturus eq̃lẽ:tãtũ igit̃ auxilium
fuit quãtũ vtilitatis habuit hic. Et reddẽdũ est igitur
tãtũ

A tātū quātū ipse consecutus est: vel ēt plus: est eni magis honestū. In amicitijs aūt que sūt ob virtutē accusationes qdē nō sunt. Mēsure autē similis est electio eius qui beneficiū contulit. Id eni qđ est virtutis ac moris precipuum in electione consistit.

¶ Igitur pp vtile qdem amicitia existe patiētis vtilitas mēsura est. Iste eniʒ indigēs ⁊ sufficit ipsi ⁊ assumēs eq̄le: tātū igitur fiet adiutorium quātū iste iuuat ⁊ reddēdū est ipsi quātū acceperit ⁊ plus: melius eni. ¶ In his aūt que fm ꝟtutē accusationes qdē nō sunt: mēsure aūt assimilat operantis electio. virtutis enim ⁊ moris in electione principale est.

B ¶ Hec est 2ª pticula quarte ptis: in qua soluit dubitationē: ⁊ hec est solo q in amicitia pp vtile mēsura retributionis est vtilitas patiētis .i. recipiētis bn̄ficiū. Ille eniʒ q idiguit bn̄ficio sufficit ei q tētet reddere eq̄lē retributionē bn̄factori: ita q bn̄factor recipiat eꝫ tātū adiutoriū a bn̄ passo q̄tū ille fuit adiutus. vn̄ tātū dʒ reddere q̄tuʒ accepit de adiutorio: ⁊ si plus fiat melius est: sufficit tn̄ q vtriqʒ eq̄le cōmodū pueniat. [In his aūt q̄ fm ꝟtutē.] In amicitijs aūt fm ꝟtutē nō fiunt accusationes vt dictuʒ est supra: est tn̄ in eis faciēda cōpensatio: ⁊ est in eis aliqd sile mēsure ⁊ illđ est electio vel volūtas cōferētis bn̄ficiū: qm̄ mensura vniuscuiusqʒ gn̄is est illđ qđ est pncipale in illo gn̄e: sʒ pncipalitas ꝟtutis ⁊ moris cōsistit in electione: ⁊ iđ in amicitia q̄ est fm ꝟtutē dʒ fieri recōpēsatio fʒ volūtatē illi⁹ qui bn̄ficiū ꝯtulit: ⁊ si puū auxiliū ꝯsecut⁹ sit recipiēs ex hoc: ⁊ pōt h̄ poni ꝯ 51ª .s. q in amicitia fm ꝟtutē electio ꝯferētis est mēsura retributiōis faciende q̄ pbaꝛ sic. Mensura in vnoquoqʒ gn̄e est illđ qđ est pncipale in illo gn̄e: sʒ in gn̄e moꝝ seu ꝟtutū electio opantis est pncipalissima. igitur in amicitia fʒ ꝟtutē electio est mēsura retributionis faciēde.

51ª ꝯclo sui⁹ .s. li.

C

Capitulū secundū

tractat⁹ tertij: in quo ostendit qūo accusatiōes ⁊ querele fiūt in amicitijs psonaꝝ ineq̄liū: q̄rū vna est superexcedēs ⁊ alia superexcessa: qualr̄ in tali amicitia vterqʒ amicorū dignificat se plus debere hr̄e: qđ veꝝ est: nō tn̄ de eadē re: sʒ superexcellēs plus dʒ hr̄e d̄ honore: ⁊ superexcessus plus de lucro: ⁊ cū nō possit retribui cōdignuʒ sufficit q posse: ⁊ qꝛ fili⁹ nō pōt retribuere cōdignū patri sed semp remanet debitor: plus nō pōt abnegare patrē: sʒ pr̄ possit abnegare filium pꝑter filij supabundantē maliciam.

¶ At vo dissentiūt ⁊ in amicitijs que in excellētia cōsistūt: nā vterqʒ dignū existimat plus habere. Atqʒ cuʒ hoc non fit dissoluiꝛ amicitia.

D

Cap. 2m 3cn. 8 li. ethi. p̄go ca.

Differunt aūt in his ⁊ que fʒ superexcellentiā amicitijs: dignificat aūt vterqʒ plus habere. Cum autez non hoc fiat dissoluitur amicitia.

Istud est 2m caplm tractat⁹ tertij libri. 8. in quo determinat qualr̄ fiūt accusatiōes ⁊ querele in amicitijs psonaꝝ ineq̄liuʒ. ⁊ ꝯtinet tres ptes pncipales. In p° narrat ꝯtrouersiaʒ ⁊ discordiā amicoꝝ: q̄ in talibus amicitijs fieri cōsueuit. assignādo cū hoc discordie rōneʒ. In 2° pte ibi [Videꝛ aūt vterqʒ.] determinat ꝟitatē dubitationis discordie. In 3° ibi [Propter qđ ⁊ vtriqʒ videbiꝛ.] infert qđdaʒ correlariū ex p̄dictis. Pria ps cōtinet duas pticulas. In p° ponit discordiā ⁊ querelā q̄ in talibus solet fieri. In 2° ibi [Existimāt eniʒ.] ponit rōnē discordie seu querele. In p° igiꝛ pticula dicit q in amicitijs q̄ sunt fʒ su-

Desi. ca. inc. 3. di° in tres ptes pa.

perexcellētiā vr̄ esse quedā diā ⁊ discordia inter amicos: dū vterqʒ .s. superexcellēs ⁊ superexcessus dignum reputat q ipse plus habeat: ⁊ cū h̄ nō fiat dissoluiꝛ amicitia. E

¶ Qui nāqʒ p̄stabilior est: plus hr̄e oportere se putat. Plus .n. tribuēdū est bono. Eadē censet ⁊ q magis vtilis est. Si nāqʒ qspiā inutilis sit: nō equale inquint ipm hr̄e oportere. Subministrationē .n. ⁊ nō amicitiā fieri dicūt: si nō p dignitate operū ea fuerint que ab amicitia fiunt. Nā vt in pecuniaꝝ societate plus ij capiunt. qui plures pecunias cōferūt: sic arbitraꝛ ⁊ in amicitia fieri oportere: q vo eget ⁊ q est inferior cōtra. Ad amicuʒ nāqʒ boni aspectare censet egētibus opem ferre. Quid .n. pdest inquiunt amicū esse quēpiam studioso viro aut potenti si nihil cōsecuturus sit inde.

¶ Existimant eniʒ melior cōuenire ipsi plus habere. bono eni tribui plus: silr̄ aūt ⁊ vtilior. Inutilē eniʒ existē nō aiunt oportere eq̄le hr̄e: ministrationē eniʒ ferri: ⁊ nō amicitiā: si nō fʒ dignitatem operū erunt que ex amicitia. Existimāt eniʒ queadmodū in pecuniaꝝ cōicationē plura accipiūt cōferētes plura sic oportere ⁊ in amicitia. ¶ Indigēs aūt ⁊ deterior ecōuerso. Amici eni boni eē suffīcē idigētib⁹. Quid .n. aiūt vtile studioso vel potēti amicū esse nihil recepturū. F

¶ Hec est 2ª pticula p̄me ptis in qua Phs assignat rōnem discordie p̄dicte. ⁊ p° ponit rōnē superexcedētiū. 2° rōnē superexcessoꝝ. Dicit igiꝛ q̄tū ad amicitiā que est fm ꝟtutē existimaꝛ q ꝯueniēs sit q ille q est melior hēat plus: si enim bono debeat tribui bo^m vr̄ seq q meliori debeat plus tribui de bono. Silr̄ est in amicitia q̄ est fm vtile ille qui est vtilior estimat q plus debeat hr̄e: nō eni vr̄ rōnale q minus vtilis recipiat eq̄lia aut tāta sicut ille q est magis vtilis: accidit eniʒ q̄dā ministratio .i. seruitus ⁊ nō amicitia si cōmoda q̄ ex amicitia pueniūt nō distribuanꝛ fʒ dignitatē opeꝝ: vt .s. ille q maiorē vtilitatez facit plus de vtilitate hēat. Estimat .n. q sicut ex mercaturis ex cōi pecunia: illi plus debēt recipe q plus de pecunia posuerunt: ita debeat fieri de amicitia q q plura posuit ad amicitiā plura dēat recipe. [Indigens aūt ⁊ deterior.] Inferiores ⁊ superexcessi iducūt p se rōnē ꝯrio: idigēs in amicitia vtilis ⁊ deterior in amicitia fʒ ꝟtutē dicūt q ad amicū superexcellētē in bono ptinet q ipse sufficiēter puideat amicis idigētib⁹. Nulla eni vr̄ vtilitas q aliqs iferior esset amicus alicuius superioris vel magis ꝟtuosi vel potētis: si nihil vel modicuʒ ab eo recipe debeat. vn̄ superexcellētes dicūt se d̄bere plus hr̄e: qꝛ sunt meliores ⁊ plus boni faciūt: ⁊ superexcessi dicūt se plus debere hr̄e qꝛ plus indigent. G

¶ Videꝛ autem vterqʒ recte censere. Atqʒ plus qdem vtrisqʒ est ex amicitia tribuendū nō tn̄ eiusdē rei. Sʒ excellenti qdē honoris: egenti aūt lucri. Virtutis .n. ⁊ beneficētie premiū honos est: indigētie vo auxiliū: lucrū. Hoc ita se hr̄e ⁊ in reb⁹ publicis cōstat. Nō .n. his honoraꝛ q nihil boni reip. prestat. Id .n. qđ est publicū ei tribuiꝛ q bn̄ficia in remp. cōfert. At honor publicū est. Nō eniʒ fit vt silr̄ qsq̄ʒ pecunias a repu. atqʒ honorē accipiat. Nemo nāqʒ fert in oib⁹ min⁹ hr̄e. Qui igiꝛ in pecunijs iminuiꝛ ei honorē tribuūt. Qui vo munera suscepit ei pecunias dant. Qđ eniʒ fit pro dignitate: id equat ⁊ cōseruat amicitiā vt est dictū. Sic igiꝛ H

I τ iis est agendū atq3 cōgrediēdū q ipares sunt. Et is q in pecunijs aut v̄tute vtilitatē accipit reddat hono rez op3 id reddēdo qđ pōt. Amicitia nāq3 id exposcit qđ fieri pōt: nō id qđ est pro dignitate. Neq3.n.in oib⁹ est vt in honorib⁹ erga deos aut parētes. Nemo eni3 vnq̄3 dignū reddere pōt. S3 q quoad pōt obseq̄t: bonus τ equus esse videtur.

2ª ps ca. ℂ Videt̄ aūt vterq3 recte significare: τ oporte re vtiq3 plus tribuere ex amicitia nō ex eodē: s3 superexcellēti qdem honoris indigenti aūt lucri. ℂ Virtutis qdē eni τ bn̄ficij: honor est retribu tio: idigētie aūt auxiliū lucrum. ℂ Sic aūt hēc hec τ in vrbanitatib⁹ videt̄: Nō enim honorat̄

K q nullū bonū cōi tribuit: cōe eni3 dat̄ ei q cōe be neficat: honor aūt cōe. Nō eni3 est simul ditari a cōib⁹ τ honorari. In oib⁹ eni3 minus nullus expectat: ei aūt q circa pecunias minorat̄ hono rē tribuunt: τ dona expectanti pecunias: q̄ s̄m dignitatē eni3 adequat τ saluat amicitiā: quēad modū dictū est. Sic itaq3 τ in eq̄lib⁹ associan dum τ ei qui in pecunias vtilis est: vt in v̄tute honorē reddēdū tribuētē q̄ cōtingit. ℂ Possi bile eni3 amicitia reqrit nō qđ s̄m dignitatem. Neq3 eni est in oibus quēadmodū in his q̄ ad deos honoribus τ parentes. Nullus enim s̄m dignitatem aliqn̄ vtiq3 retribuit. In potentia3

L aūt famulans epyiches esse videt̄.

ℂ Hec est 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i. in qua determinat veritatē dubitationis reducēdo dictos discordes ad ꝯcordiā. d. q̄ vterq3. s. tā supior q̄3 iferior videt̄ recte significare. i. existimare illud qđ est dignū q̄ op3 vtriq3 plus tribui ex amicitia: nō tn̄ de eadē re: sed ei q superexcellit op3 plus dari de honore: τ ei qui indiget plus dari de lucro. [Virtutis quidē eni.] Probat qđ supposuit. s. q̄ superexcellēti est plus

52ª pclo hui⁹.8.li. tribuendū de honore τ indigēti plus de lucro: τ h̄ est ꝯ 52ª que p̄bat̄ dupl'r. s. per rōnē τ per exēplū: per rōnē sic. vnicuiq3 est tribuēdū plus de illo qđ est ei magi p̄priū p operib⁹ suis: τ quo est magis dign⁹. s3 honor est p̄pria retributio p opibus virtutis τ p bn̄ficijs ipēsis in qb⁹ maiores excedūt τ p̄pria retributio idigēti est auxiliū ꝯ indigētiā quā superexcelsi patiunt̄: τ p lucrū p̄stat̄ auxiliū: igit̄ superexcedē ti qui dignus est honore plus retribuēdū de honore τ indi

M gēti plus de lucro. [Sic aūt hēc.] Probat̄ eadē ꝯ per exē plum tale. [In vrbanitatib⁹.] i. in exhibitionibus ciuiū regētiū ciuitatē videmus sic eē: q̄ qbusdā tribuūt honorē: et qbusdā lucrū: superexcellētib⁹ eni qui aliqđ bonū ciuitati cō tulerūt dat̄ cōe bonū qđ est honor: indigētib⁹ v̄o τ superexcessis qui p̄p sua seruitia expectant bona siue dona dat̄ lucrū: siue attribuūt pecunias. Nō eni de facili ꝯtingit q̄ aliquis a cōitate sil' diuitias τ honores recipiat. [Nullus eni3 expectat min⁹ in oibus.] Hoc est nullus sustineret q̄ in oibus diminueret̄. s. tā q̄tū ad honores q̄3 quātū ad diuitias: sed ei q est diminut⁹ in pecunijs p̄p expensas quas fecit in seruitiū cōitatis tribuūt gubernatores ciuitatis honorē: eis aūt qui p̄p sua seruitia expectāt dona attribuūt pecunias: τ sicut in ciuib⁹ superexcellētib⁹ p̄p bona magna que fecerunt cōitati attribuunt̄ honores: τ minoribus idigētib⁹ q seruitia fecerūt p cōitate qui lucrū expectāt p seruitijs attribuunt pecunias: sic d3 eē in amicitijs q̄ vnicuiq3 amico tribuendū est s̄m dignitatē: per h̄ eni3 seruat̄ amicitia. Sic igit̄ ciuitates qbusdā exhibēt honores τ qbusdā pecunias s̄m eoꝝ dignitatē sic faciēdū est in amicitijs: qn̄ amici sunt inequales: τ ei qui magis vtilis fuit in acqrendo pecunias vel opa virtuosa pegit reddat̄ honor: q̄uis nō tātū valeat q̄tū opatio virtut: vn̄ retributio d3 fieri: τ si nō de equalenti tn̄ de eo qđ fieri pōt. [Possibile.n.] S3 aliqs forte diceret q̄ eq̄litas in amicitijs d3 obseruari: τ per ꝯn̄s d3 equalēs retributio fieri τ s̄m dignitatē. Istud remouet Phus. d. q̄ amicitia reqrit illud qđ pōt fieri τ nō semp s̄m dignitatē:

53ª pclo hui⁹.8.li. τ h̄ pōt poni ꝯ 53ª. s. q̄ in amicitijs nō semp est retributio faciēda s̄m dignitatē sic intelligēdo q̄ non semp d3 retribui tātū quātū est dignū: ita q̄ ille cui sit retributio non sit maiori dignus: τ hec ꝯ p̄bat̄ sic. In amicitia q̄ est hois ad deum τ filioꝝ ad parētes nō pōt fieri retributio cōdigna: imo quātūcūq3 hō honoraret deū vel filij parētes adhuc

O magis tenent̄: τ sic est de q̄libet alio bn̄ficio tribuēdo deo aut parentibus: si tn̄ aliqs famulet̄ deo τ parētib⁹ s̄m suā potentiā vr̄ esse epyiches. i. virtuosus. ℂ Intelligēdū q̄ q̄r Notandū hō totū suū esse h3 a deo τ a parētib⁹ τ eis nō pōt tribuere esse nec equalens: ideo nullus homo potest deo vel parentibus condignā retributionem tribuere.

ℂ Quapp̄ cōstat patrē qdem nō licere filio abdicare. Filiū aūt patri licere. Debētē.n. reddere op3. At qcqd egerit: nihil vnq̄3 iis dignu3 fecerit que a p̄re suscepit. Quare semp d3. Quib⁹ aūt debet̄ potestas est dimittēdi: igit̄ τ p̄ri. Simul aūt nemo forsitan vnq̄3 se moue re vr̄ nisi sile exuperet prauitate. Nā absq3 amicitia na turali humanū est auxiliū nō negare. Illi aūt fugiēdū est aut nō studēdū opē afferre cū sit prauus. Pleriq3 eni3 suscipere bn̄ficia volunt: cōferre aūt volūt: ac fu

P giunt vt inutile. S3 de is qdē cousq3 sit dictum.

ℂ Propter qđ τ vtiq3 videbit̄ nō licere filio pa 3ª ps c. trē abnegare: patri aūt filiū: debitū eni3 reddē dū. Nihil aūt faciēs dignū eoꝝ que subfuerūt opatus est: quare semp d3. Quib⁹ aūt debetur potestas est dimitte dei τ p̄ri vtiq3. ℂ Simul aūt forte nullus aliqn̄ recedere vr̄ nisi superexcel lente in malitia: sine eni3 nāli amicitia auxilium humanū nō expelli. Huic aūt fugiēdū vel non studendū sufficere malo existēti: bn̄ accipe enim multi volunt: facere aūt fugiunt vt inutile. De his autem intantū dictum est.

Q ℂ Hec est 3ª ps hui⁹ capl'i in qua Phs ex p̄dictis infert qđdā correlariū: τ est q̄ nō licet filio abnegare patre3: τ h̄ est ꝯclo 54ª: τ vltima huius libri: τ itelligo per abnegare ali 54ª pclo hui⁹.8.li. quē oino dimittere ip3 de ipso nō curādo nec ei aliqđ bn̄ficiū exhibēdo. ꝯ p̄bat̄ sic. Ille qui semp remanet d̄bitor ad bn̄faciēdu3 alicui nō licet ipm abnegare sibi nō bn̄faciendo: sed fili⁹ semp remanet debitor ad bn̄faciēdū patri. igit̄ nō licet filiū abnegare patrē. Maior est manifesta: qm̄ nō licet debitorē nunq̄3 reddere debitu3. τ minor: ē p3: q̄r fili⁹ nunq̄3 pōt aliqđ cōdignū facere patri p bn̄ficijs receptis a patre: τ ideo semp remanet debitor eius: τ sic p̄ma ps ꝯn̄is p3. τ 2ª ps p3 ex h̄ q̄ ille cui debet̄ h3 p̄tātē dimittēdi eos q ei debēt: τ ita p̄r h3 p̄tātē dimittēdi τ abnegādi filium. [Simul aūt forte.] Narrat q̄ sil' cū h̄ q̄ nō lic3 filio abne gare p̄re3: nullus filius de facto vr̄ recedere a p̄re abnegādo ipm nisi forte p̄p supabūdātē malitiā. Nā p̄p amicitiā

nālem

A nālē que est iter filiū ꝛ pr̄ez:inhumanū est φ fili⁹ expellat
patrē q sibi intātū auxiliat⁹ est dando sibi esse:nutritionē
ꝛ disciplinā. Sȝ si fili⁹ sit malus pr̄ dȝ eū refugere aut ipȝ
oino dimittere:aut nō multū curādo φ ei sufficiēter ꝓui/
deat:qꝛ forte ꝑ hoc sua malitia cresceret. Multi aūt sūt q
volunt bn̄ accipere ab alijs:sed facere alijs fugiunt tanq̄
inutile. De his aūt que ad species amicitie ptinent intā/
tū dictū. Et in hoc terminat expositio.8.libri.

℄ Incipit Liber nonus Ethicorum.

Ethicorū liber nonus.

Iber nonus qui est de ꝓprieta/
tibus amicitie cōti/
net tres tractatus. Primus est de cōserua/
tione ꝛ dissolutione ꝛ opib⁹ amicitie. In 2°
tractatu ibi[Dubitat āt vtꝝ opȝ.]mouet
ꝛ soluit dubitationē ex pte ipsius amātis.
B In 3° tractatu ibi[Utrū igr̄ ꝗplurimos.]
Tra. pm⁹ h.9. mouet ꝛ soluit dubitationeȝ ex pte amatoꝝ. Primus tra/
ctatus cōtinet.7.capl'a. p̄m capl'm est de ꝯseruatione ami/
citie ꝛ de accusationib⁹ ꝛ querelis que fiunt in amicitijs ꝛ
remedijs earūdē. In 2° ca° ibi[Dubitationē aūt hn̄t.]mo
uent ꝛ soluunt q̄dā dubitationes circa recōpēsationes s̄ȝ
quas amicitia cōseruat. In 3° ca° ibi[Habȝ aūt dubōnē.]
determinat de dissolōne amicitie. In 4° ca° ibi[Amicabi
lia aūt.]determinat de opib⁹ amicitie in gn̄āli ponēdo ori
ginē opeꝝ amicitie:ꝛ ostēdēdo q̄ ꝛ quot sunt opa amicitie
ꝛ qualr̄ diuersi diuersimode se hn̄t ad illa. In 5° cap° ibi
[Beniuolētia aūt.]determinat in spāli de opere amicitie
qḋ est beniuolētia. In 6° ca° ibi[Amicabile aūt.]determi
nat de cōcordia in spāli que est aliud opus amicitie. In 7°
cap° ibi[Benefactores aūt.]determinat in spāli de 3° ope
amicitie qḋ est bn̄ficētia. In p̄mo igit ca° narrat φ in dis/
similib⁹ amicitijs analogū equat ꝛ saluat amicitiā queād/
modū equat ꝛ saluat politicā cōicationē cuius est mēsura
numisma: ꝛ φ in amicitia accidit accusatio ꝛ dissolutio
C amicitie cū amantes nō ꝓꝓ idē amant:sed h̄ ꝓꝓ delectabi
le:h̄ aūt ꝓꝓ vtile:ꝛ ꝓꝓ hoc dissoluit amicitia cum nō fiāt
gr̄a quoꝝ amabāt:deinde φ cōtēdūt cū altera ad inuiceȝ
ipsis fiunt q̄ȝ que appetūt:qḋqȝ in liberali cōicatione non
ante dātis s̄ȝ pacciplētis est ordinare dignitateȝ redditio/
nis:ꝛ φ pacciplētes ꝛ nō reddētes qḋ ꝓmiserūt:vt sophi/
ste rōnabilr̄ sunt accusabiles. Antedātes aūt ꝛ paccipien/
tes nō ꝓꝓ confessionē ministrationis sunt inaccusabiles ꝛ
in his mensura antedātis electio sicut in cōicātibus phia:
φ nō existēte dante tali sed in lucrū q̄nqȝ mēsurat ambo/
ruȝ consensus:s̄m veritatē aūt paccipiētis est mensurare
dignitatem retributionis non s̄m φ posterius sed s̄m φ
ante habere appreciatus est.

D ℄ In oibus amicitijs q̄ sunt dissimiles sp̄e cōparatio
rōnū equat atqȝ cōseruat amicitiā vt est dictū: vt ꝛ in
ciuili societate:sutori ꝓ calciamētis:ꝛ textori ꝛ ceteris
ꝓ dignitate ꝑmutatio fit. Atqȝ hic qdē cōis habetur
mēsura numus ipse:ad quē oia referūt ꝛ q̄ mēsurant.

Caput p̄m trac. p. 9. h. ethi. p̄° ps. c.

N oib⁹ aūt dissilluȝ spēꝝ amicitijs
analogū vtiqȝ equat ꝛ saluat amici
tiā queādmodū dictū est:puta ꝛ in
politica coriario ꝓ calciamētis retri
butio fit s̄ȝ dignitatē ꝛ textori ꝛ reli
qs. ℄ Hic qdē igr̄ iuēta est cōis mēsura numis
ma:ꝛ ad h̄ vtiqȝ oia referunt ꝛ hic mēsurant.

Primi. c. trac. p. di° in duas p° tes pn.

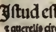

Istud est p̄m capm̄ istius libri:in quo determinat de
ꝯseruatione amicitie ꝛ de accusationibus
ꝛ querelis circa amicitias:ꝛ de remedijs ꝯ hȝ accusatiōes
ꝛ cōtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ma narrat qualr̄ ami/ E
citia ꝑsonaꝝ dissimiliū cōseruat ꝛ qualr̄ ꝓꝓ defectū retri
butionis analogi fuit accusationes ꝛ querele. In 2° pte ibi
[Dignitatē vtriusqȝ.]docet remedia ꝯtra accusatiōes an/
tedictas. Pria ps cōtinet duas pticulas. In p̄ma narra: ꝑ
qd amicitia dissimiliuȝ ꝑsonaꝝ ꝯseruat. In 2° pticula ibi
[In amicitia.aūt.]narrat qualr̄ in amicitijs ꝓꝓ defectuȝ
retributionis analogi fiunt accusationes ꝛ querele. In p̄°
igit pticula p̄mo narrat qualr̄ amicitia dissimiliū ꝑsonaꝝ
ꝯseruat. Nā de ꝯseruatione amicitie ꝑsonaꝝ equaliuȝ est
manifestū qualr̄ cōseruat:qꝛ ꝑ hoc φ eq̄le seu eqpollens
reddit. Narrat igit φ amicitia ꝑsonaꝝ dissimiliū:cuius/
modi est amicitia p̄ris ad filiū ꝛ regis ad subditū ꝯseruat
ꝑ exhibitionē analogi.i.ꝑ hoc φ vtriqȝ exhibet ꝓportio/
nale.ꝛ ponit exēplū ꝛ est φ sicut iustitia politica cōseruat
per hoc φ vnicuiqȝ reddit ꝓportionale.vbi gr̄a. Naȝ s̄m F
iustitiā politicā coriario ꝓ calciamētis q̄ dedit fit retribu
tio s̄m dignitatē ꝛ s̄m ꝓportionē valoris calciamētorū:ꝛ
idē est de textore ꝛ alijs artificib⁹. Si eniȝ coriarius velit
aut debeat recipe frumētū ꝓ calciamētis dȝ recipere tātū
de frumēto q̄tū valent calciamēta:alr̄ nō fieret cōmuta/
tio iusta:ꝛ sicut ꝑ exhibitionē ꝓportionalis ꝯseruat iusti/
tia politica:ita amicitia ꝯseruat ꝑ exhibitionē ꝓportiona/
lis.[Hic qdē igit.]Uerūtn̄ nō est oino sile de cōicatione
s̄m iustitiā politicā ꝛ de cōicatione s̄ȝ amicitiā:qꝛ in iusti/
tia politica facilr̄ sciri pōt vtrum reddat ꝓportionale vel
nō:qꝛ in cōicatione politica inuēta est q̄dā mēsura cōis.s.
numisma ad qḋ sicut ad mēsurā oia hȝ cōmutabilia hn̄t
referri ꝛ coꝝ preciū per numisma mēsurari:ꝛ iō in cōica/
tione politica est certū qd ꝓ quo sit reddēdū.vbi gr̄a. Si
coriarius ꝓ calciamētis dȝ recipe frumētū ꝛ dubitat q̄tū
de frumēto dȝ recipe recurrēdū est ad cōem mēsurā.s.ad G
numisma:ꝛ vidēdū est q̄t numismata valēt illa calciamē/
ta:ꝛ si calciamēta valēt.6.numismata retribuēdū est fru/
mētū valēs.6.numismata vt modiū frumēti:posito φ mo/
dius frumēti valeat.6.numismata:ꝛ sic ꝑ numisma qḋ est
mēsura cōis facilr̄ pōt sciri qd ꝓ quo sit reddēdū s̄ȝ iusti/
tiā politicā:sed nō est sic de amicitia. Nā ea q̄ cōicant s̄m
amicitiā cuiusmodi sūt affect⁹ interiores ꝛ obsequia ami/
coꝝ nō hn̄t hȝ mensurā:vel si habeant illa nō est manife/
sta:non enim hȝ affectiones ꝛ obseq̄a possunt pecunia ap/
preciari aut numismate mensurari.

℄ In amatoria aūt amicitia interdū amator querit φ
supra modū amans nō vicissim amat:nihil hn̄s forte
amabile:interdū is q adamat qḋ cū prius cūcta polli
ceret:nunc nihil facit. Fiunt aūt talia:cū ille qdem ob
voluptatē adamatū:hic aūt ob vtilitatē diligit ama/
torē:ꝛ hec nō assunt vtrisqȝ. Nā cū ꝓꝓ hec sit amicitia
fit dissolutio:cū ea nō fiunt gr̄a quoꝝ amabāt. Nō.n. H
se mutuo amabāt:sed ea q̄ inerant:que non ꝑmanent.
Quapꝓꝓ tales ꝛ amicitie sunt. Moꝝ vō amicitia cū ꝑ
se sit ꝑmanet vt dictū est:dissentiunt aūt ꝛ cū alia fiūt
ipsis:ꝛ ea q̄ appetunt. Est.n.sil'e ac si nihil fieret cū nō
id assequit qḋ affectat. Quale fecit ꝛ q citharedo polli/
cebat quāto meli⁹ cātaret se plura daturū. Postridie
vō reposcēti ꝓmissa voluptatē reddidisse dixit ꝓ volu
ptate. Si igit vterqȝ h̄ affectaret satis vtiqȝ h̄ret. Sin
vō ille voluptatē:hic lucrū affectabat:alter hȝ:alter
nō hȝ:nō hn̄ sese hȝ ip̄a societas. Quoꝝ.n.idiget vnus/
q̄sqȝ:hec ꝛ asseq vult:ꝛ hoꝝ gr̄a dabit ea q̄ hȝ.

℄ In amicitia aūt q̄nqȝ qdē amator accusat:qm̄
supamans nō redamat nihil hn̄s amabile:si sic

I cõtingat:multotiẽs aũt amatus:qm̃ plus repro
mittens:oia tñ nihil pficit. ℂ Accidũt aũt talia
cũ hic qdẽ pp delectationẽ amatũ amet:hic aũt
pp vtile amatorẽ:hec aũt nõ ambobus existũt:
ppter h enim amicitia existẽte dissolutio fit cũ
nõ fiant quoꝝ grã amabãt:nõ enim ipsos ama/
bant sꝫ existẽtia nõ manẽtia entia. Propter qđ
tales ⁊ amicitie. Que aũt moꝝ ſm seipsaꝫ exi/
stens manet queadmodũ dictũ est. ℂ Cõtẽdũt
aũt ⁊ cũ altera fiant ipsis ⁊ q̃ nõ appetũt:ſile.n.
ei qđ est nihil fieri cũ eo qđ appetit nõ potit̃:pu
ta ⁊ cytharedo repromittẽs quãto meli⁹ cane/
K ret tanto plus:in mane aũt expetẽti pmissiões:
pro delectatione delectationẽ reddidisse dixit:
sigdẽ igit̃ vterqꝫ hoc volebat sufficiẽter vtiqꝫ
habuit:si aũt hic qdẽ delectationem:hic aũt lu-
crũ:⁊ h qdẽ hꝫ:hic aũt nõ:nõ vtiqꝫ erit qđ ſm
cõicationẽ bñ. Quibus enĩ idigens existit his
⁊ attẽdit:⁊ illius qdẽ gratia hec dabit.

ℂ Hec est 2ª pticula pme ptis:in qua phs narrat qualr̃ in
amicitijs pp defectũ retributionis analogi fiunt accusatio
nes ⁊ querele pp hoc.s.ꝙ nõ fit debita recõpẽsatio amici/
tie:⁊ hoc cõtingit dupl'r. Aut qꝛ nõ fit recõpẽsatio interio/
ris affectus.s.act⁹ interioris amicitie q est amare:aut qꝛ nõ
recõpensant̃ ſm dignitatẽ bona exteriora q̃ querebant̃:
aut qꝛ recõpensant̃ alia bona q̃ꝫ que querebant̃:fit enim
qñqꝫ accusatio p hoc ꝙ nõ recõpensat̃ interior affectus.
L Amator.n.qñqꝫ accusat amatũ pp hoc ꝙ ipse supabũdã/
ter amat ⁊ nõ redamat̃ ab amato:⁊ hꝰ accusatio est qñqꝫ
iusta ⁊ qñqꝫ iniusta:qꝛ si amator sit dignus redamatione
est accusatio iusta. Si aũt amator nihil in se hꝫ vñ sit di/
gnus amari tũc est accusatio iniusta. E cõtrario autem qñ
amat⁹ accusat amatorẽ pro eo ꝙ amator pus pmisit sibi
oia vel plura:⁊ tandẽ nihil pfecit vel parũ:⁊ hoc mõ fit
accusatio p eo ꝙ nõ recõpensant̃ ſm dignitatẽ bona que
querebant̃. [Accidũt aũt talia.] Dicte accusatiões pp de/
fectũ recõpensatiõis bonoꝝ exterioꝝ accidũt in amicitijs
pp vtile ⁊ delectabile. Cũ enĩ nõ fit recõpensatio vtilis p
delectabili:vel eꝰ:qđ ptingit cũ pdicta nõ exhibẽt aut nõ
exhibent̃:tũc fit accusatio ⁊ dissoluunt̃ hꝰ amicitie:qꝛ ami
ci ſm istas amicitias nõ se amabãt pp seipsos sed pp pre/
dicta.s.pp vtilitatẽ vel delectationẽ:sed amicitia bonoꝝ
est pmanẽs sic dictũ est. Nã amici pp istã amicitiã amant
M se pp se. [Cõtendũt aũt.] Adhuc aũt fiũt accusationes pp
hoc ꝙ nõ fit recõpensatio illius qđ querebat̃:sed alicuius
rei alteri⁹. Cũ enĩ vnus amicoꝝ nõ tribuit alteri illud qđ
desiderat:sed aliud/ſile est ac si nihil tribueret. Exẽplum
ponit phs de quodã cytharedo cui qdam pmisit ꝙ q̃ꝫto
melius caneret tãto plus ei daret:postmodũ cũ cythare/
dus in mane petiuisset repromissiones sibi adimpleri:rñ/
dit pmissor ꝙ ipse repromissiones cõpleuit:qꝛ p delecta/
tione reddidit sibi delectationẽ:forsitan pmissor i aliquo
delectauerat cytharedũ:⁊ sic cytharedus querebat dele/
ctationẽ sufficiẽter erat recõpẽsatio facta. Si vo pmissor
querebat delectationẽ ⁊ cytharedus lucrũ nõ fuit sufficiẽs
recõpensatio facta:qꝛ vnus habuit qđ querebat ⁊ ali⁹ non
habuit qđ querebat. Ille.n.q recõpensat exhibẽdo bene/
ficiũ impensũ dꝫ attẽdere ad illa quibus ille indiget cui
exhibet:⁊ qđ ille cui fit exhibitio desiderat p recõpẽsatio
ne:⁊ talia dꝫ exhibẽs dare grã bñficij sibi facti.

ℂ Vtrius aũt est estimationẽ facere:eius ne q dat̃:aut N
ei⁹ q primo accepit. Nã q dat vꝛ illi pmittere:qđ qdẽ
⁊ Prothagorã fecisse aiunt. Cũ enĩ docuisset ea q̃ p/
fitebat̃:discipulũ estimare iubebat:quãti ipsi viderent
tur ea q̃ scit:⁊ tãtũ accipiebat. Nõnullis aũt in talibus
satis est illud. Sufficiens socio merces sane est statuẽ
da. Qui vo prius acceperũt argẽtũ:deinde nihil eoꝝ
que pmiserũt ob exuperationẽ pmissionũ efficiũt:meri
to incusant̃. Nõ.n.pficiũt ea q̃ pepigerũt. Hoc aũt for
tasse sophiste facere cõpellunt̃:qꝛ nemo daret p iis q̃
sciunt argentũ. Hi igitur ea p qbus acceperũt merce/
dem nõ efficientes merito accusantur.

ℂ Dignitatẽ aũt vtriusqꝫ ordiare est antedantis 2ª ps ca.
vel paccipiẽtis. Qui enĩ antedat vꝛ pcedere illi O
qđ aiunt ⁊ pythagorã facere:cũ enim doceret
quẽqꝫ honorare discẽtẽ iussit qñ vꝛ digna scire:
⁊ accipiebat tãtũ. In talib⁹ aũt qbusdã sufficit
h:merces aũt viro. ℂ Preaccipiẽtes aũt argẽ/
tũ. Deinde nihil faciẽtes eoꝝ q̃ dixerũt pp sup/
abũdãtiã repromissionũ cõueniẽter in accusa/
tionib⁹ fiunt. Non.n.pficiũt q̃ cõfessi sunt:hoc
aũt forte facere sophiste cogunt̃ pp nullũ vtiqꝫ
dare argẽtũ p qbus sciũt. Isti qdem igit̃ quoꝝ
accipiebant mercedẽ nõ facientes cõuenienter
in accusationibus sunt.

ℂ Hec est 2ª pars pncipalis hui⁹ capl'i:in qua phs docet P
remedia ptra pdictas accusatiões.⁊ ptinet duas pticulas:
qꝛ enĩ p recõpensationẽ cõdignã cõseruat̃ amicitia ⁊ pp
defectũ recõpensationis cõdigne fiũt accusationes ⁊ que/
rele:iõ in pma pticula ostẽdit phs ad quẽ ptinet estima/
re cõdignã recõpẽsationem in amicitijs. In 2ª pticula ibi
[In qb⁹ aũt nõ fit.] ostendit̃ quõ dꝫ fieri recõpensatio in
amicitijs. In pma igit̃ pticula narrat tria. pm̃ est ꝙ estima
tio cõdigne recõpensationis ptinet ad vtrũqꝫ.s.tã ad euꝫ
q accepit anteq̃ꝫ ad eũ q dedit añ. 2m̃ qđ narrat est ꝙ esti/
matio cõdigne recõpẽsationis vꝛ magis ptinere ad euꝫ q
accepit anteq̃ꝫ ad eũ q añ dedit. Et cã q̃re sic vꝛ est:qꝛ ille
qui añ dedit vꝛ cõcedere iudiciũ recompẽsationis illi cui
dedit.i.illi q añ recepit:⁊ ponit̃ exẽpliũ de pythagora qui
pus docens discipulos postea p doctrina quã dedit disci/
pulis recepit honores ⁊ munera a discipulis ſꝫ estimatio/
nẽ discipuloꝝ accipientiũ sciam ab eo:⁊ de his fuit cõten
tus que discipuli estimant cõdigna p scia quã ab eo rece/ Q
perant:vñ qbusdã sufficit ꝙ eis fiat recõpẽsatio ſm esti/
mationẽ recipientiũ bñficia:⁊ sic vr̃ sufficiẽter mercedẽ
recipe:q̃ merces dat̃ viro:qꝛ huiꝰ merces sufficit viro cui
dat̃:qꝛ cõtẽtus est de ea:⁊ si non sit sufficiens rei exhibite
pus:qꝛ nõ valet tãtũ q̃ꝫtũ res pus exhibita:⁊ aliquotiẽs est
e cõuerso.s.ꝙ merces data añ danti p bñficio pus recepto
sufficit rei pus exhibite:qꝛ equalet vel plus:sed nõ sufficit
viro:qꝛ vir pus dans nõ est ptent⁹ de hꝰ mercede. [Pre/
accipiẽtes aũt.] 3m̃ qđ narrat est ꝙ q̃uis iudiciũ recõpẽsa
tionis vꝛ ptinere ad illũ q pus recepit bñficiũ:tñ ex defe/
ctu illoꝝ q añ recipiũt cõtingũt iste accusationes ⁊ turba/
tiones. Multi enĩ pus accipiũt pecuniã q̃ꝫ seruiũt:⁊ dein
de nihil faciũt eoꝝ q̃ pmiserũt:⁊ hoc forte:qꝛ pmissiones
eoꝝ erant supflue.⁊ tales iuste accusant̃:qꝛ nõ pficiũt ea
que pmiserũt:⁊ hoc cogunt̃ sophiste facere:qui pmittunt
sciaꝫ p qua pre manib⁹ recipiũt pecuniã. Ipsi.n. pmittũt
qđ facere nõ pñt:qꝛ p oib⁹ q̃ sciũt nullũ argẽtuꝫ daret̃ eis
si cõmitteret̃

B fi cōmitteret arbitrio dicētiū aut iudicio sapientū.

¶ Eorū aūt in qbus subministrationis nō fit pactū: q pp seipsos exhibēt incusationib⁹ carent vt diximus: talis est.n.ea amicitia q̄ ob vtuté cōstat: remuneratioq̄z faciēda est electione: hec.n.est amici atq̄z vtutis Sic est faciēdū ꝛ in societate q̄ fit ob philosophiā. Nō eni tante dignitati pecunie equari pōt. Nec honos paris vnq̄ fiet momēti. Sed satis est forsitan vt ꝛ ad deos atq̄z parētes id qd̄ fieri pōt. Cū si datio nō fit talis sed ꝑ aliquo: maxie qdē opz forsitan retributionē fieri vt vtrisq̄z vi esse ꝑ dignitate. Si vo hoc nō accidit nō solū necessariū: verū etiā iustū eē videbit: ipm prehabentē hanc ipsā statuere: nā si quātū hic vtilitatis habuit
D aut ꝑ quāto voluptatē expetijt tātū ille receperit: dignā de hoc remunerationē habebit. Etenī in reb⁹ venalib⁹ ita fieri cōstat. Et qbusdā in locis sunt leges q̄ vetant sponte actoꝝ cōtractuū iudicia eē: ppterea q opz vnūquēq̄z ad eū q credidit sic dissolōnē facere vt societatē ꝯtraxerit. Putant.n.eū iustius esse statuere cui pmissū est q̄ eū qui pmisit. Etenim plerūq̄z non eque estimant q hūt ꝛ q accipe volūt. Sua eni cuiq̄z ꝛ ea que dat multo vr̄ pcio digna. Attamen retributio fit ea quā statuunt ii q capiunt quātitate. Opz aūt fortasse nō tanti estimare: quanti vi dignum habenti: sed quanti estimabat antea q̄ haberet.

¶ In qbus aūt nō fit pp cōfessionē ministrationis: hi qdē pp seipsos antedātes: dictū estq̄ m̄
C inaccusabiles: talis eni ꝟm ꝟtuté amicitia: ꝛ retributionē facienda ꝟm electionē est: hec enim amici ꝛ ꝟtutis. Sic aūt ꝛ faciendū in phia cōicantib⁹: nō enī ad pecunias dignitas mēsurat̄ ꝓciumq̄z exponderans non vtiq̄z fiet: sed forte qd̄ sufficiēs quēadmodū ad deos ꝛ parētes cōtingit. ¶ Nō tali aūt exn̄te datione: sz in aliquo maxie qdē forte opz retributionē fieri visā ambobus ꝟm dignitatē esse: si aūt hoc nō accidat: nō solū necessariū eē videbit̄ vtiq̄z ꝓhabētē ordinare: sz ēt iustū: quātū eni vtiq̄z iste adiutus
D est: vel ꝛ q̄to delectationē vellet vtiq̄z tātū recipiēs habebit adhuc dignitatē. Et enī in emptionib⁹ sic videt̄ factū. ¶ Alicubi aūt sunt leges.s. volūtariaꝝ ꝯuentionū vindictas nō esse: vt opportunū cui credit dissolui ad hūc quēadmodū cōicauit. Cui.n.cōcessū est hunc existimant iustius eē ordinare ꝯcedēte: multi enī nō equalr̄ appreciant̄ hūtes ꝛ volētes accipere: ꝓpria eni ꝛ q̄ dant singulis videnť multo digna: sz tn̄ retributio fit ad tātū q̄tū vtiq̄z ordināt accipiētes. ¶ Opz aūt forte in tāto appciari quātū hūti vi dignū: sz qn̄ añ hēc appreciatis est.

¶ Hec est 2ª pticula scḋe pris: in qua ostēdit̄ quō dz fieri recōpēsatio in amicitijs: ꝛ pmo ostēdit quō est recōpensatio faciēda in amicitijs: que sunt ꝟm vtutē: deinde in alijs amicitijs. Dicit igit̄ pmo q in qbusdā amicitijs in qb⁹ nō est faciēda recōpēsatio pp cōfessionē.i.pp pmissionē alicuius recōpēsationis: vbi.s.aliqd dat̄ pp seipm.i.pp illū cui
E dat̄: cuiusmodi sunt amicitie pp vtutē: in his amicitijs est recōpēsatio faciēda respiciēdo ad electionē seu ad officiū faciētis. Electio eni maxime ptinet ad amicitiā ꝛ vtutē: ꝛ amici ꝟm talē amicitiā sunt inaccusabiles: ꝛ sicut est in cōmunicatione amicitie ꝟz vtutem.s.q nō expectat̄ aliq̄ res exterior vt pecunia vel aliqd hm̄oi pro retributione: ita est in cōicatione phie inter discipulū ꝛ magr̄m. Dignitas eni phie q̄ cōicat̄ discipulo nō pōt pecunia mēsurari nec pōt discipulus equalē pciū reddere magistro: sz forte reddēdū qd̄ sufficiēs est: ꝛ sic ēt deo ꝛ parētib⁹. [Nō tali autem existente.] Viso qualr̄ est recōpensatio faciēda in amicitijs ꝟm vtutē ostēdit qualr̄ in alijs amicitijs est recōpensatio faciēda: vt in amicitijs pp vtile ꝛ delectabile: ꝛ dicit q in alijs amicitijs in qbus nō fit exhibitio amico pp seipsū tm̄: sed intētio dantis est aliqd econtra recipere: opz
F q fiat retributio ꝟm existimationē amboꝝ.s.dantis ꝛ recipiētis: magis tn̄ ꝟm existimationē illius q ꝓus recepit hñficiū: ꝛ hec est pma ꝯclo hui⁹ libri.s.q in amicitijs pp vtile ꝛ delectabile magis est recōpēsatio faciēda ꝟz existimationē illius q ꝓus recepit hñficiū q̄ ꝟz existimationem dantis: ꝛ hec ꝯclo ꝓbat̄ duplr̄. Primo sic. Scḋm estimationē illius q melius nouit q̄tū hñficiū valuit recipienti magis dz recōpensatio fieri tribuēdo sꝫ danti tātū q̄tū valuit recipienti: vel q̄tū fuit acceptatū a recipiēte: sed ille q ꝓus recepit hñficiū magis nouit q̄tū fuit adiutus p hñficiū sibi datū ab amico in amicitia vtili: aut quātū acceptauit delectationē in amicitia delectabili. igit̄ in his amicitijs magis est recōpēsatio faciēda ꝟm existimationem ꝓus recipiētis hñficiū q̄ ꝟm existimationē dantis. [Alicubi.] 2° ꝓbat̄ eadē ꝯ sic. Per leges ꝛ statuta quarūdā ciuitatū in qb⁹ lege statuit̄ q nō fiat aliqua vindicta ꝯ volun-
D tarias cōuētiones: ꝛ si aliqs ꝯhentiū post ꝯctus reputat̄ se ꝯceptū tradēdo ꝛ credēdo alicui volūtarie rē suā dz fieri solo ꝛ recōpēsatio ꝟm eius iudiciū cui credidit hñficium. ꝛ rō hui⁹ est: qr illi q tradūt res suas reputāt eas plus valere q̄ in rei veritate valeant: ꝛ iō eoꝝ iudicio nō est standū. Multa enī sūt q̄ nō equalr̄ appreciant̄ ab his q hūt ea ꝛ ab his q nō hūt ꝛ de nouo volūt ea recipere: ꝓpria.n. que singulis dant videnť eis multo digna: sed retributio dz fieri ad tātū q̄tū ordinant vel existimant recipientes. [Opz aūt forte.] Sed dubiū est qualr̄ est recōpēsatio facienda ꝟm iudiciū recipiētis aut ꝟm estimationē quā hz de re postq̄ hz eā: aut ꝟz estimationē quā habuit a ꝓn° qn̄ nō habuit rē sz eā cupiebat hēre. ¶ Ad illud dubiū rn̄det Phs dicēs: q forte recipiētes debēt appreciare hñficiū seu rē quā recipiūt nō ꝟm q eis vi dignū postq̄ iā habēt
D hñficiū: sed q̄tū appreciabat̄ anteq̄ hēret qn̄ eā cupiebāt. Solent.n.hoīes appreciari bona tēporalia iā adepta minus q̄ qn̄ ea nō habita cupiebant. Istā tn̄ solōnē nō ponit Ar.tanq̄ certā: sz cū aduerbio forte. Nā hoīes in magna necessitate exn̄tes multotiēs appreciant̄ rē nō habitā in centuplo plus q̄ valet: nō tn̄ pp hoc opz ꝟm illā estimationē facere recōpensationē. Sed forte itelligit q recōpēsatio est facienda ꝟm estimationē quā hz recipiēs de re qn̄ hz eam quātū ipsa valuit tempore receptionis: nō ꝟz estimationē quā habuit anteq̄ recepit eam.

6° ethico hui⁹.9.li.

Capitulū secundū

in quo mouent̄ ꝛ soluunt̄ quedam dubitationes circa recōpensationes per quas amicitia cōseruat̄.s. vtrum oia sint patri tribuēda. vtrū patri sit in oībus obediēdū. vtrū amico vel studioso ministrandū. vtrū benefactori vel amico magis dandū si ambobus nō cōuenit. Ad que respondet q talia certe determinare nō est facile ppter multimodas talium differentias: ppter quas nunc sic nūc

l oppoſito mō ſe bñt: τ op3 ſemper ad magis bonū vel neceſſariū declinare: que in his per varias circumſtantias alternanť: τ ꝙ rōnes ꝙ ſunt circa actiones τ paſſiones nihil habēt determinatū ſicut nec ea circa que ſunt: deinde ꝙ neq3 patri in oibus obediendū nec oia ei tribuendum nec oibus eadem reddēdū: ſed ſingulis ipſis cōgruentia.

C Habent aūt τ talia dubitationē. Utrū oporteat oia patri tribuere: in oibuſq3 obtemperare: an egrotanti qdem parendum ſit medico: diligenti vō ducē exercitus deligendus ſit rei militaris peritiſſimus hō. Siīi mō vtrum amico ſit potius an ſtudioſo ſubminiſtrandum: τ benefactori reddenda ſit gr̃a: an ſodali potius dandum: ſi vtrūq3 fieri nequeat.

k Caput 2m p. tract. 9. li. ethi. pa ps. c. Dubitationes3 aūt habent τ talia: puta vtru3 op3 oia patri attribuere τ obedire. C Uel laborantē qde3 medico obediendu3: ducem aūt exercitus ad ordinandū bellicoſum. Simil'r aūt amico magis vel ſtudioſo miniſtrādū. Et bñfactori reddendum gratiam magis vel amico dandum: ſi ambobus non contingit.

Scdi ca. trac. p. dī in duas ptes pn. Iſtud eſt 2m capl'm: in quo ponunť τ ſoluunť qdam dubia circa recōpēſationes p quas amicicia pſeruať. τ ptinet duas ptes pncipales. In pma mouet dubitationes τ ponitur ſolo in gnāli. In 2a ibi [Et bñficia qdē.] Soluunť dubia mota in ſpāli. pa ps cōtinet duas particulas. In pma mouent dubia. In 2a ibi [Igitur oia talia.] ſoluunť dubia in gnāli. In pma igiť pticula mouet. 4. qōnes. pma eſt vtrū in oibus ſit diſtributio facienda pri pre

l oib9 alijs. ſcda eſt vtr3 in oib9 ſit magis obediēdū patri ꝙ cuicūq3 alteri pſone. τ hāc qōnē ſtatī3 ſoluit. d. [Uel laborātē τc.] Et hec eſt ſolo ꝙ nō in oib9 eſt magis obediēdū patri ꝙ cuicūq3 alteri pſone. [Nam laborās τc.] Hoc eſt infirm9 magis b3 obedire medico ꝙ pri: ꝑ in his que ad ſanitatē ptinēt. Si eni3 pi pcipiat egrotāti ꝙ comedat calida τ medicus pcipiat 3rīū magis d3 obedire medico ꝙ pri. τ vir bellicoſus magis b3 obedire duci exercit9 ꝙ pri in his q ad bellū ptinēt. 3a qō eſt vtru3 hō magis d3 exhibere beneficium amico ſuo vel viro virtuoſo. 4a qō eſt. vtru3 homo d3 retribuere bñfactori p beneficio recepto ſiue p gratia ſuſcepta magis ꝙ dare amico ſi ita ſit ꝙ hō nō poſſit vtriq3 ſatiſfacere.

C Oia igiť talia exacte determiare nō eſt facile. Multas eni3 ac varias habent differentias: τ magnitudie τ paruitate τ honeſtate atq3 neceſſitate. Uez nō oia eidem eſſe tribuenda nō eſt obſcurum.

m C Igiť oia talia certe qdē determinare nō facile: multas eni3 τ oimodas habēt differētias τ magnitudine τ puitate τ bono τ neceſſario. Oēm aūt nō oia eidē reddendū nō imanifeſtum.

C Hec eſt 2a pticula pme ptis: in qua excuſat ſe a certa ſolutione hō qōnū ꝗ̃ſi ſoluēdo in gnāli. d. ꝙ nō eſt facile determinare oia iſta p certitudinem: q2 circa pdicta pōt eſſe magna dīia ſm magnitudinē τ puitatē: pōt eni3 aliqs eſſe amicus τ bñfactor τ vtuoſus ꝭ3 magis τ minus: τ qñqs eſt dīia ſm bonū τ nec̃iu3. Nā miniſtrare vtuoſo vel amico vī forſitan magis bonū: ſ3 miniſtrare bñfactori videť magis nec̃iu3. i. magis debitu3. Illud aūt qđ in talibus eſt manifeſtu3 eſt ꝙ non ſunt oia eidem exhibenda: ſed quedem qbuſdam τ alijs alia.

n C Atq3 bñficia plerūq3 reddenda ſunt poti9: ꝙ eſt largiendū amicis: ſicut τ mutuū reddendū eſt potius cui debeas: ꝙ dandū ſodali. Fortaſſe aūt neq3 hoc agendū eſt ſemp. Ut redēptū a predonibus: vtrum eū qui ipſu3 redemit: redimere viciſſi3 oporteat qcūq3 is ſit: aut nō capto qdē repetenti vero mutuum reddere an redimere patrem. Uidebiť enim patrem potius ꝙ ſe etiam redimere illum oportere. Debitum igitur vt diximus ſimpliciter eſt reddendum. Si vō datio boneſtate aut neceſſitate excedat: ad hec ipſa eſt declinandum. Interdū eni3 neq3 eſt equum beneficium retribuere: cū alter qdē in ſtudioſu3 ſciens ſtuſtioſum eſſe cōtulit bñficiū: alter aūt illū flagitioſu3 eſſe exiſtimat.

o Nōnūꝙ eni3 nec ei q mutauit viciſſim eſt mutandu3. Nam ille qdem putans ſe recepturum bono mutauit viro: hic aūt non ſperat a prauo recipere. Siue igiť re vera hoc ſic ſe habeat: non equalis eſt dignitas: ſiue nō ita qdē ſe habeat: putēt aūt ſic ſe hēe: nō videbunť abſurde facere. Qđ igiť ſepe eſt dictū: ſermones q de affectibus actibuſue ſunt: perinde habēt definitionē vt ea circa que ſunt.

p C Et bñficia qdē retribuēdū vt in multū magis ꝙ donandū amicis: quēadmodū mutuum cui d3 reddendū magis ꝙ amico dandū. C Forte autē neq3 hoc ſemp puta liberatus a latronib9. vtrū ſoluēté ꝯtra liberare d3 τ vtiq3 qcūq3 ſit: vel nō capto: petenti aūt reddere: vel patrē liberare: videbiť eni3 vtiq3 τ ſeipſo magis patre3. 2a ps ca.

C Ut igiť dictū eſt vniuerſal'r qde3 debitū eſt reddendū: ſi aūt ſuperexcedat datio bono vel neceſſario: ad hec declinādū. Quādoq3 enī neq3 eſt equale retribuere cū h qdē ſtudioſu3 ſciens benefaciat: huic aūt redditio fiat quē exiſtimat malū eſſe. Neq3 eni3 accōmodāti qñq3 reaccōmodādū: exiſtimās qdē eni3 lucrari accōmodauit epyichi exiſtēti. Hic aūt nō ſperat lucrari a malo: ſiue igiť vitate hoc ſic ſe h3 non equalis dignitas: ſiue nō ita ſe h3 qdē ſic aūt exiſtimās: nō vtiq3 videbiť incōueniētia facere. Qđ qde3 multotiens dictū eſt circa paſſiones τ actiōes τ rōnes ſil'r hñt determiatū his circa que ſunt. q

C Hec eſt 2a pars pncipalis huius capli: in qua ſoluit iſtas qōnes in ſpāli. τ continet duas particulas. In pma ſoluit tertiā qōnem τ quartā. In 2a ibi [Ut quidem igitur.] ſoluit pmas qōnem: τ per illam ſolutionem intelligitur ſolutio ſcde qōnis. Quarta queſtio fuit. vtrum magis ſit retributio faciēda benefactori vel gratis dare amico. Iſta qō ſic ſoluiť ꝙ vt in pluribus homo magis debet retribuere benefactori ꝙ gratis dare amico: ſi vtrūq3 fieri nō poſſit. Magis eni3 debet homo reddere mutuū ꝙ gratis dare amico: τ hoc eſt verū ſm iuſtitia3 legalē. vnde ꝭ3 honeſtatem moralē teneť hō ad retribuendum benefactori: ſicut ſm iuſtitiā legalē ad reddendū mutuu3. [Forte aūt neq3 hoc.] Quia vt dictū eſt: vt in multū magis retribuendum eſt bñfactori ꝙ gratis dandū amico: τ q2 illud non eſt vl'r verū: iō dixit vt in multum: qñqs eni3 magis dandum eſt gratis amico vel virtuoſo ꝙ retribuendum bñfactori. Si

enim

A enīz gratis datio excedat in bono v̄tutis vel in necessario redditionē benefactori tūc magis est dandū gratis amico vel virtuoso q̄ȝ reddendum benefactori: semper enim declinandū est ad illud qđ est melius vel magis necessariuȝ: ⁊ h̄ q̄nq̄ȝ cōtingit. Nam amico vel patre capto a latronibus aut existente in vinculis magis est dandū gratis pro liberatione habenda q̄ȝ benefactori nō existenti in vinculis petenti b̄n̄ficium sibi fieri: hoc enīȝ .s. liberare amicum vel patrē a vinculis est magis necessariū q̄ȝ retribuere beneficium b̄n̄factori: ⁊ multū etiaȝ virtuoso magis est danduȝ gratis q̄ȝ retribuere b̄n̄factori existenti prauo. h̄ enim excedit in bono v̄tutis .s. gratis datio multuȝ v̄tuoso excedit in bono v̄tutis retributionē factaȝ b̄n̄factori existenti prauo vel apparēti malo. vn̄ nō semꝑ b̄n̄factori est retribuendū sicut nō semꝑ est accōmodanti reaccōmodādū.

B Si enīȝ malus accōmodet v̄tuoso sperans inde hr̄e lucrū nō opȝ virtuosuȝ reaccōmodare malo: q2 v̄tuosus nō sperat inde lucrū: q̄nq̄ȝ enīȝ retributio pro b̄n̄ficijs p̄cedentibus nō pōt adequari vni grate donationi: vt cuȝ b̄n̄ficiuȝ gratis cōfert̄ vni excellēter v̄tuoso: ⁊ ex alia p̄te attribuit̄ b̄n̄ficiū b̄n̄factori q̄ est vel estimat̄ esse malus. ꝑ hoc pȝ ad hec dubia: q̄d istoȝ quatuor sit poti⁹ faciendū. vtrū hō dȝ magis liberare euȝ qui eum q̄nq̄ȝ liberauit a vinculis vel amicū vel patrē: vel sit retribuendū b̄n̄factori nō existēti in vinculis aliq̄d petenti. Ista soluunt̄ sic. Aut est redditio debita b̄n̄factori f̄m iustitiā legalē. vbi gr̄a. si sit mutuum ⁊ tale debitū quasi vl̄r est p̄ceteris reddēdū: aut est d̄bitū f̄m honestatē moralē tm̄: vt si aliq̄s dedit mihi b̄n̄ficium nullo pacto interueniēte de retributione faciēda: ⁊ in hoc casu debeo poti⁹ dare patri q̄ȝ b̄n̄factori vel amico ⁊ ma-

C gis q̄ȝ liberare illū qui liberauit me a vinculis: si etiā gratis datio amico vel virtuoso excedat in bono v̄tutis vel in nec̄io retributionē debitā b̄n̄factori: tūc dȝ hō potius gratis dare amico vel v̄tuoso q̄ȝ b̄n̄ficiū retribuere b̄n̄factori cui obligat̄ moral̄r tm̄ siue f̄ȝ iustitiā moralē tm̄. vn̄ ph̄s ponit hic regulā gn̄alē: ⁊ est q̄ in talib⁹ semꝑ est declinandū ad illđ qđ est meli⁹ seu magis necessariū. Et ideȝ videt̄ de mutuo: in aliquo enīȝ casu melius ⁊ magis nec̄ium est dare patri vel v̄tuoso q̄ȝ reddere debitū vel mutuuȝ. [Ut igit̄.] Ex dictis apparet vnū qđ sepissime dictū est sup̄i⁹ .s. q̄ rōnes que sunt circa actiones ⁊ passiones nō p̄nt aliqđ determinatū hr̄e f̄m certitudinē sicut nec ea circa que sūt.

Dubium. ¶ Sed dubiū est vtrū mutuū magis sit reddēdū vel retributio faciēda b̄n̄factori vel dandū patri vel amico vel v̄tuoso. Et vı̄ q̄ mutuū poti⁹ sit reddēduȝ: q2 hoc est opus iustitie legalis que est p̄clarissima v̄tutū. Contra. f̄m iustitiā moralē est retributio facienda b̄n̄factori: ⁊ ēt dandum patri: sed iustitia n̄ālis potior est q̄ȝ iustitia legalis. Itē f̄m v̄tutē amicitie dandū est amico ⁊ virtuoso: ⁊ amicitia est

D potior q̄ȝ iustitia: q2 existēte amicitia nō idigem⁹ iustitia: sed econuerso: vt dictuȝ est in 8° huius. igit̄ potius ⁊ meli⁹ est dare amico indigenti q̄ȝ reddere debituȝ rōne mutui.

Solutio. ¶ Ad illud dubiū vı̄ mihi esse r̄ndenduȝ per regulā quā tradidit hic ph̄s: ⁊ est q̄ respiciendū est ad p̄eminentiam seu excessuȝ in bono v̄tutis vel necessario vnius ad alteȝ: ⁊ qđ magis excedit in bono aut necessario est potius faciēdū. Nūc aūt videt̄ q̄ melius ⁊ magis est nec̄iuȝ in aliquo casu dare patri vel amico vt virtuoso q̄ȝ reddere mutuū: vt si pater vel amicus vel virtuosus sit in vinculis vel in extrema necessitate ꝯstitutus ⁊ ille cui debet̄ rōne mutui nō sit in tāta necessitate: s̄ȝ q̄ poterit expectare sine dāno solutionē q̄uis nō velit aliquā dilationeȝ dare: ⁊ aliq̄n est melius mutuū reddere q̄ȝ dare amico vel virtuoso: vt q̄n ille cui debet̄ rōne mutui idiget solutione mutui ⁊ alij vt amicus ⁊ virtuosus nō sunt in extrema necessitate. vnde semꝑ illud qđ melius est ⁊ magis ⁊ necessariū est poti⁹ faciendum. vnde Lincoñ. istam litteram. [Si aūt superexcedat datio bono vl̄ necessario.] Exponit sic. Si datio est intensius vel magis bonū vel magis necessariū ꝑ aliquaȝ occasionē que datio fit ad aliū q̄ȝ ad creditorem ad hoc .i. ad magis bonū vel magis nec̄iuȝ declinādū. hec Lincoñ. Et sic pȝ f̄m ipsuȝ q̄ datio facta alij q̄ȝ creditori potest in casu esse magis bonū vel necessariū q̄ȝ redditio facta creditori. Pro rationibus inductis est sciendum q̄ quecūq̄ȝ virtus sit p̄ncipalissima ⁊ optima non opȝ q̄ quel̄ȝ op̄atio illius sit melior quacūq̄ȝ op̄atione cuiuscūq̄ȝ alterius virtutis. vnde posito q̄ iustitia legalis sit optima virtus. Ex hoc nō seq̄t̄ q̄ quelibet operatio iustitie legalis sit melior quacūq̄ȝ op̄atione amicitie aut fortitudinis: opȝ tm̄ q̄ optima operatio p̄ncipalissime v̄tutis sit potior ⁊ melior quacūq̄ȝ operatione cuiuscūq̄ȝ inferioris v̄tutis. Per hoc pȝ q̄ nō sequitur iustitia legalis est optima virtus: ⁊ reddere mutuum est operatio iustitie legalis ⁊ dare gratis est operatio amicitie. igitur reddere mutuū est melius q̄ȝ gratis dare: sed ad hoc q̄ conclusio sequatur oportet accipere in premissis q̄ reddere mutuū est op̄atio optima iustitie legalis. Per hoc pȝ ad omnes rōnes: nec intromitto ad presens que virtus sit principalissima. E

Notandū

F

¶ Nō eadē igit̄ vniuersis esse reddēda: neq̄ȝ patri cuncta queadmodū neq̄ȝ Ioui sacra oīa dant̄: nō est obscurū. Qȝ si diuersa tribuenda sunt parentib⁹ ⁊ fratribus ⁊ sodalibus ⁊ b̄n̄ficis tribuenda sunt singulis sua queq̄ȝ ad queq̄ȝ accōmodant̄. Sic aūt ⁊ facere videntur. Nā ad nuptias vocant cognatos: genus .n. his est cōe: quare ⁊ act⁹ q̄ circa hoc sunt. Et ad sponsalia etiā maxie cognatos ꝑꝑ idē putāt accedere oportere.

¶ Cū q̄dem igit̄ nō eadē oībus reddēdū: neq̄ȝ patri oīa: queadmodū neq̄ȝ Ioui sacrificant̄: nō in manifestū. Quia aūt altera parētib⁹ ⁊ fratribus ⁊ amicis ⁊ b̄n̄factoribus singulis ꝑpria ⁊ cōgruentia attribuendū. Sic aūt ⁊ facere vn̄r: ad nuptias q̄dem enīȝ vocant cognatos: his cōmune genus: ⁊ que circa h̄ vtiq̄ȝ actiones: ⁊ in kedea autem maxime existimant cognatos obuiare ꝑpter idem. G

¶ Hec est 2ª particula sc̄de partis principalis: in qua ph̄s soluit questionē p̄mam que est ista. vtrum patri p̄e oībus alijs sint omnia exhibenda. ⁊ cōtinet tres partes. In p̄ma soluit questionem in generali ⁊ est solutio q̄ nō omnia sūt patri exhibenda. In 2ª ibi [Uidebitur auteȝ.] ostendit in speciali que quibus sunt exhibenda. In 3ª parte ibi [Eoȝ quideȝ igitur.] narrat in quibus facile est videre: que quibus sunt tribuenda: ⁊ in quibus iudicium de talibus est difficile. In p̄ma igitur parte ꝑbat: q̄ nō omnia sunt patri exhibēda: ⁊ hec est ꝯclusio 2ª que ꝑbatur dupl̄r. Primo per quoddā exemplum sic. Sicut apud gentiles non oīa sacrificabant̄ Ioui qui apud eos nominabat̄ pater oīuȝ: sed quedam sacrificabantur alijs dijs: ita nō omnia sunt exhibenda patri: sed quedam alijs parentibus ⁊ amicis. 2° ꝑbat̄ per rōnē sic. Solū illa que sunt ꝑpria patri exhibenda debent exhiberi patri: sed nō oīa sunt patri ꝑpria: sed quedam sunt ꝑpria alijs amicis. ergo nō omnia sunt patri exhibenda. Maior patet: nam singulis sunt propria eis cōuenientia tribuenda: parentibus enīȝ sunt tribuēda illa que eis sunt ꝑpria ⁊ fratribus ⁊ amicis extraneis ⁊ benefactoribus sunt ꝑpria ⁊ eis congruentia exhibenda. Et H

2° ethico huius .9. li.

I codē mō est de v̄tuosis: ⁊ istō cōiter obseruāt hoīes: qꝛ ad nuptias ſm quas fit ꝓpagatio generis hoīes vocāt cognatos qbus est cōe genus: ⁊ ad actiones q̄ sunt circa nuptias vocant cōsanguinei: ⁊ pp eandē rōnē hoīes existimant ꝙ ꝯsanguinei debent occurrere in kedea.i.in cōuentione in qua tractatur de nuptijs celebrandis.

¶ Uidebit aūt parētibus maxie alimētis filios vt debentes opitulari oportere: ⁊ honestius eē iis q cā sunt essendi: q̄ꝫ sibiipsis subuenire. Honorē ēt vt diis tribuere opꝫ: nō oēꝫ aūt parētib⁹ neqꝫ eundē pri mriqꝫ: neqꝫ sapiētis aut iperatoris: sed patri paternuꝫ: ⁊ silr matri maternū. Omni quoqꝫ seniori honor est tribuēdus q ad etatē accōmodat assurgēdo locoqꝫ cedēdo ⁊ talibus. Sodalibus aūt atqꝫ fratrib⁹ prestāda est li-

K bertas: oiumqꝫ cōitas. Atqꝫ cognatis ⁊ iis q sunt eiusdē tribus ⁊ ciuibus ac ceteris vniuersis semꝑ est enitēdū id qḋ accōmodat tribuere ⁊ cōparare: que insunt singulis rōne familiaritatis ⁊ v̄tutis aut vtilitatis.

¶ Uidebit aūt vtiqꝫ nutrimēto qdē ptib⁹ oportere maxie sufficere vt debētes: ⁊ causis essendi meli⁹ q̄ꝫ sibiipsis: in hoc sufficere: ⁊ honorem qdē quēadmodū dijs. Nō oēꝫ aūt parentibus: neqꝫ eniꝫ eundē patri ⁊ matri: neqꝫ rursus euꝫ q sapiētis vel eū q ducis exercitus: sꝫ paternū: silr aūt ⁊ maternuꝫ. Sꝫ ⁊ oi seni honorē euꝫ q ſm etatē inassurrectione ⁊ iclinatione ⁊ talib⁹.

L Ad amicos āt rursus ⁊ fratres ꝯfidētiā ⁊ oiuꝫ cōicationē: sed ⁊ cognatis ⁊ ciuibus ⁊ cōtribulibus ⁊ reliquis oibus semꝑ tentandū ꝓpꝛium attribuere ⁊ coaptare: que singulis existētia ſꝫ ꝓprietatem ⁊ virtutem vel vsum.

¶ Hec est 2ª pars scḋe pticule scḋe ptis principalis: in qua ostēdit in spāli que qbus sunt tribuenda. ⁊ pᵐo ostēdit ꝙ parentibus sunt maxie tribuēda a filijs ea que pertinent ad sustentationē vite siue ad cōseruationem in esse: ⁊ hec

3ª cōclo hui⁹.9.li. est ꝯclō 3ª que ꝓbat sic. Illud qḋ filij susceperunt a parētibus aut equalens maxie debent eis tribuere vel in esse cōseruare si tribuere nō pñt: sed filij acceperūt esse a parentibus ⁊ nō pñt eis dare esse. igit maxime debent esse ⁊ viuere parētū cōseruare qḋ fit retribuendo ea q̄ pertinēt ad sustentationē vite cuiusmodi sunt alimenta ⁊ indumēta. ergo ⁊c. Uñ in talib⁹ magis debēt subuenire parētib⁹

M q̄ꝫ sibiipsis. Deinde narrat ꝙ aliud debēt filij tribuere parentib⁹ dicens: ꝙ filij debēt exhibere parētibus honorē tanq̄ꝫ causis essendi quēadmodū ⁊ dijs: nō tñ oēm honorē debent parentibus: qꝛ nō debent eundē honorē patri ⁊ matri: nec patri debet honor q debet sapiēti vel duci exercitus: sed patri debet paternus honor ⁊ matri honor maternus: ⁊ oi seni debet honor pp etatē in assurgēdo ⁊ inclinando eis. Fratrib⁹ aūt ⁊ cōsanguineis tribuendū est qḋ vnicuiqꝫ est ꝓpꝛiū. s. cōicatio rerū ⁊ cōfidentia ad agendū. vñ singulis est tentandū attribuere illud qḋ est ꝓpꝛiū vnicuiqꝫ ⁊ adaptare singulis ea que eis cōpetunt ſm proprietatē puta etatis: ⁊ ſm v̄tutē puta sapiētie ⁊ vsuꝫ officij: puta exercitus vel cuiuscūqꝫ talis.

¶ Eoꝝ igit q generis sunt eiusdē facile est iudiciū: differentiū aūt est difficilius: non tamen ob hoc desistendū est: sed vt fieri pōt: ita est distinguendum.

¶ Eoꝝ quidem igitur qui vnius generis facile iudicium: differentium autem difficilius: non tñ ꝓpter hoc quidem recedenduꝫ: sed vt vtiqꝫ continget sic determinandum. N

¶ Hec est 3ª particula scḋe pticule scḋe ptis: in qua narrat in qbus facile est videre que qbus sunt tribuēda ⁊ in qb⁹ iudicium de talibus est difficile: ⁊ dicit ꝙ qbus magis est tribuēdū facile est videre in his que sunt vnius generis. s. parentele. vbi grā de duobus ꝯsanguineis magis ꝯsanguineo subueniēdū est: qḋ intelligi dꝫ ceteris paribus: sed iudiciuꝫ de differētibus genere est difficilius: vt vtꝝ magis sit subueniendum sapientiori vel magis cōsanguineo: sed q̄uis hoc sit difficile: tñ ab hꝰ cōsideratione nō est recedēduꝫ: sed perscrutandū est q̄tum fieri potest.

Capitulum tertium de dissolutione amicitie: ⁊ qualr hō se dꝫ habere ad eū q prefuit amicus post dissolutionē amicitie. O

¶ Est ēt dubitatio: si dissoluēde sint amicitie: nec ne: ad eos q nō ꝑmanent: an ad eos qui ob vtilitateꝫ aut voluptatē amici sunt: cū hec nō hñt: nec est absurduꝫ dissolui. Illorum enim erant amici: qbus deficientibus: rōni consonum est non amare.

Habet autem dubitationē ⁊ de eo qḋ est dissolui amicitias: vel non ad non permanentes. ¶ Uel ad eos qdem q ꝓpter vtile vel ꝓpter delectabile amici existunt cuꝫ nō adhuc h habeant ⁊ nihil incōueniens dissolui. Illoꝝ enim erant amici: qb⁹ deficientibus rationabile non amare. Caput 3ᵐ p. trac. 9. li. ethi. pᵐ pa. c.

P Istud est 3ᵐ capl̄m in quo determinat de dissolōne amicitie. ⁊ ꝯtinet duas ptes pncipales. In pᵐa mouet ⁊ soluit hanc dubitationē. vtrum in amicitijs pp vtile ⁊ delectabile ad nō ꝑmanentes sit amicitia dissoluēda: ⁊ qualr in hꝰ amicitijs fiunt accusationes. In 2ª pte ibi. Si aūt acceperet. soluit dubitationē de dissolōne amicitie que est pp v̄tutē. Prima pars continet duas particulas. In pᵐa mouet ⁊ soluit dubitationē. vtruꝫ in amicitia vtili ⁊ delectabili sit amicitia aliqua cā dissoluēda. In 2ª particula ibi. Accusabit aūt. ostendit qualr in amicitijs pp vtile ⁊ delectabile fiunt accusationes ⁊ querele. In pᵐa pticula mouet ⁊ soluit illā dubitationē. vtrū ad nō ꝑmanētes amicitia sit aliqua cā dissoluenda. Uel ad eos. Hec dubitatio soluit. pᵐo quātū ad amicitiā vtilē ⁊ delectabilem: ⁊ est hec solō ꝙ hꝰ amicitie sunt dissoluende cessante causa amicitie. s. cessante vtilitate ⁊ delectatione: ⁊ pōt hic poni 4ª ꝯclō. s. ꝙ q̄nqꝫ est amicitia pp vtile ⁊ delectabile dissoluēda que ꝓbat sic. Cessante cā amicitie est amicitia dissoluenda: sed q̄nqꝫ cessat causa amicitie ꝓpter vtile ⁊ delectabile: qꝛ q̄nqꝫ q pus dlectabilis ⁊ vtilis fuit nō permanet vtilis aut delectabilis. ergo ⁊c. Maior pꝫ: qꝛ cessante illo qḋ amat dissoluitur amicitia: sed in amicitia vtili ⁊ delectabili vtilitas ⁊ delectatio que sunt cause hꝰ amicitie amabantur per se: ⁊ ipse homo qui erat vtilis ⁊ delectabilis nō amabatur nisi per accidens. Tertiū ca. p. trac. di° in duas p° tes pn. Q 4ª cōclo hui⁹.9.li.

¶ Incusauerit autem quispiam si ob vtilitateꝫ aut voluptatem amant ob mores simulabant amare. Qḋ. n. supius diximus: plurime fiunt incusationes inter amicos: cum nō similiter optant ⁊ sunt amici. Cum igitur qspiam sua se opione fefellerit putaueritqꝫ ob mores amari: nihil illo tale agēte: tū seipꝫ is accusare dꝫ. Cū v̄o a simulat: de illi⁹ dcept⁹ fuerit: tū eū q decipit iustū

a est accusare: et magis q̃ eos qui nummos adulterinos cõficiunt quanto maleficiũ ipsum circa p̃stabilius est.

¶ Accusabit aũt vtiq3 aliquis si pp vtile vel pp delectabile amans simulet pp morẽ. Quod enim in principio diximus plures dñe fiant amicis: cũ nõ similr existimãt et sint amici. Cũ qs igit decipiat et suspicet amari pp morez: nihil illo tale operante: seipsũ accusabit vtiq3: cũ aũt ab isti simulatione decipiat iustũ accusare decipiẽtẽ: et magis q̃ eos q numisma violãt q̃to alteri malignitas circa honorabili mala operatio.

¶ Hec est 2ª particula p̃me ptis: in qua ostendit qualr circa
b hõ amicitias pp vtile et delectabile fiunt accusationes: et q sunt rõnabilr accusandi. et dicit q circa hõ amicitias oriũtur accusationes. Cũ.n. aliqs amat pp vtilitatẽ aut dlectatione et simulat se amare pp v̄tutez moralẽ: ille q sic simulat iuste ẽ accusandus: plures.n. sũt spẽs amicitie: vt dctũ est prius: vñ põt cõtingẽ q aliq pp aliqd sint amici sm vnã spẽz amicitie: et estimant eẽ amici sz aliã spẽm: posse.n. est q aliqs sit amicus pp vtilitatẽ et estimet se amatũ et amari pp v̄tutẽ: et in hoc casu ille q se existimat amari pp v̄tutẽ aut decipit ex seipso: ita q ille q eũ amat nihil opet ad hõ deceptionẽ: aut decipit p simulationẽ alterius simulantis se amare ipm pp v̄tutẽ. Si decipiat a seipso tunc ille deceptus est accusandus: qz decipit seipsũ: sz si decipiat p alterius simulationẽ iustũ est q ille simulans et decipiẽs accuset et magis dz accusari q̃ ille q violat numismata inq̃tũ
c facit deceptionem circa honorabilius: virtus enim melior est q̃ pecunia vel moneta.

¶ Or si acceptat vt bonũ: fact9 est aũt prauus atq3 apparet est ne amãdus. An ipose est: siqdẽ nõ oẽ qdvis est amabile sed bonũ: neq3 aũt dignũ est prauũ amicũ hẽe: neq3 opz: nõ.n. amatorẽ prauoz eẽ opz neq3 silez euadere prauo. Dictũ est aũt sile simili esse amicũ.

2ª ps ca. ¶ Si aũt acceptet vt bonũ: fiat aũt maluz et videat vtrũ adhuc amandũ vel nõ posse. siqdẽ nõ oẽ amabile: sed bonũ; neq3 opz amatorez mali esse: neq3 assimilari prauo: dictum est autẽ qm̃ simile simili amicum.

¶ Hec est 2ª pars p̃ncipalis hui9 capli: in qua soluit dubitationẽ de dissolõne amicitie q̃tũ ad amicitiã que est sm v̄tutẽ. et cõtinet q̃tuor particulas sm q quatuor dubitatio
d nes mouet et soluit. Pria dubitatio est: si sit inter aliquos amicitia pp̄ter v̄tutẽ et vnus illoz pmaneat in v̄tute: et alter fiat malus. vtrũ debeat amicitia iter eos pmanere vel dissolui. hoc est vtrũ pmanẽs in v̄tute debeat adhuc amare alterũ q factus est malus vel nõ. ¶ Ista dubitatio soluit q in hoc casu est amicitia dissoluẽda. Ille eniz q fact9 est malus: nõ dz amari a pmanẽte in v̄tute: et põt hic poni 9clõ gnta sub hac forma. postq̃ amicus factus fuerit ma-
1ª cõclo hu9 c. 11. lus nõ est amãdus a pmanente in v̄tute: que pbat dupl'r. Primo sic. Nullus est amandus pp̄ter v̄tutẽ nisi bonus: sed q factus est malus nõ est bonus. igit nõ est amandus a pmanẽte in v̄tute. ¶ 2° pbat sic. Amicitia pp v̄tutẽ nõ est nisi inter similes: sed permanẽs in v̄tute non assimilat prauo. igitur nõ debet amare prauum.

¶ Est ne igit statim amicitia dissoluẽda: an nõ oĩs: sed in qua est incurabilis ob prauitatẽ. Qui aũt emẽdari pñt: iis magis ferẽdũ est in morib9 auxiliũ q̃ in pecunijs: quãto prestabiliores sũt et magis amicitie pp̄rij:

nihil aũt absurdi videbit facere: q amicitiã dissoluit:
e nõ.n. huic aut tali amicus erat. Cũ igr mutatũ ad priores mores redigere nequeat: sese ab illo sciungit.

¶ Utrũ igit cõfestiz dissoluendũ vel nõ oib9: sz insanabilib9 pp maliciã. Directionẽ aũt habentib9 magis adiuuãdũ vel morẽ q̃ ad substãtiã: quãto meli9 et amicitie pp̄riũ magis. ¶ Uidebit aũt vtiq3 dissoluẽs nihil incõueniẽs facere. Non eniz huic vel tali amicus erat. Alteratum igitur impotens resaluare recedit.

¶ Hec est 2ª pticula scõe ptis: in qua mouet et soluit scõaz dubitationẽ que est ista. Utrũ inter pmanẽtẽ in v̄tute et alterũ qui fact9 est malus sit statiz amicitia dissoluẽda. Ista dubitatio soluit q illud nõ est in oib9 faciendũ vt statim
f amicitia dissoluat: sed solũ ad illos q pp magnitudinẽ malitie sunt insanabiles: hoc est q nõ pñt de facili reduci ad statuz v̄tutis. Si aũt ille q factus est malus suscipiat directionẽ: ita q de facili poterit reduci ad v̄tutem magis est adiuuandus ad h q reducat ad v̄tutẽ q̃ ad recuperãduz substãtiã amissaz inquãtũ v̄tus est melior q̃ pecunia et magis pp̄ria amicitie. [Uidebit aũt vtiq3.] Cũ aũt aliqs dissoluit amicitiã ad illũ qui fatus est malus nõ videt aliqd incõueniẽs facere: qz nõ fuit amicus isti homini vel illi sz virtuoso: et ideo si alter fiat malus et remanens virtuosus nõ poterit ipsum reducere ad virtutẽ recedere debet ab amicitia talis et amicitiã omnino dissoluere.

¶ Or si alter pmaneat: alter magis bon9 euadat: multũq3 v̄tute differat: est ne vtẽduz amico: an fieri negt. In magna aũt distãtia maxie manifestũ fit vt in ami-
g citijs q̃ a pueritia 9trahunt: nã si alter mẽte pmaneat puer: alter in optimũ virũ euaserit: quonã mõ fuerint amici: cũ neq3 eadẽ ipsis placeãt: neq3 eisdẽ gaudeãt doleantq3. Neq3 eniz hec erũt in ipsis. Sine v̄o his eẽ amici nõ pñt. Simul eniz ipsos viuere impossibile est. Atq3 de his ante diximus.

¶ Si aũt hic qdem pmaneat: hic aũt epyicbes magis fiat et multũ differat v̄tute. vtrũ vtẽdũ amico vel nõ cõtingit. In magna aũt distantia maxie manifestũ fit: puta in his que ex pueritia amicitijs. Si eniz hic qdẽ pmaneat puer sz mẽtem: hic aũt vir fit qualis optimus: qualr vtiq3 erunt amici: neq3 placẽtes eisdẽ neq3 gaudẽtes et tristati. Neq3 eni acta ad inuicez hic existunt ipsis: sine his aũt nõ erat amicos esse: cõe enim
h nõ possibile: dictum est aũt de his.

¶ Hec est 3ª pticula scõe partis: in qua ponit et soluit 3ª dubitatio que talis est. Si vnus amicoz pmanet in pristino statu ita q nõ trãsmutet ad malitiã: et alius fiat magis virtuosus ita q fiat magna dñia v̄tutis iter eos est dubitatio. vtz ille q sic pficit in v̄tute debeat vti eo q nõ pficit tã q̃ amico. [Uel nõ cõtingit.] Hec dubitatio soluit sic: q non est posse q pficiẽs 9seruet amicitiã ad nõ pficiẽtez: et hoc maxie apparet in magna distãtia: vt in amicitijs que sunt ex pueritia. Cũ eni aliq sunt amici in pueritia et vn9 pmanet puer sz mẽtẽ et ali9 fiat optim9 vir nõ poterũt remanere amici: et põt hic poni 9 6ª: et est q si vn9 amicoz ĩ pue- 6ª cõclo
ritia remaneat puer sz mẽtẽ: et ali9 pficiat in v̄tute: ita q hu9 c. 11.
fiat vir optim9 nõ poterũt remanere amici: hec 9 pbatur sic. Qui nõ pñt dlectabilr ad inuicẽ 9uiuẽ nõ pñt remanere

I amici:sed remanēs puer fm mentē ⁊ vir optimus nō pñt delectabilr ad inuicez cōuiuere.igiř nō poterant remanere amici. Maior pz:qr h est maxime ꝓpriū amicoꝝ ad inuicē cōuiuere.⁊ minor declaraŕ per h ꝙ manēs puer fz mentē ⁊ vir virtuosissimus nō cōplacēt in eisdē nec de eisdez gaudēt nec tristanŕ ⁊ sine his nō pñt cōuersari:qđ est maxime ꝓpriū amicitie.s.cōuiuere.Credo tñ sicut dictuz est supra 8° hui⁹ ꝙ vtroqz remanente virtuoso remanere pōt amicitia que est inter supexcedentē ⁊ supexcessuz:ꝙ tñcūqz vnus excedat aliū in vtute dūmō sit excessus finitus:qr adhuc pōt seruari equalitas ꝓportionis cū possibile sit ꝙ q̄tū excellētior excedit minus vtuosuz in vtute:ꝙ tantū minus virtuosus plus diligat magis vtuosum.⁊ pñt tales ad inuicē delectabilr cōuiuere ⁊ cōplacere de eisdē q̄tū reqriŕ ad amicitiā q̄ ē inter supexcedētē ⁊ supexcessuz.

K ❡ Opz ne igiř ipsuz nō secus ad illū sese hře:ꝙ si amicus nunꝙ̄ fuisset. An facte memoriaz ꝯsuetudis hēre opz. Atqz vt amicis potius ꝙ̄ alienis arbitramur gratificari oportere:sic ⁊ iis q fuerūt amici tribuendū est aliqđ ob amicitiam que antea fuit. Cum non ob exuperationē prauitatis est dissolutio facta.

❡ Utrz nihil igiř alienius ad ipsuz habēdū ꝙ̄ si nō factus eēt amicus nūꝙ̄. Uel opz memoriā hře facte cōsuetudis:⁊ queadmodū amicis magis ꝙ̄ extraneis existimam⁹ oportere largiri:sic ⁊ factis attribuendū aliqđ pp antefactā amicitiā:cū nō pp supabūdātiā malitie dissolō fiat.

❡ Hec est 4.ª pticula scđe ptis:in qua poniŕ ⁊ soluitur 4.ª dubitatio que talis est. Qualr hō dz se hře pter dissolonez
L amicitie ad eū q ꝓfuit amicus:nūqd dz hře se familiarius ad illū ꝙ̄ ad eū q nunꝙ̄ ꝓfuit amicus.[Uel opz.] Hec dubitatio sic soluiŕ ꝙ si nō fiat dissolutio amicitie pp superabūdātiā malitie:tūc dz hō hře memoriaz amicitie pterite:⁊ sicut estimam⁹ ꝙ opz magis largiri amicis ꝙ̄ extraneis:sic attribuendū est aliqđ illis q ꝓfuerunt amici pp pteritā amicitiā:⁊ hoc est in oib⁹ obseruādū pterꝙ̄ in vno casu in quo facta est dissolō amicitie pp abūdātiā malitie.

Capitulum quartū de operatiōib⁹ amicitie in gnāli ostēdēdo que ⁊

quot sunt opa amicitie:⁊ qualr se hoies habēt ad illa. Pmo ꝙ vera amicitia cognosciŕ ex his q̄ epyicheς vult ⁊ opaŕ ad seipsuz cū studiosus sit vnicuiqz mēsura:⁊ tūc est amicitia qñ studiosus sic se hz ad amicū vt ad seipsuz cū amicus sit ali⁹ ipse:⁊ ꝙ singula amicabilia.i.opa amicitie existunt epyichi ad seipsuz:⁊ ꝙ amicitia est ad seipz cū irrōnale rōnali cōcordat:⁊ ꝙ amicitia ad alterū est
M supabundans cum sit sicut illa q̄ est ad seipsuz:⁊ ꝙ prauis nō inest amicitia ad seipsos ꝓpter irrōnale eoꝝ ⁊ rōnale cōtendere:nefarijs vō nō lcit pp seipsos odire ⁊ fugere ⁊ pp nihil amicabile ad seipsos pati:ac per hocneqz ad alios.

❡ Ea vō q̄ ad amicos attinēt ⁊ qb⁹ amicitie definiunŕ ex iis que ad seipsuz qsqz facit ꝓfecta esse videnŕ.

Cap. 4ᵐ p.tra.9.li. ethi. p⁹ pⁿs ca.

Amicabilia aūt que ad amicos ⁊ quibus amicitie determinātur videntur ex his que ad seipsum venisse.

Istud est 4ᵐ capl'z:in quo ꝓhs determinat de opērib⁹ amicitie in gnāli ostēdēdo que ⁊ quot sunt.⁊ ꝯtinet tres ptes pncipales. In pma ꝓponit que sunt opa amicitie ⁊ eoꝝ originē. In 2° ibi[Ad seipsuz aūt.] ostēdit quō se hñt boni ad opa amicitie. In 3° ibi[Uidenŕ aūt dicta.] ostēdit qualr praui

Quarti.c. p.trac.di° in tres ptes pn.

se hñt ad pdicta. Pma ps cōtinet duas pticulas. In p̄ ponit originē operū amicitie. In 2ª ibi[Ponūt eni.] ostēdit que ⁊ quot sunt opa amicitie. In pma igiř pticula ꝓponit originē operū amicitie dicēs ꝙ amicabilia.i.opa amicitie quib⁹ aliqs vtitur ad amicū videnŕ ꝓcessisse ex his q̄ sūt hois ad seipsuz:tūc eni vz hō amicus alteri si eadē agit ad amicū q̄ ageret ad seipsuz:⁊ sic opa amicitie q̄ sunt ad alterū mēsuranŕ ⁊ originē hñt ex opib⁹ amicitie hois ad seipsuz. ❡ Intelligendū est ꝙ amicabilia ad alterū mensuranŕ ex amicabilibus hois ad seipsuz nō cuiuscūqz hois:sz hois vtuosi. Tūc eniz videŕ vnusqsqz esse amicus alteri qñ agit eadē illi que hō vtuosus ageret ad seipsuz. Quidā eniz hoies interficiūt seipsos:⁊ p cōparationē talis hominis ad seipsuz nō dz dici aliqs amicus alterius:qui eniz interficit aliquē nō vtiŕ ad ipsuz opere amicitie. Notādū

N ❡ Ponūt eniz eū amicū esse:q vult ⁊ agit bona:vel q̄ videntur amici gratia.

❡ Ponūt eniz amicū volentez ⁊ operantez bona vel apparentia illius gratia.

❡ Hec est 2ª pticula pme ptis:in qua ostendit que ⁊ quot sunt opa amicitie.⁊ cōtinet tres partes fz ꝙ tres sunt operationes amicitie. In pma ponit pᵐ opus amicitie qđ est bñficentia. In 2ª ibi[Uel volentē.] ponit 2ᵐ opus qđ est beniuolētia. In 3ª pte ibi[Hi aūt cōuiuētē.] ponit 3ᵐ opus amicitie:qđ est concordia. In pma igiř pte ponit pᵐ opus amicitie:qđ est bñfacere amico:dicēs ꝙ hoies ponūt amicuz volūtarie facientē bona vel apparentia bona ad amicū grā ipsius amici. ❡ Notādū est hic ꝙ ꝓhs ponit tria reqsita ad opus amicitie qđ ē bñficētia:qr vnū sine alijs duobus:nec duo sine 3° sufficiunt ad opus amicitie. Si.n. aliquis inuolantarie opereŕ bona vel apparētia ⁊c.nō est opus amicitie:si etiā velit opera bona ⁊ negligat cōplere nō est opus amicitie qđ est bñficētia:⁊ dicit illi⁹ grā:qr si aliqs volūtarie exhibet bona vel que existimet eē bona:⁊ nō intēdit bonū illi⁹ cui exhibet:sed bonū suiipsius nō est opus amicitie:iō hec tria reqranŕ ad bñficentiam que est opus amicitie.s.velle bona vel apparētia bona:⁊ nō soluz velle:sed ēt facere.⁊ 3° requiriŕ ꝙ velit ⁊ faciat amici gratia. Sciendū ꝙ dicit bona vel apparentia:qr qñqz aliqs ex amicitia exhibet alteri que existimat esse bona:⁊ si illa in vitate nō sint bona:nihil tñ min⁹ est opus amicitie. Notandū

O ❡ Aut eum qui vult esse viuereqz amici gratia ipsius amici:qđ qdem matribus ad suos accidit filios:⁊ his amicis qui sunt offensi.

❡ Uel volētē esse ⁊ viuere amicū ipsi⁹ grā. Qđ matres ad filios passe sūt ⁊ amicoꝝ offensi.

❡ Hec est 2ª pars huius pticule:in qua poniŕ opus amicitie.2ᵐ qđ est beniuolētia. Est eniz 2ᵐ opus amicitie velle bonū amico sui grā.vnde fm opus amicitie est velle amicuz esse ⁊ viuere grā sui nō ꝓpter ipsuz:vt.s.ab eo recipiat aliqđ bonū:⁊ hoc patiunŕ matres ad filios:qr volunt eos esse ⁊ viuere:⁊ ēt hoc volunt amici offensi suis amicis.s.eē ⁊ viuere q̄uis pp offensaz nō velint cū eis cōuiuere.

❡ Quidam autem eum esse dicunt:qui versaŕ vna cuz amico:⁊ eadē expetit:aut eū qui dolet vna atqz gaudet cū amico. Maxie aūt ⁊ hoc matribus accidit.

❡ Hi aūt cōuiuentē ⁊ eadē eligentē vel condolentem ⁊ congaudentem amico:maxime autez ⁊ hic circa matres accidit.

❡ Hec est 3ª pars huius particule:in qua ponitur 3ᵐ opus amicitie quod est cōcordia:⁊ est concordia simul conuiuere ⁊ eadē eligere ⁊ de eisdē cōdolere ⁊ gaudere. Hec autē

A accidunt circa matres respectu filiorum. ¶ Notandū est
Notandū hic ꝙ cōcordia q̄ est opus amicitie attēdit̄ quātū ad tria.
Primū est q̄tū ad exteriorē ꝯuictū. 2ᵐ est q̄tū ad electio
nē. ⁊ 3ᵐ est q̄tū ad passiones: ad quas oēs seq̄t̄ gaudiuꝫ ⁊
tristitia. vñ dicit ꝙ qdā determināt amicos q ꝯuiuunt ad
inuicē q̄tū ad pᵐ: ⁊ q eadē eligunt q̄tū ad 2ᵐ: ⁊ q de eisdē
ꝯdolēt ⁊ cōgaudēt q̄tū ad tertiū. vñ in his vr̄ ꝯcordia cō-
sistē in ꝯuiuere i eadē eligē ⁊ de eisdē ꝯdolere ⁊ gaudere.

¶ Hoꝝ etiā aliquo ⁊ amicitiā ipsam definiunt.

¶ Hoꝝ aūt aliquo ⁊ amicitiā determinant.

¶ Epilogat dicēs ꝙ ꝑ aliqđ dictoꝝ determinat̄ amicitia.
Estimant enim homines inter illos amicitiam esse in q-
buslibet aliqđ istorum inuenitur.

¶ Unūqđqꝫ aūt hoꝝ viro cōpetit erga se bono. Reli-
qs vͦ ea rōne qua tales esse existimant. Uidet̄ aūt vt
dictū est vīrᵘ ⁊ studiosus ipse vnicuiqꝫ eē mēsura. Hic
B eniꝫ sibiipsi cōsentaneus est: ac eadeꝫ affectat aia oia.
Et vult igit̄ sibiipsi bona: ⁊ q̄ apparēt ac agit. Est eni
viri boni bonum agere: ⁊ suiipsius grā. Mentis ꝗppe
cā que qdē vnusq̄sqꝫ eē vr̄: ⁊ vult ēt se viuere saluūqꝫ
eē: atqꝫ id maxie quo sapit. Est eni bonū hoi studioso
esse. Unusq̄sqꝫ aūt sibi vult ipsa bona. Factᵘ vͦ alius
nullus expetit cuncta illud qđ est factū habere. Habꝫ
aūt ⁊ nūc deus summū bonū: sꝫ est id qđ est ipse. Uidet̄
aūt id vnusq̄sqꝫ esse qđ itelligit: aut maxie. Atqꝫ talis
secū degere vult. Libenter eniꝫ hoc cuꝫ voluptateqꝫ
facit. nā ⁊ actarū rerū recordatio periucūda est: ⁊ futu
rarū spes bona. Talis aūt afficit voluptate. Et insuꝑ
cōtēplationibᵘ mente abūdat. Preterea maxie secum
vna dolet atqꝫ letat̄. Idē est eniꝫ oino ipsi molestum
C atqꝫ iucundū: ⁊ nō alias aliud. Est eniꝫ sine penitētia
prorsus. Ex eo igitur quia vnumqđqꝫ ipsorum ad se-
ipsum competit studioso.

2ª pᵒ ca. ¶ Ad seipsuꝫ aūt hoꝝ vnūqđqꝫ epyicheī existit:
reliqs aūt ꝑm ꝙ tales existimant esse. ¶ Uidet̄
eni quēadmodū dictū ē mēsura vniuscuiusqꝫ
ꝟtus ⁊ studiosus eē. ¶ Iste eni ꝯsentit sibiipsi
⁊ eadē appetit ꝑm oēm aiam: ⁊ vult vtiqꝫ sibi-
ipsi bona ⁊ apparētia ⁊ opat̄: boni enim bonū
elaborare ⁊ suiipsius grā: intellectiui eni gratia
ꝙ vnusq̄sqꝫ eē vr̄. ¶ Et viuere aūt vult seipsuꝫ
⁊ saluari ⁊ maxie h quo sapit: bonū eni studio-
D so esse: vnusq̄sqꝫ aūt sibiipsi vult bona. Factᵘ
aūt alius nullus eligeret oia hr̄e illud qđ factuꝫ
est: hꝫ eni ⁊ nūc deus bonū: sed ens qdē qđ ali-
qñ est: videbit̄ aūt vtiqꝫ itelligēs vnusq̄sqꝫ esse
vel maxie. ¶ Et cōuiuere talis sibiipsi vult: de
lectabilr̄ eniꝫ ipsuꝫ facit: operatoꝝ eniꝫ ⁊ dele-
ctabiles memorie ⁊ futuroꝝ spes bone: tales
aūt ⁊ delectabiles: theorematibꝰ aūt abundat
mēte. ¶ Cōdolet aūt ⁊ delectat̄ maxie sibiipsi:
oi eniꝫ est idē ⁊ triste ⁊ delectabile: ⁊ nō aliud
aliqñ. ¶ Impenitibilis eniꝫ vt dicere. In existere
itaqꝫ que ad seipsuꝫ singula hoꝝum epyicheī.

¶ Hec est 2ª pars pncipalis huiᵘ capli: in qua ostēdit qualr̄
hō ꝟtuosus se hꝫ ad predictas opōnes amicitie. ⁊ cōtinet
duas pticulas. In pᵃ ostēdit: q̄lr̄ ꝟtuosus se hꝫ ad hec opa E
respectu suiipsiᵘ. In 2ᵃ ibi [Ad amicū aūt.] ostendit qualr̄
ꝟtuosus se hꝫ ad hec opa respectu alteriᵘ. Pͦ igr̄ narrat
ꝙ vnūqđqꝫ p̄dictoꝝ cōuenit hoi ꝟtuoso respectu suiipsiᵘ
⁊ reliqs q nō sunt ꝟtuosi cōueniūt p̄dicta inquātū seipsos
estimāt ꝟtuosos. [Uidet̄ eniꝫ.] Probat illud 2ᵐ. s. ꝙ vni-
cuiqꝫ hoi cōpetūt opa amicitie respectu suiipsius ꝑꝫ ꝙ se
estimat ꝟtuosuꝫ. ⁊ hec est ꝯ 7ª que ꝓbat̄ sic. Unicuiqꝫ hoi 7ª cōclo
cōpetūt opa amicitie respectu illiᵘ qđ est pᵐ amabile ⁊ mē huiᵘ.9.li.
sura amabilitatis in tota spē hois nec cōpetūt alicui respe-
ctu alicuiᵘ nisi ꝑꝫ ꝙ illud respectu cuiᵘ est opus, estimatur
esse mēsura vel hr̄e pmā mēsurā amabilitatis in spē hois:
sed ꝟtus seu ꝟtuosus est pᵐ amabile ⁊ mēsura amabilita-
tis in tota spē hois. igit̄ vnicuiqꝫ hoi cōpetūt opa amicitie
respectu suiipsiᵘ ꝑꝫ ꝙ se existimat ꝟtuosuꝫ. Maior pꝫ: q2
in vnoquoqꝫ gn̄e oia illius gn̄is iudicant̄ talia ⁊ magis ⁊
minus talia ꝑꝫ approximationē vel remotionē a pmo qđ
est mēsura in illo gn̄e. ⁊ minor pꝫ: q2 hō virtuosus exquo F
est ꝑfectissimus in tota spē humana cōueniēs est ꝙ sit mē
sura in tota spē humana ⁊ ꝙ sit maxie amabilis: ⁊ per ꝯn̄s
est mensura amabilitatis in tota spē humana: nec cōpetit
amabilitas alicui hoi nisi ꝑm ꝙ estimat̄ ꝟtuosus. [Iste. n.
cōsentit.] Ostēso qualr̄ opa amicitie cōpetūt alr̄ a ꝟtuoso
respectu suiipsiᵘ: ostēdit ꝙ oia opa amicitie cōpetūt ꝟtuo-
so respectu suiipsius: ⁊ hec est ꝯ 8ª que ꝓbat̄ sic. Cuicūqꝫ re 8ª cōclo
spectu cuiᵘ cōpetūt bn̄ficētia beniuolētia ⁊ ꝯcordia eideꝫ huiᵘ.9.li.
respectu eiusdē cōpetūt oia opa amicitie: sꝫ hoi ꝟtuoso re-
spectu suiipsius cōpetūt bn̄ficētia beniuolētia ⁊ cōcordia.
igit̄ hoi ꝟtuoso respectu suiipsiᵘ cōpetūt oia opa amicitie.
Maior pꝫ ex p̄dictis. ⁊ minor declarat̄ q̄tū ad quālibet
ꝑtē ipsius. ⁊ pmo declarat̄ ꝙ hoi ꝟtuoso respectu suiipsiᵘ
cōpetit opus amicitie qđ est beniuolētia: ⁊ h ꝓbat̄ ꝑ h ꝙ
vnusq̄sqꝫ ꝟtuosus vult sibiipsi bona: ⁊ h ꝑm quālꝫ parteꝫ
aie tam ꝑm ꝑtē sensitiuā q̄ꝫ ꝑm ꝑtē itellectiuā. vñ ꝟtuosus G
cōsentit sibiipsi ⁊ eadem appetit ꝑm oēm aiam: q2 in ipso
nō est rebellio neqꝫ pugna inter ꝑtes aie: ⁊ nō solum vult
sibi bona: imo opat̄ sibiipsi bona. Nā vt dictū est in 2ᵒ hu-
ius. [Uirtus ꝑficit habētē ⁊ opus eiᵘ bonū reddit.] Et ita
ꝟtuosus opat̄ bona suiipsiᵘ grā: ⁊ hoc rōne ꝑtis intellectiue:
que est pncipalis in hoie. ꝟtuosus eniꝫ laborat: ⁊ semꝑ ad
hoc itēdit vt opet̄ illud qđ est ꝯueniēs rōni. ¶ Notādū
est ꝙ Phs dicit hic ꝙ [Uirtuosus opat̄ itellectiui grā: ꝙ Notādū
vnusq̄sqꝫ esse videt̄.] Or hoc nō est intelligendū ꝙ hō sit
ipse intellectus sicut qdā dicūt: q2 hō est cōpositus ex cor-
pore ⁊ aia itellectiua ⁊ itellectᵘ nō est cōpositᵘ: sꝫ dꝫ sic in-
telligi ꝙ itellectus est pncipale ⁊ formale in hoie: ⁊ nō est
hō sꝫ ꝑs hois. [Et viuere aūt.] Uirtuoso etiā respectu sui
cōpetit opus amicitie qđ est beniuolētia: q2 virtuosus ma
xime vult seipsuꝫ viuere ⁊ cōseruari in esse: ⁊ maxie q̄tuꝫ H
ad illā ꝑtē aie cui inest sapia: vñ vnusq̄sqꝫ vult sibiipsi bo-
nū: ⁊ ꝟtuoso est bonū suuꝫ esse. s. ꝙ sit ꝟtuosus. vñ ꝟtuosus
vult se in esse cōseruari eo ꝙ ipse in se est. Si enim homo
trāsmutaret̄ in aliđ: vt in lapidē vel lignū nullus curaret.
an illud in quo transmutaret̄ haberet oia bona: ⁊ iđ vnus-
q̄sqꝫ ꝟtuosus appetit sibi bona ipso ꝯseruato eodē in esse.
Illud aūt qđ maxie ꝯseruat̄ idē in suo esse est deus glorio
sus qui nō vult sibi aliqđ bonū qđ nūc non hꝫ. Unusq̄sqꝫ
aūt ꝑm itellectū est itelligēs ⁊ idē manens: ⁊ iđ virtuosus
maxie vult se esse ⁊ viuere ꝑm itellectuꝫ: q2 maxie manet
idē ꝑꝫ itellectū: qui aūt vult seipsuꝫ esse ⁊ viuere pncipalr̄
ꝑm corpus qđ est trāsmutabile: nō vere vult seipsuꝫ esse ⁊
viuere. vñ breuiter q2 ꝟtuosus vult seipsuꝫ esse ⁊ viuere ⁊
maxie ꝑꝫ itellectū qui idē manet in hoie quacūqꝫ trāsmu
tatione facta in corpore: ideo virtuoso inest beniuolentia
respectu suiipsius. [Et conuiuere talis sibi vult.] 3ᵐ etiaꝫ

I opus amicitie competit virtuoso respectu suiipsius quod est concordia: respectu enim suiipsius sibi competit illud qđ pertinet ad ↄuictū. Maxīe eni vult suiipsi ↄuiuere. nā delectabilr cū seipso meditat̄ quātū ad memoriā p̄teritoruz: q̄ memoria bonoꝝ q̄ opatus est, est sibi delectabilis: q̄tū ēt ad spez futuroꝝ delectabilr se hʒ respectu suiipsi⁹. hʒ eniʒ spem bñ opandi in futuro: q̄ est sibi delectabilis. quātū ēt ad cognitionē p̄sentiū delectabilr cōuiuit cuʒ seipso. nā in p̄senti abūdat theorematib⁹ ꝛ ↄsiderationibus sibi delectabilib⁹. hʒ ēt v̄tuosus ↄcordiā cū seipso q̄tū ad electionē: q̄ eadē eligit quātū ad oēm p̄tē aīe: cum in ipso nō sit discordia inter p̄tes aīe. [Cōdolet aūt.] Hʒ etiā v̄tuosus ↄcordiā ad seipsuʒ sʒ passiones: q̄ ipse maxīe cōdolet ꝛ tristat̄ sibiipsi: q̄ sibi toti quātū ad p̄tē sensitiuā ꝛ intellectiuā idē delectabile ꝛ triste: q̄ in v̄tuoso p̄s sensitiua est

K ita subiecta rōni q̄ seq̄t̄ motū rōnis: ꝛ si qñqʒ ducat̄ a passionib⁹ p̄tis sensitiue postea cessante passiōe penitet adeo q̄ vī fecisse ↄtra rōneʒ. Ex p̄dictis igit̄ pʒ q̄ oīa predicta opera amicitie cōpetunt virtuoso respectu suiipsius.

Ad amicū aūt sic se hʒ vt ad seipʒ: amicus. n. est ali⁹ ipse: ꝛ amicitia vī aūt boꝝ aliqd esse: ꝛ qb⁹ hec insunt vīr esse amici. Querere v̄o vtrū ad seipsuʒ sit: an non sit amicitia: nūc omittam⁹. Videbit̄ aūt hoc amicitia esse: quo duo vel plura ex his hʒ que dicta sūt. Et q̄ maxīa amicitia silis est ei que est ad seipsum.

Ad amicū aūt hīc queadmodū ad seipm: est eniʒ amicus ali⁹ ipse: ꝛ amicitia boꝝ esse aliqd vī: ꝛ amici qb⁹ hec ↄsistūt. Ad seipʒ aūt vtruʒ est vel nō est amicitia relinquat̄ in p̄ñti: videbit̄

L aūt vtiqʒ sic esse amicitia sʒ q̄ est duo vel plura ex dictis: ꝛ q̄m superabundantia amicitie ei que ad seipsum assimilatur.

Hec est 2ª p̄ticula hui⁹ p̄tis: in qua ostēdit̄ q̄ oīa p̄dicta opa amicitie cōpetūt v̄tuoso respectu alteri⁹. s. sui amici: ꝛ

9ª cōclo hui⁹.9.li. hec est ↄ 9ª que p̄bat̄ sic. Oīa opa amicitie cōpetūt v̄tuoso respectu suiipsius vt p̄batū est: sʒ v̄tuosus se hʒ ad amicū sicut ad seipsuʒ: q̄m amicus est ali⁹ ipse: iō quecūqʒ cōpetūt v̄tuoso respectu suiipsius cōpetunt v̄tuoso respectu amici. igit̄ oīa p̄dicta opa amicitie cōpetūt v̄tuoso respectu alteri⁹. s. amici sui. [Ad seipʒ aūt.] Dubitat̄ tñ vtrū est amicitia hoīs ad seipʒ: sʒ hec dubitatio in p̄senti est relinquēda: tñ mō dicat̄ q̄ amicitia vī eē inter quoscūqʒ qbus cōpetunt duo vel tria ex p̄dictis: ꝛ si tñ ad alios habemus amicitiā supabūdāter talis amicitia assilat̄ amicitie quaʒ hō hʒ ad seipsuʒ. vñ cū aliqs vult cōmēdare aut magnifi-

M care amicitiā suā quā habet ad alterū cōsueuit dicere: diligo eū sicut meipsuʒ. vnde superabundantia amicitie assimilatur amicitie que est hoīs ad seipsum.

At v̄o vīr ea q̄ dicta sūt ꝛ ipsis multis in esse: q̄uis sint praui. An hoc p̄ticipes ipsoꝝ sūt: quo sibiipsis placent: ꝛ bonos se esse existimāt: nam eoꝝ q̄ vehemēter sūt praui atqʒ nefarij nemini hec isūt: sʒ nec iesse vīr.

3ª p̄o ca. Vident̄ autē dicta ꝛ multis existere q̄uis existētibus prauis sm̄ q̄ placent sibiipsis: ꝛ existimant epiychees esse sic participāt ipsis: q̄ ꝛ valde prauoꝝ ꝛ nefariorūʒ nulli hec existunt: sed neqʒ vident̄: fere autem neqʒ prauis.

Hec est 3ª pars p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua p̄hs ostēdit qualr mali se hñt ad predicta opa amicitie. ꝛ ↄtinet q̄tuor p̄ticulas. In p̄ma p̄ticula narrat qualr prauis ↄuenire vident̄ p̄dicta opa amicitie. In 2ª ibi [Differūt eniʒ.] declarat q̄ sm̄ veritatē nō ↄueniūt respectu suiipsoꝝ opa amicitie antedicta. In 3ª ibi [Si aūt nō est posse.] remouet q̄ddā dubiū. In 4ª p̄ticula ibi [Si itaqʒ sic se habere.] ↄcludit quāddā ↄclonē ex p̄dictis. In p̄ma igit̄ p̄ticula narrat dicēs q̄ p̄dicta opa amicitie vident̄ cōuenire multis existētib⁹ prauis ad seipsos: sʒ hoc solū est sm̄ q̄ placent sibiipsis ꝛ existimāt se v̄tuosos: sʒ illis q̄ sunt valde praui. i. nefarijs nō cōueniūt predicta opa amicitie respectu sui ꝛ fere nullis prauis ↄueniūt p̄dicta opa amicitie respectu sui: raro eniʒ inueniunt̄ homines praui qui existiment se virtuosos suā malitiā nō cognoscentes.

N

Dissident. n. secū: ꝛ alia qdeʒ cupiūt: alia aūt volunt: vt incōtinētes: nā iis q̄ bona sibi vīr anteponūt ea q̄ voluptate afficiūt atqʒ nocent. Quidā rursus ob formidinē atqʒ inertiā eas agere res omittūt: quas putāt sibiipsis optimas esse. O

Differunt aūt a seipsis: ꝛ altera qdeʒ ↄcupiscunt: alia aūt volūt: puta incōtinētes: eligūt. n. pro eis q̄ vīr sibiipsis bona eē: delectabilia nociua entia. Hi āt rursus p̄p timiditatē ꝛ desidiā recedūt ab opari q̄ existimāt ipsis optia eē.

Hec est 2ª p̄ticula tertie p̄tis: in qua declarat q̄ sʒ veritatē prauis nō ↄueniūt respectu suiipsoꝝ p̄dicta opa amicitie. ꝛ cōtinet tres p̄tes. In p̄ma p̄bat q̄ prauis nō cōpetit re⁹ suiipsoꝝ bñficētia. In 2ª ibi [Quibus autē multa.] p̄bat q̄ eis respectu sui nō cōpetit beniuolētia. In 3ª p̄te ibi [Querūt itaqʒ mali.] ostēdit q̄ prauis respectu sui nō cōpetit opus amicitie qđ est ↄcordia. In p̄ª igit̄ p̄te declarat q̄ hoī prauo respectu suiipsius nō cōpetit opus amicitie qđ est bñficētia: ꝛ hec est ↄclo 10ª q̄ p̄bat̄ dupl̄r. P̄rio sic. Illi q̄ opat̄ sibi nociua nō competit respectu suiipsius opus amicitie qđ est bñficētia: sʒ hō prauus opat̄ sibi nociua. ergo ꝛc̄. Maior pʒ: q̄ q̄ opus bñficētie hō opat̄ bonū ꝛ nō malū illi respectu cuius hʒ opus bñficētie: ꝛ ita q̄ opat̄ sibiipsi malū ꝛ nociuū nō hʒ respectu sui opus amicitie qđ est bñficētia. ꝛ minor pʒ: q̄ hō prauus sequit̄ delectabile sm̄ sensuʒ qđ est multotiēs sibi nociuū dimittēdo illud qđ est sibi bonū sʒ iudiciū rōnis: vt pʒ de icōtinēte. vñ mali vt incōtinētes differūt a seipsis: q̄ alia ↄcupiscūt sm̄ p̄tē sensitiuā ꝛ alia volunt sm̄ rōnē: hoc est alia cōcupiscūt: q̄ delectabilia sʒ sensuʒ: ꝛ alia iudicant sm̄ rōnem esse sibi bona. [Hi autē rursus.] 2ª p̄bat̄ ↄclo sic. Ille qui p̄termittit ea opari q̄ sm̄ rōnē iudicat sibi optima: nō cōpetit respectu suiipsi⁹ opus amicitie qđ est bñficētia: sʒ hō prauus p̄termittit opari ea q̄ sʒ rōnē iudicat sibi optima. ergo ꝛc̄. Maior pʒ: ꝛ minorē ponit p̄hs dicēs q̄ aliq̄ praui p̄p timiditatē ꝛ desidiā recedūt ab opari ea q̄ existimāt sibiipsis optima. Sic igit̄ pʒ dupl̄r q̄ praui nō hñt opus amicitie. s. bñficentie ad seipsos. vno mō q̄ operant̄ sibi nociua. alio mō q̄ vitant sibi opari p̄ficua.

P 10ª ↄclo hui⁹.9.li.

Q

Qui v̄o multas res graues atqʒ nefandas egerunt: vitam ob prauitatem odio habent ac fugiunt: sibiqʒ mortem consciunt.

Quibus autē multa ꝛ dura opata sunt: ꝛ propter malitiam odiuntur: fugiunt viuere ꝛ interimunt seipsos.

Hec est 2ª pars huius particule scđe tertie partis: in qua declarat̄ q̄ prauis non competit opus beniuolentie ad seipsos: ꝛ hec est ↄclo 11ª que p̄bat̄ sic. Qui nō volunt sibi esse ꝛ viuere nō sunt sibi beniuoli: ꝛ per ↄsequēs eis nō cō 11ª ↄclo hui⁹.9.li.

A petit opus beniuolentie ad seipsos:sed mali nõ volũt sibi-ipsis esse ⁊ viuere.igit̃ ⁊c̃.maior est manifesta:q̃ꝛ quicũqꝫ volũt bonũ alicui volũt sibi esse ⁊ viuere.minor ponit̃ in l̃ra.vnde dicit Ph̃s ꝙ prauis multa ⁊ grauia operata sunt ꝑpter maliciã suam:vnde intãtũ odiũtur ab hoibus ꝙ vita eoꝝ est eis tediosa:fugiũt eni viuere ⁊ interimũt seipos: ⁊ sic patet ꝙ praui non volũt sibiipsis esse ⁊ viuere.

Querunt p̃terea alios ipsi flagitiosi qb⁹cũ versent̃. Se vo ipsos fugiũt.nã si sint secũ:recordant̃ multarũ grauiũqꝫ reꝝ ⁊ sperãt alias tales.Si cuꝫ alijs aũt sint obliuiscunt̃.Atqꝫ cũ nihil habeãt qd̃ sit amabile:nulla re ꝑsus afficiunt̃ ad seipos q̃ ad amicitiaꝫ attinet: neqꝫ igit̃ vna secũ gaudẽt atqꝫ dolẽt.Est eni coꝝ aĩa in seditiõe.Atqꝫ iterdũ ob prauitatẽ dolet abstinẽs a qbusdã interdũ letatur.Et hec qdẽ pars huc:illa autem illuc trahit vt diuellentes.

B Querũt itaqꝫ mali cũ qb⁹ cõmorent̃:seipsos autẽ fugiũt:recordant̃ eni multoꝝ ⁊ difficiliũ ⁊ talia altera sperãt ꝓm seipsos entes:cũ alteris aũt entes obliuiscũt̃:nihilqꝫ amabile hñtes:nihil amabile patiunt̃ ad seipos. Neqꝫ gaudẽt neqꝫ ꝯdolẽt tales sibiipsis:cõtẽdit eni ipsorum aĩa: ⁊ hoc qdem ꝑꝑ maliciaꝫ dolet recedẽs a qbusdã:h autẽ delectat̃: ⁊ h quidẽ huc:hec autẽ illuc trahit:quemadmodũ discerpentia.

12ª ꝯclo bui⁹.9.li. C Hec est 3ª ps 2ᵉ pticule 3ᵉ partis.in qua oñdit ꝙ op⁹amicitie qd̃ est ꝯcordia nõ cõpetit malis cum seipsis:⁊ h est ꝯ 12.que ꝓbat̃ sic.Qui nec appetũt viuẽ cũ seipsis nec gaudẽt nec ꝯdolent sibiipsis nõ hñt op⁹amicitie qd̃ est cõcordia cũ seipsis:h pꝫ.q̃ꝛ penes ista attẽdit̃ ꝯcordia vt dictuꝫ est supius:sed mali nõ appetunt viuere cũ seipsis nec gaudẽt nec cõdolẽt sibiipsis.igit̃ ⁊c̃.mior declat̃.⁊ ꝑ quãtũ ad primã ei⁹ ptẽ.s.ꝙ mali nõ appetũt nec pñt cũ seipsis cõuiuere.Nã ꝯuiuẽdo cũ seipsis vt cogitãdo aut ꝯferẽdo de factis suis p̃teritis recordant̃ multa mala ⁊ grauia que in p̃terito cõmiserũt ⁊ credunt se silia in futuꝝ facturos qd̃ est eis valde dolorosuꝫ:iõ q̃rũt alios cũ qb⁹ cõmorent̃ colloquẽdo ⁊ coopãdo ꝫm exteriora verba ⁊ facta:⁊ sic obliuiscunt̃ suoꝝ malefactoꝝ:vñ cũ in seipis nihil habeãt qd̃ sit dignũ amari nihil amabile patiunt̃ ad seipsos ⁊ nõ appetũt viuere cũ seipsis meditãdo ⁊ cũ seipsis ꝯferẽdo de his que fecerũt.Neqꝫ gaudẽt. Scd̃a ẽt ps minoris appet.s. ꝙ mali nõ hñt ꝯcordiã cũ seipsis q̃tũ ad passiões:q̃ꝛ neqꝫ gaudẽt neqꝫ cõdolẽt sibiipsis:imo ptes aĩe q̃ in ipsis sunt: sunt in q̃dã ꝯtẽtione ꝯ seipsos inq̃tũ ps sensitiua in eis repugnat rõni:eꝝ vna eni pte dolet si recedat a delectatõib⁹ ꝑꝑ maliciã dñantẽ in eis q̃ cãt hõ tristiciã in pte sensitiua: ⁊ ⁊ ex alia pte delectat̃ ꝫm rõnẽ que indicat idẽ eẽ maluꝫ qd̃

D ps sensitiua appetit:⁊ sic vna ps aĩe trahit hoiem malũ ad vnã ptẽ:⁊ alia ps trahit ipꝫ ad ptẽ cõtrariaꝫ q̃si aĩa eius in duas partes discerpetur ⁊ contra seipsum discerpet.

Os si fieri nequeat vt doleat sil' atqꝫ letetur:at paulo post dolet qd̃ letat⁹fuit ⁊ nolet sibiipsi illa voluptati fuisse.Improbi nãqꝫ penitẽtia sunt referti.Improbus igitur ne erga se qdeꝫ amice affectus est:ꝑpterea ꝙ nihil habet quod sit amabile.

Si aũt nõ est possibile simul tristari ⁊ delectari:sed post paꝝ tristatur qm̃ delectat⁹ est:⁊ nõ vtiqꝫ vellet delectabilia h fieri ipsis. Penitudine eni praui replentur. Non itaqꝫ videt̃ prau⁹: neqꝫ ad seipsum amicabiliter disponi:propter nihil habere amabile. E

Hec est 3ª pticula 3ᵉ ptis.in qua remouet qd̃dã dubiũ:q̃ꝛ eni dcm̃ est ꝙ hõ malus gaudet ⁊ tristat̃ de eodẽ.vꝫ ꝙ in eodẽ sil' inerit gaudiũ ⁊ tristicia de eodẽ qd̃ vꝫ incõueniẽs: q̃ꝛ sic erũt ꝯria in eodẽ:qd̃ est ipo͛e.Istd̃ remouet Ph̃s.d. ꝙ prauus nõ sil' delectat̃ ⁊ tristat̃ de eodẽ:sꝫ paꝝ post delectationẽ tristat̃ de h ipso quo p̃us delectat⁹ est:nollet.n.fuisse delectat⁹:vñ praui replent̃ penitẽtia:q̃ꝛ cũ post ipetuꝫ malitie vel passiõis cogñscũt se male egisse cessante malitia vel passiõe dolẽt:⁊ sic pꝫ ꝙ praui nõ disponũt̃ amicabil'r ad seipos:ꝑꝑ h ꝙ nõ hñt in seipsis aliqd amicitia dignũ.

Os si ita sese hr̃e vehemẽter est miseꝝ:totis virib⁹fugiẽda est prauitas:⁊ enitẽdũ est bonũ eẽ.Sic eni ⁊ ad seipsum habebit amice:⁊ alij amicus poterit esse.

Si itaqꝫ sic hr̃e valde est miseꝝ fugiẽduꝫ maliciã intẽse:⁊ tẽtãdũ epyichẽ eẽ:sic eni ⁊ ad seipm amicabil'r vtiqꝫ hẽbit ⁊ alteri amic⁹ fiet. F

Hec est 4ª pticula 3ᵉ ptis p̃ncipalis.in qua ꝯcludit q̃dã ꝯclõnẽ ex p̃dictis.d.ꝙ exquo miserrimuꝫ est hoi sic se hr̃e ad seipꝫ sic praui se hñt ad seipsos vehemẽti studio debemus fugere maliciã ⁊ conari ad h ꝙ simus virtuosi. Naꝫ ꝑ hũc modũ se hẽbit aliqs amicabil'r ad seipm:⁊ etiam fiet alijs amicus:⁊ põt h poni ꝯ.13.⁊ est ꝙ malicia est itẽse fugiẽda ⁊ virt⁹ ꝓsequẽda:q̃ ꝓbat̃ sic. Illud est intẽse fugiẽdũ quo remoto ⁊ virtute habita hõ amicabil'r põt se hrẽ ad seipm ⁊ ad alteꝝ.s.amicũ:sed malicia remota ⁊ virtute habita põt hõ amicabil'r se hr̃e ad seipm ⁊ ad alterũ vt ad amicũ.igit̃ ⁊c̃.Maior pꝫ.q̃ꝛ miseria ⁊ ea q̃ ad miseriã ducũt sunt fugiẽda:sꝫ miserrimũ est ꝙ hõ nõ possit se amicabil'r habere ad seipm nec ad alteꝝ:⁊ mior pꝫ ex predictis. 13ª ꝯclo hui⁹.9.li.

G Nõn͛ est ꝙ qdã sunt praui ꝑꝑ vehemẽtiã passiõis superantis rõnẽ:sicut icõtinẽtes:⁊ qdã sunt praui ꝑꝑ maliciã superexcedẽtẽ qui fugiũt seipsos ⁊ odiũt ⁊ iterimũt seipos ꝑpter enormitatẽ suoꝝ opeꝝ de qb⁹ valde dolẽt:sic patricide aut alij q hõ enormia cõmiserũt ⁊ in talib⁹ eadẽ ps anime ꝯriat̃ sibi vno tpe ꝑ alio tpe:q̃ꝛ tẽpore q̃ opat̃ hõ malũ gaudet de ope suo:⁊ postea tristat̃.Adhuc alij sunt mali qui gaudẽt de malicia sua nõ solũ qñ eã cõmittũt:sed ẽt postea de qb⁹scribit̃ gaudẽt cũ malefecerint.Aliq̃ tñ rebellio est in hõ hoib⁹:q̃ꝛ synderesis remurmurat ꝯ voluntatẽ:est eni synderesis vna virt⁹ itell'e per quã remurmurat itellectus cõtra volũtatem volẽtem ⁊ precipiẽtem mala opari: ⁊ ita in q̃libet hoie malo est rebellio ⁊ pugna ex pte aĩe. Notandũ

Capitulum quintũ

de beniuolentia in spãli. in quo determinat ꝙ beniuolẽtia nec est amicitia nec amatio:sed est p̃ncipiũ amicitie:diuturna vo beniuolẽtia ⁊ ꝯsueta fit amicitia:⁊ ꝙ nõ est p̃ncipiũ amicitie que est ꝑpter delectabile vel vtile:cũ in his nõ fit beniuolentia.sed beniuolentia est principium amicitie que est ꝑpter excellentiam ⁊ virtutem. H

Beniuolẽtia ãt amicitie qdẽ est sil's. Nõ tñ est amicitia.Fit eni beniuolẽtia ⁊ ad ignotos:⁊ latẽs: amicitia vo nõ fit. Hec aũt antea diximus.At nec ẽt ẽ amatio.Nõ eni hꝫ extensionẽ nec appetitionẽ.Amatiõem aũt hec sequunt̃.Et amatio qdẽ est cũ ꝯsuetudĩe. Beniuolentia aũt fit ⁊ repente:vt fit ⁊ erga certãtes:spectantes enim beniuoli fiunt ipsis:⁊ volunt bona. Nihil autem agerent simul.Qd̃ eni diximus repente fiũt beniuoli ⁊ leuiter diligunt.

3 Capitulum 5m 8 aris. 9 li. ethicor. p

Capitulum 5m s. aris. 9 li. ethicor. primo ca.

B Enivolentia aut amicitie qdem assimilatur: non tamen est amicitia. Fit enim benivolentia et ad ignotos et latens: amicitia aut non: et prius autem talia dicta sunt. ¶ Sed neque amatio est. Non enim habet distensionem neque appetitum: amationem aut hec sequuntur. ¶ Et amatio qdem cum consuetudine: benivolentia aut et ex repentino quemadmodum et circa agonistas accidit: benivoli enim ipsis fiunt et complacent: cooperabuntur aut utique nihil. Quod enim diximus repente benivoli fiunt: et superficialiter diligunt.

Quintidec. p trac. di in tres ptes pn. K

Istud est capitulum quintum in quo incipit determinare de operibus amicitie in speciali: et in hoc capitulo determinat de primo actu amicitie. s. de benivolentia que est actus interior amicitie a quo procedunt opera exteriora amicitie ut beneficentia et concordia: et continet tres partes principales. In prima ostendit quod benivolentia non est amicitia nec amatio. In 2a ibi [Videtur utique.] ostendit quod benivolentia est principium amicitie. In 3a parte ibi [Non eam que propter utile.] ostendit quod benivolentia non est principium cuiuscumque amicitie: sed solum amicitie que est propter excellentiam aliquam aut virtutem. In prima igitur parte probat Philosophus duas conclusiones. prima est. quod benivolentia non est amicitia: et hec est conclusio

14a conclusio huius 9 li.

14a que probatur dupliciter. primo per hoc quod amicitia solum est ad homines notos cum quibus homo familiariter conversatus est: ut patet in 8o huius. sed benivolentia potest fieri ad ignotos: possum enim esse benivolus homini quem numquam vidi nec umquam cum eo conversatus fui. igitur etc. Secundo probatur sic: benivolentia potest esse latens: possum enim esse alicui benivolus quem latet quod sum sibi benivolus: sed

L

amicitia non potest esse latens: ut patet ex precedentibus. igitur etc. [Sed neque amatio.] Secunda conclusio quam probat hic est ista: quod benivolentia non est amatio: et hec est conclusio 15a que probatur dupliciter. Primo

15a conclusio huius 9 li.

sic. Benivolentia non habet distensionem. i. intensionem neque appetitum. i. neque vehementem impetum: sed intensio et impetus insunt amatori cum amatio sit passio vel modum passionis habens. igitur benivolentia non est amatio. [Et amatio quidem.] Secundo probatur eadem conclusio sic. Amatio fit cum consuetudine. s. paulatim et successive: quia animus non consuevit statim vehementer ad aliquid moveri: sed paulatim perducitur de minori ad maius: et ita amatio crescit per quandam consuetudinem: sed benivolentia quia importat simplicem motum voluntatis potest repente fieri sicut accidit videntibus pugnas agonistarum qui fiunt benivoli ad alterum pugnantium volentes quod vinceret: sed nullam operam ad hoc darent. unde benivoli repente et superficialiter diligunt hoc est: debilem motum voluntatis non prorumpentem in operationem exteriorem. ¶ Intelligenda sunt hic tria.

primum notandum M

Primum quod sicut amicitia accipitur dupliciter. s. pro actu et pro habitu: ita benivolentia potest accipi dupliciter. s. pro actu et pro habitu: et Philosophus loquitur hic de benivolentia que est actus secundus: et est actus benivolendi debilissimus et remississimus voluntatis: et ideo fit repente et non acquiritur paulatim seu successive. Sed amatio est actus voluntatis perfectus: non enim quodcumque bene velle est amare sed amare est bene velle intensum: ideo amatio fit paulatim: sed benivolentia que est actus secundus fit subito: sed benivolentia que est habitus acquiritur paulatim et successive. ¶ 2o est intelligendum quod benivolentia que est actus secundus et amatio seu amare sunt eiusdem speciei specialissime et non differunt nisi sicut magis perfectum et minus perfectum: sicut albedo intensior et albedo remissior non differunt nisi sicut magis perfectum et minus perfectum: et ideo sunt eiusdem speciei specialissime. ¶ 3o est intelligendum quod benivolentia que est habitus accipitur dupliciter. uno modo pro habitu imperfecto voluntatis inclinante solum ad actum interiorem. s. ad bene velle: et non ad operationem exteriorem. s. ad benefaciendum aut succurrendum vel iuvandum: et sic est species distincta contra habitum amicitie qui inclinat non solum ad actum interiorem: sed etiam ad opera amicitie exteriora et sic accipitur benivolentia hic secundum quod accipitur pro habitu. Alio modo accipitur benivolentia communiter pro habitu imperfecto voluntatis distincto contra amicitiam: et ab habitu amicitie: et sic est genus amicitie: et sic loquitur Philosophus de benivolentia in 8o huius ubi describit amicitiam. d. quod amicitia est benivolentia mutua: et sic accipiendo benivolentiam omnis amicitia est benivolentia et non econverso: et in hoc sensu est verum quod benivolentia non est amicitia: quia aliqua benivolentia non est amicitia.

Sic amicitia 2r accipiatur ita et benivolentia.

2m notandum

3m notandum Habitus benivolentie dupliciter accipitur.

N

¶ Videtur igitur benivolentia principium amicitie esse: sicut et adamandi voluptas ea que per aspectum efficitur: nemo namque adamat si non antea delectatus fuerit forma. Qui vero gaudet forma non continuo et adamat: sed cum absentem desiderat presentiamque affectat. Sic igitur et amicos impossibile est esse: nisi benivoli fuerint. Benivoli vero non continuo et amant. Volunt enim duntaxat eis bona quibus benivoli sunt. Sed nihil agerent simul: neque pro illis molestiam susciperent ullam. Quapropter quispiam per translationem principium ipsam amicitie dixerit esse. Diuturnam autem factam et ad consuetudine accedentem amicitiam fieri. O

¶ Videtur utique principium amicitie esse: quemadmodum eius quod est amare ea que per visum delectatio. Non enim indelectatus specie nullus amat: gaudens aut specie nihil magis amat: sed cum et absentem desiderat: et presentiam concupiscit. Sic utique et amicos non possibile esse non benivolos factos: benivoli aut nihil magis amant: volunt enim solum bona quibus sunt benivoli: cooperabuntur aut utique nihil: neque turbantur pro ipsis: propter quod transferens dicet quis utique ipsam ociosam amicitiam: diuturnam aut et in consuetudinem advenientem fieri amicitiam. 2a pars c. P

¶ Hec est 2a pars principalis huius capituli: in qua Philosophus declarat quod benivolentia est principium amicitie: et qualiter se habet ad amicitiam. probat igitur primo quod benivolentia est principium amicitie: et hec est conclusio 16a que probatur per quandam similitudinem sic. Sicut delectatio in aspectu pulchritudinis alicuius mulieris se habet ad amationem illius mulieris: ita benivolentia se habet ad amicitiam: sed delectatio in aspectu pulchritudinis mulieris est principium amationis que est ad illam mulierem. igitur benivolentia est principium amicitie seu amationis. De ista ratione ponitur minor in littera cum sua declaratione. unde dicit Philosophus quod delectari in aspectu alicuius mulieris est principium amationis seu amandi eam. Nullus enim incipit amare aliquam mulierem. s. amore venereo nisi prius fuerit delectatus in eius pulchritudine: nec tamen statim cum delectatur in aspectu pulchritudinis mulieris amat eam: sed signum complete amationis est quando fit absens si desiderat eam: quasi graviter ferens eius absentiam et presentiam concupiscens: et ita est de amicitia et benivolentia. Non enim est possibile aliquos esse amicos nisi prius facti fuerint benivoli: non tamen propter hoc solum quod sunt benivoli possunt dici amici: quia ad hoc quod sint benivoli non plus requiritur nisi quod velint bona ipsis quibus sunt benivoli: quamvis nihil pro eis fecerint nec pro eorum malis vel damnis turbarentur: et quia ad benivolentiam non requiritur operatio exterior amicitie: ideo transferens hoc est translative loquens potest aliquis dicere quod benivolentia est amicitia ociosa: quia non habet operationem exteriorem amicabilem coniunctam: potest etiam transferens dicere benivolentiam diuturnam et in consuetudinem ductam fieri amicitiam. ¶ Intelligendum est quod loquendo de benivolentia ut distinguitur contra amicitiam sic de virtute sermonis non est verum quod benivolentia fit amicitia: impossibile enim est quod una res fiat alia: ut probat Avicenna 6. naturalium: quia si una res fieret alia: sit ita quod b. fiat a. Aut igitur una res fit alia utraque remanente in termino factionis

16a conclusio huius 9 li.

Q

Notandum

a factionis: aut altera corrupta ꝛ altera manente. Si vtraqꝫ
manente tūc in termino factionis vna res nō est alia: qꝛ in
termino factionis verū est ꝙ .b. ꝛ ꝙ .a. non fiunt ꝛ tunc .a.
nō est .b. ꝛ ꝑ ꝯñs pus .a. nō fiebat .b. Si aūt in termino fa-
ctionis vna res maneat ꝛ alia nō maneat: tūc vna res nō
est facta alia: imo vna est corrupta ꝛ alia gñāta: ꝛ sic vna
res nō est facta alia: sic eniꝫ idē esset corruptuꝫ ꝛ de nouo
generatū. ¶ Dico igitur vt mihi vꝫ ꝙ ex vna re pōt fieri
alia. vbi grā. ex pane fit sanguis: ꝛ ex sanguine fit sperma:
ꝛ ex spermate fit hō: sed panis nō fit sanguis nec sperma
fit homo: sꝫ mā que est sub forma panis postea fit sub for-
ma sanguis: ꝛ postmodum sub forma spermatis. Qñcūqꝫ
igit̄ inuenit̄ talis modus loquēdi: hoc fit hoc: dꝫ sic intelli-
gi ꝙ ex hoc fit hoc: vel ꝙ hoc fit sub forma hui⁹: vt homo
fit albus .i. hō fit sub forma albedinis: vel ꝙ ex hoīe fit al-
b bū tanq̄ ex subiecto. ꝛ nunq̄ est cōcedēdū de virtute ser-
monis ꝙ vna res fiat alia: sed dꝫ intelligi sic ꝙ ex vna re
fit alia: ꝛ hoc vel tanq̄ ex subiecto vel tanq̄ ex termino a
quo factionis. Sic igit̄ est dicēdum ꝙ de v̄tute sermonis
hec est falsa: beniuolētia fit amicitia: intellectus tñ ꝓhi est
verus. s. ꝙ ex beniuolētia tanq̄ ex termino a quo fit ami-
citia tanq̄ ex iperfecto ꝑfectū: nec est huic ꝯ̄riuꝫ qđ dicit
ꝓhs ꝑmo physicoꝝ. Dicit eni ꝙ est duplex modus loquē-
di: hoc fit hoc: ꝛ ex hoc fit hoc: ꝯcedo eniꝫ ꝙ est talis du-
plex modus loquēdi: sꝫ ꝑmus modus loquendi nō est ve-
rus de virtute sermonis: nec per istaꝫ: homo fit albus: de-
notatur ꝙ vna res fiat alia.

¶ Nō eā qdē que ob vtilitatē: neqꝫ eā que ob volupta-
tē est: neqꝫ eniꝫ ꝓ hisce beniuolētia fit. Qui nāqꝫ bñfi-
c ciuꝫ accepit retribuit ꝓ his que accepit beniuolētia fa-
ciens iusta. Qui v̄o vult aliquē ꝓsperitatē hīe: spe cō-
modi alicuius cōsequēdi per illū nō illi sed sibi potius
beniuolus est: quēadmodū nec amic⁹ si illi ꝑꝑ aliquē
vsuꝫ obsequiū prestat. Oīno aūt beniuolentia ob vir-
tutē ac bonitatē aliquā fit: cū cuipiam q̄spiaꝫ pulcher
aut fortis aut aliqd tale videt̄: vt in certātib⁹ diximus.

3ª p̄s ca. ¶ Nō eā que ꝓpter vtile neqꝫ eā que ꝓpter de-
lectabile: nō eni beniuolētia in his fit: qꝛ in illa q̄
est vtilis. ¶ Beneficiatus qdē pro qb⁹ passus
est retribuit beniuolētiam iusta operans: volēs
aūt aliquē bene oꝑari spem habēs abūdantie ꝑ
illū nō videt̄ beniuolus illi esse. Sed magis si-
biipsi quēadmodū neqꝫ amicus si curet ipꝫ ꝑꝑ
vsuꝫ quēdā. ¶ Totalr̄ aūt beniuolētia ꝑꝑ v̄tu-
d tē ꝛ epyichiā quādā fit: cū huic bon⁹ qs appa-
reat vel fortis vel aliquid taliuꝫ. Quēadmodū
ꝛ in agonisticis dicimus.

¶ Hec est 3ª pars ꝑncipalis huius capl̄i: in qua ꝓhs osten-
dit cuius amicitie beniuolentia est ꝑnᵐ. ꝛ ꝑmo ostēdit cui⁹
amicitie non est ꝑnᵐ. scđo cuius amicitie est ꝑnᵐ. ꝓbat
igit̄ ꝑmo ꝙ beniuolētia nō est ꝑnᵐ amicitie que est ꝓpter
17ª ꝯclo hui⁹. 9. li. vtile vel delectabile: ꝛ hec est ꝯclo 17ª: que ꝓbat̄ sic. Qui
est beniuolus alicui nō solū vult bonū sibiipsi: sed ēt vult
bonū illi ꝓpter se cui est beniuolus: sed qui amat ꝑꝑ vtile
ꝛ delectabile vult solū sibiipsi bonū delectabile vel vtile
ex illo quē amat ꝓpter vtile vel delectabile ēt q̄uis sit cū
dāno illius quē amat ꝓpter vtile vel delectabile. igit̄ be-
niuolus nō est beniuolus ꝓpter vtile vel delectabile: ꝛ per
ꝯñs beniuolētia non est ꝑnᵐ amicitie que est ꝑꝑ vtile vel
delectabile. Et cōfirmat̄. naꝫ beniuolētia per diuturnita-
teꝫ ꝛ crementū peruenire pōt ad amicitiā cuius est ꝑnᵐ: sꝫ

e per diuturnitatē ꝛ cremētū beniuolētia nō perueniet ad
amicitiā que est ꝓpter vtile vel delectabile. nā in ꝑdictis
amicitijs nō hꝫ beniuolētia locū. [Beneficiatus qdem.]
In amicitia tñ vtilis pōt esse beniuolētia in eo qui recipit
beneficia. Si eni qui recipit beneficia ab alio sit gratus ꝛ
velit iuste operari retribuet ad minus beniuolētiam illi a
quo recepit beneficiū pro beneficijs que recepit. Si tñ ali-
qs velit alicui bonū ex eo ꝙ hꝫ vtilitatē ꝛ abundantiā bo-
noꝝ: nō videt̄ esse beniuolus ad illū per quē sperat in bo-
nis abūdare sed magis vꝫ esse beniuolus ad seipsuꝫ: sicut
nō vꝫ esse amicus alicuius q ꝓpter vtilitateꝫ ꝓpriam vel
vsuꝫ ꝓpriū apponit curā vel diligentiā circa bonū illius:
sed magis vꝫ esse amicus suiipsius: intēdēs vti bonis alte-
rius circa que apponit curam. [Totalr̄ aūt beniuolētia.]
f Viso cuius amicitie beniuolētia nō est ꝑnᵐ: declarat cui⁹
amicitie est ꝑnᵐ: ꝛ ostēdit ꝙ beniuolētia est ꝑnᵐ amicitie
que est ꝑꝑ bonū honestū: ꝛ hec est ꝯclo 18ª que ꝓbat̄ du- 18ª ꝯclo
plr̄. Primo ex ꝑcedētibus. 2ª ꝓbatione exēplari. ex prece- hui⁹. 9. li.
dentib⁹ ꝓbat̄ sic. Beniuolētia est ꝑnᵐ amicitie, vt ꝓbatū
est supra: ꝛ nō est ꝑnᵐ amicitie ꝑꝑ vtile vel delectabile vt
ꝓbatū est. igit̄ est ꝑnᵐ amicitie que est ꝑꝑ bonū honestū:
vt ꝓpter virtutē corꝑalē: aut epyichiā .i. v̄tuteꝫ aīe: ꝛ q̄uis
hec ꝯclo sequat̄ ex ꝑcedētibus: ꝓbat̄ tñ ꝓbatione exem-
plari sic. Cū eniꝫ videt̄ alicui de aliquo ꝙ sit bon⁹ vel for-
tis vel aliqd hꝫ ꝓpter qđ hoīes cōsueuerūt laudari fit ei
beniuolus sicut dictum est supra de agonistis qbus hoīes
efficiunt̄ beniuoli ꝓpter fortitudinem que apparet in eis
vel ꝓpter aliquid aliud laudabile. Et sic pꝫ exemplariter
ꝙ beniuolentia est ꝑncipiuꝫ amicitie ꝓpter bonum hone-
stum vt ꝓpter virtutē corꝑis vel anime.

Capitulum sextum de scđo actu amicitie q est cōcordia in quo ostē-

dunt̄ .7. ꝑmo narrat ꝙ cōcordia ꝑtinet ad amicitiā. 2ª ꝙ
g illa ꝯcordia que ꝑtinet ad amicitiā nō est vnitas opiōnis.
3ª ꝙ cōcordia ꝑtinēs ad amicitiā nō est circa speculatiua.
4ª ꝙ ꝯcordia de qua h̄ intendit est circa oꝑabilia haben-
tia aliquā magnitudinē que pōt ꝯuenire vtriqꝫ cōcordan-
tiū. 5ª ꝙ ad ꝯcordiā reqrit̄ cōsensus in idē ꝺm numeruꝫ.
6ª ꝙ cōcordia ꝛ amicitia politica vident̄ esse eadē. 7ª ꝙ
cōcordia ad amicitiam pertinens inuenitur in virtuosis ꝛ
non in prauis nisi parum ꝛ raro.

¶ At qui ꝯcordia etiā ad amicitiā attinet. Quaꝑꝑ nō
est eadē opinatio. Hec enim ꝛ iis qui sibi mutuo sunt
ignoti inesse pōt: nec eos q de quouis sunt eiusdē sen-
tentie cōcordes dicunt: velut eos q de celestib⁹ eadē
sentiunt: nō eniꝫ ad amicitiā ꝑtinēt de his eē ꝯcordes.

h Amicabile aūt ꝛ ꝯcordia videt̄ ꝓpter
qđ nō est omodoxia: hec qdē enim ꝛ Caput 6ᵐ
ignorantibus ad inuicē existet vtriqꝫ. ꝑ. trac. 9. li. ethi.
¶ Neqꝫ circa qđcūqꝫ ꝯsentiētes: cō- ꝑª ꝑs. c.
cordare aūt puta eos qui de celestibus. Nō. n.
amicabile de his concordare.

Istud est 6ᵐ capl̄m in quo determinat de ꝯcordia q̄ Sexti ca.
est vnus actus amicitie ostēdēdo materiā ꝑ. trac. di⁹
cōcordie hoc est circa q̄ est ꝯcordia: ꝛ sic ostendit quid est in 4ᵒʳ ꝑ-
obiectū cōcordie: ꝛ etiā ostēdit quō ꝯcordia se hꝫ ad ami- tes ꝑn.
citiā politicā ꝛ in qbus subiectis hꝫ ꝯcordia inuenit̄. Istō
capl̄m cōtinet q̄tuor ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma determinat
de obiecto ꝯcordie ostēdēdo circa q̄ nō est ꝯcordia. In 2ª
ibi [Sꝫ ciuitates ꝯcordare.] ostēdit circa que est ꝯcordia.
In 3ª ibi [Politica aūt amicitia.] ostendit quō ꝯcordia se
hꝫ ad amicitiā politicā. In 4ª ꝑte ibi [Est aūt tales cōcor-
dia.] determinat de subiecto cōcordie: ostēdendo in qbus

I subiectis hẽ ↄcordia inuenitur. In prima igit particula primo narrãdo dicit φ cõcordia vĩ quoddã amicabile: ⁊ ita videt ad amicitiã ptinere: ⁊ ex h infert φ ↄcordia nõ est omodoxia: qd est idez φ vnitas opionis. ⁊ h pbat: ⁊ hec est ↄclõ 19ª. s. φ ↄcordia nõ est vnitas opionis q̃ pbat sic. Illi qui se inuicẽ nõ cognoscũt pñt esse vnius opionis: sz nõ pñt eẽ ↄcordes nisi se inuicẽ cognoscãt sicut nõ pñt eẽ amici nisi se inuicẽ cognoscãt. igit ↄcordia nõ est vnitas opionis: qz vnitas opionis põt eẽ in nõ cognoscẽtib⁹ se: sz ↄcordia nõ. [Neqz circa qdcũqz.] Nec est ↄcordia circa qdcũqz in q̃ hoĩes se cognoscẽtes ↄsentiũt: ⁊ hec est ↄ 20ª que pbatur sic. Hoĩes cognoscẽtes se ↄsentiẽtes ad inuicẽ de speculatiuis vt de corpib⁹ celestib⁹ nõ dicunt ↄcordes. loquendo de cõcordia q̃ ptinet ad rõnẽ amicitie. Nõ eniz est amicabile de his cõcordare. igit nõ circa qdcũqz in quo hoĩes se cognoscẽtes cõsentiũt est ↄcordia: qz nõ circa mere speculabilia. ¶ Notandũ est φ ↄcordia sicut amicitia est ex electione: sz iudiciũ seu op. de reb⁹ speculabilib⁹ nõ est ex electiõe nec in potestate nr̃a: ⁊ iõ ↄcordia q̃ ad amicitiam ptinet nõ est circa mere speculabilia. vñ possẽ est aliquos amicos ↄtraria sentire circa speculabilia ⁊ aliquos inimicos circa eadẽ speculabilia ↄcordare ⁊ in eisdẽ cõsentire: ⁊ sic pz circa que nõ est ↄcordia que ptinet ad rõnẽ amicitie. Et ex his pz quare ↄrietas opionum circa speculabilia nõ dissoluit amicitiã: sz ↄrietas opionũ circa agibilia qñz dissoluit amicitiã. hui⁹ cã est: qz ad amicitiã reqrit ↄcordia circa agibilia: vt circa electiones ⁊ cõuictũ ⁊ hm̃: sz ad amicitiã nõ requirit cõcordia circa speculabilia.

19ª ↄclõ hui⁹. 9. li.

20ª ↄclõ hui⁹. 9. li.

K

Notandũ

¶ Sed ciuitates ↄcordes inquiunt esse: cũ de iis que ↄferunt eadẽ sentiunt eligũtqz atqz agunt ea q̃ publice visa sunt. Circa igit ea q̃ in actionẽ veniũt ↄcordes sũt hoĩes: ⁊ hoꝝ circa ea que in magnitudĩe sũt. Possunt

L vtrisqz vel oĩbus ineẽ. Ut ciuitates ↄcordes sunt: cũ oĩbus vĩ magistratus esse deligẽdos. Aut societatem cũ lacedemoniis ineũdã esse: aut magistratum gerere Pittacum: cũ vellet ⁊ ipse. At cũ vterqz seipsum vult: vt ii volunt q in phenissis sunt: seditionẽ hñt. Cõcordes. n. eẽ nõ est idẽ vtrũqz intelligere qcqd tandez id sit. Sed in eodẽ idẽ: vt cũ populus ⁊ boni rẽpublicaz optimates gerere volũt. Sic eniz fit oĩb⁹ qd exoptãt.

2ª p9. c. ¶ Sed ciuitates ↄcordare aiunt cũ de ↄferẽtib⁹ cõsentiant ⁊ eadẽ eligãt ⁊ operent cõiter opinata: circa opabilia itaqz ↄcordãt. ¶ Et hoꝝ circa q̃ magnitudine ⁊ ↄtingẽtia ambob⁹ existere vel oĩb⁹: puta ciuitates cũ oĩb⁹ videat principatus eligibiles eẽ vel cõpugnare lacedemoniis: vel principari pindarũ qñ ⁊ ipse voluit. Cum

M aũt vterqz seipsũz velit queadmodũ q in fornisis cõtẽdũt: nõ eniz est ↄcordare sibiipsi vtrũqz hñ velle qdcũqz: sed qd in eadẽ: puta cuz ⁊ plebs ⁊ epyichees optimos principari: sic eniz oĩbus fit qd appetunt.

¶ Ostenso circa que nõ est ↄcordia: in hac scd̃a pte huius capli ostẽdit circa que hz fieri concordia. ⁊ primo narrat in gñali circa que est ↄcordia. scd̃o in spãli. primo ostẽdit φ cõcordia est circa opabilia. scd̃o ostẽdit in spãli circa q̃ opabilia est ↄcordia. primo igit ostẽdit φ ↄcordia est circa opeabilia: ⁊ hec est ↄclõ 21ª que pbat sic. Circa illa est ↄcordia circa q̃ ciuitates aut ciues sibiinuicez ↄsentientes dicunt ↄcordare: sed ciuitates seu ciues dicũt ↄcordare ad inuicẽ

21ª ↄclõ hui⁹. 9. li.

qñ cõsentiunt circa vtilia: ita φ eadẽ eligũt ⁊ cõiter opantur ea q̃ opinant eẽ vtilia. igit ↄcordia est circa vtilia opeabilia. [Et hoꝝ circa que.] Ostendit in spãli circa q̃ opeabilia est cõcordia: ⁊ dicit φ cõcordia nõ est circa q̃cũqz opabilia: sed circa opabilia hñtia aliquã magnitudinem. nõ eniz tollit ↄcordia amicoꝝ per hoc φ ipsi in minimis dissentiunt: nec est ↄcordia circa quecũqz opabilia habentia magnitudinẽ: sz circa talia que pñt q̃ ↄuenire vtriqz cõcordãtiũ vel oĩbus hoĩbus: aut ciuib⁹ vnius ciuitatis. Si eni aliqs cõsentiat alicui φ habeat qd nullus põt hr̃e non multũ ptinet ad ↄcordiã: opz et φ illud circa qd est ↄcordia sit vnũ ⁊ idẽ numero qd põt cõuenire vtriqz vel ambobus ↄcordãtiũ. Tũc eni in ciuitatib⁹ dĩ eẽ ↄcordia: qñ oĩb⁹ ciuib⁹ vnũ ⁊ idẽ nuõ vĩ qd quẽlz eoꝝ tangat puta φ princeps assumat p electionẽ nõ p sortẽ aut successionẽ. Aut cũ vĩ athenĩesib⁹ φ ineãt societatẽ cũ lacedemoniis ad simul pugnãdũ ↄ hostes: qñ et oĩb⁹ ciuib⁹ vĩ φ talis ciuis dẽat principari: ⁊ ipz volũt principari: tũc illi q h volũt ↄcordant. Nõ. n. dicit duo hoĩes cõcordare ex eo φ vterqz vult sibiipsi bo[m]: sic recitat in fornisis: h est in qbusdã poematib⁹: q̃uis videat eẽ silitudo volũtatis sz pportionẽ in hoc φ vterqz vult sibiipsi bo[m]: imo h vĩ eẽ occasio ↄtẽtionis ⁊ rixe: sz ad h φ sit ↄcordia opz φ ↄsentiãt in eodẽ sz numeꝝ ⁊ respcũ eiusdẽ sz numeꝝ. Si. n. duo ↄsentiãt φ idez nuõ ↄferat eidẽ nuõ: tũc inter se sic ↄsentiẽtes est cõcordia.

N

O

¶ Ciuilis aũt amicitia vĩ ipsa cõcordia esse sicut ⁊ dĩ. Nã circa cõmoda ⁊ ea que ptinẽt ad vitã versat.

¶ Politica aũt amicitia videt ↄcordia queadmodũ ⁊ dĩ: circa ↄferẽtia. n. ⁊ q̃ ad vitã ↄueniẽtia. 3ª p9 ca.

¶ Hec est 3ª ps principalis hui⁹ capli: in qua ostẽdit quõ cõcordia se hz ad amicitiã politicã: ⁊ dicit narrãdo φ politica amicitia siue sit cõsensus ad cõmodũ siue sit obiectum vnius ciuitatis siue inter diuersas ciuitates. videt eẽ idez φ cõcordia. Nam amicitia politica ⁊ cõcordia sunt circa eadẽ. s. circa vtilia ⁊ cõferẽtia ad vitã humanam.

P

¶ Est aũt talis ↄcordia in bonis. Nã ⁊ secũ qsqz horũ est ↄcors: ⁊ oẽs inter se sunt ↄcordes: qppe cũ in eisdẽ oĩno sint. Taliũ. n. voluntates manẽt ⁊ nõ refluunt vt Euripus. Uolũtqz semp ea q̃ iusta sunt ⁊ que psunt. Hec aũt ⁊ cõiter affectant. Prauos vo cõcordes esse ipossẽ est: nisi breui in tẽpore queadmodum ⁊ amicos esse. In rebus qdẽ vtilib⁹ plus: in subeundis vo laboribus subministrationibusqz minus hr̃e appetentes. Unusqsqz aũt hec sibi volens pximũ pscrutat: ⁊ phibet. Perit enim res ipsa cõis cuz ab ipsis nõ cõseruet. Fit igitur vt in seditione versent: ⁊ sese qdem vicissim vrgentes que iusta sunt agere nolunt.

Q

¶ Est aũt talis ↄcordia in his q epyichees: isti. n. ⁊ sibiipsis ↄcordãt ⁊ ad inuicẽ ⁊ in eadẽ existẽtes vt dicere. Taliũ. n. manẽt volũtates ⁊ non trãsfluunt queadmodũ euripus: volũtqz iusta ⁊ cõferentia: hec aũt ⁊ cõiter appetũt. ¶ Prauos aũt nõ possẽ ↄcordare: vel in parum: queadmodũ ⁊ amicos esse. ¶ Supabũdãtiã appetẽtes in vtilibus: in laborib⁹ aũt ⁊ ministrationibus deficiẽtes: sibiipsi aũt vnusqsqz volẽs hoc pximũ pscrutat ⁊ phibet. Nõ eniz seruantibus cõe pditur: igit accidit ipsis cõtẽdere ad inuicez qdẽ cogẽtes: ipsos aũt nõ volẽtes iusta facere. 4ª p9. c.

¶ Hec

A ¶ Hec est 4ª ps hui⁹ capl'i:in qua determinat de subiecto ↄcordie:ostēdēdo in qb⁹ subis hɔ̄ ↄcordia iuenit᷑ ⁊ in qb⁹ nō.⁊ p̊ ondit ꝙ hɔ̄ ↄcordia iuenit᷑ in v̄tuosis.2° ꝙ nō iuenit᷑ in prauis.p̄ igit᷑ ondit ꝙ ↄcordia q̄ ptinet ad amicitiā est in v̄tuosis:⁊ hec est ꝯ 22ª q̄ pbat᷑ sic.In illis q sibiinui cē ↄcordāt ⁊ volūt bona ↄferētia ⁊ imobiles pmanēt:⁊ cōmuniter idē appetūt est ↄcordia:sȝ v̄tuosi sūt tales q sibi ipsis ↄcordāt ⁊ ad inicē volūt bona ↄferentia ⁊ imobiles pmanēt in bono ⁊ idē cōiter appetūt.igit᷑ in v̄tuosis est talis ↄcordia.Et q2 dixit ꝙ v̄tuosi pmanēt imobiles:ne credat᷑ per h̄ ꝙ velit dicere ꝙ sunt simplr̄ imobiles:iō illud exponēdo dicit:ꝙ ideo dnr̄ imobiles ⁊ in eisdē exn̄tes:q2 volūtas taliū hoīum manet fixa in bono ⁊ non trā︦seūt de facili sicut euripus q est qdā locus mariūmus in grecia:in

B quo aqua fluit:⁊ q̄uis v̄tuosi aliquo mō sint mobiles:tn̄ h̄ est de difficili:valde enīȝ difficile est ꝙ recedāt a bono:cū v̄tus sit habit⁹ de difficili mobilis.[Prauos aūt nō poſſe.] Ostēso qb⁹ inest ↄcordia:ostēdit qb⁹ nō inest ↄcordia pbās ꝙ ↄcordia q̄ ptinet ad amicitiā nō inest vel paꝝ iest prauis:⁊ hec est ꝯ 23ª q̄ pbat᷑ duplr̄.Prio sic.Queadmodū amicitia iest vel nō inest:sic ↄcordia q̄ ptinet ad amicitiā:sȝ amicitia aut nō iest aut paꝝ inest prauis:vt pȝ ex p̄cedētib⁹.[Supabūdāria.] 2° pbat᷑ ꝯ sic.Illis q supabundāter volūt hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ deficere hoc est minus hr̄e de malis ⁊ de laborib⁹ q iminēt sustinendi ⁊[in ministrationibus.] Hoc est q volūt deficere in seruitijs faciendis vt i tributis ⁊ i alijs onerib⁹ faciēdis nō inest vel paꝝ inest ↄcordia:sȝ praui volūt plus hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ minus de laborib⁹ ⁊ alijs onerib⁹.igit᷑ ⁊c̄.Maior pȝ:q2 qui cupiūt plus hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ min⁹ de laborib⁹ ingrūt

C de pximo ꝙ laboret ⁊ ministret:⁊ ipediūt pximū ne ipse adipiscat᷑ qd̄ ipse cupit.s.plus de bono vtili ⁊ min⁹ de onere:⁊ sic accidit iter eos ↄtētio ⁊ vn⁹ agit ꝯ aliū ꝙ ipse seruet ei illd̄ qd̄ est iustū:sed malus nō vult alteri iustitiā facere:sed vult supabundare in bonis ⁊ deficere in malis:⁊ sic accidit inter eos ↄtētio dū vn⁹ ipedit aliū a ↄsecutione

Notandū illius qd̄ ꝛȝ iustitiā sibi debet᷑.¶ Nōn̄ est:ꝙ h̄ nomē cōcordia signat relōnē fundatā sup vnitatē ↄsensus ↄcordātiū:vel ē vnitas ↄcordātiū ⁊ numerat᷑ ꝛȝ numerationē cōcordātiū.Alia.n.ↄcordia est i vno ↄcordātiū ⁊ alia in alio.Et mihi vr̄ ꝙ p̊m obȝ ↄcordie est qddā cōplexū in q̄ ↄcordātes ↄsentiūt:vt pȝ in electiōe ep̄i vel p̄ncipis.Si.n.eligētes ↄcordāt i electiōe opȝ ꝙ ↄsentiāt in quodā cōplexo.s.in tali cōplexo:iste erit ep̄us vel p̄nceps.Illd̄.n.in q̄ ↄsentiūt est p̊m obm ↄcordie ⁊ illd̄ est cōplexū:vt hɔ̄ cōplexuȝ.p̄nceps ē assumēdus p electionē:⁊ ad h̄ ꝙ sit ↄcordia opȝ ꝙ ↄcordātes ↄsentiāt in aliq̄ cōplexo eodē ꝛȝ numerū:⁊ h̄ itelligit Phs h̄ qn̄ dicit ꝙ ad ↄcordiā reqrit᷑ ↄsensus i idē

D numero:hoc est in idē cōplexū ꝛm numerum.

Capitulū septimū

de 3° actu amicitie.s.de beneficētia:in quo p̄ncipalr̄ ostēdit ꝙ bn̄factores plus amāt bn̄ficiatos q̄ ecꝯ:lȝ h̄ videat᷑ inopinabile:qd̄ tn̄ ondit᷑ p rōnes pluriū ⁊ p exēpluȝ de creditorib⁹ q siles vident᷑ bn̄factorib⁹ ⁊ debitoribus q siles vident᷑ bn̄ficiatis:⁊ recitata rōne de creditorib⁹ per exēplū ostēdit ppositū per rōnes n̄āles.

¶ Vident᷑ aūt ii q bn̄ficia cōtulerūt magis eos amare in quos bn̄ficia sunt collocata:q̄ ii q acceperūt eos q cōtulerūt.Atqȝ vt p̄ter rōnē eueniens q̄rit᷑.Plurimis igit᷑ vr̄ id ex eo fieri:q2 hi qdē debēt:illis v̄o debetur. Vt igit᷑ in mutuis debitores qdē volūt suos creditores nō esse:hi v̄o de salute quoqȝ debitoꝝ diligētiam adhibēt:sic ⁊ eos iqunt vt bn̄ficia ↄtulerūt velle eos esse erga quos fuere bn̄fici:vt g̃as accepturos.Illis v̄o nō cē curā reddēdi.Epicharmus igit᷑ fortasse diperit hec ipos dicē aspiciētes ad malū.Videt᷑ aūt hoc cē humanū:pleriqȝ eni imemores sūt:⁊ suscipe potius q̄ cōferre beneficia appetunt.

Caput 2m p.rac.9. li.ethi. p̊ ps.c.

Benefactores autē bn̄ficiatos vident᷑ magis amare q̄ bn̄ patiētes operantes.Et vt preter rōnem factū querit᷑.¶ Plurib⁹ qdē igit᷑ vr̄ q̄m hi qdem debēt:his aūt d̄bet᷑:queadmodū igit᷑ i mutuis debētes qdē volūt nō cē qb⁹ debēt.Accōmodātes aūt ⁊ curāt debētiū salutē.Sic ⁊ bn̄facientes velle esse patiētes vt lucrātes g̃as.His aūt nō cē curā reddere.Epicharius qdeȝ igit᷑ forte vtiqȝ dicet hoc dicere ipsos ex malo videntes.

E Assimilat᷑ aūt humano:imemores eni multi ⁊ magis bn̄ pati q̄ facere appetunt.

Septimi c.h.tra.di⁹ in duas ptes pn.

Istud est 7m capm:⁊ est de actu amicitie:qui est bn̄ficētia:⁊ in toto isto caplo soluit vna qō q̄ est de qdā accn̄te mirabili circa bn̄ficentiā:⁊ est qō talis:q̄re bn̄factores magis amāt bn̄ficiatos q̄ bn̄ficiati amēt bn̄factores.Ista.n.qō supponit vnū mirabile qd̄ vr̄ oino esse ꝯ rōnē.s.ꝙ bn̄factores magis amāt bn̄ficiatos q̄ ecꝯ.Nā bn̄ficiati ex debito obligant᷑ ad amādū bn̄factores:sȝ nō ecꝯ.Istd̄ capm ↄtinet duas ptes p̄ncipales.In p̊ ppōnit itētionē suā ⁊ ponit rōnē apparētē p̄dicti accn̄tis q̄ pluri mi assignauerūt.In 2ª ibi[Videbit᷑ aūt.]remouet illā rōnē apparētē ponēdo veras cās p̄dicti accn̄tis.In p̊ igitur pte p̊ ppōnit itētionē suā.d.ꝙ bn̄factores vnr̄ magis amare bn̄ patiētes:h̄ est illos qb⁹ bn̄faciūt q̄ illi q bn̄ patiunt᷑

F ab eis/amēt opantes sibi bona:qd̄ tn̄ vr̄ ↄtingē p̄ter rōnē:q2 bn̄ficiati magis obligant᷑ bn̄factorib⁹ q̄ ecꝯ.[Plurib⁹ qdē igit᷑.] pposita qōne ponit rōnē apparētē accn̄tis p̄dicti de q̄ est qō:⁊ est rō dicti accn̄tis q̄ plurib⁹ vr̄ cē vera talis:bn̄ficiati debēt bn̄factorib⁹:ita ꝙ bn̄factorib⁹ debet᷑ ⁊ bn̄ficiati debēt.Bn̄factores.n.sūt vt mutuātes vel accōmodātes:⁊ bn̄ficiati sūt tāq̄ recipiētes mutuū a bn̄factorib⁹:sȝ in mutuis h̄ vr̄ accidē ꝙ illi q debēt vellēt illos nō cē qb⁹ debēt ad h̄ ꝙ eēnt imunes a debito:sȝ mutuantes seu accōmodātes qb⁹ debet᷑ /desiderāt salutē debētiū eis ne pdant illd̄ qd̄ eis debet᷑.Cū igit᷑ bn̄factores sint q̄si mutuātes ⁊ bn̄ficiati sint q̄si debitores recipiētes mutuuȝ:vr̄ rōnale ꝙ bn̄factores volūt illos eē ⁊ viuere q ab illis bn̄ passi sunt vt habeāt ab eis gratiaꝝ actiōes:sȝ bn̄ficiati q bn̄ficia receperūt nō curāt reddē g̃as:sȝ magis vellēt absolui ab h̄ d̄bito:⁊ iō nō multū amāt bn̄factores:imo plures bn̄ficiati vellēt bn̄factores nō esse vt p h̄ absoluant᷑ a d̄bito:hāc rōnē approbauit Epicari⁹.d.ꝙ hāc rōnē dicūt qdā ↄsiderātes malitias hoīum.Multi.n.sunt imemores beneficioꝝ receptorū ⁊ magis appetunt bene recipere ab alijs q̄ alijs benefacere. G

¶ Videbit᷑ aūt cā n̄ālior eē:⁊ nō silis ei q̄ de creditoribus dr̄.Nō est eni erga debitores amatio:sȝ volūtas salutis recipiēdi cā.Sȝ q bn̄ficia ↄtulerūt diligūt atqȝ amant eos q beneficia acceperunt:⁊ si nulla in re sunt vtiles:neqȝ imposterum futuri.

¶ Videbit᷑ aūt vtiqȝ ⁊ n̄ālior cē cā ⁊ nō silis ei q̄ circa accōmodātes:nō enīȝ ē amatio circa illos sȝ ei⁹ qd̄ est saluari volūtas lucri g̃a:bn̄faciētes aūt amant ⁊ diligūt bn̄ patientes:⁊ si nihil sunt vtiles neqȝ posterius fiat vtiqȝ. 2ª ps.c.

¶ Hec est 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i:in qua soluit rōnē ap-

I parētē sup⁹ positā: ⁊ ponit rōnes veras p̄dicti accītis: ⁊ s3 h̄ ista ps ɔtinet duas pticlas. In p° remouet rōnē p̄dictā. In z° ibi [Qd ⁊ in artificib⁹.] ponit rōnes veras. In p° igr̄ pticla dic̄ q aliq̄ est cā p̄dicti accītis nālior q̄ rō iā inducta q̄ sup̱a fuit ex pte accōmodātiū: vñ t̄ñ sto ad rōnē dictā est: q nō est sile de bñfactorib⁹ ⁊ de mutuātib⁹ seu accōmodātib⁹: q2 accōmodātes nō amāt illos qb⁹ accōmodauerūt pp̄ seipsos: s3 tñ volūt eos ɔseruari in esse nō pp̄ amorē que hñt ad ipsos s3 pp̄ lucrū. s. vt eis reddant̄ accōmodata: s3 bñfactores amāt ⁊ diligūt bñ patientes: ⁊ si in nullo fiant vtiles eis in presenti: nec etiā expectent ab eis aliquam vtilitatem in futuro.

K ¶ Qd̄ qdē ⁊ artificib⁹ accidit. Magis. n. vnusq̄sq3 ꝓpriū amat opus: q̄ ipse ab ope amaret̄ si aīe pticeps eēt. Maxie vo fortitā h̄ circa poetas accidit: hi nāq3 sua diligūt poemata supra modum: ⁊ perinde atq3 filios amant. Tali igit̄ sile est ⁊ id qd facuit ii q bñficia cōtulerūt. Qd. n. suscepit bñficiū ipsoꝝ est opus. Hoc igit̄ ⁊ amāt magis: q̄ opus eū q fecit. Hui⁹ aūt cā est: qd vniuersis est expetibile atq3 amabile eē. Sum⁹ aūt actu: nā viuēdo sumus atq3 agēdo. Qui igit̄ fecit: est actu suū quodāmō opus: diligit itaq3 ipsum opus: q2 amat ⁊ esse. Hoc autē est naturale. Qd enim est potētia id opus ipsum actu declarat.

L ¶ Qd ⁊ in artificib⁹ accidit. Quis. n. ꝓpriū op⁹ diligit magis q̄ diligat̄ vtiq3 ab opere aīato fcō: maxime aūt forte h̄ circa poetas accidit: supdiligūt. n. poemata ꝓpria isti diligētes quēadmodū filios: tali vtiq3 assilat̄ ⁊ qd bñfactoꝝ. Bñ passuz. n. opus est ipsoꝝ: h̄ vtiq3 diligūt magis q̄ opus faciētē. ¶ Hui⁹ aūt cā: qm̄ eē oib⁹ eligibile ⁊ amabile: sum⁹ aūt in actu: in viuē enī3 ⁊ opari: actu faciēs est op⁹ quodāmō: diligunt nāq3 opus: q2 ⁊ esse: hoc autē naturale. ¶ Qd enim est potētia hoc actu opus nūciat.

¶ Hec est z° pticula z° ptis: in q̄ ponit rōnes veras ꝓbantes q bñfactores sūt magis amātes bñficiatos q̄ eꝯ. ⁊ cōtinet hec pticla qnq3 ptes s3 numerū rōnū ꝓbātiū ɔnem quā itēdit. Scda ps icipit ibi [Silr aūt.] 3° ibi [Delectabilis āt est.] 4° ibi [Et amatio.] 5° ibi [Adhuc aūt.] Intēdit igit̄ i hac pticula ꝓbare q bñfactores nālr magis amant bñficiatos q̄ eꝯ: ⁊ hec ē ɔ z4° hui⁹ libri q̄ ꝓbat̄. 5. modis.

4° 2ᵉlo hui⁹. 9. ti. M ꝑrio sic. Ois hō nālr diligit op⁹ suū: ⁊ magis nālr diligit op⁹ suū q̄ diligat̄ a suo ope/posito q op⁹ suū eēt aīatū: s3 bñficiat⁹ ē op⁹ bñfactoris. igit̄ bñfactor mag̨ nālr diligit bñficiatū q̄ bñficiat⁹ diligit bñfactorē. Maior hui⁹ rōnis declaꝛ̄ p exēm̄ in artib⁹. nā i artib⁹ ita videm⁹ eē q oīs artifex diligit ꝓpriū op⁹ mag̨ q̄ diligat̄ ab ipo. et si eēt ita q illd op⁹ fieret aīatū: ⁊ h̄ maxie vñ accidē poetis q supabūdāter diligūt sua poemata sicut parētes diligūt filios: ⁊ sic ꝑ3 maior. s. q vnusq̄sq3 magis diligit nālr op⁹ suū q̄ diligat̄ a suo ope/posito q suū op⁹ hrēt aīa3 p quā posset diligere.

Notandū ¶ Circa miorē ē sciēdū q bñficiat⁹ est op⁹ bñfactoris solū q̄tū ad illd qd recepit a bñfactore: ⁊ nō op3 q sit simplr̄ op⁹ bñfactoris. vñ hō iā ꝓduct⁹ in eē postmodū recipiens bñficiū ab aliq̄ vt alimētū q̄ nutrit̄ ⁊ augeꝛ̄ ad magnā q̄titatē ille sic nutrit⁹ ē op⁹ ministrātis alimētū q̄tū ad mām ⁊ q̄titatē q̄s recepit ex alimēto: ⁊ nō est simplr̄ op⁹ tribuētis alimētū: s3 ē op⁹ gnātis qd ips ꝓduxit in eē simplr̄. vñ ꝑt diligi de ope: q2 qddā ē op⁹ alic⁹ simplr̄ vt op⁹ ꝓducētis ips in eē tm̄: ⁊ qddā ē op⁹ alicui⁹ q̄dāmō: q2 q̄tū ad illd qd recepit ab eo: sine illd qd recepit sit subā: siue sit accñs. ꝑosset. n. poni distio opis talis q aliqd dr̄ op⁹ alic⁹ vel q̄tū ad ꝓductionē in eē vel q̄tū ad ɔseruationē in eē. Res gnāta est op⁹ gnātis q̄tū ad ꝓduc̄ōes i eē: ⁊ bñficiatus est op⁹ bñfaciētis quātū ad ɔseruationē in eē: bñfactores. n. ɔseruāt in eē bñ passos: qb⁹ bñfecerūt. [Hui⁹ āt cā.] Cām hui⁹ q̄re. s. vnusq̄sq3 diligit ⁊ amat op⁹ suū assignat ꝑhs: ⁊ est: q2 vnusq̄sq3 nālr diligit suū eē qd est viuē: ⁊ viuere non est sine oi opōne vite: ⁊ iō vnicuiq3 est amabile opari opa vite: ⁊ sic q̄l3 hō diligit op⁹ suū: q2 diligit suū eē qd ɔsistit in ope. Actio. n. agētis est passio in facto: ⁊ q2 q̄l3 nālr diligit actionē suā: iō q̄l3 nālr diligit op⁹ suū. p̄m enim eē hois ɔsistit in h̄ q h3 po̅ē ad opa vite vt ꝑ3 p diffonē3 aīe: ⁊ reductionē hui⁹ po̅ē in actū denūtiat ip3 opus qd hō facit exercēdo actu opa vite: ⁊ h̄ itelligit ꝑhs p h̄ qd dic. [Qd enī est po° h̄ actu op⁹ nūtiat.] Hoc est: op⁹ qd hō facit exercēdo opa vite actu denūtiat illud qd est in po° ad exercēdū opa vite. ¶ Intelligēdū ē q cū3 ꝑhs dicit [in viuē ⁊ opari actu faciēs: op⁹ est q̄dāmō.] p viuē intelligit actum z^m. s. actualē opōnē aīe: viuē. n. pōt accipi duplr̄. Uel p actu p̊ ⁊ sic viuē idē est q aīa corpi phico organico cōiūcta. Alio° accipit̄ p actu z°. s. p opōne aīe seu ɔiūctīe h̄ accipit̄ p actu z°: ⁊ q2 aīa corpi vnita nūq̄ ē sine oi actu z°: iō sp̄ est in opari. ꝑōt igit̄ illd dictū ꝑhi [faciēs opus est q̄dāmō.] sic intelligi: q q2 faciēs sp̄ est in opando: iō faciēs dr̄ eē q̄dāmō op⁹: q2 nūq̄ est sine ope. ꝑrobabilr⁹ tñ ⁊ magis ad ꝓpo^m pñt itelligi ista dicta ꝑhi. s. [q eē faciēs ⁊ viuē faciētis ⁊ ip3 faciēs est q̄dāmō op⁹.] Que oia ꝑhs innuit sic itelligi: q i oib⁹ his sit p̄dicatio effectiua: q2 in oibus his p̄dicat̄ effect⁹ de sua cā. nō op⁹ est effect⁹ faciētis ⁊ est effect⁹ ipsi⁹ eē ⁊ viuē faciētis. vñ de vitute sermōis oēs hē ꝓpōnes sūt false. s. eē vel viuē ē op⁹ faciētis: silr faciēs est suū op⁹: ⁊ iō ꝑhs nō dixit simplr̄ q faciēs est op⁹ s3 q faciēs est op⁹ q̄dāmō: q2 est cā opis: ⁊ op⁹ est effect⁹ faciētis. N

O

P

Dubiū ¶ S3 tūc dubitat̄ h̄ q̄lr hec ɔña ꝑhi est va vl̄ bona: eē ⁊ viuē est oib⁹ eligibile ⁊ amabile. g̃ op⁹ vniuscuiusq3 est eligibile ⁊ amabile. Ista. n. ɔña nō vr̄ valere nisi esse ⁊ viuē eēt op⁹ ipsi⁹ viuētis.

Solutio ¶ Dōm q q2 vnusq̄sq3 sp̄ diligit suū eē ⁊ nō pōt sp̄ ꝑmanē in se in eē: iō vnusq̄sq3 diligit eē ⁊ sp̄ eē s3 q eē est sibi posle. Nūc aūt agēs h3 eē nō solū in se: s3 ēt h3 eē in suo ope: sicut cā h3 eē in suo effectu: ⁊ iō diligit suū op⁹: q2 in suo ope h3 eē sicut cā in suo effectu. Hēt ēt agēs eē i suo ope sic in signo. Opus. n. est signū opantis: ⁊ ois effect⁹ est sig^m sue cāe: iō arg^m ab effectu ad cām dr̄ arg^m a signo. Hēt ēt agēs in suo ope memoriale: q2 opus facit q agēs manet in memoria hoīum: ⁊ vnusq̄sq3 diligit nō solū eē qd h3 in se formalr̄: sed etiā diligit eē qd h3 in suo signo ⁊ in memoria hoīum: quāuis maxime diligat esse qd h3 in se formaliter: ⁊ ideo seq̄t̄ / hō diligit suū3 esse qd esse h3 in suo opere. g̃ diligit suū opus.

Q ¶ Et insuper ei qdē q cōtulit beneficium honestu3 est id qd egit. Quare gaudet eo in quo est hoc. At ei qui accepit: nihil est honesti in eo qui cōtulit: nisi cōferēs: qd qdem minus est iucundū atq3 amabile.

¶ Silr āt ⁊ bñfactori qde bonū qd s3 actū: q̄re gaudet i q̄ h̄. patiēti āt nll'3 bonū i opante: s3 sigdē ɔferēs: h̄ aūt minus delectabile ⁊ amabile.

¶ Hec est z° ps scde pticule scde ptis: in q̄ ponit̄ z° rō ꝓbās ɔnē q̄ est ista: op⁹ bñfactoris est dare bñficiū: op⁹ bñficiati est recipe bñficiū: s3 mag̨ amabile ⁊ delectabile est dare bñficiū q̄ recipe: ⁊ iō bñfactor mag̨ gaudet ⁊ delectat̄ i bñficiato cui tribuit bñficiū: q̄ bñficiat⁹ i bñfactore a q̄ recipit bñficiū. ¶ Et ēt ɔfirmat̄: q2 bñfactor ɔsiderans bñficiatū ⁊ memoriā bñs illi⁹ ɔsiderat bo^m honestū q2 dare est bo^m honestū: s3 bñficiat⁹ ɔsiderās bñfactorem

considerat

A ꝯsiderat bonū vtile ⁊ de illo recordat̃ q̃ recipe bñficiuz est boꝰ vtile. Sz bonū honestū est magis amabile ⁊ delectabile q̃ boꝰ ꝯferēs seu bonū vtile: igit̃ bñfactores magis diligūt bñficiatos q̃ bñficiati bñfactores: q̃ boꝰ honestū est magis amabile q̃ bonū cōferēs seu vtile.

¶ Est aūt p̃sentis qdē opatio: futuri aūt spes: facti vo memoria iocunda. Sz iocūdissimum est qd̃ est actu: ⁊ amabile simi mō. Ei igit̃ q ꝯtulit bñficiū ꝑmanet ipsiꝰ opus. Diuturnū est eni ipz honestū. Sz ei q cepit: trāsacta est ipsa vtilitas memoriaqz honestaꝝ qdē rerū est periucunda. Utiliū aūt nō nimiū: aut minꝰ. Expectatio vo ꝯtra sese habet.

B ¶ Delectabilis āt est p̃ntis qdez opō: futuri aūt spes: facti aūt memoria: delectabilissimū āt qd̃ ꝑm actū ⁊ amabile simi: ei qdē igit̃ q fecit opus manet: bonū enī diuturnū. Patiēti aūt vtiqz transit. ¶ Et memoria bonoꝝ qdē d̃lectabilis: vtiliū aūt non omnino: vel minus. Expectatio aūt econuerso habere videtur.

¶ Hec est 2ª ps scđe ꝑticule 2ª ꝑtis: in q̃ ponit̃ 3ª rō ꝓbans ꝯnē q̃ talis est. Triplex est delecꝰ seu amabile. s. circa p̃ns: circa p̃teritū: ⁊ circa futuꝝ. delectabile circa p̃ns est ipse actꝰ p̃ns: vel opō: vel cōiunctio q̃ est opō p̃ntis: delectabile circa p̃teritū est memoria p̃teriti: ⁊ delectabile circa futurū est spes. Et ex h̃ argr̃ sic. Inter ista tria delectabilia actꝰ ⁊ opō q̃ est circa p̃ns est delectabilissimū ⁊ magis de-

C lectabile: ⁊ ꝑ ꝯñs magis amabile q̃ spes q̃ ē reꝰ futuri vel memoria q̃ est reꝰ p̃teriti: sz bñfactori manet d̃lecꝰ ⁊ amabile circa p̃ns: q̃ manet honestas ꝓpꝛij opis. Nā boꝰ honestū nō trāsit cito: sz est diuturnū: ⁊ ita bñfactor delectat̃ in bñficiato sicut in p̃nti suo bono: sz bñficiatꝰ delectat̃ in vtilitate quā recepit a bñfactore: ⁊ ista vtilitas cito transit ⁊ de facili: ⁊ ita bñficiatꝰ delectat̃ in bñfactore ꝼz memoriā p̃teriti. Magis igit̃ delectabile ⁊ amabile est boꝰ honestū qd̃ bñfactor hꝫ in bñficiato q̃ bonū vtile qd̃ bñficiatꝰ hꝫ i bñfactore: vñ pōt sic rō soꝛari. Illđ magis amat̃ qd̃ amat̃ ꝑ eo qd̃ est delectabile p̃ns q̃ illđ qd̃ solū amat̃ vt est delecꝰ p̃teritū ꝼz memoriā: sz bñficiatꝰ amat̃ a bñfactore tanq̃ delecꝰ p̃ns: sz bñfactor est amabilis a bñficiato tāq̃ delecꝰ p̃teritū solū ꝼz memoriā delecꝰ. igit̃ bñfactor magis diligit bñficiatū q̃ bñficiatꝰ bñfactorem. ¶ Et memoria bonoꝝ. ¶ Sz forte dubitaret aliqs q̃ poſſe est q̃ bñficiatꝰ nō sit p̃ns nec bonū bñfactoris maneat in bñficiato: tūc bñficiatꝰ nō erit delectabilis nec amabilis bñfactori. Illud remouet ꝓhs. d. q̃ si bñficiatꝰ ponat̃ nō esse p̃ns nec opꝰ bñfactoris sit p̃ns sz p̃teritū adhuc idē accidit

D ꝑ h̃ q̃ memoria boni honesti est magis d̃lectabilis q̃ memoria boni vtilis. vñ cū bñfactor hēat i bñficiato memoriā boni honesti qd̃ fecit bñficiato: ⁊ bñficiatꝰ hēat in bñfactore solū memoriā boni vtilis: seq̃t̃ q̃ bñfactor magis delectat̃ in bñficiato q̃ eꝯ: sz circa expectationē futuroꝝ vř eꝯ se hēc. s. q̃ magis delecꝰ est expectare vtilia q̃ expectare honesta. ⁊ rō huiꝰ diuersitatis est: q̃ bonū icognitū nō delectat: sz solū delectat boꝰ cognitū: sz nemo cognoscit honesta nisi sint p̃terita vel p̃ntia: nec ꝑ ꝯñs in eisdem delectat̃. Bona aūt vtilia cognoscunt̃ siue sint p̃terita siue sint futura. Plus āt delectat̃ hō in spe vtiliū q̃ in memoria eorūdē. nā auxiliū p̃teritoꝝ iaz trāsijt nec sperat̃ aliqd̃ auxiliū ab eis: ⁊ iō vel nō delectant vel paꝝ delectāt. Sz auxiliū qd̃ ex vtilibus expectat̃ in futurū delectat: q̃ sperat̃ remedium contra futuras necessitates.

¶ Et amare qdē simi͛ est actiōi: amari aūt passiōi. Eos igitur qui circa actum excellunt: sequitur amare: ⁊ ea que ad amicitiam attinent.

E ¶ Et amatio qdē factioni assimilat̃. Amari aūt ei qd̃ est pati. Superexcellētibꝰ aūt vtiqz circa actū sequit̃ amare ⁊ amicabilia.

¶ Hec est 4ª ps huiꝰ ꝑticule: in qua ponit̃ 4ª rō ꝓbans ꝯnez ⁊ est talis. Amatio seu amare assimilat ei qd̃ est facꝰ: ad amantē enī ꝑtinet q̃ velit opari boꝰ amato: ⁊ h̃ est facꝰ: sz amari assimilat̃ ei qd̃ est pati: sz faciēs superexcellit patiētē ⁊ hi q superexcellūt in agēdo vt bñfactores artifices ⁊ poete magis amant: q̃ amare magis ꝑtinet ad bonos mores q̃ amari vt dictū est supra. igit̃ bñfactores magis amant beneficiatos q̃ ecōuerso cū sint excellentiores.

¶ Preterea ea q̃ facta sunt cū labore: ea magis diligūt omnes: vt ⁊ pecunias magis diligūt q acquisiuerunt: q̃ qui ab alijs acceperunt. At beneficiū qdē accipere

F sine labore esse cōstat. Beneficiuz aūt ꝯferre difficile.

¶ Adhuc aūt que laboriose fiūt oēs magis diligunt: puta ⁊ pecunias possidētes accipientibꝰ: videt̃ itaqz bene pati qdem illaboriosum esse: benefacere autem operosum.

¶ Hec est 5ª ps scđe ꝑticle scđe ꝑtis ꝑncipalis: in q̃ ponit̃. 5. rō ꝓbās ꝯnē ꝑncipalē: ⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. In ꝑª ponit rōnē gnēā. In 2ª ibi ¶ Propter h̃ ⁊ matres. ꝯcludit vnam ꝯnē ex iā dictis: ⁊ hec est rō 5ª. Que magis laboriose fiūt magis diligunt̃ nālr: sz magis laboriosuz est bñfacere q̃ bñ pati. igr̃ bñfactores q bñfaciūt alijs magis diligūt nālr q̃ bñficiati q qñ patiunt̃: q̃ bñfacꝰ laboriosiꝰ est. igit̃ ⁊c. Maior pꝫ. Nā illi q ꝓprio suo labore possident diuitias magis amāt illas q̃ illi q accipiūt eas ex successione parē-

G tū vel ex gratuito dono alicuiꝰ: sic enī accipiētes magis liberales sūt: vt dcm̄ est in. 4. huiꝰ: ⁊ sic pꝫ maior. Minor ēt pꝫ. Nā accipe bñficiū ab alio est sine labore illiꝰ q recipit: sed q̃ alteri bñfaciat est operosuz. i. reqrens opera ⁊ laborem: ⁊ ꝓpter hoc sequitur q̃ rōnale est q̃ bñfactores magis ament bñficiatos q̃ econuerso.

¶ Propter hec ⁊ matres filios magis amant. Gnātio nāqz laboriosa est magis: ⁊ magis sciūt eē suos. Uidebit̃ aūt hoc ⁊ iis accōmodatū esse q bñficia ꝯtulerunt.

¶ Propter h̃ āt ⁊ mr̃es amatrices magis filioꝝ: laboriosior. n. gnō: ⁊ magis sciūt qm̄ ipsaꝝ. videbit̃ aūt vtiqz hoc ⁊ bñfactoribꝰ ꝓpꝛiū eē.

¶ Hec est 2ª ꝑticula huiꝰ ꝑtis: in q̃ ex ꝑmissis ꝯcludit̃ q̃ mr̃es amāt magis filios q̃ p̃res: ⁊ hec est ꝯ 25ª q̃ ꝓbat̃ 2ª. 25ª cōclo huiꝰ.9.li.
Prio q̃ mr̃es maiorē laborē habuerūt circa gnōnē filiorū portādo ⁊ pariēdo eos q̃ p̃res: ⁊ q magis laboriose aliqd acqrit magis amat illđ. igit̃ ⁊c. Scđo ꝓbat̃ ꝑ h̃ q̃ mar-

H tres magis p̃nt scire q̃ sint eaꝝ filij q̃ p̃res: ⁊ q magis nouit magis diligit: hoc igit̃ qd̃ accidit mr̄ibꝰ reꝰ filioꝝ vř eē ꝓpꝛiū bñfactoꝝ: vt. s. amēt bñficiatos inquantū circa eos laborāt. Ex isto loco accipiūt aliq q̃ qcūqz magis cogscit aliqd magis diligit illđ: ꝓp qd̃ mr̃es magis diligūt filios: q̃ magis cogscūt q̃ sūt sui filij. Istđ tñ nō ē vlr veꝝ: q̃ q magis nouit magis diligit: sz dꝫ itelligi cū ista additiōe ceteris paribꝰ: vñ q magis nouit ceteris paribꝰ magis diligit.

Tractatus secūdus noni libri de dubitationibus que accidūt circa amicitiā ex ꝑte amātis ꝯtinēs duo capła.

Tractatꝰ 2ꝰ.9.li.

In ꝑ̊ mouetur ⁊ soluit̃ dubitatio ex ꝑte amantis respectu suiipsius. In 2ª ibi ¶ Dubitatur aūt ⁊ circa felicem. ¶ mouet̃ ⁊ soluitur dubitatio ex parte amantis respectu alterius.

Capitulū primū de philautia. s. amore sui. vtꝝ sit laudabilis vł vituꝑabilis.

3 que dubiũ soluit̃ per diuisionem huius nominis quod est philautia in duas significationes: quarum vna est amor eius quod est in nobis irrõnale seu sensibile vel aiale: et sic est vituperabilis. Alia vero est amor eius quod est in nobis intellectuale quod est verus homo: et sic est laudabilis.

℃ Dubitat̃ autem et vtrum oporteat seipsum amare maxime: an aliquem aliũ. Increpãt enim eos qui seipsos maxime amant: et vt turpe sui amatores appellãt. Atque prauus quidem sui gratia cuncta agit: et tanto magis: quãto prauior est. Incusant igitur ipsum: quia nihil nisi sibi agit. Probus autem ob honestatem: et tanto magis: quantoque amici quanto prestabilior est: sua vero negligit.

K Caput pͣ. 2. tract. 9. li. ethi. pͣ pars c.

Dubitat̃ autem vtrum oportet amare seipsum maxime vel aliũ aliquem. Increpãt enim eos qui seipsos maxime diligũt: et vt in turpi amatores sui vocãt: videturque prauus suiipsius gratia omnia agere: et quanto vtique deterior fit tãto magis: accusant itaque ipsum puta quoniam a seipso nihil agit. Epyiches autem propter bonum et quãto vtique melior fit: magis propter bonum et amici gratia. Quod autem suiipsius preterit.

Primi. c. 2. tract. 9. diuiditur in tres partes principales.

Istud est primum capitulum secundi tractatus: in quo mouet̃ et soluit̃ dubitatio de amicitia hominis ad seipsum. et cõtinet tres partes principales. In prima proponit dubitationem ostẽdẽdo eam esse rõnalem. In secunda ibi [Forte igitur.] determinat de amicitia hominis respectu sui secundum quod est vituperabilis. In tertia ibi [Uidebit̃ autem

L vtique.] determinat de amicitia hominis respectu suiipsius secundum quod est laudabilis. Prima pars continet duas particulas. In prima proponit dubitationem et rõnem dubitationis pro vna parte. scilicet quod homo non debeat maxime seipsum diligere. In secunda particula ibi [Rõnibus autem his.] arguit ad aliam partem probando quod homo maxime debet seipsum diligere. In prima igitur particula primo proponit dubitationem. dicens quod dubium est vtrum oporteat homines maxime seipsos diligere vel debent diligere aliquem alium magis quam seipsos: proposita quõne arguit probando quod homo non debet maxime seipsum diligere: et hoc sic. Homo non debet maxime diligere illum propter cuius maximam dilectionem homo increpabilis est tanquam malus: sed homines increpãt illos qui maxime amãt seipsos: quia quando aliqui sunt amatores sui reputat̃ malum. Cõfirmatur: quia homo prauus omnia facit propter vtilitatem suam: et quanto est peior tãto facit magis opera propter propriam vtilitatem et propter hoc magis vituperat̃ et accusat̃ ab hominibus: velut qui nihil facit extra seipsum. id est nihil facit propter bonum aliorum: sed solum propter bonum proprium: sed homines virtuosi non agunt solum propter seipsos sed magis propter bonum honestum: et propter amicos: et propter hoc plerumque omittunt proprias vtilitates. vnde posset formari rõ secunda ad vnam partem dubitationis quod homo non debet maxime seipsum diligere sic. Illud quod faciunt mali et non virtuosi non debet homo facere sed contrarium: sed mali maxime diligunt seipsos: quia omnia que faciunt faciunt propter vtilitatem propriam: sed virtuosi non faciunt hoc

M sed contrarium: quia faciunt propter honestatem et propter amicos: igitur non debet homo maxime seipsum diligere.

℃ Ab his autem verbis non sine rõne ipsa opera discrepãt: nam cum inquiunt oportere summe amare qui maxime est amicus. Is autem maxime est amicus: qui vult cui vult bona illius gratia si nullus etiam scierit. At hec ipsi ad seipsum maxime cõpetũt: et cetera omnia quibus definit̃ amicus. Dictum est enim ab ipso ea omnia que ad amicitiam attinẽt et ad ceteros puenire. Eodem accedũt et puerbia vniuersa: vt aia vna: et amicorum omnia sũt cõia: et amicitia est equalitas: et tibie genu propinquus. Hec enim vniuersa ipsi ad seipsum maxime cõpetũt. Maxime nãque amicus est sibi: et se igitur ipsum maxime amare oportet. Dubitatur autem merito: vtris oporteat assentiri: cum vtrisque videatur esse credendum.

N ℃ Rõnibus autem his opera dissonant non irrõnabiliter. Aiunt enim oportere amare maxime: maxime amicum. amicus autem maxime qui vult maxime bona illius gratia et si nullus sciet: hec autem existũt maxime ipsi ad seipsum. ℃ Et reliqua vtique omnia quibus amicus determinat̃: dictum est enim quoniam ab ipso omnia amicabilia et ad alios puenitũt. ℃ Sed et puerbia omnia consentiunt: puta hoc vna aia: et cõia que amicorum: et equalitas amicitia et genu tibie propinquum: hec enim omnia ad seipsum maxime existũt: maxime enim amicus sibiipsi et amandum

O maxime seipsum. Dubitat̃ autem conuenienter vtrum debitum sequi ambobus habẽtibus credibile.

℃ Hec est secunda particula prime partis: in qua arguit ad partem contrariam probando quod homo maxime debet seipsum diligere: et hoc ostẽdit triplr. et primo dicit quod premissis rõnibus dissonãt opera sed que apparet quod homines maxime amãt seipsos: et hoc non irrõnabiliter propter tria. primo quia vt cõiter homines dicũt: oportet homines maxime amare illum qui maxime est eius amicus. Ille autem est maxime alicui amicus qui maxime vult ei bonum illius gratia etiam si nullus alius sciret: sed ista maxime homini cõpetũt ad seipsum: vnusquisque enim vult maxime sibiipsi bona sui gratia. Et sic videtur quod homo debet maxime amare seipsum: quia nullus alius vult alicui tãtum bonum quantum ipsemet vult sibiipsi et sui gratia. [Et reliqua vtique omnia.] secundo probat̃ idem per hoc quod omnia quibus determinat̃ et diffinit̃ amicus maxime cõpetũt homini ad seipsum. Sicut enim dictum est supra. omnia amicabilia ad quoscunque alios puenitũt ex amicabilibus que homo patit̃ ad seipsum. vnde potest fieri talis rõ. Illa amicitia que est mensura omnium aliarum amicitiarum est maxima amicitia. prima enim mensura in quocunque genere est maxima et perfectissima in illo genere: sed amicitia hominis ad seipsum est prima mensura omnium aliarum amicitiarum. igitur etc. Minor patet. nam quando aliquis vult magnificare amicitiam suam quam ad aliquem habet solet dicere amo ipsum sicut meipsum. [Sed et puerbia.] tertio ostendit̃ eadem pars dubitationis per hoc quod omnia puerbia que vulgariter dicuntur consentiũt in hac parte. scilicet quod homo maxime diligit seipsum. vbi gratia puerbialiter dicitur quod vna est aia amicorum. Dicitur etiam quod que sũt amicorum sũt cõia: et quod amicitia est quedam equalitas: et quod amicus se habet ad amicum sicut genu ad tibiam: quia habent maximam propinquitatem: et propter hec omnia intelligimus quod amicitia consistit in quadam vnitate: sed maxima est vnitas hominis ad seipsum: et sic omnia predicta puerbia maxime verificant̃ de homine respectu suiipsius: et sic homo maxime debet seipsum amare: quia maximam identitatem habet ad seipsum.

℃ Fortasse igitur tales sermones distinguẽdi determinandi sũt: quousque et quonam modo sint veri. Si itaque sumpserimus quonam vtrique modo sui amatorem dicũt: fuerit forsitan manifestum. Qui igitur hoc reprehẽdẽdum esse existimãt: Q eos amatores sui appellãt: qui sibi plus tribuũt in pecuniis et honoribus et voluptatibus corporis: hec enim ipsa multitudo affectat: et ipsis vt optimis omni studio incumbit. Quapropter et in certamen veniunt. Qui igitur in hisce plus hic pergũt in cupiditatibus et omnino affectibus eiusque partis aie que rõnis est expers gratificant̃: tales autem sũt ipsi multi. Idcirco et appellatio orta est ex multitudine: que quidem est praua: ergo iuste vituperant̃ ii qui ita se amãt. Non est autem obscurum vulgus eos qui sibiipsis talia tribuũt sui amatores dicere consueuisse. nam si quis semper studeat agere iusta maxime omnium: aut tẽperata: aut quevis alia que a virtutibus proficiscũt̃: honestatemque omnino sibiipsi semper vẽdicet atque vsurpet: hunc nemo dicet amatorem sui neque vituperabit.

℃ Forte igitur tales oportet sermones diuidere et determinare et inquantum vtrique et quando verum dicunt. 2ª pars c.

a Si aūt accipiam⁹ amās sui qualr vterqȝ ꝛ qūo veꝝ dicūt forte vtiqȝ fiet manifestū. ℭ In opprobriū qdē igiť ducētes ipȝ amatores sui vocant ipsos q sibiipsis tribuūt plus in pecunijs ꝛ bonorib⁹ ꝛ delectatiōib⁹ corpalib⁹. h eni multi appetūt ꝛ studēt circa ipsa vt optima entia pp qȝ ꝛ circūpugnabilia sunt: circa h vtiqȝ auari largiunť ꝛ ꝯcupiscētijs ꝛ totalr passionib⁹ ꝛ irrōnabili aie: tales aūt sunt multi: ppqȝ ꝛ appellatio facta est a multuȝ prauo exnte: iuste vtiqȝ sic philaut⁹ exprobrať. ℭ Qm̄ āt talia sibiipsis

b tribuētes ꝯsueuerūt dicere multi philautos nō in manifestū. Si eni qs semp studet iusta agere ipse maxie oiuȝ vel tēpata vel q̄liacūqȝ alia coꝝ que ħȝ ꝟtutes ꝛ totalr bonum semp sibi acqrit nullus dicet philautū huc neqȝ vituperabit.

ℭ Hec est 2ª ps huius capl'i: in qua determiat de amicitia hois re" suiipsi⁹ ħȝ ꝙ est vituperabilis. ꝛ pmo ponit moduȝ soluēdi ꝛ est p distōnē: ꝛ dicit ꝙ tales ſmōes q hnt rōnes pbabiles p vtraqȝ pte opȝ distinguē ꝛ determiare inq̄tū ꝛ qūo ex vtraqȝ pte veꝝ dicať. vn̄ distiguēdū est de philautia. i. de amore sui: ꝛ sic patebit qualr dbones pcedunt ex vtraqȝ pte. [In opprobriū qdē igiť.] Ad soluēdū istaȝ dubōnē diuidit h nomē philautia in duas signatiōes: q̄rū vna est amor sui ħȝ ptē irrōnabilē aie hois. s. sensitiuā: alia ei⁹ signatio est amor sui ħȝ ptē itellectualē que est in hoie.

c Prio igiť itēdit pbare ꝙ amor sui ħȝ ptē irrōnalē est exprobrabilis seu vituperabilis: ꝛ p narrādo dicit ꝙ illi q reputant in opprobriū eē amatorē sui vocant illos eē amatores sui q tribuūt sibiipsis plus de bonis corpalib⁹. s. de pecunijs bonorib⁹ ꝛ delectatiōib⁹ corpalib⁹ q̄les sunt ciboꝝ ꝛ venereoꝝ. Multitudo. n. hoiuȝ appetit hō bona ꝛ hoies ostēdūt adipisci ipsa: ac si eēnt optima: ꝛ qꝛ multi q̄rūt supabūdātiā hō bonoꝝ: quā tn̄ nō pnt hēre: iō circa hō bona fiūt pugne ꝛ cōtētiōes: ꝛ q in talib⁹ bonis supabūdāt coꝝ abūdātiā ꝯuertūt ad satisfaciēdū ꝯcupiscētijs ꝛ alijs passionib⁹: ꝛ p ꝯńs supabūdātiā hō bonoꝝ ꝯuertūt ad satisfaciēdū pti irrōnali aie: ad quā ptinent tales passiones: ꝛ ita illi q talia bona appetūt sibiipsis amāt seipsos ħȝ pteȝ irrōnalē. i. ħȝ ptē sensitiuā: ꝛ illō ꝯtigit multitudini hoium. s. magis seq sensuȝ q̄ȝ itellectū ꝛ magis se diligē ħȝ sensuȝ q̄ȝ ħȝ itell'm: ꝛ ab h. s. amare seipm ſm sensuȝ ipsa appellatio amātiū seipsos sūpta est: ꝛ ita sūpta est ab eo qȝ est prauū

d qȝ in multis ꝯtingit: ꝛ sic pȝ ꝙ philautus. i. amator sui ſm istā signationē. s. ꝙ in plib⁹ repiť iuste reprobať. [Qm̄ āt talia.] Qꝛ aūt solus amator sui ħȝ ptē irrōnalē est iuste vi-

26ª ꝯclo hui⁹. q. ii. tupabilis pbať: ꝛ est ꝯ 26ª: ꝛ qꝛ hec ꝯ est exclusiua. pbaťp suas exponētes: ꝛ ex iā dictis pȝ exponēs affirᵐᵃ. s. ꝙ amator sui ħȝ ptē irrōnalē est iuste vituperabilis. ꝛ h pȝ: qꝛ amator sui ħȝ ptē irrōnalē appetit supabūdātiā bonoꝝ corpaliū cuiusmodi sūt diuitie/delecⁿᵉˢ corpales ꝛ hō: ꝛ boꝝ bonoꝝ supabūdātiā ꝯuertūt ad satisfaciēdū cōcupiscētijs: ꝛ hoc est vituperabile: ꝛ ita est manifestū ꝙ amator sui ħȝ ptē irrōnalē est iuste vituperabilis: ꝛ sic pȝ ex pcedētibus exponēs affirᵐᵃ: ꝛ exponēs negatiua dclaŕ h. s. ꝙ nullus amator sui ħȝ ptē rōnalē ē iuste vituperabilis. Et h pb'p h ꝙ hoies solū solēt vocare illos amatores sui q sunt vituperabiles pp h ꝙ plus tribuūt sibi q̄ȝ est dignū de bonis corpalib⁹ pdictis q ptinēt ad ptē irrōnalē: ſȝ si aliqs velit supabūdare in bonis rōnis q sūt opa ꝟtutū: vt si velit abūdare in opibus iustitie vel tēpantie vel cuiuscūqȝ alteri⁹ ꝟtutis: ita ꝙ velit sp sibi accipe bonū honestū: nullus de multi" hoiuȝ

e vocabit ipȝ philautū. i. amatorē sui: vel siqs vt forte aliqs sapiēs vocet eū philautū: nō dicet h in ei⁹ vituperiuȝ: ꝛ sic pȝ ꝙ nullus amator sui ħȝ ptē rōnalē est iuste vituperabilis: qꝛ nlls de multi" hoiuȝ vocat talē amatorē sui ꝛ oēȝ amatorē sui ħȝ ꝙ ē vitupa" vocat multi" hoiuȝ amatorē sui.

ℭ Magis aūt videbiť talis hō sui amator. Naȝ ea sibi tribuit q pulcherrima maxieqȝ bona: ꝛ gratificatur ei qȝ suiipsius potissimū in oibusqȝ illi obtēperat.

ℭ Uidebiť aūt vtiqȝ talis magis eē philaut⁹: tribuit eni sibiipsi optima ꝛ maxime bona. ℭ Et largiť suiipsi⁹ pricipalissimo ꝛ oia huic obediūt. 3ª ps. c.

ℭ Hec est 3ª ps pncipalis hui⁹ capl'i: in q determiat de amicitia hois re" suiipsi⁹ ħȝ ꝙ est laudabilis. ꝛ ꝯtinet quatuor pticulas. In pª ondit ꝙ ille q tribuit sibiipsi supabūdātiā bonoꝝ ſm rōnē ꝛ itell'm est magis amator sui q̄ȝ ille q tribuit sibiipsi superabūdātiā bonoꝝ sensibiliuȝ. In 2ª ibi

f [Queādmodū aūt ꝛ ciuitas.] ondit ꝙ itell's est ipe hō vel pncipalissimū in hoie. In 3ª ibi [Scḋȝ alterā spēm.] ponit dr̄iaȝ inter modū amādi se laudabilr ꝛ modū amandi se vituperabilr. In 4ª ibi [Ueꝝ eni ꝙ.] remouet dubiū qualr ꝟtuosus poterit facē p alijs: ex quo maxie diligit seipȝ. In pª igiť pticula ondit ꝙ ille q tribuit sibiipsi supabūdātiā bonoꝝ ħȝ rōnē ꝛ itell'm est magis amator sui q̄ȝ ille q tribuit sibiipsi supabūdātiā bonoꝝ sensibiliū: ꝛ est ꝯ 27ª q 27ª ꝯclo hui⁹. q. ii. pbať duplr. Prio sic. Quāto aliqs plura bona tribuit sibi ipsi tāto magis amat seipȝ: sed q tribuit sibiipsi supabūdātiā bonoꝝ ħȝ rōnē ꝛ itell'm: vt q studet excellere in opib⁹ ꝟtutū/tribuit sibi optima. s. bona honesta q maiora sunt q̄ȝ bona sensibilia. igiť talis magis amat seipȝ q̄ȝ ille q tribuit sibi supabūdātiā bonoꝝ sensibiliuȝ. [Et largiť.] 2ª pbať

g sic. Ille q largiť bona ei qȝ est pncipalissimū in ipso. s. intellectui: ꝛ facit ꝙ oēs ptes aie itellectui obediūt magi amāt seipȝ q̄ȝ ille q largiť bona sensui q ē īferior ꝛ min⁹ pncipalis q̄ȝ intellect⁹: ſȝ ille q tribuit sibi supabūdātiā bonorum ſm itell'm vt opa ꝟtutū tribuit bona ei qȝ est pncipalissimū in eo. s. itellectui. igiť talis magis diligit seipm: qꝛ magis amat illud qȝ est pncipalius in eo. igiť ꝛc̄.

ℭ Ut aūt ꝛ ciuitas id eē maxie vr̄ qȝ est potissimum: ꝛ alius ois cōuentus: sic ꝛ hō. Amator igiť is est maxie sui: q illud amat illiqȝ gratificať. Et cōtinens igiť dr̄ ꝛ incōtinēs: quia mens vincit aut nō vincit: ppterea ꝙ ipsa est hoiuȝ quisqȝ ꝛ egisse ipsi ꝛ sua sponte ea vr̄r q cū rōne maxie egerūt. Nō igiť est obscurū: hoc eē maxime vnūquēqȝ ꝛ hoc maxime virum bonum amare. Quapropter maxime sui est amator.

D ℭ Queādmodū aūt ꝛ ciuitas principalissimuȝ maxie eē vr̄: ꝛ ois alia ꝯgregatio sic ꝛ hō ꝛ philautus vtiqȝ maxie h diligēs: ꝛ huic largiēs: ꝛ ꝯtinēs igiť ꝛ incōtinēs dr̄ in tenere intellectū vl nō: vt h vnoquoqȝ ente. ℭ Et egisse vr̄r ipsi ꝛ volūtarie q cū rōne maxie. ℭ Qm̄ qdē igr̄ hoc vnusqsqȝ est vel maxime non in manifestuȝ: ꝛ qm̄ epyiches magis hoc diligit: ppter qȝ philautus maxime vtiqȝ erit.

ℭ Hec est 2ª pticula tertie ptis: in qua declat qȝ supposuit scilȝ ꝙ itell's est pncipalissimū in hoie: ꝛ hec est ꝯ 28ª que 28ª ꝯclo hui⁹. q. ii. pbaŕ sic. Sicut ciuitas maxie vr̄ esse illō qȝ est pncipalissimū in ea: ꝛ ita est ō oi alia re ex plurib⁹ ꝯstituta. s. ꝙ ipsa dr̄ illud qȝ est pncipalissimū in ea. vn̄ illud qȝ faciunt rectores ciuitatis dr̄ ciuitas facere: ita est de hoie. s. ꝙ illud qȝ maxie dr̄ hō est pncipalissimū in hoie: sed hō maxime

g dicit intellectus.ergo itellectus dr̃ pncipalissimũ in hoie:
z iõ hõ diligẽs hoc.i.itellectũ z ei bona largiens dr̃ maxie
philautus.i.amator sui. Minor hui⁹ rõnis pbat̃ duplr̃.
Prio sic. Hõ dr̃ ɔtinẽs.i.seipz tenẽs:qr tz z seqt̃ suũ itell'z
seu iudiciũ itell's:z hõ dr̃ icõtinẽs.i.se nõ tenẽs: qr nõ tz i-
tellectũ:qr nõ seqt̃ iudiciũ itell's.vñ hõ tenẽs itell'm dr̃ se-
ipsuz tenere:z hõ nõ tenẽs itell'm dr̃ seipm non tenere:qd
nõ eẽt nisi hõ eẽt suus itell's.[Et eglisse vñr.] 2⁹ pbat̃ ea-
dẽ minor sic. Illa q̃ facta sũt ab hoib⁹ p rõnẽ maxie vñr
hoies fecisse:z voluntarie facta eẽ.Que aũt hõ facit pp pas
sionẽ vt pp ɔcupiaz vel irã nõ dr̃ facẽ ppria voluntate:sed
ab alio duct⁹.s.a passiõe.Et ex hoc dr̃ q hõ maxie est illd
qd est ſz itell'm:z ita pz minor.[Om̃ gdẽ igr̃.]Et qr vnus-
gsqz est h.s.itell's vel rõ:qr itell's est pncipalissimũ i hoie:
vt dictuz est.pz q epyiches.i.ṽtuosus maxie diligit hoc.s.
29ª 3clo hui⁹.9.li. itell'm z rõnez:z ex h ɔcludit ɔnẽ 29ª.s.q ṽtuosus maxie
K est amator sui:hec ɔ seqt̃ ex pcedẽtib⁹ sic. Ille g maxime
amat illd qd est pncipalissimũ in eo maxie amat seipz:sed
ṽtuosus maxie amat itellectũ z rõnẽ q̃ pncipalissima sunt
in hoie.igit̃ zc̃.Silr̃ ṽtuosus maxia bona sibiipsi tribuit.s.
opõnes ṽtutũ.igit̃ maxie diligit seipz.¶ Nõn^m est hic ſz
Phm q itellect⁹ vel est ipse hõ vel pncipalissimũ in hoie;
Nõn^m p^m ex quo pz q opio Cõmẽtatoris d itellectu mãli de q̃ Phs
hic logt̃ est falsa.Si.n.intell's sit ipse hõ necesse est itell'm
plurificari ad plurificationẽ hoiuz:z si itell's sit pncipalissi
mũ in hoie:opz q sit fořa subalis hois per quaz hõ distin-
guit̃ formalr̃ a quolz alio:z sic vn⁹ hõ p suũ itellectũ disti
guit̃ ab alio hoie:aliter nõ distinguit̃ ab eo formalr̃:z sic
oportebit itell'm plurificari ad plurificationẽ hoiuz.¶ 2⁹
Nõn^m 2^m est nõn^m q cũ hõ sit qddã cõpositũ ex aĩa itellectiua z cor
pore.hec est falsa:de ṽtute ſmonis hõ est itell's:qr seqt̃.
hõ est itell's:igr̃ hõ est altera ps ei⁹:z sic idẽ respectu eius-
L dẽ eẽt ps z totũ:qd est incõueniẽs:tñ hec est min⁹ falsa.hõ
est itell's:q̃ ista.hõ est sensus vel corp⁹:loquẽdo de corpe
que est altera ps cõpositi:q̃uis vtrũqz sit ipoĩe.Unũ eniz
ipoĩe est magis falsuz q̃ aliud:qm̃ vtraqz istaz est ipossi-
bilis:duo sunt.4.z duo sunt mille:z hec est magis ipossibi
lis.duo sunt mille.q̃ ista:duo sunt.4.ſm Phm in lib⁹ me-
taphysice.Qd igit̃ dicit hic Phs q hõ pncipalr̃ est intell's
dz sic itelligi q hõ pncipali⁹ est intell's q̃ sensus:z hec est
Nõn^m 3^m minus falsa.hõ est itell's:q̃ ista.hõ est sensus.¶ 3⁹ est no-
tandũ q hõ magis dr̃ itell's q̃ sensus vel mã:qr manente
eodẽ itellectu in corpe q̃ñtũcũqz corp⁹ vel sensus varietur
semp manet idẽ hõ:vt pz:idẽ eni hõ p est puer:deide vir.
qui hz eundẽ itell'm:z tñ nõ est oĩo eadẽ mã:nec per ɔñs
idẽ corpus.vñ si aĩa pauli poneret̃ in corpe petri:z pfice-
ret ipm cõpositũ ex aĩa pauli z corpe petri:foret paulus z
nõ petrus pp identitatẽ aĩe.Et hoc dicit Cõmẽtator expssi-
se sup.6.physicoz.De illd vere est illud qd est idẽ ſm for-
mã:z pp hoc dicit Phs q hõ est itell's:qr itell's est pncipa
lissima pars hois:ad cuius identitatẽ vel diuersitatẽ seqt̃
tur identitas vel diuersitas hominis.

m ¶ Diuersa spẽ ab eo q reph̃endit̃:tãtũqz differt:q̃tuz
vita cũ rõne differt a vita cũ pturbatiõe:z appetitio:
aut honesti:aut ei⁹ qd cõferre dr̃.Qui si oẽs ad cõse-
quendã honestatẽ z ad res agẽdas pulcherrimas de-
certarẽt atqz cõtẽderẽt:z oib⁹ publice ea q̃ opz:z vni
cuiqz priuatiz maxia bona iessent si ṽtus est tale.Qua
re bonũ gdẽ hoiez amatorẽ esse sui opz:naz z sibiipse
z ceteris pderit agẽdo honesta.Prauũ aũt nõ opz:z
sibi nãqz nocebit z ppinqs affect⁹ prauos sequendo.
Ea igit̃ q̃ vir improbus agit ab iis discrepãt q̃ agere
opz.At qbus q̃ opz ea z agit.Mens eni oĩs id expetit
qd est optimũ sibi.Et pbus obtemperat menti.

¶ Scdoz alterã spẽz exprobrati z differẽs tantũ n
q̃tũ ſz rõnẽ viuẽ a ſz passionẽ:z appetẽ bonũ
vl' vsuz ɔferre.¶ Circa bonas gdẽ igr̃ actiões
differẽter studẽtes oẽs recipiũt z laudãt.Oib⁹
aũt ɔtẽdẽtib⁹ ad bonũ z itẽdẽtib⁹ optia agẽ:z
cõiter vtiqz oĩ erũt qb⁹ idigẽ z ppria vnicuiqz
maxia bonoz sigdẽ ṽt⁹ tale est.¶ Quare bonũ
gdẽ opz philautũ eẽ:etenim ipse iuuabit̃ bona
agẽs z alios iuuabit.Malũ aũt non opz:ledet
eni z seipz z pximos prauas passiões sequẽs.
Malo gdẽ igit̃ dissonant q̃ opz agere z q̃ agit.
Ois enim intellect⁹ eligit bonũ sibiipsi. Epyi- o
ches aũt obedit intellectui.
¶ Hec est 3⁹ pticula 3ᵉ pris:in qua Phs ponit dñiam inter
modũ amãdi se laudabilẽ quo ṽtuosus amat se:z moduz
amãdi se vituperabilẽ quo prauus amat se.z p̃ dicit q ṽtuo
sus amat se ſz alterã spẽz amãdi se ab eo qd supi⁹ expro-
brauit:z ponit duas dñias:vnã ex pte actiõis:z aliã ex pte
finis.Pria dña est q ṽtuosus amat seipz in hoc q viuit.i.
exercet opa vite ſz rõnẽ.Sz ille q vitupat̃ ex hoc q amat
se viuit.i.exercet opa vite.ſz passionẽ.Scda dña ẽ ex pte
finis:z est q ṽtuosus amat seipz in hoc q appetit sibiipsi
bonũ simplr̃:ſz ille q vitupat̃ amat seipz inquãtũ appetit
sibiipsi apparẽs ho^m vtile.[Circa bonas gdẽ.]Oẽs hoies
laudant z recipiũt amantẽ seipz ſm intellectũ z rõnẽ.Qui
eniz dñt ab aliis studẽt circa bonas opõnes.s.vt supexcel
lant in opib⁹ ṽtutuz z ab hoibus acceptant̃ z laudant:et si
oẽs homines intẽderẽt supexcellere alios in ṽtute optime
agẽdo sequeret̃ q oẽs cõiter haberẽt ea qb⁹ indigent:qr
vnusqsqz alteri subueniret:z illa que sunt maxie bonoz.s.
ṽtutes fierẽt ppria vniuscuiusqz:z sic appet q qui studet
circa bonas actiones cui⁹ sunt opa ṽtutũ:nõ solũ est lau-
dabilis:sed ẽt est vtilis sibiipsi z aliis.[Quare bonũ.]Ex
pdictis appet q bonũ est q bon⁹ amet seipm:qr amando
seipz opabit̃ bonas actiões p q̃s seipz iuuabit:z ẽt alios.
Sz nõ est bonũ q malus amet seipz:qr malus amãdo se-
ipsuz sequit̃ suas passiones:z sic ledet seipm puãdo seipz
virib⁹ suis z exponẽdo se piculis:z ledet ẽt alios puando
alios bonis suis:in malo eniz hoie ɔ̃ria sunt illa que agit z
que opz ipz agere.agit.n.ɔ̃ intell'm z rõnẽ sequendo pra-
uas passiões:oĩs eni itell's bñ dispositi⁹ eligit optia sibiipsi
z ṽtuosus obedit itellectui z eligit sibiipsi optima.
¶ At q vez est illud qd de studioso dr̃.Cõplura inquã
ipm agere z amicoz z patrie grã:z si opus fuerit mor
tẽ obire.Et pecunias.n.z honores abiiciet z ea bona
oĩo de qbus hoies decertãt sibi vẽdicãs honestatẽ.
Expetit.n.poti⁹ voluptatẽ breui tpe vehementez:q̃ p
longo leuẽ:z vitã honestã vno anno q̃ q̃uis multis.
Et vnũ actũ honestũ magnũue:q̃ multos z paruos.
Atqz iis q p amicis:q p patria mortẽ obeunt hoc for
sitan accidit.Magnũ igit̃ sibiipsis eligũt honestatez:
abiicientqz pecunias:vt amici capiãt plura.Hinc eni
amicus facultates:ipse ɔsequit̃ honestatem.Atqz sibi
mai⁹ tribuit bonũ.Eundẽ z circa honores modũ ma
gistratusqz seruabit.Nam hec oĩa amico suo ɔcedet.
Est.n.hoc honestũ ipsi ac laudabile.Merito igit̃ stu-
diosus eẽ vr̃:anteponẽs oib⁹ honestatẽ:fit ẽt vt z res
agendas ɔcedat amico:sitqz honesti⁹ seipz fuisse cãm
vt agat illas amicus q̃ si ipsemet agat. In vniuersis
igit̃ laudabilibus ipse studiosus plus honestatis tri-
buere

A buere sibiipsi videtur. Sic igitur sulipsius vti diximus amatorē esse opz. Ut ipsi aūt multi sunt nō opz.

℄ Uerū.n.qd de studioso ꝛ amicoꝝ grā multa agere ꝛ pati ꝛ si oporteat mori: ꝓiicit.n. ꝛ pecunias ꝛ honores ꝛ totalr circūpugnabilia bona ꝓcurās sibiipsi bonū. Paucū.n.tps delectari valde magis eliget vtiqz q̄ multū gete ꝛ viuere bñ annū q̄ multos ānos q̄lrcūqz ꝛ vnam actionē bonā ꝛ magnā q̄ multas ꝛ ꝑuas: morientib9 aūt h forte accidit. Eligūt aūt magnuz bonū sibiipsis. ℄ Et pecunias ꝓiciūt vtiqz in quo plura recipiēt amici. Fiunt.n.amico qdez

B pecunie: ipsi aūt bonū: mai9 aūt bonuz sibiipsi tribuit. ℄ Et circa honores aūt ꝛ pncipat9 idē modus: oia.n.amico ꝓiciet: bonuz.n.ipsi h: ꝛ laudabile ꝯueniēter vtiqz vr studiosus eē ꝑ oibus eligēs bonū. ℄ Cōtingit aūt ꝛ actiōes amico ꝓiicē ꝛ est meli9 eo qd ē ips opari cāz amico fieri. In oib9 laudabilib9 studiosus vr sibiipsi boni plus tribuēs: sic qdē igr opz philautū eē: queādmodū dcm̄ est: vt aūt multi nō opz.

℄ Hec est 4a pticula 3e ptis: in qua remouet dubiu: qr dictū est q vtuosus maxie amat seips posset aliqs pp h credere q vtuosus nihil faceret pp aliquē aliū. Uidem9.n.q qdā hoies tātū diligūt seipsos q nihil faciūt ꝑ aliq alio. Istud

C remouet Phs.d.q verꝝ ē illō qd ō studioso.i.vtuoso dr q multa faciet grā amicoꝝ ꝛ pric ꝛ maxie iter oēs alios ēt si opz eū mori nō dsereret amicū: pecunias ēt ꝛ honores ꝛ oia bona exteriora circa q̄ hoies pugnāt ꝓyciet. ꝛ ꝯtēnet pp amicū: ꝛ ꝑ oia ista ꝓcurat sibi mai9 bom.s.bom honestū qd est eminēti9 bom q̄ aliqd ꝑdictoꝝ: ꝛ sic i oib9 his maxie se amat: qr maximū bom ꝓcurat sibiipsi. Uirtuosus.n.ꝑ amico sustinebit mortē/mag eligēs pauco tpe dlec intēsaz ꝛ vnā bonā actionē magnā q̄ multo tpe remissam vel plēs ꝑuas: ꝛ sustinēdo max picula ꝛ mortē ꝑ amico ꝛ ꝑa plus veri boni sibiipsi tribuit vt bom vtutis ꝛ honorē laudez ꝛ glīaz ab hoib9 ꝛ deo. [Et pecunias.] Bona ēt exteriora vt pecunias vtuosi cā amicoꝝ ꝓyciūt ꝛ ꝯtēnūt. Dispgunt.n. pecunias circa amicos: ita q amici plā accipiūt d pecunia vl d alys bonis exteriorib9 q̄ pecunia mēsurāt: ꝛ i h mag seipsos amāt: qr sibiipsis acqrūt mag .s.bom honestū. [Et circa honores.] Et eodē mō se hz vtuosus circa honores ꝛ dignitates ꝛ pncipat9 q oia hec derelinquet ꝑ amico: qr h

D est bom vtutis ꝛ laudabile: ꝛ sic ꝑ h ꝓcurat sibiipsi mag bonū: ꝛ max diligit seips. [Cōtigit aūt.] Et nō solū ꝑ amico dreliquet vtuosus bōa exteriora ꝛ honores: sz ēt actiones vtuosas ꝯcedet amico: ita q mag vult qnz q fiāt ꝑ amicū q̄ ꝑ ipsūmet: vt ꝑ h amic9 ꝓficiat ꝛ laudet: ꝛ i h ēt accipit sibi illō qd ē meli9. Meli9.n. ꝛ mag vtuosū ē q ipse sit amico suo cā talia faciēdi q̄ si ipsemet faceret: cū sibi remaneat opportunitas alias talia vel maiora faciēdi: ꝛ sic q̄tū ad oia laudabilia vtuosus plus tribuit sibi de bono: ꝛ sic maxime seipsuz amat. Et sic pz q opz vtuosuz esse philautū.i.amatorē sui vt dictum est: nō aūt sicut multi hoies qui nō sunt virtuosi amant seipsos.

Capl'm secūdū

tractat9 scdi in q̄ mouet ꝛ soluit hec qd ex pte amātis re9 alteri9. Utꝝ hō felix idiget amicis: q̄ soluit q studiosis amicis indiget felix: qd ōndit tā ꝑ rōnes physicas q̄ morales. ꝑmo arḡ q nō idiget amicis tū qr ē sibiipsi ꝑ se sufficiēs abundātiā hñs oiuz bonoꝝ: tū qr de9 ꝓuidet sibi oia mediante

demone. Et q idigeat amicis ōndit tū pp h: qr amic9 est maximū exterioꝝ bonoꝝ q̄ icōueniēs ē felicē carere. tum qr opz felicē bñfacē qd magis ꝛ meli9 fit amicis q̄ alys: tū qr tā fortunati q̄ ifortunati idigēt amicis: tum pp h q nō cōtingit felicē viuere solitariū pp h q hō est aial politicū ꝛ natū cū alys cōuiuere qd melius fit cū amicis.

E ℄ Est aūt ꝯtrouersia ꝛ de ipso felici: si indigeat amicis nec ne. Nō eē eni inqunt ipsis beatis ꝛ ex sese sufficientib9 op9 amicis. Insunt.n.ipsis oia bona. Cum igr ex sese sint sibi sufficiētes: nulli9 idigēt rei. Amicū aūt inquiūt: cū sit alter ipse: ea afferre amico q̄ ipse ꝑ se amicus cōsequi nequit. Unū ꝛ hanc sententiā dicunt.

Fortuna cuz bona est amicis cur opus.

F Dubitat aūt circa felicē si idigebit amicis vel nō: nihil.n.aiūt op9 eē amicis beatis ꝛ ꝑ se sufficiētib9. Existūt eniz bona ꝑ se. Sufficiētes igr entes nllo indigē: amicū aūt aiūt alteꝝ ipsuz entem tribuere que per seipsum nō pōt. ℄ Unde cū demon bene det quid opus est amicis. Cap. 2m tra. 2. g. li. ethi. ꝑa ps ca.

Istud est

2m capm tractatus scdi: in q̄ mouet ꝛ soluit dubiū ex pte amātis re9 alteri9: ꝛ ē hec dubiū vtꝝ felix idiget amicis vl nō. Istud capm ꝯtiet duas ptes pncias. In ꝑa ptractat moralr istā dubiōnē. In 2a ibi [Nālr aūt.] ptractat eādē dubiōnē nālr ꝑ rōnes magis nāles. ꝑa ps ꝯtiet tres pticlas. In ꝑ' ꝓponit dubiōnē ꝛ arguit ad ptē negatiuā ꝓbādo q felix nō idiget amicis. In 2a ibi [Assilat aūt.] arguit ad ptez affirmatiuā ꝓbādo q felix idiget amicis. In 3a ibi [Quid igr dicūt ꝑmi.] soluit dubiōnē ꝑdictā. In Scdi ca. trac. 2. di in duas ptes pn.

G ꝑa igr pticla ꝑ ꝓponit dubiōnē.d.q dubitat circa felicez. vtꝝ idigeat amicis vl nō: deide arguit ad ptē negatiuā ꝓbādo 2' q felix nō idiget amicis. ꝑ sic. Ille q est sibiipsi ꝑ se sufficiēs oiuz ꝑ se bonoꝝ sufficiētiā hñs nō vr idigē amicis. qd pz: qr amic9 cū sit alter ipe nō vr necr9 nisi qr tribuit sibi ea q̄ ꝑ semetips hre nō pt sz felix ē ꝑ se sufficiēs oiuz ꝑ se bonoꝝ sufficiētiā hñs. igr felix nō idiget amicis: qr nō idiget recipe ab alio aliqd qd nō possit hre a seipso cuz sit sibi ꝑ se sufficiēs. [Unū cū dmon.] 2a arguit ad idē ꝑ qōdā ꝓuerbiū tale: cū dmon bñ det qd op9 ē amicis. ℄ Ad cui9 itellm est sciēdū q qdā gētiles ꝛ maxie platonici dixerūt hūc eē ordinē ꝓuidētie diuine q res hūane gubernant ꝑ ꝓuidētiā diuā mediātib9 demonib9: sic vr ꝯtingē felicib9: ꝛ dicebāt q qdā demones iūt boni ꝛ qdā mali. Est igitur snia ꝓuerbij. q ꝑ diuinā ꝓuidētiā ꝓueniūt bona hoi mediātib9 demonib9 sic vr ꝯtingē felicib9: iō nō idiget homo felix auxilio humano nec auxilio amicorum. Notandū

D ℄ At absurdo sile est: vniuersa bona tribuentes felici: amicos ipsi nō tribuere: qd exteroꝝ bonoꝝ maximū est. Qr si ad amicū conferre poti9 q̄ accipe bñficia spectat: atqz ad virū bonuz vtutēqz dare bñficia ptinet: magisqz honestū ē amicis q̄ alienis largiri bñficiaqz cōferre: vir studiosus iis idigebit ꝓfecto q bona bñficiaqz sunt accepturi. Quapp ꝛ q̄rit vtrū ꝓspris in rebus: an in aduersis op9 sit magis amicis: vt pote cū ꝛ is q mala fortuna vtit: iis idigeat q bñficia ꝯferant: ꝛ iis q ꝓspera fortuna fruunt iis sit op9 apud quos bñficia collocabūt. Est ēt forsitā absurdū beatū ips solitariū facere: nemo eni expetet ꝑ se bona cūcta hre. Naz hō ciuile aial est ꝛ cū alijs aptū vna viuere. Hoc igr cōpetit ꝛ felici: hz enim ea oia que nā sunt bona. Constat aūt melius esse cū amicis ꝓbisqz q̄ cū alienis ips

I ꝛ quibuſuis cōuerſari. Amicis ergo felici eſt opus.
¶ Aſſimulatꝰ aūt incōueniēti: hōi oia attribuentes bona felici amicos nō aſſignare: qḋ vƺ exterius bonoꝝ ꝛ maximū eſſe. Si aūt amici magis eſt bn̄facē ꝙ pati: ꝛ eſt boni ꝛ ꝟtutis bn̄facē: melius aūt bn̄facē amicis ꝙ extraneis bn̄ paſſis indigebit ſtudioſus. ¶ Propter qḋ ꝛ q̄rit̄ vtrū in bonis fortunis magis opus eſt amicis: vl' in īfortunijs vt infortunato bn̄facturis indigēte ꝛ bn̄fortunatis qb' bn̄faciēt. ¶ Incōueniēs autē
k forte h̄ ꝛ ſolitariū facere beatū. Nullus. n. eligeret vtiqꝫ ſꝫ ſeipꝫ oia hr̄e bona. Politicū enī hō ꝛ ꝯuiuere aptꝰ natꝰ: ꝛ felici itaqꝫ h̄ exiſtit: ꝙ eni bona nāe hꝫ. manifeſtū eſt aūt ꝙ cū amicis ꝛ his q ſunt epyicches melius ꝙ cū extraneis ꝛ qbuſcūqꝫ cōmorari: opꝰ eſt ḡ felici amicis.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in q̄ arguit ad ꝑtē affirmatiuā ꝓbādo ꝙ felix idiget amicis: ꝛ h̄ arguit 4ᵒʳ. Pꝛio ſic. Felix dƺ hr̄e oia bona exterioꝛa: ſꝫ amicꝰ eſt maximū exterioꝝ bonoꝝ: igit̄ icōueniēs eſt felicē carere amicis. [Si aūt amici.] 2ᵒ arguit ſic. Magis ꝑtinet ad amicū bn̄facē ꝙ bn̄ pati: vt dictū eſt ſupꝰ. nā ꝓpꝛiū eſt ꝟtutis bn̄facere ꝛ felicitas ꝯſiſtit in opōne virtutis: vt pꝫ ex ꝑ huiꝰ: iō nec͠e
l eſt felicē eē ꝟtuoſū: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ bn̄faciat: ſꝫ meliꝰ eſt ꝙ hō bn̄faciat amicis ꝙ ex̄neis ceteris paribꝰ: q2 delectabiliꝰ ꝛ ꝓmptiꝰ hō bn̄facit amicis ꝙ ex̄neis. igit̄ felix cū ſit ꝟtuoſus idiget amicis qbꝰ delectabilr̄ bn̄faciāt. [Propter qḋ ꝛ querit̄.] 3ᵒ arguit ſic. Tā fortunati ꝙ īfortunati idigent amicis: q2 vt dictum eſt in. 8. huiꝰ. in oī fortuna ſunt amici neceſſarij: ꝛ iō dubitat̄. vtꝝ hō magis indigeat amicis in bonis fortunis ꝙ in īfortunijs: īfortunati. n. idigēt amicis q eis benefaciāt: ꝛ bn̄fortunatꝰ idiget amicis qbꝰ ipſe bn̄faciat. Iſtā dubōnē ſoluet poſtea Phs in iſto 9ᵒ. Si igr̄ in oī fortuna hō idiget amicis ſequit̄ ꝙ felix indiget amicis. [Incōueniēs aūt.] 4ᵒ arguit ad idē ꝑ h̄ ꝙ incōueniēs eſt ꝙ btūs ſeu felix ſit ſolitariꝰ. Nullus. n. eligeret vt ſemꝑ viueret ſꝫ ſeipꝫ. i. ſolitarie etſi oia alia bona hr̄et: nā hō nālr̄ eſt aīal politicū ꝛ aptus natꝰ ꝯuiuere cū alijs. igit̄ cū felix hēat ea q̄ ſunt nālr̄ bona hoī opꝫ ꝙ hēat cū qbꝰ ꝯuiuat: ꝛ melius eſt cōuiuere cum amicis virtuoſis ꝙ cū extraneis ꝛ qbuſcunqꝫ: ꝛ ꝑ ꝯñs felix indiget amicis ꝓpter cōuiuere qḋ melius ꝛ delectabilius fit cum amicis.

¶ Quid igit̄ illi ꝑmi dicūt: ꝛ quia ꝑtē vera loquuntur. An q2 vulgus eos amicos eē putat q vtiles ſunt. Talibus igit̄ nō indiget ipſe beatꝰ: q̄ppe cū ipſi oia bona
m inſint. Nec ēt ijs q ob voluptatē amant̄: aut perparū: nā cū ſit ipſius vita iucūda: aduētitia nō idiget voluptate. Atqꝫ cū amicis talibꝰ haud idigeat: nō vƺ indigere amicis. Hoc aūt nō eſt forſitā veꝝ: nā in ꝑncipio dictū eſt: felicitatē opōnē eē quādā: cōſtat aūt opōnē ipſā fieri: ꝛ nō vt quādā rē eē q̄ poſſidet̄. Qz ſi felicē eſſe in viuēdo ac opando ꝯſiſtit: boni aūt opō ſtudioſa ꝛ iucunda ꝑ ſe vt initio dixīꝰ: reſqꝫ ꝓpꝛia ex ijs eſt q̄ delectant: atqꝫ magis ꝓpinquos ꝙ nosipſos: ꝛ actꝰ illoꝝ ꝙ noſtros poſſumꝰ ꝯtēplari ſtudioſoꝝūqꝫ boīꝫ actꝰ ſi ſint amici iucūdi ſūt ipſis bonis. Habēt. n. ambo ea que ſunt nā iucunda. Beatus ꝑfecto talibꝰ indigebit amicis: ſi expetit actꝰ bonos ꝛ ꝓpꝛios ꝯtēplari: taleſqꝫ ſunt ipſius boni ſi ſit amicꝰ. Arbitrant̄ aūt hoīes felicē iucūde viuere opoꝛtere. Solitario igit̄ difficilis eſt vita: nō eſt. n. facile ꝑ ſeipſū ſemꝑ opari: cum alqs ꝟo atqꝫ ad alios facile. Erit igit̄ opō continua magis cū ſit per ſeipſā iucūda. Qḋ q̄dē eſſe circa beatū ipm̄ opꝫ. Studioſus. n. hoc ipſo quo ſtudioſus eſt: gaudet q̄dē ijs actibꝰ q a ꝟtute ꝓficiſcunt̄. Moleſte aūt fert eos: q a vitijs ꝓcedunt. Perinde atqꝫ muſicus delectatur q̄dē elegāti cantu: offendit̄ aūt prauo. Fuerit etiā ꝛ quedam virtutis exercitatio ex conuictu bonoꝝ: vt ꝛ Theogonidi placet. n

¶ Quid igit̄ dicūt pꝛimi ꝛ quō veꝝ dicunt: vel qm̄ multi amicos exiſtimāt vtiles eē. Et talibꝰ q̄dē igit̄ nō idigebit btūs: q2 bona exiſtunt ipſi: o
neqꝫ vtiqꝫ his q ꝑꝑ delectabile vel in paꝝ: delectabilis enī vita eius nihil idiget ſupinducta delectatiōe: nō idigēs aūt talibꝰ amicis nō vƺ indigere amicis. ¶ Hoc aūt nō ē forte veꝝ. In pꝛincipio enī dictū eſt: qm̄ felicitas opō q̄dā ē: opō enī manifeſtū qm̄ fit ꝛ nō exiſtit quēadmodū poſſeſſio q̄dā. Si aūt felicē eē eſt inuiuere ꝛ opari: boni āt opō ſtudioſa ꝛ delectabilis ſꝫ ſeipſā quēadmodū in pꝛincipio dcm̄ eſt. Eſt aūt ꝛ ꝓpꝛiū delectabiliū: ſpeculari aūt magis ꝓximos poſſumꝰ ꝙ nosmetipſos ꝛ illoꝝ actiones ꝙ ꝓpꝛias. Studioſoꝝ vtiqꝫ actiōes amicoꝝ entiū
delectabiles bonis: ambo. n. hn̄t q̄ nā delectabilia: btūs vtiqꝫ amicis talibꝰ idigebit. Siq̄dem ſpeculari idiget actiōes ſtudioſas ꝛ ꝓpꝛias: tales āt q̄ boni amici entis. ¶ Exiſtimāt āt opoꝛtere delectabilr̄ viuere felicē. Solitario q̄dem igit̄ difficilis vita: nō facile enī ſꝫ ſeipꝫ opari cōtinue cū alteris aūt ꝛ ad alios facile. Erit igitur opō magis ꝯtinua dlectabilis exn̄s ſm̄ ſeipſam qḋ opꝫ circa beatū eē: ſtudioſus. n. ſꝫ ꝙ ſtudioſus his q̄ ſm̄ ꝟtutē actiōibꝰ gaudet: his aūt que a malitia triſtat̄: quēadmodū muſicꝰ bonis melodijs dlectat̄: in prauis aūt triſtat̄. ¶ Fiet aūt vtiqꝫ ꝛ aſceſis q̄dā virtutis ex cōuiuere bonis quemadmodum theogonidi ait.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua ſoluit̄ ꝑdicta dubō. Et ꝑmo ꝓponit itētionē. d. ꝙ cū q̄dā ponebāt ꝙ felix non idiget amicis ꝛ alij ꝙ idiget amicis: opꝫ videre qd dicātis ꝑmi dixit ꝛ qd alij dicūt de vero q dicūt felicē idigere amicis. Multi. n. populares eſtimāt illos ſolos eē eis amicos q ſunt eis vtiles ꝛ delectabiles: ꝛ iō dicūt ꝙ felix nō indiget amicis: q2 nō idiget amicis delectabilibꝰ aut vtilibus: itēdit Phs igit̄ h̄ ꝓbare iſtas duas ꝯnes ꝙ felix nō indiget amicis ꝑꝑ vtile aut dlectabile: ꝛ ꝙ felix idiget amicis ꝑꝑ bonū ꝟtutis. Pꝛio igit̄ ꝓbat ꝙ felix nō indiget amicis vtilibꝰ aut delectabilibꝰ: ꝛ hec eſt ꝯ 30ᵃ q̄ ꝓbat̄ ſic. Ille q 30ᵃ cōcl'o huiꝰ. p. l.
eſt ꝑ ſe ſufficiēs hn̄s ſupabūdātiā exterioꝝ bonoꝝ. ſ. bonorū vtiliū ꝛ vitā ſꝫ ſe delectabilē: nec idiget amicis vtilibꝰ nec amicis delectabilibꝰ: ſꝫ felix eſt ꝑ ſe ſufficiēs habens ſupabūdātiā bonoꝝ vtiliū ꝛ vitā ſꝫ ſe delectabilē. igit̄ ꝛc. Maioꝛ pꝫ de ſe. ꝛ minoꝛ pꝫ q̄tū ad ꝑmā eius partem: qm̄ bona exterioꝛa que felix hꝫ ſufficiūt ſibi nec indiget alijs

A bonis exterioribus: vt p3 ex pmo ⁊ 7° huius. ⁊ alia pars minoris p3 ex pmo huius, na3 vita felicis est ſm ſeipſam delectabilis: ⁊ iõ nõ multũ idiget ſupinducta delectatione ħ est delec^le ab extriſeco iducta. ſ. ab amicis. Et est ſciendũ ꝙ ph̃s dicit ħ ꝗ ⌊felix non indiget his.⌋ idest amicis. ⌊propter delec^le vel in pax.⌋ Et dicit in pax: qꝛ felix qñq3 idiget ludis in ꝯuerſatione hũana ad qetẽ ⁊ recreationem ſicꝫ dicet in x° hui⁹. ⌊Hoc aũt nõ ẽ forte.⌋ 2° ꝯ quã ħ itẽdit est ꝙ felix idiget amicis ſtudioſis. i. ṽtuoſis: ⁊ hec est ꝯcl'o 31°. pmo tñ ꝓponit ꝙ ħ forte nõ est oino veꝝ ꝙ felix non idiget amicis. ꝯ quã ph̃s hic itẽdit pbaꝫ tripl'r ꝑ tres rõnes morales. Pmo ſic. Felicitas est opõ ſtudioſa ⁊ magis põt hõ ſpeculari opões alioꝝ ꝗ̃ opões ꝓprias: iõ indiget amicis ṽtuoſis in quoꝝ actiõib⁹ magis põt videꝛ actiones ꝓprias ⁊ dlectari i illis. hec rõ fundaꝫ ſup. 4. ꝓpõnibus: quas ph̃s ponit in lr̃a ⁊. 5. quã ſupponit. p° est ꝙ felicitas est q̃dã opõ: ⁊ hoc p3 ex p hui⁹: ⁊ ẽt patebit ex 10°. 2° ꝓpõ est ꝙ opõ fit ⁊ nõ exiſtit. i. opatio ꝯſiſtit in fieri: qꝛ est ꝯtinue i fieri: ⁊ nõ exiſtit ſicꝫ res ꝑmanẽs abſq3 ꝯtinuo fieri: ſicꝫ paſſio de gñe q̃litatis exiſtit qñ h3 eſſe abſq3 ꝯtinua factiõe. 3° ꝓpõ est ꝙ opõ ſtudioſa. i. ṽtuoſa est dlectabilis ⁊ est ꝓpriũ delec^le ṽtuoſi. 4° ꝓpõ est ꝙ nos poſſum⁹ magis ſpeculari proximos ꝗ̃ noſmetipſos ⁊ opões illoꝝ ꝗ̃ nr̃as. 5um ꝓpõnẽ ſupponit q̃ est ꝙ nõ poſſum⁹ dlectari niſi in eo qd nos cog̃ſcim⁹. Et ex his ĩfert ꝯnẽ q̃ ſeqꝫ ſic: felicitas est opõ ſtudioſa ⁊ opõ ꝯtinue est in fieri: ⁊ iõ felix ꝯtinue est in opari delectabil'r opa ṽtuoſa ⁊ nõ delectaꝫ niſi in cognito: ⁊ opões amici ṽtuoſi ⁊ pximoꝝ magis ſũt cognite a felice ꝗ̃ opões ꝓprie: ⁊ iõ felix magis delectaꝫ in opõnib⁹ ṽtuoſis alioꝝ. ſ. amicoꝝ ꝗ̃ i opõnib⁹ ꝓprijs: ⁊ ꝑꝑ ħ idiget felix amicis ṽtuoſis i q̃ꝝ opõnib⁹ dlecteꝫ: ⁊ ꝑ q̃ꝝ

C opões poterit ꝓpas opões cog̃ſcẽ: ⁊ i eiſde3 delectari: ⁊ ſic bonis hoib⁹ delec^les ſũt actiões bonoꝝ ⁊ amicoꝝ i qb⁹ inueniãꝫ ambo q̃ ſunt delectabilia ſ3 nã3. ſ. bo^m ⁊ ẽt amatũ. ⁋ Hic ſũt duo notãda. p^m circa ħ qd dicit ph̃s ꝙ opatio fit ⁊ nõ exiſtit ꝙ aliqs dĩ fieri vel ꝯſiſtẽ in fieri dupl'r. Aut qꝛ fit ꝑtibil'r: ita ꝙ vna ꝑs fit ꝯtinue ante aliã: aut qꝛ indiget aliq̃ ꝯſeruãte q̃ amoto aut ceſſante a ꝯſeruãdo illõ qd ſic dĩ fieri corrũpiꝫ. ⁋ Adhuc aũt fieri ꝑtibil'r ꝯtingit dupl'r. vno mõ ꝙ ſemꝑ prior ꝑs corrũpaꝫ in factione poſterioris: ⁊ ſic fiũt res ſucceſſiue vt tẽpus ⁊ mot⁹: qꝛ qñ ꝑs poſterior fit tũc corrũpiꝫ ꝑs pox: vt p3 ĩ die ⁊ agone. Alio mõ fit aliqd ꝑtibil'r: qñ vna ꝑs fit añ aliã: ⁊ tñ ꝑs p̃us factã manet cũ ꝑte poſteri⁹ facta: vt p3 de domo cui⁹ vna ꝑs fit añ aliã ⁊ ꝑs p̃us facta remanet cũ ꝑte poſteriori: vt fundamẽtũ cũ tecto ⁊ talis res est res ꝑmanẽs: qꝛ ſibi nõ repugnat ꝙ oẽs ei⁹ ꝑtes ſint ſil'. Dico igiꝫ ꝙ opõ interior ṽtutis nõ fit ſicut res ſucceſſiua vt mot⁹ vel tp̃s: qꝛ opõ interior ṽtutis est tota ſil' ſicꝫ dlectatio ſequẽs opõnẽ: vt patebit ex 10° hui⁹: ſ3 opõ ṽtutis dĩ fieri: qꝛ cõtinue eget ꝯſeruante. ſ.

D ipſo operãte opa ṽtutis: ſicut imago q̃ appꝫ in ſpeculo dĩ fieri ꝯtinue: qꝛ ꝯtinue idiget ꝯſeruãte. ſ. illo cui⁹ est imago p̃ſite ipſi ſpeculo: ⁊ ſic lumen dĩ ꝯtinue fieri in medio. vñ beat⁹ Aug. dicit: ꝙ lumẽ nõ est factũ i medio: ſ3 ꝯtinue fit in medio. vñ ꝑ ħ ꝙ dicit ꝙ opõ fit nõ itẽdit ꝙ opõ ṽtutis est res ſucceſſiua: ſ3 dĩ ꝯtinue fieri: qꝛ ꝯtinue idiget opante ꝯſeruãte ipſam in eẽ. ⁋ 2° est nõn^m circa ħ qd dicit hic ph̃s ꝙ poſſum⁹ magis ſpeculari pximos ꝗ̃ noſmetipſos ⁊ illoꝝ actiões ꝗ̃ ꝓprias ꝙ ph̃s dicit ħ: qꝛ vniuſcuiuſq3 iudiciũ magis deficit in ꝓprijs ꝑꝑ p̃uatã affectionẽ quã vnuſqſq3 h3 ad ſeip̃3: ⁊ iõ nõ h3 ita bonũ iudiciũ de factis ꝓprijs ſicut de factis alienis. ⌊Exiſtimãt aũt oportere.⌋ 2° pbaꝫ eadẽ ꝯ ſic. Cõiter eſtimaꝫ ꝙ opꝫ felicẽ delectabil'r viuẽ: delectatio. n. est vnũ reqſitũ ad felicitatẽ vt dictũ est in p hui⁹: ſ3 ille ꝗ ſolitari⁹ viuit patiꝫ vitã difficilẽ. Nõ enĩ põt ſolitari⁹ ita cõtinue opari ꝑ ſeip̃3 ſicut cu3 alijs põt: ⁊

ſic iterũpiꝫ delectatio viuẽtis ſolitarie ꝑ interuptionẽ operationis quã delectatio ſeqꝫ. vñ opꝫ felicẽ delectabil'r ꝯtinue viuẽ: qd est ſ3 ṽtutẽ opari qd facẽ ſolitario ẽ difficile: cũ amico aũt facile: iõ felix indiget amicis vt delectabil'r viuat cũ illis. Oĩs enĩ ṽtuoſus gaudet in opõnib⁹ ṽtuoſis ſiue a ſe ſiue ab alio fiant: ⁊ triſtaꝫ in ꝯtrarijs: ſicꝫ muſic⁹ delectaꝫ in bonis melodijs ⁊ offẽdiꝫ ⁊ triſtaꝫ de malis: qꝛ igiꝫ magis ꝯtinue põt felix opari cũ amicis ꝗ̃ ſolitari⁹: magis ꝯtinue delectabil'r opaꝫ viuẽdo cũ amicis ꝗ̃ ſolitari⁹: ⁊ ita magis feliciter viuit cũ amicis: ⁊ ſic indiget amicis. ⌊Fiet aũt vtiq3.⌋ 3° pbaꝫ ꝯcl'o ſic. Felix indiget exercitatione in operibus virtutũ: ſed ex cõuiuere cum amico fit exercitatio in operibus virtutũ. igitur ⁊c. vnde ex ꝯuiuere cũ amico fit aſceſis. i. exercitatio virtutis.

⁋ Naturalius aũt ꝯſiderãtib⁹ ſtudioſus amic⁹ expetibilis eẽ nã ſtudioſo vr̃: diximus. n. id qd ẽ bonũ nã: ſtudioſo bonũ ⁊ iucũdũ eẽ ꝑ ſe. Definiũt ãt ip̃3 viuẽ aialiũ qdẽ potẽtia ſenſus: hoiu3 aũt ſenſus vel itellectiõis. Potẽtia ṽo ad opõnẽ reduciꝫ ⁊ ip̃3 p̃cipuũ i opõne ꝯſiſtit. Ipſu3 aũt viuẽ vr̃ ꝓprie eẽ ip̃3 ſentire vel itelligẽ. At ip̃3 viuẽ de iis est q̃ ſunt ꝑ ſe bona atq3 iucũda. Est. n. definitũ. Definitũ aũt nã est bonũ. Qd ṽo nã est bonũ: id ⁊ bono est bonũ: quapꝑ oib⁹ iucũdũ eẽ vr̃. Nõ opꝫ aũt vitã ſumẽ prauã atq3 corruptã neq3 in doloribus ꝯſtitutã. Indefinita nãq3 est talis: queadmodu3 ea q̃ inſũt ipſi. Eritq3 hoc manifeſtũ magis in ſequẽtib⁹ de dolore. Si ṽo ip̃3 viuẽ bonũ est: ⁊ iucũdũ etia3 est. Qd vr̃ ex eo vr̃: qꝛ oẽs appetũt ip̃3: ⁊ maxie boni atq3 beati. His enim viuere maxime est expetibile: ⁊ boru3 vita est beatiſſima. 5

⁋ Naturalibus ãt itẽdẽtib⁹ vr̃ ſtudioſus amic⁹ ſtudioſo nã eligibilis eẽ. Nã. n. bonũ dictũ est: qm̃ ſtudioſo bonũ ⁊ dlectabile est ſ3 ſeip̃3: viuẽ ãt determinãt aialib⁹ potẽtia ſẽſus: hoib⁹ aũt ſenſus ⁊ itell'is. Potẽtia aũt ad opõnẽ reduciꝫ: principale aũt in opõne. vr̃ aũt viuẽ eẽ pricipal'r ſentire vel itelligẽ: viuẽ aũt eoꝝ q̃ ſ3 ſeip̃m bonoꝝ ⁊ delectabiliũ: determiatũ aũt: determinãt. n. ei⁹ q̃ bone nãe. Nã aũt bonũ ⁊ epyicbi bonu3: ꝑꝑ qd videbiꝫ oib⁹ delectabile eẽ. ⁋ Nõ opꝫ autẽ accipe malã vitã ⁊ corruptã neq3 i triſticijs: indetermiata. n. talis queadmodu3 exñtia ipſi: in habitis aũt de triſtitia erit manifeſti⁹. ⁋ Si ãt ip̃3 viuẽ bonũ ⁊ dlectabile: vr̃ ãt ⁊ ex eo qd est oẽs appetẽ ip̃3: ⁊ maxie ⁊ epyicbes ⁊ beatos: his. n. vita eligibilior: ⁊ hoꝝ btiſſima vita. D

⁋ Hec est 2° ꝑs p̃ncipalis hui⁹ capl'i: in qua ph̃s ꝑtractat magis nãl'r iſtã dubitationẽ. vtrũ felix indigeat amicis. ⁊ cõtinet tres ꝑticulas. In p° oſtẽdit ꝙ eẽ ⁊ viuẽ est bonũ ⁊ delec^le ṽtuoſo. In 2° ibi ⌊Uidẽs aũt qꝛ videt.⌋ declarat ꝙ ſcire ſe ſentire ⁊ ſcire ſe itelligẽ est bo^m ⁊ dlec^le felici ⁊ virtuoſo. In 3° ꝑticula ibi ⌊Ut aũt ad ſeip̃3.⌋ oñdit ꝙ bonũ ⁊ delec^le ẽ ṽtuoſo ſcire ſuũ amicũ eẽ ⁊ viuẽ: ⁊ ex ħ ĩfert ꝯnẽ p̃ncipalẽ. ſ. ꝙ amici ſũt neccẽ felici. In p° ꝑticula p̃ ꝓponit itẽtionẽ quã itẽdit pbare. d. ꝙ ſi aliqs velit ꝯſiderare per rõnẽ magis nãlẽ mãifeſte appebit ꝙ ṽtuoſo ⁊ felici amic⁹ ṽtuoſus nãl'r ẽ eligi^lis. ꝓpoſita itẽtiõe pbat ꝙ eẽ ⁊ viuẽ est bo^m ⁊ delec^le ṽtuoſo ſ3 ſeip̃3: ⁊ hec ẽ ꝯ 32^a q̃ pb' ſic. Oẽ qd est bo^m nãl'r est ṽtuoſo ſ3 ſeip̃m bo^m ⁊ delec^le: vt p3 ex 7°

I hui⁹: sȝ eē ⁊ viuē nālr est boᵐ ⁊ ðlecᵇˡᵉ. igit̃ eē ⁊ viuē est boᵐ ⁊ ðlecᵇˡᵉ v̀tuoso. Maioꝛ est manifesta. Et circa minoreȝ ꝑ narrat in q̃ ꝯsistit viuē: ⁊ dicit ꝙ in oib⁹ aialib⁹ cõuer determiat̃ viuē ꝭȝ po^{as} sensus: sȝ i hoib⁹ determiat̃ ꝭm po^{as} sensus ⁊ itell'e: ꝭm po^{am} sensus q̃tū ad illō qō est cōe alijs aialib⁹: ꝭȝ po^{as} itell'is q̃tū ad illō qō est ꝓpriū hoi. Sȝ cuȝ tā sensus q̃ itell's dicat̃ ꝭȝ po^{as} ⁊ ꝭȝ actū: vidēdū ē i q̃ istorū ꝯsistit viuē. vtrū in po^a vel in actu. Ad qō dicit ꝓhs ꝙ qꝛ po^a reducit̃ ad actū tanq̃ ad ꝓpriā ꝑfectionē illō qō est ꝑncipale ꝯsistit in opōne: ita viuē aialis vel hois ꝑncipalr ꝯsistit in sentire vl' itelligē. Dormiēs.n. nō sentit nec itelligit actu: ⁊ iō nō ꝑfecte viuit sȝ hȝ dimidiū vite: vt dcm̄ est in ꝑ h⁹: viso. s. ꝙ viuē ꝯsistit ꝑncipalr in sentire ⁊ itelligere ondit ꝙ viuē est nālr boᵐ ⁊ delecᵇˡᵉ: qꝛ viuē est qōdā deter
K minatū. Determiat̃.n. viuē ad nāȝ viuētis: ⁊ illō qō est determiatū ꝑtinet ad nāȝ boni sic̃ idetermiatū ꝑtīet ad nāȝ iꝑfecti ⁊ mali: qꝛ determiatū est ðtermiatū ꝑ foiāȝ ⁊ indetermiatū hȝ māȝ exñtē sub ꝑuatione: ⁊ ħās formaȝ est boᵐ ⁊ ꝑfectū inq̃tū h̄ꝫ ⁊ exñs sub ꝑuatiōe hȝ rōnē māe ⁊ iꝑfecti: ⁊ iō viuē qꝛ est qōdā determinatū est nālr boᵐ: ⁊ ꝑ ꝯñs est v̀tuoso boᵐ: cū v̀tuosus sit vt mēsura i sꝑe hūana. ꝙ ēt viuē sit nālr bonū pȝ ex h̃ ꝙ viuē est oib⁹ delecᵇˡᵉ ⁊ tale est nālr boᵐ: ⁊ sic pȝ mioꝛ ꝑncipalis rōnis. [Nō opȝ aūt accipe.] Remouet duᵐ: qꝛ dictū est ꝙ viuē est nālr boᵐ ⁊ eligᵇˡᵉ. Posset aliquis dubitare: qꝛ viuē male ⁊ vita vitiosa ⁊ in tristitijs nō vr̃ eē boᵐ: ⁊ ita non vr̃ vlr verȝ ꝙ viuē est boᵐ. Illō duᵐ remouet̃ sic: qꝛ vita ꝑfecta ⁊ ðtermiata vlr est boᵐ: sȝ vita mala ⁊ vita in tristitijs nō est ðtermiata: qꝛ deficit sibi ꝑfectio ad quā est in po^a: ⁊ ꝑꝑ ei⁹ ꝑuationē tristat̃. vñ vita in tristitia est iꝑfecta ⁊ idetermiata sic̃ ⁊ ea que
L circa ipsaȝ ꝯsistūt sunt iꝑfecta ⁊ idetermiata: vt qꝛ tristitia ⁊ malitia sūt iꝑfecta ⁊ idetermiata: ⁊ iō vita tristis ⁊ mala est idetermiata ⁊ iꝑfecta: sic̃ si egri^{tu}do sit idetermiata corp⁹ egrū est idetermiatū: ⁊ iste ꝭmo erit magis manifestus in libis de tristitia: h̃ est i ꝯñtib⁹: vbi aget̃ de tristitia. [Si āt ipȝ viuē.] Ex ꝑdictis īfert ꝯnē quā i hac ꝑticula ondē itēdebat. d. ꝙ si ipȝ viuē sit boᵐ ⁊ ðlecᵇˡᵉ qō pȝ ex eo ꝙ oēs appetūt viuē: seqt̃ ꝙ eē ⁊ viuē erit ðlecᵇˡᵉ v̀tuoso ꝭȝ se: qꝛ vita v̀tuosoꝝ ē ꝑfectissima ⁊ ḃtissima: ⁊ iō ē ðlectabili^{ma} ⁊ maxie eligēda.

¶ Qui antē videt videre sentit: ⁊ q audit audire: ⁊ qui ambulat ambulare: ⁊ in ceteris silr est aliqd sentiens nos opari. Sentire v̀o nos sentire: ⁊ itelligere nos intelligere possum⁹. Qō q̃dē est nos esse. Esse.n. sentire vel itelligere. Sentire aūt se viuere de iis est q̃ ꝑ se sūt iucunda. Uita nāqȝ nā est bonū. Bonū aūt sibi quempiā iesse sentire voluptate afficit. Ipsuȝ v̀o viuere expetibile est: ⁊ maxie bonis: ꝓpterea ꝙ esse bonum est ipsis atqȝ iucūdū. Sentiētes.n. id qō est ꝑ se bonū vo
M luptate afficiuntur.

¶ Uidēs aūt qꝛ videt sentit ⁊ audiēs qm̄ audit ⁊ vadēs qm̄ vadit: ⁊ in alijs silr est aliqd sentiens: qm̄ opamur. Sentim⁹ vtiqȝ qm̄ sentim⁹ ⁊ itelligim⁹ qm̄ itelligim⁹. Hoc āt qm̄ sentim⁹ vel itelligim⁹ qm̄ sum⁹: esse eni erat sentire vel itelligē. Sentire aūt qm̄ viuit delectabiliuȝ ꝭm seipȝ: nā eni bonū vita: bonū aūt exñs in seipso sentire delectabile: ⁊ eligibile auteȝ ⁊ viuere ⁊ maxie bonis: qm̄ eē bonū est ipsis ⁊ delectabile: sil' sentiētes.n. ꝙ ꝭȝ seipȝ bonū delectant̃.

¶ Hec est 2ª ꝑticula hui⁹ scḋe ptis: in q̃ declat̃ ꝙ nō solum
33ª cõclo hui⁹.q.li. viuē est boᵐ ⁊ ðlecᵇˡᵉ: sȝ ēt ꝙ sentire se sentire ⁊ intelligē se itelligē est boᵐ ⁊ delecᵇˡᵉ v̀tuoso: ⁊ hec est ꝯ 33ª q̃ ꝓbat̃ sic.

Sentire se sentire ⁊ viuē: ⁊ itelligē se eē ⁊ viuē est bonū ⁊ delecᵇˡᵉ: sȝ sentire se sentire est sentire se eē ⁊ viuē: ⁊ itelligē se intelligē est intelligē se eē ⁊ viuē. igit̃ sentire se sentire ⁊ itelligē se itelligē est boᵐ ⁊ delecᵇˡᵉ. Maioꝛ pȝ. Nā eē ⁊ viuere est nālr boᵐ ⁊ delecᵇˡᵉ: vt ꝓbatū est: sȝ boᵐ ⁊ delecᵇˡᵉ est sentire ⁊ itelligē illō eē in seipso qō est ꝭȝ se boᵐ ⁊ ðlecᵇˡᵉ: sȝ sentire se eē ⁊ viuē ⁊ itelligē se eē ⁊ viuē est sentire ⁊ itelligere eē ⁊ viuē eē in seipso. igit̃ sentire se eē ⁊ viuē ⁊ itelligē se eē ⁊ viuē est bonū ⁊ ðlecᵇˡᵉ: ⁊ sic pȝ maioꝛ. ⁊ mioꝛ appꝫ qꝛ sentire ⁊ itelligē est eē ⁊ viuē: vt pȝ ex ꝑdictis. Sentire eni est eē ⁊ viuē sentiētis: ⁊ itelligē est eē ⁊ viuē itelligētis. Et ex his pȝ cū viuē sit bonū ⁊ eligibile ⁊ maxie bonis ꝙ ꝑcipere se sentire ⁊ itelligē est eis delecᵇˡᵉ: qꝛ in h̃ qō est sentire se sentire: ⁊ itelligē se itelligē intelligit se esse ⁊ viuere.

¶ Intelligēdū ꝙ ꝓhs vr̃ iuuē in textu. ꝙ vidēs sentit se videre: ⁊ audiēs sentit se audire: ⁊ ꝑ h̃ itēdit ostēdē ꝙ hō pōt sentire se videre ⁊ audire ⁊c̃. ⁊ ꝑ ꝯñs esse ⁊ viuē. Dicit eni sic. [Uidēs aūt qꝛ videt sentit: ⁊ audiēs qm̄ audit: ⁊ vadēs qm̄ vadit: ⁊ i alijs silr ē aliqd sentiēs: qm̄ opamur ⁊c̃.] Qō itelligo sic. Qꝛ sentiēs aliqd ꝑfecte sēnt se sentire silr nō tm̄ eadē sensatione. Sensus.n. ꝑticularis sentit obȝ exꝫ sȝ nō sentit actū suū ꝓpriū: visus eni nō videt actū suū ꝓpriū. s. suū vidē: qꝛ vidē est in visu vl' organo: qm̄ sensibile positū supra sensū nō sentit̃: sȝ hō ꝑ sensuȝ cōeȝ ꝑcipit opōnē sensuū ꝑticulariū: ⁊ h̃ intēdit ꝓhs ꝑ h̃ qō dicit ꝙ i istis opōnib⁹ sensuū ꝑticulariū est aliqd sentiēs: qm̄ opamur. i. sensus cōis: quo sentim⁹ opōnes sensuū ꝑticulariū.

¶ At studiosus vt erga seipm̄: sic sese hȝ ⁊ ad amicum. Amicus.n. est alter ipse. Ut igit̃ seipȝ esse est vnicuiqȝ expetibile: sic ⁊ suū amicuȝ esse: vel silr. Esse aūt iō est expetibile: qꝛ sibi bonū eē ipsum sentit. At talis sensus iucundus ꝑ seipsuȝ est. Sentiat ergo ⁊ ipȝ amicū esse opȝ. Hoc aūt fieri pōt: cū ipso sil' viuēdo ⁊ v̀ba mentemue cōmutando. Sic.n. in hoib⁹ dici vr̃ sil' viuere: ⁊ nō vt in pecorib⁹ eodē in loco pasci. Si igit̃ ipȝ esse ꝑ se est expetibile viro beato: cū nā sit bonū atqȝ iucundū: sile aūt est ⁊ amici ipsi⁹ eē. Amic⁹ ēt ex iis est ꝑfecto que expetilia sūt. At qō est expetibile beato: id adsit ipsi opȝ: vel agēs erit hac ꝑte. Opus est igit̃ ei qui felix futurus sit studiosis amicis.

¶ Ut aūt ad seipȝ hȝ studiosus ⁊ ad amicū. Alter.n. ipse amicus est: quēadmodū igit̃ seipȝ eē eligibile est vnicuiqȝ: sic ⁊ amicū vel ꝓxie: esse aūt eligibile erat ꝑꝑ sentire ipȝ bonū entē: talis aūt sensus delectabilis ꝭȝ seipȝ. Cōsentire igit̃
O opȝ ⁊ amicū: qm̄ est: hoc aūt vtiqȝ fiet in ꝯuiuere ⁊ cōicare ꝭmōib⁹ ⁊ mēte. Sic.n. vtiqȝ videbit̃ ꝯuiuē in hoib⁹ dici: ⁊ nō quēadmodū in pecorib⁹ in eodē pasci. Si itaqȝ beato eē eligibile est ꝭȝ seipȝ bonū nā ens ⁊ delectabile. ꝓximus aūt ⁊ amici est: ⁊ amic⁹ eligibiliuȝ erit. ¶ Qō aūt ⁊ ipsi eligibile: opȝ existē ipsi vel sic idigēs erit. Opus ergo erit felicitāti amicis studiosis.

¶ Hec est 3ª ꝑticula scḋe ptis ꝑncipalis: in q̃ ondso qd ē eligibile v̀tuoso re^a suiipsi⁹: ondit qd est eligibile v̀tuoso ⁊ felici re^a amici: ⁊ ondit i hac ꝑticula duas ꝯnes. s. 34ª ⁊ 35ª.
ꝑª est ꝙ eligibile ⁊ delecᵇˡᵉ est v̀tuoso ⁊ felici sentire suum amicū eē ⁊ viuē: ⁊ docet ꝑ qd ꝑt scire amicū suū eē ⁊ viuē: ⁊ hec ꝯ q̃ ē 34ª ꝓb^r sic. Unicuiqȝ v̀tuoso ⁊ felici ē ðlecᵇˡᵉ se sentire eē ⁊ viuē: sȝ amic⁹ est alter ipse. Sic igit̃ se dȝ felix hāe ad amicū sic̃ ad seipȝ: nisi ꝙ ꝓpingoꝛ ē sibiipsi q̃ ami

N

Notandū

34ª cõclo hui⁹.q.li.

A co suo. Cū igit̃ dlectabile ⁊ eligibile sit felici sentire seip̄z eē ⁊ viuẽ. ita delectabile ⁊ eligibile erit felici ⁊ v̄tuoso sentire suū amicū eē ⁊ viuẽ. Qualr̄ āt ⁊ p̄ qd̄ ptigit v̄tuosū sentire suū amicū eē ⁊ viuẽ docet phs. d. q̄ h̄ fiet p̄ pviuẽ cū amico s̄moīb⁹ ⁊ mēte: h̄ est s̄z cōicationē s̄monū ⁊ ꝯsiderationū mētis: hec est. n. p̄p̄a cōicatio hoium. s. cōicare ad inicē in s̄moīb⁹ cōicādo ad inicē secreta cordiū: nō. n. dr̄ hoies ꝯuiuẽ ad inicē sic pecora: ex h̄. s. q̄ sil' pascūt̃. ¶ Ex oib⁹ p̄missis ꝯcludit q̄ si bo^m ⁊ eligibile sit v̄tuoso suū eē: qd̄ est ei nāl̄r bo^m: eē ⁊ viuẽ amici erit bo^m ⁊ dlectabile v̄tuoso ⁊ felici: q̄z viuẽ amici q̄ntū ad effectū p̄priū p̄piquū est vite p̄p̄e: ⁊ ita est amic⁹ eligibilis v̄tuoso ⁊ felici. [Qd̄

35^a cōcl'o hui⁹. 9. li. aūt est ipsi eligibile.] 2° ꝯ quā hic ꝯcludit q̄ est 35^a hui⁹ libri est ista q̄ amici sūt felici necij. ⁊ ꝯ pb' sic. Qdcūq̄z est eligibile felici est nec̄iū felici: alr̄ felix manens felix remaneret in idigētia: qd̄ est ꝯ rōnē felicitatis q̄ reqrit sufficiētiā:

B sed amici sunt eligibiles felici. igitur sunt ei necessarij: ⁊ sic p̄z per rōnes naturales q̄ felix indiget amicis virtuosis: ⁊ hec est intentio p̄ncipalis huius capl'i.

Tracta. 3. 9. libri. **Tractatus tertius** de dubōnib⁹ circa amicitiā ꝯtingētib⁹ ex p̄te amatoꝝ ꝯtinēs tria capl'a. Cap^m p̄^m ē de nuō amatoꝝ seu amicoꝝ. Cap^m 2^m ibi [Utrū aūt in bonis fortunis.] est de necessitate amicoꝝ. Cap^m 3^m ibi [Utrum autem quēadmodum.] est de cōuictu amicorum.

Capitulū primū est de multitudie amicoꝝ in q̄ ostdit̃ q̄ nō est op⁹ multis multis amicis in aliq̄ gn̄e amicitie: q̄z in amicitia p̄p̄ vtile nō est op⁹ multis p̄p̄ nō sufficit̃ m̄ltis remistrare: ⁊ p̄p̄ h̄ q̄ multi sūt ipeditiui ad bn̄ viuẽ: neq̄z i ea amicitia q̄ est p̄p̄ delectabile: q̄z multi^do facit idelectabile: ⁊ ad faciēdū de-

C lectationē sufficiūt pauci: neq̄z in amicitia studiosoꝝ. non eni op̄z in hac plures eē q̄ ⁊ q̄bus poterit q̄s cōuiuere: qd̄ nō pōt fieri cū multis: ⁊ p̄p̄ alia que in lr̄a apparebunt.

¶ Sunt ne igit̃ q̄plurimi faciēdi amici: an vt de hospitalitate dictū concinne fuisse videtur.

Hospite ne careas: hospes neq̄z pluribus esto.

Sic ⁊ ad amicitiā accōmodabit̃: neq̄z sine amicis eē: neq̄z rursus nimiū m̄ltos hīe amicos. Ad eas igit̃ amicitias q̄ sūt ob vtilitatē ⁊ valde id qd̄ dictū ē accōmodat̃. Multis. n. vicissim subministrare laboriosuz est: neq̄z ad hoc agēdū facultates ipse sufficiunt. Plures igit̃ iis qui sunt ad facultates p̄prias satis sup̄uacanei sunt atq̄z ad bn̄ viuēdū ipedimēto. Nō ergo opus est ipsis: ii quoq̄z qui comparantur ob voluptatem suffi-

D Caput p̄^m trac. 3. 9. li. ethi. p̄^a p̄s. c. ciunt pauci: vt in epulis cōdimentum.

Utrū igit̃ q̄plimos amicos faciēdū: vel quēadmodū in p̄egrinatione prudēter dictū est i h̄: neq̄z multū p̄egrin⁹ neq̄z nō p̄egrin⁹ nocet: ⁊ in amicitia ꝯgruet: neq̄z nō amicū eē neq̄z rursus m̄ltū amicū s̄m sup̄abūdātiā. ¶ His qdē igit̃ q ad vtilitatez: ⁊ oino videbit̃ ꝯgruē qd̄ dictū est: m̄ltis. n. ministrare laboriosuz: ⁊ nō sufficiēs vita ipsi h̄ agē. ¶ Plures vtiq̄z igit̃ eoꝝ q̄ ad p̄priā vitam distractiui ⁊ ipeditiui ad bn̄ viuere: nihil igit̃ op⁹ est ipsis. ¶ Sed ⁊ q ad delectationē sufficiunt pauci quēadmodū in cibo cōdimentū.

Primi. c. 3. trac. di⁹ in tres p̄es p̄n. **Istud est** p̄^m cap^m tractat⁹ tertij: in q̄ mouet̃ ⁊ soluit̃ hec qd̄. vtrū hō dēat sibi facē plimos amicos vl̄ nō. Istō cap^m ꝯtinet tres p̄tes p̄ncipales. In p̄^a p̄ponit q̄ōnez ⁊ declarat: q̄ in amicitijs p̄p̄ vtile ⁊ delectabile nō est opus plimis amicis. In 2^a ibi [Studiosos aūt.] ostēdit idē in amicitia p̄p̄ bonū honestū. s. q̄ i amicitia studiosoꝝ nō est op⁹ plimis amicis. In 3^a p̄te ibi [Politice qdē.] ondit s̄z quā amicitiā est op⁹ plimis amicis. In p̄^a igit̃ p̄te p̄^o p̄ponit q̄ōnē: q̄ est. vtꝝ expediat hīe plimos amicos vl̄ nō: s̄z sic se dz hō hīe circa amicitiā sic circa p̄egrinationē: de q̄ prudēter mihi vr̄ eē dictū nō multū p̄egrin⁹ neq̄z nō p̄egrin⁹ nocet: h̄ est nō discurras p̄ diuersas terras inutilr̄ neq̄z nūq̄ exeas domū tuā cā p̄egrinatiōis: neq̄z q̄s vocet te nimis p̄egrinū vl̄ nūq̄ p̄egrinū: vtrūq̄z. n. istoꝝ nocet. s. multū p̄egrinari ⁊ nūq̄ p̄egrinari. Est igr̄ dub⁹. vtꝝ sic cōgruat circa amicitiā eē: vt hō nl'li dēat amic⁹ eē: vl̄ m̄ltis dēat eē amic⁹ s̄z sup̄abūdātiā. [His qdē igit̃.] Propositā

F q̄ōne soluit eā quātū ad amicitiā p̄p̄ vtile ⁊ delectabile. d. p̄^o q̄ illō qd̄ dictū ē in sup̄flua multi^de amicoꝝ vitanda vr̄ oino ꝯgruē hīs amicitijs q̄ sūt ad vtilitatē: ⁊ h̄ p̄bat. s. q̄ in amicitia p̄p̄ vtile nō est op⁹ plimis amicis: ⁊ hec est ꝯ 36^a q̄ pb' 2^r. Prio sic. In amicitia p̄p̄ vtile nō ē op⁹ nec idiget hō illis q̄b⁹ nō ē sufficiēs ad remistrādū ea ad q̄ hō tenet̃ in amicitia vtili: s̄z hō nō est sufficiēs ad remistrādū plurimis q̄b⁹ teneret̃ si eēnt sui amici s̄z amicitiā p̄p̄ vtile. igit̃ in amicitia p̄p̄ vtile nō ē op⁹ plimis amicis. De hac rōne ponit v̄tutē mioris. d. q̄ si aliq̄s hz multos tales amicos a q̄b⁹ recipit obseq̄a: op̄z q̄ eꝯ obseq̄t̃ m̄ltis: ⁊ h̄ est valde laboriosū: ita q̄ ad h̄ nō sufficit tp̄s vite hīs q h̄ volūt agē. [Plures vtiq̄z.] 2° p̄bat̃ sic. In amicitia vtili hō nō indiget illis q ipedirēt ip̄z a bn̄ viuēdo: s̄z magna multi^do amicoꝝ s̄z amicitiā vtilē ipediret hoiez a bn̄ viuēdo. g̃ ⁊c. h⁹ rōnis pōit̃ mior in lr̄a. Si. n. sūt pl'es amici q̄ sūt necij ad p̄priā vitā nimis distrahēt hoiez ⁊ ipediēt ip̄z a bōa vita q̄ ꝯsistit i opōne v̄tutū: q̄z dū sup̄flue itēdit negocijs alioꝝ. ꝯn̄s ē q̄ nō possit gerere dbitā curā d seipo: ⁊ sic p̄z mior. [Sz q ad delec^{ne3}.] q̄ in amicitia p̄p̄ dlec^{ne3} nō ē op⁹ plurimis amicis pb': ⁊ hec ē ꝯ 37^a q̄ pb' sic. Ubi pauci amici sufficiūt nō ē op⁹ m̄ltis: s̄z i amicitia p̄p̄ dlec^{ne3} pauci amici sufficiūt. g̃ ⁊c. De ista rōne pōit̃ i lr̄a mior: dicit. n. q̄ ad dlec^{ne3} sufficiūt pauci amici: dlectatio. n. exterior q̄ p̄ tales amicos exhibet̃ i hac vita assilat̃ ꝯdimēto sal' qd̄ pōit̃ i cibo ad dlec^{ne3}: ⁊ sic puū ꝯdimētū i cibo suffic̃ ad dlec^{ne3} ita pauci amici sufficiūt hoi ad dlec^{ne3} vt i eis p̄ tp̄s aliqd̄ recreet̃.

36^a cōcl'o hui⁹. 9. li.

G

37^a cōcl'o hui⁹. 9. li.

¶ At sunt ne studiosi plurimi cōparādi. An ⁊ multitudinis amicoꝝ est qdaz numerus perinde ac ciuitatis: nec eni decē ex hoib⁹ ciuitas cōstare pōt: nec ēt est ex centum milibus ciuitas. Sed quātitas nō est forsitan vna quedaz determinata: sed ois ea que est media in- H ter quasdam multitudinis definitas.

¶ Studiosos aūt vtrū plures s̄m numeruz vel est q̄dā mēsura ⁊ amicabilis m̄ltitudis quēadmodū ciuitatis: neq̄z ex decē hoib⁹ fit vtiq̄z ciuitas: ⁊ neq̄z ex decē milib⁹ adhuc ciuitas est. ¶ Quātū aūt nō est forte vnū aliqd̄: sed oē intermediū quoꝝdā determinatum. 2^a p̄s. c.

¶ Hec ē 2^a p̄s p̄ncipalis h⁹ capl'i: i q̄ soluit dubōnē q̄ntū ad amicitiā q̄ ē p̄p̄ bo^m v̄tutis. ⁊ ꝯtinet tres p̄ticulas. In p̄^a p̄ticula resumit q̄ōnē. In 2^a ibi [Et amicoꝝ.] soluit q̄ōnē ostēdēs p̄po^m p̄ rōnes. In 3^a p̄tic'la ibi [Sic āt vr̄ hīe.] ostēdit p̄po^m p̄ expiētiā. In p̄^a igit̃ p̄tic'la resumit q̄ōnē circa amicitiā honesti. d. eē ꝯsiderādū. vtꝝ aliq̄s dz sibi facere pl'es amicos studiosos: ita q̄ q̄nto pl'es hz tanto melius sit. vel op̄z ponere quādā mēsurā circa multitudinez amicoꝝ: sic pōt eē du^m circa m̄ltitudinē ciuitatis: q̄z neq̄z ꝯstat ex decē hoib⁹ tm̄: neq̄z ꝯstat ex decies mille milib⁹ siue. 20. mille

I fies mille milibꝰ:nõ.n.tãta est multitudo ciuitatis.Quãta
aũt multitudo sit necc̃ia ad ciuitatẽ nõ est determinatũ ſm
aliqõ vnũ:q2 põt eẽ ciuitas maior vel mior:sed põt accipi
duo extrema iter q̃ mediũ est determiatũ ꝛ ꝯueniẽs mul/
titudini ciuitatis. Lincon.ordiat hãc lrãz sic.Certum aũt.i.
quãta est ciuitatis multitꝰ nõ est forte aliqd vnũ determi
natũ:ſz eẽ meᵐ q̃rũdã:supple dt̃riatoꝝ:nũerꝰ.n.denariꝰ ẽ
aliqd dt̃riatũ ꝛ millesies mille milia ẽ multitꝰ dt̃riata:
ꝛ multitꝰ ciuitatis ẽ meᵐ iter h̃:nõ tñ ẽ ois multitꝰ itermeᵒ
Dubiũ multitꝰ ciuitatis. ¶ Et si dubitet̃ h̃.q̃lr est rñdẽdũ ad hãc
qõnẽ q̃ta est multitꝰ ciuitatis vel reqsita ad h̃ ꝙ sit ciui/
Solutio. tas. ¶ Uĩ mihi ꝙ nõ ꝯuenit ad qõnẽ rñdẽ affirᵐᵉ cũ p̃ci/
sione:q2 si rñderet̃ ꝙ mille:tũc vno illoꝝ amoto vel mor/
tuo nõ remaneret ciuitas:nec est rñdẽdũ aliqd determia/
tũ:sed sic põt rñderi ꝙ est maior q̃ multitꝰ.10.ꝛ minor q̃
K multitꝰ q̃ est cẽties milies:ſz ſꝫ ista nõ eẽt dare maximaꝫ
multitudinẽ ꝯstituẽtẽ ciuitatẽ nec minimã:cuiꝰ tñ ꝯ̃triũ p̃t
sic ꝑsuaderi.Accipiamꝰ aliquã multitᵈᶦⁿᵉᵐ ꝯstituẽtẽ ciuitatẽ
q̃ro aũt vno ciue addito siue adueniẽte de nouo nullo alio
dẽpto vel remoto:aut illa tota multitꝰ ex ciue de nouo ad/
dito ꝛ multitᵉ p̃cedẽte ꝯstituat ciuitatẽ vel nõ.si nõ:igit̃ pᵒ
multitꝰ fuit maxia q̃ põt p̃cise ꝯstituẽ ciuitatẽ:q2 non põt
dari maior.Si dicat̃ ꝙ illa multitꝰ ꝯstitua ex ciue nouo
ꝛ multitᵉ p̃cedẽte ꝯstituat ciuitatẽ:eadeꝫ rõne addito ad/
huc vno alio ciue tota multitꝰ resultãs ex illo ciue ꝛ multi/
tudie p̃cedẽte ꝯstituet:ꝛ sic i ĩfinitũ:ꝛ sic tota multitꝰ oiuꝫ
hoiuꝫ mũdi foret multitꝰ ꝯueniẽs ad ꝯstituẽdũ ciuitatẽ qõ
vĩ icõueniẽs ꝛ ꝯ̃ ph̃ꝫ h̃.ꝛ sic vĩ ꝙ est dare maximã mul/
titudinẽ q̃ põt ꝯstituẽ ciuitatẽ. Et eodẽ mõ põt ꝓbari ꝙ
est minima multitꝰ:q̃ põt ꝯstituẽ ciuitatẽ:q2 accipiat̃ aliq̃
L multitꝰ ꝯstituẽs ciuitatẽ ꝛ retrahat̃ seu destruat̃ vnꝰ ciuis
nullo alio adueniẽte vel addito q̃ro aut multitꝰ q̃ remãet
ꝯstituat ciuitatẽ vel nõ.Si det̃ ꝙ nõ:igit̃ p̃or multitꝰ fuit
minima multitꝰ potẽs ꝯstituẽ ciuitatẽ.si det̃ ꝙ sic:igit̃ ea/
dẽ rõne dẽpto alio ciue multitꝰ remanẽs ꝯstituet ciuitatẽ:
ꝛ sic de 3ᵒ ciue:ꝛ sic q̃usqꝫ deueniat̃ ad duos vel ad vnuꝫ:
ꝛ sic multitꝰ triũ vel duoꝝ eẽt multitudo ꝯueniẽs ad ꝯsti/
tuẽdũ ciuitateꝫ qõ est icõueniẽs ꝛ ꝯ̃ ph̃m hic. Jõ vĩ ꝙ in
reꝝ nã ẽ maxia multitꝰ q̃ põt ꝯstituẽ ciuitatẽ:ꝛ ẽt multitꝰ
mima q̃ mior nõ põt ꝯstituẽ ciuitatẽ:sed q̃ sit ista multitꝰ
maxia ꝯstituens ciuitatẽ ꝛ q̃ mima nõ est determinatũ:ꝛ
illõ vĩ oino veꝝ.ꝛ ſꝫ h̃ exponẽdus ẽ textꝰ.[Quãtũ aũt.]
Jdest quãta dꝫ eẽ multitꝰ ciuitatis nõ est forte vnũ aliqd
determiatũ apõ nos:ſz oẽ itermediũ q̃rũdã determiatũ.i.
totũ itermediũ q̃rũdã.i.iter duo extrema est determiatũ
in re.Accipiat̃.n.mima multitꝰ q̃ ꝑꝑ sui paucitatẽ nõ põt
ꝯstituẽ:vt grã exẽpli sint cẽtũ:ita ꝙ multitꝰ ex cẽtũ ꝛ vno
possit ꝯstituẽ ciuitatẽ:nec aliq̃ multitꝰ minor possit ꝯstituẽ
ciuitatẽ:tũc multitꝰ cẽtũ ẽ mima multitꝰ q̃ nõ põt ꝯstituẽ
M ciuitatẽ ꝑꝑ sui paucitateꝫ:ꝛ accipiat̃ maxia multitꝰ q̃ põt
ꝯstituẽ ciuitatẽ ꝛ sint mille grã exẽpli:tũc multitꝰ ex mille
ꝛ vno est maxia multitꝰ q̃ ꝑꝑ sui multitᵐᵉꝫ vel excessuꝫ non
põt ꝯstituẽ ciuitatẽ:q2 nulla multitꝰ maior q̃ mille põt cõ
stituẽ ciuitatẽ:tũc oẽ itermediũ inter illa duo extrema qõ
itermediũ est maiꝰ vno extremoꝝ ꝛ minꝰ alio põt ꝯstituẽ
ciuitatẽ:vt si cẽtũ sit mima multitꝰ q̃ nõ põt ꝯstituẽ ciuita
tẽ:ꝛ multitꝰ ex mille ꝛ vno sit maxia multitꝰ q̃ nõ põt cõ/
stituẽ ciuitatẽ:tũc oẽ itermediũ iter cẽtũ ꝛ multitᵐᵉꝫ ex mil/
le ꝛ vno:qõ qdẽ itermediũ est maiꝰ q̃ multitꝰ centũ ꝛ mi/
nus q̃ multitꝰ ex mille ꝛ vno est multitꝰ ꝯueniẽs ciuitati.
Et ſꝫ h̃ opꝫ ꝯcedẽ ꝙ aliq̃ est multitꝰ ciuitatis a qua si de/
mat̃ vnꝰ nõ remanet ciuitas:ꝛ aliq̃ est multitꝰ ciuitatis cui
si addat̃ vnꝰ ciuis totũ resultãs nõ ꝯstituit ciuitatẽ.
¶ Et amicoꝝ igit̃ multitudo q̃dã est definita. Atqꝫ si
fortasse sunt plurimi cũ q̃bus q̃spiã viuere põt:hoc.n.
ad amicitiã ꝑtinere maxie videbat̃. Fieri aũt nõ posse
vt vna cũ multis q̃spiã viuat seqꝫ multis impꝑtiat non N
est obscurum. Preterea illos ẽt inter sese amicos esse
opꝫ:si sil' oẽs victuri sunt. Hoc aũt difficile est in mul
tis. Est ẽt ꝑdifficile gaudere familiariter cum multis
atqꝫ dolere. Cõcurrere eni hec sil' p̃nt:cũ vno inquaꝫ
dolere ꝛ cũ altero gaudere. Forsitã igĩ hñ est nõ que/
rere q̃ plurimos amicos hr̃e:sed quot ad cõem vitaꝫ
habendã sufficiũt neqꝫ eni posse vĩ multis vehemen/
ter amicũ esse:quapꝑ neqꝫ adamare plures:exupera/
tio enim quedã amicitie est. Hoc autem est ad vnum.
Et vehemẽter igit̃ amare ad paucos erit.
¶ Et amicoꝝ qdẽ est q̃dã multitudo determia/
ta: ꝛ forte q̃m plures cũ q̃bꝰ vtiqꝫ poterit q̃s cõ
uiuere ꝛ distribuere seipsum:nõ imanifestum. O
¶ Adhuc aũt ꝛ illos opꝫ amicos ad inuicẽ eẽ
si debẽt oẽs ad inuicẽ cõmorari h̃ aũt operosũꝫ
in multis existere. ¶ Difficile aũt fit ꝛ ꝯgaudẽ
ꝛ ꝯdolere familiariter multis:verisil'r.n.ꝯcidẽ
sil:huic qdẽ dlectari:huic aũt ꝯtristari. ¶ For
te igit̃ hñ hꝫ nõ querere vt multũ amicissimuꝫ
eẽ:ſz tot quot in ꝯuiuẽ sufficiẽtes. Neqꝫ.n.ꝯtin
gere videbit̃ vtiqꝫ mltis eẽ amicũ valde ꝑꝑ qõ
neqꝫ amare pl'es:supabũdãtia.n.q̃dã esse vult
amicitie h̃ ãt ad vnũ: ꝛ valde vtiqꝫ ad paucos.
¶ Hec est 2ᵃ ꝑticula scd̃e p̃tis:in q̃ soluit qõnẽ ꝛ solõnẽ qõ/
nis ꝓbat p̃ rõnes:solõ qõnis est ꝙ i amicitia ꝑꝑ boᵐ ṽtu/ P
tis nõ opꝫ ꝙ sit imẽsa seu innumerabilis multitꝰ amicoꝝ:ꝛ
h̃ ꝓbat.ꝛ põt poni ꝯ̃ 38ᵃ.s.ꝙ in amicitia studiosoꝝ nõ est 38ᵃ cõclo huiꝰ.c.li.
opus plimis amicis:ꝛ hec ꝯ̃ ꝓbat̃ 3ʳ.Pˢio sic. Jn amicitia
studiosoꝝ.s.q̃ ẽ ꝑꝑ ṽtutẽ nõ ẽ opꝰ plibꝰ amicis q̃ cũ q̃bꝰ vĩ/
cũ q̃t possit ꝯuiuẽ.hoc eni.s.ꝯuiuẽ ẽ maxie ꝓpriũ amicitie
q̃ est ꝑꝑ ṽtutẽ:ſz nõ ẽ posẽ ꝙ hõ ꝯuiuat cũ multis amicis
ſꝫ ṽtutẽ.g̃ ꝛc. Maior pꝫ.ꝛ minor sil'r:q2 ꝯuiuẽ est cõicare
ad inicẽ sermonibꝰ ꝛ mẽte:qõ nõ ꝯtigit cuꝫ valde multis.
Nõ.n.põt hõ distribuẽ se cõicãdo cũ multis ſmone ꝛ cor
de ostẽdẽdo plimis secreta cordis sui:eẽt eniꝫ tũc fatuus.
[Adhuc ãt.] 2ᵒ ꝓbat̃ sic. Si aliq sint amici opꝫ ꝙ ꝯuiuãt
ad inicẽ.igit̃ opꝫ ꝙ sil' cõmorent̃. Si igit̃ hõ hẽat plures
amicos opꝫ ꝙ oẽs illi sint amici iter se:al'r nõ p̃nt ad inicẽ
cõmorari:ſz h̃ ẽ valde difficile ꝙ pl'es sint amici ad inicẽ.
igĩ nõ vĩ facile vl' posẽ ꝙ vnꝰ hẽat pl'es amicos:vñ si vnꝰ
hẽet pl'es amicos oporteret ꝙ oẽs illi essent amici iter se:
qõ nõ facile ẽ vl' posẽ.[Difficile ãt.] 3ᵒ ꝓbʳ eadẽ ꝯ̃ sic. Opꝫ
ꝙ amici ꝯgaudeãt ꝛ ꝯtristent̃ vt dcm̃ est supiꝰ:ita ꝙ vno Q
gaudẽte aliꝰ dꝫ ꝯgaudere ꝛ vno tristãte aliꝰ dꝫ tristari seu
dolẽ:ſz difficile ẽ ꝙ aliqs familiariter ꝯgaudeat ꝛ ꝯdoleat
mltis.igĩ difficile vl' nõ posẽ ẽ ꝙ aliqs sil' hẽat mltos ami
cos ſꝫ ṽtutẽ. Q2 ãt nõ sit facile aut posẽ ꝙ hõ ꝯgaudeat ꝛ
ꝯdoleat mltis pbʳ:q2 põamꝰ ꝙ aliqs hẽat pl'es amicos:vt
ꝙ sor.hẽat amicos pl'onẽ ciceronẽ ioãnẽ ꝛc.posẽ ẽ ꝙ pl'o
gaudeat ꝛ ꝙ cicero tristet̃. Si igit̃ pl'o ꝛ cicero sint amici
sortis:opꝫ ꝙ sor.sil' gaudeat ꝛ tristet̃:qõ ẽ iposẽ:q2 gaude/
bit ex h̃ ꝙ plato gaudet ꝛ tristabit̃ ex h̃ ꝙ cicero tristat̃.
Jsta rõ ꝯcludit ꝙ nõ solũ ẽ difficile:ſz est ẽt iposẽ ꝙ vnus
hõ hẽat pl'es amicos.[Forte igĩ hñ hꝫ.] Ex his ꝯcludit ꝓ/
poᵐ.s.ꝙ nõ hñ se hꝫ ꝙ hõ q̃rat fieri amicꝰ plibꝰ:ſz tot dꝫ
q̃rere amicos q̃t sufficiũt sibi ad ꝯuiuẽdũ. Nõ.n.vĩ eẽ cõ/
ueniẽs ꝙ hõ sit valde amicꝰ multis:vñ nec ſꝫ amorẽ stu/
diosuꝫ vnꝰ hõ amat pl'es itẽso amore. Nã ꝑfecta amicitia
ꝯsistit in quadã superabundãtia amoris que nõ potest ob/
seruari nisi ad vnum vel ad valde paucos.

A ¶ Hoc ⁊ in ipsis rebus ita se hʒ. Amicitia nãqʒ sodalicia nõ fiunt multi amici. Et que fama celebrant̃ inter duos fuisse dicunt̃. Qui vero multos amicos hñt ⁊ oĩbus sese familiariter offerunt ii nemini sunt amici: nisi ciuiliter: quos ⁊ placidos appellant.

¶ Sic aũt videt̃ hẽ in rebus. Nõ sunt enĩ multi amici ſm hetericã amicitiã: hymnizare autẽ in duob⁹ dicunt̃. Polipbili aũt ⁊ oĩbus familiariter patiẽtes nulli videntur amici: tñ politice quos ⁊ placidos vocant.

¶ Hec est 3ª pticula scde ptis: in qua ostẽdit ppositũ. s. cõclusionẽ pdictã per experientiã. ⁊ est: qꝛ ita videm⁹ in rebus cõtingere ꝙ vn⁹ hõ ad paucos hʒ amicitiaʒ: nõ videt̃ multi
B esse amici vni ſm amicitiã hetericã: que est cõnutritorum hymnizare. i. iuuenes q socialr̃ incedũt cantantes in duobus cõsuetũ est fieri. Sed polipbili q oĩbus se familiariter exponũt nõ videt̃ esse veri amici: qꝛ nulli diu cõuiuunt: sʒ ptrãseũdo se hñt familiariter ad vnũquẽqʒ. Tales eni vocant̃ amici politice. i. ſm ꝙ ↄsuetũ est in ciuitatibus in qbus ex talibus familiarib⁹ ad multos amicitia indicat̃. Hos aũt qui volunt esse amici multis hoĩes vocant placidos ⁊ sonat in vitiũ superabundãtie in ↄdelectando.

¶ Fit igit̃ vt ciuilr̃ multis sit qspiã amic⁹ ẽt si nõ sit placidus: sʒ vere vir pb⁹. Sʒ ob vtutẽ ⁊ seipsos amicitia nõ est ad multos. Amabile ãt est ⁊ paucos iuenire tales.

3ª ps. c. ¶ Politice qdẽ igit̃ in multis esse amicũ ⁊ non placidũ entem sed vt vere epyicbe: ppter vtu-
C tem aũt ⁊ ppter seipsos nõ est ad multos: amabile aũt ⁊ ad paucos inuenire tales.

¶ Hec est 3ª pars pncipalis hui⁹ capl'i: in qua ostendit ſm quã amicitiã pole est aliquẽ esse amicũ multoꝝ: ⁊ itendit ꝙ ſm amicitiã politicã cõtingit aliquẽ eẽ amicũ multorũ nõ solũ eo mõ quo placidus dr̃ esse amicus multoꝝ: sʒ aliqs vtuosus põt eẽ amicus multoꝝ ſm amicitiã politicaʒ: sed nõ ſm amicitiã q̃ est pp vtutẽ: qꝛ amicitia pp seipsos ⁊ pp vtutẽ nõ est ad multos. nã pauci inueniũt tales q pp
39ª cõclo hui⁹. 9. li. seipsos ⁊ pp vtutẽ sint amabiles: ⁊ põt h poni ↄ 39ª que est ista: ꝙ ſm amicitiã politicã ↄtingit vtuosuʒ amicũ eẽ pluriũ: que pbat̃ ex pcedẽtib⁹ sic. Amicitia politica videt̃ eẽ idẽ ꝙ cõcordia: sʒ vtuosus cũ multis ↄcordat in his q̃ pertinent ad vitã politicã. igit̃ ſm amicitiã politicam ↄtingit vtuosuʒ esse amicũ pluriũ: tñ pp vtutẽ nõ cõtingit eũdem esse amicũ pluriũ: imo multũ amabile ⁊ eaꝝ dʒ eẽ si paucos tales amicos possit inuenire q sunt amabiles pp virtu-
Dubium tẽ ⁊ ſʒ seipsos. ¶ Dubitat̃: qꝛ vr̃ ꝙ vtuosus possit habere plures amicos vtuosos: qꝛ sint mille hoĩes eque virtuosi ⁊
D sic cõstet sorti extiti vtuoso ⁊ qlibet illoꝝ sciat sortẽ eẽ virtuosuʒ: tũc sortes amabit quelʒ illoꝝ pp se ⁊ pp vtutẽ: ⁊ qlibet illoꝝ amabit illũ. s. sortẽ pp se ⁊ pp vtutẽ. igit̃ sor. habebit mille amicos pp vtutẽ. ¶ Et si dicat̃ ꝙ nõ sequitur ꝙ sit amicus illoꝝ sed beniuolus illis. Contra. illa beniuo-
Solutio. lentia est mutua nõ latens. igit̃ est amicitia. ¶ Dico ꝙ est latens qꝛ sor. non posset scire nec firmiter vere opinari se amari a quolʒ vtuoso nisi ex diuturna ↄuersatione cũ qlʒ illoꝝ: ⁊ ex diu cõuiuere sermonibus ⁊ mente cũ quolʒ illorũ vtuosoꝝ: qd̃ nõ est pole nec sufficeret ad hoc tota vita hoĩs. Dico igit̃ ꝙ qlʒ vtuosus est beniuolus cuilʒ virtuoso quẽ scit eẽ virtuosuʒ: ⁊ hẽ beniuolẽtia est pp se ⁊ pp vtutẽ: nõ tñ est amicitia quã pħs in 8ª hui⁹ descripsit. Lincon. dicit h ꝙ hec determinatio amicoꝝ quã pħs ponit h nõ est determinatio numeralis sed est ſm rõneʒ. s. vt sint tot cũ qb⁹ poterit qs ↄuiuere. Uere aũt vt numeralr̃ dicat̃ est multitudo dtermiata i duob⁹ seu ad plus i trib⁹. h Lincon.

E
Capitulũ secundũ

tractatus tertij de necessitate amicoꝝ: in quo inquirit̃. vtrũ in bonis fortunis vel in infortunijs magis opus est amicis. Istud dubiũ soluit̃ ꝙ in infortunijs magis est opus amicis pp necessitatẽ: h est ppter idigere auxilio qd̃ maxime fit per amicos. Sed in oĩbus bonis fortunis magis est opus amicis pp honestatẽ: ⁊ pp hẽ qbus bñfaciat: pp que ad bonas fortunas opʒ pmpte vocare amicos: ad infortunia vero pigritanter nisi cũ accidat vocatos parũ turbatos multũ iuuare. ecõuerso opʒ amicos ire ad infortunatos pmpte nõ vocatos vt iuuent. ad bñ fortunatos vero vt cooperent̃ ⁊ collaborent nõ vt bñ patiant̃ ab ipsis.

¶ At qua in fortuna magis opus est amicis. Utruʒ in psperã an in aduersa. In vtraqʒ nãqʒ q̃runt̃: nã ⁊ qui fortunã hñt aduersaʒ idigẽt ope. Et q sũt in reꝝ psperitate eoꝝ idigẽt qb⁹ cũ viuãt: ⁊ in quos bñficia cõfe- F rãt. Uolũt. n. donare bñficiaqʒ ↄferre. Amicos igitur hẽ necessariũ qdẽ est magis in aduersa fortuna. Quapropter hic vtilib⁹ amicis est op⁹. Honesti⁹ aũt est in psꝑitate fortune. Idcirco ⁊ bonos q̃rũt: i hos. n bñficia ↄferre atqʒ cũ his vna degẽ magis est expetibile.

Trum aũt in bonis fortunis amicis opus est magis vel in infortunijs: in ambobus enĩ reqrunt̃: etenĩ infortunati indigẽt auxilio: ⁊ fortunati cõuenientib⁹ ⁊ qbus benefaciãt: volũt eni bñ operari. ¶ Necessariũ qdẽ eni magis vtiqʒ in ifortunijs: pp qd̃ vtilib⁹ h opus est. Melius aũt in bonis fortunis: pp qd̃ ⁊ epyicbes querũt: hos eni eligibilius beneficiari ⁊ cũ his ↄuersari. Caput 2ª 3. trac. 9. li. ethi. pª ps. c.
G

Istud est 2ª capl'a tractat⁹ tertij: in quo mouet ⁊ soluit istaʒ dubitationẽ. vtrũ hõ magis indigeat amicis in bonis fortunis vel in infortunijs. Istõ capitulũ cõtinet tres ptes pncipales. In pma ppõit qõnẽ. ⁊ pbat illud qd̃ qõ supponit. s. ꝙ opus est amicis in oĩ fortuna. In 2ª ibi [Est enĩ ⁊ pñtia.] declarat ꝙ pñtia amicorũ est delectabilis in oĩ fortuna. In 3ª pte ibi [Propter qd̃ videbit̃.] ponunt̃ documenta moralia: quõ hõ se dʒ hẽre ad amicos in vtraqʒ fortuna. In pª igit̃ pte ppõit qõnẽ ⁊ ostẽdit ꝙ illud est veꝝ qd̃ qõ supponit. pmo igit̃ ppõit qõnẽ dicẽs: ꝙ dubiũ est. vtrũ magis opus sit amicis in bonis fortunis q̃ i ifortunijs: ⁊ qꝛ ista qõ supponit ꝙ i vtraqʒ fortuna opus est amicis: ostẽdit illud eẽ verũ. d. ꝙ in ifortunijs hõ idiget amicis q ei cõferãt auxilia ↄtra ifortunia ⁊ in bonis fortunis hõ indiget amicis cuʒ qbus cõuiuat ⁊ qb⁹ bñfaciat. Si eni sunt vtuosi volũt bñ opari. [Necesariũ magis.] Soluit̃ dubitatio pdicta: ⁊ hec est solo ꝙ in infortunijs hõ indiget amicis ppter vtilitatẽ: ⁊ in bonis fortunis hõ idiget amicis ppter honestateʒ: ⁊ hec est ↄclo 40ª huius libri. Unñ in ifortunijs hõ idiget amicis amicitia q̃ est pp bonũ vtile: ⁊ in bonis fortunis hõ indiget amicis ſʒ amicitiã que est pp vtutẽ: ⁊ hec ↄclo pbat̃ q̃tũ ad vtrãqʒ sui ptẽ. pª pars pbat̃ per hoc ꝙ in infortunijs hõ indiget auxilio: sed auxiliũ cõfert̃ per amicos vtiles. igit̃ in infortunijs hõ indiget amicis pp vtilitatẽ. 2ª pars ↄclonis pbat̃ per hoc ꝙ bñfortunati hñt bñfacere alijs: sed melius ⁊ virtuosi⁹ est bñfacere alijs ⁊ maxie vtuosis q̃ alijs. igit̃ in bonis fortunis hõ indiget amicis vtuosis qbus benefaciat: melius enim. i. magis honestum est habere amicos virtuosos q̃ alios: ⁊ ideo in bonis fortunis homines querunt epyicbes. i. virtuosos amicos.
H

h ℭ Est eniꝫ ⁊ ipsa presentia amicoꝝ iucundū in vtraqꝫ
fortuna: nā leuanť ipsi dolentes ꝯdolētibus ipsis ami
cis. Quapꝑ ⁊ dubitauerit q̄spiā: si doloris vt oneris
amici participes fiunt. An hoc q̄dē nō fit: ipsoꝝ auteꝫ
presentia cū sit iucūda cōdolēdiqꝫ sensus minuit ipsuꝫ
dolorē. Verū si ob hec aut ob aliq̄d aliud leuanť mis
suꝫ faciam⁹ id qđ dictū est euenire sane videť. Ipsoꝝ
aūt presentia imista q̄dā est. Nā aspicere q̄dē amicos
iucūdū est: presertiꝫ ei q calamitatib⁹ premiť: fert pre
sidiū aliqđ aduersus dolores. Cōsolationem eniꝫ ipse
amicus ⁊ aspectu ⁊ v̄bis affert pōt mō sit dexter. Scit
naqꝫ mores q̄b⁹ gaudet atqꝫ dolet. Atqꝫ sentire suas
ob erūnas dolere amicū affert dolorē. Nā oēs fugiūt
i se cām doloris esse amicis. Quapꝑ viriles q̄dē nā ca
uent ne amici secū cōdoleant: ⁊ si nō exuperēt indolen
tia dolorē quo illi afficiunť non ferunt. Atqꝫ oino sil'
plorātes merentesqꝫ nō admittūt: q2 nec ipsi sūt pro
pēsi ad luct⁹. Mulierculē vō ⁊ huiuscemodi viri gau
dent iis q vna cum ipsis gemunt: ⁊ amant eos tanq̄
amicos ⁊ condolentes. Oportet auteꝫ omnibus in re
bus prestabiliorem imitari.

2ª pnc. ℭ Est eniꝫ ⁊ presentia ipsa amicoꝝ delectabilis
⁊ in bonis fortunis ⁊ in īfortunijs. Alleuiantur
eni tristāti cōdolētib⁹ amicis. ℭ Propter qđ ⁊
si dubitabit aliq̄s vtrū queadmodū graue tran
sumūt: vel hoc q̄dē nō: p̄ntia aūt ipsoꝝ delecta
bilis exn̄s ⁊ intellectus ei⁹ qđ est cōdolere mi
norē tristitiā facit. Siq̄dē igiť pꝑ hoc vel ꝑpter
l aliud aliq̄d alleuiant dimittať: accidere autē vꝫ
qđ dictū est. ℭ Videť aūt p̄ntia mista quedaꝫ
ipsoꝝ esse: ipꝫ q̄dē eni videre amicos delectabi
le aliterqꝫ ⁊ in fortunato: ⁊ qđdaꝫ fit auxilium
ad nō tristari: cōsolatiuū eni amicus ⁊ visionē
⁊ sermone si sit epydesius. Nouit eni morē: ⁊
in q̄bus delectať ⁊ tristať: tristatū aūt sentire in
ipsius īfortunijs triste: ois eniꝫ fugit tristitie cā
esse amicis: pꝑ qđ viriles q̄dē ꝺm nāꝫ reuerenť
cōtristari amicos ipsis: ⁊ si nō supexcedat in tristi
tia eā que illi fit tristitiā nō sustinet totalr̄ neqꝫ
in cōplorātibus nō cōplacet: pꝑ neqꝫ ipsos esse
ploratiuos. Muliebriter āt ⁊ tales viri coangu
m stātis gaudēt ⁊ amāt vt amicos ⁊ cōdolentes.
Imitari aūt in oibus opꝫ. vꝫ. meliorē.

ℭ Hec est 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua declarat ꝙ p̄e
sentia amicoꝝ tā in bonis fortunis q̄ꝫ in īfortunijs est de
lectabilis. ⁊ continet hec ps duas p̄ticulas. In pª declarat
ꝙ presentia amicoꝝ est delectabilis in infortunijs. In 2ª
ibi [In bonis fortunis.] declarat ꝙ in bonis fortunis pre
41ª ꝯclō hui⁹. 9. li. sentia amicoꝝ est delectabilis: ⁊ hec est ꝯclō 41ª hui⁹ libri
que ꝓbať sic. Illud per qđ alleuianť exn̄tes in tristitijs ⁊
in infortunijs est delectabile eis in īfortunijs: sed per pre
sentiaꝫ amicoꝝ alleuianť exn̄tes in infortunijs ⁊ in tristi
tijs. igiť in infortunijs p̄ntia amicoꝝ est delectabilis. De
ista rōne poniť minor in lr̄a: hoīes enim exn̄tes in tristitia
sentiunt quādā alleuiationē ex p̄ntia amicoꝝ eis cōdolē
tiū. [Propter qđ.] Et huius accn̄tis. s. quare alleuianť tri
stes ex p̄ntia amicoꝝ cōdolentiū assignat ꝓhs duas cās
sub dubitatione que earū est potior. p̄ma cā sumiť ex exē
plo eoꝝ qui portant aliqđ graue pondus quoꝝ vnus alle
uiať ex societate alteri⁹ illud onus secū ferētis: ⁊ eodꝫ mō
vr̄ ꝙ hō melius ⁊ facilius pōt ferre onus tristitie ex h̄ ꝙ
amicus secū cōtristať ⁊ dolet. Sed h̄ sili̇tudo nō est cōue
niens q̄ntū ad tristitiā: q2 illa tristitia quā amicus ꝯdolens
de infortunijs amici patiť nō est eadē tristitia numero cū
tristitia quā patiť alter exn̄s in īfortunijs nec ps illius: ⁊ iō
amicus cōdolens ꝑpter infortuniū amici nō fert tristitiā
nec pteꝫ tristitie alterius amici in tristitia ⁊ in infortunijs
exn̄tis: q̄ntum tn̄ ad cām tristitie pōt diminuere tristitiam
amici sui: vt si aliq̄s tristať ex dāno qđ passus est ⁊ amic⁹
subijt ptē dāni. Per hoc diminuiť dānū alteri⁹: ⁊ per ꝯn̄s
tristitia. 2ª cā istius accn̄tis est: ꝙ qlꝫ delectatio supue
niens diminuit tristitiā: sed p̄ntia amici cōdolentis causat
delectationē: q2 dū intelligit eū cōdolere delectať in eius
amicitia: ⁊ sic ei⁹ tristitia diminuiť: sꝫ q2 h̄ est pter p̄ncipa
le ꝓpositū: iō subiungit ꝙ ad p̄ns dimittēdū est inq̄rere
vtrū pꝑ hoc ꝙ dictū est: vel pꝑ aliq̄d aliō alleuienť hoīes
tristāti ex p̄ntia amicoꝝ cōdolentiuꝫ. vn̄ verior cā est: q2
delectatio diminuit tristitiā ⁊ p̄ntia amici est delectabilis:
iō ⁊c. [Videť aūt p̄ntia.] Et q2 aliq̄s posset credere ꝙ in
infortunijs p̄ntia amici est simplr̄ delectabilis remouet
h̄. d. ꝙ in infortunijs p̄ntia amicoꝝ nō est simplr̄ delecta
bilis: sed est mista hn̄s delectationē ex cōsolatione amici
⁊ visu ⁊ collocutione ⁊ tristitiā ex h̄ ꝙ amicus cōtristatur
ipsi. Si. n. amicus sit epydesius. i. idoneus ad cōsolanduꝫ
⁊ vnus amicoꝝ cognoscit mentē ⁊ mores alteri⁹ ⁊ in q̄bus
amicus suus delectať ⁊ tristať sic pōt cōueniens remediū
adhiberi cōtra tristitiā: ⁊ sic p̄ntia amici est delectabilis: ⁊
ex alia pte est tristis inq̄ntū sentit amicū suū tristari: ꝑpter
qđ viriles amici exn̄tes in infortunijs verenť ⁊ cauent ne
amici sui pꝑ eos ꝯtristenť. Est eni de nā amicitie ꝙ amic⁹
velit bn̄facere amico suo ⁊ nō cōtristari ipsuꝫ nisi auxiliū
qđ p̄beť amico supexcedat in bono tristitiā amici: sustinēt
eniꝫ ꝙ per modicā tristitiā amicoꝝ sua tristitia subleueť:
virili tn̄ hoi nō placet hr̄e cōploratores: q2 ipsi nō sunt plo
ratiui. Sūt tn̄ q̄dā hoīes muliebriter dispositi q dlectanť
in hoc ꝙ hēant secū aliquos angustiatos ⁊ amāt eos q sibi
condolent quasi amicos: sed in hac diuersitate hominum
opꝫ imitari meliores. i. viriles.

ℭ At amicorum prosperis in rebus presentia ⁊ volu
ptatem affert omni in actu: ⁊ cognitione delectat ꝙ
in ipsius bonis letantur.

ℭ In bonis fortunis aūt amicoꝝ presentia ⁊ cō
uersationeꝫ delectabilem habet ⁊ intelligentiā
q̄m delectantur in ipsius bonis. o

ℭ Hec est 2ª p̄ticula scđe p̄tis: in qua ostēdit ꝙ in bonis for
tunis p̄ntia amicoꝝ est dlectabilis: ⁊ hec est ꝯ 42ª q̄ ꝓbať 42ª ꝯclō hui⁹. 9. li.
dupl'r. Primo q2 delectabile est cū amicis ꝯuersari: ⁊ ꝑ pre
sentiā amicoꝝ ꝯuersatio vel ꝯseruatio fit eorūdē. 2ª ꝓbať
ꝑ h̄: q2 vnusq̄sqꝫ amicoꝝ itelligit ꝙ suus amicus delectať
de fortuna bona alteri⁹: ⁊ vnicuiqꝫ amicoꝝ est delectabile
ꝙ suus amicus delecteť: iō p̄ntia amici est delectabilis in
bonis fortunis sui amici: q2 per hoc delectať suus amicus:
⁊ ēt ēst sibi delectabile. s. ꝙ suus amicus delecteť.

ℭ Quapꝑ videbiť oportere in ꝓsperitatib⁹ q̄deꝫ ꝓm
pte vocare amicos. Est eniꝫ honestū bn̄ficium esse: in
aduersitatibus aūt pigre. Minime naqꝫ facere parti
cipes maloꝝ ipsos opꝫ. Unde ⁊ illud dicitur.
Sat est grauis tristisqꝫ si me sors premit.
Maxime tamen vocandi sunt tūc amici: cuꝫ parua sū

B ſcepta moleſtia multū ꝓdeſſe poſſunt.

3ª pa.c. ¶ Propter qḋ videbitur vtiqꝫ oportere ad bonas fortunas qdē vocare amicos ꝓmpte: bñfſcū eni opꝫ eſſe bonuꝫ. ¶ Ad infortunia aūt pigritāter: tradere eni opꝫ vt minimū maloꝝ: vñ ħ ſufficiēter ego īfortunas. ¶ Maxie ad vocādū eū debeāt pauca turbari magna ipꝫ iuuare.

¶ Hec eſt 3ª ps huius capli: in qua phs ponit documenta moralia: quo hō ſe debꝫ hře ad amicos in vtraqꝫ fortuna q̄tū ad cōuocationē amicoꝝ ⁊ q̄tū ad acceſſuꝫ ad amicū in vtraqꝫ fortuna. ⁊ ꝯtinet. 2. pticulas. Jn pª oſtendit quō hō dꝫ ſe hře ad ꝯuocationē amici. Jn 2ª ibi[Jre aūt eꝫ.] ponit tria documēta ex pte ſponte euntiuꝫ ad amicos. Jn

B pª igiṫ pticula ponit tria documēta moralia q̄tū ad ꝯuocationē amicoꝝ. pª eſt ꝙ hō dꝫ ꝓmpte vocare amicos ſuos

43ª cōclo hui⁹. 9. li. ad bonas fortunas: ⁊ hec eſt ꝯclo 43ª que ꝓbatur ſic. Ho dꝫ ꝓmpte bñfacere amico ſuo ⁊ ipꝫ delectare: ſꝫ p hoc ꝙ hō vocat amicū ſuū ad bonas fortunas bñfacit ei ⁊ facit ipm gaudere ⁊ delectari. g̃ ⁊c.[Ad infortunia aūt.] 2ª documentū eſt ꝙ hō tarde ⁊ pigritāter dꝫ vocare amicū ſuū

44ª ꝯclo hui⁹. 9. li. ad ſua īfortunia: ⁊ hec eſt ꝯclo 4.4ª que ꝓbaṫ ſic. Ho nō dꝫ cōtriſtari amicū ſuuꝫ: ſꝫ p ħ ꝙ vocaṫ ad infortunia ſui amici ꝯtriſtaṫ: iō nō dꝫ ꝓmpte ſed tarde ⁊ quaſi pigritia vocare amicū ſuū ad ſua infortunia: pbaṫ ēt p qdam ꝓuerbiū cuiuſdam dicentis.[ſufficiēter ego infortunas.] Quaſi diceret. ſufficit ꝙ ego infortunia patiar: nec opꝫ ꝙ amici mei hec patianṫ.[Maxie aūt.] 3ª documētū eſt ꝙ

45ª cōclo hui⁹. 9. li. maxie ſunt amici vocādi ad infortunia: qñ cum pauca ſua turbatione pñt multum iuuare: ⁊ ħ pōt poni ꝯclo 45ª que

C pbaṫ ſic. Malus bonū eſt magis eligendū: ſed magnū iuuamen factū amico exiſtenti in infortunijs eſt melius bonū q̄ modica turbatio amici ſui. ergo ⁊c.

¶ Cōtra aūt fortaſſe cōgruū eſt ad calamitoſos qdem ire nō vocatū ⁊ ꝓmpte. Eſt. n. amici beneficia cōferre ꝑcertiꝫ in eos q idigēt ⁊ antea q̄ illi ꝑregrant. Vtriſqꝫ nāqꝫ honeſtius atqꝫ iucūdius eſt. Ad fortunatos aūt ꝓmpte qdē accedere ad opandū vna cū illis. Eſt eni ad hec opus amicis: lente aūt pro bñficijs cōſequendis: nō eſt eni honeſtū vtilitatis ſue cā ꝓperare. Cauēda aūt eſt forſitan opinio iniucunditatis in repellēdo. Accidit enim nonnuq̄: preſentia igitur amicorum in vniuerſis expetibilis eſt.

¶ Jre aūt ecōuerſo forte ꝯgruit ad īfortunatos qdē nō vocatū ⁊ ꝓmpte. Amici. n. bñfacē ⁊ ma

D xime his q in necītate: ⁊ ħ nō dignificantibus. Ambob⁹. n. meli⁹ ⁊ delectabili⁹. ¶ Ad bonas fortunas aūt coopantē qdē ꝓmpte: eteniꝫ ad ħ neceſſitas amicoꝝ. ¶ Ad bonā paſſionē autē gete. Nō. n. bonū ꝓnptū fieri iuuari: opiones aūt indelectationis imorari forte reuerendum: qñ eniꝫ accidit: preſentia itaqꝫ amicoꝛuꝫ in oibus vtiqꝫ eligibilis videtur.

¶ Hec eſt 2ª pticula tertie ptis: in qua phs ponit tria documēta ex pte ſponte euntiū ad amicos ī vtraqꝫ fortuna. pª documētū eſt ꝙ ad amicū exñtē in infortunijs dꝫ hō

46ª ꝯclo hui⁹. 9. li. ꝓmpte ire nō vocat⁹: ⁊ hec eſt ꝯclo 46ª que pbaṫ ſic. Ho dꝫ bñfacere amico ſuo ⁊ maxie qñ eſt in neceſſitate ⁊ non regrit auxiliū ab amico. vñ dꝫ ſic facere ſm qḋ melius ⁊ honeſtius eſt vtriqꝫ illoꝝ: ſꝫ melius ⁊ honeſtius eſt vtriqꝫ amicoꝝ ꝙ hō eat ꝓmpte ad amicū exñtēꝫ in infortunijs q̄ ꝙ eat vocat⁹. Nā hoc eſt honeſti⁹ tā danti q̄ recipiēti. Eſt eniꝫ honeſti⁹ danti: qꝛ eo ꝙ dat nō regſit⁹ magis ſponte vī dare: ⁊ ſic magis vtuoſuꝫ eſt dare nō regſitus nec vocatus q̄ dare vocatus ⁊ ab alio puocat⁹: eſt ēt meli⁹ ⁊ honeſtius recipiēti: qꝛ meli⁹ ⁊ honeſtius eſt recipe bñficium nō regrēs illud q̄ ſi ipſe regreret: ⁊ ita ambobus amicis eſt melius ⁊ delectabilius ꝙ vnus ꝓmpte bñfaciat alteri nō vocatus nec regſit⁹. per illud vbū[non dignificātib⁹] intelligit non regrētib⁹ nec ſe dignos reputātib⁹.[Ad bonas fortunas.] 2ª documentū eſt ꝙ ad bñ fortunatū dꝫ hō ꝓmpte ire nō vocat⁹ ad coopandū ei: ⁊ hec eſt ꝯclo

47ª ꝯclo hui⁹. 9. li. 47ª que pbaṫ ſic. Ad illud faciēdū quo amicus bñ fortunatus indiget dꝫ hō ꝓmpte ire nō vocat⁹: ſꝫ ad coopandū idiget bñ fortunat⁹ amicis. ſ. vt ei coopent ⁊ collaborent. g̃ ⁊c. ¶ 3ª documētū eſt ꝙ ad ħ ꝙ hō bñ patiaṫ ab amico bñ fortunato dꝫ hō accedere gete. i. remiſſe ⁊ nō de fa

48ª ꝯclo hui⁹. 9. li. cili: ⁊ eſt ꝯ 48ª que pbaṫ ſic. Ho nō dꝫ eſſe onerofus amico bñ fortunato: ſꝫ ſi hō ſit ꝓmptus ad recipiēdū bñficiū ab amico fortunato: ⁊ pp hoc de facili ad ipm accedit aut moreṫ cū eo vt recipiat ab ipſo bñficiū: hoc erit oneroſuꝫ amico bñ fortunato ⁊ faciet opionē indelectationis: ħ eſt incurret talē famā ꝙ nō ſit delectabilis amico in hoc qḋ eſt oneroſus eī. i. pp hoc ꝙ ipſe reddit ſeipꝫ oneroſuꝫ amico: qḋ manifeſtū eſt qñqꝫ accidere cū aliq nimis ſe igerūt ad bñficia recipiendū reddūt ſe oneroſos ⁊ idelectabiles ſuis amicis: ⁊ hoc eſt reuerēdū. i. cauendū opiones indelectationis imorari ne amicus eius opineṫ de eo ꝙ moratur circa ipm pp bñficium recipiendū: ex pmiſſis tñ appet ꝙ pñtia amicoꝝ in oibus videṫ eligibilis eſſe.

Capitulum tertiū

tractatus tertij: in quo oſtēdit ꝙ amicis eſt eligibiliſſimū cōuiuere: tū pp hoc ꝙ amicitia eſt cōicatio: tū pp hoc qꝛ hō ſe hꝫ ad amicū ſicut ad ſeipm: tū pp hoc ꝙ vnicuiqꝫ vī optimū ſibi eē ⁊ viuere qḋ ipſe pōt cū alio ꝯſilr opināte delectabilr ꝯſeruari ⁊ cōſeruare amicitiā: prauoꝝ amicitia exiſtente mala ⁊ coaugmentata amicitia ab inuiceꝫ: bonoꝝ vo bona coaucta colloquijs ⁊ meliorata ⁊ directa operationibus ab inuicem. 5

¶ At eſt nec vt adamantib⁹ amabiliſſimū eſt ipſe aſpectus magiſqꝫ hūc ſenſuꝫ q̄ ceteros expetūt: ꝓpterea ꝙ per hūc maxie eſt atqꝫ oriṫ amor: ſic ⁊ amicis maxime expetibile cōuerſari ſimulqꝫ viuere.

Verū aūt queadmoduꝫ in amantibus videre delectabiliſſimū eſt: ⁊ magis diligūt hēc hūc ſenſuꝫ q̄ alios: vt ſm hunc maxime amore ente ⁊ facto: ſic ⁊ amous eligibiliſſimū eſt cōuiuere. Cap. 3m tra. 3. 9. li. ethi. pª ps ca. D

Jſtud eſt 3m caplm tractatus tertij: in quo mouetur ⁊ ſoluit hec qō: qd eſt ꝓportionale viſioni in amicitia. i. qd eſt amicis maxie eligibile. ⁊ cōtinet iſtud cap̄m tres ptes ꝑncipales. Jn pma moueṫ ⁊ introduciṫ qō. Jn 2ª pte ibi[Cōicatio eni.] ſoluit qōnē. Jn 3ª pte ibi[Sic igiṫ prauoꝝ qdā.] ꝯcludit duo correlaria ex pdictis. Jn pª igiṫ pte introducit qōnē aſſilando amicitiā ad amorē ſibi dinoſuꝫ: in quo videmus ꝙ amantibus eſt maxie appetibile videre illas quas amant ⁊ magis eligūt hūc ſenſuꝫ. ſ. viſus q̄ alios ſenſus exteriores: qꝛ per viſiones maxime incipit fieri paſſio amoris: ⁊ per hunc ſenſuꝫ ꝯſeruaṫ ⁊ ꝓuocaṫ ex pulchritudie quā viſus percipit. Eſt igiṫ qō: qd eſt ꝓportionale viſioni in amicitia: hoc eſt: qd eſt maxie eligibile in amicitia: ſicut viſus eſt maxime eligibilis in amore venereo. vtrū cōuiuere vel aliqd aliud. Scdm tñ Tertij ca. trac. 3. di⁹ in tres ptes diu.

I coem lraz istud nõ iducit p modũ qõnis: s p modũ 3nie: textus enĩ cõis bz. [Sicut igit queadmodũ.] Et põt 3clu- dit ex eo qd supra pbatũ est. s. q pñtia amicoꝝ in oĩb⁹ est delectabilissimũ. Si tñ inducat p modũ qõnis bz supple- ri hec nota dubitationis. verũ igit queadmodũ ⁊c.

¶ Amicitia nãqz cõicatio est ⁊ vt ad seipz glqz sic sese bz ⁊ ad amicũ. Sensus aũt cuiqz de seipso est expetibi lis: igit ⁊ de amico. At opõ ipsis insimul viuendo fit. Quare nõ imerito viuere sil' affectant. Atqz qd tãdez est singulis esse: vel grã cui⁹ viuere expetunt: in eo cuz amicis vsari degereqz volũt. Quocirca alij cõpotãt: alij taloꝝ ludo sil' incũbunt: alij sil' sese exercẽt: ⁊ vna venant: aut philosophant: singuli totos dies id simul

K agẽtes qd maxie amãt. Viuere. n. sil' cũ amicis volen- tes hec faciũt: ⁊ ea cũ iis cõicant: qbus cũ vna viuere expetunt quẽ maxime ipsos in vita delectant.

2ª ps. c. ¶ Cõicatio eniz amicitia. ¶ Et vt ad seipm bz: sic ⁊ ad amicũ. Circa seipm aũt sensuz qm est eligibilis: ⁊ circa amicũ vtiqz: opõ aũt fit ipsi⁹ in cõuiuere: quare cõuenienter h appetũt. ¶ Et qd aliqñ est in singulis eẽ: vel cui⁹ grã eligũt vi- uere in hoc cũ amicis volũt 3uersari: pp qd hi gdẽ cõpotãt: hi aũt colludũt ad aleas. Alij aũt coexercitant ⁊ cõuenant ⁊ cõphilosophantur: singli in h cõicãtes qdcũqz maxie diligũt eoꝝ q̃ in vita. Cõuiuere. n. volẽtes cũ amicis h faciũt:

L ⁊ his cõicant qbus existimant cõuiuere.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua soluit qõnez: s

49ª cõclo hui⁹. 9. li. est solo q amicis eligibilissimũ est 3uiuẽ: ⁊ h pbat phs: ⁊ est 3 49ª q̃ pbat tripl'r. Prio sic. Ois amicitia 3sistit in cõicatione: vt pbatũ est in 8° hui⁹: sz amici in cõuiuendo maxie seipsos cõicãt: pp qd 3uiuẽ est maxie ppriũ ⁊ eligi- bilissimũ in amicitia. [Et vt ad seipz.] 2° pbat sic. Sicut se bz bõ ad seipz: ita se bz ad amicũ: vt pz ex supradictis: sz bõ ad seipz ita se bz q sibi est maxie eligibile ⁊ delecta- bilẽ q seipz sentiat eẽ. igit h erit illi maxie eligibile ⁊ de- lectabile circa amicũ. s. q sentiat amicũ ⁊ eẽ ⁊ viuẽ: sz hoc maxie fit in cõuiuẽdo ⁊ cõicãdo opõnes mutuas ad inicẽ: per h. n. vterqz amicoꝝ sentit alteꝝ eẽ ⁊ viuẽ. igit eligibi- lissimũ est amicis 3uiuẽ. [Et q aliqñ est singulis.] 3° pb' 3clo sic. Quib⁹ est maxie eligibile cõicare in illo qd max' existimãt 3uiuẽ eis est eligibilissimũ 3uiuẽ: sed amicis est

M maxie eligibile cõicare in opõne quã maxie existimãt cõ- uiuere. igit amicis eligibilissimum est 3uiuere. Maior pz de se. ⁊ minor declaꝛ in lra. Nã hoĩes volũt cũ suis amicis 3uersari s3 actionẽ in q̃ pncipal'r delectant quã reputant suũ eẽ: ⁊ cuius grã eligũt viuere q̃si ad illã totã vitã suam ordinãtes. Vbi grã g multũ delectanꝝ in potu volunt cum amicis sil' potare ⁊ diligẽtes aleas volũt cũ amicis ludere ad aleas: ⁊ alij volũt cũ amicis exercitari vt in tornea mẽ- tis lucetationib⁹ ⁊ sic de singulis: ⁊ gdaz volũt sil' venari ⁊ gdã sil' phari: ita q singuli volũt in illa actione cõicare cũ amicis quã maxie diligunt: ⁊ in qua maxie delectantur: ⁊ qu' i maxie reputãt suũ viuere: ⁊ sic pz minor.

¶ Fit igit amicitia gdẽ improboꝝ flagitiosa. Cõicant enĩ praua: suntqz instabiles: ⁊ peiores et fiũt moribus similes euadẽtes. Proboꝝ aũt pba cõgressionib⁹ su- scipiens incremẽta. Videnꝝ etiã tales ⁊ pstabiliores euadere: tã agẽdo q̃ se mutuo emẽdando. Eliciũt. n. ex sese mutuo ea que placent. Vñ illud dicit recte.

Disces ex studiosis nimirum optima semper. Sz hactenⁿ d amicitia. Deiceps d voluptate dicam⁹.

¶ Fit igit prauoꝝ gdẽ amicitia mala. Cõicant 3ª ps. c. enim praui instabiles entes. Et mali aũt fiunt assil'ati ad inuicez. ¶ Que aũt eoꝝ g epyiches coaucta colloquijs. Videnꝝ aũt ⁊ meliores fie- ri opantes ⁊ degẽtes ad inuicẽ. Recipiũt enim ad inuicẽ qb⁹ ⁊ cõplacẽt. vñ bona gdẽ a bonis. De amicitia igit intãtũ dictũ sit: sequẽs autem vtiqz erit pertransire de delectatione.

¶ Hec est 3ª pars pncipalis hui⁹ capli: in qua 3cludit duo correlaria ex pmissis. pm est q amicitia prauoꝝ est praua ⁊ coaugeꝝ eoꝝ malitia ex male 3uiuẽ ad inicẽ. Cũ eni sint

N instabiles semp pcedũt de malo in peius: ⁊ põt poni vna

50ª 3clo hui⁹. 9. li. 3clo. s. q prauoꝝ malitia augeꝝ p eoꝝ amicitiã ⁊ est 3 50ª huius libri q̃ pbaꝝ sic. Mali pp eoꝝ amicitiã cõuiuũt ad inuicẽ suas malas opõnes ad inuicẽ cõicãdo: sz p cõicatio nẽ in malis opõnib⁹ augeꝝ malitia. Efficiꝝ. n. vnus magis malus in accipiẽdo silitudinẽ amicitie ab alio: ⁊ sic prauo- rũ malitia coaugeꝝ per eoꝝ amicitiã. [Que aũt eoꝝ.] 2m correlariũ est q amicitia vtuosoꝝ est bona: ⁊ h pz ex pce-

51ª cõclo hui⁹. 9. li. dẽtib⁹. Et bonoꝝ vt⁹ augeꝝ p eoꝝ amicitiã: ⁊ hec est 3 51ª ⁊ vltima hui⁹ libri q̃ pbaꝝ p hoc q pp amicitiã bonorum boni 3uiuũt ad inicẽ cõicãdo sibiinuicẽ bonas ⁊ vtuosas opõnes: ⁊ p hoc vterqz recipit exẽm vtuosi opis ab alio. vñ puerbial'r dĩ q bõ a bonis recipit bona. Et sic pz q vtus bonoꝝ augetur per eorum amicitiam: deinde epilogat ⁊ pz. Et in hoc finitur sententia libri noni.

¶ Incipit liber decimus ethicoꝝ.

O Ost hec aũt de dlectatiõe.] Iste liber decim⁹ pncipal'r est de fine

P vltimo actuum humanoꝝ. s. de felicitate. ⁊ cõtinet duos tractat⁹. Primus est de dele- ctatione que annexa est ipsi felicitati. 2⁹ ibi [Dictis aũt his.] est de ipsa felicitate q̃ est finis vltim⁹ actuũ humanoꝝ. Tracta⁹ pm⁹

Tra. p. li. 2. cap. cõtinet. 5. capla. Capm pm est phemiũ: in quo ostẽdit q ad moralẽ phm ptinet 3siderare de delectatione. 2m capm ibi [Eudoxus igit.] est de opione eudoxi ⁊ alioꝝ ponẽtiũ de- lectationẽ eẽ vltm finẽ: ⁊ p se bonũ. 3m capm ibi [Non tñ si nõ q̃litatũ.] est de opionib⁹ ponẽtiũ vl'r delectationẽ non eẽ bonũ cũ suis rõnib⁹: ⁊ manifestatiõe defectuũ q in eoꝝ rõnib⁹ 3tingũt. 4m capm ibi [Quid aũt est vel q̃le.] est de delectatione gd est ⁊ gd nõ est fm vitatẽ. 5m capm ibi [Vñ vr.] est de diuersitate delectationũ: q̃rũ q̃dã differũt spẽ ⁊ q̃dã bonitate ⁊ malitia ⁊ q̃dã puritate ⁊ ipuritate.

Capitulũ primũ phemial'r ostẽdẽs q ad mo- ralez phm ptinet determina- re de delectatione pp ipsaz maxie coappropriari gñi hu- mano: ⁊ de rebus humanis bz phs moralis speculari: tũz qz delectatio ⁊ tristitia pertinẽt ad vtutes de qb⁹ 3siderat

Q moralis: tũ qz circa delectatiões ⁊ tristitias que ad mores ptinẽt sunt multe dubõnes ⁊ opiones 3rie sapientũ.

¶ Post hec seqꝛ forsitã vt de voluptate dicam⁹: maxi me nanqz voluptas nro generi familiaris est: quapp erudiũt iuuenes gubernãtes ipsos voluptate atqz do lore. Videꝛ aũt ad cõsequẽdã moris vtutẽ maximuz eẽ gaudere iis qbus opz: ⁊ odisse ea q̃ opz. Comitanꝛ eniz hec tota in vita momentũ ⁊ vim ad vtutez btam feliceqz vitã. Nã eligunt gdem ea que voluptate effi- ciunt: fugiũt aũt q̃ dolorẽ: talia vo minime ptermittẽ- da sunt psertim cũ magna de ipsis sit cõtrouersia.

Post

A Cap. pᵐ tra. p. x. li. ethi. pᵒ ps ca.

POst hec aūt de delectatione forte seqꝫ pertrāsire: maxie qdē vr̄ coappropriari generi nostro: ꝓp qđ erudiūt iuuenes iacizōtes delectatiōe ꝛ tristitia. ℭ Videt̄ aūt ꝛ ad moris ꝟtutē maximū eē gaudere qbus opꝫ: ꝛ odire q̄ opꝫ. Protēdūt eni h per oēz vitā inclinationē hn̄tia ꝛ potētiā ad ꝟtutē ꝛ felicē vitā: delectabilia qdē eniꝫ eligūt tristia aūt fugiūt: pro talibus aūt nequaq̄ȝ videbit̄ eligendū esse. ℭ Alterqꝫ ꝛ multā habentes dubitationem.

B Prīmi. c. p̄trac. diᵘ in duas pᵉ tes p̄n.

Istud est caplm pᵐ p̄mi tractatus: in quo determiat phemialr de delectatione ꝛ tristitia. ꝛ cōtinet duas ptes p̄ncipales. In pᵒ declat ꝙ ad moralez ph̄m ptinet de delectatione ꝛ tristitia ꝯsiderare. In 2ᵒ ibi. Hi qdē eni bonū. enumerat diuersas opiones circa delectationes ꝛ tristitias. In pᵃ igit̄ pte declarat ꝙ ad moralem ph̄m ptinet determinare de delectatione: ꝛ hec est ꝯclo pᵃ huiᵘ libri: que pbat̄ tripl'r. Prio sic. Ad moralez ph̄m ptinet determinare de rebᵘ humanis p quas humana vita gubernat̄: sꝫ delectatio est res humana q̄ cōnāl'r appropriat̄ generi humano: p quā humana vita gubernat̄ ꝛ regulat̄. ḡ ꝛc. Maior pꝫ de se. ꝛ minor declarat̄ p qōdā sigᵐ tale iacizontes. i. gubernatores domoꝝ seu multitudis domestice: volētes pueros ꝓuocare ad bonum ꝛ declinare a malo maxie erudiūt ipsos p delectationē ꝛ tristitiā. Student eni bn̄ agētes delectari aliqbᵘ munusculis ꝛ sermonibus pulchris ꝛ male agētes cōtristāt ꝟberibᵘ rixis ꝛ cōtumelijs: vt p hoc possint in vita humana se bn̄ gubernare ꝓsequēdo bonū ꝛ declinādo a malo. ℭ Sed dubitat̄ hic: qꝛ delectatio nō vr̄ appropriari generi humano. Nā delectatio est cōis oī aīali: vt dictū est in 7ᵒ huiᵘ. ꝛ nō vr̄ eē magis ꝓpria hoī q̄ȝ alijs aīalibᵘ. ℭ Dōm ꝙ delectatio q̄daꝫ est sensibilis ꝛ corpalis: ꝛ ista est cōis oī aīali. Alia est delectatio itellectualis ꝛ spūalis: ꝛ ista appropat̄ gn̄i humano: ꝛ de ista loqt̄ ph̄s hic. ℭ Nōnᵘᵐ ꝙ ph̄s tā hic q̄ȝ in 7ᵒ hᵘ determinat de delectatiōe: sed al'r ꝛ al'r: qꝛ in 7ᵒ huiᵘ determinauit de delectatione ꝛ tristitia q̄ sunt mā incōtinētie: qꝛ p̄ncipal'r determinauit de icōtinētia in 7ᵒ huiᵘ ꝛ eiᵘ opposito. Et qꝛ delectationes sensibiles ꝛ corpales sunt mā incōtinētis: iō in 7ᵒ huiᵘ determinādo de delectatione p̄ncipal'r determinauit de delectatione corpali ꝛ eiᵘ opposito: sꝫ in isto decimo determinat de delectatione q̄ est felicitas fꝫ aliquos vel cōiūcta felicitati: ꝛ ista est delectatio itellectualis: iō in isto. 10. determinādo de delectatione p̄ncipal'r determinat de delectatione itellectuali. Vr̄ autē ꝛ ad moris. 2ᵒ pbat̄ ꝯclo sic. Ad moralē ph̄m spectat determinare de his q̄ maxie ptinēt ad ꝟtutē moralē: sꝫ delectatio ꝛ tristitia sunt hmōi. ḡ ꝛc. Maior pꝫ: qꝛ moralis ph̄s hꝫ determinare de ꝟtutibᵘ moralibᵘ: ꝛ p ꝯn̄s hꝫ determinare de his q̄ maxie spectāt ad ꝟtutes morales: p que ꝟtutes morales ꝯseruant̄. Et minor pꝫ. nā ad moralē ꝟtutez ptinet maxie ꝙ hō gaudeat de qbᵘ opꝫ ꝛ tristet̄ de qbᵘ opꝫ: ꝟtus eniꝫ moralis p̄cipue ꝯsistit in ordinatione appetitᵘ: que cognoscit̄ p ordinē delectatiōis ꝛ tristitie: q̄ consequunt̄ oēs appetitiuos motᵘ vt dcm̄ est in 2ᵒ huiᵘ: ꝛ hoc est qđ subdit: ꝙ hec. s. delectatio ꝛ tristitia ptēdūt ad oia q̄ sunt humane vite: ꝛ hn̄t magnaꝫ ptātē ad hoc ꝙ hō sit ꝟtuosus ꝛ feliciter viuēs: qđ esse nō pōt: si iordiate delectet̄ vel tristet̄: hoīes eni frequēter eligūt mala que sunt delectabilia ꝛ fugiant bona q̄ sunt tristia: verūtn̄ nō est ita faciendū: neq̄ȝ eniꝫ p delectabilibᵘ ꝓsequēdis dꝫ hō qui vult eē ꝟtuosus

C

Dubiū. Ca. 2. ꝛ 3. tra. 2. Solutio. Delectatio 2ᵉ.

Notandū Delectationis diuersa ꝯsideratio h ꝛ in 7ᵒ hᵘ

D

pᵃ ꝯclo huiᵘ. x. li.

ꝛ felix eligere mala nec p tristitijs vitādis fugere bona: ꝛ hoc itēdit cū dicit. Pro talibᵘ aūt nequaq̄ȝ. idest p delectationibᵘ ꝓsequēdis ꝛ tristitijs fugiēdis videbit̄ eligēdū eē. s. malū aūt bonū fugiendū. Alterqꝫ ꝛ multā. 3ᵒ pbat̄ eadē ꝯclo sic. De his circa mores q̄ multā dubōnē habēt ptinet ad moralez ph̄m ꝯsiderare: sꝫ delectatio q̄ est circa mores magnā dubōnē hꝫ. ergo ꝛc. Minor huiᵘ rōnis ponit̄ in textu: ꝛ apparebit in parte sequēti per ꝯrietatē opinionū que est circa delectationem. E

ℭ Quidā. n. sūmū bonū voluptatē eē dicūt: qdaꝫ ꝯtra vehemēter prauū: ptiꝫ forsitā ꝛ credētes sic eē: partiꝫ putātes ad vitā nostrā meliᵘ esse: voluptatē ostēdere prauā esse: ꝛ si talis nō est. Pleriqꝫ. n. ꝓpensiores sunt ad ipsaꝫ ꝛ voluptatibᵘ īseruiūt. Quāobrē ad ꝯriū ipsos ducē oportē dicūt. Sic. n. ad ipꝫ mediū tādē ꝑuenirēt. F

ℭ Hi qdē enim bonū delectationē dicūt: hi aūt ecōtrario valde prauū: hi qdē forte psuasi sic se hr̄e. Hi aūt existimātes melius eē ad vitā nr̄am enuntiare delectationē prauoꝝ: ꝛ si nō est. Inclinari eni multos ad ipsaꝫ: ꝛ seruire dlectationibus: ꝓpter qđ oportere in cōtrariuꝫ ducere: venire enim vtiqꝫ sic ad medium. 2ᵃ ps. c.

ℭ Hec est 2ᵃ ps p̄ncipalis huius capl'i: in qua enumerat in gn̄ali diuersas opiones circa delectatiōes ꝛ tristitias. ꝛ cōtinet duas pticulas. In p̄ma enumerat opiones diuersas. In 2ᵃ ibi. Ne forte aūt. improbat qđ dictū est in vna opinione. In pᵃ igit̄ pticula enumerat opiones dicēs: ꝙ qdaꝫ dicūt delectationē esse qōdā bonū: qdā econtrario dicunt delectationē esse valde prauā. Et dicētiū delectationē esse valde prauā qdā dicunt hoc: qꝛ psuasuꝫ est eis ꝙ ita se habeat: ita ꝙ credūt illud eē veꝝ qđ dicūt. s. delectationē eē prauā: ꝛ qdā dicūt delectationē esse prauā ꝛ nō credunt h eē veꝝ. Dicunt. n. hi ꝙ delectatio est praua qꝛ existimant meliᵘ eē ad vitā nostrā enūtiare ꝙ delectatio est qōdam prauū q̄uis nō ita sit: ꝛ dicūt sic eē enuntiādū ad retrahēdū hoīes a delectatione ad quā multi inclinant̄ seruiētes delectationibus: iō opꝫ hoīes in ꝯtrariū ducere enūtiādo eas eē malas vt hoīes abhorreāt delectatiōes. Sic. n. ꝑuenit̄ ad mediū. s. vt hō moderate vtat̄ delectationibus. G

ℭ Fortasse aūt hoc nō bn̄ dr̄. Sermōes. n. q de affectibus fiūt ꝛ actibᵘ minus credunt̄ q̄ȝ opa. Cū igit̄ ab his discrepant q̄ sensu pcipiunt̄: tn̄ spreti veritatē ēt ipsaꝫ interimūt. Qui nāqꝫ voluptatē vitupat: is si eā visus nōnūq̄ȝ fuerit affectare ad ipsaꝫ inclinari vr̄ vt talem oēm. Distinguē nāqꝫ nō est ipsius multitudis iperitie. Sermones igit̄ veri nō solū ad sciēdū sed ad viuēduꝫ ēt putiles sūt. Credunt̄. n. cū sīt opibᵘ ꝯsentanei. Quaꝓp hortant̄ eos q ipsos itelligūt ad ita viuēdū vt ipsi definiunt. Sed de his hactenus. Nunc ea que de voluptate dicta sunt referamus. D

ℭ Ne forte aūt nō bn̄ hoc dr̄: de his qdē eni qui in passionibᵘ ꝛ actionibᵘ sermones minus sūt credibiles opibᵘ. Cū igit̄ dissonēt his que fm sensuꝫ cōtēpti: ꝛ veꝝ cointerimunt: vituperās eni delectationeꝫ: visus aliter appetēs: iclinare vr̄ ad ipsaꝫ: vt talē exn̄tē oēm. Determinare. n. nō est multoꝝ. ℭ Vident̄ igit̄ veri sermonū nō solū ad scire vtilissimū sed ꝛ ad vitā: cōuenien-

I tes eni entes opib⁹ credunt: pp qd puocāt intelligētes viuere ſm ipſos: taliū gdē igit ſufficienter dicta ſunt de delectatiōe ſupueniamus.

¶ Hec eſt 2ª pticula ſcde ptis: in qua reprobat illud qd dictū eſt. ſ. q hoies falſo debēt enūtiare delectationes eē prauas cū credant eſſe bone: vn̄ pbat iſtā ↄcl'onez. ſ. q hoies credētes delectationes eē bonas: nō debēt enūtiare eas eē prauas ad h q hoies retrahant ab eis: ⁊ hec eſt ↄclo ſcda que pbat ſic. Hoies credētes delectationes eē bonas aliqū declināt ad aliquā delectationē pſequēdo eas: ſ3 circa actiones ⁊ paſſiones humanas minus credit ſermonibus q opib⁹. Qn̄ igit ſermones alicui⁹ diſſonāt opib⁹ que ſenſibilr apparēt in ipſo opante tales ſermones ↄtēnunt: ⁊ p ↄñs nō credit h⁹ ſermonib⁹ qui ſunt ↄrij opib⁹: ⁊ ſic p h⁹ ſermones ſenſibilr ↄrios opib⁹ pferētiū h⁹ ſermones nō retrahunt hoies a delectationib⁹: imo magis credūt oēm delectationē eſſe bonā. Si.n. vituperās oēm delectationē aliqn̄ videat ad aliquā delectationē declinare daret intelligere vulgarib⁹ q ois delectatio eēt eligēda: q2 multitudo vulgaris nō pōt determinare diſtinguēdo īter delectationē bonā ⁊ malā: ſed indiſtincte credit oēm delectationē eſſe bonā ſi credat q vna ſit bona: vn̄ breuiter ↄclo pbat per hoc q hoies nō debēt enuntiare ſermones ↄrios ſuis opib⁹ manifeſtis: q2 tales ſermones contēnunt ⁊ non credit eis: ſed magis opib⁹: nec p tales ſermones retrahūtur hoies ab his que tales ſermones phibent. Uidentur igit veri. Ex his ↄcludit 3ª ↄclo hui⁹ libri q̄ eſt q ſermones veri nō ſolū ſunt vtiles ad ſciam: ſed ēt ad bonā vitā: que pbat ſic. Sermones veri ſunt ↄueniētes opib⁹: ſ3 qn̄ ſermones cōcordāt cū opib⁹ tūc credit eis: ⁊ iō tales ſermones puocāt eos q intelligūt veritatē ipſo2 vt ſ3 ipſos viuant: ⁊ ſic p3 ↄclo. De talib⁹ igit ſufficiēter dictū eſt: ideo op3 pcedere ad ea que dicta ſunt ab alijs de delectatione.

2ª ↄclo hui⁹ .x. li.

K

3ª ↄclo hui⁹ .x. li.

L

Notādū

¶ Intelligēdū ē q rō hui⁹ dicti Phi: in opabilib⁹ magis credit opōnib⁹ q ſermonibus. eſt: q2 vnuſqſq3 opat illud qd vi ſibi eſſe bonū in pticulari: vt p3 ex 7º hui⁹. Circa pticularia enī ſunt opōnes ⁊ paſſiones: ſ3 nō op3 q glibet dicat illud eē bonū qd ſibi vi bonū: iō magis credit operib⁹ q ſermonib⁹: q2 neceſſe eſt q opet illud qd ſibi vi in pticulari ⁊ in actu eē bo^m ſi nō phibeat: ſ3 nō op3 q h dicat: ſed pōt dicere ↄriū illius qd ſibi vi in pticulari: ⁊ iō ſi aliqs illud qd vi ſibi eſſe malū opet plus puocat ad opandū illud q deterreat vbo ad nō opandū illud malū. Ex iſto loco pōt accipi q illis eſt maxie credēdū q ſic viuūt ſicut docent: ⁊ tales ſunt maxie cōmēdandi ſi recte docent.

M

Capitulū ſecūdū

eſt d opione Eudoxi aſtruētis delectationē eē per ſe bonū: qd poſuit pp hoc q2 oia deſiderāt delectationez tanq̄ bo^m ⁊ fugiūt triſtitiā ei oppoſitā vt malū: ⁊ pp hoc q ipſa vi eē eligibilis nō alteri⁹ grā. nec enim eſt querere: q̄re qs vult delectari ⁊ pp hoc q ipſa appoſita cuicūq3 bonoru3 facit ip3 eligibilius. Sed hec rō nō vi ↄcludere q delectatio ſit per ſe bonū: q2 p illud mediū pbabit q delectatio nō eſt p ſe bonū: qd enī cōmiſtū cū aliquo facit totū meli⁹ nō eſt per ſe bo^m: cū aliqd vt totū cōmiſtū ſit melius: ⁊ q dicētes nō eſſe bonū qd oia appetūt nihil dicūt pp oibus videri oppoſitū ⁊ nihil credibilius oppoſito: ⁊ pp hoc q in oib⁹ vi eē qddā nāle ⁊ diuinū quo glibet appetit pprium bonū: deīde q argumētū Eudoxi ex ↄrio. ſ. ex triſtitia nō valet pp hoc q cōtingit q malum opponit malo: qd l3 ſit verū: nō tamen h3 h locū cū delectatio nō ſit oppoſita triſtitie tanq̄ extremum extremo.

¶ Eudoxus itaq3 voluptatē ex eo ſūmū bonū eſſe putabat: q2 cernebat vniuerſa ipſaz affectare: ⁊ q̄ rōnes

N hūt ⁊ que expertia ſūt eiuſdē. Atq3 in cunctis qd eſt expetibile: bonū eſſe: ⁊ qd maxie eſt expetibile: optimum eſſe. Uniuerſa vō ad idē ferri declarat oib⁹ illud optimū eē. Unūqdq3.n. qd eſt ſibi bonū inuenire dicebat quēadmodū ⁊ alimentū. Qd igit vniuerſis eſt bonum qdq3 cūcta affectāt: id eē ſūmū bonū aiebat. Hui⁹ aūt viri rōnes ob moris magis ↄtutē: q pp ſeipſas credebant ⁊ valde.n. videbat eē moleſtus. Nō igit vt voluptatis amic⁹ hec dicere videbat: ſed q2 vere res ita ſe h3. Nō minus aūt hoc manifeſtū eē cēſebat ⁊ ex ↄrio. Dolorē.n. ēt dicebat fugiēdu3 per ſe oibus eſſe: itaq3 cōtrariū expetibile eſſe ſimili modo.

Eudoxus igit delectationē p ſe bonu3 extiſtimabat eē: pp oia videre deſiderātia ipſa3: ⁊ rōnabilia ⁊ irrōnabilia. In oib⁹ aūt eſſe eligibile epyiches: ⁊ maxie potētiſſimū. Oia aūt ad idē ferri: vt oib⁹ optimū nūtiat: vnūqdq3 eni ſibi bonu3 iuenire quēadmodū ⁊ cibū. Oib⁹ igit bonu3 ⁊ q oia appetūt p ſe bonū eſt. ¶ Credebant aūt ſermones pp moris ↄtutē magis q pp ipſos. ¶ Differēter.n. videbat tēpat⁹ eē nō vtiq3 ſ3 ſic hīe ſ3 ↄitatē. ¶ Nō min⁹ aūt extiſtimabat eē manifeſtū ecōtrario: triſtitiā.n. ſm ſeipm oibus fugiēdū eſſe. ſimilr igit cōtrariu3 eligibile.

Cap. 2m tra. p. li. x. ethi.

pª ps ca.

O

Eudoxi ↄmēdatio

Iſtud eſt

cap^m 2m: in quo ponit opio Eudoxi cū ſuis rōnibus: qui poſuit delectationē eē per ſe ⁊ maxie bonū. ⁊ cōtinet duas ptes pncipales. In pª ponūtur rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eē bonū: ⁊ nō ſolū q eſt bonū: ſ3 q eſt per ſe ⁊ maxie bonum. In 2ª ibi Tali vtiq3 extite. ponunt obuiatiōes ad rōnes Eudoxi a ponētib⁹ delectationē nō eſſe bonū nec eſſe p ſe bonū. Prima pars ↄtinet duas pticulas. In pª ponunt rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eſſe bonū. In 2ª pticula ibi Maxie aūt eligibile. ponunt rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eē maxie eligibile ⁊ maximum bonū. In pª igit pticula ponit opionē Eudoxi ponētis delectationē eſſe de gñe bono2 ⁊ duas rōnes opionis: vnam ſumptā ex pte delectationis: ⁊ cām pp̄ter quā ſibi credat. ⁊ aliā ſumptaz ex pte ↄrij. ſ. ex pte triſtitie. Dicit igit Phs q Eudoxus extiſtimabat delectationē eē qddā bonū: ⁊ rō ſua fuit q oia tā rōnabilia q irrōnabilia deſiderāt ipſa3: ⁊ illud qd apud oēs eſt eligibile vi epyiches. i. bonū: ⁊ maxime potēs in bonitate: ex quo pōt trahere ad ſe appetitū oium: ſic q oia ferant ad idē. ſ. ad delectationē. Hoc eni3 denuntiat q delectatio nō ſolū eſt bonū: ſ3 ēt q eſt qddā optimū. Illud tn̄ manifeſte ſequit q delectatio eſt qddā bonū: q2 vnūqdq3 querit illud qd eſt ſibi bonū: ſicut cibus eſt bonus oibus alalib⁹: a qb⁹ appetit vt vnūqdq3 querit delectationē. hec eſt igit rō Eudoxi. Illud qd ab oib⁹ appetit eſt bonū: delectatio ab oibus appetit. g̃ ⁊c. Credebantur aūt ſermones. Narrat cā3 pp quā ſermones Eudoxi credebāt: ⁊ eſt cā q2 Eudoxus videbat differēter eē tēperatus: ita q vltra alios videbat hīe ↄtutē tēperantie: ⁊ iō pp excellentiā ↄtutis magis credebat ſermonib⁹ eudoxi q pp efficaciā rōnis. vn̄ nō videbat dicere q delectatio eſt de gñe bono2: q2 fuit amic⁹ delectationis: ſed q2 ſic eſt ſm rei veritatē. Textus quē exponit Lincoñ. h3 ſic. Differenter videbat eē tēperatus nō vtiq3: ſed ſic hīe ſ3 veritatē. Et iſtam lrām exponit ſic. Temperatus nō vtiq3 videbat.

P

Scdi ca. trac. p. ui⁹ in duas ptes ps.

Q

A videbat. scilicet ad suaȝ sermonẽ. Sermo.n.ꝛ actio tẽpe rati ꝑ oia ꝯcordant. hec Lincoñ. Nõ minus aũt existima bat. 2ª rõ Eudoxi: q̃ accipit ex pte ꝯꝛij est ista. Tristitia que ꝯꝛiat delectationi est oib⁹ fugiẽda tanq̃ mala. igitur sit ꝯꝛiũ tristitie. s. delectatio est oib⁹ eligibilis: ꝛ ꝑ ꝯñs est bonũ. Hec igit fuit rõ: cuius ꝯꝛiũ est malũ ipsuȝ est bonũ: sed ꝯꝛiuȝ delectationis. s. tristitia est malum. g̃ ꝛc. vñ dicit Phs ꝙ nõ min⁹ existimabat Eudoxus dlectationẽ eẽ bo nã ex pte tristitie q̃ ex pte ipsius delectationis.

Maxime aũt id expetibile eẽ: qđ non ob aliud neqȝ cuiusq̃ expetim⁹ grã. Atqȝ tale ipsaȝ eẽ sine ꝯtrouer sia voluptatẽ: neminẽ.n. iterrogas cui⁹ naȝ grã capiat voluptatẽ ꝓpterea ꝙ ꝑ seipsaȝ expetibilis est ipsa vo luptas. Facereqȝ ipsaȝ qđuis bonũ expetibile magis si B illi addat vt iustas opõnes tẽꝑatasue: ꝛ icremẽta susci pere bonũ ipȝ seipso. Ur aũt hec rõ voluptatẽ ostẽde re bonũ esse: ꝛ nõ magis q̃ aliud bonũ. Oẽ eniȝ bonũ expetibilis est cũ alio bono: q̃ solum.

Maxime aũt eligibile esse ꝛ qđ nõ ꝓpter alte rũ: neqȝ alteri⁹ grã eligim⁹: tale aũt cõfessuȝ est esse delectationẽ. Nullũ.n. iterrogare cui⁹ grã delectat: vt ḣ seipsaȝ existẽtẽ eligibilẽ delectatio nẽ. Appositãqȝ cuicũqȝ bonoꝝ eligibili⁹ fa cere: puta ei qđ est iuste agere ꝛ tẽꝑatũ eẽ au geri vtiqȝ bonũ ipȝ sibiipsis. Ur aũt iste ser mo bonoꝝ ipsaȝ enũtiare: ꝛ nihil magis altero. Oẽ.n. cũ altero bono eligibili⁹ q̃ solitariũ.

C Hec est 2ª ꝑticula p̃me partis: in qua ponunt due rõnes Eudoxi: ꝑ quas ꝓbauit delec͞oẽ eẽ maximũ bonũ ꝛ ponit defectũ rõnis scḋe. Rõ p̃ª est hec. Illud vr̃ eẽ maxie eligi bile: ꝛ ꝑ ꝯñs maximũ bonũ qđ est eligibile ꝑꝑ seipm ꝛ nõ ꝑꝑ aliqđ aliud nec alteri⁹ grã: sȝ delectatio vt oẽs ꝯfitent est eligibilis ꝛ nõ ẽ eligibilis ꝑꝑ aliqđ aliđ nec alteri⁹ grã finis. igit delectatio est maxie eligibilis: ꝛ ꝑ ꝯñs maximuȝ bonũ. Maior appet ꝑ hoc ꝙ vltim⁹ finis vr̃ eẽ maxie eli gibilis ꝛ maximũ bonũ: ꝛ illđ qđ est eligibile nõ ꝑꝑ aliqđ aliud est finis vltim⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs maxie eligibile. ꝛ minor de clarat ꝑ ḣ ꝙ nullus querit ab alio cui⁹ grã velit delectari: q̃si delectatio sit ḟȝ se eligibilis ꝛ nõ grã alicui⁹ alteri⁹. Si eni delectatio est eligibilis ꝑꝑ aliquẽ aliũ finem rõnabilr posset queri ab aliquo cui⁹ grã vult dlectari. Appositãqȝ cuicũqȝ bonoꝝ. 2ª rõ Eudoxi ꝓbãs delec͞oẽ eẽ maximũ bonũ est ista. Illud qđ appositũ cuicũqȝ bonoꝝ facit illud D eligibili⁹ augẽdo bonitatẽ ipsi⁹ vr̃ eẽ maximũ bonũ: sȝ de lectatio apposita cuicũqȝ bonoꝝ facit illud eligibili⁹ ꝛ au get ei⁹ bonitatẽ. g̃ ꝛc. De ista rõne ponit minor in lr̃a. Nã si delectatio apponat ei qđ est iuste agẽ vel tẽꝑate: tunc auget ei⁹ bonitatẽ ꝛ facit ipȝ eligibili⁹: eo eni ꝙ aliqa dele ctat in opõne iustitie vel tẽꝑãtie melior est q̃ si nõ dele ctaret in illa. Uidet aũt. Sȝ ista scḋa rõ vr̃ deficere: q2 de quolȝ bono est hoc vificatũ: ꝙ ipȝ alteri ꝯiunctũ est me lius ꝛ eligibili⁹ q̃ ipm solitariũ ꝑ se: nõ tñ ꝑꝑ hoc sequit ꝙ qđlibȝ bonũ sit maximũ bonũ. Ita igit scḋa rõ Eudoxi: ꝙ dlectatio apposita cuicũqȝ bonoꝝ facit illđ eligibili⁹ ꝯclu dit ꝙ est aliqđ bonũ: sed nõ ꝯcludit ꝙ est maximũ bonũ.

Tali itaqȝ rõne ꝛ Plato tollit voluptatẽ sũmuȝ esse bonũ. Uitã.n. iucũdã cũ prudẽtia dicit expetibilioreȝ esse q̃ si sit sola. Qđ si mistuȝ est prestabilius: volupta tẽ sũmũ bonũ nõ esse: nullo.n. addito sũmũ bonũ se ex petibili⁹ fieri. Cõstat aũt nec aliud q̃cq̃ sũmũ esse bo nũ: qđ cũ eoꝝ aliquo que sũt ꝑ se bona expetibilius est tale: cui⁹ ꝛ nos ꝑticipes sumus: nã tale q̃rit bonũ. E

Tali vtiqȝ existẽte rõne: ꝛ Plo iterimit: qm̃ non 2ª p⁹.c. est delectatio ꝑ se bonũ. Eligibilior est eni esse cũ prudẽtia delectabilẽ vitã q̃ sine: si aũt mistũ meli⁹: nõ eẽ delectationẽ ꝑ se bonũ: nullo.n. ap posito ipsi ꝑ se bonũ eligibili⁹ fieri. Manife stũ aũt qm̃ neqȝ aliud ꝑ se bonũ vtiqȝ erit qđ cũ aliquo ḟm seipȝ bonoꝝ eligibili⁹ fit. Quid igit est tale: quo nos ꝛ cõicam⁹: tale eni querit.

Hec est 2ª ps p̃ncipalis hui⁹ capli: in qua ostendit qualr ponẽtes delec͞oẽ nõ eẽ boͫ obuiãt rõnib⁹ Eudoxi ꝓbãtis delec͞oẽ eẽ boͫ ꝛ nõ solũ boͫ: sȝ ꝛ maximuȝ. ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas. In p̃ª ostdit qualr obuiãt rõnib⁹ ponẽtib⁹ delec͞oẽ F esse maximũ boͫ. In 2ª ꝑticula ibi Instãtes aũt. ostẽdit qualr obuiãt rõnib⁹ Eudoxi ꝓbãtis delec͞oẽ eẽ bonũ. In p̃ª igit ꝑticula ponit obuiatio plonis ad rõnẽ scḋaȝ Eudoxi ponẽtis delec͞oẽ eẽ qđdã optimũ. plonici eniȝ obuiabãt 2ª rõni Eudoxi q̃ fuit: ꝙ delectatio cuicũqȝ addita facit totũ meli⁹: iđ dlectatio ẽ optimũ. Istã ꝯñiã negãt plonici: imo ad añs seqt oppoͫ ꝯñtis: vt dicebãt. Nã si delectatio ad dita alteri bono facit totũ magis boͫ. igit dlectatio nõ est optimũ: q2 aliqđ est bonũ meli⁹ delec͞oe: vt illđ qđ resultat ex delec͞oe ꝛ altero bono cui apponit delectatio. vñ ꝑ hanc rõnẽ ꝓbãt ꝙ delectatio nõ est optimũ: q2 delectatio adiũ cta prudẽtie facit totũ meli⁹ q̃ est delectatio ꝑ se. igit ali qđ est meli⁹ delec͞oe ꝑ se sũpta: ꝛ ꝑ ꝯñs dlectatio nõ est opti mũ. Illud.n. qđ mistũ alteri facit totũ eligibili⁹ nõ est ꝑ se bonũ: nec ꝑ ꝯñs maxie bonũ. Manifestuȝ aũt ꝙ nihil. G Rñsionẽ seu obuiationẽ plonis remouet Phs dicẽs: ꝙ si nihil qđ additũ alteri facit totũ meli⁹ sit ꝑ se bonũ. Nullũ bonũ quo nos cõicam⁹ est ꝑ se boͫ: ꝛ hec est ꝯ 4ª q̃ ꝓbat sic. Oẽ bonũ veniẽs in cõicatione humane vite additũ al 4ª cõclo hu⁹.r.li. teri bono facit totũ meli⁹: ꝛ qđcũqȝ veniens in cõicatione vite hũane fit meli⁹ ꝑ appositionẽ alteri⁹. Si igit nullum tale sit ꝑ se bonũ seqt ꝙ nihil quo nos cõicam⁹ erit per se bonũ: ꝛ sic pȝ ꝯ que est q̃dã ꝯditionalis: sȝ ꝯñs est falsuȝ. s. ꝙ nihil quo nos cõicam⁹ est ꝑ se bonũ: q2 illđ qđ querim⁹ est ꝑ se bonũ: tota eni ꝑscrutatio hec est ad ingrẽdũ qđ est felicitas: que ponit ꝑ se bonũ: sȝ ḣ nõ querim⁹ nisi huma nũ bonũ. s. boͫ quo cõicam⁹. igit aliqđ bonũ quo cõicam⁹ est ꝑ se bonũ. Hic sunt duo notãda. Primũ est ꝙ per se bonũ est duplex. qđdã ex gen⁹ ꝛ qđdã in gñe. Per se bonũ p̃ͫ nõnͫ Per se bonũ 2ª. ex gen⁹: est boͫ cui⁹ bonitas nõ depẽdet ab aliquo alio: ꝛ loquẽdo de isto ꝑ se bono: sic solus de⁹ est ꝑ se bonus: ꝛ sic est verũ: ꝙ nullũ bonũ additũ ꝑ se bono facit totũ magis bonũ: q2 qđcũqȝ additũ ĩfinito nõ facit maius. Aliud est ꝑ se bonũ in gñe: ꝛ est illud qđ est vltimo ꝛ maxime quesitũ inter bona humana que pñt inesse hoi: ꝛ tale boͫ est felici H tas hois: ꝛ q2 felicitas hois est boͫ finitũ: iđ addito q̃cũqȝ alio bono qđ nõ includit in felicitate totũ aggregatum ex his. s. ex felicitate ꝛ bono suꝑaddito est magis bonũ q̃ fe licitas. vñ bonũ additũ ꝑ se bono in gñe facit totũ melius. 2ª est nõnͫ ꝙ p̃mã rõnẽ Eudoxi nõ soluebant plonici: 2ͫ nõnͫ eo ꝙ ipsa est valde difficilis ad soluẽdũ. Ex quo eniȝ dele ctatio ꝑ se appetit tanq̃ finis vltim⁹: q2 nõ ꝯtingit quere re ꝑꝑ quid aliqa velit delectari: ꝛ delectatio sine quocũqȝ alio appetit. ꝛ nihil appetit sine delectatione: videt ꝙ de lectatio sit maxie appetibile: ꝛ ꝑ ꝯñs maximũ bonũ. Ista rõ est difficilis ad soluẽdũ: tamen postea dissoluet.

Qui vero negant bonũ id esse qđ oia appetũt: ii nihil oino dicũt: qđ eni vniuersis vr̃: id esse dicim⁹: qui aũt fideȝ hãc tollit: nõ valde credibiliora dicet: nam si ca solũ que mẽte carẽt ipsaȝ appeterẽt: esset aliqđ qđ dr̃

Digitized by Google

I Sin vō τ ea q̄ prudētiā hñt ipsaꝫ affectāt:q fit vt aliqd dicant:fortasse aūt τ in prauis est aliqd nāle bonū prestabili⁹ q̄ȝ ipsa ꝑ se sunt qd ꝓpriū appetit bonū:nō vr̄ ēt τ de ꝯtrario recte dici. Inqunt.n.non si dolor sit malū:voluptatē cōtinuo bonū eē. Aduersaꝛ.n.τ malū malo:τ ambo ei qd neutrū est. Atqȝ hec non male dicunt:nō tm̄ vere in iis q̄ sūt dicta. Si.n.ambo eēnt mala:oporteret τ fugiēda vtraqȝ eē. Sin neutra neutrū: aut silr̄. Nūc vō illū qdē fugere vt malū:hanc aūt expetere tanq̄ȝ bonū vnr̄. Sic igitur τ opponunꝛ.

K ℂ Instātes āt qd nō bonuȝ qd oia appetūt nihil dicūt. Qd eni oib⁹ vr̄ h eē aim⁹. Interimēs aūt hāc fidē nō oino credibiliora dicit. Siqdē enīȝ q̄ sine intellectu appetūt ipsas. Erat vtiqȝ aliqd qd dr̄. Si aūt τ que sapiūt qualr̄ dicēt vtiqȝ aliqd:forte aūt τ in prauis est aliqd nāle bonū melius q̄ȝ ꝫ̄ȝ seipsa qd appetit ꝓpriū bonū. ℂ Nō vr̄ aūt neqȝ de ꝯ̄rio hñ dici. Nō eni aiūt si tristitia malū est delectationē bonū eē. Opponiꝛ.n. τ malū malo τ ambo ei qd neutrū:hoc aūt nō male. ℂ Nō tm̄ in his q̄ dicta sunt veꝛ dicētes. Ambobus.n.entib⁹ malis τ fugiēda oportuit ambo eē. Neutris aūt vel alteꝛ vel silr̄. Nunc aūt vnr̄ hāc qdē fugiētes vt malū:hāc aūt eligētes vt bonū:sic vtiqȝ τ opponuntur.

L ℂ Hec est 2ª pticula sc̄de ptis:in qua ostēdiꝛ qualr̄ plonici obuiabāt duab⁹ rōnib⁹ Eudoxi ꝓbāntib⁹ delecōnē eē bo^m: quaꝝ p^a est ista:ꝙ oē illd est bo^m qd oia appetūt:sȝ delecōnē oia appetūt.ḡ τc̄. Huic rōni obuiabāt plonici iterimentes istā ꝓpōnē:bo^m est qd oia appetūt. Sȝ istā rñsionē repñhēdit Ar.p.d.ꝙ iterimētes istā:bo^m est qd oia appetunt/nihil dicūt:τ ꝯ̄ hoc arguit Phs ꝓbās ꝙ oē illd est bonū qd oia appetūt:τ h loquēdo de appetitu sequēte cognitionē. Probaꝛ igiꝛ ꝙ oē illd est bo^m qd oēs hoies appetūt:τ hec est ꝯ̄ 5ª hui⁹ libri q̄ ꝓbaꝛ sic. Oē illd est bo^m qd oēs iudicāt esse bonū:sȝ qd hoies appetūt oēs hoies iudicāt eē bonū:ḡ oē illd est bo^m qd oēs hoies appetūt. Maior pȝ:qꝛ nō vr̄ posse eē ꝙ nāle iudiciū i oib⁹ fallat. Si.n.nō eēnt nisi aialia bruta τ hoies praui forsitā posset sustineri ꝙ nō oē illd est bonū qd oia bruta cognitionē appetūt. Sȝ nūc qꝛ sunt aliqui sapiētes q nō decipiunꝛ opȝ ꝙ oē illd sit bonū qd ipsi iudicant eē bonū.igiꝛ opȝ ꝙ maior sit vera.s.ꝙ oē illd est bo^m qd oēs hoies iudicāt eē bo^m:cū multi hoies i suis iudicijs nō fallanꝛ.vn̄ plonici nō dicūt credibiliora q̄ȝ est illd:bo^m est qd oia appetūt. Et minor rōnis ꝑ̄ncipalis appȝ:qꝛ nihil appetiꝛ appetitu sequēte cognitionē:nisi qd appet τ iudicaꝛ eē bo^m. Delectatio igiꝛ qꝛ appetiꝛ ab oib⁹ tā a bonis q̄ȝ a prauis opȝ ꝙ sit bo^m:praui.n.hñt i ipsis aliqd nāle bonū qd est meli⁹ q̄ȝ ipsi praui hoies ꝫ̄ȝ ꝙ praui q̄ nālr̄ appetūt ꝓpriū bo^m.vn̄ in q̄lȝ est qddā diuū q̄ tēdit in ꝓpriū bonū:vt dr̄ in 7° hui⁹ in fine:τ ita appȝ ꝙ praui hoies appetūt bo^m.[Nō vr̄ aūt.]Alteri rōni Eudoxi q̄ fuit ex ꝯ̄rio ꝑ quā ꝓbauit delecōnē eē bo^m obuiāt plonici.d.ꝙ non seqꝛ. tristitia est mala.igiꝛ delectatio est bona:qꝛ malū nō solū opponiꝛ bono:sȝ qñqȝ malū opponiꝛ malo:sicut audacia nō solū opponiꝛ fortitudini sȝ timiditati:τ ambo.s.bo^m τ malū opponunꝛ ei qd neqȝ est bo^m neqȝ malū:qꝛ bo^m opponiꝛ ei qd nō est bonū:τ malū opponiꝛ ei qd nō est malū:τ ēt ei qd est malū:τ i h plonici nō male dicūt.s.dicēdo ꝙ malū qñqȝ opponiꝛ malo.[Nō tm̄ in his q̄ dicta sunt.]

N Istā obuiationē plonis remouet Phs.d.ꝙ q̄uis dicat verū in h ꝙ dicit ꝙ malū opponiꝛ malo:nō tm̄ dicit verū in ꝓposito ꝙ tristitia opponiꝛ delectationi sic malū malo. Et hoc ꝓbat hic Phs.s.ꝙ tristitia nō opponiꝛ delectatiōi:sic maluȝ malo:τ hec est ꝯ̄ 6ª hui⁹ libri:q̄ ꝓbaꝛ sic. Quecūqȝ opponunꝛ sic malū malo:vtrūqȝ illoꝝ est fugiēdū vlr̄:sȝ nō vtrūqȝ istoꝝ est vlr̄ fugiēdū loquēdo de tristitia τ delectatiōe.igiꝛ tristitia τ delectatio nō opponunꝛ sicut duo mala. Maior est manifesta:qꝛ q̄cūqȝ opponunꝛ sic malū malo vel neutꝝ est fugiēdū vel vtrūqȝ:qꝛ similr̄ se hñt ad fugā cū vtrūqȝ sit malū.vbi grā.qꝛ audacia opponiꝛ timiditati sic malū malo:iō vtrūqȝ illoꝝ tā audacia q̄ȝ timiditas est fugiēda:τ sic pȝ maior. Et mior appȝ:qꝛ nō vtrūqȝ istoꝝ vlr̄ est fugiēdū:sȝ tristitiā fugiūt oēs tanq̄ȝ malum τ delecōnē eligūt tāq̄ȝ bo^m.igiꝛ tristitia non opponiꝛ delectationi sic malū malo. ℂ Intelligēdū est hic ꝙ qñqȝ aliqua opponunꝛ sic malū τ malū:τ illa opponunꝛ sicut extrema inter q̄ est aliqd mediū laudabile vt vr̄⁹ vel aliq̄ passio laudabilis sic pȝ:audacia τ timiditas opponunꝛ sic duo mala:iō sunt extrema iter q̄ mediū est laudabile.s.fortitudo:sȝ vtrūqȝ extremoꝝ iter q̄ est mediū laudabile est fugiendū vlr̄. Nā ois audacia τ silr̄ ois timiditas est fugienda:τ iō si delectatio τ tristitia opponerenꝛ sicut duo mala sequereꝛ ꝙ ois delectatio esset fugiēda:qd falsuȝ est:iō tristitia nō opponiꝛ delectationi sicut malum malo. 6° etico hui°.x.li.

Notandū O

Capitulū tertiū de opionib⁹ ponentiū delectationē nō esse bo^m:τ de defectu rōnū sic opinātiū.

Dixerūt eni qdā ꝙ vlr̄ delectatio nō est bonū tuȝ ꝑꝑ h ꝙ nō est q̄litas:tū ꝑꝑ hoc ꝙ suscipit magis τ min⁹:tū ꝑꝑ hoc ꝙ est motio τ ḡnātio:tū ꝑꝑ hoc ꝙ q̄daȝ delectationes sunt turpes τ probrose:que oia in hoc caplo cum suis rōnibus reprobantur.

P ℂ At q neqȝ si voluptas nō ē q̄litas:ꝑꝑ h bonū nō ē: neqȝ n.opōnes v̄tutis sūt q̄litates:neqȝ felicitas ipsa.

Non tm̄ si non q̄litatū est delectatio ꝑꝑ hoc neqȝ bonoꝝ:neqȝ enim virtutis opōnes q̄litates sūt neqȝ felicitas. Cap. 3m p.tra. z.li. ethi. p° 2° ca.

Istud est 3^m cap^m ꝑ̄mi tractat⁹:in quo ponunꝛ opiones ponētiū delectationē vlr̄ nō eē bonū.τ ꝯtinet duas ptes ꝑ̄ncipales. In p^a ponunꝛ:τ ēt destruunꝛ rōnes ponētiū delecōnē nō eē bonū. In 2ª pte ibi[Manifestare aūt vi.]ponit rōnes ꝓbātes ꝙ delectatio nō est ꝑ se bo^m. Prima pȝ ꝯtinet 4^{or} pticulas ꝫ̄ȝ numerū q̄tuor rōnū destruētiū delectationē esse bonū.2ª pticula ibi[Dicunt aūt.]3ª ibi[Perfectūqȝ.]4ª ibi[Ad pferētes aūt.]In p^a igiꝛ pticula poniꝛ p^a rō cū eius destructione. Rō est ista:bonū est de ḡnē q̄litatis. Nam si queraꝛ de aliq̄ q̄le est:ꝯueniēter rñdeꝛ ꝙ est bonū:sȝ delectatio nō est q̄litas.ḡ delectatio nō est aliqd bo^m. Et vr̄ ꝙ hoc arg^m sit bo^m:qꝛ arguiꝛ a negōne supioris ad negōneȝ iferioris. Si eni bo^m ꝯtineaꝛ sub q̄litate tūc seqꝛ:delectatio nō est q̄litas.igiꝛ delectatio nō est bonū. ℂ Ad istā rōnē rñdet Phs.d.ꝙ nō seqꝛ.delectatio nō est q̄litas.ḡ delectatio nō est bonū:qꝛ opōnes v̄tutis sūt bone:τ ēt felicitas est bona:τ tm̄ nec opō v̄tutis nec felicitas est q̄litas:igiꝛ nō seqꝛ.delectatio nō est q̄litas.igiꝛ delectatio nō est bonuȝ: τ pōt hic poni ꝯ̄.7.s.ꝙ ad delectationē nō eē q̄litatē nō seqꝛ delectationē nō eē bonū:que ꝓbaꝛ ꝑ hoc ꝙ ad negōnē q̄litatis nō seqꝛ negō boni:qd pȝ:qꝛ opōnes v̄tutū τ ēt felicitas nō sunt qualitates:τ tm̄ sunt bone.igiꝛ ad negōnē q̄litatis nō seqꝛ negatio boni. ℂ Hic dubitaꝛ:qꝛ vr̄ ꝙ operationes v̄tutū sint q̄litates:τ ēt ꝙ felicitas sit q̄litas:quia operatio v̄tutis vel est de ḡnē q̄litatis vel de ḡnē actionis vel passionis:qꝛ manifestū est ꝙ non sunt de alio ḡnē:sed Q 2° etico. hui°.x.li. Dubium. rō p°

M

5° etico hui°.x.li.

operatio

A ogatio virtutis nõ est de genere actionis vel passionis:ga
operatio v̄tutis ꝯsistit in gete q2 nõ est ad vlteriorē perfe-
ctionē:sed oē qd est de gn̄e actionis vel passionis ꝯsistit in
motu ꝛ in fieri. Nā ois actio de gn̄e actionis est in motu ꝛ
ois mot⁹ fundaꝛ in actione:vt pꝫ ex 3° phi^r:ꝛ ēt per aucto-
rē sex p̄ncipioꝝ.igiꝛ opō v̄tutis nõ est de gn̄e actionis vel
passionis:nec felicitas est in gn̄e actionis vel passionis:q2
oē qd est de gn̄e actionis vel passionis tēdit ad vlteriorē
Tex.c.36 in cap. de actione. pfectionē:vt pꝫ ex 3° phi^r:sed felicitas cū sit finis vltimus
in rebus humanis nõ tēdit ad vlteriorē pfectionē.igiꝛ nõ
rõ 2ª. est de gn̄e actionis vel passionis:sꝫ in gn̄e q̄litatis. ℂ Iteꝫ
vi q bec ꝯn̄a sit bona:boc nõ est q̄litas.ḡ boc nõ est bo^m:
q2 bonū est ꝯtētū sub q̄litate.pꝫ:q2 q̄litas est fm quā dici-
mur q̄les:vt pꝫ ex p̄dicamētis:sꝫ a bonitate di aliqd q̄le.
Si.n.queraꝛ de aliquo q̄le est:cōueniēter rndeꝛ q est bo-
rõ 3ª. nū.ḡ bo^m seu bonitas est q̄litas. ℂ Itē vi q delectatio sit
q̄litas:q2 delectatio est forma absoluta exn̄s in gete ꝛ tota
B sil:vt pꝫ ex isto.10.ꝛ delectatio nõ est suba nec quantitas.
rõ 4ª igiꝛ delectatio est q̄litas:cui⁹ ꝯriū innuiꝛ in lr̄a. ℂ Iteꝫ a
delec^ne di aligs q̄lis:vt si q̄raꝛ q̄lis est iste:cōueniēter rn̄-
Solo deꝛ q est delectabilis. ℂ Ad ista dubia dōm distinguēdo
qōlꝫ istoꝝ noiuꝫ de qb⁹ dubitaꝛ. Nā h nomē opō v̄tutis:
ꝛ boc nomen felicitas:ꝛ boc nomen bonū:ꝛ boc nomē de-
lectatio:qōlꝫ istoꝝ est equocū. Nā boc nomen opō v̄tutis
vno mō sign̄at p̄ductionē pfecte opōnis v̄tutis que ꝯsistit
in gete ꝛ est tota sil.alio mō sign̄at pfectā opōnē v̄tutis q̄
Operatio 2ª v̄tutis. ꝯsistit in gete.vn̄ breuiter opō v̄tutis est duplex:quedā de
gn̄e actionis q̄ est p̄ductio pfecte opōnis v̄tutis:ꝛ q̄dā est
opō v̄tutis de gn̄e q̄litatis que est maxime pfectio v̄tutis.
Eodē mō dico q felicitas vno mō est p̄ductio finis vlti-
mi humanoꝝ actuum:ꝛ ista p̄ductio est de gn̄e actionis:ꝛ
alio mō est ipse finis vltim⁹:ꝛ sic ē de gn̄e qualitatis. Silr
delectatio q̄dā est de gn̄e actionis:vt illa q̄ est p̄ductio de-
C lectationis pfecte q̄ ꝯsistit in pfecta opōne v̄tutis:ꝛ quedā
est delectatio de gn̄e q̄litatis:vt illa q̄ est tota sil pficiēs p-
fectissimā opōnē v̄tutis. ℂ Iste distōnes patēt p cōmētato-
rē sup 3° ph^r:q dic q ga mot⁹ est de gn̄e termini ad quē:
Bonū 2ª nāle ꝛ morale. iō mot⁹ ꝛ termin⁹ mot⁹ hn̄t idē nomē:dic eni q ire ad ca
lorē est quodāmō calor. Silr est distinguēdū de bono q
qōdā est bonū nāle ꝛ quoddā est bonū morale:bonū nā-
le ꝯuertiꝛ cū ente:de q̄ dic phs p° h⁹ q bonū di eq̄lr enti.
Bonum morale 2ª. Adbuc bonū morale,est dup^r:qōdā qd foialr ē tale bonū
cuiusmodi sūt v̄tutes ꝛ opōnes virtutū:ꝛ qōdā est bonū p
attributionē ad illō qd p se ꝛ formalr ē bonū : cuiusmodi
sūt p̄ductiā ꝛ ꝯsuatiua ꝛ augm̄tatiā illi⁹ qd ē p se ꝛ foialr
Ad p̄mas rationem. bonū:p iā dicta pꝫ ad dubia. ℂ Ad p̄^m dōꝫ q opō v̄tutis
pfecta ꝛ ēt felicitas q̄ est vltim⁹ finis humanoꝝ actuū est
de gn̄e q̄litatis:vt p̄bāt rōnes.sꝫ opō v̄tutis q̄ est p̄ducti-
ua vltie pfectōis v̄tutis ꝛ ēt felicitatis nõ ē q̄litas:ꝛ de tali
opōne de gn̄e actiōis ꝛ ēt d felicitate q̄ ē de gn̄e actiōis lo-
D quiꝛ h phs:talis.n.opō ꝛ tal felicitas nõ sūt q̄litates ꝛ tn̄
sūt bone d gn̄e moris:q2 sūt p̄ductiua p se ꝛ foialr moris
de gn̄e bonoꝝ:ꝛ sic pꝫ ad dubia de opōne v̄tutis ꝛ de feli
Ad scdaꝫ rationem. citate. ℂ Ad aliō qn̄ di q bonū ē de gn̄e q̄litatis:dico q
p se ꝛ foialiter bonū i gn̄e moris est q̄litas:ꝛ h ꝯcludit rõ.
Accipiēdo tn̄ bonū cōiter vt est ꝯuertibile cū ente sic nõ ē
i aliq̄ gn̄e:sꝫ trāscēdit oē gen⁹.Dico ēt q nõ oē bonū i gn̄e
moris est in gn̄e q̄litatis:q2 illa q̄ sūt p̄ductiua p se bonoꝝ
in gn̄e moris sunt bō a in gn̄e moris:ꝛ tn̄ nõ sunt q̄litates:
Ad alias rationes. sed sunt de genere actionis. ℂ Ad illud de delectatiōe di
co q quedā est delectatio de gn̄e actiōis ꝛ illa nõ est q̄li-
tas:ꝛ q̄dam est delectatio de gn̄e q̄litatis:ꝛ boc p̄bat rõ.

ℂ Dicūt ēt bonū qdē ipsum definitū eē:voluptatē v̄o
indefinitū:ga suscipit intēsionē remissionēue. Si igiꝛ
ex eo ga magis voluptas minusue capiꝛ boc iudicant E
erit idē ꝛ circa iustitiā ceterasqꝫ ois v̄tutes:qb⁹ mani
feste dicūt magis minusue tales eos esse qui ipsas ha-
bent:nā magis sūt iusti fortesue. Et sit vt ꝛ iuste agaꝛ
ac tēperate magis ꝛ minus. Sin in voluptatibus in-
gunt eē videāt ne fortasse nõ dicāt cām:si voluptatū
alie sint nõ miste alie imiste. Quid aūt p̄bibet vt sani-
tas que definita est magis est atqꝫ minus:sic ꝛ volu-
ptates esse.nõ.n.eadē in cūctis est temperatio : nec vna
quedā semp est in eodē. Sed cū remittiꝛ p̄manet vsqꝫ
ad aliquē terminū ꝛ differt ex eo ga magis est atqꝫ mi
nus. Tale igiꝛ ꝛ in voluptate esse potest.

ℂ Dicūt autē bonū qdē determinatuꝫ esse. de-
lectationē aūt idetermínatū esse qm̄ recipit ma F
gis ꝛ minus. ℂ Siquidē igiꝛ ex delectari h iu-
dicāt ꝛ circa iustitiā ꝛ alias v̄tutes fꝫ q̄s mani
feste aiunt ꝛ magis ꝛ minus tales existere.fm
v̄tutes erit idē.iusti enim sunt magis ꝛ fortes.
Est aūt iuste agē ꝛ tēpate agē magis ꝛ minus.
ℂ Si aūt in delectatiōibus ne forte nõ dn̄t cāꝫ
si sūt he qdē imiste he aūt miste.qd aūt p̄bibet
queadmodū sanitas determinata exn̄s recipit
magis ꝛ minus sic ꝛ delectatiōeꝫ : nõ eni eadē
cōmēsuratio in oib⁹ neqꝫ i eodē vna sp sꝫ remis
sa p̄manet vsqꝫ ad qd ꝛ differt i mag ꝛ min⁹.
ℂ Hec ē 2ª pticla p^e pris.in q̄ poniꝛ scda rõ ꝛ eius destru G
ctio p quā p̄bāt q delectatio nõ ē bōa nec de gn̄e bonoꝝ.
ꝛ ē rõ talis.oē bonū ē determiatū:vt dcm̄ ē i.7.hui⁹:sꝫ de-
lectatio nõ ē qd dtermiatū:igiꝛ dlectatio nõ ē bōa:maior
pꝫ:minor p̄baꝛ:q2 qd suscipit magis ꝛ min⁹ nõ ē determi
natū q2 nõ ꝯsistit i aliq̄ vno certo:sꝫ delectatio suscipit ma
gis ꝛ min⁹:igꝛ delectatio nõ ē aliqd dtermiatū:nec p ꝯn̄s
bonū. [Siqdē igꝛ.] Istā rōnē destruit phs p̄bās q nõ cō 8ª conclo huius decimi libri.
cludit:ꝛ pōt h pōi ꝯ.8.s.q ad delectationē suscipe magis
ꝛ min⁹ nõ seqꝛ delectationē nõ eē bonā aut d gn̄e bonoꝝ:
ꝛ h ꝯ p̄baꝛ sic. Secūdū iustitiā ꝛ fꝫ alias v̄tutes ꝛ fꝫ opō-
nes v̄tutū aliqd di fꝫ magis ꝛ min⁹:ꝛ tn̄ iustitia ꝛ alie v̄tu
tes ꝛ opōnes v̄tutū sūt bōe ꝛ d gn̄e bonoꝝ:ḡ ex h q aliqd
suscipit magis ꝛ min⁹ nõ seqꝛ q n̄ sit bonū nec de gn̄e bo
noꝝ:igꝛ ad delectationē suscipe magis ꝛ min⁹ nõ seqꝛ de-
lectationē n̄ eē bonū. Q2 āt fꝫ v̄tutes ꝛ fꝫ opa v̄tutū dicaꝛ
aliqd fꝫ magis ꝛ min⁹ pꝫ:nā aligs di magis iust⁹ q̄ ali⁹ ꝛ
aligs di magis tēperat⁹ q̄ ali⁹ ꝛ aligs di magis iuste ageꝛ
q̄ ali⁹:ꝛ sic de aliys. [Si āt i delectatiōib⁹.] Cōfirmaꝛ hec D
rõ sic. Q2 aut dicūt delectationē fꝫ se suscipe mag ꝛ min⁹
aut dicūt q subiectū in ꝯcreto di magis fꝫ delectationē ꝛ
min⁹:q2 ꝯtigit aliquē delectari fꝫ mag ꝛ fꝫ min⁹. Et si di-
cāt isto scdo mō tūc seqꝛ q nec iustitia nec v̄t⁹ nec opō vir
tutis erit bona:q2 fꝫ vnūqdqꝫ istoꝝ denoiaꝛ fꝫ magis ꝛ
min⁹ tale. Si aūt dicā q delectatio nõ ē bōa:q2 fꝫ se susci
pit magis ꝛ min⁹:istō vt dic phs nõ ē veꝝ de oi delecta-
tiōe. Nā q̄dā sūt delectatiōes pure oino imiste ꝛ tal dele-
ctatio ē determiata ꝛ nõ suscipit magis ꝛ min⁹. Alia ē de-
lectatio mista ꝛ tal delectatio suscipit magis ꝛ min⁹ vsqꝫ
ad certū terminū:ꝛ nibil p̄bibꝫ talē dlectationē eē qd ter-
miatū ad certū terminū:ꝛ tn̄ suscipe magis ꝛ min⁹ sicꝫ sani
tas exn̄s dtermiata suscipit magis ꝛ min⁹. Nā n̄ ē eadē cō
mēsuratio i oib⁹ nec i eodē ē sp eadē ꝯmēsuratio.vn̄ bre-
uit n̄ seqꝛ dlectatio suscipit mag ꝛ min⁹:igꝛ nõ ē qd dter-
miatū:sicꝫ n̄ seqꝛ sanitas suscipit mag ꝛ min⁹:ḡ sanitas nõ

I est q̄d deterlatū. ℭ Nōn^m est illō qḋ h dič Cōmētu.dič.n.
Notandū sic: vnūqḋqꝫ h qḋ ē neqꝫ itēsionē neqꝫ remissiōeꝫ recipit: puta fortitudo tēperātia ⁊ vnūqḋqꝫ sciaꝝ: in his aūt que ſm ipsas dicunť magis ⁊ minus conspicit: hec ille.

ℭ Preterea summū q̄dē bonū pfectū eē: motiōes aūt ⁊ ḡnatiōes iperfectas esse ponētes voluptatē motionē eē ḡnationēue ostēdere enitunť. Sꝫ nō dicere bñ videtur. nō est.n.mot⁹: oī nāqꝫ motui ꝓpria ē celeritas tarditasue: ⁊ si nō p seipm vt motui ipsi⁹ mūdi at ad aliō. At neutrū hoꝝ cōpetit voluptati. Fit.n. vt aliqs cito sit cōstitut⁹ in voluptate: quēadmodū ⁊ in ira: vt velociter aūt delecteť nō fit: neqꝫ ad aliū: sed fit vt velociter ambulet ⁊ accrescat ⁊ oia id gen⁹. Fit igiť vt celeriter atqꝫ tarde q̄spiā ad voluptatē muteť. At nō fit vt
K hac ipsa celeriter operetur: idest delectetur.

ℭ Perfectūqꝫ p se bonū ponētes. motiōes aūt ⁊ ḡnōnes impfectas delectationē motioneꝫ ⁊ ḡnōnē enūtiare tētāt. Nō bñ aūt videnť dicere neqꝫ eē motionē. Oīnꝫ enīꝫ ꝓpriū eē vī velocitas ⁊ tarditas. ⁊ si nō ſꝫ seipsum. puta ꝙ mūdi ad aliq̄d. delectationi aūt hoꝝ neutrū existit. delectatū fuisse q̄dē eni est velociter quēadmodū iratū fuisse. delectari autē nō neqꝫ ad alteꝝ. ire aūt ⁊ augeri ⁊ oia talia. trāsponere q̄dē igiť in delectationē velociter ⁊ tarde est. Opari aūt ſꝫ ipsam velociter non est. dico autem delectari.

L ℭ Hec ē 3ª pticula p̄ᵉ pris. in q̄ pōiť tertia rō pbās delectationē nō eē bonū. Posuerūt.n.aliq ꝙ delectatio nō est bona: q2 est motio vel ḡnō q̄ ꝑ neutrū est p se bonū: ⁊ cōtinet hec pticula duas ptes. In p̄ª pbat ꝙ delectatio nō est motio. In 2ª ibi. [Et ḡnō q̄lr.] pbat ꝙ delectatio nō est ḡnō. In p̄ª igiť pte dicitnō videnť bñ dicere delectationē esse motionē: ⁊ hoc pbat.s. ꝙ delectatio nō est motio: ⁊ hec est
q° conclo huius decimi libri. ꝯ.9.q̄ pbať sic. Oīs motio ē velox vel tarda: sꝫ delectatio nō ē velox neqꝫ tarda: igiť delectatio nō ē motio. ℭ Circa
Notandū maiorē itelligēdū est ſꝫ ꝙ tāgiť i littera ꝙ velocitas ⁊ tarditas nō ꝯueniūt motui absolute ſꝫ seipꝫ sꝫ p respectū ad aliō sicut motio seu mot⁹ diurn⁹ quo reuoluiť totū celū dī
Capto de quanto. velox p respectū ad alioꝝ mot⁹. Nā vt pꝫ.6 phi͞c: velox est qḋ i pauco tpe mltū trāsit de spatio: tardū aūt qḋ in multo tpe paꝝ trāsit de spatio: sed multū ⁊ paucū dicunť ad aliq̄d: vt pꝫ ex li° p̄dicamētoꝝ: ⁊ iō dič Phs: ꝙ oī motiōi vř propriū velocitas ⁊ tarditas: sed nō ſm seipꝫ sed ad aliq̄d
Notandū aliud. ℭ Circa minoreꝫ est intelligendū ſm phm ꝙ posse est ꝙ aliqs velociter perueniat ad delectationem: ita ꝙ
M ille motus per queꝫ ꝑuenitur ad delectationem sit velox: tñ nō dī ꝙ aliqs delecteť velociter vel tarde sicut aliquis dicitur velociter irasci aut augeri: q̄uis aliquis possit transponi in delectationeꝫ velociter vel tarde: ita ꝙ velociter vel tarde perueniat ad ipsam delectationem: tamen non contingit ꝙ aliquis delectetur velociter vel tarde: quia ipsum delectari non est in fieri sed in facto esse.

ℭ Ḡnatio v̇o quonā fuerit mō: etenī nō ex quouis fieri q̄duis: sꝫ ex quo fit: in id dissolui vř. Et cui⁹ ḡnō eēt qḋ voluptas: eius eēt corruptio: dolor. Dicūt aūt dolorē q̄dem indigētiam ei⁹ eē qḋ est ſm nām: voluptatē v̇o repletionē. Hi aūt affect⁹ corpis sūt. Si igiť voluptas repletio est qḋ est ſm nāꝫ id ⁊ voluptate afficiť. in quo est repletio: corpus ergo capit voluptatē: at non vř.
N Nō est ergo voluptas repletio: sꝫ dū fit repletio voluptate q̄spiā afficiť: ⁊ dū secať dolet. Opinio aūt hec ex doloribus circa alimētū ⁊ voluptatibus orta est. Nā indigentes facti ⁊ antea affecti dolore repletiōe capimus voluptatē. Sꝫ hoc nō circa oēs accidit voluptates. Nā sine dolore sūt ⁊ ipe mathematice voluptates ⁊ q̄ p olfatū ⁊ auditū fiūt ac visuꝫ: ⁊ spēs q̄plures itē ⁊ recordatiōes voluptate afficiūt. Cui⁹ igiť he ḡnōnes erūt: nulli⁹.n rei fuerūt idigētie cuius repletio fuerit.

ℭ Et ḡnō q̄lr vtiqꝫ erit. Videť.n. ñ ex quocūqꝫ fieri: sed ex quo fit in h dissolui. ⁊ cui⁹ ḡnō delectatio hui⁹ tristitia corruptio. Et dicūt aūt tristitiā q̄dē defectū eē ei⁹ qḋ ſꝫ nāꝫ. delectationē aūt repletionē. he aūt corꝑales sunt passiones.
O Si igiť ei⁹ qḋ ſꝫ nāꝫ repletio delectatio: in quo repletio h vtiqꝫ delectabiť: corp⁹ ergo. nō videť aūt. nō est ḡ repletio delectatio: sꝫ facta q̄dē repletiōe delectabiť vtiqꝫ aliqs ⁊ icisus tristabiť. Opinio āt h vř facta eē ex his que circa cibū tristitijs ⁊ delectationib⁹. Indigētes.n. factos ⁊ p̄tristatos delectari repletiōe. h aūt nō circa oēs accidit delectatiōes. sine tristitia.n. sunt mathematice ⁊ que eaꝝ que ſꝫ sensus ⁊ que p olfatū. Sꝫ ⁊ auditiōes ⁊ visiōes. multe aūt ⁊ memorie ⁊ spēs. cuius igiť he ḡnatiōes erunt. nullius enī rei defect⁹ facti sunt cui⁹ fiat vtiqꝫ repletio. P

ℭ Hec est scḋa pars huius particule: in qua declarat ꝙ delectatio nō est ḡnatio: ⁊ ponit ⁊ remouet causaꝫ opinionis ponētis ꝙ delectatio est ḡnō cū dicit. [Opinio aūt.] Probat igiť p ꝙ delectatio nō est ḡnō: ⁊ hec ē ꝯ.10.q̄ pbať 2°. 10° cōclo huius decimi libri.
p̄ sic. Nō qḋlibet generať ex quolibet sꝫ determinatuꝫ ex determinato ⁊ in illō resoluiť ex quo ḡnať: sed hoc nō ꝯtingit in delectatione: nō eni est ex determinato in aliud determinatū: cū nō sit mot⁹ nec sit ad certū ⁊ determinatuꝫ terminū. 2° pbať sic. Si delectatio est ḡnatio tristitia erit corruptio. ꝯñs est falsū: q2 si tristitia eēt corruptio: qḋcūqꝫ tristareť illō corrūpereť qḋ falsū est. Plonici tñ istā opionē ponētes ꝯcesserūt ꝙ tristitia eēt corruptio: dixerūt eni ꝙ tristitia est defect⁹ eius qḋ sit ſꝫ nām: ex sepatiōe eni illius qḋ nāliter vniť seqť dolor ⁊ tristitia: ⁊ dicunt ꝙ delectatio est repletio: q2 cū apponiť aliq̄d alicui qḋ ei cōuenit ſm nām: sequr delectatio. Sed illud iprobat Phs.s. delectationē eē repletionē: vnde pbat ꝙ delectatio nō est re- Q
pletio: ⁊ hec est ꝯ 11° que pbať sic. Repletio ⁊ subtractio sunt corpales passiones: corpus enim per se repleť ⁊ euacuatur: si igiť delectatio esset repletio sequereť ꝙ delectatio esset per seipsius corporis qḋ falsum est: q2 delectatio vel est per seipsius aie vel cōpositi ex corpe ⁊ aia: sed delectatio non est per se ipsius corpis p̄scindendo aiam: sed repletio est ipsius corporis p̄scindendo aiaꝫ: igiť delectatio nō est repletio: sed est q̄ñqꝫ ꝯñs ad repletionē: facta eniꝫ repletione aliqs delectať sicut facta incisione aliqs dolet ⁊ tristať. [Opinio aūt.] Cā ⁊ origo h⁹ opinionis que ponit delectationē esse repletionē ⁊ tristitiaꝫ subtractionē videť processisse ex delectationibus ⁊ tristitijs que sunt circa cibum: illi eni qui prius fuerūt tristati ꝓpter indigētiam cibi postea delectanť in ipsa repletione: sed illud non accidit circa oēs delectationes. Nā quedā delectatiōes inueniuntur in q̄bus nō est repletio alicuius defectus: delecta-
11° cōclo huius decimi libri.

tiones

A tiones enī speculatiue τ delectatiōes in ꝯsideratiōib⁹ ma-
thematicis nō hñt tristitiā oppositā quā ponūt ꝯsistere in
defectu: τ ita hꝰ delectatiōes nō sunt repletiones nec sunt
ad replēdū aliquos defectus: τ idē est de delectionib⁹ quo
rundā sensuū: vt olfatus auditus τ visus τ etiā memorie:
hoꝝ enī oiuʒ sunt delectatiōes τ nō possunt assignari cui⁹
vel quoꝝ gñatiōes sint: qm̄ nō inueniunt̄ aliq̄ defectus p̄ce-
dētes quoꝝ fiat repletio p̄ hꝰ delectationes: τ sicut dictū
est supius cuius gñatio est delectatio eius corruptio est tri
stitia: vñ si aliq̄ delectatio inueniat̄ absqʒ defectu tristitie:
seq̄t̄ ꝙ nō ois delectatio est repletio: τ pōt ħ poni scđa rō
ad ꝓbandū ꝙ delectatio nō est vl̄r repletio: qꝛ multe sunt
delectatiōes q̄ sunt absqʒ defectu: vt pʒ de delectatōe spe
culatiua: τ de delectatiōib⁹ mł̄toꝝ sensuū: sʒ nulla repletio
est absqʒ defectu p̄cedēte. Pōt etiā poni rō ad ꝓbādū ꝙ
B nō ois delectatio est gñatio: qꝛ mł̄te sūt delectatiōes vt de-
lectationes p̄dicte q̄ nō sūt alicui⁹ vł̄ aliq̄ p. gñōnes: igit̄ τc.

¶ Ad eos aūt qui ꝓferūt voluptates eas que sunt ob-
scene ac improbe dicere q̄spiaʒ pōt ea que tales affe-
runt voluptates nō esse iucunda: nō.n. si praue dispo-
sitis sunt iucūda: putandū est τ iucūda simpliciter esse
nisi illis. Quemadmodū neqʒ salubria aut dulcia aut
amara que egrotantibus: aut alba que lippis vident̄.
Uel hoc modo dicat̄: voluptates expetibiles q̄dem
esse: nō tamē ab illis. Queadmoduʒ τ diuitē esse expe
tibile quidē est: at nō ex patrie proditiōe. Et sanū eē:
at non q̄ōcunqʒ edēdo. An voluptates differunt spē:
diuerse nāqʒ sunt que ab honestis rebus τ que a turpi
bus ꝓdeūt: τ nō fit vt q̄sq̄ iusti capiat voluptatē si nō
C sit iust⁹: aut musici si nō sit music⁹: τ i ceteris simili mō.
¶ Ad ꝓferentes aūt ꝓbrosissimas delectatiōes.
¶ Dicet q̄s vtiqʒ: qm̄ non sunt ħ delectabilia.
Nō eni si male dispositis delectabilia hec sunt
existimandū ipsa τ delectabilia esse simpl̄r. tñ
his quemadmodū neqʒ laborantibus sana vel
dulcia vel amara neqʒ rursus alba que vident̄
patientib⁹ obthalmiaʒ. ¶ Uel sic vtiqʒ dicet̄:
qm̄ delectatiōes q̄dē eligibiles sūt. nō tñ ab his
queadmodū τ ditari. p̄denti aūt nō τ sanū esse
nō q̄ōcūqʒ comedens. ¶ Uel spē differūt de-
lectatiōes. Aliter autē que a bonis ab his que a
D turpibus: τ non est delectari ea que iusti non
entem iustum neqʒ ea que musici non entē mu-
sicum. similiter autem τ in aliis.
¶ Hec est quarta ꝑticula prime ꝑtis in qua ponit̄ τ soluit̄
q̄rta rō destruētiū delectationē eē bonū. Platonici enī ꝓ-
ferebāt in mediū q̄sdaʒ delectatiōes ꝓbrosas: vt delecta-
tiones adulteroꝝ τ ebrietatū τ huiꝰ: τ ex hoc arguebāt ꝙ
delectatio vl̄r est mala: qꝛ huiꝰ delectationes que vident̄
valde vehemētes sūt male τ vituꝑabiles. [Dicet q̄s.] Istā
rōnē soluit Phs tripl̄r. p̄° sic ꝙ huiꝰ delectabilia nō sunt
simpl̄r delectabilia: qꝛ nō sunt delectabilia nisi male dis-
positis: τ nō seq̄t̄ sūt delectabilia male dispositis: igit̄ sūt
delectabilia: sicut nō sequit̄: apparēt dulcia vł̄ amara egro
tis: igit̄ sunt vere talia. nec seq̄t̄: ista sunt sana īfirmis: ideo
sūt simpliciter sana: nec sequit̄. vident̄ alba his q̄ patiunt̄
obthalmiā: igit̄ sunt alba: vñ breuiter nō seq̄t̄: delectatio-
nes ꝓbrose sunt delectationes male dispositis: igit̄ sunt de
lectatiōes simpl̄r. ¶ Intelligēdū ē ħ ꝙ Phs p̄ delectabi-

Rotandū

le simpl̄r intelligit illud qđ est delectabile hoi ṡʒ rōnē: sed
huiꝰ delectabilia turpia nō sunt delectabilia nisi ṡm sen-
suʒ. ꝯcedēdū est tñ ꝙ huiꝰ turpia sunt delectabilia τ dele-
ctatiōes hoīū sūt delectatiōes. [Uel sic vtiqʒ dicet̄.] Scđa
rñsio Phi est ꝙ oēs delectationes sunt bone τ eligibiles:
nō tñ q̄buscūqʒ: vñ delectatiōes libidinose bone sunt τ eli-
gibiles: nō tñ q̄buscūqʒ sunt enī eligibiles bestiis τ hoi cō-
iugato τ nō aliis: τ illi vel vxore petēte debitū vel spe ꝓlis
ꝓcreāde ad dei seruitiū: aliis aūt nō ꝯiugatis nō sunt huiꝰ
E delectatiōes bone neqʒ eligēde. Uñ breuiter hec est solo
secūda ꝙ huiꝰ delectationes sunt eligibiles nō tamē sunt
eligibiles q̄biscūqʒ: τ ponit duo exempla. p̄mum est: dita-
ri est bonū, nō tñ est bonum ꝙ ꝓditor patrie ditetur: quia
per diuitias posset magis nocere. 2ᵐ exēplū est: cib⁹ sanus
bonus est: nō tñ ei q̄ comedit venenū, cib⁹ sanus nō curat
F nec destruit venenū: sed venenū destruit venenū: leprosus
qñqʒ curat̄ p̄ comestionē serpētis. Lincoñ. vī aliter expo
nere sic: ꝙ delectatiōes sunt bone nō tñ a q̄buscūqʒ seu q̄-
litercūqʒ acq̄site: delectationes eniʒ sunt bone τ eligibiles
ṡm se: non tñ sunt eligibiles vt sunt acquisite per mala τ
opera turpia: τ ṡm hoc ab his non accipitur pro subiectis
s. pro hoibus: sed pro subiectis ad que delectationes se-
quunt̄: τ huic opinioni cōcordant exēpla Phi ṡm ꝙ Lin-
coñ. exponit. dicit enim sic textus. Delectationes quedaʒ
eligibiles sunt: non tñ ab his quemadmoduʒ ditari a lici-
to conquestu eligibile est. ꝓdēti aūt. i. ei qui ꝓdit patriam
non est eligbile ditari ex ꝓditione. Sanū esse est eligibile
ex cibis nālibus: non aūt est eligibile ex cibis humanarū
carniū: hec Lincoñ. [Uel specie differūt.] Tertia obuia-
tio Phi ad hanc rōnē est ꝙ delectationes differūt spe. dele
ctationes enī que causant̄ a bonis alie sunt ṡm speciem a
G delectationib⁹ que causant̄ a turpibus oꝑibus. Passiōes
eniʒ differunt ṡm obiecta: τ sic ille qui non est iustus non
delectat̄ in oꝑōne propria iusti: sicut ille qui non est musi-
cus nō delectat̄ de operatiōe musici τ sic de aliis delecta-
tionib⁹. Et per hoc pōt solui rō ꝙ q̄uis quedā delectatio-
nes sint male τ fugiende: ex hoc non sequtur ꝙ oēs delecta
tiōes sint male τ fugiende: qꝛ non est idem iudiciū nec ea-
dē rō de oibus delectatiōib⁹ cū delectatiōes differāt spe.
¶ Ostendere aūt vī τ ipse amicus: cū sit ab adulatore
diuersus: nō esse voluptatē bonū aut spē voluptates
differre. Hic eni ad bonū: ille ad voluptatē cōgredit̄.
Et ille q̄dē vituperat̄: hunc aūt laudāt vt ad diuersuʒ
cōgredientē: nemo preterea expetet ita viuere: vt mē-
tem habens p̄ vitā pueri iis ex rebus capiat volupta-
tem q̄bus pueri maxie delectant̄ vt putant: aut gau- H
dere turpissimū q̄d faciēdo nullū vnq̄ suscepturus do
lorē: τ q̄ pluribus indulgeremus rebus ēt si nullā vo-
luptatē afferēt. Damus.n. operā vt videamus vt me-
minerimus: vt sciamus: vt habeamus virtutes. Qꝫ si
necessario hec sequat̄ voluptas: nihil refert. Expetere-
mus eni hec ēt si nulla ꝓrsus ab ipsis ꝓuentura esset
voluptas: voluptatē igit̄ neqʒ summū bonū esse: neqʒ
expetibilē oēm: τ voluptates nōnullas esse per se expe
tibiles: spē dīntes: aut iis a q̄b⁹ ꝓueniūt ꝑspicuū eē ꝯstat.
Ea igit̄ q̄ de voluptate dolorē q̄ dīr iā sint dicta.
¶ Manifestare aūt videt̄ τ amicus alter ens ab 2ª ps.c.
adulatore nō existētē bonū delectationē vel dif
ferētes specie. Hic q̄dē eni ad bonuʒ colloq vī.
hic aūt ad delectationē τ ħ q̄dē vituperat̄. ħ au
tem laudat̄ τ nō ad altera colloquētē. ¶ Nul-

3 luſq; vtiq; eligeret viuere pueri mentē habēs ad vitā delectatus in qbus pueri vt exiſtimant maxime: neq; gaudere faciens qd turpiſſimorū nequaq̄ debens triſtari. ℂ Et circa multa ſtudiū faceremus vtiq;: ⁊ ſi neq; vna; inferāt delectatiōes, puta videre: recordari: ſcire: virtutes habere. Si aūt ex neceſſitate ſequit̄ his delectatio nihil differt. Eligeremus eni vtiq; h ⁊ ſi nō fieret vtiq; ab his delectatio. Quoniā q̄dē igit̄ neq; per ſe bonū delectatio: neq; ois eligibilis manifeſtū videt̄ eſſe. ⁊ q̄m ſint quedā eligibiles ſ; ſeipſas differētes ſpecie vel a qb⁹.

K Que quidem igitur dicuntur de delectatione ⁊ triſtitia ſufficienter dicta ſunt.

ℂ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl̄i: in qua ph̄s declarat φ delectatio nō eſt ꝑ ſe bonū: ⁊ hec eſt ꝯclō 12ª que pbat̄ tripl̄r. Prīo ſic. Aliqua delectatio eſt mala ⁊ vituperanda: vt delectatio q̄ eſt ab adulatore. igit̄ nō eſt de rōne delectationis φ ſit bona: ⁊ ꝑ ꝯns delectatio nō eſt ꝑ ſe bo.ᵐ vn̄ vʒ ſic arguere: q̄dā delectatio eſt mala ⁊ vituꝑabilis vt delectatio q̄ eſt ab adulatore: ⁊ q̄dā delectatio eſt bona ⁊ laudabilis: vt illa que eſt a collocutiōe cū amico. vn̄ amicus colloquit̄ cū amico ꝑꝑ bonū ⁊ adulator ꝑꝑ delectationē: ⁊ ita ad altera. hoc eſt ꝑpter altera colloquunt̄: ⁊ ſic alterū eſt delectatio ⁊ alter bonū. ⁊ ſic delectatio nō ē ꝑ ſe bonū. [Nullus vtiq;.] 2° pbat̄ ꝯ ſic. Si delectatio eēt ꝑ ſe bona: ſꝑ q̄cūq; alio poſito vl̄ remoto delectatio vehemēs valde eēt eligēda: ſ; h ꝯns eſt falſū: igit̄ ⁊ ans̄ eſt falſu;. Falſitas ꝯntis declarat̄ dupliciter. p° ꝑ h φ delectatiōes puerorū vn̄r eē maxie vehemētes. Pueri eni vehemētiſſime delectant̄: ⁊ tn̄ null⁹ eligeret ꝑ totā vitā ſuā hr̄e mētē pueri: ita

L φ ſemꝑ delectaret̄ in qb⁹ pueri delectant̄: igit̄ delectatio valde vehemēs nō eſt ſꝑ eligēda q̄cūq; alio poſito vel remoto: null⁹. n. ſꝑ vellet eē puer: ad hoc φ ſꝑ hr̄et delectationes pueriles. Scdo pb̄r falſitas ꝯntis ꝑ aliō exēplū. Null⁹ eligeret ſꝑ gaudere ſeu delectari faciēdo turpiſſima ꝑ totā vitā: ⁊ ſi nūquā deberet triſtari: igit̄ delectatio nō eſt eligēda quocūq; alio poſito aut remoto: q2 poſito φ opatiōes ad q̄s ſequūt̄ delectatiōes ſint turpes nō ſūt delectatiōes cū talib⁹ opationib⁹ eligēde. [Et circa multa.] Tertio pbat̄ ꝯ ſic. Sine illo qd̄ ē ꝑ ſe bonū nihil eſt eligibile. oē. n. eligibile vel eſt eligibile q2 eſt ꝑ ſe bonū vel ꝑꝑ ſe bonū ad qd̄ ordinat̄: ſ; multa hoies ꝓſequunt̄ ⁊ eligūt ⁊ ſi nulla delectatio ex his ſequat̄. igit̄ delectatio nō ē ꝑ ſe bonū. Maior patet de ſe: ⁊ minor declarat̄ ꝑ exēpla. Nā hoies deſiderāt ⁊ eligunt videre/recordari/ſcire/virtutes hr̄e: etſi ex

M his nulla delectatio ſequeret̄. Ex p̄dictis eſt manifeſtū: φ delectatio nō eſt ꝑ ſe bonū: ⁊ nō ois delectatio eſt eligibilis: ⁊ q̄dā delectatiōes ſunt eligēde vel eligibiles: ⁊ q̄dā delectationes differunt: ⁊ que a quibus differunt ſpecie.

Capitulum quartum in quo icipit ingrere qd ⁊ q̄le eſt delectatio: ad qd̄ inueſtigādū dicit eā eē ſicut viſionē ꝑfectā q̄ eſt tota ſimul nō hn̄s ptē ante ptē: ⁊ ꝑꝑ hoc delectatio nō eſt mot⁹ q eſt in tpe ⁊ ꝑꝑ aliquē finē. ſ. ꝑꝑ terminū mot⁹: ⁊ in qualibet pte tpis eſt mot⁹ īꝑfectus: cui⁹ ēt q̄libet pars differt ſpē ab altera ⁊ a toto: ⁊ ēt in toto tpe ī quo ſit nō eſt ꝑfectus niſi forte circularis: delectatiōe exiſtēte toto ꝑ ⁊ ꝑfecto ꝑ ⁊ in ipſo nūc in quo nō eſt motus in qbus manifeſtū φ delectatio nō eſt motus neq; gn̄ō: deinde φ ꝑfecta delectatio eſt cū virtus apprehēſiua ꝑfecta apprehēdit actu ꝓpriū apprehēſibile ꝑfectū: ⁊ ꝑfectiſſima cū virt⁹ ꝑfectiſſima vt intellectiua ſuū apprehēſibile apprehēdit ꝑfectiſſimū. Iterū delectatio ꝑficit opationē: ſed nō ſicut ſenſibile ſenſum: nec ꝑficit opationē ſicut habit⁹: ſ; vt ſuꝑueniēs finis: vt iuuenibus pulchritudo: ſed ſemper eſt in operatione ſenſus vel intellectus non impedita. N

ℂ Sed qn̄ā aūt q̄le ſit magis patebit ſi ſermonē paulo altius repetem⁹. Viſio. n. quouis in tpe ꝑfecta eſt: nihil. n. ipſi deeſt: qd̄ poſtea factū ſpēs ipſius ꝑficiet. Tali perſimilis eſt ⁊ ipſa voluptas: eſt. n. quoddā totum: nulloq; in tēpore voluptatē quiſpiam accipiet: cuius ſpēs ſi maiore tpe fiat: perficietur.

Quid autē eſt vel quale quid manifeſtius fiet vtiq; a p̄ncipio reſumētib⁹: videt̄ eni viſio qdē ſm̄ quodcūq; tēpus perfecta eſſe: nō eni eſt indigens nullo qd̄ in poſterius factū perficiat ipſi⁹ ſpeciem. Tale aūt videtur ⁊ delectatio: totū quidem enim eſt: ⁊ ſm̄ nullum tempus accipiet aliquis vtiq; delectationem: cuius in plus tempus perfecte perficietur ſpecies. Capitulum quartum tractatus decimi libri ethi. p° pa. c. O

Iſtud eſt quartū capitulū p̄mi tractatus in quo incipit ingrere. qd ⁊ q̄le eſt delectatio: ⁊ cōtinet iſtud capitulū q̄tuor ptes principales. In p° manifeſtat que eſt mēſura in q̄ fit delectatio. In ſecūda ibi [Propter qd̄ neq; motus.] cōcludit φ delectatio nec eſt motus neq; gn̄ō. In tertia ibi [Senſus aūt ois.] oſidit nām delectatiōis: hoc eſt qd eſt delectatio. In q̄rta ibi [Uſquequo aūt ſenſibile.] determinat de qbuſdā ꝓprietatib⁹ delectationis. Pria pars eſt narratiua: in qua ph̄s narrat φ ſicut viſio eſt ꝑfecta in quolibet inſtāti tēporis ī quo res videt̄: ita φ tota viſio ꝑfecta ſm̄ ſe totā eſt in quolibet inſtāti: ⁊ nō eſt vna ps viſionis ī vna pte tēporis ⁊ alia pars in alia parte tēporis: ſ; tota viſio eſt in toto tēpore ⁊ in qualibet pte tēporis: eodē mō eſt de delectatione. ſ. φ eſt ipa tota ꝑfecta in quolibet inſtāti tēporis in quo delectatio h; eſſe ⁊ nō eſt vna ps delectatiōis in vna parte temporis ⁊ alia ps in alia: ſed ipa tota eſt in toto tēpore: ⁊ in q̄libet parte: ⁊ in quolibet nunc tēporis in quo delectatio durat: ⁊ hoc intelligit cū dicit. delectatio eſt quemadmodū totū ſed ſimpliciter cōpletū ⁊ ꝑfectū in primo inſtāti tēporis in quo delectatio h; eſſe: ⁊ ſm̄ nullū tēpus accipiet qs vtiq; delectationē cuius in plus tēpus. i. delectationis ꝑfecte ꝑficietur ſpecies delectatiōis. i. nō poteſt accipi aliquod tempus in quo fit delectatio qd̄ reqrat amplius tēpus ad ſpeciē delectationis ꝑficiēdā ſicut contingit in his quorū gn̄atio eſt in tēpore: ⁊ ī illis eſt accipere aliquod tempus gn̄ationis qd̄ reqrit maius tēpus ad hoc φ tota generatio ꝑficiat̄ ⁊ ſpecies gn̄ati ꝑficiatur ut patet in generatiōe domus. Ad hoc eni φ ſpecies domus ꝑficiatur: requiritur plus de tēpore q̄ eſt tēpus in quo fit fundamentū vel paries. ℂ Intelligēda ſunt h duo: primū φ viſio reſpectu eiuſdē obti eodē mō diſpoſiti medio etiā exn̄te eodē mō diſpoſito eſt tota ſimul ⁊ nō eſt vna pars ante aliā: ſ; tota viſio per totū tēpus in quo fit viſio manet eadē nūero: ⁊ ꝯſeruat̄ ab obiecto p̄ſente ſic imago que apparet in ſpeculo qeſcēte ſpeculo ꝯſeruat̄ eadē numero per preſentiā; obiecti qeſcētis ⁊ vniformiter ſe habētis in cōparatione ad ſpeculū in toto tēpore. Aliqua tamē cōtingit viſio que nō eſt tota ſimul ⁊ hēt ptē ante ptē: vt ſi res mota corā oculis videat̄ ꝑtiblr: ita φ vna pars an̄ aliā ꝯtinue videat̄ illa tota viſio nō eſt

P Q Nōⁿᵐ pᵐ

A Nōtā 2ᵃ tota simul: sed vna ps est ante aliā: sicut vna pars obiecti cōtinue vĩ ante aliā. ℂ Scđo est itelligēdū ꝙ nō ōis delectatio est tota sil' sed solū illa delectatio est tota sil'. que est in opōne existe tota sil'. vñ qꝛ delectatio ɔsequit̃ opōnē ꝛ est in ipsa subiectiue: iō opꝫ ꝙ delectatio que est in opōne successiua hēat vnā ptē ante aliā sicut opō quāꝫ cōsequit̃ habet vnam partem ante aliam.

ℂ Quocirca nec mot' est: in tpe .n. est ōis motus ꝛ alicui' ēt finis: vt edificatio tūc erit pfecta: cū id fecerit qđ affectat in toto tpe aut in hoc: in ptibus aũt tpis oēs sunt iperfecte ꝛ a tota ꝛ iter sese diuerse specie sūt. Cōpositio nāqꝫ lapidū diuersa ē ab erectiōe colūne: ꝛ e rursus a tēpli affectiōe: ꝛ tēpli qdē est pfecta: nullius .n. ad propositū idiget rei. Fundamētoꝝ aũt ꝛ laquearīū iperfecta. Est .n. vtraqꝫ ps. Differunt igit̃ specie: ꝛ fieri nō pōt vt quouis in tpe motus specie pfect' accipiat̃ nisi in toto. Similiter res sese hꝫ ꝛ in ambulatione ꝛ motionibus ceteris. Nā si latio motus est quo qdē ex h ad hoc itur: ꝛ h' d'ic volatio ambulatio saltatio ꝛ talia motiōes sunt qb' ex hoc in hoc similiter itur. Nō solū aũt in his res sese hēt: sed in ipsa ēt ambulatiōe: termini nāqꝫ nō sunt iidē i stadio toto atqꝫ in pte: ꝛ in alia atqꝫ alia parte: neqꝫ idē est pertransire lineā hanc ꝛ illam: nō solū eni lineā: sed ēt in loco collocatā ptransit. Atqꝫ hec ꝛ illa in diuersis sunt locis. Sed exacte qdē de motu aliis in locis est dictuꝫ.

B

Videt̃ aũt nō in oī tpe eē pfect'. Sꝫ multi sunt iperfecti specieqꝫ diuersi: siqdē ipsi termini speciei sūt effectores. At voluptatis spēs quouis in tpe est pfecta. Patet igit̃ voluptatē ꝛ motū diuersa eē: ꝛ voluptatē ex iis esse que tota sunt ꝛ pfecta. Id ꝛ ex eo ita eē cōstat: qa moueri qdē in nō tēpore nihil pōt: voluptate autē affici pōt. Qđ .n. in ipso nūc est: totū est quoddā: Ex his aũt patet nō bene dici voluptateꝫ motuꝫ esse vel gnōnē: nō .n. oīuꝫ hec dicunt̃ sꝫ partibiliū ꝛ nō totorum: neqꝫ .n. visionis: neqꝫ pūcti: neqꝫ vnitatis est generatio: neqꝫ quicq̄ horum est motus vel generatio. Quare neqꝫ voluptas: est eni quoddā totū.

C

2ᵃ p̄s ca. ℂ Propter qđ neqꝫ mot' est. in tēpore eni ōis mot' ꝛ finis alicui': puta edificatiua pfecta cū faciat qđ appetit. vel in oī tēpore vtiqꝫ vl' hoc: in ptib' aũt tēporis oēs iperfecte ꝛ altera spē ꝛ a tota ꝛ ab inicē. lapidū .n. cōpositio altera a colūne virgatiōe. ꝛ h a tēplificatiōe. ꝛ tēpli qdē pfecta. Nullo eni idigēs ad ppositū: fundamēti aũt ꝛ trisculpti iperfecta. ptis .n. vtraqꝫ. specie igit̃ differūt ꝛ nō est in quocūqꝫ tēpore accipe motū pfectū specie: sꝫ siqdeꝫ in oī. ℂ Silr aũt ꝛ in ambulatiōe ꝛ reliqs. Si eni est latio mot' vñ quo ꝛ h differre fꝫ spēs volat': ambulatio: saltatio: ꝛ talia. Nō solū aũt sic: sꝫ in ipa ambulatiōe. h .n. vñ quo nō idē in stadio ꝛ i pte ꝛ i altera ꝛ in altera pte. neqꝫ ptrāsire lineā hāc ꝛ illā nō solū aũt lineā ptrāsit: sꝫ in loco existē. in altero āt h ab illa. p certitudinē qdē igit̃ de motu in aliis dictuꝫ est. Vr̃ aũt nō in oī tēpore pfectus

D

eē sꝫ multi ipfecti ꝛ differētes specie. siqdē qđ vñ quo specificū. delectatiōis aũt i quocūqꝫ tēpore pfecta spēs. Manifestū igr̃ ꝙ ꝛ altere erūt ab inuiceꝫ: ꝛ totoꝝ aliqd ꝛ pfectoꝝ delectatio. E

ℂ Videbit̃ aũt vtiqꝫ h ꝛ ex nō ɔtingē moueri nō in tēpore: delectari aũt. Qđ in ipo nūc totū aliqd. ℂ Ex his aũt manifestū: ꝛ qm̄ nō bñ dicūt motū ꝛ gn̄ationē eē delectationē. Nō eniꝫ oīuꝫ h dicūt: sꝫ ptibiliū ꝛ nō totoꝝ. Neqꝫ eniꝫ visionis est gn̄atio neqꝫ puncti neqꝫ vnitatis neqꝫ horum nihil motus: neqꝫ vtiqꝫ delectationis: totum enim quoddam.

ℂ Hec est 2ᵃ ps p̄ncipalis huius capli: in qua p̄hs ɔcludit ex p̄dictis ɔnē. 9. ꝛ. 10. hui' libri supi' positas ꝛ pbatas. s. ꝙ delectatio nec est mot' neqꝫ gnō: ꝛ pp hoc nō pono istam ɔnē in numerū cū aliis a p̄cedētib' destinctā. pbat̃ hec ɔ dupl'r. Prio sic. Ōis motus ꝛ ōis gn̄atio. s. successiua est in tēpore: ꝛ est hñs finē aliquē. s. terminū vel formā ad quaꝫ ordiat̃: sꝫ delectatio nō est in tēpore. igr̃ delectatio nec est mot' nec gnō. Minor hui' rōnis pꝫ ex p̄cedētib': ꝛ circa delec^{ne} maioris multū isistit. nā p̄ declarat maiorē in motu gnōnis ꝛ postea in aliis motib': in motu gnōnis declat̃ declariōe exēplari sic. Ars edificatiua pficit opus qđ artifex itēdit in aliquo toto ꝛ determiato tēpore. Artifex eni facit domū in aliq̄ toto tēpore: ꝛ ptes dom' facit in ptib' illius tēporis: ꝛ oēs gnōnes q̄ fiūt in ptib' illi' tēporis sūt ipfecte qꝛ sunt pp vlteriorē pfectionē: vt pp formā dom': ꝛ ille gnōnes pticulares differūt spē a tota gnōne cōpleta ꝛ ēt ab inicē: qđ verū est d̄ gnōnib' ptia: ib' terminatis ad terminos diuersos fm spēm. vbi grā. gnō fundamēti differt spē a gnōne parietis ꝛ a gnōne tecti: ꝛ q̄libꝫ istaꝝ gnōnū differt spē a gnōne toti' domus: qꝛ termini istaꝝ gnōnū differūt spē. ꝛ ponit p̄hs exēpla in ɔstructiōe tēpli: in qua apparet ꝙ gnō toti' tēpli fit i aliquo tēpore: ꝛ gnōnes ptiū fiūt in ptibus illi' tēporis ꝛ sunt iperfecte: ꝛ gnōnes ptiū illaꝝ differūt iter se specifice: ꝛ ēt a gnōne toti'. exēpla patēt in textu. ℂ Intelligēdū est ꝙ ptes motus cōtinui aut gnōnis ɔtinue nō differūt iter se specifice nec a toto cui' sunt ptes: qm̄ q̄ differūt spē nō ɔtinuant̃ ad inicē: cū nō hēant idē vltimū: vt patet ex qnto p̄hi^{r}: mot' tñ ɔ phe'. i. cōposit' ex ptibus ɔtiguatis ad inicē: silr mot' hñs solā vnitatē aggregationis cōponit̃ ex ptib' differētibus inter se specifice: ꝛ ēt a toto de gnōne habēte solā vnitatē aggregatiōis h p̄hs loqt̃ cū dicit. generatio est ɔstructio vnius dom' vel tēpli: verūtñ nō oēs ptes talis gnōnis differūt spē: qꝛ aliqua ps illi' totius gnōnis est mot' ɔtinuus ꝛ ptes mot' ɔtinui nō differūt spē. Sꝫ oēs ptes fꝫ spēꝫ talis mot' aggregati differūt spē: ꝛ voco illas ptes dĩntes fꝫ spēꝫ: que terminant̃ ad termios differētes fꝫ spēꝫ. [Silr aũt ꝛ in ambulatiōe.] Declarat maiorē ēt in motu locali: ꝛ dicit ꝙ illud qđ dictū est de gnōne. s. ꝙ ōis gn̄atio est in tēpore vĩ esse verū in ambulatione ꝛ in oīb' aliis motib' localibus. Manifestum .n. est ꝙ latio. i. motus localis est mot' vñ quo. i. a termino ad terminū: ꝛ sic opꝫ ꝙ mot' diuersificet̃ spe fꝫ diuersitatem terminoꝝ. Sunt .n. diuerse spēs motus localis: vt ambulatio volatio saltatio: volatio cōtingit auibus: ambulatio aīalibus gressibilibus: ꝛ saltatio competit qbusdaꝫ animalibus vt locustis ꝛ aliis hꝫ: huiusmodi motus differunt fm diuersitatem p̄ncipioruꝫ mouentiū. Aīe eni que sunt p̄n' istoꝝ motuū differūt spe. nō eni est eadē aīa fꝫ spēꝫ aīalis gressibilis ꝛ aīalis volatilis: nec soluꝫ hoc mō diuersificant̃ spēs mot' localis. s. fm

F

Notanda

G

H

I diuersitatẽ pncipioꝝ mouentiũ:ſꝫ in vna dictaꝝ ſpẽꝝ ſũt
diuerſe ſpẽs vtputa:in ambulatione eni ſunt diuerſe ſpẽs.
Motus.n.quo qs ambulat ſtadiũ:ꝛ mot⁹ quo qs ambulat
ptẽ ſtadij:nõ ſũt oĩno idẽ:qꜫ termini nõ ſũt idẽ oĩno:ꝛ eo/
dẽ mõ eſt de motib⁹ in qb⁹ ptranſitur hec ps ſtadij ꝛ illa
vel hec ps linee ꝛ illa:quãuis enim oẽs iſte linee recte ſint
eiuſdẽ ſpẽi:tñ qꜫ linea nõ ptranſitur:niſi vt in loco exñs ſi
loca ſint diuerſaꝝ ſpẽꝝ opꝫ ꝙ mot⁹ localis ẽt ſint diuerſa/
rũ ſpẽꝝ.Sꝫ qꜫ in alijs magis p certitudinẽ dictum eſt dẽ
motu ſufficiãt h dixiſſe ad pñs.ſ.ꝙ mot⁹ nõ eſt pfect⁹ in
oĩ tẽpore:ſed multi ſunt mot⁹ iperfecti differẽtes ſpe in di
uerſis ptib⁹ tpis ex eo ꝙ vñ ꝛ quo.i.termini mot⁹ ſpecifi/
cant motũ:ꝛ ita mot⁹ differũt ſpe ꝫ diuerſitatẽ ſpecificãꝫ
terminoꝝ:ꝛ ita appet maior.ſ.ꝙ oĩs mot⁹ ꝛ oĩs gnõ eſt in
tẽpore.ita ꝙ vna ps eſt in vna pte tẽporis ꝛ alia ps in alia:
K ꝛ ſic declarata maiore ſubiũgit minorẽ.ſ.ꝙ ſpẽs delecta/
tionis eſt pfecta in quocũqꝫ tẽpore:qꜫ eſt tota ſil ꝫ ſe totã
Dubium. durãs p tps. ❡ Dubitaƒ h:qꜫ phs vĩ dicere ꝙ mot⁹ quo
ptranſitur tota linea ꝛ mot⁹ q̃ ptrãſiƒ ps linee differũt ſpe
ꝛ mot⁹ qb⁹ ptranſiƒ hec ps linee ꝛ illa differũt ſpe:ſꝫ illud
nõ vĩ eẽ veꝝ:qꜫ cũ ĩfinite ſint ptes linee ſequiƒ ꝙ infinite
eſſent ptes illi⁹ mot⁹ ꝫ ſpẽꝫ differẽtes p quã tota linea p/
trãſiƒ:ꝛ eadẽ rõne oĩs mot⁹ localis rect⁹ cõponereƒ ex ĩfi/
nitis ptib⁹ differẽtib⁹ ꝫ ſpẽm:ꝛ p ꝯñs nullus mot⁹ localis
rectus foret vn⁹ ꝯtinuus:qñ mot⁹ diuerſi ꝫ ſpẽꝫ nõ pñt
ꝯtinuari ad inuicẽ:vt pꝫ ex.8.phi⁷.Et iſtud hñt ꝯcedẽ illi q
dicũt ꝙ foĩale in loco eſt reſpect⁹ ad ꝯtinẽs ꝛ ad centrũ ꝛ
ad polos imobiles.Nã ꝫm ipſos oĩa loca inter q̃ põt eſſe
mot⁹ localis rect⁹ differũt:qꜫ hñt reſpectũ ad celũ ꝛ ad cen
trũ ꝛ ad polos diuerſos ꝫ ſpẽꝫ.Sed ſine dubio illđ nõ eſt
verũ:qꜫ ꝫm h nullus mot⁹ localis rect⁹ eſſet ꝯtinu⁹ qđ eſt
L ꝯtra phm.vñ magis dicerẽ ꝙ oĩa loca ſunt eiuſdem ſpẽi
ſpecialiſſime accipiẽdo locũ p vltimo corpis ꝯtinentis:qꜫ
Solutio. ſic eſt ſupficies:ꝛ pbabile eſt dicẽ ꝙ oẽs ſupficies ſũt eiuſ/
dẽ ſpẽi ſpecialiſſime:de h diffuſi⁹ dixi ſup 4.ᵐ phi⁷. ❡ Di
co igr ꝙ Ar.nõ intẽdit h dicẽ abſolute ꝙ mot⁹ qbus trã
ſitur linea ꝛ ps linee differũt ſpe:ſed dicit h cũ conditione
ſic ꝙ ſi vñ quo.⌉hoc eſt ſi termini mot⁹ q̃ ptranſiƒ tota li/
nea differũt ſpe ab⌊ vñ quo.⌉hoc eſt a terminis mot⁹ quo
ptranſiƒ ps linee:tũc mot⁹ qb⁹ ptrãſiƒ tota linea ꝛ ps linee
differũt ꝫ ſpẽꝫ ꝛ hec cõditionalis phi eſt necĩa:ſꝫ añs eſt
ĩpoſſe.⌊ Uidebiƒ aũt vtiqꝫ h.⌉ 2ᵒ pbaƒ ꝯ phi.ſ.ꝙ delecta/
tio nec eſt mot⁹ nec gnõ ſic.Nihil ꝯtingit moueri in nõ tẽ/
pore:vt pꝫ ex 6ᵒ phi⁷:ſed ꝯtingit delectari in nõ tẽpore.ḡ
delectatio nõ eſt gnõ.⌊ Ex his aũt manifeſtũ.⌉ Ex iã dictis
ꝯcludit pncipale itẽrũ.ſ.ꝙ delectatio nec eſt mot⁹ nec ge/
neratio.Nã rõ mot⁹ ꝛ gnãtionis non põt attribui cuicũqꝫ
M ſed ſolũ diuiſibili ꝙ nõ eſt totũ ſil nec hꝫ totũ cõplemẽtũ
ſuum ſil:nec eſt gnõ viſionis ſicut nec puncti nec vnitatis.
Hec eni nõ gnãƒ ſed cõſequũƒ gnõnẽ quorũdã aliorũ:
nec eſt mot⁹ hoꝝ.ſ.viſionis ſiĉ nec pũcti nec vnitatis:neqꝫ
eſt mot⁹ aut gnõ delectationis:qꜫ delectatio eſt qđdã totũ
Dubium nõ hñs ptẽ ante ptẽ. ❡ Dubitaƒ h.Dicit eni phs:ꝙ mot⁹
ꝛ gnõ ſũt ptibiliũ ꝛ nõ totoꝝ.Iſta enim vĩr repugnare:qꜫ
oẽ ptibile hꝫ ptes:ꝛ oẽ hñs ptes eſt totũ.igiƒ oẽ ptibile eſt
qđdã totũ:igiƒ ſi mot⁹ ꝛ gnõ ſint ptibiliũ:ſeqƒ ꝙ ſint toto/
Solutio. Totũ aliqd 2ʳ dĩ: ꝛ ptibile ſilr rũ. ❡ Dõm ꝙ aliqd dĩ totũ dupl'r.ſ.aut abſolute:qꜫ habꝫ
ptes:aut qꜫ hꝫ ptes ſil exñtes:ꝛ tale totũ vocaƒ totũ totali/
tate ſimultatis.Silr partibile dĩ dupl'r.aut abſolute:qꜫ hꝫ
ptẽ ꝛ ptẽ:aut qꜫ hꝫ ptẽ añ ptẽ in ĩfinitũ:ita ꝙ ſue ptes nec
ſunt nec eſſe pñt ſil:ꝛ hec partibilitas accipiƒ ꝫ diuiſionẽ
tẽporis:vñ tã totũ q̃ꝫ ptibile accipiƒ dupl'r.ſ.large ꝛ ſtricte.
Accipiẽdo hec duo large:ſic idẽ ſunt totum ꝛ ptibile:ꝛ ſic
vtrũqꝫ idẽ eſt ꝙ hñs ptes.Sꝫ ſumẽdo iſta duo ſtricte:ſic
ptibile idẽ eſt ꝙ hñs ptẽ añ ptẽ in ĩfinitũ:ꝛ totũ idẽ eſt ꝙ
hñs oẽs ptes ſil.Dico igiƒ ꝙ phs in ꝓpoſito accipit totũ N
ꝛ ptibile ſtricte:ꝛ ſic nõ ſũt idẽ ſꝫ magis ſũt oppoſita.nam
ptibile idẽ eſt ꝙ hñs ptẽ añ ptẽ ꝫm diuiſionẽ tpis:ꝛ totũ
idẽ eſt ꝙ hñs ptes ſil nõ vnã ptẽ añ aliã:vñ nec delectatio
nec viſio eſt ptibilis ideſt hñs ptẽ añ ptẽ.ſꝫ vtraqꝫ eſt qđ/
dam totũ.i.habens omnes partes ſimul.

❡ At võ ſenſus oĩs ad ſenſibile eſt opatio q̃dã:pfecta
aũt eius q bñ eſt diſpoſit⁹ ad id qđ eſt pulcherrimum
eoꝝ q̃ ipſi ſubijciunƒ:tale.n.maxĩe vƒ eſſe opatio ipſa
pfecta:atqꝫ nihil interſit ſiue ipſe ſiue id in quo eſt ipſe
opari dicaƒ.In oĩ quoqꝫ genere pſtabiliſſima eſt eius
operatio qđ optime diſpoſitum ad id qđ eſt preſtabi/
liſſimum eoꝝ que ipſi obijciuntur.

❡ Senſus aũt oĩs ad ſenſibile opantis pfecte ꝛ 3ᵃ ps.c.
O bñ diſpoſiti ad pulcherrimũ ſub ſenſu iacẽtiũ.
Tale.n.maxĩe eẽ vĩ pfecta opõ.Ipſuꝫ aũt dicẽ
opari vel in quo eſt nihil differat ꝫm vnũqđqꝫ
optima eſt operatio optime diſpoſiti ad poten
tiſſimũ eorum que ſub ipſam.

❡ Hec eſt 3ᵃ ps pncipalis hui⁹ capli:in qua oſtẽdit nãꝫ de/
lectationis oſtẽdẽdo qđ eſt delectatio.ꝛ cõtinet tres ptícu
las.In pᵃ narrãdo oſtẽdit que eſt opõ pfecta ṽtutis cogno
ſcẽtis vt ſenſus aut intell's.In 2ᵃ ibi⌊ Hec aũt vtiqꝫ.⌉oſtẽ/
dit ꝙ delectatio eſt pfectio opõnis.In 3ᵃ ibi⌊ Perficit aũt
opõnẽ.⌉oſtẽdit qualr delectatio pficit opõnẽ.In pᵃ igitur
pticula narrat ꝙ cuiuſlꝫ ſenſus eſt operatio alicui⁹ operã/
tis in reſpectu ad ſenſibile qđ eſt obm illi⁹ ſenſus:opõ ſen
ſus eſt ſenſatio ꝓprij obiecti:ꝛ iõ ad h ꝙ opõ ſenſus ſit p/
P fecta reqriƒ optima diſpõ ex pte vtriuſqꝫ.ſ.ſenſus ꝛ obie/
cti:ꝛ iõ ſubdit ꝙ ſenſus tũc pfecte opaƒ qñ eſt opõ⌊ ſenſus
bñ diſpoſiti ad aliqd pulcherrimũ ſub ſenſu iacentiũ.⌉id/
eſt ꝯuenientiſſimuꝫ eoꝝ q̃ a ſenſu pcipiunƒ.Hec.n.maxĩe
vĩ eſſe pfecta opõ ſenſus q̃ pcedit a ſenſu bñ diſpoſito in
opõne ad ꝯuenientiſſimũ obm ſenſus:ꝛ ſiue ſenſus opereƒ
ſiue aĩal p ſenſuꝫ nõ eſt cura ad pñs.Sꝫ illđ manifeſtuꝫ
eſt ꝙ circa vnũqđqꝫ optima operatio eſt opantis optime
diſpoſiti per reſpectũ ad illud qđ eſt potiſſimum inter ea
que ſubiacent virtuti talis operantis.

❡ Hec aũt pfectiſſima eſt ꝛ iucundiſſima.In oĩ nãqꝫ
ſenſu voluptas eſt ꝛ in mẽte ſili mõ cõtemplationeue.
Iucũdiſſima aũt eſt ea q̃ eſt pfectiſſima:perfectiſſima
aũt eſt ea q̃ eſt eius qđ bñ ſeſe habenƒ ad id qđ eſt ſtu/
dioſiſſimũ eorum que cadunt ſub ipſam.

❡ Hec aũt vtiqꝫ pfectiſſima ꝛ delectabiliſſima:
Q ꝫ oẽm eni ſenſuꝫ eſt delectatio. Silr aũt ꝛ in/
tellectũ ꝛ ſpeculationẽ. Delectabiliſſima autẽ
pfectiſſima. Perfectiſſima aũt que bñ habẽtis
ad ſtudioſiſſimum eoꝝ que ſub ipſam.

❡ Hec eſt 2ᵃ pticula ſcđe ptis:in qua oſtẽdit ꝙ delectatio
eſt pfectio operationis:ꝛ hec eſt ꝯclõ 13ᵃ hui⁹ libri q̃ pbaƒ 13ᵃ ꝯclõ hui⁹.x.li.
ſic.Illđ qđ ineſt opõni incõplẽtũ eſt pfecta eſt pfectio opõnis:
ſed delectatio ineſt opõni incõplẽtũ eſt pfecta.igiƒ delectatio
eſt pfectio opõnis.Maior pꝫ:qꜫ opõ nõ eſt pfecta foĩalr
niſi p ſuã pfectionẽ.ꝛ minor declaraƒ in lĩa ſic.Operatio
pfecta eſt delectabilis:ꝛ quãto eſt magis pfecta tanto eſt
magis delectabilis:ꝛ opõ pfectiſſima eſt delectabiliſſima:
vbicũqꝫ eniꝫ in aliquo cognoſcente inueniƒ opõ perfecta
ibi inueniƒ opõ delectabilis:qđ patet tã in ſenſu q̃ in intel
lectu.Eſt.n.delectatio nõ ſolũ ꝫ tactũ ꝛ guſtũ ſꝫ ꝫ oẽꝫ ſen/
ſuꝫ:ꝛ nõ ſolũ ẽ delectatio ꝫ ſenſũ:ſꝫ ẽt ꝫ itell'ꝫ.ſ.ꝫ ſpecula/

A tionẽ intell'ͥs inq̃tũ speculat̃ aliqͦd ꝑfectũ ens ꝑ certitudinẽ cuiuſ3 v̄tutis cognoſcẽtis: opͦ ꝑfecta eſt opͦ illiꝰ v̄tutis bñ diſpoſite in cõpõne ad obm ꝑfectum illius v̄tutis: ꝛ opͦ ꝑfectiſſima eſt v̄tutis cognoſcẽtis optime diſpoſite in cõpõne ad obm cõuenientiſſimũ illiꝰ v̄tutis: ꝛ inter hꝰ operationes ſenſus ꝛ itell'ͥs illa opͦ que eſt ꝑfectiſſima eſt delectabiliſſima: ꝛ opͦ ꝑfectiſſima ſenſus vel intell'ͥs eſt illa opatio q̃ eſt ſenſus vel intell'ͥs bene diſpoſiti in cõpõne ad optimũ eorũ que ſubiacent ſenſui vel intellectui. Et ſic p3 ꝙ opatio inq̃tũ eſt perfecta eſt delectabilis: ꝛ ſic delectatio ineſt opõni inq̃tum eſt perfecta.

¶ Voluptas aũt ꝑficit opõnẽ. Atq3 nõ eodẽ mõ voluptas ꝑficit, ac ſenſibile ꝛ ſenſus: ſi ſint ſtudioſa: quẽadmodũ neq3 ſanitas medicuſue ſil'r cãe ſunt vt q̃ſpiã valeat. In vnoquoq3 aũt ſenſu voluptatẽ fieri ꝯſtat.
B Dicimꝰ.n. viſiones ac auditiones voluptatẽ afferre. Cõſtat aũt ꝛ maxĩe tũ cũ ſenſus eſt preſtãtiſſimus: ꝛ circa tale operat̃. Atq3 cũ talia ſũt ipſu3 ſenſibile ꝛ id qͦd ſentit erit ſemꝑ voluptas ſi eſt qͦd agat ꝛ qͦd patiat̃. Perficit aũt opõnẽ voluptas nõ vt hitus: ſ3 vt pullulans q̃dã finis: ꝑinde atq3 pulchritudo i iis q̄ vigẽt etate.

¶ Perficit aũt opõnẽ delectatio. Nõ ſm eũdez aũt modũ ꝛ delectatio ꝑficit ꝛ ſenſibile ꝛ ſenſus ſtudioſa entia: quẽadmodũ neq3 ſanitas ꝛ medicus ſil'r cã eſt eius qͦd eſt ſanari. ¶ Scðm vnũquẽq3 aũt ſenſu3: qm̃ fit delectatio manifeſtũ: aimꝰ eni viſiones ꝛ auditiões eẽ delectabi-
C les: manifeſtũ aũt ꝛ qm̃ maxĩe cum ꝛ ſenſus ſit potẽtiſſimꝰ ꝛ ad tale opet̃. Talibꝰ aũt entibꝰ ꝛ ſenſibili ꝛ ſenſato: ſemꝑ erit delectatio exñte faciente q̃dẽ ꝛ patiẽte. ¶ Perficit aũt opõnẽ delectatio nõ ſicut habitus qui ieſt: ſ3 vt ſuperueniẽs q̃dã finis velut iuuenibꝰ pulchritudo.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula tertie ptis: in qua viſo ꝙ delectatio eſt ꝑfectio opõnis oſtẽdit qual'r delectatio ꝑficit opõnẽ: ꝛ intẽdit dicẽ ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ non ſicut cã effectiua opõnis: ſ3 ſicut forma ꝑficit illud cuiꝰ eſt forma. Dicit.n. ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ ſenſus nõ ſicut ſenſibile ꝑficit ſenſu3: q2 ſenſibile ꝑficit ſenſu3 effectiue: ſ3 delectatio ꝑficit ſenſũ formal'r. Oia.n.h̃.ſ.tam ſenſibile q̃3 delectatio ſunt bona ꝛ bonitatẽ opõni tribuẽtia: ſ3 al'r ꝛ al'r: q2 ſenſibile eſt perfectio ſenſus vel opõnis ſenſus effectiue: ꝛ dlectatio eſt ꝑfectio opõnis ſenſus formal'r: ſicut medicꝰ: ꝛ ẽt ſanitas ſũt cã eiꝰ
D qͦd eſt ſanari h̃ eſt huiꝰ qͦd eſt ſanũ eẽ: ſed diuerſimode: q2 medicꝰ eſt cã effectiua huiꝰ qͦd eſt ſanũ eſſe ꝛ ſanitas eſt cã formalis huiꝰ qͦd eſt eẽ ſanũ. [Scðm vnũquẽq3 aũt ſenſu3.]
E Qr aũt ſ3 vnũquẽq3 ſenſu3 eſt delectatio ſic dictũ eſt ꝑus manifeſtũ eſt. Dicimꝰ.n. viſiões ꝛ auditiones eẽ dlectabiles ꝛ maxĩe cũ ſenſus ſit potẽtiſſimꝰ ꝛ opet̃ ad tale ob3 qͦd eſt cõuenientiſſimũ ſui: ꝛ ſemꝑ manebit dlectatio in opõne ſenſus dũ ſenſibile ꝛ aial hñs ſenſu3 remanẽt i tali diſpõne: ſicut p3 in aliis. Nã q̃diu manet eadẽ diſpõ facientis ꝛ patientis neceẽ eſt ꝙ ꝑmaneat idẽ effectus. [Perficit autẽ delectatio.] Quia dictũ eſt ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ ſicut forma: poſſet aliq̄s credẽ ꝙ dlectatio eẽt de eſſentia opõnis ꝯſtituẽs ipſa3 in eẽ. Id remouet Phs oſtẽdẽs qual'r delectatio ꝑficit opõnẽ tanq̃3 forma: ꝛ intẽdit dicẽ ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ tanq̃3 forma accñtalis: ꝑfectio eni formalis eſt 2ᵉ
Perfectio formalis 2ª. q̃dã intrinſeca q̃ ꝯſtituit eſſentiã rei. Alia eſt forma q̃ ſupuenit rei ꝯſtitute in ſua ſpẽ vel nã: ꝛ talis ꝑfectio formalis opõnis eſt delectatio. Dicit igit̃ Phs ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ nõ vt hitꝰ q̄ ineſt.i.nõ ſicut forma itrãs eẽntiã rei ſ3 vt q̃dã
E finis ſupueniẽs.i.ſicut q̃dã ꝑfectio accñtalis ſupueniẽs opõni ineſſe ꝯſtitute: ꝛ ponit exẽplũ dicẽs: ꝙ delectatio ꝑficit opõnẽ ſicut pulchritudo ſupueniẽs iuuenibꝰ: pulchritudo eni aduenit iuuẽtuti nõ ſicut aliq̄d extra de eẽntia iuuẽtutis: ſ3 tanq̃3 q̃da3 forma accñtalis: ꝛ ita delectatio eſt ꝑfectio formalis accñtalis opõnis. Ex his põt accipi vna deſcriptio dlectatiõis q̃ eſt iſta. Delectatio eſt ꝑfectio formalis opõnis v̄tutis cog̃ſcẽtis extrinſecꝰ ſupueniẽs ꝛ nõ in eſſe ꝯſtituẽs. Deſcriptio delectationis.

¶ Atq3 quouſq3 ip3 ſenſibile vel itelligibile ꝛ id qͦd diſcernit vel cõtẽplat̃ tale ſit q̄le eſſe op3: erit in opõne voluptas. Nã cũ ſint ſimilia ip3 paſſiuũ atq3 actiuũ ꝛ inter ſeſe modũ hñt eũdẽ idẽ ſemꝑ nã fieri ſolet. Quo igit̃ nemo ꝯtinue voluptatẽ capit. An defatigat̃. Oia
F humana nequeũt cõtinue opari: neq3 voluptas igitur ꝯtinue fit: ſeq̄t̃.n. opõnẽ. Nõnulle aũt res cũ noue ſũt delectant: ſ3 poſtea nõ ſil'r ꝑꝑ hec ipſa. Prio nãq3 inuitat̃ mens: ꝛ circa illas opat̃ intẽſe quẽadmodũ operant̃ viſu q̄ inſpiciunt: deinde nõ fit talis ipſa opͦ: ſed neglectior. Quapꝑ ꝛ voluptas extenuat̃ ac offuſcat̃.

¶ Vſquequo aũt ſenſibile vel itelligibile ſit q̄le op3 puta vtriq3 ꝛ diſcernẽs vel ſpeculãs: erit in opõne delectatio: ſi libꝰ eni entibꝰ ꝛ ad inuicem ſ3 eũdẽ modũ hñtibꝰ ꝛ paſſiuo ꝛ factiuo idem aptũ natũ eſt fieri. ¶ Qual'r igit̃ ꝯtinue nullus delectat̃ vel laborat: oia.n. hũana corꝑa non pñt ꝯtinue opari: nõ fit ergo neq3 delectatio: ſeq̄tur eni3 opõnẽ. ¶ Quedã aũt delectãt noua entia.
G Poſterius aũt nõ ſil'r ꝑꝑ hoc: q2 primũ q̃dẽ.n. ꝑ deſideria iclinata eſt mẽs: ꝛ itẽſe circa eadem operatur quẽadmodum ſm viſu3 aſpicientes. Poſtea autẽ nõ fit talis operatio ſed neglecta: ꝑpter qͦd ꝛ delectatio obſcuratur. 4ª ps.c.

¶ Hec eſt 4ª ps ꝑncipalis huiꝰ capli: in qua determiat de cãis q̃rũdã ꝓprietatũ dlectatiõis. ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas. In pª deteriat de durabilitate delectatiõis. In 2ª ibi [Appetere aũt.] determiat de appetibilitate delectationis. In pª ꝑticula ſoluit tres q̃ões. Prima eſt q̃diu d3 delectatio durare. Scða eſt q̄re delectatio nõ põt eẽ cõtinua. Tertia eſt q̄re noua magis delectãt q̃3 ꝯſueta. pmo igit̃ determiat iſtã q̃õnẽ.ſ. q̃diu d3 delectatio ꝑdurare ꝛ iſtã q̃õnẽ ſoluit ꝙ tãdiu durat delectatio q̃diu ob3 v̄tutis cognitiue: ꝛ ipſa
H v̄tus cognitiua manent in eadẽ debita diſpõne: ꝛ hec eſt ꝯ 14ª huiꝰ libri. vñ dicit Phs ꝙ tãdiu erit delectatio in operatione q̃diu ex vna ꝑte obm ſenſibile vel itelligibile eſt in debita diſpõne ꝛ ex altera ꝑte ip3 opans qͦd eſt diſcernẽs ꝑ ſenſu3 vel ſpeculãs ꝑ itellectũ remanẽt in eadẽ diſpõne. vñ ꝓbat̃ ꝯclo ſic. Actiuo ꝛ paſſiuo manẽtibꝰ i eadẽ diſpõne ꝛ in eadẽ hitudie ad inuicẽ manet idẽ effectꝰ: ſ3 obm ꝛ v̄tus cognitiua ſũt cãe actiue ꝛ paſſiue delectatiõis. igit̃ tãdiu durat dlectatio q̃diu ob3 v̄tutis cognitiue: ꝛ ipſa v̄tus cognitiua remanet in eadẽ diſpõne ꝛ in debita diſpõne ad agendũ ꝛ patiẽdũ. [Qual'r igit̃ cõtinue.] Scða qͦd eſt: q̄re eſt ꝙ nullus ꝯtinue delectat̃: hoc eſt: q̄ eſt cã ꝙ delectatio nõ põt eẽ ſemꝑ ꝯtinua. hec qͦ ſoluit̃ ex iã dictis.ſ. ꝙ nullus hõ põt ꝯtinue delectari: ꝛ hec eſt ꝯ 15ª q̃ ꝓbat̃ ſic. Nullus hõ põt ꝯtinue opari ꝛ delectatio nõ fit ſine operatione vt dictu3 eſt ſupra. igitur nullus homo poteſt continue delectari. Cauſa igit̃ huius ꝙ nullus homo poteſt continue delectari eſt: q2 nullus hõ põt ꝯtinue opari: ꝛ dlectatio nõ

14ª ꝯclo huiꝰ.x.h.
15ª ꝯclo huiꝰ.x.li.

3 [Notandum] fit sine opõne.igit̃ ꝛc. ¶ Intelligẽdũ est ꝙ oĩa q̃ hñt corpora sensibilia nõ pñt cõtinue opari: pp hoc ꝙ eoꝝ corpa in opando fatigant̃: in hñtib⁹ eni corp⁹ passibile corp⁹ aliq̃ualr deseruit opõni: vel imediate sicut pꝫ in opõne sensitiua p organũ corporeũ ꝛ exterioreꝫ: vel mediate sicut pꝫ in opõne intellectiuã in qua hõ vtit̃ opõnib⁹ sensibilibus q̃ fiunt p organa corpea. [Dubitatio] ¶ Sꝫ dubitat̃ ex quo opõ in q̃ cõsistit felicitas de qua Phs hic loqt̃ est q̃litas permanẽs nõ ꝯsistẽs in motu. Videt̃ ꝙ i tali opõne nõ est labor nec fatigatio: ꝛ per ꝯñs hõ põt ꝯtinue opari tali opõne que est qualitas in quã nõ est labor. [Solutio] ¶ Dõm ꝙ q̃uis talis opãtio sit q̃litas permanẽs: tñ semp indiget aliquo ꝯseruante qð q̃dẽ ꝯseruãs est opõ de genere actionis q̃ est opõ organorũ sensitiuoꝝ: ꝛ in tali opõne de genere actionis est labor ꝛ fatigatio: ꝛ pp hoc nõn põt aliqs hõ ꝯtinue opari opõne que est de gñe qualitatis: q2 illa opatio ꝯtinue depẽdet ab opõne de gñe actionis q̃ nõ est sine labore. [Quedã auteꝫ delectãt noua.] Tertia qð est q̃re q̃dã que sunt noua multũ delectant ꝛ postea nõ delectãt. K Hui⁹ cãm assignat Phs dicẽs: ꝙ hoc accidit: q2 in pñcipio qñ sunt noua mens inclinat̃ studiose ad hõ pp desideriũ ꝛ admirationẽ: ꝛ intense vehemẽter circa hõ mens opat̃: ꝛ ad opõnẽ sequit̃ delectatio vehemẽs: sicut pꝫ de illis q studiose accipiũt aliqd qð pus nõ viderũt pp admirationẽ. Postea aũt qñ ꝯsueti sũt videre nõ fit talis opõ: vt ita attẽte videant̃: sed fit negligẽs opõ pp qð delectatio obscurat̃.i.min⁹ sentit̃: hec igit̃ est cã q̃re noua magis delectant: q2 noua faciunt attente ꝛ vehemẽter opari ꝛ magis q̃ cõsueta ꝛ ad opõnẽ sequitur delectatio: ideo noua magis delectant q̃ cõsueta.

L ¶ Putauerit aũt q̃spiã oẽs iõ voluptateꝫ appetere: q2 viuere ẽt oẽs affectãt. Vita vo q̃dã est opõ. Atq3 circa ea q̃ꝫ ꝛ iis opat̃ q̃ ꝛ maxie amat: vt musicus q̃dem auditu circa cantus: auidus vo discẽdi mẽte circa res cõtẽplandas. Eodẽ mõ ꝛ singuli ceteroꝝ. Voluptas aũt pficit opõnes: ꝛ ipꝫ ẽt viuere qð appetũt. Cũ rõne igit̃ ꝛ voluptatẽ affectãt: pficit.n. ipꝫ viuere vniuscuiusq3 qð expetibile est. Querere vo vtꝝ ob voluptatẽ viuere expetam⁹: an voluptatẽ ob vitã: missũ3 in presentia faciam⁹. Cõiũcta.n. hec eẽ vñr ꝛ nõ suscipe separationẽ: nã ꝛ sine operatione voluptas nõ fit: ꝛ oẽꝫ operationem perficit ipsa voluptas.

¶ Appetere ãt dlectationẽ existimabit qs vtiq3 oẽs: qm̃ ꝛ viuere oẽs appetũt: vita aũt opatio q̃dã est: ꝛ vnusq̃sq3 circa h̃ ꝛ in his opat̃ que ꝛ maxie diligit: puta music⁹ q̃dẽ auditu circa melodias. Amator aũt discipline mẽte circa theoremata: sic aũt ꝛ reliquoꝝ vnusq̃sq3. Delectatio M aũt pficit opõnes: ꝛ viuere aũt qð appetũt: rõnabilr igit̃ ꝛ delectationẽ appetunt: pficit.n. vniculq3 eligibile ens. ¶ Vtrũ aũt pp delectationẽ viuẽ eligim⁹ vel pp viuẽ delectationẽ dimittat̃ in p̃senti: ꝯiũgi q̃dẽ.n. h̃ vñr ꝛ sepõnẽ nõ recipe: sine opõne eniꝫ nõ fit delectatio.

¶ Hec est 2ª ꝑticula 4ᵉ ꝑtis pñcipalis: in qua Phs determinat de appetibilitate delectationis in q̃ mouet ꝛ soluit duas q̃ones. Pña est q̃re oẽs hoies appetũt delectatiões: ꝛ hec est solo ꝙ oẽs hoies appetunt delectationes: q2 oẽs hoies appetũt viuere: ꝛ vita est q̃dam opatio ꝛ delectatio perficit opõnẽ: ꝛ ppter h̃ oẽs hoies appetũt delectationẽ: q2 omnes hoies appetũt viuere cui⁹ ꝑfectio est delectatio: vnusq̃sq3 eni maxie opat̃ circa illa que maxie diligit ꝛ maxime circa illa insistit. Sicut music⁹ maxie insistit ad audiẽdã melodiã ꝛ ille q est amator sapiẽte maxie insistit vt speculet̃ mẽte theoremata.i. speculationes vitatis. vñ cuꝫ delectatio pficiat opõnẽ ꝯñs est vt pficiat ipꝫ viuẽ qð oẽs appetũt: ꝛ ita rõnabile est ꝙ oẽs hoies appetãt delectationẽ ex eo ꝙ pficit viuere qð est oĩb⁹ eligibile. [Vtrũ auteꝫ pp delectationẽ.] Scða qð quã soluit in scða ꝑticula dicit̃ ex solone q̃onis imediate pcedẽtis in qua dix: ꝙ oẽs hoies N appetũt delectationẽ. ꝛ silr ꝙ oẽs hoies appetũt viuẽ. Est igit̃ qð. vtrũ oẽs hoies appetũt vitã pp delectationeꝫ vel ecõuerso delectationẽ pp vitã. Istã dubitationẽ nõ soluit: hic sꝫ dicit eã esse dimitẽdã ad pñs. Soluet̃ aũt ista dubitatio in tractatu sequẽti: q est de felicitate: ꝛ hic dicit ꝙ ista duo.s. vita ꝛ delectatio cõiungunt̃ ad inuicem: ita ꝙ nullo O mõ separant̃: nõ eni fit delectatio sine opõne: nec põt esse [Notandum] pfecta opatio sine delectatiõe vt dictũ est supi⁹. ¶ Intelligendũ ꝙ opõ est appetibilis magis q̃ delectatio: q2 delectatio est qes appetit⁹ in re delectãte siue in opõne: ꝛ nullus appetit q̃etẽ in aliquo nisi existimet illud eẽ cõueniẽs: ꝛ iõ opatio que delectat sicut q̃dã cõueniẽs vĩ p pus appetibilis q̃ delectatio: ꝛ ita delectatio appetit̃ p opõnem magis q̃ eꝯ. Finis enim vltim⁹ hois est opõ: ꝛ iõ q̃cq̃d hõ rõnabilr appetit vel est opõ vel pp opõnẽ que est vltim⁹ finis. [Dubitatio] ¶ Hic occurrit vnũ dubiũ sup h̃ qð Phs dicit ꝙ vita ꝛ delectatio sunt insepabilia: illud nõ vĩ veꝝ. q2 aut accipit vitã p actu pmo. ꝛ certũ est ꝙ illa vita que est actus pmus põt esse sine delectatione: vt pꝫ in somno qñ sola potẽtia vegetatiua opat̃ que in opando nõ delectat̃. Aut accipit̃ vitã p actu scðo.i. p opõne vite vel p opõne sensus P vel intell's: ꝛ adhuc talis vita põt esse sine delectatione: q2 põt eẽ in tãta tristitia sꝫ tactũ ꝙ in opõne nullius alteri⁹ sensus: nec ẽt intell's manebit delectatio. Tristitia.n. vehemẽs nõ solũ corrũpit delec^{eꝫ} sibi ꝯrariã: sꝫ ẽt q̃lꝫ aliã ꝯtingentẽ vt dicit Phs. 7. huius. [Solutio] ¶ Dõꝫ ꝙ dlectatio nũq̃ est sine actu scðo sensus vel intell's: nec põt esse opõ pfecta cõueniẽs sensui vel intellectui sine delectatione. Dico igit̃ ꝙ Phs in ꝓposito accipit vitã p actu scðo pfecto ꝯueniẽte ꝛ saluante illud cuius est. Illa auteꝫ operatio que est cũ summa tristitia nõ saluat sed magis corrumpit.

Capitulũ quintũ

de diuersitate delectationũ: differũt eniꝫ ſm diuersitatẽ operũ ꝛ sꝫ bonitatẽ ꝛ maliciã: sꝫ puritatẽ ꝛ ipuritateꝫ: ꝛ ẽt differũt ex pte suboꝝ ꝛ ex pte opõnũ differũt. Nã opõnũ differẽtiũ spe sũt delectatiões q̃ eas pficiũt dĩntes spe: qð pꝫ ex eo ꝙ delectatiões coopant̃ opõnib⁹ q̃s pficiunt. Et hoc pꝫ ex hoc ꝙ opõnes coaugent̃ delectationib⁹ ꝛ coaugẽtia sunt auctis ꝓpria: ꝛ ex eo ꝙ delectationes vno tẽpore Q ipediũt ꝛ corrũpũt delectationes in aliis opibus factas: ꝛ ex hoc q̃ ꝓpie delectationes cõfirmãt opõnes ꝛ diuturniores ꝛ meliores eas faciũt alienis delectationib⁹ efficiẽtib⁹ ꝛ fere vt ꝓprie tristitie corrũpẽtib⁹: ꝛ sicut opõnes differũt bono ꝛ prauo eligibili ꝛ fugiẽdo ꝛ neutro: sic necesse est delectationes eis appropriatas differre: ꝛ sicut sensus differũt ab inuicẽ ꝛ ab itellectu ꝛ itell's speculatiuus a practico sic differũt q̃ in eis sunt delectationes: ꝛ ꝙ diuersoꝝ suboꝝ spe vt hoies ꝛ asini sunt delectatiões spe differẽtes ꝛ eoꝝdẽ spe sunt eedẽ delectationes spe: lꝫ nõ oĩb⁹ hoib⁹: qui tñ sunt idẽ spe sint eadẽ delectabilia: qð accidit ex hominũ corruptione: in hoie eniꝫ incorrupto ꝛ vtuoso est delectabile qð sꝫ vitatẽ est delectabile. Delectabilia autem ſm vitatẽ non sunt corruptis delectabilia: sed que talibus apparent delectabilia: vera autem delectatio hominis est in ꝓpria operatione hois que est felicitas.

¶ Vnde ꝛ specie voluptates differũt: nã ea q̃ sunt di-

A uersa spē a diuersis pfici putam⁹. Sic.n.sunt ꝛ ea que
a nā ꝛ ea que ab arte ꝯficiunť: vt aīalia arbores:pictu
ra:statua:domus:vas:ꝛ silia. Silr igiť ꝛ opōnes dif-
ferentes spē a differētib⁹ spē pficiscunť: opones autē
mētis ab opōnib⁹ sensus: ꝛ he rursus iter sese differūt
spē: igiť ꝛ voluptates q̄ ipsas pficiunt.

Cap.5° para.x.li. etc. p⁹ps ca.

Unde videnť ꝛ spē differre: altera enī
spē sub alteris existimam⁹ pfici. Sic
enīz videnť ꝛ nālia ꝛ que ab arte: pu
ta aīalia ꝛ arbores ꝛ picture ꝛ imagi
nes ꝛ domus ꝛ vas: silr aūt opōnes differētes
spē a differētibus specie pfici. Differūt aūt que
mentis ab his que sensus: ꝛ he ipse ſm spēm ꝛ
B pficientes itaqꝫ ꝛ delectationes.

Quinti.c. p trac. di° in 4°ᵒʳ pᵒ ms pn.

Istud est 5ᵐ caplm primi tractatus in quo determi-
nat de dīa delectationū: siue de speciebus
delectationū. ꝛ ptinet 4.ᵒʳ ptes pncipales. In pᵒ determiat
de diuersitate specifica delectationū accepta a diuersitate
opōnū. In 2ᵃ pte ibi Differētib⁹ aūt opōnib⁹. determiat
de diuersitate dlectationū ſꝫ bonitatē ꝛ malitiā. In 3ᵃ pte
ibi Differt aūt visus. determinat de diuersitate delecta-
tionū ſm puritatē ꝛ ipuritatē. In 4ᵃ pte ibi Uideť autēz
eē vniuscuiusqꝫ. determinat de diuersitate delectationū
accepta a diuersitate subiectoꝝ. Pria ps cōtinet duas pti
culas. In pᵒ intēdit Phs pbare ꝙ opōnū differētium spē
sunt delectatiōes differētes spē. In 2ᵒ ibi Appebit. remo
uet qōdā dubiū. In pᵒ igiť pbat ꝙ opōnū differētiū spē sūt
delectatiōes differētes spē: ꝛ hec est ꝯclō 16ᵃ huius libri q̄
16ᵃ ꝯclo hui⁹.x.li. C pbať dupl'r. Prio sic. Perfectibiliū diuersoꝝ spē sūt pfe-
ctiones diuerse spē: sed opōnes sūt pfectibiles p delectatōes
vt visuz est in caplo pcedēti vbi dcm est ꝙ delectatio est
pfectio opōnis. igiť opōnū differētiū spē sunt dlectatiōes
differētes spē. Minor isti⁹ rōnis pꝫ ex pcedētib⁹. ꝛ maior
declarať declaratiōe exēplari tā in nālib⁹ q̄ȝ in artificiali-
bus. In nālib⁹ enī est ita ꝙ pfectibiliū diuersoꝝ spē sunt
pfectiōes differētes spē. Nā pfectio aīaliū est alia ſꝫ spēz
a pfectione arboꝝ: pfectio enī aīalis cōsistit in pspicacita-
te sensus ꝛ pfectio arboꝝ ꝯsistit in earuz fecunditate: ꝛ ita
in nālib⁹ pfectibiliū diuersoꝝ spē sunt pfectiones differē-
tes spē. Idē appet in artificialib⁹. nā alia est pfectio pictu-
rarū ꝛ alia imaginū: perfectio.n. picturaꝝ ꝯsistit in distin-
ctione coloꝝ delectabiliū: ꝛ pfectio imaginis ꝯsistit in pfe
cta repñtatione rei cuius est imago. Silr alia est pfectio
domus ꝛ alia vasis: perfectio enī dom⁹ ꝯsistit in ptegēdo
a tēpestatibus ꝛ alijs nociuis: ꝛ pfectio vasis ꝯsistit in hoc
D qd est hn̄ capax rei ad quā ordinať: ꝛ sic pꝫ ꝙ pfectibiliuꝫ
differētiū spē sūt pfectiōes differētes spē: ꝛ sic opōnū dif-
ferētiū spē opꝫ eē delectatiōes differētes spē. Manifestū
enī est ꝙ opōnes mētis.i. itell'ꝰ differūt spē ab opōnibus
sensus: ꝛ opōnes sensuū differūt spē ſꝫ diuersitatē specifi-
cam ppnoꝝ oboꝝ ꝛ potētiaꝝ q̄ sunt pn° opōnū.

C Hoc aūt ꝛ ex eo patebit qꝛ vnaqueqꝫ voluptas est
ei ppria opōni quā pficit: ppria enīz voluptas auget
opōnē. Qui nāqꝫ cū voluptate opanť singula magis
discernūt atqꝫ exacti⁹ comprehēdūt: veluti geometre
fiunt q geometrica gaudēt ꝯtēplatiōe: magisqꝫ intelli
gūt singula. Silr ꝛ q musicā amāt: ꝛ q edifi extruēdaꝝ
delectanť arte: ceteroꝝqꝫ singuli oēs in ope pficiunt
pprio hoc ipso se oblectātes. Uoluptates igiť augēt
opōnes. At ea q̄ augēt ppa sūt. Que vō diuersis spē
ppria sunt ꝛ ipsa diuersa spē sūt. Preterea magis hoc

E ex eo videbiť ita esse: qꝛ voluptates q̄ a diuersis sunt
ipediūt actiones. Qui nāqꝫ fistulis delectanť nequeūt
mētē sermōib⁹ adhibere si quēpiā audierint modulā-
tē magis modulādi gaudētes arte q̄ȝ opōne presenti.
Uoluptas igiť ea q̄ a modulādi facultate pdit: opōnē
que est circa sermones corrupit. Hoc idē ꝛ in ceteris
vsu venit: cū circa duo sil' qspiā opať. Opō nāqꝫ iucū
dior alterā excludit: ꝛ si multū voluptate pcellat ma-
gis extrudit: atqꝫ adeo vt neqꝫ opeť per illā. Quocir-
ca cū vehemēter aliq̄ re gaudem⁹ nō valde aliud agi
mus ꝛ alia facimus cū paꝝ nobis alia placent: vt ꝛ in
spectaculis q bellaria edūt id maxie faciūt: cum viles
sunt q cōtēdūt. Cū igiť ppria qdem voluptas exactas
F operationes reddat ꝛ diuturniores ac meliores effi-
ciat: aliene vō extenuēt atqꝫ corrūpant. Constat ipsas
inter sese vehemēter distare. Aliene nāqꝫ voluptates
id fere qd ppriȷ̄ dolores efficiūt. Etenī ppriȷ̄ dolores
opōnes ipsas corrūpūt: vt si huic scribere: illi rōnem
subducere iniucūdū est atqꝫ molestū: hic nō scribit: il-
le rōne nō subducit: qppe dolorē cū afferat opō. Cir-
ca igiť opōnes cōtrariū a ppriȷs voluptatib⁹ accidit
ꝛ dolorib⁹. Atqꝫ voluptates doloresue ppriȷ sunt qui
in opōne p seipsam fiunt. Alienas vō voluptates sic
qd ei facere diximus qd ipsi dolores efficiunt. Corrū-
punt enim ꝛ si nō similiter operationes.

G C Apparebit aūt vtiqꝫ hꝫ ꝛ ex eo qd appropria-
ri dlectationū vnāquāqꝫ opōni quā pficit. Co-
auget enīz opōnē ppria delectatio. Magis enī
singula iudicāt ꝛ certi⁹ exqrūt cū delectatione
opantes: puta geometrici fiūt gaudentes eo qd
est geometrizare: ꝛ itelligūt singl'a magis. Silr
aūt ꝛ amātes musicā ꝛ amātes edificatiuam ꝛ
alioꝝ singuli augmētant ad ppriū opus gaudē
tes ipso coaugēt aūt delectationes. C Coaugē
tia aūt ppria: alteris aūt spē ꝛ ppria altera spē.
C Adhuc autez magis hoc vtiqꝫ appebit ex eo
qd est ab alteris delectationes ipeditiuas opō-
nibus eē. Amātes enī fistulas nō pnt sermoni-
bus attēdere si audiāt fistulātē: magis gauden-
tes fistulatiua q̄ȝ pñti opōne. Scdꝫ fistulatiuā
H igiť delectatio eamqꝫ circa sermonē opōnē cor
rūpit. Silr aūt hoc ꝛ in alijs accidit: cū silr cir
ca duo openť: delectabilior enī alterā expellit ꝛ
si multū differat ſꝫ dlectationē magis: vt neqꝫ
opeť ſm alterā pp qd gaudētes quocūqꝫ vehe
mēter nō opamur alteꝝ ꝛ alia facim⁹ alijs gere
placētes: puta ꝛ in theatris legumina comedē-
tes cū prauí agonizātes sint tūc maxie ipꝫ ope-
ranť. C Quia aūt qdē ppria dlectatio ꝯfirmat
opōnes ꝛ diuturniores ꝛ meliores facit: aliene
aūt officiūt manifestū ꝙ multū distant. C Fe-
re enī aliene delectationes faciūt qd pprie tristi
tie. Corrūpūt.n. opōnes pprie tristitie: puta si
huic scribere in delectabile ꝛ triste ꝛ rōcinari:

ʒ hic qdē nō scribit: hic āt nō rōcinat: tristi exñte opōne. Accidit itaqʒ circa opōnes ↄ̃riū a delectationib⁹ ꝛ tristitijs ꝓprijs: ꝓpria aūt sunt que in opōne ſm seipm̄ fiunt. Aliene aūt opōnes dicte sunt qm̄ ꝓximuʒ qd̄ tristitie faciunt. Corrūpunt enim tn̄ non similiter.

℄ Hec est 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in q̄ remouet qdd̄ dub̄: nō eni vi͂ eē vlr verꝫ ꝙ ꝑfectibiliū differētiū spē sint ꝑfectiones dn̄tes spē: qꝛ eadē ꝑfectio ſʒ spēʒ pōt eē ꝑfectio cōis ꝑfectibiliū spē differētiū: sicͣ pʒ de albedine q̄ est ꝑfectio cōis hūis ꝛ cygni: ꝛ ita maioꝛ ꝓbi nō vi͂ vlr eē v̄a. Istud remouet ꝓbs itēdēs ondē ꝙ delectatio est ꝑfectio ꝓpria opōnis ꝛ nō est ꝑfectio cōis: ꝛ de ꝑfectiōe ꝓpria est maioꝛ vlr vera. Nā oiuʒ ꝑfectibiliū diuersoꝝ spē sūt ꝓprie ꝑfectiones differētes spē. Qꝛ aūt delectatio est ꝑfectio ꝓpria opōnis ꝓbat ꝓbs: ꝛ hec est ↄ̃clo 17ª q̄ ꝓbat duplr̄. Pͥo sic. Illa ꝑfectio opōnis q̄ coauget opōnē est ꝓpria ꝑfectio opōnis: sʒ delectatio est ꝑfectio opōnis coaugēs ipsaʒ operationē. igit̄ ꝛc. Maioreʒ ponit ꝓbs ꝛ dicit. [Coaugentia aūt ꝓpria.] Hoc est: illud qd̄ augmētat aliud ꝛ ad cui⁹ augmētationē aliō augmētat̄ est ꝓpriū illi. qdcūqʒ enim augmētabile est natū augeri ꝑ illō qd̄ sibi sile ꝛ ↄ̃forme: ꝛ sic pʒ maioꝛ. Minoꝛ declarat̄ in lr̄a. Nam delectatio auget opōnē: ꝛ ad augmētū delectiōis seqͣ̄ augmētū opōnis: qd̄ pʒ ꝑ exēpla. naʒ illi q delectabilr̄ opant̄ aliqd̄ opus rōnis magis pñt singula diiudicare ꝛ ꝑ certitudinē ingrere circa que delectabilr̄ opant̄: ꝛ quāto opat̄ delectabili⁹ tanto magis ꝛ meli⁹ opant̄ circa illa in qb⁹ delectant̄: sicut geometre q delectant̄ in ↄ̃figuratiōib⁹ geometrie magis pñt intelligē singula hō ↄ̃siderati͂ōis: qꝛ mens magis determinat̄ in eo in quo magis delectat̄. Silr̄ amātes opōnē edificatiuā augmētāt ꝓpriū opus forti⁹ opantes ꝑꝑ qd̄ gaudent in ipso opere ꝛ in eo delectant̄: ex quo igit̄ ꝛ coaugētia sunt ꝓpria illis q̄ augent̄ seqͣ̄ ꝙ opōneʒ diuersaꝝ spē sunt delectatiōes spē differētes. [Adhuc aūt hoc.] Scdo ꝓbat̄ ↄ̃. s. ꝙ delectatio est ꝑfectio ꝓpria opōnis sic. Illud qd̄ in vna opōne ipedit aliā opōnē est ꝓpriū illi opōni: qd̄ pʒ: qꝛ ꝑ illud qd̄ est cōe duob⁹ neutrū illoꝝ ipedit̄ nec minuit̄: sed delectatio in vna opōne ipedit aliā opōnē. igitur delectatio est ꝓpria opōni: ꝫ cū sit ꝑfectio opōnis opʒ ꝙ sit ꝑfectio ꝓpria opōnis. Maioꝛ hui⁹ rōnis pʒ ꝛ minoꝛ declarat̄ in lr̄a. Uidem⁹. n. ꝙ delectatio auget ꝓpriā opōnē ꝛ ipedit extraneā: qd̄ ondit̄ exēplariter sic. Uidem⁹ enim ꝙ illi q sunt amatores sonitus fistulaꝝ nō pñt attēdē sermonib⁹ q eis dicunt̄: eo ꝙ magis gaudēt in auditione sonitus fistulaꝝ q̄ȝ in auditione eoꝝ q̄ eis dr̄: ꝛ sic pʒ ꝙ delectatio que fit ſʒ fistulationē corrūpit aliā opōnē. s. auditionē sermonū: ꝛ ita videmus in alijs ꝙ cū occurrit alicui ꝙ circa duo opet̄ delectabilis opō excludit aliā: intātū ꝙ si fit dn̄ia magna in excessu delectationis hō obmittit oino opari ſm opōnē minus delectabilem: ꝛ iō qn̄ vehemēter delectamur in aliquo nihil aliō possum⁹ opari: sed qn̄ aliq̄ placent nobis qete. i. remisse possum⁹ alijs intēdere ꝛ q̄dā alia facere: sicut pʒ de his q̄ sunt in theatris. i. in spectaculis ludoꝝ in qbus hoies paꝝ delectant̄ vt qn̄ aspiciūt aliquos nō hn̄ pugnātes in agone: ita ꝙ ispectio talis pugne nō sit eis delectabilis pñt altera facere vel intēdere alijs vt comestio leguminū: q̄ ēt nō est multū dlectabilis. Quia igit̄ ꝓpria delectatio cōfirmat ꝛ ↄ̃fortat opōnes quas ↄ̃sequit̄. s. vt hō vehemēter intēdat eis ꝛ facit eas diuturniores: vt. s. hō magis perseueret in eis: ꝛ facit eas meliores. s. ꝑfectius finē attingentes: ꝛ cū delectationes aliene. s. que sequunt̄ quasdā alias opōnes officiūt. i. nocēt ꝛ ipediunt: manifeste seqͣ̄ ꝙ delectatiōes multū dn̄t ab inuicem: qꝛ q̄to vna dlectatio iuuat tāto alia ipedit. [Quia aūt qdē.] ꝓbat hic poni scd̄a rō ꝓbās ↄ̃nē que est ꝙ opōnū dn̄tiuʒ spē sunt delectationes differētes spē: ꝛ hec est rō. Ille delectationes dn̄t spē q̄ hn̄t effect⁹ ↄ̃rios dn̄tes spē: sʒ opōnū dn̄tiū spē sūt dlec̄ōes hn̄tes effect⁹ ↄ̃rios ꝛ spē differentes. igr̄ ꝛc. Minoꝛ hui⁹ rōnis declat̄ in isto textu sic. Delectatio ſʒ vnā opōnē ↄ̃firmat illā opōnē ꝛ intēdit ipsaʒ ꝛ diuturniorē ꝛ meliorē eā facit: ꝛ delectatio ſʒ aliā opōnē differētē spē ipedit opōnē spē dn̄tē ab illa: ꝛ eā remittit aut totalr̄ destruit: vt pʒ in exēplis supi⁹ positis ꝛ isti effectus sunt ↄ̃rij spē dn̄tes. igit̄ delec̄ōes opōnū diuersaꝝ ſm speʒ dn̄t spē. [Fere eni.] Ista minoꝛ adhuc ↄ̃firmat̄. s. ꝙ delectationes opōnū dn̄tiū spē hn̄t effect⁹ ↄ̃rios: ꝑꝑ hoc ꝙ delectatio ſʒ aliquā opōnē ꝛ tristitia ꝓpria circa illā opōnē q̄. s. est ↄ̃ria illi delectationi hn̄t effect⁹ ↄ̃rios: qꝛ delectatio intēdit ꝛ cōfirmat opōnē ꝓpriā ꝛ tristitia ipedit ꝛ corrumpit ipsaʒ: sʒ fere eundem effectū circa opōnē hʒ delectatio aliena ꝛ ꝓpria tristitia: qꝛ vtraqʒ ipedit ꝛ dstruit opōnē. s. tā tristitia ꝓpria q̄ȝ delectatio aliena. Cū igit̄ delectatio ſʒ aliquā opōnē ꝛ tristitia ꝓpa hn̄t effect⁹ ↄ̃rios vi͂ ꝙ dlectatio ꝓpa ꝛ delectatio aliena hn̄t effect⁹ ↄ̃rios: ꝛ ꝑ ↄ̃ñs dn̄t spē. Qꝛ aūt tristitie ꝓpe corrūpāt opōnē manifestat ꝑ exēpla. Si. n. alicui sit triste scribere vel rōcinari: neqʒ scribit neqʒ rōcinat̄ ꝑꝑ tristitiā que supueniret ex tali opōne: delectatio ꝓpria ꝛ tristitia ꝓpria sunt q̄ fiūt ſʒ ipsaʒ opōnē: sʒ aliene dlec̄ōes ꝛ tristitie sunt q̄ ex alijs opōnib⁹ causant̄: ꝛ ne credat̄ ꝙ eādē vim hēant delectatio aliena ꝛ tristitia ꝓpria: subdit ꝙ delec̄ōes exͣnee faciūt aliqd ꝓpinquū tristitie ꝓpe: ex vtraqʒ eniʒ ꝑte diminuit̄ vel corrūpit̄ opō: nō tn̄ oino silr̄ sʒ magis ꝑ tristitiā ꝓpriā que directe ꝛ ſm se ↄ̃ria͂ delectationi ꝓprie: sed delectatio aliena ↄ̃riat̄ ſm aliud scilicet ſm operationem.

℄ Cum aūt opōnes ꝓbitate differāt atqʒ iprobitate: ꝛ alie quidē sint expetende: alie v̄o fugiende: ꝛ alie neutre: simil̄r sese habent ꝛ voluptates: naʒ vnicuiqʒ operationi est ꝓpria quedam voluptas. Que igit̄ studiose ꝓpria est: ea ꝛ proba: que v̄o praue ea est improba: etenim ꝛ cupiditates honestaruʒ quidem laudabiles sunt: turpiū v̄o vituperabiles. Magis aūt ꝓprie sunt opōnib⁹ voluptates q̄ sūt in ipsis q̄ȝ ipse cupiditates: nā he qdē seiuncte sunt ꝛ tēporibus ꝛ nā: ille v̄o ꝓpinque sunt opōnibus: atqʒ adeo indistincte vt cōtentio sit fiuidē sit opō ꝛ voluptas. Nō tn̄ ipsa voluptas mentis esse vi͂ opō neqʒ sensus. Est. n. absurdū. Sed qꝛ nō separat̄: idem qbusdam videtur. Ut igitur operationes sunt diuerse: sic ꝛ voluptates.

℄ Differētib⁹ aūt opōnib⁹ epyicheia ꝛ prauitate ꝛ his qdē eligibilib⁹ exñtib⁹: his aūt fugiendis: his aūt neutris: silr̄s hn̄t ꝛ delectatiōes: ſʒ eniʒ vnāquāqʒ opōnē ꝓpria dlectatio est. Que qdeʒ igit̄ studiose ꝓpria epyicheies: q̄ aūt praue praua. ℄ Eteniʒ ↄ̃cupie bonoꝝ laudabiles turpium aūt vitupabiles. Magis aūt ꝓprie opōnibus q̄ in ipsis delectationes ↄ̃cupiscentijs: he qdē eniʒ discrete sunt tꝑib⁹ ꝛ nā. He aūt ꝓpinque opōnib⁹ ꝛ indiscrete sic vt ꝛ hēat dubōnē: si idē est opō delectatiōi. Nō tn̄ vi͂ qdē delectatio mens eē neqʒ sensus: incōuenies eni: sed ꝑꝑ nō separi videt̄ idē qbusdā. Queadmodū igit̄ operationes alie ꝛ delectationes.

℄ Hec

A ¶ Hec est 2ª pars pncipalis hui⁹ capl'i in qua phs deter/minat de diuersitate delectationū fm bonitatē ꝛ malitiā: ꝛ intēdit in hac pte pbare istā ꝯclonē ꝙ delectationū que/dam sunt bone ꝛ laudabiles ꝛ quedaꝫ male ꝛ vituperabi/les fm bonitatē ꝛ malitiā opationū: ꝛ hec est ꝯclo. 18. que probatur dupl'r. pᵒ sic. Fm vnāquāqꝫ operationē est dele/ctatio propria: sꝫ opōnū quedā sunt bone ꝛ laudabiles vt opōnes vtuose: ꝛ quedā sūt male ꝛ vituꝑabiles vt opōnes viciose. ꝛ qdā sunt neutre que de se nec sunt bone nec sunt male vt comedere bibere que pñt trahi ad vtrāqꝫ: sed ꝓ/pria distinguunt fm distinctionē eoꝝ quoꝝ sunt ꝓpria. igit cū delectatio sit propria opationi opꝫ ꝙ delectationū quedā sint bone ꝛ laudabiles ꝛ quedā male ꝛ vituꝑabiles fm ꝙ opōnes sunt bone vel male. [Etenim ꝯcupiscētie.] Scdo pbatur eadē ꝯclo sic. Concupiscētie distinguunt in cōcupiscētias bonas ꝛ malas fm distinctionē opationū. sꝫ

18ᵃ ꝯclo huius de/cimi libri.

B delectatiōes sunt ꝓpingores opōnibus qbus appropriant q̄ꝫ ꝯcupiscentie. igit cū cōcupiscentie distinguunt in cōcu/piscētias bonas ꝛ malas fm distinctiones opationū: seqt per locū a multo fortiori ꝙ delectationes sic distinguun/tur: ꝛ per ꝯñs delectationū quedā sunt bone ꝛ laudabiles ꝛ quedā male ꝛ vituꝑabiles fm bonitatē ꝛ malitiā opera/tionū. Maior pꝫ. Nā cōcupiscētie qbus bona opa concu/piscunt sunt bone ꝛ laudabiles vt ꝯcupiscētie que sunt ad iuste ꝛ fortiter opari: ꝛ ꝯcupiscētie qbus mala opa cōcupi/scunt sunt male ꝛ vituperabiles vt cōcupiscētie qbus cō/cupiscunt furari aut mechari: ꝛ sic pꝫ ꝙ cōcupiscentie di/stinguunt in cōcupiscentias bonas ꝛ malas fm distinctio/nē opationū in opōnes bonas ꝛ malas. Et sic patet maior ꝛ minor declarat sic. Delectationes sunt ꝓprie ipsis opa/tionibus ꝛ sunt in ipsis dum opationes fiūt nec separant ab ipsis opationibus: sed ꝯcupiscētie qbus ꝯcupiscimus opō/nes distinguunt ab opōnibus tpe ꝛ nā: distinguunt enim

C tpe ab opatione: qꝛ prius tpe cōcupiscimus opationes q̄ꝫ opemur: distinguunt etiā nā ab opōne qꝛ opō est actus ꝑ/fecti ꝛ cōcupiscētia est actus iperfecti ꝛ nondū habētis il/lud qd cōcupiscit. Sed delectatiōes sunt ꝓpingores opō/nibus qa tā opatio q̄ꝫ delectatio est actus ꝑfecti: ꝛ sunt in/discrete fm tempus qa nō delectat nisi qn̄ opat vnde de/lectatio est rei ꝑsentis sicut ꝛ opatio: sed cōcupiscentia est rei future: ꝛ ita patet minor. s. ꝙ delectationes sunt ꝓpin/quiores operationibus q̄ꝫ cōcupiscētie: qꝛ tā delectatio q̄ꝫ opatio sunt actus ꝑfecti ꝛ cōcupiscētia est actus imꝑfecti. Silr delectatio ꝛ opatio nō separantur fm tps: sed semꝑ sunt simul: ꝛ cōcupiscentia tpe ꝑcedit opationē: ꝛ ideo ma/gis cōueniūt opatio ꝛ delectatio q̄ꝫ opatio ꝛ ꝯcupiscentia: ita enī indiscrete. i. inseꝑabiles sunt opatio ꝛ delectatio: qd videt dubitabile vtrū opatio sit idē delectatiōi vel aliud: nō tamen est dicēdum ꝙ operatio ꝛ delectatio sint idem: delectatio enim nō est nisi in operatione sensus vel intel/lectus: ea enim que cognitione carent nō delectant: nō tñ

D vꝫ delectatio mens eē neqꝫ sensus. i. quāuis delectatio nō separet ab operatione sensus vel intellectus: tñ nō videtur esse mens. i. opatio intellectus neqꝫ sensus. i. opatio sensus: incōueniens aūt videt dicere ꝙ delectatio est opatio pro/pter hoc ꝙ nō separat tpe ab ol opatione: ista enī est cau/sa insufficiēs. ¶ Notādū ꝙ delectatio ꝑtinet ad appeti/tum qui non est virtus cognitiua: ꝛ ideo non est operatio sensus vel intellectus que sunt virtutes cognitiue.

Notandū

¶ Differt aūt visus a tactu puritate: ꝛ auditus ac odo/ratus a gustu. Similiter igitur ꝛ voluptates differūt: ꝛ ab his item he que sunt mentis. Et he rursus diffe/rentiam inter sese suscipiunt.

3ᵒ ꝑo.c. ¶ Differt aūt visus a tactu puritate ꝛ auditus ꝛ olfatus a gustu: similiter vtiqꝫ ꝛ delectatio/nes ab his que circa mentem ꝛ vtiqꝫ ab inuicē. E

¶ Hec est tertia ps principalis huius capl'i in qua determi/nant de diuersitate delectationū fm puritatē ꝛ impurita/tē accepta a puritate ꝛ ipuritate opationū: ꝛ intēdit h ostē/dere ꝙ delectationū quedaꝫ sunt puriores ꝛ quedam mi/nus pure: ꝛ hec est ꝯclo. 19. que pbat sic. Delectatio que est operationis purioris est magis pura: ꝛ delectatio que est operationis minus pure est minus pura: sed operationum quedam sunt minus pure ꝛ quedā sunt magis pure. igitur delectationū quedam sunt puriores ꝛ quedaꝫ sunt minus pure. Maior patet: qꝛ quelibet delectatio est propria opa/tioni: ideo puritas ꝛ ipuritas delectationis seqtur puritatē ꝛ impuritatē opationis. Et minor declaratur. Nā opatio/nes sensuū differūt fm puritatē ꝛ impuritatē: nam opatio visus est prior ꝛ purior q̄ꝫ opatio tactus. ꝛ opationes audi/tus ꝛ olfatus sunt puriores q̄ꝫ operatio gustus: ꝛ operatio intellectus est prior ꝛ purior q̄ꝫ operatio alicuius sensus. Intelligendū est h ꝙ illa opatio purior dicit que est ima/terialior ꝛ magis remota ab obiecto maxime materiali. s. a terra: ꝛ sic inter oēs operationes sensitiuas opatio visus est purissima qꝛ minus hꝫ admixtū de dispositiōibus ma/terie: qd patet ex pte obiecti qd fit actu sensibile per lumē qd est multū remotū a materia ꝛ deriuatū a corpore cele/sti: qd etiā patet ex parte medij qd sol imutat imutatione spūali. Et ꝓpter easdē causas imutatio tactus est val/de materialis: qꝛ eniꝫ obiectū. s. qualitates tangibiles sunt maxime materiales ꝛ etiaꝫ mediū per qd imutat eius or/ganū est valde materiale. Et sicut est de opationibus ita est de delectationibus: ꝛ ideo qꝛ intellectus est maxie im/mālis: ideo habet opationes ꝛ delectationes purissimas.

19ᵃ ꝯclo huius de/cimi libri.

F

Notandū

¶ Videtur autem vnicuiqꝫ animalium ꝛ propria que/dam esse voluptas sicut ꝛ opus. Est eniꝫ ea que comi/tatur operationem. In singula etiaꝫ intuenti id ita eē patebit. Alia nanqꝫ voluptas est equi: alia canis: alia hominis: quemadmodum ꝛ Heraclitus dicit. asinum stramina magis optare q̄ꝫ aurum. Asinis enim pabu/lum auro iucūdius est. Voluptates igitur ee que sunt diuersorum specie differunt specie. Eas vo que sunt eorundem consentaneū est rationi diuersas non esse. G

4ᵒ ꝑo.c. ¶ Videt aūt esse vniuscuiusqꝫ delectatio ꝓpria quēadmodū ꝛ opus: que enī fm operationeꝫ. ¶ Et in vnoquoqꝫ aūt speculanti hoc vtiqꝫ ap/parebit. Altera enī eq delectatio ꝛ canis ꝛ hoīs quēadmodū Heraclitus ait. Asinū fenū vtiqꝫ eligere magis q̄ꝫ aurū: delectabilius enī nutri/mētū auro asinis. Que qdē igit diuersorū spē differunt specie. eas autem que eorundem in/differentes rationabile esse. H

¶ Hec est 4ᵃ ps pncipalis huius capl'i in qua determinat de diuersitate delectationū accepta fm diuersitatem sub/iectoꝝ: ꝛ cōtinet duas pticulas. In prima ostendit diuersi/tatē delectationū fm diuersitatē animaliū differētiū spe. In scda pticula ibi [Differūt aūt nō paꝝ.] ostendit diuer/sitatē delectationū fm diuersitateꝫ hoīum qui sunt vnius speciei. In pᵃ igit pticula ondit phs ꝙ aialiū differentiū specie sunt delectationes differētes spe: ꝛ hec est ꝯ. 20. que pbat dupl'r. pᵒ per rōnem: scdo declaratione exēplari: pᵒ sic. Oium brutiū ꝓprias opōnes differentes spe sunt dele/ctationes differentes spe: sed oia aialia differentia spe hñt opōnes differētes specie. igit oium aialiū differentiū spe

20ᵃ ꝯclo hui⁹ deci/mi libri.

I sunt delectationes differentes spe. maior patet: quia delectatio appropriatur operationi: et diversorum specie sunt propria diversa specie: et ideo quecunque habentia operationes diversas specie habent propria diversa spe: sic patet maior et minor patet: quia propria operatio est a propria forma et per consequens secundum diversitatem formarum diversificantur operationes. ideo quecunque differunt specie habent operationes differentes specie. [Et in unoquoque speculanti.] 2° probatur conclusio declaratione exemplari et quasi inductive: unde dicit Philosophus quod singulorum sit propria delectatio: patet si quis velit in unoquoque considerare. manifestum enim est: quod alia est delectatio equi et alia canis et alia bovis: sicut Heraclitus dicit quod asinus magis eligit fenum quam aurum: quia delectabilius nutrimentum ei exhibetur per fenum quam per aurum: et sic patet inductive quasi quod eorum que differunt specie sunt delectationes spe differentes: sed rationabile est quod eorum que sunt eiusdem speciei sit delectatio una secundum speciem consequens naturam speciei. ¶ Intelligendum est quod animalium differentium spe sunt

Notandū

K delectationes spe differentes: quod patet ex duobus. primo quia proprie operationes diversorum spe differunt spe: et etiam quia obiecta delectationum diversorum animalium secundum speciem differunt spe: quedam enim animalium differentium specie delectantur in comestione feni: et quedam in comestione carnium: et sic de aliis. tamen quamvis delectationes proprie differentium spe differant spe: alique sunt delectationes communes diversorum spe que delectationes sunt eiusdem speciei: ut patet de delectationibus actuum libidinosorum: huius enim delectationes et etiam operationes quas consequuntur non sunt proprie alicuius speciei.

¶ In hominibus autem mediocriter discrepant. Eadem enim alios dolore afficiunt: alios delectant: et aliis quidem molesta sunt odioque habentur: aliis vero iucunda ac amabilia. Hoc et in dulcibus accidit. Non enim eadem dulcia febricitanti atque sano videntur: neque calidum idem infirmo: atque optimam habitudinem habenti videtur. Similiter et in aliis accidit. In omnibus autem talibus id esse tale constat quod studioso videtur. Quod si hoc recte dicitur: quemad-

L modum et apparet et est atque virtus et bonus hoc ipso quo talis est omnium est mensura: erunt et voluptates profecto que huic videntur et iucunda quibus gaudet ipse. Atque non mirum est si ea que huic molesta sunt: alicui videantur esse iucunda. Multe namque corruptele depravationesque hominum fiunt: iucunda autem non sunt: sed his et ita dispositis. Eas igitur que sunt sine controversia turpes constat non esse dicendum voluptates esse nisi corruptis. Earum vero que probe videntur esse: qualem aut quam dicendum est hominis esse. An ex operationibus constat: has enim ipse voluptates sequuntur. Sive igitur una sit sive plures operationes perfecti viri atque beati: ee voluptates que has perficiunt proprie dicende sunt hominis voluptates. Cetere vero secundo et per parum quemadmodum et operationes.

M ¶ Differunt autem non parum in hominibus eadem quidem enim hos delectant hos autem contristant. Ex his quidem tristia et odibilia sunt. his autem delectabilia et amicabilia. et in dulcibus autem hoc accidit. non enim eadem videntur et febricitanti et sano. neque calidum esse debili et bene habenti. Similiter autem et in alteris hoc accidit. ¶ Videtur autem in omnibus talibus esse quod videtur studioso. Si autem hoc bene dicitur quemadmodum videtur et uniuscuiusque mensura virtus et bonus secundum quod talis et delectationes erunt utique que huic videntur: et delectabilia quibus iste gaudet. Que autem huic tristia: si huic apparent delectabilia nihil admirabile. multe enim corruptiones et nocu- N
menta hominum fiunt: delectabilia autem non sunt: sed his et sic dispositis: confessas quidem igitur turpes manifestum quod non delectationes esse preterquam corruptis. ¶ Earum autem que epyiches esse videntur: qualem vel quam dicendum hominis esse vel ex operationibus manifestum. his enim sequuntur delectationes. sive igitur una est sive plures que perfecti et beati viri has perficientes delectationes principaliter utique dicuntur hominis delectationes esse. Relique autem secundo et multipliciter quemadmodum operationes.

¶ Hec est secunda particula istius partis in qua ostendit diversitatem delectationum secundum diversitatem hominum: et que inter delectationes hominis est potior et simpliciter delectatio: quia delectatio virtuosi: et que delectatio inter delectationes virtuosi est potior et magis delectatio. Dicit ergo primo quod quamvis rationabile videatur quod in differentium specie sit indifferens delectatio: hoc est quamvis videatur quod eorum que sunt eiusdem speciei debeat esse eadem delectatio sicut apparet in animalibus aliis ab homine: tamen in hominibus qui sunt eiusdem speciei delectationes non sunt omnino eedem. sed multum differunt sicut et operationes: et inde est quod eadem quosdam homines delectant et quosdam contristant: et quedam quibusdam sunt tristia et odibilia: et quibusdam delectabilia et amabilia. quod accidit: quia unusquisque delectatur in eo quod amat: et hoc accidit secundum quod homines melius et peius sunt dispositi secundum rationem: et idem accidit circa delectabilia secundum gustum: quia non videntur eadem dulcia febricitanti qui habet gustum infectum: et sano qui habet gustum bene dispositum: et non videtur idem esse calidum ei qui habet debilem tactum: et ei qui habet tactum bene dispositum: et eodem modo est in aliis. ¶ Intelligendum quod in animalibus irrationabilibus eiusdem speciei sunt eedem delectationes secundum speciem: sed non est ita in hominibus: imo homines qui sunt eiusdem speciei habent delectationes diversas secundum speciem et in diversis secundum speciem delectantur. Et huiusmodi ratio est: quia delectationes et operationes aliorum animalium consequuntur naturalem inclinationem que est eadem in omnibus animalibus eiusdem speciei: sed delectationes et operationes hominum proveniunt a ratione que non determinatur ad aliquod unum: et propter hoc eadem aliqua homines delectant et aliquos contristant: et hoc quampluries invenitur in hominibus propter rationem iam dictam. scilicet quod non omnibus hominibus sunt eadem delectabilia. In aliis autem animalibus eiusdem speciei raro contingit quod eis non sint eadem delectabilia sed diversa. quod quandoque contingit propter diversam dispositionem corporis. [Videtur autem in omnibus talibus.] Viso quod hominum sunt diverse delectationes: ostendit que delectatio inter delectationes hominis est potior et simpliciter delectatio: et ostendit quod inter omnes delectationes humanas delectatio virtuosi est potissima. et hec est conclusio .21. que probatur sic. Illa delectatio inter delectationes humanas est potissima que delectatio est mensura omnium delectationum humanarum: hoc patet de se: quia unumquodque iudicandum est magis vel minus tale per comparationem ad primum quod est mensura in illo genere: sed virtus seu virtuosus est mensura omnium delectationum et operationum humanarum. igitur inter delectationes humanas delectatio virtuosi est potissima: et illa que sunt delectabilia virtuoso sunt simpliciter et maxime delectabilia: et illa que sunt delectabilia male dispositis non sunt simpliciter delectabilia: et delectationes pravorum non sunt simpliciter delectationes sed sunt delectationes talibus. scilicet sic dispositis. Nec est mirum quod quibusdam quedam sunt delectabilia et quibusdam alia, quoniam multe corruptiones et nocumenta sunt hominum: et ideo non sunt eadem delectabilia omnibus: sed que sunt delectabilia bene dispositis sunt simpliciter delectabilia: que vero sunt delectabilia corru-

O

Notandū P

Q 21° conclusio huius decimi libri.

ptis non

A pris nō sunt simplr delectabilia sed talibus solū. [Earum aūt que epyches.] Sed quāuis iter delectatiōnes humanas dlectatio vtuosi sit potissima: tñ iter dlectatiōes vtuosi aliq̄ est potior et melior q̄ alia: et inter delectatiōes vtuosi illa est potissima que ɔseqᷓ optimā opōnē vtuosi: et siue sit vna talis operatio virtuosi siue plures illa delectatio que consequitur optimam operationem vt delectatio que est beati viri dicetur pncipalr delectatio hois et alie delectationes dicentur scdarie et ex cōsequenti delectatiōes hois.

Tra. 2. x. libri. Tractatus secūdus libri decimi de felicitate et cōtinet. 5. capl'a. Caplm primū ibi [Dictis aūt his.] in quo caplo ondit phs q felicitas est opō fm vtutē. Caplm 2m ibi [Si aūt est felicitas.] in quo caplo intēdit phs ondē qd est felicitas pfectissima hois. Caplm tertiū ibi [Scdo aūt que fm aliaz vtutē.] est de felicitate politica que consistit in opōne prudentie. Caplm 4m ibi

B [Utrū aūt igit si et de his.] in q̄ ondit que reqrunt ad h q hō fiat bonus. Caplz 5m ibi [Igr pt hec intēdē.] in q̄ ingrit qs oz esse legis positiuus. i. ad quē ptinet institutio legis.

Capitulum pmū tractatus scdi libri. 10. in quo resumit de felicitate que cuz sit opō: vt declaratū est in pº huius: et ois opō aut est necessaria. i. vtilis et pp alteꝝ eligibilis: aut est fm seipsam eligibilis, opz q felicitas sit aliq̄ vel alique fm seipsas eligibiliū et nō pp alteꝝ. Opōnū aūt fz se eligibiliū quedā sunt opōnes delectabiles fz virtutē, et quedā sunt opōnes delectabiles que sunt in ludo: tales enim opōnes hoies eligūt nō pp aliquā vtilitatē: qd patet per h q p opōnes factas in ludo hoies magis leduntr q̄ iuuētur: cū igit felicitas sit opō fm se eligibil' et talis vel est opō fz vtutē vel opō in ludo: opz. n. q felicitas vel sit opō in ludo vel opō fm vtutē. Sed nō est

C opō in ludo qr nec ludus nec opō que est in ludo est finis vltimus. Nā incōueniens est dicere q mala pati et laborare et studere sint pp ludere: sed fz Anatharsem: ludere est pp studere et non est finis sed est grā finis vt grā opōnis q̄ est felicitas: qd ēt patet: qr ludus assimilat quieti: que nō est finis: sed necessaria grā opōnis: et qr studiosa sunt meliora iocosis: et ēt qa melioris ptis aie est opō studiosior: et etiā q̄cūqz taz hoi q̄ mali tā pueri q̄ bestie cū volunt pñt potiri delectatiōib' corporalib' et ludo: nō at felicitate.

Dictis aūt his que ad ipsas virtutes ac amicitias voluptatesqz pertinent: de felicitate figura dicere restat quippe cum finē humanaꝝ reꝝ ipsaz eē ponamus. Si igit ea que prius sunt dicta repetierimus: orōnez sane fecerimus breuiorē. Diximus itaqz felicitatē hituz nō esse: inesset enim dormienti plantarū vitā viuenti et in calamitatibus maximis constituto. Et si hec non pla-

D cēt: sed ponendum est potius ipsam operationem esse quādam vt prius est dictum.

Caput pm 2. tra. x. libri ethi. pº ps ca. Dictis āt his q̄ circa vtutes et amicitias et dlectatiōes reliquū d felicitate typo trāsire qa finē ipaz ponimus hūanoꝝ. Resumētib' āt pdicta cōpendiosior erit vtiqz sermo. Diximᵘ aūt qm oino nō ē hit'. etenī dormiēti p vitā existeret vtiqz plāte viuēti vitā. Et i infortunato maxie. Si vtiqz hec non placent sed magis in operationem quādam ponendū quē admodum in his que prius dictum est.

Primi. c. 2. tra. dr in duas ptes pn. Istud est pmū cep'z scdi tractat' in q̄ phs incipit determinare de felicitate et in toto isto caplo ostē-

E dit phs q felicitas ē opō fz vtutē et ptinet isto capm duas ptes pncipales. In pº ondit q felicitas est opō fm se eligibilis. In 2ª ibi [Cōfugiūt aūt.] ondit q felicitas nō est in opōne fz se eligibili que est opō ludi: fz ɔsistit in opōne fz se eligibili que est fz vtutē. Pris ps ɔtinet duas pticulas. In pma ppont intētionē resumēs quedā supius in pmo libro declarata ondens etiā q felicitas nō est habitus sed opō. In scda pticula ibi [Opōnuz aūt he.] ondit q̄lis opō est felicitas: qm est opō fz se eligibil. Dicit igit pº q post q̄ dictū est de vtutib'. s. a pncipio scdi libri vsqz ad octauū et de amicitys. s. in. 8. et nono: et etiā de delectatiōibus: vt in fine. 7. et in pncipio hui' decimi: nūc restat dicere de felicitate de qua opz ptrāseūter et breuiter dicē et typo. i. figuraliter sicut de ceteris vtutibus moralib' supius dcm est: ipsam eni felicitatē ponimus finē actuū humanoꝝ et determinādo de felicitate resumam' supius dicta de felicitate: sic eni erit sermo cōpēdiosior. [Diximᵘ aūt.] Resumēdo

F dicta supius resumam' qd diximus in pº liº. s. q felicitas nō est habit': qd pbat phs: et hec est 3. 22. huius libri que pbat dupl'r. pº sic. Habit' remanet in dormiēte: fz felicitas nō remanet in dormiēte: igit felicitas nō est habitus. Maior patet: nā dormiēs est sciēs et vtuosus fz habitū vt patet ex pcedētibus. et minor declarat: nā si felicitas esset in dormiēte posset eē in dormiēte p totā vitā vel p maiorem ptē vite qd falsuz est: qr dormiēs non viuit nisi vita plāte. s. vita aie nutritiue. Sed incōueniēs est: q felicitas insit viuenti sola opōne nutritiue. Intelligēdū est q in dormiēte nō manet aliq̄ opō pfecta et ordinata nisi operatio aie nutritiue. Aia eniz nutritiua maxime et pfectissime opat in somno fz q pz in libro de somno et vigilia: sensus eni et mot' exteriores cessant in dormiente: interiores aūt motus vt sensus cois phantasie et imaginatiue sunt inordinati et impfecti in dormiēte. et si itellectus hēat aliquā opōnē in somno illa est impfecta: cū igit felicitas sit quoddaz pfectū cū sit finis vltim': si felicitas remaneret i dormiēte cōsisteret i opōne ptis nutritiue qd est incōueniēs: ex quo

G patet q felicitas nō manet in dormiēte. [Et in ifortunato maxie.] Scdo pb' eadē ɔclusio sic. In ifortunatis manēt habit' laudabiles sed in ifortunatis nō remanet felicitas. igit felicitas nō est habitus. Si eni eēt habitus oporteret q eēt hitus laudabil': de ista rōne ponit vtus maioris i lra vbi dicit. [in ifortunato maxie.] .i. maxie ifortūato manēt hit'. Ex his ɔcludit q felicitas ē opō sic dictū est i pº libro.

21º dcto hu'. x. li.

Nota

Et operationū alie sunt necessarie et ob alia: alie per seipsas sunt expetibiles: perspicuū est felicitatē caꝝ aliquā operationū eē que sunt p se et nō ob aliud expetēde. Felicitas eniz nullius indiget rei. Sz est ex sese sufficiēs. Opōnes autē ee p se sunt expetibiles a qbus nihil preter operationē querit. Tales vo videnr eē act' q̄ qr vtute pficiscunr: honesta nāqz studiosaqz agere ex hs est que p se expetunr: et itē ludorū q̄ q sunt iocū-

H dū: nō. n. ob alia ipsos expetūt. Damna nāqz poti' ex ipsis q̄ cōmoda suscipiūt et corp' et pimōiū negligētes. Operationum aūt he qdem sunt necessarie. et ppter altera eligibiles. he autem fm seipsas. manifestū quoniā felicitatē coꝝ que fz seipsas eligibiliū aliquā ponēdū et nō caꝝ que propter aliud. nullo eni idigēs felicitas sz p se sufficiēs fm seipsas autē sunt eligibiles de qbus nihil q̄rit preter opōnē. Tales autē esse videnr que fm virtutē actiones. bona eni et studiosa agere

I corꝝ q̄ pp̄ seipsa eligibiliū se ꝛ ludoꝝ delectatio
nes. non enim ꝓpter altera ipsos eligunt: ledun
tur enim ab ipsis magis q̄ȝ iuuantur negligen-
tes corpora ꝛ possessionem.

¶ Hec est scd̄a pticula ptis pñtis: in qua ostdit q̄lis opō est felicitas: ꝛ ponit diuisionē opationū q̄ talis est. Opationū quedā est necessaria h̄ est vtilis ad aliqđ aliud: hoc est quedā est opatio eligibilis pp̄ aliqd aliud: ꝛ quedā est opō eligibilis ſ3 se. Ista distinctiōe posita cōcludit istā ꝯclonē .s. ꝙ felicitas est de numero opationū que ſ3 seipsas sunt eligibiles ꝛ h̄ est ꝯclo. 23. que ꝓbat̄ sic. Illa opatio que ꝓpter
23ª cõcl'o huius decimi libri. se queritur: ita ꝙ nihil queritur per illam operationem nisi ipsa operatio est de numero opōnum que ſ3 seipsas sunt eligibiles: sed felicitas est opō que pp̄ seipsaȝ q̄rit̄: ꝛ p̄ illā
K nihil querit̄ p̄ter opōnē: igit̄ felicitas est de numero opōnū que ſ3 seipsas sūt eligibiles. Maior patet ex terminis. ꝛ minor apparet ex hoc ꝙ felicitas est finis vltimus. [Tales aūt eē vident̄.] Viso ꝙ felicitas est opō ſ3 se eligibilis diuidit opōnē ſ3 se eligibilē: qm̄ opōnū ſ3 se eligibiliū q̄dā est opō ſ3 v̄tutē: ꝛ q̄dā est opō ſ3 ludū seu i ludo. opōnes .n. ſ3 v̄tutē sūt ſ3 se eligibiles hoī: q2 ſ3 se sūt bōa ꝛ honesta: vñ honestū a q̄busdā dr̄ ꝙ sua vi nos trahit ꝛ sua dignitate nos allicit: opōnes ēt q̄ sūt in ludo vīr ſ3 se eligibiles: q2 nō vī ꝙ hoīes tales delectatiōes eligāt pp̄ aliquā vtilitatem cū per tales operationes multotiens hoīes magis ledant̄ q̄ȝ iuuentur: hoīes enim pp̄ ludos videntur negligere corpora que laboribus ꝛ periculis exponunt: ꝛ etiam possessiones pp̄ expēsas quas faciunt circa ludos.

¶ Cōfugiūt aūt ad talia oblectamēta ꝛ pleriq3 eorū q
beati eē dicunt̄. Quapropter apud tyrānos in precio
L habent̄ ij q in talibus oblectamētis sunt dextri. In ijs
enī seipsos p̄bent iucundos que illi affectant: indigēt
aūt talibus. Vident̄ igit̄ hec ad felicitatē ptinere: pro
pterea ꝙ hisce vacāt hoīes ij q sunt in ptātibus cōsti-
tuti. At nullū fortasse signū tales sunt hoīes. Naȝ nec
virt' in ptātib' nec itellect' ꝯsistit: a q̄bus opōnes stu
diose ꝓficiscunt̄. Nec si illi cū sincerā liberalēq3 volu-
ptatē nō degustarit ad corpis ꝯfugiūt voluptates: ꝓ-
pterea putādū est has magis expetibiles eē: ꝛ pueri .n.
q̄ apd̄ seip̄os i p̄cio sūt p̄stabilissima eē putāt. Cōsenta
neū igit̄ est rōni vt pueris ꝛ viris diuersa p̄ciosa eē vi
dent̄: sic ꝛ prauis ꝛ studiosis videri.

2ª ps. c. ¶ Cōfugiunt aūt ad tales ꝯuersationes felicitā-
M tiū multi: ꝓpter qđ apud tyrānos approbant̄ in
talibus ꝯuersationibus eutrapeli: que enī appe
tūt in his tribuūt seipsos delectabiles. Indigēt
aūt talibus: videnē q̄dē igit̄ felicitātia hec q̄deȝ
esse ꝓpter eos qui in potentatibus his vacare.
¶ Nullū autē forte signū tales sunt: nō enim in
potētibus eē virtus neq3 intellectus a q̄bus stu
diose opōnes: neq3 si ingustabiles isti existētes
delectationes sincere ꝛ liberalis ad corpales re
fugiūt: pp̄ h̄ has existimādū eligibiliores eē. Et
enī pueri que apud ipsos p̄ciosa: optima existi-
mant esse. Rationale vtiq3 quemadmodū pue
ris ꝛ viris altera videnē preciosa sic ꝛ prauis ꝛ
his qui videntur epyichees.

¶ Hec est scd̄a ps p̄ncipalis huius capl̄i: in qua ostdit ꝙ felicitas nō cōsistit in opōne ludi sed in opōne virtutis ꝛ cōtinet duas pticulas. In p̄ma ponit ꝛ excludit rōnē pp̄ quā aliq posuerūt felicitatē ꝯsistere in opōne ludi. In scd̄a ibi [Quēadmodū igit̄.] determinat veritatē ostēdēdo ꝙ felicitas nō ꝯsistit in opōne ludi sed in opōne v̄tutis. Rō ꝓpter quā dicūt q̄dā ꝙ felicitas cōsistit in opōne q̄ est circa
N ludū est: q2 multi q reputant̄ felices ꝯfugiūt ad tales delectatiōes vel ꝯuersatiōes .s. volētes i ludis ꝯuersari: ꝛ pp̄ h̄ tyrāni q reputant̄ felices approbāt in ꝯuersatione ludi eutrapelos q sciūt delectatiōes facere in ludis. Tyrānos aūt vocat hic p̄hs tales potētes q nō intēdūt vtilitati subditoꝝ: sed ꝓprie delectationi: que est circa ludos: pp̄ h̄ igit̄ vī q̄busdā ꝙ felicitas ꝯsistit in opōnib' circa ludos: q2 hīs opōnib' vacāt illi q sūt in ptātib' ꝯstituti q̄s reputāt hoīes felices. [Nullū āt forte sig''.] Excludit illō motiuū .d. ꝙ illud .s. ꝙ hoīes potētes vacāt ludis nō ē sufficiēs signū ꝙ
O felicitas ꝯsistat i ludo vl' opōne ludi: qm̄ in istis diuitib' ꝛ potētib' quātū ad exteriora bōa nō inuenit̄ excellētia pre alijs hoibus nisi ſ3 potētiā humanā exteriorē: ꝛ ex tali potētia nō seq̄t̄ ꝙ opōnes coꝝ sint virtuose: q2 virtus moralis nō ꝯsistit in hoc ꝙ aliqs sit potēs ſm sup̄abūdātiā bonoꝝ exterioꝝ: ꝛ ideo quāuis tales potētes vacēt opōnibus que fiūt in ludis: ex hoc nō sequit̄ ꝙ huiꝰ opōnes sint optime: ꝛ idē p3. Naȝ quāuis potētes potētia seculari nō p̄cipiūt gustu īteriori delectatiōes v̄tutis practice vl' speculatiue q̄ sunt sincere .i. absq3 corruptiōe illiꝰ q delectat̄: ꝛ liberalis q̄ est ſ3 rōnē ſ3 q̄s hō est liber in opando: ꝛ pp̄ hoc ꝯfugiūt ad delectatiōes corpales inter quas cōp̄rehēdunt̄ delectatiōes ludi: nō pp̄ hoc existimādū est ꝙ huiꝰ opōnes siue delectationes sint p̄ac oib' alijs eligibiles: qđ p3: q2 pueri q carēt itellectu ꝛ virtute reputāt q̄dā puerilia in q̄bus delectant̄ eē valde p̄ciosa ꝛ optima: que tn̄ nō sūt
P magni ponderis: nec a viris p̄fectis aliqd reputāt̄: ꝛ sic vī eē rōnale: ꝙ sic̄ pueris ꝛ viris p̄fectis alia ꝛ alia videntur preciosa: ꝙ ita prauis ꝛ virtuosis alia ꝛ alia videant̄ p̄ciosa ꝛ eligibilia.

¶ Vt igit̄ sepe dictū est ꝛ p̄ciosa ꝛ iucūda sūt ea q̄ studioso viro talia sunt. Vnicuiq3 aūt ea est opō maxime expetibilis que ab habitu ꝓprio ꝓdit: ꝛ studioso igit̄ ea que proficiscit̄ a virtute. Felicitas ergo nō in ludo iocoue cōsistit. Eteniȝ absurdū foret humanū finē iocum esse: ꝛ negocia multa molestiasue p̄ totā vitā causa iocandi suscipere. Cuncta enī fere preter felicitateȝ alterius expetimus gratia: hec enim est finis. Studere aūt ꝛ laborare gratia ioci stultū ꝓfecto nimisq3 puerile habet̄ ꝛ est. Iocari v̄o vt studeas ſm sententiam.
Anacharsidis recte sese h3. Iocus eniȝ requiei simi- Q
lis est. Atq3 cū continue nequeant homines laborare indigēt requie. Non est igit̄ ipsa reqes finis: fit enim grā opationis. At v̄o vita felix in virtute ꝯsistit. Hec aūt vita cū studio est ꝛ in serijs: sed nō in ioco cōsistit. Atq3 ea que studiosa sunt seriaue: p̄stabiliora ridiculis ꝛ ijs q̄ ioco fiunt: ꝛ opationē sp̄ melioris ꝛ partis ꝛ hoīs studiosaȝ magis dicimus esse. Melioris v̄o p̄stabilior est ꝛ ad felicitatē iā magis attinēs. Frui p̄terea quis ꝛ mancipiū voluptatibus corpis nō min' q̄ȝ optimus hō pōt. At felicitatē nemo mancipio tribuet nisi ꝛ vitam tribuerit studiosam. Felicitas enim nō in talibus consistit modis viuendi: sed in operationibus que a virtute proficiscuntur: vt prius etiā diximus.

¶ Quēadmodū igit̄ multotiens dictū est ꝛ pre-
ciosa

A ciosa τ delectabilia sunt:que studioso talia entia:vnicuiqȝ aūt que ſm ꝓpriū habitū:eligibilissima opꝫō:τ studioso aūt ſȝ ꝟtutē:nō in ludo ergo felicitas. ℭ Etenīȝ icōueniēs finē eē ludū τ negociari τ malū pati ſm vitam oēm ludēdi grā. Oia enī vt est dicere alteri⁹ gratia eligim⁹ ꝑter felicitatē:finis enīȝ h. studē aūt τ laborare ludi grā insipiēs videt̄ τ valde puerile. ℭ Ludere aūt vt studeat ſm anatharseȝ:recte hr̄e vr̄: regei enīȝ assilat̄ ludus:ipotētes aūt ꝯtinue laborare rege idigēt:nō vtiqȝ finis reges:fit enīȝ grā opꝫōnis. ℭ Videt̄ aūt felix vita ſm ꝟtutem
B esse:hec aūt cū studio:ſȝ nō in ludo melioraqȝ dicim⁹ studiosa ridiculis τ cū ludo. ℭ Et melioris semꝑ ꝑticule τ hoīs studiosiorē opꝫōneȝ: que aūt melioris:melior τ felicior iaȝ potietur: que vtiqȝ corꝑalib⁹ delectationibus quicūqȝ τ bestialis nō minus optimo. Felicitatē aūt nullus bestiali tribuit:si nō τ vitā nō enim in talib⁹ ꝯuersationib⁹ felicitas:ſȝ in his que ſm ꝟtuteȝ opꝫationib⁹ queādmodū vt prius dictū est.

ℭ Hec est 2ª particula scd̄e ptis:in qua determinat veritatē ostēdēdo ꝙ felicitas nō ꝯsistit in opꝫōne ludi:sed in operatione ſm ꝟtutē. Dicit ḡ ꝑmo ꝙ queādmodū multotiens dictū est. Illud est ꝑciosuȝ τ delectabile simplr̄ qꝺ a ꝟtuoso qui est regula humanoꝝ actuū indicat̄ esse tale. Sicut
C enim vnicuiqȝ vr̄ illa opꝫatio maxie eligibilis que cōpetit sibi ſm ꝓpriū habitū sic ꝟtuoso est maxie eligibilis τ preciosa opꝫō que est ſm ꝟtutē:τ iō in tali opꝫōne est ponenda
24ª cōclo hui⁹.x.li. felicitas. Non aūt in opꝫōne ludi:τ pōt h poni ꝯclo 24ª.s. ꝙ felicitas nō cōsistit in opꝫōne ludi:hec ꝯ ꝓbat̄ per.5.rōnes. Prio sic. Felicitas cōsistit in opꝫōne quā ꝟtuosus indicat esse optimā τ maxie eligibilē:sed opꝫōnē que est in ludo nō indicat ꝟtuosus esse optimā τ maxie eligibilē. igitur in opꝫōne ludi nō cōsistit felicitas. Vel pōt rō sic formari. In illa opꝫōne quā ꝟtuosus nō indicat eē optimā τ maxie eligibilē nō cōsistit felicitas:sed opꝫatio que est in ludo est opꝫō quā ꝟtuosus nō indicat esse optimā τ maxie eligibilē. igit̄ τc. [Etenīȝ incōueniēs.] Scd̄o ꝓbat̄ eadē ꝯ sic. Felicitas est finis vltim⁹ humanoꝝ actuū:ſȝ nec ludus nec operatio ludi est finis vltimus:τ ꝑ ꝯn̄s felicitas nō cōsistit in
D operatione ludi. Maior est manifesta. τ minor declarat̄ sic. Oia que agim⁹ que sunt alia a fine vltimo agimus ꝑꝑ finē vltimū. Si igit̄ ludus vel opꝫatio ludi esset finis vltimus sequeret̄ ꝙ oia q̄ agim⁹ q̄ꝫtūcūqȝ sint laboriosa τ tristia τ cū magno studio τ labore agerem⁹ grā ludi:sed hoc est valde incōueniēs τ insipiēter τ pueriliter dictuȝ ꝙ oia que agimus τ circa que laboram⁹ eēnt grā ludi. [Ludere aūt vt studeat.] Tertio ꝓbat̄ ꝯ sic. Felicitas nō cōsistit in illo qꝺ est ꝑꝑ aliā aliquā opꝫōnē hoīs:hoc statīȝ pȝ:q2 felicitas est vltimus finis humanoꝝ actuū:τ vltim⁹ finis nō hȝ finē vlteriorē:ſȝ tā ludus q̄ꝫ opꝫō ludi est ꝑꝑ aliā opꝫōnē hominis. igit̄ τc. Minor ꝓbat̄ duplr̄ per auctoritatē τ rōnē. ꝑmo ꝓbat̄ ꝑ auctoritatē Anatharsi q dixit ꝙ ludere est vt studeat:h est ludus τ opꝫō ludi est ꝑꝑ studere:τ ita ludus τ opꝫō ludi est ꝓpter aliā opꝫōnē hoīs vt ꝓpter studere. Itē ꝓbat̄ ꝑ rōnē sic. Ludus assimilat̄ quieti:q2 in ludo est q̄daȝ recreatio τ reges aīe:hoīes enīȝ cū nō possint ꝯtinue laborare indigēt rege qn̄qȝ:vt possint postmodū vehemētius opꝫari. Cū igit̄ ludus sit qes:τ qes sit ordinata ad opꝫōneȝ:

q2 qes querit̄ ꝓpter opꝫōnē:pȝ ꝙ qes est ꝓpter aliquā aliā opꝫōnē τ ꝑ ꝯn̄s nō est finis vltimus. [Videt̄ aūt felix.] 4º E
ꝓbat̄ ꝯ sic. Felicitas est finis vltimus humanoꝝ actuū:ſȝ finis est vltimū τ optimū:τ ꝑ ꝯn̄s ꝯsistit in opꝫōne optima: sed opꝫō ſm ꝟtutē est optima τ nō cōsistit in ludo:ſȝ est cū studio. Meliora enīȝ sunt studia ridiculis que sunt cuȝ ludo. igit̄ felicitas nō consistit in ludo nec in opꝫōne ludi. vn̄ breuiter:q2 opꝫatio ludi nō est melior q̄ꝫ opꝫatio virtutis:iō felicitas nō cōsistit in opꝫōne ludi sed magis in opꝫōne virtutis. [Et melioris semꝑ.] 5º ꝓbat̄ ꝯ sic. Semꝑ melioris ꝑticule aīe est studiosior τ melior opꝫatio:sed ludus τ operatio τ delectatio que sunt in ludo nō sunt melioris particule aīe. igit̄ opꝫatio q̄ est in ludo nō est optima opꝫō hoīs: q2 alia opꝫatio que est melioris partis est studiosior τ melior:τ per ꝯn̄s felicitas cū sit opꝫatio optima hoīs nō est ludus:nec est opꝫatio nec delectatio que est in ludo. Maior F
est manifesta de se:τ minor declarat̄ ꝑ hoc q̄ ludus τ operatio τ delectatio q̄ sunt in ludo pn̄t inesse τ insunt ita hoībus bestialib⁹ τ pueris sicut τ viris optimis. Bestiales.n. τ pueri pn̄t potiri cū volunt delectationib⁹ corꝑalib⁹ τ ludo:sed pueri τ bestiales nō potiunt̄ opꝫōnib⁹ τ delectationibus melioris ꝑticule aīe:sed opꝫōnibus corꝑalib⁹ τ delectatiōibus sensualib⁹. igit̄ ludus τ opꝫatio τ delectatio que sunt in ludo non sunt melioris ꝑticule aīe:τ sic pȝ minor:τ etiā ꝯ ꝑncipalis.s. ꝙ felicitas nō cōsistit in opꝫōne ludi:qꝛ nō cōsistit in opꝫōnibus que cōpetūt hoīb⁹ bestialib⁹:non enīȝ in talib⁹ cōuersationib⁹ est felicitas:sed in his que ſȝ ꝟtutē. Ex ꝑdictis ꝯcludit Phȝ ꝯclonē.25. huius libri.s. ꝙ 25ª cōclo huius decimi libri.
felicitas cōsistit in opꝫōne vel in opꝫōnib⁹ que sunt ſm ꝟtutē. hec ꝯclo ꝓbat̄ ex ꝑcedētib⁹ sic. Felicitas cōsistit in operatione ſȝ se eligibili vel in opꝫōnib⁹ ſm se eligibilib⁹:sed oīs opꝫatio ſm se eligibilis vel est opꝫō ſm ꝟtutē vel opꝫō q̄ G
est in ludo:sed felicitas nō cōsistit in opꝫōne nec in opꝫōnibus ludi vt iā ꝓbatū est. igit̄ felicitas cōsistit in operatiōe vel operationibus que sunt ſm virtutem.

Capitulum secundū

tractatus scd̄i:in quo ostēso ꝙ felicitas est opꝫō ſm ꝟtutē ostendit cuius ꝟtutis:τ cuius potētie felicitas est opꝫō:declarādo ꝙ felicitas speculatiua est opꝫō optimi in hoīe.s. itellect⁹ ſm optimā ꝟtutē q̄ est sapia:τ ꝙ hec felicitas speculatiua est melior q̄ꝫ politica:τ ꝙ felicitas speculatiua est optima τ ꝑfectissima. Et ꝑꝑ hoc ꝙ est subiecti perfectissimi τ ſm virtutē perfectissimam.

ℭ Qꝫ si felicitas opꝫatio est ꝑ virtutē:ꝯsentaneū est rōni ꝑ eā esse q̄ est prestabilissima:hec aūt eius fuerit qꝺ est optimū. Siue igit̄ mens sit hoc:siue aliqꝺ aliud:qꝺ
H qdē nā dominari vr̄ ac imperare τ animaduersionem hr̄e de honestis diuinisqȝ reb⁹:aut qa diuinū τ ipsum est:aut qꝺ eoꝝ que sūt in nobis est diuinissimū huius opꝫō ꝑ virtutē ꝓpriā ipsa felicitas fuerit beatitudoqȝ ꝑfecta. Dictū est aūt ipsam esse cōtēplationē. Atqȝ cōsentaneū hoc τ antea dictis τ veritati videbit̄ esse.

i aūt est felicitas ſȝ ꝟtutem opꝫatio: rōnabile ſȝ optimā:hec aūt erit optimi:siue igit̄ intellectus hoc siue aliud aliqꝺ. Qꝺ vtiqȝ ſm nām vr̄ principari τ dominari τ intelligētiā hr̄e de bonis τ diuinis:siue diuinū τ ipsum:siue eoꝝ que in nobis diuinissimū:huius opꝫatio ſm ꝓpriā ꝟtutē erit vtiqȝ ꝑfecta felicitas. ℭ Qm̄ aūt est speculatiua:dictū est. Confessum aūt hoc vtiqȝ videbit̄ esse:τ hisque prius τ ipsi vero. Capit̄ 2ᵐ tra.2.x.li bri ethi. ꝑo.c.

J
Sebi ca. 2 tra. ui° in duas p̄tes p̄n.

Istud est caplm̄ 2m tractatus scd̄i: in quo ph̄s intendit ostēdere qd est felicitas perfectissima hois: ⁊ intēdit in h̄ caplo ostēdere q̄ felicitas p̄fectissima hois est opō hois s̄z optimā v̄tutē optime potētie que est in hoie. s. intellect⁹. Istud caplm̄ ꝯtinet duas ptes p̄ncipales. p̄ma est narratiua in qua narrat in gnāli in cui⁹ potentie opōne cōsistit p̄fecta felicitas. In 2a ibi [Optia eteni.] ostēdit in speciali q̄ felicitas p̄fecta est opō optima itell's: ⁊ est speculatio veritatis. In p̄a pte narrat tria. p̄m est q̄ ex quo felicitas est opō s̄z v̄tutē rōnale est q̄ sit s̄z optimaz v̄tutē ⁊ optimi. i. potētie optime q̄ est in hoie siue illa potētia aie hois sit itell's siue aliud qđcūqz fuerit. vn̄ felicitas p̄fecta est opō hois s̄m optimā v̄tutē optime potētie que est in hoie quecūqz illa potētia fuerit siue intellectus siue aliud ab itellectu. Scd̄o narrat q̄ qcqd vr̄ in hoie p̄ncipa- K ri ⁊ dn̄ari ⁊ hr̄e intelligentiā: hoc est cognitionē itellectiuā de bonis ⁊ diuinis: siue ipsuz habēs h⁹ p̄ncipatuz ⁊ cognitionē sit aliqd diuinū simplr̄ separatuz a mā siue sit aliqd existens in nobis diuinissimū coꝝ que sunt in nobis: opō illius. s. habētis p̄ncipatū ⁊ cognitionē diuinoꝝ s̄m ꝓpriā virtutez erit p̄fecta felicitas. 3° ibi [Qm̄ aūt speculatiua.] narrat q̄ h⁹ v̄tus hn̄s p̄ncipatū ⁊ cognitionez diuinoꝝ vr̄ eē v̄tus speculatiua: ⁊ hoc est ꝯfessuz in his que p̄us. s. in 6° hui⁹ q̄ in opōne speculatiua intellectus s̄m optimā v̄tutē eius. s. sapientiā cōsistit felicitas: ⁊ hoc et̄ cōcordat veritati q̄ perfecta felicitas ꝯsistit in operatione speculatiua intellectus s̄m optimā virtutē eius. Sic igitur sunt tria narrata in p̄ma parte. Primū est q̄ felicitas perfecta est operatio s̄z optimā virtutē optime potētie que est in hoie vel in aia hois: siue illa potētia sit intellectus siue sit aliud. 2m qđ narratur est q̄ illud qđ in hoie videt̄ p̄ncipari ⁊ dn̄ari
L ⁊ habet cognitionē de bonis ⁊ diuinis operatio illius s̄m ꝓpriā v̄tutē ei⁹ est felicitas. 3m qđ narrat̄ est q̄ illa virtus
Notanda hn̄s p̄ncipatū ⁊ cognitionē est v̄tus speculatiua: siue q̄ ei⁹ opō est cognitio speculatiua. ¶ Circa 2m qđ hic narrat̄ sūt itelligēda duo. p̄m q̄ duo signa excellētie itell's i qua ꝯsistit felicitas inueniūt̄. p̄m est q̄tū ad dominiū ⁊ p̄ncipatū. 2m est q̄tū ad cognitionē diuinoꝝ. p̄m accipit̄ ꝑ cōꝑatione itellectus ad ea que sunt in homine infra intellectuz: cuius sunt appetitus sensitiuus ⁊ membra corporea hois qbus intellectus dominat̄ ⁊ p̄ncipat̄ diuersimode m̄: qa intellectus respectu concupiscibilis ⁊ irascibilis p̄ncipat̄ p̄ncipatu politico: q2 irascibilis ⁊ cōcupiscibilis nō totalr̄ subdunt̄ imperio intellectus cuz possunt resistere rōni: vt p3 in incontinente: sed mēbris corporeis p̄ncipatur itellectus p̄ncipatu despotico: q2 membra corporea ad nutū imperio rōnis obediunt absqz omni ꝯtradictione. vnde rō presidet mēbris corporeis quasi seruo: ⁊ ideo principatu despotico vt
M p̄mo politice dicit̄: ⁊ hoc est p̄m signū excellētie intellectus hic positū. 2m signū excellentie intellectus hic positum accipitur per cōparationē intellectus ad ea que sunt supra intellectū cuiusmodi sunt res diuine ad quas comparat̄ dupliciter. Uno mō quantū ad cognitionez diuinoꝝ: q2 inter potentias aie humane solus intellectus h3 cognitionez de rebus diuinis: ⁊ hoc est signuz excellentie sue quātū ad cognitionē. Scd̄o mō cōparat̄ itellect⁹ ad res diuinas quātū ad esse. Nam intellectus humanus vel est simplr̄ qđdam diuinū sempiternū a mā separatū sicut aliqui posuerunt. Et hec fuit opinio cōmentatoris Auerrois: vt p3 ex cōmento suo sup tertiū de aia: aut intellectus est qđdaz diuinum simpliciter: sed est diuinissimuz eorum que in nobis sunt ꝓpter maiorem cōuenientiam quā habet cuz substantiis separatis: s̄m q̄ eius operatio est sine organo corporeo. Et hec fuit opinio Aristo.

¶ Hec eniz opatio prestabilissima est: qppe cū ⁊ mens sit coꝝ que in nobis insunt p̄stantissimū: ⁊ ea circa que mens v̄sat̄ cognoscibiliū prestabilissima sint. N

¶ Optima eteniz hec opō: eteniz itellect⁹ coꝝ q̄ in nobis ⁊ cognoscibiliū circa que intellectus. 2a p̄s. c.

¶ Hec est 2a pars p̄ncipalis huius caplī: in qua ph̄s ostendit in spāli qd est felicitas. Et ostēdit q̄ perfecta felicitas est speculatio veritatis: ⁊ hec est ꝯclusio 26° huius libri q̄ ꝓbat̄ per. 6. rōnes: ⁊ s̄m hoc ista pars ꝯtinet. 6. particulas que possunt videri in ꝓsequendo dictas rōnes. Prima rō est hec. Felicitas perfecta hois est operatio perfectissima hois: vt p3 ex p̄cedentibus: sed speculatio veritatis est p̄fectissima operatio hominis. igit̄ est felicitas: ⁊ per ꝯn̄s perfecta felicitas hois est speculatio veritatis. Maior hui⁹ p3 ex predictis. ⁊ minor declarat̄ ex duobus. s. ex parte subiecti. i. ex parte itellectus in quo est speculatio veritatis. Intellectus enim est perfectissimū coꝝ que sunt in hoie. scd̄o p3 hoc ex parte obiecti. nā speculatio veritatis sicut ⁊ ipse intellectus est circa optima ⁊ p̄fectissima. s. circa substantias separatas. vnde minor sic potest ꝓbari: perfectissima operatio hois est illa que est perfectissimi subiecti eorum que sunt in hoie: ⁊ etiaz circa perfectissima: sed speculatio veritatis est perfectissimi subiecti: q2 est ipsius itellectus: ⁊ circa p̄fectissima obiecta: vt circa deuz ⁊ circa alias substantias abstractas. igitur ⁊c̄. 26° cōclo huius decimi libri. O

¶ Est preterea cōtinua maxie. Nā cōtēplari magis cōtinue q̄ agere qđuis possumus.

¶ Est aūt ꝯtinuissima: speculari eteni possum⁹ cōtinue magis q̄ opari qđcūqz.

¶ Hec est 2a p̄ticula scd̄e p̄tis: in qua ponit̄ scd̄a ratio: que talis est. Inter oēs operationes hois perfecta felicitas est maxime continua vt p3 ex p̄mo huius. Felicitas igitur est opatio hois in qua pōt homo maxime cōtinue perseuerare: s3 speculatio veritatis est operatio hominis: in qua pōt hō cōtinue maxime perseuerare. igit̄ felicitas est perfecta speculatio veritatis: vel pōt argui in prima figura sic. Ois operatio humana in qua pōt homo maxime cōtinue perseuerare est speculatio veritatis: felicitas perfecta est h⁹: vt p3 ex p̄mo huius. igitur ⁊c̄. huius rōnis maior declarat̄ per hoc q̄ magis cōtinue possumus speculari veritatē q̄ aliquid aliud operari. ¶ Notādū q̄ in nobis accidit discōtinuatio operationis ꝓpter laborē ⁊ fatigationē corporis per qđ h⁹ operatio exercet̄: ⁊ ideo operationes corporales: ⁊ etiā operatiōes sensitiue que per organa corporea exercent̄ nō possunt diu continuari: sed q2 intellectus non vtitur organo corporeo: ideo in eius operatione minus accidit de labore ⁊ fatigatione q̄ in aliqua alia operatione hois: nec accidit fatigatio aut labor in speculatione veritatis s̄m se: sed rōne phantasmatū existentiū in organis corporeis qbus intellectus cōiunctus corpori indiget in speculando: ⁊ si phantasmata nō deseruirent intellectui in speculando hō posset semper ⁊ cōtinue speculari. P Notanda Q

¶ Arbitramur preterea felicitati voluptatē admistam esse oportere. Iucūdissima aūt opationū v̄tutuz est ea haud dubie que per sapiam ꝓdit. Itaqz philosophia mirabiles tū puritate tuz firmitate voluptates habet. Atqz cōsentaneum est rōni scientibus q̄ querentibus oblectamētū ipsuz iucundius esse.

¶ Existimamusqz oportere delectationē admistaz eē felicitati: delectabilissima aūt coꝝ q̄ s̄m v̄tutē opōnū: que s̄m sapiam cōcessuz est. Videt̄ eni phia admirabiles delectationes hr̄e pu-

ritate

A ritate & firmitate. Rōnabile aūt scie͠tib⁹ q͠ς querentibus delectabiliorē ꝯuersationē esse.

C Hec est 3ª pticula scđe ptis: in qua ponit̃ tertia ratio que est ista. Illa operatio que est delectabilissima est felicitas perfecta: sed speculatio veritatis est delectabilissima inter oēs operationes humanas. igit̃ speculatio veritatis est felicitas pfecta. Maiorē huius rōnis ponit hic. d. q̄ nos estimamus esse delectationē admistā felicitati. vnde in pmo huius declaratū est q̄ felicitas est pulcherrima & delectabilissima. Et minorez declarat. d. q̄ inter oēs operationes virtutis delectabilissima est cōtēplatio veritatis ſm sapiētiaz: hoc cōcessuz est ab oībus q̄ phia in cōtemplatione sapientie hz delectationes admirabiles: & quantū ad puritatē & quantū ad firmitatē. [Et istam scientes.] Hoc est habentes phiam & speculationē veritatis phie habent cōuersationē delectabiliorē quā hn̄t querentes: hoc est studentes circa phiaz acqrendā nō actu hn̄tes eā. C Intelligenda sunt hic tria. pmū q̄ speculatio veritatis ſm phiam hz delectationes admirabiles: quia illa que sunt excellentia & multitudini hoīum ignota sunt admirabilia. Nō eniz admiramur de notis neqz de minimis: sed de magnis multitudini hoīum ignotis. Sed delectationes que sunt in speculatione veritatis ſm philosophiā sunt maxime delectationes & sunt ignote apud multitudinē hoīum qui in reb⁹ sensibilibus delectant̃: & ideo dicit Phs q̄ speculatio veritatis ſm sapientiaz hz delectationes admirabiles. C 2º est sciendū q̄ hꝰ delectationes sunt pure & firme vt dicit hic Phs: sunt eniz pure qꝛ sunt circa substātias separatas a mā que nullā impuritatē habēt ex mistione cum mā vel cū cōtrario & ꝑpter hoc sunt pure. Delectationes vō circa ista sensibilia nō sunt pure: sed sunt miste cū mā & cū contrario: vt qn̄ delectatio que est in comedendo aut bibendo hz admistionē cū tristitia: qꝛ tādiu hō delectat̃ in bibēdo q̄diu durat tristitia q̄ est ex siti: & nō vltra: & tādiu delectat̃ in comedēdo quādiu hz tristitiaz que est ex esurire: & ideo delectationes sensibiles nō sunt pure: qꝛ habent admistionē cum cōtrario: sed delectationes ſm cōtemplationez sapientie sunt pure: qꝛ in eis non cōtrariant̃ tristitie: & ideo nō sunt miste: sunt etiā delectationes in cōtemplatione sapientie firme: qꝛ sunt circa res immutabiles que sunt stabiles & firme. Circa enim res mutabiles nō pōt esse delectatio firma: qꝛ mutata re aut corrupta que delectationē afferebat cessat delectatio: & qn̄qz vertit̃ in tristitiam: & ita delectatio circa res īmutabiles est firmior q͠ς delectatio q̄ est circa mutabilia. C 3º est sciendū ſm q̄ innuit Phs q̄ speculatio veritatis est duplex. Prima que cōsistit in acqsitione veritatis adhuc ignote: & alia que cōsistit in cōtemplatione veritatis iam cognite & inuente: & hec delectatio que cōsistit in contēplatione veritatis cognite est maior & perfectior q͠ς illa que cōsistit in acqsitione veritatis: qꝛ hec delectatio est terminus & finis inqsitionis: & iō dicit Phs q̄ illi delectabilius cōuersant̃ qui iam sciunt veritatem & habēt intellectuz perfectū per virtutē sapiētie q͠ς illi q inquirunt cognitionē veritatis. vnde perfecta felicitas non cōsistit in quacūqz speculatione intellectus: sed in ea que est ſm virtutē intellectus que est sapientia.

Rōn^m 9^m (margin, beside B)

Rōn^m 2^m (margin)

C (margin)

Rōn^m 3^m Dup^x speculatio veritatis. (margin)

D (margin)

C Ipsa quoqz sufficiētia maxie fuerit in cōtēplatione. Nā & sapiēs & iustus & ceteri rebus iis indigēt que necessarie sunt ad vitā. Sz si satis his talia adsūt: iustus qdē coꝝ indiget ad quos & cū qbus egerit iuste. Et tēperās itē ac fortis & singuli ceteroꝝ. At sapiēs si solus ēt sit cōtēplari pōt: & quo sapientior est eo magis pōt. Melius autez fortasse si habeat adiutores. Attamen sufficientissimus ipse est.

C Et que dr̃ autharchia circa speculatiuā maxime vtiqz erit: adiuuat̃ qdē eniz necessarijs & sapiēs & reliq qdē indigēt. Talibus aūt sufficienter largitis: iustus qdē idiget ad quos iuste operet̃ & cū qb⁹: silr aūt & tēperat⁹ & fortis: & aliorū vnusqsqz. Sapiēs aūt ſm seipz ens pōt speculari: & quanto vtiqz sapientior fuerit magis. Melius aūt forte coopatores habere: sz tamen per se sufficientissimus. E

C Hec est 4ª pticula huius ptis: in qua ponit̃ quarta ratio que talis est. Per se sufficiētia que grece dr̃ autarchia reqrit̃ ad felicitatē: ex hoc pōt sic argui. In illa opatione cōsistit pfecta felicitas ad quā operādum hō est magis per se sufficiēs: sed inter oēs opōnes vtutū hō maxime est per se sufficiens ad speculandū veritatē. igit̃ pfecta felicitas est maxie in speculatione veritatis. Maior est de se manifesta. & minor declarat̃ per hoc q̄ ad speculandū veritatez hō nō indiget nisi his que sunt oīb⁹ necessaria ad cōmunē vitā. Necessarijs eniz ad vitā indigent tā sapiens speculatiuus q͠ς iustus & reliq hn̄tes vtutes morales: sz ad speculationē nō indiget hō nisi necessarijs ad vitaz: sed virtuosus ſm vtutē moralē ad operandū opa vtutis indiget plurib⁹ q͠ς necessarijs ad vitā. vbi gra. Iustus ad operādū opus iustitie indiget illis ad quos dz iuste agere: qꝛ iustitia est ad alterū: vt visuz est superius. Et eodē mō est de temperato: forti: & sic de alijs. s. q̄ indigent pluribus q͠ς necessarijs ad vitā ad hoc q̄ exerceant opera vtutuz moraliū: sed nō est ita de sapiente sapientia speculatiua: qꝛ ipse pōt speculari veritatē: & si solus ſm seipsuz existat: qꝛ speculatio veritatis est operatio intrinseca ad exterius nō ꝓcedēs: & sic pz minor. Istud tn̄ nō dr̃ q̄ ad cōtēplandū veritatē nō iuuet societas: qꝛ vt dr̃ in 8º huius: duo simul venientes intelligere & agere sunt potentiores: & ideo dicit Phs q̄ est melius sapienti q̄ habeat coopatores circa cōsiderationē veritatis: qꝛ qn̄qz minus sapiens intelligit qđ sapientiori nō occurrit: sed quāuis sapiēs ab alijs iuuet̃: tn̄ inter oēs hoīes ipse maxie per se sufficit ad opandū opōnē ꝓpriā. F G

C Preterea ꝓp seipsaz amari sola vr̃. Nihil enī ab ipsa fit preter hoc ꝯtēplari inquā esse. At cū agimus ꝑter ipsaz actionē: aut plus aliqd aut minus assequimur.

C Videbit̃ aūt vtiqz ipsa sola ꝓp seipsaz diligi: nihil. n. ab ipsa fit ꝑter speculari: ab opōnib⁹ aūt vel plus vel minus acqrimus preter actionē.

C Hec est 5ª particula scđe ptis: in qua ponit̃ qnta rō que talis est: perfecta felicitas cōsistit in illa opōne vtutis que est per se appetibilis & nullo mō ꝓpter aliqd aliud de rebus humanis. vt pz ex pmo huius. sed speculatio veritatis ꝓpter seipsaz diligit̃ & appetit̃ & nō ꝓpter aliqd aliud rex humanaruz: ex speculatione enim veritatis nihil accrescit homini preter ipsaz speculationē veritatis: sed ex opōnibus aliaꝝ virtutū acqrit hō aliqd aliud ꝑter operationez: aut plus aut minus: puta honorē aut gratiā apđ alios: que sapiens ex sua cōtēplatione nō acquirit nisi forte per accidens: inquātū veritatē contemplatiuā alijs enuntiat: quod pertinet ad exteriorem actionem. H

C Videt̃ etiaz in ocio felicitas ipsa cōsistere. Negocia nāqz suscipimus vt ociū habeam⁹: & bellū gerimus vt in pace degam⁹. Opōnes igit̃ actiuaꝝ vtutū ciuilibus aut bellicis in rebus versant̃. Actiones aūt que in his fiunt negociose sunt. Atqz bellice qdez & oīno. Nemo

I nāqȝ bellū expetit gerere gerendi grā belli:neqȝ bellū
ob bellū parat:videbit enī crudelis qdā ꝛ sanguino-
lentus penitus esset:si faciet amicos hostes:vt pugne
cedesqȝ fiant. At ꝛ ipsius ciuilis negociosa est:ꝛ pter
ipsaȝ administratione potestates cōparātis atqȝ ho-
nores:aut felicitatē sibiipsi ꝛ ciuibus:que qdē diuersa
est a ciuili quā querim⁹ vt diuersaȝ. Si igit ciuiles qdē
ꝛ bellice actiones ceteris actib⁹ q̄ vtutibus ꝓficiscun
tur pulchritudine:magnitudineqȝ precellūt:he vo ne
gociose sunt:atqȝ aliquē finē affectāt ꝛ nō pp seipsas
sunt expetibiles:mentis aūt opatio ꝛ studio antecellit
cū cōtēplatiua sit:ꝛ preter seipsaȝ nullū affectare peni-
tus finē:habereqȝ voluptatē ꝓpriā:que qdē opōneȝ
K ipsaȝ exauget. Sufficientia insup:ociū:defatigationis
vacuitas vt humana ꝛ q̄cūqȝ alia viro tribuunt bea-
to per hanc operationē illi inesse vident:perfecta feli-
citas hois fuerit hec ꝓfecto sumpta longitudine vite
perfecta. Nihil enī felicitatis est imperfectum.
¶ Videturqȝ felicitas in vacatione esse:nō vaca
mus enī vt vacem⁹:ꝛ bellamus vt pacē duca-
mus. ¶ Practicarū qdē vtutuȝ in politicis ꝛ
bellicis opōnes:que aūt circa h actiōes vnr nō
vacātes esse:bellice qdē ꝛ pfecte:nullus enī eli
git bellare eius qd est bellare grā:neqȝ prepara
re bellū:vr vtiqȝ oīno violentus occisor qs esse
si amicos oppugnatores qdē faceret vt pugne
L ꝛ occisiones fierent. Est aūt ꝛ que politici non
vacans:ꝛ pter ipsuȝ ciuiliter cōuersari acqrens
potētatus ꝛ honores:vel magis ꝛ felicitatē ipsi
ꝛ ciuib⁹ alterā existentē a politica quā ꝛ queri-
mus manifestū vt alterā existētē. Si vtiqȝ eas
qdeȝ que fm vtutes actiones politice ꝛ bellice
pulchritudine ꝛ magnitudie pcellunt habeant
nō vacantes:ꝛ finē aliquē appetunt ꝛ nō pp se-
ipsas sunt eligibiles. Intellect⁹ aūt opō studio
differre vr speculatiua existens:ꝛ preter ipsam
nullū appetere finē. Habereqȝ delectationē per-
fectā ꝓpriā:hec aūt coauget opōnē:ꝛ per se suf
M ficiens vtiqȝ ꝛ vacatiuū ꝛ illaboriosum ꝛ hu-
manū:ꝛ quecūqȝ alia beato attribuunt fȝ hanc
opationē apparent entia. pfecta igit felicitas h
vtiqȝ erit hois accipiēs lōgitudinē vite pfectā:
nihil.n. iperfectū est eorum que felicitatis.
¶ Hec est sexta pticula scde ptis:in qua ponit sexta ratio
ꝓbans q pfecta felicitas est speculatio veritatis. ꝛ ptinet
hec pticula duas ptes. In pma ponit rōnē. 6. ꝛ simul cum
hoc ɔcludit ɔclōnē pncipalē. In 2ª ibi[Talis aūt.] ostēdit
qualis vita speculatiua in q̄ ɔsistit felicitas se hȝ ad hoies.
In pma pte itēdit talē rōnē:felicitas pfecta ɔsistit in ope-
ratione vtutis:vt supi⁹ declaratū est:ꝛ nō cōsistit in opōne
practica vtutis. Nō enī ɔsistit in aliqua operatione virtu-
tū moraliū. igit cōsistit in opōne speculatiua vtutis:ꝛ illa
opatio est speculatio veritatis. igit felicitas pfecta est spe-
culatio veritatis. Qz aūt felicitas pfecta nō cōsistat in ope
ratione virtutis practice. pbat:qz pfecta felicitas ɔsistit in
quadā vacatione:sȝ nulla opatio vtutis practice cōsistit in
vacatione. igit felicitas pfecta non ɔsistit in aliqua opōne N
vtutis practice. Antecedēs hui⁹ rōnis pbat phs pbando
vtrāqȝ exponētē antecedētis. Primo enī pbat q felicitas
pfecta ɔsistit in vacatiōe:ꝛ deinde q nulla opō vtutis pra
ctice ɔsistit in vacatione. ¶ Ad cuius euidentiā est sciēdū
q vacare/vt hic sumit est idē qd qescere sub fine vltimo.
Dr enī aliqs vacare cū pueniret ad finē vltimū:ita q non
restat ei aliqd agēdū:ꝛ iō subdit phs. d. q[nō vacam⁹.]
idest opando laboram⁹.] vt vacemus.] idest qescamus in
fine vltimo. vn per nō vacare intelligit laborare:ꝛ p vaca
re intelligit qescere in fine:vltra quē nō restet aliqd agen
dū. Et ex hoc apparet q pfecta felicitas ɔsistit in vacatio-
ne:qz exquo felicitas pfecta est finis vltimus hois:opȝ q
vltra felicitatē pfectā nihil sit vltra querēdū:nec vlterius
ꝓpter aliqd aliud laborādū:ꝛ ita felicitas cōsistit in vaca
tionē:hoc est in quiete opposita oī opōni aut motui ordia-
to ad vlteriorē finē. Ille enī opōnes que sunt ad vlteriorē
finē nō ɔsistunt in vacatione:qz non querunt pp se:sed pp
vlteriorē finē. vbi grā. actus bellādi nō querit pp se:sȝ pp
pacē optatā. Nos enim bellamus vt pacem ducamus:hoc
est vt ad pacē optatā perueniam⁹:ꝛ ita bellare non est pp
bellare:sȝ ꝓpter pacē:ꝛ felicitas pfecta nō est pp seipsaȝ:
iō felicitas pfecta cōsistit in quadā vacatione:ꝛ sic pȝ vna
pars aūtis.[Practicaꝝ qdē igit.] Et alia pars anteceden-
tis declarat. s. q nulla opatio vtutis practice ɔsistit in va-
catione. Et hoc pbat per hoc:qz pncipales opōnes vtutuȝ
practicaꝝ sunt opōnes politice que sunt ordinate ad pcu
randū ꝛ augmētandū bonū cōe:qd est diuinissimū:ꝛ ope-
rationes bellice que ordinant ad defendēdū bonū publi-
cuȝ ɔtra hostes. Nūc aūt iste opōnes que sunt pncipalissi-
me inter opōnes practicas nō cōsistūt in vacatione. igitur
a multo fortiori:nulla opatio vtutis practice cōsistit in va
P catione. Qz aūt pdicte opōnes nō cōsistant in vacatione:
pbat per hoc:qz nulla illaꝝ operationū est finis vltimus:
sed quelibet illaꝝ ordinat ad finē vltimū:ꝛ solū opatio q̄
est finis vltimus ɔsistit in vacatione. Et q nulla illaꝝ ope-
rationū sit finis vltimus pȝ. nā opatio bellica non est finis
vltimus. Nullus. n. eligit bellare gratia illius qd est bella-
re:neqȝ eligit aliqs preparare bellū vt cōgregare exercitū
gratia illius qd est bellare. Si enī aliqs cōstitueret finem
suū in bellis gerendis sequeret q esset violentus occisor:
intātū etiā q de amicis suis faceret expugnatores ad h q
posset pugnare ꝛ occidere:qd nō vr cōueniēs. Et sic pȝ q
opō bellica nō cōsistit in vacatione:qz nō est pp se sed pp
aliū finē. Idē pȝ in aliis actionib⁹ politicis que ordinant
ad pcurandū ꝛ augmētandū bonū cōe. s. q hǝ opōnes nō
cōsistūt in vacatione:qz p hǝ opōnes preter ipsaȝ cōuersa
tionē ciuilē intendit hō acqrere aliqd aliud:puta potētat⁹
Q honores ꝛ filia:ꝛ ita hǝ opōnes nō cōsistunt in vacatione:
cū hǝ opōnes nō habeāt rōnē finis vltimi:ꝛ cū in his non
vt sit finis vltimus magis decens est q p talē cōuersatio-
nē aliqs velit acqrere sibiipsi:ꝛ etiā ciuib⁹ felicitatē:ita q
hǝ felicitas per quā itēdit aliqs sibi acqrere vitā politicā:
sit altera ab ipsa politica vita. Hoc aūt est felicitas specu-
latiua ad quā tota vita politica vr ordinata:dū per pacem
que p ordiationē vite politice statuit ꝛ ɔseruat dat hoib⁹
facultas cōtēplandi veritatē. Cū igit inter oēs opōnes vir
tutū moraliū excellant politice ꝛ bellice:tā pulchritudine:
qz sunt magis honorabiles:q̄ȝ etiam magnitudine:qz sunt
grā boni cōis qd est maximū bonū:sed hǝ opōnes nō hnt
in seipsis vacationē:sed fiunt pp appetitum vltimi finis:ꝛ
nō sunt eligibiles ꝓpter seipsas:non erit in operationibus
virtutum moralium perfecta felicitas:sed operatio intel-
lectus speculatiui. s. ipsa speculatio veritatis videtur dif-
ferre ab ipsis operationibus practicis fm rationeȝ studij:

A quia homo vacat operationi speculatiue propter seipsam ꝛ nō ꝑꝑ aliū finē: ꝛ huiꝰ opō speculatiua hꝫ ꝑpriā delectationē ex ipsa ꝓcedētē que auget eā. Sic igiꝭ pꝫ ꝙ ſꝫ opōnē speculatiuā oīa iexistūt hoi quecūqꝫ solēt attribui beato. s. ꝙ sit ꝑ se sufficiēs ꝛ ꝙ vacet ꝛ ꝙ non laboret: ꝛ hoc dico quātū est possibile hoi mortalē vitā agenti in qua vita nō possunt huiꝰ ꝑfecte existere: ꝛ sic in contēplatione intellectus ꝯsistit ꝑfecta felicitas dūmodo assit diuturnitas vite: que qdē reqriꝭ ad bene esse felicitatis ſꝫ ꝙ oportet nihil eorū que ꝑtinent ad felicitatē esse in perfectū. ℭ Notanda sunt hic duo: primū est ꝙ vacatio de qua loquitur hic ꝑhs: est quedā reqes. sed reqes est duplex: quedaꝫ est gratia opationū. s. ad cōsequēdū finē: qꝛ eni hō nō pōt cōtinue operari: ideo indiget requie: vt melius possit postea opari: ꝛ de hac reqe loqtur ꝑhs in primo caplo huius tractatus vbi dicit ꝙ ipotētes ꝯtinue laborare indigēt reqe: ꝛ hec reqes est ordinata ad opōnē: sicut ad finē ꝓpriuꝫ. Alia est requies ꝗ̄ est in fine ad quē ordinaꝭ opatio: ꝛ hec reqes. s. in fine diciꝭ h̄ esse vacatio. ℭ Scdō est itelligēdū ꝙ vacatio est duplex: quedā que est sollicitudo ꝛ intentio circa aliqd opandū: ꝛ talis vacatio est cū labore: ꝛ de tali vacatione loqꝭ ꝑhs in pͦ caͦ huiꝰ tractatꝰ vbi dicit ꝙ aliq vacāt ludis iocosis: h̄ ē itēdūt iocosis talibꝰ: qd nō ꝑt sine aliq̄ labore eē: ꝛ sic dī coiter ꝙ ille q apponit itētionē suā circa aliq̄ ꝙ ipse talibꝰ vacat. i. talibꝰ intendit. Alia est vacatio: que cōsistit in quiete in fine vltimo vltra quā nō restat aliqd agēdum: ꝛ hec vacatio est sine labore ꝛ sine sollicitudine: ꝛ de hac vacatione loquitur h̄ ꝑhs.

Nōn^m p^m Duplex ē reqes. (margin)

B (margin)

Nōn^m 2^m Vacatio duplex. (margin)

ℭ Talis autē vita superat hoīs naturā. Non enīꝫ hoc ipso quo hō est: ita viuet: ſꝫ quo est qd in ipso diuinū. Quātū igiꝭ hoc ab ipso cōposito differt: tātū ꝛ huius operatio distat ab ea: que a virtute alia ꝓficiscitur. Si mens diuinū ad ipsuꝫ hominē est: ꝛ vita que ab hac manat diuina est respectu ipsius vite humane. Oportet autē nō quemadmodū monent qdā humana nos sapere cū simus hoies: aut mortalia cū sumꝰ mortales: sed quoad fieri pōt immortales nosipsos facere. Cunctaqꝫ efficere: vt ea vita viuamus: que ab eo manat: quod est eoꝝ que in nobis insunt ꝑstabilissimū. Nā tā etsi paruū est mole: vi tn̄ ꝛ ꝑcio multū oībus antecellit. Videbiꝭ aūt ꝛ vnusquisqꝫ hoc esse si quidē precipuuꝫ est ꝛ melius. Absurdū igiꝭ esset si nō suā ſꝫ alicuius alterius expeteret vitā. Id isuper qꝺ dictū est antea nūc etiam accōmodabitur. Quod est. n. natura vnicuiqꝫ propriū id optimū vnicuiqꝫ ꝛ iucundissimū est. Et homini igiꝭ ea vita que ab ipsa ꝓficisciꝭ mēte si qdē maxime hoc est homo. Hec ergo est ꝛ felicissima vita.

C (margin)

D (margin)

ℭ Talis aūt melior erit vita ad humanā vitam. Nō. n. quo hō est ita viuet: ſꝫ quo diuinū qddā in ipso existit. Quantū aūt differt h̄ a cōposito tantū ꝛ hec opō ab illa que est ſꝫ ꝟtutē. si itaqꝫ diuinū est itellectus ad hoiem ꝛ vita que est ſꝫ illū ad ſꝫ hoieꝫ vitā. ℭ Opꝫ aūt nō ſꝫ suadentes humana sapere hoieꝫ entem: neqꝫ mortalia mortalē: ſꝫ inquātū cōtingit imortalē facere: ꝛ diuina. facere ad viuere ſꝫ optimū eoꝝ que in ipō. Si eni ꝛ mole paruus est potētia ꝛ ꝑciositate multū magis oībus ꝛ superexcellit. ℭ Videbiꝭ aūt ꝛ vnūqdqꝫ eē h̄: siqdē ꝑncipale melius. Incōueniēs ꝗ fiet vtiqꝫ si nō suiipiꝰ vitā eligat: sed alicuius alteriꝰ: qd ꝛ dcm̄ prius nūc ꝓpriū congruit ꝛ vnicuiqꝫ nā optimū ꝛ delectabilissimū ē vnicuiqꝫ: ꝛ hoi vtiqꝫ ꝗ̄ ſꝫ itellectū vita: siquidē maxime h̄ hō. Iste ergo felicissimus.

E (margin)

ℭ Hec est secūda pars huius particule: in qua ꝑhs ostendit qualiter vita speculatiua in qua cōsistit felicitas se habet ad hominem: ꝛ primo ostēdit hoc. scdo excludit circa hoc vnū errorē. ℭ Primo igitur ostēdit ꝙ vita speculatiua que vacat cōtēplationi vitatis est melior ꝗ̄ vita que est ſm hoieꝫ: ꝛ hec est ꝯclo. 27. que ꝓbaꝭ sic. Vita que est ſm hoiem est vita qua hō viuit ſm ꝙ est cōpositus ex diuersis vt ex corpe ꝛ itellectu ꝛ viribus sensitiuis: sed vita cōtēplatiua qua hō vacat cōtemplationi veritatis non est vita qua hō viuit ſm ꝙ est cōpositꝰ ex diuersis vt ex corpore ꝛ aīa: ſꝫ est vita melior: ergo vita speculatiua qua hō vacat ꝯtēplationi veritatis est melior ꝗ̄ vita que est ſꝫ hominē. Maior pꝫ qꝛ hō ſm ꝙ hō est cōpositus ex corpe ꝛ aīa. igiꝭ vita que est ſm hoiem est vita qua hō viuit ſm ꝙ est cōpositus ex corpe ꝛ aīa. ꝛ minor pꝫ ꝗ̄tū ad vtrāqꝫ sui ꝑtē. Prima pars minoris. s. ꝙ vita speculatiua qua hō vacat cōtēplationi veritatis nō est vita qua hō viuit ſꝫ ꝙ est cōpositus ex corpe ꝛ aīa: quia illa vita qua hō vacat cōtēplationi est vita que cōpetit hoi: ꝛ est vita hoīs ſm aliqd diuinū in ipso. s. ſm ꝙ ꝑ intellectū participat diuinā silitudinē: vnde quātū intellectus differt a cōposito ex aīa ꝛ corpore tātū differt opatio speculatiua ab opatione que fit ſꝫ virtutē moralē que est circa humana: ꝛ est ꝓpria hoīs ſm ꝙ est hō: ꝛ ita pꝫ pͥma pars minoris. Et scda ps minoris. s. ꝙ vita speculatiua que ꝯsistit in cōtēplatione veritatis est melior ꝗ̄ vita hoīs ſm ꝙ est compositus ex diuersis. s. ex corpe ꝛ aīa: pꝫ per hoc ꝙ vita que est ſm aliqd diuinū in hoie est melior ꝗ̄ vita ꝗ̄ est cōpositi ꝛ mortalis ſꝫ ꝙ huiꝰ: sed illa vita speculatiua cōpetit homini ſm aliqd diuinuꝫ in eo. s. ſm intellectū qui est quoddā diuinū: ꝛ vita hoīs ſꝫ ꝙ homo cōpetit sibi ſm ꝙ est cōpositus ꝛ mortalis: ideo ꝛc̄. ℭ Intelligendū est ꝙ qꝛ homo est compositꝰ ex corpore ꝛ anima habens naturā sensitiuaꝫ ꝛ intellectiuam vita ꝓpria cōmensurata homini in hoc consistit ꝙ homo ſm rationē ordinet opationes sensitiuas ꝛ corpales: ꝛ ita operationes ſm virtutes morales sunt operationes hominis ſꝫ ꝙ homo: opationes eni corporales ꝛ sensitiue que nō sunt ordinate ſm rationeꝫ sunt magis operatiōes aīales ꝗ̄ humane seu hoīs ſm ꝙ homo: sed operatio speculatiua vacans soli cōtēplationi veritatis videꝭ esse operatio substātiarū separatarū in qbus inueniꝭ sola natura intellectiua. [Oportet aūt non ſm suadētes.] Excludit errorē quorundaꝫ qui suadebāt ꝙ homo debet intendere ad sapienduꝫ humana ꝛ mortalia: cum ipse homo mortalis sit: ꝛ non dꝫ intēdere ad sapiēdū imortalia ꝛ separata a materia: ꝛ hec fuit opinio Esiodi: vt patet ex pͥo metaphysice. Sꝫ istud dictum Esiodi est falsum: ſm ꝙ declarat hic ꝑhs: cū eni in hoie sit aliqd imortale. s. intellectus q est optimus eorū que sunt in hoie: debet homo intēdere ad viuēdū ſm vitā intellectus: qui quāuis nō sit magnus mole. i. quātitate: est tamē magnus ꝑciositate: nā quātitate virtutis ꝛ ꝑciositate excedit oīa que sunt in homine: vnde intellectꝰ in suis operationibus superioribus cōiungiꝭ ꝛ inferioribus principatur: ꝛ ita itellectus videꝭ eē totus homo. Vnūquodqꝫ eni maxime dicitur esse illud qd est principalissimū in eo vt dictū est supra in. 9. huius: qꝛ oīa alia ꝗ̄si sunt instrumēta illius: ꝛ sic dum homo viuit ſm operationē intellectus viuit ſm vitā maxime sibi ꝓpriā. [Videbitur aūt ꝛ vnūqdqꝫ.] Et ꝑ hoc ꝓbat ꝑhs ꝙ hō dꝫ eligere viuere ſꝫ opō-

27ª conclusio huiꝰ x. li. (margin)

F (margin)

G (margin)

Notandū (margin)

H (margin)

I 28ª cõclo huius decimi libri. nẽ speculatiuã intellectus.s.speculãdo ⁊ ɔtẽplãdo substantias separatas a mã: ⁊ hec est ɔclo.28.huius libri: que ꝓbatur sic. Hõ dꝫ eligere viuere ſm ꝓpriã opõnẽ ipsius hoĩs: sed opõ ꝓpria hoĩs est opõ speculatiua intellectus: q2 intellectus speculatꝰ diuina ⁊ separata a mã: igitur hõ dꝫ eligere viuere ſm opõnẽ speculatiuã itellectus. Maior videt̃ eẽ manifesta ꝑ hoc ꝙ inconueniẽs vĩ eẽ ꝙ aliqs eligat viuere nõ ſm vitã ꝓpriã suiipsius sed ſm vitã alterius. Et minor declarat̃ ꝑ hoc ꝙ vita speculatiua que est ſm intellectũ est ꝓpria homini: qd̃ pꝫ: q2 illud qd̃ cõuenit alicui ſm optimũ qd̃ est in eo est maxĩe ꝓpriũ sibi: sed vita speculatiua que est ſꝫ intellectũ cõpetit hoĩ ſꝫ optimũ qd̃ est ĩ eo.s.ſm intellectũ vñ optimũ in vnoquoqꝫ vĩ ꝓpriũ illius: ⁊ q2 vita speculatiua que est in cõtẽplatione diuinoꝝ ⁊ ꝑfe-

K ctissimoꝝ est ꝓpria hoĩ vt ꝓbatũ est: ideo talis vita est homini delectabilissima: ꝓpria enĩ opõ vniuscuiusqꝫ est sibi delectabilissima: ⁊ sic patet ꝙ vita speculatiua que est ſm

Dubium. intellectũ est homini ꝓpria ⁊ delectabilissima: ⁊ ꝑ ɔsequẽs viuẽs ſꝫ itellectũ est felicissimus. ¶ Dubitat̃ hic: q2 superius ĩmediate dictũ est ꝙ vita speculatiua que vacat cõtẽplationi veritatis nõ est vita ſꝫ hominẽ sed est melior q̃ vita que est ſm hoĩem: ⁊ hic dĩ ꝙ vita speculatiua que est in cõtẽplatiõe veritatis est ſm hoĩeꝫ ⁊ maxĩe ꝓpria hoĩ: ⁊

Solutio. Aliqd ꝓpriũ aliqd hoĩ dupl̃r. ista videnẗ repugnare. Dicẽdũ ꝙ aliqd põt dici ꝓpriũ hoĩ dupliciter: vno mõ dicit̃ illd̃ ꝓpriũ hoĩ qd̃ cõpetit ei rõne totius cõiuncti.s.ſꝫ ꝙ est hõ cõpositus ex corpore ⁊ aĩa: ⁊ sic loquit̃ Phs in parte precedẽte. Alio mõ dicit̃ illud ꝓpriũ hoĩ qd̃ ɔuenit hoĩ ſꝫ illud qd̃ est principalissimũ ⁊ ꝑ-

Questio. Rñũo. fectissimũ in hoĩe: ⁊ isto mõ vita speculatiua est ꝓpria hoĩ. ¶ Et si q̃rat̃ que est ꝓpria opatio hoĩs ſꝫ ꝙ hõ. Rñdẽdũ est distinguẽdo istã ex eo ꝙ põt fieri reduplicatio rõne to-

L tius cõpositi vel rõne forme ꝑncipalissime que est in hoĩe. si fiat reduplicatio pᵒ mõ: sic opõnes ṽtutuꝫ moraliũ sunt operatiões hoĩs ſm ꝙ hõ. si võ fiat reduplicatio rõne forme principalis: sic est dicendum ꝙ operatio contemplatiua est propria operatio hominis ſm ꝙ homo.

Capitulum tertium tractatus secũdi de felicitate politica que cõsistit in opõnibus prudẽtie ⁊ moraliũ virtutũ ⁊ de opõne felicitatis speculatiue ⁊ felicitatis politice ad inuicẽ.

P ꝙ operatiões ṽtutũ moraliũ ⁊ prudẽtie sunt cõpositi.s.hoĩs ſm ꝙ hõ: ⁊ ꝙ felicitas speculatiua que est ꝑncipaliter ipsius intellectus est potior q̃ felicitas actiua: ⁊ in quo pricipalius opõ virtutũ existit: vtruꝫ in electione interiori vel opõne exteriori: ⁊ ꝙ ꝑfecta felicitas est opõ speculatiua optimorũ: ⁊ ꝙ opus est felici ĩquãtũ ipse est hõ bonis exteriorib⁹ sine qbus nõ põt speculari. sꝫ bonis exterioribus multis ⁊ magnis nõ indiget sꝫ moderatis cũ qbus põt qs itaṽtuose

M agere vt cũ superabũdãtibus: ⁊ ꝙ dicẽtes cũ diuitijs moderatis hoĩeꝫ posse bñ agere ⁊ feliciter viuere: tũc sunt credibiles cũ sermones coꝝ nõ dissonãt a factis: postea ꝙ ſꝫ ĩtellectũ viuens ⁊ deũ curãs est deo amãtissimus ꝑꝑ hoc ꝙ intellectus est cognatissim⁹ deo: ⁊ ꝙ deus rebenefíciat ⁊ diligit curãtes ⁊ diligẽtes sibi cognatũ: ⁊ oĩa ꝑdicta insũt felici: ⁊ maxime insunt sapienti: vnde ⁊ sapiens est felicissimus ⁊ deo amantissimus.

¶ Secũdo ãt est ea vita que a ṽtute alia manat. Opõnes.n.q̃ ab hac ꝓdeũt hũane sũt. Nã iusta ⁊ fortia ⁊c̃. que a virtutibus ꝓficiscuntur inter nosipsos agimus in cõmertijs ⁊ necessitatibus atqꝫ actibus cõib⁹: ⁊ itẽ affectibus vnicuiqꝫ seruantes decorum. Hec aũt oĩa cõstat eẽ humana. Nonnulla autẽ ⁊ a corpe ꝓuenire videnẗ: ⁊ multũ virtus morũ cũ affectibus iuncta est. Cõiũcta est etiã ⁊ prudẽtia moris virtuti: ⁊ hec prudẽ-

tie: si principia qdẽ prudẽtie a virtutibus ipsis emergant. Rectũ võ moris virtutũ a prudẽtia manat: cũ ãt he sese sic habeãt vt a se mutuo pendeant: sintqꝫ cõiũcte affectibus circa ipsum compositum fuerint. N

Ecundo autẽ que ſm aliã virtutẽ. Sm ipsam enim opationes humane: iusta enĩꝫ ⁊ fortia ⁊ alia que ſꝫ virtutes ad inuicẽ agimus in cõmutatiõibus ⁊ necessitatibus ⁊ actionibus oĩmodis ⁊ in passionibus: qd̃ decet vnicuiqꝫ cõseruãtes. hec aũt eẽ videnẗ oĩa humana. Quedã horũ autẽ ⁊ accidere a corpore videt̃ ⁊ multum coappropriari passionibus moris virtus. ¶ Cõiugata est enĩ prudẽtia moris ṽtuti: ⁊ h prudentie. si qdẽ prudentie qdẽ principia ſm morales sunt virtutes. Rectũ ãt moraliũ ſꝫ prudẽtiã. ¶ Copulate ãt ⁊ he passionibus circa compositũ vtiqꝫ erunt. Capꝫ 3ᵐ sc̃di trac. x. li. ethi. pᵒ pa.c. O

Istud tertiũ caplm secũdi tractat⁹ est de felicitate politica que cõsistit in opõne prudẽtie: ⁊ continet tres partes principales. Tertiũ ca. 2. trac. diᵘ in tres ptes pn.

In pria ondit ꝙ oĩs virtus moralis est circa bona humana: ⁊ ꝙ prudẽtia est circa bona humana: ⁊ ꝙ tam virtus moralis q̃ prudẽtia sunt circa cõpositũ seu ipsius cõpositi. In secũda pte ibi [Cõpositi aũt.] ostẽdit ꝙ felicitas speculatiua est ꝑfectior q̃ felicitas practica. In 3ᵃ pte ibi [Opus aũt erit.] ondit Phs q̃liter perfecte felix se hꝫ ad exteriora: ⁊ q̃tũ ad inferiora: ⁊ ẽt quãtũ ad supiora. In pᵃ pte ꝑ narrat ꝙ opõnes virtutũ moraliũ sũt opõnes humane: ⁊ ꝙ prudẽtia ẽ circa bona humana: ⁊ ꝙ taꝫ prudẽtia q̃ virtus moralis sunt circa cõpositũ

P siue cõpositi. Prio narrat ꝙ est q̃dã felicitas secũdaria ſꝫ aliã virtutẽ intellectiuã.s.ſꝫ prudẽtiã q̃ dirigit oẽs virtutes morales: ⁊ ꝙ sicut felicitas speculatiua attribuit̃ sapiẽtie: que cõprehendit sub se oẽs alios habitus speculatiuos tanq̃ ꝑncipalior inter habitus speculatiuos: ita est q̃dã felicitas actiua circa ṽtutes morales q̃ attribuit̃ prudẽtie q̃ est ꝑfectior quacũqꝫ virtute morali. opõnes.n. virtutũ moraliũ sunt opõnes humane: q2 sunt circa res hũanas: opõnes quarũdã virtutũ sunt circa res exteriores que in vsuꝫ hoĩuꝫ veniũt: vt opõnes iustitie ⁊ fortitudinis ⁊ aliarũ virtutũ ſꝫ quas ad inuicẽ agimus in cõmutationibus ⁊ necessitatibus: ſꝫ.n. iustitiã hoĩes sua bona ad inuicẽ cõmutãt: ⁊ ita iustitia est opõ humana circa cõmutatiões ⁊ distributiões reꝝ exterioꝝ: que in vsum hoĩuꝫ veniũt. Quedã ẽt ṽtutes sunt circa necessitates hoĩuꝫ ꝑ q̃s vnus hõ subuenit alteri ĩ sua necessitate: cuiusmodi sũt liberalitas magnanimitas ⁊c̃. Circa ẽt oẽs actiões ⁊ passiões sunt virtutes morales ꝑ q̃s ɔseruat̃ illd̃ qd̃ ɔuenit vnicuiqꝫ: hec aũt oĩa vĩr eẽ humana. Quedã ẽt ṽtutes morales videnẗ ꝑtinere ad corpus ⁊ ad passiones aĩe: multe enĩ virtutũ moraliũ sunt circa passiões aĩe vt fortitudo tẽperãtia mãsuetudo: sicut est manifestũ ex ꝑcedẽtib⁹. Et ꝑ illa q̃ hic dicunẗ intendit Phs proprie ꝙ oĩs virtus moralis est circa bona humana: ⁊ hec est ɔclusio.29. que ꝓbat̃ sic. Oĩs virtus moralis vel est circa bona exteriora q̃ in vsuꝫ hoĩum veniant: vel circa bona humani corporis: vel circa passiones aĩe. ⁊ oĩa ista sunt bona humana. igitur oĩs virtus moralis est circa bona humana. [Cõiugata autẽ.] Probato ꝙ oĩs ṽtus moralis est circa bona humana ostẽdit ꝙ prudentia est circa bona humana: ⁊ hec est ɔclo.30. que ꝓbat̃ sic. Circa eadẽ sunt prudentia ⁊ moralis virtus: sed oĩs virtus moralis est circa bona humana. igit̃ prudẽtia est circa bona humana. 29ᵃ cõclo huiᵘ decimi libri. 30ᵃ cõclo. huius decimi libri.

A minoꝛ huius rōnis pꝫ ex ꝓcedētibus ⁊ maioꝛ declarat̃ sic:
ꝓncipia prudentie accipiunt̃ ſꝫ virtutes morales: fines.n.
virtutū moraliū sunt ꝓncipia prudentie: virtus eni moꝛa
ralis statuit certū finē quē finem prudētia supponit tanꝙ̃
ꝓncipiū ordinans media ꝑ que ad talē finē recte poterit ꝑ
uenire. prudētia eni facit rectā electionē eoꝝ que sunt ad
finē: vnde rectitudo moraliū virtutū accipit̃ ſm prudētiā
que facit electionē rectā: vt dicit Phs.6.huius. Sic igitur
patet ꝙ prudētia ⁊ virtꝰ moralis sūt circa eadē: qꝛ ꝓncipia
prudētie sunt fines moraliū v̄tutū: ⁊ circa ea que sunt ad
fines virtutū negociat̃ prudētia.[Copulate aūt he.]Uiso
ꝙ prudētia ⁊ virtus moralis sunt circa humana bona: con
cludit Phs ꝙ tam virtus moralis ꝙ̃ prudentia sunt circa
31ª cōclō cōpositū: ⁊ hec est ꝯclō.31. que ꝓbat̃ sic. Uirtus moralis ⁊
prudētia sunt copulate passionibus: qꝛ ſm vtrāqꝫ istarum
moderant̃ passiones: sed passiones sunt totius cōpositi ex
B anima ⁊ corpore cū pertineant ad partem sensitiuā: igitur
tam virtus moralis ꝙ̃ prudentia sunt circa compositum.

¶ At cōpositi virtutes humane sunt. Quare ⁊ ea vita
que ab ipsis ꝑficiscit̃ ⁊ felicitas humana est. Mentis
autem est separata Atqꝫ tm̄ de ipsa sit dictū. Exacte
nāqꝫ dicere proposito maius est.

2ª ps.c. ¶ Cōpositi aūt virtutes humane ⁊ vita vtiqꝫ
que ſm has felicitas. que autem intellectus se-
parata. tm̄ enim de ipsa dictuꝫ est certius: dice
re enim maius ꝓposito est.

¶ Hec est scḋa pars principalis huius capli in q̄ Phs pro
bat ꝙ felicitas speculatiua ē ꝑfectioꝛ ꝙ̃ felicitas practica
⁊ cōtinet.5.particulas. In prima cōcludit ex predictis ꝙ fe
licitas que est ſm prudentiā ⁊ virtutes morales sunt com
positi. deinde ꝓbat ꝑ quatuoꝛ rōnes que in quatuoꝛ parti
C culis ꝯtinent̃ ꝙ felicitas speculatiua est potioꝛ ꝙ̃ felicitas
practica. in prima igit̃ ꝑticula ꝓbat ꝙ felicitas que est ſꝫ
prudentiā ⁊ ſꝫ v̄tutes morales est cōpositi.s.hominis ſm
ꝙ est cōpositus ex corpore ⁊ aīa. ⁊ nō est alicuis separati:
32ª cōclō huiꝰ decimi libri. ⁊ hec est ꝯclusio.32. que ꝓbat̃ per hoc ꝙ v̄tus ⁊ operatio
ſm virtutē sunt eiusdē ⁊ circa idēꝫ: sed vita bona seu feli
citas ſm prudētiā ⁊ virtutes morales est operatio earuꝫ.
igit̃ si prudentia ⁊ virtus moralis sint cōpositi oportet ꝙ
vita ⁊ felicitas ſm has sint cōpositi: vnde vita que est ſm
prudētiā ⁊ virtutē moralē est ꝓprie vita humana: ⁊ felici
tas speculatiua que est ꝓpria intellectus, est separata ⁊ di
uina: nec spectat ad ꝓpositū p̄ls de itellectu dicere. ¶ De
inde ꝓbat ꝙ felicitas speculatiua ē ꝑfectioꝛ ⁊ potioꝛ ꝙ̃ feli
citas actiua que est ſm prudētiā ⁊ morales virtutes: ⁊ hec
33ª cōclō huius decimi libri. est cōclusio.33. huiꝰ libri quā quadrupliciter ꝓbat. Secūda
rō ibi[Uidebitur aūt vtiqꝫ.] Tertia ibi[Perfecta aūt fe
licitas.] Quarta ibi[Signū aūt nō.] In prima igit̃ parti
D cula probat̃ ꝯclusio sic. Illud qḋ est separati ⁊ diuini est ꝑfe
ctius ⁊ potius ꝙ̃ illud qḋ est cōpositi ſm ꝙ est cōpositum.
Sed felicitas speculatiua est separati ⁊ diuini.s.ipsius in
tellectus speculatiui qui solus inter humana est separatus
ſm operationē ⁊ separabilis a corpore ſm esse: ⁊ ꝑ intelle
ctū assimilamur deo ⁊ diuis: ⁊ felicitas actiua q̄ est ſꝫ pru
dētiā ⁊ v̄tutes morales ē ipsiꝰ cōpositi.s.hoīs ſꝫ ꝙ hō vt ꝓ
batuꝫ est. igit̃ felicitas speculatiua est potioꝛ ꝙ̃ actiua.

¶ Uidebit̃ aūt ⁊ externa affluentia per parū aut minꝰ
indigere ꝙ̃ moralis. Opus est eni vtrisqꝫ necessarijs
rebus. Atqꝫ sit eque: ꝙ̃ꝙ̃ circa corpus ⁊ res tales ci
uilis hō magis elaborat: parua.n.dr̄ia fuerit. In opō
nibus aūt nō mediocriter different. Eteniꝫ liberali q
dem ad liberalitatis operationes exercendas: ⁊ iusto
ad retributiones pecunijs opus erit. E

¶ Uidebit̃ aūt vtiqꝫ ⁊ exterioꝛi largitiōe i parū
vl' minꝰ indigere ꝙ̃ moralis: necessarijs q̄dē.n.
ambobꝰ opus ex eq̄li fit: ⁊ si magis laboꝛat cir
ca corpꝰ politicus ⁊ q̄cūqꝫ talia. Parū vtiqꝫ
q̄dē differt: ad opōes aūt multū differt. liberali
q̄dem enim opus erit pecunijs ad agere libera
lia: ⁊ iusto vtiqꝫ ad redditiones.

¶ Hec est secunda particula prime partis continens duas
partes. In prima ponitur rō. In secunda ibi[Uoluntates
aūt.] remouet̃ dubiū. Primo igit̃ ponitur rō secūda que
talis est. Illa opatio que minus idiget bonis exterioribꝰ
est ꝑfectioꝛ ⁊ potioꝛ ꝙ̃ illa que magis indiget eis: sed felici
tas speculatiua est operatio que minus indiget bonis ex
terioꝛibus ꝙ̃ felicitas actiua: igit̃ felicitas speculatiua est F
perfectioꝛ ⁊ melioꝛ ꝙ̃ felicitas actiua. Maioꝛ videtur es
se manifesta: qꝛ opatio que minus indiget bonis exterio
ribus est magis de se sufficiēs: ꝙ̃ illa que magis idiget ⁊ ꝑ
ꝯsequēs est ꝑfectioꝛ ⁊ potioꝛ. Et minoꝛ declarat̃ in littera
declarādo ꝙ felix speculatiuus minus indiget bonis ex
terioꝛibꝰ ꝙ̃ felix felicitate practica: certū est eni ꝙ vterqꝫ
taꝫ felix speculatiuus ꝙ̃ felix practicus indiget bonis ex
terioꝛibꝰ requisitis ad necessaria vite: vterqꝫ eni indiget
cibo ⁊ potu ⁊ sic de similibus: vterqꝫ nāqꝫ indiget exterio
ri largitione.i. vterqꝫ idiget ꝙ largiant̃ ei exterioꝛa bona:
nec est aliq̄ differentia aut parua quantū ad h̄: ꝙ̃uis circa
corpus politicus magis laboret ꝙ̃ speculatiuꝰ: exterioꝛes
eniꝫ actiones agunt̃ per corpus: nec ꝙ̃tū ad hoc est differē
tia q̄n vterqꝫ indigeat eq̄liter necessarijs: sꝫ ꝙ̃tuꝫ ad opō
nes v̄tutū magna est dr̄ia: v̄tuosus eni ⁊ felix practicꝰ mul
tis indiget ad suas opationes q̄bus nō indiget speculatiuꝰ
felix: nā liberalis indiget pecunijs ad agēdū liberaliter.s. G
ad dandū q̄bus opꝫ ⁊ q̄ñ opꝫ: ⁊ sic de alijs circunstantijs:
⁊ iustus ſm iustitiā distributiuā indiget pecunijs ad distri
buēdum ſm dignitateꝫ ⁊ ſm ꝙ est iustum: sed felix felici
tate speculatiua ſm ꝙ talis nō idiget huiꝰ bonis ad dan
dū aut alijs distribuēdū sed solū indiget necījs vite.

¶ Uoluntates.n. non sunt manifeste. Simulant aūt ⁊
q non sunt iusti agere iuste velle. Forti autēꝫ opus est
potentia: si agit aliq̄d eoꝝ que a virtute ꝑficiscunt̃: ⁊
ꝑtāte ēt temperāti. Quo nāqꝫ mō aut hic aut cetero
rum q̄sq̄ manifestus erit. Querit̃ aūt vtrū magis pro
prium sit virtutis electio: an ipsi actus: quippe cum in
vtrisqꝫ virtus consistat. Atqꝫ constat in vtrisqꝫ perfe
ctū ipm cōsistere. Ad actus aūt multis indiget: ⁊ quo
maioꝛes pulchrioꝛesqꝫ sunt eo pluribꝰ indiget. At cō
templanti nullis huiuscemodi rebꝰ ad operationē est
opꝰ. Quin ⁊ īpedimēto fere sunt ad cōtēplationē. Sꝫ H
hoc ipso quo hō est atqꝫ cum pluribus viuit expetit
ea agere que a virtute ꝑficiscuntur. Indigebit igitur
talibus ad ea agenda que ad hoīem spectant.

¶ Uolūtates eni ī manifeste. simulāt.n. ⁊ nō iu
sti iuste agere velle. Forti autē potentia siq̄dē
ꝑficit aliq̄d eoꝝ que ſꝫ v̄tutē ⁊ tēperato ꝑtāte:
q̄liter.n. manifestꝰ erit vel iustꝰ vel alioꝝ aliqs.

¶ Queritur autē q̄d est principalius in virtu
te vtruꝫ electio vel actiones: vtpote in amba
bus existente virtute. perfectum vtiqꝫ mani
festum qḋ in ambabus vtiqꝫ erit: ad actiones.

I aũt multis op⁹ eſt: ⁊ quãto vtiq; maiores ſunt ⁊ meliores pluribus. ſpeculanti aũt a nullo talium ad operationẽ neceſſitas. ſed vt cõuenit dicere ⁊ impedimenta ſunt ad ſpeculationẽ: ſm aũt ꝙ homo eſt ⁊ pluribus conuiuit eligit ſm virtutem agere opus. indigebit igitur talibus ad humaniter conuerſari.

℄ Hec eſt 2ª ps ſcḋe pticule ſcḋe ptis in qua remouet dubium tale: opatio virtutis cõſiſtit in velle: operatio enim liberalis eſt velle dare quibus opʒ ⁊ qñ ⁊c. ⁊ opatio iuſti eſt velle reddere vnicuiq; ſm ꝙ eſt dignũ. Sed iſte opationes. ſ. velle dare velle reddere nõ indigent bonis exterioribus: vt pecunijs. igitur non videtur ꝙ prudẽs ⁊ virtuoſus indigeant pecunijs ⁊ alijs bonis exteriorib⁹ niſi quãtũ ad neceſſaria vite. Iſtud remouet phs. d. ꝙ volũtates hominũ nõ ſunt manifeſte ſine opationib⁹ exteriorib⁹: multi enim non ſunt iuſti qui ſimulãt ſe velle iuſte agẽ: ⁊ ſimilr multi ſimulant ſe velle fortiter agere aggrediendo terribilia propter bonum cõmunitatis qui tñ nõ ſunt fortes: ſed ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ de aliquo an ſit fortis aut virtuoſus oportet ꝙ agat aliquod opus exterius. ad hoc enim ꝙ ſit manifeſtuʒ de aliquo ꝙ eſt fortis opʒ ꝙ exerceat exterius aliqđ opus fortitudinis. Silr ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ de aliquo ꝙ ſit temperatus opʒ ꝙ hẽat poteſtateʒ vtendi delectationibus circa quas eſt temperantia: ⁊ ſic de alijs. [Queritᷣ aũt.] Et qꝛ ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ ð aliquo ꝙ ſit virtuoſus requiritᷣ operatio exterior circa materiaʒ virtutis. poteſt eſſe dubium quid eſt pncipalius in virtute morali vtrum electio interior vel opationes exteriores: cũ vtraq; requiratur ad virtutem: ⁊ q̃uis electio ſit principalior vt prius dictũ eſt: tamen manifeſtuʒ eſt ꝙ ad oĩmodaʒ perfectionem virtutis moralis requiritᷣ nõ ſolum electio interior: ſed etiam operatio exterior: ⁊ ad actiones exteriores virtutiʒ opus eſt homini ꝙ hẽat multa: ⁊ tãto plura quãto actiones eius ſunt maiores ⁊ meliores: ſed ille ꝗ vacat ſpeculationi veritatis nullo talium indiget ad ſuam opationem: imo bona exteriora impediunt hominem a ſpeculatione propter ſollicitudinẽ circa ea ⁊ diſtractionẽ animi hominis ne poſſit totaliter ſpeculationi vacare. Si autem hõ ſpeculatiuus indigeat reb⁹ exterioribus: h̃ erit vel quãtũ ad neceſſaria vite vel inquãtũ cõuiuit cũ multis hoib⁹ quos interdũ oportet iuuare: ⁊ inquantũ homo cõtemplatiuus eligit viuere ſm virtuteʒ moralẽ: ⁊ ſic indigebit neceſſarijs ad hũaniter conuerſari: nõ aũt inquantũ ſpeculatiuus eſt.

L

Dubium. ℄ Hic dubitari põt: vtrũ virtus moralis poſſit acquiri ſine operationibus exterioribus. Et videtur ꝙ ſic: quia electio interior eſt principalis ⁊ pcipua operatio virtutis: ſed ex opationibus pncipalibus frequẽter elicitis põt gñari habit⁹ inclinans ad ꝯſimiles opatiões: vnde ex frequẽter velle dare ꝗbus opʒ ⁊ qñ opʒ: ⁊ ſic de alijs circunſtantijs: põt generari habitus inclinãs ad faciliter volenduʒ dare quibus opʒ ⁊c. ⁊ talis habitus eſt virtus: qꝛ inclinat ad opationes virtuoſas. Item ad gñationẽ virtutis nõ requiruntᷣ ea ex ꝗbus multiplicatis nõ magis nec citius generatur virtus aut augetᷣ. qđ pʒ: qꝛ multiplicata cauſa gñatiõis vel augmẽtatiõis citi⁹ ⁊ magis ſequetᷣ gñõ ⁊ augmẽtatio. ſʒ multiplicatis opõnibus exteriorib⁹ nõ magis nec citius gñatᷣ virtus aut augmentatᷣ. igitᷣ opationes exteriores nõ requiruntᷣ ad gñationẽ aut augmẽtationẽ virtutis. Minor probatᷣ per philoſophuʒ 4° huius. qui dicit ꝙ liberalitas nõ cõſiſtit in multitudine datoꝝ: dicit eñi ſic. [Nõ in multitudine datoꝝ illud qđ liberale: ſed in dantis habitu. ſi. in voluntate dantis. igitᷣ propter multiplicitatẽ operatio- M

num exteriorũ nõ citius generatur nec augetᷣ liberalitas. Confirmatᷣ: qꝛ ita liberalis poteſt eẽ paup ſicut diues: qđ nõ cõtingeret ſi ad liberalitatẽ requireretᷣ operatio exterior. Itẽ aliqua eſt virtutis moralis que nõ indiget operatione exteriori: vt apparet de mãſuetudine que nõ videtᷣ indigere aliqua opatione exteriori: ⁊ credo ꝙ ita ſit de aliquibus virtutibus moralibus: que ad ſui gñationẽ vel augmẽtationẽ nõ reqrũt aliquã opõnem exteriorẽ: maxime tñ inter vtutes morales vʒ fortitudo indigẽ opõnibus exterioribus: nec intẽdit phs h̃ dicẽ ꝙ ad vtutẽ moralẽ requiritur opõ exterior: ſed ꝙ ad manifeſtationẽ vtutis moralis reqritᷣ opõ exterior. credo tñ ꝙ melius ⁊ pfectius põt virtus moralis acqri p opões interiores ⁊ exteriores q̃ p opões iteriores tñ. iſta ſunt dicta tñmõ dubitatiue. N

℄ Atq; felicitatẽ pfectã cõtẽplatiuã quãdã opationẽ eẽ hic quoq; fuerit mãifeſtũ. deos. n. maxie beatos eẽ putamus atq; felices. At quos nã actus tribuere illis oportet: iuſtos ne. An ridiculi videbuntᷣ: ſi commutẽt ⁊ depoſita reddant: ⁊ hmõi cetera agãt. At fortes ne ppterea ꝙ formidoloſas res ſuſtinẽt piculaq; ſubeũt honeſtatis ipſius cã. At liberalis. At cui cã dabunt. Abſurduʒ eſt inſup ſi numos etiã habeãt aut aliquod tale. At tẽperantes. At ꝗdnã fuerint. An laus eſt importuna: ſi prauas dijs cupiditates non hẽc dicantur. Ita p oĩa diſcurrenti cuncta que ſunt circa actus parua quedam ⁊ nõ digna dijs imortalibus ſane videntᷣ. At võ viuere ipſos vniuerſi putant. Quare ⁊ operari. Nõ eniʒ oportet illos vt Endymionẽ aiunt dormire. Viuenti igitᷣ ei cui actio: ⁊ moltomagis effectio nõ tribuitᷣ: ꝗdnã aliud preter contẽplationẽ reſtat. Quare dei operatio precellẽs beatitudine contẽplatiua ſine controuerſia fuerit. Et humanarum igitᷣ operationũ ea hõ eſt ſumme felix que illi maxime eſt cognata. O P

℄ Perfecta autẽ felicitas qm̃ ſpeculatiua q̃daʒ eſt opõ ⁊ hinc vtiq; apphebit. deos eñi maxime ſuſpicati ſum⁹ beatos ⁊ felices eſſe: actiões aũt q̃les attribuẽ debite ipſis. vtrum iuſtas: vl' ridiculi apphebũt: cõmutatiões ⁊ depõnes dantes ⁊ quecũq; alia talia. Sʒ fortes ſuſtinentes terribilia ⁊ piclitãtes quoniã bonũ: vel liberales: cui aũt dabunt incõueniens autẽʒ ⁊ ſi erit ipſis numiſma vel aliquid tale. Si aũt tẽperati quidem vtiq; erunt vel oneroſa laus quoniam nõ habent prauas cõcupiſcẽtias: pertranſeũtibus aũt omnia apparebũt vtiq; que circa actiones praua ⁊ idigna deis. ℄ Sʒ tñ ⁊ viuẽ oẽs ſuſpicati ſunt ipſos ⁊ opari ergo nõ opʒ eñi dormire queãdmodũ endimiona viuẽti vtiq; ab agẽ ablato. adhuc aũt magis a facere ꝗd reliquitᷣ p̃ter ſpeculationem. Quare dei opatio beatitudine differens: ſpeculatiua vtiq; erit ⁊ humanaruʒ vtiq; que huic cognatiſſima feliciſſima. Q

℄ Hec eſt tertia pticula ſcḋe partis in qua ponitᷣ tertia rõ pbans cõcluſionẽ que talis eſt. Illa opatio quã deo ⁊ ſubſtantijs ſepatis attribuim⁹ eſt pfectior ⁊ potior q̃ illa quã a deo ⁊ ſubſtãtijs ſepatis remouemus: ſed felicitatẽ ſpeculatiuã vt cõtemplari veritatẽ attribuimus deo ⁊ ſubſtantijs ſepatis

ꝗs ſepatis

A tiis sepatis: ⁊ felicitatē practicā que est ꝑm prudentiaʒ ⁊ E
virtutes morales remouemus a deo. igiť felicitas specula
tiua est pfectior ⁊ potior q̃ felicitas practica. Maior est
manifesta: qꝛ pfectioribus pfectiora attribuim⁹ ⁊ ipfecta
ab eisdeʒ remouemus: ⁊ minor huius rōnis declaratur in
littera: nam diis .i. substātiis separatis attribuimus felici
tatem speculatiuā ⁊ nō attribuimus eis felicitatē practicā
que est ꝑm opationem prudentie ⁊ virtutū moralium: nō
eniʒ possumus substātiis sepatis attribuere opationes iu
stitie que est virtus moralis vt facientes cōmutatiōes: vel
sua bona apud aliquos deponētes: qui enim hui⁹ opatio
nes attribuūt diis deridēdi sunt. Siĉr nō pōt eis attribui
opus fortitudinis .s. sustinere pericula ⁊ aggredi terribilia
ꝓpter bonū cōe: nō eniʒ sustinēt pericula nec aggrediunť
aliqua ī eis terribilia: nec cōpetit eis opus liberalitatis que
B est moralis virtus. Nō enim dant hui⁹ bona circa que est
liberalitas. Nō eniʒ ꝯtingit dicere ꝙ dii ꝯferūt denarios
aliquibus: nō eniʒ est eis numisma vel aliqd taliuʒ: nec dʒ
eis attribui opus tēperantie. nam hui⁹ laus est magis one
rosa deo q̃ grata. Nō eniʒ est laudabile deo ꝙ nō hʒ con
cupiscentias prauas: qꝛ nō est natis habere tales concupi
scentias. Sic igiť transeundo per opera oīum virtutū ap
paret ꝙ oīa sunt indigna diis .i. substantiis superioribus: ⁊
sic apparet vna pars minoris .s. ꝙ oēm operationē virtu
tis moralis: ⁊ per ꝯñs felicitatē practicam remouemus a
substantiis separatis. [Sed tñ ⁊ viuere.] Et alia pars mi
noris .s. ꝙ felicitateʒ speculatiuaʒ tribuimus substātiis se
paratis patet: qꝛ oēs opinanť ⁊ nos opinamur ꝙ substan
tie separate viuant: ⁊ per cōsequens operenť. Nō enim cō
tingit eis ꝙ nihil operentur: sicut dormiētes: sicut diciť de
C quodam philosopho qui diu vixit dormiens: nec contingit
attribuere substantiis separatis operationes artium. Nul
la enim alia operatio restat deo tribuēda ⁊ substantiis se
paratis nisi speculari. vnde ex quo nulla operatio virtutis
moralis contingit deo nec aliqua operatio artis: sequitur
ꝙ deo ⁊ substātiis separatis tribuēda est operatio que est
speculari: ⁊ tūc posset hic tertia ratio breuiter formari sic.
Inter opationes humanas illa est felicissima ⁊ perfectissi
ma que est simillima diuine speculationi. Et hec est felici
tas speculatiua ⁊ nō practica. igitur ⁊c̄.

¶ Signuʒ est huius ⁊ aialia cetera felicitatis expertia
esse: tali penitus opatione priuata. Nā diis qdeʒ tota
est vita beata: talē habētib⁹ operationē: hoibus aūt
quo ad ipsos talis operationis q̄daʒ inest similitudo.
At aialiū ceteroꝝ nullū ꝓrsus est felix: qppe cū nulla
ex ꝑte particeps sit cōtēplationis. Quousqʒ igiť cōtē
platio sese extendit: eousqʒ sese extēdit ⁊ felicitas ipsa:
D ⁊ qbus cōtemplatio magis inest: iis ⁊ felicitas magis
inest: nō per accidēs qdem: sed per ipsaʒ vtiqʒ ꝯtēpla
tionē: hec eniʒ per seipsaʒ est preciosa. Quare felicitas
contemplatio fuerit quedam.

¶ Signū aūt ⁊ nō participare reliqua aialia fe
licitate tali opatione priuata pfecte. Diis qdeʒ
enim ois vita beata: hoibus aūt inquantū simi
litudo quedā talis opōnis existit. Alioꝝ autem
aialiū nullū felix est qꝛ nequaq̃ cōmunicat spe
culatiōe. Inquātū vtiqʒ speculatio: ⁊ felicitas:
⁊ qbus magis existit speculari: ⁊ felices eē non
ꝑm accidēs sed ꝑm speculationē. Hec enim ꝑm
seipsam honorabilis: quare erit vtiqʒ felicitas
speculatio quedam.

¶ Hec est 4ª ꝑticula scōe ptis: in qua ponitur quarta ratio
ad ꝓbandū ꝙ felicitas speculatiua est pfectior ⁊ potior q̃
felicitas actiua: ⁊ hec ratio est a signo ⁊ est talis. Animalia
irrōnabilia que oīno carent felicitate sunt priuata tali ope
ratione .s. speculatiua: sed opōnes virtutū moraliū aliquo
modo habēt vt pʒ de qbusdaʒ aialibus que habēt pietatē
ad parentes. vñ pōt sic argui. Illa opatio in qua ꝓpter sui
pfectionē nō cōicant aialia irrōnabilia est pfectior ⁊ po
tior q̃ illa in qua aialia irrōnabilia cōmunicāt: sed in ope
ratione speculatiua in qua cōsistit felicitas speculatiua nō
cōicant animalia irrōnabilia: qꝛ nō habent intellectū quo
nos speculamur veritatē: sed aliquo modo cōicant opera
tionibus virtutū moralium. igitur felicitas speculatiua est
pfectior ⁊ potior q̃ felicitas practica. vñ qa dii .i. est sub
stantie separate hñt vitaʒ intellectualē tñ: tota vita eorūʒ F
est bona: ⁊ hoies intantū sunt boni ⁊ felices inquātū in eis
existit q̄dā similitudo opationis speculatiue: ⁊ nullū alioꝝ
aialiū est felix: qꝛ in nullo cōicant speculatiōe. Et sic pʒ ꝙ
in speculatione veritatis cōsistit perfectissima felicitas: qꝛ
quantū se extendit speculatio tantū se extendit felicitas: ⁊
qb⁹ magis cōpetit speculatio eis magis cōpetit eē felices:
nō ꝑm accidēs sed ꝑm speculationē. Unde sequiť ꝙ pfe
ctissima felicitas est speculatio: ⁊ per cōsequēs felicitas spe
culatiua est potior q̃ felicitas actiua.

¶ Est aūt opus huic ⁊ ꝓsperitate externa: cū sit homo.
Natura nāqʒ ipsa nō est ad cōtemplandū sufficiens: sʒ
⁊ corpus sanū esse opʒ: ⁊ alimenta reliquūqʒ famulatū
adesse. Nō tñ putanduʒ est multis ac magnis ei opus
fore q futurus est felix: si fieri nō pōt vt sit beatus sine
bonis externis. Neqʒ eniʒ sufficiētia neqʒ iudiciū neqʒ G
actus in exuperatione cōsistit. Sed fieri pōt vt ⁊ non
principes terre ac maris agant honesta. Eteniʒ a me
diocribus felicitatib⁹ pōt qspiaʒ agere per virtutem.
Atqʒ id clare cernere licet. Priuati nāqʒ nō min⁹ age
re videnť res bonas q̃ qui sunt in potestatibus cōsti
tuti: imo etiā magis. Satis aūt est tot facultates hēre.
Erit eniʒ eius vita felix q per ipsam operať virtutem.
Solon ēt bene fortasse de felicibus sensit: qui qdē eos
esse felices dixit: qui mediocriter res habuerūt exter
nas ⁊ pulcherrimas res vt putabat egere: modesteqʒ
vixere. Fieri eniʒ pōt vt mediocria possidētes agant
ea que agere opʒ. Videť aūt ⁊ Anaxagoras nō locu
pletē neqʒ potentē felicē ipsuʒ existimasse: cū dixisset
se nō mirari si absurdus qdā multitudini videať. Hec
eniʒ sentiens res soluʒ externas his iudicare tantūmō
solet. Cōsentanee igiť nostris sententiis ⁊ sapientū opi
niones sunt. At eniʒ habēt qdē ⁊ talia quādaʒ fidem. H
Ueritas tñ in iis que in actionē veniunt ex operibus
indicať ⁊ vita. In his .n. precipue certitudo veritatis
cōsistit. Considerare .n. opʒ ea que antea dicta sunt ad
opera referentes ⁊ vitā. Et si cōsona sunt operib⁹ ac
cipiēda sūt. Sin v̓o discrepāt: verba sunt tñ putāda.

¶ Opus erit aūt ⁊ exteriori ꝓsperitate hoi enti: 3ª ps ca.
nō eniʒ per se sufficiens natura ad speculari: sed
opʒ ⁊ corpus sanū esse ⁊ cibū ⁊ reliquū famu
latū existere. ¶ Non tñ existimandū multis ⁊
magnis indigere futurū felicē si nō cōtingit sine
exterioribus bonis beatum esse: nō enim in sup
abundantia in se sufficiētia neqʒ iudiciuʒ neqʒ

I actio:possibile aũt ꝛ nõ principes terre ꝛ maris
agere bona etenĩ a moderatis poterit vtiqꝫ ali
quis agere ſm ṽtutẽ. Hoc aũt eſt videre mani
feſte: idiote enĩ potentibus nõ minus vĩr ſtu-
dioſa agere: ſed ꝛ magis: ſufficiens autẽ tanta
exiſtere: erit enĩ vita felix ſm virtutẽ operãtis.
℄ Et Solon ãt felices fore enũciauit bñ dicẽs
moderate his que extra ditatos: agentes autem
optima exiſtimabit: ꝛ viuentes tẽperate: cõtin-
git enim moderata poſſidentes agere que opꝫ.
℄ Videt aũt ꝛ anaxagoras nõ diuitẽ neqꝫ po-
K tentẽ exiſtimare felicẽ dicẽs: qm̃ nõ vtiqꝫ admi
rat ſi qdẽ incõueniens appareat multis. Iſti.n.
iudicãt his que extra: hec ſentiẽtes ſolũ. ℄ Cõ-
ſonare vtiqꝫ rõnibus vident ſapientũ opinio-
nes: eiſdem qdẽ igit ꝛ alia habent q̃daꝫ: verum
aũt in operabilibus ex operibus ꝛ vita iudicat:
in his enĩ dominãs: intẽdere aũt predicta opꝫ
ad opa ꝛ vitã inferentes: ꝛ cõſonãtibus qdem
operibus acceptandum: diſſonantibus autem
ſermones ſuſpicandum.

℄ Hec eſt 3ª pars ṗncipalis huius capli: in qua ph̃s oſdit
qualr perfecte felix ſe hꝫ ad exteriora. ꝛ cõtinet duas par-
ticulas. In ṗma oſtẽdit quõ felix felicitate ſpeculatiua ſe
L hꝫ ad iferiora vt ad diuitias ꝛ terrena. In 2ª particula ibi
[Scdm intellectũ aũt operans.] oſtẽdit quõ felix ſe hꝫ ad
ſupiora. ſ. ad ipſũ deũ. In ṗma igit pticula ṗmo narrat ꝙ
felix cũ ſit hõ opus hꝫ exteriori pſperitate. Natura enim
humana nõ eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculãdũ ppter cõdi-
tionẽ corporis qḋ ad ſui ſuſtentationeꝫ indiget rebus. Ad
hoc enĩ ꝙ hõ pfecte ſpeculet opus eſt ṗmo hĩe corpus ſa
num: qꝛ per infirmitatẽ debilitant vires ſenſitiue qbus hõ
vtit in ſpeculando: indiget etiã hõ cibo ad nutritionẽ cor-
poris ꝛ reliquo famulatu. ſ. vt miniſtrent ſibi oĩa alia que
ſunt neceſſaria ad vitã humanã. [Nõ tñ exiſtimandum.]
Sed q̃uis felix indigeat exteriorib⁹ bonis neceſſarijs ad
vitã humanã: nõ tñ exiſtimãdũ eſt ꝙ ad hoc ꝙ aliqs fiat
felix ꝙ indigeat magnis ꝛ multis diuitijs. nã p ſe ſufficiẽ-
tia que requirit ad felicitatẽ nõ cõſiſtit in ſupabundantia
diuitiaꝝ: neqꝫ enĩ rectũ iudiciũ neqꝫ actio ṽtuoſa cõſiſtit
in ſupabundãtia diuitiaꝝ. Põt enĩ eſſe rectitudo iudicij
tam rõnis ſpeculatiue q̃ rõnis practice: ꝛ etiã actio ṽtuoſa
abſqꝫ ſupabundãtia diuitiaꝝ: ꝛ illud pbat ph̃s. ſ. ꝙ ſup-
M abundãtia bonoꝝ exterioꝝ nõ reqrit ad felicitatẽ ſpecu-
34ª cõclo latiuã: ꝛ hec eſt ↄclo 34ª que pbat dupli. Primo per rõnẽ.
hui⁹. x. li. 2ª per teſtimoniũ antiquoꝝ. Prio ſic. Plura reqruntur ad
opõnẽ ṽtutis moralis q̃ ad felicitatẽ ſpeculatiuã vt viſuꝫ
eſt ſupra: ſꝫ ad actionẽ ṽtutis moralis nõ requirit ſupabũ
dantia bonoꝝ exterioꝝ. igit ad felicitatẽ ſpeculatiuã non
requirit ſupabundantia bonoꝝ exterioꝝ: ꝛ qꝛ maior hui⁹
rõnis eſt ṗus declarata: ið ph̃s ſolũ declarat minorẽ. d. ꝙ
poſſibile eſt ꝙ illi qui nõ ſunt ṗncipes terre ꝛ maris agant
opationes ṽtuoſas. Si enim aliqs habeat bona exteriora
mediocriter põt opari ſm ṽtutẽ: qḋ pꝫ experimento: nam
idiote. i. mediocres ſeu populares vident agere ṽtuoſa nõ
minus q̃ potentes ſeu magni: potentes enĩ ꝛ diuites ipe-
diunt a multis actibus virtuoſis: tum pp nimias occupa-
tiones ꝛ ſollicitudines circa diuitias: tuꝫ pp ſuperbiã quaꝫ
ſuperabundantia diuitiaꝝ generat: ſufficit aũt ad felicita-
teꝫ ꝙ hõ tantũ habeat de exteriorib⁹ bonis ꝙ poſſit ṽtuo
ſa opari. [Et Solon.] Scḋo pbat ↄclo ṗdicta p dicta ſa- N
piẽtũ. ſ. per dicta Solonis ꝛ Anaxagore: ꝛ ṗmo ponit eoꝝ
dicta. 2ª oſtendit ꝙ in ppoſito eſt eis credendũ. Prio igit
ponit dictũ Solonis q enũciauit illos felices q moderate
ſunt ditati quãtũ ad bona exteriora: tales enĩ maxie inue
niunt agentes opa virtuoſa ꝛ tẽperate viuẽtes: cõtingit.n.
moderata poſſidẽtes agere q̃ opꝫ. [Videt aũt ꝛ Anaxa.]
Inducit ad idẽ dictũ Anaxa. qui dixit ꝙ neqꝫ diues neqꝫ
potens põt eſſe felix. Nec mirabat ſi hoc videat incõue-
niens multis: qꝛ multitudo hoĩuꝫ iudicant bona ſola exte-
riora: qꝛ nõ cognoſcunt alia: ꝛ ið ſolos abundãtes in bonis
exterioribus iudicant eſſe felices. ℄ Intelligendũ ꝙ mo- Notandũ
derate ditati melius poſſunt opari ea que opꝫ ꝛ ſpeculari
veritatẽ q̃ valde diuites vel pauperes poſſunt. Diuites.n.
ipediunt ab operibus ṽtuoſis ppter nimiã ſollicitudineꝫ
circa diuitias ꝛ ppter elationẽ quã hñt ex multitudine di- O
uitiaꝝ: pauperes etiã ipediunt ab opibus virtuoſis ppter
nimiã ſollicitudinẽ quã hñt circa victũ querendũ: ſed nul-
lo iſtoꝝ modoꝝ impediunt qui poſſident diuitias mode-
ratas. [Cõſonare vtiqꝫ.] Dictis iſtoꝝ ſapientũ eſt creden-
dũ pro eo ꝙ ſermones eoꝝ nõ diſſonant ſuis factis: tunc
enĩ ſunt ſermones credibiles qñ cõſonant operib⁹ dicen-
tiũ. Nunc aũt iſti ſapiẽtes. ſ. Solon ꝛ Anaxag. ſic vixerũt
ſicut docuerunt: qꝛ moderatas diuitias querebant: ꝛ non
querebant ſupabũdantiã diuitiaꝝ: ꝛ ppter hoc eſt eis cre
dendũ: qꝛ in moralibus magis iudicat veꝝ ex operibus
ꝛ a modo viuẽdi alicuius q̃ ex rõne: qꝛ dominans. i. illud
qḋ eſt ṗncipale circa opabilia cõſiſtit in his. ſ. operib⁹ ꝛ in
mõ viuendi. Si ṽo opera diſſonant ſermonibus ſuſpican
dum eſt ꝙ ſint ſoli ſermones veritatem nõ habentes. Si P
enĩ aliquis dicat ꝙ diuitie nõ ſunt bone: ꝛ tamen querat
eas: nõ eſt ei fides adhibenda.

℄ At ṽo q mente operat ꝛ eã colit diſponit optime: is
ꝛ amiciſſimus dijs imortalibus eſt. Nã ſi dij curã hu-
manaꝝ reꝝ vt exiſtimat aliquã hñt: rõni ſane cõſenta
neũ fuerit ipſos eo gaudere qḋ eſt optimũ maximeqꝫ
ſibi cognatũ: hoc aũt fuerit ipſa mens: ꝛ in eos q maxi
me hoc amant atqꝫ honorant beneficia viciſſim ↄfer-
re tanq̃ curã ijs que ſibi ſunt cara: ac diligentiã adhi
bentes ꝛ recte beneqꝫ agentes. At cõſtat hec oĩa ma-
xime ſapienti ineſſe. Amiciſſimus igit ſapiens ipſe dijs
imortalibus eſt. Eundẽ aũt cõueniẽs eſt ꝛ feliciſſimũ
eſſe. Quare ſapiens hoc quoqꝫ mõ maxie fuerit felix.
℄ Scḋm intellectũ aũt operans ꝛ hũc curãs: ꝛ
diſpoſitus optime ꝛ dei amantiſſimus videtur
eſſe. Si enĩ quedã cura humanoꝝ dijs fit: quẽ- Q
admodum videtur: erit vtiqꝫ gaudere rõnabile
ipſos optimo ꝛ cognatiſſimo: hoc ãt vtiqꝫ erit
intellectus: ꝛ diligentes maxie hoc ꝛ honoran-
tes beneficiare vt de amicis ipſis curantibus: ꝛ
recte ꝛ bñ operantes. Qm̃ aũt hec oĩa ſapienti
maxie exiſtunt nõ in manifeſtuꝫ deo amantiſſi-
mus eſt ergo: eundem autem veriſimile ꝛ feli-
ciſſimũ: quare ꝛ ſi ſic erit ſapiens maxie felix.

℄ Hec eſt 2ª pticula tertie ptis: in qua oſtendit quõ felix ſe
hꝫ ad ſuperiora. ſ. ad deũ: ꝛ intendit ꝙ felix felicitate ſpecu
latiua operat ſm intellectũ cõtemplando veritatẽ ꝛ ſuaꝫ
curaꝫ opponens circa bona intellectus videt eſſe optime
diſpoſitus: qꝛ excellit in eo qḋ eſt optimũ hominis. ſ. in itel
lectu qui eſt optimũ in hoĩe ꝛ deo amantiſſimus. Si enim
ſicut veritas ſe hꝫ deus hꝫ curã ꝛ pudentiã de rebus hu-
manis

A manis rōnabile est q̄ habeat curā de eo qd̄ est optimū in
hoie.i.de intellectu. Intellectus eni est optimum in hoie ⁊
deo simillimū ⁊ cognatissimū: ⁊ p̄ ɔ̄ns rōnabile est q̄ de⁹
maxime bn̄faciat his qui amant itellectū ⁊ honorant ipm
bonū intellectus p̄re oibus alijs que sunt in hoie. Si eniȝ
dij curant de his qui sunt eis amici ⁊ qui bn̄ opanť: rōna-
bile est q̄ dij ament eos qui amant intellectuȝ ⁊ p̄curant
bonū intellectus: ⁊ q̄ dij talibus bn̄faciant. Sed ista isunt
sapienti: ipse eniȝ maxie curat de intellectu ⁊ bono ipsius:
⁊ ēt sapiens bn̄ opať: ideo sapiens est deo amantissimus.
35ª ɔ̄clō huius decimi libri. Un̄ pōt hic poni ɔclusio 35ª hui⁹ libri que est ista q̄ inter
hoies sapiēs est deo amantissimus: ⁊ p̄bať sic. Ille qui di-
ligit ⁊ maximā curā hȝ de eo qd̄ in hoie est deo cognatissi-
mū ⁊ amantissimū: ille inter hoies est deo amantissimus:
sed sapiens diligit ⁊ maximā curā hȝ de intellectu qui est
B cognatissimus deo: q̄r est deo simillimus iter oia que sunt
in hoie ⁊ amantissim⁹ deo. ergo ⁊c̄. Maior p̄ȝ: q̄r vnusq̄sqȝ
amat illū q̄r amat suū amicū ⁊ curat de bono ipsius amici
sui. ⁊ minor p̄ȝ: q̄r inter oia humana intellectus maxie assi-
milať deo ⁊ inter oia humana intellect⁹ maxime amať a
deo. Cū igiť sapiens inter res humanas maxie diligit intel
lectū ⁊ opeť maxie fȝ intellectū cōtēplando veritatē. p̄ȝ q̄
sapiens iter res humanas maxie diligit illud qd̄ maxime
diligiť a deo: ⁊ sic sapiens erit maxie felix: ita q̄ idē est fe-
licissimus ⁊ sapientissimus. Et ex isto loco apparet q̄ Ari-
stoteles ponit vltimā felicitatē humanā in operatione sa-
Dubium. pientie de qua in 6° huius determinauit. ¶ Dubitať circa
p̄ª rō istud caplm̄ vtrū felicitas politica sit p̄ncipalior vel specu
latiua p̄bať q̄ politica: q̄r in illo actu in quo hō magis assi
milať deo p̄ncipalius cōsistit beatitudo: sed talis est actus
intellectus practici: q̄r per talē actū hō est cā rerū sicut de⁹
C per suū intellectū p̄ducit res: vt ex 12° metaphysice patet.
rō 2ª igiť ⁊c̄. ¶ Itē felicitas politica inueniť in maiorib⁹ ⁊ per-
fectiorib⁹. igiť est p̄fectior. Añs p̄ȝ: q̄r felicitas politica in-
ueniť in regentib⁹ ⁊ p̄sidentibus reipublice qui fm̄ p̄hm
In opp^m debēt esse meliores. ¶ Ad oppositūȝ felicitas speculatiua
maius bonū intendit: q̄r intendit bonū cōe qd̄ est maius ⁊
Solutio. diuinius q̄ȝ bonū vni⁹ qd̄ itēdit felicitas practica. ¶ Dōȝ
q̄ simplr̄ p̄ncipalior est felicitas speculatiua q̄ȝ politica: si-
cut p̄bat p̄hs in isto caplo: qd̄ etiā pōt p̄bari: q̄r felicitas
speculatiua ⁊ felicitas politica sunt in eadē potētia. s. in in-
tellectu: sed felicitas speculatiua est a nobiliori habitu re-
spectu nobilioris obiecti q̄ȝ felicitas politica: quia felicitas
speculatiua est ab habitu sapientie ⁊ felicitas politica est
ab habitu prudētie: sed sapientia est nobilior habit⁹ q̄ȝ pru
dentia vt p̄ȝ ex 6° huius. ⁊ silr̄ obm̄ felicitatis speculatiue
est causa p̄ma oiuȝ: sed obm̄ felicitatis politice est bonū ci
uitatis: sed bonū qd̄ est causa oiuȝ bonoꝝ est melius q̄ȝ bo
D nū ciuitatis. Itē felicitas politica est p̄pter felicitatē specu
latiuā: vt p̄ȝ per p̄hm qui dicit q̄ nō vacamus. i. virtuose
operamur vt vacemus. i. vt postea sedatis passionib⁹ possi
mus vacare cōtēplationi: sed illud p̄pter qd̄ aliud est per-
fectius ⁊ p̄ncipalius illo. vn̄ Lincoñ. dicit q̄ politica felici
tas est finis practicaꝝ virtutuȝ. Speculatiua aūt felicitas
est finis practicaꝝ ⁊ speculatiuaꝝ. Itē in felicitate specu-
latiua est magna delectatio: q̄r est sine penitudie: sed in fe-
licitate politica est q̄nq̄ȝ penitudo: vt p̄ȝ hic per Eustratiū.
nam felix politicus q̄nq̄ȝ dolet q̄ aliquos perimit seu pu-
Ad p̄^m rōnem. nit. igiť ⁊c̄. ¶ Ad p̄^m in ɔ̄triūȝ dōm q̄ in actu intellect⁹ spe
culatiui magis assimilamur deo q̄ȝ in actu intellectus pra-
ctici: q̄r per actū intellectus speculatiui speculamur deū: ⁊
deus semp̄ speculať seipsuȝ ⁊ oia alia vt sunt in ipso: ⁊ ma-
gis assimilamur deo in speculādo ipsuȝ q̄ȝ in p̄ducēdo ali-
Ad 2^m quā rem. seu in operando p̄pter bonū cōe ciuitatis. ¶ Ad
aliud dōm q̄ in maioribus ⁊ presidētibus dȝ esse nō solū
felicitas practica: sed ēt felicitas speculatiua: vnde in maio E
ribus ⁊ presidētibus dȝ esse taȝ p̄fectio vite speculatiue q̄ȝ
p̄fectio vite actiue. vnde si p̄fectio vite speculatiue in eis
deficiat nō erunt simplr̄ meliores: sȝ fm̄ aliquaȝ admini-
strationē poterūt dici maiores vel meliores. ¶ Ad aliud Ad rōnē
dōm q̄ bonū cōmune est magis bonū ⁊ melius q̄ȝ bonuȝ in oppo^m
vnius qd̄ est cōsimile bonū seu bonū eiusdem actionis: tn̄
bonū vnius in vno genere boni pōt esse melius q̄ȝ bonum
multitudinis in alio genere boni. vn̄ bonū pluriū qd̄ inten
diť in felicitate politica nō est amabilius nec melius q̄ȝ bo
nū vnius qd̄ intēdiť in felicitate speculatiua: tn̄ bonū plu-
riū qd̄ intendiť in felicitate politica est melius q̄ȝ bonum
vnius qd̄ intēdiť in eadē vita vel felicitate: vel posset dici
q̄ felicitas politica est vtilior q̄ȝ felicitas speculatiua: ⁊ ita
est p̄ncipalior in rōne vtilis: sȝ felicitas speculatiua est ma F
gis honesta: ⁊ ita est maior ⁊ melior in rōne honesti.

Capitulum quartum tractatus scdi declarans q̄ scire p̄determinata de v̄tutibus ⁊ felicitate ⁊ de alijs predeterminatis nō sufficit ad hoc q̄ hō attingat finē vltimū: ⁊ q̄ sermōes persuasiui nō sufficiūt ad hoc sed requiriť bona ɔsuetudo: ⁊ ad bonā cōsuetudinē requiritur legis positio: ⁊ q̄ lex est necessaria ad hoc q̄ homo fiat bonus ⁊ q̄ necesse est hominem esse legis positiuum.

¶ At enim si de his atqȝ v̄tutibus ⁊ insup̄ de amicitia
voluptateue satis figura diximus. Est ne putandū no
strū p̄positū iam finē habere. An queadmodū dicitur
nō est hoc in rebus agendis finis: perspexisse cogno-
uisseqȝ singulas: sed potius agere. Nec de v̄tute scire
sat est: sed enitendū est ipsam habere ac vti: vel si quo
alio modo boni efficiuntur. G

VTruȝ aūt igiť si ⁊ de his ⁊ v̄tutibus Capit 4^m
adhuc aūt de amicitia ⁊ delectatione tra. 2. x. li
sufficienter dictū est in typis: finē ha- hu ethi.
bere existimandū electionē: vel qué- p̄ª ps. c.
admodū dī nō est in opabilibus finis speculari
singula ⁊ cognoscē: sȝ magis opari ipsa. Nihil
igiť de virtute sufficiens scire sed hře ⁊ vti tētā-
dū: vel si aliqualr̄ alr̄ boni efficiamur.

Istud est 4^m caplm̄ tractatus scdi: in quo ostendit Quartū c̄
que requiruntť ad hoc q̄ homo fiat bonus 2. tra. di°
⁊ cōtinet q̄nq̄ȝ partes. In p̄ma ostendit q̄ scire ea que pre in q̄nq̄ȝ p̄-
dicta sunt de v̄tutibus ⁊ felicitate amicitia ⁊ delectatione tes p̄u.
nō sufficiunt ad hoc q̄ homo attingat fineȝ vltimū: sed vl
tra hoc requiriť q̄ hō fiat bonus. In 2ª parte ibi[Amabi-
le aūt.]ostendit q̄ ad hoc q̄ homo fiat bonus requiriť cō-
suetudo bona: ita q̄ homo sit assuetus ad bona opera. In D
3ª parte ibi[Ex iuuene aūt.]ostendit q̄ ad bonā ɔsuetudi
nem requiriť positio legis. In 4ª parte ibi[Si igitur qué-
admodū.]ostēdit q̄ lex est necessaria ad hoc q̄ homo fiat
bonus. In 5ª parte ibi[In sola aūt lacedemonioꝝ.]osten-
dit q̄ necessariū est hoiem esse legis positiuū. Prima pars
cōtinet duas particulas. In p̄ma p̄ponit ⁊ soluit qōnē p̄n-
cipalē. In 2ª ibi[Sigdē igiť.]ostendit qualr̄ homo possit
fieri bonus: q̄r per cōsuetudinē bonā: ⁊ assuefactionem in
operationibus bonis. In p̄ma mouet ⁊ soluit qōnē p̄ncipa
lem huius libri que talis est. vtrū predicta de v̄tutib⁹ ⁊ fe-
licitate ⁊ amicitia ⁊ delectatione sufficiāt ad hoc q̄ homo
cōsequať fineȝ vltimū qui est felicitas. Hanc dubitationē
soluit dicēs: q̄ scire predicta de virtutibus ⁊ felicitate ⁊c̄.
nō sufficit homini ad attingendū finē vltimū: ⁊ hec est cō-
clusio 36ª que p̄bať sic. Finis scientie practice que est circa 36ª ɔ̄clō hui⁹ .x. li.

I opabilia nõ est cognoscere ea sed magis est ipsa facere & operari. Sed p scire pdicta de virtutibus & felicitate non scimus bñ facere qd requirit ad hoc vt attingamus finem vltimũ: igit scire predicta nõ sufficit homini ad attingẽdũ finẽ vltimũ. Maior est manifesta ex scle huius. vbi dicit q finis huius non est vt sciamus sed vt boni efficiamur: sz nõ efficimur boni nisi operãdo bona & bene. igit ad attingendũ finẽ vltimũ nõ sufficit scire predeterminata: sed vltra hoc reqrit q hõ fiat bonus: ita q operet bene.

C Si igit verba sufficerent ad faciẽdos hoies bonos: multas iure mercedes fm Theognidẽ atqz magnas afferrent: & comparare ea oporteret. Nũc vo iuuenes qdẽ liberos hortari ac puocare: moribusqz ingenuis: vereqz honestatis amatoribus idoneis ad obtẽperãdũ educatione bona iam factis persuadere vba pñt.
K Vulgus aũt ad pbitatẽ incitare nequeũt: nõ eniz sunt tales vt ob pudorẽ obtemperent: sed ob metũ: nec vt a prauis ob turpitudinẽ abstineant rebus: sed ob penã: nã qz affectibus viuunt: persequunt qdez pprias voluptates & ea que illas efficiunt. Fugiunt aũt dolores oppositos. Honestatis aũt voluptatisqz vere nullam prorsus hñt animaduersionẽ: qppe cum eas non degustarint. Tales igit que nam verba traducere moderariqz possent. Fieri eniz nõ põt: aut nõ facile fit vt ea verbis mutent ac extrudant que impressa sunt moribus temporeqz diuturno retenta.

C Siqdẽ igit essent sermones per se sufficiẽtes
L ad facẽ studiosos: multe vtiqz mercedes & magne & iuste fierent fm theognidez & oportebit vtiqz has tribuere. Nũc aũt vident puocare qdẽ & mouere iuuenes liberales posse sermones & morẽ nobilẽ & vt vere amantẽ bonum facere vtiqz catorinum ex virtute. Multos autẽ non posse ad bonitatem puocare: nõ enim nati sunt verecũdie obedire sz timori: nec recedere a prauis ppter turpe: sed ppter penas: passione eniz viuentes ipsas delectationes psequunt & ea p que ipse erũt. Fugiũt aũt oppositas tristitias. Boni aũt & vere delectabilis neqz itellectũ hñt nõ gustatiui existẽtes: tales aũt quis vtiqz sermo
M transformaret: nõ enim possibile vel nõ facile q ex antiquo cõsuetudinibus cõprehensa sermone transmutare.

C Hec est 2ª pticula prime partis: in qua ostendit qualiter homo potest fieri bonus. Et intendit q ad hoc q hõ fiat bonus requirit consuetudo bona inclinans appetitum in bonum: & q sermo persuasiuus hoc est persuasio ad bonũ videt facere hoies bonos: qualis persuasio fit in predicationibus & alijs doctrinis per sermones persuadentibus ad bonum & illud nõ est oino sufficiens: ideo Phs pmo pbat q sermones persuasiui non sufficiunt ad faciendũ hoies vniuersaliter esse bonos: & hec est pclusio 37ª que pbatur sic. Illa nõ sufficiunt ad faciendũ vniuersalr hoies bonos per que nõ sunt homines nati recedere a malo & prosequi bonũ: sermones persuasiui sunt huiꝰ. igitur &c. Maior pz: qz doctrina vniuersalis & sufficiens dz in omnibus sufficere ad psequendũ illud qd docetur esse bonum & ad fugiẽdum illud qd docet esse malũ. & minor pz. nam multi ho-

2ª cõclo ... de ... libri,

mines viuentes fm passiones nõ possunt sufficiẽter puocari ad bonũ per sermones: qz. s. nõ obediunt verecundie sed magis timori pene: non eniz recedunt a prauis operationibus ppter eoz turpitudinẽ: sed ppter penas quas timent. Nõ igitur sermones persuasiui per se sufficiunt ad faciendũ homines studiosos: qz si sic multe & magne mercedes redderent psuasoribus: verũtñ qũuis nõ oẽs hoies possint per sermones persuasiuos puocari ad bonũ: tamẽ aliqui vt illi qui sunt bene dispositi ad virtutẽ possunt per sermones persuasiuos puocari ad perfectionẽ virtutis: vt iuuenes liberales qui nõ sunt vitijs & passionibus subiecti & qui habẽt nobiles mores & qui vere amant bonũ possũt fieri catorini. i. repleti virtute & honore per sermones persuadentes ad bonũ. Sed non est sic de omnibus: qz sectatores passionũ & assuefacti ad mala opera non possunt per sermonẽ transmutari. vnde dicit Phs q non est possibile vel nõ facile que ex antiquis cõsuetudinibus comprehẽsa sunt sermone transmutare. vnde nõ est facile q aliqs per sermonẽ transmutet aliqd ab his que ex antiqua cõsuetudine comprehendit: sicut in speculatiuis non est facile reducere illum ad cognitionem veritatis qui firmiter adheret oppositis pncipiorum. O

C Amabile aũt est fortasse si cum oia essent qbus boni fieri videmur participes virtutis efficiamur. Fieri vo bonos alij natura: alij consuetudine: alij doctrina putant: nã igit vt constat non in nostra est potestate: sed inest his hoibus per cãm quandã diuinã: qui vere sũt fortunati. Verba aũt pceptionesue nõ in oibus vires habent: sed opus est auditoris animũ antea moribus esse cultũ ad recte gaudendũ ac abhorrendũ perinde atqz terrã que semina sit nutritura. Qui nãqz viuit cũ P perturbatione nõ audiet ea vba que dehortant: neqz intelliget: Is vo qui ita dispositus est: qui fieri põt vt dissuadenti obtẽperet. Oino aũt nõ vbis ipsa perturbatio: sed vi cedit: mores igit pcedãt aliquo mõ vtuti familiares opz amãtes bonũ atqz abhorrẽtes a turpi.

C Amabile aũt forte est si oibus existẽtibus per 2ª ps.c.
que epyiches vident fieri: accipiamus virtutẽ. Fieri aũt bonos existimant. Hij qdẽ nã: hij aũt cõsuetudine: hij aũt doctrina: qd qdem igit nãe manifestũ qd nõ in nobis existit sed fm aliquaz diuinã cãm & vere bene fortunatꝰ existit. Sermo aũt & doctrina nõ in oibus põt: sed opus est preparatã esse cõsuetudinibꝰ auditoris aiam ad bñ gaudere & odire: queadmodũ terrã nutrientez semen: nõ enim vtiqz audiet sermonẽ conuenientẽ neqz intelliget q fm passionez viuit. Sic Q aũt hñtẽ qualr possibile psuaderi: totalr aũt nõ videt sermoni credere passio sed violẽtie. Opz vtiqz morẽ pexistere aliqualr pprium virtutis diligentem bonũ & aspernantẽ turpe.

C Hec est 2ª pars huius capli: in qua ostendit q ad hoc q homo fiat bonus requirit bona consuetudo. vnde dicit q amabile nobis est si habeamus virtutez vel aliud qdcũqz per qd homines nati sũt fieri boni circa quod fuit triplex opinio. Quidã enim dicunt q homines fiunt boni per naturã. s. ex naturali cõplexiõe & impressione corpoz celestiũ. Quidam vo dicunt q homines fiunt boni & virtuosi per cõsuetudinem. Alij vo dicunt q homines fiunt boni per

doctrinã

A doctrinã.Et ex hac diuisione ꝓbat ph̄s ꝙ ad hoc ꝙ hō
fiat bonus requiritur bona consuetudo;⁊ hec est cōclusio
38ª cōclo bonus de animi boni. 38ª que ꝓbatur sic. Homo non fit bonus nisi a natura vel
doctrina: vel a consuetudine;sed ad hoc ꝙ homo fiat bo-
nus non sufficit natura:q2 in potestate hominis est ꝙ fiat
bonus vt patet ex 9° huius.Sed illa que sunt a natura nō
sunt in potestate nostra.igitur natura non sufficit ad hoc
ꝙ homo fiat bonus:nec sufficit doctrina ad hoc ꝙ aliquis
fiat bonus:quia vt dictum est sermo ⁊ doctrina nō habēt
efficaciam in omnibus.Multi enim nō obediunt sermo-
ni nec doctrine.igitur ad hoc ꝙ homo fiat bonus requirit̄
bona consuetudo:ita ꝙ ex bonis consuetudinibus sit ani-
ma preparata ad gaudendum de bonis ⁊ ad odiendū ma
la:sicut oportet terram esse bene cultam ad hoc ꝙ nutriat
semen: sermo auditus in anima se habet sicut semen in ter
B ra:⁊ consuetudo se habet sicut cultura bona:⁊ ideo ad hoc
ꝙ homo obediat sermonibus persuasiuis oportet ꝙ sit
assuetus ad gaudendum de bonis ⁊ ad odiendum mala.
Unde passio firmata per consuetudinem non deletur so-
lo sermone sed oportet adhiberi violentiam vt homo cō-
pellatur ad bonū.vnde ad hoc ꝙ sermo habeat efficaciā
oportet preexistere consuetudinem per quā homo acqui-
rat virtutem ⁊ abomineatur turpe.

¶ Difficile autem est vt ab adolescentia recte quis ad
virtutem instituatur nō sub talibus legibus educatus.
Modeste nāq3 viuere continenterq3 plerisq3 hoībus
presertim ⁊ iuuenibus non est iocundū.Quapropter
educationem atq3 officia a legibus instituta esse opꝫ.
Non enim dolorem afferent si fuerint consueta. For-
tasse autem non sufficit dum sunt adolescentes rectā
C educationem ⁊ curā esse adeptos:sꝫ cū oporteat vi-
ros quoq3 factos ipsa agere ac assuscere ⁊ in is ⁊ oīno
omni in vita legibus est opus:multitudo enim neces-
sitati potius q̄ȝ rationi ⁊ penis q̄ȝ honestati paret.Id
circo sunt qui legumlatores oportere censent ad virtu
tem inuitare ac prouocare honestatis gratia: ꝓpterea
ꝙ ii qui probi sunt ob consuetudinem precipue optē-
perabunt. Aduersus autem inobediētes ⁊ hebetiores
ingenio castigationes penasq3 instituere. At eos qui
curari ac emendari nequeunt extrudere atq3 extermi-
nare:ꝓbum enim hominem ⁊ ad honestatem viuētē
rationi obtemperaturum inquiunt esse. Improbū vo
voluptatem affectantem dolore afficiendū esse perin-
D de atq3 iumentum.Quapropter ⁊ eos dolores afferri
oportere dicūt:qui maxime concupitis voluptatibus
aduersantur.

3ª ps ca. ¶ Ex iuuene autē ductione recta sortiri ad vir
tutem difficile non talibus nutritum legibus:
temperate enim viuere ⁊ perseueranter nō de-
lectabile multis:aliterq3 iuuenibus:propter qd̄
ligibus oportet ordinatam esse nutritionē ipso-
rum ⁊ adinuentiones:nō erunt enim tristia cō-
suetudinarie facta. ¶ Non sufficiens autē sor
te iuuenes existētes nutritione ⁊ cura sortiri re-
cta:sed quia oportet ⁊ virum factum adinueni
re ipsa ⁊ assuetus ⁊ circa hec indigemus legibꝰ
⁊ totaliter vtiq3 circa omnē vitā. Multi enī
necessitati magis q̄ȝ sermoni obediunt ⁊ iactu-
re q̄ȝ bono. ¶ Propter quod existimant legis E
positores oportere quidem aduocare ad virtu-
tem ⁊ prouocare boni gratia:vt obedientibus
his qui epyiches consuetudinibus precedenti-
bus:in obedientibus autem ⁊ degenerioribus
existentibus ⁊ penas ⁊ punitiones apponere.
Insanabiles autē totaliter exterminare.Epyi
chem quidem enim ad bonum viuentē sermo
nibus obedire:prauum autem delectationē ap
petentem:tristitia puniri quemadmodum sub-
iugale propter quod ⁊ aiunt oportere tales fie-
ri tristitias que maxime contrariantur amatis
delectationibus. F

¶ Hec est tertia pars huius capituli:in qua ostendit ꝙ ad
bonam consuetudinē requiritur legis positio:⁊ hec est cō
clusio 39ª que probatur dupliciter. Primo sic.Ad bonum 39ª cōclo hu⁹.x.li.
difficile requiritur aliquid necessitans ad illud consequen
dum:sed consuetudo bona in operationibus bonis ⁊ vir-
tuosis est bonum difficile.igitur ad hoc ꝙ homo habeat
bonam consuetudinem requiritur aliquid necessitans ho-
minem ad talem consuetudinem.Sed nihil in rebus hu-
manis videtur esse ita bene ⁊ vniuersaliter necessitans si-
cut lex.igitur ad bonam consuetudinem requiritur lex ne
cessitās;sed lex non est a natura sed a positione hominū.
igitur ad bonam consuetudinem requiritur positio legis.
Maior patet.⁊ minor declaratur.pmo quantum ad iuue-
nes.scdo quantum ad viros ⁊ ad senes.Dicit igitur ꝙ dif-
ficile est ꝙ aliquis ab ipsa iuuentute manuducatur ad vir G
tutem s̄m bonas consuetudines nisi nutriatur sub legibus
bonis per quas necessitas inducit hominem ad bonum:⁊
hoc ꝓbatur sic. Pronos ad delectationes est difficile ab-
stinere a delectationibus:sed iuuenes sunt proni ad dele-
ctationes vt patet ex 6° huius.igitur difficile est eos absti-
nere ab huiusmodi delectationibus.Qz enī aliquis viuat
temperate:abstinendo a delectationibus:⁊ perseuerāter:
scilicet vt non recedat a bono propter tristitias ⁊ labores
non est delectabile multis hominibus ⁊ maxime iuueni-
bus:immo hoc est valde difficile:ideo oportet ꝙ nutritio-
nes puerorum ⁊ adinuentiones eorum:scilicet vie operan
di quas homines adinueniunt:sint ordinate per bonas le-
ges ex quibus iuuenes compellant̄ assuesci in bonis ⁊ ad
bona. Que q̄uis pmo sit triste sic assuesci tamen cum iam
in consuetudinē venerint non erunt tristia sed magis de-
lectabilia.[Non sufficiens autem.]Et non solum requiri-
tur ꝙ iuuenes bene nutriantur s̄m leges:⁊ bona cura de H
his habeatur:sed etiam postq̄ȝ aliquis factus est vir opor-
tet ꝙ adinueniat vias honestas ad operandum:⁊ ꝙ in ta-
libus se assuescat:⁊ ad hoc indigemus legibus ⁊ non solū
a pncipio sed vniuersaliter per totam vitam hominis: vt
per leges bonas necessitemur ad bonas consuetudines.
Multi enim magis obediunt necessitati idest violentie q̄ȝ
sermoni persuasiuo:⁊ magis obediunt iacture idest dam-
nationi quam incurrunt per penas q̄ȝ bono scilicet hone-
sto.[Propter quod existimant.]Scdo probatur cōclusio
per quoddam signum scilicet ꝙ ad bonam consuetudinē
requiritur legis positio. Et dicit ꝙ ꝓpter hoc quidem le-
gis positores existimant ꝙ oportet homines aduocare ad
virtutem:ita.s.vt virtuosi qui propria sponte obediunt re-
bus honestis per precedentes consuetudines prouocentur
ad bonum gratia boni ⁊ honestatis:ostendendo eis hone-
statem eius quod eis proponitur:⁊ eis honores ⁊ premia

I tribuendo. Sed eis qui sunt inobedientes ⁊ mores degeneres habent apponant penas corporales: puta flagella ⁊ vituperia ⁊ in rebus ꝓprijs eos dānificando. Illos autem qui sunt totaliter insanabiles totaliter exterminent: sicut cum suspendunt homicidas aut latrones: ⁊ hoc quia virtuosus qui vitam suā ordinat ad bonum obedit sermoni quo sibi bonum proponitur: sed homo prauus qui appetit delectationem debet puniri per tristitiam ⁊ dolorē quemadmodum subiugale: sicut asinus ducitur flagellis: ⁊ ideo oportet tales tristitias adhibere que maxime ꝯtrarientur amatis delectationibus vt si aliquis inebriauit se detur sibi aqua ad bibendum.

¶ Or si eum qui bonus futurus sit bene educatum vt dictum est ac moribus bonis assuefactum esse oportet: deinde bonis in exercitijs viuere: ⁊ neqꝫ inuitum

K neqꝫ sponte res agere prauas: hec autē fuerint si mēte aliqua rectoqꝫ ordine vires habēte viuatur. Opus est mente profecto: munere cuius ita hec euenire possint. Igitur patris quidem preceptio vires non habet neqꝫ necessitatem: neqꝫ vllius omnino vnius viri: nisi sit rex aut aliquis talis. Lex autem vim habet cogentem: que quidem est sermo ab aliqua prudentia atqꝫ mente ꝑfectus. Et homines quidē eos odisse solent: qui appetitionibus aduersantur: ⁊ si recte idipsum faciunt. Lex aūt non est eis molesta ꝓbitatē iubens.

4° pa. c. ¶ Si igitur quemadmodum dictū est: futurū bonum oportet nutriri bene: ⁊ assuefieri: deinde sic ⁊ adinuentionib⁹ studiosis viuere ⁊ neqꝫ

L nolentem neqꝫ volentem agere praua. Hec aūt vtiqꝫ fient viuentibus ꝫm quēdam intellectum ⁊ ordinem rectum habētem fortitudinem. Paterna quidem igitur preceptio non habet forte neqꝫ coactiuam: neqꝫ totaliter que vnius viri nisi regis existentis vel alicuius talis. Lex autē coactiuam habet potentiam sermo ens ab aliqua prudentia ⁊ intellectu. ¶ Et hominū quidem odiunt contrariari moribus ⁊ si recte ipsi operentur. Lex autem non est honerosa precipiens honestatem.

40° cōclo hui⁹ .x. li. ¶ Hec est 4ᵃ pars huius capli: in qua ostendit ꝙ lex est necessaria ad hoc ꝙ homo fiat bonus: ⁊ hec est ꝯclo 40ᵃ que ꝓbat̄ dupl̄r. Primo sic. Ad hoc ꝙ homo fiat bonus opꝫ

M ꝙ abstineat se a malis siue velit siue nō: ꝯtra voluntatē suam coactus: sed hoc nō contingit nisi vita hominis dirigatur per aliquem habentem intellectum ordinatum ad hoc ꝙ ducat hominem ad bonum: ⁊ fortitudinē: hoc est: vim coactiuam compellendi non volentes: sed istam vim coactiuam non habet preceptum paternū neqꝫ cuiuscūqꝫ alterius hominis ꝑsuadentis qui nō est rex nec cōstitutus in aliquo alio ꝑncipatu: sed lex hꝫ potētiā coactiuā inq̄tū est promulgata a rege vel a ꝑncipe. Lex igitur est necessaria ad faciendū homines bonos: qꝛ sola lex vel ꝑnceps ꝑ legem hꝫ vim coactiuam ad cōpellendū ⁊ ad ꝑsequendū bonum volentes ⁊ nolentes. [Et hominū qdem.] Scdo ꝓbatur cōclusio sic. Illud qd̄ non est onerosū nec exosū dirigens hoiem ad bonum est necessarium ad hoc ꝙ hō fiat bonus: lex est hui⁹: igitur ⁊c̄. Maior pꝫ ⁊ minor declaratur per hoc ꝙ homines qui volunt cōtrariari moribus alicuius habent̄ odio ab eo cui cōtrariantur etiā si recte faciant. Existimāt enī ꝙ faciāt hoc ex aliquo malo zelo: N

sed lex precipit honesta ⁊ non est onerosa nec exosa: qꝛ cōmuniter ꝑponitur: igitur relinquitur ꝙ lex est necessaria ad faciendum homines bonos.

¶ In sola autē Lacedemoniorum ciuitate cum alijs paucis curam adhibuisse in educatione atqꝫ officijs legislator videtur. In pluribus autem ciuitatibus tales res sunt neglecte. Et ita vnusqꝫqꝫ viuit vt sibi placet ritu Cyclopum filios regens atqꝫ vxorem. Prestabilissimum igitur est diligentium rectamue curā adhibere cōmunem: idqꝫ ipsum facere posse. Qd̄ si negligitur publice ad vnumquēqꝫ pertinet filios suos atqꝫ amicos ad virtutem dirigere vel saltem velle dirigere. Atqꝫ maxime idipsum posse videbitur ex his que diximus: idoneus ad leges ferēdas factus. Publicas O

igitur diligentias atqꝫ curas per leges fieri constat: bonas autem per studiosas. Nec interesse quicꝗ̄ videtur: scripte sint an non scripte: vnus an plures per illas instituantur: vt ⁊ in musica exercitandiqꝫ facultate ⁊ eruditionibus ceteris hoc nihil refert. Nam vt in ciuitatibus leges ac mores: sic ⁊ in domibus possunt paterni sermones ac mores: quinetiam magis ob cognationem beneficiaqꝫ collata. Sunt enim ipsi filij iampridem affectione deuincti ⁊ facile obtemperantes natura. Differunt insuper ⁊ instituta priuata a publicis perinde atqꝫ in medicina. Uniuersaliter enim febricitanti confert inedia ⁊ quies: at alicui forsitan non conducit. Magister quoqꝫ ludi non omnibus fortasse pugilibus eandem pugnam imponit. Singula autē ma- P

gis exacte fieri videbuntur adhibita cura diligētiaqꝫ priuata. Magis enim id adipiscitur vnusquisqꝫ quod congruum est. Atqꝫ optime quidem in singulis curā ac diligentiam adhibuerit: ⁊ medicus ⁊ ludi magister ⁊ quiuis alius qui hoc vniuersale scit: omnibus inquā aut talibus hoc esse accōmodatum. Scientie enim cōmunis ipsius esse dicuntur ⁊ sunt. Nihil tamen forsitā obstat quin ⁊ is qui scientie quidem est expers: exacte autem ea perspexit experientia que in vnoquoqꝫ accidunt rectam in vno aliquo diligentiā adhibeat atqꝫ curam: quemadmodum ⁊ quidam optimi sibiipsis eē medici videntur: qui tamen nulli alij possunt opē afferre. Uerum non minus forsitan oportere videbitur eum qui vult artifex ⁊ contemplator euadere ad vni- Q

uersale pergere atqꝫ illud vt fieri potest cognoscere. Dictum est enim scientias circa hoc ipsū versari. Fortasse autem ⁊ is qui vult sua cura diligentiaue meliores facere siue multos siue paucos enitatur opꝫ vt ad ferendas leges aptus euadat: si boni legibus fieri possumus: non est enim cuiusuis quēuis recte disponere. Sed si alicuius est: sciētis est: vt in medicina fit ⁊ in ceteris facultatib⁹: quarꝫ est aliqua cura atqꝫ prudētia.

¶ In sola autem lacedemoniorum ciuitate cum 5° pa. ca.

paucis alijs legis positorū curam videtur fuisse ⁊ nutritionis ⁊ adinuentionū. In pluribus autem ciuitatum neglectum est de talibus ⁊ viuit vnusquisqꝫ vt vult ritu cyclopice dispositionis ⁊ de pueris ⁊ vxoribus. Optimū quidem

igitur

A igiᵗ fieri cõmunem curam ⁊ rectam ⁊ operari ipsum posse: cõmuniter autem negligentibus vnicuiq; videbitur vtiq; conuenire suis filijs ⁊ amicis ad virtutem conferre: vel eligere quidẽ. Maxime autem vtiq; hic posse videbitur ex di ctis legis positiuus factus. ℂ Cõmunes quidẽ enim cure manifestum: quoniã per leges fiũt. Epyicbes autẽ que per studiosas scriptas aũt vel non scriptas nihil vtiq; videbitur differre: neq; per quas vnus vel plures erudiẽtur: quẽadmoduẽ enim in musica ⁊ exercitatiua ⁊ alijs rudimentis: quemadmodum enim in ciuitati-

B bus potestatem habent legalia ⁊ mores: sic ⁊ in domibus paterni sermones ⁊ mores: ⁊ adhuc magis propter cognationem ⁊ beneficia: preexistunt enim diligentes ⁊ facile obedientes nature. ℂ Adhuc autem ⁊ differunt ſm vnũquodq; discipline ⁊ cõmunium quemadmodum in medicinali: vniuersaliter quidem enim febricitanti confert abstinentia ⁊ quies: alicui autem forte non: ⁊ pugil forte nec omnibus eãdem pugnaẽ imponit. Certius autem agere videbitur vtiq; vnũquodq; ꝓpria cura facta: magis enim conueniente potitur vnusquisq;: ſz cu

C rabit quidem optime ſm q medicus ⁊ exercitatiuus: ⁊ omnis alius vniuersale sciens quid cõmuniter omnibus vel talibus cõmunis enim scientie ⁊ dicuntur ⁊ sunt: sed ⁊ vnum aliquẽ nihil forte prohibet bene curare ⁊ non scientem: considerantem autem diligenter accidẽtia in vnoquoq; propter experientiam: quemadmodum ⁊ medici quidam videntur sui ipsorum optimi esse alteri nihil vtiq; potentes sufficere: nihil autem minus forte volenti artificẽ ⁊ speculatorem fieri ad vniuersale eundũ esse videbitur: vtiq; ⁊ illud cognoscendum vt contingit: dictum est enim quoniã circa hoc scientie: forte autem vtiq; ⁊ volenti per curam me-

D liores facere siue multos siue paucos legis positiuum tentandum fieri: si per leges boni fiamus vtiq;: quãcũq; enim ⁊ appositam dispo nere bene non est cuiuscunq; sed siquidem alicuius scientis: quemadmodum in medicinali: ⁊ reliquis quoꝝ est cura aliqua ⁊ prudentia.

ℂ Hec est 5ᵃ ps huius capli: in qua ostendit q necessarium seu vtile est hoiem esse legis positiuũ. ⁊ pmo ꝓponit intentionem. 2ᵒ pbat ꝓpositũ. Dicit igiᵗ pmo q quãuis legis positio sit necessaria ad nutritiones ⁊ ad opationes hoiuẽ: in sola tñ lacedemonioꝝ ciuitate cũ paucis alijs hõ existens legis positiuus hz ad ordinãdũ per leges nutritiones pueroꝝ: ſz in pluribus ciuitatibus talia sunt neglecta in qbus vnusq;sq; viuit sicut vult disponẽs de filijs ⁊ vxore ſz suã voluntatẽ ad modũ cyclopũ idest quarũdã gentiuẽ barbaroꝝ que legibus nõ vtunᵗ: verũtñ optimũ est cõmunẽ curam fieri de nutritionibus pueroꝝ ⁊ virtuosis actibus ciuiuẽ ſm publicã auctoritatẽ: ⁊ q hõ instruatur vt possit hec operari: neglecta tñ cõmuni cura videᵗ esse cõuenieñs vnicuiq; priuate psone vt ꝯferat suis filijs ⁊ amicis aliqd per qd possint fieri vtuosi: vel si nõ possit cõferre q saltẽ eligat per que hec possint fieri. ℂ Intelligendũ tñ est q si aliqs sit legis positiuus: ita q acqrat idoneitatẽ ad cõdendum rectas leges sibi pncipalr cõuenit curare cõmuniter de nutritionibus pueroꝝ ⁊ bonis operationibus ciuiũ: sed scd̃ario competit cura de his priuate persone. [Cõmunes qdem.] Probat ꝓpositũ. s. q necesse est hoiem esse legis positiuuẽ: ⁊ hec est ꝯclo 41ᵃ que pbatur dupl'r. Primo sic. Sicut est in domo ita est in ciuitate: sed necesse est q in domo sit aliqs habẽs curã eorum qui sunt in domo: sicut pater familias hz curã de vxore ⁊ filijs ⁊ tota familia: ⁊ necesse est esse curã priuatã de his que sunt in domo: ergo eodẽ mõ opz q in ciuitate sit cõis cura que est de oibus pueris ⁊ ciuibus: ſz cões cure nõ fiunt nisi per leges. ergo necesse est leges esse: sed leges nõ sunt nisi ex cõstitutione hoiuẽ. igiᵗ necesse est hoiẽ esse legis positiuũ per quẽ habeanᵗ cõmunes cure. s. ⁊ documẽta cõia fiant per leges scriptas: vel nõ scriptas: vel per leges qbus vnus instruaᵗ: vel plures: sicut pz in musica ⁊ in exercitatiua ⁊ in alijs eruditionibus: qd nõ differt vtrũ documentũ pferaᵗ cum scripto vel sine scripto: ⁊ hoc q̃tũ ad bonitatẽ documenti per scriptũ differat q̃tũ ad hoc q scriptura documenti facit ad conseruationẽ memorie in futurũ: nec differt quãtũ ad bonitatẽ documenti vtrũ ꝓponaᵗ vni tñ: vel etiã pluribus: ⁊ ita videᵗ simile ⁊ eiusdẽ rõnis q aliquis paterfamilias instruat filiũ vel paucos domesticos sermone admonitorio sine scriptura: ⁊ q aliqs pnceps ferat legẽ scriptaẽ ad ordinandũ totaẽ multitudinẽ ciuitatis. Sicut eniẽ se hñt leges politice ⁊ mores per eas introducti in ciuitatibus: sic se hñt in domibus patrũ sermones ⁊ mores per eos introducti: tñ vt dicit phs q̃tum ad aliqd magis cõpetit priuate persone q̃ publice curare de filijs ⁊ de familia. s. ꝓpter cognationẽ ⁊ ꝓpter bñficia pp que filij magis diligũt parentes: ⁊ de facili obediunt nãli amicitie que est filioꝝ ad patrẽ. ℂ Intelligẽdũ tñ q paternus sermo ⁊ cura non hz plenarie vim actiuã sicut sermo regius siue cura: ſz igitur sermo regis magis possit per viaẽ timoris: tñ sermo paternus magis põt p viã amoris que efficacior est in bñ dispositis. [Adhuc autẽ.] 2ᵒ pbaᵗ ꝯclo sic. Sicut eniẽ in artibus operatiuis reputa in arte medicinali: ita est in regimine ciuitatis: ſz in arte opatiua vt in medicinali ita est q ad hoc q aliqs bñ operetᵗ cõmuniter ſm arteẽ opz nõ solũ cognoscere singularia: sed ẽt opz q habeat cognitionẽ vlem. igiᵗ eodẽ mõ in regimine ciuitatis opz q aliqs sit sciens vlem vtilitatẽ ciuitatis ⁊ vles cõditiones inhabitantiũ ciuitatẽ: sed talẽ sciam nõ hz nisi ille qui est legis positiuus. igiᵗ necesse est aliquẽ hoiem esse legis positiuũ. Maior pz per locuẽ a simili. ⁊ minor declaraᵗ exẽplariter in lr̃a. s. q ille q dz bñ opari ſm artẽ dz hre sciam vlem: ⁊ etiã notitiã particulariuẽ aliter nõ põt cõiter bñ operari vel curare: q̃uis habẽs cognitionẽ actuũ alicuᵘ singularis possit qñq; curare absq; sciẽtia vli: sed hoc nõ est bene curare cõiter: ſz solum particulr. Exempla enim patent in textu.

E

41ᵃ ꝯclo huius decimi libri.

F

G

Notandũ

H

Capitulũ quintũ

tractatᵘ scdi libri. 10. ingrẽs ⁊ determinãs qs dz eẽ legis positiuᵘ. s. ad quẽ ptinet institutio legis: ⁊ hec est qd pncipalis.

ℂ Hec cum ita sint: considerare post hoc oportet vñ nam ⁊ quomodo quispiam legũ lator euaserit. An ab his qui rempu. gerunt: quemadmodum ⁊ in ceteris facultatibus fieri solet. Nam pars ciuilis est ipsa ferendarum legum facultas.

I Caput 5m tra. 2. x. li bri ethi. pa pa. c.

Igitur post hec intendendũ vnde vel qualr̃ legis positiuus fiet vtiqꝫ quis. ¶ Uel queadmodũ in aliis a politicis: particula eniꝫ videbit̃ politice eẽ.

Quinti c. 2. trac. do in tres ptes pn.

Istud est quintum capitulũ tractatus secundi libri x. in quo inquiritur ⁊ determinatur qualiter legis positiuus possit fieri. ⁊ continet tres partes principales. In prima proponit intentionem. In secunda ibi [Uel non simile.] ponit diuersitatẽ inter politicaꝫ ⁊ alias artes operatiuas ſm quosdam intromittentes se de positione legis. In tertia parte ibi [Relinquentibus.] promittit se dicturum de legis positione qualiter fiet continuando se ad primum politicorum. Prima pars continet duas particulas. In prima ponit intentionem. In secunda ibi

K [Uel quemadmodum.] narrat quid intendit per legis positiuam. In prima particula proponit intentionem dicẽs: ꝙ cum ostensum sit ꝙ expedit ꝙ homo sit legis positiuus oportet scire qualiter hoc fieri possit vtrum ex consuetudine vel doctrina: vel qualiter aliter: vel quemadmodum in aliis. [Uel quemadmodum.] Hec est secunda particula in qua narrat ꝑmo qd itelligit ꝑ legis positiuã. ⁊ dicit ꝙ ꝑ legis positiuã intelligit quãdã partẽ prudentie politice.

¶ An non similiter in ciuili ⁊ ceteris facultatibus fit ⁊ scientiis. Nam in ceteris quidem iidem tradunt facultates: ⁊ per ipsas operantur: vt medici atqꝫ pictores. Res autem ciuiles docere quidem pollicentur ipsi sophiste: nemo autẽ ipsorum agit. Sed ii qui rempu. gerunt: qui quidem potentia quadam id agunt ⁊ experiẽ

L tia potius ꝙ̃ mente: neqꝫ enim scribunt de talib' neqꝫ loquuntur: qḋ tamen preclarius forsitan esset ꝙ̃ iudiciales orationes vel deliberatiuas componere. Neqꝫ filios suos aut amicorum vllos idoneos ad gubernãdum rempu. efficiunt. Erat autem consentaneuꝫ rõni si possent. Neqꝫ eniꝫ melius quicꝙ̃ ciuitatibus reliqssent: neqꝫ sibiipsis aut carissimis aliḋ magis optassent ꝙ̃ talia posse. Non tamen parum experientia conferre videtur. Non enim fierent per ciuilem consuetudinem ad gubernandum rempu. aptiores. Quapropter iis qui de re ciuili cupiunt scire: experiẽtia insup opus esse constat. Sophiste autem ii qui facultateꝫ hanc ꝓfitentur tradendi viaꝫ ignorant. Neqꝫ enim quale qd est: neqꝫ circa que versetur omnino sciunt. Non enim ipsam ⁊ oratoriam facultatem idem neqꝫ inferiorẽ ponerent: congregatis iis legibus que sunt probate. Fieri enim posse dicunt vt optime eligant̃ proinde quasi

M electio non esset sagacitatis: ⁊ iudicare recte non esset maximum: vt in musicis. Qui nãqꝫ sunt in singulis experti recte opera iudicant ⁊ quibus aut quomodo perficiuntur: ⁊ que sunt his consona comprehendunt. In expertis autem satis est si non lateat ipsos bene an male factum sit opus: vt in pictura. Leges autem operibus similes ciuilibus sunt. Quo nã igitur modo quispiam ex his legum fuerit lator: aut eas que sunt optime iudicauerit. Neqꝫ enim medici ex libris fiunt: ⁊ tñ dicere conantur non soluꝫ curationes: sed etiaꝫ egrotantes curari posse: ⁊ vt curare oportet habitu vniuscuiusqꝫ distinctio. Hec autem expertis quidem vtilia: iis ṽo qui scientia carent inutilia sunt. Et legum igitur forsitan ⁊ rerum publicarum congregationes iis quidem qui perspicere atqꝫ discernere possunt quidnam N
recte sese habet vel contra: aut que quibus accõmodantur vtiles esse possunt. Sed ii qui sine habitu talia tractant recte quidẽ iudicare nõ possunt: nisi fortuito. Magis autẽ ad ea cõprehẽdẽda fortasse fuerint apti.

¶ Uel nõ simile in politica ⁊ reliquis ⁊ sciẽtiis 2a pa. c.
⁊ potentiis: in aliis quidem enim videntur idẽ ⁊ potentias tradentes ⁊ operationes ab ipsis: puta medici ⁊ scriptores. Politica autem repromittunt quidem docere sophiste: agit auteꝫ ipsoruꝫ nullus: sed ciuiliter ꝯuersantes. ¶ Qui videbuntur vtiqꝫ potentia quadam hec agere ⁊ experientia magis ꝙ̃ mente. Neqꝫ enim scri- O
bentes neqꝫ dicentes de talibus videntur ꝙ̃uis meliuserat forte ꝙ̃ sermones iudicatiuos ⁊ cõcionatiuos: neqꝫ rursus politicos faciẽtes suos filios vel aliquos alios amicorum. Rationabile autẽ erat docere eos siquidẽ poterant. Neqꝫ eniꝫ ciuitatibus melius qcꝙ̃ relinquerẽt vtiqꝫ neqꝫ sibiipsis existere eligerent vtiqꝫ magis tali potentia: neqꝫ vtiqꝫ amicissimis. ¶ Non tamen parum videtur experientia cõferre. ¶ Nõ enim vtiqꝫ fierent per politicam consuetudinẽ magis politici: propter quod considerantibus de politica scire: opus esse videtur ⁊ experientia. ¶ Sophistarum auteꝫ repromittentes val- P
de videntur longe esse a docere: totaliter autem neqꝫ quale qd est neqꝫ circa qualia sciũt. ¶ Nõ enim vtiqꝫ eandem rhetorice neqꝫ deteriorem ponent: neqꝫ vtiqꝫ existimarẽt facile esse leges ponere congreganti approbatas legum. Eligere enim esse optimas: quemadmoduꝫ neqꝫ electionem existentem intellectus: ⁊ iudicare rectum maximum: quemadmoduꝫ ⁊ in his que ſm musica. Experti eniꝫ circa singula iudicant recte opera: ⁊ per que vel qualiter perficiuntur intelligunt que opꝫ ⁊ qualia qualibus ꝯcordãt. Inexpertos aũt rõnabile latere vel bñ vel male Q
fiat opus quemadmoduꝫ in pictura: leges aũt politicis opibus assimilantur. Qualr̃ igitur ex his legis positiuus fiet vtiqꝫ aliqs optimas iudicare. Neqꝫ eniꝫ vident̃ medici ex libris fieri: ꝙ̃uis tentent dicere nõ solũ curationes: sꝫ vt sanent vtiqꝫ ⁊ vt opꝫ curare singulos diuidentes habitus: hec aũt expertis qdeꝫ vtilia vident̃ esse: nescientibus aũt inutilia. ¶ Forte igit̃ ⁊ leguꝫ ⁊ politiaꝝ cõgregationes potẽtibus qdẽ speculari ⁊ iudicare que bñ vel ꝯtrariũ vel qualia qlibus cõgruunt vtilia vtiqꝫ erũt: his aũt qui sine habitu talia pertransẽũt iudicare ꝙ̃ bñ nõ vtiqꝫ existit: si nõ qm̃ ſm casuꝫ: intelligibiliores auteꝫ ad hec forte vtiqꝫ fient.

A ¶ Hec est 2ª pars huius capl'i:in qua ponit diuersitatē in-
ter politicā & alias artes operatiuas fz quosdā intromittē-
tes se de politica & de legis positiua:& ostēdit eoꝝ isufficiē-
tiā. In artibus eniz & scientijs opatiuis idē vž ille qui tra-
dit hꝰ artes docendo eas & qui opaꝫ fz eas:sicut pz de me
dicis qui medicinā docent & fz medicinā opanꝫ:& eodem
mō est de scriptorib' & fabris & singulis alijs opantibꝰ fm
artē:sed circa politicā alr vž fm quosdā intromittentes se
de politica:qm gdā sophiste ,pfitenꝫ se docere politicaz &
legis positiuā:& tñ nō agunt fz eam:& gdaz vtunꝫ ea:& tñ
nesciunt eā docere:vt illi qui ciuilr cōuersanꝫ.[Qui vide-
bunꝫ vtiqz.] Tñ nec ciuilr conuersantes:nec sophiste hñt
legis positiuā seu sciam de instituēdo leges:qd pmo pz de
ciuilr ꝯuersantibꝰ:qm ipsi agūt ex quadā potētia.i.ex quo-
B dā habitu per ꝯsuetudinē acqsito & ex quadā expiētia ma
41° cōclo hui°.x.li. gis q̄ ex mente.i.q̄ ex intellectu vel scia.Qz aūt ciuilr con
uersantes nō agant fz sciam ,pbat ꝓhs:& hec est ꝯ 42° q̄
,pbaꝫ duplr per duo signa. ꝓrio sic. Illi g agunt fm sciam
pñt tradere scripto vel verbo rōnes eoꝝ que agūt:sed illi
qui ciuilr cōuersanꝫ nō pñt neqz scripto neqz vbo aliquid
tradere circa politicā:q̄uis hec esset multo melius scribe-
re q̄ sermones iudicatiuos vel ꝯcionatiuos per quos aliq
instruanꝫ cōcionari fm rhetoricā. 2° ,pbaꝫ ꝯ per aliud si-
gnū:& est/ꝙ illi g opanꝫ fm sciaz pñt facere alias opōnes:
sicut medici pñt facē alios medicos & scriptores alios scri
ptores eos docēdo opari fz artē:sed hoīes g politice ꝯuer
sanꝫ nō faciunt alios politicos neqz filios suos neqz aliq̄s
amicoꝝ suoꝝ:& tñ ,pbabile esset ꝙ facerēt si possent.[Nō
tñ paruz.] Sed ex hoc posset aliqs credere ꝙ experientia
cōuersationis ciuilis esset inutilis ad hoc ꝙ hō sit politicꝰ
vel legis positiuus. Istud remouet ꝓhs.ꝙ q̄uis expiētia
C ꝯuersationis ciuilis nō sufficiat ad hoc ꝙ hō fiat legis po-
sitiuus:nō tñ paruū cōfert ad hoc ꝙ hō fiat politicus vel le-
gis positiuus:aliogn nō magis fierent aliqui politici p cō-
suetudinē vite politice q̄ p cōsuetudinē cuiuscūqz alteriꝰ
vite:& ēt hoīes qui desiderant scire aliqd de politia videꝫ
esse necīa experiētia vite politice.[Sophistaꝝ aūt.] Ostē
dit defectū & insufficientiā sophistaꝝ. Sophiste enim g p-
mittūt se docere politicā vnr esse longe ab hoc ꝙ doceāt.
Uidenꝫ eni totalr ignorare qualis sit politica:& circa qua-
lia cōsistit.[Nō eniz vtiqz.] Ostēdit ,ppositū.s.ꝙ sophiste
intromittētes se de politica nesciūt q̄le qd est politica:nec
43° cōclo hui° se-cūdi libri. qualr leges sunt ponende:& hec est ꝯ 43°:& pmo ,pbaꝫ pꝰ
ps.s.ꝙ ipsi nesciūt quale qd est politica:& hoc ,pbaꝫ p hoc
signū tale. Ipsi ponūt ꝙ politica est eadē cū rhetorica qd
nō dicerēt si scirent quale qd est politica. 2° ,pbat aliā ptē
ꝯnis.s.ꝙ ipsi nesciūt qualr leges sunt ponēde. Si eniz hoc
scirent nō estimarēt ꝙ facile est ponere leges fm legis po
D sitiuā:que est pncipalis ps politice:dicunt eniz ꝙ ad ponē
duz leges sufficit ꝙ aliqs cōgreget diuersas leges appro-
batas & eligat optimas eaꝝ:& ꝙ hoc sufficit ad hoc ꝙ ali-
gs sit legis positiuus. Sed illud nō est verū:qd pz duplr.
ꝓrimo per hoc ꝙ per legis positiuā nō dz aliqs iudicare
solū. Medicus.n.nō solū dz habere iudiciū de rebꝰ medi
cinalibꝰ adinuentis ad sanandū:sz ēt noua remedia adin-
uenire. 2° pz idē per hoc ꝙ cōgregatis multis legibus nō
est facile eligere optima illaꝝ:sed reqriꝫ expiētia:sicut pz
in musica & in alijs scientijs opatiuis:ꝙ illi g sunt experti
circa singula hñt rectū iudiciū de opōnibus:& sciunt p q̄s
vias & qualr hꝰ opa fieri pñt:& qualia opa gbuslibz perso
nis vel negocijs cōcordēt:sed inexperti nō cognoscūt qd
est melius nec qd est peius:sz p hoc ꝙ aliqs videt multas
leges ad inuicē cōgregatas nō est expertus in legibus.igiꝫ
ad hoc ꝙ aliqs sit legis positiuꝰ nō sufficit ꝙ habeat mul
tas leges ad inuicē cōgregatas, vñ cognoscens vtilia scripta

in scientijs operatiuis nō sufficit ad recte operandū:iuuat E
tñ expertos.[Forte igitur.] Sed ex hoc possit aliquis cre
dere ꝙ cōgregatio legum scriptarū esset omnino inutilis.
Istud excludit ꝓhs dicens:ꝙ cōgregatio legum scriptaꝝ
& ordinationes ciuitatum diuersarum est vtile scire illis g
propter consuetudinem possunt cōsiderare & iudicare in
illis:vtrum opera & leges bene vel male se habeant:& qua-
lia qualibus conueniant:sed illi qui non habent experien-
tiam aut consuetudinem in talibus non possunt de talibus
bene iudicare nisi casualiter:sunt tamē magis dispositi ad
intelligendum & iudicandum de talibus per hoc ꝙ vide-
runt huiusmodi leges scriptas.

¶ Cuz igiꝫ nostri maiores ea que ad facultatē ferēda-
ruz legū pertinent sine perscrutatiōe reliquerint:nos
ipsos illa fortasse prestat cōsiderare & oino de republi F
ca pertractare opz:vt quo ad fieri pōt ea philosophia
perficiaꝫ que circa res humanas versaꝫ. Primū itaqz
siqd recte sit a maioribus dictū id enitamur recensere.
Deinde ex ꝯgregatis rebus publicis ꝯsiderare quenā
ciuitas & rerū publicarū singulas euertunt atqz cōser-
uant. Et quas ob causas alie recte gubernanꝫ:alie cō
tra. His eniz perspectis magis fortasse perceperimus
quenā sit Respublica optima:& qño vnaqueqz dispo-
sita:qbusue legibus vtens ac moribus bene fuerit cō-
stituta. Dicamus igitur hinc initio sumpto.

¶ Relinquentibus igiꝫ prioꝝ impscrutabile qd 3ª ps ca.
de legis positiōe ipsos intēdere magis melius
forte & totaliter vtiqz de politia:vt ad politicā G
que circa humana phia pficiaꝫ. Primū quidē
igiꝫ si qd fm ptē dictū est bñ a ,pgenitorib' ten-
temus pertransire. Deinde ex cōgregatis poli-
tijs speculari qualia saluant & corrūpunt ciuita
tes:& qualia singulas politiarū:& ,ppter quas
causas he qdē bñ:he aūt ꝯtrariū ciuiliter agūt.
Consideratis eniz his forte vtiqz magis cōspi-
ciemus & qualis politia optima:& qualr vna-
quaqz ordinata:& quibus legibus & consuetu-
dinibus vtens. ¶ Dicamꝰ igiꝫ incipientes.

¶ Hec est 3ª pars huius capl'i:in qua pmittit se dicturum
qualr aliqs fiat legis positiuus cōtinuādo se ad librū poli
ticoꝝ:& dicit ꝙ exquo priores & sapientes qui fuerūt ante
ipsuz reliquerūt nō pscrutatū illud qd ptinet ad legis posi
tionē:melius est ꝙ nosipsi intēdamꝰ ad tractādū de legis
positione:& vlr de tota politia cuius ps est legis positiua:& D
sic pficiamus phicā doctrinaz. Ad politicā.i.ad sciam ope
ratiuā que est circa humana:& in perscrutādo hoc est vidē
dū si qd bñ dictū sit a ,pgenitoribus:hoc est a prioribus sa-
pientibus:& hoc facit in 2° politicoꝝ ꝯsiderādo quales po-
litie saluant ciuitatē:que sunt politie recte.s.regnū:aristo-
cratia & tymocratia. Cōsiderādū ēt qualia cōseruant &
corrumpūt singulas politias:& pp quas causas quedā ciui
tates bñ agunt ciuilr & q̄dam male. Et post ista cōsideran-
dū est qualr est optima politia & qualr dz esse ordinata:&
quibus legibus & consuetudinibus vtatur. Deinde conti-
nuat se ad librum politicorum.d.[Dicamus igitur incipiē
tes.] Scilz a pmo libro politicorum in quo ponuntur que-
dam pncipia politice scientie. ¶ Circa istud capitulū du- Dubium.
bitaꝫ ad quē pertinet institutio legis. vꝫ eniz fm ꝓhm ꝙ rō
legis institutio pertinet ad politicū:qd tñ nō vž vez:qz fz

I Eustratium B. politicus est qui scit qui et quot sunt sermones politiarum: et nouit quid. s. secundum vnamquamque sit rectum vel non rectum sed ista sciunt per scientiam politicam. Igitur si ad politicum spectaret institutio legis: omnis qui sciret scientiam in libro politicorum positam posset instituere leges et solum talis. sed hoc consequens est falsum pro vtraque sui parte. Non enim quilibet sciens librum politicorum potest instituere leges nec solum talis: quia multi principes leges instituunt qui scientiam politicam ignorant. ¶ Dicendum vt mihi videtur quod aliquis potest dici politicus dupliciter. Vno modo quia habet scientiam politicam artificialiter tantum. hoc est scientiam vniuersalem de rebus ciuilibus: vt quia scit quot sunt politie: et que sunt recte: et que non recte: et talis scientia solum est vsuum. Alio modo dicitur politicus qui habet scientiam politicam: et etiam vsum et experientiam de rebus ciuilibus: et de conuersatione politica.

Solutio. "Politic" quot dicitur.

K vnde aliquis est politicus dupliciter. Vel quia habet politicam artificialiter vel experimentaliter: et ad hoc quod aliquis sit legis positiuus requiritur quod sit politicus artificialiter et experimentaliter vel quod dirigatur ab aliquo vel ab aliquibus talibus. s. habentibus politicam artificialiter: et etiam vsualiter per longam conuersationem in vita ciuili: nec sufficiunt ista duo ad legis positiuum. s. quod habeat scientiam politicam vtroque istorum modorum: sed cum hoc requiritur quod legis positiuus

L habeat auctoritatem condendi leges: et ad talem auctoritatem requiritur virtus coactiua: que arcet ad obseruantiam legis: quia vt dicitur 4° politice. Ad nihil est vtile leges ponere nisi obediatur legibus. ¶ Ad rationem inductam dicendum quod ad politicum artificialem qui non est expertus non pertinet legem instituere sed requiritur quod sit expertus: et quod habeat virtutem coactiuam sicut habent reges et quidam alij principes. ¶ Et in hoc finitur breuiter et modo facili id quod de libro Ethicorum intellexi.

Ad rationem.

¶ Gualteri Burlei doctoris egregij super decem libros Ethicorum Aristotelis Expositiones expliciunt. Correcte per fratrem Ambrosium de Padua sacre theologie professorem ordinis eremitarum Diui Augustini. Venetijs impresse Heredum nobilis viri quondam Domini Octauiani scoti ciuis ac patritij Modoetiensis et sociorum. Anno salutifere Incarnationis. 1521. Die. 18. Julij

Registrum

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z AA.

¶ Omnes sunt Quaterni exceptis. Z. et AA. qui sunt terni.

A. PANDIMIGLIO
RESTAURO - CODICI
PERGAMENE - STAMPE
Via Podere Rosa, 164

Digitized by Google